ALEGATA

DO TOMU PIERWSZEGO

SPRAWOZDAŃ STENOGRAFICZNYCH

z szóstej sesyi piątego peryodu

SEJMU KRAJOWEGO

Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem

z r. 1888.

posiedzeń 1—25.

Przytem:

INDEKS TYCH ALEGATÓW

od 1—109.

Peryod V
Sesya VI
1888
T
1-30

Z drukarni i litografii Pillera i Spółki.

418423
Tb 1880, 1-30

Indeks alegatów.

Treść alegatów.

Liczba alegatu		Stronica sten. sprawozdania
1.	Sprawozdanie Wydziału krajowego o administracyi 1-milionowym fundu̇szem pożyczkowym dla gmin na budowę koszar dla c. k. wojska . .	4
2.	Sprawozdanie Wydziału krajowego z przedłożeniem projektu ustawy, zmieniającej §. 3. ustawy krajowej z dnia 20. Marca 1874 Nr. 29 Dz. u. kr. o założeniu i wewnętrznem urządzeniu ksiąg hipotecznych	4
3.	Sprawozdanie Wydziału krajowego z ponownem przedłożeniem projektu ustawy o stosunkach sług	4
4.	Sprawozdanie Wydziału krajowego o budżecie krajowym na rok 1889 .	4
5.	Sprawozdanie Wydziału krajowego w przedmiocie ustanowienia wędrownych nauczycieli rolnictwa	4
6.	Sprawozdanie Wydziału krajowego o regulacyi dolnej sekcyi rzeki Gniłej Lipy	4
7.	Sprawozdanie Wydziału krajowego w przedmiocie reorganizacyi szkół wydziałowych żeńskich w Rzeszowie, Stanisławowie, Tarnopolu i Tarnowie .	5
8.	Sprawozdanie Wydziału krajowego z projektem ustawy o ubezpieczeniu budynków kościelnych i plebańskich od ognia	5
9.	Sprawozdanie Wydziału krajowego w przedmiocie kodyfikacyi ustaw krajowych	5
10.	Sprawozdanie z czynności Wydziału krajowego za czas od 1. Lipca 1887 do końca Czerwca 1888 r.	5
11.	Sprawozdanie Wydziału krajowego ze statutem emerytalnym dla urzędników i sług krajowych tudzież zakładów krajowych . . .	5
12.	Sprawozdanie Wydziału krajowego o zamknięciach rachunków fundacyi Stanisława hr. Skarbka za rok 1885, 1886 i 1887	5
13.	Sprawozdanie Wydziału krajowego o fundacyi Skarbkowskiej . .	6
14.	Sprawozdanie Wydziału krajowego w sprawie petycyi klasztoru PP. Bazylianek w Jaworowie o subwencyę na rozszerzenie konwiktu . . .	6
15.	Sprawozdanie Wydziału krajowego w przedmiocie stałego daru z łaski dla byłego nauczyciela ludowego Jana Rogoszewskiego . . .	6 6
16.	Sprawozdanie Wydziału krajowego w przedmiocie petycyi Julii Jankowskiej wdowy po nauczycielu, o przyznanie stałego daru z łaski . . .	6
17.	Sprawozdanie Wydziału krajowego w przedmiocie obsadzenia posady 7go sekundaryusza dla oddziału chorych przy lwowskim szpitalu powszechnym .	6

Liczba alegatu		Stronica str. sprawozdania
18.	Sprawozdanie Wydziału krajowego z projektem ustawy budowniczej dla 130 znaczniejszych miejscowości (miast i miasteczek) w Galicyi, tudzież o ustawie budowniczej dla wsi	19
19.	Sprawozdanie Wydziału krajowego w przedmiocie stosunków służbowych pisarzy gminnych w gminach wiejskich	20
20.	Sprawozdanie Wydziału krajowego w przedmiocie pokrycia kosztów komisyi opieki nad obłąkanymi	20
21.	Sprawozdanie Wydziału krajowego w przedmiocie udzielenia 2 dozorcom i jednej dozorczyni w Zakładzie kulparkowskim premii po 10 dukatów w złocie	20
22.	Sprawozdanie Wydziału krajowego w przedmiocie nadzwyczajnego wydatku na osuszenie części gruntów dóbr Tropiszowa	20
23.	Sprawozdanie komisyi administracyjnej z projektem ustawy o ubezpieczeniu budynków kościelnych i plebańskich od ognia . . .	32
24.	Przedłożenie rządowe o zmianie postanowień ustawy z dnia 30. Grudnia 1875 o zniesieniu prawa propinacyi	48
25.	Sprawozdanie Wydziału krajowego o uzupełnieniu obwałowania Wisły i Sanu w powiecie Tarnobrzeskim	49
26.	Sprawozdanie Wydziału krajowego o petycyach gminy i obszaru dworskiego Rybotycze, tudzież innych piętnastu gmin powiatu Dobromilskiego w sprawie ustanowienia w tej miejscowości nowego c. k. Sądu powiatowego . .	60
27.	Wniosek posła Fruchtmana w przedmiocie uchwalenia ustawy gminnej dla znaczniejszych miast w Galicyi	58
28.	Wniosek posła Romańczuka w przedmiocie używania przez Marszałka krajowego przy zagajaniu i zamykaniu sesyj sejmowych także i języka ruskiego	62
29.	Wniosek posła Merunowicza w przedmiocie zastosowania w naszym kraju postanowień §. 4. ustawy z 24. Maja 1885 Dz. u. kr. w celu zapobieżenia nałogowemu próżniactwu i włóczęgostwu, jakoteż dla zniżenia ciężaru gmin i kraju przy wydatkach na szupaśnictwo	63
30.	Przedłożenie rządowe w przedmiocie zmiany w ustawie z 8. Grudnia 1881 Dz. u. kr. Nr. 70. o używaniu ogierów prywatną własnością będących do stanowienia	71
31.	Wniosek posła Żuk-Skarszewskiego w przedmiocie rozszerzenia w kraju wyrobu falcowanych dachówek	72
32.	Wniosek posła Struszkiewicza i Langiego w przedmiocie organizacyi i popierania rozwoju gospodarstwa nabiałowego w kraju . .	74
33.	Sprawozdanie Wydziału krajowego w przedmiocie udzielenia zezwolenia Reprezentacyi powiatowej w Wieliczce na zaciągnięcie pożyczki w kwocie 10.000 zł.	83
34.	Wniosek posła Żuk-Skarszewskiego w przedmiocie przeprowadzenia jeszcze w ciągu bieżącej sesyi praktycznych prób z pomysłami, dążącymi do użyczenia strzechom słomianym ogniotrwałości	85
35.	Sprawozdanie komisyi szkolnej w przedmiocie reorganizacyi szkoły wydziałowej żeńskiej w Tarnowie	88
36.	Sprawozdanie komisyi budżetowej o preliminarzu krajowego funduszu szkolnego na rok 1889	91

Liczba alegatu		Stronica sten. sprawozdania
37.	Przedłożenie rządowe z preliminarzami funduszów indemnizacyjnych Galicyi wschodniej i zachodniej oraz Wielkiego księstwa Krakowskiego na rok 1889	105
38.	Przedłożenie rządowe z projektem ustawy o wynagradzaniu za udzielanie nauki religii w publicznych szkołach ludowych	105
39.	Sprawozdanie Wydziału krajowego z wnioskiem zmiany niektórych postanowień ustawy „o stosunkach prawnych stanu nauczycielskiego w publicznych szkołach ludowych“ — uchwalonej na posiedzeniu Wysokiego Sejmu z dnia 22. Grudnia 1887 roku	105
40.	Wniosek posła Władysława Koziebrodzkiego w przedmiocie uchwalenia ustawy o przymusowem tępieniu myszy	105
41.	Wniosek posła Romańczuka w przedmiocie a) zaprowadzenia ruskich paralelek w gimnazyum w Stanisławowie lub w Kołomyi, tudzież gimnazyum w Tarnopolu lub w Brzeżanach; b) nadania seminaryom nauczycielskim we wschodniej części kraju charakteru przeważnie ruskiego; c) zaprowadzenia 4-klasowych szkół ludowych z ruskim językiem wykładowym w miastach Tarnopolu, Kołomyi, Drohobyczu, Stryju, Horodence, Jaworowie i Śniatynie	106
42.	Sprawozdanie komisyi budżetowej z petycyi gminy miasta Żurawna o zapomogę z powodu pogorzeli	109
43.	Przedłożenie rządowe z uwagami do projektu ustawy o wykupnie prawa propinacyi	116
44.	Sprawozdanie Wydziału krajowego o popieraniu kultury krajowej na polu budowli wodnych	121
45.	Sprawozdanie Wydziału krajowego w przedmiocie spraw górniczych	121
46.	Sprawozdanie komisyi budżetowej o preliminarzu szkół rolniczych i kursu gorzelnianego w Dublanach na rok 1889	122
47.	Wniosek posła Mycielskiego w przedmiocie ustanowienia wydziału rolniczego przy uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie	139
48.	Sprawozdanie komisyi podatkowej z petycyi gminy Wola ryszkowa w powiecie Jarosławskim o odpisanie zaległych podatków gruntowych i domowych z tytułu niemożebności ściągnięcia	142
49.	Sprawozdanie Wydziału krajowego z projektem ustawy, nakładającej na Towarzystwa ubezpieczeń od ognia operujące w Galicyi, obowiązek przyczyniania się do kosztów utrzymania służby pożarnej	147
50.	Sprawozdanie Wydziału krajowego z projektami ustaw o policyi ogniowej a) dla miast i miasteczek; b) dla wsi	147
51.	Sprawozdanie Wydziału krajowego w przedmiocie projektu założenia domów składowych w Krakowie i we Lwowie	147
52.	Sprawozdanie Wydziału krajowego w przedmiocie petycyj o wyjątkowe podwyższenie płac nauczycielskich	148
53.	Sprawozdanie komisyi drogowej o petycyi gości kąpielowych w Zakopanem w sprawie poprawy dróg gminnych i uznania drogi z Nowego Targu do Zakopanego, kosztem funduszu krajowego rekonstruowanej, za krajową	150
54.	Sprawozdanie komisyi gminnej o wniosku p. Fruchtmana, dotyczącym uchwalenia ustawy gminnej dla większych miast kraju	151

Liczba załegatu		Stronica stenograficznego sprawozdania
55.	Propozycya Wydziału krajowego w sprawie wyboru członków i zastępców członków Rady nadzorczej Banku krajowego . . .	182
56.	Wniosek posła Żuk-Skarszewskiego w przedmiocie zbadania rozmiarów klęski gradobicia i wylewu wód w Kąśnie górnej i innych sąsiednich gminach	182
57.	Sprawozdanie Wydziału krajowego z czynności w zakresie przemysłu krajowego	224
58.	Sprawozdanie Wydziału krajowego o Banku krajowym . .	224
59.	Sprawozdanie Wydziału krajowego o regulacyi rzeki Nowego Brnia z dopływami	224
60.	Sprawozdanie komisyi gospodarstwa krajowego o sprawozdaniu Wydziału krajowego w przedmiocie ustanowienia wędrownych nauczycieli rolnictwa .	232
61.	Sprawozdanie komisyi szkolnej o wnioskach Wydziału krajowego co do zmiany niektórych postanowień ustawy „o stosunkach prawnych stanu nauczycielskiego w publicznych szkołach ludowych“, uchwalonej na posiedzeniu Wysokiego Sejmu z dnia 22. Grudnia 1887 roku	245
62.	Wniosek posła Strassera w przedmiocie udzielenia zapomogi pogorzelcom gminy miasta Sołotwiny	265
63.	Wniosek posła Męcińskiego w przedmiocie udzielenia zapomogi pogorzelcom wsi Bobrowniki powiatu Tarnowskiego	265
64.	Sprawozdanie komisyi petycyjnej z petycyi Zwierzchności gminy Ciche, powiatu Nowotarskiego, o przyjęcie sumy 252 zł. w. a. za utrzymanie Józefa Dragosza w peszteńskim komunalnym domu ubogich, a przez gminę Ciche uiścić się mającej, w drodze łaski na fundusz krajowy	266
65.	Sprawozdanie komisyi petycyjnej z petycyi gminy Czajkowa w powiecie Mieleckim, która prosi o przyjęcie na fundusz krajowy kosztów utrzymania Macieja i Ewy Meilingerów, małoletnich sierót po zmarłym Karolu Meilingerze, w kwocie 207 zł. 60 ct. należącej się gminie miasta Buda-Peszt za żywienie i leczenie tychże w czasie od 12. Maja 1886 do 17. Grudnia 1887 roku . .	266
66.	Sprawozdanie komisyi gospodarstwa krajowego o petycyi komitetu c. k. galic. Towarzystwa rolniczego, dotyczącej wykonania ustawy kraj. z d. 17. Lutego 1885 o tępieniu ostów i kanianki do L. 340/272	268
67.	Sprawozdanie komisyi gospodarstwa krajowego o wniosku posłów Struszkiewicza i Langiego w sprawie podniesienia gospodarstwa nabiałowego . .	268
68.	Sprawozdanie komisyi administracyjnej o przedłożeniu Wydziału krajowego z projektem ustawy budowniczej dla znaczniejszych miejscowości w Galicyi .	269
69.	Sprawozdanie komisyi gospodarstwa krajowego w sprawie petycyi zarządu Towarzystwa Kółek rolniczych o przyznanie zasiłku z funduszów krajowych w kwocie 4.000 zł. w. a.	310
70.	Wniosek posła Władysława Wolańskiego w przedmiocie przywrócenia pociągu pospiesznego na linii głównej c. k. uprzyw. kolei Karola Ludwika .	319
71.	Sprawozdanie komisyi budżetowej o preliminarzach wydatków i dochodów funduszu indemnizacyjnego wschodnio-galicyjskiego, zachodnio-galicyjskiego i krakowskiego na r. 1889	320

Liczba alegatu		Stronica sten. sprawozdania
72.	Sprawozdanie komisyi administracyjnej o poprawkach posła Uderskiego do §. 6., posła Koziebrodzkiego do §. 46. i posła Abrahamowicza do §. 83. ustawy budowniczej dla znaczniejszych miejscowości	327
73.	Sprawozdanie Wydziału krajowego o powodzi zatorowej w powiatach zachodniej części kraju	337
74.	Sprawozdanie komisyi gospodarstwa krajowego o projekcie Wydziału krajowego dla uzupełnienia obwałowania Wisły i Sanu w powiecie Tarnobrzeskim .	337
75.	Sprawozdanie komisyi gospodarstwa krajowego o sprawozdaniu Wydziału krajowego o popieraniu kultury krajowej na polu budowli wodnych .	344
76.	Sprawozdanie komisyi szkolnej o petycyi nauczycieli szkoły XItej pospolitej ludowej w Krakowie o przyznanie im dodatków służbowych . . .	345
77.	Wniosek posła Wincentego Gnoińskiego w przedmiocie uchwalenia ustawy o wywłaszczeniu własności nieruchomej na rzecz dróg krajowych, powiatowych i gminnych	358
78.	Sprawozdanie komisyi górniczej o sprawozdaniu Wydziału krajowego w przedmiocie spraw górniczych	359
79.	Sprawozdanie komisyi prawniczej o wniosku Wydziału krajowego co do petycyi gminy Rybotycze i piętnastu innych gmin powiatu Dobromilskiego, względem ustanowienia w Rybotyczach nowego c. k. Sądu powiatowego . .	360
80.	Sprawozdanie komisyi gospodarstwa krajowego o przedłożeniu rządowem, tyczącem się ustawy dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, zaprowadzającem zmianę w ustawie z 8. Grudnia 1881 Dz. ust. kraj. Nr. 71 o używaniu ogierów, prywatną własnością będących, do stanowienia .	367
81.	Sprawozdanie komisyi gospodarstwa krajowego o sprawozdaniu Wydziału krajowego o regulacyi dolnej sekcyi rzeki Gniłej Lipy . . .	370
82.	Sprawozdanie komisyi administracyjnej o petycyi mieszkańców osady Berezowa średniego, w powiecie Kołomyjskim, w przedmiocie wyłączenia tej osady z gminy Berezowa wyżnego i utworzenia zeń samoistnej gminy administracyjnej	379
83.	Sprawozdanie komisyi administracyjnej z petycyi ośmiu inżynierów dróg krajowych o uregulowanie ich poborów służbowych	379
84.	Sprawozdanie komisyi prawniczej o petycyi gminy miasteczka Muszyny względem przeniesienia siedziby Sądu powiatowego z Krynicy no Muszyny .	379
85.	Sprawozdanie komisyi gospodarstwa krajowego o wniosku posła Władysława Koziebrodzkiego w przedmiocie projektu do ustawy o przymusowem tępieniu myszy polnych	393
86.	Sprawozdanie komisyi budżetowej o petycyi Dyrekcyi niemieckiej izraelickiej szkoły wyznaniowej we Lwowie o uwolnienie od opłacania dodatku indemnizacyjnego i krajowego	395
87.	Sprawozdanie komisyi budżetowej o petycyach Wydziałów powiatowych: Myślenice, Wieliczka i Chrzanów i kilkunastu gmin z tychże powiatów o zasiłek z powodu klęski gradobicia i wylewu	396
88.	Sprawozdanie komisyi budżetowej o sprawozdaniu Wydziału krajowego o powodzi zatorowej w powiatach zachodniej części kraju . . .	396

Liczba alegatu		Stronica sten. sprawozdania
89.	Sprawozdanie komisyi budżetowej o preliminarzu folwarku Dublańskiego na rok 1889	396
90.	Sprawozdanie komisyi budżetowej o preliminarzu Wydziału krajowego dla szkoły ogrodniczej w Tarnowie na r. 1889	398
91.	Sprawozdanie komisyi budżetowej o preliminarzu szkół niższych rolniczych w Horodence, Jagielnicy i Kobiernicach na r. 1889	399
92.	Sprawozdanie komisyi budżetowej o preliminarzu krajowej średniej szkoły rolniczej i folwarku w Czernichowie	405
93.	Sprawozdanie komisyi budżetowej o preliminarzu dochodów i wydatków szkoły gospodarstwa lasowego we Lwowie na rok 1889	412
94.	Sprawozdanie komisyi szkolnej o petycyi Reprezentacyi miasta Rzeszowa względem organizacyi tamtejszej szkoły wydziałowej żeńskiej	413
95.	Sprawozdanie komisyi szkolnej z petycyi gminy miasta Buczacza i Wydziału Rady powiatowej w Buczaczu o przeistoczenie tamtejszego niższego gimnazyum na państwowe 8-klasowe	413
96.	Sprawozdanie komisyi petycyjnej z petycyi Zwierzchności gminy Jaworniki powiatu Nowotarskiego o zapłacenie kosztów utrzymania Michała Burczaka, biednego wyrobnika, w kwocie 17 zł. 20 ct. w drodze łaski z funduszów krajowych	415
97.	Sprawozdanie Wydziału krajowego w przedmiocie wydzielenia kolonii Unterbergen ze związku gminy Podbereźce powiatu lwowskiego a przyłączenie jej de sąsiedniej gminy Weinbergen	425
98.	Wniosek posła Wierzbickiego w przedmiocie uchwalenia ustawy, któraby obowiązywała Wydziały powiatowe, Magistraty i Zwierzchności gminne do donoszenia konserwatorom, ilokroć się dowiedzą o zamiarze restauracyi, przebudowania, rozbierania, lub sprzedania budowli i pomników historycznych, jako też donoszenia konserwatorom, gdy się dowiedzą o odkryciu przedhistorycznych lub archeologicznych przedmiotów	426
99.	Sprawozdanie komisyi gospodarstwa krajowego o sprawozdaniu Wydziału krajowego w sprawie założenia domów składowych (Freilager) we Lwowie i Krakowie	427
100.	Sprawozdanie komisyi budżetowej o budżecie krajowym na rok 1889	438
101.	Wniosek posła Merunowicza z zarysem projektu wykupna prawa propinacyi	463
102.	Sprawozdanie komisyi propinacyjnej w przedmiocie projektowanej w przedłożeniu rządowem z dnia 18. Września 1888 zmiany ustawy krajowej z d. 30. Grudnia 1875 o zniesieniu prawa propinacyi	536
103.	Sprawozdanie komisyi przemysłowej o sprawozdaniu Wydziału krajowego z czynności w zakresie przemysłu krajowego	602
104.	Sprawozdanie komisyi przemysłowej o sprawozdaniu Wydziału krajowego z czynności w zakresie przemysłu krajowego (Część II. Sprawy szkół przemysłowych	602
105.	Sprawozdanie komisyi budżetowej co do petycyi Dr. Stanisława Smolki, profesora uniwersytetu Jagiellońskiego o przyznanie dalszej subwencyi na badania historyczne w archiwach watykańskich	605

Stronica sten sprawozdania

106. Sprawozdanie komisyi szkolnej o wnioskach Wydziału krajowego przedłożonych na skutek petycyj, wniesionych w roku ubiegłym przez rozmaite Rady szkolne miejscowe, gminy i grona nauczycielskie o podwyższenie płac nauczycielskich 605

107. Sprawozdanie komisyi administracyjnej o wniosku posła Władysława Wolańskiego względem spowodowania zmiany rozkładu jazdy kolei żelaznych w południowo-wschodniej części kraju 607

108. Sprawozdanie komisyi administracyjnej w przedmiocie udzielenia Wydziałowi powiatowemu w Wieliczce zezwolenia na zaciągnięcie pożyczki w sumie 10.000 zł. w. a. 607

109. Sprawozdanie komisyi gospodarstwa krajowego o petycyi Rady powiatowej Stryjskiej w sprawie założenia niższej szkoły rolniczej w powiecie Stryjskim 611

L. W. kr. 37028.

Aleg. 1.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego o administracyi 1-milionowym funduszem pożyczkowym dla gmin na budowę koszar dla c. k. wojska.

Wysoki Sejmie!

I.

Na posiedzeniu z dnia 11. stycznia 1888. powziął Wysoki Sejm następujące uchwały:

„I. Sejm ustanawia osobny fundusz w wysokości jednego miliona zł., przeznaczony na udzielanie pożyczek bezprocentowych na budowę koszar dla stałej załogi w kraju.

II. Fundusz ten składać się będzie: *a)* z kwot w myśl uchwał Sejmu z d. 21. Października 1881., z 28. Września 1882. i z dnia 27. Września 1884. rozpożyczonych z funduszu krajowego gminom na budowę koszar, a po koniec roku 1887. nie zwróconych; *b)* z kwot, które w myśl wspomnianych uchwał Sejmu tytułem pożyczek na budowę koszar zostały po koniec roku 1887. gminom przyznane lecz nie wypłacone; *c)* wreszcie z sumy 395 085 zł., która ma w ciągu roku 1888. wpłynąć do tego funduszu, celem uzupełnienia go do wysokości jednego miliona zł.

III. Funduszem tym zarządzać będzie Wydział krajowy w myśl przytoczonych pod II. uchwał, w przedmiocie udzielania pożyczek na budowę koszar, z tą jedynie zmianą, że zwroty pożyczek, udzielonych przez Wydział krajowy, mają począwszy od 1. Stycznia 1888. wpływać do rzeczonego funduszu“.

Na posiedzeniu z dnia 21. Stycznia 1888. powziął Wysoki Sejm po uchwaleniu preliminarza funduszu krajowego na rok 1888. uchwałę finansową o pokryciu niedoboru tego funduszu na rok 1888. Zarazem uchwalił Wysoki Sejm ustawę o zaciągnięciu pożyczki w sumie 395.000 zł. i powziął uchwałę, wzywającą c. k. Rząd, aby dla pożyczki krajowej, mającej się zaciągnąć celem uzyskania sumy 395.000 zł. a. w., przeznaczonej na uzupełnienie funduszu pożyczkowego na budowę koszar dla wojska, wyjednał w drodze właściwej uwolnienie od wszelkich opłat i należytości skarbowych.

Wydział krajowy przyjmując za podstawę i punkt wyjścia powyższe uchwały Wysokiego Sejmu rozumiał, że wyrażonemu życzeniu Wys. Sejmu, zawartemu w powyższych uchwałach najsnadniej uczyni zadość, jeżeli na przyszłość udzielanie bezprocentowych pożyczek z funduszu krajowego dla gmin na umożliwienie budowy koszar dla stałej załogi wojskowej ujęte zostanie w pewien

system a administracya tym funduszem zostanie ustaloną i wejdzie w pewną ciągłość, podczas gdy dotychczas wszelka w tym kierunku akcya przerywaną była z końcem każdego roku administracyjnego lub z wyczerpaniem na ten cel przeznaczonego w pewnych okresach czasu kredytu.

Wychodząc z tego założenia Wydział krajowy powziął na radzie z dnia 26. Lutego 1888. do L. W. 5160 następujące uchwały:

1. Dotychczasowe depozyta pożyczek, przyznanych gminom na budowę koszar a nie wypłaconych, podnieść z kasy krajowej a złożyć w Banku krajowym na rachunku bieżącym (Conto-Corrente) na 3% za użytkowanie, zaś z tych depozytów za czas od dnia powzięcia przytoczonej powyżej uchwały Wys. Sejmu, tworzącej stały fundusz 1-milionowy aż po dzień oddania tych depozytów Bankowi krajowemu, wypłacić na rzecz funduszu 1-milionowego 3% tytułem odsetek, wreszcie wszelkie wpływy tego funduszu lokować na przyszłość w Banku krajowym na 3% rachunku bieżącym.

2. Wezwać gminy, które przyznanych im pożyczek nie podniosły, ażeby albo w przeciągu wyznaczonego im czasokresu podjęły przyznane im pożyczki na budowę koszar w latach 1883—1886., albo w przeciwnym wypadku Wydział krajowy uważać będzie ich promesy za wygasłe, a zarezerwowane dla nich kwoty zostaną innym gminom przyznane.

Celem przestrzegania zaś terminów spłat pożyczek, zaciągniętych na budowę koszar przez gminy i przez nie zrealizowanych, Wydział krajowy postanowił począwszy od dnia 1. Lipca 1888. na przyszłość w razie uchybienia któregokolwiek terminu spłaty, pobierać od gmin odsetki zwłoki 6%. O tem postanowieniu swem zawiadomił Wydział krajowy wszystkie gminy, które pożyczkę na cele budowy koszar zaciągnęły.

3) Wreszcie co do rozdawnictwa pożyczek bezprocentowych na budowę koszar przyjął Wydział krajowy za zasadę, iż na przyszłość udzielać będzie bezprocentowych pożyczek tylko tym gminom, które polecone zostaną przez odnośną komendę korpuśną, jako takie, w których budowa koszar lub magazynów wojskowych okazuje się najniezbędniejsza. O tem swem postanowieniu uwiadomił Wydział krajowy tak c. k. Namiestnictwo, jakoteż c. k. komendę I-go korpusu w Krakowie i c. k. komendę XI. korpusu we Lwowie, dołączając wykaz rozporządzalnych kwot, w tym celu, iżby się komendy między sobą porozumiały i Wydziałowi krajowemu tylko takie wnioski przedstawiały, którym Wydział krajowy z funduszów na to przeznaczonych mógłby zadość uczynić. Wszystkie zaś inne prośby gmin o pożyczkę na budowę koszar przez władze wojskowe nie poparte, nie będą uwzględnione.

Tym sposobem uregulowaną została tak administracya, jakoteż rozdawnictwo funduszu 1-milionowego na pożyczki dla gmin na budowę koszar przeznaczonego.

Odtąd więc administracya tego funduszu musi być oddzielnie prowadzoną od administracyi funduszu krajowego. Wydział krajowy przedkłada poniżej sprawozdanie z administracyi funduszem 1-milionowym na pożyczki dla gmin na budowę koszar przeznaczonym za I. półrocze roku 1888.

II.

Fundusz 1-milionowy na pożyczki dla gmin na budowę koszar składa się:

1) z kwot na tenże cel rozpożyczonych z funduszu krajowego po koniec roku 1887. w ogólnej sumie	437.000 zł.	
a po strąceniu zwrotów, które po koniec roku 1887. wprost do funduszu krajowego wpłynęły w kwocie . . .	55.085 „	381.915 „
(dokładnie 381.914 zł. 28 ct.)		
2) z kwot na ten cel gminom przyznanych lecz niewypłaconych, które w dniu powzięcia uchwały przez Wysoki Sejm znajdowały się w depozytach kasy krajowej, w sumie		223.000 „
Do przeniesienia . .		604.915 zł.

Z przeniesienia . . 604.915 zł.

3) z gotówki w roku 1888. przez zaciągnięcie pożyczki uzyskać się mającej w kwocie . . . . . 395.085 „

Razem składa się z kwoty . . . . . 1.000.000 „

Celem uzyskania gotówki pod 3) wymienionej, uchwalił Wysoki Sejm na dniu 21. Stycznia 1888. projekt ustawy, która upoważnia Wydział krajowy do zaciągnięcia pożyczki w sumie 395.000 zł. i do wypuszczenia takiej ilości obligacyj długu krajowego, jaka się okaże potrzebną do uzyskania w gotowiźnie sumy powyżej wymienionej. Projekt ustawy tej uzyskał Najwyższą sankcyę na dniu 14. Kwietnia 1888. (Dz. ust. i rozp. kraj. Nr. 47. z r. 1888.)

Kwoty pod 1) wymienione w sumie . . . . . 381.914 „ 28 ct.

znajdują się na przypisie w księgach rachunkowych jako należytość czynna, od gmin do zwrotu przypadająca.

Kwoty pod 2) wymienione, w sumie . . . . . 223.000 „

przeniesiono do funduszu pożyczkowego na budowę koszar i depozytów (LW. 12.408/88); ażeby zaś gotówka nie leżała bezcelowo w kasie krajowej, postanowiono ulokować ją w kasie Banku krajowego na 3% rachunku bieżącym (Conto-Corrente). Gdy atoli stan gotówki w kasie krajowej był tego rodzaju, iż wykonanie lokacyi w Banku krajowym byłoby zupełnie ogołociło kasę krajową z gotówki potrzebnej na pokrycie wydatków bieżących, przeto wstrzymano na razie wykonanie lokacyi w Banku krajowym, a kwota 223.000 zł., będąca własnością funduszu pożyczkowego na budowę koszar, pozostała na lokacyi we funduszu krajowym, który od użytkowania tejże kwoty płaci 3%-towe odsetki funduszowi koszarowemu.

III.

Sfinansowanie uchwalonej pożyczki krajowej.

Celem prędszego uzyskania gotówki z pożyczki w kwocie 395.000 zł. zaciągnąć się mającej, wszedł w rokowania Wydział kraj. z Bankiem kraj., który przedłożył ofertę tej treści:

„Wobec zamierzonej nowej emisyi $4^1/_2\%$ oblig. pożyczki krajowej za kwotę gotówkową zł. 395.000. ośmiela się Bank krajowy przedłożyć Wysokiemu Wydziałowi krajowemu następującą ofertę.

1) Bank krajowy gotów jest z dniem 1. Maja 1888. objąć od Wysokiego Wydziału krajowego tyle $4^1/_2\%$ pożyczki krajowej, ile mu potrzeba celem uzyskania gotówki w kwocie zł. 395.000., po kursie 89% w ten sposób, że Wysoki Wydział krajowy dostarczy w pierwszych dniach Maja b. r. z funduszu propinacyjnego sztuki dawniejszych emissyj z kuponem płatnym 1. Listopada 1888, a zastąpi je następnie u siebie sztukami emisyi z 1888 r.

2) Walutę za powyższą pożyczkę złoży Wysoki Wydział krajowy na rachunku bieżącym w Banku (Conto „pożyczki krajowej“) z dniem 1. Maja 1888. Na poparcie powyższej oferty ośmiela się Bank krajowy przytoczyć, że obecnie w mniejszych partyach $4^1/_2\%$ obligacye pożyczki krajowej sprzedaje się we Lwowie po zł. $89^1/_2\%$, we Wiedniu po $89^1/_4\%$; że ten kurs jest tylko wynikiem usiłowań Banku krajowego, gdyż do dnia 3. Marca 1888. notowała ta pożyczka tylko po $87^3/_4\%$, jak to w sprawozdaniu naszem z dnia 3. Marca r. b. do l. 2449. mieliśmy zaszczyt zauważyć. Ponieważ Bank krajowy w ciągu Maja b. r., t. j. w czasie, kiedy realizują się kupony i wylosowane sztuki $4^1/_2\%$ obligacyj pożyczki krajowej emisyj dawniejszych i galicyjskich obligacyj indemnizacyjnych, ma największą nadzieję rozprzedania tych walorów, na które obecną ofertę

wnosi, przeto Bank uprasza o załatwienie tej oferty do 5. Maja b. r., poczem Bank ofertę tę uważać będzie za nieprzyjętą"; Wydział krajowy tę ofertę przyjął uchwałą z dnia 10 maja 1888 L. 10.794 — i sprzedał Bankowi temuż po kursie 89 zł. obligacye gal. pożyczki krajowej:

z r. 1883.	1.	sztukę	na	100 złr.	100 zł.
	4.	sztuki	„	1.000 „	4.000 „
	8.	sztuk	„	5.000 „	40.000 „
z r. 1884.	1.	sztukę	„	100 „	100 „
	8.	sztuk	„	1.000 „	8.000 „
	27.	„	„	5.000 „	135.000 „
z r. 1885.	328.	„	„	100 „	32.800 „
	160.	„	„	1.000 „	160.000 „
	12.	„	„	5.000 „	60.000 „

razem za 440.000 zł. nominalnej wartości, będące własnością ogólnego funduszu propinacyjnego.

W miejsce podjętych z tegoż funduszu efektów pobrane będą w swoim czasie do tego funduszu, emitować się mające obligi długu krajowego z r. 1888., w takiej samej nominalnej wysokości t. j. 440.000 zł. z kuponem najbliższym, płatnym w dniu 1. Listopada 1888.

Otrzymaną stąd gotówkę w kwocie 391.600 zł. ulokowano równocześnie na 3% rachunku bieżącym w Banku krajowym na rzecz funduszu pożyczkowego na budowę koszar, conto lit. H, licząc odsetki od 1. Maja 1888.

IV.

Wykaz gmin,

którym przyznano pożyczki na budowę koszar dla stałej załogi wojskowej w kraju.

(Według stanu z dnia 30. czerwca 1888 roku.)

Liczba porządkowa	Liczba rozporządzenia Wydziału krajowego	Nazwa gminy	Pożyczki poszczególne	Kwota przyznana	Kwota wypłacona	Kwota pozostała do wypłaty	Uwagi
				Złote austryackie			
1	25.386/82	Brzeżany	I. pożyczka	4.000	4.000	—	
	44.878 84	„	II. „	12.000	12.000	—	
	14.985/85	„	II. „	6.000	6.000	—	
2	5.160 8[illegible]	Brody	I. „	30 000	—	30 000	Wypłata nastąpi w miarę wykazanej potrzeby.
3	57.195 87	Czortków	I. „	15.000	7.000	8.000	
	15 031/8[illegible]	„	II. „	5.000	—	5.000	
4	8.293,84	Gródek	I. „	30.000	20.000	10.000	Połowa miała być wyasygnowaną w roku 1885, druga połowa w r. 1886 (po 15.000 zł.)
	41.037/83	„	II. „	20.000	—	20.000	Udzielona pod warunkiem, że budowa magaz. augmentacyjnego rozpocznie się w r. 1883.
5	74.364/86	Jarosław	I. „	35 000	35.000	—	
	4 416,87	„	II. „	7.000	7.000	—	
	5.160/88	„	III. p. w 1888 r. 50.000				
	„	„	III. p. w 1889 r. 50.000				Wypłata nastąpi w 3 równych rocznych ratach po 50.000 zł.
	„	„	III. p. w 1890 r. 50.000	150.000	—	150.000	
			Do przeniesienia .	314.000	91.000	223.000	

Liczba porządkowa	Liczba rozporządzenia Wydziału krajowego	Nazwa gminy	Pożyczki poszczególne	Kwota przyznana	Kwota wypłacona	Kwota pozostała do wypłaty	Uwagi
				Złote austryackie			
			Z przeniesienia .	314.000	91.000	223.000	
6	5.160/88	Jaworów	I. pożyczka	20.000	—	20.000	Wypłata nastąpi wtedy, skoro gmina dopełni zwykłych formalności.
7	28.717/85	Kołomyja	I. pożyczka	30.000	30.000	—	
8	20.537/88	Kraków	I. p. w 1888 r. 30.000				
	„	„	I. p. w 1889 r. 30.000	60.000	—	60.000	Wypłata nastąpi w dwóch równych rocznych ratach po 30.000 zł.
9	49.468/86	Lwów	I. pożyczka	60.000	60.000	—	
10	32.252/82	Przemyśl	I. „	15.000	15.000	—	
	13.683/83	„	II. „	10.000	10.000	—	
	19 901/85	„	III. „	100.000	—	100.000	Wypłata nastąpi w miarę wykazanej potrzeby i w miarę postępu budowy.
11	6.257/88	Podgórze	I. p. w pierw. r. 30.000				
	„	„	I. p. w r. nast. 30.000	60.000	—	60.000	Wypłata nastąpi w dwóch równych rocznych ratach po 30.000 zł. po dopełnieniu warunków.
12	6.635/83	Rzeszów	I. pożyczka	20.000	20.000	—	
	73.978/86	„	II. „	40.000	40.000	—	
	28.119/88	„	III. „	25.000	—	25.000	Wypłata nastąpi w miarę postępu budowy.
13	5.160/88	Sambor	I. „	12.000	—	12.000	Wypłata nastąpi wtedy, skoro gmina dopełni zwykłych formalności.
14	13.683/83	Sanok	I. „	10.000	10.000	—	
15	57.186/87	Sącz nowy	I. „	25.000	25.000	—	
16	35.935/85	Stanisławów	I. „	60.000	60.000	—	
	6.153/87	„	II. „	40.000	10.000	30.000	Wypłata nastąpi w miarę wykazanej potrzeby (LW. 17.058/1886).
17	15.953/88	Stryj	I. „	22.000	—	22.000	Wypłata nastąpi w miarę postępu budowy.
18	38.263/83	Trembowla	I. „	10.000	10.000	—	
	73.236/86	„	II. „	50.000	50.000	—	
	26.514/87	„	III. „	25.000	25.000	—	
	24.634/88	„	IV. „	50.000	10.000	40.000	Wypłata nastąpi w miarę postępu budowy.
19	21.659/82	Złoczów	I. „	6.000	6.000	—	
20	6.585/88	Żółkiew	I. „	30.000	—	30.000	Połowa miała być wypłaconą w r. 1885, druga połowa w r. 1886.
			Razem . . .	1,094.000	472.000	622.000	

Według powyższego wykazu przyznano ogółem po koniec Czerwca 1888. 20 gminom pożyczki w sumie . . . . . 1,094.000 zł.

Na poczet tej należytości wyasygnowano po koniec Czerwca b. r. . 472.000 „

nie wypłacono zatem po koniec rzeczonego okresu kwoty . . . 622.000 zł.

nie wypłacono z rozmaitych powodów, podanych w uwagach powyższego wykazu.

Z powyższej sumy nie wyasygnowanych jeszcze pożyczek przypada:

za lata ubiegłe kwota . . . . . 198.000 zł.

za rok bieżący po koniec Czerwca b. r. kwota . . . . . 424.000 „

Razem j. w. . . . 622.000 zł.

Po koniec roku 1887. przyznane zaliczki gminom na budowę koszar wynosiły . . . . . 660.000 zł.

Następnie udzielono nowych pożyczek po koniec Czewca 1888. następującym gminom:

1. do L. W. 5160/88 Brody . . . . 30.000 zł.
2. „ „ 15031/ „ Czortków . . . 5.000 „

Do przeniesienia . . 35.000 zł. 660.000 zł.

		Z przeniesienia . .	35.000 zł.	660.000 zł.
3.	do L. W. 5160/88	Jarosław	150.000 „	
4.	„ „ „	Jaworów	20.000 „	
5.	„ „ 20537/„	Kraków	60.000 „	
6.	„ „ 5160/„	Podgórze	60.000 „	
7.	„ „ „	Rzeszów	25.000 „	
8.	„ „ „	Sambor	12.000 „	
9.	„ „ 15953/„	Stryj	22.000 „	
10.	„ „ 5160/„	Trembowla . . .	50.000 „	434.000 „
		Razem j. w.		1,094.000 zł.

W roku bieżącym po koniec Czerwca wyasygnowano z należytości bieżących gminie Trembowli (L. W. 24634/88) kwotę . . . . . 10.000 „

a na poczet należytości z lat dawniejszych:

gminie Czortków (L. W. 23131/88)			5.000 „
„ Rzeszów (L. W. 13804/88)	10.000 zł.		
„ „ (L. W. 25930/88)	10.000 „		20.000 „
	Ogółem kwotę . . .		35.000 zł.

V.

Obecny stan funduszów.

(Na dniu 30. Czerwca roku 1888.)

A. Należytość od gmin

Na dniu 31. Grudnia roku 1887. wynosiła należytość od kwot, gminom wypożyczonych sumę . . . . . 381.914 zł. 28 ct.

W I. półroczu 1888. roku powiększyła się ta należytość o wypożyczoną kwotę . . . . . 35,000 „ — „

czyli urosła do kwoty . . . . . 416.914 zł. 28 ct.

Na poczet tej należytości spłaciły w I. półroczu 1888. r. gminy:

Brzeżany	1.250 zł.	
Przemyśl	2.082 „	
Rzeszów	833 „	
Sanok	832 „	
Trembowla	1.000 „	
Złoczów	500 „	
Kołomyja	1.250 „	
Stanisławów	2.500 „	
Jarosław	1.757 „	
Lwów	2.500 „	
Razem		14.504 zł. — ct.

Należytość czynna od gmin wynosi zatem na dniu 30. Czerwca 1888. kwotę . . . . . 402.410 zł. 28 ct.

Ponieważ wedle wykazu w ustępie IV. umieszczonego

wypłacono gminom ogółem	472.000 zł.	— ct.
a należy się od nich	402.410 „	28 „
przeto gminy zwróciły funduszowi koszarowemu dotychczas ogółem .	69.589 zł.	72 ct.
a mianowicie:		
w latach ubiegłych	55.085 zł.	72 ct.
w roku 1888. jak wyżej	14.504 „	— „
Razem j. w. . .	69.589 zł.	72 ct.

B. Lokacye w Banku krajowym.

W Banku krajowym ulokowano na 3% rachunku bieżącym (jak wyżej nadmieniono) kwotę . . . . . 391.600 zł. — ct.

Fundusz krajowy znajdując się w chwilowej potrzebie podnosi z tej sumy na pokrycie bieżących wydatków odnośne kwoty, za co opłaca 3% odsetki. Tym sposobem Kasa kraj. wybrała z Banku kraj. kwotę 175.000 zł. a natomiast zwróciła już kwotę . . . . . 140.000 „ — „ temuż Bankowi.

Odsetki od lokacyi po koniec Czerwca b. r. wynoszą . . 1.666 „ 98 „

Razem wynosiła należytość czynna od Banku krajowego kwotę . 533.266 zł. 98 ct.

Na poczet tej należytości uiścił Bank krajowy:

1. tytułem kwoty wypłaconej funduszowi krajowemu 175.000 zł.
2. tytułem podniesionych z rachunku bieżącego na rzecz funduszu koszarowego na pokrycie pożyczek asygnowanych gminom w I. półroczu 1888. . . 35.000 „

Ogółem uiścił Bank . . . 210.000 „ — „

Pozostaje więc należytość czynna do odebrania z Banku krajowego w kwocie . . . . . 323.266 zł. 98 ct.

C. Lokacye na 3% rachunku bieżącym we funduszu krajowym.

Funduszowi koszarowemu należą się od funduszu krajowego następujące kwoty:

1) depozyta przyznanych gminom po koniec roku 1887. pożyczek w kwocie . . . . . 223.000 zł. — ct.

2) zwroty rat od udzielonych pożyczek nadesłane po dzień 30. Czerwca 1888. w kwocie . . . . . 14.504 „ — „

3) wypożyczona w I. półroczu 1888. z Banku krajowego kwota . 175.000 „ — „

4) 3% odsetki za używanie powyższych kwot pod 1, 2 i 3 wymienionych po dzień 30. Czerwca 1888. r. w kwocie . . . . 3.569 „ 35 „

Cała należytość wynosi zatem . 416.073 zł. 35 ct.

na poczet której uiścił fundusz krajowy zwrócone Bankowi krajowemu . . . . . 140.000 „

pozostaje zatem należytość czynna do odebrania z funduszu kraj. w kwocie. . . . . 276.073 zł. 35 ct.

Obecny stan funduszu pożyczkowego

na budowę koszar (w dniu 30. Czerwca 1888.) przedstawia się zatem jak niżej:

1) Należytość od Banku krajowego. . . . . 323.266 zł. 98 ct.
2) „ „ funduszu krajowego . . . . . 276 073 „ 35 „

Razem znajduje się na lokacyi . . . 599.340 zł. 33 ct.

3) Należytość od gmin. . . . . 402.410 „ 28 „

Ogółem cała należytość . . **1,001.750 zł. 61 ct.**

Ponieważ fundusz pożyczkowy na budowę koszar mając otrzymać jeszcze z emitować się mającej pożyczki roku 1888. niedopłaconą kwotę 3.485 zł. nie dosięgał początkowo kwoty 1,000.000 zł., lecz wynosił tylko 996.514 zł. 28 ct.,

Do przeniesienia . . 1,001.750 zł. 61 ct.

	Z przeniesienia . .	1,001.750 zł. 61 ct.
a mianowicie, składał się:		
1) z należytości od gmin w kwocie . .	381.914 zł. 28 ct.	
2) z depozytów z r. 1887. . . .	223.000 „ — „	
3) z gotówki uzyskanej z poż. kraj. .	391.600 „ — „	
razem j. w. . .		996.514 „ 28 „
przeto fundusz ten do dnia 30. Czerwca 1888. powiększył się o kwotę		5.236 zł. 33 ct.
na który to przyrost składają się odsetki:		
a) z lokacyi w Banku krajowym		1.666 zł. 98 ct.
b) z lokacyi we funduszu krajowym		3.569 „ 35 „
Razem .		5.236 zł. 33 ct.

Wydział krajowy podawszy te szczegóły stawia wniosek:

Wysoki Sejm raczy niniejsze sprawozdanie przyjąć do wiadomości.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Lwów dnia 31. Sierpnia 1888.

Marszałek krajowy:
Tarnowski *w. r.*

Sprawozdawca:
Dr. Franciszek Smolka *w. r.*
Członek Wydziału krajowego.

Z drukarni i litografii Pillera i Sp.

L. W. kr. 21.381/88.

Aleg. 2.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego z przedłożeniem projektu ustawy zmieniającej §. 3. ustawy krajowej z dnia 20. Marca 1874. Nr. 29. Dz. u. kr. o założeniu i wewnętrznem urządzeniu ksiąg hipotecznych.

Wysoki Sejmie!

Sprawa uregulowania stosunków prawnych posiadłości, które z obszarów dworskich a względnie z dóbr tabularnych wydzielone zostają, była już kilkakrotnie przedmiotem badań w Wysokim Sejmie.

Przy zmianie w stosunkach posiadania, mianowicie przy pozbyciu pewnych części z dóbr tabularnych powstawały kwestye, o ile prawa z posiadaniem takich dóbr połączone przechodzą także na nabywców cząstek z ciał tabularnych.

Kwestye te wymagały ustawodawczego załatwienia, a potrzebie tej stało się dziś zadość.

Rozszerzeniu prawa wyborczego w klasie wyborców z wielkich posiadłości na nabywców drobnych części z dóbr tabularnych zapobieżono ustawą z dnia 26. Czerwca 1887. Nr. 46. Dz. u. kr. i ustawą z dnia 26. Czerwca 1887. Nr. 47. Dz. u. kr., ograniczając w ten sposób udział w wyborze posłów do Sejmu i członków do Reprezentacyi powiatowej tylko do posiadaczy takiej posiadłości tabularnej, do związku gminy nie należącej, od której roczna należytość w podatkach rządowych realnych wynosi najmniej dwadzieścia pięć zł.

Świeżo uchwaloną ustawą z dnia 21. Marca 1888. Nr. 41. Dz. u. kr. uregulowaną zaś została kwestya stosunków administracyjnych na obszarach dworskich w ten sposób, iż posiadłości z obszarów dworskich wydzielone, od których roczna należytość w rządowych podatkach realnych mniej niż 25 zł. wynosi, wcielone zostały do związku gminnego.

Pozostała jeszcze do uregulowania kwestya przenoszenia gruntów, będących przedmiotem ksiąg tabularnych, do zwykłych ksiąg gruntowych, przy c. k. Sądach powiatowych prowadzonych i nawzajem kwestya dopisywania nieruchomości ze zwykłych ksiąg gruntowych do istniejących ciał tabularnych.

W myśl ustawy krajowej z dnia 20. Marca 1874. Nr. 29. Dz. u. kr. o założeniu i wewnętrznem urządzeniu ksiąg gruntowych, utworzoną została dla posiadłości tabularnych — dawniejszych dominikalnych — osobna księga gruntowa przy c. k. Sądach kolegialnych, a osobna przy

c. k. Sądach powiatowych dla posiadłości rustykalnych, oraz tych miejskich, co do których instancyą realną jest dotyczący sąd powiatowy.

Ustawą tą nie została jednak zastrzeżoną możliwość zmian w księgach w tym kierunku, iżby dozwolonem było przypisywanie do wykazów tabularnych gruntów nietabularnych i nawzajem wcielanie gruntów należących do posiadłości tabularnej do wykazów hipotecznych dla posiadłości nietabularnych.

To skłoniło p. Dr. Skałkowskiego do postawienia wniosku jeszcze na sesyi w roku 1881. uregulowania i tej sprawy. Wnioskodawca wykazał już wówczas szczegółowo i wyczerpująco, jakie dla braku tych postanowień w naszej ustawie hipotecznej wynikają trudności w przeprowadzeniu komasacyi lub arondacyi, lub też parcelacyi posiadłości tabularnych, jakie niedogodności z powodu, iż właściciel gruntów jednej i drugiej kategoryi podpada pod jurysdykcyę dwóch różnych sądów i wreszcie jakiego znaczenia dla ekonomicznych stosunków kraju jest załatwienie tej sprawy.

Wysoki Sejm dając wyraz potrzebie uzupełnienia tej luki w naszej ustawie hipotecznej, uchwalił na posiedzeniu z dnia 23. Października 1881. zgodnie z wnioskiem komisyi prawniczej projekt ustawy zmieniającej §. 3. krajowej ustawy hipotecznej, który to projekt jednak, jak wiadomo, nie otrzymał sankcyi.

Te są antecedencye tej sprawy.

P. Dr. Skałkowski wznowił tedy na ubiegłej sesyi wniosek zwój z r. 1881., a Wysoki Sejm w załatwieniu sprawozdania komisyi prawniczej o tym wniosku powziął na posiedzeniu z dnia 14. Stycznia b. r. następującą uchwałę:

„Sejm odsyła Wydziałowi krajowemu wniosek posła Dr. Skałkowskiego, dotyczący uchwalenia dodatku do §. 3, ustawy hipotecznej z dnia 20. Marca 1884. L. 29. Dz. u. kr. z poleceniem, by po otrzymaniu zawiadomienia o sankcyonowaniu lub odmówieniu sankcyi projektu ustawy o wcieleniu mniejszych posiadłości tabularnych do związku gminnego — odpowiedni tendencyom tego wniosku projekt do ustawy wypracował i takowy Wys. Sejmowi przedłożył.“

Gdy rzeczony projekt ustawy, jak wyżej nadmieniono, otrzymał już sankcyę, Wydział krajowy spełniając polecenie Wys. Sejmu, przedkłada projekt ustawy, wnioskiem p. Dr. Skałkowskiego reinicyowanej.

Główny powód, dla którego pierwotny projekt ustawy z r. 1881. nie uzyskał sankcyi, zdaniem Wydziału krajowego, obecnie nie zachodzi.

Był to wzgląd, aby pomnożenie posiadłości tabularnych nie wywołało daleko idących zmian w stosunkach wyborczych.

Obawa ta jednak usuniętą została częścią przez uchwalenie powyższych dwóch ustaw, zmieniających ordynacyę wyborczą sejmową i ordynacyę do reprezentacyi powiatowej, częścią zaś przez ustawę z dnia 21. Marca 1888. Nr. 41. Dz. u. kr. o wcieleniu posiadłości tabularnych, opłacających mniej niż 25 zł. rocznie podatków realnych, do związku gminnego. Wydział krajowy sądzi, że i inne przez c. k. Rząd przytoczone powody nie powinny stanowić przeszkody w uzyskaniu sankcyi, albowiem w projekcie niniejszym umieszczone zostały postanowienia, zgodne z postanowieniami ustaw hipotecznych innych krajów Monarchii (jak n. p. dla Czech, Karyntyi).

Wydział krajowy wnosi tedy:

Wysoki Sejm raczy uchwalić załączony projekt ustawy.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Lwów dnia 4. Września 1888.

Marszałek krajowy:
Tarnowski *w. r.*

Sprawozdawca:
Dr. Franciszek Smolka *w. r.*
Członek Wydziału krajowego.

Ustawa

z dnia . . . . . zmieniająca postanowienia §. 3. ustawy z dnia 20. Marca 1874. N. 29. Dz. u. kr. o założeniu i wewnętrznem urządzeniu ksiąg hipotecznych dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem rozporządzam, jak następuje:

Art. I.

§. 3. ustawy z dnia 20. Marca 1874. N. 29. Dz. u. kr. zostaje uchylonym w dotychczasowem brzmieniu i ma opiewać następująco:

§. 3.

Wykazy hipoteczne posiadłości tabularnych w obrębie jednego sądu kolegialnego, jako realnej ich instancyi położonych, tworzą razem jednę księgę główną.

Przy zakładaniu ksiąg hipotecznych te posiadłości za tabularne uważać należy, które w myśl ordynacyi wyborczej dla Sejmu krajowego za dobra ziemskie tabularne poczytane być mogą.

Czy posiadłość uważaną być ma za tabularną, orzeka w razie wątpliwości po zasięgnięciu opinii Namiestnictwa i Wydziału krajowego, co do posiadłości w Galicyi i Lodomeryi położonych, Sąd krajowy lwowski, co do posiadłości położonych w okręgu byłego wolnego miasta Krakowa, Sąd krajowy krakowski.

Posiadłości ziemskie na gruntach niegdyś dominikalnych, które w myśl ustawy krajowej z dnia 21. Marca 1888. N. 41. Dz. u. kr. zmieniającej postanowienia ustawy o obszarach dworskich, wcielone zostaną do związku gminnego, mają być przeniesione z wykazów hipotecznych dla posiadłości tabularnych przy sądach kolegialnych prowadzonych do wykazów hipotecznych dla dotyczących gmin katastralnych przy właściwych sądach powiatowych.

Do utworzenia osobnego ciała tabularnego z gruntów wydzielonych z kompleksu posiadłości tabularnej, potrzebne jest przyzwolenie c. k. Namiestnictwa i Wydziału krajowego.

Przyzwolenie to nie jest potrzebnem, jeżeli wydzielone z kompleksu posiadłości tabularnej grunta przeniesione być mają do wykazu hipotecznego, przeznaczonego dla posiadłości nietabularnych.

Grunta, należące do posiadłości nietabularnych, mogą być wcielone do kompleksu posiadłości tabularnej, jeżeli udowodnionem zostanie, że równocześnie lub przedtem wcieleniem wydzielono z tegoż kompleksu tabularnego i przeniesiono do wykazów hipotecznych dla posiadłości nietabularnych przestrzeń gruntów, od której roczny podatek gruntowy przynajmniej taką samą kwotę wynosi, jak od przestrzeni do posiadłości tabularnej wcielić się mającej.

Przed wydaniem zezwolenia na żądane wcielenie zasięgnąć ma właściwy Sąd kolegialny opinii c. k. Namiestnictwa i Wydziału krajowego.

Wykazy hipoteczne posiadłości położonych w obrębie miasta, w którem Sąd kolegialny, będący zarazem ich instancyą realną, ma swoją siedzibę, tworzą razem jedne księgę główną. Większe jednak gminy miejskie podzielone być mogą dla łatwiejszego przeglądu na dzielnice miejscowo odgraniczone, a w takim razie utworzoną będzie dla każdej pojedyńczej dzielnicy osobna księga główna.

Wykazy hipoteczne wszystkich innych posiadłości w jednej gminie katastralnej położonych tworzą razem jednę główną księgę.

W razie potrzeby założone będą księgi dodatkowe dla każdej księgi głównej z osobna.

Art. II.

Ustawa niniejsza obowiązuje od dnia jej ogłoszenia.

Art. III.

Wykonanie tej ustawy poruczam Mojemu Ministrowi sprawiedliwości.

Z drukarni i litografii Pillera i Sp.

L. W. kr. 3609/88.

Aleg. 3.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego z ponownem przedłożeniem projektu ustawy o stosunkach sług.

Wysoki Sejmie!

Uchwałą z dnia 17. Stycznia b. r. przekazał Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu projekt ustawy o stosunkach sług przez komisyę administracyjną przedłożony do ponownego zbadania i poczynienia odpowiednich zmian. Stosując się do tego polecenia i korzystając z dyskusyi w tym przedmiocie w Wysokiej Izbie przeprowadzonej, jako też z przepisów w innych krajach monarchii w tej mierze obowiązujących, Wydział krajowy poczynił w projekcie niektóre zmiany jakie bądź dla rzeczy samej, bądź dla jasności ustawy za pożądane uznał.

Wprowadzenie tych zmian, o ile nie są stylistycznej natury, uzasadnia Wydział krajowy przy każdym pojedyńczym paragrafie, jak następuje:

Do art. III.

§. 54. projektu, zawierający postanowienie o przeznaczeniu kar dotąd przez władzę polityczną na obszarach dworskich wymierzanych, przeniesiono do ustawy wprowadczej pod art. III.

Okoliczność, że postanowienie tym paragrafem objęte nie stanowi organicznej całości z postanowieniami, mającemi w przyszłości regulować stosunki służbowe sług, uzasadnia dostatecznie tę zmianę.

Do §. 1.

Jako symboliczny znak zawarcia umowy ustnej projektował Wydział krajowy danie słudze zadatku, komisya administracyjna uchyliła tę propozycyę i wnosiła, że umowa ustna stać się ma obowiązującą przez oddanie służbodawcy książki służbowej lub certyfikatu. Względy praktyczne jako też wzgląd na dalsze zasadnicze postanowienia projektu przemawiają jednak za przywróceniem projektu Wydziału krajowego. Jeżeli się bowiem zważy, że w §. 37. przyjęła komisya administracyjna zasadę, że książka służbowa ma być przy przyjęciu a najpóźniej przy wstąpieniu sługi do służby przyjętą przez służbodawcę w przechowanie, zaś w §. 41., że świa-

dectwo sługi wpisywane być ma do książki służbowej dopiero po zupełnem opuszczeniu służby, trudno żądać, ażeby słudze książka ta jeszcze przed opuszczeniem służby wydaną być miała.

Cel, jaki wytknięty został zaprowadzeniem książek służbowych, zostałby przez to chybionym.

Przeciwko temu oświadczył się zresztą c. k. Rząd w opinii swej odezwą c. k. Namiestnictwa z dnia 19. Listopada 1885 L. 10.686 pr. co do projektu tej ustawy, Wydziałowi krajowemu zakomunikowanej.

Wprawdzie komisya administracyjna projektuje, iż zamiast książki służbowej może być przedłożonym służbodawcy certyfikat służbowy. Lecz i ten warunek ważnego zawarcia umowy ustnej zdaje się być uciążliwym zwłaszcza dla sług na obszarze dworskim przebywających, dla których certyfikaty takie wydawać ma c. k. Starostwo. Sługa z obszaru dworskiego, chcący otrzymać certyfikat, musiałby nieraz kilkumilową podróż odbyć, coby z nie małą stratą czasu i kosztów było połączone. W końcu i przyjęty już powszechnie zwyczaj zawierania ustnych umów służbowych przez wręczenie zadatku słudze, zdaje się przemawiać za zatrzymaniem tej formy umowy i nadal.

Wydział krajowy mniema tedy, iż oddawanie służbodawcy książek służbowych lub certyfikatu na znak zawartej umowy ustnej już z chwilą zawarcia umowy nie jest wskazanem i że należy pozostawić uznaniu służbodawcy, czyli wydać ma słudze szukającemu innej służby książkę służbową jeszcze przed opuszczeniem służby.

Wpisywanie zaś warunków umowy do książki służbowej i czynienie zawisłem od tego ważności umowy Wydział krajowy ze względu na służbodawców pisma nieświadomych nie projektuje.

Do §. 5.

Zmiana pierwszego ustępu tego paragrafu uzasadniona jest zmianą wprowadzoną w §. 2.

Do §. 7.

Do paragrafu tego, traktującego o stręczeniu sług, dodała komisya administracyjna kilka postanowień dotyczących kontrolowania, sposobu karania i czasu wypłacania wynagrodzenia osobom lub kantorom, trudniącym się stręczeniem sług.

Dodatki jednak te kolidują zdaniem Wydziału krajowego z ogólnie obowiązującemi przepisami ustaw państwowych i dlatego je Wydział krajowy w niniejszym projekcie pominął. Osoby zajmujące się stręczeniem sług wykonywanem w sposobie zarobkowania podlegają nadzorowi tej władzy, które im upoważnienie do tego udzieliła. Władzą tą jest w myśl dekretu kanc. nadw. z 5. Lutego 1847. L. 24.671 (Zb. ust. pol. Nr. 14. tom 75.) i rozporządzenia ministr. stanu z 28. Lutego 1863. L. 2.306 polityczna władza krajowa i tej też władzy przysłuża prawo nadzoru i prawo karania. Ustęp więc drugi tego paragrafu według projektu komisyi administracyjnej mógłby dać powód do mylnej interpretacyi.

Ponieważ atoli zacytowane wyżej przepisy nie określają ani przedmiotu, ani też rodzaju lub wymiaru kary dla takich ajentów, Wydział krajowy sądzi, iż określenie czynów karygodnych, jakoteż ustanowienie wysokości i rodzaju kary nie będzie sprzecznem z postanowieniami powyższego dekretu kanc. nadw. z 5. Lutego 1847. L. 24.671 i rozporządzenia ministr. stanu z 28. Lutego 1863. L. 2.306 i dla tego zgodnie z wnioskiem komisyi admin. projektuje ustęp 4. i 6. tego paragrafu.

Natomiast co do ustępów traktujących o wynagrodzeniu ajenta za stręczenie sług jakoteż o odpowiedzialności jego z prawa cywilnego względem służbodawcy Wydział krajowy mniema, iż ujęte nimi postanowienia nie dadzą się pogodzić z przepisami powszechnej ustawy cywilnej. Przedewszystkiem bowiem co do chwili w jakiej żądanem być może wynagrodzenie

za oddane usługi, rozstrzyga dobrowolna umowa stron §. 902. U. c. Jeżeli zaś w tej mierze żadnej umowy nie zawarto, miałyby zdaniem Wydziału krajowego zastosowanie przepisy §§. 904. i 1.156. kodeksu cywilnego, według których należałoby się stręczycielowi wynagrodzenie zaraz po wykonaniu z jego strony przyjętego zobowiązania.

Postanowienie przedostatnim ustępem unormowane jest więc wręcz przeciwne powyższym przepisom ustawy cywilnej.

Zresztą z uwagi, że możliwe spory wynikłe pomiędzy służbodawcą a osobami do stręczenia sług upoważnionemi nie mogą być dochodzone na mocy ustawy o stosunkach sług, bo ajenci ci nie są i nie mogą być zaliczeni do kategoryi sług, Wydział krajowy jest zdania, iż wszelkie postanowienia pod względem cywilnej odpowiedzialności stręczyciela w niniejszej ustawie są zbyteczne, chociażby zgodne były z przepisami ustawy cywilnej i dlatego zamieszczenia takich postanowień nie doradza.

Do §. 8.

Ustęp drugi tego paragrafu dodanym został przez komisyę administracyjną.

Ustęp ten jednak uważa Wydział krajowy za zbyteczny, albowiem skutki prawne, jakie za sobą pociągnie niewykonanie umowy, czy to ze strony służbodawcy, czyli też ze strony sługi, określone są w §§. 9., 10. i dalszych.

Dlatego też ustęp ten Wydział krajowy w niniejszym projekcie pomija.

Do §. 9.

Zmiany w tym paragrafie wprowadzone są stylistycznej natury.

Do §. 11.

Komisya administracyjna oznaczając w tym paragrafie czas trwania służby dla jednej kategoryi sług na rok kalendarzowy, nazwała tę kategoryą odmiennie od projektu Wydziału krajowego „sługami przyjętemi do służby na wsi, podczas gdy Wydział krajowy użył wyrażenia „**sługi do gospodarstwa wiejskiego**“.

Z uwagi jednak, iż nietylko mieszkańcy wsi trudnią się gospodarstwem rolnem, lecz także i mieszkańcy miast zwłaszcza mniejszych, i że tem samem ich interes w przyjmowaniu sług na całoroczną służbę nie może być innym od interesu mieszkańców wsi, Wydział krajowy uważa wyrażenie „sługi do gospodarstwa wiejskiego“ za odpowiedniejsze i dla tego z tem samem określeniem paragraf ten projektuje.

Do §. 17.

Tak według projektu Wydziału krajowego, jako też według projektu komisyi administracyjnej umieszczono w paragrafie tym postanowienie zgodne z przepisem §. 413. u. k., że służbodawcy wolno jest przeciw opornemu i krnąbrnemu słudze zastósować środki karności domowej.

Ponieważ jednak postanowienie to mieści się w ustawie karnej, powtórzenie go w niniejszym projekcie okazuje się zbytecznem, i dla tego Wydział krajowy przepis ten w niniejszym projekcie pomija.

Do §. 20.

Ze stylizacyi tego paragrafu według projektu komisyi administracyjnej zdawaćby się mogło, iż umowa ustna co do rodzaju i ilości ubioru i bielizny słudze dostarczyć się mających,

zawarta, jest nieważną i nieobowiązującą. Ze względu jednak na jasność ustawy Wydział krajowy uważa za pożądane przywrócić pierwotny tekst projektu, w którym powiedziano, iż w razie niewciągnięcia umowy w tym kierunku do książki służbowej rozstrzyga miejscowy zwyczaj o rodzaju i ilości odzieży słudze dostarczyć się mającej. Wyraźne umieszczenie tego postanowienia okazuje się tem potrzebniejsze, ile że bardzo często na wsi przyjmuje się sługi zazwyczaj małoletnie tylko za wynagrodzeniem w odzieży („na okrywkę") bez żadnego bliższego określenia jakiego rodzaju i w jakiej ilości odzież ta ma być dostarczoną.

Z jednej więc strony będzie wyraźnie określonem, że umowa w tej mierze może być i ustnie zawartą, z drugiej strony zaś, w razie sporu będzie daną władzy pewna miara w ocenieniu żądań stron.

Do §. 27.

Odnośnie do postanowień tego paragrafu podniesiono w Wys. Sejmie zarzut, iż przy wydaleniu sługi ze służby z przyczyn w tym paragrafie poszczególnionych nie zastrzeżono tej samej drogi postępowania, jak co do sług, którym przyznano prawo opuszczenia służby przed czasem i bez wypowiedzenia (§. 28. ust. 2) t. j. iż służbodawca powinien na takie wydalenie sługi otrzymać pierwiej zezwolenie ze strony właściwej władzy.

Zważywszy jednak, iż sługa z powodów tu wymienionych ze służby oddalony ma w §. 33. zastrzeżony regres do służbodawcy na wypadek, gdyby się okazało, iż wydalenie nastąpiło bezprawnie, zdaje się, iż interes sługi jest dostatecznie zabezpieczonym i że tem samem nie ma podstawy zastosowania tego samego postępowania względem służbodawcy, jak to względem sług w §. 28. ust. 2. postanowiono.

Z tej przyczyny Wydział krajowy proponuje paragraf ten w pierwotnem brzmieniu wyjąwszy ustępu, wedle którego doniesienie o oddaleniu sługi na obszarze dworskim pozostającego uczynionem być miało przełożonemu obszaru dworskiego.

Ponieważ oddalenie sługi ze służby może wywołać spór a do rozstrzygnięcia sporów ze stosunku służbowego na obszarze dworskim powołanem jest w myśl §. 49. c. k. Starostwo, Wydział krajowy dla uchylenia możliwej kolizyi uważa tę władzę za właściwszą do uczynienia jej oznajmienia o oddaleniu sługi.

Do §. 28.

Z powodów przy §. 17. wyłuszczonych zostaje również postanowienie ustępem *b)* objęte wypuszczone.

Do §. 29.

Do paragrafu tego dodanem zostało w ustępie *d)* postanowienie nowe, na mocy którego przysługać będzie słudze prawo wypowiedzenia służby w razie jeżeli mu służbodawca zatrzymuje wypłatę zasługi w gotowiźnie dłużej aniżeli to §em 19. dozwolono, wydanie ordynaryi zaś dłużej ponad jeden miesiąc po terminie w jakim się słudze należała.

Umieszczenie tego postanowienia zdawało się Wydziałowi krajowemu wskazanem dla zabezpieczenia interesów sługi.

Do §§. 36., 38. i 43.

Zmiany w tych paragrafach wprowadzone są stylistycznej natury.

Do §. 53.

Minimalne trwanie aresztu przyjęła komisya administracyjna na godzin dwanaście. Ze względu jednak, iż c. k. Rząd w opinii swojej Wydziałowi krajowemu odezwą c. k. Namiestnictwa z d. 19. Listopada 1885. L. 10.686/pr. zakomunikowanej, wyraził życzenie aby mi-

nimum tej kary zgodnie z ustawami innych krajów koronnych oznaczonem było na godzin sześć, Wydział krajowy uważał za wskazane zastósować się do téj propozycyi i odmiennie do wniosku komisyi administracyjnej projektuje najniższy wymiar kary aresztu na 6 godzin.

Dział VI. traktujący o zastósowaniu tej ustawy do oficyalistów prywatnych Wydział krajowy w projekcie tym pomija. Stanowisko oficyalisty prywatnego t. j. urzędnika gospodarczego, wymagającego fachowego uzdolnienia, jest zupełnie inne, aniżeli sługi do zwyczajnych posług domowych lub robót gospodarczych przyjętego. Proceder przyjmowania i odprawiania, jakoteż karania sług w projekcie tym przyjęty, nie da się żadną miarą pogodzić ze stanowiskiem oficyalistów prywatnych.

Możność zastósowania tej ustawy do nich, nie leży zresztą nawet w interesie służbodawców. Weźmy n. p. §. 28., 29., wyliczający powody, dla których sługa opuścić może służbę bądź to bez wypowiedzenia bądź też za poprzedniem wypowiedzeniem. Wydział krajowy nie może się tedy zgodzić, ażeby niniejsza ustawa służbowa mogła mieć zastosowanie i do oficyalistów prywatnych.

Powołując się wreszcie na sprawozdanie z dnia 11. Listopada 1887 L. 44.889, którem przedłożony został Wys. Sejmowi poprzedni projekt ustawy służbowej, Wydział krajowy wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić załączony pod */. projekt ustawy.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Lwów dnia 4. Września 1888.

Marszałek krajowy:

Tarnowski w. r.

Sprawozdawca:

Dr. Franciszek Smolka w. r.

Członek Wydziału krajowego.

Ustawa

z dnia . . . . . dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem o stosunkach sług.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem wydaję załączoną ustawę o stosunkach sług i rozporządzam co następuje:

Art. I.

Postanowienia tej ustawy wejdą w życie dnia sześćdziesiątego po jej obwieszczeniu.

Art. II.

Każdy sługa winien zaopatrzyć się najdalej do roku od obwieszczenia ustawy w nową książkę służbową.

Władza, wydając nową książkę służbową, uwidoczni tę okoliczność w dotychczasowej książce służbowej, która od tej chwili ma jedynie znaczenie i doniosłość świadectwa służbowego za czas upłyniony.

Art. III.

Z dniem wejścia w życie tej ustawy tracą moc obowiązującą wszelkie dawniejsze w tej mierze wydane rozporządzenia i przepisy, a mianowicie:

a) rozporządzenie prezydyalne c. k. Namiestnictwa z dnia 1. Lipca 1857. Dz. u. kr. Część II. Nr. 12. dla lwowskiego okręgu administracyjnego, zawierające prowizoryczny regulamin dla ludzi służebnych w lwowskim okręgu administracyjnym;

b) rozporządzenie Prezydyum krajowego z dnia 11. Marca 1855 Dz. u. kr. Nr. 14. dla krakowskiego okręgu administracyjnego, zawierające tymczasowe urządzenie klasy służących dla krakowskiego obrębu z wyjątkiem głównego miasta Krakowa;

c) rozporządzenie Prezydyum krajowego z dnia 4. Lipca 1857 Dz. u. kr. Nr. 18. dla krakowskiego okręgu administracyjnego, zawierające tymczasowe urządzenie klasy służących dla głównego miasta Krakowa;

d) wreszcie wszelkie z temi rozporządzeniami w związku będące przepisy.

Wszelkie grzywny, jakie do chwili wejścia w życie niniejszej ustawy przez władzę polityczną w wykonywaniu dotąd obowiązujących przepisów o stosunkach sług na obszarach dworskich nakładane były, przypaść mają na fundusz ubogich miejscowych tej gminy, z którą dotyczący obszar dworski wspólną gminę katastralną stanowi.

Art. IV.

Wykonanie niniejszej ustawy poruczam mojemu Ministrowi spraw wewnętrznych.

Ustawa o stosunkach służbowych*).

Dział I.

Powstanie stosunku służbowego.

§. 1.

Zawarcie umowy.

Stosunek służbowy polega na umowie służbowej, która pisemnie lub ustnie zawartą być może (§. 2).

(Ustna umowa staje się obowiązującą, gdy sługa odda a służbodawca odbierze książkę służbową lub certyfikat jej miejsce zastępujący (§. 36 i 38).

(Dzień zawartej umowy winien być uwidoczniowym w książce lub na certyfikacie).

§. 2

Zadatek.

Nieodzownym warunkiem umowy ustnej jest danie zadatku przez służbodawcę a przyjęcie go przez sługę.

(Danie zadatku pozostawia się obopólnej umowie).

Zadatek dany słudze przy zawieraniu umowy wlicza się w zasługę, jeżeli nie postanowiono odmiennie. *(Umowa co do zadatku winna być uwidoczniona w książce służbowej lub na certyfikacie).*

§. 3.

Warunki umowy.

Warunki umowy służbowej zależą od obopólnego układu. Nieważnymi są jednak warunki, naruszające porządek dozwolonej karności domowej lub sprzeciwiające się ustawom.

Umowa służbowa nie może również czynić uszczerbku obowiązkowemu uczęszczaniu do szkoły.

Za przyjęcie warunków, wzbronionych postanowieniami tego paragrafu, ulegną karze tak sługa jak służbodawca lub jego zastępca.

§. 4.

Zastępca służbodawcy.

Postanowienia ustawy o służbodawcy odnoszą się również do jego zastępców. Wyjątek w tej mierze stanowią jedynie takie postanowienia, które ze samej natury rzeczy odnosić się mogą wyłącznie tylko do osoby samego służbodawcy.

§. 5.

Równoczesne przyjęcie służby u kilku służbodawców.

Zawieranie umów o równoczesne objęcie służby u kilku służbodawców jest niedozwolone. Sługa obowiązanym jest wstąpić do służby u tego służ-

*) **Uwaga.** Dla uwidocznienia zmian do poszczególnych paragrafów wprowadzonych, umieszczony został także text pierwotnego projektu a to w ustępach nawiasem objętych i odmiennymi czcionkami (kursywą) wydrukowanych.

bodawcy, z którym najpierw umowę służbową zawarł. *(któremu oddał książkę służbową lub certyfikat).* Umowa pisemnie zawarta i do książki służbowej lub na certyfikacie (§§. 36 i 38) zapisana ma pierwszeństwo przed innemi umowami.

Służbodawca, do którego sługa zawierający równocześnie kilka umów służbowych na służbę nie wstępuje, ma prawo żądać od sługi wynagrodzenia (§. 50.) lub zwrotu podwójnego zadatku. Sługa podpada nadto stosownej grzywnie lub karze do 14 dni aresztu.

Służbodawca, któremu przy zawieraniu umowy służbowej wiadomem było, że sługa już z kim innym umowę służbową zawarł, nietylko nie ma prawa do wynagrodzenia szkody ani do podwójnego zadatku, ale nadto ulegnie karze stósownej i odpowiada osobom trzecim niepodzielnie ze sługą za wyrządzoną szkodę.

Wzięty zadatek zaś, który sługa w każdym razie zwrócić winien, wpływa do funduszu miejscowych ubogich.

§. 6.

Odmawianie sługi.

Kto sługę namawia, żeby bez powodu przewidzianego w ustawie nie stawił się do służby, do której się zobowiązał, albo żeby służbę przyjętą przed upływem czasu służby opuścił, ulegnie stosownej grzywnie od 10 do 100 zł. w. a. lub odpowiedniej karze aresztu i staje się nadto służbodawcy odpowiedzialnym za szkodę przez to wyrządzoną (§. 50).

§. 7.

Stręczenie sług.

Stręczenie sług, wykonywane jako zarobkowanie bez zezwolenia władzy, podpada karze stosownie do obowiązujących w tej mierze przepisów.

(Nadzór i kontrolę nad osobami lub biurami zajmującemi się stręczeniem sług, wykonuje w gminach zwierzchność gminna, na obszarach dworskich przełożony obszaru, we Lwowie i w Krakowie wraz z okręgiem policyjnym tych miast c. k. Dyrekcya policyi.

Za czynności biur do stręczenia sług upoważnionych odpowiada ten na czyje imię opiewa wydane upoważnienie do niepodzielnej ręki z osobami, które do wykonywania tych czynności używa).

Osoby stręczeniem sług się trudniące podpadają karze do 100 zł. w. a. lub karze odpowiedniej aresztu:

a) za stręczenie sług nieopatrzonych w książkę służbową lub certyfikat służbowy;

b) za odmawianie sług;

c) za polecanie sług ze świadomością o ich niemoralności, szkodliwych nałogach lub braku uzdolnienia do ugodzonej służby.

(Oprócz kary odpowiadają w wypadkach pod b) i *c) wymienionych za szkodę służbodawcy wyrządzoną do niepodzielnej ręki ze sługą.)*

Trzykrotne wykroczenie przeciw przepisom tej ustawy pociąga za sobą utratę otrzymanego do stręczenia sług upoważnienia.

(Stręczącemu nie wolno się upominać o umówione wynagrodzenie aż po upływie dni 30tu po zawartej między służbodawcą a sługą umowy.

Za stręczenie sług umowy nie dotrzymujących, lub niezdolnych do usług, do których ugodzeni zostali, służbodawca wynagrodzenia płacić nie jest obowiązanym).

§. 8.

Rozpoczęcie służby.

Zawarłszy umowę służbową, obowiązani są, służbodawca przyjąć sługę, sługa zaś wstąpić do służby w oznaczonym czasie.

(W razie ociągania się strony od wypełnienia przyjętego obowiązku, winna właściwa władza niezwłocznie ociągającą się stronę do dotrzymania umowy zawezwać i w razie oporu środkami przymusowemi i grzywną do 70 zł. w. a. lub odpowiednią karą aresztu do dni 14tu do tego przynaglić).

§. 9.

Nieprzyjęcie sługi.

Służbodawca może jednostronnie odstąpić od umowy i nie przyjąć sługi do służby w razie zajścia okoliczności, któreby go uprawniały do wydalenia sługi ze służby przed upływem umówionego czasu trwania służby (§. 27). Służbodawca ma w takim wypadku nadto prawo żądać zwrotu danego zadatku.

Jeżeli służbodawca nie może przyjąć sługi z powodu, iż wydarzył mu się taki wypadek, który przyjęcie ugodzonego sługi czyni zbytecznem, winien o tem sługę niezwłocznie uwiadomić, pozostawić słudze dany zadatek, a nadto wypłacić mu zasługę w gotowiźnie za jeden miesiąc przy służbie całorocznej a za dni 14 przy krótszej.

Służbodawca zaś, któryby z innej przyczyny sługi nie przyjął, winien prócz utraty zadatku zapłacić słudze ugodzoną zasługę t. j. zasługę w gotowiźnie i naturaliach, o ile na takowe sługa był ugodzony, za 3 miesiące przy służbie całorocznej a za jeden miesiąc przy krótszej.

§. 10.

Niestawienie się do służby.

Sługa może jednostronnie odstąpić od umowy i nie stawić się do służby w razie zajścia okoliczności, któreby go upoważniały do oddalenia się ze służby przed upływem umówionego czasu trwania służby. (§. 28).

Sługa, nie mogąc stawić się do służby z powodu przeszkody wynikłej nie z jego własnej winy a widocznie dłużej trwać mającej, winien służbodawcę o tem niezwłocznie uwiadomić i zwrócić mu otrzymany zadatek.

Gdyby jednak przeszkoda wkrótce usuniętą została, obowiązanym jest, jeżeliby służbodawca tego wymagał, po usunięciu przeszkody wstąpić do służby.

Zresztą sługa, nie jawiący się do służby, podpada grzywnie do 5 zł. w. a. lub karze aresztu do dni 14, a nadto będzie na żądanie służbodawcy nawet środkami przymusowemi przynaglony do stawienia się do służby

(§. 51). Służbodawca może jednak odstąpić od umowy, a poprzestać na zwrocie zadatku i wynagrodzeniu doznanej szkody (§. 50.), względnie na wypłacie podwójnego zadatku.

Dział II.

Prawa i obowiązki w czasie służby.

§. 11.

Czas trwania służby. Milczące odnawianie.

Oznaczenie czasu trwania służby pozostawia się dobrowolnej umowie stron.

Jeżeli umowy takiej nie zawarto, czas służby oznacza się: dla sług przyjętych do gospodarstwa wiejskiego na rok kalendarzowy a dla sług innych na 3 miesiące.

Umowa służbowa zostaje milcząco odnowioną na przeciąg czasu pierwotnie umówiony:

a) jeżeli sobie strony nie zastrzegły a milczące odnowienie kontraktu służbowego bezwarunkowo miejsca mieć nie może;

b) jeżeli umowa służbowa ani przez służbodawcę ani przez sługę w terminie §. 26. określonym wypowiedzianą nie została.

Odmienne postanowienia tak co do czasu trwania stosunku służbowego, jak co do milczącego odnawiania i wypowiadania (§. 26.) go, tylko wówczas za ważne uznane być mogą, jeżeli wciągnięte są do książki służbowej (§. 42.) lub wyrażone w pisemnym układzie.

§ 12.

Obowiązki sługi.

Sługa staje się przez wstąpienie do służby członkiem koła domowego służbodawcy i podlega odtąd jego szczegółowemu dozorowi.

Sługa winien być wobec służbodawcy swego wiernym, posłusznym, uległym, pilnym w wypełnianiu obowiązków, bacznym i troskliwym o jego dobro, winien okazywać służbodawcy uszanowanie i przychylność, winien przestrzegać porządku i czystości.

Wobec członków rodziny służbodawcy i innych osób do niego należących winien sługa postępować ulegle i z uszanowaniem, żyć w zgodzie z innymi sługami a wystrzegać się wszelkich kłótni, plotek i obmawiania kogokolwiek, zwłaszcza służbodawcy i rodziny jego.

Sługa winien się stosować do porządku domowego przez służbodawcę ustanowionego, a przyjmować ulegle z uszanowaniem i skromnością rozkazy, napomnienia i karcenia służbodawcy.

§. 13.

Sługa winien spełniać wedle rozkazów służbodawcy dokładnie i ochoczo nie tylko usługi, do których się wyraźnie ugodził, ale także takie,

które do obowiązków przyjętej służby zwyczajnie zaliczane bywają. Spory między sługami, kto z nich robotę lub usługę pewną wykonać ma, rozstrzyga służbodawca. Nawet sługa przyjęty li tylko do zajęć pewnych, ściśle określonych, ma pełnić na wezwanie służbodawcy usługi innego rodzaju, jeżeli sługa do tego przeznaczony nie może wypełniać ich z powodu choroby lub innej przeszkody, albo też jeżeli tego nieodzownie wymagają inne okoliczności, n. p. pilna robota w polu. W przypadku samowolnego uchylania się sługi od roboty, służbodawca ma prawo nie tylko oddalić sługę, jeżeli zachodzą warunki wymienione w §. 27. pod lit. *b)*, ale także przyjąć kogo innego do wykonania tej roboty, a wydatki tem spowodowane potrącić słudze z zapłaty.

Sługa nie może uchylać się od roboty w święta wyznań, do których nie należy. Nawet w niedzielę i święta uroczyste własnego wyznania winien sługa wypełniać roboty zwykłe domowe, a nawet takie nadzwyczajne, które bez niebezpieczeństwa odłożonemi być nie mogą.

Zajęcia te nie powinny jednak przeszkadzać uczęszczaniu na nabożeństwo w niedziele i święta. Służbodawca oznacza czas i kolej udawania się na nabożeństwo.

§. 14.

Sługa winien poruczone roboty sam wykonywać. Tylko z przyzwolenia służbodawcy może sługom innym lub osobom obcym poruczyć ich dopełnienie.

Dla własnych interesów może sługa tylko za zezwoleniem służbodawcy wydalać się z domu i winien wracać na czas przez służbodawcę oznaczony.

Pod odpowiedzialnością i surową karą niewolno słudze przyjmować bez wyraźnego zezwolenia służbodawcy kogokolwiek na nocleg. Służbodawca ma nadto prawo zakazać słudze przyjmować odwiedzin, bądź to od kogokolwiek w ogóle, bądź też od pewnych wskazanych osób w szczególności.

§. 15.

Sługa winien przy każdej sposobności przestrzegać dobra i interesu służbodawcy swego, ochraniać je, i o ile możności, zasłaniać służbodawcę od szkody i uszczerbku. Sługa winien ostrożnie obchodzić się z ogniem i światłem, a mianowicie do miejscowości pod względem ognia niebezpiecznych z otwartem światłem nie występować. W stodołach, szopach, stajniach, na gumnie, po strychach, ani też innych miejscowościach pod względem ognia niebezpiecznych i w ogóle w takich miejscach, w których służbodawca wzbroni, palić tytoniu nie wolno.

Sługa obowiązany jest donieść służbodawcy swemu o wszelkich przez się spostrzeżonych oszukaństwach, sprzeniewierzeniach bądź to przez inne sługi, bądź przez osoby obce przeciw służbodawcy popełnionych lub zamierzonych.

Za wyrządzoną szkodę odpowiada sługa służbodawcy według przepisów powszechnej ustawy cywilnej, orzeczenie w tej mierze wydaje właściwa władza w tej ustawie powołana (§. 50.).

§. 16.

Sługa winien suknie, bieliznę i inne swe ruchomości mieć w domu służbodawcy i tylko za wyraźnem zezwoleniem służbodawcy może przechować je gdziekolwiek indziej.

Służbodawca ma prawo w każdym czasie przejrzeć w obecności sługi i jeszcze jednego świadka skrzynie, kufry i wszelkie inne przechowki sługi.

§. 17.

Zachowanie się służbodawcy w obec sługi.

Służbodawca winien wedle możności ochraniać sługę od znieważania przez osoby trzecie, i w ogóle wspierać go w razie potrzeby w granicach słuszności, a czuwać nad obyczajnem i przyzwoitem zachowaniem się sługi w domu i po za domem. W tym celu *(równie, jak dla utrzymania spokoju i porządku w domu, niemniej dla wymuszenia posłuszeństwa)*, może służbodawca dawać słudze upomnienia i nagany *(i w razie potrzeby użyć środków karności domowej w granicach określonych §. 413. ustawy karnej)*, które jeżeli *(jeżeli skarcenia domowe przez służbodawcę)* pożądanego skutku nie odniosą; jeżeli uchybienia ponawiają się, lub jeżeli sługa dopuszcza się ciężkich przewinień, ukarze go władza powołana do wykonywania postanowień tej ustawy (§. 52. 53.).

§. 18.

R o b o t a.

Robota słudze przez służbodawcę wyznaczona winna być zastosowaną do sił sługi.

§. 19.

Z a s ł u g a.

Służbodawca winien płacić słudze umówioną zasługę w terminach umową oznaczonych.

Dowolne dawanie słudze podarunków lub poczesnego, chociażby przy zajściu pewnych okoliczności lub z powodu wydarzeń szczególowych kilkakrotnie ponawiane, nie uzasadnia obowiązku czynienia także w przyszłości datków tego rodzaju.

Jeżeli czas płacenia zasługi nie jest umową oznaczony, uiszczoną być ma zasługa w gotowiźnie przy służbie rocznej kwartalnie z dołu, przy krótszej miesięcznie z dołu, zasługa zaś w naturaliach, czyli ordynarya w takich samych terminach z góry.

Z płacy w ciągu służby należnej wolno jednak służbodawcy zatrzymać przy umowach rocznych dwumiesięczne, zaś przy umowach na czas krótszy zawartych, jednomiesięczne zasługi w gotowiźnie.

Zatrzymane zasługi razem z płacą w ostatnim terminie wypłaty przypadającą, według wyniku obopólnego obrachunku winien wypłacić służbodawca słudze gdy tenże ze służby występuje, lub w razie sporu o odszko-

dowania w chwili, gdy orzeczenie właściwej władzy stanie się prawomocnem (§. 50.).

Jeżeli nie wciągnięto odmiennych postanowień do książki służbowej, należy zastosowywać w razach wątpliwych postanowienia powyższe.

§. 20.

Wikt i odzież.

Wikt słudze należący się winien być zdrowym i dostatecznym.

Umowa co do rodzaju i ilości ubioru i bielizny słudze dostarczać się mających, winna być wciągnięta do książki służbowej.

W razie nie wciągnięcia umowy do książki służbowej rozstrzyga miejscowy zwyczaj o rodzaju i ilości odzieży i bielizny, dostarczać się mających.

Odzież i bieliznę należy dawać słudze w gatunku odpowiednim stosunkom klasy sług, do której należy.

§. 21.

Choroba sługi.

Służbodawca winien starać się o pielęgnowanie i leczenie chorego sługi; może to jednak uskutecznić nie tylko w domu własnym, lecz także w zakładzie publicznym, lub w innem miejscu stosownem, jeżeli ztąd niebezpieczeństwo dla chorego nie wynika.

Obowiązek służbodawcy pielęgnowania i leczenia chorego sługi gaśnie z upływem dnia trzydziestego choroby sługi, jeżeli sługa z powodu tej choroby ze służby wydalonym zostaje (§. 27. lit. *l*). Jeżeliby zaś dzień rozwiązania stosunku służbowego spowodowanego jakąkolwiek inną przyczyną przed dniem trzydziestym choroby przypadał, gaśnie obowiązek służbodawcy pielęgnowania i leczenia chorego sługi z dniem rozwiązania stosunku służbowego.

O dniu zgaśnięcia obowiązku tego winien jednak służbodawca uwiadomić Zwierzchność gminną względnie przełożonego obszaru dworskiego lub c. k. Dyrekcyę policyi na trzy dni przed ustaniem obowiązku pielęgnowania i leczenia chorego. Zaniedbanie lub opóźnienie tego doniesienia wywołuje dalsze trwanie obowiązku służbodawcy pielęgnowania i leczenia chorego sługi aż do upływu dnia trzeciego po uwiadomieniu o tem właściwej władzy.

Od chwili zgaśnięcia powyższego obowiązku służbodawcy sługa nieposiadający majątku tak samo pielęgnowanym i leczonym być ma, jak każdy inny ubogi chory. Sługa zaś mający majątek własny, winien odtąd sam starać się o swe pielęgnowanie i leczenie.

Jeżeli choroba sługi wynika z udowodnionej winy służbodawcy, winien służbodawca starać się o pielęgnowanie i leczenie chorego sługi aż do zupełnego wyleczenia, i dać mu nadto stosowne wynagrodzenie.

Jeżeli zaś sługa popadł z własnej winy w chorobę, winien służbodawcy zwrócić poniesione koszta pielęgnowania i leczenia.

Jeżeli niezdolność sługi do pełnienia obowiązków służbowych spowodowana słabością sługi, nie wynika z winy służbodawcy i trwa dłużej jak

dni ośm, traci sługa prawo do poboru zasługi w gotowiźnie za czas, przez który z powodu choroby nie był zdolnym do pełnienia obowiązków służbowych lub też na żądanie służbodawcy winien czas przez chorobę stracony odsłużyć w warunkach umowy służbowej.

Dział III.

Rozwiązanie stosunku służbowego.

§. 22.

Obopólna zgoda.

Stosunek służbowy może być dowolnie w każdej chwili rozwiązanym, jeżeli obie strony na to się zgodzą.

§. 23.

Śmierć służbodawcy.

Śmierć służbodawcy rozwiązuje stosunek służbowy, jeżeli spadkobiercy służbodawcy nie zechcą sługi nadal zatrzymać; w takim razie jednak winni spadkobiercy służbodawcy wypłacić słudze zasługę i dać wynagrodzenie za wikt, ordynaryę i inne naturalia, o ile sługa na takowe był ugodzonym, a to przy służbie rocznej za trzy miesiące, przy krótszej za miesiąc.

Gdyby jednak stosunek służbowy ustawać miał przed upływem powyższego czasu, należy się słudze zasługa tylko do czasu, w którym służba ustać miała.

§. 24.

Zmiana posiadania.

Umowa służbowa gaśnie co do sług przy gospodarstwie wiejskiem równie w takim razie, jeżeli gospodarstwo w skutek sprzedaży, zamiany, wydzierżawienia lub w jakikolwiek inny sposób w trzecie ręce przechodzi, a następca służbodawcy sługi zatrzymać nie chce, służbodawca winien jednak w tym wypadku dać słudze wynagrodzenie oznaczone w §. 23.

§. 25.

Służba wojskowa.

Powołanie sługi do pełnienia stałej służby wojskowej na czas dłuższy nad 6 miesięcy rozwiązuje umowę służbową.

Powołanie sługi do ćwiczeń w rezerwie lub w obronie krajowej, równie jak powołanie go do służby li tylko egzekucyjnej lub asystencyjnej nie rozwiązuje natomiast stosunku służbowego. Sługa winien po ukończeniu ćwiczeń, względnie służby egzekucyjnej lub asystencyjnej powrócić do przerwanej służby. Służbodawca ma prawo zatrzymać książkę służbową dla zapewnienia się, że sługa powróci do służby. Za czas przerwy nie należy się słudze żadna zasługa.

§. 26.

Upływ czasu. Wypowiadanie dla zapobiegnięcia milczącemu odnowieniu umowy.

Jeżeli strony przy zawieraniu umowy służbowej wyraźnie postanowiły, że umowa milcząco odnawianą być nie może, gaśnie stosunek służbowy przez upływ czasu w ustawie (§. 11) względnie w umowie oznaczonego.

W braku takiego postanowienia gaśnie stosunek służbowy przez sam upływ czasu, na który umowa służbowa pierwotnie zawartą lub milcząco przedłużoną została (§. 11), tylko wówczas, jeżeli bądź to służbodawca, bądź sługa, umowę wypowiedział, dla zapobiegnięcia milczącemu jej odnowieniu, a to co do sług przyjętych na służbę roczną co najmniej na sześć tygodni, a co do sług przyjętych na czas krótszy przynajmuiej na dni czternaście przed upływem czasu służby.

§. 27.

Oddalenie sługi.

Służbodawca może wydalić sługę natychmiast bez poprzedniego wypowiedzenia:

a) jeżeli sługa do pełnienia przyjętej służby jest zupełnie niezdatnym;

b) jeżeli dopuści się ciężkiego przekroczenia obowiązków służbowych, a mianowicie, jeżeli występuje z uporczywem nieposłuszeństwem lub zuchwałością przeciw rozkazom służbodawcy lub dozorcy nad sługami ustanowionego;

c) jeżeli obraża czynnie, wyrazami obelżywemi lub obmową ubliżającą służbodawcę, przynależnych jego lub dozorcę nad sługami ustanowiowionego, jeżeli podjudza sługi przeciw służbodawcy, lub przeciw sługom innym, albo też w ogóle zakłuca złośliwie lub usiłuje zakłócić złośliwie zgodę i spokój domowy;

d) jeżeli dopuszcza się kradzieży, oszustwa lub sprzeniewierzenia, jeżeli do tego namawia lub usiłuje namówić sługi inne, albo też nie donosi służbodawcy o dostrzeżonych oszukaństwach, sprzeniewierzeniach lub kradzieżach, bądź przez sługi inne, bądź przez osoby obce popełnianych;

e) jeżeli sługa pomimo upomnień nieostrożnie się obchodzi z ogniem lub światłem, albo pali tytoń w miejscach pod względem ognia niebezpiecznych lub w których służbodawca palenie tytoniu wzbronił (§. 15), jeżeli krzywdzi lub zaniedbuje bydło sobie powierzone, albo też wyrządza służbodawcy inną szkodę przez złość, swawolę lub ciężką opieszałość;

f) jeżeli bez wiedzy służbodawcy bierze na rachunek jego towary lub pożycza pieniądze;

g) jeżeli ulegnie dłuższemu jak ośmiodniowemu przyaresztowaniu;

h) jeżeli oddaje się pijaństwu, grze, rozpuście, lub innego rodzaju nieobyczajności, albo namawia do tego lub usiłuje namówić dzieci lub krewnych służbodawcy;

i) jeżeli bez pozwolenia służbodawcy nocuje po za domem, lub pozwala obcym nocować w domu służbodawcy, lub też w inny sposób rażący zakłóca porządek domowy;

k) jeżeli z własnej winy zapadnie w chorobę zakaźną lub sprawiającą obrzydzenie;

l) jeżeli bez winy służbodawcy choruje dłużej jak przez dni trzydzieści.

Służbodawca winien atoli w każdym z powyższych wypadków uwiadomić o tem Zwierzchność gminną, przy służbie pełnionej na obszarze dworskim c. k. Starostwo, w mieście Lwowie zaś i Krakowie c. k. Dyrekcyę policyi, przyczem wolno mu żądać skonstatowania przyczyn, dla których sługa oddalonym został.

W razie oddalenia sługi z przyczyn w tym paragrafie wymienionych, należy się słudze ugodzona zasługa jedynie do dnia istotnego wydalenia ze służby.

Służbodawca może nadto dochodzić przeciw słudze wynagrodzenia szkody (§. 50).

§. 28.

Opuszczenie służby.

Sługa ma prawo opuścić służbę przed upływem czasu i bez wypowiedzenia:

a) jeżeli służby dalej pełnić nie może bez uszczerbu zdrowia; brzemienność służącej nie upoważnia atoli sama przez się do opuszczenia służby;

b) jeżeli służbodawca sługę do czynów nieobyczajnych lub zakazanych uwodzi, lub uwieść usiłuje, albo też nie ochrania go przeciw usiłowaniom takim domowników lub osób uczęszczających do domu służbodawcy;

c) jeżeli służbodawca przedsiębierze podróż mającą trwać po nad czas trwania umówionej służby, albo też przenosi się na stałe zamieszkanie w miejsce więcej aniżeli o pięćdziesiąt kilometrów odległe od miejsca dotychczasowego pobytu, a sługę wbrew jego woli ze sobą wziąć zamierza;

d) jeżeli rodzice sługi nagle w chorobę zapadną i w tej chorobie go dla pielęgnowania potrzebują.

Sługa winien o zajściu takiej okoliczności donieść Zwierzchności gminnej, przy służbie pełnionej na obszarze dworskim c. k. Starostwu, we Lwowie zaś i Krakowie c. k. Dyrekcyi policyi, i udowodnić wiarogodnie doniesioną okoliczność, gdyby jej służbodawca zaprzeczał. Dopiero po otrzymaniu zezwolenia właściwej władzy może sługa służbę opuścić.

Tylko niebezpieczeństwo oczywiste grożące życiu sługi, lub też zagrażające innem dotkliwem, a powetować się nie dającem uszkodzeniem może usprawiedliwić doraźne oddalenie się przed uzyskaniem zezwolenia.

W razie zajścia okoliczności pod *b)* przewidzianej, należy się słudze wypłacić zasługę i wynagrodzenie wiktu lub ordynacyi za czas, przez który służba trwać miała, lub przynajmniej za trzy miesiące, jeżeliby służba dłużej jak przez trzy miesiące trwać miała.

W innych wypadkach należy się zasługa i wikt lub ordynarya tylko do dnia rzeczywistego wystąpienia ze służby.

§. 29.

Wypowiedzenie przed upływem czasu służby.

Sługa może wypowiedzieć służbę przed upływem umówionego czasu trwania onejże z terminem sześciotygodniowym przy rocznej, a czternastodniowym przy krótszej służbie:

a) jeżeli słudze do objęcia własnego gospodarstwa lub rzemiosła, mianowicie zaś służącej do wyjścia za mąż wydarza się korzystna sposobność, która przez dotrzymanie czasu służby udaremnioną zostałaby;

b) jeżeli dochodzenie spadku lub inna sprawa ważna wymaga dłuższego pobytu sługi w innej miejscowości;

c) jeżeli sługa rodzicom, wobec zmiany zaszłej w ich stosunkach po rozpoczęciu służby, potrzebny jest do prowadzenia gospodarstwa lub rzemiosła, albo do pielęgnowania ich, chociaż nie w nagłej chorobie (§. 28) lit. *e)*, a odwołania sługi ze służby nie można odroczyć aż do upłynięcia umówionego czasu trwania służby;

d) jeżeli służbodawca zatrzymuje słudze bądź wypłatę zasługi w gotowiźnie za czas dłuższy, aniżeli to w §. 19. dozwolono, bądź też wydanie ordynaryi dłużej aniżeli jeden miesiąc po terminie, w jakim wedle umowy lub ustawy słudze wydaną być miała.

Sługa winien o zajściu takiej okoliczności donieść Zwierzchności gminnej, przy służbie pełnionej na obszarze dworskim c. k. Starostwu, we Lwowie zaś i Krakowie c. k. Dyrekcyi policyi i udowodnić wiarogodnie tę okoliczność w razie zaprzeczenia przez służbodawcę. Dopiero przez otrzymanie przyzwolenia staje się takie wypowiedzenie skutecznem. Sługa może atoli w razie nagłym żądać uwolnienia od służby przy zachowaniu powyższego przepisu o doniesieniu dotyczącej władzy nawet przed upływem sześciotygodniowego względnie 14 dniowego terminu wypowiedzenia, jeżeli służbodawcy na swe miejsce innego zdolnego sługę przedstawi, ugodziwszy się z nim o zasługę za pozostający jeszcze czas służby bez szkody dla służbodawcy.

§. 30.

Obowiązki sługi przy opuszczaniu służby.

Sługa oddalający się ze służby winien oddać służbodawcy w porządku wszystko to, co mu pod dozór, do wykonania, przechowania lub do użytku oddane i powierzone było.

Jeżeli jaki z przedmiotów takich zginął, lub stał się z winy sługi do użytku niezdatnym, może służbodawca żądać wynagrodzenia szkody ztąd powstałej i z tego tytułu zatrzymać słudze z zasług odpowiednią kwotę, pokąd strony o wysokość tego wynagrodzenia się nie porozumieją, lub w razie niedojścia do skutku takiego porozumienia, władza postanowieniami §§. 49 i 50 powołana, sporu o to wynagrodzenie prawomocnie nie roz-

strzygnie. Nadto może służbodawca wymagać, ażeby mu sługa ze służby się oddalający okazał wszystkie przedmioty, które ze sobą zabiera.

Mieszkanie i inne użytki na czas służby oddane jak n. p. zagony, ogrody, pola i t. p. winien sługa oddać służbodawcy oddalając się ze służby.

W razie oporu wprowadzi służbodawcę w posiadanie i wyruguje sługę właściwa władza z wykluczeniem drogi sądowej w granicach tej ustawy (§. 49, 50).

§. 31.

Prawo sługi do odzieży przez służbodawcę dostarczanej.

Sługa staje się przez odbycie całorocznej służby właścicielem codziennej odzieży i bielizny przez służbodawcę dostarczanej. Odzież i bielizna do stroju przeznaczona zostaje zaś nawet po odbyciu całorocznej służby własnością służbodawcy. Odmienna umowa winna być dla ważności wciągniętą do książki służbowej.

§. 32.

Skutki rozmyślnego zaniedbywania służby.

Sługa, który dla tego źle, leniwo lub niechętnie pełni służbę, albo nieodpowiednio się zachowuje, by przez to zmusić służbodawcę do wcześniejszego uwolnienia od służby, ulegnie surowej karze i będzie przynaglony do należytego wypełniania obowiązków służby.

§. 33.

Skutki oddalenia sługi bez prawnego powodu.

Służbodawca, który przed upływem czasu trwania służby sługę oddala, nie mając do tego powodów w §. 27. wymienionych, nie może być zniewolonym do przyjęcia napowrót wydalonego sługi, jednak jest obowiązanym wypłacić mu zasługę i wartość wiktu za czas niedosłużony, jednakże nie wyższe jak za trzy miesiące, choćby stosunek służbowy na dłuższy czas obowiązywał. Mimo to ma prawo odprawiony sługa poszukiwać na służbodawcy wynagrodzenia wszelkich dalszych szkód wykazać się mogących (§. 50).

§. 34.

Skutki bezprawnego opuszczenia służby.

Jeżeli sługa opuści służbę przed upływem czasu trwania służby z pominięciem drogi wskazanej §§. 28. i 29., należy uwiadomić o tem Zwierzchność gminną, gdy idzie o służbę w gminie, c. k. Starostwo, co do służby na obszarach dworskich, we Lwowie zaś i Krakowie c. k. Dyrekcyę policyi. Te władze wdrożą postępowanie i na żądanie służbodawcy przynaglą zbiegłego sługę środkami przymusowemi do powrotu do służby. Jeżeliby zbiegły sługa znajdywał się po za granicami okręgu urzędowego władz kompetentnych, na ich zawezwanie ma on być dostawiony bezzwłocznie i bez dalszego dochodzenia przez c. k. Starostwo, w którego okręgu przebywa. Wezwania takie ze strony Zwierzchności gminnych winny być wystósowane

z dołączeniem orzeczenia za pośrednictwem tego Starostwa do którego okręgu należy wzywająca Zwierzchność gminna (§. 51.)

Służbodawca może jednak przyjąć innego sługę w miejsce zbiegłego.

W każdym razie zbiegły sługa ulega surowej karze i winien wynagrodzić służbodawcy w całej pełni szkodę wyrządzoną przez nieprawne opuszczenie służby (§. 50).

§. 35.

Przyjęcie zbiegłego sługi.

Przyjmujący sługę o którym wie lub przypuszczać może, że zbiegł ze służby, równie jak dający mu schronienie lub dozwalający pobytu, ulega stósownej karze, a nadto staje się służbodawcy, od którego sługa zbiegł, niepodzielnie ze zbiegłym sługą odpowiedzialnym (§. 50.) tak za szkodę powstałą z nieprawnego wydalenia się zbiegłego sługi, jako też za koszta narosłe przez przyjęcie nowego.

Kto przyjmuje sługę bez książki służbowej i bez potwierdzenia urzędowego, że sługa pomimo braku książki służbowej do służby przyjętym być może (§. 38), uważanym będzie za świadomego o zbiegnięciu, gdy okaże się, że sługa istotnie zbiegł ze służby.

Dział IV.

Dokumenta służbowe.

§. 36.

Książka służbowa. — Jej wydanie.

Każdy sługa winien opatrzyć się w książkę służbową. Książkę służbową wydaje Zwierzchność gminy, w której sługa jest przynależnym, przynależnym zaś do gmin miasta Lwowa i Krakowa miejscowa c. k. Dyrekcya policyi, za złożeniem stempla przepisanego i kosztów druku według formularza pod *A.*

Jeżeli gmina, w której sługa przebywa, nie jest gminą przynależności sługi, natenczas na prośbę sługi odniesie się Zwierzchność gminna do gminy przynależności sługi, a co do sług do gminy miasta Lwowa lub Krakowa przynależnych do właściwej c. k. Dyrekcyi policyi, z wezwaniem o nadesłanie lub o umocowanie do wydania słudze książki służbowej. Tak samo postąpią: przełożony obszaru dworskiego co do sług na obszarze dworskim pozostających a nieprzynależnych do gminy, z którą tenże obszar dworski jednę gminę katastralną stanowi i c. k. Dyrekcya policyi co do sług we Lwowie i Krakowie przebywających.

Jeżeli nadeszło ze strony właściwej władzy upoważnienie do wydania książki służbowej, wyda takową słudze Zwierzchność gminna, względnie c. k. Dyrekcya policyi, a co do sług na obszarze dworskim pozostających Zwierzchność gminna tej gminy, z którą tenże obszar dworski jednę gminę katastralną stanowi, a to z powołaniem się na datę i liczbę otrzymanego upoważnienia.

Sługom pochodzącym z krajów, w których nie wydają książek służbowych, równie jak sługom, których przynależność jest wątpliwą, wyda Zwierzchność gminna tej gminy, w której sługa pozostaje, względnie c. k. Dyrekcya policyi, a w razie przebywania na obszarze dworskim, Zwierzchność gminna tej gminy, z którą ten obszar dworski wspólną gminę katastralną tworzy, książkę służbową na podstawie odnośnych dokumentów, i uwidoczni tę okoliczność w książce służbowej.

Władza wydająca książki służbowe winna mieć dokładny wykaz wydanych książek służbowych.

Paszporta, certyfikaty przynależności, książki służby wojskowej i tym podobne dokumenta, nie mogą zastąpić książki służbowej.

Osobne przepisy stanowią, o ile książki służbowe służyć mogą jako legitymacye do podróży.

§. 37.

Przechowywanie książki służbowej.

Służbodawca winien wziąć książkę służbową lub certyfikat (§. 38.) w swe przechowanie przy przyjęciu sługi, a najpóźniej przy istotnem wstąpieniu sługi do służby.

§. 38.

Certyfikat służbowy.

Jeżeli sługa szukający służby nie jest opatrzonym w książkę służbową bądź to dlatego, że:

a) pomimo wniesionej prośby o jej wydanie nie otrzymał jej jeszcze, bądź też dlatego, że

b) wydaną książkę zgubił (§. 43.), lub że takowa zniszczeniu uległa bądź wreszcie dlatego, że

c) poprzedni służbodawca bezprawnie mu ją przytrzymał,

wyda słudze w gminie przebywającemu Zwierzchność gminna, słudze na obszarze dworskim przebywającemu c. k. Starostwo, słudze wreszcie we Lwowie lub w Krakowie przebywającemu c. k. Dyrekcya Policyi, po sprawdzeniu okoliczności przytoczonych poświadczenie, że pomimo braku książki służbowej do służby przyjęty być może.

Sługa, który bez książki do służby wstępuje, odda służbodawcy ten certyfikat; winien jednak niezwłocznie postarać się o wydanie książki służbowej, którą służbodawca weźmie w swe przechowanie, certyfikat zaś zwróci tej władzy, która go wydała.

§. 39.

Przyjęcie sługi bez książki.

Służbodawca, który przyjmuje sługę nie mającego ani książki służbowej ani certyfikatu, ulega karze i może być oprócz tego pociągniętym do odszkodowania §. 35. przewidzianego.

§. 40.

Zgłoszenie przyjętego sługi.

Służbodawca winien wypełnić odpowiednie rubryki w książce służbowej i najdalej do dni ośmiu po wstąpieniu sługi do służby uwiadomić o tem Zwierzchność gminną, przełożonego obszaru dworskiego, względnie c. k. Dyrekcyę Policyi i okazać przytem książkę służbową lub certyfikat.

Tę okoliczność stwierdza Zwierzchność gminna, przełożony obszaru dworskiego, względnie c. k. Dyrekcya Policyi w książce służbowej lub na certyfikacie.

§. 41.

Świadectwo służbowe.

Przy wystąpieniu sługi ze służby wypełni służbodawca rubryki książki służbowej, zawierające świadectwo sługi, albo też uda się ze sługą do Zwierzchności gminnej, do przełożonego obszaru dworskiego, względnie do c. k. Dyrekcyi Policyi, i da ustępującemu słudze ustne świadectwo, które dotycząca władza wciągnie we właściwe rubryki książki służbowej, poczem książkę słudze wydać należy.

Tylko korzystne świadectwa wpisuje się. Rubryki, któreby ujemnie wypełnić należało, wypełnia się kreskami.

Jeżeli służbodawca przy wystąpieniu sługi ze służby sam powypełniał rubryki książki służbowej, winien sługa, otrzymawszy książkę służbową, najdalej do trzech dni po wystąpieniu ze służby, zgłosić się do Zwierzchności gminnej, przełożonego obszaru dworskiego, względnie c. k. Dyrekcyi Policyi. W książce służbowej należy potwierdzić, że sługa obowiązkowi temu zadość uczynił.

Gdyby świadectwo niekorzystne opierało się na obwinieniu, a sługa zażądał dochodzenia i wykazał tegoż bezzasadność, uwidoczni tę okoliczność Zwierzchność gminna, c. k. Starostwo, względnie c. k. Dyrekcya Policyi w rubryce „uwaga“ książki służbowej.

Służbodawca wydający słudze świadomie korzystne świadectwo, niezgodne z prawdą, odpowiada osobom trzecim za wszelką szkodę z tego powodu wynikłą i ulega nadto stosownej karze.

§. 42.

Książka służbowa dokumentem publicznym. — Warunki ważności wpisu umowy do książki.

Książka służbowa i certyfikat są dokumentami publicznymi, kto je podrabia, cudzych używa lub swoje daje komu innemu do użytku, ulegnie zastosowaniu właściwych postanowień karnych.

Warunki umowy służbowej, wpisane do książki służbowej, wymagają do ważności swej własnoręcznego podpisu zarówno służbodawcy jak sługi.

Jeżeli jedna ze stron lub obydwie pisać nie umią, winna być umowa stwierdzona przez podpis dwóch świadków, albo też przez Zwierzchność

gminną w obrębie gminy lub przez przełożenego obszaru dworskiego w obrębie tegoż obszaru, lub jeżeli służbodawca jest zarazem przełożonym obszaru dworskiego, przez c. k. Starostwo.

§. 43.

Wydanie duplikatu książki służbowej.

Jeżeli książka służbowa zginęła lub zniszczeniu uległa, należy o tem donieść Zwierzchności gminnej, względnie c. k. Starostwu pobytu, we Lwowie i Krakowie zaś c. k. Dyrekcyi Policyi. — Władza sprawdzi doniesienie i wyda nową książkę służbową, o ile do wydania jej po myśli §. 36. jest uprawnioną, lub uda się do władzy, która zgubioną wydała była, o wydanie nowej, jeżeli z dochodzenia okaże się, że dawniejsza książka służbowa istotnie zginęła albo też zniszczeniu uległa. W nowej książce służbowej jednak wyraźnie uwidocznić należy, że jest duplikatem.

§. 44.

Pozostawianie książki służbowej u służbodawcy.

Jeżeli sługa książkę służbową u służbodawcy zostawi, a miejsce pobytu sługi nie jest wiadome, należy oddać książkę służbową Zwierzchności gminnej, przy służbie pełnionej na obszarze dworskim c. k. Starostwu, we Lwowie i w Krakowie c. k. Dyrekcyi Policyi. Władza ta prześle książkę służbową tej władzy, która ją wydała. Jeżeli miejsce pobytu sługi, który ze służby ustąpił, jest wiadome, należy mu doręczyć książkę służbową za pośrednictwem właściwej Zwierzchności gminnej, przełożonego obszaru dworskiego, względnie c. k. Dyrekcyi Policyi.

Dział V.

Wykonanie przepisów tej ustawy.

§. 45.

Zwierzchność gminna.

Do wykonywania przepisów tej ustawy w obrębie gminy powołaną jest Zwierzchność gminna. Postanowienie §. 47. określa w tej mierze wyjątek co do miast stołecznych Lwowa i Krakowa tudzież gmin położonych w ich okręgu policyjnym.

§. 46.

Starostwo. — Przełożony obszaru dworskiego.

Na obszarach dworskich wykonują przepisy tej ustawy c. k. Starostwo i przełożony obszaru dworskiego.

§. 47.

Dyrekcya policyi.

W miastach stołecznych Lwowie i Krakowie wraz z okręgiem policyjnym każdego z tych miast wykonuje c. k. Dyrekcya policyi niniejsze przepisy i sprawuje wszystkie czynności przekazane Zwierzchności gminnej, pokąd ich sprawowanie na żądanie c. k. Rządu lub Reprezentacyj tych miast nie przejdzie we własny zakres działania gminy.

§. 48.

Policyjny zakres działania.

Zwierzchności gminne, przełożeni obszarów dworskich i c. k. Dyrekcya policyi są powołane do pełnienia czynności policyjnych w tej ustawie wymienionych. Ich zadaniem jest czuwać nad karnością i obyczajnością sług, tudzież nad zachowywaniem przez nich przepisanego porządku; przedewszystkiem zaś winny nadzorować sługi niemające służby.

Oprócz tych władz jest obowiązkiem straży bezpieczeństwa a mianowicie c. k. żandarmeryi czuwać nad sługami bez służby pozostającymi.

Sługi bez świadectwa (§. 41.) lub bez stałego zajęcia lub o których wiadomo, że ze służby zbiegli, winna c. k. żandarmerya dostawić dotyczącej władzy do właściwego dochodzenia nawet bez poprzedniego zawezwania ze strony służbodawców.

Do sługi bez służby, nie należącego do gminy, jeżeli nie korzysta z wydarzającej się sposobności wstąpienia do służby lub zajęcia się innem godziwem zatrudnieniem, jeżeli wiedzie życie gorszące lub nieobyczajne, jeżeli nie ma widoku dostania się wkrótce do służby, lub otrzymania innego stosownego zatrudnienia, zastósowane będą odpowiednie postanowienia ustaw.

§. 49.

Rozstrzyganie sporów.

Spory między służbodawcami z jednej, a sługami z drugiej strony, powstające z umowy służbowej, lub w ogóle ze stosunku służbowego, a wytoczone:

a) po zawarciu umowy, jednak przed rozpoczęciem istotnego stosunku służbowego;

b) w ciągu trwania stosunku służbowego, lub

c) przed upływem dnia trzydziestego od dnia ustania stosunku służbowego, przeprowadza w drodze jak najkrótszej z wyłączeniem dowodu z przysięgi stron, tudzież bez zaprzysięgania świadków i znawców i rozstrzyga Zwierzchność gminna, względnie c. k. Dyrekcya policyi a co do służby na obszarach dworskich c. k. Starostwo.

Jeżeli rozchodzi się o spór wynikły z umowy służbowej, która jeszcze w życie nie weszła, ta władza powołaną jest do przeprowadzenia rozprawy i wydania orzeczenia, w której okręgu obżałowany przebywa; zresztą zaś władza, w której okręgu istnieje lub istniał stosunek służbowy, z którego spór się wywiązał. Właściwa władza winna w celu przeprowadzenia do-

chodzenia wyznaczyć termin rozprawy najpóźniej na ósmy dzień po otrzymanem doniesieniu.

Spory służbowe wytoczone po upływie dnia trzydziestego od dnia rozwiązania stosunku służbowego rozstrzygają sądy.

§. 50.

Pretensye o wynagrodzenie szkody.

Jeżeli co do wysokości wynagrodzenia szkody poszkodowany z obżałowanym nie pogodzą się, władza powołana do rozstrzygnienia sporu oznaczy w orzeczeniu także wysokość wynagrodzenia.

Jeżeli poszkodowany żąda wynagrodzenia przenoszącego trzydzieści zł. w. a., wtedy w orzeczeniach władzy administracyjnej można mu przyznać tylko wynagrodzenie do trzydziestu zł. w. a., a co do reszty wynagrodzenia należy go odesłać do drogi sądowej.

Jeżeli sługa odszkodowania zapłacić nie jest w stanie, wolno służbodawcy żądać przedłużenia dawniejszej umowy służbowej na czas, dopóki przyznanej kwoty odszkodowania nie odsłuży.

§. 51.

Wykonywanie orzeczeń.

Władza, która orzeczenie wydała, ma w razie przebywania strony zasądzonej po za jej okręgiem urzędowym udać się o wykonanie prawomocnego orzeczenia do władzy, w której okręgu zasądzony przebywa.

Jeżeli jednak rozchodzi się o przystawienie sługi do rozpoczęcia służby, lub też dostawienie zbiegłego sługi, Zwierzchność gminna jedynie tylko swe własne orzeczenia wykonywać może.

We wszystkich innych wypadkach udawać się należy z dołączeniem prawomocnego orzeczenia do właściwego c. k. Starostwa, względnie do c. k. Dyrekcyi policyi o przymusowe przystawienie sługi.

Władza zawezwana winna bezzwłocznie i bez dalszego dochodzenia wezwaniu temu zadość uczynić.

Przystawienie sługi uskutecznionem być może tylko na koszt służbodawcy, który przystawienia żądał. Jeżeli jednak orzeczenie, na którego podstawie sługa przystawionym został, stanie się prawomocnem, ma służbodawca prawo żądać od sługi zwrotu wszelkich wydatków z tego powodu poniesionych.

§. 52.

Władza karna.

Władzę karną na podstawie postanowień tej ustawy wykonuje Zwierzchność gminna w składzie przepisanym w §. 60. ust. gm., c. k. Starostwo, względnie c. k. Dyrekcya policyi.

§. 53.

K a r y.

Za przekroczenie przepisów tej ustawy nakładane będą kary pieniężne lub areszt. Kary pieniężne nie mogą przekraczać kwoty 5 zł. w. a. jednorazowo co do sług, co do innych zaś osób 100 zł. w. a. jednorazowo. Kara aresztu nie może przekraczać dni dwudziestu. Można ją jednak postem zaostrzać przy zachowaniu postanowień ustawy karnej.

Grzywny należy w razie niemożności ściągnienia przemienić na areszt licząc za pięć zł. w. a. grzywny po dwadzieścia cztery godzin aresztu, przyczem atoli trwanie aresztu nie może być krótszem, jak godzin *(dwanaście)* s z e ś ć.

Grzywny tak w gminie jak na obszarze dworskim nakładane, wpływają do funduszu miejscowych ubogich, a to przy grzywnach nakładanych na obszarze dworskim do funduszu miejscowych ubogich tej gminy, z którą obszar dworski tworzy wspólną gminę katastralną.

§. 54.

Tok instancyi.

Co do rekursów i zażaleń, wnoszonych przeciw orzeczeniom i rozporządzeniom, wydanym na podstawie tej ustawy, obowiązują postanowienia ogólne.

§. 55.

Natychmiastowa wykonalność orzeczeń.

Wniesienie rekursu przeciw orzeczeniu, że sługa ma w służbie nadal pozostać, albo też że stosunek służbowy rozwiązanym zostaje i słudze wolno służbę opuścić, nie wstrzymuje natychmiastowego wykonania wydanego orzeczenia.

Orzeczenie zaś, że sługa ma do służby wstąpić, lub że sługa zbiegły do służby przystawiony być winien, tylko w takim wypadku bez względu na wniesiony rekurs natychmiast wykonać należy, jeżeli służbodawca złoży u właściwej władzy kwotę równającą się dwumiesięcznej zasłudze w gotowiźnie, która to kwota jednak 15 zł. w. a przewyższać nie powinna nawet w tym razie, chociażby dwumiesięczna zasługa wynosiła więcej aniżeli 15 zł. w. a.

Kaucya ta służyć ma na zabezpieczenie szkody, jakąby mógł ponieść sługa wskutek wykonania orzeczenia pierwszej instancyi, jeżeliby to orzeczenie przez wyższe władze w dalszym toku instancyi prawomocnie uchylone zostało.

§. 56.

Nadzór nad wykonaniem postanowień tej ustawy.

Co do nadzoru nad Zwierzchnościami gminnemi i nad przełożonym obszarów dworskich pod względem wykonywania postanowień tej ustawy, poruczonych im do wykonywania, obowiązują przepisy ogólne.

(Dział VI.

Oficyaliści prywatni.

§. 57.

Warunki zastósowania ustawy.

Ustawa ta w całości lub pojedyncze jej postanowienia mogą być także zastosowane do umów służbowych między służbodawcami a oficyalistami prywatnymi zawieranych, jeżeli w umowie służbowej ten warunek przyjętym został.

Umowy takie mają tylko w takim razie moc obowiązującą co do zastósowania całéj ustawy lub pojedynczych jej postanowień według przyjętych warunków, jeżeli z powołaniem na ustawę zawarte są na piśmie i stwierdzone w obrębie gminy przez zwierzchność gminną, na obszarze dworskim przez c. k. Starostwo, w mieście zaś Lwowie i Krakowie i w ich okręgu policyjnym przez c. k. Dyrekcyę policyi.

§. 58.

Kompetencya Władz.

Władze w dziale V. do wykonania postanowień tej ustawy, do orzekania i karania powołane, orzekają z wykluczeniem drogi sądowej w granicach tej ustawy (§. 30, 49, 50) także co do stosunków służbowych oficyalistów prywatnych, z wyjątkiem pomocników przemysłowych i handlowych, co do których obowiązuje ustawa przemysłowa z dnia 20. Grudnia 1859. Dz. ust. p. Nr. 227., ustawa z dnia 15. Marca 1883. Dz. ust. p. Nr. 39. i ustawa z dnia 8. Marca 1885. Dz. ust. p. Nr. 22. i Kodeks handlowy z dnia 17. Grudnia 1862. Dz. ust. p. Nr. 1.).

TREŚĆ

postanowień zawartych w ustawie o stosunkach sług.

Dział I. Powstanie stosunku służbowego.

§. 1. Zawarcie umowy.
§ 2. Zadatek.
§. 3. Warunki umowy.
§. 4. Zastępca służbodawcy.
§. 5. Równoczesne przyjęcie kilku służb.
§. 6. Odmawianie sługi.
§. 7. Stręczenie sług.
§. 8. Rozpoczęcie służby.
§. 9. Nieprzyjęcie sługi.
§. 10. Niestawienie się do służby.

Dział II. Prawa i obowiązki w czasie służby.

§. 11. Czas trwania służby. Milczące odnawianie.
§§. 12—16. Obowiązki sługi.
§. 17. Zachowanie się służbodawcy wobec sługi.
§. 18. Robota.
§. 19. Zasługa.
§. 20. Wikt i odzież.
§. 21. Choroba sługi.

Dział III. Rozwiązanie stosunku służbowego.

§. 22. Obopólna zgoda.
§ 23. Śmierć służbodawcy.
§. 24. Zmiana posiadania.
§. 25. Służba wojskowa.
§. 26. Upływ czasu. Wypowiedzenie dla zapobiegnienia milczącemu odnowieniu umowy.
§. 27. Oddalenie sługi.
§. 28. Opuszczenie służby.
§. 29. Wypowiedzenie przed upływem czasu służby.
§. 30. Obowiązki sługi przy opuszczaniu służby.
§. 31. Prawo sługi do odzieży przez służbodawcę dostarczanej.
§. 32. Skutki rozmyślnego zaniedbywania służby.
§. 33. Skutki oddalenia sługi bez prawnego powodu.
§. 34. Skutki bezprawnego opuszczenia służby.
§. 35. Przyjęcie zbiegłego sługi.

Dział IV. Dokumenta służbowe.

§. 36. Książka służbowa. Jej wydanie.
§. 37. Przechowywanie książki służbowej.

§. 38. Certyfikat służbowy.
§. 39. Przyjęcie sługi bez książki.
§. 40. Zgłoszenie przyjętego sługi.
§. 41. Świadectwo służbowe.
§. 42. Książka służbowa dokumentem politycznym. Warunki ważności wpisu umowy do książki.
§. 43. Wydanie duplikatu książki służbowej.
§. 44. Pozostawienie książki służbowej u służbodawcy.

Dział V. Wykonanie przepisów ustawy.

§. 45. Zwierzchność gminna.
§. 46. Starostwo. Przełożony obszaru dworskiego.
§. 47. Dyrekcya policyi.
§. 48. Policyjny zakres działania.
§. 49. Rozstrzyganie sporów.
§. 50. Pretensye o wynagrodzenie szkody.
§. 51. Wykonywanie orzeczeń.
§. 52. Władza karna.
§. 53. Kary.
§. 54. Tok instancyi.
§. 55. Natychmiastowa wykonalność orzeczeń.
§. 56. Nadzór nad wykonywaniem postanowień tej ustawy.

(Dział VI. Oficyaliści prywatni.

§. 57. Warunki zastósowania ustawy.
§. 58. Kompetencya władz).

(Na str. 1).

Książka służbowa

wydana po myśli ustawy o stosunkach sług z dnia . . . . . Dz. u. kr. Nr. . . . . dla

. . . . . .
na podstawie. . . . . .
. . . . . .
. . . . . .
na dniu . . . . . L. . . . przez . . . . . .
(pieczęć) (podpis)

(str. 2. próżna)

(str. 3)

Książka służbowa.

zawierająca . . . . stronnic opatrzonych liczbami po sobie następującemi
od . . . . . do . . . . . .
dla . . . . . .
rodem z . . . . . .
gmina . . . . . .
powiat. . . . . .
kraj . . . . . .
przynależn do gminy . . . . . .
w powiecie. . . . . .
w kraju . . . . . .

(własnoręczny podpis posiadacza książki lub stwierdzenie, że pisać nie umie).

(str. 4)

Opisanie osoby:

rok urodzenia . . . . . .
religia i wyznanie . . . . . .
wzrost. . . . . .
twarz . . . . . .
oczy. . . . . .
brwi. . . . . .
nos . . . . . .
włosy . . . . . .
zęby. . . . . .
broda . . . . . .
szczególne znamiona . . . . . .

Uwaga. Na stronie 5 i następnych należy zamieścić „Ustawę o stosunkach sług“ w dosłownem brzmieniu drobnym drukiem.
Na najbliższej stronie parzystej po ukończeniu druku ustawy.

Na pierwszej stronie.

Imię i nazwisko i mieszkanie służbodawcy	rodzaj służby	zadatek dany	umówione wynagrodzenie	umówiony czas trwania służby	umówione wypowiedzenie	dzień rozpoczęcia służby

Na drugiej stronie.

Dzień wystąpienia ze służby	wierność	uległość	uzdolnienie	pilność	obyczajność	Uwaga

(i tak kolejno zadrukować dalszych 34 str. a pozostawić ostatnią próżną).

LW. 30.142/1888.

Aleg. 4.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego o budżecie krajowym na rok 1889.

Wysoki Sejmie!

W załączeniu ·/. przedkłada Wydział krajowy:

A. Projekt budżetu krajowego na rok 1889. wraz z preliminarzami specyalnymi, a to:

I. Fundusze i zakłady dotowane ze Skarbu krajowego:

B. Preliminarz funduszu krajowego w ściślejszem znaczeniu, wraz z preliminarzami specyalnymi, a mianowicie:

do rubr. VII. poz. 51. funduszu szkolnego krajowego,
„ „ XV. „ 173. szkoły gospodarstwa lasowego we Lwowie,
„ „ „ „ 174. i 175. szkoły rolniczej i szkoły parobków w Dublanach,
„ „ „ „ 176. i 178. folwarku i kursu gorzelniczego w Dublanach,
„ „ „ „ 179. i 180. średniej szkoły rolniczej i folwarku w Czernichowie,
„ „ „ „ 181., 182., 183. i 184. szkół rolniczych w Horodence, Jagielnicy i Kobiernicach, tudzież szkoły ogrodniczej w Tarnowie,
„ „ XVI. „ 217., 221., 222., 223., 225., 226., 227., 229., 230., 231., 234., 235. i 241. krajowych szkół przemysłowych (alegat III.).

C. Preliminarz szpitala powszechnego we Lwowie (oddział chorych i położnic),
D. „ funduszu podrzutków we Lwowie,
E. „ zakładu dla obłąkanych w Kulparkowie,
F. „ szpitala św. Łazarza w Krakowie, wszystkich czterech oddziałów,
G. „ policyi krajowej.

II. Fundusze samoistne:

H. Preliminarz funduszu domestykalnego,
I. „ „ kultury krajowej,
K. „ „ stanowego sierocińskiego,
L. „ „ Aleksandra hr. Stadnickiego,
M. „ „ pożyczki krajowej z roku 1873.,
N. „ „ podrzutków w Krakowie.

W układzie preliminarza nie wprowadzono żadnej zmiany zasadniczej. Do każdego preliminarza dodano wyjaśnienia z uzasadnieniem cyfry każdej pozycyi i podano powody różnic, okazujących się z porównania z budżetem na r. 1888.

Różnice te przedstawiają się sumarycznie jak następuje:

I. W funduszu krajowym w ściślejszem znaczeniu:

A. W wydatkach:

W rubr.	I.	więcej o . . . . . z powodu zwiększenia potrzeb na koszta druków poz. 3., spisywania sprawozdań poz. 4. i służby poz. 7.	3.750 zł.	
„ „	II.	mniej o . . . . . przeważnie z powodu opuszczenia jednorazowo uchwalonych zaliczek na płace urzędników poz. 33. i z powodu innych drobnych różnic bliżej określonych na wstępie wyjaśnień preliminarza tejże rubryki.		3.382 zł.
„ „	III.	mniej o . . . . . przeważnie z powodu obniżenia taksy leczenia klasy IIIciej w zakładzie dla obłąkanych na Kulparkowie od 1. stycznia roku 1888. z dziennych 90 ct. na 80 ct.		3.000 „
„ „	V.	mniej o . . . . . na podstawie przeciętnej wynikłości kosztów z ostatnich trzech lat.		1.000 „
„ „	VI.	więcej o . . . . . z powodu podwyższenia zasiłku dla zakładu chorych nieuleczalnych i wyzdrowieńców we Lwowie pod nazwą „Przytulisko św. Józefa“ (poz. 48.)	500 „	
„ „	VII.	więcej o . . . . . z powodu wstawienia większej potrzeby na pokrycie niedoboru funduszu szkolnego krajowego o 75.766 zł. poz. 51., dodania zasiłku dla Konserwatoryum muzycznego w Krakowie w kwocie 2.000 zł. poz. 74 *a)* i opuszczenia jednorazowo uchwalonych datków i innych, w kwocie 6.700 zł.	71.066 „	
„ „	VIII.	mniej o . . . . . z powodu opuszczenia jednorazowo uchwalonych datków w kwocie 3.000 zł., dodania przypadających pięcioleci dla dwóch adjunktów w kwocie 116 zł., podwyższenia wynagrodzenia dla stróży o 240 zł. i kosztów na opał i drobne potrzeby o 50 zł.		2.594 „
„ „	IX.	mniej o . . . . . z powodu opuszczenia jednorazowo uchwalonej kwoty 150.000 zł. na wybudowanie domu dla żandarmeryi i podwyższenia potrzeb o 4.157 zł. na podstawie preliminarza c. k. komendy żandarmeryi.		145.843 „
„ „	X.	mniej o . . . . . przeważnie z powodu obniżenia wydatków w dziale B. na nowe budowy dróg krajowych o 50.000 zł. a podwyższenia wydatków w dziale D. zasiłki na drogi o 20.000 zł.		27.513 „
„ „	XI.	mniej o . . . . . wedle specyalnych preliminarzy zakładów krajowych.		684 „
		Do przeniesienia . .	75.316 zł.	184.016 zł.

		Z przeniesienia . .	75.316 zł.	184.016 zł.
W rubr.	XII.	mniej o . . . . . na podstawie wynikłości z trzech lat ostatnich.		2.000 „
„ „	XIII.	więcej o . . . . . przeważnie z powodu podwyższenia wydatków przy poz. 156. na popieranie przedsiębiorstw melioracyjnych o 23.531 zł. a zniżenia wydatków przy poz. 155. na wykonanie budowli wodnych o 13.020 zł.	10.991 „	
„ „	XIV.	więcej o . . . . . z powodu zwiększenia potrzeby na pokrycie niedoboru pożyczki krajowej z roku 1873. o 19.896 zł. a to z tej przyczyny, że ubyła cała pozostałość funduszu pożyczki krajowej z r. 1883., będąc po myśli uchwały Wysokiego Sejmu z 21. stycznia 1888. wcieloną do funduszu krajowego na rachunek budżetu roku 1888. a z której poprzednio pokrywano wydatki na wykupno i umorzenie pożyczki z r. 1873. Zwiększono dalej o kwotę 57.999 zł. wydatek na umorzenie pożyczki z r. 1888. zaciągnąć się mającej w myśl uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 17. i 21. stycznia 1888., na utworzenie funduszów pożyczkowych dla Spółek wodnych i budowy koszar dla c. k. wojsk w łącznej sumie obligacyj 1,144.300 zł. Raty pożyczki dla Spółek wodnych wstawione zostały z powodów, iż c. k. Rząd zastrzegł sobie przyznanie obligacyom tej pożyczki bezpieczeństwa pupilarnego pod warunkiem, gdy raty umorzenia uwzględnione będą w budżecie (L. W. 24.174/1888.). Ponieważ zaś wedle uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 17. stycznia 1888. umorzenie pożyczki dla Spółek wodnych nie może obciążać budżetu krajowego, lecz pokryte być winno ze zwrotów od Spółek, wstawiono równocześnie w dochód preliminarza funduszu krajowego rubr. XIII. poz. 46. odpowiednie pokrycie od funduszu pożyczkowego Spółek wodnych, mianowicie na umorzenie kapitału i odsetek 38.456 zł., zaś na nie zwolnioną spłatę należytości stemplowej od obligacyj 4.448 zł., razem 42.904 zł. W końcu wpływa na zwiększenie wydatków tej rubryki, wstawienie nieprelimiowanej w r. 1888. połowy raty umorzenia w kwocie 1.412 zł. od pożyczki 27.500 zł., zaciągniętej w Banku krajowym w roku bieżącym na odbudowanie północnej części frontowego budynku w szpitalu tarnowskim, w myśl uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 15. stycznia 1887.	77.112 „	
„ „	XV.	mniej o . . . . . przeważnie z powodu opuszczenia jednorazowo uchwalonych i w preliminarz niniejszy nie wchodzących wy-		14.797 „
		Do przeniesienia . .	163.419 zł.	200.813 zł.

		Z przeniesienia . .	163.419 zł.	200.813 zł.
		datków, dalej z powodu obniżenia potrzeb folwarku w Czernichowie i opuszczenia preliminowanych kwot w roku 1888. na badanie głębszych pokładów ziemi i na budowę gmachu szkolnego w Dublanach.		
W rubr.	XVI.	więcej o	6.415 „	
		na podstawie preliminarza Komisyi krajowej dla spraw przemysłu.		
„ „	XVII.	mniej o		407.090 „
		z powodu opuszczenia jednorazowo uchwalonej kwoty 395.085 zł. na uzupełnienie 1,000.000 zł. funduszu pożyczkowego na budowę koszar dla c. k. wojska i z powodu opuszczenia jednorazowo uchwalonych wydatków w łącznej kwocie 12.003 zł.		
		W ogóle preliminuje się więcej o . . .	169.834 zł.	
		„ „ „ „ mniej o . . .		607.903 zł.
		Z porównania okazuje się wydatek mniejszy o .		438.069 zł.

B. W dochodach:

W rubr.	I.	mniej o		226.406 zł.
		ponieważ okazało się z rachunków r. 1887. że nie będzie żadnej pozostałości z lat ubiegłych, lecz przeciwnie spodziewany jest niedobór funduszu.		
		Złożyły się przeważnie na to: przekroczenia wydatków na pokrycie niedoboru funduszu szkolnego krajowego (o 82.441 zł.), na koszta leczenia, na kwaterunkowe żandarmeryi (nowo otworzonych posterunków), na gospodarstwo krajowe i inne cele, co bliżej wyjaśnionem zostanie w zamknięciach rachunków za r. 1887.		
„ „	II.	mniej o		3.000 „
		z powodu zmniejszenia się kapitałów lokacyjnych.		
„ „	III.	mniej o		10.020 „
		z powodu, iż spodziewanym jest mniejszy dochód z myt na drogach krajowych i że odpadła subwencya od c. k. Skarbu Państwa na utrzymanie drogi Muszyna-Krynica.		
„ „	IV.	mniej o		32.211 „
		wedle specyalnych preliminarzy zakładów dotowanych.		
„ „	V.	więcej o	1.700 „	
		wedle przeciętnych wynikłości z 3 lat ostatnich.		
„ „	VI.	mniej o		4.517 „
		ponieważ spłata niektórych pożyczek ustaje już w r. 1888., jedna zaś pożyczka oddana na drogę sądową a spłata tejże zostaje w zawieszeniu do czasu ukończenia sprawy.		
		Do przeniesienia . .	1.700 zł.	276.154 zł.

		Z przeniesienia . .	1.700 zł.	276.154 zł.
W rubr. VIII.	więcej o		2.727 „	
„ „ IX.	mniej o			8.900 „
„ „ X.	więcej o		1.585 „	
	wedle specyalnych preliminarzy szkół rolniczych i ogrod.			
„ „ XII.	mniej o			1.982 „
	wedle planów umorzenia.			
„ „ XIII.	więcej o		40.739 „	
	ponieważ wstawiono na częściowe pokrycie wydatku rubryki XIV. poz. 170. od funduszu pożyczkowego Spółek wodnych z tytułu zwrotu rat umorzenia odnośnej pożyczki kwotę 42.904 zł. (patrz wyjaśnienie przy wydatkach) a nadto odpadła subwencya państwowa na założenie i pierwsze urządzenie szkoły rolniczej w Kobiernicach w kwocie 2.500 zł.			
	Wreszcie preliminuje się mniejszy dochód o pozostałość pożyczki z roku 1883. przyjętą w całej reszcie na rachunek budżetu r. 1888. w kwocie . . .			214.104 zł.
	i o przyzwoloną pożyczkę w budżecie roku 1888. na uzupełnienie funduszu pożyczkowego na budowę koszar w kwocie			395.000 „
W ogóle preliminuje się mniej o				896.140 zł.
„ „ „ „	więcej o		46.751 zł.	
Z porównania wynika dochód mniejszy o				849.389 zł.
Gdy zaś wydatki okazują się także mniejsze o				438.069 „
przeto z porównania przedstawi się preliminarz roku 1889. cyfrowo *niekorzystniejszym* o kwotę				411.320 zł.

Uwzględniając jednak nadzwyczajne pozycye budżetu r. 1888., które w preliminarzu na rok 1889. odpadają, mianowicie:

	w wydatkach:	w dochodach:
a) wydatek na wybudowanie własnego domu dla żandarmeryi . .	150.000 zł.	
b) „ na uzupełnienie funduszu pożyczkowego budowy koszar .	395.085 „	
c) dochód z pozostałości funduszu pożyczki krajowej z r. 1883. . . .		214.104 zł.
d) „ z pożyczki r. 1888. . .		395.000 „
razem w sumach . .	545.085 zł.	609.104 zł.
okaże się z porównania tych sum z mniejszemi wynikłościami preliminarza na r. 1889. w kwocie	438.069 „	849.389 „
że tenże preliminarz w wydatkach wyższym jest o	107.016 zł.	
w dochodach zaś niższym jest o . .		240.285 zł.

a w ogóle przedstawia się niekorzystniejszym od budżetu uchwalonego na rok 1888. tylko o kwotę . . . . . 347.301 zł.

Z porównania obu przedstawionych wyników niekorzystniejszych okazuje się różnica w kwocie . . . . . 64.019 zł.

pochodząca z powodu, że z wstawionej w dochód budżetu roku 1888. pozostałości

pożyczki krajowej z roku 1883. w kwocie . . . . . 214.104 zł.
przeznaczonem było na potrzebę nadzwyczajną budowy domu dla żandarmeryi
tylko . . . . . 150.000 „
reszta zaś w kwocie . . . . . 64.104 zł.
po strąceniu różnicy między udzielonym kredytem na uzupełnienie funduszu
pożyczkowego budowy koszar a odnośnem pokryciem — w kwocie . . . 85 „
(patrz różnice wyżej wykazanych sum pod *b)* i *d)*
przyzwoloną była w sumie . . . . . 64.019 zł.
na pokrycie ogólnych potrzeb budżetu roku 1888. Suma ta stanowi właśnie w mowie będącą różnicę wyż wykazanych wyników niekorzystniejszych. Z przytoczonych tedy powodów wymaganem jest wyższe pokrycie w preliminarzu na r. 1889. od wykazanej sumy 347.301 zł.

Na wyniki niekorzystniejsze preliminarza roku 1889. głównie wpłynęły:

a) Brak pozostałości kasowej z lat ubiegłych,

w rubr. I. dochodów, a która w budżecie uchwalonym na rok 1888. wynosiła 226.406 zł.
Dalej wpłynęły na niekorzystniejszy wynik:

b) zwiększone potrzeby w rubrykach wydatków, mianowicie:

„ „ VII. poz. 51. na pokrycie niedoboru funduszu szkolnego krajowego o kwotę . . . . . 75.766 „
„ „ IX. na zwyczajne wydatki kwaterunkowe żandarmeryi o . . . 4.157 „
„ „ XIV. na umarzanie pożyczek o . . . . . 77.112 zł.
a po strąceniu preliminowanego w dochodach rubr. XIII. zwrotu od funduszu pożyczkowego dla Spółek wodnych . . . . . 42.904 „
więcej o . . . . . 34.208 „
„ „ XVI. na cele przemysłu o . . . . . 6.415 „
Razem wynosi to sumę . . 346.952 zł.
zbliżoną do wyżej wykazanego rzeczywistego wyniku niekorzystniejszego w kwocie . . . . . 347.301 „
a który przedstawia nieco wyższą sumę z tego powodu, że nie brano dalszych różnic preliminarza w rachubę z uwagi, iż mniej więcej wzajemnie się znoszą.

II. Fundusze dotowane ze Skarbu krajowego.

	Dochody.	Wydatki.
Suma ogólna tego działu wynosi	521.084 zł.	511.256 zł.
Na rok 1888. uchwalono	526.474 „	485.119 „
przeto na rok 1889. w dochodach mniej o . . .	5.390 zł.	
„ „ „ „ w wydatkach więcej o . . .		26.137 zł.

Uzasadnienie różnic przedstawiono w preliminarzach specyalnych funduszów tego działu. Wynik ostateczny zaś uwidacznia rubryka XI. wydatków i rubryka IV. dochodów funduszu krajowego.

III. Fundusze samoistne.

	Dochody.	Wydatki.
Suma ogólna w tym dziale wynosi	18.883 zł.	60.924 zł.
z porównania wynika niedobór		42.041 zł.

a to w funduszach:

Aleksandra hr. Stadnickiego	691 zł.	
pożyczki krajowej z roku 1873.	46.631 „	
razem	47.322 zł.	

Nadwyżki dochodów wykazują zaś:

fundusz domestykalny	5.047 zł.	
„ kultury krajowej	— „	
„ stanowy sierociński	48 „	
„ podrzutków w Krakowie	186 „	5.281 „
w ogóle wynika niedobór jak wyżej		42.041 zł.

Sumaryusz projektu budżetu krajowego na rok 1889. przedstawia:

Dochody własne	435.033 zł.
Wydatki	4,038.137 „
Niedobór	3,603.104 zł.

Przystępując do obliczenia nałożyć się mającego na kraj dodatku do podatków dla pokrycia powyższego niedoboru nadmienia się, iż wykazana w załączniku (str. 92) przez c. k. urzędy podatkowe sprawdzona należytość podatków za rok 1887. w kwocie 10,654.851 zł. nie może posłużyć za podstawę do oznaczenia cyfry dochodu z podatków za rok 1889., albowiem należytości podatków nieustannie są rektyfikowane i podlegają zmianie. Natomiast odpowiedniem jest oparcie się na rzeczywistych wpływach podatków i dodatków krajowych z trzech lat ostatnich, a które to wpływy wedle zamknięć rachunków wynosiły:

	w podatkach:	w dodatkach krajowych:
w roku 1885.	9,850.565 zł.	2,925.649 zł.
„ 1886.	10,624.737 „	3,205.257 „
„ 1887.	10,256.009 „	3,159.052 „

Wydatność jednego centa dodatku krajowego wynosiła z pobieranych od 1 zł. podatku w dwóch pierwszych latach po 30 ct., a w ostatnim roku po 31 ct.:

w roku 1885.	97.521 zł.
„ 1886.	106.842 „
„ 1887.	101.905 „
razem w trzech latach	306.268 zł.
przeciętnie	102.089 „

Z powyższego zestawienia okazuje się, że wpływy podatków i dodatków krajowych nie są jednostajne i że obniżyły się znacząco w ostatnim roku, w skutek czego nie może być wziętą za podstawę do oznaczenia sumy podatkowej — uchwalona w budżecie na rok 1888. wydatność centa w kwocie 103.000 zł.

Z powodu tego przyjmuje się przeciętną wydatność jednego centa z trzech lat ostatnich w okrągłej sumie . . . . . 102.000 zł.
a która zbliżoną jest do wydatności centa z roku 1887. i znajduje nadto uzasadnienie, że odpowiada także wpływom dodatków krajowych w roku 1888.; z obrachunków bowiem po lipiec b. r. włącznie wpłynęło w porównaniu z rokiem 1887. więcej tylko o sumę . 11.465 zł.

Na zasadzie wyłuszczonej wymaganem jest na pokrycie wykazanego niedoboru w sumie . . . . . 3,603.104 zł.
nałożenie dodatku krajowego w wysokości $35^1/_2$ centa.
Dodatek tej wysokości od przyjętej wydatności centa 102.000 zł., (odpowiadającej sumie podatkowej 10,200.000 zł.) przyniesie dochodu . . . 3,621.000 „
a więc pokryje w zupełności niedobór i pozostawi jeszcze **nadwyżkę dochodów** w sumie . . . . . **17.896 zł.**

Na podstawie tego wywodu Wydział krajowy wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

I. Na pokrycie niedoboru funduszu krajowego w roku 1889. pobieranym ma być dodatek do podatków po $35^1/_2$ centa od każdego złotego austryackiego całej należytości tych podatków.

II. Upoważnia się Wydział krajowy do przenoszenia zaoszczędzeń w dziale wydatków zwyczajnych z rubryki jednej, na potrzeby rubryk innych.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

We Lwowie, dnia 4. września 1888.

Marszałek krajowy:
Tarnowski *w. r.*

Sprawozdawca:
Dr. Wereszczyński *w. r.*
Członek Wydziału krajowego.

Z drukarni i litografii Pillera i Spółki.

LW. 30.142/1888.

Lit. A.

PROJEKT BUDŻETU KRAJOWEGO

na rok

1889.

Z drukarni i litografii Pillera i Spółki.

Projekt budżetu funduszów

Liczba porządkowa	Alegat pod literą	Rubryka	Nazwa funduszów i zakładów	Wydatki	Dochody	Z porównania okazuje się	
						nadwyżka dochodów	niedobór
I.	B)		**Fundusz krajowy w ściślejszem znaczeniu.**				
		I.	Koszta reprezentacyi kraju	105.926			
		II.	„ zarządu	240.370			
		III.	„ leczenia	690.000			
		IV.	„ szczepienia	56.900			
		V.	Wydatki sanitarne	7.000			
		VI.	Zasiłki dla zakładów dobroczynności	14.674			
		VII.	Wydatki na cele wykształcenia i oświaty	818.650			
		VIII.	Utrzymanie pomników historycznych	12.560			
		IX.	Kwaterunkowe żandarmeryi	86.748			
		X.	Drogi krajowe	883.420			
		XI.	Dotacye dla zakładów krajowych	632			
		XII.	Wydatki na szupaśnictwo	25.000			
		XIII.	Budowy wodne i melioracye	194.409			
		XIV.	Umarzanie pożyczek	506.266			
		XV.	Na cele rolnictwa i górnictwa	217.763			
		XVI.	„ „ przemysłu	100.407			
		XVII.	Rozmaite wydatki	77.412			
		I.	Pozostałość z rachunków z lat ubiegłych		—		
		II.	Odsetki od pieniędzy chwilowo lokowanych		3.000		
		III.	Dochody z dróg krajowych		217.080		
		IV.	Nadwyżki dochodów od zakładów dotowanych		10.460		
		V.	Zwroty zaliczek z lat ubiegłych		35.000		
		VI.	„ pożyczek		4.172		
		VII.	Dochody szkoły gospodarstwa lasowego we Lwowie		5.400		
		VIII.	Dochody szkół i folwarku w Dublanach		46.229		
		IX.	„ „ „ „ „ Czernichowie		30.710		
		X.	„ innych szkół krajowych		13.980		
		XI.	Zwroty za sprawdzanie rachunków aptekarskich		600		
		XII.	Dochody z przelania do Skarbu krajowego pozostałości z funduszu zapomogi z r. 1866.		16.085		
		XIII.	Rozmaite dochody		52.317		
			Suma dochodów własnych		435.033		
		XIV.	Dodatki do podatków (od sumy podatkowej 10,200.000 zł.) po $35^1/_2$ ct. od 1 zł. w. a.		3,621.000		
			Ogólna suma funduszu krajowego	4,038.137	4.056.033	17.896	

krajowych na rok 1889.

Liczba porządkowa	Alegat pod literą	Rubryka	Nazwa funduszów i zakładów	Wydatki	Dochody	Z porównania okazuje się	
						nadwyżka dochodów	niedobór
II.			**Fundusze krajowe w obszerniejszem znaczeniu.**				
	C)		Krajowy szpital powszechny we Lwowie . . .	186.523	186.384	—	139
	D)		Fundusz podrzutków we Lwowie	493	—	—	493
	E)		Krajowy zakład dla obłąkanych na Kulparkowie	155.037	156.960	1.923	—
	F)		„ szpital św. Łazarza w Krakowie . .	168.898	171.621	2.723	—
	G)		Fundusz policyi krajowej	305	6.119	5.814	—
			Suma . .	511.256	521.084	10.460	632
						9.828	
III.			**Fundusze samoistne.**				
	H)		Fundusz domestykalny	5	5.052	5.047	—
	I)		„ kultury krajowej	3.451	3.451	—	—
	K)		„ stanowy sierociński	1.692	1.740	48	—
	L)		„ Aleksandra hr. Stadnickiego	1.995	1.304	—	691
	M)		„ pożyczki krajowej z roku 1873. . . .	51.831	5.200	—	46.631
	N)		„ podrzutków w Krakowie	1.950	2.136	186	—
			Suma . .	60.924	18.883	5.281	47.322
							42 041

LW. 30.142/1888.
Alegat B. do sprawozdania Wydziału krajowego o budżecie krajowym na rok 1889.

Lit. B.

FUNDUSZ KRAJOWY

w ściślejszem znaczeniu.

PRELIMINARZ

na rok 1889.

W załączeniu: *a)* Preliminarz funduszu szkolnego krajowego;
b) „ szkoły gospodarstwa lasowego we Lwowie;
c) „ „ rolniczej w Dublanach;
d) „ „ parobków „
e) „ folwarku „
f) „ kursu gorzelnictwa „
g) „ szkoły rolniczej w Czernichowie;
h) „ folwarku „ „
i) „ szkoły rolniczej „ Horodence;
k) „ „ „ „ Jagielnicy;
l) „ „ „ „ Kobiernicach;
m) „ „ ogrodniczej w Tarnowie;
n) „ krajowych szkół przemysłowych (Aleg. III).;
o) Wykazy podatków.

Sumaryusz. Sumaryczne porównanie kwot preliminowanych

Rubryka	Wydatki	Preliminowano na rok 1889. Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem	Uchwalono na rok 1888. Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
		Złote					
I.	Koszta reprezentacyi kraju	105.926	—	105.926	102.176	—	102.176
II.	„ zarządu	240.370	—	240.370	243.752	—	243.752
III.	„ leczenia	690.000	—	690.000	693.000	—	693.000
IV.	„ szczepienia	56.900	—	56.900	56.900	—	56.900
V.	Wydatki sanitarne	7.000	—	7.000	8.000	—	8.000
VI.	Zasiłki dla zakładów dobroczynności	14.674	—	14.674	14.174	—	14.174
VII.	Na cele wykształcenia i oświaty	818.650	—	818.650	747.584	—	747.584
VIII.	Utrzymanie pomników historycznych	12.560	—	12.560	15.154	—	15.154
IX.	Kwaterunkowe żandarmeryi	86.748	—	86.748	82.591	150.000	232.591
X.	Drogi krajowe	770.420	113.000	883.420	747.933	163.000	910.933
XI.	Dotacye dla zakładów krajowych	632	—	632	1.316	—	1.316
XII.	Wydatki na szupaśnictwo	25.000	—	25.000	27.000	—	27.000
XIII.	Budowy wodne	194.409	—	194.409	183.418	—	183.418
XIV.	Umarzanie pożyczek	506.266	—	506.266	429.154	—	429.154
XV.	Na cele rolnictwa i górnictwa	216.263	1.500	217.763	232.560	—	232.560
XVI.	„ „ przemysłu	94.637	5.770	100.407	88.210	5.782	93.992
XVII.	Rozmaite wydatki	77.412	—	77.412	89.417	395.085	484.502
	Suma	3,917.867	120.270	4,038.137	3,762.339	713.867	4,476.206
	Dochody.						
I.	Pozostałość z rachunków z lat ubiegłych	—	—	—	226.406	—	226.406
II.	Odsetki od pieniędzy chwilowo lokowanych	3.000	—	3.000	6.000	—	6.000
III.	Dochody z dróg krajowych	217.080	—	217.080	227.100	—	227.100
IV.	Nadwyżki dochodów od zakładów dotowanych	10.460	—	10.460	42.671	—	42.671
V.	Zwroty zaliczek z lat ubiegłych	35.000	—	35.000	33.300	—	33.300
VI.	„ pożyczek	4.172	—	4.172	8.689	—	8.689
VII.	Dochody szkoły gospodarstwa lasowego we Lwowie	5.400	—	5.400	5.400	—	5.400
VIII.	Dochody szkół i folwarku w Dublanach	46.229	—	46.229	43.502	—	43.502
IX.	„ „ „ w Czernichowie	30.710	—	30.710	39.610	—	39.610
X.	„ innych szkół krajowych	13.980	—	13.980	12.395	—	12.395
XI.	Zwroty za sprawdzanie rachunków aptekarskich	600	—	600	600	—	600
XII.	Dochody z przelania do Skarbu krajow. pozost. z fund. zapom. z r. 1866.	16.085	—	16.085	18.067	—	18.067
XIII.	Rozmaite dochody	52.317	—	52.317	11.578	—	11.578
	Suma dochodów własnych	435.033	—	435.033	675.318	—	675.318
—	Z pozostałości pożyczki kraj. z r. 1883.	—	—	—	214.104	—	214.104
—	Z zaciągnąć się mającej w r. 1888. pożyczki	—	—	—	—	395.000	395.000
	Razem	435.033	—	435.033	889.422	395.000	1,284.422
XIV.	Dodatki do podatków po 35½ ct. od sumy podatków 10,200.000 zł. (wydatność centa 102.000 zł.)	3,621.000	—	3,621.000	3,193.000	—	3.193.000
	Ogólna suma dochodów	4,056.033	—	4,056.033	4,082.422	395.000	4,477.422
	Z porównania z preliminowaną sumą potrzeb, j. w.	—	—	4.038.137			
	okazuje się **nadwyżka dochodów**	—	—	**17.896**			

na rok 1889. z uchwalonemi na rok 1888. Sumaryusz.

Z porównania okazują się kwoty preliminowane na rok 1889.				Ogółem na rok 1889.		Uwaga
Zwyczajne		Nadzwyczajne		Większe	Mniejsze	
większe	mniejsze	większe	mniejsze			
a u s t r y a c k i e						
3.750	—	—	—	3.750	—	
—	3.382	—	—	—	3.382	
—	3.000	—	—	—	3.000	
—	—	—	—	—	—	
—	1.000	—	—	—	1.000	
500	—	—	—	500	—	
71.066	—	—	—	71.066	—	
—	2.594	—	—	—	2.594	
4.157	—	—	150.000	—	145.843	
22.487	—	—	50.000	—	27.513	
—	684	—	—	—	684	
—	2.000	—	—	—	2.000	
10.991	—	—	—	10.991	—	
77.112	—	—	—	77.112	—	
—	16.297	1.500	—	—	14.797	
6.427	—	—	12	6.415	—	
—	12.005	—	395.085	—	407.090	
196.490	40.962	1.500	595.097	169.834	607.903	
155.528			593.597		438.069	
—	226.406	—	—	—	226.406	
—	3.000	—	—	—	3.000	
—	10.020	—	—	—	10.020	
—	32.211	—	—	—	32.211	
1.700	—	—	—	1.700	—	
—	4.517	—	—	—	4.517	
—	—	—	—	—	—	
2.727	—	—	—	2.727	—	
—	8.900	—	—	—	8.900	
1.585	—	—	—	1.585	—	
—	—	—	—	—	—	
—	1.982	—	—	—	1.982	
40.739	—	—	—	40.739	—	
46.751	287.036	—	—	46.751	287.036	
					240.285	
—	214.104	—	—	—	214.104	
—	—	—	395.000	—	395.000	
46.751	501.140	—	395.000	46.751	896.140	
					849.389	
428.000	—	—	—	428.000	—	
474.751	501.140	—	395.000	474.751	896.140	
	26.389		395.000		421.389	

CZĘŚĆ I.

W Y D A T K I.

Z drukarni Pillera i Spółki we Lwowie.

Wydatki. **Fundusz krajowy.**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
I.		**Koszta reprezentacyi kraju.**			
		A. Sejm krajowy.			
	1	Koszta podróży pp. Posłów	4.486		
	2	Dyety pp. Posłów	36.000		
	3	Koszta druków	18.000		
	4	Spisywanie sprawozdań	4.600		
	5	Pisarze dzienni	650		
	6	Remuneracye urzędników Wydziału krajowego, za dodatkowe zatrudnienie podczas Sejmu	1.200		
	7	Służba	1.200		
	8	Opał	1.300		
	9	Oświetlenie	950		
	10	Zapuszczanie i mycie podłóg	120		
	11	Potrzeby kancelaryjne	160		
	12	Rozmaite drobne wydatki	260		
			68.926	—	68.926
		B. Wydział krajowy.			
	13	Marszałek krajowy . . . . . 6.000 zł. i dodatek na reprezentacyę . . . 4.000 „	10.000		
	14	Sześciu Członków Wydziału po 4.000 zł.	24.000		
	15	Zastępcy	2.000		
	16	Dodatek dla Członka Wydziału, mianowanego przez Marszałka Zastępcą do kierownictwa w Wydziale krajowym . .	1.000		37.000
		Suma rubryki I. .	105.926	—	105.926

Preliminarz na rok 1889.

Wydatki.

Wynikłość z roku 1886.	Kwota uchwalona na r. 1888.	Wyjaśnienia
		Wydatek na rok 1888. uchwalono w tej rubryce . . . . 102.176 zł. „ „ „ 1889. preliminuje się . . . . . 105.926 „ *więcej* zatem o . . . 3.750 zł. z powodów wyłuszczonych przy poz. 3. *(więcej* o 3.000 zł.), przy poz. 4. *(więcej* o 400 zł.), przy poz. 7. *(więcej* o 350 zł.), razem *więcej* j. w. 3.750 zł.
13.438	4.486	Jak na rok 1888. w myśl uchwały Wys. Sejmu z dnia 19. grudnia 1887.
21.010	36.000	Jak na rok 1888.
17.269	15.000	Ze względu, że koszta te wynosiły w r. 1885. 17.889 zł., w r. 1886. 17.269 zł., w r. zaś 1887. zwyż 20.000 zł., preliminuje się na rok 1889. zaokrągloną wynikłość przeciętną w kwocie 18.000 zł. Kredyt tej wysokości koniecznie jest potrzebny, o ile że z powodu przybywających czynności, ilość przedłożeń dla Wysokiego Sejmu corocznie zwiększa się i że druki w czasie trwania sesyj sejmowych dokonuje się przeważnie z pospiechem w nocy o 50% drożej nad zwykłą cenę.
3.665	4.200	Wynikłość z roku 1885. wynosiła 5.203 zł., z roku 1886. 3.665 zł., w roku 1887. podniósł się znów wydatek prawie do 5.000 zł., preliminuje się tedy na r. 1889. prawdopodobną potrzebę przecięciową 4.600 zł.
650	650	Jak na rok 1888.
1.200	1.200	
1.176	850	Ponieważ wydatek ten zwiększył się w latach ostatnich tak, iż w roku 1885. wynosił 1.295 zł., w roku 1886. 1.176 zł., w roku zaś 1887. zwyż 1.500 zł., preliminuje się tedy na rok 1889. wedle wynikłości z lat 1885—1886. prawdopodobną potrzebę 1.200 zł.
1.297	1.300	Jak na rok 1888.
950	950	
76	120	
197	160	
192	260	
10.028	10.000	Jak na rok 1888.
22.133	24.000	
1.286	2.000	
1.000	1.000	
95.567	102.176	

Wydatki. **Fundusz krajowy.**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
II.		**Koszta zarządu.**			
		Płace urzędników, dyurnistów i sług.			
	17	*Oddział konceptowy.*			
		a) 2 radców, płaca po 2.800 zł. . . . 5.600 zł.			
		dodatek aktywalny „ 480 „ . . . 960 „	6.560		
		b) 6 sekretarzy, płaca po 2.000 zł. . . . 12.000 zł.			
		dodatek aktywalny „ 360 „ . . . 2.160 „	14.160		
		c) 7 koncepistów, płaca po 1.300 zł. . . 9.100 zł.			
		dodatek aktywalny „ 240 „ . . . 1.680 „	10.780		
		d) 2 adjunktów, płaca po 1.000 zł. . . . 2.000 zł.			
		dodatek aktywalny „ 200 „ . . . 400 „	2.400		
		e) 2 asystentów, płaca po 700 zł. . . . 1.400 zł.			
		dodatek aktywalny „ 100 „ . . . 200 „	1.600		
			35.500	—	35.500
	18	*Oddział rachunkowy.*			
		a) Dyrektor, płaca . . . . . 2.600 zł.			
		dodatek aktywalny . . . . . 400 „	3.000		
		b) Zastępca dyrektora, płaca . . . . 2.000 zł.			
		dodatek aktywalny . . . . . 360 „	2.360		
		c) 6 rewidentów płaca po 1.500 zł. . . . 9.000 zł.			
		dodatek aktywalny „ 300 „ . . . 1.800 „	10.800		
		d) 11 adjunktów płaca po 1.200 zł. . . 13.200 zł.			
		dodatek aktywalny „ 240 „ . . . 2.640 „	15.840		
		e) 1 archiwista, płaca . . . . . 1.000 zł.			
		dodatek aktywalny . . . . . 200 „	1.200		
		f) 1 protokolista, płaca . . . . . 1.000 zł.			
		dodatek aktywalny . . . . . 200 „	1.200		
		Do przeniesienia .	35.500 34.400	—	35.500

Preliminarz na rok 1889.

Wydatki.

Wynikłość z roku 1886.	Kwota uchwalona na r. 1888.	Wyjaśnienia
		Na rok 1888. uchwalono na koszta zarządu w ogóle . . . . 243.752 zł. „ „ 1889. preliminuje się . . . . . 240.370 „ a zatem *mniej* o . . . 3.382 zł. mianowicie: *podwyższono*: poz. 26 *f)* o 939 zł. — „ 26 *g)* „ 46 „ — „ 27 *c)* „ 55 „ — „ 29 „ 985 „ — „ 31 *c)* „ 100 „ — „ 31 *d)* „ 100 „ — „ 31 *f)* „ 200 „ — „ 31 *h)* „ 400 „ — Razem *dodano* 2.825 zł. — *zniżono* zaś: poz. 24 *a) b) d) e) f)* o 107 zł. „ 30 „ 400 „ „ 31 *g)* „ 200 „ „ 33 „ 5.500 „ *ujęto* zaś . . 6.207 zł. w porównaniu tedy ze zwiększonemi potrzebami . 2.825 „ okazuje się preliminarz tej rubryki *niższy* j. w. o kwotę . . 3.382 zł.
6.560	6.560	
11.800	14.160	
6.230	10.780	Jak na rok 1888.
7.706	2.400	
3.200	1.600	
35.496	35.500	
3.000	3.000	
2.386	2.360	
10.800	10.800	
15.840	15.840	Jak na rok 1888.
1.200	1.200	
1.200	1.200	
35.496 34.426	35.500 34.400	

Wydatki. **Fundusz krajowy.**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie		Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
				Złote austryackie		
II.	18	Z przeniesienia .		35.500 34.400	—	35.500
		g) 8 asystentów, płaca po 700 zł. . . .	5.600 zł.			
		dodatek aktywalny „ 100 „ . . .	800 „	6.400		
		h) 10 praktykantów, płaca po 600 zł. . . .		6.000		
		i) Woźny, płaca	500 zł.			
		dodatek aktywalny	50 „	550		
				47.350	—	47.350
	19	*Oddział kasowy.*				
		a) Kasyer, płaca	2.000 zł.			
		dodatek aktywalny	360 „	2.360		
		b) Kontrolor, płaca	1.600 zł.			
		dodatek aktywalny	300 „	1.900		
		c) 4 adjunktów, płaca po 1.200 zł. . . .	4.800 zł.			
		dodatek aktywalny „ 240 „ . . .	960 „	5.760		
		d) Woźny, płaca	600 zł.			
		dodatek aktywalny	50 „	650		
				10.670	—	10.670
	20	*Oddział techniczny.*				
		a) Nadinżynier, płaca	3.000 zł.			
		dodatek aktywalny	1.000 „	4.000		
		b) 2 inżynierów, płaca po 2.000 zł. . . .	4.000 zł.			
		dodatek aktywalny „ 360 „ . . .	720 „	4.720		
		c) 2 asystentów, płaca po 1.000 zł. . . .	2.000 zł.			
		dodatek aktywalny „ 120 „ . . .	240 „	2.240		
				10.960	—	10.960
	21	*Oddział sanitarny.*				
		Inspektor szpitali, płaca	2.000 zł.			
		dodatek na mieszkanie . , . .	300 „	2.300	—	2.300
	22	*Oddział statystyczny.*				
		a) Naczelnik oddziału, płaca		2.000		
		b) Koncepista, płaca	1.300 zł.			
		dodatek aktywalny	240 „	1.540		
				3.540	—	3.540
	23	*Oddział manipulacyjny.*				
		a) Dyrektor kancelaryi, płaca		2.000		
		b) Archiwista, płaca	1.500 zł.			
		dodatek aktywalny	300 „	1.800		
		Do przeniesienia .		110.320 3.800	—	110.320

Preliminarz na rok 1889.

Wydatki.

Wynikłość z roku 1886.	Kwota uchwalona na r. 1888.	Wyjaśnienia
35.496 34.426	35.500 34.400	
6.400 5.975 550	6.400 6.000 550	Jak na rok 1888.
47.351	47.350	
2.360 1.900 5.760 650	2.360 1.900 5.760 650	Jak na rok 1888.
10.670	10.670	
4.000 4.720 2.240	4.000 4.720 2.240	Jak na rok 1888.
10.960	10.960	
2.300	2.300	Jak na rok 1888.
2.000 1.540	2.000 1.540	Jak na rok 1888.
3.540	3.540	
2.000 1.800	2.000 1.800	Jak na rok 1888.
110.317 3.800	110.320 3.800	

Wydatki. **Fundusz krajowy.**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
II.	23	Z przeniesienia . . .	110.320 3.800	—	110.320
		c) Ekspedytor, płaca . . . . . 1.300 zł.			
		dodatek aktywalny . . . . . 270 „	1.570		
		d) Protokolista, płaca . . . . . 1.200 zł.			
		dodatek aktywalny . . . . . 240 „	1.440		
		e) 4 kancelistów, płaca po 1.000 zł. . . 4.000 zł.			
		dodatek aktywalny „ 200 „ . . 800 „	4.800		
		f) 3 asystentów, płaca po 700 zł. . . . 2.100 zł.			
		dodatek aktywalny „ 100 „ . . . 300 „	2.400		
		g) Odźwierny, płaca	600		
		h) Portyer, płaca	500		
		i) 5 woźnych, płaca po 500 zł. . . . 2.500 zł.			
		dodatek aktywalny „ 50 „ . . . 250 „	2.750		
			17.860	—	17.860
		Suma wszystkich płac z dodatkami aktywalnymi . .	128.180	—	128.180
	24	**Dyurniści.**			
		a) *Dla oddziału konceptowego:*			
		1 po 5 zł. — ct. dziennie . . . 1.825 zł. — ct.			
		1 „ 3 „ 60 „ „ . . . 1.314 „ — „			
		1 „ 3 „ — „ „ . . . 1.095 „ — „			
		1 „ 2 „ 50 „ „ . . . 912 „ 50 „			
		3 „ 2 „ — „ „ . . . 2.190 „ — „			
		3 „ 1 „ — „ „ . . . 1.095 „ — „	8.432		
		b) *Dla oddziału rachunkowego.*			
		1 po 2 zł. — ct. dziennie . . . 730 zł. — ct.			
		3 „ 1 „ 80 „ „ . . . 1.971 „ — „			
		1 „ 1 „ 60 „ „ . . . 584 „ — „			
		4 „ 1 „ 50 „ „ . . . 2.190 „ — „			
		3 „ 1 „ 40 „ „ . . . 1.533 „ — „			
		5 „ 1 „ 30 „ „ . . . 2.372 „ 50 „			
		2 „ 1 „ 10 „ „ . . . 803 „ — „			
		10 „ 1 „ — „ „ . . . 3.650 „ — „	13.833		
		c) *Dla oddziału kasowego* . . .	—		
		Do przeniesienia . . .	128.180 22.265	—	128.180

Preliminarz na rok 1889.

Wydatki.

Wynikłość z roku 1886.	Kwota uchwalona na r. 1888.	Wyjaśnienia
110.317 3.800	110.320 3.800	
1.570	1.570	
152	1.440	
5.873	4.800	Jak na rok 1888.
3.200	2.400	
600	600	
500	500	
2.700	2.750	
18.395	17.860	
128.712	128.180	
8.473	8.455	
8.272	13.871	Jak na rok 1888. po uwzględnieniu, że rok 1889. nie jest przestępny.
—	—	
128.712 16.745	128.180 22.326	

Wydatki. **Fundusz krajowy.**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
II.	24	Z przeniesienia . . .	128.180 22.265	—	128.180
		d) *Dla oddziału technicznego.*			
		1 za wynagrodzeniem rocznem . . . 1.000 zł. — ct.			
		2 po 2 zł. 20 ct. dziennie . . . 1.606 „ — „			
		1 „ 1 „ 80 „ „ . . . 657 „ — „			
		2 „ 1 „ 50 „ „ . . . 1.095 „ — „			
		1 „ 1 „ 40 „ „ . . . 511 „ — „	4.869		
		e) *Dla oddziału statystycznego.*			
		1 po 1 zł. 70 ct. dziennie . . . 620 zł. 50 ct.			
		1 „ 1 „ 40 „ „ . . . 511 „ — „			
		1 „ 1 „ 20 „ „ . . . 438 „ — „			
		1 „ 1 „ — „ „ . . . 365 „ — „	1.934		
		f) *Dla oddziału manipulacyjnego.*			
		7 po 1 zł. 65 ct. dziennie . . . 4.215 zł. 75 ct.			
		16 „ 1 „ 10 „ „ . . . 6.424 „ — „	10.640		
		g) *Na zastępstwa urzędników* . . .	1.120		
			40.828	—	40.828
	25	**Zasługi.**			
		13 stróżów po 300 zł.	3.900		3.900
	26	**Emolumenta.**			
		a) Dyrektor kancelaryi na fiakra	50		
		b) „ „ 48 metr. sześć. drzewa . . .	156		
		c) Ubranie dla odźwiernego i 7 woźnych po 50 zł. . .	400		
		d) „ „ portyera	100		
		e) Opał dla odźwiernego i portyera 7·2 metr. sześć. drzewa	47		
		f) Dodatki pięcioletnie dla urzędników i służby, oraz dla inspektora szpitali Dra J. Stelli-Sawickiego . . .	13.379		
		Do przeniesienia . . .	172.908 14.132	—	172.908

Preliminarz na rok 1889.

Wydatki.

Wynikłość z roku 1886.	Kwota uchwalona na r. 1888.	Wyjaśnienia
128.712 16.745	128.180 22.326	
4.869	4.880	
2.624	1.940	Jak na rok 1888. po uwzględnieniu, że rok 1889. nie jest przestępny.
10.674	10.669	
1.130	1.120	Jak na rok 1888.
36.042	40.935	
3.902	3.900	Jak na rok 1888.
50 156 400 93 47	50 156 400 100 47	Jak na rok 1888.
11.584	12.440	W myśl uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 3. Stycznia 1874. umieszczono pod poz 26 *f)* następujące dodatki pięcioletnie na rok 1889: **Oddział konceptowy.** *Radca* Michalczewski 1-szy dodatek od 11. Listopada 1889. z rocznych 400 zł. 55 zł. 53 ct. *Sekretarze* po 200 zł.: Wolański (3) 600 zł., Marek (3) 600 zł., Niedzielski (2) 400 zł., Antoniewicz (1) od 11. Listopada 1889. 27 zł. 77 ct. *Koncepiści* po 200 zł.: Dulęba (2) i trzeci od 14. Września 1889. 459 zł. 42 ct., Stadnicki (1) i drugi od 10. Stycznia 1889. 395 zł., Pierożyński (1) 200 zł. *Asystent* Schworm (1) od 11. Listopada 1889. z rocznych 80 zł. 11 zł. 10 ct. **Razem w oddziale konceptowym 2.748 zł. 82 ct.**
168.656 12.330	173.015 13.193	

Wydatki. **Fundusz krajowy.**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
II.	26	Z przeniesienia . . .	172.908 14.132	—	172.908
		g) Dodatki osobiste:			
		Dla 8 praktykantów rachunkowych	625		
			14.757		14.757
	27	*Remuneracye:*			
		a) Rzecznik prawny za zastępstwo	1.000		
		b) Tłumacz języka ruskiego	800		
		c) Tłumaczenie języków obcych	100		
		d) Urzędnicy, dyurniści i słudzy Wydziału . . .	1.000		
			2.900	—	2.900
		Do przeniesienia . . .	190.565	—	190.565

Preliminarz na rok 1889. Wydatki.

Wynikłość z roku 1886.	Kwota uchwalona na r. 1888.	Wyjaśnienia
168.656 12.330	173.015 13.193	**Oddział rachunkowy.** *Rewidenci*: Żółkiewski (1), Janikowski (1), Semetkowski (1), Bielski (1) po 200 zł. = 800 zł. *Adjunkci* po 150 zł.: Tranda (3) 450 zł., Sidorowicz (3) 450 zł., Gołębski (3) 450 zł., Niedziałkowski (2) 300 zł., Szajnok (2) 300 zł., Olpiński (1) i drugi od 11. Marca 1889. 270 zł. 83 ct., Ziembicki (1) i drugi od 26. Września 1889. 189 zł. 58 ct., Żórawski (1) 150 zł., Mystkowski (1) od 25. Lipca 1889. 65 zł. *Archiwista* Gordon (1) i *protokolista* Hupczyc (1) po 100 zł. = 200 zł. *Asystenci* po 50 zł.: Topolnicki (2) i trzeci od 30. Czerwca 1889. 125 zł. 14 ct., Zimerman (1) 50 zł., Holuka (1) od 25. Lipca 1889. 21 zł. 64 ct. *Praktykant* Woroniecki (1) 50 zł. **Razem w oddziale rachunkowym 3.872 zł. 19 ct.**
		Oddział kasowy. *Kasyer* Horoszkiewicz (3) po 200 zł. = 600 zł. *Kontrolor* Silkiewicz (3) po 175 zł. = 525 zł. *Adjunkci* po 150 zł.: Olszewski (3) 450 zł., Kotiers (2) 300 zł., Buynowski (2) 300 zł. **Razem w oddziale kasowym 2.175 zł. — ct.**
		Oddział techniczny. *Nadinżynier* Raciborski po 300 zł. (2) i trzeci od 11. Stycznia 1889. 891 zł. 67 ct. *Inżynierowie* po 200 zł.: Reutt (2) i trzeci od 6. Lutego 1889. 580 zł. 58 ct., Bieńkowski (1) 200 zł. *Asystent* Baranowski (3) po 80 zł. 240 zł. **Razem w oddziale technicznym 1.912 zł. 25 ct.**
		Oddział sanitarny. *Inspektor* Dr. Stella-Sawicki (3) po 200 zł. **600 zł. — ct.**
		Oddział statystyczny. *Koncepista* Rutowski (1) po 200 zł. **200 zł. — ct.**
		Oddział manipulacyjny. *Dyrektor kancelaryi* Grott (3) po 200 zł. = 600 zł. *Kanceliści* po 100 zł.: Kiszelka (3) 300 zł., Słomkowski (2) i trzeci od 31. Marca 1889. 275 zł. 29 ct., Rożanowski (1) 100 zł. *Asystent* Jaremowicz (1) po 50 zł. **Razem w oddziale manipulacyjnym 1.325 zł. 29 ct.**
		Służba. Po 30 zł. *Odźwierny* Niewiadomski (1) i drugi od 1. Grudnia 1889. 32 zł. 50 ct. *Woźni*: Chermiński Walenty (4) 120 zł., Kalita (4) 120 zł., Kowalski (4) 120 zł., Chermiński Michał (3) 90 zł., Stocki (1) i drugi od 1. Grudnia 1889. 32 zł. 50 ct., Bojkowski (1) 30 zł. **Razem służba 545 zł. - ct.** **Ogółem we wszystkich oddziałach ze służbą 13.378 zł. 55 ct.**
867 13.197	579 13.772	Dodatki osobiste dla wyrównania płacy preliminuje się wedle faktycznego stanu z dniem układania niniejszego preliminarza.
1.675 800	1.000 800	Jak na rok 1888.
94	45	Ponieważ wynikłość w r. 1885. wynosiła 97 zł., w r. 1886. 94 zł. 10 ct., w roku zaś 1887. wyjątkowo zwyż 200 zł., przeto preliminuje się na rok 1889. w zaokrągleniu prawdopodobną potrzebę 100 zł.
1.000	1.000	Jak na rok 1888.
3.569	2.845	
185.422	189.632	

Wydatki. **Fundusz krajowy.**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
II.		Z przeniesienia . . .	190.565	—	190.565
	28	*Koszta podróży i dyety:*			
		a) W ogóle	5.000		
		b) Dla inspektora szpitali	400		
			5.400	—	5.400
	29	*Pensye i zaopatrzenia:*			
		a) Jankowska Karolina	400		
		b) Pawulska Paulina	350		
		c) Madeyski Wojciech	1.200		
		d) Tarczyńska Marcyanna	350		
		e) Łopuszańska Walerya	350		
		f) Łopuszański Tadeusz, Jan, Paweł (3. imion) . .	50		
		g) Iwanickiego sierota	121		
		h) Placer Marya	314		
		i) Stroiński Sylwery	200		
		k) Olewińska Julia	350		
		l) Gorczycowa Eudoksya	197		
		m) Bulikowska Izabela	350		
		n) Chrzanowska Joanna	350		
		o) Niewiadomskiego sieroty: córka Jadwiga Marya i syn Jerzy Włodzimierz	263		
		p) Niewiadomskiego sieroty, zaopatrzenie dla 2 po 90 zł. aż do ukończenia 18-go roku życia	180		
		q) Krzeczkowska Eugenia, Zofia	175		
		r) Czaderska Eugenia, wdowa po inżynierze Wydziału krajowego	350		
		s) Ożwad Maryan, Benedykt, sierota po koncepiście Wydziału krajowego	175		
		t) Pierożyński Ludwik, emerytowany dyrektor oddziału rachunkowego	1.900		
		u) Kalicka Jadwiga, wdowa po sekretarzu Wydziału kraj.	350		
		w) Duszyńska Izabela, wdowa po archiwiście Wydziału krajowego	350		
		x) Kuźniar Jan, emerytowany woźny	465		
		y) Sternalowa Emilia, wdowa po adjunkcie kasowym .	350		
		z) Zienkowiczowa Wanda, wdowa po adjunkcie konceptowym	350		
		zα) Orzechowska Józefa, wdowa po rewidencie rachunkowym	350		
		zβ) Orzechowskiego sieroty: Stanisław, Amalia, Tadeusz po 58 zł. rocznie	174		
		zγ) Karpuszko Seweryn, inżynier biura melioracyjnego, pensya emerytalna	413		
		Do przeniesienia . . .	195.965 10.427	—	195.965

Preliminarz na rok 1889.

Wydatki.

Wynikłość z roku 1886.	Kwota uchwalona na r. 1888.	Wyjaśnienia
185.422	189.632	
4.705	5.000	Jak na rok 1888.
400	400	
5.105	5.400	
400	400	
350	350	
1.200	1.200	Jak na rok 1888.
350	350	
350	350	
50	50	
88	175	Z rocznych 175 zł. do dnia 8. Września 1889.
314	314	
200	200	
350	350	
197	197	
350	350	
350	350	
263	263	
180	180	
175	175	Jak na rok 1888.
350	350	
175	175	
1.900	1.900	
350	350	
350	350	
349	465	
—	350	Jak na rok 1888. w myśl uchwały z dnia 20. Stycznia 1888.
—	400	Preliminowana na rok 1888. kwota 400 zł. dotyczyła ś. p. Tytusa Zienkowicza, który jednakowoż zmarł. W miejsce tegoż przyznano wdowie pensyę roczną 350 zł. począwszy od 1. Lutego 1888. (L. W. 2.296/1888.)
—	350	
—	174	Jak na rok 1888. w myśl uchwały z dnia 20. Stycznia 1888.
—	413	
190.527	195.032	
8.641	10.531	

Wydatki. **Fundusz krajowy.**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
II.	29	Z przeniesienia . . .	195.965 10.427	—	195.965
		zδ) Mrozowicka Emilia, wdowa po adjunkcie rachunkowym	350		
		zε) Mrozowickiego sieroty: Adam Kazimierz, Ignacy Filip, Regina Anastazya, Wanda Laurencya, po 43 zł. rocznie	172		
		zη) Łuniewska Natalia, wdowa po inżynierze asystencie, rocznie	350		
		zϑ) Terlecka Marya, wdowa po praktykancie rachunkowym	217		
			11.516	—	11.516
	30	*Dary z łaski.*			
		a) Bojarskie: Walerya, Józefa i Adolfina po 100 zł. . .	300		
		b) Pawulska Paulina	250		
		c) Kiss Stanisław	50		
		d) Jeziorańska Natalia, wdowa po dyetaryuszu, wsparcie roczne aż do pełnoletności jej córki	300		
		e) Kopertyńska Teresa	100		
		f) Kopertyńska Krystyna	100		
		g) Kopertyńska z Repiechowskich Malwina . . .	100		
		h) Piotrowska Rozalia	—		
		i) Dziubińska Wanda	—		
			1.200	—	1.200
	31	*Potrzeby kancelaryjne.*			
		a) Wydawnictwo rozporządzeń krajowych . . .	5.000		
		b) Sprawienie i odnowienie sprzętów	1.000		
		c) Potrzeby do pisania i rysowania	2.200		
		Do przeniesienia . . .	208.681 8.200	—	208.681

Preliminarz na rok 1889.

Wydatki.

Wynikłość z roku 1886.	Kwota uchwalona na r. 1888.	Wyjaśnienia
190.527 8.641	195.032 10.531	
— —	— —	Z powodu śmierci adjunkta Mrozowickiego asygnowano te pobory od 1. Lutego 1888. (L. W. 7.319/1888.)
— —	— —	Przeniesiono z Rubr. X. Uchwała Wys. Sejmu z dnia 20. Stycznia 1888. Preliminuje się przyznaną pensyę (L. W. 28.594/1888.)
8.641	10.531	W wynikłościach z roku 1886., których ogólna suma wynosi właściwie 9.021 zł. 21 ct., nie uwzględniono pensyj i zaopatrzeń już zamkniętych i nie mających styczności z niniejszym preliminarzem.
300 250 50	300 250 50	
300 — — —	300 100 100 100	Jak na rok 1888.
300 —	200 200	Dary z łaski uchwalone przez Wys. Sejm na rok 1888. jednorazowo.
1.200	1.600	W wynikłościach z roku 1886. wynoszących właściwie ogólną sumę 1.618 zł. nie uwzględniono jednorazowych i innych darów z łaski, których wypłata ustała, które zatem z niniejszym preliminarzem żadnej nie mają styczności.
5.389	5.000	Wydatek wynosił w roku 1885. . . . . 3.985 zł. „ „ 1886. . . . . 5.389 „ „ „ 1887. około . . . . . 3.500 „ razem . 12.874 zł. przeciętnie . 4.291 „ z powodu niestałości tej pozycyi preliminuje się jak na r. 1888. . 5.000 zł.
1.326	1.000	Wydano w roku 1885. . . . . 940 zł. „ „ 1886. . . . . 1.326 „ „ „ 1887. około . . . . . 840 „ razem . 3.106 zł. przeciętnie . 1.035 „ preliminuje się w zaokrągleniu jak na rok 1888 . 1.000 „
2.378	2.100	Wydano w roku 1885. . . . . 2.173 zł. „ „ 1886. . . . . 2.378 „ „ „ 1887. około . . . . . 2.200 „ razem . 6 751 zł. przeciętnie . 2.250 „ preliminuje się wedle wyniku z r. 1887. w zaokragleniu . 2.200 „
200.368 9.093	207.163 8.100	

Wydatki. **Fundusz krajowy.**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
II.	31	Z przeniesienia	208.681 8.200	—	208.681
		d) Papier do druków, druk ksiąg i wzorów	2.500		
		e) Oprawa ksiąg i druków	500		
		f) Oświetlenie	1.200		
		g) Opał	2.700		
		h) Uzupełnienie biblioteki	1.400		
		i) Rozmaite pomniejsze	1.500		
			18.000	—	18.000
	32	*Gmach krajowy i jego utrzymanie.*			
		a) Inspicyent techniczny gmachu krajowego . . .	300		
		b) Maszynista: płaca 600 zł., 12 metr. drzewa 40 zł., 45 litr. nafty 11 zł.	651		
		c) Kominiarz	320		
		d) Froterowanie i zapuszczanie podłóg	700		
		e) Mycie podłóg	100		
		f) Pompowanie wody	350		
		g) Zgartywanie i wywóz śniegu	100		
		h) Czyszczenie kloak i wywóz nieczystości . . .	320		
		Do przeniesienia . . .	226.681 2.841	—	226.681

Preliminarz na rok 1889.

Wydatki.

Wynikłość z roku 1886.	Kwota uchwalona na r. 1888.	Wyjaśnienia	
200.368 9.093	207.163 8.100		
2.632	2.400	Wydano w roku 1885.	2.286 zł.
		„ „ 1886.	2.632 „
		„ „ 1887. około	2.600 „
		razem .	7.518 zł.
		przeciętnie .	2.506 „
		preliminuje się w zaokrągleniu .	2.500 „
412	500	Jak na rok 1888.	
1.399	1.000	Wynik z roku 1885.	895 zł.
		„ „ 1886.	1.399 „
		„ „ 1887. około	1.200 „
		razem .	3.494 zł.
		przeciętnie .	1.164 „
		preliminuje się w zaokrągleniu .	1.200 „
2.638	2.900	Wynik z roku 1885.	3.046 „
		„ „ 1886.	2.638 „
		„ „ 1887. około	2.400 „
		razem .	8.084 zł.
		przeciętnie .	2.695 „
		preliminuje się w zaokrągleniu .	2.700 „
1.399	1.000	Wynik z roku 1885.	1.715 zł.
		„ „ 1886.	1.399 „
		„ „ 1887. około	1.370 „
		razem .	4.484 zł.
		przeciętnie .	1.494 „
		preliminuje się z uwzględnieniem lat 1886—1887. w zaokrągleniu	1.400 „
1.060	1.500	Jak na rok 1888.	
18.633	17.400		
300	300		
644	651		
320	320		
675	700	Jak na rok 1888.	
68	100		
307	350		
66	100		
301	320		
219.001 2.681	224.563 2.841		

Wydatki. **Fundusz krajowy.**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
II.	32	Z przeniesienia	226.681 2.841	—	226.681
		i) Zabezpieczenie od ognia	260		
		k) Podatek dochodowy i miejski czynszowy: a) za pomieszkanie wolne od domowo-czynszowego podatku 5% od szacowanej wartości rocznie 2.100 zł. a. w. *α)* dochodowy z nadzwyczajnym dodatkiem 210 zł. — ct. *β)* dodatek krajowy i indemnizacyjny . 122 „ 85 „ b) gminny czynszowy 5% . . . 105 „ — „	438		
		l) Utrzymanie skwerów koło gmachu sejmowego 100 zł. — ct. wynagrodzenie ogrodnika . . . 50 „ — „	150		
		m) Konserwacya i adaptacya budynku i obejścia, koszta przekształcenia i urządzenia w gmachu, tudzież inne nieprzewidziane	4.000		
			7.689	—	7.689
	33	*Zaliczki na płace urzędników.*			
		Dla urzędników w ogóle i dla służby	6.000	—	6.000
		Suma rubryki II. .	240.370	—	240.370

Preliminarz na rok 1889.

Wydatki.

Wynikłość z roku 1886.	Kwota uchwalona na r. 1888.	Wyjaśnienia
219.001 2.681	224.563 2.841	
150	260	
		Jak na rok 1888.
93	438	
150	150	
7.050	4.000	Wynikłość z roku 1885. wynosiła . . . . . 3.407 zł. „ 1886. „ . . . . . 7.050 „
10.124	7.689	„ 1887. „ z powodów nadzwyczajnych około . 8.150 „ razem . 18.607 zł. przeciętnie . 6.202 „ z uwagi iż odpadną wydatki nadzwyczajne poniesione w dwu ostatnich latach na rozmaite urządzenia i przeistoczenia w gmachu, preliminuje się tylko . . . . . 4.000 „ jak na rok 1888. uchwalono.
14.698	11.500	Preliminuje się jak na rok 1888., z opuszczeniem jednorazowych, w roku 1888. uchwalonych zaliczek.
243.823	243.752	Suma wynikłości z roku 1886. wynosiła właściwie 244.623 zł. 06½ ct., wykazano ją jednak niższą z powodów wyłuszczonych w wyjaśnieniach przy sumach poz. 29. i 30.

Wydatki. **Fundusz krajowy.**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
III.		**Koszta leczenia.**			
	34	Koszta leczenia ubogich w szpitalach krajowych, zagranicznych i wojskowych	690.000	—	690.000

Preliminarz na rok 1889.

Wydatki.

Wynikłość z roku 1886.	Kwota uchwalona na r. 1888.	Wyjaśnienia

Wedle zamknięć rachunkowych, wypłacono z funduszu krajowego:

Szpitalom	w latach 1885. zł.	1886. zł.	1887. zł.	Razem zł.	Przeciętnie zł.
Lwów, powszechny . .	193.314	195.509	194.421	583.244	194.415
Kulparków, zakł. obłąkan.	119.584	133.505	134.843	387.932	129.311
Kraków, św. Łazarza .	113.886	113.665	118.968	346.519	115.506
„ Klinika . . .	30.948	28.632	29.506	89.086	29.695
23 szpitali prowin. kraj.	206.915	216.754	209.825	633.494	211.165
Zagraniczne	64.973	66.875	71.016	202.864	67.621
Wojskowe	1.313	1.724	1.605	4.642	1.547
Zaliczki i zwroty . . .	8.477	9.832	10.244	28.553	9.518
Razem wypłacono .	739.410	766.496	770.428	2,276.334	758.778
Od tego wpływy od gmin, samopłacących i inne rozm.	39.724	39.050	37.044	115.818	38.606
Pozostają wydatki .	699.686	727.446	733.384	2,160.516	720.172

Ogólna ilość zapłaconych dni leczenia wynosiła: w roku 1885. . 1,073.604 dni
„ „ 1886. . 1,137.594 „
„ „ 1887. . 1,147.590 „
Razem . . 3,358.788 dni
Przeciętnie . 1,119.596 „

Przyjmując wydatki wedle szczegółowych prelimiarzy szpitali a to:

dla krajowego szpitala we Lwowie	140.000 zł.	
„ „ zakładu dla obłąkanych na Kulparkowie .	117.000 „	
„ „ szpitala św. Łazarza w Krakowie . .	124.000 „	
zaś wedle powyższego 3-letniego przecięcia:		
dla 23 szpitali prowincyonalnych w kraju . . .	211.165 „	
„ c. k. kliniki w Krakowie	29.695 „	
„ szpitali zagranicznych	67.621 „	
„ „ wojskowych	1.547 „	
inne wydatki	9.518 „	
razem . .	700.546 zł.	
i strąciwszy od wydatków przeciętną wynikłość dochodów .	38.606 „	
otrzymamy wynik		661.940 zł.

Ze względu jednak, że przeciętne, wstawione w tem obliczeniu, są mniejsze od wypłaconych w r. 1887., a mianowicie:

w szpitalach zagranicznych o kwotę	3.395 zł.	
„ „ wojskowych „ „	58 „	
„ wydatkach innych „ „ . . .	726 „	
razem mniejsze o kwotę		4.179 „
okazuje się po doliczeniu tej różnicy wynik		666.119 zł.
Do przeniesienia . .		666.119 „

727.446 | 693.000

Wydatki. **Fundusz krajowy.**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
IV.		**Koszta szczepienia.**			
	35	Utrzymanie i odświeżanie krowianki	1.600		
	36	Koszta podróży i dyety lekarzy z powodu szczepienia ospy .	55.000		
	37	Premia dla lekarzy odszczególniających się przy szczepieniu ospy	300		
		Suma rubryki IV. .	56.900	—	56.900
V.		**Wydatki sanitarne.**			
	38	$^1/_3$ część za lekarstwa dla epidemicznie chorych . . .	7.000	—	7.000
VI.		**Zasiłki dla zakładów dobroczynności.**			
	39	Szpitale Sióstr Miłosierdzia w Czerwonogrodzie, Rozdole i Bursztynie	900		
	40	Szpital Sióstr Miłosierdzia w Nowosiółkach . . .	300		
	41	Dom ubogich i sierót w Krakowie	5.424		
	42	Zakład św. Józefa dla osieroconych chłopców w Krakowie .	1.000		
	43	Komitet Ochronek w Krakowie	550		
	44	Towarzystwo Ochronek chrześciańskich we Lwowie . .	500		
	45	Zarząd zakładu osieroconych dziewcząt im. księdza Józefa Ziemiańskiego w Przemyślu	500		
		Do przeniesienia . . .	9.174	—	9.174

Preliminarz na rok 1889. Wydatki.

Wynikłość z roku 1886.	Kwota uchwalona na r. 1888.	Wyjaśnienia
		Z przeniesienia . . . 666.119 zł.
		Uwzględniając dalej, że ilość dni leczenia w krajowych szpitalach (wraz z prowincyonalnymi) i zakładach zwiększa się z roku na rok, wynosiła bowiem w roku 1885. . . . 1,047.727 dni „ „ 1886. . . . 1,084.779 „ „ „ 1887. . . . 1,093.978 „ wzrosła zatem: między rokiem 1885. a 1886. o 3·53% „ „ „ „ 1885. a 1887. o 4·41% „ „ „ „ 1886. a 1887. o 0·84% przypuszczać należy, że i w roku 1889. podniesie się.
		Przyjmując, że skoro wyżej wykazana ilość dni leczenia wzrosła między rokiem 1885. a 1887. o 4·41%, obliczony wynik 666.119 zł. podniesie się co najmniej o $3^1/_2$%, zwłaszcza, że już w roku 1888. przybędzie szpital publiczny i powszechny w Żywcu, a więc podwyższy się o kwotę . . . . . 23.314 „
		otrzymamy przybliżoną sumę potrzeby . . 689.433 zł.
		Na podstawie tej *preliminuje się* okrągłych . . . . 690.000 zł.
		to jest o 3.000 zł. *mniej* jak na rok 1888. uchwalono.
1.600	1.600	Jak na rok 1888.
57.876	55.000	Koszta te wynosiły: w roku 1885. 50.095 zł.; w roku 1886. 57.876 zł.; w roku 1887. 55.332 zł.; razem w trzech latach 163 303 zł.; przeciętnie 54.434 zł.; preliminuje się zatem zaokrągloną przeciętną kwotę 55.000 zł. jak na rok 1888. uchwalono.
300	300	Jak na rok 1888.
59.776	56.900	
7.931	8.000	Koszta na leki wynosiły: w roku 1885. 7.864 zł., w roku 1886. 7.931 zł., w roku 1887. 4.450 zł., razem w trzech latach 20.245 zł., przeciętnie 6.748 zł., preliminuje się zatem zaokrągloną przeciętną kwotę 7.000 zł.
		Na rok 1888. uchwalono w tej rubryce . . . . . 14.174 zł. „ „ 1889. preliminuje się . . . . . 14.674 „ podwyższa się zatem potrzebę o kwotę . . . . . 500 zł. z powodu wyjaśnionego przy poz 48.
900	900	
300	300	
5.424	5.424	
1.000	1.000	
550	550	Preliminuje się wydatki w tej wysokości, jak były uchwalone na rok 1888.
500	500	
—	500	
8.674	9.174	

Wydatki. **Fundusz krajowy.**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
VI.		Z przeniesienia . . .	9.174	—	9.174
	46	Zarząd Towarzystwa opieki weteranów z roku 1831. w Krakowie	2.000		
	47	Komitet wykonawczy opieki weteranów z r. 1831. we Lwowie	1.500		
	48	Zakład dla chorych nieuleczalnych i wyzdrowieńców we Lwowie pod nazwą „Przytulisko św. Józefa“ . . .	1.000		
	49	Towarzystwo lecznicy lwowskiej, do rozporządzalności Wydziału krajowego	1.000		
		Suma rubryki VI. .	14.674	—	14.674
VII.		**Wydatki na cele wykształcenia i oświaty.**			
	50	Akademia umiejętności w Krakowie	25.000		
	51	Rada szkolna krajowa, na pokrycie niedoboru funduszu szkolnego krajowego	658.480		
	52	Sześciu Członków Rady szkolnej krajowej po 1.200 zł. . .	7.200		
	53	Szkoła żeńska w Jaworowie pp. Bazylianek . . .	500		
	54	„ „ „ Krakowie	2.500		
	55	„ „ „ „ św. Tomasza	500		
	56	„ „ „ „ pp. Augustyanek . . .	500		
	57	„ „ we Lwowie pp. Benedyktynek orm. . .	1.000		
	58	„ „ w Starym Sączu pp. Klarysek . . .	750		
	59	„ „ „ Stryju, subwencya dotychczasowa . .	500		
	—	„ „ „ „ datek jednorazowy . . .	—		
	60	„ „ „ Sanoku	200		
	61	„ „ „ Jaśle	300		
	62	„ ludowa OO. Dominikanów we Lwowie, dla nauczyciela języka ruskiego	—		
	63	„ wyznaniowa izraelicka w Brodach	6.000		
	64	Zakład głuchoniemych we Lwowie:			
		a) na stypendya dla 50 wychowanków . . 6.000 zł.			
		b) „ na utrzymanie zakładu . . . . 500 „	6.500		
	65	Szkoła głuchoniemych Bardacha Izaaka we Lwowie . .	300		
	66	Zakład ciemnych we Lwowie	2.000		
	67	Szkoła gimnastyczna „Sokół“ we Lwowie	750		
	68	Szkoła sztuk pięknych w Krakowie, XI. rata umorzenia pożyczki 100.000 zł. na budowę gmachu	7.000		
	69	Teatr polski w Krakowie, do rozporządzalności Wydziału krajowego	8.000		
		Do przeniesienia . . .	727.980	—	727.980

Preliminarz na rok 1889.

Wydatki.

Wynikłość z roku 1886.	Kwota uchwalona na r. 1888.	Wyjaśnienia
8.674	9.174	
1.000	2.000	Preliminuje się wydatki w tej wysokości, jak były uchwalone na rok 1888.
1.000	1.500	
—	500	Preliminuje się wyższą kwotę na podstawie uznanej potrzeby (L. W. 2.541 i 25.582/1888).
—	1.000	(L. W. 25.380/1888).
10.674	14.174	
		Na rok 1888. uchwalono w tej rubryce . . . . . 747.584 zł.
		„ „ 1889. preliminuje się . . . . . 818.650 „
		zatem *więcej* o . . . 71.066 zł.
18.000	25.000	W myśl uchwały Wys. Sejmu z dnia 20. stycznia 1888.
340.988	582.714	Wedle specyalnego preliminarza tegoż funduszu.
7.210	7.200	
500	500	
2.500	2.500	
500	500	Jak na rok 1888.
500	500	
1.000	1.000	
750	750	
500	500	
—	300	Nie preliminuje się, gdyż uchwalony na rok 1888. dodatek był jednorazowym.
200	200	Jak na rok 1888.
300	300	
183	200	Szkoła została zwiniętą (L. W. 30.158/1888.).
6.000	6.000	
6.500	6.500	Jak na rok 1888.
300	300	
2.000	2.000	
750	750	
7.000	7.000	Preliminuje się jak na rok 1888., wedle dotychczasowego planu umorzenia (L. W. 533/1876.), ponieważ Rada gminna miasta Krakowa nie zgodziła się na konwersyę tej pożyczki, a to z powodu, iż takowej nie zaciągnięto w żadnej publicznej instytucyi finansowej, lecz udzieloną została z funduszu amortyzacyjnego gminy miasta Krakowa (L. W. 55.179/1887).
8.000	8.000	Jak na rok 1888.
403.681	652.714	

Wydatki. **Fundusz krajowy.**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
VII.		Z przeniesienia . . .	727.980	—	727.980
	70	Teatr polski we Lwowie, zasiłek stały	4.200		
	71	„ „ i opera polska we Lwowie, do rozporządzalności Wydziału krajowego:			
		a) dramat i komedya . . . . . 10.000 zł.			
		b) opera . . . . . 10.000 „	20.000		
	72	Teatr ruski pod zarządem Towarzystwa „Besida“ . .	6.000		
	73	Towarzystwo muzyczne w Krakowie	800		
	74*a*	Konserwatorym Towarzystwa muzycznego w Krakowie .	2.000		
	74*b*	Towarzystwo muzyczne we Lwowie	3.000		
	75	„ „ „ „ „Harmonia“ . . .	300		
	76	„ spiewackie „Lutnia“, na utrzymanie szkoły spiewu solowego i choralnego	300		
	77	Stypendya dla uczniów i uczenic Seminaryów nauczycielskich i kursów przygotowawczych	30.000		
	78	Dla uczniów internatu przy Seminaryum nauczycielskiem w Krakowie	3.000		
	79	Internatowi św. Jozafata:			
		a) na utrzymanie 7 uczniów Seminaryum nauczycielskiego w bursie	1.050		
		b) na rozszerzenie zakładu	—		
	80	Internatowi ruskiemu ks. Zmartwychwstańców we Lwowie .	4.500		
	81	Jedno stypendyum im. Matejki dla uczniów szkoły sztuk pięknych w Krakowie	1.000		
	82	Wydawnictwo ruskich książek szkolnych	2.000		
	83	„ nowych podręczników dla szkół średnich, do rozporządzalności c. k. Rady szkolnej krajowej, a względnie Komisyi książek szkolnych, przez tęż Radę ustanowionej	1.000		
	84	Zasiłek dla czasopisma „Szkoła“	500		
	85	„ „ „ „Muzeum“	500		
	86	„ „ „ „Kosmos“	400		
	87	„ „ ruskiej gazety szkolnej, do rozporządzalności Wydziału krajowego	500		
	88	Zasiłek na utrzymanie wyprawy naukowej, pracującej w archiwum Watykańskiem pod kierunkiem profesora Uniwersytetu Jagiellońskiego Dr. Stanisława Smolki . .	1.500		
	89	Witowski Hipolit, były dyrektor szkoły żeńskiej w Bełzie, zaopatrzenie dożywotnie	300		
	90	Dla młodzieży kształcącej się w naukach i sztukach, do dyspozycyi Wydziału krajowego	3.000		
		Do przeniesienia . . .	813.830	—	813.830

Preliminarz na rok 1889.

Wydatki.

Wynikłość z roku 1886.	Kwota uchwalona na r. 1888.	Wyjaśnienia
403.681	652.714	
4.200	4.200	
20.000	20.000	Jak na rok 1888.
5.000	6.000	
800	800	
—	—	Preliminuje się z zastrzeżeniem, że w myśl uchwały Wys. Sejmu z dnia 19. października 1882. wypłata tej kwoty nastąpi tylko w takim razie, jeżeli c. k. Rząd najpóźniej w ciągu roku 1889. przyzna temu konserwatoryum stałą roczną subwencyę ze Skarbu Państwa w odpowiedniej kwocie (L. W. 24.971/1888.)
3.000	3.000	
300	300	
200	300	Jak na rok 1888.
29.556	30.000	
3.000	3.000	
—	1.050	W myśl uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 21. stycznia 1887.
—	3.000	Odpada na rok 1889., jako datek uchwalony jednorazowo na rok 1888.
4.500	4.500	
1.000	1.000	
2.854	2.000	Jak na rok 1888.
—	1.000	
500	500	
500	500	
400	400	
500	500	
—	1.500	W myśl uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 20. stycznia 1887., którą na ten cel wyznaczono przez lat trzy, od roku 1887. począwszy, po 1.500 zł. Na r. 1889. przypada tedy *ostatnia* rata z tego tytułu.
300	300	
2.000	3.000	Jak na rok 1888.
482.291	739.564	

Wydatki. **Fundusz krajowy.**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
VII.		Z przeniesienia . . .	813.830	—	813.830
	91	Dla fundacyi „Macierz polska“ na wydawnictwo dzieł i peryodycznych pism ludowych	3.000		
	92	Dla Towarzystwa „Proświta“ na wydawnictwo pism ludowych	1.000		
	93	Na stypendyum dla ucznia Wydziału lekarskiego w Krakowie, oddającego się studyom w szkole operacyjnej . .	500		
	—	Dla wydawnictwa dziełek ludowych we Lwowie . . .	—		
	—	Towarzystwu „Przymierze braci“ we Lwowie . . .	—		
	—	„ Oświaty ludowej „ „ . . .	—		
	—	Wydziałowi Towarzystwa galicyjskiego leśnego, na wydawnictwo „Sylwana“	—		
	94	Kruczkowski Leopold, nauczyciel, dodatek pięcioletni .	30		
	95	Gromadka Jan, nauczyciel, dodatek pięcioletni . . .	40		
	96	Lisiewicz Jan, były nauczyciel, stałe zaopatrzenie roczne .	125		
	—	Towarzystwu „Szkolna pomicz“	—		
	—	„ „Akademickie bractwo“	—		
	—	Bursa ruska w Tarnopolu	—		
	—	E. Lewickiemu, na wydawnictwo „Halicko-ruskiej biblioteki“ do rozporządzalności Wydziału krajowego . . .	—		
	—	Towarzystwu Oświaty ludowej w Krakowie . . .	—		
	—	„ im. Mickiewicza, na wydawnictwo pamiętnika .	—		
	—	Dla 8 klasowej szkoły żeńskiej p. Zofii Iwanickiej w Przemyślu	—		
	—	Bursa nauczycielska w Tarnopolu	—		
	97	Klimkiewiczowi Konstantemu, nauczycielowi szkół ludowych, zaopatrzenie stałe	125		
		Suma rubryki VII. .	818.650	—	818.650
VIII.		**Utrzymanie pomników historycznych.**			
	98	Restauracya pomników w ogóle, sporządzanie i publikacya naukowych i urzędowych spisów pomników znachodzących się w naszym kraju	1.500		
	—	Subwencya na restauracyę dzieł sztuki kościoła parafialnego w Bieczu	—		
	—	Subwencya na restauracyę dzieł sztuki kościoła parafialnego św. Anny w Krakowie	—		
	—	Subwencya na dalsze wykopaliska w Haliczu . . .	—		
	—	„ na odnowienie starożytnych obrazów w Nadwórnie	—		
	99	Stały datek roczny do renty dożywotniej dla p. Schmida-Ciążyńskiego, wskutek zakupna jego zbiorów gem i kamei na rzecz Muzeum narodowego w Sukiennicach w Krakowie	1.000		
	100	Badanie i ocalanie zabytków historycznych, pisemnych i archeologicznych dla Zakładu narodowego im. Ossolińskich we Lwowie	500		
	101	Stała subwencya roczna dla Muzeum narodowego w Krakowie	500		
		Do przeniesienia . . .	3.500	—	3.500

Preliminarz na rok 1889.

Wydatki.

Wynikłość z roku 1886.	Kwota uchwalona na r. 1888.	Wyjaśnienia
482.291	739.564	
3.000	3.000	
1.000	1.000	Jak na rok 1888.
500	500	
1.000	1.000	
300	300	
100	100	Nie preliminuje się, ponieważ datki te uchwalone były na rok 1888. jednorazowo.
100	100	
123	30	
	40	Jak na rok 1888. w myśl uchwał Wysokiego Sejmu z dnia 12. grudnia 1885. i z dnia 21. stycznia 1887.
—	125	
150	100	
—	200	
—	200	
—	200	
100	100	Nie preliminuje się, ponieważ datki te uchwalone były na rok 1888. jednorazowo.
—	200	
—	500	
—	200	
—	125	Jak na rok 1888. w myśl uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 21. stycznia 1888.
488.664	747 584	Podana suma wynikłości z roku 1886. mniejszą jest o 603 zł. od rzeczywistej wynikłości (489.267 zł.), z powodu nieuwzględnienia w niniejszem zestawieniu pozycyj, nie odnoszących się do preliminarza na rok 1889.
		Na rok 1888. uchwalono w tej rubryce . . . . . 15.154 zł. „ „ 1889. preliminuje się . . . . . 12.560 „ zatem *mniej* o . . . 2.594 zł.
1.500	1.500	Jak na rok 1888.
—	2.000	
—	500	Nie preliminuje się, jako datki uchwalone na rok 1888. jednorazowo.
—	200	
—	300	
1.000	1.000	
		Jak na rok 1888.
500	500	
500	500	
3.500	6.500	

Wydatki. **Fundusz krajowy.**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
VIII.		Z przeniesienia . . .	3.500	—	3.500
	102	Krajowe archiwum aktów grodzkich i ziemskich we Lwowie i w Krakowie:			
		a) Dyrektor we Lwowie	1.200		
		b) „ w Krakowie	1.000		
		c) Adjunkt we Lwowie, płaca 1.200 zł., dodatek aktywalny 200 zł. i dwa dodatki pięcioletnie po 80 zł. rocznie .	1.560		
		d) Adjunkt w Krakowie, płaca 1.200 zł., dodatek aktywalny 200 zł. i dwa dodatki pięcioletnie po 80 zł. rocznie .	1.560		
		e) 4 aplikantów we Lwowie, adjutum po 300 zł. . .	1.200		
		f) 2 „ w Krakowie, „ „ 300 „ . .	600		
		g) Czynsz za najem lokalu we Lwowie	600		
		h) Stróże	840		
		i) Opał, potrzeby kancelaryjne i różne inne wydatki .	500		
		Suma rubryki VIII. .	12.560	—	12.560
IX.		**Kwaterunkowe żandarmeryi.**			
	103	Czyszczenie koszar i innych pomieszkań, zapalanie lamp i dostarczanie mioteł	5.505		
	104	Oświetlenie koszar	2.004		
	105	Utrzymanie i uzupełnienie sprzętów i pościeli dla oficerów i służących	600		
	106	Utrzymanie i uzupełnienie sprzętów i pościeli dla niższych stopni	20		
	107	Utrzymanie i uzupełnienie sprzętów i pościeli dla żołnierzy	1.916		
	108	Utrzymanie i uzupełnienie sprzętów kuchennych . . .	652		
	109	Pranie bielizny pościelnej dla żołnierzy, furyerów i woźnych	2.177		
	110	Naprawa bielizny pościelnej	190		
	111	Pranie koców zimowych i letnich, sienników, poduszek włosiennych i słomianych	507		
	112	Świeże napełnianie i dopełnianie sienników i poduszek słomian.	1.187		
	113	Uzupełnienie bielizny pościelnej, koców, sienników i poduszek	4.677		
	114	Opał i oświetlenie kancelaryj oddziałowych	654		
	115	Opał i oświetlenie pomieszkań oficerów rachmistrzów, furyerów i woźnych	906		
	116	Rozmaite inne wydatki	500		21.495
	117	Najem pomieszkań i koszar	63.103	—	63.103
	118	Na urządzenie nowych koszar otworzyć się mających . .	650	—	650
	119	Na podwyższenie czynszów najmu i na pomnożenie ilości posterunków	1.500	—	1.500
		Suma rubryki IX. . .	86.748	—	86.748

Preliminarz na rok 1889.

Wydatki.

Wynikłość z roku 1886.	Kwota uchwalona na r. 1888.	Wyjaśnienia
3.500	6.500	
1.200	1.200	Jak na rok 1888.
1.000	1.000	
1.280	1.497	Jak na rok 1888. z dodatkiem drugiego pięciolecia w pełnej wysokości za cały rok.
1.080	1.507	
1.200	1.200	Jak na rok 1888.
583	600	
600	600	
600	600	Podwyższono wynagrodzenie stróży w myśl uchwały Wys. Sejmu z 20. stycznia 1888. (L. W. 5.090/1888.)
1.243	450	Wydatki te wynosiły w roku 1885. . . . . 392 zł. „ „ 1886. . . . . 1.243 „ „ „ 1887. około . . . . . 650 „ razem . . . 2.285 zł. przeciętnie . . 762 „ zważywszy jednak, że w wynikłości roku 1886. mieszczą się nadzwyczajne wydatki z powodu restauracyi, w roku zaś 1887. nieprzewidziane wydatki na naprawę szaf i półek, preliminuje się na rok 1889. prawdopodobną potrzebę w zaokrągleniu 500 zł.
12.286	15.154	Na rok 1888. uchwalono w rubryce IX. . . . . 232.591 zł. „ „ 1889. preliminuje się . . . . . 86.748 „ zatem *mniej* o . . 145.843 zł. z powodu opuszczenia jednorazowo uchwalonej kwoty . . 150.000 „ na wybudowanie własnego domu dla c. k. Żandarmeryi we Lwowie i podwyższenia potrzeb o . . . . . 4.157 zł. wedle wyjaśnień jak następują:
76.137	232.591	Za podstawę do obliczenia potrzeb korpusu całego, służy prawo organiczne c. k. Żandarmeryi z dn. 18. stycznia 1851. Przy wymiarach ilości materyałów stosowano się ile możności do uchwał sejmowych z lat 1866., 1869. i 1872. Stan czynny korpusu żandarmeryi w Galicyi zawiera wedle tabeli dyslokacyjnej, począwszy od 1. lipca 1888.: Przy sztabie: 1 komendant pułkownik, 1 major, jako zastępca komendanta 1 major, 1 porucznik adjutant, 1 podporucznik adjutant, 1 podporucznik rachmistrz, 1 wachmistrz w randze II. rachmistrza, 2 wachmistrzów rachunkowych, 2 pisarzy adjutantury t. j. 1 wachmistrz, 1 komendant posterunkowy i 2 woźnych. Przy oddziale naukowym: 1 porucznik, 1 wachmistrz, 1 komendant posterunkowy. Przy komendach oddziałowych: 7 rotmistrzów, 4 poruczników, 5 podporuczników, 6 wachmistrzów manipulacyjnych, 74 wachmistrzów posterunkowych, 250 komendantów posterunkowych, 1.217 żołnierzy, 325 stacyj posterunkowych, 38 ekspozytur, 18 komend oddziałowych, 1 szkoła wyższych stopni żołnierzy, 24 służących oficerskich, 1 żona żołnierza. Szczegółowy preliminarz potrzeb na rok 1889. sporządziła c. k. Komenda Żandarmeryi i przedłożyła Wydziałowi krajowemu do L. W. 26.218/1888. Oddział rachunkowy Wydziału krajowego sprawdził wykaz czynszów za wynajęte pomieszkania dla sztabu i na koszary oddziałowe c. k. Żandarmeryi na kwotę 84.866 zł. 77 ct. Odtrąciwszy od tej kwoty za kwaterunek sztabu i noclegowe niższych stopni żołnierzy kwotę 21.764 zł., pozostaje należytość 63.102 zł. 77 ct., którą to kwotę zamieszcza się w zaokrągleniu pod poz. 117.

Wydatki. **Fundusz krajowy.**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
X.		**Drogi krajowe.**			
		A. **Koszta zarządu.**			
	120	*Płace urzędników i sług.*			
		a) 4 inżynierów I. klasy na prowincyi po 1.500 zł. . .	6.000		
		b) 3 „ II. „ „ „ „ 1.200 „ . .	3.600		
		c) 22 konduktorów I. klasy po 500 zł.	11.000		
		d) 22 „ II. „ „ 400 „	8.800		
		Pełniący obowiązki na drodze krajowej:			
		e) Gorlice-Konieczna	840		
		f) Słotwina-Brzesko-Sącz	900		
		g) w Rzeszowie	1.500		
		h) „ Buczaczu	1.400		
		i) „ Tarnopolu	1.200		
		k) „ Kamionce strumiłowej	1.200		
		l) 327 drożników po 150 zł.	49.050		
		m) Zaliczki na płace inżynierom i konduktorom . .	—		
		n) 6 pomocników (dyurnistów) dziennie po 2 zł. . .	4.380		89.870
	121	*Pięciolecia:*			
		a) dla 6 inżynierów	1.580		
		b) dla 26 konduktorów	2.378		3.958
		Do przeniesienia . . .	93.828	—	93.828

Preliminarz na rok 1889.

Wydatki.

Wynikłość z roku 1886.	Kwota uchwalona na r. 1888.	Wyjaśnienia	
		Na rok 1888. uchwalono w tej rubryce	910.933 zł.
		Preliminarz na rok 1889. wynosi	883.420 „
		Wydatek zatem *mniejszy* o	27.513 zł.
6.000	6.000		
3.600	3.600		
9.291	11.000		
10.128	8.800		
840	840	Jak na rok 1888.	
900	900		
1.500	1.500		
1.400	1.400		
1.200	1.200		
—	—	Wstawia się na rok 1889. nową pozycyę z powodu wybudowania i oddania do użytku publicznego drogi krajowej Lwów-Stojanów.	
47.799	48.600	Liczbę drożników pomnożono o 3 ze zwiększonym wydatkiem 450 zł.; gdyż wybudowano i oddano do użytku publicznego dalszych 17 kilometrów dróg krajowych. W myśl uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 30. sierpnia 1877. przypada w roku 1889. do obsługi dróg krajowych łącznej długości 1.766·703 kilometrów, nadto dla 23 miast i miasteczek i 17 większych mostów, razem 327 drożników.	
772	—		
4.219	4.392	Preliminuje się mniej o 12 zł., gdyż rok 1889. ma 365 dni.	
1.002	1.460	Pięciolecia przypadają do wypłaty inżynierom:	
		I. klasy 3 pięciolecia (Grzegorzewski, Rymaszewski) po 150 zł. .	900 zł.
		1 pięciolecie (Barancewicz, Brochocki) po 150 zł. . .	300 „
		II. „ 3 pięciolecia (Kurniewicz 2 po 120 zł. i trzeci od 1. listopada 1889)	260 „
		1 pięciolecie (Szyszkowski) po 120 zł.	120 „
		Razem . . .	1.580 zł.
2.049	2.069	Konduktorom:	
		I. klasy 3 pięciolecia (Skwarczyński, Baczyński, Kamiński, Reischer i Barków za rok cały, Rząśnicki zaś od 1. maja 1889.) po 50 zł. . . .	883 zł. 33 ct.
		2 pięciolecia (Brzeziński, Holimkowski, Rieger, Przyjemski, Korycki za rok cały, Podbielski zaś od 1. kwietnia 1889.) po 50 zł. . .	587 „ 50 „
		1 pięciolecie (Brandt, Lesiewicz, Przetocki) po 50 zł.	150 „ — „
		II. „ 3 pięciolecia (Helfer za rok cały, Chamiec zaś od 1. czerwca 1889) po 40 zł. . . .	223 „ 33 „
		2 pięciolecia (Cywiński) po 50 zł. . . .	100 „ — „
		2 „ (Grzymała, Juński) po 40 zł. . .	160 „ — „
		1 „ (Tworowski, Komorowski, Wojciechowski, Miecznikowski, Van Roy za rok cały, Biliński zaś i Hrankowski od 1. lutego 1889.) po 40 zł.	273 „ 34 „
		Razem . . .	2.377 zł. 50 ct.
90.700	91.761		

Wydatki. **Fundusz krajowy.**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
X.		Z przeniesienia . . .	93.828	—	93.828
		Ryczałty:			
	122	*a)* Koszta podróży na obowiązkowe zwiedzanie dróg:			
		1) dla 7 inżynierów po 500 zł.	3.500		
		2) „ 16 konduktorów po 150 zł.	2.400		
		3) „ 28 „ „ 120 „	3.360		
		4) „ 1 inżyniera na objazd drogi Rzeszów-Nisko i Przeworsk-Kańczuga	200		
		5) „ 1 konduktora przejazd koleją z Rzeszowa do Przeworska	76		
		6) „ 1 z pełniących obowiązki inżyniera, ryczałtowe wynagrodzenie objazdów	300		
		7) „ 1 z pełniących obowiązki inżyniera na drodze Lwów-Stojanów	500		
	123	*b)* Koszta kancelaryjne:			
		1) dla 7 inżynierów po 48 zł.	336		
		2) „ 44 konduktorów po 16 zł.	704		
	124	*c)* Na umieszczenie biur:			
		1) dla 1 inżyniera w Krakowie	100		
		2) „ 5 inżynierów na prowincyi po 60 zł. . . .	300		11.776
	125	*Remuneracye i zapomogi:*			
		a) Remuneracye dla urzędników i służby drogowej . .	3.000		
		b) Zapomoga przyzwolona przez Wysoki Sejm dla konduktorów	2.337		5.337
	126	Sprawienie, uzupełnienie i naprawa wzorów i naczyń dla oddziału technicznego, inżynierów okręgowych i konduktorów	1.500		1.500
	127	Koszta podróży dla inżynierów Wydziału krajowego, delegatów, inspektorów i komisyj nadzwyczajnych . .	4.500		4.500
		***B.* Nowe budowy dróg krajowych.**			
	128	Na budowę dróg krajowych, mianowicie:			
		1) Borszczów-Kolendziany	—	20.000	
		2) Rzeszów-Nadbrzezie	—	58.000	
		3) Dynów-Przeworsk (rozpoczęcie dalszych robót w przestrzeni od Kańczugi do Dynowa)	—	12.000	90.000
		Do przeniesienia . . .	116.941	90.000	206.941

Preliminarz na rok 1889.

Wydatki.

Wynikłość z roku 1886.	Kwota uchwalona na r. 1888.	Wyjaśnienia	
90.700	91.761		
3.517	3.500		
2.412	2.400		
3.332	3.360		
200	200	Preliminuje się jak na rok 1888.	
76	76		
300	300		
—	—	Nowa pozycya jak przy płacach litera *k)*.	
328	336		
687	704		
100	100		
285	300	Preliminuje się jak na rok 1888.	
3.000	3.000		
2.604	2.601	Dla 44 konduktorów wynosi zapomoga stała po 100 zł. kwotę . .	4.400 zł.
		Z wstawionej pod pozycyą pięciolecia *b)* dla 26 konduktorów łącznej kwoty . . . . . 2.378 zł.	
		przypada na właściwe pięciolecia . . . . . 315 „	
		reszta kompensuje się w myśl uchwały Wysokiego Sejmu z 10. października 1883	2.063 „
		a na zapomogi wstawia się rzeczywiście do wypłaty przypadająca kwota	2.337 zł.
1.499	1.500	Jak na rok 1888.	
4.435	4.500		
		Preliminuje się mniej o 50.000 zł. jak przyzwolono na rok 1888., a to według rzeczywistej potrzeby uzasadnionej w sprawozdaniu z czynności Wydziału krajowego.	
104.967	140.000		
218.442	254.638		

Wydatki. **Fundusz krajowy.**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
X.		Z przeniesienia . . .	116.941	90.000	206.941
	129	*C.* **Utrzymanie dróg krajowych.**			
		1) Na utrzymanie dróg krajowych dawniej już konserwowanych, według przecięcia z lat 1884., 1885. i 1886. jak w wyjaśnieniu wykaz I. łączną kwotę . . 427.807 zł.			
		2) Na utrzymanie nowych dróg w ostatniem trzechleciu jeszcze nieutrzymywanych w przestrzeniach częściowych, do użytku publicznego już oddanych, według poszczególnych kosztorysów kwotę . . . . . 44.413 „	472.220		472.220
		Do przeniesienia . . .	589.161	90.000	679.161

Preliminarz na rok 1889.

Wydatki.

Wynikłość z roku 1886.	Kwota uchwalona na r. 1888.	Wyjaśnienia
218.442	254.638	Wykazy dróg krajowych przypadających do utrzymania w roku 1889. mianowicie:

I. Wykaz dróg dawniej wybudowanych.

	L. p.	Droga krajowa	W roku 1889. przypada do utrzymania dróg krajowych	Średni koszt utrzymania jednego kilometra w latach 1884. do 1886.		Obliczenie kosztu przypadającego na rok 1889. na podstawie tego przecięcia	
			kilometrów	zł.	ct.	zł.	ct.
476.716	1	Borszczów-Okopy	53·265	105	95	5.643	42
	2	Brzeżany-Złoczów	38·—	218	27	8.294	26
	3	Buczacz-Tłuste	38·045	133	98	5.097	26
	4	Czorsztyn-Zabornia	40·540	151	61	6.146	27
	5	Czortków-Skała	35·143	175	55	6.169	35
	6	Czyżyny-Cło	12·970	251	50	3.261	96
	7	Dembica Nadbrzezie	83·266	324	81	27.045	63
	8	Dynów-Przeworsk	11·200	372	37	4.170	54
	9	Dynów-Sanok	45·355	178	12	8.078	63
	10	Gorlice-Konieczna	30·580	134	64	4.117	29
	11	Horodenka Załucze	30·695	233	54	7.168	50
	12	Husiatyn Kopyczyńce	24·550	245	40	6.024	57
	13	Jarosław-Bełzec	73·218	520	50	38.109	97
	14	Iwanie-Mossorówka	10·617	149	98	1.592	34
	15	Kraków-Baran	14·640	879	16	12 870	90
	16	Kraków-Chełmek	54·620	255	30	13.944	49
	17	Krasne-Busk	6·257	685	04	4.286	30
	18	Krościenko-Szczawnica	6·810	640	80	4.363	85
	19	Lwów-Rohatyn	66·925	327	53	21.919	95
	20	Monasterzyska-Czortków	48·379	262	41	12.695	13
	21	Przemyśl Sanok	68·420	227	21	15.545	71
	22	Rohatyn Tarnopol	83 905	196	26	16.467	20
	23	Rzeszów-Nadbrzezie (do Niska)	57·600	154	46	8.896	90
	24	Sędziszowska	—·569	513	17	291	99
	25	Sielec-Zaleszczyki	92·110	262	14	24.145	72
	26	Słotwina-Brzesko-Sącz	45·157	248	58	11.225	13
	27	Smykowce-Suchostaw	60·080	192	61	11.572	—
	28	Stanisławów-Bursztyn	39 256	211	72	8.311	28
	29	Strussów-Buczacz	42·666	136	17	5.809	83
	30	Tarnopol-Podwołoczyska	43·237	252	46	10.915	61
	31	Tarnopol Zbaraż	19·650	186	81	3.670	82
	32	Tarnów-Szczucin	36·570	263	10	9.621	57
	33	Tyśmienica-Kołomyja	47·412	186	06	8.821	48
	34	Zakliczyn-Sącz-Niedzica	94·—	259	31	24.375	14
	35	Zaleszczyki-Skała	53·951	163	35	8.812	90
	36	Zator-Sucha	35·075	300	71	10.547	40
	37	Zborów-Załośce	28·350	176	06	4.991	30
	38	Zimnawoda-Hoszany	31·520	342	96	10.810	10
695.158	39	Żółkiew-Mosty-Krystynopol	41·500	770	47	31.974	51
725.991		Razem . .	1.646·103	259	89	427.807	20

Wydatki. **Fundusz krajowy.**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
X.		Z przeniesienia . . .	589.161	90.000	679.161
		D. **Zasiłki.**			
	130	Na bezzwrotne zasiłki dla dróg powiatowych i gminnych .	160.000		
	131	Na budowę i utrzymanie dojazdów kolejowych . . .	15.000		
	132	Na utworzenie zakładowego funduszu pożyczkowego w kwocie 300.000 zł., siódma rata	—	20.000	195.000
		E. **Wydatki na myta.**			
	133	Budowa i utrzymanie domków mytniczych	—	3.000	
	134	Koszta komisyjne, ogłoszenia licytacyi i inne drobne . .	1 000	—	
	135	Przerwy z powodu wypadków elementarnych . . .	2.500	—	6.500
		Do przeniesienia . . .	767.661	113.000	880.661

Preliminarz na rok 1889.

Wydatki.

Wynikłość z roku 1886.	Kwota uchwalona na r. 1888.	Wyjaśnienia
695.158	725.991	II. Wykaz nowych dróg w ostatniem trzechleciu jeszcze nieutrzymywanych.

L. p.	Droga krajowa	Wybudowana przestrzeń w długości kilometrów	Według kosztorysu średnio na jeden kilometr zł.	ct.	Obliczenie kosztu utrzymania w r. 1889. zł.	ct.
1	Lwów-Stojanów	75·800	493	60	37.414	88
2	Rzeszów-Nadbrzezie w przestrzeni od od Niska	26·500	196	23	5.200	10
3	Borszczów-Kolendziany	18·300	98	25	1.797	98
		120·600	368	26	44.412	96

Wykaz Nr.	Długość dróg krajowych w kilometrach	Średnio na 1 kilometr zł.	ct.	Obliczenie wydatków na utrzymanie w roku 1889. zł.	ct.
I.	1.646·103	259	89	427.807	20
II.	120·600	368	26	44.412	96
Razem . .	1.766·703	267	29	472.220	16

Gdy na rok 1888 uchwalono w tej pozycyi . . . . 471.353 zł.

przeto preliminuje się na rok 1889 więcej o . . . . 867 zł.

pomimo, że przybyło do utrzymania nowo wybudowanych dróg krajowych 17·400 kilometrów.

140.456	140.000	Preliminuje się więcej o 20.000 zł. jak na rok 1888 przyzwolono, z powodu wzmagających się żądań powiatów na budowę dróg powiatowych i gminnych, jakoteż w myśl uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 13. października 1882.
8.142	15.000	
20.000	20.000	Jak w roku 1888.
2.995	3.000	
1.000	1.000	
1.208	2.500	
868.959	907.491	

Wydatki. **Fundusz krajowy.**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
X.		Z przeniesienia . . .	767.661	113.000	880.661
		F. **Zaopatrzenia.**			
	136	Zienkowicz Wincenty, emerytowany inżynier II. klasy .	480		
	137	Borzęcki Leonard, emerytowany konduktor dróg krajowych .	312		
	138	Hlawaty Alojzy, „ „ „ „ .	300		
	139	Hryniewicz Wincenty, „ „ „ „ .	244		
	140	Ulanowski Rafał, „ „ „ „ .	180		
	141	Niewiadomska z Hoszowskich Sabina, wdowa po inżynierze okręgowym, rocznie . . . . . 350 zł. i troje jej dzieci, mianowicie: Maryan Ignacy Henryk do $^{10}/_{3}$ 1897., Juwenal Ignacy Maryan do $^{25}/_{1}$ 1890., Helena Marya Michalina do $^{29}/_{10}$ 1890. po 58 zł. rocznie . . . . . 174 „	524		
	142	Pohowska Ewelina, wdowa po pełniącym obowiązki inżyniera, rocznie . . . . . 200 zł. i dla czworga jej dzieci, mianowicie: Bogdana Leona do $^{9}/_{2}$ 1900., Michała Mieczysława Maryana do $^{12}/_{9}$ 1902., Zofii Róży do $^{25}/_{4}$ 1901., Stanisławy Maryi do $^{7}/_{8}$ 1907, rocznie po 50 zł. . . . . 200 „	400		
	143	Szeliska Laura, wdowa po konduktorze	167		
	144	Chodorowska Leokadya, wdowa po konduktorze . . .	100		
	145	Zarembiny Franciszki, wdowy po konduktorze dróg krajowych dzieciom, mianowicie: Maryi do $^{15}/_{12}$ 1892., Władysławy do $^{24}/_{6}$ 1895., Wincenty do $^{25}/_{8}$ 1902. i Juliana do $^{4}/_{1}$ 1900. rocznie po 13 zł.	52		
	—	Łuniewska Natalia, wdowa po inżynierze asystencie, rocznie .	—		
	—	Filipecka Marya, sierota po konduktorze, jednorazowo . .	—		
	—	Łuniewska Natalia, wdowa po inżynierze asystencie, jednorazowo	—		
	—	Rondewald Eleonora, wdowa po konduktorze, jednorazowo .	—		2.759
		Suma rubryki X. .	770.420	113.000	883.420

Preliminarz na rok 1889.

Wydatki.

Wynikłość z roku 1886.	Kwota uchwalona na r. 1888.	Wyjaśnienia
868.959	907.491	
480	480	
312	312	
300	300	
244	244	
—	180	
524	524	Jak w roku 1888.
400	400	
167	167	
100	100	
198	185	
—	350	Przeniesiono do rubryki II.
100	—	
—	150	
—	50	
871.784	910.933	

Wydatki. **Fundusz krajowy.**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
XI.		**Dotacye dla zakładów krajowych.**			
	146	Krajowy szpital powszechny we Lwowie	139		
	147	Krajowy zakład dla obłąkanych na Kulparkowie . . .	—		
	148	Fundusz podrzutków we Lwowie	493		
	149	Krajowy szpital powszechny św. Łazarza w Krakowie . .	—		
		Suma rubryki XI. .	632	—	632
XII.		**Wydatki na szupaśnictwo.**			
	150	Ryczałt na pokrycie wydatków szupasowych . . .	25.000	—	25.000

Preliminarz na rok 1889.

Wydatki.

Wynikłość z roku 1886.	Kwota uchwalona na r. 1888.	Wyjaśnienia	
		Na rok 1888. uchwalono w tej rubryce	1.316 zł.
		„ „ 1889. preliminuje się	632 „
		zatem *mniej* o . .	684 zł.
3.938	766	Wedle osobnych preliminarzy odnośnych funduszów.	
—	—		
476	550		
8.650	—		
13.064	1316		
		Na rok 1888. uchwalono w rubr. XII.	27.000 zł.
		„ „ 1889. preliminuje się	25.000 „
		zatem *mniej* o . .	2.000 zł.
26.381	27.000	Wydatki z potrąceniem kosztów administracyi, (zamieszczonych w myśl uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 22. Stycznia 1886. roku, w Rubr. II. poz. 24 *b)* tudzież z potrąceniem zwrotów wynosiły: w roku 1885. .	20.774 zł.
		„ „ 1886. .	26.381 „
		Wydatek w roku 1887., obliczony przed ostatecznem zamknięciem rachunków, w cyfrze przybliżonej uczyni wyjątkowo z powodów poniżej wyłuszczonych, znacznie niższą kwotę od lat poprzednich, wyniesie bowiem tylko	14.000 „
		razem .	61.155 zł.
		przeciętnie .	20.385 „
		Strącone od wydatków dochody wynosiły:	
		w roku 1885. kwotę	9.383 „
		„ „ 1886. „	5.392 „
		„ „ 1887. „ około	11.500 „
		Szupasowano w roku 1885. osób: . . 7.561	
		„ „ 1886. „ . . 8.431	
		„ „ 1887. „ . . 7.086	
		Przeciętna wydatków niemoże służyć za podstawę do preliminarza, z uwagi iż mieści w sobie wyjątkowo niską wynikłość z roku 1887., a której powodem zniżenia jest niezwykle wysoki wpływ zwrotów strąconych od wydatku, i że ilość szupaśników w roku 1887. była niższą, jak w latach poprzednich. Ponieważ spodziewanem jest, iż wpływy zwrotów, z powodu spłaty znacznej części zaległości zmniejszą się w roku 1889. w porównaniu z rokiem 1887. do połowy, i gdy nadto wedle wszelkiego prawdopodobieństwa i ilość szupaśników raczej zwiększy aniżeli obniży się, preliminuje się podwyższoną przeciętną wydatków w prawdopodobnej kwocie . . .	25.000 zł.
		czyli *mniej* o .	2.000 „
		jak na rok 1888. uchwalono.	

Wydatki. **Fundusz krajowy.**

Liczba rubryki	Liczba pozycyj	Poszczególnienie		Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
				Złote austryackie		
XIII.		**Budowe wodne i melioracye.**				
		A. **Biuro melioracyjne.**				
	151	*a)* Inżynierowie:				
		płace 4 inżynierów po 1.500 zł. . . .	6.000 zł.			
		„ 2 „ „ 1.200 „ . . .	2.400 „			
		„ 1 „ „ 1.000 „ . . .	1.000 „			
		dodatki za plany dla 7 inżynierów po 300 zł.	2.100 „			
		dwa dodatki pięcioletnie dla 1 inżyniera po 150	300 „	11.800		
		b) Inżynierowie asystenci:				
		płace 2 inż. asystentów po 1.000 zł. . .	2.000 zł.			
		„ 3 „ „ „ 800 „ . .	2.400 „			
		„ 3 „ „ „ 600 „ . .	1.800 „			
		dodatki za plany dla 8 inżynierów asystentów po 200 zł.	1.600 „			
		razem .	7.800 zł.			
		Z tego wydatku pokrywają fundusze budowy regulacyi Krzemienicy i Gniłej Lipy połowę poborów 2 asystentów po 600 zł. 1.200 zł.				
		Łęgu, Trześniówki i Kisieliny 3 asystentów po 500 . . 1.500 „	2.700 „			
		zostaje do pokrycia		5.100		
		c) Pomocnicy techniczni płatni dziennie:				
		1 pomocnik po 2 zł. dziennie. . .	730 zł.			
		1 „ „ 1 „ 50 ct. „ . . .	548 „			
		1 praktykant „ 1 „ „ . . .	365 „	1.643		
		d) Pomoc techniczna dla Ekspozytur:				
		w Krakowie 1 inżynier asystent płaca 600 zł. dodatek . . . . . 200 „	800 zł.			
		w Tarnowie 1 inżynier asystent płaca 600 zł. dodatek . . . . . 200 „	800 „			
		w Sanoku 1 pomocnik z płacą 2 zł. dziennie	730 „	2.330		
		Do przeniesienia . . .		20.873	—	—

Preliminarz na rok 1889.

Wydatki.

Wynikłość z roku 1886.	Kwota uchwalona na r. 1888.	Wyjaśnienia	
		Na rok 1888. uchwalono w tej rubryce	183.418 zł.
		„ „ 1889. preliminuje się	194 409 „
		zatem *więcej* o . .	10.991 zł.
9.773	9.950	W pozycyi tej preliminuje się *więcej* o 1.850 zł. aniżeli uchwalono na rok 1888., a mianowicie:	
		z powodu podniesienia płac dla 2 inżynierów (z tych jednego eksponowanego w Sanoku) o 200 zł.	400 zł.
		przeniesienia płacy kierownika tarnowskiej Ekspozytury z poz. 151 *b)* w kwocie 800 zł. i podwyższenia takowej o 200 zł. . .	1.000 „
		tudzież dodatku za plany	300 „
		wreszcie z powodu wstawienia drugiego pięciolecia dla jednego inżyniera pobierającego płacę 1.500 zł.	150 „
		razem jak wyżej .	1.850 zł.
2.600	6.200	Preliminuje się więcej o	1.000 zł.
		z powodu podwyższenia płac pięciu inżynierom asystentom prowadzącym budowę przy krajowych przedsiębiorstwach melioracyjnych o 200 zł. rocznie dla każdego, tudzież o	1.600 „
		z powodu potrzeby zamianowania dwóch asystentów z płacą 600 zł. i dodatkiem 200 zł. dla prowadzenia nowych robót melioracyjnych, oraz wykonywania zdjęć niwelacyjnych	
		razem więcej o .	2.600 zł.
		natomiast mniej o 1.000 zł. jako dawną płacę kierownika Ekspozytury tarnowskiej, przeniesioną do poz. 151 *a)*, oraz mniej o kwotę 2.700 zł., która pokrytą zostanie przez specyalne fundusze regulacyjne	
		razem mniej o . . .	3.700 „
		ogółem *mniej* w tej pozycyi o . .	1.100 zł.
5.680	2.643	Ściśle według potrzeby w roku 1888.	
—	600	Stosownie do wskazówki Komisyi budżetowej podanej w sprawozdaniu z preliminarza rubr. XIII. na rok 1888., wstawia się w tę pozycyę wydatki na utrzymanie pomocy technicznej dla Ekspozytur biura melioracyjnego ściśle wedle stanu personalu z r. 1888.	
18.053	19.393		

Wydatki. **Fundusz krajowy.**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
XIII.	151	Z przeniesienia . . .	20.873	—	
		e) Utrzymanie Ekspozytur:			
		w Krakowie . . . . . 300 zł.			
		w Tarnowie i Sanoku po 200 zł. . . 400 „	700		21.573
	152	Sprawienie, uzupełnienie i naprawa narzędzi oraz zakupno potrzeb rysunkowych	500		500
	153	Na dozorców drenarskich:			
		a) dwóch dla Ekspozytury krakowskiej po 120 zł. 240 zł.			
		b) „ „ „ tarnowskiej „ 120 „ 240 „	480		480
	154	Na utrzymanie stacyj ombrometrycznych i wodoskazowych .	2.500		2.500
		***B.* Wykonanie budowli wodnych.**			
	155	Zasiłki $33^1/_3{}^0/_0$ na regulacye rzek niespławnych:			
		a) Na regulacyę Dunajca od mostu krajowego pod Gołkowicami do mostu kolejowego pod Nowym Sączem, II-ga rata	2.000		
		b) Na regulacyę Raby pod Stadnikami II-ga rata (ostatnia)	813		
		c) „ „ Sanu pod Składem solnym, II-ga rata (ostatnia)	4.150		
		d) Na regulacyę Wisłoka pod Wiśniową, II-ga rata (ostatnia)	488		
		e) Na regulacyę Wisłoka pod Markuszową, II-ga rata (ostatnia)	569		
		f) Na regulacyę Wisłoka pod Dobrzechowem, II-ga rata (ostatnia)	488		
		g) Na regulacyę Sanu pod Prałkowicami, I-sza rata . .	3.667		
		h) Na regulacyę Dunajca pod Rożnowem i Wielką wsią .	2.000		
		i) Na regulacyę Dunajca pod Janowicami . . .	1.338		
		k) Na regulacyę Dunajca pod Charzewicami . . .	1.869		
		l) Na regulacyę Sanu pod Krzywczą	689		
		m) Do dyspozycyi Wydziału krajowego	10.000		28.071
	156	Na popieranie przedsiębiorstw melioracyjnych, na zasadzie ustawy państwowej z dnia 30. czerwca 1884. Dz. ust. państ. Nr. 116.:			
		1) Na regulacyę Nowego Brnia, V-ta rata . . .	18.235		
		2) „ „ Łęgu, IV-ta rata	14.000		
		3) „ „ Kisieliny, IV-ta rata . . .	11.666		
		4) „ „ Wisłoka, IV-ta rata	7.740		
		5) „ „ Gniłej Lipy (górnej sekcyi) IV-ta rata (ostatnia)	13.500		
		6) „ „ Trzesniówki, III-cia rata . . .	17.700		
		7) „ „ Krzemienicy, II-ga rata . . .	12.400		
		Do przeniesienia . . .	53.124 95.241	—	53.124

Preliminarz na rok 1889.

Wydatki.

Wynikłość z roku 1886.	Kwota uchwalona na r. 1888.	Wyjaśnienia
18.053	19.393	
400	700	
2.098	500	Jak na rok 1888.
240	480	
1.197	3.500	Wiecej o 1.000 zł. z powodu potrzeby lustracyi, uzupełnienia zużytych naczyn i zniszczonych lodami wodoskazów, oraz wynagrodzenia za obserwacye, gdzie wyszukanie bezpłatnych obserwatorów jest niemożliwem; natomiast mniej o 2.000 zł., gdyż w roku 1889. odpadnie potrzeba zakładania nowych stacyj; ogółem *mniej* o 1.000 zł.
		Poz. 155 *g)*. uzasadniono w zeszłorocznem sprawozdaniu melioracyjnem pag. 27—28.
6.425	41.091	Wydatki do poz. 155 *h), i), k), l), m),* uzasadniono oddzielnem sprawozdaniem.
		Stosownie do obowiązujących krajowych ustaw melioracyjnych.
28.413	65.664	

Wydatki. **Fundusz krajowy.**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
XIII.	156	Z przeniesienia . . .	53.124 95.241	—	53 124
		8) Na osuszenie bagien Oleskich, II-ga rata (ostatnia) .	4.000		
		9) „ „ „ Niskich, reszta nie podniesionej subwencyi krajowej	3.044		
		10) „ regulacyę środkowej sekcyi Gniłej Lipy, I-sza rata	19.000		
		11) „ „ dolnej „ „ „ I-sza „	17.000		138.285
	157	Na przeprowadzenie zdjęć niwelacyjnych i studyów dla powiatów, spółek wodnych i gmin, w myśl uchwały sejmowej z dnia 27. września 1882.	3.000		3.000
		Suma rubryki XIII. .	194.409	—	194.409
XIV.		**Odsetki od pożyczek i umarzanie tychże.**			
	158	Umorzenie reszty pożyczki 27.000 zł. z pierwotnej sumy na 66.000 zł., zaciągniętej z funduszu domestykalnego na budowę kulparkowską:			
		a) III. rata kapitału . . . 294 zł. 85 ct.			
		b) 4½% odsetki . . . 1.190 „ 15 „	1.485		
	159	Umorzenie pożyczki 40.400 zł., zaciągniętej w galic. Kasie oszczędności na budowę kulparkowską:			
		a) XX. i XXI. rata kapitału . 751 zł. 42 ct.			
		b) 5% odsetki . . . . 1.729 „ 15 „			
		c) podatek dochodowy od odsetek 303 „ 97 „	2.785		
	160	Umorzenie pożyczki 10.000 zł., zaciągniętej przez Zgromadzenie Sióstr Miłosierdzia św. Wincentego à Paulo we Lwowie w galic. Kasie oszczędności:			
		a) XVI. i XVII. rata kapitału . 132 zł. 25 ct.			
		b) 5% odsetki . . . . 456 „ 47 „			
		c) podatek dochodowy od odsetek 79 „ 82 „	669		
	161	Umorzenie pożyczki 600.000 zł., zaciągniętej w Banku dla krajów koronnych (Landerbank) w Wiedniu:			
		a) XVI. i XVII. rata kapitału . 24.000 zł. — ct.			
		b) 4·9% odsetki . . . . 19.698 „ — „			
		c) 13% podatek dochod. od odsetek 2.560 „ 74 „	46.259		
	162	Umorzenie pożyczki 5.000 zł., zaciągniętej przez Zbór izraelicki w Krakowie w tamtejszej Kasie oszczędności:			
		a) VII. rata kapitału . . . 154 zł. 20 ct.			
		b) 5½% odsetki . . . 225 „ 32 „			
		c) koszta stemplowe . . . 1 „ 25 „	381		
		Do przeniesienia . . .	51.579	—	51.579

Preliminarz na rok 1889.

Wydatki.

Wynikłość z roku 1886.	Kwota uchwalona na r. 1888.	Wyjaśnienia
28.413	65.664	Stosownie do obowiązujących krajowych ustaw melioracyjnych.
51.198	114.754	W myśl uchwalonego przez Wysoki Sejm na ubiegłej sesyi projektu ustawy o regulacyi środkowej sekcyi Gniłej Lipy. Uzasadnienie w oddzielnem sprawozdaniu.
5.450	3.000	Jak na rok 1888.
85.061	183.418	
		W rubryce tej uchwalono na rok 1888 . . . . . 429.154 zł. preliminuje się na rok 1889. . . . . 506.266 „ przeto *więcej* o . . 77.112 zł. wedle poszczególnych pozycyj, jak poniżej.
5.280	1.485	Wedle planu umorzenia do LW. 43.216/1887., po dokonanem skonwertowaniu tej pożyczki z 5% na 4½% w myśl uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 21. stycznia 1887. Z końcem roku 1889. pozostanie dług w kapitale 26.153 zł.
2.785	2.785	Preliminuje się wedle pierwotnego planu umorzenia. W sprawie poleconej uchwałą Wysokiego Sejmu z dnia 21. stycznia 1887. konwersyi tej pożyczki, patrz osobne sprawozdanie Wydziału krajowego (L. W. 22.376/1888.) Dług w kapitale z końcem roku 1889. wyniesie 34.392 zł. 13 ct.
669	669	Wedle pierwotnego planu umorzenia. Konwersya tej pożyczki nie mogła być dokonaną z powodu wyjaśnionego w sprawozdaniu z czynności (L. W. 22.374/88). Dług w kapitale z końcem roku 1889. wynosić będzie 9.095 zł. 54 ct.
50.245	48.252	Wedle pierwotnego planu umorzenia (L. W. 58.810/1880.). Konwersya tej pożyczki nie przyszła do skutku z powodów wyłuszczonych w zeszłorocznem sprawozdaniu o budżecie krajowym (L. W. 43.804/1887. i 29.484/1887.) Dług w kapitale z końcem roku 1889. wynosić będzie 396.000 zł.
379	380	Wedle pierwotnego planu umorzenia. Konwersya nie mogła być dokonaną. Dług w kapitale z końcem roku 1889. wynosić będzie 4.096 zł. 59 ct. (LW. 22.375/1888.)
59.358	53.571	

Wydatki. **Fundusz krajowy.**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie		Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
				Złote austryackie		
XIV.		Z przeniesienia . . .		51.579	—	51.579
	163	Umorzenie 4½% obligacyj pożyczki krajowej z r. 1883., wydanych w imiennej wartości 3,800.000 zł.:				
		a) XI. rata kapitału 23.700 zł. i XII. rata 24.300 zł., razem .	48.000 zł. — ct.			
		b) 4½% odsetki (kupony) za I. półrocze 80.764 zł. i za II. półrocze 80.230 zł., razem . .	160.994 „ — „			
		c) 10% podatek dochodowy od kuponów	16.099 „ — „			
		d) należytość stemplowa od kuponów obligacyj podlegających tej opłacie	857 „ — „			
		e) druki, inseraty, porta i inne wydatki	150 „ — „	226.100		
	164	Funduszowi szpitala św. Łazarza w Krakowie, oddziałowi chorych i położnic, jakoteż funduszowi podrzutków krakowskich zwrot kapitałów 346.796 zł. 34 ct. użytych na budowę tegoż szpitala a mianowicie:				
		a) VII. rata kapitału . . .	4.647 zł. 41 ct.			
		b) 5% odsetki	16.160 „ 37 „	20.808		
	165	Umorzenie pożyczki 1,000.000 zł., zaciągniętej w r. 1884. na pokrycie niedoborów z lat 1882., 1883. i 1884., tudzież na uposażenie kasy krajowej:				
		a) IX. rata kapitału 6.000 zł. i X. rata 6.100 zł., razem	12.100 zł.			
		b) 4½% odsetki kuponowe za I. półrocze 21.526 zł., za II. półrocze 21.391 zł., razem	42.917 „			
		c) 10% podatek dochodowy od kuponów	4.292 „			
		d) należytość stemplowa od kuponów powyższych obligacyj . . .	344 „			
		e) druki, inseraty, porta i inne kancelaryjne wydatki	100 „	59.753		
		Do przeniesienia . . .		358.240	—	358.240

Preliminarz na rok 1889.

Wydatki.

Wynikłość z roku 1886.	Kwota uchwalona na r. 1888.	Wyjaśnienia
59.358	53.571	Z kapitału 3 800.000 zł. pozostanie z końcem roku 1888. do spłaty 3,589.500 zł. w roku 1889. wedle planu umorzenia przypada do spłaty XI. i XII. rata, razem j. o. . . . . 48 000 „ pozostanie tedy z końcem roku 1889. w kapitale do umorzenia 3,541.500 zł. Wedle planu umorzenia. W myśl §. 19. patentu z roku 1849. i rozporządzenia z dnia 28. kwietnia 1859. przypadający 10% podatek dochodowy od kuponów wykazanych w sumie 160.994 zł. Należytość stemplową od kuponów, obliczoną w stosunku do pełnej pożyczki 3,800.000 zł., od obligacyj podlegającej tej opłacie, mianowicie: *a)* od pożyczki na dotacyę Banku krajowego w sumie . 780.600 zł. *b)* „ „ „ konwersyę długów . . . . 1,919.400 „ razem od sumy . . 2 700.000 zł. wstawia się za I. i II. półrocze 1889. w kwocie 857 zł.
228.484	226.311	Preliminuje się wedle przypuszczalnej potrzeby, na podstawie wynikłości z roku 1885., 1886. i 1887.
20.808	20.808	Na podstawie planu umorzenia do L. W. 64.651/1882. Z końcem roku 1889. pozostanie dług w kapitale 318.560 zł. 14 ct. Na umorzenie kapitału tej pożyczki, wynoszącej z początkiem roku 1885. . . . . 1,000.000 zł. wylosowano po koniec roku 1888. . . . . 43.300 „ pozostało w kapitale . . 956.700 zł. W roku 1889. przypada do umorzenia, j. o. . . . . 12.100 „ pozostanie tedy z końcem roku 1889. do spłaty . . . 944.600 zł. Wedle planu umorzenia. W myśl §. 19. patentu z roku 1849. i rozporządzenia z dnia 28. kwietnia 1859. przypadający 10% podatek dochodowy od kuponów wykazanych w sumie 42.917 zł. Należytość stemplowa wedle skali II. obliczona, po uwzględnieniu losowań, od kuponów przypadających do zrealizowania w I. i II. półroczu 1889.
61.913	59.841	Jak na rok 1888.
370.563	360.531	

Wydatki. **Fundusz krajowy.**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie		Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
				Złote austryackie		
XIV.		Z przeniesienia . . .		358.240	—	358.240
	166	Umorzenie pożyczki 22.500 zł., zaciągniętej w galicyjskiej Kasie oszczędności na budowę i urządzenie pralni w szpitalu lwowskim:				
		a) IX. i X. rata kapitału . .	1.144 zł. 81 ct.			
		b) 5% odsetki	880 „ 19 „			
		c) podatek dochodowy od odsetek	159 „ 66 „	2.185		
	167	Umorzenie pożyczki 70.000 zł., zaciągniętej w Banku krajowym na wybudowanie prawego skrzydła w szpitalu lwowskim:				
		a) IX. i X. rata kapitału . .	4.779 zł. 46 ct.			
		b) 4½% odsetki . . .	2.220 „ 54 „			
		c) ⅛% dodatek na administracyę	123 „ 37 „			
		d) należytość stemplowa od kwitów	25 „ — „	7.148		
	168	Umorzenie pożyczki w sumie 200.000 zł. i 120.000 zł., względnie 354.800 zł., zaciągniętej w roku 1885. na pożyczki dla powodzian i budowę koszar, a mianowicie:				
		a) VIII. rata kapitału 2.100 zł. i IX. rata 2.300 zł., razem . . .	4.400 zł.			
		b) 4½% odsetki kuponowe za I. półrocze 7.666 zł. i za II. półrocze 7.618 zł., razem	15.284 „			
		c) 10% podatek dochodowy od kuponów	1.528 „			
		d) należytość stemplowa od kuponów obligacyj podlegających tej opłacie	46 „			
		e) koszta kancelaryjne, inseraty, porta itd.	80 „	21.338		
	169	Na pokrycie niedoboru funduszu pożyczki krajowej z r. 1873.		46.631		
		Do przeniesienia . . .		435.542	—	435.542

Preliminarz na rok 1889.

Wydatki.

Wynikłość z roku 1886.	Kwota uchwalona na r. 1888.	Wyjaśnienia
370.563	360.531	
2.214	2.195	Preliminuje się wedle pierwotnego planu umorzenia. W sprawie poleconej uchwałą Wysokiego Sejmu z dnia 21. stycznia 1887. konwersyi tej pożyczki, patrz osobne sprawozdanie Wydziału krajowego. (L. W. 22.376/1888). Dług w kapitale z końcem roku 1889. wynosić będzie 17.313 zł. 99 ct.
7.182	7.135	Wedle planu umorzenia. Z końcem roku 1889. pozostanie dług w kapitale 48.136 zł. 70 ct.
		Na umorzenie kapitału w sumie . . . . . 354.800 zł. przypadło wedle planu amortyzacyjnego po koniec roku 1888. do umorzenia . . . . . 14.100 „ pozostało w kapitale . . 340.700 zł. W roku 1889. przypadnie do umorzenia, j. o. . . . 4.400 „ pozostanie tedy z końcem roku 1889. do spłaty . . . 336.300 zł.
		Wedle planu umorzenia.
		W myśl §. 19. patentu z roku 1849. i rozporządzenia z dnia 28. kwietnia 1859. 10% od kuponów w sumie 15.284 zł.
		Należytość stemplową, wedle skali II. obliczono, z uwzględnieniem losowań, od obligacyj im. wartości 133.000 zł., emitowanych na zaciągnięcie częściowej pożyczki w sumie 120.000 zł. na budowę koszar. Natomiast pożyczka emitowana w sumie 221.800 zł. celem uzyskania sumy 200.000 zł. dla powodzian, wolną jest od należytości stemplowej.
22.309	21.245	Preliminuje się na podstawie wynikłości z lat 1885., 1886. i 1887.
31.628	26.735	Wedle specyalnego preliminarza funduszu pożyczki krajowej z roku 1873. (L. W. 23.119/1888.)
433.896	417.841	

Wydatki. **Fundusz krajowy.**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
XIV.		Z przeniesienia . . .	435.542	—	435.542
	170	Umorzenie pożyczki krajowej z r. 1888. na budowę koszar 444.300 zł., dla Spółek wodnych 700.000 zł., razem 1,144.300 zł. w emitować się mających obligacyach:			
		a) I. rata kapitału . 5.700 zł. i II. rata „ . 5.800 „ — 11.500 zł.			
		b) $4^1/_2{}^0/_0$ odsetki kuponowe: za I. półrocze . 25.747 zł. „ II. „ . 25.618 „ — 51.365 „			
		c) Należytości rządowe:			
		I. od pożyczki na budowę koszar:			
		$10^0/_0$ podatek dochodowy od kuponów za I. i II. półrocze . . . . 1.999 „			
		II. od pożyczki dla Spółek wodnych: stemplowa od obligacyj . . . 4.448 „	69.312		
	171	Umorzenie połowy kapitału 27.500 zł. i odsetek od długu zaciągniętego w Banku krajowym na odbudowanie północnej części frontowego budynku w szpitalu tarnowskim:			
		a) II. i III. rata kapitału (połowa) 800 zł. $52^1/_2$ ct.			
		b) $4^1/_2{}^0/_0$ odsetki (połowa) . . 574 „ $47^1/_2$ „			
		c) $^1/_8{}^0/_0$ dodatku na administracyę (połowa) . . . . 32 „ 04 „			
		d) należytość stemplowa od kwitów (połowa) . . . . 5 „ — „	1.412		
		Suma rubryki XIV. .	506.266	—	506.266

Preliminarz na rok 1889.

Wydatki.

Wynikłość z roku 1886.	Kwota uchwalona na r. 1888.	Wyjaśnienia
433.896	417.841	
		Preliminuje się na podstawie wspólnego planu umorzenia (L. W. 27.003/1888.) przypadające do spłaty raty od obydwu pożyczek, mających się zaciągnąć po myśli uchwał Wysokiego Sejmu z dnia 17. i 21. stycznia 1888. Raty pożyczki dla Spółek wodnych wstawione zostały z powodu, iż c. k. Rząd zastrzegł sobie przyznanie tej pożyczce bezpieczeństwa pupilarnego pod warunkiem, gdy raty umorzenia uwzględnione będą w budżecie (L. W. 24.174/1888). Ponieważ zaś wedle powołanej uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 17. stycznia 1888. umorzenie pożyczki dla Spółek wodnych nie może obciążać budżetu krajowego, lecz pokryte być winno ze zwrotów od Spółek, wstawiono równocześnie w dochód funduszu kraj. rubr. XIII. poz. 46. Doch. odpowiednie pokrycie od funduszu pożyczkowego dla Spółek wodnych, mianowicie na umorzenie kapitału i odsetek kwotę 38.456 zł., zaś na niezwolnioną spłatę należytości stemplowej od obligacyj 4.448 zł., razem 42.904 zł. Od innych podatków została taż pożyczka uwolnioną (L. W. 24.174/1888.); zaś co do pożyczki na budowę koszar uzyskano zwolnienie od opłaty należytości stemplowych (ust. państ. z 20. czerwca 1888. Nr. 27); wstawiono zatem tylko 10% podatek dochodowy od kuponów tej pożyczki na podstawie §. 19. patentu z r. 1849. i rozporządzenia z dnia 28. kwietnia 1859. Należytości stemplowe od obligacyj obliczono wedle skali III. Różnica preliminowanego wydatku a kwoty na rok 1888. uchwalonej pochodzi ztąd, że w tej ostatniej uwzględnioną była tylko półroczna rata umorzenia pożyczki na budowę koszar.
—	11.313	
—	—	W myśl uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 15. Stycznia 1887. zaciągnięto wspólnie z gminą miasta Tarnowa pożyczkę w kwocie . . . 27.500 zł. — ct. spłacalną w 13½ latach po połowie z gminą (LW. 23.147/88). Na rachunek tej pożyczki spłaci się w roku 1888. 773 zł. 58 ct. w roku 1889. 1.601 „ 05 „ 2.374 „ 63 „ pozostanie z końcem roku 1889. dług w kapitale . . 25.125 zł. 37 ct
433.896	429.154	

Wydatki. **Fundusz krajowy.**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
XV.		**Na cele rolnictwa i górnictwa.**			
	172	Inżynier górnik przy Wydziale krajowym	2.160		
	173	Szkoła gospodarstwa lasowego we Lwowie	12.278		
	174	„ wyższa rolnicza w Dublanach	40.309		
	175	„ parobków w Dublanach	12.719		
	176	Folwark w Dublanach	17.224		
	177	Torfiarnia w Dublanach:			
		a) Na wyrób torfu przez 100 dni po 50 zł. . . .	5.000		
		b) „ urządzenie pomostu do wyciągania torfu z łodzi (1.000 zł.) i na 10 wózków na łodzie z transmisyą od lokomobili, szynami i liną (500 zł.)	—	1.500	
	178	Kurs gorzelnictwa w Dublanach	1.960		
	179	Szkoła średnia rolnicza w Czernichowie	37.290		
	—	„ ogrodnicza w Czernichowie	—		
	—	Na przeniesienie szkoły ogrodniczej z Czernichowa do Tarnowa, oraz utrzymanie i urządzenie tejże . . .	—		
	180	Folwark w Czernichowie	7.277		
	181	Szkoła niższa rolnicza w Horodence	10.151		
	182	„ „ „ „ Jagielnicy	8.100		
	—	Na zakupno gruntu dla szkoły niższej rolniczej w Jagielnicy	—		
	183	Szkoła niższa rolnicza w Kobiernicach	10.060		
	184	Krajowa szkoła ogrodnicza w Tarnowie	6.780		
	185	Szkoła weterynaryi we Lwowie:			
		a) subwencya c. k. Rządowi . . . . 2.000 zł.			
		b) asekuracya budynków (Szumanówka) . . 41 „			
		c) spłata Bankowi krajowemu $4^1/_2{}^0/_0$ pożyczki 12.400 zł. z pierwotnej $5^0/_0$ 16.000 zł. zaciągniętej swego czasu w galicyjskiej Kasie oszczędności na realność $464^3/_4$ we Lwowie . 744 „	2.785		
	186	Na 5 stypendyów dla uczniów szkoły kucia koni we Lwowie	250		
	187	Na wydanie atlasu geologicznego wraz z tekstem. . .	1.000		
	188	Towarzystwo rolnicze we Lwowie	3.000		
	189	„ „ w Krakowie	3.000		
	190	„ tatrzańskie „	400		
	—	Badania głębszych pokładów ziemi	—		
	191	Na badanie kraju celem zestawienia użytecznych kopalin i popularnego opisu ich występowania	1.000		
	192	Na chemiczno-technologiczne studya przeróbki nafty i wosku ziemnego	500		
	193	Subwencye praktycznym szkołom wiercenia i górnictwa naftowego	1.500		
	194	Na stacyę doświadczalną produktów naftowych . . .	900		
	195	Na zalesienie wydm piaszczystych:			
		a) w okręgu roboczym Niskim	700		
		b) „ „ „ Jarosławsko-Cieszanowskim . .	450		
		c) „ „ „ Jaworowsko-Mościskim . . .	820		
		d) „ „ „ Tarnobrzeskim	650		
		Do przeniesienia . . .	188.263	1.500	189.763

Preliminarz na rok 1889.

Wydatki.

Wynikłość z roku 1886.	Kwota uchwalona na r. 1888.	Wyjaśnienia
		Na rok 1888. uchwalono w tej rubryce . . . . . 232.560 zł. „ „ 1889. preliminuje się . . . . . 217.763 „ zatem *mniej* o . . 14.797 zł.
1.980	1.980	Preliminuje się o 180 zł więcej, t. j. o drugie pięciolecie od 1. stycznia 1889.
13.501	12.160	Na podstawie specyalnych preliminarzy tych szkół.
34.523	39.317	
10.271	12.604	
19.466	20.187	
—	—	
—	—	
1.668	1.765	Na podstawie specyalnych preliminarzy tych szkół.
38.794	36 250	
3.290	3.265	Nic się nie preliminuje, wskutek przeniesienia szkoły ogrodniczej z Czernichowa do Tarnowa.
—	3.000	Nie preliminuje się jako wydatek jednorazowo na rok 1888. uchwalony.
18.304	14.321	Na podstawie specyalnych preliminarzy.
12.042	9.866	
8.724	9.560	
—	1.200	Wydatek jednorazowy, uchwalony na rok 1888.
5.133	10.020	Na podstawie specyalnych preliminarzy.
700	1.000	
3.100	2.780	Jak na rok 1888. wedle planu umorzenia i z uwzględnieniem kosztów asekuracyi budynku.
200	250	Jak na rok 1888.
1.000	1.000	
3.000	3.000	
3.000	3.000	
400	400	
—	5.000	Uzasadnienie w osobnem sprawozdaniu.
1.061	500	
864	500	Jak na rok 1888.
—	—	Uzasadnienie w osobnem sprawozdaniu.
—	900	Jak na rok 1888.
300	700	Wedle uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 20. stycznia 1887. przypada od r. 1888.:
400	450	*ad a)* na lat sześć po 700 zł.
500	820	„ *b)* „ „ trzy „ 450 „
50	650	„ *c)* „ „ „ „ 820 „
182.271	196.445	„ *d)* „ „ „ „ 650 „

Wydatki. **Fundusz krajowy.**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
XV.		Z przeniesienia . . .	188.263	1.500	189.763
	196	Stypendya dla dwóch uczniów, którzy ukończyli wyższą szkołę rolniczą w Dublanach, na kształcenie się na nauczycieli szkół średnich	1.600		
	197	Stypendya dla uczniów szkoły rolniczej w Dublanach . .	500		
	198	„ „ „ „ leśnictwa we Lwowie . .	1.500		
	199	„ „ górników i uczniów szkół praktycznych kanadyjskiego wiercenia	2.000		
	200	Na wydawnictwo czasopisma „Górnik“	400		
	—	Dla Kółek rolniczych do dyspozycyi Zarządu głównego .	—		
	201	Na koszta strzeżenia granic kraju w czasie zarazy na bydło i zamknięcia miejsc zarazy za pomocą wojska i żandarmeryi	1.000		
	—	Na roboty dodatkowe przy budowie gmachu szkolnego dla krajowej rolniczej szkoły w Dublanach . . .	—		
	—	Na podręczniki naukowe dla niższych szkół rolniczych . .	—		
	—	Na urządzenie stawów demonstracyjnych dla nauki rybactwa w Dublanach	—		
	—	Dla tygodnika rolniczego	—		
	—	„ czasopisma „Gorzelnik“	—		
	202	Na składy zbożowe we Lwowie i w Krakowie . . .	21.000		
		Suma rubryki XV. .	216.263	1.500	217.763
XVI.		**Na cele przemysłu.**			
		I. Szkoły przemysłowe uzupełniające.			
		(Wieczorne szkoły dla terminatorów.)			
	203	W Brzeżanach	385	—	385
	204	„ Drohobyczu	510	—	510
	—	„ Jaśle	—	—	—
	205	„ Jarosławiu	632	—	632
	206	„ Kołomyi	682	—	682
	207	„ Krakowie	1.500	—	1.500
	208	„ Lwowie (izraelicka, imienia Marka Bernsteina . .	395	—	395
	209	„ Nowym Sączu	595	—	595
	210	„ Przemyślu	594	—	594
	211	„ Rzeszowie	595	—	595
	212	„ Stanisławowie	682	—	682
	213	„ Tarnowie	818	—	818
	—	„ Sokalu	—	—	—
	214	Na szkoły przemysłowe uzupełniające, które wejść mają w życie	2.500	—	2.500
			9.888	—	9.888
		Do przeniesienia . . .	9.888	—	9.888

Preliminarz na rok 1889.

Wydatki.

Wynikłość z roku 1886.	Kwota uchwalona na r. 1888.	Wyjaśnienia
182.271	196.445	
1.600	1.600	
500	500	
1.800	1.500	Jak na rok 1888.
1.323	2.000	
400	400	
1.000	2.000	Nie preliminuje się, ponieważ uchwałą Wysokiego Sejmu z dnia 4. stycznia 1888. przyznano subwencyę 2.000 zł. tylko na rok 1888.
—	1.000	Jak na rok 1888.
32.458	4.515	
—	500	
—	500	Nie preliminuje się, jako datki uchwalone jednorazowo na rok 1888.
—	300	
—	300	
—	21.000	W myśl uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 20. stycznia 1888. (corocznie 21.000 zł. najdalej do końca roku 1912.). Wysokość wydatku tego prawdopodobnie ulegnie zmianie — na podstawie osobnego sprawozdania Wydziału krajowego.
221.352	232.560	Sumę wynikłości z roku 1886. podano niższą o 60.717 zł. od rzeczywistej wynikłości (282.069 zł.) po wyłączeniu pozycyj przeniesionych do osobno utworzonej rubryki XVI. („na cele przemysłu"), oraz po wyłączeniu pozycyj nie mających styczności z niniejszym preliminarzem.
		Na rok 1888. uchwalono w tej rubryce . . . . . 93.992 zł. „ „ 1889. preliminuje się na podstawie przedłożonego przez Komisyę krajową dla spraw przemysłu preliminarza (L. W. 31.979/1888.) sumę . . . . . 100.407 „ zatem *więcej* o . . . 6.415 zł.
—	500	z powodów poniżej wymienionych.
500	800	
—	—	
600	700	
500	700	
1.500	1.500	Przyjmuje się za zasadę, że fundusz krajowy ma przyczyniać się do kosztów utrzymania szkół przemysłowych uzupełniających taką dotacyą, jaką na ten cel wyznaczy c. k. Rząd z funduszów państwowych.
300	300	
—	700	
600	600	
600	800	
500	600	
500	500	
700	—	
—	—	W następstwie uchwał Wysokiego Sejmu z 11. stycznia 1888. — nowa pozycya.
6.300	7.700	
6.300	7.700	

Wydatki. **Fundusz krajowy.**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
XVI.		Z przeniesienia . . .	9.888	—	9.888
		II. Szkoły fachowe połączone z warstatami.			
		A. Dla wyrobów z drzewa i z łoziny.			
	215	Krajowa szkoła koszykarska w Jarosławiu	1.000	600	1.600
	216	„ „ „ „ Jaśle	350	—	350
	217	„ „ kołodziejstwa i bednarstwa, w połączeniu z kuźnią do kucia wozów w Kamionce Strumiłowej .	3.322	470	3.792
	218	Na naukę biegłości ręcznej w szkołach ludowych, mianowicie na kurs wakacyjny tejże nauki dla nauczycieli ludowych w Sokalu	800	—	800
	219	Szkoła i warstat wzorowy dla stolarstwa i tokarstwa w Stanisławowie	900	—	900
	220	Warstat wzorowy kołodziejski w połączeniu z kuźnią do kucia wozów w Toustem	1.320	—	1.320
	221	Krajowy warstat wzorowy dla stolarstwa i wyrobu zabawek drewnianych w Żywcu	1.150	300	1.450
			8.842	1.370	10.212
		B. Dla wyrobów garncarskich.			
	222	Krajowa szkoła i warstat wzorowy w Kołomyi . . .	2.550	—	2.550
	223	„ „ „ „ „ Porębie . . .	1.900	500	2.400
	224	„ „ „ „ „ Toustem . . .	900	—	900
			5.350	500	5.850
		C. Dla wyrobów tkackich.			
	225	Krajowy warstat wzorowy w Błażowej	1.220	—	1.220
	226	„ „ „ „ Horodence	—	500	500
	227	„ „ „ „ Korczynie	970	—	970
	228	Warstat wzorowy w Kossowie	960	—	960
	229	Krajowa fachowa szkoła tkacka w Krośnie . . .	2.672	—	2.672
	230	Krajowy warstat wzorowy w Łańcucie	425	500	925
	231	„ „ „ „ Wilamowicach . . .	775	—	775
	232	Na sprawienie zapasu opartych na swojskich motywach wzorów i patronów do tkanin wzorzystych dla wszystkich szkół tkackich	300	—	300
			7.322	1.000	8.322
		Do przeniesienia . . .	31.402	2.870	34.272

Preliminarz na rok 1889.

Wydatki.

Wynikłość z roku 1886.	Kwota uchwalona na r. 1888.	Wyjaśnienia
6.300	7.700	
1 000	1.000	Jako nadzwyczajną dotacyę wstawia się kwotę 600 zł. płatną na wypadek, jeżeliby wskutek zamierzonej reorganizacyi, podniosły się koszta utrzymania zakładu.
300	300	Więcej o 50 zł. celem wyrównania niedoboru.
2.600	3.280	Powiększa się dotacya w porównaniu z uchwaloną na rok 1888. o 512 zł., z czego 400 zł. jednorazowo na zakupno zapasu żelaza, a 112 zł. na niezbędne polepszenie płacy kowala. (Patrz preliminarz szczegółowy w aleg. III.).
—	800	Jak na rok 1888.
500	800	Więcej o 100 zł. jak w roku 1888. z powodu wdrożonej reorganizacyi.
625	1.320	Jak w roku 1888.
—	800	Z powodu wzrostu ilości uczniów, konieczne jest powiększenie inwentarza szkoły. (Patrz preliminarz szczegółowy w aleg. III.).
5.025	8.300	
2.102	2.550	
—	2.400	Jak na rok 1888. (Do poz. 222 i 223 patrz preliminarze szczegółowe w aleg. III.).
300	900	
2.402	5.850	
1.120	1.100	*Więcej* o 120 zł. z powodu podwyższenia płacy instruktora fachowego Marcina Brzęka. (Patrz preliminarz szczegółowy w aleg. III.).
—	925	Ponieważ rokowania z gminą i powiatem względem założenia warstatu naukowego tkackiego w Horodence idą oporem, przeto preliminuje się tylko kwota na założenie instytucyi, gdyż mało jest widoków, ażeby w przyszłym roku zakład wszedł już w życie. (Patrz preliminarz szczegółowy w aleg. III.).
1.343	850	*Więcej* o 120 zł. z powodu podwyższenia płacy instruktora Jana Standejskiego. (Patrz preliminarz szczegółowy w aleg. III.).
960	960	Jak w roku 1888.
250	1.472	Koszta utrzymania szkoły tkackiej w Krośnie *zwiększają* się o 1.200 zł. z powodu ustanowienia tam posady nauczyciela fachowego z takąż płacą, technika, który przy pomocy stypendyów z funduszu krajowego zawodowo wykształcił się w tkactwie za granicą. (Patrz preliminarz szczegółowy w aleg. III.).
—	925	Jak na rok 1888. (Patrz preliminarze szczegółowe w aleg. III.).
—	775	
—	500	Maszynka do wybijania wzorów (kartoniarka) sprawiona z dotacyi uchwalonej na rok 1888.; wstawia się 300 zł. na konfekcyę kartonów.
3.673	7.507	
17.400	29.357	

Wydatki. **Fundusz krajowy.**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
XVI.		Z przeniesienia . . .	31.402	2.870	34.272
		D. Dla wyrobów powroźniczych.			
	—	Warstat wzorowy w Radymnie	—	—	—
		E. Dla wyrobów koronkarskich.			
	233	Szkoła i pracownia w Kańczudze	1.163	—	1.163
	234	Krajowa szkoła i pracownia w Muszynie	700	400	1.100
	235	„ „ „ „ Zakopanem	2.200	—	2.200
			4.063	400	4.463
		F. Subwencyonowane zakłady pracy kobiet.			
	236	Kursa robót kobiecych przy szkole wydziałowej żeńskiej w Krakowie	500	—	500
	237	Szkoła robót utrzymywana przez Towarzystwo „Pracy kobiet“ we Lwowie	500	—	500
	238	Szkoła specyalna robót kobiecych w Przemyślu . . .	300	200	500
			1.300	200	1.500
		G. Szkoły fachowe rządowe, subwencyonowane z funduszów krajowych.			
	239	C. k. szkoła fachowa dla wyrobów z drzewa w Zakopanem .	1.200	300	1.500
	240	„ „ „ „ ślusarska w Świątnikach Górnych .	400	500	900
			1.600	800	2.400
		III. Wydatki ogólne na cele szkolne przemysłowe.			
	241	Krajowa keramiczna stacya doświadczalna	2.872	—	2.872
	242	Muzeum przemysłowe w Krakowie	2.000	—	2.000
	243	„ „ we Lwowie	2.000	—	2.000
	244	Fundusz rezerwowy na cele szkolne, wydawnictwa i t. d. .	2.800	—	2.800
	245	Stypendya przemysłowe	6.000	1.500	7.500
			15.672	1.500	17.172
		IV. Koszta administracyi.			
	246	Prenumerata czasopism i zakupno dzieł fachowych dla biura Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych . .	200	—	200
	247	Biuro Komisyi krajowej:			
		a) wynagrodzenie sekretarza . . . . 1.000 zł.			
		b) dyety i koszta podróży członków Komisyi . 1.400 „	2.400	—	2.400
			2.600	—	2.600
		Do przeniesienia . . .	56.637	5.770	62.407

Preliminarz na rok 1889.

Wydatki.

Wynikłość z roku 1886.	Kwota uchwalona na r. 1888.	Wyjaśnienia
17.400	29.357	
559	—	Na rok 1889. nie preliminuje się również nic, jak w roku 1888. z powodu odroczenia organizacyi zakładu.
900	1.163	Jak w roku 1888.
126	700	*Więcej* o 400 zł. na reperacyę budynku szkolnego. (Patrz preliminarz szczegółowy w aleg. III.).
2.600	2.200	Jak w roku 1888. (Patrz preliminarz szczegółowy w aleg. III.).
3.626	4.063	
800	500	Jak w roku 1888.
—	500	
—	—	Nowy zakład; bliższe uzasadnienie potrzeby subwencyonowania w sprawozdaniu z czynności Komisyi.
800	1.000	
1.220	1.500	Jak w roku 1888.
—	2.500	*Mniej* o 1.600 zł. na podstawie szczegółowego preliminarza (patrz sprawozdanie Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych Nr. 37).
1.220	4.000	
7.500	2.872	
2.000	2.000	Jak na rok 1888. (Do poz. 241 patrz preliminarz szczegółowy w aleg. III.).
2.000	2.000	
—	2.800	
6.815	6.000	Na rok 1889. preliminuje się *więcej* o 1.500 zł. ze względu na potrzebę przyznania zasiłków na koszta zwiedzenia wystawy powszechnej w Paryżu.
18.315	15.672	
—	200	Jak na rok 1888.
1.914	1.200	*Więcej* o 1.200 zł. na podstawie doświadczeń co do kosztów podróży.
1.914	1.400	
43.834	55.492	

Wydatki. **Fundusz krajowy.**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
XVI.		Z przeniesienia . . .	56.637	5.770	62.407
		V. Zasiłki i pożyczki na cele przemysłowe.			
	248	Na zasiłki bezzwrotne na cele przemysłowe . . .	7.000	—	7.000
	249	Dotacya krajowego funduszu przemysłowego (III-cia rata) .	30.000	—	30.000
			37.000	—	37.000
		VI. Szkoły handlowe.			
	250	Szkoła handlowa w Krakowie	1.000	—	1.000
	—	Stowarzyszenia „Gwiazda“: we Lwowie, Tarnowie, Stanisławowie i Przemyślu	—	—	—
		Suma rubryki XVI. .	94.637	5.770	100.407
XVII.		**Rozmaite wydatki.**			
	251	Do rozporządzalności Wydziału krajowego	30.000		
	252	Pożyczka bezprocentowa na budowę koszar dla c. k. wojska .	—		
	253	Dla księży unitów chełmskich	1.500		
	254	Subwencya dla kolei drugorzędnej szerokotorowej ze Lwowa na Żółkiew do Rawy, z przeznaczonych 100.000 zł., (rata III-cia, ostatnia)	33.332		
	255	Korosteńskiej Felicyi, byłej nauczycielce szkoły pp. Klarysek w Starym Sączu, stały dar roczny z łaski . . .	80		
	256	Córce ś. p. Jana Łama na ukończenie edukacyi . . .	500		
	257	Na fundacyę wieczystą imienia Jego Cesarsko Królewskiej Apostolskiej Mości Cesarza Franciszka Józefa I., corocznie	12.000		
	—	Zasiłki i dary jednorazowo na rok 1888. uchwalone . .	—		
		Suma rubryki XVII. .	77.412	—	77.412

Preliminarz na rok 1889.

Wydatki.

Wynikłość z roku 1886.	Kwota uchwalona na r. 1888.	Wyjaśnienia
43.834	55.492	
12.597	7.000 30.000	Jak w roku 1888.
12.597	37.000	
1.000	1.000	Jak w roku 1888.
—	500	Nie preliminuje się, ponieważ datki te uchwalone były na rok 1888. jednorazowo.
57.431	93.992	
		Na rok 1888. uchwalono w tej rubryce . . . . . 484.502 zł. a po potrąceniu nadzwyczajnych wydatków na fundusz na budowę koszar . . . . . 395.085 „ 89.417 zł. „ „ 1889. preliminuje się . . . . . 77.412 „ zatem *mniej* o . . 12.005 zł. z powodu opuszczenia jednorazowo uchwalonych datków i drobnej różnicy przy poz. 254.
30.000	30.000	Jak w latach poprzednich na podstawie §. 9. instrukcyi dla Wydziału krajowego.
120.000	395.085	Nic nie preliminuje się w tej pozycyi z powodu utworzenia w myśl uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 11. stycznia 1888. osobnego „funduszu na udzielanie pożyczek bezprocentowych na budowę koszar dla stałej załogi w kraju“.
1.500	1.500	Jak na rok 1888.
33.334	33.334	Uchwałą Wysokiego Sejmu z dnia 9. października 1882. przeznaczono na ten cel sumę 100.000 zł. Z kredytu tego wypłacono: na rachunek budżetu roku 1886. I. ratę . . . . . 33.334 zł. „ „ „ „ 1888. II. „ . . . . . 33.334 „ razem . . 66.668 zł. pozostaje tedy do wypłaty w roku 1889. III. rata . . . 33.332 „ Ogółem j. w. . 100.000 zł.
—	80	W myśl uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 22. stycznia 1887.
—	500	Jak na rok 1888.
—	12.000	W myśl uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 17. stycznia 1888. „po wieczne czasy“ rocznie po 12.000 zł.
945	12.003	Odpadają na rok 1889. jako jednorazowo uchwalone.
185.779	484.502	

CZĘŚĆ II.

DOCHODY.

Dochody. **Fundusz krajowy.**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
I.	1	**Pozostałość z rachunków z lat ubiegłych** . .	—	—	—
II.	2	**Odsetki od pieniędzy chwilowo lokowanych.**			
		Z kapitałów uposażenia kasy krajowej w kwocie 376.263 zł. .	3.000	—	3.000

Preliminarz na rok 1889.

Dochody.

Wynikłość z roku 1886.	Kwota uchwalona na r. 1888.	Wyjaśnienia
282	226.406	Z rachunków roku 1887., będących w toku sporządzenia okazuje się, że nie będzie żadnej pozostałości, lecz przeciwnie spodziewany jest niedobór funduszu. Złożyły się przeważnie na to przekroczenia wydatków na pokrycie niedoboru funduszu szkolnego krajowego o 82.441 zł., na koszta leczenia, na kwaterunkowe żandarmeryi (nowo otwartych posterunków), na gospodarstwo krajowe i inne cele, co bliżej wyjaśnionem zostanie w zamknięciach rachunków. Z powodu tego nie wstawia się żadnego dochodu z tytułu pozostałości z lat ubiegłych.
7.371	6.000	W roku 1887. uczynił wpływ z tytułu odsetek 7.799 zł.; służyły zaś do fruktyfikacyi wedle preliminarza za tenże rok następujące kapitały: *a)* uposażenie kasy krajowej . . . . . 376.263 zł. *b)* dyspozycyjny kapitał funduszu pożyczki krajowej z r. 1883. . 288.294 „ *c)* „ „ pożyczkowy na budowę koszar . . 257.000 „ Kapitał *ad b)* w całej niezużytej reszcie wcielony został do funduszu krajowego na potrzeby budżetu roku 1888., zaś kapitał *ad c)* przelano do nowo utworzonego funduszu pożyczkowego budowy koszar, po myśli uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 11. stycznia 1888. — Odpadła zatem większa połowa kapitałów lokacyjnych, a więc i dochód z odsetek przyjmuje się w odpowiedniem zniżeniu, to jest w kwocie . . . . . 3.000 zł. Jako uzasadnienie podnosi się nadto okoliczność, że z powodu zmniejszenia się kapitałów dyspozycyjnych, wypadnie zaciągać częściejsze pożyczki na zasilanie kasy krajowej w miesiącach letnich, (kiedy zwykle niedopisują wpływy dodatków krajowych) a odsetki dłużne od tego rodzaju pożyczek, pokryte być muszą z dochodów tej rubryki, zwłaszcza iż na ten cel nic się nie preliminuje.

Dochody. **Fundusz krajowy.**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
III.		**Dochody z dróg krajowych.**			
	3	Myta na drogach krajowych	206.000		
	4	Odsetki zwłoki i kary konwencyonalne	840		
	5	Grzywny za przestępstwa drogowe	240		207.080
	6	Datki dobrowolne od stron prywatnych na budowę dróg krajowych	10.000	—	10.000
—		Subwencya od c. k. Skarbu Państwa	—	—	—
		Suma rubryki III. . .	217.080	—	217.080
IV.		**Nadwyżki dochodów od zakładów dotowanych.**			
	7	Od funduszu policyi krajowej	5.814		
	8	„ „ szpitala św. Łazarza w Krakowie . . .	2.723		
—		„ „ „ lwowskiego	—		
	9	„ „ zakładu dla obłąkanych na Kulparkowie . .	1.923		
		Suma rubryki IV. . .	10.460	—	10.460

Preliminarz na rok 1889.

Dochody.

Wynikłość z roku 1886.	Kwota uchwalona na r. 1888.	Wyjaśnienia
218.019	216.000	Na rok 1888. wstawiono do preliminarza w dochodach mytniczych 214.000 zł. z powodu niewiadomego rezultatu wydzierżawienia 46 stacyj mytniczych, kwotę tę podwyższył Wysoki Sejm do 216.000 zł. Przez wydzierżawienie 46 stacyj mytniczych od 1. stycznia 1888. otrzymano zmniejszone dochody o przeszło 4.000 zł., a należytość od dzierżawców za rok 1888. wynosi jedynie kwotę 212.000 zł.; gdy od 1. stycznia 1889. będzie wydzierżawionych 88 stacyj mytniczych, przeto przyjmując ewentualny ubytek w tym samym stosunku, preliminuje się obecnie zmniejszoną kwotę 206.000 zł. Dochody mytnicze zmniejszają się od roku 1883. z powodu wybudowania kolei transwersalnej i zamknięcia granicy dla bydła.
657	840	Dochody wynosiły w roku 1884. kwotę . . . . 830 zł. 77½ ct. „ 1885. „ . . . . 1.152 „ 37 „ „ 1886. „ . . . . 656 „ 63 „ Razem . . 2.639 zł. 77½ ct. to jest przeciętnie na jeden rok 879 zł. 92 ct., preliminuje się jak na r. 1888.
158	260	Dochody wynosiły w roku 1884. kwotę . . . . . 228 zł. 86 ct. „ 1885. „ . . . . . 343 „ 03 „ „ 1886. „ . . . . . 157 „ 75 „ Razem . . . 729 zł. 64 ct. to jest przeciętnie na jeden rok 243 zł. 21 ct. czyli w zaokrągleniu 240 zł.
9.002	10.000	Jak na rok 1888.
400	—	Odpada, gdyż droga Muszyna-Krynica przeszła pod zarząd Wydziału powiatowego w Nowym Sączu.
228.236	227.100	
6.436	5.814	Wedle osobnych preliminarzy odnośnych funduszów.
4.688	8.742	
39.157	—	
42.556	28.115	
92.837	42.671	

Dochody. **Fundusz krajowy.**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
V.		**Zwroty zaliczek z lat ubiegłych.**			
	10	Od urzędników krajowych z płac	15.300		
	11	„ szpitali powszechnych z rachunków kwartalnych . .	12.900		
	12	„ gmin za dawniejsze koszta leczenia	2.800		
	13	„ stron rozmaitych ze spraw drogowych	2.000		
	14	Rozmaite	2.000		
		Suma rubryki V. . .	35.000	—	35.000
VI.		**Zwroty pożyczek.**			
	15	Pp. Benedyktynek klasztor w Przemyślu, ostatnie dwie kwartalne raty po 125 zł. od bezprocentowej pożyczki 8.000 zł.	250		
	16	Pp. Kanoniczki w Krakowie, 8 rata bezprocentowej pożyczki 1.750 zł.	175		
		Do przeniesienia . .	425	—	425

Preliminarz na rok 1889.

Dochody.

Wynikłość z roku 1886.	Kwota uchwalona na r. 1888.	Wyjaśnienia	
		Na rok 1888. uchwalono w tej rubryce	33.300 zł.
		„ „ 1889. preliminuje się	35.000 „
		a zatem *więcej* o . .	1.700 zł.
		wedle poszczególnych wyjaśnień.	
15.834	13.400	Wpływy wynosiły w roku 1885. . . . 14.490 zł.	
		„ 1886. . . . 15.834 „	
		„ 1887. około . . 15.700 „ razem .	46.024 zł.
		przeciętnie .	15.341 „
		preliminuje się tedy w zaokrągleniu	15.300 „
12.435	13.000	Wpływy wynosiły w roku 1885. . . . 13.559 zł.	
		„ 1886. . . . 12.435 „	
		„ 1887. . . . 12.634 „ razem .	38.628 zł.
		przeciętnie .	12.876 „
		preliminuje się tedy w zaokrągleniu	12.900 „
3.309	3.200	Wynikłość z roku 1885. wyniosła . . . 3.001 zł.	
		„ 1886. „ . . . 3.309 „	
		„ 1887. „ . . . 2.069 „ razem .	8.379 zł.
		przeciętnie .	2.793 „
		preliminuje się w zaokrągleniu	2.800 „
2.194	1.900	Wynikłość z roku 1885. . . . . 1.834 zł.	
		„ 1886. . . . . 2.194 „	
		„ 1887. około . . 2.048 „ razem .	6.076 zł.
		przeciętnie .	2.025 „
		preliminuje się w zaokrągleniu	2.000 „
1.710	1.800	Wynikłość z roku 1885. . . . . 1.805 zł.	
		„ 1886. . . . . 1.710 „	
35.482	33.300	„ 1887. około . . 7.986 „ razem .	11.501 zł.
		przeciętnie .	3.833 „
		preliminuje się w zaokrągleniu	2.000 „
		z uwagi na wyjątkowo wysoką wynikłość z roku 1887., obejmującą kilkuletnie zaległości.	
		Na rok 1888. uchwalono w tej rubryce	8.689 zł.
		„ „ 1889. preliminuje się	4.172 „
		a zatem *mniej* o . .	4.517 zł.
		z powodu, iż część pożyczek spłaconą została w roku 1888., oraz z powodów wyłuszczonych przy pojedyńczych pozycyach.	
500	500	Uchwała Wysokiego Sejmu z dnia 7. grudnia 1872. W roku 1889. wierzytelność zostanie zupełnie umorzoną.	
175	175	Jak na rok 1888. — Reszta wierzytelności z końcem roku 1889. wynosić będzie 350 zł.	
675	675		

Dochody. **Fundusz krajowy.**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
VI.		Z przeniesienia . .	425	—	425
	17	Sanok gmina, 24. i 25. rata pożyczki 10.000 zł.: *a)* w kapitale . . . . . 767 zł. 79 ct. *b)* w 6% odsetkach . . . . 196 „ 21 „	964		
	18	Skała gmina, od pożyczki 3.000 zł., 6. rata (ostatnia): *a)* w kapitale . . . . . 500 zł. *b)* w 5% odsetkach . . . . . 25 „	525		
	—	Fibich Władysław, właściciel kopalni nafty w Kleciach, zapomoga 2.000 zł. warunkowo zwrotna	—		
	19	Tarnów, Wydział powiatowy, 2. rata (z pożyczki pierwotnie 5.000 zł. na regulacyę Zabnicy) od reszty bezprocentowej pożyczki w kapitale 467 zł. 36 ct.	156		
	20	Jasielska Spółka wodna, 7. rata bezprocentowej pożyczki 1.500 zł. na regulacyę Wisłoka	150		
	21	Łańcut, Wydział powiatowy, 7. rata bezprocentowej pożyczki 4.500 zł. na budowę mostu na Wisłoku . . .	450		
	—	Moraczewski Kazimierz i Brudzewski Edward, przedsiębiorcy kopalni nafty w Krygu, zwrot bezprocentowej pożyczki 4.500 zł.	—		
		Do przeniesienia . .	2.670	—	2.670

Preliminarz na rok 1889

Dochody.

Wynikłość z roku 1886.	Kwota uchwalona na r. 1888.	Wyjaśnienia
675	675	
964	964	Uchwała Wysokiego Sejmu z dnia 24. kwietnia 1876. — Wedle planu umorzenia do L. W. 6.209/1877. reszta wierzytelności w kapitale wynosić będzie z końcem roku 1889. 3.075 zł. 22½ ct.
600	550	Wierzytelność w roku 1889. zostanie umorzoną.
2.000	2.000	Dłużnik ten otrzymał był do L. W. 36.887/1885. bezprocentową pożyczkę 6.000 zł. i zapomogę zwrotną 2.000 zł. Od bezprocentowej pożyczki 6.000 zł. preliminowano dwie ostatnie raty na rok 1888. Od zapomogi 2.000 zł., warunkowo zwrotnej nic nie preliminuje się jak na rok 1888., gdyż zwrot nastąpić ma z 5% czystego dochodu od otworów wiertniczych w Ropiance, po strąceniu kosztów eksploatacyi nafty i poprzedniej pożyczki, odnośne zaś rachunki mimo wezwania do L. W. 1.920/1887. i urgensów do L. W. 8.149/1888. i 8.854/1888. przedłożone nie zostały, cyfra przeto czystego dochodu nawet w przybliżeniu obliczoną być nie może.
648	156	W myśl uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 21. stycznia 1888. reszta z tej pożyczki w pozostałej sumie 467 zł. 36 ct. spłaconą być ma bezprocentowo w trzech rocznych ratach, od roku 1888. począwszy. Wierzytelność z końcem r. 1889. wynosić będzie 155 zł. 80 ct.
26	150	Spłacalna w 10 rocznych ratach po 150 zł., od 1. stycznia 1883. (LW. 18.690/1882.) Reszta wierzytelności z końcem roku 1889. wynosić winna (w razie uiszczenia zaległości) 450 zł. Uchwałą z dnia 21. stycznia 1888. przeszedł Wysoki Sejm do porządku dziennego nad prośbą Spółki, o odpisanie reszty zaległości, która wynosi z końcem roku 1887. 1.249 zł. 76 ct. (L. W. 3.888/1888. i L. W. 5.344/1888.)
450	450	Jak na rok 1888. Wierzytelność spłaconą zostanie w roku 1892. ratami po 450 zł. rocznie (L. W. 12.416/1882.). Reszta wierzytelności z końcem roku 1889. wynosić będzie 1.350 zł.
—	1.200	Pożyczka ta spłacalną być miała w 8 półrocznych ratach od 31. grudnia 1886. (L. W. 17.448/1886.) Ponieważ restanci pozostali dłużni całą pożyczkę 4.500 zł., nie uiściwszy żadnej z rat zapadłych, sprawa ta weszła na drogę sądową i z tego powodu nie preliminuje się na rok 1889. przypadających dwu rat półrocznych po 600 zł. (L. W. 547/1887., 8.766/1887.)
5.363	6.145	

Dochody. **Fundusz krajowy.**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
VI.		Z przeniesienia . .	2.670	—	2.670
	22	Chorzelowska Spółka wodna, dla odpływu wód w powiecie mieleckim między Wisłoką a drogą krajową Dębicko-Tarnobrzeską, od pożyczki 6.300 zł., 3. rata:			
		a) w kapitale . . . . . 630 zł.			
		b) w 4% odsetkach . . . . . 189 „	819		
	23	Głów, gmina w powiecie tarnowskim, zwrot pożyczki bezprocentowej 500 zł., udzielonej na zakupno nasienia i żywności, 4. rata	100		
	24	Zakopane, szkoła snycerstwa, z pożyczki bezprocentowej 1.000 zł., 5. (ostatnia) rata	200		
	25	Zakopane, szkoła koronkarska, z pożyczki bezprocentowej 300 zł., 4. rata	50		
	26	Touste, szkoła kołodziejska, z pożyczki bezprocentowej 1.000 zł., 3. (ostatnia) rata	333		
	—	Zwroty pożyczek, których ostatnie raty zapadły w roku 1888.	—		
		Suma rubryki VI. .	4.172	—	4.172
VII.		**Dochody szkoły gospodarstwa lasowego we Lwowie.**			
	27	Subwencya od c. k. Skarbu Państwa	5.000		
	28	Opłaty od uczniów	300		
	29	Czynsz dzierżawny z ogrodu na Szumanówce . . .	100		
		Suma rubryki VII. .	5.400	—	5.400

Preliminarz na rok 1889.

Dochody.

Wynikłość z roku 1886.	Kwota uchwalona na r. 1888.	Wyjaśnienia
5.363	6.145	
—	844	Spłacalna w 10 rocznych ratach po 630 zł. od 1. stycznia 1887. z 4% odsetkami w półrocznych ratach z dołu na dniu 1. stycznia i 1. lipca (L. W. 28.737/1886.) Wierzytelność z końcem roku 1889. wynosić będzie 4.410 zł.
—	100	Jak na rok 1888. Wierzytelność z końcem roku 1889. wynosić ma 100 zł., do spłaty w roku 1890. (L. W. 49.914/1884.)
		Odnośnie do L. W. 4.945/1888. preliminuje się na rok 1889. raty przypadające od trzech następujących pożyczek, które na razie wyłączone być miały na rzecz funduszu przemysłowego, wskutek czego nic z tego tytułu nie preliminowano na rok 1888.
200	—	Spłacalna w 5 rocznych ratach od 1. stycznia 1885. począwszy (L. W. 16.651/1884.) w roku 1889. przeto dług w zupełności spłacony być ma.
50	—	Spłacalna w 6 ratach rocznych od 1. listopada 1886. począwszy (L. W. 5.416/1885.) Dług z końcem roku 1889. wynosić będzie 100 zł.
—	—	Spłacalna w 3 rocznych ratach od 1. stycznia 1887. (L. W. 36.521/1885.) W r. 1889. dług zatem w zupełności ma być spłacony.
654	1.600	
6.267	8.689	Suma wynikłości z roku 1886. podaną została tylko od pożyczek, mających styczność z niniejszym preliminarzem. Takowa wynosiła ogółem (wraz z pożyczkami na cele przemysłowe i budowę koszar) sumę 34.596 zł.
5.000	5.000	Wedle osobnego preliminarza.
365	300	
40	100	
5.405	5.400	

Dochody. **Fundusz krajowy.**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
VIII.		**Dochody krajowych szkół rolniczych i folwarku w Dublanach.**			
	30	Wyższa szkoła rolnicza w Dublanach	18.986		
	31	Szkoła parobków w Dublanach	2.988		
	32	Folwark w Dublanach	15.815		
	32*a*	Torfiarnia w Dublanach	7.200		
	33	Kurs gorzelnictwa w Dublanach	1.240		
		Suma rubryki VIII. .	46.229	—	46.229
IX.		**Dochody krajowych szkół i folwarku w Czernichowie.**			
	34	Szkoła średnia rolnicza w Czernichowie	21.200		
	—	„ ogrodnicza w Czernichowie	—		
	35	Folwark w Czernichowie	9.510		
		Suma rubryki IX. . .	30.710	—	30.710
X.		**Dochody innych szkół krajowych.**			
	36	Niższa szkoła rolnicza w Horodence	3.670		
	37	„ „ „ „ Jagielnicy	2.960		
	38	„ „ „ „ Kobiernicach	4.010		
	39	Szkoła ogrodnicza w Tarnowie	3.340		
		Suma rubryki X. . .	13.980	–	13.980
XI.		**Zwroty za sprawdzanie rachunków aptekarskich.**			
	40	Od szpitali powszechnych	600	—	600

Preliminarz na rok 1889.

Dochody.

Wynikłość z roku 1886.	Kwota uchwalona na r. 1888.	Wyjaśnienia
13.235	18.394	Wedle szczegółowych preliminarzy tych szkół.
2.457	2.988	
16.424	20.880	
—	—	Ze sprzedaży 16.000 ctn. m. torfu opałowego po 45 ct. a. w.
1.348	1.240	Wedle specyalnego preliminarza.
33.464	43.502	
17.230	20.600	Wedle szczegółowego preliminarza.
2.503	2.600	Szkoła ta przeniesiona do Tarnowa.
16.538	16.410	Wedle szczegółowego preliminarza.
36.271	39.610	
2.670	3.570	Wedle osobnych preliminarzy.
3.616	4.080	
2.113	4.745	
—	—	
8.399	12.395	
616	600	Jak w latach ubiegłych.

Dochody. **Fundusz krajowy.**

Liczba rubryki	Liczba pozycyj	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
XII.		**Dochód z przelania do Skarbu krajowego pozostałości z funduszu zapomogi z r. 1866.**			
	41	Wpływy ze zwrotu pożyczek udzielonych Wydziałom powiatowym	16.085	—	16.085
XIII.		**Rozmaite.**			
	42	Taksy krajowego archiwum aktów grodzkich i ziemskich we Lwowie i w Krakowie	300		
	43	Od c. k. Skarbu Państwa zasiłek dla biura melioracyjnego przy Wydziale krajowym	1.000		
	44	Przypadkowe: *a)* sprzedaż książek i druków	1.500		
		b) „ papierów wyszkartowanych i wzorów drukowych	100		
		Do przeniesienia . .	2.900	—	2.900

Preliminarz na rok 1889.

Dochody.

Wynikłość z roku 1886.	Kwota uchwalona na r. 1888.	Wyjaśnienia
28.741	18.067	Wedle planów umorzenia wynoszą w roku 1889. raty anuitetowe: *a)* w kapitale . . . . . 13.745 zł. 51½ ct. *b)* w odsetkach . . . . . 1.973 „ 67½ „ razem . 15.719 zł. 19 ct. nadto spodziewany jest dochód z odsetek zwłoki wedle przecięcia z ostatnich trzech lat . . . . 365 „ 68 „ preliminuje się tedy w zaokrągleniu . . . 16.085 zł. t. j. *mniej* o 1.982 zł. jak na rok 1888. uchwalono, gdyż spłata rat anuitetowych niektórych pożyczek kończy się z rokiem 1888.; Wydziałowi zaś powiatowemu we Lwowie rozłożono raty anuitetowe na dłuższy termin.
		Na rok 1888. uchwalono w tej rubryce . . . . . 11.578 zł. „ „ 1889. preliminuje się . . . . . 52.317 „ a zatem *więcej* o . . 40.739 zł.
166	200	Dochody wynosiły w roku 1885. . . . . 451 zł. „ „ 1886. . . . . 166 „ „ „ 1887. około . . . . . 366 „ razem . . 983 zł. przeciętnie . . 328 „ preliminuje się w zaokrągleniu . . . . . 300 „
—	1.000	Jak na rok 1888.
1.308	1.000	Dochody wynosiły w roku 1885. . . . . 1.012 zł. „ „ 1886. . . . . 1.308 „ „ „ 1887. około . . . . . 2.265 „ razem . . 4.585 zł. przeciętnie . . 1.529 „ preliminuje się w zaokrągleniu . . . . . 1.500 „
266	100	Wynik z roku 1885. . . . . 82 zł. „ „ 1886. . . . . 266 „ „ „ 1887. około . . . . . 57 „ razem . . 405 zł. przeciętnie . . 135 „
1.740	2.300	preliminuje się 100 zł. jak na rok 1888., ze względu na zmniejszony dochód w roku ostatnim.

Dochody. **Fundusz krajowy.**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
XIII.	44	Z przeniesienia . .	2.900	—	2.900
		c) odsetki zwłoki za niewpłacone w terminach rozmaite należytości	—		
		d) różne drobne	90		
	45	Datki deklarowane przez Wydziały powiatowe na wykupno gruntów pod kolej transwersalną (c. k. państwową):			
		a) Buczacz — rata roczna w kwocie . 1.370 zł. 30 ct.			
		b) Czortków — „ „ „ . 528 „ 99 „			
		c) Krosno — „ „ „ . 631 „ 62 „			
		d) Limanowa — „ „ „ . 469 „ 17 „			
		e) Nowy Targ — „ „ „ . 361 „ 34 „			
		f) Sanok — „ „ „ . 796 „ — „			
		g) Stanisławów — „ „ „ . 944 „ 22 „			
		h) Tłumacz — „ „ „ . 717 „ 69 „			
		i) Zaleszczyki — „ „ „ . 603 „ 40 „	6.423		
	—	Subwencya państwowa na założenie i pierwsze urządzenie niższej szkoły rolniczej w Kobiernicach . . .	—		
	46	Fundusz pożyczkowy Spółek wodnych na umorzenie rat spłaty kapitału i odsetek od pożyczki 700.000 zł. . 38.456 zł. na zapłacenie należytości stemplowej od obligacyj tej pożyczki . . . . . 4.448 „	42.904		
		Suma rubryki XIII. .	52 317	—	52.317
—	—	**Z pozostałego funduszu pożyczki krajowej z roku 1883.**	—	—	—
—	—	**Z zaciągnąć się mającej pożyczki na utworzenie funduszu pożyczkowego na budowę koszar dla c. k. wojska . . . . . .**	—	—	—

Preliminarz na rok 1889.

Dochody.

Wynikłość z roku 1886.	Kwota uchwalona na r. 1888.	Wyjaśnienia
1.740	2.300	
62	150	Dochody wynosiły w roku 1885. . . . . 368 zł. „ „ 1886. . . . . 62 „ „ „ 1887. około . . . . . 12 „ razem . . 442 zł. przeciętnie . . 147 „ nic się jednak nie preliminuje, ponieważ głównem źródłem tego dochodu były pożyczki udzielane na przemysł a które wydzielone zostały do osobnego funduszu przemysłowego, administrowanego przez Bank krajowy.
160	90	Dochody wynosiły w roku 1885. . . . . 108 zł. „ „ 1886. . . . . 160 „ „ „ 1887. około . . . . . 6 „ razem . . 274 zł. przeciętnie . . 91 „ preliminuje się w zaokrągleniu jak na rok 1888. . . . 90 „
		Mniej o 115 zł. jak na rok 1888., z powodu zmniejszenia datku deklarowanego przez Wydział powiatowy w Krośnie (L. W. 21.406/1888.)
1.603	6.538	
4.400	2.500	Nie preliminuje się nic, ponieważ ostatnia rata z tego tytułu przypadła w r. 1888. (L. W. 32.867/1885.)
—	—	Patrz wyjaśnienie przy rubr. XIV. poz. 170. wydatków.
7.965	11.578	Wynikłość tej rubryki wedle zamknięć rachunków za rok 1886. wynosiła 21.095 zł.; wykazano jednak tylko 7.965 zł., z powodu opuszczenia pozycyj nie wchodzących w niniejszy preliminarz.
120.000	214.104	Reszta tej pożyczki wcieloną została w roku 1888. do funduszu krajowego.
—	395.000	Nie preliminuje się nic z powodu, iż był to dochód jednorazowy, nie odnoszący się do niniejszego preliminarza.

Dochody. **Fundusz krajowy.**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
XIV.	47	**Dodatki do podatków po 35½ ct. do 1 zł. w. a. podatku z dodatkami . . . . . .**	3,621.000	—	3,621.000

Preliminarz na rok 1889.

Dochody.

Wynikłość z roku 1886.	Kwota uchwalona na r. 1888.	Wyjaśnienia	
3,205.257	3.193.000	Wedle sumarycznego preliminarza wydatków i dochodów funduszu krajowego, niedobór pokryć się mający dodatkami do podatków wynosi .	3,603.104 zł.
		Wykazana przez c. k. urzędy podatkowe sprawdzona należytość podatków wedle załącznika do rubr. XIV. str. 92 wynosiła w roku 1887. 10,654.851 zł.; takowa nie może jednak służyć za podstawę do oznaczenia cyfry dochodów z podatków na rok 1889., albowiem należytości podatków nieustannie są rektyfikowane i podlegają zmianie. Natomiast odpowiedniem jest oparcie się na rzeczywistych wpływach podatków i dodatków krajowych z trzech lat ostatnich, a któreto wpływy wedle zamknięć rachunków wynosiły:	
		w podatkach: w dodatkach kraj.:	
		w roku 1885 . . . 9,850.565 zł. 2,925.649 zł.	
		„ „ 1886 . . . 10,624.737 „ 3,205.257 „	
		„ „ 1887 . . . 10,256.009 „ 3,159.052 „	
		Wydatność jednego centa dodatku krajowego wynosiła z pobieranych od 1 zł. podatku w dwóch pierwszych latach po 30 ct. a w ostatnim roku po 31 ct.:	
		w roku 1885 . . . . . 97.521 zł.	
		„ „ 1886 . . . . . 106.842 „	
		„ „ 1887 . . . . . 101.905 „	
		razem w trzech latach . 306.268 zł.	
		przeciętnie . 102.089 „	
		Z powyższych zestawień okazuje się, że wpływy podatków i dodatków krajowych nie są jednostajne, że obniżyły się znacząco w ostatnim roku, wskutek czego nie może być wziętą za podstawę do oznaczenia sumy podatkowej uchwalona w budżecie na rok 1888. wydatność centa 103.000 zł.	
		Z powodu tego przyjmuje się wydatność przeciętną 1 centa z trzech lat ostatnich w okrągłej sumie 102.000 zł. a która zbliżoną jest do wydatności centa z roku 1887. i znajduje nadto uzasadnienie — że odpowiada także wpływom dodatków krajowych w roku 1888.; z obrachunków bowiem po lipiec b. r. włącznie wpłynęło w porównaniu z rokiem 1887. więcej tylko o sumę 11.465 zł.	
		Na zasadzie wyłuszczonej wymaganem jest na pokrycie wykazanego niedoboru nałożenie dodatku krajowego w wysokości $35^1/_2$ centa. Dodatek tej wysokości od przyjętej wydatności centa 102.000 zł. (odpowiadającej sumie podatkowej 10,200.000 zł.) przyniesie dochodu	3,621.000 „
		a więc pokryje w zupełności niedobór i pozostawi jeszcze **nadwyżkę dochodów** w sumie	**17.896 zł.**

Załącznik do rubr. XIV. dochodów preliminarza funduszu krajowego.

Wykaz

pozostałych zaległości z końcem roku budżetowego 1887. każdego gatunku podatku z dodatkami państwowymi i dodatku krajowego, w porównaniu z takiemiż zaległościami z roku 1886.

Przedmiot	Gruntowy	Domowo-		Zarobkowy	Dochodowy	Razem
		czynszowy	klasowy			
	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.
Rok 1887.						
Zaległość podatku	1,080.535	625.078	429.011	640.026	626.966	3,401.616
„ dodatku krajowego . . .	281.472	162.829	111.755	166.722	163.320	886.098
Rok 1886.						
Zaległość podatku	1,049.081	598.952	411.486	569.832	590.003	3,219.354
„ dodatku krajowego . . .	282.202	161.118	110.689	153.285	158.711	866.005

Wykaz

sprawdzonej należytości podatków za rok 1887.

Liczba porządkowa	Rodzaj podatku	Złotych austryackich	
1	Gruntowy	4,977.722	70
2	Domowo-czynszowy	1,638.352	74½
3	Domowo-klasowy	1,561.488	54½
4	Zarobkowy	872.826	24
5	Dochodowy	1,604.460	78½
	Razem	10,654.851	01½

Wykaz

dochodów podatków z dodatkami państwowymi i dodatków krajowych za rok budżetowy 1887.

Pozycya	Nazwiska rubryk	Dochód rzeczywisty netto za rok 1887. Od 1. Stycznia 1887. do końca Grudnia 1887. zł.	Od 1. Stycznia do końca Marca resp. Czerwca 1888. zł.	Razem zł.	Preliminowana kwota na rok 1887. zł.	Rzeczywisty dochód był przeto większy lub *mniejszy* zł.	Zaległość z końcem Marca respective Czerwca 1888. za rok budżetowy 1887. zł.	Z obok wykazanych opłat potrącono: opusty czyli odpisania a) za lata dawniejsze b) za rok 1887. zł.	zwroty nadpłat a) za lata dawniejsze b) za rok 1887. zł.
I.	**Gruntowy**								
	z dodatkami państw.	3,944.140	847.786	4,791.926	4,601.000	190.926	1,080.535	*a)* 100.095	*a)* 12.081
	przytem dodatek kraj.	1,214.873	261.135	1,476.008				*b)* 120.784	*b)* 35.402
II.	**Domowo-czynszowy**								
	z dodatkami państw.	1,208.615	304.942	1,513.557	1,420.000	93.557	625.078	*a)* 134.027	*a)* 4.446
	przytem dodatek kraj.	372.277	93.928	466.205				*b)* 98.679	*b)* 8.585
III.	**Domowo-klasowy**								
	z dodatkami państw.	1,281.102	235.723	1,516.825	1,480.000	36.825	429.011	*a)* 52.164	*a)* 1.802
	przytem dodatek kraj.	394.604	72.607	467.211				*b)* 60.345	*b)* 9.787
IV.	**Pięcioprocentowy podatek** od domów wolnych od podatku czynszowego	62.283	18.398	80.681	76.000	4.681	55.421	*a)* 2.362	*a)* 131
	przytem dodatek kraj.	19.184	5.667	24.851				*b)* 4.587	*b)* 943
V.	**Zarobkowy**								
	z dodatkami państw.	698.454	85.001	783.455	754.000	29.455	640.026	*a)* 104.400	*a)* 1.242
	przytem dodatek kraj.	215.138	26.182	241.320				*b)* 132.345	*b)* 7.317
VI.	**Dochodowy**								
	a) fasyonowany z dodatkami państw .	1,258.014	311.551	1,569.565	1,682.635	*113.070*	571.545	*a)* 723.189	*a)* 3.125
	przytem dodatek kraj.	387.493	95.964	483.457				*b)* 903.929	*b)* 22.186
	b) nie podlegające poborowi dodat. kraj.								*a)* 27
	płace urzędników	53.711	—	53.711	133.884	*80.173*	—	—	*b)* 349
	c) procenta od oblig.	250.535	19.901	270.436	269.481	955	—	—	—
	Suma podatków z dodatkami państwowymi .	8,756.854	1,823.302	10,580.156	10,417.000	356.399	3,401.616	*a)* 1,116.237	*a)* 22.854
						193.243		*b)* 1,320.669	*b)* 84.569
	Odtrąciwszy z poz. VI. kwoty ad *b)* i *c)* niepodlegające poborowi dodatków krajowych w sumie	—	—	324.147					
	pozostaje właściwa wynikłość podatków	—	—	10,256.009					
	Suma dodatku kraj.	2,603.569	555.483	3,159.052					

L. 27.151

Wykaz ten sporządzono na podstawie otrzymanego z c. k. krajowej Dyrekcyi Skarbu odezwą z dnia 30. maja 1888. (L. W. 22.700/1888.) zamknięcia rachunku podatków z dodatkami państwowymi.

Kwoty dodatków krajowych wyjęto z obrachunków miesięcznych rządowych i z wykazów c. k. Urzędów podatkowych, rozliczono je zaś stosunkowo na poszczególne gatunki podatków. W kwotach zaległości mieszczą się nie tylko zaległości roku przedmiotowego, lecz także zaległości z lat dawnych.

Dochody podatków wstawione są po koniec marca, dochody zaś dodatków krajowych po koniec czerwca 1888.

LW. 32.720/1888.

I. Alegat

do preliminarza funduszu krajowego na rok 1889.

Fundusz szkolny krajowy.

PRELIMINARZ

na rok

1889.

Alegat do rubr. VII. poz. 51. wydatków funduszu krajowego

z załącznikami:

1. Odezwa c. k. Rady szkolnej krajowej z dnia 23. Lipca 1888. do L. 8.113
2. Preliminarz wydatków i dochodów.
3. Sumaryusz szkół zorganizowanych, tudzież dochodów i wydatków funduszów szkolnych okręgowych (*Załączuik A.*)
4. Wykaz płac nauczycieli nadetatowych. (*Załącznik B.*)
5. Zestawienie zamknięć rachunkowych 35 Rad szkolnych okręgowych za rok 1887. (*Załącznik C.*)
6. Wykaz kwot potrzebnych na remuneracye za naukę robót ręcznych. (*Załącznik D.*)
7. Wykaz zaliczek zwrotnych, danych gminom na budynki szkolne. (*Załącznik E.*)

ODPIS

odezwy c. k. krajowej Rady szkolnej

do Wydz. kraj. z d. 23. Lipca 1888. L. 8.113.

w sprawie preliminarza na rok 1889.

ODEZWA.

W myśl artykułu 34. ustawy z dnia 2. Maja 1873 (Dz. u. kraj. Nr. 250) c. k. Rada szkolna krajowa ma zaszczyt przesłać Świetnemu Wydziałowi krajowemu preliminarz wydatków krajowego funduszu szkolnego na cele szkół ludowych na rok 1889., dołączając pod *A*) wyjaśnienia do tego preliminarza;

pod *B*) Wykaz zorganizowanych szkół ludowych w każdym powiecie, tudzież dochodów i wydatków okręgowych funduszów szkolnych na te szkoły;

pod *C*) Wykaz zasiłku potrzebnego na pokrycie niedoboru z powodu płac nauczycieli i nauczycielek etatowych i remuneracyj dla katechetów, tudzież na pokrycie płac nauczycieli i nauczycielek nadetatowych i innych wydatków w każdym okręgu;

pod *D*) Wykaz szkół etatowych i filialnych po raz pierwszy uwzględnionych w preliminarzach okręgowych funduszów szkolnych na rok 1889.;

pod *E*) Wykaz szkół w r. 1888. i 1889. w życie wejść mających, a w preliminarzach funduszów szkolnych okręgowych na rok 1889. nieuwzględnionych;

pod *F*) Wykaz szkół, dla których zachodzi potrzeba ustanowienia nauczycieli nadetatowych na rok 1888 i 1889.

pod *G*) Wykaz potrzebnaj remuneracyi za naukę robót ręcznych;

pod *H*) Wykaz dodatków pięcioletnich.

Do poszczególnych rubryk tego preliminarza ma zaszczyt c. k. Rada szkolna krajowa dodać następujące ze swej strony uwagi:

Rubryka I. poz. 1—2. Na podstawie sprawdzonych preliminarzy okręgowych funduszów szkolnych wypada kwota 328.177 zł., jako zasiłek potrzebny na pokrycie wydatków w tej rubryce przewidzianych. C. k. Rada szkolna krajowa skreśla jednak, zgodnie z intencyą Wysokiego Sejmu krajowego z powyższej sumy 5% tytułem możliwych interkalaryów i preliminuje pozostającą kwotę 311.830 zł. w. a.

Rubryka II. poz. 3. Preliminowana kwota jest wyższą o 1.548 zł. od sumy przyzwolonej na r. 1888., z powodu zwiększonej ilości szkół i pomnożenie ilości nauczycieli przy niektórych szkołach.

Rubryka III. poz. 4. C. k. Rada szkolna krajowa w zasadzie obstaje przy swem zdaniu, wyrażonem w tutejszej odezwie z d. 13. września 1886. L. 11.614, przy sposobności przesłania Świetnemu Wydziałowi krajowemu preliminarza na rok 1887., wedle którego jedyną racyonalną podstawą do oznaczenia wysokości kwoty, jakiej potrzeba do pokrycia wydatków w tej rubryce przewidzianych, mogą być szczegółowe wykazy potrzebnych w myśl §. 77. regulaminu szkolnego przyborów nauko-

wych. Jednak licząc się z intencyą Wysokiego Sejmu, ogranicza się c. k. Rada szkolna krajowa na preliminowaniu w tej rubryce kwoty, jaka wypada z pomnożenia ilości czynnych szkół przez kwotę 3 zł. 65 ct., a nadto dla 150 szkół nowozorganizować się mających po 20 zł. Nie ulega bowiem wątpliwości, że przybory naukowe w czynnych szkołach ludowych potrzebują rok rocznie uzupełnienia choćby tylko w tym stosunku, aby przybory dawniej sprawione, a przez ciągłe użycie zniszczone, zastąpić innymi. Jeżeli przyjęta przez Wysoki Sejm norma wydatku 3 zł. 65 ct. na szkołę, zaledwie wystarczy na najniezbędniejsze rzeczywiste potrzeby szkół dawniej czynnych, toż niepodobna przypuścić, aby taka sama kwota wystarczyła na potrzeby szkół nowozorganizowanych, które żadnych przyborów nie mają.

Rubryka IV. poz. 5. Zgodnie z intencyą Wysokiego Sejmu, preliminuje c. k. Rada szkolna krajowa sumę wypadającą z pomnożenia ilości szkół przez kwotę 5 zł. 30 ct.

Rubryka V. poz. 6. Na biblioteki okręgowe preliminuje c. k. Rada szkolna krajowa kwotę 4.125 zł więcej o 2.175 zł., niż w roku zeszłym. Z powodu powiększenia się ilości okręgów szkolnych na mocy ust. z 6. grudnia 1887. Nr. 67. (Dz. u. kr.), zachodzi potrzeba większego wydatku na biblioteki okręgowe. Kwota przez c. k. Radę szkolną krajową preliminowana, będzie w roku przyszłym tem niezbędniejszą, ile że zasiłek przyznany w tej rubryce na rok bieżący użyto prawie wyłącznie na utworzenie pierwszego zawiązku bibliotek w nowych okręgach szkolnych.

Rubryka VI. poz. 7. Na rozmaite wydatki preliminuje c. k. Rada szkolna krajowa sumę 15.196 zł. Z tej sumy przypada kwota 7.500 zł. na pokrywanie drobniejszych wydatków rad szkolnych okręgowych (z wyjątkiem lwowskiej miejskiej), t. j. po 100 zł. na okręg, które to kwoty Wysoki Sejm w latach poprzednich przyzwalał; zaś kwota 7.696 zł. przypada na pokrycie kosztów skoncentrowanego w Departamencie rachunkowym c. k. Namiestnictwa prowadzenia rachunków szkolnych okręgowych. Podwyższenie tego wydatku na rok 1889. o kwotę 1.606 zł., uzasadnia c. k. Rada szkolna krajowa następująco: Od 1. Stycznia 1883. załatwia czynności rachunkowe okręgowych funduszów szkolnych, bióro rachunkowe c. k. Namiestnictwa. W czasie tym wynosiła ilość szkół zorganizowanych 2.546. Od r. 1883. zwiększyła się liczba szkół o 754, a skutkiem tego powiększyła się też czynność rachunkowa; wzmogła się zaś ta czynność znacznie wskutek wejścia w życie z dniem 1. Lipca b. r. ustawy z d. 6. Grudnia 1887. Nr. 67. (Dz. ust. kr.), wedle której każdy powiat polityczny tworzy osobny okręg szkolny. Gdy dotychczasowe siły bióra rachunkowego okazały się niedostatecznemi, preliminuje c. k. Rada szkolna krajowa na przyjęcie trzech dyurnistów po 1 zł. 50 ct. dziennie, wyżej wymienioną kwotę 1.606 zł.

Rubryka VIII. poz. 10. Dołączony na uzasadnienie tej rubryki wykaz, jest odpisem wykazów przez Rady szkolne okręgowe przedłożonych, a kolumna XI. obejmuje liczbę nauczycieli nadetatowych dla każdej szkoły z osobna przyzwolonych. Przytem ma zaszczyt c. k. Rada szkolna krajowa oznajmić, że w roku przedmiotowym nie będzie żadna szkoła nieczynną, z powodu braku kandydata nauczycielskiego.

Rubryki IX., X., XI., XII., XIV., XV., XVI. Preliminowane w tych rubrykach wydatki odpowiadają wysokości na r. 1888., przez Wysoki Sejm przyzwolonej.

Rubryka XIII. poz. 19, 20 i 21. Na remuneracye i zapomogi dla nauczycieli, nauczycielek i katechetów, preliminuje c. k. Rada szkolna krajowa sumę przez Wysoki Sejm dotychczas przyzwalaną 26.000 zł., zaś na remuneracye za naukę robót ręcznych wstawia kwotę 11.783 zł. Nauki robót kobiecych ręcznych udzielają w szkołach ludowych żeńskich lub mieszanych te same nauczycielki etatowe lub nadetatowe, które uczą innych przedmiotów. Nauczycielki udzielające tej nauki a pracujące więcej godzin w tygodniu, niż są obowiązane, otrzymują za to osobne wynagrodzenie z Rubryki X. Jednak jest wiele szkół mieszanych, w których są ustanowieni nauczyciele, a więc zachodzi tam potrzeba ustanowienia osobnych nauczycielek dla nauki robót ręcznych, za wynagrodzeniem, które wyznacza w każdym poszczególnym wypadku c. k. Rada szkolna krajowa z dotacyi przez Wysoki Sejm corocznie na ten cel przyzwalanej.

Dotacya jednak dotychczasowa, przez Wysoki Sejm uchwalana, pokrywa zaledwie w małej części potrzeby tej nauki, a gdy miejscowe fundusze nie wystarczają na opędzenie wydatków tego rodzaju, więc nie może być ta nauka robót ręcznych zaprowadzoną w bardzo wielu szkołach, choć

ze względu na ilość dziewcząt uczęszczających do szkoły i na stosunki lokalne, byłaby bardzo potrzebną.

C. k. Rada szkolna krajowa opierając się na §. 3. ustawy państwowej szkolnej z 14. maja 1869. (Dz. u. p. Nr. 62), a względnie z 2. maja 1883. (Dz. u. p. Nr. 53), wedle której nauka robót kobiecych ręcznych jest przedmiotem obowiązkowym dla dziewcząt, dalej z uwagi na tytuł XII. „regulaminu szkolnego“, który zaleca władzom szkolnym wyraźnie staranie o naukę tych robót, musi przywięzywać wielką wagę do tego, aby nauka robót ręcznych była udzielaną we wszystkich szkołach publicznych, do których uczęszczają dziewczęta. Celem oznaczenia sumy potrzebnej na remuneracye za tę naukę, wezwano Rady szkolne okręgowe, aby przedłożyły wykazy szkół, w których okazała się potrzeba ustanowienia osobnych nauczycielek, do tej nauki z wyszczególnieniem liczby godzin udzielać się mającej nauki tygodniowo, ilości uczennic, i przedstawiły wnioski co do wysokości remuneracyi. Na podstawie wykazów Rad szkolnych okręgowych, które się na odpisach załącza, zamierza c. k. Rada szkolna krajowa udzielić remuneracyę w łącznej sumie 11.783 zł. i preliminuje tę kwotę w tem przekonaniu, że nie mija się z intencyą Wysokiego Sejmu, zmierzającą do tego, by nauce w szkołach ludowych nadać kierunek, o ile być może, praktyczny.

Rubryka XVII. poz. 26—28. Preliminowany w tej rubryce wydatek, oparty jest w myśl ustawy na faktycznej potrzebie, co stwierdzają załączone wykazy.

Rubryka XVIII., XIX., XXII., XXIII. Wydatki w tych rubrykach preliminuje Rada szkolna krajowa w kwotach przez Wysoki Sejm dotychczas przyzwalanych.

Rubryka XXI. poz. 50., odpowiada kwocie, jaką Wysoki Sejm na rok 1888. przyzwolił;

do pozycyi 51. C. k. Rada szkolna krajowa, wstawia jako wydatek nadzwyczajny, na zakupno drugiej książki do nauki dopełniającej kwotę 7.500 zł. dla tego, że jakkolwiek wydawnictwo tej książki przyjdzie do skutku bez zasiłku z funduszu krajowego, to jednak zachodzi nieodzowna potrzeba zaopatrzenia wszystkich szkół w bezpłatne choćby 3 egzemplarze tej książki, aby nauka odbywać się mogła. Trudno bowiem żądać od nauczyciela, by z własnych funduszów tę książkę nabywał, a gdy cena książki nie może być niską, więc łatwo przypuścić, że większość uczniów własnych książek mieć nie może. Wedle drukowanego sprawozdania c. k. Rady szkolnej krajowej z r. 1886/7. było czynnych szkół: z językiem wykładowym ruskim 1.666, polskim 1.404, z polskim i ruskim 87, potrzeba więc, licząc po 3 egzemplarze na szkołę, książek ruskich 5.085, a polskich 4.299, razem 9.384 egzemplarzy.

A ponieważ cena jednego egzemplarza wynosi 80 ct., przeto wypada za 9.384 egzemplarzy kwota 7.507 zł. 20 ct., którą się preliminuje w okrągłej sumie 7.500 zł. Ogół rzeczywistych wydatków, t. j. po potrąceniu zaliczek zwrotnych, wynosi na r. 1889. sumę 787.228 zł., zatem o kwotę 53.083 zł. więcej, niż kredyt przyzwolony na rok 1888.

Lwów, dnia 23. Lipca 1888.

Zaleski, w. r.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Sumaryusz	Wniosek Rady szkolnej kraj. Zwyczajne	Wniosek Rady szkolnej kraj. Nadzwyczajne	Wniosek Rady szkolnej kraj. Razem	Wniosek Wydziału krajowego.
			Złote austryackie			
		A) Wydatki.				
		Dział I.				
		Zasiłki dla funduszów szkolnych okręgowych.				
I.	1—2	Na pokrycie niedoboru z powodu płac nauczycieli .	311.830	—	311.830	311.830
II.	3	„ mniejsze potrzeby szkolne i urzędowe . .	37.978	—	37 978	37.978
III.	4	„ przybory naukowe	14.972	—	14 972	14.972
IV.	5	„ konferencye okręgowe	17.305	—	17.305	17.305
V.	6	„ biblioteki okręgowe	4.125	—	4.125	4.125
VI.	7	„ rozmaite wydatki	15.196	—	15 196	7.500
VII.	8—9	„ utrzymanie szkół nowych	11.720	—	11.720	11.720
VIII.	10	„ płace dla nauczycieli i nauczycielek nadetatowych na rok 1888/9.	180.585	—	180.585	180.585
IX.	11	„ zaliczki zwrotne dla funduszów szkolnych okręgowych	—	20.000	20.000	20 000
		Suma działu I. . .	593.711	20.000	613.711	606.015
		Dział II.				
		Własne wydatki funduszu szkolnego krajowego.				
X.	12—13	Substytucye	12.000	—	12.00	12.000
XI.	14—17	Zasiłki czasowe dla szkół utrzym. przez korporacye .	—	3.775	3.775	3.775
XII.	18	Adjuta	5.000	—	5.000	5.000
XIII.	19—21	Remuneracye i zapomogi	37.783	—	37.783	37.783
XIV.	22	Remuneracye zmienne dla inspektorów okręgowych .	2.000	—	2.000	2.000
XV.	23—24	Podatki i daniny	650	—	650	650
XVI.	25	Koszta podróży i dyety	500	—	500	500
XVII.	26—28	Dodatki pięcioletnie	91.868	—	91.868	91.868
XVIII.	29	Dodatek do funduszu emerytalnego	12.800	—	12.800	12.800
XIX.	30	Emerytury	—	5.900	5.900	5.900
XX.	31—49	Dary z łaski	3.541	—	3 541	3.541
XXI.	50—51	Potrzeby szkół ogólnej natury	1.000	7.500	8.500	1.000
XXII.	52—53	Rozmaite wydatki	4.200	—	4.200	4.200
XXIII.	54—55	Zasiłki na budowę szkół	—	15.000	15.000	15 000
		Suma działu II. .	171.342	32.175	203.517	196.017
		Do tego suma działu I. .	593.711	20.000	613 711	606.015
		Suma wydatków . .	765 053	52.175	817.228	802.032
			Wniosek Wydziału krajowego			
		B) Dochody.				
I.	1—10	Odsetki od kapitałów	14.058	—	14.058	—
II.	11—15	Dochody z dóbr, realności i innych praw . . .	171	—	171	—
III.	16—18	Dodatki	530	—	530	—
IV.	19	Zysk ze sprzedaży książek szkolnych . . .	2.835	—	2.835	—
V.	20	Zapisy i darowizny	—	—	—	—
VI.	21	Taksy od spadków	9.600	—	9.600	—
VII.	22—26	Rozmaite wpływy	44.215	—	44 215	—
VIII.	27	Dodatek z c. k. Skarbu Państwa	54.943	—	54.943	—
IX.	28	Zwroty zaliczek gminom na budynki szkolne udzielonych	17 200	—	17.200	—
		Suma dochodów . .	143.552	—	143 552	143 552
		Z porównania ze sumą wydatków . .	—		817.228	802.032
		Okazuje się **niedobór** do pokrycia fun. kraj. .	—	—	673.676	658.480

krajowy.

Wynikłość z roku 1887.	Kwota uchwalona na r. 1888.	Wyjaśnienia
270.406	300.937	**Porównanie sumaryczne.**
33.221	36 430	**Ogólna suma wydatków**, uchwalona na rok 1888. wynosi . 734.145 zł.
10.836	11.450	na rok 1889. preliminuje się sumę . . . . 802.032 „
15.842	16 547	a zatem więcej o . . . . . 67.887 zł.
1.875	1.950	mianowicie:
3 563	3.800	w rubryce I. więcej o . . . . 10.893 zł.
14.188	13.435	„ II. „ . . . . 1.548 „
		„ III. „ . . . . 3 522 „
130.190	150.000	„ IV. „ . . . . 758 „
		„ V. „ . . . . 2.175 „
32 400	20.000	„ VI. „ . . . . 3.700 „
512.521	554.549	„ VII. mniej o 1.715 zł. . . — „
		„ VIII. więcej o . . . . 30.585 „
		„ XIII. „ . . . . 8.783 „
		„ XVII. „ . . . . 7.669 „
16.138	12.000	„ XX. mniej o 31 zł. . . — „
3.690	3.775	razem mniej o 1.746 zł. . — zł.
4.897	5 000	więcej o — „ . . 69.633 „
28.984	29.000	Ogółem więcej, jak wyżej o . . . 67.887 zł.
2 000	2.000	na podstawie wyjaśnień zamieszczonych przy po-
504	650	szczególnych rubrykach.
499	500	
71.335	84.199	**Ogólna suma dochodów**, uchwalona na rok 1888. wynosi . 151.431 zł.
12.800	12.800	na rok 1889. preliminuje się sumę . . . . 143.552 „
4.764	5.900	a zatem mniej o . . . . . 7.879 „
3.494	3.572	mianowicie:
7 792	1.000	w rubryce I. więcej o . . . . 21 zł.
12.100	4.200	„ VI. mniej o 100 zł. . . — „
11.200	15.000	„ VII. „ 9.000 „ . . — „
180 197	179.596	„ IX. więcej o — . . . 1.200 „
512.521	554.549	razem mniej o 9.100 zł. . . — zł.
692.718	734 145	więcej o . . . . 1.221 „
		Ogółem mniej, jak wyżej o 7.879 zł. . . — „
		na podstawie wyjaśnień zamieszczonych przy po-
13.837	14.037	szczególnych rubrykach.
59	171	W rezultacie tego porównania przedstawia się **wynik niekorzystniejszy** od r. 1888. o kwotę . . . . . 75 766 zł.
—	530	
2.835	2.835	
—	—	
8.618	9 700	
121 721	53.215	
54.943	54.943	
17.255	16.000	
219 268	151.431	
692 718	734.145	
473.450	582.714	

Wydatki. Fundusz szkolny

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Wniosek Rady szkolnej kraj. Zwyczajne (Złote austryackie)	Wniosek Rady szkolnej kraj. Nadzwyczajne (Złote austryackie)	Wniosek Rady szkolnej kraj. Razem (Złote austryackie)	Wniosek Wydziału krajowego (Złote austryackie)
		Wydatki.				
		Dział I.				
I.		**Zasiłki dla funduszów szkolnych okręgowych.**				
	1	Na pokrycie niedoboru z powodu płac nauczycieli i nauczycielek etatowych, tudzież z powodu remuneracyi dla katechetów na rok 1888/9. według preliminarzy Rad szkolnych okręgowych	311.768	—	311.768	311.768
	2	Na częściowe pokrycie płac nauczycieli szkół w Tyczynie, Jaśliskach, Brzozowie i Radymnie, odsetki od kapitału legowanego przez ś. p. biskupa Betańskiego, a wcielonego do majątku zarodowego krajowego funduszu szkolnego, po 15 zł. 60 ct. . . .	62	—	62	62
		Suma rubryki I. .	311.830	—	311.830	311.830

krajowy. Wydatki.

Wynikłość z roku 1887.	Kwota uchwalona na r. 1888.	Wyjaśnienia
270.406	300.875	*Do poz. 1.* Rada szkolna krajowa preliminuje według sumaryusza pod A) dołączonego, wydatki dla Rad szkolnych okręgowych w ogólnej sumie . 1,729.880 zł. 67 ct. dochody w ogólnej sumie . . . . . 1,131.543 „ 04 „ a z porównania obu tych cyfr okazuje się niedobór w kwocie 598 337 zł. 63 ct. Z tej kwoty niedoboru przypada: *a*) na płace nadetatowe (alegat B.) . . 180.585 zł. 17 ct. *b*) na mniejsze potrzeby . . . (według alegatu A.) 37.977 „ 90 „ *c*) na przybory naukowe . . . (według alegatu A.) 14.972 „ — „ *d*) na konferencye . . . . . (według alegatu A.) 17.304 „ 50 „ *e*) na bibliotekę . . . . . (według alegatu A.) 4.125 „ — „ *f*) na rozmaite wydatki . . . . . (według alegatu A.) 15.196 „ — „ 270.160 „ 57 „ a zatem niedobór na płace etatowe i za remuneracye katechetów wynosi sumę . . . . . 328.177 zł. 06 ct. lecz po strąceniu 5% tytułem spodziewanych interkalaryów w kwocie . . . . . 16.408 „ 85 „ okazuje się kwota . . . . . 311.768 zł. 21 ct. potrzebna na pokrycie wydatków tej pozycyi preliminarza, którą też Wydział krajowy proponuje zgodnie z wnioskiem Rady szkolnej krajowej. W roku 1888. preliminowano na ten cel . . . . . 300.875 „ — „ a zatem na rok 1889. preliminuje się więcej o . . . . 10.893 zł. 21 ct. z powodu przyrostu 143 nowozorganizowanych szkół, uwidocznionych w wykazie znajdującym się przy akcie do LW. 32.720/88.
—	62	Preliminuje się jak na rok 1888.
270.406	300 937	

Wydatki. Fundusz szkolny

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Wniosek Rady szkolnej kraj. Zwyczajne	Wniosek Rady szkolnej kraj. Nadzwyczajne	Wniosek Rady szkolnej kraj. Razem	Wniosek Wydziału krajowego
			Złote austryackie			
II.	3	**Na mniejsze potrzeby szkolne i urzędowe** . .	37.978	—	37.978	37.978
III.	4	**Na przybory naukowe**	14.972	—	14 972	14 972
IV.	5	**Na konferencye okręgowe**	17.305	—	17.305	17.305
V.	6	**Na biblioteki okręgowe**	4.125	—	4 125	4.125
VI.	7	**Na rozmaite wydatki**	15.196	—	15.196	7.500
VII.		**Na utrzymanie szkół nowych.**				
	8	Na utrzymanie 20 szkół nowych, z dniem 1. Września 1888. w życie wejść mających, a w preliminarzach okręgowych nie uwzględnionych	3.720	—	3.720	3.720
	9	Na utrzymanie 150 szkół, które mają być zorganizowane i wejść w życie od 1. Września 1889. na czas od 1. Września do końca Grudnia 1889.	8.000	—	8.000	8.000
		Suma rubryki VII.	11 720	—	11.720	11.720

krajowy. Wydatki.

Wynikłość z roku 1887.	Kwota uchwalona na r. 1888.	Wyjaśnienia
33 221	36.430	Preliminuje się na podstawie sumaryusza pod A) dołączonego (kolumna III.) zgodnie z wnioskiem Rady szkolnej krajowej, a więcej od budżetu na rok 1888. o 1.548 zł. z powodu przyrostu 143 nowo zorganizowanych szkół, większej ilości pojedyńczych klas, jakoteż z powodu, że dochody własne żadnego powiatu nie wystarczają nawet na częściowe pokrycie tych wydatków. W preliminowanej kwocie mieści także 405 zł. dla miejskiej okręgowej Rady szkolnej w Krakowie, asygnowanie jednak tej kwoty zależeć będzie od rzeczywistego niedoboru jaki się okaże na podstawie zamknięcia rachunków za rok 1889. (Art. 19 ustąp 2 ustawy kraj. Nr. 250 z r. 1873., względnie nowela z 2. Lutego 1885. Dz u. kr. Nr. 29.)
10 836	11.450	Preliminuje się jak w roku 1888. po 3 zł. 65 ct. dla 3.280 szkół (bez miasta Lwowa), a zatem więcej o 3.522 zł. z powodu, że w tej kwocie mieści się 3.000 zł. dla 150 szkół z dniem 1 Września 1889. w życie wejść mających, dla każdej po 20 zł., jako potrzebne do zaopatrzenia tych szkół w przybory nieodzowne z chwilą rozpoczęcia nauki. W kwocie preliminowanej mieści się 54 zł. 75 ct. dla miejskiej okręg. Rady szkolnej w Krakowie z zastrzeżeniem jak przy rubryce II.
15.842	16.547	Preliminuje się zgodnie z wnioskiem Rady szkolnej krajowej, na podstawie przeciętnego wydatku dla każdej szkoły po 5 zł. 30 ct. (bez miast Lwowa i Krakowa) t. j. tylko dla 3.265 szkół.
1.875	1.950	Preliminuje się w przeciętnej kwocie jak w latach poprzednich po 55 zł. dla każdej Rady szkolnej okręgowej. Ponieważ na mocy ustawy z dnia 6. Grudnia 1887. dz. u. kr. Nr. 67. powiększono okręgi szkolne z 37 na 76, przeto preliminuje się dla każdego okręgu (z wyjątkiem miasta Lwowa) po 55 zł., czyli ogółem 4.125 zł.
3.563	3.800	Z powodu pomnożenia Rad szkolnych okręgowych, preliminuje się zgodnie z wnioskiem Rady szkolnej krajowej dla 75 Rad (z wyłączeniem miasta Lwowa) dla każdej po 100 zł. na drobne wydatki, co wynosi kwotę . . . . . 7.500 zł. wykreśla się jednak jak corocznie . . . . . 7.696 „ preliminowane przez Radę szkolną krajową w zwiększonej kwocie na pokrycie kosztów prowadzenia rachunków funduszów szkolnych okręgowych.
14.188	5.435 8.000	Preliminuje się zgodnie z wnioskiem Rady szkolnej krajowej na podstawie rzeczywistej potrzeby, wykazanej w akcie do LW. 32.720/88. Preliminuje się jak na rok 1888.
14.188	13.435	

*

Wydatki. Fundusz szkolny

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Wniosek Rady szkolnej kraj. Zwyczajne	Wniosek Rady szkolnej kraj. Nadzwyczajne	Wniosek Rady szkolnej kraj. Razem	Wniosek Wydziału krajowego
			Złote austryackie			
VIII.	10	**Na płace dla nauczycieli i nauczycielek nadetatowych na rok 1888/9.**	180.585	—	180.585	180.585
IX.	11	**Zaliczki zwrotne dla funduszów szkolnych okręgowych**	—	20.000	20.000	20.000
		Dział II.				
		Wydatki własne krajowego funduszu szkolnego.				
X.		**Substytucye.**				
	12	Na wynagrodzenie nauczycieli i nauczycielek za godziny nadobowiązkowe	8.500	—	8.500	8.500
	13	Na zastępstwo nauczycieli lub nauczycielek, przeszkodzonych w urzędowaniu w skutek choroby lub innej przyczyny	3.500	—	3.500	3.500
		Suma rubryki X. .	12.000	—	12.000	12.000
XI.		**Zasiłki czasowe dla szkół, utrzymywanych przez korporacye.**				
	14	Dla szkoły klasztornej pp. Benedyktynek obrz. orm. we Lwowie	—	2.000	—	—
	15	Dla szkoły klasztornej pp. Klarysek w Starym Sączu	—	250	—	—
	16	Dla szkoły klasztornej pp. Benedyktynek obrz. łać. w Przemyślu	—	1.440	—	—
	17	Dla konwentu OO. Bazylianów w Ławrowie, za udzielanie nauki w dwuklasowej szkole klasztornej . .	—	85	—	—
		Suma rubryki XI.	—	3.775	3.775	3.775

krajowy. Wydatki.

Wynikłość z roku 1887.	Kwota uchwalona na r. 1888.	Wyjaśnienia
130.190	15.000	W alegacie A) kolumna I. b) wykazano ogół kosztów na płace nauczycieli nadetatowych w sumie . . . . . 198.325 zł. — ct. Jednakowoż z tej sumy strącić należy kwoty powiatów, które z własnych dochodów w części pokrywają te wydatki, jakoto: Buczacz . . . . . 469 zł. 88 ct. Czortków . . . . . 35 „ 05 „ Horodenka . . . . . 203 „ 79 „ Kraków (miasto) . . . . 8.227 „ — „ Podhajce . . . . . 965 „ 09 „ Stanisławów . . . . . 3.836 „ 52 „ Tarnopol . . . . . 4.002 „ 50 „ Razem . . . . 17.739 zł. 83 ct. a zatem rzeczywiste wydatki wynoszą . . . . 180.585 zł. 17 ct. którą to kwotę preliminuje się zgodnie z wnioskiem Rady szkolnej krajowej. Wykaz imienny szkół, dla których potrzebni są nauczyciele nadetatowi dołącza się pod B.
32.400	20.000	Preliminuje się jak na rok 1888. Zwroty tej rubryki wpływają do rubr. VII. poz. 22. dochodów.
—	8.500	Preliminuje się jak na rok 1888.
16.138		
—	3.500	
16.138	12.000	
—	—	Preliminuje się jak na rok 1888.
—	—	
—	—	
—	—	
3.690	3.775	

Wydatki. Fundusz szkolny

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Wniosek Rady szkolnej kraj. Zwyczajne	Wniosek Rady szkolnej kraj. Nadzwyczajne	Wniosek Rady szkolnej kraj. Razem	Wniosek Wydziału krajowego
			Złote austryackie			
XII.		**Adjuta.**				
	18	Dla kandydatów i kandydatek stanu nauczycielskiego .	5.000	—	5.000	5.000
XIII.		**Remuneracye i zapomogi.**				
	19	Remuneracye zmienne i zapomogi dla nauczycieli ,	14.000	—	14.000	14.000
	20	Remuneracye i zapomogi dla katechetów . . .	12.000	—	12.000	12.000
	21	Remuneracye za naukę robót ręcznych . . .	11.783	—	11.783	11.783
		Suma rubryki XIII .	37.783	—	37.783	37.783
XIV.	22	**Remuneracye zmienne dla inspektorów okręgowych**	2.000	—	2.000	2.000
XV.		**Podatki i daniny.**				
	23	Na podatki i ekwiwalenta z gruntów i realności szkolnych	500			
	24	Na utrzymanie budynku szkolnego, będącego w części własnością kraj. funduszu szkolnego	150			
		Suma rubryki XV. .	650	—	650	650
XVI.		**Koszta podróży i dyety.**				
	25	Na koszta podróży i dyety dla nauczycieli przeniesionych ze względów służbowych	500	—	500	500
XVII.		**Dodatki pięcioletnie.**				
	26	Dodatki dla nauczycieli do tego czasu juz asygnowane	72.145			
	27	Drugie i trzecie dodatki, w roku 1889. asygnować się mające	10.512			
	28	Pierwsze dodatki, w roku 1889. przypadające . . .	9.211			
		Suma rubryki XVII.	91.868	—	91.868	91.868

krajowy. Wydatki.

Wynikłość z roku 1887.	Kwota uchwalona na r. 1888.	Wyjaśnienia
4 897	5.000	Preliminuje się jak na rok 1888.
13.998	14.000	Preliminuje się jak na rok 1888.
11.976	12.000	
3.010	3.000	
28 984	29.000	*Do poz. 21.* Dotychczas preliminowano na tę pozycyę budżetu rocznie 3.000 zł, i w miarę tego kredytu Rada szkolna krajowa ustanawiała osobne nauczycielki dla nauki robót ręcznych w szkołach mięszanych, w ktorych udzielają nauki nauczyciele. Jednakowoż ta dotacya pokrywa zaledwie w małej części potrzeby tej nauki, która według §. 3. ustawy państwowej szkolnej z 14 Maja 1869 (Dz. u. p. Nr 62)., a względnie z 2. Maja 1883 (Dz. u. p. Nr. 53)., jest dla dziewcząt przedmiotem obowiązkowym. Na tej podstawie, zgodnie z wnioskiem Rady szkolnej krajowej, Wydział krajowy proponuje kwotę 11.783 zł. której potrzeby udowadnia alegat pod *D.* dołączony.
2.000	2 000	Preliminuje się jak na rok 1888.
504	650	Preliminuje się jak na rok 1888.
499	500	Preliminuje się jak na rok 1888.
		Do rubr. XVII. Preliminuje się zgodnie z wnioskiem Rady szkolnej krajowej, na podstawie rzeczywistej potrzeby, udowodnionej wykazami, znajdującymi się przy Lw. 32.720|88
71.335	84.199	

Wydatki. Fundusz szkolny

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Wniosek Rady szkolnej kraj. Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem	Wniosek Wydziału krajowego.
			Złote austryackie			
XVIII.		**Dodatek do funduszu emerytalnego**				
	29	Dodatek stale systemizowany na emerytury dla nauczycieli etatowych i zaopatrzenie wdów i sierót po nauczycielach	12.800	—	12.800	12.800
XIX.		**Emerytury.**				
	30	Na emerytury dla nauczycieli, którzy utracą posady w skutek reorganizacyi szkół	—	5.900	5.900	5.900
XX.		**Dary z łaski.** *a) Stałe.*				
	31	Januszewskiej Wiktoryi, 1 sierota	21			
	32	Kloss Franciszka	35			
	33	Hołubowicz Petronela	63			
	34	Klesiewicz Julia	36			
	35	Dubil Amalia	63			
	36	Prokopowicz Emilia	30			
	37	Mikiewicz Eleonora	20			
	38	Hurakowska Marya	39			
	39	Konopnicka Katarzyna	105			
	40	Praszałowicz Marya	40			
	41	Filipowska Joanna	53			
	42	Kołdrasińska Zofia	80			
	43	Januszewska Wiktorya	167			
	44	Elsner Karolina	80			
	45	Rogozińska Józefa	40			
	46	Seniów Agata	38			
	47	Nowomiejska Karolina	51			
	48	Oleksinowa Julia	80			
		Razem . . .	1.041	—	1.041	1.041
	49	Jednorazowo	2.500	—	2.500	2.500
		Suma rubryki XX.	3.541	—	3 541	3.541
XXI.		**Potrzeby szkół ogólnej natury.**				
	50	Potrzeby szkół wedle obecnego stanu	1.000	—	1.000	1.000
	51	Na zakupno 9.384 egzemplarzy książek ruskich i polskich dla nauki dopełniającej po 80 ct	—	7.500	7.500	—
		Suma rubryki XXI.	1.000	7.500	8.500	1.000

Wynikłość z roku 1887.	Kwota uchwalona na r. 1888.	Wyjaśnienia
12.800	12.800	
4.764	5.900	Preliminuje się jak na rok 1888.
3.494	1.072	Preliminuje się mniej o 31 zł. niż na r. 1888 z powodu śmierci Waleryi Potockiej, która w tej kwocie dar z łaski pobierała.
	2.500	Preliminuje się jak na rok 1888
3.494	3.572	
7.792	1.000	*Do poz. 50.* Preliminuje się jak za rok 1888.
	—	*Do poz. 51.* Nic się nie preliminuje, gdyż nie istnieje postanowienie ustawy, któreby ciężar tego rodzaju na fundusz szkolny krajowy nakładało.
7.792	1.000	

Wydatki. Fundusz szkolny

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Wniosek Rady szkolnej kraj. Zwyczajne	Wniosek Rady szkolnej kraj. Nadzwyczajne	Wniosek Rady szkolnej kraj. Razem	Wniosek Wydziału krajowego
			Złote austryackie			
XXII.		**Rozmaite wydatki.**				
	52	Dodatek służbowy dla nauczycieli szkół pospolitych w Krakowie	4.000	—		
	53	Dodatek służbowy dla Antoniego Giettlicha, dyrektora szkoły wydziałowej w Krakowie	200	—		
		Suma rubryki XXII.	4.200	—	4.200	4.200
XXIII.		**Zasiłki na budowę szkół.**				
	54	Zasiłki bezzwrotne	—	5 000	5.000	5 000
	55	Zasiłki zwrotne	—	10.000	10.000	10.000
		Suma rubryki XXIII.	—	15.000	15.000	15.000

krajowy. Wydatki.

Wynikłość z roku 1887.	Kwota uchwalona na r. 1888.	Wyjaśnienia
12.100		Preliminuje się jak na rok 1888
12.100	4.200	
4.700	5.000	Preliminaje się jak na rok 1888.
6.500	10.000	
11.200	15 000	

*

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Wniosek Wydziału kraj. Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Dochody.			
I.		**Odsetki od kapitałów.**			
	1	$4^1/_2$% od obligacyj pożyczki kraj. z r. 1883. imiennej wartości . . . . . 31.900 zł. — ct.	1.435		
	2	$4^1/_2$% od obligacyj pożyczki kraj. z r. 1884. im. wartości . . . . . 83.600 „ — „	3.762		
	3	6% od listów zast. Zakładu kredyt. ziemsk. w Krakowie, im. wart. . . . . 11.400 „ — „	684		
	4	4% od listów zastawn. galic. Tow. kredyt. ziemsk. we Lwowie, im. wartości . . 700 „ — „	28		
	5	$4^1/_2$% od takichże listów . . . . . 159.400 „ — „	7.173		
	6	$4^1/_2$% od listów zastawnych Banku krajowego im. wartości . . . . . 1.900 „ — „	85		
	7	4% od książeczki Banku kraj. na . . . 28 „ 49 „	1	—	13.168
		288.928 zł. 49 ct.			
	8	5% od kapitałów hipotekowanych w walucie wiedeńskiej: Kapitał. Odsetki.			
		a) u Bractwa św. Anny w Jarosławiu . . . . . 75 złr. — kr. 1 zł. $57^1/_2$ ct.			
		b) na realności Nr. 35 w Mościskach . . . . . 7 „ 30 „ — „ 16 „			
		c) na realności Nr. 40, 48, 105, 202 w Mosciskach . . . . . 31 „ 15 „ — „ 67 „			
		d) na dobrach Stojanowice . . . 125 „ — „ 2 „ $62^1/_2$ „			
		e) „ „ Gdów . . . . . 187 „ 30 „ 3 „ 94 „			
		f) u Bractwa skapl. w Bochni . . 50 „ — „ 1 „ 05 „			
		g) u Bractwa Niep. Pocz. N. P. M. w Łukawicy . . . . . 112 „ 30 „ 2 „ $36^1/_2$ „			
		h) u Bractwa rożańcowego w Bruśniku . . . . . 250 „ — „ 5 „ 25 „			
		i) u Bractwa rożańc. Wola Lubecka 267 „ 30 „ 5 „ $62^1/_2$ „			
		k) „ „ „ Proszówka . 125 „ — „ 2 „ $62^1/_2$ „	26		
		1.231 złr. 15 kr. 25 zł. $88^1/_2$ ct.			
	9	Od kapitałów hipotekowanych w walucie polskiej:			
		a) na dobrach Branice . . 5.000 złp. — gr. 62 zł. 52 ct.			
		b) „ „ Głęboka . . 17.418 „ 05 „ 217 „ 73 „			
		c) „ „ Dojazdów . 28.712 „ 22 „ 358 „ 91 „			
		51.130 złp. 27 gr. 639 zł. 16 ct.	639	—	
		Do przeniesienia . .	665	—	13.168

Wynikłość z roku 1887.	Kwota uchwalona na r. 1888.	Wyjaśnienia
13.096	13.132	*Do rubr. I. poz. 1—7.* Preliminuje się według rzeczywistego stanu efektów z końcem Czerwca 1888. w czasie układania niniejszego preliminarza.
		Do poz. 8—9. Preliminuje się jak na rok 1888.
13.096	13.132	

Dochody. Fundusz szkolny

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Wniosek Wydziału kraj. Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Z przeniesienia . .	665	—	13.168
I.	10	5% od kapitałów hipotekowanych na realnościach w Krakowie:			
		Kapitał. Odsetki.			
		a) Nr. 73. I. 99. I. 2.815 złp. 22 gr. 35 zł. 20 ct.			
		b) „ 73. I. 99. I. 1.435 „ 18 „ 17 „ 94 „			
		c) „ 73. I. 99. I. 1.388 „ 27 „ 17 „ 36 „			
		d) „ 93. I. 203. II. 132 „ 10 „ 1 „ 68 „			
		e) „ 89. I. 224. II. 3.387 „ 15 „ 42 „ 34 „			
		f) „ 89. I. 224. II. 4.000 „ — „ 50 „ — „			
		g) „ 208. I. 334. III. — „ — „ — „ — „ (na 1.196 złp. 11 gr.)			
		h) „ 342. I. 521. IV*a*. 949 „ 13 „ 11 „ 86½ „			
		i) „ 327. VIII. 193. IV*a*. 3.483 „ 04 „ 43 „ 54½ „			
		k) „ 227. VIII. 193. IV*a*. 389 „ 10 „ 4 „ 86½ „			
		l) „ 171. I. 256. II. 421 „ 26 „ — „ — „			
		18.403 złp. 25 gr. 224 zł. 79½ ct.	225	—	890
		Suma rubryki I. .	—	—	14.058
II.		**Dochody z dóbr, realności i innych praw.**			
	11	Czynsz z ogrodu w Dunajowie	1		
	12	„ „ w Krukienicach	2		
	13	„ „ w Bieczu	1		
	14	„ z wydzierżawionych gruntów w Zagórzu	5		
	15	„ od gminy miasta Tarnowa, za wynajęcie budynku, będącego w części własnością krajowego funduszu szkolnego .	162		
		Suma rubryki II. .	171	—	171
III.		**Dodatki.**			
	16	Od c. k. Skarbu Salin, zwrot ¹/₃ części pensyi emerytalnych nauczycieli i nauczycielek szkoły głównej panieńskiej w Wieliczce	490		
	17	Od gminy Zaleszczyki, dodatek na wydatki kancelaryjne, a to:			
		a) miasto Zaleszczyki . . . . . 12 zł. 23 ct.			
		b) „ Zaleszczyki stare . . . . . 1 „ 62 „			
		c) obszar dworski . . . . . — „ 15 „	14		
	18	Od żydowskiej gminy tarnowskiej dodatek na utrzymanie IV. klasy przy szkole głównej	26		
		Suma rubryki III. .	530	—	530

Wynikłość z roku 1887.	Kwota uchwalona na r. 1888.	Wyjaśnienia
13.096	13.132	*Do poz. 10. g.* Preliminuje się mniej o 14 zł. 94½ ct., a to z powodu, że kapitał hipotekowany na realności Nr. 203. I. 334. III. w kwocie 1.196 złp. 11 gr. został w r. 1887. spłacony, a za uzyskaną gotówkę zakupiono efekta na rzecz majątku zarodowego (LW. 53.624|87).
741	905	
13.837	14.037	
59	171	Preliminuje się jak na rok 1888.
—	530	

Dochody. Fundusz szkolny

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Wniosek Wydziału kraj. Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
IV.	19	**Zysk ze sprzedaży książek szkolnych.**	2.835	—	2.835
V.	20	**Zapisy i darowizny**	—	—	—
VI.	21	**Taksy od spadków**	9.600	—	9.600
VII.		**Rozmaite wpływy.**			
	22	Zwroty zaliczek funduszom szkolnym okręgowym udzielonych .	20.000	—	20.000
	23	Zwroty wydatków innych rubryk budżetowych	8.000	—	8.000
	24	Zwroty zaliczek z lat dawniejszych (m. Krakowa, Sanoka i Tarnopola)	1.200	—	1.200
		Do przeniesienia . .	29.200	—	29.200

Wynikłość z roku 1887.	Kwota uchwalona na r. 1888.	Wyjaśnienia
2.835	2.835	Preliminuje się jak na rok 1888. na mocy kontraktu przedłużyć się mającego na dalszych lat 10, pod dotychczasowymi warunkami między c. k. Rządem a Zakładem narodowym im. Ossolińskich (LW. 3.920/87).
—	—	
8.618	9.700	*Do rubr. VI. poz. 21.* Dochód wynosił w r. 1885. — 9.045 zł. w. a, 1886. — 9.980 zł., w r. 1887. — 8.618 zł., razem 27.643 zł., a przeciętnie 9.214 zł., lecz z uwzględnieniem wynikłości z r. 1887. preliminuje się 9.600 zł.
22.400	20.000	*Do rubr. VII. poz. 22.:* Rady szkolne okręgowe były dłużne krajowemu funduszowi szkolnemu z końcem roku 1886. z tytułu zaliczek kwotę . . . . . 38.098 zł. 49½ ct. W ciągu roku 1887. udzielono nowych zaliczek w kwocie . . 37.400 „ — „ Razem . . 75.498 zł. 49½ ct. Z tej należytości odpisano w roku 1887. . . . . 4.000 „ — „ Pozostało . . 71.498 zł. 49½ ct. Na to uiszczono; w roku 1887. (vide aleg. *C.* kol. XII. wyd.) . . . . 22.400 „ — „ Pozostała zaległość z końcem roku 1887 wynosi . . . 49.098 zł. 49½ ct. Uwzględniając wynikłość z roku 1887. preliminuje się jak na rok 1888. kwotę 20.000 zł.
17.158	7.000	*Do poz, 23.* Dochód wynosił w roku 1885. . . . . 10.349 zł. „ „ „ 1886. . . . . 5.165 zł. „ „ „ 1887. . . . . 17.158 zl. Razem . . 32.672 zł. a przeciętnie . . 10.890 zł. Preliminuje się 8.000 zł. z powodu zmienności tej rubryki.
1.143	1.200	*Do poz 24 i 25.* Preliminuje się jak na rok 1888.
40.701	28.200	

Dochody. Fundusz szkolny

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Wniosek Wydziału kraj. Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
VII.		Z przeniesienia . .	29.200	—	29.200
	25	Różne nieprzewidziane	15	—	15
	26	Zwroty zaoszczędzeń w zasiłkach, danych funduszom szkolnym okręgowym	15.000	—	15.000
		Suma rubryki VII. . .	44.215	—	44.215
VIII.	27	**Dodatek z c. k. Skarbu Państwa**	54.943	—	54.943
IX.	28	**Zwroty zaliczek, gminom na budynki szkolne udzielonych**	17.200	—	17.200

Wynikłość z roku 1887.	Kwota uchwalona na r. 1888.	Wyjaśnienia
40.701	28.200	
6	15	*Do poz. 24. i 25.* Preliminuje się jak na rok 1888.
81.014	25.000	Według zamknięcia rachunków za rok 1886. fundusze szkolne okręgowe zalegały z tytułu nadebranych zasiłków z końcem r. 1886. z kwotą . 300.113 zł. 68½ ct.
121.721	53.215	W r. 1887. przybyła należytość bieżąca (alegat C. kol. XV. *d.* wyd.) w kwocie . . . . . 8.975 „ 68½ „ Razem . . 309.089 zł. 37 ct. Z tej należytości odpisano w roku 1887. . . . . 11.361 „ 10½ „ Pozostało . . 297.728 zł. 26½ ct. Na to uiszczono w roku 1887. (wide alegat C. kol. XI. wyd.) . 81.014 „ 40½ „ Pozostało zaległości z końcem r. 1887. . . . . 216.713 zł. 86 ct. W roku 1888. preliminowano dochód z tego tytułu w kwocie 25.000 zł. — lecz u uwagi, iż w roku 1888. do końca Maja wpłynęło zaledwie 7.172 zł. 86 ct., a należytość za rok 1887. bieżąca wynosi tylko 8.975 zł. 68½ ct., preliminuje się prawdopodobny dochód tylko w kwocie 15.000 zł.
54.943	54.943	*Do Rubr. VIII.* Preliminuje się w myśl §. 63. ustawy państwowej z dnia 14. Maja 1869. i reskryptu c. k. Ministerstwa oświaty z dnia 29. Kwietnia 1869. (LW. 6.863|69).
17.255	16.000	*Do Rubr. IX.* Według wykazu E. załączonego do niniejszego preliminarza, rozdano gminom od r. 1876. do końca r. 1887. zaliczek w kwocie 260.948 zł. 26 ct. Na to uiszczono w powyższym okresie do końca r. 1887. . 185.465 „ 90½ „ Pozostała zaległość wynosi zatem z końcem r. 1887. . . 75.482 zł. 35½ ct. z której to kwoty przypadają raty: *a*) do zwrotu w r. 1889 w kwocie . 10.454 zł. 61 ct. *b*) zaległe raty z lat dawniejszych po koniec roku 1887. . . . 11.993 „ 34 „ Razem . . 22.447 zł. 95 ct. Ze względu na wynikłość z r. 1887, która wynosiła 17.255 zł. 16 ct., preliminuje się 17.200 zł.

Załącznik A. do preliminarza krajowego funduszu szkolnego na rok 1889.

SUMARYUSZ

szkół zreorganizowanych, tudzież dochodów i wydatków funduszów szkolnych okręgowych na rok 1889.

| Liczba porządkowa | Nazwa powiatu | A) Dochody: Liczba i kategorya szkół ludowych — filialna | etatowa pospolita o nauczycielach 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | wydziałowa | Roczna kwota podatków stałych z dodatkami rządowymi: opłacanych w całym powiecie zł. | ct. | opłacanych przez należące do zakresu szkół w powiecie zorganizowanych: gminy zł. | ct. | obszary dworskie zł. | ct. | I. Dochód z obligacyj i kapitałów szkolnych zł. | ct. | II. Dochód z gruntów i realności szkolnych zł. | ct. | III. Dochód w naturaliach z podaniem wartości tychże, uiszczany przez: a) gminy zł. | ct. | b) obszary dworskie zł. | ct. | c) inne strony zł. | ct. | IV. Dochód w gotówce na mocy dawniejszych zobowiązań, uiszczany przez: a) gminy zł. | ct. | b) obszary dworskie zł. | ct. | c) inne strony zł. | ct. | V. Dochód w gotówce na mocy ustawy uiszczany przez: a) gminy zł. | ct. | b) obszary dworskie zł. | ct. | VI. Dochód z darowizn, kar za nieposyłanie dzieci do szkoły i tym podobnych wpływów zł. | ct. | VII. Suma dochodów miejscowych zł. | ct. | VIII. Dochód z 3% dodatków do podatków w powiecie zł. | ct. | IX. Suma dochodów z rubryki VII. i VIII. zł. | ct. | B) Rozchody: I. Płace nauczycieli i nauczycielek a) etatowych zł. | ct. | b) nadetatow. wraz z potrzebami szkolnemi dla klas równorzędnych zł. | ct. | II. Remuneracye dla katechetów zł. | ct. | III. Inne szczególne potrzeby szkolne i urzędowe zł. | ct. | IV. Przybory naukowe zł. | ct. | V. Konferencya okręgowa zł. | ct. | VI. Biblioteka okręgowa zł. | ct. | VII. Rozmaite wydatki zł. | ct. | VIII. Suma rozchodów zł. | ct. | IX. W porównaniu dochodów z wydatkami okazuje się niedobór, mający być pokryty z kraj. funduszu szkolnego zł. | ct. | X. Nadwyżki przy funduszach miejscowych zł. | ct. | XI. Nadwyżki przy funduszach miejscowych zł. | ct. | XII. Potrzebny zasiłek z funduszu krajowego szkolnego zł. | ct. | Uwagi |
|---|---|---

A) Dochody

Liczba porządkowa	Nazwa powiatu	Liczba I kategorya szkół ludowych: etatowa pospolita o nauczycielach: filialna	1	2	3	4	5	wydziałowa	Roczna kwota podatków stałych z dodatkami rządowymi: opłacanych w całym powiecie zł.	ct.	opłacanych przez należące do zakresu szkół w powiecie zorganizowanych: gminy zł.	ct.	obszary dworskie zł.	ct.	I. Dochód z obligacyj i kapitałów szkolnych zł.	ct.	II. Dochód z gruntów i realności szkolnych zł.	ct.	III. Dochód w naturaliach z podaniem wartości uiszczany przez: a) gminy zł.	ct.	b) obszary dworskie zł.	ct.	c) inne strony zł.	ct.	IV. Dochód w gotówce na mocy dawniejszych zobowiązań uiszczany przez: a) gminy zł.	ct.	b) obszary dworskie zł.	ct.	c) inne strony zł.	ct.	V. Dochód w gotówce na mocy ustawy uiszczany przez: a) gminy zł.	ct.	b) obszary dworskie zł.	ct.	VI. Dochód z darowizn, kar za nieposyłanie dzieci do szkoły i tym podobnych wpływów zł.	ct.	VII. Suma dochodów miejscowych zł.	ct.	VIII. Dochód z 3% dodatków do podatków w powiecie zł.	ct.	IX. Suma dochodów z rubryki VII. i VIII. zł.	ct.
	Z przeniesienia	444	1.056	108	30	76	31	44	960.684	58	2.681.477	61	1.053.497	58	11.291	29	3.788	71	6.438	84	1.703	40	5	.	268.329	64	10.178	45	1.811	99	276.426	32	26.953	46	50	.	606.977	11	134.628	84	741.605	95
43	w Nisku	12	7	3	1	1	.	.	54.546	37	33.226	44	9.433	48	.	.	57	82	.	.	.	.	.	.	1.058	98	364	35	.	.	2.222	26	208	50	.	.	3.911	91	1.636	39	5.548	30
44	w Nowym Sączu	24	31	3	.	1	2	.	130.275	75	98.049	63	18.601	71	206	92	118	66	2	30	61	01	.	.	5.769	71	128	35	12	10	5.675	78	521	30	.	.	12.576	18	3.908	27	16.484	45
45	w Nowym Targu	14	17	2	1	1	.	.	71.089	78	45.100	81	6.619	58	182	31	8	06	2	50	51	.	.	.	2.143	66	67	05	68	31	2.613	70	170	95	.	.	5.397	54	2.132	69	7.430	23
46	w Pilźnie	7	16	.	.	2	.	.	58.594	82	35.495	76	15.048	68	25	72	304	20	.	.	.	.	.	.	3.367	77	163	63	260	.	1.073	72	426	27	.	.	5.621	32	1.757	84	7.379	16
47	w Podhajcach	4	24	1	.	1	.	.	128.754	.	57.620	76	36.977	46	.	.	91	61	36	75	49	.	.	.	4.587	67	181	27	47	25	2.230	26	318	17	.	.	8.312	98	3.862	62	12.175	60
48	w Przemyślu	12	46	2	1	1	.	2	221.120	48	154.770	09	36.315	82	601	56	67	31	90	.	44	.	.	.	13.639	04	370	25	2	10	3.248	06	904	66	.	.	18.986	98	6.633	88	25.620	86
49	w Przemyślanach	24	25	1	.	1	.	.	94.815	01	56.187	76	26.999	25	75	60	99	48	34	80	.	.	.	.	8.315	08	301	36	.	.	277	40	727	57	.	.	10.132	29	2.844	45	12.976	74
50	w Rawie	11	16	6	.	1	.	.	115.514	61	60.325	69	21.626	62	739	73	113	76	63	90	.	.	.	.	3.029	47	71	.	.	.	2.953	60	585	99	.	.	8.127	45	3.465	44	11.593	89
51	w Rohatynie	22	36	3	.	1	1	.	132.455	.	72.961	06	43.148	42	379	84	74	45	971	25	36	.	.	.	2.449	70	280	90	144	35	1.335	49	1.115	59	.	.	13.087	57	3.973	65	17.061	22
52	w Ropczycach	10	23	1	1	2	.	.	108.747	50	70.175	68	26.272	08	36	37	77	59	30	.	45	75	.	.	4.295	65	137	68	500	.	3.145	16	770	12	.	.	9.037	72	3.262	45	12.300	17
53	w Rudkach	11	15	1	.	2	.	.	87.186	33	36.599	80	18.647	02	76	40	14	.	.	.	.	.	.	.	4.772	24	555	.	.	.	544	12	491	34	.	.	6.453	10	2.615	58	9.068	68
54	w Rzeszowie	6	36	2	3	2	.	1	191.147	01	115.386	70	27.231	25	148	15	27	.	83	.	119	50	.	.	3.818	31	220	38	.	.	7.511	57	665	85	.	.	12.593	76	5.734	41	18.328	17
55	w Samborze	22	38	5	.	.	1	1	140.165	90	103.775	48	24.412	18	556	65	131	47	56	.	8	.	.	.	13.209	63	558	52	13	10	1.860	29	610	77	.	.	17.004	44	4.204	97	21.209	41
56	w Sanoku	15	31	2	2	2	.	.	109.228	31	61.621	57	22.041	59	37	10	56	42	16	.	.	.	.	.	7.781	52	69	96	72	25	1.978	38	654	19	.	.	10.665	82	3.270	84	13.936	66
57	w Skałacie	6	27	4	.	1	.	.	138.609	81	57.187	25	41.007	41	6	30	7	.	2.921	31	107	40	.	.	5.206	94	88	.	21	.	882	06	1.104	83	.	.	10.434	84	4.158	29	14.593	13
58	w Śniatynie	6	22	3	.	1	.	1	105.817	80	80.915	36	18.492	93	509	50	94	29	313	.	12	.	.	.	7.960	59	15	.	7	.	2.480	47	530	24	.	.	11.922	10	3.176	33	15.098	43
59	w Sokalu	29	45	4	.	3	.	1	157.866	01	82.431	98	44.093	87	911	55	88	12	1.490	14	30	.	.	.	15.382	46	277	20	50	.	803	58	1.167	66	.	.	20.690	71	4.735	98	25.426	69
60	w Stanisławowie	17	23	1	1	3	1	.	166.785	22	124.816	14	17.856	56	58	80	28	66	133	50	27	.	1	.	7.628	52	295	23	63	85	17.430	48	495	93	.	.	26.162	37	5.003	55	31.166	52
61	w Starem mieście	20	13	2	.	1	.	.	50.714	09	26.053	15	7.299	78	91	93	14	17	47	40	.	.	.	.	4.787	48	271	20	.	.	309	56	211	43	.	.	5.733	17	1.521	42	7.254	59
62	w Stryju	16	46	1	.	1	1	.	137.876	42	94.940	05	27.555	29	111	30	158	93	.	.	.	.	.	.	6.472	43	232	50	25	30	4.940	92	743	94	.	.	12.675	32	4.136	28	16.811	60
63	w Tarnobrzegu	5	22	3	.	1	.	.	77.421	16	39.040	60	23.127	36	.	.	64	85	.	.	.	.	.	.	4.567	05	199	38	10	.	837	84	561	38	.	.	6.240	.	2.202	63	8.442	63
64	w Tarnopolu	14	47	8	.	.	1	1	247.882	66	182.102	58	51.572	72	4.706	.	28	37	2.666	08	14	20	3	50	12.540	93	224	50	79	15	13.042	99	1.427	41	.	.	30.451	75	7.436	47	37.888	22
65	w Tarnowie	3	31	2	1	3	.	2	177.774	30	157.789	11	23.464	02	99	68	56	09	.	.	.	.	.	.	13.307	93	191	.	5	26	4.425	88	662	19	.	.	18.747	87	5.333	23	24.081	10
66	w Tłumaczu	12	21	1	.	1	.	.	102.436	51	54.849	64	24.215	08	67	19	50	1	66	75	18	.	.	.	3.367	13	185	59	32	50	2.581	90	622	42	.	.	6.991	60	3.073	08	10.064	68
67	w Trembowli	10	22	6	.	1	.	.	90.365	07	65.535	43	33.829	64	98	70	68	.	1.963	94	206	.	.	.	8.119	36	142	40	15	25	580	89	666	85	.	.	11.860	39	2.980	95	14.841	34
68	w Turce	10	13	.	.	1	.	.	52.260	28	22.726	67	2.090	11	33	60	8	7	148	75	31	38	.	.	2.334	84	260	65	.	.	423	51	72	42	.	.	3.313	94	1.568	08	4.882	02
69	w Wadowicach	9	22	6	1	3	1	.	108.906	38	68.475	32	20.718	88	418	32	43	4	.	.	10	.	.	.	6.898	63	72	50	.	.	2.750	83	591	68	.	.	10.785	36	3.267	19	14.052	55
70	w Wieliczce	15	19	2	3	1	1	.	124.873	55	82.045	65	19.980	15	539	90	353	7	.	.	.	.	.	.	12.541	43	21	.	20	.	2.352	60	558	88	.	.	16.387	60	3.746	21	20.133	81
71	w Zaleszczykach	14	30	1	.	1	.	.	112.114	01	63.858	85	46.717	28	184	80	17	.	381	13	62	32	32	01	6.385	34	228	50	12	.	1.113	87	1.142	26	.	.	9.459	23	3.363	42	12.822	65
72	w Zbarażu	7	19	4	1	.	1	.	109.368	90	56.432	22	27.152	19	.	.	.	.	2.261	99	12	32	.	.	3.975	66	30	.	7	50	1.381	71	721	43	.	.	8.390	61	3.281	07	11.671	68
73	w Złoczowie	44	60	7	.	2	.	.	184.222	33	121.663	70	62.558	54	701	11	198	3	1.335	02	265	40	.	.	19.445	12	360	.	42	50	1.091	48	1.275	50	.	.	24.716	83	5.526	66	30.243	49
74	w Żółkwi	20	33	3	.	1	.	.	112.842	.	68.506	82	23.015	14	233	10	157	3	115	40	25	.	.	.	6.987	80	312	50	9	.	1.954	05	581	58	.	.	10.375	82	3.385	26	13.761	08
75	w Żydaczowie	19	21	1	.	3	.	.	98.845	71	37.760	80	28.337	01	50	40	76	3	39	.	54	16	.	.	8.344	42	41	37	57	13	266	12	654	21	.	.	9.566	02	2.965	38	12.531	40
76	w Żywcu	1	15	3	2	.	1	.	102.461	72	86.714	07	5.414	81	211	45	.	.	.	.	.	.	.	.	3.193	59	83	25	.	.	3.730	14	146	66	.	.	7.366	09	3.073	85	10.439	94
	Razem	915	1.958	202	48	122	42	139	9.068.648	42	5.236.571	35	1.939.069	52	18.669	94	6.534	2	22.384	65	2.982	84	41	51	513.105	73	17.169	32	3.388	88	377.077	09	49.653	65	50	.	1,011.058	39	257.867	65	1.268.926	04
	Od tego: Lwów miejsc.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	10	.	137.321	.	.	.	50	.	137.383	.	.	.	137.383	.
	Pozostaje	915	1.958	202	48	122	42	139	9.068.648	42	5.236.571	35	1.939.069	52	18.667	94	6.534	2	22.384	65	2.982	84	41	51	513.105	73	17.169	32	3.378	88	239.756	09	49.653	65	.	.	873.675	35	257.867	65	1.131.543	04
	Do tego: Przybory naukowe dla 150 szkół, z dniem 1. Września 1889 w życie wejść mających			3.300																																				
	Suma																																							

B) Rozchody

Liczba porządkowa	Nazwa powiatu	I. Płace nauczycieli: a) etatowych zł.	ct.	b) nadetatow. wraz z potrzebami szkolnemi dla klas równorzędnych zł.	ct.	II. Remuneracye dla katechetów zł.	ct.	III. Mniejsze potrzeby szkolne i urzędowe zł.	ct.	IV. Przybory naukowe zł.	ct.	V. Konferencya okręgowa zł.	ct.	VI. Biblioteka okręgowa zł.	ct.	VII. Rozmaite wydatki zł.	ct.	VIII. Suma wydatków zł.	ct.	IX. W porównaniu dochodów z wydatkami okazuje się niedobór, mający być pokryty z kraj. funduszu szkolnego zł.	ct.	X. Nadwyżki przy funduszach miejscowych zł.	ct.	XI. Nadwyżki przy funduszach miejscowych zł.	ct.	XII. Potrzebny zasiłek z funduszu krajowego szkolnego zł.	ct.	Uwaga
	Z przeniesienia	892.443	80	107.775	.	7.093	.	21.389	50	7.510	35	9.048	20	2.305	.	9.840	.	1,057.420	63	315.814	68	.	.	.	.	315.814	68	
43	w Nisku	10.292	82	2.600	.	.	.	275	.	87	60	127	20	55	.	204	.	13.641	62	8.093	32	.	.	.	.	8.093	32	
44	w Nowym Sączu	26.780	.	5.495	.	50	.	690	20	222	65	323	30	55	.	204	.	33.820	15	17.335	70	.	.	.	.	17.335	70	
45	w Nowym Targu	13.810	.	1.950	.	.	.	400	60	127	75	185	50	55	.	204	.	16.732	85	9.302	62	.	.	.	.	9.302	62	
46	w Pilźnie	10.050	.	1.410	.	.	.	280	.	91	25	132	50	55	.	204	.	12.222	75	4.843	59	.	.	.	.	4.843	59	
47	w Podhajcach	11.210	51	1.715	.	.	.	325	.	109	50	159	.	55	.	204	.	13.778	01	1.602	41	.	.	.	.	1.602	41	
48	w Przemyślu	29.340	.	6.825	.	.	.	705	.	233	60	339	20	55	.	204	.	37.701	80	12.080	94	.	.	.	.	12.080	94	
49	w Przemyślanach	16.120	.	685	.	.	.	530	.	186	15	270	30	55	.	204	.	18.050	45	5.073	71	.	.	.	.	5.073	71	
50	w Rawie	14.490	.	.	.	.	.	390	.	124	10	180	20	55	.	204	.	15.443	30	3.850	41	.	.	.	.	3.850	41	
51	w Rohatynie	22.820	.	1.335	.	.	.	679	.	229	95	333	90	55	.	204	.	25.656	85	8.595	63	.	.	.	.	8.595	63	
52	w Ropczycach	15.040	.	1.100	.	.	.	415	.	135	05	196	10	55	.	204	.	17.145	15	4.844	98	.	.	.	.	4.844	98	
53	w Rudkach	11.330	.	765	.	.	.	325	.	105	85	153	70	55	.	204	.	12.938	55	3.869	87	.	.	.	.	3.869	87	
54	w Rzeszowie	27.210	.	3.710	.	.	.	580	.	182	50	265	.	55	.	204	.	32.206	50	13.878	33	.	.	.	.	13.878	33	
55	w Samborze	35.118	99	3.045	.	600	.	750	.	244	55	355	10	55	.	204	.	37.372	64	16.163	23	.	.	.	.	16.163	23	
56	w Sanoku	20.640	.	1.235	.	.	.	580	.	189	80	275	60	55	.	204	.	23.179	40	9.242	74	.	.	.	.	9.242	74	
57	w Skałacie	14.790	.	2.930	.	.	.	415	.	138	70	201	40	55	.	204	.	18.734	10	4.140	97	.	.	.	.	4.140	97	
58	w Śniatynie	19.870	.	4.375	.	.	.	395	.	120	45	174	90	55	.	204	.	25.194	35	10.095	92	.	.	.	.	10.095	92	
59	w Sokalu	34.520	.	785	.	500	.	1.481	.	299	30	434	60	55	.	204	.	38.278	90	12.852	21	.	.	.	.	12.852	21	
60	w Stanisławowie	27.330	.	7.830	.	.	.	564	.	167	90	243	80	55	.	204	.	36.394	70	5.228	18	.	.	.	.	5.228	18	
61	w Starem mieście	12.100	.	1.175	.	.	.	385	.	131	40	190	80	55	.	204	.	14.241	20	6.986	61	.	.	.	.	6.986	61	
62	w Stryju	23.990	.	3.900	.	400	.	692	.	237	25	344	50	55	.	204	.	29.822	75	13.011	15	.	.	.	.	13.011	15	
63	w Tarnobrzegu	11.960	.	2.410	.	.	.	340	.	113	15	164	30	55	.	264	.	15.246	45	6.803	82	.	.	.	.	6.803	82	
64	w Tarnopolu	33.885	72	5.415	.	.	.	805	.	259	15	376	30	55	.	204	.	41.000	17	3.111	95	.	.	.	.	3.111	95	
65	w Tarnowie	34.824	28	8.685	.	.	.	572	.	153	30	222	60	55	.	204	.	44.716	18	20.635	08	.	.	.	.	20.635	08	
66	w Tłumaczu	12.240	.	2.150	.	.	.	370	.	127	75	185	50	55	.	204	.	15.332	25	5.267	57	.	.	.	.	5.267	57	
67	w Trembowli	16.578	.	4.300	.	.	.	435	.	142	35	206	70	55	.	204	.	21.921	05	7.079	71	.	.	.	.	7.079	71	
68	w Turce	8.350	.	.	.	.	.	255	.	87	60	127	20	55	.	204	.	9.078	80	4.196	78	.	.	.	.	4.196	78	
69	w Wadowicach	21.220	.	1.450	.	.	.	545	.	153	30	222	60	55	.	204	.	23.849	90	9.797	35	.	.	.	.	9.797	35	
70	w Wieliczce	27.890	.	5.160	.	700	.	610	.	149	65	217	30	55	.	204	.	34.985	95	14.852	14	.	.	.	.	14.852	14	
71	w Zaleszczykach	15.440	.	825	.	.	.	480	.	167	90	243	80	55	.	204	.	17.415	70	4.593	05	.	.	.	.	4.593	05	
72	w Zbarażu	12.429	94	550	.	.	.	365	.	116	80	169	60	55	.	204	.	13.890	34	2.218	66	.	.	.	.	2.218	66	
73	w Złoczowie	38.283	93	2.940	.	350	.	1.200	.	412	45	598	90	55	.	204	.	44.044	28	13.800	79	.	.	.	.	13.800	79	
74	w Żółkwi	16.080	.	685	.	.	.	500	.	171	55	249	10	55	.	204	.	17.944	65	4.183	57	.	.	.	.	4.183	57	
75	w Żydaczowie	17.290	.	2.095	.	105	.	515	.	160	60	233	20	55	.	204	.	20.657	80	8.126	40	.	.	.	.	8.126	40	
76	w Żywcu	12.420	.	1.040	.	.	.	287	60	80	30	116	60	55	.	204	.	14.203	50	3.763	56	.	.	.	.	3.763	56	
	Razem	1,565.187	27	198.325	.	9.798	.	39.525	90	13.172	.	17.304	50	4.175	.	16.776	.	1,864.263	67	595.337	63	.	.	.	.	595.337	63	
	Od tego: Lwów miejsc.	128.580	.	.	.	4.425	.	1.548	.	1.200	.	.	.	50	.	1.580	.	137.383	.	.	.	.	.	.	.	.	.	
	Pozostaje	1,436.607	27	198.325	.	5.373	.	37.977	90	11.972	.	17.304	50	4.125	.	15.196	.	1,726.880	67	595.337	63	.	.	.	.	595.337	63	
	Do tego: Przybory naukowe dla 150 szkół, z dniem 1. Września 1889 w życie wejść mających									3.000	.							3.000	.							3.000	.	
	Suma	1,436.607	27	198.325	.	5.373	.	37.977	90	14.972	.	17.304	50	4.125	.	15.196	.	1,729.880	67	595.337	63	.	.	.	.	595.337	63	

Pobrak opłaconych we wszystkich powiatach wynosi ogółem sumę 9.068.648 zł. 42 ct.
Od tego Kraków miasto 473.054 „ 11 „
8.595.594 zł. 31 ct.

Załącznik B.

do preliminarza krajowego funduszu szkolnego

na rok 1889.

Wykaz

płac nauczycieli nadetatowych.

Liczba porządkowa	Okręgi szkolne	Liczba nauczycieli nadetatowych		Wydatek w roku 1889.
		w roku 1888.	w r. 1889. przyzwolonych	złote
1	Biała	5	6	1.610
2	Bóbrka	16	17	4.045
3	Bochnia	13	12	2.880
4	Bohorodczany	2	3	795
5	Borszczów	3	5	1.335
6	Brody	4	5	1.585
7	Brzesko	8	8	1.780
8	Brzeżany	2	2	730
9	Brzozów	10	11	2.745
10	Buczacz	5	3	885
11	Chrzanów	17	19	4.755
12	Cieszanów	3	4	1.070
13	Czortków	5	5	1.305
14	Dąbrowa	7	8	1.820
15	Dobromil	6	6	1.440
16	Dolina	2	2	610
17	Drohobycz	13	16	6.000
18	Gorlice	5	5	1.275
19	Gródek	3	4	1.300
20	Grybów	3	3	685
	Do przeniesienia	132	144	38.650

Liczba porządkowa	Okręgi szkolne	Liczba nauczycieli nadetatowych w roku 1888.	Liczba nauczycieli nadetatowych wr. 1889. przyzwolonych	Wydatek w roku 1889. złote
	Z przeniesienia . .	132	144	38.650
21	Horodenka	6	11	3.235
22	Husiatyn	15	17	4.025
23	Jarosław	11	13	3.805
24	Jasło	8	12	2.740
25	Jaworów	9	9	2.045
26	Kałusz	4	4	1.160
27	Kamionka	8	11	2.875
28	Kolbuszowa	9	13	3.325
29	Kołomyja	10	15	4.945
30	Kossów	5	8	2.290
31	Kraków (zamiejski)	10	10	2.370
32	Krosno	6	6	1.590
33	Lisko	.	.	.
34	Limanowa	6	5	1.115
35	Lwów (zamiejski)	41	48	10.980
36	Łańcut	7	6	1.620
37	Mielec	9	9	2.265
38	Mosciska	10	10	2.330
39	Myślenice	13	17	3.815
40	Nadwórna	2	2	610
41	Nisko	8	10	2.600
42	Nowy-Sącz	19	17	5.495
43	Nowy-Targ	7	3	1.950
44	Pilzno	6	6	1.410
	Do przeniesienia . .	361	411	107.245

Liczba porządkowa	Okręgi szkolne	Liczba nauczycieli nadetatowych		Wydatek w roku 1889.
		w roku 1888.	w r. 1889. przyzwolonych	złote
	Z przeniesienia . .	361	411	107.245
45	Podhajce	7	7	1.715
46	Przemyśl	14	19	6.825
47	Przemyślany	3	3	685
48	Rawa	.	.	.
49	Rohatyn	6	5	1.335
50	Ropczyce	4	4	1.100
51	Rudki	3	3	765
52	Rzeszów	12	12	3.710
53	Sambor	8	9	3.045
54	Sanok	5	5	1.235
55	Skałat	8	12	2.930
56	Śniatyn	13	15	4.375
57	Sokal	1	3	785
58	Stanisławów	18	20	7.830
59	Staremiasto	4	5	1.175
60	Stryj	7	12	3.900
61	Tarnobrzeg	10	10	2.410
62	Tarnopol	16	17	5.415
63	Tarnów	25	23	8.685
64	Tłumacz	6	8	2.150
65	Trembowla	14	16	4.300
66	Turka	.	.	.
67	Wadowice	6	6	1.450
68	Wieliczka	17	18	5.160
	Do przeniesienia . .	568	643	178.225

Liczba porządkowa	Okręgi szkolne	Liczba nauczycieli nadetatowych w roku 1888.	Liczba nauczycieli nadetatowych w r. 1889. przyzwolonych	Wydatek w roku 1889. złotych
	Z przeniesienia . .	568	643	178.225
69	Zaleszczyki	1	3	825
70	Zbaraż	2	2	550
71	Złoczów	9	12	2.940
72	Żółkiew	.	3	685
73	Żydaczów	4	9	2.095
74	Żywiec	2	4	1.040
	Razem	586	676	186.360

Uwaga: Ogólny wydatek wynosi kwotę jak wyżej . . . . . 186.360 zł. — ct.
własnymi dochodami pokryją część tych wydatków mianowicie:

okręg funduszu szkolnego	Buczacz	469 zł. 88 ct.	
„ „ „	Czortków	35 „ 05 „	
„ „ „	Horodenka . . .	203 „ 79 „	
„ „ „	Podhajce	965 „ 09 „	
„ „ „	Stanisławów . . .	3.836 „ 52 „	
„ „ „	Tarnopol	4.002 „ 50 „	9.512 „ 83 „
	pozostaje . .		176.847 „ 17 „
dla Rady szkolnej okręgu miejskiego Kraków, preliminuje się kwotę .			3.738 „ — „
	Potrzeba więc zasiłku . .		180.585 zł. 17 ct.

Załącznik C. do preliminarza krajowego funduszu szkolnego na rok 1889.

Dochody.

ZESTAWIENIE

zamknięć rachunków 35 Rad szkolnych okręgowych za rok 1887., sporządzone na podstawie zamknięć nadesłanych przez c. k. Radę szkolną krajową. (LW. 36.362|88).

Liczba porządkowa	Nazwa c. k. Rady szkolnej okręgowej	Zapas w gotówce z początkiem roku 1887.	Z należytości zaległej: odpisano	Z należytości zaległej: dopisano	Należytość: zaległa	Należytość: bieżąca	Należytość: razem	Dochody — Ujszczenie: I. Dochody miejscowych funduszów szkolnych (prestacye)	II. 3% dodatek do podatków	III. Rozmaite dochody	IV. Płace nauczycieli etatowych (zwroty)	V. Płace nauczycieli nadetatowych (zwroty)	VI. Pomniejsze potrzeby szkolne	VII. Przybory naukowe	VIII. Konferencya okręgowa	IX. Biblioteka okręgowa	X. Inne dochody (Frzebieżne depozyta, interkalarye, zwroty z fund szk. okręgowego	XI. Zasiłek z krajowego funduszu szkolnego	XII. Zaliczki z krajowego funduszu szkolnego na pokrycie bieżących potrzeb	XIII. Razem	Należytości czynne z końcem r. 1887. XIV. a) Zaległe prestacye szkolne	b) Zaległy 3% dodatek	c) Inne zaległości	Razem	Uwagi.
		zł. ct.	zł. ct.	zł. ct.	zł. ct.	zł. ct.	zł. ct.	zł. ct.	zł. ct.	zł. ct.	zł. ct.	zł. ct.	zł. ct.	zł. ct.	zł. ct.	zł. ct.	zł. ct.	zł. ct.	zł. ct.	zł. ct.	zł. ct.	zł. ct.	zł. ct.	zł. ct.	
1	Bochnia	3.416 78	166 18	— —	43.902 90½	44.354 41	88.257 31½	25.337 87	8.054 59	— —	56 66	— —	6 —	— —	— —	— —	966 65½	10.487 64	— —	44.915 25½	36.722 54½	2.951 78½	3.697 73	43.342 06	
2	Brzeżany	5.575 21½	3.718 95	2.702 24½	10.178 44	36.156 60	46.335 04	13.993 76½	6.467 18½	— —	26 32	— —	— —	— —	— —	— —	1.917 08½	5.548 14	1.000 —	28.952 49½	10.732 51½	6.553 02	97 01	17.382 54½	
3	Czortków	4.652 90	179 14	— —	8.471 30	29.503 20	37.974 50	15.005 53½	8.351 23½	— —	50 —	— —	9 17	— —	— —	— —	1.647 76½	2.163 10	— —	27.226 74	7.866 41	2.700 93	180 42	10.747 76	
4	Drohobycz	5.731 94	235 44½	6 30	5.496 77	44.645 76	50.142 53	20.480 50½	8.148 35½	— —	37 53	— —	20 84	— —	— —	— —	5.927 34	10.510 42	— —	45.124 99	2.323 58	2.112 36	81 60	5.017 54	
5	Gorlice	1.516 09½	478 21½	— —	3.475 67	25.762 13	29.237 80	10.897 71	8.633 12	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	94 70	10.691 47	— —	25.317 83½	5.357 76	542 21½	19 99	3.919 96½	
6	Gródek	2.570 20½	1.719 68½	— —	10.785 15½	30.274 30	41.059 45½	17.852 —	5.649 91	— —	680 —	— —	— —	— —	— —	— —	999 55	5.092 01	900 —	31.173 47	7.029 87½	2.487 15½	368 58½	9.885 98½	
7	Jarosław	6.090 26½	579 83½	— — 00½	19.394 33½	51.280 64½	70.674 97½	24.018 90½	10.206 40½	— —	— 73½	— —	40 01	— —	— —	— —	1.348 20	19.212 27	— —	54.826 52	11.956 38	847 07	3.045 —	15.848 45	
8	Jasło	184 32	522 92	210 22	5.658 19½	42.719 53	48.377 72½	16.608 34½	5.331 05½	— —	293 33	— —	15 —	— —	— —	— —	450 53	18.233 41	— —	40.931 67½	5.056 02	2.358 70½	31 33	7.446 05½	
9	Jaworów	633 08	2.453 13	— —	23.009 50½	38.637 62	61.647 12½	16.625 03½	5.224 13½	— —	5 —	— —	7 51	— —	— —	— —	81 93	10.085 02	1.500 —	33.528 62½	23.889 16	4.196 02	33 32	28.118 50	
10	Kałusz	2 88	280 26	— —	14.354 06	33.867 75	48.221 81	17.854 35½	5.196 25	— —	350 —	— —	— —	— —	— —	— —	409 —	14.349 52	— —	38.159 12	6.541 79	3.517 57	3 33	10.062 69	
11	Kolbuszowa	4.220 66	1.586 91	900 75½	4.148 59½	25.409 27½	29.557 87	7.919 33½	3.674 59½	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	1.796 92	11.186 37	— —	24.577 22	1.416 27½	2.364 80	1.199 57½	4.980 65	
12	Kołomyja	— —	535 99½	— —	7.378 61	43.399 41	50.778 02	17.461 09	7.627 94½	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	1.156 89	13.862 56	2.000 —	42.108 48½	4.683 72½	2.508 81	1.477 —	8.669 53½	
13	Kraków (zamiejs)	7.431 16½	2.073 77½	— —	75.532 56½	86.732 22	162.264 78½	26.514 52	7.353 41	2 67	914 67½	— —	22 50	— —	— —	— —	464 96½	32.700 39	5.000 —	72.973 13	65.179 00½	7.955 12	16.157 53	88.291 65½	
14	Lwów (zamiejs.)	1.057 34½	818 42½	— —	12.497 46½	70.611 54½	83.109 01	27.161 63½	8.009 55	— —	6 —	— —	11 66	— —	— —	— —	— —	32.164 05	1.000 —	68.352 89½	6.807 45	4.341 47½	3.607 19	14.756 11½	
15	Mielce	— —	329 61½	— —	7.536 63	29.871 63½	37.408 26½	9.811 69	3.915 64½	— —	91 24	— —	— —	— —	— —	— —	— —	9.284 98	1.500 —	24.603 55½	9.291 13	3.452 42	61 16	12.804 71½	
16	Myślenice	— —	360 15	11 41	3.575 37½	33.815 21½	37.390 58½	13.103 13½	4.314 73	— —	63 59	— 43	17 95½	— —	— —	— —	292 59	15.914 14	— —	33.706 57½	1.744 90	1.305 07½	634 04	3.684 01½	
17	Nadwórna	2.282 17	183 24	— —	1.523 64½	16.704 42½	18.228 07	6.036 26½	2.934 07½	— —	70 83	— —	5 01	— —	— —	— —	262 81	6.581 64	— —	16.490 62½	1.115 54	608 57½	13 33	1.737 44½	
18	Nowy Sącz	257 90	77 77	— —	7.461 41½	40.924 40½	48.385 82½	15.929 28½	5.579 49½	— —	54 16	— —	17 51	— —	— —	— —	4 16	20.346 66	— —	41.931 27	4.571 93	1.807 36	75 26	6.454 55	
19	Pilzno	2.440 22	1.505 75½	— —	16.929 84½	24.739 79	41.669 63½	15.285 03	4.750 02	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	83 93	7.463 73	— —	27.582 71	12.065 06½	1.376 83	645 03	14.086 92½	
20	Przemyśl	3.913 98	2.760 97½	— —	8.283 34	50.252 53½	58.535 87½	20.466 64½	8.420 96	— —	1.851 44	84 16	5 —	— —	— —	— —	121 16	10.832 24	3.000 —	44.781 60	7.190 44	6.141 35½	422 48	13.754 27½	
21	Rohatyn	2.753 93½	1.071 10½	— —	11.456 22½	39.948 97½	51.505 19½	20.081 21½	6.484 71	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	526 25	12.735 81	— —	39.527 98½	6.933 18½	4.045 02	— —	10.977 20½	
22	Rzeszów	67 09	1.431 43½	18 41	14.970 78½	59.016 29	73.987 07½	22.495 35½	9.975 30½	— —	320 —	— —	29 65½	— —	— —	— —	2.332 42½	19.836 23	4.000 —	58.988 97½	6.447 66½	2.836 77	5.685 67	14.998 10½	
23	Sambor	12 29	792 89½	— —	6.804 46	43.121 17	49.925 63	19.817 78½	5.364 74½	— —	1.096 64	— —	3 33	— —	— —	— —	59 55	16.320 85	1.000 —	43.662 89½	2.112 88	2.609 46½	1.540 39	6.262 73½	
24	Sanok	2.520 06½	1.065 07	4 84	8.787 79½	46.155 49	54.943 28½	20.618 22½	7.768 21	— —	25 —	— —	5 —	— —	— —	— —	1.330 94½	17.754 98	— —	47.502 36	6.254 21½	1.142 21	44 50	7.440 92½	
25	Sniatyn	— —	31 19	— —	11.326 36	40.219 96½	51.546 32½	17.609 50½	6.856 79½	— —	466 45	— —	14 79	— —	38 —	— —	287 50	14.076 20	— —	39.349 24	8.088 33½	3.934 24	174 51	12.197 08½	
26	Sokal	4.314 84½	1.607 26½	1.119 96½	7.570 42½	66.005 27½	73.575 70	33.649 97	8.879 57	— —	5 56	— —	— 83	— —	— —	— —	1.224 96½	22.370 75	— —	66.131 64½	5.330 71	2.084 44½	28 90	7.444 05½	
27	Stanisławów	3.475 33½	441 54	140 —	16.388 66	51.263 58	67.652 24	41.276 65½	8.187 27	— —	265 67	— —	11 67	— —	117 12	— —	344 12	5.288 05	6.000 —	61.490 55½	4.081 59	1.250 —	830 10	6.161 69	
28	Stryj	3.540 97½	88 08½	— —	38.299 05½	45.426 35	83.725 40	22.086 88½	7.310 20½	— —	129 16	— —	10 —	— —	362 03	— —	886 70½	12.480 61	— —	43.265 59½	37.819 54½	431 01½	2.209 24½	40.459 80½	
29	Tarnopol	5.841 17½	833 55½	— —	54.012 53½	60.989 99½	115.002 53½	31.969 45½	14.234 74½	— —	14 81	— —	7 50	— —	— —	— —	992 76	13.485 99	— —	60.705 25½	47.264 51½	637 59	6.305 17	54.297 27½	
30	Tarnów	— —	1.219 08	— —	23.812 65½	57.799 27	81.611 92½	26.466 38½	7.926 73	— —	50 83	— —	28 75	— —	— —	— —	488 16½	26.138 31	5.000 —	66.099 17½	4.153 43½	818 61½	10.540 70½	15.512 75½	
31	Trembowla	1.516 69½	1.282 96	527 46	11.422 48½	36.962 21	48.384 69½	19.977 60½	7.145 17	— —	29 34	— —	18 33	— —	— —	— —	1.139 51	9.836 76	— —	38.146 71½	8.612 80	1.544 34½	80 83½	10.237 98	
32	Wadowice	4.824 70½	4.421 46½	93 48	23.367 66	60.065 83	83.433 49	32.787 62½	13.199 94½	— —	147 37	— —	37 85	— —	— —	— —	700 78	14.329 36	— —	61.202 93	14.069 53	7.481 56	679 47	22.230 56	
33	Zaleszczyki	3.567 68½	2.099 63	— —	6.980 77½	32.652 37	39.633 14½	13.586 75½	5.458 39	— —	— —	— —	10 85	— —	— —	— —	103 56	5.096 74	1.500 —	25.756 29½	9.571 10	4.134 75	171 —	13.876 85	
34	Żółkiew	2.897 48	491 93	— —	10.493 36	29.803 14	40.296 50	17.768 01½	6.731 06	— —	— 50	— —	— —	— —	— —	— —	97 56	6.521 72	— —	31.118 86	5.781 13½	3.390 16½	6 34	9.177 64	
35	Złoczów	593 34½	441 86½	— —	29.829 89½	75.732 37½	105.562 27	34.478 65½	11.137 75	— —	1.169 92	— —	2 50	— —	— —	— —	207 24	19.379 63	4.000 —	70.375 69½	29.864 22½	4.175 58	1.146 77	35.186 57½	
	Suma	87.902 74½	37.885 43½	5.730 09	565.116 93	1,548.924 67½	2,109.041 60½	718.632 70	249.503 27	2 67	8.272 76	90 43	360 05½	— —	517 15	— —	28.448 15½	482.361 75	37.400 —	1,520.588 94	426.423 35½	100.644 79½	61.384 51½	588.452 66½	
																			Do tego zapas w gotówce		87.902 74½			
																			Razem		1.608.491 68½			

Załącznik D.

do preliminarza krajowego funduszu szkolnego

na rok 1889.

Wykaz

kwot potrzebnych na remuneracye za naukę robót ręcznych.

Liczba porządkowa	Rada szkolna okręgowa	Liczba nauczycieli	Kwota potrzebna na remuneracye złote
1	Bochnia	31	320
2	Brzeżany	11	220
3	Czortków	15	310
4	Drohobycz	6	95
5	Gorlice	28	495
6	Gródek	2	40
7	Jarosław	10	220
8	Jasło	19	330
9	Jaworów	24	455
10	Kałusz	—	—
11	Kolbuszowa	26	650
12	Kołomyja	23	505
13	Kraków (zamiejski)	2	40
14	Lwów (za miejski)	42	1.050
15	Mielec	17	430
16	Myślenice	30	900
17	Nadworna	8	160
18	Nowy sącz	1	30
19	Pilzno	8	160
20	Przemyśl	17	324
21	Rohatyn	14	190
	Do przeniesienia	334	6.924

Liczba porządkowa	Rada szkolna okręgowa	Liczba nauczycieli	Kwota potrzebna na remuneracye złote
	Z przeniesienia . .	334	6.924
22	Rzeszów	7	155
23	Sambor	18	350
24	Sanok	65	980
25	Śniatyn	19	405
26	Sokal	7	115
27	Stanisławów	20	420
28	Stryj	7	100
29	Tarnopol	31	500
30	Tarnów	35	579
31	Trembowla	43	930
32	Wadowice	5	95
33	Zaleszczyki	—	—
34	Żółkiew	4	65
35	Złoczów	11	165
	Ogółem . .	606	11.783

Wykaz zaliczek, udzielonych gminom na budynki szkolne od roku 1876. po koniec roku budżetowego 1887.

Liczba porząd.	Nazwa gmin		Zaliczka pierwotnie dana		Raty w r. 1889. do spłaty przypadające		Zaległość rat po koniec roku 1887.	
			zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
1	Babuchów	gmina	500	—	100	—	—	—
2	Bachorzec	„	500	—	—	—	—	—
3	Balice	„	300	—	—	—	—	—
4	Balince	„	600	—	—	—	—	—
5	Bar	„	200	—	—	—	—	—
6	Barańczyce	„	400	—	40	—	40	—
7	Bartków i Posadowa	„	200	—	20	—	20	—
8	Bernadówka	„	500	—	—	—	—	—
9	Biała	„	600	—	—	—	—	—
10	Bihale	„	500	—	50	—	—	—
11	Biskupice	„	1.000	—	—	—	—	—
12	Biskupice	„	500	—	—	—	—	—
13	Blich	„	500	—	62	50	—	—
14	Bohutyn	„	300	—	—	—	—	—
15	Bolestraszyce	„	1.000	—	—	—	—	—
16	Boniszyn	„	500	—	—	—	—	—
17	Boratyn	„	300	—	30	—	30	—
18	Borszczów	„	1.500	—	—	—	—	—
19	Borek	„	100	—	—	—	—	—
20	Bortków	„	400	—	—	—	5	80
21	Bóbrka	miasto	1.000	—	100	—	100	—
22	Bóbrka	gmina	1.000	—	50	—	—	—
23	Brzoza królewska	„	350	—	35	—	—	—
24	Brzyszczki	„	270	—	—	—	—	—
25	Buczacz	„	1.500	—	—	—	75	—
26	Bukowina	„	400	—	40	—	40	—
27	Busk	„	1.000	—	100	—	—	—
28	Capowce	„	300	—	—	—	—	—
29	Cetula	„	600	—	—	—	—	—
30	Chocimierz	„	500	—	50	—	—	—
31	Cholewiana Góra	„	400	—	40	—	—	—
32	Chorośnica	„	500	—	50	—	50	—
33	Chyrów	„	600	—	—	—	—	—
34	Czyków	„	400	—	40	—	—	—
35	Czaple	„	200	—	20	—	—	—
36	Czarnokońce małe	„	250	—	—	—	—	—
37	Czarny potok	„	400	—	—	—	—	—
38	Czekaj	„	150	—	—	—	—	—
39	Czernichowce	„	2.000	—	—	—	—	—
40	Czerniejów	„	500	—	—	—	—	—
41	Czerepin	„	300	—	30	—	—	—
42	Czudec	miasto	500	—	150	—	—	—
43	Czudeckie Przedmieście	gmina	500	—	—	—	—	—
44	Czystopady	„	200	—	—	—	—	—
45	Czyszki	gmina powiat Brody	200	—	—	—	—	—
46	Czyszki	„ „ Lwów	200	—	—	—	120	—
47	Daszawa	gmina	500	—	50	—	—	—
48	Darachów	„	600	—	—	—	—	—
		do przeniesienia	25.720	—	1.057	50	480	80

Liczba porząd.	Nazwa gmin		Zaliczka pierwotnie dana		Raty w r. 1889. do spłaty przypadające		Zaległość rat po koniec roku 1887.	
			zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
	z przeniesienia . .		25.720	—	1.057	50	480	80
49	Dąbrowa	gmina	6.000	—	415	39	—	—
50	Derzów	„	1.000	—	—	—	—	—
51	Dębina	„	400	—	40	—	—	—
52	Dembno	„	600	—	60	—	60	—
53	Dobromil	miasto	3.000	—	—	—	—	—
54	Dobromirka	gmina	400	—	40	—	—	—
55	Dobrotwór	„	300	—	—	—	—	—
56	Dora	„	300	—	30	—	—	—
57	Doroszów wielki	„	400	—	40	—	—	—
58	Dubie	„	300	—	30	—	—	—
59	Dubiecko	„	1.500	—	200	—	—	—
60	Dubowce z Dechową	„	400	—	40	—	—	—
61	Dukla	„	800	—	—	—	80	—
62	Dukla	„	2.000	—	200	—	200	—
63	Dulcza wielka	„	800	—	80	—	80	—
64	Dunkowice	„	1.000	—	—	—	—	—
65	Dylągówka	„	300	—	—	—	—	—
66	Dzurków	„	500	—	—	—	100	—
67	Faszczówka	„	500	—	50	—	—	—
68	Firlejówka	„	100	—	—	—	—	—
69	Folwarki żydaczowskie	„	820	—	—	—	46	06
70	Gaje starobrodzkie	„	600	—	60	—	60	—
71	Ganczary	„	500	—	50	—	200	—
72	Giedlarowa	„	300	—	30	—	—	—
73	Glinik	„	500	—	—	—	50	—
74	Głębokie	„	200	—	20	—	—	—
75	Głuchowice ad Gaje	„	300	—	30	—	—	—
76	Gołogóry	wieś	500	—	—	—	125	—
77	Gołogóry	miasteczko	800	—	—	—	80	—
78	Gorajowice	gmina	130	—	—	—	—	—
79	Grochowce	„	500	—	50	—	—	—
80	Grzymałów	„	1.000	—	—	—	200	—
81	Hadyńkowce	„	500	—	—	—	—	—
82	Hermanowice	„	250	—	25	—	—	—
83	Hniliczki	„	600	—	60	—	—	—
84	Hodów	„	600	—	60	—	—	—
85	Hodowice	„	400	—	—	—	—	—
86	Hostów	„	500	—	—	—	—	—
87	Hruszów i Kłonica	„	530	—	—	—	—	—
88	Hucisko oleskie	„	100	—	—	—	—	—
89	Husiatyn	„	800	—	80	—	—	—
90	Hyżne	„	400	—	40	—	40	—
91	Iławcze	„	500	—	50	—	—	—
92	Ispas	„	300	—	—	—	—	—
93	Izdebnik	„	1.000	—	100	—	—	—
94	Jarocin	„	300	—	30	—	—	—
95	Jaryczów stary	„	500	—	—	—	350	—
96	Jasień	„	1.000	—	100	—	100	—
97	Jaszczew	„	400	—	40	—	—	—
98	Jazłowczyk	„	300	—	—	—	—	—
99	Jezierzanka	„	300	—	—	—	30	—
100	Jordanów	„	1.000	—	—	—	—	—
	do przeniesienia . .		62.750	—	3.107	89	2.281	86

Liczba porząd.	Nazwa gmin	Zaliczka pierwotnie dana		Raty w r. 1889. do spłaty przypadające		Zaległość rat po koniec roku 1887.	
		zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
	Z przeniesienia . .	62.750	—	3.107	89	2.281	86
101	Kałusz . . . . . gmina	2.000	—	—	—	—	—
102	Kamienopol . . . . . „	300	—	30	—	—	—
103	Kędzierzawce . . . . . „	200	—	—	—	—	—
104	Klikowa . . . . . „	400	—	50	—	—	—
105	Klimiec . . . . . „	300	—	—	—	—	—
106	Klimkówka . . . . . „	400	—	50	—	—	—
107	Kobelnica ruska . . . . . „	550	—	110	—	110	—
108	Kobierzyn . . . . . „	250	—	—	—	—	—
109	Kobierzyn . . . . . „	400	—	40	—	—	—
110	Kobyłowłoki . . . . . „	1.000	—	—	—	—	—
111	Kołomyja . . . . . „	1.000	—	—	—	—	—
112	Komarno . . . . . „	1.000	—	—	—	—	—
113	Komarno . . . . . „	500	—	—	—	—	—
114	Konieczkowa . . . . . „	500	—	50	—	—	—
115	Kopki . . . . . „	300	—	—	—	—	—
116	Korczyn . . . . . powiat Stryj	600	—	—	—	—	—
117	Korczyn . . . . . „ Krosno	500	—	—	—	—	—
118	Kornalowice . . . . . gmina	600	—	—	—	—	—
119	Koropiec . . . . . powiat Czortków	400	—	—	—	—	—
120	Koropiec . . . . . „ Złoczów	300	—	—	—	—	—
121	Korszyłówka . . . . . gmina	500	—	50	—	—	—
122	Kosienice . . . . . „	300	—	30	—	—	—
123	Kosmacz . . . . . „	350	—	—	—	—	—
124	Kostarowce . . . . . „	600	—	60	—	—	—
125	Kowalowa . . . . . „	500	—	50	—	50	—
126	Kozielniki . . . . . „	200	—	20	—	—	—
127	Kozy . . . . . „	500	—	—	—	—	—
128	Krakowiec . . . . . miasto	300	—	30	—	—	—
129	Krakowiec . . . . . gmina	400	—	—	—	—	—
130	Krasów . . . . . „	200	—	20	—	20	—
131	Krościenko . . . . . „	200	—	—	—	—	—
132	Krościenko . . . . . „	1.000	—	100	—	—	—
133	Krotoszyn . . . . . „	500	—	50	—	140	—
134	Krowniki . . . . . „	400	—	—	—	—	—
135	Królin . . . . . „	102	—	—	—	—	—
136	Kryłoś . . . . . „	500	—	—	—	—	—
137	Krynica . . . . . „	1.000	—	—	—	—	—
138	Krystynopol . . . . . „	600	—	100	—	—	—
139	Krzęcin . . . . . „	500	—	—	—	—	—
140	Krzyszkowice . . . . . „	1.000	—	100	—	—	—
141	Krzywcze . . . . . „	800	—	—	—	—	—
142	Kulików . . . . . „	2.000	—	—	—	—	—
143	Kulparków . . . . . „	600	—	60	—	60	—
144	Kuty . . . . . „	3.000	—	—	—	—	—
145	Lachowice . . . . . „	600	—	—	—	—	—
146	Lacka wola . . . . . „	600	—	—	—	—	—
147	Lacko wielkie i małe . . . . . „	600	—	—	—	—	—
148	Lacko . . . . . „	100 100	— —	10	—	—	—
149	Lanckorona . . . . . „	600	—	—	—	—	—
150	Leszczyn . . . . . „	200	—	—	—	—	—
151	Leszniów . . . . . „	400	—	—	—	—	—
	Do przeniesienia . .	93.502	—	4.117	89	2.661	86

Liczba porząd.	Nazwa gmin		Zaliczka pierwotnie dana		Raty w r. 1889. do spłaty przypadające		Zaległość rat po koniec roku 1887.	
			zł.	zł.	zł.	ct.	zł.	ct.
	Z przeniesienia . .		93.502	—	4.117	89	2.661	86
152	Leżajsk	gmina	5.000	—	250	—	—	—
153	Lipinki	„	300	—	—	—	—	—
154	Lipnica dolna	„	400	—	—	—	133	—
155	Lipnica murowan	„	600	—	—	—	150	—
156	Lipnica wielka	„	300	—	30	—	—	—
157	Lisko	„	800	—	—	—	—	—
158	Lisowice	„	900	—	—	—	—	—
159	Lisowice	„	300	—	—	—	—	—
160	Lubaczów	„	2.000	—	—	—	—	—
161	Lubcza	„	600	—	—	—	—	—
162	Lubiana	„	400	—	—	—	400	—
163	Lubla	„	200	—	—	—	—	—
164	Łańcut	miasto	2.000	—	400	—	—	—
165	Łańcut	gmina	4.000	—	—	—		—
166	Łęki	„	500	—	—	—	50	—
167	Łopatyn	„	1.000	—	—	—	—	—
168	Łowce	„	300	—	30	—	—	—
169	Łoszniów	„	500	—	50	—	—	—
170	Łoszniów	„	500	—	—	—	—	—
171	Łuczyce	„	150	—	—	—	—	—
172	Łukowa	„	250	—	—	—	—	—
173	Magdalówka	„	600	—	60	—	—	—
174	Majdan gołogórski	„	200	—	20	—	20	—
175	Monasterzec	„	400	—	40	—	—	—
176	Marcinkowice	„	200	—	20	—	—	—
177	Markowa	„	600	—	—	—	—	—
178	Markowce	„	400	—	—	—	—	—
179	Mateniów	„	300	—	—	—	—	—
180	Męcina	„	129	—	—	—	—	—
181	Męcinka	„	150	—	—	—	—	—
182	Milatyn	„	200	—	—	—	—	—
183	Mitulin	„	300	—	-	—	25	—
184	Młyniska	„	600	—	—	—	—	—
185	Mołotów z Demidowem	„	200	—	20	—	—	—
186	Mościska	„	2.000	—	250	—	—	—
187	Mostki	„	300	—	30	—	30	—
188	Myścowa	„	250	—	—	—	—	—
189	Myślatycze	„	500	—	50	—	—	—
190	Mysłowa	„	300	—	60	—	—	—
191	Myszkowice	„	400	—	40	—	—	—
192	Nadwórna	„	400	—	—	—	—	—
193	Nadwórna	miasteczko	3 200	—	320	—	—	—
194	Nagorzany	gmina	400	—	40	—	—	—
195	Nahorce	„	400	—	—	—	—	—
196	Nałuże	„	400	—	—	—	—	—
197	Narajów	„	200	—	—	—	—	—
198	Nawsie	„	400	—	—	—	—	—
199	Niemiłów	„	800	—	—	—	—	—
200	Niepołomice	„	161	—	—	—	—	—
201	Niepołomice	„	1.000	—	100	—	400	—
202	Nisko	„	1.500	—	—	—	—	—
203	Niwra	„	500	—	100	—	—	—
	Do przeniesienia . .		131.892	—	6.027	89	3.869	86

Liczba porząd.	Nazwa gmin	Zaliczka pierwotnie dana		Raty w r. 1889. do spłaty przypadające		Zaległość rat po koniec roku 1887.	
		zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
	Z przeniesienia . .	131.892	—	6.027	89	3.869	86
204	Nowosielce . . . . . gmina	600	—	—	—	—	—
205	Nowy-Sącz . . . . . „	400	—	—	—	—	—
206	Nowy-Targ . . . . . „	1.000	—	—	—	—	—
207	Ochladów . . . . . „	100	—	—	—	—	—
208	Ochrymowce . . . . . „	800	—	—	—	—	—
209	Odrzykoń . . . . . „	600	—	—	—	—	—
210	Olszanica . . . . . „	500	—	—	—	100	—
211	Olszanik . . . . . „	400	—	—	—	—	—
212	Oleszyce . . . . . „	1 000	—	100	—	—	—
213	Oleszyce . . . . . „	2.000	—	200	—	100	—
214	Ortynice . . . . . „	300	—	30	—	—	—
215	Osiek . . . . . powiat Biała	500	—	—	—	—	—
216	Osiek . . . . . powiat Wadowice	400	—	—	—	—	—
217	Osiek . . . . . „ Jasło	250	—	—	—	—	—
218	Osielec . . . . . gmina	500	—	50	—	—	—
219	Ostrów . . . . . „	600	—	60	—	—	—
220	Ostrowczyk polny . . . . . „	300	—	—	—	—	—
221	Oświęcim . . . . . „	500	—	—	—	100	—
222	Ożydów . . . . . „	500	—	—	—	—	—
223	Padew narodowa . . . . . „	500	—	—	—	—	—
224	Petlikowce . . . . . „	500	—	—	—	—	—
225	Pietrycze . . . . . „	200	—	20	—	—	—
226	Pisarzowice . . . . . „	500	—	—	—	—	—
227	Piskorowice . . . . . „	500	—	—	—	100	—
228	Pistyń . . . . . wieś	600	—	—	—	60	—
229	Pistyń . . . . . miasteczko	400	—	—	—	20	—
230	Pleszowice . . . . . gmina	200	—	20	—	20	—
231	Pobereże . . . . . powiat Żydaczów	600	—	—	—	60	—
232	Pobereże . . . . . „ Stanisławów	1.000	—	100	—	100	—
233	Podborce . . . . . gmina	500	—	50	—	—	—
234	Podhorodce . . . . . „	500	—	—	—	153	22
235	Pohorce . . . . . „	200	—	—	—	—	—
236	Podłęże . . . . . „	129	—	—	—	—	—
237	Podwysokie . . . . . „	1.000	—	—	—	200	—
238	Polanka . . . . . „	300	—	30	—	—	—
239	Pomorzany . . . . . „	300	—	30	—	—	—
240	Poręba radlna . . . . . „	200	—	—	—	—	—
241	Porszna . . . . . „	300	—	—	—	125	29
442	Potok złoty . . . . . „	500	—	—	—	50	—
243	Potok . . . . . „	400	—	40	—	40	—
244	Pryszów kameralny . . . . . „	200	—	20	—	—	—
245	Przemyśl . . . . . miasto	6 000	—	—	—	—	—
246	Przewłoczna . . . . . gmina	300	—	30	—	—	—
247	Przewłoczna . . . . . „	300	—	—	—	—	—
248	Przewrotne . . . . . „	800	—	80	—	80	—
249	Przybówka . . . . . „	400	—	40	—	—	—
250	Przybyszówka . . . . . „	300	—	30	—	—	—
251	Pustomyty . . . . . „	200	—	20	—	20	—
252	Radenice . . . . . „	300	—	30	—	—	—
253	Radłowice . . . . . „	400	—	—	—	—	—
254	Radymno . . . . . „	3 000	—	250	—	125	—
255	Radziechów . . . . . „	5.650	—	376	72	—	—
	Do przeniesienia . .	170.321	—	7.634	61	5.323	37

Liczba porząd.	Nazwa gmin		Zaliczka pierwotnie dana		Raty w r. 1889. do spłaty przypadające		Zaległość rat po koniec roku 1887.	
			zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
	Z przeniesienia . .		170.321	—	7.634	61	5.323	37
256	Rajtarowice	gmina	300	—	30	—	60	—
257	Rakowczyk	„	500	—	—	—	—	—
258	Rasztowce	„	500	—	—	—	—	—
259	Rawa	„	500	—	—	—	—	—
260	Raźniów	„	200	—	—	—	—	-
261	Reniów	„	200	—	—	—	—	—
262	Rodatycze	„	500	—	—	—	—	—
263	Rohatyn	„	5.000	—	—	—	—	—
264	Rozhurcze	„	600	—	—	—	—	—
265	Równe	„	400	—	—	—	—	—
266	Ruda	„	200	—	20	—	—	—
267	Rudki	„	1.600	—	—	—	—	—
268	Rudki	„	500	—	—	—	—	—
269	Ryków	„	300	—	—	—	—	—
270	Rzepiennik strzyżewski	„	500	—	50	—	—	—
271	Rzepniów	„	100	—	—	—	—	—
272	Rzeszów	„	3.000	—	300	—	—	—
273	Sanok	„	1.200	—	—	—	—	—
274	Sarny	„	1.000	—	100	—	100	—
275	Schönanger	„	500	—	50	—	—	—
276	Siary	„	500	—	—	—	—	—
277	Siedliska ad Tołszczew	„	300	—	30	—	—	—
278	Sielec	„	400	—	—	—	—	—
279	Siemakowce	„	600	—	—	—	400	—
280	Sieniawa v/Dybków i Wylewa . . .	„	1.582	96	—	—	1.582	96
281	Siennów	„	1.000	—	100	—	—	—
282	Siepraw i Łyczanka	gminy	800	—	—	—	—	—
283	Sierakośce	gmina	300	—	30	—	—	—
284	Skała	„	500	—	—	—	—	—
285	Skała	„	2.000	—	—	—	—	—
286	Skniłów	powiat Lwów	500	—	50	—	200	—
287	Skniłów	powiat Złoczów	300 300	— —	30	—	—	— —
288	Sławna	gmina	200	—	—	—	20	—
289	Snowicz	„	300	—	30	—	—	—
290	Sokolniki	„	700	—	—	—	—	—
291	Sokolniki	„	1.000	—	—	—	600	—
292	Sokołów	„	300	—	—	—	—	—
293	Sokołów	„	2.000	—	200	—	200	—
294	Smarzów	„	400	—	—	—	—	—
295	Spas	„	300	—	30	—	30	—
296	Stare-miasto	„	500	—	—	—	—	—
297	Stary Wiśnicz	„	130	—	—	—	—	—
298	Starzawa	„	500	—	—	—	—	—
299	Stechnikowce	„	250	—	—	—	—	—
300	Stojanów	„	400	—	—	—	—	—
301	Strachocina	„	400	—	—	—	—	—
302	Stroniatyn	„	1.000	—	100	—	500	-
303	Stronibaby	„	200	—	—	—	—	—
304	Stryjówka	„	1.500	—	—	—	—	—
305	Strzeszyn	„	400	—	40	—	—	—
306	Stubienko	„	500	—	50	—	—	—
	Do przeniesienia . .		207.983	96	8.874	61	9.016	33

Liczba porząd.	Nazwa gmin	Zaliczka pierwotnie dana zł.	ct.	Raty w r. 1889. do spłaty przypadające zł.	ct.	Zaległość rat po koniec roku 1889. zł.	ct.
	Z przeniesienia . .	207.983	96	8.874	61	9.016	33
307	Stubno . . . . . gmina	600	—	—	—	—	—
308	Stulsko . . . . . „	1.000	—	—	—	—	—
309	Stulsko . . . . . „	800	—	—	—	—	—
310	Stupnica i Kotowania . . . . „	400	—	—	—	—	—
311	Środopolce . . . . . „	600	—	60	—	—	—
312	Sroki . . . . . „	200	—	—	—	120	—
313	Sromowce . . . . . „	300	—	—	—	50	—
314	Suchodół . . . . . „	400	—	40	—	40	—
315	Suchodoły . . . . . „	500	—	—	—	—	—
316	Suchowola . . . . . „	400	—	—	—	—	—
317	Sutkowice . . . . . „	800	—	—	—	—	—
318	Świleza . . . . . „	600	—	—	—	—	—
319	Szczawa . . . . . „	300	—	30	—	—	—
320	Szebnie . . . . . „	100	—	—	—	—	—
321	Szmańkowce . . . . . „	400	—	—	—	—	—
322	Szybalin . . . . . „	200	—	—	—	—	—
323	Tarnobrzeg z Dzikowem . . . . „	300	—	—	—	—	—
324	Tarnowica leśna . . . . . „	300	—	30	—	—	—
325	Tartaków . . . . . miasteczko	800	—	80	—	80	—
326	Temeszów . . . . . gmina	400	—	—	—	—	—
327	Terło szlacheckie i rustykalne . . . „	200	—	20	—	20	—
328	Trościaniec . . . . . „	600	—	60	—	—	—
329	Trzciana . . . . . powiat Rzeszów	400	—	—	—	80	—
330	Trzciana . . . . . „ Bochnia	500	—	50	—	—	—
331	Trzcianiec . . . . . „ Mościska	800	—	—	—	—	—
332	Trzcianiec . . . . . „ Dobromil	600	—	—	—	—	—
333	Trzeboś . . . . . gmina	600	—	—	—	—	—
334	Tuligłowy . . . . . powiat Jarosław	1.000	—	—	—	—	—
335	Tuligłowy . . . . . „ Mościska	174	—	—	—	—	—
336	Turka . . . . . gmina	1.000	—	60	—	5	—
337	Turze . . . . . powiat Jasło	200	—	—	—	—	—
338	Turze . . . . . powiat Staremiasto	300	—	—	—	—	—
339	Tyczyn . . . . . gmina	300	—	—	—	—	—
340	Tyczyn . . . . . „	600	—	100	—	—	—
341	Tyśmienica . . . . . „	800	—	20	—	—	—
342	Uhełna . . . . . „	400	—	20	—	—	—
343	Uhnów . . . . . „	500	—	—	—	50	—
344	Ulanów . . . . . „	200	—	—	—	—	—
345	Ułazów . . . . . „	400	—	—	—	—	—
346	Uście solne . . . . . „	322	50	—	—	122	51
347	Uście solne . . . . . „	2.000	—	—	—	—	—
348	Uścieczko . . . . . „	200	—	—	—	—	—
349	Usznia . . . . . „	500	—	—	—	—	—
350	Urlów . . . . . „	200	—	—	—	33	32
351	Urlów z Chrabieżną . . . . . „	200	—	—	—	16	68
352	Urzejowice . . . . . „	500	—	50	—	—	—
353	Werchrata . . . . . „	400	—	—	—	—	—
354	Weryń . . . . . „	1.500	—	—	—	50	—
355	Wesołów . . . . . „	1.200	—	—	—	56	—
356	Wiązowa . . . . . „	300	—	—	—	—	—
357	Widełki . . . . . „	600	—	—	—	—	—
358	Wielkie oczy . . . . . „	2.000	—	—	—	200	—
	Do przeniesienia . .	236.880	46	9.494	61	9.939	84

Liczba porząd.	Nazwa gmin		Zaliczka pierwotnie dana		Raty w r. 1889. do spłaty przypadające		Zaległość rat po koniec roku 1887.	
			zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
	Z przeniesienia . .		236.880	46	9.494	61	9.939	84
359	Wierzblany	gmina	300	—	30	—	30	—
360	Wiewiórka	„	300	—	—	—	—	—
361	Winniki	„	2.000	—	—	—	1.200	—
362	Witków nowy	„	600	—	60	—	—	—
363	Witkowice	„	800	—	—	—	—	—
364	Włosań	„	400	—	—	—	—	—
365	Wola czarnokoniecka	„	800	—	80	—	—	—
366	Wołczniów	„	1.000	—	100	—	—	—
367	Wolica ługowa i piaskowa . . .	„	400	—	—	—	—	—
368	Wołoskowce	„	1.000	—	—	—	—	—
369	Wołosów	„	300	—	30	—	—	—
370	Wołoszczyzna	„	600	—	60	—	—	—
371	Wybranówka	„	400	—	—	—	13	50
372	Wysocko	„	200	—	—	—	—	—
373	Wysoka łańcucka	„	800	—	—	—	—	—
374	Wyżniany	„	200	—	20	—	—	—
375	Zagorzany	„	300	—	—	—	—	—
376	Zakliczyn	„	322	80	—	—	—	—
377	Zakomarze	„	400	—	—	—	—	—
378	Załęże	„	100	—	—	—	—	—
379	Załęże	„	300	—	—	—	—	—
380	Zamarstynów	„	400	—	40	—	—	—
381	Zarzecze	„	124	—	—	—	—	—
382	Zawidcze	„	200	—	—	—	—	—
383	Zawidowice	„	400	—	40	—	—	—
384	Zazdrość	„	500	—	—	—	—	—
385	Zboiska	„	200	—	20	—	60	—
386	Zbyszyce i Wielkonosze	„	300	—	30	—	—	—
387	Zdziarzec	„	600	—	60	—	—	—
388	Żabcze	„	400	—	—	—	—	—
389	Żołynia	wieś i miasteczko	400	—	—	—	—	—
390	Żółkiew	gmina	1.500	—	—	—	—	—
391	Żubrza	„	1.500	—	150	—	750	—
392	Żulice	„	400	—	—	—	—	—
393	Żulice	„	400	—	—	—	—	—
394	Żurawniki	„	400	—	40	—	—	—
395	Żurawno	„	2.000	—	200	—	—	—
396	Żurawno	„	3.000	—				
397	Żuzel	„	400	—	—	—	—	—
398	Żydaczów	„	2.000	—	—	—	—	—
	Razem . .		263.527	26	—	—	—	—
	a po odpisaniu niezrealizowanych asygnat pod pozycyami 36, 85, 161, 163, 236, 345, 348 i 364 w kwocie		2.579	—	—	—	—	—
	rozdzielono tychże zaliczek w rzeczywistej sumie .		260.948	26	10.454	61	11.993	34

Z zaległości wykazanej w r. 1887. po koniec Marca 1888. w kwocie 11.993 zł. 34 ct. przypada na:

a) zaległe raty z lat dawniejszych . . . . . 6.412 zł. 89 ct.
b) „ „ z roku 1887. . . . . 5.580 „ 45 „

Suma jak wyżej . . 11.993 zł. 34 ct.

II. Alegat

do preliminarza funduszu krajowego na rok 1889.

PRELIMINARZE

(a – l)

na rok

1889:

a) Szkoły gospodarstwa lasowego we Lwowie . . . . . str. 2
b) Wyższej szkoły rolniczej w Dublanach . . . . . „ 4
c) Szkoły parobków i dozorców gospodarskich w Dublanach . . . . . „ 14
d) Folwarku w Dublanach . . . . . „ 18
e) Kursu gorzelnictwa w Dublanach . . . . . „ 24
f) Średniej szkoły rolniczej w Czernichowie . . . . . „ 26
g) Folwarku w Czernichowie . . . . . „ 34
h) Niższej szkoły rolniczej w Horodence . . . . . „ 40
i) „ „ „ „ Jagielnicy . . . . . „ 44
k) „ „ „ „ Kobiernicach . . . . . „ 48
l) Szkoły ogrodniczej w Tarnowie . . . . . „ 52

a) Krajowa szkoła gospodarstwa lasowego we Lwowie.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Wydatki		Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
				Złote austryackie		
I.		**Płace nauczycieli.**				
	1	Profesor fachowy, zarazem dyrektor, płaca . .	2.000 zł.			
		dodatek aktywalny	360 „			
		„ osobisty	200 „			
		dwa pięciolecia i trzecie od 15/9 . . .	459 „	3.019		
	2	Drugi profesor fachowy, płaca	1.300 zł.			
		dodatek aktywalny	240 „			
		dwa pięciolecia i trzecie od 15/9 . . .	459 „	1.999		
	3	Trzeci profesor fachowy, płaca	1.000 zł.			
		dodatek aktywalny	240 „	1.240		
	4	Adjunkt, płaca		800		
	5	Docent matematyki i fizyki		800		
	6	„ rysunków		400		
	7	„ chemii		300		
	8	„ stylistyki		300		
	9	„ ekonomii politycznej i administracyi . . .		200	—	9.058
II.		**Zasługi.**				
	10	Dozorca		300		
	11	Pomocnik dozorcy		240	—	540
III.		**Koszta administracyi.**				
	12	Podatki		20		
	13	Asekuracya budynków		45		
	14	Opał i oświetlenie		400		
	15	Potrzeby kancelaryjne		200		
	16	Pomniejsze administracyjne		195	—	860
IV.		**Potrzeby naukowe.**				
	17	Środki naukowe		720		
	18	Wycieczki		600		
	19	Utrzymanie ogrodu doświadczalnego przy szkole . .		100	—	1.420
V.		**Spłata pożyczki.**				
	20	Bankowi krajowemu, spłata kapitału i odsetek . .		400	—	400
		Suma wydatków . .		12.278	—	12.278
		Dochody.				
I.	1	**Subwencya z c. k. Skarbu Państwa**		5.000	—	5.000
II.	2	**Opłaty od uczniów,** wpisowe		60		
		„ „ czesne		240	—	300
III.	3	**Czynsz dzierżawny** z ogrodu doświadczalnego na Szumanówce		100	—	100
		Suma dochodów . .		5.400	—	5.400
		W porównaniu z wydatkami .		—	—	12.278
		okazuje się **niedobór** .		—	—	6.878

Preliminarz na rok 1889. LW. 26.604/1888.

Wynikłość z roku 1886.	Kwota uchwalona na r. 1888.	Wyjaśnienia
9.470	8.940	Preliminuje się *więcej* o 118 zł. przy poz. 1. i 2. — w myśl uchwały Wys. Sejmu z dnia 7. Października 1874. — na trzecie pięciolecia po 59 zł. z rocznych 200 zł. od dnia 15. Września 1889.
540	540	
1.219	860	Jak na rok 1888.
1.751	1.420	
521	400	Jak na rok 1888., gdyż konwersyę reszty 5% pożyczki z galic. Kasy oszczędności na 4½% pożyczkę w Banku krajowym uskuteczni się dopiero w r. 1889.
13.501	12.160	
5.000	5.000	Jak na rok 1888.
365	300	Dochody z opłat od uczniów wynosiły: w r. 1885. . . . 210 zł. „ „ 1886. . . . 365 „ „ „ 1887. . . . 225 „ razem . . 800 zł., przeciętnie 267 zł.; preliminuje się, jak w latach poprzednich, w zaokrągleniu 300 zł.
40	100	Jak na rok 1888.
5.405	5.400	
—	12.160	
—	6.760	

Na r. 1888. uchwalono wydatki 12.160 zł. — dochody 5.400 zł. — niedobór 6.760 zł.
„ „ 1889. preliminuje się „ 12.278 „ — „ 5.400 „ — „ 6.878 „
Zatem na r. 1889. *większe* „ o 118 zł. „ jednakowe, wynik niekorzystniejszy o 118 zł.

Wydatki. b) Wyższa szkoła rolnicza w Dublanach.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Wydatki			
I.		**Płace profesorów i docentów.**			
	1	Profesor fachowy, zarazem dyrektor, płaca 2.360 zł., dodatki pięcioletnie 233 zł.	2.593		
	2	Sześciu profesorów fachowych, płaca po 1.440 zł, dodatki pięcioletnie dla pięciu po 400 zł., dla jednego 200 zł. i dodatek osobisty dla jednego 300 zł.	11.140		
	3	Kahane Zygmunt, profesor fachowy, bezprocentowa zaliczka na płacę	—		
	4	Dwóch adjunktów, płaca po 800 zł., dodatek osobisty dla jednego 200 zł.	1.800		
	5	Trzech asystentów, płaca po 600 zł.	1.800		
	6	Docent fizyki	800		
	7	„ weterynaryi	480		
	8	„ leśnictwa.	240		
	9	„ ustaw rolnych	360		
	10	„ ogrodnictwa	200		
	11	„ melioracyi	240		
	12	„ zoologii	360		
	13	„ historyi i literatury polskiej	600		
		Suma rubryki I. .	20.613	—	20.613
II.		**Inne płace.**			
	14	Lekarz zakładowy	1.000		
	15	Dr. Skałkowski Władysław, emerytowany lekarz zakładowy, stały datek roczny	200		
	16	Kapelan	300		
	17	Kasyer, zarazem rachmistrz	600		
	18	Pisarz dyrekcyi	480		
	19	Remuneracya za pomoc manipulacyjną w bibliotece . .	100		
		Suma rubryki II. .	2.680	—	2.680
		Do przeniesienia . .	23.293	—	23.293

Preliminarz na rok 1889. LW. 34.672/1888. Wydatki.

Wynikłość z roku 1886.	Kwota uchwalona na r. 1888.	Wyjaśnienia
2.560	2.560	*Więcej* o 33 zł. z powodu, że dyrektorowi przypada drugi dodatek pięcioletni z rocznych 200 zł. począwszy od 1. Listopada 1889. w preliminowanej wysokości.
10.707	10.590	*Więcej* o 550 zł., ponieważ dla czterech profesorów, którzy zaczęli pobierać pierwsze lub drugie pięciolecia w ciągu roku 1888., wypada pięciolecia te preliminować na cały rok.
—	1.300	Pozycya ta odpada w niniejszym preliminarzu.
1.000	1.800	
1.500	1.800	
711	800	
480	480	
240	240	Jak na rok 1888.
360	360	
200	200	
240	240	
180	360	
600	600	
18.778	21.330	
400	400	Z powodu uznanej konieczności ustanowienia dla zakładu stałego lekarza, któryby mieszkał w Dublanach, tudzież z powodu, że usiłowania pozyskania takiego lekarza na innych warunkach, jak za zabezpieczeniem płacy w kwocie 1.000 zł. przez fundusz krajowy, nie odniosły skutku, — preliminuje się *więcej* o 600 zł. Wydatek ten znajduje zupełne pokrycie w dochodach rubryki III. (poz. 8) i rubryki IV.
—	200	
300	300	
600	600	Jak na rok 1888.
480	480	
—	—	Wstawia się *nową pozycyę*, gdyż w obec wzrostu ruchu w bibliotece szkolnej nie można wymagać, aby funkcyonaryusz, zawiadujący biblioteką, czynności bibliotekarza pełnił bezpłatnie.
1.780	1.980	
20.558	23.310	

Wydatki. b) Wyższa szkoła rolnicza w Dublanach.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Z przeniesienia . .	23.293	—	23.293
III.		**Zasługi.**			
	20	Preparator dla muzeum zoologicznego	480		
	21	Sługa szkolny, oraz ubranie dla tegoż	290		
	22	Dwóch stróżów domowych	420		
	23	Usługa dla uczniów w laboratoryach	720		
	24	Pasiecznik i dozorca pola doświadczalnego	180		
		Suma rubryki III. .	2.090	—	2.090
IV.		**Koszta administracyjne.**			
	25	Zarząd:			
		a) potrzeby kancelaryjne . . . . 100 zł.			
		b) druki i inseraty . . . . . 100 „			
		c) portorya i posyłki . . . . . 70 „			
		d) koszta podróży dyrekcyi . . . . 150 „	420		
	26	Opał	900		
	27	Oświetlenie	300		
	28	Utrzymanie budynków i ogrodzeń	1.000	400	
	29	Utrzymanie dziedzińca	300		
	30	Ubezpieczenie budynków	400		
	31	Najem pomieszkań:			
		a) dla kasyera . . . . . 180 zł.			
		b) dla sługi szkolnego . . . . . 40 „	220		
	32	Płaca kominiarza	90		
	33	a) Sprzęty i ruchomości	120		
		b) Uzupełnienie szaf, stołów i innych sprzętów . . .	—	858	
	34	Koszta przewozu prelegentów i kapelana	1.400		
	35	Koszta lustracyi zakładu	100		
	36	„ nabożeństwa	50		
	37	Apteka i rozmaite inne	100	—	
		Suma rubryki IV. .	5.400	1.258	6.658
		Do przeniesienia . . .	30.783	1.258	32.041

Preliminarz na rok 1889. Wydatki.

Wynikłość z roku 1886.	Kwota uchwalona na r. 1888.	Wyjaśnienia
20.558	23.310	
—	—	Z pozycyi 23. wyłącza się płacę preparatora w kwocie 300 zł. i wstawia się ją tutaj *z podwyższeniem* o 180 zł. z powodu, że pożytecznemu bardzo dla zakładu preparatorowi w muzeum zoologicznem ubył dotychczasowy zarobek uboczny za preparowanie kośćców dla innych szkół rolniczych, które są już w takowe dostatecznie zaopatrzone.
240	240	*Więcej* o 50 zł. na sprawienie służbowego ubrania dla najstarszego sługi szkolnego.
233	420	Jak na rok 1888.
777	1.020	*Mniej* o 300 zł., jak wyjaśnienie do pozycyi 20.
204	180	Jak na rok 1888.
1.454	1.860	
419	420	Jak na rok 1888.
771	700	*Więcej* o 200 zł. na podstawie wyniku roku poprzedniego.
146	300	Jak na rok 1888.
864	1.270	*Wydatek nadzwyczajny* w kwocie 400 zł. na zastąpienie zużytego płotu z chrustu przy ogrodach profesorskich, długości 800 metrów, trwalszem ogrodzeniem.
114	300	
365	400	Jak na rok 1888.
692	220	
55	90	
15	120	W pozycyi *ad b) wydatek nadzwyczajny* jako reszta na uzupełnienie urządzenia nowego budynku szkolnego, a mianowicie na zakupno stołów, krzeseł, tablic i szaf.
234	858	
1.441	1.300	Uchwalony na rok 1888. wydatek nadzwyczajny w kwocie 300 zł. odpada, natomiast preliminuje się w wydatkach zwyczajnych *więcej* o 400 zł. na podstawie wyników z lat poprzednich.
76	100	
51	50	Jak na rok 1888.
95	100	
5.338	6.228	
27.350	31.398	

Wydatki.

b) Wyższa szkoła rolnicza w Dublanach.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Z przeniesienia . .	30.783	1.258	32.041
V.		**Potrzeby naukowe.**			
	38	Eksperymenta przy wykładach:			
		a) dla profesora rolnictwa . . . . 50 zł.			
		b) „ „ hodowli zwierząt . . . 50 „			
		c) „ „ anatomii i fizyologii . . 25 „			
		d) „ „ weterynaryi . . . . 25 „			
		e) „ „ botaniki . . 25 „			
		f) „ „ chemii rolniczej . . . 50 „			
		g) „ „ „ zwierząt . . . 20 „			
		h) „ „ fizyki . . . . . 40 „			
		i) „ „ miernictwa . . . . 15 „	300		
	39	Zbiory i muzea, mianowicie utrzymanie i uzupełnienie:			
		zwycz. nadzwycz.			
		a) zbioru rolniczego . . . 50 zł. 100 zł.			
		b) „ hodowlanego . . . 60 „ — „			
		c) „ fizykalnego . . . 150 „ 200 „			
		d) „ botanicznego . . . 75 „ 50 „			
		e) „ zoologicznego . . . 150 „ 200 „			
		f) „ mechanicznego . . 300 „ — „			
		g) „ mineralogicznego . . 40 „ — „			
		h) „ technologicznego . . 60 „ — „			
		i) „ okazów leśnych . . 10 „ — „			
		k) „ „ ogrodniczych . 10 „ — „			
		l) „ „ weterynarskich . 25 „ — „			
		m) „ instrumentów mierniczych 10 „ — „			
		n) „ modeli do budownictwa . 50 „ — „			
		o) „ okazów do geografii fizycznej 10 „ — „			
		p) „ „ melioracyjnych . 10 „ — „	1.010	550	
		Do przeniesienia . .	1.310 30.783	550 1.258	32.041

Preliminarz na rok 1889. Wydatki.

Wynikłość z roku 1886.	Kwota uchwalona na r. 1888.	Wyjaśnienia		
27.350	31.398			
		W pozycyach *ad a), b), f)* i *h)* ogółem *więcej* o 110 zł. z powodu, że po urządzeniu laboratoryów i muzeów w nowym budynku szkolnym uczniowie więcej z takowych korzystają, a w skutek tego więcej też zużywają materyałów.		
186	190			
		W ogóle preliminuje się na zbiory i muzea w wydatkach zwyczajnych o 210 zł. więcej, a w wydatkach nadzwyczajnych o 16 zł. mniej, w rezultacie przeto ze względów oszczędności tylko o 194 zł. *więcej*, a mianowicie:	*więcej*	*mniej*
		ad a) wydatek nadzwyczajny w kwocie 100 zł. mniejszy o na kupno 100 słojów na okazy nawozów sztucznych (60 zł.) i 100 słoików na przechowanie okazów z kultur pola doświadczalnego (40 zł.);	zł.	156 zł.
		ad b) wydatek nadzwyczajny w kwocie . . . uchwalony na rok 1888., odpada.		160 „
		ad c) wydatek nadzwyczajny w kwocie . . . na zakupno katetometru, niezbędnego do zdejmowania dokładnych pomiarów;	200 „	
		ad d) wydatek nadzwyczajny w kwocie 50 zł. jak na r. 1888. na zakupno dalszej seryi modeli roślin z masy papierowej od Brendla;		
1.303	1.366			
		ad e) wydatek nadzwyczajny w kwocie . . . a to: 100 zł. na preparaty nastrzykowe (płuca, serce, wątroba i t. d.) i 100 zł. na kompletowanie zbioru wnętrzaków zwierząt gospodarskich;	200 „	
		ad f) w wydatkach zwyczajnych więcej o . . . jako niezbędne na naprawę machin, modeli i t. d., tudzież na uzupełnienie zbioru;	150 „	
		ad g) w wydatkach zwyczajnych więcej o . . . z powodu, że przy częstszych ćwiczeniach uczniów więcej okazów się niszczy;	20 „	
		ad h), i), k), l), m) jak na rok 1888;		
		ad n) wydatek nadzwyczajny w kwocie . uchwalony na rok 1888., odpada; natomiast preliminuje się w wydatkach zwyczajnych więcej o . jako potrzebne corocznie na uzupełnienie zbioru;	40 „	100 „
		ad o), p) jak na rok 1888. Razem .	610 zł.	416 zł.
		W ogóle *więcej* o .	194 zł.	
1.489	1.556			
27.350	31.398			

Wydatki.

b) Wyższa szkoła rolnicza w Dublanach.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie			Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
					Złote austryackie		
V.		Z przeniesienia . .			30.783 1.310	1.258 550	32.041
	40	Laboratorya:	zwycz.	nadzwycz.			
		a) laboratoryum rolnicze . .	225 zł.	685 zł.			
		b) „ chemiczne . .	600 „	150 „			
		c) „ roślinno-fizyologiczne	250 „	150 „			
		d) „ zootomiczne . .	100 „	— „	1.175	985	
	41	Biblioteka i czytelnia:					
		a) na przykupno dzieł		400 zł.			
		b) „ oprawę książek		50 „			
		c) „ czasopisma		300 „	750		
	42	Utrzymanie pola doświadczalnego			350	200	
	43	Wycieczki naukowe profesorów z uczniami			500		
	44	Utrzymanie i uzupełnienie pasieki			30		
	45	Ogród:					
		a) płaca ogrodnika		600 zł.			
		b) utrzymanie ogrodu botanicznego i uzupełnienie sadu, szkółek, jakoteż ogrodu warzywnego		400 „			
		c) druk katalogu i jego rozesłanie . .		25 „	1.025		
	46	Wynagrodzenie dla folwarku dublańskiego za straty, ponoszone w skutek zastosowania stanu inwentarza do potrzeb szkoły			1.000		
			Suma rubryki V. .		6.140	1.735	7.875
VI.		**Podatki i opłaty.**					
	47	Podatek gruntowy i domowy			66		
	48	Opłata od przeniesienia szkół dublańskich na własność kraju, dziesiąta rata (ostatnia)			—	227	
			Suma rubryki VI.		66	227	293
VII.	49	**Stacya kontroli nasion**			100	—	100
			Suma wydatków .		**37.089**	**3.220**	**40.309**

Preliminarz na rok 1889. Wydatki.

Wynikłość z roku 1886.	Kwota uchwalona na r. 1888.	Wyjaśnienia
27.350	31.398	
1.489	1.556	
955	2.035	Wydatki zwyczajne jak na rok 1888., w wydatkach nadzwyczajnych zaś *więcéj* o 125 zł., a to: *ad a)* 685 zł. (więcej o 125 zł.) jako reszta na urządzenie nowo utworzonego laboratoryum rolniczego według szczegółowego wykazu; *ad b)* 150 zł. (jak na r. 1888.) na sprawienie wagi precyzyjnej potrzebnej dla uczniów pracujących w laboratoryum; *ad c)* 150 zł. (jak na r. 1888.) na częściowe pokrycie kosztów sprawienia aparatu destylacyjnego.
1.179	750	Jak na rok 1888.
248	350	W wydatkach zwyczajnych *więcej* o 100 zł. z powodu, że pole doświadczalne rozszerzono, zaś w wydatkach nadzwyczajnych 200 zł. (*więcej* o 100 zł.) na zdrenowanie pola.
440	500	Jak na rok 1888.
9	30	
1.045	1.305	*Mniej* o 280 zł., ponieważ wydatek nadzwyczajny w kwocie 280 zł. odpada.
1.000	1.000	Jak na rok 1888.
6.365	7.526	
45	66	Jak na rok 1888.
227	227	
272	293	
—	100	Jak na rok 1888.
33.987	39.317	W sumie wynikłości z roku 1886. nie mieszczą się zaliczki na płace w kwocie 388 zł. 60 ct., tudzież nieprelimiowane wydatki rozmaite w kwocie 147 zł. 07 ct. — razem 535 zł. 67 ct.

Dochody.

b) Wyższa szkoła rolnicza w Dublanach.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Dochody.			
I.	1	**Subwencya z c. k. Skarbu Państwa**	5.500	—	5.500
II.	2	**Subwencya z funduszu kultury krajowej**	3.431	—	3.431
III.		**Opłaty od uczniów.**			
	3	Wpisowe od 70 uczniów po 5 zł.	350		
	4	Czesne od 70 uczniów po 100 zł.	7.000		
	5	Opłaty za ćwiczenia w laboratoryum:			
		a) chemicznem od 25 uczniów po 10 zł. . . 250 zł.			
		b) roślinno-fizyologicznem od 25 uczniów po 5 zł. 125 „			
		c) zootomicznem od 25 uczniów po 5 zł. . . 125 „	500		
	6	Na bibliotekę od 70 uczniów po 4 zł.	280		
	7	Na usługę	780		
	8	Na lekarza od 70 uczniów po 5 zł.	350		
		Suma rubryki III. .	9.260	—	9.260
IV.	9	**Opłata na lekarza od profesorów stałych** (2% z płac) .	250	—	250
V.	10	**Dochód z pasieki**	230	—	230
VI.	11	**Sprzedaż płodów z pola doświadczalnego i ogrodu** .	250	—	250
VII.	12	**Dochód ze stacyi kontroli nasion**	65	—	65
		Suma dochodów .	18.986	—	**18.986**
		W porównaniu z wydatkami .	—	—	40.309
		okazuje się **niedobór** . .	—	—	**21.323**

Preliminarz na rok 1889. **Dochody.**

Wynikłość z roku 1886.	Kwota uchwalona na r. 1888.	Wyjaśnienia
5.500	5.500	Jak na rok 1888.
3.436	3.439	*Mniej* o 8 zł. na podstawie specyalnego preliminarza funduszu kultury krajowej na rok 1889. (LW. 23.279/88).
195	350	Jak na rok 1888.
1.738	7.000	
317	500	
146	280	
365	780	
—	—	Preliminuje się *nową pozycyę* opłat, jak wyjaśnienie do rubr. II. poz. 14. wydatków.
2.761	8.910	
—	—	*Nowa pozycya* dochodów, preliminowana na podstawie deklaracyi stałych profesorów w Dublanach. Obacz wyjaśnienie do rubr. II. poz. 14. wydatków.
—	230	Jak na rok 1888.
225	250	Jak na rok 1888.
—	65	Jak na rok 1888.
11.922	18.394	W zamknięciu za rok 1886. suma dochodów większą jest o dochody rozmaite niepreliminowane w kwocie 1.312 zł. 50 ct. i o dotacyę z funduszu krajowego w kwocie 21.288 zł. 23 ct. — razem o 22.600 zł. 73 ct.
—	39.317	Na rok 1888. uchwalono wydatki 39.317 zł. — dochody 18.394 zł. — niedobór 20.923 zł.
—	20.923	„ „ 1889. preliminuje się „ 40.309 „ „ 18.986 „ „ 21.323 „
		Zatem na r. 1889. *większe* „ o 992 zł. „ o 592 zł.; *wynik niekorz.* o 400 zł.

Wydatki. c) Szkoła parobków i dozorców gospodarskich w Dublanach.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Wydatki.			
I.		**Płace nauczycieli.**			
	1	a) Nauczyciel fachowy	—		
		b) Zastępstwo nauczyciela fachowego	—	1.375	
	2	Dwóch nauczycieli pomocniczych, płaca 600 zł. i 500 zł., dodatek osobisty dla jednego 200 zł.	1.300		
	3	Docent weterynaryi	150		
	4	Katecheta	200		
	5	Instruktor robót ręcznych	540		
		Suma rubryki I. .	2.190	1.375	3.565
II.		**Koszta administracyjne.**			
	6	Zarząd:			
		a) remuneracya dyrektora . . . . . 400 zł.			
		b) potrzeby kancelaryjne, inseraty, druki i portorya 100 „	500		
	7	Opał i oświetlenie	240		
	8	Utrzymanie budynku szkolnego i ruchomości, ubezpieczenie i kominiarz	300		
	9	Koszta nabożeństwa obrządku gr. kat.	300		
		Suma rubryki II. .	1.340	—	1.340
III.		**Utrzymanie uczniów.**			
	10	Stołowanie 36 uczniów po 144 zł	5.184		
	11	Odzież, pościel i pranie dla 36 uczniów po 60 zł. . . .	2 160		
		Suma rubryki III. .	7.344	—	7.344
IV.		**Potrzeby naukowe.**			
	12	Zaprzęgi do demonstracyi	80		
	13	Przybory do pisania i nauki uczniów	120		
	14	Przykupno zwierząt do sekcyj	30		
	15	„ modeli, machin i narzędzi	200		
		Suma rubryki IV. .	430	—	430
V.	16	**Kurs ćwiczeń** dla szkolnej straży pożarnej	40	—	40
		Suma wydatków	**11.344**	**1.375**	**12.719**

Preliminarz na rok 1889. LW. 34.672/1888. Wydatki.

Wynikłość z roku 1886.	Kwota uchwalona na r. 1888.	Wyjaśnienia
—	—	
1.365	1.300	*Więcej* o 75 zł. dla docenta melioracyi, której wykład w szkole niższej okazał się pożądanym.
1.133	1.300	
150	150	Jak na rok 1888.
200	200	
685	540	
3.533	3.490	
479	500	
241	240	Jak na rok 1888.
208	300	
89	300	
1.017	1.340	
3.754	5.184	Jak na rok 1888.
1.397	2.160	
5.151	7.344	
10	80	
111	120	Jak na rok 1888.
33	30	
207	200	
361	430	
—	—	*Nowa pozycya* przeznaczona na pokrycie kosztów podróży i dyet instruktora, który raz do roku będzie pouczał przez tydzień szkolną straż pożarną.
10.062	**12.604**	W sumie wynikłości z roku 1886. nie mieszczą się zaliczki na płace w kwocie 120 zł. i nieprelimiowane wydatki rozmaite w kwocie 89 zł. 15 ct. — razem 209 zł. 15 ct.

Dochody. c) Szkoła parobków i dozorców gospodarskich w Dublanach.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Dochody.			
I.	1	**Subwencya z c. k. Skarbu Państwa**	1.500	—	1.500
II.		**Opłaty i datki.**			
	2	Opłaty na utrzymanie uczniów	480		
	3	Datki Rad powiatowych, Towarzystw gospodarczych i innych	360		
		Suma rubryki II.	840	—	840
III.	4	**Zarobek 36 uczniów** po 18 zł.	648	—	648
		Suma dochodów .	**2.988**	—	**2.988**
		W porównaniu z wydatkami	—	—	12.719
		okazuje się **niedobór** . .	—	—	**9.731**

Preliminarz na rok 1889.

Dochody.

Wynikłość z roku 1886.	Kwota uchwalona na r. 1888.	Wyjaśnienia
1.500	1.500	Jak na rok 1888.
297	480	Jak na rok 1888.
—	360	
297	840	
492	648	Jak na rok 1888.
2.289	2.988	Wynikłość dochodów za rok 1886. wykazano z pominięciem nieprelimnowanych dochodów rozmaitych w kwocie 168 zł. 50 ct. i dotacyi z funduszu krajowego w kwocie 7.813 zł. 62 ct. — razem 7.982 zł. 12 ct.
—	12.604	
—	9.616	Na r. 1888. uchwalono wydatki 12.604 zł. — dochody 2.988 zł. — niedobór 9.616 zł. „ „ 1889. preliminuje się „ 12.719 „ „ 2.988 „ „ 9.731 „ Zatem na r. 1889. *większe* „ o 115 zł. „ — zł., większy niedobór o 115 zł.

Wydatki. d) Folwark w Dublanach.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Wydatki.			
I.		**Wydatki na gospodarstwo.**			
	1	Płace i zasługi wraz z wynagrodzeniem administratora i częścią płacy kasyera	1.600		
	2	Najem robotnika	2.400		
	3	Dokupno i zmiana nasienia	250		
	4	„ nawozów dopełniających	300		
	5	„ karmy, owsa, kiełków i makuchów	2.000		
	6	Zastąpienie zużytych koni i uprzęży	300		
	7	Utrzymanie budynków i ogrodzeń	150	600	
	8	Utrzymanie i naprawa maszyn i narzędzi, oraz kucie koni .	260		
	9	Utrzymanie rowów i dróg	50		
	10	Wywóz stawarki i urządzenie stawów	—	300	
	11	Melioracye łąk	—	720	
	12	Drenowanie pól	—	800	
	13	Zabezpieczenie od pożaru i zarazy	300		
	14	Kuchnia folwarczna	200		
	15	Koszta kancelaryjne	25		
	16	Światło i smarowidło	50		
	17	Kultura lasu	100		
	18	Rogatki, posełki i jazdy w interesach folwarku	100		
		Suma rubryki I. .	8.085	2.420	10.505
II.	19	**Torfiarnia**	—	—	—
III.	20	**Cegielnia**	1.800	—	1.800
IV.		**Podatki i opłaty.**			
	21	Podatek gruntowy i domowy	550		
	22	„ dochodowy z propinacyi	60		
	23	Należytość od przeniesienia własności folwarku, piąta rata .	—	268	
	24	Na naprawę kościoła i budynków plebańskich	—		
	25	Należytość konkurencyjna na budowę cerkwi w Malechowie .	—	1.566	
		Suma rubryki IV. .	610	1.834	2.444
		Do przeniesienia . . .	10.495	4.254	14.749

Preliminarz na rok 1889. LW. 27.218/1888. Wydatki.

Wynikłość z roku 1886.	Kwota uchwalona na r. 1888.	Wyjaśnienia
1.662	1.600	
2.484	2.400	
288	250	Jak na rok 1888.
155	300	
1.617	2.000	
1	300	
309	750	*Wydatek nadzwyczajny* w kwocie 600 zł. jako reszta na pokrycie kosztów rozpoczętej w r. 1888. częściowej rekonstrukcyi dachu i powały nad starą krowiarnią.
123	260	
—	50	Jak na rok 1888.
300	300	
846	209	W poz. 11. i 12. ogółem *więcej* o 739 zł. według szczegółowego obliczenia robót, przypadających na rok 1889. (LW. 31.887/88).
983	572	
188	300	
186	200	Jak na rok 1888.
33	25	
33	50	
46	50	*Więcej* o 50 zł., ponieważ w roku 1889. wypadnie przeprowadzić więcej robót około zalesienia halów.
34	100	Jak na rok 1888.
9.288	9.716	
—	5.975	Odnośny wydatek preliminuje się w rubr. XV. funduszu krajowego (LW. 27.218/88).
6.369	900	*Więcej* o 900 zł. z powodu, że wyrobioną będzie większa ilość cegły i rurek drenonowych na sprzedaż przy opale torfowym. (Obacz wyjaśnienie do rubryki III. poz. 6. dochodów).
565	550	
58	60	Jak na rok 1888.
268	268	
—	243	Nic się nie preliminuje, ponieważ należytość ta będzie w roku 1888. całkowicie zapłaconą.
—	—	Na podstawie rozporządzenia c. k. Starostwa we Lwowie z dnia 6. Marca 1888. wstawia się pierwszą połowę należytości konkurencyjnej na budowę cerkwi w Malechowie; druga połowa tej należytości będzie zapłaconą w r. 1890. i 1891. (LW. 16.040/88).
891	1.121	
16.548	17.712	

Wydatki. d) Folwark w Dublanach.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Z przeniesienia . . .	10.495	4.254	14.749
V.		**Spłata kapitałów i odsetków dłużnych.**			
	26	Bankowi krajowemu we Lwowie: umorzenie pożyczki 16.500 zł. — 1. i 2. rata kapitału wraz z odsetkami	825		
	27	Renta c. k. galic. Towarzystwu gospodarczemu	1.600		
		Suma rubryki V. .	2.425	—	2.425
VI.	28	**Rozmaite nieprzewidziane**	50	—	50
		Suma wydatków .	**12.970**	**4.254**	**17.224**

Preliminarz na rok 1889.

Wydatki.

Wynikłość z roku 1886.	Kwota uchwalona na r. 1888.	Wyjaśnienia
16.548	17.712	
1.070	825	Jak na rok 1888., ponieważ konwersya reszty 5% pożyczek z galic. Towarzystwa kred. ziemskiego w pierwotnych wysokościach 5.000 zł. i 11.600 zł. na 4½ % pożyczkę w Banku krajowym uskutecznioną będzie w r. 1889.
1.600	1.600	Jak na rok 1888.
2.670	2.425	
248	50	Jak na rok 1888.
19.466	**20.187**	

Dochody. d) Folwark w Dublanach.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Dochody.			
I.		**Dochody z gospodarstwa.**			
	1	a) Ze sprzedaży ziemiopłodów . . . . . 5.500 zł.			
		b) Za owies i siano dostarczone szkołom . . . 680 „	6.180		
	2	Z wynajętych ról, łąk i pastwisk	900		
	3	Ze sprzedaży płodów zwierzęcych:			
		a) krowiarnia: α) mleko . . . 4.000 zł.			
		β) przychowek . . 400 „			
		γ) braki i opasy . . 400 „ 4.800 zł.			
		b) Nierogacizna . . . . . 120 „			
		c) Owce . . . . . 40 „			
		d) Ryczałt od szkół rolniczych za straty, wynikające z zastosowania inwentarza do potrzeb szkół . . . . . 1.000 „	5.960		
	4	Z lasu i stawów	280		
		Suma rubryki I. .	13.320	—	13.320
II.	5	**Z torfiarni**	—	—	—
III.	6	**Z cegielni**	2.000	—	2.000
IV.		**Dochody z propinacyi i polowania.**			
	7	Z propinacyi	420		
	8	Z polowania	25		
		Suma rubryki IV. .	445	—	445
V.	9	**Rozmaite nieprzewidziane**	50	—	50
		Suma dochodów .	15.815	—	15.815
		W porównaniu z wydatkami .	—	—	17.224
		okazuje się **niedobór** na rok 1889. .	—	—	1.409
		podczas gdy na rok 1888. preliminowano **nadwyżkę dochodów**	—	—	

Preliminarz na rok 1889. **Dochody.**

Wynikłość z roku 1886.	Kwota uchwalona na r. 1888.	Wyjaśnienia
4.916	6.100	W poz. *ad b) więcej* o 80 zł. według potrzeb szkół rolniczych.
1.065	900	
		Jak na rok 1888.
5.282	5.960	
93	280	
11.356	13.240	
—	6.120	Dochód ze sprzedaży torfu preliminuje się w rubryce VIII. funduszu krajowego (LW. 27.218/88). (Obacz wyjaśnienie do rubryki II. poz. 19. wydatków.)
4.283	1.000	*Więcej* o 1.000 zł. z powodu zamierzonej sprzedaży znaczniejszej ilości cegły i rurek drenowych. (Obacz wyjaśnienie do rubryki III. poz. 20. wydatków.)
420	420	Jak na rok 1888.
50	50	*Mniej* o 25 zł., ponieważ w przyszłości nie będzie można uzyskać za prawo polowania więcej jak 25 zł. rocznie.
470	470	
315	50	Jak na rok 1888.
16.424	20.880	W sumie wynikłości z roku 1886. nie mieści się dotacya z funduszu krajowego w kwocie 3.042 zł. 09½ ct.
—	20.187	Na r. 1888. uchwalono wydatki 20.187 zł., dochody 20.880 zł., nadwyżkę dochodów 693 zł.
—		„ „ 1889. preliminuje się „ 17.224 „ „ 15.815 „ niedobór 1.409 „
—	693	Zatem na r. 1889. *mniejsze* „ o 2.963 zł. „ o 5.065 zł., wynik niekorzystn. o 2.102 zł.

Wydatki i dochody. e) Kurs gorzelnictwa w Dublanach.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Wydatki	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
I.		**Płace nauczycieli.**			
	1	Kierownik kursu	250		
	2	Prelegenci za wykłady:			
		a) arytmetyki, geometryi i stereometryi	115		
		b) fizyki	75		
		c) chemii	100		
		d) gorzelnictwa	375		
		e) o maszynach i kotłach	150		
		f) o opodatkowaniu	100		
		g) o rachunkowości	60		
		h) za ćwiczenia w laboratoryum	150		
		Suma rubryki I.	1.375	—	1.375
II.		**Koszta administracyjne.**			
	3	Druki, inseraty, portorya i t. p.	15		
	4	Koszta przewozu prelegentów	30		
		Suma rubryki II.	45	—	45
III.		**Potrzeby naukowe.**			
	5	Szkole rolniczej w Dublanach za użycie laboratoryum	40		
	6	Wycieczki profesorów z uczniami	100		
	7	Książki, czasopisma, aparaty do kontroli służące, modele maszyn i rysunki	45	100	
		Suma rubryki III.	185	100	285
IV.	8	**Zapomogi dla uczniów**	250	—	250
V.	9	**Rozmaite drobne**	5	—	5
		Suma wydatków	**1.860**	**100**	**1.960**
		Dochody.			
I.	1	**Subwencya z c. k. Skarbu Państwa**	1.000	—	1.000
II.	2	**Opłaty od uczniów**	240	—	240
III.	3	**Rozmaite przypadkowe**	—	—	—
		Suma dochodów	1.240	—	1.240
		W porównaniu z wydatkami	—	—	1.960
		okazuje się **niedobór**	—	—	720

Preliminarz na rok 1889. LW. 25.474/1888. Wydatki i dochody.

Wynikłość z roku 1886.	Kwota uchwalona na r. 1888.	Wyjaśnienia
250	250	Jak na rok 1888.
115	115	W poz. 2. preliminuje się pod lit. d) *więcej* o 75 zł. i pod lit. f) *więcej* o 20 zł. z powodu, że zmiany, zaprowadzone nową ustawą w systemie opodatkowania spirytusu, pociągną za sobą konieczność obszerniejszego traktowania przedmiotów, w skutek czego pomnożone być muszą liczby godzin wykładowych.
75	75	
100	100	
242	300	
150	150	
60	80	
24	60	
150	150	
1.166	1.280	
12	15	Jak na rok 1888.
26	30	
38	45	
40	40	Jak na rok 1888.
72	100	
46	45	Preliminuje się *wydatek nadzwyczajny* w kwocie 100 zł. na zakupno większej ilości rysunków, modeli, aparatów do kontroli i t. d., potrzebnych do objaśnienia wykładów.
158	185	
200	250	Jak na rok 1888.
6	5	Jak na rok 1888.
1.568	1.765	W zamknięciu za rok 1886. suma wydatków większą jest o kwotę 100 zł., wypłaconą z rubr. I. jako wynagrodzenie za repetycye wykładów.
1.000	1.000	Jak na rok 1888.
348	240	Jak na rok 1888.
—	—	
1.348	1.240	W sumie wynikłości z roku 1886. nie mieści się dotacya z funduszu krajowego w kwocie 319 zł. 63 ct.
—	1.765	
—	525	Na rok 1888. uchwalono wydatki 1.765 zł. — dochody 1.240 zł. — niedobór 525 zł.
		„ „ 1889. przeliminuje się „ 1.960 „ „ 1.240 „ „ 720 „
		Zatem na rok 1889. *więcej* „ 195 zł. „ — zł. „ 195 zł.

Wydatki. f) Krajowa średnia szkoła rolnicza w Czernichowie.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Wydatki.			
I.		**Płace nauczycieli.**			
	1	Nauczyciel fachowy, zarazem dyrektor	2.060		
	2	3 nauczycieli fachowych do nauk zawodowych, po 1.440 zł. .	4.320		
	3	2 nauczycieli fachowych do nauk zasadniczych, po 1.240 zł. i dodatek pięcioletni dla jednego 200 zł.	2.680		
	4	Kapelan i katecheta	800		
	5	3 nauczycieli pomocniczych z płacą adjunktów, po 800 zł. .	2.400		
	6	Docent leśnictwa	300		
	7	Instruktor do robót praktycznych	600		
	8	Opał dla kapelana i nauczycieli pomocniczych	260		
		Suma rubryki I. .	13.420	—	13.420
II.		**Inne płace i zasługi.**			
	9	Kasyer, zarazem magazynier	800		
	10	Pisarz dyrekcyi	500		
	11	Służba zakładowa:			
		a) sługa szkolny (płaca 100 zł., wikt 100 zł.) 200 zł.			
		b) „ przy laboratoryum („ 60 „ „ 100 „) 160 „			
		c) chłopak do usługi w laboratoryach i muzeach („ 30 „ „ 90 „) 120 „			
		d) stróż domowy („ 60 „ „ 100 „) 160 „			
		e) stróż nocny i podwórzowy („ 60 „ „ 100 „) 160 „	800		
		Suma rubryki II. .	2.100	—	2.100
III.		**Koszta administracyjne.**			
	12	Zarząd:			
		a) pomoc kancelaryjna dla Kuratoryi szkoły i dla Delegata . . . . . 400 zł.			
		b) potrzeby kancelaryjne szkoły . . . . 100 „			
		c) druki i inseraty . . . . . 100 „			
		d) portorya i przesyłki . . . . . 50 „			
		e) koszta podróży w interesach zakładu . . 300 „			
		f) „ przewozu docentów zamiejscowych (weterynaryi i leśnictwa) . . . . . 200 „	1.150		
		Do przeniesienia . .	1.150 15.520	—	15.520

Preliminarz na rok 1889. LW. 35.189/1888. Wydatki.

Wynikłość z roku 1886.	Kwota uchwalona na r. 1888.	Wyjaśnienia
2.040	2.060	
4.737	4.320	
2.480	2.680	
800	800	Jak na rok 1888.
3.040	2.400	
—	300	
220	600	
263	260	
13.580	13.420	
600	800	Jak na rok 1888.
267	500	
		Koszta utrzymania 2 chłopców do usługi uczniów (poz. *d)* budż. r. 1888.) w kwocie . . . . . 230 zł. przeniesiono do rubr. IV. poz. 27. wyd., natomiast zaś wstawia się pod *c) nową pozycyę* w kwocie . . . . . 120 „ na chłopaka do usługi w laboratoryach i muzeach, ponieważ zbiory i wykłady cierpiały w skutek braku tej usługi; w pozycyi tej przeto preliminuje się w ogóle *mniej* o . . . . . 110 zł.
777	910	
1.644	2.210	
847	1.150	Jak na rok 1888.
847	1.150	
15.224	15.630	

Wydatki. f) Krajowa średnia szkoła rolnicza w Czernichowie.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie		Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
				Złote austryackie		
III.		Z przeniesienia . .		15.520 1.150	—	15.520
	13	Opał		500		
	14	Oświetlenie		250		
	15	Utrzymanie budynków i ogrodzeń		700		
	16	„ i uporządkowanie dziedzińca		100		
	17	Zabezpieczenie budynków		150		
	18	Najem pomieszkania dla docenta i kasyera		240		
	19	Płaca kominiarza		50		
	20	Sprzęty i ruchomości		100	150	
	21	Koszta lustracyi zakładu		200		
	22	„ nabożeństwa		70	100	
	23	Lekarz i apteka		100		
	24	Rozmaite nieprzewidziane		100		
			Suma rubryki III. .	3.710	250	3.960
IV.		**Utrzymanie uczniów.**				
	25	Żywność (50 uczniów po 180 zł.)		9.000		
	26	Opał do kuchni		475		
	27	Służba:				
		a) 2 chłopców do usługi uczniów (płaca 50 zł., wikt 180 zł.)	230 zł.			
		b) służba kuchenna (płaca i wikt)	655 „	885		
	28	Sprzęty:				
		a) do sal sypialnych, infirmeryi i jadalni		100	200	
		b) do kuchni i naczynia stołowe		60		
	29	Odzież (50 uczniów po 40 zł.)		2.000		
	30	Pościel		160		
	31	Pranie bielizny i pościeli		250		
	31a	Rozmaite nieprzewidziane		—		
			Suma rubryki IV. .	12.930	200	13.130
V.		**Potrzeby naukowe.**				
	32	Eksperymenta przy wykładach:				
		a) dla nauczyciela rolnictwa	25 zł.			
		b) „ „ hodowli zwierząt	10 „			
		c) „ „ zootomii	20 „			
		d) „ „ weterynaryi	25 „			
		e) „ „ botaniki	20 „			
		f) „ „ fizyki	25 „			
		g) „ „ miernictwa	15 „	140		
		Do przeniesienia . . .		140 32.160	450	32.610

Preliminarz na rok 1889. **Wydatki.**

Wynikłość z roku 1886.	Kwota uchwalona na r. 1888.	Wyjaśnienia
15.224	15.630	
847	1.150	
423	500	
283	250	
2.465	700	Jak na rok 1888.
445	100	
69	350	*Mniej* o 200 zł. stosownie do istotnej potrzeby.
120	240	Jak na rok 1888.
20	50	
588	250	*Wydatek nadzwyczajny* w kwocie 150 zł., jak na rok poprzedni, na sprawienie szaf do pomieszczenia zbiorów.
221	200	Jak na rok 1888.
74	70	*Wydatek nadzwyczajny* w kwocie 100 zł. na zakupienie nowego ornatu z przyborami i albą.
114	100	Jak na rok 1888.
473	100	
6.142	4.060	
10.205	9.000	Jak na rok 1888.
475	475	
542	655	*Więcej* o 230 zł., jak wyjaśnienie do rubr. II. poz. 11. wydatków.
342	300	*Wydatek nadzwyczajny* w kwocie 200 zł., jak na rok poprzedni, na dokompletowanie łóżek (15), sprawienie 2 stołów i kilkunastu stołków do sali jadalnej.
47	160	Preliminowany na rok 1888. wydatek nadzwyczajny w kwocie 100 zł. odpada.
1.526	2.000	Jak na rok 1888.
303	160	
258	250	
91	—	
13.789	13.000	
79	140	Jak na rok 1888.
79	140	
35.155	32.690	

Wydatki.

f) Krajowa średnia szkoła rolnicza w Czernichowie.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	zwycz.	nadzwycz.	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
					Złote austryackie		
V.		Z przeniesienia . .			32.160 140	450	32.610
	33	Zbiory i muzea:					
		a) zbiór rolniczy . . .	100 zł.	250 zł.			
		b) „ hodowlany . . .	100 „	— „			
		c) „ fizykalny . . .	100 „	150 „			
		d) „ geograficzny . . .	50 „	— „			
		e) „ botaniczny . . .	50 „	— „			
		f) „ zoologiczny . . .	50 „	50 „			
		g) „ mechaniczny . . .	50 „	80 „			
		h) „ mineralogiczny . .	20 „	— „			
		i) „ technologiczny . .	50 „	— „			
		k) „ okazów leśnych . .	10 „	20 „			
		l) „ „ weterynaryjnych .	30 „	— „			
		m) „ narzędzi rolniczych . .	100 „	300 „			
		n) „ przyrządów matematycznych, oraz rolniczych i niwelacyjnych	20 „	— „			
		o) „ modeli do budownictwa .	10 „	90 „			
		p) „ stacya meteorologiczna .	20 „	— „	760	940	
	34	Laboratorya:	zwycz.	nadzwycz			
		a) laboratoryum chemiczne . .	350 zł.	— zł.			
		b) „ roślinno-fizyologiczne	100 „	250 „			
		c) „ zoologiczne . .	100 „	— „	550	250	
	35	Biblioteka i czytelnia:					
		a) przykupno dzieł		300 zł.			
		b) oprawa książek		50 „			
		c) czasopisma		100 „	450		
	36	Ogród:	zwycz.	nadzwycz.			
		a) płaca ogrodnika . . .	500 zł.	— zł.			
		b) folwarkowi za mieszkanie ogrodnika	100 „	— „			
		c) ogród botaniczny . . .	100 „	100 „			
		d) utrzymanie i uzupełnienie sadu, szkółek i ogrodu warzywnego .	390 „	— „	1.090	100	
	37	Utrzymanie pola doświadczalnego			100		
	38	Wycieczki naukowe uczniów z nauczycielami . . .			300		
		Suma rubryki V. .			3.390	1.290	4.680
		Suma wydatków .			**35.550**	**1.740**	**37.290**

Preliminarz na rok 1889. Wydatki.

Wynikłość z roku 1886.	Kwota uchwalona na r. 1888.	Wyjaśnienia
35.155	32.690	
79	140	
		Preliminuje się w ogóle *mniej* o 40 zł., a mianowicie podwyższono w pozycyach *ad c), h)* i *i)* wydatki zwyczajne o 20 zł., 10 zł. i 30 zł. — razem o 60 zł. stosownie do potrzeby, a odpadł wydatek nadzwyczajny w pozycyi *ad e)* w kwocie 100 zł.; resztę zaś wydatków nadzwyczajnych preliminuje się, jak na rok poprzedni, na uzupełnienie zbiorów.
1.892	1.740	
660	650	*Wydatek nadzwyczajny ad b)* w kwocie 250 zł. na różne niezbędne przyrządy, jak suszarki, pompę pneumatyczną, kąpiele wodne i t. p.
586	450	Jak na rok 1888.
71	180	Z wyjątkiem pozycyi *ad c) nowe wydatki*, konieczne w skutek przeniesienia szkoły ogrodniczej do Tarnowa, zwłaszcza, że c. k. Ministerstwo rolnictwa utrzymanie ogrodu ozernichowskiego w dobrym stanie postawiło za warunek zezwolenia na przeniesienie rzeczonej szkoły. Przeważną część wydatków tych pokrywają dochody w rubryce IV. poz. 5. — W pozycyi *ad c)* preliminuje się wydatek nadzwyczajny w kwocie 100 zł. na założenie kolekcyi roślin.
—	100	
306	300	Jak na rok 1888.
3.594	3.560	
38.749	**36.250**	W sumie wynikłości z r. 1886. nie mieszczą się zaliczki na płace w kwocie 45 zł.

Dochody. f) Krajowa średnia szkoła rolnicza w Czernichowie.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Dochody.			
I.	1	**Subwencya z c. k. Skarbu Państwa**	5.000	—	5.000
II.		**Opłaty od uczniów.**			
	2	Opłaty na utrzymanie od 50 uczniów po 260 zł. . .	13.000		
	3	Czesne od 50 uczniów po 50 zł.	2.500		
		Suma rubryki II. .	15.500	—	15.500
III.	4	**Dochód z gospodarstwa i spiżarni**	50	—	50
IV.	5	**Sprzedaż płodów z ogrodu i z pola doświadczalnego** .	650	—	650
		Suma dochodów .	**21.200**	—	**21.200**
		W porównaniu z wydatkami .	—	—	37.290
		okazuje się **niedobór** .	—	—	**16.090**

Preliminarz na rok 1889. Dochody.

Wynikłość z roku 1886.	Kwota uchwalona na r. 1888.	Wyjaśnienia
5.000	5.000	Jak na rok 1888.
11.670	13.000	Jak na rok 1888.
520	2.500	
12.190	15.500	
17	50	Jak na rok 1888.
—	50	*Więcej* o 600 zł. jako spodziewany dochód ze sprzedaży płodów ogrodowych.
17.207	20.600	Suma wynikłości z roku 1886. większą jest w zamknięciu za tenże rok o dochody rozmaite w kwocie 23 zł. i o dotacyę z funduszu krajowego w kwocie 21.564 zł. 27 ct.
—	36.250	
—	15.650	Na r. 1888. uchwalono wydatki 36.250 zł. — dochody 20.600 zł. — niedobór 15.650 zł.
		„ „ 1889. preliminuje się „ 37.290 „ „ 21.200 „ „ 16.090 „
		Zatem na r. 1889. *większe* „ o 1.040 zł. „ o 600 zł., wynik niekorzystn. o 440 zł.

Wydatki. g) Folwark w Czernichowie.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Wydatki.			
I.		**Wydatki na gospodarstwo.**			
	1	Płace i zasługi:			
		a) ekonom (płaca, opał i światło) . . . . 240 zł.			
		b) służba folwarczna (płaca i wikt) . . . 900 „	1.140		
	2	Najem robotnika:			
		a) do gospodarstwa folwarcznego . . . . 700 zł.			
		b) „ chmielarni . . . . . 100 „	800		
	3	Dokupno i zmiana nasienia	250		
	4	„ nawozów dopełniających	100		
	5	„ słomy i karmy	800		
	6	Inwentarz roboczy, uprząż i kucie koni	100		
	7	„ użytkowy	50		
	8	Utrzymanie budynków folwarcznych	150		
	9	Utrzymanie i dokupno maszyn i narzędzi rolniczych:			
		a) naprawa narzędzi i sprzętów	150	60	
		b) dokupno maszyn i narzędzi	50		
	10	Utrzymanie rowów	100		
	11	Zabezpieczenie od pożaru i gradobicia	65		
	12	Kuchnia folwarczna (opał i sprzęty)	50		
	13	Koszta kancelaryjne	20		
	14	Światło i smarowidło	30		
		Suma rubryki I. .	3.855	60	3.915
II.		**Las i plantacya wikla.**			
	15	Las:			
		a) służba leśna . . . . . 300 zł.			
		b) roboty przy eksploatacyi lasu . . . . 50 „			
		c) zalesienie . . . . . 150 „	500		
	16	Utrzymanie i uzupełnienie plantacyi wikla	100	500	
		Suma rubryki II. .	600	500	1.100
III.	17	**Wydatki na piec wapienny**	50	—	50
IV.	18	**Wydatki na cegielnię**	30	—	30
		Do przeniesienia . .	4.535	560	5.095

Preliminarz na rok 1889. LW. 35.189/1888. Wydatki.

Wynikłość z roku 1886.	Kwota uchwalona na r. 1888.	Wyjaśnienia
1.430	1.140	
955	800	
647	250	Jak na rok 1888.
24	100	
1.330	800	
484	100	
	50	
189	150	
198	150	*Wydatek nadzwyczajny* w kwocie 60 zł. na gruntowną naprawę wózka.
226	50	
86	100	
72	65	Jak na rok 1888.
50	50	
21	20	
30	30	
5.742	3.855	
306	500	Jak na rok 1888.
521	600	
827	1.100	
8.282	6.300	Preliminuje się tylko wydatek na naprawę pieca z powodu zamierzonego wydzierżawienia tego przedsiębiorstwa. (Obacz wyjaśnienie do rubryki IV. poz. 11. dochodów.)
883	500	Preliminuje się tylko wydatek na naprawę budynków z powodu, że wyrobu cegły na sprzedaż, jako nie opłacającego się, wypada zaniechać. (Obacz wyjaśnienie do rubryki V. poz. 12. dochodów.)
15.734	11.755	

Wydatki. g) Folwark w Czernichowie.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Z przeniesienia . . .	4.535	560	5.095
V.		**Propinacya i przewóz.**			
	19	Utrzymanie budynków propinacyjnych	100		
	20	Sprawienie łodzi i naprawa krypy	—		
		Suma rubryki V. .	100	—	100
VI.	21	**Wydatki na utrzymanie brzegów Wisły:**			
		a) utrzymanie i odnowienie opasek . . . 120 zł.			
		b) naprawa ostrogów i tam . . . . . 50 „	170	—	170
VII.		**Podatki i opłaty.**			
	22	Podatek gruntowy i domowy	275		
	23	„ dochodowy z propinacyi i promu	312		
	24	„ „ i zarobkowy od palenia wapna . . .	86		
	25	„ „ „ „ wyrobu cegły . . .	11		
	26	Opłata na utrzymanie dróg powiatowych i gminnych . .	75		
	27	Składka na szkołę ludową	50		
	28	„ „ reparacyę kościoła	—	20	
	29	Opłata od przeniesienia własności ($^1/_{10}$ część — dziewiąta rata)	—	183	
		Suma rubryki VII.	809	203	1.012
VIII.		**Spłata kapitałów i odsetek dłużnych.**			
	30	Kasie oszczędności w Krakowie: umorzenie pożyczki 7.000 zł. — 28. (ostatnia) rata kapitału wraz z odsetkami	250		
	31	Spłata wraz z odsetkami długu hipotecznego w kwocie 12.000 zł.	600		
		Suma rubryki VIII.	850	—	850
IX.	32	**Rozmaite nieprzewidziane**	50	—	50
		Suma wydatków .	**6.514**	**763**	**7.277**

Preliminarz na rok 1889.

Wydatki.

Wynikłość z roku 1886.	Kwota uchwalona na r. 1888.	Wyjaśnienia
15.734	11.755	
33	100	Jak na rok 1888.
83	—	
116	100	
74	170	Jak na rok 1888.
229	275	
276	312	
100	86	
12	11	Jak na rok 1888.
—	75	
26	50	
—	100	*Mniej* o 80 zł. stosownie do potrzeby.
183	183	Jak na rok 1888.
826	1.092	
1.333	554	*Mniej* o 304 zł. wedle planu umorzenia.
—	600	Jak na rok 1888. preliminuje się wymaganą kwotę na spłatę rat od zaciągnąć się mającej pożyczki.
1.333	1.154	
221	50	Jak na rok 1888.
18.304	**14.321**	

Dochody. g) Folwark w Czernichowie.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Dochody.			
I.		**Dochody z gospodarstwa.**			
	1	Ze sprzedaży płodów rolnych i chmielarni	1.400		
	2	„ „ „ zwierzęcych:			
		a) krowiarnia 1.400 zł.			
		b) nierogacizna 400 „	1.800		
	3	Z wynajętych ról i pastwisk	315		
	4	Czynsz z domu i ogrodu, wynajętego szkole rolniczej	100		
	5	„ z kuźni	40		
	6	Za wynajęte konie	450		
	7	Za nawóz stajenny do ogrodu szkoły ogrodniczej	60		
		Suma rubryki I.	4.165	—	4.165
II.		**Z lasu i wikla.**			
	8	Ze sprzedaży drzewa opałowego	670		
	9	Z wikla i trawy wśród wikla	1.570		
		Suma rubryki II.	2.240	—	2.240
III.	10	**Z rybołowstwa**	100	—	100
IV.	11	**Z pieca wapiennego**	850	—	850
V.	12	**Z cegielni**	—	—	—
VI.		**Z propinacyi i przewozu.**			
	13	Z wydzierżawionej propinacyi:			
		a) propinacya 1.650 zł.			
		b) budy jarmarczne 50 „	1.700		
	14	Z dzierżawy promu do przewozu	100		
		Suma rubryki VI.	1.800	—	1.800
VII.		**Lądowe i olborne.**			
	15	Z lądowego	30		
	16	Olborne za łamanie kamienia	300		
		Suma rubryki VII.	330	—	330
VIII.	17	**Rozmaite nieprzewidziane**	25	—	25
		Suma dochodów	**9.510**	—	**9.510**
		W porównaniu z wydatkami	—	—	7.277
		okazuje się **nadwyżka dochodów**	—	—	2.233

Preliminarz na rok 1889. Dochody.

Wynikłość z roku 1886.	Kwota uchwalona na r. 1888.	Wyjaśnienia
1.005	1.400	
2.563	1.800	Jak na rok 1888.
—	315	
200	200	*Mniej* o 100 zł. z powodu, że część domu, wydzierżawianego dawniej szkole ogrodniczej, zajmie odtąd ekonom i instruktor.
40	40	
688	450	Jak na rok 1888.
—	60	
4.496	4.265	
334	670	
1.588	1.570	Jak na rok 1888.
1.922	2.240	
140	100	Jak na rok 1888.
6.828	7.000	Preliminuje się spodziewany czynsz dzierżawny. (Obacz wyjaśnienie do rubryki III. poz. 17. wydatków.)
782	650	Nic się nie preliminuje z powodu, jak wyjaśnienie do rubr. IV. poz. 18. wydatków.
1.800	1.700	
100	100	Jak na rok 1888.
1.900	1.800	
—	30	
454	300	Jak na rok 1888.
454	330	
16	25	Jak na rok 1888.
16 538	**16.410**	W sumie wynikłości z roku 1886. nie mieści się dotacya z funduszu krajowego w kwocie 1.766 zł. 31 ct.
—	14.321	
—	2.089	Na r. 1888. uchwalono wydatki 14.321 zł., doch. 16.410 zł., nadwyżkę dochodów 2.089 zł.
		„ „ 1889. preliminuje się „ 7.277 „ „ 9.510 „ „ „ 2.233 „
		Zatem na r. 1889. *mniejsze* „ o 7.044 zł. „ o 6.900 zł., *wynik korzystn.* o 144 zł.

Wydatki.

h) Krajowa niższa szkoła rolnicza w Horodence.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Wydatki.			
I.		**Płace nauczycieli.**			
	1	Nauczyciel kierownik, płaca . . . . . 1.200 zł.			
		dodatek aktywalny . . . . . 140 „	1.340		
	2	Nauczyciel fachowy pomocniczy, płaca . . . 720 zł.			
		dodatek aktywalny . . . . . 60 „	780		
	3	Instruktor, płaca . . . . . 480 zł.			
		dodatek na wikt . . . . . 120 „	600		
	4	Nauczyciel do nauk elementarnych, płaca . . 350 zł.			
		dodatek na wikt . . . . . 35 „	385		
	5	Kapelan i katecheta	150		
	6	Nauczyciel weterynaryi	150		
			3.405	—	3.405
II.		**Koszta administracyi.**			
	7	Zarząd:			
		a) koszta kancelaryjne, inseraty, druki i portorya 100 zł.			
		b) sługa szkolny . . . . . 240 „			
		c) utrzymanie jednej pary koni . . . 200 „	540		
	8	Opał	500		
	9	Oświetlenie	100		
	10	Utrzymanie budynków			
	11	Ubezpieczenie „	200	150	
	12	Płaca kominiarza			
	13	Sprzęty i ruchomości	100		
	14	Zakupno i utrzymanie narzędzi rolniczych . . .	30		
	15	Dopłata przy zamianie konia	—	120	
	16	Należytość rządowa od przeniesienia własności gruntów szkolnych, z wymierzonych 463 zł. 75 ct. spłacalnych w 10 latach, czwarta roczna rata	46		
	17	Lekarz, apteka i inne	100		
			1.616	270	1.886
III.		**Utrzymanie uczniów.**			
	18	Stołowanie			
	19	Odzież, pościel i pranie } dla 30 uczniów po 150 zł. . .	4.500	—	4.500
IV.		**Potrzeby naukowe.**			
	20	Przybory do pisania i nauki uczniów	120		
	21	Przykupno środków naukowych	200		
			320	—	320
V.	22	**Kurs ćwiczeń** dla szkolnej straży pożarnej. . . .	40	—	40
		Suma wydatków .	9.881	270	10.151

Preliminarz na rok 1889. LW. 25.174/1888. Wydatki.

Wynikłość z roku 1886.	Kwota uchwalona na r. 1888.	Wyjaśnienia
1.340	1.340	
780	780	Jak na rok 1888.
480	600	
350	350	*Więcej* o 35 zł. z powodu drogości wiktu w Horodence i dla wyrównania tej płacy z płacą nauczyciela do nauk elementarnych przy krajowej niższej szkole rolniczej w Jagielnicy.
150	150	Jak na rok 1888.
113	150	
3.213	3.370	
106	100	
240	240	
227	200	Jak na rok 1888.
504	500	
113	100	
242	200	*Wydatek nadzwyczajny* w kwocie 150 zł. na postawienie 6 nowych pieców w salach sypialnych w miejsce zrujnowanych starych pieców.
104	100	Jak na rok 1888.
—	30	
—	60	*Wydatek nadzwyczajny* w kwocie 120 zł. na dokupno konia w miejsce jednego z koni szkolnych, który stał się dychawicznym.
46	46	Jak na rok 1888.
186	100	
1.768	1.676	
2.981	4.500	Jak na rok 1888.
44	120	Jak na rok 1888.
99	200	
143	320	
—	—	*Nowa pozycya* przeznaczona na pokrycie kosztów podróży i dyet instruktora, który raz do roku będzie pouczał przez tydzień szkolną straż pożarną.
8.105	9.866	

Dochody. h) Krajowa niższa szkoła rolnicza w Horodence.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Dochody.			
I.	1	**Subwencya z c. k. Skarbu Państwa**	2.000	—	2.000
II.	2	**Opłaty na utrzymanie uczniów:**			
		a) Oddział horodeński c. k. Towarzystwa gospodarczego galicyjskiego, 3 stypendya po 150 zł. . 450 zł.			
		b) Rada powiatowa horodeńska:			
		3 stypendya po 100 zł. . 300 zł.			
		1 stypendyum na . . 150 „ 450 „			
		c) Rada powiatowa tłumacka, 1 stypendyum . 150 „			
		d) Gmina miasta Horodenki . . . . 100 „			
		e) Rada powiatowa w Kamionce strumiłowej . 100 „	1.250	—	1.250
III.	3	**Czysty dochód** z gruntów szkolnych (6 morgów) . .	60	—	60
IV.	4	**Zarobek 30 uczniów** po 12 zł.	360	—	360
		Suma dochodów .	3.670	—	3.670
		W porównaniu z wydatkami .	—	—	10.151
		okazuje się **niedobór** .	—	—	6.481

Preliminarz na rok 1889. **Dochody.**

Wynikłość z roku 1886.	Kwota uchwalona na r. 1888.	Wyjaśnienia
2.000	2.000	Jak na rok 1888.
670	1.150	*ad e). Nowa pozycya* wstawiona na podstawie oferty Rady powiatowej w Kamionce strumiłowej.
—	60	Jak na rok 1888.
—	360	Jak na rok 1888.
2.670	3.570	W sumie wynikłości z roku 1886. nie mieści się dotacya z funduszu krajowego w kwocie 5.435 zł. 03½ ct.
—	9.866	
—	6.296	Na rok 1888. uchwalono wydatki 9.866 zł., dochody 3.570 zł., niedobór 6.296 zł. „ „ 1889. preliminuje się „ 10.151 „ „ 3.670 „ „ 6.481 „ Zatem na rok 1889. *więcej* „ 285 zł. „ 100 zł. „ 185 zł.

Wydatki. i) Krajowa niższa szkoła rolnicza w Jagielnicy.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie		Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
				Złote austryackie		
		Wydatki.				
I.		**Płace nauczycieli.**				
	1	Nauczyciel kierownik, płaca	1.200 zł.			
		dodatek aktywalny	140 „	1.340		
	2	Nauczyciel fachowy pomocniczy, płaca	720 zł.			
		dodatek aktywalny	60 „	780		
	3	Instruktor, płaca	480 zł.			
		wikt	85 „	565		
	4	Nauczyciel do nauk elementarnych, płaca	300 zł.			
		wikt	85 „	385		
	5	Kapelan i katecheta		150		
	6	Nauczyciel weterynaryi		150		
				3.370	—	3.370
II.		**Koszta administracyi.**				
	7	Zarząd:				
		a) koszta kancelaryjne, inseraty, druki i porta	100 zł.			
		b) sługa szkolny	240 „			
		c) zakupno narzędzi ręcznych rolniczych	30 „	370		
	8	Opał		400		
	9	Oświetlenie		100		
	10	Utrzymanie budynków				
	11	Ubezpieczenie „		250		
	12	Płaca kominiarza				
	13	Ruchomości i sprzęty		100		
	14	Lekarz, apteka i różne inne		100		
				1.320	—	1.320
III.		**Utrzymanie uczniów.**				
	15	Stołowanie	dla 20 uczniów po 150 zł.	3.000	—	3.000
	16	Odzież, pościel i pranie				
IV.		**Potrzeby naukowe.**				
	17	Potrzeby do pisania i nauki uczniów		120		
	18	Przykupno środków naukowych		200	—	320
V.	19	**Czynsz dzierżawny** za grunta używane przez szkołę		50	—	50
VI.	20	**Kurs ćwiczeń** dla szkolnej straży pożarnej		40	—	40
			Suma wydatków	8.100	—	8.100

Preliminarz na rok 1889. LW. 23.610/1888. **Wydatki.**

Wynikłość z roku 1886.	Kwota uchwalona na r. 1888.	Wyjaśnienia
1.340	1.340	
780	780	
480	565	Jak na rok 1888.
299	385	
150	150	
269	150	
3.318	3.370	
214	370	
501	400	
70	100	
422	250	Jak na rok 1888.
195	100	
186	100	
1.588	1.320	
3.501	4.500	*Mniej* o 1.500 zł. z powodu, że na rok szkolny 1887/8 nieprzyjęto do szkoły nowych uczniów dla panującej w zakładzie epidemicznej choroby ócz, w skutek czego w roku szkolnym 1888/9 szkoła będzie miała tylko dwa kursa zamiast trzech.
261	320	Jak na rok 1888.
100	50	Jak na rok 1888.
—	—	*Nowa pozycya* przeznaczona na pokrycie kosztów podróży i dyet instruktora, który raz do roku będzie pouczał przez tydzień szkolną straż pożarną.
8.768	9.560	W zamknięciu za rok 1886. suma wynikłości jest mniejszą o kwotę 50 zł., która jako zwrot zaliczki na płacę potrąconą została od sumy wydatków rubryki I.

Dochody. i) Krajowa niższa szkoła rolnicza w Jagielnicy.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Dochody.			
I.	1	**Subwencya z c. k. Skarbu Państwa**	2.000	—	2.000
II.	2	**Opłaty na utrzymanie uczniów:**			
		a) Rada powiatowa Czortkowska	300		
		b) „ „ Borszczowska	300	—	600
III.	3	**Czysty dochód** z 24 morgów pola szkolnego . . .	120	—	120
IV.	4	**Zarobek 20 uczniów** po 12 zł.	240	—	240
		Suma dochodów .	**2.960**	—	**2.960**
		W porównaniu z wydatkami .	—	—	8.100
		okazuje się **niedobór** .	—	—	**5.140**

Preliminarz na rok 1889. Dochody.

Wynikłość z roku 1886.	Kwota uchwalona na r. 1888.	Wyjaśnienia
2.000	2.000	Jak na rok 1888.
1.315	1.600	*Mniej* o 1.000 zł. z powodu, że odpadają datki Oddziału Podolskiego c. k. galic. Towarzystwa gosp. (300 zł.), Rady powiatowej w Zaleszczykach (100 zł.), ks. Romanowej Czartoryskiej (450 zł.) i p. Piotra Platnera (150 zł.), przyrzeczone tylko na lat trzy.
301	120	Jak na rok 1888.
—	360	*Mniej* o 120 zł. stosownie do liczby uczniów (obacz wyjaśnienienie do rubr. III. poz. 15. i 16. wydatków).
3.616	4.080	W sumie wynikłości z r. 1886. nie mieści się dotacya z funduszu krajowego w kwocie 5.102 zł. 27½ ct.
—	9.560	
—	5.480	Na rok 1888. uchwalono wydatki 9.560 zł., dochody 4.080 zł., niedobór 5.480 zł. „ „ 1889. preliminuje się „ 8.100 „ „ 2.960 „ „ 5.140 „ Zatem na rok 1889. *mniej* „ 1.460 zł. „ 1.120 zł. „ 340 zł.

Wydatki. k) Krajowa niższa szkoła rolnicza w Kobiernicach.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie		Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
				Złote austryackie		
		Wydatki.				
I.		**Płace nauczycieli.**				
	1	Nauczyciel fachowy, zarazem kierownik, płaca	1.300 zł.			
		dodatek aktywalny	240 „	1.540		
	2	Nauczyciel fachowy pomocniczy, płaca	720 zł.			
		dodatek aktywalny	60 „	780		
	3	Instruktor		480		
	4	Nauczyciel do nauk elementarnych		350		
	5	Katecheta		100		
	6	Nauczyciel weterynaryi		250		
				3.500	—	3.500
II.		**Koszta administracyi.**				
	7	Zarząd:				
		a) koszta kancelaryjne, inseraty, druki i portorya	100 zł.			
		b) sługa szkolny	240 „			
		c) utrzymanie jednej pary koni szkolnych	400 „			
		d) zakupno i utrzymanie narzędzi ręcznych rolniczych	30 „	770		
	8	Opał		400		
	9	Oświetlenie		100		
	10	Utrzymanie budynków				
	11	Ubezpieczenie „		200		
	12	Płaca kominiarza				
	13	Sprzęty i ruchomości		100		
	14	Lekarz, apteka i różne inne		100		
				1.670	—	1.670
III.		**Utrzymanie uczniów.**				
	15	Stołowanie				
	16	Odzież, pościel i pranie	dla 30 uczniów po 150 zł.	4.500	—	4.500
IV.		**Potrzeby naukowe.**				
	17	Przybory do pisania i nauki uczniów		150		
	18	Przykupno środków naukowych		200	—	350
V.	19	**Kurs ćwiczeń** dla szkolnej straży pożarnej		40	—	40
		Suma wydatków		**10.060**	—	**10.060**

Preliminarz na rok 1889. LW. 26.609/1888. Wydatki.

Wynikłość z roku 1886.	Kwota uchwalona na r. 1888.	Wyjaśnienia
1.027	1.540	
368	780	Jak na rok 1888.
240	480	
61	350	
20	100	
82	250	
1.798	3.500	
355	770	
97	400	
32	100	
44	200	Jak na rok 1888.
36	100	
64	100	
628	1.670	
1.384	4.500	Jak na rok 1888.
12	350	Jak na rok 1888.
—	—	*Nowa pozycya* przeznaczona na pokrycie kosztów podróży i dyet instruktora, który raz do roku będzie pouczał przez tydzień szkolną straż pożarną.
3.822	10.020	

Dochody. k) Krajowa niższa szkoła rolnicza w Kobiernicach.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Dochody.			
I.	1	**Subwencya z c. k. Skarbu Państwa**	3.000	—	3.000
II.	2	**Opłaty na utrzymanie uczniów:**			
		a) Rada powiatowa Bialska . . . . 420 zł.			
		b) „ „ w Wadowicach . . 140 „			
		c) Gmina miasta Kęty . . . . . 50 „			
		d) p. Gabryela Wrotnowska . . . . 140 „	750	—	750
III.	3	**Czysty dochód** z pola szkolnego (2 morgi) . . .	20	—	20
IV.	4	**Zarobek 30 uczniów** po 8 zł.	240	—	240
		Suma dochodów .	**4.010**	—	**4.010**
		W porównaniu z wydatkami .	—	—	10.060
		okazuje się **niedobór** .	—	—	**6.050**

Preliminarz na rok 1889. Dochody.

Wynikłość z roku 1886.	Kwota uchwalona na r. 1888.	Wyjaśnienia
500	3.000	Jak na rok 1888.
1.613	1.340	*Mniej* o 590 zł. niż na rok poprzedni z powodu, że z rokiem 1888. ustają zobowiązania dodatków na utrzymanie uczniów p. Kluckiego na 140 zł., p. Rudzińskiego na 150 zł. i Towarzystwa roln. okręg. w Wieliczce na 150 zł; zaś datek przyobiecany przez ś. p. hr. Dębińską w kwocie 150 zł. nie da się zrealizować.
—	45	*Mniej* o 25 zł. niż na rok poprzedni z powodu, że wylew rzeki Soły pozbawił szkołę części gruntu oddanego do jej użytku, tak że z gruntu tego pozostały tylko 2 morgi.
—	360	*Mniej* o 120 zł. niż na rok poprzedni z powodu, że przy dwuletnim kursie nie można z zarobku uczniów osiągnąć w Kobiernicach tak wysokiej kwoty, jak w innych niższych szkołach rolniczych, które mają kurs trzyletni.
2.113	4.745	W sumie wynikłości z roku 1886. nie mieści się dotacya z funduszu krajowego w kwocie 1.708 zł. 79 ct.
—	10.020	Na r. 1888. uchwalono wydatki 10.020 zł., dochody 4.745 zł., niedobór 5.275 zł.
		„ „ 1889. preliminuje się „ 10.060 „ „ 4.010 „ „ 6.050 „
—	5.275	Zatem na r. 1889. *więcej* „ 40 zł. *mniej* „ 735 zł., *większy* „ o 775 zł.

Wydatki.

l) Krajowa szkoła ogrodnicza w Tarnowie.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Wydatki.			
I.		**Płace nauczycieli.**			
	1	Nauczyciel kierownik, płaca . . . . . 1.200 zł.			
		dodatek aktywalny . . . . . 140 „	1.340		
	2	Nauczyciel fachowy pomocniczy . . . . . 720 zł.			
		dodatek aktywalny . . . . . 60 „	780		
	3	Kapelan i katecheta	100		
	4	Nauczyciele pomocniczy (do nauk ogólnie kształcących, a po części i zasadniczych)	300		
	5	Ochmistrz	100		
		Suma rubryki I. .	2.620	—	2.620
II.		**Koszta administracyi.**			
	6	Zarząd: a) koszta kancelaryjne, inseraty, druki i portorya 100 zł.			
		b) sługa szkolny . . . . . 180 „	280		
	7	Opał	120		
	8	Oświetlenie	50		
	9	Utrzymanie budynków			
	10	Ubezpieczenie „	100		
	11	Płaca kominiarza			
	12	Sprzęty i ruchomości	50		
	13	Najem pomieszkania dla kierownika	200		
	14	Lekarz, apteka i różne inne	60		
		Suma rubryki II. .	860	—	860
III.		**Utrzymanie uczniów.**			
	15	Stołowanie			
	16	Odzież, pościel i pranie } dla 20 uczniów po 150 zł. . . .	3.000	—	3.000
IV.		**Potrzeby naukowe.**			
	17	Przybory do pisania i nauki uczniów	100		
	18	Przykupno środków naukowych	200		
		Suma rubryki IV. .	300	—	300
		Suma wydatków .	**6.780**	—	**6.780**

Preliminarz na rok 1889. LW. 34.670/1888. Wydatki.

Wynikłość z roku 1886.	Kwota uchwalona na r. 1888.	Wyjaśnienia
—	—	
—	—	
—	—	
—	—	
—	—	
		Wydatki i dochody tej szkoły, mającej wejść w życie w roku 1889., preliminuje się zgodnie z budżetem normalnym do LW. 55.509/87 z tą tylko zmianą, że w rubryce I. dochodów wstawiono *więcej* o 300 zł. tytułem subwencyi od Rady powiatowej w Tarnowie (LW. 34.670/88).

Dochody.

l) Krajowa szkoła ogrodnicza w Tarnowie.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Dochody.			
I.		**Subwencye.**			
	1	Z c. k. Skarbu Państwa	2.300		
	2	Od gminy miasta Tarnowa	250		
	3	Od Rady powiatowej w Tarnowie	300		
		Suma rubryki I. .	2.850	—	2.850
II.	4	**Opłaty na utrzymanie**	250	—	250
III.	5	**Zarobek 20 uczniów** po 12 zł.	240	—	240
		Suma dochodów .	**3.340**	—	**3.340**
		W porównaniu z wydatkami .	—	—	6.780
		okazuje się **niedobór** . . .	—	—	**3.440**

Preliminarz na rok 1889. Dochody.

Wynikłość z roku 1886.	Kwota uchwalona na r. 1888.	Wyjaśnienia
—	—	Obacz wyjaśnienie do rubryk wydatków.
—	—	
—	—	
—	—	
—	—	
—	—	

LW. 31.979/1888.

L. Kom. 341/1888.

III. Alegat

do preliminarza funduszu krajowego na rok 1889

(Rubr. XVI. wydatków).

PRELIMINARZE

krajowych szkół przemysłowych

i krajowej keramicznej stacyi doświadczalnej

(1 – 13)

na rok 1889

zestawione przez

Komisyę krajową dla spraw przemysłu.

1. Szkoła kołodziejstwa i bednarstwa w Kamionce strumiłowej . . str. 3
2. Warstat dla stolarstwa i wyrobu zabawek drewnianych w Żywcu . „ 4
3. Szkoła garncarska w Kołomyi . . . . . „ 5
4. „ „ w Porębie . . . . . „ 6
5. Warstat tkacki w Błażowej . . . . . „ 6
6. „ „ w Horodence . . . . . „ 6
7. „ „ w Korczynie . . . . . „ 7
8. Szkoła tkacka w Krośnie . . . . . „ 7
9. Warstat tkacki w Łańcucie . . . . . „ 7
10. „ „ w Wilamowicach . . . . . „ 8
11. Szkoła koronkarska w Muszynie . . . . . „ 8
12. „ „ w Zakopanem . . . . . „ 9
13. Krajowa keramiczna stacya doświadczalna we Lwowie . . „ 10

1. Kamionka strumiłowa. Krajowa szkoła kołodziejstwa i bednarstwa.

(Rubr. XVI. poz. 217).

Dochody.	W roku 1888. preliminowano zł.	Wniosek na rok 1889. Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	UWAGI.
1. Ze sprzedaży wyrobów szkolnych kołodziejskich . . .	250	400	—	400	
2. Ze sprzedaży wyrobów szkolnych bednarskich	150	200	—	200	
3. Subwencye: od Rady powiatowej . . .	1.000	1.000	—	1.000	
4. Inne dochody: od dra Stan. hr. Badeniego	300	300	—	300	
Razem . . .	1.700	1.900	—	1.900	
Wydatki.					
1. Płace:					
a) kierownikowi	700	700	—	700	
b) katechecie obrz. rz. k. .	50	50	—	50	
c) katechecie obrz. gr. k. .	50	50	—	50	
d) nauczycielowi szkoły lud.	120	120	—	120	
e) majstrowi kołodziejowi .	480	480	—	480	
f) majstrowi bednarzowi .	400	400	—	400	
g) majstrowi kowalowi . .	500	600	—	600	Wstawia się sumę 600 zł., albowiem za 500 zł. nie można było dostać kowala z odpowiednią kwalifikacyą.
h) czeladnikowi kołodziejowi	180	180	—	180	
i) czeladnikowi bednarzowi	180	180	—	180	
j) koszykarzowi	150	—	—	—	
2. Wynajem lokalu	50	50	—	50	
3. Oświetlenie	50	50	—	50	
4. Usługa	72	72	—	72	
5. Zakupno materyału drzewn.	50	150	—	150	
6. Środki naukowe	130	130	—	130	
7. Naprawa narzędzi i rozmaite inne wydatki nieprzewidziane	68	60	50	110	Z powodu przybycia warstatu kowalskiego.
8. Zakupno żelaza	500	500	400	900	W roku 1888. za czas od 1. stycznia do końca maja wartość spotrzebowanego żelaza wynosi 400 zł., z czego okazuje się, że suma 500 zł. jest nie wystarczającą na cały rok — przeto na następny rok wstawia się kwotę 900 zł.
9. Zakupno węgla	—	250	—	250	
10. Zakupno narzędzi	100	80	20	100	
11. Stypendya	1.000	1.000	—	1.000	
12. Dostawa materyału bezpłatnie udzielonego i zakupionego	130	100	—	100	
13. Wydatki kancelaryjne . . .	20	20	—	20	
Razem	4.980	5.222	470	5.692	
W porównaniu z dochodami . .	1.700	1.900	—	1.900	
Niedobór do pokrycia z funduszu krajowego	3.280	3.322	470	3.792	

2. Żywiec. Warstat wzorowy dla stolarstwa i wyrobu zabawek drewnianych.

(Rubr. XVI. poz. 221).

Dochody.	W roku 1888. preliminowano zł.	Wniosek na rok 1889. Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	UWAGI.
1. Ze sprzedaży książek szkolnych	—	50	—	50	
2. Subwencye:					
a) od gminy	200	200	—	200	
b) od Rady powiatowej .	100	100	—	100	
Razem . . .	300	350	—	350	

Wydatki.

1. Płace:					
a) instruktora fachowego .	600	600	—	600	Ponieważ szkoła ludowa w Żywcu nie nastręcza uczniom zakładu krajowego dla stolarstwa i zabawek w Żywcu pobierania nauki przepisanej w myśl §. 4. statutu i §. 4. stat. planu nauki w szkole uzupełniającej przemysłowej, nadto zaś uczniowie są z tak małymi zasobami nauki teoretycznej wymaganej od dzisiejszego przemysłowca, że Komitet widzi się być zmuszonym przyjąć osobnych nauczycieli i z powodu przybywającego jeszcze jednego roku (t. jest II.) powiększyć godziny pracy z 6 godzin rysunków na 10, z 4 godzin geometryi i rachunków na 6, zaś polskie, niemieckie i korespondencye na 6, a tem samem z powodu uskarżania się na małe wynagrodzenie w roku poprzednim, uprasza o stałe podwyższenie ich wynagrodzenia. Z przybyciem roku szkolnego III. koniecznem jest powiększenie inwentarza.
b) nauczycieli pomocniczych: obcego nauczyciela rysunków	300	250	—	250	
c) nauczyciela geometryi i rachunków 4 godzin .	—	100	—	100	
d) nauczyciela języka polskiego i niemieckiego, oraz zasad przem. . . .	—	150	—	150	
2. Uzupełnienie inwentarza . .	—	—	300	300	
3. Lokal, opał, oświetlenie, usługa i materyał . . .	—	—	—	—	Dostarcza gmina Żywca w naturze.
4. Środki naukowe	100	100	—	100	Jak w roku bieżącym. Zaopatruje się uczniów we wszystkie przybory naukowe, jak: reiscajgi, ołówki, papiery, gumy i zeszyty do pisania, albowiem są to ubodzy uczniowie, którzy nie mają sobie za co kupić.
5. Rozmaite inne wydatki . .	100	—	—	—	
a) środki pomocn. warstatowe	—	80	—	80	Jak śruby, gwoździe, zawiasy, zamki, klej, politura i t. p. do wykończania surowej roboty.
b) wydatki kancelaryjne . .	—	10	—	10	
c) zaprowadzenie kancelaryi komisyjnej	—	80	—	80	
d) wydatki nadzwyczajne .	—	130	—	130	
Razem	1.100	1.500	300	1.800	
W porównaniu z dochodami .	300	350	—	350	
Niedobór do pokrycia z funduszu krajowego	800	1.150	300	1.450	

3. Kołomyja. Krajowa szkoła garncarska.

(Rubr. XVI. poz. 222).

Dochody.	W roku 1888. preliminowano zł.	Wniosek na rok 1889. Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	UWAGI.
1. Ze sprzedaży wyrobów . .	400	800	—	800	Preliminuje się o 200 zł. mniej niż kosztuje materyał i zarobek uczniów, ponieważ znaczna część wyrobów psuje się przy nauce.
2. Subwencye:					
a) od gminy	528	528	—	528	
b) od Rady powiatowej . .	50	50	—	50	
c) od c. k. Rządu	1.000	1.000	—	1.000	Lokal, opał i oświetlenie.
Razem	1.978	2.378	—	2.378	

Wydatki.

1. Płace:					*ad 1 a)* i *d).* Kierownik szkoły p. Kryciński jako profesor przy c. k. gimnazyum przymuszony jest w pewnych godzinach szkolnych być w gimnazyum, w skutek czego szkoła pozostaje podówczas bez dozoru. Okazuje się zatem potrzeba ustanowienia nauczyciela rysunków, któryby miał obowiązek być bez przerwy w szkole. Z tego powodu wkłada się w budżet pozycyę *1. d)* zaś zł. 600, preliminowanych w r. 1888 na dorywczą naukę dekoracyi naczyń i technologii keramicznej, wykreśla się. Do nauki technologii keramicznej może być wysłany na pewien czas kierownik stacyi keramicznej.
a) kierownik a zarazem nauczyciel dekorowania naczyń	800	800	—	800	
b) nauczyciel toczenia i formowania naczyń	600	600	—	600	
c) przodownik warstatu . .	300	300	—	300	
d) nauczyciel rysunków stale zajęty przez cały dzień w szkole	—	600	—	600	
e) rezerwa na koszta nauki dekoracyi naczyń, a względnie technologii keramicznej	600	300	—	300	
2. Wynajem lokalu, opał i oświetlenie	528	528	—	528	
3. Usługa	144	144	—	144	
4. Materyał	400	400	—	400	
5. Środki naukowe	200	200	—	200	
6. Stypendya	—	300	—	300	
7. Zarobek uczniów	—	600	—	600	
— Zapomogi dla niezamożnych uczniów do rozdzielenia w stosunku wartości ich roboty	900	—	—	—	
8. Potrzeby kancelaryjne . .	56	56	—	56	
9. Uzupełnienie inwentarza i sprzęty	—	100	—	100	
Razem	4.528	4.928	—	4.928	
W porównaniu z dochodami .	1.978	2.378	—	2.378	
Niedobór do pokrycia z funduszu krajowego	2.550	2.550	—	2.550	

4. Poręba. Krajowa szkoła garncarska.

(Rubr. XVI. poz. 223).

	W roku 1888. preliminowano zł.	Wniosek na rok 1889. Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	UWAGI.
Dochody.	—	—	—	—	
Wydatki.					
1. Płaca kierownika zakładu .	900	1.200	—	1.200	Organizacya zakładu na ukończeniu — zakład wejdzie w życie z końcem roku 1888.
2. Wynagrodzenie pomocniczych sił nauczycielskich i przodowników warstatowych . .	600	750	—	750	
3. Wewnętrzne urządzenie lokalu szkolnego i uzupełnienie inwentarza	500	—	—	—	
4. Opał pieców technicznych .	100	100	—	100	
5. Oświetlenie, usługa, materyał, środki naukowe i rozmaite inne wydatki	300	350	—	350	
Razem wydatki do pokrycia z funduszu krajowego .	2.400	2.400	—	2.400	

5. Błażowa. Warstat naukowy tkacki.

(Rubr. XVI. poz. 225).

Dochody.					
1. Ze sprzedaży wyrobów szkolnych	3.000	3.400	–	3.400	
2. Subwencye: od Towarzystwa tkaczy . .	200	100	—	100	
Razem . . .	3.200	3.500	—	3.500	
Wydatki.					
1. Płaca instruktora	480	600	—	600	
2. Wynajem lokalu	150	160	—	160	Podwyższony czynsz przez właściciela.
3. Opał	100	100	—	100	
4. Oświetlenie	50	50	—	50	
5. Usługa	120	120	—	120	
6. Materyał	2.200	2.500	—	2.500	Powiększona robota.
7. Środki naukowe	260	240	—	240	
8. Rozmaite inne wydatki . .	240	150	—	150	Nie są spodziewane znaczniejsze reparacye na rok 1889.
9. Robota płócien itd.	700	800	—	800	
Razem	4.300	4.720	—	4.720	
W porównaniu z dochodami .	3.200	3.500	—	3.500	
Niedobór do pokrycia z funduszu krajowego	1.100	1.220	—	1.220	

6. Horodenka. Warstat wzorowy tkacki.

(Rubr. XVI. poz. 226).

Organizacya w toku. Na rok 1889. preliminuje się z funduszu krajowego 500 zł.

7. Korczyna. Warstat naukowy tkacki.

(Rubr. XVI. poz. 227).

Dochody.	W roku 1888. preliminowano zł.	Wniosek na rok 1889. Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	UWAGI.
1. Ze sprzedaży wyrobów szkolnych	—	—	—	—	Nie preliminuje się nic z tego powodu, że szkoła wyrabia płótno na rachunek miejscowego Towarzystwa tkaczy, które w zamian dostarcza materyału bezpłatnie.
2. Subwencye:					
a) od gminy	—	—	—	—	Gmina daje pomieszkanie, opał, światło i obsługę bezpłatnie.
b) od Towarzystwa tkaczy .	—	—	—	—	Miejscowe Towarzystwo tkaczy dostarcza bezpłatnie przędzy na potrzeby szkoły.
Razem . .	—	—	—	—	
Wydatki.					
1. Płaca instruktora	600	720	—	720	Z powodu podwyższenia płacy instruktora o 120 zł. preliminuje się o tyleż więcej na rok 1889.
2. Wynajem lokalu, opał, oświetlenie i usługa	—	—	—	—	Dostarcza bezpłatnie gmina.
3. Materyał	—	—	—	—	Dostarcza bezpłatnie Towarz. tkackie.
4. Środki naukowe i uzupełnienie inwentarza	250	250	—	250	
Razem wydatki do pokrycia z funduszu krajowego . . .	850	970	—	970	

8. Krosno. Szkoła fachowa tkacka.

(Rubr. XVI. poz. 229).

Dochody.					
1. Ze sprzedaży wyrobów szkolnych	—	—	—	—	Nie preliminuje się nic z tego powodu że szkoła robi na rachunek miejscowego Towarzystwa tkackiego, które w zamian dostarcza przędzy bezpłatnie, tak na wyrób jakoteż i do celów naukowych.
2. Subwencya od gminy . .	525	525	—	525	
Razem	525	525	—	525	
Wydatki.					
1. Płace:					
a) Kierownika	—	1.200	—	1.200	Z powodu zmiany charakteru zakładu: z warstatu naukowego w szkołę fachową, która ma pozostawać pod kierunkiem fachowo przysposobionego technika i służyć za pepinierę do kształcenia instruktorów tkactwa w kraju.
b) Instruktora	600	600	—	600	
2. Wynajem lokalu	300	300	—	300	
3. Opał	146	146	—	146	
4. Oświetlenie	55	55	—	55	
5. Usługa	24	24	—	24	Po 2 zł. miesięcznie.
6. Materyał	—	—	—	—	Dostarcza bezpłatnie Spółka tkacka krośnieńska.
7. Środki naukowe	772	772	—	772	Na uzupełnienie inwentarza.
8. Rozmaite inne	100	100	—	100	
Razem	1.997	3.197	—	3.197	
W porównaniu z dochodami .	525	525	—	525	
Niedobór do pokrycia z funduszu krajowego	1.472	2.672	—	2.672	

9. Łańcut. Warstat wzorowy tkacki.

(Rubr. XVI. poz. 230).

Organizacya w toku i od 1. stycznia 1889. zakład wejdzie w życie. Z funduszów krajowych preliminuje się przeto subwencyę ryczałtową na dalsze koszta urządzenia zakładu, i na płacę instruktora fachowego . . . . . 925 zł.

10. Wilamowice. Warstat naukowy tkacki.

(Rubr. XVI. poz. 231).

Dochody.	W roku 1888. preliminowano zł.	Wniosek na rok 1889. Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	UWAGI.
1. Ze sprzedaży wyrobów szkoln.	50	1.000	—	1.000	Z powodu niepewności w pierwszym roku preliminowano dochodów tylko 50 zł.
2. Subwencye: od gminy	580	630	—	630	Z powodu powiększenia lokalu na cele szkolne.
Razem . . .	630	1.630	—	1.630	
Wydatki.					
1. Płace: a) instruktor fachowy	600	600	—	600	
b) przodownik . . .	275	240	—	240	Z powodu iż uczeń nadzwyczajny otrzyma przodownictwo.
c) zarobek uczni .	—	850	—	850	
2. Wynajem lokalu	250	300	—	300	Lokal o dwie ubikacye będzie powiększony.
3. Opał	50	50	—	50	
4. Oświetlenie	30	30	—	30	
5. Usługa	50	50	—	50	
6. Materyał	50	—	—	—	Szkoła dostaje przędzę od Towarzystwa bezpłatnie.
7. Środki naukowe	50	200	—	200	Wydatki większe z powodu zaprowadzenia 2 maszyn.
8. Rozmaite inne wydatki . .	50	85	—	85	
Razem	1.405	2.405	—	2.405	
W porównaniu z dochodami .	630	1.630	—	1.630	
Niedobór do pokrycia z funduszu krajowego	775	775	—	775	

11. Muszyna. Krajowa szkoła koronkarska.

(Rubr. XVI. poz. 234).

Dochody.					
1. Ze sprzedaży wyrobów szkoln.	—	60	—	60	
2. Subwencye: Od Rady powiatowej . . .	300	300	—	300	Od Rady powiatowej Nowosądeckiej datek roczny 300 zł.
Razem . . .	300	360	—	360	
Wydatki.					
1. Płace: a) Agnieszce Walczakównej, nauczycielce koronek . .	360	360	—	360	
b) ks. Jan Bubala, katecheta dla religii	40	40	—	40	
c) Nauczycielowi dla rysunków, czytania, pisania i rachowania w szkole koronkarskiej	360	400	—	400	Ponieważ może zajść potrzeba postarania się o nauczyciela dla czytania i rysunków z osób pozamiejscowych.
2. Wynajem lokalu, opał, oświetlenie i usługa	—	—	—	—	Dostarcza gmina Muszyna bezpłatnie.
3. Materyał	50	50	—	50	
4. Środki naukowe	60	60	—	60	
5. Rozmaite inne wydatki . .	30	50	—	50	Z rozwojem szkoły potrzeby się wzmagają.
6. Uzupełnienie inwentarza . .	100	100	—	100	
7. Reparacya budynku szkoln.	—	—	400	400	Mieszkanie zimne, zachodzi więc potrzeba wysufitowania 3 izb szkolnych i 1 pokoju mieszkalnego nauczycielskiego, do czego kwota 400 zł. będzie potrzebna.
Razem	1.000	1.060	400	1.460	
W porównaniu z dochodami .	300	360	—	360	
Niedobór do pokrycia z funduszu krajowego	700	700	400	1.100	

12. Zakopane. Krajowa szkoła koronkarska.

(Rubr. XVI. poz. 235.)

Dochody.	W roku 1888. preliminowano zł.	Wniosek na rok 1889. Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	UWAGI.
1. Ze sprzedaży wyrobów szkolnych	439	509	—	509	
Razem .	439	509	—	509	

Wydatki.

1. Płace:					
a) kierowniczka szkoły Józefa Neużilowa . . .	840	840	—	840	
b) pomocnica Anna Ustupska	240	300	—	300	Zasługuje na podwyższenie płacy.
c) „ Ludwina Rojówna	144	180	—	180	
d) „ Agnieszka Topór	120	144	—	144	
e) Franciszek Neużil . .	240	240	—	240	
f) ks. Władysław Strzelecki .	30	30	—	30	
g) Wincenty Regiec . .	120	120	—	120	
2. Wynajem lokalu . . .	325	325	—	325	
3. Opał	100	100	—	100	
4. Oświetlenie . . .	50	50	—	50	
5. Usługa	100	100	—	100	
6. Materyał	100	100	—	100	
7. Środki naukowe . . .	60	60	—	60	
8. Rozmaite inne wydatki .	170	120	—	120	
Razem . .	2.639	2.709	—	2.709	
W porównaniu z dochodami .	439	509	—	509	
Niedobór do pokrycia z fund. kraj.	2.220	2.200	—	2.200	

13. Krajowa keramiczna stacya doświadczalna w c. k. Szkole Politechnicznej we Lwowie

(Rubr. XVI. poz. 241).

Dochody.	W roku 1888 preliminowano zł.	Wniosek na rok 1889. Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	UWAGI.
1. *a)* opłaty za badania materyałów na ich przydatność przemysłową, niemniej opłaty od przemysłowców, fabryk, i w ogóle od stron za czynności w ich interesie przez stacyą wykonane	100	200	—	200	Opłaty te są przewidziane §. 2, 5, 6. statutów stacyi. Badania liczne materyałów na ich przydatność przemysłową umożliwiają podwyższenie tej pozycyi dochodu do 200 zł., mimo że opłaty od przemysłowców i fabryk w obec braku rozwiniętego przemysłu fabrycznego keramicznego i ubóstwa naszego garncarstwa rzemieślniczego, nisko są obliczone.
b) dochód ze sprzedaży typowych wyrobów stacyi jako wzorów zastosowania szkliw, polew, farb, emalij i nowych technik stacyi	200	100	—	100	Stacya wiedeńska ma w austryackiemMuzeum dla sztuki i przemysłu swoją stałą wystawę prób, farb, polew, emalij i t. d. nietylko na odłamach z czerepów, ale i na gotowych wyrobach.
c) opłaty od praktykantów stacyi	60	60	—	60	We Wiedniu płacą praktykanci po 10 zł. miesięcznie, w krajowej stacyi dośw. oznaczono taksę miesięczną na 3 zł.
2. Zwrot stypendyum, które pobierał kierownik stacyi na podróż za granicę w celu wykształcenia się fachowego w keramice . . .	588	588	—	588	
Razem . .	948	948	—	948	

Wydatki.

1. Płaca:					
a) kierownika stacyi 2.000) dodatek aktywalny 360)	2.360	2.360	—	2.360	Na mocy reskryptu Wydziału krajowego z dnia 25. maja 1886 l. 26.407 pobiera kierownik stacyi tylko 1.772 zł. rocznie, gdyż 588 zł. potrąca mu się przy wypłacie pensyi tak długo, dopóki nie będzie umorzone całkowicie pobierane przez niego w czasie studyów stypendyum z funduszów krajowych.
b) Laborant po 50 zł. miesięcz.	600	600	—	600	
c) Usługa po 15 zł. miesięcz.	180	180	—	180	
2. Uzupełnienie ingredyencyj keramicznych . . .	100	100	—	100	
3. Opał lokalu stacyi . .	150	150	—	150	
4. Opał do pieców technicznych.	150	120	—	120	
5. Gaz do oświetlenia i do celów technicznych . . .	100	100	—	100	Laborant stacyi wiedeńskiej ma 45 zł. płacy miesięcznej, pomieszkanie, opał i oświetlenie, nadto po 50 ct. od każdego palenia w mufli, co czyni miesięcznie dość znaczny dodatek. Czynności laboranta są uciążliwe, wymagają ciągłej styczności ze szkodliwymi zdrowiu ingredyencyami, tudzież fachowej biegłości. Niższe wynagrodzenie jest przeto niemożliwe.
6. Koszta kancelaryjne, frachty i portorya	80	80	—	80	
7. Biblioteka i czasopisma . .	50	80	—	80	
8. Wydatki nieprzewidziane .	50	—	50	50	
Razem . .	3.820	3.770	50	3.820	
W porównaniu z dochodami .	948	948	—	948	
Niedobór do pokrycia z funduszu krajowego . . .	2.872	2.822	50	2.872	

LW. 30.142/1888.
Alegat C. do sprawozdania Wydziału krajowego
o budżecie krajowym na rok 1889.

Lit. C.

Krajowy szpital powszechny we Lwowie.

Fundusz chorych i położnic.

PRELIMINARZ

na rok

1889.

LW. 15.839/1888.

Z I. Związkowej drukarni we Lwowie.

Krajowy szpital

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	SUMARYUSZ	Fundusz chorych	Fundusz położnic	Fundusz całego szpitala
			Złote austryackie		
		Wydatki.			
I.	1—14	Płace i emolumenta etatowe	31.362	2.713	34.075
II.	15—21	Koszta utrzymania osób nieetatowych	24.223	2.117	26.340
III.	22—30	Pensye i emerytury	3.552	205	3.757
IV.	31—34	Zaopatrzenia i dary z łaski	176	63	239
V.	35	Odprawy i spłaty kwartałów pośmiertnych	90	10	100
VI.	36—37	Remuneracye i zapomogi	841	89	930
VII.	38—47	Koszta gospodarcze	72.457	5.235	77.692
VIII.	48—54	„ sanitarne	14.825	825	15.650
IX.	55	„ kancelaryjne	887	63	950
X.	56	„ kapliczne	—	300	300
XI.	57—59	Utrzymanie budynków	8.256	924	9.180
XII.	60—61	Odsetki od kapitałów dłużnych	1.408	352	1.760
XIII.	62	Podatki i daniny	15	5	20
XIV.	63—64	Rozmaite	270	30	300
XV.	65	Zapomogi dla położnic	—	3.200	3.200
XVI.	66	Koszta utrzymania dzieci na bezpłatnym oddziale położnic	—	30	30
XVII.	67	Koszta utrzymania dzieci w szpitalu św. Zofii	12.000	—	12.000
		Suma wydatków	170.362	16.161	186.523
		Dochody.			
I.	1—2	Dodatki	24.282	102	24 384
II.	3	Opłaty pośmiertne	5.300	—	5.300
III.	4—6	Zwroty kosztów leczenia	142.250	12.750	155.000
IV.	7	Rozmaite	1.519	181	1.700
		Suma dochodów	173.351	13.033	186.384
		W porównaniu z wydatkami	170.362	16.161	186.523
		okazuje się nadwyżka	2.989	—	—
		„ „ niedobór	—	3.128	—
		W ogólności niedobór	—	—	139

powszechny we Lwowie.

Wynikłość z roku 1886.	Kwota uchwalona na r. 1888.	Wyjaśnienia
		Porównanie sumaryczne kwot preliminowanych na rok 1889. z uchwalonemi na rok 1888.
29.497	33.755	**Wydatki** preliminowane na rok 1889. wynoszą . . . 186.523 zł.
24.529	26.205	„ uchwalone „ „ 1888. „ . . . 182.993 „
3.321	3.757	preliminuje się zatem na rok 1889. więcej o . . . . **3.530 zł.**
239	239	a mianowicie:
50	100	w rubr. I. . . . . mniej o 1.680 zł.
961	930	„ „ II. więcej o 135 zł.
75.650	77.142	„ „ VII. „ „ 550 „
16.475	14 975	„ „ VIII. „ „ 675 „
861	1.050	„ „ IX. . . . . „ „ 100 „
187	300	„ „ XI. „ „ 3.750 „
6.834	5.430	„ „ XV. „ „ 200 „
1.760	1.760	Razem więcej o . . 5.310 zł. mniej o 1.780 zł.
8	20	Z porównania jak wyżej więcej o 3.530 zł.
264	300	**Dochody** preliminowane na rok 1889. wynoszą . . . 186.384 zł.
3.198	3.000	„ uchwalone „ „ 1888. „ . . . 182.227 „
		preliminuje się zatem na rok 1889. więcej o . . . . **4.157 „**
48	30	**Wynik preliminarza jest zatem korzystniejszy** od r. 1888 o . . **627 zł.**
12.000	12.000	a mianowicie: w budżecie uchwalonym na rok 1888. przewidywano niedobór w kwocie . . . 766 zł.
		podczas gdy na r. 1889. preliminuje się niedobór tylko w kwocie . . . . . 139 „
175.882	180.993	Wynik teraźniejszy okazuje się **korzystniejszy** o . 627 zł.
		Uwaga. Wynikłość wydatków z roku 1886. wedle zamknięcia wynosi **218.939 zł.**
		tu wstawiono tylko . . . . . **175.882 „**
		t. j. mniej o . . . **43.057 zł.**
24.216	23.527	czyli mniej o nadwyżkę dochodów danych funduszowi krajowemu w kwocie . . . 39.158 zł.
5.395	5.100	dalej stosownie do wyjaśnień przy rubr. I., III. i IV. o wydatek w zaliczkach na płace . 1.476 „
183.681	152.600	wreszcie o: dodatek pięcioletni zmarłego oficyała ś. p. Koestlicha . . . . . 250 „
1 709	1.000	pensye wdowią Szeparowiczowej . . 500 „
215.001	182.227	jednorazowy dar z łaski Neuhauserowej . 150 „
		i o pominiętą rubr. XVIII. „Najem pomieszkań“ w kwocie . . . . 1.523 „
		Ogółem jak wyżej o kwotę . . 43.057 zł.
		zaś suma wynikłości dochodów r. 1886. wynosi kwotę . **218.939 zł.**
		a wstawiono tylko . . . . . **215.001 „**
		czyli mniej o . . . . **3.938 zł.**
		t. j. o dotacye pobrane z funduszu krajowego.
		Uchwalone wydatki na rok 1888. wynoszą . . . **182.993 zł.**
		powyżej wstawiono tylko . . . . . **180.993 „**
		czyli mniej o . . . . **2.000 zł.**
		t. j. o udzieloną zaliczkę na płacę Drowi Edwardowi Sawickiemu, która nie odnosi się do niniejszego preliminarza.

Wydatki. Krajowy szpital

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Fundusz chorych	Fundusz położnic	Fundusz całego szpitala
			Złote austryackie		
I.		**Płace i emolumenta etatowe.**			
	1	Dyrektor, płaca	1.493	107	1.600
		3 dodatki pięcioletnie po 300 zł.	840	60	900
		dodatek na pomieszkanie	373	27	400
		opał 47·736 metr. sześć. drzewa twardego po 3 zł. 40 ct.	150	12	162
	2	7 prymaryuszów, płace po 1.200 zł.	8.400	—	8.400
		dodatki pięcioletnie po 200 zł.	3.600	—	3.600
	3	Profesor położnictwa, płaca	—	650	650
	4	8 sekundaryuszów, płaca po 600 zł.	4.200	600	4.800
	5	4 asystentów, „ „ 500 „	2.000	—	2.000
	6	Akuszerka pierwsza, „	—	400	400
		3 dodatki pięcioletnie po 40 zł.	—	120	120
	7	Prosektor, płaca	1.120	80	1.200
		3 dodatki pięcioletnie po 200 zł.	560	40	600
	8	Chemik patologii, płaca	933	67	1.000
	9	2 kapelanów, płaca po 600 zł.	1.120	80	1.200
		dodatki na pomieszkanie po 200 zł.	373	27	400
	10	Rządca, płaca	1.120	80	1.200
		3 dodatki pięcioletnie po 200 zł.	560	40	600
		opał 47·736 metr. sześć. drzewa twardego po 3 zł. 40 ct.	150	12	162
		120 kilo nafty i 12 kilo świec	39	2	41
	11	2 oficyałów, płaca po 1.000 zł.	1.867	133	2.000
	12	2 pisarzy, „ „ 600 „	1.120	80	1.200
		dodatki na pomieszkanie po 100 zł.	187	13	200
		3 dodatki pięcioletnie po 100 zł.	280	20	300
	13	Woźny, płaca	373	27	400
		dodatek na ubiór	47	3	50
	14	Odźwierny, płaca	326	24	350
		3 dodatki pięcioletnie po 30 zł.	84	6	90
		dodatek na ubiór	47	3	50
		Suma rubryki I.	31.362	2.713	34.075

powszechny we Lwowie. **Wydatki.**

Wynikłość z roku 1886.	Kwota uchwalona na r. 1888.	Wyjaśnienia
		Preliminuje się na podstawie etatu uchwalonego dnia 22. Maja 1875.
1.600	1.600	Jak na rok 1888. z dodaniem kwoty 115 zł. z powodu przypadającego pełnego trzeciego pięciolecia.
600	785	
400	400	
168	153	Preliminuje się o 9 zł. więcej z powodu zakontraktowania wyższych cen drzewa na rok 1888.
8.400	8.400	Jak na rok 1888.
2.400	3.473	Preliminuje się więcej o 127 zł. z powodu przypadającego pełnego 3go pięciolecia Drowi Sawickiemu Edwardowi.
650	650	Jak na rok 1888.
3.853	4.800	
1.869	2.000	
400	400	
80	120	
1.200	1.200	
400	571	Preliminuje się więcej o 29 zł. z powodu przypadającego pełnego 3go pięciolecia.
197	1.000	Jak na rok 1888.
901	1.200	
200	400	
1.200	1.200	
400	600	
196	153	Preliminuje się więcej o 9 zł. z powodu jak *poz. 1.*
40	41	Jak na rok 1888.
1.833	2.000	
1.200	1.200	
200	200	
200	282	Preliminuje się więcej o 18 zł. z powodu jak przy *poz. 7.*
400	400	Jak na rok 1888.
50	50	
350	350	
60	77	Preliminuje się więcej o 13 zł. z powodu jak przy *poz. 7.*
50	50	Jak na rok 1888.
29.497	33.755	Wynikłość roku 1886. różni się od zamknięcia o zaliczki na płace w kwocie 1.476 zł. jako preliminarzem nieobjęte i o kwotę 250 zł., którą zmarły oficyał ś. p. Koestlich tytułem pięcioleci pobrał. Kwota zaś uchwalona na rok 1888. o zaliczkę udzieloną Drowi Edwardowi Sawickiemu w kwocie 2.000 zł.

Wydatki. Krajowy szpital

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Fundusz chorych	Fundusz położnic	Fundusz całego szpitala
			Złote austryackie		
II.		**Koszta utrzymania osób nieetatowych.**			
	15	Płace Sióstr Miłosierdzia po 80 zł.			
		a) Siostry przełożonej	75	5	80
		b) 16 Sióstr oddziałowych	1.200	80	1.280
	16	Wikt dla tychże z pieczywem i dodatkami po 200 zł. rocznie	3.200	200	3.400
	17	Dyetaryusze:			
		2 po 1 zł. 50 ct. dziennie . . 1.095 zł.			
		2 „ 1 „ 30 „ „ . . 949 „			
		3 „ 1 „ — „ „ . . 1.095 „			
		dodatek drożyźniany dla 7miu dyetaryuszów po 36 zł. . . . 252 „	3.165	226	3.391
	18	Wikt z pieczywem dla dwóch pisarzy po 210 zł. .	392	28	420
	19	Akuszerka druga, płaca	—	300	300
	20	Służba:			
		A. Oddziałowa:			
		a) płaca I. kategorya 10 po 144 zł. 1.440 zł.			
		„ II. „ 6 „ 120 „ 720 „			
		„ III. „ 20 „ 96 „ 1.920 „			
		b) wikt dla powyższej służby po 119 „ 4.284 „			
		c) pieczywo „ „ „ 38 „ 1.368 „			
		d) ubior: α) dla 19 kobiet po 26 zł. 50 ct. 503 „			
		β) „ 17 mężczyzn „ 20 „ 75 „ 352 „			
		e) gratyfikacye . . . . . 80 „	9.843	824	10.667
	21	B. Wspólna:			
		a) płaca laboranta przy labor. chem. 240 zł.			
		b) „ 25 sług po 96 zł. . . 2.400 „			
		c) wikt dla tychże po 119 zł. . 3.094 „			
		d) pieczywo „ „ 38 „ . 988 „			
		e) gratyfikacye . . . . 80 „	6.348	454	6.802
		Suma rubryki II. .	24.223	2.117	26.340

powszechny we Lwowie. **Wydatki.**

Wynikłość z roku 1886.	Kwota uchwalona na r. 1888.	Wyjaśnienia
80	80	
1.360	1.280	
2.978	3.400	Jak na rok 1888.
3.389	3.400	Preliminuje się mniej o 9 zł. jak na rok 1888., gdyż był to rok przestępny.
421	420	
300	300	
		Jak na rok 1888.
10.088	10.667	
5.913	6.658	Preliminuje się więcej o 144 zł. jak na rok 1888. z powodu podwyższenia płacy pomocnikowi laboratoryum chemiczno-patologicznego (LW. 23.141/88.).
24.529	26.205	

Wydatki. Krajowy szpital

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Fundusz chorych	Fundusz położnic	Fundusz całego szpitala
			Złote austryackie		
III.		**Pensye i emerytury.**			
	22	Grund Ludwika, wdowa po rządcy z rocznych 245 zł.	204	15	219
	23	Burkhardt Franciszka, „ „ kontrolorze „ 175 „	146	10	156
	24	Dr. Bertleff Karol, były dyrektor „ 1.400 „	1.168	83	1.251
	25	Dr. Finger Józef, były profesor kliniki . . .	315	—	315
	26	Neuhauser Karolina, wdowa po prymaryuszu . .	350	—	350
	27	Marczak Błażej, były pisarz	653	47	700
	28	Jaroszyńska Eugenia, wdowa po oficyale . .	311	22	333
	29	Koestlich Józefa, „ „ „ . .	311	22	333
	30	„ „ dodatek na wychowanie dzieci .	94	6	100
		Suma rubryki III. .	3.552	205	3.757
IV.		**Zaopatrzenia i dary z łaski.**			
	31	Czarnecka Wiktorya, posługaczka po 6 zł. miesięcznie	72	—	72
	32	Christl Laura, sierota po kontrolorze z rocznych 63 zł.	52	4	56
	33	Hammer Joanna, sierota po pisarzu „ 63 „	52	4	56
	34	Swoboda Marya, była akuszerka dziennie po 15 ct.	—	55	55
		Suma rubryki IV. .	176	63	239
V.	35	**Odprawy i spłaty kwartałów pośmiertnych**	90	10	100
VI.		**Remuneracye i zapomogi.**			
	36	Za sprawdzanie recept	121	9	130
	37	Remuneracye i zapomogi	720	80	800
		Suma rubryki VI. .	841	89	930

powszechny we Lwowie. **Wydatki.**

Wynikłość z roku 1886.	Kwota uchwalona na r. 1888.	Wyjaśnienia
219	219	Jak na rok 1888.
98	156	
1.251	1.251	
315	315	
350	350	
700	700	
333	333	
55	333	
—	100	
3.321	3.757	Wynikłość z roku 1886. różni się od zamknięcia rachunku o pensyę wdowią Amalii Szeparowiczowej w kwocie 500 zł., gdyż ta wyszła za mąż i otrzymała trzechletnią odprawę.
72	72	Jak na rok 1888.
56	56	
56	56	
55	55	
239	239	Wynikłość z roku 1886. różni się od zamknięcia rachunku o 150 zł., które Neuhauser Karolina tytułem jednorazowego daru z łaski w tym roku otrzymała.
50	100	Jak na rok 1888.
161	130	Jak na rok 1888.
800	800	
961	930	

Wydatki. Krajowy szpital

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Fundusz chorych	Fundusz położnic	Fundusz całego szpitala
			Złote austryackie		
VII.		**Koszta gospodarcze.**			
	38	Żywienie chorych:			
		a) zwykła strawa i dodatki . . .	40.000	3.000	43.000
		b) 4 Siostry Miłosierdzia zatrudnione w kuchni, płaca po 80 zł.	299	21	320
		c) wikt dla tychże z pieczywem i dodatkami po 200 zł.	747	53	800
		d) koszta utrzymania służby kuchennej i magazynowej:			
		α) płaca 12 sług kuchennych po 60 zł. 720 zł.			
		β) wikt 12 „ „ „ 119 „ 1.428 „			
		γ) pieczywo 12 sług „ „ „ 38 „ 456 „			
		δ) gratyfikacye . . . 40 „	2.516	128	2.644
		e) drzewo i węgle do kuchni . . .	1.606	94	1.700
		f) naczynia i sprzęty kuchenne . . .	486	14	500
		g) pieczywo dla chorych	5.700	300	6.000
		h) wino „ „	1.610	90	1.700
		Do przeniesienia .	52.964	3.700	56.664

powszechny we Lwowie. **Wydatki.**

Wynikłość z roku 1886.	Kwota uchwalona na r. 1888.	Wyjaśnienia
		Uwaga. Dla braku formalnego zamknięcia rachunku za rok 1887. podaje się wynikłości tegoż roku z zastrzeżeniem.
44.343	43.000	Wydatek ten wynosił: W roku 1885. na 215.376 dni leczenia 42.214 zł. na jeden dzień 19·60 ct. „ 1886. „ 215.775 „ „ 44.343 „ „ „ „ 20·55 „ „ 1887. „ 217.594 „ „ 42.763 „ „ „ „ 19·65 „ razem 648.745 „ „ 129.320 zł. „ „ „ 59·80 ct. przeciętnie 216.248 „ „ 43.107 „ „ „ „ 19·93 „ Przyjmując ilość dni leczenia według przecięcia na 216.248 dni, wynosiłby koszt, licząc jeden dzień po 19·93 ct. = 43.098 zł. 23 ct. Preliminuje się w stosunku do przeciętnej w zaokrągleniu **43.000** zł. jak na rok 1888., a mianowicie: dla funduszu chorych . . . . . 40.000 zł. „ „ położnic z powodu napływu położnic . . 3.000 „ razem jak wyżej . . . 43.000 zł.
320	320	Jak na rok 1888.
665	800	
2.118	2.644	Jak na rok 1888.
1.529	1.700	Wydatek ten wynosił: w roku 1885. . . 1.870 zł. „ 1886. . . 1.529 „ „ 1887. . . 1.400 „ razem . . 4.799 zł., przeciętnie 1.599 zł. Ze względu, że cena drzewa sosnowego w roku 1888. jest wyższą o 10 centów na jednym metrze jak w roku 1887. preliminuje się jak w r. 1888. = 1.700 zł.
463	500	Jak na rok 1888.
5.965	6.000	Wydatek ten wynosił: w roku 1885. . . 6.123 zł. „ 1886. . . 5.964 „ „ 1887. . . 5.753 „ razem . . 17.840 zł., przeciętnie 5.947 zł. Preliminuje się jak na rok 1888. kwotę 6.000 zł.
1.780	1.700	Wydatek ten wynosił: w roku 1885. kwotę 1.544 zł. „ 1886. „ 1.800 „ „ 1887. „ 1.497 „ razem „ 4.841 zł., przeciętnie 1.614 zł. Preliminuje się w zaokrągleniu jak na rok 1888.
57.183	56.664	

Wydatki. Krajowy szpital

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Fundusz chorych	Fundusz położnic	Fundusz całego szpitala
			Złote austryackie		
VII.		Z przeniesienia .	52.964	3.700	56.664
	39	Wikt lekarza dyżurnego wraz z pieczywem i innemi potrzebami po 29 zł. miesięcznie . . .	325	23	348
	40	Opał sal itp.	3.275	325	3.600
	41	Oświetlenie naftą z lampiarzem i innemi potrzebami	1.613	187	1.800
	42	*Sprzęty:* naprawa i sprawienie nowych . .	1.555	45	1.600
	43	Fiaker dla rządcy	187	13	200
	44	Utrzymanie ogrodu spacerowego . . .	90	10	100
	45	Pralnia (we własnym zarządzie) . . .	5.700	300	6.000
	46	Bielizna, pościel i odzież: a) reparacya i sprawienie nowej . . .	6.000	600	6.600
		b) Siostra Miłosierdzia zatrudniona w magazynie bielizny i pościeli, płaca . . .	75	5	80
		c) wikt dla tejże z pieczywem i innemi potrzebami	187	13	200
	47	Słoma do sienników	486	14	500
		Suma rubryki VII. .	72.457	5.235	77.692

powszechny we Lwowie. **Wydatki.**

Wynikłość z roku 1886.	Kwota uchwalona na r. 1888.	Wyjaśnienia
57.183	56.664	
335	348	Jak na rok 1888.
3.430	3.600	Wydatek ten wynosił: w roku 1885. kwotę 3.842 zł. „ 1886. „ 3.430 „ „ 1887. „ 3.345 „ razem 10.617 zł., przeciętnie 3.539 zł. Ponieważ cena drzewa bukowego na rok 1888. jest wyższą o 20 ct. na jednym metrze sześciennym jak w roku 1887. preliminuje się stosownie do przeciętnej w zaokrągleniu 3.600 zł. jak na rok 1888.
1.643	1.800	Wydatek ten wynosił: w roku 1885. kwotę 1.550 zł. „ 1886. „ 1.643 „ „ 1887. „ 1.735 „ razem 4.928 zł., przeciętnie 1.643 zł. Ze względu na wynik roku ostatniego preliminuje się jak na r. 1888. kwotę 1.800 zł.
1.195	1.600	Jak na rok 1888.
200	200	
69	150	Wydatek ten wynosił: w roku 1885. kwotę 3 zł. (Robociznę wykonano własną służbą) „ 1886. „ 69 „ „ 1887. „ 78 „ razem 150 zł., przeciętnie 50 zł. Preliminuje się prawdopodobną potrzebę w kwocie 100 zł.
5.574	6.000	W roku 1885. wyprano sztuk 281.425 kosztem 5.721 zł. „ 1886. „ „ 311.892 „ 5.574 „ „ 1887. „ „ 349.462 „ 5.944 „ razem „ 942.779 „ 17.239 zł. przeciętnie „ 314.259 „ 5.746 „ czyli za jedną sztukę po 1·83 ct. Preliminuje się w stosunku do przeciętnej z uwzględnieniem wyniku roku ostatniego i ciągłego napływu chorych jak na rok 1888.
5.362	6.000	Wydatek ten wynosił w roku 1885. kwotę 5.684 zł. „ 1886. „ 5.362 „ „ 1887. „ 5.984 „ razem „ 17.030 zł., przeciętnie 5.677 zł. Preliminuje się jednak 6.600 zł. z powodu koniecznej potrzeby sprawienia koców, tudzież dokompletowania materaców włosiennych i poduszek pierzanych, przedstawionej przez dyrekcyę szpitala (LW. 15.839/88) z rozdziałem na pojedyncze oddziały według rzeczywistej potrzeby.
80	80	Jak na rok 1888.
166	200	
413	500	Słoma kosztowała w roku 1885. kwotę 482 zł. „ 1886. „ 413 „ „ 1887. „ 716 „ razem „ 1.611 zł., przeciętnie 537 zł. Preliminuje się w zaokrągleniu przez wzgląd na nadzwyczajne wydatki w roku 1887. tylko kwotę 500 zł.
75.650	77.142	

Wydatki. **Krajowy szpital**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Fundusz chorych	Fundusz położnic	Fundusz całego szpitala
			Złote austryackie		
VIII.		**Koszta sanitarne.**			
	48	Lekarstwa	7.000	500	7.500
	49	Potrzeby sanitarne w ścisłem znaczeniu . .	6.100	200	6.300
	50	Szczudła, buty, opaski przepuklinowe i t. p. .	500	—	500
	51	Laboratoryum chemiczno-patologiczne na odczynniki i t. p.	135	15	150
	52	Prosektoryum	90	10	100
	53	Instrumenta chirurgiczne	550	50	600
	54	Koszta pogrzebowe	450	50	500
		Suma rubryki VIII.	14.825	825	15.650
IX.		**Koszta kancelaryjne.**			
	55	Druki, litografie, potrzeby do pisania, koszta insercyjne i t. p.	887	63	950

powszechny we Lwowie. **Wydatki.**

Wynikłość z roku 1886.	Kwota uchwalona na r. 1888.	Wyjaśnienia
7.316	7.175	Na leki wydano w roku 1885. kwotę 7.635 zł. (Oddział chorych) — 403 zł. (Oddział położnic) „ 1886. „ 6.191 „ — 1.125 „ „ 1887. „ 6.511 „ — 692 „ razem „ 20.337 zł. — 2.220 zł. przeciętnie „ 6.779 „ — 740 „ Preliminuje się na podstawie wyniku przeciętnej dla Oddziału chorych 7.000 zł. a dla funduszu położnic po uwzględnieniu niezwykłych wydatków w r. 1886. tylko 500 zł. Ogółem więcej o 325 zł. jak na rok 1888.
8.144	6.500	Do pozycyi tej zarachowywano dotychczas wydatki na potrzeby sanitarne w ścisłem znaczeniu i na szczudła, buty kompensujące skrócenia nóg, bandaże przepuklinowe i t. p. obecnie wedle zarządzenia (LW. 6.141/1888) dzieli się ten wydatek na dwie pozycye. Wydatek ten wynosił dla; Oddziału chorych — Oddziału położnic w roku 1885. 5.510 zł. — 116 zł. „ 1886. 7.864 „ — 280 „ „ 1887. 6.639 „ — 241 „ razem 20.013 zł. — 637 zł. przeciętnie 6.671 „ — 213 „ Preliminuje się zatem w zaokrągleniu na podstawie przeciętnej i po uwzględnieniu utworzenia nowej pozycyi wymaganą potrzebę.
—	—	Wydatek ten wynosił w roku 1887. w pozycyi „potrzeby sanitarne w ścisłem znaczeniu“ 564 zł. 50 ct. dla Oddziału chorych. Preliminuje się w zaokrągleniu 500 zł.
—	—	W roku 1887. wydatek ten wynosił 73 zł. z powodu iż pokrywano takowy z pozycyi „potrzeby sanitarne“ i „instrumenta chirurgiczne“. Preliminuje się zatem stosownie do rzeczywistej potrzeby na wniosek Dyrekcyi (LW. 7.470/88) kw. 150 zł.
—	—	Wydatek ten wynosił w roku 1887. kwotę 11 zł., wstawia się z powodu jak przy poz. 51. kwotę 100 zł.
515	800	Wydatek ten wynosił w roku 1885. kwotę 576 zł. „ 1886. „ 515 „ „ 1887. „ 551 „ razem „ 1.642 zł., przeciętnie 547 zł. Z powodu jak przy poz. 51. i wyniku roku ostatniego preliminuje się mniej o 200 zł. jak na rok 1888.
500	500	Wydatek stały, wstawia się jak na rok 1888.
16.475	14.975	
861	1.050	Wydatek ten wynosił: w roku 1885. kwotę 1.124 zł. „ 1886. „ 861 „ „ 1887. „ 838 „ razem „ 2.823 zł., przeciętnie 941 zł. Preliminuje się w zaokrągleniu na podstawie przecięcia jak obok.

Wydatki. Krajowy szpital

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Fundusz chorych	Fundusz położnic	Fundusz całego szpitala
			Złote austryackie		
X.	56	**Koszta kapliczne**	—	300	300
XI.		**Utrzymanie budynków.**			
	57	Konserwacya i reparacya gmachu i obejścia szpitalnego:			
		1. zwyczajne	3.417	383	3.800
		2. nadzwyczajne:			
		a) lodownia	3.597	403	4.000
		b) piec do palenia słomy po chorobach zaraźliwych	630	70	700
	58	Asekuracya budynków	207	23	230
	59	Kominiarze i straż ogniowa	405	45	450
		Suma rubryki XI.	8.256	924	9.180
XII.		**Odsetki od kapitałów dłużnych.**			
		Funduszowi stypendyjnemu Głowińskiego:			
	60	za część budynku użytego dla oddziału położnic, oszacowaną na 6.705 złr. 3 kr. m. kon. 5 procent	—	352	352
	61	za część budynku użytego przez oddział chorych, od czasu przeniesienia obłąkanych do Kulparkowa, oszacowaną na 26.820 złr. 11 kr. m. kon. 5 procent	1.408	—	1.408
		Suma rubryki XII.	1.408	352	1.760
XIII.	62	**Podatki i daniny**	15	5	20

powszechny we Lwowie. **Wydatki.**

Wynikłość z roku 1886.	Kwota uchwalona na r. 1888.	Wyjaśnienia
187	300	Wydatek ten wynosił: w roku 1885. kwotę 226 zł. „ 1886. „ 187 „ „ 1887. „ 253 „ razem „ 666 zł., przeciętnie 333 zł. Preliminuje się jak na rok 1888. z uwagą, że według istniejącego porządku, wydatek ten przypada w całości na fundusz położnic.
6.288	4.800	Na ten cel wydano w roku 1885. kwotę 2.510 zł. „ 1886. „ 6.288 „ „ 1887. „ 3.411 „ razem „ 12.209 zł., przeciętnie 4.069 zł. Cyfra ta jednak nie może służyć za podstawę, gdyż w wydatkach roku 1886. mieszczą się wydatki nadzwyczajne jak na rekonstrukcyę łazienek i budowę skrzydła. Preliminuje się zatem prawdopodobną potrzebę wedle wniosku zarządu szpitala w kwocie 3.800 zł., t. j. mniej o 1.000 zł. jak na rok 1888.
—	—	Preliminuje się wedle wniosku Dyrekcyi szpitala (LW. 15.839/88) 4.000 zł. Kosztorys wraz z planem tej budowy jest w toku wypracowania.
—	—	Preliminuje się na podstawie kosztorysu (LW. 26.514/1888.) i rozporządzenia ministeryalnego z r. 1887. L. 20.662.
146	230	Jak na rok 1888.
400	400	Preliminuje się o 50 zł. więcej jak na rok 1888. wedle rzeczywistej potrzeby z uwzględnieniem nowo dobudowanego skrzydła.
6.834	5.430	
352	352	Jak na rok 1888.
1.408	1.408	
1.760	1.760	
8	20	Jak na rok 1888.

Wydatki. Krajowy szpital

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Fundusz chorych	Fundusz położnic	Fundusz całego szpitala
			Złote austryackie		
XIV.		**Rozmaite.**			
	63	Utrzymanie biblioteki	90	10	100
	64	Przypadkowe	180	20	200
		Suma rubryki XIV. .	270	30	300
XV.		**Zapomogi dla położnic.**			
	65	Dla położnic opuszczających zakład wraz z dzieckiem po 6 zł.	—	3.200	3.200
XVI.		**Koszta utrzymania dzieci zrodzonych na bezpłatnym oddziale położnic.**			
	66	Wynagrodzenie dla mamek po 15 ct. dziennie za karmienie dzieci, których matki na oddział chorych przeniesione zostały . . .	—	30	30
XVII.	67	**Koszta utrzymania dzieci w szpitalu św. Zofii**	12.000	—	12.000

powszechny we Lwowie. **Wydatki.**

Wynikłość z roku 1886.	Kwota uchwalona na r. 1888.	Wyjaśnienia
92 172	100 200	Jak na rok 1888.
264	300	
3.198	3.000	Wydatek ten wynosił: w roku 1885. kwotę 2.994 zł. „ 1886. „ 3.198 „ „ 1887. „ 3.338 „ razem „ 9.530 zł., przeciętnie 3.177 zł. Preliminuje się na podstawie wyniku roku ostatniego o 200 zł. więcej jak na rok 1888. z powodu wzmagającej się liczby położnic.
48	30	Wydatek ten wynosił: w roku 1885. kwotę 20 zł. „ 1886. „ 48 „ „ 1887. „ 17 „ razem „ 85 zł., przeciętnie 28 zł. Preliminuje się jak na rok 1888.
12.000	12.000	Jak na rok 1888. jako wydatek stały.

Dochody. Krajowy szpital

Liczba		Poszczególnienie	Fundusz		
rubryki	pozycyi		chorych	położnic	całego szpitala
			Złote austryackie		
I.		**Dodatki.**			
	1	Od c. k. Skarbu za 681·58 metr. sześć. drzewa opałowego, część przypadająca na te oddziały .	1.207	93	1.300
	2	Z Kasy miejskiej: a) $^1/_5$ część dochodu z rogatek . . .	23.000	—	23.000
		b) na utrzymanie trupiarni. . . .	75	9	84
		Suma rubryki I. .	24.282	102	24.384
II.	3	**Opłaty pośmiertne**	5.300	—	5.300
III.		**Zwroty kosztów leczenia.**			
	4	Od funduszu krajowego galicyjskiego . . .	127.500	12.500	140.000
		Do przeniesienia . .	127.500	12.500	140.000

powszechny we Lwowie. **Dochody.**

Wynikłość z roku 1886.	Kwota uchwalona na r. 1888.	Wyjaśnienia
1.402	1.443	Dochód ten wynosił: w roku 1885. kwotę 1.486 zł. „ 1886. „ 1.401 „ „ 1887. „ 1.312 „ razem „ 4.199 zł., przeciętnie 1.399 zł. Preliminuje się ze względu na wynikłość roku ostatniego tylko kwotę 1.300 zł.
22.730	22.000	Dochód ten wynosił: w roku 1885. kwotę 22.797 zł. „ 1886. „ 22.730 „ „ 1887. „ 23.399 „ razem „ 68.926 zł., przeciętnie 22.975 zł. Preliminuje się na tej podstawie więcej o 1.000 zł. jak na rok 1888.
84	84	Jako dochód stały preliminuje się jak na rok 1888.
24.216	23.527	
5.395	5.100	W roku 1885. wpłynęło 4.811 zł. „ 1886. „ 5.395 „ „ 1887. „ 5.567 „ razem 15.773 zł. przeciętnie 5.258 zł. Wstawia się w zaokrągleniu kwotę 5.300 zł.
167.575	135.100	fund. chorych / fund. położ. Dochód wynosił w roku 1885. 158.405 zł. — 8.202 zł. „ 1886. 156.292 „ — 11.283 „ „ 1887. 154.789 „ — 12.596 „ razem 469.486 zł. — 32.081 zł. przeciętnie 156.495 „ — 10.694. „ Wynik ten nie może służyć za podstawę z powodu, że zaległości znacznie się zmniejszyły. — Właściwszą podstawę stanowić może ilość dni leczenia, a ta wynosiła: w roku 1885. w fund. chorych 203.872 w fund. położ. 11.504 dni „ 1886. „ „ 200.584 „ „ 15.191 „ „ 1887. „ „ 201.606 „ „ 15.988 „ razem „ „ 606.062 „ „ 42.683 „ przeciętnie „ „ 202.021 „ „ 14.228 „
167.575	135.100	

Dochody. Krajowy szpital

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Fundusz chorych	Fundusz położnic	Fundusz całego szpitala
			Złote austryackie		
III.		Z przeniesienia . .	127.500	12.500	140.000
	5	Od samopłacących	10.800	200	11.000
	6	Od funduszów obcokrajowych i publicznych .	3.950	50	4.000
		Suma rubryki III. .	142.250	12.750	155.000
IV.	7	**Rozmaite**	1.519	181	1.700

powszechny we Lwowie. **Dochody.**

Wynikłość z roku 1886.	Kwota uchwalona na r. 1888.	Wyjaśnienia
167.575	135.100	Licząc jeden dzień przecięcia wedle taksy po 84 ct. wynosiłby dochód w funduszu chorych . . . . . 169.698 zł. a po strąceniu dochodów z opłat pośmiertnych i kopytkowego oddawanych do funduszu krajowego, tudzież po strąceniu dochodów od samopłacących, obcych funduszów krajowych i innych zakładów publicznych w sumie . . . . . 43.050 „ okazuje się dochód . . . . . 126.648 zł. W funduszu położnic zaś licząc przeciętną ilość dni leczenia po taksie 84 ct. wynosiłby dochód . . . . . 11.952 zł. a po strąceniu preliminowanych dochodów przy poz. 5. i 6. w kwocie 250 „ wynosiłby . . . . . 11.702 zł. Preliminuje się dla obu oddziałów na podstawie powyższego obliczenia o 4.900 zł. więcej jak na r. 1888. a to z powodu corocznego wzrostu dni leczenia.
16.106	17.500	Do pozycyi tej zarachowywano dotychczas dochody od samopłacących, obcokrajowych i innych zakładów publicznych — obecnie otwiera się w skutek życzenia Komisyi budżetowej (wyrażonego w sprawozdaniu o zamk. rach. za r. 1886.) dla każdej kategoryi tych dochodów osobną pozycyę i dla tego wynik roku 1886. i uchwaloną kwotę na rok 1888. umieszczono przy tej pozycyi ogólnie. Dochód ten wynosił w roku 1887. w funduszu chorych . . 10.567 zł. „ położnic . . 151 „ razem . . 10.718 zł. Preliminuje się z powodu podanego przy poz. 4. w zaokrągleniu jak obok.
—	—	Dochód ten wynosił w roku 1887. w funduszu chorych . . . 3.900 zł. „ położnic . . . 47 „ razem . 3.947 „ Preliminuje się w zaokrągleniu z powodu jak wyżej kwotę 4.000 zł.
183.681	152.600	
1.709	1.000	Dochód ten wynosił w roku 1885. kwotę . . . 1.206 zł. „ 1886. „ . . . 1.709 „ „ 1887. „ . . . 2.194 „ razem . . 5.109 zł. przeciętnie: 1.703 zł. Na podstawie przeciętnej preliminuje się o 700 zł. więcej jak na rok 1888.

LW. 30.142/1888.
Alegat **D.** do sprawozdania Wydziału krajowego
o budżecie krajowym na rok 1889.

Lit. D.

Fundusz podrzutków we Lwowie.

PRELIMINARZ

na rok

1889.

LW. 26.153/1888.

Z I. Związkowej drukarni we Lwowie.

Fundusz podrzutków

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Wydatki.			
I.	1	**Potrzeby kancelaryjne**	10	—	10
II.		**Remuneracye i zapomogi.**			
	2	Akuszerce zakładu położnic za stręczenie żywicielek, tudzież pieluszkowe	10	—	—
	3	Żywicielkom za pielęgnowanie dzieci w pierwszym roku życia.	10	—	—
	4	Tymże za gorliwe dozorowanie dorosłych dzieci i na potrzeby szkolne	100	—	120
III.	5	**Koszta utrzymania dzieci**	293	—	293
IV.	6	**Koszta leczenia dzieci**	10	—	10
V.		**Rozmaite wydatki.**			
	7	Ryczałt na koszta pogrzebowe po 2 zł. od dziecka (LW. 9.757|1872)	10	—	—
	8	Zwrot kosztów utrzymania dzieci, do gminy miasta Lwowa przydzielonych	50	—	60
		Suma wydatków . .	493	—	493

Dochodów fundusz ten nie ma żadnych, cała zatem suma wydatków pokrytą być musi z rubr. XI. funduszu krajowego.

we Lwowie.

Wynikłość z roku 1886.	Kwota uchwalona na r. 1888.	Wyjaśnienia
—	10	Jak na rok 1888.
6	10	
4	10	
115	100	
343	350	Z końcem roku 1887. pozostało na utrzymaniu 9 dzieci, w roku 1888. dotychczas umarło 1, zatem na rok 1889. pozostaje 8 dzieci. Na utrzymanie wypadnie koszt: a) dla jednego w II. klasie do 2. czerwca 1889. po 3 zł. miesięcznie w kwocie 15 zł. 20 ct. b) dla tego samego w III. klasie od 3. czerwca do 31. grudnia 1889. po 2 zł. miesięcznie w kwocie . . . . . 13 „ 86 „ c) dla 7 w III. klasie po 2 zł. miesięcznie w kwocie . . . . 168 „ — „ d) dla 2 dzieci, które przypuszczalnie z oddziału położnic przyjąć wypadnie po 4 zł. miesięcznie w kwocie . . . . 96 „ — „ razem . . 293 zł. 06 ct. Na tej podstawie preliminuje się okrągłą sumę 293 zł. w. a.
—	10	W ubiegłych latach nie było żadnych wydatków z tego tytułu, ze względu jednak na możliwą potrzebę preliminuje się jak na rok 1888.
8	10	Umarło: w roku 1885. — 6 dzieci — w roku 1886. — 4 dzieci, w roku 1887 — 2 dzieci, przeciętnie umiera rocznie 4 dzieci, przeto preliminuje się jak na rok 1888.
—	50	Według ustawy z dnia 3. grudnia 1863. §. 27. (Dz. u. p. Nr. 105), winien fundusz krajowy tej gminie, w której znajduje się zakład położnic, zwrócić koszta utrzymania dzieci, zrodzonych w tymże zakładzie i przydzielonych na mocy §. 9. l. 3. powołanej ustawy do związku tej gminy. Preliminuje się jak na rok 1888.
476	550	

L. W. 30.142/1888.
Alegat E. do Sprawozdania Wydziału krajowego o budżecie krajowym na rok 1889.

Lit. E.

KRAJOWY ZAKŁAD DLA OBŁĄKANYCH

NA KULPARKOWIE.

PRELIMINARZ

na rok

1889.

L. W. 12.693/1888.

Z drukarni Pillera i Spółki we Lwowie.

Krajowy zakład

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Sumaryusz	Zwyczajne zł.
		Wydatki.	
I.	1—11	Płace i emolumenta etatowe	19.799
II.	12—16	Koszta utrzymania osób nieetatowych	33.767
III.	17—22	Pensye i emerytury	857
IV.	23—24	Zaopatrzenia, odstawne i dary z łaski	14
V.	25	Odprawy i spłaty kwartałów pośmiertnych	40
VI.	26—27	Remuneracye i zapomogi	640
VII.	28—38	Koszta gospodarcze	82.260
VIII.	39—43	„ sanitarne	4.960
IX.	44	„ kancelaryjne	450
X.	45	„ kapliczne	200
XI.	46—50	„ utrzymania budynków	9.550
XII.	51	Podatki i daniny	250
XIII.	52—55	Rozmaite	2.200
XIV.	56	Wydatki z prawa patronatu i konkurencyi wynikłe	50
		Suma wydatków	**155.037**
		Dochody.	
I.	1—2	Dodatki	660
II.	3—5	Dochody z dóbr	4.700
III.	6—8	Zwroty kosztów leczenia	151.000
IV.	9	Rozmaite	600
		Suma dochodów	**156.960**
		W porównaniu z wydatkami	155.037
		Okazuje się nadwyżka	**1.923**

dla obłąkanych na Kulparkowie.

Wynikłość z roku 1886.	Kwota uchwalona na r. 1887.	Wyjaśnienia
		Porównanie sumaryczne
		kwot preliminowanych na r. 1889. z uchwalonymi na r. 1888.
18.985	19.298	
25.688	26.283	
290	290	
14	14	
—	40	
615	640	
74.202	73.560	
4.530	4.260	
471	450	
188	200	
8.332	8.410	
209	250	
3.296	2.100	
50	50	
136.870	135.845	
		Wydatki preliminowane na r. 1889. wynoszą . . . 155.037 zł.
		uchwalone zaś na r. 1888. wynoszą . . . . 135.845 „
		Wstawia się więc na r. 1889. *wydatki większe* o . . . 19.192 zł.
		a mianowicie:
		Więcej w rubr. I. poz. 3, 5, 6, 7, 9, 11 łącznie o 858 zł.
		„ II. „ 12, 14, 15 „ 7.484 „
		„ III. „ 22 „ 567 „
		„ VII. „ 28*a*. *c*, *d*, *g*, 29, 33, 37*a* „ 9.100 „
		„ VIII. „ 39, 40 800 „
		„ XI. „ 46, 48 1.540 „
		„ XIII. „ 55 200 „ 20.549 zł.
		Mniej „ I. „ 23 357 zł.
		„ VII. „ 27*f*, 30*a* 400 „
		„ VIII. „ 42 100 „
		„ XI. „ 46 400 „
		„ XIII. „ 53 100 „ 1.357 „
		Z porównania *więcej* j w. o kwotę . . . . 19.192 zł.
665	660	*Dochody* preliminowane na r. 1889. wynoszą . . . 156.960 „
4.918	4.700	uchwalone zaś na r. 1888. wynoszą . . . . 163.960 „
172.432	158.000	Wstawia się więc na r. 1889. *dochody mniejsze* o . . . 7.000 „
1.144	600	w rubr. III. poz. 6.
179.159	163.960	*Wynik* zatem na rok 1889. okazuje się *mniej korzystnym* o sumę powyższych różnic w kwocie . . . . . 26.192 zł.
		a zgodny z różnicą nadwyżek obu lat.
		Podana suma wynikłości *wydatków* z r. 1886. różni się z odnośnem zamknięciem rachunku o nadwyżkę dochodów oddaną funduszowi krajowemu w kwocie . . . . . 42.556 zł.
		i o wydatek w zaliczkach na płace z rubr. I. w kwocie . . 2.483 „
		ogółem o kwotę . . . 45.039 zł.
		zaś suma wynikłości *dochodów* o kwotę . . . . . 2.750 „
		z powodu opuszczenia zwrotów w rubr. IV. poz. 9 *b*, *c*, *d*.

Wydatki. Krajowy zakład

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie		Zwyczajne zł.
I.		**Płace i emolumenta etatowe.**		
	1	Dyrektor: *a)* Płaca		2.200
		b) Dodatek osobisty		800
		c) „ pięcioletni		300
	2	2ch Prymaryuszów: *a)* Płaca po	1.500 zł.	3.000
		b) Wikt „	408 „	816
		c) Dodatki pięcioletnie		200
	3	2ch Sekundaryuszów: *a)* Płaca po	1.000 zł.	2.000
		b) Wikt „	408 „	816
		c) Dodatki pięcioletnie		300
	4	Akuszerka, płaca		400
	5	2ch Kapelanów: *a)* Płaca po	400 zł.	800
		b) Wikt „	300 „	600
		c) Dodatki pięcioletnie		150
	6	Rządca: *a)* Płaca		1.200
		b) Wikt		408
		c) Dodatki pięcioletnie		400
	7	2ch Oficyałów: *a)* Płaca po	700 zł.	1.400
		b) Wikt „	360 „	720
		c) Dodatki pięcioletnie		325
	8	I. Pisarz: *a)* Płaca		600
		b) Wikt		360
		c) Dodatki pięcioletnie		160
	9	II. Pisarz: *a)* Płaca		400
		b) Wikt		360
		c) Dodatki pięcioletnie		94
	10	Woźny: *a)* Płaca		150
		b) Wikt		250
		c) Dodatek na ubiór		50
	11	Odźwierny: *a)* Płaca		150
		b) Wikt		250
		c) Dodatek na ubiór		50
		d) Dodatki pięcioletnie		90
		Suma rubryki I.		19.799
II.		**Koszta utrzymania osób nieetatowych.**		
	12	17 Sióstr Miłosierdzia oddziałowych:		
		a) Płaca rocznie po 80 zł.	1.360 zł.	
		b) Wikt z dodatkami rocznie po 210 zł.	3.570 „	4.930
	13	2ch Dyetaryuszów:		
		a) Płaca	639 zł.	
		b) Wikt po 360 zł.	720 „	1.359
		Do przeniesienia		6.289

dla obłąkanych na Kulparkowie. Wydatki.

Wynikłość z roku 1886.	Kwota uchwalona na r. 1888.	Wyjaśnienia
2.200	2.200	Wstawia się w rubr. I. płace i emolumenta etatowe jak na rok 1888. na mocy
800	800	etatu uchwalonego przez Wysoki Sejm dnia 22. Maja 1875. r. z *uzupełnieniem*
300	300	*pięcioleci* przy poz. 5 *c*, 6 *c* i 7 *c* w łącznej kwocie . . . 295 zł.
3.000	3.000	i *z dodaniem nowych*, a mianowicie:
817	816	Przy poz. 3 *c* Drowi Hankiewiczowi drugiego dodatku od 1. Sty-
400	407	cznia 1889. w kwocie . . . . . 150 „
2.000	2.000	„ „ 7 *c* Bienkowskiemu oficyałowi z rocznych 100 zł. od
704	816	od 1. Października 1889. . . . . 25 „
300	300	„ „ 9 *c* Krogulskiemu II. pisarzowi z rocznych 50 zł. od
400	400	14. Lutego 1889. zł. . . . . 44 „
800	800	„ „ 11 *d* Sterninkowi odźwiernemu 3 ci od 1. Stycznia 1889. 30 „
669	600	tudzież z uzupełnieniem wiktu rządcy przy poz. 6 *b* do wysokości
83	109	rocznego kosztu o kwotę . . . . . 204 „
1.200	1.200	a nadto z dodaniem przy poz. 9 *b* kwoty . . . . . 110 „
—	204	z tytułu przyznanego wiktu I. klasy dla byłego nadzorcy służby
200	229	Krogulskiego, którego z powodu, że nadzór służby objęły Siostry
1.400	1.400	Miłosierdzia, a siły kancelaryjne zarządu okazały się za szczupłe,
724	720	przydzielono z dniem 1. Lipca 1888. r. w charakterze II. pisarza
200	217	do kancelaryi zarządu (L. W. 11.896/88).
600	600	Razem dodano . . . 858 zł.
362	360	Ujęto zaś przy poz. 2 *c* dodatki pięcioletnie spensyonowanego
160	160	prymaryusza w kwocie . 207 zł.
400	400	„ „ 3 *c* uwolnionego od służby se-
268	250	kundaryusza w kwocie . 150 „ 357 „
50	50	
150	150	W ogóle z porównania preliminuje się *więcej* o kwotę . . 501 zł.
244	250	
50	50	
150	150	
244	250	
50	50	
60	60	
18 985	19 298	Wykazana suma wynikłości z r. 1886. różni się z odnośnem zamknięciem rachunku o kwotę 2.483 zł., z powodu opuszczenia udzielonych a nie preliminowanych zaliczek na płace.
2.293	2.320	Wstawia się *większą* kwotę o 2.610 zł. jak na rok 1888. z powodu zwiększonego stanu Sióstr Miłosierdzia o 9 osób, którym w myśl uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 21. Stycznia 1888. i zawartego kontraktu (L. W. 11.896/88) powierzono nadzór nad chorymi i służbą oddziału męskiego od 1. Lipca 1888.
1.363	1.359	Jak na rok 1888.
3.656	3.679	

Wydatki. Krajowy zakład

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie		Zwyczajne zł.
II.		Z przeniesienia . .		6.289
	14	Służba wyższa:		
		a) Płaca. Maszynista	600 zł.	
		„ Ślusarz	264 „	
		„ Stolarz	240 „	
		„ Krawiec	180 „	
		„ Szewc	180 „	
		„ 5-ciu dozorców starszych po 180 zł. . .	900 „	
		„ 2-ch palaczy do maszyny „ 156 „ . .	312 „	2.676
		b) Wikt maszynisty	360 zł.	
		„ 11 osób służby wyższej po 200 zł. . .	2.200 zł.	2.560
	15	Służba oddziałowa:		
		a) Płaca 21 dozorców rocznie po 96 zł.	2.016 zł.	
		15 „ „ „ 120 „	1.800 „	
		5 „ „ „ 144 „	720 „	
		1 „ „ „ 168 „	168 „	
		11 dozorczyń „ „ 84 „	924 „	
		16 „ „ „ 108 „	1.728 „	
		4 „ „ „ 132 „	528 „	
		3 „ „ „ 156 „	468 „	
		76	8.352 zł.	
		b) Wikt dla 76 osób rocznie po 142 zł. . . .	10.792 „	
		c) Gratyfikacye z końcem roku	250 „	19.394
	16	Służba domowa:		
		a) Płaca dla 13 sług	1.188 zł.	
		b) Wikt z pieczywem rocznie po 120 zł. . . .	1.560 „	
		c) Gratyfikacye z końcem roku	100 „	2.848
		Suma rubryki II. . . .		33.767

dla obłąkanych na Kulparkowie. Wydatki.

Wynikłość z roku 1886.	Kwota uchwalona na r. 1888.	Wyjaśnienia	
3.656	3.679		
2.499	2.496	Preliminuje się w poz. 14 *a b* ogółem *więcej* o kwotę 440 zł. z powodu koniecznej potrzeby przyjęcia jednego starszego dozorcy z przeznaczeniem dla infirmeryi	
2.350	2.300	jak L. W. 6.952/88. o rocznej płacy	180 zł.
		i wiktem II. klasy w kwocie	200 „
		tudzież z powodu przyznanego do L. W. 20.485/88. wiktu maszyniście o zwiększonej porcyi, jaki dla żonatych ustanowiono, czyli więcej o kwotę	60 „
		Ogółem więcej jak wyżej o . .	440 zł.
14.478	14.960	W poz. 15 *a*, *b*, *c* powiększono wydatki ogółem *o kwotę* . . .	*4.434 zł.*
		a mianowicie:	
		a) Na płacę o kwotę	1.152 zł.
		z powodu zwiększenia się ilości chorych a to: Ogólny stan chorych w r. 1885. wynosił 1.017 a przeciętny dzienny 458	
		„ 1886. „ 1.041 „ „ „ 479	
		„ 1887. „ 1.061 „ „ „ 496	
		Skoro przyjmie się w zaokrągleniu przeciętny dzienny stan 500 chorych i gdy policzy się na oddziale mężczyzn 1 dozorcę dla 6-ciu chorych, zaś na oddziale kobiet 1 dozorczynię na 7 obłąkanych, zajdzie potrzeba powiększenia służby z 63 na 76 osób, co też uwzględnia się. Wysokość wynagrodzenia w poszczególnych kategoryach przyjmuje się na podstawie spędzonej ilości lat służby.	
		b) Na wikt zwiększa się wydatki o kwotę	3.232 „
		z powodu polepszenia wiktu (L. W. 6.952/88. i zmiany kosztu z rocznych 120 zł. na 142 zł. (L. W. 6.952/88).	
		c) na gratyfikacye dodaje się w stosunku do powiększonej ilości służby kwotę	50 „
		Ogółem zwiększa się wydatki jak wyżej o kwotę	4.434 zł.
2.705	2.848	Jak na rok 1888.	
25.688	26.283		

Wydatki. Krajowy zakład

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie		Zwyczajne zł.
III.		**Pensye i emerytury.**		
	17	Grund Ludwika, wdowa po rządcy, z rocznych 245 zł.		26
	18	Burkart Franciszka, wdowa po kontrolorze, z rocznych 175 zł.		19
	19	Dr. Berthleff Karol, były dyrektor, z rocznych 1.400 zł.		149
	20	Kłosowski Jan, były dozorca		48
	21	Kłosowska Teresa, była dozorczyni		48
	22	Dr. Dobiński Włodzimierz, były prymaryusz		567
		Suma rubryki III.		857
IV.		**Zaopatrzenia, odstawne i dary z łaski.**		
	23	Christl Laura, sierota po kontrolorze, z rocznych 63 zł.		7
	24	Hammer Joanna, sierota po pisarzu, z rocznych 63 zł.		7
		Suma rubryki IV.		14
V.	25	**Odprawy i spłaty kwartałów pośmiertnych**		40
VI.		**Remuneracye i zapomogi.**		
	26	Za sprawdzanie recept		140
	27	Remuneracye i zapomogi		500
		Suma rubryki VI.		640
VII.		**Koszta gospodarcze.**		
	28	Żywienie chorych:		
		a) Zwykła strawa i dodatki		37.000
		b) 5 Sióstr Miłosierdzia, płaca rocznie po 80 zł.	400 zł.	
		wikt z dodatkami po 210 zł.	1.050 „	1.450
		c) Służba kuchenna i magazynowa: Płaca z wiktem i gratyfikacyą		2.500
		d) Drzewo i węgle do kuchni		2.800
		Do przeniesienia		43.750

dla obłąkanych na Kulparkowie. Wydatki.

Wynikłość z roku 1886.	Kwota uchwalona na r. 1888.	Wyjaśnienia
26	26	
19	19	
149	149	Jak na rok 1888.
48	48	
48	48	
—	—	Wstawia się przyznaną emeryturę (L. W. 12.693/88).
290	290	
7	7	
7	7	
14	14	
—	40	Jak na rok 1888.
125	140	
490	500	
615	640	
35.324	36.000	Wydatki tej pozycyi wynosiły: W 1885. r. 37.284 zł. na 167.320 dni leczenia, zatem 1 dzień kosztował 22·3 ct. „ 1886. „ 35.324 „ „ 174.740 „ „ „ 1 „ „ 20·2 „ „ 1887. „ 36.221 „ „ 181.155 (cyfra niespraw) 1 „ „ 19·9 „ Razem 108.829 „ „ 523.215 dni leczenia, zatem 3 „ „ 62·4 „ Przeciętnie 36.276 „ „ 174.405 „ „ „ 1 „ „ 20·8 „ Przyjmując zwiększoną przeciętną ilość dni leczenia na r. 1889. — 176.000 po przeciętnym koszcie dziennym 21 ct., uczyniłyby wydatki kwotę 36.960 zł. Z uwagi jednak na ciągle wzrastającą ilość chorych wykazaną przy poz. 15. wstawia się w zaokrągleniu co najmniej potrzebną kwotę 37.000 zł., czyli *więcej* o kwotę 1.000 zł. jak na rok 1888. uchwalono.
1.433	1.450	Jak na rok 1888.
2.030	2.200	Utrzymanie tej kategoryi służby kosztowało w 1885. r. 2.775 zł., w 1886. r. 2.030 zł., a w 1887. r. 2.718 zł., razem 7.523 zł., przeciętnie 2.508 zł. Wstawia się więc przeciętną w zaokrągleniu w kwocie 2.500 zł., czyli *więcej* o 300 zł. na podstawie wyniku roku ostatniego.
2.688	2.700	Przeciętny wydatek z trzech lat ostatnich wynosił 2.743 zł., zaś z r. 1887. kwotę 2.848 zł. Wstawia się jednak przeciętną w zaokrągleniu w kwocie 2.800 zł., zatem *więcej* o 100 zł. jak na rok 1888.
41.475	42.350	

Wydatki. Krajowy zakład

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie		Zwyczajne zł.
VII.	28	Z przeniesienia . . .		43.750
		e) Naczynia i sprzęty kuchenne		800
		f) Pieczywo z piekarzem		5.700
		g) Wino dla chorych		600
	29	Opał sal, łazienek i innych ubikacyj		5.200
	30	Oświetlenie naftą		1.600
	31	Sprzęty gospodarcze:		
		a) Zakupno i naprawa		1.800
		b) 1 Siostra Miłosierdzia, płaca	80 zł.	
		wikt z dodatkami . .	210 „	290
	32	Utrzymanie 2. par koni z 2. furmanami, reparacyą wozów, uprzęży itp.		1.450
	33	Uprawa pól z połową kosztów utrzymania ogrodnika i innemi potrzebami		2.200
	34	Utrzymanie ogrodów warzywnych z połową kosztów utrzymania ogrodnika i innemi potrzebami		600
	35	Utrzymanie parku i ogrodów spacerowych dla chorych . . .		200
	36	Utrzymanie pralni:		
		a) Drzewo i inne potrzeby		4.000
		b) 2 Siostry Miłosierdzia, płaca rocznie po 80 zł. .	160 zł.	
		wikt z dodatkami po 210 zł.	420 „	580
	37	Bielizna, pościel i odzież:		
		a) Zakupno i naprawa: 1. zwyczajne . . .	5.000 zł.	
		2. nadzwyczajne . . .	7.200 „	12.200
		b) 1 Siostra Miłosierdzia, płaca	80 zł.	
		wikt z dodatkami . .	210 „	290
	38	Słoma do sienników		1.000
		Suma rubryki VII. . .		82.260
VIII.		**Koszta sanitarne.**		
	39	Lekarstwa		900
	40	Potrzeby sanitarne		3.700
		Do przeniesienia . . .		4.600

dla obłąkanych na Kulparkowie. Wydatki.

Wynikłość z roku 1886.	Kwota uchwalona na r. 1888.	Wyjaśnienia
41.475	42.350	
809	800	Jak na rok 1888.
5.550	5.900	Preliminuje się *mniej* o 200 zł. na podstawie niższej wynikłości z r. 1887. w kwocie 5.607 zł.
369	400	Wstawia się *większą* kwotę o 200 zł. z uwagi na potrzebę i wyższy wynik z r. 1887. w kwocie 520 zł.
5.086	5.000	Wydatek w roku 1887. wynosił 5.026 zł., a przeciętny z trzech lat ostatnich 5.029 zł. Z powodu zwiększonego stanu chorych, służby, jakoteż o 9 Sióstr Miłosierdzia, wstawia się *większą* kwotę o 200 zł. jak na rok 1888.
1.562	1.600	Przeciętny wydatek z trzech lat ostatnich wynosił 1.530 zł. Dla koniecznej jednak potrzeby oświetlania większej ilości ubikacyj, preliminuje się zwiększoną nieco przeciętną w kwocie 1.600 zł., zatem jak na rok 1888. uchwalono.
2.369	2.000	Preliminuje się *mniej* o 200 zł. od roku 1888. na podstawie wynikłości z r. 1887., która wynosiła 1.679 zł.
287	290	Jak na rok 1888.
1.475	1.450	
2.200	2.100	Preliminuje się *więcej* o 100 zł. na podstawie wyższej wynikłości z roku 1887. wynoszącej 2 234 zł.
506	600	Wynik z r. 1887. 694 zł.
187	200	„ „ „ 200 „
4.025	4.000	Jak na rok 1888.
		„ „ „ 3.953 „
573	580	
6.686	5.000	Przeciętny wydatek z trzech lat ostatnich wynosił 5.264 zł. Z powodu jednak, że dotychczasowy zapas bielizny, pościeli i odzieży, niszczonej szczególnie przez chorych, zupełnie się wyczerpał, a nadto z powodu zwiększonego stanu chorych jak i służby, wstawia się sprawdzoną do L. W. 12.692/88. potrzebę na zwyczajne . . . . . 5.000 zł. zaś na nadzwyczajne . . . . . 7.200 „ razem jak obok . . . 12.200 zł. czyli *więcej* o 7.200 zł. jak na rok 1888.
287	290	Jak na rok 1888.
756	1.000	Jak na rok 1888. Wydatek w r. 1887. wynosił 896 zł.
74.202	73.560	
786	800	Preliminuje się *więcej* o 100 zł. na podstawie wyższej wynikłości z roku 1887. w kwocie 865 zł.
3.394	3.000	Przeciętny wydatek z trzech lat ostatnich wynosił 3.421 zł., a w r. 1887. 3.726 zł. Wstawia się na podstawie wynikłości roku ostatniego w zaokrągleniu 3.700 zł., zatem *więcej* o 700 zł. od r. 1888. z uwagi na wzrastającą ilość chorych.
4.180	3.800	

Wydatki. Krajowy zakład

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne zł.
VIII.		Z przeniesienia . . .	4.600
	41	Instrumenta chirurgiczne	100
	42	Utrzymanie prosektoryum	60
	43	Koszta pogrzebowe i utrzymanie cmentarza	200
		Suma rubryki VIII. . .	4.960
IX.		**Koszta kancelaryjne.**	
	44	Druki, litografie i inne	450
X.	45	**Koszta kapliczne**	200
XI.		**Koszta utrzymania budynków, dróg i urządzeń.**	
	46	Konserwacye i reparacye z pokostowaniem podłóg	7.000
	47	Utrzymanie urządzeń mechanicznych	600
	48	Asekuracya budynków i ruchomości	600
	49	Kominiarze i straż ogniowa	550
	50	Utrzymanie dróg dojazdowych	800
		Suma rubryki XI. . .	9.550
XII.	51	**Podatki i daniny**	250
XIII.		**Rozmaite.**	
	52	Utrzymanie biblioteki lekarskiej	150
	53	Książki i czasopisma dla chorych	250
	54	Myto drogowe	300
	55	Przypadkowe	1.500
		Suma rubryki XIII. . .	2.200
XIV.	56	**Wydatki z prawa patronatu i konkurencyi wynikłe.** . . .	50

dla obłąkanych na Kulparkowie. Wydatki.

Wynikłość z roku 1886.	Kwota uchwalona na r. 1888.	Wyjaśnienia
4.180	3.800	
131	100	Jak na rok 1888.
51	60	
168	300	Preliminuje się mniej o 100 zł. na podstawie niższych wynikłości lat ostatnich.
4.530	4.260	
471	450	Jak na rok 1888.
188	200	
5.820	5.500	Przeciętny wydatek z trzech lat ostatnich wynosił 6.692 zł. Z uwagi jednak, że w r. 1889. zachodzi konieczna potrzeba pokostowania dachów na głównym i ekonomicznym budynku kosztem około . . . . . 1.300 zł. tudzież rekonstrukcyi sali jadalnej kosztem . . . . . 2.118 „ jak L. W. 12.693, 19.861 i 22.692 ex 1888. wstawia się tylko nieco zwiększoną przeciętną w kwocie 7.000 zł., czyli *więcej* o 1.500 zł. od r. 1888.
494	1.000	Preliminuje się *mniej* o 400 zł. na podstawie niższych wynikłości lat ostatnich.
557	560	Wstawia się *większą* kwotę o 40 zł. od r. 1888. na podstawie wyniku z r. 1887.
510	550	wynoszącego 571 zł.
951	800	
8.332	8.410	
209	250	Jak na rok 1888.
131	150	
248	250	
197	400	Preliminuje się *mniej* o 100 zł. na podstawie niższych wynikłości lat ostatnich.
2.720	1.300	Wydatek w r. 1887. wynosił 2.305 zł., a przeciętny z trzech lat ostatnich 1.962 zł.
3.296	2.100	Preliminuje się jednak tylko o 200 zł. *większą* kwotę od r. 1888., zatem 1.500 zł., gdyż konieczne zastępstwa chorych i urlopowanych funkcyonaryuszów zakładu, wynoszące w r. 1886. 321 zł., a w r. 1887. 1.281 zł. jak i inne nieprzewidziane, których uniknąć niepodobna, nie miałyby budżetowego pokrycia.
50	50	Jak na rok 1888.

Dochody. Krajowy zakład

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne zł.
I.		**Dodatki.**	
	1	Od c. k. Skarbu relutum za drzewo opałowe	560
	2	Od kasy miejskiéj na utrzymanie drogi publicznej z Kulparkowa do Lwowa	100
		Suma rubryki I. . . .	660
II.		**Dochody z dóbr.**	
	3	Czynsz z propinacyi	700
	4	Dochód z pól i pastwisk	3.200
	5	Dochód z ogrodów	800
		Suma rubryki II. . . .	4.700
III.		**Zwroty kosztów leczenia.**	
	6	Od funduszu krajowego galicyjskiego	117.000
	7	Od samopłacących	33.000
	8	Od funduszów obcokrajowych i innych publicznych	1.000
		Suma rubryki III. . . .	151.000
IV.	9	**Rozmaite**	600

dla obłąkanych na Kulparkowie. Dochody.

Wynikłość z roku 1886.	Kwota uchwalona na r. 1888.	Wyjaśnienia
565	560	
100	100	
665	660	Jak na rok 1888.
576	700	
3.533	3.200	Wynik z r. 1887. 3.066 zł.
809	800	„ „ „ 856 „
4.918	4.700	
133.505	124.000	Dochody wynosiły w 1885. r. 119.584 zł., w 1886. r. 133.505 zł., a w 1887. r. 134.843 zł., razem 387.932 zł., przeciętnie 129.311 zł. Z powodu jednak zniżenia od 1. Stycznia 1888. taksy dziennej III. klasy z 90 na 80 ct. wstawia się prawdopodobny niższy dochód w kwocie 117.000 zł. czyli *mniej* o 7.000 zł. jak na rok 1888. W zakładzie było dni leczenia w 1886. r. 174.740, a w 1887. r. 181.155 (cyfra niesprawdzona.)
34.963	34.000	Po wyłączeniu zwrotów od funduszów obcokrajowych i publicznych, wynosiły dochody od samopłacących w 1885. r. 32.613 zł., w 1886. r. 34.963 zł., a w 1887. r. 32.574 zł., razem 100.150 zł., przeciętnie 33.388 zł. Preliminuje się więc na podstawie przeciętnej dochód w kwocie . . . . . 33.000 zł.
3.964	—	W pozycyi tej wynosiły dochody w 1885. r. 6.511 zł., w 1886. r. 3.964 zł., a w 1887. r. 8.369 zł., razem 18.844 zł., przeciętnie 6.281 zł., przeważnie za chorych z Bukowiny, Czech i innych krajów, które już swych chorych do własnych zakładów pozabierały. Z tego więc powodu, niemniej z uwagi, że za obłąkanych chorych nie ponoszą kosztów służbodawcy ani Stowarzyszenia, wstawia się dochód tylko w kwocie . . . . . 1.000 „
172.432	158.000	Razem w obu pozycyach (7—8) . . 34.000 zł. jak na rok 1888.
1.144	600	Jak na rok 1888. na podstawie wynikłości z r. 1887. w kwocie 650 zł.
		Suma wynikłości z r. 1886. różni się z odnośnem zamknięciem rachunku o kwotę 2.750 zł. z powodu opuszczenia zaliczek i zwrotów, które preliminowanym dochodom przeciwstawione być nie mogą.

L. W. 30.142/88.
Alegat F. do sprawozdania Wydziału krajowego o budżecie krajowym na rok 1889.

Lit. F.

Krajowy szpital św. Łazarza

w Krakowie.

PRELIMINARZ

na rok

1889.

L. W. 22.149/88.

Z drukarni Pillera i Spółki.

Krajowy szpital

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Sumaryusz	Z funduszu oddziału I chorych	II położnic	III syfilitycznych	IV obłąkanych	Razem Szczegół	Razem Ogół
			Złote austryackie					
		Wydatki.						
I.	1-16	Płace i emolumenta etatowe	15.795	3.039	5.453	4.503	—	28.790
II.	17-22	Koszta utrzymania osób nieetatowych	10.453	1.950	4.808	4.135	—	21.346
III.	23	Pensye i emerytury	250	—	—	—	—	250
IV.	24-25	Zaopatrzenia, odstawne i dary z łaski	150	—	73	—	—	223
V.	26	Odprawy i spłaty kwartałów pośmiertnych	25	5	13	7	—	50
VI.	27-28	Remuneracye i zapomogi	450	90	225	135	—	900
VII.	29-38	Koszta gospodarcze 1. zwyczajne	40.918	7.712	18.825	12.202	—	79.657
		2. *nadzwyczajne*	*850*	*170*	*425*	*255*	—	*1.700*
VIII.	39-45	„ sanitarne	5.681	616	1.414	700	—	8.411
IX.	46	„ kancelaryjne	435	87	218	130	—	870
X.	47	„ kapliczne	125	25	63	37	—	250
XI.	48-52	Utrzymanie budynków 1. zwyczajne	2.830	566	1.415	849	—	5.660
		2. *nadzwyczajne*	*1.990*	*398*	*995*	*597*	—	*3.980*
XII.	53	Odsetki od kapitałów dłużnych	20	—	—	—	—	20
XIII.	54-60	Podatki i daniny	1.027	159	—	—	—	1.186
XIV.	61	Rozmaite	300	60	150	90	—	600
XV.	62	Zapomogi dla położnic	—	2.200	—	—	—	2.200
XVI.	63	Koszta utrzymania dzieci zrodzonych na bezpłatnym oddziale położnic	—	400	—	—	—	400
XVII.	64	Koszta utrzymania dzieci w szpitalu św. Ludwika w Krakowie	12.000	—	—	—	—	12.000
XVIII.	65-67	Zapisy	105	—	—	—	—	105
XIX.	68	Wydatki z prawa patronatu i konkurencyi wynikłe	150	—	—	—	—	150
XX.	69	Dyety i koszta podróży	150	—	—	—	—	150
		Suma wydatków 1. zwyczajnych	90.864	16.909	32.657	22.788	—	163.218
		2. *nadzwyczajnych*	*2.840*	*568*	*1.420*	*852*	—	*5.680*
		Razem	93.704	17.477	34.077	23.640	—	168.898
		Dochody.						
I.	1-4	Odsetki od kapitałów	17.916	980	219	163	—	19.278
II.	5-10	Dochody z realności i dóbr	9.499	1.444	—	—	—	10.943
III.	11-13	Zwroty kosztów leczenia	72.500	9.550	33.800	24.550	—	140.400
IV.	14	Dochody rozmaite	500	100	250	150	—	1.000
		Suma dochodów	100.415	12.074	34.269	24.863	—	171.621
		W porównaniu z wydatkami	93.704	17.477	34.077	23.640	—	168.898
		okazuje się: niedobór	—	5.403	—	—	5.403	—
		nadwyżka	6.711	—	192	1.223	8.126	—
		W ogólności nadwyżka	—	—	—	—	—	2.723

św. Łazarza w Krakowie.

Wynikłość z roku 1886.	Kwota uchwalona na r. 1888.	Wyjaśnienia
		Porównanie sumaryczne kwot preliminowanych na rok 1889., z uchwalonymi na rok 1888.
26.345	28.260	**Wydatki** preliminowane na rok 1889. wynoszą . . 168.898 zł.
20.351	20 508	zaś uchwalone „ „ 1888. „ . . . 165.426 „
250	250	preliminuje się zatem wydatki *większe* o kwotę . . . 3.472 zł.
148	223	a mianowicie:
—	50	*więcej* w Rubr. I. o kwotę 530 zł.
895	900	„ „ II. „ „ 838 „
74.814	77.196	„ „ VII. „ „ 4.161 „
—	—	razem *więcej* o kwotę . . . . 5.529 zł.
8.891	8.420	*mniej* zaś w Rubr. VIII. o kwotę 9 zł.
914	870	„ „ XI. „ „ 2.048 „
250	250	razem *mniej* o kwotę . . . . 2.057 „
7.024	5.660	*z porównania w ogóle więcej jak wyżej wykazano* . 3.472 zł.
9.661	*6.028*	
20	20	
1.053	1.186	**Dochody** preliminowane na rok 1889. wynoszą . . 171.621 zł.
682	600	uchwalone na rok 1888. wynoszą . . . 174.168 „
2.174	2.200	preliminuje się zatem dochody *mniejsze* o kwotę . . 2.547 zł.
		a mianowicie:
463	400	*mniej* w Rubr. I. o kwotę 183 zł.
		„ „ II. „ „ 464 „
12.587	12.000	„ „ III. „ „ 1.900 „
116	105	razem *mniej* o kwotę j. w. 2.547 zł.
12	150	**Wynik** jest więc w porównaniu z r. 1888 w ogóle **mniéj korzystny** o kwotę **6.019** zł.
120	150	W budżecie roku 1888. wyprowadzono nadwyżkę
157.109	159.398	w kwocie . . . . . 8.742 zł.
9.661	*6.028*	zaś z preliminarza na r. 1889. wynika nadwyżka 2.723 „
		czyli mniejsza jak wyżej wykazano o kwotę . 6.019 zł.
166.770	165.426	**Uwaga.** Suma wynikłości r. 1886. wedle zamknięcia rachunku (bez nadwyżki dochodów) wynosi . . . . . 167.267 zł.
		tutaj zaś wstawiono w porównanie tylko . . . . 166.770 „
		przeto *mniej* o kwotę . . . . . 497 zł.
		a to z powodu, że opuszczono w Rubr. I. zaliczki udzielone
19.570	19.461	na płace j. w. w kwocie . . . . . 497 zł.
10.357	11.407	
131.584	142.300	
1.795	1.000	
163.306	174.168	
—	165.426	
—	—	
—	—	
—	8.742	

Wydatki. **Krajowy szpital**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Z funduszu oddziału I chorych	II położnic	III syfilityczych	IV obłąkanych	Razem Szczegół	Razem Ogół
			Złote austryackie					
I.		**Płace i emolumenta etatowe.**						
	1	Dyrektor, płaca	800	160	400	240	1.600	
		trzy dodatki pięcioletnie po 300 zł.	450	90	225	135	900	2.500
	2	5 prymaryuszów, płaca roczna po 1.200 zł.	3.600	—	1.200	1.200	6.000	
		dodatki pięcioletnie po 200 zł.	1.400	—	480	200	2.080	8.080
	3	Profoserowie położnictwa i okulistyki, za pełnienie obowiązków prymaryuszy, rocznie po 650 zł.	650	650	—	—	—	1.300
	4	6 sekundaryuszów I. kl., płaca po 600 zł.	1.800	600	600	600	—	3.600
	5	4 „ II. „ „ „ 500 „	2.000	—	—	—	—	2.000
	6	Akuszerka, płaca	—	400	—	—	400	
		trzy dodatki pięcioletnie po 40 zł.	—	120	—	—	120	520
	7	Aptekarz, płaca	400	80	200	120	800	
		dwa dodatki pięcioletnie po 100 zł.	100	20	50	30	200	
		dodatek na pomieszkanie	100	20	50	30	200	1.200
	8	Prosektor, płaca	400	80	200	120	—	800
	9	Chemik patalogii, płaca	350	70	175	105	—	700
	10	Kapelan, płaca	300	60	150	90	600	
		dodatek na pomieszkanie	100	20	50	30	200	800
	11	Rządca, płaca	600	120	300	180	1.200	
		dwa dodatki pięcioletnie po 200 zł.	200	40	100	60	400	1.600
	12	2 oficyałów, płaca po 1.000 zł.	1.000	200	500	300	2.000	
		dodatki pięcioletnie po 150 zł.	300	60	150	90	600	2.600
	13	2 pisarzy stałych, płaca po 600 zł.	600	120	300	180	1.200	
		jeden dodat. pięciolet. dla pierwszego	50	10	25	15	100	
		dodatek na pomieszkanie po 100 zł.	100	20	50	30	200	1.500
	14	Dozorca domu obłąkanych, płaca	—	—	—	400	400	
		wikt II. klasy	—	—	—	200	200	600
	15	Woźny, płaca	150	30	75	45	300	
		trzy dodatki pięcioletnie po 50 zł.	75	15	37	23	150	
		na ubiór	25	5	13	7	50	500
	16	Odźwierny, płaca	75	15	37	23	150	
		trzy dodatki pięcioletnie po 30 zł.	45	9	23	13	90	
		wikt II. klasy	100	20	50	30	200	
		na ubiór	25	5	13	7	50	490
		Suma rubryki I.	15.795	3.039	5.453	4.503	—	28.790
II.		**Koszta utrzymania osób nieetatowych.**						
	17	Płace Sióstr Miłosierdzia rocznie po 80 zł.						
		a) 1 Siostra przełożona	40	8	20	12	80	
		b) 14 Sióstr oddziałowych	560	160	240	160	1.120	
		c) 1 Siostra wspólna	40	8	20	12	80	1.280
		Do przeniesienia	640	176	280	184	—	1.280

św. Łazarza w Krakowie.

Wydatki.

Wynikłość z roku 1886.	Kwota uchwalona na r. 1888.	Wyjaśnienia
2.200	2.500	
7.433	7.800	
650	1.300	
3.600	3.600	
1.491	2.000	
515	520	
1.100	1.100	Preliminuje się płaca z dodatkami na mocy przyzwolonego etatu przez Wysoki Sejm na dniu 10. Października 1878. *więcej o kwotę 530 zł.* jak na rok 1888. z powodu przypadających pięcioleci, a mianowicie:
800	800	*a)* w poz. 2. Dr. Zarewiczowi, trzeci dodatek od $^{8}/_{8}$ 1889 w kwocie 80 zł.
689	700	*b)* „ 2. „ Paszkowskiemu drugi „ „ $^{1}/_{1}$ „ „ 200 „
800	800	*c)* „ 7. Aptekarzowi Jaklińskiemu drugi dodatek od $^{1}/_{1}$ 1889. w kwocie . . . . . 100 „
1.600	1.600	*d)* w poz. 12. Oficjałowi Lesieckiemu drugi dodatek od $^{1}/_{1}$ 1889. w kwocie . . . . . 150 „
2.450	2.450	razem j. w. . 530 zł.
1.500	1.500	
643	600	
450	500	
424	490	
26.345	28.260	Wynikłość z r. 1886. różni się od zamknięcia o kwotę 497 zł. t. j. o zaliczki udzielone na płace a preliminarzem nie objęte.
1.200	1.280	Jak na rok 1888.
1.200	1.280	

Wydatki. **Krajowy szpital**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Z funduszu oddziału I chorych	II położnic	III syfilitycznych	IV obłąkanych	Razem Szczegół	Razem Ogół
			Złote austryackie					
		Z przeniesienia .	640	176	280	184	—	1.280
II.	18	Wikt:						
		a) dla tychże z pieczywem i dodatkami rocznie po 165 zł. . . .	1.320	362	578	380	2.640	
		b) dla 5 emerytek i postulantek po 165 zł.	413	82	207	123	825	3.465
	19	Dyetaryusze:						
		5 po 1 zł. 50 ct. dziennie — rocznie . . . 2.738 zł.						
		1 po 1 zł. 25 ct. dziennie — 457 „						
		1 po 1 zł. dziennie — rocznie 365 „	1.780	356	890	534	—	3.560
	20	Służba wyższa:						
		a) płaca:						
		Maszynista rocznie . 750 zł.						
		Odźwierny, płaca 120 zł. na ubiór 60 zł. razem 180 „						
		Stolarz rocznie . . 150 „						
		2 palaczy do maszyny parowej po 120 zł. . 240 „						
		Murarz, rocznie . . 100 „						
		Piekarz, „ . . 150 „	785	157	392	236	1.570	
		2 dozorców chorych po 120 zł. rocznie	120	—	120	—	240	
		b) wikt tejże z (wyjątkiem maszynisty) rocznie . . . po 160 zł.	640	96	400	144	1.280	3.090
	21	Służba oddziałowa:						
		a) płaca: 6 posługaczów po 90 zł. .	—	—	—	540	540	
		15 „ „ 64 „ .	704	—	256	—	960	
		5 posługaczek „ 72 „ .	—	—	—	360	360	
		17 „ „ 48 „ .	480	144	192	—	816	
		b) wikt dla tychże z pieczywem rocznie po 117 zł.	2.457	351	936	1.287	5.031	
		c) gratyfikacye	21	6	10	13	50	7.757
	22	Służba wspólna:						
		a) płaca: 1 parobek do pomocy odźwiernego rocznie 48 zł.						
		1 parobek do łazienki i 2 w piekarni rocznie po 60 zł. . . . 180 „						
		1 parobek do korytarzy, 2 grabarzy i 5 stróżów po 64 zł. . . . 512 „	370	74	185	111	740	
		b) wikt dla tychże z pieczywem po 117 zł.	702	140	352	210	1.404	
		c) gratyfikacye	21	6	10	13	50	2.194
		Suma rubryki II. .	10.453	1.950	4.808	4.135	—	21.346

św. Łazarza w Krakowie.

Wydatki.

Wynikłość z roku 1886.	Kwota uchwalona na r. 1888.	Wyjaśnienia
1.200	1.280	
3.217	3.297	Wikt jednej Siostry kosztował w roku 1885. 171 zł., w roku 1886 163 zł., w roku 1887. 162 zł., razem 496 zł., przeciętnie 165 zł. — Preliminuje się na podstawie wynikłości przeciętnej koszt wiktu jednej Siostry Miłosierdzia w kwocie 165 zł.
3.404	3.560	Jak na rok 1888.
2.246	2.530	Jak na rok 1888. z doliczeniem kosztu utrzymania dwóch dozorców dla oddziału chirurgicznego i syfilitycznego, przyjętych dla koniecznej potrzeby. (L. W. 55.494/87, 2.843/88 i 3.825/88).
8.080	7.671	Wydatki do poz. *a)* i *c)* jak na rok 1888., do poz. *b)*. Wikt jednej osoby kosztował w r. 1885. 121 zł. 60 ct., w roku 1886. 117 zł. 89 ct., w roku 1887. 117 zł., razem 356 zł. 49 ct., przeciętnie 118 zł. 83 ct., wstawia się ze względu na wyniki lat 1886. i 1887. kwotę 117 zł. na jedną osobę.
2.204	2.170	Płace jak na rok 1888. Wikt zaś jak wyjaśnienia przy poz. 21. *b)*.
20.351	20.508	

Wydatki. **Krajowy szpital**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Z funduszu oddziału I chorych	II położnic	III syfilitycznych	IV obłąkanych	Razem Szczegół	Razem Ogół
			Złote austryackie					
III.		**Pensye i emerytury.**						
	23	Bobrzyńska Zofia, wdowa po prymaryuszu oddziału chorób wewnętrznych, rocznie	250	—	—	—	—	250
IV.		**Zaopatrzenia odstawne i dary z łaski.**						
	24	Okońska Anastazya, była nadzorczyni chorych, dziennie po 20 ct. . .	—	—	73	—	—	73
	25	Flasińska Felicya, wdowa po etatowym pisarzu, rocznie	150	—	—	—	—	150
		Suma rubryki IV. .	150	—	73	—	—	223
V.	26	**Odprawy i spłaty kwartałów pośmiertnych**	25	5	13	7	—	50
VI.		**Remuneracye i zapomogi.**						
		A. Stałe.						
	27	Urzędnicy c. k. kasy krakowskiej za sprawowanie czynności kasowych .	100	20	50	30	—	200
		B. Niestałe.						
	28	Remuneracye i zapomogi . . .	350	70	175	105	—	700
		Suma rubryki VI. .	450	90	225	135	—	900

św. Łazarza w Krakowie.

Wydatki.

Wynikłość z roku 1886.	Kwota uchwalona na r. 1888.	Wyjaśnienia
250	250	
73	73	
75	150	
148	223	
—	50	Jak na rok 1888.
200	200	
695	700	
895	900	

Wydatki. **Krajowy szpital**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Z funduszu oddziału I chorych	II położnic	III syfilitycznych	IV obłąkanych	Razem Szczegół	Razem Ogół
			Złote austryackie					
VII.		**Koszta gospodarcze.**						
	29	Żywienie chorych:						
		a) zwykła strawa dla chorych . .	20.700	3.500	9.000	6.300	39.500	
		b) 5 Sióstr Miłosierdzia, zatrudnionych w kuchni i spiżarni, płaca po 80 zł.	200	40	100	60	400	
		c) wikt dla tychże z pieczywem i dodatkami po 165 zł. rocznie . .	413	82	206	124	825	
		d) koszt utrzymania służby kuchennej i magazynowej, a mianowicie:						
		płaca 8 sług rocznie po 48 zł. 384 zł.						
		„ 1 parobek rocznie . 60 „	222	44	111	67	444	
		wikt dla tychże rocznie po 117 zł.	526	105	264	158	1.053	
		gratyfikacye	21	6	10	13	50	
		e) drzewo i węgle do kuchni . .	475	95	238	142	950	
		f) naczynia i sprzęty kuchenne . .	150	30	75	45	300	
		g) pieczywo, mąka i drożdże . .	2.650	530	1.325	795	5.300	
		h) wino dla chorych . . .	1.100	220	550	330	2.200	51.022
		Do przeniesienia .	26.457	4.652	11.879	8.034	—	51.022

św. Łazarza w Krakowie.

Wydatki.

Wynikłość z roku 1886.	Kwota uchwalona na r. 1888.	Wyjaśnienia
38.554	38.900	Wydatki wynosiły w oddziałach:

	I.	II.	III.	IV.	Razem
	Złotych wal. austr.				
w roku 1885.	18.854	2.773	8.767	6.019	36.413
„ „ 1886.	19.881	3.323	9.170	6.181	38.555
„ „ 1887.	20.784	3.359	8.924	6.203	39.270
razem . . .	59.519	9.455	26.861	18.403	114.238
przeciętnie . .	19.838	3.151	8.953	6.134	38.076
wstawia się większą kwotę od trzechletniej przeciętnej w zaokrągleniu .	20.700	3.500	9.000	6.300	39.500

a to z powodu zwiększonych wynikłości z ostatnich dwóch lat i wzrastającej ilości dni leczenia, która wynosiła: w roku 1885. . . . 168.535
„ „ 1886. . . . 179.655
„ „ 1887. . . . 182.903

400	400	Jak na rok 1888.
816	800	Jak przy Rubr. II. poz. 18 *a)*.
396	444	Jak na rok 1888.
943	1.035	Jak wyjaśnienia przy Rubr. II. poz. 21 *b)*.
50	50	Jak na rok 1888.
933	950	Jak na rok 1888. w stosunku do wynikłości z lat ostatnich.
169	300	Jak na rok 1888.
5.120	5.000	Wydatek wynosił w roku 1885. 4.999 zł., w roku 1886. 5.120 zł., w roku 1887. 5.568 zł., razem 15.687 zł., przeciętnie 5.229 zł., wstawia się ze względu na ciągły wzrost chorych w zaokrągleniu 5.300 zł.
2.161	2.000	Wydatek wynosił w roku 1885. 1.769 zł., w roku 1886. 2.161 zł., w roku 1887. 2.522 zł., razem 6.452 zł., przeciętnie 2.150 zł., wstawia się ze względu na wynik roku ostatniego 2.200 zł.
49.542	49.879	

Wydatki. **Krajowy szpital**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Z funduszu oddziału I chorych	II położnic	III syfilitycznych	IV obłąkanych	Razem Szczegół	Razem Ogół
			Złote austryackie					
VII.		Z przeniesienia .	26.457	4.652	11.879	8.034	—	51.022
	30	Wikt lekarza dyżurnego z winem i pieczywem	160	32	80	48	—	320
	31	Opał sal, łazienek i innych ubikacyj, tudzież opał do piekarni . .	3.150	630	1.575	945	—	6.300
	32	Oświetlenie: *a)* koszt gazu (1m. kub. po 8·5 cent.) . . . 3.568 zł. *b)* nafta, świece i t. p. . 500 „ *c)* druga rata amortyzacyjna za urządzenie gazowe 813 „ *d)* lampiarz, płaca roczna . 64 „ wikt tegoż . . . 117 „	2.531	506	1.265	760	—	5.062
	33	Sprzęty gospodarcze, naprawa tychże i sprawienie nowych 1. zwyczajne . .	900	180	450	270	—	1.800
		2. *nadzwyczajne* .	*250*	*50*	*125*	*75*	—	*500*
		Do przeniesienia { 1. zwyczajne .	33.198	6.000	15.249	10.057	—	64.504
		{ 2. *nadzwyczajne*	*250*	*50*	*125*	*75*	—	*500*

św. Łazarza w Krakowie. Wydatki.

Wynikłość z roku 1886.	Kwota uchwalona na r. 1888.	Wyjaśnienia
49.542	49.879	
318	330	Wikt lekarza dyżurnego kosztował w roku 1885. 324 zł., w roku 1886. 318 zł., w roku 1887. 302 zł., razem 944 zł., przeciętnie 315 zł., wstawia sią w zaokrągleniu kwotę 320 zł.
6.164	6.300	Jak na rok 1888. na podstawie wynikłości lat ostatnich.
2.375	2.796	Koszt oświetlenia pod *a)* wstawiono na podstawie następującego obliczenia: W I. kwartale roku 1888. jako w zimowych miesiącach wypalono 15.742 m. kub. gazu, co czyni licząc 1 m. kub. po 8·5 ct. . . 1.338 zł. Przyjąwszy tę samą ilość zużyć się mającego gazu w dalszych zimowych miesiącach, t. j. w IV. kwartale, co wyniesie kwotę . 1.338 „ a dodawszy do tego ilość gazu zużyć się mającego w II. i III. kwartale obliczonego w przypuszczalnej $^1/_3$ części wysokości powyżej podanych kwartałów, czyli w kwocie . . . . 892 „ koszt gazu wynosiłby zatem w ciągu całego roku kwotę . . 3.568 zł. którą też preliminuje się. Koszt zaś nafty i świec pod lit. *b)* wstawia się w przypuszczalnej kwocie 500 zł. Ratę amortyzacyjną pod lit. *c)* preliminuje się na podstawie kontraktu zawartego z krakowską gazownią (L. W. 14.299/87).
294	184	Płaca lampiarza jak na rok 1888., zaś wikt jak przy Rubr. II. poz 21 *b)*.
1.489	1.750	Wydatki zwyczajne wynosiły w roku 1885. 2.422 zł., w roku 1886. 1.489 zł., w roku 1887. 2.454 zł., razem 6.365 zł., przeciętnie 2.122 zł. Na wydatki zwyczajne wstawia się tylko 1.800 zł., gdyż w r. 1887. sprawiono większą ilość sprzętów. W nadzwyczajnych zaś preliminuje się 500 zł., na potrzebne sprzęty dla nowej sali oddziału syfilitycznego, powiększonego o 20 łóżek, tudzież na 15 łóżek dla oddziału obłąkanych (L. W. 57.578/87).
60.182	61.239	

Wydatki. **Krajowy szpital**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Z funduszu oddziału I chorych	II położnic	III syfilitycznych	IV obłąkanych	Razem Szczegół	Razem Ogół
			Złote austryackie					
VII.		Z przeniesienia { 1. zwyczajne .	33.198	6.000	15.249	10.057	—	64.504
		2. *nadzwyczajne* .	*250*	*50*	*125*	*75*	—	*500*
	34	Utrzymanie jednej pary koni, oraz reperacya wozów i uprzęży 700 zł. zaś furmana płaca 64 zł. wikt dla tegoż 117 „ 181 „	441	88	220	132	—	881
	35	Utrzymanie ogrodów:						
		a) warzywnego	567	283	—	—	850	
		b) spacerowego	100	20	50	30	200	
		c) ogrodnik, płaca	180	36	90	54	360	1.410
	36	Utrzymanie pralni:						
		a) drzewo i inne potrzeby do pralni . . . 2.600 zł.						
		b) koszt utrzymania 2 Sióstr Miłosierdzia płaca rocznie po 80 zł. . . . 160 „						
		wikt tychże z pieczywem i dodatkami po 165 zł. 330 „						
		c) koszt utrzymania służby a to:						
		10 praczek, płaca po 48 zł. . . . . 480 „						
		1 parobek do pralni, płaca . . . . 60 „						
		wikt dla tychże po 117 zł. rocznie . . . 1.287 „	2.459	491	1.230	737	—	4.917
	37	Bielizna, pościel i odzież:						
		a) reperacya i sprawienie nowej { 1. zwyczajne .	3.250	650	1.625	975	—	6.500
		2. *nadzwyczajne*	*600*	*120*	*300*	*180*	—	*1.200*
		b) koszt utrzymania 2 Sióstr Miłosierdzia po 80 zł. . 160 zł.						
		wikt dla tychże z pieczywem i dodatkami po 165 zł. . . . 330 „						
		c) koszt utrzymania 2 szwaczek:						
		1 szwaczka, płaca roczna 48 „						
		wikt tejże rocznie . 117 „						
		1 szwaczka, dziennie po 30 ct. rocznie . . 90 „	373	74	186	112	—	745
	38	Słoma do sienników	350	70	175	105	—	700
		Suma wydatków { 1. zwyczajnych .	40.918	7.712	18.825	12.202	—	79.657
		2. *nadzwyczajnych* .	*850*	*170*	*425*	*255*	—	*1.700*
		Ogólna suma Rubryki VII. .	41.768	7.882	19.250	12.457	—	81.357

św. Łazarza w Krakowie.

Wydatki.

Wynikłość z roku 1886.	Kwota uchwalona na r. 1888.	Wyjaśnienia
60.182	61.239	
—	—	
659	1.010	Wydatek wynosił w roku 1885. 635 zł., w roku 1886. 659 zł., w roku 1887. 755 zł., razem 2.049 zł., przeciętnie 683 zł., wstawia się w zaokrągleniu 700 zł.
182	179	Płaca jak na r. 1888., wikt zaś jak przy Rubr. II. poz. 21 *b)*.
796	850	
200	200	Jak na rok 1888.
360	360	
2.641	2.600	
160	160	
326	320	
		Jak na rok 1888., wikt zaś jak przy Rubr. II. poz. 18 *a)* i 21 *b)*.
480	480	
60	60	
1.297	1.260	
6.195	7.200	Na wydatek zwyczajny wstawiono o 700 zł. mniejszą kwotę jak w roku 1888. z powodu przyzwolonego w tym roku większego kredytu, zaś na wydatki nadzwyczajne wstawiono kwotę 1.200 zł. z powodów przytoczonych przy poz. 33.
—	—	
742	728	Płaca jak na rok 1888., zaś wikt jak przy Rubr. II. poz. 18 *a)* i 21 *b)*.
534	550	Wydatek wynosił w roku 1885. 551 zł., w roku 1886. 534 zł., w roku 1887. 696 zł., razem 1.781 zł., przeciętnie 594 zł. wstawia się jednak kwotę 700 zł., a to na podstawie wynikłości roku ostatniego, tudzież ciągłego wzrostu ilości chorych.
74.814	77.196	
—	—	
74.814	77.196	

Wydatki. **Krajowy szpital**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Z funduszu oddziału I chorych	II położnic	III syfilitycznych	IV obłąkanych	Razem Szczegół	Razem Ogół
			Złote austryackie					
VIII.		**Koszta sanitarne.**						
	39	Lekarstwa	1.800	150	500	200	—	2.650
	40	Utrzymanie apteki:						
		a) opał do apteki . . 140 zł.						
		b) parobek do apteki płaca . . 64 zł.						
		wikt dla tegoż 117 „ 181 „	161	32	80	48	—	321
	41	Utrzymanie 2 Sióstr Miłosierdzia zatrudnionych w aptece:						
		a) płaca rocznie po 80 zł. 160 zł.						
		b) wikt z pieczywem i dodatkami po 165 zł. . 330 „	245	49	122	74	—	490
	42	Na odczynniki chemikowi patalogii .	50	—	50	—	—	100
	43	Potrzeby sanitarne:						
		a) sanitarne w ścisłem znaczeniu . . . 3.700 zł.						
		b) przybory opatrunkowe, szczudła i t. p. . . 300 zł.	3.000	300	450	250	—	4.000
	44	Instrumenta chirurgiczne . . .	300	60	150	90	—	600
	45	Koszta pogrzebowe Sióstr Miłosierdzia i ubogich chorych	125	25	62	38	—	250
		Suma rubryki VIII.	5.681	616	1.414	700	—	8.411
IX.		**Koszta kancelaryjne.**						
	46	Druki, litografie i potrzeby do pisania, koszta insercyjne i t. p. . .	435	87	218	130	—	870
X.		**Koszta kapliczne.**						
	47	Zgromadzenie Sióstr Miłosierdza, wynagrodzenie za utrzymanie kościoła .	125	25	63	37	—	250

św. Łazarza w Krakowie. Wydatki.

Wynikłość z roku 1886.	Kwota uchwalona na r. 1888.	Wyjaśnienia
2.599	2.650	Wydatki wynosiły w oddziałach: . .

	I.	II.	III.	IV.	Razem
	Złotych wal. austr.				
w roku 1885.	1.339	171	650	200	2.360
„ 1886.	1.622	147	657	172	2.598
„ 1887.	1.630	173	655	252	2.710
razem . . .	4.591	491	1.962	624	7.668
przeciętnie . .	1.530	164	654	208	2.556
Ze względu na wynikłości roku 1887. wstawia się uchwaloną na rok 1888. kwotę:	1.800	150	500	200	2.650

315	324	Jak na rok 1888. zaś wikt jak wyjaśnienie przy Rubr. II. poz. 21 *b)*.
486	496	Jak na rok 1888. wikt jak przy Rubr. II. poz. 18 *a)*.
100	100	Jak na rok 1888. na podstawie wynikłości z lat ostatnich. Poz. 43 rozdzielono na dwie subpozycye, a to dla utrzymania w osobnej ewidencyi wydatków pod *b)* na przybory zabierane przez chorych przy wyjściu ze szpitala (LW. 9.324/88).
4.709	4.000	
500	600	
182	250	
8.891	8.420	
914	870	Jak na rok 1888.
250	250	

Wydatki. **Krajowy szpital**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Z funduszu oddziału I chorych	II położnic	III syfilityczn.	IV obłąkanych	Razem Szczegół	Razem Ogół
			Złote austryackie					
XI.		**Utrzymanie budynków.**						
	48	Konserwacya i reperacya gmachu i obejścia szpitalnego, tudzież czyszczenie kanałów:						
		1. zwyczajne . .	1.500	300	750	450	—	3.000
		2. *nadzwyczajne* .	*1.990*	*398*	*995*	*597*	—	*3.980*
	49	Utrzymanie wodociągów i maszyny parowej	700	140	350	210	—	1.400
	50	Asekuracya budynków, ruchomości i wiktuałów	150	30	75	45	—	300
	51	Kominiarze i straż ogniowa . . .	180	36	90	54	—	360
	52	Wynagrodzenie za czynności techniczne	300	60	150	90	—	600
		Suma wydatków 1. zwyczajnych .	2.330	566	1.415	849	—	5.660
		Suma wydatków 2. *nadzwyczajnych* .	*1.990*	*398*	*995*	*597*	—	*3.980*
		Ogólna suma Rubryki XI. .	4.820	964	2.410	1.446	—	9.640
XII.		**Odsetki od kapitałów dłużnych.**						
	53	4% od kapitału 2.000 złp. ubezpieczonych na dobrach „Prądnik czerwony“ na rzecz kościoła N. Panny Maryi w Krakowie	20	—	—	—	—	20
XIII.		**Podatki i daniny.**						
		A. Z realności i dóbr.						
	54	Od realności szpitalnych . . .	90	—	—	—	90	
	55	Z dóbr „Prądnik czerwony“ . .	700	—	—	—	700	
	56	Z propinacyi w Krowodrzy . .	—	130	—	—	130	920
		B. Ekwiwalenta.						
	57	Od nieruchomego majątku szpitalnego .	15	—	—	—	15	
	58	Z dóbr „Prądnik czerwony“ . .	107	—	—	—	107	
	59	Z propinacyi w Krowodrzy . .	—	29	—	—	29	151
		C. Podatek dochodowy.						
	60	Z dóbr „Tropiszów“ w Królestwie Polskiem położonych 492 złp. 16 gr. .	115	—	—	—	—	115
		Suma rubryki XIII.	1.027	159	—	—	—	1.186

św. Łazarza w Krakowie. Wydatki.

Wynikłość z roku 1886.	Kwota uchwalona na r. 1888.	Wyjaśnienia
4.567 *9.661*	3.000 *6.028*	Osobnem sprawozdaniem (Lw. 48.601/85.) przedstawił Wydział krajowy Wys. Sejmowi potrzebę znaczniejszych restauracyj w szpitalu św. Łazarza. Uchwała Wys. Sejmu z dnia 22. Stycznia 1887. postanowionem zostało w myśl sprawozdania komisyi budżetowej, by odnośne wydatki rozdzielono na lat kilka, a z tych wydatki na oparkanienie mają być poniesione w roku 1889. W duchu tych postanowień i na podstawie przedłożonego przez komitet administracyjny kosztorysu (LW. 4.458/85.) preliminuje się na postawienie muru i sztachet wzdłuż ulicy Kopernika, kwotę . . 3.480 zł. Również jako wydatek nadzwyczajny wstawia się na wniosek Dyrekcyi szpitalu (LW. 22.149/88.) . . . . . 500 „ na postawienie kręgielni i altany krytej dla chorych obłąkanych, którzy potrzebują rozrywki i odpowiedniego cienia w ogrodzie by nie narażali się na szkodliwy skwar słoneczny. Wstawia się więc razem . . . 3.980 zł.
1.271	1.400	
242 344 600	300 360 600	Jak na rok 1888.
7.024 *9.661*	5.660 *6.028*	
16.685	11.688	
20	20	
88 696 118	90 700 130	Jak na rok 1888.
15 107 29	15 107 29	
—	115	
1.053	1.186	

Wydatki. **Krajowy szpital**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Z funduszu oddziału I chorych	II położnic	III syfilityczn.	IV obłąkanych	Razem Szczegół	Razem Ogół
			Złote austryackie					
XIV.		**Rozmaite.**						
	61	Koszta sądowe, portorya i inne nieprzewidziane wydatki . . .	300	60	150	90	—	600
XV.		**Zapomogi dla położnic.**						
	62	Dla położnic opuszczających wraz z dzieckiem bezpłatny oddział położnic .	—	2.200	—	—	—	2.200
XVI.		**Koszta utrzymania dzieci zrodzonych na bezpłatnym oddziale położnic.**						
	63	Wynagrodzenie dla mamek po 15 ct. dziennie za karmienie dzieci, których matki na oddział chorych przeniesione zostały	—	400	—	—	—	400
XVII.	64	**Koszta utrzymania dzieci w szpitalu św. Ludwika w Krakowie . . .**	12.000	—	—	—	—	12.000
XVIII.		**Zapisy.**						
	65	Zapis ś. p. biskupa Szembeka na odprawianie mszy św. przez kapitułę krakowską	38	—	—	—	—	38
	66	Zapis „Dzieci Wenclów“ na obdzielenie rekonwalescentów . . .	27	—	—	—	—	27
	67	Zapis ś. p. Gałeckiego i Klozowej na odprawianie mszy św. . . .	40	—	—	—	—	40
		Suma rubryki XVIII. .	105		—	—		105
XIX.	68	**Wydatki z prawa patronatu i konkurencyi wynikłe . . . . .**	150	—	—	—	—	150
XX.		**Dyety i koszta podróży.**						
	69	Na podróże komisyjne w sprawach funduszu jako właściciela dóbr . .	150	—	—	—	—	150

św. Łazarza w Krakowie.

Wydatki.

Wynikłość z roku 1886.	Kwota uchwalona na r. 1888.	Wyjaśnienia
682	600	
2.174	2.200	
463	400	
12.587	12.000	Jak na rok 1888.
38	38	
38	27	
40	40	
116	105	
12	150	
120	150	

Dochody. Krajowy szpital

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Z funduszu oddziału I chorych	II położnic	III syfilitycznych	IV obłąkanych	Razem Szczegół	Razem Ogół
			Złote austryackie					
		Dochody.						
I.		**Odsetki od kapitałów.**						
	1	Od papierów wartościowych:						
		a) 4½% od listów zastawnych gal. Towarzystwa kredytowego ziemskiego we Lwowie na . . 19.700 zł.	697	121	68	—	886	
		b) 4½% od obligacyj pożyczki krajowej z r. 1883 im. wartości 10.000 zł.	436	13	—	—	449	
		c) 4½% od obligacyj pożyczki krajowej z r. 1884 im. wartości 5.200 zł.	234	—	—	—	234	
		d) 4½% od listów zastaw. gal. Banku krajowego im. wartości 16.250 zł.	704	23	4	—	731	
		d1) 4½% od zakupić się mających takichże listów im. wartości 4.600 zł.	198	9	—	—	207	2.507
	2	5% od kapitału spłaconego przez fundusz krajowy	14.530	814	—	—	—	15.344
	3	Od kapitałów hipotekowanych na dobrach i realnościach:						
		a) 4% od kapitału należącego się od Kahału żydowskiego w Olkusku w kwocie . . . 235 zł.	9	—	—	—	—	9
	4	Dochody z fundacyj:						
		a) Bieńkowskiego	170	—	—	—	170	
		b) Dąbkowskiego	200	—	—	—	200	
		c) Gałeckiego	26	—	—	—	26	
		d) Klozowej (mszalna) . . .	14	—	—	—	14	
		e) „ (szpitalna) . . .	4	—	—	—	4	
		f) Ligęzy	263	—	—	—	263	
		g) Małeckiego	17	—	—	—	17	
		h) Pruskiego	263	—	—	—	263	
		i) Tarły	66	—	44	13	123	
		k) Dzieci Wenclów	27	—	—	—	27	
		l) Wolnych Mularzy . . .	58	—	—	—	58	
		m) Mszalna	—	—	103	—	103	
		n) Trzebickiego	—	—	—	150	150	1.418
		Suma rubryki I.	17.916	980	219	163	—	19.278

św. Łazarza w Krakowie. Dochody.

Wynikłość z roku 1886.	Kwota uchwalona na r. 1888.	Wyjaśnienia
		Preliminuje też wedle rzeczywistego stanu papierów wartościowych w czasie układania preliminarza.
2.174	2.479	Nabyć się mające listy zastawne zakupione zostaną w Styczniu r. 1889 z 7mej raty kapitału spłaconego przez fundusz krajowy (uchwała Wys. Sejmu z 17. Października 1882 r.) z którego przypadną oddziałowi: *a)* chorych z gotówki 4.178 zł. 71 ct. w przybliżeniu po kursie 93 zł. listy zast. na . 4.400 zł., odsetki w kwocie 198 zł. *b)* położnic z gotówki 234 zł. w przybliżeniu po kursie 93 zł. listy zast. na . . . 200 „ „ „ 9 „ razem nabędzie się listów imiennej wartości 4.600 zł. które przyniosą 207 zł.
15.947	15.555	Wstawia się odsetki w myśl powołanej uchwały przy poz. 1. *d.* 1. a to z tytułu zwrotu kosztów budowy nowych pawilonów szpitalnych.
—	9	Jak na rok 1888.
1.449	1.418	Wstawia się rzeczywisty dochód jaki kapitały fundacyjne przynoszą.
19.570	19.461	

Dochody. Krajowy szpital

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Z funduszu oddziału I chorych	II położnic	III syfilitycznych	IV obłąkanych	Razem Szczegół	Razem Ogół
			Złote austryackie					
III.		**Dochody z realności i dóbr.**						
	5	Czynsz dzierżawny z dóbr „Tropiszów“ w Królestwie Polskiem 3.024 Rbs.	4.233	—	—	—	—	4.233
	6	Czynsz dzierżawy z dóbr „Prądnik Czerwony“	4.000	—	—	—	—	4.000
	7	Czynsz emfiteutyczny z folwarku „Przeginia duchowna“	50	—	—	—	—	50
	8	Czynsz za salę wykładową kliniki od c. k. Rządu	150	—	—	—	—	150
	9	Dochód z ogrodu szpitalnego . .	1.066	534	—	—	—	1.600
	10	Czynsz dzierżawny z propinacyi w „Krowodrzy“	—	910	—	—	—	910
		Suma rubryki II.	9.499	1.444		—	—	10.943
II.		**Zwroty kosztów leczenia.**						
	11	Z funduszu krajowego galicyjskiego .	66.000	9.000	31.000	18.000	124.000	
	12	Zwrot kosztów leczenia od płacących za siebie	5.500	400	2.000	6.300	14.200	
		Do przeniesienia .	71.500	9.400	33.000	24.300	138.200	—

św. Łazarza w Krakowie. Dochody.

Wynikłość z roku 1886.	Kwota uchwalona na r. 1888.	Wyjaśnienia
4.219	4.700	Wstawiono czynsz o rocznych 3.024 rbls. wedle kontraktu zawartego na lat dziesięć do roku 1897. (L. W. 3.340/1885.) licząc rubel srebr. po kursie obecnym 1 zł. 40 ct. w: a. co czyni 4.233 zł. w. a.
3.805	4.000	Jak na rok 1888. Dzierzawa trwa do r. 1899.
50	50	Jak na rok 1888.
150	150	
1.351	1.600	Dochody wynosiły w r. 1885. 1.651 zł., w r. 1886. 1.351 zł., w r. 1887. 1.608 zł., razem 4.610 zł., przeciętnie 1.536 zł. wstawia się na podstawie wynikłości r. 1887. w zaokrągleniu 1.600 zł.
782	907	Wstawia się połowę dochodu na mocy kontraktu dzierżawnego zawartego na dwa lata do r. 1889. (L. W. 70.192/1886.) z rocznych 1.820 zł., z której drugą połowę wstawiono do preliminarza funduszu podrzutków w Krakowie jako współwłaściciela tejże propinacyi.
10.357	11.407	
113.664	123.000	Dochody wynosiły w oddziałach:

	I.	II.	III.	IV.	Razem
	Złotych wal. austr.				
w r. 1885.	63.112	7.203	27.502	16.068	113.885
„ „ 1886.	62.505	7.404	27.262	16.494	113.665
„ „ 1887.	64.381	8.962	29.383	16.242	118.968
razem . . .	189.998	23.569	84.147	48.804	346.518
przeciętnie . .	63.333	7.856	28.049	16.268	115.506
Preliminuje się podwyższoną przeciętną .	66.000	9.000	31.000	18.000	124.000

na podstawie wynikłości z roku ostatniego i większego napływu chorych — w skutek którego musiano powiększyć ilość łóżek jak to przy rubryce VII. poz. 33 wyjaśniono.

17.920	19.300	W myśl objawionego życzenia w sprawozdaniu komisji budżetowej o zamknięciu rachunków za rok 1886. fund. szpit. św. Łazarza w Krakowie, preliminuje się dochody tej pozycyi z wyłączeniem osobno dochodów od funduszów obcokrajowych i innych publicznych. (Rubr. III. poz. 13.)
		Wynikłość roku 1887 wynosiła: na oddziale I. chorych . . 5.510 zł.
		„ „ 1887. „ „ „ II. położnic . 426 „
		„ „ 1887. „ „ „ III. syfilitycznych 2.377 „
		„ „ 1887. „ „ „ IV. obłąkanych . 6.604 „
		Razem . . 14.917 zł.
131.584	142.300	preliminuje się w stosunku do powyższych wynikłości jak obok 14.200 zł.

Dochody. **Krajowy szpital**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Z funduszu oddziału I chorych	II położnic	III syfilitycznych	IV obłąkanych	Razem Szczegół	Razem Ogół
			Złote austryackie					
III.		Z przeniesienia .	71.500	9.400	33.000	24.300	138.200	—
	13	Z funduszów obcokrajowych i innych publicznych	1.000	150	800	250	2.200	140.400
		Suma rubryki III.	72.500	9.550	33.800	24.550	—	140.400
IV.	14	**Dochody rozmaite**	500	100	250	150	—	1.000

św. Łazarza w Krakowie. Dochody.

Wynikłość z roku 1886.	Kwota uchwalona na r. 1888.	Wyjaśnienia
131.584	142.300	
		Dochody tej pozycyi wynosiły w r. 1887. na oddziale I. chorych . 1.037 zł. „ „ II. położnic . 164 „ „ „ III. syfilitycznych 832 „ „ „ IV. obłąkanych 286 „ razem 2.319 zł.
131.584	142.300	w stosunku do powyższych wynikłości wstawia się w zaokrągleniu kwotę 2.200 zł.
1.795	1.000	Jak na rok 1888.

LW. 30.142/1888.
Alegat G. do sprawozdania Wydziału krajowego
o budżecie krajowym na rok 1889.

Lit. G.

FUNDUSZ POLCYI KRAJOWEJ.

PRELIMINARZ

na rok

1889.

LW. 23.095/1888.

Lit. G. Fundusz policyi krajowej.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Wydatki.			
I.	1	**Utrzymanie więźniów w domach przymusowej pracy i poprawy**	300	—	300
II.	2	**Rozmaite**	5	—	5
		Suma wydatków . .	**305**	—	305
		Dochody.			
I.		**Odsetki.**			
	1	5% od kapitału hipotekowanego na realności w Krakowie, w kwocie . . . . . 109 złp. 1 gr.	1	—	
	2	4½% od listów zastawnych galicyjskiego Towarzystwa kredytowego ziemskiego we Lwowie imiennej wartości 37.600 zł.	1.692	—	
	3	4½% od obligacyj galic. pożyczki krajowej z roku 1883., imiennej wartości . . . . . 19.000 „	855	—	
	4	4½% od obligacyj galic. pożyczki krajowej z roku 1884., imiennej wartości . . . . . 1.100 „	50	—	
	5	4½% od listów zastawnych Banku krajowego, im. wartości . . . . . 78.200 „	3 519	—	
	6	4% od książeczki wkładkowej Banku krajowego na 53 zł. 77 ct.	2	—	6.119
II.	7	**Rozmaite**	—	—	—
		Suma dochodów . .	**6.119**	—	**6.119**
		w porównaniu z wydatkami .	—	—	305
		okazuje się **nadwyżka dochodów** .	—	—	5.814
		która wpłynie do funduszu krajowego.			

Preliminarz na rok 1889. LW. 23.095 1888.

Wynikłość z roku 1886.	Kwota uchwalona na r. 1888.	Wyjaśnienia
—	300	
—	5	Preliminuje się jak na rok 1888.
—	305	
		Kapitał od pobieranego procentu ubezpieczony jest na realności Nr. 204. Dz. VIII. w Krakowie położonej i wynosi 109 złp. 1 gr., czyli 27 zł. 25 ct. wal. austr.
		Preliminuje się odsetki wedle rzeczywistego stanu tych efektów w czasie układania preliminarza.
6.140	6.119	
296	—	Nie preliminuje się nic, albowiem nie są spodziewane z tego tytułu dochody. Wynikłość była w roku 1886. tak znaczna z powodu, że w tym roku c. k. Zakład karny złożył do kasy krajowej pozostającą w jego rękach gotówkę 255 zł. 33 ct., tudzież kwotę 40 zł. 39 ct. uzyskaną z licytacyjnej sprzedaży sprzętów, będących własnością funduszu policyjnego.
6.436	6.119	

Z Drukarni Ludowej we Lwowie. 1888.

LW. 30.142/1888.
Alegat H—M. do sprawozdania Wydziału krajowego o budżecie krajowym na rok 1889.

Lit. H—M.

PRELIMINARZE

na rok

1889.

H.	Fundusz domestykalny	str.	2
J.	„ kultury krajowej	„	6
K.	„ stanowy sierociński	„	8
L.	„ Aleksandra hr. Stadnickiego	„	10
M.	„ pożyczki krajowej z roku 1873.	„	12

II. Fundusz domestykalny.

Liczba rubryki	Liczba pozycyj	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Wydatki.			
—	—	**Wydawnictwo** starożytnych aktów grodzkich z archiwum bernardyńskiego (dotacya dla funduszu Aleksandra hr. Stadnickiego)	—	—	
I.	1	**Rozmaite** przypadkowe	5	—	5
		Suma wydatków	5	—	5
		Dochody.			
I.		**Odsetki.**			
	1	$4^1/_2$% od kapitału wypożyczonego na budowę Zakładu kulparkowskiego, według planu umorzenia	1.190	—	
	2	$4^1/_2$% od listów zastawnych galicyj. Towarzystwa kredytowego ziemskiego, imiennej wartości 48.900 zł.	2.201	—	
	3	$4^1/_2$% od obligacyj pożyczki krajowej z roku 1883., imiennej wartości 3.800 zł.	171	—	
	4	$4^1/_2$% od obligacyj pożyczki krajowej z roku 1884., imiennej wartości 3.600 zł.	162	—	
	5	$4^1/_2$% od listów zastawnych Banku krajowego, a to: a) od obecnego stanu tych efektów, imiennej wartości 19.350 zł. . . . . 871 zł. b) od dokupić się mających na 10.100 zł. . 454 „	1.325	—	
	6	4% od książeczki Banku krajowego	1	—	5.050
		Do przeniesienia .	—	—	5.050

Preliminarz na rok 1889. LW. 23.096|1888.

Wynikłość z roku 1886.	Kwota uchwalona na r. 1888.	Wyjaśnienia
1.200	—	Rubryka ta odpadła już w roku 1888., jak wyjaśnienie za tenże rok.
-	5	Preliminuje się jak na rok 1888.
1.200	5	
1.546	—	Z końcem roku 1887. wynosił niespłacony kapitał, wypożyczony swego czasu w kwocie 66.000 zł. funduszowi bud. Zakładu dla obłąkanych na Kulp. 26.730 zł. — ct. w roku 1888. umorzy pomieniony fundusz . . . . . 282 „ 15 „ pozostanie tedy z początkiem roku 1889. wierzytelność . . 26.447 zł. 85 ct. od której odsetki według planu umorzenia, ułożonego w myśl uchwały sejmowej z 21. Stycznia 1887. jak LW. 43.216|1887, wynoszą w roku 1889. . . . . 1.190 zł. 15 ct.
2.445	—	*Do poz. 2—5a).* Preliminuje się odsetki wedle rzeczywistego stanu efektów w czasie układania niniejszego preliminarza.
167	—	*Do poz. 5b).* Nadwyżka dochodów majątku obrotowego z końcem r. 1887., przeznaczona na pomnożenie majątku zarodowego,
167	—	wynosi . . . . . 4.482 zł. 74 ct.
		Według planu umorzenia, ułożonego w myśl uchwały sejmowej z 21. Stycznia 1887., wpłynie od funduszu budowy Zakładu kulparkowskiego w roku 1888. (2 rata) . . . 282 „ 15 „
526	—	Preliminowana nadwyżka dochodów z końcem roku 1888., przeznaczona dla majątku zarodowego, wynosi . . . . 4.784 „ — „
		razem 9.548 zł. 89 ct.
		Za powyższą kwotę i gotówkę ulokowaną chwilowo na książeczce Banku krajowego, wynoszącą z końcem roku 1887. . 115 „ 34 „
		ogółem za kwotę 9.664 zł. 23 ct.
		będzie można zakupić $4\frac{1}{2}\%$ listy zastawne Banku krajowego po kursie przypuszczalnym 95 zł., w imien. wart. 10.100 zł., od których odsetki w roku 1889. przyniosą 454 zł. dochodu.
6	4.787	*Do poz. 6.* Pozostałości gotówki przy każdoczesnem zakupnie efektów lokowane będą chwilowo w Banku krajowym na książeczkę wkładkową; dochód z tej lokacyi preliminuje się w kwocie 1 zł.
4.857	4.787	

III. Fundusz domestykalny.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Z przeniesienia .	—	—	5.050
II.	7	**Sprzedaż dzieła** pod tyt. „Poczet szlachty galicyjskiej i bukowińskiej“	2	—	2
III.	8	**Rozmaite** przypadkowe	—	—	—
		Suma dochodów	5.052	—	5.052
		W porównaniu z wydatkami . .	—	—	5
		okazuje się **nadwyżka dochodów** .	—	—	5.047
		która użytą zostanie na pomnożenie majątku zarodowego.			

Preliminarz na rok 1889. LW. 23.096|1888.

Wynikłość z roku 1886.	Kwota uchwalona na r. 1888.	Wyjaśnienia
4.857	4.787	
—	2	W obec uchwały do LW. 28.484|87, którą zniżono cenę dzieła, preliminuje się tylko 2 zł.
—	—	Nie preliminuje się nic, albowiem z tego tytułu nie są spodziewane dochody.
4.857	4.789	

J. Fundusz kultury krajowej.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Wydatki.			
I.	1	**Zwroty kar**	20	—	20
II.		**Rozmaite.**			
	2	Zasiłek dla szkoły rolniczej w Dublanach	3.431	—	3.431
	3	Wydatki nieprzewidziane	—	—	—
		Suma wydatków	3.451	—	3.451
		Dochody.			
I.		**Odsetki.**			
	1	$4\frac{1}{2}\%$ od obligacyj pożyczki krajowej z r. 1883. na 300 zł. .	13	—	
	2	$4\frac{1}{2}\%$ „ „ „ „ 1884. „ 43.000 zł. .	1.935	—	
	3	4% „ książeczki Banku krajowego na 79 zł. 59 ct. . .	3	—	1.951
II.	4	**Kary** za przestępstwa lasowe i wodne	1.500	—	1.500
III.	5	**Rozmaite**	—	—	—
		Suma dochodów	3.451	—	3.451

Preliminarz na rok 1889. LW. 23.279|1888.

Wynikłość z roku 1886.	Kwota uchwalona na r. 1888.	Wyjaśnienia
38	12	Wydatek w latach 1884., 1885. i 1886. wynosił łącznie 63 zł. 50 ct., preliminuje się zaokrągloną przeciętną w kwocie 20 zł.
3.436	3.439	Preliminuje się w wysokości, o ile dochody funduszu wystarczą po uwzględnieniu potrzeby rubr. I. wydatków.
—	—	Dla braku wynikłości nic się nie preliminuje.
3.474	3.451	
1.948	1.951	*Do poz. 1—3* preliminowano wedle stanu efektów.
1.591	1.500	Dochody tej rubryki zmniejszają się corocznie. Z powodu tego przyjmuje się za podstawę wynikłość z roku 1886. w nieco zniżonem zaokrągleniu, to jest w kwocie 1.500 zł. jak na rok 1888. uchwalono.
—	—	
3.539	3.451	

K. Fundusz stanowy sierociński.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Wydatki.			
I.		Utrzymanie sierót.			
	1	Siedm miejsc w Zakładzie św. Antoniego we Lwowie, po 120 zł.	840		
	2	Cztery miejsca w szkole ogrodniczej przy ogrodzie botanicznym we Lwowie, po 63 zł.	252		
	3	Cztery miejsca w Zakładzie św. Józefa w Krakowie, po 120 zł.	480		
	4	Jedno miejsce w Zakładzie św. Wincentego we Lwowie . .	115		
			1.687	—	1.687
II.	5	**Rozmaite**	5	—	5
		Suma wydatków	**1.692**	—	**1.692**
		Dochody.			
I.		Odsetki.			
	1	4% od listów zast. gal. Towarzystwa kredyt. ziemskiego we Lwowie na 2.100 zł.	84		
	2	4½% od listów zast. gal. Towarzystwa kredyt. ziemsk. we Lwowie na 25.000 zł.	1.125		
	3	4½% od obligacyj galicyjskiej pożyczki krajowej z roku 1883. na 8.500 zł.	382		
	4	4½% od obligacyj galicyjskiej pożyczki krajowej z roku 1884. na 1.300 zł.	59		
	5	4½% od listów zastawnych Banku krajowego, mianowicie:			
		a) od obecnego ich stanu na 1.700 zł.	76		
		b) od dokupić się mających na 300 zł.	13		
	6	4% od książeczki wkładkowej Banku krajowego na 38 zł. 08 ct.	1		
			1.740	—	1.740
II.	7	**Rozmaite**	—	—	—
		Suma dochodów	**1.740**	—	**1.740**
		w porównaniu z wydatkami .	—	—	1.692
		okazuje się **nadwyżka dochodów** . .	—	—	48
		która użytą zostanie na pomnożenie majątku zarodowego.			

Preliminarz na rok 1889. LW. 23.112|1888.

Wynikłość z roku 1886.	Kwota uchwalona na r. 1888.	Wyjaśnienia
840	840	
220	252	
480	480	
—	115	Preliminuje się wydatki bez zmiany, jak na rok 1888. uchwalono.
3	5	
1.543	1.692	
104		
1.240		
382		Preliminuje się wedle rzeczywistego stanu efektów w czasie układania preliminarza.
59		
35		
—		
—	1.714	*Do poz. 5. i 6.* Nadwyżka dochodów majątku obrotowego z końcem roku 1887., przeznaczona na pomnożenie majątku zarodowego, wynosi . . 235 zł. 56 ct. Pozostałości gotówki w majątku zarodowym lokowane w Banku krajowym na książeczkę wkładkową Nr. 488|84 wynoszą z końcem roku 1887. . . . . 102 „ 52 „ razem . 338 zł. 08 ct. Z powyższych pozostałości będzie można zakupić 4½% listy zastawne Banku krajowego w imiennej wartości 300 zł., od których odsetki w roku 1889. przyniosą 13 zł. dochodu, zaś pozostała reszta lokowana będzie w Banku krajowym na książeczkę wkładkową.
—	—	Nie preliminuje się nic, albowiem nie są spodziewane z tego tytułu dochody.
1.820	1.714	

L. Fundusz Aleksandra hr. Stadnickiego.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Wydatki.			
I.	1	**Płaca** Drowi Liskemu Ksaweremu za czynności około wydawnictwa aktów grodzkich i ziemskich z archiwum bernardyńskiego, rocznie	800	—	800
II.	2	**30% rabat księgarski** za sprzedaż aktów grodzkich . .	90	—	90
III.	3	**Koszta druku i oprawy** aktów grodzkich	1.100	—	1.100
IV.	4	**Rozmaite**	5	—	5
		Suma wydatków	**1.995**	—	**1.995**
		Dochody.			
—	—	**Dotacya** z funduszu domestykalnego na wydawnictwo aktów grodzkich	—	—	—
I.	1	**Sprzedaż** aktów grodzkich	300	—	300
II.		**Odsetki.**			
	2	5% od austr. renty państwowej, imiennej wartości 13.000 zł. .	546	—	
	3	5% od obligacyj indemnizacyjnych „ „ 7.600 „ .	359	—	
	4	$4^1/_2$% od listów zast. Banku kraj. „ „ 2.200 „ .	99	—	
	—	4% od książeczki Banku krajowego	—	—	1.004
III.	5	**Rozmaite**	—	—	—
—	—	**Pozostałość kasowa,** wzięta do porównania preliminarza .	—	—	—
		Suma dochodów	**1.304**	—	**1.304**
		w porównaniu z wydatkami .	—	—	1.995
		okazuje się **niedobór** .	—	—	**691**

który pokryty zostanie z zaoszczędzeń, jakie fundacya posiada z lat dawniejszych i będących własnością majątku obrotowego.

Preliminarz na rok 1889. LW. 23.112|1888.

Wynikłość z roku 1886.	Kwota uchwalona na r. 1888.	Wyjaśnienia
800	800	W myśl uchwały Wys. Sejmu z dnia 11. Października 1871. LW. 43|69.
—	90	Według umowy zawartej do LW. 5.911/68 preliminuje się rabat odpowiedni wynikłości rubryki I. dochodów.
805	1.100	Koszta te wynosiły: w r. 1885. . . 1.090 zł. „ 1886. . . 805 „ „ 1887. . . 1.511 „ razem 3.406 zł., przeciętnie 1.135 zł., preliminuje się zatem jak na rok 1888.
432	5	Jak na rok 1888.
2.037	**1.995**	
1.200	—	Rubryka ta odpadła już w roku 1888., jak wyjaśnienia za tenże rok.
—	300	Preliminuje się jak na rok 1888.
479	1.022	Preliminuje się od stanu efektów w chwili układania niniejszego preliminarza. Na odsetki od książeczki bankowej nic się nie preliminuje, gdyż takowa została sprzedaną w roku 1887.
—	—	Nie preliminuje się nic, albowiem z tego tytułu nie są spodziewane dochody.
5.461	—	Rubryka ta odpadła już w roku 1888., jak wyjaśnienia za tenże rok.
7.140	**1.322**	

XI. Fundusz pożyczki krajowej z roku 1873.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Wydatki.			
I.	1	**Umorzenie pożyczki przez losowanie obligacyj** . . .	24.500	—	24.500
II.	2	**Wypłata kuponów** od obligacyj w obiegu będących . .	24.573	—	24.573
III.		**Koszta administracyjne.**			
	3	10% podatku dochodowego od kuponów	2.457	—	2.457
	4	Należytość stemplowa od kuponów	201	—	201
	5	Potrzeby kancelaryjne i inne drobne	100	—	100
IV.	6	**Rozmaite**	—	—	—
		Suma wydatków	51.831	—	51 831
		Dochody.			
I.	1	**Zwrot kapitałów** wypożyczonych Wydziałom powiatowym .			
II.		**Odsetki.**	5.000	—	5.000
	2	a) od kapitałów wypożyczonych Wydziałom powiatowym . .			
	3	b) prowizye zwłoki od kapitałów wypożyczonych Wydziałom powiatowym			
III.		**Rozmaite.**			
	4	Zwrot zaliczek danych Bankom na wypłatę kuponów i zwrot za brakujące kupony	200	—	200
	5	Z pozostałości funduszu pożyczki krajowej z roku 1883 na wykupno obligacyj	—	—	—
		Suma dochodów	5.200	—	5.200
		W porównaniu z wydatkami .	—	—	51.831
		okazuje się **niedobór** .	—	—	46.631
		który pokryty zostanie z rubryki XIV. wydatków funduszu krajowego.			

Preliminarz na rok 1889. LW. 23.119/1888.

Wynikłość z roku 1886.	Kwota uchwalona na r. 1888.	Wyjaśnienia
19.300 35.715	23.100 28.722	Preliminuje się na podstawie planu umorzenia do LW. 16.009/73: Z ogólnej sumy emitowanych obligacyj tej pożyczki . . . . 1,600.000 zł. 1) wylosowano po koniec roku 1887. . . . 213.600 zł. 2) w roku 1888. zostanie wylosowanych . . 23.100 „ 3) fundusz pożyczki krajowej z r. 1883. i fundusz kraj. wykupił obligac. tego funduszu do czasu układania niniejszego prelim. po d. 4. Czerw. 1888. po potrąceniu zaś wylosowanych, 796.200 zł. zarachowanych już pod poz. 1) . 3.300 „ 792.900 „ 4) obligacye własne w obieg nie puszczone, w roku 1883. przebite i ze stanu efektów wydzielone 154.800 „ 1,184.400 „ *Po ściągnięciu tedy wszystkich wylos. oblig.*, pozostanie w obiegu 415.600 zł. od których przypadnie na d. 1. Maja 1889. 3% w kw. 12.468 zł., na dniu zaś 1. Listopada 1889. 3% po potrąceniu wylosować się mających w Lutym 1889. obligacyj na 12.100 zł., w kwocie 12.105 zł., — razem 24.573 zł.
3.616 292	2.872 241	Odpowiednio do kwoty kuponowej, wykazanej w rubryce II. poz. 2. Przypadająca w roku 1889. należytość stemplowa za kupony od Ser. *A*) sztuk 739, *B*) sztuk 179, *C*) sztuk 304 po 7 ct., od Ser. *D*) sztuk 136 po 13 ct., wynosić będzie na dniu 1. Maja 1889. 103 zł. 22 ct., 1. Listopada zaś (po strąceniu na dniu 1. Lutego 1889. wylosować się mających obligacyj) 98 zł. 27 ct., — razem 201 zł. 49 ct.
104	100	Preliminuje się, jak na rok 1888.
45	—	Nie preliminuje się nic, jak na rok 1888.
59 072	55.035	
7.766	5.000	W r. 1883. skończył się termin spłat ratalnych, planami umorzenia oznaczony; atoli z końcem roku 1887. pozostały jeszcze zaległości czynne w rubryce I. i II. dochodów w sumie 22.535 zł. 84½ ct.; preliminuje się przeto na rok 1889. spodziewany w tych rubrykach dochód 5.000 zł., jak na rok 1888. Wynikłości w r. 1887. wynosiły 4.692 zł. 47 ct.
378	200	Preliminuje się jak na rok 1888.
19.300	23.100	Nie preliminuje się nic w myśl uchwały Wys. Sejmu z dnia 21. Stycznia 1888., którą cała reszta zapasu pożyczki krajowej z roku 1883. wcieloną została do funduszu krajowego. Niedobór w kwocie 46.631 zł. preliminuje się w rubr. XIV. wydatków funduszu krajowego.
27.444	28.300	

LW. 30.142/1888.
Alegat N. do sprawozdania Wydziału krajowego o budżecie krajowym na r. 1889.

Lit. N.

Fundusz podrzutków w Krakowie.

PRELIMINARZ

na rok

1889.

LW. 23.852/1888.

Wydatki. Fundusz podrzutków

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Wydatki.			
I.		**Płace urzędników i sług.**			
	1	Dodatek dla funkcyonaryuszów szpitalnych za czynności przy tym funduszu	50	—	50
II.		**Potrzeby kancelaryjne.**			
	2	Druki, potrzeby do pisania i inne	30	—	30
III.		**Remuneracye i zapomogi.**			
	3	Akuszerce za stręczenie żywicielek i pieluszkowe . . .	20	—	20
	4	Żywicielkom za gorliwe pielęgnowanie dzieci	10	—	10
		Suma rubryki III.	30	—	30
IV.		**Koszta utrzymania podrzutków.**			
	5	Koszta utrzymania dzieci niemających prawa do dobrodziejstwa ustawy z 23. Maja 1873. r., a przyjętych w miarę własnych zasobów funduszu	1.645	—	1.645
V.	6	**Koszta leczenia dzieci**	10	—	10
VI.		**Podatki i daniny.**			
	7	Podatki i daniny z propinacyi w Krowodrzy	126	—	126
	8	Ekwiwalent z propinacyi w Krowodrzy	29	—	29
		Suma rubryki VI.	155	—	155
VII.		**Rozmaite.**			
	9	Koszta pogrzebowe, podróże i rozmaite nieprzewidziane wydatki	30	—	30
		Ogólna suma wydatków	—	—	1.950

w Krakowie. Wydatki.

Wynikłość z roku 1886.	Kwota uchwalona na r. 1888.	Wyjaśnienia
50	50	
37	30	Jak na rok 1888.
6	20	
—	10	
6	30	
274	1.446	Koszta utrzymania podrzutków wyniosą: 1) przyjętych przed uchwałą Wys. Sejmu z 22. Stycz. 1886., z których z końcem r. 1887. pozostało na utrzymaniu 5 dzieci, z tych jedno dochodzi wieku normalnego w roku 1888., a drugie dnia 18. Lutego 1889.; na rok 1889. pozostanie zatem trzech podrzutków przez cały rok, zaś jeden 48 dni, a utrzymanie tychże wyniesie: *a*) jednego wedle IV. klasy przez 48 dni po 4 zł. 50 ct. miesięcznie, razem . . . . . 7 zł. 20 ct. *b*) jednego podrzutka wedle IV. klasy przez cały rok . 54 „ — „ *c*) dwóch podrzutków wedle III. klasy po 3 zł. 50 ct. miesięcznie, rocznie . . . . . 84 „ — „ razem . . 145 zł. 20 ct.
—	10	2) przyjętych i przyjąć się mających na mocy powyższej uchwały, prawdopodobny koszt . . . . . 1.500 „ — „ razem jak obok . . 1.645 zł. 20 ct.
118	126	
36	29	Jak na rok 1888.
154	155	
5	30	
526	1.751	Suma wynikłości z roku 1886. różni się od zamknięcia o kwotę 1.333 zł., t. j. o nadwyżkę dochodów oddaną majątkowi zarodowemu.

Dochody. Fundusz podrzutków

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Dochody.			
I.		**Odsetki od kapitałów.**			
	1	4½% od listów zastawnych Towarzystwa kredytowego ziemskiego we Lwowie, imiennej wartości 300 zł.	13	—	13
	2	4½% od obligacyj pożyczki krajowej z roku 1883., imiennej wartości 200 zł.	9	—	9
	3a.	4½% od listów zastawnych Banku krajowego we Lwowie, imiennej wartości 5.450 zł.	245	—	245
	3b.	4½% od takichże listów zakupić się mających, imiennej wartości 1.600 zł.	58	—	58
	4	5% od kapitału spłaconego przez fundusz krajowy . . .	814	—	814
	5	Od fundacyi Tarły	82	—	82
		Suma rubryki I. .	1.221	—	1.221
II.		**Dochody z realności i dóbr.**			
	6	Połowa czynszu z propinacyi w Krowodrzy	910	—	910
III.		**Rozmaite.**			
	7	Dochody rozmaite drobne i nieprzewidziane	5	—	5
		Ogólna suma dochodów .	—	—	**2.136**
		w porównaniu z ogólną sumą wydatków .	—	—	1.950
		okazuje się **nadwyżka dochodów** .	—	—	**186**
		która ma być przeniesiona do majątku zarodowego.			

w Krakowie. Dochody.

Wynikłość z roku 1886.	Kwota uchwalona na r. 1888.	Wyjaśnienia
15	13	
9	9	Zamieszczono rzeczywisty dochód wedle stanu efektów w czasie układania preliminarza.
—	182	
125	85	Nabyć się mające listy zastawne zakupione zostaną: *a*) z gotówki 234 zł. jako 7mej raty kapitału spłaconego przez fundusz krajowy w myśl uchwały Wys. Sejmu z 17. Paźdz. 1882., z której licząc w przybliżeniu po kursie 93 zł., zakupi się listy imiennej wartości 200 zł., a które przyniosą . . . . . 9 zł. — ct. *b*) z nadwyżki dochodów majątku obrotowego za rok 1887., przeniesionej do majątku zarodowego w kwocie 820 zł. 46½ ct., imiennej wartości 800 zł., licząc po kursie 93 zł., a które przyniosą . . . . . 36 „ — „ *c*) z nadwyżki dochodów r. 1888. obliczonej w przybliżeniu w kwocie 600 zł., imiennej wartości 600 zł., po kursie 93 zł., które przyniosą licząc za pół roku . . . 13 „ 50 „ razem jak obok wstawiono od listów, imiennej wartości 1.600 zł., które przyniosą . . . . . 58 zł. 50 ct.
847	826	Wstawia się jako 7mą ratę na podstawie uchwały Wys. Sejmu z 17. Października 1882.
82	82	Jak na rok 1888.
1.078	1.197	
781	907	Na podstawie kontraktu (LW. 70.192/86). Drugą połowę czynszu wstawiono do preliminarza funduszu szpitala św. Łazarza w Krakowie (oddział położnic).
—	5	Jak na rok 1888.
1.859	2.109	

Z Drukarni Ludowej we Lwowie. 1888.

L. W. kr. 32.079/1888.

Aleg. 5.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w przedmiocie ustanowienia wędrownych nauczycieli rolnictwa.

Wysoki Sejmie!

Na posiedzeniu z dnia 4. stycznia b. r. uchwalił Wysoki Sejm co następuje:

„Poleca się Wydziałowi krajowemu ponowienie usilnych starań u Wysokiego Rządu, o udzielenie odpowiedniej subwencyi na ustanowienie stałych lustratorów gospodarstw włościańskich pod kierownictwem Zarządu Towarzystwa Kółek rolniczych".

Uchwałę powyższą zakomunikował Wydział krajowy c. k. Namiestnictwu odezwą z dnia 24. Stycznia b. r. L. 1.478, powołując się przytem na liczne swe odezwy poprzednie z lat 1885, 1886 i 1887, w których bądź z własnej inicyatywy, bądź wskutek poleceń Wysokiego Sejmu prosił o wyjednanie u c. k. Ministerstwa rolnictwa odpowiedniej subwencyi ze Skarbu państwa na utrzymanie dwóch stałych nauczycieli wędrownych rolnictwa, a zarazem lustratorów gospodarstw włościańskich. Tym razem zaś upomnienie się Wydziału krajowego nie pozostało bez skutku, gdyż według odezwy c. k. Namiestnictwa z dnia 8. Kwietnia b. r. L. 19.228 c. k. Ministerstwo rolnictwa oznajmiło reskryptem z dnia 21. marca b. r. L. 3.184, że jest skłonne przyznać na wykonanie projektu ustanowienia dwóch stałych wędrownych nauczycieli rolnictwa w Galicyi począwszy od roku 1890 na razie na lat 5 rocznie po 2.000 zł. w. a. pod warunkiem, że:

1. Kraj wyznaczy na cel powyższy takąż samą dotacyę, na tenże sam okres czasu.
2. Wybór kandydatów na wędrownych nauczycieli rolnictwa zawisłym będzie od przyzwolenia c. k. Ministerstwa rolnictwa.
3. W instrukcyi dla wędrownych nauczycieli rolnictwa zastrzeżonym będzie dla c. k. Ministerstwa rolnictwa odpowiedni wpływ na zakres i kierunek działalności tych nauczycieli.

Wobec uznanej powszechnie naglącej potrzeby ustanowienia wędrownych nauczycieli rolnictwa dla podniesienia gospodarstw włościańskich w kraju naszym i w przekonaniu, że na razie nie ma widoku wyjednania korzystniejszej dla kraju decyzyi c. k. Rządu w sprawie powyższej, Wydział krajowy mniema, że należy zastosować się do warunków postawionych przez c. k. Ministerstwo rolnictwa, a z tego powodu ma zaszczyt wnieść:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Sejm wyznacza z funduszu krajowego na utrzymanie dwóch nauczycieli wędrownych rocznie po 2.000 zł. w. a. na lat pięć począwszy od roku 1890 i upoważnia Wydział krajowy do zużycia powyższych dotacyi pod warunkiem, że c. k. Rząd będzie udzielał ze Skarbu państwa na tenże cel rocznie po 2.000 zł. w. a. przez tenże sam okres czasu.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Lwów dnia 28. Lipca 1888.

Marszałek krajowy:
Tarnowski *w. r.*

Sprawozdawca:
Dr. Wereszczyński *w. r.*
Członek Wydziału krajowego.

Z drukarni i litografii Pillera i Sp.

Aleg. 6.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego o regulacyi dolnej sekcyi rzeki Gniłej Lipy.

Wysoki Sejmie!

Na posiedzeniu z 22. Grudnia 1887. uchwalił Wysoki Sejm w załatwieniu sprawozdania komisyi gospodarstwa krajowego o przedłożeniu Wydziału krajowego w przedmiocie popierania kultury krajowej na polu budowli wodnych, projekt ustawy o regulacyi środkowej sekcyi rzeki Gniłej Lipy, odraczając równocześnie wykonanie regulacyi dolnej przestrzeni tej rzeki, zaproponowanej także podówczas przez Wydział krajowy, przyczem Wysoki Sejm miał na względzie przytoczone przez komisyę gospodarstwa krajowego powody przemawiające za odroczeniem regulacyi dolnej Lipy mianowicie: niedostateczność personalu technicznego Wydziału krajowego, brak robotnika w okolicach, gdzie ta regulacya ma być przeprowadzoną, oraz niechęć właścicieli nadbrzeżnych dolnej Lipy, którzy na ubiegłej sesyi Wysokiego Sejmu wnieśli dziewięć petycyj przeciw regulacyi dolnej sekcyi Gniłej Lipy.

Na powyższą uchwałę Wysokiego Sejmu zakomunikowaną Wysokiemu Rządowi pismem Marszałka krajowego z d. 22. Grudnia 1887 l. s. 957 otrzymał Wydział krajowy dołączoną l. odezwę c. k. Prezydyum Namiestnictwa z d. 6. Marca 1888. l. pr. 2.090. (Aleg. 1.) wedle której J. E. pan Minister rolnictwa oznajmił reskryptem z d. 28. Lutego 1888. l. 1.009, że nietylko nie będzie mógł przedstawić do Najwyższej sankcyi projektu ustawy o regulacyi środkowej sekcyi Gniłej Lipy tak długo, dopóki Wysoki Sejm nie uchwali odnośnego projektu ustawy o regulacyi dolnej sekcyi tej rzeki, lecz także z powodu odroczenia regulacyi dolnej Lipy cofnął wstawioną już do preliminarza państwowego funduszu melioracyjnego na rok 1888. pierwszą ratę subwencyjną na regulacyę środkowej i dolnej sekcyi Gniłej Lipy w kwocie 27.000 zł. a. w.

Nadto wyraził J. E p Minister rolnictwa zdanie, że rozszerzenie regulacyi na wszystkie sekcye Gniłej Lipy przedstawia się ze względu na zabezpieczenie od wylewu dolnych przestrzeni tej rzeki jako nagląca konieczność, w obec której powody, które skłoniły sejmową komisyę, a względnie Wysoki Sejm do poprzestania na razie na regulacyi środkowej sekcyi Gniłej Lipy, t. j. niedostateczność sił technicznych i roboczych oraz petycye skierowane przeciw regulacyi dolnej sekcyi ustąpić muszą na drugi plan, oraz na wypadek zaniechania regulacyi środkowej i dolnej przestrzeni Gniłej Lipy zażądał p. Minister ograniczenia przekrojów konsumcyjnych w górnej sekcyi Gniłej Lipy, gdzie już od r. 1886. na podstawie ustawy z d. 1. Lipca 1886. Dz. u. i rozp. kraj. Nr. 69 Wydział krajowy prowadzi budowę.

Gdy w chwili nadejścia wzmiankowanego reskryptu J. E. p. Ministra rolnictwa wykonaną została regulacya górnej sekcyi Gniłej Lipy na długości $3_{,909}$ kilometrów w zupełności, a na dalszej przestrzeni $1_{,291}$ kilometrów postąpiła o tyle, że wrzynka (cunette) została już w części wykopaną do przepisanej głębokości, nie wydawała się Wydziałowi krajowemu wskazana zmiana projektu z r. 1885. służącego za podstawę regulacyi w trzecim roku budowy tem mniej, ile że według opinii ministeryalnego departamentu technicznego zmiana przekrojów poprzecznych rzeki stanowiłaby tylko pogorszenie projektu i sama w sobie wcale się nie zaleca.

Z tego powodu, tudzież podzielając zdanie JE. p. Ministra rolnictwa wyrażone w reskrypcie z d. 28. Lutego 1888. l. 1.001 postanowił Wydział krajowy na radzie d. 13. Marca 1888. przedstawić Wysokiemu Sejmowi ponownie wniosek na wykonanie regulacyi dolnej sekcyi Gniłej Lipy, a zarazem odniósł się tego samego dnia telegraficznie do JE. p. Ministra rolnictwa o ponowne wstawienie do preliminarza funduszu melioracyjnego na r. 1888. pierwszej raty zasiłku państwowego, motywując tę prośbę w osobnem piśmie z d. 13. marca 1888. l. 10.141 wystosowanem do Prezydyum c. k. Namiestnictwa, potrzebą przyspieszenia organizacyi spółek wodnych, którą właściwe Starostwa mogą się zająć dopiero po użyczeniu Najwyższej sankcyi odnośnemu projektowi ustawy, względnie po konstytucyjnem zatwierdzeniu preliminarza państwowego funduszu melioracyjnego.

Gdy wedle dołączonej ·|. odezwy Prezydyum Namiestnictwa z d. 4. Kwietnia r. b. l. 3.064 **(Aleg. 2.)** prośba ta Wydziału krajowego została przez Wysokie Ministerstwo rolnictwa odmownie załatwioną, nie pozostaje Wydziałowi krajowemu celem umożliwienia regulacyi środkowej przestrzeni Gniłej Lipy, bez narażenia właścicieli gruntów położonych nad dolną przestrzenią na częściejsze od do tychczasowych wylewy nic innego, jak tylko ponownie przedstawić Wysokiemu Sejmowi projekt ustawy o regulacyi dolnej sekcyi rzeki Gniłej Lipy.

Wydział krajowy ma tedy zaszczyt upraszać:

Wysoki Sejm raczy:

1. uchwalić dołączony ·|. projekt ustawy o regulacyi dolnej sekcyi rzeki Gniłej Lipy; **(Aleg. 3.)**
2. przyzwolić tytułem pierwszej raty zasiłku krajowego na regulacyę dolnej sekcyi Gniłej Lipy na rok 1889. dotacyę w kwocie 17.000 zł.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Lwów dnia 8. Września 1888.

Marszałek krajowy:
Tarnowski m. p.

Sprawozdawca:
Wereszczyński m. p.
Członek Wydziału krajowego.

Alegat 1. do LW. 27773 z r. 1888.

Odpis

odezwy c. k. Prezydyum Namiestnictwa we Lwowie z d. 6. Marca 1888 l. 2090 pr. wystosowanej do Wydziału krajowego.

Zakomunikowany mi szacownem pismem z dnia 22. grudnia 1887 l. 957 S., a uchwalony na posiedzeniu Sejmu krajowego z tegoż dnia projekt ustawy o regulacyi środkowej sekcyi Gniłej Lipy przedłożyłem Jego Excelencyi Panu Ministrowi rolnictwa, który reskryptem z dnia 28. Lutego br. l. 1001/109 oznajmił w tej mierze co następuje:

Z powodu odroczenia w Sejmie przedłożonego przez Świetny Wydział krajowy projektu ustawy o regulacyi dolnej sekcyi Gniłej Lipy zakwestjonowaną została możność wyjednania najwyższej sankcyi dla uchwalonego projektu ustawy o regulacyi środkowej sekcyi tejże rzeki. Ze względu bowiem na lokalne stosunki przeprowadzenie robót regulacyjnych w górnéj i środkowej sekcyi Gniłej Lipy bez rozszerzenia regulacyi na dolną sekcyę sprowadziłoby na adjacentów tej ostatniej sekcyi istotne niebezpieczeństwo.

Celem bliższego uzasadnienia tej okoliczności Jego Ekscelencya Pan Minister rolnictwa po zasięgnięciu opinii departamentu dla budowli drogowych i wodnych w wysokiem c. k. Ministerstwie spraw wewnętrznych, przytoczył w powyżej powołanym reskrypcie następujące uwagi:

Z przedłożonych w swoim czasie operatów regulacyi środkowej i dolnej sekcyi Gniłej Lipy oraz z wyników dawniejszych pertraktacyi, co do uregulowania górnej sekcyi tej rzeki, okazało się, że Gniła Lipa znajduje się na całej przestrzeni swojej od początku regulowanego obecnie górnego biegu aż do ujścia do Dniestru w stanie równie dzikim który też corocznie sprowadza wielce szkodliwe wylewy. Już ta sama okoliczność przemawia za regulacyą całego biegu rzeki, co też pierwotnie leżało w planach Świetnego Wydziału krajowego i Sejmu krajowego, a konieczną potrzebę tego środka uzasadnia nadto niebezpieczeństwo jakie z regulacyi górnej przestrzeni wynikłoby dla dolnej przestrzeni w razie pozostawienia ostatniej w obecnym dzikim stanie. Niebezpieczeństwo to polegałoby na tem, że wylewy w dolnej sekcyi z konieczności stawałyby się coraz silniejsze w miarę jak postępująca regulacya górnej przestrzeni ułatwiałaby tamże odpływ wysokiej wody, zwłaszcza z uwagi na to, że zwiększony stan wody niemiałby w dole odpowiednio ulepszonego odpływu.

Pominięcie tej okoliczności musiałoby tem więcej wzbudzać obawę, ileże stopień, w jakim wzrastałyby wylewy, nie da się oznaczyć z cyfrową ścisłością. Ponieważ stosownie do uwag powyższych niebezpieczeństwo wylewu wzrasta w miarę postępu regulacyi w dół prowadzonej, przeto jasną jest rzeczą, że przeprowadzenie regulacyi w sekcyi środkowej wystawiłoby okolice do trzeciej sekcyi należące na jeszcze większe niebezpieczeństwo, aniżeli zajść by to mogło jedynie pod wpływem uregulowanego górnego biegu co do obu dolnych sekcyi.

W obec takiego stanu rzeczy Jego Ekscelencya Pan Minister rolnictwa oznajmił w reskrypcie na wstępie powołanym, że dążyć należy do rychłego uregulowania całego biegu Gniłej Lipy i że nie mógłby zalecić do najwyższej sankcyi projektu ustawy o regulacyi środkowej sekcyi tej rzeki, dopóki przez uchwalenie projektu ustawy o regulacyi dolnej sekcyi nie zostanie umożliwione przeprowadzenie robót regulacyjnych także w tej ostatniej sekcyi, a tem samem i uchylenie niebezpieczeństw, na jakie adjacenci dolnej sekcyi byliby wystawieni w skutek ograniczenia regulacyi do górnej i środkowej sekcyi. Jego Ekscelencya Pan Minister rolnictwa uznał zatem za najstosowniejsze narazie nie przedkładać do najwyższej sankcyi projektu ustawy o regulacyi środkowej sekcyi Gniłej Lipy i wyczekiwać, czy Sejm krajowy po podjęciu obrad odnowionej

obecnie sesyi tegorocznej nie uchwali projektu ustawy o regulacyi dolnej sekcyi Gniłej Lipy. W razie gdyby ziściła się ta ewentualność oba projekty ustaw zostałyby równocześnie do najwyższej sankcyi przedłożone, w przeciwnym zaś razie Jego Ekscelencyi Panu Ministrowi rolnictwa nie pozostawałoby nic innego, jak wnieść odmówienie wysokiej sankcyi projektowi ustawy o regulacyi środkowej sekcyi Gniłej Lipy. Jeżeliby w skutek tego zaniechana została regulacya tak środkowej jak i dolnej sekcyi Gniłej Lipy, należałoby celem możliwego zmniejszenia niebezpieczeństw, na jakie w skutek regulacyi górnej sekcyi wystawione są dolne przestrzenie tej rzeki jako pozostawione w stanie dzikim podjąć częściową modyfikacyę projektu regulacyi górnej przestrzeni. Modyfikacya ta mogłaby podlegać na odpowiedniej restrykcyi przekopów dla górnej przestrzeni zaprojektowanych, albo na ograniczeniu przekrojów konsumcyjnych tamże, albo też na kombinacyi tych obu środków.

Co do pierwszego środka, proponowanego pierwotnie przez departament techniczny c. k. Namiestnictwa celem zniżenia kosztów, należy dla trafnego ocenienia rzeczy wziąć pod rozwagę okoliczności rozpatrywane w tej mierze przy uzasadnieniu projektu regulacyi środkowej i dolnej sekcyi Gniłej Lipy. Według tego projektu przewyższa kubatura wykopu ziemnego w przekopach kubaturę istniejącego odpowiednio rozszerzyć się mającego łożyska rzeki o 29. 40. 45 do 50% w skutek czego koszta ruchu ziemi będą jednakowe tak dla 1. km. uregulowanej trassy przy wykonaniu przekopów jak i dla $1 \cdot ^4$ km. uregulowanej trassy przy zatrzymaniu istniejącego biegu wody.

Jeżeli za jednostkę porównawczą weźmie się 1 km. starego biegu rzeki, to w razie pozostawienia starej trassy rzecznej należałoby wziąć w rachubę $64 \cdot _{92}$, zaś według projektu $24 \cdot _{976}$

km. starego biegu = ...	$24 \cdot _{976}$
i $20 \cdot _{187} \times 1 \cdot _4$ przekopu = ...	$28 \cdot _{262}$
razem .	$53 \cdot _{238}$

jednostek w powyższem znaczeniu. Z tego wypływa, że użycie przekopów zniża koszta regulacyjne, jakieby powstały przy zatrzymaniu starego biegu około 18% a tem samem umożliwia oszczędność, co przypisać należy tej okoliczności, że stare łożysko rzeki jest wązkie a więc potrzebnem byłoby jego znaczne rozszerzenie.

Ten stosunek kosztów przedstawiałby się jeszcze korzystniej co do przekopów, jeżeliby się uwzględniło niewziętą w powyższą rachubę okoliczność, że przekopy wykazują większy względny spad, względnie stosunkowo wyższą skuteczność pod względem odprowadzenia wody, a tem samem wymagają mniejszych przekrojów konsumcyjnych, aniżeli przy obecnym biegu rzeki. Ponieważ zasadność powyższej rachuby nie da się zaprzeczyć a na górnej przestrzeni Gniłej Lipy zachodzą stosunki analogiczne ze stanem w środkowej i dolnej sekcyi, przeto powyżej wskazana restrykcya przekopów, nawet pominąwszy okoliczności, że przez to doznałyby ujmy właściwe cele regulacyi górnej przestrzeni t. j. depresya zwierciadła wody zaskórnej i rychłe odprowadzenie wysokich wód do pewnego stopnia już ze stanowiska kwestyi kosztów niezasługiwałyby na zalecenia.

Przeprowadzenie powyżej wzmiankowanego drugiego środka t. j. ograniczenia przekrojów konsumcyjnych w górnej sekcyi Gniłej Lipy na korzyść środkowej i dolnej sekcyi stanowiłoby w sposób analogiczny, jak poprzednio wzmiankowana restrykcya przekopów w każdym razie tylko pogorszenie projektu dla górnej sekcyi. Stosuje się to także do kombinacyi obu środków.

W obec tego powyższe ewentualnie i alternatywnie rozebrane modyfikacye projektu dla górnej sekcyi Gniłej Lipy same w sobie wcale się nie zalecają.

Mimo to jednak wypadłoby uciec się do tych środków w razie jeżeliby regulacya środkowej i dolnej przestrzeni Gniłej Lipy nie miała przyjść do skutku w jak najkrótszym czasie.

Rozszerzenie regulacyi na wszystkie sekcye pomienionej rzeki przedstawia się tedy jako nagląca konieczność, w obec której powody, które skłoniły sejmową komisyę a względnie Sejm

do poprzestania na razie na regulacyi środkowej sekcyi Gniłej Lipy t. j. niedostateczność sił technicznych i roboczych oraz petycye skierowane przeciw regulacyi dolnej sekcyi — ustąpić muszą na drugi plan.

W skutek powołanego na wstępie reskryptu ministeryalnego mam zaszczyt zawiadomić Świetny Wydział krajowy o powyższych zapatrywaniach Wysokiego c. k. Ministerstwa rolnictwa i upraszam aby Świetny Wydział krajowy zechciał wziąć pod światłą rozwagę konieczność jak najrychlejszego zabezpieczenia regulacyi dolnej sekcyi Gniłej Lipy przez uchwalenie odnośnego projektu ustawy w Sejmie krajowym i o postanowieniu w tej mierze powziętem jak najrychlej mnie zawiadomić. Zechce przy tem Świetny Wydział krajowy objawić swoją cenną opinię o powyżej wskazanej modyfikacyi projektu regulacyi górnej sekcyi Gniłej Lipy i udzielić mi szczegółów o stanie robót w tej sekcyi celem zakomunikowania takowych Wysokiemu c. k. Ministerstwu rolnictwa.

W końcu mam zaszczyt zawiadomić Świetny Wydział krajowy wskutek powołanego reskryptu ministeryalnego, że w obec powyżej przedstawionego stanu rzeczy Jego Ekscelencya Pan Minister rolnictwa cofnął wstawioną według tutejszej odezwy z 29. Września 1887. l. 9864 do preliminarza państwowego funduszu melioracyjnego na rok 1888 pierwszą ratę subwencyjną na regulacye środkowej i dolnej sekcyi Gniłej Lipy w kwocie 27.000. zł.

Alegat 2. do LW. 27773 z r. 1888.

Odpis

odezwy c. k. Prezydyum Namiestnictwa we Lwowie z dnia 4. Kwietnia 1888. l. 3.064/pr. do Wydziału krajowego.

Szacowną odezwą z dnia 13. Marca b. r. l. 10.141 Świetny Wydział krajowy odniósł się do Prezydyum c. k. Namiestnictwa o wyjednanie w Wys. c. k. Ministerstwie rolnictwa wstawienia do preliminarza państwowego funduszu melioracyjnego na rok 1888. pierwszej raty zasiłku państwowego na regulacyę środkowej sekcyi Gniłej Lipy, oraz wyjednanie Najwyższej sankcyi dla odnośnego projektu ustawy uchwalonego przez Sejm krajowy na posiedzeniu z dnia 22. Grudnia 1887.

Jego Ekscelencya P. Minister rolnictwa oznajmił w tej mierze reskryptem z 25. Marca b. r. l. 4155|501 co następuje:

Preliminarz kwot na rok 1888. z państwowego funduszu melioracyjnego użyć się mających. udzielony został na mocy Najwyższego upoważnienia z dnia 9. marca b. r. pismem Wys. c. k. Ministerstwa rolnictwa z tegoż dnia l. 3.477, zatem na kilka dni przed nadejściem telegramu przez Świetny Wydział krajowy 16. Marca b. r. do tegoż Wys. c. k. Ministerstwa wystósowanego, Prezydyum Izby deputowanych Rady Państwa celem przewidzianego w §. 2 ustawy z dnia 30. Czerwca 1884. Dz. u. p. N. 116 zatwierdzenia konstytucyjnego. Ponieważ w preliminarzu tym z powodów przedstawionych w reskrypcie Wys. c. k. Ministerstwa rolnictwa z dnia 28. Lutego b. r. l. 1.001, względnie w tutejszej odezwie z dnia 6. Marca b r. l. 2.090|pr. nie zostały umieszczone zasiłki na regulacyę środkowej i dolnej sekcyi Gniłej Lipy, przeto życzenie wyrażone przez Świet. Wydział krajowy w telegramie powyżej wspomnianym, względnie w szacownej

odezwie z 13. Marca b. r. l. 10.141 mogłoby być uwzględnione tylko przez wniesienie dodatku do przedłożonego już Izbie deputowanych preliminarza państwowego funduszu melioracyjnego na rok 1888. co znowu wymagałoby poprzedniego wyjednania Najwyższego upoważnienia. Droga ta byłaby w takim razie wskazaną, gdyby chodziło o wypadek najpilniejszej konieczności, co w niniejszej sprawie nie ma miejsca, gdyż według telegramu wystosowanego przez Swietny Wydział krajowy do Wys. c. k. Ministerstwa rolnictwa, zamierzone jest równoczesne rozpoczęcie regulacyi środkowej i dolnej sekcyi Gniłej Lipy w r. 1889. a tem samem dostatecznem będzie jeżeli kwoty przypadające z państwowego funduszu melioracyjnego wstawione zostaną w preliminarz tego funduszu na r. 1889.. względnie jeżeli po uchwaleniu przez Sejm krajowy projektu ustawy o regulacyi dolnej sekcyi Gniłej Lipy i po konstytucyjnem zatwierdzeniu preliminarza państwowego funduszu melioracyjnego na rok 1889. oba projekty ustaw o regulacyi środkowej i dolnej części pomienionej rzeki równocześnie przedłożone zostaną do Najwyższej sankcyi.

O ile zaś Świetny Wydział krajowy potrzebę jaknajrychlejszego wyjednania Najwyższej Sankcyi dla projektu ustawy o regulacyi środkowej sekcyi Gniłej Lipy tem uzasadnia, że w obec wielu czasu wymagających przygotowań do oznaczenia okręgu konkurencyjnego i ukonstytuowania spółek wodnych potrzebnem jest wczesne wydanie zarządzeń w tej mierze, zauważył Jego Ekscelencya Pan Minister rolnictwa w powyż powołanym reskrypcie, że daty, na których podstawie władze polityczne przystępować mają do oznaczenia okręgów konkurencyjnych, jak to oznaczenie obszarów inundacyjnych na podstawie poprzednich niwelacyi i wykazy gruntów względnie właścicieli gruntów do konkurencyi pociągnąć się mających, mogą być przez Świetny Wydział krajowy już obecnie bez wyczekiwania Najwyższej Sankcyi odnośnych projektów ustaw przygotowane i zebrane, przez co po wyjednaniu Najwyższej Sankcyi umożliwione będzie rychłe utworzenie spółki wodnej przez władzą polityczną (w myśl §. 3 odnośnych projektów ustaw).

Nadto uwzględnić należy jeszcze i tę okoliczność, że ponieważ regulacya środkowej i dolnej części Gniłej Lipy ma być wykonana jako krajowe przedsiębiorstwo melioracyjne sfinalizowanie pertraktacyi co do utworzenia spółek wodnych dla oznaczenia konkurencyi niekoniecznie nastąpić winno przed rozpoczęciem robót.

W końcu podniósł Jego Ekscelencya Pan Minister rolnictwa w powołanym reskrypcie, że w razie wybrania drogi przez Świetny Wydział krajowy w wymienionym telegramie wskazanej pomimo wszelkiego prawdopodobieństwa uchwalenia projektu ustawy o regulacyi dolnej sekcyi Gniłej Lipy w Sejmie krajowym, przecież niezupełnie byłaby wykluczoną ewentualność nieprzyjścia do skutku tego projektu zwłaszcza wobec faktu, że jakto zaznaczyła sejmowa komisya dla spraw gospodarstwa krajowego w odnośnem sprewozdaniu swojem wpłynęły do Sejmu petycye przeciw regulacyi dolnej sekcyi Gniłej Lipy. W tym ostatnim razie zaszłaby tedy sytuacya, którą wys. c. k. Ministerstwo rolnictwa na wszelki wypadek ominąć pragnie t. j. zagrożenie interesentów w dolnej sekcyi Gniłej Lipy przez roboty regulacyjne wykonane w górnej i środkowej sekcyi.

Z tych wszystkich powodów Jego Ekscelencya Pan Minister rolnictwa według powołanego reskryptu z uholewaniem oznajmił, iż nie może przychylić się do życzenia wyrażonego przez Świetny Wydział krajowy w powołanej na wstępie szacownej odezwie.

Przedłożenie Wydziału krajowego.

U s t a w a

z dnia . . . , . o regulacyi dolnej sekcyi rzeki Gniłej Lipy.

Za zgodą Sejmu krajowego Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem rozporządzam co następuje:

§. 1.

Regulacya rzeki Gniłej Lipy na przestrzeni od mostu na drodze gminnej w Bursztynie do ujścia do Dniestru, w powiecie Rohatyńskim i Stanisławowskim, ma być wykonaną jako przedsiębiorstwo krajowe.

§. 2.

Za podstawę techniczną tej regulacyi służyć ma zatwierdzony przez Ministerstwo rolnictwa projekt Wydziału krajowego z roku 1886., preliminujący koszta robót na 255.000 zł.

Wydział krajowy zostaje jednak upoważnionym do poczynienia zmian w tym projekcie, w porozumieniu z administracyą Państwa, w obrębie granic powyższej sumy kosztorysowej.

§. 3.

Koszta regulacyi włącznie z wydatkami na utrzymanie w czasie budowy i kosztami zarządu, pokryte będą z mającego się w tym celu utworzyć funduszu regulacyjnego.

Do pokrycia tych kosztów mają się przyczyniać:

a) fundusz krajowy bezzwrotnym zasiłkiem w wysokości czterdziestu procent preliminowanych kosztów;

b) państwowy fundusz melioracyjny w myśl §. 6. ustępu 1. i §. 4. ustępu 1. ustawy z dnia 30. Czerwca 1884. Dz. u. p. Nr. 116. bezzwrotnym zasiłkiem w wysokości trzydziestu procent kosztów;

c) wreszcie właściciele gruntów i zakładów, które położone są w okręgu konkurencyjnym, przez władze administracyjne oznaczyć się mającym resztą preliminowanych kosztów budowy, a to w myśl §. 66. kraj. ustawy wodnej z dnia 14. Marca 1875. Dz. u. i rozp. kraj. Nr. 38. według stosunku korzyści, których oczekiwać należy, lub w miarę wielkości niebezpieczeństwa, które ma być usunięte, albo też, o ile rozkład kosztów na tej podstawie nie da się oznaczyć, według wartości tych gruntów i zakładów

§. 4.

Dla rozłożenia i ściągnięcia datków prywatnych stron interesowanych w §. 3. c) wymienionych, zawiązaną będzie przez administracyę Państwa w porozumieniu z Wydziałem krajowym spółka wodna.

Bliższe szczegóły co do wyboru i liczby członków Wydziału tej spółki określi statut, przez władzę polityczną ułożyć się mający.

§. 5.

Czas trwania budowy ustanawia się na lat sześć. Termin rozpoczęcia budowy oznaczony Wydział krajowy w porozumieniu z administracyą Państwa.

§. 6.

Zasiłki krajowe i państwowe, oraz prestacye konkurencyjne, mają być uiszczone w czasie budowy w sześciu równych ratach rocznych z góry.

§. 7.

Dla utrzymania wykonanych robót regulacyjnych po skończeniu budowy ma być utworzony osobny fundusz.

Fundusz ten składać się będzie:

1. z kwoty osiągniętej ze sprzedaży uzyskanych przez regulacyę gruntów;
2. z odsetek tej kwoty, jakie narosną w czasie budowy.

Dalsze postanowienia co do rozkładu reszty kosztów utrzymania na kraj i strony interesowane, ewentualnie utworzenia w tym celu jednej lub więcej spółek wodnych i innych zarządzeń, potrzebnych dla konserwacyi budowli, wydane zostaną w drodze ustawodawstwa krajowego.

§. 8.

Wykonanie robót regulacyjnych i konserwacyjnych zarówno jak i administracyą funduszu regulacyjnego i konserwacyjnego obejmie Wydział krajowy.

Sposób wykonania przedsiębiorstwa i ostateczny kosztorys oznaczyć ma Wydział krajowy w porozumieniu z c. k. Namiestnictwem, któremu też, podobnie jak i stronom interesowanym przyznanym zostaje wpływ odpowiedni na tok spraw technicznych i ekonomicznych przedsiębiorstwa.

Bliższe szczegóły co do zakresu i sposobu wywierania tego wpływu, oraz co do ewentualnego bezpośredniego współdziałania rządowych organów technicznych, określi rozporządzenie wykonawcze, które ułoży Wydział krajowy wspólnie z administracyą Państwa.

§. 9.

Wykonanie tej ustawy poruczam Moim Ministrom rolnictwa, skarbu i spraw wewnętrznych.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

L. W. kr. 61.260/87.

Aleg. 7.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w przedmiocie reorganizacyi szkół wydziałowych żeńskich w Rzeszowie, Stanisławowie, Tarnopolu i Tarnowie.

Wysoki Sejmie!

Na podstawie art. V. noweli z dnia 2. Lutego 1885 L. 29. Dz. ust. kr. przedłożył Wydział krajowy Wysokiemu Sejmowi podczas sesyi roku 1885/6 wniosek na reorganizacyę szkół wydziałowych żeńskich w Krakowie i we Lwowie w myśl postanowień ustawy z dnia 2. Lutego 1885. L. 28. Dz. u. kr., a Wysoki Sejm na posiedzeniach z dnia 16. i 23. Stycznia 1886 uchwalił reorganizacyę tych szkół.

Szkoły wydziałowe żeńskie w Rzeszowie, Stanisławowie, Tarnopolu i Tarnowie nie zostały dotychczas zreorganizowane.

Jeszcze w roku 1885 zakomunikowała Rada szkolna krajowa Wydziałowi krajowemu projekta reorganizacyi tych szkół, Wydział krajowy nie przedłożył jednak Wysokiemu Sejmowi wniosku na reorganizacyę głównie z tego powodu, że reorganizacya taka pociągnęłaby za sobą znaczne stosunkowo zwiększenie wydatków z krajowego funduszu szkolnego na utrzymanie tych szkół, a w szczególności dla szkoły w Rzeszowie o 1.100 zł., w Stanisławowie o 740 zł., w Tarnopolu o 1.100 zł., w Tarnowie o 1.340 zł. razem o 4.280 zł. rocznie.

Odezwą z dnia 13. Listopada 1887 L. 16.595 poruszyła Rada szkolna krajowa ponownie sprawę tej reorganizacyi, wskutek czego Wydział krajowy uchwałą z dnia 28. Listopada 1887 L. 57.214 postanowił odnieść się do Reprezentacyj miast powyższych z oznajmieniem, że gotów jest przedłożyć Wysokiemu Sejmowi wniosek reorganizacyi ich szkół wydziałowych żeńskich jednakże tylko w takim razie, jeżeli wynikające ztąd podwyższenie wydatków na utrzymanie tych szkół nie spadnie na fundusz szkolny krajowy.

Na to pismo Wydziału krajowego gmina miasta Tarnopola żadnej dotychczas nie dała odpowiedzi, z czego wnosić wypada, że reorganizacyi swej szkoły albo wcale sobie nie życzy, albo że sprawa ta jest dla niej co najmniej obojętną. Gmina m. Stanisławowa oświadczyła „że dla braku funduszów nie może przyczynić się do ponoszenia wydatków, jakieby powstały wskutek reorganizacyi szkoły wydziałowej żeńskiej“ — a zarazem wyraziła prośbę — „aby Wysoki Sejm, jeżeli zamierza wydziałową szkołę żeńską w Stanisławowie nadal pozostawić, wyznaczył

odpowiednią sumę, jaka się potrzebną okaże na utrzymanie zorganizowanej szkoły wydziałowej żeńskiej". Gmina miasta Rzeszowa okazuje wprawdzie w swej odpowiedzi przychylność dla zamierzonej reorganizacyi swej szkoły wydziałowej, oświadcza wszelako, że jej fundusze nie pozwalają na przyjęcie stałego rocznego wydatku 1.100 zł. i uprasza, aby koszta z reorganizacyi wynikłe przyjęte zostały na fundusz szkolny krajowy.

Jedna tylko gmina miasta Tarnowa oświadczyła wyraźnie, że życzy sobie, aby tamtejsza szkoła wydziałowa żeńska w myśl postanowień ustawy krajowej z dnia 2. Lutego 1885 L. 28 Dz. u. kr. według projektu przez Radę szkolną krajową udzielonego, a z uwzględnieniem projektu przez Radę szkolną miejscową uchwalonego, zreorganizowaną została. Zarazem zobowiązała się ·/. ta gmina według załączonej pod ·/. uchwały Rady gminnej z dnia 5. Stycznia 1888 dopłacać z własnych funduszów na utrzymanie tej szkoły po nad te prestacye, jakie na nią ustawa nakłada, następujące kwoty:

a) 160 zł. więcej dla 4. nauczycielki szkoły wydziałowej;
b) 100 „ dla nauczycielki śpiewu;
c) 200 „ dla fachowej nauczycielki robót;
d) 600 „ „ „ „ „ ręcznych, jeżeliby się miał nadal utrzymać kurs praktycznych robót kobiecych. Razem więc obowiązuje się gmina miasta Tarnowa dopłacać corocznie ponad prestacye prawne kwotę 1.050 zł.

Jakkolwiek kwota powyższa nie pokrywa w zupełności zwiększonego skutkiem reorganizacyi wydatku na utrzymanie szkoły tarnowskiej, które to zwiększenie według obliczenia Rady szkolnej krajowej wynosić ma rocznie 1.340 zł., to jednak Wydział krajowy, widząc w usiłowaniach Rady gminnej miasta Tarnowa wymowny dowód potrzeby zreorganizowania tamtejszej szkoły, postanowił przedłożyć Wysokiemu Sejmowi wniosek reorganizacyi szkoły wydziałowej żeńskiej w Tarnowie.

Szkoła ta założoną została orzeczeniem Rady szkolnej krajowej z dnia 28. września 1879 L. 10.008 jako 3 klasowa szkoła wydziałowa w połączeniu z 5 klasową szkołą pospolitą pod jedną wspólną Dyrekcyą.

Zgodnie z postanowieniem art. VI. ustawy z dnia 2. Lutego 1885 L. 28 Dz. u. kr. miałaby ta szkoła odtąd obejmować czteroletni kurs nauki, podzielony na 4 klasy, a 4 klasowa ta szkoła wydziałowa miałaby pozostawać pod jedną wspólną Dyrekcyą z 4 klasową szkołą pospolitą żeńską.

Nadto w myśl art. IX. i XII. wspomnianej ustawy miałyby być połączone ze szkołą wydziałową:

a) Kurs praktyczny robót kobiecych.
b) Kurs uzupełniający teoretyczny, urządzony według zasad podanych w załączonym pod ·/. 2 ·/. projekcie statutu.

Przyszły etat nauczycielski w zreorganizowanej szkole wydziałowej żeńskiej w Tarnowie byłby następujący:

1. Dyrektor z płacą roczną 800 zł., dodatkiem za kierownictwo 200 zł. i wolnem mieszkaniem;
2. Cztery nauczycielki z płacą roczną po 860 zł.
3. Trzy nauczycielki dla klas szkoły pospolitej z płacą roczną po 700 zł.
4. Jedna stała nauczycielka młodsza z płacą roczną 450 zł.
5. Katecheta z remuneracyą 300 zł.
6. Jedna nauczycielka fachowa dla robót kobiecych z płacą 600 zł.

Wszystkie wydatki rzeczowe pokrywać jest obowiązana gmina miasta Tarnowa z mocy Art. XXIV. ustawy z dnia 2. Lutego 1885 L. 29 Dz. u. kr. jak również dostarczać bezpłatnego mieszkania Dyrektorowi szkoły.

Zwiększony wskutek reorganizacyi szkoły wydziałowej żeńskiej w Tarnowie roczny wydatek na płace nauczycielskie pokrywać miałaby gmina miasta Tarnowa na mocy dobrowolnego zobowiązania się aż do wysokości 1.060 zł. resztę zaś fundusz szkolny okręgowy a względnie krajowy.

Wydział krajowy wnosi więc:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. Szkoła wydziałowa żeńska w Tarnowie z początkiem roku szkolnego 1889/90 będzie zreorganizowaną na 4 klasową szkołę wydziałową żeńską w połączeniu z kursem praktycznym robót kobiecych tudzież z kursem nauki uzupełniającej dla młodzieży dorosłej a to w myśl projektu statutu pod 2 ·/. załączonego.

2. Koszta utrzymania szkoły wydziałowej żeńskiej w Tarnowie ponosić będą strony do utrzymania tej szkoły dotychczas obowiązane i w tym samym co dotychczas stosunku, z tą jednak zmianą, że gmina miasta Tarnowa po nad prestacye prawne i dobrowolne na rzecz tej szkoły dotychczas uiszczane, obowiązaną będzie dopłacać jeszcze corocznie kwotę 1.060 zł. na płacę nauczycieli zreorganizowanej szkoły wydziałowej i kursów z nią połączonych.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Lwów, dnia 27. Lipca 1888.

Marszałek krajowy:
J. Tarnowski w. r.

Sprawozdawca:
Oktaw Pietruski w. r.
Członek Wydziału krajowego.

Wyciąg

z księgi uchwał obrad Rady gminnej z posiedzenia na dniu 5. Stycznia 1888 roku odbytego.

Obecnych Radnych 20.

Zastępca Burmistrza Grabowski otworzył posiedzenie o godzinie $^1/_2$6 wieczór.

Przedmiot:

L. 12.391 Reorganizacya szkoły wydziałowej żeńskiej.

Uchwała.

Rada gminy miasta Tarnowa wyraża życzenie, ażeby tutejsza szkoła wydziałowa żeńska w myśl postanowień ustawy krajowej z dnia 2. Lutego 1885 Nr. 28 Dz. ust. kr. według projektu przez Wysoką c. k. Radę szkolną krajową udzielonego z uwzględnieniem projektu przez tutejszą Radę szkolną miejscową na dniu 1. Listopada 1887 uchwalonego, — zreorganizowaną została i obowiązuje się dopłacać na utrzymanie tej szkoły z własnych funduszów ponad te prestacye, jakie na nią ustawa z dnia 25. Grudnia 1882 Dz. ust. kr. Nr. 2 ex 1883 §. 18 nakłada, t. j. ponad 9% całej należytości wszystkich podatków stałych razem z dotychczasowymi dodatkami rządowymi w gminie opłacanych, następujące kwoty:

a) 160 zł. więcej dla czwartej nauczycielki szkoły wydziałowej a obecnie pospolitej;

b) 100 zł. dla nauczycielki śpiewu;

c) 200 zł. dla fachowej nauczycielki robót, która dotychczas nie pobiera żadnej płacy; i

d) 600 zł. dla fachowej nauczycielki robót ręcznych, jeżeliby się miał nadal utrzymywać kurs praktycznych robót kobiecych, razem więc obowiązuje się gmina miasta Tarnowa dopłacać corocznie ponad te powyżej nadmienione prestacye kwotę 1.060 zł., wyraźnie jeden tysiąc sześćdziesiąt zł. w. a.

Posiedzenie zamknięto o godzinie 7. wieczór.

Projekt

statutu szkoły wydziałowej żeńskiej, tudzież kursów nauki dopełniającej w Tarnowie.

§. 1.

Cel szkoły wydziałowej żeńskiej wskazuje art. IX. krajowej ustawy z dnia 2. Lutego 1885.

§. 2.

Ze szkołą wydziałową łączy się kurs uzupełniający dla młodzieży o kierunku teoretycznym i praktycznym.

§. 3.

Szkoła wydziałowa wraz z kursami uzupełniającymi tworzy organiczną całość i zostaje pod jedną Dyrekcyą, która kieruje zarazem 4 klasami szkoły pospolitej ze szkołą wydziałową połączonej.

§. 4.

Językiem wykładowym szkoły, jako też na kursach uzupełniających jest język polski.

I. Szkoła wydziałowa.

§. 5.

Szkoła wydziałowa urządzona na podstawie orzeczenia Wysokiej c. k. Rady szkolnej krajowej z dnia 27. Lipca 1879 roku L. 3.134 i z dnia 28. września 1879 L. 10.008 ulega o tyle zmianie, o ile tego żąda art. VI. do IX. ustawy krajowej z dnia 2. Lutego 1885 i obejmuje kurs nauki czteroletni o 4 klasach (5, 6, 7, 8).

Ze szkołą wydziałową połączona jest 4-klasowa szkoła ludowa pospolita pod jedną i tą samą dyrekcyą.

§. 6.

Przyjęcie uczenicy do tej szkoły nastąpi po ukończeniu klasy IV. szkoły pospolitej, lub na podstawie egzaminu wstępnego, którego przedmiotem będzie nauka w szkole 4-klasowej pospolitej wskazana, a którego pomyślny wynik zależeć będzie od wykazania się dobrymi postępami w przedmiotach w szkole 4-klasowej udzielanych.

§. 7.

Prócz przedmiotów wskazanych art. VIII. i IX. ust. kraj. z 2. Lutego 1885 będzie także udzielany język francuski jako przedmiot nadobowiązkowy.

§. 8.

Plan naukowy zatwierdzony rozporządzeniem J. Eks. Pana Ministra wyznań i oświecenia z dnia 13. Lipca 1886 L. 11.518 dla szkół wydziałowych żeńskich we Lwowie i Krakowie będzie obowiązujący.

Dla szkoły 4-klasowej pospolitej obowiązuje plan nauki wydany przez c. k. Radę szkolną krajową w roku 1875.

§. 9.

Grono nauczycielskie składa się prócz Dyrektora i katechety z 4 nauczycielek z kwalifikacyą do szkół wydziałowych; dwie posady mają być objęte grupą pierwszą, jedna grupą drugą, jedna grupą trzecią patentu kwalifikacyjnego, dyrektor zaś ma posiadać wykształcenie uniwersyteckie wydziału filozoficznego i wykazać się patentem nauczycielskim dla szkół wydziałowych.

§. 10.

Dyrektor, katecheta i 4 nauczycielki dla 4 klas szkoły wydziałowej, tudzież 4 nauczycielki dla 4 klas szkoły pospolitej mają posady stałe, zaś nauczycielka robót i nauczycielka śpiewu w klasach od I do IV (5–8) otrzymają osobne wynagrodzenie.

II. Kurs uzupełniający teoretyczny.

§. 11.

W myśl art. XII. ustawy krajowej z dnia 2. lutego 1885 urządza się kurs teoretyczny dla dorosłej młodzieży płci żeńskiej.

§. 12.

Kurs teoretyczny ma na celu uzupełnienie wykształcenia, udzielanego przez szkołę wydziałową w takim zakresie, jakiego wymaga się od kobiety wykształconej naszego społeczeństwa. Wykładane będą następujące przedmioty:

a) Religia;
b) pedagogia;
c) język polski z historyą literatury polskiej;
d) język niemiecki;
e) język francuski;
f) historya literatury powszechnej;
g) historya powszechna nowszych czasów;
h) estetyka z szczególnem uwzględnieniem utworów ducha polskiego;
i) hygiena;
j) fizyka kosmiczna;
k) gospodarstwo domowe;
l) śpiew.

Nauka zaś tak będzie rozłożoną, by uczenicom tego kursu umożliwić korzystanie z niektórych działów kursu praktycznego.

§. 13.

Warunkiem przyjęcia jest ukończenie szkoły wydziałowej z dostatecznym postępem lub egzamin wstępny z nauk w szkole wydziałowej udzielanych, a ilość uczenic nie może przekraczać w jednej klasie 45.

§. 14.

Nauk udzielać będą zawodowi nauczyciele lub nauczycielki przedstawieni corocznie przez Radę szkolną miejscową do zatwierdzenia Radzie szkolnej krajowej za remuneracyą odpowiednią wyznaczoną przez Radę szkolną miejscową.

§. 15.

Nadzór wykonywać będą władze szkolne, a mianowicie Rady szkolne: miejscowa, okręgowa i krajowa.

§. 16.

Udzielający nauk na tym kursie zbierać się będą pod przewodnictwem dyrektora na konferencye peryodyczne, na których omawiane będą kwestye dotyczące kursu, a wnioski przedstawiać się będą władzy nadzorczej.

§. 17.

Uczenice kursu teoretycznego składają na ręce dyrektora z początkiem każdego roku prócz wpisowego 1 zł. miesięczną opłatę szkolną 4 zł., która wpływa do kasy Rady szkolnej miejscowej. Radzie szkolnej miejscowej przysługuje prawo podwyższenia ewentualnie zmniejszenia opłaty, a także uwolnienia od połowy opłaty ubogich, odznaczających się w naukach uczenic na przedstawienie grona nauczycielskiego, jednak liczba uwolnionych nie ma przenosić $^1/_3$ ogółu uczenic.

III. Kurs praktyczny robót kobiecych.

§. 18.

W myśl ustawy krajowej z 2. Lutego 1885 art. XI. i w myśl rozporządzenia Wysokiej c. k. Rady szkolnej krajowej z dnia 2. Sierpnia 1884 L. 7.669 urządza się kurs praktyczny robót kobiecych, mający na celu:

1. uzdolnienie uczenic przez naukę według najnowszych metod do wykonywania takich robót kobiecych, które im w każdym zawodzie są potrzebne;

2. wykształcenie kierowniczek dla publicznych pracowni kobiecego przemysłu domowego i fachowych nauczycielek robót ręcznych.

§. 19.

Kurs ten obejmuje następujące przedmioty:

a) rysunki;

b) roboty ręczne, a mianowicie:

I. oddział szycia ręcznego i maszynowego,

II. oddział krawieczyzny,

III. oddział robót drutowych, szydełkowych, deskowych i siatkowych,

IV. oddział haftu sztucznego i koronkarstwa.

e) rachunki kupieckie w połączeniu z buchalteryą;

f) geografia handlowa w połączeniu z towaroznawstwem.

§. 20.

Nauka jest jednorazową i odbywa się w godzinach przedpołudniowych.

§. 21.

Na kurs praktycznych robót wpisać się mogą uczenice po ukończeniu 4 klasowej szkoły pospolitej i po ukończeniu 14 lat życia.

§. 22.

Nauki na kursie praktycznych robót udzielać będzie ukwalifikowana nauczycielka, której do pomocy dodaną będzie kwalifikowana pomocnica z płacą przez Radę szkolną miejscową unormowaną. Mogą być nadto przyjęte dwie bezpłatne praktykantki.

§. 23.

Warunkiem uzyskania posady jest świadectwo ukończonych kursów robót kobiecych.

Posada nauczycielek jest na razie tymczasowa, a obsadzenie obydwóch posad odbywa się w sposób w szkołach etatowych przyjęty.

Do nauczycieli przedmiotów pod c i d stosuje się §. 14.

§. 24.

Uczenice kursu praktycznego uiszczają z początkiem każdego roku szkolnego wpisowe 1 zł. i czesne miesięczne w kwocie 1 zł. w sposób oznaczony w §. 17. Uczenice zaś kursu teoretycznego uczęszczające na kurs robót nie opłacają osobnej opłaty.

§. 25.

Po ukończeniu kursu praktycznego lub teoretycznego otrzymuje uczenica świadectwo stwierdzające postęp w naukach.

§. 26.

Radzie szkolnej miejscowej przysługuje prawo propozycyi rozszerzania w miarę potrzeby i jeżeli się znajdą fundusze kierunków kursu teoretycznego, jako też kursu praktycznego robót kobiecych, w ogóle zmiany statutu, zaś odpowiedni plan zatwierdzony przez c. k. Radę szkolną krajową unormuje zakres i rozkład poszczególnych przedmiotów.

§. 27.

Co do ingerencyi Dyrekcyi zakładu do kursu praktycznego, stosuje się w zupełności §. 16., nadto obowiązaną jest Dyrekcya do składania rocznych sprawozdań.

§. 28.

Rok szkolny rozpoczyna się 1. Września, a kończy się 30. Czerwca uroczystem zamknięciem z wystawą prac uczennic.

Uchwalono na pełnem posiedzeniu Rady szkolnej miejscowej.

W Tarnowie dnia 7. Listopada 1887.

Z drukarni i litografii Pillera i Sp.

L. W. kr. 6.372/88.

Aleg. 8.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego z projektem ustawy o ubezpieczeniu budynków kościelnych i plebańskich od ognia.

Wysoki Sejmie!

Na posiedzeniu z dnia 9. Października 1884 uchwalił Wysoki Sejm projekt ustawy o ubezpieczeniu budynków kościelnych i plebańskich od od ognia jak ·/. **Alegat I.**

Pismem z dnia 26. Września 1887 L. 8.570/pr. zawiadomiło c. k. Prezydyum Namiestnictwa Wydział krajowy, iż projekt ten nie otrzymał Najwyższej Sankcyi, a zarazem podało do wiadomości Wydziału krajowego przytoczone w dotyczącym reskrypcie c. k. Ministerstwa wyznań i oświecenia z dnia 9. Sierpnia 1887 L. 15.002 powody, które wpłynęły na odmówienie Sankcyi.

Odnośny ustęp odezwy c. k. Prezydyum Namiestnictwa opiewa jak następuje:

„Co do drugiego projektu ustawy o zabezpieczeniu budynków kościelnych i plebańskich od ognia, oznajmił Jego Ekscelencya pan Minister wyznań i oświecenia, że myśl przymusowego zabezpieczenia sama dla siebie może być tylko pożądaną, ponieważ jednak projekt ustawy zobowiązuje także patrona do udziału w odnośnych wydatkach, ponieważ zatem także i publiczne patronaty miałyby być w ten sposób obciążone, administracya państwa zaś zasadniczo uchyla się od zabezpieczania budynków w jej zarządzie zostających, a w uchwalonym projekcie ustawy nie uwzględniono uczynionego w swoim czasie ze strony c. k. rządu w odnośnej komisyi sejmowej zastrzeżenia, iż przy pokryciu kosztów przymusowego zabezpieczania budynków kościelnych i plebańskich konkurencya nie może mieć miejsca, przeto pomieniony projekt ustawy także nie mógł być sankcyonowany; przytem oznajmił Jego Ekscelencya pan Minister wyznań i oświecenia w powyżej powołanym reskrypcie, że projekt ustawy, któryby zaprowadzał przymusowe zabezpieczenie budynków kościelnych i plebańskich od ognia z pominięciem konkurencyi patrona, a więc jedynie ze względu na interes innych czynników konkurencyjnych nie natrafiłby na zarzuty ze strony Wys. c. k. Ministerstwa wyznań i oświecenia.

Wydział krajowy zdał o tem sprawę Wysokiemu Sejmowi. W skutek tego powziął Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 16. Stycznia 1888 następującą uchwałę:

„Poleca się Wydziałowi krajowemu, by na najbliższej sesyi sejmowej przedłożył projekt do ustawy o przymusowem zabezpieczeniu budynków kościelnych i plebańskich od ognia z uwzględnieniem uwag w reskrypcie p. Ministra wyznań i oświecenia z dnia 9. Sierpnia 1887 L. 15.002 zawartych“.

Wywiązując się z tego polecenia Wydział krajowy przedkłada Wysokiemu Sejmowi
Alegat 2. w załączeniu ·/. projekt ustawy, wypracowany w myśl powyższych wskazówek. Projekt ten zgadza się dosłownie z projektem uchwalonym przez Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 9. Października 1884 z wyjątkiem §. 2., do którego dodano ustęp drugi postanawiający, że c. k. rząd i fundusze pozostające w administracyi państwowej nie są obowiązane do przyczyniania się z jakiegokolwiek tytułu do wydatków na ubezpieczenie i nie biorą też udziału w korzyściach z ubezpieczenia wynikających. Przedłożony niniejszem projekt, nie jest całkiem ściśle zastosowany do końcowego ustępu uwag c. k. Ministerstwa oświaty, gdyż nie wyłącza każdego patrona od obowiązku przyczyniania się do opłaty premii. Wydział krajowy proponuje w tym projekcie tylko uwolnienie c. k. rządu i funduszów w jego administracyi pozostających od przyczyniania się do opłaty premii, z czem oczywiście łączy się także wyłączenie od udziału w wynikających z zabezpieczenia korzyściach. Do zaproponowania Wysokiemu Sejmowi takiego rozwiązania tej kwestyi skłoniły Wydział krajowy ważne powody. Wykluczenie patronów wszystkich bez różnicy od udziału w przymusowem ubezpieczeniu, które ma być niewątpliwie tylko dla dobra stron zaprowadzone, byłoby dla nich samych krzywdą znaczną, a niczem nie usprawiedliwioną, gdyż nie przemawiają za tem żadne zasadnicze względy. Wobec tego uważałby Wydział krajowy takie wyjątkowe traktowanie wszystkich patronów tylko wtedy za dopuszczalne, jeżeliby c. k. rząd z zasadniczych powodów tego się domagał. Tak jednak nie jest, gdyż z przytoczonego powyżej ustępu odezwy c. k. Prezydyum Namiestnictwa wynika całkiem niewątpliwie, że c. k Rządowi chodzi tylko o to, ażeby administracya Państwa, która zasadniczo uchyla się od zabezpieczania budynków w jej zarządzie pozostających, nie została zobowiązaną w wypadkach publicznego patronatu do udziału w wydatkach na zabezpieczenie; przeciwko obciążeniu w ten sposób prywatnych patronatów nie podnosi c. k. rząd żadnych zarzutów.

Wydział krajowy sądzi przeto, że przedłożony projekt ustawy odpowiada właściwej intencyi c. k. rządu, że zatem sankcyonowanie tego projektu nie powinno natrafić na przeszkody.

Z powyższych powodów wnosi Wydział krajowy:

·/. Wysoki Sejm raczy uchwalić załączony projekt ustawy.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Lwów, dnia 8. Lipca 1888.

Marszałek krajowy:
J. Tarnowski *w. r.*

Sprawozdawca:
Oktaw Pietruski *w. r.*
Członek Wydziału krajowego.

Alegat I. do sprawozdania Wydziału krajowego L. 6.372/88.

Ustawa

z dnia . . . . . o ubezpieczeniu budynków kościelnych i plebańskich od ognia.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem rozporządzam co następuje:

§. 1.

Komitet parafialny utworzony w myśl §. 13 ustawy o konkurencyi kościelnej z dnia 15. Sierpnia 1866 (Dz. ust. kr. XIV. z dnia 30. Grudnia 1866) powinien budynki kościelne i plebańskie w zakładzie asekuracyjnym bez przerwy ubezpieczać od ognia.

§. 2.

Wydatki na rzeczone ubezpieczenie mają być w ten sam sposób pokryte jak koszta stawiania i utrzymywania budynków kościelnych i plebańskich.

§. 3.

Wynagrodzenie uzyskane za szkodę pożarem wyrządzoną wpływa do funduszu konkurencyjnego i jedynie użyte być może na odbudowanie lub naprawę budynku przez ogień zniszczonego lub uszkodzonego.

§. 4.

Wykonanie tej ustawy polecam Mojemu Ministrowi wyznań i oświaty.

Alegat 2. do sprawozdania Wydziału krajowego L. 6.372/88.

Ustawa

z dnia . . . . . o ubezpieczeniu budynków kościelnych i plebańskich od ognia.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem rozporządzam co następuje:

§. 1.

Komitet parafialny, utworzony w myśl §. 13. ustawy o konkurencyi kościelnej z dnia 15. Sierpnia 1866 L. 28 Dz. u. kr. powinien budynki kościelne i plebańskie w zakładzie asekuracyjnym bez przerwy ubezpieczać od ognia.

§. 2.

Wydatki na rzeczone ubezpieczenie mają być w ten sam sposób pokryte, jak koszta stawiania i utrzymywania budynków kościelnych i plebańskich.

Jednakowoż c. k. Rząd i fundusze w administracyi państwowej pozostające nie są obowiązane do przyczyniania się z jakiegokolwiek tytułu do tych wydatków i nie biorą też udziału w korzyściach z zabezpieczenia wynikających.

§. 3.

Wynagrodzenie, uzyskane za szkodę pożarem wyrządzoną, wpływa do funduszu konkurencyjnego i jedynie użyte być może na odbudowanie lub naprawę budynku przez ogień zniszczonego lub uszkodzonego.

§. 4.

Wykonanie tej ustawy polecam Mojemu Ministrowi wyznań i oświaty.

Z drukarni i litografii Pillera i Sp.

Aleg. 9.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w przedmiocie kodyfikacyi ustaw krajowych.

Wysoki Sejmie!

Na posiedzeniu z dnia 20. Stycznia 1888. przy rozprawie nad Rubryką II. wydatków preliminarza funduszu krajowego na rok 1888, wydał Wysoki Sejm uchwałę treści następującej:

„Poleca się Wydziałowi krajowemu, aby celem jak najstaranniejszego przygotowania projektów do ustaw dla Sejmu poruczył czynność kodyfikacyjną tych projektów jednej osobistości odpowiednio do tego uzdolnionej.“

Jeżeli rozbierzemy tę uchwałę na jej składowe części, to otrzymamy następujący rezultat:

1. Stawia ona czynność kodyfikacyjną przy ustawie jako odrębną czynność;

2. Żąda, żeby ta czynność przy wszystkich projektach do ustaw poruczoną była jednej osobistości.

3. Aby ta osobistość była do tego uzdolnioną.

Wniosek tak ważny, sięgający do głębi organizacyi Wydziału krajowego, musiał spowodować Wydział krajowy do jak najściślejszego jego rozebrania, do rozważenia wszystkich okoliczności jemu towarzyszących, przyczyn, które spowodowały jego postawienie i uchwalenie, a wreszcie do obmyślenia środków, któreby myśl leżącą na gruncie powyższej uchwały urzeczywistnić i w życie wprowadzić zdołały.

Tem więcej czuł się Wydział krajowy do tego zobowiązanym, ile że sprawa ta nie była poprzód w komisyi rozbieraną, ale pojawiła się przy rozprawie budżetowej i przy tejże powyższą uchwałą załatwioną została.

Przedewszystkiem więc zastanowił się Wydział krajowy nad przemówieniami Panów posłów w dyskusyi nad tym przedmiotem udział biorących, mianowicie P. P. posłów Dr. Madeyskiego, Dr. Skałkowskiego, Kozłowskiego, Dr. Rybickiego i sprawozdawcy posła Chrzanowskiego.

Poseł Dr. Madeyski przytacza, że nam potrzeba dążyć do jak najlepszego kodyfikowania ustaw, że pod względem inicyatywy do ustaw c. k. Rząd był mniej czynnym, że posłowie robili wprawdzie częsty użytek z prawa inicyatywy, że wszelako wniosek poselski zwykle odsyłanym bywał do Wydziału krajowego z poleceniem przedłożenia na najbliższej sesyi sejmowej projektu do ustawy i że inicyatywa do ustaw zwykle wychodziła od Wydziału krajowego.

Mimo to skutek tej inicyatywy jest mniej obfity, jak inicyatywa sama; świadczą o tem częste odraczania załatwiania przedłożonych projektów do ustaw, częste odmówienia Najwyższej sankcyi i częste poprawiania ustaw przez nowele.

Przyczynę tych ujemnych rezultatów widzi poseł Dr. Madeyski w wewnętrznem urządzeniu Wydziału krajowego. Wydział krajowy podzielony jest na Departamenta, z których wychodzą projekty do ustaw. Poseł Dr. Madeyski sądzi, że takie projekty są tylko materyałem in crudo. Ale na to, żeby z tych projektów wyszły ustawy, potrzeba koniecznie ostatecznej umiejętnej ręki kodyfikatora, potrzeba należytego wykończenia projektu przydatnego dla Sejmu, który zawsze ma tylko krótki czas do obrad, potrzebnem jest zdaniem posła Dr. Madeyskiego niezbędnie, aby w Wydziale krajowym istniało biuro kodyfikacyjne, które powinno być biurem prawniczem.

Poseł Dr. Madeyski przyznaje, że nie wiedziałby — jakby to biuro urządzić, mianowicie, czy przez przybranie nowych sił, lub też, czy opierając się o biuro statystyczne, ale mniema, że Wydział krajowy i kierownik jego najlepiej będą wiedzieli, co pod tym względem potrzeba i w jaki sposób to urządzić można.

W końcu postawił wniosek: Poleca się Wydziałowi krajowemu, aby zastanowił się nad sposobem urządzenia dla swoich prac prawodawczych biura kodyfikacyjnego i przedstawił Sejmowi jak najrychlej odpowiedni wniosek.

Poseł Chrzanowski wątpi, czy utworzenie takiego rodzaju Rady stanu przy Wydziale krajowym da się pogodzić ze statutem krajowym.

Poseł Dr. Skałkowski zgadza się zupełnie z myślą i zamiarem posła Dr. Madeyskiego, sądzi wszelako, że przy wyborze środka posunął się poseł Dr. Madeyski za daleko, projektując biuro kodyfikacyjne. Dr. Skałkowski sądzi, że wystarczy, aby czynność kodyfikacyjną poruczyć jednej osobistości, odpowiednio do tego uzdolnionej, — np. jednemu z Radców Wydziału krajowego i postawił odpowiedni wniosek na początku tego sprawozdania przytoczony.

Poseł Kozłowski sądził, że mógłby się Wydział krajowy przy ostatecznej redakcyi odnieść do Wydziałów prawniczych we Lwowie i w Krakowie. Zgadza się wszakże raczej z wnioskiem posła Dr. Skałkowskiego niż posła Dr. Madeyskiego.

Poseł Dr. Rybicki mniema, że ustanowienie zasad jest najtrudniejszą częścią ustawodawstwa. Skoro ta część jest ustaloną, kodyfikacya sama jest łatwą.

Poseł Dr. Madeyski konstatuje po raz drugi, że Sejm ma za mało czasu, aby się kodyfikacyą zajął. Przytacza, że nie miał na myśli zmiany statutu krajowego lub tworzenia po za Wydziałem krajowym innego ciała osobnego Sejmowi odpowiedzialnego. Etat Wydziału krajowego chroma. Taki anormalny stan dalej trwać nie może. Poseł Dr. Madeyski konstatuje, że w rzeczy samej nie ma między nim a posłem Dr. Skałkowskim różnicy i dlatego zgadza się z wnioskiem posła Dr. Skałkowskiego.

Zbadawszy dokładnie powyższe przemówienia przyszliśmy do przekonania, że przemawiający Panowie posłowie nie byli całkiem zadowoleni z dotychczasowej czynności kodyfikacyjnej Wydziału krajowego i że dążeniem ich było obmyśleć środek zabezpieczający na przyszłość lepszą kodyfikacyą; lecz co do środka, jakimby się ten cel osiągnąć dał, nie byli z sobą całkiem w zgodzie, chociaż poseł Dr. Madeyski zgodził się ostatecznie na środek przez posła Dr. Skałkowskiego proponowany.

Wszakże między środkiem proponowanym przez posła Dr. Madeyskiego, a środkiem proponowanym przez posła Dr. Skałkowskiego ogromna zachodzi różnica, chociaż cel jest obydwom wspólny. Gdy bowiem biuro kodyfikacyjne jest ciałem zbiorowem, nakształt Rady stanu w innych Państwach praktykowanej i daje większą gwarancyą pomyślnego skutku, wniosek posła Dr. Skałkowskiego wkłada cały ciężar na jednę osobistość, a tem samem zmniejsza tę gwarancyą a może redukuje ją do zera.

W tem miejscu nie zawadzi wspomnieć o jednej okoliczności.

Dopiero co wspomnieni obydwaj Panowie posłowie żądają, aby projekty ustaw jurydycznie były opracowane.

Wydział krajowy nie przeczy, że każda ustawa powinna być oparta na pewnych zasadach, że powinna być logicznie i jasno stylizowaną i że nie powinna zawierać w sobie sprzeczności. Lecz co do układu i stylizacyi wielka zachodzi różnica między ustawami administracyjnemi a ustawami jurydycznemi. Pierwsze muszą być przystępne każdemu, bo wsiąkają codziennie w życie praktyczne, muszą być każdemu i nieprawnikowi zrozumiałe, nie powinne wymagać pewnego fachowego wykształcenia, aby je zrozumieć, muszą się ściśle wiązać z życiem praktycznem i tak być stylizowane, żeby w danym razie każdy je zrozumieć i do nich zastosować się mógł.

To też nowsze ustawodawstwo administracyjne posuwa się w chęci być zrozumiałem dla wszystkich tak daleko, iż nawet często powody pojedyńczych postanowień przyjmuje do ustawy.

Inaczej rzecz się ma z ustawodawstwem jurydycznem. Nie potrzebujemy się wdawać w rozbiór tego — jakiem ono być powinno, ale wskazujemy na to, jakiem ono jest. Wiadomem jest powszechnie, że ustawa cywilna austryacka jest pod względem opracowania jurydycznego jedną z najlepszych w państwach cywilizowanych. To samo tyczy się także Cod'a Napoleona, a przecież jakiegoto wykształcenia jurydycznego potrzeba, aby je zrozumieć, ile komentarzów do nich podano, a mimo to, jak różnie bywają one w różnych sądach, a czasem i w tych samych sądach tłómaczone. Te ustawy już nie są przystępne dla wszystkich i prawie zawsze, skoro idzie o zastosowanie takich ustaw, strona sama sobie nie wystarcza ale musi się udać o pomoc do fachowego prawnika.

Wydział krajowy sądzi, że układanie ustaw administracyjnych we formie jurydycznej prowadziłoby w życiu praktycznem do takich samych skutków, do nieporadności stron.

Mimo to Wydział krajowy jest przekonanym, iż myśl i dążność obydwóch Panów wnioskodawców jest godną poparcia i powinna być urzeczywistnioną, wszakże nie może doradzać Wysokiemu Sejmowi wprowadzenia w życie środków przez obydwóch Panów wnioskodawców obmyślanych, a mianowicie środka przez posła Dr. Skałkowskiego proponowanego, a przez Wysoki Sejm przyjętego.

Wydział krajowy czuje się do tego przedstawienia obowiązanym, raz dla tego, że obowiązkiem jego jest doradzać Wysokiemu Sejmowi takie środki, które się zgadzają z ustawą i oparte są na gruntownem rozważeniu wszelkich okoliczności, tudzież na ćwierćwiekowem doświadczeniu, a po drugie dlatego, że już przemówienia obydwóch Panów wnioskodawców wskazują na to, że Wydział krajowy obmyśli środki, którymiby myśl ich wspólna najsnadniej dała się w życie wprowadzić.

Przystępujemy więc do rozbioru obydwóch wniosków.

Poseł Dr. Madeyski chociaż się zgodził w końcu z wnioskiem posła Dr. Skałkowskiego chciał mieć zaprowadzone biuro kodyfikacyjne.

Wydział krajowy nie sądzi, iżby ten środek prowadził do celu.

Poseł Dr. Madeyski mniema, „że przysposobienie ustaw w biurze administracyjnem, jakiem jest każdy z sześciu Departamentów Wydziału krajowego, jest tylko materyałem in crudo. Ale na to, żeby z tego wyszła ustawa“ — mówi dalej poseł Dr. Madeyski, — „potrzeba koniecznie ostatecznej umiejętnej ręki kodyfikatora, któryby ten cały materyał opanował, któryby naukowo do takiej czynności był przysposobionym, któryby umiał porównać ustawy dotyczące z analogicznemi ustawami, jakie w różnych krajach i Państwach istnieją, żeby na podstawie tego porównania doszedł do wiadomości, o ile można gdzie indziej istniejące instytucye naśladować, o ile błędy tych instytucyj wymijać, któryby nareszcie znał wszystkie w Austryi obowiązujące ustawy państwowe i krajowe, dlatego, aby przypadkiem niewłaściwego postanowienia do ustawy nie przyjął, któreby stanowiło sprzeczność z ustawami już obowiązującemi.“

Na te słowa posła Dr. Madeyskiego zgadzamy się. Ale cóż to za ogrom zadania dla takiego biura kodyfikacyjnego. A więc należałyby do jego zadania projekty ustawy gminnej, o reprezentacyi powiatowej, do zmiany statutu krajowego, projekty do ustaw: drogowej, szkolnych, szupasowych, fundacyjnych, melioracyjnych, finansowych, szpitalnych, propinacyjnych, podatkowych, projekta do zmiany ustawy cywilnej o postępowaniu sądowem i sprawach niespornych i t. d.

Gdy ogrom wiedzy w każdym z tych działów nie znajdzie się w kilku tylko osobistościach, musiałoby to biuro kodyfikacyjne składać się z licznego grona mężów przynajmniej jednego z każdego fachu. Już z natury rzeczy, jak uczy doświadczenie, zdanie fachowego członka przeważałoby w obec reszty członków niefachowych, tak, że posiedzenia takiego biura byłyby po większej części czczą formalnością.

A i tego nie można spuścić z oka, że urządzenie biura takiego znaczne pociągnęłoby za sobą wydatki. Mężowie do takiego biura powołani musieliby być wzięci z najwybitniejszych osobistości w kraju. Każdy z nich ma zawodowe swoje zatrudnienie. Należąc do biura kodyfikacyjnego i mając przed sobą tak ogromne zadanie, jak je poseł Dr. Madeyski w powyższych słowach skreślił, musieliby członkowie biura z uszczerbkiem dla swoich zawodów oddać się przeważnie pracom biura kodyfikacyjnego, szczególnie wtenczas, jeżeliby Wysoki Sejm zażądał reformy ustaw ważniejszych, jak np. ustawy gminnej lub ustaw szkolnych. Nie trudno przewidzieć, że skutkiem takiego dwoistego zatrudnienia byłoby zaniedbanie albo jednego albo drugiego.

O ile Wydziałowi krajowemu wiadomem, nie ma nigdzie takiego biura kodyfikacyjnego dla wszystkich ustaw. Zwykle przys osabiają projekty ustaw odnośne Ministerstwa, a w najnowszych czasach poruszono w Belgii myśl utworzenia Rady stanu, jednakże nie dla wszystkich rodzajów ustaw, lecz tylko dla ustaw jurydycznych.

Kodyfikowanie ustaw nie jest osobną nauką. Nie jest ono możliwem bez dokładnej teoretycznej i praktycznej znajomości przedmiotu. Na dobrą ustawę muszą się składać trzy czynniki:

Długoletnia praktyka, wiedza teoretyczna i siła talentu, któraby przerobiła ten materyał, pogodziła praktykę z nauką i ubrała rezultat w słowa jasne, logicznie zestawione, któraby wiedzę i praktykę pogodziła w ustawie.

Biuro kodyfikacyjne możeby przewyższyło we wiedzy teoretycznej siły Departamentów Wydziału krajowego, ale nie miałoby z pewnością tej praktyki, którą mają Departamenta Wydziału krajowego i musiałoby natrafić na nadzwyczajne przy układaniu ustaw trudności.

Lecz przypuściwszy, że takie biuro kodyfikacyjne, zupełnie odpowiadające celowi dałoby się, zawsze wszelako z wielkim nakładem finansowym, złożyć, to zachodzi pytanie, jakiemby było jego stanowisko w obec Wydziału krajowego i w obec Wysokiego Sejmu.

Według statutu krajowego jest Wydział krajowy organem wykonawczym Wysokiego Sejmu, jemu, oprócz Panów posłów i c. k. Rządu przysługuje prawo do inicyatywy do ustaw, on tylko jest odpowiedzialnym Wysokiemu Sejmowi za przedłożenie projektów do ustaw, a według instrukcyi wydanej przez Wysoki Sejm dla Wydziału krajowego, odpowiedzialnym jest każdy Członek Wydziału krajowego — Radzie Wydziału krajowego za referaty — jakie tejże przedkłada.

Czy takie biuro kodyfikacyjne byłoby odpowiedzialne Wydziałowi krajowemu, czy też tylko Wysokiemu Sejmowi? bo innego wypadku nie może być.

W pierwszym wypadku musiałby szef odnośnego Departamentu Wydziału krajowego wziąć elaborat biura kodyfikacyjnego pod swoją rozwagę, musiałby mieć prawo przerobienia go według swojego zapatrywania się na sprawę, musiałby przynieść s w ó j, nie zaś operat biura kodyfikacyjnego na posiedzenie Wydziału krajowego, j e g o operat nie zaś operat biura kodyfikacyjnego musiałby stanowić podstawę obrad Wydziału krajowego i projekt przez Wydział krajowy nie zaś przez biuro kodyfikacyjne uchwalony musiałby wejść jako przedłożenie do Wysokiego Sejmu.

Musiałoby się więc stać przeciwnie jak poseł Dr. Madeyski przewidywał, to jest projekt Wydziału krajowego nie byłby dla biura kodyfikacyjnego materyałem in crudo, ale przeciwnie projekt biura kodyfikacyjnego musiałby się stać materyałem dla Wydziału krajowego.

Czy w obec tych okoliczności, a mianowicie w obec możności, iż odnośny szef Departamentu Wydziału krajowego przerobiłby ze względów praktycznych a może i teoretycznych cały operat biura kodyfikacyjnego, utrata czasu i kosztów znacznych dałyby się usprawiedliwić, łatwo osądzić się da.

W drugim wypadku, tj. jeżeliby biuro kodyfikacyjne stało po za Wydziałem krajowym i mogło Wysokiemu Sejmowi projekty do ustaw przedkładać, będąc jemu tylko odpowiedzialnem, potrzebaby przystąpić do zmiany statutu krajowego, co niewątpliwie nie leżało ani w intencyi posła Dra Madeyskiego, ani też Wysokiego Sejmu.

Jeżeli według tego, cośmy przytoczyli, biuro kodyfikacyjne nie odpowiedziałoby celowi, cóż dopiero mówić o tem, jeżeliby cała praca kodyfikacyjna spoczywać miała na barkach jednej tylko osobistości, jak tego wymaga uchwała Wysokiego Sejmu na początku przytoczona.

Wprawdzie uchwała ta wymaga; a b y o s o b i s t o ś ć t a b y ł a d o t e g o u z d o l n i o n a.

Ale właśnie w tym ostatnim wymogu leży trudność nie do przezwyciężenia. W gronie urzędników Wydziału krajowego, jakkolwiek w niem znajdują się mężowie znakomitych zdolności, pracy i rozległej praktyki, nie mamy ani jednego, któryby zdołał we wszystkich gałęziach, należących do zakresu działania Wydziału krajowego, układać ustawy. Śmiało twierdzić możemy, iż i po za Wydziałem krajowym nie znaleźlibyśmy męża, któryby takiemu zadaniu podołał. Rozpisanie konkursu nie mogłoby odnieść skutku, gdyż wymaganie doktoratu i rozległej praktyki, najwyższe wymogi, do których moglibyśmy się posunąć, nie dałoby jeszcze gwarancyi, iż kandydat odpowie tak ogromnemu zadaniu.

Więc ani biura kodyfikacyjnego ani powierzenia całej pracy kodyfikacyjnej jednej tylko osobistości Wysokiemu Sejmowi doradzać nie możemy.

W poprzedzającym wywodzie wykazaliśmy, że środki przez posłów Dra Madeyskiego i Dra Skałkowskiego wskazane nie prowadziłyby do celu. Lecz nie idzie zatem, iżby już nie istniał żaden środek, któryby intencyom Wysokiego Sejmu i PP. wnioskodawców odpowiadał.

Jeżeli przejrzymy roczniki naszych czynności prawodawczych, to musimy skonstatować, że większa część ustaw krajowych wyszła z inicyatywy Wydziału krajowego, że projekty do nich były staranniej opracowane w czasach, w których czynności administracyjne Wydziału krajowego mniej spożywały sił pracujących, jak np. ustawa gminna, ustawa o reprezentacyi powiatowej, ustawy konkurencyjne i inne. Lecz i w nowszych czasach projekty przez Wydział krajowy wypracowane zostały przez Wysoki Sejm uchwalone i otrzymały Najwyższą sankcyą, jak naprzykład przedłożone przed kilku laty ustawy melioracyjne, które nawet innym prowincyom za wzór służyły.

Lecz Wydział krajowy nie chce przez to twierdzić, iż wszystkie jego projekty były bez zarzutu. W czem zaś leży przyczyna złego wyjaśnimy w następującym wywodzie, skoro ona będzie na jawie łatwo znajdzie się środek zaradczy.

W roku 1866. kiedy czynności administracyjne w Wydziale krajowym były jeszcze prawie żadne i w przewidywaniu, iż takowe się pomnożą, ustanowił Wysoki Sejm następujący etat urzędników konceptowych.

6 sekretarzy,
6 koncypistów,
4 praktykantów.

Razem 16 urzędników konceptowych.

W roku 1874. gdy administracya Wydziału krajowego znaczniejsze już przybrała rozmiary, zreorganizowany został etat urzędników konceptowych w następujący sposób, a mianowicie: usystemizowano:

6 sekretarzy, z których wolno było Wydziałowi krajowemu mianować dwóch Radców;
6 koncypistów,
2 adjunktów,
2 asystentów.

Razem 16 urzędników konceptowych.

tak, że co do liczby nie zaszła żadna zmiana.

W roku 1878 gdy czynności Wydziału krajowego znacznie się były powiększyły, dodał Wysoki Sejm do powyższego etatu dwóch sekretarzy i jednego koncypistę, tak, że obecny etat urzędników konceptowych wynosi 19 osób.

Obaczmy teraz, jak się czynności Wydziału krajowego od roku 1874. do końca 1887 roku pomnożyły.

I. Liczba protokołu podawczego wynosiła w roku 1874—26839, zaś w roku 1887—63765.

II. Jakkolwiek już to samo znaczne, bo wyżej jak w dwójnasób podwyższenie liczby protokołu podawczego, wskazuje na znaczny wzrost czynności Wydziału krajowego, to nie chcemy się zadowolnić tym tylko dowodem, ale wyliczymy sprawy, które od r. 1874. do końca 1887 r. przybyły. I tak:

w Departamencie I.

W skutek wydania instrukcyi dla nadzoru majątków gmin i powiatów, wzrosły znacznie odnośne czynności.

Mianowicie przybyło do załatwienia obszerne konwoluty budżetów, zamknięć rachunkowych, inwentarzy gmin i powiatów, tudzież rekursy zasądzonych stron na rozmaite zwroty i likwidacye majątków gminnych.

Nadto przybyły sprawy udzielania pożyczek na budowę koszar dla c. k. wojska

W Departamencie II. przybyły sprawy:

1) budowli wodnych i melioracyi (rubr. XIII. funduszu krajowego) oraz kontroli subwencyonowanych przedsiębiorstw melioracyjnych. Wydatek tej rubryki wynosi wedle budżetu na rok 1888 — 183418 zł.

2) 4-ch funduszów krajowych przedsiębiorstw melioracyjnych, zostających pod bezpośrednim zarządem Wydziału krajowego, a których ilość niebawem pomnoży się;

3) funduszu pożyczkowego dla spółek wodnych utworzyć się mającego w myśl uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 17. stycznia 1888 z pożyczki krajowej imiennej wartości 700.000 zł. której zaciągnięcie jest w toku;

4) pożyczek krajowych i różnych zakładów (rubr. XIV. funduszu krajowego), których koszt roczny wedle budżetu z r. 1888. wynosi kwotę 429.154 zł.;

5) gospodarstwa krajowego (rubr. XV. funduszu krajowego), którego koszt roczny wedle budżetu z r. 1888. wynosi 232.560 zł.

W gospodarstwie krajowem przybył bezpośredni zarząd zakładów gospodarczych:

a) dwóch szkół rolniczych, folwarku i kursu gorzelnictwa w Dublanach,
b) szkoły rolniczej i ogrodniczej tudzież folwarku w Czernichowie,
c) szkoły rolniczej w Horodence,
d) szkoły rolniczej w Jagielnicy,
e) szkoły rolniczej w Kobiernicach.

6) Przemysłu krajowego (rubr. XVI. funduszu krajowego), którego koszt roczny wynosi wedle budżetu z r. 1888 — 93.992 zł.

W oddziale przemysłu kraj. objęto bezpośredni zarząd 12 szkół i warstatów przemysłowych;

7) Krajowego funduszu przemysłowego, osobno utworzonego w myśl uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 22. stycznia 1887 na wspieranie przemysłu krajowego przez udzielanie pożyczek.

8. Rybactwo.

W Departamencie III. wzmogły się czynności następująco:

1) W roku 1874 było fund styp. 85 z mająt. zarodowym 1,611.165 zł. 16½ ct. — styp. 427
„ 1887 „ „ „ 146 „ „ 2,764.378 „ 69 „ — „ 643
Przybyło z końcem r. 1887 fundacyi 61 z mająt. zarodowym 1,153.213 zł. 52½ ct. — styp. 216

2) W r. 1874 było fund. dobroczyn. 6 z mająt. zarodowym 174.352 zł. 18½ ct.
„ 1887 „ „ „ 30 „ „ 1,891.886 „ 23 „
Przybyło z końcem r. 1887 fun. dobr. 24 z mająt. zarodowym 1,717.534 zł. 04½ ct.

3) W roku 1874 to jest w rok po odbiorze w zarząd kraju dochodów krajowego funduszu szkolnego, Wydział krajowy ograniczał się jeszcze tylko na administrowaniu samych dochodów tegoż funduszu, nie wglądając w rachunki Rad szkolnych okręgowych, które wyłącznie przez Radę szkolną krajową były kontrolowane. Gdy następnie okazało się, że rachunki Rad szkolnych okręgowych nie odpowiadają wymogom kontroli, na kilkakrotne wezwanie Wysokiego Sejmu Rada szkolna krajowa przeprowadziwszy likwidacyę funduszów szkolnych okręgowych, skoncentrowała całą administracyę tychże funduszów i od tego czasu tj. od roku 1885 poczęła nam przysyłać odnośne rachunki. Wskutek tego zarządzenia Wydział krajowy rozciągnął ścisłą kontrolę nad funduszami szkolnymi okręgowymi, mianowicie:

a) czuwa nad ściąganiem prestacyi szkolnych,

b) czuwa nad ściąganiem zaliczek udzielonych gminom na opędzenie potrzeb bieżących,

c) czuwa nad ściąganiem przez Rady szkolne okręgowe nadebranych zasiłków,

d) trutynuje corocznie 35 zamknięć rachunkowych c. k. Rad szkolnych okręgowych, których to funduszów obrót wedle sumaryusza zamknięć rachun. funduszów szkolnych okręgowych za rok 1886 wynosił:

a) w dochodach 1,506.254 zł. 90 ct.
b) w wydatkach 1,578.572 zł. 48 ct.
Razem 3,084.827 zł. 38 ct.

(Tych rachunków przed r. 1874 nie przedkładano Wydziałowi krajowemu, a zatem o tyle była mniejsza czynność rachunkowa).

e) trutynuje 35 preliminarzy tychże Rad szkolnych okręgowych,

f) sporządza dla Wysokiego Sejmu zestawienia powyższych rachunków, które służą za podstawę do zamknięcia i preliminarzy krajowego funduszu szkolnego.

Tu jeszcze nadmienić wypada, że powyższe czynności podwoją się wskutek uchwały Wysokiego Sejmu z roku zeszłego, wprowadzającej w miejsce 35 — 74 Rad szkolnych okręgowych.

g) Ilość szkół zorganizowanych wynosiła wedle sprawozdania Rady szkolnej krajowej o stanie wychowania publicznego w roku 187³/₄ . . . . . 980 szkół
zaś wedle sumaryusza szkół zorganizowanych na rok 1888 jest . . . 3137 „
przybyło więc szkół zorganizowanych . 2148 szkół

h) od kilku lat ostatnich pomnożyły się czynności przez rozściągnięcie kontroli na fundusz szkolny emerytalny.

i) od roku 1880 zaprowadzono wykazy zaległości, a ilość urgowanych zaległości wynosi rocznie do 9.500 pozycyi;

k) począwszy od roku 1876 wprowadzono w życie nową fundacyę, mianowicie: „fundusz szkół ludowych z r. 1872“, mający na celu udzielanie zasiłków gminom na budowę szkół.

Majątek zarodowy tegoż funduszu wynosił z końcem roku 1887 . . 99.819 zł. 61½ ct.

4) W dziale „kosztów zarządu“ (rubr. II. funduszu krajowego) wzmogły się czynności — dowodem tego, że kredyta uchwalone w budżecie tej rubryki na r. 1874 wynosiły 179.443 zł.
na r. 1888 wynosiły 243.752 zł.
podniosły się zatem o sumę . . . 64.309 zł.

5) Również i w innych rubrykach wykazuje budżet r. 1888 wiele nowych do Departamentu III. należących spraw, które nie istniały w roku 1874, mianowicie:

a) w rubr. VI. „Zasiłki dla zakładów dobroczynności“ przybyły: poz. 40, 42, do 47;

b) w rubr. VII. „Wydatki na cele wykształcenia i oświaty“ przybyły: poz. 53, 55 do 63, 65, 68, 71, 73, 75, 76, 78 do 97 m);

W ogóle wynosiły koszta rubr. VII. wedle budżetu roku 1874 (po wyłączeniu pozycyj nienależących do tego działu tylko kwotę) . . . . . 267.403 zł.
zaś wedle budżetu roku 1888 wynoszą . . . . . 747.584 „
podniosły się zatem o kwotę . . 480.181 zł.

Uchwałą Wys. Sejmu z 21. Stycznia 1886 poleconem zostało, ażeby wszelkie szkoły i zakłady naukowe przez Wys. Sejm subwencyonowane przedkładały każdego roku sprawozdania, jak również szczegółowe rachunki, w jaki sposób subwencya krajowa została zużytą, a które to rachunki są sprawdzane i czynności pomnażają.

c) w rubr. VIII. „Utrzymanie pomników historycznych“ przybyły poz. 98 *b*) do 99, 101 do 102;

d) w rubr. XVII. „Rozmaite wydatki“ przybyły: poz. 252, 254 do 266, 267 do 267 *b*) 267 *c*), 267 *d*), 267 *e*); dawniej nie było tej różnorodności wydatków rozmaitych.

W Departamencie IV. wzrost czynności jest następujący:

W myśl uchwały Wys. Sejmu z dnia 5. grudnia 1872 zbudowano od r. 1875 następujące drogi uznane za krajowe:

1.) Brzeżany - Rohatyn wybudowano od roku 1875. do 1878.
2.) Krasne - Busk „ „ „ „ „ „
3.) Tarnopol Zbaraż „ „ „ „ „ 1880.
4.) Tarnów - Szczucin „ „ „ „ „ 1879.
5.) Sucha - Zator „ „ „ „ „ „
6.) Smykowce - Suchostaw „ „ „ 1876. „ 1883.
7.) Dynów - Przeworsk „ „ „ 1877. „ 1881.
8.) Zborów - Załoźce „ „ „ 1877. „ 1883.
9.) Rzeszów - Nadbrzezie w budowie od roku 1875.
10.) Lwów - Stojanów „ „ „ 1879.
11.) Borszczów - Kolendziany „ „ „ 1885.

Nadto przedsięwzięto znaczniejsze rekonstrukcye dróg krajowych:

1.) Borszczów - Okopy od roku 1875. do 1878.
2.) Czorsztyn - Zabornia w roku 1875.
3.) Dembica - Nadbrzezie od roku 1874. do 1877.
4.) Horodenka - Załucze „ „ 1874. „ 1877.
5.) Husiatyn - Kopyczyńce w roku 1880.
6.) Jarosław - Bełzec od roku 1877. do 1879.
7.) Kraków - Barańska od roku 1875. do 1877.
8.) Przemyśl - Sanok od Prałkowic do Olszan od roku 1875. do 1877.
9.) Stanisławów - Bursztyn w roku 1877.
10.) Zakliczyn Sącz - Niedzica od roku 1874 do 1882
11.) Zaleszczyki - Skała od roku 1876. do 1878.
12.) Żółkiew - Mosty - Krystynopol od roku 1874. do 1881.

W roku 1874 utrzymywano dróg krajowych 1280 kilometrów
a na rok 1889 przypada do utrzymania 1767 „
długość dróg krajowych wzrosła zatem o 487 kilometrów.

Etat służby drogowej zwiększył się:
w roku 1874 wynosił etat tej służby na prowincyi 317 osób z wydatkiem w budżecie uchwalonym . . . . . 74.146 zł.
na r. 1888 uchwalono budżetem dla 389 osób . . . . . 103.037 „
a zatem więcej o . . . . . 28.891 zł.

Etat służby drogowej zwiększył się jedynie przy utrzymaniu dróg krajowych o 72 osób, nie licząc inżynierów i pomocników przy trzech drogach krajowych, będących jeszcze w budowie.

W roku 1874 uchwalono budżetem na zasiłki dla dróg powiatowych i gminnych 60.000 zł.
w roku 1888 „ „ 140.000 „
przeto więcej o . . . . . 80.000 zł.

Okólnikiem do Lw. 51432/882 zarządzono przedkładanie i sprawdzanie aktów kolaudacyjnych przebudowania subwencyonowanych dróg powiatowych i gminnych.

W myśl nowej ustawy drogowej z 7. Lipca 1885 Dz. u. p. Nr. 39 utrzymuje się ewidencya preliminarzy i zamknięć rachunkowych dróg gminnych i powiatowych.

Na podstawie ustawy z dnia 15. kwietnia 1881 Dz. u. Nr. 46, uznano dotychczas 75 dróg od stacyi kolejowych za dojazdy kolejowe, większa część jest wybudowana, a fundusz krajowy przyczynia się datkiem konkurencyjnym tak do budowy, jakoteż do utrzymania tych dojazdów. Rachunki budowy i corocznego utrzymania muszą być sprawdzone, nadto utrzymuje się ewidencya dojazdów.

W myśl uchwały Wys. Sejmu z dnia 13. października 1882 utworzono osobny fundusz rezerwowy, z którego udzielane bywają pożyczki bezprocentowe na poprawę dróg powiatowych i gminnych, który to fundusz z końcem roku 1887 wynosi sumę 111.797 zł.

W roku 1874 istniało przy drogach kraj. stacyi mytniczych 109
obecnie po omyceniu nowo wybudowanych dróg krajowych znajduje się stacyi . . 150
przybyło zatem stacyi mytniczych 41

Domki mytnicze i drożnicze przebudowano lub z gruntu nowo postawiono w ilości 107.

W Departamencie V. przybyło od roku 1875.

1.) krajowy zakład dla obłąkanych na Kulparkowie . 1
2.) „ szpital prowincyonalny w Sokalu . . 1
3.) szpitali zagranicznych 50

Przyrost ilości szpitali pomnożył czynności; osobliwie widocznem to jest na różnicy kosztów zakładu kulparkowskiego. Chorzy tegoż zakładu pomieszczeni byli do maja 1875 w osobnym oddziale szpitala we Lwowie, zostając pod wspólną administracyą tegoż szpitala.

Koszt utrzymania tychże chorych wynosił w roku 1874 (po odtrąceniu filii oddziału obłąkanych w Żółkwi) . . 79.752 zł.
gdy wynosi w r. 1887 . 141.473 „
a więc podwyższył się o . 61.721 zł.

Odrębna administracya zakładu i zwiększona ilość chorych i dni leczenia wynosząca
w roku 1874 . . . . 591 chorych i 106172 dni leczenia
a która wynosiła w roku 1887 . 1061 „ „ 181155 „ „
zwiększyła się o . . . 470 chorych i 74983 dni leczenia
pomnożyła znacznie czynności już samym obowiązkiem dochodzenia stosunków majątkowych chorych.

Od roku 1878 zaprowadzono kontrolę nad szpitalami prowincyonalnymi po myśli §. 70. ustawy gminnej, — zarządzając przedkładanie zamknięć rachunków tychże szpitali dla cenzury, a których wynikłości przedkłada się w sporządzanych zestawieniach Wysokiemu Sejmowi.

Po myśli uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 21. Stycznia 1886, przedkłada się także Wysokiemu Sejmowi szczegółowe budżety szpitali prowincyonalnych, które podlegają cenzurze i zatwierdzeniu Wydziału krajowego.

Wzrost czynności Departamentu tego przedstawia dosadnie także i rubr. III. funduszu krajowego, wedle której koszta leczenia opłacane z funduszu krajowego wynosiły:

w roku 1874 za dni leczenia 425.802 kwotę 261.340 zł.
gdy „ 1887 wynoszą „ „ 1,147.590 „ 733.384 „
wzrosły zatem o dni leczenia 711,788 i o kw. 472.044 zł.

W Departamencie VI. wzrosły czynności następująco:

1) Zaprowadzono od roku 1876. szupaśnictwo w kraju (ust. kraj. z 15. Listopada 1874. Nr. 65 Dz. ust. i rozp. kraj. z roku 1874.).

2) Przybył fundusz propinacyjny od r. 1878. Majątek tego funduszu wynosi z końcem roku 1887. 3,651.606 zł.

3) Pomnożyły się znacznie posterunki żandarmeryi w kraju;

4) Przybyły czynności z powodu organizacyi pospolitego ruszenia;

5) Przybyła budowa koszar dla żandarmeryi.

W końcu zauważa się, iż w powyższem przedstawieniu pominięto wzrost czynności odnoszących się do wszelkich tych spraw, które po roku 1874. istniały, lecz już przeminęły, jak n. p. budowy gmachu sejmowego, budowy szpitala w Krakowie, budowli w szkołach rolniczych w Dublanach i Czernichowie.

III. W czasie od roku 1874. do końca roku 1887. przeprowadziliśmy przez naszych urzędników 463 komisyi i mieliśmy 236 procesów w Trybunale administracyjnym.

Wykaz I. IV. W tym samym czasie wnieśliśmy do Wysokiego Sejmu 154 projektów do ustaw jak 1|.
Wykaz II. i 426 innych sprawozdań jak 2/. — Załatwiliśmy przekazanych nam przez Wysoki Sejm specyalnymi mandatami petycyj 1169 a niezałatwionych przez Wysoki Sejm petycyi 6535.

Z tego zestawienia zechce się Wysoki Sejm przekonać:

1) Że wzrost czynności w Wydziale krajowym nie stoi w żadnym stosunku do sił pracujących, jakiemi Wydział krajowy rozporządza. Bowiem od pierwszej organizacyi z roku 1866. przybyło tylko trzech urzędników konceptowych.

Wprawdzie miał sobie Wydział krajowy dodanych dyurnistów konceptowych, których liczba wynosiła w r. 1887. dziesięć, lecz ci dyurniści używani tylko być mogli przeważnie do manipulacyi biurowej i załatwienia pomniejszych spraw i pod tym tylko względem przynieśli ulgę Wydziałowi krajowemu.

2) Że przy takim natłoku spraw administracyjnych, które bądźcobądź muszą być załatwione, jeżeli administracya nie ma cierpieć, Wydział krajowy nie mógł się oddawać pracom ustawodawczym przeważnie i z taką swobodą, z jaką to czynił w czasie, gdzie administracya nie przybrała była jeszcze dzisiejszych rozmiarów, że zatem, jeżeli zaszły jakie usterki, przyczyną ich była poprostu niemożność wydołania pracy.

3) Że przy natężaniu z powodu nawału pracy niepodobna było odmówić urzędnikom w letniej porze urlopów, czy to dla poratowania zdrowia, czy też na konieczny wypoczynek, przezco pewna ilość sił roboczych na jakiś czas odpaść musiała.

4) Że przytem znacznem pomnożeniu pracy sami Szefowie Departamentów już mało mogli się zająć wypracowaniem referatów, ponieważ czas ich przeważnie zajęty został czytaniem wpływających spraw, dawaniem instrukcyi swoim podwładnym, czytaniem i poprawianiem przedłożo-

nych sobie referatów, wysłuchaniem licznie w interesach zgłaszających się stron, nakoniec odpowiedziami na rozliczne z całego kraju nadchodzące listy w sprawach urzędowych.

Do tego przystępuje i ta okoliczność, że Wydział krajowy przymuszony jest wysyłać ze swojego grona delegatów do różnych instytucyi, jak do Rady administracyjnej fundacyi hr. Stanisława Skarbka, do Banku krajowego, do krajowej Rady szkolnej, do Zakładu głuchoniemych i t. d. i że Członkowie Wydziału krajowego podczas posiedzeń Wysokiego Sejmu zajęci są przeważnie na tych posiedzeniach i dawaniem wyjaśnień w komisyach sejmowych.

6) Że się nie można spodziewać, iżby agendy Wydziału krajowego się zmniejszyły, dowodem tego ciągły ich wzrost od początku istnienia Wydziału krajowego.

7) Że z tego stanu rzeczy wypływa konieczność pomnożenia sił pracujących w Wydziale krajowym, jeżeli tenże ma pod względem administracyjnym i prawodawczym odpowiedzieć swojemu zadaniu.

Wydział krajowy z nieśmiałością tylko przystępuje do swojego wniosku o pomnożenie sił przy nim pracujących, bo dobrze znane mu są stosunki finansowe naszego kraju i nie czynił tego kroku przez czas od roku 1878., zatem przez lat dziesięć, chociaż czuł i wiedział, że dalej stan ten utrzymać się nie da. Lecz polecenie Wysokiego Sejmu na początku tego sprawozdania przytoczone i dyskusya nad nim przeprowadzona, zmusiły Wydział krajowy do rozjaśnienia przed Wysokim Sejmem sytuacyi i doradzania Wysokiemu Sejmowi tego środka, który za jedyny możliwy i skuteczny uważa.

Jest nim pomnożenie sił pracujących.

Uzyskawszy to pomnożenie i przy pomocy ankiet, złożonych ze znakomitych i fachowych mężów w naszym kraju, będzie Wydział krajowy mógł się także i pracom prawodawczym z całą swobodą oddać.

Wydział krajowy proponuje utworzenie dwóch nowych posad radców, tak iż byłoby ich cztery, a to z tej przyczyny, aby, gdy jeden Radca jest szefem biura prezydyalnego w Wydziale krajowym i szefem biura Marszałkowskiego przy Wysokim Sejmie, a drugi przez cały prawie rok zajęty jest na komisyach w kraju, dwaj pozostający radcy i wybitniejsi sekretarze mogli się oddawać pracom legislacyjnym z tą gruntownością, jaką trafnie nacechował poseł Dr. Madejski.

Ze względu wszelako, że tym sposobem dla spraw administracyjnych ubędą znaczne siły, ze względu iż sam wzrost czynności administracyjnych przez nas wykazany wymaga pomnożenia sił pracujących, wnosimy ich pomnożenie w niższych kategoryach, to jest, prosimy o dodanie trzech adjunktów i trzech asystentów konceptowych.

W oddziale rachunkowym, jakkolwiek znacznie przeciążonym, nie wnosimy na razie pomnożenia, albowiem dopiero wtenczas, gdyby sprawa propinacyjna wdrożoną została, będziemy mogli ostatecznie rozpatrzeć się, ile oddział rachunkowy potrzebować będzie sił.

Wydział krajowy wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Pomnaża się etat urzędników konceptowych Wydziału krajowego o dwóch Radców, trzech adjunktów i trzech asystentów.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Lwów, dnia 14. Sierpnia 1888.

Marszałek krajowy:

Tarnowski w. r.

Sprawozdawca:

Oktaw Pietruski w. r.

Członek Wydziału krajowego.

WYKAZ I.

projektów ustaw wypracowanych przez Wydział krajowy, począwszy od uchwalonego w r. 1874. powiększenia etatu aż do końca r. sesyi 1887/8.

Rok 1875.

L.	L. aleg.	
1.	III.	Projekt ustawy drogowej.
2.	VI.	Projekt ustawy o wyłączeniu osady Obarzyn z gminy Temeszów i utworzenie z niej nowej odrębnej gminy.
3.	VII.	1. Projekt zmiany ustawy krajowej nadającej miastu Przemyśl prawo poboru opłat konsumcyjnych od napojów, spowodowanej wprowadzeniem miar metrycznych. 2. Projekt zmiany ustawy krajowej, nadającej miastu Starasól prawo poboru opłat konsumcyjnych od napojów, spowodowanej wprowadzeniem miar metrycznych. 3. Projekt zmiany ustawy krajowej, nadającej miastu Nowy Sącz prawo poboru opłat konsumcyjnych od napojów, spowodowanej wprowadzeniem miar metrycznych. 4. Projekt zmiany ustawy krajowej, nadającej miastu Wieliczka prawo poboru opłat konsumcyjnych od napojów, spowodowanej wprowadzeniem miar metrycznych. 5. Projekt zmiany ustawy krajowej, nadającej miastu Mościska prawo poboru opłat konsumcyjnych od napojów, spowodowanej wprowadzeniem miar metrycznych. 6. Projekt zmiany ustawy krajowej, nadającej miastu Kałusz prawo poboru opłat konsumcyjnych od napojów, spowodowanej wprowadzeniem miar metrycznych. 7. Projekt zmiany ustawy krajowej, nadającej miastu Lwów prawo poboru opłat konsumcyjnych od napojów, spowodowanej wprowadzeniem miar metrycznych.
4.	VIII.	Projekt ustawy o podniesieniu chowu bydła.
5.	XXXII.	„ „ o ochronie ziemiopłodów od gąsienic, chrząszczy i t. d.

Rok 1876.

1.	V.	Projekt ustawy o nadzorze władz wyższych nad urzędnikami gmin wiejskich i małomiejskich.
2.	IX.	Projekt ustawy o wcieleniu do gminy posiadłości niegdyś dominikalnych, zajmujących obszar mniejszy niż 100 hektarów.
3.	XXIX.	Projekt ustawy budowniczej dla miasta Lwowa.

Rok 1877.

1.	5.	Projekt ustawy budowniczej dla miasta Lwowa.
2.	6.	„ „ o nadzorze władz wyższych nad urzędnikami gmin wiejskich i małomiejskich.

Rok 1886/7.

L.	L. aleg.	
1.	4.	Projekt ustawy o wyłączeniu osady „Chatki“ z gminy Jastrzębków i utworzeniu z niej odrębnej gminy.
2.	5.	„ „ o wyłączeniu osady Krzywki z gminy Ładyczyn i utworzeniu z niej odrębnej gminy.
3.	6.	„ „ o wyłączeniu osady Wola Turebska z gminy Turbia i utworzeniu z niej odrębnej gminy.
4.	7.	„ „ o wyłączeniu przysiółka Laskówka z gminy „Bachórz“ i utworzeniu zeń odrębnej gminy.
5.	51.	1) Projekt ustawy budowniczej dla miast i miasteczek.
		2) „ „ budowniczej dla wsi.
6.	53.	1) „ „ o regulacyi rzeki Trześniówki.
		2) „ „ „ potoku Krzemienicy i Babulówki.
		3) „ „ o osuszeniu bagien Oleskich.
7.	59.	Projekt ustawy o stosunkach sług.
8.	61.	„ „ o poborze krajowych opłat konsumcyjnych.
9.	72.	1) Projekt ustawy zmieniającej §. 14. ordynacyi wyborczej sejmowej z dnia. 26. Lutego 1861 r.
		2) „ „ zmieniającej §. 8. ordynacyi wyborczej powiatowej z d. 12. sierpnia 1866 r.
10.	95.	Projekt ustawy o wyłączeniu kolonii Unterbergen z gminy Podberezce i połączeniu jej z gminą Weinbergen.
11.	96.	„ „ o wyłączeniu osady Berbeki z gminy Sokole i utworzeniu z niej odrębnej gminy.
12.	132.	„ „ o zaciągnięciu pożyczki przez Reprezentacyę powiatową w Dąbrowie.
13.	133.	„ „ o wyłączeniu osady Słoboda Rungurska z gminy Ropa Rungurska i utworzeniu z niej odrębnej gminy.

Rok 1887/8.

1.	1.	Projekt ustawy o wyłączeniu osady Huta Samoklęska z gminy Folusz i utworzeniu z niej odrębnej gminy.
2.	2.	„ „ o wyłączeniu przysiółka Laskówka z gminy Bachórz i utworzeniu zeń odrębnej gminy.
3.	3.	„ „ o wydzieleniu kolonii Unterbergen z gminy Podbereżce i połączeniu jej z gminą Weinbergen.
4.	8.	1) Projekt ustawy zmieniającej postanowienia ustawy z dnia 2. Maja 1873. o zakładaniu i utrzymywaniu publicznych szkół ludowych i o obowiązku posyłania do nich dzieci.
		2) „ „ o stosunkach prawnych stanu nauczycielskiego w publicznych szkołach ludowych.
		3) „ „ o władzach nadzorczych miejscowych i okręgowych dla szkół ludowych.
5.	12.	Projekt ustawy zmieniającej postanowienia ustawy o publicznych dojazdach kolejowych.
6.	18.	„ „ o stosunkach sług.
7.	19.	1) Projekt ustawy budowniczej dla wszystkich miast i miasteczek w kraju, z wyjątkiem Lwowa i Krakowa.
		2) „ „ budowniczej dla wsi.

L.	L. aleg.	
3.	16.	Projekt ustawy drogowej.
4.	27.	„ „ o uwolnieniu urzędników i sług państwa, kraju i t. d. od opłacania dodatków do podatków bezpośrednich.

Rok 1878.

1.	1.	1) Projekt zmiany ustawy gminnej. 2) „ „ „ o reprezentacyi powiatowej.
2.	2.	Projekt ustawy budowniczej dla miast i miasteczek z wyjątkiem Lwowa i Krakowa
3.	7.	„ „ o zaciągnięciu pożyczki krajowej do wysokości 5,000.000 zł. celem niesienia pomocy ludności zubożałej przez lichwę i podźwignięcie jej z ekonomicznego upadku.
4.	8.	„ „ o popieraniu melioracyj gruntowych.
5.	17.	Projekt noweli do ustawy z dnia 2. Maja 1873. (art. 29.) Dz. ust. i rozp. kraj. l. 251.
6.	21.	Projekt ustawy drogowej.
7.	31.	„ „ nadający statut zdrojowiskom: Krynica-Słotwina.
8.	49.	„ „ budowniczej dla miasta Krakowa.
9.	60.	„ „ o wydobywaniu oleju skalnego. wosku ziemnego i t. d.
10.	91.	„ „ o stosunkach służbowych i osobowych nauczycieli, należących do siły zbrojnej państwa.

Rok 1880.

1.	1.	Projekt ustawy budowniczej dla miast i miasteczek z wyjątkiem Lwowa i Krakowa.
2.	16.	„ „ o konkurencyi kościelnej.
3.	18.	„ „ drogowej.
4.	19.	„ „ o uregulowaniu prawa poboru kopytkowego w Tarnowie i Nowym-Sączu.
5.	22.	„ „ nadającej statut zdrojowiskom Krynica-Słotwina.
6.	29.	„ „ o popieraniu melioracyi gruntowych.
7.	33.	1) Projekt ustawy o przedłużenie okresu wyborczego reprezentacyi gminnych. 2) Projekt ustawy o przedłużenie okresu wyborczego reprezentacyi powiatowych.
8.	69.	Projekt ustawy o utworzeniu odrębnej gminy miejskiej Podwołoczyska.
9.	107.	„ „ o poborze kopytkowego w gminie miasta Tarnopola.
10.	108.	„ „ „ „ „ „ Kołomyja.

Rok 1881.

1.	21.	Projekt ustawy urządzającej zbiorowe kasy pożyczkowe dla gmin.
2.	24.	„ „ o konkurencyi kościelnej.
3.	26.	„ „ nadającej statut dla zdrojowisk Słotwina-Krynica.
4.	72.	„ „ budowniczej dla 29 gmin miejskich.
5.	80.	„ „ o zniesieniu propinacyjnego prawa wyszynku i sprzedaży napojów a zaprowadzeniu opłat konsumcyjnych i policyjnych w mieście Samborze.
6.	118.	„ „ nadającej gminie miasta Wadowice prawo poboru opłat za psy.
7.	120.	„ „ o zaciągnięciu pożyczki w sumie 1,919.400 zł. celem opłacenia 6% obligacyj pożyczki krajowej z roku 1873.

Rok 1882.

L.	L. aleg.	
1.	2.	Projekt ustawy nadającej głos wirylny rektorowi c. k. szkoły politechnicznej we Lwowie.
2.	3.	1) Projekt ustawy o zakładaniu i utrzymywaniu szkół ludowych publicznych i obowiązku posyłania do nich dzieci.
		2) „ „ o stósunkach prawnych stanu nauczycielskiego w publicznych szkołach ludowych.
		3) „ „ o władzach nadzorczych miejscowych i okręgowych dla szkół ludowych.
3.	4.	Projekt ustawy o kosztach zakładania i utrzymania publicznych szkół ludowych i o funduszach szkolnych (zmiana art. 18, 19 i 28. ustawy z d. 25 maja 1873.).
4.	8.	Projekt noweli do ustawy gminnej.
5.	12.	Projekt ustawy urządzającej zbiorowe kasy pożyczkowe dla gmin.
6.	13.	„ „ w sprawie dalszego przeprowadzenia zmian w odgraniczaniu okręgów reprezentacyj powiatowych.
7.	23.	„ „ budowniczej dla miasta Lwowa
8.	25.	„ „ „ „ „ Krakowa.
9.	26.	„ „ o odłączeniu niemieckiej kolonii Dobrzanicy od gminy Dobrzanicy i utworzeniu z niej gminy odrębnej.
10.	145.	„ „ o wydzieleniu przysiółka „Wydrze“ od gminy Grębów i utworzeniu zeń odrębnej gminy.
11.	146.	„ „ o wyłączeniu osady Pieczygóry z gminy Starogród i utworzeniu z niej odrębnej gminy.
12.	147.	„ „ o zniesieniu propinacyjnego prawa wyszynku i sprzedaży napojów a zaprowadzeniu opłat konsumcyjnych w mieście Wieliczce.

Rok 1883.

1.	1.	Projekt ustawy o stosunkach sług i najmie robotników.
2.	3.	„ „ o konkurencyi kościelnej.
3.	30.	„ noweli do ustawy szkolnej z dnia 2. Maja 1873. Dz. ust. i rozp. kraj. l. 250.
4.	31.	1) Projekt ustawy o uwolnieniu obligacyj komunalnych Banku krajowego od dodatków do podatków.
		2) „ „ o uwolnieniu poborów urzędników, Dyrektorów i t. d. Banku kraj. i t. d. wynikających ze stosunku służbowego, od dodatków do podatków.
5.	44.	Projekt ustawy zezwalający Reprezentacyi powiatowej w Wieliczce na zaciągnięcie pożyczki.
6.	92.	„ „ o rozdzieleniu dwu miejscowości Tywonia i Szczytna i utworzeniu z nich dwu odrębnych gmin.

Rok 1884/5.

1.	7.	Projekt ustawy zmieniającej ordynacyę wyborczą krajową z dnia 26 Lutego 1861.
2.	8.	„ „ budowniczej dla miasta Lwowa.
3.	10.	„ „ o wyłączeniu osady Żebranówka ze związku gmin Kuty Stare, Kobaki, Rybno i utworzeniu z niej odrębnej gminy.

L.	L. aleg.	
4.	12.	Projekt ustawy o uwolnieniu dochodów Banku krajowego od dodatków do podatków.
5.	14.	„ „ uznającej drogę z Jezierzan do Kolędzian za krajową.
6.	45.	1) Projekt ustawy o regulacyi potoku Kisieliny.
		2) „ „ dotyczącej pożyczki dla spółki wodnej dla regulacyi odpływu wód między Wisłoką a drogą krajową Dębicko-Tarnowska.
		3) „ „ o regulacyi potoku Trześniówka.
		4) „ „ „ „ Łęgu.
		5) „ „ o osuszeniu bagien Rudnicko-Niskich.
		6) „ „ o regulacyi Brnia.

Rok 1885/6.

1.	1.	1) Projekt ustawy o odpowiedzialności gminy wobec osób trzecich.
		2) „ „ o odpowiedzialności członków zwierzchności gminnych wobec gminy i o dochodzeniu należytości gminy do nich.
2.	2.	Projekt ustawy zmieniającej §. 48. ustawy o reprezentacyi powiatowej z dnia 12. sierpnia 1866 r.
3.	3.	„ „ o rozstrzyganiu zażaleń przeciw rozporządzeniu zwierzchności gminnych.
4.	4.	„ „ oznaczającej termin do wnoszenia zażaleń do Rady miejskiej przeciw rozporządzeniom Prezydenta, Magistratu i innych organów gminnych we Lwowie.
5.	5.	„ „ o rozdzieleniu miejscowości Tywonia i Szczytna i utworzeniu z nich dwu odrębnych gmin.
6.	20.	„ „ o wyłączeniu przysiółka Podlesie z gminy Medwedowce i utworzeniu zeń odrębnej gminy.
7.	32.	„ „ o wyłączeniu osady Wola Turebska i utworzeniu z niej odrębnej gminy.
8.	60.	1) Projekt ustawy zmieniającej §. 13 i 14 sejmowej ordynacyi wyborczej z d. 26. lutego 1861 r.
		2) „ „ zmieniającej §. 8 ordynacyi wyborczej z d. 12. sierpnia 1866.
9.	62.	1) „ „ o urządzeniu i wykonywaniu rybactwa na wodach krajowych.
		2) „ „ o ochronie rybactwa na wodach krajowych.
10.	80.	1) „ „ o regulacyi potoku Starego Brnia z dopływami.
		2) „ „ „ „ Babulówki z dopływami.
		3) „ „ „ rzeki Wisłoka.
		4) „ „ „ „ Gniła Lipa.
		5) „ „ „ „ Pełtwi.
		6) „ „ „ „ Bugu.
11.	143.	1) „ „ o osuszeniu bagien Niskich.
		2) „ „ „ „ Rudnickich.
		3) „ „ o regulacyi rzeki Łęgu.
		4) „ „ „ „ Trześniówki.
		5) „ „ „ potoku Kisieliny.
		6) „ „ „ „ Starego Brnia z dopływami (zmieniony).
		7) „ „ „ „ Babulówki z dopływami.
		8) „ „ „ rzeki Wisłoka.
		9) „ „ „ „ Gniłej Lipy.
		10) „ „ „ „ Pełtwi.
		11) „ „ „ „ Bugu.

L.	L. aleg.	
8.	30.	Projekt ustawy o wydzieleniu przysiółka Radocka Góra z gminy Radocza i utworzeniu zeń odrębnej gminy.
9.	31.	1) Projekt ustawy zmieniającej postanowienie o obszarach dworskich objęte ust. z dnia 12. sierpnia 1866, stanowiącą o rozkładzie wydatków i ciężarów publicznych obszaru dworskiego na posiadłości w obrębie tegoż położone.
		2) „ „ zmieniającej §. 16. ustawy gminnej z 12. sierpnia 1866 r.
10.	35.	Projekt ustawy łowieckiej.
11.	41.	1) Projekt ustawy o regulacyi dolnej sekcyi rzeki Gniłej Lipy.
		2) „ „ o regulacyi środkowej sekcyi rzeki Gniłej Lipy.
12.	45.	Projekt ustawy o wyłączeniu przysiółka Józefówka z gminy Kupczyńce i utworzeniu zeń odrębnej gminy.
13.	62.	„ „ nakładającej na Towarzystwa ubezpieczeń od ognia obowiązek przyczyniania się do utrzymania służby pożarnej.
14.	63.	1) Projekt ustawy o policyi ogniowej w miastach i miasteczkach.
		2) „ „ policyi ogniowej w gminach wiejskich i obszarach dworskich.
15.	67.	Projekt ustawy o wydzieleniu kolonii niemieckiej z gminy Borynia i utworzeniu z niej odrębnej gminy.
16.	74.	„ „ zaprowadzającej powszechne ubezpieczenie od ognia.
17.	75.	„ „ o zmianie obszarów reprezentacyi powiatów Przemyskiego i Brzozowskiego.
18.	78.	„ „ nadającej gminie miasta Zaleszczyki prawo pobierania opłat za psy.
19.	101.	„ „ o wydzieleniu osady Cuculin z gminy Siemiakowce i utworzeniu odrębnej z niej gminy.
20.	114.	„ „ o zmianie obszarów reprezentacyi powiatów Brzeżańskiego i Tarnopolskiego.
21.	124.	„ „ o pożyczce 800.000 zł. na utworzenie stałego funduszu pożyczkowego dla spółek wodnych.
22.	155.	„ „ o wyłączeniu przysiółka Chatki z gminy Jastrzębków i przyłączenia go do gminy Sroki.
23.	169.	„ „ o wyłączeniu osady Pawłowy z Krzywem i Capłapami z gminy Majdanu i utworzeniu z nich odrębnej gminy.

Zestawienie liczbowe:

W r.	1875	projektów ustaw	11
„	1876	„ „	3
„	1877	„ „	4
„	1878	„ „	11
„	1880	„ „	11
„	1881	„ „	7
„	1882	„ „	14
„	1883	„ „	7
„	1884	„ „	11
„	1885/6	„ „	29
„	1886/7	„ „	17
„	1887/8	„ „	29
		Razem	154 projektów ustaw.

WYKAZ II.

obejmujący wszelkie sprawozdania wniesione przez Wydział krajowy do Wysokiego Sejmu (z wyjątkiem sprawozdań objętych wykazem I.) w czasie od r. 1874 do 1887/8.

I. w roku 1875. przedłożono sprawozdań 16.

a to w alegatach: I., II., IV., V., IX., X., XI., XXVII., XXXIV., XXXV., XXXVIII., XXXIX., XL., XLI., XLII., XLIX.

II. w roku 1876. przedłożono sprawozdań 26.

a to w alegatach: I., II., III., IV., VI., VII., VIII., X., XI., XII., XIV., XV., XVI., XVII., XXI., XXVII., XXVIII., XXX., XXXI., XLIII., L., LII., LXVI., LXVIII., XC., XCI.

III. w roku 1877. przedłożono sprawozdań 33.

a to w alegatach: 1, 2, 3, 4, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 51, 52, 77.

W roku 1878. przedłożono sprawozdań 44.

a to w alegatach: 3, 4, 5, 6, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 19, 20, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 32, 33, 34, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 61, 70, 71, 77, 84, 85, 86, 87, 102.

W roku 1880. przedłożono sprawozdań 37.

a to w alegatach: 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 17, 20, 21, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 30, 31, 32, 34, 35, 36, 45, 46, 47, 48, 72, 79, 91, 138, 139.

W roku 1881. przedłożono sprawozdań 33.

a to w alegatach: 1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 25, 27, 28, 29, 30, 38, 41, 51, 52, 57, 61, 65, 73, 81, 91, 104.

W roku 1882. przedłożono sprawozdań 31.

a to w alegatach: 1, 5, 6, 7, 9, 10, 11, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 22, 28, 34, 52, 56, 69, 70, 78, 79, 82, 103, 105, 123, 137, 144, 150, 151.

W roku 1883. przedłożono sprawozdań 27.

a to w alegatach: 2, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 18, 19, 26, 27, 40, 41, 42, 43, 45, 55, 56, 79.

W roku 1884. przedłożono sprawozdań 26.

a to w alegatach: 3, 4, 5, 6, 9, 11, 13, 15, 16, 22, 26, 27, 41, 43, 45, 46, 48, 58, 62, 72, 73, 77, 85, 111, 124, 139.

W roku 1885/6 przedłożono sprawozdań 53.

a to w alegatach: 1, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 32, 34, 35, 36, 39, 41, 47, 48, 49, 50, 56, 61, 63, 64, 65, 66, 80, 85, 86, 103, 104, 112, 123, 126, 137, 138, 142, 143, 178, 179.

W roku 1886/7 przedłożono sprawozdań 58.

a to w alegatach: 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 36, 37, 38, 39, 40, 42, 43, 44, 45, 52, 53, 54, 57, 58, 60, 62, 73, 74, 75, 85, 86, 87, 88, 89, 93, 94, 102, 126, 131, 134, 167.

W roku 1887/8 przedłożono sprawozdań 42.

a to w alegach: 4, 5, 6, 7, 9, 10, 11, 13, 14, 15, 16, 17, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 32, 33, 34, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 46, 47, 48, 61, 67, 68, 91, 92, 102, 112, 113, 132, 182, 186.

Razem . . 426.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

LW. 36281/88.

Aleg 10.

SPRAWOZDANIE

Z CZYNNOŚCI

WYDZIAŁU KRAJOWEGO

za czas

od 1. Lipca 1887. do końca Czerwca 1888. roku

z alegatami 1—19 i z indeksem.

INDEKS

do sprawozdania z czynności Wydziału krajowego za czas od 1. Lipca 1887 po koniec Czerwca 1888 r.

Strona

Administracyjny Trybunał — tegoż orzeczenia 28
Akt grodzkich i ziemskich wydawnictwo 109
Archeologicznych zabytków konserwacya i poszukiwania . . . . . 103—109
Archiwa akt grodzkich — we Lwowie i Krakowie 109
— watykańskie, subwencya na wyprawę 112

Biecz — kościół gotycki — zabytki 106
Biuro melioracyjne . . . . . 56—69
— statystyczne . . . . . 69—71
Budownicze ustawy . . . . . 10—11

Ciemnych zakład 203
Cłowej ustawy zmiana 35

Desinfekcya w szpitalach 154
Dniestr — żegluga parowa 118
Dodatki do podatków na potrzeby gmin 15
Dojazdy kolejowe publiczne 134
Drogi gminne i powiatowe — subwencyonowanie 131
— — — fundusz pożyczkowy 146
— — — konkretne . . . . . 148—149
Drogi krajowe — konserwacye i rekonstrukcye . . . . . 122—129
— — reorganizacya służby technicznej 129
— — sprawy mytnicze 130
Drogi (ob. Kolej, Mostów, Myta, Nowela, Szutru)
Drzew przy drogach sadzenie 146

Fundacya jubileuszowa im. Cesarza Franciszka Józefa I. 73
— Lewińskiego dla włościan 30
— Łodzia Ponińskiego i Wystawy krajowej z r. 1877 55
— hr. Stanisława Skarbka 81
— Kochmana Franciszka (rozdanie nagrody) 112
— Kosvitckyego Józefa 212
— (ob. Głowińskiego)

Strona

Fundacye stypendyjne . . . . . 93—95
— inwalidów wojskowych 212
Fundusz jednomilionowy na budowę koszar 15
Fundusze stypendyjne 90

Głowińskiego fundacya — czynsz zaległy z propinacyi w Winnikach . . . 111
Głuchoniemych zakłady subwencyonowane 203
Górnicze sprawy 55
Gorzelnictwa kurs w Dublanach . . . . . „ 52
Gruntów komasacya i dzielenie 35

Halicz — poszukiwania archeologiczne 107
Hypoteczna ustawa — dodatek do §. 3. 11

Józefa św. zakład dla nieuleczalnych 202

Kolej żelazna Karola Ludwika — ewent. upaństwowienie części 121
— — wicynalna — z Kołomyi do Horodenki 119
— — — z Dembicy przez Pilzno do Jasła 120
— — reambulacya nowych linij 145
— — transwersalna i Lwów-Rawa 145
— — (ob. Dojazdy, Taryf).
Kółek rolniczych zarząd — subwencya 36
Komasacya gruntów 35
Konwersya pożyczki dla sióstr miłosierdzia we Lwowie 95
Konserwatorów — zjazd, reforma urzędów . . . . . 103—105
Krowiankowy zakład subwencyonowany 203
Książek szkolnych ludowych nakład 84
Kulparkowski zakład obłąkanych . . . . . 188—197
Kultura krajowa — subwencye 55

Lecznica lwowska 202
Lewińskiego fundacya dla włościan 30

Melioracyjne biuro . . . . . 56—69
Młodzież — zasiłki na kształcenie w naukach i sztukach 111
Mostów (na Dunajcu i Sanie) budowa 147
Myta na drogach krajowych 130
— kopytkowego w miastach pobór 147

Nadzór nad gminami . . . . . 25—28
Niezmiarka — opust podatków przy szkodach 40
Nowela do ustawy drogowej — tejże wykonanie 138

Obłąkanych zakład na Kulparkowie . . . . . 188—197
Odznaki straży dla ochrony kultury krajowej 51
Ogniotrwałe strzechy (wniosek Żuka-Skarszewskiego) . . . . . 16—21
Ossolińskich im. zakład narodowy 89

Strona

Petycye i uchwały Wydziałowi krajowemu przekazane:
— o wydzielenie ze związku gminnego . . . . . 6—7, 10
— w innych sprawach gminnych . . . . . 21—25, 8, 11, 14, 15
— w przedmiocie szkół przemysłowych . . . . . 40—43, 48—50
— w sprawach przemysłowych i kultury krajowej . . . 35—40, 43—48
— w sprawach edukacyjnych i szkolnych 77, 82
— w sprawach komunikacyi publicznej . . . . . 120—122
— — terytoryalnych i sądowych . . . . . 206—211
Poczta wiejska 150
Podatków gminnych pobór 25
Podręczniki dla szkół średnich 79
Pospolite ruszenie 213
Przemysł — czynności w tym zakresie 55
Przemysłowcy — petycye o subwencye i stypendya . . . . . 43—47

Rybactwo — ustawa o rybołowstwie 32
— stawki demonstrac. i stypendya dla nauczycieli 52
— mapa obrazowa ryb krajowych 51

Sanitarne wydatki 151
Sankcya uchwał i ustaw (ob. Uchwały).
Sądownictwo policyjno-karne w gminach (wniosek Merunowicza) . . . . 8—9
Sejm — zmiany w składzie 74
Składy publiczne 36
Służby zdrowia w gminach — zorganizowanie 154
Służbowe stosunki — ustawa 14
Spirytus z buraków 38
— zmiana ustawy o opodatkowaniu 33
Stacye doświadczalne 36
Statystyczne biuro 69
Straż dla ochrony kultury krajowej — zewnętrzne odznaki 51
Stypendya dla uczniów szkoły kucia koni 37
— górnicze 54
— dla ukończonych Dublańczyków na nauczycieli 53
Stypendyjne (ob. Fundacye, Fundusze).
Surowicy pobór 39
Świąt zrównanie w szkołach 112
Szkoła artystycznego przemysłu w Krakowie 47
Szkoły przemysłowe — petycye . . . . . 40—43, 47—50
— rolnicze i subwencye rządowe dla nich 53, 54
— wydziałowe 76
— ludowe, zmiana ustawy i inne sprawy 81, 83
— średnie, podręczniki 79
Szpital krajowy we Lwowie . . . . . 155—178
— — w Krakowie . . . . . 179—188
Szpitale prowincyonalne . . . . . 197—202

Strona

Szpitale dla dzieci (św. Ludwika i św. Zofii). 203
Szutru z rzek — uregulowanie prawa poboru 147

Taryf kolejowych stała reforma — zmiany 121, 144
Teatr polski we Lwowie i w Krakowie 95, 101
— ruski 102
Trybunał administracyjny — orzeczenia w sprawach gminnych 28
— — „ „ drogowych 150
Tyniec — opactwo pobenedyktyńskie 105
Tytoń — podniesienie uprawy 34

Uchwały i ustawy sankcyonowane . . . . 1, 31, 73, 115—118, 205
— — dotąd niesankcyonowane 3, 74
— — którym sankcyi odmówiono 4- 6
— sankcyi najwyższej niepodlegające — a przekazane Wydz. kraj. 6 —24, 118 -122, 206 - 211
Ustawa finansowa 31
— o rybołowstwie 32
— o zakładaniu i utrzymywaniu szkół ludowych 81

Wojskowe sprawy — pospolite ruszenie 213
Wydawnictwa — subwencye dla Gorzelnika, Sylwana i Tygodnika rolniczego . . 37—38
Wydm i nieużytków zalesienie 51
Wydział krajowy — zmiany w etacie urzędników (kodyfikator) 74, 82
— — — — służby drogowej 129
Wystawa rolniczo-przemysłowa w Krakowie 37

Zalesienie wydmisk i nieużytków 51

Żandarmerya 213

L. W. 36.281/88.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego z czynności swoich urzędowych.

Wysoki Sejmie!

W myśl §. 26. Statutu krajowego przedkłada Wydział krajowy sprawozdanie z czynności swoich, a mianowicie: co do Departamentów I., II., III., V. i VI. za czas od 1. Lipca 1887. do 30. Czerwca 1888., zaś co do Departamentu IV. za czas od 1. Stycznia 1887. do końca Czerwca 1888.

Departament I.

Szef: Jego Ekscelencya Dr. Franciszek Smolka, Członek Wydziału krajowego.

A. Ustawy i uchwały podlegające Najwyższej Sankcyi.

Ustawy i uchwały sankcyonowane.

1. Ustawa o wyłączeniu miejscowości Krzywki ze związku gminy Ładyczyn w powiecie Tarnopolskim i utworzeniu z niej samoistnej gminy.

2. Ustawa o wyłączeniu przysiołka Berbeki ze związku gminy Sokole w powiecie Kamioneckim i utworzeniu zeń samoistnej gminy.

3. Ustawa zezwalająca Reprezentacyi powiatowej w Dąbrowie poręczyć względnie zaciągnąć imieniem powiatu dla spółki wodnej regulacyi Nowego Brnia pożyczkę w sumie 50.000 zł.

4. Ustawa o zezwoleniu gminie miasta powiatowego Chrzanowa na pobór opłat od napojów spirytusowych i od piwa do miasta wprowadzanych w latach 1888—1890.

5. Ustawa nadająca gminie miasta powiatowego Jasło prawo do poboru opłaty gminnej od napojów spirytusowych i piwa na przeciąg lat 10, począwszy od r. 1888.

6. Ustawa zezwalająca gminie miasta Podgórze w powiecie Wielickim na pobór opłaty od napojów spirytusowych i od piwa na przeciąg lat 6.

7. Ustawa upoważniająca gminę miasteczka Ciężkowice powiatu Grybów do poboru opłat gminnych od napojów spirytusowych i od piwa w latach 1888—1893.

8. Ustawa zezwalająca gminie miasta powiatowego Nadwórna na pobór opłat od napojów spirytusowych.

9. Ustawa zezwalająca gminie miasta powiatowego Zaleszczyki na pobór opłaty od psów w obrębie miasta i przedmieść jego przez lat 10.

10. Ustawa nadająca gminie miasta powiatowego Kałusza prawo do poboru opłat gminnych od napojów spirytusowych i od piwa na przeciąg lat 6, począwszy od 14. Sierpnia 1888. r.

11. Ustawa zezwalająca gminie miasta powiatowego Rohatyn na pobór opłat gminnych od napojów spirytusowych i piwa w latach 1889—1894.

12. Ustawa o zezwoleniu gminie miasta powiatowego Gorlice na pobór opłat gminnych od trunków spirytusowych i od piwa, na lat 6 począwszy od r. 1889.

13. Ustawa o wyłączeniu miejscowości Huta Samoklęska ze związku gminy Folusz i utworzeniu samoistnej gminy.

14. Ustawa zmieniająca niektóre postanowienia ustawy o obszarach dworskich z 12. Sierpnia 1866, oraz stanowiąca o rozkładzie wydatków i ciężarów publicznych obszaru dworskiego na posiadłości w obrębie obszaru tegoż położone, oraz §. 16. ust. gm.

15. Ustawa w przedmiocie prawa nakładania w gminach dodatków do podatków i innych opłat nie należących do tej kategoryi, (zmiana §§. 80. i 81, gal. ust. gminnej względnie Art. I. ustawy z 17. Czerwca 1874. Nr. 51. D. u. p.)

16. Uchwały o zezwoleniu na pobór dodatków gminnych do podatków bezpośrednich ponad 50% w r. 1887. w celu pokrycia potrzeb gminnych następującym gminom:

I. w powiecie Bialskim:

a) gminie Bór łodygowski w wysokości 60%;
b) „ Bór wilkowski w wysokości 77%;
c) „ Zaborze w wysokości 53%;
d) „ Kańczuga w wysokości 65%.

II. w powiecie Lwowskim:

Gminie Zagródki w wysokości 67%.

III. w powiecie Rawskim:

Gminie Olszanka na pobór w latach 1887. i 1888. 75% dodatku.

IV. w powiecie Brzeskim:

Na pobór dodatku do podatków bezpośrednich w roku 1888. gminie Będzieszyn w wysokości 62%.

V. w powiecie Sanockim:

Gminie Woli krecowskiej w wysokości 57%.

VI. w powiecie Stryjskim:

Gminie Felizienthal w wysokości 71%.

VII. w powiecie Rohatyńskim:

Gminie Puków na pobór dodatku do podatków bezpośrednich w latach 1888—1891. w wysokości 100%.

VIII. w powiecie Tarnowskim:

Na pobór dodatków do podatków bezpośrednich w roku 1888. następującym gminom:

a) gminie Kielanowice w wysokości 62%;
b) „ Nowodworze w wysokości 69%;
c) „ Rudka w wysokości 72%;

17. Uchwały któremi zezwolono niżej wyszczególnionym gminom na pobór dodatków gminnych do podatku konsumcyjnego, a mianowicie:

IX. w powiecie Husiatyńskim:

Gminie Chorostków na pobór w latach 1888—1890. 100% dodatku do podatku konsumcyjnego od mięsa i wina.

X. w powiecie Jasielskim:

Gminie miasta Jasła na pobór przez lat 10 począwszy od r. 1888. 100% dodatku do podatku konsumcyjnego od wina.

XI. w powiecie Buczackim:

Gminie miasta Buczacz na pobór 100% dodatku do podatku konsumcyjnego od mięsa i wina w latach 1889—1894.

XII. w powiecie Brzeżańskim.

Gminie miasta Brzeżany na pobór dodatku do podatku konsumcyjnego od wina w wysokości 100% na lat 10, począwszy od r. 1888.

XIII. w powiecie Kołomyjskim:

Gminie miasta Kołomyi na pobór 100% dodatku do podatku konsumcyjnego od mięsa i wina na czas od 1. Stycznia 1889. do końca Grudnia 1892.

XIV. w powiecie Rzeszowskim:

Gminie miasta Rzeszowa na pobór 100% dodatku do podatku konsumcyjnego od wina w latach 1888 aż po koniec r. 1893.

XV. w powiecie Czortkowskim:

Gminie miasta Czortkowa na pobór 100% dodatku do podatku konsumcyjnego od mięsa na przeciąg lat 5, począwszy od 1. Stycznia 1888 r.

XVI. w powiecie Husiatyńskim:

Gminie Kopyczyńce na pobór 100% dodatku do podatku konsumcyjnego od mięsa i wina w latach od 1888—1890.

Ustawy jeszcze nie sankcyonowane.

1. Ustawa o wyłączeniu przysiołka Laskówka w powiecie Brzozowskim ze związku gminy Bachórz i utworzeniu z niej odrębnej gminy.

Wskutek odezwy tutejszej z dnia 7. maja b. r. L. 17.859 Prezydyum c. k. Namiestnictwa zawiadomiło nas pismem z 2. Czerwca b. r. L. 5.121/pr. że sprawa ta przedłożoną została Wysokiemu Ministerstwu spraw wewnętrznych, że jednak decyzya w tej sprawie jeszcze nie nadeszła.

2. Ustawa o wyłączeniu przysiółka Radocka góra ze związku gminy Radocza i wcieleniu go do gminy Wysoka w powiecie Wadowickim.

Prezydyum c. k. Namiestnictwa odezwą z dnia 17. Grudnia 1887. L. 12.862/pr. zażądało odnośnych aktów, które przy odezwie Wydziału krajowego z 21. Grudnia 1887. L. 61.956 udzielono. Następnie pismem z dnia 11. Lipca b. r. L. 24.548 zapytywał Wydział krajowy Prezydyum c. k. Namiestnictwa o stanie powyższej sprawy, lecz o postanowieniu w tej mierze przez c. k. Rząd nie otrzymał dotychczas żadnej odpowiedzi.

3. Ustawa o wyłączeniu przysiołka Józefówki w powiecie Tarnopolskim ze związku gminy Kupczyńce i utworzeniu zeń samoistnej gminy.

Odezwą z dnia 20. Stycznia b. r. l. 537/pr. Prezydyum c. k. Namiestnictwa zażądało aktów odnośnych, które służyły za podstawę wnioskom komisyi administracyjnej i takowe pismem z 25. Stycznia r. b. L. 3.225 przesłane zostały.

Na zapytanie zaś w piśmie z dnia 27. Kwietnia b. r. L. 16.534 wyrażone, odpowiedziało c. k. Prezydyum Namiestnictwa odezwą z 4. maja b. r. l. 4.534/pr., że w mowie będący projekt wyłączenia przesłany został c. k. krajowej Dyrekcyi Skarbu do objawienia opinii, czy przeciw ukonstytuowaniu przysiołka Józefówki na samoistną gminę nie zachodzą jakie przeszkody ze względu na administracyę skarbową.

O skutku tej sprawy nie otrzymał Wydział krajowy do obecnej chwili żadnego zawiadomienia.

4. Ustawa o wyłączeniu kolonii niemieckiej w Boryni w powiecie Tureckim ze związku gminy Borynia i utworzeniu samoistnej gminy.

Pismem z dnia 27. Kwietnia b. r. l. 16.033 odniósł się Wydział krajowy do Prezydyum c. k. Namiestnictwa z zapytaniem, jakie powzięto przez c. k. Rząd w tej sprawie postanowienie.

Na skutek zapytania powyższego otrzymał od tegoż pod dniem 4. Maja b. r. l. 4.536/pr. odpowiedź następującej treści:

„W sprawie uchwalonego przez Sejm krajowy projektu ustawy o wyłączeniu kolonii niemieckiej Borynia ze związku gminy Borynia w powiecie Tkreckim i utworzeniu z tej kolonii samoistnej gminy, oznajmia się Wydziałowi krajowemu, że akta tyczące się tej sprawy a udzielone odezwą z dnia 4. Lutego b. r. l. 4.994, przesłane zostały Prezydyum c. k. krajowej Dyrekcyi skarbu do objawienia zdania ze względu na administracyę skarbową, które to zdanie jak nie mniej opinia c. k. Prezydyum wyższego Sądu krajowego we Lwowie, co do ewentualnych przeszkód ze względu na prowadzenie ksiąg gruntowych, musi być wydaną przed przedłożeniem powołanego na wstępie projektu ustawy Ministerstwu spraw wewnętrznych".

W końcu nadmieniło c. k. Prezydyum Namiestnictwa, że równocześnie odnosi się do pomienionych władz celem przyspieszenia toku sprawy.

O postanowieniu w tej mierze przez c. k. Rząd nie otrzymał Wydział krajowy dalszego zawiadomienia.

5. Ustawa budownicza dla miast i miasteczek.

6. Ustawa zaprowadzająca przymusowe ubezpieczenie od ognia w całym kraju.

Ustawy którym Najwyższej Sankcyi odmówiono.

Pismem z dnia 10. grudnia 1887 do L. 12.653/pr. zawiadomiło Prezydyum c. k. Namiestnictwa, że Najjaśniejszy Pan nie raczył użyczyć najwyższej sankcyi uchwalonemu przez Sejm krajowy projektowi ustawy

1. Ustawa o zezwoleniu gminie miasta Oświęcimia pow. Bialskiego na pobór opłat gminnych od napojów spirytusowych.

w przedmiocie zmiany art. I. ustawy z dnia 20. maja 1886 Dz. u. kr. L. 60 nadającej gminie miasta Oświęcimia, w powiecie Bialskim, prawo poboru opłat gminnych od trunków spirytusowych i od piwa, a to z następujących powodów: Przez opuszczenie przytoczenia nadanego gminie miasta Oświęcimia najwyższego przywileju z dnia 24. Października 1793, który w ustawie z dnia 20. Maja 1886 jest powołany, dalej przez opuszczenie znajdującego się w tej ostatniej ustawie ograniczenia poboru opłat od napojów do tych samych granic, w obrębie których gmina miasta Oświęcimia dotąd opłaty te

pobiera i do pobierania jest uprawnioną, zostałby przesądzony spór, który w skutek służącego posiadłości na Podzamczu samoistnego prawa propinacyi toczy się przed władzami administracyjnemi co do kwestyi, czy gmina Oświęcim jest w ogóle uprawnioną do pobierania opłat od napojów na Podzamczu, względnie zostałby przez to powstrzymany ustawą przepisany tok zwyczajnej judykatury.

Ponieważ nadto nie została przedłożona uchwała Rady gminnej w Oświęcimiu co do zamierzonej w niesankcyonowanym projekcie ustawy zmiany ustawy z dnia 20. Maja 1886 Dz. u. kr. L. 60, a zmiana ta miałaby dotknąć opłatę od napojów właśnie tych, którzy ze względu na samoistne prawo propinacyi posiadłości na Podzamczu powołaną ustawą nie są objęci, przeto nie stało się zadość przepisom §§. 11 i 86 ustawy gminnej.

2. Ustawa o wyłączeniu osady Wulka Turebska ze związku gminy Turbii w powiecie Tarnobrzeskim.

Reskryptem z dnia 28. Czerwca b. r. L. 11.625 oznajmił Jego Eksc. Pan Minister spraw wewnętrznych, że Jego Ces. Król. Apostolska Mość najwyższem postanowieniem z dnia 22. Czerwca b. r. nie raczył użyczyć najwyższej sankcyi uchwalonemu przez Sejm krajowy projektowi ustawy o wyłączeniu osady Wulka Turebska ze związku gminy Turbia w powiecie Tarnobrzeskim i utworzeniu z tej osady samoistnej gminy.

Odmówienie najwyższej sankcyi nastąpiło z powodu, że przeprowadzone przez c. k. krajową Dyrekcyę skarbu we Lwowie z polecenia Wysokiego c. k. Ministerstwa skarbu dochodzenia wykazały, iż podane w projekcie ustawy numera tych parcel, które mają stanowić linię graniczną między powyższemi gminami, nie odpowiadają rzeczywistemu stanowi rzeczy i nie zgadzają się z teraźniejszemi operatami katastralnemi, a należyte odgraniczenie pomienionych gmin stanowić powinna granica katastralna oznaczona w przedłożonem c. k. Ministerstwu skarbu i w odpisie tu pod ·/. dołączonem sprawozdaniu c. k. krajowej Dyrekcyi skarbu z 24. Stycznia b. r. L. 5.016.

Alegat 1. ·/.

O tem zawiadomiło nas c. k. Prezydyum Namiestnictwa odezwą z dnia 10. Lipca b. r. do L. 7.387/pr.

3. Ustawa o wyłączeniu osady Ropa rungurska ze związku gminy Słoboda rungurska w powiecie Kołomyjskim.

Odezwą z dnia 13. grudnia 1887 do L. 12.752/pr. zawiadomiło nas Prezydyum c. k. Namiestnictwa, że Jego Ces. i Król. Apostolska Mość nie raczył Najwyższem postanowieniem z dnia 4. Grudnia 1887 udzielić najwyższej sankcyi uchwalonemu przez Sejm krajowy na posiedzeniu z dnia 24. Stycznia 1887 projektowi ustawy o wyłączeniu osady Ropa Rungurska ze związku gminy Słoboda rungurska i utworzeniu zeń odrębnej gminy, z oznajmieniem, że odmowa najwyższej sankcyi nastąpiła z tego powodu, ponieważ w art. I. projektu ustawy nie umieszczono między parcelami, ze związku gminy Słoboda rungurska wydzielić się mającemi, oznaczonych na dołączonym do aktów planie części parcel drogowych L. 906 i 908.

Z uwagi, że parcele drogowe przecinają obszar wyłączyć się mającej osady Ropa Rungurska, jest ich wciągnięcie do projektu ustawy koniecznem, a to tem bardziej, że kwestya, do której gminy te parcele drogowe należyć mają, ze względu na postanowienia ustawy drogowej, już teraz powinna być unormowaną, ażeby zapobiedz w przyszłości ewentualnym nieporozumieniom co do utrzymywania tych dróg. W końcu uwiadomiło Prezydyum c. k. Namiestnictwa, że w razie ponownego przedłożenia tego projektu Wysokiemu Sejmowi, należałoby zażądać od stron interesowanych prawnie obowiązującego oświadczenia, że poniosą koszta zmiany operatów katastralnych i koszta

tabularnego uwidocznienia dokonanego wyłączenia wspomnianej osady ze związku gminy Słoboda rungurska.

O tem postanowieniu zawiadomiliśmy Wydział powiatowy w Kołomyi reskryptem z dnia 18. Grudnia 1887 L. 61.066 celem powiadomienia stron interesowanych.

4. Uchwała o zezwoleniu gminie miasteczka Turka na pobór opłat od piwa i napojów spirytusowych.

Prezydyum c. k. Namiestnictwa zawiadomiło Wydział krajowy pismem z dnia 22. Czerwca b. r. do L. 6.645/pr., że Najwyższem postanowieniem z dnia 4. Czerwca b. r. nie raczył Jego Ces. Król. Apostolska Mość udzielić najwyższej sankcyi uchwalonemu przez Sejm krajowy projektowi ustawy, zezwalającej gminie miasteczka Turka na pobór opłat od piwa, napojów spirytusowych i miodu, z nadmienieniem, że odmówienie najwyższej sankcyi nastąpiło z powodu niezupełnego zbadania faktycznych i prawnych stosunków między stronami interesowanemi, to jest gminą a właścicielem prawa propinacyi.

B. Uchwały sejmowe niepodlegające najwyższej sankcyi i sprawy Wydziałowi krajowemu przekazane i polecone.

Petycya gospodarzy Berezowa średniego o oddzielenie ich od gminy Berezowa wyżnego w powiecie Kołomyjskim.

Na posiedzeniu z dnia 24. Stycznia 1887 przekazał Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu do załatwienia przez Wysoki Sejm niezałatwioną petycyę gospodarzy Berezowa średniego, o oddzielenie ich od gminy Berezowa wyżnego.

W wykonaniu polecenia tego, Wydział krajowy reskryptami z 29. Listopada 1887 L. 57.193 i z dnia 6. Stycznia b. r. L. 61.793/87 przy zwrocie aktów przedmiotowych oznajmił Wydziałowi powiatowemu w Kołomyi, że sprawa ta natenczas może być przedłożoną Wysokiemu Sejmowi, jeżeli nastąpi między stronami interesowanemi porozumienie co do rozgraniczenia i podziału majątku i dobra gminy.

W skutek reskryptów powyższych otrzymaliśmy sprawozdanie kołomyjskiego Wydziału powiatowego z 29. marca 1888 L. 900 tej treści:

„Jak to Wysoki Wydział krajowy z aktów dotyczących przekonać się raczy, Wydział powiatowy od lat kilkunastu dokładał usilnych starań, celem doprowadzenia do skutku takiego porozumienia, lecz wszelkie usiłowania w tym kierunku zostały bezskuteczne, z powodu uporu ze strony członków gminy Berezowa wyżnego, którzy będąc w znacznej większości w Radzie gminnej wszelkie wnioski w sprawie tego oddzielenia a mianowicie podziału majątku gminnego przyjąć nie chcą, zatem wszelkie dalsze rokowania w tym względzie byłyby daremne i bezskuteczne.

Wydział powiatowy jednak sądzi, że z uwagi, iż, jak to dotyczące akta wykazują, przed zaprowadzeniem organizacyi gmin na podstawie ustawy z dnia 12. Sierpnia 1866 obie wymienione osady stanowiły odrębne gminy urzędowe i miały osobnych wójtów, a dopiero przy wyborach na podstawie tej ustawy przeprowadzonych w r. 1867 zostały nielegalnie w jedną gminę połączone, że zatem w obec tych okoliczności winne być te osady w drodze administracyjnej rozłączone i stanowić dwie odrębne gminy.

O koniecznej potrzebie przeprowadzenia oddzielenia osady Berezowa średniego od gminy Berezowa wyżnego oprócz naprowadzonych wielu okoli-

czności w aktach dotyczących świadczy także podanie wniesione obecnie ze strony mieszkańców Berezowa średniego, które wraz z innemi aktami przedkładamy z prośbą: Wysoki Wydział krajowy do przeprowadzenia tegoż oddzielenia dalsze kroki poczynić raczy".

W załatwieniu sprawozdania wyżej powołanego Wydział krajowy reskryptem z 11. Maja b. r. do L. 13.740 oznajmił Wydziałowi powiatowemu w Kołomyi, iż w dotychczasowym stanie sprawy żadną miarą do żądania osady Berezowa średniego przychylić się nie może, a to z powodu przeszkód dla których ustawodawcze załatwienie tej sprawy nastąpić nie może. Wydział krajowy podziela poniekąd zapatrywanie Wydziału powiatowego i za słuszne uznaje te powody, które przysiółek rzeczony do oddzielenia się zniewalają, jednakowoż ze względu na warunki ustawy i wyraźne wskazówki przez Wysoki Sejm na ostatniej sesyi nam udzielone, prośbę w tym kierunku przedłożoną odmownie załatwić musi.

Petycya osady Wiszenka mała powiatu Gródek o oddzielenie jej od gminy Wiszenki wielkiej.

Uchwałą z dnia 24. Stycznia 1887 przekazał Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu do załatwienia między innemi petycyą osady Wiszenka mała o oddzielenie tejże od gminy Wiszenki wielkiej.

W zastosowaniu się do powyższego polecenia Wydział krajowy reskryptem z dnia 15. Lutego 1887 L. 8.062 zarządził wszechstronne zbadanie stosunków miejscowych, następnie przynaglał Wydział powiatowy w Gródku pod dniem 29. Stycznia i 8. Czerwca b. r. do L. 4.234 i 20.962, dotychczas jednak wezwaniom tym zadość nie uczyniono.

Petycya członków gminy Rata powiatu Rawskiego o wyłączenie jej ze związku gminy Rawy i utworzenie samoistnej gminy.

Na posiedzeniu z dnia 24. Stycznia 1887 przekazał Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu do załatwienia petycyą gminy Rata o wyłączenie jej ze związku gminy Rawy i utworzenie zeń samoistnej gminy.

W wykonaniu tej uchwały Wysokiego Sejmu Wydział krajowy reskryptem z dnia 15. Lutego 1887. do L. 7.460 wezwał Wydział powiatowy w Rawie o zbadanie stosunków majątkowych i terytoryalnych obu miejscowości, liczby osad i mieszkańców, wysokości podatków w kazdej przypisanych i t. p.

Na powyższe rozporządzenie doniósł nam Wydział powiatowy sprawozdaniem z dnia 17. Lipca b. r. do L. 1.018, że dochodzenie w kierunku wskazanym już przeprowadzono, że jednakże decyzya w tej sprawie odroczoną została przez Radę powiatową do następnego posiedzenia tejże.

Petycya mieszkańców gminy nowa Łodyna z przysiołkiem Jamne, w powiecie Kamioneckim, o wyłączenie ich ze związku gminy Nahorce i utworzenie samoistnej gminy.

Na posiedzeniu z dnia 24. Stycznia 1887. r. przekazał Wysoki Sejm do załatwienia Wydziałowi krajowemu petycyę mieszkańców gminy Nowa Łodyna z przysiółkiem Jamne w powiecie Kamionka strumiłowa położonych, o wyłączenie ich ze związku gminy Nahorce i utworzenie odrębnej gminy administracyjnej.

W wykonaniu tego polecenia reskryptem z dnia 18. Lutego 1887. r. do L. 7.466 wezwaliśmy Wydział powiatowy do szczegółowego zbadania tej sprawy i przeprowadzenia rokowań ze stronami.

Rezultat tej czynności, sprawozdaniem z dnia 30. Sierpnia 1887. do L. 706 przez Wydział powiatowy przedłożony, nie przedstawił dodatniej podstawy do powzięcia przychylnego wniosku w tej sprawie, lecz przeciwnie że w mowie będący rozdział nie jest wskazanym.

O tem zawiadomiliśmy Wydział powiatowy reskryptem z dnia 21. Października 1887. r. L. 47.048.

Petycya gminy Medenice i innych o wyjednanie u c. k. Rządu koncesyi na utworzenie apteki w Medenicach.

Sprawozdanie komisyi administracyjnej o petycyi gminy Medenice i innych gmin o wyjednanie u c. k. Rządu koncesyi na utworzenie apteki w Medenicach nie weszło na porządek dzienny obrad Wysokiego Sejmu. W myśl uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 24. Stycznia 1887. przekazaną została Wydziałowi krajowemu między innemi i pomieniona petycya do załatwienia.

W wykonaniu tego polecenia Wydział krajowy pismem z dnia 15. Lutego 1887. L. 7.163 odstąpił petycyę tę c. k. Namiestnictwu do urzędowania. Dotychczas nie otrzymał jednak zawiadomienia, co w tej sprawie postanowiono.

Petycya gminy Spas w powiecie Dolina o pozwolenie wybudowania młyna.

Na posiedzeniu z dnia 24 Stycznia 1887. przekazał Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu do załatwienia petycyę gminy Spas, w powiecie Dolina, o pozwolenie wybudowania młyna.

W zastosowaniu się do tej uchwały, pismem z dnia 2. Lutego 1887. do L. 7.457, przesłał Wydział krajowy petycye tę c. k. Namiestnictwu do załatwienia, albowiem z treści tejże okazało się, że sprawa ta jest w toku władzy politycznej. Odezwą z dnia 9. Czerwca b. r. L. 33.082 zawiadomiło nas c. k. Namiestnictwo, że w sprawie tej poczyniono zarządzenia, że jednak stanowcze załatwienie zawisłem jest od przedłożenia przez gminę Spas potrzebnych planów.

Wniosek posła Merunowicza w przedmiocie reformy sądownictwa policyjno-karnego w gminach i na obszarach dworskich.

Uchwałą z dnia 19. Grudnia 1887. przekazał Wysoki Sejm wniosek posła Merunowicza i towarzyszy w przedmiocie reformy sądownictwa policyjno-karnego w gminach i na obszarach dworskich, Wydziałowi krajowemu do załatwienia w następującej osnowie:

I. „O ile w ustawach i przepisach, które dotyczą policyi miejscowej, należącej do zakresu działania gminy (§. 27. ust. gm. z 12. Sierpnia 1866 L. 21. Dz. u. kr.) wyrzeczoną jest sankcya karna, i o ile przekroczenia tych ustaw i przepisów nie podlegają ustawie karnej, ma być wykonywaną władza karna w gminach i na obszarach dworskich łącznie przez osobne w tym celu ustanowione s ą d y g m i n n e, zreorganizowane wedle następujących zasad:

1. Sąd gminny składa się z trzech mężów zaufania czyli assesorów, z których jednego wybiera Rada gminna, drugiego mianuje właściciel lub współwłaściciel obszaru dworskiego, trzeciego zaś właściwy Wydział powiatowy z terna, ułożonego przez naczelnika gminy i przełożonego obszaru dworskiego. Wszyscy trzej mężowie zaufania wybierają ze swojego grona przewodniczącego sądu gminnego.

Gdzie jest jeden właściciel obszaru dworskiego, może on pełnić urząd asesora sądu gminnego osobiście, gdy do tego chęć i wolę wobec politycznej władzy powiatowej oświadczy i przepisaną przysięgę złoży; jednakże w każdym razie ma on wyznaczyć zastępcę dla siebie, jak w ogóle każdy inny członek sądu gminnego ma mieć zastępcę.

Członkowie sądu gminnego mają liczyć co najmniej 24 lat wieku, być nieposzlakowanej sławy, używać w pełni praw obywatelskich i mieć swoje stałe zamieszkanie w obrębie sądu gminnego.

Mandat członków sądu gminnego trwa trzy lata. Nikogo nie można zmusić do przyjęcia tego urzędu. Kto jednak mandat przyjmie, obowiązany

jest wypełniać dokładnie połączone z nim obowiązki — a to pod zagrożeniem grzywien aż do 20 zł. — mianowicie w takim razie, gdyby dla braku kompletu termina roków mijały bezskutecznie.

2. Okręg urzędowania sądu gminnego rozciąga się na gminę i obszar dworski tej miejscowości, dla której jest ustanowiony; wolno jednak i kilku gminom łącznie z przynależnymi obszarami dworskimi poddać się na przeciąg jednej kadencyi juryzdykcyi jednego sądu gminnego — a to za wiedzą i przyzwoleniem politycznej władzy powiatowej.

W takim razie Rady gminne, a względnie właściciele obszarów dworskich, przynależni do okręgu tego wspólnego sądu gminnego wybierają swoich mężów zaufania tak, jak gdyby jedną stanowili gminę.

3. Kompetencya gminnego sądu pod względem przedmiotu urzędowania obejmuje te sprawy, co do których w myśl §. 60. ust. gm. z 12. Sierpnia 1866. nr. 21. dz. ust. kr. i §. 38. ustawy o ochronie własności polowej z 17. Lipca 1876. nr. 28. dz. ust. kr. przysługuje dotychczas prawo orzekania kar naczelnikowi gminy — a to zarówno co do zakresu władzy, jak niemniej także z zachowaniem tego samego toku instancyi.

Do sądów gminnych należeć ma także jednanie stron, dobrowolnie zgłaszających się do nich do ugody, — z ważnością ugody sądowej (§. 27. lit. *m*. ust. gm.)

4. Sądy gminne urzędują ustnie i jawnie zazwyczaj w stale oznaczonych terminach roków, jednakże nie rzadziej jak raz na tydzień.

5. Orzeczenia sądu gminnego mają być wpisywane w porządku chronologicznym, jak następują, jedne po drugich w przeznaczoną na ten cel księgę w oznaczony ustawą sposób.

Na żądanie stron za opłatą wedle taksy, oznaczonej przez c. k Namiestnictwo w porozumieniu z Wydziałem krajowym, mogą być wydawane im wypisy wierzytelne z księgi orzeczeń sądu gminnego, które posiadają ważność dokumentów publicznych.

6. Nad prawidłowem postępowaniem co do wyboru, a względnie nominacyi członków sądów gminnych czuwać mają władze polityczne w analogiczny sposób, jak wykonywaną bywa kontrola nad wyborami członków Rad gminnych lub mianowaniem przełożonych obszarów dworskich.

Co do asesorów, których mianowanie zastrzeżone jest dla Wydziałów powiatowych, przysługuje prawo wnoszenia reklamacyi przeciwko nieprawidłowemu ich wyborowi do Wydziału krajowego, który takowe podania rozstrzyga w porozumieniu z c. k. Namiestnictwem.

7. Uczestnik sądu gminnego nie może brać udziału w rozstrzyganiu sprawy, w której sam albo jego najbliżsi krewni i powinowaci są interesowani.

II. Poleca się Wydziałowi krajowemu, ażeby wedle powyższych zasad ułożony projekt ustawy przedłożył Sejmowi na najbliższej sesyi".

Wydział krajowy na posiedzeniu swem, w dniu 27. Lutego r. b. odbytem, (L. W. kr. 4.939) uchwalił zaniechać na razie reformy ustawy gminnej co do gmin wiejskich, a natomiast zająć się reformą pewnych poszczególnych działów administracyi miasteczek i reprezentacyj powiatowych.

W tym kierunku wdrożono odpowiedne badania i powołano specyalną ad hoc komisyę.

Petycya gminy Stanisławia dolnego o wyłączenie 22 gospodarstw z gminy Stanisławia górnego w powiecie Wadowickim.

Uchwałą z dnia 9. Grudnia 1887. przekazał Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu do załatwienia petycyę gminy Stanisławia dolnego o wyłączenie 22 gospodarstw z gminy Stanisławia górnego w powiecie Wadowickim.

Usiłowania Wydziału krajowego poparte przez Wydział powiatowy o przeprowadzenie porozumienia i zgody między reprezentacyami gmin Stanisławia dolnego i górnego co do wydzielenia 22 posiadłości włościan, osiadłych na gruntach wchodzących w skład gminy Stanisławia górnego a położonych w obrębie gminy Stanisławia dolnego, ze związku gminy Stanisławia górnego a przydzielenie do związku gminy Stanisławia dolnego, spełzły na niczem.

a) petycya gminy Kulczyce wspólnie z obszarem dworskim w powiecie Trembowelskim o wyłączenie z gminy Laskowiec.
b) petycya mieszkańców gminy Biały Dunajec w powiecie Nowotarskim o wydzielenie osady Małe Ciche z gminy Bukowina.

W załatwieniu sprawozdania komisyi administracyjnej o petycyi obszaru dworskiego Kulczyce wspólnie z gminą Kulczyce w powiecie Trembowelskim o wyłączenie tej osady z gminy Laskowiec i utworzenie z niej samoistnej gminy, powziął Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 10. Stycznia 1888. następującą uchwałę: „Petycyę przysiołka Kulczyce w powiecie Trembowelskim o wyłączenie go z gminy Laskowiec i utworzenie samoistnej gminy administracyjnej, odstępuje się Wydziałowi krajowemu, celem dalszego zbadania tej sprawy i przedłożenia odpowiednich wniosków na najbliższej sesyi sejmowej".

W wykonaniu tego polecenia wezwał Wydział krajowy reskryptem z 24. Stycznia b. r. do l. 2.538 Trembowelski Wydział powiatowy, do najściślejszego zbadania stosunków miejscowych w myśl. §. 3. i 100. ust. gm. tudzież do przeprowadzenia rokowań z gminą Laskowiec, czy takowa zgadza się na wyłączenie proponowane.

Wyniki tych badań przedłożył nam Wydział powiatowy sprawozdaniem z dnia 11. Czerwca b. r. l. 883 (L. W. kr. 24.355), z którego okazało się, że w mowie będące wydzielenie gminy Kulczyce nie jest wskazanem, albowiem tak gmina Laskowiec jak i Wydział powiatowy przeciw temu wyłączeniu odmownie się oświadczyły.

Reskryptem z dnia 24. Stycznia 1888. l. 2.537 Wydział krajowy wezwał Wydział powiatowy w Nowym Targu, ażeby przeprowadził najściślejsze dochodzenie zastosowując postanowienia §§. 2, 3 i 100 ustawy gminnej, w szczególności, ażeby zbadał szczegółowo stosunki miejscowe czyli takowe rzeczywiście wymagają, ażeby osada Małe Ciche była ze związku gminy Bukowiny wyłączona i do gminy Białego Dunajca wcielona.

W dalszym toku tej sprawy przynaglaliśmy Wydział powiatowy rozporządzeniami z dnia 7. Maja i 11. Lipca b. r. do l. 17.871 i 24.420 o spieszne załatwienie, lecz pomimo tego, do czasu zamknięcia niniejszego sprawozdania, nie otrzymaliśmy żadnej odpowiedzi.

Uchwała dotycząca projektu ustawy budowniczej dla wsi.

Na posiedzeniu z dnia 14. Stycznia 1888. powziął Wysoki Sejm uchwałę, polecającą Wydziałowi krajowemu rozesłanie ustawy budowniczej dla wsi, przez komisyę administracyjną wniesionej, Wydziałom powiatowym, celem zasięgnięcia ich zdań i następnie ponownego przedłożenia na następnej sesyi.

Stosownie do polecenia tego, okólnikiem z dnia 31. Stycznia r. b. do l. 3.591 wezwał Wydział krajowy wszystkie Wydziały powiatowe, przy udzieleniu tymże projektu odnośnej ustawy przez komisyę administracyjną wniesionego, do objawienia zdań i poczynienia wniosków, a rezultat tej sprawy objęty jest w odrębnem sprawozdaniu.

Uchwała w przedmiocie ustawy budowniczej dla znaczniejszych miejscowości.

W rozprawie nad sprawozdaniem komisyi administracyjnej o przedłożonym przez Wydział krajowy projekcie ustawy budowniczej dla miast i miasteczek i po uchwaleniu tej ustawy, powziął Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 14. stycznia 1888. r. następującą uchwałę:

„Poleca się Wydziałowi krajowemu by zbadał, które jeszcze miejscowości w kraju, oprócz już w ustawie wymienionych, należałoby poddać ustawie budowniczej dla znaczniejszych miejscowości, i aby swe wnioski w tej mierze Sejmowi przedłożył".

W zastosowaniu się do tej uchwały Wydział krajowy oświadcza, że wnioski odnośne będzie mógł przedłożyć dopiero po uzyskaniu Najwyższej sankcyi dla uchwalonego projektu ustawy dla miast i miasteczek.

Wniosek posła Dr. Skałkowskiego i innych o uchwalenie dodatku do §. 3. ust. hipotecznej.

W załatwieniu sprawozdania komisyi prawniczej o wniosku posła Dra Skałkowskiego i towarzyszy, dotyczącym zmiany §. 3 ustawy hipotecznej z dnia 20 Marca 1874. do l. 29 Dz. ust. kr. powziął Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 14. Stycznia 1888. następującą uchwałę:

„Sejm przekazuje Wydziałowi krajowemu wniosek posła Dra Skałkowskiego dotyczący dodatku do §. 3. ustawy hipotecznej z dnia 20. Marca 1884. l. 29 dz. ust. kr. z poleceniem, by po otrzymaniu zawiadomienia o sankcyonowaniu lub odmówieniu sankcyi projektowi ustawy o wcieleniu mniejszych posiadłości tabularnych do związku gminnego, odpowiedni tendencyom tego wniosku projekt do ustawy wypracował i takowy Wysokiemu Sejmowi przedłożył".

W wykonaniu uchwały powyższej Wydział krajowy przedkłada w tym przedmiocie osobne sprawozdanie.

Petycya Zwierzchności gm. Staresioło w powiecie Cieszanowskim w sprawie podatkowej.

W załatwieniu sprawozdania komisyi petycyjnej o prośbie Zwierzchności gminnej Stare sioło w powiecie Cieszanowskim w sprawie podatkowej, powziął Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 16. Stycznia 1888. uchwałę, którą petycyę tę przekazał Wydziałowi krajowemu do odpowiedniego urzędowania.

W zastosowaniu się do uchwały powyższej, Wydział krajowy pismem z dnia 3. Lutego b. r. l. 3.614 odniósł się do c. k. krajowej Dyrekcyi skarbu we Lwowie o zarządzenie. by w duchu żądania w petycyi wyrażonego podatki gruntowe wraz z dodatkami krajowemi i gminnemi, przez członków gminy Starego sioła opłacane, z tabeli gminy Zapałowa wyeliminowane i takowe do tabeli dla gminy Starego sioła osobno sporządzonej wpisane zostały.

Następnie odezwą z dnia 5. Sierpnia r. b. l. 16.032 zapytywaliśmy c. k. krajową Dyrekcyę Skarbu, co w tej sprawie postanowiono, lecz dotąd żadnej odpowiedzi nie otrzymaliśmy.

O sprawozdaniu z czynności Wydziału krajowego Depart. I. za czas od 1. Lipca 1886. do 30. Czerwca 1887.

W załatwieniu sprawozdania komisyi gminnej o sprawozdaniu z czynności Wydziału krajowego Departamentu I. za czas od 1. Lipca 1886. do 30. Czerwca 1887. przekazał Wysoki Sejm uchwałą z 16. Stycznia 1888. Wydziałowi krajowemu do załatwienia i zastosowania się rezolucye następucej osnowy:

Rezolucya A.

„Aby w sprawach tyczących utworzenia nowych gmin jak najdokładniej zbadał stosunki faktyczne na załatwienie tych spraw wpłynąć mogące, zanim projekt do uchwały Sejmowej przedłoży i aby przytem zawsze miał na oku zasadę, iż tworzenie nowych gmin tylko w wypadkach wyjątkowych szczególnego uwzględnienia godnych dopuszczanem być może".

Rezolucya B.

„Aby postępował na drodze badań sprawy reformy gminnej i wszedł w rokowania z c. k. Rządem co do reformy gmin wiejskich i obszarów dworskich i przedłożył Sejmowi odpowiednie wnioski w następnej sesyi sejmowej".

Rezolucya C.

„Aby przy wydawaniu pozwoleń na wydzielenia części gruntów ze składu dóbr tabularnych celem utworzenia nowych ciał tabularnych, kierował sie zasadami wyrażonemi w uchwale Sejmu z dnia 9. Grudnia 1887. i okólnik swój uchwalony na posiedzeniu z dnia 17. Października 1886. w ten sposób zmodyfikował, że zabezpieczenie wskazanych w nim prestacyi odpada".

Co do rezolucyi ad A.

W zastósowaniu się do rezolucyi ad A Wydział krajowy reskryptem z dnia 31. Stycznia 1888. do l. 3.585 wydał okólnik do wszystkich Wydziałów powiatowych tej treści:

„Wydział krajowy wzywa Wydział powiatowy, ażeby wnioski na utworzenie nowych gmin przedkładał tylko w razie udowodnionej konieczności i po najdokładniejszem zbadaniu faktycznych stosunków.

Zarazem podnieść musimy tę niewłaściwość, że wnioski w sprawach gminnych i powiatowych, wymagające uchwały Wysokiego Sejmu lub ustawy krajowej, przedkładane bywają mimo kilkakrotnych upomnień Wydziału krajowego dopiero podczas obrad sejmowych a nawet w ostatnich dniach posiedzeń sejmowych; postępowanie to wprowadza Wydział krajowy w trudne położenie, gdyż z jednej strony chciałby słusznym żądaniom powiatów i gmin zadość uczynić, z drugiej strony nie jest wstanie dla braku czasu i nawału prac sprawy należycie zbadać. Wobec tego stanu rzeczy oświadcza Wydział krajowy, że tylko te wnioski w sprawach powiatowych i gminnych będzie przedkładać Wysokiemu Sejmowi, które najpóźniej na 15 dni przed otwarciem Sejmu Wydziałowi krajowemu należycie uzasadnione i udokumentowane przedłożone zostaną. O tem postanowieniu zechce Wydział powiatowy gminy powiatu zawiadomić".

Co do rezolucyi ad B.

W wykonaniu rezolucyi ad B uchwalił Wydział krajowy na posiedzeniu z dnia 31. Stycznia 1888. ustanowić komitet celem wypracowania zasadniczych postanowień dla reformy pomniejszych miast, miasteczek i gmin wiejskich, w skład którego zaprosił: JW. hr. Stanisława Badeniego,

WP. Dr. Tadeusza Pilata i WP. Dr. Tadeusza Skałkowskiego przy udziale zastępcy członka Wydziału krajowego i Szefa Depart. I. WP. Seweryna Henzla i radcy Wydziału krajowego WP. Józefa Michalczewskiego. Wynik tych obrad Wydział krajowy przedkłada Wysokiemu Sejmowi w osobnem sprawozdaniu.

Co do rezolucyi ad C.

W załatwieniu rezolucyi ad C. o sprawozdaniu komisyi gminnej Wydział krajowy wydał do wszystkich Wydziałów powiatowych okólnik nastepującej treści: „W przedmiocie zezwolenia na wydzielenie części gruntów ze składu dóbr tabularnych, wydał Wydział krajowy następujący okólnik do wszystkich Wydziałów powiatowych: Uchwałą z dnia 11. Grudnia 1883. l. 468/pr. orzekł c. k. Najwyższy Trybunał, iż c. k. Namiestnictwo i Wydział krajowy są powołane do interweniowania w razie wniesienia podania o utworzenie nowych wykazów hipotecznych dla wydzielić się mających z ciała tabularnego części albo dla gruntów, które z innej księgi hipotecznej do wykazu posiadłości tabularnej mają być przeniesione.

Na posiedzeniu dnia 14. Października 1886. uchwalił Wydział krajowy zezwalać na wydzielenie części gruntu ze składu dóbr tabularnych, celem utworzenia nowych ciał hipotecznych jedynie pod warunkiem, jeżeli prestacye z tytułu prawa publicznego ciążące na dotyczącym obszarze dworskim należycie zabezpieczone zostały.

Podania o konsens na wydzielenie części z ciała tabularnego, celem utworzenia nowego wykazu hipotecznego, winni właściciele tegoż ciała tabularnego wnieść do Wydziału krajowego na ręce Wydziału powiatowego.

Do podania ma być dołączone oświadczenie, iż prestacye z tytułu prawa publicznego (drogowe, szkolne, kościelne i t. p.) ciążące na obszarze dworskim wskutek zajść mającej zmiany w obszarze ciała tabularnego nie będą w niczem uszczuplone i w jaki sposób będą pokrywane.

Wydział powiatowy zbada dokładnie sprawę zabezpieczenia powyższych prestacyi i przedłoży Wydziałowi krajowemu sprawę wraz ze swoim wnioskiem.

O czem zawiadamiamy Wydział powiatowy w ślad tutejszego okólnika z 20. Listopada 1885. l. 59.452 z wezwaniem do powiadomienia o treści niniejszego rozporządzenia wszystkich obszarów dworskich w tamtejszym powiecie.

Nie potrzeba podnosić, jakie znaczenie ma w dzisiejszych stosunkach przesilenia ekonomicznego naszego kraju pod względem tak ekonomicznym, jak narodowym i społecznym możność i łatwość częściowych parcelacyi większych dóbr tabularnych. Okólnik Wydziału krajowego nie ułatwia powyższego zadania, stawiając ogólnikowe i niejasne żądania zabezpieczenia prestacyi z tytułu prawa publicznego (drogowe, szkolne, kościelne i t. p.) i poddając ocenienie takowego dłuższej drodze dochodzeń Wydziałów powiatowych i ich dowolnej interpretacyi.

Prestacye drogowe, szkolne i kościelne regulują odnośne ustawy, a o ile one polegają na podatkach, przez wytworzenie się nowych ciał hypote-

cznych nie mogą one ucierpieć, o ile zaś na robociznie, jak przy ustawie drogowej, mogą nawet wzróść przez pomnożenie się domów mieszkalnych.

Ze zmianą jednak ustaw muszą się i one zmieniać, nie mogą podpadać hypotecznemu zabezpieczeniu. Dodatek „i t. p.“ potrzebuje wyjaśnienia, jeśli ma się odnosić do obowiązków administracyjnych obszaru dworskiego, to takowe zostały już uregulowane uchwałą sejmową z dnia 9. Grudnia 1887. ustawy zmieniającej niektóre postanowienia ustawy o obszarach dworskich z dnia 12. Sierpnia 1866. oraz stanowiącej o rozkładzie wydatków i ciężarów publicznych obszaru dworskiego na posiadłości w obrębie obszaru tego położone a jest uzasadniona nadzieja, że powyższa ustawa Najwyższą sankcyę otrzyma.

Petycya członków gminy Jawor powiatu Turka w sprawie nadużyć tamtejszego naczelnika gminy.

Na posiedzeniu z dnia 17. Stycznia 1888. powziął Wysoki Sejm uchwałę, przekazującą petycyę członków gminy Jawór w powiecie Turczańskim, w sprawie nadużyć tamtejszego naczelnika gminy, Wydziałowi krajowemu do załatwienia.

W wykonaniu uchwały powyższej reskryptem z dnia 31. Stycznia b. r. do l. 3.588 Wydział krajowy polecił Zarządowi powiatowemu w Turce przeprowadzenie ścisłego dochodzenia przeciw oskarzonemu wójtowi gminy co do podniesionych w petycyi zarzutów, i na skutek przynaglenia z dnia 10. Kwietnia 1888. l. 13.249 tenże Zarząd powiatowy doniósł sprawozdaniem z dnia 24. Kwietnia b. r. l. 734 (do L. W. kr. 17.393), że członkowie gminy przesłuchani zostali, skonstatowanie jednak tych zeznań z odnośnemi aktami c. k. urzędu podatkowego jest niezbędnem, wynik przeto dochodzenia tego aż do nadejścia aktów z c. k. krajowej Dyrekcyi Skarbu w zawieszeniu zostaje.

Rozporządzeniem z dnia 7. Lipca b. r. do l. 27.949 przynagliliśmy ponownie o załatwienie rzeczonej sprawy, lecz żadnej odpowiedzi do obecnej chwili nie otrzymaliśmy.

Petycya Jana Moroza z Woli małnowskiej pow. Mościska w tej samej sprawie.

Uchwałą z dnia 17. Stycznia 1888 r. przekazał Wysoki Sejm między innemi także petycyę Iwana Moroza zwanego Tyrnowem z powiatu Mościska, dotyczącą spraw gminnych, Wydziałowi krajowemu do załatwienia.

Stosując się do polecenia tego rozporządzeniem z dnia 31. Stycznia b. r. l. 3.590 Wydział krajowy wezwał Wydział powiatowy w Mościskach do zbadania przytoczonych w rzeczonej petycyi momentów i zdania sprawy.

Następnie pod dniem 10. Kwietnia, 7. Czerwca i 2. Lipca b. r. do l. 13.250, 21.252 i 27.081 Wydział krajowy przypominał spieszne załatwienie w mowie będącej sprawy — dotychczas jednak nieotrzymał żadnej odpowiedzi.

Ustawa o stosunkach służbowych.

W rozprawie nad sprawozdaniem komisyi administracyjnej o przedłożeniu Wydziału krajowego, w przedmiocie projektu ustawy o stosunkach służbowych, powziął Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 17. Stycznia następującą uchwałę:

„Sejm odracza rozprawę nad ustawą o stosunkach służbowych i przekazuje takową Wydziałowi krajowemu do ponownego zbadania i poczynienia stosownych zmian i przedłożenia na najbliższej sesyi sejmowej, a w razie odroczenia Sejmu, bezpośrednio po jego zebraniu się“.

W wykonaniu tej uchwały, Wydział krajowy przedkłada Wysokiemu Sejmowi osobne w tym przedmiocie sprawozdanie.

Uchwała ustanawiająca osobny fundusz jednomilionowy, celem udzielania bezprocentowych pożyczek na budowę koszar wojskowych.

Na posiedzeniu z dnia 21. Stycznia 1888. r. powziął Wysoki Sejm uchwałę ustanawiającą osobny fundusz w wysokości jednego miliona złotych przeznaczony na udzielanie pożyczek bezprocentowych na budowę koszar dla stałej załogi wojskowej w kraju, oraz postanawiającą, że fundusz ten składać się ma z kwot w myśl uchwał Wys. Sejmu z d. 21. Października 1881, z dnia 28. Września 1882 i z dnia 27. Września 1884. rozpożyczonych z funduszu krajowego gminom na budowę koszar, a po koniec roku 1887. niezwróconych, z kwot, które w myśl wspomnianych uchwał Sejmu tytułem pożyczek na budowę koszar zostały po koniec r. 1887 gminom przyznane, lecz nie wypłacone — dalej z sumy 395.085 zł., która ma w ciągu roku 1888. wpłynąć do tego funduszu, celem uzupełnienia go do wysokości jednego miliona złotych i wreszcie odstępującą petycye miast Jaworowa i Trembowli do l. 391 i 586 o udzielenie z funduszu krajowego bezprocentowych pożyczek na budowę koszar Wydziałowi krajowemu do załatwienia.

W wykonaniu uchwały wyżej przytoczonej, Wydział krajowy przedkłada osobne w tym przedmiocie sprawozdanie.

Petycya gminy Horodenki o wyjednanie 100% dodatku do podatku konsumcyjnego od mięsa.

W myśl uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 14. Stycznia b. r. przekazaną została petycya gminy Horodenki o wyjednanie 100% dodatku do podatku konsumcyjnego od mięsa w r. 1888 Wydziałowi krajowemu jako komisyi.

W załatwieniu uchwały powyższej Wydział krajowy w porozumieniu i za zgodą c. k. Namiestnictwa stosownie do art. I. ustawy z d. 18. Marca 1888. l. 36 dz. ust. kraj. udzielił zezwolenie na pobór 100% dodatku do podatku konsumcyjnego od mięsa na rok 1888. dla miasta Horodenki, celem opędzenia potrzeb gminnych reskryptem z 24. Lipca 1888. do l. 31.607.

Sprawozdanie Wydziału powiatowego Bialskiego o wyjednanie dla 5ciu gmin wyższych dodatków do podatków bezpośrednich w r. 1888.

Bialski Wydział powiatowy sprawozdaniem z dnia 11. Lutego b. r. L. 314. prosił o wyjednanie zezwolenia do poboru wyższych dodatków do podatków bezpośrednich w r. 1888. na pokrycie potrzeb gminnych, dla wymienionych niżej pięciu gmin.

W skutek tego Wydział krajowy w porozumieniu z c. k. Namiestnictwem rozporządzeniem z dnia 16. Lipca b. r. do l. 29.403 zezwolił na pobór dodatków w r. 1888. gminom, a mianowicie:

a) gminie Bór Wilkowski w wysokości 86%;
b) „ Kańczuga 54% adm. i 6% na szkołę;
c) „ Kruki 74%;
d) „ Stary staw 74%;
e) „ Wilkowice 92% adm. i 19% na szkołę.

Petycya gminy Niechobrza pow. Rzeszowskiego o pokrycie kosztów utrzymania małoletnich w Krakowie w kwocie 160 zł.

Na posiedzeniu z dnia 16. Stycznia 1888 powziął Wysoki Sejm uchwałę przekazującą petycyę gminy Niechobrza, powiatu rzeszowskiego, o pokrycie z funduszów krajowych kosztów utrzymania małoletnich Ludwiki i Maryi Gołąb, Magistratowi krakowskiemu w kwocie 160 zł. przypadających — Wydziałowi krajowemu do zbadania i załatwienia.

W wykonaniu tego polecenia Wydział krajowy zarządził zbadanie stanu rzeczy i doszedł do następujących wyników.

Zmarły w roku 1886. w szpitalu św. Łazarza w Krakowie wyrobnik Jacenty Gołąb pozostawił wdowę Katarzynę i dwie nieletnich dziewcząt, Ludwikę urodzoną w Niechobrzu, liczącą w r. 1886 lat 12, tudzież Maryę, urodzoną w Krakowie, liczącą lat 10. Pozostałe bez środków utrzymania sie-

roty umieścił Magistrat miasta Krakowa w zakładzie sióstr Miłosierdzia na Kleparzu za wynagrodzeniem miesięcznem po 5 zł. i z dodatkiem 10 zł. rocznie na ubranie, zarządzając równocześnie dochodzenie przynależności ojca sierót Jacentego Gołąba, celem ściągnięcia kosztów wyłożonych na utrzymanie sierót po nim pozostałych.

Ponieważ zmarły, jak świadczy metryka chrztu, urodzony był w Zabierzowie, powiatu Rzeszowskiego, przeto Magistrat udał się do c. k. Starostwa w Rzeszowie z prośbą o skonstatowanie jego przynależności. Odezwą z dnia 1. Października 1887. l. 17.815 oznajmiło c. k. Starostwo Rzeszowskie, iż Zwierzchność gminna w Niechobrzu przyznała rezolucyą z dnia 28. Lipca 1887. l. 711 Jacentemu Gołąbowi przynależność do gminy tamtejszej, a tem samem pozostałym po nim sierotom.

W skutek tego Magistrat miasta Krakowa zawezwał gminę rzęczoną do zwrotu kosztów utrzymania pomienionych sierót w Zakładzie Sióstr Miłosierdzia w kwocie 166 zł. w. a.

W odpowiedzi na to wezwanie gmina Niechobrz zwróciła się do Magistratu krakowskiego o zwłoke do zapłacenia tej należytości po koniec Września 1888. r. a w dniu 13. Grudnia 1887. wniosła petycyę do Wysokiego Sejmu o pokrycie tejże sumy z funduszów krajowych.

W myśl ustawy z dnia 3. Grudnia 1863. Dz. u. p. Nr. 105 gmina obowiązaną jest do zwrotu kosztów utrzymania sierót pozostałych po rodzicach przynależnych do tejże gminy, przynależność zaś Jacentego Gołąba do gminy Niechobrza skonstatowało c. k. Starostwo w Rzeszowie i prawa tego nie zaprzeczyła powyższa gmina ani w prośbie do Magistratu krakowskiego o przedłużenie terminu do spłaty należytości ani w mowie będącej petycyi do Wysokiego Sejmu.

Gdy motywa przytoczone w niniejszej petycyi, iż gmina Niechobrz znajduje się w krytycznem położeniu materyalnem i że w przyszłości grożą jej wydatki na budowę szkoły i utrzymanie nauczyciela, nie mogą dostarczyć dostatecznych powodów, by należytość tę pokryć z funduszów krajowych, gdy nadto, jak świadczy sprawozdanie Magistratu miasta Krakowa z 19. Maja br. l. 9.631 Zakład Sióstr Miłosierdzia zobowiązał się począwszy od 1. Stycznia 1888. r. wychowywać sieroty bezpłatnie i gmina żadnych więcej wydatków z tego tytułu ponosić nie będzie — prośbie gminy Niechobrz o pokrycie rzeczonych kosztów z funduszów krajowych Wydział krajowy odmówił.

Wniosek posła Żuka Skarszewskiego w przedmiocie wynalezienia środka do zaprawy gontów i strzechy słomianej zabezpieczającego od ognia.

Uchwałą z 16. Grudnia 1887. przekazał Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu do załatwienia wniosek posła Żuka Skarszewskiego i innych następującej osnowy:

„Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, ażeby rozpisał konkurs na wynalezienie środka do zaprawy gontów i strzechy słomianej, zapewniającego bezpieczeństwo ogniowe, przy możliwie przystępnej cenie dla mniej zamożnej ludności. Sejm wyznacza w powyższym celu z funduszu 1888. r. kwotę 500 zł.

Wydział krajowy chcąc powyższemu poleceniu Wysokiego Sejmu zadość uczynić, postanowił przedewszystkiem zasięgnąć opinii ciał fachowych i w skutku tego postanowienia udał się do Towarzystwa politechnicznego we Lwowie, Towarzystwa technicznego w Krakowie i do krajowego Związku straży ochotniczych we Lwowie z prośbą o wydanie sądu „czyli jestto ze względów technicznych przy dzisiejszym stanie nauki możliwem sporządzać

takie środki profilostyczne do zaprawy gontów i strzechy słomianej, któreby zapewniły zupełne bezpieczeństwo ogniowe, nie narażając ludności na znaczne wydatki równające się w przybliżeniu wysokości wydatków, potrzebnych do ogniochronnego pokrycia dachu, ewentualnie jakie w tej mierze poczyniono doświadczenia za granicą.“

Dotychczas otrzymaliśmy odpowiedź od krajowego Związku straży ochotniczych we Lwowie i od Zarządu Tow. politechnicznego we Lwowie.

Pierwsza z nich brzmi:

„Nad wynalezieniem środków zabezpieczających różne materyały od zapalania a właściwie zmniejszających łatwość palności tychże, myślano już od najdawniejszych czasów, wynaleziono znaczną liczbę różnych sposobów i dokonywane doświadczenia i próby wydawały pomyślne rezultaty.

Wszystkie jednak dotychczas znane sposoby bądź to z powodu zbyt długiej i mozolnej procedury przy sporządzaniu, bądź też z powodu wysokiej ceny materyału do zabezpieczenia użytego, nie dadzą się u nas zastosować i rozpowszechnić.

Zabezpieczenie dachów gontowych może się odbyć zapomocą pokrycia tychże gontami impregnowanemi t. j, poprzednio już nasyconemi rozczynem masy ogniochronnej, lub też zapomocą zwykłego pociągnięcia całego dachu masą ogniochronną.

Pierwszy sposób (impregnacya) wymaga długiego czasu, mozołu i przyborów a najtaniej daje się uskutecznić przez wygotowanie gontów w rozczynie sody krystalizowanej.

Gonty zanurzone całkowicie w rozczynie gotuje się w kotle przez 5—8 godzin nieustannie, zaprzestaje się gotowania przez następnych 8—10 godzin i gotuje na nowo jeszcze przynajmniej przez 2 godziny. Po wyjęciu gorących gontów z kotła, rozkłada się je osobno na wolnem powietrzu i przesusza. Czem rozczyn sody kryst. będzie silniejszy i czem dłużej będą gonty gotowane tem znaczniej zwiększy się siła ich wytrzymałości na działanie ognia.

Dachy pokryte gontami w ten sposób przyrządzonemi wytrzymują najsilniejszy ogień około 20—30 minut i po tym czasie najwyżej opalą się (otleją) zaledwie końce gontów, cała zaś płaszczyzna dachu pozostaje nietknięta.

Z pomiędzy środków ogniochronnych używanych do pociągania dachów nie ma żadnego, któryby się opierał skutecznie działaniu deszczów i nie był szybko spłukany.

Najlepsze i najtrwalsze są jeszcze te, w których skład wchodzi szkło wodne.

Obydwa te sposoby są u nas zatem prawie nie do użycia.

Wszelkie usiłowania taniego i dostępnego zabezpieczenia dachów słomianych zapomocą środków chemicznych okażą się zawsze bezskuteczne. Jedyny sposób zaradzenia złemu i na któryby być może lud nasz z łatwością przystał jest sporządzenie dachów słomianych sposobem, który już w Rossyi znalazł zastosowanie a mianowicie sporządzanie dachów gliniano-słomianych.

Sposób ten dotychczas nie został przez wielu zrozumianym i wskutek tego zarzucają mu brak trwałości, a przedewszystkiem, że wymaga wiele trudu i pracy przy częstem nalepianiu gliny. Są to zarzuty, które tylko przez nieświadomych poczynione być mogą.

Dachy takie urządzają się w następujący sposób:

Z pęczków słomy grubych na 4 ctm. robią się plecionki, które następnie napaja się rozczynem cienkim gliny tak długo dopóki wszystkie jamki dętego źdźbła słomy nie wypełnią się rozczynem gliny.

Po wysuszeniu przytwierdza się je na kracie z cienkich łat, na której tworzą lekki dach ogniotrwały i dla wody nieprzenikliwy i tak mocny, iż człowiek dorosły może po nim chodzić, przyczem dach nie poddaje się ciężarowi ciała.

Krycie tak sporządzonemi plecionkami jest o wiele korzystniejsze od zwykłego poszywania snopami.

Plecionki robią się o wiele łatwiej, dwie kobiety mogą zrobić z łatwością dziennie 60 mtr. kwadr. plecionki, podczas gdy przyrządzenie snopów do pokrycia tej samej powierzchni wymaga około 3 dni czasu, nadto pokrycie snopami potrzebuje większej znajomości rzeczy i jest o wiele cięższe od plecionki, wymaga zatem silniejszego wiązania dachowego i łat niż plecionka.

Dla przekonania się o ogniotrwałości takiego pokrycia rzucono na dach plecionkowy zapalony snop słomy, snop zgorzał do szczętu nie uszkodziwszy dachu. Obłożono cały dach plecionkowy słomą i podpalono z czterech rogów, słoma spłonęła dach pozostał nietknięty. Na dachu plecionkowym ułożono stos suchych polan, a pomimo żaru rozchodzącego się od stosu, który się palił całą godzinę, wiązanie dachowe i łaty były zupełnie chłodne. Następnie podpalono wewnątrz wiązanie dachowe i łaty, drzewo się zwęgliło, lub spaliło, plecionki zaś pozostały nie tknięte.

Dla przekonania się o nieprzenikliwości dachu dla wody, wypompowano za pomocą sikawki na każde pół sążnia kwadratowego strzechy beczkę wody, a słomianki gliną napojone wody nie przepuściły.

Sposób ten możnaby rozpowszechnić w kraju za pośrednictwem niższych szkół rolniczych. Uczniowie nauczywszy się tego sposobu mogliby następnie zastosować go przy kryciu budynków folwarcznych, a następnie i wieśniak poznawszy korzyści i zalety takiego pokrycia nabrałby zaufania do tej nowości i poszedłby za dobrym przykładem."

Opinia Tow. politechnicznego we Lwowie jest następująca:

Odnośnie do szacownej odezwy Wysokiego Wydziału krajowego z dnia 23. Marca 1883. do L. 61701/1887., Towarzystwo politechniczne zajmowało się badaniem sprawy ogniotrwałego pokrycia dachów i w tym celu obrało komisyę, w skład której weszli: pp. Gustaw Bisanz, Józef Braunseis, Józef Janowski, Edmund Krzen, Teofil Masłowski, Bronisław Pawlewski i Władysław Późniak.

Na podstawie wyników obrad tejże komisyi, mamy zaszczyt przedstawić Wysokiemu Wydziałowi krajowemu następujące zapatrywanie Towarzystwa politechnicznego w rzeczonej sprawie:

Ani w kraju, ani zā granicą, nie są dotychczas znane wypróbowane środki do przeistoczenia słomy na materyał ogniotrwały do krycia dachów. Zabezpieczenie gontów od działania ognia jest wprawdzie możliwe, lecz zbyt kosztowne. Nadto trwałość takiego ubezpieczenia i odporność na wpływy atmosferyczne, sięga tylko do niedługiego czasu.

Towarzystwo politechniczne nie uznaje zatem potrzeby rozpisania konkursu na wynalezienie środka do zaprawy gontów i strzechy słomianej, zabezpieczającego bezpieczeństwo ogniowe. Wobec ważności ogniotrwałego pokrycia dachów w gminach wiejskich i małomiejskich, pozwala sobie Towarzystwo politechniczne przedstawić dodatkowo światłej rozwadze Wysokiego Wydziału krajowego następujące uwagi w tym przedmiocie:

Względy ekonomiczne i bezpieczeństwa ogniowego były przyczyną, że w krajach zachodnich wydano ustawę, nakazującą krycie dachów po wsiach i miasteczkach wyłącznie materyałem ogniotrwałym. Taka ustawa została również wydaną w Czechach, nakładająca obowiązek użycia ogniotrwałych materyałów do krycia dachów. Wyjątek stanowią tylko gminy, które Wydział krajowy na ich prośbę ze względu na miejscowe stosunki od tego obowiązku uwolni. Liczne klęski pożarowe w naszym kraju wymownie świadczą o naglącej potrzebie wydania takiej ustawy, jeżeli złemu bodaj w części zaradzić pragniemy. Przypuszczać trzeba, że tylko wzgląd na brak taniego i w większej ilości produkowanego materyału krajowego do krycia dachów, wstrzymuje wydanie rzeczonej ustawy.

Najbardziej rozpowszechnionym materyałem do krycia dachów w miastach naszego kraju jest blacha, która z konieczności zastępuje rodzime materyały. Do tego celu używają w kraju naszym rozmaitych gatunków blachy, jako to: cynkowej, żelaznej lub żelaznej pocynkowanej. Ten materyał jednak nie nadaje się do obowiązkowego zaprowadzenia z mocy ustawy po wsiach i miasteczkach, gdyż cena jego jest zbyt wysoką, (1 m^2 pokrycia blachą cynkową z łaceniem i robocizną średnio przyjąć można 2 zł., blachą żelazną średnio 1 zł. 50 ct., blachą żelazną pocynkowaną średnio 2 zł. 25 ct.).

Nadto robota przy pokrywaniu dachów tymi materyałami wymaga użycia zawodowych rzemieślników, a w dalszem następstwie musianoby do wsi sprowadzać rzemieślników z miast, co tem bardziej przyczyniłoby się do podniesienia ceny.

Inne materyały używane w zachodnich krajach są następujące:

1. Tektura smołowcowa (papa).
2. Łupek.
3. Dachówka.

ad 1. Tektura smołowcowa, z powodu niedostatecznej trwałości, potrzeby starannej konserwacyi i częstej wymiany, tudzież wysokiej ceny (1m^2 pokrycia dobrą tekturą z połaceniem kosztuje we Lwowie do 1 zł. 20 ct.) a nakoniec ze względu na tę okoliczność, że trzeba używać uzdolnionych rzemieślników, nie nadaje się do ogólnego użycia.

ad 2. Łupek jest materyałem tak drogim, że tylko do pokrywania zbytkownych budynków używanym być może.

ad. 3. Dachówka, jak wiadomo była kiedyś w kraju naszym bardzo rozpowszechnioną i we wielkiej ilości wyrabianą. Z biegiem czasu i z upadkiem przemysłu garncarskiego ta gałęź produkcyi zupełnie poszła w zapomnienie. Dachówka nadaje się znakomicie do naszego klimatu i stosunków krajowych. Z natury swojej posiadająca w najwyższym stopniu przymiot ogniotrwałości, jest materyałem zasługującym na rozpowszechnienie. Przez rozwinięcie fabrykacyi tego materyału, wydanie nadmienionej ustawy nie

natrafiłoby na trudności. Zważyć nadto trzeba, że pokrycie dachówką felcowaną, sprowadzoną z Wienerberg pod Wiedniem, z łaceniem i robocizną płaci się we Lwowie od 1m² po 1 zł. 50 ct. Łatwo pojąć, że gdy jedna dachówka kosztuje w Wiedniu 4 ct., a we Lwowie z powodu dalekiego transportu 8.5 ct., następnie skoro na 1m² potrzeba 15 sztuk dachówek felcowanych, natenczas koszt pokrycia dachówką we Lwowie wyrabianą, wynosiłby wraz z łaceniem i robocizną zaledwie 70 do 80 ct.

Koszt ten nie jest o wiele wyższym od krycia słomą, a niezawodnie równy kosztowi krycia gontem. Krycie słomą bowiem (zwykłe snopki 10 ct. do 12" grube) według cen lwowskich, materyał i robocizna wraz z łaceniem kosztowałoby od 1 m². 82 ct. Ta cena jest wygórowana, lecz ceny wiejskie mogą być nawet o 5% niższe.

Będąc jednak zależne od miejscowych stosunków cen materyału i robotnika, nie można je ściśle unormować.

Krycie zaś gontem — pojedyńcze — kosztuje przeciętnie 45—50 ct. od 1 m.², podwójne zaś wraz z łaceniem 70—80 ct. za 1 m². Porównywając zatem powyższe ceny krycia słomą i gontem z ceną krycia dachówką, przychodzi się do wniosku, że dachówka winna w przyszłości wyprzeć bezwarunkowo nietylko blachę, lecz nawet gonty i słomę.

Pokrycie dachówką nowej formy, tak zwaną „felcowaną" przedstawia następujące korzyści:

a) Taką dachówką kryje się tylko pojedyńczo, podczas gdy dawniej każda płaszczyzna dachu podwójnie 1 dachówką pokrywaną była.

b) Dachówka felcowana z powodu swej lekkości, tudzież umożliwiając pokrycie pojedyńcze, nie wymaga jak dawniej zbyt silnego wiązania dachów.

c) Krycie odbywa się szybko, jeden robotnik pokrywa 50 m². dziennie.

d) Krycie felcowaną dachówką może się odbywać na płaskich dachach, nawet pod 35° nachylonych.

e) Robota przy pokrywaniu jest tak prostą, że każdy gospodarz wiejski łatwo sam sobie dach pokryć jest w stanie, bez użycia majstra.

Nadto wymiana pojedyńczych dachówek również jest łatwą i odbywa się ze strychu, a nie z dachu. Jest przeto zupełnie bezpieczną robotą, którą każdy robotnik łatwo wykonać może, podczas gdy przy innych ogniotrwałych dachach, każda naprawa połączona jest z koniecznością sprowadzenia majstra. Zaprzeczyć się nie da, że przy użyciu robotników niekwalifikowanych narażony jest właściciel na szkodę, którą mu oni częstokroć wyrządzają, zamiast naprawę uskutecznić.

Porównywując blachę z dachówką trzeba uwzględnić następujące okoliczności:

Blacha podczas wielkiego pożaru topnieje, przez co utrudnia a nawet często uniemożebnia gaszenie. Dachówka zaś, pozostaje podczas pożaru nietkniętą. Pokrycie blachą powoduje latem na ostatniem piętrze zaduszną atmosferę, a zimą chłodną, podczas gdy dachówka jako zły przewodnik ciepła nie oddziaływa na temperaturę mieszkania ostatniego piętra. Pokrycie blachą po kilkunastu latach z powodu stale odbywającej się oksydacyi podlega częściowemu zniszczeniu, dachówka zaś daje pokrycie trwające setki lat, jak o tem świadczą stare zabudowania klasztorne i kościołów w kraju i zagranicą.

Pokrycie blachą nie odpowiada wymogom estetycznym, podczas gdy pokrycie dachówką jest okazałe. Nie da się zaprzeczyć, że przez pokrycie dachówką i z nią w związku pozostającą fabrykacyą, pozostanie kapitał w kraju, a ludność znajdzie nowe źródło zarobku. By jednak dla ludności wiejskiej i miejskiej było krycie dachówką przystępne, winna być cena dachówki nader nizką, tudzież należałoby ją wyrabiać w całym kraju, gdzie tylko się znajduje glina.

Gdyby Wysoki Wydział krajowy raczył poprzeć fabrykacyę dachówek felcowanych i innych, na szerszą skalę, stworzenie tej nowej gałęzi przemysłu, nie natrafiłoby na żadne trudności, gdyż w przeważnej części kraju, znachodzą się gliny garncarskie, odpowiednie do fabrykacyi wspomnianej. Nadto znalazłaby ta fabrykacya ważne poparcie przez krajową stacyę doświadczalną keramiczną, której głównem jest zadaniem badanie materyałów krajowych pod względem ich przydatności do przemysłu keramicznego“.

Petycya gminy m. Kulikowa w pow. Żółkiewskim o zezwolenie na pobór opłat od mięsa i napojów słodzonych.

Na posiedzeniu z dnia 14. Grudnia b. r. przekazał Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu jako komisyi petycyą Reprezentacyi gminy miasteczka Kulikowa o wyjednanie zezwolenia na pobór dodatku konsumcyjnego od mięsa i słodzonych napojów na odpowiedni przeciąg czasu, dla umożliwienia zaciągnięcia pożyczki w Banku krajowym na sprowadzenie wody urządzenie studni i sprawienie narzędzi pożarnych.

Załatwiając wyżej powołane polecenie Wysokiego Sejmu Wydział krajowy reskryptem z dnia 29. Grudnia 1887. do L. 63.190 oznajmił Wydziałowi powiatowemu w Żółkwi, że petycya ta nie kwalifikowała się do merytorycznego załatwienia dla braku niektórych wyjaśnień i przedłożeń reskryptem powyższym wskazanych.

Petycya Marcina Sajdaka w sprawie egzekucyi c. k. uprz. gal. zakładu włość. w likwidacyi.

W załatwieniu sprawozdania komisyi petycyjnej o podaniu Marcina Sajdaka, w sprawie egzekucyi wierzytelności c. k. uprz. gal. zakładu kredytowego włościańskiego w likwidacyi, powziął Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 16. Stycznia b. r. następującą uchwałę:

„Nad petycyą Marcina Sajdaka przechodzi Sejm do porządku dziennego“.

O tej uchwale zawiadomiliśmy petenta reskryptem z d. 31. Stycznia b. r. L. 3.592.

Petycya Zwierzchn. gmin. Trzebuska pow. Kolbuszowskiego o pokrycie kosztów 219 zł. w Budapeszcie.

W załatwieniu sprawozdania komisyi petycyjnej z petycyi Zwierzchności gminnej Trzebuska powiatu Kolbuszowskiego, o pokrycie kwoty 219 zł. za utrzymanie Macieja vel Mateusza Kozła w Budapeszcie z funduszu krajowego, na posiedzeniu dnia 16. Stycznia b. r. przeszedł Wys. Sejm do porządku dziennego.

O powyższej uchwale zawiadomiliśmy proszącą Zwierzchność gminy reskryptem z d. 31. Stycznia b. r. L. 3.593.

Petycya gminy Ptaszkowa w powiecie Grybowskim o przyjęcie kosztów 289 zł. 28 ct. na fundusz krajowy.

W skutek sprawozdania komisyi petycyjnej o prośbie gminy Ptaszkowa w powiecie Grybowskim o przyjęcie kosztów utrzymania Anny Zawojanki w Budapeszcie w kwocie 489 zł. 28 ct. na fundusz krajowy, powziął Wysoki Sejm na posiedzeniu dnia 16. Stycznia b. r. następującą uchwałę:

Kwotę 289 zł. 28 ct. pochodzącą z większej sumy 489 zł. 28 ct., a należącą się jeszcze od gminy Ptaszkowa gminie miasta Budapeszt za utrzymanie Anny Zawojanki w zakładzie ubogich przyjmuje się na fundusz krajowy“.

W wykonaniu tej uchwały Wysokiego Sejmu pismem z d. 3. Lutego b. r. do L. 3.595 przesłaliśmy rzeczone koszta Magistratowi w Budapeszcie w kwocie 289 zł. 28 ct. w. a.

Petycya gminy Ruda w powiecie Mieleckim o przyjęcie kosztów w kwocie 1.255 zł. 40 ct. na fundusz krajowy.

Na posiedzeniu z d. 17. Stycznia 1888 r. w załatwieniu sprawozdania komisyi petycyjnej z petycyi gminy Ruda w powiecie Mieleckim, która prosi o przyjęcie na fundusz krajowy kosztów utrzymania Fani recte Hani Strahm w kwocie 1.255 zł. 40 ct., należącej się gminie miasta Wiednia, za utrzymanie tejże w domu zaopatrzenia a następnie u osoby prywatnej w czasie od 24. Stycznia 1879. do 1. Maja 1885, powziął Wysoki Sejm następującą uchwałę:

„Kwota 1.255 zł. 40 ct., należąca się gminie miasta Wiednia za utrzymanie Fani recte Hani Strahm od gminy Ruda, ma być zapłacona z funduszu krajowego".

W wykonaniu uchwały powyższej Wydział krajowy odezwą z dnia 7. Lutego b. r. do L. 3.582 koszta te w kwocie 1.255 zł. 40 ct. przesłał Magistratowi miasta Wiednia.

Petycya ogniowej straży ochotniczej we Lwowie o subwencyę.

W rozprawie nad Rubr. XVII. wydatków preliminarza funduszów krajowych na rok 1888. uchwalił Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 21. Stycznia 1888. jak następuje:

„Rubr. XVII. poz. 257 dla Zarządu krajowego związku ochotniczej straży ogniowej we Lwowie L. p. 717 Sejm przyznaje jednorazowo do rozporządzalności Wydziału krajowego kwotę 1.000 zł.

Wykonując to polecenie Wysokiego Sejmu rozporządzeniem z dnia 8. Czerwca b. r. do L. 19.793 wypłacił Wydział krajowy krajowemu związkowi ochotniczych straży ogniowych do rąk zastępcy naczelnika tegoż związku p. Dr. Alfreda Zgórskiego przyznaną subwencyą w kwocie 1.000 zł.

W rozprawie nad Rubr. XVII. preliminarza funduszów krajowych na rok 1888 przeszedł Wysoki Sejm na posiedzeniu z d. 21. Stycznia 1888. nad petycyami niżej wymienionemi do porządku dziennego, a mianowicie:

a) nad petycyą L. p. 1.002 komitetu straży pożarnej w Łapanowie o zasiłek;

b) nad petycyą L. p. 759 straży ochotniczej w Mogilanach o zapomogę;

c) nad petycyą L. p. 734 gminy Maków o zapomogę; i

d) nad petycyą L. p. 593 gminy Tarnawicy o zapomogę.

O tych uchwałach Wysokiego Sejmu zawiadomił Wydział krajowy strony interesowane za pośrednictwem odnośnych Wydziałów powiatowych reskryptami z dnia 7. Lutego b. r. do L. 5.156, 5.157, 5.158 i 5.159.

Uchwała w sprawie petycyi Józefa Webera i Jana Kennera z Jaworznia o dzierżawę podatku konsumcyjnego.

W załatwieniu sprawozdania komisyi petycyjnej o petycyi Józefa Webera i Jana Kennera pełnomocników rzeźników w Jaworznie o pośrednictwo względem zatwierdzenia ugody, zawartej z władzą skarbową w Chrzanowie w przedmiocie dzierżawy podatku konsumcyjnego od mięsa w okręgu Jaworzno, powziął Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 7. Grudnia 1887. następującą uchwałę:

„Petycyę Józefa Webera i Jana Kennera rzeźników z Jaworznia, o zatwierdzenie zawartej z Władzą skarbową umowy o dzierżawę podatku

konsumcyjnego od mięsa w okręgu Jaworzno, odstępuje się c. k. Rządowi do właściwego dalszego postępowania“.

O tej uchwale Wysokiego Sejmu zawiadomił Marszałek krajowy Prezydyum c. k. Namiestnictwa pismem z dnia 7. grudnia 1887. do L. 49/S.

W skutek tego c. k. krajowa Dyrekcya Skarbu we Lwowie odezwą z dnia 24. Maja b. r. L. 38.299 zawiadomiła Wydział krajowy, że w sprawie powyższej nie wydano żadnych zarządzeń, albowiem ugoda, o której zatwierdzenie pomienieni rzeźnicy prosili, została jeszcze przed nadejściem tej petycyi do c. k. krajowej Dyrekcyi Skarbu zatwierdzoną.

Uchwała w sprawie petycyi gminy miasta Wieliczki o zniesienie kondyktu na dzierżawie propinacyi.

W załatwieniu sprawozdania komisyi petycyjnej z petycyi gminy miasta Wieliczki o poparcie prośby wniesionej do c. k. Namiestnictwa o zniesienie pewnej części położonego kondyktu na czynsz dzierżawny z propinacyi w rocznej kwocie 14.575 zł. na pokrycie zaległych należytości szkolnych powziął Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 20. Grudnia 1887. następującą uchwałę:

„Prośbę gminy miasta Wieliczki o uwolnienie części czynszu dzierżawnego z prawa propinacyi w kwocie 3.000 zł. w. a. rocznie z pod sekwestru na pokrycie zaległości szkolnej zarządzonego przez c. k. Starostwo w Wieliczce, a zatrzymanie na pokrycie tej zaległości kwoty rocznej 11.575 zł. 33 ct, odstępuje się c. k. Radzie szkolnej krajowej do uwzględnienia w porozumieniu z Wydziałem krajowym“.

O tej uchwale Wysokiego Sejmu zawiadomione zostało Prezydyum c. k. Namiestnictwa pismem Marszałka krajowego z dnia 20. Grudnia 1887. L. 372/S.

Odezwą z dnia 25. Lutego b. r. do L. 4.940 zapytywał Wydział krajowy c. k. krajową Radę szkolną, czy a względnie jakie poczyniła zarządzenia celem zadośćuczynienia przytoczonej powyżej uchwale Wysokiego Sejmu i na skutek tego pismem z dnia 6. Marca b. r. do L. 3.420 (L. W. kr. 11.606/88) Rada szkolna krajowa zawiadomiła nas, że w sprawie tej wezwała okręgową Radę szkolną w Krakowie, by po sprawdzeniu kwoty, jaką rzeczona gmina winną jest tytułem powyższych należytości po koniec 1887 r., zasięgnęła opinii Reprezentacyi powiatowej i c. k. Starostwa w Wieliczce, czy i o ile wspomniona petycya ze względu na obecny stan majątkowy gminy miasta Wieliczki zasługuje na uwzględnienie; opinii tej pomieniona okręgowa Rada szkolna jeszcze nie nadesłała.

Następnie odezwą z dnia 5. Czerwca b. r. do L. 20.711 Wydział krajowy powtórnie odniósł się do krajowej Rady szkolnej z zapytaniem, co w tej sprawie postanowiono, lecz do chwili zamknięcia niniejszego sprawozdania żadnej odpowiedzi nie otrzymał.

Uchwała w sprawie petycyi gminy Szydłowce pow. Husiatyńskiego w przedmiocie używania pastwiska i gruntów za granicą w Rosyi.

W załatwieniu sprawozdania komisyi administracyjnej z petycyi gminy Szydłowce w powiecie Husiatyńskim o wyjednanie pozwolenia na wypędzanie owiec i nierogacizny na pastwisko za granicę i napowrót tudzież o wyjednanie pozwolenia na wożenie i noszenie zielonej paszy i niewysianego nasienia, powziął Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 17. Stycznia 1888. następującą uchwałę:

„Petycyę gminy Szydłowce do L. 478 i 479, o wyjednanie pozwolenia na wypędzanie owiec i nierogacizny na pastwisko za granicę rosyjską

i napowrót tudzież o wyjednanie pozwolenia na przewożenie paszy i niewysianego nasienia, odstępuje się c. k. Rządowi do urzędowania".

O tej uchwale Wysokiego Sejmu zawiadomił Marszałek krajowy pismem z dnia 17. Stycznia b. r. L. 478/S. Prezydyum c. k. Namiestnictwa.

Odezwą z dnia 25. Maja b. r. L. 29.492 oznajmiło c. k. Namiestnictwo Wydziałowi krajowemu, że sprawa gminy Szydłowce w tym kierunku była przedmiotem orzeczeń tak c. k. Namiestnictwa jako też i Ministerstwa spraw wewnętrznych, które wedle reskryptu z dnia 12. Maja 1884. L. 6.133 nie uwzględniło rekursu tejże gminy przeciw orzeczeniu c. k. Namiestnictwa z dnia 2. Czerwca 1883 L. 33.231 w tej sprawie wydanemu, zaś reskryptem z dnia 20. Października 1886. L. 17.498 odmówiło prośbie tejże gminy, w tej samej sprawie wniesionej.

W końcu nadmieniło, że w obec powyższych rozporządzeń ministeryalnych petycye rzeczone reskryptem z dnia 18. Lutego b. r. L 7.707 przesłane zostały c. k. staroście w Husiatynie do dalszego zarządzenia.

Na odezwę tutejszą z dnia 9. Czerwca b. r. L. 22.911, którą zapytywaliśmy c. k. Starostwo husiatyńskie, jakie mianowicie dalsze zarządzenia w tej mierze poczyniło, nie otrzymaliśmy dotychczas żadnej odpowiedzi.

Uchwała w sprawie petycyi Mieczysława Tretera o reasumcyę likwidacyi wynagrodzenia za zniesione powinności urbaryalne w Dzwiniaczu.

W załatwieniu sprawozdania komisyi prawniczej o petycyi Mieczysława z Lubomirza Tretera, w sprawie reasumcyi likwidacyi wynagrodzenia za zniesione powinności urbaryalne w Dźwiniaczu górnym, powziął Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 19. Stycznia 1888. następującą uchwałę:

„Petycyę p. Mieczysława Tretera, w sprawie reasumcyi likwidacyi wynagrodzenia za zniesione powinności urbaryalne w Dźwiniaczu górnym, odstępuje się c. k. Rządowi do zbadania i załatwienia".

O tej uchwale Wysokiego Sejmu zawiadomił Marszałek krajowy pismem z dnia 19. Stycznia b. r. L. 737/s. Prezydyum c. k. Namiestnictwa.

Wskutek tego c. k. Namiestnictwo jako Dyrekcya funduszów indemnizacyjnych przy odezwie z dnia 16. Lipca r. b. l. 1.757/D. f. zakomunikowało nam odpis rezolucyi w tej sprawie petentowi bezpośrednio udzielonej i w następujący sposób motywowanej:

„Jak to już w rezolucyach tutejszych z dnia 15. Lutego 1884. l. 3.357 i z dnia 25. Listopada 1886. l. 2.549 zaznaczono, sprawa ta, jakkolwiek już dawno prawomocnie i ostatecznie załatwiona, była w skutek ponawianych przez pana próśb kilkakrotnie tak przez tutejsze jako też wyższe władze dokładnie roztrząsaną i nie znaleziono żadnej podstawy do zadość uczynienia Jego żądaniu. I obecnie w petycyi swej do Wysokiego Sejmu nie przytoczyłeś Pan żadnych nowych okoliczności, któreby nie były już pierwej przedmiotem badań, a przytoczona okoliczność, że żądana przez Pana relikwidacya wynagrodzenia za zniesione powinności urbaryalne w Dźwiniaczu górnym, na żądanie współwłaścicielki tych niepodzielnych dóbr, względnie za interwencyą Pańskiego brata Hilarego już się odbyła i taż jako wynagrodzenie za swoją połowę znacznie wyższą od pierwotnie wyrachowanej sumy kwotę odebrała — jako nieprawdziwa i niezgodna z aktami tutejszemi nie może służyć do przeprowadzenia ponownej likwidacyi.

Co się zaś tyczy dalszej okoliczności, jakoby Panu nie wypłacono kapitału wynagrodzenia w całości i że rzekomo jakaś część przez brata

dla Pana zastrzeżona zatrzymaną została, to i ta okoliczność, jak to już w rezolucyi tutejszej z 22. Listopada 1886. l. 2.549 Panu oznajmiono, nie zgadza się z rzeczywistym stanem rzeczy, gdyż przyznany kapitał wynagrodzenia w całości został Panu zapłacony. W obec tego nie widzi c. k. Namiestnictwo jako Dyrekcya funduszów indemnizacyjnych żadnego powodu do ponownego badania tej sprawy i odsyła Pana z Jego bezpodstawnemi żądaniami do powołanych rezolucyj tutejszych".

Wezwanie do c. k. Rządu w sprawie policyi miejscowej w Podgórzu.

W załatwieniu sprawozdania komisyi gminnej z petycyi Reprezentacyi gminy miasta Podgórza w przedmiocie sprawowania tamże czynności policyjnych, powziął Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 17. Stycznia 1888. następujące uchwały:

„1. Wzywa się Wysoki c. k. Rząd do przedłożenia Sejmowi na najbliższej sesyi projektu ustawy przekazującej osobnym organom rządowym w myśl końcowego ustępu §. 27. ust. gm. z roku 1866. załatwianie niektórych czynności policyi miejscowej w Podgórzu.

„2. Wzywa się Wysoki c. k. Rząd, by zwiększył personal straży bezpieczeństwa przydzielony c. k. Expozyturze policyi w Podgórzu".

O tych uchwałach Wysokiego Sejmu Marszałek krajowy zawiadomił Prezydyum c. k. Namiestnictwa pismem z dnia 17. Stycznia r. b. l. 287/S.

Wydział krajowy odezwami z dnia 11. Czerwca i 7. Lipca b. r. l. 18.243 i 27.947 zapytywał Prezydyum c. k. Namiestnictwa, czy i jakie kroki poczyniło na skutek powyższych uchwał Wysokiego Sejmu, lecz do obecnej chwili nie otrzymał w tym przedmiocie żadnej odpowiedzi.

Wezwanie do c. k. Rządu w sprawie poboru podatków gminnych.

Na posiedzeniu z 19. Stycznia 1888. powziął Wysoki Sejm w załatwieniu sprawozdania komisyi podatkowej o wniosku posła hr. Koziebrodzkiego, względem poboru podatków w gminach, następujące uchwały:

„1. Wzywa się c. k. Rząd, aby jak najspieszniej uregulował drogą ustawodawczą pobór podatków w gminach;

2. Wzywa się c. k. Rząd, aby postarał się o rzeczywiste wykonywanie ścisłego nadzoru nad zwierzchnościami gminnemi, pobierającemi podatki od kontrybuentów i aby dalszemi rozporządzeniami i przepisami powstrzymał nieprawidłowości zachodzące przy poborze podatków w gminach, żeby powiększył etat c. k. urzędników płatnych przy c. k. Urzędach podatkowych".

O tych uchwałach Wysokiego Sejmu zawiadomił Marszałek krajowy Prezydyum c. k. Namiestnictwa pismem z dnia 19. Stycznia b. r. l. 1.422/S.

Następnie Wydział krajowy odezwami z dnia 9. Czerwca i 7. Lipca b. r. l. 18.242 i 27.946 odnosił się do tegoż Prezydyum z zapytaniem, jakie powzięto postanowienie przez c. k. Rząd w sprawie powyższej, lecz dotychczas żadnej odpowiedzi na takowe nie otrzymał.

Inne ważniejsze sprawy Departamentu I.

Wykonywanie nadzoru nad działalnością Zwierzchności gminnych, nad zakładowym majątkiem gmin i zakładów gminnych, tudzież nad zakładowym majątkiem powiatów.

Obok czynności systematycznego nadzoru, powtarzających się peryodycznie, rokrocznie przedstawionych szczegółowo w poprzednich sprawozdaniach, tudzież obok licznych zarządzeń w sprawach poszczególnych powiatów i gmin, wydawał Wydział krajowy zarządzenia, odnoszące się do wszystkich powiatów, a względnie gmin, z których ważniejsze przytaczamy.

Z uwagi, że odpowiedzi Wydziałów powiatowych jak i c. k. Starostw na kwestyonaryusz w sprawie ustawodawstwa gminnego wykazały dostatecznie, że policya miejscowa w gminach wiejskich nie jest wcale wykonywaną, albo nie odpowiednio, okazała się konieczna potrzeba zastosowania tymczasowych środków zaradczych, celem znaglenia gmin wiejskich do wykonywania policyi miejscowej.

Z tych powodów odniósł się Wydział krajowy do c. k. Prezydyum Namiestnictwa odezwą z dnia 10. Lutego 1888. l. 6.181 z prośbą o poczynienie zarządzeń, ażeby c. k. żandarmerya przy sposobności patrolowania po wsiach zwracała uwagę na fakta zaniedbywania policyi miejscowej, do własnego zakresu gmin należącej (§. 27. ust. gm.) i donosiła o tem c. k. Starostwu, któreby te doniesienia komunikowały Wydziałom powiatowym celem poczynienia skutecznych zarządzeń.

Na skutek powyższej odezwy wydały stosowne zarządzenia tak Prezydyum c. k. Namiestnictwa do c. k. Starostw, reskryptem z dnia 9. Maja 1888. l. 4.462/pr. jak i c. k. komenda krajowa żandarmeryi okólnikiem z dnia 6. Marca 1888. l. 2.194, wystosowanym do wszystkich oddziałów i posterunków.

Wydział krajowy zarazem wezwał wszystkie Wydziały powiatowe okólnikiem z dnia 23. Maja b. r. l. 20.330, ażeby z doniesień tych robili wyczerpujący użytek, wydając skuteczne zarządzenia dla uchylenia wadliwości.

W przedmiocie kontroli nad utrzymaniem w całości dobra i majątków gminnych, zalecił Wydział krajowy okólnikiem z dnia 1. Czerwca b. r. l. 23.280 Wydziałom powiatowym formularz kwestyonaryusza, służyć mający przy odbywających się lustracyach wykonywanych przez delegatów powiatowych, a względnie przez ustanowionych lustratorów, wedle którego obowiązani są składać sprawozdania z wyniku lustracyi.

W myśl instrukcyi ogłoszonej w dzienniku ustaw i rozporządzeń krajowych, co do sposobu sprawowania tymczasowego zarządu kas pożyczkowych gminnych przez Reprezentacye powiatowe, wydanej na podstawie art. IV. ust. kraj. z dnia 19. Czerwca 1887. nr. 44., wezwał Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 3. Kwietnia b. r. l. 11.747 Wydziały powiatowe do ścisłego stosowania się w poszczególnych wypadkach i wykonywania postanowień w niej zawartych.

Wykonując naczelny nadzór nad gminami, polecił Wydział krajowy wszystkim Wydziałom powiatowym instrukcyą o nadzorze nad gminami z dnia 17. Sierpnia 1875. l. 14.358, ażeby przeprowadzały peryodycznie skontra kasowe i lustracyę gospodarki miast i miasteczek, a nadto przyrzekł im okólnikiem z dnia 7. Listopada 1876. l. 22.106 i następnemi pomoc fachową w razie potrzeby.

Z uwagi, że to ważne zarządzenie Wydziału krajowego nie wszędzie wykonywane bywa z należytą ścisłością, często przeciwnie przeprowadzone szkontra i lustracye nie wzniosły się ponad poziom natury więcej formalnej a nie wnikały w istotę rzeczy, wówczas rezultat takiej akcyi sankcyonował niejako nieporządki, które uszły uwagi szkontrujących, tem samem chybiał swego celu i miał raczej ujemne następstwa;

z uwagi nadto, że Wydziały powiatowe nie rozwijały należytej energii, ażeby dostrzeżone nieprawidłowości stanowczo usunąć, a winnych do odpowiedzialności pociągnąć, wskutek czego Wydział krajowy otrzymuje częste doniesienia o nieporządkach w rachunkowości, kasowości, administracyi i w wykonywaniu policyi miejscowej szczególniej w pomniejszych miastach i miasteczkach, a członkowie gmin domagają się usunięcia tych nieporządków — reskryptem z dnia 16. Marca 1888. do l. 12.201 zarządził Wydział krajowy skontrum kas gminnych we wszystkich funduszach tudzież lustracyę gospodarki i policyi miejscowej wszystkich pomniejszych miast i miasteczek w całym kraju.

Czynność w tym kierunku zarządzona jest w toku, o wynikach zaś tego zarządzenia złożymy Wysokiemu Sejmowi sprawozdanie, jak skoro wszystkie Wydziały powiatowe takowe przedłożą.

Względy na bezpieczeństwo publiczne wymagają, aby zaniechano na przyszłość stawiania budynków w terenie inundacyjnym między wałami a rzeką, i ile możności usunięto istniejące budynki za wał. W skutek odezwy c. k. Namiestnictwa z dnia 19. Marca b. r. l. 14.112 Wydział krajowy wezwał Wydziały powiatowe w Krakowie, Wieliczce, Bochni, Brzesku, Tarnowie, Dąbrowie, Mielcu i Tarnobrzegu rozporządzeniem z dnia 3. Kwietnia b. r. L. 13.509, aby pouczyły Zwierzchności gminne tych miejscowości w przestrzeni Wisły poniżej Krakowa położonych, w której przy brzegach znajduje się znaczniejsza ilość budynków mieszkalnych i gospodarskich między wałami ochronnymi a rzeką, postawionych prawie wyłącznie jeszcze przed usypaniem wałów, a które to budynki przy każdym wysokim stanie wody, lub zejściu lodów na Wiśle, wystawione są na zalew, a mieszkańcy ich narażeni na utratę życia, mienia i dobytku, mimo to odbudowują je na tem samem miejscu, a często stawiają zupełnie nowe budynki, i ażeby na przyszłość zaniechano stawiania budynków w terenie inundacyjnym między wałami a rzeką.

Następnie zajmował się Departament I. zbieraniem materyałów do reformy gminnej, o pisarzach gminnych, tudzież zbieraniem materyałów do projektu ustawy budowniczej dla wsi. Czynności te wymagały więcej czasu i zajęcia. Wyniki badań zestawione są w odrębnych sprawozdaniach.

W przedmiocie bezpośredniego nadzoru nad powiatami i gminami zarządzał Wydział krajowy zbadanie poszczególnych gospodarstw gminnych przez komisye delegowane z ramienia Wydziału krajowego, a to przeważnie na prośbę Wydziałów powiatowych o przeprowadzenie fachowych lustracyj na koszt powiatów, względnie gmin.

W ten sposób delegowaliśmy komisye do Krystynopola powiatu Sokalskiego, Kobiernic powiatu Bialskiego, Jezierny powiatu Złoczowskiego, Krakowca powiatu Jaworowskiego, Nowego Sącza, Doliny i poczyniliśmy na podstawie wyników dochodzeń szczegółowe zarządzenia, które dostrzeżone wadliwości usunąć winny.

Wreszcie na prośbę Wydziału powiatowego w Cieszanowie delegowaliśmy komisyę do sprawdzenia rachunków funduszu powiatowego za rok 1887, a wynik tej czynności był ze wszech miar zadowalniający.

Wskutek licznych skarg na administracyę gminną w Podgórzu, powiatu Wieliczka, zarządził Wydział krajowy zbadanie gospodarki gminnej

w ogólności, a zarazem przeprowadzoną została przez komisyę techniczną kolaudacya zakładu wapiennego we własnym zarządzie zbudowanego i administrowanego.

Wyniki dochodzenia tego wykazały cały szereg rażących nieprawidłowości w administracyi gminnej, hojne szafowanie groszem publicznym na rozmaite przyjęcia, remuneracye, koszta podróży i t. d. — przeprowadzona zaś kolaudacya zakładu wapiennego, nieproporcyonalną wysokość kosztów budowy.

Z tych przeto powodów złożony został z urzędu burmistrz miasta w Podgórzu.

Podobnież z powodu podniesionej skargi na złą gospodarkę gminną w mieście Stanisławowie, zarządził Wydział krajowy ścisłą lustracyę gospodarstwa gminnego, tudzież sporządzenie zamknięć rachunkowych z ubiegłych lat 4 i na podstawie tego dochodzenia, przyszedłszy do przekonania, że gospodarka taka dalej trwać nie może, odniósł się Wydział krajowy do Prezydyum c. k. Namiestnictwa z wnioskiem na rozwiązanie Rady gminnej i ustanowienie komisarza rządowego, — które rozporządzeniem swem z d. 24. Lipca b. r. l. 41.561 (L. W. kr. 32.871) rozwiązało Radę gminną w Stanisławowie i wprowadziło do tymczasowego zarządu komisarza rządowego w osobie sekretarza c. k. Namiestnictwa p. Lanikiewicza.

Wynik likwidacyi w Kobiernicach, wykazujący braki i nadużycia, odstąpiony został c. k. Prokuratoryi państwa w Wadowicach.

Wynik dochodzenia w Jeziernej odstąpiony został Wydziałowi powiatowemu w Złoczowie do zarządzenia wedle poczynionych wskazówek.

Wynik likwidacyi majątku gminnego w Krystynopolu, wykazujący liczne braki kasowe, odstąpiony został c. k. Prokuratoryi państwa we Lwowie.

Wynik dochodzenia w Dolinie, wykazujący nadużycia w urzędowaniu, odstąpiono c. k. Prokuratoryi państwa w Samborze.

Na podstawie dochodzenia, przeprowadzonego w Krakowcu, złożony został z urzędu naczelnik gminy.

W sprawie administracyi gminy Brodów, na prośbę tejże gminy, interweniował Departament I. przy zawarciu ugody pomiędzy gminą a wierzycielami ze skutkiem w ogóle dla gminy nader zadowalniającym, która za pośrednictwem tem była w możności zrealizować uciążliwe długi z podniesionej w tym celu pożyczki Banku krajowego w sumie 200.000 zł., a tem samem uregulować stosunki gospodarstwa gminnego.

W sporach wytoczonych przed Trybunałem administracyjnym odrzucił tenże po przeprowadzeniu rozprawy ustnej.

1) Wyrokiem z 23. Września 1887. l. 2.514 (L. W. kr. 51.207) zażalenie Izaaka Bergera ze Lwowa przeciw orzeczeniu Wydziału krajowego z 21. Września 1886. l. 55.437 w sprawie rekonstrukcyi realności.

2) Wyrokiem z dnia 11. Listopada 1887. l. 3.082 (L. W. kr. 62.962) zażalenie Augusta Wamsiedel ze Lwowa przeciw orzeczeniu Wydziału krajowego z d. 21. Września 1886. r. l. 55.198 o zniesienie portalu przy realności pod Nr. $221^2/_4$.

3) Wyrokiem z d. 3. Lutego 1888. l. 443 (L. W. kr. 12.270) zażalenie Rozy Günzberg ze Lwowa przeciw orzeczeniu Wydziału krajowego z 1. Kwietnia 1888. do l. 16.141 w sprawie rekonstrukcyi realności pod l. $368^2/_4$.

4) Wyrokiem z 9. Lutego 1888. l. 467 (L. W. kr. 13.017) zażalenie Nechy Hescheles we Lwowie, przeciw orzeczeniu Wydziału krajowego z 26. Kwietnia 1887. l. 661 w sprawie sekwestracyi dochodów realności pod l. $186^2/_4$.

5) Wyrokiem z 2. Marca 1888. l. 760 (L. W. kr. 14.843) zażalenie Srula Krautbacha przeciw orzeczeniu Wydziału krajowego z 10. Czerwca 1887. l. 24.171 w sprawie poboru dodatku gminnego do podatku konsumcyjnego od mięsa w gminie Jabłonów.

6) Wyrokiem z 2. Marca 1888. l. 781 (L. W. kr. 14.844) zażalenie Maurycego Finkelsteina przeciw orzeczeniu Wydziału krajowego z 10. Czerwca 1887. l. 24.175 o wykluczenie go z zastępstwa członka Wydziału powiatowego w Kałuszu.

7) Wyrokiem z 12. Kwietnia 1888. l. 1.246 (L. W. kr. 20.062) zażalenie gminy Halicz przeciw orzeczeniu Wydziału krajowego z 1. Lipca 1887. l. 24.168 o współużytkowanie tłoki gminnej.

Dalej odrzucił c. k. Trybunał administracyjny bez rozprawy.

8) Uchwałą z dnia 10. Października 1887. l. 2.254 (L. W. kr. 52.431) zażalenie Daniela Gewürtz i Abrahama Malter z Ropczyc przeciw orzeczeniu Wydziału krajowego z dnia 12. Sierpnia 1887. l. 35.793 o zwrot kosztów komisyjnych.

9) Uchwałą z 19. Grudnia 1887. l. 3.193 (L. W. kr. 1.488) zażalenie gminy Pilzno przeciw orzeczeniu Wydziału krajowego z 3. Lutego 1887. l. 2.835 w sprawie emerytalnej.

10) Uchwałą z 30. Stycznia 1888. l. 175 (L. W. kr. 6.773) zażalenie Abrahama Altera z Bohorodczan przeciw orzeczeniu Wydziału krajowego z 16. Sierpnia 1887. l. 40.118 w sprawie budowlanej.

11) Uchwałą z 30. Lutego 1888. l. 473 (L. W. kr. 10.018) zażalenie Arona Hechtlinger z Ludwikówki powiatu Tarnopolskiego, przeciw orzeczeniu Wydziału krajowego z 1. Grudnia 1887. l. 58.311 w sprawie budowlanej.

12) Uchwałą z d. 26. Marca 1888. l. 926 (L. W. kr- 15.815) zażalenie Dmytra Fedora z Perehińska, powiatu Dolina, przeciw orzeczeniu Wydziału krajowego z 25. Października 1887. l. 44.817 w sprawie zwrotu deficytu do kasy gminnej.

13) Uchwałą z 3. Kwietnia 1888. l. 430 (L. W. kr. 17.212) zażalenie obszaru dworskiego w Bohorodczanach, przeciw orzeczeniu Wydziału krajowego z 23. Sierpnia 1887. l. 40.819 w sprawie budek kramnych.

14) Uchwałą z dnia 22. Maja 1888. L. 1.535 (LWkr. 22.377) zażalenie Paji Daar z Dębicy przeciw orzeczeniu Wydziału krajowego z 14. Marca r. b. L. 10.119 w sprawie budowlanej.

W następującej sprawie uchylił c. k. Trybunał administracyjny orzeczenie Wydziału krajowego z poleceniem wydania ponownie orzeczenia.

15) Wyrokiem z dnia 8. Października 1887. L. 2.617 (LWkr.54.995) uchylił orzeczenie Wydziału krajowego z 7. Stycznia 1887. L. 76.712 w sprawie przeistoczenia części pastwiska gminnego w Bazarzyńcach (pow. Zbaraż) na pole orne, z poleceniem uzupełnienia dochodzeń i wydania ponownego orzeczenia.

Fundacya ś. p. Edwarda Lewińskiego dla zubożałych włościan w Galicyi.

W roku bieżącym przypadło do rozdziału z fundacyi ś. p. Edwarda Lewińskiego 1.381 zł. 80 ct., którą to kwotę w myśl §. 5. aktu fundacyi wręczono na wniosek i za pośrednictwem Wydziału powiatowego w Bochni 26-ściu zubożałym włościanom tegoż powiatu, a mianowicie jednemu włościaninowi udzielono zapomogi 80 zł. 81 ct. dwom po 75 zł., zaś dwudziestu trzem po 50 zł.

Departament II.

Szef departamentu: Dr. Józef Wereszczyński Członek Wydziału krajowego.

Ustawy sankcyonowane.

Ustawa finansowa na rok 1888.

Odezwą z dnia 24. Kwietnia 1888. L. 4100/pr. zawiadomiło c. k. Prezydyum Namiestnictwa Wydział krajowy, że Jego ces. i król. Apostolska Mość raczył Najwyższem postanowieniem z dnia 14. Kwietnia 1888. użyczyć najłaskawiej najwyższego zatwierdzenia uchwale Sejmu krajowego z dnia 21. Stycznia 1888. względem pobierania w r. 1888. na pokrycie niedoboru funduszu krajowego dodatku w wysokości po 31 ct. od każdego zł. ogólnej należytości podatków bezpośrednich, oraz najwyższej sankcyi uchwalonemu na posiedzeniu Sejmu krajowego z d. 21. Stycznia 1888. projektowi ustawy względem zaciągnięcia pożyczki krajowej w kwocie 395.000 zł. na utworzenie funduszu pożyczkowego dla gmin na budowę koszar.

Zarazem zawiadomiło c. k. Prezydyum Namiestnictwa Wydział krajowy, iż uchwała sejmowa z dnia 21. Stycznia 1888. względem wyjednania dla tej pożyczki krajowej uwolnienia od opłat i należytości skarbowych odstąpioną została przez Ministerstwo spraw wewnętrznych JE. p. Ministrowi skarbu jako do Jego zakresu należąca.

Uchwała o dodatkach do podatków dla funduszów indemnizacyjnych.

Tem samem Najwyższem postanowieniem raczył Jego ces. i król. Apostolska Mość użyczyć najłaskawiej Najwyższego zatwierdzenia uchwałom Sejmu krajowego z 16. Stycznia 1888. względem pobierania w r. 1888. dodatku krajowego dla wschodnio i zachodnio-galic. funduszu indemnizacyjnego w wysokości po 27 ct.

Ustawa o zaciągnięciu pożyczki w imiennej wartości 700.000 zł. dla ułatwienia Spółkom wodnym pokrycia datków konkurencyjnych.

Odezwą z 24. Maja 1888. L. 5329/pr. zawiadomiło Prezydyum c. k. Namiestnictwa Wydział krajowy, że Jego ces. i król. Apostolska Mość raczył Najwyższem postanowieniem z 30. Kwietnia 1888. użyczyć najłaskawiej sankcyi uchwalonemu przez Sejm krajowy projektowi ustawy o zaciągnięciu pożyczki w imiennej wartości 700.000 zł. w celu ułatwienia Spółkom wodnym pokrycia datków konkurencyjnych. Odezwą zaś z dnia 11. Czerwca 1888. L. 6206/pr. zawiadomiło Prezydyum c. k. Namiestnictwa Wydział krajowy, iż JE. Pan Minister skarbu na mocy §. 11. ustawy z dnia 30. Czerwca 1884. Dz. p. p. Nr. 116, przyznał tej zaciągnąć się mającej pożyczce co do odsetków uwolnienie od podatku dochodowego, niemniej od tego podatku, któryby ewentualnie przyszłemi ustawami w miejsce podatku

dochodowego miał być zaprowadzony, oraz od kuponowego podatku stemplowego. Co do dalszej uchwały sejmowej względem wyjednania konstytucyjnego zezwolenia na używanie wydać się mających obligów pożyczki tej w kwocie 700.000 zł. do lokowania kapitałów fundacyjnych, pupilarnych i t. p. oznajmił J. E. p. Minister spraw wewnętrznych, że w tej mierze będzie mógł zawiązać rokowania z interesowanemi Ministerstwami dopiero wtedy, gdy pożyczka krajowa zostanie zrealizowaną, a Ministerstwu spraw wewnętrznych udzielone będą bliższe szczegóły pod tym względem, jak daty o planie umorzenia, liczba obligów wydać się mających, kwoty nominalne tych obligów i t. d.

Przygotowania do konfekcyi tej pożyczki jakoteż pożyczki na utworzenie funduszu pożyczkowego dla gmin na budowę koszar są w toku.

Ustawa o rybołowstwie.

C. k. Prezydyum Namiestnictwa zawiadomiło Wydział krajowy odezwą z dnia 23. Listopada 1887. L. 12098/pr., że Jego ces. i król. Apostolska Mość raczył Najwyższem postanowieniem z dnia 31. Października 1887. najłaskawiej udzielić Najwyższej Sankcyi uchwalonemu przez Wysoki Sejm projektowi ustawy o rybołowstwie. Zarazem oznajmiło toż Prezydyum, że z uwagi na okoliczność, iż z chwilą wejścia w życie sankcyonowanej ustawy o rybołowstwie traci moc obowiązującą dotychczasowa ustawa krajowa z dnia 19. Listopada 1882. dz. u. kr. Nr. 57 ex 1883. o niektórych środkach podniesienia rybołowstwa, a tem samem odjętą zostaje prawna podstawa także i rozporządzeniu c. k. Namiestnictwa z dnia 28. Czerwca 1883. L. 6651 dz. u. kr. Nr. 58, koniecznem jest, aby równocześnie z nową ustawą o rybołowstwie ogłoszone zostało nowe rozporządzenie wykonawcze, w którym to względzie P. Namiestnik zarządzi co należy.

Nowa ustawa o rybołowstwie oddaje rewiry rybackie pod zarząd ustanowionych w tym celu Wydziałów, stanowi jednak w §. 30, że na wniosek Wydziału krajowego może p. Minister rolnictwa rozporządzić, że aż do dalszego zarządzenia nie będzie się zaprowadzać wydziałów rewirowych rybackich w sposób określony §§. 24 i 25 dla pojedyńczych albo dla wszystkich dorzeczy i że funkcye tychże wydziałów rybackich przechodzą na Wydział krajowy. Na powyższych postanowieniach ustawy oparł Komitet c. k. Towarzystwa rolnicz. krakowskiego wniosek z dnia 29. Listopada 1887. L. 794, aby, korzystając z przepisu zawartego w §. 30 ustawy, oświadczyć się w obec c. k. Rządu za objęciem funkcyi wydziałów rybackich przez Wydział krajowy. W sprawie tej zasięgnął Wydział krajowy opinii pp. dra Maksymiliana Nowickiego i Aleksandra Gostkowskiego, na podstawie relacyi tychże znawców, obeznanych dokładnie ze stanem i potrzebami rybactwa krajowego, nabył przekonania, że:

1. ustanowienie wydziałów rybackich na razie natrafiłoby na wielkie trudności, albowiem wydziały składać by się musiały w myśl § 25 ustawy przeważnie z rybaków zawodowych jako dzierżawców rewirów rybackich, a rybacy zawodowi po największej części nie zamożni nie zechcieli by lub nawet nie mogliby urzędować bezpłatnie, jak tego żąda §. 26 ustawy od członków wydziału;

2. wydziały rybackie, jeżeliby się takowe utworzyć powiodło, ze względu na skład swój nie zdołałyby sprostać obowiązkom, jakie na nich

nakłada §. 27 ustawy, wskutek czego cała ustawa wydana dla uregulowania i podniesienia rybactwa krajowego chybiłaby celu.

Dając wyraz temu przekonaniu, Wydział krajowy wniósł odezwą wystósowaną dnia 11. Maja r. b. L. 18174 do c. k. Prezydyum Namiestnictwa, aby p. Minister rolnictwa na podstawie wyżej wspomnionego §. 30 ustawy rozporządził, że aż do dalszego zarządzenia nie będzie się zaprowadzać wydziałów rewirowych rybackich dla wszystkich dorzeczy i że funkcye tychże wydziałów przechodzą na Wydział krajowy.

Nadto poczynił Wydział krajowy pewne kroki w celu zniewolenia c. k. Rządu do przyspieszenia wydania rozporządzenia wykonawczego do nowej ustawy rybackiej, a mianowicie: otrzymawszy od p. dra Maksymiliana Nowickiego projekty podziału Wisły i Dunajca na rewiry rybackie tudzież rozporządzenia wykonawczego do ustawy rybackiej i zasięgnąwszy także i co do tych projektów opinii p. Gostkowskiego, przesłał takowe odezwą z dnia 19. Czerwca r. b. L. 22698 c. k. Namiestnictwu, oświadczając zarazem w myśl §. 69 ustawy, że na rzeczone projekty się zgadza.

Koszta poniesione przez p. dra Nowickiego na przygotowanie owych projektów w kwocie 215 zł. zwrócił Wydział krajowy autorowi rozp. z dnia 21. Grudnia 1887. L. 61744 ze swego funduszu dyspozycyjnego.

Uchwała w sprawie projektu zmiany ustawy o opodatkowaniu spirytusu.

Na posiedzeniu z dnia 20. Stycznia r. b. uchwalił Wysoki Sejm w załatwieniu petycyi komisyi stałej, wybranej przez obadwa c. k. Towarzystwa rolnicze dla zastępywania interesów krajowego przemysłu gorzelnianego, w sprawie projektowanej przez c. k. Rząd zmiany ustawy o opodatkowaniu spirytusu co następuje:

A) „Sejm Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem „Krakowskiem wyraża przekonanie, że ciągłe zmiany w opodatkowaniu go„rzelń począwszy od r. 1863 są zarówno szkodliwe dla industryi gorzelni„czej jak dla związanego z tą industryą rolnictwa, że należałoby zatem „przedewszystkiem dążyć do dłuższego utrzymania systemu istniejącego, „opartego na ustawie z r. 1884 a trwającego ledwie lat cztery.

B) „Sejm Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księ„stwem Krakowskiem wzywa Wys. c. k. Rząd, aby w projekcie wnieść się „mającej do Rady Państwa ustawy, zmieniającej postanowienia ustawy „państwowej z dnia 19. Maja 1884 o opodatkowaniu spirytusu

„Po 1-sze zechciał mieć w pierwszym rzędzie wzgląd na wła„ściwości i potrzeby gorzelń rolniczych i niezmieniając prawnego pojęcia „tychże ani co do warunków ich znaczenia ani też co do rozmiarów ich „wyrobu, w projekcie nowej ustawy uczynił postanowienia chroniące go„rzelnie rolnicze przed przygniatającą konkurencyą gorzelń fabrycznych „w ten sposób, aby przemysł gorzelniczy ściśle z rolnictwem związany „przez zakładanie nowych fabryk spirytusu i podtrzymanie dalszego roz„woju przemysłu fabrycznego od podstawy swej rolniczej oderwanym nie „został — w każdym razie zaś, ażeby faktyczny stosunek gorzelń rolni„czych do gorzelń fabrycznych został korzystniej unormowany, jak dziś „istniejący;

„po 2-gie, aby w projekcie ustawy dążył ile możności do ogra„niczenia premii eksportowej, w każdym razie uregulował premiowanie

„tak, aby się nie przyczyniało do hyperprodukcyi spirytusu w granicach „państwa;“

„po 3-cie, aby zechciał przestrzegać, by przez projektowaną „zmianę opodatkowania nie były naruszone obowiązujące i zagwarantowane „prawa propinacyjne w Galicyi“;

„po 4-te, aby zechciał przestrzegać, by właściciele gorzelń „wskutek zmian opodatkowania nie byli narażeni na wydatki wywołane „potrzebą przeistoczenia lub nowego urządzenia swych gorzelń, i aby go- „rzelniom rolniczym dla niezbędnych przygotowań i dla zastosowania trybu „gospodarstwa rolnego do nowych wymogów pozostawiony był przynajmniej „rok czasu, zanim nowa ustawa wejdzie w życie“.

O uchwale powyższej zawiadomił Wydział krajowy petentów rozporządzeniem z dnia 3. lutego r. b. L. 4187; równocześnie zaś przesłał odpis takowej Prezydyum Koła polskiego w Wiedniu z prośbą o zawiadomienie, czy Koło polskie uważa za potrzebne i właściwe, aby Wydział krajowy w celu uzasadnienia rzeczonej uchwały przedłożył c. k. Rządowi ze swej strony odpowiedni memoryał.

Kiedy zaś następnie c. k. Rząd wniósł do Izby posłów Rady Państwa projekt nowej ustawy o opodatkowaniu spirytusu, wystosował Wydział krajowy w sprawie powyższej do c. k. Prezydyum Rady Ministrów załączony w odpisie ⁄. memoryał z dnia 25. marca L. 11.353, którego odpisy przesłał również JE. p. Ministrowi Dr. Floryanowi Br. Ziemiałkowskiemu i Prezydyum Koła polskiego.

Alegat 2.

Uchwała w sprawie podniesienia uprawy tytoniu.

Na posiedzeniu z dnia 4. stycznia r. b. uchwalił Wysoki Sejm w załatwieniu sprawozdania komisyi gosp. krajowego o petycyi komitetu c. k. gal. Towarzystwa gosp., popartej przez petycye pięciu Rad powiatowych, w sprawie podniesienia uprawy tytoniu w Galicyi co następuje:

„1. Wzywa się c. k. Rząd, aby wziął w opiekę upadającą w Ga- „licyi produkcyę tytoniu.

„2. Poleca się Wydziałowi krajowemu, aby w myśl uwag zawar- „tych w powyższem sprawozdaniu zbadał stan obecny i przyczyny upadku „uprawy tytoniu w kraju naszym i wniósł na najbliższej sesyi sejmowej „swe wnioski“.

W celu wokonania uchwały ad 2. postanowił Wydział krajowy wyznaczyć delegatów, którzyby

a) zbadali stan tegorocznej uprawy tytoniu pod względem rozmiarów, jakości uprawy gleby, pielęgnowania rośliny tudzież obchodzenia się z produktem po zbiorze;

b) zbadali, czy i o ile produkcya tytoniu się zmniejszyła w porównaniu do lat dawniejszych a szczególnie do roku poprzedniego, ewentualnie jakie są powody upadku tej produkcyi;

c) objawili Wydziałowi krajowemu opinię swą co do środków, którychby użyć należało w celu podniesienia produkcyi tytoniu.

Na delegatów takich zaprosił Wydział krajowy pismem z dnia 26. czerwca r. b. L. 1.479 p. p. ks. Leona Sapiehę dla powiatów Zaleszczyckiego, Borszczowskiego i Husiatyńskiego;

Jana Gnoińskiego dla powiatów Czortkowskiego, Trembowelskiego, Buczackiego, Podhajeckiego i Rohatyńskiego;

Jana br. Kapri dla powiatów Kosowskiego, Śniatyńskiego, Horodeńskiego, Kołomyjskiego, Stanisławowskiego i Tłumackiego.

Równocześnie wystósował Wydział krajowy do c. k. Prezydyum Namiestnictwa prośbę o wiadomość, co c. k. Rząd postanowił wskutek uchwały Wysokiego Sejmu ad 1). Na odezwę tę jednak do chwili zamknięcia niniejszego sprawozdania odpowiedzi nie otrzymał.

Nadmienić jeszcze wypada, że c. k. Prezydyum Namiestnictwa udzieliło Wydziałowi krajowemu odezwą z dnia 21. Listopada 1887. L. 11.873/pr. pismo wystósowane do Wydziałów powiatowych w Buczaczu, Czortkowie i Śniatynie, które zawiera odpowiedź na zażalenia tychże Wydziałów powiatowych na nieprawidłowe postępowanie przy odbiorze liści tytuniowych, a którego odpis Wydział krajowy załącza ·/.

Alegat 3.

Uchwała w sprawie ustaw o komasacyi gruntów, o dzieleniu gruntów wspólnych i oczyszczeniu lasów od gruntów cudzych.

W dalszym przebiegu sprawy ustaw o komasacyi gruntów, o dzieleniu gruntów wspólnych i oczyszczaniu lasów od gruntów cudzych (por. przeszłoroczne sprawozdanie z czynności Wydziału krajowego str. 31.) oznajmiło c. k. Prezydyum Namiestnictwa odezwą z dnia 20. Października 1887. L. 9.052/pr., że p. Minister rolnictwa reskryptem z dnia 9. Czerwca 1887. L. 1.926 przesłał mu projekty rządowe, wniesione w roku poprzednim do Sejmu krajowego Szlązkiego i z drobnemi zmianami uchwalone z wezwaniem. aby te projekty wzięte zostały za podstawę do obrad komisyjnych w myśl reskryptu ministeryalnego z dnia 27. Grudnia 1885. L. 16.277, które odbyć się mają ze współudziałem zastępców Wydziału krajowego, Towarzystw gospodarskich lwowskiego i krakowskiego i gal. Towarzystwa leśnego ewentualnie także zastępców innych w rzeczy powołanych korporacyj, tudzież innych z przedmiotem obeznanych osobistości. Zarazem wezwało c. k. Prezydyum Namiestnictwa Wydział krajowy, aby doniósł, kogo przeznacza ze swego ramienia do owych obrad komisyjnych.

Wskutek wezwania powyższego wystósował Wydział krajowy odezwą z dnia 28. Października 1887. L. 52.604 do c. k. Prezydyum Namiestnictwa zapytanie, ilu delegatów ma wyznaczyć do narad nad projektem ustawy; a na razie postanowił zamianować delegatami p. p. Członków Wydziału krajowego Dr. Józefa Wereszczyńskiego, ewentualnie także p. p. inżyniera Andrzeja Kędziora i adwokata kraj. Dr. Stanisława Bielińskiego. Od tej pory zaś nie otrzymał Wydział krajowy w sprawie powyższej żadnej dalszej wiadomości.

Uchwała w sprawie zmiany ustawy cłowej.

Na posiedzeniu z dnia 16. Stycznia r. b. uchwalił Wysoki Sejm w załatwieniu wniosku posła Jaworskiego w przedmiocie ceł zbożowych co następuje:

„Wzywa się c. k. Rząd, aby w drodze właściwej wniósł zmianę „ustawy cłowej z 27. Czerwca 1878 r. względnie noweli cłowej z 21. Maja „1887. w tym kierunku, ażeby w klasie VI. w pozycyach taryfowych 23. „do 27. cło od zboża i mącznych produktów podwyższone było do tej wy„sokości, w jakiej te cła w cesarstwie niemieckiem zaprowadzone zostały“.

Powołując się na uchwałę powyższą, udał się Wydział krajowy

odezwą z dnia 4. Kwietnia r. b. L. 13.537 do c. k. Prezydyum Namiestnictwa z zapytaniem, co c. k. Rząd postanowił wskutek rzeczonej uchwały.

Wskutek zapytania tego oznajmiło c. k. Prezydyum Namiestnictwa odezwą z dnia 7. Maja r. b. L. 4.586/pr., że uchwała Wys. Sejmu została przedłożona c. k. Ministerstwu Skarbu, zkąd jednak decyzya w sprawie powyższej jeszcze nie nadeszła.

Uchwała w przedmiocie projektu założenia publicznych składów.

W przedmiocie wykonania uchwały Wysokiego Sejmu tyczącej się projektu założenia składów publicznych w Krakowie i we Lwowie przedkłada Wydział krajowy osobne sprawozdanie.

Zaprowadzenie stacyi doświadczalnej mechaniczno - technologicznej przy c. k. szkole politechnicznej we Lwowie.

Na rezolucyę Wys. Sejmu z dnia 22. Stycznia 1887. wzywającą c. k. Rząd, ażeby przy c. k. szkole politechnicznej we Lwowie zaprowadził mechaniczno-technologiczną stacyę doświadczalną, otrzymał Wydział krajowy na dniu 13. Lipca r. b. odpowiedź c. k. Namiestnictwa we Lwowie tej treści, że JE. p. Minister wyznań i oświaty oznajmił reskryptem z dnia 29. Maja 1888. L. 2.996, iż obecny stan tej sprawy przez Rektorat szkoły politechnicznej przedstawiony nie daje mu dostatecznej podstawy do powzięcia decyzyi w zasadzie.

Przedewszystkiem zaznaczył p. Minister wyznań i oświaty, że urządzenie wyż wzmiankowanej stacyi doświadczalnej w pierwszym rzędzie ma służyć do popierania interesów krajowych, że przeto nie sprzeciwiając się połączeniu jej ze szkołą politechniczną, uważa za usprawiedliwione żądanie, aby urządzenie jej nastąpiło nie na koszt Skarbu Państwa, względnie na koszt etatu oświecenia, ale przedewszystkiem na koszt funduszu krajowego.

Koszta te wedle sprawozdania Rektoratu c. k. szkoły politechnicznej wynosiłyby około 10.000 zł. i c. k. Namiestnictwo we Lwowie wezwało Wydział krajowy do oświadczenia się, a względnie do zawiązania rokowań o pokrycie tych kosztów.

Wydział krajowy nie widział jednak w uchwale Wysokiego Sejmu polecenia dla siebie zawiązania rokowań co do kosztów tej stacyi przy c. k. szkole politechnicznej urządzić się mającej i taką też c. k. Namiestnictwu we Lwowie dał odpowiedź.

Uchwała w sprawie petycyi Zarządu głównego Towarzystwa kółek rolniczych o przyznanie subwencyi z funduszu krajowego w kwocie 4.000 zł.

Na posiedzeniu z dnia 4. Stycznia r. b. uchwalił Wysoki Sejm w załatwieniu petycyi Zarządu głównego Towarzystwa kółek rolniczych o przyznanie subwencyi z funduszu krajowego w kwocie 4.000 zł. co następuje:

„I. Towarzystwu kółek rolniczych wyznacza się na rok 1888. „subwencyę z funduszów krajowych w kwocie 2.000 zł. do dyspozycyi Za„rządu głównego.

„II. Poleca się Wydziałowi krajowemu ponowienie usilnych sta„rań u Wysokiego Rządu o udzielenie odpowiedniej subwencyi na ustano„wienie stałych lustratorów gospodarstw włościańskich, pod kierownictwem „Zarządu Towarzystwa kółek rolniczych“.

O uchwałach powyższych zawiadomił Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 24. Stycznia r. b. L. 1.478 Zarząd główny Towarzystwa

kółek rolniczych, asygnując mu równocześnie przyznaną subwencyę w dwóch równych ratach półrocznych.

Nadto udzielił Wydział krajowy temuż Zarządowi z funduszu dyspozycyjnego rozporządzeniem z dnia 30. Sierpnia 1887. L. 43.885 zasiłek w kwocie 200 zł., na pokrycie kosztów połączonych ze zwiedzeniem wystawy krajowej przez włościan, a rozporządzeniem z dnia 29. Maja r. b. L. 20,744 zasiłek w tejże kwocie na pokrycie kosztów połączonych ze zjazdem na V. Walne Zgromadzenie Towarzystwa kółek rolniczych.

Co się tyczy uchwały ad II., to w przedmiocie jej wykonania Wydział krajowy przedkłada Wysokiemu Sejmowi osobne sprawozdanie do L. Wkr. 32.079/88.

Uchwała w sprawie petycyi Przełożeństwa stowarzyszenia kowali lwowskich o dotacyę na stypendya dla uczniów szkoły kucia koni we Lwowie.

Na posiedzeniu z dnia 20. Stycznia r. b. wyznaczył Wysoki Sejm w załatwieniu petycyi Przełożeństwa stowarzyszenia kowali lwowskich o dotacyę na stypendya dla uczniów szkoły kucia koni we Lwowie na cel powyższy kwotę 250 zł. na rok 1888. O uchwale powyższej zawiadomił Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 7. Lutego r. b. L. 5.807 tak petentów, jako też Dyrekcyę c. k. szkoły weterynaryi we Lwowie, wzywając zarazem Dyrekcyę, ażeby mu doniosła, w jaki sposób zdaniem jej należałoby przeprowadzić wybór kandydatów na wyznaczone stypendya i od jakich warunków nadanie tych stypendyów uczynić zawisłem. Na podstawie zaś wniosków Dyrekcyi c. k. szkoły weterynaryi wyznaczył Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 21. Lutego r. b. L. 7.308 na rok 1888. dla uczniów szkoły kucia koni 5 stypendyów po 50 zł., które nadane będą z końcem Lipca r. b. na przedstawienie pomienionej Dyrekcyi.

Uchwała w sprawie petycyi Komitetu wystawy krajowej rolniczo-przemysłowej w Krakowie o dotacyę na pokrycie niedoborów tejże wystawy.

Na posiedzeniu z dnia 19. Stycznia r. b. uchwalił Wysoki Sejm w załatwieniu petycyi Komitetu wystawy krajowej rolniczo - przemysłowej w Krakowie o dotacyę na pokrycie niedoborów tejże wystawy co następuje:

„a) Na pokrycie niedoboru wystawy krajowej rolniczo - przemysłowej, oraz sztuki polskiej, odbytej w Krakowie w roku 1887, Sejm przeznacza zł. 5.000;

„b) kwota ta ma być wstawiona do budżetu krajowego na „rok 1888.“

O uchwale powyższej zawiadomił Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 7. Lutego r. b. L. 3.571 Komitet wystawy krajowej w Krakowie, asygnując mu równocześnie przyznaną przez Wysoki Sejm subwencyę.

Uchwała w sprawie petycyi Komitetu c. k. Towarzystwa rolniczego w Krakowie o subwencyę na wydawnictwo czasopisma „Tygodnik Rolniczy“.

Na posiedzeniu z dnia 20. Stycznia b. r. wyznaczył Wysoki Sejm w załatwieniu petycyi Komitetu c. k. Towarzystwa rolniczego w Krakowie o subwencyę na wydawnictwo czasopisma „Tygodnik Rolniczy“ na cel powyższy kwotę 300 zł. na rok 1888.

O uchwale powyższej zawiadomił Wydział krajowy pismem z dnia 10. Lutego r. b. L. 6.161 komitet c. k. Towarzystwa rolniczego krakowskiego, asygnując mu równocześnie przyznaną subwencyę w trzech ratach.

Uchwała w sprawie subwencyi na wydawnictwo czasopisma „Sylwan“.

Na posiedzeniu z dnia 20. Stycznia r. b. wyznaczył Wysoki Sejm w załatwieniu petycyi Wydziału galicyjskiego Towarzystwa leśnego dla te-

goż Towarzystwa na wydawnictwo czasopisma „Sylwan“ jednorazową subwencyę w kwocie 100 zł.

O uchwale powyższej zawiadomił Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 3. Lutego r. b. L. 4.874 Wydział galicyjskiego Towarzystwa leśnego, asygnując mu równocześnie przyznaną subwencyę.

Uchwała w sprawie subwencyi na wydawnictwo czasopisma „Gorzelnik“.

Na posiedzeniu z dnia 17. Stycznia r. b. uchwalił Wysoki Sejm w załatwieniu petycyi Towarzystwa gorzelników polskich o subwencyę na wydawnictwo czasopisma „Gorzelnik“ co następuje:

„Sejm upoważnia Wydział krajowy do udzielenia Towarzystwu „gorzelników polskich na wydawnictwo czasopisma „Gorzelnik“ na r. 1888. „subwencyi w kwocie 300 zł.“

O uchwale powyższej zawiadomił Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 7. Lutego r. b. L. 3.575 Zarząd Towarzystwa gorzelników polskich, poczem zaasygnował mu na rachunek subwencyi rozporządzeniem z dnia 7. Marca r. b. L. 7.417, i z dnia 4. Maja r. b. L. 17.735 po 100 zł. w. a.

Uchwała w sprawie zasiłku dla pani Eugenii Kruszyńskiej.

Na posiedzeniu z dnia 21. Stycznia r. b. wyznaczył Wysoki Sejm w załatwieniu petycyi p. Kugenii Kruszyńskiej, wdowy po nauczycielu krajowej średniej szkoły rolniczej w Czernichowie, dla tejże p. Kruszyńskiej jednorazowy zasiłek w kwocie 150 zł.

O uchwale powyższej zawiadomił Wydział krajowy petentkę rozporządzeniem z dnia 21. Lutego r. b. L 5.075, asygnując jej równocześnie przyznany zasiłek.

Uchwała w sprawie petycyi galic. Towarzystwa pszczelniczo-ogrodniczego o subwencyę na potrzeby Towarzystwa.

Na posiedzeniu z dnia 21. Stycznia r. b. uchwalił Wysoki Sejm w załatwieniu petycyi galicyjskiego Towarzystwa pszczelniczo-ogrodniczego o subwencyę na potrzeby Towarzystwa co następuje:

„Petycyę LS. 1.104 galic. Towarzystwa pszczelniczego przekazuje „się Wydziałowi krajowemu do zbadania i możliwego uwzględnienia“.

W myśl uchwały powyższej poruczył Wydział kraj. pismem z d. 10. Lutego r. b. L. 5.240 zbadanie stanu i potrzeb rzeczonego Towarzystwa zastępcy członka Wydziału krajowego p. Sewerynowi Henzlowi. Na podstawie zaś sprawozdania p. Henzla udzielił Wydział krajowy Towarzystwu rozporządzeniem z d. 25. Kwietnia r. b. L. 16.843 z funduszu dyspozycyjnego zasiłek w kwocie 300 zł. na rozsadzanie drzew i krzewów owocowych w ogrodach włościańskich, na rozlosowywanie w czasie misyj pszczelniczo-ogrodniczych uli z przyborami, tudzież na opędzenie pierwszych potrzeb założonej przez Towarzystwo praktycznej szkoły ogrodowo-pszczelarskiej.

Uchwała w sprawie petycyi p. Włodzimirza Lisowskiego o subwencyę i pożyczkę dla gorzelni buraczanej w Jurkowie.

Na posiedzeniu z dnia 16. Stycznia r. b. uchwalił Wysoki Sejm w załatwieniu petycyi p. Włodzimirza Lisowskiego o subwencyę i pożyczkę dla gorzelni buraczanej w Jurkowie co następuje:

„Sejm poleca Wydziałowi krajowemu petycyę p. Lisowskiego do bliższego zbadania i zdania sprawy na następnej sesyi“.

O uchwale powyższej zawiadomił Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 7. Lutego r. b. L. 3.576 petenta, równocześnie zaś zapytał pp. Stanisława Żeleńskiego, Stanisława Homolacza i Dra Wawnikiewicza, jako

członków komisyi, która z polecenia Komitetu c. k. Towarzystwa rolniczego krakowskiego w r. 1887. badała na miejscu wynaleziony przez p. Lisowskiego system wyrobu spirytusu z buraków, jakie dalsze badanie i w jakim czasie przedsięwziąć należy, aby sobie wyrobić sąd wszechstronny o wartości wynalazku p. Lisowskiego pod względem technicznym i ekonomicznym. Wkrótce później jednak otrzymał Wydział krajowy wiadomość, że p. Lisowski ustąpił z dzierżawy majątku, w którym założył był gorzelnię buraczaną, a w skutek tego dalszych kroków w sprawie powyższej wypadło zaniechać.

Uchwała w sprawie poboru surowicy z salin Wielickich, w celu uregulowania sprawy wydawania ropy solnej dla inwentarza żywego.

Alegat 4.

Uzupełniając wzmiankę podaną w przeszłorocznem sprawozdaniu z czynności Wydziału krajowego (str. 42) o wykonaniu uchwały tyczącej się petycyi Wydziałów powiatowych w Wieliczce, Myślenicach i Krakowie, w sprawie pobierania przez ludność wiejską dla inwentarza żywego surowicy ze salin Wielickich, Wydział krajowy ma zaszczyt podać do wiadomości Wysokiego Sejmu, że Prezydyum c. k. Namiestnictwa udzieliło mu odezwą z dnia 1. Grudnia 1887. L. 12.353/pr. załączoną w odpisie ./· relacyę c. k. krajowej Dyrekcyi skarbu we Lwowie, podającą decyzyę c. k. Ministerstwa skarbu w sprawie powyższej.

Uchwała w sprawie petycyi gminy Uhrynowa starego o wyjednanie przyzwolenia na użytkowanie surowicy dla bydła ze źródła w Nowicy.

Uzupełniając wzmiankę podaną w przeszłorocznem sprawozdaniu z czynności Wydziału krajowego (str. 43.) o wykonaniu uchwały tyczącej się petycyi gminy Uhrynowa starego w sprawie bezpłatnego poboru surowicy dla bydła, Wydział krajowy ma zaszczyt podać do wiadomości Wysokiego Sejmu, że według odezwy c. k. Namiestnictwa z dnia 27. Grudnia 1887. L. 98.028 c. k. Ministerstwo skarbu pozwoliło gminie Uhrynów stary dla podniesienia chowu bydła wyjątkowo — z zastrzeżeniem każdoczesnego odwołania — wolny pobór surowicy ze źródła w gminie Nowicy położonego na czas zimowy, t. j. od 1. Listopada do końca kwietnia każdego roku.

Uchwała w sprawie petycyi gminy Hołyń o pozwolenie używania surowicy dla bydła.

Na posiedzeniu z dnia 20. Grudnia 1887. uchwalił Wysoki Sejm w załatwieniu petycyi gminy Hołyń o pozwolenie używania surowicy dla bydła co następuje:

„Petycyę gminy Hołyń odstępuje się c. k. Rządowi do możliwego uwzględnienia“.

O uchwale powyższej zawiadomił Wydział krajowy zwierzchność gminy Hołyń odezwą z dnia 30. Grudnia 1887. L. 63.194.

Następnie zaś upomniał się Wydział krajowy odezwami z dnia 4. Kwietnia r. b. L. 13.533 i z dnia 14. Lipca r. b. L. 27.779 u c. k. Prezydyum Namiestnictwa o decyzyą c. k. Rządu w sprawie powyższej.

Uchwała w sprawie petycyi gmin Mostki i Malinówka o przyznanie prawa zbierania grzybów w lasach.

Na posiedzeniu z dnia 19. Grudnia 1887. uchwalił Wysoki Sejm w załatwieniu petycyi gmin Mostki i Malinówka o prawne dozwolenie zbierania grzybów po lasach prywatnych co następuje:

„Nad petycyą gmin Mostki i Malinówka o przyznanie prawa „zbierania grzybów w lasach przechodzi się do porządku dziennego“.

O uchwale powyższej zawiadomił Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 30. Grudnia 1887. L. 63.198. zwierzchności gmin w Mostkach i Malinówce.

Petycya Komitetu c. k. Towarzystwa rolniczego Krakowskiego w sprawie opustu podatkowego przy szkodach wyrządzonych przez niezmiarkę.

W sprawie opustu podatkowego przy szkodach wyrządzonych przez niezmiarkę (porów. przeszłoroczne sprawozdanie z czynności Wydziału kraj. str. 47), udzieliło c. k. Prezydyum Namiestnictwa odezwą z dnia 10. Grudnia 1887. L. 12.633/pr. odezwę Prezydyum c. k. Dyrekcyi skarbu we Lwowie, według której c. k. Ministerstwo skarbu, załatwiając reskryptem z dnia 30. Listopada 1887. L. 31.953 sprawę opustów podatkowych za uszkodzenie ziemiopłodów w r. 1886. przez owad „niezmiarka“ wyrządzone, przyznało pomieniony opust mianowicie: posiadaczom gruntów, w których uszkodzenie powyższe przenosiło trzecią część dochodu gruntowego w dotyczącej gminie, w kwocie 9.985 zł. 27 ct. w. a. tudzież posiadaczom, którzy, jakkolwiek uszkodzenie nie dosięgało wspomnianej trzeciej części, w skutek takowego jednak popadli w chwilowy niedostatek, w kwocie 10.843 zł. 18 ct. w. a., zatem w ogólnej kwocie podatku gruntowego 20.828 zł. 45 ct. w. a.

Petycye Stowarzyszeń rękodzielników „Gwiazd“ we Lwowie, Przemyślu, Stanisławowie i Tarnowie.

W rozprawie nad Rubr. XVI. wydatków preliminarza funduszów krajowych na r. 1888. Wysoki Sejm w załatwieniu petycyj Stowarzyszeń rękodzielników „Gwiazd“ we Lwowie, Przemyślu, Stanisławowie i Tarnowie uchwalił na posiedzeniu z 21. Stycznia 1888. subwencyę dla „Gwiazdy“ we Lwowie w kwocie 200 zł., dla „Gwiazd“ zaś w Przemyślu, Tarnowie i Stanisławowie po 100 zł. w. a.

Subwencye te zostały wyasygnowane rozporządzeniem z dnia 21. Lutego 1888. L. 7.700 na ręce przełożonych gmin.

Petycye głównego Zarządu Towarzystwa pedagogicznego o subwencyę dla uzupełniającej szkoły przemysłowej w Tarnowie.

W rozprawie nad Rubr. XVI. wydatków preliminarza funduszów krajowych na r. 1888. uchwalił Wysoki Sejm na posiedzeniu z 21. Stycznia 1888. jak następuje: „Petycyę głów. Zarządu Towarzystwa pedag., o subwencyę dla uzupełniającej szkoły przemysłowej w Tarnowie, odstępuje się Wydziałowi krajowemu względnie Komisyi krajowej dla spraw przemysłu do załatwienia, względnie przedłożenia wniosku na następnej sesyi.

W skutek tej uchwały Wydział krajowy reskryptem z 21. Lutego 1888. L. 7.691 przesłał Komisyi powyższą petycyę do przedłożenia wniosku.

Na wniosek Komisyi z dnia 20 kwietnia 1888. Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 24. Kwietnia 1888. L. 17.043 wyasygnował szkole subwencyę 500 zł. w dwóch ratach.

Petycye głównego Zarządu Towarzystwa pedagogicznego i oddziałowego Zarządu Towarzystwa pedagogicznego w Przemyślu o subwencyę dla uzupełniającej szkoły przemysłowej w Przemyślu.

W rozprawie nad Rubr. XVI. wydatków preliminarza funduszów krajowych na r. 1888. Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 21. Stycznia 1888. uchwalił jak następuje: „Petycye głównego Zarządu Towarzystwa pedagogicznego i oddziałowego Zarządu Towarzystwa pedagogicznego w Przemyślu o subwencyę dla uzupełniającej szkoły przemysłowej w Przemyślu odstępuje się Wydziałowi krajowemu względnie Komisyi krajowej dla spraw przemysłu do załatwienia, względnie do przedstawienia wniosku na następnej sesyi sejmowej“.

W skutek tej uchwały Wydział krajowy reskryptem z 21. Lutego 1888. L. 7.689 udzielił Komisyi wymienione petycye do przedłożenia wniosku.

Rozporządzeniem z dnia 24. Kwietnia 1888. L. 17.042 Wydział krajowy na wniosek Komisyi z dnia 20. Kwietnia wyasygnował szkole subwencyę w kwocie 600 zł. w. a. w dwóch ratach.

Petycya głównego Zarządu Towarzystwa pedagogicznego o subwencyę dla uzupełniającej szkoły przemysłowej w Nowym Sączu.

W rozprawie nad Rubr. XVI. wydatków preliminarza funduszu krajowego na r. 1888. uchwalił Wys. Sejm na posiedzeniu z 21. Stycznia 1888. jak następuje:

„Petycyę głównego Zarządu Towarzystwa pedagogicznego o subwencyę dla uzupełniającej szkoły przemysłowej w Nowym Sączu odstępuje się Wydziałowi krajowemu względnie krajowej Komisyi przemysłowej do załatwienia, względnie do przedłożenia wniosku na następnej sesyi".

W skutek tej uchwały Wydział krajowy reskryptem z 21. Lutego 1888. L. 6.788 przesłał Komisyi powyższą petycyę do przedłożenia wniosku.

Rozporządzeniem z dnia 24. Kwietnia 1888. L. 10.927 Wydział krajowy na wniosek Komisyi z dnia 20. Kwietnia 1888. wyasygnował szkole subwencyę zwyczajną 500 zł. w dwóch ratach.

Petycya głównego Zarządu Towarzystwa pedagogicznego o subwencyę dla uzupełniającej szkoły przemysłowej w Brzeżanach.

W rozprawie nad Rubr. XVI. wydatków preliminarza funduszów krajowych na r. 1888. uchwalił Wys. Sejm na posiedzeniu z 21. Stycznia 1888. jak następuje:

„Petycyę głównego Zarządu Towarzystwa pedagogicznego o subwencyę dla uzupełniającej szkoły przemysłowej w Brzeżanach odstępuje się Wydziałowi krajowemu, a względnie Komisyi krajowej dla spraw przemysłu do załatwienia, względnie do postawienia wniosku na następnej sesyi sejmowej".

Załączając powyższą petycyą Wydział krajowy reskryptem z dnia 21. Lutego 1888. L. 7.679 wezwał Komisyę o przedłożenie wniosku.

Na wniosek Komisyi i po dopełnieniu warunków wypłaty subwencyi określonych w reskrypcie z dnia 15. Listopada 1887. L. 38.414 Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 29. Maja 1888. L. 21.961 wyasygnował szkole subwencyę 500 zł. w dwóch ratach.

Petycya głównego Zarządu Towarzystwa pedagogicznego o subwencyę dla uzupełniającej szkoły przemysłowej w Jarosławiu.

W rozprawie nad Rubr. XVI. wydatków preliminarza funduszu krajowego na r. 1888. uchwalił Wysoki Sejm na posiedzeniu z 21. Stycznia 1888. jak następuje:

„Petycyę głównego Zarządu Towarzystwa pedagogicznego o subwencyę dla uzupełniającej szkoły przemysłowej w Jarosławiu odstępuje się Wydziałowi krajowemu, a względnie Komisyi dla spraw przemysłowych do załatwienia względnie do postawienia wniosków na następnej sesyi sejmowej".

O tej uchwale Wysokiego Sejmu Wydział krajowy reskryptem z 20. Lutego 1888. L. 7.678 zawiadomił Komisyę przy dołączeniu wymienionej petycyi z wezwaniem o przedłożenie wniosków.

Rozporządzeniem z 24. Kwietnia 1888. L. 16.541 Wydział krajowy na wniosek Komisyi z 20. Kwietnia wyasygnował szkole subwencyę 700 zł. w dwóch ratach.

Petycya komisyi szkolnej zawiadującej szkołą przemysłową izraelicką im. Marka Bernsteina o subwencyę dla tej szkoły.

W rozprawie nad rub. XVI. wydatków preliminarza funduszów krajowych na r. 1888. uchwalił Wys. Sejm na posiedzeniu z 21. Stycznia 1888. jak następuje:

„Petycyę komisyi szkolnej zawiadującej szkołą przemysłową izraelicką im. Marka Bernsteina o subwencyę dla tej szkoły odstępuje się Wydziałowi krajowemu, względnie komisyi krajowej dla spraw przemysłu, do załatwienia względnie do przedstawienia wniosków na następnej sesyi sejmowej.“ — Wskutek powyższej uchwały Wydział krajowy reskryptem z 21. Lutego 1888. L. 7.677 przesłał komisyi wymienioną petycyę z wezwaniem o przedłożenie wniosków. Rozporządzeniem z dnia 24. Kwietnia 1888. L. 16.541 Wydział krajowy na wniosek komisyi z dnia 20. Kwietnia 1888. wyasygnował dla szkoły subwencyę 300 zł. w dwóch ratach.

Petycya głównego Zarządu Towarzystwa pedagogicznego o subwencyę dla uzupełniającej szkoły przemysłowej w Drohobyczu.

Na posiedzeniu z dnia 20. Stycznia 1888. Wys. Sejm uchwalił dla uzupełniającej szkoły przemysłowej w Drohobyczu subwencyę w kwocie 600 zł. na wydatki zwyczajne.

O tej uchwale Wydział krajowy reskryptem z dnia 13. Marca 1888. L. 9.304 zawiadomił Zarząd szkoły w załatwieniu petycyi wniesionej dnia 7. Grudnia 1887. i wyasygnował równocześnie połowę subwencyi w dwóch ratach; drugą połowę subwencyi wyasygnowano rozporządzeniem z 23. Czerwca 1888. L. 21.244.

Petycya Dyrekcyi uzupełniającej szkoły przemysłowej w Rzeszowie o subwencyę.

Na posiedzeniu z 20. Stycznia 1888. Wys. Sejm uchwalił dla uzupełniającej szkoły przemysłowej w Rzeszowie na wydatki zwyczajne subwencyę w kwocie 600 zł.

O tej uchwale Wydział krajowy reskryptem 13. Marca 1888. L. 9.303 zawiadomił Zarząd szkoły w załatwieniu petycyi wniesionej dnia 15. Grudnia 1887. i wyasygnował równocześnie połowę subwencyi w dwóch ratach; drugą połowę subwencyi wyasygnowano rozporządzeniem z 26. Czerwca 1888. L. 26.121.

Petycya kuratoryi prywatnego kursu handlowego w Stanisławowie o subwencyę dla tego kursu.

Petycyę kuratoryi prywatnego kursu handlowego w Stanisławowie o subwencyę dla tegoż kursu Wys. Sejm uchwałą z 21. stycznia 1888. odstąpił Wydziałowi krajowemu względnie komisyi krajowej do załatwienia ewentualnie przedłożenia wniosku na nastepnej sesyi sejmowej.

W skutek tej uchwały Wydział krajowy reskryptem z 21. Lutego 1888. L. 7.682 udzielił komisyi wymienioną petycyę z wezwaniem o przedłożenie wniosku.

Rozporządzeniem z dnia 15. Maja 1888. L. 16.965 Wydział krajowy na wniosek komisyi udzielił dla powyższego kursu jednorazowy zasiłek w kwocie 100 zł.

Petycya p. Ludwika Veltze o zasiłek na urządzenie

Petycyę p. Ludwika Veltze o zasiłek na urządzenie gabinetu dla towaroznawstwa oraz o stałą roczną subwencyę dla szkoły handlowej w Tar-

gabinetu dla towaroznawstwa oraz o stałą roczną subwencyę dla szkoły handlowej w Tarnopolu.

nopolu Wys. Sejm uchwałą z 21. Stycznia 1888. odstąpił Wydziałowi krajowemu względnie komisyi krajowej dla spraw przemysłu domowego i rękodzielniczego do załatwienia a względnie do postawienia wniosku na następnej sesyi sejmowej.

Wskutek tej uchwały Wydział krajowy reskryptem z 21. Lutego 1888. 7.690 udzielił komisyi powyższą petycyę do przedłożenia wniosku.

Rozporządzeniem z dnia 15. Maja 1888. L. 16.964 Wydział krajowy na wniosek komisyi przyznał petentowi zasiłek w kwocie 100 zł.

Petycya Rady szkolnej miejscowej w Dólczy wielkiej o zapomogę dla Zygmunta Ziobronia celem pobierania nauki kołodziejstwa i bednarstwa w Kamionce strumiłowej.

Petycyę Rady szkolnej miejscowej w Dólczy wielkiej o zapomogę dla Zygmunta Ziobronia celem pobierania nauki kołodziejstwa i bednarstwa w Kamionce strumiłowej Wys. Sejm uchwałą z 11. Stycznia 1888. przekazał Wydziałowi krajowemu do załatwienia w granicach budżetu w porozumieniu z komisyą krajową dla spraw przemysłowych.

Wskutek tej uchwały Wydział krajowy reskryptem z dnia 6. Marca 1888. L. 9.870 przesłał komisyi powyższą petycyę do przedłożenia wniosku.

Wydział krajowy zwrócił przytem uwagę komisyi, że w petycyi, o której mowa, ponowiono prośbę zawartą w petycyi, którą wskutek uchwały Wys. Sejmu z dnia 22. Stycznia r. z. przesłano reskryptem tutejszym z dnia 4. Marca r. z. L. 7.997 byłej komisyi krajowej dla spraw przemysłu domowego i rękodzielniczego. Petycya ta wszelako nie została przez wymienioną komisyę załatwiona.

Uchwałą z dnia 23 Maja 1888. L. 16.189 Wydział krajowy na wniosek komisyi krajowej dla spraw przemysłowych z dnia 18. Kwietnia 1888. przyznał wymienionemu kandydatowi stypendyum po 8 zł. miesięcznie.

Petycya Adama Łokocza konwisarza we Lwowie o subwencyę 500 zł. ewentualnie pożyczkę 1000 zł.

Uchwałą z dnia 17. Stycznia 1888. Wys. Sejm petycyę Adama Łokocza, konwisarza we Lwowie o subwencyę 500 zł. ewentualnie pożyczkę 1000 zł., przekazał Wydziałowi krajowemu do załatwienia po wysłuchaniu komisyi krajowej dla spraw przemysłu domowego i rękodzielniczego. Wskutek tej uchwały Wydział krajowy reskryptem z 20. Lutego 1888. L. 7.696 przesłał komisyi powyższą petycyę do objawienia zdania.

Na wniosek komisyi Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 23. Maja 1888. L. 18.692 udzielił petentowi jednorazowo 100 zł. i przyznał mu warunkowo dalszy zasiłek w kwocie 200 zł.

Petycya Antoniego Goligowskiego ucznia c. k. wyższej szkoły przemysłowej w Wiedniu o dalsze stypendyum na ukończenie studyów.

Przy rozprawie nad Rubr. VII. preliminarza budżetu funduszu krajowego za r. 1888. Wys. Sejm na posiedzeniu z 20. Stycznia 1888. przekazał Wydziałowi krajowemu do załatwienia petycyę Antoniego Goligowskiego, ucznia c. k. wyższej szkoły przemysłowej w Wiedniu o dalsze stypendyum na ukończenie studyów.

Na wniosek komisyi krajowej dla spraw przemysłowych Wydział krajowy uchwałą z 16. Marca 1888. L. 11.344 przyznał petentowi jednorazowy zasiłek w kwocie 300 zł. na dalsze kształcenie się w modelowaniu z szczególnem uwzględnieniem potrzeb keramicznych i umożliwienie mu odbycia podróży naukowej za granicami kraju.

Petycya Antoniny Przygodzkiej, wdowy po inżynierze o jednorazową zapomogę na wychowanie syna.

Uchwałą z dnia 21. Stycznia 1888, powziętą w rozprawie nad Rubr. XVII. wydatków preliminarza funduszów krajowych na r. 1888 przekazał Wys. Sejm petycyę Antoniny Przygodzkiej, wdowy po inżynierze, o jednorazową zapomogę na wychowanie syna, Wydziałowi krajowemu do zbadania i możliwego uwzględnienia.

Na podstawie tej uchwały Wydział krajowy postanowił w załatwieniu powyższej petycyi udzielić proszącej jednorazowy zasiłek z funduszu dyspozycyjnego w kwocie 200 zł. w. a.

Petycya Antoniego Rybaczyka o subwencyę na zwiedzenie szkoły sokalskiej nauki zręczności.

Petycyę Antoniego Rybaczyka o subwencyę na zwiedzenie szkoły sokalskiej nauki zręczności Wys. Sejm uchwałą z 11. Stycznia 1888 przekazał Wydziałowi krajowemu do załatwienia w granicach budżetu w porozumieniu z komisyą krajową dla spraw przemysłowych.

Wskutek tej uchwały Wydział krajowy reskryptem z d. 3. Marca 1888 L. 9.300 przesłał powyższą petycyę komisyi do przedłożenia wniosku.

Reskryptem z dnia 19. Czerwca 1888 L. 24.693 Wydział krajowy na wniosek komisyi odmówił prośbie petenta.

Petycya Mikołaja Kurpiela o zapomogę dla córki, celem pobierania nauki koronkarskiej w Zakopanem.

Petycyę Mikołaja Kurpiela o zapomogę dla córki celem pobierania nauki koronkarskiej w Zakopanem Wys. Sejm uchwałą z 11. Stycznia 1888 przekazał Wydziałowi krajowemu do załatwienia w granicach budżetu w porozumieniu z Komisyą dla spraw przemysłowych.

Wskutek tej uchwały Wydział krajowy reskryptem z d. 3. Marca 1888 L. 9.299 przesłał wymienioną petycyę Komisyi do przedłożenia wniosku.

Reskryptem z d. 19. Czerwca 1888 L. 24.694 Wydział krajowy na wniosek Komisyi nie uwzględnił tej petycyi.

Petycya Pawła Kaczmarczyka o zapomogę dla syna celem pobierania nauki stolarstwa w Zakopanem.

Petycyę Pawła Kaczmarczyka o zapomogę dla syna celem pobierania nauki stolarstwa w Zakopanem Wys. Sejm uchwałą z 11. Stycznia 1888 przekazał Wydziałowi krajowemu do załatwienia w granicach budżetu w porozumieniu z Komisyą krajową dla spraw przemysłowych.

Wskutek tej uchwały Wydział krajowy reskryptem z d. 3. Marca 1888 L. 9.298 przesłał petycyę Komisyi do przedłożenia wniosku.

Reskryptem z d. 19. Czerwca 1888 L. 24.692 Wydział krajowy na wniosek Komisyi nie uwzględnił petycyi.

Petycya Józefa Grywalskiego o stypendyum dla syna celem pobierania nauki stolarstwa w Zakopanem.

Petycyę Józefa Grywalskiego o stypendyum dla syna celem pobierania nauki stolarstwa w Zakopanem Wys. Sejm uchwałą z 11. Stycznia 1888 przekazał Wydziałowi krajowemu do załatwienia w granicach budżetu w porozumieniu z Komisyą krajową dla spraw przemysłowych.

Wskutek tej uchwały Wydział krajowy reskryptem z d. 3. Marca 1888 L. 2.927 przekazał petycyę Komisyi do przedłożenia wniosku.

Reskryptem z d. 19. Czerwca 1888 L. 24.692 na wniosek Komisyi nie uwzględnił petycyi.

Petycya Teofili Zielińskiej o stypendyum dla Julii Mleczek.

W rozprawie nad Rubr. XVI. wydatków preliminarza fund. kraj. na r. 1888 Wys. Sejm na posiedzeniu z 21. Stycznia 1888 uchwalił co następuje:

„Petycyę Teofili Zielińskiej o stypendyum dla Julii Mleczek odstępuje się Wydziałowi krajowemu względnie Komisyi krajowej dla spraw przemysłu do załatwienia względnie do postawienia wniosku na następnej sesyi sejmowej".

O tej uchwale Wys. Sejmu Wydział krajowy zawiadomił komisyę reskryptem z dnia 21. Lutego 1888 L. 7.685 z wezwaniem o przedłożenie wniosku.

Uchwałą z d. 19. Czerwca 1888 L. 24.689 Wydział krajowy na wniosek Komisyi nie uwzględnił petycyi.

Petycya Rozalii Charewicz l. 950 o zapomogę na kształcenie się w kroju sukien damskich i w krawieczyźnie.

Uchwałą z dnia 21. Stycznia 1888 Wys. Sejm odstąpił petycyę Rozalii Charewicz L. 950 o zapomogę na kształcenie się w kroju sukien damskich i w krawieczyźnie Wydziałowi krajowemu względnie Komisyi krajowej dla spraw przemysłu do załatwienia względnie przedstawienia wniosku na następnej sesyi sejmowej.

Wskutek tej uchwały Wydział krajowy reskryptem z 21. Lutego 1888 L. 7.684 udzielił Komisyi wymienioną petycyę do przedłożenia wniosku.

Na wniosek Komisyi Wydział krajowy reskryptem z 19. Czerwca 1888 L. 24.690 nie uwzględnił petycyi.

Petycya Józefa Sokołowskiego o zapomogę 1.200 zł. na zwiedzenie zagranicznych zakładów keramicznych.

Petycyę Józefa Sokołowskiego, o zapomogę 1.200 zł. na zwiedzenie zagranicznych zakładów kieramicznych, Wysoki Sejm uchwałą z dnia 21. Stycznia 1888. odstąpił Wydziałowi krajowemu, względnie Komisyi krajowej dla spraw przemysłu do załatwienia ewentualnie do przedłożenia wniosku na następnej sesyi sejmowej.

W skutek tej uchwały Wydział krajowy reskryptem z dnia 21. Lutego 1888. L. 7.683 udzielił Komisyi wymienioną petycyę do przedłożenia wniosku.

W skutek odmownego wniosku Komisyi Wydział krajowy reskryptem z dnia 19. Czerwca 1888. L. 24.691 nie uwzględnił petycyi.

Petycya c. k. uprzyw. I. fabryki cykoryi firmy Fest Mayerhof et Wittmayer w Tarnowie o pożyczkę 25.000 zł. na podźwignienie przemysłu.

Uchwałą z dnia 17. Stycznia Wysoki Sejm petycyę c. k. uprzyw. I. fabryki cykoryi firmy Fest Mayerhof et Wittmayer w Tarnowie o pożyczkę 25.000 zł. na podźwignienie przemysłu przekazał Wydziałowi krajowemu do załatwienia po wysłuchaniu Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych.

W skutek tej uchwały Wydział krajowy reskryptem z dnia 21. Lutego 1888. L. 7.702 udzielił powyższą petycyę Komisyi do objawienia zdania.

Komisya przedłożyła dnia 12. Lipca 1888. odmowny wniosek.

Petycya Antoniego Pfeiffera cukiernika we Lwowie o pożyczkę 500 zł.

Uchwałą z 17. Stycznia 1888. Wysoki Sejm petycyę Antoniego Pfeiffera cukiernika we Lwowie o pożyczkę 500 zł. przekazał Wydziałowi krajowemu do załatwienia po wysłuchaniu Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych.

W skutek tej uchwały Wydział krajowy reskryptem z 22. Lutego 1888. L. 7.699 udzielił Komisyi powyższą petycyę do objawienia zdania.

Na wniosek Komisyi Wydział krajowy uchwałą z dnia 23. Maja 1888. L. 17.883 nie uwzględnił tej petycyi.

Petycya Stanisława Bandrowskiego o subwencyę na urządzenie fabryki przyrządu do gaszenia ognia.

Uchwałą z dnia 17. Stycznia 1888. Wysoki Sejm petycyę Stanisława Bandrowskiego o subwencyę na urządzenie fabryki przyrządu do gaszeniu ognia przekazał Wydziałowi krajowemu do załatwienia po wysłuchaniu Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych.

W skutek tej uchwały Wydział krajowy reskryptem z dnia 21. Lutego 1888. L. 7.698 przesłał powyższą petycyę Komisyi do objawienia zdania.

Na wniosek Komisyi Wydział krajowy uchwałą z 23. Maja 1888. L. 17.882 nie uwzględnił petycyi.

Petycya Pinkasa Krampera właściciela fabryki haftów w Stanisławowie o udzielenie bezprocentowej pożyczki w kwocie 6.000 ewentualnie subwencyi 1.000 zł.

Uchwałą z 17. Stycznia 1888. Wysoki Sejm petycyę Pinkasa Krampera właściciela fabryki haftów w Stanisławowie o udzielenie bezprocentowej pożyczki w kwocie 6000 zł. ewentualnie subwencyi 1.000 zł. przekazał Wydziałowi krajowemu do załatwienia po wysłuchaniu Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych.

W skutek tej uchwały Wydział krajowy reskryptem z 21. Lutego 1887. L. 7.697 udzielił Komisyi powyższą petycyę do objawienia zdania.

Na wniosek Komisyi Wydział krajowy reskryptem z 8. Czerwca 1888. L. 20.283 nie uwzględnił petycyi.

Petycya Zygmunta Langmanna o zapomogę na dalsze kształcenie się na nauczyciela szkół przemysłowych w Galicyi.

Na posiedzeniu z 21. Stycznia 1888. Wysoki Sejm uchwalił jak następuje:

„Petycyę Zygmunta Langmanna o zapomogę na dalsze kształcenie się na nauczyciela szkół przemysłowych w Galicyi odstępuje się Wydziałowi krajowemu, względnie Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych do załatwienia, a względnie do postawienia wniosku na następnej sesyi sejmowej.

W skutek tej uchwały Wydział krajowy reskryptem z 21. Lutego 1888. L. 7.692 przesłał Komisyi powyższą petycyę do przedłożenia wniosku.

Na wniosek Komisyi Wydział krajowy uchwałą z 16. Marca 1888. L. 11.346 nie uwzględnił petycyi.

Petycya January Justyny Gostyńskiej o subwencyę na otwarcie we Lwowie szkoły kroju francuskiego połączonej z praktyką.

W rozprawie nad Rubr. XVI. preliminarza wydatków funduszu krajowego na r. 1888. Wysoki Sejm na posiedzeniu z 21. Stycznia 1888. uchwalił jak następuje:

„Petycyę January Justyny Gostyńskiej, o subwencyę na otwarcie we Lwowie szkoły kroju francuskiego połączonej z praktyką, odstępuje się Wydziałowi krajowemu względnie krajowej Komisyi przemysłowej do załatwienia, względnie do postawienia wniosku na następnej sesyi sejmowej".

W skutek tej uchwały Wydział krajowy reskryptem z 20. Lutego 1887. L. 7.687 udzielił Komisyi powyższą petycyę do przedłożenia wniosku.

Uchwałą z dnia 24. Kwietnia 1888. L. 16.966. Wydział krajowy na wniosek Komisyi nie uwzględnił petycyi.

Petycya Stowarzyszenia robotników szewskich „Równość“ we Lwowie o udzielenie subwencyi ewentualnie bezprocentowej pożyczki.

Petycyę Stowarzyszenia robotników szewskich „Równość“ we Lwowie o udzielenie subwencyi, ewentualnie bezprocentowej pożyczki, Wysoki Sejm uchwałą z 17. Stycznia 1888. przekazał Wydziałowi krajowemu do załatwienia po wysłuchaniu Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych.

Wskutek tej uchwały Wydział krajowy reskryptem z dnia 21. Lutego 1888. L. 3.566. przesłał Komisyi powyższą petycyę do objawienia zdania.

Na wniosek Komisyi Wydział krajowy uchwałą z dnia 23. Maja 1888. L. 17.885. nie uwzględnił petycyi.

Petycya Kamili des Loges o udzielenie jej stypendyum na dalsze kształcenie się w rysunkach.

Petycyę Kamili Des Loges o udzielenie jej stypendyum na dalsze kształcenie się w rysunkach, Wysoki Sejm uchwałą z 21. Stycznia 1888. odstąpił Wydziałowi krajowemu, względnie Komisyi krajowej dla spraw przemysłu do załatwienia, ewentualnie do przedstawienia wniosku na następnej sesyi sejmowej.

Wskutek tej uchwały Wydział krajowy reskryptem z dnia 21. Lutego 1888. L. 7.681. udzielił Komisyi powyższą petycyę do przedłożenia wniosku.

Reskryptem z dnia 16. Maja 1888. L. 17.884. Wydział krajowy zawiadomił petentkę, że Komisya uznała jej prośbę za załatwioną wskutek udzielenia jej rozporządzeniem z dnia 30. marca 1888. L. 12.936. jednorazowego zasiłku w kwocie 100 zł. z fundacyi Dra Jana Towarnickiego.

Petycya Stanisława Kostrzewskiego fabrykanta maszyn rolniczych w Samborze, o pożyczkę 5000 zł. na rozszerzenie jego fabryki i urządzenie odlewarni żelaza.

W załatwieniu petycyi Stanisława Kostrzewskiego fabrykanta maszyn rolniczych w Samborze o pożyczkę 5.000 zł. na rozszerzenie jego fabryki i urządzenie odlewarni żelaza, Wys. Sejm na posiedzeniu z dnia 17. stycznia 1888. uchwalił przekazać ją Wydziałowi krajowemu do załatwienia po wysłuchaniu Komisyi krajowej dla spraw przemysłu.

Wskutek tej uchwały Wydział krajowy reskryptem z 20. lutego 1888. l. 7.304 przesłał komisyi powyższą petycyę do objawienia zdania.

Na wniosek komisyi Wydział krajowy reskryptem z dnia 24. kwietnia 1888. l 16 185. odmówił prośbie Kostrzewskiego i oznajmił mu, że do końca r. 1888. utrzymuje w mocy swoją promesę z dnia 10. sierpnia 1887. l. 41.009. w sprawie subwencyi na spłacenie procentów.

Petycya gminy m. Krakowa o subwencyę dla szkoły artystycznego przemysłu.

Wys. Sejm na posiedzeniu z 11. stycznia 1888. powziął następującą uchwałę:

„Petycyę gminy m. Krakowa o subwencyę dla szkoły artystycznego przemysłu przekazuje Sejm Wydziałowi krajowemu do ścisłego zbadania w porozumieniu z krajową komisyą przemysłową i zdania Sejmowi sprawy na następnej sesyi“.

O tej uchwale Wys. Sejmu Wydział krajowy reskryptem z dnia 11. marca 1888. l. 10.506 zawiadomił Magistrat przy zwrocie powyższej petycyi celem uzupełnienia jej statutem szkoły dla artystycznego przemysłu, szczegółowem sprawozdaniem o jej organizacyi, sprawozdaniem szkolnem za rok 1887. i o jej obecnym stanie z podaniem szczegółów o frekwencyi i ilości nauczycieli.

Reskrypt ten podano równocześnie do wiadomości Komisyi. Do dnia zamknięcia niniejszego sprawozdania nie nadeszła odpowiedź od Magistratu krakowskiego.

Petycya Kazimierza Rojowskiego z Humenowa o subwencyę na założenie szkółek haftu wiejskiego.

Petycyę Kazimierza Rojowskiego z Humenowa o subwencyę na założenie szkółek haftu wiejskiego Wys. Sejm uchwałą z 11. stycznia 1888. przekazał Wydziałowi krajowemu do ścisłego zbadania w porozumieniu z Komisyą krajową dla spraw przemysłowych i zdania Wys. Sejmowi sprawy na następnej sesyi.

W skutek tej uchwały Wydział krajowy reskryptem z 3. marca 1888. l. 9.296 przesłał komisyi wymienioną petycyę do zbadania i przedłożenia wniosku, który jednak do chwili zamknięcia niniejszego sprawozdania nie nadszedł.

Petycya Sióstr Miłosierdzia w Przeworsku o stałą roczną subwencyę dla koronkarni w Przeworsku.

W rozprawie nad Rubr. XVI. preliminarza funduszu krajowego na r. 1888. Wys. Sejm na posiedzeniu z 21. stycznia 1888. uchwalił jak następuje:

„Petycyę Sióstr Miłosierdzia w Przeworsku o stałą roczną subwencyę dla koronkarni w Przeworsku odstępuje się Wydziałowi krajowemu, względnie Komisyi krajowej dla spraw przemysłu do załatwienia, względnie do postawienia wniosku na następnej sesyi sejmowej.

W skutek tej uchwały Wydział krajowy reskryptem z 21. lutego 1888. l. 7.686 przesłał Komisyi powyższą petycyę do przedłożenia wniosku.

Do chwili zamknięcia niniejszego sprawozdania Wydział krajowy nie otrzymał odpowiedzi od Komisyi.

Petycya Towarzystwa Tatrzańskiego o subwencyę.

W rozprawie nad Rubr. XV. preliminarza funduszów krajowych uchwalił Wys. Sejm na posiedzeniu z 20. stycznia 1888. wskutek petycyi Wydziału Towarzystwa Tatrzańskiego subwencyę dla tego Towarzystwa w kwocie 400 zł. a. w. O tej uchwale Wys. Sejmu Wydział krajowy zawiadomił Wydział Towarzystwa i rozporządzeniem z dnia 21. lutego 1888. L. 6.881 wyasygnował subwencyę.

Petycya Wydziału powiatowego w Grybowie o subwencyę na utworzenie szkoły kołodziejsko-bednarskiej.

Petycyę Wydziału powiatowego w Grybowie o subwencyę na utworzenie szkoły kołodziejsko bednarskiej Wys. Sejm uchwałą z 11. stycznia 1888. przekazał Wydziałowi krajowemu do ścisłego zbadania w porozumieniu z Komisyą dla spraw przemysłowych i zdania sprawy na następnej sesyi sejmowej. Wskutek tej uchwały Wydział krajowy przesłał reskryptem z 24. marca 1888. L. 10.508 Komisyi wymienioną petycyę do przedłożenia wniosku, przyczem nadmienił, że ta petycya zawiera również szczegóły co do dodatków, którymi gmina m. Grybowa i tamtejszy powiat gotowe są przyczyniać się do kosztów utrzymania zakładu, o którym mowa.

Na wniosek komisyi z 27. czerwca 1888. Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 16. lipca 1888. L. 26.477 poruczył zbadanie sprawy na miejscu członkowi komisyi p. Janowi Frankemu. Nadmienić tu wypada, że wedle sprawozdania Wydziału powiatowego w Grybowie z dnia 20 kwietnia 1888. L. 485 tamtejsza Rada powiatowa przeznaczyła na cele projektowanej szkoły po 1.000 zł. rocznie przez lat pięć.

Petycya gminy Mostki z Malinówką o założenie szkoły garncarskiej.

Petycyę gminy Mostki z Malinówką o założenie szkoły garncarskiej Wys. Sejm uchwałą z 11. stycznia 1888. przekazał Wydziałowi krajowemu do ścisłego zbadania w porozumieniu z krajową Komisyą przemysłową i zdania Sejmowi sprawy na następnej sesyi.

O tej uchwale Wys. Sejmu Wydział krajowy reskryptem z 11. marca 1888. l. 10.510 zawiadomił Wydział powiatowy we Lwowie przy dołączeniu odpisu wymienionej petycyi z wezwaniem, aby sprawę założenia wspomnianej szkoły przedłożył Radzie powiatowej celem oświadczenia się co do stałej rocznej subwencyi na utrzymanie projektowanego zakładu i jednorazowej subwencyi na koszta założenia, a następnie zdał Wydziałowi krajowemu sprawę o wyniku.

Prosząca gmina otrzymała równocześnie wezwanie, aby się oświadczyła, czy skłonna jest dostarczyć bezpłatnie dla wymienionego zakładu odpowiedniego lokalu, opału, światła i usługi, oraz zapewnić utrzymanie czystości w lokalnościach szkolnych i bezpłatne pomieszkanie dla fachowego nauczyciela.

Zbadanie sprawy pod względem technicznym poruczono p. Edmundowi Krzenowi, kierownikowi keramicznej stacyi doświadczalnej we Lwowie.

Powołanym wyżej reskryptem, który podano także do wiadomości Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych, Wydział krajowy oznajmił zarazem, że jeżeli od powiatu i gminy nadejdą zadowalające odpowiedzi, jeżeli nadto po zbadaniu okaże się, że i inne warunki sprzyjają powołaniu do życia szkoły garncarskiej w Mostkach a komisya krajowa dla spraw przemysłowych za jej założeniem się oświadczy, w takim razie mógłby Wys. Sejmowi być przedłożony przychylny wniosek.

Do dnia zamknięcia niniejszego sprawozdania Wydział krajowy nie otrzymał ani od gminy ani od powiatu zażądanego oświadczenia w sprawie datków dla projektowanego przez gminę zakładu.

Petycya Szkoły koszykarskiej w Jaśle o subwencyę celem zaprowadzenia nauki kołodziejstwa.

Petycyę szkoły koszykarskiej w Jaśle o subwencyę celem zaprowadzenia nauki kołodziejstwa Wys. Sejm uchwałą z 11. Stycznia 1888. przekazał Wydziałowi krajowemu do ścisłego zbadania w porozumieniu z krajową komisyą dla spraw przemysłowych i zdania sprawy Wys. Sejmowi na następnej sesyi.

Zarząd szkoły koszykarskiej w Jaśle przedłożył w Listopadzie 1887. także Wydziałowi krajowemu prośbę o podwyższenie dotychczasowej subwencyi w celu powyższym. Prośbę tę reskryptem z dnia 15. Grudnia 1887. L. 35.820 przekazano komisyi i równocześnie wezwano Wydział powiat. w Jaśle, iżby sprawę projektowanego rozszerzenia szkoły przedłożył Radzie powiatowej i wyjednał oprócz stałego zasiłku na dział koszykarski także zasiłek powiatowy na dział kołodziejski. W ślad za tym reskryptem Wydział krajowy reskryptem z dnia 11. marca 1888. L. 10.507 zawiadomił Wydział powiatowy o powyższej uchwale Wys. Sejmu i zażądał od niego wyjaśnienia w sprawie wspomnianych wyżej zasiłków powiatowych a równocześnie przesłał petycyę do przedłożenia wniosku.

Ponieważ wedle sprawozdania Wydziału powiatowego z dnia 6. Kwietnia 1888. L. 1.168 Zarząd szkoły koszykarskiej zaniechał projektowanego rozszerzenia szkoły, przeto petycya stała się bezprzedmiotową.

Petycya Kółka rolniczego w Niwiskach o założenie tamże szkoły garncarskiej.

Petycyę Kółka rolniczego w Niwiskach o założenie tamże szkoły garncarskiej Wys. Sejm uchwałą z 11. Stycznia 1888. przekazał Wydziałowi krajowemu do ścisłego zbadania w porozumieniu z kraj. komisyą przem. i zdania sprawy na następnej sesyi.

O tej uchwale Wys. Sejmu Wydział krajowy reskryptem z dnia 11. Marca 1888. L. 10.509 zawiadomił Wydział powiatowy przy dołączeniu odpisu wymienionej petycyi z wezwaniem, ażeby Wydział powiatowy po przedłożeniu sprawy Radzie powiatowej i na podstawie jej uchwały zdał sprawę, czy tamtejszy powiat byłby skłonny uczynić zadość warunkom wymaganym w anologicznych wypadkach, a to zapewnić projektowanemu zakładowi stałą roczną subwencyę na utrzymanie i jednorazowy zasiłek na koszta założenia. Również wezwano Wydział powiatowy, aby podał do wiadomości Wydziału krajowego następujące szczegóły: a to ilość garncarzy w Niwiskach, ilość garncarzy w sąsiednich gminach z wymienieniem tych gmin, czy produkta garncarskie służą tylko do miejscowego użytku, czy też bywają wywożone w dalsze okolice itp.

Gmina Niwiska otrzymała równocześnie wezwanie, aby się oświadczyła, czy byłaby skłonna dostarczyć bezpłatnie dla zakładu, o którym mowa, odpowiedniego lokalu, opału, światła i usługi, oraz zapewnić utrzymanie czystości w lokalnościach szkolnych i bezpłatne pomieszkanie dla fachowego nauczyciela. Zbadanie sprawy pod względem technicznym poruczono panu Edmundowi Krzenowi, kierownikowi keramicznej stacyi doświadczalnej we Lwowie.

Przytoczonym wyżej reskryptem Wydział krajowy oznajmił nadto, że jeżeli od powiatu i gminy nadejdą zadowalające odpowiedzi, jeżeli nadto w zbadaniu okaże się, że i inne warunki sprzyjają powołaniu do życia szkoły garncarskiej w Niwiskach, a komisya krajowa dla spraw przemysłowych za jej założeniem się oświadczy, w takim razie mógłby Wysokiemu Sejmowi być przedłożony przychylny wniosek.

Ponieważ komisya sprawozdaniem z dnia 22. Kwietnia 1888. L. 157 oświadczyła się przeciw założeniu powyższej szkoły a nadto wymagane warunki nie zostały dopełnione, przeto Wydział krajowy nie może przedłożyć Wysokiemu Sejmowi przychylnego wniosku.

Petycya Towarzystwa tatrzańskiego o pożyczkę 3.000 zł. na wybudowanie domu gościnnego przy Morskiem oku w Tatrach.

Wys. Sejm na posiedzeniu z 20. Stycznia 1888. uchwalił przejść do porządku dziennego nad petycyą Towarzystwa tatrzańskiego o pożyczkę 3.000 zł. na wybudowanie domu gościnnego przy Morskiem oku w Tatrach. O tej uchwale Wys. Sejmu Wydział krajowy zawiadomił Wydział Towarzystwa reskryptem z dnia 21. Lutego 1888. L. 7.695.

Petycya Dyrekcyi i Kuratorów Stowarzyszenia katolickiej młodzieży rękodzielniczej „Skała“ we Lwowie, Stowarzyszenia rękodzielników „Zorza“ w Brodach i Stowarzyszenia młodzieży handlowej wyznania mojżeszowego w Brodach o subwencyę.

Na posiedzeniu z dnia 21. Stycznia 1888. uchwalił Wys. Sejm przejść do porządku dziennego nad petycyą Dyrekcyi i Kuratorów Stowarzyszenia katolickiej młodzieży rękodzielniczej „Skała“ we Lwowie, Stowarzyszenia rękodzielników „Zorza“ w Brodach i Stowarzyszenia młodzieży handlowej wyznania mojżeszowego w Brodach o subwencyę.

O tych uchwałach Wysokiego Sejmu Wydział krajowy zawiadomił zarządy stowarzyszeń reskryptem z 21. Lutego 1888. L. 7.701.

Petycya M. Błońskiego o zapomogę.

W rozprawie nad Rub. XVII. preliminarza funduszów krajowych na rok 1888. uchwalił Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 21. Stycznia 1888. jak następuje:

„Nad petycyą Lp. 690 M. Błońskiego o zapomogę przechodzi Sejm do porządku dziennego.“

O tej uchwale Wys. Sejmu Wydział krajowy zawiadomił petenta reskryptem z 21. Lutego 1888. L. 5.113.

Sprawa wykonania ustawy o zewnętrznych odznakach organów straży dla ochrony kultury krajowej ustanowionej i zaprzysiężonej.

Celem wykonania ustawy o zewnętrznych odznakach organów straży dla ochrony kultury krajowej, która to ustawa uzyskała najwyższą sankcyę w pierwszej połowie roku 1887. (por. przeszłoroczne sprawozdanie z czynności Wydziału krajowego str. 27) zażądało c. k. Namiestnictwo odezwą z dnia 23. Września 1887. L. 38.221 opinii Wydziału krajowego w przedmiocie odznaki, jakiej mieliby używać strażnicy, wyznaczeni dla ochrony rozmaitych gałęzi kultury krajowej. Następnie zaś c. k. Namiestnictwo, otrzymawszy na powyższą odezwę odpowiedź Wydziału krajowego z dnia 30. Września 1887. L. 48.275, udzieliło Wydziałowi krajowemu odezwą z dnia 28. listopada 1888. L. 67.265 odpis rozporządzenia wykonawczego, wydanego do rzeczonej ustawy, w którem później według odezwy c. k. Namiestnictwa z dnia 4. Maja r. b. L. 21.285 zaprowadzono małą zmianę.

Sprawa zalesienia wydmisk i nieużytków.

Subwencye, wyznaczone przez Wysoki Sejm na zalesienie wydmisk i nieużytków w r. 1888., zaasygnował Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 10. Marca r. b. L. 10.499 Wydziałom powiatowym w Nisku, Jarosławiu, Jaworowie i Tarnobrzegu. Z funduszu jednak, przeznaczonego na zalesienia wydm w okręgu roboczym Jaworowsko Mościskim, przekazał Wydział krajowy już poprzednio rozp. z dnia 7. Lutego r. b. L. 4.022 na prośbę gminy m. Narola (pow. Cieszanów i zgodnie z propozycyą c. k. Namiestnictwa kwotę 80 zł. na roboty przedwstępne w tejże gminie, a skoro otrzyma od c. k. Namiestnictwa szczegółowy plan robót około zalesienia wydm w Narolu, nieomieszka przedłożyć Wysokiemu Sejmowi w sprawie powyższej odpowiednich wniosków

Oprócz zasiłków, wyznaczonych na zalesienie wydmisk przez Wysoki Sejm, udzielił Wydział krajowy na wniosek c. k. Starostwa w Krakowie rozp. z dnia 25. Marca r. b. L. 12.305 z funduszu dyspozycyjnego ponowny zasiłek w kwocie 53 zł. 28 ct. na zalesienie wydm piasczystych w Czernichowie i w Czernichówku.

Sprawa wydawnictwa mapy obrazowej ryb krajowych.

Ułożona przez p. Dra Maksymiliana Nowickiego, c. k. profesora uniwersytetu Jagiellońskiego, chromolitografowana mapa obrazowa ryb krajowych wydaną została w r. 1887. kosztem funduszu, przeznaczonego na podniesienie rybactwa w 1000 egzemplarzach. Dotąd jednak nie można było przystąpić do rozsprzedaży mapy, ponieważ nie wyszedł jeszcze tekst objaśniający do takowej. Koszta wydawnictwa wynoszą 1.220 zł. 29 ct. prócz zaliczki w kwocie 200 zł., którą Wydział krajowy udzielił na wydanie tekstu objaśniającego.

Sprawy stypendyów dla kandydatów na nauczycieli rybactwa i urządzenie stawków demonstracyjnych.

Jeden z kandydatów, którzy otrzymali stypendya z funduszu krajowego na wykształcenie się na nauczycieli rybactwa (por. przeszłoroczne sprawozdanie z czynności Wydziału krajowego str. 43), a mianowicie p. Mieczysław Piotrowski, nie mógł na razie ukończyć studyów według programu, ponieważ Wydział krajowy był zmuszony powołać go już z początkiem roku szkolnego 1887/88. do wykładu zoologii i hodowli w kraj. średniej szkole rolniczej w Czernichowie. Drugiemu zaś kandydatowi, p. Tadeuszowi Rozwadowskiemu, udzielił Wydział krajowy rozp. z dnia 21. Października 1887. L. 51728 zadatkowy zasiłek w kwocie 50 zł. na odbycie wycieczki do stawów Galicyi wschodniej; po ukończeniu studyów kandydat ten przedłożył plany wykładów gospodarstwa stawowego dla wyższej szkoły rolniczej w Dublanach i dla niższych szkół rolniczych, które to plany Wydział krajowy oddał do ocenienia p. dr. Nowickiemu.

Co się tyczy projektu urządzenia stawków demonstracyjnych w Czernichowie, to okazało się po szczegółowem zbadaniu sprawy że wykonanie projektu natrafiłoby na trudności, których usunięcie byłoby połączone z bardzo znacznym, bo do 3.500 zł. dochodzącym kosztem. Wskutek tego postanowił Wydział krajowy, zgodnie z opinią p. Aleksandra Gostkowskiego, zaniechać wykonania projektu. W Dublanach natomiast stawki demonstracyjne będą urządzone w roku bieżącym według planu, aprobowanego przez p. Gostkowskiego, który w celu ułożenia planu zwiedził Dublany na zaproszenie Wydziału krajowego.

Kurs gorzelnictwa w Dublanach.

Ósmy kurs gorzelnictwa w Dublanach odbył się w czasie od 6. Kwietnia do 9. Lipca r. b. i to równie jak poprzednie pod kierunkiem p. dr. Romana Wawnikiewicza, prof. kraj. wyższej szkoły rolniczej w Dublanach.

Na kursie tym uczyli ciż sami nauczyciele, co w roku poprzednim.

Uczniów brało udział w kursie 16, z których na wniosek kierownika kursu według rozporządzenia Wydziału krajowego z dnia 11. Maja r. b. L. 19149 jedynastu uwolniono od opłat, pięciu uzyskało obniżenie opłaty na połowę, a udzielono zasiłki jednemu w kwocie 50 zł. i czterem po 45 zł.

Prócz powyższego kursu polecił Wydział krajowy ze względu na nową ustawę o opodatkowaniu spirytusu rozporządzeniem z dnia 27. Czerwca r. b. L. 25686 p. dr. Wawnikiewiczowi urządzić począwszy od 2. Lipca r. b., specyalny kurs jednotygodniowy, któryby pouczył o treści nowej ustawy i o zmianach, jakie wskutek tej ustawy należy zaprowadzić w urządzeniu gorzelń i w systemie wyrabiania spirytusu. Na powyższym kursie nadzwyczajnym wykładali pp.:

1) Stanisław Prokopowicz, c. k. komisarz skarbowy, o opodatkowaniu;

2) Jan Nep. Franke, c. k. profesor szkoły politechnicznej, o obmurowaniu kotłów;

3) K. Hordyński, praktyczny gorzelnik, o rekonstrukcyi gorzelń;

4) Piotr Manasterski, adjunkt kraj. wyższej szkoły rolniczej w Dublanach, o niektórych aparatach gorzelnianych;

5) Karol Rottersmann, gorzelnik, o praktyce gorzelniczej w obec nowego opodatkowania;

6) Dr. Roman Wawnikiewicz, teoretyczne podstawy gorzelnictwa (w połączeniu z próbami techniczno-kontrolnemi);

7) Władysław Lubomęski, dyrektor krajowych szkół rolniczych w Dublanach, o rachunkowości gorzelniczej w obec nowego opodatkowania.

W kursie tym brało udział bezpłatny 33 słuchaczy, z których 2 właścicieli dóbr, 1 plenipotent, 1 rządca dóbr i 29 gorzelników.

Krajowe szkoły rolnicze w Dublanach i folwark Dublański, krajowa średnia szkoła rolnicza w Czernichowie i folwark Czernichowski, tudzież szkoła ogrodnicza w Czernichowie, krajowe niższe szkoły rolnicze w Horodence, Jagielnicy i Kobiernicach, tudzież sprawa utworzenia piątej niższej szkoły rolniczej i sprawa reaktywowania szkoły uprawy i wyprawy roślin włóknistych w Gródku, wreszcie krajowa średnia szkoła gospodarstwa lasowego.

O czynnościach dotyczących krajowych szkół rolniczych w Dublanach i folwarku Dublańskiego, dalej krajowej średniej szkoły rolniczej i folwarku Czernichowskiego, tudzież szkoły ogrodniczej w Czernichowie, dalej krajowych niższych szkół rolniczych w Horodence, Jagielnicy i Kobiernicach, tudzież sprawy utworzenia piątej niższej szkoły rolniczej i sprawy reaktywowania szkoły uprawy i wyprawy roślin włóknistych w Gródku, nakoniec krajowej średniej szkoły gospodarstwa lasowego, zamierza Wydział krajowy przedłożyć Wysokiemu Sejmowi osobne sprawozdanie. Roczne jednak sprawozdania dyrekcyi wyżej wymienionych zakładów z roku szkolnego 1887/8., które należy przedłożyć Wysokiemu Sejmowi, mogą być gotowe dopiero w Październiku r. b.

Nadto zaś Wydział krajowy jakkolwiek w czasie właściwym poczynił kroki w celu wykonania poleceń, które mu w sprawach powyższych udzielił Wysoki Sejm w ciągu sesyi sejmowej 1887/8., przeważnej części tych poleceń dotąd wykonać nie był w stanie dla krótkości czasu. Z tego powodu w razie rychłego otwarcia odroczonej sesyi sejmowej, przedłożenie wyżej wymienionych sprawozdań wypadnie odroczyć do następnej sesyi Wysokiego Sejmu.

Sprawa szkoły chmielarskiej w Staremsiole.

Założona i utrzymywana przez c. k. gal. Towarzystwo gospodarcze szkoła chmielarska w Środopolcach przeniesioną została według doniesienia komitetu tego Towarzystwa z dnia 26. Stycznia r. b. L. 116. w roku bieżącym do Staregosioła i zorganizowana jako internat. Do urządzenia szkoły w Staremsiole przyczynił się Wydział krajowy w ten sposób, że na prośbę komitetu polecił rozporządzeniem z dnia 7. Lutego r. b. L. 3.923. wypożyczyć tejże szkole pewną część sprzętów b. szkoły uprawy i wyprawy lnu w Gródku, a rozp. z dnia 1. Maja r. b. L. 17.863. udzielił na tenże cel subwencyę w kwocie 200 zł. z funduszu dyspozycyjnego. Nadto udzielił Wydział krajowy komitetowi c. k. gal. Tow. gosp. rozp. z dnia 13. Marca r. b. L. 9.069 z funduszu dyspozycyjnego zasiłek w kwocie 240 zł. na stypendya dla uczniów szkoły chmielarskiej w Staremsiole.

Sprawa stypendyów dla uczniów, którzy ukończyli wyż. szkołę rolniczą w Dublanach na wykształcenie się na nauczycieli średnich szkół rolniczych.

Z funduszu przeznaczonego przez Wysoki Sejm na stypendya dla uczniów, którzy ukończyli wyższą szkołę rolniczą w Dublanach na wykształcenie się na nauczycieli średnich szkół rolniczych, nadał Wydział krajowy dekretem z dnia 4. Listopada 1887. L. 53.468. p. drowi Michałowi Kociubie na wniosek dyrekcyi szkół Dublańskich dalszy zasiłek w kwocie 300 zł. na podróż naukową. Z tegoż funduszu udzielił Wydział krajowy dekretem z dnia 7. Lutego r. b. L. 53.418. p. Augustowi Habichtowi, który

ukończył wyższą szkołę rolniczą w Dublanach stypendyum w kwocie 350 zł. na dalsze kształcenie się w Dublanach przez rok jeden, zarazem zaś przyrzekł temuż stypendyście, że mu nada stypendyum o rocznych 800 zł. na lat dwa na wyjazd za granicę, skoro p. Habicht odbędzie kurs dodatkowy w Dublanach i zda egzamin główny.

Celem nadania dalszych stypendyów na kształcenie się na nauczycieli śred. szkół rolniczych, wezwał Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 5. Marca r. b. L. 6.572. dyrekcyę szkół Dublańskich, ażeby mu w tej sprawie przedłożyła swe wnioski. Dyrekcya jednak doniosła relacyą z dnia 20. Marca r. b. L. 281. że wnioski takie będzie mogła przedstawić dopiero z końcem roku szkolnego.

Stypendya górnicze.

Z funduszu przeznaczonego przez Wysoki Sejm na kształcenie się górników bardziej krajowi potrzebnych udzielano zasiłku tylko słuchaczom fachowych kursów akademii górniczej w Leoben, a przeważnie użyto je na stypendya dla uczniów szkoły kanadyjskiego wiercenia w ciągu r. b. do Wietrzna (pow. Krosno) przeniesionej. Szczegółowe użycie tego funduszu znajduje się w sprawozdaniu, które Wydział krajowy Wys. Sejmowi w przedmiocie spraw górniczych przedkłada.

Sprawa subwencyj rządowych na naukę rolnictwa i leśnictwa.

C. k. Ministerstwo rolnictwa, załatwiając wnioski Wydziału krajowego z r. 1887. o subwencye państwowe na naukę rolnictwa i leśnictwa (por. przeszłoroczne sprawozdanie z czynności Wydziału krajowego str. 57.) przyznało na r. 1888. tylko te same dotacye, co na rok poprzedni, nie uwzględniając żadnego wniosku o podwyższenie dotacyi lub o dotacye nowe.

Z tego powodu Wydział krajowy w odezwie do c. k. Namiestnictwa z dnia 24. Kwietnia r. b. L. 13.553. zażądał na r. 1889.:

1) na utrzymanie kraj. śred. szkoły gosp. lasowego we Lwowie tudzież kraj. niższ. szkół rolnicz. w Horodence, w Jagielnicy i w Kobiernicach dotacyi w dotychczasowej wysokości;

2) na założenie kraj. niższ. szkoły roln. w Kobiernicach 2.500 zł. jako ostatnią ratę, przyznanej na cel powyższy subwencyi państwowej;

3) na utrzymanie kraj. szkół roln. w Dublanach rocznie 15.000 zł. zamiast dotychczasowych 7.000 zł. a na utrzymanie kraj. średn. szkoły roln. w Czernichowie rocznie 8.000 zł. zamiast dotychczasowych 5.000 zł.;

4) na koszta utrzymania mającego się reaktywować kursu uprawy i wyprawy lnu i konopi w Gródku rocznie 3.000 zł.;

5) na utrzymanie dwóch stałych nauczycieli rolnictwa rocznie 4.000 zł.;

6) na budowę domu mieszkalnego dla dyrektora kraj. szkół roln. w Dublanach kwotę 3.500 zł.;

7) na utrzymanie kraj. szkoły ogrodniczej w Tarnowie rocznie najmniej 2.300 zł. zamiast 2.000 zł., które skarb państwa udzielał dotąd rocznie na utrzymanie szkoły ogrodniczej w Czernichowie;

8) na utrzymanie szkoły gorzelniczej w Dublanach rocznie 3.800 zł. zamiast 1.000 zł., które skarb państwa udzielał dotąd na utrzymanie kursu gorzelniczego w Dublanach;

9) na częściowe pokrycie kosztów wydawnictwa podręczników dla niższych szkół rolniczych kwotę 400 zł.:

10) na stypendyum dla kandydata na nauczyciela śred. szkoły rolniczej na podróż naukową kwotę 1.000 zł.

Fundacyi wystawy krajowej rolniczej i przemysłowej we Lwowie z roku 1877.

Z fundacyi wystawy krajowej rolniczej i przemysłowej we Lwowie z r. 1877. nadano rozporządzeniem z dnia 20. Kwietnia 1888. L. 14.229. stypendyum w kwocie 300 zł. na r. 1888. czeladnikowi ślusarskiemu Władysławowi Markiewiczowi, drugie zaś stypendyum w tej samej wysokości zatrzymał na mocy uchwały z dnia 13. Września 1887. L. 39.603. dawny stypendysta Józef Górecki.

Fundacya ś. p. Wincentego Łodzia Ponińskiego.

W tym roku przypadły z dochodów fundacyi ś. p. Wincentego Łodzia Ponińskiego dla czeladników rzemieślniczych do rozdania cztery premie, mianowicie pierwsza w kwocie 864 zł., druga w kwocie 720 zł., trzecia w kwocie 576 zł. i czwarta w kwocie 432 zł.

Przy losowaniu, które się odbyło dnia 19. Lipca wyciągnęli i uzyskali:

I. premię w kwocie 864 zł. Zygmunt Jasiński, czeladnik krawiecki ze Lwowa;

II. premię w kwocie 720 zł. Błażej Dziurewicz, czeladnik piekarski ze Lwowa;

III. premię w kwocie 576 zł. Franciszek Flaszyński, czeladnik krawiecki ze Lwowa;

IV. premię w kwocie 432 zł. Leopold Borer, czeladnik piekarski ze Lwowa.

Inne czynności w zakresie przemysłu.

O poleceniach Wysokiego Sejmu do Wydziału krajowego i wezwaniach do c. k. Rządu, o stałym funduszu przemysłowym, o pożyczkach i zasiłkach i innych czynnościach w zakresie przemysłu, Wydział krajowy zda sprawę w osobnem przedłożeniu.

W myśl §. 2, lit. a. statutu komisyi krajowej dla spraw przemysłowych, Wydział krajowy przedłoży również sprawozdanie tej komisyi o stanie naukowych zakładów przemysłowych, skoro je otrzyma.

Sprawy górnicze.

W przedmiocie spraw górniczych przedkłada Wydział krajowy Wys. Sejmowi osobne sprawozdanie.

Subwencye na cele kultury krajowej.

Na cele kultury krajowej udzielił Wydział krajowy w peryodzie objętym niniejszem sprawozdaniem, oprócz wyżej wymienionych subwencyi i zasiłków, jeszcze następujących z funduszu dyspozycyjnego:

1. Rozporządzeniem z dnia 8. Października 1887. L. 49.024. p. Grzegorzowi Bogdanowi, uczniowi c. k. Instytutu wojsk. weter. w Wiedniu, na wniosek dyrekcyi tegoż instytutu 57 zł. na pokrycie taksy egzaminowej.

2. Rozporządzeniem z dnia 6. Grudnia 1887. L. 58.884. p. Leonowi Friedmannowi, słuchaczowi wydziału leśnego c. k. Akademii roln. w Wiedniu 50 zł. na wycieczkę naukową.

3. Rozporządzeniem z dnia 24. Stycznia 1888. L. 58.449/87. oddziałowi Bocheńskiemu gal. Towarzystwa pszczelniczo-ogrodniczego 200 zł. na dalsze zakładanie szkółek drzew owocowych i opiekę nad szkółkami po wsiach.

4. Rozporządzeniem z dnia 10. Lutego r. b. L. 4.511 p. Zygmuntowi Strusiewiczowi, nauczycielowi kraj. śred. szkoły roln. w Czernichowie 47 zł. 12 ct. na zwiedzenie gorzelni buraczanej w Jurkowie.

5. Rozporządzeniem z dnia 21. Lutego 1888. L. 7.178. p. dr. Teofilowi Ciesielskiemu, c. k. profesorowi uniwersytetu 200 zł. na częściowe pokrycie kosztów wydawnictwa czasopisma „Bartnik postępowy".

6. Rozporządzeniem z dnia 20. Marca r. b. L. 6.131 Towarzystwu straży ochotniczej ogniowej w Dublanach na wniosek dyrekcyi kraj. szkół roln. w Dublanach 100 zł. na sprawienie rekwizytów do gaszenia ognia.

7. Rozporządzeniem z dnia 6. Kwietnia 1888. L. 13.865 p. Maryanowi Barcie, naucz. pom. kraj. niższ. szkoły roln. w Dublanach 100 zł. na pokrycie kosztów wydawnictwa broszury „O nawozach".

8. Rozporządzeniem z dnia 24. Kwietnia 1888. L. 16.967 komitetowi wystawy przeglądowej inwentarza i przemysłu domowego w Przeworsku 300 zł. na urządzenie tej wystawy.

9. Rozporządzeniem z dnia 25. Maja 1888. L. 21.542 Zarządowi Towarzystwa ogrodniczo-sadowniczego we Lwowie 250 zł. na potrzeby Towarzystwa.

10. Rozporządzeniem z dnia 19. Czerwca 1888. L. 22.583 Towarzystwu Bratniej pomocy uczniów kraj. wyż. szkoły roln. w Dublanach na wniosek dyrekcyi tychże szkół 100 zł. na zakupno dzieł do biblioteki Towarzystwa.

Biuro melioracyjne.

Wskutek uchwały Wysokiego Sejmu z 20. Stycznia 1888., którą wstawioną została do rubr. XIII. wydatków funduszu krajowego dotacya na pomoc techniczną dla ekspozytury biura melioracyjnego w Krakowie, tudzież potrzeby przydzielenia stałego pracownika kierownikowi tej ekspozytury z powodu znacznej ilości zgłoszeń, zamianował Wydział krajowy dekretem z dnia 7. Lutego 1888. dotychczasowego inżyniera pomocnika Pawła Dyrdonia inżynierem asystentem biura melioracyjnego z płacą roczną 600 zł. i dodatkiem rocznym o 200 zł., z przeznaczeniem do ekspozytury w Krakowie, na jego zaś miejsce powołał do biura melioracyjnego dekretem z dnia 2. Marca 1888. L. 8.986 byłego asystenta katedry budowli wodnych na politechnice lwowskiej Fryderyka Schneidera, przyznając mu dotychczasowe pobory Dyrdonia (2 zł. dziennie).

Również i dla ekspozytury biura melioracyjnego w Tarnowie Wydział krajowy był spowodowanym na prośbę stron interesowanych, a szczególnie okręgowego Towarzystwa rolniczego w Tarnowie, przyjąć nową siłę techniczną w osobie inżyniera Spółki wodnej dla regulacyi Nowego Brnia, Antoniego Biegańskiego, którego dekretem z d. 20. Kwietnia 1888. L. 12.434 powołał na inżyniera asystenta z płacą roczną 600 zł. począwszy od Maja 1888.

Zgodnie z proponowaną przez Wydział krajowy a uchwaloną przez Wysoki Sejm dotacyą na biuro melioracyjne podwyższone zostały płace:

Dekretem z dnia 7. Lutego 1888. L. 5.343:

a) inżynierowi Stanisławowi Chrząszczewskiemu w Krakowie na 1.500 zł. rocznie;

b) inżynierowi pomocnikowi Stanisławowi Szczepanowskiemu i pomocnikowi Sanockiej ekspozytury Ignacemu Morawieckiemu z $1^1/_2$ na 2 zł. dziennie, oraz praktykantowi Józefowi Górskiemu przyznane zostało adjutum w kwocie 1 zł. dziennie.

Wreszcie należy nadmienić, że w miejsce Antoniego Biegańskiego przydzielił Wydział krajowy z wiosną r. b. praktykanta Górskiego do prowadzenia robót Spółce dla regulacyi Nowego Brnia, która to spółka przez czas zajęcia tego technika przy swych robotach pokrywać będzie z własnych funduszów wszystkie jego pobory.

Czynności kraj. biura melioracyjnego.

Czynności krajowego biura melioracyjnego w czasie od 1. lipca 1887. do 1. lipca 1888. były następujące:

A. Wykonano lub rozpoczęto zdjęcia niwelacyjne i hydrometryczne w miejscowościach i na obszarach poniżej poszczególnionych.

Lp.	Dla kogo i w jakiej miejscowości	Wykonano zdjęcia w celu					Uwagi
		regulacyi wód		melioracyi lokalnej			
		na długości kilometrów około	na obszarze morgów około	osuszenie rowami morgów	drenowanie morgów	osuszenie i nawodnianie morgów	
1	2	3	4	5	6	7	
1	Dla Wydziału krajowego na obwałowanie Wisły i Sanu w powiecie Tarnobrzeskim.						
	A. Wisła.						
	a) niwelacya Wisły od Popowic do ujścia Wisłoki . .	59·7					
	b) zdjęcia wałów nadwiślańskich i wstecznych (rzeka Strachocka)	68·0					
	c) zdjęcia Strachockiej rzeki	5·2					
	B. San.						
	d) niwelacya Sanu . . .	27·8					
	e) zdjęcia wałów Sanu z prawego	25·5					
	f) wały wsteczne	10·9					
	g) zdjęcia wałów Sanu z lewego	26·6					
	h) niwelacya potoków: Jodłówki, Lipy, Bukowy i Łukawca	4·8					

Lp.	Dla kogo i w jakiej miejscowości	Wykonano zdjęcia w celu					Uwagi
		regulacyi wód		melioracyi lokalnej			
		na długości kilometrów około	na obszarze morgów około	osuszenie rowami morgów	drenowanie morgów	osuszenie i nawodnianie morgów	
1	2	3	4	5	6	7	
2	Dla Wydziału krajowego na roboty ochronne na rzece Łomnicy w Perehińsku (powt. Dolina)	4·0	—	—	—	—	
3	Dla Wydziału krajowego na roboty ochronne na rzece Łomnicy w Podmichalu i Chocinie (powiat Kałusz) . .	5·0	—	—	—	—	
4	Dla Wydziału krajowego na ubezpieczenie prawego brzegu Selanki (ramie Łomnicy) w Podmichalu dla przywrócenia komunikacyi	0 4	—	—	—	—	
5	Dla Wydziału powiat. w Kałuszu na osuszenie gruntów w gminach Humenów, Wierzchnia i Mościska	—	—	230	—	—	
6	Dla Wydziału krajowego na regulacyę rzeki Złotej Lipy w powiecie Brzeżańskim i Podhajeckim od Żukowa do Bożykowa	17·0					Wykonano 17 klmt. szczegółowych a 3 klm. zdjęć ogólnych. Pozostaje 11 szczegółowych 12 klm. zdjęć ogólnych.
7	Dla Wydziału krajowego zdjęcia dla oznaczenia okręgu konkurencyjnego dla regulacyi Trześniówki						
8	Dla Wydziału krajowego zdjęcia dla oznaczenia obszaru zalewowego Wisły i Sanu w powiecie Tarnobrzeskim . .		(56.230)				
9	Dla Spółki wodnej na regulacyę Nowego Brnia i dopływów zdjęcia dla oznaczenia okręgu konkurencyjnego . .		(40.000)				
10	Dla Wydziału krajowego zdjęcia dla oznaczenia okręgu konkurencyjnego dla regulacyi potoku Kisieliny . . .		(16.600)				

Lp.	Dla kogo i w jakiej miejscowości	Wykonano zdjęcia w celu					Uwagi
		regulacyi wód		melioracyi lokalnej			
		na długości kilometrów około	na obszarze morgów około	osuszenie rowami morgów	drenowanie morgów	osuszenie i nawodnianie morgów	
1	2	3	4	5	6	7	
11	Dla Wydziału krajowego na regulacyę rzeki Uszwicy: a) wzdłuż Wisły . . . . b) „ Uszewki . . . c) „ Gróbki . . . d) „ Łętowni . . .	14·0 28·0 52·0 23·0					
12	Dla Adama ks. Sapiehy w Tarnawcach				7		
13	Dla Wydziału powiat. w Jarosławiu na osuszenie gruntów nad Sanem położonych: od Jarosławia do Pełkinia na lewym brzegu Sanu . .						Ogólną niwelacyę i badania wykonano na obszarze 44.000 morgów od Jarosławia do Gorzyc.
14	Dla Stanisława hr. Badeniego: a) w Budkach . . . . . b) w Sokolu			180 150			
15	Dla Kazimierza hr. Badeniego w Jabłonówce				450		
16	Dla spółki wodnej w Błudnikach, Pukasowcach i Kurypowie w powiecie Stanisławowskim						Uzupełnienie wykonanych zdjęć w r. 1887.
17	Dla Wydziału powiatowego lwowskiego na regulacyę potoku w Zboiskach. . . .						
18	Dla Spółki wodnej na regulacyę potoku Tyrawki . . .						Wykończenie zdjęć na 16 klmtr. (podane w 1886 - 87).
19	Dla spółki wodnej na regulacyę g. Wisłoka i Pielnicy .						Rozpoczęto zdjęcia szczegółowe na wykonanie robót i okręg konkurencyjny.
20	Dla Władysława ks. Czartoryskiego na ubezpieczenie od wylewu Sanu w Sieniawie, Leżachowie i Głogowcu . . .		230				
21	Dla Augusta Stojowskiego w Baydach i Jaszczwi . . .			280			
22	Dla Jana Trzcińskiego w Gdyczynie				10		

Lp.	Dla kogo i w jakiej miejscowości	Wykonano zdjęcia w celu					Uwagi
		regulacyi wód		melioracyi lokalnej			
		na długości kilometrów około	na obszarze morgów około	osuszenie rowami morgów	drenowanie morgów	osuszenie i nawodnianie morgów	
1	2	3	4	5	6	7	
23	Dla Stanisł. Starowiejskiego: a) w Odrzykoniu . . . . b) w Bratkówce				24 11		
24	Dla Władysława ks. Czartoryskiego w Sieniawie . . .					60	
25	Dla Maryi hr. Dzieduszyckiej w Jasionowie					10	
26	Dla Kazimierza Orpiszewskiego w Krościenku wyż. ubezpieczenie brzegów Wisłoka . .	1·2					
27	Dla Pana Józefa Fisza w Bliznem uregulowanie odpływu rzeki Stobnicy i jaz . . .	0·6					
28	Dla Władysława Fibicha roboty ochronne na Wisłoce pod Błaszkową, Skurową i Kleciami w powiecie Pilzneńskim	2·7					
29	Dla Mieczysława hr. Reya roboty ochronne na Wisłoce w Bobrowie i Brzeźnicy w powiecie Ropczyckim . . .	3·5					
30	Dla Spółki wodnej Chorzelowskiej na roboty uzupełniające dla wykonanych już rowów	(43·5)					Długość podana w nawiasach nie wlicza się w sumę nowych zdjęć.
31	Dla Adama Tabaczyńskiego i Michaliny Włyńskiej na obwałowanie i regulacyę potoków Siemiechówki i Lubinki pod Wróblowicami i Janowicami	6·0					
32	Dla Wydziału krajowego (konkurencya Wałowa) regulacya odpływu wód do Wisły od Mędrzechowa do Lubasza w powiecie Dąbrowskim . . .	20·0					
33	Dla Jadwigi Straszewskiej w Lipnikach				28½		

Lp.	Dla kogo i w jakiej miejscowości	Wykonano zdjęcia w celu					Uwagi
		regulacyi wód		melioracyi lokalnej			
		na długości kilometrów około	na obszarze morgów około	osuszenie rowami morgów	drenowanie morgów	osuszenie i nawodnianie morgów	
1	2	3	4	5	6	7	
34	Dla Ignacego Pieniążka w Strzegocicach				46		
35	Dla Władysława Fibicha w Kleciach				21		
36	Dla Zdzisława hr Tyszkiewicza				2		
37	Dla Karola Berke w Karwodży				76½	18	
38	Dla JE. Ludwika hr. Wodzickiego: a) w Tyczynie . . . . b) w Hermanowy				7½ 4½		
39	Dla Dr Adama Jordana w Świebodzinie				21½	7½	
40	Dla Adolfa Jordana w Błoniu				16		
41	Dla Eustachego ks. Sanguszki: a) w Gumniskach . . . . b) w Krzyżu				12½ 15		
42	Dla Karola Edwarda hr. Raczyńskiego w Zawadzie . .				60		
43	Dla Michaliny Włyńskiej w Janowicach					80	
44	Dla Wydziału krajowego na regulacye odpływu wód do Wisły i obwałowania od Niepołomic do Niedar . . .						Zdjęcia rozpoczęto.
45	Dla Hermana Czecza w Kozach (pow. Bialski)				52		
46	Dla Ludwika barona Szwantowskiego w Kobierzynie (powiat Wielicki)				102		
47	Dla Józefa Krzemienia w Pisarzowicach				12		
48	Dla Karola Czecza w Bierzanowie					11	
49	Dla Wydziału krajowego w Tropiszowie w Królestwie polskiem			106			Projekt był dawniej opracowanym przez inżyniera Karpuszkę.
	Ogółem . .	405·9 (43·5)	230 (112.830)	946	972	186½	

Uwaga. Zdjęcia wykonane dla okręgu konkurencyjnego, niwelacya przy wykonaniu robót lub zdjęcie istniejących rowów w celu ich pogłębienia jak n. p. pod lp. 30 dla spółki Chorzelowskiej nie wliczają się do ogólnej sumy nowych pomiarów.

B. Wypracowano plany i kosztorysy dla stron następujących;

Lp.	Dla kogo i w jakiej miejscowości	Wykonano plany i kosztorysy					Uwagi
		regulacyi wód		melioracyi lokalnej			
		na długość kilometrów około	na obszarze morgów około	osuszenie rowami morgów	drenowanie morgów	osuszenie i nawodnianie morgów	
1	2	3	4	5	6	7	
1.	Dla Wydziału krajowego na obwałowanie rzeki Sanu na lewym i prawym brzegu z wałami wstecznemi dla dopływów	26·6	(56.230)	—	—	—	
2.	Dla Wydziału krajowego na roboty ochronne na rzece Łomnicy w Perehińsku . . .	4·0	—	—	—	—	
3.	Dla Wydziału krajowego na roboty ochronne na rzece Łomnicy w Podmichalu i Chocinie (powiat Kałusz) . . .	3·5	—	—	—	—	
4.	Dla Wydziału krajowego na regulacyę rzeki Bugu od ujścia Raty w Porchaczu do ujścia Pełtwi w Busku . .	75·3	(8.100)	—	—	—	
5.	Dla Wydziału powiatowego w w Kałuszu na osuszenie gruntów w gminach Humenów i Wierzchnia	—	—	150	—	—	
6.	Dla Wydziału krajowego na regulacyę potoku Kisieliny z ujściem do Dunajca i obwałowanie rzeki Dunajca na lewym brzegu a) Kisielina . . . . . b) Olszówka . . . . . c) obwałowanie Dunajca na lewym brzegu	 (6·5) (12·0) (14·0)	 — — —	 — — —	 — — —	 — — —	Odmiana (alternatywa) pierwotnego projektu.
7.	Dla Spółki wodnej na regulacyę Nowego Brnia i dopływów okręg konkurencyjny . . .	—	(40.000)	—	—	—	
8.	Dla Wydziału krajowego na regulacyę potoku Kisieliny: okręg konkurencyjny . . .	—	(16.600)	—	—	—	

Lp.	Dla kogo i w jakiej miejscowości	Wykonano plany i kosztorysy					Uwagi
		regulacyi wód		melioracyi lokalnej			
		na długość kilometrów około	na obszarze morgów około	osuszenie rowami morgów	drenowanie morgów	osuszenie i nawodnienie morgów	
1	2	3	4	5	6	7	
9.	Dla Wydziału krajowego na regulacyę potoku Trześniówki kataster konkurencyjny . .	—	—	—	—	—	
10.	Dla Stanisława hr. Badeniego a) w Budkach . . . . . b) „ Sokolu	—	—	180 150	—	—	
11.	Dla Spółki wodnej w Olesku dla osuszenia bagien . . .	—	(13.000)	—	—	—	przerobienie projektu.
12.	Dla gmin Domażyr, Borki Janowskie, itd. na osuszenie gruntów	—	—	(1.500)	—	—	przerobienie projektu.
13.	Dla Spółki wodnej na regulacyę potoku Sanoczka . .	(16·0)	—	—	—	—	przerobienie projektu.
14.	Dla Spółki wodnej na regulacyę potoku Tyrawki . .	(15 9)	—	—	—	—	
15.	Dla Zdzisława Skrzyńskiego w Bachórzu	—	—	—	118	—	
16.	Dla Maryi hr. Dzieduszyckiej w Jasionowie	—	—	—	12	15	
17.	Dla Kazimierza Orpiszewskiego w Krościenku Wyż. . . .	—	—	—	56	—	
18.	Dla Stanisława Starowiejskiego a) w Odrzykoniu . . . . b) „ Bratkówce	—	—	—	25 14	— —	
19.	Dla Augusta hr. Dzieduszyckiego w Grabiczu	—	—	—	—	10	
20.	Dla Jana Trzcińskiego w Gdyczynie	—	—	—	10	—	
21.	Dla Władysława Fibicha na roboty ochronne na rzece Wisłoce pod Błaszkową, Skurową i Kleciami	2·7	—	—	—	—	
22.	Dla Mieczysława hr. Reya na roboty ochronne na rzece Wisłoce w Bobrowie i Brzeźnicy	3·5	—	—	—	—	Wypracowano 2 alternatywy oraz obwałowanie 60 morgów pola w Brzeźnicy.
23.	Dla Spółki wodnej Chorzelowskiej na roboty uzupełniające dla rowów już wykonanych						

Lp.	Dla kogo i dla jakiej miejscowości	Wykonano plany i kosztorysy					Uwagi
		regulacyi wód		melioracyi lokalnej			
		na długość kilometrów około	na obszarze morgów około	osuszenie rowami morgów	drenowanie morgów	osuszenie i nawodnianie morgów	
1	2	3	4	5	6	7	
	a) na kanale głównym . .	(25·0)	—	—	—	—	
	b) „ „ Malińskim . .	(2·6)	—	—	—	—	
	c) „ „ Złotnickim . .	(6.9)	—	—	—	—	
	d) „ „ Kliszowskim .	(9·0)	—	—	—	—	
24.	Dla Jadwigi Straszewskiej w Lipinkach	—	—	—	28½	—	
25.	Dla Ignacego Pieniążka w Strzegocicach	—	—	—	46	—	
26.	Dla Władysława Fibicha w Kleciach		—	—	21	—	2 alternatywy.
27.	Dla Karola Berke w Karwodży	—	—	—	76½	18	
28.	Dla JE. Ludwika hr. Wodzickiego a) w Tyczynie . . . . . b) „ Hermanowy	— —	— —	— —	7½ 4½	— —	
29.	Dla Dra Adama Jordana w Świebodzinie	—	—	—	7½	7½	
30.	Dla Adolfa Jordana w Błoni		—	—	16	—	
31.	„ Eustachego ks. Sanguszki w Gumniskach	—	—	—	12½	—	
32.	Dla Hermana Czecza w Kozach	—	—	—	52	—	
33.	„ Ludwika Br. Szwantowskiego w Kobieszynie . .	—	—	—	102	—	
34.	Dla Józefa Krzemienia w Pisarzowicach	—	—	—	12	—	
35.	Dla Karola Czecza w Bierzanowie	—	—	—	—	11	
36.	Dla Wydziału krajowego w Tropiszowie w Królestwie polskiem	—	—	106	—	—	Projekt był dawniej opracowanym przez inżyniera Karpuszkę.
	Ogółem . .	131·5 (92·0)	133.930	586 (1.500)	621	3.1½	

Uwaga. Wypracowanie okręgów konkurencyjnych, przerobienie projektu lub uzupełnienia jak n. p. dla spółki Chorzelowskiej podano w nawiasach, jako długości lub obszary nie należące do nowych projektów.

Zestawienie
wykonanych zdjęć i wypracowanych planów
w czasie od 1. Lipca 1887 do 1. Lipca 1888.

Wykonano zdjęcia: dla regulacyi wód na długości	405·9	klmtr.
„ melioracyj lokalnych:		
na osuszenie rowami . .	946	morgów
„ drenowanie . .	972	„
„ osuszenie i nawodnienie .	186	„
Wykonano plany i kosztorysy: dla regulacyi wód na długości . .	131·5	klmtr.
dla melioracyj lokalnych:		
na osuszenie rowami . .	586	morgów
„ drenowanie . .	621	„
„ osuszenie i nawodnienie .	61	„

Uwaga 1. Uprócz tych nowych zdjęć na wypracowanie projektów melioracyjnych, wykonano:

A) zdjęcia uzupełniające na długości .	43·5	klmtr.
i zdjęcia dla okręgów konkurencyjnych na obszarze	112.830	morgów
B) wypracowano plany i kosztorysy dla regulacyi wód na długości . . .	92·0	klmtr.
i kataster konkurencyjny dla obszaru .	133.930	morgów

Uwaga 2. Zdjęcia wyszczególnione pod *A)* Lp. 1—6, 11, 13, 16, 17, 18, 32, 44 i 49 oraz plany i kosztorysy pod *B)* Lp. 1—6, 11, 12, 13, 14 i 36 wykonano kosztem funduszu krajowego.

Uwaga 3. Zdjęcia *ad A)* Lp. 18—27 zostały wykonane przez Ekspozyturę Sanocką, Lp. 28—43 zostały wykonane przez Ekspozyturę Tarnowską, a nareszcie Lp. 44—49 zostały wykonane przez Ekspozyturę Krakowską.

Plany i kosztorysy *ad B)* Lp. 13—20 zostały wykonane przez Ekspozyturę Sanocką, Lp. 21—31 przez Ekspozyturę Tarnowską i nareszcie Lp. 32—36 przez Ekspozyturę Krakowską.

C) Wykonano badania wstępne lub wzięto udział w czynnościach komisyjnych jak niżej:

1. W powiecie Kałuskim w sprawie ogólnej melioracyi i regulacyi potoków,
2. w Nisku w sprawie okręgu konkurencyjnego spółki wodnej Rudnickiej,
3. w Czernichowie w sprawie robót ochronnych i stawków rybnych,
4. w Budomierzu u Dra Władysława Balko w sprawie osuszenia placów dla wojskowości i folwarku,

5. w Rodatyczach w sprawie osuszenia,

6. w Dublanach pod Lwowem w sprawie stawków rybnych i nawodniania,

7. w powiecie Mościskim w sprawie potoku Sieczna i Zatoka,

8. w Radziechowie w sprawie osuszenia browaru Stanisława hr. Badeniego (zdjęcia, projekt i wykonanie roboty),

9. w Krukienicach u Z. hr. Drohojewskiego wytyczenie do nawodniania,

10. w Radziechowie i w Chołojowie u Stanisława hr. Badeniego dla odbioru drenowania,

11. w powiecie Dobromilskim w sprawie regulacyi rzeki Wiaru,

12. „ Jarosławskim „ „ „ Sanu,

13. „ Brzozowskim „ „ rzeczki Zmienniczki,

14. w Haczowie i Iskrzyni w sprawie ochrony pól i łąk od zalewów,

15. w Wzdowie i Turzempolu w sprawie ochrony pól i łąk od zalewów,

16. w Domaradzu w sprawie młyna,

17. w sprawie oznaczenia okręgu konkurencyjnego dla spółki wodnej na regulacyę górn. Wisłoka i Pielnicy,

18. w Wielopolu w sprawie szutrowisk na Osławie,

19. w Zaleściach, w Brzezinie, w Żurawie, w Busku, w Żarnowie i w Sanoku (Olchowce) w sprawie odnowienia lub naprawy wodoskazów,

20. w powiecie Mieleckim w sprawie szkód zrządzonych powodzią zatorową (kosztorys odnośny sporządziła ekspozytura Tarnowska),

21. w Tarnowie w sprawie osuszenia ogrodu miejskiego,

22. w Pogorskiej Woli u Bolesława Wilkoszewskiego w sprawie nawodnienia łąk,

23. w powiecie Mieleckim w gminach: Krzemienica, Młodochów, Kębłów i Jaślany w sprawie osuszenia gruntów,

24. w Delastowicach u Franciszki hr. Żeleńskiej w sprawie osuszenia Ługów w lesie,

25. w Kolbuszowy u Zdzisława hr. Tyszkiewicza w sprawie jazu na rzece Nilu i sprowadzenia wody do gorzelni,

26. w Karwodży u Karola Berke w sprawie wodociągu,

27. w Przyborowie u Wilhelminy hr. Reyowej w sprawie robót ochronnych na rzece Wisłoce,

28. w Świebodzinie u Dra Adama Jordana w sprawie wodociągu,

29. w Pawężowie u Eustachego hr. Sanguszki w sprawie pogłębienia rowów (zniwelowano 1.500 m.),

30. w Jodłowy u Ludwika Kollata w sprawie jazu,

31. w Chorzelowie itd. dla sporządzenia obrachunku spółki wodnej z przedsiębiorcą robót,

32. w powiecie Krakowskim i Wielickim w sprawie zerwanych powodzią wałów na rzece Wiśle, w Łęgu, Mogile, Holendrach, Branicach, Przylasku Rusieckim, Wolicy, Kościelnikach, Kujawach górnych, Przewozie,

Grabiu, Brzegach, Pasterniku i Staniątkach, naprawę wykonano pod kierunkiem expozytury Krakowskiej.

D) Kontrolowano lub kierowano wykonanie robót:

1. W powiecie Dąbrowskim: dla regulacyi potoku Kisieliny i obwałowanie Wisły i Dunajca.

2. w powiecie Dąbrowskim i Mieleckim dla regulacyi Starego Brnia,

3. „ Tarnobrzeskim „ „ Trześniówki,

4. „ „ „ „ Łęgu,

5. „ Niskim dla osuszenia bagien wodnych spółki Rudnickiej,

6. w powiecie Brzozowskim dla regulacyi Górnego Wisłoka i Pielnicy,

7. w powiecie Rohatyńskim dla regulacyi Gniłej Lipy (górna sekcya),

8. w Baydach i Jaszczwi u Augusta Stojowskiego osuszenie rowami 280 morgów łąk i roli i osuszenie z nawodnieniem 36 morgów (rozpoczęto),

9. w Odrzykoniu i w Bratkówce u Stan. Starowiejskiego drenowanie 35 morgów,

10. w Krościenku u Kazimierza Orpiszewskiego drenowanie 22 morgów i budowę tam ochronnych na Wisłoku,

11. w Gdyczynie u Jana Trzcińskiego drenowanie 10 morgów,

12. w Bachorzu u Zdz. Skrzyńskiego drenowanie (dalszy ciąg) 120 morgów,

13. w Besku u Antoniego Gniewosza drenowanie 32 morgów,

14. w Lipinkach u Jadwigi Straszewskiej drenowanie 26 morgów,

15. w Krzyżu i w Gumniskach u Eust. ks. Sanguszki drenowanie 54 + 12½ morgów,

16. w Weryni i w Kolbuszowy u Zdz. hr. Tyszkiewicza drenowanie 27½ + 2 morgów,

17. w Karwodży u Karola Berke drenowanie 12 morgów,

18. w Tyczynie u JE. Ludwika hr. Wodzickiego drenowanie 7½ morgów,

19. w Świebodzinie u Dra Adama Jordana drenowanie 12 morg.

20. w Błoniu u Adolfa Jordana drenowanie 5 morgów.

21. w Zawadzie u Karola Edw. hr. Raczyńskiego drenowanie (częściowo) 88 morgów,

22. w Strzegocicach u Ignacego Pieniążka (pisemnie) drenowanie 46 morgów,

23. w Zassowie u Witolda hr. Łubieńskiego drenowanie 3 morgi, } przy pomocy dozorców krajowych

24. w Lipinkach u Jadwigi Straszewskiej drenowanie 3 morgi, } przy pomocy dozorców krajowych

25. w Kozach u Hermana Czecza drenowanie 52 morgów,

26. w powiecie Krakowskim i Wielickim naprawę wałów Wisły (jak wyżej pod C) poz. 32).

Oprócz czynności powyżej wyszczególnionych pod *A), B), C)* i *D)* biuro melioracyjne we Lwowie zajmowało się:

1-mo. referatem wszystkich spraw wodnych i regulacyjnych w ogólności;

2-do. referatem spraw odnoszących się do zakładania i utrzymania stacyj wodoskazowych, meteorologicznych i ombrometrycznych;

a ekspozytury w Tarnowie i w Krakowie zajmowały się:

ekspozytura tarnowska:

a) u Zdz. hr. Tyszkiewicza założeniem chmielnika,

b) w Tarnowie w szkole ogrodniczej wykładami w czasie zimowym,

c) w Tarnowie w komitecie budowy szpitala powszechnego,

d) w Śledziejowicach u Stanisława Larysza Niedzielskiego założeniem chmielnika,

e) w mieście Podgórzu kolaudacyą szczegółową budowli miejskich,

f) w powiecie Wielickim kolaudacyą dróg powiatowych.

Czynności pod d), e) i f) przeprowadziła ekspozytura krakowska.

Nowe ważniejsze zgłoszenia do biura melioracyjnego, dla których zdjęcia nie zostały jeszcze wykonane, były następujące:

1. Wydziału powiatow. Mościska w sprawie potoków Sieczna i Zatoka,

2. Wydziału powiat. Łańcut w sprawie osuszenia łąk,

3. Zwierzchności gminnej Gródek w sprawie osuszenia gruntów,

4. C. k. Starostwa Żydaczów w sprawie regulacyi Świcy pod Sokołowem,

5. Wydziału powiat. Złoczów w sprawie regulacyi Sołoty,

6. Wydziału powiat. Sanok w sprawie regulacyi potoku Płowce,

7. Towarzystwa gospodarskiego galicyjskiego w sprawie melioracyi w powiecie Kałuskim,

8. Br. Brunickiej w Podhorcach w sprawie osuszenia,

9. Sękowskiego w Wojsławiu w sprawie drenowania 200 morgów,

10. Bolesława Wilkoszewskiego w Woli Pogórskiej w sprawie nawodniania 100 morgów łąk,

11. Jana i Szczepana hr. Tarnowskich w sprawie drenowania w Malinie,

12. Michaliny Włyńskiej w Janowicach w sprawie stawów rybnych,

13. JE. Ludwika hr. Wodzickiego w sprawie nawodnienia 20 morgów.

14. Jana hr. Stadnickiego w sprawie drenowania w Wielkiej Wsi,

15 Teofili hr. Komorowskiej w Biskupicach w sprawie uregulowania potoku Ziliny,

16. Antoniego Wrotnowskiego w Łękach w sprawie drenowania 23 morgów,

17. Zdzisława Włodka w Dąbrowicy w sprawie odwodnienia starego koryta rzeki Raby i drenowania około 120 morgów pola,

18. Aleksandra Gostkowskiego w sprawie drenowania 300 morgów,

19. Dra Grudzińskiego w Górce w sprawie założenia stawów rybnych (48 morgów).

Uwaga. Oprócz tego, dawniejsze zgłoszenia, wyszczególnione w sprawozdaniu zeszłorocznem na stronie 49 poz. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 9, 10, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18 i 26, nie zostały jeszcze załatwione.

Petycya Filipa Kielawy, właściciela Dąbrowy, pow. Nowosądeckiego, o zwrot $^1/_3$ kosztów regulacyi Dunajca.

W skutek uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 20. stycznia 1888. przekazującej tę petycyę Wydziałowi krajowemu do uwzględnienia, odnieśliśmy się pismem z dnia 17. lutego 1888. l. 6.162 do c. k. Namiestnictwa o dostarczenie bliższych danych co do kosztów wykonanych przez p. Kielawę w r. 1886 i 1887 na Dunajcu pod Dąbrową budowli wodnych, oraz wysokości przyznanych na ten cel zasiłków państwowych. Gdy zaś z udzielonych nam odezwą c. k. Namiestnictwa z dnia 30. marca 1888. l. 12.594 wyjaśnień okazało się, że petycya p. Kielawy odpowiada ściśle uchwale Wysokiego Sejmu z dnia 6. października 1882, wyasygnowaliśmy temuż rozporządzeniem z dnia 13. kwietnia 1888. l. 14.879 tytułem zwrotu $^1/_3$ części kosztów wyłożonych na budowle wodne na Dunajcu kwotę 690 zł. 78 ct. w. a. z dotacyi przyznanej do dyspozycyi Wydziału krajowego.

Regulacya i zabudowanie potoku Sidzinki w powiecie Myślenickim.

O udzielenie fachowej pomocy ze strony sekcyi leśno-technicznej Ministerstwa rolnictwa odniósł się Wydział krajowy ponownie odezwą z d. 3. marca 1888. L. 9 113 do c. k. Namiestnictwa. Interwencya ta odniosła też pożądany skutek, gdyż Ministerstwo rolnictwa rozporządzeniem z d. 23. maja 1888. L. 4.368 poleciło świeżo mianowanemu naczelnikowi sekcyi galicyjsko-bukowińskiej p. Emilowi Skowrońskiemu w Przemyślu zwidzić ten potok górski i donieść Ministerstwu o potrzebie i nagłości jego zabudowania.

Zabudowanie potoków górskich powiatu Turczańskiego w dorzeczu Sanu i Dniestru.

Tem samem rozporządzeniem poleciło Ministerstwo rolnictwa p. Skowrońskiemu przeprowadzenie badań przedwstępnych dopływów górskich Sanu i Dniestru w powiecie Turczańskim.

Biuro statystyki przemysłu i handlu krajowego.

Biuro statystyki przemysłu i handlu krajowego zostające pod kierunkiem Dra Tadeusza Rutowskiego (zastępca biura Aleksy Szczerban) ogłosiło drukiem w ciągu b. r. następujące prace:

a) „Wykaz przedsiębiorstw przemysłowych w Galicyi“. — Praca ta zestawiona powiatami, podzielona na XIII. grup, na podstawie sprawozdań Izb handlowych brodzkiej, krakowskiej i lwowskiej, wykazów rok rocznie przedkładanych Wydziałowi krajowemu przez c. k. Starostwa, jak również i innych brevi manu zaczerpniętych wiadomości;

b) „Obliczenie kontygensu gorzelń opłacających podatek ryczałtowy, które były czynne w kampanii $188^4/_5$, $188^5/_6$ i $188^6/_7$. Zestawiono na podstawie aktów c k. Skarbowej Dyrekcyi Krajowej;

e) „Przemysł drzewny". Jest to większa i obszerniejsza praca obejmująca statystykę i historyę przemysłu drzewnego naszego kraju, w której wykazuje się dobitnie jej dodatnią i ujemną stronę;

d) „Ludność pod względem ilości domów mieszkalnych, ludności obecnej, oraz ludności według wyznania i języka towarzyskiego; miasta i miasteczka alfabetycznym porządkiem; nakoniec miasta i miasteczka od r. 1843., 1851., 1869—1880. pod względem ich wzrostu;

e) „Rocznik statystyki Galicyi za rok 1887. Rocznik II." Pierwszy „Rocznik statystyki" zawierał niektóre usterki; w tym Roczniku uwzględniono według możności poważne uwagi i krytyki podniesione, w prasie polskiej, ruskiej, niemniej też zagranicznej i zostały wprowadzone liczne ulepszenia, poprawki i uzupełnienia;

f) „Materyały statystyczne do reformy jarmarków i targów w Galicyi". Jest to również praca zestawiona na podstawie kilkutysięcznych sprawozdań z jarmarków i targów różnych miejscowości naszego kraju i będzie dostateczną ilustracyą stosunków ekonomicznych; nareszcie

g) „Przemysł domowy i rękodzielniczy" postąpił o tyle naprzód, że na podstawie więcej jak 8.000 kwestyonaryuszy — a rozesłano takowych 26.000, nadesłanych przez Zwierzchności gminne, obszary dworskie, księży obu obrządków i nauczycieli ludowych, wyzyskano należycie ten cenny materyał o stosunkach przemysłu domowego i rękodzielniczego i będzie w sobie zawierał: tkactwo, przemysł drzewny, skórzany, powroźniczy, garncarski, kamieniarski, kowalski i ślusarski, zestawiony powiatami tabelarycznie z wyszczególnieniem ilości i wartości wyrobów, tudzież opisu przemysłu z jego cechą charakterystyczną.

Krajowe biuro statystyczne.

W czasie od ostatniego sprawozdania z czynności ubiegłym, kraj. biuro statystyczne zajmowało się głównie pracami dwojakiego rodzaju: najpierw zebraniem i opracowaniem materyałów odnoszących się do reformy gminnej a w szczególności do odrębnej ustawy gminnej dla miast większych, następnie zaś statystyką własności tabularnej.

W pierwszym kierunku będą przedłożone Wys. Sejmowi następujące prace:

1. Skład urzędów gminnych w 37 większych miastach w Galicyi wraz z przeglądem na regulaminy rad i zwierzchności gminnych, przez adjunkta koncept. K. Kucharskiego.

2. Gospodarstwo 37 większych gmin miejskich z poglądem na stan ich majątkowy, przez tegoż.

3. Obszar, granice i ludność 37 większych gmin miejskich, przez prof. dr. Pilata— a nadto przygotowywaną jest praca:

4. Skład rad gminnych i ciał wyborczych w większych miastach Galicyi — jako podstawa statystyczna do ułożenia osobnej ordynacyi wyborczej dla tych miast.

W drugim kierunku, t. j. w statystyce własności tabularnej uzupełniano dotąd zebrany materyał w ten sposób, że jeden z dyurnistów biura

statystycznego wypisywał na miejscu w urzędach podatkowych lub u geometrów brakujące daty. W ten sposób uzupełniono daty z całego obwodu sądowego Tarnopolskiego a następnie z całego obwodu sądowego Krakowskiego, które to daty zostały już szczegółowo opracowane, a co do obwodu sądowego Tarnopolskiego w sumarycznych rezultatach podane do publicznej wiadomości w odczycie prof. Pilata na zebraniu galic. Towarzystwa gospodarskiego. Z dalszych obwodów sądowych znaczna część dat jest już zebraną a niektóre powiaty całkiem już gotowe.

W ostatnich dwóch miesiącach poruszona ze strony Rządu myśl zmiany ustawy o zniesieniu propinacyi i uchylenia już teraz praw propinacyjnych była powodem, że krajowe biuro statystyczne zajęło się przygowaniem materyałów statystycznych, mogących posłużyć do należytego wyświecenia i zdecydowania tej sprawy w Wys. Sejmie. Ku tej najpilniejszej obecnie pracy skierowane zostały w ostatnim czasie wszystkie siły biura.

Obok tych głównych zajęć było biuro statystyczne zajętem dostarczeniem dat do użytku w sprawach będących w toku.

I tak, dla użytku Koła polskiego w Wiedniu zestawiono pogląd na dochody miast galicyjskich z propinacyi, z opłat od napojów spirytusowych, tudzież na ich przychody z innych źródeł, dla Depart. VI. zestawiono daty potrzebne do poruszonej zmiany statutu krajowego i ordynacyi wyborczej sejmowej, dla centralnej komisyi statystycznej wykaz szczegółowy przychodów i wydatków funduszu krajowego w zestawieniu przez tęż komisyę żądanem.

W składzie biura zaszły te zmiany, że w miejsce aplikanta konceptowego p. A. D. Starzeckiego przydzielony został do biura p. K. Kucharski, adjunkt konceptowy, który obecnie przeniesiony zostaje do Dep. II. i zastąpiony przez przydzielenie dyurnisty rachunkowego p. Gaszyńskiego. Oprócz tych sił pracuje w biurze trzech dyurnistów i jeden asystent manipulacyjny, zajęty prawie wyłącznie biblioteką, ewidencyą dzienników ustaw i peryodycznych druków, tudzież korektą.

Przez miesiąc Czerwiec pracował w biurze jako bezpłatny wolontaryusz w chęci wykształcenia się w technice statystycznej dr. Franciszek Stefczyk, docent krajowej szkoły rolniczej w Czernichowie, który opracował przez ten czas statystykę własności tabularnej w obwodzie sądowym Krakowskim, obliczając na podstawie zestawionego poprzednio materyału cyfry stosunkowe w obranych przez siebie kombinacyach.

Departament III.

Szef: Oktaw z Siemuszowy Pietruski, Członek Wydziału krajowego.

Ustawy i Uchwały sankcyonowane.

Fundacya jubileuszowa im. Cesarza Franciszka Józefa I. w 40. rocznicę wstąpienia na tron.

Jego Ces. i Krol. Apostolska Mość raczył Najwyższem postanowieniem z dnia 31. Maja 1888. przyjąć najłaskawiej uchwałę Wys. Sejmu z dnia 17. Stycznia 1888. w sprawie utworzenia z powodu 40-letniej rocznicy wstąpienia na tron Najjaśniejszego Pana fundacyi dla kształcenia młodzieży galicyjskiej w wojskowych zakładach wychowawczych z zadowoleniem (mit Wohlgefallen) do Najwyższej wiadomości i zarazem raczył zatwierdzić uchwalone w tym celu przeznaczenie po wieczne czasy rocznej kwoty 12.000 zł. w. a. z funduszu krajowego.

Temże Najwyższem postanowieniem raczył Jego C. K. Apostolska Mość w Własnem Imieniu i w imieniu Najdostojniejszych Następców na tronie przyjąć najłaskawiej prawo rozdawnictwa miejsc fundacyjnych oraz zezwolić najmiłościwiej, aby fundacya ta nosiła nazwę: „Fundacya jubileuszowa Cesarza Franciszka Józefa I.“

Równocześnie raczył Jego C. k. Apostolska Mość najłaskawiej polecić Jego Ekscelencyi Panu Ministrowi spraw wewnętrznych, aby oznajmił galicyjskiej Reprezentacyi krajowej Najwyższe dziękczynne uznanie za tę lojalną manifestacyę.

Aby przyspieszyć aktywowanie tej fundacyi tak, iżby ona mogła wejść w życie z początkiem roku szkolnego 1888/89. wydelegował Wydział krajowy swojego Członka Oktawa Pietruskiego do przedsięwzięcia potrzebnych rokowań z c. k. Ministerstwem wojny, a skoro te ukończone i podstawy do ułożenia aktu fundacyjnego ustanowione zostały, rozpisał Wydział krajowy konkurs na obsadzenie funduszowych miejsc, wystawił akt fundacyjny a po upływie terminu konkursowego przedłożył do tronu propozycyę do obsadzenia miejsc jak niemniej jeden egzemplarz aktu fundacyjnego.

Odpis tego aktu fundacyjnego załączamy pod ·|.

Alegat 5.

Ustawa o władzach nadzorczych miejscowych i okręgowych dla szkół ludowych.

Jego Cesarsko i królewsko Apostolska Mość raczył Najwyższem postanowieniem z dnia 6. Grudnia 1887. Najmiłościwiej udzielić Najwyższej Sankcyi uchwalonej przez Wysoki Sejm ustawie zmieniającej ustawę z d. 30. Października 1880. Nr. 43 Dz. u. kr., tudzież niektóre postanowienia ustawy z dnia 25. Czerwca 1873. Dz. u. kr. Nr. 255 o władzach nadzorczych miejscowych i okręgowych dla szkół ludowych.

Ustawa na którą Najwyżaza Sankcya jeszcze nie nadeszła.

Uchwalona przez Wysoki Sejm w dniach 14., 15., 16., 17. i 22. Grudnia 1887 ustawa o stosunkach prawnych stanu nauczycielskiego nie otrzymała jeszcze Najwyższej Sankcyi.

Zmiany w składzie Wys. Sejmu.

W składzie Wys. Izby zaszły podczas ostatniej sesyi sejmowej i od czasu jej zamknięcia następujące zmiany:

I. Zmarli:

1) Henryk Janko, poseł na Sejm krajowy z gmin wiejskich okręgu wyborczego Rudki—Komarno († 10. Grudnia 1887. w Hoszanach).

2) Ks. Feliks Buchwald, poseł na Sejm krajowy z gmin wiejskich okręgu wyborczego Jasło—Brzostek—Frysztak († 14. Grudnia 1887).

3) Seweryn Zagłoba Smarzewski, poseł na Sejm krajowy z większych posiadłości okręgu wyborczego Przemyśl († we Wiedniu dnia 16. Marca 1888).

W uznaniu wielkich zasług, jakie zmarły, który od początku obecnej ery konstytucyjnej piastował godność posła na Sejm krajowy, położył dla kraju, Wydział krajowy wywiesił na gmachu sejmowym czarną chorągiew w dniach 17. i 18. Marca 1888.; uprosił hr. Władysława Badeniego, ażeby reprezentował na pogrzebie Wydział krajowy i złożył wieniec w imieniu Wydziału krajowego.

4) Dr. Zygmunt Mroczkowski, poseł na Sejm krajowy z okręgu wyborczego miasta Stanisławowa († 13. Maja 1888. w Stanisławowie).

5) Hr. Władysław Badeni, poseł na Sejm krajowy z okręgu wyborczego miasta Jarosławia i Członek Wydziału krajowego. († 10. Czerwca 1888. w Gleichenbergu).

Wydział krajowy boleśnie dotknięty ciężką stratą, jaką przez zgon zawcześnie zmarłego męża tak zasłużonego około kraju poniósł, wystosował pismo kondolencyjne do synów i małżonki zmarłego ś. p. hr. Władysława Badeniego, wywiesił żałobną chorągiew w dniach 10—16 Czerwca na gmachu sejmowym i wziął udział *in corpore* w oddaniu ostatniej posługi zmarłemu na pogrzebie w Busku.

II. Złożyli mandaty:

1) Tytus Siengalewicz, poseł na Sejm krajowy z gmin wiejskich okręgu wyborczego Śniatyn—Zabłotów.

2) Jan Kochanowski, poseł na Sejm krajowy z gmin wiejskich okręgu wyborczego Dembica—Pilzno.

Zmiany w składzie Wydziału krajowego.

Od ostatniego naszego sprawozdania zaszły następujące zmiany w składzie Wydziału krajowego:

1) Na posiedzeniu Wys. Sejmu z dnia 20. Stycznia 1888. wybranym został poseł Leon Chrzanowski zastępcą Członka Wydziału krajowego z całego Sejmu w miejsce p. Tytusa Siengalewicza, który dnia 22. Listopada 1887. złożył mandat poselski.

2) Dnia 10. Czerwca 1888. zmarł Członek Wydziału krajowego ś. p. Władysław hr. Badeni.

Zmiany w składzie urzędników Wydziału krajow.

Od ostatniego naszego sprawozdania zaszły następujące zmiany w składzie urzędników krajowych:

1) Dnia 18. Września 1887. zmarł we Lwowie rewident oddziału rachunkowego śp. Antoni Oksza-Orzechowski; pozostałej po nim wdo-

wie asygnowaliśmy dożywotnią roczną pensyę w kwocie 350 zł, pozostałym zaś trojgu małoletnim dzieciom przyznaliśmy każdemu z nich po 58 zł. tytułem dodatku na wychowanie na czas: dla córki do ukończenia 18 roku życia, dla 2 synów do ukończenia 20 roku życia.

2. Dnia 18. Listopada umarł we Lwowie inżynier asystent Wydziału krajowego śp. Jan Aleksander Łuniewski b. podpułkownik inżynieryi wojsk rosyjskich, pozostałej po nim wdowie asygnowaliśmy dożywotnią pensyę wdowią w kwocie 350 zł. rocznie.

3. Dnia 27. Stycznia 1888. zmarł we Lwowie adjunkt oddziału rachunkowego śp. Jan Mrozowicki pozostałej po nim wdowie asygnowaliśmy dożywotnią pensyę wdowią w kwocie 350 zł. rocznie, pozostałym zaś czworgu małoletnich dzieci przyznaliśmy dodatek na wychowanie każdemu po 43 zł. aż do ukończenia normalnego wieku.

4. Dnia 13. Stycznia 1888. zmarł we Lwowie emeryt. adjunkt konceptowy śp. Tytus Zienkowicz, pozostałej po nim wdowie asygnowaliśmy dożywotnią pensyę wdowią w kwocie 350 zł. rocznie.

5. Dnia 20. Czerwca 1888. zmarł we Lwowie praktykant oddziału rachunkowego śp. Włodzimierz Sas Terlecki, pozostałej po nim wdowie asygnowaliśmy pensyę wdowią w kwocie 216 zł. 66 ct. rocznie.

6. Dnia 8. Lipca 1888. zmarł w Samborze adjunkt konceptowy Wydziału krajowego śp. Leonard Sylwery Kieszkowski.

Uchwałą z dnia 21, Stycznia 1888. przekazał Wys. Sejm Wydziałowi krajowemu do załatwienia petycyę radcy Wydziału krajowego p. Edmunda Mochnackiego o udzielenie urlopu aż do końca peryodu, na który wybrany został prezydentem miasta Lwowa.

Wydział krajowy uchwałą z dnia 14. Lutego 1888. do LW. 4196 udzielił p. Edmundowi Mochnackiemu urlopu aż do końca peryodu wyborczego, na który obrany został prezydentem miasta Lwowa, zarządzając równocześnie zamknięcie płacy, dodatku aktywalnego i dodatków pięcioletnich.

Zarazem oznajmił Wydział krajowy p. Mochnackiemu, iż czas od dnia udzielenia mu tego urlopu aż do jego ukończenia względnie powrotu p. Mochnackiego do dalszej służby nie będzie mu policzony ani przy wymiarze emerytury, ani przy wymiarze dodatków pięcioletnich.

II. Opróżnione posady Wydział krajowy zastąpił w następujący sposób:

a) W oddziale konceptowym:

1. Uchwałą z dnia 30. Grudnia 1887. do LW. 63.239 mianował Wydział krajowy dotychczasowego prowizorycznego koncepistę oddziału statystycznego Dra Tadeusza Rutowskiego stałym koncepistą oddziału statystycznego przy Wydziale krajowym.

2. Uchwałą z dnia 14. lutego 1888 do LW. 4196 mianował Wydział krajowy dotychczasowego sekretarza Wydziału krajowego Dra Józefa Ekielskiego Radcą Wydziału krajowego *extra statum*.

3. Uchwałą z dnia 17. lutego 1888 do LW. 4912 mianował Wydział krajowy dotychczasowych asystentów konceptowych Wydziału krajowego ś. p. Leonarda Sylwerego Kieszkowskiego i Dra Witołda Lewickiego adjunktami konceptowymi Wydziału krajowego, dotychczasowego aplikanta konceptowego Adama Daniela 2-im. Starzeckiego asystentem konceptowym Wydziału krajow., a dotychczasowego dyetaryusza

konceptowego p. Wacława Michała 2 imion Kwiatkowskiego aplikantem konceptowym.

4. Uchwałą z dnia 16. Lipca 1888. do LW. 30748 mianował Wydział krajowy dotychczasowego asystenta konceptowego p. Bronisława Schworma adjunktem konceptowym Wydziału krajowego; dotychczasowego dyetaryusza konceptowego p. Marcelego Habdank Białobrzeskiego i dotychczasowego aplikanta konceptowego p. Jana Henryka Sawczyńskiego asystentami konceptowymi Wydziału krajowego.

5. Uchwałą z dnia 29. Czerwca 1888. do L. W. 26517 mianował Wydział krajowy absolwowanego ucznia praw p. Józefa Franciszka 2 imion Lubicz Szydłowskiego, a uchwałą z dnia 9. Lipca 1888 absolwowanego ucznia praw p. Zdzisława Sas Nanowskiego aplikantami konceptowymi. Uchwałą z dnia 24. Sierpnia 1888 l. 36553 mianował Wydział krajowy Dr. Stanisława Miziewicza, oplikantem konceptowym Wydziału krajowego.

b) W oddziale technicznym.

1. Uchwałą z dnia 17. Lutego 1888. do L. W. 6527 mianował Wydział krajowy dotychczasowego dyetaryusza technicznego p. Felicyana Pintowskiego inżynierem asystentem Wydziału krajowego.

c) W oddziale rachunkowym.

1. Uchwałą z dnia 13. Kwietnia 1888. do L. W. 6089 mianował Wydział krajowy dotychczasowego adjunkta oddziału rachunkowego p. Antoniego Niedzielskiego rewidentem oddziału rachunkowego, dotychczasowych asystentów oddziału rachunkowego pp. Feliksa Aua i Mieczysława Schmitta adjunktami oddziału rachunkowego; dotychczasowych praktykantów oddziału rachunkowego pp. Władysława Marcinkowskiego i Wincentego Brzyskiego asystentami oddziału rachunkowego; a dotychczasowych dyetaryuszy rachunkowych pp. Mieczysława Wolskiego, Kornela Daukszę i Adama Jabłońskiego praktykantami oddziału rachunkowego.

2. Uchwałą z dnia 2. Lipca 1888. do L. W. 27735 mianował Wydział krajowy dotychczasowego dyetaryusza rachunkowego p. Maryana Natalego praktykantem exstra statum w oddziale rachunkowym.

Szkoły wydziałowe.

Na posiedzeniu z dnia 11. Stycznia 1888 powziął Wysoki Sejm następujące w przedmiocie szkół wydziałowych uchwały:

I. Szkoły wydziałowe męzkie istniejące w Tarnowie, Przemyślu, Samborze, Śniatynic, Bochni, Wieliczce i Gródku mają być z końcem roku szkolnego 1887|8 zwinięte a względnie zamienione na szkoły ludowe pospolite o tylu klasach, ile tego wymaga liczba uczniów i miejscowa potrzeba.

II. Wzywa się c. k. Rząd, a względnie c. k. Radę szkolną krajową, ażeby stałych nauczycieli męzkich szkół wydziałowych, którzy wskutek zwinięcia tych szkół spaduą z etatu, umieściła na innych posadach nauczycielskich zachowując im w każdym razie pobory ich dotychczasowe.

III. Poleca się Wydziałowi krajowemu, ażeby w porozumieniu z krajową komisyą dla spraw przemysłu przedsięwziął starania celem zaprowadzenia już z rokiem szkolnym 1888|9 przemysłowych szkół uzupełniających w tych miastach, w których szkoły wydziałowe męzkie zostaną zniesione, a w których dotychczas szkoły przemysłowe uzupełniające nie istnieją.

IV. Poleca się Wydziałowi krajowemu, ażeby z c. k. Rządem przeprowadził rokowania, celem określenia zasad organizacyi uzupełniających szkół przemysłowych w Galicyi i w drodze ustawodawstwa krajowego.

Organizacya taka powinna:

1) Postanowić, że szkoły tego rodzaju zaprowadzone być powinne we wszystkich miastach i miasteczkach Galicyi, w których potrzebę ich uzna c. k. Rząd i Wydział krajowy.

2) Określić stosunek, w którym, odliczywszy zasiłki zapewnione przez państwo, powiat, korporacye i osoby prywatne do pokrycia reszty kosztów utrzymania tych szkół przyczyniać się mają kraj i gmina, oraz nałożyć na gminę, obowiązek dostarczenia lokalu, opału, światła i usługi.

3) Określić sposób wykonywania przymusu uczęszczania do takiej szkoły (opierającego się na art. 41. ustawy krajowej z dnia 2 maja 1873. w brzmieniu określonem ustawą z dnia 2 Lutego 1885., oraz §. 75. a i 100 ustawy państwowej przemysłowej).

4) Oznaczyć minimum i maximum godzin nauki oraz czas odbywania nauki zostawiając szczegóły statutowi każdej szkoły.

5) Ograniczyć przyjmowanie do tej szkoły tych uczniów, którzy ukończyli szkołę pospolitą z dobrym postępem lub złożyli egzamin wstępny szkole tej odpowiadający.

6) Ustanowić przy c. k. Namiestnictwie lub przy c. k. Radzie szkolnej krajowej organ nadzorczy dla tych szkół, złożony z czynników rządowych i autonomicznych, oraz osobnego dla tych szkół inspektora.

7) Postanowić, że dla tej młodzieży rzemieślniczej, która szkoły pospolitej ludowej z dobrym postępem nie ukończyła, zaprowadzone będą przy tejże szkole ludowej w ścisłym z nią związku kursa wieczorne, udzielające nauki zakreślonej szkole ludowej pospolitej.

O tych uchwałach Wysokiego Sejmu Wydział krajowy zawiadomił c. k. Radę szkolną krajową pismem z dnia 17. Lutego 1888., prosząc o zawiadomienie Wydziału krajowego o wydanych wskutek powyższych uchwał zarządzeniach.

Co do ustępów III. i IV. powyższej uchwały Wysokiego Sejmu przeszły takowe w zakres czynności Departamentu II.

94 petycyj rozmaitych Rad miejscowych szkolnych, gmin, nauczycieli i nauczycielek o podwyższenie płac.

Uchwałą z dnia 12. Stycznia L. 8. przekazał Wysoki Sejm wszystkie te petycye Wydziałowi krajowemu z poleceniem:

1) Aby te petycye zbadał i o tych petycyach, któreby zgodnie z c. k. krajową Radą szkolną dla wyjątkowych stosunków miejscowych uznał za godne do uwzględnienia, przedłożył odpowiednie wnioski na następnej sesyi sejmowej.

2) Aby wszystkie inne petycye odstąpił c. k. krajowej Radzie szkolnej do możliwego uwzględnienia przy rozdzielaniu jednorazowych zapomóg tam, gdzieby tego istotnie zachodziła potrzeba.

Pismem z dnia 24. Stycznia 1888. L. 2800 przesłał Wydział krajowy wszystkie te petycye c. k. krajowej Radzie szkolnej z zaproszeniem do zbadania i przesłania nam swojej opinii.

Ponieważ nie otrzymaliśmy jeszcze odpowiedzi, przeto nie możemy jeszcze przedłożyć żadnych przed Wysoki Sejm wniosków.

Petycya gminy miasta Stanisławowa o ulgę w ponoszeniu ciężarów szkolnych

Petycyę gminy miasta Stanisławowa — a) o zwrócenie tej gminie z funduszów krajowych wydanej do teraz z funduszu miejskiego na utrzymanie 4. klas wyższej szkoły żeńskiej kwoty 62.661 zł. 18 ct. a. w. b) o udzielenie subwencyi na utrzymanie tej szkoły na płace nauczycielskie rocznie 5801 zł. a. w. c) w razie nie uwzględnienia, o pozwolenie zwinięcia 4 klasowej wyższej szkoły żeńskiej w Stanisławowie — odstąpił Wysoki Sejm uchwałą z dnia 12. stycznia 1888 Wydziałowi krajowemu do wyczerpującego zbadania, następnie załatwienia w własnym zakresie działania w porozumieniu z c. k. Radą szkolną krajową a ewentualnie do przedłożenia Wysokiemu Sejmowi odpowiednich wniosków.

Odezwą z dnia 13. Marca 1888. L. 2813 udzielił Wydział krajowy powyższą petycyę wraz z allegatami Radzie szkolnej krajowej do objawienia zdania, wszakże dotychczas nie otrzymał jeszcze odpowiedzi.

Statut emerytalny dla urzędników i sług krajowych.

Na posiedzeniu z dnia 16. Stycznia 1888 w załatwieniu sprawozdania komisyi administracyjnej o petycyi urzędników i sług Wydziału krajowego w przedmiocie ustanowienia statutu emerytalnego, powziął Wysoki Sejm następującą uchwałę: „Petycyę urzędników i sług krajowych tudzież zakładów krajowych przekazuje się Wydziałowi krajowemu do zbadania i przedłożenia na przyszłej sesyi sejmowej projektu statutu emerytalnego dla urzędników i sług krajowych, tudzież zakładów krajowych".

Wywiązując się z tego polecenia Wysokiego Sejmu Wydział krajowy przedkłada osobnem sprawozdaniem projekt statutu emerytalnego.

Przymusowa asekuracya budynków kościelnych i plebańskich od ognia.

Przedkładamy odnośny projekt osobnem sprawozdaniem.

Szkoła muzyczna w Krakowie.

Uchwałą z dnia 16. Stycznia 1888 polecił Wys. Sejm Wydziałowi krajowemu, aby deponowaną w c. k. Namiestnictwie na rzecz powstać mającej szkoły muzycznej w Krakowie kwotę 4000 zł. wypłacił Dyrekcyi Towarzystwa muzycznego jako subwencyę na koszta założenia i urządzenia konserwatoryum muzycznego.

W wykonaniu tego polecenia Wydział krajowy udał się do c. k. Namiestnictwa z prośbą o wydanie deponowanych 4000 zł. Towarzystwu muzycznemu w Krakowie.

Pismem z dnia 12. marca 1888 uwiadomiło nas c. k. Namiestnictwo, że c. k. Urząd podatkowy w Krakowie kwotę 4000 zł. wydał do rąk Dr. Feliksa Szlachtowskiego jako Prezesa Towarzystwa muzycznego.

Na to odpisał Wydział krajowy dnia 28. czerwca 1888, l. 24971, że zasiłek roczny w kwocie 2000 zł. a. w. uchwałą W. Sejmu z 19. października 1882 przyznany został szkole muzycznej w Krakowie pod wyraźnie zastrzeżonym warunkiem, że także c. k. Skarb Państwa przyzna tej szkole stałą roczną subwencyę w odpowiedniej kwocie.

Dopóki więc przyznanie stałej subwencyi ze Skarbu Państwa nie stanie się faktem dokonanym, dopóty uchwała powyższa nie jest wykonalną, a zasiłek z funduszu krajowego nie jest płynnym i wypłacalnym.

Równocześnie wstawił Wydział krajowy do preliminarza budżetu kraj. na r. 1889. Rubr. VII. „Wydatki na cele wykształcenia i oświaty" pod osobną pozycyą „Dla konserwatoryum Towarzystwa muzycznego w Krakowie 2000 zł. dodając w rubryce „Wyjaśnienia" następującą uwagę, „z zastrze-

żeniem, że w myśl uchwały W. Sejmu z dnia 19. października 1882. wypłata tej kwoty nastąpi tylko w takim razie, jeżeli c. k. Rząd najpóźniej w ciągu roku 1889, przyzna temu konserwatoryum stałą roczną subwencyę ze Skarbu Państwa w odpowiedniej kwocie.“

Wydawnictwo nowych podręczników dla szkół średnich.

Uchwałą z dnia 16. stycznia 1888 polecił W. Sejm Wydziałowi krajowemu „aby żądał corocznie od c. k. Rady szkolnej krajowej sprawozdania z użycia subwencyi dla nowych podręczników dla szkół średnich i podawa takowe do wiadomości Sejmu.“

W skutek tej uchwały zażądał Wydział krajowy odezwą z dnia 6. marca 1888 l. 4716 od c. k. Rady szkolnej krajowej sprawozdania z użycia subwencyi 1000 zł. wypłaconej jej z kredytu na rok 1887 uchwalonego.

Odezwą z dnia 5. marca 1888 l. 3619 przedłożyła Rada szkolna krajowa następujące szczegółowe sprawozdanie wraz z rachunkiem dokumentami popartym:

I. Celem polepszenia stanu nauki języka niemieckiego w szkołach średnich okazała się potrzeba nowego podręcznika do tej nauki w klasach I. i II. Ułożenie takiego podręcznika, zastosowanego do nowych instrukcyi wypracowanych przez c. k. Radę szkolną krajową, powierzono Dr. Ludomiłowi Germanowi profesorowi szkoły realnej w Krakowie i Dr. Karolowi Petelenzowi profesorowi gimnazyum Św. Jacka w Krakowie. Za tę pracę zapłacono autorom honoraryum po 150 zł., w myśl rozporządzenia c. k. Rady szkolnej krajowej z dnia 13. listopada 1887 l. 12301, a nadto tytułem zwrotu kosztów podróży z Krakowa do Lwowa na posiedzenie komisyi naukowej, które odbyło się celem zbadania i zatwierdzenia przedłożonego przez nich planu wspomnianego podręcznika, udzielono im po 50 zł. w. a., a to w myśl uchwały c. k. Rady szkolnej krajowej z dnia 28. stycznia b. r.

II. Do lektury łacińskiej i greckiej używano w różnych gimnazyach rozmaitych wydań klasyków, a niektóre z tych wydań nie odpowiadały wymogom pod względem dydaktyczno-pedagogicznym, albo też przepisom higienicznym, z powodu niewyraźnego druku lub złego papieru.

Owóż chcąc w tym względzie zaprowadzić we wszystkich gimnazyach tyle pożądaną jednolitość i oraz usunąć wskazane wadliwości, poddała c. k. Rada szkolna krajowa nowe wydania klasyków łacińskich i greckich szczegółowéj rewizyi, poczem te poleciła do użytku szkolnego, które wymogom pedagogicznym i dydaktycznym najlepiej odpowiadają.

Tej pracy dokonano przy pomocy expertów pp. Manuela Kiszakiewicza dyrektora gimnazyum w Nowym Sączu, Walentego Kozioła dyrektora gimnazyum IV. we Lwowie, Kornelego Fischera profesora gimnazyum II. we Lwowie, Tomasza Sołtysika profesora gimnazyum III. we Lwowie i Józefa Taborskiego profesora gimnazyum Św. Jacka w Krakowie. Za tę pracę wypłacono wymienionym expertom honoraryum w łącznej kwocie 210 zł. a. w. w myśl uchwały c. k. Rady szkolnej krajowej z dnia 28. stycznia b. r.

III. Z powodu wyczerpania I. wydania podręcznika Dr. Anatola Lewickiego do nauki dziejów ojczystych powierzono Dr. Ludwikowi Kubali, profesorowi gimnazyum Franciszka Józefa we Lwowie i Dr. Augustowi Sokołowskiemu, profesorowi gimnazyum Św. Anny w Krakowie, przeprowadzenie ścisłej rewizyi tegoż podręcznika celem zaproponowania ewentualnych zmian, jakieby należało poczynić w II. wydaniu.

Za tę rewizyę udzielono wspomnianym profesorom honoraryum w kwocie po 30 zł. a. w., w myśl uchwały c. k. Rady szkolnej krajowej z dnia 28. stycznia b. r.

IV. Wreszcie poddano ścisłej rewizyi następujące książki szkolne:

a) II. wydanie podręczników „Gramatyka języka niemieckiego i ćwiczenia do nauki języka niemieckiego“ przez Dr. Jana Molina celem zbadania, czy się autor zastosował do podanych mu uwag.

Tej pracy dokonali: Józef Wójcik profesor II. gimnazyum i Dr. Albert Zipper profesor gimnazyum Franciszka Józefa we Lwowie.

b) II. wydanie podręcznika „Dzieje powszechne“ przez Weltera Sawczyńskiego celem zbadania, czy się tłumacz zastosował do nowych instrukcyi. Tę pracę poruczono Michałowi Markiewiczowi profesorowi gimnazyum w Rzeszowie.

c) Podręcznik „Arytmetyka“ przez Dr. Władysława Zajączkowskiego celem zbadania, czy odpowiada wymogom nowych instrukcyi do nauki tego przedmiotu i nadaje się do użytku w szkołach średnich. Tę rewizyę przeprowadził Wincenty Cisło profesor gimnazyum w Tarnowie.

Wymienionym w tym ustępie expertom wypłacono honoraryum w łącznej kwocie 130 zł. w. a. w myśl uchwały c. k. Rady szkolnej krajowej z dnia 28. stycznia b. r.

Według powyższego przedstawienia był w r. 1887 następujący

Rozchód.

1.	Dr. Ludwikowi Germanowi	150 zł.
2.	temuż	50 „
3.	Dr. Karolowi Petelenzowi	150 „
4.	temuż	50 „
5.	Manuelowi Kiszakiewiczowi	50 „
6.	Walentemu Koziołowi	60 „
7.	Kornelowi Fischerowi	40 „
8.	Tomaszowi Sołtysikowi	30 „
9.	Józefowi Taborskiemu	30 „
10.	Dr. Ludwikowi Kubali	30 „
11.	Dr. Augustowi Sokołowskiemu	30 „
12.	Józefowi Wójcikowi	40 „
13.	Albertowi Zipperowi	30 „
14.	Michałowi Markiewiczowi	30 „
15.	Wincentemu Ciśle	30 „
	Razem .	800 zł. a. w.

Gdy fundusz wynosi 1000 zł., pozostaje więc reszta dotąd nie wydana w kwocie 200 zł. a. w.

Rachunek z tej reszty nie omieszka c. k. Rada szkolna krajowa przedłożyć Wydziałowi krajowemu wraz z rachunkiem z kwoty 1000 zł., którą przyzwolił Wysoki Sejm krajowy na rok 1888 na cel wydawnictwa podręczników szkolnych.

Po otrzymaniu tego sprawozdania wyasygnował Wydział krajowy c. k. Radzie szkolnej krajowej na ręce jej członka prof. Dr. Władysława Zająćz-

kowskiego subwencyę na rok 1888 uchwaloną w kwocie 1000 zł. a. w. z zastrzeżeniem przedłożenia w swoim czasie Wydziałowi krajowemu rachunku z użycia tej subwencyi.

Fundacya hr. Stanisława Skarbka a w szczególności Zakład sierót i starców w Drohowyżu.

Przedkładamy osobne sprawozdanie.

Zamknięcie rachunków fundacyi hr. Skarbka za lata 1885, 1886 i 1887.

Przedkładamy osobne sprawozdanie.

W sprawie zmiany ustawy krajowej o zakładaniu i utrzymywaniu szkół ludowych.

Na posiedzeniu z dnia 19. Stycznia 1888. powziął W. Sejm następującą uchwałę:

„Sprawozdanie Wydziału krajowego z reformą ustaw szkolnych, o ile dotyczy projektu niektórych zmian w ustawach z dnia 2. Maja 1873, l. 250. Dz. u. rozp. kr. i z dnia 2. Lutego 1885, (l. 29. Dz. u. i rozp. kr.) o zakładaniu i utrzymywaniu publicznych szkół ludowych i o obowiązku posyłania do nich dzieci, zwraca się Wydziałowi krajowemu z dołączeniem petycyi Wydziału Rady powiatowej w Buczaczu, Rady szkolnej miejscowej w Mostkach, Wydziału Rady powiatowej w Tarnowie, w Starem mieście, w Stryju, wreszcie gmin Siedlce, Librantowa, Słowikowa, Janczowa, Miłkowa, Łęka ad Siedlec tudzież gmin: Straszęcin i Smierdzącej, do ponownego zbadania w kierunku wskazanym w sprawozdaniu komisyi i złożenia sprawozdania na następnej sesyi sejmowej".

Sprawozdanie komisyi szkolnej, wskazane Wydziałowi krajowemu powyższą uchwałą jako podstawa do dalszych badań w kwestyi zmiany obowiązującej dotychczas ustawy „o zakładaniu i utrzymywaniu publicznych szkół ludowych i obowiązku posyłania do nich dzieci", przytacza motywa, dla których komisya a w następstwie także Wys. Sejm wstrzymały się od uchwalenia projektowanych w roku ubiegłym przez Wydział krajowy zmian powyższej ustawy. Na pierwszem miejscu, u samego wstępu sprawozdania wymieniono wzgląd bardzo ważny, przemawiający za odroczeniem reformy, a który ani ankiecie szkolnej ani Wydziałowi krajowemu przy układaniu projektu reformy obcym nie był, który jednak w obec kilkakrotnie ponawianych uchwał W. Sejmu, polecających wypracowanie projektu reformy, pominąć trzeba było. Jest to wzgląd na politykę ustawodawczą, który komisyi szkolnej nasunął pytanie, czyby nie było lepiej wstrzymać się z wszelką zmianą obecnie obowiązującéj ustawy aż do chwili, gdy dawno oczekiwana zmiana państwowych ustaw szkolnych w duchu rozszerzenia zakresu działania ustawodawstwa krajowego umożliwi W. Sejmowi podjęcie radykalniejszych reform.

Jeżeli wszelkie oznaki nie mylą, to sprawa reformy państwowych ustaw szkolnych w bardzo niedalekiej już przyszłości, może nawet na najbliższej sesyi Rady Państwa wejdzie na porządek dzienny. A lubo przedwczesnem byłoby dziś jakiekolwiek żywić nadzieje co do ducha i kierunku jak niemniej doniosłości dla naszego kraju tej spodziewanej reformy, to jednak właśnie niepewność ta ważnym jest argumentem za wstrzymaniem się na teraz od wszelkich zmian w ustawie krajowej, aby w danym razie uniknąć konieczności ponownego jej przerabiania może w następnym już roku.

Wzgląd powyższy skłonił Wydział krajowy do powzięcia decyzyi, aby w roku bieżącym nie przedkładać Wys. Sejmowi projektu reformy ustawy z dnia 2. Maja 1873. Nr. 250, Dz. u. kr. a względnie nowelli z 2. Lutego 1885, Nr. 29. Dz. u. kr. o zakładaniu i utrzymywaniu publicznych szkół ludowych i obowiązku posyłania do nich dzieci, a w obec tej decyzyi odpadła też potrzeba zarządzenia badań w kierunku w sprawozdaniu komisyi wskazanym, które, gdy nadejdzie chwila stosowniejsza do podjęcia reformy, wypadnie może przedsiębrać w innych jeszcze kierunkach i innych rozmiarach.

Ustanowienie kodyfikatora przy Wydziale kraj.

Przedkładamy osobne sprawozdanie.

Petycye przekazane Wydziałowi kraj. przez W. Sejm do załatwienia.

Petycya Marcyanny Zakrzewskiej wdowy po sekretarzu Wydziału kraj. o dar z łaski.

Petycyę tę przekazał W. Sejm Wydziałowi kraj. do załatwienia a Wydział kraj. asygnował petentce uchwałą z dnia 10. Lutego z b. L. 5131 zapomogę w kwocie 60 zł.

Petycya Julii Szaszkiewiczowej, wdowy po gr. kat. księdzu o zapomogę.

Wydział krajowy asygnował petentce uchwałą z dnia 17. lutego b. r. L. 5132 zapomogę w kwocie 150 zł.

Petycya Dominika Zahajkiewicza, o zapomogę.

Wydział krajowy asygnował petentowi uchwałą z dnia 10. lutego r. b. L. 5133 zapomogę w kwocie 25 zł.

Petycya Albiny Kazatel o zapomogę.

Wydział krajowy asygnował petentce uchwałą z dnia 6. Marca L. 5135|88 zapomogę w kwocie 20 zł.

Petycya Izaaka Katza słuchasza politechniki we Wiedniu, o zapomogę.

Petycyę tę załatwił Wydział krajowy uchwałą z dnia 17. lutego b. r. L. 5136 odmownie.

Petycya Zygmunta Bogusza—Stęczyńskiego, literata w Krakowie, o zapomogę.

Wydział krajowy asygnował petentowi uchwałą z dnia 10. lutego b. r. L. 5137. subwencyę w kwocie 100 zł.

Petycya ks. Józefa Krukowskiego proboszcza kościoła św. Floryana w Krakowie o subwencyą na odnowienie pomników historycznych w tym kościele.

Wydział krajowy asygnował do rąk petenta uchwałą z dnia 17. Lutego b. r. L. 56278|87 — 450 zł. subwencyi na odnowienie pomników kościoła św. Floryana w Krakowie.

Petycya Zarządu klasztoru pp. Bazylianek w Jaworowie o subwencyę na rozszerzenie konwiktu, przekazana Wydziałowi kraj. do zbadania i zdania sprawy na najbliższej sesyi sejmowej.

Petycyę tę przesłał Wydział krajowy przed stanowczem załatwieniem c. k. kraj. Radzie szkolnej do zaopiniowania, która wszelako sprawy tej jeszcze nie załatwiła.

Petycya gminy Dołhomościska, o zasiłek 400 zł. na budowę szkoły.

Petycyę tę polecił Wys. Sejm załatwić przy rozdaniu subwencyi z funduszu szkolnego z r. 1872.

Datki z tego funduszu rozdają się podług postanowienia aktu fundacyjnego tejże fundacyi. Owóż Wydział powiatowy Mościska polecił tę prośbę w ogóle. Rada szkolna ogręgowa wniosła udzielić tej gminie subwencyę w kwocie 100 zł., zaś c. k. Rada szkolna krajowa w swej propozycyi do Wydziału kraj. nie poleciła téj gminy, albowiem gmina ta otrzymała w roku zeszłym subwencyę z tego funduszu w kwocie 100 zł.

Wydział krajowy pozostawia Sejmowi ostateczną decyzyę w tej sprawie.

Petycya nauczycieli z Brzyszczek i Sobniowa o podwyższenie płacy.

Petycyę tę udzieliliśmy c. k. kraj. Radzie szkolnej z prośbą o udzielenie nam swej opinii, która wszelako jeszcze nie nadeszła.

Sprawy finansowe tyczące się szkół ludowych.

Z powodu że c. k. Rada szkolna krajowa do chwili układania niniejszego sprawozdania nie przedłożyła zamknięć rachunkowych za rok 1887. krajowego funduszu szkolnego, funduszów szkolnych okręgowych (brakuje jeszcze kilka zamknięć rachunkowych), ani też funduszu szkolnego emerytalnego, w skutek czego ogólne zestawienia, które dłuższego wymagają czasu, żadną miarą zestawione być nie mogły; przeto sprawozdaniem niniejszem nie mogą być objęte następujące tytuły:

1. Zaliczki c. k. Rad szkolnych okręgowych.
2. Zamknięcia rachunkowe c. k. Rad szkolnych okręgowych.
3. Wykazy stanu prestacyj szkolnych.
4. Oszczędności a względnie przekroczenia w budżecie szkolnym krajowym.
5. Emerytalny fundusz szkolny krajowy.

1 Zmiana roku budżetowego.

Na posiedzeniu sejmowem z dnia 11. Stycznia 1888. uchwalono rezolucyę następującej treści:

„Sejm wzywa c. k. Radę szkolną krajową, aby rachunkowość funduszów szkolnych okręgowych w ten sposób zmieniła, aby rok budżetowy tych funduszów obejmował ten sam peryod czasu, jaki obejmują rachunki funduszu szkolnego krajowego".

Na skutek tej rezolucyi c. k. Rada szkolna krajowa odezwą swą z dnia 9. Marca b. r. do l. 2835. (LW. 11453|88.) chcąc tylko zadość uczynić powyższej uchwale sejmowej, oświadczyła wprawdzie gotowość do zaprowadzenia okresu po koniec Marca, tak dla okręgowych funduszów szkolnych, jako też dla wydatków i dochodów krajowego funduszu szkolnego lecz zarazem oznajmiła, iż ten sposób zarachowywania dla zachodzących trudności uważa za przeciwny istocie funduszów szkolnych okręgowych.

Za tem zdaniem c. k. Rady szkolnej krajowej przemawiają następujące powody:

a) że wszystkie należytości w księgach kontowych funduszów szkolnych okręgowych bywają przypisywane i obliczane po koniec roku słonecznego (t. j. grudnia).

b) że z tym terminem wykazane bywają zaległości c. k. Urzędom podatkowym, gdyż ich księgi likwidacyjne także wedle lat słonecznych są prowadzone,

c) że z końcem roku słonecznego oblicza się zwroty zasiłku na rzecz krajowego funduszu szkolnego,

d) również z końcem roku słonecznego oblicza się interkalarya na rzecz funduszu emerytalnego szkolnego, zwroty 3% dodatków do podatków na rzecz powiatu całego, zwroty nadwyżek dochodów na rzecz miejscowych funduszów szkolnych i zwroty prestacyj na rzecz poszczególnych stron konkurencyjnych.

e) w skutek okresu po koniec Marca musiałyby wszystkie c. k. Urzędy podatkowe stosownie zmienić prowadzenie dotyczących ksiąg likwidacyjnych, coby nie mało pracy c. k. Urzędom podatkowym przysporzyło a może nawet byłoby nie wykonalne w skutek odmiennego prowadzenia ksiąg rządowych.

C. k. Rada szkolna krajowa na wypadek przyjęcia okresu rachunkowego po koniec marca przedłożyła dwa wzory do zamknięć, lecz Wydział krajowy nie zgodził się na żaden z tych wzorów; mając zaś na względzie wyżej podane motywa, jakoteż w obawie, ażeby okres marcowy nie spowodował jeszcze większych niezgodności, oświadczył się stanowczo za peryodem rachunkowym roku słonecznego (t. j. od 1. stycznia do końca grudnia) począwszy od roku 1888.

Rada szkolna krajowa odezwą swą z dnia 29. kwietnia b. r. do l. 5925 (Lw. 18882) zgodziła się na powyższe zrównanie okresu rachunkowego z rokiem słonecznym i zarazem wydała stosowne rozporządzenie do wszystkich c. k. Rad szkolnych okręgowych.

2. Nakład książek polskich dla szkół ludowych.

Z końcem roku słonecznego 1887 upłynął kontrakt dziesięcioletni, zawarty między c. k. Rządem a Zakładem narodowym im. Ossolińskich, na mocy którego Zakład ten otrzymał prawo nakładu książek polskich dla szkół ludowych. Z tego powodu aktem z dnia 11. lutego b. r. Lw. 3920 Wydział krajowy rozpoczął rokowania z c. k. Radą szkolną krajową o przedłużenie powyższego kontraktu na dalszych lat dziesięć pod dotychczasowymi warunkami.

Wydział krajowy przekonawszy się z aktu c. k. Rady szkolnej krajowej z d. 15. stycznia 1888 l. 18868, że przeciętna cyfra rocznego przychodu w ostatniem dziesięcioleciu pozostała mniej więcej ta sama, jak przed zawarciem kontraktu w roku 1878, zgodził się, aby płacona dotychczas przez Zakład Ossolińskich z tytułu nadwyżki zysków na rzecz kraj. funduszu szkolnego coroczna kwota 2835 zł. pozostała niezmienioną i na następne dziesięciolecie.

Zarazem wyraził Wydział krajowy Radzie szkolnej krajowej swe zapatrywanie, iż ze względu na ubóstwo naszego ludu pewne obniżenie cen książek szkolnych jest pożądane.

Stanowcze załatwienie tej sprawy nie nastąpiło jeszcze do chwili układania niniejszego sprawozdania.

3. Katalogi, biblioteki szkolne, oraz inwentarze przyborów szkolnych i naukowych.

Sprawa katalogów, bibliotek szkolnych i inwentarzy przyborów szkolnych i naukowych za lata ubiegłe do chwili układania niniejszego sprawozdania ostatecznie załatwioną nie została.

Na przybory naukowe nadsyła obecnie c. k. Rada szkolna krajowa odnośne rachunki, służące za podstawę do obliczenia potrzeb tej rubryki preliminarza. W bieżącym roku przedłożono taki rachunek do Lw. 30749/88.

4. Taksy spadkowe.

Taksy spadkowe wymierzają c. k. Sądy we wszystkich powiatach z wyjątkiem obwodu wolnego miasta Krakowa, gdzie takowe wcale nie istnieją.

Alegat 6.

Według alegatu pod ·/. dołączonego należytość czynna taks spadkowych wynosiła z początkiem roku 1887 . . . 7.943 zł. 12 ct.
należytość bieżąca za r. 1887 . . . . . 9.106 zł. 35 ct.

razem . 17.049 zł. 47 ct.

z tego odpisano . . . . . 377 zł. 40 ct.

pozostało . 16.672 zł. 07 ct.

Uiszczono w ciągu roku 1887. . . . . 8.618 zł. 41 ct.

Pozostała zaległość z końcem roku 1887. wynosi kwotę . . . . . 8.053 zł. 66 ct.
z której przypada:

a) na zaległość z lat dawniejszych . . . . 4.194 zł. 79 zł.
b) na zaległość z roku 1887 . . . . . 3.858 „ 87 „
razem j. w. . 8.053 zł. 66 ct.

Zaległe należytości taks spadkowych urgowano za pośrednictwem c. k. Starostw następującemi odezwami:

z dnia 22. Grudnia 1887. do L. W. 60.835
„ 2. Marca 1888. „ „ 8.141
„ 17. Kwietnia, „ „ „ 15.508

Wykazy taks wymierzonych urgowano odezwami:

z dnia 18. Października 1887. do L. W. 51.533
„ 14. Lutego, 1888. „ „ 5.924

5. Zaliczki na budynki szkolne.

Alegat 7.

Od roku 1876. do końca 1887. rozdano gminom zaliczki na budynki szkolne w ogólnej sumie . . . . . 263.527 zł. 26 ct.
Z tego odpisano niezrealizowane zaliczki . . 2.579 „ — „
pozostało . 260.948 zł. 26 ct.

Na poczet tej należytości uiszczono w powyższym okresie . . . . . 185.465 zł. 90½ ct.

Niespłacona należytość ogólna wynosi z końcem roku 1887 . . . . . 75.482 zł. 35½ ct.
w roku 1888 po koniec czerwca asygnowano . 500 „ — „
Zaległość razem . 75.982 zł. 35½ ct.
Na to uiszczono po koniec czerwca 1888 . 3.206 „ 36 „
pozostaje więc zaległość z końcem czerwca b. r. w kwocie 72.775 „ 99½ „

Zaległość rat z zaliczek po koniec r. 1887 zapadłych wynosi kwotę . . . . . 11.993 zł. 34 ct.
z tej kwoty przypada:

a) na zaległe raty z lat dawniejszych po koniec roku 1886 . . . . . 6.412 zł. 89 ct.

b) z r. 1887 . . . . . 5.580 „ 45 „

Zaległe raty wykazywane bywają w należytym terminie właściwym c. k. Starostwom do przymusowego ściągnięcia, jednakowoż cyfry należytości rat i zaległości ulegają nieraz zmianie z przyczyny, że w razie słusznych powodów Wydział krajowy przyzwala na przedłużenie terminów spłaty gminom, o to proszącym.

W sprawie ściągnięcia zaległości urgowano odnośne gminy za pośrednictwem c. k. Starostw następującemi odezwami zbiorowemi:

z dnia 21. grudnia 1887 do Lw. 60836
„ 14. lutego 1888 „ „ 5799
„ 25. kwietnia „ „ „ 16366
„ 2. czerwca „ „ „ 21954

6. Rozmaite drobne.

Odsetki od kapitałów hipotekowanych, dodatki, zwroty rubryk korelatywnych i mylnych przeprowadzeń c. k. Urzędów podatkowych urgowano następującemi odezwami:

z dnia	15.	lipca	1887	do Lw.	35490
„	9.	września	„	„ „	45156
„	„	„	„	„ „	45285
„	22.	listopada	„	„ „	56655
„	22.	„	„	„ „	56656
„	14.	grudnia	„	„ „	60424
„	31.	„	„	„ „	62733
„	„	„	„	„ „	62734
„	14.	lutego	1888	„ „	5798
„	2.	marca	„	„ „	8137
„	2.	marca	„	„ „	8140
„	28.	kwietnia	„	„ „	16365
„	28.	„	„	„ „	16367
„	7.	czerwca	„	„ „	22815
„	19.	„	„	„ „	24239
„	19.	„	„	„ „	24240

7. Pretensya do skarbu Królestwa Polskiego.

Mimo urgensu wystosowanego do c. k. Namiestnictwa odezwą z dnia 15. lutego b. r. do Lw. 60840/87 sprawa kapitałów należących się krajowemu funduszowi szkolnemu od skarbu Królestwa Polskiego, a względnie od c. Rządu rosyjskiego dotychczas jeszcze załatwioną nie została.

8. Koszta likwidacyi funduszów szkolnych okręgowych.

Aktem z dnia 22. czerwca b. r. do l. 18722 wniesiono pozew do Trybunału Państwa o zwrot kosztów likwidacyi funduszów szkolnych okręgowych w sumie 16.040 zł. 41 ct. Wynik procesu dotychczas nie jest wiadomy.

9. Fundusz szkół ludowych z r. 1872.

Majątek zarodowy tego funduszu wynosi z końcem

roku 1887 w gotówce	— zł.	—½ ct.	
w efektach	99.819 „	61 „	
Suma	99.819 zł.	61½ ct.	
po koniec czerwca b. r. przybyło efektami	129 „	25 „	
Stan z końcem czerwca 1888 wynosi	99.948 „	86½ „	

Odsetki od efektów majątku zarodowego przyniosły w r. 1887 dochód w kwocie . . . . . 4.491 zł.

Z funduszu tego asygnowano:

a) na zapłacenie 12 raty należytości rządowej 354 zł. 50 ct.

b) na zasiłki bezzwrotne na budowę szkół nowych lub przeistoczenie istniejących budynków:

Sassów . . . . . 250 zł.

po 200 zł. Prądnik biały, Prądnik czerwony i Sędziszów . . . . . 600 zł.

Białka . . . . . 115 zł.

po 100 zł. Bichale, Brzuska, Dubno, Glinik, Howiłów wielki, Jamnica, Jezierzany, Kawczykąt, Krasne, Kulików, Lipniki, Markopol, Muszkatówka, Myszków, Nastasów, Opaka, Ostrówy tuszowskie, Ostrowy baranowskie, Ozimina, Rakszawa, Serdyca, Sidorów, Sieniawa, Średnia, Tarnawica, Topoluica, Turzańsk, Zalesie, Zawisznia . . . . . 2.900 zł.

po 50 zł. Chryplice, Derewnia, Korolówka, Nowosiółka, Tenetniki . . . . . 250 zł.

Ogółem na cele pod *a*) i *b*) wskazane wyasygnowano . . . . . 4.469 zł. 50 ct.

Zarząd dóbr Zakładu narodowego imienia Ossolińskich.

Sprawa uporządkowania gospodarstwa w dobrach zakładu Ossolińskich nie jest jeszcze dotąd stanowczo uregulowaną, dotąd bowiem nie ustało zakwestyonowanie ważności orzeczenia Wydziału krajowego z dnia 23. Listopada 1886. L. 68839, którem zawieszono p. Antoniego Broniewskiego w sprawowaniu funkcyi zarządcy dóbr zakładu Ossolińskich.

C. k. Trybunał administracyjny odrzucił wprawdzie zażalenie p. Antoniego Broniewskiego przeciw powyższemu orzeczeniu wyrokiem z dnia 3. Grudnia 1887. L. 3231. z powodu niekompetencyi Trybunału administracyjnego, ale w motywach wyroku tego wyraził zapatrywanie, iż Wydział krajowy nie miał w tej sprawie prawa decyzyi i że decyzya ta należy do c. k. Władz politycznych.

Rekurs p. Antoniego Broniewskiego przeciwko uchwałom c. k. Sądu krajowego we Lwowie z dnia 4. Grudnia 1886. L. 56.145 i c. k. Sądu krajowego wyższego we Lwowie z dnia 29. Marca 1887. L.3552, zezwalającym na odebranie mu zarządu dóbr funduszowych i oddanie tegoż zarządu zamianowanemu przez Wydział krajowy administratorowi JW. Witołdowi hr. Łubieńskiemu, nie został dotąd załatwiony. Wedle wiadomości, którą otrzymaliśmy od naszego zastępcy Dra br. Haimbergera został tenże rekurs rewizyjny przesłany c. k. Ministerstwu spraw wewnętrznych z zapytaniem w sprawie kompetencyi. Wskutek tego dostała się ta sprawa do c. k. Namiestnictwa, które miało podobno odnieść się w tym przedmiocie do c. k. Prokuratoryi skarbu.

Brak stanowczego orzeczenia względem prawomocności zarządzeń Wydziału krajowego naraził ustanowionego administratora na tysiączne trudności, gdyż dzierżawcy nie uznawali jego kompetencyi do zarządu dóbr. C. k. Sąd krajowy lwowski wezwał wprawdzie na prośbę Wydziału krajowego wszystkich dzierżawców, ażeby pod własną odpowiedzialnością w sprawach odnoszących się do dzierżawy folwarków, karczem i gruntów w dobrach fundacyjnych nie z p. Antonim Broniewskim tylko z JW. Witołdem hr. Łubieńskim się znosili i czynsze do tegoż rąk uiszczali, ale mimo tego prawie wszyscy dzierżawcy odmawiali uiszczania czynszów. Nadto żalił się także JW. Witołd hr. Łubieński na trudności czynione mu przez c. k. Sąd powiatowy w Radomyślu.

Dla naradzenia się nad sprawami bieżącemi administracyi dóbr Zakładu Ossolińskich zaprosił Wydział krajowy na wniosek administratora dóbr zastępcę kuratora literackiego zakładu Ossolińskich, obu reprezentantów potomności, administratora tudzież doradców prawnych Wydziału krajowego i Zakładu Ossolińskich na wspólną konferencyę, która odbyła się w Wydziale krajowym dnia 5. Stycznia 1888 pod przewodnictwem Marszałka krajowego i przy współudziale jego zastępcy.

Mimo nader trudnego położenia, w jakiem się niewątpliwie znajdował, zdołał Witołd hr. Łubieński przeprowadzić następujące czynności:

1) Spłacił na poczet zaległych i bieżących podatków państwowych i należytości konkurencyjnych kwotę 9.824 zł. 14 ct.

2) Postarał się o wyrestaurowanie domu w Przybyszu, o odbudowanie zupełnie na nowo karczmy w Woli mieleckiej i stodoły w Jamach.

3) Zaprowadził normalną administracyę dóbr i wzorowy zarząd leśny, zasadził sto kilkanaście morgów pięknych kultur i urządził sześć dużych szkółek leśnych.

4) Zapłacił znaczną część zaległych należytości ogniowych.

Obecnie weszła sprawa administracyi w nową fazę. P. Aleksander Baier, właściciel dóbr w Królestwie Polskiem, który po wygaśnięciu rodziny Broniewskich byłby powołany do objęcia kuratoryi ekonomicznej Zakładu narodowego imienia Ossolińskich, uzyskał od JW. Witolda hr. Łubieńskiego piśmienną rezygnacyę z godności administratora na jego rzecz i przedłożył tę rezygnacyę Wydziałowi krajowemu. Wydział krajowy przesłał uchwałą z dnia 26. Czerwca, 1888. L. 21.296 odnośne podanie p. Aleksandra Baiera kuratoryi literackiej Zakładu narodowego imienia Ossolińskich do objawienia zdania. Opinia ta nie nadeszła dotąd.

W myśl §§. 41. i 58. ustawy fundacyjnej zakładu imienia Ossolińskich, kasa krajowa przechowuje majątek zarodowy zakładu w efektach, pobiera dochody działu bibliotecznego, z których wedle asygnacyi kuratora literackiego daje w miarę potrzeby zasiłki kasie podręcznej będącej pod zarządem tegoż kuratora literackiego.

Kontrolę rachunkową wykonuje Wydział krajowy.

Obrót pieniężny w r. 1887. był następujący:

A. Stan ogólny majątku z końcem r. 1886. wynosił:

a) w papierach wartościowych bez kaucyi	200.369 zł. 37 ct.	
a po strąceniu należących do funduszu rezerwowego . .	41.113 „ 68 „	159.255 zł. 69 ct.
b) w kapitałach hipotekowanych		6.037 „ 50 „
c) w funduszach bibliotecznych (wartość inwentarza)		496.271 „ 30 „
d) w gotówce i należytościach czynnych . . .		6.083 „ 54 „

Majątek ten wynosi z końcem r. 1887.:

a) w papierach wartościowych . 205.617 zł. 93 ct.

a po strąceniu

1. wydzielonego kapitału po myśli statutu na rzecz funduszu rezerwowego . . . 21.000 zł.

2. depozytu funduszu ekonomicznego 11.890 zł. 07 ct.

3. kaucyj przedsiębiorców . . 4.000 „ — „ 36.890 „ 7 ct.

pozostaje jako majątek zakładowy . . 168.727 „ 86 „

a więc przyrosło w porównaniu z r. 1886. w efektach 9.472 zł 17 ct.

b) w kapitałach hipotekowanych:
Zapis Chołoniewskiego 3.150 zł. — ct.
„ Neronowicza . 525 „ — „
„ Pawlikowskiego 2.362 „ 50 „ 6.037 „ 50 ct.
c) w funduszach bibliotecznych:
1. dobra i realności . . . . . 342.943 zł. 66½ ct.
2. zbiory . . . . . 123.831 „ 30½ „
mianowicie przyrosła wartość zakupionych książek . . . . 2.213 zł. 7 ct.
ubyło za sprzedane duplety . . 53 zł. 95 ct.
„ za gabinet zoologiczny Pietruskiego . . 650 „ — „ 703 „ 95 „
przyrosło zatem ogółem . . . 1.509 „ 12 „
3. nakłady . . . . . 26.020 „ 04 „
zmniejszyły się o wartość sprzedanych, zamienionych i gratis wydanych nakładów w kwocie . 433 zł. 2 ct.
4) sprzęty . . . . . 4.324 zł. 77 ct. 497.119 zł. 78 ct
ubyło z powodu odpisania części wartości na zużycie 227 zł. 62 ct.
d) w gotówce i należytościach czynnych . . . 5.955 „ 81 „
ubyło w gotówce . 89 zł. ½ ct.
zaś w należytości czynnej 38 „ 72½ „
razem , 127 zł. 73 ct.
W całym majątku zakładowym przyrosło w efektach . . . 9.472 zł. 17 ct.
gotówce i wartości inwentarza . . . . 1.509 „ 12 „
ubyło zaś w efektach
w gotówce i wartości inwentarza . . . . 788 „ 37 „
Ogółem przybyło w efektach . . 9.472 zł. 17 ct. w gotówce 720 zł. 75 ct.
10.192 zł. 92 ct.

B. Obrót kasowy w majątku bieżącym wynosił w r. 1887.

I. w kasie krajowej:

	w gotówce:	w efektach:
a) dochody z zapasem początkowym	44.374 zł. 79 ct.	232.990 zł 10 ct.
b) wydatki	41.584 „ 51 „	27.372 „ 17 „
pozostałość .	2.790 „ 28 „	205.617 „ 93 „

II. W kasie podręcznej.

a) dochody z zapasem początkowym w gotówce . 52.264 zł. 4 ct.
b) wydatki . . . . . 51.476 „ 93 „
pozostałość . 787 zł. 11 ct.
Na cele naukowe wydano . . 2.732 zł. 85 ct.
Zaległości czynne wynoszą:
a) na rachunku bieżącym banku krajowego . . 627 zł. 58 ct.
b) rozmaite inne . . . . . 4.311 „ 75 „
razem . 4.939 zł. 33 ct.

Zaległości bierne . . . . . 2.560 zł. 91 ct.
Nadwyżka należytości czynnych z końcem r. 1887. wynosi . . . . . 2.378 „ 42 „

Co do rachunku r. 1888 możemy wykazać tylko obrót kasy krajowej po koniec czerwca 1888., zaś obrotu kasy podręcznej nie wykazujemy, ponieważ przedkłada takowy kuratorya dopiero z początkiem roku następnego.

Obrót kasy krajowej od 1. stycznia do 30. Czerwca 1888. wynosi:

	w gotówce:	w efektach:
a) dochody z zapasem początkowym	51.780 zł. 89½ ct.	227.467 zł 93 ct.
b) wydatki	51.345 „ 84 „	25.079 „ 17 „
pozostałość	435 zł. 5½ ct.	202.388 zł. 76 ct.

W pozostałości efektów 202.388 zł. 76 ct. mieszczą się:

kaucye przedsiębiorców	4.000 zł. — ct
depozyt funduszu ekonomicznego	6.810 „ 90 „
i funduszu rezerwowego	21.000 „ — „
razem .	31.810 zł. 90 ct.

Fundusze stypendyjne.

Stan majątku zarodowego we funduszach stypendyjnych z dniem 30. Czerwca 1888.

A. W efektach.

1) Zapas z dniem 1. Stycznia 1888. z wyłączeniem fundacyi Wystawy krajowej z r. 1877., która należy do Departamentu II. 2,745.916 zł. 28 ct.
2) Zakupiono do 30. Czerwca 1888. roku . . . 54.716 „ 81 „
razem . 2,800.633 zł. 09 „
Spieniężono do 30. Czerwca 1888. . . . . 12.177 „ 97 „
pozostaje . 2,788.455 zł. 12 ct.
3) Fundusze stypendyjne nowo powstałe:
a) Dulskiej Teodozyi . 4.190 zł. 23 ct.
b) Pukalskiego Józefa . 40.955 „ 76 „
c) Sozańskiego Jana . 10.055 „ 49 „
d) Uścieńskiego Jędrzeja 4.000 „ — „
razem . 59.201 zł. 48 ct.
fundusze stypendyjne razem w efektach . . . 2.847.656 zł. 60 ct.

Osobno prowadzone fundacye:

a) Schiffnera . 1.593 zł. 30 ct.
b) Kochmana I. 11.130 „ 16 „
„ II. 24.951 „ 31 „
razem . 37.674 „ 77 „
Ogółem w efektach . 2,885.331 zł. 37 ct.

B. W dobrach i realnościach.

Winniki	67.875 zł. 03 ct.
Godowa	39.972 „ — „
Strzyżów	3.527 „ — „
Realność w Rzeszowie	38.147 „ 15 „
razem .	149.521 zł. 18 ct.

Przyczem zauważa się, że nie uwzględniono realności i dóbr nieoszacowanych jeszcze własności fundacyi śp. Strzałkowskiego, Stupnickiego, Boznańskiego Czerniakowskiego, Gątkiewicza i Stillera.

c) W należytościach czynnych:

Łoś		6.363 zł.	64½ ct.
Olszewski		4.400 „	— „
Paprocki		4.000 „	— „
Torosiewicz		5.000 „	— „
Żebrowski		21.000 „	— „
Dr. Towarnicki		48.499 „	32 „
Głowiński od obłąkanych		28.161 „	19½ „
„ „ położnic		7040 „	30 „
„ „ gmachu św. Mikołaja:			
Głowiński	52.737 „ 30 „		
Kraków	5.163 „ 60 „		
Matczyński	586 „ 20 „		
Potocki	2.763 „ 30 „	66.000 zł.	— „
Russyan	1.217 „ 40 „		
Zawadzki Korwin	3 532 „ 20 „		
Zendwalewicza		100 „	— „
	razem	190.564 zł.	46 „
Ogółem wynosi stan majątków zarodowych funduszów stypendyjnych		3,225.417 „	01 „
z końcem Czerwca 1887., wynosił stan majątków zarodowych funduszów stypendyjnych		3,144.456 „	73 „
W porównaniu z rokiem ubiegłym pomnożył się stan majątków zarodowych funduszów stypendyjnych w tym okresie czasu o		80.960 zł.	28 ct.

Przyrost powstał z nowo powstałych fundacyi oraz z interkalaryów lokowanych na kapitał zarodowy. Oprócz tego przydzielono do tego Departamentu niektóre fundacye naukowe, dobroczynne i pomnikowe posiadające majątku zarodowego z końcem Czerwca 1888.:

A) W efektach.

Fundusz Macierzy polskiej	28.521 zł.	25 ct.
(to jest efekta imiennej wartości 19.000 w rublach i walutą austryacką 9.521 zł. 25 ct.)		
Fundusz Beliny Brzozowskiego na cele dobroczynne	20.000 „	— „
„ Beliny Brzozowskiego dla bursy Stanisławowskiej	3.001 „	42 „
„ Maryi Mochnackiej dla czterech ubogich ciemnych żebrać się wstydzących	4.494 „	35 „
„ Dra Malinowskiego	83.433 „	93 „
„ pomnika Gołuchowskiego	30.958 „	04 „
„ Aleksandra hr. Stadnickiego	22.800 „	— „
„ pomnika Kościuszki	15.207 „	77 „

„	Komarnickich	1.569 zł. 76 ct.
„	Jędrzejowiczowej	7.544 „ 54 „
„	Czarkowskiej	100.269 „ 39 „
„	Sącz. Dom roboczy	21.028 „ 06 „
„	Russanowskiej	64.084 „ 58 „
„	Stanowy Sierociński	38.702 „ 52 „
„	Anny Helclowej	950.898 „ 71 „
„	Łukowskiej	8.404 „ — „
„	Siemianowskich III dla wdów po nauczycielach ludowych	21.239 „ 82 „
„	Siemianowskich IV posagowy dla biednych dziewcząt	21.239 „ 82 „
„	Bursa im. śp. księcia Leona Sapiehy dla kandydatów na nauczycieli szkół ludowych (fundacya nowo przybyła)	10.478 „ 20 „
	razem w efektach	1,453.876 zł. 16 ct.

B) W należytościach czynnych.

Fundusz Anny Helclowej, reszta za dobra Radłów	227.208 zł. 80½ ct.		
„ Dra Malinowskiego pożyczka udzielona kasynu miejskiemu we Lwowie . . .	20.000 zł. — ct.		
razem w należytościach czynnych . .		247.208 zł. 80½ ct.	

C) W realnościach.

Fundusz Anny Helclowej: kapitały wyłożone na budowę domu ubogich (zakupno gruntu) w Krakowie	303.000 „ — „	
Ogółem wynosi majątek zarodowy z końcem Czerwca 1888. funduszów naukowych, dobroczynnych i pomnikowych w efektach, należytościach czynnych i realnościach	2,004.084 „ 96½ „	
Z końcem zaś Czerwca 1887. wynosił majątek zarodowy tych funduszów w efektach, należytościach i wartości budowli razem	1,989 310 „ 19½ „	
Z porównania z rokiem poprzednim okazuje się zwiększenie majątku zarodowego tych funduszów o .	14.774 „ 77 „	
Do wyżej wykazanego stanu fundacyi naukowych dobroczynnych i pomnikowych	2,004.084 „ 96½ „	
doliczywszy efekta i kapitały funduszów stypendyjnych	3.225.417 „ 01 „	
okazuje się, że w tym departamencie wynoszą kapitały i efekta temuż Departamentowi przydzielone	5,229.501 „ 97½ „	

a gdy w roku ubiegłym wynosił ogół tych majątków . . . . . 5,133.766 „ 92½ „

przeto w porównaniu z rokiem ubiegłym pomnożył się o . . . . . 95.735 zł. 05 ct.

Fundacye stypendyjne w roku 1887/8 aktywowane.

1. Fundacya jubileuszowa Najjaśniejszego Pana Cesarza Franciszka Józefa.

2) Fundacya stypendyjna Adolfa, Władysława, Aleksandra 3 imion Łazowskiego 2—3 stypendya o rocznych 300 zł. dla ubogich zwyczajnych uczniów Uniwersytetu Lwowskiego i Jagiellońskiego, poświęcających się nauce literatury polskiej i języka polskiego.

3. Fundacya stypendyjna imienia Jezienickich.

Stypendyum o rocznych najwyżej 300 zł. dla jednego a względnie dwu uczniów z familii Jezienickich, poświęcających się naukom wyższym.

4. Fundacya stypendyjna im. Jakóba Nawratila obejmująca jedno stypendyum o rocznych 60 zł. dla ubogiej uczącej się młodzieży.

5. Fundacya stypendyjna Władysława i Maryi Jankowskich obejmująca dwa stypendya o rocznych 20 zł. dla ubogich dzieci, uczęszczających do szkół ludowych we Lwowie.

Nowo przybyła lecz jeszcze nie aktywowana fundacya ś. p. Klementyny Teodorowiczównej.

C. k. Namiestnictwo oznajmiło Wydziałowi krajowemu pismem z dnia 2. Listopada 1887. do L. 67439, że zmarła dnia 11. Stycznia 1877. Klementyna Teodorowiczówna zapisała kodycylarnem rozporządzeniem ostatniej woli z daty Potoczek 9. Stycznia 1877 ze sumy 15.000 zł. należącej się jej od braci Walerego i Józefa Teodorowiczów tytułem spłaty za schedę ze spadku ojca Grzegorza Teorodowicza na fundacyę stypendyjną jej imienia kwotę 1000 zł. w. a., od której to sumy corocznie 6% odsetki jednej najpoczciwszej a ubowiej dziewczynie z pierwszeństwem krewnych spadkodawczyni wypłacane być mają.

Po przeprowadzeniu w tej sprawie sporu został kapitał fundacyjny już zupełnie zrealizowany, tak że fundacya może być w życie wprowadzoną.

Gdy jednak fundatorka tylko rozdawnictwo tych stypendyów zastrzegła dla brata Józefa Teodorowicza, zaś o prawie zarządu szczegółowo nie wspomniała, przeto c. k. Namiestnictwo zapytało, czyli Wydział krajowy przyjmie zarząd tej fundacyi.

Wydział krajowy pismem z dnia 28. Listopada 1887. przyjął zarząd tej fundacyi i oświadczył gotowość wypracowania listu fundacyjnego skoro mu bliższe szczegóły rozporządzenia ostatniej woli ś. p. fundatorki do wiadomości podane zostaną.

Fundacya Jana Franciszka Kazimierza 3 im. Sozańskiego.

Zmarły dnia 20. Lutego 1883. we Lwowie ś. p. Jan Franciszek Kazimierz 3 imion Sozański postanowił w rozporządzeniu ostatniej woli z dnia 2. Czerwca 1877. w punkcie 11. co następuje: Sumy dziesięć tysięcy (10000) reńskich w. a. płatne przez spadkobiercę mojego na dwa lata po śmierci mojej, zapisuję jako fundusz żelazny na utworzenie z procentów tegoż funduszu dwóch rocznych stypendyów szkolnych pod imieniem Jana Franciszka Kazimierza Sozańskiego dla ubogiej krajowej młodzieży, a mianowicie imienia Sozańskich odznaczającej się moralnością i dobremi postępami w naukach, do którego to stypendyum sieroty bez utrzymania pierw-

sze mają prawo. Przeznaczam te dwa roczne stypendya dla uczniów praw, techniki lub medycyny, takowe mają pobierać do ukończenia studyów.

Gdyby nie było z rodu Sozańskich o stypendyum zgłaszających się, mają być stypendya uczniom wymienionych fakultetów choćby innego rodu i nazwiska udzielane. Zarząd funduszem stydendyalnym ma przysłużać Wysokiemu Wydziałowi krajowemu Królestwa Galicyi i Lodomeryi lub tej instytucyi krajowej, która w miejsce Wydziału nastąpić może. Prawo do nadawania powyższych stypendyów zastrzegam dla spadkobiercy mojego Aleksandra Stanisława dwojga imion Sozańskiego lub dla dalszych sukcesorów porządkiem w testamencie wymienionych. Wrazie] jeżeliby nie było nikogo według powyższego ustanowienia do nadania stypendyów uprawnionego na ówczas przychodzi na Wydział krajowy lub na tę instytucyę krajową, która w miejsce Wydziału krajowego nastąpić może.

Wydział krajowy przyjął wszystkie prawa i obowiązki przekazane mu powyższem postanowieniem a gdy majątek fundacyi został zrealizowany i należytość rządowa zapłaconą, Wydział krajowy zeznał projekt aktu fundacyjnego, który p. Aleksandrowi Stanisławowi dwojga imion Sozańskiemu przesłał do zbadania i oświadczenia się czyli się nań zgadza.

Fundacya Jana Schlesingera.

C. k. Sąd powiatowy Kałuski uwiadomił nas pismem z dnia 2. Czerwca 1888, że zmarły we Wiedniu dnia 14. Października 1887, Jan Schlesinger zapisał „na stypendyum dla jednego ubogiego ucznia wyznania chrześcijańskiego w Kałuszu kwotę 1000 zł.“ — Wydział krajowy poczynił stosowne kroki celem zrealizowania majątku fundacyjnego.

Fundacya stypendyjna im. Eligiusza i Karoliny małżonków Sobolewskich.

C. k. Sąd powiatowy Turecki zawiadomił nas pismem z dnia 28. Października 1887. że zmarła w Turce dnia 20. Maja 1886. s. p. Karolina Sobolewska zapisała rozporządzeniem ostatniej woli z dnia 14. Maja 1886. kwotę 3000 zł. w. a. na utworzenie stypendyum dla ubogiej uczącej się młodzieży wyznania katolickiego uczęszczającej do szkół gimnazyalnych lub też wyższych zakładów naukowych i zarząd tej fundacyi poruczyła Wydziałowi krajowemu, a prawo prezenty na stypendyum p. Hieronimowi Andrzejowi dwojga imion Morawskiemu c. k. Staroście w Turce przyznała, po jego zaś śmierci Wydziałowi krajowemu.

Postępowanie spadkowe nie zostało jeszcze ukończone i dla tego kwota powyższa nie jest jeszcze zrealizowaną.

Fundacya stypendyjna im. Dr. Michała Moysy Rosochackiego.

Dnia 7. Lipca 1888. złożył w kasie krajowej Wydziału krajowego p. Stefan Moysa Rosochacki, właściciel dóbr Rudnik w powiecie Śniatyńskim we własnem imieniu tudzież w imieniu swego brata Jędrzeja i swej siostry Rypsyny zamężnej br. Kapri 4½% listy zastawne galicyjskiego Towarzystwa kredytowego w łącznej wartości 6.200 zł. w. a. na fundacyę imienia Dra Michała Moysy Rosochackiego z projektem aktu fundacyjnego.

Wydział krajowy przesłał projekt aktu fundacyjnego c. k. Namiestnictwu do zbadania.

Skoro c. k. Namiestnictwo zgodzi się na ten projekt, Wydział krajowy wystawi list fundacyjny i wprowadzi fundacyę w życie.

Fundacya Ludwiki z Dunin Borkowskich Niezabitowskiej.

Pan Stanisław Niezabitowski uniwersalny spadkobierca zmarłej dnia 25. Maja 1887. we Lwowie ś. p. Ludwiki z Borkowskich Niezabitowskiej oznajmił Wydziałowi krajowemu, iż postanowieniem ostatniej woli z dnia 1.

Listopada 1884. ś. p. Ludwika z Borkowskich Niezabitowska zapisała pod pozycyą 7.:

„dla ubogiej uczącej się młodzieży obrządku rzymsko-katolickiego w szkołach średnich i wyższych czyli Uniwersytetach kwotę 40.000 zł. w listach zastawnych, których odsetki obracane być mają na stypendya a zarząd i rozdawnictwo tych stypendyów przysługiwać będzie Wydziałowi krajowemu".

Legat ten dotychczas nie został zrealizowany.

Fundacya stypendyjna powiatu Dąbrowskiego.

Rada powiatowa w Dąbrowie na posiedzeniu z dnia 8. Marca 1888. powzięła następującą uchwałę:

„Celem uczczenia 40-letniej rocznicy wstąpienia na tron Najjaśniejszego Pana aktem pamiątkowym Rada powiatowa Dąbrowska uchwala fundacyę stypendyjną w kapitale dwa tysiące (2000) zł. w. a., od którego odsetki każdoroczne mają być użyte na stypendya dla synów włościańskich z powiatu dąbrowskiego uczących się rolnictwa lub przemysłu.

Rozdawnictwo stypendyj przysłuża Reprezentacyi powiatowej. Dopóki kapitał dwa tysiące zł. w. a. nie zostanie złożony ma być w każdym roku wstawiona do budżetu kwota 100 zł. na powyższy cel jako procent od 2000 zł.

Wydział krajowy przyjął z uznaniem do wiadomości powyższą uchwałę Rady powiatowej i przesłał jej wypracowany projekt aktu fundacyjnego do oświadczenia się, czyli z jego osnową Rada powiatowa się zgadza, poczem tenże przesłany zostanie c. k. Namiestnictwu do zatwierdzenia.

W sprawie konwersyi 5% pożyczki zaciągniętej w gal. kasie Oszczędności dla Zgromadzenia Sióstr Miłosierdzia we Lwowie.

Ponieważ galicyjska kasa Oszczędności we Lwowie zaczęła w r. 1887. wydawać także $4^1/_2\%$ pożyczki, udano się do galicyjskiej kasy Oszczędności z zapytaniem, czyli i pod jakiemi warunkami zgodziłaby się na skonwertowanie niespłaconej dotychczas reszty 5% pożyczki zaciągniętej w kwocie 10000 zł. dla Zgromadzenia Sióstr Miłosierdzia we Lwowie, na pożyczkę $4^1/_2$ procentową.

Teatr polski we Lwowie.

Wysoki Sejm przyznał uchwałą z dnia 20. Stycznia 1888. do rozporządzalności Wydziału krajowego dla teatru polskiego we Lwowie subwencyę na dramat i komedyę w kwocie 10000 zł., na operę również 10000 zł., jednakowoż z zastrzeżeniem „iż zostanie przez rzeczoznawców stwierdzone że wykonanie oper podczas 30 wieczorów odpowiadało wymaganiom artystycznym".

Sprawozdaniem z dnia 9. Marca 1888. oznajmiła Wydziałowi krajowemu komisya artystyczna, że od 1. Stycznia 1888. do dnia dzisiejszego dano w teatrze lwowskim 20 przedstawień opery; mianowicie dawano „Aidę", „Trawiatę", i „Cyrulika" po dwa razy „Łucyę", „Carmen", „Lukrecyę", „Ernaniego", „Faworitę", „Halkę", „Martę", „Hugenotów", po razie, zaś „Rigoletto" i „Napój miłośny" po trzy razy.

Prawie wszystkie te przedstawienia zadowolniły słuszne wymagania artystyczne.

Wskutek tego Wydział krajowy wypłacił Dyrekcyi teatru polskiego połowę przyznanej przez Wys. Sejm subwencyi na operę t. j. kwotę 5000 łz.

Subwencyę na dramat i komedyę wypłacił Wydział krajowy Dyrekcyi teatru za cały rok 1888. w trzech ratach a mianowicie dnia 24. Stycznia, 1888. pierwszą połowę w kwocie 5000 zł., dnia 15. Maja 1888. drugą ratę

w kwocie 2500 zł., a to z powodu iż Dyrekcya z bieżących dochodów nie była w stanie pokryć zwykłych wydatków, zaś dnia 29. Czerwca 1888. ostatnią ratę subwencyi na dramat i komedyę w kwocie 2500 zł. na pokrycie kosztów wyjazdu trupy dramatycznej do Krynicy i operetkowej do Krakowa.

Z przedłożonych nam przez komisyę artystyczną sprawozdań o stanie teatru lwowskiego począwszy od objęcia dyrekcyi przez p. Barącza wespół z panią Celiną z Dobrzańskich Kulczycką t. j. od 10. Kwietnia 1887. do końca Marca 1888. przytaczamy następujące szszegóły:

W sezonie letnim r. 1887. dano 90 przedstawień, mianowicie 81 wieczornych i 9 popołudniowych, z tego wypadło na komedyę 53 przedstawień, na dramat 9, na operetkę 21, mieszanych było 7. W sezonie jesiennym r. 1887. dano 140 przedstawień. mianowicie: 123 wieczornych i 17 popołudniowych; komedya zajęła w tym sezonie 50 przedstawień, dramat 25, operetka 34, mieszane przedstawienia i produkcye muzykalne 17. Liczba przedstawień w obu sezonach wynosiła 230 (204 wieczornych i 26 popołudniowych), z czego na komedyę wypada 103, na dramat 34, na operetkę 55, na operę 14, na przedstawienia mięszane 24.

W ciągu sezonu letniego 1887. r. wystawiła nowa dyrekcya 8 nowych sztuk (6 obcych autorów pomiędzy niemi „Francillon“ Dumasa, 2 polskich autorów), w sezonie jesiennym 1887. 14 nowych sztuk (7 obcych autorów, 7 polskich); w repertuarzu sztuk dawniejszych, których liczba wynosi w obu sezonach 52 (22 obcych, 30 polskich autorów) znajdujemy wszystkie głośniejsze nazwiska komedyopisarzy zagranicznych i polskich (Sardou, Feuillet, Pailleron, Bisson, Labiche, Mozer, Schönthan, Benedix, Fredro ojciec i syn, Kraszewski, Zalewski, Bliziński, Bałucki, Dobrzański, Asnyk, Abrahamowicz, Przybylski, Anczyc i wiele innych). Mimo to nie można powiedzieć, aby repertuarz nowej dyrekcyi układany był z należytym planem i obmyśleniem, zarówno co do doboru sztuk, jakoteż stosunku rozmaitych działów komedyi.

Nie wystawiono natomiast dotąd na scenie lwowskiej niektórych głośnych sztuk, które gdzieindziej miały powodzenie jak „Małżeństwo Apfel“ Zalewskiego, „Dziwak“ Mańkowskiego, „Polowańko“ Jordana, „Biedacy“ Swiderskiego. Obowiązkiem dyrekcyi byłoby śledzić uważnie ruch komeyopisarstwa obcego i naszego i z pewnym planem wybierać do swego repertuarza takie sztuki, które mają rzeczywistą wartość i miały powodzenie na innych scenach.

Co do stosunku rozmaitych działów komedyi życzyćby trzeba, aby obok fars, krotochwil, fraszek, których liczba ustawicznie wzrasta, znalazła w repertuarzu należyte uwzględnienie poważna komedya, traktująca żywotne kwestye społeczne, polityczne, rodzinne i stanowiła do pewnego stopnia przeciwwagę względem niższych rodzajów komedyi. Wobec upadku dramatu, któremu tak za granicą, jak u nas niesprzyjają panujące w literaturze prądy i gust publiczności, poważniejsza komedya może zająć a nawet w części już zajęła miejsce przedstawicielki wyższych rodzajów sztuki dramatycznej, wciągnęła w siebie wiele pierwiastków właściwego dramatu i w tym charakterze może skutecznie wpływać na to, aby pod wpływem

zbytniego krzewienia się fars i krotochwil poziom sztuki dramatycznej zanadto nie opadał.

Wykonanie komedyi było prawie zawsze staranne, a często nawet znakomite. Niektóre role jak np. Wicka (Kwieciński), Wacka (Żelazowski) i ojca ich (Frenkel) w komedyach „Wicek i Wacek“ i „Państwo Wackowie“, albo Castillona (Frenkel) w „Pięciu córkach p. Castillon“ przedstawiano tak wybornie, z taką prawdą i z takiem życiem, że najwybredniejsza krytyka nie mogłaby nic zarzucić. W dziale ról wyższej komiki odznaczył się przedewszystkiem p. Frenkel, który znakomicie się wyrobił i ma wielką przed sobą przyszłość, reszta personalu wywiązywała się bardzo dobrze ze swego zadania, nawet „ensemble“ z rzadkimi wyjątkami nie pozostawiał nic do życzenia.

O wiele mniej i w szczuplejszym zakresie rozwijał się na scenie lwowskiej dramat.

W sezonie letnim wystawiono jeden nowy dramat („Chata za wsią“ Millerowa i Galasiewicz) i trzy dawniejsze, w sezonie jesiennym 4 nowe lub nie przedstawione dotąd na scenie lwowskiej utwory („Hrabina Sara“ Ohnet, „Falkenstein i synowie“ Paulsen, „Powieść zimowa“ Shakespeare, „Xenia“ A. Urbański) i 7 dawniejszych. Z nowych operetek wystawiono w sezonie letnim „Kapelana“ Millöckera, w sezonie jesiennym „Wagabundę“ Zellera i dwie nie przedstawiane dotąd na scenie tutejszej jednoaktowe operetki Offenbacha „Lizka i Frycek“ i „Bęben“, w ogóle rzeczy mniejszej wartości.

O stanie opery pod nową Dyrekcyą nie można wydawać jeszcze stanowczego sądu, gdyż właściwy sezon operowy od niedawna się rozpoczął. Z końcem Września dała wprawdzie nowa Dyrekcya z powodu przyjazdu p. Myszugi na gościnne występy trzy przedstawienia („Halkę“ dwa razy i raz „Martę“) ale w przedstawieniach tych prócz p. Myszugi brał udział personal operetkowy.

Dopiero z początkiem Listopada zorganizował się personal opery, w którego skład weszli: p. Mateo (tenor), p. Gierdini (baryton), p. Jeromin (bas), panna Silva (sopran), panna Holmer (alt), siły artystyczne po części tutejsze, po części zagraniczne. Z tym personalem wystawiono „Trubadura“ (2 razy), „Fausta“ (2 razy), „Żydówkę“ (3 razy); w jednem z przedstawień Żydówki wzięli udział nadto p. Kamiński były tenor teatru warszawskiego w roli Eleazara w Żydówce i panna Porth w roli Racheli w Żydówce i Małgorzaty w Fauście,

W ciągu Grudnia z powodu niepowodzenia nowo zorganizowanej opery nastąpiła ta zmiana, że w miejsce panny Silvy i p. Gierdiniego zaangażowano z końcem Grudnia artystów włoskich: sopranistkę pannę Dotti-Ambrosi, drugą sopranistkę koloraturową pannę Mansour, tenora p. Vicini i znanego publiczności lwowskiej z roku zeszłego barytona p. Nolly. Zreorganizowawszy tak powtórnie personal, wystąpiono dotąd w Fauście (1 raz), w Aidzie (1 raz), w Trubadurze (1 raz) i w Trawiacie (1 raz), ale z tych kilku przedstawień widać, że dalszy ciąg sezonu operowego uczyni zadość nawet wybredniejszym wymaganiom artystycznym, a przedstawienia operowe zyskają bez wątpienia większo niż dotąd uznanie u publiczności.

Komisya teatralna zastrzegając sobie wydanie stanowczego sądu o stanie opery pod nową Dyrekcyą aż do ukończenia sezonu operowego, uważa

za swój obowiązek zrobić Dyrekcyi już teraz parę uwag co do personalu, jakoteż repertuarzu opery.

Znane są powszechnie trudności w zorganizowaniu odpowiedniego personalu operowego w lwowskim teatrze. Brak dostatecznych funduszów, szczupła liczba znakomitych śpiewaków polskich, którzy zaledwie wyrobią się, przechodzą do teatrów pierwszorzędnych, trudność wyszukania lepszych sił zagranicznych za cenę możliwą w danych warunkach, do tego wielkie wymagania lwowskiej publiczności, która mało wspiera scenę a ostro ją sądzi, oto szereg rozmaitych przeszkód, które każda Dyrekcya dotąd musiała zwalczać, a rzadko kiedy pokonała. Komisya teatralna pojmuje te trudności, ale mniema, że właśnie dlatego powinna Dyrekcya do sezonu operowego wcześnie się przygotować i już z jesienią zorganizować, o ile ją stać na to, personal operowy. Nie można wprawdzie zarzucić teraźniejszej dyrekcyi, aby szczędziła kosztów i zabiegów w pozyskaniu nowych sił, ale to pewna, że ciągłe zmiany w personalu, angażowanie nowych śpiewaków i śpiewaczek zagranicznych i odsyłanie ich, jako nieprzydatnych, słowem próby robione w oczach publiczności w ciągu sezonu operowego nie wychodzą na korzyść sceny i zniechęcają publiczność. Jeżeli w ostatnich czasach słyszano tyle sądów niepochlebnych o lwowskiej operze u publiczności, w dziennikarstwie a nawet tu i owdzie w sferach, od których zależy subwencyonowanie teatru, to winę tego przypisać trzeba głównie temu, że personal opery nie został w należytym czasie i z pewnym planem zorganizowany. Druga uwaga, którą komisya teatralna już teraz pozwala sobie zrobić Dyrekcyi. a to w celu, aby zechciała ją uwzględnić o ile możności w bieżącym sezonie operowym, odnosi się znowu do repertuarza, który składa się tylko z kilku od wielu lat grywanych u nas oper i wymaga koniecznie reformy, jeżeli ma ściągać szerszą publiczność. Możnaby wyliczyć cały szereg oper, które nie były dotąd u nas wystawione a nie przekraczają zakresu sił operowych lwowskiego teatru i miałyby bezwątpienia powodzenie. Dyrekcya, jak słychać, nosi się z myślą wystawienia jeszcze w ciągu tego sezonu kilka nieznanych u nas oper; jeżeli tak jest niech powyższą uwagę przyjmie jako zachętę do urzeczywistnienia o ile możności najrychlejszego swych zamiarów, które odpowiadają powszechnemu życzeniu publiczności.

Inscenizowanie przedstawień, zarówno oper i operetek jak komedyi i dramatów było zawsze bardzo staranne i odznaczało się pod względem dekoracyi, urządzenia sceny i ubiorów nietylko smakiem artystycznym, ale niekiedy nawet niezwykłą u nas wytwornością. Również za zasługę poczytać należy Dyrekcyi uzupełnienie orkiestry i przyczynienie się własnymi funduszami do restauracyi i odnowienia sali teatralnej.

W okresie od 1. Stycznia do końca Marca 1888 roku odbyło się 101 przedstawień scenicznych a mianowicie: 88 wieczornych i 13 popołudniowych. Komédya zajęła 34 przedstawień, dramat 7, opera 27, operetka 19, składanych przedstawień 14, w tych nie mieszczą się 3 występy słynnego skrzypka Sarassatego, przedstawienie złożone z urywków rozmaitych oper i produkcya dzieła muzycznego „Stworzenie świata“ Haydn'a.

O wykonaniu przedstawień opery wyraża się komisya w sposób następujący:

W wyżwymienionym okresie wystawiono następujące opery: raz „Aidę“, „Łucyę“, „Favorittę“, „Halkę“, „Lukrecyę Borgię“, „Ernaniego“ i „Żydówkę“; dwa razy: „Traviatę“, „Cyrulika“, „Martę“, „Hugenotów“ i „Don Juana“; trzy razy: „Rigolletto“, „Napój miłosny“; „Carmen“ zaś doczekało się czterokrotnego przedstawienia.

Repertoar to nie bogaty, złożony. z wyjątkiem „Napoju miłosnego“ i „Don Juana“, z utworów wystawianych w zeszłych latach na naszej scenie.

Trudno oceniać nam każdą operę osobno, zajęłoby to za wiele miejsca w sprawozdaniu, a jeżeli zechcemy wydać sąd ryczałtowy o całości odegranych oper, tenże wypadnie pochlebny dla artystów i dla samej Dyrekcyi.

W braku dostatecznych sił miejscowych zaangażowała Dyrekcya już z końcem zeszłego roku kilku zagranicznych śpiewaków i śpiewaczek. Z pomiędzy nich odznaczali się jako znakomite pod każdym względem siły artystyczne, bas (p. Jeromin) i baryton (p. Nolli) a w części także te nor (p. Vicini). Koloraturowa mezzo-sopranistka (panna Mansour) czystym dźwięcznym i umiejętnie wyrobionym głosem jakoteż poprawną pełną dystynkcyi grą, zyskała również powszechne uznanie, za to druga mezzo-sopranistka p. Dotti nie dorównywała pierwszej w znacznej mierze.

Z sił miejscowych brał udział p. Mateo tenor, który rozporządza pięknym materyałem głosowym, ale nie jest dostatecznie obeznany z grą sceniczną.

W roli „Carmen“ wystąpiła kilka razy młoda debiutantka p. Heller, która odegrała i odśpiewała tę rolę z wielkiem powodzeniem. Głos jej jest świeży, obszerny, umiejętniewy robiony, gra — jak na debiutantkę — bardzo poprawna.

Nową tę śpiewaczkę tylko zachęcić można do dalszej pracy. przy której wytrwałość i zamiłowanie doprowadzą do prawdziwego artyzmu, a Dyrekcyi zalecić wypada jak najmocniej, aby młodą tę i wielce obiecującą śpiewaczkę pozyskać dla miejscowej sceny.

Resztę głosów uzupełniały siły operetkowe a pomiędzy temi odznaczała się p. Kasprowiczowa, która wywiązywała się sumiennie i ku powszechnemu zadowoleniu z powierzonych sobie partyj.

Chóry operowe pozostawiały więcej do życzenia. Znać było nieraz niedostateczne przygotowanie, pewien brak muzykalnego czucia a reżyserya zapominała często o tem, że chórzyści winni na scenie prócz znajomości śpiewu posiadać chociażby jakie takie wyobrażenie o grze odpowiedniej.

Orkiestra wywiązywała się niekiedy znakomicie ze swojego zadania. Były jednakowoż opery mniej starannie wystudyowane. Przypomnieć przy tej sposobności należy, że instrumenta są już nader liche i zużyte, na co już komisya artystyczna nie raz zwracała swoją uwagę, choć do dziś bez skutku.

Wystawa i mise en scene były zawsze staranne i odpowiedne. „Marta“, „Łucya“, „Cyrulik“, „Traviata“, „Carmen“ i „Napój miłośny“ cieszyły się ogólnem zasłużonem uznaniem i należały do najlepiej wykonanych oper tego sezonu.

Słabiej wypadły „Halka“ i „Ernani“ a przedewszystkiem „Don Juan“, którego przedstawienie nie mogło zadowolić nawet średnio muzykalne ucho. Musimy tu zaznaczyć szczególniej nader słabe odegranie i odśpiewanie

„Don Juana“ z opuszczeniem wielu ustępów tego wiekopomnego dzieła tak, że całe przedstawienie przynosiło wielką ujmę reżyseryi jak i samej Dyrekcyi.

Zdaniem komisyi wprowadzenie niektórych nowszych lub dawniejszych a tutaj nie wystawionych oper jak: „Giononda“, „Mignon“, „Trębacz z Säkkingen“, „Biała dama“, „Obóz w Grenadzie“ i inne obudziłyby bez wątpienia więcej zajęcia pomiędzy publicznością i przyniosłoby znaczniejszy dochód kasie teatralnej.

Dyrekcya powinna poczuwać się do obowiązku, aby korzystać głównie z sił polskich t. j. polskich śpiewaków i śpiewaczek a tylko w braku tychże sprowadzać śpiewaków z zagranicy.

Z tego powodu też powinna nie tylko wyszukiwać młode talenta i dawać im sposobność do wystąpień, ale zarazem, o ile odpowiadają wymaganiom artystycznym, angażować je zawczasu. Komisya pozwala sobie zwrócić uwagę Dyrekcyi na to, aby wcześniej zechciała się zająć zorganizowaniem personalu operowego, angażując przedewszystkiem miejscowe a odpowiednie siły lub zamawiając takowe za granicą. Śpiewacy lub śpiewaczki muszą jednakowoż posiadać wspólny repertoar, aby nie uczyli się dopiero u nas nowych oper, jakto miało miejsce tego roku. Również pożądanem byłoby bardzo pozyskanie do ról gościnnych pierwszorzędnych śpiewaczek lub śpiewaków. Komisya artystyczna spodziewa się, że dyrekcya teatru zechce w następnym sezonie więcej korzystać z wskazówek podanych w niniejszem sprawozdaniu, które zadowolą także o wiele więcej operę miłującą publiczność.

Sprawozdanie swoje kończy komisya artystyczna następującemi wnioskami, które tu dosłownie przytaczamy.

Dzisiejsza Dyrekcya nie jedno już uczyniła, mamy więc niepłonną nadzieję zobaczenia jej nadal w kierunku, jaki charakteryzował pierwsze miesiące jej działalności.

Kończąc niniejsze sprawozdanie komisya artystyczna uznaje, że większa część przedstawień tak operowych jak dramatu i komedyi odpowiadała słusznym lecz skromnym wymaganiom artystycznym, że przeto połowa subwencyi wyznaczonej przez Wysoki Sejm Dyrekcyi słusznie już wypłaconą została. Druga połowa zachowaną być winna na miesiące listopad i grudzień r. b., aby zapewnić przedstawienie oper w sezonie zimowym.

Celem zaś polepszenia dzisiejszego dramatu i komedyi pod względem kierownictwa jak i usunięcia braków, komisya artystyczna przedkłada następujące wnioski:

1) Dyrekcya powinna ustanowić stałego artystycznego reżysera odpowiedzialnego za jakość przedstawień scenicznych.

2) Poczynić stosowne kroki o nabycie nowości scenicznych, szczególniej grywanych z powodzeniem w Warszawie, Krakowie i Poznaniu.

3) Dołożyć wszelkich starań, aby popołudniowe przedstawienia w święta, były raczej pouczającemi, umoralniającemi, a o ile się da, złożone z sztuk zaczerpniętych z historyi dziejów narodowych.

4) Postarać się o wcześniejsze zaangażowanie śpiewaków i śpiewaczek przedewszystkiem swojskich, tudzież ułożyć zawczasu repertuar oper, które w przyszłym sezonie dawane być mają.

5) Oznaczać stały repertuar na tydzień naprzód każdej soboty wieczorem, który to repertuar będzie w owym dniu przedładany komisyi artystycznej.

6) Sprawić nowe instrumenta dęte lub wpłynąć na sprawienie tychże przez fundacyę hr. Skarbka.

Do komitetu artystycznego, nadzorującego scenę polską we Lwowie Wydział krajowy zaprosił zastępcę członka Wydziału krajowego p. Seweryna Henzla.

Teatr polski w Krakowie.

Komisya artystyczna do nadzoru teatru polskiego w Krakowie przedłożyła Wydziałowi krajowemu wyczerpujące sprawozdanie o stanie sceny polskiej w Krakowie za czas od lipca 1887 do końca maja 1888 a to dnia 4. grudnia 1887 i dnia 13. czerwca 1888.

Sąd komisyi o kierownictwie sceną polską w Krakowie wypadł ogółem korzystnie.

W czasie 223 przedstawień wystawiono 7 tragedyi, 15 dramatów, 10 obrazów scenicznych, 70 komedyi i 30 fars i krotochwil. Przeciętnie wystawiono 22 widowisk miesięcznie.

Poniżej przytaczamy kilka uwag komisyi o kierownictwie sceną polską w Krakowie. Nie mając sił odpowiednich, zmuszoną jest Dyrekcya ograniczać się uprawą komedyi i dramatów salonowych, zmusza ją do tego także zamiłowanie publiczności, która jeżeli w sztuce nie gra aktor pierwszorzędny na dramat lub tragedyą nie przyjdzie. Większość chce bawić się. Tego jej nie można poczytywać za złe, a tem samem nie można iść przeciw prądowi. Teatr nie jest szkołą ale przedsiębiorstwem. Tylko teorya mówi o szkole obyczajów, praktyka teatralna nigdy obyczajności za cel nie miała.

Scena zepsuć może, ale nigdy naprawić, a jeżeli widz chwilowo rozczuli się, jak ów szlachcic w komedyi Rapackiego i udanie weźmie za dobrą monetę, rozczulenie nie potrwa dłużej nad czas trwania sztuki.

Dyrekcya winna baczyć jedynie, aby scena nie psuła publiczności, zadawalniać słuchaczy, ale nie wieść do swywoli, oto jej zadanie. Sztuk gorszących, grubym realizmem przesiąkłych, nie wolno jej dawać. Utrzymanie myśli szlachetnej, apoteoza ideałów, utrzymanie dążeń patryotycznych jest jej naturalnym obowiązkiem. To wszystko jednak nie jest szkołą — szkołę ma młódź po za murami sceny w domu i w instytutach wychowawczych. Dyrekcya krakowska, jeżeli dała przewagę komedyi, uczyniła to z konieczności. Obecnemi siłami tylko ten rodzaj może się dodatnio uwydatnić.

Co się zaś tyczy wyboru sztuk, to sądzi komisya, że jest to w każdym razie wyłączną rzeczą Dyrekcyi.

Do dawania zaś dzieł klasycznych, do wznawiania dawniej wielbionych a dziś wyszłych z użycia dzieł literackich nie może Dyrekcyę nakłaniać żadna komisya, bo by ją finansowo zrujnowała. Zresztą można tylko takie sztuki przedstawiać, które w danej chwili odpowiadają siłom artystów. Komisyi tylko godzi się czuwać nad porządkiem scenicznym, nad sumiennością wykonania i czynić uwagi entrepryzie dopiero wówczas, gdy dostrzeże wady reportuarowe. Uprzedzać działalności entrepryzy komisya nie może, bo Dyrekcya teatru nie jest instytucyą edukacyjną, lecz interesem

przedsiębiorcy. Gdybyśmy zauważyli, że nieuczciwie lub nieudolnie interes prowadzi, ówczas nam tylko służy prawo wystosowania wniosku o wstrzymanie na przyszłość zasiłku.

Uwzględniając to wszystko, co powiedziano o tegorocznem prowadzeniu entrepryzy krakowskiej, komisya mniema, iż gdy nie zachodzi żadna nieprawidłowość w kierownictwie, owszem znać pewną staranność i zabiegliwość p. Gliksona, może temuż reszta subwencyi być wypłacona.

W skutek tych sprawozdań wypłaciliśmy Dyrekcyi teatru polskiego w Krakowie uchwaloną przez Wys. Sejm na rok 1888 subwencyę w kwocie 8.000 zł. w dwu ratach, a mianowicie 3. lutego 1888 i 22. czerwca 1888.

Sprawa budowy nowego teatru w Krakowie.

W przedmiocie budowy nowego teatru w Krakowie pomimo dwukrotnych urgensów do reprezentacyi miasta Krakowa nie otrzymaliśmy dotychczas żadnego sprawozdania.

Teatr ruski.

Ze sprawozdań złożonych Wydziałowi krajowemu tak przez komitet artystyczny nadzorujący nad sprawami ruskiego narodowego teatru, jak nie mniej przez Wydział towarzystwa „Ruskiej Besidy“ we Lwowie nabrać można przekonania, że teatr ruski w tym roku poczynił znaczne w swym rozwoju postępy, że staranuością w doborze sztuk ludowych, przestrzeganiem czystości języka narodowego i jego poprawności, pielęgnowaniem narodowej literatury dramatycznej przez wystawianie utworów oryginalnych pisarzy ukraińskich i małoruskich galicyjskich stanął na wyżynie swojego zadania i z dobrym skutkiem wpływał na rozszerzenie czystego języka narodowego i na wzmożenie dramatycznej literatury ruskiej. Przedewszystkiem podnieść tu wypada, iż komitet artystyczny zawiązał stosunki z pisarzami ukraińskimi i halickimi celem zapewnienia scenie ruskiej we Lwowie szeregu utworów oryginalnych pisanych w języku czystym narodowym.

Za zasługę komitetu poczytujemy rownież, iż przedsięwziął rewizyą utworów dramatycznych wystawianych na scenie ruskiej i pod względem czystości języka przeprowadził odpowiednie poprawki. Dotyczyło to głównie dawniejszych utworów przyswojonych scenie ruskiej, a pod względem poprawności języka nieco do życzenia pozostawiających.

Tylko tym sposobem zdolną jest narodowa scena ruska spełnić wysokie zadanie, które jej przypadło, a którego się po niej słusznie spodziewać można, wpływać na lud pod względem moralnym i intelektualnym, pielęgnować jego język, przestrzegać jego czystość i wnosić bezpośrednio utwory literatury dramatycznej narodowej pomiędzy warstwy, które tej narodowej oświaty, uspołecznienia i umoralnienia najbardziej potrzebują.

Od 1. lipca 1887 do końca czerwca 1888 teatr ruski, pozostający dotychczas pod kierunkiem pp. Biberowicza i Hryniewieckiego, bawił w następujących miejscowościach: w Stanisławowie, Tarnopolu, Bohorodczanach, Złoczowie, Brodach, Przemyślu, Jarosławiu, Rzeszowie, Starym Mieście, Samborze, Dobromilu, Drohobyczu, Podwołoczyskach, Zbarażu, Skałacie, Grzymałowie i Chorostkowie — w każdej z tych miejscowości dawano po 3—5 przedstawień.

Z nowych utworów narodowych wystawiano w tym czasie kilka nowszych dramatycznych utworów: Kropiwnickiego (Newolnyk) i tragedyą Barwińskiego „Pawło Połubotok“ tudzież utwory Hnata Karoho

Borakowskiego i kilka pośmiertnych dzieł Osipa Fedkowicza („Nowobrańczyk“) Niszyńskiego („Weczernyci“).

W obec tak korzystnego rozwoju narodowej sceny ruskiej Wydział krajowy wypłacił subwencyę przez Wys. Sejm uchwaloną w kwocie 6.000 zł. w dwu ratach, dnia 9. marca i 10. lipca na ręce Wydziału Towarzystwa „Ruska Besida“.

Reforma urzędów konserwatorskich w Galicyi.

W sprawozdaniu z czynności za rok 1886 wspomnieliśmy o zamierzonej przez c. k. centralną komisyą dla zachowania pomników historycznych i zabytków sztuki w porozumieniu z c. k. Ministerstwem oświaty, reformie honorowych urzędów konserwatorskich w Galicyi.

Reforma ta dotyczyć miała głównie podziału Galicyi na okręgi i powiększenia ich liczby i ustanowienia odpowiedniej ilości konserwatorów.

Rezultatem tej reformy było, iż Pan Minister Wyznań i Oświecenia reskryptem z dnia 22. lutego b. r. L. 3501 zarządził na wniosek c. k. centralnej komisyi dla pomników sztuki i zabytków historycznych podział Królestwa Galicyi z Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem na następujące nowe okręgi konserwatorskie:

A. W sekcyi I. (przedmioty z czasów przedhistorycznych i sztuki starożytnej):

Pierwszy okrąg obejmuje powiaty polityczne: Biała, Bochnia, Brzesko, Chrzanów, Grybów, Kraków, Limanowa, Myślenice, Nowy Sącz, Nowy-Targ, Wadowice, Wieliczka i Żywiec.

Drugi okrąg obejmuje powiaty polityczne: Brzozów, Dąbrowa, Dobromil, Gorlice, Jarosław, Jasło, Kolbuszowa, Krosno, Lisko, Łańcut, Mielec, Nisko, Pilzno, Przemyśl, Ropczyce, Rzeszów, Sanok, Tarnobrzeg i Tarnów.

Trzeci okrąg obejmuje powiaty polityczne: Brody, Brzeżany, Cieszanów, Gródek, Kamionka strumiłowa, Jaworów, Lwów, Mościska, Przemyśl, Rawa ruska, Sokal, Tarnopol, Zbaraż, Złoczów i Żółkiew.

Czwarty okrąg obejmuje powiaty polityczne; Bóbrka, Dolina, Drohobycz, Kałusz, Rohatyn, Rudki, Sambor, Staremiasto, Stanisławów, Stryj, Turka i Żydaczów.

Piąty okrąg obejmuje powiaty polityczne: Bohorodczany, Borszczów, Buczacz, Czortków, Horodenka, Husiatyn, Kołomyja, Kossów, Nadwórna, Podhajce, Skałat, Śniatyn, Tłumacz, Trembowla i Zaleszczyki.

B. W sekcyi II. (przedmioty sztuki):

Pierwszy okrąg obejmuje miasto Kraków z krakowskim powiatem polititycznym.

Drugi okrąg obejmuje powiaty polityczne: Biała, Chrzanów, Myślenice, Wadowice, Wieliczka i Żywiec.

Trzeci okrąg obejmuje powiaty polityczne, Bochnia, Brzesko, Dąbrowa, Kolbuszowa, Mielec, Nisko, Pilzno, Ropczyce, Rzeszów, Tarnobrzeg, i Tarnów.

Czwarty okrąg obejmuje powiaty polityczne: Gorlice, Grybów, Jasło, Krosno, Limanowa, Nowy-Sącz, i Nowy-Targ.

Piąty okrąg obejmuje powiaty polityczne: Brzozów, Dobromil, Jarosław, Lisko, Łańcut, Przemyśl i Sanok.

Szósty okrąg obejmuje miasto Lwów z lwowskim powiatem politycznym.

Siódmy okrąg obejmuje powiaty polityczne: Cieszanów, Gródek, Jaworów, Kamionka strumiłowa, Mościska, Rawa ruska, Sokal i Żółkiew.

Ósmy okrąg obejmuje powiaty polityczne: Bóbrka, Dolina, Drohobycz. Rohatyn, Rudki, Sambor, Staremiasto, Stryj, Turka i Żydaczów.

Dziewiąty okrąg obejmuje powiaty polityczne: Bohorodczany, Borszczów, Horodenka, Kałusz, Kołomyja, Kossów, Nadwórna, Śniatyn, Stanisławów, Tłumacz i Zaleszczyki.

Dziesiąty okrąg obejmuje powiaty polityczne: Brody, Brzeżany, Buczacz, Czortków, Husiatyn, Podhajce, Przemyślany, Skałat, Tarnopol, Trembowla, Zbaraż i Złoczów.

Konserwatorami z pięcioletnim okresem funkcyjnym mianowani zostali powyżej przytoczonym reskryptem Pana Ministra Oświecenia.

A. W Sekcyi I.: dla pierwszego okręgu Dr. Józef Łepkowski c. k. profesor Uniwersytetu w Krakowie; dla drugiego okręgn Karol Rogawski właściciel dóbr ziemskich w Ołpinach; dla trzeciego okręgu Dr. Izydor Szaraniewicz c. k. profesor Uniwersytetu we Lwowie; dla czwartego okręgu Dr. Ludwik Ćwikliński c. k. profesor Uniwersytetu we Lwowie, a dla piątego okręgu Władysław Przybysławski właściciel dóbr ziemskich w Czostowicach.

B. W sekcyi II.: dla pierwszego okręgu dotychczasowy konserwator Dr. Józef Łepkowski w Krakowie; dla drugiego okręgu Sławomir Odrzywolski architekta i profesor w Krakowie; dla trzeciego okręgu Eustachy książe Sanguszko w Gumniskach, dla czwartego okręgu Dr. Stanisław Tomkowicz w Krakowie; dla piątego okręgu Jan hr. Szeptycki w Przyłbicach; dla szóstego okręgu Władysław Łoziński we Lwowie; dla siódmego okręgu profesor Julian Zacharjewicz we Lwowie, dla ósmego okręgu Karol hr. Lanckoroński w Rozdole; dla dziewiątego okręgu dotychczasowy konserwator Wojciech hr. Dzieduszycki w Jezupolu; a dla dziesiątego okręgu Ludwik Wierzbicki, starszy inspektor kolei lwowsko-czerniowieckiej we Lwowie.

Zarazem zatwierdził JE. p. Minister wyznań i oświecenia dnia 24. sierpnia 1887 prowizorycznie nowe rozgraniczenie okręgów konserwatorskich sekcyi III. w Galicyi.

W miejsce dotychczasowych trzech okręgów powstaje pięć następujących okręgów:

1. okręg: miasto Kraków wraz z krakowskim powiatem politycznym;

2. okręg: powiaty polityczne: Jarosław, Przemyśl, Sanok i Lisko wraz z dalej ku zachodowi leżącemi powiatami politycznemi z wyłączeniem miasta Krakowa i powiatu politycznego krakowskiego;

3. okręg (polskie archiwalia) powiaty polityczne: Cieszanów, Jaworów Mościska, Sambor i Staremiasto wraz z wszystkiemi dalej ku wschodowi leżącemi powiatami politycznemi;

4. okręg (ruskie archiwalia) powiaty polityczne: Brody, Brzeżany, Cieszanów, Gródek, Kamionka strumiłowa, Jaworów, Lwów, Mościska, Przemyślany, Rawa ruska, Sokal, Tarnopol, Zbaraż, Złoczów i Żółkiew.

5. okręg (także ruskie archiwalia) powiaty polityczne: Bóbrka, Bohorodczany, Borszczów, Buczacz, Czortków, Dolina, Drohobycz, Horodenka, Husiatyn, Kałusz, Kołomyja, Kossów, Nadwórna, Podhajce, Rohatyn, Rudki, Sambor, Skałat, Śniatyn, Stanisławów, Staremiasto, Stryj, Tłumacz, Trembowla, Turka, Zaleszczyki i Żydaczów. Zarazem. Zarazem mianował Jego Ekscelencya p. Minister wyznań i oświecenia prof. c. k. uniwersytetu w Krakowie Dr. Stanisława Smolkę, c. k. konserwatorem dla pierwszego okręgu na okres pięcioletni i poruczył funkcye konserwatorskie w drugim okręgu prof. c. k. Uniwersytetu w Krakowie, Dr. Michałowi Bobrzyńskiemu jako już mianowanemu konserwatorowi III sekcyi, zatwierdzając go ponownie na tym urzędzie honorowym na okres pięcioletni; w trzecim okręgu profesorowi c. k. uniwersytetu we Lwowie Dr. Ksaweremu Liskiemu, jako dotychczasowemu konserwatorowi dla spraw III sekcyi, w czwartym okręgu profesorowi c. k. uniwersytetu we Lwowie Dr. Izydorowi Szaraniewiczowi jako konserwatorowi ustanowionemu dla spraw I sekcyi, a w piątym okręgu ks. kanonikowi Antoniemu Petruszewiczowi jako pełniącemu już funkcye konserwatora III sekcyi.

Zjazd konserwatorów i korespondentów c. k. Centralnej komisyi dla pomników sztuki i zabytków historycznych.

W celu wymiany zdań nowo mianowanych konserwatorów galicyjskich i zetknięcia się osobistego z członkami c. k. Centralnej komisyi dla pomników sztuki i zabytków historycznych, ażeby mogli lepiej rozpoznać się w swoim nowym zakresie działania, postanowiono urządzić w Galicyi zjazd konserwatorów, na wzór podobnych zjazdów we Wiedniu, w Celowcu i w Steyer.

Do udziału wezwani zostaną konserwatorowie i korespondenci c. k. Centralnej komisyi dla pomników sztuki i zabytków historycznych z Morawy, Szlązka i Bukowiny. Miejsce zjazdu projektowane jest w Krakowie z powodu jego bogatych zabytków historycznych i zabytków sztuki.

Ministerstwo oświaty przeznaczyło na ten cel pewną kwotę pieniężną na pokrycie dyet i kosztów podróży członków c. k. Centralnej komisyi dla pomników sztuki i zabytków historycznych z Morawy, Szlązka i Bukowiny; Wydział krajowy zaś wskutek kilkokrotnego zaproszenia c. k. Prezydyum Namiestnictwa wyznaczył uchwałą z dnia 30. Grudnia 1887. do L. W. 63797 kwotę 300 zł. na pokrycie kosztów podróży i dyet po 5 zł. dla tych krajowych konserwatorów i korespondentów, którzy tej podróży własnym kosztem odbyć nie mogą.

Zapytany przez c. k. Prezydyum Namiestnictwa o termin zwołania Zjazdu konserwatorów oświadczył się Wydział krajowy pismem z dnia 21. Lutego 1888. za odbyciem zjazdu w czasie po ukończeniu żniw w kraju.

Opactwo pobenedyktyńskie w Tyńcu.

Sprawa konserwacyi kościoła i ruin byłego opactwa Tynieckiego przedstawioną została dokładniej w sprawozdaniu z czynności Wydziału krajowego za rok 1886. (str. 111—113).

Od tego czasu sprawa nie wiele postąpiła. Wykonano jedynie plany i kosztorysy restauracyi kościoła i konserwacyi ruin historycznych.

Kosztorys restauracyi kościoła i zabudowań klasztornych, sporządzony przez budowniczego Józefa Niedźwiedzkiego, oblicza wydatki na 35.000 zł. Kosztorys konserwacyi ruin historycznych opiewa na 4670 zł.

Wydział krajowy z funduszów, przeznaczonych przez Wysoki Sejm na konserwacyę pomników historycznych, a wynoszących według budżetu 1500 zł. udzielił po dwakroć zasiłków dla Tyńca w ogólnej kwocie 1150 zł. na naj-

pilniejsze potrzeby. Wobec znacznych kosztów, jakie przeprowadzenie należytej restauracyi za sobą by pociągnęło, Wydział krajowy musiał zaniechać dalszych zasiłków z funduszu krajowego. Natomiast odniósł się Wydział krajowy do c. k. Rządu, wykonywującego wobec kościoła w Tyńcu prawo patronatu, z prośbą o przeprowadzenie rozprawy konkurencyjnej celem przystąpienia do restauracyi kościoła i budynków parafialnych..

Zarazem zapytał Wydział krajowy o wynik pertraktacyi, przeprowadzonej między c. k. Ministerstwem wyznań i oświaty a Ministerstwem rolnictwa co do możliwego utrzymania części zabudowań klasztornych nie użytych na cele wyznania katolickiego.

Na to odpowiedziało nam c. k. Namiestnictwo pismem z dnia 24. czerwca 1888. że rozprawa ze stronami konkurencyjnemi względem wykonania niezbędnych restauracyj kościoła i zabudowań poklasztornych w Tyńcu nie została jeszcze przeprowadzoną, ponieważ plan restauracyi winien był wprzód być sprawdzony przez oddział techniczny c. k. Starostwa Krakowskiego, co wymaga dłuższego czasu, tudzież że wynik rokowań przeprowadzić się mających między c. k. Ministerstwem wyz. i ośw. a wys. c. k. Ministerstwem rolnictwa co do możliwego utrzymania części zabudowań klasztornych nie użytej na cele wyznania katolickiego zawisł od poprzedniego przedłożenia elaboratu technicznego odnośnej restauracyi.

Kościół gotycki w Bieczu.

W skutek petycyi wniesionej przez przewodniczącego komitetu parafialnego w Bieczu przeznaczył Wysoki Sejm uchwałą z dnia 20. Stycznia b. r. tytułem subwencyi na restauracyę dzieł sztuki kościoła parafialnego w Bieczu datek jednorazowy 2000 zł. w. a.

Wydział krajowy polecił wypłacić tę kwotę do rąk p. Dra Stanisława Tomkowicza jako c. k. konserwatora okręgu, do którego kościół Biecki należy i upoważnił go do rozporządzenia wspomnianym funduszem na cel restauracyi zabytków sztuki w kościele Bieckim się znajdujących. Wedle przedłożonego kosztorysu restauracyi zabytków sztuki wewnątrz kościoła w pierwszym rzędzie potrzebują restauracyi:

1. pomnik Piotra Sołowskiego,
2. pomnik Ligęzy,
3. ołtarz główny,
4. rzeźby w chórze w prezbyteryum,
5. rzeźbione lichtarze z drzewa,
6. rzeźbione krzeszła i szafy w zakrystyi,
7. ośm wmurowanych epitofium
8. wreszcie malowidła w głębi ołtarzy.

Kosztorys przeprowadzenia powyższych restauracyi oblicza wydatki na 3.890 zł.

Co się tyczy dalszych robót projektowanych restauracyi kościoła w Bieczu należy takowe rozdzielić na dwie grupy, z których mianowicie 1sza obejmuje roboty mające na celu utrzymanie tego co już istnieje, tudzież zabezpieczenie budynku kościelnego przed zupełnym upadkiem i utrzymanie go w stanie przydatnym dla celów religijnych, 2ga zaś grupa obejmuje właściwe roboty upiększające, do których należą przedewszystkiem poczynić się mające odpowiednie stylowi zmiany na wieży kościoła na szczytach tejże i projektowane nowe pomalowanie wnętrza kościoła etc. C. k. Namiestnictwo oznajmiło Wydziałowi krajowemu, że wykonanie robót

1szej grupy mogłoby c. k. Ministerstwo wyznań i oświaty tylko wtedy wziąć pod rozwagę, gdyby konkurencya kościelna nie była w stanie pokryć dotyczących kosztów.

Wykonanie robót objętych grupą 2gą należałoby również w pierwszym rzędzie do stron, które w tej sprawie najwięcej są interesowane.

Udzielenie subwencyi z fundusów państwowych na ten cel mogłoby tylko wyjątkowo i w miarę poniesionych przez kraj ofiar wzięte być pod rozwagę.

Stósownie do tego przyrzeczenia Wydział krajowy w piśmie z dnia 17. lutego 1888 wezwał c. k. Namiestnictwo, iżby odniosło się do c. k. Ministerstwa wyznań i oświaty z wnioskiem przyznania na cel restauracyi kościoła w Bieczu znaczniejszej subwencyi z funduszów państwowych i wstawienia odnośnej kwoty do preliminarza na rok 1889. Uwzględnienia tego wniosku tem bardziej spodziewać się należy, że tak konkurencya parafialna jak i fundusz krajowy przyczyniły się już w miarę sił do restauracyi tego pomnika historycznego, a c. k. Ministerstwo reskryptem z 6. września b. r. l. 16.360 przyrzekło udzielenie subwencyi, jeżeliby konkurencya kościelna nie była w stanie pokryć kosztów restauracyi kościoła.

Poszukiwania archeologiczne w okolicy Halicza.

Kurator zabytków w okolicy Halicza odkrytych, c. k. konserwator prof. Dr. Izydor Szaraniewicz, przedłożył Wydziałowi krajowemu pismem z dnia 23. listopada 1887 sprawozdanie z poszukiwań archeologicznych, w okolicy Halicza przedsięwziętych w ciągu roku 1887. Rezultaty tych poszukiwań przedstawiają się wcale korzystnie, i tak:

a) Odsłonięto częściowo piękny fundament cerkwi Błahowiszczeńskiej na tak zwanych Czetwertkach i przy wiosce Podgrodzie, położonej tuż po prawym brzegu Łukwi pod Kryłosem. Pole to, na którem fundament odsłonięty się znajduje, po dziśdzień nazwane „cerkwiskiem“, jest własnością gospodarza Justyna Bobrysa i zostało na rok 1887 i 1888 wydzierżawione po 20 zł. w. a. rocznie w celu przedsiębrania rozkopywań archeologiczuych. Fundament w mowie będący odznacza się ścianą poprzeczną, spajającą skrzydła przeciwległe absydy, ma tylko jednę absydę, czem się różni od kościółka św. Stanisława, od ruiny św. Spasa i od ruiny cerkiewnej na Biduuiu, wykazujących po 3 absydy; — jest on zbudowany, jak i fundamenta, teraz nazwane i jak fundament kościółka św. Stanisława, z dobranych ryniaków, mertlem spojonych. Odsłonięto tudzież wewnątrz Błahowiszczeńskiej ruiny podłogę tej byłej świątyni z cegieł polewanych o różnych geometrycznych kształtach mozaikowo ułożoną, zajmującą przestrzeń blizko 8 metrów kwadratowych. Rzeczona podłoga mozaikowa, osadzona na pokładzie zbitej żółtej gliny, zmieszanej z ziemią, pod tem zaś rozkopano pokład kamienny z szutru, z cementem zmieszanego dla osiągnięcia znaczniejszej twardości. Pod tem wszystkiem zaś natrafiono na spaleniznę (węgiel) i zardzewiałe żelazo (zwłaszcza ćwioki i strzałkę). Przy bliższem rozpatrywaniu przekonano się, że spalenizna ta pochodzi z dawnej drewnianej podłogi, ligary bowiem dębowe, w szuter zapuszczone, które jej za podstawę służyły, zachowały się, — właśnie wskutek tej ochrouy po dziśdzień po większej części zdrowe i nie nadwerężone. Obok ścian wewnątrz fundamentów znaleziono znaczną ilość ludzkich kości. Wszystko to dowodzi, że na miejscu zmurowanej niegdyś cerkwi Błahowiszczeńskiej stała jakaś dawniejsza budowa, — może jeszcze z czasów pogańskich pośród grobów

i mogił, wciągniętych po spaleniu pierwotnej budowy w zakres fundamentów obecnie odsłoniętych cerkwi Błahowiszczeńskiej. Okolicę najbliższą tych fundamentów zapełniają groby znać chrześciańskie, skielety zwrócone twarzą ku wschodowi słońca, — niektóre z nich pokryte są stosownie długiemi i szerokiemi (jak do skieletu) kamiennemi płytami do 4 cali (10 centymetrów) grubości. Przy zachodniej stronie fundamentu w mowie będącego odkopano dobrze zachowany kamienny sarkofag znaczniejszych rozmiarów, w którym znachodziło się złożonych jakich 8—10 skieletów. Widocznie, że kiedyś groby, znajdujące się tutaj około cerkwi Błahowiszczeńkiej, przeszukano i podjęte z nich szkielety, zapewne po zdjęciu z nich kosztowniejszych ozdób, w ten obecnie rozkopany złożono sarkofag. Wewnątrz absydy zauważano mnóstwo kawałków kamiennych, pochodzących z oprawy, snać kamienny materyał ściany użyto na inne budowy w mieście Haliczu.

Na szyi jednego z odkopanych szkieletów wewnątrz budowy znaleziono srebrny drobno pleciony patyną pokryty łańcuszek, tak zwany „Waliskette“. Najwdzięczniejszem odkryciem w tej rninie jest łańcuch srebrny i srebrne ozdoby z głowy kobiecej.

b) Odsłonięto w zupełności fundament cerkwi św. Eliasza na Kryłosie i przeszukano na 1—2 metrów grunt, do południowej ściany tego fundamentu przypierający, mieszczący mnóstwo mniejszych archeologicznych przedmiotów, zwłaszcza ze szkła (oksydowanego z okien), i z mniej szlachetnego kruszcu.

Znajdują się i obok tych fundamentów liczne groby i można się spodziewać tuż przy nich obfitego rezultatu, atoli gruntowne przeszukanie tego terenu dla braku funduszów dotychczas nie mogło być przedsięwzięte. Na uwagę zasługują czerepy z głośników (hłasnykow), t. j. garnków z cienkiemi uszkami, które wkładano w ściany od wnętrza starych ruskich cerkwi dla spotęgowania rozgłosu, i kika ułamków słupkowych z ornamentyką en relief, przedstawiającą akantus z motywami do korynckich upiększeń.

Według zdania p. Zacharjewicza, profesora szkoły politechnicznej we Lwowie, obie te świątynie, św. Eliasza i Błahowiszczenija różniły się już w swoich fundamentach od drugich cerkiewnych fundamentów (jak cerkwi św. Spasa, cerkwi stojącej niegdyś na Biduniu i kościoła św. Anny) równie jak i od stylu kościoła św. Stanisława, znamionując początek tych faz sztuki budownictwa, które się w tem miejscu naszej ojczyzny niegdyś rozwinąć miały sposobność. Jestto rodzaj kościelnej budowy, do formy bazyliki zbliżonej, bez charakteru kopulistego.

Badano również teren około ruin na Biduniu, tudzież pola nad rzeką Łomnicą na południe od miejscowości Sokoła, gdzie znaleziono wielkie cmentarzysko pogańskie.

Na zagrodach włościan Jurka Fedorniaka i Charytona Szlachtycza, na wysokich wałach ziemnych starożytnej wsi Kryłosa położonych, znaleziono kwadratowe kamienie ciosowe, cegłę czarno polewaną, wskazujące, że na tem miejscu istniała niegdyś większa jakaś budowla.

Według wykazu przedłożonego przez prof. Dra Szaraniewicza, trwały roboty około poszukiwań archeologicznych w Haliczu w r. 1887. od 1 Czerwca do końca Września 1887.; przez 42 dni pracowało ogółem 129 robotników.

W ogóle użyto do wykopalisk robotników:

w r.	1882	użyto	457 robotników
„	1883	„	275 „
„	1884	„	258 „
„	1885	„	197 „
„	1886	„	92 „
„	1887	„	157 „
	razem		1436 „

Pismem z dnia 10. Lutego 1888. wypłaciliśmy prof. Drowi Izydorowi Szaraniewiczowi kwotę 200 zł., jako subwencyę na dalsze prowadzenie robót archeologicznych w Haliczu, przyznaną przez Wysoki Sejm uchwałą z dnia 20. Stycznia 1888.

Wydawnictwo aktów grodzkich i ziemskich kosztem fundacyi ś. p. Aleksandra hr. Stadnickiego.

W ciągu roku 1887 wyszedł z druku XII tom aktów grodzkich i ziemskich, mieszczący najdawniejsze akta halickie mianowicie:

1. Termini terrestres od 1435—1475.
2. Termini iudicii camerariciim od 1460—1473.
3. Regestrum regale od 1460—1466.
4. Termini castrenses od 1435—1463.

W bieżącym roku przystąpiono na wniosek komisyi wydawnictwa aktów grodzkich i ziemskich do druku XIII tomu tegoż wydawnictwa, w którym mieścić się będą najdawniejsze akta przemyskie i przeworskie a mianowicie:

1. Zapiski sądu ziemskiego przemyskiego od r. 1436—1475.
2. Zapiski filii przeworskiej tegoż Sądu od r. 1437—1475.
3. Zapiski Sądu grodzkiego przemyskiego od r. 1462—1475.
4. Zapiski przemyskie wiecowe od r. 1438—1448.

Krajowe archiwa aktów grodzkich i ziemskich we Lwowie i Krakowie.

W czasie od ostatniego naszego sprawozdania w składzie aplikantów kraj. archiwów aktów grodzkich i ziemskich zaszły następujące zmiany:

Opróżnione po p. Henryku Sawczyńskim i Ferdynandzie Bostłu posady aplikantów kraj. archiwum aktów grodz. i ziem. we Lwowie nadał Wydział krajowy uchwałą z d. 1. Grudnnia 1887. LW. 58760 pp. Kazimierzowi Józefowi Gorzyckiemu i Janowi Karolowi Nittmannowi uczniom Wydziału filozoficznego we Lwowie.

Opróżnioną zaś po Drze Zygmuncie Lisiewiczu posadę aplikanta kraj. archiwum aktów grodzkich i ziemskich nadał Wydział krajowy uchwałą z dnia 8. Czerwca 1888 p. Antoniemu Borzemskiemu, uczniowi IV. roku praw we Lwowie.

Uchwałą z dnia 20. Stycznia 1888. przekazał W. Sejm. prośby obu stróżów krajowych archiwów aktów grodzkich i ziemskich w Krakowie i we Lwowie o stabilizowanie i podwyższenie im płacy Wydziałowi krajowemu do zbadania i ewentualnego uwzględnienia przy preliminarzu budżetu na rok 1889.

Obydwie te petycye przesłał Wydział krajowy pp. Dyrektorom obydwóch archiwów do zaopiniowania.

Panowie Dyrektorowie byli tego zdania, iż ze względu na bezpieczeństwo ważnych aktów znajdujących się w archiwach należałoby utworzyć posadę zaprzysiężonych woźnych po jednym przy każdem archiwum.

Wydział krajowy zaś nie zgodził się z tém zdaniem, albowiem utworzenie posad woźnych przy tych archiwach pociągnęłoby koniecznie za sobą pozostawienie posad stróżów, gdyż od woźnego nie można żądać, aby pełnił najniższe usługi, jak zamiatanie podłóg, ścieranie prochów, noszenie wody i palenie w piecach. Przez systemizowanie woźnych przybyłby nowy ciężar znaczny wynoszący w płacach samych bez dodatków aktywalnych, bez dodatków na mundur i bez kwinkweniów rocznie 1.000 zł.

Również nie sądził Wydział krajowy, aby systemizować posady teraźniejszych stróżów, gdyż sprzeciwiałoby się to przyjętemu przez Wysoki Sejm systemowi, wedle którego §. 16 uchwały Wys. Sejmu z d. 3. Marca r. 1886. stróże nie należą do rzędu sług, liczbę ich postanawia Wydział krajowy i oznacza stosowne ich wynagrodzenia.

Ale ze względu, iż stróże archiwalni pełnią oprócz zwykłych obowiązków obsługi także i ten obowiązek, iż bywają używani do podawania aktów i układania ich znowu w porządek przepisany, że przeto muszą umieć czytać i pisać, że przy równej płacy ze stróżami Wydziału krajowego nie mają jak ci wolnego pomieszkania, postanowił Wydział krajowy podnieść ich płacę z 25 zł. miesięcznie na 35 zł. i wstawić tę płacę, stósownie do polecenia W. Sejmu, do budżetu na rok 1889.

Sprawa połączenia aktów i ksiąg znajdujących się w archiwach gminnych w kraju z archiwami krajowemi aktów grodzkich i ziemskich we Lwowie i i Krakowie, a względnie rozciągnięcia nad niemi ściślejszej kontroli.

Wskutek okólnika Wydziału krajowego z dnia 22. Lipca 1887 LW. 27.689 w przedmiocie połączenia aktów i ksiąg znajdujących się w archiwach gminnych w kraju z archiwami krajowemi aktów grodzkich i ziemskich we Lwowie i Krakowie, a względnie rozciągnięcia nad niemi ściślejszej kontroli, przedłożyły dotąd inwentarze swych archiwów gminy: Dobczyce, Jarosław, Limanowa, Myślenice, Nowy Targ, Tarnobrzeg, Tarnów, Wieliczka, Wilamowice i Zator z Galicyi zachodniej, tudzież gminy: Bolechów, Drohobycz, Kałusz, Kołomyja, Tarnopol, Uście zielone, Załoźce i Złoczów z Galicyi wschodniej.

Inwentarze te przesłał Wydział krajowy pismem z 27. Czerwca 1888. krajowym archiwom aktów grodzkich i ziemskich w Krakowie i we Lwowie w celu przechowania ich w odnośnych archiwach.

Z pomiędzy gmin krajowych oświadczyło dotąd tylko pięć gotowość złożenia swych archiwaliów w krajowem archiwum aktów grodzkich i ziemskich. Są to gminy: Krakowiec (pow. Jaworów), Sokołów (pow. Kolbuszowa), Rohatyn, Sanok i Zator.

Wydział krajowy zaprosił Dyrekcye obydwu archiwów aktów grodzkich i ziemskich we Lwowie i Krakowie, ażeby w porozumieniu z sobą przedstawiły Wydziałowi krajowemu wniosek, do którego z krajowych archiwów mają być przeniesione archiwalia powyższych gmin, a zarazem, ażeby przedłożyły Wydziałowi krajowemu projekt instrukcyi, jakąby należało udzielić gminom zgłaszającym się z chęcią przesłania swych archiwaliów względem opakowania ich i sposobu przesyłki. Równocześnie wystosował Wydział krajowy do gmin, które dotąd nie przedłożyły były sprawozdania wskutek powyższego okólnika Wydziału krajowego, ponowne wezwania w tym przedmiocie i odniósł się oraz do właściwych Wydziałów powiatowych z wezwaniem, ażeby ze swej strony wpłynęły na przyspieszenie sprawy.

Sprawa z Salamonem Tandem o zapłacenie sum: 1.361 zł. i 10.000 zł.

Wskutek tego wpłynęło już kilkadziesiąt sprawozdań od zwierzchności gminnych i Wydziałów powiatowych.

I. Uchwałą z dnia 3. Września 1887. L. 8918 wydał c. k. sąd obwodowy w Stanisławowie tabelę kollokacyjną, normującą porządek zaspokojenia wierzycieli hipotecznych dóbr: „Wierzchnia polna“ z ceny kupna 38.000 zł. przy egzekucyjnej licytacyi tych dóbr uzyskanej. Od tej uchwały byliśmy zmuszeni wnieść rekurs.

Rekurs ten podany w c. k. Sądzie obwodowym w Stanisławowie jeszcze pod dniem 4. Października 1887. nie został dotychczas merytorycznie załatwionym, jakkolwiek kilkakrotnie o to urgowano.

Powodem tej zwłoki ma być okoliczność, że uchwały wspomnianej niektórym wierzycielom nie można było doręczyć i że c. k. wyższy Sąd krajowy we Lwowie zwrócił przedłożone mu w tej sprawie przez c. k. Sąd obwodowy w Stanisławowie sprawozdanie do uzupełnienia.

Jak długo zaś tabela kollokacyjna nie stanie się prawomocną, nie może być przypadająca na fundacyę z ceny kupna kwota zrealizowaną.

II. Sprawozdaniem z d. 15. Listopada 1887. złożoną została podjęta z depozytu c. k. Sądu krajowego we Lwowie kwota 3.461 zł. 80 ct. a względnie po zapłaceniu taksy depozytowej w kwocie 17 zł. 31 ct. kwota 3.444 zł. 49 ct., która według tabeli kollokacyjnej c. k. Sądu krajowego we Lwowie z dnia 30. Października 1886. L. 40.137 z ceny kupna sprzedanej w drodze licytacyi realności pod lk. $426^4/_4$ we Lwowie na fundacyę stypendyjną im. Głowińskiego przypadała.

W ten sposób sprawa zaspokojenia pretensyi fundacyi z hipoteki realności pod l. $426^4/_4$ we Lwowie ostatecznie jest już załatwioną.

III. Oszacowanie $^3/_8$ części majętności „Propinacya Wierzchniańska A“ i „Propinacya Wierzchniańska B“ nie odbyło się na wyznaczonym na 16. Lipca 1887. terminie, gdyż jeden z zawezwanych do tej czynności ocenicieli sądowych, mianowicie p Komornicki, nie był jako taki zaprzysiężony.

Wskutek tego odniósł się c. k. notaryusz w Kałuszu, jako delegowany do przeprowadzenia tego oszacowania komisarz sądowy do Sądu z prośbą o mianowanie innego oceniciela sądowego. Ponieważ jednak tymczasem zima nadeszła, wyznaczony został do oszacowania rzeczonych majętności nowy termin na dzień 13. Kwietnia 1888.

Na tym dniu i następnych zostało też oszacowanie majętności „Propinacya Wierzchniańska A“ i „Propinacya Wierzchniańska B“ a względnie $^3/_8$ części takowych przedsiąwziętem, spisany jednak w tym względzie protokół nie został jeszcze do wiadomości sądowej przyjętym.

Po prawomocnem przyjęciu do wiadomości rzeczonego protokołu zostanie wniesione bezzwłocznie podanie o licytacyę wspomnianych majętności.

Rozdzielenie kwoty 3.000 zł. przez Wys. Sejm uchwalonej *dla młodzieży kształcącej się w naukach i sztukach.*

Kwotę powyższą rozdzielił Wydział krajowy uchwałą z dnia 3 Lutego 1888. do LW. 3886 jak następuje:

I. Na dalsze kształcenie się w malarstwie 1) Marcinowi Gużkowskiemu i 2) Apolinaremu Kotwiczowi uczniom szkoły sztuk pięknych w Krakowie po 250 zł., 3) Julianowi Hawelowi; 4) Alfredowi Wild-

stosserowi uczniom c. k. Akademii sztuk pięknych w Wiedniu, tudzież Ludwikowi Stasiakowi, uczniowi szkoły sztuk pięknych w Krakowie po 200 zł. w. a.

II. Na dalsze kształcenie się w rzeźbiarstwie: 1) Stanisławowi Lewandowskiemu uczniowi Akademii Sztuk pięknych w Wiedniu i 2) Leonowi Mieczysławowi Zawiejskiemu po 200 zł.

III. Na kształcenie się w śpiewie: 1) Kazimierze Hellerównej 300 zł., 2) Herminie Patkiewiczównej, 3) Zofii Firlej-Bielańskiej, 4) Maryi Frenkel-Nowińskiej i 5) Anastazyi Iżakównej po 200 zł.; — 6) Rudolfowi Bernhardtowi i 7) Karolinie Eberhartównej po 150 zł.

IV. Na dalsze kształcenie się w muzyce Wandzie Zawziętównej 100 zł.

Subwencya c. k. Rządu na wyprawę naukową do archiwów Watykańskich.

Uchwałą z dnia 20. Stycznia 1887. powziął Wysoki Sejm rezolucyę wzywającą c. k. Rząd, ażeby udzielił odpowiedniej subwencyi oddziałowi polskiemu przy instytucie historycznym austryackim w Archiwum Watykańskiem.

Wskutek tego odniósł się Wydział krajowy do c. k. Namiestnictwa celem uzyskania od c. k. Ministerstwa wyznań i oświaty odpowiednich funduszów. W odpowiedzi na te zabiegi c. k. Namiestnictwo oznajmiło Wydziałowi krajowemu, że Jego Excelencya Pan Minister wyznań i oświecenia skłonnym jest według powołanego reskryptu użyczać także i w przyszłości historykom polskiej narodowości oddającym się w charakterze członków Instituto di studii istorici w Rzymie studyom w archiwach rzymskich wszelkiego poparcia w miarę środków w tej mierze do dyspozycyi stojących.

Co do subwencyi na rok bieżący Jego Ekscelencya Pan Minister wyznań i oświecenia nie otrzymawszy w tej mierze dotąd żadnych dalszych przedstawień, zażądał sprawozdania, czy w powyższym kierunku zachodzi jeszcze potrzeba subwencyi a jeżeli rzecz się tak ma istotnie, jaka kwota tym razem miałaby być na cel powyższy przeznaczoną.

Przytem zauważył Jego Ekscelencya Pan Minister wyznań i oświecenia, że jak mu zkądinąd wiadomo, w roku bieżącym tylko dwaj kandydaci polskiej narodowości udają się do Rzymu dla studyów historycznych i że kandydatom tym zapewne Świetny Wydział krajowy udzieli odpowiednich stypendyów.

Rozdanie nagród z fundacyi Franciszka Kochmana.

Komisya konkursowa fundacyi Franciszka Kochmana dla premiowania literatów polskich na posiedzeniu z dnia 23. Czerwca 1888 uchwaliła większością głosów przeznać premię.

I. w kwocie 500 zł. Henrykowi Siekiewiczowi za cykl powieści historycznych „Ogniem i mieczem“ „Potop“ i „Pan Wołodyjowski“.

II. w kwocie 1000 zł. Tadeuszowi Korzonowi za dzieło p. t. „Wewnętrzne dzieje Polski za Stanisława Augusta“.

Zrównanie wschodniej Galicyi co do świąt obchodzonych w Zakładach naukowych z innemi częściami Monarchii.

Na posiedzeniu z dnia 27. Września 1884 r. Wysoki Sejm przekazał Wydziałowi krajowemu petycyę Sanockiego oddziału galicyjskiego Towarzystwa gospodarskiego o zrównanie wschodniej Galicyi co do świąt obchodzonych w zakładach naukowych z innemi częściami Monarchi, oraz petycyę p. Edmunda Krasińskiego, członka Rady powiatowej w Lesku w tej samej sprawie z poleceniem, ażeby Wydział krajowy w porozumieniu z c. k. Rządem i ordynacyami sprawę tę zbadał i Wysokiemu Sejmowi odnośne wnioski przedłożył.

W skutek tej uchwały Wysokiego Sejmu Wydział krajowy udał się do c. k. Namiestnictwa tudzież do konsystorzów Metropolitalnych we Lwowie obrządku rzymsko katolickiego, grecko katolickiego i ormiańsko katolickiej i do konsystorzów biskupich w Przemyślu obu obrządków z prośbą o objawienie zdania w poruszonym przedmiocie.

W załączeniu udzielamy Wysokiemu Rejmowi odpowiedź grecko katolickiego konsystorza metropolitalnego we Lwowie alegat *a*) grecko katolickiego konsystorza biskupiego w Przemyślu alegat *b*) tudzież rzymsko katolickiego konsystorza metropolitalnego we Lwowie alegat *c*) rzymsko katolickiego konsystorza biskupiego w Przemyslu alegat *d*) i ormiańsko katolickiego konsystorza metropolitalnego we Lwowie alegat *e*).

Aleg. 7. A. a.
b.
c.
d.
e.

Z tych odpowiedzi jak nie mniej na podstawie otrzymanego pisma z c. k. Prezydyum Namiestnictwa we Lwowie, które jako alegat *f*) załączamy, Wydział krajowy po dokładnem zbadaniu zachodzących stosunków nie uważa za właściwe, aby w poruszonej sprawie uczyniono jakiekolwiek zmiany obecnie istniejącego urządzenia.

f.

Departament IV.

Szef: Dr. Gustaw Romer, Zastępca Członka Wydziału krajowego.

A. Ustawy i uchwały sankcyonowane.

Nowela do ustawy o publicznych dojazdach kolejowych z 15. kwietnia 1881. Dz. u. kr. Nr. 46.

Odezwą z dnia 31. marca 1888. L. 2.994 zawiadomiło nas c. k. Prezydyum Namiestnictwa, że Jego Ces. i Król. Apostolska Mość raczył Najwyższem postanowieniem z dnia 9. marca 1888. użyczyć najłaskawiej Najwyższej sankcyi uchwalonemu przez Sejm krajowy projektowi ustawy, zmieniającej postanowienia §§. 1., 4. i 5. ustawy o publicznych dojazdach kolejowych z dnia 15. kwietnia 1881. Dz. u. kr. Nr. 46.

Nowela powyższa została ogłoszoną 20. kwietnia 1888. w XII. części dziennika ustaw i rozporządzeń krajowych Nr. 38, zaczęła więc obowiązywać, począwszy od dnia 5. maja 1888., o czem wszystkie Wydziały powiatowe zawiadomione zostały okólnikiem z d. 9. maja 1888. L. W. 18.580.

W okólniku tym podał Wydział krajowy zarazem dosłowną treść zmienionych wspomnianą nowelą ustępów §§. 1., 4. i 5. powyższej ustawy, zwrócił uwagę Wydziałów powiatowych na wprowadzone tą nowelą zasadnicze zmiany i poinformował o ich znaczeniu.

Z uwagi godnych wypadków zastosowania noweli o publicznych dojazdach kolejowych podnosimy sprawę budowy dojazdu kolejowego od drogi krajowej Jarosław-Bełzec w Dachnowie do stacyi kolei Jarosław-Sokal w Lubaczowie.

Jak to już w poprzednich sprawozdaniach nadmieniliśmy, nie zgodziło się c. k. Namiestnictwo z wnioskiem Rady powiatowej w Cieszanowie z dnia 15. marca 1885. o uznanie powyższego dojazdu za publiczny, gdyż dojazd ten miał być poprowadzony częścią ulicy miejskiej Lubaczowa, a c. k. Trybunał administracyjny na zażalenie przedsiębiorstwa kolei Karola Ludwika właśnie z powyższego powodu zniósł już poprzednie orzeczenie c. k. Namiestnictwa, uznające dojazd z miasta Lubaczowa do stacyi tejże nazwy za publiczny.

C. k. Trybunał administracyjny zapatrywał się bowiem na postanowienia §. 1. ustawy z dnia 15. kwietnia 1881. Dz. u. kr. Nr. 46, w ten sposób, że dojazdy mogą być doprowadzone tylko do granicy miasta lub miasteczka, podczas gdy część ulicy miejskiej, która miała być wziętą pod dojazd, leżała w terytoryum miasta.

Obecnie więc Wydział powiatowy w Cieszanowie, korzystając ze zmienionych ustawą z dnia 9. marca 1888. Dz. u. kr. Nr. 38 postanowień powołanego wyżej §. 1. ustawy o publicznych dojazdach kolejowych z roku 1881., według których dojazd może być doprowadzony do najodpowiedniejszego puktu miasta lub miasteczka, zatem zająć może również i położoną w terytoryum tegoż miasta lub miasteczka ulicę, podniósł na nowo sprawę budowy dojazdu kolejowego od drogi krajowej Jarosław-Bełzec w Dachnowie do stacyi kolejowej w Lubaczowie i przeprowadził w tym celu ponowną rozprawę konkurencyjną, przy której zastępcy kolei Karola Ludwika nie mogli już wnieść wspomnianego wyżej zarzutu, w obec czego i urządzenie tego dojazdu jako publicznego, nie powinno ulegać wątpliwości.

Z postanowień §. 5. ustęp 2 powołanej wyżej noweli, według których w braku wniosku Rady powiatowej co do potrzeby budowy, przełożenia lub rekonstrukcyi dojazdu kolejowego, prawo stawiania takiego wniosku przechodzi na Wydział krajowy, nie mieliśmy dotąd sposobności korzystać z własnej inicyatywy. C. k. Rząd atoli, uznając potrzebę urządzenia dróg dojazdowych, jako publicznych, do stacyi c. k. kolei państwowych w Żwardoniu, Tyśmienicy, Wasylkowcach i Husiatynie, a których urządzeniu sprzeciwiły się Reprezentacye powiatowe w Żywcu, Tłumaczu i Husiatynie, odniósł się do nas o zastosowanie w tej mierze powołanych wyżej postanowień noweli; sprawy są jednak dotąd jeszcze w toku załatwienia.

Najwyższem postanowieniem z dnia 8. stycznia 1888. otrzymały Najwyższą sankcyę uchwały Wysokiego Sejmu, przyznające prawo do poboru myta:

Radzie powiatowej w Białej na drodze powiatowej Międzybrodzkiej

Radzie powiatowej w Dolinie od mostu powiatowego na rzece Czeczwie w Strutynie wyżnym;

Radzie powiatowej w Łańcucie na drodze powiatowej Łańcut-Leżajsk;

Radzie powiatowej w Mielcu na drodze powiatowej z Mielca do Radomyśla;

Radzie powiatowej w Sanoku na drodze powiatowej Rymanów-Haczów;

Radzie powiatowej w Staremmieście od mostów na drodze powiatowej Topolnica-Turze;

Radzie powiatowej w Stryju na drodze Stryjsko-Żurawińskiej.

Najwyższem postanowieniem z dnia 26. stycznia 1888. otrzymała Najwyższą sankcyę uchwała Wysokiego Sejmu, przyznająca prawo do poboru myta c. k. Skarbowi wojskowemu od mostu na rzece Wiśle pod Krakowem.

Najwyższem postanowieniem z dnia 13. marca 1888. otrzymały Najwyższą sankcyę uchwały Wysokiego Sejmu, przyznające prawo do poboru myta:

Wydziałom powiatowym w Jaśle i w Gorlicach na drodze gminnej z Siepietnicy przez Szerzyny do Swoszowy i z Szerzyn do Jodłówki;

Wydziałowi powiatowemu w Mielcu na drodze gminnej Bugaj-Otałęż; Wydziałowi powiatowemu w Nisku na drodze gminnej z Jeżowego na Rudnik do Krzeszowa.

Najwyższem postanowieniem z dnia 17. marca 1888. otrzymały Najwyższą sankcyę uchwały Wysokiego Sejmu, przyznające prawo do poboru myta:

Obszarowi dworskiemu wspólnie z gminą w Wełdzirzu od mostu na rzece Świcy;

Gminie wspólnie z obszarem dworskim w Niegowicach od mostu na rzece Bołochówce;

Obszarowi dworskiemu w Kopkach od przewozu przez rzekę San;

Obszarom dworskim w Monastercu i Torszakowie tudzież obszarowi dworskiemu wspólnie z gminą w Mostach od mostów na rzece Dniestrze;

Wydziałowi powiatowemu w Skałacie na drodze gminnej Podwołoczyska-Grzymałów;

Obszarowi dworskiemu w Zabłotowie wspólnie z obszarem dworskim w Hińcach od przewozu przez rzekę Prut;

Obszarowi dworskiemu w Dołhem od przewozu przez rzekę Dniestr;

Najwyższem postanowieniem z dnia 18. marca 1888. otrzymały Najwyższą sankcyę uchwały Wysokiego Sejmu, przyznające prawo do poboru myta:

Obszarowi dworskiemu w Szczucinie od przewozu przez rzekę Wisłę;

Gminie wspólnie z obszarem dworskim w Swaryczowie od mostu na rzece Dubie;

Obszarom dworskim w Chmielowej od przewozu przez rzekę Dniestr; Obszarowi dworskiemu w Wiśniowej od przewozu przez rzekę Wisłok; Gminie Leżajsk od przewozu przez rzekę San; Obszarowi dworskiemu w Przeworsku od przewozu przez rzekę Wisłok; Obszarowi dworskiemu w Krasiczynie od przewozu przez rzekę San.

Najwyższem postanowieniem z dnia 20. marca r. 1888. otrzymały Najwyższą sankcyę przez Wysoki Sejm uchwalone projekty ustaw, którymi udzielono pozwolenia na pobór myta kopytkowego gminom miast: Brzeżan, Stanisławowa, Przemyśla, Rzeszowa, Tarnopola i Kołomyi.

Najwyższem postanowieniem z 24. maja 1888. otrzymały Najwyższą sankcyę uchwały Wysokiego Sejmu, przyznające prawo do poboru myta:

Radzie powiatowej w Białej od mostu powiatowego na rzece Białce w Kaniowie starym;

Radzie powiatowej w Brodach na drodze powiatowej Tarnopol-Brody;

Radzie powiatowej w Dąbrowie na drogach powiatowych Dąbrowa-Otfinów i Szczucin-Otałęż;

Radzie powiatowej w Kamionce Strumiłowej na drodze powiatowej Jabłonówka-Busk-Rakobuty;

Radzie powiatowej w Kolbuszowej na drodze powiatowej Kolbuszowsko-Majdańskiej;

Radzie powiatowej w Krośnie od mostu powiatowego na rzece Wisłoku w Bratkówce:

Radzie powiatowej w Rzeszowie od mostu powiatowego na rzece Wisłoku w Żarnowej;

Radzie powiatowej w Sniatynie na drodze powiatowej z Załucza do Różnowa;

Radzie powiatowej w Tarnopolu na drodze powiatowej Tarnopol-Brody;

Radzie powiatowej w Trembowli na drodze powiatowej Trembowla-Budzanów.

B). Uchwały niepodlegające Najwyższej sankcyi.

Droga dojazdowa do krajowej niższej szkoły rolniczej w Jagielnicy.

Przy rozprawie dnia 10. grudnia 1887. nad sprawozdaniem Wydziału krajowego o krajowych niższych szkołach rolniczych, polecił Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu, pomiędzy innemi, zbadać stosunki drogi dojazdowej od gościńca rządowego Czortków-Zaleszczyki w Jagielnicy do krajowej niższej szkoły rolniczej w Jagielnicy i zarządzić, co należy, ażeby droga ta w najkrótszym czasie doprowadzoną była do należytego stanu.

W wykonaniu powyższej uchwały Wydział krajowy z uwagi, że Rada powiatowa w Czortkowie uchwałą z 13. Czerwca 1887. przeznaczyła z powiatowego funduszu dróg gminnych kwotę 1.000 zł. na pokrycie połowy kosztów budowy powyższej drogi, udzielił temuż powiatowi jako subwencyę z funduszu krajowego również kwotę 1.000 zł. na pokrycie drugiej połowy kosztów budowy rzeczonej drogi, pod warunkiem jak najrychlejszego wykonania budowy, a zarazem polecił swemu inżynierowi, kierującemu budową drogi krajowej Borszczów-Kolendziany, ażeby na żądanie Wydziału powiatowego w Czortkowie udzielił temuż wszelkich wskazówek co do szczegółów samej budowy.

Równocześnie wezwany został wspomniany Wydział powiatowy do przedstawienia wniosków co do przyszłej konserwacyi powyższej drogi dojazdowej.

Uchwała upoważniająca Wydział krajowy do zawarcia ugody z akcyjnem Towarzystwem żeglugi parowej nad Dniestrze.

Na posiedzeniu dnia 17. grudnia 1887. powziął Wysoki Sejm następującą uchwałę:

„I. Sejm upoważnia Wydział krajowy do zawarcia i podpisania ugody z Towarzystwem akcyjnem żeglugi parowej na Dniestrze na podstawie warunków poniżej umieszczonych, zostawia jednak Wydziałowi krajowemu swobodę poczynienia w nich na żądanie rzeczonego Towarzystwa takich zmian, jakie Towarzystwo to uważałoby w interesie rzeczy za pożądane, a zarazem Wydział krajowy za zgodne z dobrem i bezpieczeństwem funduszu krajowego.

Terminem prekluzyjnym do podpisania ugody jest dzień 1. stycznia 1889. roku.

II. Sejm upoważnia Wydział krajowy do ewentualnego wstawienia w preliminarz 1889. r. kwoty 6.250 zł. jako pierwszą roczną ratę gwarancyi“.

W wykonaniu pierwszej części uchwały Wysokiego Sejmu zawiadomił Wydział krajowy za pośrednictwem Wydziału powiatowego w Stanisławowie o powyższej uchwale Towarzystwo żeglugi parowej na Dniestrze pod firmą pp. Słoneckiego i Nawarskiego z oznajmieniem, że skoro akcyjne

Towarzystwo żeglugi parowej na Dniestrze ukonstytuuje się w myśl statutów swoich, zatwierdzonych przez c. k. Rząd, na mocy Najwyższego upoważnienia z dnia 5. października 1885. r., Wydział krajowy gotów jest przystąpić do zawarcia i podpisania ugody z rzeczonem Towarzystwem na podstawie warunków przez Wysoki Sejm uchwalonych.

Ponieważ Towarzystwo rzeczone dotychczas nie nadesłało żadnej odpowiedzi, przeto sprawa pozostaje na razie w zawieszeniu a tem samem druga część uchwały Wysokiego Sejmu nie mogła być wykonaną.

Uchwała w przedmiocie zbadania warunków budowy części kolei wicynalnej od linii kolei czerniowieckiej z Kołomyi do Horodenki.

Na posiedzeniu z dnia 16. stycznia 1888. r. powziął Wysoki Sejm następującą uchwałę:

„Poleca się Wydziałowi krajowemu, aby w porozumieniu z przedsiębiorcami budowy kolei wicynalnej od jednego punktu kolei Lwowsko-Czerniowieckiej ku Horodence i Zaleszczykom prowadzić się mającej, wykazane w powyższem sprawozdaniu warunki budowy tej kolei zbadał i Wysokiemu Sejmowi na najbliższej sesyi uzasadnione wnioski co do wysokości subwencyi krajowej i co do sposobu jej udzielenia przedstawił".

Celem wykonania powyższej uchwały wezwaliśmy Wydział powiatowy w Horodence do gruntownego zbadania warunków budowy tej kolei z uwzględnieniem następujących pytań:

a) jak dalece zamierzona poprzednio budowa tej kolei ze Sniatyna przez Horodenkę do Zaleszczyk, a podług innego projektu z Wyżnicy lub Kut przez Śniatyn, Horodenkę do Zaleszczyk, ewentualnie z Zaleszczyk przez Borszczów do Skały, obecnie dla zmniejszenia potrzebnych na ten cel kosztów zredukowaną być może?

b) czyli roboty przedwstępne i rewizye trasy są już przędsięwzięte i komu koncesya na te roboty została udzieloną?

c) jaka byłaby wysokość kosztów budowy tej kolei i w jaki sposób dałoby się uskuteczuić ich sfinansowanie?

d) do jakiego udziału w tem przedsiębiorstwie zobowiązały się, w myśl artykułu VII ustawy państwowej o kolejach lokalnych z dnia 17. Czerwca r. 1887. Dz. p. p. Nr. 81. powiaty, gminy i strony bezpośrednio interesowane?

Ponieważ od rezultatu powyższych badań a w pierwszym rzędzie od ofiarności Reprezentacyj powiatowych, gmin, obszarów dworskich i stron bezpośrednio interesowanych, zawisły wnioski, jakie Wydział krajowy przedstawić miał Wysokiemu Sejmowi w tej sprawie już na najbliższej sesyi, przeto wezwaliśmy rzeczony Wydział powiatowy, ażeby niezwłocznie przystąpił do gruntownego zbadania stanu rzeczy dla dokładnej i wyczerpującej odpowiedzi na wszystkie powyższe pytania a zebrawszy w tym celu, w porozumieniu z interesewanemi osobistościami, niemniej też z Reprezentacyami odnośnych powiatów, gmin i obszarów dworskich, potrzebne dane autentyczne oraz deklaracye prawomocne, przedstawił je nam jak najrychlej wraz z kosztorysem budowy i finansowym planem przedsiębiorstwa.

Nadto wezwaliśmy tenże Wydział powiatowy, ażeby w porozumieniu z interesowanemi Reprezentacyami powiatowemi zebrał i przedłożył Wydziałowi krajowemu dokładne i wiarygodne daty o jakości i rozmiarach produkcyi w eksploatacyjnym obszarze projektowanej kolei żelaznej, celem

ocenienia jej użyteczności dla ekonomicznych interesów okolicy i kraju, jej prawdopodobnego ruchu przewozowego i rentowności, w stosunku do kapitałów na budowę wyłożyć się mających.

Równocześnie zawiadomiliśmy o niniejszem zarządzeniu Wydziały powiatowe w Kołomyi, Śniatynie i Zaleszczykach, tudzież Reprezentacyę gminy miasta Kołomyi.

Dotychczas wszakże nie otrzymaliśmy odpowiedzi ani od Wydziału powiatowego w Horodence, ani od żadnej ze stron interesowanych.

Sprawa budowy kolei lokalnej z Dembicy przez Pilzno do Jasła.

Na petycye mieszkańców miasta Brzostka, miasteczka Kołaczyc, gmin wiejskich i obszarów dworskich Januszkowice, Błaszkowa, Klecie i Jaworze w sprawie budowy kolei lokalnej z Dembicy przez Pilzno do stacyi galicyjskiej kolei transwersalnej w Jaśle, powziął Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 16. stycznia 1888. r. następującą uchwałę:

„Prośby wniesione w sprawie budowy kolei lokalnej z Dembicy przez Pilzno do Jasła przekazuje się Wydziałowi krajowemu do bliższego zbadania, względnie do poparcia ich w sposób, któryby według zbadanych okoliczności za stosowny uznał.“

W wykonaniu tej uchwały, Wydział krajowy oświadczył spółce koncesyonaryuszów projektowanej budowy kolei lokalnej z Dembicy do Jasła, że uznając użyteczność i ekonomiczną ważność rzeczonej kolei, gotów jest użyczyć jej wszelkiego poparcia w przysługującym mu zakresie działania.

Gdy zaś dla wykonania tej budowy potrzebną jest częściowa regulacya rzeki Wisłoki, przeto tak ze względu na użyteczność powyższej kolei jak i ze względu na ważność samej regulacyi rzeki dla dobra publicznego, oświadczył Wydział krajowy zarazem, że byłby skłonnym do przedstawienia Wysokiemu Sejmowi wniosku o przyznanie z funduszu krajowego zasiłku w wysokości $33^1/_3\%$ kosztów, mających się wykonać przez przedsiębiorstwo rzeczonej kolei tych budowli wodnych, któreby zarazem służyły do zabezpieczenia brzegów rzeki Wisłoki, z tym jednakże warunkiem, jeżeli Skarb państwa, w myśl uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 6. października 1882. r. do wspomnianych kosztów przynajmniej takim samym bezzwrotnym zasiłkiem się przyczyni.

Przytem zwrócił Wydział krajowy uwagę rzeczonej spółki, że podług wniesionego przez c. k. Rząd, jednak dotychczas niezałatwionego przez Radę państwa projektu ustawy o regulacyi 14 rzek galicyjskich z powodu wylewów w roku 1884., rzeka Wisłoka należy do tej kategoryi rzek niespławnych, na regulacyę których Skarb państwa ma udzielić zasiłku w wysokości 60% kosztów.

Petycya gmin Kiełkowa, Męciszowa, Kędyrza, Tuszyny i Dębicy o należytość za dostawę szutru dla drogi Dębica-Nadbrzezie.

Petycye:

a) Natalii Łuniewskiej wdowy po inżynierze asystencie Wydziału krajowego o podwyższenie pensyi wdowiej. b) Eleonory

Uchwałą z dnia 17. stycznia 1888. r. przeszedł Wysoki Sejm nad rzeczoną petycyą do porządku dziennego.

O tej uchwale zawiadomił Wydział krajowy odnośne gminy za pośrednictwem Wydziałów powiatowych w Mielcu i Ropczycach.

W wykonaniu uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 20. stycznia roku 1888. wypłacił Wydział krajowy jednorazowe zasiłki p. Natalii Łuniewskiej w kwocie 150. zł. i p. Eleonorze Rondewald w kwocie 50. zł., natomiast

Rondewald wdowy po konduktorze dróg krajowych o dar z łaski. c) Drożników oddziału Cieszanowskiego i Jarosławskiego o podwyższenie wynagrodzenia.

petycya drożników oddziału Cieszanowskiego i Jarosławskiego o podwyższenie wynagrodzenia, przekazana Wydziałowi krajowemu, została załatwioną odmownie.

Petycya gminy Husiatyn o opust czynszu z dzierżawy myta w Husiatynie.

Uchwałą z dnia 12. stycznia 1888. przekazał Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu do zbadania i ewentualnie do uwzględnienia petycyę gminy Husiatyn o opust z czynszu za wydzierżawione myto w Husiatynie. W wykonaniu tej uchwały Wydział krajowy, na podstawie sprawozdania Wydziału powiatowego husiatyńskiego, w którem wykazano, że wartość wydzierżawionej przez gminę Husiatyn stacyi mytniczej za czynszem rocznym w kwocie 3.300 złr. wynosi nie wyżej jak 2.000 złr., przyznał proszącej gminie Husiatyn na peryod trzechletni dotychczasowej dzierżawy jednorazowy opust z czynszu w kwocie 500 zł. i oraz wydzierżawił jej dochody mytnicze na tejże samej stacyi na dalsze trzechlecie, poczynające się z dniem 1. stycznia 1889, za czynszem rocznym w kwocie 2.300 zł.

Petycya Izraela Zimmermanna, byłego dzierżawcy myta w Podwołoczyskach i w Białej Karczmie o zwrot kaucyi i opuszczenie zaległego czynszu dzierżawnego.

Wskutek uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 12. stycznia 1888. poleciliśmy Wydziałowi powiatowemu w Skałacie zawiadomić petenta Izraela Zimmermanna, byłego dzierżawcę myta w Podwołoczyskach i w Białej Karczmie, iż Wysoki Sejm przeszedł do porządku dziennego nad jego prośbą o zwrot kaucyi i opuszczenie zaległego czynszu dzierżawnego.

Petycya Sime Schreierowej dzierżawczyni myt w Jezupolu i w Haliczu o wynagrodzenie szkody w dochodach mytniczych.

W załatwieniu przekazanej uchwałą Wysokiego Sejmu z 16. stycznia 1888. petycyi Sime Schreierowej, dzierżawczyni myt w Jezupolu i w Haliczu o wynagrodzenie szkody w dochodach mytniczych z powodu objazdu rogatek wskutek przewozu promem na Dniestrze pod Dubowcami, przyznał Wydział krajowy petentce jednorazowy opust z czynszu w kwocie 500 zł.

Petycya dzierżawców myt w Jeżowem i Piorunce o opust.

Przekazaną nam uchwałą Wysokiego Sejmu z 21. stycznia 1888. do załatwienia petycyę dzierżawców myt w Jeżowem i Piorunce o opust z czynszu załatwił Wydział krajowy odmownie.

C. Wezwania c. k. Rządu i sprawy temuż do załatwienia odstąpione.

Uchwały w przedmiocie stałej reformy taryf kolejowych i ewentualnego upaństwowienia części kolei Karola Ludwika.

Na posiedzeniu z dnia 20. stycznia 1888. r. powziął Wysoki Sejm następującą uchwałę:

„I. Wzywa się c. k. Rząd, by na mocy przysługujących mu praw, względnie wpływu, postarał się o stałą reformę taryf kolejowych w tym duchu, by w ruchu wewnętrznym i przewozowym produkcya zagraniczna nie była protegowaną za pomocą najrozmaitszych karteli i refakcyj taryfowych ze szkodą produkcyi krajowej.

II. Sejm wzywa ponownie c. k. Rząd, ażeby ze względu na termin, w którym w moc art. 19. koncesyi z d. 3. marca 1857. służyć będzie państwu prawo wykupna kolei Karola Ludwika, po dokładnem zbadaniu stosunków zarządu tejże kolei rozważył, czy przy tej sposobności nie dałyby się wprowadzić zmiany, których wymaga interes państwa i kraju naszego, a w szczególności, czy nie byłoby wskazanem przyjęcie na rzecz państwa podlegającej wykupnu części tejże kolei. Nie otrzymując od c. k. Rządu odpowiedzi na powyższą uchwałę, Wydział krajowy wystosował na dniu 8. czerwca 1888. r. odezwę do c. k. Prezydyum Namiestnictwa z prośbą

o powiadomienie o obecnym stanie sprawy, a w szczególności o oznajmienie, co zamierza c. k. Rząd przedsięwziąć w obu powyższych kwestyach, których rozwiązania, zgodnego z najżywotniejszymi interesami kraju, Wysoki Sejm wygląda.

C. k. Prezydyum Namiestnictwa dotychczas nie dało żadnej odpowiedzi.

Petycya Anny Smarzewskiej o zwrot nadpłaty konkurencyjnej na budowę dróg.

Uchwałą z dnia 16. stycznia 1888. r. odstąpił Wysoki Sejm c. k. Rządowi do zbadania a ewentualnie do szybkiego załatwienia petycyę p. Anny Smarzewskiej, właścicielki dóbr Kobyla w powiecie Zbaraskim w sprawie zwrotu nadpłaty konkurencyjnej na budowę dróg.

O skutku tej petycyi nie otrzymaliśmy dotychczas od c. k. Rządu zawiadomienia.

Petycya gminy Dolina w sprawie zapory mytniczej.

Petycyę gminy miasta Doliny o przeniesienie zapory mytniczej na miejsce, przez Wys. c. k. Ministerstwo wskazane, odstąpił Wysoki Sejm uchwałą z dnia 17. stycznia 1888. r. c. k. Rządowi do zbadania i spiesznego załatwienia.

Odpowiedź od c. k. Rządu dotychczas nie nadeszła.

D. Drogi krajowe.

Uwagi z powodu poruszonej przez posła Jędrzejowicza kwestyi wpływu walcowania na zmniejszenie kosztów konserwacyi dróg krajowych.

Na posiedzeniu Wysokiego Sejmu z dnia 20. stycznia 1888. roku, przy rozprawie ogólnej nad rub. X. budżetu krajowego podniósł poseł Stanisław Jędrzejowicz w swem przemówieniu, że koszt utrzymania dróg krajowych jest zbyt wysoki i że na podstawie doświadczenia zrobionego i zestawień cyfrowych stanowczo twierdzić może, iż oszczędności w utrzymaniu dróg krajowych nietylko wprowadzić należy, ale przeprowadzone być mogą bez uszczerbku dobroci istniejących dróg krajowych.

Jako środek do zmniejszenia rocznej dostawy szutru konserwacyjnego a zatem i zmniejszenia kosztów utrzymania dróg, poseł Jędrzejowicz zaleca systematyczne walcowanie dróg krajowych, stawiając z jednej strony w tym względzie za wzór administracyę drogową we Francyi i Niemczech, z drugiej powołując się na przykłady z kilku dróg krajowych w okręgu rzeszowskim, gdzie jako inspektor jednej z dróg starał się system ten o ile możności w życie wprowadzić i osiągnął na przestrzeni $111\frac{1}{2}$ kilometrów, w preliminarzu 1888. roku 8.523 zł. oszczędności t. j. przeszło 76 zł. na 1 kilometrze czyli 45% w porównaniu do kosztów dostawy z lat poprzednich.

Ażeby walcowanie odbywać się mogło systematycznie i w porze odpowiedniej, należałoby, zdaniem posła Jędrzejowicza, zwiększyć dotychczasową ilość walców i zakupić ich tyle, ażeby każdy z konduktorów dróg krajowych, przynajmniej na 30 kilometrowej przestrzeni miał jeden walec do dyspozycyi.

Ponieważ gruntowne zbadanie kwestyi poruszonej przez posła Jędrzejowicza jest pożądane w interesie funduszu krajowego, przeto Wydział krajowy polecił swemu oddziałowi technicznemu, ażeby zbadał ją wszechstronnie ze stanowiska fachowego i przedstawił rezultaty swych studyów odnośnych.

Oddział techniczny dopełnił tego polecenia i przedłożył opinię,
Alegat 8. którą załączamy. */.

Opinia ta o ile traktuje rzecz ze stanowiska ogólnego, opiera się na zdaniu pierwszorzędnych powag naukowych i doświadczeniach zrobionych przez obie administracye drogowe, które najlepszej używają sławy.

Podług opinii tej we Francyi i Niemczech utrzymanie dróg bitych odbywa się w sposób dwojaki:

1. Częściowem rozsypywaniem szutru, w małych ilościach w miarę potrzeby i ubijaniem babami ręcznemi z wyjątkowem zastosowaniem walca. System ten zowie się w Niemczech *(Flicksystem)* we Francyi: *entretien par pieces.*

2. Dopuszczeniem do pewnego stopnia zużycia się warstwy szutrowej i peryodycznego co parę lat jej uzupełnienia i walcowania. *(Der Deckenbetrieb — entretien par rechargements generaux).*

Oba te systemy mają swe zalety i wady, a zależy od warunków, w jakich droga się znajduje, ażeby uznać, który z nich jest bardziej odpowiedni w danym razie.

Na naszych drogach krajowych zastosowywano dotąd pierwszy sposób t. j. system ciągłych napraw.

Zastosowanie drugiego sposobu t. j. peryodycznego odnawiania warstwy szutrowej, wymaga warunków, których drogi krajowe przeważnie nie mają, jak to w swej opinii wykazuje szczegółowo oddział techniczny.

Co do walcowania dróg przy ich budowie i utrzymywaniu, to korzyści ztąd płynące, znane nam są dokładnie.

Wydział krajowy świadom tego i pragnąc utrzymać drogi krajowe w dobrym stanie środkami najodpowiedniejszymi i najtańszymi zarządzał i zarządza walcowanie tam, gdzie to przedstawia widoczną i pewną korzyść.

Stałe i ogólne zastosowanie walcowania do dróg bez względu na warunki w jakich się znajdują, byłoby zdaniem Wydziału krajowego nieodpowiedniem i spowodowałoby wydatek nieuzasadniony.

Co się zaś tyczy dat i obliczeń, na podstawie których poseł Jędrzejowicz twierdzi, że przez walcowanie dróg krajowych, w okręgu rzeszowskim osiągnięto w preliminarzu na 1888. r. 45% oszczędności na kosztach szutrowania, to oparte są one na niewłaściwem zestawieniu a z wyjaśnień danych przez oddział techniczny wynika, że dostawa szutru w ogóle dla dróg krajowych okręgu rzeszowskiego, po wyłączeniu drogi Dębicko-Nadbrzeziańskiej (która była zupełnie w wyjątkowych warunkach z powodu budowy, a następnie otwarcia równoległej kolei żelaznej), preliminowane były na 1888 r. w ilości o 130 m. sz. większej, aniżeli w 1887. roku, że przeto pomimo walcowania nie było w tym roku oszczędności żadnej w porównaniu z rokiem poprzednim.

Ponieważ jednak korzystnego wpływu walcowania na utrzymanie warstwy szutrowej, w odpowiednich warunkach, nikt zaprzeczyć nie może, przeto z dat przytoczonych przez oddział techniczny wynika, że oprócz walcowania są jeszcze inne ważne przyczyny, mające wpływ na oznaczenie preliminarza potrzeby szutru, że z poszczególnych i przypadkowo wziętych przykładów nie można stanowczo wnosić o doniosłości skutków wal-

cowania i oznaczać cyfrowo oszczędności w kosztach utrzymania dróg osiągnięte.

Wydział krajowy, który dążył i dąży wszystkimi środkami do zniżenia kosztów utrzymywania dróg krajowych zastosowywać będzie i na przyszłość ich walcowanie, w granicach zakreślonych nauką i doświadczeniem, a do odstąpienia od dotychczasowego sposobu utrzymywania dróg krajowych, ma tem mniej powodów, że trudno oczekiwać, ażeby można dojść do lepszych rezultatów niż te, które osiągnięto dotychczas w administracyi wykonywanej od 1874—1888 roku pod przewodem poprzedniego Szefa Departamentu IV. Wydziału krajowego ś. p. Władysława hr. Badeniego.

O tych rezultatach świadczą wymownie cyfry znane Wysokiemu Sejmowi w przeważnej części już z poprzednich sprawozdań Wydziału krajowego.

Powszechnie wiadomy wyjątkowy zły stan dróg krajowych, z b u d o w a n y c h w o k r e s i e p r z e d a u t o n o m i c z n y m wymagał, obok radykalnego wzmocnienia warstwy szutrowej i budowy licznych mostów, nadto znacznych robót rekonstrukcyjnych dla zmniejszenia spadków utrudniających komunikacyę.

Wydział krajowy, który jakto wykazaliśmy w sprawozdaniu z 1886 r. wydawał w ciągu ostatnich lat kilkunastu, na utrzymanie dróg krajowych, bez kosztów administracyi, średnio na 1 kilometr mniej o 12 zł. 34 ct. niż kosztuje utrzymanie 1 kilometra drogi rządowej, zaś w porównaniu obopólnych kosztów administracyi, m n i e j o 29 zł. na 1 kilometr, zdołał bez żądania osobnych kredytów prawie wyłącznie z dotacyi przez Wysoki Sejm na zwykłą konserwacyę wyznaczonej, pokryć w tym kilkunastoletnim okresie, następujące wydatki na powyższą rekonstrukcyę dróg krajowych.

1. Około 1,200.000 zł. na dostawę przeszło pół miliona metrów sześciennych szutru, potrzebnego dla wzmocnienia warstwy szutrowej;

2. Około 400.000 zł. na budowę trwałych mostów o filarach murowanych i roboty dla zmniejszenia spadków, pomiędzy któremi było kilka przełożeń dróg na znacznych przestrzeniach. Razem przeto wydano w tym czasie z funduszu konserwacyjnego na rekonstrukcyę dawnych dróg krajowych około 1.600.000.

Zapowiedź obniżenia preliminarza dotacyi na utrzymanie dróg krajowych na podstawie programu ś. p. Władysława hr. Badeniego.

Gdy drogi krajowe będą doprowadzone wszędzie do normalnego stanu, na co jednak jeszcze przynajmniej kilkoletniej pracy i znacznego potrzeba nakładu, wtedy zostaną znacznie zmniejszone wydatki na utrzymanie dróg krajowych, które jak to zapowiedział Wydział krajowy w swem zeszłorocznem sprawozdaniu, na podstawie programu poprzedniego Szefa Dep. IV. Wydziału krajowego, będą mogły być zniżone w mniejszej mierze już w najbliższej przyszłości, a to po wykonaniu i pokryciu kosztów budowy trzech wielkich mostów na filarach murowanych, z których dwa (pod Śniatynem i pod Jezupolem) są już w budowie a projekt trzeciego (pod Kurowem) jest właśnie w toku. (Vide 7 alegat do stenograficznego sprawozdania Sejmu krajowego 1887—1888 str. 148—149).

Bliższych danych o wydatkach potrzebnych do należytego i ostatecznego uporządkowania dawniejszych dróg krajowych nie podajemy na

razie, ponieważ nie posiadamy dokładnych kosztorysów robót rekonstrukcyjnych, pozostałych do wykonania, a które wymieniliśmy powyżej szczegółowo w sprawozdaniu o drogach krajowych.

A.) Utrzymanie i przebudowania dróg krajowych dawniej zbudowanych.

Oprócz zwykłych robót w celu utrzymania dróg w roku 1887/8. wykonano i zarządzono następne ważniejsze roboty z funduszu przeznaczonego na utrzymanie dróg krajowych:

I. Na drodze Czyżyny - Cło.

Wylewem Wisły znacznie uszkodzona droga w 3 i 4 klm. na długości 500 m. b. została naprawioną.

II. Na drodze Słotwina-Sącz.

Zarządzono przebudowanie mostu na rzece Łososinie w 36. klm. długości 102 m., wysokości 6.5 m. Budowa na ukończeniu.

III. Na drodze Zakliczyn-Niedzica.

1. Rozpoczęte w roku 1887. przebudowanie drogi w 18. i 19. klm. obecnie jest na ukończeniu; celem zmniejszenia spadku z 15% na 6% przebudowano drogę na długości 1720 m. b. Roboty ziemne są bardzo znaczne.

2. Zarządzono i rozpoczęto przebudowanie drogi w 36. klm. w Nowym Sączu dla zmniejszenia spadku z 13% na 5% na długości 200 m. b. w trudnych warunkach.

IV. Na drodze Jarosław-Bełzec.

1. Przebudowano drogę w 1. klm. celem zmniejszenia spadku z $8^1/_2$% na 4% na długości 1000. m. b. w trudnych warunkach. Roboty są na ukończeniu.

2. Zarządzono przebudowanie drogi w 60. i 61. klm. na długości 1000. m. b. w warunkach łatwych, celem zmniejszenia spadku z 10% na 4%. Robota jeszcze nie rozpoczęta.

V. Na drodze Dynów-Sanok.

1. Zarządzone w roku 1887. przebudowanie drogi w 20. klm. na na długości 36 m. b. w warunkach łatwych, celem zabezpieczenia od wylewów rzeki Sanu; — obecnie jest na ukończeniu.

2. Zarządzono przebudowanie drogi w 24. i 25. klm. na długości 500 m. b. w warunkach średnich celem zmniejszenia spadku z $7^1/_2$% na 4% i celem osuszenia drogi. Jeszcze nie zostało rozpoczęte.

3. Zarządzono przebudowanie drogi w 44. i 45. klm. na długości 620 m. b. w warunkach średnich, celem zmniejszenia spadku z 10% na 2%. Robota jest na ukończeniu.

VI. Na drodze Przemyśl-Sanok.

Zarządzono przebudowanie drogi w 9 klm. na długości 630 m. b. w warunkach średnich, celem uregulowania drogi i zmniejszenia spadku z 8% na 4%. Robota jest na ukończeniu.

VII. Na drodze Sielec-Zaleszczyki.

Rozpoczęto budowę stałego mostu na Bystrzycy pod Jezupolem, o świetle 150 metrów, na filarach murowanych z kamienia i betonu, z wierzchnim zespołem kratowym z drzewa dębowego.

Na podstawie przeprowadzonych rozpraw licytacyjnych budowę powyższą oddano w przedsiębiorstwo po cenach następujących:

Dwa przyczółki i cztery filary środkowe za . .	24.009 zł.	80 ct.
Wierzchni zespół kratowy	22.444 „	04 „
Dojazdy 345 m. długie i ubezpieczenia . . .	5.142 „	94 „
Razem .	51.596 zł.	78 ct.

Dodawszy do tego wywłaszczenia gruntów pod nowe dojazdy, administracyę, nadzór technicznego i roboty nieprzewidziane, ogólny koszt budowy tego mostu wyniesie około 55.000 zł. w. a.

Nadzór techniczny tej budowy poruczony został inżynierowi okręgowemu w Stanisławowie p. Antoniemu Barancewiczowi, z dodaniem temuż pomocnika stale w Jezupolu przy robotach zostającego.

Dotąd założono fundamenta betonowe pod jeden przyczołek i 3 filary; rozpoczęto roboty ziemne (dojazdy) i dostawę materyałów. Budowa całego mostu wraz z dojazdami ukończoną zostanie w roku przyszłym.

VIII. Na drodze Monasterzyska-Czortków.

Uregulowano drogę w koronie do normalnej szerokości 8 metrów, oraz pokład kamienny do normalnej szerokości 5 metrów na 9 kilometrach, przyczem wydobyto z dawnego pokładu drogowego 944 m. sz. kamienia do dalszego użytku konserwacyjnego. W ogóle od roku 1883 do połowy roku 1888. przeprowadzono regulacyę na $27^1/_2$ kilometrach, oraz wydobyto 2.837 m. sześciennych kamienia.

Potrąciwszy części szlaku drogowego, w których budowa pod względem szerokości drogi i pokładu prawidłowo przeprowadzoną została, oraz części przez miasta i wsie przechodzące, na których szerszy pokład drogowy pozostanie, potrzeba już tylko uregulować tę drogę w koronie na długości 5.400 metrów, a pokład kamienny na długości 2.000 metrów, co częściowo jeszcze w roku bieżącym, zaś w zupełności w roku przyszłym się uskuteczni.

IX. Na drodze krajowej Buczacz-Tłuste.

Wykończono takąż regulacyę na 3 kilometrach i wydobyto ze starego pokładu drogowego 431 m. sz. kamienia. W ogóle zaś od roku 1883. do połowy 1888 przeprowadzono regulacyę na 31 kilometrach i uzyskano 3.586 m. sz. kamienia.

Pozostają już tylko małe części drogi, których regulacya w r. b. a najdalej w roku przyszłym w zupełności wykończoną zostanie.

X. Na drodze Horodenka-Załucze.

Rozpoczęto budowę stałego mostu na Prucie pod Śniatynem, o świetle 180 metrów, na filarach murowanych z kamienia i betonu, z wierzchnim zespołem kratowym dębowym, w połączeniu z częściowem przełożeniem dawnej drogi na długości 400 metrów.

Po przeprowadzeniu rozpraw licytacyjnych powyższą budowę oddano w przedsiębiorstwo po cenach następujących:

Dwa przyczołki i pięć filarów środkowych za	57.068·06
Wierzchni zespół kratowy za . . .	35.068 62
Dojazdy i ubezpieczenia za . . .	13.507·33
Razem .	105.644·01

Dodawszy do tego wykupno gruntów pod drogę i na nowe nasypy, administracyę, nadzór techniczny i roboty nieprzewidziane, ogółem koszta budowy wyniosą około 120.000 zł. w. a.

Z powodu znacznej odległości Śniatyna od stałej siedziby dwóch najbliższych inżynierów okręgowych w Stanisławowie i Borszczowie, nadzór techniczny tej ważnej budowy poruczono specyalnie inżynierowi p. Mieczysławowi Świtkowskiemu, z dodaniem mu odpowiedniej pomocy.

Dotąd zapuszczono ściany wpust dylowe przy jednym przyczółku i dwóch filarach, powbijano pale główne przy drugim przyczółku i pozostałych filarach, rozpoczęto bagrowanie fundamentów, wykonano około 7000.m.^{3} nasypów w dojazdach, około 400 m. płotków ubezpieczających, sprowadzono maszyny parowe do pompowania wody, założono kuźnię, dostarczono około 100 m.^{3} cementu grosowieckiego, około 120 m.^{3} ciosów z Horodnicy, sprowadzono materyał dębowy na wierzchni zespół kratowy i rozpoczęto składanie krat, porobiono zapasy żwiru, piasku, żelaza i t. p. Roboty prowadzą się energicznie, tak, że jeżeli niespodziewane przeszkody nie powstrzymają ich dotyczasowego postępu, w takim razie cały most z dojazdami w lecie roku przyszłego w zupełności ukończony i do publicznego użytku oddany zostanie, a w każdym razie w roku przyszłym budowa ta się ukończy.

Niezależnie od dotąd wykonanych i zarządzonych robót rekonstrukcyjnych na drogach krajowych, pozostają do wykonania w celu należytego ich uporządkowania, oprócz uzupełnienia warstwy żwirowej jeszcze następujące roboty ważniejsze:

1) Przebudowanie drogi Czorsztyńsko-Zaborniańskiej na przestrzeni między Chabówką a Nowym Targiem, celem złagodzenia wielkich spadków niezmiernie utrudniających komunikacyę.

2) Zastąpienie pozostałego na drogach krajowych jedynego jeszcze a bardzo niedogodnego przewozu przez rzekę Dunajec na drodze Słotwińsko-Sądeckiej pod Kurowem, mostem stałym.

3) Przebudowanie drogi Zakliczyńsko-Niedzickiej na przestrzeni między Zbyszycami a Dobrową, dla złagodzenia zbyt wielkich spadków.

4) Przebudowanie drogi Przemysko-Sanockiej na przestrzeni między Olszanami i Birczą również dla złagodzenia zbyt wielkich spadków.

5) Przebudowanie drogi Sielec-Zaleszczyki na szlaku między drogą Bursztyn-Stanisławów a wsią Sielec, w celu ominięcia bardzo przykrego spadku na górze zwanej „Sielecką“.

6) Przebudowanie drogi Monasterzyska-Czortków w 20. kilometrze między Buczaczem a Trybuchowcami, na długości 850 metrów w celu zmniejszenia spadku.

7) Przebudowanie drogi Buczacz-Tłuste w celu złagodzenia takiegoż spadku w Koszyłowcach;

8) przebudowanie drogi Zaleszczyki-Skała w Kasperowcach, Nowosiółce, Piszczatyńcach, Wysuczce i Borszczowie w celu złagodzenia uciążliwych spadków.

Obok wyżej poszczególnionych robót, potrzeba jeszcze dla uregulowania dróg i zmniejszenia spadków, wykonać rekonstrukcyę mniejszych rozmiarów na drogach: Wadowice-Sucha, Czorsztyn-Nowytarg, na drodze Zakliczyn-Niedzica pod Gródkiem, w Jazowsku i pod Krościeńkiem, na drodze Gorlice-Konieczna pod Konieczną, na drogach Dynów-Grabownica, Leszczawa-Sanok, Zimnowoda-Hoszany, Lwów-Rohatyn, Rohatyn-Tarnopol, Złoczów-Brzeżany, Bursztyn-Stanisławów w Haliczu, Borszczów-Okopy w Krzywczu i Babińcach, Monasterzyska-Czortków pod Monasterzyskami i i Białą, Horodenka-Załucze w Stecowie i Iwanice-Mossorówka między Ujściem Biskupiem a Dniestrem.

Na utrzymanie dróg krajowych preliminuje Wydział krajowy na 1888. r. sumę 472.220 zł. w. a., obliczoną na podstawie zasad przyjętych przez Wysoki Sejm w odnośnych pozycyach budżetu krajowego z lat poprzednich.

Oszczędności z powyższej dotacyi, jakie będą uzyskane, użyje Wydział krajowy podług praktyki dotychczasowej na wykonanie najpilniejszych robót rekonstrukcyjnych, potrzebnych do należytego uporządkowania dawniejszych dróg krajowych.

B.) Nowe budowy i przebudowania. a) Roboty wykonane w roku 1888.

I. Na drodze Nisko-Nadbrzezie.

Wykończoną budowę drogi na długości 3 klm. i przygotowano materyały i roboty ziemne dla dalszej budowy.

Spodziewamy się do końca roku wykończyć jeszcze około 4 kilometrów drogi.

W ogóle do końca roku ma być zupełnie wykończoną droga na długości 27 klm.

II. Na drodze Lwów-Stojanów.

Budowa drogi do Stojanowa w jesieni b. r. będzie wykończoną. — Długość całej drogi wynosi 75·800 klm.

III. Na drodze Borszczów-Kolendziany.

Ukończono budowę w zupełności na 12·700 klm., roboty ziemne wykonano na dalszej długości 3·200 klm. i kamień przysposobiono.

Zbudowano 22 mostów, z których jeden większy w Kozaczyźnie o świetle $22^1/_2$ metrów na przyczołkach murowanych z kamienia i betonu, z wierzchnim zespołem kratowym z drzewa dębowego. Dalsze roboty są w toku i energicznie się prowadzą, tak, że do końca r. 1888. może być wykończona droga na długości 18 kilometrów.

Długość całej drogi wynosi około $21^1/_2$ kilometrów, pozostanie zatem do zbudowania w roku przyszłym i wykończenia całej drogi około $3^1/_2$ kilometrów.

b). Roboty projektowane do wykonania w r. 1889.

I. Na drodze Nisko-Nadbrzezie.

Zupełne wykończenie budowy.

II. Na drodze Borszczów-Kolendziany.

Zupełne wykończenie budowy.

III. Na drodze Przeworsk-Dynów.

Z tej drogi wybudowano w latach 1877—1880. część od rynku miasta Przeworska do Kańczugi na długości 11·200 klm.

Pozostaje jeszcze do budowy część od Kańczugi do drogi rządowej pod Dynowem na długości około 25 klm. W roku 1889. zamierza Wydział krajowy zarządzić roboty wstępne i rozpocząć budowę tej drogi.

Na wykonanie robót powyższych Wydział krajowy preliminuje na rok 1889.

dla drogi	Nisko-Nadbrzezie	58.000 zł.
„ „	Borszczów-Kolendziany	20.000 „
„ „	Kańczuga-Dynów	12.000 „
	razem	90.000 zł.

Zmiany w etacie służby drogowej.

Dotychszasowy prowizoryczny konduktor II. klasy Hilary Hrankowski mianowany został stałym konduktorem II. klasy.

Reorganizacya służby technicznej dróg krajowych.

Wskutek uchwalonej prrez Wysoki Sejm w roku 1872. i latach następnych, budowy całej sieci dróg krajowych, powiększała się z każdym rokiem ilość dróg rzeczonych w konserwie, dla której Wysoki Sejm jeszcze uchwałą 21. października 1869. roku ustanowił pewną ograniczoną ilość służby technicznej.

Długość wszakże i geograficzne położenie, przybywających z budowy do utrzymania dróg krajowych, zniewalała Wydział krajowy do zmiany i pomnażania w miarę potrzeby ustanowionych w roku 1869. dla nadzoru konserwacyi dróg krajowych okręgów drogowych i do prowizorycznego obsadzania za przyzwoleniem Wysokiego Sejmu posad inżynierów odpowiedzialnych za należyte utrzymywanie dróg krajowych.

Z tego samego powodu musiał być uzupełniany, uchwalony przez Wysoki Sejm dnia 3. stycznia 1874. roku, etat oddziału technicznego Wydziału krajowego, całym szeregiem tymczasowych pomocników technicznych.

Ilość tych pomocników i po wykończeniu sieci dróg krajowych zmniejszoną być nie może, ponieważ w roku 1881. przybył Wydziałowi krajowemu zastrzeżony §. 13. ustawy o publicznych dojazdach kolejowych z 15. kwietnia 1881. Dz. u. kr. N. 46. naczelny nadzór nad publicznymi, co roku przybywającymi dojazdami kolejowymi, w roku 1886. zaś przybył zwiększony §. 25. noweli do ustawy drogowej z dnia 7. lipca 1885. Dz. u. kr. Nr. 39 naczelny nadzór nad coraz bardziej wzmagającym się w myśl uchwalonego przez Wysoki Sejm dnia 13. października 1882. program, ruchem budowy i utrzymania dróg powiatowych i gminnych, a zarazem niezbędna kontrola należytego zużycia udzielanych powiatom i gminom subwencyj z funduszu krajowego.

Wyręczanie się w tej mierze Wydziału krajowego wspomnianymi wyżej tymczasowymi pomocnikami, nie może już samo przez się ułatwiać należytego wykonywania powołanych wyżej postanowień ustawowych i Wysokiego Sejmu, a staje się to jeszcze więcej trudnem w obec licznych żądań Reprezentacyj powiatowych udzielania im pomocy technicznej tak przy sporządzaniu operatów technicznych jak i przy wykonaniu samej budowy dróg.

Będąca obecnie na ukończeniu budowa sieci dróg krajowych nadarza sposobność i podstawę przystąpienia do uregulowania tych stosunków i usunięcia trwającego tak długo prowizoryum.

Z tych powodów uznał już były szef Dep. IV. Wydziału krajowego śp. Władysław hr. Badeni potrzebę reorganizacyi służby technicznej dróg krajowych, i zamierzał oduośny projekt przedłożyć przez Wydział krajowy Wysokiej Izbie na najbliższem zebraniu, w którym to celu zarządził był zebranie potrzebnych materyałów.

Śmierć Władysława hr. Badeniego nie dozwoliła mu zamiaru tego urzeczywistnić, Wydział krajowy wszakże po zebraniu i należytem zbadaniu potrzebnych materyałów, będzie miał zaszczyt przedłożyć wspomniany projekt Wysokiemu Sejmowi do uchwały.

a) Rezultat licytacyj mytniczych.

Z dniem 31. grudnia 1887. upłynął zwyczajny termin dzierżawy dla 46ciu stacyj mytniczych. Wszystkie te stacye mytnicze, po przeprowadzeniu rozpraw licytacyjnych zostały wydzierżawione.

Za podstawę do licytacyi przyjęto cenę wywołania w wysokości pobieranego czynszu, która to cena wywołania wynosiła z 46 stacyj mytniczych ogólną kwotę . . . . . 63.583 zł. — ct.
Rezultat licytacyj częściowych wykazał kwotę . . 59.620 „ — „
zatem w porównaniu z ceną wywołania wypadł niżej o 3.963 „ — „

Ujemne rezultaty licytacyi wypadły w szczególności na stacyach mytniczych w Goryczkowcach, Koszyłowcach, Skawcach, Smykowcach, Tyśmienicy, Zagrobelli i w Żółkwi.

b) Rezultat ogólny administracyi myt krajowych.

Dochód z myt na drogach krajowych w roku 1886., wedle zamknięć rachunkowych z tego roku w rzeczywistości uczynił kwotę 218.019 zł. 27 ct.
że zaś dochód ten w r. 1885. przyniósł . . . 229.951 „ 01 „
zmniejszył się więc w roku 1886. o kwotę . . . 11.931 „ 74 „
Dochód mytniczy na r. 1887. preliminowano w kwocie . 220.000 „ — „
wedle ostatecznego obrachunku za ten rok uczynił w rzeczywistości kwotę . . . . . 217.421 „ — „
zatem w porównaniu z dochodem z r. 1886. zniżył się o 598 „ 27 „
podług kontraktów dzierżawnych na r. 1888. ogólna cyfra wydzierżawionych myt na drogach krajowych wynosi kwotę . . . . . 212.542 „ 83 „

c) Omycenie nowych dróg krajowych.

Zarządzono omycenie drogi krajowej Nisko-Nadbrzezie w Gorzycach i drogi krajowej Lwów-Stojanów pod Stojanowem.

d) Budowa, zakupno i reparacya domków mytniczych.

Kosztem funduszu krajowego wybudowano domki mytnicze w Gorzycach i w Tłumaczu.

Zakupiono od prywatnego właściciela domek mytniczy dla stacyi w Obidowy.

Zarządzono reparacyę domków mytniczych w Bieśniku, Dynowie, Mikulińcach, Ottynii i w Pomianowy.

e) Zaległości w dochodach mytniczych.

Zaległości w dochodach mytniczych z końcem roku 1886. wynosiły . . . . . 6.714 zł. 71 ct.
z których ściągnięto kwotę . . . . . 108 „ 10 „
zaś odpisano kwotę . . . . . 3.347 „ 83 „
niedającą się ściągnąć od byłych zawodnych dzierżawców stacyi mytniczych w Podwołoczyskuch, Kluwińcach, Krogulcu i w Suchostawie. Pozostała zatem w rzeczywistości zaległość w kwocie . . . . 3.258 „ 78 „
ciąży na zawodnych dzierżawcach stacyi mytniczych, a mianowicie:
w Rzyszkach . . . . . 200 „ 50 „
w Zaleszczykach małych . . . . . 977 „ 55 „
w Raszkowie i Serafińcach . . . . . 1.424 „ 20 „
w Niezwiskach . . . . . 515 „ 43 „

Przeciwko tym zawodnym dzierżawcom, z chwilą niedotrzymania przez nich warunkow dzierżawy, przedsięwzięto wszelkie środki zaradcze w zawartych z nimi kontraktach zastrzeżone, a wreszcie celem wyegzekwowania resztującej należytości, jaka pozostała po ostatecznym z nimi obrachunku, wdrożono przeciwko nim na drodze sądowej kroki prawne.

Nadto pozostaje do wyrównania przez byłego dzierżawcę stacyi mytniczej w Suchostawie resztująca należytość w kwocie . . . . . 54 „ 16 „
tudzież od dzierżawcy stacyi mytniczej w Miłowaniu zaległa należytość w kwocie . . . . . 86 „ 94 „

E) Drogi powiatowe i gminne.

Rozwój budowy dróg powiatowych i gminnych wzmógł się w ostatnich dwóch latach t. j. w r. 1887. i 1888. Zachodnia część kraju niemniej skrzętnie jak lat poprzednich buduje nowe drogi, wschodnia zaś coraz energiczniej postępuje w tym kierunku.

Budowa dróg w części zachodniej kraju jest finansowo łatwiejszą z przyczyny rodzaju gruntu, przez który drogi prowadzą, tańszego materyału kamiennego, oraz możności wykonywania robót ziemnych bez koniecznej potrzeby natychmiastowego utrwalania ich powierzchni szutrowaniem, co pozwala na korzystne zużytkowanie sił prestacyjnych przy budowie, podczas gdy we wschodniej części kraju budowa dróg, nie posiadając tych warunków, potrzebuje znacznych zasobów pieniężnych.

Nowela do ustawy drogowej z 1885. r. wybitnie ożywiła sprawę budowy dróg.

Z dotacyi 1888. r. przeznaczonej na subwencye dla dróg powiatowych i gminnych nie mógł Wydział krajowy zaspokoić wszystkich naglejszych potrzeb dróg rzeczonych, a że na rok przyszły zapowiadają się nowe kosztowne budowy tych dróg, a wydatki na budowę dróg kraj. się zmniejszają, przeto w myśl uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 13. Października 1882

preliminujemy w budżecie krajowym na r. 1889. na zasiłki dla dróg powiatowych i gminnych dotacyę wyższą o 20.000 zł. niż w 1888. r., w którym wynosiła ona 140.000 zł.

W roku poprzednim była subwencyonowaną z przestrzeganiem przepisów okólnika z 22. Grudnia 1882 budowa następujących dróg:

1. W powiecie Bobreckim, drogi gminnej Bóbrka-Przemyślany, kwotą . . . . . 882 zł. 50 ct.
2. w powiecie Bohorodczańskim, drogi gminnej z Bohorodczan do Sadzawy, kwotą . . . 300 „ — „
3. w powiecie Borszczowskim, drogi powiatowej Jezierzany-Bilcze-Ujście biskupie, kwotą . . . 6.000 „ — „
4. w powiecie Brodzkim, drogi powiatowej Brody-Załoźce, kwotą . . . . . 8.000 „ — „
5. w powiecie Czortkowskim, drogi powiatowej Trembowla-Białobożnica, kwotą . . . . . 1.528 „ 99 „
6. w powiecie Dąbrowskim, drogi gminnej Swarzów-Zelichów, kwotą . . . . . 4.000 „ — „
7. w powiecie Horodeńskim, drogi powiatowej Niezwiska-Obertyn-Kamionki, kwotą . . . . . 3.000 „ — „
8. w powiecie Jarosławskim, drogi gminej Jarosław-Sieniawa, kwotą . . . . . 600 „ — „
   i Jarosław-Kańczuga, kwotą . . . . . 2.400 „ — „
9. w powiecie Kałuskim, drogi gminnej Kałusz-Kopanka, kwotą . . . . . 2.000 „ — „
10. w powiecie Kamioneckim, drogi powiatowej Jabłonówka-Busk-Rakobuty, kwotą . . . . . 9.000 „ — „
11. w powiecie Kolbuszowskim, drogi gminnej Kolbuszowa-Majdan, kwotą . . . . . 5.000 „ — „
12. w powiecie Limanowskim, drogi gminnej Krasne-Tymbark, kwotą . . . . . 600 „ — „
    i Krasne-Łososina, kwotą . . . . . 600 „ — „
13. w powiecie Łańcuckim, drogi powiatowej Łańcut-Leżajsk, kwotą . . . . . 6.000 „ — „
14. w powiecie Mieleckim, drogi gminnej Tuszów-Brzyście, kwotą . . . . . 1.000 „ — „
15. w powiecie Myślenickim, drogi gminnej Krzywaczka-Radziszów, kwotą . . . . . 1.500 „ — „
    i drogi gminnej Peimskiej, kwotą . . . . 1.500 „ — „
16. w powiecie Niżańskim, dróg gminnych Rudnik-Krzeszów, kwotą . . . . . 1.000 „ — „
    i Rudnik-Ulanów-Nisko, kwotą . . . . 1.000 „ — „
17. w powiecie Nowosądeckim, drogi gminnej Nowy Sącz-Bobowa, kwotą . . . . . 2.000 „ — „
    i naprawa szkód elementarnych na drodze powiatowej Muszyna-Krynica, kwotą . . . . . 2.333 „ 05 „
18. w powiecie Nowotarskim, dróg gminnych Nowy Targ-Zakopane, kwotą . . . . . 3.996 „ 79 „
    i ze Szczawnicy do Czerwonego klasztoru, kwotą . 1.500 „ — „

19. w powiecie Przemyskim, drogi gminnej Hussaków-Nowe miasto, kwotą . . . . . 500 zł. — ct.
20. w powiecie Przemyślańskim, drogi powiatowej Przemyślany-Swirz, kwotą . . . . . 5.000 „ — „
i drogi gminnej Gliniany-Jaktorów, kwotą . . 5.000 „ — „
21. w powiecie Rzeszowskim, budowa mostów na Wisłoku pod Czudcem i Żarnowem, kwotą . . 10.400 „ — „
22. w powiecie Samborskim, drogi gminnej Sambor-Mościska, kwotą . . . . . 4.000 „ — „
23. w powiecie Sanockim, dróg gminnych Rymanów-Królik polski, kwotą . . . . . 600 „ — „
i Sanok-Mrzygłód, kwotą . . . . . 3.000 „ — „
24. w powiecie Skałackim, drogi gminnej Podwołoczyska-Grzymałów, kwotą . . . . . 13.000 „ — „
25. w powiecie Stryjskim, drogi gminnej Stryj-Żurawno, kwotą . . . . . 900 „ — „
26. w powiecie Tarnobrzeskim, drogi powiatowej Tarnobrzeg-Majdan, kwotą . . . . . 6.500 „ — „
27. w powiecie Tarnopolskim, drogi powiatowej Tarnopol-Brody, kwotą . . . . . 10.000 „ — „
28. w powiecie Wadowickim, drogi powiatowej Wadowice-Brzeźnica, kwotą . . . . . 3.000 „ — „
29. w powiecie Wielickim, drogi gminnej Wieliczka-Swiątniki, kwotą . . . . . 1.566 „ 84 „
30. w powiecie Zaleszczyckim, drogi gminnej Uścieczko-Głęboka, kwotą . . . . . 1.000 „ — „
31. w powiecie Złoczowskim, drogi powiatowej Złoczów-Ożydów, kwotą . . . . . 3.000 „ — „
32. w powiecie Żydaczowskim, drogi gminnej Żurawno-Bakocyn-Nowosielce, kwotą . . . . 1.500 „ — „
i budowa mostu na rzece Sukieli w gminie Balice podróżne, kwotą . . . . . 500 „ — „

W roku 1888 przybyły dotychczas do subwencyonowania następujące drogi i przedmioty drogowe.

1. W powiecie Brzeskim droga gminna Strzelce małe-Ujście solne.

2. W powiecie Kolbuszowskim droga powiatowa Kolbuszowa-Ranizów-Sokołów.

3. W powiecie Krościeńskim most na rzece Wisłoku w gminie Bratkówce.

4. W powiecie Niżańskim most na rzece Tanwi pod Ulanowem.

5. W powiecie Nowotarskim most na rzece Dunajcu w gminie Krościenko.

6. W powiecie Rzeszowskim droga powiatowa Rzeszów-Głogów (rekonstrukcya w Ruskiej wsi).

7. W powiecie Sanockim droga gminna Pisarowee-Markowce.

8. W powiecie Skałackim droga gminna Trembowla-Grzymałów.

9. W powiecie Tarnowskim rekonstrukcya drogi powiatowej Tarnów-Zakliczyn.

10. W powiecie Żółkiewskim droga w gminie Glinsk.

11. W powiecie Złoczowskim droga gminna Krasne-Bortków.

Kontrola nad należytem wystudyowaniem projektowanych tras w granicach możności i danych warunków miejscowych oraz nad wykonywaniem robót, stósowanych przy budowach dróg subwencyonowanych odbywała się w roku 1887. porządkiem lat poprzednich, przez delegowanie inżynierów okręgowych na miejsce budowy, oraz przedsiębranie lustracyi dróg przez organa Oddziału technicznego.

Wydział krajowy do tej kontroli przywiązuje należytą wagę, albowiem od racyonalności tras zależy cała doniosłość ekonomiczna drogi, od sposobu zaś wykonywania szczegółów budowy zawisł jej dobry stan, jej trwałość i koszt konserwacyi, a że kontrola tych czynności na gruncie nie raz już spowodowała wprowadzenie sprawy na lepsze tory, przeto Wydział krajowy nie zaniedbuje żadnej sposobności, aby — o ile szczupłe stósunkowo siły jego personalu pozwalają — badać na gruncie projektowane trasy i wykonywane budowy.

F). Publiczne dojazdy kolejowe.

W minionym roku osiągniętym został następujący rezultat w urządzeniu publicznych dojazdów kolejowych.

A) Linia kolei Karola Ludwika.

a) Kraków-Lwów-Podwołoczyska zbudowano dojazdy do stacyi:

Bierzanów, Kłaj, Jarosław i Zarwanica:

Od zamiaru budowy dojazdu do stacyi w Jeziernie Reprezentacya powiatowa w Złoczowie odstąpiła.

b) Krasne-Brody:

Rada powiatowa w Złoczowie uchwaliła wniosek budowy dojazdu kolejowego od miasta Oleska do stacyi w Ożydowie. Długość dojazdu ma wynosić około 6.400 mb. koszt 27.000.

c) Jarosław-Sokal:

Wydział powiatowy Cieszanów korzystając z postanowień §. 1 noweli do ustawy o publicznych dojazdach kolejowych z 9. Marca 1888., według której i ulice miejskie do dojazdu wcielone być mogą, przeprowadził ponowną rozprawę konkurencyjną co do budowy dojazdu od drogi krajowej Jarosław-Bełzec w Dachnowie do stacyi kolei w Lubaczowie długości 5 klm. koszt około 23.500 zł. i jest nadzieja, że dojazd ten wkrótce dojdzie do skutku.

Drugi dojazd do tejże stacyi od miasta Lubaczowa musiał zostać oddany w administracyę gminie tegoż miasta jako droga gminna, c. k. Trybunał administracyjny bowiem zniósł, jak to wyżej nadmieniliśmy, orzeczenie c. k. Namiestnictwa uznające dojazd rzeczony za publiczny.

Budowa dojazdów do stacyi w Bełzie i Krystynopolu została w zupełności ukończona.

d) Dembica-Nadbrzezie:

Dojazdy do stacyi Dąbie długości 377 mb. koszt 1.200 zł., Rzochów długości 300 mb. koszt 850 zł. i Mielec długości 690 mb. koszt 1.900 zł. zostały za publiczne uznane i zbudowane.

Dojazdy zaś do stacyi w Baranowie długości 1.380 mb. koszt 10.125 zł., Chmielowie dług. 990 koszt 6.620 zł., Tarnobrzegu długości 194 mb. koszt 1.705, Zbydniowie długości 256 mb. koszt 2.000 zł., wreszcie Rozwadowie długości 344·5 mb., koszt 4.800 zł. zostały również za publiczne uznane, a budowa ich została rozpoczętą.

B) Kolej Lwów-Czerniowce.

Linia Lwów-Rawa-Bełzec.

Dojazd do stacyi w Żółkwi od gościńca rządowego Lwów-Bełzec w Żółkwi został dotąd zbudowany do rynku miasta Żółkwi w przestrzeni 607 m. b. kosztem 7.500 zł.

C) I. węg. gal. kolej Przemyśl-Chyrów-Zagórz-Łupków.

Dojazd do stacyi w Chyrowie od drogi rządowej Chyrów-Lisko dług. 207 mb. koszt 576 zł. został za publiczny uznany i całkowicie zbudowany.

Dwa dojazdy do stacyi w Uhercach: mianowicie od gościńca rządowego Lisko-Ustrzyki w Glinnem i od tejże drogi w Uhercach do powyższej stacyi, nie zostały dotąd za publiczne uznane, sprawa ta bowiem przedłożoną była na żądanie Wydziału krajowego c. k. Ministerstwu spraw wewnętrznych do rozstrzygnięcia po myśli §. 5. ust. o publ. dojazdach kolejowych z r. 1881. Przyczyną tego była odmowa ze strony c. k. Namiestnictwa uznania powyższych dojazdów za publiczne z powodu, jakoby stacya Uherce po zbudowaniu drugiego toru kolejowego miała być zniesioną. Gdy zaś, jak to obecnie się okazało, zarząd kolejowy dotąd nie przedłożył żadnego w tym względzie wniosku, a nawet przyrzekł przyczynić się odpowiednią kwotą do budowy dłuższego dojazdu od drogi rządowej w Uhercach, przeto c. k. Ministerstwo zwróciło sprawę c. k. Namiestnictwu do wydania odpowiedniego orzeczenia.

D) Linie c. k. kolei państwowych.

a) Zwardoń-Żywiec.

Dojazd do stacyi w Zwardoniu. Rada powiatowa w Żywcu odmówiła uchwalenia wniosku o potrzebie budowy dojazdu powyższego, który według zmienionego obecnie operatu generalnej Dyrekcyi c. k. kolei państwowych projektowany jest na długości 1355 mb. a koszt na 4.506 zł. (pierwotnie 12.500 zł.). Wskutek tego przedłożyło nam c. k. Namiestnictwo całą sprawę do zarządzenia w myśl §. 5. noweli do ust. o publ. dojazdach kolejowych z dnia 9. Marca 1888., a załatwienie jest w toku.

b) Żywiec, N. Sącz i N. Zagórz.

Dojazd do stacyi Maków od drogi rządowej Żywiec Nowy Sącz dług. 212 mb. koszt 1.688 zł. został przez Radę powiatową w Myślenicach zaprojektowany i rozprawa konkurencyjna została przeprowadzoną, dotąd wszakże nie otrzymaliśmy operatu technicznego.

O budowę dojazdu do stacyi w Jordanowie została na zarządzenie Wydziału powiatowego w Myślenicach przeprowadzona rozprawa

konkurencyjna, coby wskazywało, że Reprezentacya powiatowa zamierza zaniechać zajmowanego dotąd w tej sprawie odpornego stanowiska. Z chwilą zamknięcia niniejszego sprawozdania nie otrzymaliśmy jednak ani wniosku Rady powiatowej, ani też operatu technicznego.

Co do dojazdów do stacyi Dobra i Tymbark powiatu Limanowa sporządzone zostały i przez Wydział krajowy zatwierdzone operaty techniczne, tudzież przeprowadzone zostały rozprawy konkurencyjne, a w najbliższym czasie powziętą zostanie w tym przedmiocie uchwała Rady powiatowej. Długość pierwszego dojazdu wynosić będzie 305 mb. a koszt 2.300 zł., długość zaś drugiego 943 mb. a koszt 12.700 zł.

Dojazd od drogi powiatowej Zborowice-Grybów do stacyi w Stróżach wyżnych (długości 122 mb. koszt 560 zł.) został w zupełności zbudowany.

Dojazd Skołyszyn od drogi rządowej Jasło-Biecz długości 494 mb. koszt 2.000 zł. został uznany za publiczny i znajduje się w budowie.

Dojazd Rymanów mimo uznania go jeszcze w roku 1885. za publiczny nie został dotąd zbudowany z powodu niezałatwionych pretensyi skarbu kolejowego za grunta kolejowe, które pod dojazd mają być zabrane i wykonane na nich roboty.

Dojazd Sanok od drogi kolejowej Sanok-Przemyśl długości 137 mb. koszt 941 zł. został za publiczny uznany, a budowa jest w toku.

c) Stanisławów-Husiatyn.

Dojazd do stacyi Tyśmienica. Z powodu odmownej uchwały Rady powiatonej w Tłumaczu odniósł się do nas c. k. Rząd o zastosowanie w tym wypadku postanowień §. 5. noweli do ust. o publicznych dojazdach kolejowych z r. 1888.

Zarządzenie w toku.

Dojazdy do stacyi Tłumacz Pałahicze i Oleszów zostały za publiczne uznane i zbudowane. Pierwszy dojazd długości 36 mb. koszt 300 zł., drugi zaś 156 mb. długi a koszt 1.730 zł.

Dojazd Pyszkowce od drogi krajowej Monasterzyska-Czortków długi na 2.392 mb. koszt około 15.000 zł. po prawomocności orzeczenia co do sposobów pokrycia kosztów budowy i przyszłego utrzymania szluzy i łotoków stawu pyszkowieckiego, tudzież po załatwieniu pretensyi skarbu kolejowego za jego grunta i roboty, został za publiczny uznany, a budowa tegoż dojazdu została rozpoczętą i ma być w ciągu roku ukończoną.

Dojazd Dżuryn powiatu Czortków, mimo uznania go za publiczny jeszcze w r. 1885. i mimo ponowionego urgensu nie został dotąd zbudowany.

W końcu sprawa dojazdu do stacyi w Wasylkowcach i dwóch dojazdów do stacyi w Husiatynie z powodu odmownej uchwały Rady powiatowej w Husiatynie poruszoną została przez c. k. Rząd dla zastosowania §. 5. noweli do ust. o publicznych dojazdach kolejowych z r. 1888., wskutek czego Wydział krajowy poczynił już stosowne kroki dla przekonania się, czyli dojazdy te mogą być za publiczne uznane.

d) Lwów-Stryj-Beskid.

Dojazd do stacyi Uhersko-Dobrzany powiatu Stryj długi na 814 mb. koszt 3.190 zł. został na podstawie odnośnej uchwały Rady powiatowej za publiczny uznany i budowa rozpoczęta.

E) Linie kolei północnej ces. Ferdynanda.

a) Kolej circumwalacyjna.

Dojazd od gościńca rządowego wadowickiego do stacyi Podgórze-Bonarka dług. 843 mb. koszt około 6.000 zł. został przez Radę powiatową w Wieliczce zaprojektowany i rozprawa konkurencyjna została przeprowadzoną, dotąd jednak nie wykończono operatu technicznego.

b) Bielsko-Żywiec.

Rada powiatowa w Żywcu zaproponowała dojazd do stacyi w Łodygowicach i zarządziła sporządzenie operatu technicznego.

c) Bielsko-Kalwarya.

Następujące dojazdy kolejowe uznane zostały za publiczne i budowę ich rozpoczęto:

Biała od miasta Biała dług. 811 mb. koszt 10.600 zł.

Kozy od gościńca rządowego Biała-Kęty, dług. 631 mb. koszt 2.750 zł.

Kęty od tegoż gościńca dług. 130 mb. koszt 1.250 zł.

Wadowice od drogi rządowej Wadowice-Kalwarya dług. 600 mb. koszt 4.300 zł.

Klecza górna od tej drogi długości 296 m. b. koszt 1.570 zł. wreszcie

Kalwarya-Zebrzydowice od tejże samej drogi dług. 536 mb. koszt 4.470 zł.

Z chwilą zamknięcia niniejszego sprawozdania upłynął siedmioletni peryod od wprowadzenia w życie ustawy o publicznych dojazdach kolejowych z 15. Kwietnia 1881.

Peryod ten z małą różnicą w czasie zbiega się prawie równocześnie z chwilą wejścia w życie noweli do powyższej ustawy z dnia 9. Marca 1888., tudzież z śmiercią ś. p. Władysława hr. Badeniego jako szefa Dep. IV. Wydziału krajowego.

Alegat 9. Z tego powodu podajemy Wysokiemu Sejmowi w dołączonym */. wykazie przegląd dokonanych w powyższym okresie czynności około urządzenia publicznych dojazdów kolejowych.

Z wykazu tego poweźmie Wysoka Izba przekonanie, że z poszczególnionych 83 dojazdów ogólnej długości 58.640 klm., których koszt budowy wynosić ma około 380.670 zł. łącznie zaś z budową dojazdów w Łodygowicach i Jordanowie, których operatów dotąd nie sporządzono, ogólnej długości około 60 klm. z kosztem około 390.000 zł., ukończono budowę 52 dojazdów łącznej długości 29.213 klm. kosztem 196.572 zł., rozpoczęto budowę 18 dojazdów łącznej długości 10·799 klm., których koszt wynosić będzie około 78.400 zł., w najbliższej zaś przyszłości dojdzie do skutku budowa 13 dojazdów długości około 20 klm., kosztem około 115.000 zł.

Prócz powyższych 83 dojazdów przeprowadzone były rokowania o budowę jeszcze 13 dojazdów kolejowych, mianowicie, Kamieniobród, Jezierna, Zabłotce, Lubaczów miasto, Huta zielona, Bóbrka, Chlebowice, Bursztyn-Demianów, Zwardoń, Nowy Zagórz, Tyśmienica, Kalinowszczyzna, Wasylkowce i Husiatyn.

Budowie wszakże tych dojazdów jako publicznych sprzeciwiły się bądź przedsiębiorstwa kolejowe, bądź Reprezentacye powiatowe, bądź też c. k. Rząd.

G) Ważniejsze sprawy.

Wprowadzenie w życie noweli do ustawy drogowej.

Śledząc bacznie przebieg wprowadzenia w życie noweli drogowej nie poprzestał Wydział krajowy na zbadaniu faktów, które doszły do jego wiadomości, lecz zażądał odnośnych sprawozdań od wszystkich Wydziałów powiatowych.

Z otrzymanych w tym przedmiocie 71*) relacyi wynika, iż z wyjątkiem kilku powiatów wymienionych już w zeszłorocznem sprawozdaniu z czynności Wydziału krajowego, nowela do ustawy drogowej wprowadzoną została w życie wszędzie bez oporu i przeszkód znaczniejszych.

Najpomyślniejsze rezultaty osiągnięto w tych powiatach, których Wydziały przystąpiły do spełnienia swego trudnego zadania z należytem zrozumieniem doniosłości tej ustawy i z uwzględnieniem natury ludu przyjmującego każdą nowość z pewną obawą.

Sprawa przedstawia się przeto korzystnie z pewnemi tylko wyjątkami prawie wszędzie tam, gdzie pouczenie odbyło się głównie żywem i życzliwem słowem, bądź w urzędzie Wydziału powiatowego, bądź za pośrednictwem delegatów spełniających swą misyę z taktem właściwym i gorliwoś ią obywatelską, gdzie w pierwszej chwili potrafiono sprostować mylne pojęcia o treści i znaczeniu nowych postanowień ustawy drogowej, obudzić zaufanie i przekonać ludność o bezpodstawności obaw przed skutkami ustawy dążącej do harmonii społecznej i gdzie przełożeni obszarów dworskich nie tylko nie uchylają się od nałożonego na nich już dawną ustawą obowiązku zarządzania drogami gminnemi wspólnie z Zwierzchnościami gminnemi, lecz nadto składają dowód, że przedstawiając zazwyczaj główną siłę intelektualną w zarządzie drogowym, chcą i umieją wspierać Wydziały powiatowe w dążeniach mających na celu poprawę i rozwój komunikacyi.

Nie mało też przyczyniły się do pomyślnych rezultatów te Wydziały powiatowe, które nie spuszczając z oka ekonomicznych celów nowej ustawy drogowej i łącząc w działaniu łagodność ze stanowczością w myśl wskazówek zawartych w okólnikach Wydziału krajowego z 28. Stycznia i 20. Października 1887. roku starały się przepisy regulaminu drogowego i instrukcyi drogowych, wynikające z postanowień noweli drogowej, pogodzić z istniejącymi stosunkami, przyznawaniem miejscowym zarządom drogowym wszelkich możliwych ulg i ułatwień, upraszczaniem ich działalności i użyczaniem im pomocy potrzebnej za pośrednictwem Delegatów i urzędników powiatowych.

Ludność wiejska w powiatach dawniej opornych, w znacznej części pogodziła się z postanowieniami nowej ustawy drogowej; wszakże tu i owdzie trwa jeszcze niezadowolenie a nawet opór bierny które zmniejsza-

---

*) Do dnia zamknięcia niniejszego sprawozdania nie przedłożyły w tym przedmiocie żadnych relacyi następne Wydziały powiatowe: Gródek, Krosno i Lisko.

jąc się zwolna i przy zaleconym przez Wydział krajowy postępowaniu oględnem powinnyby z czasem ustąpić całkowicie pod wpływem rozumnej, umiejętnej a gorliwej pracy Wydziałów powiatowych, zwłaszcza że korzyści nowej ustawy drogowej w porównaniu z dawną są w wielu miejscach już widoczne nawet dla tych, którzy z początku przyjmowali ją z nieufnością i niedowierzaniem.

Nie rzadko też spotkać się już można z głosami uznania dla nowej ustawy drogowej, która obok wielu innych stron dodatnich przedstawia niezaprzeczony postęp ku lepszemu, w kierunku harmonijnege kształtowania stosunków społecznych.

Mamy tu na myśli owo kardynalne postanowienie §. 12. noweli drogowej, które zniżając dotychczasową prestacyę w robocie, uiszczaną poprzednio wyłącznie przez mieszkańców gminy, nakłada ją teraz, w równej mierze, na mieszkańców gminy i obszaru dworskiego, a temsamem zdejmuje z tej powinności drogowej nienawistną cechę dawnego szarwarku, odbywanego tylko przez jedną warstwę społeczeństwa.

W obec tego stanu rzeczy łatwo pojąć, dlaczego hasło rzucone przez niesumiennych agitatorów w pierwszej chwili zamętu, jakoby nowa ustawa drogowa wprowadzała „pańszczyznę“, nie znalazło silniejszego oddźwięku w masach ludu, który prawie wszędzie odrzucił to hasło jako niedorzeczne i wszelkiej podstawy pozbawione, rozumując logicznie, że nie masz tam „pańszczyzny“, gdzie właściciel obszaru dworskiego i mieszkaniec gminy zarówno powołani są do odbywania prestacyi w robocie z równem prawem spłacenia jej wartości w pieniądzach. Łatwo też zrozumieć, dlaczego wielu włościan przyznaje dziś już otwarcie nowej ustawie drogowej wyższość nad dawną i dlaczego pojawiają się już głosy, że gminy nie wróciłyby do niej chętnie.

Zbyt śmiałem byłoby jednak wysnuwanie ztąd wniosków, że dalsze wykonywanie noweli drogowej ułoży się wszędzie spokojnie i nigdzie już żadnych nie dozna przeszkód. Dalecy jesteśmy od takiego pojmowania rzeczy, gdyż wiemy bardzo dobrze, że chociażby nawet (czemu przeczy doświadczenie) wszystkie Wydziały powiatowe, czuwające bezpośrednio nad wykonaniem rzeczonej ustawy zdolne były, bez wyjątku, do prowadzenia akcyi nadzorczej w sposób wyżej określony, to i w takim razie zajśćby mogły niezależne od nich okoliczności, niweczące ich pracę gorliwą i wytrwałą, lub przynajmniej opóźniające jej skutki zbawienne, zwłaszcza, że obok wychrzycielskich dążeń płynących z rozmaitych źródeł, czynną jest również systematyczna agitacya usiłująca legalnym sposobem a błędnemi argumentami wykazać, że nowela drogowa jest dla włościan niekorzystną.

Uwagi godnym jest zresztą fakt, że w niektórych powiatach, czy to skutkiem agitacyi powyższej, czy też z przekonania własnego, oświadczają mieszkańcy gmin, iż wolą uiszczać prestacyę podług ustawy dawnej, która wyznaczając prestacyę w zasadzie wyższą niż dzisiejsza, dozwalała, jak wiadomo, nie uiszczać jej wcale lub przynajmniej w stopniu niższym aniżeli podług nowej ustawy stanowiącej, iż nieodrobiona prestacya winna być spłaconą.

Niezadowoleni z nowej ustawy drogowej mogliby być i są też po części właściciele tych obszarów dworskich, które w okolicach pozbawionych większych rzek i potoków, a przeto nie mających potrzeby budowy i utrzymywania mostów większych, niszczały dawniej nieznaczną prestacyę w materyale drewnianym, obecnie zaś nałożeniem na nich nowego ciężaru zrównane zostały z gminami co do obowiązku uiszczania prestacyi w robocie i płacenia 3% dodatku do podatków bezpośrednich na rzecz dróg gminnych a nadto ponoszą ciężar w materyale drewnianym, od którego gminy są wolne.

Natomiast te obszary dworskie, które według ustawy drogowej z r. 1866. z powodu miejscowych warunków, ponosić musiały nadmierny ciężar dostarczając materyału drewnianego do budowy i utrzymania dróg gminnych, w takiej ilości jaka okazywała się potrzebną, a bywała nie raz bardzo znaczna, przyjąć musiały z zadowoleniem postanowienie nowej ustawy drogowej ciężar ten ograniczające do pewnej miary.

Tak więc przychylne usposobienie dla noweli drogowej i niezadowolenie z jej postanowień krzyżują się nawzajem, a to w miarę odmiennych interesów i pojęć bądź własnych bądź też narzuconych przez agitacyę oraz w miarę stopnia inteligencyi zdolnej do ocenienia ekonomicznej ważności dróg, tudzież w miarę innych mniej lub więcej sprzyjających okoliczności i trafniejszego lub mniej trafnego stosowania tej ustawy do warunków miejscowych.

Przyjmując porządek geograficzny od zachodu ku wschodowi, zastosowanie noweli drogowej podług sprawozdań Wydziałów powiatowych przedstawia się dotychczas (w wyższym lub niższym stopniu) korzystnie, w następujących powiatach:

Chrzanowskim, wadowickim, krakowskim, wielickim, bocheńskim, limanowskim, brzeskim, tarnowskim, nowosądeckim, dąbrowskim, grybowskim, gorlickim, mieleckim, ropczyckim, brzozowskim, niżańskim, samborskim, staromiejskim, drohobyckim, mościskim, sokalskim, lwowskim, bóbreckim, przemyślańskim, żydaczowskim, kamioneckim, rohatyńskim, kałuskim, bohorodczańskim, brodzkim, złoczowskim, podhajeckim, tłumackim, kołomyjskim, kossowskim, zbaraskim, tarnopolskim, buczackim, trembowelskim, skałackim, husiatyńskim i borszczowskim.

Niektóre z Wydziałów tych powiatów prowadzą rzecz tak umiejętnie, że proceder przez nie stosowany służyć może za przykład i wzór postępowania opartego na przepisach regulaminu i instrukcyi drogowych, sprawiających trudności tym Wydziałom powiatowym, które nie zorganizowały jeszcze należycie swego nadzoru nad drogami gminnemi.

Wydziały powiatowe: pilzneński, jasielski, kolbuszowski sanocki, przemyski, doliński, wykazują mniej korzystne rezultaty, choć przyznać trzeba, że biorą bardzo czynny udział w pracy nadzorczej, ale napotykają na trudności większe, aniżeli w powiatach wyżej wymienionych.

Najmniej pomyślne rezultaty wykazują Wydziały powiatowe: bialski, żywiecki, łańcucki, jarosławski, rawski, horodeński, śniatyński, zaleszczycki i czortkowski.

W powiatach tych objawia się u ludu nieufność, niechęć i niezadowolenie, których Wydziały powiatowe nie potrafiły dotychczas usunąć, co w znacznej mierze przypisać należy nader trudnym stosunkom społecznym i niekorzystnym warunkom dla przyjęcia postanowień nowej ustawy drogowej.

W obec relacyi Wydziałów powyżej wymienionych przedstawiają się sprawozdania znacznej liczby innych Wydziałów powiatowych w zupełnie odmiennem świetle, mianowicie tych, które twierdzą stanowczo, że nowa ustawa drogowa jest znacznie korzystniejszą dla interesów ludu i interesów komunikacyi publicznej, aniżeli była ustawa drogowa z 1866. roku, które podnoszą mnogie jej zalety i dziś już wykazują dobre skutki, płynące z wprowadzenia jej w życie.

Jeżeli jednak niewątpliwym jest faktem, że nowela drogowa ożywiła w wielu powiatach, w wysokim stopniu czynności około budowy i poprawy dróg gminnych, zwłaszcza tam, gdzie dawniej nie było żadnych wybitnych śladów tej pracy — i jeżeli w ogólnym obrazie stosunków wywołanych tą ustawą przeważa koloryt jasny nad ciemnym i ponurym, to z drugiej strony dziś już na podstawie wielu zgodnych w tym względzie relacyj Wydziałów powiatowych zaznaczyć musimy, że w szczegółach przedstawia wykonanie nowej ustawy drogowej nie mało trudności, pomimo natężonej pracy wielu Wydziałów powiatowych i ulg czynionych przez Wydział krajowy.

Trudności te są w znacznej części skutkiem różnorodnych stosunków miejscowych nie mniej też następstwem obecnego ustroju gminnego.

Wiadomo przytem, że wydanie takiej ustawy drogowej, którąby uwzględnić mogła wszystkie odrębne stosunki i warunki miejscowe, jest nie tylko u nas lecz wszędzie problematem nader trudnym, a poniekąd niewykonalnym.

Przypominamy w tej mierze dzieje ustawodawstwa drogowego w państwie pruskiem, które słynie z umiejętnego obmyśliwania i układania ustaw i urządzeń administracyjnych.

Jeszcze w 1808. r. rozpoczęto tam pracę, mającą na celu radykalną zmianę prowincyonalnych praw drogowych. Osobna komisya złożona w 1820. r. wypracowała projekt pierwszy, który około 1830. r. oddany został komisyi rewizyjnej do objawienia opinii. Zanim jednak praca rewidenta mogła być wziętą pod obrady, wznowiły sprawę niektóre sejmy prowincyonalne. Nowa z radców ministerstwa złożona komisya ukończyła wypracowanie projektu w 1833. r. Po dłuższych obradach udzieliło Ministeryum stanu projekt ten w r. 1836. prowincyonalnym deputatom stanowym do objawienia opinii. Na podstawie tej opinii wypracowała komisya, złożona przez Ministerstwo stanu nowy projekt, który w r. 1837. przedstawiony został sejmom prowincyonalnym. Zdania w sejmach objawione spowodowały nowe zmiany, nowe prace podjęte przez Ministerstwo handlu i komunikacyi, nowe opinje rady stanu, oraz sądowych i administracyjnych władz prowincyonalnych. Propozycye uczynione przez te władze były podstawą innego projektu przedłożonego w r. 1862. Sejmowi Monarchii. Projekt ten został jednak przez Rząd cofnięty.

W r. 1865. wniósł rząd do Sejmu nowy projekt ustawy drogowej, który atoli zatwierdzenia nie uzyskał.

Natomiast wyraziła tak Izba deputowanych jak i Izba Panów życzenie, ażeby Rząd bez dalszej zwłoki i nie czekając reformy gminnej i prowincyonalnej, wniósł projekt nowy. Z polecenia tego wywiązał się Rząd w r. 1875. przedstawiając projekt ustawy drogowej dla ośmiu dawniejszych prowincyi państwa pruskiego.

Projekt ten nie został jednak przyjęty i Prusy pomimo tylu wysileń nie przeprowadziły dotychczas tak pożądanej reformy.

Podobnych przykładów dostarczają dzieje ustawodawstwa drogowego innych państw i krajów, w których reforma prawa drogowego nie schodzi z porządku dziennego, i w których ustaliło się już zdanie o wielkich trudnościach połączonych z pomyślnem i wszystkim potrzebom odpowiadającem rozwiązaniem tej kwestyi.

Jeżeli taki stan rzeczy widzimy w państwach i krach słynących z bogactwa wysokiej kultury i znakomitych urządzeń administracyjnych, to tem zrozumialszemi są trudności napotykane u nas przy wykonywaniu noweli drogowej z r. 1885., że ustawa ta jest tylko w części rezultatem dłuższych studyów i prac dokonanych przez Wydział krajowy, co do głównego zaś postanowienia swego o wymiarze ciężarów na rzecz dróg gminnych (§. 12) jest ona owocem pomysłu powstałego niemal nagle podczas sesyi sejmowej r. 1884., pomysłu ze stanowiska względnej słuszności w odniesieniu do ustawy z r. 1866. niewątpliwie trafnego, ale dla krótkości czasu i braku dat potrzebnych nie we wszystkich możliwych kombinacyach i szczegółach rozwiniętego.

To niedość wszechstronnie rozwinięte, a wskutek tego niejasne postanowienie §. 12. noweli drogowej o pokryciu potrzeb materyału drewnianego dla dróg gminnych jest jedną przyczyną trudności administracyjnych i wątpliwości prawnych, jakie w wielu razach nastręcza wykonywanie noweli rzeczonej.

Drugą główną przyczyną trudności powyższych jest brak dostatecznych sił intelektualnych do sprawowania zarządu dróg gminnych, a to z powodu powszechnej prawie nieudolności organów Zwierzchności gminnych i zbyt częstego usuwania się przełożonych obszarów dworskich od udziału w zarządzie rzeczonym.

Obok tych głównych są jeszcze inne jak n. p. trudności spowodowane wykonywaniem postanowień o przymusowem spłacaniu prestacyi i przelewaniu uzyskanej gotowizny do powiatowego funduszu dróg gminnych.

Alegat 10.

W załączeniu ·/. przedkładamy Wys. Sejmowi sprawozdania 15 Wydziałów powiatowych, zawierające takie charakterystyczne szczegóły, które służyć mogą za przeciętny wyraz prac podejmowanych i trudności napotykanych przy wprowadzeniu w życie i wykonywaniu noweli drogowej z r. 1885.

Rewizya wykonawczego regulaminu drogowego.

Wydział krajowy, który dokłada wszelkich starań, ażeby stósownemi rozporządzeniami okólnikowemi, tudzież orzeczeniami wydawanemi w poszczególnych wypadkach usuwać powyższe trudności, skorzystał z odezwy c. k. Prezydyum Namiestnictwa z d. 11. Stycznia b. r. i przedstawił temuż Prezydyum w sprawie rewizyi wykonawczego regulaminu drogowego następujące wnioski:

1. Należy nietylko drogą zwykłych rozporządzeń administracyjnych, lecz także drogą regulaminu „upoważ-

nić Wydziały powiatowe, ażeby kierując czynnościami zarządów dróg gminnych w myśl (§. 27—2) noweli drogowej i nie spuszczając z oka celów tej ustawy, starały się przepisy regulaminu drogowego, zawierające normy ogólne, wynikające z postanowień noweli drogowej, pogodzić z istniejącemi stosunkami: przyznawaniem w miarę potrzeby, miejscowym zarządom, w poszczególnych wypadkach wszelkich dopuszczalnych ulg i ułatwień oraz uproszczeń ich działalności i użyczaniem im natomiast takiej pomocy przez własne organa, jaka okaże się niezbędną dla wykonania postanowień ustawy rzeczonej i dopełnienia wydanych na jej podstawie przepisów regulaminu i instrukcyi drogowych".

2. Dotychczasowy przepis §. 15. wykonawczego regulaminu drogowego, tyczący się pokrywania potrzeb materyału drewnianego, należałoby zmienić i oprzeć na zasadzie następującej:

„Obszar dworski **winien wydać materyał drewniany, potrzebny do budowy i utrzymywania** dróg gminnych na terytoryum gminy, wraz z obszarem dworskim jedną stanowiących miejscowość, w takiej ilości i jakości jaka w ciągu roku okaże się potrzebną według preliminarza drogowego przez Wydział powiatowy skontrolowanego. O ile jednak podług **oznaczenia dokonanego przez Radę powiatową**, w myśl czwartego ustępu §. 12. i ostatniego ustępu §. 26. ustawy drogowej z 7. Lipca 1885. obszar dworski należy do rzędu tych, w których **przeciętną** wartość potrzebnego materyału do utrzymania dróg gminnych, przewyższa w ciągu roku 5% dodatków do opłaconych przez obszar dworski podatków bezpośrednich, otrzyma on wynagrodzenie (subwencyę) z powiatowego funduszu dróg gminnych, w kwocie równającej się wymienionej nadwyżce rzeczonej wartości, obliczonej podług cen ustanowionych w myśl §. 26. p. 5. ustawy powyższej".

Alegat 11. Wnioski powyższe uzasadnił Wydział krajowy załączonym w odpisie memoryałem z d. 27. Marca b. r. ·/. na który do dnia zamknięcia niniejszego sprawozdania odpowiedzi nie otrzymał.

Materyały do przyszłej zmiany ustawy drogowej.

Wydział krajowy wiedząc, że do ocenienia skutków ustawy tej doniosłości, co ustawa drogowa, potrzeba nie tylko wprowadzenia jej w życie lecz także dłuższego jej wykonywania oraz starannego i wszechstronnego zbadania osiągniętych rezultatów i zebrania jak największej liczby dat i faktów, postanowił już teraz przystąpić do gromadzenia materyałów, które wykazując dodatnie i ujemne strony noweli do ustawy drogowej, dałyby zarazem podstawę do wydania uzasadnionej opinii o wartości tej ustawy dla ekonomicznych i społecznych stosunków kraju naszego, nie mniej też o wnioskach dążących do jej zmiany.

Alegat 12. W tym celu wydał Wydział krajowy załączony okólnik do Wydziałów powiatowych, w którym żąda najpierw zebrania i przedstawienia dat

illustrujących administracyę dróg gminnych na tle postanowień noweli drogowej z roku 1885. a następnie odpowiedzi na 12 pytań postawionych dla gruntownego rozpoznania zalet i wad obowiązującej ustawy drogowej oraz zbadania możliwych podstaw do przyszłej zmiany tej ustawy, która jednak zdaniem Wydziału krajowego nie powinnaby nastąpić pierwej, dopóki rzecz gruntownie zbadaną nie zostanie i dłuższa praktyka niewykaże, które jej postanowienia i o ile mogłyby być zmienione z pożytkiem dla kraju.

Obok wysłania powyższego kwestyonaryusza, polecił Wydział krajowy swemu oddziałowi statystycznemu, ażeby dla celów przyszłej reformy ustawy drogowej, zebrał daty o ekonomicznych i administracyjnych stósunkach wszystkich miast i miasteczek w Galicyi (oprócz Lwowa i Krakowa), tudzież przeprowadził klasyfikacyę mieszkańców kraju, z podaniem ich ilości w każdym powiecie, podług następującej skali opłacanych rocznie podatków bezpośrednich:

I.	—			do	2	zł.
II.	powyżej	2	zł.	„	3	„
III.	„	3	„	„	5	„
IV.	„	5	„	„	10	„
V.	„	10	„	„	15	„
VI.	„	15	„	„	20	„
VII.	„	20	„	„	25	„
VIII.	„	25	„	„	—	„

Ewidencya dróg publicznych w księgach gruntowych.

W dalszym ciągu zeszłorocznego sprawozdania naszego w przedmiocie ewidencyi dróg publicznych w księgach gruntowych podajemy do wiadomości Wysokiemu Sejmowi, że okólnikiem z d. 31. Stycznia 1888. r. L. 54.509/87 udzieliliśmy Wydziałom powiatowym bliższych wyjaśnień tak co do znaczenia postanowień okólników c. k. wyższych sądów krajowych we Lwowie i Krakowie z dnia 26. Stycznia r. 1887. L. 20.637/886. i 12. Lipca 1887. L. 16.267, jak i co do ingerencyi Wydziałów powiatowych przy założeniu i prostowaniu ewidencyi publicznych dróg gminnych, powiatowych i publicznych dojazdów kolejowych.

Rozporządzeniem zaś z d. 6. Kwietnia r. 1888. L. 13.399 poruczył Wydział krajowy inżynierom okręgowym i pełniącym tychże obowiązki, zastępstwo swe przy zakładaniu przez komisye hipoteczne i prostowaniu ewidencyi dróg krajowych.

Taryfy kolejowe.

Na wystosowaną przez nas w roku zeszłym odezwę do c. k. Prezydyum Namiestnictwa o wyjednanie dalszych zmian taryf kolejowych w myśl uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 17. Października 1884. roku nie otrzymaliśmy dotąd żadnej odpowiedzi.

Krajowe biuro statystyczne wszakże utrzymuje ciągłą ewidencyę zachodzących zmian w taryfach kolejowych i ma obowiązek zdawania o tem sprawy Wydziałowi krajowemu z końcem każdego kwartału.

Sprawa budowy kolei z Tarnopola w kierunku południowym — tudzież sprawa budowy kolei ze Stryja na Chodorów, Rohatyn, Brzeżany, Kozowę, Mikulińce, Kopeczyńce, Grzymałów, Kałaharówkę do granicy rosyjskiej z odnogami Brzeżany-Podhajce i Mikulińce-Chorostków.

W obydwu rzeczonych sprawach nie zaszła od zeszłorocznego naszego sprawozdania żadna zmiana, albowiem odnośne Wydziały powiatowe na zakomunikowane im rozporządzenie p. Ministra handlu — dotychczas żadnej odpowiedzi nie dały.

Reambulacya nowych linii kolejowych.

W dniu 6. Grudnia 1887. i następnych przeprowadzoną została rewizya trasy projektowanej kolei lokalnej od stacyi kolei Karola Ludwika w Dębicy przez Pilzno, Brzostek i Kołaczyce do stacyi galicyjskiej c. k. kolei transwersalnej w Jaśle.

Do udziału przy powyższej rewizyi mianowaliśmy osobnego z naszej strony zastępcę.

Subwencya krajowa 100.000 zł. na rzecz budowy kolei żelaznej Lwów-Żółkiew-Rawa.

Uchwałą Wysokiego Sejmu z dnia 9. Października 1882. przyznano na budowę kolei żelaznej Lwów-Żółkiew-Rawa subwencyę w kwocie 100.000 zł. płatną w trzech rocznych ratach.

W budżecie za rok 1886. wstawiono i wypłacono na ten cel pierwszą ratę w kwocie . .	33.334 zł.
W roku bieżącym wypłacono drugą ratę . .	33.334 „
Wypłacono razem .	66.668 zł.
Do budżetu na rok 1889. wstawia się ostatnią ratę w kwocie	33.332 zł.
Jak przyznano .	100.000 zł.

Datki przyrzeczone przez powiaty w celu ułatwienia pomocy kraju na wykupno gruntów pod kolej transwersalną.

Datki przyrzeczone przez powiaty w celu ułatwienia pomocy kraju na wykupno gruntów pod kolej transwersalną deklarowane zostały przez 11 powiatów w łącznej kwocie . . . . 171.866 zł. 01 ct

Część tych datków przyrzeczono warunkowo, z którego powodu odpisano:

Wydziałowi powiatowemu		
w Gorlicach kwotę . .	13.519 zł. 90 ct.	
w Jaśle „ . .	33.621 „ 44 „	
		47.141 zł. 34 ct.

Właściwa należytość przypadająca do wpłaty na fundusz krajowy . . . . . 124.724 zł. 67 ct.

Na rachunek tej należytości wpłaciły po koniec Czerwca 1888. Wydziały powiatowe:

w Buczaczu	kwotę .	5.000 zł. — ct.
w Czortkowie	„ .	2.116 „ 97 „
w Krośnie	„ .	3.158 „ 10 „
w Nowym Targu	„ .	722 „ 68 „
w Stanisławowie	„ .	2.271 „ 62 „
w Tłumaczu	„ .	2.870 „ 76 „
w Zaleszczykach	„ .	4.223 „ 87 „
		20.364 zł. — ct.

Pozostaje zaległość do wpłacenia . . . . 104.360 zł. 67 ct.

Zakładowy fundusz pożyczkowy na poprawę dróg powiatowych i gminnych.

Zakładowy fundusz pożyczkowy utworzony uchwałą Wysokiego Sejmu z dnia 13. Października 1883. roku otrzyma po koniec roku 1888. dotacyę z funduszu krajowego rubryka X. w łącznej kwocie 130.000 zł. w. a.

Po dzień zamknięcia niniejszego sprawozdania udzielono z tego funduszu następujące bezprocentowe pożyczki:

a) dla 23 powiatów wykazanych w sprawozdaniu z czynności po koniec Czerwca 1887. roku łączną kwotę	125.350 zł. — ct.
b) Od roku 1887. Wydziałowi powiatowemu:	
1. w Gorlicach na budowę mostu w Łosiu i bulwarku w Uściu ruskiem	3.000 „ — „
2. w Tarnobrzegu na budowę dojazdów kolejowych	5.700 „ — „
3. w Skałacie na budowę dróg gminnych .	10.000 „ — „
Razem .	144.050 zł. — ct.
Zwroty rat pożyczkowych przez Wydziały powiatowe wynoszą za dawne lata jak wykazano w sprawozdaniu po koniec Czerwca 1887. roku łączną kwotę	19.840 „ — „
Resztę za rok 1887.	3.750 „ — „
W roku 1888. po dzień sprawozdania . . .	17 915 „ — „
Razem .	41.505 zł. — ct.

Rozporządzalna gotówka tak z dotacyi pobieranych od funduszu krajowego, jakoteż zwroty pożyczek od Wydziałów powiatowych są lokowane na 3% rachunku bieżącym w Banku krajowym.

Narosłe z tego tytułu odsetki wynosiły jak wykazano w sprawozdaniu za rok 1887. łączną kwotę .	1.694 zł. 82 ct.
Za II. półrocze 1887.	86 „ 70 „
„ I. „ 1888.	250 „ 76 „
Razem .	2.032 zł. 28 ct.
Nadto wpłaciły Wydziały powiatowe 6% odsetki zwłoki:	
w II. półroczu 1887.	15 „ 52 „
w I. „ 1888.	250 „ — „
Zakładowy fundusz pożyczkowy pomnożył się o kwotę	2.252 zł. 80 ct.

Rachunki budowy dróg krajowych pro praeterito.

Na ponowne odniesienie się Wydziału krajowego do c. k. Namiestnictwa o przedłożenie zaległych rachunków budowy dróg krajowych pro praeterito nie otrzymaliśmy dotąd żadnej odpowiedzi.

Sadzenie drzewek przy drogach publicznych.

Wniosek Wydziału powiatowego buczackiego, tyczący się wydania ustawy krajowej o sadzeniu drzew przy drogach publicznych, nie doznał dotychczas większego poparcia ani ze strony ogółu reprezentacyj powiatowych, ani też ze strony c. k. Rządu, który w odezwie swej do Wydziału krajowego wystosowanej z dnia 10. Lipca 1888. wstrzymał się na razie od objawienia opinii w tej sprawie, oświadczając się tylko z gotowością bądź ponowienia poleceń mających na celu udzielanie skutecznej i chętnej pomocy powiatowych władz politycznych Wydziałom powiatowym w wykonaniu inicyatywy sadzenia i pielęgnowania drzew przy drogach nieeraryalnych, bądź też objawienia swego zdania dopiero na podstawie konkretnego projektu.

Przypuszczać należy, że koszta połączone z przymusowem obsadzeniem dróg drzewami i ich pielęgnowaniem musiałyby być w takim razie bardzo znaczne, a oczekiwać nie można, ażeby ustawa taka, nakładająca nowe ciężary na mieszkańców kraju, przy dzisiejszym ustroju gminnym, nie dozwalającym należytego wykonywania przepisów policyi miejscowej, mogła być zastosowywana z większym skutkiem, aniżeli obowiązujące obecnie przepisy o sadzeniu drzewek.

Wydział krajowy nie chcąc jednak na tem przypuszczeniu polegać i pragnąc poznać w tej kwestyi opinię wszystkich Reprezentacyj powiatowych wezwał je do objawienia w tej sprawie swego zapatrywania, a gdyby były zdania, że należałoby już teraz, nie czekając na reformę ustawy gminnej, poruszyć kwestyę ustawodawczego traktowania sprawy przymusowej kultury drzew przy drogach publicznych, ażeby w takim razie przedstawiły swe odnośne życzenia i wnioski konkretne, z którychby Wydział krajowy zrobił stosowny użytek przy ewentualnem opracowaniu projektu pomienionej ustawy.

Uregulowanie prawa do poboru szutru z rzek publicznych.

Nie otrzymawszy odpowiedzi od c. k. Namiestnictwa na odezwę naszą z dnia 5. Sierpnia 1887. udał się Wydział krajowy ponownie do tegoż na dniu 31. Stycznia 1888. z zapytaniem, czy zarządzone zostały studya potrzebne do ułożenia projektu noweli do ustawy wodnej z dnia 14. Marca 1875. Nr. 38. dla uuormowania przepisów o pobieraniu szutru z rzek publicznych, w jakiem stadyum sprawa ta znajduje się obecnie, oraz czyli i kiedy byłby c. k. Rząd skłonny do przedłożenia powyższego projektu ustawy do konstytucyjnego traktowania. Na pismo to nie otrzymał Wydział krajowy dotąd żadnej odpowiedzi.

Budowa mostu na Dunajcu pod Kurowem.

Na podstawie uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 12. Stycznia 1886. powziętej wskutek petycyi Wydziału powiatowego w Nowym Sączu o wybudowanie mostu na Dunajcu pod Kurowem w miejsce dotychczasowego przewozu łączącego dwie części drogi krajowej Słotwina-Brzesko-Sącz, przeprowadzone zostały rokowania z c. k. Rządem, Wydziałem powiatowym w Nowym Sączu, tudzież stronami podpisanymi na petycyi w tym samym przedmiocie, odstąpionej nam do załatwienia uchwałą Wysokiego Sejmu z dnia 24. Stycznia 1887, celem uzyskania deklaracyi co do ofiar dobrowolnych na częściowe pokrycie kosztów powyższej budowy, obliczonych w przybliżeniu na 59.000 zł. wraz z dojazdami, jeśli projektowana konstrukcya wierzchnia mostu miałaby być uskutecznioną z materyału miękkiego.

C. k. Rząd powołał się co do datku ze swej strony na swe oświadczenie jeszcze z dnia 21. Kwietnia 1884. l. 1.908/pr., według którego administracya wojskowa odstąpiła na razie od żądania budowy mostu na Dunajcu pod Kurowem. Reprezentacya powiatowa ofiarowała na cel powyższy jednorazowy datek w kwocie 8.000 zł., jeśli budowa rychło przyjdzie do skutku, strony zaś podpisane na powołanej wyżej petycyi z roku 1887. oświadczyły, iż mimo najlepszej chęci nie mogą przyczynić się datkami do tej budowy.

Niezaprzeczona wszakże korzyść, jaką odniosłoby dobro ogółu, gdyby dotychczasowy, nadzwyczaj niedogodny, narażający komunikacyę na częste przerwy, a podróżnych częstokroć na niebezpieczeństwo życia, wreszcie jedyny na drogach krajowych jeszcze istniejący przewóz pod Kurowem

usunięty został i zastąpiony mostem zabezpieczającym stałą i dogodną komunikacyę, przemawia za potrzebą jak najrychlejszego przystąpienia do budowy rzeczonego mostu.

Do budowy powyższej zamierza też Wydział krajowy przystąpić już w roku przyszłym bez wymagania od Wysokiej Izby osobnego kredytu, spodziewa się bowiem pokryć odnośne koszta ze zwykłej dotacyi konserwacyjnej.

Budowa mostu na Sanie pod Olchowcami.

Wskutek zarządzenia c. k. Ministerstwa spraw wewnętrznych wybudował c. k. Rząd swoim kosztem w kwocie 43.801 zł. prowizoryczny most na Sanie pod Olchowcami na drodze krajowej Sanok-Przemyśl, w obec czego nawiązane przez c. k. Rząd jeszcze w roku 1885. rokowania z Wydziałem krajowym o wybudowanie stałego mostu w tejże samej miejscowości, stały się bezprzedmiotowe.

Na podstawie wyniku przeprowadzonej w dniu 12. Grudnia 1887. r. przy współudziale z naszej strony inżyniera dróg krajowych p. H. Czaplickiego kolaudacyi budowy rzeczonego mostu, zaproponowało c. k. Prezydyum Namiestnictwa odezwą z d. 29. Grudnia r. 1887. L. 13.224/pr. objęcie tegoż mostu we własną administracyę Wydziału krajowego z obowiązkiem utrzymywania go w dobrym stanie.

Wydział krajowy z uwagi na szkodliwe następstwa jakie by spowodowane być mogły dwojaką administracyą drogi krajowej Sanok-Przemyśl, tudzież z uwagi, że dualizm taki niemógłby być pożądany ani dla Wydziału krajowego ani dla c. k. Rządu, oświadczył w odezwie swej z d. 24. Stycznia r. 1888. L, 224, że skłonny jest w razie odstąpienia nam wybudowanego mostu na Sanie pod Olchowcami, utrzymywać go odtąd kosztem funduszu krajowego.

Sprawę tę miało następnie Prezydyum Namiestnictwa przedłożyć c. k. Ministerstwu spraw wewnętrznych do decyzyi, dotąd wszakże niemamy wiadomości o wyniku a most znajduje się pod dozorem organów rządowych.

Most powyższy oddany został dnia 12. Października 1887. roku do użytku publicznego, w obec czego istniejący powyżej niego przewóz krajowy okazał się zbyteczny i został też zniesiony z dniem 11. Października 1887. roku, a to po poprzednim rozwiązaniu kontraktu z dzierżawcą myta przewozowego p. Władysławem Nowackim. W miejsce zniesionego w ten sposób poboru myta przewozowego zaprowadziliśmy z dniem 22. Października 1887. roku na rzecz konserwacyi wspomnianego mostu prowizoryczne myto mostowe podług taryfy II. klasy, a pobór jego z powodu nieuregulowanej dotąd administracyi mostu odbywa się we własnym zarządzie.

Droga powiatowa Żmigrodzko-Grabska.

Wydział krajowy nie otrzymał dotąd od c. k. Rządu żadnej odpowiedzi na zakomunikowaną mu ponowną remonstracyę Wydziału powiatowego w Jaśle przeciw nieprzychylnej decyzyi c. k. Ministerstwa spraw wewnętrznych, domagającego się od wspomnianej Reprezentacyi powiatowej corocznego przyczyniania się do kosztów utrzymania drogi powiatowej Żmigrodzko-Grabskiej kwotą 2.100 zł., pod którym to warunkiem miała być rzeczona droga wziętą w administracyę państwową.

Również nie otrzymał Wydział krajowy dotąd odpowiedzi na uchwałę jasielskiej Reprezentacyi powiatowej, którą postanowiono zaniechać powyższą drogę jako powiatową.

Nawiązane przez nas na prośbę Wydziału powiatowego w Nowym Sączu rokowania z c. k. Dyrekcyą dóbr państwowych o bezpośrednie obję-

Droga powiatowa Krynica-Muszyna.

cie administracyi drogi powiatowej Krynica-Muszyna przez zarząd zdrojowy w Krynicy, nie zostały dotąd doprowadzone do ostatecznego rezultatu i administracyę tę sprawuje dotąd Wydział powiatowy w Nowym Sączu.

Droga powiatowa Boguchwalsko-Strzyżowska.

Koszta budowy dwóch mostów na Wisłoku na drodze powiatowej Boguchwalsko-Strzyżowskiej w powiecie Rzeszowskim w gminach Czudcu i Żarnowie obliczone pierwotnie na kwotę 25.000 zł. okazały się wskutek później uznanych potrzeb niewystarczające, jak to w zeszłorocznem sprawozdaniu z czynności przedstawiliśmy.

Po wspólnem porozumieniu się Wydziału krajowego z c. k. Namiestnictwem zwiększony koszt budowy powyższych mostów oznaczony został w wysokości 36.556 zł. 28 ct., z których według zawartej z c. k. Namiestnictwem ugody, przypadło na Wydział krajowy 11.800 zł. 22 ct., która to kwota została wypłacona Rzeszowskiemu Wydziałowi powiatowemu.

Droga gminna Żurawno-Bakocyn-Nowosielce.

Na rekonstrukcyę drogi gminnej Żurawno-Bakocyn-Nowosielce wypłaconą została w roku bieżącym Wydziałowi powiatowemu w Żydaczowie kwota 1.500 zł. jako reszta subwencyi przyznanej w wysokości 25% ogólnych kosztów budowy.

Droga gminna Nowy Targ-Zakopane.

Drogę gminną Nowy-Targ-Zakopane zbudowaną przy pomocy funduszu krajowego w kwocie przeszło 70.000 zł. należało z chwilą ukończenia jej budowy oddać w administracyę właściwych gmin i obszarów dworskich, przez których terytorya przechodzi, z obowiązkiem utrzymania jej po myśli §. 27. regulaminu drogowego, w stanie odpowiednim do funduszów wyłożonych na jej budowę.

Dotychczasowe wszakże doświadczenia nasze dostarczyły niewątpliwego dowodu, że zarządzające miejscowe organa nie byłyby w możności utrzymania powyższej drogi w stanie dobrym i używania rozporządzalnych prestacyi i funduszów drogowych w sposób odpowiedni.

Chcąc zapobiedz skutkom podobnej administracyi, przy której zbudowana tak znacznym kosztem droga mogłaby w krótkim czasie być zniszczona, zwłaszcza wobec trudnego jej położenia geograficznego i klimatycznego, wezwaliśmy Wydział powiatowy w Nowym Targu do korzystania z postanoweń §. 28. noweli do ustawy drog. z roku 1885, a względnie do bezpośredniego objęcia w zarząd drogi rzeczonej w zastępstwie gmin odnośnych za poprzedniem porozumieniem się w tym względzie z miejscową c. k. władzą polityczną, tudzież do zabezpieczenia tej drodze odpowiedniego nadzoru technicznego.

Czyniąc zadość powyższemu wezwaniu, objął Nowotarski Wydział powiatowy protokolarnie w obecności delegata c. k. Władzy politycznej i zastępców gmin właściwych w dniu 4. i 5. Lipca 1887. drogę gminną Nowytarg-Zakopane w swoją bezpośrednią administracyę, a nadzór techniczny poruczył byłemu kierownikowi budowy tej drogi inżynierowi p. Tytusowi O'Byrn.

Myta kopytkowe w gminach miast Brody, Brzeżany, Kołomyja, Nowy-Sącz Przemyśl, Rzeszów, Stanisławów, Tarnów i Tarnopol.

W ostatnim peryodzie poboru myta kopytkowego gminy miast Brodów, Przemyśla, Stanisławowa i Tarnopola przedłożyły rachunki robót około utrzymania dróg, ulic i placów miejskich, w roku 1887. wykonanych. Też same gminy tudzież gminy miast Kołomyi i Nowego Sącza przedłożyły preliminarze robót drogowych na rok 1888.

Mimo ponownych poleceń nieotrzymaliśmy do końca Czerwca r. b. sprawozdań z wykonanych w roku 1887. robót drogowych od gmin, miast

Brzeżan, Kołomyi, Nowego Sącza, Rzeszowa, Tarnowa tudzież dotyczących preliminarzy na rok 1888. od gmin miast Brzeżan, Rzeszowa, Stanisławowa i Tarnowa.

Poczta wiejska

W ciągu minionego roku otworzone zostały następujące Urzędy pocztowe:

Powiat	Jarosław	1	Majdan Sieniawski
„	Kraków	2	Cło
„	Lwów	3	Podliski małe
„	Łańcut	4	Kuryłowka
„	Nowy Sącz	5	Rytro
„	Wadowice	6	Leńcze i 7. Stryszów.

Sprawy drogowe wytoczone przed c. k. Trybunał administracyjny.

A. Bez rozprawy odrzucił c. k. Trybunał administracyjny wniesione tamże zażalenia:

1) Gminy Zabórz przeciw orzeczeniu Wydziału krajowego z dnia 1. Grudnia 1887. roku L. 49.653 w sprawie obowiązku jej utrzymania drogi zwanej „Wywalicka“ położonej w obrębie tej gminy;

2) lwowskiej kapituły metropolitalnej obrz. łać. przeciw orzeczeniu Wydziału krajowego z dnia 11. Listopada 1887. roku L. 45.638, w sprawie żądanego ze strony kapituły jako właścicielki obszaru dworskiego w Smuchowie zaniechania drogi gminnej wiodącej przez pastwiska dworskie zwane „Lipnik“;

3) obszaru dworskiego w Rudzie przeciw orzeczeniu Wydziału krajowego z dnia 17. Marca 1887. roku L. 10.995 w sprawie obowiązku jego dostarczenia materyału na budowę mostu;

4) obszaru dworskiego w Jeżowie przeciw orzeczeniu Wydziału krajowego z dnia 21. Czerwca 1887. roku L. 27.374 w sprawie obowiązku dostarczania materyału na odbudowanie mostu na drodze gminnej z Jeżowa do Rudnik;

5) Rady powiatowej w Buczaczu przeciw zarządzeniu Wydziału krajowego z dnia 28. Kwietnia 1887. L. 15.354 w sprawie zobowiązania się tejże do uiszczenia datku dobrowolnego na wykupno gruntów pod kolej transwersalną.

B. Po przeprowadzeniu rozprawy publicznej odrzucił c. k. Trybunał administracyjny zażalenie

a) gminy Zadwórze przeciw orzeczeniu Wydziału krajowego z dnia 14. Grudnia 1886. roku L. 65.965 w sprawie obowiązku jej szutrowania wjazdów bocznych do publicznego dojazdu kolejowego.

b) obszaru dworskiego w Potoku złotym przeciw orzeczeniu Wydziału krajowego z dnia 27. Maja 1887. roku L. 25.634 w sprawie uznania za gminną drogę publiczną drogi pod Lp. 2.492 wiodącej przez las tego obszaru do Porchowy.

C. Wreszcie po przeprowadzeniu rozprawy pisemnej zwrócił c. k. Trybunał administracyjny do ponowego rozstrzygnięcia:

Sprawę zażalenia Chaje Blume Weiler, współwłaścicielki obszaru dworskiego pod nazwą „folwark Zbudów“ przeciw orzeczeniu Wydziału krajowego z dnia 26. Października 1886. roku L. 57.734 co do obowiązku dostarczania materyału drewnianego dla dróg gminnych w Łanach i Piaskach.

Departament V.

Szef departamentu: Dr. Franciszek Hoszard Członek Wydziału krajowego.

Wydatki na cele zdrowia publicznego.

Rzeczywiste wydatki z funduszu krajowego na cele zdrowia publicznego wynosiły w roku 1887. kwotę **704.713** zł., t. j. o **15.076** zł. więcej, aniżeli Wysoki Sejm budżetem preliminował, a o 742 zł. mniej, aniżeli w roku 1886. rzeczywiście wydano.

Alegat 13.

W szczególności wypłacił fundusz krajowy:

za leczenie ubogich	733.384	zł.
za szczepienie ospy ochronnej	57.232	„
za leki podczas epidemii	4.450	„
za położnice i podrzutki	8.183	„
razem . .	803.249	zł.

Na to wpłynęło do dochodów funduszu krajowego:

Nadwyżek dochodów od szpitala w Krakowie . .	480	zł.
od szpitala we Lwowie	39.415	„
od zakładu w Kulparkowie	43.355	„
Zwrotów zaliczek:		
od szpitali prowincyonalnych	12.634	„
od gmin za koszta leczenia	2.069	„
za sprawdzenie rachunków aptekarskich . . .	583	„
razem . .	98.536	zł.

Odciągnąwszy tę kwotę od wypłaconej 803.249 zł., okaże się rzeczywisty wydatek w kwocie 704.713 zł. A ponieważ budżet preliminował w tym dziale wydatki na 739.670 zł., a dochody na 50.033 zł., czyli rzeczywisty wydatek na 689.637 zł.; okazuje się różnica 15.076 zł., o którą to kwotę fundusz krajowy więcej wydał aniżeli budżetem przeznaczone było. Przekroczenie to znajduje swe usprawiedliwienie w wypłacie kosztów leczenia za większą liczbę chorych, w większych kosztach szczepienia, tudzież w większych dotacyach dla zakładów położnic w Krakowie i we Lwowie niż budżetem przewidziano.

W porównaniu z rokiem 1886. wypłacono z Rubr. III. IV., V., i XI. budżetu mniej o 4.968 zł.; dochody za to były także mniejsze o 4.226 zł. tak, że rezultat roku 1887. był dla funduszu krajowego tylko o 742 zł. korzystniejszy, aniżeli w roku 1886. W porównaniu z rokiem 1878. w którym wydatki wynosiły 844.184 zł. a dochody tylko 38.832 zł.,

czyli w którym rzeczywiste wydatki doszły do kwoty 805.352 zł., jest wynik w roku 1887. korzystniejszy o kwotę 100.639 zł, pomimo że w naszych zakładach leczyło się w roku 1887. chorych o 9.768 więcej, a dni leczenia było o 85.330 dni także więcej, niż w roku 1878. Co tylko oszczędnej gospodarce przypisać należy.

Ruch chorych i wydatki w ostatnim dziesięcioleciu. **Alegat 14.**

W alegacie 14. przedstawiamy wykaz porównawczy ruchu chorych i wydatków we wszystkich naszych zakładach leczniczych, które zostają pod naczelną administracyą Wydziału krajowego, z ostatnich lat dziesięciu. Z wykazu tego przekonać się można: a) że liczba chorych leczonych w tychże zakładach statecznie się wzmaga, z wyjątkiem lat 1881. i 1882., w których obowiązywało rozporządzenie Wydziału krajowego, ograniczające przyjmowanie chorych; b) że liczba dni leczenia także się wzmaga, lecz nie w takim stosunku, jakby się to z powiększonej liczby chorych wypływać zdawało. A to dlatego, ponieważ przeciętny czas leczenia zmniejszył się znacznie; c) że pomimo zwiększonej ilości chorych i dni leczenia, tak ogólne wydatki jak koszt całej kuracyi chorego i jednego dnia leczenia zmalały.

Podczas bowiem, kiedy w roku 1878. leczono w naszych zakładach 30.275 chorych, a dni leczenia było 1,013.157, leczono w roku 1887. chorych 40.043 t. j. o 9.768 więcej. Dni leczenia zaś było 1,098.549, t. j. o 85.392 więcej. Średni czas leczenia wynosił w roku 1878. 33·5 dnia, w roku zaś 1887. tylko 27·4 dnia, a więc spadł o 6·1 dnia. Wydatki ogólne doszły w roku 1878. do kwoty 870791 zł., koszt kuracyi chorego wynosił średnio 28 zł. 76 ct., a koszt dnia 85·95 setnych centa, w roku zaś 1887. spadły ogólne wydatki na 722.247 zł. t. j. o 148.544 zł., koszt kuracyi na 18 zł. 4 ct., t. j. o 10 zł. 72 centów, a koszt dnia na 65.75 setnych centa, t. j. o 20.20 setnych centa.

To wszystko dowodzi, że nasze szpitale pozyskały zaufanie ludności i że są dobrze i oszczędnie administrowane:

Porównanie zaś taks za leczenie chorych w szpitalach powszechnych przekonywa, że szpitale nasze, aczkolwiek z wyjątkiem krakowskiego, nie mają własnych majątków, są najtaniej administrowane ze wszystkich w Monarchii Austryackiej. I tak, w Salzburgu wynosi taksa przeciętnie 96 ct., w Tryjeście 77 ct., w Morawii 76 ct., w Austryi dolnej i górnej 75 ct., w Styryi 73 ct., w Dalmacyi i Kroacyi 72 ct., w Bukowinie 70 ct., w Karyntyi 69 ct., na Węgrzech 64 ct., w Bośnii 60 ct., w Czechach 57 ct., w Siedmiogrodzie 56 ct. a w Galicyi tylko 53 ct.

Ruch chorych i wydatki w roku 1887. **Alegat 15.**

W roku 1887. było w naszych zakładach leczniczych 3.666 łóżek, t. j. o 44 łóżek więcej, niż w roku poprzedzającym. W Krakowie przybyło 14 łóżek dla chorych na oczy, 18 dla ginekologicznych i 8 w kurytarzu dla syfilitycznych, we Lwowie zaś 4 dla położnic.

W porównaniu z rokiem 1886. leczono chorych w ogóle o 391 więcej, dni leczenia było mniej o 86.230, procent uzdrowionych wynosił w ogóle 68·99, zaś zmarłych 9.3%, w szczególności zaś wyzdrowiało chorych 71·3%, zmarło 8·4%, położnic we Lwowie wyzdrowiało 92·4%, zmarło 1.8%, w Krakowie położnic i ginekologicznych wyzdrowiało 61·%, zmarło 16·8%,

obłąkanych w Kulparkowie wyzdrowiało 18·6%, zmarło 12·9%, w Krakowie wyzdrowiało 50·7%, zmarło 9·7%, dzieci wyzdrowiało 68·9%, umarło 9·3%.

Cała kuracya chorego trwała średnio w szpitalach powszechnych 22·3 dnia, w zakładach dla położnic 20·1 dnia, w zakładach dla obłąkanych 156·8 dnia, w szpitalach dla dzieci 28·3 dnia, a przeciętnie we wszystkich 27·3 dnia, tak, jak w roku poprzedzającym.

Wydatki wynosiły we wszystkich zakładach leczniczych razem, nie licząc szpitali dla dzieci, kwotę 698.247 zł., z tych przypada na szpitale powszechne 499.655 zł., na zakłady położnic 32.542 zł., na zakłady ocłąkanych 166.051 zł., oprócz tego subwencyonował fundusz krajowy szpitale dla dzieci kwotą 24.000 zł. Koszt utrzymania chorego przez cały czas pobytu w zakładzie wynosił w szpitalach 14 zł. 9 ct., w zakładach położnic 22 zł. 44 ct., w zakładach dla obłąkanych 124 zł. Utrzymanie dzienne chorego kosztowało średnio 61·9 ct. położnicy 1 zł. 3 ct., obłąkanego 79 centów. Żywność wraz z winem i pieczywem kosztowała na dzień i chorego średnio w szpitalach 20·8 ct., u położnic 26·9 ct., u obłąkanych 27·5 ct. Leki wraz z potrzebami sanitarnemi kosztowały dziennie na chorego 5·3 ct., na położnicę 5·7 ct. na obłąkanego 2·5 centa.

W porównaniu z r. 1886. spadł odsetek uzdrowionych o pół %; odsetek zaś śmiertelności wzmógł się o szesnaście setnych części %. — Wydatki wzrosły o 6.301 zł., koszt całej kuracyi chorego wzrósł o 75 ct., koszt dnia zmniejszył się o centa, koszt wiktu pozostał jaki był, a koszt leków podniósł się o jedną dziesiątą część centa na dzień i chorego.

Pobyt chorego w zakładach pozostał taki jaki był w roku poprzedzącym.

Ruch podrzutków i koszta ich utrzymania.

W r. 1887. wypłacił fundusz krajowy za utrzymanie 249 podrzutków kwotę 16.345 zł. 58 ct. mianowicie:

za 9 dzieci we Lwowie	.	337 zł.	58 ct.
za 24 dzieci w Krakowie	.	1.243 „	21 „
za 6 dzieci w Pradze	.	351 „	90 „
za 210 dzieci w Wiedniu	.	14.412 „	89 „
razem za 249 dzieci		16.345 zł.	58 ct.

Porównanie wydatków administracyjnych w naszych zakładach krajowych.

Alegat 16.

W alegacie 16. przedkładamy jak corocznie wykaz porównawczy tych wydatków, które wpływają na koszta właściwego utrzymania chorego i dają obraz gospodarności zarządu. Z porównania tego okazuje się, że właściwe utrzymanie chorego było jak zawsze najtańszem w szpitalu lwowskim, wynosiło bowiem 69·67 centa, kiedy w zakładzie Kulparkowskim wynosiło 71·91 centa, a w szpitalu krakowskim 80·05 centa. Żywienie samo kosztowało na dzień i chorego we Lwowie 25·23 centa, w Kulparkowie 26·71 centa a w Krakowie 28·01 ct. W porównaniu z r. 1886. były koszta administracyjne w lwowskim szpitalu mniejsze o 2·56 ct., w Kulparkowie mniejsze o 3·83 ct., w Krakowie zaś wzrosły o 2·80 ct. Żywienie było we Lwowie tańsze o 1·27 ct., w Kulparkowie tańsze o 0·87 centa, w Krakowie droższe o 0·43 setnych centa.

Alegat 17.

Alegat 17. wykazuje o ile cena produktów zużytych w poszczególnych zakładach wpłynęła na różnicę kosztów żywienia w tych zakładach.

Rozporządzenie c. k. Ministerstwa w sprawie desinfekcyi.

W celu osiągnięcia jednostajnego i teraźniejszemu rozwojowi nauk odpowiadającego postępowania przy przeprowadzaniu odrażania (desinfekcyi) wydało c. k. Ministerstwo spraw wewnętrznych rozporządzeniem z d. 16. Sierpnia 1887. L. 20.662 ex 1886. opracowaną według wniosków najwyższej Rady zdrowia instrukcyę o odrażaniu, do powszechnego zastósowania się.

Odezwą z dnia 24. Września 1887. L. 53.781 udzieliło nam c. k. Namiestnictwo tę instrukcyę — która później t. j. 15. października 1887. w dzienniku ustaw i rozporządzeń krajowych część XVI. Nr. 56. publikowaną została — z wezwaniem o dołożenie wszelkich starań, by wszystkie większe szpitale powszechne zostały zaopatrzone w aparaty desinfekcyjne według wskazówek zawartych w tej instrukcyi.

W myśl tej odezwy rozesłaliśmy Nr. 56. dziennika ustaw i rozporządzeń krajowych, w którym zamieszczone są pomienione wskazówki, do zarządów wszystkich szpitali powszechnych w kraju, tudzież poleciliśmy dyrektorom szpitali krajowych we Lwowie i w Krakowie zakupić przez naszą Komisyę wypróbowane aparaty desinfekcyjne p. Rychnowskiego i zezwoliliśmy zarządom szpitali w Przemyślu i w Wadowicach na zakupienie takich aparatów wspólnie z gminą; nareszcie upoważniliśmy zarządy innych szpitali do wstawienia kwot potrzebnych w preliminarz roku następnego, jeżeli oszczędności roku bieżącego na taki wydatek nie zezwolą.

Pomnożenie c. k. służby zdrowia.

Odezwą z 13. Lipca 1888. L. 7.276 (Lw. 30.414) zawiadomiło nas c. k. Namiestnictwo, że Jego Ces. Król. Apostolska Mość raczył najwyższem postanowieniem z 21. Czerwca r. b. najłaskawiej zezwolić na systemizowanie w latach 1889 i 1890. po pięć posad c. k. lekarzy powiatowych i po jednej adjutowanej posadzie asystenta sanitarnego. Jednocześnie c. k. Namiestnictwo wyraziło nadzieję, że w obec dokonanego w ostatnich czasach pomnożenia personalu państwowej służby lekarskiej i weterynaryjnej w celu poprawienia stosunków sanitarnych kraju, Wydział krajowy nie odmówi ze swej strony skutecznego poparcia sprawie koniecznego zorganizowania gminnej służby zdrowia w drodze ustawodawstwa krajowego, jak to już w innych krajach koronnych nastąpiło.

Przewożenie i odosobnianie chorych dotkniętych chorobami zaraźliwemi.

Wskutek doniesienia dyrektora szpitala krajowego we Lwowie z d. 23. Sierpnia 1887. (LW. 43.159), że w dwóch dniach przywieziono z aresztów c. k. Sądu powiatowego w Gródku do szpitala lwowskiego pięciu chorych na tyfus wysypkowy — odniósł się Wydział krajowy do c. k. Prezydyum Namiestnictwa i do c. k. wyższego Sądu krajowego, z prośbą o zarządzenie, iżby chorych inkwizytów dotkniętych chorobą zaraźliwą epidemicznie panującą nie odsełano do szpitali, a to ze względu na obowiązujące przepisy, niemniej na zapobieżenie rozwleczenia zarazy w mieście i wsiach okolicznych. Na to nasze pismo otrzymaliśmy do LW. 11.612 odezwę c. k. Namiestnictwa z dnia 9. Marca 1888. L. 69.438, którą zawiadamia nas, iż na zasadzie rozporządzenia c. k. Ministerstwa spraw wewnętrznych z d. 28. Lutego 1858. L. 3 116 poleciło Magistratom Lwowa i Krakowa, oraz wszystkim c. k. Starostwom ścisłe przestrzeganie, ażeby

chorych dotkniętych chorobami zakaźnemi nie przewożono z gminy do gminy.

Przy tej sposobności upraszało c. k. Namiestnictwo Wydział krajowy o wydanie zarządzenia, iżby szpitale powszechne nie wzbraniały się przyjmować chorych w sporadycznych wypadkach chorób zakaźnych, nadto by w każdym szpitalu odpowiednio do miejscowej potrzeby urządzano odosobnione ubikacye na pomieszczenie takich chorych.

Co się zaś tyczy chorych więźniów, podzieliło c. k. Namiestnictwo zdanie nasze, iż w pierwszym rzędzie obowiązek starania się o opiekę, pomieszczenie i należyte odosobnienie, cięży na władzach sądowych, a dopiero gdyby zarządzone przez te władze środki zaradcze okazały się nie wystarczającemi, należy przenieść chorych do szpitala powszechnego, lub do gminnego szpitala epidemicznego, urządzonego po myśli postanowień §. 4 a ustawy z d. 30. Kwietnia 1870. r.

Czyniąc zadosyć żądaniu c. k. Namiestnictwa co do urządzenia ubikacyi odosobnionych w szpitalach naszych, zakomunikowaliśmy odezwę powyższą zarządom wszystkich szpitali powszechnych z wezwaniem do poczynienia starań, iżby w miarę możności i o ile na to lokalności szpitala dozwolą, umieszczano chorych zaraźliwych w ubikacyach odosobnionych. Wedle sprawozdań zarządów szpitali, jakie w tym względzie do nas wpłynęły, zastósowała się przeważna ich liczba do powyższego zarządzenia, o ile to miejscowe warunki dopuszczały.

Szpital krajowy we Lwowie.

I. Zakład chorych.

Pozostało z końcem r 1886	255 męż.	222 kobiet	477 razem
Przybyło w ciągu r. 1887	4806 „	4176 „	8982 „
Ogółem leczono	5061 męż.	4398 kobiet	9459 razem

W ciągu r. 1887 opuściło zakład:

Wyzdrowiałych	6063
Z polepszeniem	1537
Niewyleczonych	576
Umarło	754
Ubyło ogółem	8930

W dalszem leczeniu na r. 1888 pozostało 529

Stosunek procentowy

	względnie do leczonych	względnie do ubyłych
Wyzdrowiałych	64.09%	67.89%
Z polepszeniem	16.35%	17.21%
Nieuleczalnych	6.08%	6.45%
Zmarłych	7.97%	8.44%

Ilość łóżek dla posługi 48; dla chorych 650, w tej ostatniej liczbie mieszczą się łóżka wstawiane w razie potrzeby na środek sal.

Ilość dni leczenia 201.606.

Średni czas leczenia chorego 21.31 dnia.

Przeciętna ilość chorych leczonych dziennie 553.

Najwyższy stan chorych w dniu 5. Marca wynosił 661.

Najniższy stan chorych w dniu 3. Lipca wynosił 465.

Ruch chorych według miesięcy.

W miesiącu	Pozostało z poprzedniego miesiąca	Z izby przyjęcia przybyło	Leczono ogółem	Wydalono wyzdrowiałych	Ogółem wydalono	Śmiertelność liczbowa
Styczniu	477	814	1291	442	755	81
Lutym		759	1339	520	779	65
Marcu		873	1470	607	947	73
Kwietniu		759	1337	550	869	65
Maju		835	1356	520	900	71
Czerwcu		757	1279	578	870	52
Lipcu		745	1201	502	784	63
Sierpniu		695	1147	447	739	68
Wrześniu		641	1096	456	684	52
Październiku		641	1078	421	611	52
Listopadzie		757	1252	491	718	50
Grudniu		738	1296	596	810	62

W ciągu roku 1887 odmówiono przyjęcia do zakładu chorych ogółem 265 osobom, już to dla braku objawów chorobowych, już to dla nieuleczalności choroby, a tem samem dla braku kwalifikacyi do leczenia szpitalnego, a mianowicie w Styczniu 34 osobom, w Lutym 25, w Marcu 28, Kwietniu 24, Maju 16, Czerwcu 25, Lipcu 26, Sierpniu 21, Wrześniu 11, Październiku 21, Listopadzie 25 i w Grudniu 9.

Porównanie ruchu chorych w latach 1886 i 1887 w samym szpitalu, bez szpitala dla dzieci i bez zakładu położnic.

Rok	Leczono ogółem	Przyjęto w ciągu roku	Wydalono ogółem	Liczba zmarłych
1886	9683	9160	9206	755
1887	9459	8982	8930	754
Różnica	—224	—182	—276	— 1

Ruch chorych w ciągu ostatnich lat piętnastu.

Rok	Ilość leczonych	Dni leczenia	Przeciętny pobyt chorego	Stosunek śmiertelności do ubyłych	Ilość leczonych dziennie
1873	5618	151 310	26.00	12.40%	414
1874	5435	146.486	26 89	10.80	401
1875	6153	153.312	24.91	9.91	420
1876	6704	168.812	25.18	8.73	462

Rok	Ilość leczonych	Dni leczenia	Przeciętny pobyt chorego	Stosunek śmiertelności do ubyłych	Ilość leczonych dziennie
1877	7735	182.341	23.30	8.16	499
1878	8231	197.957	24.00	7.81	542
1879	8773	202.782	23.30	8.54	555
1880	9269	187.150	20.19	10.37	513
1881	7616	158.512	20.81	8.34	434
1882	8427	164.846	19.56	8.36	451
1883	9873	193.597	19.60	7.97	530
1884	9836	189.352	19.25	8.39	518
1885	10124	203.872	20.13	8.34	558
1886	9683	200 584	20.70	8.20	549
1887	9459	201.606	21.31	8.44	544

II. Zakład położnic.

Pozostało z końcem 1886 r. . . . 41 kobiet 27 dzieci.
Przybyło w ciągu 1887 r. . . . . 756 „ 633 „

Pielęgnowano w r. 1887 ogółem . . 797 kobiet 660 dzieci.
Opuściło zakład w ciągu roku:

po odbyciu porodu	737	. 567
przed porodem	31	
zmarło	15	. . 70
Razem . . .	752	. . 637

Pozostało w dalszem leczeniu na r. 1888 45 kobiet 23 dzieci.
Stosunek wyzdrowienia względnie do położnic ubyłych 95.34%.
Stosunek śmiertelności położnic względnie do ubyłych 1.99%.
Ilość łóżek dla brzemiennych 14, dla położnic 43, w sali porodowej 4, dla służby 4.
Ilość dni leczenia położnic 15.988.
Średni czas pobytu jednej położnicy 20.06.
Przeciętnie było na oddziale 43.
Najwyższy stan wynosił w lutym 72; najniższy w sierpniu 17.

Ruch położnic według miesięcy.

W miesiącu	Pozostało z poprzedniego roku	Przyjęto w ciągu miesiąca	Leczono ogółem	Wydalono po odbytym połogu	Ogółem ubyło	Śmiertelność liczbowa
Styczniu	41	66	107	55	58	2
Lutym		79	126	65	67	
Marcu		54	113	68	69	2
Kwietniu		70	112	60	63	2
Maju		65	112	66	67	1

W miesiącu	Pozostało z poprzedniego roku	Przyjęto w ciągu miesiąca	Leczono ogółem	Wydalono po odbytym połogu	Ogółem ubyło	Śmiertelność liczbowa
Czerwcu		62	106	65	66	1
Lipcu		52	91	59	61	
Sierpniu		45	75	44	44	3
Wrześniu		62	90	50	55	
Październiku		81	116	64	68	
Listopadzie		57	105	56	58	1
Grudniu		63	109	54	61	3

Porównanie ruchu położnic i dzieci w latach 1886—1887.

Rok	Leczono w ogóle		Przyjęto w ciągu roku		Wydalono		Zmarłych	
	kobiet	dzieci	kobiet	dzieci	kobiet	dzieci	kobiet	dzieci
1886	753	650	710	622	704	557	8	66
1887	797	660	756	633	737	567	15	70
Różnica	+44	+10	+46	+11	+29	+10	+ 7	+ 4

Wykaz porównawczy ruchu położnic w ciągu lat piętnastu.

Rok	Ilość leczonych kobiet	Ilość dni leczenia	Przeciętny pobyt	Stosunek śmiertelności do ubyłych	Ilość położnic pielęgnowanych dziennie
1873	457	10.222	22	2.84%	28
1874	368	8.323	22.61	5.78	22
1875	390	8 665	22.73	1 42	23
1876	414	9.028	21 80	3.79	25
1877	478	11.112	23.24	3.09	30
1878	506	11.378	22 29	1.49	31
1879	515	9.706	18.84	4.37	26
1880	518	10.429	21.06	3 94	28
1881	551	10.447	17.73	2.99	28
1882	576	10.488	18.20	2.97	28
1883	608	10.146	16.68	3.89	27
1884	655	9.463	14.44	1.60	25
1885	677	11.504	16.99	1.57	31
1886	753	15.191	20.17	1.13	41
1887	797	15 988	20.06	1.99	43

Ruch chorych w ostatnich piętnastu latach tak w zakładzie chorych szpitala lwowskiego jak i w zakładzie położnic wykazuje bardzo znaczny przyrost, wynoszący w porównaniu z latami 1873. i 1874. a osta-

tniem trzechleciem 75—86% zwyżki, a w zakładzie położnic aż do 116%. Ilość dni leczenia także się wzmogła o wiele więcej nad 25%. Tak znaczny przyrost chorych musi wywrzeć i rzeczywiście wywiera niekorzystny wpływ na hygieniczne stosunki zakładu. Według zasad bowiem hygieny szpitalnej na każdego chorego powinno przypadać przeciętnie 45, a nie mniej 30.5 metr. kub. powietrza, przy chorobach zaś zakaźnych jak tyfus, ospa, róża, lub przy chorobach wydzielinami powietrze zanieczyszczających, jak choroby połogowe lub chirurgiczne i dysenterya, granica wymaganej przestrzeni dla jednego chorego rozszerzoną być winna do 50 metr. kub. Otóż tym zasadom, w skutek corocznie zwiększającej się frekwencyi szpital coraz mniej zadość uczynić może. W ostatnich dwóch latach napływ chorych na oddział chirurgiczny i położniczy wzmógł się tak znacznie, że skrzydło nowo wybudowane dla pomieszczenia tych dwóch oddziałów zaczęło być za ciasne, a Dyrekcya zmuszoną była do odbierania innym oddziałom sal, w których mniej było chorych, do oddawania ich na użytek oddziału chirurgicznego lub na pomieszczenie brzemiennych, których sale oddane były położnicom. Ten stan przepełnienia, coraz to częściej powtarzający się, spowodował rozporządzenie, aby sale zajęte na pomieszkanie lekarzy pomocniczych były oddane chorym i żeby w samym zakładzie mieli pomieszczenie tylko trzej niezbędnie potrzebni lekarze; jeden na oddziale położniczym, drugi na chirurgicznym, a trzeci (dyżurny) na wewnętrznych oddziałach. Dyrektor lwowskiego szpitala relacyą z dnia 9. Lipca 1887. L. 394. doniósł, że lekarz dyżurny Dr. Glücksmann odmówił wezwaniu udania się na pomoc umierającej chorej i że z braku ratunku chora ta umarła. Poleciliśmy Dyrektorowi uwolnić natychmiast sekundaryusza Dra Glücksmana ze służby, akta zaś dotyczące tej sprawy odesłać do c. k. Prokuratoryi Państwa.

Odezwą z dnia 24. Stycznia 1888. do L. 75.032 c. k. Namiestnictwo uwiadomiło nas, że c. k. Sąd karny we Lwowie, po przeprowadzeniu śledztwa, wytoczonego przeciw Drowi Glücksmanowi nie znalazł powodów do dalszego ścigania obwinionego. Z powodu tej sprawy c. k. Namiestnictwo zwróciło uwagę naszą, że w szpitalu lwowskim mieszka tylko jeden jedyny lekarz, który musi odbywać także i służbę w kancelaryi przyjęcia chorych i na wszystkich oddziałach szpitalnych w godzinach, gdy innych lekarzy tam nie ma i wezwało nas, aby w myśl §§. 9. i 17. statutu szpitala powszechnego we Lwowie Dyrektor szpitala i sekundaryusz otrzymali pomieszkanie w budynku szpitalnym.

Odpowiedzieliśmy na to, że c. k. Namiestnictwo jest niedokładnie poinformowane, bo w szpitalu mieszka nie jeden, ale trzech lekarzy pomocniczych, a mianowicie: jeden na oddziale chirurgicznym, drugi na oddziale położnic, trzeci zaś jest lekarz dyżurny we dnie i w nocy zostający w szpitalu, chorzy więc nigdy nie są bez opieki. Nieszczęśliwy wypadek zdarzył się wtedy gdy Dr. Glücksman, sekundaryusz oddziału chirurgicznego, był zarazem dyżurnym i dla tego był natychmiast oddalony ze służby, że miał podwójny obowiązek pospieszenia z pomocą duszącej się, a jednak nie spełnił tego. Co do Dyrektora, pomieszczenia dla niego w szpitalu nie ma, lecz ze względu, iż zakład jest połączony z prywatnym

pomieszkaniem Dyrektora za pomocą telefonu, niedogodność ta o ile być może została usuniętą.

C. k. Namiestnictwo ponowną odezwą z dnia 8. Czerwca b. r. L. 7.618 zażądało poczynienia zarządzeń, aby postanowienia §§. 9. i 17. statutu dla szpitala lwowskiego mogły wejść najspieszniej w życie t. j., aby zostały usunięte przeszkody, które dotychczas nie dozwalały aby tak sekundaryusze jak Dyrektor mieszkali w budynku szpitalnym.

Odpowiedzieliśmy, że jesteśmy przeświadczeni o korzyściach i potrzebie, aby jak największa ilość lekarzy mieszkała w szpitalu i dla tego wymaganie to wstawiliśmy do projektu statutu przyjętego przez Wysoki Sejm, który zatwierdzony został przez c. k. Rząd. Jednak nieustannie wzmagający się napływ chorych, potrzebujących pomocy i opieki szpitalnej, niepodobieństwo wynajęcia w pobliżu szpitala ubikacyi, odpowiednich dla pomieszczenia chorych, nareszcie niemożność pomieszczenia zgłaszających się zmusiła nas do powolnego opróżniania pomieszkań lekarskich i przekształcenia ich na sale dla chorych, zostawiając dla obsługi lekarskiej w szpitalu taką tylko ilość lekarzy, jaką uznaliśmy za koniecznie potrzebną. Z braku miejca postanowienia §§. 9. i 17. statutu są obecnie niewykonalne i że odezwę c. k. Namiestnictwa przedstawimy na najbliższej sesyi Wysokiemu Sejmowi. C. k. Namiestnictwo po raz trzeci dnia 9. Lipca b. r. L. 39.918 upraszało: „abyśmy przedkładając Wysokiemu Sejmowi powyżej wymienioną odezwę przedłożyli oraz wnioski zmierzające do usunięcia tych przeszkód, które dotychczas wykonanie §§. 9. i 17. statutu powszechnego szpitala we Lwowie czynią niemożebnem, postanowienia bowiem tych paragrafów należą do takich, które na każdy sposób w czasie jak najkrótszym muszą być wykonane.“

Życzeniu c. k. Namiestnictwa mogłoby się stać zadość tylko przez żądanie kredytu od Wysokiego Sejmu na wybudowanie nowego gmachu, w którymby się mieściły pomieszkania Dyrektora i zakład położnic. Budowa taka kosztowałaby około 140 tysięcy zł. Aczkolwiek Wydział krajowy jest o potrzebie takiej budowy przeświadczony nietylko dla pomieszczenia mieszkań Dyrektora i sekundaryuszów w Zakładzie, lecz także dla zapobieżenia przepełnieniu szpitala chorymi, dla przeprowadzenia odosobnienia chorób zaraźliwych niemniej dla pozyskania miejsca do umieszczenia chorych klasowych tudzież dla umieszczenia zakładu położnic stosownie do tegoczesnych wymogów hygieny szpitalnej, to jednak nie uznając tej sprawy za naglącą — nie wnosi w roku bieżącym przedłożenia do Wysokiego Sejmu o kredyt na tę budowlę, a to ze względu na okoliczność, że Wysoki Sejm sprawę tę już trzykrotnie w latach 1874., 1875. i 1876. odraczał, nie mniej mając na uwadze niepomyślny stan ekonomiczny i finansowy kraju, wymagający pilniejszych inwestycyi.

Odezwą z dnia 9. Marca do L. 69.438 c. k. Namiestnictwo prosiło o wydanie zarządzenia, żeby w każdym szpitalu powszechnym były ubikacye zupełnie odosobnione dla pomieszczenia chorych, dotkniętych chorobami zakaźnemi. Jakkolwiek w szpitalu lwowskim są sale dla tyfusowych kobiet i mężczyzn, są salki dla ospowych, jednak odosobnienie tych chorych nie jest zupełne, tak jak tego wymagają hygieniczne wskazówki, a jakkolwiek dotychczas nie było jeszcze wypadku rozwleczenia

choroby po sąsiednich salach, jednak przy chronicznem przepełnieniu zakładu i to się stać może.

Nareszcie toż samo przepełnienie jest przyczyną, że pomimo wymagań statutu dla szpitala lwowskiego, zakład nie może przyjmować chorych klasowych, chociaż tacy chorzy zgłaszają się dość często. Na drugą klasę szpital przyjmuje wprawdzie chorych, lecz umieszcza ich albo wspólnie z chorymi trzecioklasowymi, lub w małych pokoikach po dwóch i trzech razem, dla pierwszej zaś klasy nie ma odpowiednich pokoi.

Z tego widać, że pojawia się powtórna potrzeba przysporzenia miejsca w szpitalu. Powtarzamy, że dałoby się to osiągnąć przenosząc oddział położnic do innego budynku stosownie urządzonego po za obrębem gmachu szpitalnego.

Po przeniesieniu oddziału położniczego wszystkie oddziały chorych mogłyby pomieścić się lepiej i obszerniej, a szczególnie oddział chirurgiczny skorzystał by przytem znacznie, bo przy ciągle wzrastającej liczbie chorych tego oddziału, ubikacye dlań przeznaczone okazują się nie wystarczającemi. Oprócz tego, oddzielenie chorych dotkniętych chorobami zakaźnemi mogłoby być dokładniej przeprowadzonem, dla chorych pierwszej klasy dałoby się urządzić stale parę pokoi z odpowiedniemi wygodami, a nareszcie można by choć w części zadość uczynić wymogom §§. 9. i 17. statutu dla szpitala lwowskiego pomieszczając w szpitalu większą ilość lekarzy pomocniczych.

Wielki napływ chorych do szpitala wymaga pomnożenia sił lekarskich, wskutek czego mamy zaszczyt w osobnem sprawozdaniu upraszać o dozwolenie obsadzenia ósmej posady sekundaryusza, która, aczkolwiek etatem przyznana, nie była dotychczas obsadzona, ze względu na uchwałę Wys. Sejmu z dnia 26. Kwietnia 1876. r. polecającą: „ażeby posada jednego sekundaryusza w szpitalu powszechnym we Lwowie dopóty ani prowizorycznie ani stale nie była obsadzoną, dopóki sprawa prymaryatów zgodnie z etatem nie będzie załatwioną“.

Ogólny wykaz chorych leczonych na oddziałach chorych.

		Wypuszczonych	Zmarłych	Razem
I. Choroby ogólne i choroby krwi.	Uwiąd starczy.	51	41	92
	Niedokrewność	2	—	2
	Reumat. Goździec	171	—	171
	Dur. Tyfus.	344	39	383
	Zimnica, Febris int. . . .	44	1	45
	Inne	70	—	70
II. Zołzy i Gruźlica.	Scrofulosis-Zołzy	27	—	27
	Tuberculosis-Gruźlica . . .	428	230	658
III. Nowotwory.	Carcinoma Rak	145	34	179
	Inne	90	7	97
IV. Corpus alienum, obce ciała		2	—	2

		Wypuszczonych	Zmarłych	Razem
V. Rany		252	2	254
VI. Alcoholismus-opilstwo		71	—	71
Inne zatrucia		1	—	1
VII. Zamiar samobójstwa		10	3	13
VIII. Choroby układu nerwowego.	Choroby mózgu i opon	34	29	63
	Neuralgia, nerwice	82	—	82
	Paralysis-porażenie	51	8	59
	Choroby umysłowe	10	—	10
	Hysteria, macinnictwo	67	10	77
IX. Choroby oka		703	—	703
X. Choroby ucha		24	—	24
XI. Choroby narządu oddychania.	Zapalenie krtani	84	2	86
	Zapalenie oskrzel	421	18	439
	Zapalenie płuc	297	74	371
	Plucie krwią	3	2	5
	Zapalenie opłucnej	36	9	45
	Inne	73	4	77
XII. Choroby nosa		13	—	13
XIII. In agonia-w konaniu		—	37	37
XIV. Bez pewnego rozpoznania		252	—	252
XV. Choroby narządu krążenia.	Wady serca	149	33	182
	Inne	2	—	2
XVI. Choroby narządu trawienia.	Zapalenie migdałków	16	—	16
	Nieżyt żołądka i jelit	446	9	455
	Przepuklina, Hernia	26	5	31
	Czerwonka. Dysenteria	46	8	54
	Peritonitis. Zapal. otrzewny.	29	8	37
	Haemorrhoid. Krwawnice	19	—	19
	Typhlitis. Zapal. kątnicy	63	3	66
XVII. Choroby organów moczowych.	Choroba Brighta	120	51	171
	Inne	35	1	36
XVIII. Chor. narzędzi płciowych.	U mężczyzn	353	1	354
	U kobiet	236	3	239
XIX. Choroby weneryczne		1325	1	1326
XX. Choroby skóry.	Variola, ospa	26	3	29
	Scarlatyna, płonica	10	1	11
	Morbilli-Odra	11	—	11
	Erysipelas różyca	73	2	75
	Psoriasis, łuszczyca	17	—	17
	Eczema, wyprysk	77	—	77
	Excoriationes-starcia	215	—	215
	Ulcera-wrzody	238	5	243
	Scabies, świerzb	220	—	220

		Wypuszczonych	Zmarłych	Razem
Choroby skóry.	Corabustio-oparzenie	13	3	16
	Phlegmona Zapal. tkanki pod. .	73	14	87
	Abscessus, ropień	188	16	204
	Inne	284	9	293
XXI. Choroby kości		362	19	381
XXII. Choroby stawów		158	9	167
XXIII. Choroby mięśni, ścięgien		9	—	9
XXIV. Potwory		2	—	2

Odjąwszy od ogólnej liczby 9.453 liczbę przeniesionych na inne oddziały, otrzymamy rzeczywistą ilość ubyłych 8.930.

Z wykazu tego widać, że największa śmiertelność panowała pomiędzy dotkniętymi gruźlicą, gdyż wynosiła 34.9% względnie do wszystkich leczonych na tę chorobę, następnie choroby organów moczowych (25%), dalej wady serca i choroby narządu krążenia krwi (18.1%), choroby układu nerwowego (16·1%), choroby narządu oddechania (10·6%), nareszcie tyfus jak brzuszny tak i plamisty (10·2%). Co do chorób wenerycznych te stanowiły 14·8% wszystkich leczonych w zakładzie chorych. W chorobach narządu oddechania najwięcej ofiar zabrało zapalenie płuc (70%). W stanie konania przywieziono do szpitala 37.

W następującej tabliczce przedstawiamy wykaz porównawczy ruchu chorych według oddziałów.

Oddziały szpitalne	Ilość łóżek	Leczono chorych	Dni leczenia	średni pobyt	Łóżko jedno było zajęte dni	Śmiertelność liczbowa	Śmiertelność % względnie do ubyłych	Śmiertelność % względnie do leczonych	Leczono dziennie
Od. 1. chor. wewn.	126	2.121	33.253	15.6	263	326	15.9	15.8	93
„ 2. „ „	75	1.172	22.653	19.3	302	175	15.8	14.9	62
„ 3. „ „	59	1.251	19.049	15.2	323	140	11.8	11.1	52
„ chirurgiczny .	151	2.056	48.962	23.8	323	105	5.3	5.1	134
„ kiłowo skórny męzki. . . .	81	1.438	32.337	22.5	390	5	0.3	0.3	89
„ kiłowo-skórny żeński . . .	80	1.184	23.091	19.5	288	3	0.2	0.2	68
„ oczny	78	760	22.261	29.1	288	—	—	—	61
„ położniczy . .	57	797	15 988	20.0	280	15	2.0	1.8	43
Ogółem . .	707	10.256*)	217.594	21.2	307	769	7.9	7.4	596
W r. 1886. było .	707	10.436	215.775	20.6	305	763	7.5	7.3	591
Różnica . .	—	—180	+1.819	+0.6	+2	+7	+4	+0.1	+5
W szpitalu św Zofii w r. 1887.	110	962	25.698	26.7	233	237	25.6	24.6	70
W szpitalu św. Zofii w r. 1886.	110	982	26.352	26.8	239	238	26.0	24.2	67

*) Suma właściwie wynosi 10.779 lecz po odtrąceniu 523 przeniesionych na inne oddziały otrzymamy 10.256.

Oddział pierwszy chorób wewnętrznych. Najwyższy stan chorych 21. Marca wynosił 128, a najniższy 4. Października — 54 chorych. Według klas społecznych leczono wyrobników dziennych 1.314, rzemieślników 348, bez zajęcia 136, służących 79, rolników 78, studentów 52, nauczycieli 36, muzykantów 24, księży 23. Większa część chorych, a mianowicie 1.764 należało do Lwowa, reszta zaś byli zamiejscowi.

Główne choroby leczone na oddziale:

	Leczono	Uleczono	Umarło	%
1. Suchoty płuc i gruźlica	351	214	126	59.8
2. Tyfus brzuszny i wysypkowy	247	218	22	10.0
3. Zapalenie płuc	228	177	41	23.2
4. Rozedma płuc	201	179	12	6.7
5. Choroby nerkowe	124	86	34	27.4
6. Choroby serca	117	90	21	18.0
7. Nieżyt żołądka i jelit	178	153	9	5.0
8. Zapalenie opłucny	81	63	4	6.3
9. Gościec stawowy	72	72	—	—
10. Zapalenie gardła i dyfterya	69	69	—	—
11. Choroby mózgu — rdzeniowe	91	54	32	35.0
12. Nerwobole	55	55	—	—

Najwyższy odsetek śmiertelności przedstawiają suchoty płucne i gruźlica, które pogorszają się zawsze w szpitalu. Nadto suchotnicy są najdroższymi chorymi, raz dla tego, że długo przebywają w szpitalu, a następnie, że bez leków łagodzących obejść się nie mogą.

Oddział II. chorób wewnętrznych. Średni dzienny stan chorych 62. Względnie wysoka śmiertelność tłómaczy się najprzód tem, że na oddział postąpiło 13 w stanie agonii, a następnie, że choroby nieuleczalne dostarczyły wielkiego kontyngensu, i tak:

z 117 leczonych na suchoty płucne i gruźlicę zmarło 53
z 22 „ na wady serca zmarło . . . 8
z 24 „ na chorobę Brigtha zmarło . . 7
z 4 „ raka 3
z 31 „ uwiąd starczy . . . . . 27.

Po odtrąceniu tych liczb od cyfr przypadających na ogólną śmiertelność i na ogólny stan chorych pozostaje 64 umarłych na 961 dotkniętych mniej więcej uleczalnemi chorobami. — Z tego stosunku odsetek śmiertelności względnie do leczonych wynosi cyfrę 6.7%. Najwyższy stan chorych był 27. Lutego i 4. Marca, mianowicie 100 chorych, najniższy zaś w dniu 17. września wynosił 15 chorych.

Co do stanowiska społecznego chorych, leczono w przeważnej liczbie zarobnice dzienne i sługi domowe. Zresztą przebywały szwaczki, bony, nauczycielki prywatne, żony i córki rzemieślników i gospodarzy włościańskich. Chore po większej części należały do Lwowa i jego najbliższych okolic. Z powiatów przybywało najwięcej z Gródeckiego, z dalszych powiatów tylko pojedyńcze wypadki.

Z chorób zakaźnych leczono następujące: Tyfus brzuszny 99,

tyfus wysypkowy 28, ospa i ospianka 15, skarlatyna 11, odra 11, dyzenterya 9, róża 4, dyfterya 3.

Terpentynowe leczenie suchot płucnych o tyle było korzystnem, że wypadki, w których był rozpad miąższu przebiegały łagodniej i towarzyszące naciekom płucowym nieżyty oskrzelowe łatwiej ustępywały. Leczenie kreozotem wypadało dość pomyślnie, ale stanowczo mniej szczęśliwie, aniżeli w prywatnej praktyce. Zjawisko to tłómaczy się tem, że w jednej sali nagromadzonych jest stosunkowo za dużo chorych, a zanieczyszczone powietrze, zwłaszcza porą nocną, i nie odnawiane z powodu braku sztucznej wentylacyi, musi wpływać niekorzystnie na wynik leczenia. Wstrzykiwanie miąższowe kreozotu do płuc zostało zaniechane, jako zabieg niebezpieczny i niedający dobrego rezultatu. Ostatecznie stwierdzono na oddziale, że wszystkie owe nowsze metody leczenia wykazują dobry skutek w początkowych okresach gruźlicy płucowej, a zupełnie są bezwładne w okresie rozpadowym, wreszcie co do leczenia form gruźliczych w szpitalu nie podobna osiągnąć trwalszej poprawy zdrowia przedewszystkiem dla tego, że szpital jest najniestosowniejszem miejscem do leczenia suchot, wymagających jak najwięcej świeżego powietrza, czego szpital dać nie może, a powtóre ponieważ kontyngens szpitalny z tą chorobą dostarcza prawie najuboższa warstwa ludności. Z powrotem do zwykłych nieprzyjaźnych dla zdrowia stosunków życiowych, muszą czy prędzej czy później ponownie na nią zapadać.

Wysoka śmiertelność w zapaleniu płuc, a mianowicie 18 wypadków śmierci na 74 leczonych, objaśnia się tem, że większa część chorych były to same starsze osoby, a z młodszych przybywali do szpitala w późniejszym okresie rozwoju choroby a przed tem wcale nie były leczone.

W salach tyfusowych utrzymywano jak najświeższe powietrze przez pozostawienie okien całych lub częściowo ciągle otwartych dniem i nocą w każdej porze roku. To też w zimie ciepłota pokojowa nie przekraczała nieraz + 8° R. Tak niska ciepłota nie przynosiła jednak chorym odpowiednio przykrytym żadnej szkody, owszem, przyczyniała się do zmniejszenia gorączki. Zresztą robiło się to i dla tego, że nie było innej rady utrzymać dobrego powietrza w salach tyfusowych, stosunkowo za małych na pomieszczenie 14 łóżek, bo na każde łóżko przypada zaledwie 31 metr. kub. powietrza, a często zdarzało się, że jednocześnie wszystkie łóżka były obłożone chorymi.

Pomieszczenie ospowych, z braku innego miejsca, nie jest dość odpowiednie, bo dla nich przeznaczono salkę o trzech łóżkach, w której na jedno łóżko przypada zaledwo 29 kub. metr. powietrza, co jest niewystarczającem, a brak powietrza musi oddziaływać ujemnie na przebieg choroby i na wynik leczenia.

Gdy zaś na oddziale było więcej jak trzech ospowych musiano ich pomieszczać w jednej z sal tyfusowych, jeżeli która przypadkowo była próżną, albo też radzono sobie w inny sposób, ale zawsze z ujmą dla chorób niezakaźnych.

W leczeniu róży używano z bardzo dobrym skutkiem kreoliny, gdyż ta rzeczywiście skraca przebieg choroby.

Oddział III. chorób wewnętrznych. Dzienny stan chorych w przecięciu 52, śmiertelność 140, a mianowicie: wskutek suchot 49, zapalenia

płuc i opłucny z powikłaniem 16, rozedmy płuc w wysokim stopniu 6, wady serca 5, choroby Brighta 11, raka macicy, wątroby, odbytnicy i żołądka 18, zapalenia otrzewny 2, dyzenteryi 2, zapalenia mózgu 3, zapalenia rdzenia kręgowego 4, uwiądu starczego 14, przybyło na oddział w agonii 10.

Uleczonych wyszło 731, w stanie polepszenia 166, nieuleczonych 77, na rok 1888. pozostało w leczeniu 65. Chorych wyznania starozakonnego było 183, reszta zaś katolickiego.

Do tego oddziału należą wszystkie choroby gynekologiczne. Tego rodzaju chorych było 322. Na oddział chirurgiczny przeniesiono do laparotomii i wyłuszczenia macicy 25, resztę leczono na oddziale.

Z chorobami narządów oddechowych było przypadków 293, z tych suchot płucnych lub gruźlicy 132, zapaleń płuc i opłucny 82, rozedmy płuc, nieżyt oskrzeli 79. Śmiercią skończyło się w suchotach 49 przypadków, w zapaleniu płuc lub opłucny 16 przypadków. W suchotach, w okresie początkowym, nacieków i krwoplucia, tudzież towarzyszącego nieżytu oskrzelowego każda metoda leczenia mogła się poszczycić chwilowem powodzeniem, ale w okresie daleko posuniętym jam rozpadowych i rezorpcyjnej ropniczej gorączki żadna nie miała powodzenia. Przy zapaleniu płuc, na 82 przypadków — 18, t. j. 22% było śmiertelnych. Przypadki, które śmiercią się skończyły były powikłane bądź z zapaleniem osierdzia, lub z wyrodnieniem serca, bądź z wysoką rozedmą płuc, uwiądem starczym lub alkoholizmem chronicznym.

Choroby przewodu pokarmowego 180 przypadków. Zapalenie mieszkowe z biegunką krwawą (dyzenterya), panowało w miesiącu Czerwcu, Lipcu, Sierpniu i Wrześniu

Chorób nerwowych było 96 przypadków. Z tego 11 przypadków psychozy odesłano do zakładu na Kulparkowie, a zmarło 5.

Z działu chorób pochodzących z zatrucia, alkoholizm przedstawia i pośród kobiet pokaźną liczbę, bo 35 wypadków.

Oddział ten był obciążony więcej niżby należało uwiądem starczym bez przedmiotu leczenia, było takich przypadków aż 68, z których zmarło 14 z braku sił.

Wszystkie wypadki chorób zakaźnych ostrych, jak tyfusu, skarlatyny, ospy, odry i t. d. w ogólnej sumie 27 odesłano na II. oddział chorób wewnętrznych, do którego te choroby należą, według regulaminu szpitalnego.

Na oddziale chirurgicznym pielęgnowano 2.056 osób w ciągu dni 48.962. Z liczby pielęgnowanych opuściło zakład uleczonych 1.160, z polepszeniem 294; nieuleczonych i przeniesionych 392, umarło 105. Konających przywieziono 12. Średni pobyt chorego 23·8. Przeciętnie leczono dziennie 134. Najwyższy stan dzienny wynosił 151, najniższy 99. Najwięcej chorych leczono w Maju (206). Wskutek wielkiego napływu chorych niejednokrotnie musiano ich umieszczać na łóżkach służby, albo wstawiano łóżka nadliczbowe, lub nareszcie zajmowano małe sieni oddziału.

Wykaz poszczególnych chorób. A. Przypadki urazowe:

I. Rany postrzałowe: leczono 10 osób; dwie zmarły, reszta wyzdrowiała.

II. Rany kłóte, cięte, darte i t. d. leczono 185 przypadków; zmarły 2 osoby.

III. Stłuczenia (contusiones): leczono 185, wyleczono 158, z polepszeniem 19.

IV. Zwichnięcia (luxatio): leczono 24, nieuleczono 7 z powodu zadawnienia.

V. Złamania (Fracturae) niepowikłane: leczono 115, wyleczono 65, wypuszczono z opatrunkiem 24, zaś 13 ze złamaniem dawnem, źle zagojonem opuściło zakład nieuleczonymi.

Złamań powikłanych leczono 25; zmarło 7; z tych ostatnich pięciu miało złamanie sklepienia i podstawy czaszki, jeden miał podudzie zmiażdżone na kolei, a jeden zgorzel podudzia i zatrucie krwi.

VI. Odmrożenia (congelationes) 4. Jeden ze zgorzeliną obu podudzi i jednej ręki umarł.

B. Choroby zapalne:

VII. Zapalenia kości i okostnej ostre 52; wyleczono 33, z polepszeniem 10, niewyleczonych na własne żądanie wypuszczonych 6; umarł 1.

VIII. Próchnienie i martwica (caries, necrosis) 185; wyleczono 68, z polepszeniem 25, nieuleczonych 70; z tych ostatnich jedni nie chcieli poddać się operacyi, albo zmiany były tak rozległe, a indywidua były tak źle odżywiane, że o operacyi mowy być nie mogło. Umarło 7 na ogólną gruźlicę.

IX. Zapalenia stawów: leczono 104, wyleczono 44, z polepszeniem 18, nie chciało poddać się operacyi 15, przeniesiono 8; umarło 8.

X. Ropnie (abscesy) ostre i zimne 163; umarło 16, z pomiędzy wyleczonych jeden wypadek dotyczył ropnia opon mózgowych, który przez trepanacyę czaszki został zupełnie uleczony. Ropnie zimne leczono punkcyą i wstrzykiwaniem emulsyi jodoformu z glyceryną, a następnie wciskającym opatrunkiem, a jeżeli były dostępne, wyskrobywano błony ropne i usuwano ognisko gruźlicze.

XI. Carbunculus, furunculus (wrzody) 27; wyleczono 27, wypuszczono z raną gojącą się 7.

XII. Zapalenie tkanki podskórnej (phlegmonae) 87; uleczono 47, z polepszeniem 14, przeniesiono wyleczonych 2; umarło 12.

XIII. Róża (erysipelas), leczono 9; wyleczono i przeniesiono 7; zmarło 2.

XIV. Zapalenie gruczołów chłonnych (lymphadenitis) 28; z nich siedmiu nie chciało poddać się leczeniu chirurgicznemu.

XV. Zgorzel (gangrena) 9; umarł 1.

XVI. Panaritium 15; wszyscy wyszli uleczeni.

XVII. Mastitis 10; jedna na własne żądanie opuściła zakład nie wyleczona.

XVIII. Povitis 2: wyleczono dwie.

XIX. Perinephritis (abscessus) 1; wyleczony.

XX. Angina Ludovici 6; wyleczono 4, zmarło 2.

XXI. Ulcera 125; wyleczono 66, przeniesiono na oddział skórny 21, z polepszeniem 22, niewyleczonych 10; umarło na gruźlicę i ogólne charłactwo 5.

XXII. Decubitus (odleżyny); leczono 6, wyleczonych 3; zabrany przez rodzinę 1; umarło 2.

C. Narząd oddechowy:

XXIII. Zwężenie przewodu nosowego 3; wyleczeni wszyscy.

XXIV. Epistaxis (krwawienie z nosa) 4; wyleczeni.

XXV. Laryngitis chronica 18; wyleczono 12, przeniesione 3, na żądanie wypuszczono 2. umarł 1 na gruźlicę płuc.

XXVI. Stenosis laryngis 16; wyleczonych 12, leczeniu poddać się nie chcieli 3; umarł na gruźlicę 1, w 4 wypadkach wykonano tracheetomię.

XXVII. Ropny wyciek opłucnowy 11; wyleczono 4; nie poddał się operacyi 1, przeniesiono 5; umarło 5 na gruźlicę płuc.

Narząd pokarmowy:

XXVIII. Zwężenie gardziela (strictura oesophagi) 4; przyczyną był rak gardziela; operacyi poddać się nie chcieli.

XXIX. Enterostenosis (zwężenie jelit) 6; wyleczono 4; umarło 2.

XXX. Fistula stercoralis 2; wyszli uleczeni.

XXXI. Peritonitis diffusa et circumscripta 8; wyleczono i przeniesiono 6; umarło 2.

XXXII. Hernia incarcerata (przepuklina uwięzgnięta) 20; wyleczonych 15; zmarło 5. Jedenaście razy wykonano herniotomię; reszta zrobiono bezkrwawe odprowadzenie.

XXXIII. Hernia libera 12; u jednego wykonano radykalną operacyę, innym, jeśli byli biednymi, dano przy wypuszczaniu ze szpitala opaski.

XXXIV. Nodi hemorrhoidales 19; trzech nie poddało się operacyi, inni wypuszczeni wyleczeni.

XXXV. Fistula ani 27; trzech nie poddało się operacyi, reszta uleczeni.

XXXVI. Prolapsus ani 3; wyleczeni.

Narząd moczo-płciowy:

XXXVII. Strictura urethrae 25; przeniesiono 4, inni wyszli uleczeni.

XXXVIII. Cystitis 15; przeniesiono 4, 10 wyleczono; 1 umarł na uwiąd starczy.

XXXIX. Hypertrophia prostatae 7, wyszli uleczeni.

XL. Hyrohaemochocele 14; wyszli wyleczeni.

XLI. Calculus vericae, kamienie pęcherzowe 1; wyleczony litotrypsyą.

XLII. Prolapsus vaginae et uteri 9; 5 wyleczonych, 3 niewyleczonych; 1 umarła.

XLIII. Fistula vesico-vaginalis 6; dwie wyleczone, 4 nie poddały się leczeniu.

Choroby ucha:

XLIV. Otitis externa et media 23; wyleczonych 9, z polepszeniem 7; niewyleczonych 5, umarło 2.

Nowotwory:

XLV. Carcinoma 95; wyleczonych 45, do leczenia nie kwalifikowało się 35; umarło 5.

XLVI. Cysta ovaris 4; jedna wyleczona, jedna umarła, dwie nie poddały się operacyi.

XLVII. Lupus 7; przeniesiono 3, reszta wyzdrowiała.

XLVIII. Struma 3; dwie wyleczone, jedna umarła.

XLIX. Polypus nasi 6; wszyscy wyszli uleczeni.

L. Rhinoscleroma 1; wyleczona.

LII. Inne nowotwory: Sarcoma, Fibroma, Lipoma 99; wyleczonych 57, nieuleczonych 27; umarło 6. Dwa razy wykonano laparotomię z hysterostomią z rezultatem pomyślnym.

Wady wrodzone i deformacye:

LIII. Genu valgmu 4; wyszli uleczeni.

LIV. Pes equimus 3; wyszli uleczeni.

LV. Pes planus 1; nie wyleczony.

LVI. Labium leporinum 2; uleczeni.

LVII. Ectropinu 1; uleczony.

Wykonano operacyi 1.208; do tego niewliczają się małe operacye, jak wyjęcie zębów lub repozycye zwichnień, amputacyj było 70, Arthrotomij 5, Castratio testis 6, Cauterisatio haemorrhoid 14, Dilatatio ani 15, discissio fistul ani 27, discissio drainagi 133, extirpatio carcinom 30, hygromath 5, haematocole 4, lymphomat 34, strumae 2, extirp alia neoptasm 26, estuteri totalis 4, emulcatio digiti 21, coxae 1, enterostomia 1, excochliatio 85, extr. corporis alieni 11, extirp. polypi 9, hermiotomia 12, ignipunctura 13, kolpokleisis 1, kolporhaphia 5, Laparotomia 6, Laparohysterotomia 2, lavage intestinorum 2, ligatura arteriae crural. 2, lithotrypsia 8, necrotonia 34, nearatonia 2, oncotomia 152, ostiotomia Mac Evena 4, ovariotomia 2, Plastica anus praeterinatur 2, labi infer. 19, labii leporini 3, fistul urethrae 1, palpetrarum 3; Punctio hydrocele 12, Rescecio costarum 6, coxae 6, cubiti 7, genu 5, maxillae 4, modo Miculicz Władym 2, modo Krasky 1, Reamputatio 5, taxis herniae incarcerat 8, tenotomia 3, tonsillotomia 9, thoracocentesis 7, tracheotomia 4, trepanatio crani 2, erethrotomia externa 5, interna 2.

Na oddziale kiłowo-skórnym męskim, stan chorych według miesięcy przedstawia się następująco:

w miesiącu	Oddział kiłowy			Oddział skórny		
	najwyższy	najniższy	średni	najwyższy	najniższy	średni
Styczniu	92	60	79	15	7	11·4
Lutym	93	81	88·6	14	7	10·6
Marcu	90	79	87·8	17	7	12·1
Kwietniu	81	67	75·7	20	10	15·6
Maju	78	65	73·8	18	11	15·9
Czerwcu	74	63	69·2	17	7	13·8
Lipcu	62	52	60·7	14	5	11
Sierpniu	65	50	59·3	15	3	10
Wrześniu	79	56	71·5	19	8	16·6
Październiku	90	67	78	14	6	11·2
Listopadzie	90	72	83·3	17	9	14·5
Grudniu	83	70	78·4	19	9	14·6

Według zatrudnienia było na oddziale kiłowym męzkim: wyrobników 381, rzemieślników 234, sług 68, reszty 140. Na oddziale skórnym: wyrobników 264, rzemieślników 108, sług 23; reszta 52.

Jak na jednym tak i na drugim oddziale miasto Lwów dostarczyło więcej jak połowę chorych.

Według form chorobowych, dotkniętych kiłą było 395, wiewiorem 274, innemi formami wenerycznemi 154. Na oddziale skórnym najwięcej leczono na swierzb (143), na wrzody nadudzia 49, ząpalenia skóry 24, wyprysk 40, oparzenia 25, strupnie woszczynowate 19, łuszczyca 14 itd. Leczono w ogóle na tym oddziale 447 chorych.

Oddział weneryczno-skórny kobiecy. Leczono 838 wenerycznych i 346 skórnych, a razem 1184; wyleczono 1.063; przeniesiono na inne oddziały 43, umarło 3. Pozostało na r. 1888. wenerycznych 62, skórnych 13. Według stanu było wdów 73, wolnych 822, mężatek 1.030.

Według wyznania: ewangielickiego 5; rzymsko-katolickiego 489, grecko-katolickiego 371, żydówek 220.

Według wieku dotkniętych chorobami wenerycznemi było: od 10—15 lat 8, od 15—25 — 670; od 25—35— 147; od 35—45 — 33, od 45 do 75 — 20.

Według zatrudnienia na oddziale wenerycznym chorych było: prostytutek 330, zarobnic 246, sług 159, aresztantek miejskich 52, szwaczek i kelnerek 21, innych zatrudnień 30.

Według form chorobowych na oddziale wenerycznym było: z wiewiorem i starciami 324, z wrzodem miękkim 59, z kiłą 455; na oddziale skórnym: wyprysk 41, róża 35, ostuda 23, swierzb 77, wrzody podudzia 67, oparzenia 17, wilk 16; inne 70.

Chore przeważnie należały do Lwowa i do najbliższych okolic.

Najniższy stan chorych 30. kwietnia wynosił 39. Najwyższy zaś 26. listopada 102.

Przy leczeniu chorób syfilitycznych używano wycięcia miejsc stwardniałych nożykiem, zabieg ten bowiem nieszkodliwy dawał prędsze zabliźnienie, narażając chyba tylko na mały ubytek powierzchni. Ze względu, że wcierania rtęci rzadko kiedy dadzą się dokładnie zastosować tak z braku chęci chorych jak i ścisłego wykonania tego zabiegu, na oddziale używały się wstrzykiwania przetworów rtęciowych.

Oddział oczny. Leczono ogółem 760 w ciągu 22.261 dni; opuściło zakład wyleczonych 237, z polepszeniem 392, niewyleczonych 50, przeniesionych 24.

Wynik leczniczy jest następujący: Odsetek wyzdrowiałych względnie do leczonych 31·18, względnie do ubyłych 33·71. Najwyższy stan chorych 24. maja 94, najniższy 19. kwietnia 39; przeciętny dzienny 61. Największą ilość chorych dostarczyło miasto Lwów. Co do zajęcia: zarobników, zarobnic i wieśniaków było 133, rzemieślników 79, urzędników, żon ich 10, aresztantów 8, żydów i żydówek należących po największej części do najniższych warstw 234.

Najczęstsze choroby były choroby spojówki (299), zapalenia rogówki 105, zaćmy 90, zapalenia tęczówki 42, jaskra 18 i t. d.

Wykaz liczebny najważniejszych operacyj :

Nazwa operacyj ważniejszych	Mężczyźni	Kobiety	Razem
Extractio lentis	35	52	87
Iridectomia	24	18	42
Enneleatio bulbi	2	1	3
Extractio corp. alien.	10	7	17
Amputatio staphylom.	5	3	8
Operatio pterygii	6	3	9
Tenotomia	2	3	5
Oper. ectropii	1	1	2
Excis margin. ciliar.	15	10	25
Oper. symblaepharon	3	1	4
Inne drobne	20	28	48

Zakładano zwykły opatrunek jodoformowy; przy operacyach na gałce ocznej jak extr. lentis iridestemiach i t. d. używano do znieczulenia kokainy w 2% rozczynie.

Mimo że nie chcąc drażnić oka, prócz jodoformu żadnych innych antiseptyków ani podczas operacyi, ani do opatrunków nie stosowano, przebieg gojenia pooperacyjny był zawsze pomyślny, wyjąwszy bardzo nielicznych wypadków, gdzie skutkiem niestosownego zachowania się chorych lub czysto przypadkowych przyczyn gojenie było nieco utrudnione, lub rezultat pooperacyjny mniej pomyślny.

Oddział położniczy :

Pozostało z końcem 1886.	matek	41	a dzieci	27
Przybyło w ciągu 1887.	„	756	„ „	633
Leczono ogółem . .	„	797	„ „	660
Opuściło zakład . . .	„	737	„ „	567
Między temi przed porodem .	„	31	„ „	—
Umarło	„	15	„ „	70
Ubyło ogółem . . .	„	752	„ „	637
Pozostało z końcem roku .	„	45	„ „	23
Ilość dni pielęgnowania .	15.998.			

Procent śmiertelności w stosunku do ubyłych 1·99 matek a 10·9 dzieci.

Najwyższy stan dzienny w Lutym 72
Najniższy „ „ „ Sierpniu 17
Przeciętny pobyt chorej 20·06 dni.

Choroby matek leczone na oddziale były: Endometritis 443, catarrh. bronchialis 94, interitis 34, excoriat. papillae mammae 29, metrorchagia post partum 15, metrorchagia in puerpero 46, peri et parametritis 26, ulcus puerperal 26, ruptura perinei 31, Hyperaemia perimetrii 28, erysipelas 15, celampsia 7, scabies 6, maslitis 5 et. Choroby dzieci: Enteritis et atrophia 33, pneumonia catarrhalis 20, ophtalmia neatorum 23, dyspepsia 11, catarrhus bronchialis 11, asphysia 9, apoplecsia inter·

nim 5, ulcus ombilici 7, cephalhaematoma 4, syphilis 3, mastitis infant 3 i t. d.

Poronienie 37, z tego niżej 5 miesięcy 14, płodów nieżywo-urodzonych 51; porodów bliźniaczych 9, z tego nie donoszono 3, porodów ulicznych 30; położeń miednicowych 30, twarzowych 12, poprzecznych 17. Wypadnięte rączki obok główki 2; Prolapsus haniculi umbili 12; pępowina poprzedzała 2; placenta praeria centralis 1, evolutio spontanea 1.

Operacye te dokonane na odddziale w r. 1887. były: Extrach. placent, manual. 15, extractum placent instrument 7, foreps 41, pomoc ręczna przy miednicowem 21, versio et extraction foetus 19, versio na główkę 1, cephalotripsia 1, repositio prolaps. manus obok główki 1, repositio funic umbilic 2. Razem operacyi 102.

Ilość porodów w 1887 roku 716.

% Śmiertelności względnie do ilości porodów . 2·1 %

% Śmiertelności względnie do wszystkich pielęgnowanych kobiet (797) . . . . . 1·88%

% Śmiertelności dzieci względnie do całej ilości dzieci żywo urodzonych ponad 7 miesięcy . . . . . 10·6 %

% poronień względnie do calej ilości porodów . 5·2

% Dzieci nieżywo urodzonych powyżej 7 mies. względnie do całej ilości porodów w r. 1887 . . . . . 9·1 %

% Dzieci niedonoszonych żywych ponad 7 miesięcy do dzieci żywo urodzonych ponad 7 mies. . . . . 3·9 %

% poronień i porodów przedwczesnych do całej ilości porodów w roku 1887 . . . . . 16·2 %

% porodów bliźniaczych względnie do całej ilości porodów w roku 1887 . . . . . 1·2 %

% operacyi kleszczowych względnie do ilości porodów w roku 1887 . . . . . 5·7 %

% obrotów na nóżki z następową ekstrakcyą względnie do całej ilości porodów w r. 1887 . . . . . 2·7 %

% uwolnień rączek i główki przy położeniach miednicowych względnie do całej ilości porodów w r. 1887 . . . 2·9 %

% Extractio instrument, et manual. placent względnie do całej ilości porodów w r. 1887 . . . . . 3·02%

% wszystkich operacyi położniczych (forceps, versio et extractio foetus, repositio prolapsae manus et funiculi umbilic, extract placent) względnie do całej ilości porodów w r. 1887 . . . 15·1 %

Zmian chorobowych popołogowych u położnic w r. 1887 w zakładzie pielęgnowanych było 659.

Połóg przebiegał prowidłowo u położnic 226 t. j. . 29·5 %

W r. 1887 przybyło do zakładu położnic kobiet 756.

Z tego było:

Co do wyznania: rzyms.-katol. 331, grecko-katol. 252, ewangel. 11, mojżesz. 162.

Co do stanu: zamężnych 188 (żydówek 56), wdów 23 (żydówek 6), rozwódek 10 (żydówek 10), wolnych 535 (żydówek 90).

Co do zatrudnienia: wolnych, wdów i rozwódek: sług 498, zarobnic 51, szwaczek 12, przy rodzicach 7, zamężnych: żon zarobników 75, rzemieślników 63, stróżów, kelnerów, tragarzy 25, handlarzy 14, belferów 2, muzykantów 3, oficyalistów prywatnych 1, wieśniaków 3, dyurnistów i woźnych 2

Co do miejsca mieszkania: ze Lwowa 679 t. j. 89.8%; z innych stron Galicyi 77 t. j. 10 2%.

Co do miejsca urodzenia: ze Lwowa 170 t. j. 21.3%; z innych miejscowości Galicyi 583 t. j. 82.4%, z Węgier 1, z Rossyi 2.

Na 769 położnic w r. 1887 w zakładzie pielęgnowanych przebiegał połóg prawidłowo tylko u 225 położnic, u reszty t. j. 521 obserwowano 659 komplikacyj popołogowych. Zatem procent prawidłowego przebiegu choroby względnie do całej ilości 746 w r. 1887 pielęgnowanych położnic wynosił 29.5%, procent zaś skomplikowanych połogów względnie do całej ilości (746) w r. 1887 pielęgnowanych położnic wynosił 70.5%.

W prosektorium szpitalnem w r. 1887 dokonano było 1.326 sekcyj: w tej liczbie 1163 na zwłokach dostarczonych ze szpitala, a 163 na przywiezionych z miasta. Sekcyi sądowych odbyło się 17; według oddziałów dostarczono zwłok:

Z 1. oddziału chorób wewnętrznych	326.
Z 2. „ „ „	175.
Z 3. „ „ „	141.
Z Chirurgicznego	105.
Z Kiłowego męzkiego	5.
Z „ żeńskiego	5.
Z Położnic matek	15.
dzieci	75.
Z Szpitala św. Zofii dla dzieci	241.
Razem	1.163.

Piece postawione w prosektorium w roku przeszłym grzeją dobrze; wentylacya jest skuteczną; odpływ nieczystości odbywa się dobrze.

Księgi do wpisywania wyników sekcyi prowadzą się należycie. Nowe stoły sekcyjne w zupełności odpowiadają przeznaczeniu swemu. Polakierowanie ścian odrapanych będzie dokonanem w tym roku.

Udzieliliśmy 100 zł. na zakupno szkieł i spirytusu dla przechowywania zbioru bardzo ładnych i dla nauki cennych preparatów anatomo-patologicznych.

W skutek prośby uniwersytetu lwowskiego o pozwolenie korzystania ze zwłok zmarłych przy nauce anatomii, Dyrekcya uwiadomiła, iż uczniowie mogą pracować w prosektoryum w każdej chwili z wyjątkiem tych godzin, gdy się odbywają sekcye zwłok przysłanych ze szpitala.

W chemicznem laboratorium dokonano w roku ubiegłym 1012 rozbiorów moczu, 24 rozbiory treści żołądkowej, 2 rozbiory krystalicznego kwasu karbolowego, a także rozbiór wody używanej do picia w szpitalu, która okazała się zupełnie dobrą. Oprócz tego odbywały się badania wymiocin, plwocin i kału, z uwzględnieniem najnowszych postępów bakterjologicznych. W ciągu ubiegłych wakacyj, w laboratorium szpitalnem pra-

cowali nad rozbiorami płynów patologicznych studenci uniwersytetu i prawie nieustannie pracuje kilku lekarzy szpitalnych, Laboratoryum posiada wszelkie potrzebne przyrządy i odczynniki.

W roku 1887 sprawiono narzędzi lekarskich za kwotę 413 zł. 69 ct. w. a. a mianowicie dla oddziału I-go za kwotę 32 zł. 84 ct., dla II-go za 3 zł. 50 ct., dla III-go za 48 zł. 70 ct. i dla chirurgicznego za 328 zł. 65 ct.

Lodownia szpitalna obecnie mieści się w piwnicy budynku pod jedną z sal oddziału ocznego. W skutek tego mury budynku zaczynają się psuć widocznie, a sala chorych nad lodownią leżąca jest bardzo zimna, podłoga zaś zbutwiała zupełnie. Wskutek tego wstawiliśmy do preliminarza szpitala lwowskiego na rok 1889 kwotę 4000 zł. na wybudowanie lodowni, która ma stanąć na zachodniej stronie szpitala naprzeciwko okien oddziału ocznego dla kobiet, tuż przy parkanie ograniczającym teren szpitalny z zachodniej strony.

W skutek polecenia ministeryalnego z dnia 16. Sierpnia 1887 l. 20.662 nakazującego niszczenie słomy i przedmiotów pochodzących od chorych dotkniętych chorobami zakaźnemi wstawiamy także do preliminarza kwotę 700 zł. na postawienie stosownie urządzonego pieca. Piec ten stanie u podnóża południowo-wschodniej szkarpy w najodleglejszym kącie, w oddaleniu prawem ustanowionem od sąsiedniej realności.

Ze względu, że pomiędzy chorymi, postępującymi do szpitala są nędzarze, których prymaryusze wypuścić w zimowej porze ze szpitala nie mogą dla braku ciepłej odzieży, przez co ci ludzie muszą być przetrzymywani dłużej aniżeli być powinni, narażając fundusz szpitalny na dotkliwe straty, poleciliśmy Dyrekcyi, aby chorym takim wydawano rzeczy pozostałe po zmarłych, które sprzedawały się dawniej na rzecz szpitala i za które szpital rocznie otrzymywał około 160 zł. Dowiedziawszy się oprócz tego, że często krewni, przywiozłszy chorego do szpitala zabierają ciepłą odzież, w której go przywieźli, polecono Dyrekcyi, aby nie oddawano krewnym tych rzeczy, bez których chory obejść się nie może przy wypuszczeniu jego ze szpitala.

W roku 1887 wyprano bielizny: a) chorych — 336.302 sztuk; Sióstr Miłosierdzia 13.160 sztuk; razem 349.462 sztuk, kosztem 5.944 zł. 80 ct. zatem pranie jednej sztuki kosztuje 1.70 ct. t. j. o 0.08 ct. taniej aniżeli w r. 1886. Musimy jednak zaznaczyć, że pralnia cierpi nieustannie na brak wody, studnia bowiem zbudowana dla pralni nie daje nawet połowy potrzebnej wody. Zaradzając złemu, skasowano w roku zeszłym rury spustowe od dachu pralni, ściągając całą wodę deszczową z dachu pralni do basenu rynwami stosownie skierowanemi. Ten jednak przybytek wody nie jest wystarczający. Posiłkować się musi pralnia wodą znajdującą się w rezerwoarach na strychu gmachu głównego. Nie można jednak i ztamtąd brać wody w ilości potrzebnej, bo by jej zabrakło na potrzeby gmachu głównego. Ciągle więc jest brak potrzebnej ilości wody, na czem wiele cierpieć musi same pranie.

W roku 1887 wydano kąpieli chorym: w łazienkach 20.168, na oddziałach 15.241, razem 35.409.

W roku ubiegłym spotrzebowano drzewa i węgli: na oddziałach chorych metrów kubicznych 455, w kancelaryach i u służby 150, w pralni 220, w prosektorium i laboratoryum 36, u Sióstr Miłosierdzia 29, w magazynie bielizny 5 5, w piecu desinfekcyjnym 3, w kaplicy $1^1/_2$, razem 900 metr kub. bukowego drzewa po 3 zł. 20 ct., oprócz tego drzewa brzozowego w kuchni 560 kub. metr. po 2 zł. 50 ct., drzewa sosnowego w łazienkach 468 metr. kub. po 2 zł. 30 ct. i węgli w pralni 30.400 kil., w wychodkach 5.400 kil., w sali sekcyjnej 2.600 kil., w łazienkach 600, razem węgli 39.000 kil. za kwotę 491 zł. 34 ct. Cały opał kosztował w r. 1887 według zamknięć rachunkowych 5.965 zł. 27 ct.

Komisya lustracyjna Wysokiego Sejmu w roku 1885. poruszyła sprawę zastąpienia istniejącego w szpitalu pieca desinfekcyjnego niszczącego zarazki chorób zakaźnych za pomocą gorącego i suchego powietrza, kotłem parowym, któryby wywiązującą się ogrzaną parą skuteczniej desynfekcyonował, a był polecony przez Najwyższą Radę zdrowia. Ze względu, że wyrabiane dotychczas za granicą kraju desinfektory parowe wymagały znaczniejszych kosztów, a niedawały dostatecznej gwarancyi praktyczności, poleciliśmy Dyrekcyi w roku przeszłym obchodzić się tymczasowo dawniejszym piecem desinfekcyjnym, powiększywszy wytwarzane w nim suche ciepło za pomocą dodanych rur żelaznych. Czekaliśmy na wynalezienie tańszych i praktyczniejszych przyrządów do desinfekcyi. Oczekiwania nasze nie zawiodły. Pan Rychnowski inżynier-mechanik tutejszy skonstruował bowiem przyrząd desinfekcyjny zupełnie dobry za cenę 500 zł. Badanie i próba aparatu odbywały się w obec komisyi składającej się z Szefa biura sanitarnego, Inspektora szpitali, Dyrektora, Rządcy i Chemika patologicznego szpitala lwowskiego a nareszcie profesora szkoły weterynaryjnej, zajmującego się badaniami bakteryologicznemi. Przy próbie termometr maksymalny zawinięto w materac a ten ostatni obwiązano chustką wełnianą bardzo mocno i włożono na średnią półkę desinfektora. Po 35 minutach opalania termometr zewnętrzny pokazywał 115° C. Otworzono więc aparat i wyjęto zwitek; termometr zawinięty w materac pokazywał 99·5° C. a zatem temperaturę zupełnie dostateczną do zniszczenia chorobotwórczych zarodków. Całogodzinne ogrzewanie aparatu wymagało drzewa za 10 ct. Próba odbywała się na podwórzu przy 4° C. Następnie komisya udała się do pracowni dla przypatrzenia się robocie składowych części aparatu i przekonała się, że robota ta jest dokonaną starannie.

W drugim aparacie podobnym dokonano próby z zarodnikami bakteryj wąglikowych, bardzo upornych. Po półgodzinnym pobycie w aparacie i pomimo zawinięcia w gruby materac, bakterye te zostały zupełnie zniszczone, szczepione bowiem zwierzęta nie ucierpiały, podczas gdy też same zarodki świeże i nie sterylizowane, zabijają zwierzęta najdalej w przeciągu 24—48 godzin.

Takie dodatnie rezultaty odbytej próby spowodowały, iż uchwaliliśmy polecić Dyrekcyom szpitala krajowego we Lwowie i szpitala św. Łazarza w Krakowie zakupić po jednym aparacie do zakładu. Aparat ku-

piony dla szpitala lwowskiego umieszczono w suterenach gmachu, w izbie przylegającej do dawnego pieca desinfekcyjnego. Rurę odprowadzającą dym, wpuszczono do komina, przechodzącego w sąsiedniej ścianie. Niebezpieczeństwo pożaru nie istnieje, gdyż w pokoju, gdzie stoi aparat, nawet podłoga jest ceglana. Ze względu, że aparat w porównaniu do obszaru sklepionego pokoju jest niewielki, wszelkie niebezpieczeństwo eksplozyi kotła dla budynku jest uchylone. Pierwsza próba na miejscu wypadła bardzo dobrze, w ciągu bowiem całej próby spalono zaledwo jedno polano drzewa, a zatem za 8 ct i osiągnięto w aparacie temperaturę 138° C. to jest w zupełności dostateczną do zniszczenia mikrorganizmów.

Komisya budżetowa Wysokiego Sejmu, przekonawszy się o niezbędnej potrzebie urządzenia sali operacyjnej na oddziale chirnrgicznym szpitala lwowskiego, wstawiła do budżetu na r. 1888. kwotę 1.000 zł. na ten cel, a Wysoki Sejm na wydatek ten zezwolił. Komisya', którą wyznaczyliśmy do przeprowadzenia tej sprawy, złożona z szefa biura sanitarnego, inspektora szpitali, dyrektora, rządcy i prymaryusza oddziału chirurgicznego lwowskiego szpitala, a także budowniczego, po dokładnem rozpatrzeniu się na miejscu, uznała jednozgodnie, że dotychczas używana sala nie da się należycie przerobić na salę operacyjną odpowiadającą wszelkim wymogom, mając złe światło i będąc zbyt głęboką tak, że w wypadku potrzeby operowania na dwóch lub trzech stołach jednocześnie, jak to się nie raz zdarza, w tyle znajdujące się stoły operacyjne mają zbyt mało światła. Zgodzono się więc jednogłośnie na urządzenie sali operacyjnej z korytarza frontowego na drugim piętrze w nowem skrzydle, a to głównie ze względu, że tylko korytarze mają sklepienia dość silne do wytrzymania ciężaru pokładu betonowego i posadzki. Korytarz rozdzielono na trzy części; mniejsza, wchodowa, przeznaczona na kancelaryą oddziału i na skład narzędzi w szafach urządzonych w ścianie przedziałowej. Średnia największa o trzech oknach przeznaczona na salę operacyjną i nareszcie najmniejsza, mająca służyć na skład materyałów opatrunkowych i na postawienie sterylizatora.

W kancelaryi żadnego szczególnego urządzenia nie ma. W sali operacyjnej i w następnym pokoju na podkładzie betonowym ułożono kwadratowe płyty dwóch kolorów, spojone cementem i dokładnie wyszlifowane z małą pochyłością ku zewnętrznej ścianie, około której jest wyżłobiony rowek do przyjęcia wszelkich płynów z sali i do przyprowadzenia ich do rury spustowej komunikującej się także ze zlewem wody, urządzonym tak w sali operacyjnej jak i w sali, gdzie będą przechowane materyały opatrunkowe. Korzystając z tej rury spustowej, kazaliśmy urządzić zlewy systemu syfonowego także na parterze i na pierwszem piętrze w oddziale położniczym. Do zlewów tych doprowadzono rury wodociągowe, udzielające oddziałom wodę potrzebną.

Okna są urządzone w ten sposób, aby światło było jak najodpowiedniejsze dla operatorów; parapety okienne i półki dla składania narzędzi chirurgicznych są szklanne, a ściany i sufity lakierowane, aby mieć możność częstego zmywania; piece kaflowe. Sterylizator został urządzony przez inżyniera mechanika pana Rychnowskiego i ma na celu zmniejszyć wydatki sanitarne przez użycie takich opatrunków, które poprzednio za pomocą pary wysokiej temperatury zostały odwietrzone zupełnie. Dla uzyskania

możliwych oszczędności, wszystkie roboty przy urządzeniu sali operacyjnej wykonano we własnym zarządzie, pod kierownictwem inżyniera naszego oddziału technicznego.

C. k. Namiestnictwo odezwą z dnia 28. Lutego b. r. L. 12.266 zakomunikowało nam reskrypt Ministra spraw wewnętrznych, w którym Ministerstwo uznając potrzebę zaprowadzenia po upływie pewnych okresów czasu „kursu powtarzania“ dla akuszerek praktykujących na prowincyi, poleca c. k. Namiestnictwu, aby się porozumiało z Wydziałem krajowym co do kosztów, które urosną z powodu tego i zapytało, czyby fundusz krajowy lub gminy nie mogły ponieść kosztów podróży i utrzymania niezamożnych akuszerek.

Na to odpowiedzieliśmy, że uznajemy w zasadzie potrzebę urządzenia projektowanego „kursu powtarzania“ dla akuszerek, jednak nie rozporządzamy funduszami, których byśmy mogli użyć, chociażby na częściowe pokrycie kosztów podróży i utrzymania ubogich akuszerek w ciągu tego kursu; nadto nie możemy zrobić żadnego przedstawienia Wysokiemu Sejmowi, nie mając dokładnych dat, jaką kwotą miałby fundusz krajowy przyczynić się do urzeczywistnienia podobnego celu; prosiliśmy więc o bliższe dane w tym względzie.

Krajowe stowarzyszenie patryotycznej pomocy Czerwonego krzyża w Galicyi wystosowało do nas dwie odezwy. W jednej zapytuje, czy nie będziemy mieli nic do zarzucenia przeciwko objęciu przez prymaryuszów lwowskiego szpitala obowiązków lekarzy ordynujących w szpitalu Czerwonego krzyża w razie mobilizacyi. W drugiej zaś zapytuje nas, czy krajowy szpital lwowski w razie mobilizacyi nie mógłby pożyczyć pewnej ilości bielizny szpitalnej dla projektowanego szpitala Czerwonego krzyża. Stowarzyszenie obiecuje wszelkie ubytki lub uszkodzenia wynagrodzić bądź pieniądzmi, bądź też wymianą na nową bieliznę, Stowarzyszeniu bowiem rozchodzi się głównie tylko o chwilową dogodność i pomoc, gdyż zakupno wielkich zapasów bielizny nietylko fundusze stowarzyszenia nadweręża, lecz pociąga za sobą tę niekorzyść, iż przez dłuższe deponowanie gotowej bielizny ta ostatnia jest narażona na zepsucie.

Na pierwsze pytanie odpowiedzieliśmy, że nie mamy nic przeciwko temu, iżby lekarze szpitalni poświęcali swą pracę na usługi Stowarzyszenia „Czerwonego Krzyża“, w czasie wolnym od obowiązków w szpitalu lwowskim. Co do drugiego, poleciliśmy p. Dyrektorowi lwowskiego szpitala, aby nam zdał sprawę, czy nie posiada takich zapasów bielizny, iżby niemi mógł dysponować. Ponieważ wyczerpujące sprawozdanie Dyrekcyi wykazało, że ilość bielizny, którą szpital posiada, zaledwie jest wystarczającą na własne jego potrzeby, pomimo najlepszych chęci, zmuszeni byliśmy odmówić pod tym względem pomocy Stowarzyszeniu „Czerwonego Krzyża“.

Na otwarcie wystawy przyrodniczo-dydaktycznej w miesiącu Lipcu b. r. Ministerstwo spraw wewnętrznych wysłało delegata swego Radcę sekcyjnego Dra Kusego, któremu równocześnie poleciło zwiedzenie niektórych zakładów sanitarnych. Dnia 21. Lipca Dr. Kusy w towarzystwie protomedyka Dr. Biesiadeckiego zwiedził szpital powszechny we Lwowie, obejrzał wszystkie oddziały chorych, kuchnię, magazyn wiktuałów, łazienki,

salę desinfekcyjną, prosektorium i laboratorium chemiczne, badając wewnętrzne urządzenia, administracyą i leczenie. Radca Kusy był zdumiony bogactwem materyału oddziału chirurgicznego i winszował prymaryuszowi Drowi Ziembickiemu świetnych wyników leczenia. Uwagi jego uczynione w obecności delegowanego przez Wydział krajowy inspektora szpitali nie przedstawiają nic nowego, dotyczyły bowiem tych niedostatków, które znajdują się w sprawozdaniach naszych przedstawianych Wysokiemu Sejmowi rokrocznie, które wynikają z wielkiego przepełnienia szpitala chorymi, a mianowicie: niedokładności oddzielenia dotkniętych chorobami zakaźnemi i potrzeby stałego pomieszczenia większej ilości lekarzy w szpitalu. Inne zaś uwagi dotyczyły rzeczy niekoniecznych, a kosztownych, jak naprzykład zastąpienie pieców kamyczkowych kaflowymi i zastosowania waterklozetów do wychodków. Co do tego ostatniego nadmieniamy, że oprócz kosztów wielkich brak wody w szpitalu utrudniłby ich wprowadzenie.

Wydatki szpitala według zamknięć rachunkowych wynosiły w r. 1887 w funduszu chorych 161.981, w funduszu położnic 16.467, a razem 178.448; po odtrąceniu zaś kwoty 12.000 wydanej na leczenie dzieci w szpitalu św. Zofii, — 166.448.

W porównaniu z r. 1886 pomimo zwiększenia się ilości dni leczenia o 1819, wydatki zmniejszyły się o 4.545 w porównaniu z preliminowaną na r. 1888 sumą 170.993 zł. Utrzymanie chorego przez cały czas leczenia jego kosztowało 16 zł. 22 ct., a dzień leczenia 76·4 ct., zatem o 1·3 ct. taniej, aniżeli w roku 1886. Żywienie chorych kosztowało 54.902.

Dochody szpitala lwowskiego w r. 1887 wynosiły: w funduszu chorych 202.057, w funduszu położnic 16.467, a razem 218.524, a zatem o 36.297 zł. więcej, aniżeli było preliminowane. Do tych fundusz krajowy dostarczył 167.386, a razem z dotacyą dla oddziału położniczego w kwocie 3.535 — sumę 170.920 zł., obce fundusze i płacący za siebie 14.899, a własne dochody 32·044 zł.

Niżej przedstawiona tabliczka wydatków na gospodarstwo i administracyę lwowskiego szpitala w ostatnich latach pięciu (bez szpitala św. Zofii dla dzieci) świadczy, że ciągle się ma na oku jak największą oszczędność, o ile tylko ta ostatnia nie wchodzi w kolizyę z wymaganiami co do leczenia chorych.

Rok	Ilość chorych	Dni leczenia	Wydatek roczny zł.	Cała kuracya chorego kosztowała	Dzień leczenia kosztował	Żywienie z pieczywem i winem kosztowało dziennie
1883	10.481	203.743	173.490	16 zł. 36 ct.	85·1	28·4
1884	10.491	198.855	174.379	16 „ 62 „	87·1	29·4
1885	10.801	215.376	173.383	16 „ 5 „	80·5	25·9
1886	10.436	215.775	167.781	16 „ 7 „	77·7	26·5
1887	10.256	217.594	166.448	16 „ 22 „	76·4	25·2

W roku 1887 z zabitych 16 sztuk wieprzy, które zakład hoduje, otrzymano 1.217 zł. 54 ct., — ponieważ wieprze kosztowały 282 zł. 88 ct., czysty więc zysk z utrzymania trzody chlewnej wyniósł 934 zł. 66 ct.

Szpital św. Łazarza w Krakowie.

Ruch chorych w szpitalu św. Łazarza w Krakowie w r. 1887 był następujący:

	mężcz.	kobiet	Razem
Pozostało z końcem 1886 .	252	225	477
Postąpiło do szpitala w r. 1887 .	3.425	3.199	6.624
Ogółem więc leczono	3.677	3.424	7.101

Opuściło zakład:

Wyleczonych	4649	wzgl. do leczonych	65·46%	do ubyłych	70·78
Z polepszeniem	220	„ „ „	3·09	„ „	3·34
Niewyleczonych	863	„ „ „	12·15	„ „	13·14
Umarło	836	„ „ „	11·77	„ „	12·72
Ogółem ubyło	6568	„ „ „	92·47%	„	99·98
Pozosłało z końcem roku		533	7·50		

Łóżek dla chorych było 515, dla posługi 85.

Ilość dni leczenia 182.903.

Średni czas pobytu chorego w szpitalu 25·7.

Najwyższy stan chorych w dniu 26. Listopada wynosił 560 chorych.

Najniższy stan chorych w dniu 21. Czerwca wynosił 410 chorych.

Przeciętnie pielęgnowano dziennie 501 chorych; każde łóżko obłożone było 355 dni w ciągu roku.

Z wykazu tego widać, że niejednokrotnie liczba chorych leczonych przewyższała o wiele normalną liczbę łóżek. Naówczas wszystkie oddziały bywały do tego stopnia przepełnione, że z powodu braku miejsca dostatecznego na pomieszczenie zgłaszających się do szpitala chorych, a którym żadną miarą pomocy szpitalnej odmówić nie można, po kilkadziesiąt chorych musi leżeć na podłodze w największem ścieśnieniu na siennikach.

Przepełnienie to dotyka szczególnie oddziały: chirurgiczny, kiłowo-skórny i położniczo-gynekologiczny, pomieszczone w starym gmachu poklasztornym, mającym przeważnie małe i niskie pokoiki, które służyły dawniej za celki dla zakonników.

Normalna liczba chorych tych trzech oddziałów wynosząca 235, jest w bardzo niekorzystnym stosunku do powierzchni miejsca i pojemności powietrznej, na każde bowiem łóżko przeciętnie przypada zaledwo 19·78 mtr. kub. powietrza, zamiast 45 m. k., których wymaga hygiena, a i ta ilość zmniejsza się jeszcze każdym razem o tyle, o ile chorych nad liczbę normalną przy przepełnieniu bywa leczonych. Można sobie przedstawić, jakie jest zepsute powietrze w tych salkach, mających tylko naturalną wentylacyę przez drzwi i okna.

Już to samo, że nie ma prawie ani jednego wolnego łóżka w ciągu całego roku wskazuje, w jak niekorzystnych warunkach odbywa się leczenie chorych; nigdy bowiem nie można przewietrzyć ani sal ani łóżek, niepodobna oczyścić ścian i podłóg dla wyniszczenia dokuczliwego robactwa, a i samo badanie chorych, leżących na ziemi, staje się dla lekarzy niezmiernie uciążliwem. Już nieraz dochodziło do tego, że szpital z braku miejsca musiał odmawiać przyjęcia chorym, którzy czasami i bardzo się kwalifikują do pielęgnowania szpitalnego. W r. 1887 nie przyjęto do szpi-

tala 1308 osób. Skargi publiczności na taki stan rzeczy już niejednokrotnie odzywały się w pismach publicznych.

Ponieważ liczba chorych, zgłaszających się do leczenia w szpitalu, z roku na rok stale się wzmaga i widocznie nieustannie wzmagać się będzie, a szpital św. Łazarza w obecnym swym stanie podołać nie może swemu zadaniu, wszyscy lekarze ordynujący na oddziałach z Dyrektorem na czele, przez komitet administracyjny zrobili przedstawienie o rozszerzenie szpitala św. Łazarza przez przybudowanie pawilonu dla oddziału chirurgicznego. Wtedy bowiem oddziały syfilityczno-skórny i gynekologiczno-położniczy przepełnione obecnie nieustannie chorymi, miałyby stosowne do swych potrzeb pomieszczenie, bo pierwsze piętro w starym gmachu zająłby oddział syfilityczno-skórny; drugie piętro położnice i gynekologiczne, parter zaś oddział okulistyczny.

Po dokonanem zaś rozszerzeniu szpitala św. Łazarza w kierunku wyżej wymienionym, w ubikacyach gdzie się mieści dzisiaj oddział okulistyczny, w suterenach pawilonu chorób wewnętrznych kobiet, uzyskałoby się 14 łóżek dla chorych dotkniętych chorobami zakaźnemi, które razem z takiemiż samemi ubikacyami w suterenach pawilonu chorób wewnętrznych mężczyzn dałyby miejsca dla 28 zakaźnych, w połowie dla mężczyzn a w połowie dla kobiet. Tym sposobem mógłby szpital św. Łazarza zadość uczynić przepisom rozporządzenia ministeryalnego z dnia 16. Sierpnia 1887. L. 20662, aby chorych zakaźnych miał w zupełnem odosobnieniu w wypadkach, gdy choroby te epidemicznie nie grasują i kiedy dla nich nie ma przeznaczonego osobnego zakładu.

Planu budowy pawilonu chirurgicznego wraz z kosztorysem i wnioskiem o kredyt na tę budowę nie przedkładamy Wys. Sejmowi w tym roku w nadziei, że budowa kliniki chirurgicznej przeprowadzona przez Wys. Rząd prawdopodobnie wpłynie na zmniejszenie się frekwencyi chorych, zwłaszcza na oddziale chirurgicznym szpitala. Gdyby jednak ta nadzieja zawiodła, będzie można sprawę tę podnieść za parę lat, przy więcej sprzyjających okolicznościach finansowych, do czego przyjść musi.

W Lutym b. r. zaszedł wypadek, że w ciągu kilku tygodni nie było miejsca dla zgłaszających się rodzących ani na klinice ani na oddziale położniczym szpitala św. Łazarza, wskutek czego senat akademicki uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie udał się do c. k. Namiestnictwa prosząc o interwencyę jego, żeby zarząd szpitala wynajął jakąś filię, gdzieby rodzące mogły być przyjętemi na połóg. Gdy wszystkie zabiegi Dyrekcyi w celu odszukania w pobliżu odpowiedniego lokalu nie udały się, dla uzyskania choć dwóch sal na oddziale położniczo-gyneleologicznym, Komitet administracyjny szpitala św. Łazarza zawiązał rokowania z komitetem opieki dzieci w Krakowie o przyjęcie do szpitala św. Ludwika noworodków i o s e s k ó w wraz z mamkami. W imieniu komitetu Dyrektor zakładu tego objawił chęć zgodzenia się na tę propozycyę pod następującymi warunkami, że

1° Fundusz szpitala św. Łazarza za każdego noworodka i oseska przy piersi zapłaci dziennie 35 ct., licząc dzień przyjęcia i wyjścia;

2° Jeżeli dla braku mamek lub z innych powodów dziecię takie będzie żywione sztucznie, po 50 ct. dziennie;

3° Za każdą mamkę 90 ct. dziennie,

4° Należytość powyższą szpital św. Ludwika pobierać będzie w ratach miesięcznych z dołu za kwitami nieostemplowanymi;

5° Oprócz powyższego wynagrodzenia szpital otrzyma jeszcze z funduszu krajowego na opędzenie kosztu utrzymania personalu lekarskiego, służby i pomieszkania wynagrodzenie ryczałtowe rocznie w kwocie 600 zł. w ratach kwartalnych z góry, za kwitami niestemplowanymi;

6° Na adaptacyę i urządzenie wewnętrzne utworzyć się mającego oddziału dla noworodków i mamek, udzieli Wydział krajowy przed otwarciem wzmiankowanego oddziału subwencyę w kwocie 400 zł.

7° W razie przyjścia do skutku ugody, takowa zawartą zostanie tymczasowo na rok jeden; po upływie tego czasu na nowo przedłużoną, zmodyfikowaną lub usuniętą być może.

Ze względu na zbyt niekorzystne dla funduszu szpitalnego warunki Dyrekcyi szpitala św. Ludwika dnia 8. Czerwca 1888. L. 21.898 odmówiliśmy zatwierdzenia tej umowie.

Wykaz chorych leczonych w szpitalu św. Łazarza w r. 1887.

		Wyleczonych	Zmarłych	Razem
I. Choroby ogólne i choroby krwi.	Chlorosis, blednica	9	—	9
	Anaemia, niedokrewność	18	—	18
	Rheumatismus, gościec	90	—	90
	Arthritis, dna	154	4	158
	Tyfus, dur	135	34	169
	Hydrops, puchlina	4	—	4
	Febris intermittens, zimnica	154	1	155
	Diphteritis, croup. błonica	4	—	4
	Inne	1	3	4
II. Żołży i gruźlica.	Scrofulosis, zołży	15	—	15
	Tuberculosis, gruźlica	229	210	439
III. Nowotwory.	Carcinoma, rak	71	19	90
	Inne	42	4	46
IV. Rany		141	5	146
V. Zatrucia.	Alcoholismus, opilstwo	12	—	12
	Inne	1	—	1
VI. Zamiar samobójstwa		3	6	9
VII. Choroby układu nerwowego.	Choroby mózgu i opon	34	13	47
	Neuralgiae, bole	19	1	20
	Paralysis, porażenia	3	—	3
	Choroby umysłowe	6	—	6
	Inne	—	2	2
VIII. Choroby oczu		95	—	95
IX. „ uszu		11	—	11
X. Choroby narządu oddechowego.	Catarrh. laryng, nieżyt krtani	25	—	25
	„ bronchial. „ oskrzeli	300	71	371
	Pneumonia zapalenie płuc	186	62	248
	Haemoptoe, krwioplucie	11	4	15
	Pleuritis, zapalenie opłucnej	98	15	113
	Inne	7	4	11

		Wyleczonych	Zmarłych	Razem
XI. Choroby narządu krążenia krwi.	Choroby serca	78	45	123
	Inne	33	6	39
XII. Choroby narządu trawienia.	Tonsillitis zap. migdałków	41	—	41
	Catarrh ventr. nieżyt żołądka	157	8	165
	Dysenterya, czerwonka	29	8	37
	Peritonitis, zapalenie otrzewny	23	10	33
	Icterus, żółtaczka	6	—	6
	Inne	131	35	166
XIII. Choroby organów moczowych.	Choroba Brighta	31	20	51
	Inne	84	22	106
XIV. Choroby narządu płciowego.	u mężczyzn	42	—	42
	u kobiet	185	6	191
XV. Choroby weneryczne		1158	7	1165
XVI. Choroby skóry.	Variola, ospa	1	—	1
	Scarlatina, płonica	7	1	8
	Morbilli, odra	3	—	3
	Erysipelas, róża	105	1	106
	Psoriasis, łuszczyca	23	—	23
	Eczema, wyprysk	58	—	58
	Excoration. e pedic.	27	—	27
	Ulcera, wrzody	97	3	100
	Scabies, świerzb			
	Phlegmonae, zap. tkanki podskórnej	267	—	267
		131	10	141
	Abscesus, ropień	149	7	156
	Inne	142	4	146
XVII. Choroby kości		143	5	148
XVIII. „ stawów		71	2	73
XIX. „ mięśni, ścięgeń		26	13	39
XX. Potwory, zrośnięcia		13	—	13
XXI. Bez rozpoznania		18	32	50
		5157	703	5860

Z wykazu tego widać, że największa śmiertelność przypada na gruźlicę, gdyż z choroby tej zmarło 47·8%, następnie na choroby narządu krążenia krwi (zmarłych 31·4%) choroby organów moczowych (zmarłych 26·1%), tyfus plamisty i brzuszny (zmarłych 20.1%), choroby narządu oddechowego (zmarłych 20.0%), nareszcie na choroby narządu trawienia (zmarło 13.6%). Ilość dotkniętych chorobami wenerycznemi wynosiła 26.4%, wszystkich leczonych w szpitalu św. Łazarza.

Ruch chorych według oddziałów w szpitalu św. Łazarza był następujący:

Nazwa oddziałów	Ilość łóżek dla chorych	Leczono	Dni leczenia	Średni pobyt	Jedno łóżko zajęte przez dni	Śmiertelność liczbowa	Śmiertelność % względnie do leczonych	Śmiertelność % do ubyłych	Leczono dziennie
Oddziały chorób wewnętrznych . .	196	3078	64·304	20·8	328	624	20·2	21·7	176
„ chirurgiczny	80	1122	30·345	27·0	379	61	5·4	5·5	831
„ położniczo-gynekologiczny	25	410	11·137	27·1	445	8	1·9	2·1	305
„ syfilityczno-skórny . . .	120	1876	41·564	22·1	346	14	0·7	0·8	111
„ obłąkanych	70	278	28·890	103·9	412	27	9·7	13·2	791
„ oczny	14	94	2·154	22·9	154				6
„ mamek	10	73	1·881	18·5	451	—	—	—	5
„ dzieci ssących . . .		170	2·628			102	6·0	62·5	7
Razem w r. 1887. . .	515	7101	182·903	25.7	355	836	11·7	12·7	501
W r. 1886. było	485	7110	179·655	25·2	370	775	10·9		491
W szpitalu św. Ludwika r. 1887. .	100	829	25·103	30·3	252	169	20·4	21·9	68
„ „ „ „ 1886. .	100	797	24·655	30·9	246	134	16·8	18·4	70

Na oddziałach chorób wewnętrznych z chorób zakaźnych leczono przeważnie: tyfus brzuszny i wysypkowy 169 wypadków, rożę 106, dysenteryę 37, skarlatynę 8, ospę 1, itd. Z nowych środków, których cały niezliczony szereg przebrzmiał po krótkiej rozgłośnej sławie, prawo obywatelstwa uzyskał sobie tylko kwas salicylowy, jako działający bardzo dobroczynnie w ostrym gośćcu stawowym.

Na oddziale chirurgicznym przeciętny stan dzienny wynosił 83, to jest liczba chorych na oddziale była o trzy osoby większą, aniżeli liczba łóżek. Z tąd też wypada, że jedno łóżko w ciągu roku 379 razy było zajęte. Pomimo takiego wielkiego przepełnienia i wszystkich wypływających z tąd niedogodności tak dla lekarzy jak i dla chorych odsetek śmiertelności względnie do leczonych wynosił 5·4 względnie zaś do ubyłych 5·5%. Najwyższy stan chorych przypadał na dzień 6. Czerwca, kiedy było 102 osób, najniższy 21. Kwietnia, 66 osób. Operacyj na oddziale chirurgicznym dokonano 468, w tej liczbie amputacyi 51, resekcyi 29, laparotomij 16, herniotomij 12, oscariotomij 1, uretrotomij 15, i t. d.

Na oddziale położniczo-gynekologicznym leczono ogółem 378 chorych; z tej liczby na położnice przypada 265, a na gynekologiczne 113, Dni leczenia ogółem było 11.137, z tego na położnicze 6.807 a na gynekologiczne 4.330. Średni pobyt wynosił dla położnic (z uwzględnieniem dłuższego ich pobytu w szpitalu jako ciężarnych) 25·7 dni, dla gynekologicznych 38 dni. Umarło położnic 4 i gynekologicznych 4, w tej liczbie przywieziono w agonii jedną położnicę i trzy gynekologiczne. Najwyższy stan chorych wynosił dla położnic, 12. Kwietnia, — 33, dla gynekologicznych 19. Marca 18. Oddział ten potrzebuje zupełnej i gruntownej reformy, położnice bowiem wymagają nawet przed chirurgicznym oddziałem wygodnego, obszernego i zdrowego pomieszczenia, w ubikacyach zaś teraźniejszych jest jak najgorzej umieszczonym. Gdzie bowiem jako pierwszy warunek uważać należy świeże powietrze, wentylacyą należytą i utrzymanie wzorowej czystości i porządku, tam potrzeba pokoi obszernych, widnych, nie przeładowanych choremi, a nie klatek jak na obecnym oddziale położniczym, w których po 5 a nawet 6 i 7 chorych leży, a prymitywna wentylacya oknami i drzwiami na przestrzał, nie wiele przyczynia się do odświeżenia powietrza, a naraża chore na dodatkowe choroby.

Tak samo rzecz się ma z tak zwaną salą porodową, gdzie z biedą mieszczą się dwa łóżka i stół. Ciasnota do tego dochodzi stopnia, że jeżeli się zbierze trzy rodzące na raz, co nie rzadko się przydarza, to jedna musi albo gdzieś na sali jęczeć, albo spacerować po korytarzu nim na salce miejsce zawakuje. Operacye dokonane na oddziale położniczo-gynekologicznym były: założenie kleszczów przy wysokiem ustawieniu główki 10, wydobycie ręczne płodu 2, wymoździenia 2, wydobycie lub wyskrobywanie łożyska 4, obrót 1. Razem 19. Z chorób gynekologicznych najwięcej przydarzały się: wysięk około i obok maciczny (25 razy) i nieżyt macicy 17 razy.

Oddział syfilityczno skórny dzieli się na dwa poddziały: jednym kieruje prymaryusz szpitala, drugim profesor uniwersytetu. W pierwszym jest 70 łóżek, na których przeciętnie dziennie leczono 77·6 chorych, a każde łóżko zajęte było w roku 405 razy. Z tego widać, jakie tu było wielkie przepełnienie i jaki jest brak miejsca, pomimo iż ze skórnych chorób przyjmuje się tylko świerzb, inne bowiem mogą być leczone tylko wtenczas, gdy miejsce na to pozwala, a jest to wypadek bardzo rzadki.

Jaką się przez to robi krzywdę dotkniętym chorobami skórnemi tego dowodzić nie potrzeba, zwłaszcza jeżeli się zważy, że chorzy skórni pozbawieni możności wyleczenia się, pozbawieni bywają tem samem zarobkowania, którego już to ze względu na ich chorobę, już też na obrzydzenie i obawę, jaką w innych wzbudzają, nigdzie znaleść nie mogą.

Powiększenie oddziału jest potrzebnem i dla tego, aby chorych wenerycznych oddzielić od skórnych, aby prostytutki oddzielić od reszty kobiet, ze względu na szkodliwy moralny wpływ, jaki one na inne kobiety wywierają a nareszcie dla urządzenia odpowiedniego miejsca do ambulatoryjnego leczenia chorych, gdyż obecna kancelarya lekarska, położona w środku oddziału żeńskiego, najmniej się ku temu celowi nadaje.

W drugim poddziale oddziału tego, tak zwanym „kliniką“, ilość łóżek dla chorych wynosiła 56, dla służby 4, leczono tam w 1887 roku 724 chorych w ciągu 13.210 dni. Średni pobyt chorego wynosił 18·2 dni. Dziennie leczono 36·4 chorych.

Każde łóżko było obłożone 236 dni. Śmiertelność liczbowa wynosiła 4, procentowa zaś względnie do ubyłych 0·58, do leczonych 0·54. Najwyższy stan chorych był w dniu 16. Listopada bo 62, najniższy w dniu 27. Czerwca bo 35.

Oddział oczny otwarty 1. Lipca 1887 ma 14 łóżek dla chorych i dwa łóżka dla posługi. W ciągu półrocza leczono 59 mężczyzn i 35 kobiet, z tych opuściło zakład 83, pozostało na styczeń 1888 roku mężczyzn 6 i kobiet 5 Dni leczenia było 2154, średni pobyt jednego chorego na oddziale wynosił 22·9 dni; dziennie leczono w przecięciu 11 chorych, w ciągu półrocza każde łóżko było zajęte 154 dni.

Najwyższy stan chorych przypadał na dzień 19. Września, bo 17 chorych, najniższy 3 Lipca — 2 chorych. Z chorób najczęściej leczono jaglicę (trachoma), 26 przypadków. Były to przeważnie przypadki powikłane z następowemi cierpieniami rogówki, czasami tęczówki i ciałka

rzęskowego. Z innych chorób zakaźnych ocznych leczono raz zapalenie rzęrzączkowe (conjunctivitis gonorrhoica) i raz zapalenie krupowe spojówki, jako powikłanie skarlatyny. W leczeniu jaglicy niejednokrotnie używano wygniatania granulacyi, co w odpowiednich przypadkach znacznie skracało czas leczenia. Niestety przeważna część przypadków nie nadawała się do tego sposobu, bądź z powodu zadawnionego okresu choroby, gdzie już przyszło do zbliznowacenia lub zwyrodnienia skrobiowego spojówki, bądź wtedy, gdy zmiany przerostowe brodaweczek przeważały, ten sposób naturalnie nie mógł być zastósowany. Brak należytego światła w dotychczasowem pomieszczeniu nie dozwala na dokonywanie operacyi w scisłem słowa znaczeniu i dla tego przypadki wymagające operacyjnego zabiegu były przenoszone na klinikę okulistyczną. Pomieszczenie oddziału w suterenach pozostawia wiele do życzenia, badanie bowiem bystrości wzroku odbywać się musi przy świetle sztucznem, a przy tem uczuwać się daje brak należytej wentylacyi, szczególnie w porze zimowej, gdy wzgląd na chorych nie pozwala na należyty przeciąg czasu utrzymywać okien otwartych. Dodać należy także, że oddział nie posiada również pomieszczenia na załatwienie czynności kancelaryjnych, które muszą się odbywać w sali chorych, gdzie również i przybory lekarskie są pomieszczone.

Ruch chorych na oddziale obłąkanych w szpitalu św. Łazarza był następujący:

		Z szałem gwałtownym	Z zadumą	Z pomieszaniem	Z ogłupieniem	Choroba umysłowa z porażeniem	Choroba umysłowa z padaczką	Razem
Z końcem r. 1886 pozostało		15	11	25	10	10	1	72
Przyjęto w r. 1887 . . .		34	14	98	14	27	19	206
Pielęgnowano w ogóle w r. 1887		49(17·6)	25(8·9%)	123(44·5)	24(8·6%)	37(13·3%)	20(7·1)	278
Opuściło zakład	wyleczonych . .	36	14	64	5	10	12	141
	nieuleczonych lub przeniesiono .	4	2	23	3	8	3	43
	zmarło	4	1	7	3	11	1	27
Razem		44	17	94	11	29	16	211
Pozostało 31. Grudnia 1887		5	8	29	13	8	4	67

Z wykazu tego widać, że co do form chorobowych: szaleńców leczono 17·6%, z zadumą 8·9%, z pomięszaniem 44·5%, z ogłupieniem 8·6%, z porażeniem 13·3%, z padaczką 7·1%. Opuściło zakład wyleczonych 141, co stanowi 50·7% względnie do leczonych, a 66.7% względnie do ubyłych. Zmarło 27 czyli 9.7% względnie do leczonych a 12 8% względnie do ubyłych. Mężczyzn w zakładzie leczono 161, kobiet zaś 117. Chorzy przeważnie należeli do klasy sług i wyrobników (103), rękodzielników (40), urzędników (21), kupców (20) gospodarzy wiejskich (13), nauczycieli (11), lekarzy i aptekarzy (8), bez stałego zajęcia (37). Pod względem przyczyn chorobowych pierwsze miejsce zajmuje nadużycie napojów wyskokowych bo w 50 wypadkach, wzruszenia przygnębiające 44, dziedziczność 30, choroby mózgu chroniczne 17, sprawa połogowa 12, nerwice 21 i t. d. Ilość dni

leczenia wynosiła 28.890; przeciętnie każdy chory przebywał w zakładzie 103 dni; każde łóżko było obłożone 412 razy w ciągu roku, a przeciętnie leczono dziennie 79 chorych, to jest o 9 więcej, aniżeli było łóżek.

Zestawiając czas potrzebny do wyleczenia chorych w zakładzie okazuje się że:

od dnia	przyjęcia	do dni	15	wyszło	wyleczonych	14
„	„	„	30	„	„	26
„	„	„	60	„	„	15
„	„	„	3	miesięcy	„	12
„	„	„	4	„	„	8
„	„	„	5	„	„	6
„	„	„	6	„	„	4
„	„	„	7	„	„	5
„	„	„	8	„	„	3
„	„	„	10	„	„	2
„	„	„	12	„	„	2

Liczby te wskazują, że najwięcej uleczonych wyszło w pierwszym miesiącu leczenia, a mianowicie, prawie połowa tego, co w następnych czterech miesiącach. Były to po największej części przypadki choroby umysłowej świeżej, z okolicy Krakowa pochodzące, a które z powodu gwałtownego zachowania się chorych, wymagały natychmiastowego umieszczenia w zakładzie. Świadczy to jak jest korzystnem wczesne oddawanie chorych do zakładów, bo to skraca czas leczenia, zmniejsza koszta i niepozwala rozwinąć się chorobie. Leczenie było po największej części symptomatyczne i tam tylko gdzie przyczyną choroby umysłowej była choroba miejscowa lub ogólna, leczenie było skierowane do usunięcia tych przyczyn. Przeciwko bezsenności u osób źle odżywionych, niedokrewnych oraz z zadumą, dobrze bardzo skutkuje paraldehyd, u osób zaś dobrze odżywionych i szałowo podniecanych chloral; ten ostatni jednak, długo używany upośledza trawienie.

Przeciw szałowi i podnieceniu nerwowemu używano odosobnienia, ubezwładnienia, przymusowego ułożenia w łóżku, kąpieli letnich a także i leków narkotycznych. Kąpiele szczególnie uspakajająco działały na szałowo podnieconych. U chorych melancholicznie usposobionych używano zawijań w prześcieradła, umaczane w wodzie ciepłej 27° R. zniżając co kilka dni ciepłotę o $^1/_2{}^\circ$ R. Kąpieli zimnych i tuszów nie używano wcale.

O ile okoliczności pozwalały unikano użycia kaftanów, jednak ścisłego przestrzegania systemu „non restreint“ nie przeprowadzono. Kaftany używano dla ochronienia osoby własnej chorego i otoczenia od niebezpieczeństwa. W leczeniu chorych nie trzymano się jakichś stałych metod, lecz postępowanie z obłąkanemi ściśle indywidualizowano z uwzględnieniem rozwoju oraz przebiegu choroby.

I tu nieudało się pomimo czujności służby i nadzoru Sióstr miłosierdzia zapobiedz nieszczęśliwym wypadkom, niestety tak częstym w zakładach dla obłąkanych, a mianowicie:

1. Dnia 10. Lutego 1887. Julia Bartel lat 42 licząca, wdowa, zarobnica, rodem z Nowego Sącza, chora na zadumę, puszczona sama przez posługaczkę z parteru na pierwsze piętro, powiesiła się na poręczy obok

muru znajdującego się. Prokuratorya po przeprowadzonem dochodzeniu odstąpiła od oskarzenia.

2. W Grudniu, więc prawie jednocześnie z nieszczęśliwym wypadkiem w Kulparkowie, inżynier Grzymalski ubezwładniony kaftanem, rzucając się na wszystko, złamał sobie żebro upadłszy na kant żelaznego łóżka. Wzięty przez rodzinę z zakładu umarł w domu.

W pracowni chemika patologicznego dokonano 384 rozbiorów moczu, jeden rozbiór wymiocin, jeden płynu wydobywającego się z przetoki (fistula ani), a nareszcie jeden rozbiór mleka krowiego.

Wydatki na utrzymanie szpitala św. Łazarza w r. 1887. wynosiły 172.805 zł. 11 ct., a mianowicie oddział chorych 99.612 zł. 70., położnic 16.074 zł. 69 ct., oddział syfilityczny 32.539 zł. 96 ct i obłąkanych 24.577 zł. 76 ct. Po odtrąceniu 12 tysięcy zł. na utrzymanie dzieci w szpitalu św. Ludwika, okazuje się czysty wydatek 160.805 zł. 11 ct. W porównaniu z wydatkami w roku 1886. wynoszącemi 154.680 zł. okazuje się, że wydatki w r. 1887. są większe o kwotę 6.125 zł. Na powiększenie to przeważnie wpłynęło otwarcie i urządzenie oddziału ocznego, które pociągnęło za sobą większe koszta w rubryce bielizny, sprzętów, żywienia, leków i potrzeb sanitarnych a oprócz tego udzielenie jednorazowej odprawy dozorcy domu (p. Szafrańskiemu), opuszczającemu szpital, przez co rubryka ta w porównaniu z rokiem poprzednim zwiększyła się o 825 zł. Wszystko to wpłynęło na zwiększenie kosztu całej kuracyi chorego i jednego dnia leczenia, jak to widać z następującej tabliczki:

Rok	Ilość chorych	Dni leczenia	Wydatek roczny	Cała kuracya chorego kosztowała zł.	ct.	Dzień leczenia kosztował	Żywienie z pieczywem i winem na dzień kosztowało
1883	5.879	153.664	138.793	23	60	90·3	30·37
1884	6 481	159.845	134.975	20	82	84·4	28·50
1885	6.816	168.535	146.821	21	54	87·1	27·94
1886	7.110	179.655	154.680	21	78	86 0	27·58
1887	7.101	182.903	160.805	22	64	87·9	28·01

W porównaniu z sumą preliminowaną na r. 1887. rzeczywisty wydatek jest wyższy o 6.847 zł. Dochody własne szpitala bez dotacyi wynosiły kwotę 169.125 zł. a mianowicie na oddziale chorych 99.972 zł., położnic 12.046 zł., syfilitycznych 32.810 zł. i obłąkanych 24.296 zł. a zatem dochody były mniejsze od preliminowanych (177.401 zł.) o 8.276 zł. Ogólna suma dochodów za rok 1887. wraz z dotacyą wynosiła 173.435 zł., z tego fundusz krajowy udzielił 123.278 zł., obce fundusze 18.273 zł., a źródła własne 31.884 zł.

Uchwałą z dnia 21. Stycznia 1888. zgodnie z wnioskiem Wydziału krajowego Wysoki Sejm zezwolił na odrestaurowanie kościoła św. Łazarza w Krakowie i wstawił na ten cel do budżetu szpitala św. Łazarza na rok 1888. w rubr. XI. poz. 48.2, kwotę 5.200 zł. Powyższą robotę

oddaliśmy przedsiębiorcy p. Władysławowi Grabowskiemu, który wniósł ofertę opiewającą na 5.000 zł.

Szef Dep. V. Wydziału krajowego zwiedził w dniu 26. Lipca r. b. szpital w Krakowie. Przypadek zrządził, że zastał tam radcę dworu dr. Kussego, którego c. k. Ministerstwo wysłało do Galicyi, aby zbadał zakłady lecznicze i stosunki zdrowotne. W towarzystwie jego, radcy Namiestnictwa dr. Biesiadeckiego, fizyka miejskiego i krakowskiego lekarza powiatowego, zwiedził wszystkie sale chorych, kuchnię, spiżarnię, pralnię, izbę desinfekcyjną i kancelaryę. Wszędzie znaleziono ład i porządek i czystość wzorową, pomimo przepełnienia sal chorymi, co się najwyraźniej na oddziałach syfilitycznych uwydatniało. Radca Kusy zwrócił uwagę na niezupełnie odpowiednie umieszczenie chorych, dotkniętych chorobami zakaźnemi w suterenach i doradzał aby jak w Krakowie tak we Lwowie przy wszystkich szpitalach prowincyonalnych pobudować pawilony czy baraki, gdzieby mogli być umieszczeni chorzy dotknięci chorobą zaraźliwą jelit (jak cholera, tyfus brzuszny i desynterya), w parterze, chorzy zaś na inne choroby zaraźliwe (jak ospa, skarlatyna, róża. odra i t. d.), na pierwszem piątrze. Odpowiadałoby to bezwątpienia tak hygienie szpitalnej, jak dobru chorych, ale na to potrzebaby znacznych wydatków nietylko z funduszu krajowego, ale nadto funduszów gminnych lub powiatowych, a te nie dadzą się tak łatwo wydobyć przy opłakanym stanie ekonomicznym kraju.

W kuchni przekonano się, że potrawy są czyste i smacznie przyrządzone i że porcye są wystarczające tak że śmiało twierdzić można, iż norma dozwalająca przepisywać sześć potraw na dzień i chorego jest wystarczająca. Zwiedziwszy cały szpital oświadczył p. radca Kusy, że od naszych szpitali mogłyby się szpitale innych prowincyi wiele nauczyć osobliwie w dziale administracyi i prosił, aby mu udzielono wszelkie druki w naszych szpitalach używane, oraz sprawozdania roczne naszych zakładów leczniczych.

Zakład dla obłąkanych w Kulparkowie.

W r. 1887. ruch chorych w zakładzie Kulparkowskim był następujący:

	Szaleństwo gwałtowne	Zaduma	Pomieszanie umysłu	Ogłupienie	Choroba umysłowa z porażeniami	Choroba umysłowa z padaczką	Razem
Pozostało z r. 1886. . .	125	59	133	71	50	50	488
Przybyło w r. 1887. .	217	111	64	59	93	29	573
Razem . .	342	170	197	130	143	79	1.061
Zakład opuściło:							
Wyleczonych	141	57	—	—	—	—	198
Niewyleczonych lub przeniesionych	37	23	52	49	46	27	234
Zmarło	37	23	6	20	47	4	137
Razem . .	215	103	58	69	93	31	569
Z końcem r. 1887. pozostało	127	67	139	61	50	48	492

Łóżek było 500 dla chorych, a 12 dla znajdujących się na obserwacyi. Chorych leczono o 20 więcej aniżeli w roku poprzednim. Na 1.061 chorych pielęgnowano 577 mężczyzn, a 484 kobiet w ciągu 181.155 dni. Dni leczenia było o 6.415 więcej aniżeli w roku 1886. Przeciętnie pielęgnowano dziennie 495 chorych.

Najwyższy stan chorych dnia 17. Września wynosił 519.
Najniższy „ „ „ 23. Marca „ 480.
Chorzy zostawali w zakładzie przeciętnie przez 170 dni.

Według form chorobowych tak jak i w latach poprzednich dotknięci szałem gwałtownym stanowią 32·2% wszystkich leczonych; z zadumą 16·0%, z pomięszaniem umysłu 18·6%, z ogłupieniem 12·2%, z porażeniem 13·5%, z padaczką 7·4%.

Wyleczeni należeli jedynie do dwóch pierwszych kategorj, t. j. do dotkniętych szałem lub zadumą. Ilość wyleczonych wynosiła 198 czyli 18·6% względnie do leczonych, a 34·8 względnie do ubyłych.

Procent śmiertelności względnie do leczonych wynosił 12·9, względnie do ubyłych 24·0, względnie zaś do ilości przeciętnie pielęgnowauych dziennie 27·6.

Ze ilość wyzdrawiających nie jest mniejszą aniżeli w innych zakładach dla obłąkanych w Monarchii, ani śmiertelność nie jest większą jak gdzieindziej, można się przekonać z następującego zestawienia dat, otrzymanych z Wydziałów krajowych różnych prowincyj za rok 1886:

	Ilość łóżek	Ilość leczonych	Wyleczono	Odsetek względnie do leczonych	Odsetek względnie do ubyłych	Odsetek do pielęgnowanych dzien.	Zmarło	Odsetek względnie do leczonych	Odsetek do ubyłych	Odsetek do pielęgnowanych dzien.
Wiedeń, Dolna Austrya . .	700	1.560	194	12·5	27·7	23·3	191	12·3	27·4	23·0
Feldhof, Styrya	355	1.118	79	7·0	22·3	15·1	197	17·8	55·5	38·0
Niederhard, Górna Austrya .	460	538	41	7·6	32·8	10·5	46	8·5	36·8	11·8
Praga	1.340	1.184	138	7·4	17·2	12·3	324	17·5	31·0	28·7
Dobrzany Czechy	1.050	1.253	45	2·5	11·9	6·0	158	12·6	42·0	21·3
Kosmanos	390	459	5	1·0	6·1	1·3	53	11·5	71·6	14·1
Berno, Morawa	510	901	37	4·1	13·4	6·1	135	14·9	48·9	22·3
Kulparków, Galicya	512	1.041	207	19·9	37·4	43·3	113	10·8	20·4	23·6

W liczbie zmarłych najwyższy procent względnie do leczonych zajmują umysłowo chorzy z porażeniami, a mianowicie 34·2.

Najbliższe przyczyny choroby umysłowej były jak i w latach poprzednich wybryki płciowe 13·5%, nadużycia napojów wyskokowych (12·6), ostra choroba mózgu 8·4, dziedziczność 6·3% i padaczka 7·4%.

Do stanu wolnego należało 464, zaślubionych 500, owdowiałych 97. Wyznania rzymsko i grecko-katolickiego było 871, ewangielickiego 15, szyzmatyckiego 6, nareszcie izraelickiego 169.

Do Galicyi należało 1.006; obcokrajowców leczono 55.

Największa ilość obłąkanych przypada na wiek od 30 — 35 lat (177), od 35—40 (171), od 20—25 lat (161), od 40 — 45 (125), od 45—50 (80); od 15—20 lat 63, od 50—55 lat 60, od 55 – 60 lat 30 i t. d. Największa ilość szałowych przypada na wiek od 20 —40 lat (232); na ten sam okres życia przypada najwięcej melancholików, z pomięszaniem i z ogłupieniem. Dotkniętych chorobą umysłową z porażeniem przypadanajwięcej w okresie od 30 do 50 lat, chorobą zaś umysłową z padaczką w wieku od 10—40 lat.

Według zatrudnienia największa ilość była służących i wyrobników (300), następnie rzemieślników (135), włościan (127), urzędników (122), kupców 90, bez zatrudnienia 80, nauczycieli 46, kapitalistów 47, lekarzy i aptekarzy 24, uczniów 33, księży i zakonnic 22, wojskowych 22 itd.

Pomiędzy obłąkanymi jest 22 znajdujących się w zakładzie od 9 miesięcy do roku, 40 od roku do dwóch, 17 od dwóch do trzech, 5 od trzech do pięciu, 13 zwyż pięciu lat; reszta zaś chorych niżej 9 miesięcy.

Jedno łóżko w zakładach naszych krajowych dla obłąkanych przypada na 10.396 ludności, wtedy gdy w Morawii . . . . . 4.142 ludności

w Styryi	2.333	„
w Czechach	2.300	„
w Górnej Austryi	1.796	„
w Dolnej Austryi	1.300	„
w Anglii	750	„

Najbliższą przyczyną śmierci obłąkanych były: Woda w głowie (Hydrocephalus) 2, obrzęk mózgu 4, apopleksya 9, nowotwory w mózgu 2, zapalenie błon mózgowych 15, gruźlica płuc i krtani 24, zapalenie płuc i opłucnej 20, obrzęk płuc 6, zgorzel płuc 3, wada organiczna serca 12, marstkość wątroby 2, zapalenie jelit 15, rak żołądka 1, choroba nerek Brighta 7, zapalenie otrzewnej 3, róża 3, uwiąd starczy 8; zabił się przez wyskoczenie oknem 1.

W roku 1887. leczono w zakładzie przeszło sto kobiet dotkniętych skorbutem i 56 kobiet na świerzb. Skorbut powstał prawdopodobnie wskutek nieczystego utrzymania ust, tudzież z powietrza zepsutego wyziewami z źle urządzonych latryn. Ta ostatnia okoliczność wpłynęła na rekonstrukcyą wychodków, przeprowadzoną w roku bieżącym. Świerzb został zawleczony zimową porą, gdy wiele chorych przybyło do zakładu dotkniętych tym pasożytem. Z resztą w zakładzie w r. 1887. żadnych chorób epidemicznych nie było. Z operacyj chirurgicznych dokonano trzy większe, a mianowicie: operacya uwięzgniętej przepukliny, wyjęcie szczęki dolnej, leczenie obszernego zapalenia tkanki podskórnej (phlegmone). Wszystkie odbyły się z pomyślnym skutkiem.

W zakładzie były dwa porody: noworodzone dzieci umieszczono w szpitalu św. Zofii, skąd ich rodzina odebrała. Jedna matka opuściła zakład za rewersem, druga zaś dotychczas pozostaje w zakładzie.

Stosownie do najnowszej postępowej metody pielęgnowania i leczenia obłąkanych, wszystkie dawniej używane przymusowe środki, jako to: pasy, kaftany, rękawice i zimne natryskowe kąpiele już od lat wielu wyszły z użycia w Kulparkowie. W wypadkach koniecznej potrzeby pozbawienia chorego możności szkodzenia sobie i innym, szałowi bywają zawijani w wilgotne prześcieradła i w koce na kilka godzin, lecz nie inaczej jak za pozwoleniem lekarza ordynującego i w jego obecności.

Wizyty lekarskie odbywają się dwa razy dziennie z rana i po południu. Dyrektor zakładu oprócz przyjmowania chorych, i wytknięcia planu leczenia nowoprzybyłego, codziennie znajduje się przy wizycie lekarskiej, to na oddziale męskim, to na oddziale kobiecym, na przemian, dla kontroli czynności pp. lekarzy i udzielania rad i wskazówek opartych na długoletniej praktyce i doświadczeniu. Oprócz tego w każdym ważniejszym przypadku lub niebezpieczeństwie życia chorego, lekarz ordynujący jest obowiązany posłać po Dyrektora zakładu, dla wspólnego porozumienia się i narady.

Ze względu na to, że dla uleczenia obłąkania nie ma żadnych specyficznych środków, chorych na umyśle leczono według ogólnych zasad patologii i terapii, usiłując przedewszystkiem usunąć przyczynę choroby i oddalić chorego od tych wpływów, które działały nań niekorzystnie. W tym celu zwracano szczególną uwagę na uregulowanie życia jego za pomocą zdrowego i stosownego wiktu, podawanego w regularnych odstępach czasu, na wielką czystość w utrzymaniu ciała, za pomocą częstych kąpieli (*), a nareszcie na zajęcie chorych różnorodnymi robotami, odpowiednimi do stanowiska ich społecznego i uzdolnienia. Tym sposobem trapiące myśli i chorobliwe wyobrażenia zwracają się częstokroć na inny przedmiot i powoli ustępują uspokojeniu moralnemu. Doświadczenie bowiem przekonało, że praca w polu, w kuchni, spiżarni, pralni i nieustanne zajęcie chorych jest pożyteczniejsze pod względem uspokojenia, aniżeli wszelkie leki nasenne i środki ubezwładniające.

Jak szeroko zastosowano w Kulparkowie użycie chorych do robót widać z następującego wykazu:

Mężczyzni pracowali:

W kancelaryi zarządu w przeciągu	dni . .	309.
„ warsztacie szewskim	„ „ . .	793.
„ „ krawieckim	„ „ . .	925.
„ „ stolarskim	„ „ . .	242.
„ przy robotach lakierniczych	„ . .	172.
„ „ maglowaniu bielizny	„ . .	2.355.
„ „ robotach w polu	„ „ . .	2.761.
„ „ „ „ krowiarni	„ . .	2.225.
„ „ „ „ ogrodzie	„ . .	298.
Kobiety pracowały w kuchni w ciągu	dni .	2.366.
„ „ „ pralni	„ „ .	1.176.
„ uszyły i naprawiły bielizny	sztuk .	10.333.

Za powyższe roboty chorzy otrzymali w myśl statutu 673 zł. 99 ct., która to kwota na rzecz ich w książeczkach kasy oszczędności została umieszczoną i chorym przy opuszczaniu zakładu do rąk ich wypłacaną była.

Dla chorych, którzy pracą fizyczną zająć się nie mogli, lub niechcieli, były do rozporządzenia czasopisma, książki, karty, warcaby,

(*) Chorzy kąpią się w wannach codziennie od godziny 6 do 7 rano i po południu od 1. do 4. Każdy więc chory otrzymuje raz na tydzień letnią kąpiel. Oprócz tego otrzymuje kąpiel każdy nowoprzybyły lub zanieczyszczający się. W r. 1887. wydano 26 tysięcy kąpieli zwykłych, nie wliczając długotrwałych, ordynowanych niespokojnym chorym i kąpieli natryskowych używanych dla ochłodzenia się podczas upałów letnich.

szachy, bilard, kręgielnia, fortepian, skrzypce, lub spacery w parku zakładowym.

Jak w latach poprzednich urządzano chorym wspólną wilią przed Bożem Narodzeniem, pasterkę o 12. w nocy, wspólne święcone, a w czasie karnawału co niedzielę i co święto wieczorki tańcujące; w miesiącu Maju nabożeństwo wieczorne, a w jesieni, po ukończeniu robót w polu — dożynki. Obchody te i uroczystości bardzo korzystnie oddziaływały na chorych i nie jednemu powrót do zdrowia przyspieszyły.

W roku 1887. przywieziono do zakładu 15 chorych mniej lub więcej uszkodzonych, a mianowicie:

1. Abraham Dawidman przybył dn. 31. Stycznia z gminy Uherce; całe ciało miał pokryte rozległymi sińcami. Chory ten umarł dn. 22. Lutego na ostre zapalenie jelit.

2. Frańciszek Wiedeń, cierpiący na szaleństwo opilcze, przywieziony do zakładu d. 7. Kwietnia ze Lwowa ze złamaniem kości szprychowej. Opuścił zakład d. 3. Maja wyleczony.

3. Dośka Prudeus przywieziona dnia 23. Kwietnia z Brzozdowa, w stanie nadzwyczajnie wynędzniałym, pokryta sińcami i ze startym naskórkiem od powrozów, którymi była krępowana. Zakład opuściła jako spokojna a nieuleczalna d. 18. września.

4. Franciszek Heuzel, przywieziony 26. Kwietnia ze szpitala powszechnego we Lwowie ze złamaniem piątego lewego żebra; umarł dnia 18. Maja w skutek odleżyn zgorzelinowych obok przewlekłego zapalenia błon mózgowych.

5. Katarzyna Budun, przywieziona z Wierzbowa dnia 11. Maja z licznymi sińcami i starciami na szyi, tułowiu, kończynach i odleżynami nad kością krzyżową; zmarła dnia 18. Lipca na odleżyny zgorzelinowe i chroniczne zapalenie błon mózgowych.

6. Eufrozyna Zacharczuk, przywieziona ze Słowity z mnóstwem sińców, starć i przeczosów od krępowania powrozami, a także z nadłomem trzech żeber z lewej strony. Opuściła zakład za rewersem na żądanie rodziny.

7. Dosia Andruszów z Bratkowiec, przywieziona dnia 23. Maja; oprócz wynędznienia w wysokim stopniu, sińców i zdarć przyskórka przedstawiała bolesność okolicy trzeciego i czwartego żebra po prawej stronie i wielką ich podatność. Zmarła na gruźlicę płuc i jelit dnia 22. Grudnia. Sekcya złamania żeber nie wykazała.

8. Piotr Padewski z Tyśmienicy przywieziony do zakładu dnia 10. Czerwca ze złamaniem kości łokciowej lewej. Wyleczony dnia 18. Lipca zakład opuścił.

9. Anna Zubra przywieziona dnia 27. Czerwca ze złamaniem drugiego lewego żebra w linii sutkowej, z licznemi sińcami i starciami od skrępowania powrozami. Pozostaje dotychczas w zakładzie. Wszelkie uszkodzenia już są uleczone.

10. Hawryło Haruk, przywieziony ze szpitala w Kołomyi dnia 9. Lipca 1887. ze złamaniem trzech żeber. Zmarł 6. sierpnia na ogólne wyniszczenie i zapalenie osierdzia.

11. Józef Kocimowski, przywieziony z Jasła dnia 25. Lipca 1887. ze złamanem piątem żebrem; opuścił zakład uleczony dnia 7. Września.

12. Władysław Swierzawski, starzec 73-letni przywieziony 26. Lipca ze szpitala lwowskiego z ranami na czaszce i mosznach. W kilka dni skonstatowano złamy 3 żeber. Umarł 24. Sierpnia na zapalenie płuc i nerek przy rozmiękczeniu mózgu. Złamy żeber były prawie zagojone.

13. Jan Kisell przywieziony dnia 6. Września ze złamaniem drugiego żebra po prawej stronie wskutek wyskoczenia z wagonu kolejowego. Opuścił zakład dnia 24. Października wyleczony.

14. Maryanna Jakowyń, przywieziona dnia 18. Października z Podhorza, prócz odleżyn pokrytych czarnym strupem miała przeróżne wrzody, sińce i starcia przyskórka od powrozów, którymi była krępowana. Opuściła zakład uleczona dnia 27. Grudnia.

15. Karol Szafnagel z Wołynia, przybył do zakładu ze złamanym żebrem; dnia 17. Grudnia opuścił zakład wyleczony.

Wszyscy ci chorzy przywiezieni zostali do zakładu przez ojców, braci i najbliższych krewnych, którzy przecież nie umieli uchować drogie im osoby od skaleczeń, od następstw bicia i krępowania. O ileż jest trudniejszem ustrzeżenie od obrażeń chorych w zakładzie przy nieustannem obcowaniu ich ze znajdującemi się często pod wpływem omamów towarzyszami, których najmniejsza rzecz, najdrobniejsze sprzeciwienie się może doprowadzić do szału i do czynów gwałtownych, szczególnie u nas, gdzie trzecia część pielęgnowanych należy do kategoryi dotkniętych gwałtownym szałem, czego niema w żadnym zakładzie Monarchii.

W samym zakładzie zdarzyły się następujące wypadki uszkodzenia chorych:

1. Leib Kupfer dnia 15. Maja popchnięty przez chorego Józefa Stępka, doznał złamania jednego żebra, umarł 10. Czerwca; ale bezpośrednią przyczyną śmierci było zapalenie tkanki podskórnej przedramienia prawego i zapalenie kiszek.

2. Elżbieta Gorniak, cierpiąca na zadumę z omamami, spuściła się w nocy z dnia 18. na 19. Maja w czasie burzy i nawalnicy z okna drugiego piętra na płótnie, służącem do nakrywania podłóg. Zrana znaleziono chorą w sionce, z kilku powierzchownymi starciami na kończynach dolnych. Chora opuściła zakład 14. Września uleczona.

3. Szaja Sonnenblick, przysłany z c. k. sądu w Rzeszowie, morderca swojej macochy, dnia 29. Listopada przelazł przez oberlicht okna drugiego piętra prawdopodobnie w zamiarze ucieczki i zabił się na miejscu.

4. Wypadek najboleśniejszy dla zakładu i bardzo głośny z powodu swej grozy i podniesienia go w Wysokim Sejmie, który dotknął hr. Izydora Dzieduszyckiego, był spowodowany brutalnością dozorcy Diugi i jest opisany w osobnem sprawozdaniu Wydziału krajowego. Chory według orzeczenia lekarzy sądowych zmarł na włóknikowe zapalenie płuc 5. Stycznia b. r.

O wszystkich tych dziewiętnastu przypadkach po skonstatowaniu uszkodzenia chorego Dyrekcya donosiła c. k. Prokuratoryi, która po przeprowadzeniu dochodzenia w 18. przypadkach nie znalazła powodu do po-

stępowania karnego. W ostatnim zaś przypadku Sąd ukarał dozorcę Diugę trzymiesięcznem więzieniem.

Że Dyrekcya zakładu czyni co może, aby ustrzedz chorych od brutalności dozorców, świadczy ta okoliczność, że najmniejsze przekroczenie w służbie przy chorych karane bywa bardzo surowo. W r. 1887. czterdzieści sześć osób służby zakładowej za mniejsze przewinienie zostało ukaranych grzywną, w ogólnej kwocie 33 zł. 20 ct., a za nieodpowiednie zachowanie się i postępowanie z chorymi wydalono ze służby 9 dozorców i 5 dozorczyń.

Zamknięcia rachunków za rok 1887. sprawdzone przez oddział rachunkowy wykazują, iż utrzymanie całego zakładu kosztowało 141.473 zł. 11. ct., a po odtrąceniu 5.000 zł. przeznaczonych na budowę krowiarni 136.473; w porównaniu zatem z preliminarzem o 38 zł. mniej, a w porównaniu z r. 1886. o 2.880 zł. taniej pomimo większej o 6.415 ilości dni leczenia.

Żywienie chorych z winem wynosiło 49.191 zł., przeto wikt chorego wraz z pieczywem i winem dziennie kosztował 27·1 ct. a zatem o 0·4 ct. taniej aniżeli w roku poprzednim, czyli taniej o 724 zł. pomimo zwiększenia się ilości chorych. Koszt na leki i sanitarne potrzeby wynosił 4.717 czyli 2·6 ct. na dzień i na chorego.

Dochody zakładu w r. 1887. wynosiły 184.829; z tego fundusz krajowy dostarczył 134.843, obce fundusze 40.943, własne zaś źródła 9.043 zł.

W roku 1887. prowadzono w zakładzie kulparkowskim poszczególnione poniżej gospodarstwa we własnym zarządzie. Sprawdzone wyniki tych gospodarstw przedstawiają się według ksiąg rachunkowych następująco:

A. Budżetem objęte: I. Gospodarstwo polne. Wydatki 2 233 zł. 78 ct
Dochody 3.066 „ 31 „
Czysty zysk 832 „ 53 „

Według budżetu na rok 1887. wynosić miały dochody kwotę 3.000 a wydatki 2.000. Z porównania więc okazuje się wynik od budżetu mniej korzystny o 167 zł. 47 ct. Wynik ten był spowodowany znacznie niższemi cenami buraków pastewnych, rzepy i paszy zielonej.

II. Ogrody warzywne. Wydatki wynosiły kwotę 694 zł. 03 ct.
Dochody . . . 856 „ 17 „
Czysty zysk . . 162 zł. 14 ct.

Ponieważ budżet preliminował jako czysty zysk 100 zł.
okazuje się wynik korzystniejszym o 62 „ 14 ct.

13. Budżetem nie objęte.

III. Krowiarnia. Wydatki na zakupno 10 krów i dochody uzyskane ze sprzedazy 10 krów wynosiły 1.174 zł. 72 ct. Wynikłości te zatem się znoszą. Stan inwentarza krów z końcem 1887 jest następujący:

Pozostało z końcem roku 1886 krów . . . 24
Zakupiono w roku 1887 krów dojnych . . . 10
Sprzedano krów wydojonych 10
Pozostało zatem z końcem roku . . . . 24 krów.

Utrzymanie krów i produkcya mleka wynosiły:

Wydatki: na utrzymanie służby . .	329 zł.	26 ct.
pasza dla krów, bicie cieląt i akcyza . . .	4.737 „	02 „
	5.066 zł.	28 ct.
Dochody: za 97.500¼ litr. mleka na rzecz kuchni po 4 ct. za litr	3.900 zł.	01 ct.
za mięso z 30 cieląt zabitych na rzecz kuchni . .	355 „	34 „
za 30 skórek cielęcych	55 „	05 „
za jedno cielę sprzedane	15 „	— „
za grys i buraki odsprzedane w ciągu 1887 r. do rachunków gospodarczych, tudzież pozostałe remanenta do rachunku 1888	740 „	88 „
	5.066 zł.	28 „

Z porównania okazuje się, że dochody z wydatkami znoszą się. Ze względu jednak na zysk gospodarstwo to przedstawi następujące rezultaty:

Za 97.500½ litr. mleka własnej produkcyi, licząc za litr po 10 ct. według ostatniego kontraktu i cen targowych we Lwowie roku 1887 zapłacićby musiano kwotę 9.750 zł. 02 ct., podczas gdy cena własnej produkcyi wynosiła tylko 3.900 zł. 01 ct.

Z porównania zatem okazuje się wynik korzystniejszy o 5.850 zł. 01 ct.

Porównując zaś cenę jednego litra mleka niezbieranego w szpitalu lwowskim w r. 1887 po 7 ct. z ceną własnej produkcyi po 4 ct. okaże się zysk 2.925 zł, 01 ct.

IV, Trzoda chlewna.

Wydatki: Utrzymanie służby . . .	174 zł.	95 ct.
Zakupno 160 sztuk trzody	4.152 „	36 „
Karm, bicie, oględziny lekarskie	515 „	42 „
	4.842 zł.	73 ct.
Dochody: Za pobrane do kuchni mięso ze 136 sztuk starszej trzody i 24 prosiąt własnego chowu	4.932 zł,	69 ct.
Za sprzedaż 62 sztuk prosiąt własnego chowu . .	313 „	— „
Za sprzedaną szczecinę	37 „	80 „
Za odsprzedany do rachunku 1888. remanent 26 sztuk trzody	450 „	— „
	5.733 zł.	49 ct.
Z porównania okazuje się czysty zysk w kwocie	890 zł.	76 ct.

V. Zakupno i bicie baranów.

Wydatki: Zakupno 154 baranów . .	1.151 zł.	89 ct.
Karm, bicie, akcyza	100 „	22 „
	1.252 zł.	11 ct.
Dochody: Za 2.469½ klg. baraniny po 35·46 ct. zabitych 143 baranów	875 zł.	68 ct.
Za 143 skórek sprzedanych	286 „	— „

Za 38 klg. łoju z tych baranów	7 zł. 60 ct.
Za 11 baranów sprzedanych	82 „ 83 „
	1.252 zł. 11 ct.

Z porównania okazuje się, że dochody z wydatkami znoszą się, zysk jednak gospodarstwo to przyniosło, za kilogram bowiem mięsa we własnym zarządzie liczono po 35·46 ct. podczas gdy cena targowa w tym czasie wynosiła 40 ct., co stanowi różnicę cyfrową na korzyść zakładu 112 zł. 12 ct.

VI. Zakupno i bicie wołów.

Wydatki: Zakupno 25 wołów . . .	2.444 zł. 62 ct.
Karm, bicie, akcyza	623 „ 80 „
	3.068 zł. 42 ct.

Dochody: Za 4.768·5 klg. mięsa z 25 wołów na rzecz kuchni zabitych	2.193 zł. 51 ct.
Za flaki i łój z 25 wołów	118 „ 40 „
Za 25 skór	375 „ — „
Za robociznę przy uprawie pól obrachowaną w zjedzonej paszy	542 „ 12 „
	3.229 zł. 03 ct.

W porównaniu okazuje się czysty zysk w kw. 160 zł. 61 ct.

Zestawiając wynikłości poszczególnych działów gospodarstw widzimy, iż ogólny czysty zysk wynosi:

1.	w dziale gospodarstwa polnego . .	832 zł. 53 ct.
2.	„ ogrodowego . .	162 „ 14 „
3.	„ mlecznego . .	5.850 „ 01 „
4.	„ trzody chlewnej .	890 „ 76 „
5.	Zakupno i bicie baranów . . .	112 „ 12 „
6.	Zakupno i bicie wołów . . .	160 „ 61 „
	Razem	8.008 zł. 17 ct.

W porównaniu powyższego czysteg zysku z takimże ostatecznym rezultatem z r. 1886 w kwocie 8.328 zł. 40 ct. okazuje się wynik mniejszy o 320 złr. 23 ct. jednak zupełnie zadowalniający.

Wysoki Sejm uchwałą dnia 14. Stycznia 1887. upoważnił do zbudowania krowiarni na 24 krów w zakładzie Kulparkowskim i na ten cel wstawił do budżetu funduszu krajowego Rubr. XI. na rok 1887. jako nadzwyczajny wydatek, kwotę 5.000 zł. Budowa ta została wykonana we własnym zarządzie za 4.236 zł. 13½ ct. oprócz tego za plany w r. 1886 wykonane zapłacono 110 zł., łącznie 4.346 zł. 13½ ct. Zaoszczędzono więc z uchwalonej kwoty 653 zł. 86½ ct.

Zaległości kosztów leczenia z końcem 1887 roku wynosiły 36.270 zł. 42 ct.

Zakład Kulparkowski od 1. Stycznia do końca Lipca b. r. zwiedził Szef Departamentu 17 razy a inspektor szpitali 14 razy. Przy tem zwiedzaniu przekonywano się nietylko o tem, czy należycie są wykonywane obowiązki przez wszystkich funkcyonaryuszów zakładu, ale też zwracano uwagę, czy posługa dobrze zna instrukcyę wydaną dla dozorców chorych,

za pomocą egzaminowania ich, jak mają postąpić przy różnych okolicznościach.

Najlepszym dowodem nieustannego polepszania się administracyi i gospodarstwa w Zakładzie dla obłąkanych w Kulparkowie może posłużyć niżej przytoczony wykaz porównawczy za ostatnie pięć lat, z którego widać, że pomimo zwiększania się ilości chorych pielęgnowanych i ilości dni leczenia, koszt utrzymania Zakładu i koszt utrzymania chorych zmniejszał się corocznie, żywienie zaś chorych kosztuje mniej niż przed 5-ciu laty, jakkolwiek nic się nie zaniedbuje, aby pod tym względem chorzy mieli wszystko czego stan zdrowia ich i leczenie wymaga.

Rok	Ilość chorych	Dni leczenia	Wydatek roczny zł.	Cała kuracya chorego kosztowała	Dzień leczenia kosztował ct.	Żywienie na dzień z pieczywem i winem kosztowało ct.
1883	859	149·172	147.457	171 zł. 66 ct.	98·8	32·9
1884	914	157·794	141.703	155 „ 03 „	89·9	34·49
1885	1.017	167·320	140.055	137 „ 71 „	83·7	30·19
1886	1.041	174·740	139.353	133 „ 86 „	79·7	27·58
1887	1.061	181·155	141.473	133 „ 34 „	78·0	27·1

Z powodu V. zjazdu przyrodników i lekarzy polskich we Lwowie i otwarcia wystawy hygieniczno-sanitarnej i przyrodniczo-dydaktycznej Ministerstwo spraw wewnętrznych wysłało delegata swego radcę sekcyjnego Dra Kusego, któremu poleciło równocześnie zwiedzenie niektórych zakładów sanitarnych. Dnia 20. Lipca w towarzystwie protomedyka Dra Biesiadeckiego, Dr. Kusy przybył do Kulparkowa i bez wątpienia z powodu rozgłosu, spowodowanego nieszczęśliwym przypadkiem, który się w nim zdarzył w końcu roku zeszłego, badał zakład nadzwyczajnie szczegółowo; obejrzał wszystkie sale chorych, separatki, ogrody, warstaty, magazyny, opatrywał miejsca kędy chorzy uciekali i gdzie się stał jaki przypadek, rozpytywał o sposobach leczenia, obejrzał kancelaryę lekarską i zarządową, kuchnię, pralnię, krowiarnię, chlew i wozownię, kąpiele dla chorych i piwnice gdzie się znajdują beczki wychodkowe, a nareszcie był przy ćwiczeniach straży pożarnej.

Ze wszystkiego co widział Radca Kusy był zadowolniony, dziękował kilkakrotnie Dyrektorowi, a obecnego przy tem Inspektora szpitali prosił, aby doniósł Wydziałowi krajowemu, iż znalazł zakład we wzorowym porządku pod wszelkiemi względami.

Szpitale prowincyonalne.

Ruch chorych w szpitalach prowincyonalnych wzmaga się nieustannie jak widać z niżej umieszczonej tabliczki.

	Łóżek	Chorych	Dni leczenia	Średni pobyt	Jedno łóżko było zajęte przez dni	Wyzdrowiało		Umarło		Ilość leczonych dziennie
						Liczbowo	%	Liczbowo	%	
W r. 1883 było	1.681	16.102	388.064	24·1	230	11.856	73·6	1.510	9·3	1.063
„ 1884 „	1.681	17.450	419 155	24·0	249	12.924	74·0	1.581	9·0	1.149
„ 1885 „	1.708	18.577	445.578	23·9	260	13.556	72·9	1.694	9·1	1.220
„ 1886 „	1.718	19.286	463.602	21·3	269	14.377	74·5	1.689	8·7	1.270
„ 1887 „	1.718	19.834	466.034	23·5	271	14.877	75·0	1.593	8 0	1.276

Statystyczne te daty wykazują, że z wzrostem ludności ilość pielęgnowanych w szpitalach powiększa się powoli, lecz nieustannie, pomimo, że lekarze ordynujący i zarządy stosują się do polecenia Wysokiego Sejmu z dn. 21. Lipca 1880, aby do szpitali powszechnych tyle jedynie przyjmowano chorych, na ile przestrzeń dozwala i żeby przestrzeni tych nie powiększać bez upoważnienia Sejmu. Postanowienie to wypełnia się z należytą skrupulatnością, a ponieważ napływ ubogiej chorej ludności do zakładów naszych jest bardzo wielki, prawie wszyscy bez wyjątku lekarze ordynujący zaprowadzili przy szpitalach ordynacye bezpłatne dla ubogich w pewnych godzinach dnia, a przez to zmniejszyli potrzebę przyjmowania takich chorych, którzy mogą się leczyć w domu, nieobarczając niepotrzebnie funduszów publicznych. W wielu szpitalach udziela się po 20—30 takich ordynacyj bezpłatnych dziennie.

Wyżej przytoczona tabliczka wskazuje także, że procent uzdrowionych zwiększa się corocznie, procent zaś śmiertelności zmniejsza.

Ważniejsze choroby leczone w szpitalach prowincyonalnych były następujące: Co do ilości chorych najwięcej było dotkniętych chorobami wenerycznemi (4.442 t. j. 22·4%) następnie chorobami skórnemi (2.472 t. j. 12·4%), chorobami narządu oddechowego 12·7%, chorobami narządu trawienia (1.342 t. j. 6·7%), a nareszcie zakaźnymi 6·9%; w tej ostatniej kategoryi na tyfus brzuszny i wysypkowy chorowało 798 t. j. 4%, na ospę 134, na skarlatynę 46, na odrę 56, na dysenteryą 122, na różę 282, dyfteryę i krup 46. Na suchoty i gruźlicę chorowało 578 t. j. 2·9%, na choroby systemu nerwowego 344 t. j. 1·7%, na choroby umysłowe 182 t. j. 1·0%, na rany 902 t. j. 4·5%, na choroby oczne 523, na reumatyzm 416, na uwiąd starczy 104 i t. d.

W Brodach w Grudniu 1887. chorzy ze starego szpitala byli przeniesieni do nowego budynku, który dzięki nieustannemn dozorowi, pracy i zapobiegliwości Prezesa Rady powiatowej p. Octawa Sali został ukończony i przedstawia się zewnętrznie bardzo dobrze, a wewnątrz jest urządzony wedle wszelkich, na ile środki starczyły, wymogów szpitalnych, a co najważniejsza jest bardzo suchy i niewiele potrzebuje opału do ogrzania. Pan Marszałek nie zadowolnił się tem jednak, chcąc bowiem zakład postawić na odpowiedniej stopie tak pod względem ilości bielizny i sprzętów jak urządzenia ogrodu i brakujących jeszcze ubikaeyj, zbiera wśród obywateli i gmin składki, aby ukończyć rozpoczęte dzieło. Tym sposobem szpital brodzki, który z powodu nieodpowiedniego pomieszczenia chorych był jednym z ostatnich wśród szpitali prowincyonalnych, dziś się podniósł

z upadku i już niewiele pozostawia do życzenia, tem więcej, że i obsługa lekarska jest bardzo dobrą, pielęgnowanie staranne a chorzy garną się do szpitala w przekonaniu, że w nim znajdą pomoc i powrót do zdrowia. Uważaliśmy za obowiązek nasz podziękować panu Prezesowi Rady powiatowej za jego tak skuteczne i pełne obywatelskiego poświęcenia zajęcie się sprawą budowy i urządzenia szpitala.

Z wyjątkiem Lwowa i Krakowa dotychczas nie było miejsca, gdzieby chorzy na oczy mogli znaleść fachową pomoc, ztąd też wiele dotkniętych tą chorobą ludzi, którzy mogli zdrowie łatwo odzyskać, z braku tej pomocy, albo przy leczeniu cyrulików i bab wiejskich stawali się kalekami i ciężarem rodzin lub żebrakami. Ponieważ miasto Rzeszów wybudowało bardzo ładny i obszerny szpital, uważaliśmy za możliwe w szpitalu tym otworzyć osobny oddział okulistyczny na dwanaście łóżek, mianując ordynaryuszem tego oddziału byłego asystenta kliniki okulistycznej w Bazylei, Dra Zagórskiego W ten sposób na przestrzeni między Lwowem i Krakowem będzie szpital, w którym chorzy na oczy mogą otrzymać lekarską wskazówkę co do leczenia się i zachowania w chorobie albo należyte pielęgnowanie w szpitalu.

Po uskutecznieniu wszelkich formalności, wymaganych przez Bank krajowy, 5. Czerwca podnieśliśmy pożyczkę na odbudowanie północnej części frontowego budynku w szpitalu tarnowskim w $4^1/_2\,\%$ listach Banku krajowego imiennej wartości 27.500 zł., co po spieniężeniu po dziennym kursie wraz z kuponem dało 25.870 zł. 62 ct. Pieniądze te po odtrąceniu raty wstępnej i wydatków na legalizacyę notaryalną (1.373 zł 70 ct.) w kwocie 24 496 zł. 92 ct. przesłaliśmy Zwierzchności gminnej miasta Tarnowa.

W załatwieniu sprawozdania komisyi administracyjnej o sprawozdaniu Wydziału krajowego w przedmiocie uznania szpitala powiatowego w Żywcu za publiczny i powszechny powziął Wys Sejm na posiedzeniu z dnia 10. Stycznia 1888 następującą uchwałę: „Sejm upoważnia Wydział krajowy na zasadzie artykułu II ustawy z dnia 12. Grudnia 1869. D u. k. N. 8 z r 1870. do uznania szpitala powiatowego w Żywcu za publiczny i powszechny pod warunkiem:

1. Jeżeli Rada powiatowa w Żywcu umontuje szpital stosownie do przyjętego na siebie aktem fundacyjnym zobowiązania we wszystkie potrzebne przyrządy, sprzęty, utensilia, bieliznę, pościel, odzież i t. p. przynajmniej na razie na 30 łóżek i z tego się przed Wydziałem krajowym wykaże.

2. Jeżeli zarząd szpitala i pielęgnowanie chorych objęte zostaną faktycznie przez Siostry Miłosierdzia, nakoniec

3. Jeżeli c. k. Namiestnictwo, jako najwyższa władza fundacyjna zatwierdzi akt fundacyjny z dnia 18. Listopada 1887. r., zeznany przez żywiecką Radę powiatową na rzecz tamtejszego szpitala powiatowego“.

Wydział Rady powiatowej w Żywcu w sprawozdaniu z dnia 12. Czerwca b. r. do l. 899 przedstawił na wezwanie nasze, ile dotąd stało się zadosyć zastrzeżonym w uchwale Wysokiego Sejmu warunkom, niezbędnym do uznania szpitala żywieckiego za publiczny i powszechny.

1. Co do warunków umontowania szpitala, stosownie do przyjętego na siebie aktem fundacyjnym zobowiązania, we wszystkie potrzebne

przyrządy, sprzęty, utensylia, bieliznę, pościel, odzież i t. p. przynajmniej na razie na 30 łóżek, jest już wszystko gotowe, a mianowicie: 30 żelaznych łóżek, 100 koszul, 200 prześcieradeł, 100 ręczników, 50 par kalesonów, 40 par spodnic, 40 par kaftaników, 40 szlafroków, 100 chustek do nosa, 100 poszewek, 50 wsypek do poduszek, 50 koców, 50 sienników, 50 par pantofli, które się mieszczą w umyślnie sporządzonych szafach, — 4 wanny cynkowe, 4 wielkie stoły, a 30 małych stołków i zegar są także sprawione. Brakujące jeszcze drobniejsze części urządzenia przywiozą ze sobą Siostry Miłosierdzia z Krakowa.

2. Zawarto kontrakt z wizytatorką Sióstr Miłosierdzia, działałającą w imieniu zgromadzenia. Na podstawie tego kontraktu Siostry Miłosierdzia obejmą zarząd szpitalu i pielęgnowanie chorych, jak skoro do przybycia do Żywca zostaną zawezwane.

3. O zatwierdzenie aktu fundacyjnego z dnia 18. Listopada 1887, zeznanego przez Żywiecką Radę powiatową na rzecz szpitala powiatowego, udano się dnia 13. Lutego b. r. L. 278 z prośbą do c. k. Namiestnictwa, jako najwyższej władzy fundacyjnej. Na podanie to Namiestnictwo dnia 15. Kwietnia uwiadomiło, że potwierdzenie aktu fundacyjnego poprzedzić winno pozwolenie władzy administracyjnej na otwarcie szpitala i że dla uzyskania tego pozwolenia przedłożyć należy plan sytuacyjny parceli, na której szpital wystawiono, plan budynku szpitalnego z opisem tego budynku, podanie chemicznego rozbioru wody i opinię rzeczoznawcy technicznego i sanitarnego, czy zabudowanie i urządzenie szpitala wszystkim przepisanym warunkom odpowiada. W skutek tego reskryptu Rada powiatowa udała się do Starostwa w Żywcu z prośbą o wydelegowanie komisyi, składającej się z technicznego i sanitarnego znawcy, celem zbadania szpitalnych stosunków.

Komisya odbywszy na miejscu oględziny, dała o szpitalu sprawozdanie najprzychylniejsze, jak pod względem technicznym, tak i sanitarnym. Sprawozdanie to razem z wynikiem rozbioru wody, dokonanym w Dyrekcyi c. k. szkoły przemysłowej w Bielsku, dnia 2. Czerwca przesłane zostały c. k. Namiestnictwu.

Dnia 3. Sierpnia b. r. L. 1.115 Wydział powiatowy doniósł, że c. k. Namiestnictwo reskryptem z dnia 22. Lipca 1888. L. 42.391 zezwoliło na otwarcie szpitala powiatowego. Wskutek tego na dzień otwarcia, wyznaczony na 18. Sierpnia, delegowaliśmy Inspektora szpitali, aby zdał nam raport o stanie tego zakładu.

Sprawa petycyi gminy miasta Jarosławia co do uznania tamtejszego szpitala miejskiego za powszechny i publiczny, już drugi rok znajduje się w c. k. Prokuratoryi skarbu i oczekuje merytorycznego załatwienia.

W roku przeszłym złożyliśmy sprawozdanie, że w zabiegach naszych o zbudowanie nowego szpitala w Tarnopolu', najniespodziewaniej spotkaliśmy się z trudnościami ze strony miejscowego Starosty, i że wskutek tego musieliśmy się udać do c. k. Namiestnictwa z prośbą o usunięcie tych trudności. Namiestnictwo uznało, że rozporządzenie Starosty nie opiera się na legalnej podstawie i zniosło zakaz jego, lecz jednocześnie prosiło o przysłanie planów budowy nowego szpitala i wszystkich aktów, potrzebnych do wyjaśnienia sprawy. Stosownie do tego, wezwaliśmy Zwierzchność

gminną, ażeby żądane dokumenta odesłała wprost do c. k. Namiestnictwa, a to ostatnie prosiliśmy o jaknajrychlejsze załatwienie sprawy, z obawy, aby szpital obecny nie stał się źródłem zarazy dla miasta.

W szpitalu powszechnym w Przemyślu daliśmy pozwolenie naprawienia studni i zrobienia pewnych przekształceń w budynku wskutek pojawienia się grzyba, który zniszczył podłogę w dwóch salach.

W Sanoku zmarł rządca szpitala, ś. p. Konieczko, padłszy ofiarą tyfusu plamistego, którego się nabawił na służbie w zakładzie. Wdowie jego wyznaczyliśmy pensyę w kwocie 100 zł. z funduszu szpitalnego.

W Samborze z powodu podeszłego wieku i choroby, przenieśliśmy rządcę szpitala, p. Scherfa, w stan spoczynku i poleciliśmy rozpisać konkurs na tę posadę. Dnia 31. Lipca na przedstawienie Zwierzchności gminnej i Rady szpitalnej mianowaliśmy rządcą prowizorycznie na rok jeden p. Rewaka.

W Stanisławowie wskutek śmierci ś. p. dra Mroczkowskiego, lekarza ordynującego w szpitalu i posła na Sejm krajowy, został na posadę lekarza rozpisany konkurs.

Wiadomo, że chorzy, przywiezieni do szpitali powszechnych, czy to w obec stanu choroby, lub innych przyczyn, nie są w możności podania dat koniecznych, mających na celu zabezpieczenie kosztów leczenia, lub podają z umysłu błędnie, dla uchylenia się od ciężaru ponoszenia kosztów, a skutkiem tego dochodzenia w tej mierze przysparzają bardzo wiele czynności szpitalom i utrudniają wielce, a co najmniej odwlekają ściąganie kosztów leczenia, których cyfra zaległości przez to wzrasta. Dla zaradzenia temu udaliśmy się do c. k. Namiestnictwa d. 26. Kwietnia r. b. L. 7.136 z prośbą, aby poleciło c. k. Starostom wezwać Zwierzchności gminne, iżby przy odsyłaniu chorych do szpitali powszechnych i publicznych zaopatrywały ich, o ile to stać się może, w poświadczenia, zawierające dokładnie imię i nazwisko chorego, stosunki majątkowe i miejsce zamieszkania, względnie ostatniego pobytu, wreszcie stwierdzenie, czy chory zostaje w jakimkolwiek stosunku służbowym. Jeżeli Zwierzchności gminne, którym stosunki chorego, udającego się do szpitala, najlepiej są znane, opatrzą ich takiem poświadczeniem, to nietylko czynność w tej mierze znacznie uproszczoną i ukróconą zostanie, lecz nadto wszelkie dalsze kroki w kierunku zabezpieczenia kosztów leczenia, ewentualnie zadecydowania, kto takowe poniesie, t. j. leczony, z ustawy obowiązani krewni, lub wreszcie fundusz krajowy, zyskają podstawę pewną i ułatwienie.

C. k. Namiestnictwo, wydając ten okólnik d. 6. Czerwca b. r. do L. 27.151, z uwagi na liczne nadużycia, jakie ze szkodą funduszu krajowego przy wydaniu świadectw ubóstwa chorym, leczonym w szpitalach, się dzieją, wezwało Starostów, aby polecili Zwierzchnościom gminnym, iżby tak przy poświadczeniach, powyżej wymienionych, tembardziej zaś przy wydawaniu formalnych świadectw ubóstwa (okólniki c. k. Namiestnictwa z d. 6. Września 1867. L. 48.341 i 15. Maja 1869. L. 9889) powodowały się ścisłością i sumiennem zbadaniem stosunków chorego, zanim taki dokument, nakładający na fundusz krajowy ciężar poniesienia kosztów, wystawionym zostanie.

„Ważnym czynnikiem, dodaje okólnik, jest tu kwestya, kto i „z jakiego upoważnienia świadectwa takie wydaje, których wiarogodność „częstokroć i pieczęcie tak Zwierzchności gmin, jak i parafialne nie chro- „nią. Nie rzadko bowiem zdarza się, iż gdy którakolwiek gmina, z mocy „postanowień ustawy, pociąganą bywa do zapłacenia części kosztów lecze- „nia za swego przynależnego, któremu Zwierzchność wydała świadectwo „ubóstwa, wówczas następują protesty i przedstawienia, że świadectwo wy- „dano nieprawnie i fałszywie na szkodę gminy, a co gorsza, że zachodzi „tu nadużycie ze strony pisarza gminnego, lub innego funkcyonaryusza, „który świadectwo takie podstępnie, lub bez wiedzy Zwierzchności wydał. „Zechce przeto pan c. k. Starosta i w tym kierunku pouczyć należycie „Zwierzchności gminne i w ogóle czuwać nad tem, aby się Zwierzchności „gminne do niniejszego rozporządzenia ściśle zastosowały.“

Alegat 18. Alegat 18. przedstawia zamknięcie rachunków szpitali prowincyonalnych w r. 1887.; według wykazu rzeczywiste dochody wynosiły 260.684 zł. Do tych fundusz krajowy dostarczył 208.720 zł., obce fundusze 7.511 zł. a płacący za siebie i własne dochody 44.453 zł. Rzeczywiste wydatki wynosiły 229.371 zł. W porównaniu z kwotami na rok 1887. preliminowanemi, rzeczywiste wydatki szpitali prowincyonalnych wynosiły o 3.133 zł. więcej, a dochody o 34.785 zł. także więcej. Rezultat więc był o 31.652 zł. korzystniejszy.

Alegat 19. Alegat 19. daje wykaz budżetów szpitali prowincyonalnych na r. 1889. W wydatkach preliminowano kwotę 242.962 zł. to jest większą o 8.871 zł. aniżeli na rok 1888. preliminowano, a o 13.591 zł. większą od rzeczywistej w r. 1887. wydanej. Dochody zaś preliminowane na 245.204 zł. przedstawiają nadwyżkę 2.242 zł. a w porównaniu z r. 1888. kwotę mniejszą o 15.480 zł. Akty odnoszące się do zatwierdzenia budżetów szpitali prowincyonalnych składamy na stół Wysokiej Izby, dla użytku komisyi budżetowej.

Zakłady subwencyonowane.

O subwencyonowanych przez Wysoki Sejm zakładach humanitarnych we Lwowie, składamy tu krótkie sprawozdanie.

1. Zakład św. Józefa dla nieuleczalnych i ozdrowieńców we Lwowie, subwencyonowany kwotą 500 zł., pielęgnował w ciągu r. 1887. 36 mężczyzn i 15 kobiet w ciągu 11.194 dni. Przebywało w zakładzie przeciętnie 30. Z pielęgnowanych wróciło do domów 37, umarło zaś 5, t. j. 6·5%. Koszt dzienny utrzymania jednego nieuleczalnego wynosił 40·8 ct. Pożyteczna czynność tej instytucyi dla miasta i dla szpitala, który wcześniej może wypuszczać chorych z polepszeniem, upoważniła nas do wstawienia do budżetu krajowego rub. VI. poz. 48 kwoty 1.000 zł. na pomoc dla zakładu św. Józefa dla nieuleczalnych i ozdrowieńców we Lwowie.

2. „Lecznica lwowska“ subwencyonowana kwotą 1.000 zł. Dziewięciu lekarzy udzieliło w r. 1887. pomocy 6.293 chorym, ordynacyj udzielono 22.597. Operacyj chirurgicznych i ginekologicznych dokonano 269. W pierwszem półroczu b. r. leczono ogółem 4003 chorych, operacyj wykonano na oddziale chirurgicznym i ginekologicznym 207. W ogóle dziennie porady lekarskiej udzielano zwyż 60 chorym. Dochody wynosiły 1.449 zł., wydatki 1.525 zł.; niedobór lekarze pokryli z własnej kieszeni.

Przy „Lecznicy“ została urządzoną biblioteka czasopism lekarskich, w której lekarze mogą znaleść wszelkie fachowe czasopisma do przejrzenia.

3. Zakład głuchoniemych izraelitów p. Bardacha we Lwowie, subwencyonowany kwotą 300 zł. Uczono w r. 1887. 11 chłopców i 5 dziewcząt. Nauka dzieci odbywa się w języku polskim. Postęp zupełnie zadowalniający.

4. Galicyjski zakład dla ciemnych, subwencyonowany kwotą 2.000 zł. wychowywał w r. 1887. chłopców 20, dziewcząt 13, kosztem 13.165 zł. 9 ct.; utrzymanie jednego ślepego dziennie kosztowało 1.03 ct.

5. Galicyjski zakład głuchoniemych, subwencyonowany z funduszu krajowego kwotą 6.500 zł., w roku 1887. oprócz wychowanków w liczbie 66 kształcił jeszcze 8 dochodzących externów. Rozchody wynosiły 16.246 zł. 36 ct. Utrzymanie więc jednego wychowanka kosztowało 246 zł. rocznie.

6. Zakład krowiankowy p. Kubickiego. W zakładzie produkowaną jest obecnie tylko płynna krowianka w postaci emulsyi z dodatkiem gliceryny chemicznie czystej, co na trwałość krowianki wpływa korzystnie. Produkcya nie jest czasową, ale ciągłą przez rok cały, aby w razie pojawienia się epidemii w kraju można było zaradzić temu szczepieniem. Wyniki szczepienia w r. 1888. były bardzo szczęśliwe, albowiem procent przyjęcia się krowianki dosięgnął cyfry 98·7, w 1888. roku o ile można sądzić z otrzymanych już doniesień procent ten prawdopodobnie będzie jeszcze korzystniejszy.

7. Szpital św. Zofii dla dzieci, subwencyonowany kwotą 12.000 zł., pielęgnował w ciągu 1887. r. 962 chorych dzieci w ciągu 25.698 dni, kosztem 16.504 zł. Całe utrzymanie jednego chorego dziecka kosztowało 17 zł. 15 ct., a dzień leczenia 64 ct. Żywienie zaś 23·4 ct. dziennie. Wysoki koszt dnia leczenia pochodzi ztąd, że w roku ubiegłym przybudowano salę operacyjną i terasę dla przenoszenia chorych w dnie pogodne na świeże powietrze. Umarło 237, czyli 24·6% względnie do leczonych.

8. Szpital św. Ludwika dla dzieci w Krakowie, subwencyonowany także kwotą 12.000 zł. pielęgnował 829 chorych, w ciągu 25.698 dni, kosztem 14.202 zł. Utrzymanie jednego chorego kosztowało 17 zł. 13 ct. Koszt dnia 56·4 ct. Żywienie kosztowało 27·4 ct. dziennie. Umarło 169 dzieci, czyli 20·4%. Niższa śmiertelność w tym szpitalu w porównaniu ze szpitalem św. Zofii we Lwowie pochodzi ztąd, że w pierwszym nie przyjmują do leczenia dzieci niżej jednego roku życia, wtedy gdy w ostatnim i takie są pielęgnowane.

Departament VI.

Szef departamentu: Teofil Bereźnicki, Członek Wydziału krajowego.

A. Uchwały Sejmowe z r. 1887/1888 sankcyonowane:

1. Ustawa o przeniesieniu: a) gminy i obszaru dworskiego Bratkowce z okręgu Reprezentacyi powiatowej w Tłumaczu do okręgu Reprezentacyi powiatowej w Stanisławowie; b) gminy i obszaru dworskiego w Stańkowej z okręgu Reprezentacyi powiatowej w Żydaczowie do okręgu Reprezentacyi powiatowej w Kałuszu; c) gminy Burczyce stare i gminy Burczyce nowe z okręgu Reprezentacyi powiatowej w Rudkach do okręgu Reprezentacyi powiatowej w Sąmborze.	Sankcyonowaną została Najwyższem postanowieniem z d 26. Marca 1888 r. i w dzienniku ustaw krajowych Nr. 44 ogłoszoną.
2. Ustawa o przeniesieniu gminy Kosztowa z okręgu Reprezentacyi powiatowej w Brzozowie do okręgu Reprezentacyi powiatowej w Przemyślu.	Sankcyonowana Najwyższem postanowieniem z d. 10. Marca 1888 r. (Dz. ust. kraj. Nr. 34 i 35.).
3. Ustawa o przeniesieniu gminy Pokropiwna z okręgu Reprezentacyi powiatowej w Brzeżanach do okręgu Reprezentacyi powiatowej w Tarnopolu.	

B. Uchwały Sejmowe nie podlegające Najwyższej sankcyi i sprawy Wydziałowi krajowemu przekazane i polecone.

Uchwała poruczająca Wydziałowi krajowemu, ażeby z powodu petycyi Lwowskiego Towarzystwa Politechnicznego o nadanie głosu wirylnego każdoczesnemu Rektorowi szkoły Politechnicznej we Lwowie, następnie petycyi tego samego Towarzystwa w sprawie przyznania technikom prawa wyborczego z tytułu osobistej kwalifikacyi, wreszcie z powodu petycyi gminy m. Podgórza o nadanie jej prawa odrębnego wyboru posła na Sejm krajowy — dokładnie zbadał potrzebę zmiany obecnie obowiązującej ordynacyi wyborczej i w tym przedmiocie złożył sprawozdanie na najbliższej sesyi sejmowej.

Gdy bióro statystyczne Wydziału krajowego nie było w możności dostarczenia pewnych dat o stosunkach wyborczych obecnie istniejących w krajach reprezentowanych w Radzie Państwa, ani co do wysokości podatków opłacanych corocznie przez miasta i miasteczka galicyjskie, tudzież o stanie rozwoju przemysłowego, Wydział krajowy odniósł się w tym względzie do Wydziałów innych krajów i do c. k Dyrekcyi Skarbu we Lwowie (L. 61.460/87) albowiem bez tych wiadomości niepodobna przystąpić do uzasadnienia potrzeby zmiany obowiązującej dziś ordynacyi.

Do czasu jednak oddania do druku niniejszego sprawozdania otrzymaliśmy od dotyczących władz tylko w części odpowiedź.

Uchwała odstępująca Wydziałowi krajowemu petycye gmin Podkamień i Niemiacze o wyłączenie ich z okręgu c. k. Sądu powiatowego w Załościach a przydzielenie do okręgu c. k. Sądu powiatowego w Brodach — do zbadania i postawienia wniosku na najbliższej sesyi.

Pomimo urgensów, Wydział Rady powiatowej w Brodach dopiero pod dn. 3. Lipca r. b. (LW. 27.938/88) nadesłał nam opinię tamtejszej Rady powiatowej, którą przysłaliśmy do dalszej opinii Prezydyum c. k. Sądu wyższego krajowego we Lwowie, a zatem przed odebraniem takowej nie jesteśmy w możności złożenia Wysokiemu Sejmowi odpowiedniego sprawozdania.

Uchwała odstępująca Wydziałowi krajowemu petycyę gminy Torskie i tamtejszego obszaru dworskiego o wyłączenie jej z okręgu sądowego Zaleszczyckiego a przydzielenie do okręgu sądowego Tłuste-

Po odebraniu opinii Rady powiatowej Zaleszczyckiej udzieliliśmy takową c. k. Sądowi wyższemu krajowemu we Lwowie do objawienia swego zdania (LW. 19.578/88), którego dotąd nie otrzymaliśmy.

ckiego — do zbadania i przedstawienia wniosku na najbliższej sesyi.

Uchwała przekazująca petycye Wydziałów Rad powiatowych w Rawie ruskiej, Cieszanowie i Sokalu niemniej Rady gminnej Rawy Ruskiej o utworzenie w tamtejszej okolicy nowego Trybunału I-szej Instancyi z siedzibą w Rawie ruskiej — Wydziałowi krajowemu do wszechstronnego zbadania i przedłożenia odnośnego sprawozdania na najbliższej sesyi sejmowej.

Dotąd, pomimo przypominań wezwane o opinię Rady powiatowe w Rawie, Sokalu i Żółkwi, takowej Wydziałowi krajowemu nie dostarczyły. A że prócz tego potrzebną będzie takze opinia c. k. Władz sądowych, zatem sprawozdanie, o które rzecz idzie, na obecną sesyę sejmową nie może być przedłożone.

Uchwała przekazująca petycyę Zwierzchności gminnej Chyrowa o wydzielenie jej z okręgu c. k. Sądu powiatowego w Starej Soli a przyłączenie do takiegoż okręgu c. k. Sądu w Dobromilu — Wydziałowi krajowemu do zbadania i przedłożenia sprawozdania na najbliższej sesyi.

Przedkładamy Wysokiemu Sejmowi oddzielne sprawozdanie do LW. 24.967/88 z wnioskiem przejścia nad tą petycyą do porządku dziennego.

Uchwała przekazująca Wydziałowi krajowemu petycyą krajowego Towarzystwa knpców i przemysłowców we Lwowie o zmianę ordynacyi wyborczej, a to łącznie z wykonaniem uchwały sejmowej z dnia 10. grudnia 1887.

Załatwiono w sposób podany wyżej przy uchwale o petycyi Towarzystwa Politechnicznego.

Uchwała przekazująca petycyę gmin Łagiewniki, Borek Fałęcki i i Jugowice o wydzielenie z okręgu Sądowego Skawina a przyłączenie do Sądu powiatowego w Podgórzu — Wydziałowi krajowemu do

Przedkładamy do LW. 23.646/88 oddzielne sprawozdanie z wnioskiem przychylnym.

zbadania w porozumieniu się z c. k. Sądem krajowym wyższym w Krakowie i przedłożenia wyniku na najbliższej sesyi.

Uchwała z dnia 19. grudnia 1887 r. polecająca zbadać w jakiej miejscowości powiatu Ropczyckiego można by umieścić siedzibę nowego c. k. Sądu powiatowego.

Wezwano Wydział powiat. Ropczycki o opinię LW. 63.165/87. Rada powiatowa proponuje Wielopole, zatem L 21.062/88 polecono zapytać gminy okoliczne, czy życzą sobie w tej miejscowości siedziby Sądu; lecz dotąd na wezwanie to nie otrzymaliśmy odpowiedzi.

Uchwała przeznaczająca pogorzelcom ze Sassowa zapomogę w kwocie 2000. zł. z funduszów krajowych.

W wykonaniu tej uchwały asygnowano kwotę 2.000 zł. i przesłano ją na ręce Prezesa Rady powiatowej w Złoczowie, z wezwaniem o rozdzielenie tej zapomogi pomiędzy najuboższych pogorzelców. (LW. 60.665/87).

Uchwała odstępująca Wydziałowi krajowemu petycyę Wydziału powiatowego w Kałuszu, Turce i Zbarażu, względem obniżenia odsetków zwłoki od rządowych podatków, celem zawiadomienia petentów o odnośnej uchwale Rady państwa.

Pismem tutejszem z dnia 31. Stycznia 1888 LW. 3.616 zawiadomiono o odnośnej uchwale Rady Państwa Wydziały powiatowe w Kałuszu, Turce, Zbarażu, nadto Wydziały powiatowe w Sanoku i Jaworowie, które w roku zeszłym w tej samej materyi wniosły petycyę do Wysokiego Sejmu, wreszcie Wydział powiatowy w Żywcu, który wniósł był podanie do Wydziału krajowego.

Uchwała, którą odstąpiono petycyę gminy Pakoszówka o odpisanie kosztów szupasowania rodziny Romańczyków w kwocie 40 zł. 45 ct., Wydziałowi krajowemu do załatwienia.

W wykonaniu tej uchwały Wydział krajowy zezwolił gminie Pakoszówka na spłacenie będącej w mowie zaległości w czterech równych po sobie następujących ratach kwartalnych, o czem zawiadomioną została gmina Pakoszówka za pośrednictwem Wydziału powiatowego w Sanoku, a to reskryptem z dnia 10. Lutego 1888 LW. 3.580.

Uchwała, polecającą Wydziałowi krajowemu: a) ażeby w sposób odpowiedni zbadał potrzebę reformy postępowania w sprawach niespornych, a zwłaszcza w sprawach spadkowych i opiekuńczych, tudzież b) ażeby na najbliższej sesyi przedstawił zasady, mające służyć za

Wydział krajowy uchwalił zaprosić ankietę w celu rozpatrzenia sprawy i zaopiniowania. Ankieta zebrała się w dniu 8. Sierpnia 1888.

W myśl polecenia Wysokiego Sejmu i opinii ankiety postanowił Wydział krajowy uchwałą z dnia 17. Sierpnia 1888 L. 35.736 wystosować do wszystkich Wydziałów powiatowych wezwanie, ażeby na podstawie ułożonego kwestyonaryusza zbadały przez przesłuchanie naczelników gmin i detaksatorów sądowych gminnych, ilość nieruchomych majątków sierocińskich, sposób ich administracyi i z jakim pożytkiem, sposób obrachunku z dochodów, w jaki sposób następuje oddanie majątku po ukończeniu opieki, w jaki sposób odbywają się działy majątku spadkowego, szczególnie co do nieruchomości, ile procesów z powodu spadków lub działów jest obecnie w gminie, — dalej odnieść się do

podstawę do ustawy o postępowaniu sądowem w sprawach niespornych dla naszego kraju, o której wniesienie w drodze konstytucyjnej należałoby wezwać c. k. Rząd.

wszystkich notaryuszów w kraju w celu wyświecenia powyższych kwestyi, ewentualnie dania opinii co do stanu teraźniejszych urządzeń spraw spadkowych i opiekuńczych, w szczególności w gospodarstwach włościańskich.

Również postanowiono odnieść się do Prezydyów obóch c. k. wyższych Sądów krajowych w celu zezwolenia dla delegata Wydziału krajowego na przejrzenie aktów spadkowych w niektórych Sądach powiatowych, zmierzające również ku wyświeceniu niektórych dat, z tą sprawą w związku będących.

W końcu zarządzono także zbadanie i przestudyowanie stanu ustawodawstwa zagranicznego w państwach europejskich, odnoszącego się do spraw spadkowych pupilarnych i kuratelarnych, rozpatrzenie, jakie praktyczne wyniki dotyczące urządzenia za sobą pociągają, nie mniej też odnieść się do Wydziałów krajowych i innych prowincyi austryackich z zapytaniem, jak tam stan rzeczy pod względem tych spraw się ukształcił.

C. Wezwania do c. k. Rządu i sprawy temuż do załatwienia odstąpione.

Uchwała odstępująca petycyę gminy Zakliczyn o utworzenie tamże nowego c. k. Sądu powiatowego c. k. Rządowi z wezwaniem, by w myśl uchwały Sejmowej z dnia 28. Sierpnia 1877. i 21. Października 1882. jak najrychlej nowy Sąd powiatowy w Zakliczynie utworzył.

Polecono Wydziałowi powiatowemu w Brzesku (L. 63169/87) zawiadomić o tem Zwierzchność gminy Zakliczyna.

Zauważamy tu jeszcze, że reskryptem z dnia 11. Lipca 1888. L. 11853 c. k. Ministerstwo sprawiedliwości wezwało Wydział krajowy o przedłożenie opinii Wys. Sejmu w sprawie ustanowić się mającego czwartego Sądu powiatowego w powiecie Brzeskim, a mianowicie co do oznaczenia siedziby tego Sądu w Zakliczynie lub Czchowie. Wskutek powyższego wezwania przedkłada Wydział kraj. oddzielne sprawozdania z wnioskami do L. W. 30500/58.

Uchwała wyrażająca c. k. Rządowi opinię a) iż miejscowość Opaki, Werchobuż i Huta Werchobuźska należy wyłączyć z okręgu Sądu powiatowego w Olesku, a przydzielić do Sądu powiatowego delegowanego w Złoczowie b) zaś miejscowości Sokołówka i Łabacz należy wyłączy z okręgu Sądu powiatowego w Olesku i c. k. Starostwa w Złoczowie, a przydzielić do okręgu c. k. Sądu powiatowego i Starostwa w Brodach.

Polecono Wydziałom powiatowym w Brodach i Złoczowie zawiadomienie gmin interesowanych L. 1244/88.

Uchwała odstępująca petycyę pogorzelców miasta Sasowa, o ile do-

O postanowieniu c. k. Rządu w tej sprawie nie otrzymał Wydział krajowy dotychczas żadnej wiadomości.

tyczyła spraw gminnych, c. k. Rządowi do załatwienia.

Uchwała odstępująca c. k. Rządowi do śpiesznego uwzględnienia petycyę Zwierzchności gminnej w Turce i Zarządu powiatowego w Turce o zaprowadzenie ksiąg gruntowych w powiecie Turczańskim a przedewszystkiem w Turce.

Stosownie do tej uchwały Wys. Sejmu zakomunikowało nam c. k. Prezydyum Namiestnictwa pod dniem 6. Marca 1888. L. 1254/pr. odezwę c. k. wyższego Sądu krajowego we Lwowie z dnia 2. Lutego r. b. L. 720 oznajmiając, że „w okręgu Sądu powiatowego w Turce nowe księgi gruntowe już dla 16 gmin założone zostały, że na ten rok zakładanie ksiąg gruntowych w okręgu pomienionego Sądu powiatowego jest dla trzech gmin preliminowane, w których i miasteczko Turka także się mieści. — Plan czynności około zakładania ksiąg gruntowych na rok 1888. ułożony — uzyskał już aprobatę Wys. c. k. Ministerstwa sprawiedliwości, z którego powodu dalsze rozszerzenie czynności zakładania ksiąg gruntowych w roku bieżącym po nad zakreślone tym planem granice jest niemożliwem, a to tem mniej, ileże układanie tego planu w ramach zawisłych od funduszów i sił do dyspozycyi stojących odbywać się musi". (L. W. 10125/88).

Uchwała wzywająca c. k. Rząd o przeniesienie miejscowości Horodyszcze z okręgu c. k. Sądu powiatowego w Łące c. k. Starostwa Samborskiego do okręgu c. k. Sądu powiatowego m. del. w Samborze tegoż samego c. k. Starostwa.

Rozporządzeniem c. k. Ministerstwa sprawiedliwości z dnia 18. Kwietnia r. b. L. 2800 wyłączono gminę Horodyszcze z okręgu c. k. Sądu powiatowego w Łące, a przydzielono ją do okręgu c. k. Sądu powiatowego m. del. w Samborze z dniem 1. Stycznia 1889. (L. W. 16786/88).

Uchwała odstępująca c. k. Rządowi do zbadania i rychłego załatwienia:
a) petycyę Myślenickiego Wydziału powiatowego o uporządkowanie nadpłaty w podatkach w 40 gminach tego powiatu;
b) petycyę Edmunda hr. Krasickiego w przedmiocie przyśpieszenia analizy wódek słodzonych oddanych w roku zeszłym do rozbioru.

ad a) Zawiadomiono o tej uchwale Wys. Sejmu Wydział powiatowy w Myślenicach pismem z dnia 3. Stycznia 1888. L. W. 63166/87, zaś
ad b) hr. Krasickiego pismem z dnia 30. Grudnia 1887. L. W. 63187.
O postanowieniu jednakże Rządu w powyższej sprawie nie otrzymał Wydział krajowy dotychczas żadnej wiadomości.

Wezwanie do c. k. Rządu, aby w drodze właściwej wyjednał uproszczenie i obniżenie kosztów wpisów w księgi gruntowe zmian w posiadaniu i własności nieruchomości war-

W częściowem załatwieniu powyższego wezwania Wys. Sejmu udzieliło nam c. k. Prezydyum Namiestnictwa pod dn. 22. Kwietnia r. b. L. 3651/pr. (L. W. 16971/88) odpis okólnika Prezydyum c. k. Sądu krajowego wyższego w Krakowie z dnia 6. Kwietnia 1888 L. 1954/pr., wystosowanego do wszystkich c. k. Sądów powiatowych i miejsko delegowanych tegoż okręgu, zachęcającego do przyjścia w pomoc ludności wiejskiej w sprawie dokonywania wpisów hipotecznych w granicach obecnie obowiązujących ustaw i rozporządzeń. Pomoc ta

tości niżej 300 zł. i ponawiając rezolucyę z dnia 21. Maja 1871. wzywa c. k. Rząd, aby w drodze właściwej przeprowadził jak najrychlej reformę ustawy o należytościach prawnych.

polegać ma w tem, iż podania hipoteczne spisywanoby w Sądach protokolarnie a do wnoszenia żądań hipotecznych do protokołu wyznaczonoby jeden stały dzień w tygodniu, na którymby strony z potrzebnymi dokumentami jawić się mogły. W ten sposób uwolniono by ludność wiejską od potrzeby udawania się o pomoc do postronnych pisarzów, a postępowanie takie mające za przedmiot przyjmowanie ustnych żądań o wpisy hipoteczne, a nawet wydzielenie pojedyńczych parcel lub otwieranie nowych wykazów hipotecznych nie sprawiłoby więcej pracy dla urzędników zajętych przy księgach gruntowych, aniżeli załatwianie piśmiennych podań hipotecznych, częstokroć przez pokątnych pisarzy nie należycie opracowanych.

Dalej odezwą z dnia 30. Czerwca b. r. L 6614/pr. oznajmiło nam c. k. Prezydyum Namiestnictwa, że równocześnie odnosi się do Prezydyum c. k. wyższego Sądu krajowego we Lwowie i c. k. krajowej Dyrekcyi Skarbu, celem przyspieszenia dalszych zarządzeń w sprawie powyższej.

Wreszcie zakomunikowało nam Prezydyum c. k. Namiestnictwa odpis odezwy c. k. wyższego Sądu krajowego we Lwowie dtto 25. Kwietnia r. b. L. 10546 oznajmiającej, że sprawa względem uproszczenia i obniżenia kosztów wpisów do ksiąg gruntowych co do nieruchomości poniżej wartości 300 zł. przedłożoną została c. k. Ministerstwu sprawiedliwości, które jednak decyzyi swej dotychczas nie wydało.

Uchwała przekazująca c. k. Rządowi do uwzględnienia petycye domagające się utworzenia c. k. Urzędów podatkowych w Mielnicy, Tuchowie, Bukowsku, Zabłotowie i Mszanie dolnej.

O uchwale tej Wys. Sejmu zawiadomiono petentów za pośrednictwem odnośnych Wydziałów powiatowych reskryptem tutejszym z dnia 31. Stycznia 1888. L. W. 3612.

Ze strony c. k. Rządu nie otrzymał Wydział krajowy żadnej odpowiedzi.

Inne ważniejsze sprawy.

Co do niezałatwionej sprawy z petycyi gmin Koniuchy, Urmań i innych proszących o utworzenie nowego c. k. Sądu powiatowego w terytoryum c. k. Starostwa Złoczowskiego, przekazanej nam uchwałą Wys. Sejmu z dnia 22. Stycznia 1877 r. do zbadania, tak Rada powiatowa złoczowska, jakoteż c. k. Sąd wyższy krajowy we Lwowie nadesłali nam przychylne opinie. Jednakże według propozycyi c. k. Sądu wyższego krajowego we Lwowie, dla skompletowania odpowiedniego terytorynm dla przyszłego c. k. Sądu w Pomorzanach, wypadałoby prócz oddzielić się mających z okręgów sądowych zborowskiego i złoczowskiego przybrać jeszcze gminę Dunajów z Pisarzówką należącą do okręgu c. k. Sądu i Starostwa w Przemyślanach. Z tego powodu odnieśliśmy się do Wydziału Rady powiatowej w Przemyślanach (L. W. 6740/88) o udzielenie opinii i deklaracyi gmin, o które rzecz idzie, czy życzą sobie być wyłączonemi z tamtejszego okręgu sądowego i ze Starostwa, a przydzielonemi na przyszłość do nowego c. k. Sądu w Pomorzanach i c. k. Starostwa w Złoczowie. Dotąd jednak Wydział powiatowy nie nadesłał nam żadnej odpowiedzi.

W sprawie przeniesienia siedziby c. k. Sądu powiatowego z Glinian do Kurowic, Wysoki Sejm uchwałą z dnia 24. Stycznia 1887. przekazał nam do

załatwienia wniesioną w tym przedmiocie na sesyi r. 1886/7. petycyę. Ponieważ Rada powiatowa w Przemyślanach uchwałą z dnia 12. Czerwca r. b. oświadczyła się jednozgodnie przeciw żądanemu przeniesieniu, opierając się na oświadczeniach znacznej większości gmin składających okręg sądowy Gliniański, Wydział krajowy nie uważał właściwem popierać dalej życzenia petycyonujących i odmownie tę sprawę załatwił.

W podobny sposób załatwioną została petycya kilku gmin okręgu sądowego w Birczy, przekazana Wydziałowi kraj. uchwałą z dnia 24. Stycznia 1887. do załatwienia, o przeniesienie całego okręgu sądowego Bircza, leżącego dotąd w terytoryum nowo-utworzonego c. k. Sądu obwodowego w Sanoku, do okręgu c. k. Sądu obwodowego w Przemyślu, gdzie przed kreowaniem nowego Sądu w Sanoku należał. Odmowę dalszego popierania tej sprawy Wydział krajowy uzasadnił opinią c. k. Sądu wyższego krajowego we Lwowie, który stanowczo jest przeciwnym podobnemu uszczuplaniu okręgu Sądu obwodowego w Sanoku a natomiast niepomiernemu powiększeniu terytoryum c. k. Sądu obwodowego w Przemyślu.

W sprawie ustanowienia nowego c. k. Sądu powiatowego w Zatorze w myśl uchwały Wys. Sejmu z dnia 15. Stycznia 1888. c. k. Ministerstwo Sprawiedliwości odniosło się do nas pod dniem 1. Maja 1888. L. W. 18083 z wezwaniem o przedłożenie Wysokiemu Sejmowi do udzielenia opinii, czy w razie zaprowadzenia nowego Sądu powiatowego w Zatorze, do którego terytoryum weszłaby znaczna część gmin należących obecnie do okręgu c. k. Sądu powiatowego delegowanego w Wadowicach — mógłby tak uszczuplony okręg sądowy powiększyć się, a raczej uzupełnić przez przyłączenie do niego gmin: Brzeźnica, Brzezinka, Kosowa, Marcyporęba, Nowedwory, Kopytówka i Wysoka, które należałoby wydzielić z dzisiejszego okręgu c. k. Sądu powiatowego w Kalwaryi. Przed powzięciem w tej mierze stanowczej decyzyi, Wydział krajowy pod dniem 14. Maja r. b. L. 18983 zażądał oświadczenia się rad gminnych pomienionych miejscowości, tudzież opinii Rady powiatowej w Wadowicach, których pomimo przynaglań dotąd jeszcze nie otrzymaliśmy.

Wysokie c. k. Ministerstwo sprawiedliwości zawiadomiło nas:

1) pod dniem 20. Czerwca 1888. (L. W. 25920) o ustanowieniu nowego c. k. Sądu obwodowego w Jaśle, który rozpocznie swą czynność z dniem 1. Grudnia 1888 r.

2) pod dniem 2. Lipca 1888 r. (L. W. 28898) o przeniesieniu z dniem 1. Stycznia 1889 r. gmin Łuka z Monasterzem i Uniż z okręgu c. k. Sądu powiatowego w Złotym potoku i c. k. Sądu obwodowego w Stanisławowie, do okręgu c. k. Sądu powiatowego w Obertynie i c k Sądu obwodowego w Kołomyi.

Sprawa fundacyi śp. Józefa Kosvitzky'ego dla poprawionych skazańców c. k. Sądu karnego w Krakowie.

Ponieważ c. k. Namiestnictwo dotychczas nie odpowiedziało nam na przesłany pismem naszem z dnia 1. Marca 1887. L. W. 65560/86 projekt aktu fundacyjnego, przeto Wydział krajowy pod dniem 25. Lipca 1888. L. 32181 ponaglił w tej sprawie powyższą Władzę.

Fundacye inwalidów wojskowych.

Odnośnie do zeszłorocznego sprawozdania, w którem uczyniono wzmiankę o zapisie w kwocie 25 zł. pozostawionym przez śp. Karola Humborga

na rzecz funduszu inwalidów, oznajmiamy, że odezwą tutejszą z dnia 10. Lutego 1888 L. W. 44483/87 Wydział krajowy udał się do c. k. Prokuratoryi Skarbu z prośbą o doniesienie, której fundacyi rzeczony legat przyznany został. Na to oznajmiła nam c. k. Prokuratorya Skarbu, że powyższe pismo nasze przedłożyła c. k. Namiestnictwu do odpowiedniego załatwienia i bezpośredniego zawiadomienia o niem Wydziału krajowego, co jednak mimo przypomnienia naszego z dnia 1. Czerwca r. b. L. W. 19498 dotychczas nie nastąpiło.

Pospolite ruszenie.

W myśl § 15. rozporządzenia c. k. Ministerstwa obrony krajowej z dnia 19. Stycznia 1887. N. 5. dz. u. p. uzyskał Wydział krajowy wyłączenie od służby w pospolitem ruszeniu do końca Marca 1889 r. dla 994 rozmaitych funkcyonaryuszów autonomicznych, jako niezbędnych na swych stanowiskach służbowych.

Zmiany w dyslokacyi i etacie c. k. Żandarmeryi krajowej.

Pismem z dnia 19. Lutego 1888 N. 499 i z dnia 25. Marca r. b. N. 2784/829 oznajmiła Wydziałowi krajowemu c. k. 5 komenda żandarmeryi krajowej, że wskutek rozporządzeń c. k. Ministerstwa obrony krajowej z dnia 3. Lutego 1888. N. 508 Praes III i z dnia 19. Marca 1888. N. 4817/819 III stan korpusu c. k. żandarmeryi krajowej został zwiększonym o jednego oficera rachunkowego i 40 żandarmów. Tym sposobem powstało 6 nowych posterunków, każdy o sile 4 ludzi a to w następujących miejscowościach:

1. w Grobli powiatu Bocheńskiego,
2. w Nowopolu i
3. w Borusowej } pow. Dąbrowskiego,
4. w Otałężu i
5. w Glinach } pow. Mieleckiego,
6. w Nadbrzeziu pow. Tarnobrzeskiego.

Z pozostałych 16 ludzi wzmocniono posterunki w Bóbrce, Chodorowie i Bukaczowcach o 2 ludzi, zaś posterunki w Mościskach, Sądowej wiśni, Zabłotowie, Złoczowie, Zborowie, Jeziernie, Niżniowie, Mikołajowie, Busku i Mostach wielkich o 1 żandarma.

Wskutek powyższych zmian, które weszły w życie z dniem 1. Marca b. r. poniósł fundusz krajowy nadzwyczajne wydatki nieprzewidziane w preliminarzu na rok 1888., a które na mocy obowiązujących ustaw o kwaterunku c. k. żandarmeryi z rzeczonego funduszu pokryte być musiały. Wydatki te na rok rb. przedstawiają się jak następuje:

Asygnowano i wypłacono z funduszu krajowego c. k. 5 Komendzie żandarmeryi krajowej:

1. do L. W. 9883/88 na sprawienie łóżek, pościeli i t. p. dla 40 żandarmów . . . . . 1.474 zł. 20 ct.
2. do L. W. 12542/88 na sprawienie sprzętów koszarowych i kuchennych dla 6 nowo ustanowionych posterunków . . . . . 657 „ 27 „

Ogółem wypłacono 2.131 zł. 47 ct.

Nadto przypadnie w r. b. c. k. Komendzie żandarmeryi do wypłaty:

a) za wynajęte mieszkanie dla wachmistrza rachunkowego przydzielonego w miejsce 2 oficera rachunkowego wedle zawartego kontraktu po koniec roku 1888 . 204 zł. — ct.

b) za najem lokalów dla 6 nowo utworzonych posterunków podług zawartych kontraktów . . . 794 „ 67 „

Okazuje się nadzwyczajny wydatek w kwocie . 3.130 zł. 14 ct.

a po potrąceniu przypadającego zwrotu obliczonego od 1. Marca r. b., a mianowicie:

a) noclegowego za 40 żandarmów po $2^1/_2$ ct. od 1. Marca do 31. Grudnia 1888 r. . . . . 306 „ — „

b) za pomieszkanie dla 2. oficera rachunkowego od 1. Kwietnia r. b. . . . . 157 „ 50 „

pozostaje nadzwyczajny wydatek . . . 2.666 zł. 64 ct.

na pokrycie którego w funduszu kraj. na r. 1888 uchwalona znajduje się kwota w Rubr. IX. pod poz. 118. na urządzenie nowych koszar utworzyć się mających . . 300 zł.

a pod poz. 119 na podwyższenie czynszów najmu i na pomnożenie ilości posterunków . . 1.000 „

razem . 1.300 „ — „

przeto po uwzględnieniu tejże okazuje się na r. 1888 niedobór w kwocie . . . . . 1.366 zł. 64 ct.

który pokrycia nie ma. Niedobór ten zostanie jako przekroczenie budżetowe w odnośnem zamknięciu rachunkowem usprawiedliwiony.

Zresztą zauważa się, że z powodu znacznego powiększenia w ostatnich dwóch latach korpusu c. k. żandarmeryi krajowej, wzmogły się i wydatki na kwaterunek, albowiem wiele posterunków zostało powiększonych i zaszła potrzeba wynajęcia dla nich obszerniejszych lokalów na koszary, za które i czynsze najmu wypadło płacić wyższe jak dotychczas.

Podwyższanie czynszów powoduje także w wielu miejscowościach zupełny brak pomieszkań odpowiednich dla pomieszczenia c. k. żandarmeryi, tak iż nieraz musiano przyjmować oferty, mocą których właściciele gruntów obowiązywali się wystawiać nowe domy odpowiednie na koszary.

Co się tyczy budowy własnego domu na potrzeby kwaterunkowe c. k. żandarmeryi we Lwowie, zarządzonej uchwałą Wys. Sejmu z dnia 19. Grudnia 1887 zdajemy sprawę jak następuje:

Kontraktem z dnia 21. Lutego 1888 nabył Wydział krajowy od Juliana Zachariewicza i spółwłaścicieli realność pod l. k. $70^1/_4$ we Lwowie przy ulicy Kopernika i Leona Sapiehy, mająca służyć jako plac budowlany za sumę 25.000 zł. w. a. i uzyskano intabulacyę prawa własności tej realności na rzecz funduszu krajowego.

Na podstawie kontraktu poniósł fundusz krajowy wydatki stemplowe w kwocie 5 zł. 87 ct. i poniesie także należytość od przeniesienia własności w kwocie 312 zł. 50 ct., zatem koszt zakupna placu wynosi 25.318 zł. 37 ct.

Zaraz po uporządkowaniu sprawy nabycia gruntu polecono architekcie prywatnemu po porozumieniu się z c. k. komendą żandarmeryi krajowe wygotowanie planów i kosztorysów, a po zatwierdzeniu takowych rozpisan licytacyą na przedsiębiorstwo budowy.

Wedle kosztorysu preliminowano na koszt całej budowy z wyjątkiem studni, którą osobno kosztem 860 zł. urządzono, kwotę 129.140 zł., przy licytacyi zaś uzyskano opustu $5^1/_{10}$ % od cen kosztorysowych w ogólnem przedsiębiorstwie, zatwierdzono też tę ofertę jako najkorzystniejszą. Koszta planów, kosztorysów, kierownictwa i nadzoru budowy wyniosą 4.000 zł.; a w obec tych pozycyj jeżeli nie pokażą się roboty nadkosztorysowe, można się spodziewać, że koszt całej budowy nie będzie znacznie wyższy od sumy na ten cel przez Wys. Sejm przyzwolonej, podwyżkę zaś kosztorysową usprawiedliwia okoliczność, że z powodu pomnożenia stanu c. k. żandarmeryi w bieżącym roku okazała się potrzeba dalszych dwóch pomieszkań i rozszerzenia ubikacyi dla tutejszego posterunku c. k. żandarmeryi.

Ze względu, że w ostatnich czasach z powodu znaczniejszych budowli dla wojska, materyały głównie cegła we Lwowie podrożały, tudzież okazał się brak robotnika, ustanowiono w warunkach licytacyjnych dwa termina do wykonania budowy.

W pierwszym terminie miał budynek być wyprowadzony po koniec Listopada 1888 r. pod dach, zaś do 1. Października 1889 r. do użytku oddany. W drugim terminie w r. 1888 mają być fundamenta, mury piwniczne i suterenowe założone, w r. 1889 ma być gmach dachem pokryty, zaś oddanie go do użytku ma nastąpić do dnia 1. Lipca 1890 r.

Do tych więc terminów zastosowano oferty. Oferty z uwzględnieniem pierwszego terminu opiewały znacznie wyżej nad ceny kosztorysowe, bo najkorzystniejsza opiewała wyżej nad te ceny o $6^1/_2$ %, zaś co do drugiego terminu były oferty korzystniejsze i przyjęto najkorzystniejszą z opustem $5^1/_{10}$ % z cen kosztorysowych, zwłaszcza że finansowo drugi termin nawet przy uwzględnieniu opłacanego czynszu najmu przedstawia się korzystniej, nadto było także wątpliwem, czyli przy pospiesznem wykonaniu budowy gmach z powodu wilgoci mógłby być zajęty pod zimę na mieszkania.

Budowa została już rozpoczętą, plany znajdują się w Departamencie.

Tu mamy do zanotowania, że na skutek wniosku Wydziału krajowego po zasięgnięciu opinii odnośnych c. k. Starostw i Rad powiatowych, c. k. Namiestnictwo reskryptem z dnia 16. Czerwca r. b. L. 17.994 zarządziło zniesienie następujących stacyj szupasowych jako niemających racyi bytu, a mianowicie: w Bruśnie i Cewkowie powiatu Cieszanowskiego; w Turzy wielkiej i Wełdzirzu powiatu Doliniańskiego, w Rajskiem powiatu Liskiego, w Leminie małej powiatu Staromiejskiego i w Jaśliskach powiatu Sanockiego.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z W. Ks. Krakowskiem.

We Lwowie dnia 21. Sierpnia 1888.

Marszałek krajowy:
Tarnowski w. r.

Sprawozdawca:
Oktaw Pietruski w. r.
Członek Wydziału krajowego.

Alegat I. do sprawozdania z czynności Wydziału krajowego za r. 1887/8.

Odpis sprawozdania c. k. krajowej Dyrekcyi skarbu we Lwowie z dnia 24. Stycznia 1888. L. 5.016, wystosowanego do c. k. Ministerstwa skarbu.

Mit Bezug auf den hohen Erlass vom 13. l. Mts. Zl. 42.831, wird dem hohen k. k Finanz-Ministerium berichtet, dass man sich nach vorgenommener Vergleichung der im Artikel II. des Landesgesetzentwurfes über die Bildung einer eigenen Gemeinde aus der Ortschaft Wulka Turebska durch Ausscheidung derselben aus dem Territorium der Katastralgemeinde Turbia enthaltenen Daten mit den Katastralmappen die Überzeugung verschafft hat, dass zur Grundlage der gedachten Daten derjenige Stand der Katastral-Operate genommen wurde, in welchem sich dieselben unmittelbar nach der ursprünglichen Katastral-Vermessung befanden. Demzufolge wurden in den besagten Artikeln Parzellen-Nummern aufgenommen, die gegenwärtig in Folge Grundtheilungen in Untertheilungen zerfielen, wie dies beispielsweise rücksichtlich der ursprünglichen Parzellen Nr. 1144, 271, 266, 318, 313, 320, 341, 337, 336, 783, 421, 734 und 438 der Fall war. Auch wurden in diesem Gesetzentwurfe die an den Parzellen Nr. 316, 614 und 460 stattgefundenen Änderungen insoferne nicht berücksichtigt, als diese Parzellen anlässlich späterer Berichtigungen den Parzellen Nr. 317 beziehungsweise 615 und 459 einverleibt und somit gänzlich gelöscht worden sind. Die gedachten Grundtheilungen und Löschungen, sowie alle jene Änderungenf denen die an der projektirten neuen Grenzlinie gelegenen Parzellen hinsichtlich ihrer Gestalt au, was immer für eine Art erlagen, und die in dem gegenwärtigen Stande der Katastralmappen aufgeführt erscheinen, hat man gegenwärtig in dem von den betreffenden Gemeindevorstehungen beigebrachten und den Gegenstandsacten beigeschlossenen Exemplare der litographirten Katastralmappen durch entsprechende Einziehung ersichtlich gemacht.

Weiters ist an dem gedachten Gesetzentwurfe auszusetzen, dass das Nr. der gleichfalls an der zu bildenden Gränze gelegenen Grundparzelle Nr. 339, dann jenes der Wegparzelle 2962 in denselben gar nicht einbezogen sind, dagegen aber anstatt der Wegparzellen Nr. 2967/a jene sub Nr. 2935 und anstatt der Wegparzelle Nr. 2958 jene sub Nr. 3058 (welches letztere Parzellen Nr. in der Katastralgemeinde Turbia gar nicht vorkommt) aufgenommen wurden.

Ausser dem befindet sich in diesem Gesetzentwurfe keine erforderliche Aufklärung bezüglich der Zugehörigkeit der Grundparzelle 293 mit Rücksicht auf den Umstand, als dieselbe im Zusammenstosse mit der Grundparzelle 1142 ihren Anfang nimmt, zwischen den nach Wulka Turebska abzutrennenden Grundstücken sich hinzieht bei Beginn der zu Turbia gehörigen Grundparzellen 1140 und 283 in das Territorium der letzgenannten Gemeinde eintritt und in dem letzteren ihren weiteren Lauf und ihr Ende findet.

Endlich bildet einen unaufgeklärten Punkt auch die Zugehörigkeit des Sanflusses, welcher wie man dies gegenwärtig gleichfalls in dem obgedachten Mappenexemplar mit karminrother Tinte ersichtlich gemacht hat, anfänglich längs dem zu Turbia gehörigen Territorium, sodann aber längs den zu Wulka Turebska abzutrennenden Grundstücken sich hinzieht, zwischen denen er sich in seinem weiteren Laufe ein neues Bett bildete und in Folge dieser Änderung seines Laufes einen Theil der Grundparzellen 555 und 466 gänzlich vernichtete, so dass dieselben gegenwärtig nicht mehr derart an einander stossen, als wie in dem Artikel II. des Gesetzentwurfes angeführt erscheint. Nach diesem Sachverhalte stimmen nun die im Attikel II. des berührten Gesetzentwurfes enthaltenen Daten mit den Katastralmappen nicht überein; da die richtige Abgränzung der genannten Gemeinden die zwischen den nachfolgenden Katastralparzellen laufende Katastralgränze zu bilden hatte und zwar: 293 und 1142, 1141 und 1142, 1144/2, 1140 ferner vom nordöstlichen Ackereck der Grundparzelle 1140 die Parzelle 293 durchschneidend zum nordwestlichen Eck der

Grundparzelle 283, dann zwischen Grundparzelle 20 und 283, 284, 282 und 284, 285, 280, 281 und 276, 20 und 276, 275, 272, 271, 271/2, 268 und 271/2, 269, 267, 20 und 267, 266/1 und 266/2, 264 und 266/2, 266/1, 265 und 293, 314, 251 und 314, zwischen 317, 249, 318/1; sowie 319 und 315; 321 und 315, 313/2, 311, 322; sodann die Wegparzellen Nr. 2967/a in östlicher Richtung durchschneidend; weiters zwischen den Grundparzellen 344, 341/1, 340, 337/2 und der Wegparzelle 2967/a; 337/2 und 332; 337 und 332, 336/2, 338, 337/3, 339, 341/2, 342, 350 und 338; hierauf nach Durchschneidung der Wegparzelle 2966 in östlicher Richtung zwischen den Grundparzellen 352, 356, 353, 355, 354 sowie 783/1; und der Wegparzelle 2966, 783 sowie 783/3 und Wegparzelle 2962, 783/3 und 778, 780, 782; 783/1 und 782, 783/2 und 782, 421/1 und 782; 421/2 und 782, 781 773 sowie Wegparzelle 2963; dieselbe in nordöstlicher Richtung durchschneidend zwischen Grundparzelle 433 und 750, 749, 735, sowie 734/1; 432 und 734/1; 438/2 und 734/1, 733; 439 und 733, 732, die Wegparzelle 2958 in östlicher Richtung durchschnitten zwischen der südöstlichen Seite dieser Wegparzelle und den Grundparzellen 622, 621, 620 und 615; dann zwischen der Wegparzelle 2965 und Grundparzelle 613 sowie Wegparzelle 2957; zwischen 450 und Wegparzelle 2957, sowie Grundparzelle 451; 459 und 458; 465 und 458, 455 sowie 555 endlich von diesem Gränzpunkte den Sanfluss in nordöstlicher Richtung durchschneidend bis zur Grenze mit der Gemeinde Dąbrowa.

Die mit dem Eingangs bezogenen hohen Erlasse mitgetheilten Verhandlungsakten folgen im Anschlusse mit.

Alegat 2. do sprawozdania z czynności Wydziału krajowego za rok 1887/8.

Odpis

memoryału Wydziału krajowego z dnia 25 Marca 1888 L. 11.353 do Wys. c. k. Prezydyum Rady Ministrów w sprawie podatku od spirytusu.

Wysokie Prezydjum!

Mija rok właśnie, jak podpisany Wydział krajowy, na wieść o zamierzonej przez Wysoki c. k. Rząd reformie ustawy o opodatkowaniu spirytusu, miał zaszczyt przedłożyć Jego Ekscelencyi Panu Ministrowi skarbu wyczerpujący memoryał, przedstawiający stosunki Galicyi, znaczenie i naturę jej gorzelnictwa, wpływ jaki wywarła ustawa z 19. Maja 1884, kierunek w jakim według jego przeświadczenia możliwą byłaby zmiana tejże ustawy bez szkody kraju, gdyby zmiana taka podjętą być musiała.

Obawy wyrażone tymże memoryałem z dnia 11 marca 1887 LWkr. 12458 spełniły się.

Wysoki c. k. Rząd przedłożył Radzie Państwa równocześnie z Rządem drugiej połowy Monarchii projekt do ustawy zmieniającej dziś obowiązującą, dopiero czwarty rok w mocy będącą ustawę o opodatkowaniu spirytusu, radykalnie we wszystkich kierunkach, a to w sposób według przekonania podpisanego Wydziału krajowego zagrażający wielorakim interesom kraju ciężką klęską, gdyby projekt Wysokiego c. k. Rządu w dzisiejszem jego brzmieniu miał się stać ustawą.

Projekt Wysokiego c. k. Rządu wywołał w Galicyi, w najszerszych kołach, powszechne coraz wzrastające zaniepokojenie, został przyjęty przez wszystkie interesowane sfery, przez właścicieli gorzelń, najszersze koła rolników, przez właścicieli prawa propinacyi, tak prywatnych jak miasta, przez szerokie koła kupców handlujących spirytusem, rafinerów i destylatorów, przez instytucye dla kredytu rzeczonego, przez wszystkie organa opinii publicznej, jako projekt ustawy w najwyższej mierze dla wielorakich interesów kraju groźny, a przekonaniu temu dały wyraz w sposób mniej lub więcej stanowczy wszystkie ciała do zastępywania tych interesów powołane.

Już Sejm krajowy, w przewidywaniu grożącego niebezpieczeństwa uchwałą z dnia 20 stycznia 1888 zajął stanowisko co do kierunku reformy, jaki uważał za jedynie dający gwarancyę bytu gorzelnictwu rolniczemu kraju naszego. Niestety projekt c. k. Rządu przeszedł wszelkie obawy żywione w kraju; nie dziw też, że wywołać musiał w całym kraju jedną opinię: że gdyby projekt Wysokiego c. k. Rządu w dzisiejszem brzmieniu miał się stać ustawą, spadłaby na kraj ciężka klęska, klęska daleko idąca w skutkach, dotykająca nie tylko gorzelnictwo, tego najważniejszego przemysłu rolniczego, całego rolnictwa opartego o gorzelnię, hodowli bydła, ale w ogóle dotykająca stosunków własności ziemi, własności prawa propinacyi, miast przedewszystkiem, a przez niepomierne podrożenie artykułu normalnej konsumcyi, stosunków najszerszych kół konsumentów na wsi i w mieście — słowem klęska dla ogółu stosunków materyalnych kraju. Podpisany Wydział krajowy, który w sprawie reformy podatku gorzelnianego już przed rokiem zajął jasne stanowisko i miał zaszczyt Wysokiemu c. k. Rządowi przedłożyć swoją opinię, nie uważał za potrzebne, po przedłożeniu projektu reformy ustawy majowej z r. 1884 przez Wysoki c. k. Rząd w akcji przeciw temu projektowi brać inicyatywy i uprzedzać wyrazów opinii różnorodnych sfer w kraju, reformą tą dotkniętych, a uchwały reprezentacyj powiatowych, gmin wiejskich, Towarzystw rolniczych głównych i okręgowych, zjazdu członków galicyjskiego Towarzystwa kredytowego, stałej komisyi gorzelnianej, wysadzonej z ramienia dwóch c. k. galicyjskich Towarzystw gospodarskich, zjazdów interessentów, a to właścicieli gorzelń, prawa propinacyi, reprezentantów miast całego kraju, nader liczne petycye do Rady Państwa, do Koła polskiego w Wiedniu, liczne ze wszystkich stron kraju wysełane do Wiednia deputacye, są najlepszym dowodem, jak szerokie koła w kraju czują się zagrożone projektem Wysokiego c. k. Rządu, jak obawy są silne i uzasadnione, jak niebezpieczeństwo daleko sięga.

Nie reprezentując poszczególnych interesów, nie stojąc na stanowisku jednostronnem, lecz stojąc na straży ogólnego interesu krajowego, podpisany Wydział krajowy niewacha się, po głębokiej a wszechstronnej rozwadze, powołując się na memoryał nasz z dnia 11 marca 1887, przytaczając uchwały Sejmu krajowego z dnia 20 stycznia 1888 w myśl §. §. 2 i 19 statutu krajowego, zabrać ponownie głos w tej kraj cały żywo obchodzącej sprawie, i ma zaszczyt przedłożyć Wysokiemu c. k. Prezydyum uwagi swoje, w przeświadczeniu, że Wysokie c. k. Prezydyum zechce je wziąć pod rozwagę i zechce je uwzględnić przez dopuszczenie do zmian w projekcie rządowym niezbędnych, jeżeli ustawa niemiałaby dla Galicyi przynieść ciężkiej szkody.

Powołując się raz jeszcze na memoryał swój z 11 marca 1887, w którym podpisany Wydział krajowy jasno uznał możliwość pociągnięcia wyrobu okowity do wyższej prestacyi na rzecz skarbu państwa, pojmując wzrastające potrzeby skarbu państwa, w obec olbrzymich zadań mocarstwowych Monarchii, podpisany Wydział krajowy zastrzega się, że jak przed rokiem tak i dzisiaj nie stoi w obec projektu reformy podatku od spirytusu na stanowisku negacyi samej, ale stać musi na tem stanowisku, że jeżeli zachodzi konieczność nowego ciężaru, jeżeli tenże nie ma zawieść oczekiwań skarbu państwa, jeżeli efekt finansowy nie ma być chwilowym, jeżeli nie ma przynieść szkody państwu, to nie może być osiągniętym kosztem siły produkcyjnej, to musi uwzględniać stosunki realne, stosunki produkcyi i konsumcyi, zdolność podatkową, gdyż w przeciwnym razie podkopie lub zachwieje siłę podatkową, przyniesie klęskę krajowi i państwu.

Na jakiej drodze według przeświadczenia podpisanego Wydziału krajowego dałoby się

osiągnąć zwiększenie dochodu skarbu państwa, wyraził podpisany Wydział krajowy w rzeczonym memoryale. Równie stanowczy wyraz temu poczuciu nie uchylania się przed ofiarą, nowym ciężarem, pod warunkiem, żeby ciężar odpowiadał naturze przemysłu rolniczego, dał Sejm krajowy uchwałą z dnia 20 stycznia b. r.

Uchwała ta brzmi w całej osnowie:

„A. Sejm Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem wyraża „przekonanie, że ciągłe zmiany w opodatkowaniu gorzelń, począwszy od r. 1863 są zarówno „szkodliwymi dla industryi gorzelnianej jak dla wiązanego z tą industryą rolnictwa, że należałoby „zatem przedewszystkiem dążyć do dłuższego utrzymania systemu istniejącego, opartego na usta- „wie z roku 1884 a trwającego ledwie lat cztery.

„B. Sejm Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem wzywa „Wysoki c. k. Rząd, aby w projekcie, wnieść się mającej do Rady Państwa ustawy zmieniające „postanowienia ustawy państwowej z dnia 19 maja 1884 opodatkowaniu spirytusu:

„po 1. zechciał mieć w pierwszym rzędzie wzgląd na właściwość i potrzeby gorzelń „rolniczych i nie zmieniając prawnego pojęcia tychże, ani co do warunków ich znaczenia, ani co „do rozmiarów ich wyrobu, w projekcie nowej ustawy uczynił postanowienia, chroniące gorzelnie „rolnicze przed przygniatającą konkurencyą gorzelń fabrycznych w ten sposób, aby przemysł go- „rzelniany ściśle z rolnictwem związany przez zakładanie nowych fabryk spirytusu i podtrzymanie „dalszego rozwoju przemysłu fabrycznego, od podstawy swej rolniczej oderwanym nie został, „w każdym razie zaś, ażeby faktyczny stosunek gorzelń rolniczych do gorzelń fabrycznych został „korzystniej unormowany, jak dziś istniejący;

„po 2. aby w projekcie ustawy dążył o ile możności do ograniczenia premii eksporto- „wej, w każdym razie uregulował premiowanie tak, aby się nie przyczyniało do hyperprodukcyi „spirytusu w granicach państwa;

„po 3. aby zechciał przestrzegać, by przez projektowaną zmianę opodatkowania nie „były naruszone obowiązujące i zagwarantowane prawa propinacyjne w Galicyi;

„po 4. aby zechciał zarządzić, by właściciele gorzelń wskutek zmian opodatkowania „nie byli narażeni na wydatki, wywołane potrzebą przeistoczenia lub nowego urządzenia swych „gorzelń i aby gorzelniom rolniczym dla niezbędnych przygotowań i dla zastosowania trybu go- „spodarstwa rolnego do nowych wymogów, pozostawiony był przynajmniej rok czasu, zanim nowa „ustawa wejdzie w życie.“

Z uchwałą powyższą stoi jednak projekt rządowy, wniesiony do Izby posłów Rady państwa w zupełnej sprzeczności.

To też pozostawiając w zupełności czynnikom konstytucyjnym do tego powołanym rozstrzyganie w tej tak ważnej sprawie w ostatniej instancyi, podpisany Wydział krajowy ma zaszczyt przedłożyć Wysokiemu Prezydyum niniejsze uwagi o projekcie do ustawy.

I.

Projekt wysokiego c. k. Rządu musiałby sprowadzić szkodliwe zmiany w stosunkach gorzelnictwa i związanego z nim rolnictwa.

Gdy w Galicyi kilka innych gałęzi przemysłu, jak przemysł tkacki, cukrownictwo, młynarstwo parowe, w skutek nieprzyjaznych wpływów już całkiem upadło lub do upadku się chyli, musi kraj czuć się w najwyższym stopniu zaniepokojonym, skoro chodzi o byt ostatniego przemysłu rolniczego, o byt gorzelnictwa. Ustawa z roku 1884 była już dla wielkiej części kraju istotną klęską, ale stała się faktem, kraj się do niej zastosował, bo musiał, stworzył się modus *vivendi*, wżył się kraj i gorzelnictwo w nowe wymogi, poczynił inwestycye, urządziło się techniczne

gorzelnictwo odpowiednio, kraj przebolał niepotrzebne inwestycye, martwe nakłady, zaczęła się nowa forma bytu. Przyszły dwa lata urodzaju kartofli, z tych jeden niezwykle korzystny, dozwoliło to przebyć skutki reformy.

Tylko wysiłkowi pod każdym względem, temu poczuciu, że z *force majeure* wymogów państwa liczyć się trzeba, temu poczuciu, że gorzelnictwo jest warunkiem bytu dla całego systemu gospodarstwa olbrzymiej części kraju naszego, trzeba przypisać, że ustawa z roku 1884, która naraz przeszło 100 gorzelń największych zmusiła do zredukowania się o połowę, trzecią część lub czwartą i to 100 gorzelń w okolicach, w których bez gorzelni, to znaczy bez jedynej okopowiny, bez kartofla, staje się niemożebnem płodozmienne gospodarstwo i powrót do trójpolówki prostą konsekwencyą, że ta reforma z r. 1884 niesprowadziła katastrofy rolniczej. Tylko przez odpowiednie techniczne urządzenia, przez reaktywowanie zarzuconych gorzelni, przez wprowadzenie procederu bardzo szybkiej fermentacyi, powiodło się zażegnać największe niebezpieczeństwo, jakie groziło: redukcję uprawy kartofla. Gdzie jednak niestarczyły siły jestnostki na przekształcenie gorzelni na gorzelnię na poły fabryczną lub na reaktywowanie drugiej lub założenie trzeciej czysto rolniczej, tam nastąpiło to, co było najzgubniejszem, faktyczna redukcya uprawy kartofli ze szkodą całego gospodarstwa.

Obecny projekt ustawy absolutnie zmusza do redukcyi uprawy kartofli gdyż kontyngentują cwyrób spirytusu, zmusza do redukcyi przerobu surowego materyału, więc do redukcyi wywaru, hodowli i wypasu bydła, produkcyi nawozu, słowem zmusza absolutnie do zmiany w systemie gospodarstwa rolnego, sięga do podstaw bytu rolnictwa i wstrząsa nim z całą bezwzględnością. Po tylekroć powtarzał podpisany Wydział krajowy niewątpliwy pewnik: gorzelnictwo nie jest w Galicyi samodzielnym przemysłem, lecz przemysłem pomocniczym dla rolnictwa, integralną częścią naszego gospodarstwa rolnego, warunkiem bytu gospodarstwa intenzywniejszego, płodozmiennego, głębszej orki, żyźniejszego nawożenia. Kraj potrzebuje absolutnie nie ograniczenia ale rozwoju przemysłu rolniczego, żeby sprostał zadaniom coraz cięższym, stającym przed własnością ziemi, wśród przesilenia podrywającego podstawy bytu.

Gorzelnictwo galicyjskie nie jest spekulacyjnym przemysłem, założonym i zmieniającym się według konjunktur przemysłowych i handlowych. To tylko uzupełnienie rolnictwa. Jeszcze wielka część kraju potrzebuje raczej zaprowadzenia gorzelni, jako warunku podniesienia wydatności roli, żeby sprostać ciężarom podatków dodatków do podatków procentów amortyzacyi długów hipotecznych, obowiązkom w obec państwa, kraju, powiatu, gminy, konkurencyj wszelakich, wierzycieli, wymogów społecznych, w obec nareszcie zwiększonych kosztów produkcyi wśród niebywałej dewolwacyi płodów rolniczych. O szkodliwej hyperprodukcyi można istotnie mówić tam, gdzie w skutek fałszywej polityki handlowej rozwinęło się spekulacyjne gorzelnictwo jako wielki przemysł, kreacya kapitalistyczna. A jeżeli w którymkolwiek kraju przez protekcyę rządu, premie eksportowe politykę kolejową, rozwinęła się fabryczna hiperprodukcya, jak na Węgrzech, gdzie powstało mnóstwo kolosów fabrycznych, produkujących tyle, ile całe nasze powiaty, a raczej kilka i kilkanaście powiatów galicyjskich razem wziąwszy, to słusznem jest dążyć do ograniczenia takiej hiperprodukcji chorobliwej.

Gorzelnictwo rolnicze, jako wyłączne dopełnienie rolnictwa, winno być bronione przed nienaturalną a zabójczą konkurencyą fabryk spirytusu i mięsa.

Tymczasem projekt Wysokiego c. k. Rządu, wyszły z ugody z Rządem drugiej połowy Monarchii, dąży wprawdzie, jak się rozumie samo przez się, przedewszystkiem do podwyższenia dochodów państwa, ale zararazem węgierskim fabrykom spirytusu, dla tego, że te fabryki obecnie z europejskich powodów, dalej z powodów podrożenia kukurudzy w skutek nieurodzaju i walki cłowej z Rumunią są w ciasnem położeniu chwilowem, chce przyjść w pomoc, nie przez wskazane ograniczenie hyporprodukcyi fabryk, ale przez ograniczenie jedynie racyonalnej produkcyi

gorzelni rolniczych, kosztem ograniczeń uprawy okopowin i co zatem idzie ograniczenia zdolności produkcyjnej i podatkowej rolnictwa samego.

Nadto jeszcze wniesiony przez Wysoki c. k. Rząd projekt ustawy o rozdziale kontyngensu ogranicza bardzo znacznie produkcyę kontyngentowanej gorzelni rolniczej i zmusza gospodarstwa gorzelniane do zgubnej redukcyi uprawy jedynej okopowiny.

Tutaj niebezpieczeństwo dla rolnictwa idzie najdalej może. Bo nie wolno zapomnieć, że jeżeli inne kraje Monarchii mają rośliny handlowe i przemysłowe, zwłaszcza zaś kukurudzę i buraki, to Galicja z upadkiem uprawy kartofli musi wrócić chyba do trójpolówki.

Galicja o 500 mil kwadratowych większa od Czech, produkuje tyle kartofli co Czechy, te zaś produkują nadto około 28 do 30,000.000 cetn. metr. buraków cukrowych. Konieczność więc ograniczenia uprawy tej jedynej okopowiny, musiałaby dla kraju być klęską rolniczą, która, dodać to należy, spadłaby głównie, całym ciężarem na jedną część kraju.

Konieczność ta wynika z każdego paragrafu ustawy, pośrednio i bezpośrednio. To też najszersze koła rolnicze już z tego powodu w najwyższym stopniu są zaniepokojone.

Ustawa przedłożona, ażeby mogła być przyjętą bez szkody, winna uledz zmianom. zabezpieczającym dla gorzelnictwa rolniczego uprawę kartofli przynajmniej w dzisiejszych rozmiarach.

II.

Projekt reformy zarzuca dziś obowiązujący dla gorzelń rolniczych system opodatkowania ryczałtowego, według objętości naczyń zaciernych i zaprowadza podatek konsumcyjny, pod kontrolą regorową produktu.

Sąd swój o wartości systemu tego wypowiedział podpisany Wydział krajowy w powołanym memoryale z roku przeszłego. Podpisany Wydział krajowy broni tego systemu nie teoretycznie, nie jakoby przeceniał jego wartość bezwzględną, ale dla tego, że jest, że się wżył, że się na tej podstawie rozwinęło gorzelnictwo nasze, że on najlepiej odpowiada faktycznemu stanowi gorzelnictwa pod względem siły kapitalistycznej, zdolności technicznej etc.

Największą wartością ustawy z r. 1884 było to, że dla trzech typów gorzelnictwa austro-węgierskiego, dla gorzelni chłopskiej, gorzelni dworskiej, rolniczej par excellence i dla gorzelni fabrycznej ustanowiła trzy odrębne typy opodatkowania. Najzgubniejszym musi być dla tak różnorodnych natur tego przemysłu, wszelka niwelacya, wszelki szablon, wtedy zginąć musi słabszy w obec silniejszego; gorzelnia rolnicza w obec fabryki spirytusu.

Stało się zadość dawnym życzeniom fabrykantów węgierskich: projekt ustawy obala dobrze wywalczone nabytki, obala odpowiednie do niższego stanu gorzelnictwa rolniczego, nieco chroniące je przed przewagą fabryki pauszalowanie, jednem pociągnięciem pióra zrównywa gorzelnię rolniczą, przemysł uboczny i pomocniczy, z gorzelnią fabryczną, produkcyę małą i średnią z produkcyą kolosalną, zakład przemysłowy, będący uzupełnieniem rolnictwa z samodzielnem przedsiębiorstwem wielkiego kapitału, warstat prymitywny z urządzeniem idącem na wyścigi z postępem czasu, empiryka gorzelnika z technikiem, rolnika z fabrykantem i spekulantem, właściciela gorzelni rolniczej o sto mil od targu światowego z grynderem wybierającym dla swego zakładu najdogodniejsze miejsca. A to wszystko nie dając w zamian nic, za utratę wszystkiego, nic nie znaczące bonifikacye.

Zmiana systemu wymaga absolutnie wielkich przemian technicznych i budowlanych. Potrzeba przejść na system długiej fermentacyi i tak zwane racyonalne gorzelnictwo, co wymaga zmiany aparatów, przebudowy najczęściej całego budynku.

Już ostatnia reforma pochłonęła krocie na martwe nakłady, nowy projekt stawia 600 gorzelń galicyjskich w konieczności reform od 2 do 20.000 złotych kosztujących, a z pewnością 1,800.000 do 3,000 000 złotych w ciągu pierwszych dwóch lub najdalej trzech lat kraj musiałby włożyć w te inwestycye.

Nie wolno też zapomnieć, że Galicya posiada tylko odpowiedniego do wymogów obecnych gorzelnika-empiryka. Nowy system wymaga absolutnie gorzelnika-technologa, człowieka obeznanego z chemią fermentacyjną. W każdym razie potrzebuje człowieka, który przeprowadzić ma reformę w gorzelni, nowe urządzenie, o którem dzisiejszy gorzelnik nie ma pojęcia.

Wynik niezawodny, najmniej trzy lata, zanim się wytworzy rutyna nowa, opłacać będzie właściciel gorzelni koszta nieudałych prób nieudolnego dzisiejszego gorzelnika, i zapłaci za niego kolosalną frycówkę.

W ramach nowej ustawy winna być możliwość fakultatywnego zatrzymania systemu pauszalowego dla gorzelni rolniczych. Odstąpić od niego możnaby tylko wtedy, gdyby w ogóle w ustawie zostały zaprowadzone bardzo dosadne zmiany, zdolne zabezpieczyć byt i rozwój gorzelnictwu rolnemu na zasadzie podatku od produktu, względnie podatku konsumcyjnego.

Jeżeli więc podpisany Wydział krajowy broni systemu pauszalnego, to nie czyni tego ani z doktrynerstwa, ani jakoby uważał go za warunek absolutny i jedyny dla gorzelnictwa rolniczego, ale jako systemu faktycznie istniejącego, dającego pewne korzyści gorzelnictwu rolniczemu, które oddać można tylko w zamian za istotnie równorzędne kompensaty. Zaś proste zerwanie z dotychczasowym systemem, bez czasu przejścia, bez ulg odpowiednich, byłoby zamachem dla gorzelni słabszych zabójczym.

To też odstąpienie od systemu dziś obowiązującego, uważaćby musiał podpisany Wydział krajowy za jedną z najcięższych ofiar, a poniesienie jej w razie faktycznej konieczności za wymagające absolutnie dalekich kompensat a więc zmian projektu rządowego w kierunku ulg i korzyści dla gorzelń rolniczych w obronie przed konkurencyą fabryczną.

III.

Projekt ustawy wychodzi z założenia wielkich potrzeb finansowych i idąc za przykładem zachodnich państw Europy i Rossyi, chce spirytus uczynić pierwszorzędnem źródłem fiskalnem dla skarbu państwa. W skutek tego reforma podatkowa niniejsza, staje się jedną z najważniejszych tego rodzaju reform ery konstytucyjnej.

Stojąc na stanowisku interesów kraju, podpisany Wydział krajowy musi na pytanie: czy Galicya tak wysoki podatek znieść może, wręcz odpowiedzieć, że t a k w y s o k i e g o p o d a t k u k r a j b e z s z k o d y n i e z n i e s i e.

Podatek taki znaczy nadzwyczajne bez żadnego przejścia obciążenie kraju. Rezultat będzie niezawodnie taki, jaki historya i nauka w podobnych wypadkach zawsze stwierdzała: zapłaci część konsument, część pośrednik, część producent, razem wziąwszy z budżetu gospodarczego całego kraju pójdą ciężkie miliony nie w przewidywanej wysokości, ale w każdym razie nad siły kraj zapłaci, a pomimo tego wskutek zmniejszonej konsumcyi, a więc zmniejszonego wewnętrznego targu na spirytus w kraju, zmniejszy się produkcya ze szkodą rolnictwa.

Gdyby się produkcyą dzisiejsza spirytusu niemiała zmniejszyć, to według projektowanej stopy podatku, Galicya zapłaciby musiała sumę przewyższającą wszystkie dotychczasowe podatki bezpośrednie, podatek od wódki i od piwa, wina i moszczu, mięsa i cukru razem:

Według budżetu z roku 1886, Galicya płaci podatków:

podatku gruntowego	4,591.000	złr.
„ domowego	1,400.000	„
„ domowo-klasowego	1,470.000	„
„ zarobkowego	750.000	„
„ dochodowego	2,152.000	„
„ od dochodu domów uwolnionych od podatku domowego	76.000	„
należytości egzekucyjnych i procentów zwłoki .	230.000	„
Ogółem płaci Galicya podatków bezpośrednich . .	10,669.000	złr.
Doliczając do tego podatek od spirytusu w kwocie	2 600.000	„
podatek od piwa	1,100.000	„
od wina i moszczu	61.000	„
od mięsa	780.000	„
od cukru	90.000	„
otrzymujemy sumę pobraną za pomocą wszystkich podatków bezpośrednich i wyżej wyszczególnionych podatków pośrednich w Galicyi	15,300.000	złr.

Przypatrzmy się, czego żąda nowe przedłożenie Wysokiego c. k. Rządu?

Galicyjska produkcya spirytusu obraca się w granicach 500.000 do 620.000 hektolitrów stustopniowego spirytusu, według lat urodzaju kartofli. Konsumcya wynosi 7 do 9 litrów na głowę, czyli przyjmując cyfrę ludności na 6,300.000 głów, pomiędzy 441.000 a 567.000 hektolitrów. Podpisany Wydział krajowy przyjmuje jednak tylko 7 litrów czyli okrągło 440.000 hektolitrów, licząc się z koniecznością pewnej redukcyi.

Przypuszczając, że z całą tą ilością zmieści się Galicya w kontyngensie, natenczas Galicya musiałaby zapłacić *á raison* 35 złr. od hektolitra, razem 15,400.000 złr., czyli o 100.000 więcej, jak płaci dotąd wszystkich tamtych podatków razem. Pozostaje jeszcze 60.000 do 180.000 hektolitrów, niemieszczących się w kontyngensie, które trzeba albo zaniechać produkować, albo opłacić po 45 złr., coby wyniosło razem od 2,700.000 złr. do 8,100.000 złr.

Zaniechać produkcyi nadkontyngensowej, znaczy zredukować, zwłaszcza w jednej części kraju, gdzie są największe gorzelnie, dzisiejsze gorzelnie 50 hektolitrowe na 30 lub 35 hektolitrowe, chociażby 40 hektolitrowe, znaczy to zredukować dzienną zdolność przerobu gorzelni o 15 do 30 cetnarów metrycznych kartofli, to znaczy zmusić wielką część kraju do redukcyi uprawy kartofli, jedynej okopowiny do granic równających się skazaniu jej na niechybne podkopanie jej bytu.

Ale przyjmując nawet, żeby część z tej sumy dało się produkować i wywieźć do innych prowincyj austryackich za podatkiem 45 złr. i w ten sposób przewalić podatek, pozostaje najniższa suma do zapłacenia przez kraj 15,400.000 złr., gdy dzisiaj kraj płaci około 1,800.000 do 2,600.000 złr., z której to sumy część przewala na inne prowincye tytułem wywozu.

Zachodzi pytanie, czy kraj, który dotąd wszystkich podatków bezpośrednich wraz z kosztami egzekucyjnemi, procentami zwłoki, dalej podatku od spirytusu, piwa, wina i moszczu, mięsa i cukru razem płacił 15,300.000 złr., jest w stanie zapłacić rocznie tytułem podatku za pożywanie jednego artykułu niezbędnego, a głównie przez klasy ubogie i pracujące pożywanego, sumę przenoszącą to wszystko.

Podpisany Wydział krajowy twierdzi stanowczo, że nie. Wydobyć z ogólnego budżetu gospodarstwa narodowego na rzecz skarbu państwa sumę 10 czy 12 czy 15 milionów, znaczyło by zachwiać tym budżetem i tak skąpym, w kraju o jednostronnem, czysto rolniczem charakterze, znaczyłoby pozbawić kraj środków do życia w różnych innych kierunkach.

Z drugiej strony 10,000.000 zł. podatku zapłaconego przy stopie podatku 35 zł., znaczyłoby zaledwie 285.000 hektolitrów wypitych, czyli 4·55 litrów na głowę, czyli nastąpiłaby w tym wypadku redukcya konsumcyi, nie do przypuszczenia nie naturalna szkodliwa.

Podpisany Wydział krajowy twierdzi więc stanowczo, że w kraju, w którym cały budżet autonomii krajowej, na wszystkie produkcyjne cele gospodarstwa krajowego wynosi 3,600.000 zł., w kraju w którym wszystkie podatkt bezpośrednie, ściągane wśród egzekucyi wzrastających, wynoszą niespełna 11,000,000 zł. i który ledwie je dźwiga, domaganie się z jednego źródła tak wysokiej sumy, musiałoby szkodliwie zubożająco oddziałać.

Wódka musi być w kraju pożywającym mało mięsa, nawet bardzo mało mąki zbożowej, a żyjącego głównie kartoflami i kapustą, w kraju niemającym własnego wina, za ubogim, ażeby mógł konsumować piwo, artykułem nie zbytku, ale zwykłego posiłku, przy klimacie ostrym i zmiennym, wśród życia przeważnie pod gołem niebem, bo przy roli, łące pastwisku, lesie.

Jeżeli w innych krajach cywilizowanych i kroczących na samym przedzie postępu i kultury, rozwielmożniło się złe, znane pod mianem alkoholizmu, to Galicya może śmiało powiedzieć, że tej konsumcyi spirytusu, jaka tutaj istnieje, ma prawo bronić, że to jest konsumcya fizyologicznie i hygienicznie usprawiedliwiona, moralnie dopuszczalna.

Konsumcya na głowę wynosi w różnych krajach rocznie:

	piwo litr.	wina litr.	spirytusu litr.	Redukując piwo i wino na alkochol ltr.	
Niemcy	90	4.6	8.5	(9.5)	13.5
Francya	22	102	4		14
Anglia	125	2	2.5		10.5
Belgia	145	3	5		12.5
Galicja	10	2	7		7.25

Przyjmując więc konsumcyę alkoholu w Galicyi na 7 litrów na głowę, faktycznie przyjmuje podpisany Wydział krajowy w Galicji najniższą konsumcyę z krajów zachodnich.

Wykazano w Anglii zmniejszanie się konsumcji alkoholu ze wzrostem lepszego pożywienia, (więcej mięsa i chleba) konsumcya ta wynosiła:

W roku 1876	na głowę	12	litrów
„ „ 1886	„ „	10.5	„

Tymczasem w Galicyi zachodzi w ogóle wątpliwość, czy w tym kierunku jest wzrost korzystny czy przeciwnie, ze wzrostem ludności obok zastoju w innych źródłach produkcyi, ludność przeważnie rolnicza żywi się i może żywić się lepiej.

Konsumcya na głowę wynosi:

	mięsa	zboża	kartofli
		kilogramów	
Niemcy	33	200	300
Francya	34	284	255
Anglia	50	200	180
Belgia	35	235	310
Węgry	24	182	100
Galicya	10	114	310

Galicya przeto jest krajem głównie żyjącym kartoflem i kapustą, a przy takiem pożywieniu wyższa konsumcya alkoholu jest naturalną.

Niezawadzi też przypomnieć, że, jeżeli liczba szynków jest niezawodnie jakąś miarą konsumcyi napojów gorących, to i te cyfry korzystnie o Galicyi świadczą:

Wypada jeden szynk na ludności:

w	Galicyi	310 głów
„	Bukowinie	250 „
„	Szląsku	225 „
„	Czechach	200—210 „
„	Krainie	
„	niższej Austryi	
„	Styryi	
„	Morawie	195 „
„	Gorycyi i Tyrolu	180 „
„	Karantyi	160 „
„	Salzburgu	130 „
„	Voralbergu	120 „

Jeżeli więc konsumcya około 440—480.000 hektolitrów jest usprawiedliwiona, to przy stopie 35 zł. w. a. kraj musiałby zapłacić 16,000,000 zł. w. a., co jest niedopuszczalne i niemogłoby się stać bez zwichnięcia narodowego budżetu bez zubożenia ludności. Tak znaczne podrożenie tego artykułu musiałoby oddziałać na ogólne gospodarcze stosunki, musiałoby nawet wpłynąć na podrożenie robotnika wiejskiego i miejskiego. Część więc małą przewaliłby konsument na pracodawcę. Część podatku wziąć by na siebie musiał producent spirytusu, żeby krajowego targu nie stracić. W każdym razie nawet zredukowana znacznie konsumcya, nawet w razie przewalenia ciężaru na niekonsumentów, zostałaby jeszcze absolutnie na dzisiejsze stosunki za wysoka kwota podatku do dźwigania.

Słowem wysokość stopy podatkowej 35 i 45 zł. przechodzi siły kraju.

IV.

Jak już wykazano, mimo tego że kraj by istotnie zapłacił kolosalną sumę podatku, konsumcya musiałaby się znacznie zmniejszyć. Otóż w Galicyi zachodzą inne jeszcze stosunki z któremi liczyć się trzeba, a mianowicie, w kraju tym jest w całej mocy prawo propinacyjne przy którego wykupnie według ustawy krajowej z dnia 30 grudnia 1876 Dz. u. kr. nr. 55 ex 1877 właśnie zagwarantowane ustawą 26 letnie użytkowanie z pełni owego prawa ma stanowić główne wynagrodzenie właścicieli prawa propinacyi.

Prawo to które, według edyktu wydanego przez c. k. krajową komisyę propinacyjną na podstawie wspomnianej ustawy z dnia 14 grudnia 1884 L. 261 (Dz. u. kr. nr. 63) gaśnie dopiero z końcem grudnia roku 1910, stanowi majątek prywatnych, gmin wiejskich i miejskich, jest przedmiotem działów majątkowych, kontraktów kupna i sprzedaży, dzierżawy krótko lub długo letniej. Dochód z propinacyi właścicieli dóbr ziemskich przyznany orzeczeniem c. k. krajowej komisyi propinacyjnej wynosi rocznie 3,069.952 zł. 96 ct., zaś dochód propinacyjny miast posiadających prawo propinacyjne starodawne lub nabyte od właściciela dóbr tabularnych a jest takich miast 56, wynosi według budżetów z r. 1886 razem 978.000 zł. w. a. oprócz 173.000 zł. w. a. opłat od napojów spirytusowych, w ogólnym budżecie dochodów tychże miast w sumie 2,400,000 zł. czyli dochód z propinacyi stanowi dla tych 56 miast 41.66% ogółu dochodów, a *de facto*, ponieważ w dochodach z opłat spirytusowych wielka część dochodu z propinacyi została wliczoną, stanowi propinacya w budżecie dochodów około 45—48%.

Jeżeli jednak przypatrzymy się poszczególnym budżetom, to się przekonamy, że dla wielu miast propinacya stanowi od 50 do 60% dochodów i wyżej.

I tak z większych miast pobiera dochodu z propinacyi:

miasto	dochód z propinacyi	dochód z opłat od spirytusu	ogół dochodów miasta	wypyda na propinacyę
Biała	15.700		45.614	34
Kęty	13.106		24.415	54
Bochnia	29.807		60.260	49
Brody	33.178		66.798	50
Drohobycz	36.759	23.922	85.480	43 (71)
Gródek	20.138		47.364	43
Jarosław	23.840	23.840	80.508*	30 (59)
Jaworów	16.891		26.111	65
Jasło	12.272		25 440	49
Kołomyja	62.394		153.398	41
Krosno	7.939		20.483	39
Nowy targ	12.650		18.585	68
Pilzno	5.700		8.848	64
Przemyśl	85 922		132.820*	65
Rzeszów	35.744		89.856*	40
Sambor	35.047		66.900	52
Sanok	17.479		39.835	44
Nowy Sącz	27.655		80.868	34
Stary Sącz	10.305		18.483	56
Śniatyn	18.375		37.551	49
Sokal	10.766	9.890	32.711	33 (63)
Stanisławów	20.463	31.354	151.850*	13 (34)
Stryj	39 500		74.986*	53
Tarnopol	65.509		118.193	55
Tarnów	39.904	46.675	150.677*	26 (57)
Wadowice	22.767		50.502	45
Wieliczka	13.361		34.984	38
Podgórze	26.030		51.148*	51
Złoczów	14.000	140.000	39.200	36 (71)

Z tego dochodu pokrywa się więc 50 do 65% wydatków, to znaczy, on dostarcza im środków do spełnienia prawie wszystkich zadań administracyjnych i cywilizacyjnych a między innemi także środków na potrzeby szkolne.

Bez dochodu z propinacyi miasta nie byłyby w stanie łożyć tych ofiar na cele oświaty, jakie faktycznie łożą, musiałyby wydatki te zredukować, to znaczy w pracy nad oświatą cofnąć się.

Jeżeli zaś przeciętnie dochód właściciela tabularnego z propinacyi wynosi około 500 zł. z obszaru dworskiego, to łatwo pojąć, że każde obniżenie tego dochodu musiało by fatalnie oddziałać na ogólny gospodarczy rezultat, znaczyłoby cios dla własności ziemskiej.

Dodać trzeba, że prawo propinacyi jest jako część hipoteki integralną częścią kredytu hipotecznego. Wszystkie bez wyjątku instytucye kredytowe uwzględniają w większej lub w mniejszej mierze prawo propinacyjne przyjmując 10 krotny lub 20 krotny dochód z propinacyi jako wartość hipoteczną. Przy kredycie gmin miejskich, zwłaszcza w ostatnich latach, odkąd zaczął się większy ruch inwestycyjny, miasta zaczęły stawiać koszary, gmachy szkolne, stanowi

*) Po potrąceniu dochodów z pożyczek lub z majątku zarodowego.

propinacya główną, najczęściej jedyną podstawę pożyczek komunalnych. Wszelkie więc zachwianie tych dochodów, znaczyć musi podkopanie tego kredytu, a to zarówno kredytu udzielonego jak kredytu z jakiego mogły korzystać miasta i musiałoby szkodliwe oddziałać na bezpieczeństwo wierzycieli i właścicieli listów dłużnych, zwłaszcza komunalnych.

Otóż jak to wyżej podnieśliśmy, takie nadzwyczajne podniesienie stopy podatkowej, musiałoby znacznie podrożyć napoje alkoholowe, musiałoby uczynić je mniej przystępnemi, zmniejszyć konsumcyę, kosztem prawa propinacyi. Skok podatku z 4·25 lub 4·50 dziś opłacanych przez gorzelnie rolnicze od hektolitra na 35 znaczyć by musiał redukcyę konsumcyi alkoholu o jakich 30 lub 40%, a różnica ta znaczyłaby stratę w dochodzie propinacyi prywatnych i miast, zwłaszcza w pierwszych latach, jakich 1,200.000 do 1,500.000 zł. Uszczerbek taki w prawie zagwarantowanym, dla podniesienia dochodów całego państwa, wymaga odszkodowania ze strony Państwa. Kiedy w roku 1835 zaprowadzono akcyzę z tytułu propinacyi w Galicyi, kazano tejże płacić podatek o $^1/_3$ część niższy. W roku 1882 przy zaprowadzeniu podatku szynkowego uwzględniono prawo propinacyi w Galicyi, nakładając w Galicyi o połowę mniejszą opłatę.

Jakakolwiek przeto ma być nowa ustawa o opodatkowaniu spirytusu, skoro tylko podnosi znacznie stopę podatkową, winno państwo za ukrócenie istniejącego w Galicyi prawa propinacyi udzielić tejże wynagrodzenie, któreby w zupełności zrównoważyło straty, powstałe z zachwiania podstawy dochodu propinacyjnego, z rozlicznych sporów dzierżawnych, zakwestyonowanych kontraktów i t. d,

V.

Z umysłu nie wchodzi podpisany Wydział krajowy w szczegóły ustawy. Niechaj mu jednak będzie wolno w uzupełnieniu uwag, które poświęcił zasadom projektu, zwrócić uwagę jeszcze na następujące okoliczności.

Gdy ustawa niniejsza w ogóle dla innych prowincyj wprost jest korzystną, obojętną, gdy co najwyżej znaczy podwyższenie stopy podatkowej, dla Galicyi znaczy ona: zmianę systemu opodatkowania, a więc zmianę systemu gorzelnictwa, redukcyę uprawy kartofli, więc płodozmianu, więc hodowli bydła' ciężar nad siły kraju ubogiego i zubożonego, bez innych źródeł produkcyi, uszczerbek w dochodach z zagwarantowanego prawa propinacyjnęgo.

Galicya szła zawsze przodem w ofiarności na rzecz państwa i czujnie stoi na straży mocarstwowej siły i dzielności Monarchii. Nieuchyla się też przed żadną ofiarą istotnie konieczną, a nie przechodzącą sił kraju.

W tym wypadku jednak przedewszystkiem ofiara tak wielka, jakiej żąda projekt rządowy, nie może być uważaną za bezwarunkowo konieczną, gdyż państwo oprócz wódki ma jeszcze do rozporządzenia inne stosowne przedmioty opodatkowania, osobliwie napoje spirytusowe, jak n. p. wino, których obciążenie mniejby dotknęło Galicyę, a które bez trudności i bez szkody dla interesowanych mogłyby być wyzyskane w takim stopniu, że dochód z nich wystarczyłby na pokrycie ubytku w dochodach państwa nawet przy znacznem obniżeniu projektowanego podatku od wódki.

Ważniejszem zaś jeszcze jest to, że zażądana ofiara przechodzi siły kraju, nie wolno krajowi przekroczyć tej granicy, po za którą jest wyczerpanie sił, rezultat przelotny fiskalny, kosztem podkopania jednego przemysłu rolniczego, więc o niego opartego rolnictwa, kosztem zachwiania hipoteki tabularnej, dochodów propinacyjnych prywatnych właścicieli, a zwłaszcza miast.

Podpisany Wydział krajowy mniema przeto, że spełnia obowiązek swój, żądając w imieniu kraju, aby:

1. Na wszelki wypadek podatek zaprojektowany w przedłożeniu rządowem został znacznie obniżonym;

2. O ile możności dla gorzelń rolniczych zostało zachowanem prawo wybrania systemu pauszalowego, a gdyby to nie było możebnem;

a) rozszerzono pojęcie gorzelń rolniczych pod względem rozmiaru produkcyi (ilości wyrobionego spirytusu);
b) przyznano gorzelniom rolniczym wyższe bonifikacye;
c) unormowano stosunek pomiędzy obydwiema stopami podatkowemi, korzystniej dla gorzelń rolniczych;
d) podwyższono udział gorzelń rolniczych w kontyngentowanej ilości alkoholu;
e) utworzono fundusz państwowy, z któregoby właściciele gorzelń rolniczych otrzymać mogli pożyczki na inwestycye;

3. Galicyjskim właścicielom prawa propinacyi przyznanem zostało odpowiednie wynagrodzenie ze skarbu państwa.

Przedkładając Wysokiemu c. k. Prezydyum powyższe wywody, podpisany Wydział krajowy w zaufaniu do życzliwości Wysokiego c. k. Rządu żywi nadzieję, że Wysokie c. k. Prezydyum raczy uwagi jego wziąć pod rozwagę i w interesie tak monarchii jak i kraju w dalszych postanowieniach swoich uwzględnić pominięte całkiem lub niedość uwzględnione momenta, które projektu Wysokiego c. k. Rządu w dzisiejszej jego osnowie przyjąć nie dozwalają.

Alegat 3. do sprawozdania z czynności Wydziału krajowego za r. 1887/8.

Odpis pisma Prezydyum c. k. Namiestnictwa do Wydziału powiatowego 1. w Buczaczu, 2. w Czortkowie, 3. w Sniatynie L. 11.873|pr.

Wedle podanej przez tutejsze dzienniki wiadomości, odbyło się w Kołomyi na dniu 31. października 1887, zgromadzenie galicyjskich plantatorów tytoniu, na którem podniesiono między innemi okoliczność, iż przy odbiorze liści tytoniowych w tutejszo-krajowych fabrykach, fungują „urzędnicy obcokrajowcy, nieprzychylni plantatorom“, a zatem wybredni przy odbiorze liścia, z czego wnosić by wypadało, iż postępowanie przy wykupnie liści tytoniowych ma być nieodpowiednie i plantatorów krzywdzące. Jeszcze przed laty pojawiały się podobne utyskiwania, i właśnie, by zapobiedz takim zarzutom, wyjednano jeszcze w r. 1869 u Wysokiego c. k. Ministerstwa skarbu wydanie reskryptu z dnia 9. sierpnia 1869 L. 11.845/659, w przedmiocie udziału przy wykupnie liści tytoniowych niezawisłych mężów zaufania, na których wydana przez c. k Namiestnictwo i udzielona Świetnemu Wydziałowi odezwą c. k. Namiestnictwa z dnia 23. września 1869 L. 39.306 instrukcya, wkłada obowiązek nadzorowania dokładnej klasyfikacyi liści tytoniowych i przekonywania się o rzetelnem postępywaniu przy odbiorze, zaś w razie spostrzeżenia niewłaściwości lub podnoszonych przez plantatorów skarg, nadaje im prawo do wdrożenia postępowania w instrukcyi określonego.

Nie wdając się w ocenienie o ile mężowie zaufania dotąd korzystali z przysługujących im praw, muszę jednak zaznaczyć, iż według oświadczenia Prezydyum c. k. krajowej Dyrekcyi skarbu, względnie według zapewnień wysyłanego z ramienia c. k. krajowej Dyrekcyi skarbu administracyjnego kierownika wykupna liści tytoniowych nie zapamiętano dotychczas wypadku, by ze strony mężów zaufania podniesiono jakieś zarzuty przeciw klasyfikowaniu liści tytoniowych, w obec czego obecne zażalenia przedstawiałyby się jako nieuzasadnione. Celem jednak zapobieżenia podobnym skargom przy zbliżającym się terminie wykupna liści tytoniowych, upraszam uprzejmie Świetny Wydział, w skutek odezwy Prezydyum c. k. krajowej Dyrekcyi skarku z 14. listopada b. r. L. 1615/pr. i odnośnie do pisma c. k. Namiestnictwa z dnia 24. października b. r. L. 64.783,

którem zawiadomiono Świetny Wydział o terminie wykupna liści tytoniowych w roku bieżącym, by na mężów zaufania do wykupna liści tytoniowych wybierać zechciał osobistości, po których można się spodziewać, iż zajmą się należycie tyle ważną dla plantatorów tytoniu sprawą dokładnej klasyfikacyi liści tytoniowych i ażeby zechciał zwrócić uwagę wybranych mężów zaufania, jakie obowiązki wkłada na nich i jakie prawa zastrzega im wymieniona wyżej instrukcya.

We Lwowie, dnia 21. Listopada 1887.

Alegat 4. do sprawozdania z czynności Wydziału krajowego za r. 1887/8.

O d p i s

odezwy c. k. krajowej Dyrekcyi skarbu we Lwowie z dnia 25. Listopada 1887 L. 88.893|87, do Prezydyum c. k. Namiestnictwa.

Odnośnie do szacownych pism z 2. Lutego, 9. sierpnia i 1. września b. r. L. 815/pr., 7223/pr. i 9051/pr., krajowa Dyrekcya skarbu ma zaszczyt oznajmić, że w skutek uchwały Sejmu krajowego z dnia 11. Stycznia 1887 w sprawie petycyi Wydziałów powiatowych w Wieliczce, Myślenicach i Krakowie, względem wydawania surowicy dla bydła, powzięło Wysokie c. k. Ministerstwo skarbu reskryptem z dnia 18. listopada b. r. L. 30 596, następującą decyzyę:

Wydawanie, względnie pobór surowicy dla bydła z c. k. salin w Wieliczce i Bochni, po cenach zniżonych, dozwolonem jest na podstawie istniejących w tej mierze przepisów, tylko jako środek leczniczy lub prezerwatywny przeciw zarazom bydlęcym.

Do uzyskania takiego poboru surowicy wymagany był dotąd mianowicie dowód, że w gminie, której mieszkańcy ubiegali się o wydanie surowicy, lub przynajmniej w najbliższem sąsiedztwie, faktycznie wybuchła zaraza na bydło.

Dla ułatwienia poboru surowicy, jako środka prezerwatywnego przeciw chorobom bydlęcym, zezwoliło Wys. c. k. Ministerstwo skarbu powołanym wyżej reskryptem na wydanie surowicy z wyżej wymienionych salin w porze zimowej, t. j. od początku listopada do końca kwietnia każdego roku, także w tym wypadku, jeżeli pasza, zebrana przez stronę ubiegającą się o wydanie surowicy, w skutek szczególnych wypadków elementarnych, jako to: gradobicia, powodzi, lub długo trwających deszczów, na polu tak uszkodzoną została, że używanie takowej do karmienia bydła bez dodania surowicy mogłoby niewątpliwie sprowadzić niebezpieczeństwo choroby, względnie wybuch zarazy bydlęcej.

W takich razach mogą wprawdzie strony proszące o wydanie surowicy, wnosić podania za pośrednictwem dotyczącej c. k. władzy politycznej do kompetentnej władzy skarbowej, jednakowoż dochodzenie, ażali faktycznie zachodzą przepisane warunki do uzyskania poboru surowicy, muszą być zastrzeżone władzy skarbowej, a to tembardziej, że także w sprawach, gdzie rozchodzi się o pozwolenie do poboru surowicy ze źródeł solnych w wschodniej Galicyi, dochodzenia przeprowadzone bywają zawsze przez organa skarbowe, które powołane są do tego, aby w myśl odnośnych ustaw i przepisów, w każdym poszczególnym wypadku, baczyć na interesa Wysokiego skarbu pod względem dochodu z soli i takowych przestrzegać.

Obowiązkiem zaś władz skarbowych będzie podobne prośby jak najrychlej załatwiać.

Jeśli jednak chodzi o uzyskanie poboru surowicy, nie z powodu zbioru niezdrowej paszy, lecz z tej przyczyny, że w dotyczącej gminie lub w sąsiedniej miejscowości wybuchła już faktycznie zaraza bydlęca, natenczas ma prosząca strona, względnie gmina wnieść podanie, zaopatrzone przez naczelnika gminy potwierdzeniem tej okoliczności, jakoteż stanu bydła i potrzebnej ilości surowicy do kompetentnego c. k. Nadzoru straży skarbowej, którego obowiązkiem będzie dla uniknięcia zwłoki w poborze surowicy w tych nagłych wypadkach przeprowadzić dochodzenia natychmiast, a skoro z tychże okaże się prawdziwość okoliczności przez naczelnika gminy stwierdzonych, na razie zaasygnować ilość surowicy niezbędnie potrzebną na najbliższy czas, a następnie przedłożyć co rychlej to podanie wraz z aktami dochodzenia c. k. krajowej Dyrekcyi skarbu do stanowczego załatwienia względem asygnowania dalszej potrzebnej ilości surowicy.

Udzielone szacownem pismem petycye wyż wymienionych Wydziałów powiatowych, zwraca się w załączeniu, z tem dalszem oznajmieniem, iż dotyczące organa skarbowe otrzymały jednocześnie polecenie, aby przy dochodzeniach na podobne podania przeprowadzić się mających, postępowano z największą sumiennością i ścisłą bezstronnością.

Alegat 5 do sprawozdania z czynności Wydziału krajowego za rok 1887/8.

Odpis aktu fundacyjnego z dnia 13. Lipca 1888 fundacyi pod nazwą: „Cesarza Franciszka Józefa I. Fundacya Jubileuszowa.“

Sejm Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem pragnąc z powodu uroczystości czterdziestoletniego jubileuszu wstąpienia na tron Jego Cesarskiej Królewsko Apostolskiej Mości dać wyraz uczuciom najszczerszej wdzięczności i wiernego przywiązania do Najwyższego domu Cesarskiego, jakiemi serca wszystkich obywateli tego kraju koronnego są przejęte, a oraz objawić te uczucia w sposób trwały, powziął na swem posiedzeniu z dnia 17 Stycznia 1888, przychylając się do wniosków komisyi w tym celu wybranej, następujące uchwały:

I. „Sejm Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem ustanawia fundacyę wieczystą imienia Jego Cesarskiej i Królewsko Apostolskiej Mości Cesarza Franciszka Józefa I. przeznaczoną na kształcenie młodzieży polskiego i ruskiego pochodzenia z Galicyi bez różnicy wyznania, obrządku i stanu w zakładach wojskowych i przeznacza na ten cel po wieczne czasy rocznych dwanaście tysięcy złotych wal. austr.

II. Wydział krajowy uprosi Jego Cesarską i Królewsko Apolstolską Mość, by raczył łaskawie przyjąć rozdawnictwo tych stypendyów na podstawie każdorocznych wniosków Wydziału krajowego.

III. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu bezzwłoczne podjęcie rokowań w celu wprowadzenia w życie tej fundacyi, która w głównej i przeważnej mierze ma zapewniać młodzieży miejsca funduszowe w c. k. wyższych zakładach wojskowych.“

Gdy Jego Cesarska i Królewsko Apostolska Mość najwyższem postanowieniem z dnia 31 Maja 1888 powyższej uchwale Sejmowej, o ile ona zawiera w sobie trwałe obciążenie funduszu najłaskawiej krajowego przez przeznaczenie z tego funduszu corocznej sumy 12.000 złr. w. a. raczył najłaskawiej Najwyższej Sankcyi udzielić a oraz pozwolić, aby fundacya ta dostojne imię Jego Cesarskiej i Królewsko Apostolskiej Mości nosiła, gdy dalej Jego Cesarska i Królewsko Apolstolska Mość raczył

najmiłościwiej przyjąć także tak w Swojem własnem Najwyższem Imieniu, jakoteż w Imieniu Swoich Następców na Tronie prawo rozdawnictwa miejsc funduszowych z powyższej fundacyi udotowanych, a to na podstawie wniosków galicyjskiego Wydziału krajowego, przeto Wydział krajowy w porozumieniu z ces. k. i król. Ministerstwem wojny i ces. i król. Ministerstwem obrony krajowej, spełniając powyższe uchwały Wysokiego Sejmu galicyjskiego wydaje następujący:

Akt fundacyi

Art. I.

Fundacya niniejsza nosić ma po wieczne czasy dostojne Imię Jego Cesarskiej i Królewsko Apostolskiej Mości naszego najmiłościwszego Cesarza i Pana Franciszka Józefa I. a to pod nazwą: **„Cesarza Franciszka Józefa I. Fundacya Jubileuszowa.“**

Art. II.

Fundusz tej fundacyi stanowi coroczna suma dwunastu tysięcy złotych w walucie austryackiej, przez galicyjski Sejm krajowy po wieczne czasy z galicyjskiego funduszu krajowego przeznaczona, tudzież dochody z majątku zakładowego fundacyi w art. IX. bliżej określonego.

Art. III.

Fundusz ten, o ile wystarczy, używany będzie na udotowanie bezpłatnych miejsc w c. k. wojskowych zakładach naukowych dla galicyjskiej młodzieży narodowości polskiej i ruskiej bez różnicy wyznania, obrządku i stanu.

Z funduszu tego będą więc pokrywane wszystkie koszta i wydatki, jakie według obecnej albo przyszłej organizacyi odnośnego c. k. wojskowego zakładu naukowego uiszczane być winny za wychowańców.

Fundusz ten ponosić będzie w szczególności oprócz opłaty za utrzymanie, także czesne, jak niemniej koszta wyposażenia przy prawidłowem wystąpieniu wychowańców z akademii. Dalej udzielanym będzie z tego funduszu każdemu przyjętemu a ubogiemu wychowańcowi ryczałt na koszta podróży w kwocie czterdziestu złotych wal. austr.

Art. IV.

Miejsca funduszowe, udotowane z powyższego funduszu, nadawane będą przedewszystkiem tym kompetentom, którzy się ubiegają o przyjęcie do wyższych c. k. wojskowych zakładów naukowych mianowicie: do c. k. technicznej akademii wojskowej we Wiedniu, do c. k. akademii wojskowej w Wiener Neustadt i do c. k. akademii marynarskiej w Fiume. Tylko w razie, gdyby się nie znalazła dostateczna liczba kompetentów ukwalifikowanych do c. k. wyższych wojskowych zakładów naukowych, nadawaną będzie odpowiedna ilość miejsc funduszowych kompetentom, ubiegającym się o przyjęcie do c. k. wojskowych wyższych szkół realnych. W tym przypadku będzie rzeczą Wydziału krajowego postarać się o to, aby w przyszłości z powodu posunięcia się wychowańców z wojskowej wyższej szkoły realnej do akademii, nie została przekroczona suma według art. II. corocznie wydawać się mająca.

Art. V.

Warunki niezbędne do uzyskania tych miejsc funduszowych w c. k. wojskowych zakładach naukowych zgodne są z ogólnie obowiązującymi dla tych zakładów przepisami, jakie Wysoki c. k. Rząd już wydał, albo w przyszłości wyda.

Art. VI.

W celu nadania upróżnionych w tej fundacyi miejsc funduszowych, galicyjski Wydział krajowy na podstawie uwiadomienia o obsadzonych i wakujących miejscach funduszowych, z ces. król. Ministerstwa wojny w pierwszych miesiącach każdego roku nadsyłać się mającego, rozpisywać będzie za każdym razem konkurs, a po upływie terminu konkursowego przedkładać będzie Jego Ces. i Król. Apostolskiej Mości za pośrednictwem c. k. Ministerswa obrony krajowej propozycyę w formie terna na każde opróżnione miejsce funduszowe.

Art. VII.

Jego Cesarskiej i Królewsko Apostolskiej Mości naszemu najmiłościwszemu Cesarzowi i Panu i Jego dostojnym Następcom na Tronie przysłuża na podstawie tych propozycyj prawo nadawania tych miejsc funduszowych.

Art. VIII.

Jeżeli by z czzsem weszła w życie nowa organizacya c. k. wojskowych zakładów naukowych, któraby wymagała zmiany postanowień niniejszego aktu fundacyi, to zmiana ta ma być uskutecznioną zawsze w duchu powyższej uchwały Wysokiego Sejmu w porozumieniu z c. k. Ministerstwem wojny i z c. k. Namiestnicwem.

Art. IX.

Jeżeliby z jakiegokolwiek powodu z corocznej sumy dotacyjnej dwunastu tysięcy zł. w. a. przeznaczonej z funduszu krajowego na cele niniejszej fundacyi, po opędzeniu wzmiankowanych w art. III kosztów i wydatków na wychowańców w odnośnym roku w c. k. wojskowych zakładach naukowych umieszczanych, pozostała kiedy jaka reszta, to zostanie ona ulokowana na procent w celu utworzenia zakładowego majątku fundacyi, z którego dochody będą corocznie dołączane do sumy dwunastu tysięcy złotych w. a. w rok rocznie z funduszu krajowego przeznaczanej i wraz z tą sumą używane będą na cele niniejszej fundacyi. Zarząd tego ewentualnie powstać mającego majątku zakładowego fundacyi przysłużać będzie galicyjskiemu Wydziałowi krajowemu.

Art. X.

Fundacya niniejsza wchodzi w życie z początkiem roku szkolnego 1888/9.

Art. XI.

Niniejszy akt fundacyjny wystawiony został w pięciu równobrzmiących egzemplarzach, z których pierwszy przeznaczony jest dla Jego Ces. i Król. Apostolskiej Mości, drugi dla c. k. Ministerstwa wojny, trzeci dla c. k. Ministerstwa obrony krajowej, czwarty dla c. k. Namiestnictwa, piąty wreszcie dla Wydziału krajowego.

Lwów dnia 13 Lipca 1888. Z Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem. Marszałek krajowy, ***Jan hr. Tarnowski.*** w. r. (L. S.)

Członkowie Wydziału krajowego: ***Oktaw Pietruski*** w. r. ***Dr. Franciszek Smolka*** w r.

L. 45521/88 c. k. Namiestnictwo jako najwyższa fundacyjna władza krajowa zatwierdza niniejszy akt fundacyjny w całej jego osnowie. We Lwowie dnia 29. Lipca 1888. (L. S.) C. k. namiestnik, ***Filip Zaleski*** w. r.

Alegat 6. do sprawozdania z czynności Wydziału krajowego za rok 1887/8.

Wykaz

należytości, uiszczeń i odpisów taks wymierzonych na fundusz szkolny krajowy w roku budżetowym 1887.

L. porządkowa	Poszczególnienie powiatów	Należytość						Odpisano		Uiszczono		Zalega na rok 1888		Uwaga
		zaległa		bieżąca		razem								
		zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	
1	Kasa krajowa	56	70	208	95	266	65	17	85	161	70	86	10	
2	Biała	233	10	164	85	387	95	—	—	255	15	142	80	
3	Bóbrka	56	70	51	45	108	15	14	70	53	55	39	90	
4	Bochnia	211	05	134	40	345	45	42	—	92	40	211	05	
5	Bohorodczany	53	55	35	70	89	25	—	—	52	50	36	75	
6	Borszczów	75	60	202	65	278	25	5	25	226	80	46	20	
7	Brody	213	15	192	15	405	30	4	20	97	65	303	45	
8	Brzesko	227	85	108	15	336	—	—	—	122	85	213	15	
9	Brzeżany	211	05	180	60	391	65	—	—	215	25	176	40	
10	Brzozów	16	80	111	30	128	10	3	15	94	50	30	45	
11	Buczacz	128	10	127	05	255	15	—	—	81	90	173	25	
12	Chrzanów	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
13	Cieszanów	205	80	151	20	357	-	—	—	162	75	194	25	
14	Czortków	51	45	109	20	160	65	—	—	84	—	76	65	
15	Dąbrowa	260	40	246	75	507	15	2	10	283	50	221	55	
16	Dobromil	30	45	53	55	84	—	1	05	61	95	21	—	
17	Dolina	88	20	103	95	192	15	1	05	119	70	71	40	
18	Drohobycz	107	10	102	90	210	—	—	—	57	75	152	25	
19	Gorlice	18	90	85	05	103	95	—	—	52	50	51	45	
20	Gródek	82	95	92	40	175	35	5	25	119	70	50	40	
21	Grybów	11	55	49	35	60	90	1	05	54	60	5	25	
22	Horodenka	298	90	141	75	440	65	—	—	101	85	338	80	
23	Husiatyn	105	40	91	35	196	75	3	15	58	80	143	80	
24	Jarosław	138	60	130	20	268	80	1	05	91	35	176	40	
25	Jasło	22	05	75	60	97	65	4	20	48	30	45	15	
26	Jaworów	73	50	85	05	158	55	1	05	55	65	101	85	
27	Kałusz	76	12	47	25	123	37	3	15	73	03	47	19	
28	Kamionka	201	60	148	06	349	65	1	05	142	80	205	80	
29	Kolbuszowa	74	20	111	30	185	50	—	—	120	75	64	75	
30	Kołomyja	56	70	115	50	172	20	4	20	105	—	63	—	
31	Kosów	162	75	122	85	285	60	13	65	186	48	85	47	
32	Kraków	39	90	9	45	49	35	7	35	10	50	31	50	
33	Krosno	112	35	156	45	268	80	8	40	187	95	72	45	
34	Limanowa	97	65	204	75	302	40	3	15	228	90	70	35	
35	Lisko	29	40	84	—	113	40	1	05	74	55	37	80	
36	Lwów	236	25	205	90	442	15	—	—	131	35	310	80	
37	Łańcut	57	75	203	70	261	45	2	10	186	90	72	45	
38	Mielec	13	65	142	80	156	45	2	10	114	45	39	90	
	Do przeniesienia	4137	22	4587	55	8724	77	153	30	4469	31	4202	10	

L. porządkowa	Poszczególnienie powiatów	Należytość						Odpisano		Uiszczono		Zalega za rok 1888		Uwaga
		zaległa		bieżąca		razem								
		zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	
	Z przeniesienia	4137	22	4587	55	8724	77	153	30	4369	31	4202	16	
39	Mościska	170	10	106	05	276	15	—	—	33	60	242	55	
40	Myślenica	122	85	145	95	268	80	3	15	121	80	143	85	
41	Nadworna	55	65	31	50	87	15	—	—	70	35	16	80	
42	Nisko	66	15	76	65	142	80	21	05	74	55	46	20	
43	Nowy-Sącz	47	25	220	50	267	75	25	20	201	60	40	95	
44	Nowy-Targ	15	75	144	90	160	65	—	—	131	25	29	40	
45	Pilzno	18	90	67	20	86	10	1	05	60	90	24	15	
46	Podhajce	67	20	67	20	134	40	—	—	54	60	79	80	
47	Przemyśl	363	30	178	50	541	80	63	—	200	55	278	25	
48	Przemyślany	94	50	37	20	131	70	—	—	80	25	51	45	
49	Rawa	231	—	227	85	458	85	—	—	187	95	270	90	
50	Rohatyn	45	15	130	20	175	35	—	—	72	45	102	90	
51	Ropczyce	36	75	127	05	163	80	9	45	94	50	59	85	
52	Rudki	27	30	59	85	87	15	—	—	40	95	46	20	
53	Rzeszów	80	15	157	70	237	85	—	—	128	75	109	10	
54	Sambor	94	50	144	90	239	40	—	—	96	60	142	80	
55	Sanok	39	90	161	70	201	60	1	05	130	20	70	35	
56	Skałat	45	15	75	60	120	75	6	30	87	15	27	30	
57	Śniatyn	82	95	105	—	187	95	2	10	121	80	64	05	
58	Sokal	67	20	161	70	228	90	19	95	171	15	37	80	
59	Stanisławów	83	90	136	50	220	40	6	30	163	—	51	10	
60	Stare miasto	30	45	29	40	59	85	—	—	37	80	22	05	
61	Stryj	103	95	128	10	232	05	2	10	142	80	87	15	
62	Tarnobrzeg	34	65	49	35	84	—	5	25	57	75	21	—	
63	Tarnopol	47	70	158	55	206	25	4	65	121	80	79	80	
64	Tarnów	54	60	126	—	180	60	1	05	100	80	78	75	
65	Tłumacz	71	40	85	05	156	45	—	—	85	05	71	40	
66	Trembowla	273	—	182	70	455	70	—	—	221	55	234	15	
67	Turka	159	60	33	60	193	20	1	05	122	30	69	85	
68	Wadowice	166	95	221	55	388	50	1	05	166	95	220	50	
69	Wieliczka	80	85	92	40	173	25	43	05	88	20	42	—	
70	Zaleszczyki	134	40	77	70	212	10	—	—	52	50	159	60	
71	Zbaraż	59	85	96	60	156	45	—	—	107	10	49	35	
72	Złoczów	402	15	170	10	572	25	—	—	193	20	379	05	
73	Żółkiew	158	55	212	10	370	65	—	—	269	85	100	80	
74	Żydaczów	63	—	126		189	—	—	—	68	25	120	75	
75	Żywiec	109	20	165	90	275	10	6	30	89	25	179	55	
	Suma	7943	12	9106	35	17.049	47	377	40	8618	41	8053	66	

Alegat 7. do sprawozdania z czynności Wydziału krajowego za r. 1887/8.

Wykaz

zaliczek udzielonych gminom na budynki szkolne od roku 1876 po koniec roku budżetowego 1887.

Liczba porządkowa	Nazwa gmin		Zaliczka pierwotnie dana		Raty w r. 1889 do spłaty przypadające		Zaległość rat po koniec r. 1887	
			zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
1	Babuchów	gmina	500	—	100	—	—	—
2	Bachorzec	„	500	—	—	—	—	—
3	Balice	„	300	—	—	—	—	—
4	Balince	„	600	—	—	—	—	—
5	Bar	„	200	—	—	—	—	—
6	Barańczyce	„	400	—	40	—	40	—
7	Bartków i Posadowa	„	200	—	20	—	20	—
8	Bernadówka	„	500	—	—	—	—	—
9	Biała	„	600	—	—	—	—	—
10	Bihale	„	500	—	50	—	—	—
11	Biskupice	„	1.000	—	—	—	—	—
12	Biskupice	„	500	—	—	—	—	—
13	Blich	„	500	—	62	50	—	—
14	Bohutyn	„	300	—	—	—	—	—
15	Bolestraszyce	„	1.000	—	—	—	—	—
16	Boniszyn	„	500	—	—	—	—	—
17	Boratyn	„	300	—	30	—	30	—
18	Borszczów	„	1.500	—	—	—	—	—
19	Borek	„	100	—	—	—	—	—
20	Bortków	„	400	—	—	—	5	80
21	Bóbrka	miasto	1.000	—	100	—	100	—
22	Bóbrka	gmina	1.000	—	50	—	—	—
23	Brzoza królewska	„	350	—	35	—	—	—
24	Brzyszczki	„	270	—	—	—	—	—
25	Buczacz	„	1.500	—	—	—	75	—
26	Bukowina	„	400	—	40	—	40	—
27	Busk	„	1.000	—	100	—	—	—
28	Capowce	„	300	—	—	—	—	—
29	Cetula	„	600	—	—	—	—	—
30	Chocimierz	„	500	—	50	—	—	—
31	Cholewiana góra	„	400	—	40	—	—	—
32	Chorośnica	„	500	—	50	—	50	—
33	Chyrów	„	600	—	—	—	—	—
34	Cyków	„	400	—	40	—	—	—
35	Czaple	„	200	—	20	—	—	—
36	Czarnokońce małe	„	250	—	—	—	—	—
37	Czarny potok	„	400	—	—	—	—	—

Liczba porządkowa	Nazwa gmin		Zaliczka pierwotnie dana		Raty w r. 1889 do spłaty przypadające		Zaległość rat po koniec r. 1887	
			zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct
38	Czekaj	gmina	150	—	—	—	—	—
39	Czernichowce	„	2 000	—	—	—	—	—
40	Czerniejów	„	500	—	—	—	—	—
41	Czerepin	„	300	—	30	—	—	—
42	Czudec	miasto	500	—	150	—	—	—
43	Czudeckie przedmieście		500	—	—	—	—	—
44	Czystopady	gmina	200	—	—	—	—	—
45	Czyszki, gmina powiat. Brody		200	—	—	—	—	—
46	Czyszki „ „ Lwów		200	—	—	—	120	—
47	Daszowa	gmina	500	—	50	—	—	—
48	Darachów	„	600	—	—	—	—	—
49	Dąbrowa	„	6.000	—	415	39	—	—
50	Derzów	„	1 000	—	—	—	—	—
51	Dębina	„	400	—	40	—	—	—
52	Dembno	„	600	—	60	—	60	—
53	Dobromil	miasto	3.000	—	—	—	—	—
54	Dobromirka	gmina	400	—	40	—	—	—
55	Dobrotwór	„	300	—	—	—	—	—
56	Dora	„	300	—	30	—	—	—
57	Doroszów wielki	„	400	—	40	—	—	—
58	Dubie	„	300	—	30	—	—	—
59	Dubiecko	„	1 500	—	200	—	—	—
60	Dubowce z Dechową	„	400	—	40	—	—	—
61	Dukla	„	800	—	—	—	80	—
62	Dukla	„	2 000	—	200	—	200	—
63	Dulcza wielka	„	800	—	80	—	80	—
64	Dunkowice	„	1 000	—	—	—	—	—
65	Dylągówka	„	300	—	—	—	—	—
66	Dżurków	„	500	—	—	—	100	—
67	Faszczówka	„	500	—	50	—	—	—
68	Firlejówka	„	100	—	—	—	—	—
69	Folwarki żydaczowskie	„	820	—	—	—	46	06
70	Gaje starobrodzkie	„	600	—	60	—	60	—
71	Ganczary	„	500	—	50	—	200	—
72	Giedlarowa	„	300	—	30	—	—	—
73	Glinik	„	500	—	—	—	50	—
74	Głębokie	„	200	—	20	—	—	—
75	Głuchowice ad Gaje	„	300	—	30	—	—	—
76	Gołogóry	wieś	500	—	—	—	125	—
77	Gołogóry	miasteczko	800	—	—	—	80	—
78	Gorajowice	gmina	130	—	—	—	—	—
79	Grochowce	„	500	—	50	—	—	—
80	Grzymałów	„	1.000	—	—	—	200	—
81	Hadyńkowce	„	500	—	—	—	—	—
82	Hermanowice	„	250	—	25	—	—	—
83	Hniliczki	„	600	—	—	—	—	—
84	Hodów	„	600	—	60	—	—	—
85	Hodowice	„	400	—	60	—	—	—
86	Hostów	„	500	—	—	—	—	—

Liczba porządkowa	Nazwa gmin		Zaliczka pierwotnie dana		Raty w r. 1888 do spłaty przypadające		zaległość rat po koniec r. 1887	
			zł.	ct	zł.	ct.	zł.	ct.
87	Hruszów i Kłonica	gmina	530	—	—	—	—	—
88	Hucisko oleskie	„	100	—	—	—	—	—
89	Husiatyn	„	800	—	80	—	—	—
90	Hyżne	„	400	—	40	—	40	—
91	Iławcze	„	500	—	50	—	—	—
92	Ispas	„	300	—	—	—	—	—
93	Izdebnik	„	1.000	—	100	—	—	—
94	Jarocin	„	300	—	30	—	—	—
95	Jaryczów stary	„	500	—	—	—	350	—
96	Jasień	„	1.000	—	100	—	100	—
97	Jaszczew	„	400	—	40	—	—	—
98	Jazłowczyk	„	300	—	—	—	—	—
99	Jezierzanka	„	300	—	—	—	30	—
100	Jordanów	„	1.000	—	—	—	—	—
101	Kałusz	„	2.000	—	—	—	—	—
102	Kamieniopol	„	300	—	30	—	—	—
103	Kędziarzawce	„	200	—	—	—	—	—
104	Klikowa	„	400	—	50	—	—	—
105	Klimiec	„	300	—	—	—	—	—
106	Klimkówka	„	400	—	50	—	—	—
107	Kobelnica ruska	„	550	—	110	—	110	—
108	Kobierzyn	„	250	—	—	—	—	—
109	Kobierzyn	„	400	—	40	—	—	—
110	Kobywłowłoki	„	1.000	—	—	—	—	—
111	Kołomyja	„	1 000	—	—	—	—	—
112	Komarno	„	1.000	—	—	—	—	—
113	Komarno	„	500	—	—	—	—	—
114	Konieczkowa	„	500	—	50	—	—	—
115	Kopki	„	300	—	—	—	—	—
116	Korczyn powiat Stryj		600	—	—	—	—	—
117	Korczyn „ Krosno		500	—	—	—	—	—
118	Kornalowice	gmina	600	—	—	—	—	—
119	Koropiec powiat Czortków		400	—	—	—	—	—
120	Koropiec „ Złoczów		300	—	—	—	—	—
121	Korszytówka	gmina	500	—	50	—	—	—
122	Kosienice	„	500	—	30	—	—	—
123	Kosmacz	„	350	—	—	—	—	—
124	Kostarowce	„	600	—	—	—	—	—
125	Kowalowa	„	500	—	50	—	50	—
126	Kozielniki	„	200	—	20	—	—	—
127	Kozy	„	500	—	—	—	—	—
128	Krakowiec	miasto	300	—	30	—	—	—
129	Krakowiec	gmina	400	—	—	—	—	—
130	Krasów	„	200	—	20	—	20	—
131	Krościenko	„	200	—	—	—	—	—
132	Krościenko	„	1.000	—	100	—	—	—
133	Krotoszyn	„	500	—	50	—	140	—
134	Krowniki	„	400	—	—	—	—	—
135	Królin	„	102	—	—	—	—	—

Liczba porządkowa	Nazwa gmin		Zaliczka pierwotnie dana		Raty w r. 1889 do spłaty przypadające		Zaległość rat po koniec r. 1887	
			zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct
136	Kryłós	gmina	500	—	—	—	—	—
137	Krynica	„	1.000	—	—	—	—	—
138	Krystynopol	„	600	—	100	—	—	—
139	Krzęcin	„	500	—	—	—	—	—
140	Krzyszkowice	„	1.000	—	100	—	—	—
141	Krzywce	„	800	—	—	—	—	—
142	Kulików	„	2.000	—	—	—	—	—
143	Kulparków	„	600	—	60	—	60	—
144	Kuty	„	3.000	—	—	—	—	—
145	Lachowice	„	600	—	—	—	—	—
146	Lacka wola	„	600	—	—	—	—	—
147	Lackie wielkie i małe	„	600	—	—	—	—	—
148	Lacko	„	200	—	10	—	—	—
149	Lanckorona	„	600	—	—	—	—	—
150	Leszczyn	„	200	—	—	—	—	—
151	Leszniów	„	400	—	—	—	—	—
152	Lezajsk	„	5.000	—	250	—	—	—
153	Lipinki	„	300	—	—	—	—	—
154	Lipnica dolna	„	400	—	—	—	133	—
155	Lipnica murowana	„	600	—	—	—	150	—
156	Lipnica wielka	„	300	—	30	—	—	—
157	Lisko	„	800	—	—	—	—	—
158	Lisowice	„	900	—	—	—	—	—
159	Lisowice	„	300	—	—	—	—	—
160	Lubaczów	„	2.000	—	—	—	—	—
161	Lubcza	„	600	—	—	—	—	—
162	Lubiana	„	400	—	—	—	400	—
163	Lubla	„	200	—	—	—	—	—
164	Łańcut	„	2.600	—	400	—	—	—
165	Łańcut	„	4.000	—	—	—	—	—
166	Łęki	„	500	—	—	—	50	—
167	Łopatyn	„	1.000	—	—	—	—	—
168	Łowce	„	300	—	30	—	—	—
169	Łoszniów	„	500	—	50	—	—	—
170	Łoszniów	„	500	—	—	—	—	—
171	Łuczyce	„	150	—	—	—	—	—
172	Łukowa	„	250	—	—	—	—	—
173	Magdalówka	„	600	—	60	—	—	—
174	Majdan gołogórski	„	200	—	20	—	20	—
175	Manasterzec	„	400	—	40	—	—	—
176	Marcinkowice	„	200	—	20	—	—	—
177	Markowa	„	600	—	—	—	—	—
178	Markowce	„	400	—	—	—	—	—
179	Meteniów	„	300	—	—	—	—	—
180	Męcina	„	129	—	—	—	—	—
181	Męcinka	„	150	—	—	—	—	—
182	Milatyn	„	200	—	—	—	—	—
183	Mitulin	„	300	—	—	—	25	—
184	Młyniska	„	600	—	—	—	—	—

Liczba porządkowa	Nazwa gmin		Zaliczka pierwotnie dana		Raty w r. 1889 do spłaty przypadające		zaległość rat po koniec r. 1887	
			zł	ct.	zł.	ct	zł.	ct.
185	Mołotów z Demidowem	gmina	200	—	20	—	—	—
186	Mościska	„	2 000	—	250	—	—	—
187	Mostki	„	300	—	30	—	30	—
188	Myścowa	„	250	—	—	—	—	—
189	Myślatycze	„	500	—	50	—	—	—
190	Mysłowa	„	300	—	60	—	—	—
191	Myszkowice	„	400	—	40	—	—	—
192	Nadwórna	„	400	—	—	—	—	—
193	Nadwórna	miasteczko	3.200	—	320	—	—	—
194	Nagorzany	gmina	400	—	40	—	—	—
195	Nahorce	„	400	—	—	—	—	—
196	Nałuże	„	400	—	—	—	—	—
197	Narajów	„	200	—	—	—	—	—
198	Nawsie	„	400	—	—	—	—	—
199	Niemiłow	„	800	—	—	—	—	—
200	Niepołomice	„	161	—	—	—	—	—
201	Niepołomice	„	1.000	—	100	—	400	—
202	Nisko	„	1.500	—	—	—	—	—
203	Niwra	„	500	—	100	—	—	—
204	Nowosielce	„	600	—	—	—	—	—
205	Nowy Sącz	„	400	—	—	—	—	—
206	Nowy Targ	„	1.000	—	—	—	—	—
207	Ochładów	„	100	—	—	—	—	—
208	Ochrynowce	„	800	—	—	—	—	—
209	Odrzykoń	„	600	—	—	—	—	—
210	Olszanica	„	500	—	—	—	100	—
211	Olszanik	„	400	—	—	—	—	—
212	Oleszyce	„	1.000	—	100	—	—	—
213	Oleszyce	„	2.000	—	200	—	100	—
214	Ortynice	„	300	—	30	—	—	—
215	Osiek powiat Biała		500	—	—	—	—	—
216	Osiek „ Wadowice		400	—	—	—	—	—
217	Osiek „ Jasło		250	—	—	—	—	—
218	Osielec	gmina	500	—	50	—	—	—
219	Ostrów	„	600	—	60	—	—	—
220	Ostrowczyk polny	„	300	—	—	—	—	—
221	Oświęcim	„	500	—	—	—	100	—
222	Ożydów	„	500	—	—	—	—	—
223	Padew narodowa	„	500	—	—	—	—	—
224	Petlikowce	„	500	—	—	—	—	—
225	Pietrycze	„	200	—	20	—	—	—
226	Pisarzowice	„	500	—	—	—	—	—
227	Piskorowice	„	500	—	—	—	100	—
228	Pistyń	wieś	600	—	—	—	60	—
229	Pistyń	miasteczko	400	—	—	—	20	—
230	Pleszowice	gmina	200	—	20	—	20	—
231	Pobereże powiat Żydaczów		600	—	—	—	60	—
232	Pobereze „ Stanisławów		1.000	—	100	—	100	—
233	Podborce	gmina	500	—	50	—	—	—

Liczba porządkowa	Nazwa gmin		Zaliczka pierwotnie dana		Raty w r. 1889 do spłaty przypadające		zaległość rat po koniec r. 1887	
			zł	ct.	zł.	ct	zł.	ct.
234	Podhorodce	gmina	500	—	—	—	153	22
235	Pohorce	„	200	—	—	—	—	—
236	Podłęże	„	129	—	—	—	—	—
237	Podwysokie	„	1.000	—	—	—	200	—
238	Polanka	„	300	—	30	—	—	—
239	Pomorzany	„	300	—	30	—	—	—
240	Poręba radlna	„	200	—	—	—	—	—
241	Porszna	„	300	—	—	—	125	29
242	Potok złoty	„	500	—	—	—	50	—
243	Potok	gmina	400	—	40	—	40	—
244	Pryszów kameralny	„	200	—	20	—	—	—
245	Przemyśl	miasto	6.000	—	—	—	—	—
246	Przewłoczna	gmina	300	—	30	—	—	—
247	Przewłoczna	„	300	—	—	—	—	—
248	Przewrotne	„	800	—	80	—	80	—
249	Przybówka	„	400	—	40	—	—	—
250	Przybyszówka	„	300	—	30	—	—	—
251	Pustomyty	„	200	—	20	—	20	—
252	Radenice	„	300	—	30	—	—	—
253	Radłowice	„	400	—	—	—	—	—
254	Radymno	„	3.000	—	250	—	125	29
255	Radziechów	„	5 650	—	376	72	—	—
256	Rajtarowice	„	300	—	30	—	60	—
257	Rakowczyk	„	500	—	—	—	—	—
258	Rasztowce	„	500	—	—	—	—	—
259	Rawa	„	500	—	—	—	—	—
260	Rażniów	„	200	—	—	—	—	—
261	Reniów	„	200	—	—	—	—	—
262	Rodatycze	„	500	—	—	—	—	—
263	Rohatyn	„	5.000	—	—	—	—	—
264	Rozhurcze	„	600	—	—	—	—	—
265	Równe	„	400	—	—	—	—	—
266	Ruda	„	200	—	20	—	—	—
267	Rudki	„	1.600	—	—	—	—	—
268	Rudki	„	500	—	—	—	—	—
269	Ryków	„	300	—	—	—	—	—
270	Rzepiennik strzyżewski	„	500	—	50	—	—	—
271	Rzepniów	„	100	—	—	—	—	—
272	Rzeszów	„	3.000	—	300	—	—	—
273	Sanok	„	1.200	—	—	—	—	—
274	Sarny	„	1.000	—	100	—	100	—
275	Schönanger	„	500	—	50	—	—	—
276	Siary	„	500	—	—	—	—	—
277	Siedliska ad Tołszczew	„	300	—	30	—	—	—
278	Sielec	„	400	—	—	—	—	—
279	Siemakowce	„	600	—	—	—	400	—
280	Sieniawa v. Dybków i Wylewa		1.582	—	—	—	1582	96
281	Siennów	„	1.000	96	100	—	—	—
282	Siepraw i Łyczanka	„	800	—	—	—	—	—

Liczba porządkowa	Nazwa gmin		Zaliczka pierwotnie dana		Raty w r. 1889 do spłaty przypadające		Zaległość rat po koniec r. 1887	
			zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct
283	Sierakośce	gmina	300	—	30	—	—	—
284	Skała	„	500	—	—	—	—	—
285	Skała	„	2.000	—	—	—	—	—
286	Skniłów gmina powiat Lwów		500	—	50	—	200	—
287	Skniłów „ „ Złoczów		1400 / 300	—	30	—	—	—
288	Sławna	„	200	—	—	—	—	—
289	Snowicz	„	300	—	30	—	—	—
290	Sokolniki	„	700	—	—	—	—	—
291	Sokolniki	„	1.000	—	—	—	600	—
292	Sokołów	„	300	—	—	—	—	—
293	Sokołów	„	2.000	—	200	—	200	—
294	Smarzów	„	400	—	—	—	—	—
295	Spas	„	300	—	30	—	30	—
299	Staremiasto	„	500	—	—	—	—	—
297	Stary Wiśnicz	„	130	—	—	—	—	—
298	Starzawa	„	500	—	—	—	—	—
299	Stechnikowce	„	250	—	—	—	—	—
500	Stojanów	„	400	—	—	—	—	—
301	Strachocina	„	400	—	—	—	—	—
302	Stroniatyn	„	1.000	—	100	—	500	—
303	Stronibaby	„	200	—	—	—	—	—
304	Stryjówka		1.500	—	—	—	—	—
305	Strzeszyn	„	400	—	40	—	—	—
306	Stubienko	„	500	—	50	—	—	—
307	Stubno	„	600	—	—	—	—	—
308	Stulsko	„	1.000	—	—	—	—	—
309	Stulsko	„	800	—	—	—	—	—
310	Słupnica i Kotowania	„	400	—	—	—	—	—
311	Srodopolce	„	600	—	60	—	—	—
312	Sroki	„	200	—	—	—	120	—
313	Sromowce	„	300	—	—	—	50	—
314	Suchodół	„	400	—	40	—	40	—
315	Suchodoły	„	500	—	—	—	—	—
316	Suchowola	„	400	—	—	—	—	—
317	Sutkowice	„	800	—	—	—	—	—
318	Swilcza	„	600	—	—	—	—	—
319	Szczawa	„	300	—	30	—	—	—
320	Szebnie	„	100	—	—	—	—	—
321	Szmańkowce	„	400	—	—	—	—	—
322	Szybalin	„	200	—	—	—	—	—
323	Tarnobrzeg z Dzikowem		300	—	—	—	—	—
324	Tarnowica leśna		300	—	30	—	—	—
325	Tartaków miasteczko		800	—	80	—	80	—
326	Temeszów	gmina	400	—	—	—	—	—
327	Terło szlacheckie i rustykalne		200	—	20	—	20	—
328	Trościaniec	„	600	—	60	—	—	—
329	Trzciana powiat Rzeszów		400	—	—	—	80	—
330	Trzciana „ Bochnia		500	—	50	—	—	—
331	Trzcianiec „ Mościska		800	—	—	—	—	—

Liczba porządkowa	Nazwa gmin		Zaliczka pierwotnie dana		Raty w r. 1888 do spłaty przypadające		zaległość rat po koniec r. 1887	
			zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
332	Trzcianiec „ Dobromil		600	—	—	—	—	—
333	Trzeboś	gmina	600	—	—	—	—	—
334	Tuligłowy powiat Jarosław		1.000	—	—	—	—	—
335	Tuligłowy „ Mościska		174	—	—	—	—	—
336	Turka	gmina	1.000	—	60	—	5	—
337	Turze powiat Jasło		200	—	—	—	—	—
338	Turze „ Staremiasto		300	—	—	—	—	—
339	Tyczyn	gmina	300	—	—	—	—	—
340	Tyczyn	„	600	—	100	—	—	—
341	Tyśmienica	„	800	—	20	—	—	—
342	Uhełna	„	400	—	20	—	—	—
343	Uhnów	„	500	—	—	—	50	—
344	Ulanow	„	200	—	—	—	—	—
345	Ułazów	„	400	—	—		—	51
346	Uście solne	„	332	50	—	—	122	—
347	Uście solne	„	2.000	—	—	—	—	—
348	Uścieczko	„	200	—	—	—	—	—
349	Usznia	„	500	—	—	—	—	32
350	Urlów	„	200	—	—	—	33	68
351	Urlów z Chrabieżną	„	200	—	—	—	16	—
352	Urzejowice	„	500	—	50	—	—	—
353	Werchata	„	400	—	—	—	—	—
354	Weryń	„	1 500	—	—	—	50	—
355	Wesołów	„	1.200	—	—	—	56	—
356	Wiązowa	„	300	—	—	—	—	—
357	Widełki	„	600	—	—	—	—	—
358	Wielkie oczy	„	2.000	—	—	—	200	—
359	Wierzblany	„	300	—	30	—	30	—
360	Wiewiórka	„	300	—	—	—	—	—
361	Winniki	„	2.000	—	—	—	1200	—
362	Witków nowy	„	600	—	60	—	—	—
363	Witkowice	„	800	—	—	—	—	—
364	Włosań	„	400	—	—	—	—	—
365	Wola czarnokoniecka	„	800	—	80	—	—	—
366	Wołczniów	„	1.000	—	100	—	—	—
367	Wolica ługowa i piaskowa	„	400	—	—	—	—	—
368	Wołoskowce	„	1.000	—	—	—	—	—
369	Wołosów	„	300	—	30	—	—	—
370	Wołoszczyzna	„	600	—	60	—	—	50
371	Wybranówka	„	400	—	—	—	13	—
372	Wysocko	„	200	—	—	—	—	—
373	Wysoka łańcucka	„	800	—	—	—	—	—
374	Wyżniany	„	200	—	20	—	—	—
375	Zagorzany	„	300	—	—	—	—	—
376	Zakliczyn	„	322	80	—	—	—	—
377	Zakomarze	„	400	—	—	—	—	—
378	Załęże	„	100	—	—	—	—	—
379	Załęże	„	300	—	—	—	—	—
380	Zamarstynów	„	400	—	40	—	—	—

Liczba porządkowa	Nazwa gmin		Zaliczka pierwotnie dana zł.	ct.	Raty w r. 1889 do spłaty przypadające zł.	ct.	Zaległość rat po koniec r. 1887 zł.	ct
381	Zarzecze	gmina	124	-	—	—	—	—
382	Zawidcze	„	200	—	—	—	—	—
383	Zawidowice	„	400	—	40	—	—	—
384	Zazdrość	„	500	—	—	—	—	—
385	Zboiska	„	200	—	20	—	60	—
386	Zbyszyce i Wielkonosze	„	300	—	30	—	—	—
387	Zdziarzec	„	600	—	60	—	—	—
388	Żabcze	„	400	—	—	—	—	—
389	Żołynia wieś i miasteczko		400	—	—	—	—	—
390	Żółkiew	„	1.500	—	—	—	—	—
391	Żubrza	„	1.500	—	150	—	750	—
392	Żulice	„	400	—	—	—	—	—
393	Żulice	„	400	—	—	—	—	—
394	Żurawniki	„	400	—	40	—	—	—
395	Żurawno	„	2.000	—	200	—	—	—
396	Żurawno	„	3.000	—		—	—	—
397	Żuzel	„	400	—	—	—	—	—
398	Żydaczów	„	2.000	—	—	—	—	—
	Razem		263.527	26				
	a po odpisaniu niezrealizowanych asygnat pod pozycyami 36, 85, 161, 163, 236, 345, 348 i 364 w kwocie		2.579	—				
	rozdzielono tychże zaliczek w rzeczywistej sumie		260.948	26	10.454	61	11.993	34
	Z zaległości wykazanej w roku 1887 po koniec marca 1888 w kwocie 11.993 zł. 34 ct., przypada na:							
	a) zaległe raty z lat dawniejszych . .						6.412	89
	b) „ „ z roku 1887						5.580	45
	Suma jak wyżej . . .						11.993	34

a) Odpis

odezwy gr. kat. konsystorza metropol. we Lwowie z dnia 4. grudnia 1884. do L. 8344 — do Wydziału krajowego we Lwowie.

W odpowiedzi na szanowne pismo z dnia 21. listopada 1884. l. 51.292 w sprawie zrównania wschodniej Galicji co do świąt, obchodzonych w zakładach naukowych, z innemi częściami Monarchii, konsystorz metropolitalny ma zaszczyt oświadczyć co następuje.

Sprawa, poruszona przez Sanocki oddział gal. Towarzystwa gosp. i p. Edmunda Krajińskiego, jest bardzo dawna, i jakkolwiek to powszechnie wiadomo, nie od rzeczy jednak będzie, podać jej przebieg bodaj w głównych zarysach.

Sprawą tą zajmowały się władze duchowne i świeckie jeszcze w czasie odnowienia Unii kościoła ruskiego z Rzymem (z końcem XVI. wieku); wszelakoż pomimo, że sami Rusini nie byli temu z zasady przeciwni — gdyż pomiędzy warunkami powiadali także, iż nowy kalendarz przyjmą, byleby wszystkie święta uroczyste Kościoła wschodniego, których Kościół rzymski nie ma, nienaruszone pozostały i — wreszcie zarzucono tę sprawę zupełnie, aby odszczepieńcom wschodnim — szyzmatykom — nie dawać nowych powodów do napadów na Unię. Rusini ponowili tedy w r. 1595 Unię z Rzymem, i ani wówczas, ani później z czasów królestwa Polskiego nikt nie nalegał usilnie i na seryo na to, aby Rusini katolicy kalendarz gregoryański przyjmowali, albo, jak wnioskodawcy chcą, przynajmniej w szkołach zrównanie świąt jednego obrządku ze świętami drugiego nastąpiło. A było w tym względzie w przeciągu dwóch prawie wieków dość czasu i sposobności. Wszelako z rozumnych powodów nie uczyniono tego, i najsławniejszy, jedyny dotychczas prowincyonalny Synod ruski Zamojski, który się odbył w roku 1720 pod przewodnictwem delegata papiezkiego, nuncyusza Grimaldego, a przez św. Stolicę rzymską zatwierdzony został, w tym względzie niczego ani w jednym punkcie nie zmienił, i przeciwnie wylicza wszystkie święta, które Rusini katolicy podług kalendarza juliańskiego obchodzić są obowiązani.

Stan rzeczy nie zmienił się aż do pierwszego rozbioru Polski; ale po tym wypadku ostała sprawa ta przez c. k. austryacki rząd poruszoną i to właśnie za rządów ś. p. cesarzowej Maryi Teresy, na której uniwersał wnioskodawcy się powołują i któryby także dla Rusinów obowiązującym zrobić chcieli.

Z historyi okazuje się, że decydujące sfery już wówczas myślały o rozciągnięciu tego uniwersału także i do Rusinów katolików, albowiem c. k. rząd galicyjski odniósł się w tym względzie do ówczesnego biskupa lwowskiego Lwa Szeptyckiego o opinię, na które to wezwanie tenże biskup pod dn. 30. listopada 1773 w tym duchu się wysłowił, że używanie kalendarza juliańskiego zostało Rusinom przez Stolicę św. i przez rząd polski pozostawionem, i że nie można doradzać zmiany jakowej w tym względzie, aby nie wywoływać nowych skarg i zniewagi na Unitów, jakiemi ich odszczepieńcy wschodni i tak obsypują. Przedstawienie to uznał i ocenił c. k. rząd ówczesny, i rzeczony uniwersał nie został do Rusinów rozciągniętym, a późniejsze najwyższe reskryptu, mianowicie z d. 19. czerwca 1787 i dyplom cesarski z r. 1790, pozostawiły Rusinom używanie dawnego kalendarza.

Jednakowoż już pod d. 31. sierpnia 1798, zawezwał c. k. rząd krajowy tutejszokrajowe gr. kat. konsystorze o opinię, czy nowego kalendarza nie możnaby zaprowadzić u Rusinów. Ale i te-

raz oświadczyły się rzeczone konsystorze przeciw temu, a biskup przemyski Antoni Angełłowicz wyłuszczył w sprawozdaniu z d. 24. grudnia 1801 powody swojej opinii, między którymi i ten się znajduje. że na podwójnem obchodzeniu świąt, ekonomia krajowa nic zgoła nie traci, gdyż Polacy swoje, a Rusini swoje święta obchodzą, więc z powodu podwójnych świąt nikt nie darmuje.

Rząd przychylił się do tych powodów i od tego czasu ustały ze strony w. rządu wszelkie dalsze kroki w tym względzie. Lecz pomimo to ludzie złej woli rozpuścili wieść, jakoby rząd austryacki postanowił znieść ruskie święta, a to spowodowało W. Prezydyum c. k. gubernium odnieść się do gr. kat. konsystorza lwowskiego z następującem postanowieniem z d. 24. marca 1812 r.: „In den gegen die russische Grenze hisgelegenen Kreisen Galiziens verbreitet sich sehr schnell und allgemein das Gerücht, dass von höchsten Orten die Vereinigung des griechisch-unirten mit dem lateinischen Ritus beschlossen sei, und dass diese Vereinigung im Kurzen mit Strenge in Vollzug gezetzt werden soll. Die Schnelle, mit welcher dieser Ruf sich verbreitet, lässt vermuthen, dass es absichtlich geschehe, um Unruhen in den Gemütern der gr. kath. Religionsgenossen zu verbreiten. Das hochw. Metrop. Consistorium wird daher sich angelegen halten, auf das schleunigste mittelst Currende bekannt zu machen, dass dieses Gerücht durchaus unbegründet und eine blosse Erfindung sei, und dass hienach die Curatgeistlichkeit ihren Gemeinden diese unnütze Besorgniss zu benehmen trachten solle“. Konsystorz metrop. w samej rzeczy wysłał odezwę do duchowieństwa w tym duchu, i zaraz nastąpił spokój i sprawa znowu na długi czas ucichła. Poruszano tę sprawę i w niedawnych jeszcze czasach, ale z tym samym skutkiem.

Rozumie się samo przez się, że konsystorz metrop. nie mówi tu o pismach i rozumowaniach ludzi prywatnych, ale uwzględnia tylko to, co ze strony władzy duchownej albo świeckiej się działo.

Wobec tych faktów historycznych słusznem się wydaje pytanie: czy sądzą wnioskodawcy, że swój cel osiągną? Biorąc rzeczy tak jak historycznie powstały, z pewnością sami powiedzą, że się nie spodziewają upragnionego skutku.

Ale można jeszcze dalej zapytać: Ażali wnioskodawcy zastanowili się nad tem, czy poruszenie tej sprawy jest na czasie? Z pewnością nie! — bo gdyby rozważyli, że w naszym kraju jest mnóstwo spraw piekących, które tylko przy zgodnym udziale wszystkich obywateli kraju z powodzeniem i korzystnie załatwić można, to nie byliby poruszali sprawy, co do której przewidywać musieli, że wywoła spory i skargi, i przyczyni się nie do uśmierzenia, ale do rozdraźnienia jednej tutejszo-krajowej narodowości przeciw drugiej.

Musieli oni to przewidywać tem bardziej, że całkiem niewłaściwy jest sposób, w jaki chcą rozstrzygnąć tę sprawę. Jakkolwiek b wiem sprawa święcenia świąt we wielu względach i władzę świecką obchodzi, to jednak jest ona w pierwszym rzędzie sprawą kościelną, i jako taka do władzy duchownej należy, a więc w ostatniej instancyi do św. Stolicy rzymskiej, do której powinni byli udać się wnioskodawcy. Tego jednak nie uczynili, i tym sposobem w pewnej mierze dali zły przykład i zachętę ludziom, którzy w naszych czasach tak chętnie i często nie zważają na najwyższą władzę kościelną i gdzie tylko mogą, do podkopania jej powagi się przyczyniają.

Lecz pominąwszy wszystko inne, to same przyczyny, jakie wnioskodawcy na poparcie swego wniosku przytaczają, nie są przekonującemi. Tak powiadają najpierw, że we wschodniej Galicyi w szkołach i w gospodarstwie obchodzi się wszystkie święta podwójnie, na czem kraj miliony rąk do pracy traci. Ale twierdzenie to jest całkiem bez podstawy i mija się z prawdą, gdyż wszyscy wiemy dobrze, że tak w zachodniej jak wschodniej Galicyi, Rusinom wolno obchodzić swoje święta, a Polakom swoje; same święta przeto nie odejmują krajowi rąk pracujących. Także

i szkoły nie cierpią na tem, że się w nich obchodzi święta obu obrządków. Zresztą po wsiach, gdzie ludność jest czysto ruska, obchodzi się tylko święta jednego obrządku, a w szkołach o mięszanej narodowości, tudzież w szkołach średnich i wyższych obchodzi się wprawdzie święta obu obrządków, ale za to są wakacye szkolne o 15 dni krótsze, przez co się strata czasu nauki w zupełności wyrównuje.

Wobec tego same przez się upadają wszystkie wywody co do zgubnych skutków podwójnego obchodzenia świąt we wschodniej Galicyi. Pijaństwa, lenistwa, upadku gospodarstwa i t. p., nad któremi wnioskodawcy się rozwodzą i których tylko we wschodniej Galicyi chcą się dopatrywać, są inne przyczyny, nad któremi ani czas, ani miejsce tu bliżej się zastanawiać.

Co do śmiertelności, która zdaniem wnioskodawców we wschodniej części Galicyi jest większa, niż w każdym innym kraju koronnym, należy zauważać, że przyczyny jej tkwią wcale w czem innem, a nie w obchodzeniu świąt, i jeżeli c. k. krajowa Rada zdrowia upatruje zbawienie tylko w ograniczeniu ilości świąt i odpustów, to cel swój trudno aby osiągnęła.

Zdaniem konsystorza metrop. należałoby w tym względzie zwrócić uwagę na inne, rzeczywiście szkodliwe zwyczaje, n. p. na wielkie mnóstwo targów i jarmarków, na porządniejsze i celowi odpowiedniejsze stawianie domów mieszkalnych, po miastach i miasteczkach na lepszą kanalizacyę i wodę do picia; dalej na to, aby ludność wiejska mogła wszędzie i zawsze mieć przystępną pomoc lekarską, czego dotychczas nie ma, i przez co wielka ilość ludzi marnie i przed czasem ginie. Tym i podobnym niedostatkom należałoby starać się zapobiedz, a osobliwie ze strony Towarzystwa gospodarskiego starać się o podniesienie rozumnego gospodarstwa wiejskiego; wtedy można spodziewać się, że się dobrobyt krajowy podniesie, a z nim śmiertelność się zmniejszy.

Że zresztą zdanie wnioskodawców, jakoby śmiertelność stała w jakim związku z obchodzeniem świąt, jest mylne, okazują daty statystyczne poszczególnych krajów koronnych. Według tych dat z r. 1869 wynosiła śmiertelność w Dolnej Austryi 34·2 (na 1000), w Salcburgu 30·0, a w Czechach 28·8, na Morawie 29·5, na Szląsku 29·7; największa tedy śmiertelność była w Dolnej Austryi, a potem w Salcburgu, kraju tak pięknym i zdrowym, a znacznie mniejsza była śmiertelność w Czechach, na Morawie i Szląsku (Schmitt, Statistik, Wien 1878. S. 76). W przytoczonych datach znachodzimy wielką różnicę, której nie spowodowało obchodzenie świąt podwójnych, ale inne ważne czynniki, z pomiędzy których osobliwie wspomnieć należy o prawdziwie religijno-moralnej oświacie i dobrobycie.

Zwracamy przytem uwagę i na kraje korony węgierskiej, gdzie śmiertelność jest bardzo wielką, wynosi bowiem w Fiume 53·3 na 1000, a w ogóle we Węgrzech przeciętnie 41·6, czego także nie można przypisywać podwójnemu obchodzeniu świąt, ponieważ n. p. część rdzennych Madiarów są kalwini, którzy jak wiadomo mało świąt mają, Niemcy zaś i część Słowaków są lutrami, u których także ilość świąt jest maleńka, większa połowa wszystkich mieszkańców są katolicy, zachowujący święta według nowego kalendarza i tylko maleńka część mieszkańców obchodzi święta według starego kalendarza, a pomimo to śmiertelność jest tam tak wielką. (Brachelli, Statistische Skizze, Leipzig 1878.)

Z równaniem obchodzenia świąt w Galicyi, nie zostałby osiągniętym cel ten, jaki wnioskodawcy osiągnąć zamierzają; przeciwnie, przyjęcie tego wnioska mogłoby wielce smutne następstwa pociągnąć za sobą. Chcąc bowiem zrównać z sobą święta obu obrządków, trzebaby znieść niektóre święta ruskie, n. p. św. Bazylego, Jordan, Trech światyteliw, Preobrażenie,

Wozdwyżenie, św. Mikołaja, Wowedenie, które są w wielkiem poważaniu u Rusinów, a których w obrządku łacińskim albo wcale nie ma, albo jeżeli są, uroczyście obchodzone nie bywają. Zniesienie zatem tych świąt mogłoby nastąpić albo na własne żądanie gr. kat. wiernych, albo mocą rozporządzenia. Lecz wierni gr. kat. dotychczas z takiem życzeniem nie wystąpili, a gdyby im ostatecznie nakazano zaniechać obchodu świąt tak wielkich i popularnych, jak Jordan, Preobrażenie, Wozdwyżenie, św. Mikołaja i innych, niepodobna przewidzieć, do czegoby to doprowadziło, i ocenienie możliwych następstw konsystorz metrop. pozostawia wnioskodawcom. Jeżeli zaś wnioskodawcy chcieliby tylko zrównać obchodzenie świąt w szkołach, to pominąwszy już, że byłby to tylko połowiczny i do niczego nie prowadzący środek, powinni się nad tem zastanowić, jakby to wyglądało, gdyby dzieci szły do szkoły, a rodzice na nabożeństwo do cerkwi. Czy nie musiałoby to doprowadzić do indyferentyzmu religijnego a dalej do zatraty wszelkiego poczucia religijnego? A tego wnioskodawcy z pewnością nie chcą i nie pragną.

Nie zapuszczając się zresztą w dalsze wywody i pomijając wielkie trudności i koszta, z jakiemiby to dzieło połączone było, już z samego względu na księgi cerkiewne, podnosimy jeszcze tylko to, że najwyższa władza kościelna i świecka przy każdej sposobności, a osobliwie ostatniemi czasy jawnie i jasno oświadczyły, że wbrew woli wiernych obrządku gr. kat. nic nie będzie w ich obrządku zmienionem — i konsystorz metrop. mniema, że omawiane tu wnioski nie są na czesie, i że lepiej będzie poczekać, aż wierni gr. kat. pójdą za przykładem innych narodowości, które się także długo opierały przyjęciu nowego kalendarza, i sami postawią taki wniosek i życzenie; dalej, że wniosek ten w obecnej chwili nietylko nie jest kitem obopólnego między narodowością polską a ruską porozumienia się i mostem do wzajemnego zbliżenia się, lecz że jest on niebezpiecznym dla publicznego spokoju i może wywołać wielce smutne następstwa; dla tego konsystorz metrop. stawia swoją opinię, aby tę sprawę złożyć do aktów.

---

b) Odpis

odezwy gr. kat. konsystorza biskupiego w Przemyślu z d. 28. lutego 1885 L. 1065, do Wydziału krajowego we Lwowie.

W odpowiedzi na szacowne pisma z dnia 20. listopada 1884. L. 51.292 i 24. stycznia 1885 L 67.499/1884 w sprawie zniesienia niektórych uroczystych świąt, obchodzonych przez wiernych gr. kat. obrządku w Galicyi, konsystorz biskupi ma zaszczyt oświadczyć uprzejmie na podstawie Art. 15. ustawy państwowej z dnia 21. grudnia 1867 L. 142, iż ze względu na ruskich mieszkańców Galicyi, nie widzi potrzeby zmniejszenia liczby uroczystych i tak niewielu świąt, bo to pociągnęłoby za sobą zmianę juliańskiego kalendarza na gregoriański, do czego właściwie dążą wnioski Sanockiego oddziału Towarzystwa gospodarskiego i pana Edmunda Kraińskiego; przedsięwzięcia zaś takiej zmiany konsystorz biskupi ze względu na religijne i obrzędowe uczucia tutejszo-krajowych Rusinów i ze względu na publiczny spokój, nie może doradzać.

---

c) Odpis

odezwy konsystorza metrop. lwowskiego ob. łać. z dnia 3. grudnia 1884 L. 3354 do Wydziału krajowego we Lwowie.

Odnośnie do wielce szacownej odezwy z dnia 21. listopada 1884 L. 51.292 w sprawie zrównania zachodniej Galicyi co do świąt, obchodzonych w zakładach naukowych z innemi częściami Monarchii, ma konsystorz metrop. zaszczyt oświadczyć, że lubo w zasadzie podziela zapatrywanie się sanockiego oddziału galicyjskiego Towarzystwa gospodarskiego na sprawę powyższą i równobrzmiące z niem wywody p. Edmunda Kraińskiego, jednak ze względu, że sprawa powyższa tyczy się świąt obchodzonych w obrządku gr. kat., uważa przeprowadzenie takowej w miejscowościach, zamieszkałych przez ludność należącą do obu obrządków tak długo niemożliwe, dokąd kalendarze nie zostaną zrównane.

---

d) Odpis

odezwy konsystorza biskupiego przemyskiego obrz. łać. z dnia 9. grudnia 1884 L. 3110 do Wydziału krajowego we Lwowie.

Na wysokie wezwanie z dnia 21. listopada r. b. L. 51.292 do objawienia zdania względem sprawy kalendarzowej przez oddział sanockiego galic. Towarzystwa gospod. i przez członka Rady powiatowej leskiej p. Edmunda Kraińskiego do Wysokiego Sejmu wniesionej, ma konsystorz biskupi zaszczyt wyrazić opinię swoją jak następuje:

Najprzód musi konsystorz biskupi oświadczyć, że petycye dopiero co wspomniane uważa za objaw życzeń prawie powszechnych, które w okolicach kraju naszego przez ludność obydwóch obrządków zamieszkałych już często się odzywały. Przyczyny tych życzeń były te same, które w petycyach jasno są wyłożone. Ktokolwiek zamieszkuje okolice kraju naszego o mięszanej ludności polskiej i ruskiej, wie z własnego doświadczenia, że wszelka ilość świąt w obrządku grecko-katolickim, a mianowicie obchód tych świąt, które w obrządku łać. nie obchodzą się in foro externo, ale tylko w obrębie kościoła. wpływa nader szkodliwie nie tylko na gospodarstwo ale i na moralność ludu obrządku gr. kat., a po części nawet ludu obrządku łać., ponieważ w małżeństwach mięszanych małżonkowie zwyczajnie obchodzą święta obydwóch obrządków.

Słuszną jest tedy prośba we wnioskach wyż cytowanych zawarta, ażeby nastąpiło porównanie w obchodzeniu świąt między wyznawcami obrządku grec. kat. i łać. to jest, iżby święta foralne, w których jedni mają się wstrzymać od ciężkiej pracy były te same u grecko kat. co i u łać. obrządku wyznawców. Nie ulega bowiem wątpliwości, że to zmniejszenie świąt, którego domagają się petenci w znacznej części umniejszyłoby zgubne skutki, jakie w swych podaniach wyliczają z dodatkiem jeszcze jednego, także nader zgubnego skutku, który milczeniem pomijają, a mianowicie wielce szkodliwego włóczenia się ludu po jarmarkach w dnie świąteczne i przyniosłoby wielki pożytek tak dla pracy w roli, w rzemiosłach, jako też dla nauki młodzieży uczęszczającej do szkoły.

Poznano to wszędzie z doświadczenia, że zbyt wielka ilość świąt uroczystych, tak zwanych foralnych, przy zwiększeniu się ludności źle oddziaływa na dobrobyt materyalny krajów i narodów, i dla tego zarządzono za przyzwoleniem Stolicy Apostolskiej redukcyę takich świąt nawet

w krajach przeważnie katolickich jak n. p. w Monarchii austryackiej najwyższemi rozporządzeniami z dnia 17. października i 10. grudnia r. 1771, tudzież we Węgrzech w upłynionym wieku, we Francyi zaś i Sardynii w wieku bieżącym.

W naszym kraju byłaby redukcya świąt, które tylko katolicy obrz. grec. kat. obchodzą, tem pożądańszą, ile że mamy i tak dwa kalendarze, różniące się między sobą o 12 dni, wskutek czego obchodzi się we wschodniej części naszego kraju z ludnością mięszaną tak wielka ilość świąt, jakiej nie ma w żadnym innym kraju. — Rozumie się atoli, że gdy obchodzenie świąt należy do publicznej służby Bożej, przeto i zniesienie w mowie będących dni świątecznych, mogłoby tylko za zezwoleniem Świętej Stolicy Apostolskiej nastąpić. Rzecz ta należy do Stolicy Świętej, jak to wiadomem jest z deklaracyi Innocentego P. P. X. w konstytucyi 12. z dnia 31. Stycznia i z brewy 6. Października 1653. Ztąd też i w Monarchii naszej, sławnej pamięci Cesarzowa Marya Teresa na zniesienie niektórych świąt w swoich krajach dziedzicznych, otrzymała od papieża Benedykta XIV., a potem od Klemensa PP. XIV. zezwolenie.

W tej mierze byłoby tedy rzeczą potrzebną, aby Wysoki c. k. Rząd po zniesieniu się z Najprzewielebniejszymi Ordynaryatami grecko-katolickimi, odniósł się do św. Stolicy Apostolskiej o redukcyę pomienionych świąt obrządku gr. kat. Wysoki Wydział albo też Wysoki Sejm krajowy mógłby tylko odnieść się do Wysokiego Rządu z wezwaniem odnośnem.

Konsystorz biskupi nie może atoli tego milczeniem pominąć, że jest to sprawa wielce drażliwa, ponieważ poruszenie jej czy to przez Wysoki Wydział, czy przez Wysoki Sejm krajowy wzięliby Rusini niezawodnie za krok przeciw sobie wymierzony, za zamach na swoją narodowość. Jeżeliby tedy nie było zamiaru razem z redukcyą świąt w mowie będących osiągnąć rzecz daleko wyraźniejszą a z tą redukcyą w ścisłym zostającą związku, t. j. jeżeliby nie było zamiaru za pośrednictwem Wysokiego c. k. Rządu wyjednać u Św. Stolicy Apostolskiej nietylko zezwolenie ale i zarządzenie czyli polecenie, aby katolicy obrządku gr. kat. w naszym kraju przyjęli poprawiony kalendarz Gregoryański i według niego swe święta obchodzili, natenczas nie byłoby wcale rzeczą pożądaną dla redukcyi kilku świąt, a więc dla uzyskania kilku dni roboczych i szkolnych, poruszać sprawę tak drażliwej natury. Inaczej miałaby się rzecz, gdyby szło o zrównanie kalendarza obydwóch narodowości i obydwóch katolickich obrządków, bo przeprowadzenie tej sprawy miałoby ogromną doniosłość i najzbawienniejsze skutki pod względem materyalnym i narodowym dla naszego kraju. Wobec smutnych i niestety coraz liczniejszych i jaskrawszych objawów, na które wszyscy kraj nasz prawdziwie miłujący z wielkiem ubolewaniem patrzą, że są i jawnie działają ludzie w tym kierunku, aby pozrywać jeden po drugim wszystkie węzły, które wyznawców obydwóch obrządków katolickich w naszym kraju w jedną łączą społeczność, aby dalej język ruski do polskiego tak bardzo zbliżony nagiąć do form języka rosyjskiego i zlać go z nim zupełnie, tudzież aby wmówić w lud ruski, że ani co do języka, ani co do wiary nie różni się od Rosyan, lecz stanowi z nimi jeden naród, wobec tych smutnych i groźnych objawów byłoby zrównanie kalendarza największem dobrodziejstwem dla kraju i najskuteczniejszym środkiem przeciw tym zgubnym zabiegom, a przeprowadzenie szczęśliwe tej sprawy, byłoby aktem, któryby w dziejach naszego kraju i kościoła, a nawet w dziejach cywilizacyi w ogóle, utrwalił stale pamięć tej władzy, która to wielkie dzieło zainicyowała i do skutku przywiodła. Wtedy osiągniętoby nietylko największą redukcyę świąt, jaka jest możliwa, ale zabezpieczonoby także w sposób trwały oprócz materyalnych i ekonomicznych, także interesa moralne i narodowe. Nie uniknęłoby się wprawdzie rozjątrzenia i w tym wypadku, gdyby Św. Stolica Apostolska i Wysoki Rząd nakazały to zrównanie kalendarza ale rozjątrzenie ułożyłoby się w krótkim czasie, bo wielkie korzyści byłyby wszystkim widoczne, a błogie skutki pozostałyby nie przemijająco, jak rozjątrzenie, ale trwale. A za zrównaniem kalendarza

przemawia przecież tyle najważniejszych powodów. Oprócz Moskwy, Grecyi, Wołoszy, Serbii i tureckich Słowian, nikt z cywilizowanych narodów, nawet narody protestanckie i Anglia, które poprawę kalendarza przez Grzegorza P. P. XIII. nazywały dziełem Antychrysta, nie trzymają się już kalendarza juliańskiego, jako przez naukę pozytywną za błędny osądzonego. Że niejednostajność w obserwie kalendarza tak z politycznych, jak z ekonomicznych względów musi być niedogodną, świadczy Rosya, która w r. 1800 narzuciła prowincyom polskim obserwę kalendarza juliańskiego. Jeśli tedy Wysoki Wydział krajowy pragnie skutecznie zapobiedz klęskom materyalnym i moralnym, które przygniatają nasz kraj i lud z powodu mnogiej liczby świąt, natenczas raczy za pośrednictwem najwyższych władz państwowych przedstawić świętej Stolicy Apostolskiej wielką niedogodność i wielkie szkody, jakie z podwójnego kalendarza wypływają i okazują się w stosunkach religijnych, społecznych i ekonomicznych naszego kraju.

Łatwą zaś równie jak wykazano byłoby rzeczą przedstawić, że wobec pomięszania wyznawców obrządku łać. z wyznawcami obrządku gr. kat. obserwa dwojakiego kalendarza wyradza indyferentyzm religijny, tworzy antagonizmy narodowe i polityczne, naraża gospodarstwo na klęski nieobliczone, przyczynia się do tamowania instrukcyi szkolnej i ułatwia agitatorom politycznym robotę nieustannego waśnienia synów jednego kraju między sobą. Konsystorz biskupi sądzi, że najwyższe władze państwowe, które niezawodnie poznają dobrze wielkie szkody, jakie dla naszej prowincyi z podwójnego kalendarza katolickiego wynikają, przychyliłyby się do poparcia wniosku, któryby zamierzał do zrównania kalendarza i nie omieszkałyby w celu szczęśliwego przeprowadzenia tej tak ważnej sprawy porozumieć się ze św. Stolicą Apostolską. Jeżeli katolicy obrządku łać. w państwie rossyjskiem wskutek nakazu rządowego muszą obchodzić swe święta według kalendarza juliańskiego, który uważają za kalendarz szyzmatyków, o którym wiedzą, że jest błędnym, to dla czegoż nie mieliby katolicy obrządku grec. obchodzić swych świąt razem z katolikami obrz. łać. zwłaszcza gdy dobrze wiedzą, że ten kalendarz jest poprawnym, a więc prawdziwym i że go przyjęły nawet niekatolickie a cywilizowane narody. Dobrzy katolicy obrządku grec. musieliby nawet uznać, że zrównanie kalendarza przyniosłoby także tę korzyść, iż agitatorom bądź antikatolickim bądź antipaństwowym lub antisocyalnym wytrąconąby została z ręki broń, której oprócz innych środków używają, wmawiając w lud ruski, że ma inną wiarę od tej, którą wyznają obywatele ziemscy i lud polski, że ma wiarę tę samą, którą wyznaje lud moskiewski czyli rosyjski.

---

e) Odpis

odezwy lwowskiego Konsystorza metropolitalnego obrz. ormiańskiego z dnia 12. Grudnia 1884. l. 119. do Wydziału krajowego we Lwowie.

Na szacowne wezwanie Wysokiego Wydziału krajowego z dnia 21. Listopada b. r. mam zaszczyt niniejszem odpowiedzieć, że po dojrzałem zastanowieniu się nad sprawą, w szacownej odezwie wyłuszczoną, petycyami zaś sanockiego oddziału Towarzystwa gospodarskiego i p. Edmunda Kraińskiego spowodowaną, najsumienniejszem mojem jest przekonaniem i radą, nie poruszać zgoła i nie tykać tej sprawy, a to z tego najbardziej powodu, by rozjątrzeniu i zaciętej walce obu bratnich narodowości na jednej biednej naszej ziemi nie poddawać nowego zarzewia i nie wywoływać nowych skarg ze strony Rusinów jakoby na zamierzony przez to nowy ucisk ich narodowości, zwłaszcza że przekonaniem mojem załatwienie tej kwestyi ostatecznie nie do kompetencyi władz świeckich, ale kościelnych należy. Jeżeli Kościół rzymsko-katolicki przyjął Rusinów na łono swoje jako katolików, nie żądając od nich wyrzeczenia się kalendarza i uroczystych świąt swoich, to

i nam jako wyrozumiałym starszym ich braciom nie wypada koniecznie ustawami przynaglać ich do tego, bo póki sami oni nie przyjdą do tego moralnego przekonania, że daleko lepiej i korzystniej dla nich samych byłoby zastosowanie do kalendarza rzymskiego, powszechnie przez oświecone narody przyjętego, dopóty wszelkie nasze, choćby nawet najlegalniejszemi drogami, zmuszanie i przynaglanie ich do tego, nie wyda pożądanych przez nas owoców i zdaniem mojem tylko bardziej przyczyni się do rozterek i zamięszania wewnętrznego pokoju między obu narodowościami w kraju, czego pewnie żaden z nas sobie i krajowi życzyć nie może i nie powinien.

---

f) Odpis

odezwy c. k. Prezydyum Namiestnictwa we Lwowie z dnia 26. Kwietnia 1888 l. 1547 do Wydziału krajowego we Lwowie.

Odnośnie do szacownej odezwy z dnia 21. Listopada 1884. l. 51.292, którą Świetuy Wydział krajowy zakomunikował mi odpisy sejmowych petycyj Sanockiego oddziału galic. Towarzystwa gospodarskiego i Edmunda Kraińskiego o zrównanie wschodniej Galicyi co do świąt, obchodzonych w zakładach naukowych, z innemi częściami państwa austryackiego i odnośnie do szacownych odezw z dnia 20. Lutego 1885. l. 8.237 i 11. Kwietnia 1885. l. 13.204., którą zakomunikowano mi objawione we wspomnionej sprawie opinie Ordynaryatów arcybiskupich obrz. rzym. kat., grecko-katol. i rzym.-orm. we Lwowie, tudzież Ordynaryatów biskupich rzym.-katol. i grecko-katol. w Przemyślu, mam zaszczyt na podstawie otrzymanej od Rządu centralnego wskazówki oznajmić Wydziałowi krajowemu, że c. k. Rząd po dokładnem zbadaniu zachodzących stosunków nie uważa za właściwe, aby w wzmiankowanej sprawie poczyniono jakiekolwiek zmiany obecnie istniejącego urządzenia.

Opinia

oddziału technicznego o wpływie walcowania na zmniejszenie kosztów utrzymania dróg szutrowanych do LW. 19813/88.

Dla wyjaśnienia o ile i kiedy walcowanie dróg korzystnie może być zastosowane przy ich utrzymaniu, oddział techniczny uważa za potrzebne zaznaczyć niektóre szczegóły co do warunków wymaganych dla warstwy szutrowej, podać jakie przyczyny na jej zużycie wpływ mają i przedstawić o ile na drogach krajowych walcowanie zastosowane być powinno i zastosowane zostało.

I.

Warstwa szutrowa.

Przy drogach szutrowanych przyjęto i doświadczeniem stwierdzono, że grubość warstwy szutrowej 20—25 *cm* w zwykłych warunkach jest potrzebną i dostateczną, ażeby powłoka drogi przy różnorodnych wpływach atmosferycznych, bez przełamania się mogła wytrzymać nacisk ciężkich wozów.

Gdy grunt naturalny pod warstwą szutrową jest twardy i przepuszczalny, albo sztucznie wzmocniony, grubość warstwy szutrowej może się do pewnego stopnia zmniejszyć bez widocznej na razie zmiany w stanie drogi.

Warstwa szutrowa powinna być równą, twardą i odpowiedniego kształtu, ażeby ułatwić ruch na drodze i zmiejszyć o ile można siłę pociągową.

II.

Zużycie się szutru.

Przez uderzenie kopyt koni, przez tarcie kół wozów i wskutek wpływów atmosferycznych warstwa szutrowa zużywa się częściowo.

Na zużycie szutru wpływają:

1. Przedewszystkiem ruch na drodze t. j. ilość i ciężar przechodzących wozów.

2. Rodzaj kamienia używanego do utrzymania drogi; kamień twardy i kamień dobrze się wiążący stawia większy opór na niszczące działanie kół wozów i kopyt koni.

3. Odpowiedni kształt profilu poprzecznego z bardzo małą wypukłością ułatwia ruch na całej szerokości drogi, usuwa przyczynę tworzenia kolei niekorzystnie działających na zawilgocenie drogi, na taroie kół, a zatem i na zużycie szutru.

4. Twardość i gładkość powierzchni zmniejsza siłę pociągową, nacisk kopyt koni jest słabszy, koła wozów gniotą, ale nie uderzają, a w tym stosunku i zużycie szutru jest mniejsze.

5. Spadki na drodze dopóki nie przekraczają 2—3% są korzystne dla ścieku wody i osuszenia drogi.

Natomiast spadki większe zmuszając konie do silnych uderzeń i nacisku są przyczyną niszczenia powierzchni. Ściek wody staje się zbyt szybki i dalej niszczy już chropowatą powłokę drogi.

6. Łagodne a zmienne spadki, twarda i gładka powierzchnia drogi, zmniejszając siłę pociągową, umożebniają zwiększenie ładunku wozów, a zatem zmniejszają ilość fur przechodzących drogą, a jeden wóz z podwójnym ładunkiem mniej niszczy drogę niż dwa wozy z połową tego ładunku.

7. Wilgoć na drodze w małym stopniu jest korzystną dla nadania spójności warstwie szutrowej, większa zaś wilgoć przeciwnie rozluźnia tę spójność, sprawia, że pojedyncze kamyki łatwiej się miażdżą i zużywają, tworzy błoto, zwiększa nierówność i przezto wywołuje potrzebę zwiększenia siły pociągowej. Długie deszcze zwiększają zatem zużycie szutru, mroźna zaś śnieżna zima ochrania warstwę szutrową.

8. Budowa drogi wykonana z należytem odprowadzeniem wody i łatwem osuszeniem, z potrzebną wytrzymałością podkładu pod warstwą szutrową z możebnem ułatwieniem ruchu, w ogóle wykonana starannie i podług zasad technicznych wpływa także w wysokim stopniu na zmniejszenie ilości zużywającego się szutru.

Oprócz powyższych są także inne przyczyny, mające wpływ na zużycie szutru jak naprzykład: szerokość kół, szybkość jazdy, odwilże, troskliwość i umiejętność dozoru i t. p.

III.

Utrzymanie warstwy szutrowej.

Zużytą część warstwy szutrowej i usuniętą z drogi w postaci kurzu i błota, trzeba zastąpić nową dostawą i oddać drodze tyle szutru, ile go ubyło.

Sposoby używane do oznaczenia rocznego zużycia szutru (niwelacya, mierzenie grubości, częściowe zerwanie pokładu, waga zgarniętego błota i kurzu i t. p.) na drogach prawidłowo zbudowanych, dają rezultaty dość ściśle, o ile się to odnosi do przeszłości.

Podług dat zebranych oznacza się dostawę na rok następny, ale to jest tylko przypuszczenie prawdopodobnej, ale nie rzeczywistej potrzeby, która jest o tyle zmienną, o ile są zmienne przyczyny na zużycie wpływ mające, a których z góry przewidzieć nie można. To wyjaśnia różnice często znaczne w preliminowanych z roku na rok dostawach, to usprawiedliwia zapasy pozostałe, albo potrzebę dodatkowych nadkosztorysowych dostaw.

W ścisłym związku z utrzymaniem warstwy szutrowej zostaje układanie preliminarzy rocznych potrzeb szutru.

Nie dająca się przytem uniknąć niedokładność tych preliminarzy (układanych w lecie lub jesieni dla roku następnego) nie pociąga za sobą szkodliwych następstw.

Jeżeli się bowiem okaże, że wskutek zmniejszonego ruchu z powodu długiej i śnieżnej zimy, a suchego lata, lub innych przyczyn zarządzona dostawa będzie po nad potrzebę większą, w takim razie nadwyżka pozostanie jako zapas na rok następny i wpłynie na zmniejszenie następnego preliminarza.

Jeżeli zaś zużycie szutru będzie większe niż przewidziano, wtedy dopuszcza się zmniejszenia grubości warstwy szutrowej, o ile to jest możebnem bez szkody dla drogi, albo zarządza się dodatkową dostawę.

Należy dążyć, ażeby dostawa była raczej za wielką niż za małą, a to dla tego, by mieć zawsze pewien zapas szutru na nieprzewidziane a często nieuniknione potrzeby.

IV.

Wzmocnienie warstwy szutrowej na drogach krajowych.

Poniższy ogólny wykaz preliminowanych dostaw dla 1.640 *klm.* dróg krajowych (po wyłączeniu dróg, których budowa nie była ukończoną) przedstawia, że w miarę polepszenia się stanu dróg, w miarę uzupełnienia warstwy szutrowej do normalnej grubości, dostawa szutru stopniowo się zmiejsza.

W latach 1880—1882 preliminowano w ogóle szutru 322.453 *ms.* t. j. rocznie na 1 *klm.* 66 *ms.*

W 1883—1885 r. 298.336 *ms.* na 1 *klm.* 61 *ms.*

W 1886—1888 r. 242.987 *ms.* na 1 *klm.* rocznie 50 *ms.*

Gdy w początku trzeba było przedewszystkiem dążyć do uzupełnienia warstwy szutrowej, usunięcie innych braków na drogach, musiało być odroczone.

W miarę zwiększenia grubości szutru można było stopniowo przystąpić do koniecznych częściowych przebudowań dróg i do zastąpienia często tymczasowej i wadliwej konstrukcyi mostów, mostami większej trwałości.

V.

Walcowanie dróg.

Nie mogąc zmienić ani ruchu na drogach, ani wpływów atmosferycznych, zarząd dróg krajowych w poczuciu swego obowiązku, wytrwale i według możności stara się zmniejszyć i złagodzić te przyczyny szkodliwie działające na zużycie szutru, które ująć można.

Pomijając starania i środki ciągle zarządzane i przestrzegane osuszenia dróg, doboru kamienia, zmniejszenia spadków, nadania odpowiedniego kształtu profilowi poprzecznemu i t. p., oddział techniczny ogranicza się na przedstawieniu niektórych szczegółów i korzyści jednego ze środków, dążących do zmniejszenia zużycia szutru t. j. walcowania dróg przy ich budowie i utrzymaniu.

Walcowanie, nadając warstwie szutrowej twardość, gładkość i spoistość, zwiększając jej nieprzepuszczalność i siłę oporu, działa bardzo korzystnie nie tylko dla ułatwienia ruchu, ale także zmniejsza zużycie szutru.

Na równej i gładkiej drodze po jej wywalcowaniu, tarcie i uderzenia kół wozów będą słabsze, siła pociągowa mniejsza, a zatem mniejszy nacisk kopyt koni — może być zwiększony ładunek — a zatem mniejsza ilość wozów przechodzących drogą.

To wszystko przyczynia się do zmniejszania zużycia szutru i do obniżenia kosztów transportu.

Jako dowód, że Wydział krajowy był świadom tych korzyści i starał się od dawna je zastosować dla dróg krajowych można przytoczyć:

1. Oprócz otrzymanych od c. k. Rządu 6 walców żelaznych zakupiono jeszcze 16 w latach 1875—1886.

2. Zarządzono walcowanie dróg przy ich utrzymaniu:

od roku 1876 na drodze Żółkiew-Krystynopol, od roku 1877 na drogach Jarosław-Bełzec, Kraków-Baran i Kraków-Chełmek, od roku 1880 na drodze Zator-Sucha, od roku 1881 na drogach Tarnów-Szczucin i Rzeszów-Nisko i t. d.

Przy budowie i rekonstrukcyi dróg stale i bez wyjątku walcowanie się odbywa.

3. W instrukcyi technicznej dla dróg powiatowych i gminnych potrzeba i korzyści walcowania są z naciskiem podniesione.

Wobec powyżej wykazanych a niezaprzeczonych korzyści walcowania dróg, potrzeba wyjaśnić, dla jakich powodów nie zarządzono walcowania na wszystkich drogach krajowych.

Powody te są następne:

1. Ubijanie babą ręczną, zalecone w instrukcyi technicznej o utrzymaniu dróg przy odpowiedniem rozsypywaniu szutru zastępuje walcowanie i te same korzyści przynosi. Przy rozsypywaniu szutru w małych ilościach, a w znacznych odstępach, ubijanie jest tańsze, gdyż walec drogowy bez potrzeby znaczne przestrzenie musiałby przebywać. Przeciwnie zaś przy rozsypaniu szutru w znacznych ilościach walcowanie staje się tańszym środkiem ugniecenia i wygładzenia warstwy szutrowej.

2. Na drogach o wielkich spadach walcowanie jest zbyt kosztownem, a mniej skutecznem.

3. Na drogach, gdzie szuter jest tani, walcowanie jest pożądane dla ułatwienia ruchu, nie zniży kosztów utrzymania, albowiem wydatek poniesiony nie znajdzie pokrycia w oszczędności, wykazanej wskutek zmniejszenia ilości szutru. Pragnąc utrzymać drogi krajowe w dobrym stanie środkami najodpowiedniejszymi i najtańszymi, Wydział krajowy zarządza walcowanie tych tylko dróg, gdzie to przedstawia widoczną i pewną korzyść.

VI.

Sposoby utrzymania dróg we Francyi i Niemczech.

We Francyi i Niemczech utrzymanie dróg odbywa się w sposób dwojaki:

1. Częściowem rozsypywaniem szutru, w małych ilościach w miarę potrzeby i ubijaniem babami ręcznemi z wyjątkowem zastósowaniem walcowania.

2. Dopuszczeniem do pewnego stopnia zużycia się warstwy szutrowej i peryodycznego co parę lat jej uzupełnienia i walcowania.

Oba te sposoby mają swe zalety i wady, a zależy od warunków, w jakich droga się znajduje, ażeby uznać, który z nich jest bardziej odpowiedni.

Na drogach krajowych zastosowywano dotąd pierwszy sposób t. j. system nagłych napraw.

Zastosowanie drugiego sposobu t. j. peryodycznego odnawiania warstwy szutrowej, jeżeli ma być odpowiedniem wymaga następnych warunków:

1. Prawidłowej i podług zasad technicznych wykonanej budowy drogi (znaczna część dróg krajowych dawniej budowanych tego warunku nie ma).

2. Racyonalne zastósowanie tego sposobu wymaga dróg szerokich po nad 10 *m*, ażeby bez utrudnienia ruchu umożebnić wykonanie szutrowania i walcowania na połowie szerokości, pozostawiając drugą połowę dla przejazdu (szerokość zaś dróg krajowych wynosi od 6 *m* do 9 *m*).

3. Koniecznym jest warunkiem możebność zastosowania tego sposobu, ażeby warstwa szutrowa miała dostateczną grubość i ażeby jej częściowe zużycie było dopuszczalne bez narażenia pokładu na przełamanie się. (Dopiero w ostatnich latach i jeszcze nie na wszystkich drogach ten warunek osiągniętym został).

Sposób ciągłych napraw t. j. częściowego w miarę potrzeby rozsypywania szutru we Francyi i w Niemczech jest także używany, a na drogach wązkich i przy małym ruchu uważany za jedynie odpowiedni.

VII.

Szczegóły walcowania dróg w okręgu Rzeszowskim.

Pozostaje jeszcze wyjaśnić cyfry podane przez posła Stanisława Jędrzejowicza, a przedstawiające korzyści walcowania dróg krajowych w okręgu Rzeszowskim.

Na drodze Rzeszów-Nisko w oddziale Rzeszowskim w r. 1886 walcowano drogę w 1—9 *klm.* na długości 9·200 *klm.* przez 11 dni t. j. 1 *klm.* walcowali 1·2 dnia. W r. 1887 walcowano 10—17 *klm.* na długości 7·800 *klm.* przez 3·5 dnia t. j. 1 *klm.* walcowano 0·4 dnia. Zatem walcowanie na pierwszych dziesięciu kilometrach było trzy razy dokładniejsze, jak na dalszych kilometrach, a przeto i zmniejszenie dostawy szutru, jeżeliby było zależnem tylko od walcowania, winno było nastąpić w pewnym stosunku do dokładności walcowania. Pomimo to jednak zmniejszenie dostawy wynosi na pierwszych 9 *klm.* 21% na dalszych zaś 41%.

Na drodze Rzeszów-Nisko w oddziale Niżańskim w roku 1887 było wykonane bardzo starannie walcowanie tylko na 16 *klm.* (18—33), pomimo to dostawa preliminowana na te kilometry jest większą niż w latach poprzednich.

Na drodze Dębicko-Nadrzeziańskiej zmniejszono znacznie dostawę szutru na r. 1888 w porównaniu do r. 1887 (z 5.131 *ms.* na 2.935 *ms.*), ale główną tego przyczyną było nie walcowanie, lecz budowa równoległej do drogi kolei. Z powodu olbrzymich przewozów materyałów do budowy kolei, jeszcze w początku wiosny w r. 1887 musiano zarządzić dodatkową dostawę szutru 1.000 *ms.*, dlatego dostawa z r. 1887 przedstawia się wyjątkowo wielką, a po otwarciu kolei znaczne zmniejszenie ruchu na drodze pozwoliło stósownie zmniejszyć dostawę.

Na drodze Tarnów-Szczucin pomimo walcowania dostawa szutru zwiększa się od trzech lat z powodu niedostatecznej grubości warstwy szutrowej, którą potrzeba doprowadzić do normalnego stanu.

Na drodze Przeworsk-Kańczuga dostawa zmniejsza się stopniowo od r. 1884 z powodu dostatecznej grubości warstwy szutrowej, z powodu osuszenia drogi drenowaniem i rowami odpływowymi i z powodu walcowania.

Dostawa szutru w ogóle dla dróg okręgu Rzeszowskiego po wyłączeniu drogi Dębicko-Nadbrzeziańskiej, (która była w zupełnie wyjątkowych warunkach z powodu budowy, a następnie otwarcia równoległej kolei)

wynosi w r. 1887 — 5.520 *ms.*
„ „ „ 1888 — 5.650 „

Te przykłady dowodzą, że oprócz korzystnego wpływu walcowania jeszcze inne ważne przyczyny wpływ mają na preliminowaną dostawę szutru, że z poszczególnych i przypadkowo wziętych przykładów nie można stanowczo wnosić o doniosłości skutków walcowania, bez szczegółowych i wyłącznie w tym celu przeprowadzonych badań i doświadczeń, nie można podać o jaki procent wskutek walcowania dostawa szutru się zmniejszy, — zwłaszcza, że zmniejszenie to w każdym wypadku będzie inne stosownie do odmiennych warunków miejscowych.

Liczba porząd.	Linia kolejowa	Dojazd do stacyi	Dojazd zaczyna się od	Powiat	Długość w metrach bieżących	Rzeczywisty lub projekt. koszt budowy dojazdu	Uwagi
	I. Kolej północna Cesarza Ferdynanda.						
1	Kraków-Dziedzice	Jawiszowice	Drogi państw. Biała-Oświęcim	Biała	695	4.726	zbudowano
2	Bielsko-Żywiec	Łodygowice	„ rządowej Bielsko-Żywiec	Żywiec	200	.	Rada pow. zaprojektowała
3	Kraków Circumwalacyjna	Podgórze-Bonarka	„ „ wadowickiej	Wieliczka	813	6.000	„
4	Bielsko-Kalwarya Zebrz.	Biała	od ulicy Łęg miasta Biały	Biała	811	10.600	w budowie
5	„	Kozy	drogi rządowej: Biała-Kęty	„	631	2.770	„
6	„	Kęty	„ „ „	„	130	1.250	„
7	„	Wadowice	„ „ Wadowice-Kalwarya	Wadowice	600	4.360	„
8	„	Klecza górna	„ „ „ „	„	296	1.570	„
9	„	Kalwarya Zebrz.	„ „ „ „	„	536	4.470	„
					4.742	35.666	
	II. Kolej Karola Ludwika.						
1	Kraków-Lwów	Bierzanów	droga państw. Wieliczka-Podgórze	Wieliczka	2.200	4.000	zbudowano
2	„	Kłaj	„ „ Bochnia-Niepołomice	Bochnia	934	3.000	„
3	„	Jarosław	„ powiat. Jarosław-Pruchnik	Jarosław	113	1.04[illegible]	„
4	„	Żurawica	„ rząd. Przemyśl-Radymno	Przemyśl	3.000	1.730	„
5	„	Kamienobród	„ „ Lwów-Radymno	Gródek	.	.	Rada pow. niewznowiła propozycyi
6	Lwów-Podwołoczyska	Zadwórze	„ powiat. w Nowosiółkach	Przemyślany	1.870	18.566	zbudowano
7	„	Złoczów	„ rząd. do Złoczowa	Złoczów	1.995	7.341	„
8	„	Zarwanica	„ państw. Lwów-Tarnopol	„	95	1.266	„
9	„	Jezierna	„ „ „	„	.	.	Rada pow. odstąpiła od zamiaru budowy
10	Krasne-Brody	Ożydów	z Oleska	„	6.400	27.000	„ „ zaprojektowała
11	„	Zabłotce		Brody	.	.	„ „ niezaproponowała
12	Jarosław-Sokal	Oleszyce	droga kraj. Jarosław-Bełzec	Cieszanów	1.040	7.464	zbudowano
13	„	Lubaczów	miasto Lubaczów	„	.	.	w zarządzie gminy Lubaczów
14	„	Lubaczów	dr. kraj. Jarosław-Bełzec w Dachnowie	„	5.000	23.500	w projekcie
15	„	Huta zielona	Potylicz	Rawa	.	.	Rada pow. odmówiła
16	„	Rawa ruska	droga rząd. Lwów-Bełzec	„	820	2.150	zbudowano
17	„	Uhnów	miast. Uhnów	„	1.027	6.654	„
18	„	Bełz	„ Bełz	Sokal	775	6.750	„
19	„	Krystynopol	droga kraj. Żółkiew-Krystynopol	„	1.290	12.640	„
20	„	Sokal	miast. Sokal	„	2.540	22.300	w projekcie
21	Dembica-Rozwadów	Dąbie	droga kraj. Dembica-Nadbrzezie	Mielec	377	1.200	zbudowano
22	„	Rzochów	„	„	300	850	„
23	„	Mielec	„	„	690	1.900	„
24	„	Baranow	„	Tarnobrzeg	1.380	10.125	w budowie
25	„	Chmielów	droga powiat. Tarnobrzeg-Majdan	„	99	6.620	„
26	„	Tarnobrzeg	„ „ „ -Stale	„	194	1.705	„
27	„	Zbydniów	„ kraj. Rozwadów-Nadbrzezie	„	256	2.000	„
28	„	Rozwadów	miast. Rozwadów	„	345	4.800	„
					33.631	174.608	
	III. Kolej Czerniowiecka.						
1	Lwów-Czerniowce	Bóbrka-Chlebowice	miast. Bóbrka	Bóbrka	.	.	Rada pow. niewznowiła propozycyi
2	„	Bursztyn	droga kraj. Bursztyn-Stanisławów	Rohatyn	.	.	„
3	Lwów-Bełzec (Tomaszów)	Żółkiew	do rynku m. Żółkwi.	Żółkiew	607	7.500	zbudowano
					607	7.500	
	IV. Pierwsza kolej węgiersko-galicyjska.						
1	Przemyśl-Chyrów-Zagórz	Chyrów	droga państw. Chyrów-Lisko	Staremiasto	207	876	zbudowano
2	„	Uherce	„ „ w Glinnem	Lisko	1.682	8.389	w o. k. Namiestnictwie
3	„	Uherce	„ „ w Uhercach	„			
					1.889	8.965	
	V. Koleje państwowe.						
1	Oświęcim-Podgórze	Przeciszów	od drogi państw. Nadworniańskiej	Wadowice	233	1.600	zbudowano
2	„	Zator	„ „ „	„	417	3.091	„

Liczba porząd.	Linia kolejowa	Dojazd do stacyi	Dojazd zaczyna się od	Powiat	Długość v metrach bieżących	Rzeczywisty lub projekt koszt budowy dojazdu	Uwagi
3	Oświęcim-Podgórze	Ryczów	drogi państw. Nadwórniańskiej	Wadowice	126	1.398	zbudowano
4	„	Brzeźnica	„ „ „	„	151	1 241	„
5	„	Wielkiedrogi	„ „ „	„	140	1.259	„
6	„	Skawina	„ „ „	Wieliczka	97	1.145	„
7	„	Swoszowice	„ „ Wadowice Podgórze	„	537	4.232	„
8	„	Podgórze-Płaszów	„ „ Wieliczka-Kraków	„	318	4.418	„
9	Zwardoń-Żywiec-Nowy-Zagórz	Zwardoń	„ rząd. Zwardoń-Żywiec	Żywiec	.	.	Rada powiatowa odmówiła
10	„	Milówka	„ miast. Milówka	„	585	3.250	zbudowano
11	„	J. leśnia	„ powiat. Żywiec-Podhorce	„	151	1.207	„
12	„	Lachowice	„ rząd. Żywiec-Nowy Sącz	„	601	1.351	„
13	„	Sucha	„ „ „	„	25	54	zbudowano ale nie w kierunku zatwier.
14	„	Maków	„ „ „	Myślenice	212	1 688	Rada powiatowa zaprojektowała
15	„	Osielec	„ „ „	„	105	985	zbudowano
16	„	Jordanów	„ „ „	„	.	.	przeprowadzono rozpraw konkur.
17	„	Chabówka	droga kraj. Czorsztyn-Zabornia	Nowytarg	470	5.634	zbudowano
18	„	Zaryte	„ rząd. Żywiec-Sącz	Myślenice	186	2 465	w budowie
19	„	Dobra	„ powiat. Dobra-Dobczyce	Limanowa	305	2 300	zatwierdz. projekta i przeprowadzono
20	„	Tymbark	miast. Tymbark	„	943	12.705	rozpraw. konkurs.
21	„	Stroże wyżne	„ powiat. Zborowice-Grybów	Grybów	122	560	zbudowano
22	„	Wola łużańska	„ powiatowa	Gorlice	389	2 226	zbudowano nie zupełnie
23	„	Zagorzany	„ „	„	215	980	zbudowano
24	„	Biecz	„ „	„	186	808	„
25	„	Skołyszyn	„ rząd. Jasło-Biecz.	Jasło	494	2 003	w budowie
26	„	Jasło	„ „ Jasło-Dukla	„	173	6.705	zbudowano
27	„	Krosno	„ państw. Krosno-Jasło	Krosno	555	2.391	„
28	„	Iwonicz	„ „ Przemyśl-Dukla	„	179	1.482	„
29	„	Rymanów	„ powiat. Rymanów-Brzozów	Sanok	425	834	za publicz. uznany
30	„	Sanok	„ kraj. Przemyśl-Sanok	„	137	941	w budowie
31	„	Nowy Zagórz	„ rządowa	„	.	.	Rada powiatowa odmówiła
32	Stanisławów-Husiatyn	Tyśmienica	„ kraj. Tyśmienica-Kołomyja	Tłumacz	.	.	„
33	„	Tłumacz-Pałahicze	„ „ Sielec-Zaleszczyki	„	36	300	zbudowano
34	„	Oleszów	„ rząd. Stanisławów-Monasterz.	„	156	1.73	„
35	„	Niżniów	„ „ „	„	353	5.304	„
36	„	Korościatyn	„ „ „	Buczacz	25	1.173	„
37	„	Monasterzyska	„ „ „	„	244	6 671	„
38	„	Jezierzany	„ kraj. Czortków-Monasterzyska	„	1.409	4.360	„
39	„	Buczacz	„ „ „	„	232	3.700	w budowie
40	„	Pyszkowce	„ „ „	„	2.392	14 698	w budow. koszt zwiększy się prawdop. o 2.500 zł.
41	„	Dżuryn	„ „ „	Czortków	78	973	za publiczny uznany
42	„	Kalinowszczyzna	„ „ „	„	.	.	Rada powiatowa odmówiła
43	„	Czortków(na Wygn.)	„ miasta Czortkowa	„	1.121	25.394	zbudowano
44	„	Kopyczyńce	„ kraj. Kopyczyńce-Husiatyn	Husiatyn	1.000	7.890	„
45	„	Wasylkowce	„ „ „	„	.	.	Rada powiatowa odmówiła
46	„	Husiatyn	„ „ „	„	.	.	„
47	Sucha-Skawina	Skawce	„ „ Wadowice-Sucha	Wadowice	33	523	zbudowano
48	„	Kalwarya-Brody	„ państw. Kraków-Biała	„	510	3 950	„
49	Zagórzany-Gorlice	Gorlice	„ miasta Gorlice	Gorlice	230	1.860	„
50	Lwów-Stryj-Ławoczne	Ubersko-Dobrzany	„ państw. Lwów-Stryj	Stryj	800	2.19[illegible]	w budowie
51	„	Lubieńce	„ „ Stryj-Skole	„	416	1.789	zbudowano
52	„	Synowódzko wyżne	„ „ „	„	155	608	„
53	„	Skole	„ „ „	„	104	1.380	„
					17.771	153.935	

Rekapitulacya

		długość	koszta
I.	dojazdy do linii kolei północnej	4.742	35.666
II.	„ „ „ „ Karola Ludwika . .	33.631	174.608
III.	„ „ „ „ Czerniowieckiej . .	607	7 500
IV.	„ „ „ I. kolei węgier. galic. . .	1.889	8.965
V.	„ „ „ kolej państwowych . . .	17.771	153.935
	Razem . . .	58 640	380.674 zł.

Uwaga.

Ad I, w kosztach nie mieści się projekt Łodygowice.

Ad V. w długości i kosztach nie mieści się projekt Jordanów, który wyniesie około 8.000 zł.

Alegat 10. do sprawozdania z czynności Wydziału krajowego za r. 1887/8.

Odpis

sprawozdania Wydziału Rady powiatowej krakowskiej z dnia 12. kwietnia 1888. L. 565.

Wysoki Wydziale krajowy! Odnośnie do wezwania z dnia 21. Marca b. r. L. 1.555, Wydział powiatowy ma zaszczyt zdać sprawę z wprowadzenia w życie noweli drogowej w tutejszym powiecie. Wprowadzenie to, które w niektórych powiatach do tak smutnych doprowadziło następstw, w tutejszym powiecie nastąpiło w sposób prosty i łatwy. Skoro bowiem nowela drogowa zaczęła obowiązywać t. j. z dniem 1. Października 1886, Wydział powiatowy wzywał po kolei Reprezentacye gminne i przełożonych obszarów dworskich do biura Rady powiatowej celem wyjaśnienia im ustawy, przyczem zalecił natychmiastowe ukonstytuowanie się zarządów drogowych dla poszczególnych miejscowości i wybranie z pomiędzy siebie przewodniczącego.

Gdy to dopełnionem zostało, rozdał Wydział powiatowy druki do spisu prestacyj potrzebne i zalecił spisanie takowych w 2 egzemplarzach; następnie po sprawdzeniu takowych w biurze Wydziału powiatowego zwrócono zarządom drogowym po jednym egzemplarzu, pozostawiając drugi egzemplarz w aktach Wydziału powiatowego dla kontroli.

Sporządzenie preliminarzy drogowych na pierwszy rok panowania nowej ustawy t. j. na rok 1887 jak również jeszcze i na rok bieżący odbywało się dla ułatwienia i objaśnienia całej manipulacyi w biurze Rady powiatowej przy współudziale urzędnika technicznego, przyczem pouczano członków zarządu drogowego o przepisach noweli drogowej. Tak sporządzone w dwóch egzemplarzach preliminarze drogowe, zostały w gminie złożone do przejrzenia przez kontrybuentów gminy i obszaru dworskiego z terminem przepisanym dni 14, a po upływie terminu ich wyłożenia, przedłożone zostały w jednym egzemplarzu Wydziałowi powiatowemu do wykonywania nadzoru zastrzeżonego mu w §. 27. u. 2., podczas, gdy drugi egzemplarz zatrzymały sobie zarządy drogowe dla własnego użytku.

Ponieważ wprowadzenie wszystkich instrukcyą rachunkową dość skomplikowanych postanowień, wobec nieporadności zarządów drogowych, było na razie niemożebnem, dla tego Wydział powiatowy widział się zmuszonym po myśli okólnika Wysokiego Wydziału krajowego z dnia 28. Stycznia 1887 L. 4.098 poczynić pewne ulgi w tym względzie, a mianowicie:

1. w ułożeniu preliminarzy drogowych odstąpiono od sporządzania kosztorysu zalecenego instrukcyą techniczną;

2. uwolniono Zarządy drogowe od prowadzenia pamiętnika drogowego, czyli księgi kontowej, a zalecono ograniczyć się tylko do wpisywania rozporządzeń władz i uchwał zarządów drogowych. Zalecono natomiast prowadzić osobny wykaz nieużytych i spłaconych dni prestacyjnych, który sporządzony bywa ze spisu obowiązanych i kwitaryusza sznurowego. Zamknięcie zaś rachunków sporządza się wprost z dziennika kasowego.

Tak też zarządy drogowe postąpiły i z końcem r. 1887 względnie z początkiem r. b. przedłożyły zamknięcia rachunkowe za pierwszy rok zastósowania nowej ustawy t. j. 1887.

Sprawdziwszy te zamknięcia rachunkowe Wydział powiatowy mógł następnie przystąpić i do zamknięć wszystkich funduszów miejscowych dróg gminnych — złożyć sprawozdanie Radzie powiatowej, a następnie przesłać Wysokiemu Wydziałowi krajowemu.

Odpis

relacyi Wydziału powiatowego w Bochni z dnia 19. czerwca 1888. do L. 827.

Jakkolwiek w sprawozdaniach naszych Wysokiemu Wydziałowi krajowemu z dnia 20. Czerwca i 10. Września 1887 r. do LL. 872 i 1.351 oraz dnia 21. Marca i 1. Czerwca r. b. do LL. 417 i 597 mieliśmy już zaszczyt podać szczegółowe daty dotyczące się wprowadzenia w życie noweli drogowej w naszym powiecie, to jednak czyniąc zadość rozporządzeniu Wysokiego Wydziału krajowego z dnia 4. Czerwca r. b. L. 14.552, podajemy tu w streszczeniu podjęte przez nas czynności celem wprowadzenia w życie nowej ustawy drogowej w porządku jak następuje:

1. Po dokonaniu w końcu r. 1886 przedwstępnych czynności t. j. po ogłoszeniu cen wykupna prestacyi na r. 1887, po zgromadzeniu w odpowiedniej ilości druków instrukcyą przepisanych, i po zaopatrzeniu się dostateczną liczbą egzemplarzy podręcznika drogowego, wydrukowanego nakładem funduszu powiatowego, Wydział powiatowy zawezwał okólnikiem wszystkie zwierzchności gminne i pp. przełożonych obszarów dworskich, by oddziałami w dniach 24., 25., 26. i 28. Stycznia 1887 r. przybyli do sali radnej celem bliższego obznajomienia się z nową ustawą drogową, oraz odebrania druków i podręcznika drogowego. Przebieg tej całej akcyi wywołał ogólne zainteresowanie się nową ustawą drogową i spowodował, że wszystkie zwierzchności gminne w całym komplecie stawiły się na oznaczony termin i z zajęciem się wysłuchały objaśnienia ustawy, przystępnie, żywem słowem wypowiedziane.

2. Następnie wezwaliśmy wszystkie zwierzchności gminne i pp. przełożonych obszaru dworskiego do ukonstytuowania się w zarządy drogowe, ułożenia spisu obowiązanych do prestacyi i przedłożenia preliminarza robót na r. 1887. Tylko co wymieniony szereg czynności przeprowadziliśmy w przeciągu czasu od 1. Lutego do 15. Maja 1887 r. nie natrafiając oporu z wyjątkiem 4 gmin wiejskich, które stanęły w oporze i dotychczas przy nim trwają i uchylają się pomimo zarządzonych środków przymusowych od wykonywania po myśli ustawy drogowej wydawanych poleceń. Gminy te są: Targowisko, Stanisławice, Cikowice i Damienice.

3. Dalej dla ułatwienia sobie wykonywania kontroli nad robotami po gminach za prestacyę wykonywanemi, oraz celem ułatwienia miejscowym zarządom drogowym pełnienia powinności po myśli ustawy drogowej, przeprowadziliśmy następujący szereg zarządzeń: podzieliliśmy powiat na 4 części czyli oddziały, obsadzając z nich dwie części konduktorami, zaś dwie drugie części dla braku funduszów, pozostawiając tymczasowo pod kontrolą naszego inżyniera i pomocnika technicznego. Na drogach gminnych I. kategoryi, subwencyonowanych, części wyszutrowane, zostały obsadzone dróżnikami stałymi, płatnymi z powiatowego funduszu dróg gminnych; takich dróżników stałych powiat utrzymuje 13tu. Celem określenia czynności na drogach wyżej wzmiankowanych funkcyonaryuszów wydaną została instrukcya służbowa dla

konduktorów i dróżników. Zaś dla zarządów miejscowych dróg, ażeby ułatwić im postępowanie przy wykonywaniu prestacyi pieszej i ciągłej po myśli §. 15. ust. drog., ułożone i rozdane zostały normy dla robót od wymiaru.

4. W końcu r. 1887 w miesiącach Październiku i Listopadzie zarządziliśmy odbiór robót po gminach za prestacyę w ciągu roku wykonanych. Do przeprowadzenia tej czynności wyznaczyliśmy swego inżyniera, pomocnika technicznego i dwóch konduktorów, którzy w powierzonym sobie oddziale na miejscu po gminach ten odbiór wykonali i daty zebrane w wykazach przedstawili Wydziałowi powiatowemu. W sprawozdaniu naszem do Wysokiego Wydziału krajowego z dnia 21. Marca r. b. do L. 417 a mianowicie w załączonym odpisie sprawozdania pełnej Radzie powiatowej L. 363 w ostatnim ustępie podaliśmy uwagi co do wyniku naszych usiłowań, podjętych celem wprowadzenia w życie ustawy drogowej w naszym powiecie; obecnie dodajemy, iż postępując w wytkniętym w r. 1887 kierunku, spodziewamy się lepszych rezultatów na r. 1888, a to tem więcej, iż nabyte w ciągu zeszłego roku doświadczenie, będziemy się starali w roku bieżącym spożytkować.

O d p i s

relacyi Wydziału powiatowego w Kolbuszowie z dnia 6. Kwietnia 1888 do L. 1.311.

Na polecenie z dnia 20. Października 1887 L. 48.988 i z dnia 21. Marca 1888 L. 1.555 składa Wydział powiatowy w przedmiocie wprowadzenia w życie noweli drogowej z r. 1885. następującą relacyę: Treść noweli i instrukcyę Wysokiego Wydziału krajowego ogłoszono gminom z początkiem r. 1887, a nadto przy sposobności sesyi wójtów wytłumaczono ludności wiejskiej zasady zmienionej ustawy, poinformowano gminy i ich pisarzy o prowadzeniu rachunkowości i wydano instrukcyę co do postępowania zarządów drogowych w wypadkach nagłej potrzeby naprawy dróg i mostów. Już w początkach natrafił Wydział powiatowy na bierny opór gmin, gdyż wiele z nich odmówiło przedłożenia wykazów do prestacyi obowiązanych, a w niektórych wypadkach natrafiono na opór obszarów dworskich przy wydawaniu potrzebnego na mosty materyału. Zarządzono więc sporządzanie wykazów prestacyjnych w kancelaryi Wydziału, zaś materyał zakupywano u przedsiębiorców i handlarzy drzewem, często po cenach zupełnie odmiennych od cen przez Radę powiatową ustanowionych. Zarządy drogowe dotąd prawie wcale nie funkcyonują, nie dadzą się bowiem nakłonić do prowadzenia rachunkowości z zapisków według udzielonej nam instrukcyi Wysokiego Wydziału krajowego, skutkiem czego zmuszony był Wydział powiatowy sporządzić we własnej kancelaryi kataster dróg i mostów dla każdej gminy, założyć inwentarz i sporządzić roczne preliminarze, które następnie gminom zakomunikowano. Z powodu ogólnie przez tutejsze gminy objawionego zdania, iż nowela do ustawy drogowej jest dla nich nowym ciężarem, również z powodu czynnego oporu gmin sąsiednich powiatów łańcuckiego i rzeszowskiego, nie nalegał Wydział powiatowy na bezwarunkowe wykonanie nowych przepisów i instrukcyi, a korzystając z ulg przyzwolonych reskryptem Wysokiego Wydziału krajowego z dnia 20. Października 1887 L. 48.988 ograniczyć się musiał jedynie na żądaniu od zarządów drogowych: aby drogi i mosty w dobrym utrzymy-

wane były stanie, aby odrobione dni robocze jak najakuratniej notowano i kwitowano i aby z końcem roku przedłożono nam zamknięcie rachunków, celem sprawdzenia czyli nie pozostała z wykupu gotówka, któraby do funduszu drogowego płynęła. Temu, przyznajemy, skromnemu żądaniu uczyniły wszystkie gminy zadość i z przedłożonych już zamknięć rachunkowych przekonuje się Wydział powiatowy, że do utrzymania dróg i mostów wyznaczone dni prestacyjne nie wystarczają, w wielu bowiem gminach odrobiono zamiast po 4, często po 8, nawet po 10 dni pieszych i tyle dni ciągłych. Przekonano się dalej, że fundusz drogowy nie jest w stanie pokryć wydatków na zakupno materyału na mosty, że musiałby wskutek tego budżet powiatowy nowym dodatkiem być obciążony, co zwłaszcza w wypadkach powodzi i zerwania mostów, jak w roku bieżącym, powiat do zupełnej ruiny finansowej doprowadzićby musiało. Wydział powiatowy nie może się oświadczyć za bezwzględnem wykonaniem noweli drogowej, gdyż pominąwszy już zawiłą dla gmin manipulacyę w prowadzeniu różnorodnych zapisków i ewidencyj, zwrócić musi uwagę Wysokiego Wydziału krajowego na najgłówniejsze momenta tej noweli, które przyczyniły się wiele do oporu i niedowierzania gmin, a to: 1. wykazywanie nieodrobionych z końcem roku dni prestacyjnych celem ściągnięcia przypadającej za nie należytości, 2. zwolnienie obszarów dworskich od wydawania wszystkiego materyału do budowy w ciągu roku potrzebnego. Z tyloletniego doświadczenia wiemy, iż lud wiejski nie szczędzi swej pracy, gdy idzie o naprawę drogi, przy najlżejszym nacisku odrobi nie tylko prestacyę obowiązkową, ale dni tyle ile mu robić każą, aby drogę utrzymać — zraża się jednak groźbą, iż za nieodrobione dni gotówką zapłacić musi. Jakkolwiek nie zaszedł i nigdy nie zajdzie wypadek, aby którakolwiek z gmin była w tem położeniu, iżby nieodrobione dni prestacyjne relutować musiała, to jednak już istnienie takiego przepisu wytwarza bojaźń i niechęć do ustawy, a to z tej przyczyny, iż ludność wiejska niedowierza zapiskom zarządów drogowych i obawia się, iż z końcem roku pomimo odrobionej prestacyi, może być jeszcze do złożenia gotówki wykazaną. Obawa ta jest usprawiedliwioną, jeżeli się zważy, iż ludność nasza w ostatnich latach materyalnie zupełnie podupadła, a kiedy wydatek w gotówce ciężką jest dla niej ofiarą. Co do materyału na mosty zaznaczyć musimy, iż zarządy drogowe, względnie Wydziały powiatowe, natenczas tylko odpowiedzialne być mogą za należyte utrzymanie komunikacyi, jeśli wszystko co do naprawy dróg i mostów okaże się potrzebnem, natychmiast i z łatwością uzyskać mogą. Przy obecnych atoli stosunkach właśnie natrafia się na rozliczne przeszkody. Zdarza się najczęściej, iż zarządy drogowe o złym stanie mostu natenczas dopiero otrzymują wiadomość, gdy mostek, wskutek wypruchnęcia powały, ścian, pilotów, przęseł i t. p. części składowych mostu dla komunikacyi stał się niebezpiecznym i zamknięty być musi. Wówczas to dopiero udaje się zarząd do obszaru dworskiego o wydanie materyału, ten jednak wydania całkowitego materyału odmawia (zasłaniając się §. 12. noweli do ust. drog.) zarząd drogowy odbiera więc materyał do wartości 5% opłacanych przez dwór podatków, lecz materyałem tym nie jest w stanie nawet powały w moście naprawić, bo jak to w wielu tutejszych gminach ma miejsce 5% dodatek dworski nie przekracza jednego zł., a za to trudno więcej jak jedną sztukę 9 calowego drzewa zakupić. Rezultat zatem jest ten, iż zarząd drogowy udaje się do Rady powiatowej o obmyślenie sposobu dostarczenia tej nadwyżki materyału w myśl §. 15. regulaminu drogowego Rada powiatowa, której zależy na dobrej komunikacyi zbiera się dla każdego zepsutego mostku osobno i wyznacza potrzebny na materyał fundusz. W każdym razie pertraktacye z obszarem dworskim o drzewo, zebranie się Rady powiatowej, ekspedyowanie decyzyi i zakupno materyału zajmie co najmniej 14 dni czasu, a publiczność przez ten czas jeździ manowcami, aby ominąć karkołomny mostek, naraża siebie i zaprzęg na możliwe kalectwo i utyskuje, może zupełnie słusznie, iż opłacając dosyć wygórowane podatki i dodatki, nie doznaje ze strony kompetentnych władz należytej opieki.

Mógłby ktoś podnieść zarzut, iż o stanie mostów wcześnie można powziąć wiadomość i obmyśleć zawczasu sposób dostarczenia materyału. Odpowiedzieć na to musimy, że w powiecie naszym (a zdarzyć się to może i w innym) potoki małe przy najmniejszym deszczu gwałtownie wzbierają i często najtrwalsze nawet mosty przy rzadkiej piaszczystej ziemi podmulają, burzą i unoszą. Pozostałaby zatem jedna tylko ewentualność, a to tworzenie zapasu drzewa. Do tego potrzeba jednak nie tylko znacznych funduszów, ale mieć trzeba także pewność, że zapasy te będą miały należyty dozór i nie umniejszą się lub nie zniszczeją zanim zostaną użyte. Byłby to nowy ciężar, włożony na zarząd drogowy, który w wielu wypadkach odpowiadaćby musiał mieniem swojem za całość materyału, często może jedynie z braku dozoru i przez lekkomyślność. Jeżeli wobec takich stosunków w powiecie naszym wprowadzenie w życie noweli do ustawy drogowej nie natrafiło na czynny opór i mosty na drogach względnie dobrymi nazwać można, to zawdzięczyć musimy jedynie znacznej części obszarów dworskich, które zdeklarowały się dostarczyć w r. 1887 całkowity materyał z własnych lasów, a więc przyczyniły się do szybkiego poprawienia dróg i mostów. Deklaracya ta jednak na rok obowiązująca każdej chwili cofnięta być może. Te zatem powody skłaniają Wydział powiatowy do oświadczenia, iż nowela drogowa wymaga reformy, i że z teraźniejszym stanem rzeczy, ludność wiejska pomimo najusilniejszych starań Wydziałów powiatowych nigdy oswoić się nie zdoła.

D. j. w.

Odpis

sprawozdania Wydziału Rady powiatowej Pilznieńskiej z dnia 5. Kwietnia 1888 r. L. 272.

Wysoki Wydziale krajowy! Stosownie do wysokiego wezwania z dnia 15. Lutego 1888 L. 4.146 przedkładamy:

1. Wykaz dochodów i wydatków miejscowych funduszów dróg gminnych za r. 1887.
2. Zamknięcie rachunków powiatowego funduszu dróg gminnych za rok 1887 z wykazem opłacanych przez powiat podatków bezpośrednich.
3. Preliminarz tegoż funduszu na rok 1888 i funduszu dróg powiatowych.

Przy tej sposobności nie możemy się powstrzymać od poczynienia uwag w krótkości nad sposobem wykonywania w tutejszym powiecie noweli do ustawy drogowej.

Zaprowadzenie noweli do ustawy drogowej nie napotkało wprawdzie na żaden opór ze strony ludności, ale na zwykłą krajową obojętność.

Wśród takich warunków zaprowadzenie rzeczonej noweli spadło na barki Wydziału powiatowego, a względnie jedynego urzędnika sekretarza-inżyniera. Najprzód postarawszy się o druki na spisy obowiązanych do prestacyi drogowej, trzeba było wypisać w urzędzie podatkowym numera domów na obszarach dworskich i sporządzić wykaz opłacanych przez gminy i obszary dworskie podatków bezpośrednich; następnie ułożono dla każdego zarządu drogowego spisy obowiązanych do prestacyi co do obszarów dworskich i udzielono takowe wójtowi do uzupełnienia takowych przez wpisanie numerów w gminie położonych. Po żmudnych, a utrudzających pouczaniach wójtów i pisarzy gminnych, udało się do skutku doprowadzić przedłożenie Wydziałowi powiatowemu spisów obowiązanych do prestacyi. Przełożeni obszarów dwor-

kich zachowali się biernie, ograniczając się na położeniu podpisu swych nazwisk na spisie obowiązanych do prestacyi, nie sprawdziwszy nawet, czy tyle numerów domu na obszarze dworskim istnieje, za ile podatki domowe uiszczają.

O sporządzeniu i przedłożeniu przez zarządy drogowe preliminarzy drogowych na rok 1887 oczywiście ani mowy być nie mogło. Otóż nie pozostało nic innego, jak wystąpić sekretarzowi-inżynierowi w roli uniwersalnego zarządu drogowego i sporządzić w zastępstwie zarządów drogowych preliminarze drogowe na rok 1887, co też wcześnie uskutecznił. Również sporządzono obecnie preliminarze drogowe na rok 1888. Nie możemy zamilczeć, że tylko jedyna gmina tutejszego powiatu, wyłamuje się z pod ustawy drogowej, albowiem nie przedkładała, ani spisu obowiązanych do prestacyi drogowej, ani też preliminarza drogowego. Czy zamknięcie rachunków drogowych za rok 1887 przedłoży wątpić należy? Przynajmniej wezwaną została do tego. Tą jedyną gminą jest gmina miasta Pilzna.

Celem dopilnowania należytego wykonania ustawy drogowej, podzielił Wydział powiatowy cały powiat na okręgi drogowe, zamianował delegatów drogowych i udzielił tymże stosowną instrukcyę.

Atoli działalność delegatów drogowych będzie zawsze problematyczną. Lubo wykonanie ustawy drogowej w całej rozciągłości prawie jest niemożebnem, to jednakowo mamy to przekonanie, że drogi gminne tutejszego powiatu przy zastosowaniu noweli do ustawy drogowej nie pogorszą się. Tak jak przy starej ustawie drogowej umieliśmy sobie zaradzić, tak też będziemy się starać wyzyskać obowiązującą nowelę z korzyścią dla utrzymania dróg gminnych w dobrym stanie. To jest pewnem, że nowela do ustawy drogowej przyczyniła się, że mosty na drogach gminnych buduje się i budować się będą z lepszego materyału drzewnego, niż pierwej bywało, kiedy obszary dworskie najlichsze drzewo na mosty wydawały. Niestety marnowaniu dni prestacyjnych, żadna i najlepsza ustawa drogowa zapobiegnąć nie jest w stanie, dopóki odrabianie dni prestacyjnych nie utraci cechy pańszczyźnianej. Tylko robocizna płatna może mieć realną wartość, a nigdy robocizna za darmo, robocizna szarwarkowa, której lud wiejski jako zabytku pańszczyzny nienawidzi. Ścisłe ściąganie wartości, nieuiszczonych prestacyj w robociźnie stanowi główną podstawę wykonania ustawy drogowej.

Otóż o ścisłem ściąganiu wartości prestacyj drogowych tylko marzyć wolno! Jeżeli tak zwane zarządy drogowe istnieją tylko na papierze, to trudno od wójta nie umiejącego czytać i pisać, wymagać, by tenże sam wymogom ustawy zadość uczynił.

Nielepiej ma się rzecz co do obszarów dworskich, które z małym wyjątkiem ani dni prestacyjnych nie odrabiają, ani nie spłacają, ani też materyału drzewnego nie wydają, bo takowego częstokroć nie posiadają, ani też o spłacie wartości tego materyału nie myślą. Wydział powiatowy zawezwał wprawdzie przełożeństwo obszarów dworskich o uiszczenie wartości nieuiszczonych prestacyj w robociźnie i w materyale, lecz nadaremnie, ponieważ dotychczas nie uważały obszary dworskie za stosowne, ani zapłacić, ani odpowiedzieć.

Jeżeliby i inne obszary dworskie w ten sposób odpowiedziały jak n. p. obszar dworski w Żyrakowie pod 4/ to chyba najlepiejby było uwolnić obszary dworskie od prestacyj drogowych, bo by wtenczas odpadł zły przykład dla włościan.

Ponieważ las w Chotowy powiatu Pilźnieńskiego położony, a do obszaru dworskiego w Żyrakowie, powiatu kopczyckiego należący, stanowi własność tabularną, od której płaci p. Wojciechowski do c. k. kasy podatkowej w Pilźnie podatek bezpośredni w kwocie 39 zł. 40 ct., przeto jest obowiązany według naszego pojmowania ustawy do wydania materyału drzewnego w wartości 1 zł. 97 ct., a ewentualnie do spłacenia tej wartości. O zapłacenie tej kwoty i z tego tytułu zawezwał Wydział powiatowy obszar dworski w Żyrakowie jako restancyonaryusza z roku 1887. Ponieważ p. Wojciechowski inaczej pojmuje nowelę do ustawy drogowej, przeto raczy Wysoki Wydział krajowy rozstrzygnąć, po czyjej stronie w tym wypadku jest słuszność.

Wobec nieudolności wójtów, wobec braku odpowiednich pisarzy gminnych i wobec obojętności obszarów dworskich, o należytem funkcyonowaniu zarządów drogowych i w przyszłości mowy być nie może.

Celem zapobieżenia marnowaniu prestacyj drogowych, proponuje n. p. Wydział powiatowy Czortkowski, jako zasadę, iż obowiązkowe 4 dnie prestacyjne mają być w regule spłacone w gotówce do funduszu powiatowego dróg gminnych, zaś możność odrabiania tej prestacyi w granicach gminy pozostawioną być ma, jedynie mniej zamożnym mieszkańcom wsi, rolnikom i chałupnikom, opłacającym nie więcej jak 2 zł. podatków bezpośrednich.

Kto zaś tę gotówkę w gminie i na obszarze dworskim ściągać ma, o tem nie wspomina nic Wydział powiatowy w Czortkowie. Czy może znowu wójt? czy urzędnik Wydziału powiatowego? A przecież ściąganie zaległości jest nader trudną rzeczą.

Proponowane pozostawienie możności odrabiania prestacyj drogowych jedynie mniej zamożnym mieszkańcom wsi, wydaje nam się być nie tylko środkiem połowicznym, a bardzo niebezpiecznym i złym. Gdzież tu jest równość w obliczu prawa? Jakżeby sobie po gminach tłumaczono zastosowanie takiego półśrodka do biednych mieszkańców? Oto nie inaczej, tylko, że biedni muszą odrabiać pańszczyznę drogową, a bogaci nie. Obawa zachodzi, aby wprowadzenie podobnego półśrodka w życie nie wywołało groźnych objawów wśrod ludności wiejskiej, czego przedewszystkiem unikać należy.

Nie będzie od rzeczy przytoczyć zapatrywania wójtów tutejszego powiatu, objawionego przy sposobności pouczania tychże o nowej ustawie drogowej.

Po przedstawieniu wójtom, obowiązków zarządu drogowego, objawione zostało zdanie, że aby ściśle wykonać wszystko co nowela przypisuje, musiałby w każdej wsi siedzieć Wydział powiatowy (urzędnik powiatowy). Wójt sam bowiem, a zwłaszcza nie mający we wsi pisarza gminnego, nie jest w stanie podołać wszystkiemu.

Przeciw przepisowi ustawy, że tylko ci członkowie gmini są obowiązani do odrabiania dni ciągłych, którzy posiadają zaprzęgi, podnoszono silne zarzuty, że jest niepraktyczny, ponieważ nie będzie miał kto wozić szutru, i że włościanin nie posiadający gruntu, posiada parę koni, z których zarobkowania wyłącznie żyje i który będzie musiał odrabiać dzień ciągły, podczas gdy włościanin posiadający grunt, a nie posiadający zaprzęgu, nie odrabia dnia ciągłego. Co się tyczy przepisu ustawy, by tak zamożny gospodarz jakoteż i chałupnik odrabiał tę samą ilość dni prestacyjnych, ogólnie twierdzono, że w tym względzie ustawa jest niesprawiedliwą.

To mniemanie udało się złagodzić, lecz nie usunąć całkowicie przedstawieniem tej okoliczności, że zamożny gospodarz, opłacający znaczne podatki musi według ustawy znaczniejszy 3% dodatek na powiatowy fundusz dróg gminnych, zaś ubogi włościanin, tylko kilka centów na ten cel płacić.

Atoli okazało się, że opłacanie większej lub mniejszej kwoty na fundusz drogowy uważają włościanie jako rzecz podrzędną, z niechęcią zaś spoglądają, na należyte odrabianie szarwarków, w którym to względzie podobno żaden Wydział powiatowy do doskonałości niedoprowadzi.

Przy wypłacie nadwyżki kosztów robocizny drogowej, wójtom zrobiliśmy spostrzeżenie, że gminy wprawdzie chętnie uskuteczniają robociznę płatną, lecz że przytem rade wyzyskiwać powiatowy fundusz dróg gminnych, lubo się wójtom przedstawia, że z funduszem drogowym należy z wszelką oszczędnością postępować, ile że pieniądze drogowe nie skąd innąd wpływają, tylko z kieszeni członków gminy pochodzą. Jeżeli zatem wypłata z funduszu drogowego w stosunku do wykazanej robocizny następuje, a nie w stosunku do nieusprawiedliwionych żądań wójtów, następuje niezadowolnienie.

Z powyżej przytoczonych okoliczności wynikałaby zasada, że najprostszym sposobem możnaby zaradzić marnowaniu prestacyj drogowych, przez zupełne zniesienie szarwarków i utrzymywanie dróg gminnych przez gminy same, zapomocą robocizny płatnej z funduszów gminnych, jednakowoż pod kontrolą Wydziału powiatowego.

Jeżeli bowiem Radom gminnym przysługuje prawo pokrywania niedoboru w wydatkach gminnych, szkolnych i parafialnych, uchwalonymi przez nich dodatkami do podatków bezpośrednich, dlaczegożby im nie miało przysługiwać prawo, pokrycia wydatków drogowych tym samym sposobem. Wprawdzie podnoszą się głosy, że wobec wygórowanych podatków niepodobieństwem jest obciążać gminy dalszymi dodatkami do podatków na cele drogowe. Na pozór głosy te tchną filantropią. Wątpić atoli należy, żeby głosy te tchnęły filantropią dla ludności wiejskiej; a bezstronny znawca społeczeństwa galicyjskiego, mógłby nazwać taką filantropię — cokolwiek podejrzaną.

Już to każdy przyznać musi, że lud wiejski najlepiej czuje, co mu dolega, co mu jest uciążliwem, niż ktokolwiek inny. Nam się zdaje, że nałożenie dodatków drogowych przez Rady gminne, nie byłoby tak wielce uciążliwem dla zamożnych włościan, zaś uboższym włościanom otworzyłoby się przezto przy robotach drogowych, źródło pożądanego zarobkowania w czasie przednowku, a kwota opłaconego dodatku drogowego dziesięciokrotnie powróciłaby do kieszeni uboższych.

Że przy robociźnie płatnej nie mogłoby jaśnieć nałogowe lenistwo ludu wiejskiego tak rażąco jak przy szarwarku bezpłatnym, to chyba i pseudofilantropi ludu wiejskiego ostatecznieby może przyznali. Ten kto proponuje obowiązkowo bezpłatny szarwark, dla uboższej części ludności wiejskiej w czasie przednowku, ten zaiste nie ma ani wyobrażenia o nędzy, jaka panuje pomiędzy uboższymi wieśniakami w czasach przednowku, ten nie wie, że ubogi chałupnik częstokroć raz na dzień i to dopiero wieczór, może się posilić i to najlichszą żywnością jałową i bez soli. Cóż będzie wartać robota drogowa szarwarkowa cały dzień o głodzie pracującego wieśniaka lub pracującej wieśniaczki, których powrotu z kawałkiem chleba zgłodniała dziatwa daremnie do wieczora wygląda? Pozostawienie możności niezamożnym chałupnikom odrabiania prestacyi jest udanem miłosierdzem, ubogim chałupnikom raczej dokuczliwem.

Mocno wątpimy, żeby przez sprostowanie możności odrabiania szarwarku w naturze przez chałupników zabezpieczono zarządom drogowym recte wójtom dysponowanie pewną ilością robocizny potrzebnej w razach nagłych, boć przecież w całym świecie prędzej za pieniądze czegokolwiek dostanie niż za darmo — a zatem i robotników. — Na pytanie w jakim stosunku obszary dworskie powinnyby konkurować do robót drogowych odpowiedzieć nie jesteśmy kompetentni.

Projekt poruczenia Wydziałom powiatowym całej administracyi dróg gminnych byłby w istocie nie zły, gdyby nie był kosztowny.

Lecz koszta utrzymania biura technicznego, płacę całego zastępu konduktorów drogowych i dróżników, pochłonęłyby większą część funduszu drogowego, a na roboty drogowe małoby pozostało.

W końcu musimy wyrzec otwarcie, że nie martwa litera ustawy drogowej będzie budować i utrzymywać drogi gminne, lecz praca.

Jakkolwiek ustawa drogowa istnieje lub istnieć ma, rzeczą naszą będzie dążyć do zjednania u ludności powiatu poszanowania dla tej ustawy, dążyć do wyzyskiwania wszelkich dodatnich stron tej ustawy na korzyść komunikacyj gminnych, a resztę pozostawić czasowi.

Łatwo jest skodyfikować lichą ustawę, trudno jest skodyfikować dobrą, lecz najtrudniej jest wprowadzić jakąkolwiek ustawę w życie i przyzwyczaić ludność krajową do jej wykonania.

D. j. w.

Odpis

relacyi Wydziału powiatowego w Dąbrowie z dnia 8. Czerwca 1888 do L. 1.017.

Odnośnie do wysokiego polecenia z dnia 20. Października 1887 L. 48.988, 21. Marca i 4. Czerwca 1888. L. 1.555 i 14.552 mamy zaszczyt donieść, że celem wprowadzenia w życie noweli do ustawy drogowej z r. 1885 wezwaliśmy na wstępie wszystkich naczelników gmin z pisarzami do kancelaryi Wydziału na dzień 18. Grudnia 1886, gdzie referent spraw drogowych pouczył ich szczegółowo o korzyściach i wymogach nowej ustawy.

Następnie podzieliliśmy powiat na 11 okręgów wyznaczając w każdym z nich delegata drogowego i zalecając mu zorganizowanie zarządów drogowych, pomoc i poparcie tymże w wypełnieniu ustawy i zastępstwo przełożonych obszarów dworskich w tych miejscowościach, w których ci przełożeni nie byliby w stanie uczynić zadość swym obowiązkom. Wydaliśmy instrukcyą na podstawie okólnika Wysokiego Wydziału krajowego z dnia 28. Stycznia 1887 L. 58.972 do naczelników gmin i przełożonych obszarów dworskich.

Zaraz na wstępie wszystkie obszary dworskie i prawie $^5/_6$ gmin wiejskich przyjęły tę nowość bardzo przychylnie, a zaledwie kilka gmin jak Szarwark, Brnik, Słupiec, Konary okazały pewną niechęć, objawiając zdanie, że wolałyby pozostać przy starej ustawie, a głównie dla tego, że w razie niewyrobienia prestacyi nie bywali pociągani do zapłacenia w gotówce za resztę niewyrobionych dni. Gminy te jednak z wyjątkiem Brnika odrobiły prestacye już to prawie w zupełności już też w znacznie większej połowie.

Przeważna liczba gmin w powiecie tutejszym zrozumiała doniosłość nowej ustawy drogowej i przy pomocy panów delegatów i niestety zaledwo tylko kilku przełożonych obszarów dworskich wyrobiła, o ile czas i siły techniczne powiatu na to pozwoliły, wcale dobrze prestacye, przykładając się bardzo chętnie do poprawy stanu dróg gminnych. Obszary dworskie pomimo wezwania i napominania ze strony Wydziału Rady powiatowej dotąd się ociągają z wydaniem materyału na mosty w naturze lub w gotówce, jak tego ustawa wymaga.

Obszary zaś dworskie: Żelazówka, Luszowice I. i II., Breń, Olesno, Ćwików, Dąbrówki breńskie, Grądy, Bolesław, Gorzyce, Kłyż, Żelichów, Wola żelichowska, Niwki i Zalipie, Wólka grądzka, Delastowice, Lubacz uiściły się w zupełności z obowiązków prestacyjnych, a szczególniej obszary: Breń, Wólka grądzka, Luszowice, Gorzyce, Lubacz, Żelichów i Delastowice przyczyniły się bardzo wiele do poprawy dróg gminnych na terytoryach z mocy ustawy do nich należących.

Przy współudziale niektórych panów delegatów wykonano znaczniejsze roboty na drogach gminnych, a mianowicie: przez Nieczajnę górną na długości $2^1/_2$ klm. drogę ze stanu złego przyprowadzono do możliwej komunikacyi. Z Nieczajny do Luszowic długość drogi 2 klm. uporządkowano roboty ziemne pod szuter i wyszutrowano 300 m. W Żelazówce przez wieś i błonie, długość drogi $1^1/_2$ klm., rozpoczęto częściowo przełożenie tejże w celu sprostowania i skrócenia, w Gorzycach od Szpakowej w kierunku do Adamierza uporządkowano w znacznej części roboty ziemne na długości $2^1/_2$ klm., w Siedliszowicach od drogi powiatowej do Pasieki wietrzychowskiej długość 250 m. wykonano roboty ziemne wyszutrowano drogę, w Niwkach od drogi nowo zbudowanej kosztem powiatu i subwencyą Wysokiego Wydziału krajowego drogę prowadzącą przez Zalipie do Podlipia długość 3 klm. będącą w bardzo złym stanie wyrównano i uczyniono zdatną do przejazdu.

Rozpoczęto również budowę drogi z Podbórza do Olesna przy współudziale gmin Podgórza, Smęgorzowa, Sutkowa i Dąbrowek brenskich, szuter na tę drogę dostarcza swoim kosztem właściciel Brnia.

Wulka grądzka przeprowadziła w dalszym ciągu budowę drogi i wykonano roboty ziemne na długości 1 klm., a wyszutrowano 500 m. Szuter dostarcza swoim kosztem właściciel Wulki grądzkiej.

Rozpoczęto także w roku bieżącym poprawę drogi z Mędrzechowa do Szczucina długości 11 klm., z czego w dawniejszych latach wybudowano 3 klm.

Drogę z Dąbrowy przez Gruszów, Czarkówkę, Łęg, Brzezówkę, Zabrnie do Szczucina na terytoryum przysiółka Sutków, będącą w bardzo złym stanie, bardzo dobrze naprawiono.

Przy dobrych chęciach gmin można było znacznie więcej zrobić, lecz wskutek przeszkód elementarnych, ciągłych deszczów w najstosowniejszej porze letniej dla robót prestacyjnych, to jest w Czerwcu i pierwszej połowie Lipca, nic się nie robiło na drogach gminnych, również i w jesieni przeszkadzały deszcze robotom, a na wykonane już roboty bardzo szkodliwie oddziałały.

Przy budowie dróg budowanych kosztem powiatu, a subwencyonowanych przez Wysoki Wydział krajowy, także gminy na swoich terytoryach bardzo chętnie udział brały wyrabiając prestacye, a szczególniej gmina Borusowa, która do budowy drogi na swoim terytoryum długość 2 klm. 400 m. przyczyniła się kosztem bądź w gotówce, bądź w naturze około 1.000 zł.

Na drogach gminnych szutrowanych, a już uporządkowanych, subwencyonowanych przez Wydział Rady powiatowej zaprowadzono tę nowacyę, że tak gminy jak i obszary dworskie dostarczyły furmanek do wożenia szutru na konserwacyę tychże dróg za prestacye.

D. j. w.

Odpis

sprawozdania Wydziału powiatowego w Grybowie z dnia 24. Kwietnia 1888 L. 519.

Czyniąc zadość poleceniu wyrażonemu w reskrypcie Wysokiego Wydziału krajowego z dnia 21. Marca 1888 do L. 1.555 mamy zaszczyt przedłożyć następujące sprawozdanie:

Jak w ogóle w Galicyi tak i nasz powiat nie był wyjątkowym w pokonywaniu trudności, jakie się wyłaniały z wprowadzeniem w życie noweli do ustawy drogowej z roku 1885; umiarkowany jednak sposób postępowania, a w wielu razach i pobłażliwy, miał ten dodatni rezultat, że tutejszy powiat lubo powolnie kroczył, jednak w duchu ustawą tą wskazanym.

Działając w ten sposób, ludność tutejsza może nawet w niektórych miejscowościach mimowolnie oswoiła się z ustawą, a przy udzielaniu zawsze możliwej pomocy i informacyi, do czego nawet osobny urzędnik zamianowany został, zarządy drogowe same bez żadnych przynagleń sporządzają odpowiednie wykazy, kosztorysy i zamknięcia rachunkowe przedkładają, które następnie wobec tychże zarządów, które mimo najsilniejszych mrozów i zawiei śnieżnych na wyznaczony termin w kancelaryi Wydziału powiatowego się jawiły, sprawdzają, a przy tej sposobności pouczane bywają o wymogach, jakie przy takich przedłożeniach przestrzegane

być muszą. Ten sposób postępowania miał tę doniosłość, iż Wydział powiatowy uniknął tych drażliwych kolizyi i oporu ludności, na jakie niektóre powiaty narażone zostały, a zarazem osiągnął cel, w jakim powołana nowela wydaną została. Uzyskawszy w ten sposób odpowiednie od zarządów drogowych spisy i wykazy, tudzież zamknięcia rachunkowe, Wydział powiatowy nie miał prawie żadnych trudności w sporządzeniu przedłożenia, jakie wysokim reskryptem z dnia 15. Lutego 1888 L. 4.146 zażądane, a które Wysokiemu Wydziałowi krajowemu sprawozdaniem naszem z dnia 18. Kwietnia 1888 do L. 401 przesłane zostało.

D. j. w.

Odpis

relacyi Wydziału powiatowego Sanockiego z d. 22. Czerwca 1888 L. 1446.

Wskutek poleceń z dnia 21. Marca r. b. i 4. b. m. do L. 1.555 i 14.552 zdajemy Wysokiemu Wydziałowi krajowemu sprawę o wprowadzeniu w życie noweli do ustawy drog. z r. 1885, jak następuje.

Tylko trzy Zwierzchności gminne — na 130 — odmówiły były współudziału przy ułożeniu spisu obowiązanych do prestacyi a preliminarza dróg na r. 1887 a to pomimo nakłaniania ich do spółudziału ze strony p, przełożonego obszaru dworskiego, który w tej mierze nie szczędził starań. Gdy grzywny nałożone na naczelników gmin nie odniosły pożądanego skutku, odniósł się Wydział pow. do c. k. Starostwa o wysłanie posłańca karnego do naczelników gmin celem znaglenia tychże do sporządzenia aktów drogowych. Wskutek tego jak i kilkakrotnych ustnych pouczeń naczelników gmin w Wydziale pow. w obecności p. przełożonego obszaru dworskiego, porzuciły nareszcie te 3 Zwierzchności gmin nieusprawiedliwiony swój opór i przedłożyły żądane akta. Przyczyną oporu u nich, jak to badanie przez Wydział. pow. wykazało — była nieufność do nowości, jaką nowela wprowadziła — Zwierzchnicy gmin bowiem wraz z kilkoma członkami gminy oświadczyli wyraźnie, iż prestacye tak samo jak dawniej będą uiszczali — jednakowoż nie chcą się podjąć sporządzenia spisu prestacyj i preliminarza, bo gromada przeciw temu się oświadcza. Przedłożenie spisów obowiązanych do prestacyj i preliminarzy drogowych ciągnęło się aż do lata i musiano udzielać często pouczeń zarządom drogowym. Mimo to wiele spisów było niedokładnych, preliminarze zaś prawie wszystkie nieodpowiedne potrzebie, dlatego musiano je sprostować w Wydziale pow.. Kosztorysy przedłożyły tylko 2 zarządy drogowe. Preliminarzy dróg i kosztorysów sporządzono siłami technicznemi Wydziału powiatowego w 37 gminach, tudzież katastrów dróg gminnych, — więcej było niemożliwem — przy 2 konduktorach, z których 1 pełnił obowiązki inżyniera powiatowego — uskutecznić. Od zarządów drogowych zaniechano żądania przedłożenia kosztorysów, gdyż dla braku odpowiednich sił pisarskich nie sporządzonoby takowych w sposób dla użytku do wykonania robót przydatny. Zarządy drogowe nie ufały nawet siłom swym dla dokonania takiej roboty. Wydział pow. wydał kilka okólników z dokładnem pouczeniem do Zarządów drogowych co do sporządzenia spisów i preliminarzy, wykonywania robót na wymiar, odbywania konferencyj i t. d. udzielał na każde żądanie, ustnych informacyj bądź na miejscu przez organa drogowe Wydziału pow. bądź też w kancelaryi Wydziału powiatowego. Nadto ustanowił 43 delegatów drogowych dla nadzoru dróg, zaprosił tychże na konferencye do swego biura i udzielił im wskazówek i wyjaśnień potrzebnych dla nadzoru robót drogowych. Zarządzenia te Wydziału pow. nie odniosły pożądanego skutku. Przeważna większość pp. delegatów drogowych nie odpowiedziała wezwaniu Wydziału pow. co do wykonania nadzoru nad

drogami i nad czynnościami zarządów drogowych. Większa część zarządów drogowych nie pełni swoich funkcyj należycie, konferencye nie bywają co 14 dni a nawet i wcale nie są odbywane. W ogóle ociągają się pp. przełożeni obszarów dworskich przystępować do konferencyi a w kilku miejscowościach nie chciała Zwierzchność gminy udać się do lokalu przez p. przełożonego obszaru dworskiego wskazanego, a ten znowu do lokalności Zwierzchności gminy. Pp. przełożeni obszarów dworskich prócz kilku nie biorą udziału w kontroli co do prowadzenia kwitaryusza i wydawania kwitków a jeszcze mniej w czynnościach wyznaczenia robót na wymiar. Tam zaś, gdzie roboty prowadzone są pod bezpośrednim nadzorem służby drogowej Wydziału pow. bywają roboty uskuteczniane na wymiar i służba nadzoruje wydanie kwitków. Niektóre obszary dworskie uchylają się od wydania materyału drzewnego potrzebnego w całej ilości dla robót budowlanych, oświadczając, iż winni wydać materyał, o ile przeciętna wartość tegoż nie przewyższa w ciągu roku 5% opłacanych przez obszary dworskie podatków bezpośrednich — ilości tej zaś sami nie umieją oznaczyć. Cenę wykupna za materyał złożyło tylko kika obszarów dworskich.

Jedna gmina miejska i jedna wiejska złożyły cenę wykupna za prestacye, jedna zgoła nic nie robiła ani się wykupiła, jedna mało co robiła, wszystkie inne zaś uiszczały prestacyę w naturze. Z obszarów dworskich złożyło cenę wykupna w 10 miejscowościach, inni pomimo wezwania uchylają się od uiszczenia ceny wykupna, między tymi są i tacy co twierdzą, iż wydali za cenę wykupna materyał drzewny. Wykonywano roboty nie według wymiaru lecz na dniówkę i trzymano się przy uskutecznieniu takowych dawnego zwyczaju, gdy zaś ani miejscowej kontroli ani też ze strony delegata Wydziału pow. takowej nie było, zatem nie ulega wątpliwości, znaczną część prestacyi zmarnowano a co najmniej niewłaściwie użyto. Z powodu tego widzi się Wydział pow. zniewolonym poczynić kroki o objęcie w dwóch gminach graniczących z Sanokiem w bezpośredni swój zarząd dróg gminnych — tem więcej, że zarząd drogowy całkiem nie funkcyonował. Zarządy drogowe, jak wyżej wspomniano, sporządziły tylko spisy prestacyjne i preliminarze dróg tylko w 37 miejscowościach prowadziły kwitaryusz sznurowy, dziennika kasowego nie prowadzono wcale (prócz gmin miejskich i to w niektórych tylko) wiejskie nie miały co do dziennika zapisywać bo nie było wpływu gotówki. Pamiętnik drogowy, inwentarz ruchomości dróg i zamknięcie rachunków wymagają do prowadzenia sił pisarskich jakich gminy wiejskie nie posiadają, nie prowadzono więc takowych, zwłaszcza że jeden pisarz gminny w kilku lub kilkunastu gminach obowiązki swoje pełni. Większa część pisarzy nawet nie ma do prowadzenia wspomnianych wykazów i ksiąg odpowiednich zdolności i czasu. Obrachunek z użytej prestacyi drogowej przedłożyło dotychczas 119 zarządów drogowych, 11 zaś zarządów drogowyeh nie przedłożyło obrachunku mimo dwukrotnego nałożenia grzywien na naczelników gmin. Z obrachunków przedłożonych sporządziliśmy zestawienie, które wykazuje, że było preliminowanych dni pieszych 31.370
dni ciągłych parokonnych 2.825
„ „ parobydlanych 4.537

Wartość tej prestacyi licząc pieszy dzień 25 ct parokonny 1 zł. 20 ct. a parobydlany 80 ct., czyni z wartością materyału . . . . . 18.242 zł. 50 ct.
Na to uiszczono prestacyi wartości . . . . 15.932 „ 47 „
Spłata za nieużytą prestacyę, jaka ma być wniesiona do Wydziału powiatowego wynosi . . . . . 1.307 „ 26 „
na to uiszczono dotychczas kwotę . . . . . 92 „ 40 „
do kasy Wydziału powiatowego. Materyału nie wydano w roku 1887 w wartości . . . . . 904 „ 13 „

W ogóle rachunki są niedokładne a co najmniej brak im rachunkowej ścisłości. Przedsięwzięte w niektórych gminach na miejscu sprawdzenie wykonanej roboty okazuje znaczną różnicę między wynikiem sprawdzenia a obrachunkiem co stąd pochodzi, że konduktor dróg

oblicza użytą do wykonania robót prestacyę wedle wymiaru a zarząd drogowy wedle ilości dni. Prawdziwość wykazanego w obrachunkach uiszczenia prestacyi podlega z tego powodu wielkiej wątpliwości. Uskutecznienie sprowdzenia ilości użytej prestacyi na podstawie przedłożonych przez zarządy drogowe obrachunków na miejscu rozbija się o brak sił technicznych.

Sprawdzenie zaś przy stoliku w kancelaryi nie daje prawdziwego wyniku. Zamykając niniejsze sprawozdanie podnosimy, że wprowadzenie w życie noweli drogowej napotyka na znaczne trudności, a temi są:

a) skład zarządu drogowego, w którym p. przełożony obszaru dworskiego uchyla się od wspólnego działania szczególnie tam, gdzie jest jeden przełożony dla kilku miejscowości,

b) obciążenie zarządu drogowego robotami piśmiennemi i rachunkowemi, których nie ma kto lub nie może uskutecznić;

c) brak kontroli, której powołani przez Wydział pow. delegaci nie mogą pełnić, gdyż nie moga poświęcić swoich gospodarskich zajęć—zatem kwestyi ich bytu dla wykonywania odpowiedniego nadzoru robót na drogach i wreszcie co najważniejsza

d) brak funduszów.

Chcąc pokryć nadwyżkę wartości materyału drzewnego i kosztów jego nadzoru, nadwyżkę kosztów wywłaszczenia gruntów, kamieniołomów, szutrowisk i t. d., musianoby nałożyć dla pokrycia potrzebnej na ten cel dotacyi z funduszu powiatowego dodatek powiatowy w wysokości 5—10% do podatków bezpośrednich. Tego ciężaru powiat nasz nie mógłby znieść. Nowela drogowa zatem jest dla naszych stosunków nieodpowiednią a w ścisłości niewykonalną. Trudno pozbyć się nam obawy, że skutkiem trudności pod a) — d) drogi w najbliższej przyszłości popadną w gorszy stan niż teraźniejszy, szczególnie mosty, przepusty i t. d.

D. j. w.

Odpis

sprawozdania Wydziału powiatowego w Tarnowie z dnia 21. Lipca 1888 do L. 1.476.

W odpowiedzi na okólnik Wysokiego Wydziału krajowego z dnia 28. Czerwca 1888 L. 26.622 i reskrypt z dnia 11. Lipca b. r. L. 25.689 dotyczący zamknięć rachunkowych miejscowych funduszów dróg gminnych za rok 1887, Wydział Rady powiatowej tarnowskiej ma zaszczyt zdać następującą relacyę:

Na rok 1887 przedłożyło z 86 gmin powiatu tarnowskiego, pomimo pouczeń w kancelaryi Wydziału powiatowego, wyjaśnień udzielonych na miejscu przy sposobności objazdu gmin, rozesłania pouczających okólników i kilkakrotnych następnych wezwań, tylko 59 gmin wymagane ustawą z roku 1885 preliminarze drogowe, które w przeważnej większości były tak niedostatecznie pod względem treści formy zestawione, że się nie kwalifikowały wcale do sprawdzenia w kancelaryi Wydziału powiatowego, odesłanie zaś takowych do uzupełnienia odnośnym zarządom uznano jako nieprowadzące do właściwego celu, ponieważ przedłożone preliminarze świadczyły aż nadto dosadnie, że do przeprowadzenia odpowiednich uzupełnień braknie miejscowym zarządom drogowym dobrej woli lub potrzebnych wiadomości.

Wskutek tego nabrał Wydział powiatowy przekonania, że miejscowe zarządy drogowe nie podołają włożonym na nie ustawą drogową obowiązkom bez bezpośredniej ingerencyi Wy-

działu powiatowego, która obok fachowej pomocy przy wykonaniu robót, miałaby i kontrolę czynności zarządów drogowych na celu.

W wykonaniu powyższego założenia ustanowił Wydział powiatowy z dniem 1. Czerwca 1887 r. do służby przy drogach gminnych 21 dozorców (w tej liczbie jest 15 dozorców dróg powiatowych), którym polecono pełnić obowiązki dozorców dróg gminnych w okręgach blisko położonych przy drogach powiatowych.

Czynności zamianowanych dozorców musiały na razie ograniczyć się na zaznajomieniu ludności z postanowieniami nowej ustawy drogowej, a przedewszystkiem na kierowaniu i kontrolowaniu obowiązanych do robót prestacyjnych przy ich wykonywaniu, pozostawiając przeprowadzenie formalnej strony ustawy do r. 1888, a to głównie ze względu na spóźnioną porę, dalej ze względu na objawione niezadowolenie ludności po innych powiatach, na uciążliwą i dotąd jeszcze nie praktykowaną manipulacyę pisemną przy wykonywaniu robót, wreszcie przez wzgląd na polecenia Wysokiego Wydziału krajowego, nakazujące wszelką względność przy wprowadzeniu w życie nowej ustawy.

Rok przeszły zatem przeszedł dla tutejszego powiatu w kierunku formalnego wprowadzenia w życie nowej ustawy drogowej, przez wzgląd na powyższe okoliczności, bez ważniejszych zmian w porównaniu z formami, wymaganemi dawną ustawą; natomiast pod względem praktycznym odnieśliśmy znaczne korzyści, bowiem przy pomocy silnego zastępu dozorców przeprowadziliśmy na drogach gminnych w r. 1887 znacznie więcej i lepiej wykonanych robót, jak za dawniejszych czasów.

Na rok 1888 przedłożyły przy współudziale służby drogowej wszystkie gminy powiatu przepisowe preliminarze drogowe, które sprawdzono w Wydziale powiatowym i odesłano zatwierdzone odnośnym zarządom w początkach Kwietnia do zastosowania się przy wykonaniu robót.

Dodatkowo do powyższego mamy zaszczyt donieść, że wprowadziliśmy faktycznie w życie nową ustawę w r. 1887 bez wywołania gdziekolwiekbądź wyraźnego niezadowolenia ludności, z wyjątkiem jednego wypadku w Woli rzędzińskiej, gdzie objawiła się opozycya na piśmie przeciw ustanowionej służbie drogowej; lecz i ta jedyna opozycya znalazła niestety swój początek i źródło na obszarze dworskim w Woli pogorskiej. Fakt ten jedyny usunięto natychmiast przez zasuspendowanie pisarza gminnego, który się dał użyć do napisania tej opozycyi, i obłożenie wójta z Woli rzędzińskiej grzywną, oraz wytoczenie śledztwa sądowego przeciw podżegaczowi.

Ludność tutejszego powiatu uznaje korzyści nowej ustawy i garnie się dość skwapliwie do wykonania robót, które jej z góry na wymiar preliminarzem przeznaczone zostały, a to tem skwapliwiej w tych miejscowościach, gdzie obszary dworskie uznają za stosowne nałożony na nie obowiązek nową ustawą drogową z pewną ochotą i snmiennością wykonywać.

Na podstawie nowej ustawy drogowej uporządkuje się drogi w niedługim szeregu lat; lecz do ulepszenia komunikacyi nie przyjdzie tak prędko, a to z powodu braku dostatecznej siły pociągowej, która jedynie może przeprowadzić zaszutrowanie dróg. Za 3 do 4 lata będziemy mieli zbytek rąk, a tem dotkliwszy brak sił pociągowych odczuwać zaczniemy.

Chcąc uniknąć skutku tego nieprawidłowego stosunku, wypadałoby koniecznie przyznać miejscowym zarządom prawo zamiany dni pieszych na ciągłe, bez względu na posiadanie inwentarza roboczego, i prawo orzekania o spłacie prestacyi, zamiast wykonania takowej w naturze.

Jeżeli takie zmiany w ustawie przeprowadzone nie zostaną, to będziemy mieli na papierze wielkie siły prestacyjne i zredukowane na pieniądze wielkie kapitały martwe, których do wykonania potrzebnych robót użyć nie będzie można, bowiem pieszego robotnika z taczkami nie będzie można użyć na milowe przestrzenie do wożenia żwiru lub piasku.

Obowiązek dostarczania materyałów drewnych przez obszary dworskie na naprawę mostów do wysokości 5% od płaconych bezpośrednich podatków bezpłatnie, wydaje się wobec zrównania ciężarów drogowych tak co do robocizny, jak też i dodatku 3% jako nieusprawiedliwiony i nieuzasadniony, a w praktyce staje się tenże zawadą przy wykonywaniu ustawy wobec niejasności odnośnego §. ustawy; bowiem nie wiadomo, czy obszar dworski jest obowiązanym corocznie dawać materyał, a względnie wartość tegoż do wysokości 5% płaconych podatków, czy też tylko w wypadkach budowy lub naprawy mostów. Bliższe i stanowcze określenie tego nadzwyczajnego obowiązku obszarów dworskich jest bardzo wskazanem.

Wreszcie wydaje się nam koniecznem pomieszczenie w ustawie drogowej postanowienia, że obowiązani winni bez względu na §. 12. ustawy dostarczyć nadto bezpłatnie robociznę potrzebną do usunięcia przeszkód w komunikacyach na drogach gminnych, powstałych wskutek wypadków elementarnych.

D. j. w.

Odpis

relacyi Wydziału powiatowego we Lwowie z d. 20. Czerwca 1888 r. L. 459.

Czyniąc zadość szacownym wezwaniom do L. 18 988/87 tudzież L. 1.555 i 14.552 b. r. mamy zaszczyt następujące przedłożyć Wys. Wydziałowi sprawozdanie o wprowadzeniu w życie noweli do ustawy drogowej z r. 1885 w tutejszym powiecie: W ogólności biorąc na podstawie dotychczasowych doświadczeń w zastosowaniu praktycznem przepisów noweli drogowej z 7. Lipca 1885 Nr. 39 dz. u. kr. podpisany Wydział powiatowy doszedł do przeświadczenia, iż jest ona znacznie korzystniejszą dla interesów komunikacyi publicznej, niż była dawna ustawa drogowa z r. 1866 przed wejściem w życie owej noweli. Główna jej zaleta spoczywa w sprawiedliwym rozkładzie prestacyi drogowej i w zapewnieniu środków do należytego tejże prestacyi zużytkowania. Na tle stosunków tutejszego powiatu przedstawia się ten przedmiot w cyfrach jak następuje: Gdy dawniej obszary dworskie obowiązane były całkiem ogólnikowo do dostarczania „potrzebnego materyału drzewnego“ na cele drogowe, bez żadnego oznaczenia granic tej potrzeby, więc w praktyce wyradzały się z tego niezliczone trudności tak wówczas, gdy wypadało udowodnić zachodzącą „potrzebę dostarczania materyału“, jak niemniej także przy oznaczeniu ilości i jakości takowego. Całemi latami ciągnęły się spory o dostarczenie materyału, gdyż chodziło o prestacyę kosztowniejszą. Najczęściej też gatunek dostarczonego materyału bywał bardzo lichy. Co się znów tyczy prestacyi w robociźnie, to ponieważ nieodrobiony w jednym roku szarwarek przepadał, więc faktycznie tylko ubożsi i potulniejsi odrabiali powinności, zaś całemi latami nie dostarczał robotnika do dróg i mostów ten, który umiał wyminąć tę powinność. Obecnie zaś wiele pod tym względem zmieniło się. Obszary dworskie w miejsce dawnej zupełnie nieomal dowolnej prestacyi w materyale drzewnym, dostarczają obecnie w tutejszym powiecie na cele drogowe rocznie:

a) w 3% stałym dodatku do podatków	1.614·81	zł.
b) w materyale wartości do 5% podatków stałych, która to prestacya w całkiem wyjątkowych tylko wypadkach nie bywa użytkowaną .	2.691·38	„
c) robocizny 2.792 dni wartości	1.068·80	„
razem . .	5.374·99	zł.

Otóż, czy dawniejsza prestacya roczna ze strony obszarów dworskich przedstawiała wartość zwyż 5.000 zł. wydaje się nam bardzo wątpliwem. Faktem jest, że w tym roku budujemy dziesięć największych mostów w powiecie, co do których dawniej przez wszelkie możliwe instancye ciągnęły spory o uznanie potrzeby ich przebudowania i o rozkład prestacyi przez kilka lat. Ponieważ w gminach tutejszego powiatu jest 15.906 numerów domowych, więc przez zniżenie prestacyi w robociźnie, wskutek reformy ustawy drogowej z 6 dni na 4 dni, obniżył się ludności tutejszego powiatu obowiązek szarwarkowy o 31.812 dni roboczych w porównaniu z dawnym szarwarkiem. Trzyprocentowy dodatek stały na cele drogowe przynosi od gmin w powiecie lwowskim zł. 4.192·84, czyli od numeru po 26 ct. przeciętnie. Zaprowadzone nową ustawą drogową zniżenie o dwa dni powinności szarwarkowej w porównaniu z tym dodatkiem 26 ct. w gotówce zawsze można nazwać ulgą. Groźba zaś, że należytość za nieodrobioną prestacyę w robociźnie Wydział powiatowy po ukończonym roku będzie ściągał w gotówce, skłania najczęściej właśnie te elementa, które przedtem systematycznie od tej powinności uwalniały się, że teraz wolą w naturze odrobić ją dobrowolnie, niż narażać się na ściąganie odnośnej należytości w drodze egzekucyi. Tem się też objaśnia, że obecnie bez porównania więcej przy 4 dniach powinności szarwarkowej robi się przy drogach, niż dawniej, gdy wedle litery ustawy było do rozporządzenia 6 dni szarwarku od numeru, a nadto za rok 1887 pozostaje nam do ściągnięcia za nieodrobioną robociznę szarwarkową na rzecz powiatowego funduszu dróg około 3.000 zł. Drugim nabytkiem wynikającym z noweli drogowej z r. 1885 jest utworzenie powiatowego funduszu dróg gminnych, który podaje administracyi dróg środek do sprawiedliwego rozkładu ciężarów na cele komunikacyjne pomiędzy poszczególne miejscowości. Mianowicie może Wydział powiatowy z tego źródła nieść pomoc tym miejscowościom, gdzie miejscowa prestacya nie wystarcza potrzebie, zasilając go z ogólnej prestacyi rozłożonej na cały powiat i ze zwyżek niezużytkowanych z tych miejscowości, które mają silniejszą prestacyę, niż wynoszą ich rzeczywiste potrzeby drogowe. Tym sposobem ułatwia się znakomicie przy pomocy tego zasobu w gotówce, wykonywanie kosztowniejszych robót na drogach gminnych. Trzecim wreszcie niepośledniej wartości nabytkiem jest zaprowadzony nową ustawą przymus systematycznej kontroli ze strony Wydziału powiatowego nad czynnościami miejscowych zarządów drogowych, tudzież zaprowadzenie preliminarzy drogowych i zamknięć rachunkowych. Z początku musi być trudne wprowadzenie tej manipulacyi po gminach przy teraźniejszym niedostatku należycie uzdolnionych pisarzy. Nie można jednak wątpić, że przy wytrwałej i wyrozumiałej manudukcyi ze strony Wydziału powiatowego, miejscowe zarządy drogowe prędzej przyzwyczają się do należytej manipulacyi drogowej, niż to przypuszczano dotąd powszechnie. Obecny ustrój zarządu dróg gminnych przenosi punkt ciężkości tego działu służby administracyjnej na biura Wydziałów powiatowych, a w nieuniknionem następstwie tego stanu rzeczy podniosą się także odpowiednio i ciężary powiatów na cele drogowe. Lecz ta okoliczność, że obecnie przy administracyi Wydziałów powiatowych, kontrolowanej ściśle przez Wys. Wydział krajowy i wynikającej ztąd konieczności używania zawodowych techników do kierowania budową i konserwacyą dróg gminnych, musi spotęgować się skuteczność i pożytek z tej gałęzi służby administracyjnej, hojnie wynagrodzi ludności pewne nieuniknione zwłaszcza w początkach trudności wykonawcze przy wprowadzeniu w życie nowej ustawy. Dlatego też ludność powiatu lwowskiego nigdzie nie stawiła oporu wprowadzeniu w życie noweli drogowej z r. 1885. Na 133 gmin jedna tylko odmówiła w r. z. przedłożenia preliminarza i wykazu obowiązanych do prestacyi i to jak zeznał wójt tamtejszy, wskutek podburzających przeciwko tej ustawie artykułów ruskiego czasopisma „Diło“. Lecz bez użycia jakichkolwiek środków ostrzejszych, tylko w drodze pouczenia odpowiedniego, opozycya pomienionej gminy została także uśmierzoną. Jeżeli już jednak miałoby przyjść kiedy do reformy noweli drogowej z r. 1885, (którą to reformę jednak bynajmniej za naglącą nie poczytujemy), to proponowalibyśmy w takim razie tylko zamianę fakulatywnej prestacyi obszarów dworskich w ma-

teryale na cele drogowe („w razie potrzeby“) na prestacyę stałą w materyale lub gotówce, choćby zresztą i mniejszą np. w wysokości 3% podatków. Taka zmiana nie byłaby bez wartości dla uproszczenia administracyi drogowej, nie obciążając obszarów dworskich.

D. j. w.

Odpis

relacyi Wydziału powiatowego w Mościskach z dnia 15. Lipca 1888 L. 1.896.

W załatwieniu cennego reskryptu Wysokiego Wydziału z dnia 11. b. m. L. 26.689 Wydział powiatowy ma zaszczyt oznajmić, że nowela drogowa z r. 1885 została w tutejszym powiecie w zupełności w życie wprowadzoną i że wprowadzenie tej noweli w życie nie natrafiło w tutejszym powiecie na żaden opór ze strony miejscowej ludności. Tak pomyślny rezultat, osiągnięty przy wprowadzaniu w życie noweli drogowej, przypisać należy najpierw tej okoliczności, iż ludność tutejszego powiatu jest dość spokojna, władzom posłuszna i uległa, i że brak tu prawie zupełny nieuczciwych agitatorów, a następnie i głównie rezultat ten zawdzięczyć należy sposobowi, jakiego przy wprowadzaniu w życie noweli drogowej użyto. Ponieważ Wysokiemu Wydziałowi rozchodzi się właśnie o sposób, w jaki w tutejszym powiecie nowelę drogową z r. 1885 w życie wprowadzono, przeto pod tym względem zapodaje Wydział powiatowy co następuje:

Wiedząc z doświadczenia, iż lud nasz wiejski z natury konserwatywny, nie łatwo oswaja się z nowym porządkiem rzeczy, i że każdą nową ustawę, chociażby najlepszą, przyjmuje niechętnie i z niedowierzaniem, postanowił Wydział oswoić najpierw ludność swego powiatu z myślą, iż z dniem 1. Października 1886 poczyna obowiązywać nowa ustawa drogowa. To też na długi jeszcze czas przed 1. Października 1886 urzędnicy Wydziału powiatowego, a głównie sekretarz tutejszej Rady powiatowej przy każdej nadarzonej sposobności obznajamiał ludność tutejszego powiatu, a przedewszystkiem reprezentantów poszczególnych gmin z zasadami nowej ustawy drogowej, podnosząc przytem, iż jakkolwiek nowa ustawa drogowa pod wielu względami różni się od istniejącej ustawy, to przecież dla ludności wiejskiej będzie ona lepszą i mniej uciążliwą, a zaś dla ogólnego dobra o tyle korzystniejszą, że przy jej pomocy bez marnowania całych tysięcy dni roboczych, będzie można drogi gminne w należytym i celowi komunikacyi publicznej odpowiednim stanie utrzymać. Postępowanie powyżej skreślone, mające charakter więcej prywatny, miało najpierw ten skutek, iż z dniem 1. Października 1886 ludność tutejszego powiatu, jako już zupełnie i należycie obznajomiona z zasadami nowej ustawy drogowej, a tem samem przekonana niejako, iż nowa ustawa rzeczywiście nie nakłada na nią cięższych jakichś obowiązków, głuchą już być musiała wszelkie podszepty, jakie przeciw nowej ustawie drogowej ztąd i zowąd dolecieć ją mogły, a następnie przyniosło i tę korzyść, iż Wydział powiatowy mógł już z dniem 1. Października 1886 bez wszelkiej dalszej odwłoki nową ustawę drogową w życie wprowadzać. I rzeczywiście zaraz po dniu 1. Października 1886 rozesłał był Wydział powiatowy kilka okólników do wszystkich zwierzchności gminnych i przełożeństw obszarów dworskich swego powiatu z urzędowem już zawiadomieniem o wejściu w życie nowej ustawy drogowej, jakoteż z treściwem wyłuszczeniem zasad tejże ustawy, a wkrótce potem zakupił księgi i druki potrzebne dla przyszłych zarządów drogowych, do prowadzenia rachunków

drogowych i chcąc te księgi i druki bezpłatnie wszystkim gminom rozdać, a przy tej sposobności jeszcze raz pouczyć reprezentantów gmin o obowiązkach, jakie nowa ustawa drogowa nakłada, jakoteż o sposobie, w jaki ta ustawa ma być wykonaną, zwołał wszystkie zwierzchności gminne wraz z pisarzami gminnymi na sesyę urzędową, a mianowicie z okręgu sądowego Mościskiego do biura swego w Mościskach, a zaś z okręgu sądowego Sądowo-Wiszeńskiego do urzędu gminnego w Sądowej Wiszni i na sesyach tych każdą razą przez sekretarza tutejszej Rady powiatowej w obecności uproszonego komisarza tutejszego c. k. Starostwa odbytych, nietylko wyłuszczył jak najdokładniej zebranym reprezentantom gmin zasady nowej ustawy drogowej jakoteż postanowienia wykonawczego regulaminu drogowego, ale nadto dobitnie podniósł, iż jak z jednej strony pobłażliwym będzie na nieudolność funkcyonaryuszy gminnych i wszelkiej potrzebnej pomocy przy wykonywaniu nowej ustawy drogowej i regulaminu drogowego poszczególnym gminom chętnie i bezpłatnie udzieli, tak z drugiej strony na ścisłe wykonywanie nowej ustawy drogowej i regulaminu drogowego z całą stanowczością nastawać będzie i żadnego chociażby najmniejszego tylko oporu przeciw nowej ustawie drogowej nie ścierpi.

Że pouczenia powyższe były potrzebne i że pożądany skutek odniosły, świadczy najwymowniej ta okoliczność, iż gdy następnie Wydział powiatowy zawezwał zwierzchności gminne do przedłożenia spisów obowiązanych do prestacyi drogowych jakoteż preliminarzy drogowych na r. 1887 i wreszcie do ukonstytuowania miejscowych zarządów drogowych, wszystkie zwierzchności gminne tutejszego powiatu wezwaniu temu zadość uczyniły, i bez żadnego oporu tak spisy obowiązanych do prestacyi drogowych, jakoteż preliminarze drogowe na r. 1887 i wreszcie relacye o ukonstytuowaniu się miejscowych zarządów drogowych przedłożyły. Po szczęśliwem przełamaniu pierwszych trudności, łatwem już było dalsze wprowadzenie w życie noweli drogowej z r. 1885, które już zresztą polegało tylko na tem, ażeby należycie wykonywano prestacye drogowe i ażeby z końcem roku zarządy drogowe zestawiły zamknięcia rachunkowe miejscowych funduszów drogowych. Otóż z przyjemnością Wydział powiatowy podnieść musi, że i w tem ostatniem stadyum wprowadzanie w życie noweli drogowej nie natrafił na żaden opór, jak bowiem inżynier powiatowy w ciągu r. 1887 niejednokrotnie skonstatował, prestacye drogowe i w ogóle wszelkie czynności około utrzymania dróg i mostów gminnych wykonywano w tutejszym powiecie ściśle podług nowej utawy drogowej i przepisów regulaminu drogowego, a co się zaś tyczy zamknięć rachunkowych miejscowych funduszów drogowych za r. 1887, to takowe na wezwanie Wydziału powiatowego zostały przez wszystkie zarządy drogowe tutejszego powiatu przedłożone, a to wraz z wykazami kontrybuentów, którzy prestacyi swoich w ciągu r. 1887 nie odrobili, a w kilku wypadkach nawet z dołączeniem gotówki pozostałej w miejscowym funduszu drogowym z końcem r. 1887. Jak więc z powyższego przedstawienia stanu rzeczy wynika, nowela drogowa z r. 1885 została w powiecie tutejszym bez wszelkiego oporu i w całości w życie wprowadzoną, czy jednakże wprowadzona w życie nowela ta odpowie w zupełności potrzebom naszego kraju, najbliższa przyszłość okaże. Zwłokę w niniejszem przedłożeniu usprawiedliwia Wydział powiatowy tem, iż wraz z przedstawieniem akcyi wprowadzenia w życie noweli drogowej pragnął zapodać Wysokiemu Wydziałowi także uwagi swoje na nowelą samą, a tego uczynić nie mógł tak długo, dopóki wpierw nie zostały sprawdzone zamknięcia rachunkowe wszystkich miejscowych funduszów drogowych za r. 1887, co się właśnie zaledwie przed kilku dniami stało. Odkładając przeto na czas późniejszy przedstawienie Wysokiemu Wydziałowi powyżrzeczonych uwag swoich nad nowelą drogową z r. 1885 Wydział powiatowy uprzejmie uprasza, Wysoki Wydział krajowy raczy sprawozdanie niniejsze co do akcyi wprowadzenia w życie w powiecie tutejszym noweli drogowej z r. 1885 do wiadomości swojej przyjąć.

D. j. w.

Odpis

relacyi Wydziału Rady powiatowej żydaczowskiej z dnia 19. Czerwca 1888 L. 1313 do Wysokiego Wydziału krajowego.

Wykonując polecenie zawarte w wysokim reskrypcie z dnia 4. b. m. L. 14.552. kreślimy poniżej w krótkości przebieg sprawy wprowadzenia w życie noweli z r. 1885 do ustawy drogowej następująco: Zaraz po wejściu w życie noweli drogowej, a właściwie po otrzymaniu okólnika Wysokiego Wydziału krajowego z dnia 8. Października 1886 L. 58.972 rozesłał Wydział powiatowy okólnik do wszystkich Zwierzchności gmin i Przełożeństw obszarów dworskich w powiecie, w którym treściwie wymienione zostały wszystkie ważniejsze postanowienia noweli drogowej, wzywając zarazem członków Zwierzchności gmin i Przełożeństw obszarów dworskich do ukonstytuowania się jako miejscowy Zarząd drogowy, do wyboru przewodniczącego i rozdzielenia pracy pomiędzy członków, z poleceniem przedłożenia Wydziałowi powiatowemu wierzytelnego odpisu zapadłej w tej mierze uchwały. Nieograniczając się na powyższym okólniku, zwoływał Wydział powiatowy w terminach oznaczonych członków Zarządu drogowego wraz z pisarzami gminnymi do biura swego, gdzie ustnie wyjaśniano im ponownie postanowienia noweli i regulaminu drogowego, oraz instrukcyi rachunkowej — a przy tej sposobności zaopatrzony został każdy Zarząd drogowy w potrzebne druki drogowe i otrzymał instrukcyę rachunkową. Zarazem nasz personal kancelaryjny na podstawie przygotowanych dat, uzyskanych z c. k. Urzędu podatkowego co do katastru domowego, układał w porozumieniu z Zarządami drogowymi spisy obowiązanych do prestacyi drogowej na bieżące trzylecie w jednym egzemplarzu, który doręczony został Zarządowi drogowemu z poleceniem wygotowania w domu drugiego egzemplarza, przypisania każdemu kontrybuentowi po myśli postanowienia §. 12 ust. drog. z r. 1885 prestacyi drogowej pieszej lub ciągłej i przedłożenia następnie jednego egzemplarza tego spisu Wydziałowi powiatowemu dla kontroli, co też Zarządy drogowe z nieznacznym tylko wyjątkiem uskuteczniły. W ten sposób uzyskał Wydział powiatowy dokładną ewidencyę stanu sił prestacyi drogowej w każdej gminie i w całym powiecie. Następnie na podstawie uchwały Rady powiatowej ogłoszoną została cena wykupna od prestacyi drogowej, oraz cennik materyału drzewnego. Dalej rozesłał Wydział powiatowy okólnik do obszarów dworskich — wkładając na nich obowiązek, aby materyał drzewny na cele drogowe w miarę potrzeby gminom wydawały z zapewnieniem, iż nadobowiązkowa wartość tego materyału zapłaconą im zostanie z końcem roku na podstawie poświadczeń Zarządów drogowych i cennika materyałów, — przyczem w cyfrach wykazano każdemu obszarowi dworskiemu z osobna wartość materyału, jaką wedle §. 12. ust. drog. z r. 1885 i podatków bezpośrednich bezpłatnie wydawać jest obowiązany. Do tego zarządzenia zastosowały się w r. 1887 bez wyjątku wszystkie obszary dworskie, co z uznaniem podnieść należy, a w ten sposób sprawa dostarczania materyałów drzewnych na cele drogowe znacznie uproszczoną została Na wiosnę i w jesieni w porach wolnych od robót polnych, wzywał Wydział powiatowy okólnikami Zarządy drogowe do robót drogowych, a kontrybuenci wykonywali takowe pod nadzorem dwóch wędrownych dróżników bez oporu, tak, iż w niewielu tylko wypadkach odnosił się Wydział powiatowy do c. k. Starostwa o wysyłanie egzekwentów drogowych. W miarę potrzeby i funduszów, jakie miał do dyspozycyi Wydział powiatowy, udzielane były niektórym Zarządom drogowym zasiłki z powiatowego funduszu drogowego przeważnie na prawidłowe odbudowanie ważniejszych mo-

stów. Zaznaczyć jednak musimy, iż Wydział powiatowy nie był w położeniu w r. 1887 udzielać znaczniejszych zasiłków z powiatowego funduszu drogowego, z powodu iż znaczniejsze wpływy z dodatków drogowych otrzymaliśmy dopiero w IV. kwartale, a więc w porze nieprzyjaźnej dla robót drogowych. Dlatego to z końcem r. 1887 pozostał tam znaczny zapas kasowy w funduszu drogowym w kwocie 1829 zł. 29 ct., który w r. b. na drogi użyty zostanie. Z końcem r. 1887 wezwał Wydział powiatowy Zarządy drogowe do przedłożenia zamknięcia rachunków, odwiezienia zapasu kasowego w gotówce do kasy powiatowego funduszu drogowego i przedłożenia wykazu restantów prestacyi drogowej. W skutek powyższego wezwania przedłożyło 34 Zarządów drogowych wykazy kontrybuentów zalegających z prestacyą drogową, 18 doniosły o zupełnem wyczerpaniu takowej, a 22 dotychczas wcale nie odpowiedziały. Zestawienie zamknięć rachunków drogowych musi nastąpić przy pomocy organów Wydziału powiatowego, gdyż przekonał się Wydział powiatowy, iż Zarządy drogowe temu zadaniu same nie podołają. Wyrównanie rachunków z obszarami dworskimi za materyał drzewny na cele drogowe wydany w r. 1887 po nad obowiązek jest w toku. Oto krótki obraz naszej działalności w sprawach drogowych na podstawie noweli drogowej, przyczem nadmieniamy, że w żadnej gminie przy wprowadzeniu noweli drogowej nie natrafiliśmy na opór ze strony ludności, że kontrybuenci bez użycia drastycznych środków uiszczali ciążącą na nich powinność bądź w naturze, bądź w pieniądzach, a roboty około poprawy dróg znacznie skuteczniej były wykonywane, aniżeli w latach poprzednich. W końcu Wydział powiatowy ma zaszczyt donieść, że aby wykonać wszystkie formalności wymagane ustawą drogową w dzisiejszej jej osnowie z nader uciążliwemi komentarzami i instrukcyami pozostaje jeszcze bardzo wiele do zrobienia w naszym powiecie. Aby temu zadaniu podołać potrzebujemy wiele czasu z powodów, po pierwsze że Rada powiatowa pomimo usiłowań Wydziału powiatowego nie kreowała dotąd posady inżyniera powiatowego, któremuby można było poruczyć tak obecnie ważny i obszerny referat drogowy, a powtóre, iż mamy na oku, aby stopniowo przyzwyczajać ludność powiatu do postanowień noweli drogowej bez użycia gwałtownych środków przymusowych. Nie idzie zatem, aby wskutek tego drogi w zaniedbaniu pozostawały, gdyż dokładamy wszelkich usiłowań, by roboty około poprawy dróg gminnych tak siłami prestacyjnemi w naturze, jakoteż za pomocą udzielania zasiłków z powiatowego funduszu drogowego skutecznie wykonywane były, lecz z powyżej przytoczonych powodów nie jesteśmy dotąd jeszcze w położeniu wszechstronnie zadosyć uczynić formalnościom, zawartym w instrukcyach drogowych.

D. j. w.

Odpis

relacyi Wydziału powiatowego w Kamionce strumiłowej z dnia 3. Kwietnia 1888 do L. 605.

Odnośnie do polecenia Wysokiego Wydziału krajowego z 21. Marca 1888 do l. 1555 mamy zaszczyt oznajmić, że wprowadzenie w życie noweli drogowej w tutejszym powiecie nie natrafiło na żadne przeszkody i nie wywołało najmniejszego oporu. Celem wprowadzenia

w życie nowej ustawy drogowej polecił Wydział powiatowy urzędnikom swoim udać się do gmin w powiecie i na miejscu pouczyć ustnie Zwierzchności gminne o wszelkich postanowieniach nowej ustawy i takowe należycie jej wyjaśnić, pisarzowi gminnemu stosownych poleceń i instrukcyj udzielić, wszelkie potrzebne księgi, t. j. spisy obowiązanych do prestacyj, dzienniki kasowe, kwitaryusze i t. d., założyć tudzież stały zarząd drogowy w porozumieniu z Radą gminną i Przełożonym obszaru dworskiego ustanowić, — których to czynności urzędnicy nasi we wszystkich gminach powiatu do końca Stycznia 1887 r. dokonali.

Zarządzenia te Wydziału powiatowego uwieńczone zostały pomyślnym skutkiem, w ten sposób bowiem zaznajomiły się gminy i obszary dworskie należycie z nowelą drogową i regulaminem wykonawczym, i do przepisów tychże prawie zupełnie się stosują, przynajmniej pod względem formalnym.

Praktyka z ostatnich czasów wykazała, że w niektórych miejscowościach roboty szarwarkowe stosownie do wymagań noweli drogowej pod dozorem i kontrolą ustanowionych zarządów drogowych odbywały się, w innych zaś miejscowościach zachował się dawny system odrabiania prestacyj drogowych pod dozorem li tylko członków Zwierzchności gminnej..

Tak samo przeważna część obszarów dworskich wydaje obecnie tak jak i dawniej wszelki do naprawy dróg i mostów potrzebny materyał, zrzekając się pretensyj do zwrotu należytości za nadwyżkę wydanego materyału, — kilka zaś obszarów dworskich zażądało z końcem r. 1887 zwrotu tej należytości.

Staraniem Wydziału powiatowego jest skłonić i tę resztę obszarów dworskich, aby wszelki potrzebny materyał na drogi i mosty jak dawniej bezpłatnie wydawały, a to ze względu, że gdyby obszary dworskie, trzymając się ściśle przepisów nowej ustawy drogowej, zwrotu należytości za nadwyżkę wydanego materyału się domagały, i należytości te im wypłacane były, w takim razie należytości te wyczerpałyby niewątpliwie większą połowę powiatowego funduszu dróg gminnych, a tem samem i inne niezbędne wydatki, na które fundusz ten jest przeznaczony, nie miałyby pokrycia.

Z początkiem roku 1887 przyjął Wydział powiatowy konduktora drogowego, poruczając mu kontrolę nad czynnościami zarządów drogowych, a mianowicie nad naprawą dróg i mostów, nad prowadzeniem ksiąg drogowych i t. d., a nadto pod dozorem i wedle wskazówek konduktora drogowego przeprowadziliśmy w roku 1887 rekonstrukcyę i racjonalną poprawę kilku ważniejszych dróg gminnych.

W niektórych gminach powiatu zostały w r. 1887 prestacye drogowe w zupełności wyczerpane, w innych zaś gminach pozostała nieodrobioną znaczna ilość dni przepisanej robocizny drogowej. Ogólna suma nieodrobionych dni w całym powiecie nie jest nam jeszcze dotychczas wiadomą, gdyż niektóre zarządy drogowe nie przedłożyły nam jeszcze zamknięć rachunkowych za r. 1887.

Z wykupna nieodrobionych prestacyj drogowych złożyło dotychczas 48 zarządów drogowych do kasy Wydziału powiatowego gotówką w łącznej kwocie 617 złr. 96 ct. na rzecz powiatowego funduszu dróg gminnych. Spłata ta nastąpiła dobrowolnie i nietylko bez użycia środków egzekucyjnych, lecz nawet bez jakichkolwiek zagrożeń

D. j. w.

Odpis

relacyi Wydziału powiatowego w Bohorodczanach z dnia 20. Czerwca 1888 L. 1096.

Wykonując wysokie polecenie z dnia 4. Czerwca b. r. L. 14552 mamy zaszczyt donieść, że nowelę do ustawy drogowej z r. 1885 wprowadziliśmy kompletnie w życie i w praktycznem zastosowaniu roztoczyliśmy cały jej obraz naszym gminom i obszarom dworskim.

Podobnie jak gdzie indziej musieliśmy w początkach i tutaj zwalczać pewne trudności; spotkaliśmy prawie na wszystkich punktach importowane z inszych powiatów podburzające wieści, „o wyłącznem obciążeniu włościan, o zamiarze przywrócenia pańszczyzny“ i t. d. lecz staraliśmy się jak najusilniej, pozostawać z gminami w ciągłych relacyach, nie spuszczać ich z oka i zapobiegać wykroczeniom.

Posługiwaliśmy się nie tylko korespondencyą pisemną, lecz przenosiliśmy nawet pouczenia ustne, w ogóle staraliśmy się w sprawach drogowych utrzymywać ciągłe czucie między gminami a Wydziałem powiatowym i zauważyliśmy, że wpływowi naszemu prawie wszędzie ustępowały miejsca bałamucące i drażniące podszepty.

Najsilniejszą opozycyę natrafiliśmy w południowej części powiatu między gminami Jabłonka, Rakowiec, Krzywiec, Bogrówka, tudzież w zachodniej części między gminami Sadzawa, Hlebówka, Głębokie i Chmielówka.

Lecz i tu nie dopuściliśmy do wybuchu.

Najdalszą granicą, do której się tu posunęła opozycya, były powzięte przez Rady gminne w Jabłonce, Sadzawie i Hlebówce uchwały nie poddawania się pod prawidła noweli drogowej, lecz kierowania się nadal według starych zniesionych postanowień.

Informując się jednak bezwłocznie o wszystkiem co się dzieje w powiecie, staraliśmy tu c. k. Starostwo wprowadzić w akcyę i zażądaliśmy po myśli §. 105. ust. gm. zakazu wykonania tych nieprawidłowych uchwał. W gminach Sadzawie i Chlebówce musieliśmy powtarzać te zarządzenia. C. k. Starostwo każdą razą czyniło z wszelką gotowością żądaniom naszym zadość i w ten sposób przełamaliśmy opozycyę i odtąd rozwijały się pełnym tokiem czynności wskazane nowelą i regulaminem, o ile to było możebne przy szczupłej inteligencyi miejscowych zarządów. Zastrzegając wyliczenie pojedyńczych czynności w r. 1887 wykonanych na drogach późniejszemu specyalnemu sprawozdaniu, donosimy tu w ogólności, że w każdej gminie robiono dosadny użytek z zasobów, jakie nowela ofiaruje zarządom drogowym.

Gminy, które się pierwotnie zrażały niedostatecznością obowiązków dworskich dostarczania materyałów drzewnych tylko do wysokości 5% podatków przekonały się w praktyce, że mimo to nigdzie nie brakło materyału i uwierzyły w prawdziwość pouczeń, otrzymanych od Wydziału powiatowego.

Krótko mówiąc zdziałano w r. 1887 daleko więcej jak w każdym innym roku i wszędzie skonstatowano wyższą wartość noweli drogowej od przepisów dawniej istniejących. Obecnie agituje ostatni akt całorocznej administracyi, t. j. ściąganie spłat za nieodrobione w r. 1887 prestacye.

Wykazy które w tym względzie otrzymaliśmy od zarządów drogowych dowodzą, że mimo wyczerpujących prac na drogach i mimo bardzo znacznych ułatwień, które w krótkiej

drodze przyzwolono w gminach, powinien zawsze jeszcze znaczny i dostateczny kapitał wpłynąć na rzecz powiatowego funduszu dla dróg gminnych.

Niestety zauważyliśmy jednak, że są w ruchu pewne agitacye wpływające na łatwowierny w tym względzie lud wiejski, ażeby nie spłacał nieodrobionych prestacyi.

Skutkiem tego otrzymujemy liczne doniesienia o trudności egzekucyi, z żądaniem asystencyi żandarmeryi.

Przypuszczamy, że agitacye te są identyczne z poprzedniemi agitacyami, dążącemi do wykazania niepraktyczności noweli drogowej.

Dlatego nie spuszczamy ich w prawdzie z oka i jednocześnie zwracamy na nich baczność c. k. Starostwa, lecz nie przypisujemy im zbyt wielkiej wagi i nie wierzymy ani w trwałość ani w powodzenie tych dążeń destruktywnych, o których ostatecznym rezultacie nie omieszkamy donieść Wysokiemu Wydziałowi krajowemu.

Odpis

relacyi Wydziału powiatowego w Tłumaczu z d. 10. Czerwca 1888 do L. 1.513.

W załatwieniu Wysokiego reskryptu z d. 4. b. m. L. 14.552 przedstawia Wydział powiatowy ogólny stan sprawy wprowadzenia w życie noweli drogowej w powiecie tutejszym, jak następuje:

Powiat tutejszy liczy 60 gmin o następujących rocznych prestacyach drogowych:

a)	w robociznie pieszej	42.643 dni
b)	„ ciągłej parokonnej	2.127 „
c)	„ „ parobydlęcej . . .	3 898 „

Wydział powiatowy przy wprowadzeniu w życie noweli drogowej nie natrafił, z wyjątkiem trzech gmin, na żadne trudności, tak że dziś, w drugim roku wejścia w życie tej ustawy, zdaje nam się, że gminy nie wróciłyby chętnie do zmiany na dawną; a nawet te trzy gminy, które objawiały opozycyę, ułożyły się dziś tak, że liczą się do pierwszych, które prestacyą ciągłą bez przymusu wożą kamień do wyszutrowania częściowego dróg swoich, i panuje ogólne zadowolenie z tej ustawy, zwłaszcza u ludzi biedniejszych, z tego powodu, że dziś prestacyą drogową każden, biedny czy bogaty, odrobić lub spłacić musi.

W roku zeszłym zwołał Wydział powiatowy wszystkich naczelników gmin, ich zastępców i asesorów, wytłomaczył im dosadnie ducha nowej ustawy, rozdał druki poczem, wprawdzie powoli, jednak ze skutkiem, poprzedkładały spisy obowiązanych do prestacyi, a następnie preliminarze drogowe robót wykonać się mających w r. 1887., przyczem Wydział powiatowy szedł im w różny możliwy sposób na rękę — ukonstytuowały się Zarządy drogowe i czynności około wykonania robót samych poszły trybem naturalnym bez żadnego przymusu, lub też żądania jakiej pomocy od c. k. politycznej władzy powiatowej.

Gdy Wydział powiatowy kilku odznaczających się gorliwością wójtów i przewodniczących Zarządów drogowych nagrodził, gdzie nie wystarczała 5% prestacya obszaru dworskiego, drzewo na mosty kupił lub też na zakupno tegoż Zarządowi drogowemu zaasygnował, gdzie prestacya była niewystarczająca, udzielił Zarządowi drogowemu fundusz na najęcie robotnika przy budowie większych

mostów majstra ciesielskiego opłacił, jako też przy robotach brukarskich i murarskich opłacił brukarzy i murarzy, a zresztą przy pozaczynanych w różnych ważnych miejscach robotach, mających na celu ulepszenie i utrwalenie komunikacyi, kierował temi robotami i dozierał wykonania w sposób, obudzający ufność u ludzi, przyszliśmy do tego, że dziś szarwark się nie marnuje ale przynosi rzeczywisty pożytek, a lud nabrał do nowej ustawy zaufania i wcale jej nie jest niechętny, tem mniej przeciwny.

Za nieodrobione w r. 1887 prestacye należytość w gotówce po większej części już ściągnęliśmy, przy niektórych zarządziliśmy dodatkowo sprawdzenie restancyi z powodów wadliwych wykazów. Szemrań, tem mniej zaburzeń z tego powodu nie było, owszem spotkaliśmy się z uznaniem, iż słusznem jest, aby płacił, kto robić nie chce

Na jedno tylko nie nalegaliśmy, co się też i nigdy u gmin nie przyjmie tak z powodu braku sił intellektualnych, jak z powodu niepośledniej pracy, t. j. prócz kwitaryuszów i spisu żadnych innych ksiąg nie prowadzą Zarządy drogowe.

Wymogi, instrukcyą Wysokiego Wydziału krajowego co do rachunkowości żądane, przechodzą siły gmin, szczególniej wiejskich, zaś wymogi instrukcyi technicznej bywają przez inżyniera powiatowego o ile możności wykonywane

D. j. w.

Odpis

relacyi Wydziału powiatowego w Horodence z dnia 5. Czerwca 1888 L. 402.

Stósownie do wys. rozporządzenia z dnia 2. Sierpnia 1887 L. 37.875 i okólników z 20. Października 1887 L. 48.988 i 21. Marca b. r. L. 1.555 przedstawiamy sprawę wprowadzenia w życie noweli drog. z roku 1885 jak następuje: Końcowym ustępem sprawozdania z 14. Lipca 1887 wypowiedział Wydział pow. nadzieję, że skoro gmina Serafińce zagrożoną jej przez c. k. Starostwo egzekucyą zostanie zmuszoną do zaniechania oporu, wtedy inne gminy dadzą się nakłonić do zastósowania się do postanowień noweli drogowej. Ponieważ jednak kraj. Władza polityczna nie przychyliła się do wniosku miejscowego Starostwa i nie zezwoliła na egzekucyjne wprowadzenie w życie noweli drog., przeto spodziewany skutek nie mógł być osiągnięty i z małemi wyjątkami w całym powiecie naprawa dróg gminnych odbywała się leniwo i w sposób jak dawniej. W grudniu roku zeszłego zdołano nareszcie w sposób łagodny gminę Serafińce nakłonić do poddania się nowemu porządkowi rzeczy, nieoddziałało to jednak na gminy: Probabin, Targowica i Toporowce, które ciągle trwały w oporze, i które mimo że już w roku zeszłym sporządzano dla nich z urzędu preliminarze drogowe, nietylko że w ciągu całego roku 1887 odrabiały prestacyę drogową według systemu dawnego, ale nadto ponownie zabroniły Zwierzchności gminnej przedkładać preliminarze drogowe na r. 1888. Spisany protokół z naczelnikami tych gmin, w którym zeznali, że gromady zabraniają Zwierzchnościom gminnym przedkładać preliminarze drogowe, i oświadczyli, że do noweli drog. z r. 1885 nie zastosują się, odstąpił Wydział powiatowy c. k. Starostwu do urzędowania, prosząc równocześnie o egzekucyjne ściągnięcie niewyrobionej w r. 1887 prestacyi i udzielenie assystencyi żandarmeryi dla osłony urzędnika sporządzającego preliminarze z urzędu. Stósownie do tego sporządzono z urzędu preliminarze dróg dla gmin Targowica, Toporowce i Probabin, przy której to spo

sobności, tak reprezentant c. k. Starostwa jak i Wydziału powiatowego starali się w obec zwołanej Rady gminnej w sposób łagodny przedstawić gminom bezpodstawność ich oporu. Przedstawienia te w gminie Probabin trafiły do przekonania mieszkańców, w Toporowcach zachowali się radni zupełnie biernie, natomiast w Targowicy wypowiedziano nie dwuznacznie, że postanowienia noweli drog. z r. 1885 są gminom wstrętne, niedowierzają one nowej manipulacyi, według której obszary dworskie mają kontrolować odbywających prestacyę i sądzą, że taka zawisłość gminy od obszaru dworskiego, sprowadzi nareszcie stosunki z czasów pańszczyzny. W kilka dni po takiem urzędowaniu z powodu, że w Targowicy przeprowadził c. k. egzekutor fantowanie za niewyrobioną prestacyę, wysłała rzeczona gmina deputacyę do Rady powiatowej z prośbą o odwołanie egzekucyi i z przyrzeczeniem, że dnie nieodrobione odrobione zostaną w roku bieżącym i że poddają się z całą uległością wszelkim przepisom nowej ustawy drogowej. Wydział powiatowy odwołał egzekucyę, a gminy Targowica i Toporowce w krótkim czasie t. j. w maju wysłały deputacyę do Wiednia celem poskarzenia się na ustawę drogową. W wyczekiwaniu skutków tego kroku, zarząd drogowy w tych gminach jest bezczynnym. Powyższe szczegóły odnoszące się do dwóch gmin, dają obraz całego prawie powiatu, bo tylko z małemi wyjątkami wszędzie widoczną jest niechęć, a przedewszystkiem niedowierzanie, spowodowane współudziałem zastępcy obszaru dworskiego w zarządzie drogowym. Do wytworzenia się takiego stosunku przyczyniają się w tutejszym powiecie głównie ciągłe zmiany właścicieli większych posiadłości i dzierzawców, tembardziej że miejsca ustępujących zajmują izraelici. Wśród takich stosunków, prowadząc naczelny zarząd dróg gminnych, nie może Wydział powiatowy wykazać za rok 1887 lepszych skutków noweli drogowej z r. 1885 w porównaniu do dawniej obowiązującej ustawy. Prestacya w naturze wykonywana była w ten sam sposób jak dawniej a nad niewyrobioną nie ma prawie dotychczas kontroli, bo z wyjątkiem kilku przełożonych obszaru dworskiego inni nie mogą i niechcą kontrolować odrabiających.

D. j. w.

Odpis

odezwy Wydziału krajowego z dnia 27. Marca 1888. L. 1957 wystosowanej do c. k. Prezydyum Namiestnictwa we Lwowie.

W załatwieniu szacownej odezwy z dnia 11. Stycznia b. r. l. 248/pr. w sprawie rewizyi wykonawczego regulaminu drogowego z dnia 24. Września 1886. Dz. u. kr. Nr. 80, Wydział krajowy ma zaszczyt oznajmić Świetnemu c. k. Prezydyum, że jak dotąd wszelkich dokładał starań, aby stosownemi rozporządzeniami usuwać trudności, które nastręcza wykonywanie noweli do ustawy drogowej z dnia 7. Lipca 1885. Dz. u. kr. Nr. 39., tak też gotów jest do czynienia wszelkich dalszych ulg i ułatwień mających na celu takie uproszczenie formalnych czynności, przepisanych wspomnianym regulaminem, jakie bez ujmy dla celów ustawy powyższej, z korzyścią dla niej, za dopuszczalne a przytem ze względu na zachodzące stosunki za konieczne uznane zostaną.

Ażeby jednak proponowana przez Świetne c. k. Prezydyum rewizya wykonawczego regulaminu drogowego odpowiedzieć mogła powyższemu celowi, sądzi Wydział krajowy, że należałoby przedewszystkiem zdać sobie jasną i dokładną sprawę z przyczyn i istoty tych trudności, jakie w dotychczasowej praktyce nastręczyło, lub w przyszłości nastręczyć może przestrzeganie przepisów rzeczonego regulaminu, wydanego przez Świetne c. k. Prezydyum w porozumieniu z Wydziałem krajowym.

Świetne c. k. Prezydyum wyraziło w szacownej na wstępie powołanej odezwie zdanie, że obok trudności, wywołanych zdrożną agitacyą i błędnem pojmowaniem celu nowej ustawy drogowej, istnieją niewątpliwie jeszcze i takie trudności „z jakiemi dla gmin wiejskich w ogóle w ich obecnym ustroju połączone być musi dopełnienie wszelkich wymogów i przepisów formalnej natury, które zawiera regulamin drogowy“.

Wydział krajowy przyznaje, że trudności takie i to w wysokim stopniu faktycznie istnieją, pozwala sobie jednak zwrócić uwagę Świetnego c. k. Prezydyum, że regulamin drogowy, będący w ogólności co do swych przepisów ścisłą konsekwencyą odnośnych postanowień samej noweli drogowej, nakłada obowiązki formalnej natury nie na gminy wiejskie jako takie, ale nakłada je na zarządy drogowe, złożone w myśl trzeciego ustępu §. 28. ustawy drogowej i §. 30. regulaminu drogowego, z zwierzchności gminnej i przełożonego obszaru dworskiego, który przysługującego mu z mocy ustawy zakresu działania ani pozbawiony, ani też od pełnienia czynności z tym zakresem połączonych uwolnionym być nie może.

Nie wchodząc na razie w powody, dla których w wielu wypadkach akcya władz powiatowych przy wprowadzeniu noweli drogowej z 1885. r. w życie, faktycznie zwróconą była przeważnie do zwierzchności gminnych, zamiast jak należało do miejscowego zarządu dróg gminnych, Wydział krajowy zaznaczyć musi, że w zarządzie tym reprezentant obszaru dwor-

skiego przedstawia zazwyczaj tę główną siłę intelektualną, którą jak przy wprowadzeniu noweli drogowej w życie, tak też przy ocenieniu trudności połączonych z dopełnieniem wymogów i przepisów formalnej natury, w rachubę brać należy.

Drugą nie mniej ważną wskazówką do ocenienia tych trudności i możliwości im zaradzenia, zawierają postanowienia zawarte w 3cim punkcie §. 27. noweli drogowej, podług którego Wydział powiatowy kieruje czynnościami miejscowego zarządu dróg gminnych, tudzież oparte na tem postanowieniu przepisy §. 36. i 37. wykonawczego regulaminu drogowego, wkładające na tenże Wydział obowiązek niesienia wspomnianym zarządom potrzebnej pomocy przy układaniu i utrzymywaniu przepisanych regulaminem drogowym ewidencyj, preliminarzów, rachunków i t. d.

Że jednak mimo takiego ustroju zarządu dróg gminnych, Wydział krajowy zdawał sobie jasno sprawę z trudności formalnej natury, połączonych z wykonywaniem noweli drogowej, świadczy udzielony Świetnemu c. k. Prezydyum odezwą naszą z dnia 26. Lutego 1886. l. 8931 projekt regulaminu drogowego, w którym (§. 47. ust. 3) zastrzegaliśmy, ażeby w powiatach jeszcze niedostatecznie przysposobionych do organicznej i systematycznej pracy, niektóre czynności ewidencyjne, regulaminem przepisane, mogły być dokonywane stopniowo, w miarę sił i środków.

To też jakkolwiek powyższe zastrzeżenie wskutek objekcyi Świetnego c. k. Prezydyum nie zostało wcielone do przepisów regulaminu drogowego, Wydział krajowy, który na mocy postanowienia §. 25. ustawy drogowej, sam i w porozumieniu ze Świetnem c. k. Prezydyum czynił wszystko, co na razie można było, aby złagodzić trudność wykonania noweli drogowej z 1885. r. przystąpi teraz chętnie do wszelkich możliwych zmian w regulaminie drogowym, w celu uproszczenia i ułatwienia czynności zarządów dróg gminnych i takiego wykonywania powyższej noweli, któreby nie krępując się zbytecznemi formalnościami, mogło jednak spełniać jej cele i przynieść krajowi rzeczywisty pożytek, usuwając z jednej strony antagonizmy społeczne, a z drugiej dążąc bezustannie, w jej duchu do ciągłego rozwoju komunikacyi i do wprowadzenia gospodarstwa drogowego na tory właściwe.

I.

Co do czynności formalnej natury, przepisanych regulaminem drogowym z 24. Września 1886. Dz. ust. i rozp. kraj. Nr. 80, które wykonywać mają zarządzy dróg gminnych, to są one następujące:

1. Układanie spisów kontrybuentów obowiązanych do prestacyi (§§. 3. i 4.)
2. Ogłaszanie ceny wykupna prestacyi (§. 13.)
3. Sporządzanie preliminarzów miejscowych potrzeb drogowych i ich pokrycia (§. 31)
4. Wydawanie pokwitowań z uiszczenia prestacyi w robocie, materyale drzewnym, lub w pieniądzach (§ 18.)
5. Prowadzenie rachunków rocznych dochodów i wydatków miejscowego funduszu dróg gminnych (§§. 32. i 33.)
6. Utrzymywanie katastru czyli ewidencyi stanu i ilości dróg gminnych, tudzież spisu służby drogowej i inwentarza narzędzi drogowych (§. 32)
7. Zapisywanie do pamiętnika drogowego uchwał powziętych i rozporządzeń wydanych przez zarząd drogowy (§. 30).

Chcąc ocenić czy i o ile czynności powyższe są zbyteczne, wypada zastanowić się nieco bliżej nad niemi:

ad 1. Spisy kontrybuentów obowiązanych do prestacyi, które, jak wiadomo, dały powód do oporu niektórych gmin przeciw wprowadzeniu w życie noweli drogowej z r. 1885. oba-

łamuconych przez niesumiennych agitatorów, przedstawiających spisy te jako zapowiedź powrotu pańszczyzny, — przepisane zostały regulaminem drogowym, na podstawie następujących postanowień §. 14. noweli drogowej z 1885. r.

„Za podstawę do obliczenia prestacyi rocznej służyć będą spisy domów i rodzin względnie partyj".

„Spisy takie będą układane pod kontrolą Wydziału powiatowego przez organa miejscowe, co lat trzy według stanu, jaki się znajdował w gminie i na obszarze dworskim dnia 31. Grudnia".

W obec tak wyraźnych postanowień ustawy drogowej, nie może być nawet mowy w regulaminie drogowym o uwolnieniu zwierzchności gminnej lub przełożonego obszaru dworskiego od układania spisu kontrybuentów, obowiązanych do prestacyi.

Co się zaś tyczy trudności, połączonych z układaniem takich spisów, to rozporządzenie Świetnego c. k. Prezydyum z dnia 29. Września 1887. l. 9809/pr. wydane do wszystkich c. k. Starostów w porozumieniu z Wydziałem krajowym i następne rozporządzenie Wydziału krajowego z dnia 20. Października 1887. l. 48.988, wydane do Wydziałów powiatowych, złagodziły znacznie powyższe trudności i dotychczas nie zaszła potrzeba wydania nowych instrukcyj w tym przedmiocie.

ad 2. Ogłaszanie ceny wykupna prestacyi, którego zarząd drogowy winien dokonywać w sposób przepisany §. 13. regulaminu drogowego, jest czynnością będącą bezpośredniem następstwem postanowienia §. 16. ustawy drogowej, podług którego każdy obowiązany do prestacyi w naturze może spłacić jej wartość pieniężną „a to w przeciągu sześciu tygodni od dnia ogłoszenia ceny wykupna".

Cena wykupna prestacyj drogowych musi być przeto ogłoszoną i nikt inny nie jest bardziej powołany do tej czynności jak miejscowy zarząd dróg gminnych.

ad 3. Sporządzanie preliminarzów miejscowych potrzeb dróg gminnych i ich pokrycia, w sposób wskazany w §. 31. regulaminu drogowego, należy również do tych czynności zarządu dróg gminnych, które są bezpośredniem następstwem postanowień noweli drogowej z 1885. r. W myśl postanowienia §. 13. tejże noweli pokrywa powiatowy fundusz dróg gminnych niedobory powstałe w zasobach miejscowych, a podług czwartego ustępu §. 14. rzeczonej noweli, nieużyte w ciągu roku prestacye drogowe mają być przymusowo spłacone i uzyskane pieniądze do kasy Wydziału powiatowego wniesione.

Chcąc przeto ocenić jaka jest istotna potrzeba środków na miejscowe cele drogowe, jaki może być niedobór, lub jaka ilość prestacyj po racyonalnem zaspokojeniu potrzeb miejscowych powinna zasilić powiatowy fundusz dróg gminnych, należy ułożyć preliminarz robót i dostaw potrzebnych dla dróg gminnych łącznie z preliminarzem pokrycia potrzeb powyższych w każdej miejscowości. Układanie preliminarzy przepisuje zresztą kategorycznie postanowienie zawarte w ostatnim ustępie §. 26. noweli drogowej z 1885. r., podług którego „Rada powiatowa, na podstawie preliminarzy przedłożonych przez zarządy drogowe, oznacza te obszary dworskie, w których przeciętna wartość potrzebnego materyału drewnianego do utrzymania dróg gminnych przewyższa 5% dodatków do podatków bezpośrednich".

Jeżeli zaś układanie preliminarzy drogowych mogłoby być częstokroć trudnem do wykonania dla miejscowych zarządów drogowych, to trudność tę łagodzi przepis §. 37. regulaminu drogowego, wkładający na Wydział powiatowy obowiązek niesienia tymże zarządom potrzebnej w tym względzie pomocy. Do tego samego celu zdąża znane Świetnemu c. k. Prezydyum rozporządzenie Wydziału krajowego z dnia 20. Października 1887. l. 48.988, które obowiązek powyższy Wydziałom powiatowym przypomina.

ad 4. Przepis §. 18. regulaminu drogowego, tyczący się wydawania pokwitowań z uiszczenia prestacyi drogowej ma na celu kontrolę, która z jednej strony zabezpiecza kontrybu-

enta od pokrzywdzenia na wypadek, gdyby żądano od niego powtórnego uiszczenia tej prestacyi, z drugiej zaś strony służy za dowód formalny, że prestacya w robocie uiszczoną została w sposób przepisany szóstym i siódmym ustępem §. 14, tudzież §. 15. ustawy drogowej, a nadto, że użytą była istotnie na miejscowe potrzeby dróg gminnych i nie ma już podstawy do przelania jej na rzecz powiatowego funduszu dróg gminnych, w sposób wskazany w czwartym ustępie §. 14. wspomnionej ustawy.

Kontrybuent każdy uiszczający prestacyę drogową tak samo jak ten, który uiszcza podatek ma, zdaniem naszem, prawo żądania dowodu, iż powinności swej zadość uczynił. Czy odjęcie mu tego prawa byłoby wskazanem dla przyniesienia nieznacznej ulgi zarządowi drogowemu z oczywistą ujmą dla wskazanych powyżej celów ustawy, Wydział krajowy pozostawić musi ocenieniu Świetnego c. k. Prezydyum, dodając, że odnośna czynność zarządu drogowego polega na wydawaniu pokwitowań z kwitaryusza sznurowego w sposób przepisany §§. 8—10 instrukcyi rachunkowej z dnia 8. Października 1886. l. 58.972, wydanej przez Wydział krajowy.

ad 5. Dalszą czynnością zarządów drogowych, przepisaną regulaminem drogowym jest prowadzenie rachunków rocznych dochodów i wydatków miejscowego funduszu dróg gminnych. Prowadzenie rachunku jest pierwszym warunkiem każdego gospodarstwa uporządkowanego, a w tym wypadku jest ono nadto niezbędnem ze względu na postanowienia zawarte w §. 13-tym, tudzież w trzecim i czwartym ustępie §. 14. noweli drogowej z 1885. r., z których pierwsze każe pokrywać z powiatowego funduszu dróg gminnych niedobory funduszów miejscowych, drugie zaś nadwyżki zasobów miejscowych przelewa do powiatowego funduszu dróg rzeczonych. Przy takiej wzajemnej konkurencyi rachunki muszą być prowadzone, jeżeli postanowienia ustawy mają być wykonywane co zresztą przewidzianem zostało w postanowieniu §. 25. noweli drogowej, upoważniającem Wydział krajowy do wydawania, obok innych, także potrzebnych instrukcyj rachunkowych.

Wydział krajowy, który już rozporządzeniem z dnia 28. Stycznia 1887. L. 4.098 upoważnił Wydziały powiatowe do przyznawania poszczególnym zarządom dróg gminnych rozmaitych ulg przy wykonywaniu przepisów instrukcyi rachunkowej z dnia 10. Października 1886. L. 58.972, zgodzi się na wszelkie uproszczenia w prowadzeniu rachunków, byle tylko spełnione być mogły cele ustawą wskazane.

ad 6. Dalszą z rzędu czynnością, którą podług przepisu §. 32. regulaminu drogowego wykonywać ma zarząd dróg gminnych jest utrzymywanie katastru czyli stałej ewidencyi ilości i stanu dróg rzeczonych, prowadzenie spisu służby drogowej i inwentarza narzędzi drogowych.

Z tych czynności pierwsza tylko połączoną być może z trudnościami, które jednak, zdaniem naszem, uchyla przepis §. 37. regulaminu drogowego, wkładający na Wydziały powiatowe obowiązek niesienia zarządom drogowym pomocy w utrzymywaniu ewidencyj przepisanych regulaminem rzeczonym.

ad 7. Ostatnią z wymienionych powyżej czynności zarządu dróg gminnych jest prowadzenie pamiętnika drogowego. Czynność ta jest następstwem postanowienia trzeciego ustępu §. 28. noweli drogowej, podług którego cały techniczny i ekonomiczny zarząd dróg gminnych ma być wykonywany przez zwierzchność gminną razem z przełożonym obszaru dworskiego.

Pamiętnik drogowy i zawarte w nim zapiski są przeto wyrazem tego wspólnie wykonywanego zarządu i bez tego pamiętnika nie byłoby żadnego śladu, że powyższe postanowienie jest istotnie wykonywane. Pamiętnik drogowy zapobiega zarazem wszelkim jednostronnym nadużyciom władzy, poruczonej ustawą zwierzchności gminnej i przełożonemu obszaru dworskiego i nie pozwala, ażeby którykolwiek członek zarządu wykonywał ją arbitralnie na własną rękę lub uchylał się wbrew ustawie od obowiązku sprawowania tej władzy.

Nie należy też zapominać, że atrybucye zarządu dróg gminnych wkraczają częstokroć w zakres władzy orzekającej o obowiązkach i prawach mieszkańców gminy i obszaru

dworskiego jak n. p. przy zamianie prestacyi pieszej na ciągłą w myśl piątego i szóstego ustępu §. 12. noweli do ustawy drogowej lub przy zastosowywaniu §. 17. rzeczonej ustawy co do uwolnienia pewnych osób od przyczyniania się do ciężarów drogowych, że przeto wydawanie uchwał lub zarządzeń bez zapisania ich do pamiętnika drogowego, a więc bez dowodu że legalnie przez obydwa czynniki zarządu wydane zostały — mogłoby nietylko ułatwić nadużycia, ale prowadzić także do zawikłań prawnych.

Z powyższego rozbioru czynności zarządów dróg gminnych, zdaniem naszem wynika, że odnośne przepisy regulaminu drogowego nie mogłyby być zmienione bez pominięcia wyraźnych postanowień ustawy drogowej i zwichnięcia jej celów.

Gdy jednak zaprzeczyć się nie da, że niektóre przepisy regulaminu drogowego formalnej natury okazać się mogą w poszczególnych wypadkach trudnymi do wykonania dla miejscowych zarządów drogowych, przeto ze względu na zachodzące stosunki i wobec zajść mogącej potrzeby czynienia w pewnych razach dalszych ulg i ułatwień, nie pozostaje, zdaniem naszem, nic innego, jak powrócić do zasady stopniowego, od sił i środków rozporządzalnych zależnego stósowania powyższych przepisów.

Na tej podstawie możnaby, zgodnie z myślą przewodniczącą okólnikom Wydziału krajowego z dnia 28. Stycznia 1887 L. 4.098 i 20. Października 1887 L. 48.988 upoważnić Wydziały powiatowe i polecić tymże, ażeby kierując czynnościami zarządów dróg gminnych w myśl 27., 2 noweli drogowej i nie spuszczając z oka celów tej ustawy starały się przepisy regulaminu drogowego, zawierające normy ogólne, wynikające z postanowień noweli drogowej pogodzić z istniejącymi stosunkami, przyznawaniem w miarę potrzeby miejscowym zarządom w poszczególnych wypadkach wszelkich dopuszczalnych ulg i ułatwień oraz uproszczeń ich działalności i użyczaniem im natomiast takiej pomocy przez własne organa, jaka okaże się niezbędną dla wykonywania postanowień ustawy rzeczonej i dopełniania wydanych na jej podstawie przepisów regulaminu i instrukcyj drogowych.

Postępowanie takie ma zresztą za sobą już poniekąd ustaloną praktykę wielu Wydziałów powiatowych, które wstąpiły na tę drogę już dawno na podstawie przepisów dotychczasowych i stosownie do wskazówek zawartych w powołanych wyżej okólnikach Wydziału krajowego.

Pewni przytem jesteśmy, że Świetne c. k. Prezydyum, gdyby się zgodziło na proponowane przez nas rozwiązanie kwestyi skutecznego wykonywania przepisów regulaminu drogowego w celach ustawą drogową wytkniętych, nie omieszkałoby zalecić politycznym władzom powiatowym, ażeby w myśl §§. 50. i 51. regulaminu drogowego wspierały gorliwie i czynnie Wydziały powiatowe w ich pracy powyższej, mającej na celu wprowadzenie gospodarstwa drogowego na tory właściwe.

Również sądzimy, że niemałem ułatwieniem tej pracy byłoby w wielu razach wykonanie końcowego ustępu §. 36. regulaminu drogowego, podług którego Wydział powiatowy podzielić może cały obszar powiatu na odpowiednie okręgi drogowe, z jednej lub więcej miejscowości złożone i nadzór nad drogami gminnemi w tychże okręgach poruczać komitetom lub delegatom przez siebie mianowanym.

Jeżeli Wydział krajowy proponuje, ażeby Wydziały powiatowe upoważnić do stopniowego, od sił i środków rozporządzalnych zależnego stósowania przepisów regulaminu drogowego, to sądzi, że upoważnienie takie byłoby uzasadnione nietylko postanowieniem §. 27., 2 noweli drogowej, poruczającem Wydziałom powiatowym kierownictwo administracyi dróg gminnych, niemniej też umotywowane zachodzącemi trudnościami z powodu często zdarzającego się braku potrzebnych sił intelektualnych w łonie miejscowych zarządów drogowych, lecz byłoby również usprawiedliwione określonym powyżej finansowym stosunkiem powiatowego funduszu dróg gminnych do miejscowych zasobów dróg rzeczonych, polegającym na konkurencyi wzajemnej (§. 13.

i §. 14. ust. 4. noweli drogowej), która sprawia, że reprezentacya powiatowa ma bezpośredni interes w należytem prowadzeniu ewidencyi, mającej na celu zabezpieczenie tych funduszów i zasilającego je funduszu powiatowego od strat i wydatków niepotrzebnych.

Mniemając, że w sposób przez Wydział krajowy proponowany, kwestya trudności, połączonych z dopełnieniem przepisów regulaminu drogowego, dałaby się najwłaściwiej i zgodnie z postanowieniami noweli drogowej rozwiązać, pragniemy jednak dyskusyę w tym ważnym przedmiocie wyczerpać i dlatego upraszamy, ażeby Świetne c. k. Prezydyum w razie gdyby nie podzielało naszych zapatrywań, a oświadczyło się za zmianą poszczególnych przepisów regulaminu drogowego, odnoszących się do czynności natury formalnej, raczyło przesłać nam swe propozycye odnośne, które weźmiemy pod rozwagę jak najściślejszą i chętnie na nie przystaniemy, jeżeli tylko pogodzić się dadzą z wymogami i celami ustawy drogowej.

II.

Bardziej jeszcze aniżeli trudności z powodu formalnej natury, wymagają zdaniem Wydziału krajowego przedsięwzięcia środków zaradczych trudności rzeczowe i wątpliwości prawne, napotykane przy wykonywaniu tych przepisów regulaminu drogowego, które tyczą się sposobu pokrycia potrzeb materyału drewnianego dla dróg gminnych i obok znaczenia ekonomicznego dla rozwoju komunikacyi, mają także doniosłość społeczną z powodu zmiany zaszłej w dotychczasowym sposobie pokrycia potrzeb rzeczonych.

Wydział krajowy, przewidując te trudności a nadto opierając się na motywach sprawozdania mniejszości komisyi drogowej z 1884. l. S. 923 o projekcie ustawy do noweli drogowej, nie mniej też na objaśnieniach tyczących się interpretacyi §. 12. ust. 4. tejże ustawy, które poseł Alfons Czaykowski, jako sprawozdawca rzeczonej komisyi podał do wiadomości Wysokiego Sejmu na posiedzeniu z dnia 20. Października 1884. podczas dyskusyi nad znaczeniem użytych w projekcie rzeczonej ustawy słów: „przeciętna wartość materyału drewnianego“ (str. 704. stenogr. sprawozdań Sejmu kraj. z 1884. r.) przedstawił Świetnemu c. k. Prezydyum odezwą z dnia 26. Lutego 1886. l. 8931 w swoim projekcie regulaminu drogowego taką osnowę §. 15go wspomnionego projektu, która gdyby została była przyjętą, zapobiegłaby była wielu dziś objawiającym się trudnościom administracyjnym i wątpliwościom prawnym, co do wykonywania postanowień czwartego ustępu § 12. i ostatniego ustępu §. 26. noweli do ustawy drogowej z dnia 7. Lipca 1885.

Mnogie trudności i wątpliwości prawne, które nastręcza wykonywanie powyższych postanowień ustawy drogowej, w sposób przepisany §. 15. regulaminu drogowego znane są Świetnemu c. k. Prezydyum w ogólnych przynajmniej zarysach z odezw naszych z 4. Listopada 1886. l. 64.393, 2. Grudnia 1886. l. 68.349, 18. Maja 1887. l. 17.456, 18. Maja 1887. l. 19.852, 1. Czerwca 1887. l. 25.630 i 8. Lutego b. r. l. 770. Trudności te i wątpliwości mimo wyjaśnień danych przez Świetne c. k. Prezydyum nie mogły być dotychczas uchylone i w praktyce ciągle się powtarzają. Wydział krajowy przyznaje, że przyjęta przez Wysoki Sejm na posiedzeniu dnia 20. Października 1884. poprawka wniesiona przez posła Gniewosza do czwartego ustępu §. 12. projektu noweli drogowej, zmodyfikowała znaczenie tego ustępu, w porównaniu z jego pierwotną osnową przez mniejszość komisyi drogowej proponowaną — sądzi jednak, że niezależnie od wpływu tej poprawki na wykonywanie rzeczonego ustępu §. 12. noweli drogowej — wydane w tym celu przepisy §. 15go regulaminu drogowego, mogą i powinny być zmienione — i że się to stać może bez naruszenia postanowień noweli drogowej a zgodnie z ich duchem i celem.

Podług obowiązujących obecnie przepisów §. 15. regulaminu drogowego „obszar dworski winien wydać materyał drewniany potrzebny do budowy i utrzymania dróg gminnych“ — „jednakże o tyle tylko, o ile wartość drzewa nie przekracza 5% dodatków do opłacanych przez

obszar dworski podatków bezpośrednich“ — o sposobie zaś dostarczenia potrzebnej nadwyżki materyału stanowić ma Rada powiatowa.

Pominąwszy okoliczność, że w powyższych przepisach zawarte w ustawie pojęcie „przeciętnej wartości“, potrzebnego materyału drewnianego, uznano za konieczne zastąpić pojęciem „przeciętnej ceny“ w powiecie ustanowić się mającej, widać zresztą na pierwszy rzut oka, że podstawą onych przepisów regulaminowych jest głównie tylko czwarty ustęp §. 12. noweli drogowej, podług którego „obszar dworski winien wydać potrzebny do budowy i utrzymania dróg gminnych materyał drewniany, o ile przeciętna wartość tegoż nie przewyższa w ciągu roku 5% dodatków do opłacanych przez obszar dworski podatków bezpośrednich.“

Atoli ustęp ten w związku z ostatnim ustępem §. 26. noweli drogowej ma zdaniem naszem to znaczenie, że obszar dworski wydaje darmo materyał drewniany potrzebny do budowy i utrzymywania dróg gminnych aż do wartości powyżej oznaczonej, o ile zaś przeciętna wartość wydanego materyału, potrzebnego do budowy i utrzymania dróg gminnych, przewyższa 5% dodatków do opłacanych przez obszar dworski podatków bezpośrednich, otrzymać ma tenże obszar wynagrodzenie, o którem stanowi Rada powiatowa, oznaczająca zarazem te obszary dworskie, w których powyższa miara darmej czyli bezpłatnej prestacyi została przekroczoną. Takie atrybucye nadaje ostatni ustęp §. 26. noweli drogowej Radzie powiatowej, a nie powołuje jej bynajmniej, jak to przepisuje § 15 regulaminu drogowego do obmyślenia sposobu dostarczenia nadwyżki potrzebnego materyału drewnianego, lecz tylko do pokrycia nadwyżki przeciętnej wartości tego materyału, wydanego przez obszar dworski, zaliczony przez Radę rzeczoną do rzędu tych, w których pomieniona wartość przewyższa 5% dodatków do opłacanych podatków bezpośrednich.

To postanowienie zawarte w ostatnim ustępie §. 26 noweli drogowej byłoby bez celu, gdyby czwarty ustęp §. 12 tejże ustawy miał być tak wykonywany jak to przepisuje §. 15 regulaminu drogowego, który też w samej rzeczy postanowienie tamto pomija, jakby ono w ustawie nie miało znaczenia. A jednak to pominięte w regulaminie drogowym postanowienie §. 26 noweli drogowej, upoważniające Radę powiatową kategorycznie do oznaczenia tych obszarów dworskich, w których miara bezpłatnej prestacyi w materyale drewnianym została przekroczoną, równie jak dyskusya, prowadzona w Wysokim Sejmie, w tym przedmiocie, na posiedzeniu z dnia 20. Października 1884 r.; w szczególności zaś słowa sprawozdawcy i autora projektu noweli drogowej, posła Alfonsa Czaykowskiego, zaznaczające, że powiatowy fundusz dróg gminnych przyjść ma tylko z pomocą przeciążonemu obszarowi dworskiemu, w sposób taki jak to działo się już w praktyce dawniejszej, (Stenogr. sprawozdanie Sejmu kraj. z 1884 r. str. 681) wskazują wyraźnie, że pokrycie nadwyżki przeciętnej wartości materyału drewnianego przez obszar dworski wydanego, niczem innem nie jest w myśl noweli do ustawy drogowej, jeno udzieleniem pomocy czyli subwencyi obszarowi dworskiemu w razie nadmiernego ciężaru przez Radę powiatową ocenionego i uznanego.

Wynika, z tego, że obszar dworski winien wydać cały materyał drewniany potrzebny do budowy i utrzymania dróg gminnych na terytoryum gminy wraz z obszarem dworskim jednę stanowiących miejscowość, a natomiast służy mu prawo żądania, ażeby przewyżka przeciętnej wartości tegoż materyału ponad 5% dodatków do opłacanych podatków bezpośrednich, pokrytą została sposobem, przewidzianym w ostatnim ustępie §. 26 noweli drogowej t. j. wypłaceniem wynagrodzenia w formie subwencyi udzielonej z powiatowego funduszu dróg gminnych.

Że takie a nie inne znaczenie mają postanowienia 4go ustępu §. 12 i ostatniego ustępu §. 26, świadczą także jak najwymowniej motywa, które skłoniły Wysoki Sejm do uchwalenia noweli do ustawy drogowej. Motywa te zawarte w wymienionem wyżej sprawozdaniu mniejszości komisyi drogowej (Aleg. 108 do sprawozdań stenogr. Sejmu kraj. z 1884 r.) kładą silny nacisk na to, że nowa ustawa drogowa powinna jak najmniej oddalać się od dawnej ustawy

drogowej opartej na długotrwającym zwyczaju, powinna pozostawić gminie stanowiącej z obszarem dworskim jedną miejscowość konieczne środki utrzymania dróg gminnych w robociźnie i materyale drewnianym, i że sposób pokrycia potrzebnego materyału powinien być jak najprostszy i najprędzej do celu wiodący, albowiem „potrzeba materyału bywa zwykle naglą i niecierpiącą zwłoki.“

Oczywistą jest rzeczą, że obecny przepis regulaminu drogowego, podług którego Rada powiatowa ma stanowić o sposobie dostarczenia nadwyżki potrzebnego materyału drewnianego, nie odpowiada wcale powyższym wskazówkom, rzucającym tak jasne światło na intencye, które towarzyszyły Wysokiemu Sejmowi przy uchwaleniu noweli drogowej, równie jak jest pewnem, że przepis ten poruczający Radzie powiatowej czynność administracyjną, jaką jest obmyślenie sposobu dostarczenia materyału drewnianego w licznych miejscowościach całego powiatu, nie zgadza się ani z postanowieniami §. 28 ustawy drogowej o zarządzie dróg gminnych, ani też z zasadami racyonalnej administracyi, zdążającej do celu drogą ile możności najprostszą, najłatwiejszą i najpewniejszą.

W praktyce też okazało się, że wykonywanie czwartego ustępu §. 12 i ostatniego ustępu §. 26 noweli drogowej podług powyższego przepisu z powodu procederu, wymagającego długiego czasu i mnogich korespondencyj, nie mniej też z powodu ociężałości ciała administracyjnego, złożonego z kilkudziesięciu osób, a sprzecznych nieraz zdań w łonie Reprezentacyi, której członkowie nie są związani bezpośrednim interesem z administracyą i potrzebami dróg gminnych w poszczególnych miejscowościach powiatu — połączone jest z największemi niedogodnościami, oddziaływującemi nader szkodliwie na stan i bezpieczeństwo komunikacyi publicznej.

Niedogodności te są tak wielkie, że n. p. gal. c. k. Dyrekcya dóbr państwowych, chcąc im zapobiedz w tych miejscowościach w których obszary dworskie jej administracyi podlegają, upoważniła c. k. zarządy dóbr okólnikiem z dnia 13. Stycznia 1887 l. 16.711/86, ażeby na każdorazowe odniesienie się Wydziału powiatowego wydawały w zastępstwie odnośnych obszarów dworskich całą ilość materyału drewnianego, potrzebnego do budowy i utrzymywania dróg gminnych, nadwyżkę zaś wartości tego materyału ponad miarę oznaczoną w 4-tym ustępie §. 12 ustawy drogowej ściągały przez c. k. kasy prowentowe.

Atoli c. k. galic. Dyrekcya domen i lasów postanowienie to racyonalne czyni zawisłem od warunków, które znane są Świetnemu c. k. Prezydyum z odezwy naszej z dnia 8. Lutego b. r. l. 770, a z których wynika, że Dyrekcya pomieniona — pragnie uchylić się od wykonywania przepisu zawartego w drugim ustępie §. 15 regulaminu drogowego.

W tym wypadku zawisło przeto racyonalne zabezpieczenie potrzeb materyału drewnianego dla dróg gminnych od dobrej woli obszaru dworskiego i od dopełnienia warunków przez tenże obszar postawionych, w innych znowu wypadkach, w których obszary dworskie z takiemi ofertami wystąpić nie chcą, lub gdy większość Rady powiatowej okaże się mniej chętną i dbałą, albo też sprawa wejdzie na długą i mozolną drogę od władzy do władzy — połączone jest wykonywanie ustawy drogowej, podług przepisu §. 15 regulaminu drogowego z narażeniem bezpieczeństwa komunikacyi publicznej i niecobliczonemi dla niej szkodami, oraz niedogodnościami dotkliwemi dla wszystkich, a najbardziej dla włościan, nie mogących pojąć właściwego powodu tej niekorzystnej zmiany, w sposobie dostarczania części materyału drewnianego, potrzebnego częstokroć do nagłej i zwłoki niecierpiącej naprawy mostów i szukających niestety klucza do rozwiązania tej zagadki w stosunkach społecznych. Tu też tkwi jedna z głównych przyczyn tego niezadowolenia ludności włościańskiej i jej tylekrotnie objawionego zdania, że nowa ustawa drogowa jest gorszą od ustawy z 1886 r. i że faworyzuje obszary dworskie, chociaż jak wiadomo rzecz się ma inaczej.

Pozorów, na których opiera się to błędne pojmowanie dostarcza niewątpliwie przepis §. 15 regulaminu drogowego, który wbrew intencyom ustawodawczym Wysokiego Sejmu, a na-

wet z pominięciem wyraźnego postanowienia ustawy drogowej zrywa bez istotnej potrzeby z długotrwającym zwyczajem dotychczasowym, przyczem nie uwzględnia wcale odnośnych wskazówek, zawartych w powołanem wyżej sprawozdaniu mniejszości komisyi drogowej, zalecającej Wysokiemu Sejmowi przyjęcie noweli do ustawy drogowej i nie stosuje się do wyrażonej w wymienionem sprawozdaniu myśli przewodniej, podług której przy skutecznem wykonywaniu rzeczonej ustawy dążyć należy przedewszystkiem do zachowania harmonii społecznej w stosunkach gmin do obszarów dworskich.

Z tych wszystkich powodów sądzi Wydział krajowy, że przepisy §. 15 wykonawczego regulaminu drogowego, powinny być oparte na zasadzie następującej:

„Obszar dworski winien wydać materyał drewniany, potrzebny do budowy i utrzymywania dróg gminnych na terytoryum gminy, wraz z obszarem dworskim jednę stanowiących miejscowość, w takiej ilości i jakości, jaka w ciągu roku okaże się potrzebną, według preliminarza drogowego przez Wydział powiatowy skontrolowanego (§. 31 reg.). O ile jednak, podług oznaczenia dokonanego przez Radę powiatową w myśl czwartego ustępu §. 12 i ostatniego ustępu §. 26. ustawy drogowej z 7. Lipca 1885 Dz u. k. Nr. 39, obszar dworski należy do rzędu tych, w których przeciętna wartość potrzebnego materyału do utrzymania dróg gminnych, przewyższa w ciągu roku 5 prc. dodatków do opłacanych przez obszar dworski podatków bezpośrednich, otrzyma on wynagrodzenie (subwencyę) z powiatowego funduszu dróg gminnych, w kwocie równającej się wymienionej nadwyżce rzeczonej wartości, obliczonej podług cen ustanowionych w myśl §. 26 p. 5 ustawy powyższej“.

Wydział krajowy jest przekonany, że zmiana przepisów §. 15 regulaminu drogowego, oparta na powyższej zasadzie, uwydatniłaby cele noweli drogowej z r. 1885 w sposób zgodny z intencyami ustawodawcy, sprowadzając tak ważny dział gospodarstwa drogowego gmin i obszarów dworskich na tory właściwe i przyczyniając się w niemałej mierze do złagodzenia antagonizmów społecznych.

Gdyby zresztą Świetne c. k. Prezydyum bądź co do zmiany powyższej, bądź co do proponowanego przez nas sposobu złagodzenia trudności natury formalnej, połączonych z wykonywaniem przepisów regulaminu drogowego, bądź też co do potrzeby jeszcze jakichkolwiek innych zmian w poszczególnych postanowieniach tego regulaminu, miało odrębne zapatrywania, to upraszamy najuprzejmiej ażeby w takim razie raczyło przesłać nam odnośne propozycye swoje — przyczem, powtarzając oświadczenia zawarte już w pierwszej części odezwy niniejszej, zapewniamy Świetne c. k. Prezydyum, iż wnioskom tym poświęcilibyśmy całą naszą uwagę.

L. W. Kr. 18.571/88.

Alegat 12. do sprawozdania z czynności Wydziału krajowego za rok 1887/8.

Okólnik

Wydziału krajowego do wszystkich Wydziałów powiatowych.

Wydział krajowy wiedząc, że do ocenienia skutków ustawy tej doniosłości, co ustawa drogowa, potrzeba nietylko wprowadzenia jej w życie, lecz także dłuższego wykonywania oraz starannego i wszechstronnego zbadania osiągniętych rezultatów i zebrania w tym celu jak największej liczby dat i faktów praktyką stwierdzonych, postanowił już teraz przystąpić do gromadzenia odnośnych materyałów, któreby wykazując dodatnie i ujemne strony noweli do ustawy drogowej z dnia 7. Lipca 1885 r., dały zarazem podstawę do wydania uzasadnionej opinii o wartości tej ustawy dla ekonomicznych i społecznych stosunków kraju naszego, nie mniej też o wnioskach dążących do jej zmiany.

Dla dopięcia powyższego celu potrzebne są przedewszystkiem daty illustrujące administracyę dróg gminnych na tle postanowień noweli drogowej z r. 1885.

Daty te, o ile tyczą się tamtejszego powiatu, zechce Wydział powiatowy zebrać i przedstawić Wydziałowi krajowemu w wykazie, którego wzór z dwoma alegatami i stosownemi objaśnieniami w załączeniu ·/. przesyłamy. ·/.

Ponieważ daty żądane w pozycyach III., IV., V, VI., VII., VIII. i XVII. wykazu za rok jeden (1887) mogłyby okazać się nie wystarczającemi do należytego ocenienia skutków noweli drogowej z 1885 r., przeto nie jest wykluczone przypuszczenie, że zajść może jeszcze potrzeba zebrania dat onych za 1888 r. a nawet za 1889 r.

Oprócz przedłożenia powyższego wykazu za 1887 r., zechce Wydział powiatowy po dokładnem zbadaniu stanu rzeczy w tamtejszym powiecie odpowiedzieć nam treściwie na pytania następujące:

1. Czy i jakie trudności lub braki nasuwa wykonywanie noweli drogowej z 1885 r., co do prestacyi w robocie ustanowionych na rzecz dróg gminnych, a w szczególności:

a) co do podstawy i wysokości ich wymiaru (§. 12. ustęp 2. i 7.);

b) co do stósunku przy zamianie roboty pieszej na ciągłą (§. 12. ust. 5. i 6.);

c) co do sposobu użycia prestacyi (§. 14. i 15.);

d) co do wykupna (§. 16);

e) co do uwolnień (§. 17.);

f) co do innych względów.

Odpowiadając na pytanie *ad* 1 a), zechce zarazem Wydział powiatowy objawić zdanie o innych możliwych i w ustawodawstwie drogowem zastosowywanych podstawach wymiaru prestacyi drogowej, jakiemi są pomiędzy innemi: pewna ilość gruntu posiadanego (n. p. podług skali α) do 2 morgów, β) powyżej 2 do 5 morgów, γ) powyżej 5—10, δ) powyżej 10—15 m.

i t. d.) tudzież inwentarz roboczy (zaprzężny wóz lub powóz i bydło juczne, pociągowe i wierzchowe).

Co do pytania *ad* 1 b) zważyć należy, że przy zamianie roboty pieszej na ciągłą w stósunku wyższym aniżeli wynikałoby to z porównania ich cen średnich, ważną jest okoliczność, iż posiadacze inwentarza roboczego przyczyniają się bezpośrednio najwięcej do zużycia dróg, dla poprawy których dostateczna wydatność prestacyi w robocie ciągłej ma znaczenie pierwszorzędne.

2. W jaki sposób bywają wykonywane postanowienia noweli drogowej z 1885 r. o sposobie pokrycia potrzeb materyału drewnianego, zawarte w czwartym ustępie §. 12. i ostatnim ustępie §. 26. noweli drogowej, a w szczególności:

a) czy i w jaki sposób oznaczała Rada powiatowa te obszary dworskie, w których przeciętna wartość potrzebnego materyału do utrzymania dróg gminnych przewyższa 5 prc. dodatków do opłacanych podatków bezpośrednich?

b) w jaki sposób uiszczały obszary dworskie rzeczoną prestacyę t. j. czy:

aa) wydawały zawsze wszystek potrzebny materyał drewniany z zastrzeżeniem prawa do zwrotu nadwyżki jego przeciętnej wartości w myśl odnośnych postanowień noweli drogowej, lub

bb) wydawały potrzebny materyał drewniany tylko o tyle, o ile wartość jego nie przekraczała w ciągu roku 5% od sumy opłacanych przez nie podatków bezpośrednich, o sposobie zaś dostarczenia nadwyżki potrzebnego materyału stanowiła Rada powiatowa w myśl §. 15. regulaminu drogowego, bądź też

cc) zamiast wydawania potrzebnego materyału w naturze, spłacały wartość jego w myśl §. 16. ustawy drogowej, lub zamiast tego sposobu wykupna uiszczały 5% od sumy przypisanych im podatków bezpośrednich na rzecz powiatowego funduszu dróg gminnych, pozostawiając Reprezentacyi powiatowej wyłączne staranie o pokrycie potrzeb materyału drewnianego dla dróg gminnych w odnośnej miejscowości, albo nakoniec

dd) uiszczały w inny sposób prestacyę pomienioną, a to wskutek odmiennego zastósowania noweli drogowej lub na podstawie ugody dobrowolnej?

c) Który z powyższych sposobów uiszczania prestacyi w materyale drewnianym odpowiada najbardziej potrzebom i warunkom miejscowym powiatu?

d) W jaki sposób pokrywane były potrzeby materyału drewnianego w tych miejscowościach, w których obszar dworski wcielony jest do gminy (miejskiej lub wiejskiej)?

3. Czy i jakie wątpliwości prawne lub trudności administracyjne nastręcza w praktyce wykonywanie postanowień noweli drogowej o sposobie pokrycia potrzeb materyału drewnianego dla dróg gminnych, a w szczególności:

a) co do oznaczenia przeciętnej wartości materyału drewnianego (4. ustęp §. 12. i ostatni ustęp §. 26. ustawy drogowej);

b) co do wykupna (§. 16. ust. drog.);

c) co do ustanowienia przeciętnej ceny materyału drewnianego w powiecie (§. 26. p. 5. ust. drog. i §. 15. ust. 2. regulaminu drogowego);

d) co do innych względów.

W odpowiedzi na pytanie *ad* 3 b) należy nietylko podać praktykowany w powiecie sposób wykupna prestacyi w materyale drewnianym, lecz wskazać zarazem czy i jakie niedogodności przedstawia to wykupno dla administracyi drogowej w porównaniu z prestacyą w naturze, która w pewnych wypadkach, zwłaszcza w razach nagłej potrzeby materyału drewnianego mogłaby być bardziej pożądaną.

4. Czy zarządy dróg gminnych funkcyonują w myśl odnośnych postanowień ustawy drogowej, oraz przepisów regulaminu drogowego, a jeżeli nie, z jakich powodów, przyczem ob-

jaśnić należy czy i o ile polegać można na wykazach i rachunkach przedkładanych przez miejscowe zarządy dróg gminnych, a w szczególności czy zarządy te t. j. Zwierzchność gminna razem z przełożonym obszaru dworskiego przedstawiają preliminarze drogowe zgodne z rzeczywistym stanem rzeczy i czy je następnie ściśle wykonywują — tudzież wskazać, kto faktycznie załatwia na miejscu czynności i sprawy tyczące się administracyi dróg gminnych, jeżeli powołany do tego zarząd dróg rzeczonych nie funkcyonuje prawidłowo w sposób wskazany w §. 28. ust. 3., 4. i 5. ustawy drogowej i §. 30. regulaminu drogowego?

5. Czy i w jaki sposób zorganizował Wydział powiatowy nadzór nad drogami gminnemi w myśl §. 27. p. 2. ustawy drogowej i §. 36. regulaminu drogowego?

6. Czy, o ile, w jaki sposób, i z jakim skutkiem udzielał Wydział powiatowy potrzebnej pomocy zarządom dróg gminnych w myśl §. 27. p. 2. ustawy drogowej, oraz §. 37. regulaminu drogowego i odnośnych okólników Wydziału krajowego?

7. Czy i jakie środki przymusowe lub zaradcze oraz w ilu wypadkach w ciągu roku i z jakim skutkiem zastosowywał Wydział powiatowy w myśl §. 34. regulaminu drogowego przeciw członkom zarządu dróg gminnych (składającego się ze Zwierzchności gminnej i przełożonego obszaru dworskiego)?

8. Czy i jakie spostrzeżenia specyalne poczynił Wydział powiatowy co do wykonywania noweli drogowej z r. 1885 w gminach miejskich (miastach i miasteczkach), a w szczególności:

a) co do stosowności prestacyi i ekwiwalentu w pieniądzach (§. 12. ust. 2. i §. 31. ust. 1. noweli drogowej);

b) co do funduszów, z których pokrywane bywają potrzeby bruków ulic i placów, o ile one stanowią prywatne dobro gminy i utrzymywane być winne w myśl §. 27. lit. c) ustawy gminnej;

c) co do pokrywania niedoborów z powiatowego funduszu dróg gminnych (§. 13. noweli drogowej i §. 24. regulaminu drogowego);

d) co do zasilania powiatowego funduszu dróg gminnych nieużytemi prestacyami i spłatami pieniężnemi (§. 14. ust. 4. ust. drog. i §. 20. regulaminu drogowego);

e) co do zarządu drogowego (§. 28. ust. 4. ustawy drogowej i §. 30. ust. 6. regulaminu drogowego).

Przy odpowiedzi na pytanie *ad* 8 a) podać należy, czy nie istnieją w powiecie takie miasteczka, które nie różnią się od gmin wiejskich co do swych stosunków administracyjnych i ekonomicznych.

9. Jakie spostrzeżenia poczynił Wydział powiatowy co do współudziału władz rządowych w nadzorze nad drogami publicznemi w myśl §. 30. ustawy drogowej, oraz §§. 50. i 51. regulaminu drogowego?

10. Czy i o ile są dostateczne przymusowe i zaradcze środki, przepisane ustawą drogową (§. 14. ust. 3. i §. 28. ust. 5.) i regulaminem drogowym (§§. 14., 34., 38., 39. i 52—54)?

11. Czy i jakie jeszcze inne trudności, niedogodności lub braki nasuwa w praktyce wykonywanie poszczególnych postanowień ustawy drogowej?

12. Czy zdaniem Rady powiatowej zastąpienie ustanowionych obecnie prestacyi drogowych w robocie i materyale drewnianym dodatkami do podatków bezpośrednich, nakładanemi dla pokrycia potrzeb dróg gminnych, byłoby zgodne z dobrem ludności tamtejszej i czy powiat zdołałby podołać temu ciężarowi bez obawy szkodliwych następstw ekonomicznych?

Co do pytania tego objaśniamy, że podług naszych obliczeń przybliżonych, ciężar powyższy wymagałby średnio, w całym kraju, nałożenia dodatków do podatków bezpośrednich, bądź na gminy i obszary dworskie, bądź na powiaty w wysokości około 30%.

Ponieważ jednak ten ciężar średni nie tylko w każdej miejscowości, lecz i w każdym powiecie zawisł od lokalnych warunków i czynników, przeto należy go obliczyć w przybliżeniu dla poszczególnych miejscowości tamtejszego powiatu, stósownie do wskazówek i objaśnień, udzielonych do pozycyi XVI. żądanego przez nas wykazu, i dopiero po dokonaniu tego obliczenia przedstawić kwestyę pełnej Radzie powiatowej do objawienia opinii powyższej, a względnie do powzięcia odnośnej uchwały, którą razem z osnową poprzedzającej ją dyskusyi przedłożyć nam zechce Wydział powiatowy w wyciągu protokolarnym.

Rada powiatowa, któraby oświadczyła się za uchyleniem prestacyi w naturze, winną będzie objawić zarazem zdanie, kto z pożytkiem i bez przeszkody mógłby w takim razie zarządzać w każdej miejscowości funduszami, uzyskanemi z dodatków do podatków bezpośrednich.

Odpowiedzi swe zechce Wydział powiatowy kolegialnie sformułować na każde pytanie z osobna, oznaczając odpowiedź liczbą porządkową, względnie literą, wskazaną w kwestyonaryuszu.

O ileby Rada powiatowa lub Wydział powiatowy zechciały nadto przedstawić Wydziałowi krajowemu, w formie opinii, swe specyalne wnioski co do pożądanych zmian lub uzupełnień poszczególnych postanowień ustawy drogowej, to przyjęlibyśmy je z wdzięcznością i całą gotowością zrobienia z nich odpowiedniego użytku, wyrażamy tylko życzenie, ażeby wnioski te dla łatwiejszego poglądu zamieszczone były na końcu sprawozdania, niejako w konkluzyi, wysnutej z przedłożonego przez Wydział powiatowy materyału informacyjnego.

Ze względu na to, że spełnienie naszych żądań wymaga badań pewnych i czasu, zawisłego od stanu ewidencyi dotychczasowej, nie chcemy wyznaczać dla tej czynności terminu ściśle określonego, wzywamy jeno Wydział powiatowy, ażeby w uznaniu ważności, a poniekąd i nagłości sprawy, przystąpił natychmiast do pracy, do której go jak najusilniej zapraszamy, przekonani, że nie będzie szczędził trudu, ażeby ze swej strony dostarczyć jak najrychlej Wysokiemu Sejmowi za naszem pośrednictwem dokładnych i na faktycznej podstawie opartych dat i informacyj, mogących przyczynić się do pomyślnego zakończenia reformy drogowej, należącej, jak wiadomo, nietylko u nas, lecz w ogólności, do najcięższych zadań ustawodawstwa, w dziedzinie prawa publicznego.

Tuszymy też po gorliwości i obywatelskim duchu, ożywiającym reprezentacyę tamtejszą, że Wydział powiatowy przystąpi zaraz do tej pracy i doniesie nam równocześnie, kiedy w roku bieżącym będzie można oczekiwać spełnienia żądań, niniejszym okólnikiem objętych.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Lwów dnia 6. Lipca 1888.

Marszałek krajowy:

Jan Tarnowski.

Członek Wydziału krajowego.
Zastępca:

Gustaw Romer.

Wzór
za LW. 18.571/88.

Powiat .....

Wykaz

dat illustrujących administracyę dróg gminnych na tle postanowień noweli do ustawy drogowej z 1885. r. — z obliczeniem przybliżonych potrzeb dróg rzeczonych.

Uwaga. Przy wypełnianiu cyframi kolumn oznaczonych w wykazie, należy stosować się do objaśnień zamieszczonych na końcu niniejszego wykazu.

L. poz.	
I.	Długość (w kilometrach) publicznych dróg gminych w powiecie, a to: **A. Traktów służących do komunikacyi zewnętrznej** a) zbudowanych sposobem szosowym . . . . . . b) uporządkowanych tylko robotami ziemnemi i budowlanemi . . . . . . c) nieuporządkowanych . . . . . . razem . . . . . **B. Innych publicznych dróg gminnych.** . . . . . . Ogółem publicznych dróg gminnych w powiecie . . . . .
II.	Ilość i wartość rozporządzalnych prestacyi drogowych w robociznie: a) na obszarach dworskich dni pieszych po cenie . . . . . ct. . . . . . dni ciągłych „ „ . . . . zł. . . ct. . . . . . b) w gminach wiejskich dni pieszych po cenie . . . . . ct. . . . . . dni ciągłych „ „ . . . . zł. . . ct. . . . . . c) w gminach miejskich dni pieszych po cenie . . . . . ct. . . . . . dni ciągłych „ „ . . . . zł. . . ct. . . . . . Ogólna wartość prestacyi roboczej w powiecie . . . . .
III.	Ilość i wartość rzeczywiście użytych w ciągu roku 1887. prestacyi na potrzeby miejscowych dróg gminnnych: a) na obszarach dworskich dni pieszych { w naturze . . . . . / spłaconych . . . . . . dni ciągłych { w naturze . . . . . / spłaconych . . . . . . b) w gminach wiejskich dni pieszych { w naturze . . . . . / spłaconych . . . . . . dni ciągłych { w naturze . . . . . / spłaconych . . . . . . c) w gminach miejskich dni pieszych { w naturze . . . . . / spłaconych . . . . . . dni ciągłych { w naturze . . . . . / spłaconych . . . . . . Ogółem wartość użytych w r. 1887. prestacyi . . . . .
IV.	Kwota powstała ze spłaty nie użytych w ciągu roku 1887. prestacyi drogowych w robociznie wniesiona do kasy Wydziału powiatowego na rzecz powiatowego funduszu dróg gminnych: a) przez obszary dworskie . . . . . . b) przez gminy wiejskie . . . . . . c) przez gminy miejskie . . . . . . razem . . . . .
V.	Wartość materyału drewnianego użytego w ciągu roku 1887. na potrzeby publicznych dróg gminnych, a to: a) wartość materyału wydanego przez obszary dworskie, w granicach 5% maximum obowiązkowego do przeniesienia . . . . .

Ilość	zł.	ct.	%	Uwagi.
1	2		3	4

L. poz.	
	Z przeniesienia . . . . .
	b) wartość nadwyżki materyału użytego po nad 5% max. obowiązkowego . . . . .
	1. za dopłatą z powiatowego funduszu dróg gminnych . . . . .
	2. bez dopłaty „ „ „ „ . . . . .
	razem . . . . .
VI.	Kwota wniesiona faktycznie przez obszary dworskie do powiatowego funduszu dróg gminnych tytułem spłat za materyał drewniany, na rachunek roku 1887. . . . .
VII.	Rzeczywiste dochody powiatowego funduszu dróg gminnych za rok 1887., powstałe:
	a) z 3% dodatku do podatków bezpośrednich . . . . .
	b) z nieużytych w czwartym kwartale 1886. roku prestacyi w robociznie i z nieużytych w tym czasie spłat pieniężnych za te prestacye . . . . .
	c) ze spłat za materyał drewniany w czwartym kwartale 1886. roku . . . . .
	d) z dotacyi przez Radę powiatową za rok 1887. uchwalonej . . . . .
	razem . . . . .
VIII.	Wydatki poniesione za rok 1887. z powiatowego funduszu dróg gminnych:
	a) na pokrycie nadwyżki przeciętnej wartości materyału drewnianego . . . . .
	b) na pokrycie niedoborów miejscowych funduszów dróg gminnych . . . . .
	c) na osobne subwencye dla ważniejszych duktów gminnych . . . . .
	d) na powiatową służbę dla nadzoru dróg gminnych . . . . .
	e) na inne wspólne potrzeby dróg gminnych . . . . .
	razem . . . . .
IX.	Kwota podatków bezpośrednich przypisanych na rok 1887. w powiecie dla:
	a) obszarów dworskich . . . . .
	b) gmin wiejskich . . . . .
	c) gmin miejskich . . . . .
	razem . . . . .
X.	Średnia wydatność jednego centa dodatku do podatków bezpośrednich w ostatniem trzechleciu (1885—1887)
XI.	Spodziewany w latach następnych średni dochód roczny powiatowego funduszu dróg gminnych z nie użytych w ciągu roku prestacyi drogowych . . . . .
XII.	Przybliżona ilość i wartość prestacyi w robociznie potrzebnej corocznie na utrzymanie w dobrym stanie wszystkich publicznych dróg gminnych w powiecie, a to:
	a) dni pieszych . . . . .
	b) dni ciągłych . . . . .
	razem . . . . .
XIII.	Przybliżona wartość całej ilości materyału drewnianego, jaki byłby potrzebny do jednorazowego postawienia wszystkich nieomyconych mostów, tudzież przepustów, poręczy, znaków drogowych i t. p. na istniejących publicznych drogach gminnych w powiecie, a to:
	a) wartość materyału miękkiego . . . . .
	b) „ „ twardego . . . . .
	razem . . . . .
XIV.	Przybliżona wartość przeciętna materyału drewnianego potrzebnego rocznie do budowy i utrzymania publicznych dróg gminnych w powiecie . . . . .

Ilość	zł.	ct.	%	Uwagi.
1	2		3	4

L. poz.	
XV.	Przypuszczalna wysokość rocznej dotacyi, jaką Rada powiatowa na rzecz powiatowego funduszu dróg gminnych musiałaby uchwalać corocznie, ażeby — przy obecnym wymiarze prestacyi drogowych — utrzymać w dobrym stanie wszystkie drogi gminne w powiecie: a) suma potrzebna . . . . . . b) wysokość dodatku do podatków bezpośrednich . . . . .
XVI.	a) Kwota potrzebna, w przybliżeniu, corocznie na pokrycie gotowizną wszystkich potrzeb publicznych dróg gminnych w całym powiecie . . . . . . b) Wysokość dodatku do podatków bezpośrednich, który musiałby być nałożony w powiecie dla uzyskania powyższej kwoty . . . . .
XVII.	**Gospodarstwo drogowe w roku 1887. gmin miejskich, opłacających ekwiwalent w pieniądzach w myśl §. 31. noweli drogowej.** Gmina . . . . . . A. Długość dróg (w kilometrach) a to: a) brukowanych . . . . . . b) szosowych . . . . . . c) jeszcze nie uporządkowanych ani brukiem, ani szutrem . . . . . . razem . . . . . B. Ilość rodzin, a względnie partyi zamieszkałych w gminie . . . . . . C. Cena spłaty ustanowiona przez Radę powiatową za jeden dzień prestacyi w robocie . . . . D. Suma opłacanych podatków bezpośrednich . . . . . . E. Wysokość dodatku do podatków bezpośrednich uchwalonego przez Radę gminną dla pokrycia ekwiwalentu w pieniądzach w myśl §. 31. noweli drogowej . . . . . . F. Dochody za rok 1887. na rzecz miejscowego funduszu dróg gminnych: a) z ekwiwalentu . . . . . . b) z myta kopytkowego . . . . . . c) z innych źródeł . . . . . . razem . . . . . G. Wydatki za r. 1887.: a) służba drogowa . . . . . . b) budowa i utrzymanie dróg, placów i t. p. . . . . . c) inne wydatki drogowe . . . . . . razem . . . . . H. Nie użyte w ciągu 1887. r. fundusze ekwiwalentu drogowego przelane do powiatowego funduszu dróg gminnych w myśl §. 20. regulaminu drogowego . . . . .

Ilość	zł.	ct.	%	Uwagi.
1	2		3	4

Ilość	Należytość		Uiszczenie		%	Uwagi.
	zł.	ct.	zł.	ct.		
1	2		3		4	

Do L. W. Kr. 18.571/88.

Objaśnienia.

Wykaz w pierwszych XVI. pozycyach zawierać ma daty sumaryczne z całego powiatu. Odnośne cyfry wpisywać należy do poszczególnych kolumn wykazu, w miejscach wskazanych kropkami, z uwzględnieniem następujących wskazówek:

Do poz. I. Do publicznych dróg gminnych w powiecie zaliczone być mają tylko te drogi, które przeznaczone są do użytku publicznego w myśl §. 4. ustawy drogowej, a budowane i utrzymywane być winne środkami wskazanemi w §§. 11. ustępie 5., 12. i 31. ust. 1. ustawy rzeczonej.

Na różnicę zachodzącą między drogami gminnemi publicznemi a drogami stanowiącemi prywatne dobro gminy, zwrócił Wydział krajowy uwagę Wydziału powiatowego w rozporządzeniu z dnia 13. Września 1887 L. 40.221.

Za trakty służące do komunikacyi zewnętrznej mają być uważane te publiczne drogi gminne, które łączą pomiędzy sobą osady t. j. wsie, miasteczka, miasta.

Jako zbudowane sposobem szosowym wykazać należy te publiczne drogi gminne, których budowa odpowiada racyonalnym wymaganiom techniki.

Oprócz wykazania ogólnej długości traktów zbudowanych sposobem szosowym, należy w kolumnie przeznaczonej do Uwag poz. I. drogi te wymienić szczegółowo, podając nazwę, kierunek (miejscowości, przez które przechodzi) i długość każdej drogi takiej z osobna.

Daty zamieszczone w poszczególnych kolumnach poz. I. zgadzać się winny z datami katastru drogowego, o ile tenże już zaprowadzono — w myśl §. 23. instrukcyi rachunkowej, przesłanej Wydziałowi powiatowemu rozporządzeniem Wydziału krajowego z dnia 8. Października 1886 L. 58.972.

Jeżeli kataster drogowy nie został jeszcze ułożony, lub jest niekompletny, należy okoliczność tę zanotować w „uwagach“ do poz. I.

Do poz. II. W tej pozycyi ma być wykazaną ilość prestacyj w robociźnie, któremi rzeczywiście rozporządzać można przy zastosowaniu postanowień §§. 12. i 17. noweli do ustawy drogowej z 1885 r.

Daty powyższe czerpane być mają ze spisu obowiązanych do prestacyi, sporządzonego (w myśl §. 14. ust. 1. i 2. noweli drogowej z 1885 oraz §. 3. wykonawczego regulaminu drogowego) podług wzoru A., przepisanego §. 2. instrukcyi rachunkowej z 8. Października 1886 L. 58.972.

Wartość prestacyj rozporządzalnych winna być obliczona na podstawie cen przez Radę powiatową ustanowionych, które też w wykazie szczegółowo podać należy.

Do poz. III. Daty do tej pozycyi czerpać należy z wymienionego w objaśnieniu do poz. II. spisu obowiązanych do prestacyi tudzież z kwitaryusza sznurowego, prowadzonego w myśl § 18. wykonawczego regulaminu drogowego, podług wzoru D., przepisanego §. 8. instrukcyi rachunkowej Wydziału krajowego z 8. Października 1886 L. 58.972.

Jeżeli ilość prestacyj w robociźnie użytych rzeczywiście w 1887 r. jest większą lub mniejszą od ilości prestacyj rozporządzalnych (poz. II.), to należy zachodzącą różnicę wyjaśnić w „uwagach“ do poz. III.

Z otrzymanych relacyj wiadomo Wydziałowi krajowemu, że w niektórych powiatach uiszczane były prestacye w robociźnie dobrowolnie ponad miarę, przepisaną §. 12 ust. 2. noweli drogowej, w innych znowu nie wyczerpano nawet prestacyj rozporządzalnych (poz. II.), chociaż rzeczywista potrzeba była większą.

Są zaś niewątpliwie i takie powiaty, w których niedobór prestacyj w robocie pokryto zasiłkiem z powiatowego funduszu dróg gminnych w myśl §. 13. noweli drogowej.

Jakiekolwiek by były przyczyny przekroczenia lub niewyczerpania prestacyj w robociźnie, należy je wyjaśnić w miejscu wyżej wskazanem.

Do poz. IV. Daty tej pozycyi mają illustrować wykonywanie postanowienia zawartego w 4. ustępie §. 14. noweli drogowej z dnia 7. Lipca 1885, tudzież §. 20. regulaminu drogowego z dnia 24. Września 1886.

Do zebrania dat powyższych posłużą Wydziałowi powiatowemu osobne wykazy, przepisane §. 33. regulaminu drogowego i §. 15. instrukcyi rachunkowej.

Do poz. V. W myśl postanowień zawartych w 4. ustępie §. 12. i ostatnim ustępie §. 26. noweli drogowej z 1885 r, wydaje obszar dworski materyał potrzebny dla dróg gminnych bez wynagrodzenia o tyle, o ile przeciętna wartość tego materyału nie przewyższa w ciągu roku 5% od sumy podatków bezpośrednich przez obszar dworski opłacanych.

W pozycyi V *a)* wykazu należy przeto podać wartość materyału drewnianego, wydanego faktycznie w ciągu 1887 r., w granicach powyższego maximum obowiązkowego.

O ile nadwyżka wartości materyału drewnianego przez obszary dworskie wydanego, lub też przez Wydział powiatowy zakupionego, pokrytą została z powiatowego funduszu dróg gminnych, w myśl ostatniego ustępu §. 26. noweli drogowej, należy wartość tę podać w poz. V *b)* 1.

O ile zaś zachodziły wypadki, w których obszary dworskie wydające materyał drewniany ponad maximum obowiązkowe nie żądały z tego tytułu za 1887 r żadnego wynagrodzenia, należy ten stan rzeczy uwidocznić, wykazując w poz. V *b)* 2. wartość materyału wydanego przez obszary dworskie ponad maximum obowiązkowe, bez dopłaty z powiatowego funduszu dróg gminnych.

Daty do poz. V. czerpać należy z preliminarzy drogowych (§. 31. reg. drog) i porównania tychże z wykazami robót wykonanych z rachunków miejscowych funduszów dróg gminnych (§. 33. regul. drog.) z zamknięć rachunków powiatowego funduszu dróg gminnych i niezrealizowanych pretensyj obszarów dworskich.

Do poz. VI Wiadomo ze sprawozdań wielu Wydziałów powiatowych, że niektóre obszary dworskie zamiast wydawania materyału drewnianego w naturze lub zakupywania go wnoszą wprost do powiatowego funduszu dróg gminnych kwotę równającą się 5% od sumy podatków bezpośrednich przez nie opłacanych, i że reprezentacye powiatowe obowiązane do pokrywania wszelkich niedoborów miejscowych funduszów dróg gminnych taką spłatę akceptują.

O ile taki stan rzeczy faktycznie istnieje, należy go uwidocznić w poz. VI. wykazaniem kwoty w ten sposób otrzymanej.

Do poz. VII. i VIII. Dat do tych pozycyj powinny dostarczyć zamknięcia rachunkowe powiatowego funduszu dróg gminnych (Vide §. 23., 24. i 25. regulaminu drogowego i §. 20. instrukcyi rachunkowej).

Do poz. IX. Do pozycyi tej dołączyć należy jako alegat szczegółowy wykaz podatków bezpośrednich, przypisanych w powiecie na r. 1887 dla każdej gminy i dla każdego obszaru dworskiego z osobna.

Do poz. X. Ponieważ rzeczywista wydatność jednego centa przypisanych do poboru dodatków do podatków bezpośrednich różni się zwykle od wydatności preliminowanej czyli spodziewanej, przeto średnią wydatność tego środka dochodów powiatowych w ostatniem trzechleciu t. j. 1885, 1886 i 1887, należy obliczyć na podstawie rzeczywistych uiszczeń z odnośnych zamknięć rachunków funduszu powiatowego.

Do poz. XI. Gdy wynikłość przychodów powiatowego funduszu dróg gminnych, otrzymanych z tego źródła w jednym roku (1887), a wykazanych w pozycyach IV. i VI. wykazu, nie może jeszcze służyć za podstawę do obliczenia przychodu rocznego, spodziewanego w latach następnych, przeto tylko za pomocą kombinacyi uwzględniającej miejscowe stosunki, należy oznaczyć w przybliżeniu cyfrę żądaną w pozycyi XI.

Do poz. XII. W pozycyi tej należy obliczyć przybliżoną potrzebę roczną prestacyi w robocie bez względu na powiatowy fundusz dróg gminnych (§. 13. noweli drogowej i §. 24. regulaminu drogowego).

Przybliżona ilość potrzebnych dni pieszych i ciągłych winna być przeto oznaczona w przypuszczeniu, że na te potrzeby drogowe, które mogą być zaspokojone robotą (pieszą i ciągłą) nie ma żadnego innego źródła prócz prestacyi w robocie.

Obliczoną w powyższy sposób potrzebę roczną prestacyi w robociźnie, należy porównać z wykazaną w pozycyi III. ilością prestacyi rzeczywiście użytych w ciągu 1887 r. i zachodzącą różnicę wytłumaczyć w uwagach do poz. XII.

Do poz. XIII. Przedewszystkiem obliczyć należy ilość materyału drewnianego potrzebnego do **jednorazowego** postawienia wszystkich nieomyconych mostów, tudzież przepustów, poręczy, znaków drogowych i t. d.

Do obliczenia ilości materyału drewnianego, potrzebnego do jednorazowej budowy
1 ℓ. mostów, posłuży Wydziałowi powiatowemu załączona sub ℓ. tablica w tym celu ułożona.

Po obliczeniu ilości materyału drewnianego w metrach bieżących, przystąpić należy do obrachowania jego wartości na podstawie średniej ceny 1 m. b. okrąglaka (bez dostawy), mającego 30 centymetrów średnicy w cieńszym końcu. Nadto przedłożyć należy jako
2 ℓ. alegat do poz. XIII., podług załączonego sub 2 ℓ. wzoru wykaz mostów w poszczególnych miejscowościach powiatu, oraz szczegółowych obliczeń wartości materyału potrzebnego do ich jednorazowego postawienia.

Do poz XIV. Cyfrę w tej pozycyi żądaną obliczy Wydział powiatowy, dzieląc wartość materyału potrzebnego do budowy (poz. XIII) przez okres średniej trwałości drzewa w rachubę wziętego.

Średnia trwałość drzewa wynosi dla materyału miękkiego lat 10, a dla materyału dębowego lat 18. Jeżeli przeto do jednorazowego postawienia wszystkich mostów i t. d. pewnej miejscowości potrzeba n. p. materyału miękkiego w wartości 1.000 zł., natenczas przeciętna wartość materyału potrzebnego w jednym roku czyni $1.000/_{10}$ zł. = 100 zł.

Do poz. XV. W myśl §. 13. i §. 26. ust. 4. noweli drogowej (§§. 23. i 49. regul. drog.) obowiązaną jest Rada powiatowa uchwalać corocznie dotacyę potrzebną na rzecz powiatowego funduszu dróg gminnych, z którego pokrywane być winny niedobory powstające wskutek niedostateczności prestacyj drogowych.

Dotacya ta musi być o tyle większą, o ile potrzeby dróg gminnych przewyższają środki rozporządzalne, t. j. wskazane w §. 12. ustawy drogowej (prestacye w robociźnie i materyale drewnianym i 3% dodatek drogowy).

Należy przeto obliczyć przedewszystkiem potrzeby dróg gminnych w robociźnie i materyale drewnianym na podstawie dat pozycyi XII. i XIV, doliczając nadto stósowną kwotę, potrzebną na wydatki, które pokryte być mogą tylko pieniądzmi, i sumę tych potrzeb wyrażoną w gotowiźnie porównać z sumą wartości wyżej wymienionych środków rozporządzalnych.

Z porównania tego okaże się, czy i jaka dotacya roczna w przybliżeniu byłaby potrzebną i jaki dodatek do podatków bezpośrednich (na podstawie dat pozycyi X.) musiałaby Rada powiatowa corocznie uchwalać, ażeby tę potrzebę pokryć.

Do poz. XVI. Należy obliczyć potrzeby dróg gminnych w powiecie na podstawie dat pozycyi XII. i XIV. z doliczeniem stósownej kwoty potrzebnej na wydatki w pieniądzach.

Suma tych potrzeb wskaże kwotę potrzebną w przybliżeniu corocznie na pokrycie gotowizną wszystkich potrzeb publicznych dróg gminnych w całym powiecie. Znając kwotę na powyższy cel potrzebną, łatwo obliczyć na podstawie dat poz. X., wysokość dodatku do podatków bezpośrednich, jakiby musiał być corocznie nakładany dla uzyskania kwoty potrzebnej na pokrycie gotowizną wszystkich potrzeb publicznych dróg gminnych w powiecie.

Do poz. XVII. Daty żądane w tej pozycyi tyczą się miast wymienionych w §. 4. regulaminu drogowego z 24. Września 1886 jakoteż tych, które opłacają ekwiwalent drogowy na podstawie późniejszej decyzyi c. k. Namiestnictwa i Wydziału krajowego wydanej w myśl §. 31. noweli drogowej.

(**Alegat 1.** do Wykazu za LW. Kr.18571/1888.)

Pozycya	Części składowe przepustu lub mostu	Tablica ilości metrów bieżących materyału drewnianego (zamienionego na jednorodny wymiar okrąglaka o 30 *cm* średnicy w cieńszym końcu) potrzebnej dla budowy mostów o niżej podanych światłach i wysokościach. Światło przepustu lub mostu w metrach bieżących. 1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	20	30	40	50	60	UWAGI
		Ilość metrów bieżących okrąglaka o średnicy 30 *cm* w cieńszym końcu.															
	Wysokość mostu 1 *m*.																W czterech ostatnich rubrykach niepodano dat dlatego, że rzeki szersze od 20 *m* wymagają wyższych jak 1 *m* mostów.
1	Przyczołki . .	78	78	78	78	78	78	78	78	78	78	78	—	—	—	—	
2	Jarzma	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	32	—	—	—	—	
3	Dźwigary . . .	—	15	22	28	34	40	46	52	58	128	252	—	—	—	—	
4	Pomost	13	22	29	37	45	53	64	72	80	86	168	—	—	—	—	
5	Ławy skrajne .	1	3	4	5	6	7	8	9	10	11	21	—	—	—	—	
6	Poręcze . . .	12	18	18	18	30	30	30	38	38	58	86	—	—	—	—	
7	Izbice	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
	Razem . .	104	136	151	166	193	208	226	249	264	361	637	—	—	—	—	
	Wysokość mostu 2 *m*.																
1	Przyczołki . .	172	172	172	172	172	172	172	172	172	172	172	172	172	172	172	
2	Jarzma	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	58	116	174	232	290	
3	Dźwigary . . .	—	15	22	28	34	40	46	52	58	128	252	372	492	612	732	
4	Pomost	13	22	29	37	45	53	64	72	80	86	168	248	328	408	488	
5	Ławy skrajne .	1	3	4	5	6	7	8	9	10	11	21	31	41	51	61	
6	Poręcze . . .	12	18	18	18	30	30	30	38	38	58	86	126	166	206	246	
7	Izbice	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	33	66	99	132	165	
	Razem . .	198	230	245	260	287	302	320	343	358	455	790	1131	1472	1813	2154	
	Wysokość mostu 3 *m*.																Jakkolwiek mosty o wysokości 3, 4, 5 *m* a świetle 1, 2, 3, 4 *m* właściwiej wykonywać murowane sklepione, to jednak w odnośnych rubrykach podano daty dla mostów z materyału drewnianego, stanowiącego przedmiot prestacyi w myśl obowiązującej ustawy drogowej.
1	Przyczołki . .	252	252	252	252	252	252	252	252	252	252	252	252	252	252	252	
2	Jarzma	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	68	136	204	272	340	
3	Dźwigary . . .	—	15	22	28	34	40	46	52	58	128	252	372	492	612	732	
4	Pomost	13	22	29	37	45	53	64	72	80	86	168	248	328	408	488	
5	Ławy skrajne .	1	3	4	5	6	7	8	9	10	11	21	31	41	51	61	
6	Poręcze . . .	12	18	18	18	30	30	30	38	38	58	86	126	166	206	246	
7	Izbice	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	69	138	207	276	345	
	Razem . .	278	310	325	340	367	382	400	423	438	535	916	1303	1690	2077	2265	

	Wysokość mostu 4 *m*.															
1	Przyczołki . .	438	438	438	438	438	438	438	438	438	438	438	438	438	438	438
2	Jarzma	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	108	216	324	432	540
3	Dźwigary . . .	—	15	22	28	34	40	46	52	58	128	252	372	492	612	732
4	Pomost	13	22	29	37	45	53	64	72	80	86	168	248	328	408	488
5	Ławy skrajne .	1	3	4	5	6	7	8	9	10	11	21	31	41	51	61
6	Poręcze . . .	12	18	18	18	30	30	30	38	38	58	86	126	166	206	246
7	Izbice	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	69	138	207	276	345
8	Ankrowanie . .	6	12	18	68	68	68	68	68	68	68	68	68	68	68	68
	Razem . .	470	508	529	594	621	636	654	677	692	789	1210	1637	2064	2491	2918
	Wysokość mostu 5 *m*.															
1	Przyczołki . .	648	648	648	648	648	648	648	648	648	648	648	648	648	648	648
2	Jarzma . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	143	286	429	572	715
3	Dźwigary . . .	—	15	22	28	34	40	46	52	58	128	252	372	492	612	732
4	Pomost	13	22	29	37	45	53	64	72	80	86	168	248	328	408	488
5	Ławy skrajne .	1	3	4	5	6	7	8	9	10	11	21	31	41	51	61
6	Poręcze . . .	12	18	18	18	30	30	30	38	38	58	86	126	166	206	246
7	Izbice	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	69	138	207	276	345
8	Ankrowanie . .	6	12	18	68	68	68	68	68	68	68	68	68	68	68	68
	Razem . .	680	718	739	804	831	846	864	887	902	999	1455	1917	2379	2841	3303

Objaśnienia: Szerokość drogi w koronie przyjęto w powyższem obliczeniu na 6 *m*; szerokość pomostu również 6 *m*. Dyle pomostu i szalowanie przyczołków liczono w ten sposób, że z jednego metra bieżącego krąglaka o 30 *cm* średnicy w cieńszym końcu, można otrzymać 3 *mb* dyłów po 8 *cm* grubości, przez czterokrotne przepiłowanie krąglaka w podłużnym kierunku: Wysokość mostu liczono od dna rzeki do spodu dźwigarów. W poniżej podanych przykładach wykazano dla dwóch mostów sposób obliczenia jaki stosowano do powyższej tablicy, oraz wskazano w przykładzie trzecim jak obrachować materyał drewniany dla mostu o świetle nieobjętem tablicą.

Przykład 1.

Most 3 *m* światła; 2 *m* wysokości.

Przyczółki. *m b*

a) Pale. W jednym przyczółku 6 sztuk pali po 4 *mb* długości więc dla dwóch przyczołków: $6 \times 4 \times 2$ 48

b) Pale skrzydłowe. W jednem skrzydle 3 sztuki, średnio po 3 *m* dług. więc dla czterech skrzydeł: $3 \times 3 \times 4$ 36

c) Kaptury. Na palach głównych w dwóch przyczołkach: $7 \times 2 = 14$ na palach czterech skrzydeł: $4.70 \times 4 =$ okrągło . 19 } 33

d) Szalowanie przyczółków. 6 (szerokość) $\times$ 2 (wysokość) $\times$ 2 (ilość przyczółków) = 24 *m* kwadratowe. Na 1 *m* kw. trzeba 4 *m b* dylów, zatem dla 24 *m* kw. trzeba $24 \times 4 = 96$ metrów bieżących dylów, że zaś z 1 *m* bieżącego krąglaka można otrzymać 3 *m b* dylów, 8 *cm* grubych, przeto dla 24 *m* kw. potrzeba okrąglaka metrów bieżących $96 : 3 =$ . . 32

e) Szalowanie skrzydeł. Przy obrachowaniu tem przyjęto, że mosty stoją na gruncie poziomym, przeto powierzchnię każdych dwóch skrzydeł można rachować jako prostokąt, który w niniejszym przykładzie jest długi 4.30 *m b*, a wysoki 2 *m*, ztąd powierzchnia dwóch skrzydeł będzie $4.30 \times 2 = 8.60$ *m* kw., a czterech skrzydeł będzie $8.60 \times 2 = 17.20$ *m* kw. — dla zaszalowania których potrzeba okrąglaka: $\frac{17.20 \times 4}{3}$ = okrągło . 23

Dźwigary. 6 sztuk po 3.60 długości, okrągło 22

Pomost. Długość 3.60; szerokość 6 *m*. Przeprowadziwszy rachunek jak wyżej, otrzymamy $\frac{3.60 \times 6 \times 4}{3}$ okrągło 29

Ławy skrajne. Z jednego metra bieżącego krąglaka o średnicy 30 *cm* w cieńszym końcu, otrzymamy — po przepiłowaniu na połowę ⌀ — dwa metry bież. ławy. Długość ławy skrajnej 4 *m*, a że są dwie ławy, więc potrzeba okrąglaka $\frac{4 \times 2}{2}$ 4

Poręcze. 4 słupy główne po 2 *m* i dwie poręcze po 5 *m* $4 \times 2 + 2 \times 5 =$. 18

Razem jak podano w tablicy . 245

Przykład 2.

Most 30 *m* światła; 5 *m* wysokości.

Przyczółki.

a) Pale przyczołkowe dla obu przyczółków 6 (sztuk) $\times$ 2 (ilość przyczółków $\times$ 10 (długość pala) = ... 120

b) Pale skrzydłowe. W jednem skrzydle 8 sztuk średnio po 7 *m* długości, a że cztery skrzydła, więc $8 \times 7 \times 4 =$ 224

c) Kaptury dla dwóch przyczółków $2 \times 7 =$ . . . 14

d) Kaptury dla czterech skrzydeł 11.7 (długość kaptura) $\times$ 4 = okrągło . 47

e) Szalowanie dwóch przyczółków 6 *m* szeroko, 5 *m* wysoko $\frac{2 \times 6 \times 5 \times 4}{3} =$ 80

Do przeniesienia . 485

		m b
	Z przeniesienia .	485
f)	Szalowanie czterech skrzydeł. Długość skrzydła u spodu 10.50 $\frac{10.50 \times 5 \text{ (wysokość)} \times 2 \times 4}{3} =$	140
g)	Zapoliczki $\frac{6 \text{ (długość)} \times 2 \text{ (ilość)} \times 1.4 \text{ (łączna szerokość)} \times 4}{3} =$ okrągło .	23
Jarzma.	Przy świetle 30 *m* przyjęto 2 jarzma.	
a)	Pale 8 (sztuk) × 10 (długość) × 2 (ilość) = . . .	160
b)	Kaptury 7 (długość) × 2 (ilość) = ...	14
c)	Szalowanie po obu stronach każdego jarzma do wysokości 3 *m* $\frac{7 \text{ (średnia długość)} \times 3 \text{ (wysokość)} \times 2 \text{ (obie strony)} \times 2 \text{ (ilość jarzm)} \times 4}{3} =$	112
Dźwigary.	Przy świetle 10 *m* rachowano dźwigary podwójne. Długość jednego dźwigaru 31 *m*; sztuk 6 2 × 31 × 6 = ...	372
Pomost.	$\frac{31 \text{ (długość)} \times 6 \text{ (szerokość)} \times 4}{3} =$	248
Ławy skrajne.	Dwie ławy po 31 *m b* długości $\frac{31 \times 2}{2} =$ . . .	31
Poręcze.	16 sztuk słupków po 2 *m*; 14 poręczy po 5 *m*; 12 zastrzałów po 2 *m* 16 × 2 + 14 × 5 + 12 × 2 = ...	126
Izbice.	Przed każdem jarzmem jedna z dwóch rzędów po 3 pale.	
	6 (sztuk pali) × 5 (średnia długość) × 2 (ilość izbic) = . .	60
	3 kaptury × 6 (długość) × 2 (ilość izbic) = . . .	36
	Szalowanie z obu stron: długość 4; wysokość 2 *m* $\frac{4 \times 2 \times 2 \times 2 \times 4}{3} =$ okrągło	42
Ankrowanie przyczółków.	2 pale w jednym przyczółku i 6 kleszczy 2 (ilość pali) × 2 (ilość przyczółków) × 5 (dług. pali) + 2 × 6 × 4 (dług. kleszczy) =	68
	Razem jak podano w tablicy .	1917

Przykład 3.

Most 23 *m* światła; 3 *m* wysokości.

Przyczółki	(patrz pozycyę tablicy dla mostu 3 *m* wysokości) . . . 252
Jarzma	(„ „ „ „ „ „ „) . . . 68
Dźwigary podwójne:	24 (długość) × 6 (sztuk) × 2 (podwójne) = . . 288
Pomost.	$\frac{24 \text{ (długość)} \times 6 \text{ (szerokość)} \times 4}{3} =$ 192
Ławy skrajne.	$\frac{2 \text{ (sztuki)} \times 24 \text{ (długość)}}{2} =$ 24
Poręcze	(patrz tablicę dla 20 *m* światła i 3 *m* wysokości) . . . 86
Izbice	(„ „ „ „ „ „ „) . . . 69
	Razem . 979

Gdyby przy świetle 23 *m* zamiast jednego jarzma wstawić 2 jarzma, w takim razie w przykładzie 3 podwoi się cyfra w pozycyi jarzm

i izbic, a za to o połowę zmniejszy się cyfra w pozycyi „dźwigary“, bowiem przy dwóch jarzmach, dźwigary mogą być pojedyńcze.

Uwaga ogólna. Przy redukowaniu, potrzebnego dla budowy mostów, materyału na jednorodny wymiar, można otrzymać tylko przybliżone daty, bowiem np. dla dźwigarów podwójnych, okrąglak o 30 *cm* średnicy jest nieco za cienki, a dla poręczy, kleszczy w ankrowaniu i t. p. jest znowu nieco za gruby. Dlatego przy żądaniu materyału drewnianego od obszarów dworskich lub sporządzaniu kosztorysów na zamierzoną budowę, nie należy trzymać się ściśle niniejszej tablicy, lecz materyał osobliwie co do wymiarów grubości, obliczać szczegółowo.

Alegat 2. do Wykazu za L. 18571/1888.

L. p.	**Miejscowość** (t. j. nazwa gminy)	Ilość mostów o jednakowem świetle i wysokości	Światło w mtr.	Wysokość (od dna do spodu dźwigarów) w metr.	Ilość jarzm	Ilość izbic
			P r z y k ł a d			
1.	Gmina X.	2	3	2	—	—
	„ „	1	20	4	1	1
	„ „	1	20	3	1	1
	i t. d.					
	i t. d.					
2.	Gmina Y.	8	1	1	—	—
	„ „	2	10	3	—	—
	i t. d.					
	i t. d.					
3.	Gmina Z.	6	2	2	—	—
	„ „	1	2	1	—	—
	„ „	1	23	3	2	2
	i t. d.					
	i t. d.					
	i					
	t.					
	d.					

Ilość m. b. materyału drewnianego dla jednego mostu	Ilość m. b. materyału drewnianego dla wykazanej ilości mostów	Średnia cena okrąglaka zł.	ct.	Wartość materyału drewnianego zł.	ct.	Uwagi
						Podając cenę materyału należy zaznaczyć czy to jest cena materyału już ściętego, czy na pniu.
245	490	0.	(*) 10	49	00	
1210	1210		„	121	00	*) Materyał sosnowy na pniu
916	916		„	91	60	„ „ „
104	832		„	83	20	„ „ „
535	1070		„	107	00	„ „ „
230	1380	0.	(**) 18	248	40	**) Materyał jodłowy ścięty
136	136		„	24	48	„ „ „
972	972		„	174	96	„ „ „

Alegat 13. do sprawozdania z czynności Wydziału krajowego za r. 1887/8.

Porównanie

rzeczywistych wydatków na cele zdrowia publicznego w roku 1887 z takimiż wydatkami w latach 1886 i 1878.

Zamknięcie rachunków			1887.			1886.		1878.	
Rubryka	Pozycya	**Wydatki**	Wydano	Preliminowano	Różnica	Wydano	Różnica	Wydano	Różnica
			zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.
III.	34	Koszta leczenia . .	733.384	670.000	+ 63.384	727,446	+ 5.938	498.585	+ 234.799
IV.	35—37	„ szczepienia .	57.232	55.900	+ 1.332	59.776	— 2.544	57.219	+ 13
V.	38	„ sanitarne . .	4.450	8.000	— 3.550	7.931	— 3.481	57.474	— 53.024
XI.	136—139	Dotacye zakładów .	8.183	5.770	+ 2.413	13.064	— 4.881	230.906	— 222.723
		Razem . .	803.249	739.670	+ 63.579	808.217	— 4.968	844.184	— 40.935
		Dochody	Wpłynęło	Preliminowano	Różnica	Wpłynęło	Różnica	Wpłynęło	Różnica
IV.	8	Nadwyżka od szpitali w Krakowie . .	480	11.443	— 10.963	4.688	— 4.208	—	+ 480
„	9	Nadwyżka od szpitali we Lwowie . .	39.415	1.645	+ 37.770	39.158	+ 257	—	+ 39.415
„	10	Nadwyżka od zakładu w Kulparkowie .	43.355	20.245	+ 23.110	42.556	+ 799	—	+ 43.355
V.	12	Zwroty od szpitali prowincyonalnych .	12.634	13.100	— 466	12.435	+ 199	9.406	+ 3.228
„	13	Zwroty od gmin . .	2.069	3.000	— 931	3.309	— 1.240	28.714	— 26.645
XI.	88	Zwroty za rachunki aptekarskie . . .	583	600	— 17	616	— 33	712	— 129
		Razem . .	98.536	50.033	+ 48.503	102.762	— 4.226	38.832	+ 59.704
		Wydatek rzeczywisty	704.713	689.637	+ 15.076	705.455	— 742	805.352	— 100.639

Alegat 14. do sprawozdania z czynności Wydziału krajowego za rok 1887/8.

Wykaz

chorych i wydatków w naszych zakładach leczniczych

Rok	Ilość leczonych w szpitalu					Ilość dni leczenia					Średni czas leczenia				
	Lwów	Kraków	Kulparków	Prowincyonalne	Razem	Lwów	Kraków	Kulparków	Prowincyonalne	Razem	Lwów	Kraków	Kulparków	Prowincyonalne	Przeciętnie
	z filiami					z filiami					z filiami				
1878	9.046	6.834	977	13.418	30.275	221.519	199.716	217.021	374.901	1,013.157	24·4	29·2	221·1	27·9	33·5
1879	9.616	6.441	1.004	14.216	31.277	222.161	194.764	222.578	403.674	1,043.177	23·1	30·2	221·6	28·3	33·4
1880	10.338	6.987	998	15.993	34 316	213.624	170.386	208.397	407.945	1,000.352	20·7	24·4	208·8	25·5	29·2
1881	8.829	7.044	815	15.974	32.662	186.430	181.688	142.881	383.729	894.728	21·1	25·8	175·3	24·0	27·4
1882	9.834	6.628	760	15.467	32.689	193.299	176.341	136.371	365.418	871.432	19·6	26·6	179·4	23·9	26·6
1883	11.247	6.706	859	16.102	34.914	226.149	179.219	149.172	388.064	942.604	20·1	26·7	173·7	24·1	27·0
1884	11.523	7.433	914	17.450	37.320	221.729	186.204	157.795	419.155	984.883	19·2	25·1	172·6	24·0	26·4
1885	11.861	7.824	1.017	18.576	39.278	239.920	194.909	167.320	445.578	1,047.727	20·2	24·9	164·5	23·9	26·7
1886	11.418	7.907	1.041	19.286	39.652	242.127	204.310	174 740	463 602	1,084.779	21·0	25·8	167·8	24·0	27·4
1887	11.218	7.930	1.061	19.834	40.043	243.292	208.068	181.155	466.034	1,098.549	21·7	26·2	170·7	23·4	27·4
Różnica między r. 1878 a 1887..	+ 2.172	+ 1.096	+ 84	+ 6.416	+ 9.768	+ 21.773	+ 8.352	— 35.866	+ 91.133	+ 85.392	— 2·7	— 3·0	— 50·4	— 4·5	— 6·1

porównawczy

w dziesięciu latach od roku 1878. do roku 1887.

Wydatki					Cała kuracya chorego kosztowała										Dzień leczenia kosztował				
Lwów	Kraków	Kulparków z filiami	Prowincyonalne	Razem	we Lwowie		w Krakowie		w Kulparkowie z filiami		w prowincyonalnych		Przeciętnie		Lwów	Kraków	Kulparków z filiami	Prowincyonal.	Przeciętnie
					zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	centów	centów	centów	centów	centów
193.777	182.929	189.013	305.072	870.791	21	42	26	77	193	46	17	24½	28	76	87·48	91·59	87·09	61·1	85·95
182.266	157.339	181.783	271.131	792.519	18	95	24	43	181	06	15	81½	25	34	82·04	80·78	81·67	53·2	75·97
177.404	146.653	179.750	313.546	817.353	17	16	20	99	180	11	15	18	23	82	83·04	86·07	86·25	59·5	81·71
163.949	152.203	137.596	219.186	672.934	18	56	21	61	168	83	12	78½	20	60	87·77	83·77	96·30	53·2	75·21
175.034	146.484	135.330	221.825	678.673	17	80	22	10	178	06	13	76½	20	76	90·55	83·07	99·23	58·2	77·88
184.693	151.578	147.457	208.594	692.322	16	42	22	60	171	66	12	95½	19	83	81·67	84·58	98·72	53·4	73·45
186.759	148.155	141.703	212.810	699.427	16	20	19	93	155	03	12	76½	18	74	84·23	79·56	89·80	53·1	71·02
185.655	160.008	140.054	222.991	708.708	15	65	20	45	137	71	12	00½	18	04	77·38	82·94	83·70	50·0	67·64
179.781	167.267	139.353	226.131	712.532	15	74	21	15	133	86	11	72½	17	97	74·25	81·87	79·74	48·7	65 68
188.448	172.955	141.473	229.371	722.247	15	91	21	81	133	34	11	56	18	04	73·35	83·12	78·08	49·2	65·75
—	—	—	—	—	—		—		—		—		—		—	—	—	—	—
15.329	9.974	47.540	75.701	148.544	5·51		4·96		60·12		5·68½		10·72		14·13	8·47	9·01	11·9	20·20

Alegat 15. do sprawozdania z czynności Wydziału krajowego za rok 1887/8.

Ruch chorych i koszta w naszych zakładach leczniczych za r. 1887.

Poszczególnienie	Ilość				Procent		Ilość	Średni pobyt chorego	Wydatki		Koszta				Taksa	
	łóżek dla chorych	chorych	uzdrowionych	zmarłych	uzdrowionych	śmiertelności	dni leczenia		zł.	ct.	całej kuracyi chorego zł.	całej kuracyi chorego ct	dnia ct.	wiktu ct.	leków ct.	od dorosłych ct.	od dzieci ct.
A. Szpitale powszechne:																	
krajowy we Lwowie . .	650	9.459	6.063	754	64·09	7·97	201.606	21·31	149.981	4½	15	86	74·4	25·2	6·5	84	42
chorzy wewn. .																	
*) „ w Krakowie . . .	410	6.170	4.076	699	66·06	11·32	138.367	22·43	120.302	6½	19	49	86·94	28·01	5·3	63	.
syfilityczni . .																80	.
gminny w Biale	93	1.118	788	113	70·48	10·10	26.249	23·63	10.998	57½	9	84	41·6	19·4	3·8	50	30
„ w Bochni . . .	55	721	545	94	75·58	13·03	15.516	21·50	8.838	89½	12	26	56 9	22·4	6 8	51	30
„ w Brodach . .	53	670	561	51	83·73	7·61	14.214	21·21	6.982	96½	10	42	49·1	18·6	6·2	52	30
„ w Brzeżanach .	50	455	336	53	73 84	11·86	11.929	26·21	7.684	22	16	89	64·4	24·3	5·5	55	30
„ w Drohobyczu	80	919	716	88	77·91	10·66	22.055	23·99	10.370	93	11	28½	47·	18·5	3·4	55	30
„ w Jaśle	100	959	647	66	67·46	6·88	21.234	22·14	9.358	08½	9	75½	44·	21·8	3·9	50	30
„ w Kołomyi . .	70	772	561	65	72·66	8·41	20.830	26·98	9.907	88	12	83½	47·5	21	6·6	48	25
powiatowy w Podhajcech	60	680	494	35	72·64	5·14	17.391	25·57	8.232	59	12	10½	47·3	18·4	4·6	55	30
gminny w Przemyślu	160	2.090	1.585	150	75 83	7·17	37.219	17 80	15.456	05	7	39½	41·5	13·2	5·4	48	24
„ w Rzeszowie .	80	963	635	42	65·93	4·35	25.519	26·49	11.572	59	12	01½	45·3	22·5	4·6	52	28
„ w Samborze .	52	604	430	55	70·19	9·10	15.765	26·10	7.955	12	13	17	50·4	19·4	6·1	60	30
„ w Sanoku . .	80	744	607	52	81·58	6·98	18.042	24·25	9.613	44½	12	92	53·2	28·5	4·5	60	30
„ w Sączu . . .	60	491	304	40	61·91	8·14	14.482	29·49	6.659	60½	13	56	45·9	18	5·2	49	30
„ w Śniatynie . .	24	192	175	6	91·14	3·12	3.091	16 09	1.723	21½	8	97½	55·7	23·2	10·5	55	30
powiatowy w Sokalu . .	61	1.169	859	89	73·48	7·61	25.644	21·93	15.737	09½	13	46	61·3	24·7	6·5	50	30
gminny w Stanisławowie	120	1.143	795	98	69·55	8·57	29.227	25·57	13 351	91	11	68	45·6	15·8	5·4	50	35
„ w Stryju . .	99	810	650	67	80·24	8·27	22 123	27·31	15.225	99½	18	79½	68·8	22·4	7·4	60	30
„ w Tarnopolu .	75	1.048	891	85	85·97	8·11	21.149	20·18	10.771	07	10	27½	50·9	23·9	3·5	51	30
„ w Tarnowie . .	140	1.618	1.226	141	75·77	8·96	37.566	23·21	16.512	68½	10	20½	43·9	18	3·3	50	30
„ w Wadowicach	30	199	172	13	86·43	6·53	3.946	19 82	2.252	69	11	32	57	19	3·7	52	30
„ w Zaleszczykach	36	613	445	36	72·59	5·87	17.129	27·94	7.410	73	12	09	43·2	22·3	4·2	50	30
powiatowy w Złoczowie .	80	781	594	64	76 05	8·16	22.469	28·76	10.088	15	12	92	44·9	17·6	2·7	45	30
gminny w Żółkwi . . .	60	1.075	861	80	80·09	7·44	23.065	21·54	12.665	65	11	78	54 9	21·2	6·2	50	30
Suma A. .	2.778	35.463	25.016	3.046	71·35	8·46	806.007	22·32	499.654	62	14	09	61·99	20·8	5·3	55	30
B. Zakłady położnic:																	
krajowy we Lwowie . .	61	797	737	15	92 47	1·88	15.988	20·06	16 466	98	20	66	1 zł. 03 ct.	25·4	8	84	.
*) „ w Krakowie położnice, chore ginekologicznie, mamki i dzieci ssące	35	653	440	110	61·04	16·84	15.646	23·92	16.074	69	24	61	1 zł. 03 ct.	28·36	3·5	63	.
Suma B. .	96	1.450	1.177	105	81·52	8 62	31.634	20·15	32.541	67	22	44	1 zł. 03 ct.	26·9	5·75	73·5	.
C. Zakłady obłąkanych:																	
krajowy w Kulparkowie .	512	1.061	198	137	18·66	12·91	181.155	170·73	141.473	11	133	34	78·08	27·15	2·5	90	.
„ w Krakowie . .	70	278	141	27	50·71	9·71	28.890	103·92	24 577	76	88	41	85·07	27·89	2·6	80	.
Suma C. .	582	1.339	339	164	25·31	12·24	210.045	156·86	166 050	87	124	.	79·05	27 52	2·55	85	.
D. Szpitale dla dzieci.																	
prywatny św. Zofii we Lwowie . . .	110	962	596	237	61·96	24·63	25.698	26·71	12.000 **)	.	13	.	53	.	.	.	.
„ św. Ludwika w Krakowie . . .	100	829	501	169	60·43	20·38	25.165	30·35	12,000	.	17	13	56·43	.	.	.	.
Suma D. .	210	1.791	1.097	406	61·26	22·66	50.863	28·39	24.000	.	.	.	.	.	.	.	.
Razem A+B+C+D . .	3.666	40.043	27.629	3.741	68·99	9·34	1.098.549	27·43	722.247	16	.	.	.	.	.	.	.

Uwaga do *) Wynikłości roku 1886. mieściły prócz chorych wewnętrz. i syfilit. również chore ginekologicznie mamki i dzieci ssące — w roku 1887. dla zachowania zgodności z wynikłościami podanemi w zamknięciu rachunkowem, przeniesiono wyniki chorych ginekologicznie, mamki i dzieci ssących do wynikłości zakładu położnic. jak to pod **) uwidoczniono.

**) t. j. subwencye z funduszu krajowego; właściwe zaś wydatki wynosiły 14.202 zł. w Krakowie, a 13.804 zł. we Lwowie.

Alegat 16. do sprawozdania z czynności Wydziału krajowego za r. 1887/8.

Wykaz

wydatków w trzech zakładach krajowych za rok 1887.

Liczba porząd.	Poszczególnienie	Lwów	Kraków	Kulparków	Lwów	Kraków	Kulparków
		Ilość dni leczenia w r. 1887.			za dzień leczenia przypada		
		217.594	182.903	181.155	1887		
		zł.	zł.	zł.	ct.	ct.	ct.
1	Żywienie chorych (od $a-h$)	54.902	51.288	49.191	25·23	28·01	26.71
2	Bielizna	6.237	8.423	5.257	2·87	4·61	3·00
3	Pranie	5.945	5.055	4.521	2·73	2·77	2·50
4	Opał sal	3.346	6.651	5.025	1·54	3·64	2·88
5	Oświetlenie	1.733	3.134	1.386	0·80	1·72	0·87
6	Leki i apteka	7.203	4.604	865	3·31	2·52	0·48
7	Koszta sanit. i instrumenta chirurg. .	7.778	5.864	3.852	3·57	3·21	2·13
8	Sprzęty	1.530	2.843	1.963	0·70	1·55	1·09
9	Słoma do sienników	716	696	895	0·33	0·39	0·50
10	Utrzymanie kapelanów i kaplicy . .	1.389	1.050	1.694	0·64	0·57	0·94
11	Utrzymanie koni	.	936	1.250	.	0·51	0·70
12	Utrzymanie ogrodów i pól	78	1.208	3.128	0·04	0·66	1·73
13	Koszta pogrzebowe	500	273	130	0·23	0·15	0·07
14	Utrzymanie budynków	4.044	5.733	7.078	1·86	3·14	3·91
15	Utrzymanie dyrektora lekarzy i akuszerek	24.830	18.756	11.028	11·41	10·26	6·09
16	Koszta zarządu	10.382	10.604	7.900	4·77	5·75	4·47
17	Utrzymanie sióstr miłosierdzia . . .	4.594	4.503	2.263	2·11	2·47	1·35
18	Służba wyższa i niższa	15.555	12.499	22.401	7·15	6·84	12·47
19	Czynsze	.	.	.	.	.	.
20	Koszta kancelaryjne	838	861	448	0·38	0·48	0·02
21	Wodociągi	.	1.449	.	.	0·80	.
	Suma *A* . .	151.600	146.430	130.275	69·67	80.05	71·91
	Do tego dolicza się:						
1	Zaliczki na płace	1.800	240	2.807			
2	Pensye i emerytury	5.507	250	290			
3	Zaopatrzenia, dary z łaski i odprawy .	239	1.123	74			
4	Remuneracye i zapomogi	2.061	700	631			
5	Nadzwyczajne wydatki budowlane . .	.	6.795	4.236			
6	Utrzymanie dzieci w szpitalach . .	12.000	12.000	.			
7	Odsetki od kapitałów dłużnych . . .	1.760	20	.			
8	Zapisy	.	105	.			
9	Podatki i daniny	7	1.012	226			
10	Wydatki w sprawach patronatu . .	.	207	50			
11	Dyety i koszta podróży	.	178	.			
12	Utrzymanie dzieci na oddź. położnic .	17	385	.			
13	Zapomogi dla położnic	3.318	1.730	.			
14	Rozmaite wydatki	139	1.780	2.884			
	Suma *B* . .	26.848	26.525	11.198			
	Do tego suma *A* . .	151.600	146.430	130.275			
	Razem . . .	178.448	172.955	141.473			

Alegat 17. do sprawozdania z czynności Wydziału krajowego za rok 1887/8.

Wykaz

spotrzebowanych ważniejszych produktów żywienia w trzech zakładach krajowych w r. 1887. z oznaczeniem ile wyszło na żywienie chorych i posługi w wadze i miarze, oraz przeciętna ich cena.

	Lwów	Kulparków	Kraków	Lwów	Kulparków	Kraków
				Ceny		
Mięsa wołowego	28.267	37.369	26.762	42·5	45·5	45·5
cielęciny	23.790	10.347	19.444	42·5	45	44·5
wieprzowiny	1.172	5.340	479	42·5	29·4	54
baraniny	—	2.469	1.149	—	35·4	37
Masła	4.141	2.610	4.201	76	83·7	69·28
Smalcu	828	2.608	1.031	68	60·8	63
Słoniny	4.239	5.878	3.208	68	55·1	60
Mleka niezbieranego	lit. 64.764	97.397	85.989	07	0·4	6·5
Mleka zbieranego	„ 64.680		18.713	05·5		4
Mąki pszennej Nr. I.	1.291	3.121	1.321	19	17·6	16·8
„ „ „ II.	8.550	4 042	431	17 79	15·6	16 5
„ „ „ IV.	Nr. 6. 1.600	3 990	9.055	Nr. 6. 15·15	14·9	14·9
„ „ „ V.	4.000	—	2.424	16·33	—	13 9
Bułek	25.835	11.815	32.202	17·84	16	15·88
Chleba	48.127	68.551	45.308	11·51	8·75	9·88
Krup jęczmiennych	4.794	8.095	3.522	15·8	8·75	10·5
„ jaglanych	2.894	7.209	3.086	13	9·68	14
„ hreczanych	5.730	7.030	2.761	17·96	13·48	15
„ pszennych	1.635	—	2.075	22·57	—	17·5
„ perłowych	4.631	3.450	3.349	16·64	10·3	10·5
Nafty	6.252	6.989	5.687	22	20	21·25
Cetnar owsa (100 klg.)	—	170	30	—	4 zł. 15 ct.	5 zł. 80 ct.
„ siana	—	955	110	—	1 „ 80 „	1 „ 31·3
„ słomy	398	111	335	1 zł. 80 ct.	1 „ 32 „	2 „ 33·4
„ węgli	326	3.749	14.439	1 „ 25 „	1 „ 25·4	— „ 58
Sążni drzewa (4 metrowy)	491	476	59	10 „ 68 „	10 „ 47	14 „ —
Mydła	1.206	1.026	2.757	— „ 40 „	— „ 28·27	— „ 29

Alegat 18 do sprawozdania z czynności Wydziału krajowego za r. 1887/8.

Zamknięcie

z obrotu funduszów szpitali prowincyonalnych

Poszczególnienie	Biała		Bochnia		Brody		Brzeżany		Drohobycz		Jasło		Kołomyja		Podhajce		Przemyśl		Rrzeszów	
	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
Wydatki.																				
A. Rzeczywiste.																				
Czynsz najmu	.	.	.	.	.	.	650	.	1.350	.	.	.	.	.	.	.	.	.	325	.
Konserwacye zwykłe	624	30	233	58	69	38	19	05	197	73	562	48	283	37	93	12	309	80	19	51
Budowy nadzwyczajne	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	135	58	700	.	.	.
Podatki	29	40	.	.	.	.	.	.	429	30	2	51	.	.	2	20	.	91	.	.
Asekuracya	42	87	30	24	34	63	.	.	24	43	18	09	.		63	89	28	66	.	.
Czyszczenie kominów	20	.	8	76	21	36	10	.	20	10	15		9	36	21	.	30	.	10	.
Desinfekcya i czyszczenie kanałów	.		34		12		24	35	.	.	14		42	47	93	91	20	50	22	.
Żywność i wino	5.145	75½	3.482	72½	3.087	61½	2.905	85	4.094	40	4.648	62½	4.377	70	3.202	36	4.928	35	5.765	68
Lekarstwa	860	48	967	61	693	45	610	19	677	12	747	28	1.341	74	661	08	1.752	75	1.018	16
Środki sanitarne	167	24	101	48	198	47	47	09	77	14	100	26	32	97	154	57	283	96	156	20
Bielizna pościel i odzież	207	.	321	14	82	94	155	07	877	20	37	60	207	89	350	93	893	18	323	13
Pranie	121	34	71	36	31	29	50	76	46	70	44	24	20	64	194	69	104	09	90	.
Sprzęty	127	52	34	25	34	05	49	55	63	11	69	20	71	31	148	62	264	24	60	.
Opał	336	.	467	53	596	20	198	60	300	.	485	60	681	20	.	.	758	.	338	82
Światło	132	67	88	20	71	83	35	44	45	98	62	09	18	35	77	51	144	03	80	
Słoma	96	25	18	.	30	.	31	45	27	08	94	90	51	90	49	69	50	89	58	42
Przybory do pisania, druki, stemple i portorya	77	87	106	69	89	39	88	49	65	76	67	81	86	93	76	67	102	81	52	04
Narzędzia chirurgiczne	56	66	4	79	.	95	.	.	148	27	50	17	.	41	1	86	35	49	19	37
Lekarz ordynujący	500	.	500	.	500	.	600	.	500	.	600	.	500	.	500	.	600	.	500	
„ pomocnik	.	.	300		200		250	.	.	.	300		.	.	250	.	250	.	250	.
Akuszerka i cyrulik	.	.	32	.	52	.	.	.	6	.	24	46	6	.	13	50	66	.	33	.
Rządca	400	.	500	.	360		600	.	500	.	600	.	499	96	600	.	600	.	500	
Kontrolor	120	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	500	.	150	.
Dyurniści	.	.	.	.	300	.	100	.	.	.	.	.	165	.	120	.	.	.	.	.
Kapelan	80	.	40	.	.	.	50	.	50	.	.	.	.	.	75	.	120	.	.	.
Służba szpitalna	312		1.005	77	370	.	357	05	391	86	391	70	528		409	39	915	.	776	.
Wikt dla służby	526	53	3	30	.	.	529	47	426	.	.		666	62	548	.	1.264	48	219	39
Koszta administracyjne	.		132	63	109	52	9	30	.	.	135	.	.	.	118	71	27	90	136	45
Odprawy, prowizye i pensye	491	66	.	.	.	.	.	.	.	.	186	.	.	.	.	.	.	.	316	66
Remuneracye	.	.	1	.	.	.	150	.	.	.	25	.	100	.	.	.	283	.	40	
Relutum za pomieszkanie rządcy	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	200	.	.	.	213	82
Spłata kapitału i należytości za liwerunki	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	176	50	.	.
Spłata odsetek	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Koszta pogrzebów	380	60	145	50	27	65	142	35	49	24	52	50	196	57	52	10	236	43	32	.
Różne inne	142	43	208	34	10	24	20	16	3	51	23	57	19	49	18	21	9	08	66	71
Suma rzeczywistych wydatków	**10.998**	**57½**	**8.838**	**89½**	**6.982**	**96½**	**7.684**	**22**	**10.370**	**93**	**9.358**	**08½**	**9.907**	**88**	**8.232**	**59**	**15.456**	**05**	**11.572**	**59**
B. Przenośne.																				
Zwrot zaliczek Wydziałowi krajowemu, powiatowi i gminie	.	.	.	.	.	.	.	.	375	.	.	.	3 734	56	150	.	.	.	.	.
Zaliczki na płace i do wyrachowania	600	.	150	.	1.230	.	.	.	601	74	61	58	509	99	100	.	.	.	715	.
Na zakupno efektów	.	.	.	.	.	.	.	.	12	82	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Zwrócone kaucye i depozyta	100	.	.	.	.	.	.	.	31	05	100	.	51	88	.	.	.	.	15	.
Przeprowadzenia rachunkowe i różne	.	.	.	.	13.220	03	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Rozchód ogólny	11.698	57½	8.988	89½	21.432	99½	7.684	22	11.391	54	9 519	66½	14.204	31	8.482	59	15.456	05	12.302	59
Dochód ogólny	14.618	53½	9.262	01	24.346	26	7.697	33	11.401	31	9.886	62½	14.243	74	8.482	59	20.704	60	12.451	55
od tego potrąciwszy przenośne	600	.	120		14.910	85	90		601	54	209	73	3.209	99	213	97	.		396	14
Dochód rzeczywisty	14.018	53½	9.142	01	9.435	41	7.607	33	10.799	77	9.676	89½	11.033	75	8.268	62	20.704	60	12.055	41

rachunków

zatwierdzone przez Wydział krajowy za rok 1887.

Sambor		Sanok		Sącz nowy		Śniatyn		Sokal		Stanisławów		Stryj		Tarnopol		Tarnów		Wadowice		Zaleszczyki		Złoczów		Żółkiew		Razem	
zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	312	.	.	.	.	.	.	.	2.637	.
105	91	81	.	50	.	27	37	702	65	483	71	178	94	100	.	352	25	.	.	120	63	165	81	155	35	4.935	94
.	.	.	.	.	.	.	.	1.119	.	173	34	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	548	16	2.676	08
2	93	.	.	.	.	.	.	.	.	10	70	.	.	.	68	4	73	.	.	7	69	.	92	2	23	494	20
15	47	38	42	8	47	31	18	39	.	28	43	22	17	21	81	47	38	.	.	19	42	38	41	67	93	620	90
15		35	56	25	.	.	.	22	40	45	62	140	.	11	70	50	.	.	.	5		20	.	29	09	564	95
9	.	6	90	.	.	3		125		50	.	52	43	135	.	395	75	.		.	.	90	72	50	.	1.181	93
3.060	14½	5.159		2.618	71	717	99	6.357	40	4.631	59	4.975	85½	5.068	09	6.770	28½	752	26	3.821	35	3.957	59	4.909	95	94.439	27½
920	89	735	34	625	53	281	36	987	96	1.377	05	962	89	754	93	1.065	11	149	68	602	62	498	45	1.013	57	19.305	24
49	58½	84	32	138	65½	44	42	686	15	229	62	684	73	.	.	196	19	.	.	120		120	63	418	02	4.091	73
190	37½	480	19½	562	06	.	.	850	70	575	49	1.385	12	142	71	294	30	54	48	227	48	622	94	559	68	9.401	61
171	49½	171	52	88	71	7	92	279	08½	47	85	216	36	36	81	96	79	40	.	25	.	32	76	246	31	2.235	72
39	20	56	55	215	58	9	65	191	73	132	28	603	92	16	90	165	41	1	05	48	80	438	35	324	52	3.165	79
246	35	352	70	341	80	99	65	607	40	701	96	591	50	528	24	828	95	143	45	283	40	338	50	797	62	10.023	47
101	24½	83	79	1	24	7	55½	230	11	144	48	137	04	101	24	207	81	1	74	42	15	107	67	230	08	2.152	25
59	56	132	99	89	61	4		110	.	107	96	199	68	24	80	118	35	11	52	43	55	26	.	47	67	1.484	27
84	98	84	68	83	28	3	86	91	13	273	18	86	60	49	10	181	05	16	75	54	75	69	92	57	97	1.951	71
94	.	24	89	.	.	35	40	115	38	.	.	25	02	56	26	69	18	.	.	52	92	50	.	35	20	876	22
416	62	500	.	400	.	.	.	500	.	600	.	399	96	600	.	800	.	300	.	450	.	500	.	541	74	11.308	32
300	.	249	97	200		.	.	300	.	300	.	199	98	250	.	550	.	.	.	150	.	200	.	250	.	4.749	95
.	.	36		47	99	.		16	.	10	.	62	.	.	.	.	.	15	.	7	80	16	.	11	94	455	69
400	.	400		500	.	180		500	.	600	.	600	.	500	.	650	.	200	.	500		500	.	500	04	11.190	.
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	300	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	80	.	.	.	1.150	.
120	.	30	.	.	.	.	.	.	.	100	.	300		365	.	407	.	.	.	72	.	48	.	60	.	2.187	.
.	.	50	.	.	.	.	.	50	.	100	.	78	90	.	.	100	.	.	.	.	.	40	.	100		933	90
384		420		426	60	247	20	660	.	1.107	.	480		624	.	1.032	.	207		308	.	592	.	665	70	12.610	27
322	09	.	.	.	.	.	.	1.003	.	800	.	787	50	666	.	1 186	25	.	.	302	.	987	.	544	08	10.781	91
.	.	12	24	150	.	2	17	13	.	200	.	.		.	.	200	.	2	91	11	32	231	.	257	58	1.749	73
509	92	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	375	25	.	.	.	.	.	.	106	92	.	.	.	.	1.986	41
60	.	150	.	50	.	.	.	50	.	175	.	39	56	80	.	101	05	.	.	.	.	180	.	.	.	1.484	61
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	360	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	773	82
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	978	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	100	.	1.254	50
189	.	52	50	.		.	.	.	.	.	.	504		.	.	500	.	.	.	.	.	.	.	10	.	1.255	50
81	35½	128	.	34	32	7	.	100	.	26	65	131	70	157	80	15		42	.	18	.	112	90	121	92	2 291	58½
6	.	56	88	2	05	13	49	30	.	20		26	59	120		127	85	2	85	9	93	23	28	9	30	969	96
7.955	**12**	**9.613**	**44½**	**6.659**	**60½**	**1.723**	**21½**	**15.737**	**09½**	**13.351**	**91**	**15.225**	**69½**	**1.0771**	**07**	**16.512**	**68½**	**2.252**	**69**	**7.410**	**73**	**10.088**	**85**	**12.665**	**65**	**229.370**	**54**
263	14	1.746	05	.	.	100	.	.	.	.	.	800	.	.	.	7	12	.	.	.		.	.	1.125	.	8.300	87
60	.	.	.	538	47	.	.	.	.	75	.	780	.	525	.	760	.	.	.	.	.	30	.	929	83	7.666	61
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	19.185	79	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	19.198	61
5.189	.	70	08	.	.	.	.	170	.	.	.	.		.	.	28	30	.	.	.	.	.	.	15	.	5.770	31
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2.102	20	.	.	.	.	.	.	539	.	.	.	15.861	23
13.467	26	11.429	57½	7.198	07½	1.823	21½	15.907	09½	13.426	91	16.805	69½	32.584	06	17.308	10½	2.252	69	7.410	73	10.657	85	14 735	48	286.168	17
13.491	15	11.816	33½	12.548	76	1.955	85	15.907	09½	13.644	04	17.980	94	33.051	79	22.320	50½	2.980	52	8.885	64	12.729	40	14.977	96	315.384	58½
5.013	57	388	78½	335	97	220	14	1.461	66	123	75	1 970	.	21.158	05	1.067	80	.		170	.	10		2.428	13	54.700	07½
8.477	58	11.427	55	12.212	79	1.735	71	1.4445	43½	13.520	29	16.010	94	11.893	74	21.252	70½	2.980	52	8.715	64	12.719	40	12.549	83	260.684	46

Alegat 19. do sprawozdania z czynności Wydziału krajowego za rok 1887/8.

Bu

szpitali prowincyonalnych, zatwierdzone

Rubryki	Poszczególnienie	Biała	Bochnia	Brody	Brzeżany	Drohobycz	Jasło	Kołomyja	Podhajce	Przemyśl	Rzeszów
		zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.
	Dochody.										
I.	Z kosztów leczenia:										
	od funduszu kraj. galicyjsk.	5.392	7.851	6.815	6.716	9.479	8.717	9.134	8.249	15.680	15.600
	od samopłacących	1.115	2.178	416	405	1.759	381	1.029	259	1.650	577
	od obcych funduszów . . .	4.625	161	62	30	49	11	151	41	142	17
II.	Z własnych dochodów szpitala: z gruntów, legatów, realności, zapisów i datków, odsetek od kapitałów, sprzedaży rzeczy zużytych i rozmaite inne .	606	127	30	331	40	10	.	9	80	53
	Suma dochodów . .	**11.738**	**10.317**	**7.323**	**7.482**	**11.327**	**9.119**	**10.314**	**8.557**	**17.552**	**16.247**
	Wydatki.										
I. Utrzymanie budynków	Czynsz najmu	.	.	.	650	1.350	.	.	.	.	1.400
	Konserwacye zwykłe	415	285	60	17	143	100	345	80	320	100
	Budowy nadzwyczajne	.	.	.	.	.	.	.	100	.	.
	Podatki	30	4	2	.	150	3	.	20	.	.
	Asekuracya od ognia	43	30	50	.	25	21	30	65	30	20
	Czyszczenie kominów	20	9	30	10	25	15	10	21	30	50
	Desinfekcya i czyszczenie kanałów	.	40	50	25	40	16	200	60	30	50
II. Koszta gospodarcze	Żywność dla chorych . . .	5.100	3.483	2·584	2.923	4.104	3.930	3.968	2.895	6.300	5.605
	Wino	110	200	50	36	100	194	120	80	230	180
	Lekarstwa	800	829	561	578	616	749	1.222	643	1.700	1.116
	Sanitarne potrzeby . . .	194	70	140	44	100	330	40	130	220	200
	Bielizna, pościel i odzież . . .	800	263	223	157	937	180	187	433	1.050	1.373
	Pranie	170	80	40	49	60	42	20	180	100	200
	Sprzęty	120	20	67	49	123	150	100	60	300	380
	Opał	352	500	500	231	300	460	700	500	900	700
	Oświetlenie	154	80	70	36	80	62	90	80	120	120
	Słoma	85	50	40	30	80	74	30	40	60	100
	Przybory i koszta kancelaryjne	86	50	60	70	70	66	80	50	150	65
	Narzędzia chirurgiczne . . .	50	50	5	50	50	56	50	40	50	50
III. Płace i wynagrodzenia	Lekarz ordynujący	500	500	500	600	500	600	500	500	800	600
	„ pomocnik	200	300	200	250	300	300	.	250	300	500
	Akuszerka i cyrulik	.	40	50		25	25	10	15	60	50
	Rządca	400	500	360	600	500	600	500	600	700	500
	Kontrolor	120	.	.	.	.	.	.	.	500	.
	Dyurniści	.	.	300	100	100	.	180	120	180	240
	Kapelan	80	40	.	50	50	.	30	75	120	.
	Służba szpitalna niższa . . .	408	950	384	357	441	395	528	400	960	1.104
	Wikt dla służby	700	153	525	494	438	.	650	548	1.332	300
	Wydatki administracyjne .	.	135	100	10	.	135	.	120	50	140
	Odprawy, prowizye, pensye . .	367	.	.	.	.	210	.	.	.	317
	Remuneracye	.	.	10	100	5	110	250	100	40	.
	Relutum na pomieszkanie rządcy	.	.	.		.	.	.	200	.	.
IV. Długi	Spłata kapitałów	.	.	.	.	5	.	.	77	.	1.000
	„ odsetek	.	.	.	.	20	.	.	.	.	.
	Należytości za liwerunki i roboty	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
	Ciężar fundacyjny	.	.	.	.	.	.	.	.	177	.
V. Rozmaite	Koszta pogrzebów	380	150	70	131	50	220	200	60	260	120
	Drobne inne	150	20	10	24	5	30	145	15	35	100
	Suma wydatków . .	**11.834**	**8.831**	**7.041**	**7.671**	**10.792**	**9.073**	**10.185**	**8.557**	**17.104**	**16.680**

dżety

przez Wydział krajowy na r. 1889.

Sambor	Sanok	Sącz nowy	Śniatyn	Sokal	Stanisławów	Stryj	Tarnopol	Tarnów	Wadowice	Zaleszczyki	Złoczów	Żółkiew	Razem
zł	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.
7.974	9.978	6.507	1.544	11.366	11.868	13.758	10.092	17.511	1.999	6.548	8.933	10.473	212.184
803	643	547	.	500	1.142	8.32	417	656	55	353	45	391	16.153
39	72	264	.	.	21	629	62	66	56	435	22	164	7.119
.	1.036	.	36	500	1.093	1.589	753	100	27	257	3.050	22	9.748
8.816	**11.729**	**7.318**	**1.580**	**12.366**	**14.124**	**16 808**	**11.324**	**18.333**	**2.137**	**7.593**	**12.050**	**11 050**	**245.204**
.	.	.	.	.	.	.	.	.	312	.	.	.	3.712
120	140	50	30	400	484	150	150	350	.	154	450	100	4.443
.	150	.	.	.	.	1.400	.	.	.	.	1.400	150	3.200
5	.	.	1	.	10	.	1	6	.	10	1	2	245
15	33	11	30	39	30	29	24	47	.	10	50	84	716
15	36	25	.	10	41	39	12	40	.	5	20	30	493
20	.	10	3	100	50	50	175	223	.	9	50	50	1.251
3.159	3.895	2.891	646	5.168	5.005	5.073	4.489	6.823	735	3.486	4.141	4.356	90.759
	82	.	40	50	.	200	235	200	8	54	100	50	2.319
734	708	609	140	1.026	1.390	1.076	835	1.137	140	708	500	882	18.699
100	34	10	30	300	150	300	60	170	150	97	60	300	3.229
300	464	523	176	650	957	659	587	700	.	250	616	350	11.835
180	156	90	8	150	50	250	103	111	40	25	50	180	2.334
42	80	234	10	50	134	320	.	600	4	80	194	100	3.217
240	349	370	120	420	940	500	596	875	130	316	600	450	11.049
110	83	85	10	150	144	130	113	200	4	42	100	150	2.213
60	132	54	6	100	110	150	60	100	10	40	30	50	1.491
80	70	64	5	100	150	80	66	143	15	50	50	70	1.690
50	50	60	20	55	50	50	65	83	.	53	50	50	1.087
500	500	450	.	500	600	400	600	800	300	500	500	500	11.750
300	250	200	.	300	300	200	250	550	.	200	200	200	5.550
.	24	50	.	20	20	62	.	20	15	5	20	30	541
400	450	500	180	500	600	600	500	650	200	500	500	500	11.340
.	.	.	.	.	300	.	.	.	.	.	100	.	1.020
.	30	.	.	300	.	300	365	365	.	100	48	60	2.788
	50	.	.	50	100	50	.	50	.		40	50	835
384	420	427	288	660	1.248	624	624	1.032	180	308	612	552	13.286
322	.	.	.	1.003	800	876	666	1.186	.	302	987	504	11.786
.	18	150	2	13	25	.	.	200	4	10	.	135	1.247
416	.	.	.	.	.	375	.	.	.	117	.	.	1.802
100	150	50	.	.	200	20	80	50	.	.	135	150	1.550
.	.	.	.	.	.	.	360	480	.	.	.	.	1.040
845	1.724	.	.	.	.	1480	.	3.347	.	.	.	600	9.078
189	31	.	.	.	.	.	.	500	.	.	.	.	740
.	796	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	796
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	177
80	99	75	.	80	50	60	158	15	30	50	120	100	2.558
50	40	10	20	20	40	30	150	150	10	12	10	20	1.096
8.816	**11.044**	**6.998**	**1.765**	**12.214**	**13.978**	**15.533**	**11.324**	**21.203**	**2.287**	**7.493**	**11.734**	**10.805**	**242.962**

L. 24.987/88.

Aleg. 11.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego ze statutem emerytalnym dla urzędników i sług krajowych tudzież zakładów krajowych.

Wysoki Sejmie!

Petycyę zbiorową urzędników i sług krajowych tudzież zakładów krajowych, wniesioną do Wysokiego Sejmu dnia 15. grudnia 1887. za L 827 o wydanie statutu emerytalnego, przekazał Wysoki Sejm uchwałą z dnia 16. stycznia 1888. L. 827 Wydziałowi krajowemu do zbadania i przedłożenia na przyszłej sesyi sejmowej projektu statutu emerytalnego dla urzędników i sług krajowych tudzież zakładów krajowych.

Wywiązując się z tego polecenia przedkłada Wydział krajowy w załączeniu ·/. projekt tego statutu emerytalnego, oparty na następującym wykładzie.

Przedewszystkiem musi Wydział krajowy przytoczyć, że już komisya administracyjna ostatniej sesyi sejmowej, przedkładając Wysokiemu Sejmowi swój wniosek na powyższą petycyę urzędników i sług, w swojem sprawozdaniu podniosła, że zasady emerytalne, szczególnie co do wymiaru pensyi i zaopatrzeń, jakimi się kieruje c. k. Rząd a z nim i Wydział krajowy, nie odpowiadają dzisiejszym stosunkom społecznym i ekonomicznym.

I istotnie tak jest; zasady te pochodzą z zeszłego stulecia, a zatem z czasów, w których wartość pieniędzy i ceny artykułów żywności tak znacznie różniły się od dzisiejszej wartości pieniędzy i od obecnych cen artykułów żywności, że chcieć dalej opierać na stosunkach zeszłego wieku wysokość zaopatrzeń wdów i sierót, byłoby nie tylko największą niesprawiedliwością ale i nieludzkością.

Jakkolwiek już młodsza generacya widzi od 30stu lat znaczne podniesienie się ceny żywności, to niech nam będzie wolno i tę okoliczność przytoczyć, że starsza generacya pamięta czasy, w których funt polski mięsa na prowincyi kosztował 1 do 2 grajcarów w walucie wiedeńskiej, a korzec żyta 1 zł. m. k.

To też tak c. k. Rząd jak i Wysoki Sejm w ostatnich 20tu latach podwyższały urzędnikom czynnym płace; co do wdów i sierót jednak nie zaszła żadna zmiana, oprócz tej jednej, iż Najwyższem postanowieniem z dnia 4. września 1850. zniesiono postanowienie, iż wdowy i sieroty nie otrzymują zaopatrzenia, jeżeli posiadają majątek własny.

Lecz jeżeli z jednej strony nieodzowną okazuje się konieczność poprawienia doli wdów i sierót, to z drugiej strony Wydział krajowy nie mógł spuścić z oka ubóstwa naszego funduszu krajowego, obarczonego niezliczonemi a koniecznemi wydatkami. Interesa tych dwóch stron stoją w dyametralnej ze sobą sprzeczności.

Pogodzić je więc między sobą tak, iżby z jednej strony najsłuszniejszym wymaganiom, ale tylko takim, zadość uczynić, z drugiej zaś strony nie obarczyć zanadto funduszu krajowego, było zadaniem Wydziału krajowego, wywołanem poleceniem Wys. Sejmu i zdaniem komisyi administracyjnej zawartem w jej sprawozdaniu.

Aby wywiązać się z tego zadania, rozpatrzył się Wydział krajowy w literaturze tej kwestyi, w obcych ustawodawstwach jak nie mniej w regulaminach innych Wydziałów krajowych i zakładów finansowych i kolejowych.

Co do literatury jest ona bardzo uboga. Ogranicza się do kilku dzieł przeważnie teoretycznych, które pod względem praktycznym żadnego nie dają punktu oparcia, szczególnie w obec przesądzonej już kwestyi, iż urzędnikom i sługom tudzież ich wdowom i sierotom należy się zaopatrzenie.

Co się tyczy obcych ustawodawstw. W tej materyi nadmienić musimy, iż kwestya ta prawdziwie po macoszemu bywa traktowana. W państwach republikańskich a częściowo i w monarchiach nie ma płacy emerytalnej, inne rządy kierują się zastarzałymi już przepisami, nie uwzględniając zmienionych stosunków, a tylko dwa państwa wydały w nowszych czasach nowe ustawy, mianowicie Państwo niemieckie i Królestwo węgierskie, to ostatnie w XI. artykule prawa z r. 1885. Pierwsza jako oparta na zupełnie odmiennych stosunkach i wydana tylko dla funkcyonaryuszów Państwa niemieckiego, zatem dla wyższych przeważnie urzędników, nie da się do naszych stosunków zastosować. Druga t. j. węgierska ujęła tylko w karby ustawy to, co już od dawna w praktyce, jakkolwiek nie po formie prawnej istniało.

W Węgrzech bowiem prawie wszyscy funkcyonaryusze byli wybieralni a jako tacy nie mieli prawa do emerytury. Mała tylko ilość urzędników i to wyższych była mianowaną przez Koronę, a ci mieli stałą płacę i prawo do emerytury. Gdy więc zdarzyły się wypadki śmierci funkcyonaryuszów wybieralnych a zasłużonych, a działo to się często, lub też okazała się ich nieudolność do dalszej służby, postępowano sobie z nimi lub z ich wdowami i sierotami podług przepisów w przedlitawskich prowincyach obowiązujących, ale tylko w drodze łaski. To też Sejm węgierski widząc tę anomalią i zabierając się we wszystkich gałęziach ustawodawstwa do reformy, wydał powyższą ustawę, opierając się na przepisach przedlitawskich, naturalnie ze zmianami, jakich tegoczesne stosunki i potrzeby wymagały.

Lecz i ten materyał nie był dla Wydziału krajowego dostatecznym, postarał się więc o statuta emerytalne, jakie dla Wydziałów krajowych innych krajów koronnych wydane zostały.

Tylko następujące kraje koronne mają własne statuta emerytalne:

Czechy z dnia 8. marca 1866.

Szląsk z 13. października 1871.

Karyntya z 12. marca 1863.

Wyższa Austrya z dnia 18. marca 1863.

Niższa Austrya z dnia 9. lutego 1866.

Istrya z dnia 18. kwietnia 1864.

Bukowina.

Wszystkie inne kraje koronne stosują w danych wypadkach przepisy rządowe.

Aby uzupełnić, o ile się dało, materyał i rozpatrzyć się w zapatrywaniach innych ciał, udaliśmy się do zakładów finansowych i przedsiębiorstw krajowych o nadesłanie nam swoich statutów emerytalnych. Uczyniły zadość naszym wezwaniom:

Kasa oszczędności miasta Krakowa, c. k. uprzyw. kolej Karola Ludwika, c. k. uprzyw. kolej północna Cesarza Ferdynanda, c. k. uprzyw. austryacki Bank dla krajów koronnych, c. k. uprzyw. ogólny austryacki zakład dla kredytu ziemskiego (Boden-Credit-Anstalt), c. k. uprzywil. austryacki zakład kredytowy dla handlu i przemysłu, c. k. uprzyw. ogólny Bank dla obrotu (k. k. priv. allgemeine Verkehrsbank), c. k. uprzyw. Towarzystwo kolei południowej, c. k. uprzyw. galicyjski akcyjny Bank hipoteczny, Towarzystwo wzajemnych ubezpieczeń od ognia w Krakowie, galicyjska Kasa oszczędności we Lwowie, c. k. uprzyw. czeska kolej zachodnia, c. k. uprzyw. Towarzystwo żeglugi parowej na Dunaju, Bank związkowy (Union-Bank), pierwsza austryacka Kasa oszczędności w Wiedniu, niższo-austryackie Towarzystwo eskontowe, Bank austryacko-węgierski, c. k. uprzyw. Towarzystwo kolei Lwowsko-Czerniowiecko-Jasskiej, uprzyw. Towarzystwo austryacko-węgierskich kolei państwowych i c. k. uprzyw. kolej austryacka północno-zachodnia z południowo-północną niemiecką koleją połączona.

Nakoniec służyły nam jako materyał przepisy rządowe, którymi dotychczas posługiwaliśmy się. Z całego tego materyału wybraliśmy to, co dla naszych sił finansowych, dla naszych stosunków i dla słusznych wymogów naszych funkcyonaryuszów i sług zdawało nam się najodpowiedniejszem, zebraliśmy i złożyliśmy w projekcie tu dołączonym.

Wyłożywszy proceder poprzedzający ułożenie projektu przedłożonego, przystępujemy do szczegółowego umotywowania pojedynczych paragrafów.

Do §. 1. Ponieważ nie wszyscy funkcyonaryusze dadzą się pomieścić pod ogólną nazwą urzędników, jako to cała służba sanitarna, tudzież nauczyciele i nauczycielki, musieliśmy ich specyalnie wymienić, aby w praktyce nie natrafić na wątpliwości.

Co do inżynierów i konduktorów dróg krajowych, inżynierów melioracyjnych i inżyniera-górnika przy Wydziale krajowym oparliśmy się na uchwałach Wysokiego Sejmu z dnia 23. października 1881. i z dnia 18. października 1882., któremi ci funkcyonaryusze zrównani zostali tak co do nich jak i co do ich wdów i sierót z urzędnikami krajowymi.

Do Rozdziału II. O przeniesieniu w stan spoczynku.

Już z natury rzeczy wypływa konieczność podzielenia przeniesienia w stan spoczynku na dwie kategorye, to jest na stałe i na czasowe.

Do §. 4. Pierwsze musi mieć miejsce, skoro funkcyonaryusz lub sługa staje się niezdolnym do służby. Lecz Wydział krajowy sądzi, że funkcyonaryuszowi lub słudze, który wysłużył największą ilość lat t. j. taką, jakiéj §. 10. projektu wymaga do uzyskania całej płacy jako pensyi emerytalnej, należy na żądanie udzielać emerytury, jeżeli o to prosi, a to z następujących powodów:

Funkcyonaryusz lub sługa, który wysłużył 35 a względnie 40 lat, znajduje się zwykle już w takim wieku, iż siły jego i zdrowie przez długoletnią pracę przy stoliku znacznie są nadwątlone. Taki funkcyonaryusz lub sługa liczy zwykle więcej niż 60 lat życia swego i więcej się już leczy niż pracuje. Jeżeli więc już całą młodość i wiek dojrzały przetrwał w uczciwej dla kraju pracy, słusznie żądać może, ażeby na starość otrzymał to, na co przez całe swoje życie pracował i czego się dosłużył, a nie był do dalszej pracy pociąganym.

Za tą zasadą poszły z tych krajów koronnych, które się rządzą własnymi statutami emerytalnymi: Karyntya, Szląsk, Bukowina, a z zakładów finansowych i kolejowych: Bank hipoteczny lwowski, Towarzystwo wzajemnych ubezpieczeń w Krakowie, czeska koléj zachodnia, ogólny bank obrotu (Allgemeine Verkehrsbank), Towarzystwo żeglugi na Dunaju, Bank austry-

acko-węgierski, kolej Lwowsko-Czerniowiecko-Jasska, Towarzystwo austryacko-węgierskie kolei państwowych, Bank dla krajów koronnych, Krakowska Kasa oszczędności.

Że zaś zasada przez nas proponowana jest sprawiedliwą i słuszną dowodzi najlepiéj postępowanie c. k. Rządu.

Wedle przepisów dla c. k. urzędników i sług nie wystarcza wysłużyć 40 lat, aby otrzymać całą płacę jako emeryturę; do tego należy jeszcze wykazać się świadectwem rządowego lekarza, iż się jest niezdolnym do dalszéj służby. Otóż o ile nam wiadomo, nie było wypadku, aby urzędnik lub sługa, który po 40 latach służby zażądał takiego świadectwa, nie był go otrzymał, lub żeby c. k. Rząd, mając takie świadectwo w ręku, był emerytury odmówił. Z tąd wynika, że w praktyce i c. k. Rząd urzędnikowi i słudze, który wykaże się 40-letnią służbą, bez wielkich trudności udziela emerytury, a różnica między postępowaniem c. k. Rządu a postępowaniem przez nas proponowanem jest tylko ta, że my uwalniamy urzędnika lub sługę wysłużonego od przedłożenia świadectwa lekarskiego, gdy tymczasem c. k. Rząd takowego domaga się.

Do §. 5. Że Wydział krajowy powinien mieć władzę przeniesienia urzędnika lub sługi w stan spoczynku ze względu na jego stan zdrowia, wynika samo z siebie, gdyż może się zdarzyć i zdarzają się wypadki, że urzędnicy z bardzo nadwątlonem zdrowiem, nie przynoszący żadnego prawie pożytku urzędowi, wahają się podać na emeryturę, aby pozostać przy całéj płacy lub nie stracić emolumentów, które przy wymiarze emerytury nie wchodzą w rachubę. Co zaś do przeniesienia w stan spoczynku ze względów służbowych, to zdarzają się wypadki takiego zachowania się funkcyonaryusza lub sługi, które wprawdzie notorycznie są znane, które rzucają cień na urząd sam i ujmę mu przynoszą, wszelako w drodze dyscyplinarnej nie dadzą się udowodnić, a to tém mniéj, że świadkowie w postępowaniu dyscyplinarnem nie mogą być zaprzysięgani, zatem mają najszersze pole oszczędzania obwinionego. Co więcéj sprawa dyscyplinarna daje często koniecznie rozgłos faktom, które nie raz w interesie samego urzędu nie powinny wyjść na jaw. To też i c. k. Rząd przyjął do swojego ustawodawstwa przeniesienie w stan spoczynku ze względów służbowych.

Wydział krajowy wnosi w tym samym paragrafie przeniesienie w stan spoczynku, jeżeli funkcyonaryusz lub sługa przekroczył 70-ty rok życia swego. Jest to bowiem rzeczą notoryczną, że tylko wyjątkowe natury pozostają po 70-tym roku w całéj pełni sił umysłowych i fizycznych; zwykle następuje w tym wieku brak potrzebnéj energii, wytrwałości i siły tak umysłowéj jak fizycznéj do pełnienia prawidłowego obowiązków urzędowych. Dlatego sądzi Wydział krajowy, że urzędnika takiego lub sługę należy z urzędu przenieść w stan spoczynku.

Do §. 6. Że przeniesiony w stały stan spoczynku nie może już być pociągniętym do jakichkolwiek czynności urzędowych jest tylko koniecznym wynikiem przyczyn, dla jakich przeniesienie w stały stan spoczynku nastąpić może, t. j. absolutna niezdolność do służby, wysłużone lata, względy służbowe i wiek podeszły.

Do §. 7. Przyczyny dla których przeniesienie w czasowy stan spoczynku nastąpić może, a które wymienione są w §. 7. projektu, są tego rodzaju, iż z czasem usunąć się dadzą, jakoto czasowa słabość lub czasowa zbędność funkcyonaryusza lub sługi. Również może i ten wypadek nastąpić, że funkcyonaryusz lub sługa winien być z powodów służbowych na jakiś czas usunięty od urzędowania (n. p. jeżeli oddał się nałogowi pijaństwa), że wszelako jest nadzieja, iż z czasem stanie on się pożytecznym funkcyonaryuszem.

We wszystkich tych wypadkach przeniesienie w stały stan spoczynku byłoby ujmą dla funduszu krajowego, dlatego wnosimy przeniesienie w czasowy stan spoczynku.

Do §. 8. Skoro ustaną przyczyny przeniesienia w czasowy stan spoczynku, powinien przeniesiony, skoro tego Wydział krajowy zażąda, wrócić do czynnej służby. Jest to tylko logicznem następstwem przyczyn przeniesienia w czasowy stan spoczynku.

Do §. 9. Że służba policzalna do emerytury rozpoczyna się od dnia złożenia pierwszej przysięgi służbowej, postanawia §. 14. Ustanowy służby krajowej.

Że zaś do lat służby policzamy także lata służby przepędzone w służbie przy zakładach krajowych wynika z tąd, iż ta ostatnia służba jest także służbą krajową w szerszem tego słowa znaczeniu i niesłusznem by było nie policzyć funkcyonaryuszowi do emerytury lat służby przy zakładzie krajowym spędzonych.

Ponieważ emerytura należy się za służbę krajową i przy zakładach krajowych, a służba taka liczy się od dnia złożonéj przysięgi, przeto nie może stanowić różnicy, czy posada, na którą złożono przysięgę, była stałą, czy prowizoryczną, czy ona została nadaną stale lub prowizorycznie, czy nakoniec funkcyonaryusz pełnił służbę na posadzie etatowej lub pozaetatowej.

Wymagamy w regule nieprzerwanej służby, ponieważ tylko w takiej widzimy całkowite oddanie się służbie krajowej, która jedynie może zasługiwać na względy kraju. Dlatego nie policzamy lat służby poprzedzających rezygnacyę ze służby i nie policzamy lat przepędzonych w stanie czasowego spoczynku, chociaż w tym ostatnim wypadku doliczamy lata poprzedzające przeniesienie w czasowy stan spoczynku, a to ze względów słuszności i ze względu na przyczyny, dla których przeniesienie w czasowy stan spoczynku nastąpić może.

Chociaż samo przez się rozumieć się powinno, że czas przepędzony na urlopach i w słabościach policzonym być winien, to przecież dla usunięcia wszelkich wątpliwości, umieszczamy to postanowienie.

Co się tyczy czasu przepędzonego w zawieszeniu od urzędowania, to liczymy go do emerytury wtenczas, jeżeli suspendowany przywrócony został na powrót do urzędowania. Bo w takim wypadku albo został uznany za niewinnego, albo otrzymał karę dyscyplinarną, którą przewinienie umorzone zostało. Potrącenie więc w tym wypadku czasu przepędzonego w suspenzyi byłoby dalszą karą ponad tę, którą ustanowa służby krajowej przepisuje.

Czas przepędzony w służbie wojskowej obowiązkowej podczas służby krajowej lub w zakładach krajowych liczymy do emerytury, albowiem wypełnienie obowiązku, którego Państwo wymaga, nie może przynosić uszczerbku prawom funkcyonaryuszów i sług krajowych i zakładów krajowych. Ale właśnie z tej przyczyny ograniczamy ten wyjątek do służby obowiązkowej, a tem samem wykluczamy służbę dobrowolną, która w danym razie musiałaby być uważaną jako rezygnacya.

Czas służby wojskowej przepędzonej w c. k. armii lub przy marynarce za gażą lub żołdem bezpośrednio przed wstąpieniem do naszej służby, policzamy także do emerytury, a to ze względu na okoliczność, iż i teraz trzymamy się tej zasady.

Co się zaś tyczy ustępu, w którym policzamy do emerytury lata służby przepędzone w służbie państwowej, to opiera się to postanowienie na konwencyi zawartej w r. 1879 z c. k. Rządem, wedle której zupełna wzajemność co do policzenia lat służby w służbie państwowej i krajowej umówioną została.

Przy bardzo szczupłym etacie urzędników i sług krajowych tudzież zakładów krajowych, zmuszeni jesteśmy posługiwać się aplikantami i dyetaryuszami. Z tąd wynika, że dyetaryusze zostają na posadzie dyetaryuszów po kilkanaście lat, nim się dostaną na posadę etatową. Z grona dyetaryuszów rekrutujemy przeważnie stałych urzędników i pełnią oni po większej części obowiązki stałych urzędników. Nie ich to wina, jeżeli przez długie lata nie mogą się dostać na stałą posadę, chociaż mają za sobą i szkoły i egzamina i wytrwałą pracę i statek w zachowaniu się. Aby więc choć w części polepszyć tym pracownikom widoki na przyszłość, wnosi Wydział krajowy, ażeby dyetaryuszom oddziału konceptowego, technicznego i rachunkowego przy Wydziale krajowym, tudzież aplikantom przy Wydziale krajowym, jeżeli zostaną stałymi urzędnikami, policzyć przy przeniesieniu ich w stały lub czasowy stan spo-

czynku lata służby dopiero co wzmiankowanej, wszakże nie więcej jak pięć lat, jeżeli przez cały czas swej służby pełnili swoje obowiązki wzorowo i zachowali się nienagannie.

Do §. 10. Co do lat służby wymaganych do najmniejszej emerytury.

Z powyż przytoczonych Wydziałów krajowych i zakładów finansowych i kolejowych wymagają:

a) 5 lat służby: Bank hipoteczny we Lwowie, Zakład kredytowy ziemski (Boden-Credit-Anstalt) i Wydział krajowy Karyntski;

b) 8 lat służby kolej Lwowsko-Czerniowiecko-Jasska i Wydział krajowy wyższo austryacki.

c) 9 lat służby Towarzystwo wzajemnych ubezpieczeń od ognia w Krakowie i krakowska Kasa oszczędności;

d) 10 lat służby c. k. Rząd i wszystkie inne powyżej wykazane Wydziały krajowe i przedsiębiorstwa finansowe i krajowe.

Wydział krajowy przychyla się do tych ostatnich, a to ze względu, że od świeżych i niesteranych jeszcze sił żądać można słusznie, aby przynajmniej 10 lat poświęcały się służbie krajowej, jeżeli kraj ma wziąć na siebie obowiązek zaopatrzenia ich, tudzież ich wdów i sierót, tem więcej, iż pierwsze lata służby są poniekąd jeszcze dalszym ciągiem nauki i mało przynoszą pożytku krajowi, że w razach nadzwyczajnych §. 11. projektu przynosi ulgę, nakoniec ze względu, iż przez wczesne pensyonowanie większy, bo dłużej trwający ciężar nakłada się na kraj.

Po dziesięciu latach służby rozróżniamy między takimi funkcyonaryuszami, od których wymaga się wyższych studyów, a takimi, u których ustanowa służby krajowej zadowalnia się niższymi studyami.

Do pierwszych liczymy urzędników konceptowych i technicznych przy Wydziale krajowym, inżynierów biura melioracyjnego i inżyniera górnika przy Wydziale krajowym, etatowych inżynierów przy drogach krajowych, dyrektorów, prymaryuszów, chemików i prosektorów przy krajowych szpitalach we Lwowie i w Krakowie i przy zakładzie dla obłąkanych w Kulparkowie, przy tym ostatnim także etatowych sekundaryuszów, nakoniec dyrektorów, profesorów, nauczycieli i nauczycielki przy krajowych zakładach naukowych.

Do drugich liczymy wszystkich innych funkcyonaryuszów i sługi etatowe.

Od pierwszych wymagamy 35 lat służby, od drugich 40 lat służby, a to z tej przyczyny, że pierwsi muszą jeszcze przez szereg lat odbywać nauki i zdawać egzamina, nim się staną zdolnymi do przyjęcia do służby krajowej, gdy tymczasem drudzy po skończonych kilku klasach już do służby wstępują i liczą lata służby, a powtóre i głównie dlatego, że zatrudnienie pierwszych jest w regule ważniejsze i mozolniejsze niż drugich, prędzej więc siły nadwereża niż służba zwykle tylko manipulacyjna.

Nie stoimy pod tym względem osamotnieni. I tak.

Statut pensyjny dla Karyntyi wymaga tylko 30 lat służby dla wszystkich urzędników. Pierwsza austryacka Kasa oszczędnośei wymaga dla urzędników konceptowych 35 lat, dla manipulacyjnych 40 lat. Zaś 35 lat służby dla wszystkich urzędników wymagają: Bank hipoteczny Lwowski, galic. Kasa oszczędności, czeska kolej zachodnia, niższo-austryackie towarzystwo eskontowe, zakład dla kredytu ziemskiego, kolej północno-zachodnia, Bank dla krajów koronnych, kolej północna, kolej Karola Ludwika, statut pensyjny szląski i krakowska Kasa oszczędności. Nakoniec statut pensyjny niższo-austryacki wymaga dla urzędników konceptowych, lekarzy, inżynierów i nauczycieli tylko 34 lat służby.

Pod względem postanowienia, iż po ukończonych 10 latach służby emerytura rośnie z każdym odbytym dalszym rokiem służby, powołujemy się na niesłuszność rządowego systemu, wedle którego tylko za każde dalsze 5 lat służby przybywa podwyższenie emerytury, tak, że

urzędnik, który odbył 24 lata i 11 miesięcy służby otrzymuje tę samą emeryturę jak ten, co odbył 20 lat służby; blisko 5 lat odpadają tym sposobem niepoliczone.

Przemawiają za naszym systemem także inne statuty emerytalne, a mianowicie: Banku hipotecznego we Lwowie, galic. Kasy oszczędności, Towarzystwa wzajemnych ubezpieczeń w Krakowie, czeskiej kolei zachodniej, ogólnego Banku obrotu, Towarzystwa żeglugi na Dunaju, Banku związkowego, pierwszej austryackiej Kasy oszczędności, niższo-austryackiego Towarzystwa eskontowego, Zakładu kredytowego dla handlu i przemysłu, Wydziału krajowego czeskiego, kolei Lwowsko-Czerniowiecko-Jasskiej, częściowo Zakładu kredytowego ziemskiego, kolei północno-zachodniej, Banku dla krajów koronnych, kolei północnej, Wydziału krajowego w Karyntyi, kolei Karola Ludwika, niższo-austryackiego Wydziału krajowego, Wydziału krajowego szląskiego, krakowskiej Kasy oszczędności i Wydziału krajowego bukowińskiego.

Jeżeli z jednej strony liczymy lata służby we wojsku przepędzone, to słusznie wymagamy, aby od płacy emerytalnej potrąconą była ta emerytura, którą emeryci pobierają za służbę wojskową. Wyjątek stanowią tylko dodatki za otrzymane rany lub za medale zasługi, ponieważ one noszą cechę raczej odszczególnienia niż zaopatrzenia.

Do §. 11. Postanowienia zawarte w tym paragrafie oparte są na nadzwyczajnych nieszczęściach, trafiających się w życiu ludzkiem, a Wydział krajowy obawia się, czy mianowicie przy 2-gim ustępie nie zanadto dał się powodować względami dla funduszów publicznych.

Do §§. 12. i *13.* Paragrafy te zawierają przyczyny utraty albo prawa do emerytury albo już nabytej emerytury. Z tych tylko ustępy 2. i 4. paragrafu 13. potrzebują bliższego objaśnienia. A mianowicie ustęp 2. §. 13. zawiera postanowienie, iż tracą emeryturę emeryci, którzy na niekorzyść kraju działają. Wydział krajowy sądzi, iż postanowienie to jest niezbędnem. Jeżeli bowiem kraj zaopatrzył byłego swego funkcyonaryusza lub sługę na starość lub w razie nieudolności do dalszej służby, to słusznie od niego żądać może, aby popierał dobro kraju, a przynajmniej, aby nie działał na jego niekorzyść. Jeżeli więc taki emeryt wiedziony najbrzydszem uczuciem, bo uczuciem niewdzięczności, korzysta z pozycyi, jaką mu kraj zabezpieczył i nietylko nie popiera dobra kraju, ale mu nawet ujmę przynosi, słusznie jest, aby mu odjęto środki do szkodzenia i zostawiono go własnemu losowi. Powszechnie jest wiadomem, iż ustawy karne w takich wypadkach nie wystarczają, trzeba mieć środek inny w ręku, aby, o ile się da, złemu zapobiedz.

Co do ustępu 4. §. 13. zawiera on postanowienie, zmierzające do ubezpieczenia autonomii kraju w sprawach należących li do zakresu działania Wys. Sejmu, względnie Wydziału krajowego.

Mieliśmy bowiem wypadki, że byli urzędnicy nasi wbrew postanowieniom statutu krajowego szukali w drodze sądowej pomocy przeciw orzeczeniom Wydziału krajowego. A jakkolwiek jeden z nich przegrał sprawę, drugi jeszcze dalej proces toczy, to zawsze takie sprawy są połączone z utratą czasu i kosztami a i to nie zawadzi przytoczyć, że *belli et litis eventus incertus.* Dlatego nigdy nie można pod tym względem być dość ostrożnym i dlatego przyjęliśmy powyższy ustęp, zgodny zresztą z postanowieniami innych zakładów.

Do §. 14. Chociaż grono urzędników kraj. jest bardzo szczupłem, zdarzyły się przecież wypadki dłuższej jak jednorocznej choroby. Takie wypadki przynoszą znaczny uszczerbek urzędowi, bo nietylko, że ubywa siła pracująca, ale nadto nie można przystąpić do obsadzenia posady przez chorego zajętej. Słusznem więc jest, aby po upływie roku przystąpiono do zbadania stanu zdrowia i według rezultatu oględzin lekarskich zarządzono albo przeniesienie w stan spoczynku, czy to stały czy czasowy, albo też wezwano funkcyonaryusza do objęcia urzędowania.

Do §. 15. Odprawę przyznajemy

a) funkcyonaryuszom lub sługom etatowym, którzy nie mają jeszcze prawa do emerytury;

b) takim funkcyonaryuszom lub sługom etatowym, którzy zamiast należnej im emerytury żądają odprawy.

Postanowienie *ad a)* uzasadnia się względami słuszności, postanowienie *ad b)* korzyścią dla funduszu publicznego. Aby zaś zapobiedz nadużyciom, postanawia się, żeby to, co emeryt już pobrał tytułem emerytury, strąconem zostało z odprawy.

Wysokość przyznać się mającej odprawy zależeć będzie od zasług odprawić się mającego, wszakże dla oszczędzenia funduszu publicznego wnosimy, aby odprawa nigdy nie przekraczała dwurazowej rocznej ostatniej płacy odprawić się mającego.

Co do funkcyonaryuszów przeniesionych w czasowy stan spoczynku, to i tym nie odmawiamy odprawy, a to ze względu na fundusz publiczny.

Żądamy wszelako, aby emeryt taki, jeżeli wstąpi napowrót do służby przed upływem czasu, który służył za podstawę do wymiaru odprawy, zwrócił funduszowi publicznemu z otrzymanej odprawy tę kwotę, jaka stosunkowo z niej wypadnie za peryod nie ubiegły jeszcze z tego czasu, który przyjęty został za podstawę do wymiaru odprawy.

Przykład następujący objaśni to postanowienie.

Urzędnik pobierający płacę 1.200 zł. w. a. przeniesiony został w czasowy stan spoczynku i wymierzono mu na jego żądanie zamiast emerytury odprawę równającą się półtorarocznej ostatniej jego płacy to jest odprawę w kwocie 1.800 zł. w. a.

Po upływie roku wstępuje on napowrót do służby.

Ponieważ za podstawę do wymiaru odprawy przyjęto półtora roku, więc z odprawy wymierzonej w kwocie 1800 zł. w. a. wypada na każdy miesiąc 100 zł. w. a. A gdy funkcyonaryusz ten tylko 12 mięsięcy przebył w stanie spoczynku, a dalsze 6 miesięcy już pełnić będzie służbę publiczną i pobierać będzie płacę zwykłą odpowiadającą tej posadzie, przeto wynika z tego, iż kwotę 600 zł. w. a., którą otrzymał za tych sześć miesięcy winien zwrócić funduszowi publicznemu, gdyż w razie niepotrącenia tej kwoty pobierałby za dalszych sześć miesięcy dwukrotną płacę.

Do §§. 16. i 17. Wdowy mogą tylko mieć prawo do pensyi wdowiej przez zasługi męża; — ztąd wynika, że wdowy, których mężowie nie mieli prawa do emerytury, czyli, że go nie nabyli, czy to że je utracili, lub odprawy zamiast emerytury otrzymali, do pensyi wdowiej prawa mieć nie mogą.

Lecz i z innych powodów może wdowa nie mieć prawa do wdowiej pensyi, a mianowicie:

a) jeżeli żyje z mężem w separacyi sądowej, a separacya ta z jej winy nastąpiła. Wtenczas uchybiła ona swoim obowiązkom jako małżonka i nie powinna być za to remunerowaną.

b) Jeżeli poślubiła męża już po skończonym 60tym roku jego życia, chyba, że żyła w tem małżeństwie 4 lata lub miała w niem potomstwo lub też w czasie śmierci męża znajdowała się w błogosławionym stanie. Postanowienie to ma w tem swój powód, aby zapobiedz nadużyciom przez chęć zapewnienia pensyi osobom za pomocą niestosownego, bo w późnym już wieku zawartego małżeństwa.

Do §. 18. Za podstawę do wymiaru pensyi wdowiej przyjął Wydział krajowy w regule 50% płacy męża. Lecz mając na uwadze słabe siły naszych funduszów nie mogliśmy zastosować tej zasady do wdów po wyższych funkcyonaryuszach. Dlatego wymierzyliśmy dla wdów po Radcach i Nadinżynierze Wydziału krajowego po 800 zł. w. a., dla innych wyższych funkcyonaryuszów po 700 zł. w. a., a dopiero dla wszystkich innych po 50% ostatniej płacy męża, wszakże nigdy więcej jak 600 zł. w. a. Sądzimy, że najwyższa pensya wdowy wynosząca 66 zł. 66 ct. w. a. miesięcznie ochroni ją tylko od niedostatku, a na nadzwyczajne wydatki nie wystarczy. A jeżeli już najwyższa pensya wdowia ochroni wdowę ledwie od niedostatku, cóż mó-

wić o wszystkich innych wdowich pensyach, które po większej części wynosić będą niżej 600 zł. w. a.

Nakoniec i tej okoliczności nie możemy spuścić z oka, że wedle §. 22. projektu wymierzamy dla każdego dziecka jako dodatek na wychowanie tylko 10% pensyi wdowiej matki, co przy najwyższej pensyi wdowiej, to jest, 800 zł. w. a. czyni 80 zł. w. a. na jedno dziecko, z czego żadnego dziecka ani utrzymać, a tem mniej wychować można. Z tego się okazuje, że pensyą wdowią matki obarczać będą przeważnie wydatki na utrzymanie i wychowanie dzieci.

Dlatego sądzimy, żeśmy z wymiarem proponowanym w §. 18. mieli przeważnie interes funduszu publicznego na oku.

Do §. 19. Paragraf ten uzasadnia się sam. Że zaś zastrzegamy wdowie w razie powtórnego owdowienia powrót do wdowiej pensyi, wynika to z tego, iż w takim razie powróciła do pierwotnej sytuacyi. Jeżeli zaś żąda odprawy, to leży to w interesie funduszu publicznego, aby ją przyznać. Wszakże wnosimy, aby żądanie odprawy nastąpiło przed zawarciem powtórnych ślubów małżeńskich, aby zapobiedz późniejszym komplikacyom, zaś wypłatę odprawy czynimy zawisłą od zawarcia powtórnych ślubów małżeńskich, aby zapobiedz nadużyciom.

Ostatni nakoniec ustęp §fu 19. ma swoją przyczynę w ogólnych zasadach prawa.

Do §. 20. Odprawa wdowy idzie równolegle z odprawą męża, który nie miał dziesięcioletniej do emerytury policzalnej służby. Zaś odprawa dla wdowy, która poślubiła męża po ukończonym 60tym roku jego życia ma uzasadnienie w tem, iż wyłączenie jej od prawa do pensyi wdowiej (§. 17.) jest już wyjątkiem z ogólnej reguły, niesłusznem więc byłoby odmówienie jej także odprawy.

Do §. 21. Postanowienie tego paragrafu ma swoje źródło we względach słuszności. Funkcyonaryusz, którego płaca nie przenosi 800 zł. w. a, nie może tyle zaoszczędzić, iżby w razie choroby a i śmierci jego pozostały dostateczne po nim środki na pokrycie kosztów kuracyi i pogrzebu. Kwartał więc pośmiertny jest koniecznym wydatkiem dla człowieka zmarłego o szczupłej płacy w służbie krajowej.

Do §. 22. Wedle ustawy cywilnej mają rodzice obowiązek wyżywienia i wychowania swoich dzieci. Obowiązek ten przechodzi w razie śmierci ojca na matkę. Gdy zaś — jak wyżej przytoczyliśmy, pensye wdowie są nader szczupłe, przeto sprawiedliwość wymaga, aby im przy wychowaniu dzieci przyjść w pomoc. Pomoc tę wymierzamy bardzo nisko, bo tylko 10% pensyi wdowiej matki na jedno dziecko i ograniczamy ją do połowy tej pensyi wdowiej ze względów na fundusz publiczny.

Nie możemy wszelako iść za przykładem rządowych przepisów, które przyznają wdowie tylko wtenczas dodatek na wychowanie, jeżeli ma przynajmniej czworo dzieci, bo nie możemy zrozumieć, dlaczego pomoc ta jest zbędna, jeżeli matka ma tylko troje dzieci a niezbędną dla wszystkich dzieci, jeżeli ich jest przynajmniej czworo.

Do §. 23. Wiek normalny ograniczamy zgodnie z przepisami rządowemi, u dziewcząt do ukończonego 18-go, zaś u chłopców do ukończonego 20-go roku życia, albowiem w tym wieku mogą sobie zarobić na utrzymanie, a według ustaw cywilnych nawet ojciec nie jest obowiązanym do wyżywienia swoich dzieci, jeżeli same się wyżywić mogą.

Do §. 24. Paragraf ten zawiera postanowienia o utracie prawa dodatku na wychowanie, które nie potrzebują bliższego upowodowania.

Do §. 25. Równie jak wdowie przez zasługi męża, tak dzieciom osieroconym od ojca i matki lub osieroconym wprawdzie od ojca tylko, ale jeżeli matka pensyi wdowiej nie pobiera, należy się słusznie zaopatrzenie, czyli pensya sierocińska, którą wszelako tylko wtenczas przyznać należy, jeżeli ojciec nabył prawo do pensyi emerytalnej lub jej już używał. Z tąd wynika, że jeżeli ojciec nie miał tego prawa i dzieciom jego ono się należyć nie może.

Do §. 26. Co do wysokości pensyi sierocińskiej należy rozróżnić trzy wypadki, a to:

1. Jeżeli pozostały dzieci tylko z jednego małżeństwa, osierocone od ojca i matki;

2. Jeżeli pozostały dzieci z 2 różnych małżeństw osierocone od ojca i matki;

3. Jeżeli z ostatniego małżeństwa pozostała wdowa, ale także dzieci z poprzedzających małżeństw.

Do 1. W tym wypadku proponujemy dla wszystkich dzieci pensyą w wysokości $^2/_3$ tej pensyi wdowiej, jaką matka ich pobierała lub byłaby pobierała, gdyby do niej była miała prawo. Wymiar ten nie może wydać się zbyt wysokim, jeżeli się zważy, że dzieciom takim brakuje podpory matki, używającej pensyi wdowiej i że w żadnym wypadku pensya jednego dziecka nie może przenosić 150 zł. w. a.

Do 2. W tym wypadku przyznajemy dzieciom z ostatniego małżeństwa pensyą według zasady w wypadku *ad 1.* przyjętej, ponieważ przez to, że pozostały dzieci z poprzedzających małżeństw, ich prawa nie powinny być naruszone. Z drugiéj zaś strony zważyć należy, że i dzieciom z poprzedzających małżeństw należy się zaopatrzenie, gdyż za nimi przemawiają także zasługi ojca i niesłusznem by było zostawić ich bez żadnego zaopatrzenia. Dlatego sądzimy, iż sprawiedliwie jest, aby otrzymały taką samą pensyą sierocińską jak dzieci z ostatniego małżeństwa.

Do 3. W tym wypadku pozostała wdowa pobierająca pensyą wdowią, zatem dzieci jej nie mają prawa do pensyi sierocińskiej, zatem brakuje stopa do wymiaru pensyi sierocińskiej dla dzieci z poprzedzających małżeństw, o której pod *2.* jest mowa. W takim wypadku nie pozostaje nic innego jak tylko wymierzyć im pensyą sierocińską podług pensyi wdowiej, jaka się pozostałej wdowie należy lub byłaby się należała, gdyby miała prawo do pensyi wdowiej. Jest to sposób obliczania zgadzający się całkiem ze sposobem pod *2.* omówionym.

Lecz i w wypadkach pod *2.* i *3.* ograniczamy wysokość pensyi sierocińskiej dla jednego dziecka do 150 zł. w. a.

W końcu zauważyć musimy, że wedle rządowych przepisów pensya sierocińska jest pensyą konkretalną, t. j. że pozostaje ona w całości ostatniemu dziecku, jeżeli reszta już prawo do pensyi sierocińskiej utraciła.

Do takiego postanowienia nie możemy doradzać, ponieważ nie miałoby ono żadnej podstawy. Przez to bowiem, że jedno albo kilkoro dzieci ubywa, nie pomnażają się koszta wychowania pozostałych, a w końcu i pozostałego jednego dziecka. Słusznem więc jest, aby pensya sierocińska po dziecku, nie mającem już prawa do niej, przypadła na korzyść funduszu publicznego.

Do §. 27. Powody utraty pensyi sierocińskiej są te same, dla których dzieci tracą prawo do dodatku na wychowanie. Jedne i drugie stoją co do pieczy kraju nad niemi na równi, muszą więc pod względem utraty zaopatrzenia traktowane być jednakowo.

Do §. 28. Przyznajemy pensyą sierocińską dzieciom pozostałym po kobietach mających prawo emerytury, nie przyznajemy im zaś dodatku na wychowanie, ponieważ według ustaw cywilnych obowiązkiem ojca jest wyżywić i wychować swoje dzieci.

Przyznajemy im zaś pensyą sierocińską, ponieważ w wypadku zupełnego osierocenia przemawiają za nimi te same powody, jakie przemawiają za dziećmi po funkcyonaryuszach płci męskiej.

Gdy wszelako przy wymiarze pensyi sierocińskiej nie może służyć za podstawę pensya wdowia ich matki, jakto miało miejsce przy wymiarze pensyi sierocińskiej dla dzieci po funkcyonaryuszach płci męskiej, przeto przyjęliśmy za podstawę do wymiaru pensyi emerytalnej dla dzieci po kobietach ostatnią płacę ich matki, a to trzecią część tej płacy, albowiem sądzimy, że gdy płace kobiet obracają się zwykle w niskich cyfrach, a z drugiej strony przyjmujemy ograniczenie, iż pensya sierocińska jednego dziecka nie może przenosić kwoty 150 zł. w. a.,

przy tym wymiarze fundusz publiczny raczej zyska niż straci w porównaniu ze stopą przyjętą przy pensyach sierocińskich dzieci pozostałych po funkcyonaryuszach płci męskiej.

W końcu nie możemy jeszcze pominąć milczeniem jednej okoliczności.

Zdarzyć się może, iż dzieci pozostałe po kobiecie objętej tą ustawą, utracą później ojca, a tem samem osierocone zostaną od obojgu rodziców. Zdawałoby się może, że takie dzieci miałyby także prawo do zaopatrzenia. Lecz Wydział krajowy nie jest tego zdania. Albowiem w chwili śmierci ich matki nie miały one prawa do zaopatrzenia, gdyż ojciec ich żył, a ten był wedle ustaw cywilnych obowiązany je wychowywać i wyżywić. Tem samem wyszły one z pod opieki kraju i stały się dla niego pod względem zaopatrzenia obojętnymi. Tem samem nie mogą one później nabywać prawa tego, którego nigdy nie miały. W najlepszym dla nich razie i przy nadzwyczajnych okolicznościach mogłyby one tylko w drodze łaski udać się do Wys. Sejmu o zaopatrzenie.

Do §. 29. Odprawa ta polega na zasługach ojca a względnie matki i jest pomocą do rozpoczęcia życia w zmienionych a bardzo ciężkich dla dzieci stosunkach. Znają ją także postanowienia rządowe.

Do §. 30. Postanowienie to jest ugruntowane w tem, iż dodatki aktywalne i inne emolumenta noszą raczej cechę osobistego dodatku dla funkcyonaryusza ze względu na jego czynną służbę.

Do §. 31. Że Wydział krajowy deleguje lekarzy do oględzin lekarskich, ma swoją przyczynę w tem, aby gdy idzie o fundusz publiczny tej władzy, która jest organem wykonawczym Wysokiego Sejmu i jemu odpowiedzialną, zostawić wszelką swobodę w wybieraniu środków do ścisłego przeprowadzenia tego statutu.

Do §. 32. Postanowienie to znajduje się także w przepisach rządowych i ma ono także na oku zapobieżenie możliwym nadużyciom.

Do §. 33. Nie proponujemy osobnego funduszu emerytalnego i nie pociągamy naszych funkcyonaryuszów i sług do żadnych datków na wydatki emerytalne, a to z następujących powodów.

1. Faktem jest niezaprzeczonym, że płace naszych funkcyonaryuszów i sług ledwie wystarczają na skromne utrzymanie z rodziną. Mnogie prośby o zapomogi i zaliczki na płace są tego najlepszym dowodem. Lada choroba lub inne niepowodzenia w rodzinie wyczerpują zasoby i nie pozostaje nawiedzonemu nic innego zwykle jak użycie kredytu, prowadzącego zwykle do ruiny. Że tak jest a nie inaczej widzimy z tego, iż urzędnicy najlepszą prowadzący gospodarkę zmuszeni bywają prosić o zaliczki na płacę. W takich przykrych dla urzędników i sług okolicznościach nakładać na nich nowy ciężar byłoby najniesłuszniej.

2. Urzędnicy i słudzy otrzymują swoją płacę jako remuneracyą za ich pracę, za poświęcenie krajowi całego swojego życia, otrzymują ją, aby mieli możność egzystencyi. Odbierać im część tej płacy znaczyłoby odbierać im drugą ręką część tego, co się im jedną ręką dało.

3. Uznał przykre położenie naszych funkcyonaryuszów i Wys. Sejm, kiedy uchwałami z dnia 20. października 1882. i 18. października 1883. przyjął na fundusz krajowy połowę taksy od dekretów. Jeżeli przez te wspaniałomyślne uchwały Wys. Sejm ulżył niedoli swoich urzędników, to ciążą nad nimi zawsze podatki rządowe i obawa dalszych ciężarów rządowych, którym już Wys. Sejm może nie będzie w możności przynieść ulgi.

4. Wszystkie kraje koronne tak te, które już mają statuty pensyjne, jak i te, które ich nie mają — opłacają dotychczas wszelkie zaopatrzenia krajowych urzędników i sług z funduszów krajowych.

5. Wprawdzie przedsiębiorstwa finansowe i kolejowe pociągają swoich urzędników i sługi do datków na fundusz pensyjny, ale zachodzą u nich odrębne stosunki. Takie przedsiębiorstwa uważają swoich urzędników jako współpracowników przy wyzyskaniu kapitału akcyj-

nego, przychodzą im w pomoc zapomogami, remuneracyami i tantyemami z czystego zysku i przyczyniają się zwykle znacznie do funduszów pensyjnych swoich funkcyonaryuszów. I tak:

Bank hipoteczny we Lwowie, Bank dla krajów koronnych i kolej północno-zachodnia dają rocznie tyle do funduszów pensyjnych, co wpłacają uczestnicy do tych funduszów.

Kolej Czerniowiecka i zakład dla handlu i przemysłu 3% wkładek uczestników zakładów emerytury.

Zakład dla handlu i przemysłu utworzył z własnych środków fundusz pensyjny, dopiero później pociągnął swoich funkcyonaryuszów do opłat.

Galicyjska Kasa oszczędności przyczyniła się ze swoich funduszów do funduszu pensyjnego sumą 81.312 zł. 50 ct. w. a., towarzystwo żeglugi parowej na Dunaju daje rocznie 50.000 zł., krakowska Kasa oszczędności dała z własnych funduszów 30.000 zł. i dodaje rocznie 5% czystego zysku, kolej zachodnia czeska dała 250.000 zł., a Towarzystwo kolei państwowych 1,752.761 zł. 45 ct. w. a.

Tego sposobu nie możemy Wys. Sejmowi zalecać, gdyż środki nasze nie pozwalają abyśmy rocznie znaczniejszą sumę na fundusz pensyjny odkładali, a musiałby datek kraju być znaczny bardzo, gdyż przy szczupłej liczbie funkcyonaryuszów ich wkładki nieznacznie tylko przyczyniałyby się do pomnożenia funduszu pensyjnego.

6. Pracę naszych funkcyonaryuszów, którzy swoje studya i pracę całego swojego życia poświęcają służbie krajowej, uważamy za tak cenną wkładkę, iż tylko za najwyższą sprawiedliwość uważać musimy, jeżeli starość i kalectwo tych funkcyonaryuszów i zaopatrzenie ich wdów i sierót fundusz publiczny na siebie weźmie.

Do §. 34. Że z ustaniem płacy nastąpić winno zaopatrzenie, samo z siebie wynika, a że zaopatrzenia płacą się z góry, wynika z ich przeznaczenia.

Do §. 35. Postanowienia te są potrzebne dla utrzymania porządku w rachunkowości.

Do §. 36. Przeciw orzeczeniu Wydziału krajowego dopuszczamy przedstawienie dla zapobieżenia wszelkim możebnym pomyłkom w obrachowaniu i ażeby dać zaopatrzonym wszelką gwarancyą najsumienniejszego rozpatrzenia ich spraw.

Do §. 37. Nie możemy ze względów na szczupłe nasze środki doradzać rozciągnienia postanowień tego statutu na przyznane już zaopatrzenia wszelkiego rodzaju.

Wydział krajowy wnosi przeto:

Wysoki Sejm raczy załączony projekt statutu emerytalnego uchwalić.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Lwów dnia 19. Czerwca 1888.

Marszałek krajowy:

Tarnowski w. r.

Sprawozdawca:

Oktaw Pietruski w. r.

Członek Wydziału krajowego.

Statut emerytalny.

ROZDZIAŁ I.

Ogólne postanowienie.

§. 1.

Krajowi urzędnicy, tudzież krajowi słudzy etatowi, Dyrektorowie, prymaryusze, chemicy, prosektorowie, urzędnicy i akuszerki, tudzież słudzy etatowi krajowych szpitalów we Lwowie i w Krakowie i zakładu dla obłąkanych w Kulparkowie, przy tym ostatnim także sekundaryusze, etatowi inżynierowie i konduktorowie dróg krajowych, inżynierowie biura melioracyjnego, inżynier-górnik przy Wydziale krajowym, nakoniec Dyrektorowie, profesorowie, nauczyciele i nauczycielki, tudzież słudzy etatowi innych zakładów krajowych, wyjąwszy banku krajowego, wreszcie wdowy i sieroty, mają prawo do emerytury względnie do pensyi wdowiej i sierocińskiej, do dodatków na wychowanie, do kwartałów pośmiertnych i odpraw w granicach niniejszym statutem zakreślonych.

ROZDZIAŁ II.

O przeniesieniu w stan spoczynku.

§. 2.

Rodzaje przeniesienia w stan spoczynku.

Przeniesienie w stan spoczynku jest albo
1) stałe (emerytura) albo
2) czasowe (kwieskowanie).

§. 3.

Kiedy ma miejsce przeniesienie w stały stan spoczynku?

Przeniesienie w stały stan spoczynku następuje:
1) Albo na żądanie, —
2) albo z urzędu.

§. 4.

Przeniesienie w stały stan spoczynku na żądanie.

Przeniesienie w stały stan spoczynku na żądanie winno być dozwolonem:

1. Jeżeli funkcyonaryusz lub sługa (§. 1.) wykaże przynajmniej dziesięć (10) policzalnych (§. 9.) do emerytury lat służby nieprzerwanej, czy to przy Wydziale krajowym, czy przy zakładach krajowych a nadto przez lekarzy (§. 31.) stwierdzonem zostanie, że proszący stał się na zawsze niezdolnym do pełnienia obowiązków służbowych.

2. Jeżeli proszący wykaże ilość lat służby wymaganą w §. 10. do uzyskania emerytury, równającej się jego ostatniej płacy (§. 30.).

§. 5.

Przeniesienie w stan spoczynku z urzędu.

Przeniesienie z urzędu w stały stan spoczynku orzecze Wydział krajowy:

1. Jeżeli Wydział krajowy z orzeczenia lekarzy (§. 31.) z własnej inicyatywy zarządzonego przekona się, iż funkcyonaryusz lub sługa (§. 1.) stał się na zawsze niezdolnym do pełnienia obowiązków urzędowych;

2. Jeżeli Wydział krajowy uzna przeniesienie to za wskazane ze względów służbowych;

3. Jeżeli funkcyonaryusz lub sługa (§. 1.) przekroczył siedmdziesiąty (70) rok życia swego.

§. 6.

Skutki przeniesienia w stały stan spoczynku.

Przeniesienie w stały stan spoczynku trwa do końca życia emerytowanego i nie może on już być pociągniętym do jakiejkolwiek służby.

§. 7.

Kiedy następuje przeniesienie w czasowy stan spoczynku?

Przeniesienie w czasowy stan spoczynku winno być orzeczonem:

1. Jeżeli funkcyonaryusz lub sługa (§. 1.) staje się wprawdzie na czas nieprzewidziany niezdolnym do służby, wszakże orzec się nie da, iż niezdolność ta nie da się z czasem usunąć.

2. Jeżeli posada, którą funkcyonaryusz lub sługa (§. 1.) zajmuje, została zwiniętą, a zbędny przez to zwinięcie funkcyonaryusz lub sługa nie może być na razie na innej odpowiedniej posadzie umieszczony.

3. Jeżeli Wydział krajowy przeniesienie takie uzna za wskazane ze względów służbowych.

§. 8.

Skutki przeniesienia w czasowy stan spoczynku.

Kwieskowany funkcyonaryusz lub sługa (§. 1.) używa tych samych praw jak stale emerytowany, winien wszakże na wezwanie Wydziału krajowego objąć do dni 30 wskazaną sobie posadę.

Wezwanie to wyda Wydział krajowy;

1. Jeżeli stan zdrowia kwieskowanego tak się polepszył (§. 31.), iż kwieskowany stał się zdolnym do piastowania posady albo tej, którą poprzód zajmował albo innej odpowiednej;

2. Jeżeli kwieskowany dla zwinięcia posady (§. 37. ust. 2.) może być na innej odpowiednej posadzie umieszczony;

3. Jeżeli orzecze, iż zarządzone przezeń przeniesienie w tymczasowy stan spoczynku ma być zniesionem.

§. 9.

Czas służby policzalnej do emerytury lub do kwieskowania.

Przy przeniesieniu w stały lub czasowy stan spoczynku należy policzyć:

1. Lata przepędzone nieprzerwanie w służbie przy Wydziale krajowym lub przy którymkolwiek zakładzie krajowym, licząc od dnia złożenia pierwszej przysięgi urzędowej.

Nie stanowi różnicy, czy posada, z którą połączone jest prawo do emerytury, nadaną została stale czy prowizorycznie; czy posada sama jest stałą czy prowizoryczną, nakoniec czy funkcyonaryusz pełnił służbę na posadzie etatowej lub pozaetatowej (extra statum).

Funkcyonaryuszowi lub słudze, który wystąpił ze służby a później na nowo przyjętym został, nie będzie policzony czas służby poprzedzający wystąpienie.

Zaś funkcyonaryuszowi lub słudze kwieskowanemu będzie czas służby poprzedzający kwieskowanie doliczony do czasu służby na nowo rozpoczętej z wytrąceniem czasu przepędzonego w czasowym stanie spoczynku.

2. Czas spędzony w zawieszeniu od urzędowania (suspensyi) będzie tylko wtenczas policzony do emerytury lub przy kwieskowaniu, jeżeli po zniesieniu suspensyi, suspendowany przywrócony został napowrót do urzędowania.

3. Czas przepędzony na urlopach lub w słabościach.

4. Czas, który funkcyonaryusze i słudzy (§. 1.) w ciągu trwania swej służby krajowej lub przy zakładach krajowych przepędzili w jednorocznej służbie wojskowej, na ćwiczeniach czy to w rezerwie, czy w obronie krajowej czy w pospolitem ruszeniu, nakoniec czas przepędzony w służbie obowiązkowej w linii, marynarce, obronie krajowej lub pospolitem ruszeniu.

Lata służby uznane przez Najjaśniejszego Pana jako lata wojenne, policzalne w dwójnasób będą także przy wymiarze emerytury lub przy kwieskowaniu policzone w dwójnasób.

5. Czas służby przepędzonej w linii c. k. armii lub przy marynarce za gażą lub żołdem, jeżeli poprzedza bezpośrednio wstąpienie do służby krajowej lub przy zakładach krajowych.

6. Czas przepędzony w służbie państwowej, jeżeli funkcyonaryusz lub sługa (§. 1.) bezpośrednio ze służby państwowej przestąpił do służby krajowej lub przy zakładach krajowych, jak długo c. k. Rząd tę samą zasadę zachowywać będzie.

7. Urzędnikom krajowym i zakładów krajowych, którzy bezpośrednio przed posunięciem ich na stałą posadę pełnili obowiązki aplikantów lub dyetaryuszów przy oddziale konceptowym, technicznym lub rachunkowym Wydziału krajowego, może Wydział krajowy przy przeniesieniu ich w stały lub czasowy stan poczynku policzyć z ich służby jako dyetaryuszów lub aplikantów, wszakże nigdy więcej jak pięć lat, jeżeli przez cały czas swej służby pełnili swoje obowiązki wzorowo i zachowali się nienagannie.

§ 10.

Wymiar należytości w razie przeniesienia w stan spoczynku.

W razie przeniesienia w stan spoczynku, czy to stały czy czasowy, otrzymują:

1. Wszyscy funkcyonaryusze tudzież słudzy etatowi (§. 1) po dziesięciu (10) latach służby czterdzieści procent (40%) ostatniej swej płacy (§. 30).

2. Za każdy następujący rok otrzymują:

a) urzędnicy konceptowi i techniczni przy Wydziale krakrajowym, etatowi inżynierowie przy drogach krajowych, inżynierowie biura melioracyjnego i inżynier-górnik przy Wydziale krajowym, Dyrektorowie, prymaryusze, chemicy i prosektorowie przy krajowych szpitalach we Lwowie i w Krakowie i przy zakładzie dla obłąkanych w Kulparkowie, przy tym ostatnim także etatowi sekundaryusze, nakoniec Dyrektorowie, profesorowie, nauczyciele i nauczycielki przy krajowych zakładach naukowych, po dwa i cztery dzesiątych ($2^4/_{10}$) procentów od ostatniej płacy (§. 30), tak że po ukończeniu trzydziestu pięciu (35) lat służby otrzymują całą ostatnią płacę (§. 30) jako emeryturę.

b) Wszyscy inni funkcyonaryusze tudzież słudzy etatowi po dwa procent (2%) ostatniej płacy, tak że po czterdziestu (40) latach służby otrzymują całą ostatnią płacę (§. 30) jako emeryturę.

Wszakże funcyonaryuszom i sługom etatowym, którzy służyli obowiązkowo w c. k. armii, obronie krajowej lub pospo-

litem ruszeniu, potrąconą zostanie z tej należytości kwota, którą otrzymują od c. k. Rządu jako zaopatrzenie stałe, nigdy zaś dodatki za otrzymane rany lub za medale zasługi.

§. 11.

Wyjątkowe policzenie lat.

Wyjątki od przepisów w poprzedzającym paragrafie zawartych następują:

1. Jeżeli funkcyonaryusz lub sługa popadnie w chorobę umysłową lub ociemnieje, doliczyć mu należy do lat służby według §. 9. policzalnej jeszcze pięć (5) lat służby. Jeżeliby mimo to doliczenie czas służby jego nie dosięgał lat dziesięciu (10), otrzyma on przy przeniesieniu go w stan spoczynku należytość za dziesięć (10) lat służby.

2. Jeżeli funkcyonaryusz lub sługa etatowy (§. 1) z powodu pełnienia swojego obowiązku urzędowego stanie się niezdolnym do służby (§. 31), doliczyć mu należy do służby policzalnej według §. 9. do emerytury jeszcze dziesięć (10) lat służby, a jeżeliby mimo to doliczenie nie dosięgał dwudziestu (20) lat służby, otrzyma on przy przeniesieniu go w stan spoczynku należytość za dwadzieścia (20) lat służby.

§. 12.

Wyłączeni od prawa do emerytury czy to stałej czy czasowej.

Nie mają prawa do emerytury:

1. Ci, którzy zrzekli się posady.

2. Ci, którzy dla zbrodni lub przestępstwa wynikłych z chęci zysku lub naruszających moralność publiczną w drodze karnej prawomocnie skazani zostali.

3. Ci, którzy w drodze dyscyplinarnej ze służby wydaleni zostali.

§. 13.

Utrata emerytury czy to stałej czy czasowej.

Przyznaną już przy przeniesieniu w stały lub czasowy stan spoczynku emeryturę tracą:

1. Ci, którzy dla zbrodni lub przestępstwa wynikłych z chęci zysku lub naruszających moralność publiczną w drodze karnej prawomocnie skazani zostali.

2. Ci, którzy na niekorzyść kraju działają.

3. Ci, którzy będąc w czasowym stanie spoczynku, wezwaniu Wydziału krajowego do objęcia wskazanej sobie posady do dni trzydziestu (30) zadość nie uczynili (§. 8.).

Gdyby ich pobyt nie był wiadomym, należy wezwanie umieścić trzykroć w gazecie urzędowej i liczyć powyższy termin

trzydziestodniowy od dnia trzeciego umieszczenia wezwania w gazecie urzędowej.

4. Ci, którzy przeciw orzeczeniu Wydziału krajowego w sprawach tym statutem objętych czy to w drodze sądowej czy w jakikolwiek inny sposób pomocy szukają.

§. 14.

Przeniesienie w stan spoczynku z powodu dłuższej słabości.

Funkcyonaryusze i słudzy etatowi (§. 1), którzy dla słabości dłużej jak przez rok nie pełnią swoich obowiązków urzędowych, winni być poddani oględzinom lekarskim (§. 31), poczem Wydział krajowy orzecze, czy ma nastąpić przeniesienie w stały lub czasowy stan spoczynku lub też ma być wystósowane do nich wezwanie do objęcia urzędowania.

ROZDZIAŁ III.

O odprawie.

§. 15.

Odprawę zamiast emerytury otrzymują ci funkcyonaryusze i słudzy etatowi (§ 1):

1. Którzy przed upływem dziesięciu (10) lat służby policzalnych do emerytury stali się na zawsze niezdolnymi do służby (§. 31), jeżeli do nich nie da się zastósować wyjątkowe postępowanie przepisane paragrafem 11. tego statutu.

2. Którzy przed upływem dziesięciu (10) lat służby policzalnych do emerytury przeniesieni zostali w stały stan spoczynku ze względów służbowych (§. 5).

Jeżeli przeniesiony już lub przenieść się mający w stały stan spoczynku funkcyonaryusz lub sługa żąda odprawy zamiast emerytury, winna być mu takowa przyznaną. Odprawa ta nie może być mniejszą jak jednoroczna jego ostatnia płaca (§. 30) a nie większą jak dwuroczna jego ostatnia płaca (§. 30). Wydział krajowy osądzi, jaką według zasług petenta należy w tych granicach przyznać odprawę.

Z odprawy należy strącić te kwoty, które emeryt tytułem emerytury już pobrał.

3. Ci, którzy przeniesieni zostali w czasowy stan spoczynku, mają prawo do odprawy w wysokości poprzedzającym ustępem wyznaczonej.

Jeżeli zaś czasowo emerytowany wstąpi napowrót do służby przed upływem czasu, który służył za podstawę do wymiaru odprawy, winien on z otrzymanej odprawy zwrócić tę kwotę,

jaka stosunkowo z niej wypadnie za peryod nieubiegły jeszcze z tego czasu, który przyjęty został za podstawę do wymiaru odprawy.

ROZDZIAŁ IV.

O pensyach wdowich.

§. 16.

Które wdowy mają prawo do pensyi wdowiej.

Pensyę wdowią otrzymują wdowy:

1. Których małżonkowie liczyli przynajmniej 10 lat (§. 9) służby policzalnej do emerytury a przez to nabyli prawo do emerytury.

2. Których małżonkowie pobierali stałą lub czasową emeryturę czy to wysłużywszy dziesięć (10) lat (§. 9) czy też uzyskawszy emeryturę wskutek wypadków w §. 11. określonych.

§. 17.

Które wdowy nie mają prawa do pensyi wdowiej.

Nie mają prawa do pensyi wdowiej:

1. Wdowy, których małżonkowie utracili prawo do emerytury.

2. Wdowy, które żyły w sądowej separacyi od słołu i łoża, jeżeli sąd orzekł, że separacyi udziela z winy czy to żony, czy obydwóch małżonków.

3. Wdowy, które za życia męża w drodze karnej prawomocnie skazane zostały za zbrodnię lub przestępstwo wynikłe z chęci zysku lub naruszające moralność publiczną.

4. Wdowy, których mężowie zamiast stałej emerytury otrzymali odprawę (§. 15.)

5. Wdowy, których mężowie w czasie zawarcia z nimi ślubów małżeńskich przekroczyli byli sześćdziesiąty (60) rok życia, chyba że żyły w tem małżeństwie cztery (4) lata lub miały w niem potomstwo lub też w czasie śmierci męża znajdowały się w stanie błogosławionym.

§. 18.

Wymiar pensyi wdowiej.

Pensya wdowia wymierza się:

1. Dla wdów po radcach i po nadinżynierze Wydziału krajowego ośmset (800) zł. rocznie.

2. Dla wdów po sekretarzach Wydziału krajowego, inżynierach przy Wydziale krajowym, Dyrektorze oddziału rachunkowego przy Wydziale krajowym i po jego zastępcy, po kasyerze kasy krajowej Wydziału krajowego, po Dyrektorze kancelaryi Wydziału krajowego, nakoniec po dyrektorach krajowych szpitali

powszechnych i krajowego zakładu dla obłąkanych w Kulparkowie po siedmset (700) zł. rocznie.

3. Dla wdów po wszystkich innych funkcyonaryuszach tudzież po sługach etatowych (§. 1.) po pięćdziesiąt procent (50%) ostatniej płacy (§. 30.) męża, wszakże nie więcej jak po sześćset (600) zł. rocznie.

§. 19.

Utrata pensyi wdowiej.

Wdowa traci wymierzoną pensyę:

1. Jeżeli w czasie wdowieństwa w drodze karnej prawomocnie skazaną została za zbrodnię lub przestępstwo wynikłe z chęci zysku lub naruszające moralność publiczną.

2. Jeżeli wyszła powtórnie za mąż.

W tym wypadku może albo zastrzedz sobie wdowią pensyę na wypadek powtórnego owdowienia, albo żądać odprawy.

Odprawa ta wynosi trzechletnią jej pensyę, musi być żądaną przed zawarciem powtórnych ślubów małżeńskich a może być wypłaconą dopiero po zawarciu tychże.

Wdowa, któraby przyznania odprawy nie zażądała przed zawarciem powtórnych ślubów małżeńskich, traci prawo żądania odprawy.

Jeżeliby wdowa, która powtórnie zawarła śluby małżeńskie z funkcyonaryuszem lub sługą, do którego stosuje się niniejszy statut, powtórnie owdowiała, natenczas, jeżeli nie otrzymała odprawy, może żądać tej pensyi wdowiej, która dla niej będzie korzystniejszą.

§. 20.

O odprawie wdowy.

Wdowa, której małżonek nie miał prawa do emerytury, z powodu, iż niemiał dziesięcioletniej służby policzalnej do emerytury i nie zastosowano do niego wyjątkowego postępowania w §. 11. określonego, tudzież wdowa, która poślubiła była funkcyonaryusza lub sługę etatowego po sześćdziesiątym (60) roku życia jego, nie żyła z nim w tem małżeństwie przynajmniej przez cztery lata, nie miała z tego małżeństwa potomstwa i nie pozostała z tego małżeństwa w stanie błogosławionym, otrzymuje odprawę równającą się półrocznej ostatniej płacy (§. 30.) męża.

ROZDZIAŁ V.

O kwartale pośmiertnym.

§. 21.

Wdowie, która ma prawo do emerytury, a w braku wdowy dzieciom, czy to uprawnionym jeszcze do pensyi sierocińskiej,

czy już nieuprawnionym, należy wypłacić na opędzenie kosztów leczenia i kuracyi jedną czwartą część (¼) ostatniej płacy (§. 30.) zmarłego, jeżeli tenże w czasie śmierci znajdował się w służbie czynnej i jego ostatnia płaca (§. 30.) nie przenosiła rocznie ośmset (800) zł.

Wypłacone w drodze łaski w czasie choroby zmarłego zapomogi na opędzenie kosztów leczenia nie będą z tej należytości potrącane.

ROZDZIAŁ VI.

Zaopatrzenie sierót.

§. 22.

O dodatku na wychowanie.

Dodatek na wychowanie dzieci otrzymują te wdowy, którym należy się pensya wdowia.

Dodatek ten wynosi na każde dziecko znajdujące się w wieku normalnym (§. 23.) dziesiąty procent (10%) pensyi ich matki.

Wszakże dodatki dla wszystkich dzieci wdowy razem nie mogą przekroczyć połowy pensyi matki. Należy więc w danym wypadku dodatek dla każdego dziecka stosunkowo i w równej mierze zniżyć.

§. 23.

Wiek normalny.

Wiek normalny osiągają dziewczęta z ukończonym ośmnastym (18) a chłopcy z ukończonym dwudziestym (20) rokiem życia.

§. 24.

Utrata prawa do dodatku na wychowanie.

Dziecko traci prawo dodatku na wychowanie:

1. Jeżeli dosięgło wieku normalnego.
2. Jeżeli otrzymało stałe zaopatrzenie.

Jako stałe zaopatrzenie uważa się u dziewcząt:

a) zawarcie ślubów małżeńskich;

b) wstąpienie do zakonu lub towarzystwa duchownego, w których wszelkie potrzeby wstępującej pokryte bywają przez zakon lub towarzystwo duchowne;

c) wstąpienie do fundacyi lub uzyskanie miejsca funduszowego, jeżeli tym sposobem wszystkie potrzeby wstępującej pokryte zostaną;

d) przyjęcie do zakładu wychowawczego lub zaopatrzenia, w których wszystkie potrzeby przyjętej pokrywane bywają przez zakład lub fundacyę;

e) uzyskanie stałej służby z płacą, czy to prywatnej czy publicznej.

Zaś u chłopców uważa się za stałe zaopatrzenie:

a) uzyskanie stałego miejsca w służbie publicznej lub prywatnej połączonego z płacą;

b) wstąpienie do służby w c. k. armii za gażą lub żołdem;

c) uzyskanie miejsca funduszowego w c. k. cywilnych lub wojskowych zakładach wychowawczych, jeżeli zakłady te lub fundacye pokrywają wszystkie potrzeby ucznia;

d) umieszczenie w seminaryum duchownem lub w zakładzie duchownym lub cywilnym, jeżeli seminaryum lub zakład lub fundacya pokrywają wszystkie potrzeby przyjętego.

3. Jeżeli otrzymuje pensyą sierocińską (§. 25.).

4) Jeżeli w drodze karnej prawomocnie skazanem zostało za zbrodnię lub przestępstwa wynikłe z chęci zysku lub naruszające moralność publiczną.

§. 25.

O pensyi sierocińskiej.

Pensya sierocińska należy się dzieciom zostającym w wieku normalnym, osieroconym od ojca, który już był nabył prawa do emerytury lub jej już używał:

1. Jeżeli osierocone są także od matki.

2. Jeżeli ich matka z powodów w §. 17. ustępach 2. i 3. przytoczonych nie ma prawa do pensyi wdowiej.

3. Jeżeli matka ich przyznaną sobie pensyę wdowią utraciła (§. 19).

W wypadku ustępem tym wymienionym tracą dzieci dodatek na wychowanie (§. 24. ust. 3.)

§. 26.

Wysokość pensyi sierocińskiej.

1. Dzieci pozostałe z jednego tylko małżeństwa, otrzymają razem dwie trzecie ($^2/_3$) części tej pensyi, jaką ich matka pobierała, lub byłaby pobierała, gdyby była miała prawo do pensyi wdowiej.

Pensyę tę sierocińską należy podzielić w równych częściach między wszystkie dzieci, wszelako udział jednego dziecka nie może przenosić kwoty stu pięćdziesięciu (150) zł. a. w. rocznie.

2. Jeżeli pozostały dzieci z różnych małżeństw osierocone od ojca i matki, otrzymają dzieci z ostatniego małżeństwa pensyę sierocińską według zasady w poprzedzającym ustępie zawartej, zaś każdemu dziecku pochodzącemu z małżeństw poprzedzających przyznać należy pensyę sierocińską w wysokości, w jakiej każdemu dziecku z ostatniego małżeństwa przyznaną została.

3. Jeżeli z ostatniego małżeństwa pozostała wdowa czy to z dziećmi czy bezdzietna, pobierająca pensyę wdowią, zaś z poprzedzających małżeństw pozostały sieroty, należy dla tych ostatnich wymierzyć pensyę sierocińską. Pensya ta wynosić będzie dla wszystkich dzieci z poprzedzających małżeństw dwie trzecie ($^2/_3$) części tej pensyi, jaką pozostająca wdowa pobiera lub byłaby pobierała, gdyby była miała prawo do pensyi wdowiej.

Pensyę tę sierocińską należy podzielić w równych częściach między wszystkie dzieci z poprzedzających małżeństw, wszelako udział jednego dziecka nie może przenosić kwoty stu pięćdziesięciu (150) zł. a. w. rocznie.

§. 27.

Utrata prawa do pensyi sierocińskich.

Pensyę sierocińską traci dziecko w wypadkach §. 24. ustępami 1. 2. i 4. określonych.

§. 28.

O zaopatrzeniu dzieci po kobietach mających prawo do emerytury.

Dzieci pozostałe po osobach płci żeńskiej (§. 31.), mających prawo do emerytury, nie mają prawa do dodatku na wychowanie. Mają zaś prawo do pensyi sierocińskiej, jeżeli osierocone są także od ojca, jeżeli matka ich nabyła już była prawo do emerytury lub jej używała i jeżeli są w wieku normalnym.

Wysokość tej pensyi sierocińskiej wymierza się w sposób następujący:

1. Dzieci pozostałe tylko z ostatniego małżeństwa otrzymają razem jedną trzecią ($^1/_3$) część ostatniej płacy (§. 30.) ich matki; wszakże udział jednego dziecka nie może przenosić kwoty stu pięćdziesięciu (150) zł. a. w.

2. Jeżeli pozostały dzieci z różnych małżeństw osierocone od ojca i matki, otrzymają dzieci z ostatniego małżeństwa pensyę sierocińską według zasady w poprzedzającym ustępie zawartej, zaś każdemu dziecku pochodzącemu z małżeństw poprzedzających przyznać należy pensyę sierocińską w wysokości, w jakiej każdemu dziecku z ostatniego małżeństwa przyznaną została.

3. Jeżeli w końcu pozostały tylko dzieci z poprzedzających małżeństw osierocone od ojca i matki, wynosić będzie ich pensya sierocińska razem dla wszystkich jedną trzecią ($^1/_3$) część ostatniej płacy (§. 30.) ich matki. Pensyę tę należy podzielić w równych częściach między wszystkie dzieci z poprzedzających małżeństw, wszelako udział jednego dziecka nie może przenosić kwoty stu pięćdziesięciu (150) zł. w. a. rocznie. I dzieci po kobietach tracą pensyę sierocińską w wypadkach §. 24. ustępami 1. 2. i 4. określonych.

§. 29.

Odprawa dla dzieci.

Sieroty po obojgu rodzicach zostające w wieku normalnym, których ojciec a względnie matka nie mieli prawa do emerytury z powodu, iż nie mieli dziesięcioletniej (10) do emerytury policzalnej służby i nie zastosowano do nich wyjątkowego postępowania w §. 11. określonego, otrzymają odprawę równającą się półrocznej ostatniej płacy ich ojca, a względnie matki.

Odprawę tę należy podzielić w równych częściach między wszystkie dzieci, chociażby z kilku małżeństw pozostałe.

ROZDZIAŁ VII.

Końcowe postanowienia.

§. 30.

Co się rozumie pod ostatnią płacą.

We wszystkich postanowieniach tego statutu, w których mowa o ostatniej płacy, rozumieć należy tę płacę stałą z przyznanymi już lub wprawdzie jeszcze nieprzyznanymi ale już należącymi się dodatkami pięcioletnimi, którą funkcyonaryusz lub sługa w czasie ~~słabości~~ swej pobierał. Wszystkie inne emolumenta jako to: dodatki aktywalne, osobiste, ryczałty, wartość pomieszkania, opału, wiktu i inne jakiegobądź rodzaju nie będą policzone do ostatecznej płacy.

§. 31.

O oględzinach lekarskich.

We wszystkich wypadkach, w których idzie o konstatowanie stanu zdrowia funkcyonaryusza lub sługi etatowego (§. 1.), wydeleguje Wydział krajowy dwóch Doktorów medycyny, którzy po dokładnem zbadaniu stanu zdrowia dotyczącego funkcyonaryusza lub sługi, wydadzą orzeczenie na piśmie.

Jeżeliby się w swojem orzeczeniu zgodzić nie mogli, wydeleguje Wydział krajowy trzeciego lekarza, którego głos przeważy.

Koszta tego postępowania ponosi w wypadku §. 4. ustęp. 1. proszący, we wszystkich innych wypadkach fundusz, z którego ma być wymierzona emerytura.

§. 32.

Zrównanie dzieci legitymowanych z dziećmi prawego łoża.

Dzieci legitymowane przez następne małżeństwo ich rodziców mają równe prawa z dziećmi prawego łoża, nie zaś także dzieci legitymowane z łaski Najjaśniejszego Pana ani też dzieci adoptowane.

§. 33.

Z jakich funduszów wydatki tym statutem objęte wypłacane będą.

Wszystkie emerytury, pensye, dodatki na wychowanie, kwartały pośmiertne i odprawy wypłacane będą z tych funduszów, z których emeryt a względnie mąż, ojciec lub matka ostatnią swoją płacę w czynnej służbie pobierali.

§. 34.

Czas wypłaty.

Emerytury, pensye wdowie i sierocińskie, tudzież dodatki na wychowanie pobierane będą od dnia zamknięcia płacy poprzedzającej te zaopatrzenia miesięcznie z góry na dniu drugim (2) każdego miesiąca.

§. 35.

Kiedy przepadają datki stałe i jednorazowe tym statutem objęte.

Wszystkie emerytury, pensye wdowie i sierocińskie i dodatki na wychowanie przepadają na korzyść funduszu, z którego zostały asygnowane, jeżeli do roku licząc od dnia, w którym stały się płynnymi, nie zostały podniesione.

Zaś kwartał pośmiertny i odprawy przepadają na korzyść funduszu, z którego zostały asygnowane, jeżeli do roku, licząc od dnia doręczenia asygnacyi, nie zostały podniesione.

§. 36.

Kompetentna władza do orzeczenia.

We wszystkich wypadkach tym statutem objętych orzeka wyłącznie Wydział krajowy.

Przeciw orzeczeniu Wydziału krajowego wolno interesowanym w terminie nieprzekraczalnym 14 dni wnieść przedstawienie do Wydziału krajowego.

Wydane na to przedstawienie orzeczenie Wydziału krajowego jest ostatecznem.

§. 37.

Statut ten nie działa wstecz.

Postanowienia tego statutu nie mają zastosowania do przyznanych już emerytur i jakichkolwiek zaopatrzeń wdów i sierót.

L. W. kr. 37.077/1888.

Aleg. 12.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego o zamknięciach rachunków fundacyi Stanisława hr. Skarbka za rok 1885., 1886. i 1887.

Wysoki Sejmie!

Uchwałą z dnia 16. Stycznia 1888. polecił Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu, ażeby przedłożył Wysokiemu Sejmowi na najbliższej sesyi sejmowej osobnem sprawozdaniem zamknięcie rachunków fundacyi Skarbkowskiej za rok 1885., wraz z zamknięciem rachunków za rok 1886. i 1887. Czyniąc zadość temu poleceniu przedkłada Wydział krajowy Wysokiemu Sejmowi dołączone pod A), B), C) zamknięcia rachunków fundacyi Skarbkowskiej za rok 1885., 1886. i 1887. wraz z bilansami i z następującem sprawozdaniem.

I. O zamknięciu rachunków za rok 1885.

Zamknięcia rachunków fundacyi Skarbkowskiej za rok 1885., przedłożone Wysokiemu Sejmowi do LW. 43.803/87, nie zatwierdził podówczas Wydział krajowy, a w następstwie nie przyjął takowe do wiadomości i Wysoki Sejm z powodu nie wyjaśnionego ubytku w majątku zarodowym w kwocie 407.269 zł. 20 ct.

W międzyczasie przedłożył kurator w mowie będącej fundacyi Wydziałowi krajowemu sprawozdanie do LW. 18.883/88 o stosunkach fundacyi, w którem równocześnie wyjaśnił sprawę oszacowania dóbr fundacyjnych.

Ponieważ w sprawozdaniu tem kurator nie uzasadnił niczem nowego oszacowania, ale nadto uznał, że dokonane w r. 1885. oszacowanie dóbr nie jest zgodne z prawdziwym stanem rzeczy i że dawniejsze oszacowanie więcej zbliżone jest do rzeczywistości, przeto Wydział krajowy sprostował stan fundacyjnego majątku zarodowego z końcem roku 1885., przyjmując dawniejszą wartość dóbr i realności. W skutek tego sprostowania wyrównanym został ubytek majątku, a nadto okazał się przyrost tegoż w kwocie 3.854 zł. 59 ct., jak świadczy bilans dołączony pod A).

Gdy główna wątpliwość rachunków roku 1885. usuniętą została, przystępuje Wydział krajowy do szczegółowego sprawozdania o rachunkach wyżej pomienionego roku. Rachunek majątku obrotowego wykazuje dochody rzeczywiste w sumie . . . 264.509 zł. 16 ct.

wydatki „ „ „ . . . 320.042 „ 22 „

niedobór . . 55.533 zł. 06 ct.

Niedobór ten powstał z następujących powodów:

1) Dochody preliminowano w kwocie		281.905 zł. 85 ct.
wydatki „ „ „		298.088 „ 05 „
nie pokryto tedy budżetowo wydatków w kwocie		16.182 zł. 20 ct.
2) Dochody preliminowano w kwocie . .	281.905 zł. 85 ct.	
uiszczenie wynosi	264.509 „ 16 „	
wynikłość zatem mniejsza o		17.396 „ 69 „
3) Wydatki preliminowano w kwocie . .	298.088 zł. 05 ct.	
uiszczenie wynosi	320.042 „ 22 „	
wynikłość większa o		21.954 „ 17 „
niedobór jak wyżej . . .		55.533 zł. 06 ct.

Na pokrycie tego niedoboru budżetowego, niemniej na częściową spłatę zalegającego długu z roku 1884. do funduszu asekuracyjnego w kwocie . . . . . 18.077 „ 28 „

razem na pokrycie . . . 73.610 zł. 34 ct.

zaciągnął Zarząd fundacyi w Banku krajowym pożyczkę w kwocie . . 12.107 zł. 42 ct.
lombardując efekty z funduszu emerytury urzędników w kwocie 15.000 zł,
dalej zaciągnął Zarząd w tymże samym Banku pożyczkę w kwocie . . 19.607 „ 45 „
lombardując efekty z funduszu asekuracyjnego w kwocie 22.500 zł.;
nadto zaciągnął Zarząd z funduszu asekuracyjnego pożyczkę w kwocie . 4.000 „ — „
wreszcie antycypował Zarząd z dochodów funduszu obrotowego z roku 1886.
na potrzeby roku 1885. kwotę . . . . . 38.300 „ — „

razem . . . . . 74.014 zł. 87 ct.

Z powyższej kwoty pokryto niedobór roku 1885. i część długu do funduszu asekuracyjnego w łącznej kwocie . . . . . 73.610 „ 34 „

pozostałą zaś resztę w kwocie . . . . . 404 zł. 53 ct.
dalej resztę z pozostałości kasowej z roku 1884. (po strąceniu pozostałości
z końcem roku 1885.) w kwocie . . . . . 1.066 „ 64 „
niemniej uzyskaną ze zwrotów zaliczek i innych kwotę . . . . 1.215 „ 89 „

razem kwotę . . . . 2.687 zł. 06 ct.

oddano Bankowi krajowemu tytułem częściowego zwrotu tamże zaciągniętej pożyczki.

Wynikłość preliminowanych dochodów funduszu obrotowego jest mniejsza, jak wyżej wykazano, o kwotę 17.396 zł. 69 ct. To obniżenie spowodowanem zostało głównie zaległościami wpłat dochodów z dóbr ziemskich, wynoszącemi wedle rubr. V. zamknięcia z końcem roku 1885. kwotę 22.774 zł. 46½ ct.

Co zaś do przekroczeń budżetowych w wydatkach w sumie 21.954 zł. 17 ct., spowodowały je prócz wielu pomniejszych a uzasadnionych przekroczeń pojedyńczych pozycyj, przeważnie znaczne ponad budżet wydatki rubr. XI. na „Zakład Drohowyzki“; mianowicie wydano w tej rubryce całą należytość za budowę kaplicy cmentarnej w kwocie 10.473 zł. 17 ct., która miała być spłacaną po myśli budżetu w 10 ratach po 1.000 zł., dalej zapłacono zaległą za rok 1884. należytość dostawcom zakładu w kwocie 4.360 zł. 41 ct., w budżecie nie uwzględnioną, wreszcie wydano na odzież dla sierót 7.997 zł. nad kwotę preliminowaną.

Ogólny bilans majątkowy z końcem roku 1885. przedstawia stan majątku w sumie . . . . . 3,364.715 zł. 82 ct.
z porównania z takimże stanem z końcem roku 1884. w sumie . . 3,341.158 „ 78 „
wykazuje bilans *przyrost* ogólnego majątku fundacyi o . . . . 23.557 zł. 04 ct.

W przyroście wzięły udział majątki:

a) zarodowy z kwotą . . . . . 3.854 zł. 59 ct.
z powodu spłaty długu hipotecznego;

b) obrotowy z kwotą . . . . . 32.467 „ 83 „
z powodu przyrostu wartości wyrobów i materyałów, tudzież ruchomości Zakładu Drohowyzkiego, wartości dóbr Kulików z Doroszowem i odpisania dłużnej pretensyi, należącej się funduszowi asekuracyjnemu w kwocie 18.462 zł. 10 ct. po potrąceniu zwiększonej zaległości biernej;

c) Władysława hr. Skarbka z kwotą . . . . . 1.835 „ 63 „
przez kapitalizowanie dochodów;

d) emerytury urzędników w kwocie . . . . . 821 „ 31 „
przez kapitalizowanie dochodów.

Zarazem uległy obniżeniu:

1. Majątek funduszu asekuracyjnego w kwocie . . . 15.355 „ 14 „

Obniżenie to wynikło z odpisania wierzytelności funduszu asekuracyjnego do funduszu obrotowego, która to wierzytelność ztąd powstała, że efekty należące do funduszu asekuracyjnego zastawiono w galic. Kasie oszczędności w roku 1884., a uzyskaną w ten sposób gotowiznę, tudzież inną gotówkę znajdującą się w funduszu asekuracyjnym, użyto na bieżące potrzeby funduszu obrotowego. Zaliczki w ten sposób przez fundusz obrotowy pobrane i niespłacone wynosiły . . . . . 38.239 zł. 38 ct.
dłużnym zaś był fundusz asekuracyjny galic. Kasie oszczędności . . 19.777 „ 28 „
zatem czysta wierzytelność funduszu asekuracyjnego wynosiła . . . 18.462 zł. 10 ct.
którą na mocy uchwały Rady administracyjnej z dnia 9. Marca 1885. l. 303 odpisano, umniejszając w ten sposób fundusz asekuracyjny na korzyść funduszu obrotowego. Obniżenie to w skutek rozmaitych wpływów na rzecz funduszu asekuracyjnego zredukowanem zostało do sumy 15.355 zł. 14 ct.

2. Majątek funduszu pożyczkowego w kwocie . . . . 67 zł. 18 ct.
z powodu odpisania należytości czynnych po zmarłych lub oddalonych funkcyonaryuszach.

II. O zamknięciu rachunków za rok 1886.

Rachunek majątku obrotowego wykazuje:

dochody rzeczywiste w sumie . . . . . 272.138 zł. 78½ ct.
wydatki „ „ „ . . . . . 326.876 „ 46 „
niedobór . . . . 54.737 zł. 67½ ct.

Niedobór powstał z następujących powodów:

1) Dochody preliminowano w sumie . . . . . 294.769 zł. 22 ct.
wydatki „ „ „ . . . . . 298.267 „ 30 „
nie pokryto zatem budżetowo wydatków w kwocie . . . 3.498 zł. 08 ct.

2) Dochody preliminowano w sumie . . 294.769 zł. 22 ct.
uiszczenie wynosi . . . . . 272.138 „ 78½ „
wynikłość tedy mniejsza o kwotę . . . . . 22.630 „ 43½ „

3) Wydatki preliminowano w sumie . . 298.267 zł. 30 ct.
uiszczenie wynosi . . . . . 326.876 „ 46 „
a zatem wynikłość większa o kwotę . . . . . 28.609 „ 16 „
razem niedobór wynosi, jak wyżej . 54.737 zł. 67½ ct.
Niedobór ten podwyższył się nadto o kwotę . . . . . 38.300 „ — „
z powodu użycia tej kwoty z dochodów roku 1886. na potrzeby roku 1885.,
w skutek czego właściwy niedobór roku 1886. wynosi . . . 93.037 zł. 67½ ct.

Na pokrycie wyżej wykazanego niedoboru, niemniej na spłatę zaległego długu w Banku krajowym z roku 1885. w kwocie 19.607 zł. 45 ct.+9.420 zł. 36 ct., razem w kwocie 29.027 zł. 81 ct., a zatem na pokrycie ogólnej sumy 122.065 zł. 48½ ct. zaciągnął Zarząd fundacyi za zezwoleniem Wydziału krajowego pożyczkę z majątku zarodowego w efektach im. wart. 80.000 zł., a sprzedawszy takowe, uzyskał gotówkę w kwocie . . 80.955 zł. — ct.

Nadto pobrał Zarząd następujące kwoty tytułem pożyczek:

a)	w Banku krajowym na zastawione tamże w roku 1885. papiery wartościowe, należące do funduszu asekuracyjnego, im. wart. 22.500 zł., dołożywszy jeszcze z tegoż samego funduszu papiery wartościowe za 500 zł., — zaciągnął	13.113 „ 32	„
b)	w Banku krajowym na zastawione tamże w roku 1885. papiery wartościowe, należące do funduszu emerytury urzędników, w kwocie 15.000 zł., dołożyszy jeszcze z tegoż samego funduszu papiery wartościowe w kwocie 200 zł., — pobrał	3.112 „ 33	„
c)	z depozytów obcych w gotówce	10.438 „ 07	„
d)	z funduszu asekuracyjnego w gotówce	2.000 „ —	„
	razem . .	109.618 zł. 72	ct.

Oprócz zaciągniętych pożyczek zużytkowaną została na pokrycie niedoborów pozostałość kasowa z roku 1885. w kwocie . . . . 4.197 „ 94 „
niemniej z dochodów w rubryce przenośnych kwota . . . . 807 „ 01½ „
ze zwróconych przez urzędników zaliczek i z podniesionej, dawniej ulokowanej gotowizny.

Uzyskane wyżposzczególnione zasoby pieniężne, wynoszące ogółem . . 114.623 zł. 67½ ct. pokryły w tejże samej wysokości niedobory, oraz część długów z r. 1885. zaciągniętych w Banku krajowym w łącznej, jak wyżej, kwocie 122.065 zł. 48½ ct., reszta zaś długu w kwocie 7.441 zł. 81 ct. pozostała w zaległości; mianowicie na poczet długu z r. 1885. do Banku krajowego w kwocie 29.027 zł. 81 ct. zapłacono 21.586 zł., a pozostało w zaległości, jak wyżej, 7.441 zł. 81 ct.

Niespłacone pożyczki do Banku krajowego z uwzględnieniem zaciągniętych w r. 1886., wynoszą z końcem roku 1886. — 23.667 zł. 46 ct.

Dochody funduszu obrotowego, jak wyżej wykazano, wynoszą mniej od preliminowanych o 22.630 zł. 43½ ct.

Jak świadczy sprawozdanie kuratora fundacyi, przedłożone Wydziałowi krajowemu do LW. 52.468/87, rezultat ten wyjaśnia przedewszystkiem ta okoliczność, że w extraordynaryum budżetu na rok 1886. preliminowano w dochodach około 25.000 zł. zaległości czynnych, pozostałych z roku 1885., z tych zaś nie wpłynęły wcale w roku 1886 . 13.604 zł. 23 ct. t. j. od:

1)	A. Miłaszewskiego . . .	3.889 zł. 89 ct.
2)	M. Gutmana	2.975 „ 93 „
3)	N. Stahla	727 „ 66 „
4)	J. Marconiego	100 „ — „
5)	Freya i Bisanza	2.399 „ 73 „
6)	Towarzystwa spożywczego . .	3.511 „ 02 „

Reszta niedoboru budżetowego w dochodach powstała ztąd, iż bieżące dochody nie dosięgły cyfer budżetowych, bądź z powodu, że pozostały w zaległości (jak czynsz z dóbr Brzozdowce 1.090 zł. 69 ct. i inne drobniejsze czynsze), bądź z przyczyny, że sprzedaż drzewa z powodu ogólnie niższych cen drzewa opałowego nie odpowiedziała oczekiwaniom budżetu; w Smorzu zaś, gdzie ubytek wynosi 3.051 zł. 41 ct., nie sprzedano wcale lasu w tym roku z powodu zmowy kupców, w skutek czego dokonano sprzedaży o wiele korzystniej w roku nastę-

pnym; bądź wreszcie z tego powodu, że znaczna partya drzewa opałowego z rewirów Iłów i Brzozdowce także w roku 1886. sprzedaną nie została. Nadto z powodu klęsk elementarnych musiano opuścić niektórym dzierżawcom część czynszu, aby ich nie utracić.

Wydatki przekroczone wykazano, jak wyżej, w sumie 28.609 zł. 16 ct., a to jedynie z tego powodu, że zapłacono drugą połowę ceny kupna dóbr Kulików w kwocie 49.962 zł. 50 ct., na której pokrycie żadnej kwoty nie preliminowano.

W obec powyższego faktu, jeżeli od rzeczywistych wydatków, wynoszących jak wyżej 326.876 zł. 46 ct., potrąci się spłatę za dobra Kulików, natenczas rzeczywiste wydatki budżetowe wyniosą właściwie tylko . 276.913 zł. 96 ct.
które w porównaniu z preliminarzem w sumie . . . . . 298.267 „ 30 „
nietylko nie wykazują przekroczenia, lecz przeciwnie zaoszczędzenie w kwocie 21.353 zł. 34 ct.
Z zaoszczędzenia powyższego przypada na wydatki fundacyi . . . 8.181 zł. 34½ ct.
i na Zakład Drohowyzki . . . . . 13.171 „ 99½ „
razem, jak wyżej . . 21.353 zł. 34 ct.

Zaoszczędzenie w wydatkach fundacyi pochodzi ztąd, że częścią niektóre roboty budowlane nie mogły być w roku 1886. wykonane, częścią zaś wypłata za dokonane roboty nie nastąpiła w tymże roku.

Wedle sprawozdania kuratora fundacyi na zaoszczędzenie w wydatkach Zakładu Drohowyzkiego oddziaływa głównie rubryka II. „Żywność“, dając w dochodach przewyżkę . . . . . 8.933 zł. 26 ct.
a po odtrąceniu przekroczenia w wydatku . . . . . 3.746 „ 45½ „
przynosi zatem o . . 5.186 zł. 80½ ct.
więcej po nad budżet.

Wynik ten wypływa częścią z rzeczywistych zaoszczędzeń, częścią z niższego od preliminowanego stanu sierót. Gdy bowiem preliminowanym był przewidziany przeciętny stan dzienny sierót na 345 głów, faktycznie wynosił on tylko 323, a równocześnie stan dzienny starców preliminowany na 33, wynosił 40 głów. Ponieważ zaś przeciętny koszt dzienny wyżywienia jednej sieroty wynosił 20·7 ct., a jednego starca 44·7 ct., nadwyżka w starcach (7 głów) odpowiada 15 sierotom, a więc pozorny brak 22 sierót redukuje się do siedmiu.

Równie korzystne rezultaty wykazują:

rubryka XII. „Folwark“ z wynikiem *netto* . . . . . 935 zł. 54½ ct.
„ XIV. „Pracownia krawiecka żeńska“ z kwotą . . . . 2.263 „ 86½ „
„ XIII. „Piekarnia“ z kwotą . . . . . 673 „ 84½ „
„ IX. „Szkoła“ z kwotą . . . . . 924 „ 59 „

Ogólny bilans tak majątku fundacyi w ścisłem znaczeniu, jak funduszów pod zarządem fundacyi zostających, wykazuje z końcem roku 1886.
czysty stan czynny w sumie . . . . . 3,332.862 zł. 23½ ct.
a gdy tenże stan z końcem roku 1885. wynosił . . . . . 3,364.715 „ 82 „
przeto okazuje się w ciągu roku 1886. *obniżenie* wartości ogólnego majątku o 31.853 zł. 58½ ct.

Obniżenie to spowodowały:

1. Ubytek w majątku obrotowym fundacyi na kwotę 37.152 zł. 97½ ct., wynikły z konieczności zaciągnięcia długów na pokrycie niedoborów, a w szczególności na spłacenie zaległych podatków z lat dawniejszych.
   Mianowicie, jak już poprzednio wspomniano, zaciągnął Zarząd fundacyi pożyczkę z majątku zarodowego w efektach w kwocie . . 80.000 zł. — ct.
   z której wydano . . . . . 50.000 „ — „
   na zapłacenie raty za dobra Kulików, reszta zaś w kwocie . . 30.000 zł. — ct.

Z przeniesienia . 30.000 zł. — ct.

użytą została na pokrycie niedoborów. Nadto zaciągnął Zarząd fundacyi

1) pożyczki w efektach:

od funduszu emerytalnego urzędników . . . . . 200 „ — „

„ „ asekuracyi . . . . . 500 „ — „

2) w gotowiźnie:

od funduszu asekuracyi . . . . . 2.000 „ — „

od innych stron . . . . . 417 „ 53 „

ogółem przeto w stanie biernym majątku zwiększyły się długi o . 33.117 zł. 53 ct.

Gdy zaś doliczymy ubytek w stanie czynnym, głównie przez umniejszenie się pretensyj czynnych fundacyi do stron obcych w kwocie . 4.035 „ 44½ „

to suma obu tych cyfr przedstawi obniżenie się w roku 1886. majątku obrotowego fundacyi w kwocie, jak wyżej . . . . . 37.152 zł. 97½ ct.

Do tego:

2. ubytek w funduszu asekuracyi o kwotę . . . . . 680 „ 57 „

spowodowany wypłatą wynagrodzeń za szkody ogniowe, oraz

3. ubytek w funduszu emerytalnym o kwotę . . . . . 3.820 „ 27 „

który powstał z powodu uiszczonej byłemu dyrektorowi zakładu odprawy w kwocie 4.320 zł.; (gdyby nie ta okoliczność, fundusz emerytalny pomimo znacznych w roku 1886. spensyonowań, byłby wzrósł o kwotę 499 zł. 73 ct.)

Powyższe ubytki wynoszą łącznie . . . . . 41.653 zł. 81½ ct.

przeciwstawiają się zaś im równoczesne przyrosty:

a) do majątku zarodowego . . . . . 6.731 zł. 81 ct.
przez spłatę galic. Towarzystwu kredyt. ziemskiemu długu hipot. 4.010 zł. 31 ct. — i przez zmianę efektów z 5% listów galic. Towarzystwa kredyt. ziemskiego na 4½% listy Banku krajowego 2.721 zł. 50 ct.

b) do funduszu Władysława hr. Skarbka . . 3.029 „ 28 „
przez kapitalizowanie dochod. tegoż funduszu i

c) do funduszu pożyczkowego . . . . 39 „ 14 „

Przyrosty te dają sumę . . . . . 9.800 „ 23 „

a potrąciwszy je od sumy ubytków, otrzymamy wykazane bilansem za rok 1886. ogólne obniżenie majątku o . . . . . 31.853 zł. 58½ ct.

III. O zamknięciu rachunków za rok 1887.

Rachunek majątku obrotowego za rok 1887. wykazuje:

dochody rzeczywiste w sumie . . . . . 258.448 zł. 83 ct.

wydatki „ „ „ . . . . . 265.681 „ 24 „

niedobór . . . . 7.232 zł. 41 ct.

Niedobór ten powstał z następujących powodów:

1) Dochody preliminowano w sumie . . . . . 266.604 zł. 30 ct.
uiszczenie wynosi . . . . . 258.448 „ 83 „
wynikłość zatem niższa o . . . . . 8.155 zł. 47 ct.

2) Wydatki preliminowano w sumie . . . 259.389 zł. 58 ct.
uiszczenie wynosi . . . . . 265.681 „ 24 „
wynikłość tedy wyższa o kwotę . . . . . 6.291 „ 66 „

Ogólne przekroczenie budżetowe wynosi przeto . . . . 14.447 zł. 13 ct.

Z przeniesienia . 14.447 zł. 13 ct.

Gdy jednak dochody preliminowano w sumie 266.604 zł. 30 ct.
wydatki zaś w sumie . . . . . 259.389 „ 58 „
czyli nadwyżkę dochodów w kwocie . . . . . 7.214 „ 72 „
właściwy przeto niedobór za r. 1887. wynosi, jak wyżej wykazano, tylko 7.232 zł. 41 ct.

W roku 1887. zaciągnął fundusz obrotowy następujące pożyczki:

a) od funduszu zarodowego w efektach . . . . . 15.000 zł. — ct.
b) z depozytów w gotówce . . . . . 37.500 „ — „

Nadto przelano na mocy uchwały Rady administracyjnej z dnia 1. Lutego 1887. l. 339 pożyczone w roku 1885. przez fundusz obrotowy z funduszu asekuracyjnego
efekty im. wartości . . . . . 22.500 zł.
w roku zaś 1886. efekty im. wartości . . . . 500 „
razem . . . . . 23.000 zł. — ct.
na własność funduszu obrotowego.

Pożyczone od funduszu zarodowego i otrzymane od funduszu asekuracyjnego efekty sprzedał Zarząd fundacyi i uzyskał za nie gotówką . . . . . 36.624 zł. 40 ct.
do tego z depozytów pobrano gotowizną . . . . . 37.500 „ — „
razem otrzymano z pożyczek . 74.124 zł. 40 ct.

Z powyższej gotówki pokryty został niedobór roku 1887., jak wyżej wykazano, w kwocie . . . . . 7.232 zł. 41 ct.

Zapłacono do Banku krajowego na zaległy z roku 1886. dług, wynoszący 23.667 zł. 46 ct., kwotę . . . . . 23.584 „ 19 „
Zwrócono do depozytów obcych . . . . . 35.900 „ — „
i wydano na rozmaite w rubryce przenośnych wydatków *netto* . . 183 „ 66 „
razem . . . . . 66.900 zł. 26 ct.
reszta zaś w kwocie . . . . . 7.224 „ 14 „
pozostała z końcem roku 1887. jako remanent kasy na rok 1888.

W rachunku majątku obrotowego, jak już wyżej przytoczono, wykazują działy budżetowe mniejsze dochody o kwotę . . . . . 8.155 zł. 47 ct.
a większe wydatki o . . . . . 6.291 „ 66 „
przeto ogółem niekorzystniejszy wynik o . . . . . 14.447 zł. 13 ct.
w porównaniu z budżetem na rok 1887.

Wedle sprawozdania Rady administracyjnej fundacyi, nadesłanego Wydziałowi krajowemu do LW. 14.260/88., wynik ten zmieniłby się na zupełnie korzystny, gdyby nie była zaszła konieczność spłaty przegranej w sporze cywilnym pretensyi pana Adama Miłaszewskiego, byłego dyrektora i dzierżawcy teatru, w skutek czego sama rubr. IV. „Teatr“ wykazuje przekroczenie w wydatkach o 13.071 zł. 40 ct. Prócz tejże, inne rubryki wydatków nie wykazują przekroczeń, lecz przeciwnie dość znaczne zaoszczędzenia. Co zaś do mniejszych w porównaniu z budżetem dochodów majątku obrotowego, to:

a) w rubr III. „Gmach teatru“ wynosi to obniżenie kwotę . . . 4.080 zł. 40 ct.
nie tylko z powodu zwiększenia się zaległości w czynszach, gdyż takowe
wynosiły z początkiem roku . . . . . 4.864 „ 46 „
a z końcem tegoż roku . . . . . 5.956 „ 26 „
lecz także z powodu odpisu czynszów za nieodnajęcie lokalów;
b) w rubr. V. „Dobra„ obniżenie o . . . . . 7.654 „ 74½ „
spowodowanem zostało nie faktycznymi ubytkami w dochodach, lecz ponownie zwiększeniem się zaległości, które wynosiły z początkiem
roku kwotę . . . . . 16.307 „ 49 „
z końcem zaś tego roku . . . . . 29.609 „ 71½ „

przy czem wszelako zauważa się, że w zamknięciu rachunków za r. 1886. wciągnięto dodatkowe dochody, zrealizowane po koniec Maja 1887., do obecnego zaś zamknięcia weszły dodatkowo dochody tylko po 8. Marca 1888.

Prócz tego działy tej rubryki pod 5) Ostałowice i pod 7) Smorze dały nadwyżkę dochodów w skutek znaczniejszej sprzedaży drzewa, która rozłożoną była na dłuższy szereg lat budżetowych. Wreszcie dział 10. „Nieprzewidziane dochody w dobrach“, dał także nadwyżkę tak, iż pomimo podniesienia się stanu zaległości o kwotę 13.302 zł. 22½ ct., obniżenie się ogólne dochodów w rubr. V. spadło z powodu nadwyżek do poziomu 7.654 zł. 74½ ct.

Prócz tego umniejszenie się budżetowych dochodów wykazuje rubr. VII. „Realności lwowskie“, a to o 1.580 zł., po części w skutek przyrostu zaległości o 690 zł., a po części w skutek zmian w opłacie czynszów przy zmianie w osobach dzierżawców, oraz rubr. IX. „Prowizye czynne“ z powodu wzięcia z kapitałów majątku zarodowego efektami 15.000 zł. na spłacenie pretensyi p. A. Miłaszewskiego, które to efekta już w kwietniu 1887. sprzedane zostały.

Przekroczenie wydatków na Zakład Drohowyzki w kwocie 6.595 zł. 32 ct. nastąpiło przeważnie w rubryce „Zakupno odzieży“ z powodu koniecznego uzupełnienia braków w odzieży i bieliźnie sierót, jak również z powodu poniesienia znacznego nakładu przy sprawieniu odzieży i bielizny dla 31 osób (sierót i starców), w roku 1887. świeżo przyjętych; wreszcie znaczniejsze przekroczenie powstałe w rubr. „Utrzymanie budynków“ usprawiedliwiają rozmaite przeprowadzone roboty konserwacyjne, które w ciągu roku 1887. okazały się niezbędnemi, a w dotyczącym preliminarzu przewidziane być nie mogły.

Ogólny bilans majątku fundacyi wraz z należącymi funduszami wykazuje stan majątkowy

fundacyi z końcem roku 1887. w sumie	3,352.734 zł. 46½ ct.
a gdy tenże stan z końcem roku 1886. wynosił	3,332.862 „ 23½ „
przeto *wzrósł* w ciągu roku 1887. o kwotę	19.872 zł. 23 ct.

W tym przyroście biorą udział:

a) Majątek zarodowy z kwotą . . . . . przez spłatę długów hipotecznych z funduszu obrotowego.	2.743 zł. 02 ct.
b) Majątek obrotowy z kwotą . . . . . w skutek odpisania dłużnej pretensyi, względnie przelania efektów z funduszu asekuracyjnego na rzecz funduszu obrotowego w kwocie 23.000 zł., dalej w skutek wzrostu wartości inwentarza ruchomości o 7.910 zł. 06½ ct., oraz w skutek pomnożenia się z końcem roku zasobów gotówki o 7.224 zł. 14 ct. i z powodu innych drobnych różnic w aktywach lub pasywach majątku.	34.846 „ 15 „
c) Fundusz Władysława hr. Skarbka z kwotą . . . . . przez kapitalizacyę dochodów.	1.800 „ 87 „
d) Fundusz emerytalny urzędników z kwotą . . . . . w skutek nadzwyczajnych nieprzewidzianych dochodów.	142 „ 84 „

Równocześnie wykazują ubytek w swoim stanie majątkowym:

1. Fundusz asekuracyjny o 19.652 zł. 96 ct. z powodu odpisania pretensyi do majątku obrotowego.

Majątek bowiem obrotowy wypożyczył był w roku 1885. od majątku asekuracyjnego efekty im. wartości . . . . . 22.500 zł. — ct.
w roku zaś 1886. w kwocie . . . . . 500 „ — „
razem . . . . . 23.000 zł. — ct.
i zastawił takowe w Banku krajowym celem zasilenia kasy fundacyjnej gotówką.

Rada administracyjna uchwałą swą z dnia 1. Lutego 1887. l. 339 przelała w mowie będące efekty na własność funduszu obrotowego celem zmniejszenia ciężarów pomienionego funduszu.

W ten sposób stracił majątek asekuracyjny ze swego kapitału kwotę 23.000 zł.; ubytek majątku zredukował się jednak do kwoty 19.652 zł. 96 ct. w skutek rozmaitych wpływów na rzecz funduszu asekuracyjnego.

2. Fundusz pożyczkowy wykazuje nieznaczny ubytek w kwocie 7 zł. 69 ct. z powodu dawniej odpisanych zaległości czynnych.

Czysty stan czynny majątku fundacyi wraz z należącymi funduszami	
wynosił z końcem roku 1884. sumę	3,341.158 zł. 78 ct.
a gdy tenże wynosi z końcem roku 1887.	3,352.734 „ 46½ „
przeto *wzrósł* w trzechletnim czasokresie o kwotę	11.575 zł. 68½ ct.
Mianowicie wykazują wzrost majątki:	
1) zarodowy w kwocie	13.329 zł. 42 ct.
2) obrotowy „	30.161 „ 00½ „
3) Władysława hr. Skarbka w kwocie	6.665 „ 78 „
Natomiast wykazują ubytek majątki:	
a) funduszu asekuracyjnego o	35.688 „ 67 „
b) „ emerytury urzędników o	2.856 „ 12 „
c) „ pożyczkowego o	35 „ 73 „

Ponieważ wszelkie kwestye odnoszące się do zamknięć rachunków wyjaśnione zostały, udzielono Administracyi fundacyi St. hr. Skarbka absolutorya ze złożonych rachunków, oraz wezwano rzeczoną Administracyę o przestrzeganie na przyszłość, ażeby w budżetach zastosowywano ściśle potrzeby do pokrycia, by w ramach budżetu prowadzono gospodarkę, nakoniec by zaniechano zasilania funduszu pieniądzmi z depozytów i nieuszczuplano funduszów zostających pod zarządem fundacyi, a mających swoje cele specyalne.

Po tem przedstawieniu rzeczy Wydział krajowy wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Zamknięcia rachunków fundacyi ś. p. Stanisława hr. Skarbka za r. 1885., 1886. i 1887. Sejm przyjmuje do wiadomości.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

We Lwowie dnia 4. Września 1888.

Marszałek krajowy:
Tarnowski *w. r.*

Sprawozdawca:
Oktaw Pietruski *w. r.*
Członek Wydziału krajowego.

Z drukarni i litografii Pillera i Sp.

Alegat lit. A. do sprawozdania Wydziału krajowego o zamknięciach rachunków fundacyi Stan. hr. Skarbka.

Fundacya Stanisława

Dochody.

Zamknięcie rachunku majątku

Rubryka	Poszczególnienie	Należytość zaległa zł.	ct.	bieżąca zł.	ct.	razem zł.	ct.	Uiszczenie zł.	ct.	Pozostałość ostateczna zł.	ct.	Na r. 1885. budżetem oznaczona kwota zł.	ct.	Z porównania z budżetem wynikłość mniejsza zł.	ct.	większa zł.	ct.
	A. Rzeczywiste.																
I.	Zarząd centralny	47	16	671	06	718	22	655	02	63	20	590	—	—	—	65	02
II.	Legata	—	—	9	86	9	86	9	86	—	—	—	—	—	—	9	86
III.	Gmach teatru	2.781	69	42.969	66	45.751	35	42.372	70	3.378	65	43.763	90	1.391	20	—	—
IV.	Przedsiębiorstwo teatru	2.574	78	9.353	60	11.928	38	9.353	60	2.574	78	9.281	20	—	—	72	40
V.	Dobra ziemkie	3.347	03½	208.750	70	212.097	73½	189.323	27	22.774	46½	212.141	05	22.817	78	—	—
VII.	Realności lwowskie	50	—	4.430	—	4.480	—	4.430	—	50	—	4.290		—	—	140	—
VIII.	Papiery wartościowe	—	—	3.498	88	3.498	88	3.498	88	—	—	—	—	—	—	3.498	88
IX.	Prowizye czynne	—	—	11.689	70	11.689	70	11.689	70	—	—	11.689	70	—	—	—	—
X.	„ dłużne	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
XI.	Instytut	8.000	—	586	15	8.586	15	2 692	81	5.893	34	—	—	—	—	2.692	81
XII.	Przygodne	—	—	503	56	503	56	483	32	20	24	150	—	—	—	33	32
	Razem	16.800	66½	282.463	17	299.263	83½	264.509	16	34.754	67½	281.905	85	24.208	98	6.812	20
														17.396	69		
	B. Przenośne.																
1	Dotacye	—	—	9.749	79	9.749	79	9.749	79	—	—						
2	Importacye	—	—	3.122	40	3.122	40	3.122	40	—	—						
3	Pożyczki w gotówce	—	—	85.342	83	85.342	83	85 342	83	—	—						
4	„ w efektach	—	—	114.500	—	114.500	—	77.000	—	37.500	—						
5	Storna kasowe	—	—	16	20	16	20	16	20	—	—						
6	Zaliczki zwrotne	15.338	65½	11.126	90	26.465	55½	12.781	09½	13.684	46						
7	Lokacye	—	—	9.248	27	9.248	27	8.883	97	364	30						
	Razem	15.338	65½	233.106	39	248.445	04½	196.896	28½	51.548	76						
	C. Dotacya.																
	Z dochodów roku 1886.	—	—	38.300	—	38.300	—	38.300	—	—	—						
	Zestawienie.																
	A. Dochody rzeczywiste	16.800	66½	282.463	17	299.263	83½	264.509	16	34.754	67½						
	B. „ przenośne	15.338	65½	233.106	39	248.445	04½	196.896	28½	51.548	76						
	C. Dotacya	—	—	38.300	—	38.300	—	38.300	—	—	—						
	Ogółem	32.139	32	553.869	56	586.008	88	499.705	44½	86.303	43½						
	Do tego:																
	I. Przyrost w r. 1885. materyałów i wyrobów							3.549	11½								
	II. Zapasy kasowe z 1. Stycznia 1885.:																
	a) gotówką . 5.264 zł. 58 ct.																
	b) efektami . 300 „ — „																
	c) wartość materyałów i wyrobów 46.912 „ 57½ „							52.477	15½								
								555.731	71½								

hr. Skarbka.

obrotowego za rok 1885.

Wydatki.

Rubryka	Poszczególnienie	Należytość: zaległa zł.	zaległa ct.	bieżąca zł.	bieżąca ct.	razem zł.	razem ct.	Uiszczenie zł.	Uiszczenie ct.	Pozostałość ostateczna zł.	Pozostałość ostateczna ct.	Na r 1885. budżetem oznaczona kwota zł.	Na r 1885. budżetem oznaczona kwota ct.	Z porównania z budżetem wynikłość: mniejsza zł.	mniejsza ct.	większa zł.	większa ct.
	A. Rzeczywiste.																
I.	Zarząd centralny	—	—	19.738	45½	19.738	45½	19.738	45½	—	—	19.225	—	—	—	513	45½
II.	Legata	199	55½	10.814	06	11.013	61½	10.724	06	289	55½	12.708	50	1.984	44	—	—
III.	Gmach teatru	2.868	73	33.429	11½	36.297	84½	31.311	81½	4.986	03	30.816	45	—	—	495	36½
IV.	Przedsiębiorstwo teatru	—	—	10.866	51	10.866	51	10.448	08	418	43	11.446	07	997	99	—	—
V.	Dobra ziemskie	9.636	65	102.453	81	112.090	46	108.421	66½	3.668	79½	106.908	03	—	—	1.513	63½
VII.	Realności lwowskie	449	97	823	85	1.273	82	1.273	82	—	—	1.028	—	—	—	245	82
VIII.	Papiery wartościowe	—	—	3.498	88	3.498	88	3.498	88	—	—	—	—	—	—	3.498	88
IX.	Prowizye czynne	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
X.	„ dłużne	—	—	7.234	51	7.234	51	5.735	63	1.498	88	7.235	—	1.499	37	—	—
XI.	Instytut	4.449	71	119.819	27½	124.268	98½	123.593	53½	675	45	104.357	23	—	—	19.236	30½
XII.	Przygodne	50	—	5.296	28	5.346	28	5.296	28	50	—	4.363	77	—	—	932	51
	Razem	17.654	61½	313.974	74½	331.629	36	320.042	22	11.587	14	298.088	05	4.481	80	26.435	97
																21.954	17
	B. Przenośne.																
1	Dotacye	—	—	9.749	79	9.749	79	9.749	79	—	—						
2	Importacye	—	—	3.122	40	3.122	40	3.122	40	—	—						
3	Pożyczki w gotówce	20.183	16½	85.342	83	105.525	99½	70.466	30½	35.059	69						
4	„ w efektach	—	—	114.500	—	114.500	—	77.000	—	37.500	—						
5	Storna kasowe	—	—	16	20	16	20	16	20	—	—						
6	Zaliczki zwrotne	50.000	—	11.126	90	61.126	90	11.126	90	50.000	—						
7	Lokacye	—	—	9.248	27	9.248	27	9.248	27	—	—						
8	Kaucye	43	78	—	—	43	78	—	—	43	78						
	Razem	70.226	94½	233.106	39	303.333	33½	180.729	86½	122.603	47						
	Zestawienie.																
	A. Wydatki rzeczywiste	17.654	61½	313.974	74½	331.629	36	320.042	22	11.587	14						
	B. „ przenośne	70.226	94½	233.106	39	303.333	33½	180.729	86½	122.603	47						
	Ogółem	87.881	56	547.081	13½	634.962	69½	500.772	08½	134.190	61						
	Zapasy kasowe z 31. Grudnia 1885.:																
	a) gotówką . . 4.197 zł. 94 ct.																
	b) efektami . . 300 „ — „																
	c) wartość materyałów i wyrobów . . . 50.461 „ 69 „							54.959	63								
								555.731	71½								

Bilans ogólny majątków fundacyjnych za rok 1885.

I. Stan majątku zarodowego z końcem roku 1885.

Stan czynny:

1) Zapas kasowy w efektach		233.550 zł. — ct.
2) Wartość Zakładu Drohowyzkiego		537.035 „ 57 „
3) „ dóbr ziemskich		1,620.175 „ — „
4) „ realności lwowskich		616.182 „ 79 „
5) Należytości czynne w efektach		50.000 „ — „
Suma stanu czynnego		3,056.943 zł. 36 ct.
Stan bierny: długi hipoteczne		7.094 „ 04 „
Czysty stan czynny		**3,049.849 zł. 32 ct.**
Z porównania z takimże stanem z końcem roku 1884.		3,045.994 „ 73 „
okazuje się **przyrost** majątku o		**3.854 zł. 59 ct.**

z powodu spłaty długu hipotecznego, ciążącego na dobrach ziemskich, z majątku obrotowego do gal. Towarzystwa kredytowego ziemskiego we Lwowie w kwocie 3.854 zł. 59 ct.

II. Stan majątku obrotowego z końcem roku 1885.

Stan czynny:

1) Zapasy kasowe:		
a) w gotówce	4.197 zł. 94 ct.	
b) w efektach	300 „ — „	4.497 zł. 94 ct.
2) Wartość magazynu Zakładu Drohowyzkiego, t. j. wartość wiktuałów, materyałów i wyrobów, tudzież wierzytelności za wyroby		50.461 „ 69 „
3) Ruchomości:		
a) fundacyi	22.611 zł. 55 ct.	
b) Zakładu Drohowyzkiego	97.258 „ 45 „	119.870 „ — „
4) Wartość dóbr Kulików z Doroszowem		70.544 „ 99½ „
5) Należytości zaległe czynne		86.303 „ 43½ „
Suma stanu czynnego		331.678 zł. 06 ct.
Stan bierny: Należytości bierne		134.190 „ 61 „
Czysty stan czynny		**197.487 zł. 45 ct.**
Z porównania z takimże stanem z końcem roku 1884.		165.019 „ 62 „
okazuje się **przyrost** majątku o		**32.467 zł. 83 ct.**

III. Stan majątku funduszu asekuracyjnego z końcem roku 1885.

Stan czynny:

1) Zapas kasowy w gotówce		4.521 zł. 05 ct.
2) Wierzytelności:		
a) w gotówce	4.480 zł. 45 ct.	
b) w efektach	22.500 „ — „	26.980 „ 45 „
Suma stanu czynnego		31.501 zł. 50 ct.
Stan bierny		— „ — „
Czysty stan czynny		**31.501 zł. 50 ct.**
Z porównania z takimże stanem z końcem roku 1884.		46.856 „ 64 „
okazuje się **ubytek** majątku o		**15.355 zł. 14 ct.**

Stan z końcem roku 1884. wynoszący . . .	46.856 zł. 64 ct.	
miał przyrost z obrotu roku 1885. . . .	3.106 „ 96 „	
razem .	49.963 zł. 60 ct.	
Z tego stanu przeniesiono do funduszu obrotowego	18.462 „ 10 „	
pozostał stan z końcem roku 1885. w kwocie .	31.501 zł. 50 ct.	

IV. Stan majątku funduszu Władysława hr. Skarbka z końcem roku 1885.

Stan czynny:		
Zapas kasowy: *a)* w gotówce	100 zł. 91 ct.	
b) w efektach	64.175 „ 62 „	64.276 zł. 53 ct.
Stan bierny		— „ — „
Czysty stan czynny		**64.276 zł. 53 ct.**
Z porównania z takimże stanem z końcem roku 1884.		62.440 „ 90 „
okazuje się **przyrost** majątku w efektach o . .		1.835 zł. 63 ct.
a mianowicie: przybyło w efektach . . .	2.758 zł. 45 ct.	
ubyło w gotówce	922 „ 82 „	
Przyrost, jak wyżej, w efektach .		1.835 zł. 63 ct.

V. Stan majątku funduszu emerytury urzędników z końcem roku 1885.

Stan czynny:		
1) Zapas kasowy:		
a) w gotówce	133 zł. 88 ct.	
b) w efektach	3.900 „ — „	4.033 zł. 88 ct.
2) Zaległości czynne:		
a) w efektach	15.000 zł. — ct.	
b) w gotówce	2.666 „ 45 „	17.666 „ 45 „
Suma stanu czynnego .		21.700 zł. 33 ct.
Stan bierny:		
Zaległości bierne w gotówce		78 „ 75 „
Czysty stan czynny		**21.621 zł. 58 ct.**
Z porównania z takimże stanem z końcem roku 1884. . . .		20.800 „ 27 „
okazuje się **przyrost** majątku w efektach o . .		821 zł. 31 ct.
a mianowicie: przybyło w efektach . . .	1.699 zł. 68 ct.	
ubyło w gotówce	878 „ 37 „	
Przyrost, jak wyżej, w efektach .		821 zł. 31 ct.

VI. Stan majątku funduszu pożyczkowego z końcem roku 1885.

Stan czynny	— zł. — ct.
Stan bierny	20 „ 56 „
Czysty stan bierny	**20 zł. 56 ct.**
Z porównania ze stanem czynnym, wykazanym z końcem roku 1884. .	46 „ 62 „
okazuje się **ubytek** majątku o	67 zł. 18 ct.

Zestawienie.

Stan czynny:

I.	Majątku zarodowego	3,056.943 zł. 36 ct.	
II.	„ obrotowego	331.678 „ 06 „	
III.	Funduszu asekuracyjnego . . .	31.501 „ 50 „	
IV.	„ Władysława hr. Skarbka .	64.276 „ 53 „	
V.	„ emerytury urzędników .	21.700 „ 33 „	
VI.	„ pożyczkowego . . .	— „ — „	3,506.099 zł. 78 ct.

Stan bierny:

I.	Majątku zarodowego	7.094 zł. 04 ct.	
II.	„ obrotowego	134.190 „ 61 „	
III.	Funduszu asekuracyjnego . . .	— „ — „	
IV.	„ Władysława hr. Skarbka .	— „ — „	
V.	„ emerytury urzędników .	78 „ 75 „	
VI.	„ pożyczkowego . . .	20 „ 56 „	141.383 „ 96 „

Czysty stan czynny . . . . . **3,364.715** zł. **82** ct.

Z porównania z takimże stanem z końcem roku 1884. . . . . 3,341.158 „ 78 „

okazuje się **przyrost** majątku o . . . . . **23.557** zł. **04** ct.

a mianowicie:

przyrost:	*a)*	w majątku zarodowym . . .	3.854 zł. 59 ct.	
	b)	„ obrotowym . . .	32.467 „ 83 „	
	c)	w funduszu Wład. hr. Skarbka .	1.835 „ 63 „	
	d)	„ emerytury urzędników .	821 „ 31 „	38.979 zł. 36 ct.
ubytek:	*a)*	w funduszu asekuracyjnym . .	15.355 zł. 14 ct.	
	b)	„ pożyczkowym . .	67 „ 18 „	15.422 „ 32 „

Czysty przyrost w roku 1885., jak wyżej . **23.557** zł. **04** ct.

Fundacya Stanisława hr. Skarbka.

Dochody. Zamknięcie rachunku majątku obrotowego za rok 1886.

Rubryka	Poszczególnienie	Należytość: zaległa zł.	ct.	bieżąca zł.	ct.	razem zł.	ct.	Uiszczenie zł.	ct.	Pozostałość ostateczna zł.	ct.	Na r. 1886. budżetem oznaczona kwota zł.	ct.	Z porównania z budżetem wynikłość: mniejsza zł.	ct.	większa zł.	ct.
	A. Rzeczywiste.																
I.	Zarząd centralny	63	20	693	66	756	86	143	66	613	20	590	—	446	34	—	—
II.	Legata	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
III.	Gmach teatru	3.378	65	51.023	28½	54.401	93½	49.537	47½	4.864	46	43.728	70	—	—	5.808	77½
IV.	Przedsiębiorstwo teatru	2.574	78	8.010	90	10.585	68	8.010	90	2.574	78	11.855	98	3.845	08	—	—
V.	Dobra ziemskie	22.680	49½	192.479	32	215.159	81½	198.852	32½	16.307	49	222.804	73	23.952	40½	—	—
VII.	Realności lwowskie	50	—	4.630	50	4.680	50	4.499	50	181	—	4.390	—	—	—	109	50
VIII.	Papiery wartościowe	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
IX.	Prowizye czynne	—	—	9.370	64	9.370	64	9.370	64	—	—	9.489	70	119	06	—	—
X.	Spłata długów hip. i prowizye bierne	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
XI.	Zakład Drohowyzki	5.893	34	—	—	5.893	34	707	44½	5.185	89½	—	—	—	—	707	44½
XII.	Przygodne	20	24	1.075	79	1.096	03	1.016	84	79	19	1.910	11	893	27	—	—
	Razem	34.660	70½	267.284	09½	301.944	80	272.138	78½	29.806	01½	294.769	22	29.256	15½	6.625	72
	Odpisano zaległą należytość w rubr. V. w kwocie	93	97											22.630	43½		
		34.754	67½														
	B. Przenośne.																
1	Dotacye	—	—	4.642	25	4.642	25	4.642	25	—	—						
2	Pożyczki w gotówce	—	—	28.663	72	28.663	72	28.663	72	—	—						
3	„ w efektach	37.500	—	80.700	—	118.200	—	80.000	—	38.200	—						
4	Zaliczki zwrotne	13.500	56	7.132	53	20.633	09	7.669	49	12.963	60						
5	Lokacye chwilowe	364	30	61.706	21	62.070	51	62.054	46	16	05						
6	Storna kasowe	—	—	11.607	77	11.607	77	11.607	77	—	—						
7	Kaucye	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—						
8	Obrót w efektach:																
	a) Efekta za gotówkę	—	—	300	—	300	—	300	—	—	—						
	b) Gotówka za efekta dla majątku obrotowego	—	—	81.256	20	81.256	20	81.256	20	—	—						
	c) Gotówka za efekta dla majątku zarodowego	—	—	155.583	—	155.583	—	155.583	—	—	—						
	Razem	51.364	86	431.591	08	482.956	54	431.776	89	51.179	65						
	Odpisano zaległą należytość w rubr. 4. w kwocie	183	90														
		51.548	76														
	Zestawienie.																
	A. Dochody rzeczywiste	34.660	70½	267.284	09½	301.944	80	272.138	78½	29.806	01½						
	B. „ przenośne	51.364	86	431.591	08	482.956	54	431.776	89	51.179	65						
	Ogółem	86.025	56½	698.875	77½	784.901	34	703.915	67½	80.985	66½						
	Zapasy kasowe z początkiem roku 1886.:																
	a) gotówka . 4.197 zł. 94 ct.																
	b) efekta . . 300 „ — „																
	c) wartość magazynu zakładu Drohowyzkiego 50.461 „ 69 „							54.959	63								
								758.875	30½								

Fundacya Stanisława hr. Skarbka.

Zamknięcie rachunku majątku obrotowego za rok 1886. **Wydatki.**

Rubryka	Poszczególnienie	Należytość zaległa zł.	ct.	Należytość bieżąca zł.	ct.	Należytość razem zł.	ct.	Uiszczenie zł.	ct.	Pozostałość ostateczna zł.	ct.	Na r. 1886. budżetem oznaczona kwota zł.	ct.	Z porównania z budżetem wynikłość mniejsza zł.	ct.	większa zł.	ct.
	A. Rzeczywiste.																
I.	Zarząd centralny	—	—	18.795	67	18.795	67	18.795	67	—	—	20.115	—	1.319	33	—	—
II.	Legata	289	55½	12.222	—	12.511	55½	12.312	—	199	55½	12.367	—	55	—	—	—
III.	Gmach teatru	4.986	03	41.518	40	46.504	43	43.123	36	3.381	07	40.268	—	—	—	2.855	36
IV.	Przedsiębiorstwo teatru	418	43	8.050	31	8.468	74	7.961	24	507	50	8.986	70	1.025	46	—	—
V.	Dobra ziemskie	3.668	79½	94.637	16½	98.305	96	96.117	73½	2.188	22½	104.363	59	8.245	85½	—	—
VII.	Realności lwowskie	—	—	759	84	759	84	759	84	—	—	1.800	—	1.040	16	—	—
VIII.	Papiery wartościowe	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
IX.	Prowizye czynne	—	—	5	47	5	47	5	47	—	—	—	—	—	—	5	47
X.	Spłata długów hip. i prowizye bierne	1.498	88	56.955	94	58.454	82	58.454	82	—	—	8.736	—	—	—	49.718	82
XI.	Zakład Drohowyzki	675	45	86.984	16½	87.659	61½	87.059	01½	600	60	100.231	01	13.171	99½	—	—
XII.	Przygodne	50	—	2.287	31	2.337	31	2.287	31	50	—	1.400	—	—	—	887	31
	Razem	11.587	14	322.216	27	333.803	41	326.876	46	6.926	95	298.267	30	24.857	80	53.466	96
																28.609	16
	B. Przenośne.																
1	Dotacye	—	—	4.642	25½	4.642	25½	4.642	25½	—	—						
2	Pożyczki w gotówce	35.059	69	28.663	72	63.723	41	21.586	—	42.137	41						
3	„ w efektach	87.500	—	80.700	—	168.200	—	—	—	168.200	—						
4	Zaliczki zwrotne	—	—	7.146	47	7.146	47	7.146	47	—	—						
5	Lokacye chwilowe	—	—	61.706	21	61.706	21	61.706	21	—	—						
6	Storna kasowe	—	—	11.607	77	11.607	77	11.607	77	—	—						
7	Kaucye	43	78	—	—	43	78	—	—	43	78						
8	Obrót w efektach:																
	a) efekta za gotówkę	—	—	80.300	—	80.300	—	80.300	—	—	—						
	b) gotówka za efekta dla majątku obrotowego	—	—	293	40	293	40	293	40	—	—						
	c) gotówka za efekta dla majątku zarodowego	—	—	155.655	05	155.655	05	155.655	05	—	—						
	Razem	122.603	47	430.714	87½	553.318	34½	342.937	15½	210.381	19						
	C. Dotacya																
	dana w gotówce na pokrycie niedoboru rachunku za r. 1885.	—	—	38.300		38.300	—	38.300	—	—	—						
	Zestawienie.																
	A. Wydatki rzeczywiste	11.587	14	322.216	27	333.803	41	326.876	46	6.926	95						
	B. „ przenośne	122.603	47	430.714	87½	553.318	34½	342.937	15½	210.381	19						
	C. Dotacya	—	—	38.300	—	38.300	—	38.300	—	—	—						
	Ogółem	134.190	61	791.231	14½	925.421	75½	708.113	61½	217.308	14						
	Do tego:																
	I. Ubytek w roku 1886. wartości wyrobów i materyałów Zakładu Drohowyzkiego							6.173	07½								
	II. Zapasy kasowe z końcem roku 1886.:																
	a) efekta . . 300 zł. — ct.																
	b) wartość magazynu Zakładu Drohowyzkiego . 44.288 „ 61½ „							44.588	61½								
								758.875	30½								

Bilans ogólny majątków fundacyjnych za rok 1886.

I. Stan majątku zarodowego z końcem roku 1886.

Stan czynny:

1) Zapas kasowy w efektach		156.271 zł. 50 ct.
2) Wartość Zakładu Drohowyzkiego		537.035 „ 57 „
3) „ dóbr ziemskich		1,620.175 „ — „
4) „ realności lwowskich		616.182 „ 79 „
5) Należytości czynne w efektach		130.000 „ — „
Suma stanu czynnego		3,059.664 zł. 86 ct.
Stan bierny: Długi hipoteczne		3.083 „ 73 „
Czysty stan czynny		3,056.581 zł. 13 ct.
Z porównania z takimże stanem z końcem roku 1885.		3,049.849 „ 32 „
okazuje się **przyrost** majątku o		6.731 zł. 81 ct.
a mianowicie przybyło: *a)* w gotówce	4.010 zł. 31 ct.	
b) w efektach	2.721 „ 50 „	
Razem, jak wyżej		6.731 zł. 81 ct.

II. Stan majątku obrotowego z końcem roku 1886.

Stan czynny:

1) Zapas kasowy w efektach		300 zł. — ct.
2) Wartość wiktuałów, materyałów i wyrobów, tudzież wierzytelności za wyroby magazynu Zakładu Drohowyzkiego		44.288 „ 61½ „
3) Wartość inwentarza ruchomości		130.456 „ 35 „
4) „ dóbr Kulików z Doroszowem		121.611 „ 98½ „
5) Należytości czynne: *a)* w gotówce	42.785 zł. 66½ ct.	
b) w efektach	38.200 „ — „	80.985 „ 66½ „
Suma stanu czynnego		377.642 zł. 61½ „
Stan bierny: Należytości bierne: *a)* w gotówce	49.108 zł. 14 ct.	
b) w efektach	168.200 „ — „	217.308 „ 14 „
Czysty stan czynny		160.334 zł. 47½ ct.
Z porównania z takimże stanem z końcem roku 1885.		197.487 „ 45 „
okazuje się **ubytek** majątku o (wartość efektów)		37.152 zł. 97½ ct.

III. Stan majątku funduszu asekuracyjnego z końcem roku 1886.

Stan czynny:

1) Zapas kasowy w gotówce		2.314 zł. 26 ct.
2) Należytości czynne: *a)* w gotówce	6.667 zł. 07 ct.	
b) w efektach	23.000 „ — „	29.667 „ 07 „
Suma stanu czynnego		31.981 zł. 33 ct.
Stan bierny: Należytości bierne w gotówce		1.160 „ 40 „
Czysty stan czynny		30.820 zł. 93 ct.
Z porównania z takimże stanem z końcem roku 1885.		31.501 „ 50 „
okazuje się **ubytek** majątku w gotówce o		680 zł. 57 ct.
a mianowicie: ubyło w gotówce	1.180 zł. 57 ct.	
przybyło w efektach	500 „ — „	
Ubytek, jak wyżej, w gotówce		680 zł. 57 ct.

IV. Stan majątku funduszu Władysława hr. Skarbka z końcem roku 1886.

Stan czynny: Zapas kasowy: *a)* w gotówce . .	3 zł. 45 ct.	
b) w efektach . .	67.302 „ 36 „	67.305 zł. 81 ct.
Stan bierny		— „ — „
Czysty stan czynny		**67.305 zł. 81 ct.**
Z porównania z takimże stanem z końcem roku 1885. . . .		64.276 „ 53 „
okazuje się **przyrost** majątku w efektach o . .		**3.029 zł. 28 ct.**
a mianowicie: przybyło w efektach . . .	3.126 zł. 74 ct.	
ubyło w gotówce	97 „ 46 „	
Przyrost, jak wyżej, w efektach .		**3.029 zł. 28 ct.**

V. Stan majątku funduszu emerytury urzędników z końcem roku 1886.

Stan czynny:		
1) Zapas kasowy w gotówce		654 zł. 95 ct.
2) Należytości czynne: *a)* w gotówce . . .	946 zł. 38 ct.	
b) w efektach . . .	19.200 „ — „	20.146 „ 38 „
Suma stanu czynnego .		20.801 zł. 33 ct.
Stan bierny: Należytości bierne w gotówce		3.000 „ 02 „
Czysty stan czynny		**17.801 zł. 31 ct.**
Z porównania z takimże stanem z końcem roku 1885. . . .		21.621 „ 58 „
okazuje się **ubytek** majątku w gotówce o . .		**3.820 zł. 27 ct.**
a mianowicie: ubyło w gotówce . . .	4.120 zł. 27 ct.	
przybyło w efektach . . .	300 „ — „	
Ubytek, jak wyżej, w gotówce .		**3.820 zł. 27 ct.**

VI. Stan majątku funduszu pożyczkowego z końcem roku 1886.

Stan czynny: Należytości czynne w gotówce	777 zł. 62 ct.
Stan bierny: „ bierne „	759 „ 04 „
Czysty stan czynny	**18 zł. 58 ct.**
Z porównania ze stanem z końcem roku 1885., który był *biernym* . .	20 „ 56 „
okazuje się **przyrost** majątku w gotówce o . .	**39 zł. 14 ct.**

Zestawienie.

Stan czynny:

I.	Majątku zarodowego	3,059.664 zł. 86 ct.	
II.	„ obrotowego	377.642 „ 61½ „	
III.	Funduszu asekuracyjnego . . .	31.981 „ 33 „	
IV.	„ Władysława hr. Skarbka .	67.305 „ 81 „	
V.	„ emerytury urzędników .	20.801 „ 33 „	
VI.	„ pożyczkowego . . .	777 „ 62 „	3,558.173 zł. 56½ ct.

Stan bierny:

I.	Majątku zarodowego	3.083 zł. 73 ct.	
II.	„ obrotowego	217.308 „ 14 „	
III.	Funduszu asekuracyjnego . . .	1.160 „ 40 „	
IV.	„ Władysława hr. Skarbka .	— „ — „	
V.	„ emerytury urzędników .	3.000 „ 02 „	
VI.	„ pożyczkowego . . .	759 „ 04 „	225.311 „ 33 „

Czysty stan czynny	3,332.862 zł. 23½ ct.
Z porównania z takimże stanem z końcem roku 1885.	3,364.715 „ 82 „
okazuje się **ubytek** majątku o	31.853 „ 58½ „

a mianowicie:

przyrost:	*a)* w majątku zarodowym . . .	6.731 zł. 81 ct.	
	b) w funduszu Wład. hr. Skarbka .	3.029 „ 28 „	
	c) „ pożyczkowym . .	39 „ 14 „	9.800 zł. 23 ct.
ubytek:	*a)* w majątku obrotowym . . .	37.152 zł. 97½ ct.	
	b) w funduszu asekuracyjnym . .	680 „ 57 „	
	c) „ emerytury urzędników .	3.820 „ 27 „	41.653 zł. 81½ ct.
	Czysty ubytek w roku 1886., jak wyżej .		31.853 zł. 58½ ct.

Fundacya Stanisława

Dochody.

Zamknięcie rachunku majątku

Rubryka	Poszczególnienie	Należytość: zaległa zł.	ct.	bieżąca zł.	ct.	razem zł.	ct.	Uiszczenie zł.	ct.	Pozostałość ostateczna zł.	ct.	Na r. 1887. budżetem oznaczona kwota zł.	ct.	Z porównania z budżetem wynikłość: mniejsza zł.	ct.	większa zł.	ct.
	A. Rzeczywiste.																
I.	Zarząd centralny	613	20	596	31	1.209	51	1.126	30	83	21	590	—	—	—	536	30
II.	Legata	—	—	420	—	420	—	420	—	—	—	—	—	—	—	420	—
III.	Gmach teatru	4.864	46	41.745	80	46.610	26	40.654	—	5.956	26	44.734	40	4.080	40	—	—
IV.	Przedsiębiorstwo teatru	—	—	9.671	60	9.671	60	9.671	60	—	—	9.281	20	—	—	390	40
V.	Dobra ziemskie	16.307	49	205.662	48	221.969	97	192.360	25½	29.609	71½	200.015	—	7.654	74½	—	—
VII	Realności lwowskie	181	-	3.500	—	3.681	—	2.810	—	871	—	4.390	—	1.580	—	—	—
VIII.	Papiery wartościowe	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
IX.	Prowizye czynne	—	—	6.679	51	6.679	51	6.679	51	—	—	7.023	70	344	19	—	—
X.	Spłata długów hip. i prowizye bierne	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
XI.	Zakład Drohowyzki	5.185	89½	84	71	5.270	60½	3.748	67½	1.521	93	—	—	—	—	3.748	67½
XII.	Przygodne	79	19	1.003	79	1.082	98	978	49	104	49	570	—	—	—	408	49
	Razem	27.231	23½	269.364	20	296.595	43½	258.448	83	38.146	60½	266.604	30	13.659	33½	5.503	86½
	Odpisano zaległą należytość w rubr. IV. w kwocie	2.574	78											8.155	47		
		29.806	01½														
	B. Przenośne.																
1	Dotacye	—	—	—		—	—	—	—	—	—						
2	Pożyczki w gotówce	—	—	72.216	08	72.216	08	72.216	08	—	—						
3	„ „ efektach	38.200	—	30.800	—	69.000	—	53.800	—	15.200	—						
4	Zaliczki zwrotne	11.648	49	3.470	38	15.118	87	3.263	60	11.855	27						
5	Lokacye chwilowe	16	05	2.020	03	2.036	08	2.036	08	—	—						
6	Storna kasowe	—	—	48.939	49	48.939	49	48.939	49	—	—						
7	Kaucye	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—						
8	Obrót w efektach:																
	a) Efekta za gotówkę	—	—	15.800	88	15.800	88	15.800	88	—	—						
	b) Gotówka za efekta	—	—	37.424	40	37.424	40	37.424	40	—	—						
	Razem	49.864	54	210.671	26	260.535	80	233.480	53	27.055	27						
	Odpisano zaległą należytość w rubr. 4. w kwocie	1.315	11														
		51.179	65														
	Zestawienie.																
	A. Dochody rzeczywiste	27.231	23½	269.364	20	296.595	43½	258.448	83	38.146	60½						
	B. „ przenośne	49.864	54	210.671	26	260.535	80	233.480	53	27.055	27						
	Ogółem	77.095	77½	480.035	46	557.131	23½	491.929	36	65.201	87½						
	Do tego:																
	I. Przyrost w r. 1887. materyałów i wyrobów							2.062	19½								
	II. Zapasy kasowe z początkiem roku 1887.:																
	a) efektami 300 zł. — ct.																
	b) wartość materyałów i wyrobów 44.288 „ 61½ „							44.588	61½								
								538.580	17								

hr. Skarbka.

obrotowego za rok 1887.

Wydatki.

Rubryka	Poszczególnienie	Należytość zaległa zł.	ct.	Należytość bieżąca zł.	ct.	Należytość razem zł.	ct.	Uiszczenie zł.	ct.	Pozostałość ostateczna zł.	ct.	Na r. 1887. budżetem oznaczona kwota zł.	ct.	Z porównania z budżetem wynikłość mniejsza zł.	ct.	większa zł.	ct.
	A. Rzeczywiste.																
I.	Zarząd centralny	—	—	20.069	87	20.069	87	20.069	87	—	—	21.310	—	1.240	13	—	—
II.	Legata	199	55½	12.457	—	12.656	55½	12.447	—	209	55½	12.037	—	—	—	410	—
III.	Gmach teatru	3.381	07	27.521	89	30.902	96	30.902	96	—	—	30.259	—	—	—	643	96
IV.	Przedsiębiorstwo teatru	507	50	22.564	40	23.071	90	22.999	40	72	50	9.928	—	—	—	13.071	40
V.	Dobra ziemskie	2.188	22½	79.729	39½	81.917	62	80.230	97	1.686	65	89.422	75	9.191	78	—	—
VII.	Realności lwowskie	—	—	1.005	33	1.005	33	751	20	254	13	1.187	—	435	80	—	—
VIII.	Papiery wartościowe	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
IX.	Prowizye czynne	—	—	21	63	21	63	21	63	—	—	—	—	—	—	21	63
X.	Spłata długów hip. i prowizye bierne	—	—	3.670	81	3 670	81	3.670	81	—	—	3.667	—	—	—	3	81
XI.	Zakład Drohowyzki	600	60	92.291	83	92.892	43	92.718	42	174	01	86.123	10	—	—	6.595	32
XII.	Przygodne	50	—	3.783	24½	3.833	24½	1.868	98	1.964	26½	5.455	73	3.586	75	—	—
	Razem	6.926	95	263.115	40	270.042	35	265 681	24	4.361	11	259.389	58	14.454	46	20.746	12
																6.291	66
	B. Przenośne.																
1	Dotacye	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—						
2	Pożyczki w gotówce	42.137	41	72.216	08	114.353	49	94.200	27	20.153	22						
3	„ „ efektach	145.200	—	30.800	—	176.000	—	15.800	—	160.200	—						
4	Zaliczki zwrotne	—	—	3.470	38	3 470	38	3.470	38	—	—						
5	Lokacye chwilowe	—	—	2.020	03	2.020	03	2.020	03	—	—						
6	Storna kasowe	—	—	48.939	49	48.939	49	48.939	49	—	—						
7	Kaucye	43	78	—	—	43	78	—	—	43	78						
8	Obrót w efektach:																
	a) Efekta za gotówkę	—	—	53.800	88	53.800	88	53.800	88	—	—						
	b) Gotówka za efekta	—	—	792	93	792	93	792	93	—	—						
	Razem	187.381	19	212.039	79	399.420	98	219.023	98	180.397	—						
	Odpisano zaległą należytość w rubr. 3. w kwocie	23.000	—														
		210.381	19														
	Zestawienie.																
	A. Wydatki rzeczywiste	6.926	95	263.115	40	270.042	35	265.681	24	4.361	11						
	B. „ przenośne	187.381	19	212.039	79	399.420	98	219.023	98	180.397	—						
	Ogółem	194.308	14	475.155	19	669.463	33	484.705	22	184.758	11						
	Zapasy kasowe z 31. Grudnia 1887.:																
	a) gotówka 7.224 zł. 14 ct.																
	b) efektami 300 „ — „																
	c) wartość materyałów i wyrobów 46.350 „ 81 „							53.874	95								
								538 580	17								

Bilans ogólny majątków fundacyjnych za rok 1887.

I. Stan majątku zarodowego z końcem roku 1887.

Stan czynny:

1) Zapas kasowy w efektach	141.272 zł. 38 ct.
2) Wartość Zakładu Drohowyzkiego	537.035 „ 57 „
3) „ dóbr ziemskich	1,620.175 „ — „
4) „ realności lwowskich	616.182 „ 79 „
5) Należytości czynne w efektach	145.000 „ — „
Suma stanu czynnego	3,059.665 zł. 74 ct.
Stan bierny: Długi hipoteczne	341 „ 59 „
Czysty stan czynny	**3,059 324 zł. 15 ct.**
Z porównania z takimże stanem z końcem roku 1886.	3,056.581 „ 13 „
okazuje się **przyrost** majątku o	**2.743 zł. 02 ct.**

mianowicie: zapłacono z majątku funduszu obrotowego dług hipoteczny w kwocie	2.642 zł. 14 ct.	
sprostowano plan amortyzacyjny długu hipotecznego o	100 „ — „	
dodano z majątku funduszu obrotowego na książeczkę wkładkową Banku krajowego	— „ 88 „	
Razem, jak wyżej, **przyrost**		**2.743 zł. 02 ct.**

II. Stan majątku obrotowego z końcem roku 1887.

Stan czynny:

1) Zapas kasowy: *a)* w gotówce	7.224 zł. 14 ct.	
b) w efektach	300 „ — „	7.524 zł. 14 ct.
2) Wartość wiktuałów, materyałów i wyrobów, tudzież wierzytelności za wyroby magazynu Zakładu Drohowyzkiego		46.350 „ 81 „
3) Wartość inwentarza ruchomości		138.366 „ 41½ „
4) „ dóbr Kulików z Doroszowem		122.495 „ 49½ „
5) Należytości czynne:		
a) w gotówce	50.001 zł. 87½ ct.	
b) w efektach	15.200 „ — „	65.201 „ 87½ „
Suma stanu czynnego		379.938 zł. 73½ ct.

Stan bierny:

1) Należytości bierne:		
a) w gotówce	24.558 zł. 11 ct.	
b) w efektach	160.200 „ — „	184.758 „ 11 „
Czysty stan czynny		**195.180 zł. 62½ ct.**
Z porównania z takimże stanem z końcem roku 1886.		160.334 „ 47½ „
okazuje się **przyrost** majątku o		**34.846 zł. 15 ct.**

III. Stan majątku funduszu asekuracyjnego z końcem roku 1887.

Stan czynny:		
1) Zapas kasowy:		
a) w gotówce	489 zł. 84 ct.	
b) w efektach	4.000 „ — „	4.489 zł. 84 ct.
2) Należytości czynne w gotówce		6.678 „ 13 „
Suma stanu czynnego		11.167 zł. 97 ct.
Stan bierny		— „ — „
Czysty stan czynny		**11.167 zł. 97 ct.**
Z porównania z takimże stanem z końcem roku 1886.		30.820 „ 93 „
okazuje się **ubytek** majątku o		**19.652 zł. 96 ct.**

IV. Stan majątku funduszu Władysława hr. Skarbka z końcem roku 1887.

Stan czynny:		
Zapas kasowy:		
a) w gotówce	648 zł. 14 ct.	
b) w efektach	68.458 „ 54 „	69.106 zł. 68 ct.
Stan bierny		— „ — „
Czysty stan czynny		**69.106 zł. 68 ct.**
Z porównania z takimże stanem z końcem roku 1886.		67.305 „ 81 „
okazuje się **przyrost** majątku o		**1.800 zł. 87 ct.**

V. Stan majątku funduszu emerytury urzędników z końcem roku 1887.

Stan czynny:		
1) Zapas kasowy w gotówce		273 zł. 88 ct.
2) Należytości czynne:		
a) w gotówce	1.373 zł. 71 ct.	
b) w efektach	19.200 „ — „	20.573 „ 71 „
Suma stanu czynnego		20.847 zł. 59 ct.
Stan bierny: Należytości bierne w gotówce		2.903 „ 44 „
Czysty stan czynny		**17.944 zł. 15 ct.**
Z porównania z takimże stanem z końcem roku 1886.		17.801 „ 31 „
okazuje się **przyrost** majątku w gotówce o		**142 zł. 84 ct.**

VI. Stan majątku funduszu pożyczkowego z końcem roku 1887.

Stan czynny: Należytości czynne w gotówce	1.123 zł. 62 ct.
Stan bierny: „ bierne „	1.112 „ 73 „
Czysty stan czynny	**10 zł. 89 ct.**
Z porównania z takimże stanem z końcem roku 1886.	18 „ 58 „
okazuje się **ubytek** majątku w gotówce o	**7 zł. 69 ct.**

Zestawienie.

Stan czynny:

I.	Majątku zarodowego	3,059.665 zł. 74 ct.		
II.	„ obrotowego	379.938 „ 73½ „		
III.	Funduszu asekuracyjnego . . .	11.167 „ 97 „		
IV.	„ Władysława hr. Skarbka .	69.106 „ 68 „		
V.	„ emerytury urzędników .	20.847 „ 59 „		
VI.	„ pożyczkowego . . .	1.123 „ 62 „	3,541.850 zł. 33½ ct.	

Stan bierny:

I.	Majątku zarodowego	341 zł. 59 ct.		
II.	„ obrotowego	184.758 „ 11 „		
III.	Funduszu asekuracyjnego . . .	— „ — „		
IV.	„ Władysława hr. Skarbka .	— „ — „		
V.	„ emerytury urzędników .	2.903 „ 44 „		
VI.	„ pożyczkowego . . .	1.112 „ 73 „	189.115 „ 87 „	
Czysty stan czynny			3,352.734 zł. 46½ ct.	
Z porównania z takimże stanem z końcem roku 1886.			3,332.862 „ 23½ „	
okazuje się **przyrost** majątku o			**19.872 zł. 23** ct.	

a mianowicie:

przyrost:	*a)* w majątku zarodowym . . .	2.743 zł. 02 ct.		
	b) „ obrotowym . . .	34.846 „ 15 „		
	c) w funduszu Wład. hr. Skarbka .	1.800 „ 87 „		
	d) „ emerytury urzędników .	142 „ 84 „	39.532 zł. 88 ct.	
ubytek:	*a)* w funduszu asekuracyjnym . .	19.652 zł. 96 ct.		
	b) „ pożyczkowym . .	7 „ 69 „	19.660 „ 65 „	
	Czysty przyrost w roku 1887., jak wyżej .		**19.872 zł. 23** ct.	

L. W. 13.571/1888.

Aleg. 13.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego o fundacyi Skarbkowskiej.

Wysoki Sejmie!

Uchwałą z dnia 16. Stycznia 1888. polecił Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu, by przedkładał Wysokiemu Sejmowi corocznie oddzielnem sprawozdaniem, prócz zamknięcia rachunkowego, sprawozdanie o fundacyi Skarbkowskiej w ogóle, a o Zakładzie sierót i starców w Drohowyżu w szczególności.

Czyniąc zadość temu poleceniu przedkłada Wydział krajowy Wysokiemu Sejmowi sprawozdanie następujące:

Na mocy Art. X aktu fundacyi Stanisława hr. Skarbka z dnia 1. Sierpnia 1843. przysługuje Wydziałowi krajowemu „kontrola nad zarządem zakładu i czuwanie nad utrzymaniem tegoż podług statutów“, zaś art. 54 statutu organizacyjnego Zakładu sierot i ubogich w Drohowyżu przyznaje Wydziałowi krajowemu „ogólny nadzór wspólnie z c. k. Rządem w myśl postanowień aktu fundacyjnego i statutów z roku 1843. tudzież instrukcyi z 24. Stycznia 1866“.

Powyższe prawa kontroli i nadzoru ogólnego wykonywa Wydział krajowy:

1) przez corocznie zarządzane szkontra centralnej kasy fundacyi we Lwowie,

2) przez takież szkontra i lustracyę Zakładu Drohowyzkiego,

3) przez rozpatrywanie uchwał Rady administracyjnej w sprawie mianowania a względnie oddalania urzędników i sług fundacyi, przedkładanych mu do zatwierdzenia przez Radę administracyjną. (Art. XVI aktu fund.),

4) przez rozpatrywanie innych ważniejszych uchwał Rady administracyjnej, które według instrukcyi z 24. Stycznia 1866. wymagają zatwierdzenia Wydziału krajowego.

Działalność swą w ubiegłym roku w powyżej oznaczonych granicach swojej kompetencyi, Wydział krajowy ma zaszczyt przedstawić niniejszem Wysokiemu Sejmowi.

ad 1. Uchwałą z dnia 30. Marca 1888 l. 13.425 zarządził Wydział krajowy przeprowadzenie szkontra kasy centralnej, które w dniu następnym t. j. 31. Marca b. r. zostało dokonanem przez delegowanych w tym celu urzędników rachunkowych, a mianowicie zastępcę dyrektora, rewidenta i dwóch praktykantów rachunkowych. Zapasy tak gotowizny jak i efektów znaleziono zgodne z wynikłościami odnośnych dzienników. Księgi rachunkowe główne i pomocnicze znaleziono wykontowane aż po dzień 30. Marca b. r. Sprawdzono, że zapasy w efektach, przeważnie depozytowe, które podczas poprzedniego szkontra w r. 1887. znajdowały się w przechowaniu Banku krajowego, zostały z tego Banku podjęte i że wszystkie depozyta znajdują się

w centralnej kasie fundacyi. Sprawdzono także, że nieprawidłowość w manipulacyi w roku zeszłym wytknięta a polegająca na tem, że dzienniki kasowe prowadził czasowo buchalter, została uchyloną, dzienniki prowadzi obecnie kontrolor kasowy.

W załatwieniu sprawozdania z tego szkontra zwrócił Wydział krajowy uwagę kuratora fundacyi, że depozyta w papierach wartościowych wynoszące 89.335 zł. 43 ct. należałoby przechowywać w skarbcu, którego klucz oprócz kasyera i kontrolora posiada także kurator fundacyi, nie jak dotychczas w kasie, do której klucz mają tylko kasyer i kontrolor. Wezwano także kuratora, aby w myśl obowiązujących przepisów zażądał kaucyi od kontrolora kasowego.

ad 2. W skutek rozporządzenia Wydziału krajowego z dn. 19. Sierpnia 1887 l. 42.381 przeprowadzone zostało przez delegowanych w tym celu urzędników rachunkowych szkontro i lustracya Zakładu Drohowyzkiego. Czynność komisyjna trwała od 5. do 24. Września 1887 i objęła wszystkie działy administracyi Zakładu.

Z obszernego aktu szkontra wyjmujemy następujące ważniejsze szczegóły:

I. Kasa zakładu prowadzona przez starca Zielińskiego zostaje w porządku;

II. Magazyn żywności pomieszczony w nieodpowiednim lokalu.

Artykuły żywności źle utrzymywane, ulegają często zepsuciu.

Magazynier Teofil Rudnicki, człowiek nieporadny, utrzymuje rachunki w nieporządku i niedoprowadzone do kurencyi, w skutek czego stan znaleziony na miejscu nie mógł być z rachunkami sprawdzony.

Artykuły żywności wydawane są na kuchnię miesięcznie z góry. W razie zwiększenia się osób pobierających żywność, wydaje się dodatkowo artykuły na kuchnię, zaś w razie zmniejszenia się ilości osób, kuchnia nie zwraca magazynowi nadebranych artykułów. Z powodu tego stracić miał zakład w czasie wakacyj w r. 1887. na żywieniu samych chłopców 225 zł. 60 ct.

Komisya doradza wprowadzenie napowrót dziennego wydatkowania na kuchnię artykułów żywności dla sierót.

III. Folwark i żywy inwentarz zostaje pod zarządem starca p. Dobronieckiego Franciszka; w porządku prowadzony.

Stajnia wymaga tylko pewnych reperacyj wedle wskazówek zaznaczonych w protokole.

IV. Inwentarz i urządzenie powierzone nieporadnemu starcowi p. Strojnowskiemu, prowadzone są bezładnie. Rachunków odnośnych od początku roku 1887. nieuzupełniono, a od roku 1885. nie zarządzano wydzielenia i wypisania zużytych rzeczy. Brak ewidencyi tak co do ilości jak i wartości przedmiotów, a przez to samo i sprawdzenie rzeczywistego stanu było niemożliwem.

V. Warstaty wedle twierdzenia komisyi, weszły na lepsze tory; — wyrabiają przeważnie tylko przedmioty służące do użytku zakładu i na stałe zamówienia, zaś mniej na zapas do pozbycia. Zarzuca jednak komisya wyłączenie warstatów z pod nadzoru i kontroli dyrekcyi, oraz wprowadzenie nieodpowiedniej rachunkowości, która utrudnia ewidencyę i kontrolę.

VI. Materyały warstatowe.

Dział ten szkontrowany wyrywkowo znaleziono w porządku z wyjątkiem drobnych nieuniknionych różnic.

VII. Maszyny i narzędzia.

Dział ten znaleziono również w porządku z wyjątkiem tylko, iż zużyte narzędzia nie zostały wydzielone i odpisane w rachunkach. W dziale tym projektuje komisya niektóre urządzenia dla bezpieczeństwa, wskazane w sprawozdaniu, tudzież sprawienie piły cyrkularnej do rąbania drzewa.

VIII. Wyroby warstatowe.

W tym dziale zaznacza komisya, że przy ocenianiu wyrobów popełniane są często mylki i nie dolicza się kosztów zarządu i roboty uczniów, w skutek czego wykazywane zyski

mają być fikcyjne. Nadmienia dalej, iż brak fachowego naczelnika warstatów. Obecnie prowadzi warstaty były sekretarz Rady nadzorczej — funkcyonaryusz niefachowy.

IX. Składy wyrobów warstatowych znaleziono w porządku pod zarządem magazyniera materyałów p. Zambellego.

X. Należytości czynne za wyroby wynoszą kwotę 15.632 zł. 34½ ct., z tego jest nieściągalną kwota 2.603 zł. 12 ct., właściwy stan czynny wynosi 13.029 zł. 22½ ct.

Komisya wnosi na odpisanie nieściągalnych należytości i zaurgowanie zaległości, które ściągnięte być mogą lub oddanie na drogę sądową, zarazem wnosi, ażeby zażądano od komisantów, by co pół roku nadsyłano pieniądze za sprzedane wyroby i składano rachunki.

XI. Wychowanie sierót.

W dziale tym podnosi komisya, że wynagrodzenie dozorców na oddziale chłopców à 10 zł. miesięcznie jest za niskie, że ilość dozorców za szczupła i że częste zmienianie tychże szkodliwie wpływa na wychowanie.

Wykazuje stan ilości sierót i tychże zatrudnienie, zwraca dalej uwagę, iż sieroty w zbyt młodym wieku opuszczają zakład, chłopcy od 16 do 18 lat, dziewczęta od 14 do 16 lat. Przedstawia wreszcie komisya dosyć korzystny pogląd na koszta utrzymania zakładu.

XII. Żywienie w zakładzie ma być teraz o wiele lepszem, do czego przyczynia się własna rzeźnia bydła. Na biciu bydła we własnym zarządzie zyskać miano od 1. Stycznia do 31. Sierpnia 1887 kwotę 470 zł.

XIII. Piekarnia odmieniła się o tyle na korzyść, że nie bierze się mąki od dostawców, lecz wyrabia się ją we własnym zarządzie w okolicznych młynach jak również i krupy. W dziale tym zwraca uwagę komisya, że należałoby się zastanowić, ażali przy maszynie parowej nie dałby się urządzić młynek do mielenia mąki i krup. Na wyrobie mąki i krup we własnym zarządzie, zyskać miał zakład od 1. Stycznia do 31. Sierpnia 1887 421 zł.

XIV. Sanitarne stosunki zakładu dobre. Szpitalik chłopców i szpitalik dziewcząt prowadzone są wzorowo przez lekarza zakładowego Krätschmera. Obsługę i pielęgnacyę chorych sprawują wzorowo i z całem poświęceniem Siostry Felicyanki; wszędzie widoczny porządek — dostrzeżono tylko brak dostatecznej ilości materaców dla chorych sierot. Również odczuwać się daje brak szpitalika dla starców i staruszek, który mógłby być urządzony w dwóch pokoikach po 3 łóżek. Niemniej byłoby pożądanem wybudowanie osobnej trupiarni; także wychodki wymagałyby przeistoczenia, gdyż źle są urządzone osobliwie w prawem skrzydle na oddziale żeńskim, gdzie wydają woń zabijającą a udzielającą się przyległym ubikacyom.

XV. Odzież i bielizna utrzymywana przez Siostry Felicyanki we wzorowym porządku. Rachunki zarządowe inwentarza odzieży i bielizny są jednak w nieładzie.

XVI. Inne drobne działy.

Ogród w porządku, tylko park w zaniedbaniu z powodu zarządzonych oszczędności. W łazienkach wanien za mało. Urządzenia gimnastyczne odpowiednie. Muzyka zakładowa potrzebuje w części nowych instrumentów. Pracownia krawiecka żeńska utrzymywana przez Siostry Felicyanki dobrze urządzona.

XVII. Oddział starców i staruszek.

Tutaj wykazuje komisya ilość i zatrudnienie tychże.

XVIII. Straż pożarna nie istnieje w zakładzie i brak wielu przyrządów ogniowych. Komisya wnosi zorganizowanie takiej straży i sprawienie brakujących narzędzi.

XIX. Rachunkowość.

Dział ten przedstawia komisya nader ujemnie, nadmieniając, że wytykane dotąd przez poprzednie komisye nieprawidłowości, nie tylko nie zostały uchylone ale znacznie się wzmogły, tak iż wszędzie odczuwać się daje brak ewidencyi rachunkowej. Nadmienia dalej, że prowadzący

komisyę udzielił rachmistrzowi zakładu wymaganych informacyj dla wprowadzenia ładu i że tenże z polecenia kuratoryi ma wypracować projekt do wprowadzenia odpowiedniej rachunkowości, który ma być rewidentowi Semetkowskiemu do przejrzenia udzielony, a następnie w życie wprowadzony. Następnie oznajmia komisya, iż dla wprowadzenia prawidłowej rachunkowości w zakładzie wymaganem jest ustalenie rachmistrza i dodanie mu dwóch pomocniczych sił.

Wreszcie zaznacza komisya, że etat funkcyonaryuszy zakładu dzisiejszym wymogom nie odpowiada, że wymaganą jest zmiana tak pod względem ilości jakoteż pod względem poborów funkcyonaryuszy, którzy odpowiednio powinni być płaceni i ustaleni a nie powinni być często zmieniani, jak to dotąd się praktykuje. W końcu, że wydane być powinne instrukcye określające obowiązki każdego funkcyonaryusza.

Zaznacza także komisya, że w roku 1887. spodziewane jest przekroczenie budżetu o kwotę 589 zł. w kosztach utrzymywania funkcyonaryuszy zakładu, pomimo, iż wiele działów powierzono za nader niskiem wynagrodzeniem starcom zakładu, którzy przeważnie są niedołężnymi i tylko do większego zamętu się przyczyniają.

Powyższy rezultat szkontra i lustracyi zakomunikował Wydział krajowy kuratorowi fundacyi pismem z dnia 24. Lutego 1888 l. 50.122/87, w którem podniesiono najważniejsze dostrzeżone usterki i wezwano administracyę fundacyi, aby je w jak najkrótszym czasie usunęła i potrzebne reformy w drodze właściwej w myśl postanowień statutu organicznego przeprowadziła.

W odpowiedzi na to wezwanie kurator fundacyi w piśmie z dnia 18. Lipca 1888 l. 546 oznajmił co następuje:

1. Zaniedbanie rachunków magazynu żywności zostało zupełnie usunięte przez przeniesienie na emeryturę p. Teofila Rudnickiego, który mimo chęci nie mógł podołać obowiązkom magazyniera i przez mianowanie na jego miejsce p. Antoniego Zambellego, który odnośnie do sprawozdania komisyi lustracyjnej wykonywał w porządku swoje obowiązki.

Równocześnie dodałem mu do pomocy dwóch młodych ludzi i dwóch ubogich, którzy w swoim zakresie działania wiele mu pomódz mogą i rzeczywiście te siły zupełnie wystarczają.

2. Ze względu, że prócz ubikacyj zajętych na magazyn żywności a pomieszczonych w znacznie podniesionych suterenach — należy do takowego strych specyalnie urządzony do przechowania większych zapasów — uważam, że magazyn jest dobrze pomieszczony.

Nadmienić także muszę, że odpowiedniejszego lokalu w budynku zakładowym znaleść nie można.

3. Dla należytego uporządkowania ksiąg odnośnych i inwentarza samego, delegowałem urzędnika administracyi centralnej, aby ten dział uporządkował i poleciłem rok rocznie odpisywać z inwentarza przedmioty zużyte.

4. Zaprowadzenie oddzielnej rachunkowości w warstatach Drohowyzkich było wówczas konieczne, bo nigdzie takiego zamętu i zawikłania nie zastałem jak właśnie w tym oddziale.

Aby po oddaleniu dawnego naczelnika warsztatów stan rachunków tego działu należycie wyjaśnić i umożebnić natychmiastową kontrolę, uznałem za konieczne zorganizowanie rachunkowości warsztatów. Musiała zmiana być lepszą niż system dawniejszy, kiedy następca pierwszego naczelnika mógł rachunki zamknąć w ciągu 15 dni, a dawniej potrzebowano na to 2 do 3 miesięcy.

W skutek tego też zamknięcie ogólne rachunków za rok 1887. przedłożyć mogłem już w Marcu b. r., na co dawniej właśnie przez źle urządzoną rachunkowość warsztatów potrzebowano znacznie dłuższego czasu. Mimo to jednak na żądanie Wysokiego Wydziału krajowego poleciłem rachunki warsztatowe przydzielić rachmistrzowi zakładu i dodałem mu wymaganą pomoc.

5. Sprawę dłużników za wyroby warstatowe oddałem syndykatowi fundacyi do sądowego postępowania.

6. Co do składów komisowych, ze względu że obecnie warsztaty przeważnie robią tylko na obstalunek, okazały się niepotrzebne i poleciłem Dyrekcyi, aby wszystkie rachunki domów komisowych ukończyła i resztę wyrobów odebrała.

7. W sprawie bezpieczeństwa od ognia poleciłem Dyrekcyi zakładu, aby rezerwoary wodociągowe były zawsze przynajmniej w $^3/_4$ częściach wodą napełnione.

Organizacyę straży ogniowej ochotniczej w myśl §. 30. statutu zarządziłem i takowa wkrótce ukończoną zostanie.

8. Ze względów sanitarnych uważam za niezbędne przeprowadzić zupełną zmianę dotychczasowego urządzenia wychodków w głównym gmachu. Ponieważ to będzie znaczny wydatek, poleciłem rozłożyć tę robotę na lat kilka poczynając od bieżącego.

ad 3. Uchwałą z dnia 22. Listopada 1887 l. 55.806 zatwierdził Wydział krajowy uchwałę Rady administracyjnej z dnia 19. Października 1887 l. 1.945, którą zamianowano p. Antoniego Zambellego, dotychczasowego expedyenta warsztatów Zakładu Drohowyzkiego magazynierem tego zakładu począwszy od d. 1. Listopada 1887.

Tą samą uchwałą zatwierdził Wydział krajowy uchwałę Rady administracyjnej z dnia 21. Października 1887 l. 1.947, którą przeniesiono p. Cypryana Gorczyckiego na posadę sekretarza Rady od dnia 1. Listopada 1887 i zamianowano od tegoż dnia p. Władysława Ronkę prowizorycznie naczelnikiem warsztatów w Zakładzie Drohowyzkim pod warunkiem zrzeczenia się prawa do emerytury, jeżeliby po roku prowizorycznej służby został stabilizowany.

Uchwałą z dnia 18. Grudnia 1887 l. 61.402 zatwierdził Wydział krajowy uchwałę Rady administracyjnej z dnia 14. Grudnia 1887, którą przyjęto do wiadomości decyzyę Matki generalnej zgromadzenia Sióstr Felicyanek, przeznaczającej na ochmistrzynię w Zakładzie Drohowyzkim Siostrę Maryę Stefanię Budziłowiczównę w miejsce dotychczasowej ochmistrzyni Siostry Maryi Nepomuceny Jałoszyńskiej.

Wreszcie uchwałą z dnia 24. Kwietnia 1888 l. 16.546 przyjął Wydział krajowy do swej wiadomości oznajmienie kuratora fundacyi, że po przeniesieniu z dniem 1. Kwietnia 1888 dotychczasowego buchaltera fundacyi p. Tadeusza Łopuszańskiego w stały stan spoczynku, powierzono prowadzenie buchalteryi kontrolorowi kasy p. Karolowi Marcinkiewiczowi, zaś kontrolę kasy p. Ludwikowi Wąsowiczowi.

ad 4. Uchwałą z dnia 20. Marca 1888 l. 9.002 postanowił Wydział krajowy na wniosek Rady administracyjnej zgodzić się na przyjęcie członków orkiestry teatralnej do zakładu emerytury aktorów sceny polskiej we Lwowie, zaś uchwałą z dnia 22. Czerwca 1888 l. 20.362 zatwierdził Wydział krajowy nowy statut emerytalny dla urzędników i sług fundacyi Skarbkowskiej.

W końcu podaje Wydział krajowy do wiadomości Wysokiego Sejmu:

Alegat 1. *a)* Sprawozdanie z czynności Rady administracyjnej za rok 1887.

Alegat 2. *b)* Sprawozdanie Dyrekcyi Zakładu sierot i ubogich w Drohowyżu za r. 1885, 1886 i 1887.

Alegat 3. *c)* Sprawozdanie kuratora fundacyi zawierające pogląd na stosunki fundacyi w ogóle i na działalność zarządu dóbr fundacyjnych od roku 1885. do 1888.

Wydział krajowy wnosi:

Wysoki Sejm raczy sprawozdanie niniejsze przyjąć do wiadomości.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Lwów d. 3. Sierpnia 1888.

Marszałek krajowy:
Tarnowski *w. r.*

Sprawozdawca:
Oktaw Pietruski *w. r.*
Członek Wydziału krajowego.

Alegat 1. do sprawozdania Wydziału krajowego L. W. 13.571/88.

Odpis

sprawozdania administracyi centralnej Zakładu hr. Skarbka z dnia 28. Marca 1888 l. 31/pr. R. do Wysokiego Wydziału krajowego.

Spełniając postanowienie instrukcyi dla kuratora i Rady administracyjnej fundacyi St. hr. Skarbka, mam zaszczyt jako przewodniczący Radzie, przedłożyć Wysokiemu Wydziałowi krajowemu sprawozdanie z czynności Rady administracyjnej fundacyi St. hr. Skarbka za r. 1887.

W roku 1887, odbyła Rada posiedzeń 15, i na tychże załatwiła ze spraw ważniejszego znaczenia następujące:

1. Uchwalono wnieść podanie do Wys. Wydziału krajowego o pozwolenie zaciągnięcia pożyczki w kwocie 15.000 zł. z funduszu żelaznego na zapłacenie p. Miłaszewskiemu należności z procesu pochodzącego z kontraktu dzierżawy teatru w roku 1883.

2. Przyjęto do wiadomości memoryał syndyka w sprawie przegranego procesu z Miłaszewskim i uchwalono przedłożyć takowy przy sprawozdaniu Wysokiemu Wydziałowi krajowemu.

3. Uchwalono pożyczone w poprzednich latach z funduszu asekuracyjnego 23.000 zł. w papierach przelać do funduszu obrotowego na pokrycie niedoborów z lat ubiegłych.

4. Uchwalono budżet na r. 1887. w następujących cyfrach:

Dochody na	266.603 zł. — ct.
Wydatki	170.248 „ — „
Czysty dochód	96.355 zł. — ct.
Na dotacyę zakładu	83 731 „ 70 „
Nadwyżka do dyspozycyi . . .	10.623 zł. 30 ct.

5) Z powodu wyjazdu kuratora na czas dłuższy za granicę, zezwolono na ustanowienie pełnomocnika w osobie Dra Józefa Wereszczyńskiego.

6) Zatwierdzono kontrakt sprzedaży 2000 sztuk dębów w Ostałowicach za cenę 11.400 zł.

7) Złożoną przez kupca dębów w Ostałowicach po za kontraktem kwotę 342 zł. 20 ct. przeznaczono dla funduszu emerytalnego urzędników fundacyi.

8) Uchwalono opuścić dzierżawcy dóbr Żydaczowskich 10% z rocznego czynszu z powodu klęsk elementarnych.

9) Dzierżawcy propinacyi w Doroszowie uchwalono opust 200 zł. rocznie.

10) Uchwalono udzielić Dyrekcyi teatru zasiłek w kwocie 700 zł. na gruntowne odnowienie sali teatralnej.

11) Udzielono urzędnikom administracyi centralnej we Lwowie drzewo opałowe na własny użytek za zwrotem kosztów rąbania i dostawy.

12) Przyjęto do wiadomości ustąpienie ze spółki w przedsiębiorstwie teatralnem p. Stanisława Niewiadomskiego, uznano p. Celinę Dobrzańską jako jedyną dzierżawczynię.

13) Przyjęto p. Władysława Barącza jako współdzierżawcę przedsiębiorstwa teatralnego, zastrzegając złożenie kaucyi w gotówce.

14) Zatwierdzono zamknięcie rachunkowe fundacyi za rok 1886. i udzielono absolutoryum kuratoryi.

15) Udzielono zapomogi leśniczym w Stulsku i Iłowie z powodu gradobicia, pierwszemu 80 zł. drugiemu 50 zł.

16) Przyznano odszkodowanie w kwocie 100 zł. dozorcy lasowemu Bańce za straty z powodu pożaru doznane.

17) Dąbrowiczowi, oddalonemu podleśniczemu w Rożniatowie, udzielono odprawę w kwocie 50 zł.

18) Przyznano byłemu słudze ś. p. fundatora, Bielnikowi dożywotnią pensyę w kwocie 20 zł. i 6 fur opału rocznie.

19) Zatwierdzono wydalenie Michała Otha, byłego ekonoma zakładu, odmawiając mu prawa do pensyi emerytalnej z powodu skonstatowanych nadużyć z jego strony.

20) Zamianowano sekretarzem Rady p. Cypryjana Gorczyckiego i rozpisano konkurs na posadę naczelnika warstatów zakładu drohowyzkiego.

21) Zatwierdzono uwolnienie z zakładu 43 wychowanków i 5 wychowanic.

22) Przyznano p. Kreutzigerowi, byłemu ogrodnikowi zakładu tytułem odprawy kwotę 200 zł.

23) Uchwalono wysłać na wystawę krakowską wyroby warsztatów Zakładu drohowyzkiego.

24) Uchwalono ogłosić konkurs na posadę dyrektora Zakładu drohowyzkiego z pensyą 2.000 zł. rocznie z mieszkaniem i opałem.

25) Majstrom w zakładzie, krawieckiemu i szewskiemu przyznano gratyfikacye, pierwszemu 25 zł., drugiemu zaś 20 zł.

26) Zamianowano prowizorycznym dyrektorem Zakładu drohowyzkiego p. Karola Brzozowskiego z pensyą 2.000 zł. rocznie i dodatkami.

27) Przeniesiono w stan spoczynku magazyniera Zakładu drohowyzkiego p. Teofila Rudnickiego.

28) Mianowano prowizorycznym naczelnikiem warstatów Zakładu inżyniera Władysława Ronkę.

29) Mianowano prowizorycznie magazynierem dotychczasowego ekspedyenta warsztatów drohowyzkich p. Zambellego.

30) Zatwierdzono ochmistrzynię na oddziale dziewcząt w Zakładzie drohowyzkim Maryę Budziłowiczównę, Felicyankę.

31) Uchwalono zniżyć ceny na wyrobach będących na składzie w magazynach warsztatowych Zakładu drohowyzkiego.

32) Zamianowano ogrodnikiem Zakładu drohowyzkiego Dra Józefa Oleskowa.

33) Przyjęto do zakładu sieroty a to:

Chłopców	38
Dziewcząt	17
Ubogich mężczyzn	7
Ubogich kobiet	1

D. j. w.

Alegat 2. do sprawozdania Wydziału krajowego L. W. 13.571/88.

Odpis

sprawozdania Dyrekcyi zakładu sierot i ubogich Stanisława hr. Skarbka w Drohowyżu l. 78/88 o Zakładzie sierot i ubogich ś. p. St. hr. Skarbka w Drohowyżu za rok 1885, 1886. i 1887.

Rok 1885.

Liczba sierot umieszczonych w Zakładzie, ruch w ciągu roku i podział sierot ze względu na obrządek.

Z końcem roku 1885. liczba dzieci umieszczonych w Zakładzie sierot i ubogich ś. p. St. hr. Skarbka w Drohowyżu wynosiła 353, mianowicie 223 chłopców i 130 dziewcząt. Ruch w ciągu roku był następujący:

Z końcem roku 1884. liczono

	chłopców	240 —	dziewcząt	149	
z tego ubyło w ciągu roku 1885. przez śmierć . .	„ 2		„ 1		
uwolnionych lub wydalonych	„ 28	55	„ 9	22	
wyzwolonych na czeladników lub przysposobionych na służące	„ 25		„ 12		
pozostało . . .	chłopców	185 —	dziewcząt	127	
przyjęto w ciągu roku 1885.	„	38	„	3	
pozostało z końcem roku 1885. .	chłopców	223 —	dziewcząt	130	

Pod względem obrządku dzieliła się ta liczba następująco:

obrządku rzymsko-katol. chłopców	182	292	
„ „ „ dziewcząt	110		
„ grecko-katol. chłopców	41	61	
„ „ „ dziewcząt	20		
razem . . .		353	dzieci.

Rok 1886.

Liczba dzieci umieszczonych w zakładzie wynosiła z końcem roku 1886. ogółem 336, t. j. 200 chłopców i 136 dziewcząt. Ruch w ciągu roku był następujący:

Z końcem roku 1885. było

	chłopców	223 —	dziewcząt	130	
z tego ubyło w ciągu roku 1886. przez śmierć . .	„ 2		„ 3		
pomieszczono na praktyce w prywatnych warsztatach lub zwrócono opiekunom	„ 39	85	„ 5	37	
wydalono za naganne zachowanie	„ 9		„ 4		
wyzwolono na czeladników lub przysposobiono na sługi .	„ 35		„ 25		
pozostało . . .	chłopców	138 —	dziewcząt	93	
przyjęto w ciągu roku 1886.	„	62	„	43	
pozostało z końcem roku 1886. .	chłopców	200 —	dziewcząt	136	

Pod względem obrządku religijnego rozdzielała się cyfra 336 dzieci następująco:

obrządku rzymsko-katol.	chłopców	168	288
„ „ „	dziewcząt	120	
„ grecko-katol.	chłopców	32	48
„ „ „	dziewcząt	16	
	razem		336 dzieci.

Rok 1887.

Z końcem roku 1887. liczba umieszczonych w Zakładzie sierot wynosiła 335, t. j. chłopców 201, dziewcząt 134. Ruch w ciągu roku był następujący:

Z końcem roku 1886. liczono chłopców 200 — dziewcząt 136

Z tego ubyło przez śmierć	„ —	37	„ 1	18
wydalono za naganne zachowanie lub uwolniono przed ukończeniem nauk	„ 22		„ 4	
wyzwolono na czeladników, lub przysposobiono na służące	„ 15		„ 13	
pozostało	chłopców	163	dziewcząt	118
przyjęto w ciągu roku 1887.	„	38	„	16
pozostało z końcem roku 1887.	chłopców	201	dziewcząt	134

Liczba ta 335 dzieci dzieliła się pod względem obrządku religijnego:

Religii rzymsko-katol.	chłopców	163	278
„ „ „	dziewcząt	115	
„ grecko-katol.	chłopców	38	57
„ „ „	dziewcząt	19	
	razem		335 dzieci.

W latach 1885., 1886. i 1887. znajdowały się w zakładzie przeważnie dzieci starsze wiekiem, a to ze względu, iż od lat kilku daje się pierwszeństwo przy przyjmowaniu starszym sierotom.

Jakkolwiek rok 1888. nie wchodzi w ramy niniejszego sprawozdania, naznaczyć tu wypada, iż w roku 1888. po dzień 27. Marca przyjęto do zakładu 58 dzieci, t. j. 36 chłopców i 22 dziewcząt tak, że w chwili obecnej znajduje się w zakładzie 393 dzieci, mianowicie chłopców 237, dziewcząt 156.

Stan zdrowia.

Rok 1885.

Pod względem stanu zdrowia rok 1885. nie był zupełnie pomyślnym, a to z powodu szkarlatyny, która się w Zakładzie pojawiła z końcem roku. Urządzono natychmiast osobny szpital i oddzielono chorobą dotknięte dzieci, i dzięki troskliwości, z jaką pielęgnowani byli chorzy przez Siostry Felicyanki i lekarza zakładu, wypadków śmierci stosunkowo było mało, gdyż na ogólną liczbę dzieci zmarło tylko troje, a to 1 na gruźlicę a 2 na szkarlatynę.

Zresztą stosunki sanitarne w Zakładzie były normalne.

Rok 1886.

Pomimo nieco wyższego stosunku śmiertelności między dziećmi w Zakładzie, niż w roku 1885, rok 1886. pod względem stanu zdrowia w ogóle nie przedstawiał wiele do życzenia. Zmarło dzieci 5. Zważywszy jednak, iż z tych 5 wypadków śmierci 4 były spowodowane chorobami piersiowemi, a i z tych u 3 dzieci skonstatowaną była dziedziczność tuberkuł, a 1 wycho-

wanek zmarł na zapalenie mózgu, wszyscy zaś zmarli, byli remanentem chorych z 1885 r., okaże się, że rok 1886 pod względem zdrowotnym, był rzeczywiście zadowalniającym.

W ogólnej liczbie chorych największa ilość dotkniętych była chorobami narządów oddechowych i zimnicą.

Rok 1887.

Dzięki sprzyjającym warunkom powietrza, zdrowym pokarmom, dostatecznej ich ilości życiu czynnemu i uregulowanemu, wreszcie staranności lekarza, stan zdrowia sierót był względnie dobry. Z końcem Kwietnia 1887. wystąpiła w Zakładzie epidemicznie ospa, zawleczona ze wsi sąsiedniej Demni, gdzie się przez dłuższy czas utrzymywała.

Natychmiast urządzono osobny szpitalik, oddzielony od głównego budynku i przecięto z nim wszelką komunikacyę, zaszczepiono wszystkie sieroty zakładu powtórnie i nie zaniedbano niczego, co mogło powstrzymać szerzenie się ospy.

Ostrożność ta i staranność lekarza uwieńczoną została pomyślnym skutkiem, gdyż w ogóle przebieg choroby był łagodny i czas trwania jej krótki. W r. 1887. był tylko jeden wypadek śmierci i to na gruźlicę płuc.

W ogólnej liczbie chorych największą ilość przedstawiają dotknięci chorobą narzędzi oddechowych i zimnicą.

Z końcem roku 1887. urządzono mały szpitalik dla prebendaryuszów Zakładu, a przytem zaradzono dawno uczuwać się dającej potrzebie, przez sprawienie na razie 5 łóżek żelaznych dla szpitala zakładowego, które okazały się bardzo dogodne i praktyczne.

Nauka.

Nauka w szkole pospolitej Zakładu w roku 1885., 1886. i 1887., jak w każdym roku, prowadzoną była ściśle podług planów przepisanych dla szkół publicznych.

Rok 1885.

Szkoła pospolita na oddziale chłopców dzieliła się w roku 1885. na klasy I., II., III. i dwa oddziały klasy IV. Dalszą naukę poza obrębem szkoły pospolitej. udzielano chłopcom na tak zwanym kursie technicznym.

Co do dziewcząt, zaszła jedynie ta różnica, że ograniczono się na pierwszych trzech klasach pospolitych, a to w celu dania możności dziewczętom, będącym już w wieku odpowiednim do wcześniejszego oddawania się naukom praktycznym. Dalszą naukę pobierały dziewczęta w dwóch oddziałach, t. j. na kursie uzupełniającym i powtarzającym.

Liczba dzieci z końcem roku 1885. dzieliła się na poszczególne klasy jak następuje:

Oddział chłopców:

w klasie	I. i II. (złączonej) . . .	uczniów	25
„	III.	„	43
„	IV. *a)*	„	24
„	IV. *b)*	„	18
„	V. kurs techniczny . .	„	22
„	VI.	„	26
„	VII.	„	24
	Razem .	„	182

Inni uczniowie, którzy nauki na kursie technicznym ukończyli, oddawali się wyłącznie nauce zawodowej w warstatach.

Plan nauki na kursie technicznym, mającym zakres niższej szkoły przemysłowej obejmował następujące przedmioty:

	klasa V.	klasa VI.	klasa VII.
	godzin tygodniowo		
Religia	1	1	1
Język polski	2	2	3
„ niemiecki	2	2	2
Rachunki	2	2	2
Historya naturalna	—	1	1
Wiadomości z geografii i historyi	1	2	2
„ z fizyki i chemii	2	2	2
„ z geometryi	2	1	1
„ z technologii	—	2	—
Rysunki odręczne	6	3	2
„ techniczne	—	—	2
Razem godzin tygodniowo	18	18	18

Przydzieleni do warstatów uczniowie pracowali zawodowo w warstatach: ślusarskim, kowalskim, stolarskim, stelmaskim, krawieckim i szewskim, oprócz tego prowadzono pomocniczo lakiernictwo, rymarstwo i blacharstwo.

Warstaty liczyły z końcem roku 1885.:

w warstacie	ślusarskim	uczniów 28
„	kowalskim	„ 16
„	stolarskim	„ 11
„	stelmaskim	„ 17
„	krawieckim	„ 17
„	szewskim	„ 17
„	rymarskim	„ 1
„	lakierniczym	„ 1
„	blacharskim	„ 2
	Razem	„ 110

Nadto 2 pozostawało w ogrodzie, a 1 w piekarni zakładu.

W planie naukowym dano w tym roku, jak i w następnych 1886. i 1887., rysunkom i gimnastyce u chłopców szerszy zakres, niż to bywa w publicznych szkołach pospolitych.

Oddział dziewcząt:

w klasie	I.	uczennic 6
„	II.	„ 28
„	III.	„ 32
na kursie uzupełniającym		„ 44
„ „	powtarzającym	„ 20
	Razem	„ 130

Doroczny popis publiczny odbył się w dniach 30., 31. Lipca i 1. Sierpnia, a w dniu tym ostatnim w obec wielu zaproszonych osób. Zebrane razem ręczne wyroby uczniów i uczennic, jakoteż ich rysunki, utworzyły małą wystawę, która zwracała na siebie pochlebną uwagę.

W roku 1885. w personalu nauczycielskim zaszły zmiany, a to na miejsce księdza Banacha mianowano księdza Ludwika Swadowskiego kapelanem zakładu i katechetą rzymsko-katolickim i uwolniono z obowiązków młodszego nauczyciela J. Moskwę.

Rok 1886.

Z końcem roku 1886. dzieliła się liczba dzieci na poszczególne klasy jak następuje:

Oddział chłopców:

w klasie	I. i II. (złączonej) . . .	uczniów	25
„	III.	„	41
„	IV. *a)*	„	24
„	IV. *b)*	„	18
„	V. kurs techniczny . .	„	25
„	VI.	„	26
„	VII.	„	24
	Razem .	„	183

Inni uczniowie w liczbie 17, którzy nauki na kursie technicznym pokończyli, zajęci byli wyłącznie pracą zawodową w warstatach.

Plan nauki na kursie technicznym, mającym zakres niższej szkoły przemysłowej, obejmował następujące przedmioty:

	klasa V.	klasa VI.	klasa VII.
	godzin tygodniowo		
Religia	1	1	1
Język polski	2	2	2
„ niemiecki	1	1	1
Rachunki	2	2	2
Historya naturalna . . .	1	1	1
Rysunki odręczne	4	6	6
„ techniczne . . .	—	1	2
Razem godzin tygodniowo .	11	14	15

W warstatach było uczniów:

w warstacie	ślusarskim	uczniów	19
„	kowalskim	„	12
„	stolarskim	„	11
„	stelmaskim	„	12
„	krawieckim	„	12
„	szewskim	„	12
„	rymarskim	„	2
„	lakierniczym	„	2
„	blacharskim	„	4
	Razem	„	86

Nadto 2. pozostawało na praktyce w piekarni, a 4. przy ogrodzie zakładu.

Oddział dziewcząt:

w klasie	I. . . .	19
„	II. . . .	27
„	III. . . .	34
na kursie uzupełniającym .		56
Razem .		136

Egzamina szkolne odbyły się w dniach 28., 29., 30. i 31. Lipca, ostatniego dnia przy współudziale zaproszonych osób.

Rok 1887.

Z końcem roku 1887. dzieliła się liczba dzieci na poszczególne klasy jak następuje:

Oddział chłopców:

w klasie	I.	uczniów	19
„	II.	„	33
„	III.	„	40
„	IV.	„	25
„	V. kurs techniczny	„	19
„	VI.	„	33
„	VII.	„	18
	Razem	„	187

Inni chłopcy wolni od nauki na kursie technicznym w liczbie 14, zajęci byli wyłącznie pracą zawodową w warstatach, mieli jednak co niedzieli godzinę nauki religii.

Na wniosek naczelnika warstatów i z upoważnienia Kuratoryi, zmniejszono liczbę godzin na kursie technicznym, a to dla uzyskania więcej czasu pracy w warstatach i dokładniejszego zawodowego wykształcenia uczniów.

Plan nauki na kursie nauki technicznej obejmował następujące przedmioty:

	klasa V.	klasa VI.	klasa VII.
	godzin tygodniowo		
Religia	1	1	1
Język polski	2	2	2
„ niemiecki	1	1	1
Rachunki	2	2	2
Rysunki	4	6	6
Technologia	—	2	—
Razem tygodniowo godzin	10	14	12

Warstaty liczyły z końcem roku 1887.:

warstat	ślusarski	19 uczniów
„	kowalski	11 „
„	stolarski	10 „
„	stelmaski	7 „
„	krawiecki	12 „
„	szewski	11 „
„	rymarski	4 „
„	lakierniczy	3 „
„	blacharski	5 „
	Razem	82 uczniów

Wreszcie 2. pozostawało na praktyce przy ogrodzie zakładowym.

Oddział dziewcząt:

w klasie	I.	— uczennic
„	II.	24 „
„	III.	41 „
na kursie uzupełniającym		69 „
	Razem	134 uczennic

Egzamina szkolne odbyły się w dniu 9., 10. i 11. Lipca — ostatniego dnia przy współudziale zaproszonych osób.

Od pierwszych wyzwolin na czeladników t. j. od jesieni 1881 r. wyzwolił zakład czeladników rozmaitych profesyj i rozesłał po kraju:

po koniec roku	1885. .	86 uczniów
„ „ „	1886. .	121 „
„ „ „	1887. .	136 „

Otrzymywane o nich pochlebne wiadomosci tak od prywatnych majstrów, jak i od zarządów warstatów kolejowych, świadczą o należytem wykształceniu zawodowem w warstatach zakładu.

Od jesieni 1882. r. poczęto wysyłać dziewczęta z Zakładu przysposobione na służące, a liczba wysłanych w tym charakterze była:

po koniec roku	1885. .	60 uczennic
„ „ „	1886. .	85 „
„ „ „	1887. .	98 „

I co do dziewcząt otrzymywane pochwały chlebodawczyń, świadczą o umiejętnem i praktycznem prowadzeniu tego działu przez siostry Felicyanki.

Z początkiem roku 1886. nowo mianowany dyrektor Zakładu często obecny na wykładach nauk, tak na oddziale chłopców, jak i dziewcząt, miał sposobność przekonania się, że cały personal nauczycielski, niepozostawia nic do życzenia pod względem uzdolnienia i metody nauczania, zauważył jednak, że wielka, nawet rażąca była różnica w postępach na oddziale chłopców i na oddziale dziewcząt i to na niekorzyść pierwszych. Odpowiedzi dziewcząt były pewne i w ogóle uczennice odznaczały się przytomnością umysłu, gdy chłopcy byli chwiejni i roztargnieni. Ta strona ujemna była przedmiotem poufnych rozmów dyrektora z nauczycielami i rozbieraną była na konferencyi nauczycielskiej przy układaniu listy kwalifikacyjnej uczniów przed zamknięciem roku szkolnego 1885/6. Dzięki staranności całego grona nauczycielskiego w ciągu roku szkolnego 1886/7, ta ujemna strona u chłopców zupełnie została usuniętą. Obecny dnia 11. Lipca 1887. na egzaminie pan radca Sawczyński, uderzony pewnością odpowiedzi uczniów i wprawą, z jaką z pamięci rozwiązywali zagadnienia geometryczne i arytmetyczne, sam je zadawał. J. E. Minister oświecenia pan Gautsch, zwiedzający zakład Drohowyzki dnia 7. Października 1887., zatrzymał się dłużej w jednej z klas, a chcąc przekonać się o postępie uczniów z niemieckiego języka zażądał, aby czytali i tłumaczyli ustnie podane im zdania. Uczniowie odpowiadali tak przytomnie, szybko, bez namysłu, że J. E. pan Minister, nauczycielowi, w którego to działo się klasie, po dwakroć uznanie swoje wyraził.

Dyrekcya kończąc tę część sprawozdania, obejmującą dział nauki mimo przeświadczenia, że wszelkie spełnienie obowiązków już samo z siebie przynosi pracownikom pewien rodzaj wynagrodzenia, leżący w uspokojeniu ich sumienia, nie może przemilczeć i o wizycie Wgo księdza Bazylego Ilnickiego, radcy gr. kat. metropolitalnego konsystorza, wydelegowanego do Zakładu przez Najprzew. Metropolitę Arcybiskupa lwowskiego obrządku gr. kat. dla zdania mu sprawy o wychowaniu religijnem dzieci tego obrządku, umieszczonych w Zakładzie. Dyrekcya ośmiela się przedłożyć odpis dwóch urzędowych pism, które otrzymała tak od delegowanego, jakoteż i od Najprzew. księdza Metropolity, a które podnoszą porządek, harmonię, dobre prowadzenie tak rz. kat., jak i gr. kat. obrządku, staranne nauczanie Rusinów religii i modlitw w języku ich ojców; równą pieczołowitość rozciągniętą nad dziećmi tak rzymsko-, jak i grecko-katolickiego obrządku i duch chrześciańsko-katolicki, którym jest ożywiony Zakład Drohowyzki.

Wreszcie sądzi Dyrekcya, iż tu jest miejsce wspomnieć o wspaniałej uroczystości, która się odbyła w zakładzie w roku 1886., w dzień św. Stanisława, patrona fundatora Zakładu,

o uroczystości, która na całe życie wyrytą została w sercach wychowańców i wychowanic, z których przeszło dwieście otrzymało Święty Sakrament Bierzmowania, udzielony im przy solennem nabożeństwie przez Najprzew. księdza biskupa Puzynę.

Oddział ubogich.

Rok 1885.

Oddział ubogich umieszczonych w Zakładzie Drohowyzkim liczył z końcem r. 1884.:

Starców 16. staruszek 3.

ubyło w ciągu r. 1885.:			
przez śmierć	2	2	
uwolniono	2	1	
	4	3	
pozostało	12	—	
przyjęto w ciągu r. 1885.	9	7	
pozostało z końcem r. 1885.	21	7	

Razem . . . 28 osób.

Rok 1886.

Z końcem r. 1885. liczono:

Starców 21. staruszek 7.

ubyło w ciągu r. 1886.:		
przez śmierć	1	—
uwolniono na własne żądanie	2	—
wydalono za gorszące zachowanie	3	—
	6	
pozostało	15	7
przyjęto w ciągu r. 1886.	8	3
pozostało z końcem r. 1886.	23	10

Razem . . . 33 osób.

Rok 1887.

Z końcem r. 1886. liczono:

Starców 23 staruszek 10

ubyło w ciągu r. 1887.:		
przez śmierć	2	1
wydalono za gorszące sprawowanie	2	—
	4	1
pozostało	19	9
przyjęto w ciągu r. 1887.	7	1
pozostało z końcem r. 1887.	26	10
Nadto utrzymywał Zakład z końcem r. 1887. niezatwierdzonych przez Radę tymczasowo przyjętych	8	3
Wreszcie utrzymywano na koszt Zakładu eksternistów	1	2
Razem	35	15

Ogółem . . . 50 osób.

Ubogim powierzane są w Zakładzie lżejsze prace, a niektórzy dają się nawet użyć z prawdziwym pożytkiem dla Zakładu. I tak, jeden, człowiek światły i stateczny, jest przełożonym starców i jako taki, pod każdym względem wywiązuje się bardzo dobrze ze swojego zadania. Inny z zawodu muzyk, stworzył niezłą kapelę z wychowanków Zakładu. Czynności ekonoma powierzone są również starcowi, byłemu ekonomowi w kilku majątkach prywatnych, który spełnia obowiązek swój z całą gorliwością i znajomością fachową i z pożytkiem dla Zakładu. Jeden, zdolny inżynier, wyrobiony przy wielkich budowach kolei żelaznych we Francyi, a później naczelny inżynier wilajetowy w Turcyi, od roku powierzoną ma konserwacyę budynków Zakładu, a nawet używany jest przez zarząd centralny fundacyi do robót poza Zakładem i spełnia swe zadanie sumiennie, z całą gorliwością i odznacza się usiłowaniem połączyć w wykonywanych przez siebie robotach oszczędność z trwałością. Jeden z starców ma powierzoną kasę. Wreszcie używani są ubodzy z większym lub mniejszym pożytkiem, do pomocy biurowej w rozmaitych działach administracyi zakładowej.

Administracya.

W Kwietniu 1885 r. zmarł J. O. Karol książę Jabłonowski, pierwszy kurator fundacyi, naznaczony rozporządzeniem nieśmiertelnego jej Twórcy. Kuratoryę po zmarłym objął Henryk hr. Skarbek, urzędownie wprowadzony do Zakładu i w miesiącu Czerwcu 1885. instalowany przez Marszałka krajowego ś. p. Dra Zyblikiewicza.

W Zakładzie Drohowyzkim, oprócz dobrowolnej rezygnacyi Dyrektora, nastąpiło w czasie od końca r. 1885. po koniec r. 1887. kilka zmian w personalu administracyjnym, a mianowicie: spensyonowano na własne żądanie magazyniera głównego; zastąpiono go na czas dłuższy urzędnikiem z administracyi dóbr fundacyi, który nie mogąc podołać wymogom pracy, zrezygnował i spensyonowanym został pod koniec r. 1887.

W tym więcej niż dwuletnim okresie czasu, który obejmuje niniejsze sprawozdanie usunięto kilku urzędników za nadużycia lub niepełnienie należyte powierzonych sobie obowiązków, a w liczbie ich ekonoma Zakładu i zarazem magazyniera warstatów, ochmistrza, kilku dozorców chłopców, a wreszcie uwolniono naczelnika warstatów i spensyonowano kasyera Zakładu.

Kurator przebywał stale przez kilka miesięcy w roku 1886. w Zakładzie, aby obznajomić się lepiej z miejscowymi warunkami i potrzebami Zakładu, tudzież powziąć jaśniejsze wyobrażenie o środkach usunięcia stron ujemnych i sposobach, prowadzących do rozwoju instytucyi. Rozpoznanie się to w miejscowych warunkach zrodziło myśl kuratora, aby przy mającym się odnowić kontrakcie z Siostrami Felicyankami poddać pod ich nadzór kuchnię, pralnię i szpital.

Działy te objęły już Siostry Felicyanki przed końcem roku 1886. Skutki z wykonania tej szczęśliwej myśli, wkrótce dały się poznać. Nietylko, że rozciągnięto w kuchni i pralni tak ważną odgrywających rolę w Zakładzie kilkaset osób liczącym, porządek, wzorową czystość, zdrowsze i smaczniejsze przygotowanie potraw, pewniejszy dozór i kontrolę wydawanych porcyj, ale przez odosobnienie zupełne tych działów, od innych ubikacyj Zakładu, dało się możność siostrom Felicyankom używania w kuchni i pralni starszych wychowanic i tym sposobem wykształcenia praktycznego w przyszłym ich zawodzie. — Zresztą, co jest rzeczą godną podniesienia, Zakład zyskał wiele pod względem moralnym, gdyż z przyłączeniem pralni i kuchni do zamkniętego oddziału dziewcząt, rozciągnięto lepszą kontrolę nad obyczajami dziewek, w sypialni których stale mieści się jedna z Sióstr Felicyanek, a przez to samo zmniejszyło się niebezpieczeństwo zgorszenia, na które zakład był narażonym. W ciągu roku 1886. Dyrekcya zakładu zwróciła baczniejszą uwagę na dostawę mięsa, przekonała się, że jakość jego była lichą, gdyż zmuszoną była często je odrzucać, a przez to samo narażoną była na doraźną i kłopotliwą zmianę listy potraw z powodu trudnego nieraz zastąpienia mięsa; gdy wreszcie pomimo surowości w odbiorze,

nie można było mieć nadziei doprowadzenia dostawcy do sumienności, Dyrekcya poczęła myśleć o zaprowadzeniu rzeźni we własnym zarządzie, i mlewa zboża, potrzebnego do pieczenia chleba, w młynie należącym do fundacyi. W tym celu zabito kupionych na targu kilka sztuk bydła i spróbowano zemleć kilka korcy żyta i pszenicy. Na podstawie tych prób Dyrekcya opracowała projekt, który poparty przez kuratoryę, przyjęty przez Radę nadzorczą i potwierdzony przez Wydział krajowy pismem z dnia 12. Listopada 1886. do l. 65.571/86. wprowadzony został w wykonanie z dniem 1. Stycznia 1887.; od tego czasu zakład wypieka piękny i zdrowy chleb i ma mięso wybornej, niepodejrzanej jakości, a przytem oszczędza jeszcze rocznie, jak wykazują rachunki zł. 1.605 ct. 28, czyli około 11%, pomimo, że mięso jest liczone 37 centów za kilogram, gdy w najbliższem miasteczku w tym czasie gorsze, sprzedawano po 40 ct.

O ile jest korzystne wyswobodzenie się od kontraktowych dostaw i innych artykułów żywności i potrzeb zakładu, a czerpanie ich w źródłach, gdzie ceny są dostępniejsze przy równej lub lepszej jakości towaru, to wykazują rachunki i usprawiedliwiają tak Kuratoryę jak i Dyrekcyę, która tytułem próby przez rok ubiegły szła drogą wolnego kupna.

Koszt całkowity utrzymania zakładu po wyłączeniu nadzwyczajnych urządzeń, adaptacyj, odpraw i wyprawy dla sierót uwolnionych lub wyzwolonych wynosił:

w roku	1881	zł.	92.564 34½ ct.
„	1882	„	91.404·01½ „
„	1883	„	89.820·87½ „
„	1884	„	90.038 07 „
„	1885	„	101.744·19½ „
„	1886	„	77.270·76 „
„	1887	„	82.162·50 „

Stan przeciętny dzienny wykazuje:

w roku	1881.	sierót	300·18.	starców	20·—.	Razem osób	400·18
„	1882.	„	391·88.	„	20·—.	„ „	411·88
„	1883.	„	403·10.	„	12·9	„ „	415·19
„	1884.	„	406·10.	„	12·9	„ „	418·19
„	1885.	„	376·70.	„	24·30.	„ „	401·00
„	1886.	„	323·40.	„	40·30.	„ „	363·70
„	1887.	„	340·65.	„	54·70.	„ „	395·35

Całkowity zatem koszt utrzymania jednego indywiduum (tj. żywność, odzież, bielizna, pościel, leki, nauka, światło, pranie, administracya, utrzymanie budynków, czystość itp.) wynosił:

w roku	1881.	rocznie zł.	231·30,	dziennie	63·37 ct.	
„	1882.	„ „	221.92,	„	60·80	„
„	1883.	„ „	216·33,	„	59·27	„
„	1884.	„ „	215·30,	„	63·37	„
„	1885.	„ „	253 72,	„	69·51	„
„	1886.	„ „	212·45,	„	58·20	„
„	1887.	„ „	207 82,	„	56·94	„

Zauważyć należy, iż koszta utrzymania jednego ubogiego, są dwa razy większe, aniżeli jednej sieroty, a chociaż w roku 1886. i 1887. liczba ubogich wzrosła, przeciętne jednak koszta utrzymania jednego indywiduum, t. j. tak ubogiego, jak sieroty, nie podniosły się, lecz owszem zmniejszyły się.

Folwark.

Gospodarka na folwarku zakładowym w czasie ostatnich dwóch lat podniosła się znacznie, czego jasno dowodzą zaczerpnięte cyfry z ksiąg rachunkowych, wskazujące, iż od lat 8 folwark nie miał podobnego jak dziś rezultatu.

Wykaz mleka dostarczonego z folwarku:

w roku	1879.	krów	dojnych	sztuk	27	dostarczono	mleka	18 920 litrów
„	1880.	„	„	„	32	„	„	19.634 „
„	1881.	„	„	„	32	„	„	20.803 „
„	1882.	„	„	„	32	„	„	16.932 „
„	1883.	„	„	„	23	„	„	21.194 „
„	1884.	„	„	„	22	„	„	19.330 „
„	1885.	„	„	„	23	„	„	16.847 „
„	1886.	„	„	„	25	„	„	28.829 „
„	1887.	„	„	„	27	„	„	48.519 „

Wykaz strat i czystych dochodów z folwarku zakładu:

w roku	1879.	czystego	dochodu	zł.	—	straty zł.	741·71
„	1880.	„	„	„	—	„ „	30·02½
„	1881.	„	„	„	—	„ „	563·30
„	1882.	„	„	„	—	„ „	188·65
„	1883.	„	„	„	—	„ „	1115 67½
„	1884.	„	„	„	—	„ „	1015·83
„	1885.	„	„	„	—	„ „	976·70
„	1886.	„	„	„	700·69½	„ „	—
„	1887.	„	„	„	1870·84½	„ „	—

Warsztaty.

Czeladź obca w warsztatach usuniętą została, gdyż ograniczono produkcyę na własne miejscowe siły, to jest majstrów i wychowanków, a przytem zauważono, że czeladź ta stale przebywająca w zakładzie, niezbyt dobry pod wielu względami wpływ wywierała na wychowanków. Produkcyę wyrobów zmniejszono z powodu nagromadzenia się w latach poprzednich licznych wyrobów, przedstawiających wartość około 12.000 zł., wskutek czego tak znaczny kapitał uwięziony został.

Wyroby wykonują się tylko na zamówienia i o tyle, o ile z korzyścią dla nauki wychowanków własnemi siłami wykonanemi być mogą i w razie tylko ważnych zamówień potrzebujących szybszej dostawy, przyjmuje się czeladź na czas roboty, dając przytem pierwszeństwo byłym wychowankom zakładu, a to w celu pomocy im w dalszem fachowem wykształceniu.

Nieznaczne straty przy produkcyi wyrobów w roku 1885., 1886. i 1887. wynikły z powodu opustu cen wyrobów na składzie od kilku lat nagromadzonych, który okazał się koniecznym dla łatwiejszego i szybszego pozbycia się towaru, jak również z powodu przeprowadzenia oszacowania inwentarza warsztatowego, wedle rzeczywistej obecnej jego wartości. Dyrekcya jednakże ma nadzieję, że w przyszłości przy należytem prowadzeniu warsztatów przez obecnego ich naczelnika, dochody z wyrobów, jeżeli nie przyniosą bezpośredniej korzyści materyalnej, to niezawodnie zrównoważą koszt poniesiony, który zresztą koniecznym jest w zakładzie, mającym głównie za zadanie naukę, a nie zyski.

W roku 1887. urządzono piłę cyrkularną przy maszynie parowej. Przez wprowadzenie cyrkularki oszczędza się wiele robocizny zużywanej na rąbanie drzewa, za porżnięcie którego strony płacą, a tem samem zmniejsza się koszt utrzymania machiny i zyskuje się wielką pomoc w robotach ciesielskich i stolarskich, a przytem unika się używania zewnętrznych robotników, którzy znani są ze skłonności do rozmaitych nadużyć.

Pogląd szczegółowy na ruch wyżej wspomnionych działów jak i całej administracyi, daje zamknięcie rachunkowe trzech lat ostatnich, zestawione przez centralną buchalteryę fundacyi.

Zamykając niniejsze sprawozdanie Dyrekcya ośmiela się raz jeszcze powołać na wizytę J. E. pana Ministra Gautscha, który w Październiku roku 1886. w towarzystwie J. E. pana Namiestnika Zaleskiego zwiedził szczegółowo cały zakład i wejrzawszy w każdy prawie jego zakątek, w gorących słowach wyraził tak Kuratoryi jak i Dyrekcyi swe uznanie za stan zakładu, w jakim go zastał.

Ogólnie rzecz biorąc zakład idzie zwolna ku lepszemu i Dyrekcya się spodziewa, że korzystając z cennych uwag, tak komisyi co rok delegowanej przez Wydział krajowy, jakoteż Kuratoryi i Rady nadzorczej iść będzie i nadal drogą postępu, tem bardziej, że liczy pod tym względem na chętną i skapliwą pomoc wszystkich prawie swych urzędników.

Zmiany, stosownie do uwag komisyi Wysokiego Wydziału krajowego tak pod względem rachunkowym jak i administracyjnym wprowadzone już zostały, lub też w ciągu bieżącego roku wejdą w wykonanie.

Odpis

sprawozdania kuratora fundacyi Stanisława hr. Skarbka z dnia 30. Kwietnia 1888. L. 4/pr. do Wydziału krajowego.

W myśl reskryptu Wysokiego Wydziału krajowego z dnia 3. Lutego b. r. L. 3.607 mam zaszczyt niniejszem pismem uzupełnić materyały, potrzebne Wysokiemu Wydziałowi krajowemu do ułożenia sprawozdania o fundacyi St. hr. Skarbka dla Wysokiego Sejmu.

Zamknięcia rachunkowe i sprawozdania z posiedzeń Rady administracyjnej z lat 1885., 1886, i 1887. oraz szczegółowy raport o Zakładzie Drohowyzkim za ostatnie trzy lata znajduje się już w rękach Wysokiego Wydziału krajowego. Do tych aktów pozwalam sobie dzisiaj dodać pogląd na stosunki fundacyi w ogóle i na działalność zarządu dóbr fundacyjnych od roku 1885. do 1888.

Na podstawie tych sprawozdań ośmielam się twierdzić, że nie tylko Zakład Drohowyzki, ale i stan dóbr fundacyjnych, w lepszych niż dawniej znajduje się warunkach a rezultaty już dzisiaj osiągnięte świadczą, o stanowczym rozwoju wszystkich działów instytucyi.

Jeżeli skutki trzyletniej pracy wydadzą się za małe — to niech mię usprawiedliwią wyjątkowo niekorzystne a dobrze Wysokiemu Wydziałowi krajowemu znane stosunki, w jakich zastałem fundacyę w chwili obejmowania kuratoryi.

Przedewszystkiem wyjaśnić muszę sprawę oszacowania dóbr fundacyjnych w roku 1885., która słusznie zaniepokoić mogła komisyę sejmową w roku 1887, gdy cyfrowo tylko a bez żadnego zgoła objaśnienia przedłożoną jej została.

Do roku 1885. wstawiano w rachunki cyfrę 3,045.994 zł. 73 ct. jako wartość dóbr fundacyjnych. Cyfrę tę przyjęto przed dziesięciu laty na podstawie przypuszczalnego obliczenia dokonanego w biurze rachunkowem fundacyi. Obejmując urząd kuratoryi w roku 1885. chciałem przeprowadzić rzetelne oszacowanie wszystkich nieruchomości należących do fundacyi, aby cyfrę fikcyjną zastąpić prawdziwą. Gdy jednak zły stan finansów ówczesnych nie pozwalał na znaczny wydatek oszacowania dóbr przez obcych rzeczoznawców, przeto musiałem się zgodzić, aby na razie oszacowanie zrobiono znowu w biurze rachunkowem na podstawie czystego dochodu obliczonego przez c. k. Rząd przy zaprowadzeniu nowego katastru.

Ten sam urzędnik, który obliczył dawniej wartość dóbr na 3.045.994 zł. 73 ct., wyrachował ją na początku roku 1885. na podstawie katastru rządowego na kwotę 2 638.725 zł. 53 ct. i tę cyfrę wstawił do rachunków. Sądzę, że jedno i drugie oszacowanie, jako robota teoretyczna biurowa nie odpowiada rzeczywistości, ale twierdzę, że z obecną administracyą nie ma żadnego związku. A już z goła nie może prowadzić do wniosku, że wartość dóbr się zmniejszyła w ciągu roku 1885., jak to niektóre nieżyczliwe mi dzienniki lwowskie wykazać chciały. Jeżeli w roku 1885. była istotnie większa lub mniejsza wartość dóbr fundacyjnych niż przed dziesięciu laty, to winę lub zasługę przypisaćby można poprzedniej ale nigdy nowej kuratoryi, która w owym roku 1885. działać dopiero zaczęła. O ile znam dzisiaj majątek fundacyi, sądzę, że dawniejsze oszacowanie bliższe jest prawdy aniżeli ostatnie. Tego jednak w chwili objęcia mego urzędu wiedzieć nie mogłem. W każdym razie uznaję potrzebę prawdziwego oszacowania dóbr na gruncie i w tym celu odniosę się do Rady administracyjnej.

Z dawniejszych budżetów i zamknięć rachunkowych wiadomo Wysokiemu Wydziałowi krajowemu, że stosunki finansowe fundacji znajdowały się przed rokiem 1885. w opłakanym stanie.

Coroczne przekoczenie budżetu zakładu i defraudacya w kasie fundacyi w roku 1882., doprowadziły do tego, że nietylko nie zastałem żadnego funduszu obrotowego ale nadto kilkadziesiąt tysięcy zł. zaległości do bezzwłocznego zapłacenia. Musiałem więc na razie zmniejszyć ilość utrzymywanych sierót w Zakładzie Drohowyzkim, stosując się do szczupłych dochodów z dóbr, a równocześnie prosić o pozwolenie zaciągnięcia pożyczki z funduszu rezerwowego na pokrycie niedoborów z lat poprzednich.

Wybrnąwszy tym sposobem przez pierwsze dwa lata z zaległości — powiodło mi się doprowadzić do równowagi budżet fundacyi, bo w roku 1887. czyli trzecim mojego urzędowania już preliminarz wykazywał nadwyżkę dochodów nad rozchodami. Stopniowo też wzrastają dochody z dóbr tak dalece, że już na rok 1888. mogła Rada administracyjna przyjąć sierót i ubogich do Zakładu Drohowyzkiego więcej niż w którymkolwiek z lat poprzednich.

Rezultaty finansowe osiągnięte w tym krótkim czasie, byłyby bez porównania korzystniejsze, gdyby nie to, że zastałem w toku proces z byłym dyrektorem teatru Miłaszewskim, który mimo wszelkich ze strony fundacyi starań, wygrał takowy i pobrał z kasy fundacyjnej około 13.000 zł. w. a.

Również kilku dzierżawców dotknęły takie klęski elementarne, że niepodobna było odmówić im opustu z czynszu dzierżawnego, co zmniejszyło dochód o 6.000 zł. w. a.

Dotkliwy także cios zadało dochodom fundacyi zniżenie czynszu rocznego z dzierżawy zakładu stadników rządowych w Drohowyżu z 12.000 zł. w. a. na 9.000 zł. i zmuszenie fundacyi, aby na przebudowanie tamtejszych budowli wydała kwotę 22.000 zł. Zawarcie tego kontraktu nastąpiło na rok przed moim przybyciem do Lwowa, ale już ja musiałem wydać powyższą kwotę z dochodów bieżących roku 1885. i 1886.

Nie ograniczając się na doraźnem przywróceniu równowagi w budżecie fundacyjnym, postanowiłem dołożyć starania, ażeby przyczyny dawnych klęsk finansowych i ciągłych niedoborów usunąć. Przyczyny złego były powszechnie znane i zaledwie kilku słowy potrzebuję ich dotknąć. Przedewszystkiem słaba była kontrola personalu służbowego wskutek choroby i wieku mojego poprzednika, oraz nieudolność lub nieprawość niektórych funkcyonaryuszów.

Rozprężenie i samowola w administracyi Zakładu Drohowyzkiego i dóbr fundacyjnych doszła przed rokiem 1885. do tego stopnia, że nie tylko w sekrecie przed kuratorem i Radą administracyjną ale niekiedy wbrew wyraźnym jej zakazom postępowano.

Tak wysłano wyroby drohowyzkie do Kijowa, zkąd do dziś dnia nie mogę odebrać za nie należytości, tak udzielano kredytu osobom niedającym żadnej gwarancyi i do dziś dnia dłużnym znaczną kwotę fundacyi, tak nie mogąc sprzedać licznych wyrobów drohowyzkich produkowano ich mimo to coraz więcej, a nawet zakupiono niepotrzebnie za kilka tysięcy zł. liche wyroby od obcych fabrykantów, jak świadczą znajdujące się w moich rękach akta.

Również samowolnie postępowano w dobrach, przedstawiając kuratoryi i Radzie administracyjnej nieprawdziwe rachunki i relacye, na podstawie których uzyskiwano aprobatę niekorzystnych sprzedaży lub zatwierdzenie szkodliwych dla fundacyi kontraktów.

Ani chory i sędziwy kurator ówczesny, ani nie znająca lokalnych stosunków w odległych dobrach Rada administracyjna nie mogła w każdym wypadku przekonywać się o rzetelności sprawozdań ówczesnej Dyrekcyi dóbr, lecz chcąc niechcąc musiała zwłaszcza w pilnych sprawach przychylić się do niejednego wniosku.

Takim to sposobem uzyskano w roku 1883. pozwolenie na zakupno młyna w Rożniatowie za 14.000 zł. a po roku okazało się dopiero, że młyn ten wart był tylko 3.000 zł. w. a.

Dziś nic podobnego przypuścićby nawet nie można. Stosunek nowego dyrektora dóbr do Kuratoryi i Rady administracyjnej ugruntowany jest na wzajemnem zaufaniu i zasłużonym szacunku. Wszystko robi się jawnie, każda sprawa omawia się na posiedzeniu Rady administracyjnej z bezwzględną otwartością i nie zaszedł nigdy wypadek mylnego przedłożenia rzeczy lub

zatajenia czegokolwiek przed Radą. To też z zupełnym spokojem organizacyę administracyi centralnej i zarząd dóbr i lasów fundacyjnych powierzyłem obecnemu Dyrektorowi. Sam zaś zająłem się sprawą finansową i Zakładem Drohowyzkim w najdrobniejszych nawet szczegółach.

Mojem głównem zadaniem było od początku powściągnąć marnotrawstwo grosza w Drohowyżu i wprowadzać ulepszenia i porządek we wszystkich działach tego Zakładu; zadaniem zaś Dyrektora dóbr, było zorganizowanie uczciwej i sprężystej administracyi w rozrzuconych po kraju dobrach i podnoszenie dochodów w racyonalny sposób.

Przekonawszy się, że Rada administracyjna zaszczyca nas zaufaniem, szacunkiem i szczerą życzliwością, rozpoczęliśmy każdy w swoim dziale badać stosunki, obserwować ludzi zajmujących posady i wprowadzać ducha prawości i porządku w personal służbowy. Naturalnym wynikiem tego było, że jedni urzędnicy zbyt przyzwyczajeni do słabej ręki sędziwego poprzednika mojego, nie potrafili zastosować się do energicznych naszych rządów i sami usunęli się od służby, drugich jako niedołężnych, przenieśliśmy na emeryturę — innych wreszcie jako nieuczciwych, po udowodnieniu winy oddaliliśmy ze służby.

Oprócz tego w wykonaniu planu reorganizacyi wypracowanego przez Dyrektora dóbr, zniosłem kilka zupełnie niepotrzebnych posad na prowincyi. Tym sposobem ubyło przeszło trzydziestu urzędników i drugie tyle sług a zastąpiliśmy ich ludźmi prawymi i zdolnymi.

Ci nowi urzędnicy łącznie z pozostawionymi w służbie dawniejszymi, stanowią dziś grono sumiennych i zdolnych pracowników, ożywionych najlepszemi chęciami i zasługujących na szacunek przełożonych.

Przy pomocy tak radykalnie zmienionego personalu służbowego mogę dziś wspólnie z dyrektorem dóbr fundacyjnych szybko rozwijać powierzoną mej opiece instytucyę.

Skutki usiłowań moich w Zakładzie Drohowyzkim, któremu szczególnie i z zamiłowaniem się oddałem, znajdzie Wysoki Wydział krajowy w osobnem sprawozdaniu. Tu wspomnieć muszę jeszcze o skutkach działalności dotychczasowej dyrektora dóbr.

Wprawdzie dużo kontraktów zastał w toku i mimo, że nie wszystkie korzystne, dotrzymywać ich musi, wszelako dochody z dóbr podnosi ustawicznie, bo kontrakta zawierane już przez niego są znacznie korzystniejsze od poprzednich. I tak: Realność we Lwowie Korumówką zwana, przynosiła dawniej po strąceniu wydatków na reparacyę budynków około 3.000 zł. czystego dochodu. Obecnie podniósł dyrektor dochód z tej realności do 5.700 zł. i zapewnił na przeciąg kilkunastu lat.

Propinacya w Żabiu przynosiła dotychczas najwyżej 3.600 zł. rocznie. Teraz przynosi od roku 1888. 4.500 zł. rocznie na przeciąg 10 lat.

Do roku 1886. przynosiły dobra „Smorze“ dochód ogólny wraz ze sprzedażą drzewa klocowego 3.838 zł. a już w roku 1887. osiągnął dyrektor przez odpowiednie zarządzenia i ścisłą kontrolę dochód 4.076 zł. bez sprzedaży drzewa klocowego. To ostatnie zaś, osobno przynosi po 4.400 zł. rocznie z zapewnieniem tego dochodu stale na lat piętnaście. W temże miasteczku pokątne szynkarstwo tak obniżało dochód z karczmy dworskiej, że czynsz z niej zniżył się do 900 zł. Wskutek energicznego wystąpienia przeciw tym nadużyciom i usunięcia zasiedziałego tam izraelity dziś mamy już 1.600 zł. dochodu z tej samej karczmy.

Przez ubiegłych lat kilkanaście sprzedawano drzewo klocowe w Żabiowskich lasach 1 mtr. kubiczny I. klasy po 70 ct., 1 mtr. kubiczny II. klasy po 40 ct. Obecnie zawarł dyrektor dóbr kontrakt na lat 10 i osiągnął za 1 mtr. kubiczny drzewa I. klasy po 1 zł. 15 ct. a za 1 mtr. kubiczny II. klasy po 55 ct., pomimo że w poprzednich latach wybierano drzewo z miejsc najprzystępniejszych, a teraz kupcy muszą dopiero budować kosztowne drogi, ażeby dostać się do zakupionego drzewa.

Sama różnica cen teraz osiągniętych w stosunku do cen poprzednich podwyższy od roku 1888. o kilka tysięcy zł. roczny dochód fundacyi.

Za dzierżawę połonin w górach Zabiowskich miała fundacya w r. 1884 tylko 758 zł. a już w pierwszym roku urzędowania nowego dyrektora dóbr osiągnęła 929 zł., dzisiaj zaś mamy 1.567 zł. i jeszcze spodziewamy się znacznego podniesienia tej cyfry.

Oto kilka przykładów z różnych działów zarządu dóbr na dowód, że umowy zawierane z fachową znajomością przedmiotu i niewątpliwą prawością muszą wydawać dobre rezultaty.

Fakt ten uderza tem więcej, że właśnie w ostatnich latach pogorszyły się znacznie stosunki ekonomiczne a szczególnie propinacye w całym kraju.

Z dzierzawy folwarków fundacyjnych nie tylko nic więcej nie można było osiągnąć, bo kontrakta jeszcze się nie skończyły, ale nawet opusty czynszowe musieliśmy przyznać takim dzierzawcom, którzy pracując usilnie i wypełniając warunki kontraktu dotknięci zostali klęską powodzi lub pomoru bydła. Znaleźli się jednak tacy dzierzawcy, którzy gospodarowali niszcząco, niepłacili czynszu, a drzewa pobieranego od fundacyi na naprawę budynków dworskich, używali na stawianie swoich budynków. Działo się to przed rokiem 1885. z wiedzą zarządu dóbr, ale bez wiedzy Rady administracyjnej. Z takim dzierzawcą postąpił teraźniejszy dyrektor z całą surowością i zmusił go do oddania kilkunastu budynków nieprawnie nabytych i do zapłacenia kilku tysięcy zł. zaległego czynszu. Następnie usunął go z tej dzierzawy a miejscowego rządcę wydalił ze służby. Działo się to w Rożniatowie w r. 1886.

Ten przykład surowego i energicznego postępowania oddziałał zbawiennie zarówno na urzędników zajmujących posady w dobrach fundacyi, jak i na tych dzierzawców, którzy pozwalali sobie lekceważyć obowiązki kontraktowe.

Co do exploatacyi lasów fundacyjnych przekonaliśmy się podczas lustracyi dóbr, że w miejscach przystępnych zwłaszcza w pobliżu kolei żelaznych i dobrych dróg — wycinano więcej drzewa niżby wzgląd na przyszłość pozwalał — a natomiast w odległych i mniej przystępnych rewirach masy drzewa gniły marnie z wielką dla fundacyi szkodą; w ogóle gospodarowano w lasach albo zupełnie bez planu fachowo opracowanego, albo też dorywczo robione plany gospodarcze, niewytrzymujące fachowej krytyki naciągano do chwilowej potrzeby pieniędzy. Położyć tamę tej nieoględnej gospodarce, było głównym zadaniem nowego dyrektora. W niektórych rewirach już to przeprowadził, w innych jest ta sprawa w toku. W ogóle zaś, przy sprzedaży drzewa nie spuszcza z oka tej przewodniej myśli, że lasy będące własnością naszej instytucyi muszą być tak exploatowane, ażeby zawsze przynosiły normalny stały dochód, bez uszczerbku majątku zarodowego.

W wykonaniu powyższej myśli skierował dyrektor przeważną sprzedaż drzewa w dobrach drohowyzkich do najmniej przystępnego rewiru Iłowskiego — oszczędzając najbardziej exploatowany rewir Rozwadowski. Tak samo zarządził w dobrach Rożniatowskich i dobrach Żabiowskich.

Że w paru latach niepodobna z samowolnej gospodarki przejść do systematycznej i porządnej — to każdemu leśnikowi wiadomo, ale sądząc po tem, co już zrobione — można liczyć na pewno, że wkrótce do uregulowania tej ważnej sprawy dojdziemy.

Fachowo opracowane plany gospodarstwa lasowego przedłożyliśmy już c. k. Rządowi do zatwierdzenia z dwóch wielkich rewirów Smorza i Klimca; mamy już na ukończeniu plany z dwóch rewirów dóbr Drohowyzkich, a obecnie zbieramy materyały do regulacyi lasów w Żabiu. Robota ta żmudna i kosztowna ale konieczna.

W wielu miejscach nie ma ustalonych granic, zkąd powstają liczne spory z włościanami i konieczność uzurpowanych gruntów odbierania. I w tym kierunku dokonywa się praca bez przerwy i z dobrym dla fundacyi skutkiem. Nie ograniczając się na porządkowaniu spraw bieżących i najkorzystniejszem wyzyskiwaniu istniejących źródeł dochodów, stara się dyrektor dóbr wyszukiwać nowe źródła, z których fundacya dochody pobierać może. Przy gruntownej znajomości kraju i fachowej wiedzy usiłowania te odnoszą pomyślny skutek.

Tak wytworzył nie istniejący przed tem dochód z rybołowstwa i czyni dalej starania, aby ta gałąź gospodarstwa coraz większe przynosiła fundacyi dochody. Zaniedbane i zniszczone gospodarstwo łowieckie podnosi się w skutek stosownych zarządzeń i wydzierżawienia prawa polowania Towarzystwn św. Huberta, które umiejętnie zajmuje się tą sprawą.

Na szczególną wzmiankę zasługuje działalność dyrektora w sprawie kopalni nafty. Od dawnych lat na rustykalnych gruntach wsi Rypne kopali izraelici w najprymitywniejszy sposób naftę. Dyrektor chciał zapewnić dochody z tego fundacyi, nie augażując jej wcale na ryzykowne przedsiębiorstwo.

Wyszukał więc ludzi, którzy podjęli się własnym kapitałem na gruntach fundacyjnych założyć kopalnię nafty systemem kanadyjskim i zawarł z nimi kontrakt, mocą którego obowiązali się oddawać fundacyi 12% dochodu brutto tytułem czynszu dzierżawnego.

Sprawa ta jest dopiero w kolebce, a jednak myśl była szczęśliwa, bo w roku 1887. wywiercono już jeden szyb naftowy na próbę, produkujący dziennie 3 cetnary metryczne nadzwyczaj silnej nafty. Skromny dochód tedy już zaczęliśmy pobierać od stycznia 1888.

Przeprowadzenie tej sprawy było niezmiernie trudne w obec oporu żydów i mnóstwa niecnych intryg i podstępów. Powiodło mu się jednak po dwuletnich usiłowaniach wprowadzić w ruch nowe przedsiębiorstwo, które może przynieść fundacyi świetne dochody, bez żadnego ryzyka.

Gdyby zaś nawet dochód z nafty okazał się nieznacznym, to w każdym razie słusznie postąpił dyrektor, że rozbudził ten przemysł w tamtej okolicy, bo otworzył źródło do odbytu na drzewo opałowe w tych właśnie działach lasów fundacyjnych, z których nie można było dotychczas drzewa pozbyć z powodu nadzwyczaj wysokich kosztów transportu.

Dziś maszyna parowa pracująca dzień i noc w szybach naftowych spotrzebowuje to drzewo po cenach dwa razy wyższych, niż przed tem, a wkrótce więcej maszyn sprowadzą przedsiębiorcy, gdyż obowiązali się rocznie po 600 metr. wierceń nowych wykonać, albo po 600 zł. za niedopełnienie tego warunku fundacyi płacić. Oczewiście zyskała fundacya także na czynszu z karczmy w Rypnem, która do roku przeszłego przynosiła 375 zł. dochodu, a na ten rok już wydzierżawioną została na 500 zł. a przecież czynsz ten podnosić się będzie z każdym rokiem w miarę rozwoju kopalni.

Nie chcąc się dłużej rozpisywać poprzestaję na przytoczonych wyżej faktach, które zapewne dostatecznym są dowodem, że nadzieje moje, wyrażone na wstępie niniejszego pisma są ugruntowane.

Rozpatrując się coraz dokładniej w stosunkach nieznanego mi do niedawna kraju i mając tak dzielną pomoc w dyrektorze dóbr, a tak chętnego wykonawcę moich zarządzeń w dyrektorze zakładu Drohowyzkiego, mam prawo zapewnić Wysoki Wydział krajowy, że potrafię równocześnie podnosić dochody fundacyi i rozwijać zakład w Drohowyżu.

Rada administracyjna ocenia usiłowania nasze i popiera najgorliwiej rozumnemi uchwałami swemi, a nawet w razach potrzeby nie odmawia osobistego trudu w lustracyach zakładu i dóbr fundacyjnych. Jeżeli obok tego raczy Wysoki Wydział krajowy otoczyć fundacyę życzliwą opieką i zwłaszcza w tych kwestyach, które niemal wyłącznie od Wysokiego Wydziału krajowego zależą, raczy pomocą czynną wesprzeć naszą pracę — niewątpię, że dojdziemy do ostatecznego życzenia ś. p. fundatora: ażeby w Zakładzie Drohowyzkim znalazło przytułek 1.000 sierót i ubogich.

Nakoniec mam zaszczyć zwrócić uwagę Wysokiego Wydziału krajowego, że jakkolwiek wedle §. 9. obowiązującej mnie instrukcyi mam prawo „administrować majątkiem fundacyi hr. Skarbka samodzielnie“ — a wywieranie jakiegokolwiek wpływu na kierunek i sposób administrowania jedynie i ostatecznie tylko Radzie administracyjnej służy, chętnie przyjmować będę rady i uwagi, mające na celu dobro powierzonej mi fundacyi. Lwów dnia 30. Kwietnia 1888. r. ***H. Skarbek*** m. p.

L. W. 33.227/88.

Aleg. 14.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w sprawie petycyi klasztoru pp. Bazylianek w Jaworowie o subwencyę na rozszerzenie konwiktu.

Wysoki Sejmie!

W rozprawie nad rubryką VII. wydatków preliminarza funduszów krajowych na rok 1888. powziął Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 20. Stycznia roku 1888. następującą uchwałę:

Petycyę zarządu klasztoru pp. Bazylianek w Jaworowie o subwencyę na rozszerzenie konwiktu (l. s. 1271/1064) odstępuje się Wydziałowi krajowemu do zbadania i zdania sprawy na najbliższej sesyi sejmowej.

W wykonaniu tej uchwały odniósł się Wydział krajowy odezwą z dnia 17. Lutego roku 1888. l. 4705 do c. k. Rady szkolnej krajowej o opinię, czyli zakład zasługuje rzeczywiście na nadzwyczajną subwencyę z funduszu krajowego, a oraz w jakiej kwocie subwencyi takiej udzielićby wypadało.

W odpowiedzi na tę odezwę przesłała Rada szkolna krajowa Wydziałowi krajowemu pismem z dnia 27. Lipca roku 1888. l. 8.497 swą motywowaną opinię w sprawie rzeczonej petycyi, załączając oraz sprawozdania wizytacyjne o stanie szkoły z lat 1886, 1887 i 1888.

Na podstawie tej opinii i załączonych do niej aktów, tudzież na podstawie aktów Wydziału krajowego, materyałów zawartych w samej petycyi i oświadczeń Urzędu gminnego w Jaworowie i c. k. Rady szkolnej okręgowej w Jaworowie, zamieszczonych na petycyi przedstawia się rzecz następująco:

Klasztor pp. Bazylianek w Jaworowie utrzymuje u siebie od r. 1848. konwikt żeński. Konwikt ten, w którym wykłady odbywają się w języku ruskim, polski zaś język stanowi obowiązkowy przedmiot nauki, urządzony jest wedle planu szkół ośmioklasowych, ma jednakże faktycznie klas sześć, ponieważ zapisujące się do tej szkoły uczennice mają już takie przygotowanie, że mogą być przyjęte odrazu do klasy trzeciej. Utrzymywana przez klasztor szkoła odpowiada wszelkim wymaganiom, jakie się stawia do równorzędnych szkół publicznych. Plan naukowy i urządzenia szkolne odpowiadają normom wydanym dla równorzędnych szkół publicznych, nauczycielki posiadają odpowiednią kwalifikacyę, a zakładowi nadano na tej podstawie reskryptem c. k. Ministerstwa wyznań i oświecenia z dnia 15. Czerwca 1887. l. 7.000 prawa

szkół publicznych. Kierownictwo szkoły, jako takiej, poruczył konwent, nie mając w swem łonie osobistości z nowszą kwalifikacyą i stosowną rutyną, kierownikowi publicznej szkoły męskiej w Jaworowie p. Julianowi Frajdenbergowi.

Zakład przyjmuje do konwiktu dziewczęta różnej narodowości a zgłaszają się doń dziewczęta nie tylko z Jaworowa i okolicy, ale także z innych nawet najbardziej odległych powiatów Galicyi.

Obok konwiktorek przyjmuje zakład także uczennice dochodzące bez różnicy narodowości i wyznania.

W II. półroczu 1887/8 było w zakładzie 63 konwiktorek, między temi 8. obrz. rz. k. i 9. uczennic dochodzących, z tych 4. obrz. rz. k., jedna religii izraelickiej. Opłata od konwiktorek wynosi przeciętnie 15. zł. miesięcznie, trzy ubogie sieroty nie uiszczają żadnej opłaty, również nie pobiera zakład żadnej opłaty od uczennic dochodzących. Liczba zgłaszających się o przyjęcie do konwiktu jest tak znaczną, że w roku 1887/8 musiano wedle petycyi odmówić przyjęcia 60 kandydatkom.

Z powyższego wynika, co zresztą także tak c. k. Rada szkolna krajowa, jak też c. k. Rada szkolna okręgowa w Jaworowie i tamtejszy urząd gminny zgodnie potwierdzają, że rozszerzenie konwiktu pp. Bazylianek w Jaworowie byłoby ze wszechmiar pożądanem, gdyż zakład ten jest wielkiem dobrodziejstwem dla ludności miejscowej i okolicznej, nie posiadającej w promieniu 60. kilometrów żadnego wyższego publicznego zakładu naukowego, nie jest obliczony na zysk i przyjmuje także dziewczęta z całego kraju.

Użyteczność szkoły pp. Bazylianek uznał już zresztą także Wysoki Sejm i Wydział krajowy, wskutek czego szkoła ta otrzymuje począwszy od roku 1877. subwencyę z funduszu krajowego, a to począwszy od roku 1880 w kwocie 500 zł. w. a. rocznie. Klasztor pp. Bazylianek zamierza rozszerzyć konwikt przez przybudowanie jednopiętrowego skrzydła, mającego zawierać 6 pokoi mieszkalnych i 4 sale naukowe. Koszt tej budowy wyniesie według przedłożonego kosztorysu 7.377 zł. 87 ct. w. a., a na pokrycie tego wydatku posiada klasztor kwotę 1.500 zł. w. a., powstałą ze składek i datków, tudzież część materyału budowlanego. Wedle treści petycyi wynoszą dochody klasztoru i konwiktu 10.350 zł. 55 ct., suma rozchodów zaś 10.299 zł. 83 ct., tak, że na całe utrzymanie sześciu zakonnic pozostaje zaledwie 50 zł. 68 ct.

Niedobór pokrywa się z datków dobrowolnych, zebranych po kwestach.

Zestawienie dochodów i rozchodów, załączone do petycyi przedstawia cyfry cokolwiek odmienne, (dochody 9.800 zł., wydatki 9.860 zł. niedobór 60 zł.) rezultat jest jednak jeszcze niekorzystniejszy.

Według tego zestawienia nie rozporządza przeto klasztor funduszami potrzebnymi na przeprowadzenie zamierzonej budowy, co też Rada szkolna okręgowa w Jaworowie ze swej strony potwierdza.

Jeżeliby zebranie funduszów potrzebnych miało nastąpić tylko w drodze składek, natenczas trwałoby zapewnie lat kilkanaście i o tyleż przeciągnęłoby się także rozszerzenie konwiktu. Gdy zaś szybkie przeprowadzenie tego rozszerzenia jest bardzo pożądanem, przeto Wydział krajowy może tylko zgodnie z opinią Rady szkolnej krajowej oświadczyć się za uwzględnieniem prośby klasztoru o stosowny datek z funduszu krajowego. Od objawienia opinii co do wysokości tego datku uchyliła się c. k. Rada szkolna krajowa przytaczając, że nie jest w możności zbadać dokładnie stan majątkowy konwentu.

Wydział krajowy mniema na podstawie dat powyżej przytoczonych, że zasiłek w kwocie 1000 zł. będzie zupełnie stosownym datkiem, gdyż pokrywa znaczną część kosztu, nie pokrywa zaś całego wydatku, słuszną bowiem jest rzeczą, ażeby także interesowane

Rady powiatowe przyczyniły się ze swej strony, jak to już uczynił Wydział rady powiatowej w Rawie ruskiej, a przyrzekła uczynić Rada powiatowa w Jaworowie.

Wydział krajowy wnosi przeto:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Klasztorowi pp. Bazylianek w Jaworowie przyznaje się jednorazowy zasiłek w kwocie tysiąc (1000) zł. w. a. z funduszu krajowego, na częściowe pokrycie kosztów przybudowania skrzydła do zabudowania konwiktu, utrzymywanego przez tenże klasztor.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

We Lwowie dnia 21. Sierpnia roku 1888.

Marszałek krajowy:
Tarnowski w. r.

Sprawozdawca:
Oktaw Pietruski w. r.
Członek Wydziału krajowego.

Z drukarni i litografii Pillera i Sp.

L. W. kr. 33006/88.

Aleg. 15.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w przedmiocie stałego daru z łaski dla byłego nauczyciela ludowego Jana Rogoszewskiego.

Wysoki Sejmie!

Jan Rogoszewski, były nauczyciel tymczasowy szkoły ludowej w Łozinie, wniósł prośbę do Tronu o udzielenie mu dożywotniego daru z łaski. Prośbę tę przesłało c. k. Ministerstwo wyznań i oświecenia reskryptem z 16. lipca 1886 L. 13864 krajowej Radzie szkolnej do sprawozdania, a późniejszym reskryptem z dnia 22 Czerwca 1888 r. L. 5120 poleciło jej, ażeby się porozumiała z Wydziałem krajowym celem przyznania petentowi odpowiedniego zasiłku przynajmniej na czas trwania jego niezdolności do zarobkowania.

Wskutek tego przesłała c. k. Rada szkolna krajowa odezwą z d. 22 lipca 1888 L. 10175 podanie Jana Rogoszewskiego wraz ze swoją motywowaną opinią Wydziałowi krajowemu.

Na podstawie tej opinii tudzież na podstawie aktów załączonych do niej i dokumentów, które petent w prośbie swej przedłożył, przedstawia się rzecz jak następuje:

Jan Rogoszewski, urodzony dnia 10 marca 1844, wstąpił po ukończeniu czterech klas gimnazyalnych do wojska, gdzie wedle przedłożonej odprawy służył wiernie i uczciwie. W dniu 23. Października 1868. otrzymał nominacyę na posadę prowizorycznego nauczyciela w Lubczy. Posadę tę zajmował od 1. Września 1868 do 31 Stycznia 1873. W czasie od 20. Lutego 1876 do 30 Sierpnia 1880. był nauczycielem w Rodatyczach, a począwszy od dnia 1. Września 1880 był prowizorycznym nauczycielem szkoły ludowej w Łozinie. Z dniem 31. Sierpnia 1884 został Jan Rogo szewski od pełnienia obowiązków nauczyciela przy powyższej szkole uwolniony. Przyczyną tego była długotrwała a nieuleczalna słabość; urzędowe poświadczenie zarządu szpitala powszechnego lwowskiego stwierdza, iż Jan Rogoszewski był w szpitalu leczony od 29. Grudnia 1883 do 11. Maja 1884 jako chory na porażenie połówiczne z następowym niedowładem mowy i odnóg i że szpital z dniem 11. Maja 1884, jako nieuleczony opuścił. Petent nie miał jeszcze stałej nominacyi, jakkolwiek już w Lutym 1879 uzyskał był patent na nauczyciela szkół ludowych pospolitych i został uznany dostatecznie uzdolnionym do samodzielnego sprawowania urzędu nauczycielskiego w szkołach z językiem wykładowym polskim i ruskim. Nie będąc stale mianowanym nie mógł też dostać żadnej emerytury i pozostał wskutek tego po usunięciu go z posady bez sposobu do życia.

Z uwagi, że petent jak to stwierdza Rada szkolna krajowa przez cały czas swej służby w zawodzie nauczycielskim zachowywał się moralnie i wypełniał swoje obowiązki służbowe z należytą pilnością i z dobrym skutkiem, że miał kwalifikacyę do uzyskania stałej posady i że w razie, gdyby w chwili uwolnienia od służby zajmował był stałą posadę, miałby był — o ile przerwa w służbie zaszła bez powodu z jego strony, — prawo do emerytury, z uwagi dalej, że petent na-

bawił się w służbie choroby, która jego wydalenie spowodowała i że pozostaje bez sposobu do życia, sądzi Wydział krajowy zgodnie z opinią Rady szkolnej krajowéj, że słuszność wymaga, ażeby Jana Rogoszewskiego nie pozostawiono bez pomocy.

Rada szkolna krajowa wnosi przyznanie stałego daru z łaski. Wydział krajowy zgadza się z tym wnioskiem, a co do kwoty daru z łaski jest zdania, że należałoby przyznać Janowi Rogoszewskiemu z tego tytułu taką kwotę, jakaby mu przypadła w myśl art. 38 i 39. ustawy z d. 2. Maja 1873 Nr. 251, gdyby był miał prawo do emerytury. Według tych przepisów należałoby się Janowi Rogoszewskiemu w przypuszczeniu, iż przerwa w służbie nastąpiła bez powodu z jego strony, pensya emerytalna w kwocie 90 zł. rocznie, gdyż służył 12 lat i 11 miesięcy, a ostatnia jego płaca wynosiła 300 zł. w. a.

Wydział krajowy wnosi przeto:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Janowi Rogoszewskiemu, byłemu tymczasowemu nauczycielowi, przyznaje się stały dar z łaski w rocznej kwocie dziewięćdziesięciu (90 zł. w. a płatny z funduszu krajowego począwszy od dnia uchwały.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

We Lwowie dnia 28. Sierpnia 1888.

Marszałek krajowy:
Tarnowski w. r.

Sprawozdawca:
Pietruski w. r.
Członek Wydziału krajowego.

L. W. kr. 27.340/1888.

Aleg. 16.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w przedmiocie petycyi Julii Jankowskiej, wdowy po nauczycielu szkół ludowych, o przyznanie stałego daru z łaski.

Wysoki Sejmie!

Julia Jankowska, wdowa po nauczycielu szkół ludowych, wniosła była podczas sessyi sejmowej 1887/1888 roku petycyę do Wysokiego Sejmu o udzielenie jej dożywotniego daru z łaski, a ewentualnie jednorazowej zapomogi. Petycya ta uchwałą Wysokiego Sejmu z dnia 21. Stycznia 1888 odstąpioną została Radzie szkolnej krajowej do załatwienia.

Odezwą z dnia 23. Czerwca b. r. L. 6.460 przedstawiła Rada szkolna krajowa wynik dochodzeń swych w sprawie tej petycyi, — a jest on następujący: Mąż petentki, Włodzimierz Jankowski, uzyskawszy w roku 1867 kwalifikacyą na nauczyciela szkół trywialnych, pełnił od tego czasu nieprzerwanie obowiązki nauczycielskie w rozmaitych miejscowościach, ostatecznie w Sulimowie w Sokalskim okręgu szkolnym aż do roku 1887, w którym posadę z powodu choroby umysłowej musiał opuścić.

Zmarł w zakładzie obłąkanych w Kulparkowie dnia 24. Marca 1887.

Ponieważ ś. p. Jankowski przez cały czas swej służby pełnił obowiązki w charakterze tymczasowego nauczyciela, nie może Rada szkolna krajowa ze względu na obowiązujące przepisy przyznać stałego zaopatrzenia pozostałej po nim wdowie i sierotom.

Wdowa zaś i sieroty, których jest sześcioro, pozostają w ostatniej nędzy. Według świadectwa Rady szkolnej miejscowej w Hulczu, potwierdzonego pismem c. k. Rady szkolnej okręgowej w Sokalu z dnia 29. Kwietnia b. r. L. 758, nieszczęśliwe te istoty utrzymują się dotąd przy życiu jedynie dzięki litościwym ludziom, którzy nie odmawiają im chwilowej pomocy.

Wzgląd na to rozpaczliwe położenie wdowy pozostałej z sześciorgiem nieletnich dzieci bez najmniejszego sposobu do życia, niemniej okoliczność, że zmarły Jankowski pełnił przez lat 20 nienagannie obowiązki nauczyciela, choć tylko w charakterze prowizorycznym, skłoniły Radę szkolną krajową do postawienia wniosku, aby Wydział krajowy wyjednał u Wysokiego Sejmu dla wdowy Julii Jankowskiej stały dar z łaski w kwocie 80 zł. a. w. rocznie.

Wydział krajowy, uznając w zupełności słuszność motywów przez Radę szkolną krajową przywiedzionych, i mając przekonanie, że w wypadku niniejszym akt łaski jest nietylko uzasadnio-

nym, ale nawet wskazanym, uważa nadto za potrzebne nadmienić, że w wypadku analogicznym, lubo nie tak jaskrawym, Wysoki Sejm sessyi ubiegłej spełnił akt łaski przyznając Julii Oleksinowej, wdowie po nauczycielu prowizorycznym, stały datek roczny w kwocie 80 zł. w. a. Biorąc zaś na uwagę, że Oleksinowa pozostała z dwojgiem tylko dzieci, gdy Jankowska ma ich sześcioro, mniema Wydział krajowy, że względy słuszności wymagają, aby tej ostatniej przyznane zostało większe zaopatrzenie.

Wnosi więc Wydział krajowy:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Julii Jankowskiej, wdowie po tymczasowym nauczycielu szkół ludowych, przyznaje się w drodze łaski dożywotnie zaopatrzenie z funduszu szkolnego krajowego w kwocie rocznej 100 (stu) zł. a. w.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Lwów dnia 6. Lipca 1888.

Marszałek krajowy:
Jan Tarnowski *w. r.*

Sprawozdawca:
Oktaw Pietruski *w. r.*
Członek Wydziału krajowego.

Z drukarni i litografii Pillera i Sp.

L. W. kr. 35.723/88.

Aleg. 17.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w przedmiocie obsadzenia posady 7go sekundaryusza dla oddziału chorych przy lwowskim szpitalu powszechnym.

Wysoki Sejmie!

Uchwałą z dnia 26. kwietnia 1876. l. 531/S. Wysoki Sejm przyjmując do wiadomości sprawozdanie z czynności za czas od dnia 1. lutego do 31. grudnia 1875. polecił zarazem Wydziałowi krajowemu, ażeby posady jednego sekundaryusza w szpitalu powszechnym we Lwowie, objętej etatem służby lekarskiej uchwalonym na posiedzeniu z dnia 22. maja 1875. dopóty ani prowizorycznie, ani stale nie obsadzał, dopóki sprawa prymaryatów zgodnie z etatem nie będzie załatwioną; mianowicie przez zwinięcie t. z. 3go oddziału (wewnętrznego) chorych, zostającego pod kierownictwem prymaryusza nadetatowego.

Jedna posada tedy sekundaryusza objęta etatem corocznie przez Wysoki Sejm przy uchwalaniu budżetu wotowana, pozostaje w myśl powyższej uchwały Wysokiego Sejmu dotąd nie obsadzoną, a płaca tegoż, jak to preliminarze i zamknięcia rachunkowe udowadniają, wpływa corocznie do interkalaryów.

Przedkładając Wysokiemu Sejmowi w roku 1875. projekt statutu organizacyjnego dla szpitala powszechnego we Lwowie, Wydział krajowy na podstawie ówczesnej liczby dni leczenia (z roku 1874) 146.486 na 5.446 chorych uznał potrzebę siedmiu sekundaryuszów i sześciu asystentów dla proponowanych sześciu oddziałów chorych.

Wysoki Sejm uchwalając etat służby lekarskiej, zredukował liczbę posad asystentów do czterech, skutkiem czego personal lekarski wobec wykazanej potrzeby już wówczas zaledwie był wystarczającym.

Gdy zaś od uchwalenia powyższego etatu liczba chorych i dni leczenia w szpitalu naszym tak znacznie się wzmogła, iż cyfra dni leczenia w roku 1887. dosięgła 201.606 dni na 9.459 chorych, zatem podwyższen ie procentowe 37·6% względnie 73·6% wynosi nadto ze względu na stale panujące przepełnienie na oddziałach chirurgicznym i kiłowo-skórnym (męzkim), przyszliśmy do przekonania, iż obecne siły lekarskie z trudnością podołać mogą pracy — pozostawienie zaś nadal takiego stanu wobec coraz większego napływu chorych, mogłoby spowodować

uszczerbek w niesieniu tymże pomocy, a tem samem rozminąć się z celem i przeznaczeniem krajowego zakładu dla chorych.

Ażeby udowodnić, o ile większe i trudniejsze zadanie ma do spełnienia personal lekarski szpitala lwowskiego w porównaniu z analogicznymi zakładami przedstawiamy tabelkę porównawczą z roku 1886., której cyfry wymownie popierają powyższe nasze twierdzenie.

Alegat.

Z tych powodów Wydział krajowy pragnąc choć w części zaradzić słusznym potrzebom naszego szpitala, przedstawia Wysokiemu Sejmowi następujący wniosek:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Uchwałę z dnia 26. kwietnia 1876. L. S. 531 co do nieobsadzania jednej posady sekundaryusza uznaje Sejm za nieobowiązującą i upoważnia Wydział krajowy do bezzwłocznego uzupełnienia liczby sekundaryuszów przy szpitalu lwowskim, zgodnie z etatem w roku 1875 uchwalonym.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

We Lwowie dnia 17. sierpnia 1888.

Marszałek krajowy:
Tarnowski *w. r.*

Sprawozdawca:
Dr. Franciszek Hoszard *w. r.*
Członek Wydziału krajowego.

Z drukarni Pillera i Spółki.

Alegat do sprawozdania Wydziału krajowego do L. W. 35.723/88.

Rok 1886.

Nazwa zakładu	Ilość			Średni stan dzienny chorych	Ilość płatnych lekarzy pomocniczych	Na jeden oddział wypada płatnych lekarzy pomocniczych	Na jednego płatnego lekarza pomocniczego wypada			Uwaga
	oddziałów	chorych	dni leczenia				w roku		dziennie chorych	
							chorych	dni leczenia		
Szpital na Wideniu . .	6	6.732	172.211	471·4	16	$2^2/_3$	421	10.763	29·4	Oprócz płatnych lekarzy pomocniczych zawsze są nadto bezpłatni aspiranci, jako w siedzibie uniwersytetów.
Szpital Rudolfa	7	7.660	247.724	660·5	21	3	365	11.796	31·4	
Szpital krakowski bez położnic i obłąkanych .	4	6.182	135.403	371·0	8	2	772	16.925	46·3	
Zakład chorych lwowski.	7	10.190	200.584	549.6	10	$1^3/_7$	1.019	20.058	54·9	Bezpłatnych pomocników nie ma zazwyczaj.

LW. kr. 36.111/88.

Aleg. 18.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego z projektem *ustawy budowniczej dla 130 znaczniejszych miejscowości* (miast i miasteczek) w Galicyi, *tudzież o ustawie budowniczej dla wsi.*

Wysoki Sejmie!

Pismem z dnia 17. Sierpnia 1888 do L. 8.820/pr. c. k. Prezydyum Namiestnictwa w skutek reskryptu p. Ministra spraw wewnętrznych z dnia 6. Sierpnia 1888 do L. 3.528/MJ. uwiadomiło Wydział krajowy, że Najwyższem postanowieniem z dnia 1. b. m. nie raczył J. C. i Kr. Mość użyczyć Najwyższej Sankcyi uchwalonemu przez Wysoki Sejm projektowi ustawy, mocą której mają być wydane przepisy budownicze dla 129 znaczniejszych miejscowości (miast i miasteczek) w Galicyi. Wedle powołanego powyżej pisma c. k. Prezydyum Namiestnictwa odmówienie Najwyższej Sankcyi projektowi ustawy nastąpiło z następujących powodów:

1. Postanowienia §§. 10. i 12. projektu ustawy nie są ze sobą zgodne. Wedle §. 10. bowiem może być udzielony konsens na budowę, o ile względy publiczne nie stoją na przeszkodzie, chociażby przeciw zamierzonej budowie podniesiono zarzuty pochodzące z tytułu prawa prywatnego i takowe przy komisyjnem zbadaniu planów nie zostaną w drodze ugody usunięte. Co do zarzutów z tytułu prawa prywatnego podniesionych mają być strony do drogi prawa odesłane, a Sąd ma rozstrzygać w myśl §. 340, 341 i 342 ustawy cyw., czy budowa ma być wstrzymaną aż do roztrzygnięcia sporu, czy też, i pod jakimi warunkami tymczasowo może być prowadzoną.

Wedle §. 12. budowa może być rozpoczętą, gdy udzielony konsens stał się prawomocnym. Ponieważ wedle postanowień 2. ustępu tego paragrafu konsens do budowy staje się prawomocnym, gdy do 14 dni nie wniesiono żadnego rekursu, przeto wskutek postanowień tego paragrafu starający się o budowę uzyskałby prawo do rozpoczęcia budowy po prawomocności konsensu do budowy, podczas gdy z drugiej strony wskutek postanowień §. 10. projektu, odpowiadających postanowieniom ustawy cywilnej, starający się o budowę byłby obowiązanym w razie podniesionych zarzutów z tytułu prawa prywatnego, mimo prawomocności konsensu wyczekiwać dopiero rozstrzygnięcia Sądu co do rzeczywistego rozpoczęcia budowy.

Ta niezgodność postanowień §§. 10. i 12. mogłaby wrazie, jeśliby projekt moc ustawy uzyskał, spowodować w praktyce niedogodności i trudności, wobec czego wskazanem jest w interesie należytego wykonywania i przeprowadzenia przepisów budowniczych i celem uniknięcia ewentualnych sporów kompetencyjnych, ażeby postanowienia ustawy budowniczej były jasne i zgodne z dotyczącemi przepisami ustawy cywilnej.

2. Postanowienie §. 11. projektu, wedle którego zwierzchność gminna ma zawiadomić pisemnie budującego i te strony interesowane, które w terminie właściwym poczyniły zarzuty, o załatwieniu podania o konsens (§§. 9. i 10), okazuje się z tego powodu niejasnem, ponieważ w uchwalonym projekcie nie wyznaczono osobnego terminu, w ciągu którego zarzuty muszą być wniesione, gdyż w §. 8 projektu jest mowa o terminie do komisyonalnego zbadania planów, zaś do wniesienia zarzutów nie wyznaczono żadnego terminu.

3. W §. 74. projektu, który wylicza wszystkie do zakresu Rady gminnej należące sprawy budownicze, nadaje się pod lit. *g)* Radzie gminnej prawo postanawiania z zastrzeżeniem zatwierdzenia przez Radę powiatową, że w następującym przeciągu lat 10 prywatne budynki parterowe i piątrowe, nie przypierające bezpośrednio do ulicy lub placu publicznego, w całym obszarze gminy mogą być stawiane z materyału nieogniotrwałego.

To postanowienie jednak stoi w sprzeczności z §. 24. lit. *a)* i z trzecim ustępem tego paragrafu. Wedle §. 24. lit. *a)* projektu wyjęte są bowiem z pod ogólnej reguły, wedle której do budowy ma być użyty materyał ogniotrwały, tylko budowle parterowe na odleglejszych ulicach i przedmieściach, gdzie zabudowania nie łączą się bezpośrednio, lecz są oddzielone od siebie dziedzińcami, ogrodami lub wolnymi placami.

W 3. ustępie §. 24. projektu zawarte jest postanowienie, że w gminach, w których materyał ogniotrwały jest nader kosztowny lub ludność tam zamieszkała uboga, może Rada gminna postanowić, iż z wyjątkiem domów piątrowych, (które jedynie z materyału ogniotrwałego wznoszone być mogą) wszystkie inne budowy na całym obszarze miejskim z muru pruskiego lub drzewa stawiane być mogą.

Podług tego określone jest dokładnie w ustawie, które budowle i pod jakimi warunkami mogą być takowe wyjęte z pod ogólnej reguły co do stawiania ich z ogniotrwałego materyału.

Nie uchodzi przeto, ażeby uchwale Rady gminnej pozostawiać co do piątrowych budowli decyzyę sprzeczną z ustawowemi postanowieniami, jak to miałoby nastąpić wskutek powołanych wyżej postanowień §. 74. lit. *g)* projektu.

4. Wedle 1. ustępu §. 84. należy wykonywanie wszystkich czynności policyi budowniczej na tych częściach obszaru dworskiego, które leżą pośród zabudowań gminy, do zakresu Zwierzchności gminnej i Rady gminnej.

Z tego ogólnego określenia nie da się powziąć, czy także prawo karania w sprawach policyi budowniczej ma być przekazane gminie.

Wedle §. 13. ustawy o obszarach dworskich z dnia 12. Sierpnia 1866 bowiem wykonuje polityczna Władza powiatowa prawo karania w sprawach policyi miejscowej.

Jeśliby tedy zamiarem było Reprezentacyi krajowej, ażeby przysługujące obecnie politycznej Władzy powiatowej prawo karania w sprawach budowniczo-policyjnych w częściach obszaru dworskiego przekazane było gminie, to postanowienie to, pociągające za sobą zmianę §. 13. ustawy w obszarach dworskich, musiałoby w projekcie ustawy wyraźnie być określonem, zaś w przeciwnym razie byłoby wskazanem, ażeby co do dalszego istnienia unormowanej w §. 13. ustawy o obszarach dworskich wyjątkowej kompetencyi usuniętą została wszelka wątpliwość, a to albo przez oględną stylizacyę §. 84. projektu, albo też przez wyraźne postanowienie.

Oprócz przytoczonych powyżej przeszkód, które spowodowały odmowę Najwyższej

Sankcyi, zawiera nadto uchwalony przez Sejm krajowy projekt ustawy następujące mniej doniosłe usterki, na które w razie ponownych obrad nad tą sprawą należałoby zwrócić uwagę, mianowicie:

1. Napis §. 2. powinienby brzmieć:

„Roboty wymagające szczególnie konsensu".

2. Ustęp 5. §. 31. należy technicznie wyrazić dokładniej w ten sposób:

„Podsklepione schody i podesty o drewnianych stopniach uważane będą za ogniotrwałe".

3. W 2gim ustępie §. 44. należy użyć zamiast słowa „kuchni" słowo: „ogniska kuchennego".

Również w ostatnim ustępie tego §fu należy użyć słowa „ogniska kuchennego" zamiast „kuchni".

4. W 3. ustępie §. 52. użyć należy wyrażenia „ciągły odpływ" zamiast „trwały odpływ".

Wydział krajowy, zanim przystąpi do szczegółowego omówienia podniesionych powodów nieudzielenia Najwyższej Sankcyi, musi się cofnąć nieco wstecz i przypomnąć dzieje powstania niniejszego projektu do ustawy.

Sprawa wydania ustawy budowniczej dla znaczniejszych miejscowości (miast i miasteczek) w naszym kraju była kilkakrotnie przedmiotem zastanowienia się i badań tak w Wydziale krajowym jak w c. k. Namiestnictwie, w sejmowej komisyi administracyjnej w ubiegłej sesyi także i w Wysokiej Izbie.

W czasie sesyi roku 1886/7 wypracowała komisya administracyjna swe sprawozdanie nad przedłożonym przez Wydział krajowy projektem ustawy, wszelako sprawozdanie komisyi administracyjnej nie zostało w Wysokim Sejmie załatwione. Sprawozdanie to jednak wyrażało przekonanie, że Wydział krajowy przedłoży stosowne wnioski w tej mierze na następnej sesyi Wysokiego Sejmu.

Zarówno objawione życzenia komisyi administracyjnej Wys. Sejmu, jakoteż liczne i srogie pożary, niszczące miasta i miasteczka naszego kraju w ostatnich kilku latach, skłoniły Wydział krajowy, iż wypracował projekt do ustawy budowniczej dla znaczniejszych miejscowości naszego kraju, a chcąc zapewnić sobie poparcie c. k. Rządu, Wydział krajowy przesłał wypracowany projekt c. k. Rządowi do rozpatrzenia a ewentualnie poczynienia tych uwag, które czy to ze względów technicznych czy administracyjnych za stosowne uzna. Tym sposobem chciał zyskać Wydział krajowy na czasie i zapewnić Wys. Sejm, że ustawa uchwalona przez Wys. Sejm na podstawie projektu, będącego owocem porozumienia się poprzedniego między Wydziałem krajowym a c. k. Namiestnictwem, nie natrafi na żadne więcej przeszkody i będzie mogła rychło być w życie wprowadzoną.

C. k. Namiestnictwo otrzymawszy projekt Wydziału krajowego zasięgnęło informacyi p. Ministra spraw wewnętrznych, a w skutek reskryptu p. Ministra spraw wewnętrznych z dnia 14. Lipca 1887. L. 5.624/M. J. ex 1886 oznajmiło Wydziałowi krajowemu pismem z dnia 10. Października 1887 L. 7.638/pr., że Jego Ekscelencya Pan Minister, nie przesądzając ostatecznej w tej mierze decyzyi c. k. Rządu, poczynił co do rzeczonych projektów ustawy częścią z administracyjnego, częścią z technicznego stanowiska nasuwające się uwagi, co do których Wydział krajowy postanowił przystąpić i uchwalił na radzie Wydziału krajowego z dnia 21. Października 1887 przyjąć prawie wszystkie zaproponowane zmiany i zrobić na tej podstawie nowe przedłożenie do Wysokiego Sejmu. Wydział krajowy zastosował się tedy do trafnych uwag c. k. Rządu i przedłożył Wysokiemu Sejmowi dnia 11. Listopada 1887 do LW. 50.840 zmieniony w skutek porozumienia z c. k. Rządem projekt ustawy budowniczej dla wszystkich

miast i miasteczek w Galicyi, z wyjątkiem Lwowa i Krakowa, tudzież 29 miast, dla których już osobna ustawa budownicza istnieje.

Przedstawiwszy ten stan rzeczy, Wydział krajowy uważa nadto za swój obowiązek skonstatować, że uwagi i zarzuty, które c. k. Rząd w przedłożonem Wydziałowi krajowemu motywowaniu odmowy Najwyższej Sankcyi czyni, jak nie mniej sprzeczności, które c. k. Rząd upatrzył w uchwalonej przez Wysoki Sejm ustawie, nie dotyczą tych postanowień, które uchwalone zostały w skutek zmian poczynionych w czasie obrad nad ustawą w Wysokiej Izbie, ani też tych postanowień, które zmienione zostały w projekcie komisyi administracyjnej, gdyż poprawka posła Abrahamowicza, która przy §. 24. uchwaloną przez Wysoki Sejm została, nie dotyczy tego momentu, który przez Wysoki c. k. Rząd jest zaczepiony; lecz przeciwnie wszystkie zarzuty odnoszą się do postanowień znajdujących się w projekcie Wydziału krajowego, powstałym w skutek porozumienia się z c. k. Rządem, a zatem, że wszystkie one z wyjątkiem jednego dotyczącego §§. 10. i 12. mogły były być poczynione wówczas, kiedy Wydział krajowy opinii c. k. Rządu zasięgał i w tym celu udał się do c. k. Namiestnictwa i właśnie wtedy podniesione nie zostały.

Podając to do wiadomości Wysokiej Izby, Wydział krajowy pomimo tego, iż sam nie umie się dopatrzeć tych sprzeczności, które przeszkodziły ustawie do otrzymania Najwyższej Sankcyi, przedkłada Wysokiemu Sejmowi powtórnie projekt do ustawy budowniczej dla znaczniejszych miejscowości w kraju wraz z temi zmianami, które w skutek uwag i zarzutów podniesionych przez c. k. Rząd do projektu ustawy wprowadzonemi zostały.

Przechodząc do poszczególnych zarzutów, uczynionych uchwalonemu przez Wysoki Sejm projektowi ustawy, Wydział krajowy zauważa:

ad 1. Podniesiono, że zachodzi sprzeczność między postanowieniami §§. 10. i 12. projektu ustawy. Według §. 10. bowiem może być udzielony konsens na budowę, o ile względy publiczne nie stoją na przeszkodzie; co do zarzutów zaś z tytułu prawa prywatnego podniesionych, mają być strony odesłane do drogi prawa, a Sąd ma o tem rozstrzygnąć w myśl §. 340.—342. ust. cyw., czy budowa ma być wstrzymaną aż do ukończenia sporu, czy nie. Według §. 12. zaś budowa może być rozpoczętą, skoro konsens stał się prawomocnym, t. j. w dni 14 od dnia doręczenia go, jeżeli żadnego nie wniesiono rekursu.

Postanowienia te wcale nie są sprzeczne, przeciwnie są jasne i z dotyczącemi przepisami ustawy cywilnej zgodne.

Sprzeczność zachodziłby mogła między tymi dwoma paragrafami tylko wówczas, gdyby konsens wydany przez Władzę w myśl §. 12. zawierał pozwolenie rozpoczęcia budowy, podczas gdy w §. 10. zastrzeżono władzom sądowym rozstrzygnięcie, czy ze względu na podniesione zarzuty z tytułu prawa prywatnego budowa ma być rozpoczętą. I wtedy możnaby zarzucić słusznie i sprawiedliwie, że starający się o budowę uzyskałby prawo do rozpoczęcia budowy po prawomocności konsensu do budowy według §. 12., podczas gdy w skutek postanowień §. 10. byłby on obowiązanym wyczekiwać rozstrzygnienia Sądu.

Tymczasem tak nie jest. Według uchwalonego projektu do ustawy konsens nawet prawomocny nie zawiera w sobie p o z w o l e n i a n a r o z p o c z ę c i e b u d o w y.

Według postanowienia §. 9. ustępu 6. konsens zawiera dokładnie oznaczone:

a) miejsce budowy,
b) rodzaj budynku,
c) materyał, z którego ściany i dach mają być stawiane,
d) długość, szerokość i wysokość budynku,
e) ilość i wymiar okien,
f) ilość i rodzaj ognisk.

Konsens stwierdza zatem ze strony powołanej do tego władzy, że ze względów publicznych przeciw zamierzonej takiej a takiej budowie nie zachodzi żadna przeszkoda. I tylko takie orzeczenie staje się po 14 dniach od chwili doręczenia, jeżeli nie wniesiono rekursu, prawomocnem. Jeżeli zaś podniesiono zarzuty z tytułu prawa prywatnego i rozstrzygnięcie sporu idzie na drogę sądową według §. 10., to konsens, chociażby był prawomocnym nawet, nie upoważnia wcale strony do rozpoczęcia budowy. Konsens prawomocny stwierdził tylko, że ze względów publicznych żadna nie zachodzi przeszkoda, a jeżeli jaka zachodzi z tytułu prawa prywatnego, to sąd rozstrzygnie o rozpoczęciu. Ażeby jednak nie narażać projektu ustawy na powtórną odmowę Najwyższej Sankcyi, Wydział krajowy zastosowując się do powyższych uwag c. k. Rządu, umieszcza dodatek do §. 12. w tym sensie:

„Budowa może być rozpoczętą dopiero wtedy, gdy konsens dany stał się prawomocnym, a strony nie zostały odesłane do drogi prawa z powodu podniesionych zarzutów z tytułu prawa prywatnego.“

Tym sposobem wszelka wątpliwość co do chwili rozpoczęcia budowy zostanie usuniętą.

ad 2. Podniesiono następnie, że postanowienie §. 11. mówi o terminie, w którym strony interesowane mają poczynić zarzuty, a nigdzie w projekcie nie wyznaczono osobnego terminu, w ciągu którego mają być zarzuty wznoszone.

Zarzut ten wprawdzie upadnie, skoro się przejrzy postanowienie §. 8. ustęp 1.

Postanowienie to brzmi:

„§. 8. Komisyjne zbadanie planów.

W przeciągu dni ośmiu po wniesieniu podania o konsens, odpowiadającego wszelkim wymaganiom niniejszej ustawy, Zwierzchność gminna zarządzi zbadanie planów przez organa swoje techniczne i administracyjne w obecności budującego lub pełnomocnika jego, sąsiadów i fachowego kierownika budowy, jeżeli ustanowionym został.“

Właśnie w czasie tego komisyjnego badania w obecności budującego i sąsiadów, mogą strony interesowane poczynić zarzuty. Stronami interesowanemi są w danym wypadku sąsiedzi, którzy są przyzwani właśnie na termin i tam mają zarzuty czynić. A jeżeli uczyniły na tym terminie zarzuty, to Zwierzchność gminna obowiązaną jest uwiadomić je o załatwieniu podania o konsens. Tylko że ten termin nie jest pewnym czasokresem, w ciągu którego strony winny się zgłosić *(eine Frist)*, lecz jest on oznaczonym dniem *(Tagsatzung)*, na którym strony interesowane zarzuty mają wnosić.

Ażeby jednak nie narażać projektu ustawy na powtórną odmowę Najwyższej Sankcyi, Wydział krajowy zastosowując się do powyższej uwagi c. k. Rządu, umieszcza w §. 11. zamiast słów: „w terminie właściwym“, słowa: w terminie ośmiodniowym“.

ad 3. Postanowienie §. 74. lit. *g.* ma stać w sprzeczności z postanowieniem §. 24. lit. *a.*

Zestawmy te postanowienia. §. 74. brzmi:

„Rada gminna.

Rada gminna załatwia następujące sprawy:

a) rozstrzyga rekursy wniesione od rozporządzeń Zwierzchności gminnej;

b) zarządza sporządzenie ogólnego planu miasta, zatwierdza go i czuwa nad jego perydycznem uzupełnieniem przez Zwierzchność gminną;

c) zatwierdza plany budynków przeznaczone na cele gminy lub zakładów gminnych;

d) zatwierdza plany podziału znaczniejszych obszarów na parcele budowlane (§. 18);

e) uchwala plan regulacyjny przy odbudowaniu zniszczonych części miasta (§. 19);

f) oznacza części obszaru miejskiego, w których tylko materyał ogniotrwały do budowy użytym być może (§§. 24 i 47);

g) postanawia z zastrzeżeniem zatwierdzenia przez Radę powiatową, że w następnym przeciągu lat 10 prywatne budynki parterowe i prywatne budynki piątrowe, nieprzypierające bezpośrednio do ulicy lub placu publicznego, na całym obszarze miasteczka mogą być stawiane z materyału nieogniotrwałego (§§. 24 i 47);

h) uchwala w sprawie wyjątkowego uwolnienia gminy miejskiej od obowiązku pokrywania dachów ogniotrwałym materyałem (§. 48);

i) wydaje obowiązujące przepisy o systemie kanalizacyi (§. 53);

k) oznacza okręg miasta, w którym tylko piątrowe domy stawiać wolno, i daje wyjątkowe pozwolenie na stawianie domu parterowego w tym okręgu (§. 58);

l) oznacza wysokość taksy dla znawców za oględziny nowowybudowanych domów (§. 68).

Uchwały Rady gminnej w sprawach tu pod *b.*, *c.*, *d.*, *e*, *f.*, i *i.* określonych, winny być w obrębie gminy ogłoszone. Od tych uchwał wolno stronom interesowanym wnieść za pośrednictwem Zwierzchności gminnej rekurs do Wydziału powiatowego w ciągu dni 30 od ich ogłoszenia.

Do rekursu od uchwały Rady gminnej w sprawach tu pod *a.* wymienionych, służy termin dni 14 od doręczenia tej uchwały; ten rekurs również wnosić należy przez Zwierzchność gminną.

§. 24. lit. *a* powiada:

§. 24. Materyał do budowy: W regule ma być użyty do budowy materyał ogniotrwały.

Wyjątek od tego postanowienia stanowić mogą:

a) budowle parterowe na odleglejszych ulicach i przedmieściach, gdzie zabudowania nie łączą się bezpośrednio, lecz są oddzielone od siebie dziedzińcami, ogrodami lub wolnymi placami.

Zarzucono stąd, iż „nie uchodzi pozostawiać uchwale Radzie gminnej decyzyą, sprzeczną z ustawowemi postanowieniami“, Wydział krajowy zaś mniema, że pozostawienie Radzie gminnej prawa decyzyi o tem, czy na przeciąg najbliższych lat 10 budynki parterowe i jednopiątrowe, nie przypierające bezpośrednio do ulic ani placów publicznych, mogą być budowane z materyału nieogniotrwałego, że pozostawienie Radzie gminnej decyzyi o sprawie tak ściśle miejscowej i to pod warunkiem zatwierdzenia późniejszego przez Radę powiatową nie tylko w niczem nie czyni ujmy §. 24. lit. *a.* lecz ze względu na istniejące w naszych miasteczkach stosunki ekonomiczne jest wprost wskazane i niezbędne.

Ad 4. §. 84. ustęp 1. powiada: „Wykonywanie wszystkich czynności policyi budowniczej na tych częściach obszaru dworskiego, które leżą w pośród zabudowań gminy, należy do zakresu Zwierzchności gminnej i Rady gminnej“.

Z tego ogólnego określenia wysnuto wątpliwość, czy także i prawo karania w sprawach policyi budowniczej ma być przekazane gminie.

Wydział krajowy jest zdania, że skoro się komuś powierza wykonywanie wszystkich czynności policyi budowniczej, to mu się niezawodnie nadaje prawo wykonywania pierwszej i kardynalnej czynności, tj. prawo karania. Bez takiej sankcyi karnej sprawowanie czynności policyjnych nie byłoby możliwem. Wydział krajowy jednak uważa za wskazane, ażeby postanowienia tak §. 84. jakoteż z §§. 83. i 85. odnoszące się do obszarów dworskich pozostawić nie według brzmienia na wniosek posła Abrahamowicza przez Wys. Sejm uchwalonego, lecz według stylizacyi projektu komisyi administracyjnej. Stylizacya projektu komisyi administracyjnej co do tych trzech paragrafów jest bardzo jasna i ścisła, a nadto ze względu na praktyczne zastosowanie przepisów ustawy budowniczej konieczna. Te części bowiem obszarów dworskich, które leżą pośród i w obrębie zabudowań gminy, muszą podlegać policyi budowniczej przez gminę wykonywanej, jeżeli nie ma powstać prawdziwy chaos co do kompetencyi władz powołanych do przestrzegania niniejszej ustawy; a nadto gdyby się obszary dworskie w ogóle wyłączyło z pod przepisów niniejszej

ustawy, to trzebaby przedkładać osobną ustawę budowniczą dla obszarów dworskich, co w zamiarze Wydziału krajowego a prawdopodobnie i w zamiarze Wys. Sejmu wcale nie leży. Z tych motywów Wydział krajowy wnosi przywrócenie tekstu paragrafów 83, 84 i 85 według brzmienia projektu komisyi administracyjnej, t. j.:

„§. 83. Zasadnicze postanowienie.

Obszary dworskie w tych miejscowościach, w których niniejsza ustawa obowiązuje, podlegają również postanowieniom niniejszej ustawy.

§. 84. Zwierzchność gminna i Rada gminna.

Wykonywanie wszystkich czynności policyi budowniczej na tych częściach obszaru dworskiego, które leżą w obrębie zabudowań gminy, należy do zakresu działania gminy.

Co do karczem i szynkowni, w których stosownie do postanowienia §. 7. ustawy o obszarach dworskich z dnia 12. Maja 1866 Nr. 20 dz. u. kr. sprawowanie policyi miejscowej należy do gminy, tudzież co do stajni, szop i tym podobnych zabudowań, należących do karczem lub szynkowni tego rodzaju, należy również wykonanie przepisów niniejszej ustawy w całej pełni do Zwierzchności, względnie do Rady gminnej.

Nadto, jeżeli budynek na obszarze dworskim stawiany lub już istniejący mniej aniżeli o 30 m. oddalonym jest od zabudowanego terytoryum gminy, a Zwierzchność gminy mniema, że budynek ten stawianym jest lub istnieje wbrew przepisom niniejszej ustawy i ztąd zagraża niebezpieczeństwo, może Zwierzchność gminna o tem donieść Wydziałowi powiatowemu, który powołanym jest na tej podstawie zbadać rzecz i wydać orzeczenie, tak, jak gdyby w tej sprawie do niego rekurs wniesionym został przeciw orzeczeniu, w pierwszej instancyi wydanemu.

§. 85. Przełożony obszaru dworskiego.

Na tych częściach obszaru dworskiego, które nie należą do zakresu działania gminy według §. 84, wypełnia przełożony obszaru dworskiego zakres działania Zwierzchności gminnej i Rady gminnej z wyjątkiem władzy karania w §. 79 określonej, która przysługiwać ma c. k. Starostwu".

Co do stylistycznych usterek: Zaproponowano, iżby napis §. 2. „Roboty szczegółowe, wymagające konsensu", brzmiał:

„Roboty wymagające szczególnie konsensu".

Wydział krajowy na tę stylistyczną poprawkę zgodzić się nie może, a to w interesie ścisłości wysłowienia, gdyż w §fie tym wyliczone są w literach od *a.* do *o.* pewne poszczególne czynności budownicze, które w języku polskim zowią się „szczegółowemi robotami", co do których ustawodawca zastrzegł, że ich przedsiębranie wymagać będzie konsensu.

Nie tyle tedy idzie tutaj o to, aby ten konsens był „szczegółowym" ile o to, aby konsens na „szczegółowe roboty" wydanym został.

Zaproponowano następnie, iżby ustęp 5 §. 31 technicznie wyrazić dokładniej, a to w ten sposób:

„Podsklepione schody i podesty o drewnianych stopniach uważane będą za ogniotrwałe"; ażeby nie narażać projektu ustawy na powtórną odmowę Najwyższej sankcyi, Wydział krajowy na tę zmianę stylistyczną się zgadza i odpowiednio do tego ustęp 3 §. 31 zmienia. Natomiast nie zgadza się Wydział krajowy na dalszą propozycyą, aby w §. 44 ustęp 2. użyć zamiast słowa „kuchni" słowa „ogniska kuchennego" a to z powodu, iż §. ten używa słowa kuchni i ogniska kuchennego, a to pierwszego na określenie całości tego przyrządu, drugiego zaś na określenie tylko tej części, która jest istotnie ogniskiem.

Wreszcie, ażeby nie narażać projektu ustawy na powtórną odmowę Najwyższej Sankcyi, Wydział krajowy zgadza się, iżby w ustępie 3. §. 52. użyć wyrażenia „ciągły odpływ" zamiast „trwały odpływ", pomimo, że uważa to drugie wyrażenie za poprawniejsze a nadto dokładniej oddające myśl pierwszego wyrażenia.

W skutek polecenia Wys. Sejmu z dnia 14. Stycznia 1888 Wydział krajowy dołączył do nagłówka projektu oprócz wymienionych 129 miast i miasteczek nadto Staràsól, jako zasługującą tak ze względu na liczbę mieszkańców jak niemniej na stosunki ekonomiczne i administracyjne do zaliczenia do znaczniejszych miejscowości, w których osobna ustawa budownicza ma obowiązywać. Nadto zamieścił Wydział krajowy jako osobne postanowienie w końcowym paragrafie projektu ustawy klauzulę, na mocy której Wydziałowi krajowemu przysługuje prawo podciągnąć także inne miejscowości w kraju w razie wykazanych warunków w drodze administracyjnej pod przepisy niniejszej ustawy.

Równocześnie z tem przedłożeniem Wydział krajowy zamierzał wnieść przerobiony w myśl uchwały Wys. Sejmu z dnia 14. Stycznia 1888 projekt ustawy budowniczej dla wsi. W tym celu po zasięgnięciu opinii Wydziałów powiatowych, Wydział krajowy wypracował odrębny znacznie różniący się i znacznie skrócony projekt ustawy budowniczej dla wsi, wszelako pomimo tego, iż całe sprawozdanie w tym przedmiocie ma gotowe, Wydział krajowy postanowił w tym roku ustawy budowniczej dla wsi Wysokiemu Sejmowi nie przedkładać a to z powodu, iż uważa za wskazane względami utylitarnymi, ażeby naprzód projekt ustawy budowniczej dla znaczniejszych miejscowości w kraju został przez Wys. Sejm uchwalony i otrzymał Najwyższą Sankcyę, a później dopiero z uwzględnieniem zasad w tym projekcie przyjętych i sankcyonowanych, Wydział krajowy będzie mógł przedłożyć analogiczny projekt ustawy budowniczej dla wsi.

Z tych motywów Wydział krajowy wnosi:

./. „Wysoki Sejm raczy uchwalić załączony ./. projekt ustawy".

We Lwowie dnia 4. Września 1888.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Marszałek krajowy:
Tarnowski m. p.

Sprawozdawca:
Dr. Franciszek Smolka m. p.
Członek Wydziału krajowego.

Alegat do L. W. kr. 36.111/88.

Ustawa

z dnia . . . . . obowiązująca w Królestwie Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem wydaję załączoną ustawę, zawierającą przepisy budownicze dla znaczniejszych miejscowości w Królestwie Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem i rozporządzam co następuje:

Art. I.

Przepisom niniejszej ustawy podlegają następujące miejscowości (miasta i miasteczka): Bełz, Biecz, Birczа, Bóbrka, Bohorodczany, Bolechów, Borszczów, Brzesko, Brzozów, Budzanów, Bursztyn, Busk, Chodorów, Chrzanów, Chyrów, Cieszanów, Czortków, Dąbrowa, Delatyn, Dębica, Dobczyce, Dobromil, Dolina, Dubiecko, Dukla, Dynów, Gliniany, Głogów, Grybów, Grzymałów, Halicz, Horodenka, Husiatyn, Jaworów, Jazłowiec, Jezierzany, Kałusz, Kamionka strumiłowa, Kańczuga, Kęty, Kolbuszowa, Komarno, Kopeczyńce, Kosów, Kozowa, Krystynopol, Kulików, Kuty, Leżajsk, Limanowa, Lisko, Lubaczów, Łańcut, Łysiec, Maków, Mielec, Mielnica, Mikołajów, Mikulińce, Monasterzyska, Mościska, Muszyna, Myślenice, Nadwórna, Niepołomice, Niżniów, Nizankowice, Nowy Targ, Obertyn, Olesko, Oświęcim, Otynia, Peczeniżyn, Pilzno, Pistyń, Piwniczna, Podhajce, Podkamień, Podwołoczyska, Pomorzany, Potok złoty, Przemyślany, Przeworsk, Radomyśl (w pow. Mieleckim), Radymno, Radziechów, Rawa ruska, Rohatyn, Ropczyce, Rozdół, Rudki, Rudnik, Rymanów, Sassów, Sieniawa, Skała, Skałat, Skole, Sokołów, Sołotwina, Staremiasto, Stara Sól, Stary Sącz, Strusów, Strzyżów, Sucha, Szczerzec, Tarnobrzeg, Tłumacz, Toporów, Trembowla, Tuchów, Turka, Tyczyn, Tyśmienica, Uhnów, Ulanów, Ustrzyki dolne, Wiśnicz nowy, Wiśnia Sądowa, Wojnicz, Zabłotów, Załośce, Zator, Zbaraż, Zborów, Żmigród, Żurawno, Żydaczów, Żywiec.

Art. II

Postanowienia §§. 2. do 15. ustawy ogniowej dla miast i miasteczek, wydanej na mocy ces. patentu z dnia 28. Lipca 1786 zostają uchylone dla miejscowości w art. I. wymienionych.

Art. III.

Ustawa niniejsza zacznie obowiązywać w dni dziewięćdziesiąt po jej ogłoszeniu.

Art. IV.

Wykonanie tej ustawy poruczam Mojemu Ministrowi spraw wewnętrznych.

Ustawa budownicza

dla znaczniejszych miejscowości.

ROZDZIAŁ I.

O pozwoleniu na budowę (konsensie).

§. 1.

Budowy wymagające konsensu w ogóle.

Do budowy nowego i przekształcenia starego budynku, do zaprowadzenia w istniejącym budynku zmian, które wpłynąć mogą na jego trwałość, bezpieczeństwo od ognia, warunki sanitarne lub na prawa sąsiadów, potrzebnem jest zezwolenie Zwierzchności gminnej (konsens).

Temu obowiązkowi nie podlegają budowle wykonywane na cele publiczne przez państwo, kraj lub powiat, niemniej budowle kolei żelaznych i obok kolei żelaznych. (§. §. 16. i 17.)

§. 2.

Roboty szczegółowe, wymagające konsensu.

W szczególności wymagają konsensu w §. 1. przepisanego następujące roboty:

a) dobudowania nowej części do istniejącego budynku, lub dobudowanie nowej części nad nim (nadbudowanie);

b) budowa studni i piwnic;

c) budowa nowego lub zmiana istniejącego kanału, ścieku, jamy kloacznej, wychodków, zbiorników na wodę lub nawóz;

d) budowa nowych lub zmiana istniejących ognisk i kominów;

e) przeistoczenie pomieszkań na sklepy, szopy, warsztaty, budynki gospodarskie lub łazienki i odwrotnie;

f) przeistoczenie niezamieszkałych budynków lub ich części na mieszkania;

g) wyprowadzenie lub zniesienie murów ogniowych, wyprowadzenie lub zniesienie wszelkich ścian;

h) zmiana frontu od ulicy;

i) wybicie drzwi lub okien ku ulicy lub ku domom sąsiednim i urządzenie wystawy sklepowej;

k) przeistoczenie lub podwyższenie dachu;

l) zmiana powały, belków, wiązań, sklepień i t. p.;

m) stawianie słupów przy ulicy lub placu publicznym, oraz ustawianie ciężkich przedmiotów (posągów, kopuł i t. p.) nad gzymsami okapowymi;

n) wszelkie roboty połączone z wykopami ziemnymi;

o) odgraniczenie i odgradzanie gruntów prywatnych od ulic i placów publicznych.

§. 3.

Pomniejsze zmiany.

Pomniejsze zmiany w istniejącym budynku, które nie należą do rzędu robót w §. 2. wymienionych, nie wpływają na trwałość bundynku, jego bezpieczeństwo od ognia, ani warunki sanitarne, wreszcie nie dotykają praw sąsiadów, mogą być wykonane bez konsensu, jeżeli Zwierzchność gminna, którą strona interesowana o tem naprzód ustnie lub pisemnie uwiadomić winna, do trzech dni po uwiadomieniu nie oznajmi, że potrzebnym jest konsens do wykonania zamierzonej zmiany.

Przeciw orzeczeniu Zwierzchności gminnej, uznającemu potrzebę konsensu, rekurs nie ma miejsca.

§. 4.

Utrzymywanie budynków w dobrym stanie.

Bez uwiadomienia Zwierzchności gminnej (§. 3.) mogą być tylko takie roboty wykonane, które mają na celu utrzymanie budynków w dobrym stanie a w szczególności: zewnętrzne oczyszczenie lub odświeżenie, ułożenie nowej podłogi, naprawa komina bez zmiany konstrukcyi jego wewnętrznej lub zewnętrznej, — wreszcie przestawianie pieców i ognisk na dotychczasowem miejscu.

§. 5.

Linia regulacyjna i poziom.

Jeżeli nowy budynek ma stanąć przy ulicy lub placu publicznym, budujący jest obowiązanym wyjednać sobie u Zwierzchności gminnej przed wniesieniem podania o konsens, albo równocześnie z tem podaniem, oznaczenie linii regulacyjnej i poziomu.

W tym celu należy wnieść podanie do Zwierzchności gminnej o zarządzenie oględzin na miejscu.

Zwierzchność gminna zarządzi wskutek takiego podania oględziny w obecności zawezwanych sąsiadów, którym służy prawo wnoszenia zarzutów do protokołu.

Na podstawie takiego dochodzenia oznaczy Zwierzchność gminna w ciągu dni ośmiu linię regulacyjną i poziom zamierzonej budowy.

§. 6.

Wywłaszczenie.

Jeżeli wskutek oznaczenia linii regulacyjnej okaże się potrzeba cofnięcia budowy po za dotychczasową linię frontową, albo wysunięcia jej naprzód, wówczas w pierwszym przypadku właściciel gruntu budowlanego obowiązany jest odstąpić za wynagrodzeniem gminie na własność część gruntu między dawniejszą linią frontową a nową linią regulacyjną, w drugim przypadku zaś tak długo nie będzie miał prawa przystąpić do wykonania projektowanej budowy, pokąd nie nabędzie na własność od dotychczasowego właściciela za wynagrodzeniem część gruntu między dawniejszą linią frontową a nową linią regulacyjną, którą to część gruntu właściciel jemu odstąpić winien. Orzeczenie o wywłaszczeniu (§. 365. ust. cyw.) należy do władzy politycznej.

Gdyby w tych przypadkach co do wysokości wynagrodzenia ugoda do skutku nie przyszła, oznaczy ją orzeczenie sądowe. Niedojście ugody nie wstrzymuje ostatecznego ustanowienia linii regulacyjnej i dalszej rozprawy budowniczej.

W razie zajęcia obcego gruntu pod budowę, konsens budującemu tylko wówczas udzielonym być może, jeżeli budujący wykaże, że otrzymał zezwolenie właściciela tego gruntu, albo że dał zabezpieczenie dostateczne wypłaty wynagrodzenia, które sąd oznaczy. Co do kwestyi jak należy oznaczyć linię regulacyjną i jaką przestrzeń odstąpić lub zająć pod budowę, wykluczoną jest droga sądowa.

§. 7.

Plan budowy.

Do każdego podania o konsens ma być dołączony plan budowy w 2 egzemplarzach, podpisany przez jego autora i przez budującego.

Plan ten ma obejmować:

a) plan sytuacyjny, uwidoczniający położenie i granice gruntu, zabudować się mającego przyszłego budynku, starych zabudowań istniejących na gruncie budowlanym, dziedzińców i ogrodów, sąsiednich realności z wymienieniem ich właścicieli i oznaczeniem liczb konskrypcyjnych lub katastralnych, oraz wykazujący kierunek przylegającej ulicy lub placu publicznego, z oznaczeniem ich szerokości i linij frontowych;

b) jeżeli budynek stawianym być ma bezpośrednio przy ulicy lub placu publicznym, plan niwelacyjny, wykazujący przekrój podłużny i poprzeczny przez środek ulicy lub placu z dokładnem oznaczeniem liczbami wysokości progu drzwi wchodowych nowej budowy; w innych wypadkach wystarczy oznaczenie poziomu gruntu budowlanego i wysokości progu drzwi wchodowych nowej budowy;

c) plany poziome wszystkich piąter, piwnic i poddasza, przekrój podłużny i poprzeczny, fasadę budynku, tudzież, jeżeli budynek stawianym być ma bezpośrednio przy ulicy lub placu publicznym, oznaczenie wysokości domów sąsiednich.

Na planie piwnic powinny być uwidocznione doły kloaczne, kanały domowe, ich połączenie z kanałem głównym, przekrój poprzeczny i spadek, wreszcie ścieki i studnie.

Na planie poddasza przedstawić należy wszystkie mury strychowe, kominowe i ogniowe.

Niezwykłe konstrukcye, mianowicie żelazne, przedstawić należy rysunkami szczegółowymi.

Wszystkie plany winny być rysowane według miary metrycznej; a mianowicie:

a) plany sytuacyjne, obejmujące większą przestrzeń, według skali 1:500 albo 10 cm. = 50 m. naturalnej wielkości, przy mniejszych przestrzeniach według skali 1:250 albo 10 cm. = 25 m. naturalnej wielkości;

b) plany poziome mają być rysowane w wymiarach długości według skali planu sytuacyjnego, w wymiarach wysokości zaś według dziesięć razy większej skali;

c) plany budowli mają być sporządzane według skali 1:100 albo 10 cm. = 10 m. naturalnej wielkości.

Rysunki szczegółowe i konstrukcyjne mają być wykonywane według skali, któraby ich dokładne zbadanie umożliwiła, a mianowicie w stosunku jak 1:10, 1:20, 1:50.

Jeżeli chodzi o budowę zwykłego włościańskiego lub małomieszczańskiego domu mieszkalnego, albo też o zwykłe budynki gospodarskie w tych częściach gminy, gdzie według §. 24. wolno jest stawiać budynki z drzewa lub pruskiego muru, wystarczy przedłożenie prostego szkicu budowy i planu sytuacyjnego, oznaczającego położenie budynku tudzież położenie i odległość najbliższych sąsiednich budynków. Zwierzchność gminna osądzi, czyli plan przedłożony jest wystarczający, czyli też ma być zwrócony do uzupełnienia.

§. 8.

Komisyjne zbadanie planów.

W przeciągu dni ośmiu po wniesieniu podania o konsens, odpowiadającego wszelkim wymaganiom niniejszej ustawy, Zwierzchność gminna zarządzi zbadanie planów przez organa swoje techniczne i administracyjne w obecności budującego lub pełnomocnika jego, sąsiadów i fachowego kierownika budowy, jeżeli ustanowionym został.

W braku własnego organu technicznego powoła Zwierzchność gminna do komisyjnego badania planów znawcę nieinteresowanego w tej sprawie. Koszta, jakieby z tem powołaniem

znawcy połączone były, ponosi podający o konsens. Naczelnik gminy oznacza termin komisyjnego zbadania planów, wzywa do udziału osoby wyżej wskazane i deleguje do tego innego członka Zwierzchności gminnej, gdyby sam nie mógł kierować czynnością.

§. 9.

Postępowanie przy badaniu planów.

Komisya mająca zbadać plan budowy, spisze ze swej czynności protokół.

Czynność rozpoczyna się od technicznego zbadania planu i wyświecenia zachodzących wątpliwości.

Następnie przystępuje komisya do przesłuchania sąsiadów, zapytując ich, czy i jakie zarzuty czynią przeciw zamierzonej budowie.

W razie podniesienia zarzutów ze strony sąsiadów, zawezwie komisya zamierzającego budować do oświadczenia się na nie, starać się będzie o usunięcie ich w drodze ugody, a podniesione zarzuty i wynik rokowań zapisze do protokołu.

Protokół ten, podpisany przez wszystkich uczestników komisyi, lub zawierający wymienienie podpisane przez członków komisyi, którzy z uczestniczących w komisyi i z jakiego powodu odmówili podpisu, służyć będzie za podstawę ostatecznego załatwienia podania o konsens ze strony Zwierzchności gminnej, która w przeciągu dni dziesięciu po odbyciu komisyi wydać ma orzeczenie pisemne, pozwalające za zamierzoną budowę lub odmawiające pozwolenia.

W orzeczeniu tem ma być dokładnie oznaczone:

a) miejsce budowy;

b) rodzaj budynku;

c) materyał, z którego ściany i dach mają być stawiane;

d) długość, szerokość i wysokość budynku w miarze metrycznej;

e) ilość i wymiar okien i drzwi;

f) ilość i rodzaj ognisk.

Względy bezpieczeństwa ogniowego, względy sanitarne i inne publiczne, są dostatecznymi powodami do odmówienia konsensu.

Warunki lub zmiany przez Zwierzchność gminną zastrzeżone, winny być w orzeczeniu dokładnie wskazane i ile możności w planach oznaczone. Jeden egzemplarz planu w każdym razie zwrócić należy podającemu, a drugi zachować w aktach.

W wypadkach w §. 3. wymienionych, winno załatwienie nastąpić w ciągu trzech dni.

§ 10.

Prawa prywatne.

Jeżeli przeciw zamierzonej budowie podniesiono zarzuty, pochodzące z tytułu prawa prywatnego i takowe przy komisyjnem zbadaniu planów nie mogły być w drodze ugody usunięte, może być udzielony konsens na budowę, której względy publiczne nie stoją na przeszkodzie. Co do zarzutów z tytułu prawa prywatnego podniesionych, ma Zwierzchność gminna odesłać strony do drogi prawa. W uchwale konsensu na budowę udzielającej należy wyraźnie wymienić zarzuty z tytułu prawa prywatnego podniesione i do drogi prawa odesłane.

Sąd rozstrzyga, czy budowa dopuszczona ze względów publicznych, przeciw której podniesiono zarzuty z tytułu prawa prywatnego, ma być wstrzymaną aż do rozstrzygnięcia sporu, czy też i pod jakimi warunkami tymczasem prowadzoną być może (§§. 340, 341 i 342 ust. cyw.). O innych zarzutach rozstrzyga Zwierzchność gminna.

§. 11.

Zawiadomienie o konsensie.

Zwierzchność gminna zawiadomi pisemnie budującego i te strony interesowane, które w terminie 8-dniowym poczyniły zarzuty, o załatwieniu podania o konsens (§§. 9 i 10), a dowód doręczenia tych pisemnych zawiadomień przechowa w aktach.

§. 12.

Rozpoczęcie budowy.

Budowa może być rozpoczętą dopiero wtedy, gdy konsens dany stał się prawomocnym, a strony nie zostały odesłane do drogi prawa z powodu podniesionych zarzutów z tytułu prawa prywatnego. Prawomocnym staje się konsens, gdy do 14 dni po jego doręczeniu nie wniesiono żadnego rekursu.

§. 13.

Gaśnięcie i odnawianie konsensu.

Konsens na budowę gaśnie, jeżeli budowa dozwolona nie została rozpoczętą w ciągu dwóch lat od prawomocności konsensu.

W razie przerwania przez przeciąg dwóch lat budowy, rozpoczętej przed upływem powyższego terminu, należy naprzód uwiadomić Zwierzchność gminną o zamierzonem dalszem prowadzeniu budowy i oczekiwać jej rozstrzygnięcia, czy budowa może być dokończoną na podstawie pierwotnego planu, czyli też ze względu na zmienione stosunki zachodzi potrzeba rewizyi planów i odnowienia konsensu.

Postępowanie przy odnawianiu konsensu przeprowadzać należy podług postanowień §§. 8, 9, 10 i 11.

§. 14.

Budowy na cele przemysłowe.

Przy budowach na cele przedsiębiorstw przemysłowych, które w myśl ustawy przemysłowej wymagają zezwolenia władzy politycznej, należy ile możności łączyć rozprawę budowniczą z rozprawą przemysłowo-policyjną.

W każdym razie konsens na taką budowę udzielonym być może dopiero po prawomocnem zezwoleniu na prowadzenie przedsiębiorstwa.

§. 15.

Inne wyjątkowe postanowienia.

Przy budowach w rejonie fortyfikacyjnym, tudzież obok dróg państwowych, mają być zastosowane przepisy w tej mierze obowiązujące.

Odległość budynku od drogi krajowej i powiatowej ma wynosić przynajmniej trzy metry, a od drogi gminnej dwa metry. Wyjątek stanowią w tej mierze ulice i place, mające ustalone linie regulacyjne.

O rozprawie zarządzonej względem udzielenia konsensu na budowę przy drogach krajowych, względnie powiatowych, należy co najmniej na trzy dni przed terminem badania planu uwiadomić władzę zarządzającą temi drogami, pozostawiając jej wybór bądź to wzięcia udziału w rozprawie komisyjnej przez delegata, bądź też nadesłania pisemnie wniosku swojego.

W razie zamierzonej budowy na nadanem polu górniczem lub naftowem, albo też w jego sąsiedztwie, należy do rozprawy przepisanej §§. 8 i 9 zawezwać także przedsiębiorcę górniczego, względnie naftowego. Jeżeli nowy budynek stawianym być ma na ustroniu w nie

większem oddaleniu, jak dwu kilometrów od granicy państwa, należy o wniesieniu podania o konsens uwiadomić c. k. Starostwo. Starostwo może do rozprawy delegować zastępcę, albo też pisemnie przesłać swe uwagi w tej mierze.

§. 16.

Budowy kolejowe i obok kolei żelaznych.

Przy budowach na gruntach kolei żelaznych (w myśl §. 2. ust. o budowie kolei żelaznych z dnia 19. Maja 1874 L. 70 Dz. u. p.) i przy nowych budowach, dobudowaniach i przebudowaniach budynków, obok kolei żelaznych już istniejących, lub w budowie będących, względnie w ich rejonie pożarnym, należy się stósować do osobnych przepisów w tej mierze istniejących.

Do przedsiębrania czynności urzędowych przy budowach w rejonie pożarnym kolei powołanem jest stosownie do ustawy z dnia 26. Grudnia 1882 L. 3 Dz. u kr. z roku 1883 c. k. Starostwo, przyczem zastosowane być mają prócz szczegółowych w tej mierze obowiązujących przepisów, także postanowienia niniejszej ustawy.

§. 17.

Budowy publiczne wykonywane przez państwo, kraj lub powiat.

Przy budowach na cele publiczne, przedsiębranych przez państwo, kraj lub powiat, powołanem jest do przeprowadzenia komisyi (§. 8.) tudzież do przesłuchania sąsiadów i innych osób interesowanych, c. k. Starostwo, które co do linii regulacyjnej i poziomu przesłucha Zwierzchność gminną.

Jeżeli przeciw zamierzonej budowie nie wniesiono zarzutów, lub jeżeli wniesione w toku rozprawy usuniętemi zostały, uwiadomi o tem c. k. Starostwo władzę budującą.

Zarzuty nieusunięte, nie pochodzące z tytułu prawa prywatnego, rozstrzyga c. k. Namiestnictwo w porozumieniu z Władzą, którą budowę wykonuje. Co do zarzutów opartych na tytule prawa prywatnego, postąpi c. k. Namiestnictwo według §. 10. ustawy.

§. 18.

Zabudowanie znaczniejszego obszaru.

Jeżeli na budowę ma być użytą część obszaru znaczniejszego, do zabudowania przeznaczonego, właściciel tego obszaru jest obowiązany najpierw postarać się o zatwierdzenie podziału obszaru tego na parcele budowlane. W tym celu winien przedłożyć Zwierzchności gminnej w dwóch egzemplarzach plan podziału na parcele z oznaczeniem wymiaru całego obszaru i poszczególnych parceli, niemniej plan sytuacyjny i niwelacyjny. Zwierzchność gminna zarządzi oględziny, a spisany protokół przedłoży Radzie gminnej, która projektowany podział zatwierdzi bezwarunkowo lub pod pewnemi zastrzeżeniami.

Przy zatwierdzaniu planów takiego podziału powinny być uwzględnione potrzeby komunikacyi publicznej, bezpieczeństwo przyszłych budynków na wypadek pożaru i ich warunki sanitarne.

Jeżeli celem stosownego podziału gruntu na parcele budowlane nastąpić ma na żądanie właściciela sprostowanie lub rozszerzenie przylegającej albo utworzenie nowej ulicy, grunt ten przerzynającej, właściciel obowiązany jest bezpłatnie odstąpić gminie przestrzeń gruntu na to potrzebną, jednak nie w większej szerokości jak metrów dwudziestu.

Gdyby zaś ze względów publicznych uznaną została potrzeba utworzenia nowej ulicy przez grunta prywatne albo sprostowania lub rozszerzenia istniejącej ulicy, winien będzie właściciel gruntu odstąpić potrzebną na to przestrzeń za wynagrodzeniem. Wysokość wynagrodzenia będzie sądownie oznaczoną, jeżeli strony o nią nie zgodzą się.

§. 19.

Odbudowanie zniszczonych części miasta lub miasteczka.

W razie zniszczenia całej miejscowości lub znaczniejszej części jej przez pożar, wylew lub inne wypadki elementarne, winna Zwierzchność gminna donieść o tem Wydziałowi powiatowemu.

Wydział powiatowy zarządzi w przeciągu ośmiu dni od chwili zawiadomienia komisyonalne oględziny przestrzeni zniszczonej.

W skład Komisyi wchodzi delegat Wydziału powiatowego, naczelnik gminy lub jego zastępca, tudzież powołani przez Wydział powiatowy rzeczoznawcy.

Strony interesowane winny otrzymać zaproszenie do udziału z oznaczeniem terminu oględzin.

Na podstawie protokołu oględzin sporządzonym zostanie plan regulacyjny, który przedłożonym zostanie Radzie gminnej do uchwalenia, a następnie Wydziałowi powiatowemu do zatwierdzenia.

Dopiero na podstawie uchwalonego a zatwierdzonego planu regulacyjnego, mogą być dawane konsensy do budowy na zniszczonej przestrzeni.

§. 20.

Plan regulacyjny.

Przy sporządzaniu tego planu regulacyjnego przestrzegać należy głównie:

a) aby w części mającej być odbudowaną usunięto ile możności wszystko, coby w przyszłości grozić mogło ponowieniem klęski;

b) aby rozkład i położenie budynków odpowiadały wymaganiom sanitarnym;

c) aby ścieki, kanały i w ogóle środki odprowadzania nieczystości zostały w system ujęte;

d) aby drogi i ulice były szerokie, proste i równe.

ROZDZIAŁ II.

Szczegółowe przepisy o budowlach.

§. 21.

Kierownictwo budowy.

Budujący winni przy prowadzeniu budowy posługiwać się tylko osobami do tego prawnie upoważnionemi. Postanowienie to obowiązuje zwłaszcza przy budowlach na cele publiczne, przemysłowe i wszelkich znaczniejszych budowlach prywatnych.

Do wykonywania mniejszych budowli parterowych, o pojedynczych konstrukcyach bez sklepień i urządzeń podziemnych (suterenów) wolno używać osób, posiadających dla wykonywania przemysłu budowlanego koncesyę najniższej kategoryi. Wreszcie, o ile w miejscu budowy nie znajdują się tacy przemysłowcy, może władza udzielająca konsensu przy budowlach nieznacznych (chaty, budynki włościańskie) nie wymagać ustanowienia prawnie upoważnionego kierownika budowy.

Nazwisko kierownika budowy należy zawsze podać do wiadomości Zwierzchności gminnej i uwiadamiać ją o wszelkich zmianach w tej mierze zachodzących.

Kierownik budowy jest zarówno jak i budujący odpowiedzialnym za wszelkie naruszenie warunków konsensu, za odstąpienie od zatwierdzonych planów, i w ogóle za wszelkie uchybienie przepisom tej ustawy. Nie wyklucza to jednak odpowiedzialności innych w budowie udział biorących osób, o ile na nich ciąży wina.

Odstąpienie od zatwierdzonych planów jest tylko w takich wypadkach dozwolone, w których według §. 3. wystarcza uwiadomienie Zwierzchności gminnej. Każde odstąpienie od zatwierdzonego planu winno być jednak podane do wiadomości Zwierzchności gminnej.

§. 22.

Skład materyałów budowlanych.

Bez pozwolenia Zwierzchności gminnej nie wolno składać na ulicy lub placu publicznym ani rumowiska, ani materyału budowlanego.

Udzielając takie pozwolenie, może Zwierzchność gminna ustanowić opłatę stósowną, która wpływać ma do kasy gminnej na rzecz utrzymania ulic i placów w stanie odpowiednim

Pozwolenie na zajęcie kawałka ulicy lub placu nie powinno atoli żadną miarą powodować ujmy dotkliwej dla komunikacyi publicznej.

§. 23.

Środki utrzymania porządku.

Miejsce budowy przy ulicach i placach publicznych należy na czas trwania jej oddzielić od nich parkanem lub w inny stósowny sposób. Dla podania możności zarządzenia środków ostrożności potrzebnych do utrzymania porządku przy budowie, obowiązanym jest budujący uwiadomić Zwierzchność gminną o rozpoczęciu budowy na dni trzy przed przystąpieniem do niej.

Przy budowlach i naprawie ścian przypierających do ulic i placów publicznych, winien budujący ustawić przepisane znaki ostrzeżenia, a nadto w przypadkach, w których nieuniknionem staje się chwilowe chociażby częściowe przerwanie komunikacyi publicznej, dać baryerę, w nocy zaś oświetlić miejsce budowy latarnią.

§. 24.

Materyał do budowy.

W regule ma być użyty do budowy materyał ogniotrwały.

Wyjątek od tego postanowienia stanowić mogą:

a) budowle parterowe na odleglejszych ulicach i przedmieściach, gdzie zabudowania nie łączą się bezpośrednio, lecz są oddzielone od siebie dziedzińcami, ogrodami lub wolnymi placami;

b) wszelkie budynki w miejscach kąpielowych lub klimatyczno-kuracyjnych, przeznaczone stale na mieszkania dla gości.

Rada gminna obowiązana jest w ciągu roku, licząc od dnia wejścia niniejszej ustawy w życie, oznaczyć część obszaru, w którym domy lub inne zabudowania tylko z materyału ogniotrwałego stawiane być mogą.

W gminach, w których materyał ogniotrwały jest nader kosztowny lub ludność zamieszkała uboga, może Rada gminna postanowić, iż z wyjątkiem domów piątrowych (które jedynie z materyału ogniotrwałego wznoszone być mają) wszystkie inne budowy na całym obszarze miejskim z muru pruskiego lub drzewa stawiane być mogą.

Taka uchwała Rady gminnej wymaga do ważności swej zatwierdzenia przez Radę powiatową i nie może obowiązywać na dłuższy przeciąg czasu, jak lat dziesięć, licząc od dnia zatwierdzenia jej przez Radę powiatową.

Powyższe postanowienie może być jednak ponawianem w razie nie zaszłej zmiany w stosunkach, które ją pierwotnie spowodowały.

§. 25.

Mury.

Grubość murów powinna być dokładnie oznaczoną w planach budowy.

Komisya badająca plany orzeka, czy projektowana grubość murów odpowiada bezpieczeństwu publicznemu, czy też winna uledz zmianie.

Grubość murów ceglanych w budynkach mieszkalnych parterowych i jednopiątrowych powinna wynosić przy ścianach zewnętrznych co najmniej 45 cmt. a 30 cmt. przy ścianach wewnętrznych, na których pułapy spoczywają.

Przy budynkach mieszkalnych mających więcej piąter, dwa piętra najwyżej położone winny mieć grubość murów takich samych rozmiarów, to jest najmniej 45 cmt. względnie 30 cmt., w każdych zaś następujących dwóch niżej położonych piątrach, grubość murów o 15 cmt. powiększoną być musi.

Budynki z materyału nieogniotrwałego wznoszone, a położone przy rynku lub placu głównym, tudzież innych ulicach i placach publicznych, które Rada gminna oznaczy, winny być stawiane na fundamentach murowanych i na podmurowaniu 50 cmt. wysokości.

Mury fundamentów mają być o 15 cmt. grubsze od ściany na nich spoczywającej.

Rozmiary powyższe odnoszą się do murów niewyprawionych w stanie surowym.

§. 26.

Odpowiedzialność za gatunek materyału budowlanego.

Kierownik budowy jest odpowiedzialny za jakość i trwałość materyału użytego do budowy.

§. 27.

Wysokość pokoi, wysokość i szerokość drzwi i okien.

Budynki mieszkalne winny być suche i posiadać dostateczny przystęp powietrza i światła. Wysokość pokoi wynosić winna przynajmniej 2·50 m., wysokość okna najmniej 1 m., szerokość najmniej 60 cm., wysokość drzwi wchodowych w pokojach najmniej 2 m., szerokość 1 m.

§. 28.

Podłoga parterowych pokoi.

Podłoga parterowych pokoi powinna w budynkach mieszkalnych leżeć przynajmniej 30 ct. po nad powierzchnią terenu budowlanego, a w budynkach mieszkalnych położonych w miejscu wystawionem na wylew wód, winna sień i podłoga w parterze być najmniej 32 cm. wzniesioną nad najwyższy stan wody, a gdyby to niemożebnem było, najmniej 32 cm. nad stan wody, powtarzający się w krótszych odstępach czasu.

Do powyższego przepisu należy według możności stosować się także przy przebudowywaniu takich budynków.

§. 29.

Piwnice.

Piwnice pod budynkami mieszkalnymi winny być sklepione. Nie wolno budować piwnic pod ulicą lub placem publicznym, ani urządzać leżących drzwi do piwnic.

Okna z piwnic ku ulicy lub placowi publicznemu należy tak urządzać, aby nie przeszkadzały komunikacyi publicznej, nie zagrażały bezpieczeństwu publicznemu i nie szpeciły ulicy lub placu.

§. 30.

Zamieszkanie piwnic.

Urządzenie pomieszkań w piwnicach jest wzbronione. Sklepione piwnice mogą tylko w takim razie być użyte na warstaty, kuchnie i stajnie, jeżeli wysokość ich od podłogi do podniebienia w sklepieniu wynosi 2·50 m. a najwyższy punkt sklepienia góruje o 85 cm. nad poziomem. Do takich piwnic winno powietrze i światło mieć dostateczny przystęp za pomocą okien do otwierania.

§. 31.

Schody i klatka schodowa.

W domach piętrowych powinna istnieć za pomocą schodów komunikacya do wszystkich mieszkań, na strych, do piwnicy, na podwórze i na ulicę.

Schody mają być przynajmniej na 1 m. szerokie. Wysokość stopnia na schodach nie powinna wynosić więcej jak 16 cm. szerokość zaś nie mniej jak 29 cm. w linii podziałowej. Linia podziałowa przyjmuje się w obrębie 45 cm. od ściany. Poręcze muszą być tak urządzone, ażeby zesuwanie się po nich było niemożliwem. W domach piątrowych przynajmniej główne schody winny być ogniotrwałe.

Władza może stosownie do przeznaczenia i rozmiarów budynku zarządzić wybudowanie jednych lub kilku ogniotrwałych schodów ubocznych. Podsklepione schody i podesty o drewnianych stopniach uważane będą za ogniotrwałe.

Pod schodami jakoteż w klatce schodowej, nie wolno urządzać ognisk i otworów kominowych.

Klatkę schodową oddzielać ma od strychu powała u dołu wyprawiona, a na strychu wyłożona cegłą albo polepą z gliny 8 cm. grubą. Drzwi na strych prowadzące w domach murowanych powinny być żelazne, albo pobite żelazną blachą, od strony strychu; drzwi te należy umieszczać w ogniotrwałej osadzie; drzwi leżące do podnoszenia są wzbronione.

§. 32.

Urządzenia wewnętrzne ogniochronne.

W budynkach z pruskiego muru lub drewnianych ściany, przy których znajdują się kominy, piece i ogniska, mają być w przestrzeni przynajmniej metra od komina, a dwóch metrów od pieca lub ogniska, zupełnie murowane z cegieł lub kamienia.

Powała strychowa w budynkach mieszkalnych ma być pokryta cegłą lub polepą glinianą 8 cm. grubą, podłogę w piątrowych budynkach mieszkalnych należy w każdym piątrze oddzielać warstwą suchego nasypu od niższej powały.

§. 33.

Pomieszkania na poddaszu.

Pomieszkań w obrębie poddasza czyli strychu urządzać nie wolno. Wyjątek stanowią odosobnione pokoje w domach, których dachy mają strome kształty i tworzą przestronne poddasza jednak tylko wtedy, jeżeli te domy są od najbliższej granicy sąsiedniej najmniej 10 m. oddalone a pokoje te murowanemi lub przynajmniej ryglowanemi i tynkowanemi ścianami oddzielone od strychu i sieni i odpowiadają wymogom sanitarnym.

§. 34.

Latarnie w dachu.

Latarnie czyli klatki okien w dachu do oświetlenia schodów z góry winny być w budynkach murowanych całkowicie z cegły murowane i ogniotrwale zamknięte od poddasza.

Ramy i pręty przedziałowe u okien w takich latarniach należy sporządzić z żelaza.

§. 35.

Kominy.

Budowania domów mieszkalnych bez kominów zabrania się bezwarunkowo.

Kominy winny być murowane; ściany kominów najmniej 15 cm. grube, wnętrze komina gładko wytynkowane a zewnętrzna część w obrębie strychu wyprawiona.

Kominów na belkach lub pokładach drewnianych zakładać nie wolno. Wszelkie drzewo winno być najmniej o 15 cm. oddalone od wewnętrzego obwodu komina. Drzewa w ściany kominowe wpuszczać nie wolno.

§. 36.

Otwory kominów.

Otwór wewnętrzny kominów przełazowych wynosić ma najmniej 48 cm. w kwadrat a otwór kominów wązkich (cylindrowych) najmniej 15 cm. średnicy. Jeżeli zaś do jednego przewodu wchodzi dym z dwóch lub więcej ognisk, średnica kominów wązkich ma wynosić najmniej 20 cm. Każdy komin ma wystawać ponad szczyt dachu, a to, jeżeli dach jest ogniotrwałym, najmniej 50 cm., a jeżeli nie jest ogniotrwałym najmniej 1 m.

§. 37.

Kierunek kominów.

Wszystkie kominy, a szczególniej wązkie (cylindrowe) winny być ile możności w pionowym kierunku stawiane. Większe pochylenie do poziomu jak 60 stopni jest zabronione. Jeżeliby z konieczności zezwolono na takie wyjątkowe pochylenie kominów wązkich, należy w miejscach, gdzie kierunek komina się zmienia, urządzić otwory do czyszczenia i mur tak zabezpieczyć, ażeby nie uszkadzały go kule do czyszczenia kominów.

§. 38.

Kominy fabryczne.

Kominy fabryczne i w ogóle kominy dla wielkich ognisk należy tak urządzać, aby dym i sadza nie zanieczyszczały powietrza w sposób dla zdrowia szkodliwy, albo dla sąsiadów dokuczliwy.

§. 39.

Kominy wązkie (cylindrowe).

Wązkie cylindrowe kominy winny poczynać się w piwnicy, a gdzie piwnic nie ma, w parterze.

Nad podłogą gdzie te kominy się poczynają, również na strychu, winny być zaopatrzone 1·50 m. nad posadzką lub polepą w podwójne żelazne drzwiczki do czyszczenia, dające się szczelnie na klucz zamykać. Materyał drewniany, znajdujący się w pobliżu drzwiczek, powinien być ogniochronnie osłonięty.

§. 40.

Ilość kominów.

W budynkach piętrowych nie powinien dym z ognisk należących do różnych piąter wchodzić do tego samego przewodu kominowego.

Jeżeli każde piętro ma swój własny przewód kominowy, przewód ten może się rozpoczynać na właściwem piętrze.

§. 41.

Piece piekarskie. Wędzarnie.

Piece piekarskie przemysłowe i w ogóle piece dla celów przemysłowych, należy umieszczać w lokalu sklepionym. Podłoga przed ogniskiem winna być ogniotrwale urządzoną.

Ściany w wędzarniach muszą być sporządzone z materyału ogniotrwałego i zaopatrzone w drzwi żelazne lub przynajmniej blachą od środka obite. Wędliny tylko na hakach lub prętach żelaznych zawieszać wolno.

§. 42.

Stawianie kotłów parowych.

Kotły parowe należy stawiać, jeżeli tylko można, w odrębnem zabudowaniu. Stanowczo wzbronionem jest jednak ustawianie kotłów parowych pod lokalem mieszkalnym lub roboczym, równie jak urządzanie sklepień lub pował nad niemi. Tylko w razie udowodnionej konieczności dopuszczona być może lekka powała.

§. 43.

Piece pokojowe.

Piece pokojowe, stojące bezpośrednio na podłodze nieogniotrwałej, winny być podmurowane na 30 cm. Przed drzwiczkami pieców, należy podłogę zabezpieczyć od ognia.

Pieców żelaznych nie wolno tam używać, gdzie się wyrabia lub gromadzi materyał łatwo zapaleniu podlegający.

Nie wolno także zastępywać kominów murowanych rurami blaszanemi wewnątrz budynku, ani też przeprowadzać takich rur przez ściany drewniane lub dachy nieogniotrwałe.

Rury do odprowadzania dymu nie mogą wychodzić na dziedziniec ani na ulicę.

§. 44.

Kuchnie.

Podłoga w kuchni winna być dokoła ogniska kamieniem lub cegłą wyłożona.

Nad ogniskiem otwartem należy tak umieścić kapę murowaną lub blaszaną, by po wszystkich stronach o 30 cm. wystawała poza krawędź kuchni. Dym z otwartych ognisk tylko przełazowymi kominami odprowadzać wolno.

W kuchniach angielskiemi zwanych należy dla odprowadzania pary urządzać otwory wentylacyjne z drzwiczkami żelaznemi.

§. 45.

Stodoły, szopy i t. p.

Stodoły, szopy i inne budynki, przeznaczone na przechowywanie łatwo zapalnych materyałów, jeżeli są zbudowane z materyału nieogniotrwałego lub nieogniotrwale pokryte, muszą być od budynku mieszkalnego, równie jak od kuchni, przestrzenią 10 m. oddzielone. Takie budynki tylko wówczas przybudować można do domu mieszkalnego lub do kuchni, jeżeli przyległe izby mieszkalne, względnie kuchnie od nich oddzielone zostaną trwałym murem ogniochronnym. Izb mieszkalnych zaś ani kuchni do takich budynków dobudowywać nie wolno.

§. 46.

Suszarnie, piece do wypalania wapna lub cegły i kuźnie.

Suszarnie na owoce, len lub konopie winny być od innych budynków przynajmniej o 30 m. oddalone.

Piece do wypalania wapna lub cegły mogą stać jedynie poza obrębem zabudowanego obszaru miejskiego.

Kuźnie winny być oddalone od innych budynków przynajmniej o 30 m. lub urządzane w budynkach ogniotrwale zbudowanych.

§. 47.

Pokrywanie dachów.

Dachy na takich budynkach, które według przepisów §. 24. z materyału ogniotrwałego budowane być muszą, winny być pokrywane łupkiem, dachówką, blachą lub innym materyałem ogniotrwałym.

W gminach zamieszkałych przez ludność niezamożną, gdzie pokrywanie dachów ogniotrwałym materyałem spotkałoby się na razie z przeszkodami trudnemi do zwalczenia, może Rada gminna postanowić, iż dachy, nawet w takich budynkach, które z materyału ogniotrwałego budowane być muszą, nieogniotrwałym materyałem pokrywane być mogą. Taka uchwała Rady gminnej wymaga do ważności swej zatwierdzenia przez Radę powiatową i nie może obowiązywać na dłuższy przeciąg czasu, jak lat dziesięć od zatwierdzenia jej przez Radę powiatową. Po upływie tego czasu może jednak, w razie dalszego trwania stosunków, które spowodowały taką uchwałę, odnośne postanowienie być ponowionem nową uchwałą Rady gminnej, zatwierdzoną przez Radę powiatową.

§. 48.

Pokrywanie dachów słomą.

Słomą dachów pokrywać nie wolno. Tylko na przedmieściach zupełnie oddzielonych może Zwierzchność gmina zezwalać słomą pokrywać dachy, jeżeli odległość budynku od sąsiednich wynosi przynajmniej 12 m., albo jeżeli budynek, słomą pokrytym być mający, oddzielonym jest szeregiem drzew od budynków bliżej położonych.

Przepis ten odnosi się także do pokrywania dachów trzciną lub szuwarem.

§. 49.

Mur ogniochronny.

W budynku murowanym, długości przynajmniej 25 m. przedzielać należy strych murem ogniochronnym.

Mur ogniochronny winien także oddzielać dachy budynków łączących się ze sobą, lub oddzielonych przestrzenią nie przewyższającą 10 m.

Mur ogniochronny winien o 35 cm. sięgać nad dach. Przejścia umieszczone w murze ogniochronnym w obrębie strychu, należy opatrzeć żelaznemi, ogniotrwale osadzonemi drzwiami, któreby się same zamykały.

§. 50.

Wiązanie dachu.

Wiązanie dachu należy oddzielnie budować od powały strychowej i od muru ogniochronnego. Ani w powałę, ani też w mur nie wolno wpuszczać żadnej drewnianej treści konstrukcyi dachu.

Przy zastosowaniu potrzebnych środków bezpieczeństwa można wówczas od tego przepisu odstąpić, jeżeli według §. 24. ustawy może być użytym do budowy domu materyał nieogniotrwały, lub tam, gdzie dozwolone są izby pod dachem (poddasze).

§. 51.

Rynwy.

Dachy budynków od ulic i placów publicznych mają być zaopatrzone w rynwy odpowiednich rozmiarów, z kruszcu lub innego nieprzemakalnego materyału. Rury spustowe winny

być jak najbliżej muru urządzone i wedle możności wprost do kanału wprowadzone. Gdyby to połączone było z trudnościami, zasługującemi na uwzględnienie, należy wylot najwyżej 30 cm. nad chodnikiem umieścić.

§. 52.

Wychodki i zbiorniki kloaczne.

W każdym domu mieszkalnym mają być urządzone wychodki.

W domach piątrowych wychodki umieszczone być muszą w bezpośredniem połączeniu z budynkiem. W parterowych można urządzić je obok w bliskości budynku, tak jednak, ażeby nie były widoczne od ulicy lub placu publicznego. Wychodki należy budować według prawideł hygienicznych i takiej objętości, ażeby na każde dwa mieszkania przynajmniej jedna komórka przypadała.

Zbiorniki dla nieczystości z wychodków winny mieć urządzony łatwy i ciągły odpływ do jam kloacznych, kanałów lub przyrządów beczkowych, stosownie do systemu odpływu nieczystości w gminie zaprowadzonego.

Rada gminna wyda przepisy obowiązujące co do tego systemu.

Oddalenie zbiorników ma wynosić najmniej 2 m. od granicy sąsiedniej, a najmniej 8 m. od najbliższej studni. W częściach miasta gęsto zabudowanych zbiorniki te winny być murowane na cemencie z dnem nieprzepuszczalnem i zaopatrzone w odpowiedne nakrycie z otworem do czyszczenia.

Przy systemie kanałowym odpływu nieczystości obowiązanym jest budujący urządzić w swojej realności kanały poboczne murowane i kryte, których wymiary wewnętrzne wynosić mają najmniej 60 cm. szerokości a najmniej 80 cm. wysokości.

§. 53.

Odpływ nieczystości z budynków.

Nawet przy starych budynkach jest bezwarunkowo wzbronione odprowadzanie wszelkich nieczystości z budynków na ulice lub place publiczne.

§. 54.

Balkony i ganki.

Przy budowie balkonów i ganków winna Zwierzchność gminna czuwać nad tem, by przez to nie ucierpiały ani komunikacya publiczna ani regularność kierunku ulicy.

§. 55.

Przedmioty sięgające na linię frontową ulicy.

Schody przed domami, kraty i poręcze, jakoteż inne tego rodzaju przedmioty nie powinny wystawać po za linię frontową ulicy.

Okna lub okiennice wychodzące na ulicę a nieumieszczone w wysokości przynajmniej 2 do 3 m. nad chodnikiem należy urządzić tak, aby się otwierały na wewnątrz, lub aby w stanie otwartym zupełnie przylegały do muru i nie sterczały nad ulicą. Tak samo mają być urządzone drzwi od ulicy na zewnątrz otwierane.

§. 56.

Budynki przy ulicach i placach publicznych.

Przy głównych ulicach i placach publicznych wolno na froncie stawiać tylko budynki główne. Inne budynki służące na gospodarcze lub podobne cele, jako to: stajnie, wozownie i t. d. mają być w podwórzu umieszczone.

Gdyby ze względu na położenie miejscowe budynki takie tylko przy froncie ulicy postawionymi być mogły, a względy publiczne nie przemawiały przeciw temu, można na to wyjątkowo zezwolić. W takim wypadku jednak budynki te winny posiadać odpowiednią fasadę.

Budynki frontowe muszą przypierać bezpośrednio do siebie lub do granicy sąsiedniej. W przeciwnym razie odległość ich powinna wynosić najmniej 6 m. a fasada przyczółka domu ma być zastósowaną do fasady frontowej.

§. 57.

Domy parterowe przy głównych ulicach.

Rada gminna może oznaczyć okręg gminy, w którym tylko piątrowe domy stawiać wolno. W takim razie może Rada gminna wyjątkowo dozwolić budowy domu parterowego w tym okręgu, jednak tylko pod warunkiem wyprowadzenia murów w takiej grubości, ażeby w danym razie wybudowanie piętra było możliwem.

Przepis ten nie odnosi się jednak do domów w ogrodzie położonych.

§. 58.

Cofnięcie budynków głównych od frontu.

Budynki główne przy ulicach głównych (§. 57.) należy stawiać bezpośrednio w linii frontowej tych ulic.

Jeżeli przed takimi budynkami ma być urządzonym ogród lub zajazd, cofnięcie od frontu może być dozwolone pod następującymi warunkami:

a) budynek cofnięty tak winien być budowany, jak to przepisano dla domów frontowych;

b) odstęp budynku od ulicy nie może wynosić mniej jak 3 m., a placu tego nie wolno użyć na budynki podrzędne, magazyny, składy, lub w inny sposób szpecący;

c) budynek należy od ulicy odgraniczyć sztachetami.

§. 59.

Chodniki.

Jeżeli w części miasta lub miasteczka, w której staje budynek, są urządzone chodniki, budujący jest obowiązany urządzić chodnik przed domem swoim. Późniejsze jednak utrzymanie chodnika w dobrym stanie należy do gminy.

Chodnik ma być ułożonym z takiego materyału, jaki Rada gminna dla danej ulicy lub części miasta oznaczy.

§. 60.

Grunta niezabudowane.

Przy ulicach i placach głównych winny być wszystkie grunta niezabudowane parkanem lub w inny stosowny sposób zamknięte.

Zwierzchność gminna może rozporządzić, ażeby niezabudowane grunta także przy innych ulicach i placach zostały oparkanione i ogrodzone.

§. 61.

Ogrodzenia, płoty i t. p.

Jaki materyał dozwalany być może do urządzania odgrodzeń, zastosować się należy do zwyczajów miejscowych.

Oległość odgrodzeń od dróg krajowych, powiatowych i gminnych ma wynosić najmniej 30 centymetrów.

Na odgrodzeniach wzdłuż dróg publicznych, jakoteż na odgrodzeniach takich, które dotykają zabudowań lub ogrodzeń sąsiednich, nie wolno urządzać ostrzeszków ze słomy, trzciny, szuwaru, pężu, odpadku łodyg konopnych i t. p. łatwo zapalnych przedmiotów.

§. 62.

Fasady domów.

Fasady domów frontowych winny być ile możności zgodne z zasadami dobrego smaku. Wzbronionem jest używanie takich kolorów, które jaskrawością szpecą widok lub rażą oczy.

§. 63.

Studnie.

Gdzie miejscowe stosunki tego wymagają, a nie zachodzą nadzwyczajne trudności, budujący jest obowiązany urządzić na gruncie budowlanym studnię, jeżeli można ją urządzić w odległości od jam kloacznych, kanałów i gnojowisk, przepisanej w §. 52. Studnia taka powinna być ocembrowaną, a ocembrowanie to wznosić się o 80 cmt. ponad poziom terenu.

§. 64.

Sadzenie drzew między budynkami.

Przy stawianiu budynku słomą, trzciną lub szuwarem pokryć się mającego, cięży na budującym obowiązek oddzielenia go szeregiem drzew od budynków sąsiednich.

§. 65.

Plantacye.

Zwierzchność gminna jest obowiązaną pielęgnować starannie istniejące plantacye i urządzać ile możności nowe na pustych placach należących do gminy.

Gdzie na to stosunki miejscowe zezwalają, obowiązaną jest Zwierzchność gminna sadzić i utrzymywać drzewa na placach publicznych budynkami otoczonych i przy ulicach obok chodników.

ROZDZIAŁ III.

Zamieszkanie nowych budynków i utrzymanie istniejących.

§. 66.

Pozwolenie na zamieszkanie.

Budynki nowo wystawione lub przekształcone nie mogą być ani zamieszkane ani na inny cel użyte przed uzyskaniem pozwolenia Zwierzchności gminnej.

Przed daniem takiego pozwolenia musi odbyć się na miejscu komisyjne zbadanie stanu budynku pod względem sanitarnym i bezpieczeństwa publicznego.

Komisya badająca stan budynku składa się z naczelnika gminy lub jego zastępcy i znawcy technicznego. Komisya zbada, czy budowa wykonana jest zgodna z planem zatwierdzonym, czy odpowiada wymaganiom sanitarnym i warunkom bezpieczeństwa publicznego. Według wyniku tych oględzin załatwi Zwierzchność gminna odnośną prośbę budującego.

§. 67.

Termin zamieszkania.

Budynek murowany, podczas wiosny pod dach doprowadzony, a w jesieni narzucony, może być dopiero w następnej wiośnie zamieszkanym. Budynek zaś w jesieni pod dach doprowadzony, a w następnej wiośnie narzucony, może dopiero w jesieni do zamieszkania być odda-

nym. Gdyby w powyższych okresach czasu tylko niektóre części domu zostały wykończonemi, może Zwierzchność gminna dać pozwolenie na częściowe zamieszkanie budynku, jeżeli zachodzą warunki określone w ostatnim ustępie §. 66.

§. 68.

Taksy za oględziny.

Oględziny nowo wybudowanych domów odbywa Zwierzchność gminna bezpłatnie. Tylko dla znawców nie będących urzędnikami gminnymi uiścić ma budujący do rąk Zwierzchności gminnej taksę, której wysokość ustanowi Rada gminna.

§. 69.

Oczyszczenie placu budowy.

Właściciel budynku jest obowiązanym własnym kosztem po wykonaniu budowy usunąć gruz, ziemię wykopaną i wszystkie inne przedmioty tamujące komunikacyę, albo zanieczyszczające ulicę lub plac publiczny, zasypać doły, chodnik lub bruk nadwerężony naprawić, słowem przywrócić do pierwotnego stanu przyległy plac lub ulicę.

§. 70.

Utrzymanie istniejących budynków.

Każdy właściciel budynku jest obowiązanym utrzymać go w dobrym stanie, czysto i porządnie. Winien mianowicie zapobiegać wszelkim uszkodzeniom, które mogłyby zagrażać bezpieczeństwu publicznemu, lub zdrowiu mieszkańców, albo szpecić ulicę lub plac publiczny.

§. 71.

Budynki grożące zawaleniem.

Jeżeli budynek grozi niebezpieczeństwem zawalenia, zarządzi Zwierzchność gminna komisyjne zbadanie stanu rzeczy i poleci właścicielowi z wyznaczeniem stosownego terminu i zagrożeniem następstw prawnych (§. 82.) podług stopnia sprawdzonego niebezpieczeństwa, bądź to opróżnienie i zabezpieczenie budynku starego aż do wykonania potrzebnych napraw, bądź też częściowe albo nawet całkowite rozebranie budynku.

§. 72.

Naprawa dachów.

W tych częściach obszaru miejskiego, w których w przyszłości tylko domy z dachem ogniotrwałym mogą być budowane (§. 47), łatanie istniejących dachów gontowych tylko w takich wypadkach jest dozwolone, jeżeli wiązanie stolca jest zdrowe, a pokrycie w tak dobrym stanie zachowane, że wystarczy jednorazowe wyłatanie w granicach czwartej części dachu na każdej połaci.

Przed rozpoczęciem łatania dachu należy uzyskać pozwolenie Zwierzchności gminnej.

ROZDZIAŁ IV.

Władze wykonawcze.

§. 73.

Zwierzchność gminna.

Zwierzchność gminna czuwa nad przestrzeganiem przepisów tej ustawy.

Zwierzchność gminna daje pozwolenie na budowę (konsens) i przestrzega ażeby:

a) nie budowano bez uzyskania prawomocnego konsensu;

b) zachowano linię regulacyjną i poziom;

c) ściśle stósowano się do zatwierdzonego planu budowy;

d) do wykonania budowy używano osób upoważnionych w myśl §. 21. i

e) tylko dobrego trwałego materyału.

Przy spostrzeżeniu uchybień winna Zwierzchność gminna w wypadkach pod *a) b)* i *c)* wymienionych, wstrzymać dalszą budowę, w wypadku pod *d)* usunąć nieupoważnionego wykonawcę od dalszej budowy, a w wypadku pod *e)* zarządzić uprzątnienie z placu budowy materyału za nieodpowiedni uznanego.

Od rozporządzeń Zwierzchności gminnej można na ręce naczelnika gminy wnosić rekurs do Rady gminnej w nieprzekraczalnym terminie dni 14 po doręczeniu lub ogłoszeniu rozporządzenia, z wyjątkiem wypadków przewidzianych w §. 3. niniejszej ustawy.

Rekurs od zarządzenia, wstrzymującego budowę rozpoczętą, nie ma mocy odraczającej.

§. 74.

Rada gminna.

Rada gminna załatwia następujące sprawy:

a) rozstrzyga rekursy wniesione od rozporządzeń Zwierzchności gminnej;

b) zarządza sporządzenie ogólnego planu miasta, zatwierdza go i czuwa nad jego peryodycznem uzupełnieniem przez Zwierzchność gminną;

c) zatwierdza plany budynków, przeznaczonych na cele gminy lub zakładów gminnych;

d) zatwierdza plany podziału znaczniejszych obszarów na parcele budowlane (§. 18.);

e) uchwala plan regulacyjny przy odbudowaniu zniszczonych części miasta (§. 19.);

f) oznacza części obszaru miejskiego, w których tylko materyał ogniotrwały do budowy żytym być może (§. 24.);

g) postanawia z zastrzeżeniem zatwierdzenia przez Radę powiatową, że w następującym przeciągu lat 10 prywatne budynki parterowe i prywatne budynki piątrowe, nieprzypierające bezpośrednio do ulicy lub placu publicznego, na całym obszarze gminy mogą być stawiane z materyału nieogniotrwałego (§. 24);

h) uchwala w sprawie wyjątkowego uwolnienia gminy miejskiej od obowiązku pokrywania dachów ogniotrwałym materyałem (§. 47.);

i) wydaje obowiązujące przepisy o systemie kanalizacyi (§. 52.);

k) oznacza okręg miasta, w którym tylko piątrowe domy stawiać wolno i daje wyjątkowe pozwolenie na stawianie domu parterowego w tym okręgu (§. 57.);

l) oznacza wysokość taksy dla znawców za oględziny nowo wybudowanych domów (§. 68.).

Rekurs w sprawach budowniczych wniesiony do Rady gminnej, winna gmina załatwić merytorycznie najdalej do czterech tygodni od dnia podania. Po upływie tego czasu i po bezskutecznym upływie terminu naznaczonego Radzie gminnej przez Wydział powiatowy do rozstrzygnięcia rekursu, ma Zwierzchność gminna przedłożyć akta Wydziałowi powiatowemu, który wyda orzeczenie tak, jak gdyby po przystąpieniu Rady gminnej do orzeczenia Zwierzchności do niego rekurs został wniesiony.

Uchwały Rady gminnej w sprawach tu pod *b) c) d) e) f) i) k)* określonych winny być w obrębie gminy ogłoszone. Od tych uchwał wolno stronom interesowanym wnieść za pośrednictwem Zwierzchności gminnej rekurs do Wydziału powiatowego w ciągu dni 30 od ich ogłoszenia.

Do rekursu od uchwały Rady gminnej w sprawach tu pod *a)* wymienionych, służy termin dni 14 od doręczenia tej uchwały; ten rekurs również wnosić należy przez Zwierzchność gminną.

§. 75.

Wydział powiatowy.

Wydział powiatowy załatwia rekursy przeciw uchwałom Rady gminnej.

§. 76.

Wydział krajowy.

Wydział krajowy załatwia jako ostateczna instancya rekursy przeciw orzeczeniom Wydziału powiatowego i Rady powiatowej.

Rekurs ma być wniesiony za pośrednictwem Wydziału powiatowego w nieprzekraczalnym terminie dni 14 od doręczenia orzeczenia.

§. 77.

Władze polityczne.

Prawa zastrzeżone władzom politycznym postanowieniami §§. 104, 105, 106 i 107 ustawy gminnej z dnia 12. Sierpnia 1866 L. 19 Dz. u. kr. pozostają nienaruszone.

ROZDZIAŁ V.

Postanowienia karne.

§. 78.

Przekroczenia objęte ustawą karną.

Przekroczenia przepisów budowniczych, objęte ustawą karną, będą dochodzone i karane przez właściwe Sądy.

§. 79.

Inne przekroczenia.

Co do innych przekroczeń przepisów zawartych w tej ustawie służy prawo karania naczelnikowi gminy z dwoma assesorami. Przekroczenia te karane będą stosownie do stopnia winy i do wynikającego z niej niebezpieczeństwa publicznego grzywną od 5 do 100 zł. w. a., a w razie niemożności uiszczenia kary pieniężnej aresztem od 24 godzin do 20 dni.

§. 80.

Rekursy przeciw orzeczeniom karnym.

Rekursy przeciw orzeczeniom karnym, wydanym w myśl §. 79., mają być w terminie dni 14 po doręczeniu lub ogłoszeniu wnoszone do c. k. Starostwa za pośrednictwem Zwierzchności gminnej.

§. 81.

Budowy wykonane bez konsensu lub wbrew konsensowi.

Jeżeli budowa została całkiem lub częściowo wykonaną bez konsensu lub wbrew zatwierdzonemu planowi, winna Zwierzchność gminna, niezależnie od natychmiastowego wstrzymania budowy (§. 73.), wydać orzeczenie czyli i o ile wykonana budowa może być pozostawioną, czyli też ma być zmienioną, lub zupełnie zniesioną.

Przeciw orzeczeniu Zwierzchności gminnej służy zwykła droga rekursu wszystkim stronom interesowanym.

Niezależnie od tego może nastąpić ukaranie winnego, w myśl §§. 78. i 79.

§. 82.

Wykonanie prawomocnych poleceń.

Jeżeli właściciel budynków pomimo nałożenia kary za niedotrzymanie pierwszego terminu, nie dopełni w drugim przez Zwierzchność gminną oznaczonym terminie prawomocnego polecenia władz powołanych do wykonania tej ustawy, Zwierzchność gminna wykona to polecenie na jego koszt i stratę.

ROZDZIAŁ VI.

Postanowienia co do obszarów dworskich.

§. 83.

Zasadnicze postanowienie.

Obszary dworskie w tych miejscowościach, w których niniejsza ustawa obowiązuje, podlegają również postanowieniom niniejszej ustawy.

§. 84.

Zwierzchność gminna i Rada gminna.

Wykonywanie wszystkich czynności policyi budowniczej na tych częściach obszaru dworskiego, które leżą w obrębie zabudowań gminy, należy do zakresu działania gminy.

Co do karczem i szynkowni, w których stosownie do postanowienia §. 7. ustawy o obszarach dworskich z dnia 12. Maja 1866. L. 20 Dz. u. kr. sprawowanie policyi miejscowej należy do gminy, tudzież co do stajni, szop i tym podobnych zabudowań należących do karczem lub szynkowni tego rodzaju, należy również wykonanie przepisów niniejszej ustawy w całej pełni do Zwierzchności, względnie do Rady gminnej.

Nadto, jeżeli budynek na obszarze dworskim stawiany, lub już istniejący mniej aniżeli o 30 m. oddalonym jest od zabudowanego terytoryum gminy, a Zwierzchność gminy mniema, że budynek ten stawianym jest lub istnieje wbrew przepisom niniejszej ustawy i ztąd zagraża niebezpieczeństwo, może Zwierzchność gminna o tem donieść Wydziałowi powiatowemu, który powołanym jest na tej podstawie zbadać rzecz i wydać orzeczenie, tak, jak gdyby w tej sprawie do niego rekurs wniesionym został przeciw orzeczeniu w pierwszej instancyi wydanemu.

§. 85.

Przełożony obszaru dworskiego.

Na tych częściach obszaru dworskiego, które nie należą do zakresu działania gminy według §. 84., wypełnia przełożony obszaru dworskiego zakres działania Zwierzchności gminnej i Rady gminnej z wyjątkiem władzy karania w §. 79. określonej, która przysługiwać ma c. k. Starostwu.

§. 86.

Podciągnięcie innych miejscowości pod niniejszą ustawę.

Wydziałowi krajowemu przysługuje prawo w razie wykazanych warunków podciągnąć także inne prócz wyliczonych w nagłówku 130 znaczniejszych miejscowości pod przepisy niniejszej ustawy.

Z drukarni Pillera i Spółki.

L. W. kr. 38275/88.

Aleg. 19.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w przedmiocie stosunków służbowych pisarzy gminnych w gminach wiejskich.

Wysoki Sejmie!

Wykazy statystyczne wydawane przez Wydział krajowy udowadniają, że w Galicyi nie umie czytać ani pisać 85·91% członków Zwierzchności gminnych gmin wiejskich. W obec powyższego stanu rzeczy, wywierają pisarze gminni przeważny wpływ na administracyę gmin wiejskich, a bardzo często są w całem tego słowa znaczeniu jej kierownikami.

Wydział krajowy zwrócił od wielu lat na ten ważny przedmiot szczególniejszą uwagę a przekonawszy się z własnych spostrzeżeń, jakoteż ze sprawozdań Wydziałów powiatowych o nieudolności lub złej woli przeważnej części pisarzy gminnych, którzy kryjąc się za odpowiedzialnych członków Zwierzchności gminnych nadużyć się dopuszczali, wnosił po trzykroć w latach 1876, 1877, 1878 projekt do noweli nadającej wyższym władzom autonomicznym władzę dyscyplinarną nad pisarzami gminnymi. Był to pierwszy krok w kierunku naprawy stosunków.

Wreszcie w roku 1883 na wniosek posła Tadeusza Langiego uchwalił Wysoki Sejm nowelę nadającą wyższym władzom autonomicznym wspólnie z władzami politycznemi władzę dyscyplinarną nad pisarzami i innymi funkcyonaryuszami gmin wiejskich, która to nowela otrzymała Sankcyę najwyższem postanowieniem z dnia 6. Grudnia 1883.

Nowela z dnia 6. Grudnia 1883. przyniosła w dość wielu wypadkach ten dodatni wynik, że na podstawie przeprowadzonych dochodzeń przy jednozgodnem działaniu Wydziałów powiatowych i ck. Starostw udało się usunąć pewną ilość szkodliwych pisarzy gminnych. W ogólności jednak wpłynęły te usiłowania władz nie wiele na polepszenie stosunków, a to z tego powodu, ponieważ Rady gmin wiejskich, licytując formalnie in minus, kto za tańsze pieniądze funkcye pisarza gminnego pełnić będzie, przyjmowały w miejsce oddalonego pisarza takiego samego lub gorszego. Trudno bowiem żądać, jak słusznie Wydział powiatowy w Stryju zauważa, ażeby pracę biurową potrafił ocenić ten, który sam pisać i czytać nie umie.

Czasami musiano wydalonego pisarza przyjąć napowrót, ponieważ w takich warunkach, niezabezpieczających choćby najskromniejszej egzystencyi, nie było kandydatów na pisarza. Nie da się zaprzeczyć, że stosunki są bardzo złe i wymagają stanowczo naprawy.

Tabele statystyczne wydane w roku 1878. wykazują, że na 3.370 pisarzy jest $^3/_5$ niezdolnych, a nawet podani za zdolnych nie zawsze mogą uchodzić za takich. To też niektóre Reprezentacye powiatowe zastrzegały sobie wyraźnie kilkakrotnie przed tem, jakoby podana dobra kwalifikacya poszczególnych pisarzy oznaczała stan zadowalniający. Zdolni są oni tylko wobec zupełnego niedołęztwa innych.

Głównym powodem tego niepomyślnego stanu rzeczy jest nader niska płaca. Według zestawień statystycznych wynosi przeciętna płaca pisarzy gminnych w Galicyi 59 zł. 66 ct. a w wielu powiatach wynosi zaledwie 20 zł. rocznie.

Za takiem wynagrodzeniem pełnią funkcye pisarza gminnego, albo rolnicy-włościanie zazwyczaj ograniczeni, umiejący zaledwie czytać i pisać i niemający wyobrażenia o ustawach i przepisach administracyjnych, albo też co gorsza osobistości wykolejone, niemogące już znaleść w innych zawodach zajęcia.

Ci nietylko, że działają szkodliwie w administracyi gminnej, ale nadto tworzą sobie najczęściej nielegalne źródła ubocznych dochodów, szczególnie z pisarstwa pokątnego, wywierają niekorzystny wpływ na lud wiejski.

Następnie tabele statystyczne udowadniają, że gminy opłacające pisarzy po 200, 288, 300 zł. znajdują stosunkowo uzdolnionych pisarzy.

Przeciętnie przedstawia się wynik jak następuje:

Na	100	gmin	płacących	pisarza	przeciętnie	po	50	zł.	jest	niżej	30 %	stosunkowo zdolnych
„	100	„	„	„	„	„	75	„	„		30—45 %	„ „
„	100	„	„	„	„	„	84	„	„		60—75 %	„ „
„	100	„	„	„	„	„	125	„	„	wyżej	75 %	„ „

Powyższe zestawienie udowadnia, że im wyższe wynagrodzenie pisarza gminnego, tem większa łatwość uzyskania odpowiedniejszych kandydatów.

Ze od roku 1878. stosunki się nie poprawiły, udowadniają zeszłoroczne sprawozdania Wydziałów powiatowych w przedmiocie reformy ustawodawstwa gmin wiejskich jako też sprawozdania c. k. Starostw w tym samym przedmiocie, które c. k. Prezydyum Namiestnictwa Wydziałowi krajowemu udzieliło.

Znaczna część Wydziałów i Starostw skreśla nader drastycznie szkodliwą działalność pisarzy gminnych, inna znowu zwraca uwagę na niedostateczne do życia niewystarczające wynagrodzenie pisarzy gminnych, wobec czego trudno o odpowiednich kandydatów, a wszystkie niemal Wydziały powiatowe i Starostwa zgadzają się w tem, że jednym z najgłówniejszych powodów złej administracyi w gminach wiejskich są nieudolni i nieuczciwi pisarze gminni.

Nadto wiele Wydziałów powiatowych i c. k. Starostw proponuje z własnej inicyatywy środki zaradcze, a mianowicie żądanie od pisarzy gminnych odpowiednich kwalifikacyi, utworzenie okręgów dla wspólnego utrzymywania pisarzy i mianowanie ich przez Wydziały powiatowe.

Powołując się tedy na przedłożone w roku zeszłym Wysokiemu Sejmowi materyały do reformy gminnej obejmujące sprawozdania Reprezentacyi powiatowych i c. k. Starostw, to jest tych organów, które z tytułu bezpośredniego nadzoru w nieustannej styczności z pisarzami gminnymi pozostają, Wydział krajowy mniema, że stosunki w gminach co do uzdolnienia pisarzy są wszechstronnie znane i że gruntowna pod tym względem naprawa jest konieczną.

Nadmienić też wypada, że sprawa pisarzy i innych funkcyonaryuszów gminnych jest przedmiotem ścisłego badania i zarządzeń w innych także krajach koronnych. W szczególności zawiadomił nas Wydział krajowy w Celowcu odezwą z dnia 21. Lipca roku 1888. l. 6.607, że zajmuje się ustanowieniem komisyi egzaminacyjnej dla pisarzy gminnych, w której współudział c. k. Rząd krajowy jak najchętniej przyrzekł. Komisya wydawać będzie świadectwa uzdolnienia. Nadto tenże Wydział krajowy wydaje podręcznik dla urzędników gminnych, obejmujący ustawy i przepisy, których znajomość przy wykonaniu służby jest niezbędnie potrzebną.

Również zawiadomił nas Wydział krajowy w Pradze odezwą z dnia 1. Sierpnia 1888. L. 32197. że wskutek uchwały Sejmu zajmuje się zbadaniem stosunków służbowych autonomicznych urzędników powiatowych i gminnych i że rozesłał okólnik do wszystkich Wydziałów powiatowych z zapytaniem, jakiej kwalifikacyi wymagaćby należało od funkcyonaryuszów powiatowych i gminnych, czy mają składać egzamin przed ustanowioną komisyą i w jaki sposób mają być uregulowane ich stosunki materyalne.

W końcu niniejszego sprawozdania zaznaczyć też musimy, że Wydział krajowy wykonując uchwałę Wys. Sejmu z d. 16. Stycznia 1888. wzywającą go, ażeby postępował na drodze badań reformy gminnej, powołał komitet celem naradzenia się nad programem dalszego działania.

Do komitetu zostali zaproszeni JW. hr. Stanisław Badeni, WW. PP. Dr. Tadeusz Pilat i Dr. Tadeusz Skałkowski, a ze strony Wydziału krajowego wyznaczeni zastępca członka Wydziału krajowego WP. Seweryn Henzel i radca Wydziału krajowego W. Józef Michalczewski.

Komitet ten uchwalił jednogłośnie doradzać Wydziałowi krajowemu przedewszystkiem wniesienie projektu ustawy regulującej stosunki służbowe pisarzy w gminach wiejskich, jako sprawy wymagającej spiesznego załatwienia.

Z tych wszystkich wyłuszczonych tu powodów, wnosi Wydział krajowy załączony projekt ustawy.

Artykuł I. i II. projektu ustawy orzekają zasadniczo, że każdej Zwierzchności gminnej ma być dodany do pomocy pisarz gminny i że ten pisarz musi mieć kwalifikacyę.

Artykuł III. określa bliżej kwalifikacyę. W tem miejscu nadmieniany, że skoro ustawa przez Wysoki Sejm przyjętą zostanie i Najwyższą Sankcyę otrzyma, przystąpi Wydział krajowy bezzwłocznie do wydania podręcznika dla pisarzy gminnych, obejmującego zbiór ustaw i przepisów, których znajomość dla pisarza gminnego niezbędnie jest potrzebną.

W artykule VII. ustanawia Wydział krajowy minimum płacy pisarza gminnego na 300 zł.

Wydział krajowy sądzi, że jeżeli wymagania do pisarzy gminnych mają być znacznie podwyższone i rygory zaostrzone, to jest zarazem słuszną rzeczą, ażeby im przynajmniej egzystencyą zabezpieczyć. Inaczej nie będzie można znaleść odpowiednich kandydatów.

Podnieść zresztą wypada i tę okoliczność, że grzywny ustawicznie nakładane na Zwierzchności gminne, posłańcy karni, egzekucye, jazdy do Wydziałów powiatowych i c. k. Starostw, celem pouczenia się, a w końcu komisye delegowane często z Wydziałów powiatowych i c. k. Starostw dla załatwienia spraw, są dla gmin powodem tak znacznych wydatków, że za te pieniądze uzdolnionego pisarza utrzymać by można.

Wydział krajowy wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić załączony projekt ustawy.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

We Lwowie dnia 4. Września 1888.

Marszałek krajowy:
Tarnowski *w. r.*

Sprawozdawca:
Dr. Franciszek Smolka *w. r.*
Członek Wydziału krajowego.

Ustawa

z dnia . . . . . dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem o stosunkach służbowych pisarzy gminnych w gminach wiejskich.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem ustanawiam co następuje:

Art. I.

Do załatwiania czynności wypływających z własnego i poruczonego zakresu działania obowiązana jest rada gminna dodać Zwierzchności gminnej pisarza gminnego.

Wyjątkowo ze względów na uzdolnienie członków Zwierzchności gminnej lub inne miejscowe stosunki może Wydział powiatowy za przyzwoleniem Wydziału krajowego uwolnić gminę od obowiązku utrzymywania pisarza gminnego.

Art. II.

Pisarzem gminnym może być tylko ten, kto wykaże się urzędowem świadectwem, że posiada kwalifikacyę wymaganą niniejszą ustawą.

Art. III.

W szczególności powinien pisarz gminny posiadać dokładną znajomość manipulacyi urzędowej, prowadzenia dzienników kasowych gminy wiejskiej, tudzież ustaw i przepisów administracyjnych, dotyczących gmin wiejskich, a przedewszystkiem ustawy gminnej, ordynacyi wyborczej dla gmin, ustawy o Reprezentacyi powiatowej, ustaw i przepisów o policyi miejscowej w gminach wiejskich i ustawy drogowej.

Art. IV.

Dla zbadania kwalifikacyi pisarzy gminnych ustanowione będą komisye egzaminacyjne. Ilość komisyi egzaminacyjnych i ich siedziby ustanowi Wydział krajowy w porozumieniu z c. k. Namiestnictwem. Komisya egzaminacyjna składać się ma z Prezesa Rady powiatowej lub tegoż zastępcy, urzędujących w siedzibie komisyi i 4 członków, z których dwóch mianuje Wydział krajowy, a dwóch c. k. Namiestnictwo.

Art. V.

Komisya egzaminacyjna stanowić będzie większością głosów o przypuszczeniu kandydata do egzaminu, o uzdolnieniu tegoż na podstawie wyniku egzaminu i wydawać urzędowe świadectwa. Kandydatów na pisarzy gminnych za nieuzdolnionych uznanych może komisya egzaminacyjna ponownie dopuścić do egzaminu. Wszelako nie przed upływem pół roku i nie więcej jak trzy razy. Bliższe postanowienia co do zwoływania komisyi, wyznaczenia terminów egzaminacyjnych, ogłaszania list kwalifikowanych pisarzy, formy świadectw z egzaminów i w ogóle co do sposobu urzędowania komisyi objęte będą osobną instrukcyą, którą wyda Wydział krajowy w porozumieniu z c. k. Namiestnictwem.

Art. VI.

Od przypuszczenia do egzaminu i od pełnienia funkcyi pisarza gminnego jest wykluczony:

a) Kto został uznany winnym zbrodni;

b) Kto z powodu zbrodni został pociągnięty do śledztwa, jak długo śledztwo trwa;

c) Kto został uznany winnym przestępstw kradzieży, oszustwa, sprzeniewierzenia lub udziału w jednym z tych przestępstw (§. 460, 461 i 464 ust. karnej.)

d) Kto został złożony z urzędu lub oddalony ze służby publicznej za przekroczenie dyscyplinarne popełnione z chciwości.

Art. VII.

Płaca pisarza gminnego wynosić winna co najmniej 300 zł. Wyjątkowo może Wydział krajowy na przedstawienie Wydziału powiatowego ze względu na miejscowe stosunki przyzwolić na niższy wymiar płacy na pewien okres czasu.

Art. VIII.

Każdej gminie, utrzymującej własnym kosztem pisarza gminnego, przysługuje prawo wyboru tegoż pisarza z pomiędzy posiadających świadectwo uzdolnienia.

Gminy, które nie są w stanie utrzymywać pisarza własnym kosztem, mają być połączone przez Wydział powiatowy w okręgi pisarskie celem wspólnego utrzymywania pisarza gminnego.

Gminom połączonym przez Wydział powiatowy w jeden okręg pisarski przysługuje prawo wyboru pisarza z pomiędzy posiadających świadectwo uzdolnienia. Rozkład kosztów utrzymania go nastąpi w drodze dobrowolnej umowy.

Gdyby pomiędzy gminami porozumienie co do osoby pisarza lub co do rozkładu kosztów utrzymania tegoż w terminie przez Wydział powiatowy wyznaczonym nie przyszło do skutku, zamianuje Wydział powiatowy pisarza gminnego, a względnie rozłoży koszta tegoż utrzymania na poszczególne gminy okręgu pisarskiego w stosunku podatków bezpośrednich. Porządek i kolej czynności pisarza w poszczególnych gminach okręgu ureguluje Wydział powiatowy instrukcyą.

Art. IX.

Naczelnikowi gminy, a względnie Naczelnikom gmin połączonych w okręg pisarski przysługuje Władza dyscyplinarna nad pisarzem gminnym. Naczelnik gminy może pisarza gminnego zawiesić w urzędowaniu, a Rada gminna oddalić, wszelako tak suspensya jak i oddalenie wymaga zatwierdzenia Wydziału powiatowego.

Pisarz gminny oddalony ze służby w jednej gminie uchwałą Rady gminnej, zatwierdzonej przez Wydział powiatowy, lub oddalony orzeczeniem dyscyplinarnem w myśl ustawy krajowej z dnia 9. Grudnia 1883. (Dz. ust. kraj. L. 76) traci posadę w całym okręgu pisarskim.

Art. X.

Postanowienia ustawy gminnej, o ile są sprzeczne z niniejszą ustawą, zostają uchylone.

Art. XI.

Niniejsza ustawa wchodzi w życie w sześć miesięcy po jej ogłoszeniu w Dzienniku ustaw i rozporządzeń krajowych.

Art. XII.

Wykonanie tej ustawy poruczam Mojemu Ministrowi spraw wewnętrznych.

Z drukarni i litografii Pillera i Sp.

Aleg. 20.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w przedmiocie pokrycia kosztów komisyi opieki nad obłąkanymi.

Wydział krajowy w sprawozdaniu z dnia 14. Sierpnia b. r. L. W. 1681 o stanie zakładu kulparkowskiego zaproponował utworzenie komisyi opieki nad obłąkanymi, której zadaniem byłoby opiekować się umysłowo chorymi i czuwać nad zgodnym z postępem wiedzy rozwojem krajowego zakładu dla obłąkanych na Kulparkowie i takiegoż oddziału w szpitalu św. Łazarza w Krakowie.

Wysoki Sejm na ostatniej sesyi sejmowej na posiedzeniu z dnia 14. Września b. r. uchwalił polecić Wydziałowi krajowemu ustanowienie takiej komisyi złożonej z każdoczesnego szefa biura szpitalnego Wydziału krajowego, z dwóch lekarzy zajmujących się psychiatrią i z dwóch mężów zaufania.

Nie chcąc zwlekać z wprowadzeniem w życie instytucyi, której doniosłość uznał Wys. Sejm, przedkładamy o wyznaczenie już na rok 1889. odpowiedniego ryczałtu na pokrycie kosztów powyższej komisyi.

Ponieważ obowiązkiem komisyi ma być zwiedzanie przynajmniej dwa razy do roku zakładu kulparkowskiego i krakowskiego, przeto przyjmujemy przeciętnie, iż członkowie komisyi każdy z tych zakładów odwiedzą w roku trzy razy.

Nie przesądzając sprawy wyboru członków komisyi przyjąć możemy, iż każdy z nich przebędzie przestrzeń ze Lwowa do Krakowa lub odwrotnie rocznie sześć razy, co licząc jazdę pociągiem kurjerskim I. klasą wyniesie dla wszystkich pięciu członków przeciętną kwotę . . . . . 600 złr.

Jako wymiar dyet przyjmujemy dziennie 10 złr., a licząc przeciętnie 45 dni komisyjnych wstawiamy na ten cel . . . . . 450 „

Na fiakry z dworca do dworca, do Kulparkowa i z powrotem potrzebna będzie w przybliżeniu kwota . . . . . 100 „

a więc razem . . . . . 1.150 złr.

wynosić może cały koszt ustanowienia komisyi opieki nad obłąkanymi.

Ze względu na powyższe zestawienie wydatków, wnosi Wydział krajowy:

Wysoki Sejm raczy wstawić kwotę okrągło tysiąca dwustu (1.200) złr. w. a. do budżetu funduszu krajowego z r. 1889. w Rubr. II. poz. 28 c. wydatków jako ryczałt do dyspozycyi Wydziału krajowego na pokrycie kosztów podróży i dyet członków komisyi opieki nad obłąkanymi.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z W. Ks. Krakowskiem.

Lwów dnia 15. Września 1888.

Marszałek krajowy:

Tarnowski w. r.

Sprawozdawca:

Dr. Franciszek Hoszard w. r.

Członek Wydziału kraj.

L. W. kr. 40381.

Aleg. 21.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w przedmiocie udzielenia 2 dozorcom i jednej dozorczyni w Zakładzie kulparkowskim premii po 10 dukatów w złocie.

Wysoki Sejmie!

W sprawozdaniu z dnia 14-go Sierpnia b. r. L. W. 1681/88 przedstawił Wydział krajowy Wys. Sejmowi sposoby i środki, jakie przyczynić by się mogły do uzyskania lepszej, inteligentniejszej i więcej ogładzonej służby oddziałowej w zakładzie dla obłąkanych na Kulparkowie.

Oprócz podwyższenia służbie tej płacy i przyznania dodatków pięcioletnich, na które to wydatki wstawiono już do preliminarza zakładu Kulparkowskiego na r. 1889 stosowne kwoty — uchwalił Wydział krajowy (akt L. W. 6952/88) przedłożyć Wys. Sejmowi wniosek o wyznaczenie premii po 10 dukatów w złocie za dziesięcioletnią nienaganną służbę na wzór zakładów zagranicznych.

W chwili obecnej znajduje się w zakładzie Kulparkowskim dwóch dozorców i jedna dozorczyni, którzy przeszło 10 lat służbę ku zadowoleniu swych przełożonych pełnili, a mianowicie pozostają starsi nadzorcy Jan Balicki 11 lat i 1 miesiąc, Antoni Krzyżak 12 lat i 5 miesięcy, a starsza dozorczyni Anna Południak 12 lat i 2 miesiące.

Obliczając kurs dukata po 5 zł. 80 ct. w. a. podajemy wysokość premii dla wszystkich trzech na kwotę 174 zł. i wnosimy:

Wysoki Sejm raczy wstawić kwotę stusiedemdziesięciu czterech (174) zł. w. a. do budżetu zakładu Kulparkowskiego na r. 1889. w Rubr. II. poz. 15 d. wydatków jako premię dla wyżej wymienionych.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem

Lwów dnia 16 Września 1888.

Marszałek krajowy:
Tarnowski w. r.

Sprawozdawca:
Dr. Franciszek Hoszard w. r.
Członek Wydziału krajowego.

L. W. kr. 39.960/88.

Aleg. [redacted]. 22.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w przedmiocie nadzwyczajnego wydatku na osuszenie części gruntów dóbr Tropiszowa.

Wysoki Sejmie!

W dobrach Tropiszów położonych w Królestwie polskiem, a będących własnością funduszu szpitala św. Łazarza w Krakowie, znajduje się przestrzeń 64 hektarów (110.9 morgów n. a.) którą zdaniem dwóch komisyj, złożonych z gospodarzy zawodowych, należałoby celem podniesienia produktywności gruntów osuszyć przez drenowanie.

Koszta, które na powyższy cel wyłoży fundusz szpitala św. Łazarza, zostaną zwrócone, gdyż podobnie jak dawny tak i obecny dzierżawca p. Pieprzak zobowiązał się opłacać od użytego na drenowanie kapitału 5% i amortyzacyą w stosunku 25 letnim.

Gdy w roku zeszłym w sprawozdaniu z dnia 13. Listopada 1887. L. 54.452 Wydział krajowy przyszedł do Wys. Sejmu z wnioskiem o wyznaczenie kredytu na osuszenie owych gruntów, powziął Wys. Sejm na posiedzeniu z dnia 21. Stycznia b. r. na wniosek komisyi budżetowej następującej treści uchwałę:

Poleca się Wydziałowi krajowemu, by poddał ścisłemu zbadaniu przez inżyniera kierującego expozyturą biura melioracyjnego w Krakowie, plany i kosztorysy w. r. 1885. przez p. Karpuszkę sporządzone i na podstawie ponownego zbadania wnioski swe na przyszłej sesyi Sejmowi przedłożył.

Polecenie to wykonał Wydział krajowy, skutkiem czego przedkłada obecnie kierujący inżynier expozytury krakowskiej p. Stanisław Chrząszczewski (akt L. W. 39.960/88) nowy plan i kosztorys drenowania, według których koszt cały wyniesie 5981 zł. 48 ct. czyli 53 zł. 93 ct. od morga.

W razie uchwalenia przez Wys. Sejm kredytu na osuszenie tych gruntów zawrze Wydział krajowy przed rozpoczęciem robót osobną umowę z dzierżawcą co do obowiązku opłacania owych 5% od kapitału wyłożonego na drenowanie oraz amortyzacyi w stosunku 25 letnim.

Powołując się na powyższe motywa, przytoczone już w sprawozdaniu naszem zeszłorocznem do L. W. 54452/87 wnosi Wydział krajowy:

Wys. Sejm raczy zezwolić na osuszenie nisko położonych gruntów Tropiszowa w przeciągu lat dwu i na ten cel wstawić do budżetu szpitala św. Łazarza w Krakowie na rok 1889 jako wydatek nadzwyczajny w Rubr. XIV. poz. 61 a. pierwszą ratę w kwocie dwu tysięcy dziewięciuset dziewięćdziesięciu (2990) złr. w. a.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Lwów dnia 16. Września 1888 r.

Marszałek krajowy:
Tarnowski w. r.

Sprawozdawca:
Dr. Franciszek Hoszard w. r.
Członek Wydziału krajowego.

L. 84/88.

Aleg. 23.

Sprawozdanie

komisyi administracyjnej z projektem ustawy o ubezpieczeniu budynków kościelnych i plebańskich od ognia.

Wysoki Sejmie!

Spełniając polecenie Wys. Sejmu z dn. 16. Stycznia b. r. przedłożył Wydział krajowy projekt do ustawy o przymusowem ubezpieczeniu budynków kościelnych i plebańskich od ognia, uzupełniony w myśl żądania c. k. Rządu postanowieniem, że c. k. Rząd i fundusze, pozostające w administracyi państwowej, nie są obowiązane przyczyniać się z jakiegokolwiek tytułu do tych wydatków i nie biorą zaś udziału w korzyściach wynikających z ubezpieczenia.

Komisya administracyjna uznając dodatek ten za odpowiedni poczyniła w projekcie tylko stylistyczne zmiany i wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić załączony pod ⁄. projekt ustawy.

Lwów dnia 9. Września 1888.

Przewodniczący:
Euzebiusz Czerkawski.

Sprawozdawca:
Pilat.

Ustawa

z dnia ..... o ubezpieczeniu budynków kościelnych i plebańskich od ognia.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem rozporządzam, co następuje:

§. 1.

Komitet parafialny, utworzony w myśl §. 13. ustawy o konkurencyi kościelnej z dnia 15. Sierpnia 1866 L. 28 Dz. u. kr. powinien bez przerwy ubezpieczać od ognia budynki kościelne i plebańskie w zakładzie asekuracyjnym.

§. 2.

Wydatki na rzeczone ubezpieczenie mają być w ten sam sposób pokryte, jak koszta stawiania i utrzymywania budynków kościelnych i plebańskich.

Jednakowoż c. k. Rząd i fundusze w administracyi państwowej pozostające nie są obowiązane przyczyniać się z jakiegokolwiek tytułu do tych wydatków i nie biorą też udziału w korzyściach z ubezpieczenia wynikających.

§. 3.

Wynagrodzenie, uzyskane za szkodę pożarem wyrządzoną, wpływa do funduszu konkurencyjnego i użyte być winno w pierwszym rzędzie na odbudowanie lub naprawę budynku przez ogień zniszczonego lub uszkodzonego.

§. 4.

Wykonanie tej ustawy polecam Mojemu Ministrowi wyznań i oświaty.

L. s. 113 ex 1888.

L. 10.313/pr.

Aleg. 24.

Do

Jego Excelencyi Jaśnie Wielmożnego Pana

Jana Hrabiego Tarnowskiego

c. k. rzeczywistego tajnego Radcy, Marszałka krajowego

w miejscu.

Excelencyo!

Na mocy Najwyższego upoważnienia z dnia 9. bieżącego miesiąca i wskutek reskryptu Jego Excelencyi pana Ministra spraw wewnętrznych z dnia 11. bieżącego miesiąca L. 4067/M. J. mam zaszczyt złożyć do laski marszałkowskiej jako przedłożenie rządowe projekt ustawy, którą zmienione zostają postanowienia ustawy krajowej z dnia 30. Grudnia 1875. dz. u. kr. Nr. 55. ex 1877 o zniesieniu prawa propinacyi.

Racz Wasza Excelencyo zamieścić przedłożenie to na porządku dziennym najbliższego posiedzenia Sejmu krajowego.

Przy tej sposobności racz Wasza Excelencyo przyjąć zapewnienie o mojem wysokiem poważaniu.

We Lwowie dnia 18. Września 1888.

C. k. Namiestnik

Zaleski *w. r.*

Ustawa

dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, którą zmienione zostają postanowienia ustawy krajowej z dnia 30. Grudnia 1875 Dz. u. k. Nr. 55 ex 1877 o zniesieniu prawa propinacyi.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem rozporządzam, zmieniając niektóre postanowienia ustawy krajowej z dnia 30. Grudnia 1875 Dz. u. k. Nr. 55 ex 1877, co następuje:

Art. I.

Postanowienia §§. 3, 4, 5, 19, 25, 38, 39, 40, 41 oraz drugiego ustępu §. 24. ustawy krajowej z dnia 30. Grudnia 1875 Dz. u. k. Nr. 55 ex 1877 zostają uchylone, a w ich miejsce obowiązywać mają następujące postanowienia:

§. 1.

Prawo wyszynku i sprzedaży napojów propinacyjnych pozostaje w całej swej wyłączności i w całej rozciągłości w posiadaniu uprawnionych jeszcze do końca roku 1890.

Po upływie tego terminu przechodzi to prawo na kraj, a względnie na krajowy fundusz propinacyjny i pozostaje w zarządzie Wydziału krajowego jako ustanowionej ustawą z dnia 30. Grudnia 1875 Dz. u. k. Nr. 55 ex 1877 Dyrekcyi tego funduszu do końca roku 1910.

Po upływie roku 1910 prawo to ustaje zupełnie i raz na zawsze.

§. 2.

Właściciele prawa propinacyi otrzymują za odjęcie, względnie uchylenie tego prawa wynagrodzenie, które wypłacone im zostanie przez Dyrekcyę funduszu propinacyjnego w gotówce zaraz po nadejściu przekazu sądowego.

§. 3.

W tym celu Wydział krajowy jako Dyrekcya funduszu propinacyjnego upoważniony zostaje zaciągnąć imieniem tegoż

funduszu pożyczkę i wydać na jej pokrycie czteroprocentowe obligacye w ogólnej sumie 57,700.000 zł.

§. 4.

Gotówka uzyskana przez wydanie tych obligacyj rozdzielona zostanie przez Wydział krajowy pomiędzy uprawnionych właścicieli prawa propinacyi według stosunku czystego dochodu, jaki prawomocnemi orzeczeniami krajowej Komisyi propinacyjnej w myśl ustawy z dnia 30. Grudnia 1875 Dz. u. k. Nr. 55 ex 1877 dla każdego z uprawnionych ustanowiony został.

Przy wypłacie tego wynagrodzenia zastosowane być mają postanowienia §§. 26, 27, 28 i 29 powyższej ustawy z tą zmianą, że wspomniony tamże przekaz sądowy celem bezpośredniego wypłacenia kapitału wynagrodzenia do rąk uprawnionego przedłożony być musi najpóźniej do dnia objęcia prawa propinacyi przez Wydział krajowy.

§. 5.

Obligacye funduszu propinacyjnego opiewać mają na kwoty okrągłe przez sto podzielne. Kupony do obligacyj dołączyć się mające są półrocznie z dołu płatne.

Obligacye te mają być umorzone w przeciągu 20 lat począwszy od 1. Stycznia 1891 w drodze losowania według oznaczyć się mającego planu umorzenia.

Losowanie odbywa się dwa razy w roku z końcem Czerwca i z końcem Grudnia każdego roku; spłata wylosowanych obligacyj nastąpi po upływie półrocza po losowaniu następującego.

§. 6.

Należytą spłatę zapadłych kuponów oraz wylosowanych obligacyj poręcza w pierwszym rzędzie fundusz propinacyjny i fundusz rezerwowy.

Do funduszu propinacyjnego wpływają następujące dochody:

a) dochód uzyskany przez wykonywanie prawa propinacyi w zarządzie Dyrekcyi funduszu propinacyjnego;

b) oznaczony w §§. 20—23 i 31—35 ustawy krajowej z dnia 30. Grudnia 1875 Dz. u. k. Nr. 55 ex 1877 dochód z opłat szynkarskich, opłat za zakładanie gorzelń, browarów i miodosytni, oraz z grzywien za przekroczenia propinacyjne — wreszcie

c) przyznana ustawą państwową z dnia 20. Czerwca 1888 §. 2. *b.* ze Skarbu państwa roczna kwota, z wyłączeniem udziału przypadającego miastom, które na swoich obszarach gminnych wykonują wyłączne prawo propinacyi (§§. 16, 17, 18).

§. 7.

Z uzbieranego w myśl ustawy z dnia 30. Grudnia 1875 Dz. u. k. Nr. 55 ex 1877 ogólnego funduszu propinacyjnego, oraz z przychodów wpływających do tegoż funduszu do końca

roku 1890 w myśl §. 6 lit *b* i *c.* tej ustawy, utworzony zostanie fundusz rezerwowy, którego przychód i majątek zarodowy mają następujące przeznaczenie:

a) Z przychodów pokrywane być mają przedewszystkiem koszta administracyi funduszu propinacyjnego, pozostała reszta zaś użyta zostanie na rzecz przypadającej na każde półrocze raty amortyzacyjnej.

b) Majątek zarodowy stanowi w ciągu całego peryodu amortyzacyjnego gwarancyę za ewentualne niedobory, które w rocznych wymogach funduszu propinacyjnego na spłatę zapadłych kuponów i wylosowanych obligacyj (w racie amortyzacyjnej) nie mogłyby być pokryte z przychodów funduszu propinacyjnego w §. 6. tej ustawy wymienionych, oraz z wskazanych pod *a.* dochodów funduszu rezerwowego.

c) O ile majątek zarodowy funduszu rezerwowego nie będzie na ten ostatni cel użyty, rozdzielony zostanie po upływie peryodu amortyzacyjnego i po zabezpieczeniu ewentualnie niepokrytych pretensyj obligacyj propinacyjnych pomiędzy tych byłych uprawnionych względnie ich prawonabywców, którym prawomocnemi orzeczeniami krajowej Komisyi propinacyjnej przyznane zostało prawo rzeczowe do jednego szynku, a to według liczby przyznanych szynków realnych.

Fundusz rezerwowy będzie oddzielnie administrowany. Do funduszu tego będą wcielane ewentualne nadwyżki funduszu propinacyjnego niepotrzebne na pokrycie rat amortyzacyjnych.

§. 8.

Należyte dopełnianie zobowiązań funduszu propinacyjnego wobec posiadaczy obligacyj tego fuuduszu poręcza w drugim rzędzie fundusz krajowy.

§. 9.

Sposób wyzyskania dochodu z prawa propinacyi pozostawiony zostaje Wydziałowi krajowemu, jednakże z wykluczeniem ryczałtowej cały kraj obejmującej dzierżawy.

§. 10.

W wypadkach, w których prawo propinacyi przez dotychczasowych uprawnionych wydzierżawione zostało, kraj przyjmuje na siebie zobowiązanie, iż wobec dzierżawców dopełni w zupełności umów odnośnych, o ile przedmiotem ich jest wydzierżawienie prawa propinacyi jako takiego i o ile prawomocnie zawarte zostały przed 1. Lipca 1888, jeżeli wpływający do funduszu propinacyjnego czynsz dzierżawny co najmniej równa się kwocie prawomocnie oznaczonego czystego dochodu z odnośnego prawa propinacyi.

Natomiast w razie, gdyby czynsz dzierżawny wpływający do funduszu propinacyjnego nie dosięgał powyższej wysokości, oraz w ogóle w wypadkach, że kontrakty dzierżawne dopiero

po 1. Lipca 1888 były zawarte, służy Dyrekcyi funduszu propinacyjnego prawo decyzyi według własnego uznania, czy takie przez uprawnionych zawarte kontrakty dzierżawne mają być z dzierżawcami dalej utrzymane lub tymże w terminie prawnym 6 miesięcy wypowiedziane.

Postanowienia te nie naruszają jednak ani służącego dzierżawcom prawa wypowiedzenia w terminie prawnym dzierżawy prawa propinacyi krajowi jako nowemu nabywcy tego prawa, ani służącego krajowi, względnie funduszowi propinacyjnemu wobec dzierżawców prawa żądania uiszczenia czynszu dzierżawnego za czas od 1. Stycznia 1891 aż do dnia, w którym gaśnie dzierżawa przez kraj lub przez dzierżawców wypowiedziana.

§. 11.

W wypadkach, w których prawo propinacyi wydzierżawione jest łącznie z innemi prawami użytkowania, jak na przykład z gruntami, karczmami, gorzelniami, browarami, młynami i t. p. Dyrekcya funduszu propinacyjnego zbadać ma tak z dotychczasowymi uprawnionymi jak i z dzierżawcami, jaka część całego czynszu dzierżawnego przypada za czas począwszy od 1. Stycznia 1891 na prawo propinacyi.

Jeżeli przytem porozumienia się nie osiągnie, to za okres czasu, co do którego istniejący stosunek dzierżawny zostaje przez kraj przyjęty, jako kwotę czynszu dzierżawnego przypadającą na prawo propinacyi i odtąd krajowi względnie funduszowi propinacyjnemu uiścić się mającą przyjąć należy cyfrę tego dochodu propinacyjnego, który przez władzę podatkową ostatecznie przyjęty został za podstawę wymiaru podatku dochodowego uiścić się mającego od prawa propinacyi jako takiego za rok 1888.

§. 12.

Dotychczasowi uprawnieni są obowiązani najpóźniej w przeciągu 14 dni po wejściu w życie tej ustawy oddać Dyrekcyi funduszu propinacyjnego do dyspozycyi wszystkie dokumenta tyczące się dzierżawy prawa propinacyi a to celem objęcia zarządu tego prawa, względnie co do umów ustnie zawartych podać w tym terminie do wiadomości pomienionej Dyrekcyi warunki tych umów. Dokumenta zostaną po zrobionym użytku urzędowym bezzwłocznie zwrócone.

Dopóki dotychczasowy uprawniony do wykonywania prawa propinacyi nie uczynił zadość temu obowiązkowi wydania dokumentów dzierżawy względnie wskazania warunków ustnie zawartej umowy dzierżawnej, lub nie wykaże niemożności przedłożenia kontraktu dzierżawnego, nie ma prawa żądania wypłaty wynagrodzenia za propinacyę.

Nadto w każdym razie zastrzega się dyrekcyi funduszu propinacyjnego wolność udania się na zwykłą drogę prawa.

§. 13.

We wszystkich wypadkach, w których uprawniony otrzymał od dzierzawcy uiszczony z góry całkowicie lub częściowo czynsz dzierżawny za czas od 1. Stycznia 1891 aż do chwili, w której gaśnie dzierzawa kontraktowa, względnie przy wypowiedzeniu kontraktu w myśl §. 10. tej ustawy dzierzawa wypowiedziana, dalej w wypadkach, w których czynsz dzierzawny, na powyżej wskazany okres czasu przypadający, został całkowicie lub częściowo przez osoby trzecie dla zabezpieczenia zakondykowany, lub trzecim osobom egzekucyjnie przysądzony, odnośna kwota czynszu dzierzawnego potrącona zostanie przy wypłacie kapitału wynagrodzenia należącego się dotychczasowemu uprawnionemu.

§. 14.

Po dokonanem zabezpieczeniu dochodu z prawa propinacyi Wydział krajowy winien plan umorzenia ułożyć i Rządowi do zatwierdzenia przedłożyć, następnie zająć się spieniężeniem obligacyj propinacyjnych pod ile możności jak najkorzystniejszymi warunkami i zawiadomić uprawnionych urzędowem obwieszczeniem, jaki iloczyn czystego dochodu, oznaczonego prawomocnemi orzeczeniami krajowej Komisyi propinacyjnej, przypada na nich jako kapitał wynagrodzenia. Nadto udzielić ma Wydział krajowy każdemu z właściwych sądów realnych spis uprawnionych do wynagrodzenia ciał tabularnych a względnie spis właścicieli prawa wyszynku propinacyjnego z wykazaniem kapitału wynagrodzenia, jaki na każdego z uprawnionych przypada — celem przekazania tego kapitału interesentom.

§. 15.

Wszystkie postanowienia tej ustawy zastosowane będą także do tych miast, które niewyłącznie wykonywały prawo propinacyi na swoich obszarach gminnych, a dla których czysty dochód z prawa propinacyi już oznaczony został prawomocnemi orzeczeniami komisyi krajowej.

Odrębne fundusze propinacyjne, które dla tych miast istniały, mają być przyłączone do ogólnego funduszu propinacyjnego, do którego w przyszłości wpływać będą także przychody przyznane tym odrębnym funduszom w §§. 20—23 i 31 do 35 ustawy krajowej z 30. Grudnia 1875 Dz. u. kr. Nr. 55 ex 1877.

§. 16.

Miasta, które na swoich obszarach gminnych posiadają wyłączne prawo propinacyi, pozostają i nadal w samoistnem wykonywaniu tego prawa do końca roku 1910.

Osobne fundusze propinacyjne utworzone dla tych miast w myśl ustawy z dnia 30. Grudnia 1875 Dz. u. kr. Nr. 55 ex 1877 mają nadal istnieć a wpływać będzie do nich oprócz przychodów wskazanych w §§. 20—23. i 31—35. powyżej powołanej

ustawy także jeszcze oznaczyć się mający według następnych paragrafów udział w kwocie przyznanej ustawą państwową z dnia 20. Czerwca 1888 Dz. u. p. Nr. 95 a to od chwili, gdy kwota ta zaasygnowana zostanie ze skarbu państwa.

§. 17.

Celem oznaczenia tego udziału krajowa Komisya propinacyjna zarządzić ma dochodzenie z analogicznem zastosowaniem postanowień §§. 11—16. ustawy z dnia 30. Grudnia 1875 Dz. u. kr. Nr. 55 ex 1877 i na podstawie dochodzenia tego oznaczyć orzeczeniami czysty dochód z prawa propinacyi tych miast według przecięcia z lat 1869 do 1874, przyczem jednak ma być wyłączonym przychód uzyskany z wyszynku propinacyjnego za pomocą opłat.

Udział każdego miasta w subwencyi państwowej oznaczony zostanie następnie po prawomocności orzeczenia przez Wydział krajowy w porozumieniu z Namiestnictwem w stosunku, jaki zachodzi między czystym dochodem z prawa propinacyi miastu przyznanym a czystemi dochodami przyznanemi takiemi samemi orzeczeniami ogółowi wszystkich innych uprawnionych z wyjątkiem miast w §. 16. wskazanych.

W razie jeżeli między Namiestnictwem a Wydziałem krajowym porozumienie do skutku nie przyjdzie, rozstrzygać ma Ministerstwo spraw wewnętrznych.

§. 18.

Jeżeliby czysty dochód takiego miasta z prawa propinacyi dla braku potrzebnych dat nie mógł być oznaczony według przecięcia z lat 1869 do 1874, to zbadany być ma przez rzeczoznawców według postanowień §. 12. ustawy krajowej z dnia 30. Grudnia 1875 Dz. u. kr. Nr. 55 ex 1877 przyczem rzeczoznawcy przy złożeniu opinii swej wziąć mają pod rozwagę także stosunki innych miast z równą w przybliżeniu ludnością, których czysty dochód jest zbadany.

Koszta połączone z temi dochodzeniami mają być jako koszta zarządu funduszu propinacyjnego (§. 7. *a*) uważane i pokrywane.

§. 19.

Prawo propinacyi miast w §. 16. tej ustawy wspomnionych gaśnie z upływem roku 1910.

Może ono jednak być wcześniej osobnemi ustawami za wynagrodzeniem zniesione.

Ustawy te zawierać będą postanowienia, jakie opłaty mają być pobierane celem uzyskania tego wynagrodzenia.

Osobny fundusz propinacyjny utworzony dla takiego miasta zostanie mu po zgaśnięciu względnie po zniesieniu jego prawa propinacyi jako majątek zakładowy na własność oddany.

W każdym razie miasto takie pozostaje przy poborze swojego udziału w subwencyi państwowej do końca roku 1910.

§. 20.

Przy wydaniu kapitału wynagrodzenia gminom uwzględnione być mają oprócz ogólnych ostrożności przepisanych dla reszty uprawnionych także osobne przepisy obowiązujące co do zabezpieczenia majątku gminnego.

§. 21.

Umieszczone stosownie do §. 13. ustawy krajowej z dnia 30. Grudnia 1875 Dz. u. kr. Nr. 55 ex 1877 w wydanych już orzeczeniach krajowej komisyi propinacyjnej postanowienie co do pozostawienia jednego szynku w posiadaniu dotychczasowych uprawnionych (§. 4. ustawy z 30. Grudnia 1875 Dz. u. kr. Nr. 55. ex 1877) zostaje uchylone.

Posiadaczy tych majątków, co do których w odnośnych księgach hipotecznych uwidocznione zostały wpisy wskazane w §. 18. ustawy krajowej z 30. Grudnia 1875 Dz. u. kr. Nr. 55. ex 1877, zawiadomi krajowa Komisya propinacyjna za pomocą urzędowego obwieszczenia, które ogłoszone zostanie równocześnie z wspomnionem w §. 14. tej ustawy obwieszczeniem Wydziału krajowego o zgaśnięciu przyznanego im prawa realnego, a nadto udzieli ta Komisya każdemu z właściwych sądów hipotecznych wykaz odnośnych ciał tabularnych.

Na podstawie tego wykazu oraz wspomnionego w §. 14. tej ustawy wykazu Wydziału krajowego należy przy każdym majątku, przy którym w odnośnej księdze hipotecznej uwidocznione zostały wpisy wspomnione w §. 18. ustawy krajowej z 30. Grudnia 1875 Dz. u. kr. Nr. 55 ex 1877 uwidocznić w odnośnych księgach hipotecznych z urzędu, że prawo propinacyi ustaje z końcem roku 1890, że właściciel tego majątku jest uprawniony do pobrania oznaczonego w niniejszej ustawie wynagrodzenia pieniężnego i że przyznane właścicielowi majątku prawo realne do wyszynku napojów spirytusowych wygasło raz na zawsze.

§. 22.

Pobór opłat szynkarskich oznaczonych w §§. 20, 21 i 22 ustawy krajowej z 30. Grudnia 1875 Dz. u. kr. Nr. 55 ex 1877 ustaje dla funduszu propinacyjnego z końcem Grudnia 1890.

Osobna ustawa krajowa postanowi, na jakie cele i w jakiej wysokości opłaty te i nadal pobierane być mają.

Art. II.

Wykonanie tej ustawy poruczam Moim Ministrom spraw wewnętrznych, sprawiedliwości i skarbu.

L. W. 39.944/88.

Aleg. 25.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego o uzupełnieniu obwałowania Wisły i Sanu w powiecie Tarnobrzeskim.

Wysoki Sejmie!

Jak to już w sprawozdaniu z d. 10. Grudnia 1886. L. 71.381 o popieraniu kultury krajowej na polu budowli wodnych mieliśmy zaszczyt przedstawić Wysokiemu Sejmowi, przeprowadzone zostały w ciągu roku 1886. między Wydziałem krajowym a Wysokiem Ministerstwem rolnictwa rokowania w sprawie zabezpieczenia niziny nadwiślańskiej od tak groźnych a często powtarzających się powodzi, które to rokowania doprowadziły ostatecznie do pomyślnego rezultatu. Reskryptem bowiem z dnia 15. Listopada 1886. L. 14.347/1348 intymowanym Wydziałowi krajowemu odezwą c. k. Namiestnictwa z dnia 26. Listopada 1886. L. 74.393 oświadczyło Wysokie Ministerstwo rolnictwa w porozumieniu z Ministerstwem spraw wewnętrznych, że zgadza się na przedstawienie Wysokiemu Sejmowi zamierzonej korekcyi wałów Powiśla, względnie odnośnego projektu ustawy, w sposób zaproponowany przez Wydział krajowy, mianowicie partyami, postępując od najbardziej zagrożonego powiatu Tarnobrzeskiego w górę.

Skoro więc po niedawnej pamiętnej powodzi z roku 1884. dotknęła ciężko powiat Tarnobrzeski w marcu b. r. świeża powódź zatorowa Sanu, która wedle wykazu c. k. Starostwa zerwała i uszkodziła 248 domów mieszkalnych i 100 zabudowań gospodarczych, a w 30 gminach na obszarze 21,719 morgów wyrządziła szkody na 389.819 zł., widzieliśmy się na skutek odezwy Prezydyum c. k. Namiestnictwa z dnia 30. Kwietnia br. L. 4.290/pr., żądającej przyspieszenia projektu na uregulowanie wałów w powiecie Tarnobrzeskim, spowodowanemi, zarządzić wykończenie rozpoczętych zdjęć i wypracowanie projektu technicznego, które to studya wraz z projektem zostały wykończone w miesiącu Sierpniu br. przez inżyniera biura melioracyjnego Andrzeja Kędziora, tudzież inżynierów asystentów tego biura śp. Wacława Zahradnika i Stanisława Szczepanowskiego.

Alegat I. Projekt obejmuje, jak to wskazuje dołączone sprawozdanie ·/. inżyniera Kędziora, uzupełnienie obwałowania Wisły i Sanu w obrębie powiatu Tarnobrzeskiego na następnych przestrzeniach:

a) nad Wisłą:

1. Pierwszą sekcyę od suchej granicy państwa w Popowicach do ujścia Sanu długości 7,163 kilometrów.

2. Drugą sekcyę od ujścia Sanu do ujścia Łęgu długości 5,070 kilometrów.

3. Trzecią sekcyę od ujścia Łęgu do ujścia Trześniówki długości 1,748 kilometrów.

4. Czwartą sekcyę od ujścia Trześniówki do wzgórza Miechocińskiego powyżej Tarnobrzega długości 15,803 kilometrów.

5. Piątą sekcyę od wzgórza Miechocińskiego do Nagnajowa długości 6,254 kilometrów.

6. Szustą sekcyę od wzgórza Siedleszczańskiego do potoku Krzemienicy długości 2,356 kilometrów.

7. Wreszcie część sekcyi siódmej (pomiędzy Krzemienicą a ujściem Wisłoki) mianowicie od Krzemienicy do granicy powiatu Mieleckiego długości 6,223 kilometrów. — Ogółem zatem nad Wisłą 44,617, względnie po odtrąceniu przerwy wału w sekcyi pierwszej dla ujścia Strachockiej rzeki **44,214** kilometrów.

b) nad Sanem:

1. na prawym brzegu od Jastkowic do ujścia Sanu pod Dąbrówką pniowską, długości 25,500 kilometrów;

2. na lewym brzegu od wzgórza Pławskiego, powyżej Rozwadowa, do ujścia Sanu w Łapiszowie, długości 26,580 kilometrów;

ogółem zatem nad Sanem 52,080 kilometrów.

Oprócz tych wałów głównych mają być wykonane wedle projektu pozostające w ścisłym związku z obwałowaniem Wisły i Sanu korekcye głównych kanałów osuszających, oraz regulacye i obwałowania wsteczne następnych potoków:

1. w sekcyi I. wałów nadwiślańskich regulacya Strachockiej rzeki na długości 5,207 kilometrów, oraz obwałowanie wsteczne tego potoku łącznej długości obu wałów 12,186 kilometrów;

2. na prawym brzegu Sanu:

a) przekop potoku Jodłówki i Lipy z obwałowaniem wstecznem, łącznej długości 5,013 kilometrów;

b) przekop młynówki Bukowy, tudzież potoku Łukawicy i Dębowca z obwałowaniem wstecznem łącznej długości 5,910 kilometrów.

Koszt wykonanych powyżej 55,438 kilometrów wałów nadwiślańskich wynosić będzie 350.100 zł. (1 kilometr 6.315 zł.), koszt zaś 63,003 kilometrów wałów sanowych 330.500 zł. (1 kilometr 5.246 zł), łączne zaś koszta uzupełnienia obwałowania 118,441 kilometrów Wisły i Sanu 680.600 zł. (1 kilometr przeciętnie 5.746 zł.)

Z tej całkowitej sumy kosztorysowej (680.600 zł) przypada na poszczególne kategorye robót:

I.	Roboty ziemne	410.387 zł.	34	ct.	czyli	60,3%
II.	Budowę objektów	103.935 „	59	„	„	15,3 „
III.	Roboty dodatkowe (obszar wałów)	8.882 „	90	„	„	1,3 „
IV.	Wykupno gruntów i odszkodowania . . .	107.529 „	91	„	„	15,8 „
V.	Konserwacyą w czasie budowy	8.193 „	—	„	„	1,2 „
VI.	Zarząd	26.060 „	—	„	„	3,8 „
VII.	Rozmaite i nieprzewidziane	15.611 „	26	„	„	2,3 „
	Razem . .	**680.600** zł.	—	ct.		

Przez wykonanie projektowanych obwałowań, oraz korekcyj potoków i głównych kanałów osuszających będzie osuszonym i ochronionym od wylewów ogromny obszar 47.246 morgów najlepszej nadwiślańskiej ziemi oszacowanej przeważnie do I. klasy, katastralnej z czego wynika, że przeciętny koszt ochrony od powodzi jednego morga wynosić będzie 14 zł. 40 ct. czyli zaledwie połowę szkody, jaką wedle urzędowych wykazów jednorazowy tylko wylew wyrządza.

Ze względu na tak znakomitą rentowność przedsiębiorstwa, oraz na inne cele wymienione w powołanem sprawozdaniu technicznem, jakie przez zamierzone obwałowanie mają być osiągnięte, mianowicie: ochronę ludności od chorób epidemicznych i podniesienie siły podatkowej, postanowił Wydział krajowy już na bieżącej sesyi Wysokiego Sejmu przedstawić wniosek na jak najspieszniejsze wykonanie obwałowania Wisły i Sanu w powiecie tarnobrzeskim, uważając tę robotę za najpilniejszą ze wszystkich budowli wodnych w kraju, która pod względem nagłości i ważności prawie ma pierwszeństwo przed uchwaloną przez Wysoki Sejm w roku 1884 regulacyą 14tu rzek galicyjskich.

W tym celu też przedłożyliśmy odezwą z dnia 8. września b. r. L. 39.068 operat techniczny wraz z odnośnym projektem ustawy za pośrednictwem c. k. Prezydyum Namiestnictwa Wysokiemu Ministerstwu rolnictwa z prośbą o jak najrychlejsze zbadanie i nadesłanie opinii, tak ażeby decyzya tego Ministerstwa mogła być zakomunikowaną w ciągu bieżącej sesyi komisyi sejmowej, której ta sprawa przez Wysoki Sejm przydzieloną zostanie, — przy czem nadmieniliśmy, że stosownie do reskryptu Wys. Ministerstwa rolnictwa z dnia 15. Listopada 1886 L. 14.347/1348 wydamy jeszcze w roku bieżącym stosowne zarządzenia dla zaprojektowania dalszej korekcyi wałów nadwiślańskich w powiecie Mieleckim i Dąbrowskim.

Ponieważ Rada powiatowa Tarnobrzeska ze względu na obciążenie stron interesowanych datkami konkurencyjnemi z powodu regulacyi Łęgu, Trześniówki i Krzemienicy, oraz zubożenie ludności nadwiślańskiej w skutek ciągle powtarzających się powodzi tak w r. 1887. jak i w roku bieżącym powzięła jednogłośną uchwałę, którą zobowiązała się przeprowadzić uzupełnienie obwałowania Wisły i Sanu jako przedsiębiorstwo powiatowe i w zastępstwie stron interesowanych pokryć z funduszu powiatowego 20% preliminowanych kosztów, jeżeli do takowych fundusz krajowy i państwowy melioracyjny przyczynią się bezzwrotnym zasiłkiem w wysokości po 40%, zatem pozwalamy sobie upraszać Wysoki Sejm o przychylenie się do odnośnej prośby Reprezentacyi powiatu Tarnobrzeskiego i uznanie tych robót za przedsiębiorstwo powiatowe.

Co do wysokości subwencyi krajowej i państwowej mamy zaszczyt zauważyć, że żądanie Rady powiatowej Tarnobrzeskiej zgodnem jest z postanowieniami §. 4. ust. 2. *a* i §. 6. ust. 2. państwowej ustawy melioracyjnej, wedle których przy podobnych przedsiębiorstwach powiatowych, gminnych i spółkowych, gdzie chodzi o ochronę od spustoszeń powodziowych, bezzwrotny zasiłek krajowy wynosić ma przynajmniej („mindestens“) trzydzieści procent preliminowanej potrzeby, zasiłek zaś państwowy co najwięcej dorównywać ma wysokości subwencyi przez kraj przyzwolonej. Jakkolwiek zaś Wydział krajowy dotychczas w żadnym wypadku nie poszedł w swych wnioskach powyżej minimum przepisanej ustawą subwencyi krajowej, to jednak sądzimy, że dla tak ważnego przedsiębiorstwa, a przytem tak często klęskami nawidzanego powiatu, jak Tarnobrzeski, który z powodu swego geograficznego położenia przyjmować musi wodę z terenu opadowego 49.028 kilometrów kwadratowych (gdy cała Galicya ma obszaru 78.508 km^2) — należy się wymiar wyższej subwencyi ponad przepisane minimum, mianowicie przynajmniej 40%.

Spodziewamy się też, że Wys. Ministerstwo rolnictwa z wszelką gotowością przyzna taki sam datek z państwowego funduszu melioracyjnego, zwłaszcza że dla mniej ważnych robót, jak n. p. regulacyi starego łożyska Dunaju pod Klosterneuburg i regulacyi Königstetteńskiego rowu odwadniającego w Austryi dolnej, ba nawet dla nawodnienia gruntów pod Monfalcone w Gorycyi również 40%-we zasiłki tak z funduszu krajowego jak i państwowego melioracyjnego przyznane zostały w drodze ustaw krajowych.

Przy ogłoszeniu obwałowania Wisły i Sanu w powiecie Tarnobrzeskim na przedsiębiorstwo powiatowe wynosiłby całkowity datek;

a) funduszu krajowego 40%		272.240 zł.
b) „ państwowego melioracyjnego 40% . . .		272.240 „
c) „ powiatu Tarnobrzeskiego 20%		136.120 „
		680.600 zł.

Ze względu na czas trwania państwowego funduszu melioracyjnego do roku 1894 a przytem nieodzowną potrzebę przyspieszenia robót możliwem jest rozłożenie budowy tylko na lat sześć t. j. od r. 1889 do 1894, wskutek czego roczny datek przedstawiałby:

a) ze strony kraju kwotę		45.373$^1/_3$ zł.
b) „ państwa kwotę		45.373$^1/_3$ „
c) „ powiatu kwotę		22.686$^1/_3$ „
		113.433$^1/_3$ zł

Mimo trudnego położenia finansowego kraju nie wahamy się wystąpić przed Wysokim Sejmem z tem nowem przedłożeniem wymagającem nakładu z funduszu krajowego w sumie 272.240 zł. a. w., bo wobec ciągle wzmagających się ofiar, jakich żąda państwo i kraj od ludności opodatkowanej, niezbędnem jest także wzmacnianie siły podatkowej ludności, a tembardziej jak w tym wypadku konieczną jest najprymitywniejsza obrona jej życia i mienia.

Niemałą też będzie z projektowanego przedsiębiorstwa korzyść, jaką odniesie skarb państwa i kraju z tego powodu, że w przyszłości odpadnie potrzeba tak częstego odpisywania podatków, oraz udzielania publicznych zapomóg głodowych i na naprawę obecnych niedostatecznych wałów, które to zapomogi w jednym tylko powiecie Tarnobrzeskim dosięgają po każdoczesnej powodzi sumy kilkudziesięciu tysięcy zł. i są zupełnie nieproduktywnie używane, gdyż każda naprawa dzisiejszych wałów na to chyba bywa przeprzowadzoną, ażeby takowe pierwsza większa woda znowu rozerwała.

Na podstawie powyższego przedstawienia rzeczy, Wydział krajowy wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. Sejm przyjmuje załączony ·/. projekt ustawy o uzupełnieniu obwałowania Wisły i Sanu w powiecie Tarnobrzeskim.

2. Sejm przyzwala tytułem pierwszej raty zasiłku krajowego na uzupełnienie obwałowania Wisły i Sanu w powiecie Tarnobrzeskim dotacyę na r. 1889 w kwocie 45.373 zł.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z W. Ks. Krakowskiem.

Lwów dnia 17. Września 1888.

Marszałek krajowy:
Tarnowski m. p.

Sprawozdawca:
Wereszczyński m. p.
Członek Wydziału krajowego.

Alegat 1. do sprawozdania LW. 39.944/88.

Sprawozdanie techniczne

do projektu uzupełnienia obwałowania Wisły i Sanu w powiecie Tarnobrzeskim.

Rzeka Wisła opuszczając pod Krakowem skały jurajskie i kredowe, przepływa poniżej tego miasta aż po granicę Galicyi znaczniejszej szerokości dolinę, której podglebie stanowią morskie piaski i żwiry. Piaski te dyluwialne, które w dalekiej przeszłości tworzyły powierzchnię gruntu nieurodzajnego, zamienione zostały w skutek ciągłego aluwium Wisły niosącej najżyzniejszy namuł ze zwietrzałych skał karpackich, jak piaskowca trzeciorzędnego a szczególnie granitu tatrzańskiego, niemniej też z gliny mamutowej osiadłej na ostatnich wybiegach podgórza karpackiego, w najurodzajniejsze grunta na których od wieków powstały liczne i ludne osady i miasta, siedziby najznakomitszych rodów i królów.

Mimo częstego namulania i podwyższania terenu zostającego w inundacyi, rzeka Wisła nie mogła sobie wyrobić zwartego i tak głębokiego łożyska, któreby pomieściło przynajmniej doroczne wielkie wody, a to w skutek ciągłych zmian biegu spowodowanych tą okolicznością, że tak dno, jak i brzegi składające się z ruchomego materyału, mianowicie w spodzie z piasku dyluwialnego, na wierzchu zaś z namułu zmięszanego z piaskiem, nie stawiają dostatecznego oporu przeciw działaniu zwyczajnych wód, tem mniej zaś przeciw prądowi wód wielkich i pochodowi lodów.

Jak więc z jednej strony aluwium Wisły było źródłem użyznienia jej doliny, oraz umożliwiło gęste zaludnienie i względny dobrobyt mieszkańców, tak z drugiej strony znowu zbyt częste wylewy spowodowane stosunkami geologicznymi terenu, w jakim Wisła nie mogła sobie wyżłobić należytego łożyska, nie tylko nie dozwalały korzystać ludności z owoców żyznej ziemi, lecz sprowadzały na nią klęski głodu i chorób nieustannych.

Klęski te stawały się tem dotkliwszemi, im bardziej zaludniała się dolina Wisły, a w bieżącem stuleciu, odkąd lesiste dobra koronne przeszły w ręce prywatne, z powodu wytępienia lasów w górach przybrały takowe z powodu ciągłego powtarzania się częstokroć rozmiary prawdziwej katastrofy.

Ztąd też usiłowania ludności do zabezpieczenia się przed klęskami wylewów Wisły rozpoczęły się już przed kilkoma wiekami, czego dowodem ślady wałów budowanych za króla Kazimierza Wielkiego, wałów tak zwanych „Kazimierzowskich“. Podobne stare budowle ochronne wznoszone przez prywatnych właścicieli ziemskich znajdują się także w powiecie Tarnobrzeskim, mianowicie od Tarnobrzega do Zarzekowiec zbudowane przez Tarnowskich, nad Wisłą i Sanem we Wrzawach zbudowane z końcem 18go wieku przez Macieja Kazimierza Horocha, wreszcie w dobrach Rozwadowskich po obu brzegach Sanu zbudowane przez Lubomirskich.

Roboty te jednak wykonane przez strony interesowane bez systemu, jedynie dla ochrony poszczególnych majątków, nie odpowiadały celowi i chroniły nadbrzeżne grunta tak długo, dopóki właściciele przyległych gruntów również w ten sam sposób nie zaczęli się zabezpieczać. Dopiero dekret Ministerstwa handlu z dnia 15. Listopada 1849. L. 3890/1326 wydany po czterokrotnych w krótkich odstępach czasu powtarzających się powodziach w r. 1839, 1844, 1845 i 1849, a przyznany ze skarbu państwa zasiłek bezzwrotny na obwałowanie w wysokości 25% kosztów przy równoczesnem zapewnieniu pomocy technicznej ze strony c. k. urzędów wodnych, posunął sprawę zabezpieczenia ludności od powodzi o tyle naprzód, że odtąd zamiast luźnych, ze sobą wcale nie łączących się nasypów, rozpoczęto wzdłuż brzegów Wisły i Sanu budować brzegi dla wielkiej wody przez wzmacnianie i prostowanie starych, oraz wznoszenie nowych wałów.

W ten sposób wykonano w powiecie Tarnobrzeskim po powodzi w roku 1847. wały wzdłuż Wisły pod Machowem, Dzikowem, Zakrzowem i Dąbrową wrzawską przy pomocy zapomóg rządowych, po powodzi w r. 1856. zrekonstruowano nakładem rządu krajowego wały we Wrzawach, w r. zaś 1860. poprawiono również kosztem skarbu państwa wały nadwiślańskie od Dzikowa do Nadbrzezia (w skutek dekretu Ministerstwa handlu z dnia 12. Listopada 1855. L. 22.733).

Zarazem wydał Rząd krajowy w r. 1849. polecenie do c. k. Urzędu wodnego w Dzikowie, ażeby tenże zajął się wypracowaniem operatu wałowego Wisły w całym swym okręgu (t. j. od ujścia Dunajca do granicy kraju). Ponieważ jednak wzmiankowany urząd mimo urgensów krakowskiej Dyrekcyi budownictwa i Rządu krajowego nie sporządził wcale projektu technicznego dla obwałowania Wisły z powodu braku sił technicznych a w skutek Najwyższego postanowienia z dnia 11. Listopada 1861., które poleca Rządowi wykonanie regulacyi Wisły, Dunajca, Sanu i Wisłoki wyłącznie na koszt państwowego funduszu budowli wodnych, reskryptem Ministerstwa stanu z d. 25. Kwietnia 1862. L. 22.451 cofnięte zostały subwencye na wały przyznane powołanym dekretem Ministerstwa handlu z r. 1849; zatem powiat Tarnobrzeski podobnie jak i inne powiaty nadwiślańskie nie skorzystał w dostatecznej mierze z płynących od r. 1849. zasiłków państwowych na obwałowania tak, że do r. 1862. tylko brzeg Wisły od Machowa do Nadbrzezia i we Wrzawach tudzież kilka punktów nad Sanem zostało niedostatecznie obwałowanych, cała zaś dolina Wisły od Wisłoki do wzgórza Siedleszczańskiego, dalej Nadbrzezie i Zalesie gorzyckie, oraz całe Zasanie nad Wisłą, a oba brzegi Sanu powyżej Skowierzyna i Radomyśla pozostały nadal bez ochrony od wylewów.

Równocześnie z publikacyą Najwyższego postanowienia o regulacyi Wisły i jej znaczniejszych dopływów zarządziło Namiestnictwo lwowskie rozp. z dnia 8. Maja 1862. L. 28.501 podział brzegów Wisły i jej dopływów na poszczególne związki wałowe, oraz wezwało Dyrekcyę budownictwa do bezzwłocznego uzupełnienia obwałowań na tych przestrzeniach, które jeszcze nie zostały zabezpieczone przed powodzią; mimo ponownego jednak wezwania ze strony Ministerstwa stanu (reskrypt. z dnia 10. Lutego 1864, L. 24.327/2.076), ażeby powiatowe urzędy budownictwa wodnego w Dzikowie, Nisku i Nowym Sączu jak najspieszniej wypracowały operaty wałowe, a następnie przeprowadziły rozprawy i rozpoczęły budowę po myśli dekretu ministeryalnego z d. 25. Kwietnia 1862. L. 22.452/682, Urząd wodny w Dzikowie z powodu szczupłości personalu nie był w stanie wygotować projektu obwałowania Wisły dla powiatu Tarnobrzeskiego. Dopiero po pamiętnej powodzi w roku 1867. przedłożyło Starostwo Tarnobrzeskie sprawozdaniem z 12. Września 1869. L. 3 238 c. k. Namiestnictwu lwowskiemu przybliżony kosztorys obwałowania Wisły, Wisłoki i Sanu w pow. Mielec, Tarnobrzeg i Nisko, wedle którego uzupełnienie obwałowania w jednym tylko powiecie Tarnobrzeskim kosztować miało 335.084 zł. Przy tej sposobności zwróciło wymienione Starostwo uwagę Namiestnictwa, że strony interesowane w skutek ciągle powtarzających się powodzi, jakie nawiedziły Powiśle w latach 1839,

1844, 1845, 1849, 1856, 1862 i 1867 i tamtejszej ludności wyrządziły w tym czasie szkody przynajmniej na cztery miliony zł., do tego stopnia zubożały, iż żadną miarą nie będą w stanie pokryć tych kosztów, w skutek czego nieodzowną się tu okazuje wydatniejsza pomoc państwa i kraju. Jak dalece uzasadnionem było to zapatrywanie Starostwa Tarnobrzeskiego, okazuje się z tego, że mimo okólnika Namiestnictwa lwowskiego z d. 22. Marca 1871. L. 8.411, którym polecono właściwym Starostwom nakłaniać ludność do budowy wałów, po powodzi w r. 1867. uzupełniono tylko wał nadwiślański w Nadbrzeziu (w r. 1873. za staraniem Starosty Jakubowicza), oraz wybudowano po r. 1872. kosztem stron interesowanych wały Baranowskie od Przykopa do Krzemienicy nad Wisłą, tudzież wały wsteczne Krzemienicy od Wisły do Baranowa.

Również i po powodziach zatorowych w r. 1876. i 1880., tudzież po wylewie czerwcowym w r. 1884. uzupełnienie wałów nadwiślańskich w powiecie Tarnobrzeskim nie postąpiło wiele naprzód, gdyż przeznaczone na roboty publiczne fundusze zapomogowe wystarczyły zaledwie na zasypanie przerw w wałach, oraz na zbudowanie wału nadwiślańskiego w Zalesiu gorzyckiem i wzmocnienie wałów Sanowych i nadwiślańskich przy ujściu do Wisły, przyczem przełożono także w r. 1885. wał w Łapiszowie. Nadto przeważna część istniejących obwałowań wykonanych bez stałego nadzoru technicznego i bez ułożonego z góry projektu, jakiego Starostwo Tarnobrzeskie dotychczas dostarczyć nie mogło, pozostawia wiele do życzenia tak co do kierunku trasy, jak i niwelaty, a szczególnie co do założenia i ilości szluz i przepustów, w skutek czego wały dotychczasowe nie tylko nie wytrzymają ciśnienia i nie wstrzymują wyższych stanów wody, która się częstokroć przelewa przez wały, lecz nawet uniemożliwiają należyte odwodnienie.

Z tego też powodu po wejściu w życie państwowej ustawy melioracyjnej, kiedy Wydział krajowy zarządził przeprowadzenie studyów dla regulacyi Łęgu, Trześniówki i Krzemienicy, odniósł się Wydział powiatowy Tarnobrzeski w wykonaniu uchwały Rady powiatowej z d. 30. Października 1885. do Wydziału krajowego o wypracowanie projektu dla uzupełnienia obwałowania Wisły i Sanu, która to robota wraz z regulacyą wymienionych potoków stanowi jednę całość i zrealizowanie tego przedsiębiorstwa na podstawie państwowej ustawy melioracyjnej; skoro zaś Wydział krajowy do odnośnej prośby Reprezentacyi powiatowej się przychylił, uchwaliła Rada powiatowa Tarnobrzeska na posiedzeniu z dnia 14. Listopada 1887. celem ulżenia ciężaru stronom interesowanym, które zarazem opłacają już datki konkurencyjne do regulacyi Łęgu, Trześniówki i Krzemienicy, przyjąć na powiat Tarnobrzeski część kosztów obwałowania Wisły i Sanu w wysokości 20%, oraz prosić Wydział krajowy o wniesienie do Sejmu projektu ustawy ogłaszającej tę robotę za przedsiębiorstwo powiatowe.

Gdy następnie przyszło do skutku porozumienie między Wydziałem krajowym a Ministerstwem rolnictwa co do traktowania sprawy systematycznego uzupełnienia, wzmocnienia i uregulowania trasy wałów w nizinie nadwiślańskiej, a nadto Ministerstwo rolnictwa w porozumieniu z Ministerstwem spraw wewnętrznych reskryptem z 7. Października 1886 zgodziło się na wniosek Wydziału krajowego, ażeby uzupełnienie wałów nadwiślańskich przeprowadzić partyami począwszy od najbardziej zagrożonego powiatu Tarnobrzeskiego, wykonano z końcem 1887 i z wiosną 1888 niwelacyą Wisły od Wisłoki do granicy kraju, tudzież Sanu od Pława do ujścia wraz z potrzebnemi zdjęciami terenu pod trasę wałów, oraz obszaru zalewowego, a ze względu na świeżą klęskę powodziową, jaką wyrządził zator Sanu w Marcu r. b. w powiecie Tarnobrzeskim, przystąpiono bezzwłocznie do wypracowania projektu obwałowania Wisły i Sanu, tak ażeby odnośny projekt ustawy mógł być przedstawionym do konstytucyjnego zatwierdzenia na tegorocznej sesyi sejmowej.

Rozmiary projektu.

Ponieważ do rzeki Wisły na galicyjskim brzegu wpadają liczne dopływy, które nie mogą być zamknięte szluzami z powodu znacznej ilości wody, jaką doprowadzają, a przytem

przytykają do samego jej brzegu w powiecie Tarnobrzeskim dwa wzgórza (w Siedleszczanach i Miechocinie) przewyższające największe dotąd znane wody, zatem obwałowanie Wisły nie przedstawia jednolitej całości, lecz raczej cały szereg odrębnych od siebie przedsiębiorstw. Z tego też powodu krakowska komisya namiestnicza przedstawiając sprawozdanie z 26. Listopada 1863 L. 25.827 lwowskiemu Prezydyum Namiestnictwa wnioski swe co do regulacyi i obwałowania Wisły podzieliła wały nadwiślańskie w okręgu budowniczym Dzikowskim na ośm sekcyj, mianowicie:

1. wał nadwiślański od ujścia Jezuickiego (Ujścia Dunajca) do ujścia Nowego Brnia oraz wał lewy Nowego Brnia do Ziempinowa;

2. prawy wał Nowego Brnia od Ziempinowa do Wisły, wał nadwiślański od Nowego Brnia do Wisłoki, tudzież lewy wał Wisłoki do Rzędzianowic;

3. prawy wał Wisłoki od Złotnik do ujścia i wał nadwiślański od Wisłoki do Baranowa pod Siedleszczany;

4. wał nadwiślański od pagórkow Nagnajowskich do pagórków Dzikowskich;

5. wał nadwiślański od Dzikowa do Nadbrzezia i lewy wał Trześniówki do wzgórza Sobowskiego;

6. obwałowanie doliny między Trześniówką, Wisłą a Łęgiem;

7. prawy wał Łęgu i wał nadwiślański od Łęgu do Sanu;

8. wreszcie wał nadwiślański od ujścia Sanu do granicy kraju w Popowicach.

Przy projektowaniu uzupełnienia obwałowania Wisły i Sanu w powiecie Tarnobrzeskim przyjęto ten sam naturalny podział wałów nadwiślańskich z tą tylko różnicą, że kotlinę wałową między Wisłoką a wzgórzem Siedleszczańskiem przeciętą potokiem Krzemienicą, wpadającą otwartem łożyskiem do Wisły, wypadło rozdzielić na dwie sekcye, dalej wyeliminowano wały wsteczne Łęgu, Trześniówki i Wrześnicy, które znajdują się obecnie w stadyum budowy przy zapewnionej ustawami regulacyi tych potoków, wreszcie numerowanie sekcyj przyjęto w myśl rozporządzenia ministeryalnego z 18. Grudnia 1885 Dz. u. p. Nr. 1. ex 1886 z dołu od granicy kraju w górę.

W ten sposób obejmuje projekt na długości 48,490 kilometrów Wisły w obrębie powiatu Tarnobrzeskiego następujące uzupełnienie wałów:

1. Uzupełnienie wałów nadwiślańskich od granicy kraju w Popowicach do ujścia Sanu długości 7,163 km., które nosić będzie nazwę sekcyi pierwszej wałów nadwiślańskich. Ponieważ w sekcyi tej wpada do Wisły potok prowadzący znaczniejszą część wody, zwany „Strachocką rzeką“, zatem obok uzupełnienia wału nadwiślańskiego okazuje się tu konieczność zbudowania wałów wstecznych przynajmniej na długość poziomej cofki Wisły, a mianowicie wału prawego Strachockiej rzeki na długości 6,2 km., wału zaś lewego na długości 5,986 km., przyczem materyał na wały może być wydobywanym częściowo z łożyska potoku, a tem samem da się równocześnie wykonać bez żadnych dalszych kosztów korekcya Strachockiej rzeki na długości 5,207 km.

2. Uzupełnienie wałów od ujścia Sanu do ujścia Łęgu czyli sekcyą drugą długości 5,070 km.

3. Podwyższenie i wzmocnienie wału między Łęgiem a Trześniówką sekcyą trzecią długości 1,748 km.

4. Uzupełnienie wału między Trześniówką a wzgórzem Miechocińskiem, zwanem „Skałą“ sekcyę czwartą długości 15,803 km.

5. Uzupełnienie wału między wzgórzem Miechocińskiem a Nagnajowem sekcyą piątą długości 6,254 km. Pomiędzy Nagnajowem a pagórkiem Siedleszczańskim pozostanie jeszcze w inundacyi Wisły pastwisko Nagnajowskie, tudzież kilkanaście morgów roli należących do gminy Siedleszczany; ponieważ jednak wylew Wisły dla pastwiska jest mniej szkodliwym, a koszta przedłużenia wału od Nagnajowa do pagórka Siedleszczańskiego dla ochrony

wzmiankowanych kilkunastu morgów roli dorównywałyby prawie wartości tego gruntu, zatem ze względów ekonomicznych nie projektuje się uzupełnienia wałów w sekcyi piątej w całej długości.

6. Budowę nowego wału nadwiślańskiego między pagórkiem Siedleszczańskiem a Krzemienicą, sekcyą szóstą długości 2,356 kilometrów.

7. Uzupełnienie części wału nadwiślańskiego między Krzemienicą a Wisłoką sekcyą siódmą, która ogółem ma długości 17,478 km., na terytoryum zaś powiatu Tarnobrzeskiego 6,223 km. względnie 6,358 km. (jeżeli się przyjmie za podstawę trasę alternatywną w Dymitrowie małym).

Ze względu, że uzupełnienie obwałowania Wisły i Sanu w powiecie Tarnobrzeskim wedle uchwały Rady powiatowej ma być przeprowadzonem jako przedsiębiorstwo powiatowe, musiano się ograniczyć w projekcie ściśle do granic powiatu i w skutek tego projektowany wał między Krzemienicą a Wisłoką w obrębie powiatu Tarnobrzeskiego nazwano sekcyą 7. *a)*. Ażeby jednak wykazać, czy w ogóle dopuszczalną jest podobna częściowa robota, zniwelowano cały wał w sekcyi 7mej aż do ujscia Wisłoki i wrysowano koronę tegoż w profilu podłużnym sekcyi 7a, z którego okazuje się, że z powodu racyonalniejszej budowy wałów w powiecie Mieleckim wielka woda Wisły z r. 1813. w kilku tylko miejscach przenosi koronę wałów Mieleckich, zatem przerwanie uzupełnienia wałów na granicy powiatu Tarnobrzeskiego i Mieleckiego jest możliwem, zwłaszcza, skoro zamierzonem jest w najbliższym czasie także uzupełnienie wałów nadwiślańskich w powiecie Mieleckim i Dąbrowskim. Cała długość projektowanych wałów nadwiślańskich z wyłączeniem wałów wstecznych Strachockiej rzeki w powiecie Tarnobrzeskim wynosi zatem 44,617 km., względnie po odtrąceniu przerwy wału w sekcyi I. dla Strachockiej rzeki (403 m.) 44,214 km., czyli w porównaniu z odnośną przestrzenią Wisły 48,490 km., mniej o 4,276 km., która to różnica uzyskaną została w skutek otworów w wałach dla ujść dopływów Wisły, przerwy wału między sekcyą 5tą a 6tą w Nagnajowie i Siedleszczanach, oraz krótszą trasą wałów na wypukłych brzegach.

Co się tyczy obwałowania Sanu, który przecina powiat Tarnobrzeski na długości 26,000 km. brzegu prawego, a 25,200 km. brzegu lewego zauważyć należy, że projekt uzupełnienia obwałowania tej rzeki nie mógł być zupełnie ściśle zastosowanym do granic powiatu, lecz obejmuje wał prawy od Wisły do istniejącego wału poprzecznego w Jastkowicach po lewym brzegu Bukowy długości 25,500 km., wał zaś lewy od Wisły aż do pagórka Pławskiego w powiecie Niżańskim długości 26,580 km. Oprócz tych dwóch głównych wałów okazała się potrzeba obwałowania wstecznego dwóch potoków na prawym brzegu Sanu, mianowicie Jodłówki z Lipą wpadającej dziś poniżej folwarku Podzamcze w Skowierzynie do Sanu, oraz Bukowy z Łukawicą, mającej obecnie ujście na granicy Woli rzeczyckiej i Dąbrowy. Ponieważ przy zatrzymaniu istniejącego biegu obu wymienionych potoków wały wsteczne musiałyby sięgać do 6 km. w górę, zatem ze względów oszczędnościowych zaprojektowano dla tych potoków nowe ujścia za pomocą przekopów: dla Jodłówki i Lipy w Żabnie, dla Bukowy zaś i Łukawicy w Rzeczycy długiej, w skutek czego zamiast budowy 24 km. wałów potrzeba będzie usypać groble wsteczne:

Dla Jodłówki i Lipy: na prawym brzegu	1,970 km.
na lewym brzegu	3,043 „
Dla Bukowy i Łukawicy, na prawym brzegu	2,970 „
na lewym brzegu	2,940 „
razem na długości	10,923 km.

W ten sposób zamknięte będą w zupełności obydwa brzegi Sanu w powiecie Tarnobrzeskim dla wód przypływających z góry; pozostanie zaś tylko część gminy Jastkowice z przysiółkiem Księże kolano pod zalewem, od którego ochronioną być może tylko przez dalsze obwałowanie prawego brzegu Sanu aż do Zarzyc w powiecie Niżańskim, tudzież połączone z tem zniesienie młyna w Rzeczycy długiej i obwałowanie wsteczne Bukowy z ujściem na Księże

kolano. Natomiast na lewym brzegu Sanu ochronione będą projektowanym wałem nie tylko wszystkie gminy powiatu Tarnobrzeskiego, lecz także część gminy Pława w powiecie Niżańskim, co jednakże nie będzie połączone z większem obciążeniem powiatu Tarnobrzeskiego, gdyż wał lewy Sanu poprowadzony linią łamaną, ściśle granicą powiatową Rozwadowa i Pława aż do Kokoszej góry nad Rozwadowem kosztowałby prawie tyle co projektowany w linii równoległej do trasy regulacyjnej Sanu a przytem z powodu nieodpowiedniego kierunku byłby bardziej narażonym na prąd wielkich wód Sanu i zerwanie.

W ścisłym związku z obwałowaniem pozostaje także budowa szluz i przepustów, oraz odczyszczenie i pogłębienie głównych kanałów odpływowych. Projekt zatem obejmuje budowę 10 nowych szluz murowanych i 13 przepustów betonowych na Wiśle, oraz 8 szluz murowanych i 8 przepustów betonowych na Sanie obok rozszerzenia i pogłębienia 7 kanałów: Wielowiejskiego, Zakrzewskiego, Podłęskiego, Miechocińskiego, Machowskiego, Siedleszczańskiego i Dymitrowskiego.

W skutek projektowanego obwałowania ochronione będą:

1. przez sekcyą 1. wałów nadwiślańskich tudzież prawy wał Sanu gminy i obszary dworskie: Chwałowice z Popowicami i Grudzą, Witkowice, Orzechów, Zalesie, Dąbrówka pniowska, Pniów, Antoniów, Nowiny ad Skowierzyn, Radomyśl, Żabno, Wola rzeczycka, Dąbrowa z Kępą rzeczycką, Rzeczyca okrągła, Rzeczyca długa z Musikowem, Charzewice, Brandwica i Jastkowice z powierzchnią zalewaną przez San i Wisłę 72,634 km. kwadratowych czyli 7.263·405 hektarów (12.621,8 morgów);

2. przez sekcyę 2gą wałów nadwiślańskich i lewy wał Sanu gminy i obszary dworskie: Łapiszów, Dąbrowa wrzawska, Wrzawy, Sadowie, Gorzyce z Pączkiem, Zalesie gorzyckie, Skowierzyn, Motycze poduchowne, Motyce szlacheckie, Zaleszany, Radomyśl, Żabno, Zbydniów, Majdan zbydniowski, Wólka turebska, Turbia, Pilchów, Kotowa wola, Charzewice i Rozwadów w powiecie Tarnobrzeskim, oraz część gminy Pława w powiecie Niżańskim z obszarem zalewanym przez San i Wisłę 111,3388 km. kwadratowych czyli 11.133,885 hektarów (19.347,64 morgów);

3. w sekcyi 3ciej wałów nadwiślanskich: Zalesie gorzyckie, Gorzyce, Trześn, Sokolniki, Wielowieś, Sobów i Zupawa z Furmanami z terenem inundacyjnym 28,57335 km. kwadratowych, czyli 2.857,335 hektarów (4.965,28 morgów);

4. w sekcyi 4tej wałów nadwiślańskich: Ostrowek, Nadbrzezie, Trześn, Zarzekowice, Koćmierzów, Wielowieś, Sabów, Sielec, Zakrzów, Dzików z Podłężem, Tarnobrzeg i Miechocin z terenem inundacyjnym 31,925 km. kwadratowych czyli 3.192,5 hektarów (5.547,65 morgów);

5. w sekcyi 5tej wałów nadwiślańskich: Miechocin, Kaimów, Machów i Nagnajów z terenem inundacyjnym 4,4596 km. kwadratowych, czyli 445,96 hektarów (774,95 morgów);

6. w sekcyi 6tej wałów nadwiślańskich: w obrębie powiatu Tarnobrzeskiego: Siedleszczany, Suchorzów, Baranów, Skopanie i Dymitrów wielki z terenem inundacyjnym 11,49335 km. kwadratowych, czyli 1.149,335 hektarów (1.997,22 morgów);

7. wreszcie w sekcyi 7 a) wałów nadwiślańskich w granicach powiatu Tarnobrzeskiego z wyłączeniem podlegającego rownież wylewom sąsiedniego powiatu Mieleckiego:

Suchorzów, Baranów, Dymitrów mały z Kołem, Dymitrów wielki i Domacyny z obszarem zalewowym 11,462 km. kwadratowych, czyli 1.146,2 hektarów (1.991,8 morgów) ogółem zatem wynosi obszar interesowanych gruntów 271,8862 km. kwadratowych czyli 27.188 hektarów (47.246 morgów).

Jako zasadę projektu przyjęto:

Zasady projektu.

Ochronę gruntów nadbrzeżnych od wylewów największych dotychczas znanych wód, oraz umożliwienie należytego odwodnienia terenu zasłoniętego wałami.

W tym celu zaprojektowano koronę nowych wałów na Wiśle w wysokości 0,5 metra ponad najwyższy znany stany stan wody Wisły z r. 1813. (4.70 nad zerem w Dzikowie) na Sanie zaś również w wysokości 0.5 m. nad największą skonstatowaną wodą 1867, która w Charzewicach dosięgła wysokości 5.27 m. nad zero wodoskazu w Majdanie zbydniowskim.

Dla odprowadzenia wód z terenu zamkniętego groblami zaprojektowano odpowiednią ilość szluz i przepustów których otwory zastosowano ściśle do ilości wody spływającej z danego dorzecza a obliczonej wedle znanych wzorów c. k. Radcy budownictwa Iszkowskiego.

Ponieważ próg szluz i przepustów ważną odgrywa rolę przy odwodnieniu, zatem zaprojektowano takowy wedle możności jak najniżej a mianowicie:

Na Wiśle gdzie w czasie wegetacyi od kwietnia do października zwyczajne małe wody utrzymują się na — 0.25 m. (pod zerem Dzikowskiem) z reguły w tej samej głębokości, t. j. — 0.25 m.

Na Sanie gdzie wedle wodoskazu w Majdanie zbydniowskim średnia woda od 1. kwietnia do końca października w latach 1867 do 1887 utrzymywała się do wysokości + 0.10 m. w takiejże głębokości t. j. + 0.10 m. według wodoskazu pod Majdanem zbydniowskim. Różnica pomiędzy średnim stanem wód letnich Wisły (— 0.25) a Sanu (+ 0.10) z tąd pochodzi, że zero wodoskazu Majdańskiego założone jest niżej od Dzikowskiego, w skutek czego też w przeglądowych profilach podłużnych zerowa woda Sanu przy ujściu do Wisły okazuje się 0·48 m. niższą od zerowej wody Wisły.

Od powyższej zasady zakładania szluz i przepustów w wałach Wiślanych na głębokości — 0.25 m. odstąpiono tylko tam gdzie rowy odprowadzające wodę od szluz do Wisły mają znaczniejszą długość; ażeby więc tym rowom nadać spad znaczniejszy i tem samem ułatwić odpływ wody zaprojektowano w tych wypadkach próg objektów na poziomie zera Wisły, tak iż rowy odpływowe ponad dany spad Wisły otrzymują jeszcze 0.25 m. bezwzględnego spadu.

Gdy przez projektowane obwałowanie Wisły i Sanu powstrzymane być mają wylewy nawet największych dotychczas znanych wód nie od rzeczy będzie zastanowić się tu nad następującemi kwestyami:

1. czy nie byłoby wskazanem postawić nadal dolinę Wisły pod użyźniającym zalewem;

2. czy przez obwałowanie nie podniesie się dno Wisły ze szkodą dla odwodnienia gruntów nadbrzeżnych;

3. czy w skutek obwałowania nie podniesie się teren między wałami do tego stopnia, że profil dla wielkiej wody zostanie zmniejszonym, a w skutek tego okaże się z czasem potrzeba podwyższania wałów.

ad 1. Jak w czasie niwelacyi okręgu konkurencyjnego przekonano się na gruncie linia zalewu z r. 1813 nie wszędzie dosięga granicy formacyj geologicznych, mianowicie namułów rzecznych z jednej strony, z drugiej zaś piasków dyluwialnych, z czego wnioskować należy, że prawdopodobnie z powodu pogłębionego dna wylewy Wisły w ostatnich stuleciach nie dosięgły wysokości stanów wód z przed historycznych czasów, zatem niemożna już wiele liczyć na dalsze użyźnianie dyluwialnych piasków po za dzisiejsze aluwium Wisły.

Ta okoliczność tudzież wzgląd na dostateczną już głębokość urodzajnej gleby, wraz na kulturę nadbrzeżnych gruntów, które użytkują się prawie wyłącznie jako role, a tem samem nie znoszą wylewów zwłaszcza letnich, przemawiają za zupełnem uchyleniem namulenia doliny nadwiślańskiej nawet przy najwyższych stanach Wisły.

ad 2. O ile wnosić wolno z porównania profilów podłużnych Wisły i Sanu z r. 1857 względnie 1856 sporządzonych przez techników rządowych, (Gostkowskiego) dla Wisły, a (Kłosowskiego i Krafta) dla Sanu z przeglądowymi profilami tych rzek wedle niwelacyi z r. 1887 i 1888 nie należy się wcale obawiać podniesienia dna Wisły i Sanu wskutek obwałowania, gdyż pomimo istniejących wałów obydwie te rzeki na znacznych przestrzeniach swe dno w ciągu lat 30 obniżyły. Jest to zresztą całkiem naturalnym wynikiem koncentracyi łożysk przez wykonane w tym czasie budowle regulacyjne, oraz tej okoliczności, że Wisła poniżej Krakowa nie otrzymuje od swych dopływów żadnego grubszego materyału lecz tylko piasek i namuł, w skutek czego nawet po zupełnem obwałowaniu obu brzegów nie mogą tu zajść tak fatalne wypadki, jak na rzece Po i włoskiej Adydze, do których liczne rzeki górskie wypływające z nagich skał południowo-alpejskich po stosunkowo krótkim i raptownym biegu doprowadzają ogromne ilości kamienia i żwiru.

ad 3. Jedynie co do zmniejszenia się profilu poprzecznego dla odpływu wielkiej wody zachodzi uzasadniona obawa, że z czasem w skutek ciągłego podwyższania się terenu między wałami okaże się potrzeba podwyższenia grobel. Jednakże jak z wykonanego zdjęcia profilów poprzecznych doliny Wisły i Sanu okazuje się, podwyższenie to terenu bez względu czy przestrzeń rzeki jest obwałowaną, lub całkiem otwartą odbywa się przeważnie na brzegach, gdzie roślinność najwięcej zatrzymuje namułu, z odległością zaś od brzegu podwyższenie coraz bardziej maleje.. Nadto podwyższenie to brzegów ma miejsce tylko do czasu, mianowicie dopóki brzegi nie dosięgną wysokości dorocznej wody wielkiej, która wedle obserwacyj wodoskazowych wynosi na Wiśle 2.95 m. nad zerem wodoskazu Dzikowskiego, na Sanie zaś 2.81 m. nad zerem wodoskazu Majdańskiego; po podniesieniu się zatem brzegów Wisły i Sanu do powyższej wysokości profil inundacyjny rzadziej będzie wystawionym na kolmatacyą, a wskutek tego i zmniejszanie się profilu dla odpływu wielkiej wody będzie powolniejsze. Jeżeli zaś wały zbudowane będą w odpowiedniej odległości od trasy regulacyjnej, która stanowić będzie przyszłe brzegi, a przytem budowle regulacyjne będą w odpowiednim odstępie założone, przez co łożyska tak Wisły, jak i Sanu jeszcze lepiej się wyrobią i należycie pogłębią, natenczas ewentualność potrzeby podwyższenia wałów nastąpić może dopiero za kilka wieków.

Trasa wałów

Co do kierunku wałów starano się wedle możności prowadzić takowe równoległe do trasy regulacyjnej w łagodnych łukach, o ile to dało się pogodzić ze względami oszczędnościowymi, dla których wypadło często opuścić trasę idealną, a natomiast zużytkować istniejące już wały, tudzież wyższy teren nie wymagający tak wysokich i kosztownych nasypów.

I. Wisła. Ponieważ trasa regulacyjna Wisły od Wisłoki aż do Popowić, z wyjątkiem dwóch serpentyn pod Zadusznikami i Przykopem, zakola pod Siedleszczańskim pagórkiem i przy ujściu Sanu przedstawia bardzo piękne kierunki, zatem i kierunek wałów równoległy do tej trasy z małem cofnięciem łuków na brzegach wypukłych byłby najodpowiedniejszym, gdyby nie istniały stare wały po obu brzegach, z których prawe (galicyjskie) należało zużytkować celem zmniejszenia kubatury, do lewych zaś zastosować się ze względu na uchwałę komisyi międzynarodowej powziętą w sprawie minimalnej odległości wałów nadwiślańskich.

Wzmiankowana uchwała komisyi międzynarodowej dla regulacyi granicznej przestrzeni Wisły i Sanu ustanowiła następne odległości obustronnych wałów nadwiślańskich.

Liczba porząd.	Wyszczególnienie dorzecza	Obszar w km²		Odstęp wałów ustanowiony przez komisyą międzynarodową	
		pojedynczo	ogółem	w sążniach	w metr.
1	Wisła górna z Białką, Przemszą, Sołą, Skawą, oraz mniejszymi dopływami Krakowskimi i Wielickimi aż po Rabę	8.905	8.905	200	379,3
2	Raba	1.355			
3	Szreniawa	715			
4	Uszwica z Uszwią i Grobką	684			
5	Nidzica	775	12.434	200	379,3
6	Dunajec z Białą	6.885	19.319	300	568,9
7	Nida	3.628			
8	Kanał Zyblikiewicza	180			
9	Nowy Breń	734			
10	Czarna ze Wschodnią	1.685	25.546	300	568,9
11	Wisłoka	3.885	29.431	350	663,7
12	Krzemienica, Trześniówka i Łęg . . .	1.796			
13	Koprzywianka z mniejszymi dopływami . .	1.344	32.571	350	663,7
14	San	16.457	49.028	400	758,6

Z uwagi na powyższą uchwałę zaniechano też zdejmowania profilów poprzecznych Wisły i obliczania przypływu wody a przestrzegano tylko przy trasowaniu projektowanych wałów, aby nigdzie nie był przekroczonym unormowany odstęp minimalny wałów.

1. Dla sekcyi 1. wałów nadwiślańskich między suchą granicą a Sanem istnieje wprawdzie idealna trasa komisyi międzynarodowej z r. 1885., wykonanie wału jednak wedle tej trasy jest prawie niemożliwem, gdyż takowe od granicy Dąbrówki pniowskiej aż do Ostrówka w Witkowicach wpada na sam środek starego Wisłoka, które służy za łożysko Strachockiej rzeki, w skutek czego koszta nasypów byłyby zanadto wysokie, a znaczny obszar ziemi użytkowany dzisiaj jako grunt orny, pozostałby na dal wystawionym na zalew Wisły.

Z tego powodu zaprojektowano trasę wału od granicy państwa aż do granicy Chwałowic i Witkowic śladem po części zbudowanego już, a po części będącego w budowie wału popowickiego i chwałowickiego, stąd zaś linią prostą a dalej w górę łagodnym łukiem o promieniu 2000 *m* poprowadzono projektowaną trasę mniej więcej równolegle do trasy regulacyjnej aż do początku prawego wału Sanu. Projektowana trasa byłaby oddaloną od lewego wału w Szczytnikach (w profilu idącym mniej więcej przez granicę Pniowa i Witkowic) 975 metrów, czyli przeszło 215 metrów ponad ustanowiony minimalny odstęp wałów (758,6 *m*), od osi zaś Wisły regulowanej 515 metrów, w skutek czego strony interesowane na lewym brzegu byłyby w możności zbudowania wału ochronnego w korzystniejszych jeszcze warunkach, aniżeli tutejszokrajowi właściciele gruntów, bo w odległości zaledwie 244 metrów od osi regulacyjnej Wisły.

Na wypadek, gdyby projektowana trasa wału nie uzyskała aprobaty komisyi międzynarodowej, proponuje się trasę alternatywną od granicy Chwałowic i Witkowic w linii prostej do starego wału w Ostrówku, stąd zaś śladem istniejącego wału aż do prawego wału Sanu. Zauważa się jednak, że projektowana trasa wysunięta ku Wiśle jest racyonalniejszą tak pod względem eko-

nomicznym jak i technicznym. Przez tę trasę bowiem zdobędzie się dla tutejszego kraju 258,16 morgów w Witkowicach, a 35,87 morgów w Pniowie, razem 294,03 morgów najlepszej nadwiślańskiej ziemi, która obecnie ma już zanadto wysokie położenie, aby mogła być oddaną pod kulturę wikliny, zamieniona zaś już po większej części na rolę daje całkiem niepewny dochód, gdyż w braku wałów, plony prawie corocznie w skutek wylewu niszczeją. Jeżeli się zważy, że w sąsiednim folwarku Dąbrówce pniowskiej grunta tej samej jakości dają rocznego czynszu dzierżawnego 25 zł. od jednej morgi, otrzyma się dochód przeszło 7.000 zł., który po każdym wylewie dla gospodarstwa krajowego przepada, a który to dochód przedstawia martwy dotychczas kapitał w wysokości około 140.000 zł. w. a. — Nadto przez zbliżenie trasy wałów do Wisły osiągnie się tę jeszcze korzyść, że kry lodowe, które się dotychczas corocznie zbierają na tamach przeciwległych i kępie Witkowickiej, wysuwającej się w kilometrze 4. Wisły prawie po oś trasy regulacyjnej i częstokroć powodują takie zatory, jak tegoroczny na Wiśle i Sanie, w skutek spiętrzenia wody wałami prawdopodobnie łatwiej odpłyną, za którem to prawdopodobieństwem przemawia zrobione na wiosnę r. b. spostrzeżenie na Wiśle powyżej ujścia Trześniówki, gdzie z powodu szerokiego i płytkiego łożyska Wisły, przy każdorazowym prawie odpływie lodów, tworzyły się zatory, po zbudowaniu zaś lewego wału Trześniówki równoległego do Wisły (w Nadbrzeziu i Ostrówki) w roku bieżącym lody Wisły mimo wielkiego nawału kry w tem miejscu bez zatrzymania się odeszły.

Co do projektowanej nowej trasy wału nadwiślańskiego w sekcyi 1. byłoby tylko do nadmienienia, że od km. 6,5 tego wału aż do km. 1,0 prawego wału Sanu, racyonalniej byłoby obydwa wały nadwiślańskie i Sanowy odsunąć od brzegu ku folwarkowi w Dąbrówce pniowskiej (jak to uwidoczniono w przeglądowej sytuacyi Wisły linią czerwoną); ponieważ jednak na tej przestrzeni trasa idzie wałem istniejącym, zbudowanym za zezwoleniem kompetentnej władzy politycznej przy pomocy publicznych funduszów zapomogowych, przeto tak z tego względu jak i dla zaoszczędzenia na kosztach nasypu zatrzymano trasę tego starego wału.

O profilu 6 + 000 wału nadwiślańskiego nie projektuje się zamknięcia granicy wałem poprzecznym aż do Łysej góry, gdyż znajdujący się obecnie w budowie horyzontalny wał w tej samej trasie, na który ze strony Ministerstwa rolnictwa i Wydziału krajowego przyznane zostały zasiłki bezzwrotne (po 3000 zł), wystarczy dla powstrzymania wód wielkich, jak to wskazuje korona tego wału naznaczona kolorem zielonym w profilu podłużnym.

Oprósz wału nadwiślańskiego okazało się w sekcyi 1. także koniecznem obwałowanie wsteczne Strachockiej rzeki, dla której celem skrócenia długości wałów zaprojektowano przekop na granicy Pniowa i Witkowic. Trasę tych wałów wstecznych nie poprowadzono ściśle równolegle do potoku, lecz wyższymi punktami dla zredukowania kosztów.

2. W sekcyi 2. od Sanu do Łęgu, gdzie już na całej długości istnieje wał nadwiślański, zużytkowano takowy w projekcie w zupełności, cofając tylko trasę w Dąbrówce pniowskiej koło km. 3, gdzie wał istniejący znajduje się tuż nad brzegiem Wisły i gdzie nawet przy pozostawieniu starego wału niemożliwem byłoby uzyskanie materyału na jego wzmocnienie z brzegu od strony wody, oraz przy ujściu Łęgu do Wisły pod szpichlerzem Wrzawskim, który to punkt wału jest w tej sekcyi na poderwanie najbardziej narażonym.

Gdy po przeprowadzeniu zdjęcia tej sekcyi w roku 1887 wał w Łapierowie zerwanym został przez powódź zatorową w Marcu r. b. i w skutek tego zrekonstruowanym został w linii dalej posuniętej od brzegu (wkreślonej w sytuacyi szczegółowej), budowa odnośnej przestrzeni wału w sekcyi 2. wykonaną już być musi w dzisiejszym nowym kierunku, co jednak nie wpłynie na zmianę sumy kosztorysowej, gdyż rekonstrukcya uskutecznioną została w rozmiarach i wysokości starego wału.

3. W sekcyi 3. od Łęgu do Trześniówki zatrzymaną została trasa wału zbudowanego w roku 1885 z funduszów zapomogowych, zatwierdzona przez komisyę międzynarodową w roku 1885. Wał ten łączy prawy wał Łęgu z lewym wałem Trześniówki.

4. Również i sekcyi 4., która się rozpoczyna od świeżo usypanego lewego wału Trześniówki w Nadbrzeziu, a kończy przy wzgórzu Miechocińskiem, przeważnie trzymano się trasy istniejących wałów. Mniejsze sprostowania okazały się potrzebnemi na granicy Nadbrzezia i Zarzechowic, tudzież w Sielcu od granicy Wielowsi, cofnięcie zaś wałów w dwóch miejscach na Podłężu tak dla złagodzenia krzywizn wysuwających się ku Wiśle jak i zabezpieczenia wału, który w tych punktach zagrożonym już jest przez podmulenie brzegu.

Znaczniejszą zmianą trasy wprowadzono tylko w Koćmierzowie, gdzie poniżej km. 6 należało cofnąć wał od Wisły, z drugiej zaś strony dla wyrównania linii wału, wypadło wał przysunąć ku Wiśle, przez co uzyskany będzie dla kultury obszar 94,47 morgów zostający już dziś po części pod kulturą rolną.

Jakkolwiek racyonalniejszą byłaby może trasa wału równoległa do Wisły od km. 2 do 6, a więc jeszcze bardziej ku Wiśle wysunięta, to jednak nie proponuje się takowej, gdyż teren potrzebuje tam jeszcze kolmatacyi, a przytem trasa przecinałaby na znacznej długości nie zamulone jeszcze dostatecznie Wiślisko.

Część wzmiankowanego obszaru 94,47 morgów, który nowym wałem będzie ochronionym od wylewu, stanowi kępa rządowa położona pod starym wałem koćmierzowskim na granicy Zarzekowic, która po obwałowaniu będzie odpowiedniej w inny sposób użytkowaną. Ewentualny ztąd ubytek materyału budowlanego dla funduszu budowli wodnych da się jednak łatwo powetować, gdyż właściciel Koćmierzowa posiadający kępę bliżej Wisły poza projektowanym wałem położoną, oświadczył już na ten wypadek w Starostwie Tarnobrzeskiem gotowość zamiany.

5. Co do trasy sekcyi 5. od wzgórza Miechocińskiego do Nagnajowa, którą zaprojektowano również śladem istniejących wałów, pozostaje do nadmienienia, że jedynie w Machowie, gdzie wał poprzeczny na granicy Nagnajowa, za nadto występuje ku Wiśle, cofnięto trasę, co zresztą odpowiada żądaniom i uchwałom komisyi międzynarodowej powziętej już od lat przeszło dwudziestu, dotychczas jednak nie wykonanym.

6. W sekcyi 6. zaprojektowano wał nowy od wzgórza Siedleszczańskiego aż do fragmentu wału wadwiślańskiego nad Krzemienicą, przyczem starano się ochronić jak największy obszar, umiano się jednak liczyć z biegiem Krzemienicy, która na tej przestrzeni płynie równolegle do Wisły.

Tak w sekcyi 6, jak i w sekcyi 7, byłoby możliwem przesunięcie znaczniejsze wałów ku Wiśle, przyczem ochroniłoby się jeszcze około 60 morgów najlepszej ziemi nadwiślańskiej, gdyby mógł być wykonanym przekop Krzemienicy do Wisły na terytoryum gminy Suchorzowa.

Z niwelacyi jednak zerowej wody Wisły okazało się, że zero woda Wisły przy ujściu ewentualnego przekopu ma znamię 155,19 przy dzisiejszem zaś ujściu pod górą Siedleszczańską 154,40, podczas gdy równocześnie woda Krzemienicy w punkcie, skąd miałby być poprowadzonym przekop, znajdującego się między sekcyą 6 a 7 wałów nadwiślańskich przy zerowym stanie wody na Wiśle posiada znamię 154,87. Z czego wynika, że gdy Krzemienica od początku projektowanego przekopu od góry Siedleszczańskiej na długości 2.700 metrów istniejącego łożyska ma przy zerowej wodzie Wisły do dyspozycyi spadu bezwzględnego 0,47 *m* to po wykonaniu przekopu rzecz by się miała całkiem odwrotnie, bo zamiast odpływu do Wisły już nawet przy zerowej wodzie cofałaby się Wisła przekopem Krzemienicy na wysokość spadu negatywnego — 0,32 *m* co wywierałoby wpływ niekorzystny na odwodnienie gruntów wzdłuż Krzemienicy położonych. Z powodu tego niestosunkowo wysokiego stanu wody zerowej Wisły między zakolem Suchorzowskiem a Siedleszczańskiem nie byłoby wskazanem wykonanie przekopu Krzemienicy do Wisły w Suchorzowie, w skutek czego też niemożliwem jest przesunięcie

trasy wałów Baranowskich, jakkolwiek nadmierną odległość dzisiejszego wału galicyjskiego pod Przewozem możnaby znacznie zredukować.

7. Z powodów powyżej podanych nie zmieniono również trasy wałów Baranowskich w sekcyi 7. *a)*, lecz dopiero w Dymitrowie małym, na granicy powiatu Mieleckiego, gdzie odległość wału galicyjskiego od wału w Królestwie Polskiem wynosi 1.250 metrów, zaprojektowano jako alternatywę trasę bliższą Wisły, której odstęp od wału przeciwległego w najwęższym profilu mierzy jeszcze 735 *m* (w miejsce ustanowionej odległości 66,37 *m*). Alternatywa ta, którąby musiała być wykonaną w związku z alternatywą sekcyi 7. *b)* w Przekopie, zaleca się nietylko ze względu na odpowiedniejszy kierunek równoległy do Wisły, lecz także ze względów ekonomicznych, gdyż chroniłaby w Dymitrowie małym 64,51 morgów, (w Przekopie zaś 143,5 morgów) ziemi najlepszej jakości, która już dziś z powodu swego wysokiego położenia użytkowaną bywa jako grunt orny, wystawioną jest jednak prawie na coroczne wylewy.

II. San. Celem zużytkowania istniejących wałów Sanowych na długości 8 do 9 kilometrów od ujścia aż do Skowierzyna przyjęto jako minimalny odstęp projektowanych wałów odległość wałów dzisiejszych wynoszącą przeciętnie 500 metrów. Odległość tę zastosować można było tylko do Żabna, względnie do Majdanu zbydniowskiego, odkąd w górę rzeka San przedstawia obraz wielkiego zdziczenia, zatem też i trasa wałów poprowadzona w łagodnych łukach wyższymi brzegami okazuje wielkie nieregularności co do odstępu, który dochodzi np. między Majdanem zbydniowskim z Żabnem do 1.200 metrów, między Pilchowem zaś a Kępą rzeczycką wynosi 900 metrów zamiast przyjętych 500 *m*. Mimo tej znacznej odległości projektowana trasa prawdopodobnie nie będzie mogła być zatrzymaną w czasie budowy, jeżeli przestrzeń Sanu między Żabnem a Charzewicami nie zostanie jak najrychlej zregulowaną, gdyż prawy brzeg w Żabnie i Kępie rzeczyckiej, lewy zaś w Wulce turebskiej i Sochach corocznie po każdej większej wodzie na znacznej szerokości się obrywa (w Marcu rb. np. zerwał zator Sanu prawy brzeg w Żabnie na szerokość 50 metrów, w Wulce zaś turebskiej na lewym brzegu opaskę wraz z wałem świeżo przeniesionym z powodu oberwania w r. 1887.).

Dla przekonania się, o ile przyjęty odstęp wałów (500 *m*) przy stanie wielkiej wody 5,27 *m* nad zerem wodoskazu Majdańskiego wystarczy dla odprowadzenia wielkich wód Sanu, zdjęto kilka profili poprzecznych, z których najniekorzystniejszy (3 + 760) między Czekajem wrzawskim i pniowskim mierzący długości 482,5 metrów między wałami gdzie z powodu zabudowań nie dadzą się już wały rozsunąć, uwidoczniono na osobnym planie w celu obliczenia jego pojemności.

Profil ten podzielony na 3 sekcye przedstawia następne rozmiary:

1. Łożysko Sanu:

p (powierzchnia) $= 994{,}55\ m^2$,
o (obwód zwilżony) $= 166{,}2\ m$,
R (średnia głębokość hydrauliczna) $= \frac{p}{o} = 5{,}98$.

2. prawa część inundacyjna:

$p = 159{,}85\ m^2$,
$o = 73{,}6\ m$,
$R = 2{,}17$.

3. lewa część inundacyjna:

$p = 768{,}60\ m^2$,
$o = 255{,}4\ m$,
$R = 3{,}00$.

Przyjąwszy współczynnik chropowatości dla łożyska $n = 0{,}022$ (wedle pomiarów młynkiem wykonanych przez Namiestnictwo lwowskie w r. 1885. na Sanie pod Jarosławiem), dla sekcyj zaś inundacyjnych $n = 0.030$, otrzymamy według Ganguillet-Kuttera:

ad 1. $c = 57{,}97$,
„ 2. $c = 39{,}1$,
„ 3. $c = 40{,}9$,

chyżość zaś wielkiej wody przy wyrównanym spadzie odnośnej przestrzeni Sanu $J = 0{,}00045$ $v = c\sqrt{RJ}$.

ad 1. $v = 3{,}01\ m$,
„ 2. $v = 1{,}22\ m$,
„ 3. $v = 1{,}47\ m$,

co wedle wzoru $Q = v \times p$ daje następne ilości wody na sekundę:

1) w łożysku	2.993,60 m^3
2) w prawej sekcyi inundacyjnej	195,02 „
3) w lewej „ „	1.129,84 „
razem Q =	4.318,46 m^3

przepływu wielkiej wody na sekundę.

Gdy całe dorzecze Sanu (obliczone z karty generalnej 1 : 300.000) wynosi 16,457 kilometrów kwadratowych, otrzymamy wedle Iszkowskiego przy rocznym opadzie przeciętnym $h = 0{,}69\ m = 2{,}947$, a współczynniki terenu dla kategoryi II (ponieważ dorzecze wynosi przeszło 12.000 *kl.*²) $^ch = 0{,}120$ ilość wielkiej wody spływającej z 1 *klm.*² na sekundę

$$q_4 = {}^ch \times m \times h \times 1 = 0{,}241\ m^3$$

Ogółem zaś $Q\ 4 = 3.968\ m^3$

z czego okazuje się, że niekorzystny dla przepływu profil 3 + 760 Sanu w Czekaju powinien wystarczyć dla odprowadzenia wód największych.

Co do kierunku obustronnych wałów Sanu, nadmienia się, że na prawym brzegu aż do Zjawienia a na lewym do Skowierzyna zużytkowano wały istniejące wzmocnione kilkakrotnie, szczególnie po powodzi w r. 1884, odtąd zaś zaprojektowano trasę wedle możności równolegle do linii regulacyjnej Sanu, o ile na to teren pozwalał.

Jak to już wyżej wspomniano, sięga wał lewy do wzgórza Rawskiego, gdzie zupełnie zamyka dolinę, położoną między Łęgiem, Wisłą i Sanem, prawy zaś łączy się z prywatnym wałem poprzecznym dóbr Rozwadowskich, który przekraczając młynówkę Bukowy zamykaną w czasie wielkich wód osobną szluzą drewnianą dochodzi pod lasem na granicy Brandwicy i Jastkowic do wysokiego terenu, który leży wyżej linii zalewowej Sanu.

O ile trasa wałów Wisły i Sanu nie nastręczała trudności, o tyle więcej przedstawiało wątpliwości ujęcie i wprowadzenie do Sanu licznych dopływów po jego prawym brzegu.

Jak jednakże już przy podaniu rozmiarów projektu zaznaczono, powiodło się ująć te dopływy za pomocą dwóch przekopów w takim terenie, który dozwolił zredukować wały wsteczne do połowy długości dzisiejszego biegu tych potoków.

Spad i wysokość wałów.

Dla odpowiedniego zaprojektowania wysokości i spadu wałów przeprowadzono niwelacyę wody Wisły i Sanu, a stan zerowy obu tych rzek uwidoczniono na przeglądowych profilach podłużnych.

Z profilu Wisły, na którym wrysowano także wodę zerową i wielką w r. 1813 z rządowego profilu Wisły z r. 1857 (zdjęcie Gostkowskiego) okazuje się, że:

1) długość Wisły od Wisłoki do Popowic wynosiła w r. 1857 przed regulacyą 58,764 *km.*, obecnie zaś wedle ustalonej trasy regulacyjnej wynosi 59,720 *km.* czyli 956 *m.* więc-

cej, z czego 570 *m.* przypada na posunięcie granicy galicyjskiej przez właściciela Popowic, reszta zaś t. j. 386 *m.* prawdopodobnie na przedłużenie Wisły przez trasę regulacyjną;

2) spad względny Wisły wynosił na całej tej przetrzeni:

w r. 1857 *J.* = 0,0003166 w r. 1887 *J.* = 0;0002832

z czego przypada na przestrzeń od Wisłoki do Sanu:

w r. 1857 *J.* = 0,00032388 w r. 1887 *J.* = 0,00028054

od Sanu zaś do Popowic: w r. 1857 *J.* = 0,0002619 w r. 1887 *J.* = 0,00030287,

czyli, że po regulacyi spad w ogóle a szczególnie od Wisłoki do Sanu się zmniejszył, od Sanu zaś do granicy się powiększył;

3) woda Wisły od Wisłoki do Machnowa się obniżyła, od Machnowa zaś do Sanu a szczególniej poniżej ujścia Sanu się podniosła;

4) największe obniżenie wody a zatem i pogłębienie łożyska nastąpiło na przestrzeniach prostych i łagodnych łukach w zwartych profilach dla wielkiej wody, podniesienie się zaś wody w serpentynach oraz tam, gdzie albo wcale wałów nie ma, albo też zanadto od siebie są oddalone (Podłęże, Koćmierzów, Witkowice). Dla obliczenia wysokości wałów nadwiślańskich wyrównano skonstatowaną przy niwelacyi wodę zerową, przyczem dla bezpieczeństwa starano się linią wyrównanej wody poprowadzić wedle możności równo z wodą istniejącą, lub ponad takową, wniesiono na tej linii w poszczególnych punktach stany wód z r. 1813 zaznaczone w profilu rządowym Wisły z r. 1857 i linią łączącą odnośne punkta przyjęto jako wyrównaną wielką wodę z r. 1813 za podstawę do obliczenia spadu i wysokości wałów, których koronę zaprojektowano w wysokości 0,5 *m.* po nad wodę z r. 1813.

Zauważyć tu należy, że ponieważ koty planów Wisły z. r. 1857 odniesione były do dawnego zera krakowskiego (1843 do 1854), które było niższe od dzisiejszego zera krakowskiego (identycznego z dawnem Podgórskiem) o 1' 1" czyli 0,342 *m*, przeprowadzona zaś dla obecnego projektu wałów niwelacya Wisły odnosi się do zera wodoskazu Dzikowskiego, które mniej więcej odpowiada dzisiejszemu krakowskiemu (dawnemu Podgórskiemu), zatem podane w profilu rządowym Wisły z r. 1857 stany wód z r. 1813 nad dawnem zerem krakowskiem zredukowano o powyższą dyferencyą 0,342 *m*, jak np. w *km* 59 + 550 Wisły wynosi stan wody z r. 1813: 5,27 *m* nad zerem, przyjęto zaś do projektu 4,93 *m* nad zerem i t. p., jak to uwidoczniono w przeglądowym profilu podłużnym Wisły. Jedynie na przestrzeni od Zalesia gorzyckiego (Pieprzowej góry) do Popowic przyjęto w projekcie zamiast podanych w rządowym profilu Wisły stanów wody + 4,18 pod Pieprzową górą i + 3,01 pod Popowicami, wypośrodkowany w r. 1885 z obserwacyi wody z r. 1884 dla regulacyi Łęgu, stan wielkiej wody z r. 1813 i + 4,24, którą to wysokość wody zatrzymano od ujścia Łęgu aż do granicy państwa, zwłaszcza, że ta wysokość odpowiada mniej więcej podanemu w dziele Kolberga stanowi wody Wisły z r. 1813 pod Zawichostem.

Nadto ze względu na wyższy stan wielkiej wody Sanu (+ 5,27 nad zerem wodoskazu Majdańskiego a + 4,85 nad wyrównaną wodę zerową Wisły, przyjęto na Wiśle od ujścia Sanu w górę cofkę poziomą, poniżej zaś Sanu przyjęto za podstawę obliczenia wysokości wałów linią, jaka łączy najwyższy punkt wody Sanu przy wybiegu do Wisły (+ 4,85, z przyjętym w Popowicach najwyższym stanem wody Wisły (+ 4,24), a to dla wszelkiego bezpieczeństwa na wypadek, gdyby maximum wody Sanu przypadło równocześnie z maximum Wisły.

Wypośrodkowane w ten sposób spady i wysokości wałów, które zestawiono w oddzielnych tabelach, zgadzają się z projektami regulacyi Łęgu i Trześniówki, których wały naznaczono w przeglądowym profilu podłużnym.

W ten sam sposób sporządzono także przeglądowy profil podłużny Sanu, gdzie wrysowano istniejącą wodę zerową i wyrównaną.

Dla porównania o ile polepszył lub pogorszył się ustrój Sanu od r. 1856, w którym wypracowano plany rzeki Sanu, przytacza się następujące daty z operatu rządowego z r. 1856.

1. San od ujścia do granicy Wrzaw i Skowierzyna długość 4.826 *m*, spad absolutny = 1,396 *m*, spad relatywny $J = 0{,}000290$;

2. od granicy Wrzaw i Skowierzyna do granicy Radomyśla i Żabna; długość = 5.975 *m*, spad absolutny = 2,563 *m*, spad relatywny $J = 0{,}000421$;

3. od granicy Radomyśla i Żabna aż powyżej granicy Woli i Dąbrowy rzeczyckiej (*km* 17,200), długość 7.197 *m*, spad absolutny 3,525, spad relatywny $J = 0{,}000416$.

Na tych samych przestrzeniach przedstawia się San dzisiaj następnie:

ad 1) długość 4.620 *m*, spad 1,92 *m*, $J = 0{,}000414$;

ad 2) długość 5.380 *m*, spad 2,54 *m*, $J = 0{,}000472$;

ad 3) długość = 7.200 *m*, spad 2,48 *m*, $J = 0{,}000\,3444$.

W ogóle zatem od r. 1856 skróconym został bieg Sanu na długości 17.998 *m* o 798 metrów, natomiast spad absolutny zmniejszył się o 0,544 metra, spad zaś względny z $J = 0{,}000416$ zmniejszył się na $J = 0{,}0004035$. Z tego pokazuje się, że gdy ustrój Sanu a szczególnie jego spad po wykonaniu przekopu pod Żabnem był w r. 1856 prawie idealnym, obecnie z powodu zaniechania systematycznej regulacyi od Żabna do Brandwicy tak stosunki spadu jak i kierunek trasy znacznie się pogorszyły.

Widoczne podwyższenie dna Sanu poniżej Radomyśla pochodzi prawdopodobnie z materyału zerwanego po części pagórka „Zjawienie“ pod Radomyślem, gdzie brzeg prawy za późno został ubezpieczonym budowlami, oraz z serpentyn pod Żabnem, Wulką turebską, Kępą rzeczycką i Sochami. Temu materyałowi, który po części złożonym został w łożysku Wisły poniżej ujścia Sanu należy też przypisać podniesienie się dna Wisły przy ujściu Sanu, w skutek czego dzisiejszy spad Wisły od Sanu do Popowic jest większy aniżeli przed r. 1857.

Podobnie jak przy Wiśle wyrównano zerową wodę także na Sanie, przy czem starano się z odnośną linią nie przyjść poniżej istniejącego zwierciadła wody. Jak z przeglądowego profilu podłużnego Sanu okazuje się wyrównana woda zerowa (Linia czerwona) w kilku tylko punktach nieznacznie schodzi pod wodę istniejącą. Znaczniejsza zaś różnica zachodzi dopiero na terytoryum gminy Pława, gdzie z powodu zbyt szerokiego łożyska Sanu widocznie próg z piasku się utworzył; ponieważ jednak na tej przestrzeni projektowanym jest wał jednostronny na lewym brzegu, zatem gdyby nawet ten próg przez budowle regulacyjne nie został usuniętym, nie podobna oczekiwać w tem miejscu przelania się wielkiej wody przez wał lewy do Rozwadowy.

Wysokość wielkiej wody przyjęto, jak to już powyżej nadmieniono, wedle skonstatowanego na miejscu stanu wody z r. 1867 w Charzewicach + 5·27 metrów nad zerem wodoskazu w Majdanie zbydniowskim, koronę zaś wałów podobnie jak przy wałach nadwiślańskich w wysokości 0,5 m. nad wyrównaną wodą wielką. Wprawdzie wodoskaz Majdański wykazuje nieco niższą wodę poniżej z r. 1867, ponieważ jednak zniżenie się stanu wody Sanu w r. 1867 przy ujściu należy przypisać niezwykle niskiemu stanowi Wisły w tem miejscu w czasie powodzi z r. 1867, zatem nie zniżono wcale korony wałów przy ujściu Sanu do Wisły, lecz przyjęto takową w wysokości 5·77 metrów nad wyrównaną wodę zerową.

Co do spadu wałów wstecznych Strachockiej rzeki, Jodłówki z Lipą, oraz Bukowy z Lukawicą i Dębowcem nadmienia się, że przy tych dopływach Wisły i Sanu przyjęto w projekcie poziomą koronę wałów, a to głównie dla tego, że pierwszy z tych potoków, „Strachocka rzeka“ posiada między wałami zbiorniki o znaczniejszej powierzchni w jeziorze Orzechowskim i Bniowskim, Jodłówka zaś z Bukową (a raczej młynówką zasilaną wodą Bukowy) otrzymać mają wały wsteczne na krótkiej stosunkowo przestrzeni, tak iż woda nadpływająca z góry w czasie wezbrania Sanu znaleść może rozległe rezerwoary w lasach i bagnach położonych powyżej wałów wstecznych.

Wzniesienie wreszcie korony wałów wstecznych przyjęto tak przy wymienionych potokach na 0.5 *m* po nad cofkę poziomą Wisły, względnie Sanu podobnie jak przy wałach głównych.

Wymiary budowli.

1. Wały. Szerokość korony wałów głównych, t. j. nadwiślańskich i Sanowych, przyjęto na 3 *m*, nachylenie zaś szkarp od wody 1 : 2, od lądu 1 : 1, 5.

Wały wsteczne otrzymać mają wedle projektu takie same szkarpy, koronę jednak tylko 2 *m* szeroką, podobnie jak przy innych mniejszych dopływach Wisły.

Szerokość korony wałów głównych trzymetrową przyjęto głównie dla umożliwienia komunikacyi, która szczególnie jest potrzebną w czasie wielkich wód dla obrony wałów, — a obok tego także dla większego bezpieczeństwa, gdyż jak się z praktyki okazuje, wały o szerszej koronie rzadziej podlegają uszkodzeniu; j. n. wał nadwiślański między Ujściem jezuickiem a Lubaszem w powiecie Dąbrowskim, zbudowany w latach powodziowych, głodowych 1845 do 1850 przy pomocy krajowych funduszów zapomogowych o koronie 2 sążni szerokiej a wznoszącej się 2 stopy nad wodę z r. 1813, który to wał mimo kilkakrotnych zatorów i wielkich wód letnich nie był dotąd wcale przerwany.

2. Profile poprzeczne dopływów. Ponieważ z powodu niewyrobionego jeszcze łożyska Lipy, która się rozlewa w puszczy Zaklikowskiej, nie można liczyć na stały przypływ wody do przekopu Jodłówki i Lipy, a również przekopem Bukowy i Łukawicy płynąć będzie stale tylko woda z Dębowca i Łukawicy, młynówką zaś z Bukowy tylko w miarę zużycia przez zakład wodny w Rzeczycy długiej; zatem dla przekopu Jodłówki i Lipy przyjęto profil poprzeczny łożyska taki, którego wykop pokryłby bryłowatość nasypu potrzebnego dla obustronnych wałów, dla przekopu zaś Bukowy i Łukawicy obrano profil poprzeczny odpowiadający obecnemu łożysku tych wód wpadających do Sanu na granicy Woli i Kępy rzeczyckiej.

Dla „Strachockiej rzeki", której korekcyą zaprojektowano na znaczniejszej długości i przy której przez wykonanie przekopu na granicy Pniowa i Witkowic da się uzyskać znaczne obniżenie średniej wody normalnej z większą korzyścią dla sąsiednich gruntów, obliczono profil łożyska wedle wzoru Iszkowskiego dla średniej wody normalnej

$Q_2 = 0{,}7 \cdot \sqrt{\ } \cdot Qm$, gdzie

$Qm = 0{,}03171\ c_m\ h\ F$

oraz wzoru Ganguillet — Kuttera dla przepływu wody.

Przy opadzie rocznym $h = 0{,}6m$, przyjmując współczynnik c_m ze względu na wzniesienie terenu = 0,25, współczynnik zaś $\sqrt{\ }$ ze względu na przepuszczalny grunt, a przy tem liczne zbiorniki wody w jeziorach = 1, otrzymamy ilość średniej wody normalnej spływającej na sekundę z $1km^2$: $q_2 = 0{,}00333m^3$, co na przestrzeni od ujścia do Wisły aż do jeziora Orzechowskiego przy dorzeczu $F = 80{,}89km^2$ daje całkowitą ilość wody średniej przepływającej na sekundę $Q_2 = 0{,}268m^3$, — powyżej zaś jeziora Orzechowskiego przy $F = 74{,}46km^2$ $Q_2 = 0{,}266m^3$.

Przy projektowanym spadzie $I = 0.0004$ a głębokości wody średniej = $0{,}5m$ na dolnej przestrzeni wystarczy przy podwójnych szkarpach łożyska dno = $0{,}8m$ do odprowadzenia obliczonej powyżej ilości wody, które to wymiary przyjęto do projektu. Przyjmując bowiem współczynnik $n = 0{,}025$ otrzyma się według Ganguillet — Kuttera

przy p (powierzchni) $= 0{,}9m^2$

o (obwodzie zwilż.) $= \sqrt{\ } \cdot 3{,}05m$

$R = 0{,}295$

$I = 0{,}0004$

$c = 29{,}8$

chyżość wody $v = c\sqrt{RI} = 0{,}321m$ z czego wynika ilość wody przepływająca na sekundę $Q_2 = 0{,}2889m^3$.

Dla przestrzeni górnej, gdzie przy tej samej głębokości wody 0,5m przyjęto szerokość dna 0,6m, otrzymamy przy spadzie $I = 0{,}0005$

$p = 0{,}8m^2$

$O = 2{,}85m$

$R = 0.28$

$C = 30._0$

Chyżość $V = 0{,}354m$

wydatek zaś $Q_2 = 0{,}283m^3$.

Przyjęte zatem przekroje poprzeczne Strachockiej rzeki odpowiadają ilości średniej wody normalnej obliczonej na podstawie wzorów Iszkowskiego.

3. Szluzy i przepusty. Dla odprowadzenia wód mniejszych zamkniętych wałami zaprojektowano szluzy murowane z kamienia o otworach 0,8m szerokości, 0,9m wysokości ze sklepieniem o pełnem półkolu (wedle typów zastosowanych przy Łęgu, Trześniówce i Krzemienicy), oraz przepusty betonowe o średnicy 0,5m, 0,4m i 0,3m.

Jeden otwór szluzy o przekroju $p = 0.65\ m^2$, wysokości zaś ciśnienia $h = 0{,}3\ m$ przeprowadza ilość wody

$$Q = \mu \cdot p \cdot \sqrt{2gh}.$$

Obliczywszy współczynnik μ wedle wzoru Wexa i Bosnemanna

$$\mu = 0{,}4988 + 0{,}14965 \frac{\sqrt{a}}{H_1} - \frac{a}{2} + 0{,}00305 \cdot b,$$

gdzie $b = 0{,}8$ (szerokość otworu)

$a = 0,\ 81\ m$ (wysokość otworu prostokątnego o przekroju 0,65 m^2),

$H_1 = 1{,}20\ m$ (stan wody poniżej szluzy, przyjmując stan wody w rowie powyżej szluzy $= 1{,}50\ m$),

otrzymamy $$Q = 0{,}67 \cdot p \cdot \sqrt{2gh} = 1{,}058\ m^3.$$

Przy tem samem założeniu, t. j. przy wysokości ciśnienia $h = 0{,}3\ m$, otrzymamy według wzoru Weisbacha dla rurociągów następne ilości wody, jakie w jednej sekundzie przeprowadzają przepusty o przekrojach przedstawionych w planach typów, (które dla zyskania powierzchni otworu otrzymały w górnej połowie formę półkoła, w dolnej zaś prostokąta):

a) średnica $= d = 0{,}5\ m$

przekrój $= p = 0{,}1963\ m^2$

$$\text{chyżość } V = \sqrt{\frac{2gh}{1 + \xi \cdot \frac{l}{d}}}$$

gdzie $l = 18\ m$ (przeciętna długość przepustu),

$$\xi = 0{,}01439 + \frac{0{,}0094711}{\sqrt{v}}$$

$$V = \frac{2{,}427}{\sqrt{1+\xi\frac{l}{d}}} = 1 \cdot 8\ m,$$

ilość zaś wody przepływającej

$$Q = p \cdot v = 0.353\ m^3;$$

b) średnica $= d = 0{,}4\ m$

przekrój $= p = 0{,}143\ m^2$

$v = 1{,}733\ m$

$Q = 0{,}247\ m^3$;

c) średnica $= d = 0{,}3\ m$

przekrój $= p = 0{,}08\ m^2$

$v = 1{,}6\ m$
$Q = 0,\ 128\ m^3$.

Jeżeli się dalej obliczy ilość wielkiej wody dla każdego dorzecza, z którega opady atmosferyczne mają odpływać przez dany objekt, według wzorów Iszkowskiego, i tę całkowitą ilość wody porówna z wydatkami powyżej wypośrodkowanymi, otrzyma się wymiary objektów dla poszczególnych mniejszych dopływów Wisły i Sanu, a mianowicie:

A. Wisła. I. Sekcya 1.

1. Dopływ na granicy Chwałowic i Witkowic — szluza Nr. 1. dorzecze $F = 14{,}25\ km^2$, według Iszkowskiego $m = 9{,}288$, dla kategoryi I. $c_h = 0{,}017$, opad roczny $h = 1\ m$ z powodu małej powierzchni dorzecza ilość wody na 1 km^2 i sekundę:

$$q_1 = 0{,}157\ m^3,$$

z całego dorzecza na sekundę $Q_1 = 2{,}24\ m^3$, zatem dla przeprowadzenia wody potrzebną jest w tym punkcie szluza o dwu otworach.

2. Objekt na starem łożysku Strachockiej rzeki w Witkowicach.

Przepust Nr. 1. $F = 1{,}27\ km^2$ $m = 10$,
$c_h = 0{,}017$,
$q_1 = 0{,}17\ m^3$,
$Q_1 = 0{,}216\ m^3$.

Wystarcza przepust o średnicy 0,4 m.

3. Przepust Nr. 2. w lewym wale Strachockiej rzeki w Dąbrówce pniowskiej:

$F = 1{,}90\ km^2$,
$q_1 = 0{,}17\ m^3$,
$Q_1 = 0{,}323\ m^3$.

Wystarcza przepust o średnicy 0,5 m.

4. Szluza Nr. 2. w prawym wale Strachockiej rzeki nad jeziorem Orzechowskim:

$F = 4{,}53\ km^2$ $m = 9{,}8$ $c_h = 0{,}017$
$q_1 = 0{,}167\ m^3$ $Q_1 = 0{,}758\ m^3$.

Wystarcza jeden otwór.

5. Przepust Nr. 3. w prawym wale Strachockiej rzeki koło granicy Orzechowa i Pniowa:

$F = 2{,}0\ km^2$ $m = 9{,}945$,
$c_h = 0{,}017$,
$q_1 = 0{,}168\ m^3$,
$Q_1 = 0{,}236\ m^3$.

Wystarcza przepust o średnicy 0,4 m.

6. Przepust Nr. 4. w lewym wale Strachockiej rzeki przy drodze w Pniowie:

$F = 2{,}44\ km^2$ $m = 9{,}92$
$c_h = 0{,}017$
$q_4 = 0{,}168\ m^3$
$Q_4 = 0{,}409\ m^3$

Wystarczy przepust o średnicy 0,5 m.

7. Szluza Nr. 3 w lewym wale Strachockiej rzeki nad jeziorem Pniowskim. $F = 4{,}53\ km^2$, jak szluza Nr. 2, zatem wystarcza 1 otwór.

8. Przepust Nr. 5 w prawym wale Strachockiej rzeki w Antoniowie dla odprowadzenia wody miejscowej przyjęto o średnicy 0,5 m.

II. Sekcya 2.

Szluza w Łapiszowie, w miejsce dawnej, która znajduje się w trasie opuszczonej w skutek powodzi zatorowej w Marcu b. r.

$F = 7{,}32\ km^2 \quad m = 9{,}67$
$c_h = 0{,}017$
$q_4 = 0{,}164\ m^3$
$Q_4 = 1{,}2\ m^3.$

Przyjmuje się dla większego bezpieczeństwa 2 otwory.

III. Sekcya 3.

Na starej Trześniówce zbudowanym już został w roku 1887 przez krajowe przedsiębiorstwo regulacyi Łęgu przepust rurowy żelazny, który zupełnie wystarcza dla odwodnienia lokalnego.

IV. Sekcya 4.

1. Przepust na granicy Nadbrzezia i Zarzekowic dla odprowadzenia wody miejcowej przyjmuje się w minimalnych rozmiarach o średnicy 0,3 m.

2. Szluza Nr. 1. w Zarzekowicach na kanale wielowiejskim:

$F = 7{,}95\ km^2 \quad m = 9{,}5$
$c_h = 0{,}017$
$q_4 = 0{,}163\ m^2$
$Q_4 = 1{,}296\ m^3.$

Przyjmuje się 2 otwory.

3. Szluza Nr. 2 w Sielcu:

$F = 12{,}63\ km^2 \quad m = 9{,}37$
$c_h = 0{,}030$ z powodu terenu pagórkowatego w kategoryi I.
$q_4 = 0{,}281\ m^3$
$Q_4 = 3{,}549\ m^3$

W odnośnym punkcie wału istnieje już szluza murowana z cegły o szerokości 0,7 m, wysokości 1,3 m ze sklepieniem półkolistem o promieniu 0,35 m, posiadająca tedy otwór $p = 0{,}857\ m^2$, który przepuszcza 1,392 m^3 wody na sekundę.

Dla odprowadzenia reszty wody wielkiej 2,157 m^3 projektuje się budowę nowej szluzy typowej o 2 otworach.

4. Szluza Nr. 3 w Dzikowie na Podłężu:

$F = 2{,}67\ km^2$ terenu niezabudowanego.
$+\ 0{,}46\ km^2$ miasteczka Tarnobrzega.

Ilość wody dla terenu niezabudowanego przy $m = 9{,}91$, $c_h = 0{,}03$
wynosi $q_4 = 0{,}2973\ m^3$
$Q_4 = 0{,}792\ m^3$

dla Tarnobrzega zaś przyjmuje się 10 litrów na hektar i sekundę, czyli na 1 km^2

$q_4'' = 1{,}000\ m^3$
$Q_4'' = 0{,}46\ m^3$
razem $Q_4 = Q_4' + Q_4'' = 1{,}252\ m^3$

Ponieważ istniejąca na Podłężu szluza murowana z cegły o szerokości 0,64 m, wysokości 0,75 m i sklepieniu półkolistem, odprowadza otworem mieszczącym 0,435 m^2, 0,707 m^3, zatem dla odprowadzenia pozostałej ilości wody 0,545 m^3 projektuje się nową szluzę murowaną o 1 otworze.

5. Dla odprowadzenia wody z Borku Miechocińskiego i rzadziej zabudowanej części Tarnobrzega, istnieje szluza murowana z cegły w Tarnobrzegu o szerokości 0,7 *m*, wysokości 0,9 *m*, mierząca powierzchni światłej 0,577 m^2, która zupełnie jest wystarczającą, przeto nie projektuje się w Tarnobrzegu żadnej nowej budowli.

V. Sekcya 5.

1. Szluza Nr. 1. w Miechocinie, w miejsce starej drewnianej, która obecnie est uszkodzoną.

$F = 5{,}85\ km^2 \quad m = 9{,}73$
$c_h = 0{,}030$
$q_4 = 0{,}292\ m^3$
$Q_4 = 1{,}709\ m^3$

Potrzebną jest zatem szluza o 2 otworach.

2. Szluza Nr. 2 (nowa) w Machówce:

$F = 3{,}51\ km^2 \quad m = 9{,}86$
$c_h = 0{,}030$
$q_4 = 0{,}296\ m^3$
$Q_4 = 1{,}039\ m^3$

Wystarczy 1 otwór.

3. Przepust Nr. 1. w Nagnajowie w miejsce obecnego drewnianego założonego bez ścian szpuntowych

$F = 1,\ 485\ km^2 \quad m = 10$
c_h 0,030
$q_4 = 0{,}300\ m^3$
$Q_4 = 0{,}4455\ m^3$

Wystarczy przepust o średnicy 0,5 *m*

4. Przepust Nr. 2. na końcu wału w Nagnajowie dla odprowadzenia wody miejscowej proponuje się o średnicy 0,5 *m*.

VI. Sekcya 6.

1. Szluza na potoku Bajów w Siedleszczanach

$F = 13{,}91\ km^2 \quad m = 9{,}30$
$c_h = 0{,}025$ (mniej pagórków a więcej nizin i moczarów).
$q_4 = 0{,}233\ m^3$
$Q_4 = 3{,}241\ m^3$

Potrzebną jest zatem szluza o 3 otworach.

2. W Suchonowie proponuje się przepust w minimalnych rozmiarach 0,3 *m* średnicy dla odprowadzenia wody miejscowej.

VII. Sekcya 7 a.

1. Przepust Nr. 1. w Suchorzowie na Trzcianku o średnicy 0,3 *m* dla odprowadzenia wody z pól

2. Przepust Nr. 2. w Baranowie przy folwarku Przewóz o średnicy 0,3 *m* dla odprowadzenia wody miejscowej.

3. Przepust Nr. 3. w Dymitrowie małym pod przysiółkiem Koło

$F = 1{,}94\ km^2 \quad m = 10$
$c_h = 0{,}017$ (teren opadowy stanowi nizina przepuszczalna).
$q_4 = 0{,}17\ m^3$
$Q_4 = 0{,}330 m^3$

Potrzebnym jest przepust o średnicy 0,5 *m*

4. Przepust Nr. 4. o średnicy 0,3 *m* potrzebnym jest wreszcie pod Przykopem dla odprowadzenia wody z pastwiska Przykopskiego i Dymitrowskiego, stanowiącego zbiornik dla wód przypływających kanałem Chorzelowskim do szluzy w Przykopie.

B. San. I. Brzeg prawy.

1. Szluza Nr. 1. na dzisiejszem łożysku Jodłówki w Skowierzynie.

$F = 5{,}92\ km^2$ $m = 9{,}73$
$c_h = 0{,}017$
$q_4 = 0{,}165\ m^3$
$Q_4 = 0{,}977 m^3$
Dostatecznym będzie 1 otwór.

2. Przepust Nr. 1. w Żabnie.

$F = 0{,}98\ m = 10$
$c_h = 0{,}17$
$q_4 = 0{,}17\ m^3$
$Q_4 = 0{,}167\ m^3$
Wystarczy przepust o średnicy 0,3 *m*

3. Przepust Nr. 2. w Żabnie.

$F = 2{,}15\ km^2$ $m = 9{,}94$
$c_h = 0{,}017$
$q_4 = 0,\ 168\ m^3$
$Q_4 = 0{,}361\ m^3$

Potrzeba przepustu o śred. 0,5 *m*.

4. Przepust Nr. 3. Żabnie

$F = 0{,}57\ km^2$ wystarcza zatem przepust o średnicy 0,3 *m*.

5. Przepust Nr. 4. w lewym wale wstecznym Jodłówki i Lipy na terytoryum gminy Żabna projektuje się o średnicy 0,3 *m* dla odprowadzenia wód polnych zbierających się w starem Sanowisku.

6. Szluza Nr. 2. na odpływie w Woli rzeczyckiej.

$F = (4{,}23 - 1{,}91) = 2{,}32\ km^2$
$m = 9{,}93$
$c_h = 0{,}017$
$q_4 = 0{,}168 m^3$
$Q_4 = 0{,}389 m^3$.

Proponuje się szluza o 1 otworze na wypadek gdyby błądzące wody Lipy dostały się do tego dopływu w znaczniejszej ilości.

7. Szluza Nr. 3. na dzisiejszem łożysku młynówki Bukowy, na granicy Woli rzeczyckiej i Dąbrowy (Kępy rzeczyckiej).

$F = 11{,}60\ km^2$ $m = 9{,}42$
$c_h = 0{,}017$
$q_4 = 0{,}160 m^3$
$Q_4 = 1{,}856\ m^3$.

Wystarczą 2 otwory.

8. Szluza Nr. 4. w lewym wale wstecznym przekopu Bukowy i Łukawicy.

$F = 3{,}73\ km^2$ $m = 9{,}85$
$c_h = 0{,}17$
$q_4 = 0{,}168 m^3$

$Q_4 = 0{,}627\,m^3$.

Dostateczną więc będzie szluza o 1 otworze.

9. Przepust Nr. 5. w Jastkowicach na starem ramieniu Bukowy.

$F = 1{,}27\,km^2$ $m = 10$

$c_h = 0{,}017$

$q_4 = 0{,}17\,m^3$

$Q_4 = 0{,}216\,m^3$.

Wystarczy przepust o średnicy $0{,}4\,m$.

II. Brzeg lewy.

1. Szluza Nr. 1. na Sanowisku w Skowierzynie.

$F = 18{,}10\,km^2$ $m = 9{,}095$

$c_h = 0{,}017$

$q_4 = 0{,}154\,m^3$

$Q_4 = 2{,}787\,m^3$

Potrzeba zatem 3 otworów.

2. Przepust Nr. 1. na granicy Skowierzyna i Radomyśla.

$F = 1{,}24\,km^2$ $m = 10$

$c_h = 0{,}017$

$q_4 = 0{,}17\,m^3$

$Q_4 = 0{,}211\,m^3$.

Wystarczy przepust o średnicy $0{,}4\,m$.

3. Szluza Nr. 2. w Wulce turebskiej.

$F = 10{,}85\,km^2$ $m = 9{,}457$

$c_h = 0{,}017$

$q_4 = 0{,}161\,m^3$

$Q_4 = 1{,}747\,m^3$

Potrzeba 2 otworów.

4. Przepust Nr. 2. w Wulce turebskiej.

$F = 2{,}74\,km^2$ $m = 9{,}91$

$c_h = 0{,}017$

$q_4 = 0{,}168\,m^3$

$Q_4 = 0{,}460\,m^3$.

Ze względu na bardzo przepuszczalny i nieco piasczysty teren opadowy proponuje się przepust o średnicy $0{,}5\,m$.

5. Przepust N. 3 w Charzewicach

$F = 2{,}43\,km^2$ $m = 0{,}92$

$c_h = 0{,}017$

$Q_4 = 0{,}168\,m^3$

$Q_4 = 0{,}408\,m^3$

Z tych samych co pod 4) powodów projektuje się tylko przepust o średnicy $0{,}5\,m$.

6. Szluza N. 3 w Charzewicach pod Sochami.

$F = 12{,}94\,km^2$ $m = 9{,}353$

$c_h = 0{,}017$

$Q_4 = 0{,}159\,m^3$

$Q_4 = 2{,}057\,m^3$

Potrzeba 2 otworów.

7. Szluza N. 4 w Charzewicach

$F = 5{,}10\,km^2$ $m = 9{,}75$

$c_h = 0{,}017$

$Q_4 = 0{,}160\,m^3$

$Q_4 = 0{,}847\,m^3$

Wystarczy 1 otwór o powierzchni $0{,}65\,m^2$.

Wypośrodkowane wedle wzorów Iszkowskiego ilości wody wielkiej spływającej z $1\,km^2$ na sekundę (od 0,154 do $0{,}300\,m^3$), które przyjęto za podstawę do obliczenia rozmiarów szluz i przepustów, będą zupełnie wystarczające i odpowiadają mechanicznemu składowi ziemi w dolinie Wisły i Sanu, gdzie gleba jest do tego stopnia przepuszczalną, że wszystkie mniejsze opady w spód wsiąkają, a częstokroć na całym nawet kilometrze kwadratowym nie napotyka się żadnego rowu ani ścieku, któryby zbierał i odprowadzał wodę deszczową, gdyż to okazuje się zbytecznem.

Objaśnienie planów.

Za podstawę niwelacyi przyjęto punkty stale założone dla regulacyi Łęgi i Trześniówki, których znamiona odpowiadają kątom i warstwicom karty generalnej c. k. wojskowo-geograficznego instytutu w Wiedniu w skali 1: 25,000. Co do innych szczegółów starano się przy wypracowaniu projektu odpowiedzieć ściśle przepisom rozporządzenia Ministerstwa rolnictwa wydanego w porozumieniu z Ministerstwem spraw wewnętrznych z d. 18. grudnia 1885 dz. u. p. l. 1. z r. 1886 w skutek czego odpada też potrzeba bliższego objaśnienia i opisywania planów.

Projekt obejmuje:

I. Dla uzupełnienia obwałowania Wisły:

a) Plany sytuacyjne:

1) 2 sytuacye przeglądowe w skali 1 : 25.000;

2) 7 sytuacyi szczegółowych w skali 1 : 2.880 dla poszczególnych sekcyi wałów nadwiślańskich, oraz 1 sytuacyą szczegółową w skali: 1 : 2.880 dla obwałowania wstecznego Strachockiej rzeki.

b) Profile podłużne:

1) Przeglądowy profil podłużny Wisły od Wisłoka do Popowic w skali 1 : 25.000 dla długości, 1 : 100 dla wysokości;

2) 7 profilów podłużnych 7 sekcyi wałów nadwiślańskich, 1 profil podłużny alternatywy sekcyi 7 *a)*, 1 profil podłużny Strachockiej rzeki i 2 profile podłużne wałów wstecznych Strachockiej rzeki, wszystkie w skali 1 : 5.760 dla długości, a 1 : 100 dla wysokości.

c) Profile poprzeczne, a mianowicie:

7 planów przekrojów poprzecznych, 7 sekcyj wałów nadwiślańskich, 1 plan przekrojów poprzecznych, Strachockiej rzeki i 1 plan przekrojów poprzecznych obu wałów wstecznych Strachockiej rzeki, wszystkie w skali 1 : 100.

II. Dla uzupełnienia obwałowania Sanu:

a) Plany sytuacyjne:

1) 2 sytuacye przeglądowe w skali 1 : 25.000;

2) sytuacyę szczegółową obu brzegów Sanu, wraz z obwałowaniem wstecznem przekopu Bukowy i Łukawicy w skali 1 : 2.880;

3) sytuacyą szczegółową obwałowania przekopu Jodłówki i Lipy w skali 1 : 2.880.

b) Profile podłużne:

1) Przeglądowy profil podłużny Sanu w skali 1 : 25.000 dla długości, 1 : 100 dla wysokości;

2) 2 profile podłużne prawego i lewego wału Sanu, 1 profil podłużny przekopu Jodłówki i Lipy, 2 profile podłużne wałów wstecznych Jodłówki i Lipy, 1 profil podłużny przekopu Bukowy i Łukawicy oraz 1 profil podłużny obu wałów wstecznych Bukowy i Łukawicy, wszystkie w skali 1 : 5.760 dla długości, a 1 : 100 dla wysokości.

c) Profile poprzeczne:

1) Poprzeczny profil Sanu w kilometrze 3 + 760 w skali 1 : 1000 dla długości, a 1 : 100 dla wysokości;

2) 2 profile poprzeczne obu wałów Sanu w skali 1 : 100;

3) 1 normalny profil poprzeczny przekopu Jodłówki i Lipy.

III. Wspólne dla obu rzek plany:

a) Typy 3 szluz murowanych i przepustów betonowych w skali 1 : 100;

b) Plan całego dorzecza tak Wisły jak i Sanu;

c) Sytuacyą dorzecza mniejszych dopływów Wisły w powiecie Tarnobrzeskim w skali 1 : 75.000

Co do znaków sytuacyi przeglądowej nadmienia się, że linie niebieskie w łożysku Wisły i Sanu oznaczają trasę regulacyjną, linie czerwone na brzegach trasę wałów, linie zaś zielone granice zalewu, oraz wały wykonane lub projektowane na Łęgu i Trześniówce, tudzież w Popowicach i Chwałowicach, które zarazem stanowią granicę inundacyi.

Teren inundacyjny nałożono wedle przepisu barwą niebieską, z wyjątkiem sekcyi 6 i 7 *b)* wałów nadwiślańskich, gdzie teren inundacyjny uwidoczniono kolorem tylko w obrębie powiatu Tarnobrzeskiego, podczas gdy linia zalewu sięga aż do gminy Padwi w powiecie Mieleckim.

Kosztorys.

Ceny robocizny i materyałów przyjęto do kosztorysu te same co dla regulacyi Łęgu i Trześniówki, na podstawie cennika c. k. Starostwa tarnobrzeskiego udzielonego Wydziałowi krajowemu w r. 1885. podniesiono zaś tylko cenę kamienia, który sprowadzony z Dwikóz w królestwie Polskiem kosztuje w Nadbrzeziu 6 złr. a koszt transportu wynoszący na całej przestrzeni Wisły i Sanu 3 do 4 złr. od 1 m³. Przyjęta w analizie cena konieczna 10 złr. w. a. za 1 m³ pokryłaby też koszta zakupna i sprowadzenia tego materyału z Bogoniowic pod Ciężkowicami nad rzeką Białą, skąd sprowadza się obecnie po tej samej cenie kamień do budowy mostów na drodze krajowej z Nadbrzezia do Rozwadowa.

Co do wymiaru robocizny trzymano się odnośnych przepisów c. k. Namiestnictwa lwowskiego dla układania analizy tak przy robotach ciesielskich jak i przy murarskich i brukarskich. Przy wymiarze dni roboczych dla robót ziemnych zniżono jeszcze więcej aniżeli w kosztorysie regulacyi Łęgu i Trześniówki ceny wykopu i nasypu na podstawie dwuletnich doświadczeń poczynionych przy regulacyi tych potoków w miejscowościach nad Wisłą położonych, gdzie przy ciągłych klęskach powodziowych i zarządzanych w skutek tego poprawkach wałów ludność nabrała wielkiej wprawy w robotach ziemnych.

I tak:

1. zamiast 0·29 dnia robotnika przepisanego w analizach rządowych dla wykopu 1 m³ ziemi pulchnej przyjęto w kosztorysie 0·15 dnia, czyli mniej o 48%;

2. zamiast obliczonej na podstawie przepisów Namiestnictwa lwowskiego ceny transportu taczkami 1 m³ ziemi na odległość 30 metrów w kwocie 8½ ct. przyjęto tak jak dla Łęgu i Trześniówki cenę 6 ct. czyli mniej o 29, 4%;

3. wreszcie zamiast 0·15 dnia robotnika przepisanego dla wysypania 1 m³ grobli, przyjęto 0·06 dnia, czyli mniej o 60%.

W ten sposób kosztować będzie 1 metr sześcienny wykopu z transportem na 30 m. odległości przeciętnej, oraz wykonaniem nasypu przy podanej przez Starostwo Tarnobrzeskie cenie 60 ct. dnia robotnika 20 ct. w. a.

Co do kosztów wykupna gruntów, które przedstawiają bardzo wysoki procent sumy kosztorysowej, nadmienia się, że cenę ziemi przyjęto ściśle według wyników ekspropryacyi gruntów nadwiślańskich przy regulacyi Łęgu i Trześniówki, oraz oszacowania zarządzonego w r. b. dla rekonstrukcyi wałów nad Wisłą i Sanem w powiecie Tarnobrzeskim.

Koszta uzupełnienia obwałowania Wisły przedstawiają się następnie:

1. Sekcya 1 (17,849 kilometrów wałów)		107.500 zł.
1 kilometr kosztuje 6.023 zł.		
2. Sekcya 2 (5,070 *km.*)		21.600 „
1 *km* = 4.276 zł.		
3. Sekcya 3 (1,748 *km.*)		2.700 „
1 *km* = 1.545 zł.		
4. Sekcya 4 (15,803 *km.*)		97.200 „
1 *km* = 6.151 zł.		
5. Sekcya 5 (6,254 *km*)		49.700 „
1 *km* = 7.947 zł.		
6. Sekcya 6 (2,356 *km*)		28.700 „
1 *km* wału nowego w wyjątkowo wielkim objektem = 12.182 zł.		
7. Sekcya 7 a (6,358 *km*) alternatywa		42.700 „
1 *km* = 6.716 zł.		
Razem 55,438 kilometrów kosztuje		350.100 zł.
czyli 1 kilometr = 6.315 zł.		

Z powyższych kosztów przypada na poszczególne kategorye wydatków:

I. Roboty ziemne	213.972 zł.	23 ct.
II. Budowa objektów	58.250 „	17 „
III. Roboty dodatkowe (obsiew wałów)	4.157 „	65 „
IV. Wykupno gruntów i odszkodowania	47.539 „	84 „
V. Konserwacya w czasie budowy	4.293 „	— „
VI. Zarząd	13.760 „	— „
VII. Rozmaite i nieprzewidziane	8.127 „	01 „
Razem jak wyżej	350.100 zł.	— ct.

Koszta natomiast uzupełnienia obwarowania Sanu wynoszą:

I. Po prawym brzegu (36,423 *km* wałów)		177.500 zł.
1 *km* kosztuje 4.873 zł.		
II. Po lewym brzegu (26,58 *km*)		153.000 „
1 *km* = 5.756 zł.		
Razem 63,003 *km*		330.500 zł.
czyli 1 *km* = 5.246 zł. przeciętnie.		

Z tej sumy kosztorysowej przypada na:

I. Roboty ziemne	196.415 zł.	01 ct.
II. Budowę objektów	45.685 „	42 „
III. Roboty dodatkowe	4.725 „	25 „
IV. Wykupno gruntów i odszkodowania	59.990 „	07 „
V. Konserwacya w czasie budowy	3.900 „	— „
VI. Zarząd	12.300 „	— „
VII. Rozmaite nieprzewidziane	7.484 „	25 „
Razem jak wyżej	330.500 zł.	— ct.

Zestawiwszy wykazane powyżej koszta obwałowania Wisły w kwocie .				350.100 zł.	
z kosztami obwałowania Sanu				330.500 „	
otrzyma się koszt obwałowania 118,441 kilometrów . . .				680.600 zł.	
czyli przeciętny koszt jednego kilometra				5.746 „	
Z tej całkowitej sumy kosztorysowej przypada na:					
I. Roboty ziemne	410.387 zł.	34 ct.	czyli	60,3%	
II. Budowę objektów	103.935 „	59 „	„	15,3 „	
III. Roboty dodatkowe	8.882 „	90 „	„	1,3 „	
IV. Wykupno gruntów i odszkodowania .	107.529 „	91 „	„	15,8 „	
V. Konserwacyę w czasie budowy . .	8.193 „	— „	„	1,2 „	
VI. Zarząd	26.060 „	— „	„	3,8 „	
VII. Rozmaite i nieprzewidziane dla zaokrąglenia	15.611 „	26 „	„	2,3 „	
Razem jak wyżej	680.600 zł.				

Jak z zestawienia poszczególnych wydatków okazuje się, największą rubrykę przedstawiają roboty ziemne z sumą 410.387 zł. 34 ct. (60,3% całej sumy kosztorysowej). Jednakże już w r. 1869, jak to na wstępie wspomniano, obliczyło c. k. Starostwo Tarnobrzeskie *w przybliżeniu* koszta uzupełnienia tych wałów na 335.084 zł., w której to sumie podówczas, kiedy mało reflektowano na budowę szluz a prawie wcale nie liczono wykupna gruntów, mieszczą się przeważnie koszta robót ziemnych. Z czego wynika, że obecny kosztorys stosunkowo nieznaczne podwyższenie kosztów wykazuje, jakkolwiek ceny robotnika od lat 20 się podniosły.

Obok robót ziemnych znaczny procent kosztów (15,3%) reprezentują wydatki na budowę szluz i przepustów, tych ważnych dla odwodnienia nadbrzeżnych gruntów budowli, które stanowiły najsłabszą stronę dotychczasowych obwałowań na Powiślu, niemniej też wykupno gruntów i odszkodowania za rowy materyałowe, które z powodu wielkiej długości wałów kosztować będą 107.529 zł. 91 ct. (15,8% całej sumy kosztorysowej).

Natomiast niski procent przyjęto dla konserwacyi w czasie budowy, gdyż sypanie grobel odbywać się będzie na suchym gruncie, a szkarpy rzadziej niż w łożysku rzek narażone będą na uszkodzenie. Również i na zarząd preliminuje się niższy wydatek niż przy regulacyach, a to z powodu łatwości wytyczenia trasy i nadzoru.

Rentowność i ekonomiczne znaczenie przedsiębiorstwa.

Dla ocenienia rentowności przedsiębiorstwa obliczono koszt przeciętny ochrony 1 morga gruntu, podlegającego inundacyi, który się przedstawia następnie:

1. W sekcyi 1. wałów nadwiślańskich, oraz na prawym brzegu Sanu, gdzie łącznym nakładem 285.000 zł. ma być obwałowanym obszar 12.621,80 morgów, wynosi koszt ochrony takiego morga 22 zł. 58 ct.

2. W sekcyi 2. wałów nadwiślańskich, oraz na lewym brzegu Sanu, w dolinie między Sanem, Wisłą i Łęgiem, gdzie kosztem 147.600 zł. ma być ochronionym od zalewu obszar 19.347,64 morgów, przedstawia koszt ochrony jednego morga 9 zł. 2 ct.

3. W sekcyi 3. między Łęgiem, Wisłą a Trześniówką przedstawia przy terenie inundacyjnym 4.965,28 morgów, w nakładzie 2.700 zł., koszt ochrony 1 morga 54 ct.

4. W sekcyi 4. między Trześniówką a Skałą miechocińską, gdzie kosztem 97.200 zł. ma być zabezpieczonym od zalewu obszar 5.547,65 morgów, wynosi przeciętny koszt ochrony 1 morga 17 zł. 52 ct.

5. W sekcyi 5. między Skałą miechocińską a Nagnajowem, gdzie z powodu wąskiej doliny przy nakładzie 49.700 zł. będzie ochronionym obszar mniejszy 774,95 morgów, wynosi koszt ochrony 1 morga 64 zł. 13 ct.

6. W sekcyi 6. między pagórkiem Siedleszczańskim a Krzemienic, przy obszarze inundacyjnym 1.997,22 morgów, a sumie kosztorysowej 28.700 zł., wynosi przeciętny koszt obwałowania 1 morga 14 zł. 37 ct.

7. Wreszcie w sekcyi 7 *a)* od Krzemienicy do granicy powiatu Mieleckiego przedstawia koszt ochrony 1 morga (ze względu na obszar 1.991,80 morgów, oraz sumę kosztów 42.700 zł.) 21 zł. 44 ct.

Ogółem tedy przy sumie kosztów 680.600 zł., a powierzchni podlegającej zalewowi 47.246 morgów, wynosi koszt ochrony 1 morga przeciętnie 14 zł. 40 ct.

Wedle urzędownie natomiast skonstatowanych szkód powodziowych z roku 1884 w powiecie Tarnobrzeskim wynosiły straty w samych tylko plonach na obszarze 16.587 morgów 467.241 zł., czyli okrągło po 28 zł. z morga, co też odpowiada faktycznemu stanowi rzeczy, gdyż roczny czynsz dzierżawny wynosi na Powiślu w powiecie Tarnobrzeskim od 25 zł. (przy większych obszarach), do 33 zł. (przy mniejszych obszarach) z morga.

Z zestawienia tego okazuje się zatem, że przeciętny koszt zabezpieczenia 1 morga od powodzi w powiecie Tarnobrzeskim wynosi zaledwie połowę wartości plonów, jakie w skutek jednorazowego wylewu przepadają bezpowrotnie dla gospodarstwa krajowego. W powyższej cyfrze (28 zł. jednorazowej szkody od jednego morga) nie mieszczą się straty wyrządzone przez zerwanie i uszkodzenie domów, uszkodzenie komunikacyj, zatopienie inwentarza żywego, oraz straty w życiu ludzkiem, które w Galicyi przedstawia widocznie tak mały kapitał, że się go nawet wcale nie uwzględnia w wykazach szkód powodziowych.

Również nie dadzą się dokładnie obliczyć pośrednie skutki każdorazowej powodzi, które się objawiają w stracie inwentarza spowodowanej zamuloną paszą, oraz malaryi, febrze i innych chorobach, jakie w skutek wylewów nawidzają ludność nadwiślańską Oprócz tych klęsk dotykających bezpośrednio ludność nie małe też szkody wyrządza każdorazowy wylew skarbowi państwa i kraju z powodu ciągłego odpisywania podatków, w skutek czego straciło państwo po powodzi n. p. w r. 1867. w powiecie Tarnobrzeskim 8.832 zł. podatków, w r. zaś 1884. w tym samym powiecie 4.416 zł. 28 ct. samego tylko podatku gruntowego bez dodatków. Wedle wykazu c. k. Starostwa w Tarnobrzegu podobne odpisywania podatków z powodu wylewów powtarzają się co lat kilka n. p. w roku 1871. odpisano czystego tylko podatku gruntowego bez dodatków 2.924 zł. 29½ ct., w r. 1872.: 560 zł. 96 ct., w r. 1877.: 244 zł. 77 ct., w r. 1879.: 1.006 zł. 86½ ct., w r. 1885.: 249 zł. 77 ct. i t. p. Dalej miało miejsce odpisanie podatków z powodu wylewów w r. 1886. i 1887., oraz w r. 1888. z powodu świeżej powodzi zatorowej Sanu, która w Marcu r. b. w 30 gminach położonych przy ujściu Sanu do Wisły wyrządziła szkody na 389.819 zł.

Jeżeli się zważy, że grunta położone nad Wisłą i Sanem są najlepszej jakości, bo żyzne i przepuszczalne, zaszacowane prawie wyłącznie do I. i II. klasy katastralnej, a przytem grunta te przeważnie zostają pod kulturą rolną, która nie znosi wcale wylewów, to wobec tak często powtarzających się wylewów letnich i zatorowych, które od r. 1839. piętnaście razy ciężko dotknęły powiat Tarnobrzeski (mianowicie w latach 1839., 1844., 1845., 1849., 1856., 1862., 1867., 1871., 1872., 1876., 1879., 1880., 1884., 1885. i 1888.), ustaje wszelka dyskusya co do potrzeby pożyteczności lub rentowności projektowanego przedsiębiorstwa, które ma na celu najelementarniejszą obronę życia i mienia ludności, a jedynie dziwić się należy, że całe Powiśle, a w szczególności powiat Tarnobrzeski, który jako najniżej położony, jest najbardziej narażonym i to na największe powodzie zbierające się z 49.028 kilometrów terenu opadowego, nie zostały już dawno zabezpieczone od tak groźnych klęsk elementarnych.

Rozkład kosztów.

Gdy projektowane uzupełnienie obwałowania Wisły i Sanu ma na celu ochronę gruntów od spustoszeń powodziowych, przysługuje temuż w razie przeprowadzenia robót w drodze

przedsiębiorstwa powiatowego w myśl postanowień §. 4. ust. 2. *a)* oraz §. 6. ust. 2. państwowej ustawy melioracyjnej prawo do uzyskania subwencyi z funduszu krajowego oraz państwowego melioracyjnego przynajmniej w wysokości po 30% sumy kosztorysowej.

Gdy zaś w uwzględnieniu uchwał Rady powiatowej Tarnobrzeskiej zamierzonem jest przyznanie temu przedsiębiorstwu subwencyj z funduszów publicznych w wysokości po 40% sumy kosztorysowej, podobnie jak na mniej nagłe i mające na celu tylko podniesienie produktywności gruntów nawodnienie pod Monfalcone w Gorycyi (gdzie 40%-wy datek państwowy w kwocie 382.400 zł. ma być wypłaconym w pięciu ratach rocznych po 76.480 zł.), wynosić będzie całkowity udział w sumie kosztorysowej 680.600 zł.

1. funduszu krajowego 40%	272.240 zł.
2. państwowego funduszu melioracyjnego 40%	272.240 „
3. powiatu Tarnobrzeg 20%	136.120 „
Razem	680.600 zł.

Przy sześcioletnim okresie budowy od roku 1889 do 1894, (t. j. do końca pierwszego dziesięciolecia istnienia państwowego funduszu melioracyjnego) wynosić będzie roczny datek:

1. kraju	45.373$^1/_3$ zł.
2. państwa	45.373$^1/_3$ „
3. powiatu	22.686$^2/_3$ „
Razem rocznie	113.433$^1/_3$ zł.

Program budowy.

Przy wykazanej powyżej dotacyi rocznej 113.433$^1/_3$ zł. należy ze względu na przeważające w projektowanem przedsiębiorstwie roboty ziemne, które wymagają wielkiej ilości robotnika, prowadzić robotę w dwóch partyach, mianowicie na Wiśle i na Sanie, co wymagać będzie zaangażowania przynajmniej dwóch techników na czas budowy.

Z uwagi, że najbardziej wystawioną jest na zalew okolica położona między Sanem i Wisłą od Pława i Tarnobrzega w dół aż do Wrzaw, która należy do okręgów konkurencyjnych przy regulacyi Łęgu i Trześniówki, wypada przedewszystkiem ten kąt izolowany górą Pławską i Miechocińską zamknąć przed inundacyą, rozpoczynając uzupełnienie wałów z góry na dół, mianowicie na Wiśle od skały Miechocińskiej w dół sekcyą 4, 3 i 2, na Sanie zaś po lewym brzegu od Pława aż do Łapiszowa. Równocześnie z temi robotami należałoby wykonać w sekcyi 1. wałów nadwiślańskich przekop Strachockiej rzeki na granicy Pniowa i Witkowic, ażeby dzisiejsze łożysko tego potoku mogło się choć w części zamulić podczas budowy.

Po wykończeniu lewego wału Sanu wypadnie dopiero rozpocząć i budowę wału prawego, gdzie teren jest stosunkowo wyższy i rzadziej narażony na wylew, postępując w tym samym porządku z sypaniem wału co na lewym brzegu, t. j. z góry od Jastkowic w dół aż do Pniowa. W tym samym czasie należy po ukończeniu sekcyi 4, 3 i 2 rozpocząć uzupełnienie i budowę wałów w sekcyi 7. a i 6., t. j. od granicy powiatu Mieleckiego do wzgórza Siedleszczańskiego, gdzie teren inundacyjny jest większy, a przy tem należy do konkurencyi Krzemienicy; dalej prowadzić roboty w sekcyi 5. między Nagnajowem a skałą Miechocińską, w końcu zaś przystąpić do budowy wału nadwiślańskiego w sekcyi 1. poniżej ujścia Sanu, oraz wałów wstecznych na Strachockiej rzece.

Alegat 2. do L. 39.944/88.

(Projekt.)

Ustawa

z dnia . . . . . ,

o uzupełnieniu obwałowania Wisły i Sanu w powiecie Tarnobrzeskim.

Za zgodą Sejmu krajowego Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, rozporządzam co następuje:

§. 1.

Uzupełnienie obwałowania Wisły i Sanu w powiecie Tarnobrzeskim ma być wykonane w ciągu lat sześciu po wejściu w życie tej ustawy, jako przedsiębiorstwo powiatowe, subwencyonowane z funduszu krajowego.

§. 2.

Za podstawę techniczną tej melioracyi służyć ma projekt Wydziału krajowego z r. 1888. preliminujący koszta budowy na 680.600 zł.

Wydział krajowy zostaje jednak upoważnionym do poczynienia zmian w tym projekcie w porozumieniu z Administracyą Państwa, w obrębie granic powyższej sumy kosztorysowej.

§. 3.

Do pokrycia kosztów tej melioracyi mają się przyczynić:

a) fundusz krajowy bezzwrotnym zasiłkiem w wysokości czterdziestu procent preliminowanych kosztów;

b) państwowy fundusz melioracyjny w myśl §. 6. ustępu 2. i §. 4. ustępu 2. *a)* ustawy z dnia 30. Czerwca 1884. Dz. u. p. Nr. 116 takim samym bezzwrotnym zasiłkiem w wysokości czterdziestu procent kosztów;

c) wreszcie powiat Tarnobrzeski resztą preliminowanych kosztów budowy.

§. 4.

Zasiłki krajowe i państwowe zarówno jak i datki powiatu Tarnobrzeskiego mają być uiszczone w czasie budowy w sześciu równych ratach rocznych z góry.

§. 5.

Wykonanie robót oraz zarząd funduszu budowy prowadzić ma Wydział powiatowy Tarnobrzeski.

Sposób wykonania przedsiębiorstwa i ostateczny kosztorys oznaczyć ma Wydział krajowy w porozumieniu z Namiestnictwem, któremu też po-

dobnie jak i Wydziałowi krajowemu przyznanym zostaje wpływ odpowiedni na tok spraw technicznych i ekonomicznych przedsiębiorstwa.

Bliższe szczegóły co do zakresu i sposobu wywierania tego wpływu, oraz co do ewentualnego bezpośredniego współdziałania krajowych i rządowych organów technicznych, określi rozporządzenie wykonawcze, które ułoży Wydział krajowy wspólnie z Administracyą Państwa.

§. 6.

Dla utrzymania wykonanych robót ma być utworzonym oddzielny fundusz.

Fundusz ten składać się będzie:

1. z dochodów uzyskanych z wydzierżawienia wałów ochronnych;
2. z corocznych datków kraju i powiatu, o ile koszta konserwacyi nie zostaną pokryte dochodem z wałów.

Dalsze postanowienia co do wysokości datków krajowych i powiatowych na konserwacyę administracyi funduszu konserwacyjnego, organizacyi obrony grobel i innych zarządzeń, potrzebnych dla utrzymania wykonanych budowli, wydane zostaną w drodze ustawodawstwa krajowego po skończeniu budowy.

§. 7.

Wykonanie tej ustawy poruczam Moim Ministrom rolnictwa, skarbu i spraw wewnętrznych.

LW. 38.860/1888.

Aleg. 26.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego o petycyach gminy i obszaru dworskiego Rybotycze, tudzież innych piętnastu gmin powiatu Dobromilskiego w sprawie ustanowienia w tej miejscowości nowego c. k. Sądu powiatowego.

Wysoki Sejmie!

Pod dniem 5. Stycznia 1888. r. otrzymaliśmy przy sprawozdaniu Wydziału Rady powiatowej w Dobromilu adresowane do Wysokiego Sejmu petycye gmin: Rybotycze miasteczko, Grąziowa, Łomna, Krajcza, Łodzinka górna, Trójca, Makowa rustykalna, Makowa kolonialna, Borysławsko, Huwniki, Kopysno, Jamna górna, Jamna dolna, Posada Rybotycka, Łodzinka dolna i Leszczyny, poparte uchwałami Rad gminnych, deklaracyami niektórych obszarów dworskich, wreszcie uchwałą Rady powiatowej Dobromilskiej z dnia 5. Grudnia 1887. r., w której proszą Wysoki Sejm o udzielenie c. k. Rządowi opinii, aby utworzono w tej okolicy nowy c. k. Sąd powiatowy z siedzibą w Rybotyczach i ten nowy Sąd włączono do okręgu c. k. Sądu obwodowego w Przemyślu.

W petycyach swych pomienione gminy, jako przyczynę tych żądań podają zbyt wielką odległość od dzisiejszych siedzib Sądów w Dobromilu i Birczy, niewygodną komunikacyę po górzystym terenie, szczególniej podczas zimy, co oczywiście pociąga za sobą powiększenie wydatków na podróże i przyczynia się do rozwoju praktyki pokątnych doradców.

Rada powiatowa z swej strony podnosi jeszcze i tę okoliczność, że powiat Dobrobromilski w stosunku do swej rozległości i zaludnienia (obejmuje bowiem 17 mil kwadratowych i 58.553 ludności) ma tylko dwa sądy powiatowe w Dobromilu i Birczy, których siedziby leżą na krańcach powiatu, jedna ku północy, druga ku południowi.

Ustanowienie zatem trzeciego Sądu w Rybotyczach, wpłynęłoby korzystnie na rozdział czynności w Sądach i ułatwiło w dogodny sposób wymiar sprawiedliwości.

Celem bliższego wyjaśnienia tej sprawy, powodując się kilkakrotnie objawianemi życzeniami Wysokiej Komisyi prawniczej Sejmu, prosiliśmy c. k. Sąd wyższy krajowy we Lwowie o udzielenie nam opinii, o ile życzenia gmin petycyonujących w danym razie mogą liczyć na jego poparcie i czy ze względu na tok spraw sądowych c. k. wyższy Sąd krajowy uznaje potrzebę zaprowadzenia nowego Sądu powiatowego z siedzibą w Rybotyczach.

Otóż nadesłana opinia z dnia 28. Sierpnia 1888. r. L. 19.600 jest nieprzychylną tej sprawie. Podług przeprowadzonych przez władze sądowe dochodzeń, tylko siedm gmin z tych, które wniosły petycyę, liczących około 4.000 ludności, możnaby z korzyścią dla nich

przyłączyć do przyszłego Sądu w Rybotyczach, dla reszty zaś z projektowanych 16 gmin nie przyniósłby on żadnych korzyści, gdyż bliżej mają do siedziby teraźniejszych swych Sądów i lepszą komunikacyę z Dobromilem, a względnie z Birczą, niż z Rybotyczami.

C. k. Starostwo w Dobromilu z swej strony dodaje jeszcze tę wiadomość, że miasteczko Rybotycze jako mało zaludnione (1482 mieszkańców), górskie, ubogie, pozbawione jakich takich dróg komunikacyjnych, zdala od wszelkiego ruchu handlowego leżące, nie kwalifikuje się wcale na siedzibę sądu, bo nie ma żadnych lokalności, któreby się na umieszczenie sądu lub aresztów a wreszcie na pomieszkanie urzędników przydały.

W obec przytoczonych powyżej wyjaśnień i z uwagi, że proponowane w petycyi gminy Pacław, Nowosiółek Dydyński, Sopotnik i Kropiwnik jako ewentualnie przyłączyć się mogące do okręgu przyszłego sądu powiatowego w Rybotyczach, oświadczyły, iż nadal w dotychczasowym okręgu sądowym w Dobromilu pozostać pragną, Wydział krajowy nie może petycyom gmin Rybotycze i innym udzielić swego poparcia, albowiem położenie geograficzne Rybotycz nie nadaje się na siedzibę sądu, do okręgu którego włączone petycyonujące gminy wraz z obszarami dworskimi dają tylko cyfrę 8069 zaludnienia, a ta znów nie wystarczyłaby na zajęcie urzędników, którychby c. k. Rząd w nowym Sądzie obowiązany był systemizować.

Z tych przeto powodów wnosimy:

Wysoki Sejm uchwalić raczy:

Sejm Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem nad petycyami gminy Rybotycze i innych piętnastu z powiatu Dobromilskiego, proszących o ustanowienie nowego c. k. Sądu powiatowego z siedzibą w Rybotyczach, przechodzi do porządku dziennego.

Lwów dnia 12. Września 1888.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Marszałek krajowy:
Tarnowski *w. r.*

Sprawozdawca:
Teofil Bereźnicki *w. r.*
Członek Wydziału krajowego.

Z drukarni i litografii Pillera i Spółki.

Aleg. 27.

Wniosek.

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. załączoną **ustawę gminną** dla miast: Biała, Bochnia, Brody, Brzeżany, Buczacz, Drohobycz, Gorlice, Gródek, Jarosław, Jasło, Jaworów, Kołomyja, Krosno, Nowy Sącz, Podgórze, Przemyśl, Rzeszów, Sambor, Sanok, Śniatyn, Sokal, Stanisławów, Stary Sącz, Stryj, Tarnopol, Tarnów, Trembowla, Wadowice, Wieliczka, Złoczów, Żółkiew

2. następującą **rezolucyę:**

„Poleca się Wydziałowi krajowemu, aby na następnej sesyi przedłożył Sejmowi projekt do ustawy normującej ordynacyę wyborczą gminną dla tych miast".

Wnioskodawca *Fruchtmann.*

Rybicki, Lenartowicz, Ochrymowicz, Dr. Antoniewicz, Hausner, Romanowicz, Waygart, Goldman, A. Jędrzejowicz, Dr. Rosner, Pilat, Dr. Hoszard, Kopyciński, Tyszkowski, C. Łoziński, Mieroszowski, Żuk-Skarszewski, Gorecki, Płaziński, Abrahamowicz, Łubieński, Czajkowski, Kapri, Gross, Moysa, Madeyski, Mandyczewski m. p.

DZIAŁ I.

O gminie w ogólności.

§. 1.

Każde miasto niniejszej ustawie podlegające stanowi w dotychczasowych granicach swoich osobną gminę miejską.

§. 2.

Zmiana granic miasta nastąpić może tylko za uchwałą Rady miejskiej. Uchwała taka do swej ważności wymaga potwierdzenia Rady powiatowej, które udzielone być może tylko za poprzedniem oświadczeniem politycznej władzy krajowej, że przeciw temu ze względów publicznych nie ma nic do zarzucenia.

DZIAŁ II.

O członkach gminy.

§. 3.

Członkami gminy są:

a) Przynależni do gminy, t. j. osoby mające w gminie prawo przynależności;

b) uczestnicy, t. j. osoby nie mające w gminie prawa przynależności, jeżeli w granicach gminy majątek nieruchomy posiadają, lub jeżeli od przedsiębiorstwa zarobkowego samoistnie wykonywanego, albo od dochodu bezpośredni podatek w gminie opłacają.

Pod tymi warunkami należą do uczestników gminy także korporacye, stowarzyszenia, zakłady i fundacye.

Wszystkie inne osoby w gminie są obcemi.

§. 4.

Stosunki przynależności do gminy określone są ustawą z dnia 3. grudnia 1863. L. 105 Dz. pr. p.

Za nadanie prawa przynależności do gminy może gmina pobierać opłatę, nie przewyższającą sumy 50 złr.

§. 5.

Obywatelami miejskimi są ci, którym gmina miejska prawo obywatelstwa nadała.

Obywatelstwo miejskie tylko przynależnym do gminy nadawanem być może.

Za nadanie obywatelstwa może gmina pobierać opłatę.

Gminy miejskie mogą w uznaniu zasług publicznych nadawać obywatelstwo honorowe osobom, będącym obywatelami Państwa austryackiego.

§. 6.

Członkom gminy służy prawo swobodnego pobytu w gminie. Mają oni udział podług postanowień niniejszej ustawy w prawach i korzyściach, jako też w obowiązkach i ciężarach gminy. Przynależni do gminy mają nadto w razie zubożenia i niezdolności do pracy prawo do wsparcia, stosownie do ustawy z dnia 7. grudnia 1863. L. 105 Dz. pr. p. Obywatelom miejskim zastrzega się prawo do udziału w fundacyach i zakładach osobno dla nich utworzonych.

Obywatelstwo honorowe nadaje prawo uczestnikom gminy, ale nie nakłada udziału w ich obowiązkach.

§. 7.

Prawo pobytu w gminie.

Obcym, którzy przynależność swoją do gminy wykażą, lub przynajmniej dowiodą, iż poczynili potrzebne kroki ku wykazaniu przynależności, nie może gmina wzbronić pobytu w swym obrębie, dopóki tak oni, jak i mieszkający z nimi członkowie ich rodzin nieskazitelny żywot prowadzą i nie stają się ciężarem dobroczynności publicznej.

Jeżeli obcy rozporządzeniem gminy w tej mierze czuje się pokrzywdzonym, służy mu prawo odwołania się do politycznej władzy powiatowej.

§. 8.

Utrzymanie prywatnych stosunków prawnych.

Niniejsza ustawa nie narusza prywatnych stosunków prawnych w ogóle, a w szczególności praw własności i użytkowania, służących bądź pojedynczym członkom gminy, bądź też częściom gminy, lub całym klasom mieszkańców.

DZIAŁ III.

O reprezentacyi gminnej.

§. 9.

Gminę reprezentuje we wszystkich jej sprawach Rada miejska.

Rada zawiaduje sprawami gminy przez Magistrat.

Na czele Rady i Magistratu stoi burmistrz.

§. 10.

A. Rada miejska.

Skład Rady miejskiej.

Rada miejska składa się z 36 radnych, wybranych przez członków gminy, czynne prawo wyboru mających.

Do zastępowania radnych, ubyłych lub nie mogących brać udziału w czynnościach Rady, wybrani będą przez tych samych członków gminy zastępcy w liczbie 18.

Bliższe postanowienia o uprawnieniu do wyboru, obieralności i postępowaniu przy wyborach, zawiera ordynacya wyborcza dla gmin.

§. 11.

Urząd radnego i jego zastępcy jest bezpłatny. Każdy radny i zastępca, obejmujący swą posadę, składa do rąk burmistrza przyrzeczenie sumiennego pełnienia przyjętych obowiązków.

§. 12.

Radni i ich zastępcy wybierani będą na lat 6. Co trzy lata jednak ustępuje połowa radnych i zastępców z każdego koła wyborczego, a w miejsce ustępujących wybrani będą nowi radni i zastępcy.

Po upływie trzech lat od pierwszego wyboru po wejściu w życie niniejszej ustawy dokonanego, tudzież po upływie trzech lat od wyboru rady miejskiej, dokonanego skutkiem rozwiązania rady (§. 116), losowanie oznaczy tych radnych i zastępców, którzy mają ustąpić. Burmistrz losowaniu nie ulega.

Na przyszłość zaś ustępować będą ci radni i zastępcy, którzy już przez lat 6 ten urząd sprawowali.

Ustępujący radni i zastępcy urzędować będą aż do przeprowadzenia nowego wyboru.

Ustępujący radni i zastępcy mogą być ponownie wybrani.

§. 13.

W miejsce radnego, ubywającego przed końcem peryodu wyborczego, powoła rada miejska do grona swego na wniosek burmistrza tego zastępcę, który największą ilość głosów otrzymał w tem samem kole wyborczem, w którem radny, mający być zastąpionym, wybrany został.

W razie równości głosów rozstrzyga los.

Jeżeli radny dłużej niż przez trzy miesiące nie może brać udziału w czynnościach Rady, powoła Rada miejska w sposób wyż oznaczony zastępcę na czas, przez który ów radny w czynnościach Rady miejskiej udziału brać nie może.

Gdyby jednak tylu radnych ubyło, iżby liczby radnych z jednego koła wyborczego nawet przez powołanie wszystkich z tego koła zastępców uzupełnić nie można, będzie bezzwłocznie na podstawie ostatniej listy wyborczej rozpisany wybór uzupełniający z tegoż koła wyborczego.

Radni i zastępcy w wyborze uzupełniającym wybrani, urzędować będą tylko do końca okresu wyborczego tych, w których miejsce zostali wybrani.

B. Magistrat.

Skład Magistratu.

§. 14.

Magistrat składa się z Burmistrza, jego zastępcy i trzech asesorów.

Płaca członków Magistratu.

§. 15.

Burmistrz, jego zastępca i jeden asesor otrzymują stałe wynagrodzenie z funduszów miejskich.

Minimum tego wynagrodzenia oznaczy Wydział krajowy dla każdego z miast tej ustawie podlegających, po wysłuchaniu Rad miejskich. Burmistrzowi, jego zastępcy i płatnemu asesorowi nie wolno zrzec się swojego wynagrodzenia ani w całości, ani częściowo.

Wybór Magistratu.

§. 16.

Burmistrza, jego zastępcę i asesorów wybiera Rada miejska, a to burmistrza z grona swego lub z po za swego grona, zastępcę burmistrza i asesorów tylko z grona swego.

Burmistrz, z po za grona Rady miejskiej wybrany, musi mieć prawo obieralności do Rady miejskiej.

Wybór uzupełniający.

§. 17.

W razie opróżnienia posady burmistrza, jego zastępcy lub asesora w ciągu okresu wyborczego, winna Rada miejska najpóźniej do dni 14 wybrać w jego miejsce innego na resztę okresu wyborczego tego członka Magistratu, w którego miejsce został obranym.

Przyrzeczenie.

§. 18.

Burmistrz, jego zastępca i asesorowie winni przy objęciu urzędu w obecności delegata Wydziału Rady powiatowej i wobec Rady miejskiej złożyć w ręce naczelnika politycznej władzy powiatowej lub jego delegata w miejsce przysięgi przyrzeczenie, iż zachowają Cesarzowi wierność i posłuszeństwo, przestrzegać będą ustaw i wypełniać sumiennie obowiązki swoje.

§. 19.

Rada miejska może uchwalić większą liczbę niepłatnych asesorów, aniżeli w §. 14. ustanowiono, jednak nie więcej jak 5.

C. Postanowienia ogólne.

Ustąpienie z posady.

§. 20.

Za przyzwoleniem Rady miejskiej może burmistrz, asesor, radny lub zastępca urząd swój złożyć.

Burmistrz, asesor, radny lub zastępca traci swój urząd, jeżeli zajdzie lub wiadomą się stanie okoliczność, któraby pierwotnie jego obieralność była wykluczyła, lub jeżeli się w inne miejsce przesiedla.

Jeżeli burmistrz, asesor, radny lub zastępca popadnie w śledztwo sądowe z powodu zbrodni, przekroczenia lub przestępstwa z chciwości popełnionego, lub jednego z przekroczeń w §. 501, 504, 511, 512, 515 i 516 ustawy karnej wskazanych — lub jeżeli do jego majątku konkurs ogłoszony zostanie, wtedy nie będzie on mógł sprawować swego urzędu, dopóki trwa to postępowanie karne lub krydalne.

Jeżeli radny lub zastępca wchodzi w stosunki prawne z gminą jako przedsiębiorca, dostawca lub dzierżawca, nie będzie on mógł sprawować swego urzędu, dopóki ten stosunek trwa i rachunki ztąd wynikłe ostatecznie załatwione nie będą.

Obowiązek przyjęcia wyboru.

§. 21.

Każdy podług przepisów wybrany członek gminy winien przyjąć wybór, bądź na członka Rady miejskiej lub też zastępcę, bądź na niepłatnego asesora. Prawo wymówienia się od przyjęcia wyboru, lub też od dalszego sprawowania urzędu służy tylko:

a) duchownym wszelkiego wyznania i nauczycielom publicznym;
b) urzędnikom i sługom c. k. Dworu, państwa, kraju, zakładów i funduszów publicznych, dopóki w czynnej służbie zostają;
c) wojskowym, chociażby w czynnej służbie nie zostającym;
d) osobom liczącym przeszło 60 lat życia;
e) tym, którzy przez cały jeden peryod wyborczy piastowali posadę w Magistracie, jednak tylko na peryod bezpośrednio następujący;
f) tym, którym ułomności fizyczne lub znacznie i trwale nadwątlone zdrowie nie dozwalają obowiązków urzędowych wykonywać;
g) tym, którzy z powodu zwykłego zatrudnienia corocznie często lub przez dłuższy czas nie bywają w gminie obecni;
h) zostającym w służbie prywatnej, jeżeliby przez przyjęcie wyboru w stosunku swoim służbowym uszczerbku doznać mogli.

Kto bez takiego uwalniającego powodu wzbrania się przyjąć wyboru, lub przyjęty urząd dalej sprawować, podpada karze pieniężnej, którą Rada miejska aż do wysokości 50 zł. w. a. wymierzyć może.

Przeciw takiemu orzeczeniu Rady służy odwołanie się do Wydziału powiatowego.

Kara pieniężna wpływa do kasy gminnej.

DZIAŁ IV.

O zakresie działania gminy.

Rozdział I.

O zakresie działania gminy w ogóle.

§. 22.

Zakres działania gminy jest:

a) własny, i

b) poruczony.

Własny zakres działania.

§. 23.

Własny zakres działania, t. j. zakres, w którym gmina z zachowaniem ustaw samodzielnie zarządzać i rozporządzać może, obejmuje w ogóle wszystko, co bezpośrednio dotyczy interesu gminy i w jej granicach własnemi jej siłami załatwionem i przeprowadzonem być może.

W myśl tego należą do własnego zakresu działania gminy w szczególności:

a) wolny zarząd majątkiem gminnym i załatwianie spraw, odnoszących się do związku gminy;

b) czuwanie nad bezpieczeństwem osób i ich mienia;

c) staranie o zakładanie i utrzymanie gminnych dróg, mostów, ulic i placów, niemniej o bezpieczeństwo i łatwość komunikacyi po drogach i wodach;

d) policya polowa;

e) dozór policyjny nad przedmiotami żywności, nad targami, nad miarą i wagą;

f) policya zdrowia;

g) policya nad czeladzią i wyrobnikami, niemniej wykonywanie przepisów o czeladzi służebnej;

h) policyjny dozór nad obyczajnością publiczną;

i) sprawy ubogich, opieka nad zakładami dobroczynnymi gminy, zapobieganie żebractwu;

k) policya ogniowa, policya budownictwa, wykonywanie przepisów porządku budowniczego i udzielanie policyjnego pozwolenia na budowy;

l) ustawą oznaczyć się mający wpływ na szkoły średnie, przez gminy utrzymywane i na szkoły ludowe, staranie o zakładanie, uposażenie i utrzymywanie szkół ludowych, z uwzględnieniem istniejących jeszcze patronatów szkolnych i przepisów konkurencyi do szkół;

m) jednanie stron w sporze będących przez mężów zaufania z gminy wybranych;

n) przedsiębranie dobrowolnej sprzedaży ruchomości drogą licytacyi.

Z wyższych względów państwa mogą pewne czynności policyi miejscowej w pojedynczych miastach w drodze ustawy krajowej przekazane być osobnym organom rządowym.

Poruczony zakres działania.

§. 24.

Ustawy określają poruczony zakres działania gminy, t. j. jej obowiązek do współdziałania w sprawach publicznej administracyi.

Rozdział II.

O zakresie działania Rady miejskiej.

§. 25.

Rada miejska jest w sprawach gminnych władzą uchwalającą i nadzorującą.

Władza wykonawcza jej nie przysługa.

Rada miejska zastępuje gminę w wykonywaniu jej praw i obowiązków, wydaje w granicach ustawami oznaczonych imieniem gminy postanowienia obowiązujące i uchwala sposób ich wykonania. Ona jest władzą zwierzchnią miasta we wszystkich sprawach gminy, obowiązana strzedz dobra gminy i starać się o zaspokojenie jej potrzeb.

§. 26.

Rada miejska obraduje i uchwala o wszystkich sprawach gminy, jej majątku, dobra lub zakładów.

W szczególności należy do zakresu działania Rady miejskiej:

a) zmiana granic miast (§. 2);
b) ustanawianie zasad zarządu, tudzież sposobu użytkowania majątku i dobra gminy i zakładów gminnych;
c) sprawy należące do zwyczajnego zarządu majątkiem, które Rada miejska osobną uchwałą sobie zastrzegła (§. 27).
d) nabywanie lub pozbywanie nieruchomości lub praw, wedle ustaw za nieruchomości uważanych, obciążanie majątku gminy, zaciąganie pożyczek i lokowanie kapitałów;
e) stawianie kosztem gminy nowych budowli, przekształcanie lub znoszenie istniejących, tudzież inne przedsiębiorstwa nakładem gminy wykonać się mające;
f) zaprowadzenie nowych zakładów gminnych lub zwinięcie istniejących;
g) zawieranie, zawiązywanie, zmiany kontraktów najmu i dzierżaw;
h) uchwalanie budżetu rocznego, wydatków budżetem nieprzewidzianych i kredytów dodatkowych, przyzwalanie na przenoszenie uchwalonych kredytów z jednej rubryki do dru-

giej, staranie o pokrycie niedoboru, uchwalanie dodatków do podatków, opłat, prestacyj i usług i oznaczenie dziennych cen takich prestacyj i robót;

i) sprawdzanie i załatwianie rachunków rocznych;

k) przyzwalanie na rozpoczęcie spraw prawnych i na odstąpienie od nich, zatwierdzanie ugód spór umarzających, ustanawianie zastępstw prawnych;

l) zatwierdzanie wyników wszelkich licytacyj;

m) wybór burmistrza, jego zastępcy i asesorów;

n) uchwalanie etatu i płac urzędników i sług gminnych, jako też instrukcyj służbowych i etatu emerytalnego dla tychże:

o) wyznaczanie wynagrodzenia dla burmistrza, jego zastępcy i płatnego asesora;

p) mianowanie i oddalanie urzędników i wymiar emerytury dla nich — na wniosek Magistratu.

q) nadzór i kontrola nad czynnościami burmistrza i magistratu;

r) nadawanie prawa przynależności do gminy, i obywatelstwa miejskiego i honorowego; ustanawianie opłaty za nadawanie prawa przynależności i obywatelstwa miejskiego;

s) wykonywanie służącego gminie prawa patronatu, lub prezentowania, rozdawanie miejsc fundacyjnych, nie uwłaczając prawom na różnicy wyznań opartym:

t) wybór mężów zaufania do jednania stron;

u) uchwalanie regulaminu dla własnych czynności;

v) udzielanie zdania swego władzom wyższym na ich żądanie;

w) rozstrzyganie zażaleń przeciw zarządzeniom burmistrza i Magistratu.

§. 27.

Zwyczajny zarząd majątkiem nie należy do zakresu działania Rady miejskiej, lecz Rada może poszczególne sprawy tego zarządu na wniosek lub po wysłuchaniu Magistratu swojej uchwale zastrzedz.

§. 28.

Etat urzędników i sług, ich płace, instrukcya służbowa i statut emerytalny uchwala Rada miejska na wniosek lub po wysłuchaniu Magistratu.

W każdem mieście co najmniej następujące posady mają być ustanowione: sekretarza, rachmistrza, kasyera, lekarza, budowniczego i inspektora policyi.

§. 29.

Nadzorowanie Magistratu.

Rada miejska ma prawo i obowiązek urzędowanie burmistrza i Magistratu ciągle nadzorować.

Nadzór ten wykonywa Rada miejska za pomocą jednej lub kilku komisyi z grona swego wybieranych, które obowiązane będą o każdej dostrzeżonej nieprawidłowości lub wadliwości w urzędowaniu burmistrza lub Magistratu bezzwłocznie Radę miejską zawiadomić i poczynić wnioski o usunięcie złego, zaś po upływie każdego roku administracyjnego przedłożyć Radzie miejskiej sprawozdanie o swoich czynnościach z wnioskami, jakie uznają za stósowne. Skoro Rada miejska przekona się o nieprawidłowościach lub wadliwościach w urzędowaniu burmistrza lub Magistratu, może się postarać o bezzwłoczne ich usunięcie, a gdyby się to nie udało, donieść o tem Wydziałowi krajowemu za pośrednictwem Wydziału powiatowego.

Dla komisyj kontrolujących uchwali Rada miejska osobne instrukcye i przedłoży je Wydziałowi krajowemu za pośrednictwem Wydziału powiatowego, do wiadomości.

Burmistrz winien najdalej do dni 30 po upływie każdego roku administracyjnego przedłożyć Wydziałowi krajowemu za pośrednictwem Wydziału powiatowego odpisy sprawozdań komisyj kontrolujących o ubiegłym roku, jako też odpis uchwał Rady miejskiej na podstawie tych sprawozdań zapadłych, lub donieść w tym terminie o zachodzących przeszkodach.

Rada miejska może także ustanowić osobne komisye do nadzorowania przedsiębiorstw gminnych, tudzież do udzielania zdań i przedstawiania wniosków w sprawach gminnych.

Do takich komisyj Rada miejska powołać może mężów zaufania z poza grona swego.

Ani komisye kontrolujące ani specyalne komisye w myśl niniejszego paragrafu ustanowione, władzy wykonawczej nie mają, a zatem ani same nic zarządzić ani Magistratowi poleceń wydawać nie mogą.

§. 30.

Rewizya kasy.

Rada miejska winna wybrać osobną komisyę, której obowiązkiem będzie przynajmniej cztery razy do roku przedsięwziąć rewizyę kasy miejskiej i kas zakładów i funduszów pod zarządem gminy zostających i o każdej rewizyi Radzie miejskiej zdać sprawę.

§. 31.

Sprawy policyi miejscowej.

O ile sprawowanie policyi miejscowej nie jest mocą ustawy przekazane organom rządowym, może Rada w granicach istniejących ustaw wydać obowiązujące w obrębie gminy przepisy, tyczące się policyi miejscowej i za przekroczenie tychże zagrażać karą pieniężną aż do wysokości 50 zł., lub w razie niemożności uiszczenia kary pieniężnej, karą aresztu do 10 dni.

Uchwały takie Rada miejska powziąć może tylko na wniosek lub po wysłuchaniu Magistratu.

§. 32.

Rada winna uchwalać środki pieniężne na utrzymanie zakładów i urządzeń policyi miejscowej i jest odpowiedzialną za wszelkie zaniedbanie w tej mierze, pochodzące z jej winy.

§. 33.

Odpowiedzialność gminy.

Gdyby kto poniósł szkodę z powodu zaniedbania przez gminę obowiązków względem policyi miejscowej na niej ciążących, winna gmina poniesioną szkodę wynagrodzić. W szczególności obowiązaną jest gmina wynagrodzić szkodę, wyrządzoną w jej obrębie przez gwałt publiczny, przy zbiegowisku dokonany, jeżeliby ani jeden ze sprawców nie był schwytanym, a na gminie ciężyła wina niedbałości w zapobieżeniu temu gwałtowi.

Orzeczenie względem obowiązku wynagrodzenia szkody wyda polityczna władza powiatowa za poprzedniem wysłuchaniem Wydziału powiatowego.

Jeżeli co do wysokości wynagrodzenia porozumienie się między gminą a poszkodowanym nie nastąpi, wynagrodzenie to ma być poszukiwanem zwykłą drogą prawa.

§. 34.

Na żądanie władz politycznych lub autonomicznych winna Rada miejska udzielać im swojego zdania.

§. 35.

Rada miejska rozstrzyga zażalenia przeciw rozporządzeniom burmistrza i Magistratu w sprawach, tyczących się majątku i dobra gminnego lub zakładów gminnych, nie mniej w tych sprawach, w których burmistrz lub Magistrat tylko uchwały Rady miejskiej wykonywa.

We wszystkich innych sprawach własnego zakresu działania, rozstrzyganie rekursów przeciw postanowieniom burmistrza lub Magistratu należy do Wydziału powiatowego, zaś w sprawach poruczonego zakresu działania do politycznej władzy powiatowej.

§. 36.

Regulamin.

Rada miejska winna uchwalić regulamin dla własnych czynności i przedłożyć go za pośrednictwem Wydziału powiatowego Wydziałowi krajowemu do wiadomości.

§. 37.

Zwoływanie Rady.

Rada miejska zbiera się na posiedzenie, ile razy zajdzie tego potrzeba, najmniej zaś raz na miesiąc. Burmistrz lub jego zastępca zwołuje Radę na posiedzenie. Każde posiedzenie, które

nie jest tym sposobem zwołane, jest nieprawne, a powzięte na niem uchwały są nieważne.

Burmistrz musi zwołać Radę, jeżeli tego zażąda przynajmniej trzecia część radnych, Magistrat, polityczna władza powiatowa, albo też Wydział krajowy lub Wydział powiatowy.

O nastąpić mającem posiedzeniu burmistrz w każdym razie winien zawiadomić wszystkich w gminie obecnych radnych.

§. 38.

Komplet do uchwał.

Rada miejska nie może powziąć uchwały, jeżeli więcej niż połowa radnych nie jest na posiedzeniu obecną.

Do uchwały ustanawiającej budżet, jakoteż do uchwały podlegającej wyższemu zatwierdzeniu, potrzebną jest obecność dwóch trzecich części radnych.

Jeżeli na posiedzeniu nie zbierze się ilość radnych, potrzebna do powzięcia uchwał, winien burmistrz najdalej do 3 dni zwołać Radę powtórnie i zarazem zawezwać zastępców.

Na każdego radnego i zastępcę, który nie stawi się na to drugie posiedzenie i nie usprawiedliwi swojej nieobecności, winien burmistrz orzec karę pieniężną aż do wysokości 10 zł. Przeciw takiemu orzeczeniu służy odwołanie się do Wydziału powiatowego.

Grzywnę tę ściągnie Magistrat.

Radnego lub zastępcę, który bez usprawiedliwienia się na trzech po sobie następujących posiedzeniach się nie jawi, może Rada miejska na czas oznaczony lub też na cały w toku będący peryod wyborczy od udziału w obradach i uchwałach Rady wykluczyć. Przeciw tej uchwale służy wykluczonemu rekurs do Wydziału powiatowego.

§. 39.

Przeszkody uczestnictwa w obradach.

Członek Magistratu lub Rady miejskiej nie może być obecnym na posiedzeniu, jeżeli przedmiot obrady lub uchwały dotyczy urzędowania, jego własnych interesów prywatnych, lub też interesów jego żony, albo osób z nim w pierwszym lub drugim stopniu spokrewnionych lub spowinowaconych; winien jednak na żądanie Rady stawić się dla udzielenia żądanych wyjaśnień.

§. 40.

Członkowie Magistratu są obowiązani być obecnymi na każdem posiedzeniu Rady i mogą w każdym czasie głos zabrać. W głosowaniu jednak ci tylko udział brać mogą, którzy są członkami Rady miejskiej. W głosowaniu przy sprawdzaniu rachunków i udzielaniu Magistratowi absolutoryum nigdy udziału brać nie mogą.

§. 41.

Na posiedzeniach Rady miejskiej przewodniczy burmistrz, a w razie przeszkody jego zastępca.

Burmistrz, a w razie przeszkody jego zastępca, zwołuje Radę, zagaja i zamyka posiedzenie, układa porządek dzienny, kieruje rozprawami i przestrzega porządku w zgromadzeniu.

Sekretarz Rady.

§. 42.

Rada miejska wybiera sekretarza swojego bądź z grona swego, bądź z pomiędzy urzędników gminnych.

Warunki ważności uchwał.

§. 43.

Do ważności uchwały potrzebną jest bezwzględna większość głosów obecnych radnych. Przewodniczący głosuje przy wyborach. Prócz tego głosuje on tylko w razie równości głosów, a wtedy to zdanie staje się uchwałą, które z doliczeniem jego głosu większość bezwzględną otrzymało.

Głosowanie odbywa się jawnie; wolno jest jednak Radzie uchwalić głosowanie tajne.

Jawność posiedzeń.

§. 44.

Posiedzenia Rady odbywają się publicznie: wyjątkowo jednak może Rada uchwalić posiedzenie tajne. Posiedzenia, na których przedmiotem obrad jest budżet lub rachunki, są w każdym razie publiczne.

Gdyby publiczność mięszała się do obrad, lub w inny sposób przeszkadzała obradom, przewodniczący ma prawo i obowiązek po uprzedniem bezskutecznem napomnieniu, nakazać wydalenie publiczności z miejsca posiedzeń.

Księga uchwał.

§. 45.

Nazwiska radnych obecnych i zapadłe uchwały z każdego posiedzenia wpisywane będą do księgi uchwał. Wpisy te mają być stwierdzone podpisem przewodniczącego na dotyczącem posiedzeniu, czterech obecnych na posiedzeniu radnych i sekretarza.

Każdemu członkowi gminy wolno przeglądać tę księgę.

Rozdział III.

O zakresie działania burmistrza.

§. 46.

Burmistrz jest w sprawach gminy organem zarządzającym i wykonawczym.

W razie przeszkody zastępuje burmistrza wybrany jego zastępca, a jeżeli i ten jest przeszkodzony, zastępuje go jeden z asesorów.

Rada miejska na początku każdego roku oznaczy, który asesor w razie przeszkody zastępcy, burmistrza zastępować ma.

§. 47.

Do zakresu działania burmistrza należy:

a) kierownictwo urzędu magistratualnego, nadzór nad urzędnikami i służbą;
b) przewodniczenie w Radzie miejskiej i na posiedzeniach Magistratu;
c) wykonywanie Policyi miejscowej;
d) zarządzenie w razach nagłych za dodatkowem usprawiedliwieniem w obec Rady miejskiej;
e) wykonywanie wszelkich uchwał i zarządzeń Rady miejskiej i Magistratu;
f) wykonywanie wszelkich spraw poruczonego zakresu działania.

§. 48.

Burmistrz reprezentuje gminę na zewnątrz.

Dokumenta, mocą których gmina przyjmuje zobowiązania względem trzecich osób, muszą być podpisane przez burmistrza i jednego asesora.

Dokument, dotyczący interesu, do którego zawarcia potrzebne jest przyzwolenie Rady lub wyższe zatwierdzenie, musi nadto być podpisany przez dwóch radnych i powołać się do tego przyzwolenia lub zatwierdzenia.

W każdym razie dokument, wydany imieniem gminy, musi być zaopatrzony pieczęcią gminną.

§. 49.

Do burmistrza należy odpowiedne ustawom sprawowanie policyi miejscowej, o ile pojedyncze jej czynności nie są przekazane w drodze ustawy krajowej organom rządowym.

W nagłych wypadkach nieszczęścia n. p. przy pożarach lub powodziach i t p. burmistrz ma prawo zarządzić wykonanie robót wszelkiego rodzaju, o ile są niezbędne do usunięcia niebezpieczeństwa chwilowego i zmusić do tych robót każdego zdolnego do nich członka gminy a nawet i obcych.

Gdyby środki policyi miejscowej w gminie nie były dostateczne do zabezpieczenia dobra publicznego, (jak n. p. w razie epidemii), lub gdyby własne siły gminy nie wystarczały do odwrócenia grożącego niebezpieczeństwa, burmistrz winien zawiadomić o tem natychmiast polityczną władzę powiatową.

§. 50.

Poruczony zakres działania.

Burmistrz załatwia wszystkie sprawy należące do poruczonego zakresu działania gminy w sposób ustawami przepisany, lub przez władzę wskazany. Jeżeli oznaczenie sposobu wykonania pozostawione jest w całości lub częściowo gminie, burmistrz winien zastosować się w tym względzie do uchwały Rady miejskiej.

Wszakże w razach nadzwyczaj nagłych, gdzieby uchwała Rady bez szkody lub niebezpieczeństwa poprzednio nie mogła być zasięgniętą, może burmistrz działać według własnego zdania, winien jednak następnie w jak najkrótszym czasie wyjednać sobie zatwierdzenie Rady.

Rząd może polecić załatwianie spraw, należących do poruczonego zakresu działania w całości lub części, na swój koszt organom własnym.

Wykonywanie władzy karnej.

§. 51.

O ile w ustawach i przepisach, które dotyczą policyi miejscowej, należącej do zakresu działania gminy, wyrzeczoną jest sankcya karna, i o ile przekroczenia tych ustaw i przepisów nie podlegają ustawie karnej, służy prawo orzekania kar za takie przekroczenia burmistrzowi a względnie jego zastępcy.

W ten sposób mają być także orzekane kary zagrożone przez radę miejską (§. 31.) lub przez magistrat (§. 65). Tylko kary pieniężne lub w razie niemożności ich uiszczenia kary aresztu mogą być orzekane.

Wszelkie orzeczenia kar mają być w osobną księgę wpisywane.

Tok instancyi.

§. 52.

Od orzeczeń wydanych według §. 51. odwołać się można do politycznej władzy powiatowej.

Jeżeli orzeczenia tyczą się duchownych, uznanych wyznań religijnych, nauczycieli publicznych, urzędników rządowych lub krajowych, zostających w czynnej służbie, albo członków Sejmu krajowego, natenczas winien burmistrz przedłożyć to orzeczenie politycznej władzy powiatowej do poprzedniego zbadania i zatwierdzenia.

Przeznaczenie kar.

§. 53.

Kary pieniężne, orzeczone podług §. 51., wpływają na rzecz ubogich miejscowych, lub funduszu zapomogi w gminie.

§. 54.

Jeżeli burmistrz jest zdania, że uchwała przez Radę miejską powzięta, narusza ustawę, przekracza zakres działania

Rady lub jest szkodliwą interesom gminy, — winien on po wysłuchaniu Magistratu, wstrzymać wykonanie takiej uchwały i najdalej do trzech dni po powzięciu takowej, przedłożyć ją wyższej władzy do rozstrzygnięcia, czy uchwała wykonaną być ma lub nie.

Orzeczenie to należy do politycznej władzy powiatowej, jeżeli burmistrz sądzi, że uchwała narusza ustawę lub przekracza zakres działania gminy, zaś do Wydziału powiatowego, jeżeli burmistrz sądzi, że uchwała jest szkodliwą interesom gminy.

Orzeczenie tych władz dla burmistrza jest stanowczem i wyższe odwołanie mu nie przysłuża.

Rada miejska jednak ma prawo wnieść rekurs od takiego orzeczenia do Namiestnictwa a względnie do Wydziału krajowego w terminie 14 dniowym.

O wstrzymaniu wykonania uchwały, burmistrz ma Radę miejską na najbliższem posiedzeniu zawiadomić.

Jeżeli burmistrz nie przedłoży władzy wyższej w terminie 3 dniowym uchwały wstrzymanej do rozstrzygnięcia, albo jeżeli wyższa władza w przeciągu czterech tygodni od przedłożenia jej uchwały — sprawy nie rozstrzygnie, uchwała ta staje się prawomocną i bezzwłocznie wykonaną być musi.

§. 55.

W razach nagłych burmistrz może sam wdrożyć postępowanie dyscyplinarne przeciw urzędnikom i sługom miejskim i tychże suspendować.

§. 56.

Burmistrz jest za swoje czynności urzędowe a przedewszystkiem za należyte sprawowanie policyi miejscowej odpowiedzialnym gminie. Co do poruczonego zakresu jest on odpowiedzialnym także Rządowi. Pretensye gminy do wynagradzania szkód, pochodzące z odpowiedzialności orzeczonej w tym paragrafie, mają być poszukiwane zwykłą drogą prawa.

Rozdział IV.

O zakresie działania Magistratu.

§. 57.

Pod kierownictwem i odpowiedzialnością burmistrza zawiaduje Magistrat sprawami gminy i zostających pod jej zarządem zakładów i funduszów i załatwia czynności bieżące Magistratowi przekazane.

§. 58.

W szczególności należy do zakresu działania Magistratu:

a) ogłaszanie i wykonywanie ustaw i rozporządzeń w zakres działania gminy wchodzących;

b) przygotowywanie uchwał Rady miejskiej;

c) zarząd majątkiem, dobrem, dochodami i wydatkami gminy, zakładów i funduszów gminnych lub pod zarządem gminy zostających;

d) przedstawienia do mianowania i oddalania urzędników i sług gminnych, nadzorowanie tychże i wykonywanie władzy dyscyplinarnej nad nimi;

e) prowadzenie kasowości i rachunkowości gminy;

f) wszystkie sprawy własnego zakresu działania, które Rada miejska do kolegialnego załatwienia Magistratowi przekaże.

§. 59.

Magistrat jest organem doradczym i wykonawczym burmistrza.

W sprawach niniejszą ustawą Magistratowi przekazanych obraduje on kolegialnie.

Burmistrz zwołuje Magistrat na posiedzenia ile razy zajdzie potrzeba, przynajmniej zaś raz na tydzień.

Do ważności uchwał Magistratu potrzebną jest obecność najmniej trzech członków Magistratu.

Uchwały zapadają większością głosów.

W razie równości głosów, rozstrzyga burmistrz.

§. 60.

Na czele Magistratu stoi burmistrz lub jego zastępca.

On kieruje całem urzędowaniem Magistratu, przydziela sprawy do załatwiania członkom Magistratu i urzędnikom, zwołuje posiedzenia Magistratu, wzywając na takowe wszystkich jego członków, przewodniczy na posiedzeniach i czuwa w ogóle nad należytem i szybkiem załatwianiem spraw.

Przeszkody w urzędowaniu.

§. 61.

Członek Magistratu nie może być obecnym na posiedzeniu, jeżeli przedmiot obrady lub uchwały dotyczy jego własnych interesów prywatnych lub też interesów jego żony, albo z nim w pierwszym lub drugim stopniu spokrewnionych lub spowinowaconych.

Przygotowanie uchwał do Rady.

§. 62.

Magistrat przygotowuje wszelkie sprawy, wymagające uchwały Rady miejskiej i przedkłada je Radzie z wnioskiem lub zdaniem swojem.

§. 63.

Jeżeli na wniosek Magistratu zapadnie uchwała Rady miejskiej niezgodna z tym wnioskiem, Magistrat może żądać, aby Rada miejska wydelegowała z grona swego komisyę, która wspólnie z Magistratem sprawę pod ponowną weźmie obradę i podda następnie ponownej uchwale Rady.

Jeżeli i ta nowa uchwała nie będzie zgodną z wnioskiem Magistratu, wolno temuż jak i Radzie miejskiej żądać orzeczenia władz wyższych w toku instancyi.

Zarząd majątkiem.

§. 64.

Magistrat zarządza majątkiem gminy, nadzoruje użytkowanie i zarząd dobra gminnego, kieruje przedsiębiorstwami gminy i czuwa nad ich wykonaniem, załatwia sprawy ubogich według ustaw i rozporządza w sprawach gminnych, należących do zakresu działania Rady miejskiej.

Magistrat zawiaduje zakładami gminnymi i nadzoruje zakłady własny zarząd mające, o ile akt fundacyi lub umowy innych nie zawiera postanowień.

Zagrażanie karami.

§. 65.

Magistrat ma wyjątkowo prawo zagrażania karą pieniężną do 10 zł. lub w razie niemożności uiszczenia tej kary, karą aresztu do dwóch dni, jeżeli tego wymaga wykonanie przepisu tymczasowego policyi miejscowej, niedopuszczającego zwłoki.

Przedstawienia urzędników do mianowania i przeniesienia w stan spoczynku.

§. 66.

Na podstawie etatu przez Radę miejską uchwalonego Magistrat przedstawia Radzie miejskiej urzędników miejskich do mianowania.

Mianowani urzędnicy posiadać muszą przepisaną kwalifikacyę. Wydział krajowy oznaczy w drodze rozporządzenia jakie kwalifikacye dla każdej kategoryi posad są potrzebne. Z uwzględnieniem potrzeb i stosunków miast większych a mniejszych i pozostawieniem odpowiedniego czasu przejściowego.

Magistrat przedstawia Radzie miejskiej wnioski o przeniesienie urzędników w stan spoczynku i wymierzenie emerytury dla nich.

Sługi miejskie mianuje i prowizyoruje Magistrat sam.

§. 67.

Magistrat nadzoruje urzędników miejskich i sługi miejskie, uchwala wytoczenie śledztw dyscyplinarnych i orzeka o karach dyscyplinarnych.

Magistrat może w drodze dyscyplinarnej urzędnika suspendować. Oddalenie urzędnika ze służby w drodze dyscyplinarnej nastąpić może tylko za uchwałą Rady miejskiej.

Orzeczenia dyscyplinarne przeciw rachmistrzowi tylko Rada miejska po wysłuchaniu Magistratu wydawać może.

§. 68.

Magistrat jest odpowiedzialny za należyte prowadzenie kasowości i rachunkowości; winien tedy kasę często szkontrować.

Wszelkie asygnaty do kasy od Magistratu wychodzić muszą.

§. 69.

Magistrat zarządza wszelkie roboty i dostawy dla gminy, rozpisuje i przeprowadza licytacye, odbiera dostarczone roboty

lub dostawy i kolauduje takowe. O każdej kolaudacyi zawiadomić ma Magistrat komisyę kontrolującą Rady miejskiej a to tak wcześnie, aby komisya czynność tę z swej strony nadzorować mogła.

§. 70.

Rada miejska może na wniosek lub po wysłuchaniu Magistratu uchwalić, aby sprawowanie poszczególnych czynności ogólnego zarządu gminnego lub policyi miejskiej powierzone zostało osobnym komisyom.

Każda taka komisya składa się z jednego członka Magistratu jako przewodniczącego i kilku członków przez Radę miejską także z poza grona swego wybranych.

Dla takich komisyj winna Rada miejska na wniosek Magistratu uchwalić osobne instrukcye.

Komisye te podlegają wyłącznie tylko Magistratowi i polecenia jego ściśle wykonywać są obowiązane.

§. 71.

Magistrat zezwala na przedsiębranie dobrowolnej sprzedaży ruchomości drogą licytacyi i czuwa nad zachowaniem i ścisłem wypełnieniem istniejących w tej mierze przepisów.

§. 72.

Członkowie Magistratu obowiązani są wykonywać pilnie i sumiennie wszystkie zlecenia burmistrza. Każdy członek Magistratu odpowiedzialny jest gminie za zaniedbanie lub nienależyte wykonanie czynności przez ustawę niniejszą w ogóle lub przez burmistrza albo Radę miejską w szczególności mu poruczonych. Pretensye gminy do wynagradzania szkód z odpowiedzialności tym paragrafem orzeczonej — mają być dochodzone zwykłą drogą prawa.

§. 73.

Jeżeli burmistrz nie zgadza się z uchwałą Magistratu, może on wykonanie takiej uchwały wstrzymać, winien jednak bezzwłocznie zasięgać decyzyi Rady miejskiej.

W razach nagłych może burmistrz bez względu na zapadłą uchwałę Magistratu zarządzić, co uważa za potrzebne i zwłoki niecierpiące, lecz winien zarządzenie swoje na najbliższem posiedzeniu Rady miejskiej usprawiedliwić i jej uchwały zasięgnąć.

DZIAŁ V.

O gospodarstwie gminnem i nakładaniu ciężarów na gminę.

§. 74.

Inwentarz majątku.

Wszelka ruchoma i nieruchoma własność, niemniej wszelkie prawa i przywileje gminy i jej zakładów, winny być utrzymywane w ciągłej widoczności za pomocą dokładnego inwentarza.

Inwentarz ten ma być spisanym w ciągu pierwszego roku po zaprowadzeniu niniejszej ustawy; każda następna zmiana ma być w nim uwidoczniona.

Każdemu członkowi gminy wolno jest przejrzeć ten inwentarz.

Zakładanie i utrzymywanie inwentarza należy do Magistratu.

Pierwszy inwentarz przedłożony będzie Radzie miejskiej do zatwierdzenia, a dwa odpisy zatwierdzonego inwentarza przedłoży Magistrat Wydziałowi powiatowemu, który jeden z tych odpisów poda Wydziałowi krajowemu.

O zmianach w inwentarzu zawiadomi Magistrat najdalej w dwa miesiące po upływie każdego roku Radę miejską bezpośrednio, a Wydział krajowy za pośrednictwem Wydziału powiatowego.

Utrzymywanie majątku zakładowego.

§. 75.

Zakładowy majątek i dobro gminy i jej zakładów mają być utrzymywane w całości i w dobrym stanie.

Do podziału zakładowego majątku lub dobra między członków gminy potrzebna jest uchwała Sejmu krajowego.

Użytkowanie z majątku gminnego.

§. 76.

Majątek gminy i jej zakładów, dochód przynosić mogący, ma być w ten sposób administrowanym, aby przyniósł ile możności największy stały dochód. Nadwyżki roczne mają być użyte do pokrycia potrzeb w roku następnym, o ileby zaś na ten cel nie były potrzebne, należy ulokować pożytecznie i do majątku zakładowego przyłączyć.

§. 77.

Dotychczasowy niezaprzeczony zwyczaj rozstrzyga, którzy członkowie gminy i w jakim wymiarze w użytkach dobra gminnego udział mają.

Jeżeli i o ile nie istnieje taki zwyczaj, Rada miejska z uwzględnieniem istniejących specyalnych tytułów prawnych, uchwali postanowienia regulujące to uczestnictwo; przyczem ustanowić może opłatę za użytkowanie z dobra gminnego.

Nadwyżka dochodu z dobra gminnego, pozostająca po zaspokojeniu osób uprawnionych, wpływa do kasy gminnej.

Rok administracyjny.

§. 78.

Rok administracyjny gminy zaczyna i kończy się równocześnie z rokiem administracyjnym państwa.

Budżet i rachunki roczne.

§. 79.

Magistrat winien corocznie ułożyć budżet gminy i zakładów gminnych na następny rok administracyjny i przedłożyć go Radzie miejskiej najpóźniej w miesiącu Wrześniu każdego roku.

Rada miejska ma ten budżet uchwalić na miesiąc przed rozpoczęciem roku administracyjnego.

Rachunki z przychodów i wydatków gminy i zakładów gminnych winien Magistrat najpóźniej we dwa miesiące po upływie roku administracyjnego przedłożyć Radzie miejskiej do rozpoznania i załatwienia.

Tak budżet jako i rachunki roczne, zanim Radzie do rozpoznania przedstawione zostaną, winny być poprzednio najmniej przez dwa tygodnie złożone do przejrzenia przez członków gminy, których spostrzeżenia przy rozpoznaniu budżetu i rachunków wzięte będą pod rozwagę.

Gdyby Rada miejska nie wstawiła w swój budżet należytości, którą gmina uiścić jest obowiązaną, bądź na mocy ustawy, bądź na mocy wyroku lub dokumentu, mającego wedle ustaw moc egzekucyjną, ma Rada powiatowa prawo i obowiązek, wstawić te należytości w budżet gminy i nałożyć na ich pokrycie dodatki do podatków.

§. 80.

O dniu, w którym projekt budżetu i rachunki roczne Radzie miejskiej przedłożone zostały, zawiadomi Magistrat Wydział powiatowy.

Uchwalony przez Radę budżet i sprawdzone przez nią rachunki przedłożyć należy w odpisach Wydziałowi krajowemu za pośrednictwem Wydziału Rady powiatowej.

§. 81.

Przy zawiadywaniu majątkiem należy trzymać się ściśle uchwalonego budżetu. Na wydatki, które odłożyć się nie dadzą, a w dotyczącej rubryce budżetu nie znajdują całkowicie lub w części pokrycia, potrzebne jest przyzwolenie Rady miejskiej.

W razach bardzo nagłych, w których poprzednie przyzwolenie bez wielkiej szkody i bez niebezpieczeństwa nie może być uzyskane, może Magistrat opędzić potrzebny wydatek, winien jednak pod własną odpowiedzialnością wyjednać sobie w przeciągu ośmiu dni zatwierdzenie Rady.

Pokrycie wydatków.

1. Z dochodów.

§. 82.

Wydatki na cele gminne mają być przedewszystkiem pokrywane z dochodów gminy.

§. 83.

Z majątku osobnego.

Jeżeli na pokrycie pewnych wydatków przeznaczony jest osobny majątek, należy przedewszystkiem dochody z tego majątku na ten cel obracać.

Przeznaczenie tych dochodów nie może być zmienionem.

§. 84.

Wydatki połączone z posiadaniem dobra gminnego.

Podatki i inne opłaty, tudzież koszta dozoru, uprawy z posiadaniem i używaniem dobra gminnego połączone, o ile do ich pokrycia dochody, z dobra gminnego do kasy gminnej wpływające (§. 82.), nie wystarczają, mają być ponoszone przez uczestniczących w pożytkach z dobra gminnego, a to w miarę tego uczestnictwa.

§. 85.

Wydatki odrębne.

Wydatki dotyczące tylko interesu pojedynczych klas mieszkańców lub pojedynczych posiadaczy gruntów lub domów, mają być ponoszone przez same tylko strony interesowane, o ile nie istnieją inne urządzenia obowiązujące.

§. 86.

2. Prestacye.

O ile dochody w §. 84. oznaczone, nie wystarczają do pokrycia wydatków na cele gminne, może Rada nakładać:

a) dodatki do podatków bezpośrednich lub do podatku konsumcyjnego;

b) inne opłaty nie należące do kategoryi dodatków do podatków;

c) posługi i roboty na cele gminne.

§. 87.

a) Dodatki do podatków.

Dodatki do podatków bezpośrednich mają być zazwyczaj na wszystkie w gminie przypisane podatki bezpośrednie, a to na wszystkie równo (podług tej samej stopy procentowej) rozkładane.

Dodatki te mają być rozkładane równo w całym obrębie gminy. Wyjątki z tych przepisów objęte są §§. 92. i 93.

§. 88.

Dodatkiem do podatku konsumcyjnego można obciążać tylko konsumcyę w obrębie gminy, nie można nim obciążać produkcyi i obrotu handlowego.

§. 89.

Do nałożenia dodatków do podatków bezpośrednich lub podatku konsumcyjnego, przenoszących 50% do 100% potrzebnem jest zezwolenie Wydziału krajowego za zgodą c. k. Namiestnictwa.

Takie zezwolenie jednak tylko na lat 5 udzielonem być może.

Gdyby porozumienie między Wydziałem krajowym a c. k. Namiestnictwem do najbliższej sesyi sejmowej nie nastąpiło, sprawa winna być przedłożoną do uchwały Sejmu krajowego.

Dodatki na dłuższy okres aniżeli 5 lat, lub przenoszące 100% podatków bezpośrednich albo podatku konsumcyjnego nakładane być mogą tylko na podstawie uchwały sejmowej i za powyższem zezwoleniem.

§. 90.

Do zaprowadzenia opłat nie należących do kategoryi dodatków do podatków bezpośrednich lub do podatku konsumcyjnego, jakoteż do podwyższenia istniejących już opłat tego rodzaju, potrzebną jest ustawa krajowa.

Zezwolenie na dalszy pobór tego rodzaju opłat po zgasnięciu mocy obowiązującej ustawy, którą zaprowadzone zostały, udzielone być może przez Wydział krajowy za zgodą c. k. Namiestnictwa, jednakże zawsze nie w wyższym wymiarze i nie na dłuższy okres czasu jak dotyczącą ustawą dotąd dozwolone były.

Odmowa na prośby tego rodzaju może nastąpić tylko za uchwałą Sejmu krajowego.

Pobór taks gminnych za pojedyńcze przez reprezentacyę gminną w zakresie jej kompetencyi udzielone uprawnienia, tudzież za używanie zakładów gminnych i za inne w interesie stron przez organa gminne podejmowane czynności urzędowe, dozwolony być może przez Wydział krajowy za zgodą z c. k. Namiestnictwem, jednak bez naznaczenia już dawniej dla poszczególnych poborów tego rodzaju istniejących postanowień prawnych.

§. 91.

b) Posługi i roboty.

Za uchwałą Rady miejskiej mogą być wymagane posługi i roboty tak ciągłe jak ręczne.

Rada winna rokrocznie, na rok administracyjny następujący ustanowić cenę dziennych posług i robót.

Posługi będą wymagane kolejno.

Wyjąwszy nagłe wypadki, wskazane §. 61. wolno jest każdemu, wymagane od niego posługi lub roboty, albo osobiście, albo przez zdolnego zastępcę wykonać, albo też wykupić się od nich, składając do kasy miejskiej ich wartość obliczoną podług cen przez Radę ustanowionych.

§. 92.

Wyjątki.

Do opłacania dodatków do podatków bezpośrednich, niemniej do posług i róbót, nie mogą być pociągani:

a) urzędnicy i słudzy c. k. Dworu, państwa, kraju, gminy, zakładów krajowych i gminnych, nauczyciele publiczni,

wojskowi, jako też wdowy i sieroty tych osób co do ich płac służbowych i pochodzących ze stosunku służbowego pensyj, prowizyj, zapomóg i innych poborów;

b) pasterze dusz co do ich kongruy.

§. 93.

Do rozkładu dodatków na podatki bezpośrednie podług rozmaitej stopy procentowej, potrzebne jest przywolenie Wydziału krajowego.

§. 94.

Ogłoszenie uchwał dotyczących prestacyj.

Uchwała Rady, dotycząca prestacyj, musi być w gminie ogłoszona.

Jeżeli taka uchwała potrzebuje wyższego zatwierdzenia, wolno natenczas każdemu członkowi gminy wnieść względem niej w ciągu ośmiu dni uwagi, które przy zasięganiu wyższego zatwierdzenia przedłożone być mają.

§. 95.

Pobór dodatków.

Dodatki do podatków mają być pobierane przez te same organa i ściągane za pomocą tych samych środków, co podatki.

Inne należytości pieniężne, mające się uiszczać na cele gminne na podstawie ustawy lub prawomocnej uchwały Rady gminnej, niemniej kary pieniężne, orzeczone podług niniejszej ustawy, pobiera Magistrat przez swoje organa, a w razie nieuiszczenia ściąga je w drodze egzekucyi na ruchomości w taki sam sposób, jak zaległości podatkowe.

Jeżeli obowiązany, nie wykupiwszy się z posługi lub roboty, wzbrania się ją wykonać, Magistrat poleci wykonanie takiej posługi lub roboty trzeciej osobie na koszt obowiązanego i ściągnie ten koszt w sposób przepisany dla ściągania innych należytości pieniężnych.

W nagłych wypadkach, wskazanych w §. 49., mogą obowiązani wprost być zmuszeni do wypełnienia posług albo robót.

§. 96.

Konkurencye.

Konkurencya do budowli kościelnych, parafialnych i szkolnych, tudzież do budowy dróg, jest przedmiotem osobnych ustaw.

Konkurencye do pewnych potrzeb, oparte na specyalnych tytułach prawnych, pozostają w swej mocy.

DZIAŁ VI.

O zawiadywaniu specyalnemi sprawami ludności chrześciańskiej i izraelickiej.

Prawa ludności chrześciańskiej i izraelickiej.

§. 97.

W gminach, składających się z ludności chrześciańskiej i izraelickiej, pozostaje tak chrześciańska jak i izraelicka lu-

dność przy własności, posiadaniu, i używaniu zakładów i funduszów, przeznaczonych wyłącznie na swoje własne cele religijne, naukowe i dobroczynne, i opędza z własnych zasobów wydatki na takie zakłady i inne cele religijne, naukowe i dobroczynne, w których wyłączny udział tylko jej samej przysługuje.

O ile jednak te wydatki dotychczas opędzane były z ogólnych dochodów gminy, powinny one i nadal z tychże dochodów być opędzane.

Zawiadywanie specyalnemi sprawami ludności chrześciańskiej.

§. 98.

Specyalne sprawy ludności chrześciańskiej (§. 99), o ile zawiadywanie niemi podług ustaw należy do reprezentacyi gminnej, zawiadywane będą przez tę reprezentacyę podług przepisów ustawy gminnej, z tem jednak ograniczeniem, że izraeliccy członkowie reprezentacyi (rady) i Magistratu w głosowaniu nad temi sprawami i w załatwieniu tych spraw w ogólności udziału mieć nie będą.

Gdyby jednak chrześciańscy członkowie Rady miejskiej niestanowili przynajmniej połowy wszystkich jej członków, wybierają chrześciańscy wyborcy gminy, w sposób ordynacyą wyborczą oznaczony, dla załatwienia spraw ludności chrześciańskiej tylu chrześcian, ile będzie potrzeba dla uzupełnienia tej połowy.

Do ważności uchwał Rady miejskiej w sprawach tego rodzaju potrzebną jest obecność więcej niż połowy chrześciańskich członków Rady i bezwzględna większość głosów tychże członków.

Jeżeli burmistrzem lub przewodniczącym Rady jest nie chrześcianin, wybierze chrześciańska część Rady miejskiej, a wedle potrzeby uzupełniona, ze swego grona przewodniczącego, któremu przysługiwać będą co do załatwienia spraw ludności chrześciańskiej te same prawa i obowiązki, które na mocy ustawy przysługują burmistrzowi.

§. 99.

Do specyalnych spraw ludności chrześciańskiej należą:

a) sprawy kościołów i innych miejsc religijnych, sprawy obrzędowe, wykonywanie prawa patronatu, prezentowanie lub mianowanie pasterzy dusz, nauczycieli religii i sług kościelnych;

b) sprawy zakładów, fundacyj, stypendyów i innych funduszów, przeznaczonych dla chrześcian, lub na cele, w których tylko chrześcianie udział mają;

c) sprawy majątku, stanowiącego wyłączną własność ludności chrześciańskiej, lub przeznaczonego wyłącznie dla tej ludności lub też zostającego w wyłącznem jej używaniu.

L. s. 116/1888.

Aleg. 28.

Wniosek.

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Pierwszy ustęp pierwszego Dodatku do prowizorycznego regulaminu sejmowego, który brzmi: „Marszałek urzęduje w języku polskim. Na podania ruskie daje Marszałek odpowiedź w języku ruskim, na wszelkie zaś inne podania w języku polskim“, — uchyla się w dotychczasowem brzmieniu, i ma brzmieć, jak następuje: „Marszałek urzęduje w języku polskim, nie wyłączając ruskiego, zaś sesyę sejmową zagaja i zamyka w językach polskim i ruskim. Na podania ruskie daje Marszałek odpowiedź w języku ruskim, na wszelkie zaś inne podania, w języku polskim.“

Julian Romańczuk
wnioskodawca.

Leniński, Bereźnicki, Antoniewicz, Siczyński, Ochrymowicz, Kaczała, Mandyczewski, M. Kaszewko, Sembratowicz, Wasilewski, Moysa, S. Badeni, Rosner, Hausner, Fruchtman, Tyszkowski, Czerkawski, A. Lubomirski, Władysław Struszkiewicz, T. Merunowicz, Kowalski, Romanowicz, Feliks Biliński, Płaziński, Goldman, Waygart, F. Pławicki, ks. Sawa.

Z drukarni i litografii Pillera i Spółki.

L. s. 117.

Aleg. 29.

Wniosek.

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Poleca się Wydziałowi krajowemu, ażeby zbadał i na najbliższej sesyi sejmowej odpowiednie wnioski przedłożył co do pytania: czy, i w jaki sposób mogłyby zastosowane być w naszym kraju postanowienia §. 4. ustawy z 24. Maja 1885. Nr. 89 Dz. ust. państw. w celu tępienia nałogowego próżniactwa i włóczęgowstwa, jak niemniej także dla zniżenia ciężaru gmin i kraju na koszta szupaśnictwa?

Lwów dnia 19. Września 1888 r.

Teofil Merunowicz, *w. r.*
wnioskodawca.

Ks. Dr. Kopyciński, Kowalski, Czerkawski, Czesław hr. Lasocki, Rosner, Romanowicz, Waygart, Goldman, Romańczuk, ks. Sawa, Henzel, Simon, Wasilewski, Strasser, Lenartowicz, Gorecki, Onyszkiewicz, Skałkowski, Gnoiński.

Z drukarni Pillera i Spółki we Lwowie.

L. s. 176.

Aleg. 30.

L. 7436 pr.

Do

Jego Excelencyi Jaśnie Wielmożnego Pana

Jana Hr. Tarnowskiego

ces. król. rzeczywistego tajnego Radcy, Marszałka Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem

we Lwowie.

Excelencyo!

Na mocy Najwyższego postanowienia z 18. Czerwca 1888 i w skutek reskryptu Jego Excelencyi Pana Ministra rolnictwa z 2. b. m. l. 8739/1581, mam zaszczyt złożyć do laski marszałkowskiej jako przedłożenie rządowe projekt ustawy zaprowadzającej zmianę w ustawie z 8. Grudnia 1881 Dz. u. kr. Nr. 71 o używaniu ogierów prywatną własnością będących do stanowienia.

Racz Wasza Excelencyo zamieścić to przedłożenie na jednem z najbliższych posiedzeń Wysokiego Sejmu.

Proszę przyjąć przy tej sposobności zapewnienie o mojem wysokiem poważaniu.

We Lwowie dnia 21. Września 1888.

Zaleski w. r.

§. 100.

Zawiadywanie specyalnemi sprawami ludności izraelickiej pozostaje przy dotychczasowej zwierzchności religijnej tej ludności.

Do tych spraw należą:

a) sprawy bóżnic, cmentarzy, sprawy obrzędowe, mianowanie rabinów, kaznodziei, nauczycieli religii i sług obrzędowych;

b) sprawy zakładów, fundacyj, stypendyów i innych funduszów, przeznaczonych dla izraelitów lub na cele, w których tylko izraelici udział mają;

c) sprawy majątku, stanowiącego wyłączną własność ludności izraelickiej, lub przeznaczonego wyłącznie dla tej ludności, lub też zostającego w jej wyłącznem używaniu.

Prawo reprezentacyi gminy.

§. 101.

Prawo reprezentacyi gminy do nadzoru, o ile takowy służy jej w ogóle na mocy ustaw, pozostaje nienaruszonem także względem przedmiotów w §§. 99 i 100 wymienionych.

§. 102.

Nakładanie dodatków do podatków, jako też innych prestacyj (§. 88) na członków gminy, na cele w §§. 99 i 100 wskazane, nastąpić może tylko za przyzwoleniem Rady miejskiej, o ile ustawy specyalne nie stanowią inaczej.

Jeżeli jednak w radzie miejskiej nie ma $^2/_3$ chrześcian, nakładanie dodatków do podatków i innych prestacyj na chrześciańskich członków gminy na cele w §. 99 wskazane, nastąpić może za przyzwoleniem Wydziału powiatowego.

Przeciw uchwałom w tej mierze, tak Rady miejskiej jak i Wydziału powiatowego, służą te same środki, co i przeciw innym uchwałom tych władz.

DZIAŁ VII.

O łączeniu gmin.

§. 103.

Do gminy miejskiej, niniejszej ustawie podlegającej, wcieloną być może przypierająca do niej gmina wiejska lub małomiejska, lub część takiej gminy, jeżeli reprezentacye obu tych gmin na to się zgodzą, a Wydział krajowy w porozumieniu z c. k. Namiestnictwem na wcielenie zezwoli.

Wcielenie takie nastąpić może w drodze ustawy krajowej nawet wbrew woli dotyczących gmin, jeżeli należyte wykonywanie policyi miejscowej tego wymaga.

W razie takiego wcielenia należy w drodze dobrowolnej zgody między gminami, a w razie nieudania się takiej zgody w drodze ustawy krajowej uregulować stosunki co do posiadania i użytkowania własności gmin połączonych.

DZIAŁ VIII.

O nadzorze nad gminami.

§. 104.

Rada powiatowa, a w jej zastępstwie Wydział powiatowy, czuwa nad tem, aby zakładowy majątek i zakładowe dobro gmin i zakładów gminnych nie zostały uszczuplone.

Sejm, a w jego zastępstwie Wydział krajowy ma najwyższy nadzór nad całością zakładowego majątku i zakładowego dobra gminy i zakładów gminnych.

Wydział krajowy może w tym celu, gdy uzna tego potrzebę, żądać objaśnień i usprawiedliwień od reprezentacyi gminnej, albo za pośrednictwem Wydziału powiatowego, albo też bezpośrednio, może również i przez delegowanie komisyi zarządzić dochodzenia na miejscu.

W wykonaniu tego prawa nadzoru, upoważniony jest Wydział krajowy w razie potrzeby użyć stosownych środków zaradczych.

Zatwierdzenie uchwał przez Radę powiatową.

§. 105.

Do spraw, w których uchwały Rady miejskiej muszą być przedkładne Radzie powiatowej do zatwierdzenia, należą prócz spraw wymienionych w §§. 2, 89, 90 także następujące:

a) pozbywanie, zamiana, przeistaczanie, zastawianie lub stałe obciążanie rzeczy, należącej do zakładowego majątku lub dobra gminy, albo jej zakładów;

b) zaciąganie pożyczki lub przyjmowanie zobowiązania, jeżeli kwota pożyczki lub wartości ciężaru, wynikającego z zobowiązania, łącznie z długami już istniejącymi przewyższa roczne dochody gminy, a względnie zakładów gminnych;

c) nabytki i przedsiębiorstwa, nie należące do zwykłego zarządu, jeżeli dla pokrycia wynikającego ztąd wydatku potrzeba zaciągnąć pożyczkę, lub obciążyć gminę rozkładami;

d) wydzierżawienie na dłuższy czas, niż na lat sześć, lub w inny sposób, niż przez publiczną licytacyę najwięcej ofiarującemu;

e) opuszczanie czynszu najmu lub dzierżawy, w części lub całości.

§. 106.

Uchwały Rady miejskiej, do których ważności potrzeba przyzwolenia Sejmu, mają być podawane do Rady powiatowej, która je wraz z swojem zdaniem przez Wydział krajowy Sejmowi przedłoży.

Rekurs do Wydziału powiatowego.

§ 107.

Wydział powiatowy rozstrzyga rekursa przeciw uchwałom Magistratu i Rady miejskiej we wszystkich sprawach własnego zakresu działania.

Przeciw dodatkom do podatków rekurs o tyle uznoszonym być może, o ile dodatki te przechodą wysokość ustawami dozwoloną, lub o ile w granicach tej wysokości nastąpił nie stosowny rozkład.

Rekurs ma być wnoszony na ręce Magistratu w nieprzekraczalnym terminie 14 dni od dnia obwieszczenia uchwały lub zawiadomienia o niej.

Władza dyscyplinarna nad Magistratem.

§. 108.

W sprawach własnego zakresu działania może Wydział powiatowy Magistratowi i pojedynczym jego członkom dawać napomnienia i wkładać na nich kary pieniężne do wysokości 50 zł. w. a.

Kary te wpływają do funduszu ubogich gminy.

W razie cięższego przekroczenia lub ciągłego zaniedbywawania obowiązków, może członek Magistratu na wniosek Wydziału powiatowego być zawieszony w urzędowaniu przez polityczną władzę powiatową.

W razie niezgodności tych władz, orzeka polityczna władza krajowa za zgodą Wydziału krajowego.

Po przeprowadzonem śledztwie dyscyplinarnem może polityczna władza krajowa za zgodą Wydziału krajowego złożyć z urzędu członka Magistratu, a nawet na przeciąg czasu, nieprzekraczający lat trzech, uznać go za niezdolnego do piastowania tej posady.

Członek Magistratu, za winnego uznany, ponosi koszta dochodzenia.

Władza dyscyplinarna, służąca Wydziałowi powiatowemu, trwa jeszcze przez lat trzy po zgaśnięciu mandatu członka Magistratu w tym celu, aby go znaglić do zdania urzędu i złożenia rachunków z czasu urzędowania jego.

Mianowanie zastępcy dla gminy.

§. 109.

Jeżeli w sprawie prywatnej spornej między gminą a pewną klasą członków gminy lub pojedynczymi jej członkami, Rada miejska ze względu na prywatny interes radnych nie byłaby bezstronną, Wydział powiatowy starać się będzie sprowadzić dobrowolną ugodę, gdyby zaś ta do skutku nie przyszła, przeznaczy dla gminy zastępcę do przeprowadzenia sprawy drogą prawa.

Prawo Rządu do nadzoru i wstrzymania uchwał.

§. 110.

Rządowi służy prawo nadzoru nad gminami w tym kierunku, aby takowe swego zakresu działania nie przekraczały i nie działały wbrew ustawom.

To prawo nadzoru wykonywa polityczna władza powiatowa.

W tym celu może ona żądać udzielenia sobie uchwał Rady miejskiej i potrzebnych wyjaśnień.

Przełożony władzy politycznej lub jego delegowany ma także prawo być obecnym na posiedzeniach Rady gminnej, może jednak zabierać głos tylko wtenczas, gdyby Rada zamierzała naruszyć ustawy lub przekroczyć swój zakres działania.

§. 111.

Polityczna władza powiatowa ma prawo i obowiązek zakazać wykonanie uchwały, powziętej przez Radę miejską, jeżeli ta uchwała przekracza zakres działania Rady lub sprzeciwia się ustawom. Przeciw takiemu zakazowi służy rekurs do politycznej władzy krajowej.

Jeżeli sprawa należy do własnego zakresu działania gminy, winna polityczna władza powiatowa o wydanem zakazie zawiadomić równocześnie Wydział powiatowy.

§. 112.

Polityczna władza powiatowa ma także rozstrzygać zażalenia przeciw zarządzeniom burmistrza lub Magistratu, naruszającym lub mylnie zastosowującym ustawy, o ile te rozporządzenia nie są oparte na takich uchwałach Rady miejskiej, względem których rozstrzyganie rekursów należy do Wydziału powiatowego.

W sprawach poruczonego zakresu działania rekurs w każdym razie ma być wnoszony do politycznej władzy powiatowej.

Środki zaradcze na koszt gminy.

§. 113.

Jeżeli reprezentacya miejska zaniedbuje, albo wzbrania się dopełnić obowiązków, w moc ustaw na gminie ciążących, polityczna władza powiatowa ma na koszt i stratę gminy zarządzić środki zaradcze.

Jeżeli sprawa należy do własnego zakresu działania gminy, a nie zachodzi przypadek nagłego niebezpieczeństwa, polityczna władza powiatowa winna przed zarządzeniem środków zaradczych porozumieć się z Wydziałem powiatowym.

§. 114.

Polityczna władza powiatowa ma prawo nałożyć na burmistrza lub jego zastępcę, przekraczającego lub zaniedbującego swoje obowiązki w sprawach poruczonego zakresu działania karę aż do 20 zł. w. a.

Kara ta wpływa do funduszu ubogich gminy.

Jeżeli uchybienie obowiązków jest tego rodzaju, że sprawowanie czynności poruczonego zakresu działania nie może być dłużej zostawione burmistrzowi, bez narażenia dobra publicznego i jeżeli Rada miejska na wezwanie temu nie zaradzi, może na-

tenczas polityczna władza powiatowa na czas trwania tego stanu ustanowić na koszt gminy inny organ do sprawowania rzeczonych czynności.

Tak w tym razie, jak i w razach wskazanych w §. 116. należy postępować z wszelką możliwą oszczędnością, tak, aby gmina więcej nad konieczną potrzebę obciążoną nie była.

§. 115.

Ile razy w tym dziale jest mowa o członkach Magistratu, pod tym rozumieć należy także burmistrza i jego zastępcę.

§. 116.

Namiestnictwo może po wysłuchaniu zdania Wydziału krajowego rozwiązać Radę miejską. Gminie służy rekurs do właściwego Ministerstwa.

Rekurs taki musi być podpisany przez większość członków rozwiązanej Rady miejskiej, inaczej uwzględnionym nie będzie.

Tymczasowy zarząd prowadzić ma burmistrz z przydanymi mężami zaufania, których c. k. Namiestnictwo w porozumieniu z Wydziałem krajowym wyznaczy.

Jeżeli zaś równocześnie z rozwiązaniem Rady burmistrz został złożony z urzędu lub zawieszony w urzędowaniu, natenczas Namiestnictwo w porozumieniu z Wydziałem krajowym zarządzi co potrzeba dla tymczasowego załatwienia spraw bieżących.

Burmistrz, a w razie złożenia burmistrza z urzędu lub suspendowania go — osoba do zarządu miasta przez Namiestnictwo w porozumieniu z Wydziałem krajowym wyznaczona, ma najdalej w 6 tygodni po rozwiązaniu Rady nowe wybory rozpisać, a to bez względu na rekurs przeciw rozwiązaniu Rady wniesiony.

Ustawa

dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, zaprowadzająca zmianę w ustawie z 8. Grudnia 1881 Dz. ust. kraj. Nr. 71 o używaniu ogierów, prywatną własnością będących, do stanowienia.

Zgodnie z uchwałą Sejmu krajowego Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, rozporządzam co następuje:

Art. I.

Paragraf 4. ustawy z 8. Grudnia 1881 Dz. ust. kraj. Nr. 71. ma w przyszłości brzmieć, jak następuje:

§. 4.

Komisya uznać może jedynie te z pomiędzy przedstawionych jej ogierów za zdatne do stanowienia, względem których okaże się przy rewizyi, że są zdrowe, nie mają żadnej wady dziedzicznej, że się kwalifikują do rozpłodu i odpowiadają rasom i typom krajowym.

Komisya ma wyraźnie wymienić w karcie licencyjnej, do jakiego rodzaju klaczy lub dla jakiej rasy uznaje ogiera za odpowiedniego.

Do licencyonowania, a w szczególności do powzięcia uchwały o zdatności przedstawionego ogiera potrzeba — z wyjątkami w dalszych ustępach przewidzianemi — obecności przynajmniej trzech członków komisyi. Uchwała zapada większością głosów; przy równości głosów staje się uchwałą to zdanie, za którem głosuje przewodniczący.

Jeżeli jest tylko dwóch członków obecnych, natenczas mogą oni także dokonać licencyonowania, jednak ważną uchwałę tylko wtedy powziąć, gdy się co do zdatności lub niezdatności do rozpłodu dotyczącego ogiera zgadzają. W razie niezgodności rozstrzyga Namiestnictwo ostatecznie, względnie udziela lub odmawia licencyi w imieniu komisyi licencyonalnej dla dotyczącego ogiera.

Licencyonowania może w końcu także [illegible] zastępca komendy stadników rządowych dokonać, jeżeli brak innych udział biorących członków komisyi, jednak konował w myśl §. 3. jest współczynnym. W tym wypadku należy także ostateczna decyzya, czy licencya ma być udzieloną czy też odmówioną, do Namiestnictwa w imieniu komisyi licencyonalnej.

Art. II.

Wykonanie tej ustawy poruczam Moim Ministrom rolnictwa i spraw wewnętrznych.

L. S. 178/1888.

Aleg. 31.

100-228/III
Peryod V
Sesya VI
1888
II-
31-109

W n i o s e k.

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Poleca się Wydziałowi krajowemu, iżby się starał pod kierownictwem keramicznej stacyi doświadczalnej, wprowadzić i rozszerzyc w kraju wyrób „felcowanych dachówek“.

Na częściowe pokrycie kosztów w powyższym celu utrzymuje się w mocy uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 16. Grudnia 1887. r.

Lwów dnia 21. Września 1888.

Wnioskodawca:

Władysław Żuk Skarszewski w. r.

Uderski w. r., ks. Dr. Kopyciński w. r., Pilat w. r., Henzel w. r., W. Struszkiewicz w. r., Tom. Rozwadowski w. r., Romer w. r., Waygart w. r., Płaziński w. r., J. Kapri w. r., Scipio w. r., Starowiejski w. r., Gorecki w. r., Biliński w. r., Mieroszowski w. r., S. Koziebrodzki w. r., ks. Spiss w. r., J. Mochnacki w. r., Wernicki w. r., ks. Sawa w. r., Bobczyński w. r., Tyszkowski w. r., Fruchtman w. r., Ant. Wrotnowski w. r., Bereźnicki w. r., Wład. Wolański w. r., Max w. r., Borkowski w. r., Klucki w. r., Wład. Koziebrodzki w. r., Chamiec w. r., Zborowski w. r.

BIBLIOTH. UNIV. JAGELLONICAE
7479
III 2

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

L. s. 177./1888.

Aleg. 32.

418423
III 1888. 31-109

Wniosek

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Poleca się Wydziałowi krajowemu, aby po zbadaniu stosunków gospodarstwa nabiałowego w kraju, przedstawił na następnej sesyi sejmowej wnioski do organizacyi i popierania rozwoju tego ważnego przemysłu rolniczego.

Wnioskodawcy:

Władysław Struszkiewicz i **Tadeusz Langie,**

Popiel w. r., Madejski w. r., Fruchtman w. r., Henzel w. r., Borkowski w. r., Czartoryski w. r., A. Czajkowski w. r., Łoziński w. r., Onyszkiewicz w. r., Płaziński w. r., Scipio w. r., Ant. Wrotnowski w. r., J. Męciński w. r., Koziebrodzki w. r., Żuk Skarszewski w. r., St. Stadnicki w. r., W. Sapieha w. r., Brykczyński w. r., Kapri w. r., Gross w. r., Łubieński w. r., Zoll w. r., Mazaraki w. r., Wernicki w. r., ks. Sawa w. r., F. Biliński w. r., A. Jędrzejowicz w. r., Wasilewski w. r., Jaworski w. r., Abrahamowicz w. r.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

L. W. kr. 38117/88.

Aleg. 33.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w przedmiocie udzielenia zezwolenia Reprezentacyi powiatowej w Wieliczce na zaciągnięcie pożyczki w kwocie 10.000 zł. w. a.

Wysoki Sejmie!

Wydział powiatowy Wielicki sprawozdaniem z dnia 29. Sierpnia b. r. l. 2.001 odniósł się do Wydziału krajowego o uzyskanie zezwolenia Wysokiego Sejmu na zaciągnięcie pożyczki w kwocie 10.000 zł. potrzebnej na zaspokojenie pretensyi gminy miasta Dobczyc za nabyty od niej przez Reprezentacyą powiatu most na rzece Rabie.

Na drodze powiatowej Dobczycko-Szczyrzyckiej, mianowicie na przestrzeni, łączącej gościniec rządowy „Nadrabny“ z miastem Dobczyc znajduje się most na rzece Rabie w świetle 117.15 m. który był przez gminę miasta Dobczyc wystawiony i do dnia 1. Stycznia 1888. jej kosztem utrzymywany.

Most ten Reprezentacya powiatu wielickiego postanowiła nabyć na rzecz powiatu, a Wydział powiatowy przy rozprawie dotyczącej nabycia tegoż mostu zawarł na dniu 9. Grudnia 1887. roku protokolarnie spisaną ugodę z Reprezentantami gminy miasta Dobczyc, mocą której nabył rzeczony most na rzece Rabie od gminy miasta Dobczyc za sumę 10.000 zł. w. a.

Celem zaspokojenia tej należytości Rada powiatowa Wielicka postanowiła na posiedzeniu z dnia 25. Sierpnia 1888. roku zaciągnąć pożyczkę w kwocie 10.000 zł. w. a. spłacalną z funduszów dróg powiatowych.

Pożyczka ta jednak wspólnie z długami ciążącymi obecnie na powiecie wielickim przekracza 50% podatków bezpośrednich przypisanych w powiecie.

Według wykazu przedłożonego przez Wydział powiatowy ogólna cyfra długów powiatu Wielickiego wynosi w kapitale . . . . . 55.491 zł. 24 ct.
a po zaciągnięciu żądanej pożyczki w kwocie 10.000 zł. wynosiłaby . 65.491 „ 24 „
suma zaś podatków bezpośrednich przypisanych w powiecie Wielickim wynosi według wykazu za rok 1887. przedłożonego przez c. k. Urząd podatkowy . . . . . 125.010 „ 17½ „
a gdy 1% wynosi . . . . . 1.250 „ — „
przeto 50% wyniesie . . . . . 62.500 „ — „
Ponieważ zaciągnąć się mająca pożyczka wspólnie z długami już ciążącymi na powiecie Wielickim wynosi . . . . . 65.490 „ 24 „
przeto do zaciągnięcia pożyczki w kwocie 10.000 zł. postanowionej przez Reprezentacyę powiatu po myśli §. 24. ustawy o Reprezentacyi powiatowej potrzeba ustawy krajowej.

Wraz z prawem własności zakupionego mostu przechodzi na rzecz powiatu również prawo koncesyi mytniczej z dnia 12. Stycznia 1885 (Dz. u. kr. z roku 1885 L. 20) nadanej gminie miasta Dobczyc Najwyższem postanowieniem z dnia 20. Grudnia 1884, a odnośne postanowienie zastrzeżone zostało w zawartej ugodzie. O zmianę tej koncesyi na rzecz powiatu Wydział powiatowy równocześnie uprasza, co będzie jednak przedmiotem osobnego przedłożenia.

Wydział krajowy ze względu, że nabycie rzeczonego mostu na rzece Rabie na rzecz powiatu jest potrzebne i że zostało przez Reprezentacyę powiatu postanowione a umówione wynagrodzenie przez nią przyjęte, ze względu, że powiat nie rozporządza żadnemi funduszami na spłacenie tej należytości wnosi:

„Wysoki Sejm raczy uchwalić załączony projekt do ustawy zezwalającej powiatowi Wielickiemu na zaciągnięcie pożyczki w kwocie 10.000 zł. w. a.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

We Lwowie dnia 17. Września 1888.

Marszałek krajowy:
Tarnowski *w. r.*

Sprawozdawca:
Dr. Franciszek Smolka *w. r.*
Członek Wydziału krajowego.

Ustawa

z dnia . . . . . dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem zezwalająca Reprezentacyi powiatowej w Wieliczce na zaciągnięcie pożyczki w kwocie 10.000 zł.

Za zgodą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem postanawiam co następuje:

Art. I.

Reprezentacyi powiatowej w Wieliczce zezwala się zaciągnąć imieniem powiatu Wielickiego pożyczkę w wysokości 10.000 zł. na opłacenie należytości gminie miasta Dobczyce za zakupiony od niej most na rzece Rabie na drodze powiatowej Dobczycko-Szczyrzyckiej.

Art. II.

Wykonanie tej ustawy poruczam Mojemu Ministrowi spraw wewnętrznych.

Z drukarni i litografii Pillera i Sp.

Aleg. 34.

Wniosek.

Wysoka Izba raczy uchwalić:

Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, aby przeprowadził praktyczne próby we Lwowie w ciągu trwania bieżącej sesyi sejmowej uogniotrwalenia dachów słomianych wedle złożonych opinii Wydziałowi krajowemu przez Komisyę Towarzystwa technicznego w Krakowie, Związku krajowego Straży ochotniczej lwowskiej i metody pana Cypryana Ciepanowskiego. W powyższym celu przeznacza się kwotę 500 (pięciuset) złr.

We Lwowie, 24. Września 1888.

Wnioskodawca:

Władysław Żuk Skarszewski.

Mochnacki, Wincenty Gnoiński, Ks. Kopyciński, Wrotnowski, Antoniewicz, Rosner, Struszkiewicz, Mieroszowski, Waygart, Kapri, Bobczyński, Klucki, Zborowski, Ks. Sawa, Henzel, Kowalski, Płaziński, Lubomirski, Łoziński.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie. 1888.

L. s. 216/1888.

Aleg. 35.

Sprawozdanie

komisyi szkolnej w przedmiocie reorganizacyi szkoły wydziałowej żeńskiej w Tarnowie.

Wysoki Sejmie!

Na posiedzeniach, odbytych w dniu 16. i 23. Stycznia 1886 uchwaliła Wysoka Izba reorganizacyę szkół wydziałowych żeńskich we Lwowie i w Krakowie.

W sprawie reorganizacji takichże szkół w Rzeszowie, Stanisławowie, Tarnopolu i Tarnowie, która według sprawozdania Wydziału krajowego z dnia 27. Lipca b. r. L. 61.260/1887 wymagała już obecnie podniesienia wydatków, na nie łożonych, o kwotę rocznych 4.280 zł., Wydział krajowy odniósł się do reprezentancyi miast powyższych z oznajmieniem, że gotów jest przedłożyć Wysokiemu Sejmowi wniosek reorganizacyi tamtejszych szkół wydziałowych żeńskich, jednakże w takim tylko razie, jeżeli wynikające ztąd podwyższenie wydatków na utrzymanie tych szkół nie spadnie na fundusz szkolny krajowy.

Na to wezwanie jedna tylko gmina miasta Tarnowa zobowiązała się na podstawie uchwały gminnej z dnia 5. Stycznia b. r. dopłacać z własnych funduszów na utrzymanie tej szkoły po nad te prestacje, jakie na nią ustawa nakłada, następujące kwoty:

a) 160 zł. więcej dla czwartej nauczycielki szkoły wydziałowej;
b) 100 „ dla nauczycielki śpiewu;
c) 200 „ dla fachowej nauczycielki robót;
d) 600 „ „ „ „ „ ręcznych, jeżeliby się miał nadal utrzymać kurs praktycznych robót kobiecych. Razem więc obowiązuje się gmina miasta Tarnowa dopłacać corocznie ponad prestacye prawne kwotę 1.060 zł.

Jakkolwiek kwota powyższa nie pokrywa w zupełności zwiększonego skutkiem reorganizacyi wydatku na utrzymanie szkoły tarnowskiej, które to zwiększenie według obliczenia Rady szkolnej krajowej wynosić ma rocznie 1.340 zł., to jednak Wydział krajowy, widząc w usiłowaniach Rady gminnej miasta Tarnowa wymowny dowód potrzeby zreorganizowania tamtejszej szkoły, przedłożył Wysokiemu Sejmowi następujące wnioski do uchwalenia:

1. Szkoła wydziałowa żeńska w Tarnowie z początkiem roku szkolnego 1889/90 będzie zreorganizowaną na 4-klasową szkołę wydziałową żeńską w połączeniu z kursem praktycznym robót kobiecych tudzież z kursem nauki uzupełniającej dla młodzieży dorosłej, a to w myśl projektu statutu pod 2 ·/. załączonego.

2. Koszta utrzymania szkoły wydziałowej żeńskiej w Tarnowie ponosić będą strony do utrzymania tej szkoły dotychczas obowiązane i w tym samym co dotychczas stosunku, z tą jednak zmianą, że gmina miasta Tarnowa po nad prestacye prawne i dobrowolne na rzecz tej szkoły dotychczas uiszczane, obowiązaną będzie dopłacać jeszcze corocznie kwotę 1.060 zł. na płace nauczycieli zreorganizowanej szkoły wydziałowej i kursów z nią połączonych.

Co do sprawozdania Wydziału krajowego komisya szkolna musi uczynić tę uwagę, że kwota 1.340 zł., o którą wydatek na utrzymanie szkoły wydziałowej w Tarnowie skutkiem jej reorganizacyi miałby się podnieść, wyniknęła z porównania płac, jakie grono nauczycielskie w tej szkole na podstawie orzeczenia Rady szkolnej krajowej z dnia 28. Września 1879. l. 10.008 w r. 1885. pobierało, z płacami, jakie w odezwie Rady szkolnej krajowej z dnia 21. Listopada 1885. l. 14.425 dla zreorganizowanej szkoły wydziałowej były przeznaczone, w której to odezwie nie uwzględniono jednak remuneracyi dla nauczycielki spiewu (100 zł.) i dla pomocnicy nauczycielki robót kobiecych (200 zł.). Tymczasem zostały płace nauczycieli w Tarnowie w r. 1886. podniesione, skutkiem czego obecny wydatek na płace nauczycielskie w tamtejszej szkole wydziałowej żeńskiej tak się przedstawia:

1) Dyrektor z płacą roczną 800 zł., dodatkiem za kierownictwo 200 zł. i wolnem pomieszkaniem (razem 1.000 zł.).

2) Trzy nauczycielki z płacą roczną 860 zł. (razem 2.580 zł.).

3) Trzy nauczycielki dla klas szkoły pospolitej z płacą roczną 700 zł. (razem 2.100 zł.).

4) Dwie nauczycielki młodsze z płacą roczną 450 zł. (razem 900 zł.).

W ogólności więc wynosi wydatek ten 6.580 zł.

W razie reorganizacyi szkoły przybywa jedna nauczycielka z płacą rocznych 860 zł., przybywa następnie katecheta z roczną remuneracyą 300 zł., nauczycielka robót z roczną płacą 600 zł., jej pomocnica z wynagrodzeniem rocznych 200 zł. i nauczycielka spiewu z wynagrodzeniem rocznych 100 zł. Zato odpada jedna nauczycielka młodsza z płacą roczną 450 zł., gdyż szkoła pospolita, połączona ze szkołą wydziałową, nie będzie, jak dotąd, obejmowała 5 klas, lecz 4 klasy, kiedy dla właściwej szkoły wydziałowej, dotąd 3 klasowej, przybędzie jedna klasa nowa (t. j. 4-ta, względnie, mając na oku całą szkołę, 8-ma).

Na taki sposób zwiększyłby się wydatek na zreorganizowaną szkołę nie o 1340 zł., lecz o 1.610 zł., z których gmina miasta Tarnowa pokryć się zobowiązała 1.060 zł. Komisya szkolna nie sądzi jednak, aby dla tej stósunkowo małej różnicy nie godzić się na ostateczne wnioski Wydziału krajowego, zwłaszcza, że gmina miasta Tarnowa w r. 1886., kiedy chodziło o podwyższenie tamtejszych płac nauczycielskich, zobowiązała się na częściowe pokrycie powiększonych skutkiem tego wydatków, płacić, począwszy od 1. Czerwca r. 1886, 250 zł. rocznie. Ale ponieważ gmina ta obowiązek rzeczony wyraźnie na siebie przyjęła, ponieważ nadto w r. 1874, kiedy w Tarnowie organizowano tamtejsze szkoły, zobowiązała się na pokrycie wydatków, połączonych z płacami nauczycieli szkół ludowych, płacić rocznie 7.542 zł. 50 ct., mimo to, iż kwota ta o blisko 3.000 zł. przewyższała kwotę, którąby według ustawy szkolnej płacić była wówczas obowiązaną, przeto Wydział krajowy, dla uniknięcia wszelkich nieporozumień, jakieby z uchwały rady miasta Tarnowa, tyczącej się przytoczonego powyżej obowiązku płacenia na szkołę wydziałową 1.060 zł. wyniknąć mogły, bardzo słusznie podniósł wyraźnie we wniosku, mającym być uchwalonym przez Wysoki Sejm, że gmina rzeczona uiszczać ma tę kwotę nietylko po nad prestacye prawne ale i po nad dotychczasowe prestacye dobrowolne.

Ze szkołą wydziałową połączone być mają w myśl art. XI. i XII. ustawy krajowej z dnia 2. lutego 1885. (N. 28. Dz. u. kr.) kursa uzupełniające, teoretyczny i praktyczny.

Na kursie praktycznym udzielać mają nauki nauczycielka robót kobiecych z roczną płacą 600 zł. i jej pomocnica z rocznem wynagrodzeniem 200 zł. Wydatek ten mieści się wprawdzie w kwocie 1.060 zł., którą gmina miasta Tarnowa na pokrycie zwiększonych kosztów zreorganizowanej szkoły wydziałowej płacić się zobowiązała, lecz według projektu statutu uchwalo-

nego przez Radę miejscową w Tarnowie (§. 22) i załączonego do sprawozdania Wydziału krajowego, mogłoby wynagrodzenie to przez rzeczoną Radę być podwyższone, a w takim razie zwiększony wydatek spadałby już na fundusz krajowy. W projekcie statutu jest także mowa o nauczycielach rachunków kupieckich w połączeniu z buchalteryą i geografii handlowej w połączeniu z towaroznawstwem, ale nie została oznaczoną ani liczba godzin wykładowych, ani wysokość remuneracyi dla nauczycieli tych przedmiotów, a nawet nie zostało wyraźnie wypowiedziane, iżby dochód z opłat szkolnych, na kursie praktycznym uiszczanych, obrócony był na pokrycie kosztów utrzymania tego kursu.

Gdyby więc projekt rzeczony przyjęty został przez Wysoką Izbę w tej formie, w jakiej go uchwaliła Rada szkolna miejscowa w Tarnowie, to fundusz krajowy obowiązany do poniesienia kosztów kursu praktycznego, o ile by one w dobrowolnem zobowiązaniu się gminy miasta Tarnowa, tudzież w opłatach szkolnych pokrycia nie znalazły, mógłby z łatwością narażony być na znaczniejsze obciążenie. Konieczną było przeto rzeczą, projekt statutu, odnoszący się do kursu praktycznego, zmienić w ten sposób, iżby wyznaczenie liczby godzin wykładowych, tudzież remuneracyj dla nauczycieli i wszelkie zmiany w płacy nauczycielek robót kobiecych zawisłem było od orzeczenia Rady szkolnej krajowej w porozumieniu z Wydziałem krajowym.

I tak, gdyby przyjęto postanowienia jakie pod tym względem zawiera statut dla szkoły wydziałowej żeńskiej we Lwowie t. j. 4 godziny wykładowe tygodniowo i 2 zł. remuneracyi za godzinę, to wydatek na nauczycieli rachunków kupieckich i geografii handlowej, licząc w roku szkolnym 40 tygodni, wynosiłby rocznie 320 zł., a z tej kwoty znaczna część znalazłaby pokrycie w opłatach szkolnych.

Projekt statutu, uchwalonego przez Radę szkolną miejscową w Tarnowie, nie oznacza także co do kursu t e o r e t y c z n e g o, ani liczby godzin wykładowych, ani wysokości remuneracyi dla nauczycieli, pozostawiając to wszystko orzeczeniu tamtejszej Rady szkolnej miejscowej. Ale i gmina miasta Tarnowa nie przyjęła żadnego wyraźnego obowiązku co do ponoszenia kosztów utrzymania tego kursu. A ponieważ w projekcie statutu zaprowadzono dosyć znaczne opłaty szkolne (4 zł. miesięcznie), widocznie przeto sądziła Rada szkolna miejscowa, iż opłaty te wystarczą zupełnie na pokrycie powyższych kosztów. Gdy zaś kurs teoretyczny nie ma dla miasta Tarnowa tego znaczenia, jak kurs praktyczny, przeto nie widzi komisya szkolna potrzeby, iść pod tym względem dalej od reprezentacyi miasta Tarnowa i nakładać na fundusz krajowy jakikolwiek ciężar, gdyby dochód z opłat szkolnych na utrzymanie kursu teoretycznego nie miał wystarczyć. Nie zmieniając więc postanowień w projekcie statutu co do wpływu Rady szkolnej miejscowej na wyznaczenie liczby godzin wykładowych w kursie teoretycznym i na wysokość remuneracyi dla nauczycieli, uchwaliła komisya szkolna zalecić Wysokiej Izbie do przyjęcia dodatkowy wniosek, w którym wyraźnie orzeczonem jest, że wydatki na utrzymanie uzupełniającego kursu teoretycznego pokryte być mają wyłącznie z opłat szkolnych i dobrowolnych datków.

W samym projekcie statutu wypadało jeszcze poprawić liczne usterki stylistyczne, niektóre omyłki w liczbach, wypuścić zbyteczne postanowienia co do szkoły pospolitej, z szkołą wydziałową połączonej, a wreszcie zmienić postanowienie co do stanowiska katechety. Według §. 10. rzeczonego projektu bowiem posada katechety nazwana jest posadą stałą, tymczasem przyłączono do niej tylko remuneracyę rocznych 300 zł. Gdy zaś do stałej posady jest zawsze przywiązana płaca etatowa, przeto posada katechety przy szkole wydziałowej żeńskiej w Tarnowie na razie za stałą poczytaną być nie może. Ponieważ zaś stanowisko katechetów, jak się tego spodziewać należy, wkrótce w drodze ustawodawczej zostanie uregulowanem, przeto uchwaliła komisya szkolna, uczynić do §. 10. projektu statutu dodatek, skutkiem którego załatwienie sprawy katechetów w drodze ustawodawczej, odnosić się będzie także do katechety szkoły wydziałowej żeńskiej w Tarnowie bez potrzeby zmiany w obecnym statucie tej szkoły. Przy tej sposobności wyraziła także komisya szkolna to przekonanie, iż przeznaczona obecnie dla katechety remuneracya w kwocie 300 zł., jest w porównaniu z obowiązkami, jakie tenże ma objąć

w szkole wydziałowej żeńskiej w Tarnowie, stanowczo za małą, że więc podwyższenie jej na tej drodze, na której owa renumeracya została oznaczoną, jest koniecznie wskazane.

Na podstawie powyższych wywodów wnosi przeto komisya szkolna:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1) Szkoła wydziałowa żeńska w Tarnowie z początkiem roku szkolnego 1889/90. będzie zreorganizowaną na 4 klasową szkołę wydziałową żeńską, połączoną z kursami uzupełniającymi, mianowicie z kursem praktycznym robót kobiecych i kursem teoretycznym dla młodzieży dorosłej płci żeńskiej, a to w myśl załączonego statutu.

2) Koszta utrzymania szkoły wydziałowej żeńskiej w Tarnowie ponosić będą strony do utrzymania tej szkoły dotychczas obowiązane i w tym samym co dotychczas stosunku, z tą jednak zmianą, że gmina miasta Tarnowa po nad prestacye prawne i dobrowolne na rzecz tej szkoły dotychczas uiszczane, obowiązaną będzie dopłacać jeszcze corocznie kwotę 1.060 zł. na płacę nauczycieli zreorganizowanej szkoły wydziałowej i uzupełniającego jej kursu praktycznego.

3) Wydatki na utrzymanie uzupełniającego kursu teoretycznego pokryte być mają wyłącznie z opłat szkolnych i dobrowolnych datków.

Lwów dnia 22. Września 1888.

Zastępca przewodniczącego:
Euzebiusz Czerkawski w. r.

Sprawozdawca:
Zoll w. r.

Statut

szkoły wydziałowej żeńskiej, tudzież kursów nauki dopełniającej w Tarnowie.

§. 1.

Cel szkoły wydziałowej żeńskiej wskazuje art. IX. krajowej ustawy z dnia 2. Lutego 1885. (Nr. 28 Dz. u. kr.)

§. 2.

Ze szkołą wydziałową łączą się kursa uzupełniające teoretyczny i praktyczny.

§. 3.

Szkoła wydziałowa wraz z kursami uzupełniającymi tworzy organiczną całość i zostaje pod jedną Dyrekcyą, która kieruje zarazem 4 klasami szkoły pospolitej ze szkołą wydziałową połączonej.

§. 4.

Językiem wykładowym w szkole i w kursach uzupełniających jest język polski.

I. Szkoła wydziałowa.

§. 5.

Szkoła wydziałowa urządzona na podstawie orzeczenia c. k. Rady szkolnej krajowej z dnia 27. Lipca 1879 roku L. 3.134 i z dnia 28. Września 1879 L. 10.008 ulega o tyle zmianie, o ile tego żąda art. VI. do IX. ustawy krajowej z dnia 2. Lutego 1885 i obejmuje kurs nauki czteroletni o 4 klasaah (5, 6, 7, 8).

§. 6.

Warunkiem przyjęcia uczennicy do tej szkoły jest świadectwo z IV. klasy szkoły pospolitej, lub pomyślny wynik z egzaminu wstępnego, przy którym kandydatka wykazać ma znajomość wszystkich przedmiotów, przepisanych planem naukowym dla klasy IV. czteroklasowych szkół żeńskich.

§. 7.

Prócz przedmiotów wskazanych art. VII. i IX. ust. kraj. z 2. Lutego 1885 będzie także udzielany język francuski jako przedmiot nadobowiązkowy.

§. 8.

Plan naukowy zatwierdzony rozporządzeniem Ministra wyznań i oświecenia z dnia 13. Lipca 1886 L. 11.518 dla szkół wydziałowych żeńskich we Lwowie i Krakowie będzie obowiązywał także w 4 klasach tej szkoły w Tarnowie.

§. 9.

Grono nauczycielskie składa się z Dyrektora, katechety i 4 nauczycielek z kwalifikacyą do szkół wydziałowych. Dwie z nich mają posiadać kwalifikacyę z grupy pierwszej, jedna z grupy drugiej, jedna z grupy trzeciej egzaminu nauczycielskiego, dyrektor zaś ma posiadać wykształcenie uniwersyteckie wydziału filozoficznego i wykazać się patentem nauczycielskim dla szkół wydziałowych. Zwolnienie dyrektora z warunku wykształcenia uniwersyteckiego udzielić może wyjątkowo Rada szkolna krajowa.

§. 10.

Dyrektor i 4 nauczycielki dla 4 klas szkoły wydziałowej, mają posady stałe, nauczycielka zaś robót i nauczycielka śpiewu w klasach od I. do IV. (5—8) otrzymają osobne wynagrodzenie. Katecheta pełni na razie obowiązki swe także za osobnem wynagrodzeniem, dopóki ustawa jego stanowiska w inny sposób nie określi.

II. Kurs uzupełniający teoretyczny.

§. 11.

W myśl art. XII. ustawy krajowej z dnia 2. Lutego 1885 urządza się kurs teoretyczny dla dorosłej młodzieży płci żeńskiej.

Czas trwania tego kursu oznaczy Rada szkolna krajowa na przedstawienie Rady szkolnej miejscowej.

§. 12.

Kurs ten ma na celu uzupełnienie wykształcenia, udzielanego przez szkołę wydziałową i obejmować może następujące przedmioty:

a) Religię;
b) pedagogię;
c) język polski z historyą literatury polskiej;
d) język niemiecki;
e) język francuski;
f) historyę literatury powszechnej;
g) historyę powszechną nowszych czasów;
h) estetykę z szczególnem uwzględnieniem utworów ducha polskiego;
i) hygienę;
j) fizykę kosmiczną;
k) gospodarstwo domowe;
l) śpiew.

Liczbę godzin wyznacza Rada szkolna miejscowa, nauka zaś tak będzie rozłożoną, by uczennicom tego kursu umożliwić korzystanie z niektórych działów kursu praktycznego.

§. 13.

Warunkiem przyjęcia jest ukończenie szkoły wydziałowej z dostatecznym postępem lub złożenie egzaminu wstępnego z nauk w szkole wy-

działowej udzielanych, a ilość uczennic nie może przekraczać w jednej klasie 45.

§. 14.

Nauk udzielać będą zawodowi nauczyciele lub nauczycielki, przedstawieni corocznie przez Radę szkolną miejscową do zatwierdzenia Radzie szkolnej krajowej. Remuneracye wyznacza im Rada szkolna miejscowa.

§. 15.

Nadzór wykonywać będą Rady szkolne: miejscowa, okręgowa i krajowa.

§. 16.

Udzielający nauk na tym kursie zbierać się będą pod przewodnictwem dyrektora na konferencye peryodyczne, celem omawiania kwestyi dotyczących ich kursu, a uchwalone przez nich wnioski przedstawiane będą władzy nadzorczej.

§. 17.

Uczennice kursu teoretycznego składają na ręce dyrektora z początkiem każdego roku prócz wpisowego 1 zł. miesięczną opłatę szkolną 4 zł., która wpływa do kasy Rady szkolnej miejscowej i służyć będzie na pokrycie wydatków, z utrzymaniem kursu teoretycznego połączonych. Radzie szkolnej miejscowej służy prawo podwyższenia ewentualnie zmniejszenia opłaty, także uwolnienia od połowy opłaty ubogich, odznaczających się w naukach uczennic na przedstawienie grona nauczycielskiego, jednak liczba uwolnionych nie ma przenosić $^1/_3$ ogółu uczennic.

III. Kurs praktyczny robót kobiecych.

§. 18.

W myśl ustawy krajowej z 2. Lutego 1885. art. XI. i w myśl rozporządzenia c. k. Rady szkolnej krajowej z dnia 2. Sierpnia 1884. L. 7.669 urządza się kurs praktyczny robót kobiecych, mający na celu uzdolnienie uczennic do wykonywania robót kobiecych domowych i przemysłowych, tudzież wykształcenie kierowniczek dla pracowni kobiecego przemysłu domowego i fachowych nauczycielek robót ręcznych.

§. 19.

Kurs ten obejmować może następujące przedmioty:

a) rysunki;

b) roboty ręczne, mianowicie:

I. oddział szycia ręcznego i maszynowego,

II. oddział krawieczyzny,

III. oddział robót drutowych, szydełkowych, deskowych i siatkowych,

IV. oddział haftu sztucznego i koronkarstwa.

c) rachunki kupieckie w połączeniu z buchalteryą;

d) geografię handlową w połączeniu z towaroznawstwem.

§. 20.

Czas trwania tego kursu oznaczy Rada szkolna krajowa, na przedstawienie Rady szkolnej miejscowej.

§. 21.

Na kurs praktycznych robót wpisać się mogą uczennice po ukończeniu 4 klasowej szkoły pospolitej, jeżeli ukończyły 14 lat życia.

§. 22.

Nauki na kursie praktycznych robót udziela kwalifikowana nauczycielka, której dodaną będzie kwalifikowana pomocnica z płacą wyznaczoną na przedstawienie Rady szkolnej miejscowej przez Radę szkolną krajową, w porozumieniu z Wydziałem krajowym. Mogą być nadto przyjęte dwie bezpłatne praktykantki.

§. 23.

Warunkiem uzyskania posad powyższych jest świadectwo z ukończonych kursów robót kobiecych.

Posady te są na razie tymczasowe, a obsadzenie ich odbywa się w sposób w szkołach etatowych przyjęty.

Przedmiotów pod *c)* i *d)* udzielać będą zawodowi nauczyciele lub nauczycielki, przedstawieni corocznie przez Radę szkolną miejscową do zatwierdzenia Radzie szkolnej krajowej.

Liczbę godzin do wykładania tych przedmiotów, tudzież remuneracye za wykłady wyznacza na przedstawienie Rady szkolnej miejscowej, Rada szkolna krajowa w porozumieniu z Wydziałem krajowym.

§. 24

Uczennice kursu praktycznego uiszczają z początkiem każdego roku szkolnego wpisowe 1 zł. i czesne miesięczne w kwocie 1 zł. w sposób oznaczony w §. 17. z tą tylko różnicą, że dochód z tych opłat obrócony być winien na pokrycie wydatków z utrzymaniem kursu praktycznego połączonych. Uczennice kursu teoretycznego, uczęszczające na kurs robót, nie składają osobnej opłaty.

§. 25.

Gdyby dochód z opłat powyższych pokrywał w zupełności wydatki na utrzymanie kursu praktycznego, lub gdyby gmina miasta Tarnowa resztę wydatków, nie pokrytych owym dochodem, z własnych funduszów sama pokryć chciała, natenczas wyznaczenie liczby godzin wykładowych, tudzież remuneracyi i płac dla sił nauczycielskich (§. 22, 23) należałoby wyłącznie do Rady szkolnej miejscowej.

§. 26.

Po ukończeniu kursu praktycznego lub teoretycznego otrzymuje uczennica świadectwo stwierdzające postęp w naukach.

§. 27.

Co do ingerencyi Dyrekcyi zakładu do kursu praktycznego, obowiązuje §. 16. Dyrekcya winna także za pośrednictwem Rady szkolnej miejscowej, względnie okręgowej, składać roczne sprawozdania Radzie szkolnej krajowej.

§. 28.

Rok szkolny rozpoczyna się 1. Września, a kończy się 30. Czerwca uroczystem zamknięciem z wystawą prac uczennic.

Z drukarni i litografii Pillera i Spółki.

Aleg. 36.

Sprawozdanie

komisyi budżetowej o preliminarzu krajowego funduszu szkolnego na rok 1889.

Wysoki Sejmie!

Z preliminarza wydatków dla szkół ludowych na r. 1889. okazuje się, że szkolnictwo ludowe pomyślnie się rozwija.

Szkół zorganizowano w r. 1887/8 razem 156, a więc wprawdzie mniej o 12, aniżeli w r. 1885/6 i mniej o 2 aniżeli w r. 1886/7. Jednakże kiedy z pomiędzy szkół nowozorganizowanych w r. 1885/6 było nieczynnych 119, zaś w r. 1886/7 (nieczynnych) 164, to w ciągu roku 1887/8 takich szkół nieczynnych było tylko **61**. Wszystkie one były nieczynnemi nie dla braku kandydatów nauczycielskich jak to zdarzało się przedtem w licznych wypadkach, lecz wyłącznie tylko z braku wszelkiego jakiegobądź pomieszczenia dla szkoły.

To polepszenie jest wynikiem energicznego wykonania ze strony Rady szkolnej krajowej rezolucyi, którą Wys. Sejm na wniosek komisyi budżetowej w r. 1887. uchwalił. W tej mianowicie rezolucyi Sejm wezwał Radę szkolną krajową, „ażeby w takich wypadkach, w którychby zachodziła potrzeba ustanowienia w pewnym okręgu szkolnym posady nauczyciela nadetatowego, zaś w tym samym okręgu szkolnym znajdowałaby się choćby jedna szkoła już zorganizowana, któraby dla braku kandydata nauczycielskiego miała być nieczynną, najprzód zawsze posadę etatową, a potem dopiero posadę nadetatową obsadzała".

Ażeby w przyszłości usunąć i tę drugą przeszkodę rozwoju, jaką przedstawia w wielu gminach brak pomieszczenia dla nowej szkoły, Rada szkolna krajowa postanowiła, funduszów na zasiłki dla budowy szkół corocznie uchwalanych używać przedewszystkiem dla tych gmin, w których właśnie szkołę organizuje.

Z pomiędzy szkół w ubiegłym roku zorganizowanych było szkół etatowych 63, zaś filialnych 93.

Koszt przeciętny założenia jednej szkoły wynosił w tymże roku 164 zł., to jest *więcej* o 17 zł. aniżeli w r. 1887, *więcej* o 9 zł. aniżeli w r. 1888, nakoniec *więcej* o 19 zł. aniżeli w latach 1884. i 1885. razem.

Frekwencya uczniów i uczennic w szkołach ludowych zwiększa się z roku na rok wcale znacznie. Widać to z ciągłego wzrostu rubryki VIII. Działu I. uchwalanej w preliminarzu wydatków „na płace dla nauczycieli i nauczycielek nadetatowych". Rubryka ta wynosiła w r. 1886. (podług wynikłości) 99.000 zł., w r. 1887. (podług wynikłości) 130.190 zł. Od roku 1888. rubryka ta opiera się już na budżetowej podstawie, jaką Wys. Sejm dla Rady szkolnej krajowej w rezolucyi z roku 1887. wskazał, a mimo to wzrosła ona w r. 1888. do sumy 150.000 zł., zaś na r. 1889. doszła do wysokości 180.585 zł.

Stały przyrost szkół tudzież wzmagająca się frekwencya młodzieży szkolnej, są to dwa czynniki, które z jednej strony znamionują pomyślny rozwój oświaty, z drugiej zaś z natury rzeczy stałe podwyższanie się preliminarza wydatków za sobą pociągać muszą. To też w obec tego zaznaczyć wypada, że kilkoletnim staraniom komisyi budżetowej powiodło się ograniczyć i w granicach ścisłej oszczędności utrzymać — przynajmniej przez szereg lat — te liczne inne rubryki wydatków, których hojniejsze wyposażenie byłoby zapewne dla szkolnictwa nie bez pożytku, do których jednak zasada oszczędności bez uszczerbku dla samej oświaty aż do pewnych granic da się zastosować.

W końcu nadmienić wypada, że w sprawozdaniu o budżecie szkolnym na rok 1888. komisya budżetowa objawiła życzenie, ażeby Rada szkolna krajowa, przedkładając corocznie preliminarz wydatków budżetu szkolnego, dołączała do niego także wykaz przyborów naukowych w ubiegłym roku zakupionych. Życzeniu temu Rada szkolna krajowa uczyniła zadość, a
Alegat 1/. dotyczący wykaz dołącza się do niniejszego sprawozdania. (Alegat 1/.)

Komisya przejrzawszy ten wykaz, spostrzegła, że cena niektórych przyborów naukowych, a zwłaszcza też cena 9 zł. za mapę Galicyi jest za wysoką. W łonie komisyi zwrócono uwagę Zastępcy c. k. rządu, że zakupując corocznie tak znaczną ilość tych samych egzemplarzów mapy, można i należy koniecznie dążyć do stałego obniżenia jej ceny. Komisya też sądzi, że Radzie szkolnej krajowej na tej podstawie powiedzie się znaleźć wydawcę, który mając sobie zapewniony zbyt bardzo znaczny, obniży równie znacznie cenę tak wygórowaną i chyba tylko przy bardzo niewielkim zbycie zrozumiałą.

Z tej samej strony objawiono życzenie, ażeby Rada szkolna krajowa, podobnie jak zakupiła dla szkół z językiem wykładowym polskim 500 egzemplarzy śpiewów kościelnych Czubskiego w polskim języku ułożonych, tak samo co do szkół z językiem wykładowym ruskim postarała się o zaopatrzenie ich w odpowiednie śpiewy kościelne w języku ruskim. Życzenie to komisya budżetowa podziela i Radzie szkolnej krajowej do urzeczywistnienia zaleca.

Co do samego preliminarza

Rada szkolna krajowa preliminuje wydatki w kwocie	817.228 zł.
Wydział krajowy oblicza dochody na	143.552 „
Niedobór na tej podstawie wynosiłby	673.676 zł.

W porównaniu z latami poprzedniemi preliminarz ten przedstawia się jak następuje:

Rok 1884. według zamknięcia rachunków:

Wydatki	544.329 zł.
Dochody	110.055 „
Niedobór . . .	434.274 zł.

Rok 1885. według zamknięcia rachunków:

Wydatki	619.488 zł
Dochody	288.461 „
Niedobór	331.027 zł.

Rok 1886. według zamknięcia rachunków:

Wydatki	631.760 zł.
Dochody	290.772 „
Niedobór	340.988 zł.

Rok 1887. według zamknięcia rachunków:

Wydatki	692.718 zł.
Dochody	219.268 „
Niedobór	473.450 zł.

Rok 1888. według preliminarza:

Wydatki	734.145 zł.
Dochody	151.431 „
Niedobór	582.714 zł.

Zatem wydatki preliminowane na r. 1889. byłyby:

w porównaniu z wynikłością z r. 1884. *większe* o	272.899 zł.
„ „ „ 1885. „	197.740 „
„ „ „ 1886. „	185.468 „
„ „ „ 1887. „	124.510 „
„ z preliminarzem z r. 1888. „	83.083 „

Zaś dochody preliminowane na r. 1889. byłyby:

w porównaniu z wynikłością z r. 1884. *większe* o	33.457 „
„ „ „ 1885. *mniejsze* o	144.909 „
„ „ „ 1886. „	147.220 „
„ „ „ 1887. „	75.716 „
„ z preliminarzem z r. 1888. „	7.879 „

Nakoniec niedobór na rok 1889. ztąd wynikający byłby:

w porównaniu z wynikłością z r. 1884. *większy* o	239.402 „
„ „ „ 1885. „	342.649 „
„ „ „ 1886. „	332.688 „
„ „ „ 1887. „	200.226 „
„ z preliminarzem z r. 1888. „	90.962 „

A. Wydatki.

Dział I. Zasiłki dla funduszów szkolnych okręgowych.

Rubr. I. poz. 1. „Na pokrycie niedoboru z powodu płac dla nauczycieli i nauczycielek etatowych, tudzież z powodu remuneracyi dla katechetów“.

Komisya budżetowa przyjmuje zgodnie z preliminarzem Rady szkolnej krajowej i zgodnie z wnioskiem Wydziału krajowego . . . . . 311.768 zł.

Przy preliminowaniu tej pozycyi Rada szkolna krajowa, stosując się do normy tymczasowej przez komisyę budżetową w r. 1887. przyjętej, skreśliła z preliminarza Rad szkolnych okręgowych 5 procentów. Za podstawę tej normy służyło komisyi zaoszczędzenie wykazane w wynikłości z r. 1885. Wynikłość z lat następujących nie przedstawia dotąd warunków, z którychby można wysnuć budżetową podstawę do przyjęcia innej normy określenia. Albowiem wynikłość z r. 1886. wykazuje wprawdzie zaoszczędzenie w kwocie 2.817 zł., lecz wynikłość z r. 1887. przekracza natomiast preliminarz o . . . . . 62 zł.

Dla tego komisya budżetowa mniema, że dla wypróbowania trafności tymczasowo przyjętej normy wypada ją pozostawić nadal jeszcze bez odmiany.

Rubr. I. poz. 2. w kwocie . . . . . 62 zł.

komisya przyjmuje jak w latach poprzednich.

Rubr. II. poz. 3. w kwocie . . . . . 37.978 „

Wydatek ten podług ilości szkół i podług stałych kwot obliczony, komisya przyjmuje zgodnie z preliminarzem w całości.

Rubr. III. poz. 4. Na przybory naukowe Rada szkolna kraj. preliminuje dla szkół nowych po 20 zł. zaś dla szkół dawniejszych po 3 zł. 65 ct., razem . . 14.972 zł.

Komisya budżetowa nie widzi powodu odstępować od przecięcia w kwocie 3 zł. 65 ct., które w latach ostatnich nie tylko dla samych szkół dawnych ale dla wszystkich szkół w ogóle za podstawę tego wydatku służyło. Dla tego przyjmuje w tej rubryce tylko kwotę odpowiednio obliczoną . . . . . 12.520 zł.

Rubr. IV. poz. 5. Na konferencye okręgowe preliminuje Rada szkolna krajowa . . . . . 17.305 zł.

Za podstawę tego obliczenia Rada szkolna przyjęła przecięcie w kwocie 5 zł. 30 ct. na jedną szkołę, tak jak ono od lat kilku dla komisyi budżetowej za podstawę jej uchwał służyło. Komisya budżetowa nie uznaje takiego obliczenia teraz już za trafne. Albowiem w roku ubiegłym zaszła zmiana w organizmie władz szkolnych, która wymaga innego obliczenia. A mianowicie zamiast 35 Rad szkolnych okręgowych, które dotąd istniały, zorganizowano teraz 75 takich Rad szkolnych. Rzecz zatem oczywista, że skoro zmniejszyły się terrytoryalnie okręgi tych Rad, toż i koszta podróży nauczycieli udających się na konferencye okręgowe muszą być mniejsze. Ponieważ jednak komisyi budżetowej wiadomo, że dotychczas uchwalana kwota na pokrycie kosztów konferencyj okręgowych nie wystarczała, a niepodobna dziś jeszcze znaleść jakąkolwiek budżetową podstawę do prawdopodobnego obliczenia tych kosztów na przyszłość, dla tego komisya budżetowa przyjmuje na razie kwotę preliminowaną 17.305 zł.

Z rubryki tej nie wolno przenosić kredytu do innych rubryk, zatem zamknięcia rachunkowe z kilku lat przyszłych podadzą komisyi budżetowej pewną podstawę do dokładnego obliczenia tego wydatku.

Rubr. V. poz. 6. Na biblioteki okręgowe preliminuje Rada szkolna krajowa według dotychczasowego przecięcia po 55 zł. na jedną Radę szkolną okręgową, a ponieważ takich Rad jest teraz 75, zatem preliminuje razem . . . . . 4.125 zł.

Wydatek ten komisya budżetowa przyjmuje w całości jako usprawiedliwiony, wyraża jednak życzenie, ażeby Rada szkolna krajowa używała tej kwoty w tym roku i przez kilka lat jeszcze głównie na zaopatrzenie w bibliotekę tych Rad szkolnych okręgowych, które teraz dopiero na nowo utworzone zostały i żadnych jeszcze bibliotek nie mają. Obecny w komisyi Zastępca c. k. Rządu oświadczył, że życzenie to komisyi odpowiada w zupełności tendencyi Rady szkolnej krajowej, która już w roku zeszłym kwoty w rubryce V. uchwalonej przeważnie na to użyła, ażeby przy nowoutworzonych Radach szkolnych okręgowych pierwsze zawiązki dla bibliotek okręgowych urządzić.

Rubr. VI. poz. 7. Rada szkolna krajowa preliminuje pod tytułem „na rozmaite wydatki“ . . . . . 15.196 zł.
Z kwoty tej komisya budżetowa wykreśla zgodnie z Wydziałem krajowym . 7.696 zł.
którejto sumy domaga się c. k. Rząd (podobnie jak w latach poprzednich — wszakże w tym roku w kwocie wyższej niż dotąd) na pokrycie kosztów utrzymywania rachunków z obrotu funduszów szkolnych okręgowych. Jestto — jak wiadomo — kwestya sporna, obecnie toczy się o nią spór przed Trybunałem państwa.

Dopóki nie zapadnie orzeczenie téj władzy, komisya budżetowa nie ma powodu proponować Wysokiemu Sejmowi zmiany stanowiska dotąd zajmowanego, którem jest zasadnicze nieuznawanie obowiązku do ponoszenia wydatku wyżej wymienionego przez kraj.

Co do resztującej po tem skreśleniu kwoty . . . . . 7.500 zł.
to Rada szkolna preliminuje ją według dotychczasowego przecięcia po 100 zł. na jedną Radę szkolną okręgową, biorąc wzgląd na to, że teraz jest takich Rad szkolnych 75. Komisya budżetowa podobnie jak przy rubryce IV. tak i tutaj mniema, że dawniejsze przecięcie wobec zmniejszonych okręgów szkolnych jest za wysokie. Jestto bowiem rzeczą naturalną, że skoro w mniejszym okręgu mniej jest szkół, to i wydatki szkołom tym wspólne jak n. p. koszta ogłaszania konkursów na posady nauczycielskie, koszta komisyi i t. p. muszą być koniecznie mniejsze. Komisya budżetowa sądzi, że dotychczas na te cele uchwalona kwota powinnaby wystarczyć na pokrycie takich wydatków pomimo powiększenia się liczby Rad szkolnych okręgowych, dla tego proponuje według dawnego przecięcia . . . . . 3.500 zł.
Rubr. VII. poz. 8. i *9.* w kwocie . . . . . 11.720 „
Rubr. VIII. poz 10. . . . . . 180 585 „
Rubr. IX. poz. 11. . . . . . 20.000 „

Komisya budżetowa zgodnie z Wydziałem krajowym przyjmuje w całości, gdyż wydatki te obliczone są według podstaw budżetowych.

Co do *Rubr. VIII.* t. j. wydatku „na płace nauczycieli i nauczycielek nadetatowych“, komisya budżetowa pragnąc mieć zawsze dokładny przegląd stanu rzeczy, ażeby mogła skontrolować, czy wydatek ten przez Radę szkolną krajową preliminowany trzyma się ściśle tych granic, które jej Wysoki Sejm w rezolucyi z r. 1887. zakreślił, wyraziła w sprawozdaniu swojem zeszłorocznem życzenie, „ażeby Wydział krajowy do sprawozdań swoich o preliminarzu budżetu szkolnego dołączał na przyszłość przedkładany przez Radę szkolną krajową wykaz imienny szkół, dla których potrzebni są nauczyciele nadetatowi.“

Komisya budżetowa miała tu na myśli te same wykazy, które Rada szkolna krajowa do preliminarza dołącza, a które dają dokładny obraz o kategoryi szkoły, o frekwencyi młodzieży, o liczbie potrzebnych nauczycieli nadetatowych, ich płacy i t. d. co do każdej szkoły z osobna. Bo też tylko taki wykaz szczegółowy może się przydać tak komisyi budżetowej jakoteż Wysokiemu Sejmowi dla potrzebnej im kontroli. Tymczasem Wydział krajowy nie dołączył do swojego preliminarza wykazu szkół, lecz wykaz sumaryczny okręgów szkolnych, z którego można się tylko ogólnie dowiedzieć ilu nauczycieli nadetatowych preliminuje Rada szkolna w każdym okręgu i jaki na to proponuje wydatek.

Ponieważ druk tych wykazów szczegółowych, gdyby go Komisya budżetowa teraz zarządziła, zająłby wiele czasu, przez co wniesienie sprawozdania przed Wysoki Sejm musiałoby się znacznie opóźnić, dla tego Komisya na ten raz poprzestaje na wzmiance, że wykazy dotyczące znajdują się w aktach Wydziału krajowego do *L. 32.720*/1888. r. Na przyszłość jednak komisya budżetowa uważa dołączanie tych wykazów do prelimina-

rza Wydziału krajowego za potrzebne i spodziewa się, że one zaczynając od roku przyszłego dołączane będą.

Rubr. IX. poz. 11. Komisya budżetowa przyjmuje jak w latach poprzednich według preliminarza kwotę . . . . . 20.000 zł.

Dział II. Wydatki własne krajowego funduszu szkolnego.

Rubryki działu tego od X. poz. 12. 13. aż do Rubr. XXIII. poz. 54. 55. włącznie Komisya budżetowa przyjmuje podług preliminarza Rady szkolnej krajowej, a to co do Rubr. XXI. poz. 51. przeciw wnioskowi Wydziału krajowego, zaś co do wszystkich innych Rubryk i pozycyj zgodnie z Wydziałem krajowym.

A mianowicie w Rubr. XXI. poz. 51. Rada szkolna krajowa preliminuje „na zakupno 9.384 egzemplarzy książek ruskich i polskich dla nauki dopełniającej“ po 80 ct. kwotę 7.500 zł.

Pozycya ta ukazała się w budżecie szkolnym po raz pierwszy w r. 1887., a mianowicie Rada szkolna krajowa postarała się o to, że Towarzystwo pedagogiczne wydało pierwszą część „książki do czytania“ ułożonej dla pierwszego roku nauki dopełniającej. Towarzystwo to zobowiązało się sprzedawać tę książkę po cenie stosunkowo niskiej, jeżeli Rada szkolna zakupi od niego 7.200 egzemplarzy. Rada szkolna zakupiła z funduszów w latach dawniejszych oszczędzonych część I. tej książki w języku polskim wydanej i rozdzieliła zakupione egzemplarze w ten sposób, ażeby każdy nauczyciel szkoły dopełniającej i ubodzy uczniowie mieli tę książkę za darmo. Na podobne zakupno I. części tej książki w języku ruskim ułożonej Rada szkolna krajowa nie miała funduszów, udała się przeto do Wydziału krajowego, żądając na ten cel kwoty 3.600 zł. Rada szk. popierała to żądanie twierdzeniem, że Wysoki Sejm obowiązany jest do zakupna tej książki, gdyż ona ma służyć za wzór książki szkolnej, a do takiego zakupna Wysoki Sejm obowiązany jest z mocy art. 37. ustawy szkolnej. Wydział krajowy, a z nim i Komisya budżetowa zakwestyonowali prawną zasadę obowiązku Wysokiego Sejmu, jaki usiłowała nań włożyć Rada szkolna krajowa i zaproponowali Wys. Sejmowi wykreślenie żądanego z tego tytułu wydatku. Wys. Sejm na posiedzeniu z d. 19. Stycznia 1887. uchwalił wprawdzie wydatek preliminowany na wniosek p. Romańczuka. Jednakże głosy posłów, którzy wniosek ten popierali, zastrzegały się stanowczo przeciwko takiej interpretacyi ustawy szkolnej, jakoby podręcznik dla nauki dopełniającej ułożony miał być poczytany za wzór książki szkolnej, tudzież jakoby Wysoki Sejm miał mieć obowiązek prawny do zakupna tego podręcznika. Natomiast posłowie ci przykładając wagę do dobrej nauki dopełniającej ze względów użyteczności, ułatwienie taniej rozsprzedaży odpowiedniego podręcznika gorąco zalecali.

Teraz rozchodzi się o część II. i III. tego samego podręcznika w obudwóch językach wydać się mającego. Komisya budżetowa idąc za wolą Wys. Sejmu w r. 1887. objawioną, ponawia niniejszem powyższe zastrzeżenie prawne, proponuje jednak z tych samych względów użyteczności zakupno dalszych części podręcznika. Mniema ona jednak, że zwłaszcza przy tak wysokiej cenie proponowana liczba książek zakupić się mających jest za wysoką. Na razie wystarczy, jeżeli w każdej szkole, w której odbywać się ma kurs drugi nauki dopełniającej, będzie się znajdować jeden egzemplarz takiej książki, mianowicie dla użytku nauczyciela. Dla tego proponuje wydatek w tej rubryce tylko w kwocie . . . . . 2.500 zł.

Wszystkie inne Rubryki i pozycye oprócz Rubr. XIII. poz. 21. są albo z natury swojej stałe, albo wypływają wprost z ustawy, albo też preliminowane są według stałych norm budżetowych.

W tej pozycyi Rada szkolna krajowa preliminuje „na remuneracye za naukę robót ręcznych“ w miejsce dotychczasowej kwoty 3.000 zł. kwotę znacznie wyższą 11.783 zł. Żądanie

to Rada szkolna krajowa tem usprawiedliwia, że wedle §. 3. ustawy państwowej szkolnej z d. 14. Maja 1869 l. 62. dz. u. p. (a względnie z d. 2. Maja 1883. l. 53. dz. u. p.) nauka robót ręcznych jest przedmiotem obowiązkowym dla dziewcząt; dalej tem, że „regulamin szkolny“ w tytule XII. zaleca władzom szkolnym staranie o naukę robót ręcznych. Rada szkolna krajowa chcąc wykonać przytoczone przepisy, sporządziła szczegółowy wykaz potrzebnych jej na ten cel funduszów, a to znów co do każdej szkoły z osobna. Z przyczyn przy rubryce VIII. działu I. przedstawionych, Komisya budżetowa nie zarządza druku tego wykazu nadmieniając, że i ten wykaz znajduje się w aktach Wydziału krajowego do l. 32.720/1888. Jednakowoż i tutaj Komisya wyraża życzenie, ażeby Wydział krajowy przedkładane mu przez Radę szkolną krajową wykazy szczegółowe kwot potrzebnych na remuneracye za naukę robót ręcznych do swojego sprawozdania o budżecie szkolnym w całości dołączał.

W wykazie na r. 1889 kwota żądana 11.783 zł. jest szczegółowo usprawiedliwiona. Staranność około nauki robót ręcznych odpowiada praktycznemu kierunkowi, jaki Wysoki Sejm szkolnictwu ludowemu nadać pragnie. Z kilku stron w Komisyi budżetowej stwierdzono spostrzeżenie, że nauka robót ręcznych odpowiednio udzielana, wydaje owoce bardzo pożyteczne, rozwija bowiem pracowitość, zamiłowanie schludności i uszlachetnia obyczaje. Dla tego Komisya budżetowa, życząc sobie jak najszerszego rozwinięcia tego działu praktycznej nauki, proponuje uchwalenie preliminowanej na ten cel kwoty w całości.

Jednakże przy tej sposobności Komisya daje wyraz przekonaniu, że na Radzie szkolnej krajowej cięży obowiązek ujęcia nauki robót ręcznych w pewien plan i ściślejszego niż dotąd nadzorowania tejże. Obecny przy rozprawach Zastępca c. k. Rządu oświadczył, że toż samo przekonanie dzieli także Rada szkolna krajowa i że właśnie teraz zajmuje się wypracowaniem takiego planu i zorganizowaniem odpowiedniego nadzoru.

Co do *Rubr.* XXII. Komisya budżetowa zlewa pozycye 52. i 53. w edną pozycyę 52. z napisem: „Dodatek służbowy dla nauczycieli szkół pospolitych i szkoły wydziałowej w Krakowie.“

B. Dochody.

Wszystkie rubryki i pozycye dochodów, a mianowicie od Rubr. I. poz. 1. zaczynając do Rubr. IX. poz. 28. włącznie, Komisya budżetowa przyjmuje podług preliminarza Wydziału krajowego.

Co do Rubr. VII. poz. 26. „zwrot zaoszczędzeń w zasiłkach danych funduszom szkolnym okręgowym“ sprawozdanie Wydziału krajowego zawiera szczegółowy wykaz stanu rachunkowego tej pozycyi. Z końcem roku 1887. pozostała zaległość wynosiła 216.713 zł. 86 ct. Na rok 1888. preliminowano 25.000 zł., wpłynęło zaś rzeczywiście do końca Maja tylko 7.172 zł. 86 ct. Należytość bieżąca za r. 1887. wynosi tylko 8.975 zł. 68½ ct. Dla tego Komisya budżetowa sądzi zgodnie z Wydziałem krajowym, że więcej aniżeli 15.000 zł. w tej pozycyi do budżetu wstawiać nie można.

Komisya budżetowa preliminuje zatem:

na wydatki razem . . .	798.080 zł.
na dochody razem . . .	143.552 „
niedobór wynosiłby . .	654.528 zł.

Na tej podstawie komisya budżetowa wnosi:

I. Wysoki Sejm raczy uchwalić:

A. Wydatki
krajowego funduszu szkolnego na rok 1889.

Dział I. Zasiłki dla funduszów szkolnych okręgowych.

Rubr. I. poz. 1. i *2.* Na pokrycie niedoboru z powodu płac nauczycieli i nauczycielek etatowych, tudzież z powodu remuneracyi dla katechetów, wedle preliminarzy Rad szkolnych okręgowych	311.830 zł.
Rubr. II. poz. 3. Na mniejsze potrzeby szkolne i urzędowe . .	37.978 „
Rubr. III. poz. 4. Na przybory naukowe	12.520 „
Rubr. IV. poz. 5. Na konferencye okręgowe	17.305 „
Rubr. V. poz. 6. Na biblioteki okręgowe	4.125 „
Rubr. VI. poz. 7. Na rozmaite wydatki	3.500 „
Rubr. VII. poz. 8. i *9.* Na utrzymanie szkół nowych . .	11.720 „
Rubr. VIII. poz. 10. Na płace dla nauczycieli i nauczycielek nadetatowych	180.585 „
Rubr. IX. poz. 11. Zaliczki zwrotne dla funduszów szkolnych okręgowych	20.000 „

Dział II. Wydatki własne krajowego funduszu szkolnego.

Rubr. X. poz. 12 i *13.* Substytucye	12.000 „
Rubr. XI. poz. 14. do *17.* Zasiłki czasowe dla szkół utrzymywanych przez korporacye	3.775 „
Rubr. XII. poz. 18. Adjuta	5.000 „
Rubr XIII. poz. 19. do *21.* Remuneracye i zapomogi . .	37.783 „
Rubr. XIV. poz. 22. Remuneracye zmienne dla inspektorów okręgowych	2.000 „
Rubr. XV. poz. 23. i *24.* Podatki i daniny	650 „
Rubr. XVI. poz. 25. Koszta podróży i dyety	500 „
Rubr. XVII. poz. 26. do *28.* Dodatki pięcioletnie . . .	91.868 „
Rubr. XVIII. poz. 29. Dodatek do funduszu emerytalnego . .	12.800 „
Rubr. XIX. poz. 30. Emerytury	5.900 „
Rubr. XX. poz. 31. do *49.* Dary z łaski	3.541 „
Rubr. XXI. poz. 50. i *51.* Potrzeby szkół ogólnej natury .	3.500 „
Rubr. XXII. poz. 52. Rozmaite wydatki . . .	4.200 „
Rubr. XXIII. poz. 53. i *54.* Zasiłki na budowę szkół . .	15.000 „
Ogólna suma wydatków . .	798.080 zł.

B. Dochody.

Rubr. I. poz. 1. do *10.* Odsetki od kapitałów	14.058 zł.
Rubr. II. poz. 11. do *15.* Dochody z dóbr, realności i innych praw	171 „
Rubr. III. poz. 16. do *18.* Dodatki	530 „
Rubr. IV. poz. 19. Zysk ze sprzedaży książek szkolnych . .	2.835 „
Do przeniesienia .	17.594 zł.

Z przeniesienia .	17.594 zł.
Rubr. V. poz. 20. Zapisy i darowizny	— „
Rubr. VI. poz. 21. Taksy od spadków	9.600 „
Rubr. VII. poz. 22. do *26.* Rozmaite wpływy	44.215 „
Rubr. VIII poz, 27. Dodatek z c. k. Skarbu państwa . . .	54.943 „
Rubr. IX. poz. 28. Zwroty zaliczek gminom na budynki szkolne udzielonych	17.200 „
Ogólna suma dochodów . .	143.552 zł.
Niedobór zatem wynosi . .	654.528 zł.

II. Wysoki Sejm raczy pozwolić na przenoszenie kredytów w Rubrykach XVI. i XXI. Działu II. Wydatków uchwalonych.

Lwów dnia 21. Września 1888.

Sprawozdawca:
Madeyski.

Zastępca przewodniczącego:
Otton Hausner.

Alegat 1/.

Odpis odezwy Rady szkolnej krajowej z dnia 28. Czerwca 1888. l. 8459 do Wydziału krajowego we Lwowie.

Rada szkolna krajowa ma zaszczyt donieść Świetnemu Wydziałowi krajowemu, że z tegorocznej dotacyi na przybory naukowe dla szkół ludowych, zamieszczonej pod poz. III. w budżecie funduszu szkolnego krajowego na rok 1888. w kwocie 11.450 zł., zakupiono dla szkół ludowych następujące przybory naukowe:

1. Mapa Galicyi	250	egzemplarzy	po 9 zł.	=	2.250 zł.
2. Modele miar i wag . . .	500	„	„ 4 „	=	2.000 „
3. Wzory kaligraficzne . . .	500	„	„ 60 ct.	=	300 „
4. Śpiewy kościelne Czubskiego	500	„	„ 52 „	=	260 „
5. Tablice ścienne ssawce . .	365	„	„ 5 zł.	=	1.825 „
6. Tablice ścienne ptaki . .	365	„	„ 5 „	=	1.825 „
7. Tablice ścienne rośliny . .	398	„	„ 5 „	=	1.990 „
			razem . .		10.450 zł.

Oprócz tego zaasygnowano 14tu c. k. Radom szkolnym okręgowym kwotę 634 zł. na zakupno liczydeł, licząc po 4 zł. za jeden egzemplarz, a wreszcie wyasygnowano kwotę 365 zł. 86 ct. c. k. Radzie szkolnej okręgowej zamiejskiej we Lwowie, na zapłacenie dłużnej reszty należytości za przybory naukowe w czasie poprzednim jeszcze nabyte, tak, że w rubryce tej pozostała nie wydana reszta w kwocie 14 ct.

Tytułem rabatu uzyskała Rada szkolna krajowa kwotę 626 zł. 4 ct. w książkach t. j. 111 seryi „Biblioteki dla młodzieży“ obejmujących 16 tomików tejże „Biblioteki“ serya po cenie 5 zł. 64 ct.

D. j. w.

L. S. 219/1888. **Aleg. 37.**

Z c. k. Prezydyum Namiestnictwa we Lwowie.

L. 10.427/pr.

Do

Jego Ekscelencyi Jaśnie Wielmożnego Pana

Jana hr. Tarnowskiego

c. k. rzecz. tajnego Radcy i Marszałka krajowego

we Lwowie.

Ekscelencyo!

Na mocy reskryptu Jego Ekscelencyi pana Ministra skarbu z dnia 12. b. m. l. 26.249 mam zaszczyt złożyć do laski marszałkowskiej jako przedłożenie rządowe preliminarze funduszów indemnizacyjnych Galicyi wschodniej i zachodniej, oraz Wielkiego Księstwa Krakowskiego na rok 1889.

Racz Wasza Ekscelencyo zamieścić to przedłożenie rządowe na porządku dziennym jednego z najbliższych posiedzeń Wysokiego Sejmu.

Racz Wasza Ekscelencyo przy tej sposobności przyjąć wyrazy mojego wysokiego poważania.

Lwów dnia 22. Września 1888.

C. k. Namiestnik:
Zaleski w. r.

Sumaryczny preliminarz

funduszu indemnizacyjnego

dla Galicyi wschodniej

na rok 1889.

Z drukarni Pillera i Sp. we Lwowie.

A. Pokrycie

Liczba porządkowa i załączników	Wymienienie rubryk	Rzeczywista wynikłość w r. 1887.	Preliminowano na rok 1888.	Wniosek c. k. rządu na r. 1889.	Uwagi
		Zł. wal. austr.			
	I. Od obowiązanych.				
1	Wpłata kapitałów	4.950	3.431	3.500	
2	„ rent	863	619	503	
3	Odsetki za zwłokę i inne dochody	10.027	7.149	9.648	
	II. Własne dochody.				
4	Odsetki od zakupionych obligacyj indemnizacyjnych . . .	—	41.824	40.010	
5	Dochód za sprzedane obligacye indemnizacyjne	—	75.887	29.100	
6	Dochód za wylosowane obligacye indemnizacyjne . . .	64.418	50.645	61.443	
	Zwrócone wkładki z kasy oszczędności	—	—	—	
	III. Dochody ze zwrotu zaliczek.				
7	Zwrócone zaliczki	3.591	2.300	2.800	
	IV. Od kraju.				
8	Dodatki indemn. od podatków	1,986.772	2,057.352	2,038.857	
	Daniny od zboża i soli . . .	—	—	—	
	V. Ze skarbu Państwa.				
	Wynagrodzenie laudemialne .	—	—	—	
	Odsetki od ulokowanych nadwyżek funduszowych . . .	—	—	—	
	Zwroty kapitałów od c. k. skarbu Państwa	—	—	—	
9	Zaliczki ze skarbu Państwa: *a)* nieoprocentowane . . . *b)* oprocentowane	1,409.848 —	1,380.438 —	1,430.108 —	Do l. p. 9. Z przyzwolonej subwencyi rocznych 2,625.000 zł.
	Zwrot zaliczek do innych funduszów indemnizacyjnych .	—	—	—	
	Razem . . .	3,480.469	3,619.645	3,615.969	
	W porównaniu z potrzebą w kwocie	—	3,619.645	3,615.969	
	pozostaje do lokowania . .	—	—	—	
	albo ubytek z zapasu kasowego pokryć się mający	—	—	—	

B. Potrzeby

Liczba porządkowa i załączników	Wymienienie rubryk	Rzeczywista wynikłość w r. 1887.	Preliminowano na rok 1888.	Wniosek c. k. rządu na r. 1889.	Uwagi
		Zł. wal. austr.			
10	Koszta zarządu	16.120	16.851	16.851	
11	Spłata kapitałów:				
	a) przez losowanie	2,039.236	2,168.250	2,292.915	
	b) przez wykupno obligacyj	—	—	—	
	Kwoty wyrównawcze w kapitale	—	—	—	
	„ „ w rentach	—	—	—	
12	Renty dla uprawnionych . .	1,457.659	1,431.194	1,304.868	
13	Wynagrodzenie za zakupione obligacye indemnizacyjne .	17.315	—	—	
	Odsetki od kapitałów dłużnych skarbowi Państwa	—	—	—	
14	Zaliczki zwrotne	260	3.200	1.200	
	Zwroty zaliczek ze skarbu Państwa	—	—	—	
15	Rozmaite wydatki	131	150	135	
	Zwrot zaliczek otrzymanych z innych funduszów indemniz.	—	—	—	
	Razem . . .	3,530.721	3,619.645	3,615.969	

Załącznik 1. do pokrycia.

Liczba porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1887.	Preliminowano na r. 1888.	Wniosek rządu na r. 1889.	Uwagi
		Zł. wal. austr.			
	Wpłata kapitałów.				Wniosek polega na podstawie rocznej należytości w kapitałach przypadających do spłaty od obowiązanych w roku 1889.
1	Z końcem roku 1887. pozostało niespłaconych kapitałów wykupna za dziesięcinę, meszne i czynsze emfiteutyczne w kwocie . . 24.409 zł. 37 ct. Gdy w r. 1888. prawdopodobnie nic nie przybędzie, a na powyższą należytość w roku 1888. może być spłacone . . . . 3.431 „ — „ przeto pozostanie 20.978 zł. 37 ct. z której przypada według planu spłaty na rok 1889.	4.950	3.431	3.500	

Załącznik 2. do pokrycia.

	Wpłata rent.				Wniosek polega na planie spłat.
1	Od kapitałów wykupna podług załącznika 1. pokrycia, ma jako 5% odsetki według planu spłaty wpłynąć w r. 1889.	863	619	503	

Załącznik 3. do pokrycia.

Liczba porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1887.	Preliminowano na r. 1888.	Wniosek rządu na r. 1889.	Uwagi
		Zł. wal. austr.			
	Odsetki za zwłokę i inne różne przychody.				Na podstawie trzechletniego przecięcia z wyjątkiem l. p. 4., przy której uwzględniono rzeczywisty wynik ostatniego roku.
1	Odsetki za zwłokę od rat w terminach niespłaconych . . .	1.038	1.137	934	
2	Zwroty kosztów podróży . . .	1.406	963	1.165	
3	Taksy za przepisanie obligacyj indemnizacyjnych	88	136	108	
4	Zwroty za brakujące kupony obligacyj indemnizacyjnych	7.128	4.600	7.100	
5	Zwroty rachunkowe i inne . .	367	313	341	
	Razem .	10.027	7.149	9.648	

Załącznik 4. do pokrycia.

	Odsetki od zakupionych obligacyj indemnizacyjnych.				W roku 1887. nie zrealizowano kuponów od własnych obligacyj indemnizacyjnych.
1	Stan zakupionych obligacyj indemnizacyjnych na rzecz funduszu indemnizacyjnego Galicyi wschodniej wynosił z końcem Maja 1888. 762.110 zł. m. k. czyli w. a. 800.215 „ 50 ct. czyni zatem 5%	—	41.824	40.010	

Załącznik 5. do pokrycia.

	Dochód za sprzedane obligacye indemnizacyjne.				Na opędzenie wydatków, o ileby takowe własnymi dochodami i subwencyą ze skarbu Państwa pokryć się nie dały.
1	Za obligacye indemnizacyjne sprzedane w celu pokrycia bieżących wydatków funduszowych	—	75.887	29.100	

Załącznik 6. do pokrycia.

Liczba porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1877.	Preliminowano na r. 1888.	Wniosek rządu na r. 1889.	Uwagi
		Zł. wal. austr.			
1	**Dochód z wylosowanych obligacyj indemnizacyjnych**	64.418	50.645	61.443	Wniosek na podstawie trzechletniego przecięcia. Wynik wynosił: w roku 1885. . . . 49.035 zł. „ „ 1886. . . . 70.875 „ „ „ 1887. . . . 64.418 „ razem . . . . . 184.328 zł. przecięcie . . . . 61.443 „

Załącznik 7. do pokrycia.

	Zwrócone zaliczki.				
1	Zwrot zaliczek danych na płace etatowe, koszta kancelaryjne w latach poprzednich i w roku 1889.	3.591	2.300	2.800	Ze względu na wynik ostatnich trzech lat, tudzież na przypisane do zwrotu zaliczki.

Załącznik 8. do pokrycia.

	Dodatki indemnizacyjne.				
1	Podług załączonego zestawienia z przedłożonych wykazów urzędów podatkowych Galicyi wschodniej wynosi sprawdzona należytość podatków w r. 1887. — 7,551.324 zł. $62^1/_2$ ct. W braku innej podstawy służy powyższa kwota do wymiaru dodatku indemnizacyjnego po 27 ct. od jednego guldena podatkowego na rok 1889. . .	1,986.772	2,057.352	2,038.857	

Załącznik 10. do potrzeb.

Preliminarz

wydatków c. k. Namiestnictwa jako Dyrekcyi funduszów indemnizacyjnych, tudzież c. k. Namiestnictwa jako komisyi krajowej i komisyi lokalnej dla spraw odkupu i regulacyi ciężarów gruntowych, z funduszu indemnizacyjnego Galicyi wschodniej pokryć się mających

na rok słoneczny 1889.

A. C. k. Namiestnictwo

Numer załącznika	Wymienienie rubryk	Rzeczywista wynikłość z r. 1887.	Preliminowano na rok 1888.	Wniosek c. k. rządu na r. 1889.	Uwagi
		Zł. wal. austr.			
1	Płace, dodatki i wynagrodzenia dla służby	6.865	7.144	7.144	Podział kosztów zarządu na wszystkie trzy fundusze indemnizacyjne nastąpił na podstawie dekretu ministeryalnego z dnia 1. Października 1867. l. 15.871, podług którego fundusz indemnizacyjny Galicyi wschodniej 22/35 części wszystkich wydatków ponosi.
2	Dodatki aktywalne	1.229	1.232	1.232	
3	Dyurny	1.067	1.101	1.101	
4	Remuneracye i zapomogi . .	1.861	1.886	1.886	
5	Potrzeby kancelaryjne	1.064	1.886	1.886	
6	Czynsze za mieszkania . . .	564	564	564	
7	Koszta podróży	8	12	12	
8	Rozmaite wydatki	—	6	6	
	Razem . . .	12.658	13.831	13.831	
	Do tego wydatki komisyi miejscowej dla spraw odkupu i uporządkowania ciężarów gruntowych	3.462	3.020	3.020	
	Ogólna suma . . .	16.120	16.851	16.851	

C. k. komisya lokalna

Numer załącznika	Wymienienie rubryk	Rzeczywista wynikłość z r. 1887.	Preliminowano na rok 1888.	Wniosek c. k. rządu na r. 1889.	Uwagi
		Zł. wal. austr.			
9	Płace, dodatki i wynagrodzenia dla służby	1.558	1.700	1.700	
10	Dodatki aktywalne	275	300	300	
11	Dyurny	365	365	365	
12	Remuneracye i zapomogi . .	—	—	—	
13	Potrzeby kancelaryjne	35	50	50	
14	Koszta podróży i dyety rzeczoznawców	1.229	600	600	
15	Czynsze za pomieszkania . . .	—	—	—	
16	Rozmaite wydatki	—	5	5	
	Razem . . .	3.462	3.020	3.020	

Alegat 1. do załącznika 10. do potrzeb.

Liczba porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1887.	Preliminowano na r. 1888.	Wniosek rządu na r. 1889.	Uwagi
		Zł. wal. austr.			
	Płace, dodatki funkcyjne i wynagrodzenia dla c. k. Namiestnictwa.				Wniosek na rok 1889. stawia się według teraźniejszego stanu urzędników i sług przy c. k. Namiestnictwie, jako Dyrekcyi funduszów indemnizacyjnych i komisyi krajowej serwitutowej.
1	Dla zastępcy prezesa dodatek roczny w kwocie . 400 zł.				
2	1 radca Namiestnictwa z roczną płacą . . 3.600 „				
3	1 sekretarz referujący 1.400 „ z dodatkiem rocznym 250 „				
4	1 komisarz powiatowy 1.200 „				
5	1 koncepista Namiest. 900 „				
6	2 koncept. praktykantów, roczne adjutum po 500 zł. . . 1.000 „				
	Oddział manipulacyjny.				
7	2 oficyałów Namiestnictwa z roczną płacą po 1.000 zł. . 2.000 „				
	Służba.				
8	1 woźny z roczną płacą 400 „				
9	1 stróż z rocznem wynagrodzeniem . . 216 „				
	Razem . . 11.366 zł.				
	Z tego przypada na fundusz indemnizac. Galicyi wschodniej $^{22}/_{35}$ części	6.865	7.144	7.144	
	Galicyi zachodniej $^{12}/_{35}$ części	3.745	3.897	3.897	
	Wielkiego Księstwa Krakowskiego $^{1}/_{35}$ część	312	325	325	
	Ogółem .	10.922	11.366	11.366	

Alegat 2. do załącznika 10. do potrzeb.

Liczba porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1887.	Preliminowano na r. 1888.	Wniosek rządu na r. 1889.	Uwagi
		Zł. wal. austr.			
	Dodatki aktywalne.				
1	Radca Namiestnictwa rocznie . . . . . 480 zł.				Wniosek zawiera systemizowane dodatki aktywalne urzędników i sług wymienionych w alegacie 1.
2	1 sekretarz Namiestnictwa rocznie . . . 360 „				
3	1 komisarz pow. rocznie 300 „				
4	1 koncepista Namiestnictwa rocznie . . 240 „				
5	2 oficyałów Namiestnictwa po 240 zł. . . 480 „				
6	1 woźny 25% od 400 zł.. 100 „				
	Razem . . 1.960 zł. z których przypada na fundusz indemnizacyjny Galicyi wschodniej $^{22}/_{35}$ części . . .	1.229	1.232	1.232	
	Galicyi zachodniej $^{12}/_{35}$ części	670	672	672	
	Wielkiego Księstwa Krakowskiego $^{1}/_{35}$ część	56	56	56	
	Ogółem .	1.955	1.960	1.960	

Alegat 3. do załącznika 10. do potrzeb.

	Dyurna.				
1	4 dyurnistów po 1 zł. 20 ct. dziennie, razem . . 1.752 zł. z których przypada na fundusz indemnizacyjny Galicyi wschodniej $^{22}/_{35}$ części . . .	1.067	1.101	1.101	Wniosek według obecnego stanu zatrudnionych dyurnistów i prawdopodobnej potrzeby na rok 1889.
	Galicyi zachodniej $^{12}/_{35}$ części .	582	601	601	
	Wielkiego Księstwa Krakowskiego $^{1}/_{35}$ część	48	50	50	
	Ogółem .	1.697	1.752	1.752	

Alegat 4. do załącznika 10. do potrzeb.

	Remuneracye i zapomogi.				
1	Dla c. k. Namiestnictwa i komisyi lokalnej serwitutowej w Galicyi wschodniej 3.000 zł. z których przypada na fundusz indemnizacyjny Galicyi wschodniej $^{22}/_{35}$ części . . .	1.861	1.886	1.886	Według budżetu zezwolonego na rok 1888.
	Galicyi zachodniej $^{12}/_{35}$ części	1.015	1.028	1.028	
	Wielkiego Księstwa Krakowskiego $^{1}/_{35}$ część	85	86	86	
	Ogółem .	2.961	3.000	3.000	

Alegat 5. do załącznika 10. do potrzeb.

Liczba porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1887.	Preliminowano na r. 1888.	Wniosek rządu na r. 1889.	Uwagi
		Zł. wal. austr.			
	Potrzeby kancelaryjne.				
1	Na opał lokalu . . . 295 zł.				Według budżetu zezwolonego na rok 1888. i prawdopodobnej potrzeby na rok 1889.
2	Papier i inne rekwizyta do pisania . . . . 450 „				
3	Druki, litografie i efekta kredytowe . . . . 400 „				
4	Roboty introligatorskie 100 „				
5	Czyszczenie lokalu . . 155 „				
6	Sprzęty kancelaryjne . 100 „				
7	Oświetlenie lokalu i schodów . . . . . 50 „				
8	Koszta losowania i inne potrzeby . . . . . 1.400 „				
9	Ryczałtowa kwota na przybory do pisania 50 „				
	Razem . . 3.000 zł. z których przypada na fundusz indemnizacyjny Galicyi wschodniej $^{22}/_{35}$ części . . .	1.064	1.886	1.886	
	Galicyi zachodniej $^{12}/_{35}$ części .	577	1.028	1.028	
	Wielk. Księstwa Krakowskiego $^{1}/_{35}$ część	48	86	86	
	Ogółem .	1.689	3.000	3.000	

Alegat 6. do załącznika 10. do potrzeb.

	Czynsz za lokal.				
1	Czynsz za lokal dla c. k. Namiestnictwa jako Dyrekcyi funduszów indemnizacyjnych i krajowej komisyi serwitutowej, rocznie 898 zł., z których przypada na fundusz indemnizacyjny Galicyi wschodniej $^{22}/_{35}$ części	564	564	564	Według rzeczywiście opłacanego czynszu w roku 1888.
	Galicyi zachodniej $^{12}/_{35}$ części .	308	308	308	
	W. Ks. Krakowskiego $^{1}/_{35}$ część	26	26	26	
	Ogółem . .	898	898	898	

Alegat 7. do załącznika 10. do potrzeb.

Liczba porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1887.	Preliminowano na r. 1888.	Wniosek rządu na r. 1889.	Uwagi
		Zł. wal. austr.			
	Koszta podróży.				
1	Na dyety i koszta podróży zastępców uprawnionych i obowiązanych w sprawach serwitutowych, rocznie 20 zł. z których przypada na fundusz indemnizacyjny Galicyi wschodniej $^{22}/_{35}$ części . . .	8	12	12	Według budżetu dozwolonego na rok 1888.
	Galicyi zachodniej $^{12}/_{35}$ części .	4	7	7	
	W. Ks. Krakowskiego $^{1}/_{35}$ część	—	1	1	
	Ogółem . .	12	20	20	

Alegat 8. do załącznika 10. do potrzeb.

	Rozmaite wydatki.				
1	Na pokrycie dotyczących wydatków 10 zł., z których przypada na fundusz indemnizacyjny Galicyi wschodniej $^{22}/_{35}$ części	—	6	6	Według budżetu zezwolonego na rok ubiegły.
	Galicyi zachodniej $^{12}/_{35}$ części .	—	3	3	
	W. Ks. Krakowskiego $^{1}/_{35}$ część	—	1	1	
	Ogółem . .	—	10	10	

Alegat 9. do załącznika 10. do potrzeb.

	Płace urzędników miejscowej komisyi serwitutowej we Lwowie.				
1	1 komisarz powiatowy z płacą roczną . . . . . 1.200 zł. i dodatkiem funkcyjn. 500 „				Wniosek według obecnego stanu.
	razem . 1.700 zł.	1.558	1.700	1.700	

Alegat 10. do załącznika 10. do potrzeb.

Liczba porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1887.	Preliminowano na r. 1888.	Wniosek rządu na r. 1889.	Uwagi
		Zł. wal. austr.			
	Dodatki aktywalne.				Wniosek według obecnego stanu.
1	Dla jednego komisarza powiatowego rocznie	275	300	300	

Alegat 11. do załącznika 10. do potrzeb.

	Dyurna.				Wniosek stawia się podług obecnego stanu i prawdopodobnej potrzeby w roku 1889.
1	Dla jednego dyurnisty przy komisyi lokalnej we Lwowie dziennie po 1 zł.	365	365	365	

Alegat 12. do załącznika 10. do potrzeb.

	Potrzeby kancelaryjne.				Według wniosku roku ubiegłego.
1	Dla jednej komisyi miejscowej we Lwowie na systemizowane pauszale kancelaryjne, rocznie	35	50	50	

Alegat 13. do załącznika 10. do potrzeb.

	Koszta podróży.				Według budżetu zezwolonego na rok 1888. i prawdopodobnej potrzeby na rok 1888.
1	Milowe i dyety dla komisyonujących urzędników, strawne dla dyurnistów, dyety i milowe dla rzeczoznawców i inżynierów	1.229	600	600	

Alegat 14. do załącznika 10. do potrzeb.

Liczba porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1887.	Preliminowano na r. 1888.	Wniosek rządu na r. 1889.	Uwagi
		Zł. wal. austr.			
	Rozmaite wydatki.				Według budżetu dozwolonego na rok 1888.
1	Na rozmaite potrzeby dla jednej komisyi miejscowej we Lwowie, które przy zestawieniu budżetu przewidziane być nie mogły	—	5	5	

Załącznik 11. do potrzeb.

	Spłata kapitałów.				
1	Podług planu amortyzacyjnego wydanego rozporządzeniem z dnia 29. Grudnia 1857. r. l. 11.881. dla obligacyj indemnizacyjnych Galicyi wschodniej w kwocie 58,674.000 zł. m. k. wynosi kwota, która ma być wylosowaną w II. półroczu 1888. 1,062.000 zł. w I. półrocz. 1889. 1,121.000 „ Razem . 2,183.000 zł. m. k. czyli wal. a. 2,292.915 „ a w myśl §. 19. instrukcyi dla losowania ma być dopiero po upływie pół roku wypłaconą, a mianowicie kwota za II. półrocze 1888. — 1. Maja 1889., a kwota za I. półrocze 1889. — 1. Listopada 1889. Na pokrycie tej wypłaty wnosi się zatem powyższą kwotę	2,039.236	2,168.250	2,292.915	

Załącznik 12. do potrzeb.

Liczba porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1887.	Preliminowano na r. 1888.	Wniosek rządu na r. 1889.	Uwagi
		Zł. wal. austr.			
	Renty dla uprawnionych.				Wniosek według stanu obligacyj indemnizacyjnych z końcem roku 1888.
1	Podług stanu kapitałów wynosi oprocentowany dług w obligacyach indemnizacyjnych Galicyi wschodniej z końcem roku 1887. kwotę . . 28,265.611 zł. 50 ct. a po strąceniu wylosowanych kwot, mianowicie 31. Października 1887. 1,003.000 zł. — ct. a 30. Kwietnia 1888. 1,062.000 „ — „ razem tedy m. k. . . 2,065.000 zł. — ct. czyli w. a. 2,168.250 „ — „ zmniejsza się tenże na . 26,097.361 zł. 50 ct. z której to sumy wynoszą 5% odsetki na rok 1889.	1,457.659	1,431.194	1,304.868	

Załącznik 13. do potrzeb.

	Zakupno obligacyj indemnizacyjnych.				Na ten wydatek nic się nie preliminuje na rok 1889., nie można bowiem przewidzieć, czy pozostanie jaka nadwyżka na zakupno obligacyj indemnizacyjnych.
1	Na zakupno obligacyj indemnizacyjnych dla funduszu indemnizacyjnego Galicyi wschodniej wydano kwotę	17.315	—	—	

Załącznik 14. do potrzeb.

Liczba porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1887.	Preliminowano na r. 1888.	Wniosek rządu na r. 1889.	Uwagi
		Zł. wal. austr.			
	Zaliczki zwrotne.				Wynik wynosił:
1	Na zaliczki zwrotne wydane na płace etatowe i mylnie zarachowane kwoty	260	3.200	1.200	w roku 1885. . . . . 299 zł. „ „ 1886. . . . . 3.178 „ „ „ 1887. . . . . 260 „ razem . . . . . 3.737 zł. przeciętnie w zaokrąglonej kwocie . . . . 1.200 „

Załącznik 15. do pokrycia.

	Rozmaite wydatki.				Na możliwy wypadek takich wydatków.
1	Na zwroty nadpłaconych kapitałów, rent, odsetek i inne	131	150	135	

Fundusz indemnizacyjny Galicyi wschodniej. **Alegat** do zał. 8. do pokrycia.

Wykaz

podatków bezpośrednich wraz z dodatkami przypisanych na rok 1887.

Liczba porządkowa	C. k. urząd podatkowy	Podatki											
		gruntowy		domowo-czynszowy		domowo-klasowy		zarobkowy		dochodowy		Razem	
		zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
1	Bóbrka . .	74.659	91	2.491	94	17.903	—	5.559	59	8.456	99	109.071	43
2	Bohorodczany	24.554	66	1.793	94	13.873	—	5.323	19	5.032	13	50.576	92
3	Brody . . .	86.259	12	18.828	95	25.178	22	10.658	71	14.761	75	155.686	75
4	Borszczów .	105.845	34	4.374	13½	39.067	85	10.526	76	16.511	19	176.325	27½
5	Brzeżany .	94.187	53	10.824	45½	21.138	75	10.894	43	12.838	11	149.883	27½
6	Brzozów . .	41.899	94	1.502	96	19.780	83	5.008	03	4.788	51	72.980	27
7	Buczacz . .	95.243	21	12.630	70	25.847	65	16.417	15½	17.605	16	167.743	87½
8	Cieszanów .	57.919	38	2.054	10	19.121	90	7.903	09	8.948	36	95.946	83
9	Czortków .	67.129	79	4.639	58	16.693	20	5.306	75½	7.254	65½	101.023	98
10	Dobromil .	29.536	99	3.207	17	15.323	90	6.035	29½	6.707	—	60.810	35½
11	Dolina . . .	36.360	71	2.447	05	20.785	50	9.050	27	9.992	75	78.636	28
12	Drohobycz .	91.922	58	22.378	85	25.058	55	28 341	67	30.133	26	197.834	91
13	Gródek . .	68.808	90	4.965	74	16.647	20	7.281	87	8.798	59	106.502	30
14	Halicz . . .	6.687	96	613	11	1.834	15	1.562	71	1.642	44½	12.340	37½
15	Horodenka .	95.425	62	1.561	76	23.963	—	7.805	64½	13.201	05½	141.957	08
16	Husiatyn . .	89.209	—	5.087	98	21.775	53	8.410	20½	13.417	91	137.900	62½
17	Jarosław . .	135.738	12	21.100	24	28.629	65	13.740	96	15.785	60	214.994	57
18	Jaworów . .	60.876	17	3.794	89	18.359	30	7.036	23	7.210	82	97.277	41
19	Kałusz . . .	42.685	14	2.215	68	18.294	97	4.892	21	5.762	06	73.850	06
20	Kamionka .	94 549	48	2.412	46½	23.591	45	8.958	72	14.072	15½	143.584	27
21	Kołomyja .	70.619	68	14.089	55½	29.377	82½	19.064	64	24.580	19	157.731	89
22	Kossów . .	33.348	63	2.133	56½	22.994	75	6 196	19	4.524	08	69.197	21½
23	Lisko . . .	42.307	91	2.546	47	18.566	77	5.691	52	7.133	95	76.246	62
24	Lwów . . .	130.565	91	664.906	73	26.732	19	117.271	40½	652.290	36	1,591.766	59½
25	Mikulińce .	30.138	89	726	62	7.410	20	3.088	47	2.887	62½	44.251	80½
26	Mościska . .	71.083	65	3.757	45	19.421	05	4 330	46½	6.533	52½	105.126	14
27	Nadwórna .	26.204	82	2.388	52	16.363	20	6.821	14	6.866	32	58.644	—
28	Niżankowice	28.000	63	422	68	4.867	05	758	25½	1.240	91	35.289	52½
29	Podhajce . .	88.543	54	3.354	24	20.058	80	8.067	04	11.736	88	131.760	50
	Do przen.	1,920.313	21	823 251	52½	578.659	43½	352.002	62	940.714	34	4,614.941	13

Liczba porządkowa	C. k. urząd podatkowy	Podatki											
		gruntowy		domowo-czynszowy		domowo-klasowy		zarobkowy		dochodowy		Razem	
		zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
	Z przenies. .	1,920.313	21	823.251	52½	578.659	43½	352.002	62	940.714	34	4,614.941	13
30	Przemyśl . .	83.733	—	64.514	—	20.230	—	17.984	—	24.155	—	210.616	—
31	Przemyślany	64.018	69	1.990	55	17.830	95	5.138	46	7.600	81	96.579	46
32	Rawa . . .	68.936	38	3.067	45	22.663	—	9.665	86	9.903	23	114.235	92
33	Rohatyn . .	91.905	06	2.541	73	23.304	58	6.408	99½	11.589	29	135.749	65½
34	Rudki . . .	60.596	29	1.941	85	15.937	15	3.889	55	4.707	55	87.072	39
35	Sambor . .	86.878	03	11.016	89	20.850	71	8.890	12½	13.278	05½	140.913	81
36	Sanok . . .	58.590	29	9.086	—	21.594	19	8.718	34½	9.211	41	107.200	23½
37	Skałat . . .	81.401	29	10.391	45½	20.670	90	11.390	31½	14.755	85½	138.609	81½
38	Śniatyn . .	59.796	44	4.142	90½	22.167	10	8.332	56½	8.461	17	102.900	18
39	Sokal . . .	102.086	57	3.862	03	22.086	10	12.032	77½	17.460	33	157.527	80½
40	Stanisławów	50.490	49	41.245	37	17.664	80	18.413	44	18.195	30½	146.009	40½
41	Staremiasto .	25.292	21	1.677	59	12.128	50	5.068	05	5.255	28	49.421	63
42	Stryj . . .	39.930	68	19.917	65	16.618	36	13.172	13½	14.177	63	103.816	45½
43	Tarnopol . .	116.366	89	45.733	61	23.152	56½	21.102	56	15.716	07½	222.071	70
44	Tłumacz . .	56.072	04	4.244	57	23.052	29	7.081	38½	11.245	60½	101.695	89
45	Trembowla .	70.589	23	2.281	74	18.262	05	7.084	28½	5.306	57	103.523	87½
46	Turka . . .	29.493	28	1.019	78	14.490	82½	3.779	01½	3.106	40½	51.889	30½
47	Zaleszczyki .	67.800	18	4.967	24	19.926	55	8.527	11	10.808	02½	112.029	10½
48	Zbaraż . . .	80.103	31	1.862	72½	17.088	75	4.809	60	5.504	52	109.368	90½
49	Zborów . .	—	—	841	63½	—	—	1.796	93½	1.686	14½	4.324	71½
50	Złoczów . .	127.568	75	7.723	76	34.858	18	14.036	43	15.232	87	199.419	99
51	Żółkiew . .	72.952	70½	4 467	18½	19.066	80	8.568	36	9.374	27½	114.429	32½
52	Żydaczów .	62.485	24	4.231	14	15.311	30	5.508	37	9.659	95	97.196	—
		3,477.400	25½	1,076.020	38	1,017.615	08½	563.401	28½	1,187.105	69½	7,321.542	70

Do tego: podatki od kolei Karola Ludwika (linia Lwów-Kraków)	124.192	62
„ „ „ „ „ („ Brody-Podwołoczyska)	49.764	48
„ „ „ Czerniowiecko-Jaskiej	54.848	32
„ „ „ Arcyksięcia Albrechta	976	50
Ogółem	7,551.324	62

Sumaryczny preliminarz funduszu indemnizacyjnego

dla Galicyi zachodniej

na rok 1889.

A. Pokrycie

Liczba porządkowa i załączników	Wymienienie rubryk	Rzeczywista wynikłość w r. 1887.	Preliminowano na rok 1888.	Wniosek c. k. rządu na r. 1889.	Uwagi
		Zł. wal. austr.			
	I. Od obowiązanych.				
1	Wpłata kapitałów	1.924	1.253	927	
2	„ rent	437	230	172	
3	Odsetki za zwłokę i inne dochody	4.267	4.354	4.387	
	II. Własne dochody.				
4	Odsetki od zakupionych obligacyj indemnizacyjnych . . .	—	29.009	29.313	
	Odsetki od ulokowanych kapitałów	—	—	—	
5	Dochód za wylosowane obligacye indemnizacyjne . . .	43.879	32.427	34.278	
6	Dochód za sprzedane obligacye indemnizacyjne	—	30.000	55.000	
	III. Dochody ze zwrotu zaliczek.				
7	Zwrócone zaliczki	1.001	140	447	
	IV. Od kraju.				
8	Dodatki indemn. od podatków	789.876	769.500	748.541	
	Daniny od zboża i soli . . .	—	—	—	
	V. Ze skarbu Państwa.				
	Wynagrodzenie laudemialne .	—	—	—	
	Odsetki od ulokowanych nadwyżek funduszowych . . .	—	—	—	
	Zwroty kapitałów od c. k. skarbu Państwa	—	—	—	
9	Zaliczki ze skarbu Państwa:				
	a) nieoprocentowane . . .	1,215.152	1,244.562	1,194.892	Do l. p. 9. Z przyzwolonej subwencyi rocznych 2,625.000 zł.
	b) oprocentowane	—	—	—	
	Zwrot zaliczek do innych funduszów indemnizacyjnych .	—	—	—	
	Razem . . .	2,056.536	2,111.475	2,067.957	
	W porównaniu z potrzebą w kwocie	—	2,069.576	2,067.957	
	pozostaje do lokowania . .	—	41.899	—	
	albo ubytek z zapasu kasowego pokryć się mający	—	—	—	

B. Potrzeby

Liczba porządkowa i zaliczników	Wymienienie rubryk	Rzeczywista wynikłość w r. 1887.	Preliminowano na rok 1888.	Wniosek c. k. rządu na r. 1889.	Uwagi
		Zł. wal. austr.			
10	Koszta zarządu	7.681	8.044	8.044	
11	Spłata kapitałów:				
	a) przez losowanie	1,124.834	1,213.800	1,285.200	
	b) przez wykupno obligacyj	—	—	—	
	Kwoty wyrównawcze w kapitale	—	—	—	
	„ „ w rentach	—	—	—	
12	Renty dla uprawnionych . .	863.265	847.132	774.263	
13	Wynagrodzenie za zakupione obligacye indemnizacyjne .	27.790	—	—	
	Odsetki od kapitałów dłużnych skarbowi Państwa	—	—	—	
14	Zaliczki zwrotne	42	500	350	
	Zwroty zaliczek ze skarbu Państwa	—	—	—	
15	Rozmaite wydatki	121	100	100	
	Zwrot zaliczek otrzymanych z innych funduszów indemniz.	—	—	—	
	Razem . . .	2,023.733	2,069.576	2,067.957	

Załącznik 1. do pokrycia.

Liczba porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1887.	Preliminowano na r. 1888.	Wniosek rządu na r. 1889.	Uwagi
		Zł. wal. austr.			
	Wpłata kapitałów.				Wniosek stawia się na podstawie rocznej należytości w kapitałach, przypadających do spłaty od obowiązanych w r. 1889.
1	Z końcem roku 1887. pozostało niespłaconych kapitałów wykupna za dziesięcinę, meszne i czynsze emfiteutyczne w kwocie . . 7.843 zł. 72 ct. Gdy w r. 1888. prawdopodobnie nic nie przybędzie, a na powyższą należytość w roku 1888. może być spłacone . . . . 1.253 „ — „ pozostanie . . . 6.590 zł. 72 ct. z której przypada według planu spłaty na rok 1889.	1.924	1.253	927	

Załącznik 2. do pokrycia.

	Wpłata rent.				Wniosek polega na planie spłat.
1	Od kapitałów wykupna według załącznika 1. pokrycia ma jako 5% odsetki według planu spłaty wpłynąć w r. 1889.	437	230	172	

Załącznik 3. do pokrycia.

Liczba porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1887.	Preliminowano na r. 1888.	Wniosek rządu na r. 1889.	Uwagi
		Zł. wal. austr.			
	Odsetki za zwłokę i inne różne dochody.				Wniosek oparty na podstawie trzechletniego przecięcia z wyjątkiem l. p. 4., przy której uwzględniono wynik roku ostatniego.
1	Odsetki za zwłokę od rent w terminach niespłaconych . . .	218	878	400	
2	Zwrot kosztów podróży . . .	798	730	736	
3	Taksy za przepisanie obligacyj indemnizacyjnych	51	98	58	
4	Zwroty za brakujące kupony od obligacyj indemnizacyjnych	3.199	2.500	3.100	
5	Zwroty rachunkowe i inne . .	1	148	93	
	Ogółem .	4.267	4.354	4.387	

Załącznik 4. do pokrycia.

	Odsetki od zakupionych obligacyj indemnizacyjnych.				W roku 1887. kupony od własnych obligacyj indemnizacyjnych nie zostały zrealizowane.
1	Stan obligacyj indemnizacyjnych zakupionych na rzecz funduszu indemnizacyjnego Galicyi zachodniej wynosił z końcem Maja 1888. 558.350 zł. m. k. czyli w. a. 586.267 „ 50 ct. Jako 5% odsetki od powyższych obligacyj preliminuje się	—	29.009	29.313	

Załącznik 5. do pokrycia.

1	**Dochód z wylosowanych obligacyj indemnizacyjnych**	43.879	32.427	34.278	Wniosek na podstawie trzechletniego przecięcia. Wynik wynosił: w roku 1885. . . . 28.927 zł. „ „ 1886. . . . 30.030 „ „ „ 1887. . . . 43.879 „ razem . . . . . 102.836 zł. przecięcie . . . . 34.278 „

Załącznik 6. do pokrycia.

Liczba porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1887.	Preliminowano na r. 1888.	Wniosek rządu na r. 1889.	Uwagi
		Zł. wal. austr.			
	Dochód za sprzedane obligacye indemnizacyjne.				
1	Za obligacye indemnizacyjne sprzedane w celu pokrycia bieżących wydatków . . .	—	30.000	55.000	Na opędzenie wydatków, o ileby takowe własnymi dochodami i subwencyą ze skarbu Państwa pokryć się nie dały.

Załącznik 7. do pokrycia.

	Zwrócone zaliczki.				
1	Ze zwrotu zaliczek wydanych na płace etatowe i na przeprowadzenie mylnych zarachowań	1.001	140	447	Wniosek na podstawie trzechletniego przecięcia. Wynik wynosił: w roku 1885. . . . . 198 zł. „ „ 1886. . . . . 142 „ „ „ 1887. . . . . 1.001 „ razem . . . . . 1.341 zł. przecięcie . . . 447 „

Załącznik 8. do pokrycia.

	Dodatki indemnizacyjne.				
1	Podług załączonego zestawienia z przedłożonych wykazów urzędów podatkowych Galicyi zachodniej wynosi sprawdzona należytość podatków w r. 1887. — 2,772.375 zł. 32½ ct. W braku innej podstawy służy powyższa kwota do wymiaru dodatku indemn. Zatem po 27 ct. od jednego guldena podatkowego przypada na r. 1889.	789.876	769.500	748.541	

Załącznik 10. do potrzeb.

Preliminarz

wydatków c. k. Namiestnictwa jako Dyrekcyi funduszów indemnizacyjnych, tudzież c. k. Namiestnictwa jako komisyi krajowej i komisyi lokalnej dla spraw odkupu i regulacyi ciężarów gruntowych, z funduszu indemnizacyjnego Galicyi zachodniej pokryć się mających

na rok słoneczny 1889.

A. C. k. Namiestnictwo

Numer załącznika	Wymienienie rubryk	Rzeczywista wynikłość z r. 1887.	Preliminowano na rok 1888.	Wniosek c. k. rządu na r. 1889.	Uwagi
		Zł. wal. austr.			
1	Płace, dodatki i wynagrodzenia dla służby	3.745	3.897	3.897	Podział kosztów zarządu na wszystkie trzy fundusze indemnizacyjne nastąpił na podstawie dekretu ministeryalnego z dnia 1. Października 1867. l. 15.871, podług którego fundusz indemnizacyjny Galicyi zachodniej 12/35 części wszystkich wydatków ponosi. Uzasadnienie wniosku uwidocznione przy kosztach zarządu Galicyi wschodniej.
2	Dodatki aktywalne	670	672	672	
3	Dyurny	582	601	601	
4	Remuneracye i zapomogi . .	1.015	1.028	1.028	
5	Potrzeby kancelaryjne	577	1.028	1.028	
6	Czynsze za mieszkania . . .	308	308	308	
7	Koszta podróży	4	7	7	
8	Rozmaite wydatki	—	3	3	
	Razem . . .	6.901	7.544	7.544	
	Do tego wydatki komisyi miejscowej dla spraw odkupu i uporządkowania ciężarów gruntowych	780	500	500	
	Ogólna suma . . .	7.681	8.044	8.044	

C. k. komisya lokalna

Numer załącznika	Wymienienie rubryk	Rzeczywista wynikłość z r. 1887.	Preliminowano na rok 1888.	Wniosek c. k. rządu na r. 1889.	Uwagi
		Zł. wal. austr.			
9	Płace, dodatki i wynagrodzenia dla służby	—	—	—	
10	Dodatki aktywalne	—	—	—	
11	Dyurny	—	—	—	
12	Remuneracye i zapomogi . .	—	—	—	
13	Potrzeby kancelaryjne	—	—	—	
14	Koszta podróży i dyety rzeczoznawców	780	500	500	
15	Czynsze za pomieszkania . . .	—	—	—	
16	Rozmaite wydatki	—	—	—	
	Razem . . .	780	500	500	

Alegat 1. do l. p. 14. załącznika 10. do potrzeb.

Liczba porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1887.	Preliminowano na r. 1888.	Wniosek rządu na r. 1889.	Uwagi
		Zł. wal. austr.			
	Koszta podróży.				
1	Milowe i dyety dla komisyonujących urzędników, strawne dla dyurnistów, dyety i milowe dla rzeczoznawców i inżynierów	780	500	500	Wniosek według prawdopodobnej potrzeby.

Załącznik 11. do potrzeb.

	Spłata kapitałów.				Wniosek według planu amortyzacyjnego.
1	Podług planu amortyzacyjnego wydanego rozporządzeniem z dnia 27. Grudnia 1857. r. l. 11.881. dla obligacyj indemnizacyjnych Galicyi zachodniej w kwocie 3,366.900 zł. m. k. przypada do wylosowania w II. półroczu 1888. . 612.000 zł. w I. półrocz. 1889. 612.000 „ Razem . 1,224.000 zł. m. k. czyli wal. a. 1,285.200 „ Według §. 19. instrukcyi losowania ma być kapitał po upływie pół roku po wylosowaniu wypłacony, mianowicie za II. półrocze 1888. dnia 1. Maja 1889., a za I. półrocze 1889. dn. 1. Listopada 1889. Na pokrycie tej wypłaty wnosi się przeto .	1,124.834	1,213.800	1,285.200	

Załącznik 12. do potrzeb.

Liczba porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1887.	Preliminowano na r. 1888.	Wniosek rządu na r. 1889.	Uwagi
		Zł. wal. austr.			
	Renty dla uprawnionych.				Wniosek według stanu obligacyj indemnizacyjnych z końcem roku 1888.
1	Podług stanu kapitałów wynosił oprocentowany dług w obligacyach indemnizacyjnych Galicyi zachodniej z końcem roku 1887. kwotę . . 16,699.074 zł. — ct. a po potrąceniu wylosowanych kwot, mianowicie 31. Października 1887. 578.000 zł. — ct. i 30. Kwietnia 1888. 578.000 „ — „ razem tedy m. k. . . 1,156.000 zł. — ct. czyli w. a. 1,213.800 „ — „ zmniejsza się tenże na . 15,485.274 zł. — ct. z której to sumy wynoszą 5% odsetki na rok 1889.	863.265	847.132	774.263	

Załącznik 13. do potrzeb.

	Zakupno obligacyj indemnizacyjnych.				Na wydatek ten nic się nie preliminuje, nie można bowiem przewidzieć, czy pozostanie na ten cel jaka nadwyżka.
1	Na zakupno obligacyj indemnizacyjnych	27.790	—	—	

Załącznik 14. do potrzeb.

Liczba porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1887.	Preliminowano na r. 1888.	Wniosek rządu na r. 1889.	Uwagi
		Zł. wal. austr.			
	Zaliczki zwrotne.				
1	Na zaliczki zwrotne, na płace etatowe i na przeprowadzedzenie mylnie zarachowanych kwot	42	500	350	Wniosek na podstawie trzechletniego przecięcia. Wynik wynosił: w roku 1885. . . . . 411 zł. „ „ 1886. . . . . 614 „ „ „ 1887. . . . . 42 „ razem . 1.067 zł. przecięcie w zaokrąglonej kwocie 350 zł.

Załącznik 15. do potrzeb.

	Rozmaite wydatki.				
1	Na zwroty nadpłaconych kapitałów, rent, odsetek i innych	121	100	100	Na możliwy wypadek takich wydatków.

Fundusz indemnizacyjny Galicyi zachodniej. Alegat do zał. 8. do pokrycia.

Wykaz

podatków bezpośrednich wraz z dodatkami przypisanych na rok 1887.

Liczba porządkowa	C. k. urząd podatkowy	Podatki											
		gruntowy		domowo-czynszowy		domowo-klasowy		zarobkowy		dochodowy		Razem	
		zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
1	Biała . . .	67.399	13	41.095	19	18.745	50	29.086	00½	22.744	26	179.070	08½
2	Bochnia . .	91.087	61	7.234	58	26.483	70	7.222	21	9.915	67	141.943	77
3	Brzesko . .	75.289	53½	3.855	53	24.640	25	7.368	95½	9.614	23½	120.768	50½
4	Dąbrowa .	63.575	33	3.727	22	15.349	40	3.736	02	4.824	93	91.212	90
5	Gorlice . .	56.660	84	4.071	94	18.558	55	8.341	53	12.051	95	99.684	81
6	Grybów . .	18.958	28	1.621	41	10.865	20	3.341	51	3.249	47	38.035	87
7	Jasło . . .	65.943	30	5.270	95	24.121	—	7.620	53	7.573	94½	110.529	72½
8	Kolbuszowa .	38.281	39	3.211	—	17.388	80	5.821	41	5.754	02½	70.456	62½
9	Krosno . .	47.558	17	5.361	30½	19.076	70	7.219	54	10.209	45	89.425	16½
10	Limanowa .	27.031	01	1.677	04	16.825	91	4.096	75	4.541	23	54.171	94
11	Łańcut . .	102.446	99	6.021	45	34.953	92½	7.166	30	7.048	75½	157.637	42
12	Mielec . . .	62.401	24	2.801	45	17.941	15	5.917	30½	7.394	52	96.455	66½
13	Myślenice .	39.703	18½	3.191	37½	23.783	67	5.367	74	6.615	58½	78.661	55½
14	Nisko . . .	38.908	82	1.821	98	15.441	45	4.647	74	3.546	63½	64.366	62½
15	Nowy Sącz .	54.099	41	26.694	96	21.818	48	12.485	81	15.177	09	130.275	75
16	Nowy Targ .	31.751	34½	4.940	27	20.733	60	6.717	49	10.044	59	74.187	29½
17	Pilzno . . .	35.679	83	1.552	72	12.446	15	2.991	50	3.479	22½	56.149	42½
18	Podgórze .	9.152	54½	7.426	33½	3.108	70	1.688	76½	4.546	75	25.923	09½
19	Ropczyce .	64.513	10	5.164	76	19.082	—	11.143	01½	9.854	42½	109.757	30
20	Rzeszów . .	92.351	74	24.890	09½	32.242	99	15.541	02	17.472	17½	182.498	02
21	Tarnobrzeg .	45.367	80	3.086	58	17.119	26	6.390	80	6.167	87½	78.132	31½
22	Tarnów . .	61.345	15	49.112	04	18.625	35	21.004	79½	20.719	00½	170.806	34
23	Wadowice .	67.834	04	10.229	90	27.134	10	8.516	78½	9.760	98	123.475	80½
24	Wieliczka .	52.565	54½	10.314	00½	19.050	62	9.146	77	8.713	92	99.790	86
25	Żywiec . .	48.103	63	5.408	50½	23.021	04	12.815	84	17.758	92½	107.107	94
	Suma .	1,358.008	96½	239.782	59	498.557	49½	215.396	13½	238.779	62	2,550.524	80½
	Do tego podatki od kolei Karola Ludwika											177.345	74
	„ „ „ „ „ Cesarza Ferdynanda											44.504	78
	Razem											2,772.375	32½

Sumaryczny preliminarz funduszu indemnizacyjnego

dla Wielkiego Księstwa Krakowskiego

na rok 1889.

A. Pokrycie

Liczba porządkowa i załączników	Wymienienie rubryk	Rzeczywista wynikłość w r. 1887.	Preliminowano na rok 1888.	Wniosek c. k. rządu na r. 1889.	Uwagi
		Zł. wal. austr.			
	I. Od obowiązanych.				
1	Wpłata kapitałów	27	13	—	
2	„ rent	3	1	—	
3	Odsetki za zwłokę i inne dochody	505	246	374	
	II. Własne dochody.				
4	Odsetki od zakupionych obligacyj indemnizacyjnych . . .	5.170	6.953	7.900	
5	Dochód za sprzedane obligacye indemnizacyjne	—	10.000	35.000	
6	Dochód za wylosowane obligacye indemnizacyjne . . .	1.575	1.000	1.100	
7	Dochód z gotówki w zapasie kasowym	—	14.397	12.694	
	III. Dochód ze zwrotu zaliczek.				
8	Zwrócone zaliczki	35	215	35	
	IV. Od kraju.				
9	Dodatki indemn. od podatków	183.094	152.000	125.756	
	Daniny od zboża i soli . . .	—	—	—	
	V. Ze skarbu Państwa.				
	Wynagrodzenie laudemialne .	—	—	—	
	Odsetki od ulokowanych nadwyżek funduszowych . . .	—	—	—	
	Zwroty kapitałów od c. k. skarbu Państwa	—	—	—	
	Zaliczki ze skarbu Państwa:				
	a) nieoprocentowane . . .	—	—	—	
	b) oprocentowane	—	—	—	
	Zwrot zaliczek do innych funduszów indemnizacyjnych .	—	—	—	
	Razem . . .	190.409	184.825	182.859	
	W porównaniu z potrzebą w kwocie	—	184.825	182.859	
	pozostaje do lokowania . .	—	—	—	
	albo ubytek z zapasu kasowego pokryć się mający	—	—	—	

B. Potrzeby

Liczba porządkowa i załączników	Wymienienie rubryk	Rzeczywista wynikłość w r. 1887.	Preliminowano na rok 1888.	Wniosek c. k. rządu na r. 1889.	Uwagi
		Zł. wal. austr.			
10	Koszta zarządu	575	651	651	
11	Spłata kapitałów:				
	a) przez losowanie	104.265	121.800	128.100	
	b) przez wykupno obligacyj	—	—	—	
	Kwoty wyrównawcze w kapitale	—	—	—	
	„ „ w rentach	—	—	—	
12	Renty dla uprawnionych . .	64.410	62.114	54.008	
	Wynagrodzenie za zakupione obligacye indemnizacyjne .	31.378	—	—	
	Odsetki od kapitałów dłużnych skarbowi Państwa	—	—	—	
13	Zaliczki zwrotne	—	210	50	
	Zwroty zaliczek ze skarbu Państwa	—	—	—	
14	Rozmaite wydatki	12	50	50	
	Zwrot zaliczek otrzymanych z innych funduszów indemniz.	—	—	—	
	Razem . . .	200.640	184.825	182.859	

Załącznik 1. do pokrycia.

Liczba porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1887.	Preliminowano na r. 1888.	Wniosek rządu na r. 1889.	Uwagi
		Zł. wal. austr.			
	Wpłata kapitałów.				Według planu spłaty kapitałów od obowiązanych nie pozostaje nic do spłacenia.
1	Z końcem roku 1886. pozostało niespłaconych kapitałów wykupna za dziesięcinę, mesne i czynsze emfiteutyczne w kwocie . 5.268 zł. 40½ ct. Gdy w r. 1888. prawdopodobnie nic nie przybędzie, a w roku 1888. na powyższą należytość może być spłacone . . . . 13 „ — „ pozostanie . . 5.255 zł. 40½ ct. z czego według planu spłaty kapitałów od obowiązanych nic nie zostaje do spłacenia	27	13	—	

Załącznik 2. do pokrycia.

	Wpłata rent.				Według planu spłaty nie wpłyną w r. 1889. żadne 5% odsetki.
1	Od części kapitału wykupna według załącznika 1. do pokrycia nie wpłyną według planu spłaty w r. 1889. żadne 5% odsetki	3	1	—	

Załącznik 3. do pokrycia.

Liczba porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1887.	Preliminowano na r. 1888.	Wniosek rządu na r. 1889.	Uwagi
		Zł. wal. austr.			
	Odsetki za zwłokę i inne różne dochody.				Według trzechletniego przecięcia.
1	Odsetki za zwłokę od rent w terminach niespłaconych . . .	9	3	15	
2	Zwrot kosztów podróży . . .	—	—	—	
3	Taksy za przepisanie obligacyj indemnizacyjnych	2	3	3	
4	Zwrot za brakujące kupony od obligacyj indemnizacyjnych	474	236	348	
5	Zwroty rachunkowe i inne . .	20	4	8	
	Razem .	505	246	374	

Załącznik 4. do pokrycia.

	Odsetki od zakupionych obligacyj indemnizacyjnych.				Wniosek według wykazanego stanu czynnych kapitałów.
1	Stan obligacyj indemnizacyjnych zakupionych na rzecz funduszu indemnizacyjnego Wielkiego Ks. Krakowskiego wynosił z końcem Maja 1888. 150.490 zł. m. k. czyli w. a. 158.014 „ 50 ct. zatem 5%	5.170	6.953	7.900	

Załącznik 5. do pokrycia.

Liczba porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1887.	Preliminowano na r. 1888.	Wniosek rządu na r. 1889.	Uwagi
		Zł. wal. austr.			
	Za sprzedane obligacye indemnizacyjne.				
1	Na saldowanie wydatków, o ileby takowe z bieżących dochodów pokryć się nie dały, stawia się kwota ze sprzedaży obligacyj z własnego majątku imiennej wartości .	—	10.000	35.000	

Załącznik 6. do pokrycia.

1	**Dochód z wylosowanych obligacyj indemnizacyjnych**	1.575	1.000	1.100	Wniosek oparty na podstawie trzechletniego przecięcia. Wynik wynosił: w roku 1885. . . . 210 zł. „ „ 1886. . . . 1.512 „ „ „ 1887. . . . 1.575 „ razem . . . . . 3.297 zł. przecięcie w zaokrąglonej kwocie . . 1.100 „

Załącznik 7. do pokrycia.

	Dochód z gotówki w zapasie kasowym.				
1	Na pokrycie wydatków niepokrytych bieżącymi dochodami preliminuje się z gotówki przechowanej w zapasie kasowym	—	14.397	12.694	Na wypadek gdyby w roku 1889. dochody bieżące nie wystarczyły.

Załącznik 8. do pokrycia.

Liczba porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1887.	Preliminowano na r. 1888.	Wniosek rządu na r. 1889.	Uwagi
		Zł. wal. austr.			
	Zwrócone zaliczki.				
1	Zwrot zaliczek danych w latach poprzednich i w r. 1889.	35	215	35	Ze względu na przypisane do zwrotu zaliczki stawia się wniosek według wyniku roku 1887.

Załącznik 9. do pokrycia.

	Dodatki indemnizacyjne.				
1	Według zestawienia z przedłożonych wykazów urzędów podatkowych W. Ks. Krakowskiego wynosi sprawdzona należytość podatków w r. 1887. 785.977 zł. $10^1/_2$ ct. W braku innej podstawy służy powyższa kwota do wymiaru dodatku indemn. Zatem po 16 ct. od jednego guldena podatkowego na r. 1889. . . .	183.094	152.000	125.756	

Preliminarz

wydatków c. k. Namiestnictwa jako Dyrekcyi funduszów indemnizacyjnych, tudzież c. k. Namiestnictwa jako komisyi krajowej i komisyi lokalnej dla spraw odkupu i regulacyi ciężarów gruntowych, z funduszu indemnizacyjnego Wielkiego Księstwa Krakowskiego pokryć się mających

na rok słoneczny 1889.

A. C. k. Namiestnictwo

Numer załącznika	Wymienienie rubryk	Rzeczywista wynikłość z r. 1887.	Preliminowano na rok 1888.	Wniosek c. k. rządu na r. 1889.	Uwagi
		Zł. wal. austr.			
1	Płace, dodatki i wynagrodzenia dla służby	312	325	325	Podział kosztów zarządu na wszystkie trzy fundusze indemnizacyjne nastąpił na podstawie dekretu ministeryalnego z dnia 1. Października 1867. l. 15.871, podług którego fundusz indemnizacyjny W. Ks. Krakowskiego 1/35 część wszystkich wydatków ponosi. Uzasadnienie wniosku uwidocznione przy kosztach zarządu Galicyi wschodniej.
2	Dodatki aktywalne	56	56	56	
3	Dyurny	48	50	50	
4	Remuneracye i zapomogi . .	85	86	86	
5	Potrzeby kancelaryjne	48	86	86	
6	Czynsze za mieszkania . . .	26	26	26	
7	Koszta podróży	—	1	1	
8	Rozmaite wydatki	—	1	1	
	Razem . . .	575	631	631	
	Do tego wydatki komisyi miejscowej dla spraw odkupu i uporządkowania ciężarów gruntowych	—	20	20	
	Ogólna suma . . .	575	651	651	

C. k. komisya lokalna

Numer załącznika	Wymienienie rubryk	Rzeczywista wynikłość z r. 1887.	Preliminowano na rok 1888.	Wniosek c. k. rządu na r. 1889.	Uwagi
		Zł. wal. austr.			
	Płace, dodatki i wynagrodzenia dla służby	—	—	—	
	Dodatki aktywalne	—	—	—	
	Dyurny	—	—	—	
	Remuneracye i zapomogi . .	—	—	—	
	Potrzeby kancelaryjne	—	—	—	
9	Koszta podróży i dyety rzeczoznawców	—	20	20	
	Czynsze za pomieszkania . . .	—	—	—	
	Rozmaite wydatki	—	—	—	
	Razem . . .	—	20	20	

Alegat 1. do l. p. 9. do załącznika 10. potrzeb.

Liczba porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1887.	Preliminowano na r. 1888.	Wniosek rządu na r. 1889.	Uwagi
		Zł. wal. austr.			
	Koszta podróży.				
1	Milowe i dyety dla komisyonujących urzędników, strawne dla dyurnistów i milowe dla rzeczoznawców	—	20	20	Wniosek stawia się według prawdopodobnej potrzeby.

Załącznik 11. do potrzeb.

	Spłata kapitałów.				Wniosek według planu amortyzacyjnego.
1	Podług planu amortyzacyjnego wydanego rozporządzeniem z dnia 29. Grudnia 1857. r. l. 11.881 dla obligacyj indemnizacyjnych Wielkiego Ks. Krakowskiego w kwocie . . 3,398.000 zł. m. k. wynosi kwota, która ma być wylosowaną w II. półroczu 1888. 60.000 zł. w I. półrocz. 1889. 62.000 „ Razem . 122.000 zł. m. k. czyli wal. a. 128.100 „ a w myśl §. 19. instrukcyi losowania ma być dopiero po upływie pół roku wypłaconą, mianowicie kwota za II. półrocze 1888. dnia 1. Maja 1889., a kwota za I. półrocze 1889. dn. 1. Listopada 1889. Na pokrycie tej wypłaty wnosi się przeto powyższa kwota .	104.265	121.800	128.100	

Załącznik 12. do potrzeb.

Liczba porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1887.	Preliminowano na r. 1888.	Wniosek rządu na r. 1889.	Uwagi
		Zł. wal. austr.			
	Renty dla uprawnionych.				Wniosek według prawdopodobnego stanu obligacyj indemnizacyjnych z końcem roku 1888.
1	Według stanu kapitałów wynosił oprocentowany dług w obligacyach indemnizacyjnych W. Ks. Krakowskiego z końcem roku 1887. kwotę . . 1,201.966 zł. 50 ct.				
	a po potrąceniu wylosowanych kwot, mianowicie 31. Października 1888. 58.000 zł. — ct.				
	i 30. Kwietnia 1889. 58.000 „ — „				
	razem . . . 116.000 zł. — ct.				
	m. k. czyli w. a. 121.800 „ — „				
	zmniejsza się tenże na . 1,080.166 zł. 50 ct.				
	od której to sumy wynoszą 5% odsetki za rok 1889.	64.410	62.114	54.008	

Załącznik 13. do potrzeb.

	Zaliczki zwrotne.				Na możliwy wypadek takich wydatków.
1	Zaliczki zwrotne na płace etatowe i mylnie zarachowane kwoty	—	210	50	

Załącznik 14. do potrzeb.

Liczba porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1887.	Preliminowano na r. 1888.	Wniosek rządu na r. 1889.	Uwagi
		Zł. wal. austr.			
	Nadzwyczajne wydatki.				Na możliwy wypadek takich wydatków.
1	Na zwroty nienależnie na rzecz funduszu indemnizacyjnego W. Księstwa Krakowskiego pobranych kwot, tudzież nadpłaconych kapitałów i innych kwot preliminuje się	12	50	50	

Fundusz indemn. Wielkiego Ks. Krakowskiego. **Alegat** do zał. 9. do pokrycia.

Wykaz

podatków bezpośrednich wraz z dodatkami przypisanych na rok 1887.

Liczba porządkowa	C. k. urząd podatkowy	Podatki											
		gruntowy		domowo-czynszowy		domowo-klasowy		zarobkowy		dochodowy		Razem	
		zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
1	Chrzanów .	36.395	58	11.915	09	18.164	05½	12.713	27½	30.955	47½	110.143	47½
2	Kraków . .	78.080	75	310.392	37	16.255	83	72 041	19	103.505	61	580.275	75
	Razem .	114.476	33	322.307	46	34.419	88½	84.754	46½	134.461	08½	690.419	22½

Do tego podatki od kolei Karola Ludwika	1.534	86
„ „ „ „ „ Cesarza Ferdynanda	94.023	02
Suma	785.977	10½

Aleg. 38.

L, S. 292.

Do

Jego Excelencyi Jaśnie Wielmożnego Pana

Jana Hrabiego Tarnowskiego

c. k. rzeczywistego tajnego Radcy i Marszałka krajowego

w miejscu.

L. 10.429/pr.

Excelencyo!

Na mocy Najwyższego postanowienia z dnia 18. bieżącego miesiąca i wskutek reskryptu Jego Excelencyi pana Ministra wyznań i oświecenia z dnia 19. bieżącego miesiąca L. 19.311, mam zaszczyt złożyć do laski marszałkowskiej jako przedłożenie rządowe projekt ustawy, która na mocy ustawy z dnia 17. Czerwca 1888. dz. p. p. Nr. 99. postanawia o wynagrodzeniu za udzielanie nauki religii w publicznych szkołach ludowych.

Racz Wasza Excelencyo zamieścić przedłożenie to na porządku dziennym najbliższego posiedzenia Sejmu krajowego.

Przy tej sposobności racz Wasza Excelencyo przyjąć zapewnienie o mojem wysokiem poważaniu.

We Lwowie dnia 23. Września 1888.

C. k. Namiestnik

Zaleski m. p.

Przedłożenie rządowe.

Ustawa

z dnia . . . . . dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, którą na mocy ustawy z dnia 17. Czerwca 1888. Nr. 99. dz. u. p. wydaje się postanowienia o wynagrodzeniu za udzielanie nauki religii w publicznych szkołach ludowych.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem postanawiam, co następuje:

§. 1.

Osobni nauczyciele religii w publicznych szkołach ludowych będą ustanowieni albo za remuneracyami, albo ze stałymi poborami.

Ze stałymi poborami może osobny nauczyciel religii tylko wtenczas być ustanowiony, jeżeli nauka religii, której ma udzielać, wymaga przynajmniej 17 godzin w tygodniu.

§. 2.

Ustanowiony ze stałymi poborami osobny nauczyciel religii jest obowiązany do objęcia aż do 25 godzin nauki tygodniowo bez prawa do osobnego dodatkowego wynagrodzenia, zaś do objęcia aż do 30 godzin nauki tygodniowo za odpowiedniem wynagrodzeniem za liczbę godzin, przewyższającą 24 godzin; wynagrodzenie to ma być wymierzone według skali ułożonej przez krajową władzę szkolną w porozumieniu z Wydziałem krajowym.

Exorty będą do tej liczby godzin, jak też do liczby godzin wymienionej w §. 1. za dwie godziny wliczane.

Krajowa władza szkolna może od wypadku do wypadku ze względu na nabożeństwa i ćwiczenia religijne wykonywane przez nauczyciela religii osobno dla młodzieży szkolnej zniżyć powyższy obowiązkowy wymiar godzin o 1—4 godzin tygodniowo.

§. 3.

Osobny nauczyciel religii ze stałymi poborami będzie ustanowiony dla pewnej szkoły, może on jednak być zobowiązany do udzielania nauki religii także i w innych publicznych szkołach ludowych aż do oznaczonej w §. 2. liczby tygodniowych godzin nauki bezpłatnie a względnie za unormowaną na mocy §. 2 należytością remuneracyjną za godziny nadobowiązkowe.

§. 4.

Miara obowiązku udzielania nauki i stanowisko służbowe ustanowionych za remuneracyą osobnych nauczycieli religii będą określone od wypadku do wypadku dekretem nominacyjnym.

§. 5.

Co do systemizowania posady osobnego nauczyciela religii, jakoteż co do tego, czy osobny nauczyciel religii ma być ustanowiony za remuneracyą, czy ze stałymi poborami, w której szkole i z jaką ilością godzin tygodniowych w każdej szkole tenże naukę religii ma udzielać, orzeka krajowa władza szkolna stosując się do powyższych postanowień po zasięgnięciu zdania okręgowej władzy szkolnej i po zasięgnięciu zdania dotyczącej wyznaniowej władzy zwierzchniczej, a względem nauczycieli religii izraelickiej po zasięgnięciu zdania zwierzchności dotyczącej gminy wyznaniowej.

§. 6.

Stałe pobory osobnych nauczycieli religii normują przepisy, które obowiązują względem poborów służbowych świeckich nauczycieli dotyczącej szkoły, jakoteż względem przeniesienia tych nauczycieli w stan spoczynku i zaopatrzenia pozostałych po nich wdów i sierót.

Przy pensyonowaniu ma być stale zamianowanemu osobnemu nauczycielowi religii wliczony także czas służby spędzony na prowizorycznej posadzie, jeżeli ten czas się łączy bez przerwy z czasem służby spędzonym na posadzie stałej.

§. 7.

Jako osobni nauczyciele religii w publicznych szkołach ludowych po myśli §. 1. niniejszej ustawy mogą być ustanowione tylko takie osoby, które dotycząca wyznaniowa władza zwierzchnicza uzna do tego za uzdolnione i które wykażą się odpowiedniem naukowem i pedagogicznem uzdolnieniem do zawodu nauczycielskiego, mianowicie:

a) jako osobni nauczyciele dla nauki religii katolickiej mogą być ustanowieni tylko należycie ordynowani świeccy lub zakonni duchowni,

b) jako osobni nauczyciele dla nauki religii ewangielickiej mogą być mianowani albo duchowni ustanowieni podług obowiązujących dla tego wyznania przepisów ustawy, albo osoby zaopatrzone w świadectwo kwalifikacyi na nauczycieli szkół ludowych, a co do uzdolnienia do udzielania nauki religii posiadające przepisaną kwalifikacyę,

c) jako osobni nauczyciele dla nauki religii izraelickiej mogą być ustanowione tylko te osoby, które wykażą, iż ukończyły szkołę rabinów i złożyły egzamin na rabina z dobrym postępem, lub też uzyskały świadectwo kwalifikacyi na nauczyciela szkół ludowych a przytem udowodniły w myśl przepisów uzdolnienie do udzielania nauki religii.

§. 8.

Remuneracye dla osobnych nauczycieli religii, dalej remuneracye za udzielanie nauki religii przez duszpasterzy i świeckich nauczycieli, jakoteż wynagrodzenie kosztów podróży, które mają być przyznane z powodu

udzielania nauki religii po za miejscem zamieszkania nauczyciela religii, wymierza od wypadku do wypadku krajowa władza szkolna po wysłuchaniu okręgowej władzy szkolnej podług skali ułożonej w porozumieniu z Wydziałem krajowym.

Gdyby w jednym z wypadków przewidzianych w niniejszym lub w §. 2. nie nastąpiło porozumienie między krajową władzą szkolną a Wydziałem krajowym, oznacza skalę Minister oświecenia.

§. 9.

Przyznane według powyższych przepisów remuneracye i wynagrodzenia kosztów podróży mają być pokrywane, jeżeli nie istnieją osobne fundusze, fundacye lub zobowiązania osób prywatnych lub korporacyj, z tych samych funduszów, które pokrywają pobory służbowe nauczycieli świeckich.

§. 10.

Oparte na dotychczasowych przepisach zobowiązania publicznych czynników konkurencyjnych do pokrywania objętych niniejszą ustawą stałych poborów, remuneracyj i wynagrodzeń kosztów podróży ustają.

§. 11.

Osobni nauczyciele religii zamianowani stale przed wejściem w życie niniejszej ustawy nie mogą doznać wskutek tej ustawy obniżenia swych dotychczasowych poborów lub urosłego im prawa do poborów emerytalnych; miara obowiązku udzielania nauki zaś tych nauczycieli może być zmienioną w miarę niniejszej ustawy (§§. 2, 3 i 5).

§. 12.

Ustawa niniejsza wchodzi w życie z początkiem roku słonecznego, następującego po jej ogłoszeniu.

Wykonanie tejże poruczam Mojemu Ministrowi wyznań i oświecenia.

Z drukarni i litografii Pillera i Spółki.

Aleg. 39.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego z wnioskiem zmiany niektórych postanowień ustawy „O stosunkach prawnych stanu nauczycielskiego w publicznych szkołach ludowych“ — uchwalonej na posiedzeniu Wysokiego Sejmu z dnia 22. Grudnia 1887 roku.

Wysoki Sejmie!

Na posiedzeniu z dnia 22. Grudnia 1887 roku uchwalił Wysoki Sejm „ustawę o stoAlegat A. sunkach prawnych stanu nauczycielskiego w publicznych szkołach ludowych“, jak alegat A. Ustawa ta nie uzyskała Najwyższej Sankcyi. Pismem z dnia 31. Sierpnia 1888 L. 9305/pr. Alegat B. Alegat B. c. k. Prezydyum Namiestnictwa zawiadomiło Marszałka krajowego, że Jego Ces. i Król. Apostolska Mość Najwyższem postanowieniem z dnia 7. Lipca b. r. odmówił tej ustawie Najwyższej Sankcyi, upoważniając zarazem pana Ministra wyznań i oświaty do zakomunikowania Wysokiemu Sejmowi powodów tej odmowy, które też wspomnianem pismem B) c. k. Prezydyum Namiestnictwa szczegółowo są wymienione. Oznajmia w końcu c. k. Prezydyum Namiestnictwa, iż według reskryptu pana Ministra wyznań i oświaty z dnia 11. Sierpnia b. r. L. 14.082 c. k. Rządowi zależy na tem, aby ustawa powyższa przyszła do skutku i że c. k. Rząd wyjednałby chętnie Najwyższą Sankcyę projektowi ustawy, w którym uwagi w reskrypcie pana Ministra zawarte byłyby uwzględnione.

Uwagi c. k. Rządu odnoszą się przeważnie do niektórych postanowień niesanksyonowanej ustawy w przedmiocie zaopatrzenia wdów i sierót po zmarłych nauczycielach, a w szczególności do art. 43, 45 i 51 ustawy, wreszcie do art. 15, który traktuje o wynagrodzeniu za udzielanie nauki religii w szkołach ludowych, wydziałowych i pospolitych.

Co do tego ostatniego artykułu nadmienić wypada, że już po uchwaleniu przez Wysoki Sejm nowej ustawy „o stosunkach prawnych stanu nauczycielskiego w publicznych szkołach ludowych“ zaszła w państwowem ustawodawstwie szkolnem zmiana, a to właściwie w przedmiocie, do którego ów art. 15. ustawy się odnosi. Ustawą z dnia 17. Czerwca 1888 Nr. 99 Dz. u. p. zmienione zostały mianowicie niektóre postanowienia ustawy państwowej z 20. Czerwca 1872 Nr. 86 Dz. u. p. „o udzielaniu nauki religii w publicznych szkołach ludowych i średnich, jakoteż seminaryach nauczycielskich i o ponoszeniu kosztów tej nauki“ — a zmiany te, które w chwili uchwalania przez Wysoki Sejm, ustawy A), a względnie art. 15. tej ustawy, jeszcze

nie istniały, muszą oczywiście teraz już być uwzględnione w ustawie. Z tego powodu art. 15. w brzmieniu przez Wysoki Sejm uchwalonem, utrzymać się nie może. Wydziałowi krajowemu wiadomo, że jest intencyą c. k. Rządu, aby sprawa udzielania nauki religii w szkołach ludowych i wynagrodzenie za tę naukę stosownie do brzmienia §. 5. alinea 2. ustawy z 17. Czerwca 1888 Nr. 99 Dz. u. p. była unormowaną w drodze osobnej ustawy krajowej, i że projekt takiej ustawy w formie przedłożenia rządowego jeszcze w ciągu obecnej sesyi do Wysokiego Sejmu wniesiony zostanie.

Nie znając treści tego przedłożenia rządowego i nie przesądzając decyzyi Wysokiego Sejmu, czyli nie uzna za rzecz odpowiednią, aby sprawa udzielania nauki religii i wynagrodzenia za tę naukę unormowaną została w samej ustawie o stosunkach prawnych stanu nauczycielskiego, mógł Wydział krajowy zastosować art. 15. tylko ogólnikowo do alinei 2. §. 5. ustawy z 17. Czerwca 1888 Nr. 99 Dz. u. p., pozostawiając ostateczną jego redakcyę komisyi szkolnej Wysokiego Sejmu, skoro treść oczekiwanego przedłożenia rządowego będzie jej wiadomą.

Zmiany, jakie Wydział krajowy poczynił w zakwestyonowanych przez c. k. Rząd §§. 43, 45 i 51 uchwalonego przez Wysoki Sejm projektu ustawy, mają głównie na celu zastosowanie się do uwag c. k. Rządu, od których zawisło sankcyonowanie ustawy. Czyniąc potrzebne w tej mierze zmiany Wydział krajowy uważał także za rzecz odpowiednią dla nadania ustawie większej jasności dokładnie rozgraniczyć cztery kategorye zaopatrzeń wdowich i sierocych jako to odprawę, pensyę wdowią, dodatek na wychowanie dzieci, i wreszcie pensyę sierocińską i każdej z tych kategoryi poświęcić osobny w ustawie artykuł. W skutek tego wypadło art. 43 podzielić na dwie części t. j. na art. 43 i art. 44 (nowego projektu) z których pierwszy zawiera ogólną zasadę, drugi zaś traktuje wyłącznie o „odprawie“. W podobny sposób wypadło podzielić art. 45. ustawy, z którego powstały więc dwa artykuły 46. i 47., pierwszy normuje „dodatki na wychowanie“, drugi „pensye sierocińskie“.

Nadmienić tu także wypada, że Wydział krajowy przyjął nomenklaturę zaopatrzeń, używaną powszechnie w państwowych przepisach emerytalnych, wskutek czego w nowym projekcie, który niniejszem Wysokiemu Sejmowi przedkłada, używa nomenklatury „pensya wdowia“ i „pensya sierocińska“ wszędzie tam gdzie w uchwalonej przez Wysoki Sejm a niesankcyonowanej ustawie użyte były inne oznaczenia tych pojęć.

Sprostował wreszcie Wydział krajowy pomyłkę zaszłą w art. 11. niesankcyonowanej ustawy, wypuszczając w alinei zaczynającej się od słów: „W miastach i miasteczkach pobiera nauczyciel w klasach drugiej, trzeciej, czwartej, piątej etc.“ dodatek etc. jako niewłaściwy, albowiem klas istnieje w ogóle tylko pięć. Zresztą poczyniono tylko drobniejsze zmiany przeważnie stylistyczne, których szczegółowo wymieniać nie widzimy potrzeby.

Wydział krajowy wnosi:

Alegat C. „Wysoki Sejm raczy uchwalić załączony pod C) sprostowany projekt ustawy o stosunkach prawnych stanu nauczycielskiego w publicznych szkołach ludowych“.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z W. Ks. Krakowskiem.

Lwów dnia 24. Września 1888.

Marszałek krajowy:
Tarnowski m. p.

Sprawozdawca:
Oktaw Pietruski m. p.
Członek Wydziału krajowego.

Alegat A. do L. W. kr. 38.873/1888.

Ustawa

z dnia . . . . . dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem

o stosunkach prawnych stanu nauczycielskiego w publicznych szkołach ludowych.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, postanawiam co następuje:

TYTUŁ I.
O mianowaniu nauczycieli.

Art. 1.

Posady nauczycielskie w publicznych szkołach ludowych nadaje stale Rada szkolna krajowa, a to:

a) bezpośrednio, jeżeli posadę utrzymuje wyłącznie fundusz szkolny krajowy;

b) na podstawie prezenty udzielonej przez uprawnionych do jej udzielania (art. 2.);

c) we wszystkich innych przypadkach na podstawie terna przedstawionego przez Radę szkolną okręgową, która je ułoży po wysłuchaniu Rady szkolnej miejscowej.

Art. 2.

Jeżeli gmina, obszar dworski, powiat, korporacya, instytucya lub inna osoba prywatna utrzymuje szkołę wyłącznie własnym nakładem, służy prawo prezentowania nauczyciela w tejże szkole temu, kto ją utrzymuje.

Jeżeli gmina z obszarem dworskim, lub kilka gmin z jednym lub kilkoma obszarami dworskimi albo powiat wspólnie z gminami lub obszarami dworskimi, utrzymują szkołę wyłącznie własnym nakładem, natenczas prawo prezentowania nauczyciela służy im wspólnie. Gdyby jednozgodna prezenta nie została przedłożoną w terminie przepisanym, natenczas Rada szkolna okręgowa przedstawia Radzie szkolnej krajowej wszystkie odnośne propozycye wraz ze swoim wnioskiem.

Prawo prezentowania nauczyciela ma także gmina lub obszar dworski w tej szkole, w której uiszcza na płacę nauczycieli prestacyę w wysokości pokrywającej przynajmniej 75% wydatku na płacę nauczycieli a prestacya ta jest przynajmniej dwa razy wyższą od tej prestacyi, którąby z mocy ustawy płacić miała.

Dawniejsze prawa prezentowania nauczycieli, pochodzące z czasów przed wejściem w życie ustawy z dnia 2. Maja 1873 (nr. 251 dz. u. kr.), a przyznane na podstawie aktów fundacyjnych osobom, które przyczyniły się do zakładowego majątku szkoły, albo też przynajmniej w $^1/_{10}$ części przyczyniają się stale do ogólnych rocznych wydatków na szkołę, pozostają nienaruszone.

Art. 3.

Skoro posada nauczycielska w publicznej szkole ludowej się opróżni, winna Rada szkolna miejscowa bezzwłocznie zawiadomić o tem Radę szkolną okręgową, która ogłosi konkurs najdalej do dni 14.

Obwieszczenie konkursu powinno być zamieszczone w dzienniku urzędowym.

W konkursie należy:

a) wymienić miejsce i kategoryę posady, połączone z nią korzyści, nakoniec stopień wymaganego uzdolnienia, którego dowody wraz z podaniem mają być wniesione do Rady szkolnej okręgowej;

b) oznaczyć do wniesienia podań termin 6-tygodniowy, licząc od pierwszego umieszczenia konkursu w dzienniku urzędowym. Kandydaci będący już w służbie mają wnosić podania swoje za pośrednictwem swych przełożonych i tych Rad szkolnych okręgowych, pod których są zwierzchnictwem.

Podania spóźnione lub nieopatrzone w potrzebne dowody nie będą uwzględniane.

Art. 4.

Rada szkolna okręgowa odrzuca podania tych kandydatów, którzy skutkiem wyroku karnego są wykluczeni od wybieralności do reprezentacyi gminnej, oraz takich, na którychby ciążyły postępki niemoralne lub zdrożności, narażające mianowanego nauczyciela na usunięcie z posady.

Z reszty podań układa Rada szkolna okręgowa najdalej w 3 tygodnie po upływie terminu konkursowego listę kompetentów według formularza przepisanego przez Radę szkolną krajową i przesyła ją miejscowej Radzie szkolnej do zaopiniowania, zaś w wypadkach art. 2. mającym prawo prezentowania do prezenty; poczem przedkłada terno (względnie prezentę) wraz z wnioskiem swoim jako też z podaniami wszystkich kompetentów i dokumentami Radzie szkolnej krajowej.

Art. 5.

Rada szkolna miejscowa przedłożyć ma opinię a uprawnieni do prezentowania prezentę, najdalej do sześciu tygodni od dnia doręczenia im listy kompetentów, okręgowej Radzie szkolnej.

W razie spóźnienia nieusprawiedliwionego ważnemi powodami, przedłoży krajowej Radzie szkolnej propozycyę terna okręgowa Rada szkolna z pominięciem Rady szkolnej miejscowej, a względnie uprawnionych do prezentowania.

Art. 6.

Rada szkolna krajowa mianuje nauczyciela (art. 1. i 2.), wydaje mu patent nominacyjny, poleca, aby nowomianowany nauczyciel wykonał

przysięgę przed delegatem Rady szkolnej okręgowej według przepisanej roty, i zarządza wprowadzenie go do szkoły tudzież w używanie należącego mu się uposażenia.

Jeżeli Rada szkolna krajowa uzna, że kandydat prezentowany, a w razie terna przez Radę szkolną okręgową przedstawionego, żaden z przedstawionych nie jest odpowiedni, zwróci akta okręgowej Radzie szkolnej z przytoczeniem powodów, dla których patentu nominacyjnego odmawia i wezwie ją, aby zażądała innej prezenty, względnie ułożyła inne terno z pośród ubiegających się kandydatów.

Jeżeli powtórnie czy to ci sami, czy też inni na tę posadę nieodpowiedni zostaną przedstawieni albo prezentowani, Rada szkolna krajowa zamianuje jednego z kompetentów podług swojego wyboru.

Art. 7.

Jeżeli się na konkurs nie zgłosi trzech kandydatów odpowiadających jego warunkom, Rada szkolna okręgowa może nowy konkurs ogłosić a obowiązaną jest uczynić to na żądanie uprawnionych do prezentowania. Dalszych obwieszczeń konkursu nie dopuszcza się.

Brak odpowiedniej liczby kandydatów na ułożenie terna nie przeszkadza propozycyi do nominacyi względnie aktowi prezenty.

Art. 8.

W szkołach o dwóch lub więcej klasach postanawia Rada szkolna krajowa na wniosek Rady szkolnej okręgowej, który z nowomianowanych nauczycieli ma pełnić stałe obowiązki kierownika szkoły.

Do zakresu działania Rady szkolnej krajowej należy także posuwanie nauczycieli na wyższe stopnie płacy w szkołach tej samej kategoryi.

Art. 9.

Każde mianowanie nauczyciela jakiejkolwiek kategoryi, dokonane w powyższy sposób, jest stałem. Stała nominacya nie wyklucza przecież możności przeniesienia ze względów służbowych na inną posadę i to tak nauczyciela mianowanego z terna, jak mianowanego na podstawie prezenty byleby przy tem, w razie jeżeli to przeniesienie nie jest skutkiem jego winy (art. 23.), nie ponosił uszczerbku w pobieranej przez niego płacy.

Nauczyciela przeniesionego z urzędu lub za karę nie można umieszczać na posadzie, której nadanie zależy od prezenty, chyba za zgodą tego, komu prawo prezentowania służy.

Nauczycielowi przeniesionemu ze względów służbowych należy się z funduszu szkolnego krajowego zwrot kosztów przeniesienia, których wysokość oznaczy Rada szkolna krajowa.

Rekurs lub przedstawienie przeciw przeniesieniu ze względów służbowych nie mają mocy odraczającej.

Art. 10.

Tymczasowe nadawanie posad nauczycielskich jako też wyznaczanie tymczasowych kierowników należy do Rady szkolnej okręgowej.

Nauczyciele przedmiotów nadobowiązkowych i nauczycielki robót ręcznych mianuje także Rada szkolna okręgowa zarówno stale jakoteż

prowizorycznie, a to bądź wprost bądź na podstawie przedstawienia zastrzeżonego tym, którzy posady te z funduszów swych całkowicie utrzymują.

TYTUŁ II.

O płacach i innych służbowych korzyściach nauczycieli.

Art. 11.

a) Roczne płace nauczycieli publicznych szkół ludowych dzielą się na następujące klasy:

A) W szkołach pospolitych.

I. klasa we Lwowie i w Krakowie, w połowie posad 900 zł.; w drugiej połowie 800 zł.

II. klasa w gminach z ludnością ponad 10.000—600 zł.

III. klasa z ludnością od 6.000 do 10.000 — 500 zł.

IV. klasa z ludnością od 2.000 do 6.000

a) w gminach miejskich 450 zł.

b) w gminach wiejskich 400 zł.

V. klasa z ludnością niżej 2.000 — 300 zł.

B) W szkołach wydziałowych osobnych i w klasach szkół wydziałowych połączonych z pospolitemi;

I. klasa we Lwowie i Krakowie 900 zł.

II. klasa w gminach z ludnością po nad 10.000 — 800 zł.

III. klasa w gminach z ludnością od 6.000 do 10.000 — 700 zł.

IV. klasa w gminach z ludnością niżej 6.000 — 600 zł.

Podział ten uskutecznia Rada szkolna krajowa na podstawie urzędownie ogłoszonych rezultatów ostatniego spisu ludności i rewiduje go bezpośrednio po każdym ponownym spisie.

W miastach i w miasteczkach pobiera nauczyciel w klasach drugiej, trzeciej, czwartej i piątej etc. dodatek na mieszkanie wynoszący 10% stałej płacy, o ile nie jest uprawniony do żądania mieszkania, a względnie spłaty za mieszkanie.

b) Płaca młodszego nauczyciela wynosi 60% płacy starszego nauczyciela szkoły, przy której młodszy nauczyciel pełni służbę. W żadnym razie jednak nie może być niższą od 200 zł. rocznie.

Płacę młodszego nauczyciela, zawiadującego stale szkołą filialną, ustanawia się na 250 zł. rocznie.

Za podstawę do obliczenia płacy młodszego nauczyciela w szkołach pospolitych klasy pierwszej przyjmuje się płacę starszego nauczyciela w kwocie 800 zł.

c) Nauczyciel tymczasowo ustanowiony pobiera płacę nauczyciela stałego, którego miejsce zastępuje, jeżeli zaś ustanowiony jest na posadzie nadetatowej, w każdym razie płacę młodszego nauczyciela.

Art. 12.

Jeżeli w skutek niniejszej ustawy, albo w skutek rewizyi klas po spisie ludności nauczyciel w swoich poborach miałby ponosić uszczerbek,

zatrzymuje dotychczasowe pobory jako dodatek osobisty dopóty, póki na wyższą posadę przeniesiony nie zostanie.

Uwzględniając szczególne stosunki pojedynczych miejscowości, może Sejm krajowy uchwałą powziętą na propozycyę Wydziału krajowego, którą tenże przedłoży po porozumieniu się z Radą szkolną krajową, dla nauczycieli tychże miejscowości ustanowić dodatek miejscowy, do emerytury nie wliczalny.

Art. 13.

Oprócz płacy przyznaje Rada szkolna krajowa nauczycielom na przedstawienie Rady szkolnej okręgowej z funduszu szkolnego krajowego dodatek pięcioletni za każde pięć lat nienagannej i skutecznej służby, licząc od dnia stałej nominacyi przy publicznych szkołach ludowych.

Każdy dodatek pięcioletni, zarówno przyznany przed wejściem w życie niniejszej ustawy, jako też na przyszłość przyznać się mający, wynosi od wejścia w życie tej ustawy dla wszystkich nauczycieli szkół wydziałowych i pospolitych stale zamianowanych bez różnicy 50 zł. rocznie.

Przyznawanie dodatku pięcioletniego powtarza się tylko do lat trzydziestu służby na posadzie stałego nauczyciela.

Dodatek pięcioletni przyznany być może najwięcej razy pięć.

Jeżeli nauczyciel przenosząc się do innej miejscowości, otrzyma posadę, do której przywiązaną jest płaca wyższa od jego płacy dotychczasowej, wówczas z uzyskanych poprzednio dodatków pięcioletnich potrąca mu się ta kwota, o którą płaca jego się podwyższyła. Zresztą uzyskanie wyższej posady nie wpływa na liczenie mu dalszych pięcioletnich dodatków.

Nauczycielom młodszym, mianowanym stale przed wejściem w życie niniejszej ustawy, pięciolecie liczyć należy od chwili, kiedy ustawa ta wejdzie w życie. Tylko u tych nauczycieli młodszych, którzy stale zawiadują szkołą filialną i którym prawo do pięciolecia przyznanem już było na mocy ustawy z dnia 2. Lutego 1885 (Dz. u. kr. Nr. 27), pierwsze pięciolecie liczy się od tego czasu, od którego owe prawo na mocy powyższej ustawy nabyli.

Nauczycielom mianowanym stale przed wejściem w życie ustawy z dnia 2. Maja 1873, Dz. u. kraj. Nr. 251, którzy otrzymali następnie stałe posady z płacą wymierzoną podług co tylko przytoczonej lub według niniejszej ustawy, należy się pierwszy dodatek pięcioletni dopiero z upływem piętnastego roku całej dotychczasowej służby, lub z upływem piątego roku stałej służby na nowym etacie.

Art. 14.

Za kierownictwo pobiera dyrektor szkoły wydziałowej, połączonej ze szkołą pospolitą, dodatek do płacy w kwocie 200 zł., dyrektor każdej osobnej szkoły wydziałowej, jako też nauczyciel kierujący szkołą ludową pospolitą, należący do I. lub II. klasy płacy, takiż dodatek w kwocie 100 zł., zaś nauczyciel kierujący z płacą III. lub następnych klas 50 zł. rocznie, jeżeli w szkole takiej oprócz niego ustanowiony jest przynajmniej jeszcze jeden nauczyciel etatowy.

Dodatek ten ma być uważany przy wymiarze emerytury tylko stałych dyrektorów, a względnie stałych nauczycieli kierujących, za część ich płacy.

Zastępcy dyrektora lub nauczyciela kierującego należy się remuneracya w wysokości dodatku za kierownictwo przywiązanego do tej posady, jeżeli zastępstwo trwa dłużej jak trzy miesiące.

Art. 15.

W każdej szkole wydziałowej, tudzież w każdej szkole ludowej pospolitej o 4 lub więcej klasach, katecheta pobierać będzie za regularne udzielanie nauki religii stałe wynagrodzenie, jeżeli liczba uczniów jego wyznania w tej szkole lub łącznie z innemi szkołami ludowemi w tej samej miejscowości, w której ma udzielać nauki religii, przenosi 80.

Wynagrodzenie to wynosić ma w szkołach wydziałowych od 200 do 350 zł., a w szkołach pospolitych od 100 do 240 zł. rocznie i będzie przyznawanem, jeżeli katecheta udziela nauki religii w liczbie godzin przeznaczonej na tę naukę planem szkoły i miewa nauki niedzielne i świąteczne. Jeżeli liczba ta godzin zwiększy się przez utworzenie w szkole klas równorzędnych, wtenczas katecheta pobierać będzie za zwiększoną liczbę godzin nauki osobne wynagrodzenie w stosunku liczby tych godzin do przyznanego mu stałego wynagrodzenia.

Nauczycielom religii wyznania mojżeszowego może być wynagrodzenie za naukę religii jedynie wtedy przyznane, kiedy udowodnią, że ukończyli szkoły rabinackie i z dobrym skutkiem złożyli egzamin dla rabinów przepisany, lub że uzyskali patent kwalifikacyjny na nauczycieli szkół ludowych i zdali z dobrym skutkiem egzamin kwalifikacyjny do udzielania nauki religii.

Udzielanie nauki religii przez świeckich nauczycieli szkół ludowych wlicza się tymże do obowiązkowych godzin nauki.

Wynagrodzenie za naukę religii oznacza Rada szkolna krajowa po zasięgnięciu zdania władz kościelnych w każdym poszczególnym wypadku w granicach niniejszą ustawą przepisanych na wniosek Rad szkolnych okręgowych w miarę godzin nauki religii faktycznie udzielanych.

Radzie szkolnej krajowej służy prawo w razie stwierdzonej potrzeby i na żądanie gminy lub ordynaryatów biskupich ustanowić posadę etatową katechety dla jednej lub kilku szkół w jednej miejscowości.

Art. 16.

Każdemu dyrektorowi, kierownikowi szkoły, tudzież nauczycielowi (także młodszemu nauczycielowi), który sam jeden w szkole naucza, należy się stosowne bezpłatne pomieszkanie ile możności w budynku szkolnym. W braku pomieszkania należy im się z funduszu szkolnego miejscowego wynagrodzenie, którego wysokość oznaczy Rada szkolna okręgowa w każdym szczególnym wypadku, porozumiawszy się ze stronami obowiązanemi do dostarczenia pomieszkania nauczycielowi.

W gminach wiejskich należy wyznaczyć nauczycielowi kierującemu lub samoistnemu przynajmniej jeden morg ziemi ornej dla użytku własnego.

O ile tego gruntu gmina lub obszar dworski nie dostarczy dobrowolnie, pokryje fundusz szkolny miejscowy koszta wydzierżawienia gruntu dla nauczyciela.

Gdyby w pojedynczych wypadkach dostarczenie lub wynajęcie ziemi ornej dla nauczyciela było niemożebnem, co przez Radę szkolną okręgową ma być stwierdzone, nie służy nauczycielowi prawo do żądania z tego tytułu żadnego odszkodowania lub wynagrodzenia.

Art. 17.

Nauczyciel pobiera $^1/_2$% płacy miesięcznej za każdą godzinę nauki udzielanej po nad obowiązkowe 30 godzin tygodniowo z polecenia Rady szkolnej okręgowej, jeżeli nauka udzielana po nad obowiązek trwa najmniej przez jeden miesiąc.

Art. 18.

Nauczyciele przedmiotów nadobowiązkowych i nauczycielki robót ręcznych pobierają wynagrodzenie, którego wysokość oznaczy Rada szkolna krajowa na wniosek Rady szkolnej okręgowej w każdym poszczególnym wypadku, jeżeli nie ma na ten cel specyalnych funduszów.

Art. 19.

Do objęcia ubocznych zatrudnień potrzeba przyzwolenia Rady szkolnej krajowej, która w każdym wypadku zbada, czyli zajęcia te nie uwłaczają stanowisku nauczyciela i nie czynią uszczerbku jego obowiązkom szkolnym.

Pisarstwo pokątne, a niemniej udzielanie korepetycyj szkolnych, jest nauczycielom szkół ludowych bezwarunkowo wzbronione.

Art. 20.

Czysty dochód z pól ornych, łąk, pastwisk i innych gruntów, przydanych do użytku nauczycielowi, wykazany według zasad katastralnych, wlicza się po strąceniu podatku gruntowego wraz z dodatkami do płacy nauczyciela.

Art. 21.

Płace i dodatki dyrektorów i nauczycieli stale zamianowanych, tudzież emerytury mają być wypłacane miesięcznie z góry.

Art. 22.

Powyższe postanowienia o płacach nauczycieli tyczą się także nauczycielek.

TYTUŁ III.

O karach dyscyplinarnych i wydaleniu ze służby.

Art. 23.

Za drobne przewinienia upomni nauczyciela sam kierownik szkoły, a w razie potrzeby Rada szkolna okręgowa, przyczem należy mu wskazać następstwa, na jakieby się naraził powtórnem przewinieniem.

Zachowanie się zaś nauczyciela w szkole sprzeczne z jego obowiązkiem, tudzież zachowanie się jego po za szkołą, uwłaczające powadze stanu i udaremniające jego działanie jako wychowawcy i nauczyciela, pociągnie za sobą zastosowanie środków dyscyplinarnych, które należy zarządzić bez względu na możliwe dochodzenie sądowo-karne.

Art. 24.

Kary dyscyplinarne są następujące:

a) nagana;

b) chwilowe lub stałe odjęcie przyznanego już dodatku pięcioletniego;

c) odjęcie kierownictwa szkoły, przeniesienie na inną posadę z tą samą lub niższą płacą, lub przeniesienie starszego nauczyciela na posadę młodszego nauczyciela;

d) utrata posady z pozostawieniem prawa do ubiegania się o inną posadę;

e) wydalenie z publicznego zawodu nauczycielskiego.

Art. 25.

Naganę należy udzielać na piśmie z zagrożeniem użycia surowszych środków w razie ponownego przewinienia.

Każda udzielona nagana odracza przyznanie pięcioletniego dodatku o trzy lata; pod innymi względami zaś po upływie trzech lat dobrego zachowania się nauczyciela traci dana mu nagana swoje znaczenie.

Art. 26.

W razie odjęcia kierownictwa lub przeniesienia za karę na inną posadę, należy oznaczyć w orzeczeniu stopień, jaki ma zająć skazany w etacie szkoły, do której go przeniesiono.

Kara tego rodzaju odracza przyznanie dodatku pięcioletniego o lat pięć.

Art. 27.

W każdej sprawie dyscyplinarnej Rada szkolna okręgowa zbada istotę czynu bądź z własnej inicyatywy, bądź na żądanie Rady szkolnej miejscowej, bądź z polecenia Rady szkolnej krajowej. Tego samego dopełnić może komisya śledcza przez Radę szkolną krajową wydelegowana. Sprawdzoną istotę czynu należy przedstawić obżałowanemu i usprawiedliwienie się jego zapisać do protokołu, lub gdyby je wniósł na piśmie załączyć do aktów.

Jeśli usprawiedliwienie to będzie uznane dostatecznem, należy uwiadomić go na piśmie, że jest niewinnym zarzuconego mu przestępstwa.

Art. 28.

W sprawach dyscyplinarnych dyrektorów stałych lub tymczasowych jako też stałych nauczycieli, tudzież o wydaleniu z publicznego zawodu nauczycielskiego w każdym razie orzeka Rada szkolna krajowa.

Sprawy dyscyplinarne nauczycieli tymczasowych należą do Rad szkolnych okręgowych, które mogą zastosowywać kary powyżej wymienione pod lit. *a*, *c*, *d*.

Art. 29.

Rada szkolna krajowa po przeprowadzonem śledztwie orzec może karę dyscyplinarną wyższą, choć pierwej nauczyciel karą niższą karany nie był.

Nauczyciel dopuszczający się czynów, wywołujących publiczne zgorszenie, może być wydalony ze służby, chociaż poprzednio dyscyplinarnie nie był karany.

Na wydalenie ze służby w innych wypadkach skazać można tylko nauczyciela, który mimo poprzedniego w drodze dyscyplinarnej ukarania zachowaniem swojem na nową karę dyscyplinarną zasłużył.

Art. 30.

Nauczyciela, skazanego sądownie na karę połączoną z utratą prawa obieralności do Reprezentacyi gminnej, wydali Rada szkolna krajowa ze służby bez śledztwa dyscyplinarnego.

Art. 31.

Jeżeli przeciw nauczycielowi wytoczone zostało śledztwo o zbrodnię lub przestępstwo hańbiące, odejmie mu Rada szkolna okręgowa na czas śledztwa urzędowanie i płacę.

To samo może Rada szkolna okręgowa zarządzić w razie śledztwa dyscyplinarnego, jeśliby wymagała tego powaga stanu nauczycielskiego lub dobro szkoły.

O odjęciu nauczycielowi stałemu urzędowania i płacy zawiadamia Rada szkolna okręgowa natychmiast Radę szkolną krajową, która może odjęcie urzędowania i płacy zatwierdzić lub znieść.

Rekurs przeciw uchwale Rady szkolnej okręgowej lub krajowej, którą na czas śledztwa sądowego lub dyscyplinarnego odjęto nauczycielowi urzędowanie i płacę, nie ma mocy odraczającej.

Art. 32.

W ciągu takiego odjęcia urzędowania wyznacza się nauczycielowi na utrzymanie $^1/_3$ do $^2/_3$ płacy przedtem pobieranej, przyczem należy uwzględnić stosunki jego rodzinne i lata służby.

Uniewinnionemu należy zwrócić całą niewypłaconą należytość.

Art. 33.

O każdem wydaleniu ze służby (art. 24. lit. *e)* należy donieść Ministrowi wyznań i oświecenia celem uwiadomienia o tem władz innych krajów reprezentowanych w Radzie państwa.

TYTUŁ IV.

O przenoszeniu w stan spoczynku i zaopatrywaniu wdów i sierót po nauczycielach.

Art. 34.

Nauczyciela, który dla podeszłego wieku, ciężkich ułomności fizycznych lub umysłowych, stwierdzonej niezdatności lub też z innych powodów ważnych okaże się niezdolnym do dalszego pełnienia swych obowiązków, przenosi Rada szkolna krajowa w stan spoczynku.

Art. 35.

Po czterdziestoletniej służbie nie można żadnemu nauczycielowi odmówić stałego przeniesienia w stan spoczynku.

Dobrowolne zrzeczenie się posady lub samowolne jej opuszczenie, utrata posady lub wydalenie ze służby (Art. 24. lit. *d*, *e)* pozbawia prawa do emerytury jako też do odprawy. Dopóki trwa śledztwo dyscyplinarne przeciw nauczycielowi nie może tenże zrzekać się posady.

Art. 36.

Do zawarcia ślubów małżeńskich przez nauczycielkę w ogóle i przez nauczyciela nie mającego stałej posady, potrzeba przyzwolenia Rady szolnej okręgowej. Śluby zawarte bez takiego przyzwolenia uważane będą za dobrowolne zrzeczenie się posady.

Art. 37.

Tylko z końcem kursu lub roku szkolnego można dobrowolnie zrzec się posady albo przejść w stan spoczynku.

Rada szkolna krajowa w poszczególnych wypadkach może pozwolić na wyjątek od tego postanowienia.

Równocześnie ma się odbyć oddanie budynków i gruntów należących do uposażenia szkoły.

Co do pożytków niezebranych z pól i ogrodów, należy postąpić jak w razie śmierci nauczyciela (Art. 46).

Art. 38.

Stale zamianowani nauczyciele i nauczycielki wszelkich kategoryj mają prawo do emerytury, a wdowy i sieroty po takich nauczycielach prawo do zaopatrzenia.

Art. 39.

Wymiar emerytury zależy od wysokości płacy i od lat służby.

Co się tyczy pierwszej, będzie podstawą wymiaru płaca ze wszystkimi dodatkami pięcioletnimi, jako też z dodatkami za kierownictwo (Art. 14.), które nauczyciel pobiera w chwili przeniesienia w stan spoczynku. Co się tyczy drugich, policzy mu się wszystkie lata spędzone przy szkołach etatowych, począwszy od pierwszego choćby tymczasowego mianowania po uzyskaniu przepisanej kwalifikacyi nauczycielskiej.

Przerwa w służbie, która zaszła bez winy nauczyciela, nie pozbawia go prawa policzenia wszystkich lat wysłużonych.

Art. 40.

Stały nauczyciel, który nie wysłużył jeszcze lat dziesięciu, nie ma prawa do emerytury. Przy uwolnieniu od służby otrzyma on stosowną odprawę, którą Rada szkolna krajowa wyznaczy, a która nie może przekraczać półtorarocznej należytości, obliczonej według artykułu poprzedniego.

Po wysłużonych dziesięciu latach dostaje emeryt „$^{10}/_{40}$“ części, a za każdy rok dalszy jeszcze „$^{1}/_{40}$“ część należytości obliczonej jak wyżej.

Nauczyciel stały, który w czasie służby stracił wzrok lub zmysły, tudzież nauczyciel, który z powodu wykonywania obowiązków nauczycielskich stał się zupełnie nieudolnym do pełnienia służby, otrzyma „$^{10}/_{40}$“ pobieranej płacy jako emeryturę, chociaż dziesięciu lat nie wysłużył.

Art. 41.

Przeniesienie w stan spoczynku jest albo stałe albo czasowe. W ostatnim razie, jeżeli przyczyna, dla której przeniesienie to nastąpiło, została uchylona, powinien ten, którego to dotyczy, na wezwanie Rady szkolnej krajowej albo wstąpić na nowo do służby szkolnej, albo też zrzec się emerytury.

Art. 42.

Nauczyciel, któryby po otrzymanej odprawie powrócił do służby przed upływem półtora roku, winien będzie zwrócić taką część odprawy, jakaby na resztę tego czasu przypadała.

Art. 43.

Wdowy i sieroty po stałych nauczycielach wszelkich kategoryj mają tylko wtedy prawo do zaopatrzenia, jeżeli ich mężowie i ojcowie mieli prawo do emerytury.

Wdowy po nauczycielach, którzy nie wysłużyli jeszcze lat dziesięć, dostaną tytułem odprawy $^{1}/_{4}$ część należytości męża, obliczonej podług art. 40.

Taka sama część należy się sierotom po nauczycielach, którzy nie wysłużyli lat dziesięciu.

Jeżeli prócz wdowy pozostało potomstwo niżej lat dwudziestu życia, otrzyma wdowa dla tegoż potomstwa połowę należytości, którą otrzymała jako wdowa.

Art. 44.

Wdowie po nauczycielu, który służył lat dziesięć albo więcej, należy się roczne zaopatrzenie wynoszące $^{1}/_{3}$ część ostatniej jego płacy rocznej, o ile się ona miała liczyć przy wymiarze emerytury.

W tej samej wysokości otrzyma zaopatrzenie wdowa po nauczycielu zmarłym w stanie spoczynku, jeżeli jego emerytura przynajmniej tyle wynosiła.

W przeciwnym zaś razie otrzyma wdowa zaopatrzenie, równające się emeryturze zmarłego męża.

Jeżeli zaś małżeństwo było zawarte już po przeniesieniu w stan spoczynku nauczyciela, lub jeżeli z winy żony nastąpiła separacya sądowa od stołu i łoża lub rozwód, nie ma wdowa prawa do zaopatrzenia.

W razie ponownego małżeństwa może sobie wdowa albo zastrzedz zaopatrzenie na wypadek powtórnego owdowienia, albo żądać tytułem odprawy dwuletniego zaopatrzenia swego.

Art. 45.

Wdowa mająca prawo do zaopatrzenia otrzyma na każde po zmarłym mężu pozostałe dziecko dodatek na wychowanie, który tak należy wymierzyć, aby zaopatrzenie wdowy wraz z wszystkimi dodatkami nie przewyższało połowy ostatniej płacy męża.

Wysokość dodatku na wychowanie każdego dziecka oznacza Rada szkolna krajowa.

Dodatek na wychowanie ustaje, gdy dziecko ukończy lat dwadzieścia lub uzyska inne utrzymanie. Zaopatrzenie wdowy wraz z dodatkiem na wychowanie nie może być w żadnym razie wyższe od kwoty emerytalnej, jaką pobierał zmarły w stanie spoczynku nauczyciel.

Jeżeli żona zmarłego nauczyciela także już nie żyje lub nie ma prawa do zaopatrzenia, wówczas należy się dzieciom zmarłego, które nie skończyły jeszcze lat dwudziestu i nie mają innego utrzymania, zasiłek na wychowanie, obliczony według tego, czy wdowie dostałaby się tylko odprawa, czy też zaopatrzenie.

W pierwszym wypadku dostają dzieci taką samą odprawę, a w drugim pobierają wszystkie razem corocznie $^1/_6$ część ostatniej płacy ojca.

Udzielenie tego zasiłku ustaje wtedy dopiero, gdy już nie ma ani jednego dziecka, które nie doszło lat dwudziestu.

Powyższe postanowienia stosują się i do sierót po nauczycielce mającej prawo do emerytury.

Art. 46.

Wdowa i sieroty po nauczycielu zmarłym w czynnej służbie zatrzymują przez kwartał jeszcze pomieszkanie jego lub dostają kwartalną ratę pobieranego przezeń wynagrodzenia za pomieszkanie.

Jeżeli do uposażenia szkoły należą grunta, dostają się pożytki z nich spadkobiercom zmarłego w czynnej służbie nauczyciela wtedy jedynie, gdy śmierć zaszła między 1. Czerwca a 31. Października.

W każdym innym razie należy im się tylko zwrot wydatków poniesionych dla osiągnięcia owych pożytków.

Art. 47.

Jeżeli spadek nie wystarcza na opędzenie kosztów choroby i pogrzebu, należy się wdowie a w braku tego dzieciom $^1/_4$ część onej płacy jako kwartał pozgonny.

Art. 48.

Nauczyciele, którzy po przeistoczeniu szkół dawniejszych w etatowe przeszli lub przejdą na nowy etat, uważani będą pod względem prawa emerytury i zaopatrzenia ich wdów i sierót z funduszu emerytalnego tak zupełnie, jak gdyby byli od razu na tym etacie służbę swoją rozpoczęli.

Zapłacić jednakże mają funduszowi owemu jednorazową kwotę równającą się dwom procentom od każdorazowej płacy przez wszystkie te lata poprzedniej służby nauczycielskiej, które do emerytury policzone zostały.

Spłata tej kwoty uiszczoną być może ratami za przyzwoleniem Rady szkolnej krajowej.

Art. 49.

Nauczyciele, którzy z powodu przeistoczenia dawniejszych szkół w etatowe utracą swe posady a w nowym etacie stałej posady nie otrzymają, mają prawo do emerytury z funduszu szkolnego krajowego pod tymi samymi warunkami, jak nauczyciele na etat przeniesieni, z tą jednak różnicą, że za podstawę wymiaru służyć ma płaca, którą pobierali w ostatnim roku jako stale umieszczeni nauczyciele.

Wdowy i sieroty pobierać będą takie jedynie zapomogi, jakie im się należą według ustaw lub przepisów dawniej obowiązujących.

Art. 50.

Na pokrycie wydatków wypływających z tytułu IV. niniejszej ustawy służy osobny krajowy fundusz szkolny emerytalny, do którego wpływają:

a) dochody majątku zakładowego;

b) stały corocznie udzielany datek z funduszu szkolnego krajowego;

c) zapisy i darowizny na ten cel przeznaczone;

d) interkalarya od opróżnionych posad, o ile nie przypadną spadkobiercom zmarłego dyrektora, starszego nauczyciela lub nauczyciela w ogóle albo też nie zostaną użyte na wynagrodzenie dla zastępcy nauczyciela, jednak nie dłużej, jak przez trzy miesiące od dnia opróżnienia posady nauczyciela;

e) spłaty kwot dwuprocentowych powyżej oznaczonych w artykule 49;

f) stałe wkładki samych nauczycieli, które w pierwszym roku po zamianowaniu wynoszą 10% pobieranej przez nich płacy, a przy każdem podwyższeniu tejże 10% od nadwyżki, oprócz tego corocznie 2% od rocznej płacy;

g) dodatek z funduszu krajowego, o ile wpływy z powyższych źródeł nie starczą na pokrycie rocznych wydatków.

Po 40-letniej służbie ustaje obowiązek uiszczania opłat pod lit. *f)* wymienionych.

Art. 51.

Jeżeli nauczyciel umrze przed skończeniem lat 10 służby dającej prawo do emerytury, albo też oddalony zostanie przed tym czasem (Art. 24 *d*, *e*), lub otrzyma odprawę, należy jemu lub spadkobiercom jego zwrócić wkładki, jakie do funduszu emerytalnego uiścił.

Art. 52.

Zarząd funduszu emerytalnego należy do Rady szkolnej krajowej,

która wyda szczegółowe instrukcye o poborze należytości funduszu tego i o ich obrocie.

Rada szkolna krajowa winna zbierającym się co sześć lat krajowym konferencyom nauczycielskim przedkładać wykaz stanu majątkowego i obrotu funduszu emerytalnego i ogłaszać co rok zamknięcie rachunków.

Rada szkolna krajowa przeszle co roku szczegółowe zamknięcie rachunków funduszu emerytalnego wraz z objaśnieniami Wydziałowi krajowemu, który je sprawdzi i wraz ze swemi uwagami Sejmowi krajowemu przedłoży.

Udzielenie absolutoryum z rachunków funduszu emerytalnego należy do Sejmu krajowego.

Art. 53.

Miasta rządzące się własnym statutem mogą zaprowadzić u siebie swój własny fundusz szkolny emerytalny; mają jednak przy wymierzaniu odpraw i emerytur nauczycieli, jakoteż zaopatrzeń pozostałych po nich wdów i sierót postępować w myśl artykułów powyższych.

W takim razie wpływy w art. 50. od *c)* do *f)* wymienione mają wpływać do ich własnej kasy, zarząd należy do magistratu a udzielenie absolutoryum do Rady miejskiej.

Art. 54.

Dochody funduszu emerytalnego należy przedewszystkiem obracać na wydatki bieżące, do których fundusz ten w myśl niniejszej ustawy jest obowiązany; resztę kapitalizować i wcielać do majątku zakładowego.

Art. 55.

Z wejściem w wykonanie niniejszej ustawy tracą moc obowiązującą wszystkie dotychczasowe ustawy i rozporządzenia odnoszące się do przedmiotów, objętych tą ustawą.

Art. 56.

Wykonanie tej ustawy polecam Ministrowi wyznań i oświecenia.

Odpis pisma

c. k. Prezydyum Namiestnictwa z dnia 31. Sierpnia 1888 L. 9305/pr. do Jego Excelencyi Jaśnie Wielmożnego Pana Jana Hrabiego Tarnowskiego Marszałka krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi i W. Księstwa Krakowskiego, Członka Izby Panów Rady Państwa, c. k. Tajnego Radcy etc. etc. we Lwowie.

Excelencyo!

Jego Ces. i Król. Apostolska Mość Najwyższem postanowieniem z dnia 7. Lipca 1888 odmówił Najwyższej Sankcyi uchwalonemu przez Sejm krajowy projektowi ustawy o stosunkach prawnych stanu nauczycielskiego w publicznych szkołach ludowych.

Zarazem raczył Najjaśniejszy Pan Najmiłościwiej upoważnić Jego Excelencyę Pana Ministra Wyznań i Oświaty do zawiadomienia Sejmu krajowego o powodach tej odmowy Najwyższej Sankcyi.

Jego Excelencya Pan Minister Wyznań i Oświaty korzystając z tego Najwyższego upoważnienia w reskrypcie z dnia 11. Sierpnia b. r. l. 14082 przedewszystkiem podnosi, że w żadnym razie zasadnicze wątpliwości nie skłoniły c. k. Rządu do przedstawienia u Najwyższego Tronu wniosku na odmowę Sankcyi uchwalonemu przez Sejm krajowy projektowi ustawy. Owszem myśl przewodnia zamierzonej reformy znajduje u c. k. Rządu zupełne poparcie, gdyż zarówno zamiar polepszenia bytu materyalnego nauczycieli ludowych, jak zapewnienie władzom szkolnym większej ingerencyi w mianowaniu nauczycieli i w przestrzeganiu karności tylko na poparcie administracyi szkolnej zasługują. Jednak w redakcyi projektu ustawy zaszły usterki, które ze względów ustawniczo-technicznych uniemożliwiły udzielenie Najwyższej Sankcyi. W tej mierze nastręczają się przedewszystkiem następujące uwagi:

1. Wedle art. 51. projektu mają być zwrócone wkładki emerytalne nie tylko, jeżeli nauczyciel przed ukończeniem lat 10 służby umrze lub otrzyma odprawę, ale także wtenczas, gdy nauczyciel przed upływem 10. roku służby w drodze dyscyplinarnej z posady usunięty albo z zawodu nauczycielskiego wydalony zostanie. Z postanowienia tego wypływałyby szczególnego rodzaju konsekwencye. Nauczyciel za karę wydalony lepiejby na tem wyszedł aniżeli ten, który po służbie może znakomitej swej posady dobrowolnie się rzeka, a zaraz korzystniejszem by było jego położenie, gdyby się dopuścił przewinienia zagrożonego wydaleniem ze służby.

Również nie da się uzasadnić, dla czego wydalenie ze służby przed 10. rokiem służby ma być korzystniejszem, aniżeli po upływie tego czasu, dla czego zatem ten, który do funduszu emerytalnego więcej wpłacił ma wszystko stracić, a ten, który mniej uiścił i tę małą wkładkę napowrót otrzymać.

Dalsze wątpliwości nasuwa art. 43. projektu.

Ten artykuł zawiera zarówno jak obecna ustawa postanowienie, że wdowy po nauczycielach, którzy 10 lat nie wysłużyli, otrzymują jako odprawę czwartą część należytości, jakaby mężowi tytułem odprawy przypaść miała.

Gdy jednak wedle postanowień projektu wysokość odprawy nauczycieli nie jest jak dotąd stale oznaczoną, lecz w każdym pojedynczym wypadku przez Radę szkolną krajową aż do nieprzekraczalnej wysokości półtorarocznej płacy wyznaczoną być ma, przeto brakłoby do oznaczenia odprawy dla wdowy wskazanej w art. 43 podstawy.

Dalej postanowienia tego artykułu nie są zgodne z artykułem 45 projektu. I tak kiedy artykuł 43 bez ograniczenia przyznaje odprawę pozostałym po nauczycielu sierotom bez matki, jeżeli ich ojciec umarł przed 10 rokiem służby, to wedle artykułu 45 mają do tego prawo tylko te sieroty, które nie skończyły lat 20; z drugiej zaś strony artykuł 45 przyznaje odprawę także takim pozostałym dzieciom, których matka żyje ale nie ma prawa do odprawy.

Wreszcie nadmienia Jego Exscelencya Pan Minister, że postanowienia artykułu 15 projektu co do wynagrodzenia za udzielanie nauki religii częściowo są sprzeczne z odnośnemi postanowieniami ustawodawstwa państwowego.

Gdy zresztą w celu wykonania najnowszej ustawy z dnia 17. Czerwca b. r. D. p. p. Nr. 99 mają być wydane osobne ustawy krajowe, przeto byłoby wskazanem aby omówione postanowienia opuszczone były w projekcie.

Oto są powody dla których nie mogła być udzieloną Najwyższa sankcya uchwalonemu przez Sejm krajowy projektowi ustawy.

Mam zaszczyt zawiadomić o tem Waszę Exscelencyę odnośnie do szacownego pisma z dnia 19 Stycznia b. r. L. 1458 z oznajmieniem, że według powołanego reskryptu Jego Excelencyi Pana Ministra wyznań i oświaty c. k. Rządowi zależy na przyjściu powyższej ustawy do skutku i że c. k. Rząd wyjednałby chętnie Najwyższą Sankcyę projektu ustawy, w którym powyższe uwagi byłyby uwzględnione.

Proszę przyjąć wyraz mego wysokiego poważania

Lwów dnia 31. Sierpnia 1888.

Zaleski mp.

Alegat C. do L. W. kr. 38.873/1888.

Ustawa

z dnia . . . . . dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem

o stosunkach prawnych stanu nauczycielskiego w publicznych szkołach ludowych.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, postanawiam co następuje:

TYTUŁ I.
O mianowaniu nauczycieli.

Art. 1.

Posady nauczycielskie w publicznych szkołach ludowych nadaje stale Rada szkolna krajowa, a to:

a) bezpośrednio, jeżeli posadę utrzymuje wyłącznie fundusz szkolny krajowy;

b) na podstawie prezenty udzielonej przez uprawnionych do jej udzielania (art. 2.);

c) we wszystkich innych przypadkach na podstawie terna przedstawionego przez Radę szkolną okręgową, która je ułoży po wysłuchaniu Rady szkolnej miejscowej.

Art. 2.

Jeżeli gmina, obszar dworski, powiat, korporacya, instytucya lub inna osoba prywatna utrzymuje szkołę wyłącznie własnym nakładem, służy prawo prezentowania nauczyciela w tejże szkole temu, kto ją utrzymuje.

Jeżeli gmina z obszarem dworskim, lub kilka gmin z jednym lub kilkoma obszarami dworskimi albo powiat wspólnie z gminami lub obszarami dworskimi, utrzymują szkołę wyłącznie własnym nakładem, natenczas prawo prezentowania nauczyciela służy im wspólnie. Gdyby jednozgodna prezenta nie została przedłożoną w terminie przepisanym, natenczas Rada szkolna okręgowa przedstawia Radzie szkolnej krajowej wszystkie odnośne propozycye wraz ze swoim wnioskiem.

Prawo prezentowania nauczyciela ma także gmina lub obszar dworski w tej szkole, w której uiszcza na płacę nauczycieli prestacyę w wysokości pokrywającej przynajmniej 75% wydatku na płacę nauczycieli a prestacya ta jest przynajmniej dwa razy wyższą od tej prestacyi, którąby z mocy ustawy płacić miała.

Dawniejsze prawa prezentowania nauczycieli, pochodzące z czasów przed wejściem w życie ustawy z dnia 2. Maja 1873 (nr. 251 dz. u. kr.), a przyznane na podstawie aktów fundacyjnych osobom, które przyczyniły się do zakładowego majątku szkoły, albo też przynajmniej w $^1/_{10}$ części przyczyniają się stale do ogólnych rocznych wydatków na szkołę, pozostają nienaruszone.

Art. 3.

Skoro posada nauczycielska w publicznej szkole ludowej się opróżni, winna Rada szkolna miejscowa bezzwłocznie zawiadomić o tem Radę szkolną okręgową, która ogłosi konkurs najdalej do dni 14.

Obwieszczenie konkursu powinno być zamieszczone w dzienniku urzędowym.

W konkursie należy:

a) wymienić miejsce i kategoryę posady, połączone z nią korzyści, nakoniec stopień wymaganego uzdolnienia, którego dowody wraz z podaniem mają być wniesione do Rady szkolnej okręgowej;

b) oznaczyć do wniesienia podań termin 6-tygodniowy, licząc od pierwszego umieszczenia konkursu w dzienniku urzędowym. Kandydaci będący już w służbie mają wnosić podania swoje za pośrednictwem swych przełożonych i tych Rad szkolnych okręgowych, pod których są zwierzchnictwem.

Podania spóźnione lub nieopatrzone w potrzebne dowody nie będą uwzględniane.

Art. 4.

Rada szkolna okręgowa odrzuca podania tych kandydatów, którzy skutkiem wyroku karnego są wykluczeni od wybieralności do reprezentacyi gminnej, oraz takich, na którychby ciążyły postępki niemoralne lub zdrożności, narażające mianowanego nauczyciela na usunięcie z posady.

Z reszty podań układa Rada szkolna okręgowa najdalej w 3 tygodnie po upływie terminu konkursowego listę kompetentów według formularza przepisanego przez Radę szkolną krajową i przesyła ją miejscowej Radzie szkolnej do zaopiniowania, zaś w wypadkach art. 2. mającym prawo prezentowania do prezenty; poczem przedkłada terno (względnie prezentę) wraz z wnioskiem swoim jako też z podaniami wszystkich kompetentów i dokumentami Radzie szkolnej krajowej.

Art. 5.

Rada szkolna miejscowa przedłożyć ma opinię a uprawnieni do prezentowania prezentę, najdalej do sześciu tygodni od dnia doręczenia im listy kompetentów, okręgowej Radzie szkolnej.

W razie spóźnienia nieusprawiedliwionego ważnemi powodami, przedłoży krajowej Radzie szkolnej propozycyę terna okręgowa Rada szkolna z pominięciem Rady szkolnej miejscowej, a względnie uprawnionych do prezentowania.

Art. 6.

Rada szkolna krajowa mianuje nauczyciela (art. 1. i 2.), wydaje mu patent nominacyjny, poleca, aby nowomianowany nauczyciel wykonał

przysięgę przed delegatem Rady szkolnej okręgowej według przepisanej roty, i zarządza wprowadzenie go do szkoły tudzież w używanie należącego mu się uposażenia.

Jeżeli Rada szkolna krajowa uzna, że kandydat prezentowany, a w razie terna przez Radę szkolną okręgową przedstawionego, żaden z przedstawionych nie jest odpowiedni, zwróci akta okręgowej Radzie szkolnej z przytoczeniem powodów, dla których patentu nominacyjnego odmawia i wezwie ją, aby zażądała innej prezenty, względnie ułożyła inne terno z pośród ubiegających się kandydatów.

Jeżeli powtórnie czy to ci sami, czy też inni na tę posadę nieodpowiedni zostaną przedstawieni albo prezentowani, Rada szkolna krajowa zamianuje jednego z kompetentów podług swojego wyboru.

Art. 7.

Jeżeli się na konkurs nie zgłosi trzech kandydatów odpowiadających jego warunkom, Rada szkolna okręgowa może nowy konkurs ogłosić a obowiązaną jest uczynić to na żądanie uprawnionych do prezentowania. Dalszych obwieszczeń konkursu nie dopuszcza się.

Brak odpowiedniej liczby kandydatów na ułożenie terna nie przeszkadza propozycyi do nominacyi względnie aktowi prezenty.

Art. 8.

W szkołach o dwóch lub więcej klasach postanawia Rada szkolna krajowa na wniosek Rady szkolnej okręgowej, który z nowomianowanych nauczycieli ma pełnić stale obowiązki kierownika szkoły.

Do zakresu działania Rady szkolnej krajowej należy także posuwanie nauczycieli na wyższe stopnie płacy w szkołach tej samej kategoryi.

Art. 9.

Każde mianowanie nauczyciela jakiejkolwiek kategoryi, dokonane w powyższy sposób, jest stałem. Stała nominacya nie wyklucza przecież możności przeniesienia ze względów służbowych na inną posadę i to tak nauczyciela mianowanego z terna, jak mianowanego na podstawie prezenty byleby przy tem, w razie jeżeli to przeniesienie nie jest skutkiem jego winy (art. 23.), nie ponosił uszczerbku w pobieranej przez niego płacy.

Nauczyciela przeniesionego z urzędu lub za karę nie można umieszczać na posadzie, której nadanie zależy od prezenty, chyba za zgodą tego, komu prawo prezentowania służy.

Nauczycielowi przeniesionemu ze względów służbowych należy się z funduszu szkolnego krajowego zwrot kosztów przeniesienia, których wysokość oznaczy Rada szkolna krajowa.

Rekurs lub przedstawienie przeciw przeniesieniu ze względów służbowych nie mają mocy odraczającej.

Art. 10.

Tymczasowe nadawanie posad nauczycielskich jako też wyznaczanie tymczasowych kierowników należy do Rady szkolnej okręgowej.

Nauczyciele przedmiotów nadobowiązkowych i nauczycielki robót ręcznych mianuje także Rada szkolna okręgowa zarówno stale jakoteż

prowizorycznie, a to bądź wprost bądź na podstawie przedstawienia zastrzeżonego tym, którzy posady te z funduszów swych całkowicie utrzymują.

TYTUŁ II.

O płacach i innych służbowych korzyściach nauczycieli.

Art. 11.

a) Roczne płace nauczycieli publicznych szkół ludowych dzielą się na następujące klasy:

A) W szkołach pospolitych.

I. klasa we Lwowie i w Krakowie, w połowie posad 900 zł.; w drugiej połowie 800 zł.

II. klasa w gminach z ludnością ponad 10.000—600 zł.

III. klasa z ludnością od 6.000 do 10.000 — 500 zł.

IV. klasa z ludnością od 2.000 do 6.000

a) w gminach miejskich 450 zł.

b) w gminach wiejskich 400 zł.

V. klasa z ludnością niżej 2.000 — 300 zł.

B) W szkołach wydziałowych osobnych i w klasach szkół wydziałowych połączonych z pospolitemi;

I. klasa we Lwowie i Krakowie 900 zł.

II. klasa w gminach z ludnością po nad 10.000 — 800 zł.

III. klasa w gminach z ludnością od 6.000 do 10.000 — 700 zł.

IV. klasa w gminach z ludnością niżej 6.000 — 600 zł.

Podział ten uskutecznia Rada szkolna krajowa na podstawie urzędownie ogłoszonych rezultatów ostatniego spisu ludności i rewiduje go bezpośrednio po każdym ponownym spisie.

W miastach i w miasteczkach pobiera nauczyciel w klasach drugiej, trzeciej, czwartej i piątej dodatek na mieszkanie wynoszący 10% stałej płacy, o ile nie jest uprawniony do żądania mieszkania, a względnie spłaty za mieszkanie.

b) Płaca młodszego nauczyciela wynosi 60% płacy starszego nauczyciela szkoły, przy której młodszy nauczyciel pełni służbę. W żadnym razie jednak nie może być niższą od 200 zł. rocznie.

Płacę młodszego nauczyciela, zawiadującego stale szkołą filialną, ustanawia się na 250 zł. rocznie.

Za podstawę do obliczenia płacy młodszego nauczyciela w szkołach pospolitych klasy pierwszej przyjmuje się płacę starszego nauczyciela w kwocie 800 zł.

c) Nauczyciel tymczasowo ustanowiony pobiera płacę nauczyciela stałego, którego miejsce zastępuje, jeżeli zaś ustanowiony jest na posadzie nadetatowej, w każdym razie płacę młodszego nauczyciela.

Art. 12.

Jeżeli w skutek niniejszej ustawy, albo w skutek rewizyi klas po spisie ludności nauczyciel w swoich poborach miałby ponosić uszczerbek,

zatrzymuje dotychczasowe pobory jako dodatek osobisty dopóty, póki na wyższą posadę przeniesiony nie zostanie.

Uwzględniając szczególne stosunki pojedynczych miejscowości, może Sejm krajowy uchwałą powziętą na propozycyę Wydziału krajowego, którą tenże przedłoży po porozumieniu się z Radą szkolną krajową, dla nauczycieli tychże miejscowości ustanowić dodatek miejscowy, do emerytury nie wliczalny.

Art. 13.

Oprócz płacy przyznaje Rada szkolna krajowa nauczycielom na przedstawienie Rady szkolnej okręgowej z funduszu szkolnego krajowego dodatek pięcioletni za każde pięć lat nienagannej i skutecznej służby, licząc od dnia stałej nominacyi przy publicznych szkołach ludowych.

Każdy dodatek pięcioletni, zarówno przyznany przed wejściem w życie niniejszej ustawy, jako też na przyszłość przyznać się mający, wynosi od wejścia w życie tej ustawy dla wszystkich nauczycieli szkół wydziałowych i pospolitych stale zamianowanych bez różnicy 50 zł. rocznie.

Przyznawanie dodatku pięcioletniego powtarza się tylko do lat trzydziestu służby na posadzie stałego nauczyciela.

Dodatek pięcioletni przyznany być może najwięcej razy pięć.

Jeżeli nauczyciel przenosząc się do innej miejscowości, otrzyma posadę, do której przywiązaną jest płaca wyższa od jego płacy dotychczasowej, wówczas z uzyskanych poprzednio dodatków pięcioletnich potrąca mu się ta kwota, o którą płaca jego się podwyższyła. Zresztą uzyskanie wyższej posady nie wpływa na liczenie mu dalszych pięcioletnich dodatków.

Nauczycielom młodszym, mianowanym stale przed wejściem w życie niniejszej ustawy, pięciolecie liczyć należy od chwili, kiedy ustawa ta wejdzie w życie. Tylko u tych nauczycieli młodszych, którzy stale zawiadują szkołą filialną i którym prawo do pięciolecia przyznanem już było na mocy ustawy z dnia 2. Lutego 1885 (Dz. u. kr. Nr. 27), pierwsze pięciolecie liczy się od tego czasu, od którego owe prawo na mocy powyższej ustawy nabyli.

Nauczycielom mianowanym stale przed wejściem w życie ustawy z dnia 2. Maja 1873, Dz. u. kraj. Nr. 251, którzy otrzymali następnie stałe posady z płacą wymierzoną podług co tylko przytoczonej lub według niniejszej ustawy, należy się pierwszy dodatek pięcioletni dopiero z upływem piętnastego roku całej dotychczasowej służby, lub z upływem piątego roku stałej służby na nowym etacie.

Art. 14.

Za kierownictwo pobiera dyrektor szkoły wydziałowej, połączonej ze szkołą pospolitą, dodatek do płacy w kwocie 200 zł., dyrektor każdej osobnej szkoły wydziałowej, jako też nauczyciel kierujący szkołą ludową pospolitą, należący do I. lub II. klasy płacy, takiż dodatek w kwocie 100 zł., zaś nauczyciel kierujący z płacą III. lub następnych klas 50 zł. rocznie, jeżeli w szkole takiej oprócz niego ustanowiony jest przynajmniej jeszcze jeden nauczyciel etatowy.

Dodatek ten ma być uważany przy wymiarze emerytury tylko stałych dyrektorów, a względnie stałych nauczycieli kierujących, za część ich płacy.

Zastępcy dyrektora lub nauczyciela kierującego należy się remuneracya w wysokości dodatku za kierownictwo przywiązanego do tej posady, jeżeli zastępstwo trwa dłużej jak trzy miesiące.

Art. 15.

Udzielanie nauki religii w szkołach wydziałowych i wyższych klasach szkół ludowych pospolitych o czteru lub więcej klasach i wynagrodzenie za tę naukę, unormowane zostanie osobną ustawą krajową.

Art. 16.

Każdemu dyrektorowi, kierownikowi szkoły, tudzież nauczycielowi (także młodszemu nauczycielowi), który sam jeden w szkole naucza, należy się stosowne bezpłatne pomieszkanie ile możności w budynku szkolnym. W braku pomieszkania należy im się z funduszu szkolnego miejscowego wynagrodzenie, którego wysokość oznaczy Rada szkolna okręgowa w każdym szczególnym wypadku, porozumiawszy się ze stronami obowiązanemi do dostarczenia pomieszkania nauczycielowi.

W gminach wiejskich należy wyznaczyć nauczycielowi kierującemu lub samoistnemu przynajmniej jeden morg ziemi ornej dla użytku własnego.

O ile tego gruntu gmina lub obszar dworski nie dostarczy dobrowolnie, pokryje fundusz szkolny miejscowy koszta wydzierżawienia gruntu dla nauczyciela.

Gdyby w pojedynczych wypadkach dostarczenie lub wynajęcie ziemi ornej dla nauczyciela było niemożebnem, co przez Radę szkolną okręgową ma być stwierdzone, nie służy nauczycielowi prawo do żądania z tego tytułu żadnego odszkodowania lub wynagrodzenia.

Art. 17.

Nauczyciel pobiera $^1/_2$ % płacy miesięcznej za każdą godzinę nauki udzielanej po nad obowiązkowe 30 godzin tygodniowo z polecenia Rady szkolnej okręgowej, jeżeli nauka udzielana po nad obowiązek trwa najmniej przez jeden miesiąc.

Art. 18.

Nauczyciele przedmiotów nadobowiązkowych i nauczycielki robót ręcznych pobierają wynagrodzenie, którego wysokość oznaczy Rada szkolna krajowa na wniosek Rady szkolnej okręgowej w każdym poszczególnym wypadku, jeżeli nie ma na ten cel specyalnych funduszów.

Art. 19.

Do objęcia ubocznych zatrudnień potrzeba przyzwolenia Rady szkolnej krajowej, która w każdym wypadku zbada, czyli zajęcia te nie uwłaczają stanowisku nauczyciela i nie czynią uszczerbku jego obowiązkom szkolnym.

Pisarstwo pokątne, a niemniej udzielanie korepetycyj szkolnych, jest nauczycielom szkół ludowych bezwarunkowo wzbronione.

Art. 20.

Czysty dochód z pól ornych, łąk, pastwisk i innych gruntów, przydanych do użytku nauczycielowi, wykazany według zasad katastralnych, wlicza się po strąceniu podatku gruntowego wraz z dodatkami do płacy nauczyciela.

Art. 21.

Płace i dodatki dyrektorów i nauczycieli stale zamianowanych, tudzież emerytury mają być wypłacane miesięcznie z góry.

Art. 22.

Powyższe postanowienia o płacach nauczycieli tyczą się także nauczycielek.

TYTUŁ III.

O karach dyscyplinarnych i wydaleniu ze służby.

Art. 23.

Za drobne przewinienia upomni nauczyciela sam kierownik szkoły, a w razie potrzeby Rada szkolna okręgowa, przyczem należy mu wskazać następstwa, na jakieby się naraził powtórnem przewinieniem.

Zachowanie się zaś nauczyciela w szkole sprzeczne z jego obowiązkiem, tudzież zachowanie się jego po za szkołą, uwłaczające powadze stanu i udaremniające jego działanie jako wychowawcy i nauczyciela, pociągnie za sobą zastosowanie środków dyscyplinarnych, które należy zarządzić bez względu na możliwe dochodzenie sądowo-karne.

Art. 24.

Kary dyscyplinarne są następujące:

a) nagana;

b) chwilowe lub stałe odjęcie przyznanego już dodatku pięcioletniego;

c) odjęcie kierownictwa szkoły, przeniesienie na inną posadę z tą samą lub niższą płacą, lub przeniesienie starszego nauczyciela na posadę młodszego nauczyciela;

d) utrata posady z pozostawieniem prawa do ubiegania się o inną posadę;

e) wydalenie z publicznego zawodu nauczycielskiego.

Art. 25.

Naganę należy udzielać na piśmie z zagrożeniem użycia surowszych środków w razie ponownego przewinienia.

Każda udzielona nagana odracza przyznanie pięcioletniego dodatku o trzy lata; pod innymi względami zaś po upływie trzech lat dobrego zachowania się nauczyciela traci dana mu nagana swoje znaczenie.

Art. 26.

W razie odjęcia kierownictwa lub przeniesienia za karę na inną posadę, należy oznaczyć w orzeczeniu stopień, jaki ma zająć skazany w etacie szkoły, do której go przeniesiono.

Kara tego rodzaju odracza przyznanie dodatku pięcioletniego o lat pięć.

Art. 27.

W każdej sprawie dyscyplinarnej Rada szkolna okręgowa zbada istotę czynu bądź z własnej inicyatywy, bądź na żądanie Rady szkolnej miejscowej, bądź z polecenia Rady szkolnej krajowej. Tego samego dopełnić może komisya śledcza przez Radę szkolną krajową wydelegowana. Sprawdzoną istotę czynu należy przedstawić obżałowanemu i usprawiedliwienie się jego zapisać do protokołu, lub gdyby je wniósł na piśmie załączyć do aktów.

Jeśli usprawiedliwienie to będzie uznane dostatecznem, należy uwiadomić go na piśmie, że jest niewinnym zarzuconego mu przestępstwa.

Art. 28.

W sprawach dyscyplinarnych dyrektorów stałych lub tymczasowych jako też stałych nauczycieli, tudzież o wydaleniu z publicznego zawodu nauczycielskiego w każdym razie orzeka Rada szkolna krajowa.

Sprawy dyscyplinarne nauczycieli tymczasowych należą do Rad szkolnych okręgowych, które mogą zastosowywać kary powyżej wymienione pod lit. *a*, *c*, *d*.

Art. 29.

Rada szkolna krajowa po przeprowadzonem śledztwie orzec może karę dyscyplinarną wyższą, choć pierwej nauczyciel karą niższą karany nie był.

Nauczyciel dopuszczający się czynów, wywołujących publiczne zgorszenie, może być wydalony ze służby, chociaż poprzednio dyscyplinarnie nie był karany.

Na wydalenie ze służby w innych wypadkach skazać można tylko nauczyciela, który mimo poprzedniego w drodze dyscyplinarnej ukarania zachowaniem swojem na nową karę dyscyplinarną zasłużył.

Art. 30.

Nauczyciela, skazanego sądownie na karę połączoną z utratą prawa obieralności do Reprezentacyi gminnej, wydali Rada szkolna krajowa ze służby bez śledztwa dyscyplinarnego.

Art. 31.

Jeżeli przeciw nauczycielowi wytoczone zostało śledztwo o zbrodnię lub przestępstwo hańbiące, odejmie mu Rada szkolna okręgowa na czas śledztwa urzędowanie i płacę.

To samo może Rada szkolna okręgowa zarządzić w razie śledztwa dyscyplinarnego, jeśliby wymagała tego powaga stanu nauczycielskiego lub dobro szkoły.

O odjęciu nauczycielowi stałemu urzędowania i płacy zawiadamia Rada szkolna okręgowa natychmiast Radę szkolną krajową, która może odjęcie urzędowania i płacy zatwierdzić lub znieść.

Rekurs przeciw uchwale Rady szkolnej okręgowej lub krajowej, którą na czas śledztwa sądowego lub dyscyplinarnego odjęto nauczycielowi urzędowanie i płacę, nie ma mocy odraczającej.

Art. 32.

W ciągu takiego odjęcia urzędowania wyznacza się nauczycielowi na utrzymanie $^1/_3$ do $^2/_3$ płacy przedtem pobieranej, przyczem należy uwzględnić stosunki jego rodzinne i lata służby.

Uniewinnionemu należy zwrócić całą niewypłaconą należytość.

Art. 33.

O każdem wydaleniu ze służby (art. 24. lit. *e)* należy donieść Ministrowi wyznań i oświecenia celem uwiadomienia o tem władz innych krajów reprezentowanych w Radzie państwa.

TYTUŁ IV.

O przenoszeniu w stan spoczynku i zaopatrywaniu wdów i sierót po nauczycielach.

Art. 34.

Nauczyciela, który dla podeszłego wieku, ciężkich ułomności fizycznych lub umysłowych, stwierdzonej niezdatności lub też z innych powodów ważnych okaże się niezdolnym do dalszego pełnienia swych obowiązków, przenosi Rada szkolna krajowa w stan spoczynku.

Art. 35.

Po czterdziestoletniej służbie nie można żadnemu nauczycielowi odmówić stałego przeniesienia w stan spoczynku.

Dobrowolne zrzeczenie się posady lub samowolne jej opuszczenie, utrata posady lub wydalenie ze służby (Art. 24. lit. *d, e)* pozbawia prawa do emerytury jako też do odprawy. Dopóki trwa śledztwo dyscyplinarne przeciw nauczycielowi nie może tenże zrzekać się posady.

Art. 36.

Do zawarcia ślubów małżeńskich przez nauczycielkę w ogóle i przez nauczyciela nie mającego stałej posady, potrzeba przyzwolenia Rady szolnej okręgowej. Śluby zawarte bez takiego przyzwolenia uważane będą za dobrowolne zrzeczenie się posady.

Art. 37.

Tylko z końcem kursu lub roku szkolnego można dobrowolnie zrzec się posady albo przejść w stan spoczynku.

Rada szkolna krajowa w poszczególnych wypadkach może pozwolić na wyjątek od tego postanowienia.

Równocześnie ma się odbyć oddanie budynków i gruntów należących do uposażenia szkoły.

Co do pożytków niezebranych z pól i ogrodów, należy postąpić jak w razie śmierci nauczyciela (Art. 46).

Art. 38.

Stale zamianowani nauczyciele i nauczycielki wszelkich kategoryj mają prawo do emerytury, a wdowy i sieroty po takich nauczycielach prawo do zaopatrzenia.

Art. 39.

Wymiar emerytury zależy od wysokości płacy i od lat służby.

Co się tyczy pierwszej, będzie podstawą wymiaru płaca ze wszystkimi dodatkami pięcioletnimi, jako też z dodatkami za kierownictwo (Art. 14.), które nauczyciel pobiera w chwili przeniesienia w stan spoczynku. Co się tyczy drugich, policzy mu się wszystkie lata spędzone przy szkołach etatowych, począwszy od pierwszego choćby tymczasowego mianowania po uzyskaniu przepisanej kwalifikacyi nauczycielskiej.

Przerwa w służbie, która zaszła bez winy nauczyciela, nie pozbawia go prawa policzenia wszystkich lat wysłużonych.

Art. 40.

Stały nauczyciel, który nie wysłużył jeszcze lat dziesięciu, nie ma prawa do emerytury. Przy uwolnieniu od służby otrzyma on stosowną odprawę, którą Rada szkolna krajowa wyznaczy, a która nie może przekraczać półtorarocznej należytości, obliczonej według artykułu poprzedniego.

Po wysłużonych dziesięciu latach dostaje emeryt „$^{10}/_{40}$“ części, a za każdy rok dalszy jeszcze „$^{1}/_{40}$“ część należytości obliczonej jak wyżej.

Nauczyciel stały, który w czasie służby stracił wzrok lub zmysły, tudzież nauczyciel, który z powodu wykonywania obowiązków nauczycielskich stał się zupełnie nieudolnym do pełnienia służby, otrzyma „$^{10}/_{40}$“ pobieranej płacy jako emeryturę, chociaż dziesięciu lat nie wysłużył.

Art. 41.

Przeniesienie w stan spoczynku jest albo stałe albo czasowe. W ostatnim razie, jeżeli przyczyna, dla której przeniesienie to nastąpiło, została uchylona, powinien ten, którego to dotyczy, na wezwanie Rady szkolnej krajowej albo wstąpić na nowo do służby szkolnej, albo też zrzec się emerytury.

Art. 42.

Nauczyciel, któryby po otrzymanej odprawie powrócił do służby przed upływem półtora roku, winien będzie zwrócić taką część odprawy, jakaby na resztę tego czasu przypadała.

Art. 43.

Wdowy i sieroty po stałych nauczycielach wszelkich kategoryj mają tylko wtedy prawo do zaopatrzenia, jeżeli ich mężowie i ojcowie mieli prawo do emerytury.

Art. 44.

Wdowy po nauczycielach, którzy nie wysłużyli jeszcze lat dziesięciu, otrzymają stosowną odprawę, którą Rada szkolna krajowa wyznaczy, a która nie może przekraczać jednej czwartej części półtorarocznej należytości męża, obliczonej według art. 39.

Taka sama odprawa należy się sierotom niżej lat dwudziestu życia po nauczycielach, którzy nie wysłużyli lat dziesięciu.

Jeżeli prócz wdowy pozostało potomstwo niżej lat dwudziestu życia, otrzyma wdowa dla tegoż potomstwa jako odprawę połowę należytości, którą sama tytułem odprawy otrzymała.

Art. 45.

Wdowie po nauczycielu, który służył lat dziesięć albo więcej, należy się stała roczna pensya wdowia, wynosząca jednę trzecią część ostatniej płacy rocznej zmarłego nauczyciela, o ile się ona miała liczyć przy wymiarze emerytury.

W tej samej wysokości otrzyma pensyę wdowa po nauczycielu zmarłym w stanie spoczynku, jeżeli jego emerytura przynajmniej tyle wynosiła, w przeciwnym razie otrzyma wdowa pensyę równającą się emeryturze zmarłego męża.

Jeżeli jednak małżeństwo było zawarte już po przeniesieniu nauczyciela w stan spoczynku, lub jeżeli z winy żony nastąpiła separacya sądowa od stołu i łoża lub nastąpił rozwód, w takim razie wdowa a względnie rozwiedziona żona po zmarłym nauczycielu nie ma prawa do pensyi wdowiej ani do odprawy.

Z chwilą zawarcia ponownego małżeństwa wypłata pensyi wdowiej ustaje. Na wypadek powtórnego owdowienia, należy się wdowie według jej woli albo pensya wdowia przyznana jej po pierwszym mężu, albo jednorazowa odprawa w wysokości dwurocznej pensyi wdowiej.

Art. 46.

Wdowa po nauczycielu zmarłym w czynnej służbie, mająca prawo do pensyi wdowiej (Art. 45) otrzyma na każde po zmarłym mężu pozostałe dziecko dodatek na wychowanie, który tak należy wymierzyć, aby zaopatrzenie wdowy wraz z wszystkimi dodatkami nie przewyższało połowy ostatniej płacy męża.

Pensya wdowy po nauczycielu emerytowanym wraz z dodatkami na wychowanie, nie może być w żadnym razie wyższą od kwoty emerytalnej, jaką pobierał zmarły w stanie spoczynku nauczyciel.

Wysokość dodatku na wychowanie każdego dziecka oznacza Rada szkolna krajowa.

Dodatek na wychowanie ustaje, gdy dziecko ukończy lat dwadzieścia lub uzyska inne utrzymanie.

Art. 47.

Jeżeli żona zmarłego nauczyciela także już nie żyje lub nie ma prawa do pensyi wdowiej, (Art. 45), wówczas należy się dzieciom zmarłego, które nie skończyły jeszcze lat dwudziestu i nie mają innego utrzymania, pensya sierocińska, wynosząca dla wszystkich dzieci razem corocznie jednę szóstą część ostatniej płacy ojca.

Wypłata tej pensyi ustaje wtedy dopiero, gdy już nie ma ani jednego dziecka, które nie skończyło lat dwudziestu.

Powyższe postanowienia stosują się i do sierót po nauczycielce, mającej prawo do emerytury.

Art. 48.

Wdowy i sieroty po nauczycielu zmarłym w czynnej służbie, zatrzymują przez kwartał jeszcze pomieszkanie jego lub dostają kwartalną ratę pobieranego przezeń wynagrodzenia za pomieszkanie.

Jeżeli do uposażenia szkoły należą grunta, dostają się pożytki z nich spadkobiercom zmarłego w czynnej służbie nauczyciela wtedy jedynie, gdy śmierć zaszła między 1. Czerwca a 31. Października.

W każdym innym razie należy im się tylko zwrot wydatków poniesionych dla osiągnięcia owych pożytków.

Art. 49.

Jeżeli spadek nie wystarcza na opędzenie kosztów choroby i pogrzebu, należy się wdowie a w braku tego dzieciom $^1/_4$ część onej płacy jako kwartał pozgonny.

Art. 50.

Nauczyciele, którzy po przeistoczeniu szkół dawniejszych w etatowe przeszli lub przejdą na nowy etat, uważani będą pod względem prawa emerytury i zaopatrzenia ich wdów i sierót z funduszu emerytalnego tak zupełnie, jak gdyby byli od razu na tym etacie służbę swoją rozpoczęli.

Zapłacić jednakże mają funduszowi owemu jednorazową kwotę równającą się dwom procentom od każdorazowej płacy przez wszystkie te lata poprzedniej służby nauczycielskiej, które do emerytury policzone zostały.

Spłata tej kwoty uiszczoną być może ratami za przyzwoleniem Rady szkolnej krajowej.

Art. 51.

Nauczyciele, którzy z powodu przeistoczenia dawniejszych szkół w etatowe utracą swe posady a w nowym etacie stałej posady nie otrzymają, mają prawo do emerytury z funduszu szkolnego krajowego pod tymi samymi warunkami, jak nauczyciele na etat przeniesieni, z tą jednak różnicą, że za podstawę wymiaru służyć ma płaca, którą pobierali w ostatnim roku jako stale umieszczeni nauczyciele.

Wdowy i sieroty pobierać będą takie jedynie zapomogi, jakie im się należą według ustaw lub przepisów dawniej obowiązujących.

Art. 52.

Na pokrycie wydatków wypływających z tytułu IV. niniejszej ustawy służy osobny krajowy fundusz szkolny emerytalny, do którego wpływają:

a) dochody majątku zakładowego;

b) stały corocznie udzielany datek z funduszu szkolnego krajowego;

c) zapisy i darowizny na ten cel przeznaczone;

d) interkalarya od opróżnionych posad, o ile nie przypadną spadkobiercom zmarłego dyrektora, starszego nauczyciela lub nauczyciela w ogóle albo też nie zostaną użyte na wynagrodzenie dla zastępcy nauczyciela, jednak nie dłużej, jak przez trzy miesiące od dnia opróżnienia posady nauczyciela;

e) spłaty kwot dwuprocentowych powyżej oznaczonych w artykule 49;

f) stałe wkładki samych nauczycieli, które w pierwszym roku po zamianowaniu wynoszą 10% pobieranej przez nich płacy, a przy każdem podwyższeniu tejże 10% od nadwyżki, oprócz tego corocznie 2% od rocznej płacy;

g) dodatek z funduszu krajowego, o ile wpływy z powyższych źródeł nie starczą na pokrycie rocznych wydatków.

Po 40-letniej służbie ustaje obowiązek uiszczania opłat pod lit. *f)* wymienionych.

Art. 53.

Jeżeli nauczyciel przed skończeniem lat 10 służby dającej prawo do emerytury umrze, lub otrzyma odprawę, należy jemu lub spadkobiercom jego zwrócić wkładki, jakie do funduszu emerytalnego uiścił.

Art. 54.

Zarząd funduszu emerytalnego należy do Rady szkolnej krajowej, która wyda szczegółowe instrukcye o poborze należytości funduszu tego i o ich obrocie.

Rada szkolna krajowa winna zbierającym się co sześć lat krajowym konferencyom nauczycielskim przedkładać wykaz stanu majątkowego i obrotu funduszu emerytalnego i ogłaszać co rok zamknięcie rachunków.

Rada szkolna krajowa przeszle co roku szczegółowe zamknięcie rachunków funduszu emerytalnego wraz z objaśnieniami Wydziałowi krajowemu, który je sprawdzi i wraz ze swemi uwagami Sejmowi krajowemu przedłoży.

Udzielenie absolutoryum z rachunków funduszu emerytalnego należy do Sejmu krajowego.

Art. 55.

Miasta rządzące się własnym statutem mogą zaprowadzić u siebie swój własny fundusz szkolny emerytalny; mają jednak przy wymierzaniu odpraw i emerytur nauczycieli, jakoteż zaopatrzeń pozostałych po nich wdów i sierót postępować w myśl artykułów powyższych.

W takim razie wpływy w art. 50. od *c)* do *f)* wymienione mają wpływać do ich własnej kasy, zarząd należy do magistratu a udzielenie absolutoryum do Rady miejskiej.

Art. 56.

Dochody funduszu emerytalnego należy przedewszystkiem obracać na wydatki bieżące, do których fundusz ten w myśl niniejszej ustawy jest obowiązany; resztę kapitalizować i wcielać do majątku zakładowego.

Art. 57.

Z wejściem w wykonanie niniejszej ustawy tracą moc obowiązującą wszystkie dotychczasowe ustawy i rozporządzenia odnoszące się do przedmiotów, objętych tą ustawą.

Art. 58.

Wykonanie tej ustawy polecam Ministrowi wyznań i oświecenia.

Aleg. 40.

W n i o s e k.

Zważywszy, iż myszy polne w wielu okolicach kraju, coraz wieksze wyrządzają szkody, które stają się groźną dla rolnictwa klęską;

Zważywszy, iż wszelkie pojedyncze usiłowania, celem tępienia myszy polnych, okazują się niewystarczające i w skutek tego bezskuteczne;

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

„Poleca się Wydziałowi krajowemu, aby na najbliższej sesyi sejmowej przedłożył projekt do ustawy, względem przymusowego tępienia myszy polnych.

Lwów dnia 22. Września 1888.

Wnioskodawca:

Władysław Koziebrodzki.

Antoniewicz, Tadeusz Langie, Gnoiński, Pilat, Liniński, Mazaraki, Seweryn Henzel, A. Lubomirski, Łubieński, Romanowicz, Wernicki, A. Sapieha, Solecki, Augustynowicz, Gorecki, Rey, Stan. Jędrzejowicz, Hausner, W. Struszkiewicz, Goldman, Scipio, Płaziński, Kowalski, Cz. Łoziński, Kapri, Słonecki, Wrotnowski, Skrzyński, Badeni, Wł. Wolański, S. Koziebrodzki.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie. 1888.

L. s. 289/1888.

Aleg. 41

Wniosek.

Zważywszy, że daleko większa część Galicyi, i to właśnie ta część, gdzie ludności ruskiej jest najwięcej, nie ma ruskich szkół średnich;

Zważywszy, że na 1666 ruskich szkół ludowych w Galicyi nie ma ani jednego ruskiego seminaryum nauczycielskiego, i kandydaci na nauczycieli ruskich szkół ludowych nie mają możności nabycia w swojej zawodowej szkole potrzebnej znajomości tego języka, w którym następnie mają nauczać;

Zważywszy, że prócz Lwowa po innych miastach Galicyi, i to nawet takich, gdzie znajduje się po 3, 4 i 5 tysięcy albo i większość Rusinów, nie ma ruskich szkół ludowych, że zatem dzieci ruskie po miastach już samą początkową naukę muszą pobierać nie w swoim języku;

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

I. Wzywa się c. k. Rząd, by się postarał:

a) Ażeby w gimnazyum w Stanisławowie lub w Kołomyi, tudzież w gimnazyum w Tarnopolu lub w Brzeżanach zaprowadzone zostały ruskie paralelki;

b) Ażeby seminarya nauczycielskie we wschodniej części naszego kraju miały charakter przeważnie ruski, i ażeby przynajmniej w jednem seminaryum już z początkiem roku szkolnego 1889/90 język ruski był wykładowym;

c) Ażeby w miastach Tarnopolu, Kołomyi, Drohobyczu, Stryju, Horodence, Jaworowie i w Śniatynie zaprowadzono 4-klasowe szkoły ludowe z ruskim językiem wykładowym, ewentualnie z funduszów krajowych za porozumieniem się z Wydziałem krajowym.

II. Na cel pod c) wstawia się do krajowego budżetu szkolnego na rok 1889. sumę 3.000 zł. w. a.

We Lwowie, 25. Września 1888.

Wnioskodawca:

Jul. Romańczuk.

Sylwester Sembratowicz, Juljan Pełesz, Feliks Biliński, Antoniewicz, T. Merunowicz, Kowalski, Kaczała, Bereźnicki, Leniński, Mandyczewski, M. Siczyński, Kaszewko, Ochrymowicz, Stupnicki Jan.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie. 1888.

Aleg. 42.

Sprawozdanie

komisyi budżetowej o petycyi gminy miasta Żurawna.

Gmina miasta Żurawna dotkniętego w dn. 10. p. m. pożarem, który zniszczył 62 realności obejmujących sto kilkadziesiąt domów mieszkalnych, i pozostawił bez środków żywności 180 rodzin, wniosła w dn. 19. b. m. do Wys. Sejmu prośbę: o udzielenie bezzwrotnej zapomogi z funduszu krajowego, celem złagodzenia losu pogorzelców, i o wyjednanie u c. k. Rządu pożyczki bezprocentowej na odbudowanie miasta.

Komisya budżetowa wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. udziela się gminie miasta Żurawna z funduszu krajowego jednorazowa bezzwrotna zapomoga w kwocie 500 zł.

2. petycyę tejże gminie o pożyczkę bezprocentową z funduszów państwowych na odbudowanie miasta, odstępuje się c. k. Rządowi do możliwego uwzględnienia.

Zastępca przewodniczącego:
Hausner.

Sprawozdawca:
Ant. Wrotnowski.

Ls. 290/88.

Lpr. 10453.

Aleg. 43.

Do

Jego Excelencyi Jaśnie Wielmożnego Pana

Jana Hr. Tarnowskiego

c. k. rzeczywistego tajnego Radcy i Marszałka krajowego

w miejscu.

Excelencyo!

Odnośnie do tutejszej odezwy z dnia 18. bieżącego miesiąca L. 10313/pr. mam zaszczyt udzielić Waszej Excelencyi uwagi objaśniające do wniesionego jako przedłożenie rządowe projektu ustawy o wykupnie prawa propinacyi z prośbą o udzielenie takowych komisyi propinacyjnej.

Przy tej sposobności raczy Wasza Excelencya przyjąć zapewnienie o mojem wysokiem poważaniu.

We Lwowie dnia 23. Września 1888.

C. k. Namiestnik
Zaleski w. r.

Objaśniające uwagi do przedłożenia rządowego w sprawie wykupna prawa propinacyi.

Ustawa państwowa z dnia 20. Czerwca 1888. dz. u. p. N. 95. przyznając w §. 2. *b.* kwotę jednego miliona za ubytek, jaki w skutek zaprowadzenia nowego podatku wódczanego przewidzieć się daje w dochodzie z prawa propinacyi przez uprawnionych (osoby prywatne i miasta) pobieranym, zastrzegła ustawodawstwu krajowemu oznaczenie sposobu użycia tej kwoty.

Zachodzi zatem potrzeba wydania ustawy krajowej w tej sprawie, z czem c. k. Rząd, biorąc inicyatywę w tej mierze, — połączył kwestyę ogólnego wykupna prawa propinacyi z tego powodu, że leży to tak w interesie stosunków prawnych i ekonomicznych w ogóle, jak i w interesie uprawnionych.

Projekt ustawy przyznaje właścicielom prawa propinacyi tytułem wynagrodzenia 57,700.000 zł., a więc kapitał znaczny, którego doniosłość ekonomiczna dla całego kraju w chwili tak trudnej dla stosunków gospodarczych w ogóle a dla własności ziemskiej w szczególności jak obecna, jest tak oczywistą, że nie wymaga dalszego objaśnienia. Wynagrodzenia tego niedostatecznem nazwać niemożna, jeżeli się zważy, że chodzi o zniesienie prawa nie wieczystego, lecz już ustawą krajową z dnia 30. Grudnia 1875. dz. u. k. Nr. 55. ex 1877. ograniczonego na 26-letni okres czasu, a w dodatku polegającego na wyłączności, więc na przywileju, którego zniesienie, jak świadczy powołana ustawa, leżało od dawna w intencyach Reprezentacyi kraju.

do §. 1.

Do przeprowadzenia akcyi wykupna projekt ustawy powołuje kraj, względnie Wydział krajowy, któremu z mocy ustawy krajowej z dnia 30. Grudnia 1875. dz. u. kr. Nr. 55. ex 1877 poruczony został jako dyrekcyi funduszu propinacyjnego zarząd, a następnie po r. 1910 rozdzielenie tego funduszu pomiędzy uprawnionych tytułem wynagrodzenia za zniesione prawo propinacyi. Za zaangażowaniem się kraju w tej sprawie przemawia jeszcze ten wzgląd, że chodzi tu o znaczną operacyę kredytową, której wynik korzystny, jako zależny od usposobienia pozakrajowych czynników finansowych, wymaga gwarancyi krajowej (w tym wypadku subsydyarnej tylko — §. 8) dla wydać się mających obligacyj propinacyjnych. Skoro zaś Wydział krajowy jako dyrekcya funduszu propinacyjnego przeprowadzić ma zaciągnięcie, sfinansowanie i umorzenie pożyczki propinacyjnej, to wskazanem wydawało się oddanie krajowi w zarząd prawa propinacyi w całym kraju, jako głównego źródła dochodu, służącego na umorzenie pożyczki propinacyjnej. Przejście prawa propinacyi na kraj nastąpić ma dopiero po upływie roku 1890, do którego to czasu prawo powyższe w całej swej wyłączności i rozciągłości pozostanie w posiadaniu uprawnionych. — Projekt ustawy nie przenosi prawa propinacyi a tem samem i nie zarządza zaciągnięcia pożyczki propinacyjnej, względnie spłaty wynagrodzenia już w chwili wejścia ewentualnej ustawy w życie, lecz stanowi pewien okres przejściowy a to z tego powodu, że akcya wykupna prawa propinacyi wkłada na Wydział krajowy szereg czynności przygotowawczych administracyjnej i finansowej natury (przygotowanie całego aparatu

do wykonywania objętego prawa propinacyi i przeprowadzenia układów o sfinansowanie pożyczki i t. d.)

Okres przejściowy nie powinien być obojętny także dla uprawnionych (przeszło 7000), którzy w ten sposób łatwiej będą mogli zastosować swoje stosunki gospodarcze do ważnej dla nich zmiany w jednej z główniejszych rubryk stałego dochodu.

Wreszcie także czynności przepisane w §§. 16, 17 i 18 celem oznaczenia udziału 36 miast posiadających wyłączne prawo propinacyi w kwocie 1 miliona przyznanej ze skarbu państwa w §. 2. *b.* ustawy państwowej z 20. Czerwca 1888. dz. u. p. Nr. 95. wymagają pewnego okresu przejściowego.

Dopiero bowiem po oznaczeniu tego udziału wiadomą będzie kwota, jaka w myśl §. 6. lit. *c.* wpływać ma z owego miliona do ogólnego funduszu propinacyjnego na umorzenie obligacyj propinacyjnych.

Do §. 2.

Postanowienie, że właściciele prawa propinacyi otrzymają wynagrodzenie w gotówce, ma przedewszystkiem na celu zapewnienie uprawnionym jak najkorzystniejszego dla nich przeprowadzenia akcyi wykupna. Operacya kredytowa w tej wysokości jak ta, którą projekt ustawy wprowadza, wymaga jednolitego sfinansowania przez instytut finansowy lub grupę instytutów, posiadających możność zapewnienia obligacyom jak najkorzystniejszego kursu i łatwego zbytu po za targami pieniężnymi kraju, które obciążone są w tej chwili równorzędnemi emisyami krajowemi i krajowych instytucyj (listami zastawnemi, obligacyami i t. d.) tak, że w braku dostatecznej gotówki na lokacyę przeznaczonej nowa znaczna emisya ograniczona tylko na zasoby krajowych kapitalistów, musiałaby walczyć z trudnościami przy zapewnieniu sobie łatwego zbytu i kursu odpowiadającego stosunkom dzisiejszej konstellacyi procentowej zwłaszcza w tym razie, jeżeliby nowe walory nie zostały jednolicie sfinansowane, lecz po rozdzieleniu między uprawnionych rzucone na targ pieniężny w całej masie. Doświadczenia poczynione w swoim czasie z obligacyami indemnizacyjnemi służyć muszą za pouczającą pod tym względem przestrogę. Obligacye propinacyjne jako oparte na zapewnionym na wszelkie ewentualności funduszu amortyzacyjnym, wyposażone podwójną gwarancyą (funduszu propinacyjnego i krajowego) i zabezpieczone wobec wszelkich chwilowych nawet niedoborów znaczną rezerwą na spłatę kuponów i wylosowanych walorów, mogłyby wprawdzie liczyć w kraju na największą wziętość, byłoby to jednak tylko jednostronne zabezpieczenie interesu uprawnionych, gdyż wobec niedostateczności zasobów krajowych lokacyi szukających, wziętość obligacyj propinacyjnych mogłaby w takim razie w drodze konkurencyi spowodować obniżenie kursu innych walorów krajowych (listów zastawnych, obligacyj i t. d.), więc ewentualności, której w interesie ogólno-krajowym wszelkimi sposobami unikać należy.

Ponieważ spłata wynagrodzenia za zniesione prawo propinacyi w gotówce nastąpi dopiero po sfinansowaniu obligacyj propinacyjnych, przeto wysokość tego wynagrodzenia w gotówce z góry cyfrowo oznaczoną być nie może, lecz podana zostanie do wiadomości uprawnionych dopiero po spieniężeniu obligacyj (§. 14.).

Do §. 3. (w związku z §§. 6. i 7. *a*).

Przy oznaczeniu wysokości pożyczki, zaciągnąć się mającej na spłatę wynagrodzenia za prawo propinacyi w gotówce, rozstrzygającą być musiała kwestya, jakiemu kapitałowi odpowiadają przeznaczone na raty amortyzacyjne a wskazane w §. 6. i 7. *a.* dochody funduszu propinacyjnego i funduszu rezerwowego. Pożyczka w obligacyach 4%, które jako przedstawiające korzyść pomnożenia kapitału w skutek losowań w dzisiejszej konstellacyi giełdowej dają naj-

większą szansę łatwego zbytu i korzystnego kursu, wymaga przy 20-letnim okresie umorzenia rocznej raty amortyzacyjnej w kwocie 4,250.000 zł.

Na pokrycie tej raty amortyzacyjnej służyć będą według §§. 6. i 7. *a.* następujące dochody:

a) dochód z prawa propinacyi w zarządzie Wydziału krajowego;

b) dochód z opłat szynkarskich, z opłat za zakładanie gorzelń, browarów i miodosytni, oraz dochód z grzywien za przekroczenia propinacyjne (§§. 20.—23. i 31.—35. ustawy krajowej z dnia 30. Grudnia 1875. dz. u. kr. Nr. 55. ex 1877.);

c) przypadająca na ogólny fundusz propinacyjny część kwoty przyznanej ustawą państwową z dnia 20. Czerwca 1888. dz. u. kr. Nr. 95. ze skarbu państwa i jako ewentualne źródło dochodu;

d) nieużyta na koszta administracyi reszta przychodów funduszu rezerwowego.

ad a) Dochód z tego pierwszego źródła może być tylko w przybliżeniu oznaczony, gdyż z góry przewidzieć nie można, jaki wpływ wywrą zmienione stosunki, (przejście prawa propinacyi w zarząd Wydziału krajowego i nowy podatek wódczany) wobec których w każdym razie ostrożna rachuba jest wskazaną.

Według orzeczeń wydanych przez krajową komisyę propinacyjną z mocy ustawy krajowej z dnia 30. Grudnia 1875 Dz. ust. kraj. Nr. 55 ex 1877, ogólna suma czystego dochodu z prawa propinacyi wynosi w całym kraju, z wyłączeniem miast, wyłącznie prawo propinacyjne wykonujących, 3,090.266 zł. rocznie. (Aleg.) Temu obliczeniu służyło za podstawę przecięcie dochodów z lat 1869 — 1874. Od tego czasu zaszły zmiany w wysokości dochodów bądź to in plus, bądź in minus.

Według fasyj przedłożonych do wymiaru podatku dochodowego w latach 1885—1887 dochód z prawa propinacyi podniósł się ostatecznie, jak to przedstawia wykaz dołączony w całym kraju, oczywiście znowu z wyłączeniem miast powyżej wspomnionych — o 212.638 zł. Przypuszczając że nowy podatek wódczany nietylko wstrzyma dalszy wzrost dochodu z prawa propinacyi, lecz nadto sprowadzi nawet pewien ubytek, wypada wyłączyć z rachuby ostatnią kwotę i przyjąć przypuszczalny dochód z prawa propinacyi w zarządzie Wydziału krajowego w kwocie wynikającej z zestawienia orzeczeń krajowej komisyi propinacyjnej, a więc w kwocie . . . (. . . . . , . . . 3,090.266 zł.

ad b) Dochód funduszu propinacyjnego z opłat szynkarskich i td. wynosił (z wyłączeniem miast *ad 1)* wspomnionych, według zamknięcia rachunków za rok 1886 kwotę 216.692 zł. 69 ct. Ze względu na oczekiwane oddziaływanie nowej ustawy o podatku wódczanym przyjąć należy tę pozycyę rocznego dochodu tylko w kwocie 200.000 zł.

ad c) Udział przypadający na właścicieli prawa propinacyi z kwoty 1 miliona ustawą państwową z dnia 20. Czerwca 1888 Dz. u. p. Nr. 95 ze skarbu państwa przyznanej, będzie można ściśle oznaczyć dopiero po przeprowadzeniu postępowania likwidacyjnego w miastach, wyłącznie prawo propinacyi wykonujących (§§. 16 — 18).

W przybliżeniu stosunek obu udziałów da się oznaczyć przez porównanie fasyj tych miast z lat 1869 — 1874, jako głównej podstawy przeprowadzić się mającej likwidacyi czystego dochodu z ogólną sumą czystego dochodu, zestawioną z orzeczeń krajowej komisyi propinacyjnej dla całego kraju. Według tego klucza do rozdziału przypadłaby z powyżej wskazanego miliona rocznie dla miast wyłącznie prawo propinacyi wykonujących, kwota około 124.833 zł., a dla reszty uprawnionych, więc w myśl projektu ustawy na amortyzacyę obligacyj propinacyjnych rocznie około 875.167 zł.

Dochody *ad a), b)* i *c)* wynoszą zazem (3,090.266 + 200.000 + 875.167 zł.) kwotę 4,165.433 zł., a ponieważ według powyższych uwag amortyzacya obligacyj propinacyjnych w sumie 57,700,000 zł. wymaga rocznie 4,250.000 zł., przeto pozostaje jeszcze kwota 84.567 zł., która

w myśl §. 7 *a)* projektu ustawy pokrytą być winna z dochodu *ad d)*, t. j. z nieużytej na koszta zarządu funduszu propinacyjnego reszty przychodów funduszu rezerwowego. Że z przychodów tych rzeczywiście pozostanie reszta, wystarczająca na pokrycie powyższej kwoty, wykazuje następujące zestawienie:

Fundusz rezerwowy utworzony być ma (§. 7.):

α) z uzbieranego w myśl ustawy z 30. Grudnia 1875 Dz. u. kr. Nr. 55 ex 1877 ogólnego funduszu propinacyjnego, który z wyłączeniem miast *ad 1)* wspomnionych wynosił według zamknięcia rachunków za rok 1886 — 2,915.416 zł.; i

β) z przychodów wpływających do tegoż funduszu do końca roku 1890 według §. 6 *(b* i *c)* projektu ustawy, a więc:

αα) z opłat szynkarskich, opłat za zakładanie browarów, gorzelń i miodosytni, oraz z grzywien za przekroczenia propinacyjne, które (przyjmując jak wyżej roczny przeciętny dochód po 200.000 zł.) wyniosą w czteroleciu 1886—1890 kwotę 800.000 zł.) i

ββ) z przypadającego na uprawnionych (z wyłączeniem miast wyłącznie prawo propinacyi wykonujących) udziału w kwocie ustawą państwową z 20. Czerwca 1888 Dz. ust. p. Nr. 95 przyznanej, czyli jak wyżej wykazano po 875.167 zł. rocznie, więc do końca roku 1890 za $2^1/_3$ lat 2,042.056 zł. — Łączna suma powyższych kwot wynosi 5,757.472 zł., a doliczając do niej wyniki fruktyfikacyi (w papierach 5% i $4^1/_2$%) od kwoty *ad α)* za ośm półroczy kwotę okrągłą 568.000 zł. — i od kwoty *ad αα)* za siedm półroczy 65.000 zł., otrzymamy jako ogólny wynik fruktyfikacyi (w przybliżeniu) kwotę 633.000 zł. — z wykazanym zaś powyżej stanem funduszu rezerwowego 5,757.472 zł. ogólną sumę majątku zarodowego funduszu rezerwowego w chwili rozpoczęcia peryodu amortyzacyjnego, t. j. 1. Stycznia 1891 w kwocie (przybliżonej) 6,390.472 zł., od której roczny procent przyniesie w każdym razie około 300.000 zł., a więc przychód wystarczający według przybliżonego obliczenia nietylko w zupełności na cele wskazane w §. 7 *a)* projektu ustawy, lecz nadto na znaczniejsze nawet dopłaty do rat amortyzacyjnych.

Powyższy rachunek oparty został na minimalnych przypuszczeniach w tym celu, aby wśród niekorzystnych nawet stosunków amortyzacya pożyczki była zabezpieczona bez obawy, że fundusz krajowy, dający porękę w drugim rzędzie pociągnąć wypadnie do pokrywania częściowych niedoborów. Takie obliczenie na minimalnych kwotach oparte nie wyrządza ujmy uprawnionym, gdyż według §. 7. ewentualne nadwyżki dochodów pójdą na rachunek funduszu rezerwowego, który w swoim czasie także między uprawnionych rozdzielony zostanie.

Gdyby czynności, które według uwag do §. 1. poczynionych, poprzedzić muszą przejście prawa propinacyi w zarząd kraju, mogły być tak przyspieszone, żeby amortyzacya rozpoczęła się już z r. 1890. a tem samem trwała lat 21, możliwem byłoby zaciągnięcie wyższej pożyczki przy tej samej racie amortyzacyjnej a tem samem i wypłata większego wynagrodzenia w gotówce.

do §. 4.

Za podstawę rozdziału gotówki z emisyi obligacyj uzyskanej pomiędzy uprawnionych przyjęty został stosunek czystego dochodu z prawa propinacyi według prawomocnych orzeczeń, wydanych przez krajową komisyę propinacyjną na mocy ustawy z 30. Grudnia 1875 r., a to z tego powodu, że podstawa ta przyjęta w powołanej ustawie jako klucz do rozdziału funduszu propinacyjnego po r. 1910. dokonać się mającego jest już gotową i jako przyjęta przez Reprezentacyę kraju przy uchwaleniu powołanéj ustawy odpowiada jej intencyom. Przeprowadzenie ponownej likwidacyi obecnego czystego dochodu, na co potrzebaby dłuższego czasu, jest wobec krótkiego okresu amortyzacyjnego niewykonalnem, a nadto wobec uzasadnionej w naturze rze-

czy ciągłej fluktuacyi w tej mierze rezultat ostateczny nie odpowiadałby w chwili zakończenia likwidacyi rzeczywistemu stanowi rzeczy z wszelką cyfrową ścisłością.

do §. 5.

Co do terminów losowania i umorzenia obligacyj propinacyjnych przyjęte zostały wypróbowane praktyką przykłady innych krajowych instytutów kredytowych.

do §. 7. *b* i *c*,

Utworzenie zasobnego funduszu rezerwowego leży w interesie uprawnionych i kraju, gdyż pierwszym daje znaczną szansę korzystnego spieniężenia obligacyj a kraj zabezpiecza od następstw, wypływających z poręki funduszu krajowego w razie jakiegokolwiek chwilowego zastoju w dochodach potrzebnych na spłatę kuponów i wylosowanych obligacyj propinacyjnych. Rozdział funduszu rezerwowego po upływie peryodu amortyzacyjnego pomiędzy uprawnionych według liczby przyznanych im ustawą krajową z 30. Grudnia 1875. dz. u. k. Nr. 55. ex 1877., a w myśl §. 21. uchylić się mających szynków realnych, odpowiada analogii postanowień powołanej ustawy. Jak ustawa ta przyznała uprawnionym dwojakie korzyści t. j. udział w rozdziale funduszu propinacyjnego i prawo realne do jednego szynku, tak i niniejszy projekt przedstawia dwojakie wynagrodzenie dla uprawnionych t. j. spłatę w gotówce w chwili odjęcia prawa propinacyi i udział w funduszu rezerwowym po r. 1910. rozdzielić się mającym. Pomiędzy szynkami realnymi nie czyni projekt ustawy różnicy z tego powodu, że w chwili zupełnego zgaśnięcia propinacyi naturalną siłą, wchodzącej w zupełne zastosowanie konkurencyi, szynki realne zrównałyby się co do korzyści, jakie przedstawiać mogły dla uprawnionych. Im większy bowiem w pewnej miejscowości jest zbyt napojów propinacyjnych a tem samem i dochód z prawa propinacyi, tem więcej powstawałoby po r. 1910. szynków koncesyonowanych obok szynku realnego, a konkurencya zatrzymałaby się wszędzie dopiero u granicy pewnego mniej więcej jednostajnego minimum dochodu z każdego szynku.

do §. 8.

Gwarancya funduszu krajowego wchodząca w zastosowanie dopiero w drugim rzędzie ma w obec tego, co podniesione zostało przy §§. 3. 6. i 7. niejako tylko moralne znaczenie, które jednak ze względu na potrzebę zwrócenia się do obcych targów pieniężnych, celem korzystnego sfinansowania obligacyj propinacyjnych wydawało się koniecznem.

do §. 9.

Ścieśnienie swobody Wydziału krajowego w wyborze sposobów wyzyskania dochodu z prawa propinacyi przez wykluczenie ryczałtowej cały kraj obejmującej dzierżawy odpowiada życzeniom wyrażonym w ankietach, w których zarysy projektu były rozbierane.

do §. 10—13.

W paragrafach tych uczyniono zadość życzeniom wyrażonym w opinii Wydziału krajowego o zasadach projektu ustawy. Odpowiadają one przez to, że umożliwiają i ułatwiają kontynuacyę, względnie rozwikłanie nawet zawiłych stosunków dzierżawnych tak interesom funduszu propinacyjnego, któremu zależeć musi na nieprzerwanym wpływie dochodów, jak i interesom uprawnionych, którzy w ten sposób łatwiej będą mogli uregulować umowy dzierżawne, utrudniające zastosowanie się do nowych stosunków pod względem wykonywania prawa propinacyi.

do §. 14.

Paragraf ten zawiera postanowienia, które stanowią tylko rozwinięcie powyżej przedstawionych ogólnych postanowień co do sfinansowania i rozdzielenia pożyczki.

do §. 15.

W miastach niewyłącznie prawo propinacyjne wykonujących zniesieniu prawa propinacyi osobnemi ustawami, jak to wskazała ustawa krajowa z dnia 30. Grudnia 1875. dz. u. k. Nr. 55. ex 1877. stoi na przeszkodzie ta okoliczność, że interes współuprawnionych trzecich osób nie daje się pogodzić z zaprowadzeniem osobnych opłat na rzecz tych miast, a więc z essencyonalnym warunkiem zniesienia prawa propinacyi osobnemi ustawami To też dotąd nie przyszła do skutku, a nawet przypuścić trudno, żeby wogóle przyjść mogły do skutku takie ustawy dla miast powyższej kategoryi. Pozostawienie dzisiejszego odrębnego stanowiska miast powyższej kategoryi utrudniałoby akcyę wykupna prawa propinacyi, gdyż w takim razie obawiaćby się należało szkodliwych dla prawa propinacyi, a więc dla obu stron konfliktów pomiędzy dzierżawcami przez Wydział krajowy co do prawa propinacyi trzecich osób ustanowionymi a dzierżawcami miejskimi. Rozszerzeniu projektu ustawy na miasta powyższej kategoryi nic nie stoi na przeszkodzie, gdyż ich dochód czysty z prawa propinacyi został już prawomocnemi orzeczeniami krajowej komisyi propinacyjnej oznaczony. Miasta pomienione zyskają na tem, gdyż otrzymają od razu wydatne wynagrodzenie a nadto nie zostaje im bynajmniej odjęte prawo ubiegania się o zaprowadzenie opłat od napojów spirytusowych na mocy ustawy gminnej.

do §. 16. i 17.

Co do miast wyłącznie prawo propinacyi wykonujących zachowane zostały ile możności postawienie ustawy z 30. Grudnia 1875. z dodaniem nowych, których wymaga likwidacya czystego dochodu z prawa propinacyi i kwestya stosunkowego rozdziału przyznanej ustawą państwową z 20 Czerwca 1888. dz. u. p. Nr. 95. kwoty jednego miliona pomiędzy te miasta a resztę uprawnionych.

Postawienie miast wyłącznie prawo propinacyi wykonujących co do akcyi wykupna na równi z miastami w §. 15. wskazanemi na razie byłoby nawet niewykonalnem z powodu, że czysty dochód z prawa propinacyi w miastach pierwszej kategoryi nie jest jeszcze według ustawy z 30. Grudnia 1875. oznaczony, a nadto w miastach tych prawo propinacyi jest zazwyczaj połączone z prawem poboru opłat od napojów spirytusowych. Objęcie zaś prawa propinacyi miejskiej przez kraj przy równoczesnem postanowieniu opłat dotąd pobieranych wytworzyłoby pomiędzy funduszem propinacyjnym a odnośnemi miastami stosunek anormalny, szkodliwy dla samego prawa propinacyi.

do §. 18.

Postępowanie w tym paragrafie przepisane będzie miało zastosowanie w trzech miastach, gdzie zachodzi brak dokumentów i dat potrzebnych do oznaczenia czystego dochodu z prawa propinacyi, mianowicie w Stryju, gdzie fasye podatkowe z lat 1869—1874. uległy zniszczeniu w czasie wielkiego pożaru w r. 1886, w Brodach, gdzie prawo propinacyi dopiero w ostatnich latach przeszło całkowicie na gminę i w Dobromilu, gdzie fasye podatkowe z dawniejszych lat nie mogły być odszukane.

do §. 19.

Paragraf ten odpowiada odnośnym postanowieniom ustawy z dnia 30. Grudnia 1875.

i uzupełniony został dodatkiem o poborze udziału w kwocie ustawą państwową z dnia 20. Czerwca 1888. przyznanej do końca roku 1910.

do §. 20.

Zastrzeżenie w tym paragrafie zawarte, czyni zadość względom na zabezpieczenie majątku gminnego.

do §. 21.

Ze względu na postanowienia §. 76. ustawy państwowej z 25. Lipca 1871. dz. u. p. Nr. 95. należało dostarczyć sądom hipotecznym podstawę do potrzebnych wpisów i wykreśleń w księgach hipotecznych. Wydanie obwieszczenia w tym paragrafie wskazanego należy do krajowej komisyi propinacyjnej.

do §. 22.

Pierwszy ustęp tego paragrafu stanowi naturalne następstwo zakończenia akcyi wykupna propinacyi, dla której opłaty szynkarskie ustawą z dnia 30. Grudnia 1875. zostały zaprowadzone.

Drugi ustęp zasadniczo dopuszcza dalsze pobieranie tych opłat na cele osobno ustawą krajową oznaczyć się mające, i czyni zadość życzeniu przez Wydział krajowy w tym celu podniesionemu, aby funduszowi krajowemu pośrednio zapewniona została pewna korzyść jako kompenzata za porękę daną pożyczce propinacyjnej.

L. p.	Nazwa powiatu	Przeciętny czysty dochód po strąceniu podatku dochodowego z lat				Przybyło		Ubyło		Uwaga
		od r. 1869—1874		od r. 1885—1887						
		zł	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	
1	Biała	61.655	66½	85.447	79	23.792	12½	—	—	
2	Bochnia	34.700	10	38.240	21	3.540	11	—	—	
3	Bohorodczany	17.678	37	28.203	73	10.525	36	—	—	
4	Borszczów	72.249	53½	78.427	—	6.177	46½	—	—	
5	Bóbrka	48.405	42½	46.015	94	—	—	2.389	48½	
6	Brody	62.480	41	56.312	14	—	—	6.168	27	
7	Brzesko	37.741	88	40.578	99	2.837	11	—	—	
8	Brzeżany	59.074	53	56.798	13	—	—	2.276	40	
9	Brzozów	26.455	69½	21.250	08	—	—	5.205	61½	
10	Buczacz	84.548	29½	106.801	14	22.252	84½	—	—	
11	Chrzanów	45.965	31	57.686	19	11.720	88	—	—	
12	Cieszanów	29.568	43½	40.013	88	10.445	44½	—	—	
13	Czortków	40.664	10½	43.177	29	2.513	18½	—	—	
14	Dąbrowa	23.751	97½	24.213	68	461	70½	—	—	
15	Dobromil	32.072	45	34.285	76	2.213	31	—	—	
16	Dolina	43.676	15	37.921	57	—	—	5.754	58	
17	Drohobycz	64.706	52	88.460	66	23.754	14	—	—	
18	Gorlice	28.864	48	26.639	80	—	—	2.224	68	
19	Gródek	31.484	48	31.666	98	182	50	—	—	
20	Grybów	12.272	16	9.716	33	—	—	2.555	83	
21	Horodenka	67.611	76	81.092	06	13.480	30	—	—	
22	Husiatyn	44.956	08	52.077	28	7.121	20	—	—	
23	Jarosław	56.404	90	46.419	03	—	—	9.985	87	
24	Jasło	21.692	03	30.586	26	8.894	23	—	—	
25	Jaworów	59.379	02½	56.710	64	—	—	2.668	38½	
26	Kałusz	36.932	21	32.255	33	—	—	4.676	88	
27	Kamionka	59.654	59	57.775	02	—	—	1.879	57	
28	Kolbuszowa	28.184	45	29.773	46	1.609	01	—	—	
29	Kołomyja	45.458	19	55.248	67	9.790	48	—	—	
30	Kossów	17.133	79	26.196	36	9.062	57	—	—	
31	Kraków	46.531	02	50.583	06½	4.052	04½	—	—	
32	Krosno	21.476	52	25.793	20	4.316	68	—	—	
33	Limanowa	24.521	67	26.227	55	1.705	88	—	—	
34	Lisko	40.804	15	48.260	78	7.456	63	—	—	
35	Lwów	75.879	53	83.939	17	8.059	64	—	—	
36	Łańcut	42.454	69	45.745	69	3.291	—	—	—	
37	Mielec	33.314	15	36.315	28	3.001	13	—	—	
38	Mościska	50.380	62	40.053	56	—	—	10.327	06	
39	Myślenice	20.403	42	31.102	84	10.699	42	—	—	
40	Nadwórna	25.290	79	35.203	36	9.912	57	—	—	
41	Nisko	20.166	48	20.680	50	514	02	—	—	
42	Nowy Sącz	35.937	53	44.241	85	8.304	32	—	—	
43	Nowy Targ	10.102	49	15.407	82	5.305	33	—	—	
44	Pilzno	18.856	64	13.018	84	—	—	5.837	80	
45	Podhajce	53.399	90	59.517	75	6.117	85	—	—	
46	Przemyśl	50.801	06	56.658	07	5.857	01	—	—	
47	Przemyślany	41.766	88	40.347	20	—	—	1.419	68	
48	Rawa	45.308	—	57.976	60	12.668	60	—	—	
49	Rohatyn	67.631	00½	67.674	98	43	97½	—	—	
50	Ropczyce	27.871	40	31.557	06	3.685	66	—	—	
51	Rudki	31.373	73½	32.564	06	1.190	32½	—	—	
52	Rzeszów	45.343	97	50.498	42	5.154	45	—	—	

L. p.	Nazwa powiatu	Przeciętny czysty dochód po strąceniu podatku dochodowego z lat				Przybyło		Ubyło		Uwaga
		od r. 1869—1874		od r. 1885—1887						
		zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	
53	Sambor	42.233	32	37.432	04	.	.	4.801	28	
54	Sanok	44.359	91	44.268	50	.	.	91	41	
55	Skałat	56.188	49	57.234	19	1.045	70	.	.	
56	Śniatyn	34.695	44	30.544	25	.	.	4.151	19	
57	Sokal	56.679	93	63.881	07	7.201	14	.	.	
58	Stanisławów	49.574	53	54.022	13	4.447	60	.	.	
59	Staremiasto	12.995	24	17.422	30	4.427	06	.	.	
60	Stryj	44.274	57	54.568	34	10.293	77	.	.	
61	Tarnobrzeg	33.049	74	36.484	05	3.434	31	.	.	
62	Tarnopol	69.649	08	46.936	17	.	.	22.712	91	
63	Tarnów	19.827	01	16.218	26	.	.	3.608	75	
64	Tłumacz	57.434	02	75.461	96	18.027	94	.	.	
65	Trembowla	37.474	61	26.324	15	.	.	11.150	46	
66	Turka	15.322	07½	18.360	56	3.038	48½	.	.	
67	Wadowice	61.973	53½	48.720	35	.	.	13.253	18½	
68	Wieliczka	32.174	82	34.574	57	2.399	75	.	.	
69	Zaleszczyki	45.671	94	53.065	17	7.393	23	.	.	
70	Zbaraż	36.735	99	26.613	83	.	.	10.122	16	
71	Złoczów	76.897	44	75.684	31	.	.	1.213	13	
72	Żółkiew	46.236	74	49.862	97	3.626	23	.	.	
73	Żydaczów	62.225	19	49.364	69	.	.	12.860	50	
74	Żywiec	29.554	32	52.482	53	22.928	20	.	.	
	Razem	3,090.266	58½	3,302.905	42½	359.973	92	147 335	08	

Aleg. 44.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego o popieraniu kultury krajowej na polu budowli wodnych.

Wysoki Sejmie!

Na posiedzeniu z dnia 22. Grudnia 1887 powziął Wysoki Sejm w załatwieniu sprawozdania komisyi gospodarstwa krajowego o przedłożeniu Wydziału krajowego w przedmiocie popierania kultury krajowej na polu budowli wodnych między innemi następujące uchwały:

1. „Sejm wzywa ponownie c. k. Rząd, aby wzmocnił siły techniczne przy c. k. Starostwach w miarę potrzeby tak, aby wymogom rozwijających się regulacyj wód w kraju zadosyć uczynionem było".

2. „Sejm uchwala projekt do ustawy o regulacyi środkowej sekcyi rzeki Gniłej Lipy".

3. „Poleca się Wydziałowi krajowemu, ażeby przyspieszył przygotowawcze roboty inżynierskie do regulacyi Pełtwi i Bugu".

4. „Nadto w rozprawie nad Rubr. XIII. wydatków preliminarza funduszów krajowych na r. 1888 polecił Wysoki Sejm uchwałą z dnia 20. Stycznia 1888 petycyą (L. S. 1214) spółki wodnej dla regulacyi odpływu wód między Wisłoką a drogą krajową Dębicko-Nadbrzeziańską Wydziałowi krajowemu do uwzględnienia".

ad 1. Celem przyspieszenia wykonania dwukrotnie już uchwalanych rezolucyj Wysokiego Sejmu w sprawie pomnożenia sił technicznych przy c. k. Starostwach, udaliśmy się pismem z d. 21. Lutego 1888 l. 2.026 do JE. p. Ministra dla Galicyi z prośbą o wyjednanie u JE. p. Ministra spraw wewnętrznych zadość uczynienia tym uchwałom Wysokiego Sejmu już w r. 1888.

Rezolucye wzmiankowane odniosły też o tyle pożądany skutek, że wedle odezwy c. k. Prezydyum Namiestnictwa z dnia 23. Kwietnia 1888 l. 3.272/pr. JE. p. Minister spraw wewnętrznych rozporządzeniem z dnia 31. Marca 1888 l. 377 oświadczył gotowość powiększenia liczby stałych urzędników technicznych rządowych w Galicyi a zwłaszcza liczby praktykantów, oczywiście z ograniczeniem tego powiększenia do niezbędnie koniecznych rozmiarów ze względu na finansowe położenie państwa". Ponieważ jednak budżet na rok 1888 był już podówczas przed-

miotem obrad w Radzie Państwa, a żądanie kredytu dodatkowego nie było na czasie, przeto postanowiło c. k. Ministerstwo wstawić kwotę potrzebną na powiększenie liczby urzędników technicznych w budżet na r. 1889. Ażeby załatwienie spraw melioracyjnych a w szczególności oznaczenie okręgów konkurencyjnych przyspieszyć, zostało c. k. Namiestnictwo upoważnionem do przyjęcia czterech pomocników technicznych, z których miało przydzielić na razie dwóch c. k. Starostwu w Tarnobrzegu (Trześniówka i Babulówka), jednego c. k. Starostwu w Nisku (bagna Niskie), jednego c. k. Starostwu w Tarnowie (Breń nowy i Kisielina); później zaś jeden pomocnik techniczny miał być przeniesionym z Tarnobrzega do Złoczowa dla obrobienia konkurencyi bagien Oleskich.

ad 2.) Stosownie do postanowienia §. 8. uchwalonego przez Wysoki Sejm projektu ustawy o regulacyi środkowej sekcyi rzeki Gniłej Lipy, ułożyliśmy projekt rozporządzenia wykonawczego dla tej regulacyi, który odezwą z dnia 21. Lutego 1888. L. 2026 udzieliliśmy tutejszemu c. k. Prezydyum Namiestnictwa. Ponieważ jednak, jak to już mieliśmy zaszczyt przedstawić Wysokiemu Sejmowi w sprawozdaniu z dnia 8. Września 1888. L. 27773, JE. p. Minister rolnictwa uczynił zawisłem przedłożenie do Najwyższej Sankcyi odnośnego projektu ustawy od poprzedniego zapewnienia regulacyi dolnej sekcyi, zatem wspomniany projekt rozporządzenia wykonawczego nie mógł być przez Namiestnictwo przedłożonym Wys. Ministerstwu rolnictwa do zatwierdzenia. Co do losu samego projektu ustawy raczy Wysoki Sejm powziąć wiadomość z powołanego sprawozdania naszego o regulacyi dolnej sekcyi rzeki Gniłej Lipy.

ad 3.) W wykonaniu przytoczonego pod 3) polecenia Wysokiego Sejmu wezwaliśmy dekretem z dnia 21. Lutego 1888. L. 2026. zajmującego się wypracowaniem projektu dla regulacyi Bugu inżyniera Józefa Jankowskiego, ażeby po myśli uchwały Wysokiego Sejmu z d. 20. Stycznia 1886. z zastosowaniem się do rozporządzenia Ministra rolnictwa z dnia 18. Grudnia 1885. Dz. p. p. Nr. 1. ex 1886. jak najrychlej wykończył projekt dla tej regulacyi, oraz cały operat techniczny przedłożył Wydziałowi krajowemu.

Alegat 1. Przedłożony dołączonem */. sprawozdaniem tego inżyniera z d. 29. Lipca rb. operat techniczny regulacyi Bugu udzieliliśmy odezwą z d. 10. Sierpnia 1888. L. 33013 c. k. Namiestnictwu we Lwowie z prośbą o przedstawienie Wys. Ministerstwu rolnictwa do zatwierdzenia. Gdy wedle projektu technicznego, który całą regulacyę od ujścia Pełtwi do ujścia Raty dzieli na trzy sekcye, tylko regulacyę dolnej sekcyi od ujścia Raty do Tyszycy okazuje się rentowną, w sekcyi zaś środkowej od Tyszycy do Wolicy derewlańskiej zaledwie wykonanie pewnych częściowych robót ma być wskazanem, postanowiliśmy zgodnie z wnioskiem inżyniera Jankowskiego zaproponować Rządowi przeprowadzenie regulacyi dolnej sekcyi Bugu na długości 15·780 kilometrów kosztem 115.000 zł, oraz wykonanie najniezbędniejszych robót w sekcyi środkowej kosztem 43.000 zł. w, a., regulacyą zaś górnej sekcyi, gdzie koszt przeciętny ochrony od wylewu i osuszenia 1 morga wynosi 126 zł. 70 ct. w. a., traktować w związku z regulacyą Pełtwi. Skoro tedy nadejdzie odpowiedź Wysokiego c. k Ministerstwa rolnictwa wraz z zatwierdzeniem planów, nie omieszkamy przedstawić Wysokiemu Sejmowi na najbliższej sesyi odnośnych projektów do ustaw ogłaszających obydwie wzmiankowane roboty za przedsiębiorstwa krajowe.

Co się tyczy natomiast przyspieszenia zmiany projektu regulacyi Pełtwi, która po myśli uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 20. Stycznia 1886. również ma być przeprowadzoną partyami, Wydział krajowy nie mógł w roku bieżącym wydać w tej mierze żadnych dalszych zarządzeń, gdyż regulacya Pełtwi jako dopływu Bugu zależną jest od wykonania regulacyi tego jej recypienta, zatem do ostatecznego ustalenia projektu regulacyi Pełtwi dopiero wówczas przystąpić będzie można, skoro nadejdzie decyzya Wys. Ministerstwa rolnictwa co do zasad i rozmiarów projektu regulacyi Bugu. Nadto, gdy inżynier projektujący regulacyą Pełtwi rozpoczął już był w r. 1887. większe zdjęcia dla osuszenia rozległych obszarów gruntów

w północnej części powiatu Jarosławskiego, które w roku bieżącym należało kontynuować, nie wydawało się Wydziałowi krajowemu wskazanem odrywać go od tej czynności dla przerabiania projektu regulacyi Pełtwi, która to praca w obec nie zdecydowanych zasad regulacyi Bugu mogłaby się jeszcze okazać daremną.

ad 4. W skutek zaleconej przez Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu do uwzględnienia petycyi spółki wodnej dla kanału Chorzelowskiego o udzielenie subwencyi na roboty dodatkowe koło tego kanału, wezwaliśmy rozporządzeniem z dnia 17. Lutego 1888. L. 6162 prezesa spółki do przedstawienia planów i kosztorysu zamierzonych robót oraz uzasadnienia ich potrzeby.

Z przedłożonego przez spółkę projektu technicznego ekspozytury biura melioracyjnego w Tarnowie i sprawozdania okazała się rzeczywiście potrzeba nieprzewidzianych pierwotnym kosztorysem robót dodatkowych, a mianowicie:

a) ubezpieczenia szkarp piasczystych tak w kanale głównym jak i w rowach bocznych;

b) pogłębienia kanałów górnej części, gdzie gleba jest nieprzepuszczalną, do głębokości 1·5 metra dla umożliwienia drenowania gruntów, które na tej przestrzeni jest wskazanem, a które już przy projektowaniu przedsiębiorstwa było jednym z głównych celów tej pierwszorzędnej melioracyi.

Gdy wedle kosztorysu wydatek na najniezbędniejsze roboty uzupełniające przedstawia sumę 18.000 zł., a oprócz tego wskazane ze względów technicznych uzupełnienie wału lewego na kanale ulgi Zadusznicko-Przykopskim wraz ze zmianą trasy kanału odpływowego od szluzy w wale wiślanym do Wisły wymaga nakładu 4.300 zł., postanowiliśmy z uwagi na tę okoliczność, że spółka Chorzelowska w drodze ustawy krajowej otrzymała z funduszów publicznych zamiast bezwrotnej subwencyi tylko 4% pożyczkę, udzielić na ten cel z przyznanej przez Wysoki Sejm do dyspozycyi Wydziału krajowego na rok 1888 dotacyi (5.000 zł.) bezzwrotnej subwencyi w kwocie 2.000 zł. pod warunkiem, jeżeli Wys. Ministerstwo rolnictwa przyzna dla spółki dalszą subwencyę z państwowej dotacyi melioracyjnej w kwocie 10.000 zł.

Odnośny nasz wniosek przedstawiony c. k. Namiestnictwu odezwą z d. 16. Maja 1888 l. 17.740 znalazł o tyle przychylne przyjęcie, że c. k. Namiestnictwo pismem z dnia 16. Lipca 1888 l. 30.500 przyrzekło poprzeć sprawę u Wys. Ministerstwa rolnictwa, przedtem jednak zażądało uzupełnienia projektu, oraz zmiany trasy kanału odpływowego od szluzy w Przykopie do Wisły.

Sekcya dla robót górskich.

Na skutek rezolucyi Wysokiego Sejmu z dnia 17. Stycznia 1887 wzywającej c. k. Rząd o utworzenie dla Galicyi oddzielnej sekcyi dla zabudowań potoków górskich po myśli przedstawienia Wydziału krajowego z dnia 13. Lipca 1886 z językiem urzędowym polskim, otrzymaliśmy wreszcie odezwę c. k. Prezydyum Namiestnictwa z dnia 23. Maja 1888 l. 5.285/pr, wedle której „JE. Minister rolnictwa reskryptem z dnia 11. Maja 1888 l. 6.801/807 ustanowił nowę sekcyą oddziału techniczno-lasowego dla zabudowań potoków górskich w Galicyi i Bukowinie z siedzibą w Przemyślu“. Sekcya ta podlegać ma bezpośrednio JE. p. Ministrowi rolnictwa. Na kierownika zaś tej sekcyi, która wejść miała w życie z dniem 1. Czerwca 1888, przeznaczył JE. p. Minister rolnictwa c. k. komisarza inspekcyi leśnej Emila Skowrońskiego w Przemyślu.

W ten sposób stało się więc zadość żądaniom Wys. Sejmu oraz żywotnej potrzebie kraju; żałować jedynie wypada, że powołana odezwa Prezydyum Namiestnictwa nie wspomina wcale o języku urzędowym sekcyi, oraz że kierownika tej sekcyi nie uwolniono od pełnienia obowiązku inspekcyi leśnej okręgu IV. i nie dodano mu wcale sił pomocniczych, wskutek czego dotychczasowa działalność sekcyi nie wykazuje dodatniego rezultatu, bo kierownik ograniczyć

się musiał tylko do rekognoskowania górskich dopływów Biały, tudzież powiatów Myślenickiego i Turczańskiego.

Organizacya przedsiębiorstw melioracyjnych.

Podobnie jak w roku ubiegłym, zajęło się i obecnie c. k. Namiestnictwo gorliwie zawiązywaniem spółek wodnych, organizacya ta jednak ograniczyła się tylko na trzy spółki, dla których okręgi konkurencyjne oznaczone zostały przez prowizoryczne komitety, względnie Wydział krajowy, mianowicie dla regulacyi Wisłoka, Nowego Brnia i Trześniówki.

1. Regulacya Wisłoka.

Wedle odezwy c. k. Namiestnictwa z dnia 7. Marca 1888 l. 13.752 oznaczonym już został dla tego przedsiębiorstwa (które w myśl ustawy z dnia 1. Lipca 1886 Dz. u. kr. Nr 68. ma być przeprowadzone przez przymusową spółkę wodną), okręg konkurencyjny i zawiązaną została przez polityczną władzę powiatową spółka wodna, której Wydział ukonstytuował się na dniu 28. Lutego 1888, wybierając na przewodniczącego p. Kazimierza Wiktora, właściciela dóbr w Zarszynie, na tegoż zaś zastępcę p. Jana Nowakowskiego, ukończonego technika i właściciela realności w Besku.

Alegat 2.

Stósownie do ogłoszonego w dzienniku ustaw i rozporządzeń krajowych pod Nr. 49 z r. 1888 regulaminu dla tej regulacyi oraz postanowień dołączonego ·/. statutu spółki, zamianowaliśmy też rozporządzeniem z dnia 13. Marca 1888 l. 10.323 delegatem naszym do Wydziału spółki prezesa Rady powiatowej w Sanoku, p. Feliksa Gniewosza, zastępcą tegoż p. Jana Słoneckiego, właściciela dóbr w Jurowcach, stałą zaś kontrolę robót poruczyliśmy inżynierowi ekspozytury biura melioracyjnego w Sanoku p. Ferdynandowi Hilbrichtowi.

Gdy w ten sposób tak zarząd budowy został zorganizowanym a uiszczanie datków konkurencyjnych w skutek zawiązania spółki zostało zabezpieczonem, zaasygnowaliśmy spółce zalegający za rok 1887. zasiłek krajowy, zwłaszcza, że c. k. Namiestnictwo wyjednanie asygnaty zasiłków państwowych uczyniło zawisłem od poprzedniej wypłaty subwencyj krajowych.

2. Regulacya Nowego Brnia.

Jakkolwiek ustawa o regulacyi Nowego Brnia weszła już w życie z dniem 13. Maja 1885 r., to jednak mimo kilkakrotnych urgensów Wys. Ministerstwa rolnictwa (vid alegat 4 i 5 do sprawozdania melioracyjnego Wydziału krajowego z r. 1886.) właściwa władza polityczna z powodu braku sił technicznych nie mogła dotychczas oznaczyć okręgu konkurencyjnego ani zawiązać spółki.

Dopiero gdy przy pomocy sił technicznych Wydziału krajowego prowizoryczny komitet spółki, względnie Wydział powiatowy Dąbrowski oznaczył okręg inundacyjny i sporządził kataster konkurencyjny, który odezwą z d. 8. Czerwca 1888. udzieliliśmy c. k. Namiestnictwu; zawiązaną została po sprawdzeniu okręgu konkurencyjnego przez c. k. Starostwo Dąbrowskie

Alegat 3.

w roku bieżącym spółka wodna na podstawie dołączonego ./· statutu, który pod dniem 14. Września 1888. uzyskał zatwierdzenie Namiestnictwa.

Po zawiązaniu spółki zawiadomiło nas c. k. Namiestnictwo odezwą z d. 14. Września 1888. L. 54.280, że równocześnie odniosło się do Wysokiego c. k. Ministerstwa rolnictwa względem wypłaty zaległych rat z państwowego funduszu melioracyjnego na ręce Wydziału spółki, oraz zarządziło ogłoszenie w dzienniku ustaw i rozporządzeń krajowych zatwierdzonego reskryptem Wysokiego c. k. Ministerstwa rolnictwa z 29. Kwietnia 1887. L. 3.883 regulaminu normującego zakres i sposób wywierania wpływu przez Administracyę państwa i Wydział krajowy na tok spraw technicznych i ekonomicznych tego przedsiębiorstwa.

Przy tem nadmieniamy, że, gdy z powodu przerwania starego wału na prawym brzegu Nowego Brnia przez tegoroczną powódź zatorową, okazała się potrzeba spiesznego podjęcia dal-

szych robót na Nowym Brniu celem zabezpieczenia powiatu Mieleckiego od spodziewanej w Czerwcu wody letniej, uważaliśmy za stosowne wyasygnować na ręce Wydziału powiatowego w Dąbrowie trzecią i czwartą ratę zasiłku krajowego przyznanego ustawą na tę regulacyą, (rozp. z dnia 6. Kwietnia 1888. L. 13.446 i z dnia 22. Czerwca 1888. L. 20.643.

3. Regulacya Trzciniówki.

Udzielona Rządowi odezwą naszą z dnia 12. Sierpnia 1887. L. 33.523 instrukcya techniczno-administracyjna została zatwierdzoną reskryptem Wys. c. k. Ministerstwa rolnictwa z dnia 17. Listopada 1887. L. 15.153, oraz ogłoszoną w dzienniku ustaw i rozporządzeń krajowych Nr. 9. z r. 1888. tak, iż obecnie cały zarząd budowy jest definitywnie zorganizowanym. Również i kataster konkurencyjny dla tej regulacyi został wykończonym przez kierownika budowy w r. 1887. a następnie wraz z projektem statutu spółki pismem Wydziału krajowego z dnia 7. Lutego 1888. L. 3496 przesłanym Namiestnictwu, wskutek czego spółka wodna mogła być już z początkiem roku bieżącego zawiązaną. Wedle odezwy c. k. Namiestnictwa z dnia 5. Września 1888. L. 51.349 zawiązaną została spółka wodna jednak dopiero w miesiącu Czerwcu b. r. na podstawie załączonego statutu, który otrzymał zatwierdzenie c. k. Namiestnictwa pod dniem 5. Lipca 1888. do L. 39.609. Również ukonstytuował się i Wydział spółki wybierając przewodniczącym Marszałka krajowego, zastępcą zaś p. Zdzisława hr. Tarnowskiego, właściciela dóbr w Dzikowie. W myśl §. 23. statutu spółki zamianowaliśmy też delegatem naszym do Wydziału spółki Prezesa Rady powiatowej Tarnobrzeskiej p. Tadeusza br. Horocha.

Alegat 4.

W ten sposób ze wszystkich przedsiębiorstw melioracyjnych, jakie do r. 1887. przyszły do skutku tylko dla regulacyi Kisieliny i osuszenia bagien Niskich nie zostały jeszcze zawiązane spółki wodne.

Rozprawy konkurencyjne jednak dla zawiązania spółki do regulacyi Kisieliny mają być przeprowadzone przez c. k. Starostwo Dąbrowskie jeszcze w ciągu bieżącego miesiąca na podstawie operatu konkurencyjnego, dostarczonego przez Wydział krajowy, także ukonstytuowania spółki dla tej regulacyi należy niebawem oczekiwać; co się zaś tyczy osuszenia bagien Niskich, to czynności przygotowawcze dla oznaczenia okręgu konkurencyjnego spółki zostały już w r. 1887. przeprowadzone przez prowizoryczny komitet, a zawiązanie spółki poszło w odwłokę jedynie z tego powodu, że Wys. Ministerstwo rolnictwa zażądało pewnych wyjaśnień do sporządzonego przez Namiestnictwo uzupełnienia projektu mającego służyć za podstawę tej melioracyi.

Postęp budowy przy krajowych przedsiębiorstwach.

Gdy z powodu wcześniejszego niż zwykle, zwołania Wysokiego Sejmu na bieżącą sesyę Wydział krajowy, nie mógł uzyskać ani od spółek, ani od zarządów budowy przy krajowych przedsiębiorstwach melioracyjnych wykazów czynności budowlanej za taki okres czasu roku bieżącego, któryby dozwalał ocenić, choćby w przybliżeniu postęp tegorocznych robót; ograniczamy się tylko do podania rezultatów budowy przy krajowych przedsiębiorstwach po koniec roku 1887, przyczem co do szczegółów bliższych powołujemy się na zamknięcie rachunków odnośnych funduszów regulacyjnych.

Wedle rocznych sprawozdań kierowników budowy z czynności budowlanej przedstawia się koszt, oraz wartość wykonanych robót obliczona na podstawie cen kosztorysowych następnie.

1. Regulacya Łęgu.

Koszta budowy za rok 1886 i 1887

1. wykupno gruntów	3.541 zł.	58 ct.
2. roboty ziemne	16.981 „	83 „

3. ubezpieczenie brzegów	93	zł. 94	ct.
4. budowa szluz	8.092	„ 35	„
5. „ przepustów	353	„ 05	„
6. utrzymanie w czasie budowy	1.072	„ —	„
7. zarząd	2.861	„ 50	„
razem	32.996	„ 25	„

bez doliczenia kwoty 4.865 zł. 72. w. a. jako wydatków nieprzewidzialnych.

W porównaniu z kosztorysem okazują następne rubryki wydatków oszczędności:

roboty ziemne	7.421	zł. 16	ct.
ubezpieczenie brzegów	8	„ 52	„
szluzy	1.715	„ 40	„
razem oszczędności	9.145	zł. 08	ct.

natomiast przekroczono kosztorys w następujących rubrykach:

wykupno gruntów o	534	zł. 38	ct
przepusty „	16	„ 80	„
koszta utrzymania „	95	„ 88	„
koszta zarządu „	436	„ 04	„
razem przekroczenie	1.083	zł. 10	„

W rezultacie zatem zaoszczędzono w pierwszych dwóch latach budowy kwotę 8.061 zł. 98 ct. w. a., która w porównaniu z wartością kosztorysową budowy (41.058 zł. 23 ct. w. a.) przedstawia 20% oszczędności.

2. Regulacya Kisieliny.

a) Koszta budowy (wału nadwiślańskiego) w r. 1886.

1. Wykupno gruntów	51	zł. —	ct.
2. Roboty ziemne	7.430	„ 95	„
3. Nadzór techniczny	965	„ 38	„
4. Wydatki nieprzewidziane (zwrot kosztów projektu funduszowi krajowemu i koszta katastru konkurencyjnego)	2.109	„ 31	„
razem	10.556	zł. 64	ct.

które to wydatki w porównaniu z wartością budowy wedle kosztorysu okazują przekroczenia 1.913 zł. 51. ct. w. a. czyli 22%;

b) Koszta budowy (kanałów osuszających) w r. 1887.

1. Wykupno gruntów	914	zł. 10	ct.
2. Roboty ziemne	9.171	„ 99	„
3. budowa szluzy w wale nadwiślańskim	1.717	„ 09	„
4. budowa 3 mostków	170	„ 90	„
5. nadzór techniczny	1.918	„ 44	„
6. konserwacya w czasie budowy	116	„ 31	„
7. wydatki nieprzewidziane (kataster konkurencyjny)	1.693	„ 81	„
razem	15.702	zł. 64	ct.

które to koszta w porównaniu z wartością budowy, obliczoną wedle cen kosztorysowych (10.478 zł. 62 ct. w. a.) przedstawiają przekroczenie w kwocie 5.224 zł. 2 ct. w. a. czyli 50%.

Przekroczenia te usprawiedliwia kierownik budowy niedokładnością niwelacyi oraz obliczeń bryłowatości w projektach, które sporządzone zostały w części przez rządowe organa

techniczne przed kilkudziesięciu laty, w części zaś przez Tarnowską expozyturę biura melioracyjnego.

3. Regulacya Gniłej Lipy.

a) Koszta budowy w r. 1886.

1. Wykupno gruntów	218 zł.	77	ct.
2. roboty ziemne	5.994 „	86½	„
3. zarząd	783 „	06	„
4. zapas materyałów	46 „	70	„
5. zapas narzędzi i sprzętów	462 „	47	„
razem	7.505 „	86½	„

co w porównaniu z wartością kosztorysową budowy (10.692 zł. 05 ct.), przy uwzględnieniu kosztów intabulacyi w kwocie 42 zł. 66 ct. w. a. przedstawia oszczędność 3.143 zł. 52½ ct., czyli 29.4%.

b) Koszta budowy w r. 1887.

1. Wykupno gruntów	2.086 zł.	85	ct.
2. roboty ziemne	5.271 „	80	„
3. budowa mostów	793 „	76½	„
4. konserwacya w czasie budowy	664 „	78	„
5. zarząd	1.174 „	14	„
6. nieprzewidziane	75 „	50	„
7. zapas materyałów	880 „	02	„
8. zapas narzędzi i sprzętów	1.130 „	08	„
razem	12.076 zł.	93½	ct.

które to koszta w porównaniu z kosztorysową wartością budowy okazują oszczędność w wysokości 25%.

4. Regulacya Trześniówki.

Koszta budowy w r. 1887. (rozpoczętej d. 4. Października 1887).

1. Wykupno gruntów	1.911 zł.	83	ct.
2. roboty ziemne	3.099 „	56	„
3. zarząd	531 „	64	„
4. nieprzewidziane (zwrot kosztów projektu funduszowi krajowemu i koszta katastru konkurencyjnego	2.054 „	82	„
razem	7.597 „	85	„

Wydatki te w porównaniu z wartością budowy według kosztorysu (gdzie nieprzewidziane preliminowano na 2.87% kosztów kudowy) okazują przekroczenie 311 zł. 64 ct. w. a. — z pominięciem natomiast wydatków nieprzewidzianych, które tylko wyjątkowo w pierwszym roku budowy przedstawiają tak wysoki procent kosztów, oszczędność w kwocie 1.583 zł. czyli 21.8%.

Powyżej podany rezultat robót przy krajowych przedsiębiorstwach melioracyjnych przyjęło Wys. Ministerstwo rolnictwa do wiadomości, przyczem uznało to Ministerstwo reskryptem z d. 17. Sierpnia 1888. L. 7936. wynik dotychczasowej czynności budowlanej koło regulacyi Łęgu jako zadowalniający i upoważniło Wydział krajowy do udzielenia kierownikowi regulacyi Łęgu Karolowi Boziewiczowi nadzwyczajnej remuneracyi w kwocie 150 zł. w. a.

Nowe przedsiębiorstwa melioracyjne.

Odezwą z d. 30. Czerwca 1888. L. 6937/pr. zawiadomiło nas c. k. Prezydyum Namiestnictwa, że Jego Ces. i Król. Apostolska Mość raczył Najwyższem postanowieniem z d. 10. Czerwca 1888. użyczyć Najwyższej Sankcyi uchwalonemu przez Wysoki Sejm projektowi ustawy o regulacyi potoku Krzemienicy i Babulówki z dopływami, oraz potoku Trześni, tudzież projektowi ustawy o osuszeniu bagien Oleskich. Zarazem zawiadomiło nas Prezydyum Namiestnictwa w skutek reskryptu JE. p. Ministra rolnictwa z d. 14. Czerwca 1888. L. 8335, że pierwsze raty przypadających powyższym przedsiębiorstwom datków z państwowego funduszu melioracyjnego wstawione zostały w tegoroczny preliminarz z kwotą 9.300 zł. w. a., względnie z kwotą 4.000 zł. w. a. oraz, że c. k. Namiestnictwo otrzymało równocześnie polecenie, by celem spiesznego rozpoczęcia robót porozumiało się z Wydziałem krajowym w sprawie wykonania postanowień obu ustaw co do utworzenia Spółek wodnych (§. 4. względnie 1) i co do oznaczenia bliższych szczegółów wykonania przedsiębiorstwa (§. 7. względnie 6).

Ponieważ już przed użyczeniem Najwyższej sankcyi projektowi ustawy o regulacyi potoku Krzemienicy z dopływami, mianowicie po wstawieniu do preliminarza państwowego funduszu melioracyjnego 1. raty zasiłku państwowego na tę regulacyę przedstawiliśmy pismem z dnia 20. Marca 1888. L. 11347 projekt instrukcyi techniczno - administracyjnej dla tego przedsiębiorstwa krajowego, zatem po otrzymaniu powyższego zawiadomienia przystąpiliśmy bezzwłocznie do organizacyi zarządu budowy, w rozporządzeniu z dnia 16. Lipca 1888. L. 28040 zamianowaliśmy delegatem Wydziału krajowego na okręg powiatu Tarnobrzeskiego p. Stanisława Dolańskiego, właściciela dóbr w Baranowie, tegoż zastępcą p. Stanisława Borowskiego pełnomocnika dóbr Baranowskich, poruczając równocześnie kierownictwo budowy inżynierowi — asystentowi biura melioracyjnego Wacławowi Zahradnikowi. Ponieważ jednak ten inżynier, który się zawsze odznaczał sumiennością i gorliwością w pracy, utonął w Wiśle pod Baranowem, podczas kąpieli dnia 2. Sierpnia 1888 roboty koło regulacyi Krzemienicy nie mogły być dotychczas rozpoczęte, zwłaszcza że siły techniczne biura melioracyjnego zajęte były bądź to przy budowie, bądź też przy zdjęciach i projektowaniu nowych robót.

Z powodu tego opóźnienia budowy postanowiliśmy też nie rozpoczynać w roku bieżącym regulacyi głównego potoku Krzemienicy od ujścia do Wisły w górę, lecz wykonać jedynie regulacyę potoku Trześni w powiecie Mieleckim, robotę o mniejszych rozmiarach, która stanowi odrębną całość a również jest objętą projektem regulacyjnym. Na kierownika budowy przy tej regulacyi powołaliśmy przydzielonego dotychczas ekspozyturze Krakowskiej inżyniera pomocnika Fryderyka Schneidera, na delegata zaś naszego zaprosiliśmy wice - prezesa Rady powiatowej Mieleckiej p. Stefana Sękowskiego, właściciela dóbr w Wojsławiu rozp. z dnia 16. Września 1888. L. 33878.

Celem rychłego wykonania ustawy o osuszeniu bagien Oleskich udzieliliśmy odezwą z dnia 20. Lipca 1888. L. 31345 c. k. Namiestnictwu projekt umowy między Namiestnictwem a Wydziałem krajowym w sprawie wykonania tego przedsiębiorstwa (w myśl §. 6. ustawy), w skutek czego również wypełniliśmy wszelkie obowiązki, jakie ustawa wkłada na Wydział krajowy.

Jakkolwiek Wydział krajowy starał się o jak najrychlejsze przeprowadzenie świeżo sankcyonowanych ustaw o regulacyi Krzemienicy i osuszeniu bagien Oleskich, to jednak organizacya tych przedsiębiorstw a szczególnie zawiązanie spółek, które należy do władz administracyjnych, nie zostały dotychczas w zupełności dokonane.

Mimo odezwy naszej bowiem z dnia 20. Marca 1888. L. 11347., którą upraszaliśmy c. k. Namiestnictwo o wydanie stosownych zarządzeń celem oznaczenia okręgu konkurencyjnego dla regulacyi Krzemienicy z dopływami, nie tylko właściwe c. k. Starostwo nie otrzymało dotychczas polecenia do przeprowadzenia niwelacyi i terenu inundacyjnego, tudzież, innych studyów dla sporządzenia katastru konkurencyjnego lecz przeciwnie c. k. Namiestnictwo pismem

z dnia 16. Maja 1888. L. 25172 zażądało wykonania tych robót od Wydziału krajowego, opierając się na postanowieniu §. 78. kraj. ustawy wodnej normującej instruowanie podań stron interesowanych o udzielenie praw używania wody.

Z uwagi, że to żądanie c. k. Namiestnictwa nie odpowiadało ani postanowieniom specyalnych ustaw melioracyjnych, które wyraźnie wkładają ten obowiązek na władze polityczne, ani zakomunikowanemu nam poprzednio (23. Kwietnia 1888 L. 3.272/p.) postanowieniu JE. p. Ministra spraw wewnętrznych, które poleca Namiestnictwu przyjęcie 4 pomocników technicznych właśnie dla oznaczenia okręgów konkurencyjnych, ani też wreszcie dotychczasowemu zastosowaniu ustaw melioracyjnych przez samo Namiestnictwo i Wysokie Ministerstwo rolnictwa, a widocznie miało na celu przeniesienie na kraj obowiązków Administracyi Państwa — postanowiliśmy nie zastępować w przyszłości władz politycznych przy oznaczaniu okręgów konkurencyjnych i odnieśliśmy się dołączoną ·/. odezwą z d. 21. Maja 1888 L. 20.966 ponownie do c. k. Namiestnictwa o zarządzenie oznaczenia okręgu konkurencyjnego dla regulacyi Krzemienicy za pośrednictwem c. k. Starostwa w Tarnobrzegu, któremu w tym celu przydzielonych zostało dwóch pomocników technicznych. Wskutek tej naszej odezwy przedłożyło c. k. Namiestnictwo kwestyę do rozstrzygnięcia Wysokiemu Ministerstwu rolnictwa, które, jak to wskazuje dołączone ·/. pismo Namiestnictwa, reskryptem z d. 30. Lipca 1888 L. 10.311/1.322 poleciło nam oznajmić, że w myśl §. 78 kraj. ustawy wodnej jest rzeczą stron interesowanych, względnie Wydziału krajowego jako projektanta dostarczyć władzy administracyjnej na podstawie poprzednio przeprowadzonych niwelacyj obszarów inundacyjnych wykazów tych posiadaczy gruntów, którzy mają przystąpić do przedsiębiorstwa regulacyi Krzemienicy i Bubulówki z dopływami. Sprawę tę przedstawiliśmy załączonem pismem z d. 8. Września 1888 L. 37.382 JE. p. Ministrowi dla Galicyi z prośbą o wyjednanie u Wysokiego Ministerstwa rolnictwa i spraw wewnętrznych ponownego rozpatrzenia kwestyi oraz załatwienia jej ściśle według postanowień specyalnych ustaw krajowych, dalej przepisu §. 2 lit. f) rozporządzenia Ministerstwa stanu z d. 8. Grudnia 1860 Dz. u. p. Nr. 268 i wyżej powołanego reskryptu JE. p. Ministra spraw wewnętrznych z d. 31. Marca 1888 L. 377.

Alegat 5.

Alegat 6.

Alegat 7.

Powołując się co do motywów, które nas skłoniły do żądania ponownego rozpatrzenia sprawy, na wzmiankowane pismo nasze (alegat 7), pozwalamy sobie na tem miejscu wyrazić nadzieję, że Wysoki Rząd pod tym względem nie będzie traktował naszego kraju gorzej od innych prowincyj i rozstrzygnie sprawę po myśli dwukrotnie już uchwalonych rezolucyj Wysokiego Sejmu.

Studya dla nowych projektów melioracyjnych.

Wobec coraz liczniej wpływających do Wydziału krajowego zgłoszeń ze strony powiatów, gmin i prywatnych interesentów o inicyowanie nowych przedsiębiorstw melioracyjnych, których cały szereg mieliśmy zaszczyt przedstawić Wysokiemu Sejmowi w naszem zeszłorocznem sprawozdaniu (pag. 21—24), uważaliśmy za stosowne skoncentrować czynność biura melioracyjnego w roku bieżącym koło tych robót, którym ze względu na ich nagłość i doniosłość dla dobra publicznego wypadało dać pierwszeństwo.

I tak przedewszystkiem zarządziliśmy wykończenie zdjęć dla zabezpieczenia Powiśla od wylewów Wisły i Sanu w powiecie Tarnobrzeskim, poczem przeprowadzone zostaną takie same studya nad Wisłą w powiecie Mieleckim i Dąbrowskim aż do ujścia Dunajca przez inżyniera Kędziora i inżyniera-asystenta Szczepanowskiego. Obok tych robót a raczej w ścisłym związku z temi robotami od ujścia Dunajca w górę przeprowadza zdjęcia dla regulacyi Uszwicy i Grobki z dopływami oraz obwałowania Wisły i prawego brzegu Raby w powiecie Brzeskim i Bocheńskim inżynier Sikorski wraz z inżynierem asystentem Dyrdoniem, którym dla przyspieszenia zdjęć dodaliśmy dwóch tymczasowych pomocników. Po lewym brzegu Raby w powiecie Bocheńskim również prowadzi zdjęcia inżynier krakowskiej ekspozytury Chrząszczewski dla

regulacyi Drwinki oraz uzupełnienia obwałowania lewego brzegu Raby i Wisły od ujścia Raby aż po kolej Niepołomicką. Gdy zaś zdjęcia dla uregulowania dopływów Wisły między Podgórzem a Niepołomicami wykonane już zostały przez inżyniera Blautha, oczekiwać należy, że w niedalekiej przyszłości powiedzie się Wydziałowi krajowemu wykończyć najnaglejsze roboty w kraju, t. j. uregulowanie wszystkich wód na prawym brzegu Wisły od Podgórza do suchej granicy.

Oprócz powyższych zdjęć na Powiślu przeprowadza biuro melioracyjne studya dla osuszenia znacznych obszarów urodzajnych, jednakże zabagnionych gruntów, po obu brzegach Sanu w północnej części powiatu Jarosławskiego, które to roboty kontynuuje w roku bieżącym inżynier Blauth z inżynierem pomocnikiem Gamratem. W dorzeczu zaś Dniestru inżynier Jankowski wraz z inżynierem asystentem Nowakowskim wykończyć ma zdjęcia dla regulacyi drugiego północnego dopływu tej rzeki, mianowicie Złotej Lipy, na który to cel udzieliło Wys. Ministerstwo rolnictwa subwencyi z funduszu państwowego w kwocie 500 zł.

W sprawie zabudowania potoków dzikich w górnem dorzeczu rzeki Biały, odnieśliśmy się i w roku bieżącym skoro ustawa o przeznaczeniu organów państwowych do projektowania i kierownictwa robót górskich weszła w życie, do c. k. Prezydyum Namiestnictwa (odezwą z dnia 2. Marca 1888 l. 48.541 ex 1887) o wyjednanie u JE. p. Ministra rolnictwa zarządzenia zdjęć i wypracowania projektu technicznego. Przytem nadmieniliśmy, że gdy regulacya Biały ze względu na znaczne rozmiary robót może przyjść do skutku w myśl drugiego ustępu §. 1. państwowej ustawy melioracyjnej w drodze osobnej ustawy państwowej, stósownie do postanowienia §. 1. ustawy z dnia 7. Lutego 1888 Dz. u. p. Nr. 17 (ustęp 1.) tak wydatki połączone z projektowaniem, jak i płace organów lasowo-technicznych przeznaczonych do prowadzenia budowy zwrócone będą z mającego się w tym celu utworzyć funduszu regulacyjnego.

Wskutek tego przypomnienia sprawy otrzymaliśmy też pismem c. k. Prezydyum Namiestnictwa z dnia 3. Czerwca 1888 l. 5.646/pr. zawiadomienie, że JE. p. Minister rolnictwa reskryptem z 23. Maja 1888 l. 13.723/1.536 polecił komisarzowi inspekcyi lasowej w Przemyślu p. Emilowi Skowrońskiemu zwiedzić dorzecze rzeki Biały, zbadać stan dopływów i przedłożyć Wys. Ministerstwu rolnictwa relacyę o wyniku badań, a szczególnie o konieczności i ewentualnej nagłości zabudowania dopływów szuter prowadzących oraz o łączności takiego zabudowania z regulacyą rzeki Biały. Oczekiwać więc należy, że projekt regulacyi tej rzeki, dla której zdjęcia niwelacyjne ukończone zostały w r. 1887, po przeprowadzeniu studyów dla robót górskich bliższym będzie zrealizowania.

Subwencye na lokalne regulacye rzek niespławnych.

Stósownie do uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 6. Października 1882 wstawiliśmy do preliminarza funduszu krajowego na r. 1889 (poz. 155) tytułem 33⅓ %-owych zasiłków krajowych na lokalne regulacye rzek niespławnych dotacyę w sumie 28.071 zł.

Gdy wstawione w poz. 155. pod a, b, c, d, e, f, g, zasiłki krajowe umotywowane już zostały w naszem zeszłorocznem sprawozdaniu melioracyjnem, pozostają do usprawiedliwienia proponowane przez nas dotacye w poz. 155. od h, do m,.

Do poz. 155 h,.

Czerwcowa wielka woda w r. 1887 tudzież tegoroczne lody uszkodziły znacznie wykonane już poprzednio przy pomocy funduszów publicznych budowle ochronne na Dunajcu pod Rożnowem i Wielką wsią. Gdy te budowle stanowią jednę całość z przeprowadzonemi już powyżej i poniżej tych miejscowości robotami regulacyjnemi i wedle podania właściciela wymienionych obszarów dworskich z dnia 15. Marca r. b. mają być w roku bieżącym naprawione

i uzupełnione kosztem około 9.000 zł. postanowiliśmy przyznać na ten cel z tegorocznej dotacyi dyspozycyjnej (5.000 zł.) tytułem 33 1/3 % subwencyi krajowej kwotę 1.000 zł. resztę zaś w kwocie 2.000 zł. wstawić w preliminarz funduszu krajowego na rok 1889.

Do poz. 155 i).

Odezwą z d. 27. Listopada 1887 L. 72.273 udzieliło nam c. k. Namiestnictwo podanie właścicielki obszaru dworskiego w Janowicach powiatu Tarnowskiego, z wnioskiem na przyznanie 33 1/3 %-owej subwencyi krajowej na zezwolone rozp. Namiestnictwa z d. 26. Kwietnia 1887 L. 22.596 i subwencyonowane z funduszu państwowego budowle ochronne na prawym brzegu Dunajca pod Janowicami.

Wedle wypracowanych przez c. k. Starostwo w Tarnowie planów i kosztorysów roboty te obejmują:

1. budowę 3-rzędowego płotka na podściółce faszynowej	Nr. 11.	kosztem	380 zł.	40 1/2 ct.
2. „ „ „ „ „	Nr. 12.	„	451 „	7 „
3. „ „ „ „ „	Nr. 13.	„	214 „	79 1/2 „
4. budowę tamy faszynowej	Nr. 14.	„	2.966 „	26 1/2 „
		Razem	4.012 zł.	53 1/2 ct.

oprócz kosztów zarządu.

Gdy wedle opinii c. k. Namiestnictwa powyższe budowle stanowią jednę techniczną całość z naprzeciwległemi tamami Nr. VIIc. i Nr. VIId. pod Olszynami, które są również subwencyonowane z funduszów publicznych, mamy zaszczyt upraszać Wysoki Sejm o przyznanie na tę lokalną regulacyę Dunajca pod Janowicami subwencyi w wysokości 1/3 części kosztów właściwej budowy, t. j. okrągło 1.338 zł.

Do poz. 155 k).

Celem złączenia będących w wykonaniu budowli regulacyjnych na lewem brzegu Dunajca pod Charzewicami, do których fundusz krajowy przyczynia się 1/3 częścią kosztów z wykonanemi już dawniej przez Rząd budowlami wodnemi pod Melsztynem w jedną całość, przez co ma się uzyskać ustalenie koryta i położyć tamę dalszemu zdziczeniu Dunajca, postanowiło c. k. Namiestnictwo wykonać budowę opasek N. I. i II. na prawym brzegu Dunajca pod Charzewicami.

Wedle udzielonych nam odezwą c. k. Namiestnictwa z dnia 10. Marca 1888 L. 4042 planów i aktów koszta budowy wynoszą 5.606 zł. 95 ct.; których 1/3 część obowiązuje się pokryć obszar dworski w Charzewicach.

Ze względu na ważność tych budowli a przytem potrzebę wyjednania zatwierdzenia takowych przez Wys c. k. Ministerstwo spraw wewnętrznych, przyrzekliśmy c. k. Namiestnictwu pismem z dnia 13. Kwietnia 1888 L. 14.123 przedstawić Wysokiemu Sejmowi na najbliższej sesyi wniosek na przyznanie 33 1/3 %-owego zasiłku w kwocie 1.869 zł. w. a., o wstawienie którego w preliminarz funduszu krajowego na r. 1889 Wysoki Sejm upraszamy.

Do poz. 155 l).

Wedle odezwy c. k. Namiestnictwa z dnia 31. Stycznia 1888 L. 1756 okazała się potrzeba przedłużenia opaski lit. A. na Sanie pod Krzywczą, która wykonaną została w roku ubiegłym przez c. k. Starostwo w Przemyślu przy pomocy funduszu państwowego i krajowego.

Gdy wedle zdania c. k. Namiestnictwa przedłużenie tej budowli jest tylko możliwem przy udzieleniu dalszych zasiłków ze strony funduszów publicznych, pozwalamy sobie upraszać Wysoki Sejm o przyznanie na ten cel subwencyi 33⅓%-owej w kwocie 689 zł. w. a.

Do poz. 155 m).

W porównaniu z uchwalonym przez Wys. Sejm na r. 1888 funduszem dyspozycyjnym na lokalne regulacye rzek niespławnych w kwocie 5.000 zł. w. a. przedstawia wstawiona przez nas w tej pozycyi na r. 1889 dotacya (10.000 zł. w. a.) nadwyżkę w kwocie 5.000 zł. w. a. Powodem wstawienia tej wyższej dotacyi są poczynione już przez Wydział krajowy c. k. Namiestnictwu w zasadzie przyrzeczenia co do subwencyonowania dwóch większych robót wodnych na Dunajcu subwencyonowanych z funduszu państwowego, dla których nie wstawiliśmy osobnych pozycyj w preliminarzu, gdyż bądź to plany nie zostały jeszcze przez nasze organa techniczne zbadane, bądź też sumy kosztorysowe jeszcze nie są ustalone.

Jedną z tych budodwli jest przekop rzeki Dunajca pod Szczepanowicami wraz z potrzebnemi do jego zrealizowania iustalenia budowlami, którego koszta c. k. Starostwo Tarnowskie obliczyło na 27.071 zł. 33 ct. w. a., drugą zaś stanowią projektowane budowle ochronne na Dunajcu pod Biskupicami, Filipowicami, Wesołowem i Stróżami, których koszt wynosi 18.943 zł. w. a. włącznie z kosztami zarządu 469 zł. 13 ct. w. a.

Ponieważ powyższe budowle mają być wykonane przez c. k. Starostwo w Tarnowie w dwóch najbliższych latach, zatem 1. rata 33⅓% owego zasiłku krajowego wynosiłaby w roku 1889 przy 1-szej budowie . . . . . 4.183 zł.
przy 2-giej budowie . . . . . 3.079 „
razem . 7.262 zł.

tak że, z wstawionych przez Wydział krajowy w poz. 155 m). 10.000 zł. pozostałaby właściwie do dyspozycyi Wydziału krajowego kwota 2.738 zł. w. a. z której, o ile nam już dziś wiadomo, c. k. Namiestnictwo zażąda w r. 1889 subwencyi krajowej w kwocie przynajmniej 1.000 zł. na na jednę tylko budowlę wodną na Sanie pod Bachorzem i Pawłokomą. W obec tego stanu rzeczy, pozwalamy sobie upraszać Wysoki Sejm o wstawienie w tej pozycyi do dyspozycyi Wydziału krajcwego dotacyi na r. 1889 w kwocie 10.000 zł.

Po zebraniu się już Wysokiego Sejmu na bieżącą sesyę otrzymaliśmy dnia 14. Września b. r. odezwę c. k. Namiestnictwa z dnia 11. Września 1888. L. 54.043 z oznajmieniem, że zamierzone budowle pod Wiśniową, Markuszową i Dobrzechowem (na Wisłoku i pod Prałkowcami na Sanie (poz. 155. d. e. f. g.) w łącznej kwocie 5.212 zł.) zostały na nieograniczony czas odroczone, gdyż konkurencya prywatna odmówiła wszelkiego udziału w kosztach budowy, natomiast jednak zamierza Rząd przeprowadzić w roku 1889 następne dalsze budowle wodne, do których kosztów miałby się przyczynić fundusz krajowy, mianowicie:

a) regulacyę Dunajca:

1. Pod Wielogłowami i Kurowem w 2 latach kosztem 13.880 zł. przy udziale kraju w kosztach w kwocie 4.501 zł. 40 ct. w. a. do których wliczone by już były przyznane pod lit. n) i o) na rok 1888 zasiłki krajowe w sumie 1.641 zł.

2. od mostu pod Melsztynem do Wróblowic w 3 latach kosztem 21.000 zł., z czego fundusz krajowy miałby pokryć 7.000 zł. w. a.

3. Pod Olszynami w r. 1889 kosztem 6,000 zł. z czego przypadłoby na fundusz krajowy 2,000 zł. w. a.

b) regulacyę Sanu:

1. Pod Krzemionką i Jabłonicą ruską w 2 latach kosztem 12.000 zł. z czego pokryć ma fundusz krajowy 4.000 zł.

2. Pod Iskaniem w r. 1889 kosztem 8.000 zł. z czego przypadłoby na fundusz krajowy 2.666 zł. 67 ct. w. a.

3. Pod Krzywczą w r. 1889. kosztem 4.912 zł. 83 ct. z czego przypadłoby na fundusz krajowy do pokrycia 1.611 zł. 36 ct. w. a.

Nadto wedle odezwy c. k. Namiestnictwa z dnia 11. Lipca 1888. L. 39.598 nadeszłej już po ułożeniu Rubr. XIII. preliminarza funduszu krajowego na r. 1889 okazuje się jeszcze potrzeba dodatkowej subwencyi krajowej na zamierzone budowle ochronne na Dunajcu pod Gierową janowicką w kwocie 1.614 zł. 50 ct. w. a. jako $^1/_3$ części sumy kosztorysowej obliczonej na 4.990 zł. (z tego koszta zarządu wynoszą 146 zł. 49$^1/_2$ ct. w. a.) tak, iż po odtrąceniu zbytecznych już obecnie dotacyj (poz. 155. d. e. f. g.) w łącznej kwocie 5.212 zł. w. a. wyniknie nadwyżka w okrągłej sumie 7.624 zł. ponad wstawioną przez nas do preliminarza na rok 1889. sumę 28.071 zł.

Wedle ostatecznych tedy wniosków c k. Namiestnictwa 33$^1/_3$% dotacya krajowa na lokalne regulacye rzek niespławnych w Rubr. XIII. poz. 155. preliminarza funduszu krajowego na rok 1889. przedstawiałaby się następnie:

a)	Na regulacyą Dunajca od mostu krajowego pod Gołkowicami do mostu kolejowego pod Nowym Sączem II. rata	2.000 zł.
b)	Na regulacyą Raby pod Stadnikami II. rata (ostatnia) . . .	813 „
c)	Na regulacyą Sanu pod Składem solnym II. rata (ostatnia) . .	4.150 „
d)	Na regulacyą Dunajca pod Rożnowem i Wielką wsią . . .	2.000 „
e)	„ „ „ „ Janowicami	1.338 „
f)	„ „ „ „ Charzewicami	1.869 „
g)	„ „ „ „ Wielogłowami i Kurowem uzupełn. I. raty	610 „
h)	„ „ „ „ od mostu pod Melsztynem do Wróblowic I. rata	2.333 „
i)	„ „ „ „ Olszynami	2.000 „
k)	„ „ „ „ Gierową janowicką	1.615 „
l)	Na regulacyę Sanu pod Krzywczą	2.300 „
m)	„ „ „ „ Jabłonicą ruską	2.000 „
n)	„ „ „ „ Iskaniem	2.667 „
o)	Do dyspozycyi Wydziału krajowego	10.000 „

Jak w zeszłorocznem naszem sprawozdaniu melioracyjnem (pag. 51—52) mieliśmy już zaszczyt wykazać, wynosił do r. 1887. ogólny koszt zrealizowanych przedsiębiorstw melioracyjnych korzystających z państwowego funduszu melioracyjnego 7,006.399 zł., udział zaś funduszu melioracyjnego w tych kosztach 2,634.118 zł. (z wyłączeniem pożyczek), z którego to udziału przypadała na Galicyą subwencya w kwocie 436.528 zł. przy ogólnych kosztach tutejszokrajowych przedsiębiorstw w sumie 1,496.901 zł. Wedle preliminarza państwowego funduszu melioracyjnego na r. 1888 przyszły w roku bieżącym do skutku następne przedsiębiorstwa:

	Koszt ogólny przedsiębiorstwa w zł. w. a.	Zasiłek z państwowego funduszu meliorac. w zł. w. a.
1. w Austryi dolnej:		
zabudowanie potoków górskich w dorzeczu rzeki Pitten .	96.000	48.000
regulacya potoków Wultendorf, Hagendorf itd. . .	140.000	42.000
2. w Czechach:		
regulacya potoku Saubach	58.800	17.640
3. w Salzburgu:		
zabudowanie młynówki w Niedernsill	16.400	5.740
„ potków Unterberg i Haarbach . . .	17.242·46	6.897
4. w Tyrolu:		
osuszenie bagien Lermos	61.420	19.475
5. w Galicyi:		
regulacya Krzemienicy i Balulówki	155.000	46.500
osuszenie bagien Oleskich	40.000	8.000
Ogółem . .	584.862·46	194.252

Ogólny zatem koszt robót melioracyjnych, jakie do r. 1888. na podstawie państwowej ustawy melioracyjnej przyszły do skutku, wynosi obecnie 7,591.261 zł. (z tego w Galicyi 1,691.901 zł. w. a.), do czego przyczynia się państwowy fundusz melioracyjny łącznym zasiłkiem 2,828,370 zł. w. a. (z tego przypada na Galicyą 491.028 zł. czyli 17·3%).

Z tego zestawienia okazuje się, że gdy z całego funduszu melioracyjnego zaanganżowanych już zostało blisko $^2/_3$ części, kraj nasz z należącego mu się słusznie 26% udziału (1,300.000 zł. w. a.) uzyskał na mocy obowiązujących ustaw krajowych zaledwie 37·7%. Nadto Galicya znajduje się w tem niekorzystnem położeniu, że gdy subwencye z państwowego funduszu melioracyjnego mają być płynne przez coraz krótszy okres czasu (do r. 1894), wchodzą teraz na porządek dzienny przeważnie większe roboty, wymagające znaczniejszego nakładu, który ze względu na ograniczony czas trwania funduszu melioracyjnego da się rozłożyć zaledwie na lat kilka i w skutek tego zanadto przeciąża fundusz krajowy. Do takich większych robót należą przedłożone właśnie Wysokiemu Sejmowi projekty o regulacyi Gniłej Lipy i obwałowania Wisły i Sanu w powiecie Tarnobrzeskim, a w najbliższej przyszłości przedłożone będą Wysokiemu Sejmowi projekty również o większych rozmiarach, jak dalsze zabezpieczenie od wylewów niziny nadwiślańskiej w powiecie Mieleckim, Dąbrowskim, Brzeskim, Bocheńskim, Wielickim i Krakowskim, regulacya rzeki Biały, regulacya rzeki Bugu i Pełtwi z dopływami oraz regulacya rzeki Złotej Lipy, nie mówiąc już o melioracyi bagien naddniestrzańskich, która po wykonaniu regulacyi Górnego Dniestru na podstawie państwowej ustawy melioracyjnej winna być przeprowadzoną.

Aby zatem bez zbytecznego przeciążenia funduszu krajowego nie zaniechać dalszej akcyi na polu budowli wodnych, należałoby zdaniem Wydziału krajowego ciężar ten rozdzielić na dłuższy szereg lat, co wykonalnem jest tylko przy równoczesnem przedłużeniu czasu trwania państwowego funduszu melioracyjnego po za 10-letni okres kończący się z r. 1894.

Z tego powodu celem ulżenia ciężaru funduszowi krajowemu pozwalamy sobie upraszać Wysoki Sejm o uchwalenie rezolucyi wzywającej Wysoki Rząd do wyjednania w drodze konstytucyjnej przedłużenia oraz wedle możności podwyższenia państwowego funduszu melioracyjnego.

W podobnem położeniu co Galicya, nie tyle może pod względem stosunków finansowych, jak raczej niemożności przeprowadzenia większych robót melioracyjnych w tak krótkim stosunkowo czasie, znajdują się także inne kraje koronne, czego dowodem uchwalona 9. Grudnia 1887 przez Sejm dolno-austryacki rezolucya wzywająca Rząd do wyjednania ustawy państwowej za-

bezpieczającej i podwyższającej fundusz melioracyjny na dłuższy okres czasu po za rok 1894, oraz dążące do tego samego celu dwie rezolucye posła Fürnkranza, wniesione na posiedzeniach Izby posłów Rady państwa dn. 17. i 18. Maja 1888, a przekazane przez Izbę komisyi budżetowej do załatwienia.

Wydział krajowy ma tedy zaszczyt przedstawić Wysokiemu Sejmowi następne wnioski:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

I. Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego z dn. 17. Września 1888 l. 39.943 o popieraniu kultury krajowej na polu budowli wodnych.

II. Sejm przyzwala na regulacyę rzek niespławnych w myśl uchwały swej z dn. 6. Października 1882 w Rubr. XIII. poz. 155 na r. 1889 następne zasiłki:

a)	Na regulacyę Dunajca od mostu krajowego pod Gołkowicami do mostu kolejowego pod Nowym Sączem II. rata	2.000 zł.
b)	Na regulacyę Raby pod Stadnikami II. rata (ostatnia) . . .	813 „
c)	„ „ Sanu pod Składem solnym II. rata (ostatnia) . .	4.150 „
d)	„ „ Dunajca pod Rożnowem i Wielką wsią . . .	2.000 „
e)	„ „ „ „ Janowicami	1.338 „
f)	„ „ „ „ Charzewicami	1.869 „
g)	„ „ „ „ Wielogłowami i Kurowem uzupełn. I. raty	610 „
h)	„ „ „ „ od mostu pod Melsztynem do Wróblowic I. rata	2.333 „
i)	„ „ „ „ Olszynami	2.000 „
k)	„ „ „ „ Gierową janowicką	1.615 „
l)	Na regulacyę Sanu pod Krzywczą	2.300 „
m)	„ „ „ „ Jabłonicą ruską	2.000 „
n)	„ „ „ „ Iskaniem	2.667 „
o)	Do dyspozycyi Wydziału krajowego	10.000 „

III. Sejm upoważnia Wydział krajowy do wydatkowania kwot preliminowanych w Rubr. XIII. na r. 1889. aż do końca Marca 1891 r. a to według zasad przyjętych przy podobnych rubrykach budżetu państwowego.

IV. Sejm wzywa c. k. Rząd, ażeby w drodze konstytucyjnej wyjednał podwyższenie i przedłużenie czasu trwania państwowego funduszu melioracyjnego na dalsze dziesięciolecie do r. 1904.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z W. Ks. Krakowskiem.

Lwów dnia 17. Września 1888.

Marszałek krajowy:
Tarnowski w. r.

Sprawozdawca:
Wereszczyński w. r.
Członek Wydziału krajowego.

Odpis sprawozdania inżyniera Jankowskiego o regulacyi Bugu.

Wysoki Wydziale krajowy!

Odnośnie do polecenia z dnia 24. Maja 1886 r. LW. 20.772, w skutek którego zostały wykonane zdjęcia i pomiary hydrotechniczne od Sokala do Buska, a nareszcie odnośnie do polecenia z dnia 21. Lutego b. r. LW. 2.026 co do najrychlejszego wykończenia projektu regulacyi rzeki Bugu mam zaszczyt przedstawić niniejszem Wysokiemu Wydziałowi krajowemu cały operat techniczny dotyczący projektu regulacyi rzeki Bugu od ujścia Raty pod Parchaczem do ujścia Pełtwi w Busku na długości 75·370 klm.

Załączone sprawozdanie i kosztorysy wykazują, że koszta całej regulacyi na długości 75·370 klm. wynosiłyby 513.000 zł.

Gdy w myśl uchwały Wys. Sejmu z dnia 20. Stycznia 1886 roku zostało poleconem zbadanie, o ile bez ujmy ogólnej skuteczność robót dałyby się wykonywać stopniowo pewne najpilniejsze i dla celów gospodarczych najpożyteczniejsze roboty regulacyjne partyami i z mniejszem niż wedle dotychczasowych obliczeń (dawny wstępny projekt regulacyi Bugu wynosił 550.000 zł.) obciążeniem adjacentów.

Całkowita długość 75·370 klm. została podzieloną na 3 sekcye:

I. Sekcya dolna od ujścia Raty do Tyszycy, długości 15 klm. 780 m. z kosztem regulacyi wynoszącym 115.000 zł.

II. Sekcya (środkowa) od Tyszycy i granicy Dobrotworu do Wolicy Derewlańskiej długości 45 klm. 070 m. kosztem 305.000 zł.

III. Sekcya (górna) od granicy Spasa i Wolicy Derewlańskiej do Buska długości 14 klm. 520 m. kosztem 93.000 zł.

Projektowana regulacya może być wykonaną na całej długości bez powiększenia wylewów w dolnej nieregulowanej przestrzeni ponieważ wymiary nowego koryta zastosowane są do ilości wody, którą może doprowadzić istniejące koryto rzeki Bugu w tej dolnej części między Parchaczem i Sokalem, — jak to obszernie wykazano w sprawozdaniu technicznem.

W I. dolnej sekcyi koszt melioracyi z 1 morga wynosi 115.000 : 4360 = 26.40 zł.
„ II. środkowej „ „ „ „ 1 „ „ 305.000 : 3006 = 101·40 „
„ III. górnej „ „ „ „ 1 „ „ 93.000 : 734 = 126·70 „

okazuje się zatem, że tylko I. t. j. dolna sekcya znajduje się w warunkach korzystnych, gdy inne dwie sekcye nie mogą na razie opłacić się, tem bardziej, że III. górna sekcya nie wielką przyniesie korzyść dla przyległych łąk, które i obecnie już są dobre. Regulacya III. górnej sekcyi potrzebną jest głównie dla uregulowania odpływu wód większych w razie regulacyi rzeki Pełtwi.

Gdy w I. czyli dolnej sekcyi projektowane roboty mogą być wykonane niezależnie od II. i III. sekcyi i gdy koszta przeciętne z 1 morga wynoszą dla tej I. sekcyi tylko 26 zł. 40 ct., a dla II. i III. wynoszą 101 zł. 40 ct. i 126 zł. 70 ct., nie ma żadnej racyi, aby cała regulacya była

razem traktowaną i ażeby w takim razie I. sekcya dolna dopłacała do robót w środkowej i górnej sekcyi, z których wcale korzystać nie będzie (średnia na całą przestrzeń wypada 1 morg na 63 zł. 33 ct.).

Z tej przyczyny i w myśl uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 20/1 1886 proponuję:

1. przeprowadzić najprzód w całości regulacyę I-szej czyli dolnej sekcyi od ujścia Raty do Tyszycy czyli do granicy Dobrotworu według projektu i kosztorysu, który obecnie został wypracowanym,

2. wykonać tylko w pewnej części roboty projektowane dla II. sekcyi środkowej od granicy Dobrotworu do granicy Wolicy Derewlańskiej, a mianowicie przeprowadzić zniesienie młyna w Rudzie i przekopanie głównych progów wstrzymujących swobodny odpływ wody według specialnego kosztorysu D. z tem zastrzeżeniem, że objęte tym kosztorysem roboty regulacyjne będą ściśle wchodzić w zakres robót projektowanych dla całkowitej regulacyi i

3. zaniechać regulacyi III. czyli górnej sekcyi do czasu wykonania sekcyi poniżej położonych i przeprowadzić tę regulacyę w związku z regulacyą rzeki Pełtwi.

W tym wypadku koszta będą następujące:

I. dolna sekcya jak wyżej	115.000 zł.	— ct.
obszar interesowany 4360 morgów, koszt melioracyi 1 morga = .	26 „	40 „
II środkowa sekcya, według kosztorysu D. (częściowa regulacya) .	43.000 „	— „
obszar interesowany 1660 morgów, koszt melioracyi 1 morga = .	25 „	90 „

Zważywszy zatem na niezaprzeczoną użyteczność projektowanej regulacyi rzeki Bugu, wykazaną w sprawozdaniu technicznem i w myśl uchwały z dnia 17. Lutego 1885 roku LW. 8111, (a mianowicie uchwalono ad 2°) po wykonaniu potrzebnych planów i kosztorysów przedstawić Wysokiemu Sejmowi projekt do ustawy melioracyjnej ogłaszającej regulacyę rzeki Bugu jako przedsiębiorstwo krajowe) należy uchwalić 2 projekta ustaw:

1. dla regulacyi I. czyli dolnej sekcyi rzeki Bugu od ujścia Raty do Tyszycy czyli do granicy Dobrotworu t. j. od klm. 0 + 000 do klm. 15 + 780.

2. dla częściowej regulacyi II. czyli środkowej sekcyi rzeki Bugu od granicy Dobrotworu do granicy Wolicy Derewlańskiej t. j. od klm. 15 + 780 m. do klm. 60 + 850 m. uznających te 2 przedsiębiorstwa za krajowe.

Rozkład datków wypadłby następujący: dla sekcyi dolnej

na fundusz krajowy 40%	46.000 zł.
„ państwowy melioracyjny 30%	34.500 „
„ konkurencyę 30%	34.500 „
Razem . . .	115.000 zł.

Datek konkurencyjny z 1 morga wynosiłby przeciętnie 7 zł. 91 ct.

dla II. sekcyi środkowej (częściowa regulacya) na fundusz krajowy 40%	17.200 zł.
na fundusz państwowy melioracyjny 30%	12.900 „
„ konkurencyę 30%	12.900 „
Razem . . .	43.000 zł.

Datek konkurencyjny z 1 morga wynosiłby przeciętnie 7 zł. 77 ct.

Czas trwania robót dla I. sekcyi dolnej wynosi 3 lata, coroczny datek wyniesie:

na kraj	15.334 zł.
„ państwowy fundusz melioracyjny . . .	11.500 „
„ konkurencyę	11.500 „
Razem . . .	38.334 zł.

Czas trwania robót dla II. sekcyi środkowej, przy częściowej regulaeyi — wynosi 2 lata, — coroczny datek wyniesie:

na kraj	8.600 zł.
„ państwowy fundusz melioracyjny . . .	6.450 „
„ konkurencyę	6.450 „
Razem . . .	21.500 zł.

Lwów dnia 29. Lipca 1888.

Statut

Spółki wodnej dla regulacyi rzeki Wisłoka i potoku Pielnicy.

I. Sposób wykonania regulacyi.

§. 1.

Regulacya rzeki Wisłoka na przestrzeni od Beska do Haczowa wraz z uregulowaniem potoku Pielnicy od Nowosielec do ujścia tegoż do Wisłoka ma być wykonaną na podstawie ustawy krajowej z dnia 1. Lipca 1886. Dz. u. k. Nr. 68 wedle projektu Wydziału krajowego z r. 1885, zatwierdzonego przez c. k. Ministerstwo rolnictwa z uwzględnieniem zmian przez to Ministerstwo wskazanych kosztem 129.000 zł. jako przedsiębiorstwo subwencyonowane z funduszu krajowego najpóźniej do 1. Sierpnia 1891 roku.

Do kosztów tego przedsiębiorstwa mają się przyczynić w myśl §, 3. wspomnianej ustawy krajowej:

a) fundusz krajowy bezzwrotnym zasiłkiem w wysokości 30% preliminowanych kosztów,

b) państwowy fundusz melioracyjny takim samym bezwrotnym zasiłkiem w wysokości 30% kosztów,

c) właściciele nieruchomości, położonych w okręgu konkurencyjnym, oznaczonym przez władze administracyjne w wysokości 40% preliminowanych kosztów.

Koszta zarządu i utrzymania wykonać się mających budowli regulacyjnych ponoszą wyłącznie właściciele nieruchomości pod c) wspomniani w całości, a to w takim samym stosunku, w jakim datki konkurencyjne colem pokrycia kosztów regulacyi na nich rozrepartowane będą.

II. Spółka wodna, jej nazwa i siedziba.

§. 2.

Dla wykonania robót regulacyjnych, rozłożenia datków konkurencyjnych w §. 1. c) wspomnianych, rozłożenia datków na pokrycie kosztów zarządu i późniejszego utrzymania, ściągnięcia tych datków obydwóch kategoryj i dla konserwacyi wykonać się mających budowli regulacyjnych, zawiązuje się na podstawie §. 45 krajowej ustawy wodnej z 14. Marca 1875. Dz. u. k. Nr. 38. spółka wodna, która nosi nazwę: „Spółka wodna dla regulacyi rzeki Wisłoka i Pielnicy“ i ma swoją siedzibę w Besku.

III. Członkowie spółki.

§. 3.

Członkami spółki wodnej są każdorazowi właściciele gruntów, budynków i zakładów położonych w oznaczonym przez władze administracyjne okręgu konkurencyjnym, wyszczególnione w katastrze konkurencyjnym w następujących gminach i obszarach dworskich powiatu Sanockiego i Brzozowskiego, a mianowicie: w gminach Nowosielce, Długie, Posada zarszyńska, Zarszyn, Posada jaćmierska, Jaćmierz, Besko, Bzianka, Milcza, Wzdów, Buków i Trześniów; na obszarach dworskich: Nowosielce, Posada zarszyńska, Zarszyn, Posada jaćmierska, Jaćmierz, Besko, Milcza, Bzianka, Wzdów, Jasionów, Buków i Trześniów.

Zobowiązania wypływające z uczestnictwa w spółce są ciężarem gruntowym i mają do wysokości trzechletnich zaległości pierwszeństwo przed wszystkimi innymi ciężarami rzeczowymi, bezpośrednio po podatkach państwowych i należytościach publicznych, a gasną tylko wtedy, gdy grunt obciążony zgodnie z przepisami, ze spółki wydzielony zostanie.

Kto nabywa grunt należący do związku spółki, staje się członkiem takowej i jest obowiązany do prestacyj wypływających z tego stosunku.

IV. Rozkład datków konkurencyjnych.

§. 4.

Za miarę do rozłożenia datków konkurencyjnych w §. 1. c) wspomnianych i datków na pokrycie kosztów konserwacyi na członków spółki, służyć ma stosownie do postanowień §. 66. ustawy wodnej wielkość niebezpieczeństwa przez regulacyę Wisłoka i Pielnicy usunąć się mającego, która ma się ocenić według:

a) wartości interesowanych nieruchomości,

b) stopnia zagrożenia tychże przez wylew.

§. 5.

Wartość interesowanych nieruchomości oblicza się według czystego dochodu katastralnego, a o ile to jak n. p. przy budowlach, zakładach, kolejach i drogach jest niemożliwem, według stosunku rzeczoznawców z szczególniejszem uwzględnieniem stopnia narażenia budowli w poszczególnych klasach konkurencyjnych.

§. 6.

Zagrożenie nieruchomości przez wylew stopniuje się na dwie klasy konkurencyjne, uwidocznione w katastrze, a mianowicie należą:

a) do I. klasy konkurencyjnej nieruchomości położone w okręgu podlegającym zalewowi przy zwykłej wielkiej wodzie,

b) do II. klasy konkurencyjnej nieruchomości położone w okręgu podlegającym zalewowi przy nadzwyczajnych wielkich wodach.

§. 7.

W zastosowaniu powyższych postanowień §§. 4. 5. i 6. przyjmuje się za podstawę obliczenia datków konkurencyjnych:

a) w I. klasie konkurencyjnej pełna suma wartości nieruchomości obliczonej lub oszacowanej.

b) w II. klasie konkurencyjnej 40% tejże wartości.

Z tego wynika wartość klasowa, poszczególnych nieruchomości, uwidoczniona w katastrze konkurencyjnym, na podstawie której następuje obliczenie datku konkurencyjnego, a to w ten sposób, że suma datku konkurencyjnego przez strony uścić się mającego t. j. 51.600 zł. podzielona przez sumę wszystkich pozycyj wartości klasowej da w rezultacie datek konkurencyjny od każdej jednostki klasowej (w centach od każdego 1 zł. wartości klasowej) a współczynnik ten pomnożony przez wartość klasową każdej parceli interesowanej wykaże całkowity datek konkurencyjny dla poszczególnionych parcel.

Wyjątek od powyższych w §§. 4. 5. 6 i 7. ustanowionych zasad, stanowią właściciele gruntów dworskich i gminnych w Nowosielcach narażonych głównie na obrywanie przez potok Pielnicę. Właściciele ci ponosić mają jedynie 40% wszystkich na zabezpieczenie ich brzegów z funduszów spółki poczynionych wydatków.

Oprócz tego w razie wykonania zażądanych zabezpieczeń brzegów od obrywania mają ponosić wszystkie wyłącznie z tego powodu wynikłe koszta administracyi i przyszłej konserwacyi. Natomiast wolny jest obszar dworski i mieszkańcy Nowosielec od konkurowania na rzecz reszty gmin i obszarów dworskich objętych operatem regulacyjnym.

V. Reprezentacya Spółki.

§. 8.

Spółkę zastępuje Wydział, którego wybór ma się odbywać przez wybranych w tym celu wyborców.

VI. Wyborcy oraz członkowie Walnego Zgromadzenia.

§. 9.

Liczbę wyborców powołanych do wyboru Wydziału Spółki, ustanawia się na 57.

Z tej liczby przypada:

a) na obszary dworskie 25 wyborców, a mianowicie:

1.	obszar dworski	Besko	8 wyborców
2.	„ „	Zarszyn	5 „
3.	„ „	Wzdów	3 „
4.	„ „	Milcza	1 wyborca
5.	„ „	Posada Zarszyńska . .	1 „
6.	„ „	Trześniów . . .	1 „
7.	„ „	Posada jaćmierska . .	1 „
8.	„ „	Jaćmierz . . .	1 „
9.	„ „	Jasionów . . .	1 „
10.	„ „	Bzianka	1 „
11.	„ „	Buków	1 „
12.	„ „	Nowosielce . . .	1 „
		Razem . . .	25 wyborców.

b) Na mniejsze i erekcyonalne posiadłości 30 wyborców, a mianowicie:

1.	w gminie	Besko	15	wyborców
2.	„ „	Zarszyn	3	„
3.	„ „	Bzianka	3	„
4.	„ „	Milcza	1	wyborca
5.	„ „	Posada jaćmierska . .	1	„
6.	„ „	Trześniów	1	„
7.	„ „	Jaćmierz	1	„
8.	„ „	Posada Zarszyńska . .	1	„
9.	„ „	Wzdów	1	„
10.	„ „	Długie	1	„
11.	„ „	Buków	1	„
12.	„ „	Nowosielce	1	„
		Razem . . .	30	wyborców.

c) na galicyjską kolej transwersalną 1 wyborca.

d) na rządowy gościniec Podtatrzański 1 „

Wyborcy ci są oraz członkami Walnego Zgromadzenia w myśl postanowień §. 34. niniejszych statutów.

VII. Wybór wyborców.

§. 10.

Na 14 dni przed wyborem wyborców, zarządzi właściwe c. k. Starostwo wyłożenie przez siebie sporządzonego spisu członków Spółki wodnej z każdej gminy w dotyczącej gminie do wolnego przeglądania w kancelaryi gminnej i uwiadomi o tem interesowanych przez Zwierzchność gminną w sposób w gminie używany z wyznaczeniem 3dniowego terminu do wnoszenia reklamacyj. Wniesione reklamacye tyczące się prawa wyborczego rozstrzyga właściwe c. k. Starostwo.

Wybór wyborców ma się odbywać w poszczególnych gminach na dniu i w miejscu oznaczonym przez właściwe c. k. Starostwo i podanym w sposób w gminie używany na 8 dni przed wyborem do wiadomości interesowanych.

Wyborami kieruje delegat właściwego Starostwa.

VIII. Sposób wyboru i obliczenia głosów.

§. 11.

Wyborcy z mniejszych posiadłości mają być wybierani absolutnie większością głosów z pomiędzy posiadaczy gruntów zalewanych.

Stosunek głosów przy pierwszych wyborach oblicza się według obszaru gruntu, położonego w okręgu konkurencyjnym, a to w ten sposób, że posiadanie gruntu do 1. morga uprawnia do jednego głosu, posiadanie zaś gruntu większego jak 1 morg uprawnia do tylu głosów, ile cały obszar posiadanego gruntu w okręgu konkurencyjnym położonego obejmuje morgów. Przy następnych wyborach ma być stosunek głosów obliczony według wysokości opłacanego datku konkurencyjnego, a to w ten sposób, że opłata datku konkurencyjnego do 10 zł. uprawnia do jednego głosu, jeżeli zaś członek spółki opłaca więcej jak 10 zł. datku konkurencyjnego, to ilość

kwot po 10 zł. opłacanego datku konkurencyjnego, uprawnia do tyluż głosów. Jeżeliby przy pierwszem głosowaniu nie uzyskano absolutnej większości głosów, natenczas rozstrzygnie wybór ściślejszy, a w razie równości głosów, los wyciągnięty przez delegata Starostwa.

IX. Prawo czynnego i biernego wyboru. Pełnomocnictwa.

§. 12.

Prawo wyboru może być wykonywane osobiście lub przez pełnomocników, którzy jednak muszą być członkami spółki. Pełnomocnik może oprócz własnego wykonywać jeszcze prawo wyboru w imieniu trzech członków spółki.

Kobiety, osoby niewłasnowolne, fundusze publiczne, korporacye i towarzystwa wykonują prawo wyboru po myśli postanowień §§. 4, 5 i 6 gminnej ordynacyi wyborczej z 12. Sierpnia 1866 Dz. u. kr. Nr. 19.

Do lokalu wyborczego dozwolony jest wstęp tylko członkom spółki.

Wykonywanie prawa wyboru odbywa się ustnie lub pisemnie wedle przepisów wyż powołanej gminnej ordynacyi wyborczej.

Co do biernego prawa wyboru obowiązują przepisy wspomnionej gminnej ordynacyi wyborczej.

X. Zażalenia i protesty.

§. 13.

Zażalenia i protesty przeciw postępowaniu przy wyborach wyborców są tylko do 3 dni po dokonanym wyborze dopuszczalne i mają być do właściwego Starostwa wnoszone, które takowe wraz z swoim sprawozdaniem i aktami wyborczymi do dalszych 3 dni c. k. Namiestnictwu celem ostatecznego rozstrzygnięcia przedłoży.

XI. Wydział Spółki i jego siedziba. Tworzenie grup.

§. 14.

Skoro wybory wyborców z mniejszych posiadłości prawomocnie przeprowadzone zostaną, zarządzi c. k. Starostwo w Sanoku wybór Wydziału Spółki w terminie i miejscu przez siebie oznaczonym i wezwie do wyboru tak wyborców z obszarów dworskich, jako też wybranych wyborców z mniejszych posiadłości pisemnemi zaprosinami.

Wydział Spółki stanowi stałą reprezentacyę Spółki do zarządu Spółki i załatwiania jej spraw i ma swoją siedzibę w Besku.

Wydział spółki składa się z siedmiu członków i tyleż zastępców i ma być wybieranym w dwóch grupach a mianowicie przez wyborców z obszarów dworskich, kolei i gościńca rządowego, którzy mają się przy tym wyborze dać zastąpić przez pełnomocników w specyalne pełnomocnictwa zaopatrzonych, w pierwszej grupie, i przez wybranych wyborców z mniejszych posiadłości osobiście w drugiej grupie.

Wyborcy z obszarów dworskich wybierają trzech członków i tyleż zastępców. Wyborcy zaś z mniejszych posiadłości wybierają czterech członków i tyleż zastępców.

Głosowanie tak na członków Wydziału jako też na ich zastępców odbywa się kartkami i to w ten sposób, iż naprzód głosują wyborcy z mniejszych posiadłości a następnie wyborcy z obszarów dworskich. Do ważności wyboru wymaga się absolutnej większości głosów według głów głosujących wyborców obliczyć się mającej, przyczem się zauważa, że każdy wyborca z obszaru dworskiego reprezentuje tyle głosów, ile wyborców w myśl §. 3 niniejszego statutu na dotyczący obszar dworski wypada.

Jeżeliby przy pierwszym głosowaniu nieuzyskano absolutnej większości głosów, natenczas rozstrzygnie wybór ściślejszy, przy równości zaś głosów los. Wyborem kieruje delegat c. k. Starostwa w Sanoku.

W miejsce członka Wydziału, któryby wskutek trwałej lub dłuższy czas trwającej przeszkody nie mógł brać udziału w czynnościach wydziału, wstępuje do wydziału w pierwszym wypadku stale, w drugim zaś na czas trwania przeszkody, ten zastępca, który największą ilością głosów został wybrany, a jeżeli kilku zastępców równą ilością głosów wybranych zostało, ten z nich, na którego los padnie.

Zastępców w miarę powyższych postanowień powołuje przewodniczący Wydziału spółki.

XII. Prawo wybieralności.

§. 15.

Członkami Wydziału spółki lub ich zastępcami mogą być wybrane tylko takie osoby, które po myśli postanowień §. 12. niniejszego statutu mają prawo czynnego i biernego wyboru.

XIII. Badanie aktu wyborczego Wydziału i prawo rekursu.

§. 16.

Badanie aktu wyborczego Wydziału spółki jest rzeczą tego Wydziału i przeciw jego orzeczeniu nie ma odwołania.

XIV. Czas urzędowania Wydziału spółki.

§. 17.

Członkowie Wydziału spółki i ich zastępcy mają być wybierani pierwszy raz na przeciąg jednego roku, po upływie zaś tego czasu na przeciąg lat trzech.

XV. Prawo członków Wydziału do żądania zwrotu poniesionych wydatków.

§. 18.

Członkowie Wydziału spółki nie pobierają za spełnianie swego urzędowania żadnego stałego wynagrodzenia, mogą jednakże żądać od spółki zwrotu kosztów podróży i rzeczywistych wydatków w interesie spółki poniesionych w wysokości przez walne zgromadzenie spółki ustanowić się mającej.

XVI. Prezes i jego zastępca.

§. 19.

Członkowie Wydziału wybierają z pośród siebie bezwzględną większością głosów podług głów obliczyć się mającą przewodniczącego. Jeżeliby przy pierwszem głosowaniu nie uzyskano absolutnej większości głosów, rozstrzyga wybór ściślejszy, przy równości zaś głosów los. W ten sam sposób wybiera Wydział z grona swego zastepcę przewodniczącego. Tak wybór przewodniczącego jako też jego zastępcy ma być bezzwłocznie podany do wiadomości Starostwa w Sanoku i Brzozowie i Wydziału krajowego i ma być wpisany w księgę wodną.

§. 20.

Wybory przewodniczącego Wydziału i jego zastępcy odbywają się w miejscu i czasie oznaczonym przez c. k. Starostwo w Sanoku i podanym do wiadomości członkom Wydziału. Wybór przeprowadza delegat c. k. Starostwa w Sanoku.

XVII. Zakres działania Prezesa Wydziału spółki a względnie jego zastępcy.

§. 21.

Przewodniczący Wydziału:

1. zastępuje spółkę na zewnątrz.
2. zwołuje posiedzenia Wydziału i walne zgromadzenia i przewodniczy na takowych.
3. jest wykonawcą uchwał Wydziału spółki i walnych zgromadzeń.
4. znosi się bezpośrednio z władzami państwowemi i krajowemi.
5. wygotowuje pisemnie uchwały Wydziału i wystawia dokumenta w imieniu spółki, do których ważności jednakże potrzeba, aby były podpisane przez przewodniczącego i dwóch członków Wydziału.
6. zawiera umowy i ugody z przedsiębiorcami, o ile wartość tychże kwotę 200 zł. nie przenosi, o ile zaś kwota powyższa miałaby być przekroczoną, potrzebna jest do ważności tych umów lub ugód uchwała Wydziału spółki.
7. prowadzi i utrzymuje kasę spółki i jest za nią odpowiedzialnym. Gdyby zaś prowadzenie kasy przez Wydział spółki komu innemu było poruczonem, asygnuje wypłaty z kasy i dozoruje prowadzenie. W tym drugim jednak wypadku są członkowie wydziału in solidum za kasę odpowiedzialnymi.
8. wykazuje corocznie zaległe datki konkurencyjne członków spółki co 14 dni po płatności takowych do ściągnięcia w drodze politycznej egzekucyi c. k. Starostwu w Sanoku, względnie w Brzozowie.
9. nadzoruje urzędników i sługi spółki wodnej i nakłada na nich w razie potrzeby grzywny pieniężne a w razach nie cierpiących zwłoki suspenduje urzędników i oddala sługi.
10. czuwa nad ogólnym postępem robót.

Zastępca przewodniczącego zastępuje go w razie przeszkody a w takim razie wchodzi w wszelkie prawa i atrybucyi tegoż. Przewodniczący i tegoż zastępca urzędują bezpłatnie, mogą jednak żądać od spółki zwrotu kosztów podróży i rzeczywistych wydatków w interesie spółki poniesionych w wysokości przez ogólne zgromadzenie członków spółki ustanowić się mającej.

XVIII. Posiedzenie Wydziału, Delegaci, Głosy doradcze.

§. 22.

Wydział spółki odbywa swe posiedzenia w miarę potrzeby.

Posiedzenia zwołuje przewodniczący a w razie przeszkody tegoż zastępca. Tak Rządowi jak i Wydziałowi krajowemu przysługuje prawo brania udziału w posiedzeniach Wydziału spółki przez swych delegatów z głosem stanowczym. Oprócz wspomnianych delegatów mają prawo brania udziału w posiedzeniach wydziału spółki także technicy rządowi i Wydziału krajowego wyznaczeni do kontroli technicznej wykonywanych robót z głosem doradczym.

W celu umożliwienia tak delegatom jakoteż technikom rządowym i Wydziału krajowego wzięcia udziału w posiedzeniach wydziału, ma ich przewodniczący, względnie tegoż zastępca o terminie każdorazowego posiedzenia wcześnie uwiadomić.

Przewodniczący musi zwołać posiedzenie wydziału w przeciągu 8 dni, jeżeli tego zażąda trzecia część wydziału, delegat rządowy lub Wydziału krajowego.

Gdyby przewodniczący a względnie tegoż zastępca pomimo żądania trzeciej części członków wydziału, delegata rządowego, lub delegata Wydziału krajowego posiedzenia wydziału nie zwołał, będzie takowe zwołane przez c. k. starostę w Sanoku.

Posiedzenie wydziału które nie zostało w jednym z powyższych sposobów zwołane, jest bezprawne, a powzięte na takiem posiedzeniu uchwały są nie ważne.

Na posiedzeniach zwołanych przez c. k. starostę przewodniczy w razie wzbraniania się przewodniczącego lub tegoż zastępcy, wybranego w myśl §. 18. niniejszego statutu przed objęciem przewodnictwa ten członek wydziału, którego obecni nu posiedzeniu członkowie wydziału ad hoc wybiorą.

XIX. Ważność uchwał Wydziału.

§. 23.

Do ważności uchwał wydziału spółki, zwołanego na posiedzenie w jeden z powyższych sposobów, potrzebną jest obecność przynajmniej czterech członków, względnie zastępców, zaś w razie zwołania posiedzenia przez przewodniczącego lub zastępcę obecność przewodniczącego lub jego zastępcy. Przewodniczący głosuje tylko w razie równości głosów i rozstrzyga w tym wypadku swym głosem.

Gdyby potrzebna do ważności uchwał ilość członków wydziału na posiedzenie nie przybyła, ma być zwołane drugie posiedzenie z tym samym porządkiem dziennym, a na tym posiedzeniu mogą być powzięte uchwały bez względu na ilość obecnych członków, względnie zastępców.

XX. Uchwały Wydziału wymagające zatwierdzenia c. k. Namiestnictwa.

§. 24.

Uchwały wydziału spółki, przeciw którym oświadczyli się delegaci Rządu i Wydziału krajowego, lub też tylko jeden z nich, muszą być przed wykonaniem przedłożone c. k. Namiestnictwu do zatwierdzenia, jeżeli obaj delegaci lub jeden z nich tego ze względu na ważność po-

wziętej uchwały zażąda. Wydział spółki obowiązany będzie zastosować się do wydanej w tej mierze decyzyi c. k. Namiestnictwa.

XXI. Zawiadomienie o powziętych uchwałach.

Protokoł uchwał.

§. 25.

Zapadłe uchwały wydziału spółki mają być bezzwłocznie podane do wiadomości Starostwa w Sanoku i Wydziału krajowego, a oprócz tego mają być wpisane do protokołu, który winni podpisać przewodniczący i dwóch członków Wydziału. Każdemu z członków spółki przysługuje prawo wglądania w te protokoły uchwał.

XXII. Zakres działania Wydziału spółki.

§. 26.

Do obowiązków i zakresu działania Wydziału spółki należy:

1. Rozkład datków konkurencyjnych na pokrycie kosztów regnlacyi i kosztów zarządu i następnej konserwacyi wykonanych budowli wodnych na podstawie miary ustanowionej niniejszym statutem, ewentualnie z przybraniem znawców i uwiadomienie o wyniku tej czynności interesowanych z równoczesnem wezwaniem ich do zapłaty.

Odnośne uwiadomienia i wezwania do zapłaty będą interesowanym stronom przez c. k. Starostwo w Sanoku względnie przez c. k. Starostwo w Brzozowie doręczone. Zarzuty wniesione przeciw rozkładowi datków konkurencyjnych rozstrzyga c. k. Starostwo w Sanoku na podstawie zdania znawców.

2. Ściąganie datków konkurencyjnych z zastósowaniem się do postanowień §. 4. ustawy z dnia 1. Lipca 1886. Dz. u. kr. Nr. 68. co do terminów spłaty.

3. Utrzymywanie w ewidencyi katastru konkurencyjnego.

4. Prowadzenie budowy z zastósowaniem się do projektu i sumy kosztorysowej w §. 1. niniejszego statutu wspomnianych, i z zastósowaniem się co do sposobu prowadzenia budowy do postanowień w następnych §§. zawartych.

5. Uchwalenie rocznego budżetu kosztów robót regulacyjnych i kosztów zarządu a następnie kosztów konserwacyi wykonanych robót.

6. Przedkładanie Wydziałowi krajowemn po upływie każdorocznego okresu budowy dorocznego sprawozdania z czynności budowlanej z podaniem rezultatów i innych ważniejszych spostrzeżeń co do budowy.

7. Zestawienie i przekładanie Wydziałowi krajowemu sprawdzonych przez ogólne zgromadzenie rachunków rocznych wraz z dokumentami rachunkowymi z końcem każdego roku.

8. Przedkładanie Wydziałowi krajowemu z końcem każdego roku preliminarza i programu robót na rok przyszły.

9. Uchwały co do zawarcia umów i ugód z przedsiębiorcami, których wartość kwotę 200 zł. w. a. przenosi.

10. Uchwały co do usunięcia dalszego prowadzenia lub odstąpienia od wszczętych procesów.

11. Uchwały co do kupna gruntów, budynków i zakładów potrzebnych do przeprowadzenia robót regulacyjnych.

12. Uchwały co do ewentualnie jako potrzebne okazać się mogących zmian w projekcie technicznym w ramach projektu ustawą z dnia 1. Lipca 1886. Dz. u. kr. Nr. 68. przyjętego.

13. Odbiór materyałów.

14. Przyjmowanie potrzebnego personalu pomocniczego i sług za zezwoleniem Wydziału krajowego w porozumieniu z c. k. Namiestnictwem, ustanawianie dla tego personalu i sług płac i oddalanie tak personalu pomocniczego i sług.

15. Wydawanie instrukcyj i regulaminów dla personalu pomocniczego i sług.

16. Szkontrowanie kasy spółki.

17. Przygotowywanie sprawozdania z całorocznej czynności i wniosków dla ogólnego zgromadzenia członków spółki wodnej i przedkładania takowych temuż zgromadzeniu.

18. Przekonywanie się każdego czasu o postępie i jakości robót regulacyjnych.

19. Branie udziału przez swego delegata w czynnościach corocznych komisyj kolaudacyjnych przez Wydział krajowy wspólnie z c. k. Namiestnictwem zarządzonych.

20. Rozstrzyganie sporów między członkami spółki z stosunku spółki wypływających między członkami spółki a spółką z pozostawieniem wolności odwołania się do ogólnego zgromadzenia.

21. Załatwianie w ogólności wszystkich innych spraw spółkowych nie zastrzeżonych przewodniczącemu spółki ani też ogólnemu zgromadzeniu członków spółki.

XXIII. Kierownictwo techniczne.

§. 27.

Prowadzenie budowy porucza Wydział spółki powołanemu przez siebie kierownikowi technicznemu oraz technicznym organom pomocniczym.

XXIV. Zmiany pierwotnego projektu.

§. 28.

W razie, gdyby w czasie budowy okazała się potrzeba zmiany w projekcie służącym wedle §. 1. niniejszego statutu za podstawę regulacyi lub też strony interesowane tej zmiany zażądały, winien kierownik budowy przedłożyć odpowiednie wnioski wydziałowi spółki, który takowe z własną uchwałą przedłoży Wydziałowi krajowemu celem narady nad takowem z c. k. Namiestnictwem, a w razie potrzeby celem zbadania sprawy na miejscu a następnie ostatecznego załatwienia wniosków.

XXV. Wykonywanie robót we własnym zarządzie lub przez przedsiębiorców.

§. 29.

Wykonanie budowy ma się odbywać z reguły w własnym zarządzie a przedewszystkiem za wynagrodzeniem od wymiaru. Częściowe roboty może oddać Wydział spółki na wnio-

sek kierownika budowy w przedsiębiorstwo w drodze akordów na podstawie cen jednostkowych. W razie gdyby potrzebne ceny jednostkowe nie były podane w kosztorysie, winny być takowe przedstawione przez Wydział spółki do zatwierdzenia Wydziałowi krajowemu w porozumieniu z c. k. Namiestnictwem.

XXVI. Dziennik budowy.

§. 30.

Dla uwidocznienia postępu budowy ma być prowadzony dziennik budowy, na podstawie którego kierownik budowy z końcem każdego miesiąca za pośrednictwem Wydziału spółki przedkłada Wydziałowi krajowemu sumaryczne sprawozdanie o każdomiesięcznym postępie budowy, które następnie ma być udzielonem c. k. Namiestnictwu.

XXVII. Kontrola techniczna.

§. 31.

Do kontroli wykonywanych robót regulacyjnych tak pod względem jakości jako też i kosztów przeznacza Wydział krajowy i c. k. Namiestnictwo własnych techników, którzy każdego czasu czy to wspólne czy każdy z osobna mają prawo przekonywać się na miejscu o postępie, jakości i cenach robót. Mają oni także prawo stosownie do postanowień §§. 22 i 37 niniejszego statutu do brania udziału w obradach Wydziału i ogólnego zgromadzenia spółki z głosem doradczym.

XXVIII. Kolaudacya wykonanych robót.

§. 32.

Z końcem każdorocznego okresu budowy winien Wydział spółki prosić o kolaudacyę wykonanych robót, którą bezzwłocznie zarządzi Wydział krajowy wspólnie z c. k. Namiestnictwem przez swe organa techniczne. Koszta kollaudacyi zarówno jak i kontroli robót przez techników rządowych i krajowych pokrywa fundusz budowy.

Protokół kollaudacyjny przedkłada się Wydziałowi krajowemu, który udziela takowy za pośrednictwem c. k. Namiestnictwa do wiadomości c. k. Ministerstwa rolnictwa.

XXIX. Walne zgromadzenie członków spółki.

§. 33.

W pierwszych dniach Grudnia każdego roku winien przewodniczący Wydziału spółki, względnie tegoż zastępca zwołać zwyczajne ogólne zgromadzenie reprezentantów członków Spółki do Beska. Oprócz tego może być zwołane nadzwyczajne ogólne zgromadzenie w razie potrzeby lub na żądanie wydziału spółki albo też na żądanie połowy członków spółki lub w końcu na żądanie delegatów rządu i Wydziału krajowego lub jednego z nich. Gdyby przewodniczący Wydziału, względnie jego zastępca wzbraniał się zwołać zwyczajne lub nadzwyczajne ogólne zgromadzenie mają być analogicznie zastósowane postanowienia §. 22. niniejszego statutu.

§. 34.

Ogólne zgromadzenie reprezentantów członków spółki, na którem przewodniczy przewodniczący Wydziału spółki, względnie jego zastępca, składa się z wyborców powołanych w myśl §. 9. niniejszego statutu do wyboru Wydziału spółki, których mandaty tak długo trwają, jak długo trwa peryod urzędowania Wydziału spółki §. 17. niniejszego statutu unormowany.

XXX. Ważność uchwał.

§ 35.

Do ważności uchwał ogólnego zgromadzenia potrzebna jest obecność więcej niż połowy wyborców w poprzednim paragrafie wspomnianych i absolutna większość głosów według głów, obliczać się mająca, a analogicznie według postanowień §. 14. niniejszego statutu.

§. 36.

Jeżeli na wezwanie przewodniczącego Wydziału spółki względnie tegoż zastępcy lub na ewentualne wezwanie c. k. Starosty Sanockiego, nie zebrał się dostateczny komplet, ma być zwołane do 8 dni powtórnie ogólne zgromadzenie i uchwały na tem zgromadzeniu powzięte będą miały moc obowiązującą bez względu na ilość obecnych.

XXXI. Delegaci. Głosy doradcze.

§. 37.

W ogólnych zwyczajnych, jako też na nadzwyczajnych zgromadzeniach reprezentantów członków spółki mają prawo brania udziału delegaci Rządu i Wydziału krajowego z głosem stanowczym ze skutkiem w §. 24. niniejszego statu unormowanym. W zgromadzeniach tych mają prawo brania udziału także technicy rządowy i krajowy ustanowieni do kontroli technicznej z głosem doradczym.

XXXII. Zakres działania walnego zgromadzenia.

38.

Do zakresu działania ogólnego zgromadzenia należy:

1. Wybór członków wydziału i zastępców i złożenie ich z urzędu po myśli postanowień §§. 14 i 41 niniejszego statutu,

2. przyjmowanie do wiadomości sprawozdań wydziału spółki z całorocznej czynności postępu robót, budżetu, preliminarza kosztów programu robót na rok następny,

3. sprawdzanie rachunków i udzielanie absolutoryum wydziałowi spółki,

4. uchwały co do wysokości zwrotu kosztów podróży i rzeczywistych wydatków w interesie spółki poniesionych przez przewodniczącego i członków wydziału spółki,

5. uchwały co do zmian statutu na wniosek Wydziału spółki,

6. rozstrzyganie sporów wzajemnych między członkami spółki ze stosunku spółki wypływających i między członkami spółki a spółką w razie odwołania się przeciw rozstrzygnięciu przez Wydział spółki (§. 27 p. 20.)

7. uchwały co do pokrycia datków konkurencyjnych wszelkich kategoryj na członków spółki w myśl postanowień ustawy z dnia 1. Lipca 1886 Dz. u. kr. Nr. 68 przypadających za pomocą operacyj kredytowych pod warunkami przepisanymi ustawą z 30. Czerwca 1884 Dz. p. p. Nr. 116.,

8. uchwały co do sprzedaży gruntów, budynków i zakładów i zbędnego inwentarza własność spółki wodnej stanowiących.

XXXIII. Księga uchwał

§. 39.

Uchwały ogólnych zgromadzeń reprezentantów członków spółki wodnej wpisywane być mają w osobną księgę uchwał i podpisane przez przewodniczącego, względnie jego zastępcę i dwóch reprezentantów członków spółki, a nadto mają być w odpisach udzielone do wiadomości Wydziału krajowego i c. k. Starostwa w Sanoku.

XXXIV. Uchwały sprzeczne z ustawami.

§. 40.

Gdyby ogólne zgromadzenie reprezentantów członków spółki powzięło uchwały sprzeczne z postanowieniami ustawy wodnej z 14. Marca 1875 Dz. u. kr. N. 38 ustawy o regulacyi rzeki Wisłoka z dnia 1. Lipca 1886 Dz. u. kr. Nr. 68 lub niniejszego statutu, winien przewodniczący Wydziału spółki, względnie jego zastępca odmówić wykonania tych uchwał, co gdyby się nie stało, natenczas ma c. k. Starostwo w Sanoku obowiązek zakazania wykonania tych uchwał aż do czasu, dopóki c. k. Namiestnictwo analogicznie do postanowień §. 24 niniejszego statutu nie orzeknie, czy uchwały mogą być wykonane lub nie.

XXXV Usunięcie Wydziału. — Zarząd sprawami Spółki przez delegatów.

§. 41.

Gdyby Wydział spółki w czasie trwania peryodu wyborczego nie wykonywał ciążących na nim obowiązków, lub takowe ze szkodą przedsiębiorstwa i interesowanych stron wypełniał, a ogólne zgromadzenie reprezentantów członków spółki wzbraniało się na odnośny wniosek delegatów Rządu i Wydziału krajowego, wydział spółki usunąć a inny wybrać, natenczas rozpisze c. k. Starostwo w Sanoku nowe wybory wyborców celem wyboru nowego wydziału po myśli postanowień §§. 9—15 niniejszego statutu a tymczasowo aż do ukonstytuowania się nowego wydziału, obejmą delegaci Rządu i Wydziału krajowego zarząd sprawami spółki.

Gdyby zaś i ten środek do celu nie doprowadził obejmą wspomniani delegaci stały zarząd spraw spółki.

XXXVI. Załatwianie sporów.

§. 42.

Spory wzajemne między członkami spółki z stosunku spółki wodnej wypływające, jakoteż spory między członkami spółki a spółką jako taką, o ile tak jedne jak i drugie nie mają za przedmiot prawa własności i innych praw rzeczowych, rozstrzyga wydział spółki a w dalszem odwołaniu ogólne zgromadzenie reprezentantów członków spółki.

XXXVII. Zatwierdzenie statutu przez c. k. Namiestnictwo.

§. 43.

Statut niniejszy zacznie obowiązywać po zatwierdzeniu go przez c. k. Namiestnictwo.

§. 44.

Zmiany tego statutu uchwalone przez ogólne zgromadzenie na wniosek wydziału spółki, wejdą w życie po zatwierdzeniu ich przez c. k. Namiestnictwo w porozumieniu z Wydziałem krajowym.

Sanok dnia 20. Grudnia 1887.

L. 775.

Niniejszy statut uchwalony przez większość członków spółki wodnej na zgromadzeniu dnia 20. Grudnia 1887 zatwierdza się w całej osnowie.

We Lwowie dnia 11. Stycznia 1888.

Z c. k. Namiestnictwa.

(M. P.) *Zaleski* m. p.

Statut

spółki wodnej dla regulacyi rzeki Nowego Brnia od granicy powiatu Tarnowskiego do ujścia do Wisły wraz z dopływami: Rybnica, Lubaski rów, Zgórsko, Jamnica, Upust, Nieczajka, Smęgorzówka, Brnik, Oleśnica i Wielopolka.

I. Sposób wykonywania regulacyi.

§. 1.

Regulacya rzeki Nowego Brnia na przestrzeni od granicy powiatu Tarnowskiego do ujścia do Wisły wraz z dopływami Rybnica, Lubaski rów, Zgórsko, Jamnica, Upust, Nieczajka, Smęgorzówka, Brnik, Oleśnica i Wielopolka ma być wykonaną na podstawie ustawy krajowej z dnia 13. Maja 1885. Dz. u. i rozp. kraj. Nr. 34. wedle projektu rządowego z r. 1875. uzupełnionego przez krajowe biuro melioracyjne w r. 1887. i zatwierdzonego przez c. k. Ministerstwo rolnictwa reskryptem z 12. Października 1887, L. 9811/1141 kosztem 425.481 zł. w ciągu lat siedmiu od r. 1885 do r. 1891. jako przedsiębiorstwo subwencyonowane z funduszu krajowego.

Do kosztów tej regulacyi mają się przyczyniać w myśl §. 3. powołanej ustawy krajowej:

a) fundusz krajowy bezzwrotnym zasiłkiem w wysokości 30% preliminowanych kosztów;

b) państwowy fundusz melioracyjny bezzwrotnym zasiłkiem w wysokości 30% tych kosztów;

c) właściciele nieruchomości położonych w okręgu konkurencyjnym oznaczonym przez władze administracyjne, tudzież spółka wodna dla regulacyi Brnia starego, w wysokości 40% preliminowanych kosztów w stosunku w §. 7. bliżej oznaczonym.

Koszta zarządu i utrzymania wykonać się mających budowli ponosić będą uczestnicy spółki wodnej w §. 1. pod *c)* wymienieni a to w takim samym stosunku w jakim datki konkurencyjne na nich celem pokrycia kosztów regulacyi Brnia Nowego wraz z dopływami rozrepartowane będą.

II. Spółka wodna, jej nazwa i siedziba.

§. 2.

Dla wykonania wspomnianej regulacyi Brnia Nowego wraz z dopływami, rozłożenia datków konkurencyjnych wymienionych w §. 1. ustęp *c)*, rozłożenia datków na pokrycie kosztów zarządu i późniejszego utrzymania i ściągnięcia tych datków obydwóch kategoryj i dla konserwacyi wykonanych budowli wodnych, zawiązuje się na podstawie §. 45. krajowej ustawy wodnej z 14. Marca 1875. (Dz. ust. kr. Nr. 38) spółka wodna, która nosi nazwę „Spółka wodna dla regulacyi Brnia Nowego wraz z dopływami“ i ma swą siedzibę w Dąbrowie.

III. Członkowie spółki.

§. 3.

Członkowie spółki są każdorazowi właściciele gruntów, budynków i zakładów położonych w oznaczonym przez władzę administracyjną okręgu konkurencyjnym i wyszczególnionych w katastrze konkurencyjnym, tudzież spółka wodna dla regulacyi Brnia starego.

Nieruchomości te położone są w następujących gminach i obszarach dworskich powiatów Dąbrowskiego i Mieleckiego a mianowicie:

A. w powiecie Dąbrowskim:

a) w gminach:

1. w Otfinowie,
2. „ Gorzycach,
3. „ Świebodzinie,
4. „ Kuziu,
5. „ Wielopolu moszczyńskiem,
6. „ Ćwikowie,
7. „ Oleśnie,
8. „ Wulce Grądzkiej,
9. „ Dąbrówkach breńskich,
10. „ Brniu,
11. „ Wulce Mędrzechowskiej,
12. „ Smęgorzowie,
13. „ Skrzynce,
14. „ Radwanie,
15. „ Gruszowie wielkim,
16. „ Lubaszu,
17. „ Brzezówce,
18. „ Radgoszczy,
19. „ Maniowie,
20. „ Woli szczucińskiej,
21. „ Borkach,
22. „ Dąbrowicy,
23. „ Zabrniu,
24. „ Suchym gruncie,
25. „ Małcu,
26. „ Słupcu,
27. „ Załużu,
28. „ Świdrówce,
29. „ Pilczy żelichowskiej,
30. „ Podlesiu dębowym,
31. „ Nieczajnie;

b) w obszarach dworskich:

1. Otfinów,
2. Gorzyce,
3. Świebodzin,
4. Kuzie,
5. Wielopole moszczyńskie,
6. Ćwików,

7. Oleśno,
8. Grądy,
9. Wulka grądzka,
10. Dąbrówki breńskie,
11. Breń,
12. Wulka mędrzechowska,
13. Smęgorzów,
14. Radwan,
15. Skrzynka,
16. Gruszów wielki,
17. Lubasz,
18. Brzezówka,
19. Radgoszcz,
20. Maniów,
21. Wola szczucińska,
22. Borki,
23. Dąbrowica,
24. Zabrnie,
25. Suchy grunt,
26. Malec,
27. Słupiec,
28. Załuże,
29. Świdówka;

i *B.* w powiecie Mieleckim:

a) w gminach:

1. w Wampierzowie,
2. „ Woli wadowskiej,
3. „ Jamach I. część,
4. „ Surowej,
5. „ Woli otałęskiej,
6. „ Otałęży,
7. „ Ziempniowie,
8. „ Wadowicach dolnych,
9. „ Izbiskach,
10. „ Zgórsku,
11. „ Brniu Osuchowskim,
12. Wadowicach górnych;

b) w obszarach dworskich:

1. Wampierzów,
2. Wola wadowska,
3. Jamy I. część,
4. Surowa,
5. Wola otałęska,
6. Otałęż,
7. Ziempniów,
8. Wadowice dolne,
9. Izbiska,
10. Zgórsko.

Zobowiązania wypływające z uczestnictwa w spółce, są ciężarem gruntowym i mają do wysokości trzechletnich zaległości pierwszeństwo przed wszystkimi innymi ciężarami rzeczowymi, bezpośrednio po podatkach państwowych należytościach publicznych a gasną tylko wtedy, gdy grunt obciążony zgodnie z przepisami spółki wydzielonym, albo spółka po ukończeniu swego zadania rozwiązaną zostanie. Kto nabywa grunt należący do związku spółki, staje się członkiem takowej i jest obowiązanym do prestacyj wypływających z tego stosunku.

IV. Rozkład datków konkurencyjnych.

§. 4.

Za miarę do rozłożenia datków konkurencyjnych w §. 1. *c)* wspomnianych i datków na pokrycie kosztów zarządu, a następnie konserwacyi przyjmuje się stósownie do postanowień §. 66. ust. wodnej:

a) wartość interesowanych nieruchomości i zakładów;

b) stopień narażenia nieruchomości na zabagnienie i wylew.

§. 5.

Wartość interesowanych nieruchomości oblicza się według czystego dochodu katastralnego, a o ile to jest niemożliwem, jak n· p. przy budowlach, zakładach i drogach według szacunku rzeczoznawców, z szczególnem uwzględnieniem stopnia narażenia budowli w poszczególnych klasach konkurencyjnych.

§. 6.

Narażenie nieruchomości na zabagnienie i wylew stopniuje się na cztery klasy konkurencyjne uwidocznione w katastrze, z których trzy pierwsze obejmują nieruchomości interesowane w całości robót regulacyjnych, zaś czwarta interesowaną jest tylko w pewnej oznaczonej części robót regulacyjnych.

Mianowicie tu należą:

a) do I. klasy konkurencyjnej, nieruchomości najbardziej zabagnione i podlegające częstym wylewom tak Brnia Nowego jak i wszystkich jego dopływów;

b) do II. klasy nieruchomości mniej zabagnione rzadziej podlegające wylewom i to tylko Brnia samego, albo którego dopływu z osobna albo też Wisły;

c) do III. klasy nieruchomości podlegające tylko nadzwyczajnym wylewom Brnia Nowego lnb którego z jego dopływów;

d) do IV. wreszcie klasy nieruchomości należące do gmin i obszarów dworskich: Ziempniów, Otałęż, Wola Otałęska i Surowa położone podobnie jak przy klasie III. w inundacyi nadzwyczajnych wód Brnia Nowego i Wisły lecz interesowane tylko w budowie prawego wału Brnia Nowego od km. 0+000 do klm. 4+130.

§. 7.

W zastosowaniu powyższych postanowień (§§. 4, 5 i 6) przyjmuje się za podstawę obliczenia datków konkurencyjnych:

a) w I. i IV. klasie pełna suma wartości nieruchomości obliczonej lub oszacowanej;

b) w II. klasie 60% tejże wartości;

c) „ III. „ 30% „ „ . Z tego wynika wartość klasowa poszczególnych nieruchomości, uwidoczniona w katastrze konkurencyjnym, na podstawie której następuje obliczenie datku konkurencyjnego, a to w ten sposób, że suma datku konkurencyjnego, przez strony interesowane klasy I., II. i III. uiścić się mającego w kwocie 160. 452 zł. 98 ct., po-

dzielona przez sumę wszystkich pozycyj wartości klasowej, da w rezultacie datek konkurencyjny od każdej jednostki klasowej (w centach od każdego 1 zł. wartości klasowej) a współczynnik ten pomnożony przez wartość klasową każdej parceli interesowanej, wykaże całkowity datek konkurencyjny dla poszczególnych parceli.

W taki sam sposób obliczony zostanie datek konkurencyjny dla poszczególnych parceli położonych w IV. klasie konkurencyjnej tylko, że suma datku konkurencyjnego przez strony interesowane z klasy IV. uiścić się mającego wynosi 2.741 zł. 63 ct. jako 40% kosztów budowy prawego wału Brnia Nowego od km. $0\frac{3}{8}+000$ do km. $4+130$.

Resztę datku konkurencyjnego w kwocie 6.997 zł. 79 ct. z ogólnej sumy 170.192 zł. 40 ct. pokryje spółka wodna dla regulacyi Brnia starego, — tytułem 40% kosztów budowy prawego wału Brnia Nowego od km. $4+130$ do km. $8+310$, t. j. do ujścia rzeki Zgórskiej i całego prawego wału tejże rzeki.

V. Reprezentacya spółki i jej siedziba.

§. 8.

Spółkę zastępuje Wydział składający się z 9 członków i tyluż zastępców, stanowi on stałą Reprezentacyę spółki do zarządu spółki i załatwiania jej spraw i ma swoją siedzibę w Dąbrowie.

VI. Wyborcy oraz członkowie walnego zgromadzenia.

§. 9.

Wyborcami są naczelnicy gmin, jako reprezentanci obowiązanej do konkurencyi miejscowej posiadłości gruntowej spółce, oraz reprezentanci obszarów dworskich należących do spółki.

Ponieważ według §. 3. niniejszych statutów nieruchomości objęte oznaczonym przez władze okręgiem konkurencyjnym, położone są w 43 gminach i 39 obszarach dworskich, przeto liczbę wyborców powołanych do wyboru Wydziału spółki ustanawia się na 82.

Wyborcy ci są członkami walnego zgromadzenia w myśl postanowień §. 30. niniejszych statutów.

VII. Wybór Wydziału.

§. 10.

Z dziewięciu członków Wydziału i tyluż zastępców, ośmiu członków i tyluż zastępców wybierają naczelnicy gmin, oraz obszary dworskie wymienione w §. 3. niniejszych statutów, jednego zaś członka i tegoż zastępcę deleguje do Wydziału spółka wodna dla regulacyi Brnia starego.

Wybór tych ośmiu członków Wydziału i tyluż zastępców odbywa się w 2 grupach. A mianowicie obszary dworskie względnie reprezentanci tychże wybierają w jednej grupie 4 członków Wydziału i tyluż zastępców, zaś naczelnicy gmin wybierają w 2. grupie 4 członków Wydziału i tyluż zastępców, stosunek głosów oblicza się według obszaru gruntu, położonego w okręgu konkurencyjnym a to w ten sposób, że posiadacz lub reprezentant gruntu do 100 morgów, uprawnionym jest do jednego głosu, posiadacz zaś lub reprezentant większego niż 100 morgów gruntu uprawnionym jest do tylu głosów ile razy cały obszar posiadanego lub reprezentowanego a położonego w okręgu konkurencyjnym gruntu jest podzielnym przez 100.

Głosowanie tak na członków Wydziału jak też na ich następców odbywa się kartkami. Do ważności wyboru wymaga się absolutnej większości głosów. Jeżeliby przy pierwszym wyborze nieuzyskano absolutnej większości głosów, natenczas rozstrzygnie wybór ściślejszy przy równości zaś głosów los. W miejsce członka Wydziału, który w skutek trwałej lub dłuższy

czas trwającej przeszkody nie mógłby brać udziału w czynnościach Wydziału, wstępuje do Wydziału w pierwszym wypadku stale, w drugim zaś na czas trwania przeszkody, ten zastępca który w dotyczącej grupie największą ilością głosów wybranym został, a jeżeli kilku zastępców równą ilością głosów wybrano, ten z nich, na którego los spadnie.

Zastępców w miarę powyższych postanowień powołuje przewodniczący spółki.

VIII. Prawo wybieralności.

§. 11.

Członkami Wydziału spółki lub ich zastpcami mogą być wybrane także osoby, które do spółki wodnej nie należą.

IX. Badanie aktu wyborczego Wydziału i prawo rekursu.

§. 12.

Badanie aktu wyborczego Wydziału spółki jest rzeczą tego Wydziału i przeciw jego orzeczeniu niema odwołania.

X. Czas urzędowania Wydziału spółki.

§. 13.

Członkowie Wydziału spółki i ich zastępcy mają być wybierani na przeciąg lat trzech.

XI. Prawa członków Wydziału do żądania zwrotu poniesionych wydatków.

§. 14.

Członkowie Wydziału spółki nie pobierają za spełnianie swego urzędowania żadnego stałego wynagrodzenia, mogą jednakże żądać od spółki zwrotu kosztów podróży i rzeczywistych wydatków w interesie spółki poniesionych w wysokości przez walne zgromadzenie członków spółki ustanowić się mającej.

XII. Prezes i jego zastępca.

§. 15.

Członkowie Wydziału wybierają z pośród siebie bezwzględną większością głosów, podług głów obliczyć się mającą, przewodniczącego. Jeżeliby przy tym wyborze nie uzyskano absolutnej większości głosów, rozstrzyga wybór ściślejszy, przy równości zaś głosów los; w ten sam sposób wybiera Wydział ze swego grona zastępcę przewodniczącego. Tak wybór przewodniczącego jak też jego zastępcy ma być bezzwłocznie podany do wiadomości Starostwa i Wydziału krajowego i wpisany w księgę wodną.

§. 16.

Wybory Wydziału jako też wybory przewodniczącego Wydziału i jego zastępcy odbywają się w Dąbrowie, w miejscu i czasie oznaczonym przez Starostwo i podanym do wiadomości wyborców względnie członków Wydziału. Wybory przeprowadza delegat Starostwa.

XIII. Zakres działania Prezesa Wydziału spółki a względnie jego zastępcy.

§. 17.

Przewodniczący: 1. zastępuje spółkę na zewnątrz;

2. przewodniczy na posiedzeniach Wydziału i walnych zgromadzeniach członków spółki, które zwołuje;

3. jest wykonawcą uchwał Wydziału spółki i walnych zgromadzeń;

4. znosi się bezpośrednio z władzami państwowemi i krajowemi;

5. wygotowuje pisemne uchwały Wydziału i wystawia dokumenta w imieniu spółki, do których ważności jednakże potrzeba, aby były podpisane przez przewodniczącego i dwóch członków Wydziału;

6. zawiera ugody i umowy z przedsiębiorcami, o ile wartość tychże kwoty 200 zł. nie przenosi, o ile zaś kwota powyższa miałaby być przekroczoną, potrzebną jest do ważności tych umów lub ugód uchwała Wydziału spółki;

7. prowadzi i utrzymuje kasę spółki i jest za nią odpowiedzialnym.

Gdyby zaś prowadzenie kasy przez Wydział spółki komu innemu było poruczonem, asygnuje wypłaty z kasy i dozoruje jej prowadzenia.

W tym drugim jednak wypadku są członkowie Wydziału in solidum za kasę odpowiedzialnymi:

8. wykazuje corocznie zaległe datki konkurencyjne członków spółki w 14 dni po płatności takowych, do ściągnięcia ich w drodze egzekucyi politycznej c. k. Starostwom w Dąbrowie i w Mielcu;

9. nadzoruje urzędników i sługi spółki wodnej i nakłada na nich w razie potrzeby grzywny pieniężne, a w razach nie cierpiących zwłoki suspenduje urzędników i oddala sługi;

10. czuwa nad ogólnym postępem robót.

Zastępca przewodniczącego zastępuje go w razie przeszkody i wchodzi w takim razie we wszystkie prawa i atrybucye tegoż. Przewodniczący i tegoż zastępca urzędują bezpłatnie — mogą jednakże od spółki żądać zwrotu kosztów podróży i rzeczywistych wydatków w interesie spółki poniesionych, w wysokości przez ogólne zgromadzenie członków spółki ustanowić się mającej.

XIV. Posiedzenia Wydziału, Delegaci, Głosy doradcze.

§. 18.

Wydział spółki odbywa swe posiedzenie w miarę potrzeby. Posiedzenie zwołuje przewodniczący, w razie przeszkody tegoż zastępca.

Tak zarządowi jak i Wydziałowi krajowemu przysługuje prawo brania udziału w posiedzeniach Wydziału spółki przez swych delegatów z głosem stanowczym.

Oprócz wspomnianych delegatów mają prawo brania udziału w posiedzeniach Wydziału spółki także technicy rządowi i Wydziału krajowego wyznaczeni do kontroli technicznej dokonanych robót, z głosem doradczym.

W celu umożliwienia tak delegatom jak też technikom rządowym i Wydziału krajowego wzięcia udziału w posiedzeniach Wydziału, ma ich przewodniczący względnie tegoż zastępca o terminie każdorazowym posiedzenia wcześnie zawiadomić.

Przewodniczący musi zwołać posiedzenie Wydziału w przeciągu 8 dni, jeżeli tego zażąda trzecia część Wydziału, delegat władzy politycznej lub delegat Wydziału krajowego.

Gdyby przewodniczący a względnie tegoż zastępca pomimo żądania trzeciej części członków Wydziału, delegata władzy politycznej lub delegata Wydziału krajowego, posiedzenia Wydziału nie zwołał, będzie takowe zwołane przez c. k. Starostę w Dąbrowie.

Posiedzenie Wydziału, które nie zostało w jeden z powyższych sposobów zwołane, jest bezprawne, a powzięte na takiem posiedzeniu uchwały są nieważne. Na posiedzeniach, zwołanych przez c. k. Starostę, przewodniczy w razie wzbraniania się przewodniczącego lub

tegoż zastępcy, ten członek Wydziału, którego obecni na posiedzeniu członkowie Wydziału *ad hoc* wybiorą.

XV. Ważność uchwał Wydziału.

§. 19.

Do ważności uchwał Wydziału spółki, zwołanego na posiedzenie w jeden z powyższych sposobów, potrzebna jest obecność przynajmniej 5 członków, względnie zastępców, zaś w razie zwołania posiedzenia przez przewodniczącego lub zastępcę tegoż także obecność przewodniczącego lub jego zastępcy. Przewodniczący głosuje tylko w razie równości głosów i rozstrzyga w tym wypadku swym głosem.

Gdyby potrzebna do ważności uchwał ilość członków Wydziału na posiedzenie nie przybyła, ma być zwołane drugie posiedzenie z tym samym porządkiem dziennym a na tem posiedzeniu mogą być powzięte uchwały bez względu na ilość obecnych członków względnie zastępców.

XVI. Uchwały Wydziału wymagające zatwierdzenia c. k. Namiestnictwa.

§. 20.

Uchwały Wydziału spółki, przeciw którym oświadczyli się delegaci rządu i Wydziału krajowego lub też tylko jeden z nich, muszą być przed wykonaniem przedłożone c. k. Namiestnictwu do zatwierdzenia, jeżeli obaj lub jeden z delegatów tego ze względu na ważność powziętej uchwały zażąda. Wydział spółki obowiązanym będzie zastósować się do wydanej w tej mierze decyzyi c. k. Namiestnictwa.

XVII. Zawiadomienie o powziętych uchwałach. Protokół uchwał.

§. 21.

Zapadłe uchwały Wydziału spółki mają być bezzwłocznie podane do wiadomości Starostwa i Wydziału krajowego a oprócz tego mają być wpisane do protokołu, który winien podpisywać przewodniczący i dwóch członków Wydziału.

Każdemu z członków spółki przysługuje prawo wglądania w protokoły uchwał.

XVIII. Zakres działania Wydziału spółki.

§. 22.

Do obowiązków i zakresu działania Wydziału spółki należy:

1. Rozkład datków konkurencyjnych na pokrycie kosztów regulacyi i kosztów zarządu i następnej konserwacyi wykonanych budowli wodnych na podstawie miary ustanowionej niniejszym statutem ewentualnie z przybraniem znawców i zawiadomienie o wyniku tej czynności interesowanych z równoczesnem wezwaniem ich do zapłaty. Odnośne uwiadomienia i wezwania do zapłaty będą interesowanym stronom przez c. k. Starostwo w Dąbrowej i w Mielcu doręczane. Zarzuty wniesione przeciw rozkładowi datków konkurencyjnych rozstrzyga c. k. Starostwo w Dąbrowej na podstawie zdania znawców;

2. Ściągnienie datków konkurencyjnych z zastósowaniem się do postanowień §. 4. ustawy z dnia 13. Maja 1888 Dz. u. kr. Nr. 34. co do terminu zapłaty;

3. Utrzymywanie ewidencyi katastru konkurencyjnego;

4 Prowadzenie budowy z zastósowaniem się do projektu i sumy kosztorysowej

w §. 1. niniejszego statutu wspomnianych i z zastósowaniem się co do sposobu prowadzenia budowy do postanowień w następnych §§fach zawartych, jeżeli to prowadzenie budowy nie będzie oddanem na mocy uchwały walnego zgromadzenia krajowemu biuru melioracyjnemu;

5. uchwalenie rocznego budżetu robót mielioracyjnych i kosztów zarządu a następnie kosztów konserwacyi wykonanych robót;

6. przedkładanie po upływie każdorocznego okresu budowy Wydziałowi krajowemu rocznego sprawozdania z czynności budowlanej z podaniem rezultatów i innych ważniejszych spostrzeżeń co do budowy;

7. zestawienie i przedkładanie sprawdzonych przez ogólne zgromadzenie rachunków rocznych wraz z dokumentami rachunkowymi Wydziałowi krajowemu z końcem każdego roku;

8. przedkładanie Wydziałowi krajowemu z końcem każdego roku preliminarza i programu robót na rok przyszły;

9. uchwalanie co do zawarcia umów i ugód z przedsiębiorcami, których wartość kwotę 200 zł. przenosi;

10. uchwały co do wszczęcia dalszego prowadzenia lub odstąpienia od wszczętych procesów;

11. uchwały co do kupna gruntów, budynków i zakładów potrzebnych do przeprowadzenia robót melioracyjnych;

12. uchwały co do ewentualnie jako potrzebne okazać się mogących zmian w projekcie technicznym;

13. odbiór materyałów;

14. przyjmowanie potrzebnego personalu pomocniczego i sług i ustanawianie dla tego personalu płac za zezwoleniem Wydziału krajowego w porozumieniu z c. k. Namiestnictwem i oddalanie personalu pomocniczego i sług;

15. wydawanie instrukcyi i regulaminu dla personalu pomocniczego i sług;

16. szkontrowanie kasy spółkowej;

17. przygotowanie sprawozdania z całorocznej czynności i wniosków dla ogólnego zgromadzenia członków spółki wodnej i przedkładanie takowych ogólnemu zgromadzeniu;

18. przekonywanie się każdego czasu o postępie i jakości robót melioracyjnych;

19. branie udziału przez swego delegata w czynnościach corocznych komisyi kolaudacyjnych przez Wydział krajowy wspólnie z c. k. Namiestnictwem delegowanych;

20. rozstrzyganie sporów między członkami spółki z stosunku spółki wypływających i między członkami spółki a spółką z pozostawieniem wolności odwołania się do ogólnego zgromadzenia.

XIX. Kierownictwo techniczne.

§. 23.

Prowadzenie budowy porucza Wydział spółki wodnej powołanemu przez siebie kierownikowi technicznemu oraz technicznym organom pomocniczym, albo na mocy uchwały walnego zgromadzenia, krajowemu biuru melioracyjnemu, które z ramienia Wydziału krajowego obejmie techniczne kierownictwo robót. Wydatki z tem kierownictwem połączone, których każdorazową wysokość oznaczy Wydział krajowy mają być pokryte wyłącznie z funduszów spółki.

XX. Zmiany pierwotnego projektu.

§. 24.

W razie gdyby w czasie budowy okazała się potrzeba zmiany w projekcie służącym za podstawę melioracyi lub też strony interesowane tej zmiany zażądały, winien kierownik

budowy przedłożyć odpowiedni wniosek Wydziałowi spółki, który takowy z własną uchwałą przedłoży Wydziałowi krajowemu celem wspólnej narady nad takowym wraz z c. k. Namiestnictwem a w razie potrzeby dla zbadania sprawy na miejscu, a następnie ostatecznego załatwienia wniosku.

XXI. Wykonywanie budowy we własnym zarządzie lub przez przedsiębiorstwo.

§. 25.

Wykonanie budowy ma się odbywać z reguły w zarządzie własnym a przedewszystkiem za wynagrodzeniem od wymiaru.

Częściowe roboty może oddać Wydział spółki na wniosek kierownika budowy w przedsiębiorstwo w drodze akordów na podstawie cen jednostkowych. W razie, gdyby potrzebne ceny jednostkowe nie były podane w kosztorysie, winny być takowe przedstawione przez Wydział spółki do zatwierdzenia Wydziałowi krajowemu w porozumieniu z c. k. Namiestnictwem

XXII. Dziennik budowy.

§. 26.

Dla uwidocznienia postępu budowy ma być prowadzony dziennik budowy na podstawie którego kierownik budowy z końcem każdego miesiąca za pośrednictwem Wydziału spółki przedkłada Wydziałowi krajowemu sumaryczne sprawozdanie o każdomiesięcznem postępie budowy, który następnie ma być udzielonym c. k. Namiestnictwu.

XXIII. Kontrole techniczne.

§. 27.

Do kontroli wykonywanych robót melioracyjnych tak pod względem jakości jakoteż i kosztów przeznaczy Wydział krajowy i c. k. Namiestnictwo własnych techników, którzy każdego czasu, czy to wspólnie, czy to każdy z osobna mają prawo przekonywać się na miejscu o postępie, jakości i cenach robót.

Mają oni także prawo stósownie do postanowień §. 22. niniejszego statutu do brania udziału w obradach Wydziału spółki z głosem doradczym.

XXIV. Kolaudacya wykonanych robót.

§. 28.

Z końcem każdego okresu budowy winien Wydział spółki prosić o kolaudacyę wykonanych robót, którą bezzwłocznie zarządza Wydział krajowy wspólnie z c. k. Namiestnictwem za pośrednictwem własnych organów technicznych.

Koszta kolaudacyi zarówno jak kontroli robót przez techników rządowych i krajowych pokrywa fundusz budowy.

Protokół kolaudacyjny przedkłada się Wydziałowi krajowemu, który udziela takowy za pośrednictwem c. k. Namiestnictwa do wiadomości c. k. Ministerstwa rolnictwa.

XXV. Walne zgromadzenie członków spółki.

§. 29.

W pierwszych dniach Grudnia każdego roku winien przewodniczący Wydziału spółki względnie tegoż zastępca zwołać zwyczajne ogólne zgromadzenie członków spółki do Dąbrowej.

Oprócz tego może być zwołane nadzwyczajne ogólne zgromadzenie w razie potrzeby lub na żądanie Wydziału spółki albo też na żądanie połowy reprezentantów członków spółki lub w końcu na żądanie delegatów Rządu i Wydziału krajowego lub jednego z nich.

Gdyby przewodniczący Wydziału względnie jego zastępca wzbraniał się zwołać zwyczajne lub nadzwyczajne ogólne zgromadzenie członków spółki, mają być analogicznie zastósowane postanowienia §. 18. niniejszego statutu.

§. 30.

Ogólne zgromadzenie członków spółki, na którem przewodniczy przewodniczący Wydziału spółki względnie jego zastępca składa się z naczelników gmin i zastępców obszarów dworskich powołanych w myśl §. 9. niniejszego statutu do wyboru Wydziału spółki i jednego delegata spółki wodnej dla regulacyi Brnia starego.

XXVI. Ważność uchwał.

§. 31.

Do ważności uchwał ogólnego zgromadzenia potrzebną jest obecność więcej niż połowy uprawnionych w sposób §. 10. oznaczony obliczyć się mająca, przyczem delegat spółki wodnej dla regulacyi Brnia starego rozporządza 4 głosami.

§. 32.

Jeżeliby na wezwanie przewodniczącego Wydziału spółki względnie tegoż zastępcy nie zebrał się dostateczny komplet i z tego powodu musiałoby być zwołanem powtórne ogólne zgromadzenie, wtenczas uchwały na tem drugiem zgromadzeniu zapadłe będą miały moc obowiązującą bez względu na ilość obecnych.

XXVII. Delegaci. Głosy doradcze.

§. 33.

W ogólnych zwyczajnych jako też nadzwyczajnych zgromadzeniach członków spółki mają prawo brania udziału delegaci Rządu jako też Wydziału krajowego z głosem stanowczym, ustanowieni zaś do kontroli technicznej technicy rządowi i krajowi z głosem doradczym. Delegatom Rządowym i Wydziału krajowego przysługuje nadto prawo sprzeciwiania się uchwałom ogólnego zgromadzenia ze skutkami w §. 20. niniejszego statutu omówionymi.

XXVIII. Zakres działania walnego zgromadzenia.

§. 34.

Do zakresu działania ogólnego zgromadzenia należy:

1. Wybór członków Wydziału i zastępców tychże i usuwanie ich po myśli post. §. 36. niniejszego statutu;

2. uchwały co do poruczania budowy krajowemu biuru melioracyjnemu (§. 23);

3. przyjmowanie do wiadomości sprawozdań Wydziału spółki z całorocznej czynności, postępu robót, budżetu, preliminarza i programu robót na rok następny;

4. sprawdzanie rachunków i udzielanie absolutoryum Wydziałowi spółki;

5. uchwały co do wysokości zwrotu kosztów podróży i rzeczywistych wydatków w interesie spółki poniesionych przez przewodniczącego i członków Wydziału spółki;

6. uchwały co do zmiany statutów na wniosek Wydziału spółki;

7. rozstrzyganie sporów wzajemnych między członkami spółki ze stosunku spółki wypływającemi i między członkami spółki a spółką w razie odwołania się do rozstrzygnięcia przez Wydział spółki;

8. uchwały co do pokrycia datków konkurencyjnych na strony przypadających za pomocą operacyi kredytowej pod warunkami przepisanymi ustawą z 30. Czerwca 1884. Dz. u. p. Nr. 116;

9. uchwały co do sprzedaży gruntów lub budynków i zakładów własnością spółki wodnej będących.

XXIX. Księga uchwał.

§. 35.

Uchwały ogólnego zgromadzenia członków spółki wodnej wpisane być mają w osobną księgę uchwał i podpisane przez przewodniczącego względnie zastępcę jego i dwóch członków spółki, a nadto w odpisach udzielone do wiadomości Starostwu w Dąbrowie i Wydziałowi krajowemu.

XXX. Uchwały sprzeczne z ustawami.

§. 36.

Gdyby ogólne zgromadzenie członków spółki wodnej powzięło uchwały sprzeczne z postanowieniami ustawy wodnej z 14. Marca 1875. (Dz. u. kr. Nr. 38) ustawy o regulacyi Brnia nowego z 13. Maja 1885. Dz. u. kr. Nr. 34. lub niniejszego statutu, a przewodniczący Wydziału względnie jego zastępca nie odmówił wykonania tych uchwał, natenczas c. k. Starosta w Dąbrowie będzie miał prawo zakazania wykonania tych uchwał aż do czasu dopóki c. k. Namiestnictwo analogicznie do postanowień §. 20. niniejszego statutu nie orzeknie czy uchwała może być wykonaną lub nie.

XXXI. Usunięcie Wydziału, zarząd sprawami spółki przez delegatów.

§. 37.

Gdyby Wydział spółki przed osiągnięciem celu spółki z §. 1. niniejszego statutu unormowanego nie wykonywał ciążących na nim obowiązków lub takowe ze szkodą przesiębiorstwa i interesowanych stron wypełniał a ogólne zgromadzenie członków spółki czy to zwyczajne lub nadzwyczajne wzbraniało sią na odnośny wniosek delegatów Rządu i Wydziału krajowego, Wydział ten usunąć i nowy Wydział wybrać, natenczas rozpisze c. k. Starostwo w Dąbrowie wybory nowego Wydziału po myśli postanowień §§. 8—10 niniejszego statutu a tymczasem aż do ukonstytuowania się nowego Wydziału obejmą delegaci Rządu i Wydziału krajowego zarząd sprawami spółki. Gdyby zaś i ten środek do celu nie doprowadził, obejmą wspomnieni delegaci stały zarząd spraw spółki aż do ukończenia przedsiębiorstwa.

XXXII. Załatwienie sporów.

§. 38.

Spory wzajemne między członkami spółki z stosunku spółki wypływające jako też spory między członkami spółki a spółką jako taką o ile tak jedne jak i drugie nie mają za przedmiot prawa własności i inne prawa rzeczowe, rozstrzyga Wydział spółki, a w dalszem odwołaniu ogólne zgromadzenie członków spółki.

XXXIII. Zmiana statutów i ich zatwierdzenie.

§. 39.

Zmiany tego statutu uchwalone na wniosek Wydziału spółki przez ogólne zgromadzenie członków spółki wejdą w życie po zatwierdzeniu ich przez c. k. Namiestnictwo w porozumieniu z Wydziałem krajowym.

§. 40.

Statut niniejszy zacznie obowiązywać po zatwierdzeniu przez c. k. Namiestnictwo.

L. 54.280.

Niniejszy statut, uchwalony przez członków spółki wodnej na zgromadzeniu z dnia 28. Sierpnia 1888. zatwierdza się w całej osnowie.

Z c. k. Namiestnictwa.

Lwów, dnia 14. Września 1888.

(L. S.) *Zaleski* wł. r.

Statut

spółki wodnej dla regulacyi rzeki Trześniówki.

§. 1.

Sposób wykonania regulacyi.

Regulacya rzeki Trześniówki na przestrzeni od ujścia jej do Wisły aż do ujścia potoku Dąbrowy wraz z potrzebnem uregulowaniem potoków Dąbrowy i Żupawy w powiecie Tarnobrzeskim ma być wykonaną na podstawie ustawy krajowej z dnia 11. Czerwca 1887. Dz. ust. kr. Nr. 43. wedle projektu krajowego biura melioracyjnego z r. 1885. zatwierdzonego przez c. k. Ministerstwo rolnictwa kosztem 177.000 zł. a. w. jako przedsiębiorstwo krajowe.

Do kosztów tej regulacyi mają się przyczyniać w myśl §. 3. powołanej ustawy krajowej:

a) fundusz krajowy bezzwrotnym zasiłkiem we wysokości 40% preliminowanych kosztów;

b) państwowy fundusz melioracyjny bezzwrotnym zasiłkiem we wysokości 30% kosztów;

c) właściciele nieruchomości położonych w okręgu konkurencyjnym oznaczonym przez władze administracyjne we wysokości 30% kosztów.

§. 2.

Spółka wodna.

Dla rozłożenia i ściągnięcia datków konkurencyjnych w §. 1. ustępu *c)* wymienionych, zawiązuje się Spółka wodna, która nosi nazwę: „Spółka wodna dla regulacyi Trześniówki“.

§. 3.

Okręg spółki.

Ogół nieruchomości korzystających z regulacyi bądź to wskutek ochrony od powodzi, bądź też wskutek osuszenia, stanowi okręg konkurencyjny spółki. Ze względu na oczekiwaną z regulacyi korzyść okręg ten rozpada się na dwa odrębne okręgi konkurencyjne, mianowicie:

a) okręg konkurencyjny Trześniówki, w granicach którego położone nieruchomości korzystają zarówno z ochrony od powodzi jak i z osuszenia;

b) okręg konkurencyjny Dąbrowy i Żupawy, w którym położone nieruchomości korzystają przeważnie tylko z osuszenia.

Do okręgu konkurencyjnego Trześniówki należą nieruchomości wyszczególnione w katastrze konkurencyjnym Trześniówki w następnych 12 gminach i obszarach dworskich powiatu Tarnobrzeskiego:

1. Zalesie gorzyckie.
2. Nadbrzezie.
3. Ostrówek.
4. Trześń.
5. Zarzekowice.
6. Koćmierzów.
7. Wielowieś.
8. Sokolniki.
9. Sobów.
10. Sielec.
11. Zakrzów.
12. Żupawa (z Furmanami).

Do okręgu konkurencyjnego Dąbrowy i Żupawy należą zaś nieruchomości wyszczególnione w katastrze konkurencyjnym Dąbrowy i Żupawy w następnych 4 gminach i obszarach dworskich powiatu Tarnobrzeskiego:

1. Żupawa (z Jeziorkiem).
2. Grębów.
3. Stale.
4. Krawce.

Każdoczesny właściciel nieruchomości i zakładów położonych w okręgu konkurencyjnym spółki (Trześniówki, Dąbrowy i Żupawy) staje się członkiem spółki i jest obowiązany do prestacyj wypływających z tego stosunku.

Zobowiązanie to jest ciężarem gruntowym, ma aż do wysokości trzechletnich zaległości pierwszeństwo przed innemi ciężarami rzeczowymi bezpośrednio po państwowych podatkach i publicznych należytościach i ustaje tylko wtedy, gdy grunt obciążony zgodnie z przepisami ze spółki zostanie wydzielony albo też spółka zostanie rozwiązaną (§. 61. kraj. ust. wodnej z d. 14. Marca 1875. Dz. u. kraj. L. 38.)

§. 4.

Rozkład datków konkurencyjnych.

Za miarę do rozłożenia datków konkurencyjnych na uczestnictwo spółki służyć ma:

1. W okręgu konkurencyjnym Trześniówki

a) wartość interesowanych nieruchomości i zakładów,

b) stopień zagrożenia tychże nieruchomości i zakładów.

2. W okręgu zaś konkurencyjnym Dąbrowy i Żupawy obszar interesowanych gruntów.

§. 5.

Wartość interesowanych nieruchomości w okręgu konkurencyjnym Trześniówki oblicza się według czystego dochodu katastralnego, a o ile to, jak n. p. przy budowlach, zakładach, drogach i kolejach jest niemożliwem, według szacunku rzeczoznawców, a z szczególnem uwzględnieniem stopnia narażenia budowli w poszczególnych klasach konkurencyjnych.

§. 6.

Zagrożenie nieruchomości i zakładów przez wylew w okręgu konkurencyjnym Trześniówki stopniuje się na trzy klasy konkurencyjne uwidocznione w katastrze, a mianowicie należą:

a) do I. klasy konkurencyjnej nieruchomości położone w inundacyi Trześniówki oraz zwyczajnéj prawie corocznie powtarzającéj się inundacyi Wisły;

b) do II. klasy nieruchomości położone w inundacyi Trześniówki, a przytem podlegające nadzwyczajnym wylewom Wisły;

c) do III. wreszcie klasy nieruchomości położone tylko w inundacyi Trześniówki.

§. 7.

W zastósowaniu powyższych postanowień (§§. 4, 5 i 6) przyjmuje się za podstawę obliczenia dodatków konkurencyjnych dla okręgu Trześniówki:

a) w I. klasie pełna suma wartości obliczonéj lub eszacowanéj (100%),

b) w II. klasie 80% téjże wartości,

c) w III. klasie 70% téjże wartości.

Z tego wynika uwidoczniona w katastrze konkurencyjnym wartość klasowa na podstawie której następuje obliczenie datku konkurencyjnego dla okręgu Trześniówki.

§. 8.

Celem rozliczenia datków konkurencyjnych na okręg Trześniówki z jednéj strony, z drugiej zaś na okręg Dąbrowy i Żupawy rozdziela się 30% udział stron interesowanych w kosztach budowy na trzy kategorye:

a) udział w kosztach regulacyi Dąbrowy i Żupawy w kwocie 7.615 zł. 35 ct. w. a.

b) udział w kosztach robót rzeczonych (osuszających) Trześniówki w kwocie 8.896 zł. 94 ct. w. a.

c) wreszcie udział w kosztach budowli ochronnych na Trześniówce w kwocie 37.187 zł. 71 ct. w. a.

Ponieważ grunta wykazane w katastrze konkurencyjnym Dąbrowy i Żupawy korzystają wyłącznie z robót regulacyjnych Dąbrowy i Żupawy a w części z robót rzecznych na Trześniówce, zatém datek konkurencyjny okręgu Dąbrowy i Żupawy stanowić ma podana pod *a)* cała suma udziału stron interesowanych w kosztach regulacyi tych dwóch potoków, oraz część sumy wyszczególnionej pod *b)* obliczona według obszaru konkurencyjnego Dąbrowy i Żupawy w stosunku do całej powierzchni obydwóch okręgów konkurencyjnych tak Dąbrowy z Żupawą jak i Trześniówki.

Datek natomiast konkurencyjny okręgu Trześniówki składać się będzie z całej sumy wyszczególnionej pod *c)* w kwocie 37.187 zł. 71 ct. oraz reszty sumy pod *b)* niezarachowanej do datku konkurencyjnego okręgu Dąbrowy i Żupawy, a odpowiadającéj powierzchni korzystających z osuszenia gruntów wykazanych w katastrze Trześniówki.

Z obliczonych w ten sposób całkowitych datków konkurencyjnych dla obydwóch okręgów wypośrodkowuje się datek konkurencyjny:

1) w okręgu Dąbrowy i Żupawy dla jednostki powierzchni (morga lub sążnia kwadratowego);

2) w okręgu Trześniówki dla jednostki wartości klasowej (1 zł. w. a.) a to w ten sposób, że całkowity datek konkurencyjny odnośnego okręgu dzieli się w pierwszym wypadku (przy okręgu Dąbrowy i Żupawy) przez sumę obszaru interesowanych gruntów, w drugim zaś wypadku (przy okręgu Trześniówki), przez sumę wszystkich pozycyj wartości klasowej.

Otrzymany współczynnik pomnożony przez obszar każdéj parceli w okręgu Dąbrowy i Zupawy, a przez wartość klasową każdéj parceli w okręgu Trześniówki okaże datek konkurencyjny dla poszczególnych parceli.

§. 9.

Reprezentacya spółki.

Spółkę zastępuje Wydział, którego wybór ma się odbywać przez wybranych w tym celu wyborców.

§. 10.

Wyborcy.

Liczbę wyborców powołanych do wyboru wydziału Spółki ustanawia się na pięćdziesiąt trzy (53), mianowicie czterdziestu dwóch (42) dla okręgu konkurencyjnego Trześniówki, a jedenastu (11) dla okręgu konkurencyjnego Dąbrowy i Żupawy.

Z liczby 42 wyborców w okręgu konkurencyjnym Trześniówki przypada 14 na obszary dworskie, mianowicie:

1) Zalesie gorzyckie, Zarzekowice, Koćmierzów i Sokolniki dwóch (2) wyborców,

2) Trześn i Żupawa (z Furmanami) pięciu (5) wyborców,

3) Wielowieś sześciu (6) wyborców,

4) Żakrzów jeden (1) wyborca, resztę zaś 28 wyborców rozdziela się na posiadłości mniejsze (włościańskie i erekcyonalne) i t. p. w ten sposób, że uczestnicy spółki wybierać mają:

1) w gminach Zalesie gorzyckie i Trześń dziewięciu (9) wyborców,
2) w gminach Nadbrzezie i Ostrówek trzech (3) wyborców,
3) w gminach Zarzekowice i Koćmierzów jednego (1) wyborcę,
4) w gminie Wielowieś sześciu (6) wyborców,
5) w gminie Sokolniki dwóch (2) wyborców,
6) w gminie Sobów czterech (4) wyborców,
7) w gminach Sielec i Zakrzów jednego (1) wyborcę,
8) w gminie Żupawa (z Furmanami) dwóch (2) wyborców.

Z liczby natomiast 11 wyborców w okręgu konkurencyjnym Dąbrowy i Zupawy wypada:

a) ośmiu (8) wyborców na obszary dworskie mianowicie:

1) na obszar dworski Grębów i Żupawa (z Jeziorkiem) trzech (3) wyborców,

2) na obszar dworski Stale i Krawce pięciu (5) wyborców.

b) trzech (3) zaś wyborców na posiadłości włościańskie i erykcyonalne mianowicie:

1) w gminie Żupawa (z Jeziorkiem) jeden (1) wyborca,
2) w gminie Grębów i Krawce dwóch (2) wyborców.

Wyborcy ci są oraz członkami walnego zgromadzenia w myśl postanowień §. 26 niniejszego statutu wraz z delegatem kolei lokalnej Dębica-Nadbrzezie-Rozwadów (§. 15. statutu).

§. 11.

Wybór wyborców.

Wybór wyborców ma się odbywać w poszczególnych gminach na dniu oznaczonym przez c. k. Starostwo i podanym do wiadomości stron interesowanych w sposób w gminie używany na ośm dni przed aktem wyborczym, pod kierunkiem delegata c. k. Starostwa.

W tym celu na 14 dni przed wyborem wyborców zarządzi Starostwo wyłożenie przez siebie sporządzonego spisu członków spółki wodnej z każdej gminy w dotyczącej gminie do wolnego przeglądania w kancelaryi gminnej i uwiadomi o tem interesowanych przez Zwierzchność gminną w sposób w gminie używany, z wyznaczeniem trzydniowego terminu do wnoszenia reklamacyj.

Wniesione reklamacje, tyczące się prawa wyborczego, rozstrzyga c. k. Starostwo.

§. 12.

Sposób wyboru i obliczanie głosów.

Wyborcy mają być wybierani absolutną większością głosów.

Stosunek głosów przy pierwszych wyborach oblicza się według obszaru gruntu położonego w okręgu konkurencyjnym spółki, a to w ten sposób, że posiadanie gruntu do 500 kwadr. sążni uprawnia do jednego głosu, posiadanie zaś większego od 500 kwadr. sążni gruntu uprawnia do tylu głosów, ile razy cały obszar gruntu posiadanego, w okręgu spółki położonego, podzielnym jest przez 500 kwadr. sążni.

Przy następnych wyborach ma być stosunek głosów obliczonym według wysokości opłacanego datku konkurencyjnego, a to w ten sposób, że opłata datku konkurencyjnego do 5 zł. w. a. uprawnia do jednego głosu, jeżeli zaś członek spółki opłaca więcej niż 5 zł. datku konkurencyjnego, to ilość kwot po 5 zł. opłacanego datku konkurencyjnego uprawnia do tyluż głosów.

Jeżeliby przy pierwszem głosowaniu nie uzyskano absolutnej większości głosów, natenczas rozstrzygnie wybór ściślejszy, a w razie równości głosów los wyciągnięty przez delegata c. k. Starostwa.

§. 13.

Prawo czynnego i biernego wyboru.

Prawo wyboru może być wykonywane osobiście lub przez pełnomocników, którymi w grupie wyborców z mniejszych posiadłości mogą być tylko członkowie spółki, w grupie zaś obszarów dworskich także osoby nie posiadające nieruchomości w okręgu spółki.

Pełnomocnik może oprócz własnego wykonywać jeszcze prawo wyboru w imieniu trzech członków spółki.

Kobiety, osoby niewłasnowolne, fundusze publiczne, korporacye i towarzystwa, wykonują prawo wyboru po myśli postanowienia §§. 4., 5. i 6. gminnej ordynacyi wyborczej z d. 12. Sierpnia 1866 Dz. u. kr. Nr. 19.

Do lokalu wyborczego dozwolony jest wstęp tylko członkom spółki.

Wykonywanie prawa wyboru wykonywa się ustnie lub pisemnie wedle przepisów powołanej gminnej ordynacji wyborczej.

Co do prawa biernego wyboru obowiązują przepisy gminnej ordynacji wyborczej.

§. 14.

Zażalenia i protesty.

Zażalenia i protesty przeciw postępowaniu przy wyborach wyborców są tylko do 3 dni po dokonaniu wyboru dopuszczalne i mają być do Starostwa wnoszone, które takowe wraz ze swojem sprawozdaniem i aktami wyborczemi najdalej do dalszych 3 dni c. k. Namiestnictwu do rozstrzygnięcia przedłoży.

§. 15.

Wydział spółki i jego siedziba.

Wydział spółki stanowi po myśli §. 57. kr. ustawy wodnej stałą reprezentacyą spółki do zarządu spółki i załatwiania jej spraw i ma swą siedzibę w Tarnobrzegu.

Wydział spółki składa się z czternastu (14) członków i tyluż zastępców, z których jednego członka i zastępcę mianuje Dyrekcja c. k. uprz. gal. kolei Karola Ludwika we Lwowie, zaś reszta członków w liczbie trzynastu (13) ma być wybieraną przez wyborców tak z obszarów dworskich, jak i mniejszych posiadłości na grupy.

Tworzenie grup i sposób wybierania Wydziału spółki.

W tym celu mają być połączone wszystkie obszary dworskie i mniejsze posiadłości na następne grupy oddzielne:

A) Obszary dworskie.

1) W okręgu konkurencyjnym Trześniówki.

I. grupa. Zalesie gorzyckie, Zarzekowice, Koćmierzów, Sokolniki, Trześń i Zupawa (z Furmanami.)

II. grupa. Wielowieś i Zakrzów.

2) z okręgu konkurencyjnego Dąbrowy i Żupawy:

III. grupa. Grębów i Zupawa (z Jeziorkiem).

IV. grupa. Stale i Krawa.

B) Mniejsze posiadłości.

1) w okręgu konkurencyjnym Trześniówki:

I. grupa. Zalesie gorzyckie, Trześń, Sokolniki i Zupawa (z Furmanami).

II. grupa. Nadbrzezie, Ostrówek, Zarzekowice i Koćmierzów.

III. grupa. Wielowieś, Sobów, Sielec i Zakrzów.

2) W okręgu konkurencyjnym Dąbrowy i Zupawy:

IV. grupa. Zupawa (z Jeziorkiem), Grębów i Krawce.

Na podstawie tego podziału wybierają wyborcy:

A) z obszarów dworskich:

w I. grupie 2 członków Wydziału;
w II. „ 2 „ „
w III. „ 1 członka „
w IV. „ 1 „ „

B) Z mniejszych posiadłości

w I. grupie 3 członków Wydziału;
w II. „ 1 członka „

w III. grupie 2 członków Wydziału;
w IV. „ 1 członka „

Przy wyborze każdego członka Wydziału wybiera się w ten sam sposób jego zastępcę.

Głosowanie tak na członków Wydziału jakoteż na ich zastępców odbywa się kartkami.

Do ważności wyboru wymaga się absolutnej większości głosów, według głów głosujących wyborców w kazdej grupie obliczyć się mającej. Jeżeliby przy pierwszym wyborze nie uzyskano absolutnej większości głosów, natenczas rozstrzygnie wybór ściślejszy, przy równości zaś głosów los.

W miejscu członka Wydziału, który wskutek trwałej lub dłuższej przeszkody nie mógłby brać udziału w czynnościach Wydziału, wstępuje do Wydziału w pierwszym przypadku stale, w drugim na czas trwania przeszkody jego zastępca, w tych zaś grupach, które wybierają więcej niż jednego członka wydziału, ten zastępca, który w dotyczącej grupie największą ilością głosów został wybrany, a jeżeli kilku zastępców równą ilością głosów wybranych zostało, ten z nich, na którego los padnie.

Zastępców w miarę powyższych postanowień powołuje przewodniczący spółki.

Wybór Wydziału odbywa się w Tarnobrzegu w miejscu i w czasie oznaczonym przez c. k. Starostwo i podanym do wiadomości wyborców, pod kierunkiem delegata c. k. Starostwa.

§. 16.

Prawo wybieralności.

Członkami Wydziału spółki lub zastępcami tychże mogą być wybrane z grup mniejszych posiadłości tylko takie osoby, które po myśli postanowień §. 13. niniejszego statutu mają prawo czynnego i biernego wyboru, z grup zaś obszarów dworskich także osoby nie będące członkami spółki, mianowicie pełnomocnicy, zarządcy dóbr, tudzież przełożeni obszarów dworskich.

§. 17.

Badanie wyboru Wydziału i prawo rekursu.

Badanie aktu wyborczego Wydziału spółki jest rzeczą tego Wydziału i przeciw jego orzeczeniom nie ma odwołania. (§. 59. kr. ust. wodnej.)

§. 18.

Czas urzędowania Wydziału spółki.

Członkowie Wydziału i ich zastępcy mają być wybierani: pierwszy na przeciąg jednego roku, po upływie zaś tego czasu na przeciąg lat trzech.

§. 19.

Przewodniczący i jego zastępcy.

Członkowie Wydziału wybierają z pośród siebie bezwzględną większością głosów, podług głów obliczyć się mającą, przewodniczącego. Jeżeliby przy tym wyborze nie uzyskano absolutnej większości głosów, rostrzyga wybór ściślejszy, przy równości zaś głosów los.

W ten sam sposób wybiera Wydział ze swego grona zastępcę przewodniczącego.

Wybór przewodniczącego i jego zastępcy odbywa się w Tarnobrzegu w miejscu i czasie oznaczonym przez c. k. Starostwo, i podanym do wiadomości członków Wydziału, pod kierunkiem delegata c. k. Starostwa.

Wybór przewodniczącego i jego zastępcy ma być bezzwłocznie podanym do wiadomości Starostwa i wpisanym w księgę wodną.

§. 20.

Przewodniczący zastępuje spółkę na zewnątrz, przewodniczy na posiedzeniach Wydziału, jest wykonawcą uchwał Wydziału spółki i znosi się bezpośrednio z władzami państwowemi i krajowemi.

Wszystkie dokumenty wystawiane w sprawach spółki muszą być podpisane przez przewodniczącego i dwóch członków Wydziału.

Zastępca przewodniczącego zastępuje przewodniczącego w razie przeszkody i wchodzi w takim razie we wszystkie prawa i atrybucye tegoż.

§. 21.

Posiedzenie Wydziału.

Wydział spółki odbywa posiedzenia w miarę potrzeby.

Posiedzenia odbywa i zwołuje przewodniczący, w razie przeszkody jego zastępca.

Przewodniczący zobowiązanym jest zwołać posiedzenie Wydziału w przeciągu ośmiu dni, jeżeli tego zażąda czterech członków Wydziału, delegat władzy politycznej lub Wydziału krajowego.

Gdyby przewodniczący, a względnie tegoż zastępca pomimo żądania czterech członków wydziału, delegata władzy politycznej lub delegata Wydziału krajowego posiedzenia Wydziału nie zwołał, będzie takowe zwołane przez c. k. Starostę w Tarnobrzegu.

Posiedzenie, które nie zostało w jeden z powyższych sposobów zwołane, jest bezprawne, a powzięte na takiem posiedzeniu uchwały są nieważne.

Na posiedzeniach zwołanych przez c. k. Starostę przewodniczy w razie wzbraniania się przewodniczącego lub tego zastępcy ten członek Wydziału, którego obecni na posiedzeniu członkowie Wydziału *ad hoc* wybiorą.

§. 22.

Do ważności uchwał Wydziału spółki, zwołanego na posiedzenie w jeden z powyższych sposobów, potrzebną jest obecność przynajmniej siedmiu członków, względnie zastępców, tudzież w razie zwołania posiedzenia przez przewodniczącego Wydziału, obecność tegoż lub jego zastępcy.

Uchwały Wydziału zapadają absolutną większością głosów obecnych na posiedzeniu członków Wydziału względnie ich zastępców.

Przewodniczący głosuje tylko w razie równości głosów i rozstrzyga w tym przypadku swym głosem.

Gdyby potrzebna do ważności uchwał ilość członków Wydziału na posiedzenie nie przybyła, ma być zwołane drugie posiedzenie Wydziału, z tym samym porządkiem dziennym, a na tem posiedzeniu mogą być powzięte ważne uchwały bez względu na ilość obecnych członków Wydziału względnie zastępców.

§. 23.

Tak Rządowi jak i Wydziałowi krajowemu przysługuje prawo brania udziału w posiedzeniach Wydziału spółki przez swych delegatów z głosem stanowczym.

W celu umożliwienia delegatom wzięcia udziału w posiedzeniach Wydziału ma ich przewodniczący, względnie tegoż zastępca o terminie każdorazowego posiedzenia wcześnie zawiadomić.

Uchwały Wydziału spółki, przeciw którym jeden lub obydwaj delegaci się oświadczą, muszą być przed wykonaniem przedłożone Namiestnictwu do zatwierdzenia, jeżeli który z delegatów tego zażąda ze względu na ważność powziętej uchwały.

Wydział spółki obowiązanym zaś będzie zastosować się do wydanej w tej mierze decyzyi Namiestnictwa.

§. 24.

Zapadłe uchwały Wydziału spółki mają być bezzwłocznie podawane do wiadomości c. k. Starostwa i Wydziału krajowego, oprócz tego mają być zapisywane do protokołu, który musi podpisać przewodniczący i dwóch członków Wydziału.

Każdemu członkowi spółki przysługuje prawo wglądania w te protokoły uchwał.

§. 25.

Obowiązki i prawa Wydziału spółki.

Do zakresu działania Wydziału spółki należy:

a) Rozkład datków konkurencyjnych na podstawie miary ustanowionej w §. 4, 5, 6, 7 i 8. niniejszego statutu, ewentualnie z przybraniem znawców, i uwiadomienie o wyniku tej czynności interesowanych z równoczesnem ich wezwaniem do zapłaty.

Odnośne uwiadomienia i wezwania do zapłaty będą interesowanym doręczone przez Starostwo w Tarnobrzegu.

Zarzuty wniesione przeciw rozkładowi rozstrzyga wymienione Starostwo na podstawie zdania znawców.

b) Ściąganie datków konkurencyjnych z zastosowaniem się do postanowień §. 5. ustawy z d. 11. Czerwca 1887. Dz. u. kr. Nr. 43 oraz §. 6. instrukcyi techniczno administracyjnej z d. 11. Stycznia 1888. Dz. u. kr. Nr. 9. co do terminów spłaty, odsyłanie ściągniętych datków do kasy Wydziału krajowego i coroczne wykazywanie zaległych datków co 14 dni po terminie płatności takowych Starostwu w Tarnobrzegu celem zarządzenia ściągnięcia w drodze politycznej egzekucyi.

c) Utrzymywanie w ewidencyi katastru konkurencyjnego.

d) Prowadzenie kasy.

e) Obrady i decyzya co do sposobu pokrycia datków konkurencyjnych, a w razie zaciągnięcia pożyczki na pokrycie 30 procentowego udziału członków spółki w kosztach regulacyi, przedkładanie Urzędowi podatkowemu w Tarnobrzegu corocznych wykazów należytości konkurencyjnych do dalszego postąpienia po myśli postanowień §. 17. i 18. ustawy z dnia 30. Czerwca 1884. Dz. p. p. Nr. 116.

f) Przedkładanie rachunków rocznych Namiestnictwu za pośrednictwem Wydziału krajowego, a to z końcem Stycznia każdego roku za rok ubiegły.

g) Przyjmowanie potrzebnego personalu pomocniczego za zezwoleniem Wydziału krajowego w porozumieniu z Namiestnictwem.

h) Branie udziału za pośrednictwem delegata w czynnościach corocznych komisyi kolaudacyjnych z głosem doradczym (§. 19. instr. techn. adm.).

i) Interweniowanie za pośrednictwem delegata przy dobrowolnych ugodach w sprawie wykupna gruntów, budynków i zakładów (§. 12. instr. techn. adm.).

k) Przekonywanie się każdego czasu o postępie i jakości wykonanych robót regulacyjnych (§. 18. instr. techn adm.).

l) Badanie corocznych zamknięć rachunków budowy udzielanych przez Wydział krajowy i wnoszenie zarzutów przeciwko takowym w przeciągu dwóch miesięcy od dnia doręczenia (§. 21. inst. techn. adm.).

Względem prowadzenia kasy i odsyłania ściągniętych datków konkurencyjnych do kasy Wydziału krajowego zastosować się ma Wydział spółki do ewentualnie wydać się mającej przez Wydział krajowy instrukcyi.

§. 26.

Walne zgromadzenie spółki.

W pierwszych dniach Stycznia każdego roku winien Wydział spółki zwołać walne zgromadzenie wybranych po myśli postanowień §. 10., 11. i 12. niniejszego statutu wyborców i delegata kolei lokalnej Dembica-Nadbrzezie-Rozwadów, na którem przewodniczy przewodniczący Wydziału spółki, albotež na żądanie połowy członków spółki, a w końcu na żądanie delegatów Rządu i Wydziału krajowego, lub jednego z nich.

Gdyby przewodniczący, lub jego zastępca wzbraniał się zwołać zwyczajne lub nadzwyczajne walne zgromadzenie mają być analogicznie zastósowane postanowienia §. 21. niniejszego statutu.

§. 27.

Ważność uchwał.

Do ważności uchwał walnego zgromadzenia potrzebną jest obecność więcej niż połowy wyborców w poprzednim, paragrafie wspomnianych i absolutna większość głosów według głów obliczyć się mająca.

§. 28.

Jeżeliby na wezwanie przewodniczącego Wydziału spółki względnie tegoż zastępcy lub na ewentualne wezwanie c. k. Starostwa nie zebrał się dostateczny komplet, ma być zwołane do dni 8 powtórne ogólne zgromadzenie i uchwały na tem zgromadzeniu powzięte będą miały moc obowiązującą bez względu na ilość obecnych.

Tak w ogólnych zwyczajnych lub nadzwyczajnych zgromadzeniach reprezentantów członków spółki, mają prawo brania udziału delegaci Rządu i Wydziału krajowego z głosem stanowczym ze skutkiem w §. 23. niniejszego statutu unormowanym.

§. 29.

Uchwały walnych zgromadzeń reprezentantów członków spółki wodnej wpisywane być mają w księgę uchwał i podpisane przez przewodniczącego względnie jego zastępcę i dwóch reprezentantów członków spółki, a nadto mają być udzielone w odpisach do wiadomości Wydziału krajowego i c. k. Starostwa.

§. 30.

Zakres działania walnego zgromadzenia.

Do zakresu działania walnego zgromadzenia należy:

1. wybór członków wydziału i zastępców i złożenie ich z urzędu po myśli postanowień §§. 15. i 32. niniejszego statutu;

2. przyjmowanie do wiadomości sprawozdań Wydziału spółki z całorocznej czynności;

3. uchwały co do zmian statutu na wniosek Wydziału spółki.

§. 31.

Uchwały sprzeczne z ustawami.

Gdyby walne zgromadzenie reprezentantów członków spółki powzięło sprzeczne uchwały z ustawami z dnia 14. Marca 1875. Dz. ust. kr. Nr. 38. i z dnia 11. Czerwca 1887. Dz. ust. kr. Nr. 43. lub niniejszego statutu, winien przewodniczący Wydziału spółki względnie jego zastępca odmówić wykonania tych uchwał, co gdyby się nie stało, natenczas ma c. k. Starostwo obowiązek zakazania wykonania tych uchwał aż do czasu, dopóki c. k. Namiestnictwo analogicznie do postanowień §. 23. niniejszego statutu nie orzeknie, czy uchwały mają być wykonane lub nie.

§. 32.

Usunięcie Wydziału spółki; zarząd sprawami spółki przez delegatów.

Gdyby Wydział spółki w czasie trwania peryodu wyborczego nie wykonał ciężących na nim obowiązków, lub takowe ze szkodą stron interesowanych wypełniał, a walne zgromadzenie reprezentantów członków spółki wzbraniało się na odnośny wniosek delegatów Rządu i Wydziału krajowego Wydział spółki usunąć, a inny wybrać, rozpisze c. k. Starostwo nowe wybory wyborców celem wyboru nowego Wydziału spółki, a tymczasowo aż do ukonstytuowania się nowego Wydziału obejmą delegaci Rządu i Wydziału krajowego zarząd sprawami spółki.

Gdyby i ten środek do celu nie doprowadził, obejmą wspomniani delegaci stały zarząd spraw spółki.

§. 33.

Utrzymanie robót regulacyjnych.

Po ukończeniu robót regulacyjnych unormowanym zostanie rozkład kosztów na utrzymanie tych robót w myśl postanowień §. 6. ustawy z d. 11. Czerwca 1887. Dz. u. kr. Nr. 43. w drodze ustawodawstwa krajowego

§. 34.

Zmiana statutu.

Zmiany tego statutu mogą być na wniosek Wydziału spółki uchwalone przez walne zgromadzenie, wejdą jednak w życie dopiero po zatwierdzeniu przez Namiestnictwo w porozumieniu z Wydziałem krajowym.

§. 35.

Statut niniejszy zacznie obowiązywać po zatwierdzeniu go przez c. k. Namiestnictwo.

L. 39.609.

Niniejszy statut uchwalony przez członków spółki na zgromadzeniu dnia 26. Czerwca 1888 r. zatwierdza się w całej osnowie.

Z c. k. Namiestnictwa.

We Lwowie dnia 5. Lipca 1888 r.

Zaleski w. r.

Alegat 5. do L. W. kr. 39.943/88.

Odpis

odezwy Wydziału krajowego z dnia 21. Maja 1888. l. 20.966 do Świetnego c. k. Namiestnictwa we Lwowie.

W odpowiedzi na szacowną odezwę z d. 16. b. m. L. 25.172 mamy zaszczyt oznajmić Świetnemu c. k. Namiestnictwu w sprawie oznaczenia okręgu konkurencyjnego dla regulacyi potoków Krzemienicy i Babulówki z dopływami, oraz potoku Trześni, co następuje:

Motywując odmowne załatwienie tutejszéj odezwy z dnia 20. Marca r. b. L. 11.347, którą upraszaliśmy o wydanie stósownego zarządzenia celem oznaczenia okręgu konkurencyjnego dla pomienionej regulacyi, brakiem katastru konkurencyjnego, powołuje się Świetne c. k. Namiestnictwo na postanowienie §. 78. kraj. ustawy wodnej, które normuje instruowanie podań wnoszonych przez strony interesowane lub też dobrowolnie zawiązujące się spółki wodne do c. k. Starostwa o udzielenie praw używania wody i o pozwolenie na założenie urządzeń do używania i prowadzenia wody, jakoteż na roboty ochronne.

Tymczasem ani do przedsiębiorstwa regulacyi Krzemienicy, ani też do innych robót melioracyjnych, które przyszły już do skutku w drodze specyalnych krajowych ustaw melioracyjnych jako przedsiębiorstwa mające być przeprowadzone bądź to przez kraj, bądź też przez przymusowe spółki wodne, zdaniem naszem nie może być pod tym względem zastósowane powyższe postanowienie ustawy ogólnej, które w danym wypadku z powodu braku tych stron interesowanych zgłaszających się o koncesyą było by nawet wprost niewykonalném, lecz jedynie postanowienie §. 3. odnośnego projektu ustawy identycznego z postanowieniami podobnych specyalnych ustaw krajowych, wedle którego okręg konkurencyjny ma być oznaczonym przez władze administracyjne.

Gdy zaś bez oznaczenia granic okręgu konkurencyjnego i jego poszczególnych klas niemożliwem jest zestawienie poszczególnych parcel i ich właścicieli w tak zwany kataster kon-

kurencyjny, nie wątpliwie wynika z powyższego postanowienia §. 3. specyalnych ustaw melioracyjnych, że i te bliższe daty powinny być zebrane przez władze administracyjne.

Za powyższem zapatrywaniem naszem, które zawsze zaznaczaliśmy zastępując władze polityczne przy oznaczaniu okręgów konkurencyjnych dla innych przedsiębiorstw krajowych, przemawia też opinia sejmowej komisyi gospodarstwa krajowego (stenog. spraw. z r. 1887—8. pag. 421.) oraz dwukrotnie już objawiona interpretacya autentyczna Wysokiego Sejmu, która znalazła wyraz w rezolucyach z d. 17. Stycznia i 22. Grudnia 1887. wzywających Wysoki Rząd do wzmocnienia sił technicznych przy c. k. Starostwach celem zadość uczynienia wymogom rozwijających się regulacyi wód w kraju, oraz energicznego działania w kierunku prawomocnego zawiązywania spółek wodnych.

Że również i Wysoki Rząd skłania się do powyższej interpretacyi specyalnych krajowych ustaw melioracyjnych, wskazuje na to reskrypt J. E. p. Ministra spraw wewnętrznych z d. 21. Maja 1887. L. 1.290 zakomunikowany nam odezwą Świetnego Prezydyum c. k. Namiestnictwa z d. 31. Maja 1887. L. 5.286/pr. oraz reskrypt Wys. Ministerstwa spraw wewnętrznych z d. 31. Marca r. b. L. 377 udzielony nam odezwą Świetnego Prezydyum c. k. Namiestnictwa z d. 23. Kwietnia r. b. L. 3.272/pr., wedle którego Wysoki Rząd na skutek powołanych dwóch rezolucyi Wysokiego Sejmu oświadczył gotowość powiększenia liczby stałych urzędników technicznych rządowych w Galicyi.

Przytoczone natomiast na poparcie odmównego załatwienia naszej odezwy z dnia 20. Marca r. b. L. 11.347 incydentalne uwagi Wys. Ministerstwa rolnictwa w sprawie czynności przygotowawczych do oznaczenia okręgu konkurencyjnego i zawiązania spółki wodnej dla regulacyi środkowej sekcyi Gniłej Lipy nie mogą wkładać obowiązku tego na Wydział krajowy, gdyż Wys. Ministerstwo rolnictwa wyraźnie zaznacza, że te czynności „mogą być przez Wydział krajowy już obecnie bez wyczekiwania Najwyższej sankcyi odnośnych projektów ustaw przygotowane i zebrane“, a z resztą wzmiankowanem pismem z d. 23. kwietnia r. b. L. 3.272/pr. zawiadomiło nas Świetne Prezydyum c. k. Namiestnictwa, iż dla załatwienia spraw melioracyjnych a w szczególności oznaczenia okręgów konkurencyjnych zostało Świetne c. k. Namiestnictwo upoważnione do przyjęcia czterech pomocników technicznych, z których jeden przydzielonym będzie c. k. Starostwu w Tarnobrzegu celem obrobienia konkurencyi Babulówki.

W obec powyższego stanu rzeczy tudzież z uwagi, że Wydział krajowy nie mógłby dostarczyć Świetnemu c. k. Namiestnictwu katastru konkurencyjnego bez poprzedniego oznaczenia okręgu konkurencyjnego, która to czynność także wedle zapatrywania Świetnego c. k. Namiestnictwa jest rzeczą c. k. politycznych władz powiatowych, mamy zaszczyt upraszać uprzejmie Świetne c. k. Namiestnictwo o wydanie stósownego zarządzenia, ażeby przydzieleni c. k. Starostwu w Tarnobrzegu dwaj rządowi technicy melioracyjni, którzy po oznaczeniu już przez Wydział krajowy okręgu konkurencyjnego Trześniówki oprócz czynności przygotowawczych do organizacyi spółki dla regulacyi Krzemienicy (Babulówki) nie mieli by żadnego zajęcia, jak najrychlej przystąpili do niwelacyi okręgu konkurencyjnego Krzemienicy.

Pozwalamy sobie przytem nadmienić, że i w tym wypadku Wydział krajowy chętnie by zastąpił właściwe Starostwo w oznaczeniu okręgu konkurencyjnego, gdyż tylko utrzymanie technika do tej czynności przeznaczonego obciążyło by fundusz krajowy, inne zaś wydatki poniósł by specyalny fundusz regulacyjny, lecz z powodu rozpoczęcia nowych budowli, oraz zdjęć dla obwałowania Wisły Wydział krajowy nie ma w tym roku żadnych sił technicznych do dyspozycyi.

D. j. w.

Alegat 6. do L. W. kr. 39.943/88.

Odpis

odezwy c. k. Namiestnictwa z dnia 24. Sierpnia 1888 L. 50.168 do Wydziału krajowego we Lwowie.

Szacowną odezwą z d. 21. Maja b. r. L. 20.966 odmówił Swietny Wydział krajowy dostarczenia dat, na podstawie których władze polityczne mogłyby przystąpić do oznaczenia okręgu konkurencyjnego i zawiązania spółki wodnej dla regulacji potoków Krzemienicy i Babulówki z dopływami oraz potoku Trześni, a mianowicie dat, odnoszących się do oznaczenia obszarów inundacyjnych na podstawie poprzednio przeprowadzonej niwelacji i wykazów gruntów względnie właścicieli gruntów, do konkurencji pociągnąć się mających, zaznaczając, iż zebranie tych dat jest rzeczą rządowych władz administracyjnych, które w myśl dotyczącej ustawy specyalnej są powołane dó oznaczenia okręgu konkurencyjnego.

Gdy jednak już w odezwie swej z d. 16. Maja b. r. l. 25.172 c. k. Namiestnictwo miało zaszczyt oświadczyć Swietnemu Wydziałowi krajowemu, że z powyższem zdaniem zgodzić się nie może i przytoczyło motywa, na których oparło swe twierdzenie, iż powyższe czynności do rządowych władz administracyjnych nie należą, przeto w obec tego przez Swietny Wydział krajowy obecnie zajętego stanowiska odniosło się c. k. Namiestnictwo sprawozdaniem z d. 12. Lipca r. b. l. 39.650 tak w tej jako też w sprawie osuszenia bagien Oleskich do wys. c. k. Ministerstwa rolnictwa o rozstrzygnięcie tej spornej kwestyi, w skutek czego wys. c. k. Ministerstwo oznajmiło reskryptem z d. 30. Lipca b. r. l. 10.311/1.322 co następuje:

Z postanowień wszystkich specyalnych ustaw melioracyjnych a w szczególności i z postanowień §. 3 *c)* ustawy z d. 10. Czerwca b. r. l. 70 Dz. ust. i rozp. kraj. dotyczącej regulacyi potoku Krzemienicy i Babulówki z dopływami oraz potoku Trześni wynika niewątpliwie, iż władze administracyjne są obowiązane oznaczyć okrąg konkurencyjny i zawiązać spółkę wodną, nie wynika jednakowoż z tego, by te władze były także obowiązane do przeprowadzania wyż wspomnianych czynności przygotowawczych.

Przeciwnie z postanowień z §. 78. ustawy wodnej, które do przedsiębiorstw melioracyjnych wykonać się mających na podstawie specyalnych ustaw przez spółki wodne specyalnemi ustawami po myśli §. 45. ustawy wodnej zawiązane, lub przy udziale tych spółek tak samo mają zastósowanie, jak do wszelkich innych przedsiębiorstw przez prywatne osoby lub spółki powstałych, wynika, że jest rzeczą stron interesowanych względnie Wydziału krajowego jako projektanta dostarczyć władzy administracyjnej na podstawie poprzednio przeprowadzonych niwelacyj i obszarów inundacyjnych wykazy tych posiadaczy gruntów, którzy mają przystąpić do takiego przedsiębiorstwa, a to przy urządzeniach do osuszenia i nawodnienia z podaniem obszarów uczestniczących gruntów, przy budowlach ochronnych i regulacyjnych zaś z podaniem wartości własności mających się ochronić.

Rzeczą zaś władz administracyjnych jest zbadać na miejscu przedłożone sobie wykazy ewentualnie przeprowadzić nową niwelację, gdyby takowa w skutek zarzutów interesowanych stron okazała się potrzebna i wydać orzeczenia, które z wykazanych nieruchomości należą do okręgu konkurencyjnego i mają być uważane za należące do spółki.

Zarazem wyraziło wys. c. k. Ministerstwo rolnictwa zdziwienie z powodu zajętege przez Swietny Wydział krajowy odpornego stanowiska, zwłaszcza co do regulacyi potoków Krzemienicy

i Babulówki z dopływami, tudzież potoku Trześni, która to regulacya ma być wykonanna jako przedsiębiorstwo krajowe.

Zwracając przeto przysłane szacowną odezwą z d. 16. Lipca b. r. l. 28.040 akta dotyczące rozkładu kosztów z powodu zamierzonej regulacyi potoku Krzemienicy i Babulówki, tudzież udzielony szacowną odezwą z d. 20. Lipca b. r. l. 31.345 projekt techniczny osuszenia bagien Oleskich c. k. Namiestnictwu, ma zaszczyt upraszać Swietny Wydział krajowy o wydanie stósownych zarządzeń, ażeby, jak to dotychczas miało miejsce przy innych przedsiębiorstwach melioracyjnych, potrzebne do oznaczenia okręgu konkurencyjnego czynności przygotowawcze przez kraj. biuro melioracyjne jak najspieszniej zostały rozpoczęte i do skutku przyprowadzone.

O wydanych zarządzeniach zechce Swietny Wydział krajowy spiesznie zawiadomić Namiestnictwo, poczem bezzwłocznie przedłożony zostanie wys. c. k. Ministerstwu rolnictwa wniosek na wypłatę pierwszej raty subwencyi z państwowego funduszu melioracyjnego przyznanej §. 3. ustawy z d. 10. Czerwca b. r. Nr. 70 Dz. ust. i rozp. kraj. przedsiębiorstwu regulacyi potoków Krzemienicy i Babulówki, tudzież projekt instrukcji techniczno-administracyjnej dla tego przedsiębiorstwa do zatwierdzenia.

W końcu uprasza c. k. Namiestnictwo Świetny Wydział krajowy, ażeby w projekcie osuszenia bagien Oleskich stósownie do reskryptu wys. c. k. Ministerstwa rolnictwa z dnia 14. Czerwca b. r. l. 8.335 (odezwa c. k. Prezydyum Namiestnictwa z d. 30. Czerwca b. r. l. 6.937 pr.) poczynić zechciał wskazane w opinii tut. Departamentu technicznego zmiany i o tem c. k. Namiestnictwo przy oznaczeniu ostatecznego kosztorysu zawiadomił.

D. j. w.

Alegat 7. do L. W. kr. 39.943/88.

Odpis

pisma Wydziału krajowego z d. 8. Września 1888. l. 37.382
do JE. p. Ministra Dra Floryana br. Ziemiałkowskiego.

Ekscelencyo!

Na podstawie państwowej ustawy melioracyjnej z dnia 30. Czerwca 1884. Dz. u. p. Nr. 116. przyszedł do skutku w naszym kraju cały szereg robót melioracyjnych, które w myśl specyalnych ustaw krajowych mają być przeprowadzone bądź to jako przedsiębiorstwa krajowe, bądź też spółkowe przez kraj i państwo subwencyonowane.

Z uwagi, że doniosłość podobnych robót melioracyjnych nie jest jeszcze dostatecznie w naszym kraju znaną i ocenioną, a wszystkie uchwalone już przedsiębiorstwa mają być wykonane na znaczniejszych obszarach, gdzie całe miejscowości, a nawet powiaty narażone są na wylewy i zabagnienia, zamieszczone zostały zgodnie z wnioskiem Wydziału krajowego w odno-

śnych ustawach krajowych postanowienia opierające się na §. 45. kraj. ustawy wodnej z dnia 14. Marca 1875. Dz. u. i rozp. kraj. Nr. 38., wedle których przy wszystkich tych przedsiębiorstwach zawiązane być mają bądź to do rozłożenia i ściągnięcia datków konkurencyjnych (przy przedsiębiorstwach krajowych), bądź też do prowadzenia robót (przy przedsiębiorstwach spółkowych) przymusowe spółki wodne.

Gdy jak to już z natury rzeczy wynika, nie można było oczekiwać, ażeby te przymusowe spółki dobrowolnie mogły się zawiązać na zasadach ogólnej krajowej ustawy wodnej, a mianowicie, ażeby te nieistniejące spółki mogły władzom politycznym dostarczyć substratów przepisanych §. 78. kraj. ustawy wodnej, wskutek czego uchwalane przez Wysoki Sejm ustawy byłyby niewykonalnemi, zamieszczone zostały we wszystkich specyalnych krajowych ustawach melioracyjnych postanowienia, wedle których okręgi konkurencyjne dla tych spółek mają być oznaczone przez władze administracyjne.

Mimo tych wyraźnych postanowień ustaw krajowych, oraz urgensów Wys. c. k. Ministerstwa rolnictwa nie oznaczyły jednak tutejszokrajowe władze administracyjne z powodu braku sił technicznych dotychczas ani jednego okręgu konkurencyjnego, wskutek czego kraj nasz mimo wejścia w życie kilku ustaw melioracyjnych nie korzystałby wcale z państwowego funduszu melioracyjnego, gdyby w tej czynności nie zastąpiły były władz politycznych Wydziały powiatowe i prowizoryczne komitety dbałych o dobro kraju obywateli, przy krajowych zaś przedsiębiorstwach Wydział krajowy.

Uznając potrzebę regulacyi wód w kraju, która z powodu zwłoki w organizacyi spółek nie mogła należycie się rozwijać, uchwalił Wysoki Sejm dwukrotnie, mianowicie na posiedzeniach z d. 17. Stycznia 1887. i z d. 22. Grudnia 1887., rezolucye wzywające Wysoki Rząd do wzmocnienia sił technicznych przy c. k. Starostwach, które to rezolucye mieliśmy zaszczyt przedstawić Waszej Ekscelencyi pismami z d. 15. Lutego 1887. L. 6.315 i z d. 21. Lutego 1887. L. 2.026 z prośbą o poparcie tej ważnej dla kraju sprawy u J. E. pana Ministra spraw wewnętrznych.

Łaskawa interwencya Waszej Ekscelencyi odniosła też o tyle pożądany skutek, że wedle odezwy tutejszego Prezydyum c. k. Namiestnictwa z d. 23. Kwietnia 1888. L. 3.272/praes. J. E. p. Minister spraw wewnętrznych rozporządzeniem z d. 31. Marca 1888. l. 377. oświadczył gotowość powiększenia liczby stałych urzędników technicznych rządowych w Galicyi a zwłaszcza liczby praktykantów, z ograniczeniem tego powiększenia do niezbędnie koniecznych rozmiarów ze względu na finansowe położenie państwa, w którym to celu zamierza Ministerstwo wstawić kwotę potrzebną na powiększenie liczby urzędników technicznych w budżet na r. 1889.

Ażeby zaś załatwienie spraw melioracyjnych, a w szczególności oznaczenie okręgów konkurencyjnych przyspieszyć, zostało c. k. Namiestnictwo równocześnie upoważnionem do przyjęcia czterech pomocników technicznych, z których, o ileby się znalazły odpowiednie osobistości, miało być przydzielonych dwóch c. k. Starostwu w Tarnobrzegu (Trześniówka i Babulówka), jeden c. k. Starostwu w Nisku (bagna Niskie), jeden c. k. Starostwu w Tarnowie (Breń nowy i Kisielina), później zaś miał być jeden pomocnik techniczny przeniesiony z Tarnobrzega do Złoczowa dla obrobienia konkurencyi bagien Oleskich.

Ponieważ już w roku ubiegłym przy pomocy tutejszego biura melioracyjnego oraz właściwych Wydziałów powiatowych oznaczone zostały okręgi konkurencyjne dla czterech powyżej wymienionych przedsiębiorstw, mianowicie: Trześniówki, Nowego Brnia, Kisieliny i bagien Niskich, — zatem nie mając w roku bieżącym żadnych sił technicznych do dyspozycyi, odniósł się Wydział krajowy odezwą z d. 20. Marca 1888. L. 11.347. do c. k. Namiestnictwa o zarządzenie oznaczenia okręgu konkurencyjnego przedewszystkiem dla regulacyi Krzemienicy i Babulówki, co do której wykonania po zatwierdzeniu projektu technicznego nie zachodziła już żadna kwestya.

Tymczasem ze zdziwieniem otrzymał Wydział krajowy po nadejściu już powołanej odezwy Prezydyum Namiestnictwa w sprawie przyjęcia czterech techników rządowych dla przyspieszenia okręgów konkurencyjnych, pismem c. k. Namiestnictwa z d. 16. Maja 1888. L. 25.172, zawiadomienie, że c. k. Namiestnictwo „żądanych zarządzeń względem oznaczenia okręgu konkurencyjnego dla regulacyi potoku Krzemienicy i Babulówki z dopływami, oraz potoku Trześni, dlatego wydać nie może, ponieważ Wydział krajowy niedostarczył dat, na podstawie których władze polityczne przystąpić by mogły do oznaczenia okręgu konkurencyjnego i zawiązania spółki, jako to oznaczenie obszarów inundacyjnych na podstawie poprzednich niwelacyi i wykazów gruntów względnie właścicieli gruntów do konkurencyi pociągnąć się mających, czyli katastru konkurencyjnego, którego zestawienie po myśli postanowień §. 78. ustawy wodnej z d. 14. Marca 1875. Dz. u. kr. Nr. 38. i uwag zawartych w reskrypcie Wysokiego c. k. Ministerstwa rolnictwa z d. 25. Marca 1888. l. 4.155, intymowanych Wydziałowi krajowemu odezwą c. k. Prezydyum Namiestnictwa z 4. Kwietnia 1888. l. 3.064/pr., odnoszących się do regulacyi środkowej sekcyi Gniłej Lipy, jest rzeczą Wydziału krajowego.“

Z uwagi, że zdaniem naszem postanowienie §. 78. kraj. ustawy wodnej odnoszące się do stron interesowanych wskazanych wyraźnie w §. 3. specyalnych kraj. ustaw melioracyjnych nie może być zastosowanem do Wydziału krajowego a wzmiankowana odezwa c. k. Namiestnictwa okazywała tendencyę stałego obciążenia funduszu krajowego obowiązkami, jakie w latach poprzednich li tylko w interesie sprawy w zastępstwie władz politycznych na siebie przyjął, odmówiliśmy dołączoną ·/. w odpisie odezwą z d. 21. Maja r. b. L. 20.966, dalszego zastępywania c. k. władz politycznych przy oznaczeniu okręgów konkurencyjnych.

Wskutek tego przez Wydział krajowy zajętego stanowiska przedstawiło c. k. Namiestnictwo sprawozdaniem z d. 12. Lipca 1888. L. 39.650 kwestyą całą dotyczącą oznaczenia okręgu konkurencyjnego tak dla Krzemienicy, jak i dla bagien Oleskich Wys. c. k. Ministerstwu rolnictwa, które reskryptem z d. 30. Lipca 1888. L. 10.311/1.322 oznajmiło co następuje:

„Z postanowień wszystkich specyalnych ustaw melioracyjnych a w szczególności i z postanowień §. 3. *c)* ustawy z d. 10. Czerwca b. r. N. 70 Dz. ust. i rozp. kraj. dotyczącej regulacyi Krzemienicy i Babulówki z dopływami oraz potoku Trześni wynika niewątpliwie, iż władze administracyjne są obowiązane oznaczyć okręg konkurencyjny i zawiązać spółkę wodną, nie wynika jednakowoż z tego, by te władze były także obowiązane do przeprowadzenia wyż wspomnianych czynności przygotowawczych.

Przeciwnie z postanowień §. 78. ustawy wodnej, które do przedsiębiorstw melioracyjnych wykonać się mających na podstawie specyalnych ustaw przez spółki wodne specyalnemi ustawami po myśli §. 45. ustawy wodnej zawiązane lub przy udziale tych spółek tak samo mają zastosowanie jak do wszelkich innych przedsiębiorstw przez prywatne osoby lub spółki powstałych wynika, że jest rzeczą stron interesowanych względnie Wydziału krajowego jako projektanta dostarczyć władzy administracyjnej na podstawie poprzednio przeprowadzonych niwelacyi i obszarów inundacyjnych wykazy tych posiadaczy gruntów, którzy mają przystąpić do takiego przedsiębiorstwa a to przy urządzeniach do osuszenia i nawodnienia z podaniem obszarów uczestniczących gruntów, przy budowlach ochronnych i regulacyjnych zaś z podaniem wartości własności mających się ochronić.

Rzeczą zaś władz administracyjnych jest zbadać na miejscu przedłożone sobie wykazy ewentualnie przeprowadzić nową niwelacyę gdyby wskutek rarzutów interesowanych stron okazała się potrzebną i wydać orzeczenia, które z wykazanych nieruchomości należą do okręgu konkurencyjnego i mają być uważane za nienależące do spółki.“

Gdy w ten sposób Wys. c. k. Ministerstwo rolnictwa wysłuchawszy zdania jednej tylko strony, przychyliło się do zapatrywania c. k. Namiestnictwa i rozstrzygnęło sprawę, na podstawie ustawy wodnej, interpretując postanowienie specyalnej ustawy w ten sposób, ażeby takowe odpowiadało postanowieniom ogólnej ustawy wodnej; Wydział krajowy przedewszystkiem zastano-

wić się musiał nad kwestyą, czy w danym wypadku ma być zastosowaną ogólna ustawa wodna czy też specyalna melioracyjna. — Otóż z historyi redakcyjnej ustawy wodnej okazuje się, że wprawdzie w pierwotnem brzmieniu projektu komisyi ministeryalnej z r. 1865. znajdował się w §. 45. dzisiejszej ustawy wodnej odpowiedni ustęp, wedle którego podobne spółki przymusowe miały zresztą podlegać postanowieniom tej ustawy (bleibt es der Landesgesetzgebung überlassen, ohne Rücksicht auf die mangelnde Einwilligung der Betheiligten die Bildung einer im Uebrigen den Bestimmungen dieses Gesetzes unterliegenden Genossenschaft zwangsweise anzuorden) jednakże przy wniesieniu do konstytucyjnego traktowania projektu ustęp ten został opuszczonym, z czego wynika (vid. Peyrer, das öster. Wasserrecht, pag. 397), że w specyalnych krajowych ustawach melioracyjnych mogą się znajdować postanowienia zupełnie odmienne, aniżeli w ogólnej ustawie wodnej. — Gdy więc w ten sposób dopuszczalną jest odmienna organizacya przymusowych spółek wodnych w drodze specyalnych ustaw krajowych, a nadto ustawa specyalna winna mieć w tym wypadku pierwszeństwo przed ogólną wodną, jak to najdobitniej podniesionem zostało na ubiegłej sesyi Wysokiego Sejmu przez referenta komisyi gospodarstwa krajowego w rozprawie nad rezolucyą wzywającą Wys. Rząd do pomnożenia sił technicznych (stenogr. protokół 5. sesyi V. peryodu Sejmu galic. z d. 22. grudnia 1887. pag. 421) zdaje się nie ulegać żadnej wątpliwości, że kwestya oznaczenia okręgów konkurencyjnych a w następstwie tego sporządzenia katastrów konkurencyjnych ma być ocenianą przedewszystkiem wedle przepisów specyalnej ustawy melioracyjnej a rozchodziłoby się tylko o interpretacyą specyalnej ustawy, czy pod słowem „oznaczenie okręgu konkurencyjnego“ rozumieć należy rzeczywiste dochodzenie granic tego okręgu, czy też tylko jego sprawdzenie przez władze administracyjne na podstawie dochodzeń, niwelacyi i zestawień stron interesowanych względnie Wydziału krajowego, jak to interpretuje lwowskie c. k. Namiestnictwo, a za niem Wys. c. k. Ministerstwo rolnictwa, przyczem cała czynność władz administracyjnych ograniczyłaby się do podpisywania orzeczeń, a niwelacya terenu byłaby przeprowadzaną przez władze administracyjne tylko wówczas, gdyby jaka strona interesowana wniosła reklamacyę, co jednak przy dokonanem dotychczas oznaczeniu okręgów konkurencyjnych przez tutejsze biura melioracyjne bardzo rzadko się zdarzało. Przeciw podobnej interpretacyi specyalnej ustawy krajowej, jakoby pod „oznaczeniem okręgu konkurencyjnego przez władze administracyjne“ należało rozumieć tylko jego sprawdzenie przemawiają następne względy:

1) Postanowienie §. 6. kodeksu cywilnego, wedle którego ustawie przy jej zastósowaniu nie wolno nadawać innego znaczenia jak tylko także, które wynika z właściwego znaczenia słów w ich związku oraz z wyraźnego zamiaru ustawodawcy.

2) Autentyczna niejako interpretacya Sejmu galicyjskiego objawiona dwukrotnie, przy obradach nad rezolucyami wzywającemi Rząd do powiększenia personalu technicznego, mianowicie na posiedzeniach z d. 17. Stycznia i 22. Grudnia 1887.

3) Rozporządzenia samego Wys. c. k. Ministerstwa rolnictwa wydane w analogicznych wypadkach przed r. 1888, jak n. p. rozp. z d. 11. Września 1886. L. 11.760 i L. 8.244 w sprawie regulacyi Nowego Brnia, w których to rozporządzeniach Wys. c. k. Ministerstwo rolnictwa wyraźnie nadmienia o obowiązku władz administracyjnych do oznaczenia okręgu konkurencyjnego i wzywa Namiestnictwo do zarządzenia tego oznaczenia i organizacyi spółki, natomiast wcale nie insynuuje tego obowiązku nieznanym stronom interesowanym lub też Wydziałowi krajowemu.

4) Wreszcie zastosowywanie podobnych przepisów specyalnych ustaw krajowych dla regulacyi rzek i krajowych przedsiębiorstw melioracyjnych w innych częściach państwa, jak np. w Styryi, Karyntyi, Tyrolu i na Szląsku, gdzie w myśl §. 2. lit. f) najwyższego postanowienia z d. 6. Października 1860, publikowanego rozporządzeniem Ministerstwa stanu z d. 8. Grudnia 1860 Dz. u. p. Nr. 268 wys. c. k. Ministerstwo rolnictwa, względnie Ministerstwo spraw wewnętrznych, udziela pomocy techników rządowych nie tylko do wypośrodkowania datków konkurencyjnych, lecz nawet do prowadzenia budowy.

Ale przypuściwszy nawet, gdyby w ustawie krajowej o regulacyi Krzemienicy i Babulówki z dopływami nie było postanowienia, że okrąg konkurencyjny ma być oznaczonym przez władze administracyjne, to i tak zastosowane do obecnego wypadku postanowienie §. 78. kraj. ust. wodnej nie może doprowadzić do konsekwencyi, ażeby, jak tego żąda Namiestnictwo i wys. Ministerstwo rolnictwa, Wydział krajowy czy to jako strona interesowana, czy też jako projektant miał przeprowadzić niwelacyę okręgu konkurencyjnego oraz wygotować kataster konkurencyjny i inne operaty, na podstawie których właściwe c. k. Starostwo miało by tylko wydać orzeczenie.

Najprzód bowiem Wydział krajowy nie jest stroną interesowaną, lecz przedewszystkiem właściciele gruntów i zakładów korzystających z regulacyi.

Jeżeliby zaś chodziło o korzyść, jaką skarb państwa lub kraju odniesie z regulacyi, to i w tym razie daleko większą korzyść w podatkach bezpośrednich i pośrednich odnosi państwo aniżeli kraj, który zaledwie trzydzieści kilka procent dodatku krajowego od podatków bezpośrednich pobiera.

Po wtóre, jak Wasza Ekscelencya raczy się przekonać z dołączonej ·/. ustawy wedle §. 2. tejże ustawy za podstawę techniczną regulacyi służyć ma projekt, który ułoży Administracya państwa w porozumieniu z Wydziałem krajowym, z czego niewątpliwie wynika, że Wydział krajowy nie jest w tym wypadku projektantem regulacyi, ale tylko ma opinią swą wyrazić co do zasad projektu, którego ułożeniem zająć się winne władze rządowe.

Skoro zaś z powyższego przedmiotowego przedstawienia rzeczy okazuje się, że reskrypt wys. Ministerstwa rolnictwa z d. 30. Lipca 1888 l. 10.311/1.322 opartym jest prawdopodobnie na niezupełnie dokładnej informacyi, w razie zaś utrzymania interpretacyi Namiestnictwa wykonanie ustawy o regulacyi Krzemienicy i Babulówki z dopływami byłoby wprost niemożliwem, pozwalamy sobie upraszać najuprzejmiej, aby Wasza Ekscelencya raczył wyjednać o I. E. pp. Ministrów rolnictwa i spraw wewnętrznych zarządzenie ponownego rozpatrzenia sprawy co do obowiązku oznaczenia okręgów konkurencyjnych dla tutejszo krajowych przymusowych spółek wodnych, oraz polecenie załatwienia tej sprawy ściśle według postanowień specyalnej ustawy krajowej z d. 10. Czerwca 1888 Dz. u. i rozp. kraj. Nr. 70, dalej przepisu §. 2. lit. f. rozporządzenia Ministerstwa stanu z d. 8. Grudnia 1860 Dz. u. p. Nr. 268, tudzież reskryptu J. E. p. Ministra spraw wewnętrznych z d. 31. Marca 1888 L. 377 intymowanego Wydziałowi krajowemu odezwą lwowskiego Prezydyum Namiestnictwa z d. 23. Kwietnia 1888 L. 3.272.

Nie potrzebujemy przytem dodawać, że w razie utrzymania w mocy interpretacyi kraj. ustaw melioracyjnych po myśli lwowskiego Namiestnictwa wcale nie może być osiągniętym cel poparcia spraw melioracyjnych i przyspieszenie organizacyi spółek, jaki pragnął osięgnąć J. E. p. Minister spraw wewnętrznych przez przydzielenie czterech techników melioracyjnych Namiestnictwu lwowskiemu, gdyż jak dotąd, mimo kilkumiesięcznego ich funkcjonowania, wcale do oznaczenia okręgów konkurencyjnych ci technicy nie przystapili, tak też i nadal mieliby się tylko ograniczyć do sprawdzenia podniesionych przez strony reklamacyj, do czego zbytecznem byłoby w ogóle powiększanie personalu technicznego przy Namiestnictwie, bo wedle dotychczasowej praktyki po należytem opracowaniu okręgu i katastru konkurencyjnego techniczna interwencya organów rządowych zajmuje przy jednem przdsiębiorstwie przeciętnie zaledwie około jednego do dwóch tygodni czasu.

Racz przyjąć Ekscelencjo przy tej sposobności wyraz naszego głębokiego szacunku.

Lwów dnia 8. Września 1888.

Z drukarni i litografii Pillera i Spółki.

L. W. kr. 38654/88.

Aleg. 45.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w przedmiocie spraw górniczych.

Wysoki Sejmie!

Przyjmując do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego w przedmiocie spraw górniczych, przeznaczył Wysoki Sejm uchwałą z dnia 22. Grudnia r. z.

a) na badanie głębszych pokładów ziemi i przyswojenie krajowi wydoskonalonych systemów wiertniczych, oraz na urządzenie praktycznej nauki używania tych przyrządów 5.000 zł.

b) na wydanie atlasu geologicznego wraz z tekstem . . . . . 1.000 „

c) na badanie kraju celem zestawienia użytecznych kopalin i popularnego opisu ich występowania . . . . . 500 „

d) na chemiczno-technologiczne studya przeróbki nafty i wosku ziemnego 500 „

e) na stacyę doświadczalną produktów naftowych . . . . . 900 „

f) na stypendya dla górników i uczniów szkół praktycznych kanadyjskiego wiercenia . . . . . 2.000 „

oraz uchwalił rezolucyę, polecającą Wydziałowi krajowemu przeprowadzenie dokładnego obliczenia z Wnym Władysławem Fibichem i Spółką subwencyi udzielonej na pogłębienie szybu na Feciowem w Ropiance i przedłożenie wyniku tego obrachowania na najbliższej sesyi sejmowej.

Z użycia tych funduszów i wykonania uchwały Wysokiego Sejmu, oraz dla uzasadnienia odmiennego nieco niż w latach poprzednich preliminowania w budżecie na rok 1889 pozycyj dotyczących górnictwa kraju, przedkłada Wydział krajowy niniejsze sprawozdanie.

I.

Kwota 5.000 zł. w. a. została przeznaczoną przez Wysoki Sejm na badania głębszych pokładów ziemi i przyswojenie krajowi wydoskonalonych systemów wiertniczych, oraz na urządzenie praktycznej nauki używania tych przyrządów na wniosek Wydziału krajowego i sejmowej komisyi górniczej. Wniosek ten motywowany był tem, że w szybie subwencyonowanym z funduszu krajowego w Ropiance będą natychmiast podjęte dalsze roboty, a do urządzenia praktycznej szkoły wiercenia (metodą kanadyjską) we Wietrznie (powiat Krosno) będzie musiał fundusz krajowy przyczynić się znaczniejszą pożyczką lub subwencyą. Były więc dwa cele i przebieg tych dwu spraw odrębnie przedstawić należy.

a) Co do dalszych robót w szybie na Feciowem w Ropiance to Wydział krajowy w swem sprawozdaniu z dnia 18. Listopada r. z. i w dołączonym do niego memoryale „o użyciu subwencyj udzielonych z funduszu krajowego na badanie głębszych pokładów ziemi i o rezul-

tatach, jakie wskutek tych subwencyj osiągnięto“, podniósł motywa, które skłoniły krajową Radę górniczą w roku 1880 do proponowania znacznego, do 500 m. sięgającego, pogłębienia tego szybu. Przeciąg czasu, jaki odtąd upłynął i postęp wiedzy geologiczno-górniczej w zastósowaniu do kopalń naftowych z jednej strony, a z drugiej lokalne warunki, jako to: upadek kopalń naftowych w samej Ropiance, dawniej przez W. hr. Starzeńskiego założonych, podjęcie w tej samej miejscowości nowych robót metodą kanadyjską — i znaczna 2 lata trwająca przerwa w pogłębianiu tego szybu, skłoniły Wydział krajowy do poddania tej sprawy ponownie pod obrady komisyi naftowej krajowej Rady górniczej. Komisyę tę zaproszono do oświadczenia się o użyteczności dalszego pogłębienia otworu świdrowego w Ropiance.

Pod przewodnictwem Szefa II. departamentu Wydziału krajowego odbyło się dnia 1. Marca b. r. posiedzenie komisyi, w którem wzięli udział JW. August Gorayski, prezes towarzystwa krajowego dla poparcia przemysłu i górnictwa naftowego, JW. Julian Niedzwiecki, rektor c. k. szkoły politechnicznej, Wpp. Dr. Stanisław Olszewski inżynier-górniczy, sekretarz towarzystwa naftowego, Leon Syroczyński inżynier-górnik Wydziału krajowego i Henryk Walter c. k. radca górniczy w Krakowie. Zaproszeni na posiedzenie JWp. Adam Skrzyński poseł na Sejm krajowy i Wiktor Klobassa-Zręcki usprawiedliwili swą nieobecność. Po dłuższej dyskusyi komisya oświadczyła się za potrzebą i użytecznością pogłębienia tego szybu, przebicia spodu obecnie exploatowanych ropodajnych warstw składających się z alternujących łupków i piaskowców, i skonstatowania ich miąższości, oraz jakie warstwy ich spód stanowią. Wykonanie tej roboty górniczej ma zdaniem komisyi doniosłe znaczenie dla kopalń w Ropiance i najbliższej okolicy, oraz dla tych, które z warstw analogicznych do Ropianki (neocomu), ropę wydobywają. Jej wynik ma i ogólno krajowe znaczenie z tego względu że niejednokrotnie spotykamy już w Galicyi kopalnie zaniechane, które w górnych warstwach wykazywały znaczny przypływ ropy, a więc przedsiębiorstwa, których przyszłość będzie wymagać robót głębszych, przebijania grubszych, nie zawierających ropy, horyzontów.

Wydział krajowy poszedł za wskazówkami komisyi, w której wyżwymienionym składzie znajdowali się najkompetentniejsi znawcy i prezydyum tyle zasłużonego w obec przemysłu naftowego towarzystwa i wezwał W-go Fibicha 17. Marca b. r. L. W. 8.854, do rozpoczęcia w jaknajkrótszym czasie dalszych robót. Ze względu zaś na znaczną przerwę, jakiej one doznały i trudność prowadzenia robót wiertniczych w głębokości poniżej 350 m., wezwał go oraz do przedłożenia najdalej do 15. Kwietnia b. r. planu tych robót, planu wykazującego możność pogłębienia tego otworu przed końcem roku przynajmniej o 60 metrów. Głębokość ta wedle przypuszczenia komisyi Rady górniczej może być dostateczną do takiego rozpoznania terenu, któreby dalsze pogłębienie czyniło zbędnem.

Do takiej decyzyi skłoniły Wydział krajowy nie tylko powołane wyżej względy i niestosowność przerywania robót w stadyum, w którem już żadnego ciężaru funduszowi krajowemu przysporzyć nie mogą, bo jak to umieszczone niżej zestawienie rachunkowe kosztów tego otworu świdrowego wskazuje, nadwyżka dochodów z wyczerpanej z tego otworu ropy przeniesie niewątpliwie przypadającą z funduszu krajowego dopłatę do kosztów, jakie może wymagać wykonanie kilkudziesięciu metrów (fundusz krajowy płaci przedsiębiorcy 40 fl. za metr pogłębienia), ale i samo brzmienie pierwotnej ze śp. Ignacym Łukaszewiczem zawartej umowy, której ustęp V. b. mówi: „Wydział krajowy zastrzega sobie swobodę odmówienia w każdej chwili dalszej subwencyi, gdyby się z rezultatów wiercenia i po zasięgnięciu zdania krajowej Rady górniczej okazało, że zaprojektowane pogłębienie nie da żadnych naukowych wyjaśnień.“

Zastępca właścicieli kopalni nafty w Ropiance, Wny Fibich nie uczynił zadość wyżwymienionemu żądaniu Wydziału, gdyż inżynier górniczy Wydziału krajowego, który lustrował roboty w Ropiance dnia 4. Lipca b. r. zdał sprawę Wydziałowi krajowemu, że nie tylko w tym dniu roboty górnicze nie były w toku, ale nawet machinę, do nich niezbędną, przewieziono do

innej kopalni. Wydział krajowy nabrał z tego sprawozdania przekonania, że Wny Fibich i Spka nie zamierzają wykonywać dalszych badań głębszych warstw w szybie na Feciowem, według wskazówek komisyi Rady górniczej i na dniu 7. Sierpnia r. b. zażądał od Wngo Fibicha jako pełnomocnika Spółki zwrotu całej udzielonej na ten otwór z funduszu krajowego subwencyi.

Żądanie swoje oparł zaś Wydział krajowy na wyniku niniejszego zestawienia rachunkowego przychodów i rozchodów tego otworu świdrowego, zawierającego cyfry, jakie wykazała Dyrekcya kopalni Wngo Fibicha i Spółki w Ropiance, w sprawozdaniach swych co pół roku od r. 1881. po koniec r. 1887. Wydziałowi krajowemu przedkładanych. Skoro ostateczny rezultat rachunku wykazuje nadwyżkę przychodu nad kosztami łożonymi przez przedsiębiorców, subwencya z funduszu krajowego zaliczona powinna być zwróconą.

Przedkładając ten rachunek przy niniejszem sprawozdaniu, czyni Wydział krajowy zadość uchwale Wysokiego Sejmu z dnia 22. Grudnia r. z.

Zestawienie rachunkowe

kosztów otworu świdrowego pogłębionego za subwencyę krajową na Feciowem w Ropiance.

Data roku	Wydatek przedsiębiorstwa		Zaliczka funduszu krajowego		Wydatki razem		Przychód		Niedobór przedsiębiorstwa		Przewyżka przedsiębiorstwa	
	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
Z końcem r. 1881.	11.172	80	2.490	—	13.662	80	—	—	—	—	—	—
W roku 1882. . .	12.954	73	4.490	—	17,444	73	5.568	11	7.386	62	—	—
„ 1883. . .	17.016	48	5.490	—	22.506	48	13.927	17	3.089	31	—	—
30. Czerwca r. 1884.	19.430	52	6.490	—	25.920	52	21.129	48	—	—	1.698	96
Z końcem r. 1884.	21.447	27	6.490	—	27.937	52	27.369	61	—	—	5.942	43
„ „ 1885.	24.709	14	6.490	—	31.199	14	34.024	66	—	—	9.315	52
„ „ 1886.	27.714	14	6.490	—	34.204	14	37.913	72	—	—	10.199	58
„ „ 1887.	30.042	34	6.490	—	36.532	34	40.609	87	—	—	10.567	53

Uzupełniamy go uwagą, że z chwilą, w której przychody z ropy przewyższyły nakład przedsiębiorstwa (30. Czerwca 1884), Wydział krajowy wstrzymał wypłatę subwencyi za wykonane następnie metry pogłębienia, a z dniem, w którym nabrał przeświadczenia o zbyt powolnem z uszczerbkiem dla funduszu krajowego połączonem prowadzeniu robót, wypowiedział dalsze subwencyonowanie i zażądał zwrotu zaliczonej kwoty.

b) Drugi przedmiot, na który była przeznaczona kwota 5.000 zł. w. a. było urządzenie praktycznej szkoły wiercenia metodą kanadyjską, gdyż jak to już w sprawozdaniu Wydziału kra-

---

Uwaga. Na dniu 14. Września b. r. przysłała dyrekcya kopalni w Ropiance rachunek przychodów i rozchodów subwencyonowanego szybu w Ropiance, wykazujący niektóre z dawniejszych lat niezapłacone należności i rozchody poczynione w roku bieżącym, ale rachunek ten nie mógł być dotychczas sprawdzonym, ani akceptowanym. Zawiadomiono jednocześnie Wydział krajowy, że nowa machina została instalowaną.

jowego z dnia 18. Listopada r. z. podniesiono, kontrakt z Wielmożnym Fibichem i Spółką zapewniał byt szkoły tylko po d. 1. Października r. b. Uwzględniając jednak zmiany zaszłe w zarządzie kopalni ropianieckiej musiał Wydział krajowy szkołę już z początkiem r. b. przenieść do Wietrzna. Zgodnie z opinią Wydziału krajowego towarzystwa naftowego i komisyi krajowej Rady górniczej, przeprowadził Wydział krajowy rokowania o urządzenie tej szkoły z dyrektorem jej w Ropiance, inżynierem górniczym Z. Suczyckim. Układem z d. 27. Kwietnia r. b. zobowiązał się p. Suszycki do utrzymania w kopalni we Wietrznie, stanowiącej jego i Spółki własność, szkoły praktycznej wiercenia metodą kanadyjską przez przeciąg lat trzech od dnia 1. Kwietnia r. b. począwszy, za roczną subwencyą 1.000 zł. w. a., a bez żadnej pożyczki na sprawienie przyrządów wiertniczych. Warunki te uważał Wydział krajowy za dogodniejsze dla funduszu krajowego niż były warunki poprzednio udzielonej na szkołę subwencyi i aprobując układ, wypłacił panu Suszyckiemu należytość za rok 1888/9. — a na rok 1889. wstawił w budżet taką samą kwotę (poz. 193 rubryka XV. preliminarza).

Szkoła ta rozwija się pomyślnie, coraz więcej górników wnosi podania o przyjęcie do niej, a jeźli do tego wzrostu przyczynia się niewątpliwie niezwykła produkcya kopalni Wietrzniańskich i napływ robotników do tej miejscowości, to odkąd szkoła jest w Wietrznie, nabierają oni więcej doświadczenia i obznajmiają się lepiej z rozmaitymi wypadkami robót wiertniczych, niż to było w odległej od innych kopalń, Ropiance.

Niemożność przyjmowania do szkoły zgłaszających się, a dostatecznie ukwalifikowanych, kandydatów była też obok wzmiankowanej w zeszłorocznem sprawozdaniu niefortunnej próby założenia podobnej szkoły w Bieczu, powodem, że Wydział krajowy zastanawiał się nad urządzeniem drugiej praktycznej niższej szkoły górniczej w kraju. Potrzebę tę podnosiło sprawozdanie Sejmowej komisyi górniczej w r. 1882.; projekt jej była opracowała krajowa Rada górnicza przy współudziale Wydziału krajowego towarzystwa dla popierania i ochrony przemysłu naftowego, a przed dwoma laty urządzono przy przemysłowej uzupełniającej szkole w Drohobyczu specyalny kurs górniczy. Projekty te jednak nie zostały urzeczywistnione, lub jak kurs górniczy w Drohobyczu nieodpowiedziały celowi. Komisya krajowa dla spraw przemysłowych uznała bowiem po przeprowadzonej w ciągu m. Kwietnia r. b. lustracyi, że kurs ten należy od szkoły przemysłowej odłączyć, bo uczniowie przyjeżdżający wyłącznie z Borysławia usuwają się z pod kontroli dyrekcyi, a w rysunkach ani naukach nie okazali należytego postępu. Zgodnie z tym wnioskiem komisyi nie proponuje też Wydział krajowy w r. b. Wysokiemu Sejmowi subwencyonowania tego kursu, ala uznając potrzebę niższej praktycznej szkoły górniczej, szczególniej szkoły, któraby przygotowywała robotników i dozorców dla kopalń wosku ziemnego, przeprowadził rokowania o urządzenie jej w Borysławiu. Borysław jest nietylko siedzibą najznaczniejszych kopalń minerałów żywicznych w naszym kraju i miejscem, gdzie znajduje zatrudnienie największa przy tym przemyśle ilość robotników (ilość ta w r. 1887. przewyższała 6.000 osób wedle wykazów c. k. Starostwa w Drohobyczu, a w rzeczywistości jest jeczcze większą), ale jest jedną z tych, gdzie przedsiębiorcy najdawniej uczuwali potrzebę fachowo wykształconych robotników i od lat kilkunastu sprowadzają dozorców ze Szląsku pruskiego i austryackiego. Powód tego leży niewątpliwie w trudniejszej, koniecznie umiejętności wymagającej, odbudowie górniczej kopalń wosku ziemnego, ale też te trudne warunki wydobywania produktów stałych z łona ziemi wytworzyły naukę górnictwa i Borysław choć w nim rozpoczęto od kopania najzwyklejszych plecionych szybów i do robót używano najpospolitszych robotników, posiada liczne machiny i górnicze budowle i wraz z c. k. Urzędem górniczym w Drohobyczu zatrudnia taką prawie jak Kraków i Wielkie Księstwo ilość inżynierów górniczych.

Nie można się dziwić, że przedsiębiorcy kopalń wosku ziemnego, które tylko w Galicyi istnieją, nie mogą znaleść ani w kraju ani za granicą zupełnie odpowiednich do swych robót dozorców i starszych robotników.

Dlatego też mniema Wydział krajowy, że wskazanem jest urządzić tam na miejscu, niższą szkołę górniczą i nadać jej tak samo jak szkołom w Ropiance i Wietrznie kierunek przeważnie, jeśli nie wyłącznie praktyczny. Inżynierowie górniczy powinni w niej znaleść sposobność do tłumaczenia niższym urzędnikom, dozorcom i elewom górniczym racyonalnych przyczyn, dla których przy odbudowie górniczej wprowadzono pewne przyrządy i sposoby ich używania, oraz dlaczego wydano przepisy policyjno-górnicze i jak je rozumieć i przestrzegać należy. Uczniowie szkoły powinni módz widzieć wzory i modele przyrządów lub przedmiotów, których kopalnie w praktyce nie zastósowują wcale lub zastosowują niedostatecznie. Kurs górniczy powinienby więc się składać przeważnie z nauki trzech przedmiotów niezbędnych dla górników t. j. mineralogii, mechaniki z fizyką i szczegółowego górnictwa i z nauki rysunków technicznych, uzupełniających i objaśniających kurs górnictwa zastósowanego do potrzeb krajowych, t. j. odbudowy warstw zawierających wosk ziemny i głębszego górniczego wiercenia.

Trzy godziny w tygodniu na naukę rysunków i francuskiego pisma, 1 godzina na górnictwo szczegółowe, 1 na mechanikę z fizyką, a 1 przez półroczny przeciąg na mineralogię z geognozyą, oraz 1 godzina także przez półrocze na język polski stanowiłyby roczny kurs, któryby uczniowie, w miarę przygotowania i uzdolnienia mogli powtarzać, a nauka praktyczna połączona z ćwiczeniami, do których kopalnie tyle przedstawiają pola, może być z ogromną korzyścią dla uczniów.

Preliminując wynagrodzenie 1. guldena za godzinę w tygodniu wedle normy, jaką płacił nauczycielom fachowego kursu górniczego zarząd szkoły przemysłowej w Drohobyczu i dorachowując koszta przyjazdu niektórych nauczycieli z Drohobycza do Borysławia, Wydział krajowy mniema, że kwota 500 fl. wystarczy do pokrycia głównych wydatków nauczania, jeżeli się zważy, że lokal dla szkoły ofiaruje bezpłatnie Zarząd kopalń Banku galicyjskiego w Borysławiu. Nie mamy też wątpliwości, że tak potrzebna dla górników i zarządu kopalń nauka spotka życzliwe przyjęcie i pomoc u innych większych przedsiębiorstw i u c. k. Rządu. Na przeciąg pierwszego roku jej istnienia wstawił Wydział krajowy w preliminarz budżetu kwotę 500. zł. w. a. (poz. 193 rubr. XV.)

II.

Badania naukowe będące w związku z przemysłem naftowym, a na które Wysoki Sejm przyznaczył kwotę 2.900 w. a. były jak dawniej w dwóch kierunkach prowadzone, tj. w kierunku geologicznym i technologiczno-chemicznym.

Co do badań geologicznych, na które Wysoki Sejm przeznaczył w r. b. kwotę 1.500 zł. w. a. to w myśl uchwały Wysokiego Sejmu wypłacił Wydział krajowy w r. b. kwotę 1000. zł. w. a. komisyi fizyograficznej akademii umiejętności po przedłożeniu tekstu drugiego zeszytu atlasu geologicznego Galicyi, opracowanego przez Dra. Zubera; w ten sposób rozpoczęto wydawnictwo geologicznego opisu Karpat ze szczególnem uwzględnieniem naftowych terenów. Otrzymawszy zas od Dra. Dunikowskiego oświadczenie, że jego badania stanowiące dalszy ciąg badań Dra. Zubera będą w r. b. wydawane i że tekst dołączony do zdjęcia kartograficznego przesłał już do akademii umiejętności, zapreliminował Wydział krajowy na ten sam cel w r. 1889. tę samą kwotę. Kwotą zaś 500. zł. uchwaloną na badanie kraju celem zestawienia użytecznych kopalin i popularnego opisu ich występowania rozporządził Wydział krajowy w ten sposób, że Drowi Dunikowskiemu profesorowi mineralogii przy uniwersytecie we Lwowie poruczył zbadanie i opis geologiczny budowy doliny Sanu od Sieniawy do ujścia z przytykającymi do niej pasami kraju. Przy tem ma Dr. Dunikowski szczególniej uwzględnić wszystko, co może być potrzebnem przy pracach ewentualnej regulacyi tej rzeki, oraz występujące tamże darniowe żelaziaki. Swemu zaś inżynierowi górniczemu p. Leonowi Syroczyńskiemu polecił Wydział krajowy zestawienie znajdujących się w powiatach Lwowskim i Bobreckim użytecznych kopalin i opis ich jakości i sposobu występowania.

Oprócz tego na żądanie stron interesowanych polecone było p. Syroczyńskiemu zbadanie pasma gór Woroniackich, położonych w powiecie Złoczowskim a częścią Brodzkim i udzielenie interesowanym osobom wskazówek o jakości mineralnych produktów tam się znajdujących i sposobu ich wyzyskiwania.

Nadto ma p. Syroczyński wskutek żądania kilku właścicieli ziemskich z zachodniej Galicyi, którzy mieli sposobność wypróbować użyteczność soli potasowych jako nawozu, zbadać znajdujące się sole potasowe w Kałuszu, wydobywane dawniej w istniejącej tam kopalni soli kuchennej i przedłożyć sprawozdanie o warunkach korzystnej tych soli exploatacyi.

Zwołanie sesyi Wysokiego Sejmu w porze roku tak wczesnej nie dozwoliło Wydziałowi krajowemu nietylko żądać przedłożenia pomienionych sprawozdań, które dopiero w porze zimowej opracowane być mogą, ale nawet oświadczenia, że badania miejscowe, które do końca października każdego roku prowadzone być mogą, już ukończone zostały.

Gdyby wymienione tu, a na rok bieżący zarządzone badania w ciągu tego roku w zupełności wykonane być nie mogły, to mają one tak wyraźną cechę użyteczności dla kraju, że Wydział krajowy dalsze badania powiatami i uzupełnienie rozpoczętych prac w roku przyszłym zarządzi, i preliminuje na nie o 500 zł. więcej niż w roku bieżącym, gdyż kwota 500 zł. na zakupno niezbędnych map i koszta publikacyi niewystarcza (poz. 191 rubr. XV.)

Badania technologiczno-chemiczne produktów naftowych weszły z rokiem bieżącym na tory nieco odmienne, choć od lat dwu już przez rzeczoznawców upragnione, bo na dniu 18. Kwietnia r. b. stanęła ostatecznie umowa między Wydziałem krajowym a c. k. szkołą politechniczną o założenie przy laboratoryum technologii chemicznej tej szkoły, krajowej stacyi doświadczalnej dla przemysłu naftowego.

Umowa ta została przez c. k. Namiestnictwo imieniem i z upoważnienia Wysokiego c. k. Ministerstwa wyznań i oświecenia na dniu 20. Maja b. r. zatwierdzoną. Jednocześnie wydano statut tej stacyi, a kierownik jej Dr. Bronisław Pawlewski, zw. profesor c. k. szkoły politechnicznej i członek krajowej Rady górniczej wydał i ogłosił drukiem cennik analiz i badań, których wykonania stacya będzie się podejmywać.

Nie powtarza tu Wydział krajowy celu, dla jakiego stacya została założoną, bo to nie jednokrotnie w sprawozdaniach o potrzebie tej stacyi było wypowiedziane. O korzyściach jakie przyniosła w ciągu półrocznego zaledwie istnienia mówić byłoby przedwcześnie, możemy jednak zaznaczyć, że ze sprawozdania kierownika stacyi wynika, iż w ciągu tych kilku miesięcy swego istnienia, stacya otrzymywała zgłoszenia od przemysłowców i od c. k. Sądu powiatowego w Drohobyczu i wydawała orzeczenia, oznaczające siłę świetlną nafty, analizy próbek ozokerytu, ważelin sadzy i t. p. produktów. Kierownik stacyi przyjął też zobowiązanie zajmowania się rozwiązaniem tych kwestyj dotyczących przeróbki technologicznej produktów żywicznych, które przemysłowcy naftowi jako ważne dla nich podadzą. Liczba ich jest wielką i w miarę postępu nauki zwiększy się jeszcze; dość wspomnieć że już ich kilka poruszyła komisya górnicza Wysokiego Sejmu w swem sprawozdaniu z dnia 22. Grudnia r. z. — a państwa, którym zależy na rozwoju i doskonaleniu się przemysłu naftowego, wyznaczają za rozwiązanie pewnych kwestyj o wiele znaczniejsze nagrody. Rząd rosyjski n. p. wyznaczył 5.000 rubli srebrnych nagrody, za zbudowanie lampy, w którejby nie zwykły olej świetlny, ale oleje ciężkie, a przynajmniej olej niebieski mógł się dobrze palić; jeszcze większą nagrodę przyrzeczono za przyrząd dający możność opalania olejami naftowymi mieszkań; z tych samych olei wyrabia się w Francyi, Belgii i Włoszech gaz świetlny, którego użycie do oświetlania prywatnych mieszkań jest bardzo rozpowszechnione. Przyszłość naftowego przemysłu w Galicyi zależy niezawodnie od postępu technologiczno-chemicznych badań, bo to jedyny sposób zwiększenia konsumcyi i zużytkowania ubocznych produktów, a postęp jaki osiągnięto ostatniemi czasy w budowie lampy naftowej, służy jako przykład jak wiele zdziałać można usilną w pewnym kierunku pracą.

W uzupełnieniu zaś tych badań, które w stacyi doświadczalnej dla produktów naftowych będą prowadzone, i w celu zachęcania do nich młodszych uczonych, podał Wydział krajowy do wiadomości Pp. Dyrektorów laboratoryów chemicznych i profesorów chemii przy Uniwersytecie w Krakowie i we Lwowie, przy c. k. szkole politechnicznej we Lwowie i przy wyższej szkole przemysłowej w Krakowie kilka tematów z dziedziny technologii naftowej.

Na propozycye Pp. profesorów wyższej szkoły przemysłowej w Krakowie i c. k. szkoły politechnicznej we Lwowie poruczono też P. Stanisławowi Alberti w Krakowie opracowanie tematu: „wskazać sposoby przeróbki galicyjskich olejów niebieskich i zielonych, na zdatne do „użytku kolei żelaznych oleje smarowe“, Panu Konstantemu Bańkowskiemu we Lwowie tematu, „wskazać, czy przegrzewaniem oleju niebieskiego i zielonego w odpowiednich przyrządach otrzymuje się materyał nadatny do oświetlania“. Nadto postanowił Wydział krajowy publikować pracę pana Adama Mejry ze Lwowa, „o wpływie rozcieńczenia i zanieczyszczenia kwasu siarkowego na jego zdolność odbarwiania nafty“. Jeśliby wszystkie te prace były w ciągu roku przyszłego wykonane, kwota preliminowana na r. 1889. na badania technologiczno-chemiczne (poz. 192 i 194) zaledwieby wystarczyła, a na badania geologiczne, będące w związku z opisem znajdowania się i wskazaniem zużytkowywania użytecznych kraju naszego kopalin, preliminuje Wydział krajowy kwotę większą niż w roku poprzednim o 500 zł., mianowicie kwotę 2.000 zł. (poz. 187 i 191).

III.

Na stypendya dla górników i uczniów szkół praktycznych kanadyjskiego wiercenia przyznaczył Wysoki Sejm wyż powołaną uchwałą z dnia 22. Grudnia r. z. kwotę 2.000 zł.

Z tej kwoty udzielił Wydział krajowy tylko jedno roczne stypendyum, uczniowi akademii górniczej w Leoben, Janowi Sieniewiczowi, jednorazową zapomogę w kwocie 100 zł. uczniowi tejże akademii Kazimierzowi Kostkiewiczowi, i mniejsze zapomogi uczniom tejże akademii Mołonowi i Łazarewiczowi, dla odbycia naukowej programem nauki objętej wycieczki. Łączna kwota na ten cel wydana nie przekracza więc 450 zł., a cała pozostałość przeznaczonej kwoty użytą była na subwencye dla uczniów praktycznej szkoły wiertniczej we Wietrznie. Liczba uczniów tej szkoły, która w końcu zeszłego roku zmalała z powodu zmniejszenia robót i zmiany zarządu w kopalni Ropianieckiej, tak, że ogółem ich było ośmiu, wzrosła obecnie bardzo znacznie; do Wydziału krajowego weszło już w roku bieżącym 24 zgłoszeń i na każdy kwartalny kurs przyjmowano czterech uczniów. Większej ilości nie mógł Wydział krajowy przyjmować, bo jest pewnem, że uczniowie pracując jednocześnie nie mogą nabrać potrzebnej praktyki w manipulacyi przyrządami wiertniczymi. Przeniesienie szkoły z tak odległej od kolei żelaznej miejscowości jak Ropianka, do Wietrzna, położonego znacznie bliżej, bo zaledwie 13 km. od stacyi Krosna, do miejscowości, gdzie nietylko znaczne, ale i bardzo postępowe roboty się wykonują, gdzie oprócz machin wiertniczych są i machiny służące do pompowania i posuwania płynu rurociągiem, a uczniowie mają sposobność widzieć rozmaite systemy wiertnicze, używane przez konkurujące ze sobą przedsiębiorstwa, okazało się ze wszech miar odpowiedniem. Szkoła we Wietrznie przyniosłaby wiele korzyści nietylko indywidyom, które tam naukę pobierają ale i całemu przemysłowi naftowemu, gdyby uczniowie przychodzili do niej z lepszem ogólnem i technicznem przygotowaniem. W tych warunkach, w jakich obecnie pozostaje, przynosi ona wielką korzyść tylko tym, którzy studya górnicze średnie lub wyższe gdzieindziej odbyli i potrzebują tylko nabyć praktyki w dziale wiertniczym, jak wiadomo w innych szkołach bardzo mało wykładanym, lub tym dozorcom robót, którzy wielką długoletnią praktyką i doświadczeniem nabyte wiadomości chcą uzupełnić lepszem zrozumieniem mechaniki przyrządów i teoryi wiercenia. Robotnicy do niedawna zatrudnieni w naszym przemyśle naftowym ograniczali się li do najzwyklejszych robót rzemieślniczych, a do pracy bardziej inteligentnej i ściśle zawodowej poszukiwano ich zwykle za granicą kraju; założenie praktycznej szkoły wiercenia odpowiada nowemu w tym względzie zwrotowi przemysłu i Wydział krajowy uzupełnia starania w tym kierunku czynione

projektem założenia podobnej szkoły w Borysławiu. Kwoty jednak wyższej dla uczniów tych szkół nie preliminuje, bo z jednej strony liczba ich nie powinna wzrastać ciągle, gdyżby to utrudniało naukę, z drugiej zaś będzie mógł Wydział krajowy udzielać mniej zapomóg uczniom szkoły w Wietrznie.

Z wyszczególnionych tu powodów wstawił więc Wydział krajowy do preliminarza budżetu na rok 1889. w rubr. XV. następujące pozycye:

1. Na subwencye praktycznym szkołom wiercenia i górnictwa naftowego (poz. 193) . . . . . 1.500 zł.
2. Na wydanie atlasu geologicznego kraju wraz z tekstem (poz. 187) . 1.000 „
3. Na badanie kraju celem zestawienia użytecznych kopalin i popularnego opisu ich występowania (poz. 191) . . . . . 1.000 „
4. Na chemiczno-technologiczne studya przeróbki nafty i wosku ziemnego (poz. 192) . . . . . 500 „
5. Na stacyę doświadczalną produktów naftowych (poz. 194) . . . 900 „

i wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić;

„Sejm przyjmuje sprawozdanie Wydziału krajowego w przedmiocie spraw górniczych do wiadomości.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

We Lwowie dnia 8. Września 1888.

Marszałek krajowy:
Tarnowski *w. r.*

Sprawozdawca:
Dr. Józef Wereszczyński *w. r.*
Członek Wydziału krajowego.

Z drukarni i litografii Pillera i Sp.

Aleg. 46.

Sprawozdanie

komisyi budżetowej o preliminarzu szkół rolniczych i kursu gorzelnianego w Dublanach na rok 1889.

Wyższa szkoła rolnicza.

Wydatki tej szkoły preliminuje Wydział krajowy:

zwyczajne w kwocie	37.089 zł.
nadzwyczajne „	3.220 „
Ogółem wydatki w sumie .	40.309 zł.

W porównaniu do uchwalonych wydatków tej szkoły na rok 1888. w kwocie 38.017 zł. więcej o 2.292 zł.

Wynik powyższy różni się od zestawienia porównawczego odnośnych pozycyj w preliminarzu Wydziału krajowego przez to, iż zaliczka zwrotna dana przez Wysoki Sejm profesorowi Kahanemu Zygmuntowi w kwocie 1.300 zł. wciągniętą niewłaściwie została w preliminarzu Wydziału krajowego do rubryki wydatków na płace profesorów i docentów na rok 1888.

Powyż wykazany wzrost ten wydatków pochodzi z przypadających profesorom na rok 1889. dodatków pięcioletnich, większych o kwotę 583 zł.

Z wstawienia ponownie, mimo odmownej uchwały Wysokiego Sejmu, na utrzymanie stałego lekarza w Dublanach w miejsce dotychczas preliminowanych 400 zł. kwoty 1.000 zł., zatem o 600 zł. więcej.

Wreszcie z preliminowanego nadzwyczajnego wydatku na nowe ogrodzenie ogrodów profesorskich w kwocie 400 zł., projektu utworzenia nowej posady pod nazwą „preparator dla muzeum zoologicznego“ i innych zwiększonych zwykłych wydatków.

Z pomiędzy proponowanych a tuż co wymienionych bądź zwiększonych, bądź nowych wydatków, nie może komisya budżetowa przychylić się do propozycyi Wydziału krajowego w następujących pozycyach.

W odwołaniu się do motywów zawartych w sprawozdaniu komisyi budżetowej o preliminarzu szkół Dublańskich na rok 1888., tudzież odnośnej uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 10. Stycznia 1888., uchyla komisya z preliminarza Wydziału krajowego rubr. II. poz. 14. zwiększony wydatek na utrzymanie stałego lekarza przy zakładzie Dublańskim w kwocie 600 zł.

i wstawia na ten cel zamiast preliminowanych przez Wydział krajowy 1000 zł., 400 zł., to jest kwotę dotychczasową.

W rubr. III. pod pozycyą nową 20. preliminuje Wydział krajowy na utworzenie nowej posady pod nazwą preparator dla muzeum zoologicznego kwotę 480 zł., wykreślając jednocześnie w tej samej rubryce w poz. 23., uchwalonej przez Wysoki Sejm wbrew wnioskowi odnośnemu komisyi, płacę czwartego sługi w laboratoryum w kwocie 300 zł., przez co wzrost wydatków przez utworzenie posady preparatora, względnie przez przemianę posady sługi w laboratoryum na posadę preparatora, uczyniłby jedynie 180 zł.

Komisya wychodząc z zapatrywań, że tworzenie osobnych posad preparatorów przy muzeach lub laboratoryach, tam gdzie te preparata w regule są prowadzone lub przyrządzane wyjątkowo przez samych wykładających, jest wydatkiem co najmniej zbytecznym, że następnie utworzywszy raz posadę taką przy muzeum zoologicznem, z większem uprawnieniem, a konsekwentnie należałoby ją utworzyć w muzeum botanicznem itp., — uchyla z preliminarza Wydziału krajowego pozycyę nową 20. w kwocie 480 zł., a natomiast restytuuje, idąc za wolą Wysokiego Sejmu, pozycyę na płace sług dla uczniów w laboratoryach w kwocie 1.020 zł.

Wszystkie zaś inne pozycye wydatków w rubrykach od I. do VII. wstawia komisya zgodnie z preliminarzem Wydziału krajowego.

W myśl powyższych wniosków uczyniłyby wydatki szkoły wyższej Dublańskiej w roku 1889. ogółem 39.529 zł., czyli od preliminarza Wydziału krajowego mniej o 780 zł.

Dochody preliminowane przez Wydział krajowy wstawia komisya zgodnie z Wydziałem krajowym, a uchyla jedynie, analogicznie do rubr. II. wydatków na płacę lekarza, ekwiwalent uwidoczniony w dochodach, jako dobrowolny na ten cel datek uczniów i profesorów Dublańskich; po tem sprostowaniu uczyniłyby dochody 18.386 zł., a niedobór do pokrycia z funduszów krajowych kwotę *21.143 zł.*

		Wydatki.	Zwyczajne	Nadzwycz.	Razem
Rubr. I.		Płace profesorów i docentów.			
Poz.	1.	Profesor fachowy, zarazem dyrektor, płaca 2.360 zł., dodatki pięcioletnie 233 zł. .	2.593 zł.		
„	2.	Sześciu profesorów fachowych, płaca po 1.440 zł., dodatki pięcioletnie dla pięciu po 400 zł., dla jednego 200 zł. i dodatek osobisty dla jednego 300 zł.	11.140 „		
„	3.	Kahane Zygmunt, profesor fachowy, bezprocentowa zaliczka na płacę	— „		
„	4.	Dwóch adjunktów, płaca po 800 zł., dodatek osobisty dla jednego 200 zł.	1.800 „		
„	5.	Trzech asystentów, płaca po 600 zł. . . .	1.800 „		
„	6.	Docent fizyki	800 „		
„	7.	„ weterynaryi	480 „		
„	8.	„ leśnictwa	240 „		
„	9.	„ ustaw rolnych	360 „		
„	10.	„ ogrodnictwa	200 „		
„	11.	„ melioracyi	240 „		
„	12.	„ zoologii	360 „		
„	13.	„ historyi i literatury polskiej . . .	600 „		
		Suma rubryki I. .	20.613 zł.	—	20.613 zł.
		Do przeniesienia .	20.613 zł.	—	20.613 zł.

			Zwyczajne	Nadzwycz.	Razem
		Z przeniesienia .	20.613 zł.	—	20.613 zł.
Rubr. II.		Inne płace.			
Poz.	14.	Lekarz zakładowy	400 zł.		
„	15.	Dr. Skałkowski Władysław, emerytowany lekarz zakładowy, stały datek roczny . .	200 „		
„	16.	Kapelan	300 „		
„	17.	Kasyer, zarazem rachmistrz	600 „		
„	18.	Pisarz dyrekcyi	480 „		
„	19.	Remuneracya za pomoc manipulacyjną w bibliotece.	100 „		
		Suma rubryki II. .	2.080 zł.	—	2.080 „
Rubr. III.		Zasługi.			
Poz.	20.	Sługa szkolny, oraz ubranie dla tegoż . .	290 zł.		
„	21.	Dwóch stróżów domowych	420 „		
„	22.	Usługa dla uczniów w laboratoryach . . .	1.020 „		
„	23.	Pasiecznik i dozorca pola doświadczalnego .	180 „		
		Suma rubryki III. .	1.910 zł.	—	1.910 „
Rubr. IV.		Koszta administracyjne.			
Poz.	24.	Zarząd:			
		a) potrzeby kancelaryjne . . . 100 zł.			
		b) druki i inseraty . . . . . 100 „			
		c) portorya i posyłki . . . . 70 „			
		d) koszta podróży dyrekcyi . . . 150 „	420 zł.		
„	25.	Opał	900 „		
„	26.	Oświetlenie	300 „		
„	27.	Utrzymanie budynków i ogrodzeń . . .	1.000 „	400 zł.	
„	28.	Utrzymanie dziedzińca	300 „		
„	29.	Ubezpieczenie budynków	400 „		
„	30.	Najem pomieszkań:			
		a) dla kasyera . . . . . 180 zł.			
		b) dla sługi szkolnego . . . . 40 „	220 „		
„	31.	Płaca kominiarza	90 „		
„	32.	*a)* Sprzęty i ruchomości	120 „		
		b) Uzupełnienie szaf, stołów i innych sprzętów	—	858 „	
„	33.	Koszta przewozu prelegentów, lekarza i kapelana	1.400 „		
„	34.	Koszta lustracyi zakładu	100 „		
„	35.	„ nabożeństwa	50 „		
„	36.	Apteka i rozmaite inne	100 „		
		Suma rubryki IV. .	5.400 zł.	1.258 zł.	6.658 „
		Do przeniesienia .	30.003 zł.	1.258 zł.	31.261 zł.

		Zwyczajne	Nadzwycz.	Razem
	Z przeniesienia .	30.003 zł.	1.258 zł.	31.261 zł.

Rubr. V. Potrzeby naukowe.

Poz. 37.	Eksperymenta przy wykładach:				
	a) dla profesora rolnictwa . . .	50 zł.			
	b) „ „ hodowli zwierząt .	50 „			
	c) „ „ anatomii i fizyologii	25 „			
	d) „ „ weterynaryi . .	25 „			
	e) „ „ botaniki . . .	25 „			
	f) „ „ chemii rolniczej .	50 „			
	g) „ „ „ zwierząt .	20 „			
	h) „ „ fizyki	40 „			
	i) „ „ miernictwa . .	15 „		300 zł.	
„ 38.	Zbiory i muzea, mianowicie uutrzymanie i uzupełnienie:	zwycz.	nadzw.		
	a) zbioru rolniczego . .	50 zł.	100 zł.		
	b) „ hodowlanego .	60 „	— „		
	c) „ fizykalnego. .	150 „	200 „		
	d) „ botanicznego .	75 „	50 „		
	e) „ zoologicznego .	150 „	200 „		
	f) „ mechanicznego.	300 „	— „		
	g) „ mineralogicznego	40 „	— „		
	h) „ technologicznego	60 „	— „		
	i) „ okazów leśnych	10 „	— „		
	k) „ „ ogrodniczych	10 „	— „		
	l) „ „ weterynarsk.	25 „	— „		
	m) „ instrum. miern.	10 „	— „		
	n) „ modeli do budow.	50 „	— „		
	o) „ okazów do geogr. fiz.	10 „	— „		
	p) „ „ melioracyjn.	10 „	— „	1.010 „	550 zł.
„ 39.	Laboratorya:				
	a) laboratoryum rolnicze.	225 zł.	685 zł.		
	b) „ chemiczne	600 „	150 „		
	c) „ roślinno-fizyol.	250 „	150 „		
	d) „ zootomiczne	100 „	— „	1.175 „	985 „
„ 40.	Biblioteka i czytelnia:				
	a) na przykupno dzieł	400 zł.			
	b) „ oprawę książek	50 „			
	c) „ czasopisma	300 „		750 „	
„ 41.	Utrzymanie pola doświadczalnego			350 „	200 „
„ 42.	Wycieczki naukowe profesorów z uczniami. .			500 „	
„ 43.	Utrzymanie i uzupełnienie pasieki			30 „	
„ 44.	Ogród:				
	a) płaca ogrodnika	600 zł.			
	Do przeniesienia .	600 zł.		4.115 zł. / 30.003 „	1.735 zł. / 1.258 „ 31.261 zł.

			Zwycz.	Nadzw.	Razem
Rubr. V. poz. 44.	Z przeniesienia 600 zł.		30.003 zł.	1.258 zł.	31.261 zł.
			4.115 zł.	1.735 zł.	
	b) utrzymanie ogrodu botanicznego i uzupełnienie sadu, szkółek, jakoteż ogrodu warzywnego . .	400 „			
	c) druk katalogu i jego rozesłanie	25 „	1.025 „		
„ 45.	Wynagrodzenie dla folwarku dublańskiego za straty, ponoszone w skutek zastosowania stanu inwentarza do potrzeb szkoły . . .		1.000 „		
	Suma rubryki V. . .		6.140 zł.	1.735 zł.	7.875 „
Rubr. VI.	Podatki i opłaty.				
Poz. 46.	Podatek gruntowy i domowy		66 zł.		
„ 47.	Opłata od przeniesienia szkół dublańskich na własność kraju, dziesiąta rata (ostatnia) .		— „	227 zł.	
	Suma rubryki VI. .		66 zł.	227 zł.	293 „
Rubr. VII. Poz. 48.	Stacya kontroli nasion		100 zł.	—	100 „
	Suma wydatków .		36.309 zł.	3.220 zł.	39.529 zł.

Dochody.

Rubr. I. Poz. 1.	Subwencya z c. k. Skarbu Państwa . . .		5.500 zł.	—	5.500 zł.
„ II. „ 2.	Subwencya z funduszu kultury krajowej . .		3.431 zł.	—	3.431 „
„ III.	Opłaty od uczniów.				
„ 3.	Wpisowe od 70 uczniów po 5 zł.		350 zł.		
„ 4.	Czesne od 70 uczniów po 100 „		7.000 „		
„ 5.	Opłaty za ćwiczenia w laboratoryum:				
	a) chemicznem od 25 uczniów po 10 zł.	250 zł.			
	b) roślinno-fizyologicznem od 25 uczniów po 5 zł.	125 „			
	c) zootomicznem od 25 uczniów po 5 zł.	125 „	500 „		
„ 6.	Na bibliotekę od 70 uczniów po 4 zł. . .		280 „		
„ 7.	Na usługę		780 „		
	Suma rubryki III. .		8.910 zł.	—	8.910 „
„ IV. „ 8.	Dochód z pasieki		230 zł.	—	230 „
„ V. „ 9.	Sprzedaż płodów z pola doświadczalnego i ogrodu		250 zł.	—	250 „
„ VI. „ 10.	Dochód ze stacyi kontroli nasion		65 zł.	—	65 „
	Suma dochodów		18.386 zł.	—	18.386 zł.
	W porównaniu z wydatkami .		—	—	39.529 „
	okazuje się niedobór . .		—	—	21.143 zł.

Szkoła porobków i dozorców gospodarskich w Dublanach.

Wydział krajowy preliminuje wydatki tej szkoły na 12.719 zł., czyli w porównaniu do uchwalonej na tej cel kwoty na r. 1888., o 115 zł. więcej.

Dochody zaś tej szkoły w tej samej kwocie, co na r. 1888., to jest w wysokości 2.988 zł.

Zgodnie z preliminarzem Wydziału krajowego, przedstawia komisya budżetowa Wysokiemu Sejmowi do przyjęcia wszystkie pozycye wydatków i dochodów tej szkoły.

Wydatki.	Zwyczajne	Nadzwycz.	Razem
Rubr. I. Płace nauczycieli.			
Poz. 1. *a)* Nauczyciel fachowy	—		
Poz. 1. *b)* Zastępstwo nauczyciela fachowego . . .	—	1.375 zł.	
„ 2. Dwóch nauczycieli pomocniczych, płaca 600 zł. i 500 zł., dodatek osobisty dla jednego 200 zł. . . .	1.300 zł.		
„ 3. Docent weterynaryi	150 „		
„ 4. Katecheta	200 „		
„ 5. Instruktor robót ręcznych	540 „		
Suma rubryki I. .	2.190 zł.	1.375 zł.	3.565 zł.
Rubr. II. Koszta administracyjne.			
Poz. 6. Zarząd:			
a) remuneracya dyrektora . . . 400 zł.			
b) potrzeby kancelaryjne, inseraty, druki i portorya . . . . . 100 „	500 zł.		
„ 7. Opał i oświetlenie	240 „		
„ 8. Utrzymanie budynku szkolnego i ruchomości, ubezpieczenie i kominiarz	300 „		
„ 9. Koszta nabożeństwa obrządku gr. kat. . . .	300 „		
Suma rubryki II. .	1.340 zł.	—	1.340 „
Rubr. III. Utrzymanie uczniów.			
Poz. 10. Stołowanie 36 uczniów po 144 zł. . . .	5.184 zł.		
„ 11. Odzież, pościel i pranie dla 36 uczniów po 60 zł. .	2.160 „		
Suma rubryki III. . .	7.344 zł.	—	7.344 „
Rubr. IV. Potrzeby naukowe.			
Poz. 12. Zaprzęgi do demonstracyi	80 zł.		
„ 13. Przybory do pisania i nauki uczniów . . .	120 „		
„ 14. Przykupno zwierząt do sekcyj	30 „		
„ 15. „ modeli, machin i narzędzi . . .	200 „		
Suma rubryki IV. .	430 zł.	—	430 „
Rubr. V. Poz. 16. Kurs ćwiczeń dla szkolnej straży pożarnej .	40 zł.	—	40 „
Suma wydatków	11.344 zł.	1.375 zł.	12.719 zł.

Dochody.	Zwyczajne	Nadzwycz.	Razem
Rubr. I. Poz. 1. Subwencya z c. k. Skarbu Państwa . .	1.500 zł.	—	1.500 zł.
Rubr. II. Opłaty i datki.			
Poz. 2. Opłata na utrzymanie uczniów . . .	480 zł.		
„ 3. Datki Rad powiatowych, Towarzystw gospodarczych i innych	360 „		
Suma rubryki II. .	840 zł.	—	840 „
Rubr. III. Poz. 4. Zarobek 36 uczniów po 18 zł. . . .	648 zł.	—	648 „
Suma dochodów	2.988 zł.	—	2.988 zł.
W porównaniu z wydatkami	—	—	12.719 „
okazuje się niedobór .	—	—	9.731 zł.

Kurs gorzelnictwa w Dublanach.

Wydatki kursu gorzelnictwa w Dublanach oblicza Wydział krajowy na kwotę 1.960 zł., czyli w porównaniu do wydatków na r. 1888. uchwalonych w kwocie 1.765 zł., więcej o 195 zł. W szczególności 95 zł. na powiększenie liczby godzin wykładów, a 100 zł. jako wydatek nadzwyczajny na zakupno książek, czasopism, rysunków i t. d. Oba te zwiększone wydatki są zupełnie usprawiedliwione wejściem w życie nowej ustawy o opodatkowaniu wódki.

Dochody tego działu nauki w Dublanach preliminuje Wydział krajowy jak na rok 1888. w kwocie 1.240 zł., przezco niedobór do pokrycia z funduszów krajowych uczyni kwotę 720 zł.

Komisya wnosi zgodnie z preliminarzem Wydziału krajowego:

Wydatki.

	Zwyczajne	Nadzw.	Razem
Rubr. I. Płace nauczycieli.			
Poz. 1. Kierownik kursu	250 zł.		
„ 2. Prelegent za wykłady:			
a) arytmetyki, geometryi i stereometryi . .	115 „		
b) fizyki	75 „		
c) chemii	100 „		
d) gorzelnictwa	375 „		
e) o maszynach i kotłach	150 „		
f) o opodatkowaniu	100 „		
g) o rachunkowości	60 „		
h) za ćwiczenia w laboratoryum	150 „		
Suma rubryki I. . . .	1.375 zł.	—	1.375 zł.
Rubr. II. Koszta administracyjne.			
Poz. 3. Druki, inseraty, portorya i t. p.	15 zł.		
„ 4. Koszta przewozu prelegentów	30 „		
Suma rubryki II. . . .	45 zł.	—	45 „
Do przeniesienia . .	1.420 zł.	—	1.420 zł.

		Zwyczajne	Nadzw.	Razem
	Z przeniesienia . .	1.420 zł.	—	1.420 zł.
Rubr. III.	Potrzeby naukowe.			
Poz. 5.	Szkole rolniczej w Dublanach za użycie laboratoryum	40 zł.		
„ 6.	Wycieczki profesorów z uczniami	100 „		
„ 7.	Książki, czasopisma, aparaty do kontroli służące, modele maszyn i rysunki	45 „	100 zł.	
	Suma rubryki III. . . .	185 zł.	100 zł.	285 „
Rubr. IV. Poz. 8.	Zapomogi dla uczniów	250 zł.	—	250 „
„ 9.	Rozmaite drobne	5 zł.	—	5 „
	Suma wydatków . .	1.860 zł.	100 zł.	1.960 zł.

Dochody.

		Zwyczajne	Razem
Rubr. I. Poz. 1.	Subwencya z c. k. Skarbu Państwa	1.000 zł.	1.000 zł.
„ II. „ 2.	Opłaty od uczniów	240 zł.	240 „
„ III. „ 3.	Rozmaite przypadkowe	—	— „
	Suma dochodów . . .	1.240 zł.	1.240 zł.
	W porównaniu z wydatkami . . .	—	1.960 „
	okazuje się niedobór	—	720 zł.

We Lwowie dnia 6. Września 1888.

Zast. Przewodniczącego:
Hausner.

Sprawozdawca:
Abrahamowicz.

Aleg. 47.

W n i o s e k.

Wzywa się c. k. Rząd, aby w myśl uchwały ogólnego zgromadzenia Towarzystwa rolniczego Krakowskiego z dnia 27 lutego 1887 r. utworzył wydział rolniczy przy Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie albo przynajmniej zaprowadził przy wydziale filozoficznym tegoż uniwersytetu kilka katedr dla wyższych nauk rolniczych.

Wnioskodawca:

F. Mycielski.

Brykczyński, Szeptycki, Starowiejski, Gniewosz, Żurowski, W. Siemiginowski, J. Męciński, Polanowski, Leon Biliński, Stan. Jędrzejowicz, Skrzyński, Wodzicki, A. Gorayski, Kasparek, W. Rogoyski, Zoll, Scipio, Popiel, Gross, St. Badeni, Sanguszko, Pietruski, W. Koziebrodzki, W. Sapieha, G. Romer, Stanisław Tarnowski jun., A. Jędrzejowicz, J. Stadnicki, Majer, Solecki, Małecki, Stan. Stadnicki.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie. 1888.

Aleg. 48.

Sprawozdanie

komisyi podatkowej z petycyi gminy Wola ryszkowa w powiecie Jarosławskim o odpisanie zaległych podatków gruntowych i domowych z tytułu niemożebności ściągnięcia.

Wysoki Sejmie!

Zwierzchność gminy Wola ryszkowa w powiecie Jarosławskim prosi o odpisanie zaległych podatków gruntowych i domowych od 21 mieszkańców tej gminy, a to z powodu niemożebności ściągnięcia, i twierdzi, że mieszkańcy ci w dołączonym do prośby wykazie imiennie wymienieni, tak podupadli materyalnie wskutek klęsk elementarnych, pożaru i choroby, że oprócz gruntów w dosyć nieurodzajnej glebie położonych i obdłużonych, nie posiadają żadnego ruchomego majątku, ani też bydła roboczego i nie mogą pomimo licznych sekwestracyj podatków zaległych zapłacić.

Zaległości podatkowe, które przy kilku posiadaczach gruntu datują się nawet od lat 10 wstecz licząc, wynoszą ogolną kwotę 1.155 zł. 73 ct. w. a. Wykazani dłużnicy są to przeważnie wdowy, lub też gospodarze, którzy z powodu klęsk gospodarczych i choroby są niemal żebrakami.

Gdy Zwierzchność gminna widziała się spowodowaną w imieniu tych 21 posiadaczy gruntów wnieść prośbę o odpisanie zaległych podatków, przeto należy słusznie przypuścić, że muszą być dłużnicy ci zupełnie zrujnowani i zaległości zapłacić nie mogą, bo z praktyki wiadomo, iż Zwierzchność gminna, będąc także przy poborze podatków gminnych interesowaną, nie tak łatwo zgadza się na odpisywanie należytości podatkowych i nie zbyt chętnie przemawia w imieniu zalegających włościan.

Ponieważ praktyka urzędowa dopuszcza w razach zupełnego zubożenia kontrybuenta odpisywania zaległych podatków z tytułu niemożebności ściągnięcia i ze względu na dalszą egzystencyę tak podupadłych włościan podatki w drodze łaski odpisuje, nie chcąc doprowadzić przez sprzedaż przymusową gruntów do zupełnej ruiny ubogiego włościanina wraz z rodziną, przeto komisya podatkowa stawia wniosek:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Petycyę Zwierzchności gminy Woli ryszkowej o odpisanie zaległych podatków gruntowych i domowych od 21 kontrybuentów w załączonej konsygnacyi wymienionych odstępuje się Wys. Rządowi do zbadania i możliwego uwzględnienia.

Lwów dnia 23. Września 1888.

Przewodniczący:
Hausner w. r.

Sprawozdawca:
Płaziński w. r.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

Aleg. 49.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego z projektem ustawy nakładającej na Towarzystwa ubezpieczeń od ognia operujące w Galicyi, obowiązek przyczyniania się do kosztów utrzymania służby pożarnej.

Wysoki Sejmie!

Rok ubiegły i bieżący nie wiele były szczęśliwszymi pod względem klęsk pożarnych od poprzednich, zwłaszcza od r. 1884 i 1886. A przecież jeden względnie pomyślniejszy rok starczył, żeby na chwilę przycichła sprawa piekąca organizacyi służby pożarnej po kraju.

Niemniej przetoż klęsk było dosyć a wszystkie relacye z powiatów, z miast i z miasteczek świadczą, jak powoli, jak niedostatecznie postępuje ta organizacya w żadnym stosunku do wzrostu stopnia zaludnienia, gromadzenia się ognisk i palnych materyj. To też jeden pomyślniejszy rok niczem nas nie usprawiedliwia, żebyśmy mieli ustawać na drodze koniecznej reformy.

Gdy przedłożony Wysokiemu Sejmowi w roku zeszłym projekt ustawy, nakładającej na Towarzystwa ubezpieczeń od ognia operujące w Galicyi, obowiązek przyczyniania się do kosztów utrzymania służby pożarnej, niedoczekał się załatwienia w komisyi sejmowej i spadł z porządku dziennego ubiegłej sesyi, Wydział krajowy widzi się spowodowanym przedłożyć Wysokiemu Sejmowi projekt ten ponownie, wraz z niezmienionem umotywowaniem.

Wysoki Sejmie!

W szeregu środków, którymi należy podjąć walkę z ogniem pochłaniającym rokrocznie miliony mienia ubogiego kraju, obok środków prewencyjnych, jakie obejmuje ustawa budowlana i wielka część ustawy o policyi ogniowej, równorzędne miejsce zajmują środki represyjne, organizacya ratunku, gdy się nie powiodło przezornością uniknąć pożaru. Przedkładając równocześnie dwie ustawy o policyi ogniowej Wysokiemu Sejmowi, w których przepisy o organizacyi ratunku, o służbie ratunkowej odgrywają niepoślednią rolę, nie możemy nie wyrazić przeświadczenia, że wiele postanowień, wiele wymogów stawianych gminom, chociażby jak były słuszne, wskazane, konieczne, teoretycznie dobre i w praktyce wypróbowane, chociaż zredukowaliśmy je, licząc się ze stanem kraju, do minimum niezbędnego, może pozostać pomimo tego wszystkiego niewykonanych, lub będą wykonane zbyt powoli w stosunku do po-

trzeby. Słowem, stan finansowy wielu gmin, będzie przeszkodą w wykonaniu najpotrzebniejszych przepisów ustawy o policyi ogniowej.

Nie pozwala też stan kraju na obciążenie budżetu krajowego, ustanawianiem osobnego funduszu na cele służby ogniowej, jak to miało miejsce np. w Morawie lub Niższej Austryi.

Ten cel osiąga zaprowadzone w bardzo wielu krajach cywilizowanych opodatkowanie Towarzystw asekuracyjnych na rzecz służby pożarnej i rozwoju środków ratunkowych, rozpowszechnione od r. 1882 w krajach austryackich, wszędzie z doskonałym skutkiem. Rozwój środków ratunkowych zwłaszcza straży pożarnej zrobił w tych wszystkich krajach kolosalne postępy od zaprowadzenia takiej prestacyi ze strony Towarzystw asekuracyjnych.

Przedkładając Wysokiemu Sejmowi projekt ustawy, nad jakim (innej formy) Sejm w r. 1872 przeszedł do porządku dziennego, od jakiego w r. 1882 sam Wydział krajowy odstąpił, czujemy się w obowiązku przedłożyć wyczerpujące motywa nasze, wykazać potrzebę takiej ustawy a będziemy się starać obalić zarzuty, jakie czynione były i zapewne będą podobnemu projektowi, zwłaszcza od bezpośrednio interesowanych Towarzystw ubezpieczeń.

Powołując się na statystyczną pracę dra Rutowskiego „Pożary i ubezpieczenia“, nie potrzebujemy już podnosić, jak niedostateczne są środki ratunkowe w kraju naszym, a kronika pożarna świadczy najlepiej o naszej bezbronności wobec pożaru, który też niepowstrzymany, pustoszy bezkarnie całe wsie, miasteczka i miasta.

Jesteśmy jednym z najbezbronniejszych wobec ognia krajów Austryi, zachowując pod tym względem 10. lub 11. miejsce. Kiedy np. w Czechach na 51.948 kilometrów obszaru, a 5,560.000 ludności jest 1.521 straży pożarnych, czyli jedna straż na 2.992 mieszkańców, już na 367 domów; jedna sikawka wozowa już na 139 domów, jeden strażak na 69 mieszkańców, kiedy w Bawaryi na 75.863 kilometrów a 5,284.778 ludności było po koniec r. 1886 straży pożarnych 5.117 o liczbie 307.000 strażaków, czyli jeden strażak na 17 mieszkańców, — to w Galicyi było w r. 1884 zaledwie 82 straży, jedna straż na 956 kilometrów, zaledwie jedna sikawka wozowa na 1.371 domów, jedna na 8.923 mieszkańców, — jeden strażak na 2.076 mieszkańców a 27 kilometrów. To też kronika pożarów wykazuje wszędzie, że rozmiary pożaru byłyby się dały zawsze prawie zmniejszyć, gdyby rekwizyta ogniowe były dostateczne, nadewszystko gdyby była zorganizowana i uzbrojona straż.

Rewizya rekwizytów ogniowych wykazała stan opłakany, relacye powiatów są przerażające. Setki miast i miasteczek ma narzędzia ratunkowe zupełnie niedostateczne, dwieście miast i miasteczek nie ma żadnej straży. Pożar staje się panem całych ulic, całych dzielnic całych miasteczek i miast — obrona jest żadną.

Gdzie środki prewencyjne i represyjne są w rozwoju, tam trzeci środek asekuracyjny schodzi na trzeci plan. Udowodniono, że w krajach cywilizowanych wszystkie trzy środki jednako silnie się rozwijają, powoli jednak pierwsze biorą górę, decydują, asekuracya staje się uzupełnieniem pierwszych.

U nas pierwsze na najniższym stopniu, w konsekwencyi asekuracya druga, niedostępna dla masy, Towarzystwa unikają złych ryzyk skupionych na małej przestrzeni, wybierają dobre ryzyka, schodzą z drogi niebezpiecznym, nakładając na nie taryfy ogniowe znacznie wyższe lub wykluczając całe dzielnice, przyjmując do ubezpieczenia tylko co drugi lub co trzeci, co piąty dom w miasteczku, nareszcie wykluczając całe miejscowości, całe szeregi miejscowości, znany powszechnie w asekuracyi rodzaj paryasów, „gemiedene Orte“.

Pożary naszych miast i miasteczek wytworzyły najgorszą reputacyę dla tychże, i gdyby było kilka lat równie fatalnych, to ostatni środek, jaki pozostał krajowym Towarzystwom asekuracyjnym, reasekuracya stanie się trudną, gdyż przynosi obcym zakładom

straty, a bez niej nawet najlepiej usytuowane towarzystwa krajowe lub w kraju operujące musiałyby tracić.

Otóż więc, oprócz tego, że rok rocznie w kraju naszym z dymem idzie w przecięciu z lat dziesięciu wartość 2,671.379 zł., a wysokość szkody raczej wzrasta i doszła w r. 1886 do strasznej sumy przeszło 4,562.285 zł., pomijając, że od r. 1870 do 1884 spłonęło 43,368.524 zł. majątku narodowego, a z tej szkody w drodze ubezpieczeń zwróciło się pogorzelcom zaledwie 9,877.013 zł., to znaczy 22·77%, to kraj musi opłacać jeszcze bardzo znaczny, absolutnie wysoki, a względnie niedostępny podatek asekuracyjny, przenoszący już dzisiaj 3,600.000 zł. rocznej składki ogniowej.

Podniesienie więc bezpieczeństwa od ognia, zmniejszenie klęsk pożarnych przez odpowiednie urządzenia prewencyjne i represyjne, prócz tego, że znaczy oszczędność na kapitale narodowym, prócz tego, że znaczy podniesienie kredytu realnego i osobistego, przedstawia się jako oszczędność na podatku asekuracyjnym.

Na podniesienie środków bezpieczeństwa, zwłaszcza najważniejszych środków ratunkowych potrzeba funduszów. Koszta uzbrojenia gminy przeciw ogniowi są znaczne i nawet najskromniejsze żądania, *minimum* postawione w projektach ustaw o policyi ogniowej, przekraczają często możność gmin tak, że one bez rzeczywistego uszczerbku w ogólnym gospodarstwie gminy nie dają się zaprowadzić. Słowem, że gmina nie mogąc z normalnych dochodów swoich pokryć kosztów służby pożarnej, zostaje w stanie ciągłego niebezpieczeństwa, i narażoną jest dla trudności wydania kilku tysięcy, ba, kilkuset złotych, na ryzyko klęski, która pochłonie krocie, jak rok rocznie pochłania krocie i miliony.

Gdyby zaś wymogi nasze posunąć nieco dalej, to okazałaby się już absolutna niemożebność w naszych stosunkach. Według ustawowego *minimum* przyjętego w Królestwie Wirtemberskim potrzeba np.

Dla gminy o 350 mieszkańcach:

koszta rekwizytów ogniowych i sikawki	1.217 mk.
koszta uzbrojenia straży ogniowej	442 „
Ogółem	1.652 mk.

Dla gminy o 1.150 mieszkańcach:

koszta rekwizytów ogniowych i sikawki	2.303 mk.
koszta uzbrojenia straży ogniowej	805 „
Ogółem	2.808 mk.

Dla gminy o 2.100 mieszkańcach:

koszta rekwizytów ogniowych i sikawki	2.571 mk.
koszta uzbrojenia straży ogniowej	1.234 „
Ogółem	3.805 mk.

Gdy więc z jednej strony powszechne żądanie kraju wskazuje naglącą potrzebę zaprowadzenia w kraju naszym, dla konserwacyi narodowego majątku i oszczędzania na nieproduktywnych wydatkach jak najrychlej nowoczesnyah urządzeń ratunkowych cywilizowanego świata, to z drugiej strony staje w poprzek powszechny niedostatek gmin, ich niezdolność do podołania takiemu zadaniu.

Uzyskanie więc funduszu do dyspozyzyi władzy krajowej, z któregoby można rozwój środków bezpieczeństwa i ratunek raźniej pchnąć naprzód, staje się naglącym postulatem. Taki fundusz daje się z łatwością osiągnąć przez nałożenie na Towarzystwa ubezpieczeń, w pierwszym rzędzie w sprawie bezpeczeństwa od ognia interesowane, obowiązku przyczyniania się do kosztów utrzymania służby pożarnej w kraju. Prestacya to sprawiedliwa, nie uciskająca, łatwo ściągalna, dosyć obfita, ściśle produkcyjna, przeznaczona na cel ściśle oznaczony.

Mamy to przeświadczenie, że zaprowadzeniem projektowanej ustawy, w ciągu niewielu lat znakomicie da się podnieść organizacyę środków ratunkowych w całym kraju, podnieść bezpieczeństwo od ognia znakomicie, uchylić lub zmniejszyć klęski.

Przystępujemy do kwestyi zasadniczej.

Zachodzi pytanie, czy słuszna i sprawiedliwa nakładać podatek na Towarzystwa asekuracyjne, ażeby z dochodu wspierać organizacyę ratunkową w całym kraju, więc opodatkować kilka prywatnych instytucyj dla interesu ogólnego. Wykonanie policyi ogniowej jest sprawą publiczną, jest wszędzie ustawami jako obowiązek gminy miejscowej określony, więc na jej koszt. Dalej opodatkowanie Towarzystw, to znaczy opodatkowanie ubezpieczających się, więc opodatkowanie części ludności, ludności przezornej na rzecz nieubezpieczonych, więc nieprzezornych, to znaczy w kraju naszym opodatkowanie około 25% ludności na rzecz reszty 75%.

Kwesyta ta sprawiedliwości została w całym cywilizowanym świecie rozstrzygniętą pozytywnie, w Niemczech, Danii, Austryi, Anglii, w wielu stanach Ameryki, i wywołała najlepsze skutki; w innych krajach, jak we Francyi, zostały stosunki ratunkowe daleko w tyle po za niemieckimi, chociaż tutaj bogactwo gmin czyniło niepotrzebnem apelowanie do Towarzystw.

Z dobrej organizacyi służby pożarnej i środków ratunkowych korzysta ubezpieczający się, korzysta Towarzystwo ubezpieczeń, które największe z niej ciągnie zyski. Brak środków ratunkowych znaczy pogorszenie ryzyka, podrożenie taryfy ogniowej, stratę Towarzystwa. Na wydoskaleniu środków ratunkowych Towarzystwa robiły najlepsze interesa. Największe dywidendy akcyonaryuszów zawdzięczają Towarzystwa środkom ratunkowym.

Tak samo w Towarzystwach na wzajemności opartych. Polepszenie stosunków bezpieczeństwa, znaczy potanienie taryfy ogniowej, znaczy lepszy rezultat Towarzystwa, znaczy większy zwrot z zaliczki, słowem potanienie asekuracyi, oszczędność na podatku asekuracyjnym. Brak środków ratunkowych i jego skutki znaczy, że w r. 1885 otrzymali członkowie procent zwrotu 33% zaliczki, a po klęskach r. 1886 tylko 17%.

Z dobrych urządzeń ratunkowych w pojedynczej gminie, korzysta każdy ubezpieczony w całym kraju. Dlatego, że środki ratunkowe w Stryju, Kałuszu, Dolinie, Ulanowie były nędzne, płaci większą premię asekuracyjną właściciel ziemski od Oświęcima po Okopy, płaci właściciel domu w bezpiecznym stosunkowo Lwowie lub Krakowie, płaci właściciel nieruchomości rozrzuconej po całem podgórzu, fabrykant, kupiec za swoje składy, rękodzielnik. Solidarność interesu jest zupełna. Nic się nie zmienia istota rzeczy przez to, że tych ubezpieczonych jest daleko mniej, niż nieubezpieczonych; ta mniejszość, ta garstka, czy ten jeden odnosi pewne korzyści, za które słusznie powinien ponosić pewne ciężary. Czy społeczeństwo tamtą większość także do pewnych ciężarów za korzyści pociągnie, to jest całkiem inna kwestya, ale w żadnym razie nie osłabia faktu, że mniejszość korzyści odnosi, a więc słusznie powinna ponosić ciężary. Zaś mniejsze lub większe rozpowszechnienie asekuracyi w niczem nie zmniejsza ani nie zwiększa „stopnia“ słuszności, bo tu w ogóle nie ma stopniowania: za korzyści należą się świadczenia.

Solidarność interesu asekuracyjnego z organizacyą służby pożarnej wszędzie zrozumiano: tylko w wielu krajach Towarzystwa zdołały zachować dla siebie wszystkie korzyści, a nie ponosić żadnych ciężarów, w pierwszym rzędzie zaś spekulacyjne Towarzystwa. Akcyonaryusz kapitalista w Tryeście, Wiedniu, Pradze lub Londynie, ciągnie wszystkie zyski z organizacyi służby ratunkowej w Galicyi, ponoszonej przez gminy czy dobrowolną ofiarą prywatnych, a nie przyczynia się w niczem do kosztów.

Mimo tego, poczucie łączności interesu skłoniło wiele Towarzystw asekuracyjnych do utrzymywania własnych brygad ogniowych, do zakłada-

nia straży ochotniczych, uposażenia gmin w rekwizyta, sikawki, do ponoszenia ciężaru zakładania piorunochronów, wyciągania murów ogniowych pomiędzy domami, premiowania masywnych budowli, przychodzenia z pomocą pieniężną dla pokrywania dachów pokryciem ogniotrwałem i t. p.

Krakowskie Towarzystwo wzajemnych ubezpieczeń w r. 1866 kreowało pierwszą straż ochotniczą, składając ją w pierwszym rzędzie ze swoich urzędników, a przez to rzuciło hasło do zakładania straży ochotniczych po kraju. Od wielu lat przychodzi to Towarzystwo w pomoc strażom pożarnym, starało się dla nich o instruktorów, odbywało rewizye. Fundusze przeznacza na zakupno sikawek, lub pożycza gminom na 5% na łatwych warunkach wypłaty, a pośrednicząc pomiędzy gminami a fabrykami, umożliwiło dopiero gminom nabywanie sikawek postępowych. Jest to najlepszym dowodem żywego poczucia łączności interesu Towarzystwa i ubezpieczających się, ze sprawą służby ratunkowej w kraju.

Interes ten wykazywano już nieraz w cyfrach; kolosalne naprzykład zyski, dywidendy i superdywidendy Towarzystw akcyjnych, tam, gdzie ludność na łasce Towarzystw spekulacyjnych, dzięki rozwojowi środków ratunkowych, bez odpowiedniego obniżenia taryfy ogniowej, zaś gdzie Towarzystwa są na wzajemności oparte, tam zyski osiągnięte przez ubezpieczonych były znakomite. N. p. w Berlinie udowodniono, że w ciągu ostatnich 10 lat przed organizacyą straży pożarnej wynosiły wypłacone odszkodowania o 0·42 *pro mille* kapitału ubezpieczonego, zaś w ciągu 27 lat istnienia straży, wynosiły przeciętnie tylko 0·32 feników za 1.000 marek. Oszczędność roczna dla ubezpieczających się wynosiła 173.480 marek rocznie. Przy mobiliach spadła premia o ½ *pro mille* i więcej, to znaczy oszczędność 808.204 mrk. rocznie dla mieszkańców miasta [1]).

Otóż jeżeli w ogóle w interesie ubezpieczonych leży przez podniesienie stosunków bezpieczeństwa uzyskać tańszą asekuracyę, to nadto przyspieszenie tego stanu jest wprost bezpośrednim interesem. Jeżeli znikomym dodatkiem do kosztów asekuracyi, n. p. 2% do premii, można uzyskać powiększenia zwrotu o 5% lub 10%, lub więcej, to jest dla ubezpieczającego się wprost finansowo dobrym interesem.

Jeżeli klęski r. 1886 obniżyły zwrot z r. 1885 wynoszący 33% na 17% w roku, to niema wątpliwości, że gdyby się dało osiągnąć procentem 2% na służbę pożarną utrzymanie się corocznego zwrotu na wysokości lat dogodnych, byłoby doskonałym interesem. A nauka i doświadczenie w innych krajach dowodzą, że rezultat ten daje się osiągnąć przez organizacyę służby pożarnej.

Więc to, co jest bezwzględnie słusznem i sprawiedliwem, co jest zarazem w interesie Towarzystw ubezpieczeń i ubezpieczających się, może i powinno być uregulowanem ustawodawczo, skoro jedne Towarzystwa uchylają się od wszelkich świadczeń za osiągane korzyści, inne świadczą za mało, nie w stosunku do korzyści, lub nierozumiejąc swojego i swoich członków interesu, usuwają się od dobrowolnej ofiary [2]).

---

[1]) Sprawozdanie z posiedzenia Sejmu pruskiego 11. Marca 1886 poseł Metzner-Frankenstein.

[2]) Teoretycznie kwestyę tę omawiali: Adolf Wagner: Der Staat und das Versicherungswesen. Tuebingen 1887. „Ludność ponosi z własnej kieszeni koszta utrzymania służby ratunkowej, na korzyść dywidendy akcyonaryuszy i pensyj i tantiem urzędników asekuracyjnych. Eskontując „tylko“ 20, 40, 60 lub 100% dywidendy, napełniają Towarzystwa świat narzekaniem na przeciążenie itd.“ Także w Schoenberga Handbuch der polit. Oekonomie. Wagner: Versicherungswesen. „Zu den Kosten des Feuerlöschwesens sollte das Versicherungswesen, dem die Leistungen vornehmlich zu Gute kommen, einen erheblichen Theil beitragen, bei der Zwangsversicherung, sie ganz uebernehmen“. p. 1173.

Hermann: „Die Theorie der Versicherung vom wirthschaftlichen Standpunkte“. Graz. 2. Aufl. 1869. p. 60 i nast.

Hopf: „Die Aufgaben der Gesetzgebung im Gebiete der Feuerversicherung. Berlin 1880. v. Berndt. Feuerversicherung und Feuerwehr. Berlin 1879. v. Huelsen u. H. Braemer. Die oeffentlichen

Ubezpieczający się więc w Towarzystwie wzajemnych ubezpieczeń, płacąc znikomy dodatek do taryfy ogniowej na cele ratunkowe, może na pewne liczyć, że w krótkim czasie podniesie się stan bezpieczeństwa miasteczek, wsi skupionych do takiego stopnia, że rozmiary klęsk pożarowych zredukują się znacznie, że więc czy to w formie wprost obniżenia taryfy ogniowej (zmniejszenie ryzyka, mniej kosztów reasekuracyi, mniej wypłaconych szkód), czy też w formie zwrotu z zaliczki odbierze ten podatek na służbę pożarną sowicie.

Przechodzimy do zarzutów ściśle krajowej natury. Krakowskie Towarzystwo wzajemnych ubezpieczeń podniosło w r. 1882 zarzut, że opodatkowanie Towarzystwa na rzecz straży pożarnej, znaczyłoby opodatkowanie wsi na rzecz miasta, motywując tem, że z podatku tego korzystałyby straże pożarne miejskie, oraz stosunkiem liczby ubezpieczających na wsi i w mieście. Stosunek ten w r. 1880 miał wynosić: na 1,295.369 z branej składki pochodzące z miast i miasteczek posiadających straże 200.000 zł., zaś z miast i miasteczek nieposiadających straży, oraz ze wsi 1,095.969 zł.

Zarzuty te w dzisiejszym stanie rzeczy, oraz wobec przedłożeń naszych z projektami ustaw o policyi ogniowej, całkiem słabną. W niniejszym projekcie określamy cel funduszu na służbę pożarną znacznie szerzej, tak, żeby zeń korzystało miasto, miasteczko, wieś, kraj cały. Oprócz straży ochotniczych korzystają zeń straże gminne, część ma iść na instruktorów i kursa strażackie, zaś 40% idzie na zakupno rekwizytów ogniowych, na sikawki, więc z tego funduszu korzystać może istotnie cały kraj.

Dodajmy do tego, że ze sikawek i straży miejskich korzysta daleka okolica miast i miasteczek, nadto że projekt ustawy o policyi ogniowej wprost zaprowadza łączenie gmin wiejskich okolicznych z miastem lub miasteczkiem w okręgi pożarne dla utrzymywania wspólnych straży pożarnych, sikawek; okręgi takie mogą być w danym razie nawet przymusowo zaprowadzane.

Zaś co do stosunku w ponoszeniu ciężaru, to i pod tym względem stan rzeczy bardzo się odmienił. Według wykazu statystycznego Krakowskiego Towarzystwa wzajemnych ubezpieczeń, w r. 1886 na 1887 było w tymże Towarzystwie ubezpieczonych w Galicyi z Bukowiną:

W miastach i miasteczkach wartość ubezpieczenia	89,295.615 zł.	czyli 32.72%
Na wsi „ „	183,514.623 „	„ 67.28%
Ogółem	272,830.663 zł.	

Zaś wartość ubezpieczonych budynków mieszkalnych w miastach 53,333.401 zł. czyli 55.96%, na wsi 41,923.382 zł. czyli 44.01%.

Jeżeli się nareszcie zważy, że ryzyka miejskie większych wsi należą do dobrych, to, znaczy, że asekuracya w tym dziale daje zyski Towarzystwu, które idą na rzecz reszty ubezpieczonych, to nawet taki buchalteryjny rachunek wykaże, że projektowane opodatkowanie prócz tego, że jest ekonomicznie i społecznie wskazane, jest też równomiernie rozłożone i obciąży asekurujących się w stosunku do korzyści jakie osiągną.

A teraz rzućmy okiem na precedensa, na historyę, na stan tej kwestyi w Europie, w Austryi i u nas.

Feueuversicherungs-Anstalten in Deutschland. Berlin 1874. W walce naukowej i publicystycznej przeciw nadużyciom lub zaniedbaniom prywatnych Towarzystw asekuracyjnych, zajmuje kwestya opodatkowania Towarzystw na rzecz służby pożarnej niepoślednie miejsce, a cała ta literatura w sprawie Verstaatlichung za lub przeciw, nie może tej kwestyi pominąć. Korzyści w razie upaństwowienia lub „ukrajowienia“ asekuracyi przez połączenie w ręku krajowego rządu policyi ogniowej wraz z asekuracyą, są niezawodnie, jak świadczy 150 lat działalności „publicznych zakładów“ asekuracyjnych w Niemczech, Danii, Szwecyi. — Zaś polemika przeciw opodatkowaniu Towarzystw prywatnych w fachowej prasie arekuracyjnej, jako interesowana, ma bardzo małą wartość.

Stan sprawy opodatkowania Towarzystw asekuracyjnych na rzecz służby pożarnej za granicą Austryi. [1])

Dopiero od wprowadzenia opodatkowania Towarzystw asekuracyjnych na rzecz straży ogniowych, datuje się rozwój tychże w krajach zachodnich i olbrzymie postępy w organizacyi środków ratunkowych i ratunku.

Wzór był gotowy z publicznych asekuracyjnych zakładów państwowych, krajowych, landszaftowych, kantonalnych, miejskich, w krajach Niemieckich, Szwajcaryi, Danii, gdzie z dawna kasa ogniowa, *Brandcasse*, *Feuercasse*, *Feuersocietaet*, stała w związku z policyą ogniową i część poboru składki ogniowej była obowiązaną oddawać na rzecz służby pożarnej i zakupna rekwizytów ogniowych. I w tych też krajach, zwłaszcza w południowych Niemczech, organizacya ratunkowa najprzód i najdzielniej się rozwinęła.

Pomimo takiego przykładu, w krajach bez przymusu asekuracyjnego i monopolistycznych zakładów asekuracyjnych, pociągnięcie Towarzystw asekuracyjnych do przyczyniania się w utrzymaniu organizacyi ratunkowej wymagało długiego czasu, a zostało prawie wszędzie rozstrzygnięte — dopiero przymusem ustawowym. Propaganda prywatna skłaniała tu i owdzie — zwłaszcza towarzystwa na wzajemności oparte — do pewnej ofiarności dla zakupna sikawek dla ubogich gmin, nagród dla straży pożarnych, darów i pensyj dla kalek, ale ofiary te nie stały w żadnym stosunku z rozległością assekuracyjnego interesu tychże Towarzystw. Zaś spekulacyjne Towarzystwa ubezpieczeń, akcyjne, nawet i tych ofiar ponosić nie chciały.

To też w ostatnich dwudziestu latach prawie wszędzie uregulowano ustawodawczo tę sprawę, a w miejsce dobrowolnego datku wchodzi w życie przymus, podatek Towarzystw asekuracyjnych na rzecz straży pożarnych. Zaś gdzie dotąd to nie nastąpiło, gdzie przeważne wpływy Towarzystw asekuracyjnych nie dopuściły do ustawodawczego załatwienia, tam przynajmniej wywołały bardzo znaczne dobrowolne opodatkowanie się tychże Towarzystw, pomnożyły wielokrotnie datki dotychczasowe, a pomimo tego ruch w kierunku zaprowadzenia przymusowej prestacyi obejmuje coraz szersze koła, i można na pewno powiedzieć, że w niedalekiej przyszłości ustawa i podatek zastąpi wszędzie t. zw. „ofiarność“ Towarzystw na rzecz służby pożarnej, której zawdzięczają największe swoje zyski.

Rzućmy okiem na stan sprawy opodatkowania Towarzystw ubezpieczeń i na rozwój służby pożarnej i akcyi ratunkowej za granicą i w Austryi pod wpływem prestacyi Towarzystw.

Królestwo Wirtembergskie. [2])

Od r. 1867. płaci krajowy zakład assekuracyjny nieruchomości (monopol) do kasy centralnej dla rozwoju służby pożarnej 3% składki *brutto*, zaś prywatne Towarzystwa assekuracyjne płacą na zasadzie dobrowolnie i za ugodą przyjętego zobowiązania 1% każdego ubiegłego roku zebranej składki *brutto*.

Krajowy Zakład w. r. 1885:

---

[1]) Źródła: Czasopisma kraj. biur stat. w Prusiech, Saksonii, Bawaryi. — Zeitschrift für Versicherungswesen Hrsg. Neumann. Berlin, r. 1885, 1886. — Mittheilungen für d. öffentl. Feuerversicherungs-Anstalten. Merseburg, 1885, 1886, 1887. — Oesterr. Versichr. Ztg. Wien, 1886, 1887. Ehrenzweig, Assecuranz-Jahrbuch, 1886, 1887.

[2]) Das Feuerloeschwesen im Kngr. Wuertemberg; Festschrift des Ministeriums des Inneren fuer den X. deutsch. Feuerwehrtag. Stuttgart 1877. Huzel, Landesfeuerloeschordnung f. d. Koenigr. Wuertemberg vom 7. Juni 1885. Stuttgart 1886. p. q. Daty za r. 1885/6. z czasopism.

Składka ogniowa 2,287.443 mk. Do kasy centralnej na cele ratunkowe 67.615 mk., bezpośrednio 2.899 mk., razem 70.515 mk., czyli 3·08%.

Kasa centralna dla rozwoju służby pożarnej w królestwie Wirtembergii otrzymała w r. 1885:

Prestacya krajowego Zakładu	67.615 mk.
od koncesyonowanych prywatnych Zakładów ubezpieczeń	21.181 „

Zaś od r. 1867. do 1885. otrzymała kasa:

Prestacya krajowego Zakładu	606.202 mk.
od koncess. Towarzystw prywatnych	264.437 „

Wydano: dla 745 okaleczałych strażaków 103.942 mk., dla 362 wdów i sierót 97.466. Na rekwizyta ogniowe dla gmin, na rozwój wodociągów, na uzbrojenie straży pożarnych 490.523 mk. Prócz tego kasa opłaca krajowego inspektora ogniowego (z dyetami około 6.500 mk. rocznie), wydaje broszury, regulamina, statuta wzorowe etc., dalej opłaca kursa dla werkmistrzów sikawkowych około 1.000 mk. rocznie.

Rezultat jest taki: już w r. 1882. było w Wirtembergii na 1.911 miejscowości o 1,970.384 ludności:

802 straży ochotniczych, 211 straży zawodowych,

razem 123.363 członków, z których 37.831 całkiem uzbrojonych według ostatnich wymogów nauki i praktyki, 85.522 częściowo, a prócz tego 947 dziewcząt przyuczonych do noszenia wody.

Królestwo Bawarskie.

Przymus assekuracyjny; krajowe zakłady dają znaczne kwoty na służbę pożarną na ręce król. kasy centralnej.

Krajowy zakład dla prawej strony Renu, w myśl artykułu 89. ustawy z 3. Kwietnia 1875. płaci 1% od brutto premij na cele ratunkowe, zaś w latach gdzie jest nadwyżka, wolno Ministerstwu aż do 3% na ten cel przeznaczyć. Zaś krajowy zakład dla lewej strony Renu, w myśl ustawy z 29. Lipca 1876. §. 31. płaci 1%, a może być pociągniętym do 4% brutto premij.

W myśl §. 41. ustawy krajowej z 29. Kwietnia 1869. płacą **prywatne towarzystwa** assekuracyjne 1% od dochodu z *brutto* premij do centralnej kasy. Z tego dochodu pokrywa się najprzód koszta nadzorowania towarzystw, zaś nadwyżka idzie na fundusz wsparcia okaleczałych strażaków i rozwój służby pożarnej.

Krajowy zakład ubezpieczeń budynków Królestwa Bawaryi po wschodniej stronie Renu, w r. 1884/5.:

Składka ogniowa 3,112.330 mrk. Na służbę ogniową (według art. 89.) 237.931 mrk. czyli 7·64%.

Krajowy zakład dla Palatynatu w r. 1885:

Składka ogniowa 746.767 mrk. Na służbę pożarną 26.517 mrk.

Rezultatem takich prestacyi na cele ogniowe jest świetny rozrost środków ratunkowych, organizacya przewyborna, prawie każda gmina ma straż pożarną, rekwizyta doskonałe.

Rozwój straży ogniowych [1]) ściśle łączy się z datami ustaw wprowadzających prestacye Towarzystw.

---

[1]) Ztschr. d. koenigl. Bayr. Statist. Bureau, r. 1886, r. 1887 Nr. 12.

Było straży pożarnych w Bawaryi, bez Palatynatu:

w r.	*1866*	straży *170*	w r.	1877	straży 3.404
„	1867	„ 194	„	1878	„ 3.738
„	1868	„ 289	„	1879	„ 4.011
„	1869	„ 438	„	*1880*	„ *4.283*
„	*1870*	„ *579*	„	1881	„ 4.396
„	1871	„ 707	„	1882	„ 4.504
„	1872	„ 879	„	1883	„ 4.659
„	1873	„ 1.357	„	1884	„ 4.713
„	1874	„ 1.817	„	1885	„ 4.990
„	*1875*	„ *2.517*	„	*1886*	„ 5.118
„	1876	„ 3.081			

we Wrześniu 1886, o liczbie 307.000 członków straży.

Dość powiedzieć, że w r. 1885. przy 602 pożarach stanęło 1971 ochotniczych, a 550 przymusowych straży. Zaś w r. 1886. przy 618 pożarach ratowało:

straży ochotniczych 2.080
„ przymusowych 537, razem 2.617 straży pożarnych,
o liczbie członków ochotników 59.722
„ przymusowych 29.890
innych ratujących 20.546

Stanęło zaś do gaszenia pożaru: sikawek 3.025 (5 parowych), ekstinktorów 4, hydrantów było 50, drabin 1.522.

Badenia.

Kasa krajowa pomocy dla straży pożarowych istnieje od r. 1870. Towarzystwa asekuracyjne prywatne płacą 6 fen. od 10.000 mk. kapitału ubezpieczonego.

W roku 1885. Dochód: z krajowej Brandkasy 7.380 mrk., od prywatnych towarzystw 9.744 mrk., z czynszu 3.450 mrk.

Wydatki na wsparcia strażaków 7.457 mrk., na zakupno rekwizytów ogniowych dla 31 straży pożarnych i gmin 9.250 mrk.

Hessya.

Ustawą z 25. Lutego 1871. postanowiono, ażeby koncesyonowane w Księstwie prywatne Towarzystwa asekuracyjne rządowi 2% brutto dochodu z premij na cele publiczne wypłacały. Zaś ustawą z 10. Września 1878. nałożono na krajowe zakłady ubezpieczeń 1% prestacyi na wsparcie strażaków i ich sierót, oraz dla straży pożarnych i gmin.

Królestwo Saskie [1]).

Królestwo Saskie posiada monopolistyczny zakład krajowy. Zaś ustawą z 28. Sierpnia 1876. §. 18. nałożono na prywatne Towarzystwa asekuracyjne na utrzymanie narzędzi ratunkowych z całej sumy premij pobranych w jednej miejscowości do kasy służby ogniowej tej gminy kwotę takiej procentowej wysokości wypłacić, jak płaci krajowy zakład, z tem, że niewolno tego dodatku kazać sobie zwracać ubezpieczającemu się.

Krajowy zakład, przymusowa asekuracya. 1885.

Składka ogniowa 3,610.832 mrk. Na gminne kasy utrzymania rekwizytów ogniowych 68.144 mrk., premie ratunkowe 17.069 mrk., pomoc na masywne mury i dachy ogniotrwałe 14.500 mrk., inne pokrewne 1.072, razem 100.836 mrk., czyli 2·79%.

Prywatne Towarzystwa asekuracyjne (mobiliarne) w Królestwie Saskiem od r. 1875. do 1884. (Na podst. Bericht uiber d. Verwaltung der koenigl. Landes-Immobiliar-Brandversicherungs-Anstalt in d. Jahren 1883 und 1884).

---

[1]) Dr. J. v. Bernewitz. Die Brandversicherungsgesetzgebung des Koenigreiches Sachsen. Dresden, 1876.

a) Towarzystwa potrzebujące koncesyi:

Rok	Ilość Towarzystw prywatnych	Pobrana składka mrk.	Wypłacono gminom na służbę pożarną mrk.	Procent składki %
1875	24	3,913.718	49.772	
1876	27	4,075.359	52.866	
1877	27	3,828.073	33.924	
1878	27	4,025.088	49.285	
1879	29	3,854.216	48.837	
1880	28	4,015.565	57.572	
1881	29	4,087.926	67.453	
1882	30	4,190.232	72.854	
1883	30	4,393.125	80.074	
1884	29	4,202.925	79.950	
1875/84		*40,586.277*	*592.587*	1·46%
b) Towarzystwa niepotrzebujące koncesyi:				
1880/84	13	95.617	11.224	11·73%

W r. 1886. dnia 16. Lutego Izba Saska obradowała nad nowelą do ustawy o zakładach asekuracyjnych prywatnych, nakładając na te Towarzystwa wyższe jeszcze prestacye na koszta służby pożarnej. Nowela musi być już ustawą. Izba wniosła prośbę do Rządu, ażeby tenże w drodze administracyjnej postanowił, ażeby prywatne Towarzystwa ubezpieczeń prestacye na służbę pożarną płaciły z góry za całe trwanie ubezpieczenia.

Według Ehrenzweiga (Jahrb. 1887 p. 169) ma być procent prestacyi dla Towarzystw prywatnych podniesiony w Saksonii do 6%.

Królestwo Pruskie.

Udział Towarzystw asekuracyjnych w Prusach w utrzymywaniu służby ratunkowej, rekwizytów ogniowych [1]).

Zakłady publiczne w całych Prusiech	w r. 1883	w r. 1884.
Składka ogniowa	46,133.600 mrk.	43,604.877 mrk.
Na służbę pożarną	1,533.667 „	1,431.458 „
Czyli	3·32%	3·28%

Od r. 1866. do 1884. wydały publiczne zakłady asekuracyjne w całych Prusiech na cele publiczne, głównie na cele organizacyi służby pożarnej: **20,692.053** marek, na 712,788.400 pobranych premij asekuracyjnych, czyli 2·89%. Co w tym czasie zapłaciły prywatne Towarzystwa na wzajemności oparte na rzecz służby pożarnej, nie daje się obliczyć z bilansów. Pobrało zaś samych 23 większych Towarzystw na rok około 16,000.000 mrk. premij.

Zaś Towarzystwa akcyjne w całych Niemczech (w r. 1884 razem 29 Towarzystw) wydały od r. 1867. do 1884. na cele publiczne, głównie na służbę pożarną 12,579.125 mrk. na 724,891.328 mrk. premij pobranych, czyli 1·73%.

Przyjmując u Towarzystw na wzajemności opartych nieco wyższy wydatek na cele służby pożarnej jak u Towarzystw akcyjnych, strącając 10% na inne cele, otrzymamy od roku 1866. do 1884. przez wszystkie Towarzystwa asekuracyjne zapłaconą sumę około 32,000 mrk. na cele organizacyi i utrzymania służby pożarnej; w ostatnich latach, po zaprowadzeniu z ustawy prestacyi Towarzystw prywatnych na ten cel suma ta się zwiększa, i wynosi na rok razem około 2,200.000 mrk., które płyną na cele ratunkowe. Łatwo zrozumieć, jakie postępy robi organizacya służby pożarnej, jak się przeto podnosi bezpieczeństwo pu-

[1]) Die Lebens- und Feuerversicherung in Preussen. Ztschr. d. koen. Preuss. Statist. Bur. 1886.

bliczne, ile milionów krajowego mienia ratuje się rok rocznie od ognia, ile milionów majątku narodowego zostaje uratowanego od zatraty, ile egzystencyi, któreby gdzieindziej poszły w szeregi proletaryatu, ocala się dla narodu, jak to wpływa na podniesienie kredytu hipotecznego i innego, jak to wpływa na potanienie asekuracyi i oszczędzanie na podatku asekuracyjnym.

Prusy Wschodnie, landschaftliche Feuersocietaet, 1885. Składka 779.644 mrk. Na zakupno, reparacyę sikawek etc. 7.734 czyli 0·99%.

Prusy Zachodnie, landschaftliche Feuersocietaet, 1885. Składka 608.673 mrk. Na zakupno sikawek, rekwizytów etc. 3.699 czyli 0·61.

Prowincya Brandeburska, Land-Feuersocietaet, 1885. Składka ogniowa 987.466 mrk. Wydatki na sikawki, służbę pożarną etc. 42.754 mrk., na mury ogniowe i ogniotrwałe dachy 820 mrk., inne 940 mrk.

Prowincya Nadreńska, Provinzial-Feuersocietaet, 1885. Składka 3,113.881 mrk. Na służbę pożarną 23.982 mrk. czyli 0·77%.

Marchia i Łużyce, krajowe Towarzystwo w r. 1885. Składka ogniowa 1,528.258 mrk. Na służbę pożarną i rekwizyta 31.000 mrk. Pomoc przy budowlach i premie za nakrywanie twardych dachów 27.662 mrk. czyli 3·83%.

Nowa Marchia, Land-Feuersocietaet. Składka 623.601 mrk. Na służbę pożarną 9.827 mrk.

W. Księstwo Poznańskie, Provinzial-Feuersocietaet. Składka ogniowa 2,313.645 mk. Na cele ratunkowe 64.429 mk., czyli 2·78%.

Szląsk, krajowy zakład asekuracyjny, 1885. Składka 1,533.403 mk. Na służbę pożarną 8.836 czyli 0·57%.

Westfalia, Tow. prowincyonalne 1884/5. Składka ogniowa 1,597.370 mk. Na służbę pożarną 26.489 mk., czyli 1·65%.

Pruska Prowincya Saska. Feuersocietaet dla wsi. Składka ogniowa 1,049.987 mk., na służbę pożarną 23.253 mk., prócz tego pomoce dla zakładania i rewizyi piorunochronów 7.650 mk. razem 30.903, czyli 2·94%.

Szleswig-Holsztyn, Zakład prowincyonalny. Składka 1,993.277 mk. Na służbę pożarną 12.633 mk., czyli 0·63%.

Hannower. Połączona landszaftowa Brandkassa w r. 1885.

Składka ogniowa 2,117.833 mk. Wydatek na służbę ogniową 68.829 mk. czyli 3·25%.

Wydatek rozkłada się:

na sikawki, rekwizyta ogniowe etc	58.432
dla Związku straży ogniowych na koszta administracyi	2.709
zwyczajny dodatek dla kasy wsparcia okaleczałych w służbie pożarnej	2.688
Jednorazowy dodatek dla tejże	5.000
Razem . .	68.829

Nassau. Nassau'sche Brandversicherungs-Anstalt w r. 1885. Składka ogniowa 947.161. Na służbę pożarną 14.575 mk., czyli 1·48%.

Miasta Niemieckie.

Berlin. Feuersocietaet, 1884/5.

Składka 1,269.744 mk. Prestacya na utrzymanie służby pożarnej w mieście 465.535 mk., czyli 36·66%, zaś wypłacono szkód 719.792 mk., czyli 56·69%. W r. 1885/6 520.653 mk. na służbę pożarną, czyli 41·01%.

Hamburg. Hamburgska Feuerkasse w r. 1885.

Składka ogniowa 891.038 mk., wypłacono kasie miasta (Staats-Casse) na służbę pożarną 414.098 mk., czyli 46·47%, zaś odszkodowań pożarnych 385.295 mk., czyli 43·25%.

Lipsk 1884. Składka 860.640 mk. Na służbę pożarną 25.985 czyli 3%.

Toruń. Miejska Feuersocietaet w r. 1885.

Składka ogniowa 7.938 mk. (Dochód z czynszów od własnego kapitału 47.000 mk.) — Na cele ratunkowe 2.761 mk., czyli 34·78% składki ogniowej a 5·03% całego dochodu.

Miasta Brandeburgskie. Staedte Feuersocietaet, 1885.

Składka ogniowa 757.866 mk. Na cele ratunkowe 38.344 mk. czyli 5·06%.

Wydatek ten rozkłada się:

Zwrot składki w miastach o wybornych ratunkowych urządzeniach	23.371
Premie sikawkowe	3.147
Dodatki na utrzymanie wojskowo zorganizowanych straży pożarnych	5.939
Koszta kuracyjne i odszkodowanie za stratę czasu chorym strażakom	4.631

Szczecin. Towarzystwo asekur. miejskie, 1885.

Składka ogniowa 51.052 mk., prestacya na koszta utrzymania służby pożarnej w mieście 9.000 mk. czyli 17·43%.

Wrocław. Towarzystwo asekur. miejskie, 1885.

Składka ogniowa 247.453 mk., na cele ratunkowe 50.129 mk., czyli 20·22%. W roku 1885/6 60.465 mk.

Miasta prowincyi saskiej. Staedte-Feuersocietaet, 1885.

Składka 902.391 mk. Na sikawki, rekwizyta etc. 20.679 mk., czyli 2·29%.

Kraje środkowo-niemieckie.

Gotha. Krajowa Brandkassa 1885.

Ustawą przepisana prestacya na rzecz bezpieczeństwa publicznego od ognia 5%.

Składka w r. 1885 była 95.689 mk. Prestacye na cele ratunkowe 5% z ustawy 16.851 mk.

Księstwo Lippe. Krajowy Zakład 1885.

Składka ogniowa 149.250 mk., koszta ratunkowe . .	11.649.—
Prócz tego Towarzystwa prywatne dały . .	7.919·50
Razem .	19.568·50

Z tej sumy wydano na zakupno sikawek, rekwizytów, reparacye, budowę szop itp. dla przechowania sikawek 10.936 mk., koszta próbowania sikawek 3.334 mk., pomoc strażom ochotniczym 1.400, roczny dodatek do kasy wsparcia 500 mk., koszta ratunkowe 3.395 mk.

Księstwo Sachsen-Altenberg.

Krajowy Zakład i prywatne w Księstwie operujące Towarzystwa asekuracyjne płacą 1% od premij asekurac. w Księstwie pobranych do kasy wsparcia.

Księstwo Sasko-Weimarskie. Krajowy Zakład, 1885.

Składka ogniowa 505.244 mk. Na cele ogniowe do kasy centralnej (jak w Wirtembergii) 18.198 mk., czyli 3·60%.

Księstwo Waldeck i Pyrmont. Zakład krajowy, 1885.

Składka ogniowa 93.619 mk. Wydatki na poprawę środków ratunkowych 2.450 mk. Premie za dzielną pomoc 600 mk., poprawę budownictwa, krycie dachów ogniotrwałych itp. 3.783 mk.

Księstwo Reuss. Sejm w r. 1886 zaprowadził 5% podatku na Towarzystwa prywatne na popieranie służby pożarnej.

Szwajcarya.

Kanton Appenzell. Kantonalny zakład w r. 1885.

Składka ogniowa 83.591 franków (prócz tego 100.920 fr. czynszów od własu. kapit.). Wydatki na służbę ogniową 38.960 fr. czyli 46·61% składki, a 21·12% całego dochodu.

Wydatki rozdzielają się na:

Subwencye na zakładanie hydrantów po miastach i miasteczkach (25% kosztów)	32.438 fr.
Inspekcya i kollaudacya hydrantów	126 „
Dla szwajcarskiego związku straży ochotniczej	100 „
Dodatki na rekwizyta ogniowe	250 „
Na piorunochrony i kontrolę tychże w 20 gminach	5.727 „
Inspekcya urządzeń ratunkowych	319 „
Razem	38.960 fr.

Kanton Berno. Zakład kantonalny w r. 1885.

Składka ogniowa 1,393.582 fr. Na służbę pożarną 29.220 fr. czyli 2·10%.

Wydatki rozkładają się:

Na zakładanie hydrantów	20.000 fr.
Kasy wsparcia strażaków	2.903 „
Na rekwizyta ogniowe	6.002 „
Na wynagrodzenie nadzwyczajnej działalności straży	951 „
Wykrycie podpalaczy	310 „
Inne	1.254 „
Razem	31.420 fr.

Kantonalny zakład pokrył 29.220, prywatne Towarzystwa 2.200 „

Kanton Soloturn. Zakład kantonalny. 1885.

Składka ogniowa 231.373 fr. Premie na zakupno sikawek 859 fr. — **koszta kursu naukowego dla straży ogniowych** 4.571 fr.

Kanton St. Gallen. Zakład kantonalny. 1885.

Składka 506.905 franków. Na cele ratunkowe 9.540 fr., z tego na założenie hydrantów w 13 gminach 8.480 fr.

Kanton Zurich. Zakład kantonalny. 1885.

Składka ogniowa 704.238 fr. Na służbę pożarną, rewizye rekwizytów itp. 2.890 fr. Na pomoc przy zakładaniu piorunochronów, rewizye tychże etc. 13.061 fr. W r. 1884 wydano na służbę pożarną 22.452 fr.

Kanton Bazylea. Zakład kantonalny. 1885.

Składka 119.282 fr. Wypłacono departamentowi policyi ogniowej 5.000 fr., na cele ratunkowe 4.000 fr.

Dania.

Powszechny zakład asekuracyjny dla budowli wiejskich w Królestwie Duńskiem w r. 1885/6.

Składka ogniowa 1,622.930 koron. Prestacya do kosztów organizacyi ratunkowej w przedmieściach Kopenhagi i Friedrichsberga 87.850 koron. Prestacya do tychże kosztów w reszcie kraju 42.415 koron, inne cele ratunkowe 3.316 koron, czyli razem 8·23%.

Kopenhaga. Miejska kasa ogniowa.

Składka 277.089 koron. Prestacya na służbę pożarną w mieście Kopenhadze (ustawa z 15. Maja 1868) 91.766 koron, czyli 33·12%.

Anglia.

Tak zwanem *Fire-brigade-act* z 15. Lipca 1865 utworzono dla śródmieścia Londynu *(City)* i wszystkich pod jurysdykcyą „Urzędu dla dobrych uczynków“ stojących parafij i miejscowości jedną „brygadę ogniową“.

Do kosztów utrzymania brygady ogniowej przyczyniają się według artykułów 13, 14, 15, 16 i 17 ustawy, także wszystkie Towarzystwa asekuracyjne.

Artykuł 13 brzmi: Każde Towarzystwo asekuracyjne, w którem jakikolwiek przedmiot w stolicy jest ubezpieczony, obowiązane jest dla urzeczywistnienia tej ustawy corocznie, jako przyczynek do kosztów „brygady ogniowej“ w miejskim urzędzie „dla dobrych uczynków“, od każdego miliona wartości ubezpieczonej brutto (z potrąceniem reasekuracyi) za przedmioty w stolicy kraju ubezpieczone summę 35 funtów szterlingów wypłacić. Wypłaty odbywają się z góry co kwartał, każdego 1. Stycznia, 1. Kwietnia, 1. Lipca i 1. Października każdego roku.

Otóż, jak donosi „*Post-Magazine and insurance Monitor*“ z r. 1886 Urząd miejski dla dobrych uczynków wnosi do parlamentu projekt *billu*, ażeby podatek na brygadę ogniową podniesiony został z $^1/_2$ *penny* na 1 *penny* od funta, zaś żeby prestacye Towarzystw asekuracyjnych z 35 na 40 funt. od miliona zostały podniesione. Podwyżka ta podniosłaby dochód o 52.000 funt. Towarzystwa asekuracyjne oczywiście podjęły ogromną agitacyę przeciw projektowi.

Ameryka.[1])

W stanie Nowojorskim ustawą z r. 1866 (rozdz. 825) opodatkowano Towarzystwa asekuracyjne na rzecz służby pożarnej miast i gmin wiejskich.

W stanie Illinois mogą zorganizowane miejskie straże pożarne pobierać od agentur Towarzystw asekuracyjnych tychże miast aż do 20% dochodu *netto*.

W stanie Wisconsin tak samo jak w Illinois.

---

[1]) Daty przestarzałe; od tego czasu opodatkowanie Tow. asek. na rzecz straży pożarnych zrobiło postępy. Źródło: H. Braemer. Das Versicherungswesen u. seine gesetzl. Regelung in d. Vereinigten Staaten von Nordamerika, in England, Frankreich und Hinblicke auf Deutschland. Berlin 1881 p. 32.

Opodatkowanie Towarzystw asekuracyjnych na rzecz służby pożarnej w Austryi.

Postępy, jakie organizacya służby ratunkowej robiła w innych zwłaszcza niemieckich krajach, odkąd asekuracyjne Towarzystwa pociągnięto do przyczyniania się do kosztów jej utrzymania, wywoływały przez szereg lat niezliczone podania do rządu centralnego i do rządów krajowych, do Sejmów i do Rady państwa, o uregulowanie tej sprawy w krajach austryackich.

Jednakowoż zręcznie prowadzonej obronie Towarzystw asekuracyjnych powiodło się zawsze odwrócić od nich ten ciężar. W r. 1881. w Styczniu wnosi Dr. Rozer w Komisyi asekuracyjnej Izby poselskiej rezolucyę, wzywającą rząd do zbadania tej kwestyi. Wywołało to zbiorową akcyę Towarzystw, broszury, protesta. Mimo to Izba deputowanych Rady państwa, w której zasiadała wielka liczba interesowanych w Towarzystwach, na posiedzeniu z 24. Maja 1881. uchwaliła rezolucyę: „wzywa się c. k. Rząd, ażeby poddał dokładnej rozwadze kwestyę wspierania ochotniczych straży pożarnych przez zakłady asekuracyjne".

W myśl §. 34. rozp. ministr. z dnia 18. Sierpnia 1880. Dz. u. p. nr. 110 regulującego sprawy asekuracyjne, oddało Ministerstwo sprawę opodatkowania Towarzystw asekuracyjnych fachowej ankiecie, a rezultatem obrad było przyjęcie bezwzględne zasady słuszności i konieczności takiego pociągnięcia Towarzystw do udziału w ponoszeniu kosztów służby pożarnej, obalenie zarzutów czynionych przez Towarzystwa i przyjęcie zasady, że to jest sprawa krajowa, że więc w krajach, krajowemi ustawami winna być uregulowaną, więc z uwzględnieniem różnicy potrzeb, chociaż w granicach jednolitych dla państwa zasad.

Rząd wypracował ogólne zasady i rozesłał reskryptem z dnia 30. Lipca 1882. L. 2.594 wszystkim Wydziałom krajowym, z tą uwagą, że krajowe ustawy, zaprowadzające krajowe opodatkowanie Towarzystw asekuracyjnych na rzecz straży pożarnych, mogą liczyć na poparcie, t. z. mają zapewnioną sankcyę.

J. E. Pan Minister spraw wewnętrznych od razu zrezygnował z myśli państwowego opodatkowania Towarzystw asekuracyjnych, uznał konieczność odrębnej, na rzecz kraju a względnie gmin przeznaczonej opłaty krajowej, która wymaga wydania ustawy krajowej. Uznał też pan Minister, że kompetencyi Sejmu do uchwalenia takiej ustawy nie może alterować ta okoliczność, że znaczna ilość Towarzystw asekuracyjnych rozszerza działalność swoją na więcej krajów, jakkolwiek mogą one mieć siedzibę tylko w pewnym kraju, zwłaszcza że Towarzystwa w krajach, w których nie mają głównej swej siedziby, mają swoje generalne reprezentacye, lub agentury, a nietrudno o ewidencyę w kraju ubezpieczonych przedmiotów, od których pobiera się premię i od których ma być opłata na rzecz straży pożarnej. Rozstrzygającym zaś motywem zostawienia inicyatywy ustawodawczej Wydziałom krajowym względnie Sejmom krajowym, było to, że Wydziały krajowe miały być powołane do zarządu funduszami.

Jak to poniżej zobaczymy, powodzenie projektu w krajach austryackich było zupełne, szybkie i nadzwyczaj korzystne. Od czasu kiedy na zasadzie projektu rządowego powstały szeregi krajowych ustaw zaprowadzających prestacye Towarzystw na rzecz służby pożarnej, datuje się świetny, niezwykły rozkwit w organizacyi służby pożarnej. Wytworzono do dyspozycyi

krajów i gmin obfity, łatwo ściągalny, nieuciążliwy dochód na cel ściśle określony podniesienia środków ratunkowych i służby pożarnej, i żadne przepisy ogniowe tylu krajowych i państwowych ustaw, rozporządzeń, żadna policya ogniowa, żadna propaganda nie dokonały tego, co potrafiło wytworzenie funduszu na cele ogniowe. Od wejścia krajowych ustaw o opodatkowaniu towarzystw asekuracyjnych, w ciągu kilku lat zrobiło pożarnictwo, rozwój straży pożarnych większy postęp, jak pierwej przez lat dziesiątki.

Najlepiej mówi następująca tabliczka, zestawująca postęp straży pożarnych od r. 1881. do 1884., w którym to czasie prawie wszystkie krajowe ustawy odnośne w życie weszły. Galicya bez takiej ustawy miała na polu straży ochotniczych nawet cofnięcie się do zanotowania. Po roku 1884. postęp w tych krajach dokonał się jeszcze znaczniejszy.

Rozwój straży pożarnych od r. 1881 do r. 1884.

Kraj	Rok	Straży pożarnych gminnych	Straży pożarnych ochotniczej	Kraj	Rok	Straży pożarnych gminnych	Straży pożarnych ochotniczej
Galicya	1881	15	92	Salzburg	1881	—	32
	1884	44	82		1884	5	36
wzrost %		193·33	—	wzrost %		5·00?	12·50
ubytek %		—	10·86	ubytek %		—	—
Szląsk	1881	—	50	Styrya	1881	—	131
	1884	6	81		1884	24	143
wzrost %		?	62·00	wzrost %		24·00?	9·16
ubytek %		—	—	ubytek %		—	—
Bukowina	1881	2	6	Karyntya	1881	10	79
	1884	1	8		1884	—	94
wzrost %		—	33·33	wzrost %		—	19·00
ubytek %		50·00	—	ubytek %		—?	—
Czechy	1881	19	1.110	Kraina	1881	2	22
	1884	167	1.521		1884	6	35
wzrost %		779·00	37·02	wzrost %		200·00	59·99
ubytek %		—	—	ubytek %		—	—
Morawa	1881	6	205	Wybrzeże	1881	3	2
	1884	35	374		1884	5	8
wzrost %		483.33	82·51	wzrost %		66·66	300·00
ubytek %		—	—	ubytek %		—	—
Niższa Austrya	1881	21	417	Tyrol i Vorarlberg	1881	30	95
	1884	50	524		1884	119	155
wzrost %		138·09	25.15	wzrost %		296·66	63·16
ubytek %		—	—	ubytek %		—	—
Wyższa Austrya	1881	2	118	Dalmacya	1881	—	nie ma danych
	1884	19	146		1884	—	3
wzrost %		850·00	17.80	wzrost %		—	—
ubytek %		—	—	ubytek %		—	—

Dla ważności załączamy nieco skrócone motywa z zasadami projektu rządowego z r. 1882., poczem zestawiamy stan obecny ustawodawstwa w krajach austryackich w tym przedmiocie.

Motywa

zasad według których należy ustawodawczo uregulować obowiązek Towarzystw asekuracyjnych co do przyczyniania się do kosztów straży ogniowych.

(Reskrypt J. E. p. Ministra spraw wewnętrznych z 30. Lipca 1882 l. 2.594.)

Wskutek petycyi ochotniczych straży ogniowych o spowodowanie Towarzystw asekuracyjnych do przyczyniania się datkiem na cele straży ogniowej, uchwaliła Izba deputowanych w Radzie Państwa na posiedzeniu z dnia 24. Maja 1881 następującą rezolucyę:

„Petycye ogólnego krajowego związku straży ogniowych w Czechach, głównego Wydziału górno-austryackiego związku straży ogniowych, styryjskiego związku straży ogniowych w Gracu, związku straży ogniowej vorarlbergskiej, oraz salcburgskiego krajowego związku straży ogniowej, przekazują się Wysokiemu Rządowi z poniższą rezolucyą:

Wzywa się c. k. Rząd, aby poddał dokładnej rozwadze sprawę popierania celów ochotniczych straży ogniowych przez zakłady asekuracyjne".

W odnośnem sprawozdaniu komisyjnem z dnia 31. Marca 1881 r. zaznaczono, że w obec tego, iż zabezpieczeń dokonują przeważnie Towarzystwa obliczone na zyski, poświęcenie się ochotniczych straży ogniowych przynosi po większej części tymże przedsiębiorstwom korzyści; zaznaczono dalej, że słusznie żądać można od tego, kto korzyść odnosi, aby także brał udział w ponoszeniu ciężarów, i że dla tych powodów żądanie ochotniczych straży ogniowych, aby Towarzystwa asekuracyjne pociągnąć do łożenia na utrzymanie straży ogniowej, jest uzasadnione. Dałoby się wprawdzie przeciw temu nadmienić, że w poszczególnych krajach istnieją ustawy policyi ogniowej, oraz statuta straży ogniowej, które nakładają na gminy obowiązek utworzenia i utrzymywania straży ogniowych; w obec tego też gminy miałyby obowiązek dbać o niezbędne potrzeby straży ogniowych.

Mało atoli gmin jest w możności utrzymywania własnej straży ogniowej, a z drugiej strony interes towarzystwa asekuracyjnego, które ubezpieczyło pewną własność w danej gminie i przez to zaangażowało (investirt) w tej gminie część swego majątku, łączy się z interesami samejże gminy.

W sprawozdaniu zaznaczono też, że zapatrywania co do tego, jakim ma być udział Towarzystw asekuracyjnych w utrzymywaniu ochotniczej straży ogniowej, częściowo są odmienne. Jedni chcą, żeby Towarzystwa asekuracyjne zniewolono do wyznaczenia pewnych dotacyj dla krajowych z w i ą z k ó w straży ogniowej, i to na rzecz strażaków nieszczęściem dotkniętych; drudzy znowu życzą sobie, żeby p o j e d y ń c z e towarzystwa straży ogniowej otrzymywały zasiłki w miarę oddanych usług i w pewnym procentowym stosunku do premij asekuracyjnych, które zapłacono w miejscowości, gdzie związek istnieje. Komisya wstrzymuje się od oświadczenia się za jednem lub drugiem zdaniem, i pozwala sobie jedynie wskazać na prawodawstwo w innych krajach, n. p. w Badenji, Wirtembergji i Saksonji, gdzie ustawą oznaczony jest sposób, w jaki towarzystwa asekuracyjne przychodzą w pomoc straży ogniowej.

Paragraf 34. rozporządzenia ministeryalnego z dnia 18. Sierpnia 1880 r. (Dz. ust. państw. nr. 110) poleca, aby przy ważniejszych obradach, dotyczących ubezpieczeń, zwoływano grono doradcze (Beirath) złożone ze znawców. Nie da się zaprzeczyć, że sprawa pociągnięcia towarzystw asekuracyjnych do łożenia na cele straży ogniowej dotyka w wysokim stopniu żywotnych interesów tychże towarzystw, że rozmaite przedwstępne kwestye, które należy rostrzygnąć, wchodzą w zakres technicznej strony ubezpieczeń i jedynie odnośni znawcy mogą takowe dobrze ocenić. Dla tego też c. k. Ministerstwo spraw wewnętrznych, któremu przekazano rezo-

lucyą powyżej przytoczoną do załatwienia, uznało za stosowne poddać rzeczony przedmiot pod gruntowną rozwagą gronu znawców (Beirath), przydzielając mu przedstawiciela c· k. Ministerjum.

Uwzględniając wynik tychże obrad, ustanowiono zasady, któych się trzymać należy przy oznaczaniu rzeczonych zasiłków ze strony towarzystw asekuracyjnych. Poniższe wywody mają na celu objaśnienie tych zasad:

Do punktu I.

W tej tu połowie monarchji nie istnieje dotąd prawne zobowiązanie dla towarzystw ubezpieczeń do opłat na cele straży ogniowej. Nieliczne tylko towarzystwa asekuracyjne, jak np. „Slavia“ bank ubezpieczeń w Pradze, oparty na wzajemności, umieściły w swych statutach postanowienie dawania zasiłków na cele straży ogniowej.

Przeważna atoli liczba towarzystw nie posiada tego rodzaju postanowień w swych statutach, i to co czyni dla straży ogniowej, czyni dobrowolnie.

Akcyjne zwłaszcza towarzystwa nadmieniają przeciwko obowiązkowym opłatom towarzystw ubezpieczeń na rzecz straży ogniowych, że w myśl dotyczącej ustawy gminy mają obowiązek utrzymywać straż ogniową z własnych funduszów. Fundusze te uzyskać mogą przez rozrepartowanie dodatków do podatków na pojedyńczych kontrybuentów gminy, lub przez uzyskanie subwencyi powiatowej, bądź krajowej.

Podnoszą również, że straż ogniowa broni nietylko przedmiotów od ognia ubezpieczonych, lecz także wszelkich innych w danej miejscowości się znajdujących i na niebezpieczeństwo ognia narażonych. Dla tego uważają za niesłuszne i ekonomicznie nie usprawiedliwione by tylko tych pociągano do opłat na straż ogniową, którzy swe mienie zabezbieczają, a uwalniano od tej opłaty tych, co się niezabezpieczyli, i tym samym niejako wynagradzano ich za ich niedbałość.

Akcyjne towarzystwa twierdzą także, że zmniejszenie strat spowodowane wkroczeniem straży ogniowej, przynosi korzyść nie tyle samemu towarzystwu, ile raczej pojedyńczym osobom ubezpieczonym. Wysokość bowiem premii ustanowioną bywa na podstawie statystyki szkód; z czego wypływa, że tam, gdzie straże ogniowe istnieją, i gdzie w skutek tego straty są mniejsze, pojedyńczy interesanci opłacają stosunkowo niższe premie.

Jakkolwiek nie można odmówić pewnej słuszności tym wywodom, to z drugiej strony przemawiają bardzo trafne i wymowniejsze powody za ustanowieniem rzeczonych zasiłków w drodze ustawodawczej.

Nieda się bowiem zaprzeczyć, że rozwój straży ogniowej leży w interesie towarzystw ubezpieczeń od ognia, zarówno akcyjnych, jak i opartych na wzajemności. Upadek instytucyi ratunkowych spowodowałby w tych towarzystwach natychmiastowe znaczne podwyższenie premii a niektóre towarzystwa ubezpieczeń mające znaczny zakres działania, byłyby nawet zmuszone własnym kosztem utrzymywać straż ogniową, chociażby tylko po wielkich miastach, jak to przed laty miało miejsce w Tryeście.

W towarzystwach akcyjnych podwyższona premia musiałaby koniecznie oddziaływać na zyski towarzystwa, gdyż w tym razie interesa znacznie by się zmniejszyły, a możność konkurencyi krajowych towarzystw ze zagranicznemi które biorą niższe taryfy za podstawę, znacznieby uszczuploną została.

W niczem też zgoła nie zmienia korzyści, jakich towarzystwa, względnie osoby zabezpieczone, doznają od straży ogniowych, ta okoliczność, że straż ogniowa w równej mierze niesie pomoc przedmiotom zabezpieczonym i niezabezpieczonym.

Zresztą instytucya straży ogniowej nie jest w stanie w niczem umniejszyć doniosłości ubezpieczenia się; niezabezpieczony może, mimo istnienia straży ogniowej, stracić wskutek pożaru mienie i dobytek, nie mając wtedy żadnej pretensyi do jakiegokolwiek wynagrodzenia,

Zabezpieczony zaś zapewnia sobie to wynagrodzenie na wszelki wypadek, i może spokojnie oczekiwać tego, co nań spadnie.

Trzeba też wreszcie uwzględnić i to, że wiele gmin nie może własnym kosztem urządzić straży ogniowej, ani też łożyć znaczniejszej kwoty na utrzymanie straży ochotniczej. Dodatki do podatków, oraz inne ciężary doszły w niektórych gminach do takiej wysokości, że dalsze podwyższenie ich jest prawie niemożebne. Subwencya na straż ogniową z powiatowych lub krajowych funduszów także się nie zawsze da przeprowadzić. Nic dziwnego, że wobec takich stosunków odzywają się głosy, aby towarzystwa assekuracyjne przyczyniały się datkami do opędzenia znacznych kosztów straży ogniowej, tem więcej, że po miastach przeważnie wszystkie budynki, sprzęty ludzi majętniejszych są ubezpieczone od ognia, tak iż zasiłek dany przez towarzystwo cięży głównie na tych, którzy w istocie z instytucyi straży ogniowych korzyść odnoszą.

Same zresztą towarzystwa ubezpieczeń, płacąc już dzisiaj dobrowolnie tak znaczne sumy na cele straży ogniowej, okazują przez to, jak wiele im zależy na odpowiedniej organizacyi i skutecznem działaniu tej dobroczynnej instytucyi. Za granicą także we wielu państwach sprawa zasiłków na cele straży ogniowej ze strony towarzystw assekuracyjnych obecnie jest już uregulowaną, bądź ustawą, bądź na mocy dobrowolnej umowy między towarzystwami.

Przez podobne uregulowanie tych zasiłków usunęłoby się rażącą różnicę, jaka zachodzi między kwotą, którą towarzystwa akcyjne, a kwotą, którą towarzystwa oparte na wzajemności obecnie dobrowolnie dają na straż ogniową.

Towarzystwa bowiem oparte na wzajemności poświęcają na cele straży ogniowej daleko znaczniejsze sumy niż towarzystwa akcyjne. W ogólności też towarzystwa oparte na wzajemności oświadczyły się prawie wszystkie za koniecznością uregulowania obowiązku tego zasiłku w drodze ustawodawczej i takowemu wcale się nie sprzeciwiają.

Napróżno też starano się o to, żeby towarzystwa ubezpieczeń od ognia porozumiały się i zgodziły na pewną wysokość tych stałych zasiłków na cele straży ogniowej i odnośne postanowienie zamieściły w statutach. Wobec tego pozostaje jedynie droga ustawodawcza.

Oznaczając w zasadzie I. wysokość zasiłku na dwa procent dochodu brutto z premij miano na względzie w pierwszej linii dobro towarzystw asekuracyjnych, które wobec znacznych podatków i należytości, jakie już opłacają, mogłyby wystawione być na szwank, gdyby od nich żądać zbyt wysokiego zasiłku na straż ogniową. W drugiej linii baczono jednakże na to, aby zasiłek ten stał w pewnym stosunku do opłat, jakie dziś towarzystwa składają na cele straży ogniowej, a zarazem umożebniał w ogóle dopięcie zamierzonego celu.

Ma się rozumieć, że nie krępując się tym najwyższym dodatkiem dwuprocentowym. można będzie w poszczególnym kraju przyjąć dlań niższą stopę procentową od premii brutto, stosownie do danych warunków.

Do punktu II.

Dodatek na cele straży ogniowej nakłada się tylko na te Towarzystwa, w których zawierają się bezpośrednie zabezpieczenia; dodatek oblicza się od całej sumy zabezpieczonej w Towarzystwach, odnośnie od całej premii brutto według taryfy. Zasada ta dlatego nadaje się najlepiej, ponieważ umożebnia jak najprostszy sposób oznaczenia i ściągnięcia należytości.

Nie będą tedy Towarzystwa płaciły dodatku na straż ogniową od owego ryzyka, które biorą na siebie przez kontrasekuracyę, atoli nie będą uprawnione do odciągania od premii owej kwoty, która przypada na część zabezpieczonej sumy, danej w zabezpieczenie do innych towarzystw. Odnośne wyrównanie pozostawia się Towarzystwom do załatwienia między sobą, jako przedmiot ich tylko się tyczący.

Termin, do którego Towarzystwa winny dostarczyć wykazy dochodów z premij, wysunięto aż na koniec kwietnia ze względu na to, że Towarzystwa o szerszym zakresie czynności potrzebować będą kilka miesięcy czasu na zredagowanie tego wykazu zestawionego według poszczególnych krajów.

Nie można żądać zestawienia według poszczególnych powiatów (politycznych lub podatkowych) dla tego, gdyż w tym razie znaczniejsze Towarzystwa akcyjne byłyby zmuszone urządzić osobny kosztowny i skomplikowany aparat rachunkowy, a tego od nich wymagać nie można.

Zresztą stanowiąc zasadę, że straż ogniowa danego powiatu otrzyma z ogólnego zasiłku Towarzystw asekuracyjnych taką kwotę, jaka na dany powiat przypada. w stosunku do zebranych w nim premij, ścieśniłoby się zanadto wolność rozporządzenia zasiłkiem, coby na korzyść sprawy nie wypadło. Dla tego nie potrzeba żądać od towarzystw, żeby wykazywały uzyskany dochód z premij według poszczególnych powiatów.

Do punktu III.

Ponieważ należytość i tak przypada za rok ubiegły, więc termin sześciotygodniowy na jej uiszczenie jest aż nadto wystarczającym.

Do punktu IV. i V.

Ze względu na różnorodność stosunków, jakie w tej materyi w pojedynczych krajach rozstrzygają, pozostawić należy ustawodawstwu krajowemu, aby ustanowiło ściślejsze zasady co do zarządzania zasiłkami Towarzystw asekuracyjnych, oraz ich rozdzielenia.

Nadmienia się jedynie, że ogólny krajowy związek straży ogniowej w Czechach prosił w podaniu, wystosowanem do c. k. Ministeryum spraw wewnętrznych pod dniem 12. Stycznia 1882 r. o zarządzenie:

„aby kwotę procentową od premij, mającą się ściągnąć od Towarzystw asekuracyjnych na mocy ustawy, wpłacano do krajowych kas straży ogniowych, i aby obracano ją na rzecz strażaków nieszczęściem przy pożarze dotkniętych, oraz na rzecz ulepszenia instytucyi straży pożarnej.“

Dodaje się także, że w niektórych krajach a mianowicie w Austryi niższej, istnieją już pewne instytucye i zapisy przeznaczone na zapomogi dla strażaków nieszczęściem dotkniętych, oraz pozostałych po nich rodzin.

Reguła przyjęta w zasadzie IV., opiewająca, że zasiłki Towarzystw asekuracyjnych mają przypaść zarówno strażom ogniowym ochotniczym jak i gminnym, tłómaczy się tem, że straże ogniowe gminne, istniejące jako osobne instytucye gminne, oddają zabezpieczonym te same usługi, co straże ochotnicze. Wiele gmin walczy z ekonomicznemi trudnościami i potrzebuje również zapomogi na urządzenie straży ogniowej, lub na jej utrzymanie w charakterze instytucyi gminnej. Straże ochotnicze zastępują też gminne straże ogniowe i można je uważać za instytucye miejscowo-policyjne, zwłaszcza wobec tego, że w wielu krajach, jak n. p. w obu Austryach, na Szląsku, Morawach, w Czechach, Salcburgu, Styryi, Krainie i Tyrolu potrzeba na ich zaprowadzenie osobnego pozwolenia ze strony gmin, które znów mają obowiązek łożyć na koszta takich ochotniczych straży.

Do punktu VI.

Ustanowiona tu ingerencya władz politycznych tłómaczy się istotą zasiłków Towarzystw assekuracyjnych. Zasiłki te noszą cechę osobnego wydatku krajowego, przeznaczonego na cele policyjne.

Zasady

których się trzymać należy przy uchwalaniu prestacyi, jaką Towarzystwa ubezpieczeń od ognia ponosić mają na koszta straży ogniowej.

I. Krajowe Towarzystwa ubezpieczeń od ognia, oraz te zagraniczne, które mają pozwolenie na rozwijanie czynności w kraju, bez względu na to, czy to są Towarzystwa akcyjne, czy też oparte na wzajemności, mają obowiązek płacenia zasiłku na koszta straży ogniowych odnośnego kraju. Zasiłek ten nie ma przewyższać dwóch procent dochodów brutto z premij, które uzyskano w przeciągu odnośnego roku słonecznego za przedmioty w owym kraju od ognia zabezpieczone.

II. Zasiłek ten oblicza się na podstawie dochodu brutto z premij, dochodu jaki pojedyńcze Towarzystwa uzyskały przez bezpośrednie ubezpieczenie od ognia w obrębie granic pewnego kraju (bez potrącenia premij za kontrassekuracyę), i to z dniem wejścia w życie odnośnej ustawy. Towarzystwa są zobowiązane dostarczyć najpóźniej do końca Kwietnia następnego roku potrzebnych rachunkowych materyałów (Behelfe), w szczególności zaś wykazu dochodu z premij.

III. Uiszczenie rocznego zasiłku winno być uskutecznionem najpóźniej w sześ tygodni od chwili doręczenia wezwania zapłaty.

IV. Zasiłki te przeznaczone być mają nietylko dla gminnych i ochotniczych straży ogniowych, już istniejących, lecz także dla nowo utworzyć się mających.

V. Wydział krajowy przy pomocy przedstawicieli Towarzystw ubezpieczeń, oraz przedstawicieli straży ogniowej (odnośnie przedstawicieli związków straży ogniowych), oznacza wysokość tych zasiłków, z których osobny fundusz należy utworzyć, ściąga takowe, zarządza nimi i rozdziela je, uwzględniając przytem poniższe postanowienia:

1. Należy się trzymać reguły, iż tylko te gminy i ochotnicze straże ogniowe mają prawo do zasiłku z powyższego funduszu, których przybory ratunkowe w należytym są stanie, i które w ogóle rozwijają skuteczną czynność.

2. Na urządzenie nowych (ochotniczych lub gminnych) straży ogniowych, tylko w tym razie ma się udzielić zasiłku z owego funduszu, jeżeli gmina nie jest w stanie o własnych siłach utworzyć straży ogniowej.

3. Z rocznych dochodów tych funduszów wolno przeznaczyć dziesięć procent na utworzenie osobnego funduszu rezerwowego, celem użycia takowego: *a)* w razach nadzwyczajnych; *b)* na zapomogi dla strażaków nieszczęściem dotkniętych; *c)* dla pozostałych po nich wdów i sierót; *d)* na wynagrodzenia za odznaczenie się, i t. p.

VI. W razie, gdyby które Towarzystwo w oznaczonym czasie nie dostarczyło rachunkowych materyałów do oznaczenia wysokości zasiłku na straż ogniową, przysługuje politycznej władzy krajowej prawo zmuszania Towarzystwa do przedłożenia takowych za pomocą kar porządkowych.

Władze polityczne mogą ściągać owe zasiłki od Towarzystw ubezpieczeń w drodze politycznej egzekucyi.

Stan sprawy opodatkowania Towarzystw asekuracyjnych na rzecz straży pożarnych w krajach Austryackich *).

Korzystając z inicyatywy Rządu, wszystkie kraje austryackie w ciągu kilku lat zaprowadziły opodatkowanie Towarzystw asekuracyjnych na rzecz służby pożarnej i od tego czasu datuje się bardzo znaczny rozrost straży pożarnych i lepsze uzbrojenie gmin i straży. Jedynie Galicya nie korzystała z dobrodziejstw ustawy, a straszne skutki roku 1886, są najlepszym dowodem, że było to zaniedbanie szkodliwe. Bezbronność gmin naszych ustanie dopiero z wytworzeniem funduszu ogniowego.

Szląsk. Na zasadzie regulaminu rządowego uchwalił Sejm krajowy ustawę 9. Października 1882, obowiązującą od 29. Grudnia 1882. L. 40. Dz. u. k.

N. Austrya. Ustawą z 2. Lipca 1880. uchwalił Sejm krajowy fundusz 8.000 zł. w budżecie (dawniej po 10.000 zł.) na subwencye dla gmin na zakupno sikawek, rekwizytów ogniowych etc.

Po cyrkularzu rządowym, już 19. Października 1882. uchwalił Sejm N. Austryacki opodatkowanie Towarzystw assekuracyjnych na rzecz straży pożarnej, a ustawa uzyskała sankcyą 16. Grudnia 1882. Dz. u. kr. nr. 69.

Różni się ustawa od „Grundrissu“ rządowego:

§. 1. Wpływy z rejonu gminnego miasta Wiednia idą na Wiedeń, reszta na kraj. (Z kosztów utrzymania straży N. Austryi 269.618 zł. wypada na sam Wiedeń 193.181 zł.).

Rocznie 2% od mobilii i imobilii.

§. 2. Żadnego kollegialnego załatwiania; sam Wydział krajowy.

W r. 1884 zmieniono §. 7: Wydział krajowy powołuje przy oznaczeniu zapomóg czterech Reprezentantów stowarzyszeń strażackich z wyłączeniem Wiednia. (Beil. 51 ex. 1884).

Według relacyi Wydziału krajowego z r. 1884. (Beil. 51) Towarzystwa nie dopełniały zobowiązań, ani nie nadsełały pieniędzy, ani nawet wykazów. Potrzeba było udawać się do Namiestnictwa o zastosowanie rygorów, odtąd w porządku.

Od r. 1882. Towarzystwa assekuracyjne związały się kartelem, żeby przewalać ciężar prestacyi na ubezpieczających się.

W r. 1884. wniosek Schuerera przeciw przewalaniu prestacyi bezskuteczny.

Przeciw wnioskowi Schuerera zaczęła się ogromna agitacya Towarzystw ubezpieczeń, petycye, broszury, protesta, wołanie na gwałt, apelowanie „do moralności publicznej“, żeby nie dopuściła „krzywdy“ Towarzystw.

Wydział krajowy udał się do Rządu. Vereinskommission w Ministerstwie spraw wewnętrznych oświadczyła, że to nie jest nieprawne przewalanie ciężaru, to rzecz kontraktu assekuracyjnego. Mimo odpowiedzi rządu, ruch przeciw przewalaniu prestacyi dotąd nie ustał, noszono się z myślą założenia krajowego Towarzystwa na wzajemności tych miast i miasteczek Cislitawskich, które mają straże ogniowe. Projekt upadł.

Voralberg. Ustawa krajowa z 20. Października 1883.

Morawa. Ustawa kraj. z 16. Grudnia 1882., Dz. u. kr. Nr. 1. z 1883 r. Prestacya obliczona w §. 2. na 1% od brutto premij bez potrącenia reassekuracyi, ale z potrąceniem stornowanych kwot i premij nieściągalnych.

---

[1]) Na podstawie sprawozdań Sejmowych krajów austryackich.

Ustawą z 22. Grudnia 1886 podniesiono prestacyę z 1% na 2%. Obliczenie prestacyi Towarzystw odbywa się na podstawie postępowania komisyjnego Wydziału krajowego, przy współudziale 3 reprezentantów krajowych związków straży ochotniczych i 3 reprezentantów Towarzystw assekuracyjnych.

W. Austrya. Ustawa krajowa z 26. Grudnia 1883, Dz. u. kr. L. 26. Prestacya 1%. Pobiera się także od Towarzystw chłopskich wypłacających szkody w naturze. Kwestya co do „Feuerwehrbeitragu" od dawniejszych umów assekuracyjnych.

Uchwałą z 29. Grudnia 1886 r. znakomicie regulują kwestyę udzielania zapomóg i wsparć.

Czechy Ustawa krajowa z 24. Grudnia 1884 r. L. 64. Dz. u. kr. W r. 1886 (11. Stycznia) zmieniono §. 1. w tym sensie, że odtąd pobiera swą prestacyę od wszystkich premij ogniowych brutto słonecznego roku, bez względu na czas i trwanie zawartych umów assekuracyjnych.

Według związku straży ogniowych było już w roku 1883 [1]) w Czechach:

w czeskiej	sekcyi	36	związków, z 578	Towarzystwami	i 22.480 ludźmi
w niemieckiej	„	59	„ 781	„	50 383 „
Razem		95	związków, z 1.359	Towarzystwami	i 72.831 ludźmi.

Tyrol. Ustawa krajowa z 19. Lipca 1884.

§. 1. Towarzystwa akcyjne płacą 1%.

§. 2. Towarzystwa na wzajemności płacą 2 krajcary od 1.000 zł. wartości ubezpieczonej, a prestacya ta może być podniesioną do 2% czyli 4 krajcarów od 1.000 zł. wartości ubezpieczonej.

§. 6. Dochód z „Feuerwehrfondu" idzie:

a) 60% na wykonanie §. 46 ustawy o policyi ogniowej z 28. Listopada 1881 r. L. 36. Dz. u. kr., oraz na wspieranie gmin dla nabycia rekwizytów lub uzbrojenie straży, przyczem należy głównie uwzględniać gminy, w których więcej assekuracyi.

b) 40% na wsparcia kalek strażaków i ich rodzin.

Reszta krajów poszła za tymi przykładami. Trwa propaganda położenia tamy przewaleniu prestacyi na ubezpieczających się i żądanie, aby ta prestacya opłaconą była z ogółu dochodów Towarzystwa.

---

[1]) Aleg. sprawozd. Sejmu czeskiego 1885. l. LXXVI.

Losy projektu opodatkowania

Towarzystw asekuracyjnych na rzecz służby pożarnej w Galicyi.

Otrzymawszy reskrypt ministeryalny, Wydział krajowy udał się do Krakowskiego Towarzystwa wzajemnych ubezpieczeń o opinię co do szczegółów wydać się mającej ustawy, wysokości prestacyi etc. Z zasady Wydział krajowy zgodził się stanowczo, pragnął jednak dowiedzieć się ile istotnie w drodze dobrowolnej Towarzystwa asekuracyjne, a zwłaszcza „Floryanka“ płaci na rzecz straży ogniowych.

Odpowiedź Dyrekcyi do Wydziału krajowego, pismo z dnia 6. Września 1882. w tej sprawie zostało ogłoszone w Monografii Krakowskiego Towarzystwa. Dyrekcya odrzuca myśl jako niesprawiedliwą, krzywdzącą, niemoralną.

Do utrzymania straży, jako instytucyi publicznej, obowiązaną jest gmina. Gdyby było powszechne ubezpieczenie i to w instytucyi na wzajemności opartej, byłoby każdemu obojętnem, czy koszt straży pożarnej ponosi gmina czy Towarzystwo asekuracyjne, faktycznie ponosiłaby ta sama kieszeń, inaczej Towarzystwo akcyjne. Te musiałyby opłacać koszta straży, jako zatrzymujące wszystkie zyski, więc i zyski z dobrej straży, i Dyrekcya Krakowskiego Towarzystwa uznaje, że akcyjne Towarzystwo winno „ponosić wyłącznie wydatek na utrzymanie straży“. Wobec zaś faktycznego stanu ubezpieczeń, że zaledwie 23% jest ubezpieczonych, a 77% nieubezpieczonych, byłoby krzywdą tych przezornych, ubezpieczonych, więc ponoszących pewien ciężar, obkładać jeszcze nowym ciężarem i to *pro publico bono* tamtych 77%, którzy nieprzezorni i niedbali.

Dalej czyni Dyrekcya zarzut, że byłoby to opodatkowanie wsi na rzecz miasta, w którem jest lub ma powstać straż pożarna. Nareszcie wykazuje Dyrekcya, że sama dobrowolnie świadczy dużo, w trzech latach wydało Towarzystwo na zakupno przyrządów ogniowych, wynagrodzenie za skuteczny ratunek, sumę 15.399 (około 5.000 na rok na 1,300.000 wkładek, to jest 0·38%). Wniosek był pozytywny: przejść nad projektem rządu do porządku dziennego, jak proponowało pismo Dyrekcyi noszące podpisy hr. Henryka Wodzickiego i p. H. Kieszkowskiego. Gdyby jednak inaczej być niemogło, to radzi Dyrekcya opodatkowanie Towarzystw na rzecz gmin a to tylko tych, w których jest straż ogniowa, i tylko w stosunku do premij pobieranych w tej gminie.

Chwycił się Wydział krajowy tej drugiej alternatywy i starał się nakłonić pismem z dnia 15. Września 1882. L. 44.979. Towarzystwo Krakowskie do stanowiska kompromisowego. Uśmiechał się bowiem Wydziałowi krajowemu fundusz, z którego możnaby zasiłkami, pożyczkami zachęcać gminy do tworzenia straży pożarnych, a środek ten byłby daleko skuteczniejszym od wszelkich napomnień, wezwań i rygorów.

Gdy jednak ponownym memoryałem z dnia 21. Września 1882. r., Dyrekcya wzajemnych ubezpieczeń w Krakowie porzuciła wszelką alternatywę i uznała „projekt opodatkowania premij na rzecz straży ogniowych za błąd, który ani moralnie ani ekonomicznie usprawiedliwić się nie da“ i starała się wykazać szkodę dla instytucyi, Wydział krajowy porzucił projekt i odnośną odpowiedź do Prezydyum Namiestnictwa z dnia 10. Listopada 1882. L. W. 46.939 motywował istotnie już argumentami użytymi przez pierwszorzędną krajową instytucyę asekuracyjną.

W ten sposób, w najlepszej wierze ze strony Wydziału krajowego, a niewątpimy i ze strony Krakowskiego Towarzystwa został na szereg lat pogrzebany projekt ustawy, która dotąd mogła już zreformować znakomicie stosunki bezpieczeństwa w kraju, a niewaham y się powie

dzieć, mogła uchylić lub przynajmniej znakomicie zmniejszyć klęski, jakie kraj nasz nawiedziły w następnych latach.

Kiedy w innych krajach znaczniejsze kwoty użyte systematycznie na zakupno rekwizytów ogniowych w gminach, na uzbrojenie straży, na premie dla straży i zachęty na tworzenie nowych, na wsparcia okaleczałych w służbie pożarnej lub rodziny strażaków, pobudziły do zawiązywania nowych i rozwoju istniejących straży, a wszystko przy równoczesnem rozwoju przyborów i rekwizytów ogniowych, słowem kiedy w innych krajach, będących w lepszych warunkach pobudowania się i pokrycia miast, miasteczek i wsi, kolosalne robiła postępy instytucya służby pożarnej, myśmy pozostali w tyle, żółwio krocząc za nimi, nie mając środków ratunkowych odpowiednich do ogromu zadania obrony, bezsilni w obec nagromadzonego niebezpieczeństwa.

Rezultatem były straszne klęski pożarowe lat ostatnich.

Reasumując nasze wywody, powołując się na stronę teoretyczną i naukową, powołując się na historyę odnośnego ustawodawstwa w cywilizowanym świecie, zarówno w krajach o zakładach krajowych, monopolistycznych, jak Niemcy, Szwajcarya lub Dania, jakoteż w liberalnej Anglii lub Ameryce, powołując się na precedensa w innych krajach austryackich, podnosząc zwłaszcza świetne rezultaty osiągnięte, korzystamy z przekazanej nam uchwałą Wysokiego Sejmu z dnia 24. Stycznia 1887. do załatwienia petycyi gminy miasta Lwowa w tym przedmiocie, i podnosimy stary projekt opodatkowania Towarzystw asekuracyjnych na rzecz służby pożarnej.

W praktyce wyglądałby rezultat ustawy jak następuje: Nie posiadamy danych o innych Towarzystwach prócz krakowskiego wzajemnych ubezpieczeń i banku „Slavia“. Przyjmując jednak jako klucz do obliczenia stosunek ubezpieczeń w kraju: 70% w krakowskiem, a 30% we wszystkich innych piętnastu w kraju operujących towarzystwach, prestacya 2% przyniosłaby do dyspozycyi Wydziału krajowego na cele podnoszenia bezpieczeństwa publicznego sumę około **46.000 zł. do 48.000 zł.**

Suma taka przez szereg lat rzucona w jednym kierunku, systematycznie, zdolną by była w ciągu niewielu lat, znakomite wywołać polepszenie stosunków bezpieczeństwa, stworzyć moc repressyjną, o jakiej nam się dziś nie śni, podnieść bezpieczeństwo od ognia, a co za tem idzie, podnieść bezpieczeństwo hipoteki nieruchomości, podnieść kredyt realny, podnieść wartość nieruchomości, obniżyć koszta asekuracyi.

Uzupełnieniem ustaw o policyi ogniowej, warunkiem wykonania wielu najważniejszych w nich przepisów, jest wobec ubóstwa gmin, stworzenie funduszu dyspozycyjnego, łatwo płynnego. Za takie źródło powszechnie uznano opodatkowanie Towarzystw ubezpieczeń.

Z tych wszystkich względów Wydział krajowy wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić załączony projekt ustawy, nakładający na Towarzystwa ubezpieczeń od ognia operujące w Galicyi obowiązek przyczyniania się do kosztów utrzymania służby pożarnej.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

We Lwowie dnia 26. Września 1888.

Marszałek krajowy:
Tarnowski *w. r.*

Sprawozdawca:
Dr. Franciszek Smolka *w. r.*
Członek Wydziału krajowego.

Z drukarni i litografii Pillera i Spółki.

Ustawa

z dnia . . . . . obowiązująca w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, nakładająca na Towarzystwa ubezpieczeń od ognia operujące w Galicyi obowiązek przyczyniania się kosztów utrzymania służby pożarnej.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z W. Księstwem Krakowskiem postanawiam co następuje:

§. 1.

Wszystkie krajowe lub pozakrajowe w kraju operujące Towarzystwa asekuracyjne, austryackie, węgierskie i zagraniczne, oparte na wzajemności lub akcyjne, zajmujące się wyłącznie ubezpieczeniem od ognia, lub też ubezpieczeniem od ognia i innymi rodzajami ubezpieczenia, obowiązane są przyczyniać się do kosztów utrzymania straży pożarnych zawodowych (gminnych) i ochotniczych, do wspierania ubogich gmin w nabyciu rekwizytów ogniowych lub w uzbrojeniu straży, oraz do wspierania w służbie pożarnej okaleczałych członków straży pożarnej i tychże rodzin pozostałych rocznym udziałem, który wynosić ma dwa procent od wszystkich w każdym roku słonecznym pobieranych premij asekuracyjnych brutto od ubezpieczenia ruchomości i nieruchomości, bez względu czy pobrane zostały na krótszy lub dłuższy czas, chociażby na więcej lat, bez potrącenia wydatków na reasekuracyę.

Wysokość tego udziału może być w przyszłości uchwałą Sejmu krajowego obniżoną.

§. 2.

Za podstawę w obliczeniu tej prestacyi ma służyć pobór premij asekuracyjnych brutto, jaki Towarzystwo z tutejszo-krajowego interesu asekuracyi ogniowej za ubezpieczone ruchomości i nieruchomości w kraju osiągnęło.

Towarzysta obowiązane są potrzebne dla obliczenia prestacyj wykazy, zgodne z księgami racaunkowemi Towarzystw, a mianowicie wykazy poboru premij asekuracyjnych dla każdego roku, najpóźniej do końca kwietnia następnego roku, Wydziałowi krajowemu przedłożyć.

§. 3.

Obliczenia dokonuje Wydział krajowy.

§. 4.

Wypłacenie prestacyi całorocznej ma nastąpić w ciągu 6 tygodni od doręczenia nakazu płatniczego.

§. 5.

W razie gdyby Towarzystwo asekuracyjne nie dostarczyło w należytym czasie potrzebnych rachunkowych dat, może być przez władzę polityczną zmuszonem do tego karami porządkowemi. Prestacye Towarzystw ubezpieczeń mogą być w drodze politycznej egzekucyi krajowej władzy politycznej ściągnięte.

§. 6.

Z prestacyj rocznych Towarzystw ubezpieczeń ma być użytą najprzód kwota wynosząca 10 procent na utworzenie funduszu wsparcia dla członków straży pożarnych, którzy w służbie pożarnej doznali uszkodzeń, oraz ich rodzin. Uchwałą sejmową może być kwota powyższa podniesioną do 20 procent całej prestacyi. Reszta ma być użytą: w połowie na wsparcie gmin w nabywaniu sikawek i innych rekwizytów ogniowych, w drugiej połowie na straże zawodowe i ich uzbrojenie, na instruktorów i kursa strażackie służby pożarnej.

§. 7.

Na tworzenie nowych straży (ochotniczych lub gminnych) może być udzieloną pomoc z funduszu ogniowego, jeżeli gmina bez tej pomocy z własnych środków nie jest w stanie postawić i uzbroić straży ogniowej, lub czyni to z niestosunkowym do swoich dochodów wysiłkiem.

Z tejże pomocy mogą też korzystać istniejące straże ogniowe, które rozwinęły odpowiednią i skuteczną działalność.

Z tejże pomocy mogą korzystać gminy ubogie, na uzupełnienie swoich przyborów ogniowych, zwłaszcza na zakupno sikawek i uzbrojenie straży ogniowych.

Podania o zasiłki straży pożarnych, mają być zakonkomitowane przez urzędy gminne i wniesione na ręce Wydziału Rady powiatowej, która ze swej strony opinię swą dołączy, poczem Wydział krajowy może jeszcze zasięgnąć zdania Związku straży ochotniczych, lub jednego ze Związków straży ochotniczych.

§. 8.

Członkowie straży pożarnych, gminnych lub ochotniczych, którzy z powodu nieszczęśliwego wypadku w służbie pożarnej odnieśli uszkodzenia lub nabawili się choroby, powodującej czasowe lub zupełne pozbawienie zdolności zarobkowania, mogą po wykazaniu braku środków do życia, uzyskać wsparcie z funduszu wsparcia. Toż samo pozostali członkowie rodziny, którzy stracili swego żywiciela w członku straży pożarnej nawiedzonym wypadkiem nieszczęśliwym, mogą uzyskać wsparcie z tegoż funduszu.

Podania o wsparcie zaopatrzone świadectwem lekarskiem, świadectwem ubóstwa, opinią miejscowego Towarzystwa straży ogniowej, urzędu

gminnego mają być odniesione wprost do Wydziału krajowego, który może zażądać opinii Związku straży pożarnej, lub jednego ze Związków straży pożarnych.

§. 9.

Na początku każdego roku powołuje Wydział krajowy trzech reprezentantów operujących w kraju Towarzystw ubezpieczeń od ognia, oraz trzech reprezentantów Związku lub Związków straży ochotniczych celem zasięgnięcia opinii, które gminy i które straże ogniowe zasługują przedewszystkiem na zasiłki, lub w których gminach należy przyjść z pomocą pieniężną dla podniesienia bezpieczeństwa publicznego od ognia.

§. 10.

Wydział krajowy może użyć pośrednictwa Związku lub Związków straży pożarnych, jeżeli mają statutem określoną i pod opieką władzy zostającą kasę wsparcia do wykonywania czynności §. 8. określonych.

§. 11.

Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem 1. Stycznia 1889.

§. 12.

Polecam wykonanie ustawy Mojemu Ministrowi spraw wewnętrznych.

Z drukarni i litografii Pillera i Spółki.

L. W. kr. 41.181/88.

Aleg. 50.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego z projektami ustaw o policyi ogniowej
A. dla miast i miasteczek, *B.* dla wsi.

Wysoki Sejmie!

Uchwałą z dnia 20. Stycznia 1886 na wniosek komisyi gminnej Wysoki Sejm polecił Wydziałowi krajowemu przygotować i na najbliższej sesyi przedłożyć Sejmowi projekt ustawy o przymusowem ubezpieczeniu budynków od ognia wraz z projektem ustawy budowlanej i ustawy o policyi ogniowej.

Czyniąc zadość powyższej uchwale Wysokiego Sejmu, Wydział krajowy starał się zbadać i objąć całość potrzeb i środków, i przedłożyć Wysokiemu Sejmowi cały komplex ustaw zmierzających do jednego celu, obejmujących środki prewencyjne, represyjne i asekuracyjne, a więc dwa projekta do ustaw budowlanych dla miast, miasteczek i wsi, dwie ustawy o policyi ogniowej dla miast i miasteczek oraz dla wsi, ustawę o przymusowej asekuracyi oraz ustawę o opodatkowaniu towarzystw asekuracyjnych na rzecz służby pożarnej.

Jedynie projekt ustawy o przymusowej asekuracyi został przez Wysoki Sejm zamieniony w ustawę, która jednak dotąd nie uzyskała Najwyższej sankcyi, — inne projekta nie doczekały się załatwienia.

Chociaż jednak nie posiadamy dotąd odpowiedzi Wysokiego Rządu w sprawie ustawy o przymusowej asekuracyi, to jednak z enuncyacyi c. k. Rządu w tej samej sprawie w Voralbergu i Niższej Austryi wnosić należy, że sprawa ta nie jest na pomyslnej drodze.

To też, gdy powszechna więc najtańsza a przymusowa, więc pewna asekuracya pozostać musi nadal a może na długo jeszcze projektem, tem więcej należy myśleć o środkach prewencyjnych i represyjnych, zwłaszcza o urządzeniu policyi ogniowej i służby pożarnej.

Gdy zaś ustawy budowlane, ustawy o policyi ogniowej oraz o opodatkowaniu towarzystw asekuracyjnych na ubiegłej sesyi Wysokiego Sejmu nie wyszły ze stadyum obrad komisyjnych i zostały niezałatwione, Wydział krajowy widzi się spowodowanym wnieść je ponownie do Wysokiego Sejmu i niniejszem ma zaszczyt przedłożyć Wysokiemu Sejmowi dwa projekta *A.* Ustawy o policyi ogniowej dla miast i miasteczek, *B.* dla wsi wraz z niezmienionymi motywami.

Wysoki Sejmie! Rokrocznie w kraju naszym idzie z dymem mienia narodowego na kilka milionów, od r. 1870. do końca 1886. poszło na marne około 50,000.000 zł, a z tej sumy zaledwie znikomą część 23 do 25 prc. zwróciła pogorzelcom przezornym asekuracya. Rok 1886. przewyższył ogromem klęski wszystkie poprzednie, zgorzały całe miasta i miasteczka przerażając grozą nieszczęścia nietylko kraj cały w najdalszych granicach, ale świat cywilizowany, wywołując ofiarność krajów i ludzi obcych i dalekich.

Jeżeli dziś w całym kraju jedno już panuje przekonanie, że nie można dłużej zwlekać i należy podjąć zbiorowemi siłami walkę z żywiołem niszczycielem, który zatraca milionowe wartości ubogiego kraju, słowem że kraj już tak dłużej zostawać nie może w stanie przypominającym pod względem bezpieczeństwa od ognia stosunki dalekiego Wschodu, to pierwsze pytanie, które sobie prawodawca postawić musi jest: jakie są powody złego, gdzie one leżą, czy one są przyrodzone czy historycznie wytworzone, czy są niezmienne, czy zmienne i dające się usunąć.

Największą przeszkodą w podjęciu jakiejś skutecznej akcyi było dotąd przekonanie, że i tutaj mamy przed sobą złe leżące w naturze kraju, więc *złe fatalne*, nie do zwyciężenia. Tymczasem jest to złe tkwiące niezawodnie głęboko we właściwościach kraju i narodu rolniczego, w zwyczaju i obyczaju, wiekowych tradycyach, w stanie oświaty i w stanie materyalnym kraju, więc w całym szeregu powodów historycznych, w winach naszych i cudzych, w zaniedbaniach rządu i samorządu, więc *złe historyczne*, a jako takie, choćby jak zakorzenione, choćby jak tradycyjnie rozwielmożnione i bezkarne, to przecież nareszcie dające się zmniejszyć, opanować, uczynić nie a przynajmniej daleko mniej szkodliwem.

Historya dowodzi, że ręka ustawodawcy i administratora była w stanie wiekowe tradycye zabudowywania się miast i wsi w ciągu niewielu, jednej, mniej niż jednej generacyi radykalnie odmienić, wyrugowano energicznemi ustawami wykonanemi silną ręką z całych krajów strzechę a nawet drewniany dach z gontu czy dranicy, całe miasta, całe wsie pokryły się pod rygorem ustawy dachówką, łupkiem czy blachą, cóż dopiero mówić o wyrugowaniu *kurnej chałupy* potępionej w całym cywilizowanym świecie, o uznaniu murowanego *komina* za pierwszy widomy znak kultury, który, gdzie nie stanął sam, trzeba postawić przymusem.

W kraju naszym składały się rozliczne powody na wytworzenie dzisiejszego stanu bezpieczeństwa od ognia. Główna z nich, — jak *ubóstwo kraju i stan jego oświaty*, będą na długo jeszcze opóźniać naprawę stosunków. Wiele jednak poszczególnych powodów dzisiejszego stanu bezpieczeństwa od oguia, nawet przy dzisiejszym ubóstwie kraju i niskim stopniu oświaty, daje się usunąć, przezwyciężyć. Zaś nie da się zaprzeczyć, że pewne za daleko idące uwzględnienie stosunków materyalnych kraju, pewna oszczędność fałszywie zrozumiana, nie jest niczem innem jak oszczędzaniem na zasiewie, zostawianiem ugorem pola dlatego, ażeby oszczędzić nakład na uprawę i nasienie.

Temu to fałszywemu pojęciu, co *już* można wymagać od mieszkańca wsi czy miasteczka, a czego *jeszcze* nie można i nie trzeba, tej fałszywej rachubie zawdzięczamy rozmiary dzisiejszych klęsk pożarowych. Że w kraju rolniczym i bardzo zalesionym, w wielu okolicach bogatym w stawy i moczary, materyałem budowlanym najtańszym, a obfitym było i jest drzewo, chrust i słoma na strzechę lub szuwar, — że w kraju ubogim w miasta a wystawionym na na-

jazdy i pożogi budownictwo wymagające najmniejszego nakładu, więc z miękkiego materyału i miękko kryte musiało stać się typowem i tradycyjnem, to nie przeszkadza wcale, że z biegiem czasu przezorna administracya zdolną była już wielkie wprowadzić reformy i ulepszenia w sposobie budowania się miasteczek i wsi. Dawno można było już położyś tamę złemu, które w miarę wzrostu siedzib ludności, w miarę skupienia się mieszkań ludzkich dawniej rozrzuconych, w miarę pomnażania się liczby mieszkańców w jednym domu, zwłaszcza ludności żydowskiej po miasteczkach, w miarę przybywania palenisk i ognisk w domach mieszkalnych i ognisk warstatowych i fabrycznych, stawało się coraz groźniejszem i nareszcie przeszło w stan chroniczny, narażając kraj na milionowe straty.

Otóż niezawodnie potępienie kurnej chałupy, upowszechnienie przymusowe murowanego komina, pewne wymogi co do odległości budynków od siebie, co do pokrycia zwłaszcza w miastach i miasteczkach, można było w kraju przeprowadzić już bardzo dawno, a mały stosunkowo nacisk i zmuszenie do nakładu pewnego byłoby oszczędziło w skutkach krocie i miliony poszłe z dymem. Mniejszym jeszcze był potrzebny wydatek na uzbrojenie gminy i mieszkańów w środki ratunkowe. A jednak fałszywa rachuba w gospodarstwie narodowem i na niej oparta fałszywa tolerancya, wytworzyły stan obecny.

Wszelka reforma stosunków bezpieczeństwa kraju musi zacząć od podstaw: od reformy budownictwa i stosunków policyi ogniowej. Główne środki, zdolne w zarodku usunąć lub zmniejszyć niebezpieczeństwo od ognia, leżą w przestrzeganiu bezpieczeństwa przy sposobie budowania. Środek to prewencyjny, najpewniejszy, ale też wymagający największego nakładu jednorazowego, najwięcej zależny od stanu materyalnego kraju. Tutaj *maximum* wymogów naszych będzie jeszcze długo poniżej *minimum* w wielu krajach zachodnich.

W drugim rzędzie idą środki profilaktyczne policyjno-ogniowe, środki zmniejszenia niebezpieczeństwa zapuszczenia ognia, uchylenia, ustrzeżenia pożaru, przeszkodzenia jego rozszerzaniu się i środki represyjne, środki przytłumienia, opanowania żywiołu, zmniejszenia rozmiarów klęski. Za nimi idą środki asekuracyjne, rozłożenie ryzyka i straty na wielu, zorganizowanie wzajemnej pomocy, czyniącej klęskę pożarną dla jednostki gospodarczej najmniej szkodliwą.

Nie mogąc w obec faktycznego ubóstwa posuwać wymogów co do sposobu budowania się zbyt daleko, musi kraj z większym naciskiem chwycić się środków policyjno-ogniowych i asekuracyjnych.

Nie brak ustaw i przepisów, ale tradycyjne, generacyami tolerowane zaniedbywanie przepisów, słowem niewykonywanie kardynalnych przepisów budowniczych i policyjno-ogniowych, doprowadziły do dzisiejszego stanu.

Policya ogniowa w kraju naszym opiera się na dwóch ustawach z przeszłego wieku. Obowiązują: Ustawa ogniowa (i budownicza) dla miast i miasteczek, wydana cesarskim patentem z d. 28. Lipca 1786. (Zbiór Pillera N. LVIII. str. 257), Ustawa ogniowa dla gmin wiejskich, wydana ces. patentem z d. 28. Lipca 1786. (Zbiór Pillera Nr. LIX. str. 282). Ustawy te zostały republikowane rozporządzeniem gubernialnem z d. 28. Grudnia 1823. L. 63.159. (Zbiór ustaw prod. V. 233), rozporządzeniem gubernialnem z d. 4. Grudnia 1824. L. 66.210, a w nowszych czasach w r. 1856. Dodajmy do tego rozporządzenie gubernialne z d. 18. Marca 1826. L. 15.941. (Zbiór ustaw prod. L. 39) co do ustanowienia straży nocnych, dekret kancelaryi nadwornej z 28. Września 1843. L. 29.649, ogłoszony rozp. gub. z 12. Listopada 1843. L. 62.975 w sprawie budowy kominów, rozporządzenie Namiestnictwa z d. 22. Maja 1865. L. 4.826 co do dochodzenia przyczyn pożaru, rozp. Namiestnictwa z dnia 13. Lipca 1872. L. 4.288 w sprawie zawiadamiania władz o pożarach, rozp. Wydziału krajowego do wszystkich Wydziałów powiatowych z d. 31. Maja 1872. L. 8.696 co do przestrzegania przepisów policyi ogniowej, rozp. Wydziału krajowego do wszystkich Wydziałów

powiatowych z dnia 4. Lipca 1873. 6.441 o wykonaniu policyi ogniowej, okólnik Wydziału krajowego z Kwietnia 1886. Dodajmy do tego liczne przepisy co do czyszczenia kominów i kominiarzy, np. okólnik Prezydyum Namiestnictwa z d. 31. Marca 1866. L. 2.338 do wszystkich naczelników obwodowych i powiatowych co do ustanowienia kominiarzy w gminach. Dalej rozporządzenia o budowlach przy drogach publicznych, gościńcach, kolejach żelaznych, dekret. kanc. nadw. z d. 28. Grudnia 1843. L. 40.114 w sprawie stawiania ogniotrwałych budynków wzdłuż linij kolejowych, republikowany rozp. Namiestnictwa z d. 9. Czerwca 1868. L. 32.025, oraz w tejże sprawie rozp. Wydziału krajowego z d. 11. Czerwca 1870. L. 67, 61, 10 dó budynków przy kolejach. Pomijamy na tem miejscu cały kompleks przepisów budowlanych, uzupełniających ustawę budowniczą i ogniową z r. 1786. Nie brak przepisów, pomiędzy nimi wyborne, ale — nie zostały wykonane.

Policya ogniowa opiera się w kraju naszym na przeszłowiecznej ustawie, która w roku ubiegłym obchodziła stuletni jubileusz, na ustawie, która niezawodnie na swój czas była wyborną, przynosi zaszczyt epoce Józefińskiego ustawodawstwa, ale też nosi wszystkie cechy ujemne tego ustawodawstwa: była owocem ducha centralizacyjnego, płodem biura w centralnej kancelaryi, kreacyą oświeconego absolutyzmu chcącego uszczęśliwiać ludy bez poznania ich potrzeb i właściwości. Żądając najpierw za dużo, bez względu na stan kraju, skazała się na niewykonalność — a gdy się wytworzyło przekonanie, że jej przepisy w kraju, o takiej oświacie i w takich materyalnych warunkach nie ze wszystkiem wykonalne, to granica tego co wykonalne i co nie do osiągnięcia się zatarła, a została oddaną do rozstrzygnięcia organom skłonnym interpretować przepisy najwygodniej. Nie wolno też zapominać, że duch wiał przez szereg lat dziesiątków taki, żeby żądania stawiane u dołu były jak najłagodniej interpretowane.

To też zabudowywały i przebudowywały się miasta, miasteczka i wsie urągając z paragrafów patentu, potępiona w r. 1786 kurna chałupa dożyła stuletniego jubileuszu ustawy jako typ całych okolic, nakaz pokrywania domów miast dachówką został na papierze, nawet tolerancki przepis „a przynajmniej gontem, nigdy zaś słomą“ został prostem brzmieniem ustawy, jak świadczy kronika pożarów naszych miasteczek. Cóż dopiero mówić o takich przepisach jak: „dworskie budynki gospodarskie, koszary, plebanie i tym podobne znaczniejsze budowle pokrywać należy bez wyjątku dachówką“. Przepis to tak samo martwy, bo w kraju naszym nierozumny i pisany przy zielonym stoliku nad *glacis* stolicy państwa, jak ów nakaz obsadzania podolskich chałup włoskimi orzechami, jak szeregi innych zakazów i nakazów, jak zakaz drewnianych schodów na strych i nakaz sklepień nad stajniami — w r. 1786 — i tyle innych.

Razem z przepisami, które były za twarde, zostały martwą literą i takie, które były wykonalne, a tak dwie ustawy zawierające szeregi przewybornych, dziś jeszcze doskonałych postanowień, przez lat sto nie odniosły żadnego prawie skutku. Dodać trzeba, że pomięszano przepisy budowlane ze ściśle policyjno-ogniowemi, a trudności w wykonywaniu pierwszych paraliżowały drugie. Więc niewykonano nic: owe „najmniej trzy sążnie“ pomiędzy chałupami, tak samo jak wszystkie rygory przeciw drewnianym, grodzonym, zawieszonym na belkach kominom zostały, tak samo jak gromadzkie suszarnie lnu i konopi, tak samo jak wszystkie przepisy co do utrzymywania „potrzebnych i dostatecznych“ narzędzi ratunkowych, paragrafem, tem więcej, że nad wszystkie paragrafy najlepiej przestrzeganym, najgłębiej trafił do przekonania wsi i miasteczek ten jeden, że „zwierzchność zawsze na to uwagę zwracać powinna, aby gospodarzy na niepotrzebne wydatki nie wystawiać“.

Płód epoki absolutnej, z doby radykalnie zmienionego już ustroju administracyjnego, przeżyły obydwa Józefińskie patenty wszystkie zmiany w monarchii. Zmieniły się podstawy bytu, strój administracyjny, powstał samorząd gminy, organizacya dualistyczna, autonomiczna i polityczna, zmieniły się organa wykonawcze, tok instancyj, — powstał obszar dworski, statuta dla miast, — zmieniała się ustawa przemysłowa, co najważniejsza, zaszły zmiany w rozwoju kraju pod względem społecznym, materyalnym — policyę ogniową określają przepisy z r. 1786!

Obydwie ustawy są anachronizmem, a uzupełniane szeregiem dekretów gubernialnych, rozporządzeń c. k. Namiestnictwa, przepisów wykonawczych kancelaryi nadwornej czy Wydziału krajowego, tworzą kompleks przepisów całkiem niedostatecznych już jak w miastach, lub niewykonalnych jeszcze dziś, pomięszanych i zostawionych do rozstrzygnięcia jednostce administracyjnej, jaką faktycznie posiadamy.

To też śmiało powiedzieć możemy: z policyi ogniowej zostało, zwłaszcza na wsi i w miasteczku, ile się dało przestrzedz przepisów kodeksu karnego. W miastach większych są wszystkie postępy owocem epoki samorządu i rozwoju oświaty — resztę zrobiła policya ogniowa towarzystw asekuracyjnych, zwłaszcza Krakowskiego Towarzystwa wzajemnych ubezpieczeń i rozwój stowarzyszeń, organizacya ochotniczych straży pożarnych. Tam, gdzie się już duch przezorności obudził, tam skuteczniejsze były przepisy i wymogi budowlane i policyjno-ogniowe Towarzystwa asekuracyjnego jak przepisy ustawy, a zwłaszcza co do fabryk, przemysłów niebezpiecznych, używających ognia i pary, magazynów z materyałami łatwo zapalnemi, pod wpływem wymogów policyjno-ogniowych Towarzystwa asekuracyjnego i pod grozą niewydania policy lub niewypłacenia odszkodowania większe w kraju dały się osiągnąć postępy, i więcej przepisów policyjno-ogniowych zostało istotnie wykonanych, jak pod rygorem patentów i egzekutywą władzy politycznej.

Resztę zrobiła organizacya straży pożarnych zawodowych a zwłaszcza ochotniczych, sikawka ssąco tłocząca. Pierwsza to kreacya nowoczesna, wyrastająca ponad przestarzałe patenta, A historya i teorya pożarnictwa europejskiego udowadnia, że z powstaniem „straży pożarnej“, z jej organizacyą wojskową, wydoskonaleniem osobnej nauki i techniki ratunkowej, datują się postępy akcyi ratunkowej takie, o jakich się dawniej nie śniło. Gdzie dobrze zorganizowana straż pożarna, dobrze uzbrojona, tam dopiero paragrafy ustawy o policyi ogniowej żyć zaczynają. Kiedy dawniej ideałem obrony w razie pożaru jednego domu w gminie było, żeby nie poszło z dymem całe miasto, ideałem było później, żeby pożar ograniczyć na jedną dzielnicę, potem na jedną ulicę lub połać ulicy — dziś zlokalizowanie pożaru do jednego domu, jednego dachu czy piątra, ba, ile możności z największem oszczędzaniem sąsiednich dachów, z największą oszczędnością mienia przy ratunku, samą akcyą ratunkową — to są wymogi nowoczesne, osiągane gdzie tylko wykonano przepisy budowlane i ogniowe, nadewszystko, gdzie akcyę ratunkową prowadzi „brygada ogniowa“, ta armia obywatelska wyćwiczona w ogniu, umiejętnie wyuczona do walki z żywiołem, ta „straż pożarna“, której kroniki cywilizowanego świata zapisane czynami bohaterstwa i poświęcenia.

Zaś postęp mechaniki, hydro- i pyrotechniki wydoskonalił narzędzia ratunkowe, na których przedzie idzie sikawka ssąco tłocząca, i uczynił je skuteczniejszemi, tańszemi i trwalszemi. Dawne ogólniki przepisów policyjno-ogniowych o „potrzebnych i dostatecznych“ rekwizytach ogniowych również się przeżyły, a nowoczesne wymogi inne muszą stawiać *minimum* żądań do najuboższej gminy wiejskiej czy do miasteczka, miasta czy stolicy kraju.

W tym kompleksie środków, których użyć można i potrzeba, żeby systematycznie i na całej linii podnieść walkę z chronicznem złem, pochłaniającem rokrocznie kilkumilionowe wartości, obok reformy ustawodawstwa budowlanego, naglącą jest reforma ustawodawstwa o policyi ogniowej.

Sprawa reformy ustawy o policyi ogniowej zajmowała kilkakrotnie Wysoki Sejm krajowy.

W r. 1872 Towarzystwo lwowskiej straży pożarnej „Sokół“ wniosło petycyę do Sejmu w sprawie opodatkowania Towarzystw asekuracyjnych na rzecz sprawiania i odnawiania rekwizytów ogniowych, oraz w sprawie republikowania zapomnianych i zaniedbywanych przepisów ogniowych. Sejm krajowy przeszedł nad pierwszą częścią petycyi do porządku dziennego (7. Grudnia 1872), polecił zaś Wydziałowi krajowemu przygotowanie odpowiednich wniosków na najbliższą sesyę w sprawie policyi ogniowej. Wydział krajowy udał się do Wydziałów krajów koronnych (L. W. 22.280) i zebrał obfity materyał ustawodawczy.

W r. 1877, a był to rok większych pożarów, p. Wincenty Eminowicz, naczelnik straży pożarnej miasta Krakowa, od dwudziestu lat służbie pożarnej oddany, skutecznie i chlubnie ją sprawujący, wniósł petycyę do Sejmu o wydanie ustawy o policyi ogniowej i przedłożył gotowy projekt ustawy, poparty ustawami pięciu krajów koronnych.

Sejm na posiedzeniu z dnia 25. Stycznia 1877 przekazał petycyę p. Eminowicza Wydziałowi krajowemu dla zdania sprawy na najbliższej sesyi. Wydział krajowy uznał wtenczas (na R. z 19. Marca 1878) obowiązujące ustawy i przepisy za dostateczne, byle były wykonane, uważał zaś, że podjęcie reformy ustawodawstwa o policyi ogniowej winno uprzedzić wydanie ustawy budowlanej, jakiej wtenczas ani Lwów i Kraków, ani żadne miasto, cóż dopiero mniejsze gminy nie posiadały i złożył projekt p. Eminowicza jako materyał ustawodawczy do aktów.

W r. 1882 poseł Romanowicz podejmuje projekt p. Eminowicza i wnosi do Sejmu poprawiony projekt ustawy o policyi ogniowej, który jednak z powodu krótkości sesyi nie wyszedł z Komisyi administracyjnej. W r. 1883 ponawia poseł Romanowicz swój wniosek i wraca z nim po odroczeniu Sejmu z r. 1883 we Wrześniu 1884.

Tym razem doczekał się projekt posła Romanowicza formalnego załatwienia. Na posiedzeniu z dnia 10. Września 1884, na wniosek Komisyi administracyjnej Sejm uchwalił: „Poleca się Wydziałowi krajowemu, ażeby zbadawszy obowiązujące przepisy co do policyi ogniowej, przedłożył Sejmowi potrzebne w tej mierze wnioski, z uwzględnieniem różnic istniejących w miastach, miasteczkach i po wsiach stosunków“.

Wydział krajowy zebrał obfity materyał ustawodawczy ze wszystkich krajów austryackich, zapytał też Wydziały powiatowe i Reprezentacye obydwu stołecznych miast kraju o opinie co do obowiązujących ustaw i potrzebnych reform. W odpowiedziach było przedewszystkiem wołanie o ustawę budowniczą dla miast, miasteczek i wsi nieobjętych ustawą z d. 28. Kwietnia 1882, czternaście enuncyacyj za wprowadzeniem przymusowej asekuracyi, kilkanaście głosów powiatów za reformą ustawy 1786, za republikacyą, większość jednak powiatów uważała przepisy dawne za dostateczne, byle były wykonane.

To też Wydział krajowy zajął się sprawą przymusowej asekuracyi i na najbliższą sesyę wniósł projekt ustawy budowniczej dla reszty miast i miasteczek, oraz dla wsi, zawierającej kardynalne policyjno-ogniowe przepisy, a na razie od kodyfikacyi nowej ustawy o policyi ogniowej odstąpił.

Rok 1886 był rokiem strasznych klęsk pożarowych, spłonęły Stryj, Kałusz, Lisko, Dolina, Ulanów, Bojaniec i t. d., suma strat przeniosła najwyższe dotąd osiągnięte cyfry z roku 1884, 1874. W całym kraju opinia się wytworzyła jednozgodna, że sprawa ogniowa jest już tak „piekącą“, że jej zwlekać nie wolno. Wołanie o reformę ustawy o policyi ogniowej z r. 1786 w roku jej stuletniego jubileuszu obchodzonego iluminacyą tylu miast, tylu miasteczek i wsi, stało się powszechnem, petycye do Sejmu od ogromnej liczby Reprezentacyi powiatów, ze wszystkich stron kraju, stolicy kraju, o ustawę policyjno-ogniową, o przymus zaopatrywania się gmin

w sikawki, o fundusze na cele bezpieczeństwa od ognia dla gmin ubogich, o przymus asekuracyjny w całym kraju, opodatkowanie Towarzystw ubezpieczeń na rzecz straży pożarnych, były wyrazem opinii całego kraju.

Poseł Romanowicz ponowił w r. 1886 swój wniosek, przedkładając ulepszony projekt ustawy o policyi ogniowej dla całego kraju; wniosek ten odesłany do Komisyi administracyjnej (al. 67) doczekał się pierwszego czytania (22. Grudnia 1886).

Uchwałą z dnia 20. Stycznia 1887. na wniosek Komisyi gminnej Sejm polecił Wydziałowi krajowemu przygotować i na najbliższej sesyi przedłożyć Sejmowi projekt ustawy o przymusowem ubezpieczeniu budynków od ognia, wraz z projektem ustawy budowlanej i ustawy o policyi ogniowej.

Czyniąc zadość powyższej uchwale Wysokiego Sejmu, Wydział krajowy starał się zbadać i objąć całość potrzeb i środków i przedłożył szereg projektów do ustaw, w przeświadczeniu, że ustawy te, wprowadzone w życie i wykonane, mogłyby w niedalekiej przyszłości uniemożebnić powrót klęsk z r. 1886, ocalić miliony mienia ubogiego kraju, a w razie nieszczęścia zmniejszyć jego skutki do minimum a mianowicie:

Projekta A. ustawy budowlanej dla reszty miast i miasteczek, B. ustawy budowlanej dla wsi, obejmujące podstawne przepisy policyjno-ogniowe, zdolne w przyszłości radykalnie zamienić stosunki bezpieczeństwa, sposób zabudowywania się naszych miasteczek i wsi, ale mogące działać tylko powolnie, częściowo przy nowych budowlach przei dobudowach, więc niezdolne uchylić złego leżącego w faktycznym stanie pobudowania się w całym kraju. Przepisy to profilaktyczne, czuwające już nad wyborem materyału budowli i pokrycia, już to szukające bezpieczeństwa w odpowiedniej budowie palenisk, pieców, kominów i przyległych do tychże części budynków, już to przez utrudnienie rozszerzenia się ognia z wewnątrz i z zewnątrz i udzielenia się sąsiednim budowlom, już nareszcie przez przewidzenie ułatwień ratunku, dostępu i t. d.

Dalszy szereg środków prewencyjnych i organizacyę środków represyjnych obejmywały dwie ustawy o policyi ogniowej. A. dla miast i miasteczek. B. dla wsi. Są to środki doraźne, działające stanowczo, a użyte w należytej mierze, wykonane skrupulatnie, jak świadczy historya urządzeń bezpieczeństwa ogniowego w krajach zachodnich, są niezawodne.

Ażeby organizacya służby ratunkowej, kardynalnej broni w walce z ogniem, w kraju zwłaszcza o naturze zabudowania się i pokrycia dachów na długo niedającej się odmienić, przy powszechnem ubóstwie gmin dała się pchnąć raźniej naprzód, Wydział krajowy przedłożył osobno projekt ustawy o opodatkowaniu Towarzystw asekuracyjnych operujących w kraju na rzecz straży pożarnych.

Nareszcie, gdy żadne środki przezorności, żadna akcya ratunkowa nie jest w stanie uchylić możliwości pożaru, a tylko ją zmniejsza, gdy więc indywidualne gospodarstwo każdego obywatela zawsze jest wystawione na niebezpieczeństwo, gdy dalej tradycyjna nieoględność stoi na zawadzie rozszerzaniusię ducha przezorności, zrozumienie dobrodziejstw, jakie daje instytucya ubezpieczenia, poczucie potrzeby zapewnienia sobie ofiarą znikomej wkładki rocznej spokojnego posiadania nieruchomości i ruchomości tak małe robi postępy, Wydział krajowy przedłożył osobno projekt ustawy zaprowadzającej powszechne przymusowe ubezpieczenie budynków.

Ustawy te się wiążą ściśle, i dopiero w połączeniu dadzą w ręce administracyi kraju moc skutecznej akcyi dla wykorzenienia złego tkwiącego tak głęboko, na co się tyle składało i składa krajowych, historycznych, społecznych, moralnych, materyalnych powodów. Jedynie

ustawa o przymusowej asekuracyi została przez Wysoki Sejm uchwaloną, wszystkie inne nie zostały ani na zimowej sessyi 1887/8 ani po odroczeniu Sejmu w jesieni b. r. załatwione i spadły z porządku dziennego.

Niniejszem sprawozdaniem mamy zaszczyt ponownie przedłożyć dwa projekta do ustaw o policyi ogniowej. Zanim przystąpiliśmy do kodyfikacyi, zebraliśmy materyał faktyczny i opinie czynników powołanych, materyał ustawodawczy obcy, literaturę fachową przedmiotu.

Okólnikiem naszym z dnia 20. Kwietnia 1886, L. W. 21.701 ex 1886 po pożarze Stryja wezwaliśmy Wydziały powiatowe, ażeby bezzwłocznie dokonały ogólnej rewizyi i próby przyrządów ogniowych we wszystkich miastach i miasteczkach kraju: rewizyi mieli dokonać osobiście Prezesowie Rad powiatowych, lub przez Delegatów powiatowych z przybraniem rzeczoznawców, w obecności Zwierzchności gminnych i Radnych. Rewizya ta odbyła się w całym kraju w ciągu r. 1886 i 1887 mniej lub więcej dokładnie, a sprawozdania dały nam obfity materyał w sprawie środków ratunkowych w kraju i wykonania policyi ogniowej.

Równie ciekawy materyał zebraliśmy na skutek okólnika naszego z dnia 13. Czerwca 1887 L. 29.951 do wszystkich Zwierzchności gminnych w miejscowościach w których w ciągu ostatnich lat sześciu był większy pożar, chociaż na 500 rozesłanych wezwań, tylko 240 odpowiedzi otrzymaliśmy.

Korzystaliśmy też z rezultatu badań podjętych w r. b. w sprawie reformy gminnej w myśl uchwały Wysokiego Sejmu z 25. Stycznia 1887. Wyciąg z obszernego materyału odpowiedzi na kwestyonarz Wydziału krajowego z dnia 3. Marca 1887 zawarty jest w cennej publikacyi. „Materyały do reformy gminnej w Galicyi“, zestawionej z polecenia Wydziału krajowego przez Dra Witołda Lewickiego.

Wiedząc zaś jak skutecznie działa Krakowskie Towarzystwo wzajemnych ubezpieczeń na polu policyi ogniowej, przez wymaganie i egzekwowanie odpowiednich przepisów policyjno ogniowych u swoich klientów, oraz jakie posiada wszechstronne doświadczenie z ćwierćwiekowej działalności „w ogniu“, staraliśmy się o jego opinię, i otrzymaliśmy jako głos od dyrekcyi cenny materyał, zestawiony przez p. Kazimierza Langiego, z którego też w projekcie ustawy dla wsi korzystaliśmy.

Z obcego ustawodawstwa korzystaliśmy niejednokrotnie, zwłaszcza zaś z ustawy o policyi ogniowej: dla Austryi Wyższej z dnia 2. Lutego 1873 (Dz. u. kr. XI. Nr. 18), dla Szląska z dnia 2. Lutego 1873 (Dz. u. kr. X. L. 20), dla Morawy z dnia 5. Kwietnia 1873 (Dz. u. kr. XI. L. 35), dla Czech z dnia 25. Maja 1876. (Dz. u. kr. VII. L. 45), dla Salzburga z dnia 10. Listopada 1880, dla Tyrolu z dnia 28. Listopada 1880, i późniejszych noweli do ustaw w tychże krajach. — Z zagranicznych zaś korzystaliśmy głównie z wzorowego i najlepiej wypróbowanego ustawodawstwa Królestwa Wirtembergii, której instytucye policyjno-ogniowe są wzorem dla całych Niemiec a mianowicie: Landesfeuerloeschordnung für das Koenigreich Wuertemberg vom 7. Juni 1885. (C. A Huzel — Handausgabe 1886, 439 str.).

Dalej kilka ustaw pruskich, zwłaszcza „Preussische Feuerpolizei und Loeschordnung für das platte Land der Provinz Brandenburg, z dnia 31. Października 1878. (Zimmermann, zbiór Grossera. Berlin 1879.), z policyi ogniowej Szwajcarskiej, zwłaszcza Zurichskiej z r. 1862. (Das Zurich'sche Feuerversicherungswesen. Meyer; Zurich 1864) i innych, z prac Huzla, Fiedlera (Grundlage der Organisation der Feuerloesch- und Rettungsanstalten, Zwickau 1877, tego samego autora Geschichte der deutschen Feuerloesch- und Rettunganstalten. Berlin 1873) i innych.

Co do danych o stosunkach faktycznych w kraju naszym powołujemy się na pracę statystyczną dra Tadeusza Rutowskiego „Pożary i ubezpieczenia w Galicyi“, która była przedłożoną Wysokiemu Sejmowi.

Substratem dla nas był projekt ustawy posła Romanowicza, oparty na szeregu ustaw krajów austryackich. Jednakowoż uważaliśmy za konieczne wprowadzenie bardzo licznych zmian zasadniczych i uzupełnień.

Projekt posła Romanowicza był jednolity dla całego kraju. Uważaliśmy za konieczne wprowadzić odmienną ustawę dla miast i miasteczek, a odmienną dla wsi, uwzględniającą odrębne potrzeby i warunki. Ustawa dla wsi wychodzi z daleko skromniejszych wymagań, a uwzględnia stosunki gminy i dworu, pominiętego w projekcie posła Romanowicza.

Zasadą przewodnią byłoby dla nas: osiągnąć najwyższy rezultat możliwy najrychlej, najpewniej i najtaniej, wykonalność ustawy okupić poświęceniem na razie trudnych do zrealizowania urządzeń choćby jak gdzieindziej wypróbowanych, egzekutywę i kontrolę ułatwić i wytężyć. W obec jednak wyjątkowo trudnych warunków bezpieczeństwa, w jakich się zwłaszcza miasteczka znajdują, należało wytężyć środki, które gdzieindziej są mniej na pierwszym planie. Wszędzie należało liczyć się z faktycznym stanem ubóstwa gmin.

W szczegóły nie wchodzimy. Z ważniejszych postanowień ustawy dla miast i miasteczek podnosimy: wprowadzenie powszechnego obowiązku utrzymywania straży gminnej redukującej się w danym razie do jednego stałego pompiera, — wprowadzenie straży przymusowej obywatelskiej, — okręgów pożarnych, czyli łączenia się gmin miejskich z okolicznemi gminami wiejskiemi dla utrzymania straży pożarnych i sikawek. Wprowadzamy instytucyę stałych kontrolorów ogniowych powiatowych, z urządzeń królestwa Wirtembergii, którzy mogą być zarazem kontrolorami ubezpieczeń, gdyby ustawa o przymusowej asekuracyi, której projekt równocześnie przedkładamy, weszła w życie. Od instytucyi „krajowego inspektora ogniowego“ także wypróbowanej z wybornym skutkiem w Wirtembergii a zaprowadzonego obecnie w wielu krajach niemieckich, w Austryi, odstąpiliśmy na razie ze względów finansowych, windykując dla Wydziału krajowego naczelną inspekcyę urządzeń ogniowych. Staraliśmy się wyzyskać §§. 107 i 70 ustawy gminnej, dla przyspieszenia wykonania ustawy, i wprowadzamy „postępowanie przyspieszone“.

W ustawie dla wsi nacisk musiał być na środki prewencyjne, gdyż środki represyjne muszą być z natury rzeczy skromniejsze. Należało więc zebrać przepisy zapobiegawcze, korzystając tu ze stuletnich przepisów i uwzględniając właściwości kraju. Postawiliśmy zasadniczo określenie *minimum* środków ratunkowych dla gmin wiejskich, ażeby ustało nadużycie ogólnika „dostatecznych środków“, owych zawsze znajdujących się ale zupełnie bezwartnych ręcznych sikawek, a raczej szpryc i t. p. Odmiennie też organizujemy straż pożarną, rezygnując na razie i na dłużej od instytucyi straży ochotniczej dla wsi, zostawiając jednak możliwość tychże dla wielkich wsi miasteczkowych, oraz dla wsi w pewnym promieniu okolicy miasteczek. Kontrolę władzy powiatowej i ingerencyę posuwamy daleko dalej. — Obowiązki obszaru dworskiego określamy.

Ustawy niniejsze uwzględniają ustawę budowlaną dla miasteczek i wsi, oraz stoją w związku z ustawami o opodatkowaniu Towarzystw asekuracyjnych na rzecz straży ogniowych, i z ustawą o przymusowej asekuracyi.

Wydział krajowy wnosi przeto:

„Wysoki Sejm raczy uchwalić projekty ustaw o policyi ogniowej załączone pod A. dla miast i miasteczek, pod B. dla wsi“.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Lwów dnia 26. Września 1888.

Marszałek krajowy:
Tarnowski *w. r.*

Sprawozdawca:
Dr. ***Franciszek Smolka*** *w. r.*
Członek Wydziału krajowego.

Ustawa

z dnia . . . . . o policyi ogniowej, obowiązująca w miastach i miasteczkach Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, postanawiam co następuje:

I. Postanowienia ogólne.

Wykonanie policyi ogniowej.

§. 1. Policya ogniowa należy do własnego zakresu działania gminy. Koszta wykonywania policyi ogniowej ponosi gmina, o ile niniejsza ustawa w poszczególnych wypadkach inaczej nie postanawia.

§. 2. Wykonywanie policyi ogniowej należy do naczelnika gminy.

§. 3. Dla odległych części gminy może Rada gminna ustanowić osobnego delegata lub delegatów, któremu lub którym poruczonem będzie sprawowanie policyi ogniowej. Delegaci otrzymają odpowiednią instrukcyę wykonawczą. Również może Rada gminna, zwłaszcza w gminach większych, ustanowić osobnego urzędnika, jako komisarza ogniowego, który pod kontrolą i kierunkiem naczelnika gminy wykonywa policyę ogniową. Tam zaś, gdzie istnieje straż pożarna, obowiązki te mogą i powinny być poruczone naczelnikowi straży.

§. 4. Jeżeli w gminie istnieje straż pożarna ochotnicza złożona najmniej z 20 członków, to komendant straży winien być powoływany na każde posiedzenie Zwierzchności gminnej, lub sekcyi Rady miejskiej, na którem i kiedy będą załatwiane sprawy policyi ogniowej, a to z głosem doradczym i prawem stawiania wniosków samoistnych.

§. 5. Przepisy ustawy karnej tudzież rozporządzenia administracyjne, mocą których pewne, niebezpieczeństwem pożaru zagrażające czynności są zakazane, albo też są nakazane pewne środki ostrożności w obchodzeniu się z materyałami łatwo zapalnymi, tudzież w sposobie ich przechowywania — niemniej postanowienia ustaw i rozporządzeń o policyi budowniczej, pozostają nienaruszone.

§. 6. Policya ogniowa obejmuje środki, za pomocą których zapuszczeniu ognia i powstaniu pożaru zapobiegać należy, powstały pożar jak najrychlej dostrzedz i z najmniejszą szkodą przytłumić i ugasić oraz winnych do odpowiedzialności pociągnąć.

II. Zapobieganie pożarom.

Przepisy miejscowe. Miejscowy regulamin ogniowy.

§. 7. Rada gminna wyda miejscowy regulamin ogniowy zabraniający wszelkich takich czynności, które w miejscowych warunkach zagrażają niebezpieczeństwem pożaru, o ile one nie są już zabronione ogólnemi przepisami ustawy karnej, lub rozporządzeniami administracyjnemi, oraz nakazujący pewne czynności lub świadczenia, dla wykonania niniejszej ustawy potrzebne.

Regulamin ten ma obejmować przepisy o g ó l n e dla wszystkich mieszkańców gminy, i szczegółowe dla poszczególnych mieszkańców. — W pierwszych mają być przypomniane, lub jeżeli potrzeba ogłoszone przepisy ustawy karnej i ważniejsze przepisy administracyjne obowiązujące, oraz przepisy niniejszej ustawy, o ile dotyczą mieszkańców gminy, oraz przepisy wykonawcze niniejszej ustawy, wedle lokalnych warunków gminy.

Przepisy szczegółowe odnoszą się do obowiązków poszczególnych mieszkanców, n. p. właścicieli domów, właścicieli koni, właścicieli pewnego rodzaju przedsiębiorstw przemysłowych, zwłaszcza pracujących w ogniu, handlarzy i kupców łatwo zapalnymi materyałami i t. p.

Regulamin winien być według potrzeby całkowicie lub w szczegółach do wiadomości wszystkich lub poszczególnych mieszkańców podawany.

Nadzór i wykonanie ustawy.

§. 8. Naczelnik gminy czuwa nad wykonaniem powyższych przepisów ustaw, rozporządzeń i uchwał Rady gminnej, o wykraczających przeciwko przepisom ustawy karnej donosi sądowi, działających wbrew rozporządzeniom administracyjnym i uchwałom Rady gminnej karze we własnym zakresie działania i w poszczególnych wypadkach czuwa nad uchyleniem wszystkiego, co niebezpieczeństwo pożaru sprowadzić może, a zarządza wykonanie środków zapobiegających temu niebezpieczeństwu.

Rewizya ogniowa.

§. 9. Naczelnik gminy, a względnie delegat jej lub urzędnik sprawujący policyę ogniową (§. 3) dokona najmniej raz do roku ogniowej rewizyi budynków. Do rewizyi tej przybierze sobie kominiarza i jednego członka gminy, ile możności znawcę, budowniczego, murarza lub cieślę. Celem rewizyi tej jest zbadanie dokładne stanu budynków pod względem ich bezpieczeństwa od pożaru, wykrycie i uchylenie wszystkiego, coby pożar sprowadzić mogło, skontrolowanie stanu budowlanego, kominów, pieców, palenisk, rur ogniowych, ich otoczenia, w myśl ustawy budowlanej, stanu wyczyszczenia kominów, stanu piorunochronów, dalej celem rewizyi jest zbadanie, czy przechowywanie zapalnych przedmiotów odbywa się wedle przepisów, zwłaszcza zaś przechowywanie siana, słomy, wiór, trocin, popiołu, spirytusu, nafty, smoły i t. p. Nareszcie celem rewizyi jest sprawdzenie stanu przyborów i rekwizytów ogniowych. O wyniku tej rewizyi, tudzież uczynionych przy niej zarządzeniach, zawiadomi Naczelnik Radę gminną na najbliższem posiedzeniu i będą one — ile możności — protokolarnie spisane.

Kto się nie zastosuje do zarządzeń Naczelnika gminy wskutek takiej rewizyi wydanych — ulegnie karze w myśl postanowień karnych niniejszej ustawy — a nadto będą te zarządzenia w razie sporu na jego koszt wykonane.

§. 10. Naczelnicy miast wyżej 10.000 mieszkańców i miasteczek winni są o rezultacie dorocznej rewizyi ogniowej i zarządzonych środkach przedłożyć treściwe sprawozdanie Wydziałowi powiatowemu.

Czyszczenie kominów.

§. 11. Naczelnik gminy, a względnie jej delegat lub urzędnik sprawujący policyę ogniową, czuwa nad regularnem czyszczeniem kominów.

Kominy i rury kominowe czyszczone będą przez ukwalifikowanych i upoważnionych kominiarzy. Jak często ma się odbywać czyszczenie kominów w miesiącach zimowych i letnich, z uwzględnieniem lokalnych stosunków, jakości kominów i palenisk, rodzaju przemysłu używającego ognia, określi miejscowy regulamin ogniowy, po zasięgnięciu opinii kominiarza. Za zasadę jednak służyć ma co następuje:

Kominy, obejmujące dym z zwyczajnego ognia kuchennego lub z opału zwyczajnych pieców, wycierane być mają należycie i czysto co cztery tygodnie przez cały ciąg ich używania.

Kominy obejmujące dym z trzech lub więcej ognisk, tudzież z kuchni publicznych domów gościnnych, koszar, klasztorów, czyszczone będą co 14 dni, kominy warstatów profesyonistów w ogniu robiących co ośm dni.

Kominy t. z. rosyjskie winny być z reguły raz do roku za przyzwoleniem Naczelnika gminy, przy przestrzeganiu potrzebnych ostrożności, za co kominiarz jest odpowiedzialnym, wypalane. Dla ułatwienia kominiarzowi może być jednak pozwolenie to naczelnika gminy nie od wypadku do wypadku udzielanem, lecz na pewien czas, lecz nie dłużej jak na rok, dla pewnych dzielnic rejonu kominiarskiego.

Przed wypalaniem komina winni być właściciele domów w promieniu 300 metrów przez właściciela komina uwiadomieni, i należy unikać fałszywego alarmu pożarowego.

Na podstawie powyższych prawideł wyda Naczelnik gminy bliższe postanowienia co do terminów czyszczenia kominów i sposobu wykonywania kontroli tej czynności.

Większe miasta, gdzie jest kilku kominiarzy, będą podzielone na rejony kominiarskie, z których każdy oddany będzie jednemu kominiarzowi, osobiście za swój rejon odpowiedzialnemu.

§. 12. Jeżeli kto sprzeciwia się czyszczeniu komina w swej realności, winien o tem kominiarz zawiadomić naczelnika gminy, który w sposób przymusowy czyszczenie komina wykonać każe.

§. 13. Radą gminna oznacza taryfę opłat kominiarskich i przedkłada ją władzy przemysłowej do zatwierdzenia Gdyby kto wzbraniał się wypłacić kominiarzowi należące się według taryfy wynagrodzenie, będzie wynagrodzenie to przez naczelnika gminy w sposób egzekucyjny ściągnięte,

Straż nocna.

§. 14. Rada gminna ustanawia opłacaną z kasy gminnej straż nocną, która ma czuwać w nocy nad bezpieczeństwem od pożaru, a w razie wybuchu ognia dawać sygnały alarmowe. Straż nocna składa się z jednego lub kilku stróżów nocnych według potrzeby.

W miastach mających własną straż policyjną abo straż ogniową straż ta pełni także służbę stróżów nocnych.

Patrolowanie i obławy na włóczęgów.

§. 15. Celem zapobieżenia podkładaniu ognia przez włóczęgów w gminach, w których nie ma właściwej straży policyjnej, należy oprócz nakazywanych przez władze administracyjne poszukiwań ogólnych, zarządzać przynajmniej 6 razy do roku patrolowania za włóczęgami w obrębie gminy.

III. Gaszenie pożarów.

Regulamin pożarny.

§. 16. Dla każdej gminy, tudzież dla oddalonych od gminy, choć do innej należącej miejscowości, wyda Rada gminna odpowiednio do miejscowych stosunków osobny regulamin pożarny jako część regulaminu ogniowego, określający kierownictwo ratunkiem, rozdział czynności pomiędzy osoby, zajmujące się ratunkiem, sposób czuwania nad bezpieczeństwem rzeczy z pożaru uratowanych i t. p. — tak, ażeby zapobiedz wszelkiemu nieporządkowi przy ratunku i niebezpieczeństwu strat ubocznych.

W gminach, w których się znajduje zorganizowany korpus straży pożarnej płatnej czy ochotniczej, regulamin straży jest oraz regulaminem pożarnym dla gminy i wydany będzie przez Zwierzchność gminy w porozumieniu z naczelnikiem straży.

W gminach, zanim powstanie korpus straży pożarnej, Rada gminna, oprócz wydania regulaminu pożarnego, wyznaczy osobę kierującą ratunkiem, tudzież tych, którzy mają kierować sikawkami, wężami, wchodzić na dachy, dostarczać wody, pilnować rzeczy z pożaru uratowanych i t. p. tak, ażeby w danym razie każdy wiedział, jaka czynność do niego należy. — Regulamin pożarny przedkłada gmina Wydziałowi powiatowemu do zatwierdzenia.

Obowiązek niesienia pomocy.

§. 17. Każdy członek gminy, a nawet każdy obcy w gminie zamieszkały, jest obowiązany pod karami w §§. 2 do 76 oznaczonemi, na wezwanie naczelnika gminy lub tego, kogo gmina stale do kierowania ratunkiem oznaczy, osobiście i bezpłatnie w obrębie gminy nieść pomoc przy gaszeniu pożaru i spełniać czynności, które mu poruczone zostaną, o ile do nich jest zdolny i o ile jego własne mienie nie jest zagrożone. — Każdy właściciel domu jest obowiązany dostarczyć wszelkich przyborów do gaszenia ognia, o ile one nie są mu potrzebne do ratowania jego własnego mienia. Właściciel studni prywatnej nie może podczas pożaru zabronić czerpania wody z jego studni w celu gaszenia pożaru.

§. 18. Tym, którzy przy gaszeniu pożaru mają stale poruczone pewne czynności, wymagające szczególnej zręczności i wprawy, większego wysiłku lub narażenia swej osoby — wyznaczy gmina, jeżeli tego żądają, pewne umiarkowane wynagrodzenie, którego wysokość Rada gminna oznaczy.

Pogotowie koni.

§. 19. Właściciele koni są obowiązani pod karami w §§. 2 do 76. ustanowionymi, na zarządzenie naczelnika gminy lub osoby do kierowania ratunkiem wyznaczonej dostarczyć zaprzęgu do sikawek i beczkowozów. — W regule będzie to dostarczanie koni odbywać się kolejno — wszakże w razach nagłych można nakazać dostarczenie koni bez względu na kolej i każdy właściciel koni winien się temu poddać, a nawet zaprzęgi przypadkowo w miejscu pożaru się znajdujące, mogą być użyte. Rada gminna może też na właścicieli koni, których domostwa leżą w pobliżu studni, nałożyć obowiązek przybywania na miejsce pożaru z beczką wody i do dostarczania jej stale aż do ugaszenia pożaru.

Za użycie koni, zwłaszcza przy stałem dostarczaniu wody, należy właścicielom koni, jeżeli tego żądają, wypłacać odpowiednie wynagrodzenie, którego wysokość Rada gminna oznaczy.

Pomoc gminom sąsiednim.

§. 20. Każda gmina jest obowiązaną w miarę możności nieść bezpłatnie pomoc gminom sąsiednim w razie wybuchu pożaru, a to w odległości 10 kilometrów; — szczególniej zaś w razie, jeżeli gmina pożarem dotknięta pomocy takiej zażąda. Wyjątek od tego dozwala się tylko wtedy, gdyby gmina sąsiednia pożarowi sama na własnym obszarze była ogniem zagrożona. Lecz na wypadek wyjazdu sikawki lub straży pożarnej z miasta lub miasteczka winny być przewidziane i zarządzone środki bezpieczeństwa w temże mieście lub miasteczku.

§. 21. Koszta niesienia pomocy przy gaszeniu pożaru w miejscowościach po za obrębem gmin położonych, jak również sprawienia lub naprawy uszkodzonych przy tem przyborów ratunkowych, ponoszą gminy lub miejscowości pomoc niosące.

Środki alarmowe.

§. 22. W miastach wyżej 10.000 mieszkańców winny być utrzymane przez gminę stałe stacye obserwacyjne, dla rychłego dostrzegania dymu i ognia i miejsca gdzie pożar wybucha, połączone ze strażnicą pożarną ile możności telegrafem lub telefonem.

§. 23. Naczelnik gminy, lub komu to z urzędu poruczonem zostanie, zarządzi co potrzeba, aby wiadomość o pożarze, który wybuchł czy to w własnej gminie czy w gminach sąsiednich, bezzwłocznie ogłoszoną była — ku czemu służyć mają dzwony alarmowe albo dzwony kościelne. — W budynkach większych rozmiarów oddalonych od gminy należy także umieszczać dzwony alarmowe, w budynkach mniejszych grzechotki lub inne tego rodzaju przyrządy alarmowe do zwołania ludzi z pola lub sąsiednich budynków.

W miastach większych, mających zorganizowane straże pożarne, można przy zaprowadzeniu dobrego systemu zawiadamiania samejże straży o wybuchu pożaru zaniechać alarmowania ludności.

§. 24. Kto dostrzeże bądź w miejscu, bądź w sąsiedniej gminie wybuchający pożar, obowiązany jest uwiadomić o tem natychmiast naczel-

nika gminy lub ustanowionego przez Radę gminną kierownika ratunkiem pożaru.

§. 25. Każdy zdolny do tej czynności obowiązanym jest dać się użyć za posłańca zawiadamiającego o wybuchu pożaru w obrębie gminy bezpłatnie, a do gmin sąsiednich za wynagrodzeniem, które Rada gminna oznaczy.

O ile to jest potrzebne i możliwe, należy w razie wybuchu pożaru wysłać do gmin sąsiednich konnych posłańców z zawiadomieniem.

Dostarczanie koni odbywa się na zasadzie §. 18. niniejszej ustawy.

Woda.

§. 26. Gmina jest obowiązana starać się o to, ażeby posiadała zawsze dostateczny zapas wody do gaszenia pożaru. Jeżeli w naturalnych zbiornikach nie ma wody w dostatecznej ilości, gmina winna się w nią zaopatrzyć w ten sposób, iżby w każdej miejscowości znajdowała się przynajmniej jedna dostatecznie obfita studnia. W większych miejscowościach ma być kilka takich studni.

W miastach większych powinne być urządzane ile możności publiczne rezerwoary wodne lub wodociągi.

W miejscach, w których zakładanie studni jest niemożliwe, zakładać należy cysterny lub sadzawki, które przynajmniej raz na rok będą czyszczone.

§. 27. Przy udzielaniu pozwoleń na budowy zważać należy na to, żeby przy wszystkich budynkach mieszkalnych, lub publicznych zakładach rękodzielniczych lub fabrycznych stajniach itp. znajdowały się studnie mające dostateczną ilość wody. Studnie te tak mają być umieszczone, aby w razie wybuchu pożaru były przystępne.

§. 28. Na strychach domów piątrowych znajdywać się winny beczki napełnione wodą z dodaniem ługu lub soli, których wielkość i liczbę zastosowaną do wymiarów budynku przepisze gminny regulamin pożarny.

Rada gminna może to zarządzenie rozciągnąć na wszystkie domy.

Narzędzia ratunkowe. Sikawki i inne rekwizyta ratunkowe.

§. 29. W każdej gminie miejskiej lub małomiejskiej powinna się znajdywać najmniej na każde 100 domów jedna sikawka wozowa ssąco tłocząca w dobrym stanie z potrzebnemi przyborami, której cylinder ma mieć przynajmniej 12 centymetrów średnicy, że spójniami normalnego wymiaru, dalej dwie sikawki ręczne, oraz najmniej 3 beczkowozy na sikawkę i 50 wiaderek.

Normalny wymiar spójni ma mieć 75*mm*. Beczkowozy mają obejmować przynajmniej po 464 litry (8 wiader) i liczba ich ma być przynajmniej trzy razy większą od liczby sikawek.

§. 30. Zniżenie powyższej oznaczonej minimalnej ilości przyborów do gaszenia pożaru może być dozwolone przez Wydział krajowy odpowiednio do miejscowych stosunków.

§. 31. Wszystkie osobno położone miejscowości w gminie należy stosownie do ich obszaru i lokalnych potrzeb zaopatrzyć w odpowiednią

liczbę sikawek wózkowych, metalowych ssąco-tłoczących przenośnych lub ręcznych, drabin, osęk, wiaderek i t. p. przyborów ogniowych.

Koszta przyborów publicznych.

§. 32. Koszta przyborów ogniowych, służących dla całej gminy, ponosi gmina, zaś te, które służyć mają dla pojedyńczych miejscowości lub właścicieli domów, sprawione być mają kosztem tychże.

§. 33. Jeżeli w jakiej gminie koszta sprawienia potrzebnych wozowych sikawek z przyborami nie mogą być pokryte ani z majątku gminnego, ani z dochodów gminnych, bez wyraźnej szkody dla gospodarstwa gminnego, w takim razie Wydział krajowy na przedstawienie krajowego inspektora straży pożarnych, może przyjść w pomoc z funduszu krajowego.

Przybory ogniowe prywatne.

§. 34. Posiadacze większych budynków, szczególniej takich, w których znajdują się większe ogniska, n. p. fabryk, browarów, hamerni i t. p. obowiązani są utrzymywać własne sikawki wozowe i ręczne.

§. 35. Każdy dom większy, szczególniej w miastach lub osadach, w których odbywają się targi, winien być zaopatrzony przynajmniej w jedną sikawkę ręczną, jedną drabinę, jedną osękę, sześć wiaderek, siekierę i jedną drutem oplecioną latarnię.

§. 36. Naczelnik gminy w porozumieniu z naczelnikiem straży pożarnej oznacza ilość przyborów ogniowych, oraz postanawia, w jakie przybory który dom ma być zaopatrzony.

Kontrolę nad znajdującemi się w każdym domu przyborami ogniowemi wykonywa się przy rewizyach ogniowych. (§. 9.).

IV. Straż pożarna.

Cel i rodzaj straży pożarnej.

§. 37. Celem straży pożarnej jest systematyczny ratunek w razie pożaru dla ochrony życia i własności mieszkańców.

§. 38. Straż pożarna może być:

a) gminna czyli zawodowa i płatna, albo

b) ochotnicza, albo

c) przymusowa.

Mogą też w gminie istnieć dwa lub wszystkie trzy rodzaje obok siebie, objęte w jedną organizacyę regulaminem ogniowym określoną, a to w ten sposób, że każdy rodzaj może mieć poruczone sobie inne zadania ratunkowe.

Straż pożarna gminna (zawodowa płatna).

§. 39. Straż pożarna płatna należy do służby gminnej i jako taka uorganizowaną jest według przepisów ustawy gminnej i szczególnych postanowień Rady gminnej.

§. 40. W każdem mieście lub miasteczku bez wyjątku musi być zorganizowana straż pożarna gminna płatna, odpowiednio do środ-

ków gminy. O ile obowiązków straży pożarnej gminnej nie weźmie na siebie straż ochotnicza, lub nie dadzą się uskutecznić zastąpieniem przez straż przymusową, obowiązki te będą większe lub mniejsze. Mogą zaś zredukować się do obowiązku utrzymywania przez gminę przynajmniej jednego strażaka w dzień, a jednego w nocy, który umie obejść się z sikawką i może ją obsługiwać w razie pożaru, a pilnuje pogotowia pożarowego.

W miastach liczących wyżej 15.000 mieszkańców musi być zorgazowany korpus straży pożarnej gminnej, bez względu na istnienie straży ochotniczej.

Regulamin ogniowy miejscowy określa zadanie i sposób działania straży ogniowej gminnej.

Straże pożarne ochotnicze.

§. 41. Straże pożarne ochotnicze tworzą się dobrowolnie, a względnie z obowiązku w §. 15. orzeczonego i na zasadzie prawa o stowarzyszeniach i uchwalonych przez siebie statutów.

§. 42. W każdem mieście lub miasteczku, w którem nie ma jeszcze straży pożarnej, naczelnik gminy winien się starać o jej utworzenie, przynajmniej przez wydanie odezwy wzywającej do utworzenia straży ochotniczej, a w razie bezskuteczności odezwy zorganizuje straż przymusową według przepisów §§. 58. do 60.

Gdzie już istnieje straż pożarna ochotnicza, naczelnik gminy winien w odpowiedni sposób wzywać i zachęcać, ażeby do niej w dostatecznej liczbie przystępywano.

§. 43. Gdy się zgłosi dostateczna liczba ochotników, naczelnik gminy winien ich zwołać celem ustanowienia sobie statutów i wyboru naczelnika i dowódzców oddziałów straży.

§. 44. Statut straży ochotniczej musi być zgodny z miejscowym regulaminem ogniowym ogłoszonym przez Radę miejską. Statut zatwierdza Rada miejska zanim będzie podany do wiadomości władzy politycznej, w myśl ustawy o stowarzyszeniach.

§. 45. Straż ochotnicza biorąc na siebie dobrowolnie obowiązki, trudy i niebezpieczeństwa straży pożarnej gminnej, staje się instytucyą gminną, i jako takiej, koszta uzbrojenia potrzebnego do wykonywania jej zadania, o ile one nie będą pokryte z własnych dochodów stowarzyszenia straży ochotniczej, mają być ponoszone przez gminę. Obowiązkiem też gminy jest postarać się dla straży o instruktora i ponosić koszta nauki i wyćwiczenia straży.

§. 46. Radzie gminnej służy prawo potwierdzenia wyboru naczelnika straży ogniowej ochotniczej.

Naczelnik straży pożarnej ochotniczej jest honorowym urzędnikiem gminy i jako taki składa na czas swego urzędowania przysięgę służbową.

§. 47. Naczelnik straży pożarnej ochotniczej na miejscu pożaru jest w rozporządzeniach swoich niezależnym, lecz jest za nie przed naczelnikiem gminy odpowiedzialnym; w miejscach zaś, w których straż ochotnicza istnieje obok stałej, na miejscu pożaru naczelnik straży ochotniczej podlega naczelnikowi straży stałej.

§. 48. Rada gminna wykonywa pod względem służby pożarnej nadzór nad strażą ochotniczą i naczelnik jej jest obowiązany składać naczelnikowi gminy sprawozdania o wszystkiem, co się służby pożarnej dotyczy.

§. 49. Zwierzchność gminna ma prawo zakazać wszelkich niewłaściwości służbowych, jakieby się przy pełnieniu służby straży pożarnej ochotniczej okazały; naczelnik jest obowiązany wykonać rozporządzenie Zwierzchności, od których służy mu jednak prawo rekursu do Rady gminnej.

W razie gdyby straż ochotnicza nie odpowiedziała ściśle celowi w §. 37. określonemu, a odnośne rozporządzenia Zwierzchności gminnej nie były przez straż ochotniczą przestrzegane, Rada gminna orzeka o potrzebie rozwiązania straży, i donosi o tem Władzy politycznej w myśl ustawy o stowarzyszeniach. Toż samo czyni Wydział powiatowy w razie, gdyby Rada gminna tolerowała straż ochotniczą nieodpowiadającą celowi, a lokalne warunki nie pozwalały na naprawę i polepszenie miejscowej straży ochotniczej.

§. 50. Jeżeli straż ochotnicza pobiera zasiłki pieniężne od gminy, winna z nich składać Zwierzchności gminnej rachunki.

§. 51. Członkowie straży pożarnej ochotniczej mają prawo w służbie i po za służbą nosić mundur i używać szczególnych oznak, które mają być podane do publicznej wiadomości i których osobom nie należącym do straży ochotniczej używać nie wolno.

§. 52. Na miejscu pożaru wszystkie zamiejscowe straże, choćby i bez zawezwania przybyłe na ratunek, zostają pod rozkazami naczelnika straży miejscowej i winne się stosować do jego rozporządzeń.

§. 53. W gminach, w których straż pożarna nie istnieje, tak osoby przeznaczone do specyalnych czynności (§ 17.) jak wszyscy pomoc niosący, winni się stosować do rozporządzeń naczelnika gminy lub oznaczonego przez Radę gminną kierownika ratunku, którzy władzę swoją przelać mogą na naczelnika jednej z obecnych na miejscu straży pożarnych zamiejscowych.

§. 54. O ile straż pożarna ochotnicza nie jest w możności pokryć wydatków na niezbędne narzędzia i przybory ratunkowe ze swego majątku lub z dobrowolnych składek, gmina jest obowiązaną w miarę możności przyjść jej w pomoc z własnych funduszów lub z innych na ten cel zasiłków czy to z funduszu krajowego (§. 33.), czy od zakładów ubezpieczeń, czy w inny sposób uzyskanych.

Wsparcie członków okaleczałych i kasa wsparcia.

§. 55. Członkom straży ochotniczej, którzy przy pożarze podczas pełnienia służby zostali uszkodzeni w sposób, czyniący ich niezdolnymi do pracy, w razie niedostatku należy się wsparcie bez względu na ich przynależność do gminy.

Te same przepisy stosują się do wdów i sierót członków straży pożarnej stałej i ochotniczej, którzy w służbie doznają uszkodzenia czyniącego ich niezdolnymi do pracy.

§. 56. Nie uszczuplając praw do wsparcia, służących ogólnie członkom straży ochotniczej (§. 55.) ze strony gminy, straże te mogą zawrzeć między sobą związek w celu wspierania członków, którzy przy gaszeniu pożaru ponieśli kalectwo, jakoteż wdów ich i sierót. Do kasy takiego związku oprócz wkładek członków, dobrowolnych ofiar i subwencyj, wpły-

wać będą także tudzież dochody z kar za przekroczenia policyjno-ogniowe popełnione w miejscach, w których znajdywać się będą straże ochotnicze należące do związku.

§. 57. Wydziałowi krajowemu służy prawo nadzoru nad zarządem kasy wsparcia i w tym celu przedkładane będą Wydziałowi corocznie preliminarze tudzież zamknięcia rachunków tejże kasy.

Straż przymusowa.

§. 58. Gdzie gmina nie jest w stanie utrzymać dostatecznej straży pożarnej gminnej, a nie dało się zorganizować straży ochotniczej lub ona jest jeszcze niedostateczną, naczelnik gminy za uchwałą Rady miejskiej tworzy straż przymusową. Może to nastąpić także dla wzmocnienia istniejącej straży gminnej lub ochotniczej.

§. 59. Do straży przymusowej mocen jest naczelnik gminny powołać każdego mężczyznę od 18 do 40 roku, który nie jest chory lub kaleka. Wolnymi są jedynie duchowni, urzędnicy czynni w służbie gminy, powiatu, kraju i państwa, nauczyciele publicznych szkół, lekarze i aptekarze.

§. 60. Ze służby w straży przymusowej można się wykupić rocznym podatkiem w wysokości od 1 zł. do 10 zł. ustanowionym przez Radę gminną na obowiązanych do przymusowej służby pożarnej, rozkładanym według trzech klas podatkowych. Dochód z tego podatku idzie na cele wykonywania policyi ogniowej w gminie, ma być wraz z innymi funduszami na cele ogniowe przeznaczonymi osobno administrowanym.

Okręgi pożarnicze.

§. 61. W promieniu 10 kilometrów mogą się łączyć gminy okoliczne z gminą miejską w okręg pożarniczy, celem utrzymywania wspólnego sikawki lub sikawek oprócz sikawki lub sikawek przymusowo w każdej gminie znajdować się mających, oraz celem utrzymania wspólnej straży pożarnej, zawodowej i płatnej, czy też ochotniczej.

§. 62. Połączenie gmin w okręg pożarniczy odbywa się na zasadzie dobrowolnej umowy co do wzajemnych praw oraz ciężarów i obowiązków. Statut spółki takiej musi być zatwierdzony przez wszystkie Rady gminne w skład okręgu pożarniczego wchodzące i potrzebuje zatwierdzenia Wydziału powiatowego, który gminy zbyt odległe lub niedostępne z związku wyłączy.

§. 63. Gdzieby się tego konieczność okazała dla niedostateczności środków ratunkowych pojedyńczych gmin, może Wydział powiatowy za upoważnieniem Wydziału krajowego przymusowo łączyć okoliczne gminy w okręg pożarniczy przymusowy, rozkładając ciężary na gminy i wkładając potrzebne kwoty w budżet gmin.

V. Postępowanie podczas pożaru i po pożarze.

§. 64. Naruszenie prywatnego prawa własności w celu gaszenia pożaru np. wyłamywanie, zrywanie dachu itp. może nastąpić tylko w razie ostatecznej potrzeby, gdy nie ma innego środka do stłumienia ognia lub zapobieżenia rozszerzaniu się płomieni, lecz w takim nawet razie, wyjąwszy wypadki najgwałtowniejsze, nastąpić może jedynie z rozporządzenia naczel-

nika straży pożarnej, gdzie zaś nie ma zorganizowanej straży, z rozporządzenia naczelnika gminy lub wyznaczonego przez niego kierownika ratunku.

§. 65. Właściciele domów są obowiązani jak najspieszniej przedsięwziąć środki przeciw szerzeniu się wybuchłego pożaru, przez przygotowanie zapasu wody, przystawienie drabin, obsadzenie dachu, zamknięcie strychów, okien i otworów, przygotowanie zapasu wilgotnych mioteł ogniowych i t. d.

Mieszkańcy domu są obowiązani przy tych czynnościach wedle możności dopomagać.

§. 66. Po pożarze naczelnik gminy winien przedsięwziąć odpowiednie środki, ażeby ogień zupełnie został wygaszony i żeby dalsze niebezpieczeństwo nie zagrażało.

Część ludzi należących do ratowania z potrzebnymi przyborami powinna pozostać na miejscu aż do zupełnego wygaszenia ognia.

Sikawki dostarczone do pomocy przy gaszeniu będą właścicielom bezpłatnie przez mieszkańców gminy odstawione zaraz po zgaszeniu pożaru.

Śledztwo przyczyn pożaru.

§. 67. Po zupełnem ugaszeniu pożaru naczelnik gminy przy pomocy naczelnika straży i potrzebnych świadków i znawców wykona najściślejsze śledztwo co do przyczyny pożaru, zbada, czy nie zaszły takie okoliczności, które wymagałyby skarcenia lub przedsięwzięcia środków zapobiegawczych, ażeby się nie powtarzały na przyszłość i stwierdzi, czy przybory ratunkowe były w należytym porządku, oraz którzy z ratujących najbardziej się odznaczyli.

§. 68. Jeżeli okaże się przeciw komu uzasadnione podejrzenie, że stał się winnym czynności zabronionej ustawą karną, naczelnik gminy natychmiast sąd o tem zawiadomi, jeżeli zaś idzie o przekroczenie przeciw policyi budowniczej lub ogniowej, naczelnik gminy działa w zakresie swojej władzy.

§. 69. O wyniku śledztwa co do przyczyn, rozmiarów pożaru, wielkości szkód i innych mających publiczny interes wykrytych szczegółów, naczelnik gminy najdalej w ciągu tygodnia po pożarze zawiadomi polityczną władzę powiatową.

§. 70. Przy wydawaniu świadectw urzędowych dla zabezpieczonych, że pożar nie wynikł z ich winy, naczelnik gminy postępować będzie z całą przezornością i ścisłością.

Świadectwa takie wydawane być mogą dopiero po ukończonem śledztwie i za wszelkie pod tym względem zaniedbania naczelnik gminy jest odpowiedzialnym.

§. 71. Świadectwa takie tylko w tym razie wydawane być mogą, jeżeli śledztwo okaże, że zabezpieczeni nie są winni zbrodni, przestępstwa lub wykroczenia przewidzianego w ustawie karnej, ani też przestępstwa lub wykroczenia przeciw przepisom policyi budowniczej lub ogniowej, ani wreszcie innego przewinienia w duchu §. 1.294 kodeksu cywilnego.

VI. Postanowienia karne.

§. 72. Czynności lub zaniedbania grożące niebezpieczeństwem pożaru przewidziane w ustawie karnej, będą według tejże ustawy, zaś przewidziane w ustawie budowniczej, według ustawy budowniczej karne.

§. 73. Czynności lub zaniedbania grożące niebezpieczeństwem pożaru przewidziane ogólnymi przepisami i rozporządzeniami policyjnemi, oraz zarządzeniami Rad gminnych, ze względu na miejscowe stosunki, o ile w tychże przepisach i rozporządzeniach nie jest oznaczoną inna kara, mają być karane grzywną od 1 zł. do 50 zł. lub w razie niemożności zapłacenia aresztem do dni 10.

§ 74. Jeżeli na mocy niniejszej ustawy potrzeba zmusić kogoś do wykonania pewnej czynności, nastąpić to może pod zagrożeniem kary pieniężnej do 10 zł. lub w razie niemożności płacenia do 48 godzin aresztu.

Zapłacenie lub odsiedzenie kary nie uwalnia od obowiązku wykonania wymaganej czynności.

W razie, gdyby się okazała potrzeba powtórnego zmuszania kogoś do tej samej czynności — należy karę podwoić, a w razie dalszego oporu czynność zarządzoną na koszt winnego wykonać.

§. 75. Co do sposobu orzekania kar i toku instancyi, obowiązują postanowienia ustawy gminnej.

§. 76. Prawomocne wyroki karne wykonywa naczelnik gminy.

Kary pieniężne wpływają do funduszu utrzymania rekwizytów ogniowych w gminie.

VII. Organa i władza wykonujące policyę ogniową.

Organa wykonawcze i tok instancyi.

§. 77. Naczelnik gminy wykonywujący postanowienia niniejszej ustawy rozstrzyga w pierwszej instancyi, o ile niniejszą ustawą lub ustawą gminną, albo własnym statutem gminy, decyzya nie jest pozostawioną Radzie gminnej.

§. 78. Przeciw orzeczeniu naczelnika gminy służy rekurs do Rady gminnej, zaś przeciw temu do Wydziału powiatowego, a następnie do Wydziału krajowego.

Termin do wniesienia rekursów tych jest 8-dniowy.

§. 79. W miastach mających własne statuta, określenia kompetencyi statutami tymi objęte — pozostają w swojej mocy.

Kontrola wykonywania policyi ogniowej.

Kontrolorowie ogniowi powiatowi.

§. 80. Dla skutecznej kontroli nad wykonaniem policyi ogniowej w miastach, prócz miast stołecznych, w miasteczkach i wsiach, ustanawiają się kontrolorowie powiatowi ogniowi.

§ 81. Kilka powiatów, lub jeden powiat, może mieć kontrolora ogniowego objazdowego, dla kontrolowania wykonywania policyi ogniowej, wprowadzenia w życie straży pożarnych zwłaszcza ochotniczych, łączenia gmin w okręgi pożarowe, spółki sikawkowe i dla utrzymywania wspólnych straży pożarowych. Kontrolorzy ogniowi będą pełnili funkcye kontrolorów ubezpieczeń w razie wprowadzenia przymusowej asekuracyi.

§. 82. Zakres działania kontrolora powiatowego określa instrukcya służbowa, wydana przez Wydział powiatowy, zatwierdzona przez Wydział krajowy.

§. 83. O wszystkich zaniedbaniach ze strony gmin o wykonaniu niniejszej ustawy o policyi ogniowej jakoteż o wszystkich brakach i potrzebach donosi bezzwłocznie kontrolor objazdowy właściwemu Wydziałowi powiatowemu, wytknąwszy na piśmie i protokolarnie te zaniedbania i potrzeby na miejscu odnośnej Zwierzchności gminnej.

Wykonanie przymusowe na koszt gminy.

§. 84 Wydział powiatowy na doniesienie to bezzwłocznie rozporządza co należy w gminie wykonać, udaje się do c. k. Starostwa o wykonanie tychże rozporządzeń, a to w myśl §. 107. ustawy gminnej na koszt i stratę gminy, w razie zaniedbania lub wzbraniania się ze strony gminy w sprawach §. 27. ust. gm. objętych. Rada powiatowa w sprawach dotyczących policyi ogniowej korzystać będzie z całą bezwzględnością z §. 70 ustawy gminnej, mocą której przysługuje jej prawo wstawiania potrzebnej kwoty na potrzebne urządzenia i zarządzenia w gminie w budżet gminy i nałożenia na ich pokrycie dodatków do podatków.

Naczelna inspekcya Wydziału krajowego.

§. 85. Wydział krajowy wykonuje naczelną inspekcyę policyi ogniowej przez własnych urzędników technicznych i administracyjnych, oraz powoływanych *ad hoc* ludzi fachowych, za pomocą których będzie:

1. kontrolować gminy w kraju, czy posiadają potrzebne do gaszenia pożarów przybory i czy utrzymują je w należytym stanie;

2. sprawdzać, czy straże pożarne tak płatne jak ochotnicze są należycie zorganizowane i wykształcone i czy odpowiadają takiemu celowi;

3. na prośbę Wydziałów powiatowych udzielać im wskazówek co do zatwierdzenia regulaminów pożarnych, przedkładanych przez gminy — a względnie układać wzorowe regulamina, osobne dla gmin wiejskich, a osobne dla miejskich większych i mniejszych — tudzież wzorowe statuta dla straży pożarnych płatnych i ochotniczych.

VIII. Postanowienie co do obszarów dworskich.

§. 86. W gminach miejskich, w których obszar dworski nie jest wcielony do związku gminnego, podlegają części obszaru dworskiego, położone w obrębie zabudowań gminy, postanowieniom powyższej ustawy.

Wykonywanie na tych częściach wszystkich czynności policyi ogniowej należy do zakresu działania gminy.

§. 87. Na częściach obszaru dworskiego nie wcielonego do gminy, które są położone przynajmniej w odległości 50 m. po za obrębem zabudowań gminy wiejskiej, obowiązują co do kompetencyi organów powołanych do wykonywania przepisów ustawy o policyi ogniowej, postanowienia w tej mierze zawarte w ustawie o policyi ogniowej dla wsi.

IX. Postępowanie przyspieszone.

§. 88. W sprawach policyi ogniowej winne wszystkie powołane organa i władze postępować jak najspieszniej.

§. 89. Wszystkie do tych spraw odnoszące się podania, rekursa i orzeczenia winny być opatrzone napisem: „Sprawa ogniowa".

X. Postanowienia końcowe.

Uchylenie dotychczasowych przepisów.

§. 90. Dotąd w sprawach policyi ogniowej dla gmin wiejskich mające moc obowiązującą postanowienia ustawy ogniowej i budowniczej dla miast i miasteczek wydane ces. patentem z dnia 28. Lipca 1786., §. 16. do §. 71., zostają uchylone.

Wykonanie ustawy.

§. 91. Polecam wykonanie niniejszej ustawy Mojemu Ministrowi spraw wewnętrznych.

Ustawa

z dnia . . . . . o policyi ogniowej obowiązująca w gminach wiejskich i na obszarach dworskich w Królestwie Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Zgodnie z ustawą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, postanawiam co następuje:

I. Postanowienia ogólne.

Wykonywanie policyi ogniowej.

§. 1. Policya ogniowa należy do własnego zakresu działania gminy lub obszaru dworskiego.

Koszta wykonywania policyi ogniowej ponosi w gminie gmina, na obszarze dworskim obszar dworski, o ile niniejsza ustawa w poszczególnych wypadkach inaczej nie postanowia.

§. 2. Wykonywanie policyi ogniowej należy do naczelnika gminy w gminie, do przełożonego obszaru dworskiego na obszarze dworskim.

§. 3. Rada gminna w większych gminach może ustanowić osobnego delegata, któremu poruczonem będzie sprawowanie policyi ogniowej pod kontrolą, kierunkiem i odpowiedzialnością naczelnika gminy. Tam zaś, gdzie istnieje straż pożarna, obowiązki te mogą być poruczone naczelnikowi straży.

§. 4. Przepisy ustawy karnej, tudzież rozporządzenia administracyjne, mocą których pewne, niebezpieczeństwem pożaru zagrażające czynności są zakazane, albo też są nakazane pewne środki ostrożności w obchodzeniu się z materyałami łatwo zapalnymi, tudzież o sposobie ich przechowywania, niemniej postanowienia ustaw i rozporządzeń o policyi budowniczej, pozostają nienaruszone.

§. 5. Policya ogniowa obejmuje środki, za pomocą których zapuszczaniu ognia i powstaniu pożaru zapobiegać należy, powstały pożar jak najrychlej dostrzedz, z najmniejszą szkodą przytłumić i ugasić, oraz winnych do odpowiedzialności pociągnąć należy.

II. Zapobieganie pożarom.

§. 6. Oprócz ogólnych przepisów ustawy karnej, które się niniejszem w głównej treści przypomina, oprócz poszczególnych rozporządzeń administracyjnych dziś obowiązujących, lub ogłosić się mających, mają być przestrzegane jak najściślej jeszcze przepisy niniejszą ustawą objęte, a nadto w myśl tych ustaw winna Rada miejska uzupełnić je przepisami, które mogłyby jeszcze podnieść bezpieczeństwo od ognia we wsi i uchylić niebezpieczeństwo pożaru lub zmniejszyć możliwą klęskę.

§. 7. Przypomina się, że ogólną ustawą, obowiązującą w Państwie austryackiem w §§. 434—459, zabronione jest pod karą:

a) budowanie czegokolwiek wbrew bezpieczeństwu lub wbrew istniejącym przepisom (§§. 434 i 441).

b) zatajanie dostrzeżonych wadliwości w budowaniu kominów (§§. 442 do 444).

c) nieostrożne obchodzenie się z materyałami łatwo zapalnemi, w składach kupieckich i handlach (§§. 445—446).

d) urządzenia w niebezpiecznych miejscach składów drzewa, słomy i siana (§. 447).

e) suszenie drzewa opałowego przy piecach (§. 448).

f) świecenie światłem otwartem w stodołach, stajniach, na strychach, oraz na gumnie lub podwórzu, gdzie się drzewo, słoma lub siano w pobliżu znajduje (§. 449).

g) świecenie światłem otwartem w magazynach, sklepach, piwnicach i składach, gdzie się przedmioty łatwo zapalne znajdują (§§. 450 do 460).

h) palenie tytoniu w stodołach, stajniach, na gumnie i w obejściu gospodarskiem, gdzie drzewo, słoma lub siano jest w pobliżu (§. 451).

i) rozkładanie ognia w pobliżu stajen, stodół, brogów i stert, albo w polu podczas żniw, tudzież samowolne wypalanie torfowisk lub ściernisk, jak niemniej odejście niewygaszonego ognia w lesie (§. 450).

k) jeżdżenie z zapalonemi pochodniami albo kagańcami naftowemi przez wieś, lasy i mosty drewniane (§§. 454—457).

l) zatajenie wszczętego pożaru dostrzeżonego, czy to u siebie czy u sąsiada §. 455).

m) międlenie lnu i konopi przy otwartem świetle (§. 459).

n) strzelanie lub spalanie ogni sztucznych w pobliżu budynków (§. 459).

§. 8. Oprócz powyższych przepisów ogólnych, przypisuje się ustawą niniejszą następujące środki ostrożności, których zaniedbanie surowo będzie karane:

a) ogień na kominie i w piecu piekarskim musi być co dzień przed udaniem się na spoczynek nocny, a już najpóźniej przed godziną dziesiątą wieczór, zupełnie wygaszony;

b) na noc musi być tak komin jak i czeluść pieca piekarskiego blachą żelazną zamkniętą. Zatykanie pieca deską, a komina tak zwaną „babą“ ze słomy i szmat, jest najsurowiej zabronione;

c) po wygaszeniu ognia wieczorem, nie wolno wkładać do pieca, celem suszenia, żadnych łatwo zapalnych przedmiotów, jako to: drzewa, lnu, konopi lub odzieży. Suszenie takie dozwolone być może tylko za dnia, i tylko w obecności gospodyni domu;

d) popiołów nie wolno wyrzucać na gnojowiska, ani pod ściany drewnianych budynków, ani do drewnianych skrzyń, ani przechowywać w komorze lub na strychu, lecz muszą na popiół przysposobione być jamy, w ziemi kopane opodal od gospodarskich budynków lub naczynia ogniotrwałe szczelnie kryte;

e) węgli kowalskich nie wolno przywozić do wsi wcześniej, jak w ośm dni po wypaleniu się lemierza;

f) wapna niegaszonego, drzewa opałowego, budulców i materyałów kołodziejskich, o ile pod gołem niebem są złożone, nie wolno składać bliżej jak w oddaleniu 10 metrów od zabudowań;

g) stert i brogów nie wolno stawiać w dziedzińcach gospodarskich, bliżej jak na 20 metrów od budynków słomą lub gontem pokrytych. Również w polu nie wolno stawiać brogów i stert bliżej jak 20 metrów od plantu kolei żelaznej;

h) tytoniu palić nie wolno nie tylko w budynkach gospodarskich i w obejściach gospodarskich, ale także i w polu pomiędzy stertami i kopkami, oraz przy nakładaniu zboża;

i) chłopcom do lat 20 nie wolno tytoniu palić po za obrębem izby mieszkalnej, a nikomu nie wolno przez wieś jechać z zapalonem cygarem;

k) zapałki w izbie mieszkalnej przechowywane być mają w miejscach nieprzystępnych dla dzieci;

l) w porze żniw i innych pilnych robót, kiedy zazwyczaj wszystkie dorosłe osoby z domu w pole wychodzą, nie wolno zostawiać ognia niewygaszonego w piecu;

m) w tejże porze nie wolno zamykać dzieci samych bez dozoru w chałupie;

n) strzelanie, używanie prochu w pobliżu zabudowań, spalanie ogni sztucznych jest surowo zakazane;

o) rznięcie sieczki, młócenie, międlenie i czesanie lnu i tym podobne roboty w nocnej porze albo zupełnie zaniechane, lub tylko przy świetle, umieszczonem w dobrze zamkniętej, zaszklonej latarni, odbywać się powinno;

p) w ogólności nikt nie powinien się ważyć z gołem światłem lub z żarzącemi węglami wchodzić na strychy, do stajen, stodół lub do innych miejsc, gdzie się znajdują rzeczy zapalne; a każdy dom opatrzony być powinien w jedną lub więcej latarń z dobrej blachy zrobionych i dobrze się zamykających i zaszklonych.

Nadzór i wykonanie ustawy.

§. 9. Naczelnik gminy czuwa nad wykonaniem powyższych przepisów, ustaw, rozporządzeń i uchwał Rady gminnej, o wykraczających przeciwko przepisom ustawy karnej donosi Sądowi, działających wbrew rozporządzeniom administracyjnym i uchwałom Rady gminnej karze we własnym zakresie działania i w poszczególnych wypadkach czuwa nad uchyleniem wszystkiego, co niebezpieczeństwo pożaru sprowadzić może, a zarządza wykonanie środków zapobiegających temu niebezpieczeństwu.

Rewizya ogniowa.

§. 10. Naczelnik gminy razem z delegatem jej sprawującym policyę ogniową, jeżeli taki jest w gminie (§. 3) dokona najmniej raz do roku ogniowej rewizyi budynków. Do rewizyi tej przybierze sobie kominiarza i jednego członka gminy, ile możności znawcę, murarza lub cieślę. Celem rewizyi jest zbadanie dokładne stanu budynków pod względem ich bezpieczeństwa od pożaru, wykrycie i uchylenie wszystkiego, coby pożar

sprowadzić mogło, skontrolowanie kominów, palenisk, pieców, rur ogniowych i dymowych i ich otoczenia, czy są w należytym stanie budowlanym, oraz czy kominy i rury należycie wyczyszczone. Dalej celem rewizyi jest i sprawdzenie stanu przyborów pożarnych, a to zarówno należących do gminy, jako też do kościoła, cerkwi, plebanii, szkoły, jak i do właścicieli domów. O wyniku tej rewizyi, tudzież uczynionych przy niej zarządzeniach, zawiadamia Naczelnik Radę gminną na najbliższem posiedzeniu i będą one — ile możności — protokolarnie spisane.

Kto się nie zastosuje do zarządzeń Naczelnika gminy wskutek takiej rewizyi wydanych — ulegnie karze w myśl postanowień karnych niniejszej ustawy — a nadto będą te zarządzenia w razie sporu na jego koszt wykonane.

Na obszarze dworskim dokonuje takiej rewizyi kontrolor ogniowy powiatowy.

Czyszczenie kominów i kominowe.

§. 11. Naczelnik gminy, a względnie jej delegat, sprawujący policyą ogniową, przełożony obszaru dworskiego, czuwają nad regulaminem czyszczenia kominów, jeden w gminie, drugi na obszarze dworskim.

Kominy i rury czyszczone będą przez ukwalifikowanych i upoważnionych kominiarzy.

Kominy, obejmujące dym z zwyczajnego ognia kuchennego lub z opału zwyczajnych pieców, wycierane być mają należycie i czysto najmniej pięć razy do roku. Kominy obejmujące dym z trzech lub więcej ognisk, oraz kominy warstatów profesyonistów w ogniu robiących, czyszczone co cztery tygodnie.

Na podstawie powyższych prawideł wyda Naczelnik gminy bliższe postanowienia co do terminów czyszczenia kominów i sposobu wykonywania kontroli tej czynności, a to z uwzględnieniem pory roku.

§. 12. Jeżeli kto sprzeciwia się czyszczeniu komina w swej realności, winien o tem kominiarz zawiadomić Naczelnika gminy, który w sposób przymusowy czyszczenie komina wykonać każe.

§. 13. Rada gminna oznacza taryfę opłat kominiarskich i przedkłada ją władzy przemysłowej do zatwierdzenia. — Gdyby kto wzbraniał się wypłacić kominiarzowi należące się według taryfy wynagrodzenie, będzie wynagrodzenie to przez Naczelnika gminy w sposób egzekucyjny ściągnięte.

Straż nocna.

§. 14. W każdej gminie najmniej 20 domów obejmującej — ustanowi Rada gminna opłacanego z kasy gminnej stróża nocnego, który ma czuwać w nocy nad bezpieczeństwem od pożaru, a w razie wybuchu ognia dawać sygnały alarmowe. — Dla miejscowości od gminy oddalonych, a do niej należących, będą wedle potrzeby osobni stróże nocni ustanowieni.

§. 15. W mniejszych miejscowościach mogą zamiast opłacanych stróżów nocnych nad bezpieczeństwem od ognia czuwać kolejno właściciele domów i komornicy przynajmniej w czasie od Czerwca do Października włącznie.

Czas i wykonywanie straży nocnej.

§. 16. Stróże nocni, lub ludzie do strzeżenia domów w nocy ustanowieni, powinni zostawać na straży od św. Michała do Wielkiejnocy od godziny 9-tej w nocy aż do godziny 4-tej z rana, a od Wielkiejnocy do św. Michała od godziny 10-tej w nocy, aż do 3-ciej rano.

Stróże nocni powinni na wsi ustawicznie tam i nazad chodzić, i bezustannie na ogień uważać, przeto podczas swej nocnej służby w karczmie lub jakiejś izbie siedzieć im nie wolno. Skoro zaś ogień, choćby z zapachu, z dymu, lub innym jakim sposobem spostrzegą, a tem bardziej przy wzniesieniu się rzeczywistego pożaru, powinni natychmiast wołaniem, nawet trąbieniem w róg, biciem w okna i we drzwi domów, mieszkańców budzić. Tam zaś, gdzie są dzwonnice, w dzwony powinni uderzyć.

Patrolowanie i obławy na włóczęgów.

§. 17. Celem zapobieżenia podkładaniu ognia przez włóczęgów, w gminach, w których nie ma właściwej straży policyjnej, należy oprócz nakazywanych przez władze administracyjne poszukiwań ogólnych, zarządzać przynajmniej 6 razy do roku patrolowania za włóczęgami w obrębie gminy.

Uwiadomienie zwierzchności i środki alarmowe.

§. 18. Kto dostrzeże bądź w miejscu, bądź w sąsiedniej gminie wybuchający pożar, obowiązany jest uwiadomić o tem natychmiast naczelnika gminy lub ustanowionego przez Radę gminną kierownika ratunkiem pożaru.

§. 19. Naczelnik gminy zarządzi, aby wiadomość o pożarze, który wybuchł, czy to we własnej wsi, czy we wsiach sąsiednich, bezzwłocznie była ogłoszoną, ku czemu służyć mają dzwony alarmowe, albo dzwony kościelne, szkolne, lub umyślny alarmowy dzwon, kołatawki, grzechotki, trąby nocnych stróżów, lub inne tego rodzaju przyrządy alarmowe, dla zwołania ludzi z pola lub sąsiednich budynków.

§. 20. Każdy zdolny do tej czynności obowiązanym jest dać się użyć za posłańca zawiadamiającego o wybuchu pożaru, w obrębie gminy bezpłatnie, a do gmin sąsiednich za wynagrodzeniem, które Rada gminna oznaczy.

O ile to jest potrzebne i możliwe, należy w razie wybuchu pożaru wysłać do gmin sąsiednich konnych posłańców z zawiadomieniem.

Dostarczanie koni odbywa się na zasadzie §. 24. niniejszej ustawy.

§. 21. We wsiach należy przestrzegać, ażeby w czasie robót polnych lub większego udziału gminy w uroczystościach, obchodach i t. p. po za obrębem gminy odbywanych, pozostała w domach pewna liczba osób mogących zaalarmować na przypadek pożaru.

III. Gaszenie pożarów.

Regulamin pożarny.

§. 22. Dla każdej wsi ustanowi Wydział powiatowy za porozumieniem się z naczelnikiem gminy i przełożonym obszaru dworskiego co do lokalnych właściwości i stosunków osobny regulamin pożarny, określający kierownictwo ratunkiem, rozdział czynności pomiędzy osoby, zajmujące się ratunkiem, sposób czuwania nad bezpieczeństwem rzeczy z pożaru uratowanych

wanych i t. p. — tak, żeby zapobiedz wszelkiemu nieporządkowi przy ratunku i niebezpieczeństwu strat ubocznych.

W każdej gminie, Rada gminna, według regulaminu pożarniczego wyznaczy osobę kierującą ratunkiem, tudzież tych, którzy mają kierować sikawkami, wężami, wchodzić na dachy, dostarczać wody, pilnować rzeczy z pożaru uratowanych i t. p. tak, ażeby w danym razie każdy wiedział, jaka czynność do niego należy.

Obowiązek niesienia pomocy.

§. 23. Każdy członek gminy, a nawet każdy obcy w gminie zamieszkały, jest obowiązany pod karami w §. 55. do 59. oznaczonemi na wezwanie naczelnika gminy lub tego, kogo gmina stale do kierowania ratunkiem oznaczy, osobiście i bezpłatnie w obrębie gminy nieść pomoc przy gaszeniu pożaru i spełniać czynności, które mu poruczone zostaną, o ile do nich jest zdolny i o ile jego własne mienie nie jest zagrożone. — Każdy właściciel domu jest obowiązany dostarczyć wszelkich przyborów do gaszenia ognia, o ile nie są mu potrzebne do ratowania jego własnego mienia. Właściciel studni prywatnej nie może podczas pożaru zabronić czerpania wody z jego studni w celu gaszenia pożaru.

Pogotowie koni.

§. 24. Właściciele koni na wsi są obowiązani pod karami w §. 55. do 59. ustanowionemi, na zarządzenie naczelnika gminy lub osoby do kierowania ratunkiem wyznaczonej dostarczyć zaprzęgów do sikawek i beczkowozów. W regule będzie to dostarczanie koni odbywać się kolejno. Zatem po wsiach, gdzie konie na pastwisku nocują, niektóre z nich na przemian w domu zostawione być winne, aby w przypadku potrzeby były w pogotowiu. Wszakże w razach nagłych można nakazać dostarczenie koni bez względu na kolej i każdy właściciel koni winien się temu poddać, a nawet zaprzęgi przypadkowe w miejscu pożaru się znajdujące, mogą być użyte. Rada gminna może też na właścicieli koni, których domostwa leżą w pobliżu studni, nałożyć obowiązek przybywania na miejscu pożaru z beczką i do dostarczania jej stale aż do ugaszenia pożaru.

Za użycie koni, zwłaszcza przy stałem dostarczaniu wody, należy właścicielom koni, jeżeli tego żądają, wypłacać odpowiednie wynagrodzenie, którego wysokość Rada gminna oznaczy.

Wzajemna pomoc dworu i gminy i pomoc sąsiadom.

§. 25. Każda gmina i obszar dworski pomagają sobie wzajemnie w razie pożaru, są też obowiązane w miarę możności nieść bezpłatnie pomoc gminom i dworom sąsiednim w razie wybuchu pożaru, a to w odległości jednej mili; — szczególniej zaś w razie, jeżeli gmina lub dwór pożarem dotknięte pomocy takiej zażąda. Wyjątek od tego dozwala się tylko wtedy, gdyby gmina sąsiednia pożarowi sama na własnym obszarze była ogniem zagrożona. Koszta niesienia pomocy przy gaszeniu pożaru w miejscowościach po za obrębem gmin położonych, jak również sprawienia lub naprawy uszkodzonych przy tem przyborów ratunkowych, ponoszą gminy lub dwory pomoc niosące.

Środki do opanowania pożaru.

Woda.

§. 26. Gmina jest obowiązana starać się o to, ażeby posiadała zawsze dostateczny zapas wody do gaszenia pożaru. Jeżeli nie ma we wsi rzeki lub stawu, gmina winna się w wodę zaopatrzyć ten sposób, iżby w każdej miejscowości znajdowała się przynajmniej jedna dostatecznie obfita studnia. W większych wsiach ma być kilka takich studni.

W miejscach, w których zakładanie studni jest niemożliwe, zakładać należy sadzawki, które przynajmniej raz na rok będą czyszczone.

Narzędzia ratunkowe.

§. 27. Gminy i obszary dworskie, oraz właściciele domów winni mieć dostateczną ilość odpowiednich i należycie utrzymywanych przyrządów ratunkowych. Ilość i jakość tychże, o ile nie są poniżej określone, postanawia regulamin pożarny dla każdej wsi przez Wydział powiatowy jak §. 22. w porozumieniu z naczelnikiem gminy i przełożonym obszaru dworskiego ustanowić się mający. Rada gminna ustanawia odpowiednie pomieszczenie dla rekwizytów ogniowych gminnych.

§. 28. W każdej wsi, przynajmniej 50 domów mającej, powinna się znajdować jedna sikawka metalowa w dobrym stanie, z potrzebnemi przyborami, której cylinder ma mieć przynajmniej 75 milimetrów średnicy ze spójniami normalnego wymiaru, z przyrządem ssącym, wyrzucająca najmniej 30 litrów wody na minutę, oraz najmniej 25 metrów węży ssących i tłoczących, dalej dwie sikawki ręczne, dwa beczkowozy i 20 wiaderek parcianych lub plecionych słomianych z wewnątrz i zewnątrz smołą wylanych.

W miejscowościach liczących 200 domów, powinne się znajdować najmniej dwie sikawki z odpowiednimi przyborami, a ile setek domów więcej w tej miejscowości, tyle powinno przybywać sikawek.

Normalny wymiar spójni ma mieć 75 milimetrów. Beczkowozy mają obejmować przynajmniej po 234 litry (4 wiader) i liczba ich ma być przynajmniej dwa razy większą od liczby sikawek.

Sikawka, która nie jest metalową, ssąco-tłoczącą, która ma cylinder i tłoki mniejsze niż 75 milimetrów w średnicy, i która mniej niż 30 litrów wody wyrzuca na minutę, nie może być uważaną za sikawkę pożarną.

Zniżenie powyższej oznaczonej minimalnej ilości przyborów do gaszenia pożaru może być dozwolone przez Wydział powiatowy odpowiednio do miejscowych stosunków.

§. 29. Posiadacze większych budynków, szczególniej takich, w których znajdują się większe ogniska, n. p. fabryk, browarów, hamerni i t. p., obowiązani są utrzymywać własne sikawki wozowe i ręczne.

§. 30. Każdy obszar dworski, posiadający wyżej 750 morgów ziemi ornej, lub jeżeli posiada wyżej 500 morgów ziemi ornej, ale oraz i fabrykę większą n. p. browar, gorzelnię lub inną fabrykę wymagającą większych ognisk, lub jeżeli posiada wyżej 500 morgów roli, a budynki jego odległe są od zabudowań sioła nie dalej jak 50 metrów, obowiązany jest mieć osobną sikawkę dla siebie, a to sikawkę metalową, ssąco-tłoczącą, nie mniejszą

jak o 75 milimetrach średnicy cylindra i 30 litrów wody wyrzucającą na minutę, wraz z odpowiedniemi przyborami.

§. 31. Każdy obszar dworski, o ile nie posiada własnej sikawki pożarnej i odpowiedniej do niej obsługi, obowiązany jest przyczyniać się do połowy kosztu sprawienia gminnej sikawki, wraz z potrzebnymi do niej beczkowozami i wężami, oraz obowiązany jest do łożenia połowy kosztu na uzupełnienie rynsztunku tejże sikawki i wydatków na reparacye.

§. 32. Jeżeli obszar dworski przyczynia się do kosztów nabycia i utrzymania sikawki, przysługuje mu prawo nadzoru, łącznie z naczelnikiem gminy nad przyborami pożarnemi gminy.

§. 33. Fabryki, obszary dworskie, większe domy w gminie obowiązane są prócz tego do posiadania odpowiednich drabin, haków do rozrywania, ręcznych szpryc lub sikawek, beczek i kadzi z wodą, osęków, wiaderek parcianych lub blaszanych, w topory i latarnie drutem oplecione.

§. 34. Każdy dom mieszkalny w gminie lub warstat ogniowy musi być zaopatrzony w drabinę, osękę, miotłę ze szmaty na długim kiju, latarnię blaszaną zaszkloną, dwa wiaderka parciane, lub cztery ze słomy plecione smołą wylewane z zewnątrz i wewnątrz.

§. 35. Kontrolę nad znajdującymi się w każdym domu przyborami dokonuje naczelnik gminy, na obszarze dworskim kontrolor ogniowy powiatowy.

IV. Straż pożarna.

§. 36. Celem straży pożarnej jest systematyczny ratunek w razie pożaru dla ochrony życia i własności mieszkańców.

§. 37. Każda gmina mająca najmniej 50 chałup urządzi u siebie straż ogniową przymusową i powoła do niej ludność męską dorosłą od 20 do 40 lat, stale w gminie zamieszkałą, do takiej służby zdolną.

§. 38. Powołani do służby mają być podzieleni na 4 oddziały, a mianowicie:

I. oddział ma być użyty do ratowania palących się budynków, więc gaszenia, rozrywania dachów i t. p.

II. oddział do dostarczania wody i pełnienia służby przy sikawkach;

III. oddział do ratowania budynków zagrożonych;

IV. oddział ma tworzyć rezerwę, służy do patrolowania i czuwania ażeby nie było kradzieży, do wynoszenia sprzętów i czuwania nad niemi, do utrzymywania porządku i t. d.

Wszystkie oddziały mają mieć przez Radę gminną ile możności z pomiędzy członków Rady gminnej naznaczonych odpowiedzialnych przewódców.

Kilka razy do roku mają się odbyć ćwiczenia, a dla przyuczenia do skutecznej służby ratunkowej ma być sprowadzony na koszt gminy z okolicznego miasta lub miasteczka instruktor, wyznaczony przez tamtejszego naczelnika straży pożarnej.

§. 39. Istnienie we dworze straży pożarnej dworskiej, lub istnienie straży pożarnej fabrycznej, lub w wielkich gminach straży ochotniczej, nie uwalnia od tworzenia straży pożarnej przymusowej.

Straż przy sikawce.

§. 40. Większe i zamożne gminy wiejskie powinne wedle sił swoich utrzymywać płatną straż przy sikawce gminnej.

Straż ochotnicza we wsi.

§. 41. W których gminach wiejskich z dniem wejścia w życie niniejszej ustawy znajduje się straż ochotnicza, będzie ona odtąd podlegać przepisom ustawy o policyi ogniowej dla miast i miasteczek, pod kontrolą Wydziału powiatowego.

§. 42. Tworzenie nowych straży ochotniczych w gminach wiejskich, z wyjątkiem gmin §. 43. objętych, jest zabronione. Gdzieby zaś w wielkich gminach wiejskich, według uznania Wydziału powiatowego, utworzenie straży ochotniczej było koniecznem i w lokalnych warunkach możliwem, tam na zezwolenie Wydziału krajowego może być zorganizowaną straż ochotnicza, a to według przepisów ustawy o policyi ogniowej dla miast i miasteczek.

Okręgi pożarnicze.

§. 43. W promieniu 10 kilometrów na około miasta lub miasteczka mogą się gminy wiejskie z gminą miejską łączyć w okręg pożarniczy, celem utrzymywania wspólnego sikawki lub sikawek, oprócz sikawki lub sikawek przymusowo w każdej gminie znajdować się mających, oraz celem utrzymania wspólnej straży pożarnej, zawodowej i płatnej czy też ochotniczej.

Połączenie gmin w okręg pożarniczy, odbywa się na zasadzie dobrowolnej umowy i musi być zatwierdzone przez wszystkie Rady gminne, w skład okręgu pożarnego wchodzące i potrzebuje zatwierdzenia Wydziału powiatowego, który gminy zbyt odległe lub niedostępne ze związku wyłączy.

§. 44. Gdyby się tego konieczność okazała, dla niedostateczności środków ratunkowych pojedynczych gmin, może Wydział powiatowy za upoważnieniem Wydziału krajowego przymusowo łączyć okoliczne gminy w okręgi pożarnicze, rozkładając ciężary na gminy i wkładając potrzebne kwoty w budżet gmin.

Koszta przyborów ogniowych.

§. 45. Koszta przyborów ogniowych służących dla całej gminy, ponosi gmina, zaś te, które służyć mają dla pojedyńczych miejscowości lub właścicieli domów, sprawione być mają kosztem tychże.

§. 46. Jeżeli w jakiej gminie koszta sprawienia potrzebnych wozowych sikawek z przyborami nie mogą być pokryte ani z majątku gminnego, ani z dochodów gminnych, bez wyraźnej szkody dla gospodarstwa gminnego, w takim razie Wydział krajowy na przedstawienie Wydziału powiatowego, może przyjść w pomoc z funduszu krajowego.

V. Postępowanie podczas pożaru i po pożarze.

§. 47. Naruszanie prywatnego prawa własności w celu gaszenia pożaru, np. wyłamywanie, zrywanie dachu itp. może nastąpić tylko w razie ostatecznej potrzeby, gdy nie ma innego środka do stłumienia ognia lub zapobieżenia rozszerzeniu się płomieni, lecz w takim nawet razie, wy-

jąwszy wypadki najgwałtowniejsze, nastąpić może jedynie z rozporządzenia naczelnika straży pożarnej, gdzie zaś nie ma zorganizowanej straży, z rozporządzenia naczelnika gminy lub wyznaczonego przez niego kierownika ratunku.

§. 48. Właściciele domów są obowiązani jak najspieszniej przedsięwziąć środki przeciw szerzeniu się wybuchłego pożaru, przez przygotowanie zapasu wody, przystawienie drabin, obsadzenie dachu, zamknięcie strychów, okien i otworów, przygotowanie zapasu wilgotnych mioteł ogniowych itd.

Mieszkańcy domu są obowiązani przy tych czynnościach wedle możności dopomagać.

§. 49. Po pożarze naczelnik gminy winien przedsięwziąć odpowiednie środki, ażeby ogień zupełnie został wygaszony i żeby dalsze niebezpieczeństwo nie zagrażało.

Część ludzi należących do ratowania z potrzebnymi przyborami powinna pozostać na miejscu aż do zupełnego wygaszenia ognia.

Sikawki dostarczone do pomocy przy gaszeniu będą właścicielom bezpłatnie przez mieszkańców gminy odstawione zaraz po zgaszeniu pożaru.

§. 50. Po zupełnem ugaszeniu pożaru naczelnik gminy przy pomocy naczelnika straży pożarnej i potrzebnych świadków i znawców wykona najściślejsze śledztwo co do przyczyny pożaru, zbada, czy nie zaszły takie okoliczności, które wymagałyby skarcenia lub przedsięwzięcia środków zapobiegawczych, ażeby się nie powtarzały na przyszłość i stwierdzi, czy przybory ratunkowe były w należytym porządku, oraz który z ratujących najbardziej się odznaczyli.

§. 51. Jeżeli okaże się przeciw komu uzasadnione podejrzenie, że stał się winnym czynności zabronionej ustawą karną, naczelnik gminy natychmiast sąd o tem zawiadomi, jeżeli zaś idzie o przekroczenie przeciw policyi budowniczej lub ogniowej, naczelnik gminy działa w zakresie swojej władzy.

§. 52. O wyniku śledztwa co do przyczyn, rozmiarów pożaru, wielkości szkód i innych mających publiczny interes wykrytych szczegółów, naczelnik gminy najdalej w ciągu tygodnia po pożarze zawiadomi polityczną władzę powiatową.

§. 53. Przy wydawaniu świadectw urzędowych dla zabezpieczonych, że pożar nie wynikł z ich winy, naczelnik gminy postępować będzie z całą przezornością i ścisłością.

Świadectwa takie wydawane być mogą dopiero po ukończonem śledztwie i za wszelkie pod tym względem zaniedbania naczelnik gminy jest odpowiedzialnym.

§. 54. Świadectwa takie tylko w tym razie wydawane być mogą, jeżeli śledztwo okaże, że zabezpieczeni nie są winni zbrodni przestępstwa lub wykroczenia przewidzianego w ustawie karnej, ani też przestępstwa lub wykroczenia przeciw przepisom policyi budowniczej lub ogniowej, ani wreszcie innego przewinienia w duchu §. 1.294 kodeksu cywilnego.

VI. Postanowienia karne.

§. 55. Czynności lub zaniedbania grożące niebezpieczeństwem pożaru przewidziane w ustawie karnej, będą według tejże ustawy, zaś przewidziane w ustawie budowniczej, według ustawy budowniczej karane.

§. 56. Czynności lub zaniedbania grożące niebezpieczeństwem pożaru przewidziane ogólnymi przepisami i rozporządzeniami policyjnemi, oraz zarządzeniami Rad gminnych, ze względu na miejscowe stosunki, o ile w tychże przepisach i rozporządzeniach nie jest oznaczoną inna kara, mają być karane grzywną od 1 zł. do 50 zł. lub w razie niemożności zapłacenia, aresztem do dni 10.

§. 57. Jeżeli na mocy niniejszej ustawy potrzeba zmusić kogoś do wykonania pewnej czynności, nastąpić to może pod zagrożeniem kary pieniężnej do 10 zł., lub w razie niemożności płacenia do 48 godzin aresztu.

Zapłacenie lub odsiedzenie kary nie uwalnia od obowiązku wykonania wymaganej czynności.

W razie, gdyby się okazała potrzeba powtórnego zmuszania kogoś do tej samej czynności — należy karę podwoić, a w razie dalszego oporu czynność zarządzoną na koszt winnego wykonać.

§. 58. Co do sposobu orzekania kar i toku instancyi obowiązują postanowienia ustawy gminnej.

§. 59. Prawomocne wyroki karne wykonywa naczelnik gminy z dwoma przysiężnymi.

Kary pieniężne wpływają do funduszu utrzymania rekwizytów ogniowych w gminie.

VII. Organa i władza wykonujące policyę ogniową.

§. 60. Naczelnik gminy wykonywujący postanowienia niniejszej ustawy, rozstrzyga w pierwszej instancyi, o ile niniejszą ustawą gminną decyzya nie jest pozostawioną Radzie gminnej.

§. 61. Przeciw orzeczeniu naczelnika gminy służy rekurs do Rady gminnej, zaś przeciw temu do Wydziału powiatowego, a następnie do Wydziału krajowego.

Termin do wniesiena rekursów tych jest 8-dniowy.

VIII. Kontrola wykonywania policyi ogniowej.

Kontrolorowie ogniowi powiatowi.

§. 62. Dla skutecznej kontroli nad wykonaniem policyi ogniowej w gminach wiejskich i obszarach dworskich ustanawiają się kontrolorowie powiatowi ogniowi.

§. 63. Kilka powiatów, lub jeden powiat, może mieć kontrolora ogniowego objazdowego, dla kontrolowania wykonywania policyi ogniowej, wprowadzenia w życie straży pożarnych zwłaszcza ochotniczych, łączenia gmin w okręgi pożarowe, spółki sikawkowe i dla utrzymywania wspólnych straży pożarowych. Kontrolorzy ogniowi będą pełnili funkcye kontrolorów ubezpieczeń w razie wprowadzenia przymusowej asekuracyi.

§. 64. Zakres działania kontrolora powiatowego określa instrukcya służbowa, wydana przez Wydział powiatowy, zatwierdzona przez Wydział krajowy.

§. 65. O wszystkich zaniedbaniach ze strony gmin o wykonaniu niniejszej ustawy o policyi ogniowej jakoteż o wszystkich brakach i potrzebach donosi bezzwłocznie kontrolor objazdowy właściwemu Wydziałowi

powiatowemu, wytknąwszy na piśmie i protokolarnie te zaniedbania i potrzeby na miejscu odnośnej Zwierzchności gminnej.

Wykonanie przymusowe ustawy na koszt gminy.

§. 66. Wydział powiatowy na doniesienie to bezzwłocznie rozporządza co należy w gminie wykonać, udaje się do c. k. Starostwa o wykonanie tychże rozporządzeń, a to w myśl §. 107. ustawy gminnej na koszt i stratę gminy, w razie zaniedbania lub wzbraniania się ze strony gminy w sprawach §. 27. ust. gm. objętych. Rada powiatowa w sprawach dotyczących policyi ogniowej korzystać będzie z całą bezwzględnością z §. 70. ustawy gminnej, mocą której przysługuje jej prawo wstawiania potrzebnej kwoty na potrzebne urządzenia i zarządzenia w gminie w budżet gminy i nałożenia na ich pokrycie dodatków do podatków.

Naczelna inspekcya Wydziału krajowego.

§. 67. Wydział krajowy wykonuje naczelną inspekcyę policyi ogniowej przez własnych urzędników technicznych i administracyjnych, oraz powoływanych *ad hoc* ludzi fachowych, za pomocą których będzie:

1. kontrolować gminy w kraju, czy posiadają potrzebne do gaszenia pożarów przybory i czy utrzymują je w należytym stanie;
2. sprawdzać, czy straże pożarne tak płatne jak ochotnicze są należycie zorganizowane i wykształcone i czy odpowiadają takiemu celowi;
3. na prośbę Wydziałów powiatowych udzielać im wskazówek co do zatwierdzenia regulaminów pożarnych, przedkładanych przez gminy — a względnie układać wzorowe regulamina, — tudzież wzorowe statuta dla straży pożarnych płatnych i ochotniczych.

IX. Postępowanie przyspieszone.

§. 68. W sprawach policyi ogniowej winne wszystkie powołane organa i władze postępować jak najspieszniej.

§. 69. Wszystkie do tych spraw odnoszące się podania, rekursa i orzeczenia winne być opatrzone napisem: „Sprawa ogniowa“.

X. Postanowienia końcowe.

§. 70. Dotąd w sprawach policyi ogniowej dla gmin wiejskich mające moc obowiązującą postanowienia ustawy ogniowej i dla gmin wiejskich, wydanej cesarskim patentem z dnia 29. Lipca 1876. (Zbiór Pillera Nr. LIX strona 282) powtórnie ogłoszonej rozporządzeniem gubernialnem z dnia 4. Grudnia 1824. L. 66.210 zostają uchylone.

Wykonanie ustawy.

Polecam wykonanie niniejszej ustawy Mojemu Ministrowi spraw wewnętrznych.

L. W. kr. 40.868/1888.

Aleg. 51.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w przedmiocie projektu założenia domów składowych w Krakowie i we Lwowie.

Wysoki Sejmie!

Na posiedzeniu z dnia 20. Stycznia r. b. uchwalił Wysoki Sejm w załatwieniu sprawozdania sejmowej komisy i gospodarstwa krajowego o wniosku posłów Seweryna Henzla, Abrahamowicza, Augustynowicza i towarzyszy, w sprawie założenia domów składowych w Krakowie i we Lwowie, co następuje:

„1. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu postarać się o wprowadzenie w życie jak najrychlej po jednym domu składowym w dwóch znaczniejszych miastach zachodniej i wschodniej części kraju (o ile możności w Krakowie i we Lwowie) na podstawie gwarancyi ze strony kraju.

2. Na cel powyższy wyznacza Sejm roczną kwotę zł. w. a. 21.000 najdalej do końca roku 1912. — Fundusze te, o ile na to nie wystarczą własne dochody domów składowych, użyte być mają przedewszystkiem na pokrycie kosztów oprocentowania i amortyzacyi kapitałów zainteresowanych w założeniu tychże — i otwiera Wydziałowi krajowemu kredyt do tej wysokości na rok 1888.

3. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu przeprowadzić rokowania z gminami, w którychby domy składowe miały być założone, a w razie ujemnego rezultatu tych rokowań z instytucyami finansowemi lub dającemi odpowiednie gwarancye spółkami, w celu spowodowania tych gmin, istytucyj finansowych lub spółek, aby przyjęły na siebie obowiązek uzyskania koncesyi na domy składowe, dopełnienia wszelkich zobowiązań z tych koncesyj wynikających, i stałego utrzymywania pod kontrolą Wydziału krajowego domów składowych.

4. Sejm upoważni Wydział krajowy do zawarcia potrzebnych umów o założenie i utrzymywanie domów składowych pod warunkiem, że gminy, w których domy te będą założone, zobowiążą się przyczynić odpowiednio do kosztów założenia i utrzymywania tychże.

5. Na wypadek koniecznej potrzeby Sejm upoważnia Wydział krajowy do postarania się o koncesye na powyższe domy składowe na rzecz kraju“.

Uchwałę powyższą Wydział krajowy w myśl ustępu 3. takowej przedewszystkiem zakomunikował Magistratom król. stoł. miasta Krakowa i Lwowa rozporządzeniem z dnia 2. Marca r. b. L. 4.186, przyczem wezwał rzeczone Magistraty, aby mu doniosły:

1. Czy gmina byłaby skłonną na podstawie gwarancyi ze strony kraju przyjąć na siebie obowiązek uzyskania koncesyi na domy składowe, dopełnienia wszelkich zobowiązań z tych koncesyi wynikających i stałego utrzymywania pod kontrolą Wydziału krajowego domów składowych, ewentualnie jak wielki dom składowy, na jakie cele i jakim nakładem zamierzałaby założyć, tudzież jakiego rodzaju i w jakich rozmiarach gwarancyi żądałaby w tym wypadku od kraju.

2. Czy i o ile gmina byłaby skłonną przyczynić się do pokrycia kosztów założenia i utrzymywania domu składowego, jeżeliby dom taki założyła w gminie instytucya finansowa lub spółka przez kraj poparta.

Kiedy Wydział krajowy powyższem pismem zaledwie zawiązał nakazane przez Wys. Sejm rokowania z gminami miast Krakowa i Lwowa, nadeszło już podanie Komitetu c. k. Towarzystwa rolniczego w Krakowie z dnia 11. Marca r. b. l. 168, poparte podaniami dziewięciu Towarzystw okręgowych, w którem wspomniany Komitet starał się wykazać, że w obec przedłożonego Radzie Państwa projektu nowej ustawy o opodatkowaniu spirytusu założenie składów na spirytus stało się dla kraju potrzebą naglącą, a nadto wyraził zdanie, że projektowane domy składowe tylko wtedy przyniosą krajowi oczekiwany pożytek, jeżeli będą krajowemi. Zakończył zaś Komitet wywód swój żądaniem, aby Wydział krajowy:

1. Składy publiczne (na ziemiopłody krajowe i ich przeroby), mające wydawać warranty w Krakowie i we Lwowie wprowadził w życie jako składy krajowe;

2. na składy krajowe uzyskał koncesye, takowe stale utrzymywał i zobowiązaniom z koncesyi wynikającym zadość czynił;

3. składy takie w Krakowie i we Lwowie, jeżeli już nie na zboże i okowitę od razu, to przynajmniej na okowitę co najpóźniej w Sierpniu r. b. miał urządzone i do użytku producentów otwarte.

Nieco później zabrał głos w tej sprawie także Komitet c. k. galicyjskiego Towarzystwa gospodarskiego, ażeby przemówić mniej więcej w tym samym duchu. I ten Komitet bowiem w podaniu z dnia 26. Kwietnia r. b. l. 563. wskazując na nieuniknione skutki nowej ustawy o opodatkowaniu spirytusu, wyraził życzenie, aby dla złagodzenia szkodliwości tych skutków składy publiczne tak na zboże jak i na okowitę już z nadchodzącą jesienią w życie weszły. Co się zaś tyczy drugiej, przez Komitet Towarzystwa krakowskiego poruszonej kwestyi, to Komitet Towarzystwa galicyjskiego, jakkolwiek uznający w zasadzie za najwłaściwsze, aby założeniem składów zajęły się pod kontrolą Wydziału krajowego gminy miast Krakowa i Lwowa, zarazem jednak dał wyraz przekonaniu, że założenie składów winienby przeprowadzić jak najrychlej Wydział krajowy, jeżeliby wyżej wspomniane gminy albo od spełnienia tego zadania się uchyliły, albo zbyt trudne stawiały warunki, albo chociażby tylko odwlekały powzięcie postanowienia w tej sprawie.

Wreszcie przedłożył Wydziałowi krajowemu Komitet c. k. Towarzystwa rolniczego krakowskiego pismem z dnia 27. Czerwca r. b. l. 486 uchwałę Walnego Zgromadzenia tegoż Towarzystwa z dnia 29. Maja r. b., polecającą prosić Wydział krajowy, aby krajowe składy publiczne w Krakowie na zboże i okowitę co rychlej, a to przed Wrześniem r. b. otworzył, a zarząd nad składami temi poruczył instytucyi, którąby na zaufanie producentów zasługiwała.

Nie zamierzając bynajmniej bez nieuniknionej konieczności odstąpić od zasady wypowiedzianej w przytoczonej na wstępie uchwale Wysokiego Sejmu i korzystać z upoważnienia udzielonego ustępem 5. rzeczonej uchwały, musiał Wydział krajowy jednak rychło uznać, że nowa ustawa o podatku od spirytusu stworzy sytuacyę, której Wysoki Sejm przy powzięciu swej uchwały nie mógł przewidywać, a w obec której domaganie się jak największego przyspieszenia założenia domów składowych przynajmniej o tyle jest niewątpliwie usprawiedliwionem, o ile takowe tyczy się składów na spirytus. W skutek tego postanowił Wydział krajowy uchwałą z dnia 20. Kwietnia r. b.:

postarać się o jak najrychlejsze postawienie składów na spirytus w Krakowie i we Lwowie, chociażby kosztem kraju i w tym celu zakupić lub nająć potrzebny grunt i przeprowadzić budowę;

w razie ujemnego wyniku, lub nie dość szybkiego postępu rokowań z gminami miast Krakowa i Lwowa i wynikłej ztąd konieczności postawienia składów na spirytus kosztem kraju, dążyć do oddania administracyi przedsiębiorstw w odpowiednie ręce obce, tak aby kraj nie był administratorem tych przedsiębiorstw.

W wykonaniu powyższej uchwały rozpoczął Wydział krajowy niebawem przy pomocy znawców starania o uzyskanie odpowiednich gruntów w Krakowie i we Lwowie. Przy wyborze gruntów wypadało liczyć się nie tylko z chwilową potrzebą, ale i z warunkami rozszerzenia przedsiębiorstw przynajmniej do rozmiarów, oznaczonych w przeszłorocznem sprawozdaniu Sejmowej komisyi gospodarstwa krajowego, gdyż nieuwzględnienie tych warunków musiałoby w przyszłości pociągnąć za sobą znaczne utrudnienia i wzrost kosztów administracyi przedsiębiorstw.

Jakkolwiek więc Wydział krajowy na razie miał na oku głównie budowę składów na spirytus, to jednak zdawało mu się koniecznem postarać się o takie grunta, któreby obok różnych innych warunków czyniły zadość i temu, iżby obok składów na spirytus (w Krakowie na 20.000 hektolitrów, a we Lwowie na 30.000 hektolitrów) pomieścić mogły magazyny zbożowe na 250 wagonów (2.500 ton) w każdem z wymienionych dwóch miast.

Celem przyspieszenia biegu rzeczy umocował Wydział krajowy uchwałami z dnia 30. Czerwca r. b. l. 27.226 i z dnia 16. lipca r. b. l. 26.681 Członka Wydziału krajowego p. Dr. Józefa Wereszczyńskiego do przeprowadzenia dalszych rokowań w sprawie założenia domów składowych i do zawarcia wszelkich potrzebnych umów. Kiedy zaś następnie umocowany na podstawie licznych ustnych pertraktacyj z reprezentantami gmin miast Krakowa i Lwowa przyszedł do przekonania, że nie ma widoku, aby składy na spirytus weszły w życie jako przedsięsiorstwa tych miast jeszcze w roku bieżącym, przystąpił do szczegółowych rokowań o nabycie gruntów.

W Krakowie po kilkakrotnem zbadaniu stanu rzeczy na miejscu i po bezskutecznych próbach uzyskania gruntu od c. k. uprzyw. kolei północnej cesarza Ferdynanda, okazał się jedynie odpowiednim grunt wraz z magazynami, będący własnością gal. Banku dla handlu i przemysłu w Krakowie. Grunt ten, mający przestrzeni 1 m. 160 sążni kwadratowych zakupiono za 120.000 zł. w. a. z następującemi budynkami:

a) magazynem zbożowym murowanym 3 piętrowym (49 metrów długości 13 metrów szerokości) mogącym pomieścić do 1000 ton zboża luźnego;

b) budynkiem z pruskiego muru, parterowym (41 metrów długości 12 metrów szerokości), który nie nadaje się wprawdzie na skład zboża luźnego, ale w którym można pomieścić zboże w workach;

c) budynkiem z pruskiego muru parterowym (33 metrów długości 10 $^1/_2$ metrów szerokości), który służyć może tylko za skład towarów i zboża w workach;

d) budynkiem murowanym administracyjnym (o 4 pokojach i kuchni);

e) budynkiem murowanym piętrowym (o 4 pokojach na każdem piętrze i przymurowaniu wynajętem na szynk) który przynosi czynszu rocznego 800 zł.

Na gruncie znajdują się nadto 3 gotowe tory kolejowe i 1 zwrotnica.

Nie mniejszą trudność sprawiło wyszukanie odpowiedniego gruntu we Lwowie, pomimo że nie tylko p. Dr. Wereszczyński, ale i reprezentanci gminy, znający dokładnie stosunki miejscowe, sprawą tą się zajęli. Nie mogąc i tutaj znaleść gruntu pustego, zapewniono sobie w porozumieniu ze wspomnianymi reprezentantami, a nawet na ich życzenie nabycie gruntu będącego własnością ks. Kaliksta Ponińskiego za kwotę 95.000 zł. w. a., na którym to gruncie, mającym 3 m. 1.093 sążni kwadratowych przestrzeni mieści się magazyn zbożowy murowany 2 piętrowy (48 m. dł. 11 m. szer.) z lokalem administracyjnym, mogący pomieścić do 600 ton

zboża luźnego. Ponieważ gościniec prowadzący do Gródka dzieli grunt ten na dwie części, a do części jego położonej po stronie dworców przypiera grunt, będący własnością skarbu państwa (Dyrekcyi dóbr państwowych), przeto byłoby pożądanem w drodze zamiany tej części na grunt skarbowy skomasować grunt nabyty, co jest obecnie przedmiotem nie bez trudności postępujących rokowań z Dyrekcyą dóbr państwowych.

Wśród rokowań o nabycie gruntów badano także przy udziale znawców sprawę budowy rezerwoarów na spirytus, a ostatecznie wysłano inżyniera p. Stanisława Chrząszczewskiego do Berna, Pragi, Wiednia, Landsberga i t. d. z poleceniem, aby obznajomił się dokładnie z urządzeniem takich rezerwoarów w Wiedniu istniejących i porozumiał się bliżej z fabrykantami rezerwoarów, którzy poprzednio nadesłali byli swe oferty. Na podstawie zaś relacyi p. Chrząszczewskiego zawarł Wydział krajowy z firmą H. Paucksch i Spłk. w Landsbergu n. W. jako dającą najwięcej rękojmi dobrego i punktualnego wykonania umowę o dostawę rezerwoarów wraz z armaturą dla Krakowa na 5.000 hektolitrów za cenę 17.614 zł. w. a., a dla Lwowa na 10.000 hektolitrów za cenę 29.645 zł. w. a.

Wreszcie oddał Wydział krajowy na podstawie planów i kosztorysów, wypracowanych przez p. Chrząszczewskiego, budowę magazynów na spirytus w przedsiębiorstwo: w Krakowie budowniczemu p. Jackowi Matusińskiemu, za cenę ryczałtową 10.750 zł. w. a., a we Lwowie budowniczym pp. Ludwikowi Radwańskiemu i Spółce, za cenę ryczałtową 19.500 zł. w. a.

Budowy rozpoczęte w połowie Września b. r. mają być ukończone mniej więcej z końcem Października r. b., poczem nastąpi montowanie rezerwoarów, które zajmie około trzy miesiące czasu, tak że magazyny na spirytus będą mogły być oddane do użytku z końcem Stycznia 1889.

Według powyższego, wydatki, które fundusz krajowy już poniósł, lub w myśl przyjętych zobowiązań poniesie niebawem na założenie domów składowych wynoszą:

I. W Krakowie:	
a) na zakupno gruntu wraz z 5 budynkami .	120.000 zł.
b) na budowę magazynu na spirytus (budynek) .	10.750 „
c) na urządzenie magazynu na spirytus (rezerwoary)	17.614 „
Razem .	148.364 zł.
II. We Lwowie:	
a) na zakupno gruntu wraz z magazynem zbożowym	95 000 zł.
b) na magazyn na spirytus (budynek) . . .	19.500 „
c) na urządzenie magazynu na spirytus (rezerwoary)	29.645 „
Razem .	144.145 zł.

w ogóle przeto na założenie domów składowych w Krakowie i we Lwowie 292.509 zł. w. a. a po doliczeniu należytości skarbowej od przeniesienia własności nabytych realności w okrągłej cyfrze 300.000 zł.

Prócz tego jednak wypadnie dla uproszczenia manipulacyi w zakupionych magazynach zbożowych uzupełnić urządzenie tych magazynów, co spowoduje dalszy nakład w kwocie około 10.000 zł. w. a.

Po wykonaniu zarządzonych już robót, tudzież wspomnionej co dopiero adaptacyi, gotowe będą do użytku: w Krakowie magazyn na 1.000 ton zboża luźnego i magazyn na 5.000 hektolitrów spirytusu, a we Lwowie magazyn na 600 ton zboża luźnego i magazyn na 10.000 hektolitrów spirytusu. Tych rozmiarów magazyny na spirytus*), o ile można przewidzieć, na razie wystarczą

*) Magazyny te mogą być z czasem rozszerzone do takich rozmiarów, aby pomieściły w Krakowie 20.000 a we Lwowie 30.000 hektolitrów.

na zaspokojenie potrzeby. Natomiast magazyny zbożowe, z których krakowski może pomieścić tylko $^2/_5$, a lwowski zaledwie $^1/_4$ ilości zboża, oznaczonej w przeszłorocznem sprawozdaniu komisyi gospodarstwa krajowego jako minimum (2.500 ton), są stanowczo za małe, aby mogły krajowemu handlowi zbożowemu ważniejsze oddać usługi i aby koszta ich administracyi nie zaciężyły zbytecznie na przedsiębiorstwie.

Jeżeli zaś wzgląd na okoliczność, że przedsiębiorstwo krakowskie oprócz właściwego magazynu na 1000 ton zboża luźnego, posiada jeszcze dwa magazyny towarowe, w których pomieścić można do 2000 ton zboża w workach, przemawia za odroczeniem rozszerzenia magazynów zbożowych w Krakowie, to wkażdym razie należy postawić jak najrychlej nowy magazyn zbożowy we Lwowie, na co Wydziałowi krajowemu zdaje się koniecznem preliminować już teraz kwotę 90.000 zł. w. a.

Powziąwszy postanowienie założenia magazynów na spirytus w roku bieżącym, a nie mając pewności, czy rokowania zawiązane w tej sprawie z gminami miast Krakowa i Lwowa doprowadzą do pożądanego wyniku i to dość rychło, aby zamiar powyższy mógł być urzeczywistnionym, przedłożył Wydział krajowy podaniem z dnia 3. Kwietnia b. r. L. 13.725 c. k. Ministerstwu handlu prośbę ażeby udzieliło krajowi koronnemu Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z W. Ks. Krakowskiem zezwolenie na założenie wolnych domów składowych na zboże i okowitę w Krakowie i we Lwowie w myśl rozporządzenia c. k. Ministerstw handlu, stanu, sprawiedliwości, skarbu i wojny z d. 19. Czerwca 1866. (Dz. u. p. l. 86). Prośbę tę jednak według odezwy c. k. Namiestnictwa z dnia 4. Lipca b. r. l. 39.352 c. k. Ministerstwo handlu załączonym w odpisie ·/. reskryptem z dnia 23. Czerwca b. r. L. 23.706 załatwiło odmownie. Jako powody zaś odmowy podało c. k. Ministerstwo, powołując się przytem na treść obrad i brzmienie uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 20. Stycznia b. r., nie mniej na wywody sprawozdania sejmowej komisyi gospodarstwa krajowego do L. s. 1.481: że Wysoki Sejm, przyjąwszy za zasadę, że nie kraj ale gminy winne zakładać domy składowe, nie dążył do założenia domów składowych jako przedsiębiorstw krajowych, a udzielając Wydziałowi krajowemu upoważnienie do postarania się o koncesye na domy składowe na rzecz kraju „na wypadek koniecznej potrzeby“, uczynił to głównie w tym celu, aby dostarczyć Wydziałowi krajowemu środka do wywarcia pewnej presyi na gminy; że Wydział krajowy nie udowodnił, że zachodzi „konieczna potrzeba“ postarania się o koncesyę na rzecz kraju; że nie jest pewnem, czy Wysoki Sejm miał na oku wolne składy (Freilager) czy też może tylko zwykłe magazyny na zboże i spirytus (Waarenhäuser); że Wysoki Sejm nie przeznaczył na domy składowe żadnego kapitału zakładowego i obrotowego, zaczem też nie oznaczył, w jaki sposób o kapitał ten postarać się należy; że wreszcie Wysoki Sejm nie przyjął na kraj obowiązku poręczyciela z tytułu prawa prywatnego wobec składających towary, a z tytułu prawa publicznego w obec zarządu państwa i Skarbu państwowego.

Zarazem oznajmiło c. k. Ministerstwo, że do rokowań w sprawie udzielenia krajowi koncesyi na założenie i utrzymywanie publicznych składów przystąpić może dopiero wtedy, gdy Wysoki Sejm objawi wyraźny zamiar założenia składów krajowych, bądź jako wolnych składów, bądź jako zwykłych magazynów towarowych.

Wracając do kwestyi udziału gmin miast Krakowa i Lwowa w założeniu i utrzymywaniu domów składowych, Wydział krajowy ma zaszczyt zdać sprawę z dalszego przebiegu zawiązanych rokowań.

Magistrat miasta Krakowa przedłożył pismem z dnia 6. Lipca r. b. l. 14.901 uchwałę Rady gminnej krakowskiej z dnia 2. Lipca b. r. opiewającą jak następuje:

1. „Odpowiedzieć Wydziałowi krajowemu na reskrypt z dnia 2. Marca 1888. l. 4.186, że gmina miasta Krakowa jest skłonną na podstawie gwarancyi ze strony kraju przyjąć na siebie obowiązek uzyskania koncesyi na dom składowy transytowy, do pełnienia zobowiązań z tych

koncesyj wynikających, i stałego utrzymywania domów składowych transytowych pod kontrolą Wydziału krajowego.“

2. „Komisya przemysłowa podejmie rokowania z Wydziałem krajowym na zasadzie subwencyi rocznej całego kapitału do budowy potrzebnego aż do amortyzacyi kapitału.“

Uchwała powyższa wprawdzie nie stoi w zasadniczej sprzeczności z wymaganiami Wysokiego Sejmu, lecz przemilczając o wielu ważnych punktach, jak n. p. o kwestyi udziału gminy w pokrywaniu kosztów założenia i utrzymywania domu składowego, rozmiarach przedsiębiorstwa i wysokości potrzebnego nań kapitału zakładowego i t. p., nie zdawała się przecież dawać rękojmi, że ugoda z gminą z pewnością przyjdzie do skutku. Biorąc zaś nadto w rachubę głosy, które uważać należało za wyraz opinii producentów zboża i spirytusu w zachodniej części kraju, a które jak wyżej wspomniano, domowi składowemu jako przedsiębiorstwu miasta Krakowa z góry niepomyślny postawiły horoskop, postanowił Wydział krajowy, naglony okolicznościami do pośpiechu, zaniechać dalszych rokowań z gminą miasta Krakowa i dom składowy w Krakowie założyć jako przedsiębiorstwo krajowe. — Powzięcie decyzyi powyższej wielce zresztą ułatwiła okoliczność, że powiodło się Wydziałowi krajowemu znaleść u poważnego instytutu finansowego ofiarną gotowość do objęcia zarządu przedsiębiorstwa krakowskiego. W toku bowiem zawiązanych w tym celu rokowań, doniosła Dyrekcya Towarzystwa wzajemnego kredytu w Krakowie pismem z dnia 11. Czerwca r. b. l. 6.932, że Rada Nadzorcza Towarzystwa uchwaliła co następuje:

„Upoważnia się Dyrekcyę Towarzystwa wzajemnego kredytu, aby łącznie z wybrać się mającą z 5ciu członków złożoną komisyą specyalną przeprowadziła dalsze układy z Wydziałem krajowym co do objęcia w charakterze pełnomocnika kierownictwa składów zbożowych i magazynów spirytusowych i ewentualnie odnośną umowę zawarła“.

Oznaczona zaś wyżej Komisya przy udziale Dyrekcyi Towarzystwa wzajemnego kredytu, tudzież Członka Wydziału krajowego, p. Dr. Józefa Wereszczyńskiego, uchwaliła na posiedzeniu z dnia 18. Lipca b. r. szczegółowe warunki, pod któremi Dyrekcya ma objąć zarząd krajowego domu składowego.

Co się tyczy gminy miasta Lwowa, to Wydział krajowy dotąd nie otrzymał od takowej żadnej pisemnej deklaracyi; wynik jednak rokowań ustnych, które przeprowadził Członek Wydziału krajowego p. Dr. Józef Wereszczyński z reprezentantami tej gminy, pozwala oczekiwać, że gmina miasta Lwowa zgodzi się być właścicielką domu składowego i takowy utrzymywać na podstawie gwarancyi ze strony kraju, tudzież przyczyniać się w pewnej mierze do pokrycia kosztów utrzymania przedsiębiorstwa, jeżeli od kraju uzyska pożyczkę na koszta założenia. Co więcej, są widoki, że w razie przyjęcia przez Wysoki Sejm warunku, tyczącego się kapitału zakładowego, przyjdzie wkrótce do zupełnego porozumienia z gminą, które uwolni kraj od ciężaru prowadzenia zarządu lwowskiego domu składowego.

W Krakowie więc dom składowy projektowany jest jako przedsiębiorstwo krajowe, rokowania zaś z gminą miasta Lwowa, aczkolwiek nie bezowocne, nie postąpiły jednak o tyle, aby pożądany rezultat mogły wydać tak rychło, jak tego osobliwie ze względu na skutki nowej ustawy o opodatkowaniu spirytusu zachodzi potrzeba. Ztąd wynika konieczność postarania się o koncesye na wolne składy tak w Krakowie jak we Lwowie dla kraju, a w tym celu wypada uczynić zadość warunkom, od których c. k. Ministerstwo handlu udzielenie koncesyi uczyniło zawisłem. Do warunków tych należy wyznaczenie przez kraj kapitału potrzebnego na założenie domów składowych, co zresztą jest niezbędne także ze względu na wynik rokowań przeprowadzonych z gminami miast Krakowa i Lwowa. Przewidując tę potrzebę, a będąc zdania, że będzie najwłaściwiej zaspokoić ją w drodze zaciągnięcia pożyczki krajowej, Wydział krajowy udał się w tej sprawie do Towarzystwa wzajemnych ubezpieczeń w Krakowie z odpowiednią propozycyą. Wynikiem zaś przeprowadzonych rokowań jest, że Towarzystwo objawiło gotowość udzielenia pod gwarancyą kraju pożyczki w kwocie 400.000 zł. w. a. na $4^1/_2\%$, która ma być spłaconą w ciągu

lat 25, począwszy od 1. Stycznia 1889. w ratach półrocznych, przyczem jednak Towarzystwo zastrzegło sobie prawo ściągnięcia udzielonej pożyczki po upływie trzech pierwszych lat stosunku pożyczkowego za jednorocznem wypowiedzeniem.

Nakoniec nadmienia Wydział krajowy, że zaciągnięcie pożyczki w podanej wysokości i żużycie takowej na założenie domów składowych w żadnym razie nie pociągnie za sobą konieczności podwyższenia dotacyi w kwocie 21.000 zł., wstawionej na składy zbożowe w Krakowie i we Lwowie w preliminarz funduszu krajowego na rok 1889, ponieważ ewentualna nadwyżka wydatku w roku 1889. znajdzie pokrycie w kredycie otwartym na tenże sam cel w budżecie na rok 1888., z którego to kredytu rok bieżący małą tylko część wyczerpie.

Na podstawie wywodu powyższego Wydział krajowy wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. Sejm uchylając uchwałę swą z dnia 20. Stycznia 1888., tyczącą się domów składowych, w celu założenia krajowych wolnych składów (Freilager) na zboże i spirytus w Krakowie i we Lwowie,

a) przyjmuje na kraj wszelkie zobowiązania potrzebne do uzyskania koncesyi na wolne składy według rozporządzeń c. k. Ministerstw handlu, stanu, sprawiedliwości, skarbu i wojny z dnia 19. czerwca 1866 (Dz. ust. państw. Nr. 86) w szczególności także gwarancyę tak w obec stron składających towary, jak w obec zarządu państwa i skarbu państwowego;

b) otwiera Wydziałowi krajowemu na założenie wolnych składów na zboże i spirytus w Krakowie i we Lwowie kredyt do wysokości 400.000 zł. w. a. na rok 1888.

c) poleca Wydziałowi krajowemu, ażeby na pokrycie kredytu ad *b)* zaciągnął na rzecz kraju pożyczkę w Towarzystwie wzajemnych ubezpieczeń w Krakowie w kwocie 400.000 zł. w. a. na $4^1/_2\%$ z obowiązkiem spłacenia tej pożyczki w ciągu lat 25, począwszy od 1. Stycznia 1889. w ratach półrocznych, albo na żądanie Towarzystwa po upływie trzech pierwszych lat stosunku pożyczkowego za jednorocznem wypowiedzeniem;

d) poleca Wydziałowi krajowemu, ażeby na podstawie postanowień ad *a) b)* i *c)* postarał się jak najspieszniej o koncesye dla kraju na wolne składy na zboże i spirytus w Krakowie i we Lwowie, tak aby przedsiębiorstwa te mogły rozpocząć czynność swą z początkiem roku 1889;

e) na wypadek wejścia w życie ustawy o domach składowych, upoważnia Wydział krajowy do postarania się dla kraju o koncesye na też same wolne składy na podstawie pomienionej ustawy.

2. Sejm upoważnia Wydział krajowy do oddania zarządu krajowego wolnego składu w Krakowie Towarzystwu wzajemnego kredytu w Krakowie jako pełnomocnikowi.

3. Sejm upoważnia Wydział krajowy do zrzeczenia się koncesyi uzyskanej dla kraju na wolny skład we Lwowie, do odstąpienia gminie miasta Lwowa na własność gruntu wraz z budynkami i urządzeniem, przysposobionego na powyższy skład za zwrotem wydatków poniesionych przez fundusz krajowy na to przysposobienie, tudzież do udzielenia tejże gminie na założenie wolnego składu we Lwowie pożyczki do wysokości 200.000 zł. w. a. pod warunkami, jakie Wydział krajowy uzna za stosowne, jeżeli gmina zobowiąże się postarać o koncesyę na taki skład, dopełnić wszelkich zobowiązań z tej koncesyi wynikających i utrzymywać stale skład pod kontrolą Wydziału krajowego.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Lwów dnia 26. Września 1888.

Marszałek krajowy:
Tarnowski *w. r.*

Sprawozdawca:
Dr. Józef Wereszczyński *w. r.*
Członek Wydziału krajowego.

Odpis

reskryptu c. k. Ministerstwa handlu z dnia 29. Czerwca 1888. L. 23.766 do JE. pana Namiestnika.

Excellenz! Mit der sammt Beilage gegen gefällige Rückstellung mitfolgenden Eingabe vom 3. April d. J. Z. 13.725 hat der galizische Landesausschuss auf Grund des Landtagsbeschlusses vom 20. Jänner 1888. um die Ertheilung der Conzession zur Errichtung je eines öffentlichen Lagerhauses für Getreide und Spiritus in Lemberg und Krakau angesucht. Anlässlich dessen gebe ich im Einvernehmen mit den k. k. Ministerien des Inneren und der Finanzen Euerer Excellenz Nachstehendes bekannt.

Bei Fassung des in der Eingabe produzirten Beschlusses vom 20. Jänner 1888. hat der galizische Landtag laut des von ihm gebilligten Referates und Antrages seines volkswirtschaftlichen Ausschusses und der bezüglichen Debatte (Landtagsverhandlungen, Session 1887/88 stenografisches Protocoll. Seite 907—912 und Allegat Nr. 184.) am folgenden Standpunkte festgehalten: das Land habe nicht selbst derartige Lagerhäuser zu errichten, sondern bloss deren Entstehung und Bestand zu fördern, indem dasselbe grösstentheils das mit einer solchen Unternehmung verbundene Risico denjenigen abnimmt, welche zu der Unternehmung zunächst berufen erscheinen, dies seien in erster Linie die Gemeinden und sodann die Finanz-Institute oder auch Gesellschaften oder Vereine, welche den Betrieb des Unternehmens besorgen würden, weil diesen Faktoren nothwendig die nächsten und unmittelbaren bedeutenden Vortheile aus der Existenz von Lagerhäusern in ihrem Bereiche erwachsen. Der Misserfolg der in folge der Aufträge des Landtages vom 23. Jänner 1886. und 22. Jänner 1887. durch den Landesausschuss bisher unternommenen Versuche für Errichtung von Getreide-Lagerhäusern einen Unternehmer zu finden, habe nur darin seinen Grund, dass seitens des Landtages nicht jenes Mass bezeichnet worden war, in welchem er aus Landesmitteln das Unternehmen zu unterstützen und dem Unternehmer das Risico abzunehmen bereit sei. Dieses Mass lasse sich nunmehr an der Hand des von der Lemberger Agriculturbank dem Landesausschuse Ende 1886. vorgelegten Bauprojektes und Kosten-Überschlages ermitteln, indem für den ersten Anfang Lagerhäuser mit einem Fassungsraum für bloss je 250 Waggons Getreideladung und 5.000 Hektoliter Spiritus genügen dürften die Errichtung zweier solcher Lagerhäuser a 159.620 fl. zusammen rund 300.000 fl. kosten würde und von einem solchen Kapital (bei Zugrundelegung eines 25 jährigen Turnus) sich das Maximalerforderniss zur Sicherstellung der Amortisirung und Verzinsung mit jährlichen 21.000 fl. bis anno 1912 berechne. Sollte bei Anbot einer Landesbeihilfe in diesem Betrage noch immer kein Unternehmer für die Errichtung der Lagerhäuser aufzutreiben sein, dann würde in diesem „schlimmsten“ und „äussersten“ Falle die Concession für die gedachte Errichtung dem Lande zu dem Behufe zu erwirken sein, um in möglichster Festhaltung an dem grundsätzlichen Standpunkte, dass nicht das Land selbst die Lagerhäuser zu errichten habe sich auch noch der Existenz einer schon erwirkten Conzession als weiteren Anreizmittels bei fortzusetzenden Verhandlungen mit Gemeinden, Instituten und Vereinen zu bedienen, damit womöglich diese die Lagerhäuser errichten. In solchem Sinne kommt sonach der Landtagsbeschluss zu verstehen, und dessen Bestimmungen befinden sich auch unverkennbar mit dem eingenommenen Standpunckte im Einklange. Ob hier bereits jener „äusserste“ Fall wirklich gegeben ist, bei dessen Eintritte

allein der Landesausschuss zur Bewerbung um die Conzessionsertheilung auf den Namen des Landes ermächtigt wurde, muss dahin gestellt bleiben, nachdem der Landesausschuss in seiner nichtsweniger als die Sache erschöpfenden Eingabe nicht einmal erwähnt, dass er seit Schöpfung des Landtagsbeschlusses die ihm aufgetragenen Verhandlungen mit Gemeinden, Finanz-Instituten oder Vereinen irgendwie wieder aufgenommen und gepflogen hätte. Ebenso muss es dahin gestellt bleiben, ob die Lagerhäuser, zu welchen vom Landtage für den von ihm gedachten äussersten Fall auf den Namen des Landes eine Concessionsbewerbung in Aussicht genommen wurde, gleich durchaus schon „Freilager" sein sollen und sie nicht etwa auch bloss „Waarenhäuser" für Getreide und Spiritus sein dürften, indem der Beschluss und die Verhandlungen des Landtages nach dieser Richtung eine Auskunft nicht enthalten.

Nach dem, was dem Gesagten zu Folge vorliegt, steht aber fest, dass der galizische Landtag bei der Beschlussfassung vom 20. Jänner 1888. selbst für den dort bedachten äussersten Fall einer landschaftlichen Conzessionsbewerbung noch keine ernstliche Absicht bekundet hat landschaftliche Lagerhäuser auch in Wirklichkeit errichten und betreiben zu lassen, wie er denn auch damit nicht (was sonst schon nach der Natur der Sache und gemäss der Ministerialverordnung von 19. Juni 1866 R. G. Bl. Nr. 86 unvermeidlich gewesen wäre) ein Gründungs- und Betriebs-Kapital gewidmet und dessen Aufbringungsart bezeichnet und ebenso weder die privatrechtliche Haftung gegen über den Einlegern von Waaren und deren Rechtsnachfolgern, noch die öffentlich — rechtliche Haftung gegenüber der Staatsverwaltung und dem Finanz-Äear auf das Land übernommen hat. Indem die im ersten Punkte des Landtagsbeschlusses erwähnte Landes-Garantie schon vorhinein durch den im zweiten Punkte gegebenen 25 jährigen Maximal Credit jährlicher 21.000 fl. streng zeitlich wie dem Betrage nach liminirt wurde, und dieser Credit blos die Bestimmung hat, vor Allem die Amortisirung und Verzinsung des nicht vom Lande, sondern von anderen Unternehmern zur Etablirung deren eigener Lagerhäuser investirten Kapitals zu decken, sowie ausserdem etwa noch geringfügige unvorgesehene Auslagen zum Zwecke der von Landessauschusse mit Gemeiden, Finanz-Instituten und Vereinen zu pflegenden Unterhandlungen zu bestreiten, entspricht die in der Eingabe des Landesausschusses enthaltene Erklärung, dass der galizische Landesfond nicht nur alle in der Haftungpflicht der Unternehmung der Lagerhäuser gegründeten Ersatzansprüche garantire, sondern auch alle Gründungs- Erhaltungs- und Verwaltungskosten der Lagerhäuser bestreiten werde, und ein Credit hiefür pro 1888. auch schon eröffnet sei, offenbar nicht der faktischen Sachlage, so weit diese Erklärung auf den Landtagsbeschluss basirt werden will. Zur Abgabe einer derartigen Erklärung im Bereiche des eigenen Macht und Wirkungskreises fehlte aber dem Landesausschuse die gesetzliche Berechtigung nachdem die Errichtung von landschaftlichen Lagerhäusern nicht im Sinne des §. 26. der Landesordnung zu den gewöhnlichen Verwaltuugsgeschäften des Landesvermögens und der Landesfonde gezählt werden kann. Unter solchen Umständen reicht der produzirte Landtagsbeschluss und die bezügliche Eingabe des Landesausschusses zur Übernahme, der Errichtung und des Betriebes öffentlicher Lagerhäuser und insbesondere der damit verbundenen Haftung des Landes nicht aus, daher auch für das k. k. Handelsministerium der Zeitpunkt noch nicht bekommen ist, um in Verhandlungen wegen Ertheilung dieser Conzession einzutretten. Letzteres kann vielmehr erst dann geschehen, so wie auch das Ausmass der von der Finanzverwaltung als Ausnahme von den Bestimmungen der Min. Vdg. vom 19. Juni 1866 R. G. Bl. N. 86 der Lagerhausunternehmung zu machenden Zugeständnisse erst dann bestimmt werden kann, wenn der galizische Landtag zur Absicht der wirklichen Errichtung von landschaftlichen Lagerhäusern (Freilagern oder Waarenhäuser, was ebenfalls zu präzisiren ist) gelangt. In diesen Falle hätte derselbe einen diese Absicht deutlich deklarirenden Beschluss unter Widmung angemessener Gründungs- und Betriebs-Mittel und mit der Erklärung der Uebernahme der die Unternehmung gesetzlich trefenden Verbindlichkeiten und Haftungen auf das Land zu fassen und denselben in Wege Euerer Excellenz vorzulegen, worauf sodann, da ein solcher Be-

schluss gemäss §. 20. der Landesordnung der Ah. Genehmigung bedarf und zwar bezüglich der zeitlich wie dem Betrage und der Art der Bedeckung nach, nicht bestimten Haftung des Landes, welche einer bleibenden Belastung des landschaftlichen Stammvermögens gleichbedeutend wäre, unbedingt hingegen bezüglich des Anlage- und Betriebs-Kapitales, in dem Falle, als hiezu das Stammvermögen des Landes verwendet werden wollte, das k. k. Ministerium des Inneren wegen Einholung dieser Ah. Genehmigung das weitere veranlassen wird. Nach dem Herablangen derselben sind, wie bereits angedeutet auch das k. k. Handels und das k. k. Finanzministerium bereit in Verhandlungen wegen der Conzessionsertheilung einzugehen. Wolle es Euer Excellenz gefällig sein den galizischen Landesausschuss über seine Eingangs bezogene Eingabe in Gemässheit dieser Ausführungen zu bescheiden. Wien am 23. Juni 1888. Der k. k. Handelsminister Baquehem m. p.

Z drukarni i litografii Pillera i Sp.

Aleg. 52.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w przedmiocie petycyj o wyjątkowe podwyższenie płac nauczycielskich.

Wysoki Sejmie!

Na sprawozdanie Komisyi szkolnej z petycyj rozmaitych Rad szkolnych miejscowych, gmin, nauczycieli i nauczycielek o podwyższenie płac nauczycielom względnie nauczycielkom w kilkudziesięciu szkołach ludowych, powziął Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 12. Stycznia 1888 roku następującą uchwałę:

„Poleca się Wydziałowi krajowemu:

1) Aby wszystkie petycye o podwyższenie płac nauczycielskich zbadał i o tych petycyach, któreby zgodnie z c. k. Radą szkolną krajową dla wyjątkowych stosunków miejscowych uznał za godne do uwzględnienia, przedłożył odpowiednie wnioski na następnej sesyi sejmowej.

2) Aby wszystkie inne petycye odstąpił c. k. Radzie szkolnej krajowej do możliwego uwzględnienia przy rozdzielaniu jednorazowych zapomóg tam, gdzieby tego istotnie zachodziła potrzeba.“

W skutek tej uchwały Wydział krajowy odezwą z dnia 24. Stycznia 1888 L. 2.800 udzielił Radzie szkolnej krajowej wszystkie uchwałą Wys. Sejmu objęte petycye wraz z odnoszącem się do nich sprawozdaniem Komisyi szkolnej, prosząc o zbadanie wszystkich owych petycyj i oznajmienie Wydziałowi krajowemu swej opinii, które z nich i z jakich powodów na uwzględnienie zasługują, tudzież jaki wniosek należałoby przedstawić W. Sejmowi co do każdej poszczególnej petycyi, zasługującej na uwzględnienie dla wyjątkowych stosunków miejscowych.

Żądaną opinię otrzymał Wydział krajowy w odezwie Rady szkolnej krajowej z dnia 30. sierpnia 1888 L. 12140 **allegat A.** co do petycyj o podwyższenie płac nauczycielskich w następujących miejscowościach a to:

w Kolbuszowie, Turce i w powiecie Turczańskim, w powiecie Krakowskim, Majdanie, Osieku, Myślenicach, Zatorze, Wadowicach, Peczeniżynie i okolicy, Sobniowie, Brzyszczkach, Kołomyi, Izdebniku, Szczawnicy, Żabokrukach i Trybuchowcach, Mikołajowie, Bóbrce, Strzeliskach nowych, Bochni, Kossowie, Brodach, Siemianówce, Mikłaszowie, Malechowie, Laszkach murowanych, Krzywczycach, Kleparowie, Jaryczowie nowym, Hermanowie, Grzybowicach wielkich, Glinnie, Biłohorszczach, Żydatyczach, Zuchorzycach, Zboiskach, Rzęśnie ruskiej, Prusach, Podborcach, Mostkach, Jarosławiu, Tarnobrzegu, Nowem Siole, Przemyślu, Niżankowicach, Sokalu, Dmytrzu, Jaśle i Frysztaku.

Wszystkie powyższe petycye z wyjątkiem dziesięciu w odezwie wyraźnie wymienionych, Rada szkolna krajowa idąc za wnioskami Rad okręgowych poleca do możliwego uwzględnienia, podnosząc przy tem, że na szczególne uwzględnienie zdaniem jej zasługują petycye nauczycieli szkół istnie-

jących w miastach i miasteczkach powiatowych, gdzie z powodu siedziby władz jest większa drożyzna, jak również nauczycieli szkół istniejących w najbliższej okolicy Krakowa i Lwowa.

Mając przed sobą taką opinię Wydział krajowy musiał przedewszystkiem zadać sobie pytanie, czyli w ogóle należy mu wystąpić w obec Wys. Sejmu z wnioskiem na wyjątkowe podwyższanie płac nauczycielskich. Przemawiała przeciw temu oprócz ogólnego względu na stan finansów krajowych w szczególności ta ważna okoliczność, że uchwalona w roku ubiegłym nowa ustawa o stosunkach prawnych stanu nauczycielskiego zawiera już w sobie znaczne stosunkowo polepszenie bytu ogółu nauczycielstwa ludowego, w obec czego wyjątkowe podwyższanie płac w pewnych miejscowościach zapewniłoby tym ostatnim podwójną korzyść. Ten skrupuł był powodem, że Wydział krajowy od chwili uchwalenia wspomnionej ustawy w ciągu całego peryodu dzielącego sessyę poprzednią od obecnej sesyi W. Sejmu oświadczał się stale przeciw wyjątkowemu podwyższaniu płac nauczycieli, skutkiem czego Rada szkolna krajowa w tym czasie żadnego wyjątkowego podwyższenia płacy nie przyznała.

Z drugiej strony wszelako nie mógł Wydział krajowy zapoznać, że petycyj, do których niniejsze sprawozdanie się odnosi, w ten sposób traktować nie można. Co do nich istnieje bowiem osobna uchwała Wysokiego Sejmu powzięta już po uchwaleniu nowej ustawy o stosunkach prawnych stanu nauczycielskiego, a uchwała ta poleca właśnie Wydziałowi krajowemu zbadanie petycyj w celu przedłożenia wniosku na ich uwzględnienie, jeżeliby zgodnie z Radą szkolną krajową uznał, że dla wyjątkowych stosunków miejscowych potrzeba takiego uwzględnienia rzeczywiście zachodzi. Jeżeli już samo istnienie takiej uchwały nałożyło na Wydział krajowy obowiązek innego traktowania tych petycyj, to motywa przytoczone w zeszłorocznem sprawozdaniu komisyi szkolnej musiały Wydział krajowy przekonać, że Wysoki Sejm przypuszcza możliwość wyjścia w pewnych szczególnych przypadkach po za granice tego polepszenia bytu, jakie nowa ustawa o stosunkach prawnych nauczycielstwa wytknęła, Przypomina bowiem owo sprawozdanie, że nowa ustawa prócz we Lwowie i w Krakowie w żadnem innem miejscu płac nauczycielskich nie podnosi, dąży zaś do polepszenia bytu nauczycieli głównie przez wyrównanie pięcioletnich dodatków, we wszystkich klasach ich płac. Jakkolwiek przeto znaczna liczba nauczycieli mianowicie w dwóch najniższych kategoryach płacy, którzy obecnie już mają sobie przyznane dodatki pięcioletnie skutkiem ich podwyższenia dozna polepszenia swego bytu materyalnego, to wszystkich nauczycieli ono nie spotka, albo ze względu na wyjątkowe stosunki miejscowe będzie zanadto małem.

Zachodzi nadto jeszcze pewna okoliczność, której komisya w swem sprawozdaniu także nie pominęła, a która nie mogła nie wywrzeć wpływu na decyzye Wydziału krajowego. Skutkiem petycyj o podwyższenie płac nauczycielskich w ciągu ostatnich 10 lat rok rocznie licznie do W. Sejmu napływających nastąpiły bądź to na mocy osobnych uchwał sejmowych, bądź też na podstawie upoważnienia udzielonego przez W. Sejm Radzie szkolnej krajowej, w porozumieniu z Wydziałem krajowym, w wielu miejscowościach naszego kraju wyjątkowe podwyższenia płac nauczycielskich. I tak począwszy od roku 1878 nie licząc podwyższenia płac nauczycieli we Lwowie i Krakowie, które pokrywają gminy tych miast, podwyższono płace nauczycielom w Półwsiu zwierzynieckiem i w Łobzowie na mocy uchwał sejmowych z 7. Października 1882. i z 10. września 1884. a w ślad za temi uchwałami oświadczył się Wydział krajowy w r. 1885. za wymierzeniem takich samych płac nauczycielom w Krowodrzy i Prądniku czerwonym. W tym samym roku 1885. skutkiem petycyi do W. Sejmu wniesionych, a przez tenże Radzie szkolnej krajowej do załatwienia odstąpionych, podwyższono płacę nauczycielom w Przemyślu, w następnym zaś roku nauczycielom w Tarnopolu, w Tarnowie i Stanisławowie. W r. 1887 na podstawie ogólnego upoważnienia uchwałą z dnia 20. Stycznia 1887. Radzie szkolnej krajowej w porozumieniu z Wydziałem krajowym udzielonego, podwyższono płacę nauczycielom w miastach Drohobyczu, Kołomyi, Nowym Sączu, Samborze i Jaśle.

Podwyższono dalej przeważnie między rokiem 1885 a 1887, zawsze za porozumieniem z Wydziałem krajowym płace nauczycielom *w najbliższéj okolicy Krakowa* a to w Woli justowskiej, Prądniku białym, Bielanach, Płaszowie, Świątnikach górnych, *w okolicy Lwowa*: w Zamarstynowie

Kleparowie, Zniesieniu, Winnikach; *w miejscach kąpielowych i stacyach klimatycznych:* Krynicy, Szczawnicy, Poroninie (pod Zakopanem), Rudnie, Zimno-wodzie, Brzuchowicach, Pustomytach *w siedzibach szkół rolniczych* w Dublanach i Czernichowie, *nad granicą prusko-szląską* w Chełmku, Długoszynie, Gorzowej, Gromku, Szczakowej i Żarkach, wreszcie w kilku jeszcze miejscowościach, za któremi przemawiały szczególnie wyjątkowe stosunki a to: w Chodorowie, Nawaryi, Szczercu, Krosienku, Czudcu, Dzikowcu, Limanowie i Strzyżowie.

Jakkolwiek wszystkie te podwyższenia nastąpiły dopiero po gruntownem zbadaniu stosunków i potrzebie rzeczywistej, to jednak jako wyjątkowe i sporadyczne już z natury rzeczy nie mogły być ani w ścisły system ujęte, ani też wyczerpujące, a w następstwie tego mogą i muszą tu i ówdzie znachodzić się nieuzasadnione różnice w płacach nauczycielskich między miejscowościami o tych samych mniej więcej warunkach.

Różnice te tylko stopniowo i w miarę wpływających zgłoszeń wyrównać się dadzą, a wniosek, który Wydział krajowy niniejszem Wys. Sejmowi przedłożyć zamierza, jest właśnie krokiem do tego wyrównania.

Po tem nzasadnieniu Wydział krajowy biorąc za podstawę opinię Rady szkolnej krajowej przystępuje do szczegółowego określenia swych wniosków.

Przedewszystkiem winien Wydział krajowy nadmienić, że nie wszystkie petycye, uchwałą Wys. Sejmu z d. 12 Stycznia 1888. objęte są przedmiotem opinii Rady szkolnej krajowej. Opinia ta a w skutek tego i niniejsze sprawozdanie nie odnosi się do petycyj o podwyższenie płac nauczycielskich w następujących miejscowościach a to: w Brzostku, Busku, Ciężkowicach, Chyrowie, Dąbrowie, Gdowie, Janowie, Jaworzniu, Kałuszu, Kwaczale, Kuryłówce, Libiążu małym, Libiążu wielkim, Lipniku, Liszkach, Maryampolu, Mikulińcach, Mszanie dolnej, Ochladowiu, Oświęcimie, Pilznie, Płokach, Rozkochowie, Rzeszowie, Stynawie niżnej, Truskawcu, Turynce, Tymbarku, Tyńcu, Wieliczce, i Zakliczynie.

Jak już wyżej powiedziano Rada szkolna krajowa, polecając ogólnikowo wszystkie w odezwie jej wymienione petycye do możliwego uwzględnienia, daje jednakowoż wśród nich pierwszeństwo petycyom nauczycieli szkół istniejących w siedzibach władz powiatowych jak również szkół znajdujących się w najbliższej okolicy Krakowa i Lwowa. Za lepszem udotowaniem posad nauczycieli w obu wspomnianych kategoryach miejscowości przemawiają notorycznie trudniejsze warunki egzystencyi a lista podwyższeń płac już dokonanych dowodzi, że już i przedtem zwrócono nato uwagę. Nie ulega wątpliwości, że nauczyciele szkół w miastach i miasteczkach powiatowych pomimo wyższej cyfrowo płacy w przeważnej części stosunkowo gorzej są dotowani niż nauczyciele szkół wiejskich.

Uchwalona w r. z. ustawa o stosunkach prawnych stanu nauczycielskiego liczy się z tem wprawdzie, przyznając tym nauczycielom dziesiąty procent ich płacy jako dodatek na pomieszkanie wszelako ta sama ustawa równając jednocześnie dodatki 5-letnie dla wszystkich nauczycieli, polepsza byt nauczycieli wiejskich może w znaczniejszej mierze, stosunek przeto między płacami jednych i drugich pozostałby i w przyszłości mniej lub więcej ten sam co dawniej.

A tymczasem warunki bytu w niektórych naszych powiatowych miastach i miasteczkach, skutkiem rozszerzenia sieci kolejowej, powstania przedsiębiorstw przemysłowych i w ogóle w następstwie rozbudzającego się bądź co bądź coraz bardziej życia cywilizacyjnego, stają się niewątpliwie z każdym rokiem coraz trudniejsze, słuszną przeto wydaje się rzeczą, aby wyjątek od norm ustawy uczyniono tam, gdzie wyjątkowe stosunki tego wymagają. Temi względami powodowany, wnosi Wydział krajowy na uwzględnienie petycyj o wyjątkowe podwyższenie płac nauczycieli szkół pospolitych męskich w następujących dziesięciu powiatowych miastach i miasteczkach, a to: Bochni, Bóbrce, Brodach, Jarosławiu, Kolbuszowie, Kossowie, Myślenicach, Tarnobrzegu, Turce i Wadowicach.

Specyalne powody przemawiające za uwzględnieniem tych miejscowości podane są w petycyach i konkomitujących je opiniach Rad szkolnych okręgowych i Wydziałów powiatowych, tu wystarczy nadmienić, że Bochnia, Brody i Jarosław należą do większych miast w kraju i mogą mieć słuszną pretensyę do równego traktowania z Nowym Sączem, Samborem, Jasłem, gdzie podwyższenie płac

już nastąpiło; Wadowice skutkiem powstania Sądu obwodowego i budowy nowej kolei, Tarnobrzeg wskutek dwukrotnego w tym roku pożaru i nowej kolei w zeszłym roku wybudowanej, doznały w ostatnich latach znacznej zmiany stosunków, mianowicie cen mieszkań i artykułów żywności, inne zaś z wymienionych miast i miasteczek oddawna znajdują się w warunkach, które polepszenia dotacyi nauczycielskiej wymagają.

Przechodząc do drugiej kategoryi miejscowości według opinii Rady szkolnej krajowej, proponuje Wydział krajowy uwzględnienie petycyj o podwyższenie płac nauczycieli w następujących miejscowościach:

a) *w okolicy Krakowa*: w Bieńczycach, Bronowicach małych, Bronowicach wielkich, i w Mogile, które to miejscowości leżą w oddaleniu niespełna 7 kilometrów od Krakowa i wymagają zrównania co do płac z innemi sąsiedniemi miejscowościami, którym podwyższenie takie już przedtem przyznano, jak Wola Justowska, Prądnik biały, Bielany;

b) *w okolicy Lwowa*: w Biłohorszczach, Grzybowicach, Krzywczycach, Laszkach murowanych, Malechowie, Podborcach i Zboiskach. Wszystkie te miejscowości leżą w bezpośredniej bliskości Lwowa, a bliskie to sąsiedztwo oddziaływa niekorzystnie na warunki bytu nauczycieli w tych wsiach. Nadto wnosi Wydział krajowy na uwzględnienie dwóch petycyj nie objętych kategoryami przez Radę szkolną krajową szczególnie poleconemi. Są to petycye nauczycieli szkół w Peczeniżynie i Zatorze. W obu tych miejscowościach płaca nauczycieli wymierzona jest według najniższej skali t. j w kwocie 300 zł. dla starszych, a 200 zł dla młodszych nauczycieli. Wymiar ten ze względu na stosunki w obu tych miejscowościach jest wprost rażący. W Peczeniżynie siedzibie destylarni nafty, na wielką założonej skalę, leżącym w okolicy gdzie jest ogromny napływ przedsiębiorców obracających znacznymi kapitałami, wszystkie ceny musiały oczywiście o wiele pójść w górę w ostatnich latach. Zator zaś jest miastem, w którem sama bliskość granicy szląskiej oddziaływać musi na ceny artykułów spożywczych.

Co do miary, w jakiejby proponowane podwyższenia płac nastąpić miały, Wydział krajowy mniema, że przez wzgląd na niepomyślne stosunki finansowe nie powinna ona przekraczać minimalnej kwoty 50 złr. w. a. rocznie dla kierowników i starszych nauczyczycieli w ogóle i oznaczonego w ustawie procentu tej kwoty dla młodszych nauczycieli w miastach i miasteczkach. Co zaś do młodszych nauczycieli pobierających tylo 200 zł. a. w. należałoby zdaniem Wydziału krajowego przyznać im podwyższenie o 50 zł. w. a. a to z tego powodu, że obliczając ich płacę według 60 procent płacy starszych nauczycieli w kwocie 350 zł. a. w. wypadłaby dla nich płaca tylko w kwocie 210 zł.

Efekt finansowy proponowanego niniejszem podwyższenia płac wyniesie według przybliżonego obliczenia Wydziału krajowego niespełna 3.500 złr. w. a. rocznie. Dokładne obliczenie jest teraz jeszcze niemożliwe z powodu, że niewiadomą jest jeszcze Wydziałowi krajowemu liczba nauczycieli nadetatowych z początkiem roku szkolnego 1888/9 ustanowionych.

Wydział krajowy wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. Kierownikom i nauczycielom rzeczywistym szkół ludowych pospolitych w Bochni, Bóbrce, Brodach, Jarosławiu, Kolbuszowej, Kossowie, Myślenicach, Tarnobrzegu, Turce i Wadowicach, dalej w Bieńczycach, Bronowicach małych, Bronowicach wielkich, Mogile, w Biłohorszczach, Grzybowicach wielkich, Krzywczycach, Laszkach murowanych, Malechowie, Podborcach i Zboiskach wreszcie w Peczeniżynie i Zatorze, — przyznaje się od dnia 1. Stycznia 1889. w drodze wyjątkowej stałe podwyższenie płacy w kwocie po 50 zł. w. a. rocznie.

2) Nauczycielom młodszym w powyższych miejscowościach wymierzoną zostanie płaca w stosunku oznaczonym ustawą według płac pobieranych przez starszych nauczycieli, z tym jednakże wyjątkiem, że nauczyciele młodsi pobierający minimalną płacę 200 zł. rocznie otrzymają podwyższenie na 250 zł. a. w. rocznie.

3) Upoważnia się Radę szkolną krajową do zaasygnowania nauczycielom powyższych płac podwyższonych z funduszu szkolnego krajowego od dnia 1. Stycznia 1889 roku.

We Lwowie, dnia 22. Września 1888.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Marszałek krajowy:

Jan Tarnowski w r.

Sprawozdawca:

Oktaw Pietruski w. r.

Członek Wydziału krajowego.

Odpis

odezwy Rady szkolnej krajowej z dnia 30. Sierpnia 1888. l. 12140 do Wydziału krajowego.

Odnośnie do szacownej odezwy z 24. stycznia b. r. l. 2.800 ma zaszczyt Rada szkolna krajowa przesłać Świetnemu Wydziałowi w załączeniu sprawozdania Rad szkolnych okręgowych w sprawie petycyj sejmowych o podwyższenie płac nauczycielskich w Kolbuszowie, Turce i powiecie turczańskim, powiecie krakowskim, Majdanie, Osieku, Myślenicach, Zatorze, Wadowicach, Peczeniżynie i okolicy, Sobniowie, Brzyszczkach, Kołomyi, Izdebniku, Szczawnicy, Żabokrukach i Trybuchowcach, Mikołajowie, Bóbrce, Strzeliskach nowych, Bochni, Kossowie, Brodach, Siemianówce, Mikłaszowie, Malechowie, Laszkach murowanych, Krzywczycach, Kleparowie, Jaryczowie nowym, Hermanowie, Grzybowicach wielkich, Glinnie, Biłohorszczach, Żydatyczach, Zuchorzycach, Zboiskach, Rzęśni ruskiej, Prusach, Podborcach, Mostkach, Jarosławiu, Tarnobrzegu, Nowem Siole, Przemyślu, Niżankowicach, Sokalu, Dmytrzu, Jaśle, Frysztaku.

Rada szkolna popiera przedstawione w tych sprawozdaniach Rad szkolnych okręgowych wnioski co do możliwego uwzględnienia wszystkich dołączonych petycyj z wyjątkiem nauczycieli w Żabokrukach, Trybuchowcach, Mikołajowie, Siemianówce, Hermanowie, Zuchorzycach, Mostkach, Dmytrzu, Jaryczowie nowym i Niżankowicach.

Na szczególniejsze uwzględnienie zasługują zdaniem Rady szkolnej krajowej petycye nauczycieli szkół istniejących w miastach i miasteczkach powiatowych, gdzie z powodu siedziby władz jest większa drożyzna, jak również nauczycieli szkół istniejących w najbliższej okolicy Lwowa i Krakowa.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie. 1888.

Aleg. 53.

Sprawozdanie

komisyi drogowej o petycyi gości kąpielowych w Zakopanem w sprawie poprawy dróg gminnych i uznania drogi z Nowego Targu do Zakopanego, kosztem funduszu krajowego rekonstruowanej, za krajową.

Wysoki Sejmie!

Liczni goście, bawiący w roku bieżącym na kuracyi w stacyi klimatycznej Zakopane, wnieśli do Wysokiego Sejmu zbiorową prośbę, w której obok wyrażonych życzeń poprawy stosunków tego krajowego zdrojowiska pod względem sanitarnym i administracyjnym, zwracają szczególniejszą uwagę reprezentacyi kraju na bardzo opłakany stan dróg komunikacyjnych w tamtej okolicy i na brak postanowień zapewniających stałą konserwę kosztem kraju zbudowanej drogi Nowy Targ-Zakopane. Nie tylko droga w kierunku ku Węgrom od Poronina do Jurgowa prowadząca, a stanowiąca obecnie jedyne połączenie okolic Tatrzańskich z wybornym gościńcem murowanym przez król. węgierski rząd od lat kilku już wybudowanym, znajduje się w stanie dzikiej zupełnie natury; ale i drogi w obrębie samej gminy Zakopane są po nad wszelki wyraz wadliwe.

Miejscowość Zakopane, która dzięki szczęśliwemu klimatycznemu położeniu swemu wśród uroczych gór, ściąga rok rocznie coraz liczniejszy zastęp gości kąpielowych i turystów nie tylko z rozmaitych stron kraju, ale i z po za granic monarchii i z tego powodu rozwija się coraz bardziej pod względem ekonomicznym, doznaje już nie od dzisiaj skutecznej opieki ze strony Wysokiej reprezentacyi kraju. Dowodem tego założenie i zasilanie znacznemi corocznemi datkami istniejących tamże szkół przemysłowych, a głównie znaczne ofiary jakie Wysoki Sejm od roku 1881go łożył na rekonstrukcyę drogi gminnej do Nowego Targu prowadzącej a łączącej Zakopane z całą siecią dróg i kolei żelaznych krajowych.

Z pomocą subwencyi krajowej w kwocie 30.000 zł. uchwałą z dnia 13. Października 1881 na przebudowanie drogi gminnej do Nowego Targu przeznaczonej, i z pomocą corocznych subwencyj przez Wydział krajowy po myśli okólnika z dnia 22go Grudnia 1882. na ten sam cel udzielanych, ukończoną została w roku 1887ym rekonstrukcya całej drogi w długości 24 kilometrów ogólnym kosztem 75.126 zł. 94 ct. Droga ta o szerokości 6 metrów w koronie, ma 4 mtr. szeroki tor szutrowany i znajduje się na niej 87 mostów i przepustów o murowanych przyczołkach, a pomiędzy temi cztery mosty, od 33 do 66 metrów światła posiadających i dwa kanały sklepione.

Dalej posiada cała droga 4.230 m. rynsztoków brukowanych, 4.890 m. kwadratowych szkarp murowanych i 2.680 mtr. poręczy, a sam koszt budowy mostów i poręczy wynosi pokaźną kwotę 23.589 zł. 93 ct.

Celem zapewnienia na przyszłość należytego utrzymania tak znacznemi ofiarami funduszu krajowego wybudowanej drogi, postanowił Wydział krajowy oddać takową w bezpośredni zarząd Wydziału powiatowego w Nowym Targu, przeznaczając na ten cel po myśli §. 22 ust. drogowej z dnia 7. Lipca 1885 dochód z wydzierżawionego myta, który w roku 1887 kwotę 2.621 zł. 50 ct. uczynił. Protokolarne oddanie drogi w zarząd Wydziału powiatowego odbyło się dnia 5. Lipca 1887 roku.

Ponieważ ogólne zestawienie kosztów całorocznego utrzymania drogi tej dokonanem jeszcze nie zostało, to jednak do przybliżonego obrachowania tych kosztów posłużyć może sprawdzony koszt utrzymania jednego kilometra drogi krajowej Czorsztyn-Zaborna, która począwszy od Nowego Targu jest dalszym ciągiem wspomnianej drogi gminnej w kierunku ku stacyi kolejowej w Chabówce.

Średni wydatek z lat 1884 do 1886 na konserwę jednego kilometra drogi krajowej użyty, wynosi w przecięciu 151 zł. 61 ct., z uwagi więc że szerokość toru szutrowego na drodze gminnej przebudowanej wynosi $^4/_5$ szerokości toru na drodze krajowej, a nadto z powodu wysokich gór, po których się wspina droga krajowa, częste rozkopywanie zasp śniegowych w porze zimowej znacznie pomnaża koszta utrzymania tej drogi, można przyjąć w przybliżeniu, że utrzymanie jednego kilometra drogi gminnej więcej jak 121 zł. w przecięciu wynosić nie będzie, a coroczny wydatek na całą 24-kilometrową przestrzeń wraz z płacą eksponowanego do nadzoru urzędnika technicznego kwoty 3.500 zł. nie przekroczy.

Na pokrycie powyższego wydatku służy w pierwszym rzędzie dochód z myt, wynoszący jak wyżej przytoczono 2.621 zł. 50 ct.; w razie więc zaliczenia drogi Zakopane — Nowy Targ, do rzędu dróg krajowych, fundusz krajowy przyczyniałby się do utrzymania całej tej przestrzeni kwotą 1.000 zł. rocznie nie przekraczającą.

Z uwagi, że z czasem w braku ciągłego i umiejętnego nadzoru technicznego na drodze znajdujące się a kosztowne budowle w razie jakiegoś elementarnego wypadku albo znacznie uszkodzone albo całkiem zniszczone byćby mogły, a odbudowanie tychże przechodziłoby zasoby ubogiego górskiego powiatu,

z uwagi, że środki materyalne powiatu Nowotargskiego nie pozwalają na utrzymanie fachowych sił technicznych do nadzoru drogi powyższej, koniecznie potrzebnych,

z uwagi dalej, że w roku przyszłym ukończoną zostanie według sprawozdania Wydziału krajowego budowa wszystkich dotąd uchwalonych dróg krajowych, a przeto znaczna część wydatków na cele drogowe przez Wysoki Sejm uchwalonych użytą być może na konserwę i budowę nowych dróg krajowych;

komisya drogowa uważa za stosowne przedstawić Wysokiemu Sejmowi wniosek o uznanie rekonstruowanej drogi gminnej z Nowego Targu do Zakopanego za drogę krajową.

Co do dróg gminnych w granicach samej gminy katastralnej Zakopane leżących, a około 6 kilometrów długości mierzących, to poprawa tychże wynosić może według opinii bióra technicznego Wydziału krajowego około 1.800 zł.

Do pokrycia tych kosztów służą prestacye gminy Zakopane w ilości 2.560 dni wartości 769 zł., a brakująca reszta pokrytą byćby musiała zasiłkiem z powiatowego funduszu dróg gminnych i stosowną subwencyą z funduszów krajowych na poprawę dróg gminnych i powiatowych przez Wysoki Sejm uchwalanych.

Komisya drogowa mniema przeto, że sprawę uporządkowania dróg komunikacyjnych w gminie Zakopane należy odstąpić Wydziałowi krajowemu do ścisłego zbadania i do subwen-

cyonowania koniecznej rekonstrukcyi w granicach okólnikiem Wydziału krajowego z dnia 22. Grudnia 1882 zakreślonych.

Niemniej ważną jest także droga od Poronina ku Jurgowu do Węgier prowadząca. Stała i uporządkowana komunikacya łącząca Węgry z naszym krajem w tej stronie, nietylko ułatwiłaby przystęp do okolic Tatrzańskich także i z południowych prowincyi Monarchii, ale miałaby niezaprzeczenie doniosłe znaczenie pod względem handlowym i ekonomicznym.

Zdaniem komisyi drogowej zarządzenie studyów technicznych i wygotowanie planów i kosztorysów tej drogi, jest w każdym razie wskazanem, i może służyć za podstawę do uchwały Wysokiego Sejmu w przyszłości pod tym względem powziąć się mającej.

Na podstawie powyższych wywodów komisya drogowa wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

I. załączoną pod ./. ustawę,

II. następującą rezolucyę:

Poleca się Wydziałowi krajowemu:

a) aby po dokładnem zbadaniu stanu dróg komunikacyjnych w gminie Zakopane przez organa techniczne, celem uregulowania najpotrzebniejszych komunikacyi, przyszedł w pomoc miejscowym funduszom drogowym po myśli okólnika Wydziału krajowego z dnia 22. Grudnia 1882.

b) aby zarządził studya techniczne drogi z Poronina do Jurgowa ku Węgrom prowadzącej i na najbliższej sesyi sejmowej przedłożył wnioski co do rekonstrukcyi tej drogi;

c) aby co do innych żądań w petycyi wyrażonych załatwił takowe według obowiązujących ustaw.

Lwów dnia 27. Września 1888.

Przewodniczący:
J. Męciński.

Sprawozdawca:
Wincenty Gnoiński.

Ustawa

uznająca drogę gminną rekonstruowaną z Nowego Targu do Zakopanego za drogę krajową.

Zgodnie z uchwałą Sejmu krajowego Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, rozporządzam co następuje:

Art. I.

Drogę przebudowaną kosztem kraju a wiodącą od rynku w Nowym Targu do kościoła w Zakopanem uznaje się za krajową.

Aleg. 54.

Sprawozdanie

komisyi gminnej o wniosku posła Fruchtmana dotyczącym uchwalenia ustawy gminnej dla większych miast kraju.

Wysoki Sejmie!

Na sesyi sejmowej roku 1886/7 posłowie Rozwadowski, Wasilewski i Fruchtman złożyli do laski Marszałkowskiej trzy odrębne, samoistne wnioski, dążące do reformy ustawodawstwa gminnego i organizacyi gmin w kraju naszym.

We wniosku posła Fruchtmana domagał się wnioskodawca między innemi także, aby Wydziałowi krajowemu polecono zbadać i poczynić wnioski, czy i o ile dla większych miast kraju nie należałoby uchwalić osobnej ustawy gminnej.

Załatwiając te wnioski Wysoki Sejm uchwałą z dnia 25. Stycznia 1887 polecił Wydziałowi krajowemu:

„I. Aby zbadał szczegółowo wyniki 20-letniej działalności samorządu gminnego w kraju naszym pod względem spełniania **zadań administracyi publicznej,** ciężących na gminach w myśl §. 27. lit. *b*—*n* ustawy gminnej, oraz wypływających z t. z. **poruczonego** zakresu działania, niemniej pod względem sposobu pokrywania kosztów, z zarządem gminnym połączonych, i gospodarstwa gminnego w ogólności;

II. aby Wydział krajowy przedłożył w swoim czasie Wysokiemu Sejmowi wynik tych badań i na podstawie tego wyniku poczynił wnioski, czy i o ile przy zachowaniu zasady i przedmiotowego zakresu samorządu potrzebną jest reforma ustawodawstwa gminnego, mianowicie:

a) czyby nie należało dla tych zadań administracyi publicznej, którym gminy i obszary dworskie nie są w stanie podołać, wytworzyć lub dać możność wytworzenia takiej organizacyi samorządnej, którąby przy szerszej, silniejszej podstawie pod względem obszaru, ludności i zasobów materyalnych tym zadaniom sprostać mogła;

b) czyby nie należało w ustawodawstwie gminnem, nie naruszając związku powiatowego — uwzględnić różnice zachodzące między potrzebami i zasobami materyalnymi i intelektualnymi miast, a tymi samymi czynnikami po wsiach i miasteczkach;

c) jakie byłyby przypuszczalne koszta zarządu przy zaprojektowanej ewentualnie reformie w porównaniu z obecnymi kosztami samorządu gminnego.“

Wykonując tę uchwałę Wysokiego Sejmu, Wydział krajowy podjął badania wskazane na wielką skalę, a wynik swych badań przedstawił w publikacyi pod tytułem „Materyały do reformy gminnej“ znajdującej się w rękach pp. Posłów.

Następnie zwołał Wydział krajowy liczną ankietę, której uchwały również Wysokiemu Sejmowi są znane.

Pomijając inne uchwały ankiety, zajmiemy się tu tylko jedną, odnoszącą się do sprawy będącej w ścisłym związku z przedmiotem niniejszego sprawozdania.

Otóż odnośnie do ustępu II. lit. *b*. uchwały Sejmowej z dnia 25. Stycznia 1887 ankieta jednogłośnie oświadczyła, że uważa za rzecz potrzebną, aby znaczniejsze miasta kraju naszego posiadały odmienną od reszty gmin organizacyę, a zatem, aby dla nich osobna ustawa gminna została uchwalona, wskazując zarazem zasady, na których ta nowa organizacya, ta nowa ustawa gminna oprzećby się miała.

Idąc tedy za uchwałą Sejmu i za zdaniem ankiety, Wydział krajowy wypracował projekt nowej ustawy gminnej dla 29 miast i przedłożył ten projekt Wysokiemu Sejmowi sprawozdaniem swojem z dnia 18. Listopada 1887 L. W. 56.506/87. Projekt ten przekazany komisyi gminnej, był przedmiotem sumiennych i wyczerpujących obrad w tejże komisyi, a gdy ona dla krótkości sesyi Sejmowej roku 1887/8 pracy swojej dokończyć nie mogła, okoliczność zaś, że owa sesya Sejmowa nie została zamkniętą lecz odroczoną, zbudziła nadzieję, że po ponownem zebraniu się odroczonego Sejmu można będzie pracy dokończyć, komisya gminna wybrała z grona swego podkomitet z trzech członków złożony, który projekt opracować i komisyi swój elaborat przedłożyć miał.

Podkomitet wywiązał się ze swego zadania i przedłożył zaraz po zebraniu się Wysokiego Sejmu dnia 10. Września b. r. komisyi zupełnie wykończony projekt do ustawy gminnej dla miast.

Niestety nie długo dozwolonem było owej komisyi gminnej zajmować się tą sprawą, bo zamknięcie sesyi sejmowej na dniu 14. b. m. położyło kres wszelkim jej pracom, a projekt do ustawy gminnej dla większych miast, który w czasie krótkiego, bo tylko 5-dniowego trwania odroczonej sesyi żadną miarą wszystkich regulaminem przepisanych form traktowania przejść nie mógł — pozostał niezałatwiony.

Aby praca komisyi gminnej minionej sesyi sejmowej i podkomitetu tej komisyi nie poszła na marne, poseł Fruchtman złożył w bieżącej już sesyi do laski Marszałkowskiej jako wniosek samoistny projekt do ustawy gminnej dla większych miast przez wyżwspomniany podkomitet wypracowany, poczyniwszy w nim tylko te zmiany, jakie wskazały cenne uwagi i uchwały wiecu miejskiego, który w dniach 15., 16. i 17. b. m. we Lwowie obradował, i którego poważne i wyczerpujące dyskusye nad tym projektem w sekcyi III. wiecu przeprowadzone — wszelkiego uznania są godne.

Ten to projekt przez podkomitet byłej Sejmowej komisyi gminnej wypracowany, uchwałami wiecu miejskiego po części zreformowany, a przez posła Fruchtmana Wysokiemu Sejmowi przedłożony, przekazany został obecnej komisyi gminnej, która bezzwłocznie do zbadania projektu przystąpiła i niniejszem wynik swej pracy Wysokiemu Sejmowi przedkłada.

Komisya gminna podziela w zupełności zapatrywanie wszystkich czynników, które dotąd zdania swoje w tym względzie objawić były w możności, — że większe miasta nasze, które są i być powinny ogniskami oświaty, przemysłu i handlu, które są siedzibami licznie nagromadzonej inteligencyi, posiadają znaczny majątek własny i rozporządzają znakomitą siłą podatkową, — że miasta te dla prawidłowego rozwoju swego potrzebują innej zupełnie organizacyi wewnętrznej aniżeli gminy wiejskie a nawet gminy małomiejskie, które nie wiele od wsi się różnią.

Dotychczas obowiązująca ustawa gminna nadaną została dla wszystkich gmin kraju z wyjątkiem jedynie Lwowa i Krakowa, obowiązuje ona zarówno miasta jak Tarnów, Przemyśl, Brody, Tarnopol, Stanisławów i t. d. jak i najmniejszą wioskę z kilkunastu osad złożoną, nadaje te same prawa i nakłada te same obowiązki społeczeństwu miast i wsi. Wątpić nie można że ustawa taka dla wszystkich dobrą być nie może.

To też badania Wydziału krajowego wykazały, że rozwój wewnętrzny i gospodarka naszych miast nie wszędzie i nie zawsze są prawidłowe, wszędzie prawie wiele pozostawia do życzenia, a zatem komisya przyjść musiała do konkluzyi, że ogólna ustawa gminna potrzeb miast nie zaspakaja.

Przekonanie to wzmocnionem zostało symptomatem bardzo poważnym, a nim są liczne rozwiązywania rad miejskich w ostatnich czasach, owa *ultima ratio* rządów konstytucyjnych, które jednak u nas niestety inny charakter przybrały, bo przez sztuczne przedłużenie *interregni* rozwiązaniem Rady wywołanego, środek ten — z apelacyi do wyborców — stał się wzięciem miast pod kuratelę.

Jeżeli takie drastyczne środki okazały się potrzebnymi i nieuniknionymi, to niezawodnie organizacya miast musi być wadliwą.

A ponieważ miasta w każdym społeczeństwie stanowią czynnik nader ważny, a bez nich o prawidłowym i harmonijnym rozwoju całego społeczeństwa mowy być nie może, Wysoki Sejm z tem większą czujnością o potrzeby miast dbać i zaspakajać je powinien, o ile to leży w mocy Sejmu.

Miasta, które projektowana ustawa obowiązywać ma, wydają rocznie na cele swego społeczeństwa, a zatem na cele dobra publicznego około półtrzecia miliona, a posiadają własny majątek około 18,000.000 zł. wynoszący.

Jeżeliśmy się zatem przekonali, iż dotychczasowa ustawa nie wystarcza na zabezpieczenie prawidłowego rozwoju i prawidłowej gospodarki tych miast, to z poprawą tej ustawy jak najbardziej spieszyć należy.

Przystępując tedy do badania samego projektu, komisya powiedziała sobie przedewszystkiem, że nowa ustawa w niczem nie powinna ścieśniać lub krępować samorządu miast, który im dotąd obowiązująca ustawa w tak szerokiej mierze nadała i do którego miasta już się przyzwyczaiły. Miasta, które nowej ustawie mają podlegać, posiadają dostateczny zasób inteligencyi i środków materyalnych, aby z praw samorządu bez szkody dla dobra publicznego korzystać i zadaniom samorządu sprostać mogły.

Zupełny samorząd przy dobrej organizacyi gminy najłatwiej potrafi wzbudzić owego ducha obywatelskiego, ową ofiarność i chęć bezinteresownego służenia sprawie publicznej, które w naszych stosunkach bardziej są potrzebne jak gdziekolwiek.

Projekt obecnie przedłożony przestrzegał tej zasady jak najściślej i zostawia gminie miejskiej w jej sprawach zupełny samorząd. Dla tego też w obecnym projekcie pominięte zostały przepisy pierwotnego projektu Wydziału krajowego, które wymagały zatwierdzenia niektórych uchwał Rady miejskiej przez Wydział krajowy, jak w §§. 3., 12., 21., 23., 32. i 68. owego projektu.

Samorząd taki jednak nie tylko nie wyklucza wzajemnej kontroli władz miejskich i kontroli władz wyższych, ale owszem tem większej kontroli wymaga, im szerszy jest samorząd.

Komisya starała się wzajemną kontrolę władz miejskich wzmocnić, obostrzyć i sprowadzić na należyte tory, zostawia zaś nienaruszone dotychczasowe ogólne zasadnicze przepisy co do kontroli władz wyższych, umieszczając tylko niektóre przepisy mające ułatwić i umożebnić wyższym władzom wykonywanie kontroli, (jak n. p. przedkładanie regulaminów, budżetów,

zamknięć rachunków, inwentarzy, odpisów sprawozdań miejskich komisyj kontrolujących i t. p. Wydziałowi krajowemu do wiadomości). Komisya sądzi, że wskutek tego wyższa władza, mając zawsze obraz gospodarki miejskiej przed oczyma, skuteczniej niż dotąd kontrolę będzie mogła prowadzić.

Zgodnie z projektem Wydziału krajowego, projekt niniejszy oznacza wprawdzie okres wyborczy jak dotąd było na lat 6, lecz odmiennie od obowiązującej obecnie ustawy gminnej wprowadza tę innowacyę, że co trzy lata połowa radnych i zastępców ustępuje i nowe wybory w ich miejsce się przeprowadza. Przez to będzie utrzymywaną ciągłość prac i znajomość spraw w łonie Rady miejskiej, nigdy nie zajdzie wypadek aby przyszła do steru całkiem nowa Rada nie obznajomiona ze sprawami miejskiemi, a obok tego co 3 lata Rada w połowie odnowiona, nowe otrzyma żywioły, które świeże wprowadzą życie i nie dopuszczą do zabagnienia spraw; z drugiej strony wyborcy przystępując co trzy lata do urny wyborczej, nie stracą czucia ze swoją reprezentacyą i interesu dla spraw miejskich.

Tak wybrana Rada jest jedyną reprezentacyą miasta i samodzielnie zawiaduje jego sprawami; Magistrat zaś jest tylko organem wykonawczym Rady i władzą miejscową przez Radę ustanowioną.

Dla tego w projekcie niniejszym wyraźnie wypowiedziano, że tylko Rada miejska gminę reprezentuje.

Jednakowoż Rada cała jako ciało zbiorowe, nie powinna i nie może zająć się sama wykonywaniem swoich uchwał, — w tym celu ustanowiony jest Magistrat, jako władza wykonawcza Rady.

Władza wykonawcza musi być sprężystą, niezawisłą i odpowiedzialną.

Jednym z najgłówniejszych zadań projektu było tedy oznaczyć organizacyę Magistratu, i jaknajściślej i dokładnie ustanowić granicę między zakresem działania Rady miejskiej, jako władzy uchwalającej i nadzorującej, a Magistratem jako władzą wykonawczą.

Co do organizacyi Magistratu projekt pierwotny Wydziału krajowego starał się czynić władzę wykonawczą zupełnie samoistną i niezawisłą, tak aby Magistrat, jakkolwiek przez Radę gminną wybrany, nawet co do tego wyboru był niezawisłym od urzędującej z nim Rady, albowiem projekt Wydziału krajowego ustanawia dłuższy peryod wyborczy dla Magistratu niż dla Rady, wskutek czego razem z Radą urzędowałby w regule Magistrat przez inną Radę wybrany.

Nowość ta wywołała silną opozycyę w miastach, których ustawa się tyczy. I komisya sądzi, że Wydział krajowy w tym względzie mając na oku wzór dobrej zresztą organizacyi miast pruskich — szedł za daleko.

Rada miejska jako źródło wszelkiej władzy w mieście, powinna sobie sama wybrać swoją władzę wykonawczą, ułatwia się przez to tak koniecznie potrzebną kontrolę i unika się starć między władzami miejskiemi, które inaczej byłyby nieuniknione.

W obec zasady, że Rada sobie sama władzę wykonawczą wybiera, odpada potrzeba wybierania osobnego przewodniczącego dla Rady i osobnego dla Magistratu.

Obawiając się starć między tymi, jak ich nazwano, dwoma burmistrzami, owe postanowienie projektu Wydziału krajowego, komisya usunęła.

W dalszej konsekwencyi chcąc utrzymać łączność organiczną między Radą miejską i władzą wykonawczą, komisya odmiennie od projektu Wydziału krajowego umieściła w projekcie postanowienie, że zastępca burmistrza i asesorowie tylko z grona Rady miejskiej wybierani być mogą.

Jedynie co do burmistrza stanowi projekt niniejszy wyjątek, zezwalając na wybór burmistrza także z po za grona Rady, byleby wybrany posiadał bierne prawo wyboru do Rady miejskiej.

Postanowienie to na znaczną natrafiło opozycyę w łonie komisyi; i wiec miejski także oświadczył się przeciw temu. Pomimo tego komisya nie mogła się zdecydować na odstąpienie od tej zasady.

Burmistrz jako kierownik Rady i Magistratu a w przeważnie większej części służby miejskiej, a uosobiona indywidualna władza wykonawcza, jest bezsprzecznie najważniejszym czynnikiem w całej organizacyi miejskiej.

Od trafnego i odpowiedniego wyboru burmistrza zależy, czy i w jakim kierunku cała organizacya fungować będzie. Dlatego przy wyborze burmistrza szerokie pole i wielką swobodę zostawić należy.

Wiadomo powszechnie, że po miastach odbywają się wybory często, pod hasłem pewnej osobistości na burmistrza przeznaczonej. Wiadomo także, że przy wyborach w ogóle namiętności, osobistości i najrozmaitsze praktyki wielką odgrywają rolę, zaś miasta w tym względzie wyjątku nie stanowią, że zatem wynik wyborów nie zawsze uważać można jako istotny wynik woli większości wyborców, zwłaszcza przy wyborach gminnych, gdzie nie potrzeba absolutnej większości głosów, a czasem radni, zwłaszcza w I-szem kole wyborczem, kilku lub kilkunastu głosami bywają wybierani. W skutek tego często się zdarza, że pewna partya mając upatrzonego burmistrza, stara się wszelkiemi siłami zapobiedz wyborowi ludzi, mogących mieć pretensyę do burmistrzowstwa i przez to usunąć współzawodników swojego kandydata.

Jeżeli zaś burmistrz z poza grona Rady wybrany być może, to takie agitacye tracą wszelką racyę, i najgodniejszym obywatelom otwarta będzie droga do krzeseł radzieckich. Zaznaczają przeciwnicy, że jeżeli większość wyborców kogoś nawet do Rady wybrać nie chciała, to zapewne i na burmistrza sobie go nie życzy, a zatem takiego burmistrza większości wyborców wbrew ich woli narzucić nie można. Argument ten jednak komisyi przekonać nie mógł. Komisya wie bardzo dobrze, że w życiu konstytucyjnem zawsze i wszędzie większość rozstrzygać musi, i że większość tę zawsze tylko według przepisów ustawy obliczyć trzeba, choćby wtedy większość ta była tylko fikcyą prawną. Od tej zasady odstępywać nie można.

Lecz w naszym wypadku nie stojemy w sprzeczności z objawioną we formie prawnej wolą większości wyborców. Wyborcy wypowiadają, że tego a tego chcą mieć jako Radnego, ale nie mówią, że tego lub owego nie chcą mieć burmistrzem.

Owszem jeżeli Rada wybiera burmistrza z poza grona swego, twierdzić można, że i to woli wyborców odpowiada. Bo jeżeli prawdą jest, że większość wyborców wybrała Radę miejską, to przypuścić trzeba i to, że Rada lub jej większość zgodną jest w zapatrywaniach i życzeniach z większością wyborców, a zatem wybór burmistrza odpowiada życzeniom wyborców.

Uwzględnić należy i to, że kandydat burmistrzowski należąc do inteligencyi kandyduje zwykle w I-ém kole, a tam gdzie liczba wyborców bardzo mała — najłatwiej przepaść. Jakże tu z góry orzec, że ten który przepadł w pierwszem kole nie jest miłym wyborcom 2 i 3 koła.

Jest przeto pożądanem, aby Rada wybierając burmistrza mogła wybierać między najlepszymi obywatelami miasta, bez względu na wynik wyborów do Rady miejskiej.

Potrzeba takiej swobody Rady miejskiej w wyborze burmistrza występuje często bardzo jaskrawo, gdy chodzi o wybór uzupełniający, a Rada w skutek agitacyi wyborczych tu wyżej opisanych, nie posiada już w swoim gronie członka, któryby chciał lub mógł być burmistrzem.

Ustanowiwszy w ten sposób skład Magistratu, projekt niniejszy różni się co do wewnętrznej organizacyi magistratu znacznie od projektu Wydziału krajowego i od obecnie obowiązującej ustawy gminnej.

Projekt Wydziału krajowego przepisuje, aby Magistrat we wszystkich sprawach był władzą wykonawczą Rady miejskiej, i we wszystkich sprawach obradował kolegialnie.

Z uwagi, że władza wykonawcza winna być sprężystą, szybką i przedewszystkiem odpowiedzialną, komisya w swoim projekcie przekazuje wszystkie czynności władzy wykonawczej z wyjątkiem spraw §. 59 objętych indywidualnej władzy burmistrza i jego za to czyni odpowiedzialnym. W tych sprawach Magistrat jest tylko organem doradczym i wykonawczym burmistrza, i tylko w sprawach §. 59. urzęduje Magistrat kolegialnie. Komisya starała się w swoim projekcie jasno i dokładnie określić granice między zakresem działania Rady miejskiej i zakresem władzy wykonawczej t. j. burmistrza i Magistratu.

Komisya starała się nareszcie uprościć ile możności tok instancyi i rozszerzyć prawo burmistrza do zawieszenia uchwał także na wypadki, jeżeli sądzi, że uchwała Rady miejskiej dla gminy jest szkodliwą, i umieściła w §. 113 kautele dla zapobieżenia złym skutkom rozwiązania Rady miejskiej.

Zastanawiając się nad tem, dla których miast nowa ustawa ma być obowiązującą, komisya uwzględniła stan majątkowy, siłę podatkową, liczbę ludności, zastęp inteligencyi i przemysł lub handel każdego miasta i wybrała te, o których sądziła, że ze względu na wszystkie te czynniki najbardziej nowej organizacyi potrzebują i jej podołać potrafią.

Uchwaliwszy projekt do ustawy gminnej dla miast, komisya nie mogła sobie zataić, że dla osiągnięcia dobrych rezultatów organizacyi potrzeba dobrej ordynacyi wyborczej. Że teraźniejsza ordynacya wyborcza nie ze wszystkiem jest odpowiednią i reformy wymaga, to rzecz powszechnie wiadoma i wnioskodawca p. Fruchtman przy pierwszem czytaniu swego wniosku to wykazał. Do reformy ordynacyi wyborczej jednak potrzebne są obszerne materyały, które, jak komisyi wiadomo, Wydział krajowy zbiera i przygotowuje, ale pracy tej jeszcze nie ukończył. Dla tego komisya przedstawia Wysokiemu Sejmowi do uchwały rezolucyą tu niżej umieszczoną.

Komisya gminna wnosi tedy:

I. Wysoki Sejm raczy uchwalić załączoną ustawę gminną dla miast w tej ustawie wymienionych.

II. Wysoki Sejm raczy uchwalić:

„Poleca się Wydziałowi krajowemu, by wypracował ordynacyę wyborczą dla większych miast nową ustawą gminną objętych i wnioski swoje na przyszłej sesyi Sejmowi przedłożył“.

Lwów, dnia 26. Września 1888.

Przewodniczący:
K. Badeni.

Sprawozdawca:
Fruchtman.

Ustawa

z dnia . . . . . .

zaprowadzająca ustawę gminną dla miast: Biała, Bochnia, Brody, Brzeżany, Buczacz, Drohobycz, Gorlice, Gródek pod Lwowem, Jarosław, Jasło, Jaworów, Kołomyja, Krosno, Nowy Sącz, Podgórze, Przemyśl, Rzeszów, Sambor, Sanok, Śniatyn, Sokal, Stanisławów, Stryj, Tarnopol, Tarnów, Trembowla, Wadowice, Wieliczka, Złoczów, Żółkiew.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, postanawiam co następuje:

Art. I.

Załączona ./. ustawa gminna obowiązywać będzie miasta: Biała, Bochnia, Brody, Brzeżany, Buczacz, Drohobycz, Gródek pod Lwowem, Jarosław, Jasło, Jaworów, Kołomyja, Krosno, Nowy Sącz, Podgórze, Przemyśl, Rzeszów, Sambor, Sanok, Śniatyn, Sokal, Stanisławów, Stryj, Tarnopol, Tarnów, Trembowla, Wadowice, Wieliczka, Złoczów, Żółkiew.

Art. II.

Ustawa gminna tu załączona wejdzie w wykonanie po upływie sześciu miesięcy od dnia jej ogłoszenia.

Art. III.

Ordynacya wyborcza dla gmin z dnia 12. Sierpnia 1866 Nr. 19 Dz. u. kraj. wraz z ustawą z dnia 19. Listopada 1868 L. 30 Dz. u. kr. obowiązywać będzie i nadal miasta w art. I. wymienione, jednak z następującemi zmianami:

a) każde koło wyborcze bez względu na liczbę wyborców w nim głosujących, wybiera 12 radnych i 6 zastępców (§. 15 ord. wyb. dla gmin);
b) tylko członek rady miejskiej może być obranym zastępcą burmistrza lub asesorem; burmistrza wybrać można także z po za grona Rady miejskiej (§. 35 ord. wyb.);
c) §. 40 ordynacyi wyborczej dla gmin przestaje obowiązywać miasta w art. I. wymienione;

d) wszędzie gdzie w ordynacyi wyborczej dla gmin mowa o naczelniku gminy lub zwierzchności gminnej, rozumieć przez to należy burmistrza, względnie Magistrat.

Art. IV.

Zaraz po wejściu w wykonanie załączonej ustawy, we wszystkich miastach w artykule I. wymienionych, nowe wybory do Rady miejskiej i Magistratu przeprowadzone być mają.

Art. V.

Aż do ukonstytuowania się nowych Rad miejskich, w myśl załączonej ustawy wybranych, urzędować będą dotychczasowe reprezentacye gminne, na podstawie obecnie obowiązującej ustawy gminnej.

Art. VI.

Z dniem ukonstytuowania się nowych Rad miejskich, przestaje ustawa gminna z dnia 12. Sierpnia 1866 obowiązywać w miastach w art. I. wymienionych.

Art. VII.

Wykonanie tej ustawy polecam Mojemu Ministrowi spraw wewnętrznych.

DZIAŁ I.

O gminie w ogólności.

§. 1.

Każde miasto niniejszej ustawie podlegające stanowi w dotychczasowych granicach swoich osobną gminę miejską.

Zmiana granic.

§. 2.

Zmiana granic miasta nastąpić może tylko za uchwałą Rady miejskiej. Uchwała taka do swej ważności wymaga potwierdzenia Rady powiatowej, które udzielone być może tylko za poprzedniem oświadczeniem politycznej władzy krajowej, że przeciw temu ze względów publicznych nie ma nic do zarzucenia.

DZIAŁ II.

O członkach gminy.

Członkowie gminy i obcy.

§. 3.

Członkami gminy są:

a) Przynależni do gminy, t. j. osoby mające w gminie prawo przynależności;

b) uczestnicy, t. j. osoby nie mające w gminie prawa przynależności, jeżeli w granicach gminy majątek nieruchomy posiadają, lub jeżeli od przedsiębiorstwa zarobkowego samoistnie wykonywanego, albo od dochodu bezpośredni podatek w gminie opłacają.

Pod tymi warunkami należą do uczestników gminy także korporacye, stowarzyszenia, zakłady i fundacye.

Wszystkie inne osoby w gminie są obcemi.

Przynależność do gminy.

§. 4.

Stosunki przynależności do gminy określone są ustawą z dnia 3. grudnia 1863. L. 105 Dz. pr. p.

Za nadanie prawa przynależności do gminy może gmina pobierać opłatę, nie przewyższającą sumy 50 zł.

Obywatele miejscy i honorowi.

§. 5.

Obywatelami miejskimi są ci, którym gmina miejska prawo obywatelstwa nadała.

Obywatelstwo miejskie tylko przynależnym do gminy nadawanem być może.

Za nadanie obywatelstwa może gmina pobierać opłatę.

Gminy miejskie mogą w uznaniu zasług publicznych nadawać obywatelstwo honorowe osobom, będącym obywatelami Państwa austryackiego.

Prawa i obowiązki członków gminy

§. 6.

Członkom gminy służy prawo swobodnego pobytu w gminie. Mają oni udział podług postanowień niniejszej ustawy w prawach i korzyściach, jako też w obowiązkach i ciężarach gminy. Przynależni do gminy mają nadto w razie zubożenia i niezdolności do pracy prawo do wsparcia, stosownie do ustawy z dnia 3. grudnia 1863. L. 105 Dz. pr. p. Obywatelom miejskim zastrzega się prawo do udziału w fundacyach i zakładach osobno dla nich utworzonych.

Obywatelstwo honorowe nadaje prawa uczestników gminy, ale nie nakłada udziału w ich obowiązkach.

Prawo pobytu w gminie.

§. 7.

Obcym, którzy przynależność swoją do pewnej gminy wykażą, lub przynajmniej dowiodą, iż poczynili potrzebne kroki ku wykazaniu przynależności, nie może gmina wzbronić pobytu w swym obrębie, dopóki tak oni jak i mieszkający z nimi członkowie ich rodzin nieskazitelny żywot prowadzą i nie stają się ciężarem dobroczynności publicznej.

Jeżeli obcy rozporządzeniem gminy w tym względzie czuje się pokrzywdzonym, służy mu prawo odwołania się do politycznej władzy powiatowej.

Utrzymanie prywatnych stosunków prawnych.

§. 8.

Niniejsza ustawa nie narusza prywatnych stosunków prawnych w ogóle, a w szczególności praw własności i użytkowania, służących bądź członkowi gminy, bądź też częściom gminy, lub całym klasom mieszkańców.

DZIAŁ III.

O reprezentacyi gminnej.

§. 9.

Gminę reprezentuje we wszystkich jej sprawach Rada miejska.

Rada zawiaduje sprawami gminy przez Magistrat.

Na czele Rady i Magistratu stoi burmistrz.

A. Rada miejska.

Skład Rady miejskiej.

§. 10.

Rada miejska składa się z 36 radnych, wybranych przez członków gminy, czynne prawo wyboru mających.

Do zastępowania radnych ubyłych lub nie mogących brać udziału w czynnościach Rady, wybrani będą równocześnie zastępcy w liczbie 18.

Bliższe postanowienia o uprawnieniu do wyboru, obieralności i postępowaniu przy wyborach, zawiera ordynacya wyborcza.

§. 11.

Radni i zastępcy pełnią swoje obowiązki bezpłatnie. Wstępując do Rady, składają do rąk burmistrza przyrzeczenie sumiennego pełnienia przyjętych obowiązków.

Peryod wyborczy.

§. 12.

Radni i zastępcy wybierani będą na lat 6. Co trzy lata jednak ustępuje połowa radnych i zastępców z każdego koła wyborczego, a w miejsce ustępujących wybrani będą nowi radni i zastępcy.

Po upływie trzech lat od pierwszego wyboru po wejściu w życie niniejszej ustawy dokonanego, tudzież po upływie trzech lat od wyboru rady miejskiej, dokonanego skutkiem rozwiązania rady (§. 113), losowanie oznaczy tych radnych i zastępców, którzy mają ustąpić. Burmistrz losowaniu nie podlega.

Na przyszłość zaś ustępować będą ci radni i zastępcy, którzy już przez lat 6 ten urząd sprawowali.

Ustępujący radni i zastępcy urzędować będą aż do przeprowadzenia nowego wyboru.

Ustępujący radni i zastępcy mogą być ponownie wybrani.

Wybór uzupełniający.

§. 13.

W miejsce radnego, ubywającego przed końcem peryodu wyborczego, powoła rada miejska do grona swego na wniosek

burmistrza zastępcę z tego samego koła wyborczego, z którego radny ubył. Z pomiędzy zastępców ten będzie powołany, który przy wyborze największą ilość głosów otrzymał.

W razie równości głosów rozstrzyga los.

Jeżeli radny dłużej niż przez trzy miesiące nie może brać udziału w czynnościach Rady, powoła Rada miejska w sposób wyż oznaczony zastępcę na czas, przez który ów radny w czynnościach Rady miejskiej udziału brać nie może.

Gdyby jednak tylu radnych ubyło, iżby liczby radnych z jednego koła wyborczego nawet przez powołanie wszystkich z tego koła zastępców uzupełnić nie można, będzie bezzwłocznie na podstawie ostatniej listy wyborczej rozpisany wybór uzupełniający z tegoż koła wyborczego.

Radni i zastępcy, w wyborze uzupełniającym wybrani, urzędować będą tylko do końca okresu wyborczego tych radnych i zastępców, w których miejsce zostali wybrani.

B. Magistrat.

Skład Magistratu.

§. 14.

Magistrat składa się z Burmistrza, jego zastępcy i trzech asesorów.

Płaca członków Magistratu.

§. 15.

Burmistrz, jego zastępca i jeden asesor otrzymują stałe wynagrodzenie z funduszów miejskich.

Minimum tego wynagrodzenia oznaczy Wydział krajowy dla każdego z miast tej ustawie podlegających, po wysłuchaniu Rad miejskich. Burmistrzowi, jego zastępcy i płatnemu asesorowi nie wolno zrzec się swojego wynagrodzenia ani w całości ani częściowo.

Wybór Magistratu.

§. 16.

Burmistrza, jego zastępcę i asesorów wybiera Rada miejska, a to burmistrza z grona swego lub z po za swego grona, zastępcę burmistrza i asesorów tylko z grona swego.

Burmistrz, z po za grona Rady miejskiej wybrany, musi mieć prawo obieralności do Rady miejskiej. Burmistrz obrany będzie na lat sześć, zastępca burmistrza i asesorowie na czas trwania ich mandatu do Rady miejskiej.

Wybór uzupełniający.

§. 17.

W razie opróżnienia posady burmistrza, jego zastępcy lub asesora w ciągu okresu wyborczego, Rada miejska dokona w jego

miejsce nowego wyboru najdalej do dni 14. Tak wybrany burmistrz, zastępca burmistrza lub asesor urzędować będzie do końca sześciolecia swego poprzednika. Gdyby jednak mandat do Rady miejskiej nowo obranego zastępcy burmistrza lub asesora zgasł przed upływem tego sześciolecia, urzędować będzie tylko do końca swego mandatu do Rady miejskiej.

Przyrzeczenie.

§. 18.

Burmistrz, jego zastępca i asesorowie winni przy objęciu urzędu w obecności delegata Wydziału Rady powiatowej i wobec Rady miejskiej złożyć w ręce naczelnika politycznej władzy powiatowej lub jego delegata w miejsce przysięgi przyrzeczenie, iż zachowają Cesarzowi wierność i posłuszeństwo, przestrzegać będą ustaw i wypełniać sumiennie obowiązki swoje.

§. 19.

Rada miejska może uchwalić większą liczbę niepłatnych asesorów, aniżeli w §. 14. ustanowiono, jednak nie więcej jak 5.

C. Postanowienia ogólne.

Ustąpienie z posady.

§. 20.

Za przyzwoleniem Rady miejskiej może burmistrz, asesor, radny lub zastępca urząd swój złożyć.

Burmistrz, asesor, radny lub zastępca traci swój urząd, jeżeli zajdzie lub wiadomą się stanie okoliczność, któraby pierwotnie jego obieralność była wykluczyła, lub jeżeli się do innej gminy przesiedla.

Jeżeli burmistrz, asesor, radny lub zastępca popadnie w śledztwo sądowe z powodu zbrodni, przekroczenia lub przestępstwa z chciwości popełnionego, lub jednego z przekroczeń w §. 501, 504, 511, 512, 515 i 516 ustawy karnej wskazanych — lub jeżeli do jego majątku konkurs ogłoszony zostanie, wtedy nie będzie on mógł sprawować swego urzędu, dopóki trwa to postępowanie karne lub krydalne.

Jeżeli radny lub zastępca wchodzi w stosunki prawne z gminą jako przedsiębiorca, dostawca lub dzierżawca, nie będzie on mógł sprawować swego urzędu, dopóki ten stosunek trwa i rachunki ztąd wynikłe ostatecznie załatwione nie będą.

Obowiązek przyjęcia wyboru.

§. 21.

Każdy podług przepisów wybrany członek gminy winien przyjąć wybór, bądź na członka Rady miejskiej lub też zastępcę, bądź na niepłatnego asesora. Prawo wymówienia się od przy-

jęcia wyboru, lub też od dalszego sprawowania urzędu służy tylko:

a) duchownym wszelkiego wyznania i nauczycielom publicznym;
b) urzędnikom i sługom c. k. Dworu, państwa, kraju, zakładów i funduszów publicznych, dopóki w czynnej służbie zostają;
c) wojskowym, chociażby w czynnej służbie nie zostającym;
d) osobom liczącym przeszło 60 lat życia;
e) tym, którzy przez cały jeden okres wyborczy piastowali posadę w Magistracie, jednak tylko na okres bezpośrednio następujący;
f) tym, którym ułomności fizyczne lub znacznie i trwale nadwątlone zdrowie nie dozwalają obowiązków urzędowych wykonywać;
g) tym, którzy z powodu zwykłego zatrudnienia corocznie często lub przez dłuższy czas nie bywają w gminie obecni;
h) zostającym w służbie prywatnej, jeżeliby przez przyjęcie wyboru w stosunku swoim służbowym uszczerbku doznać mogli.

Kto bez takiego uwalniającego powodu wzbrania się przyjąć wyboru, lub przyjęty urząd dalej sprawować, podpada karze pieniężnej, którą Rada miejska aż do wysokości 50 zł. w. a. wymierzyć może.

Przeciw takiemu orzeczeniu Rady służy odwołanie się do Wydziału powiatowego.

Kara pieniężna wpływa do kasy gminnej na fundusz ubogich.

DZIAŁ IV.

O zakresie działania gminy.

Rozdział I.

O zakresie działania gminy w ogóle.

§. 22.

Zakres działania gminy jest:

a) własny, i
b) poruczony.

Własny zakres działania.

§. 23.

Własny zakres działania, t. j. zakres, w którym gmina z zachowaniem ustaw samodzielnie zarządzać i rozporządzać może, obejmuje w ogóle wszystko, co bezpośrednio dotyczy interesu gminy i w jej granicach własnemi jej siłami załatwionem i przeprowadzonem być może.

W myśl tego należą do własnego zakresu działania gminy w szczególności:

a) wolny zarząd majątkiem gminnym i załatwianie spraw, odnoszących się do związku gminy;
b) czuwanie nad bezpieczeństwem osób i ich mienia;
c) staranie o zakładanie i utrzymanie gminnych dróg, mostów, ulic i placów, niemniej o bezpieczeństwo i łatwość komunikacyi po drogach i wodach;
d) policya polowa;
e) dozór policyjny nad przedmiotami żywności, nad targami, nad miarą i wagą;
f) policya zdrowia;
g) policya nad czeladzią i wyrobnikami, niemniej wykonywanie przepisów o czeladzi służebnej;
h) policyjny dozór nad obyczajnością publiczną;
i) sprawy ubogich, opieka nad zakładami dobroczynnymi gminy, zapobieganie żebractwu;
k) policya ogniowa, policya budownictwa, wykonywanie przepisów porządku budowniczego i udzielanie policyjnego pozwolenia na budowy;
l) ustawą oznaczyć się mający wpływ na szkoły średnie, przez gminy utrzymywane i na szkoły ludowe, staranie o zakładanie, uposażenie i utrzymywanie szkół ludowych, z uwzględnieniem istniejących jeszcze patronatów szkolnych i przepisów konkurencyi do szkół;
m) jednanie stron w sporze będących przez mężów zaufania z gminy wybranych;
n) przedsiębranie dobrowolnej sprzedaży ruchomości drogą licytacyi.

Z wyższych względów państwa mogą pewne czynności policyi miejscowej w pojedynczych miastach w drodze ustawy krajowej przekazane być osobnym organom rządowym.

Poruczony zakres działania.

§. 24.

Ustawy określają poruczony zakres działania gminy, t. j. jej obowiązek do współdziałania w sprawach publicznej administracyi.

Rozdział II.

O zakresie działania Rady miejskiej.

§. 25.

Rada miejska jest w sprawach gminnych władzą uchwalającą i nadzorującą.

Władza wykonawcza jej nie służy.

Rada miejska zastępuje gminę w wykonywaniu jej praw i obowiązków, wydaje w granicach ustawami oznaczonych imieniem gminy postanowienia obowiązujące i uchwala sposób ich wykonania. Ona jest władzą zwierzchnią miasta we wszystkich

sprawach gminy, obowiązana strzedz dobra gminy i starać się o zaspokojenie jej potrzeb.

§. 26.

Rada miejska obraduje i uchwala o wszystkich sprawach gminy, jej majątku, dobra lub zakładów.

W szczególności należy do zakresu działania Rady miejskiej:

a) zmiana granic miasta (§. 2);
b) ustanawianie zasad zarządu, tudzież sposobu użytkowania majątku i dobra gminy i zakładów gminnych;
c) sprawy należące do zwyczajnego zarządu majątkiem, które Rada miejska osobną uchwałą sobie zastrzegła (§. 27).
d) nabywanie lub pozbywanie nieruchomości lub praw, według ustaw za nieruchomości uważanych, obciążanie majątku gminy, zaciąganie pożyczek i lokowanie kapitałów;
e) stawianie kosztem gminy nowych budowli, przekształcanie lub znoszenie istniejących, tudzież inne przedsiębiorstwa nakładem gminy wykonać się mające;
f) zaprowadzenie nowych zakładów gminnych lub zwinięcie istniejących;
g) zawieranie, rozwiązywanie, zmiany kontraktów najmu i dzierżaw;
h) uchwalanie budżetu rocznego, wydatków budżetem nieprzewidzianych i kredytów dodatkowych, przyzwalanie na przenoszenie uchwalonych kredytów z jednej rubryki do drugiej, uchwalanie wszelkich zmian w budżecie, staranie się o pokrycie niedoboru, uchwalanie dodatków do podatków, opłat, prestacyj i usług i oznaczenie dziennych cen takich prestacyj i robót;
i) sprawdzanie i załatwianie rachunków rocznych;
k) przyzwalanie na rozpoczęcie spraw prawnych i na odstąpienie od nich, zatwierdzanie ugód spór umarzających, ustanawianie zastępców prawnych;
l) zatwierdzanie wyników wszelkich licytacyj;
m) wybór burmistrza, jego zastępcy i asesorów;
n) uchwalanie etatu i płac urzędników i sług gminnych, jako też instrukcyj służbowych i statutu emerytalnego dla tychże:
o) wyznaczanie wynagrodzenia dla burmistrza, jego zastępcy i płatnego asesora;
p) mianowanie i oddalanie urzędników i wymiar emerytury dla nich — na wniosek burmistrza.
q) nadzór i kontrola nad czynnościami burmistrza i magistratu;
r) nadawanie prawa przynależności do gminy, i obywatelstwa miejskiego i honorowego; ustanawianie opłat za nadawanie prawa przynależności i obywatelstwa miejskiego;

s) wykonywanie służącego gminie prawa patronatu, lub prezentowania, rozdawanie miejsc fundacyjnych, nie uwłaczając prawom na różnicy wyznań opartym:
t) wybór mężów zaufania do jednania stron;
u) uchwalanie regulaminu dla własnych czynności;
v) udzielanie zdania swego władzom wyższym na ich żądanie;
w) rozstrzyganie zażaleń przeciw zarządzeniom burmistrza i Magistratu.

Zwyczajny zarząd majątkiem.

§. 27.

Zwyczajny zarząd majątkiem nie należy do zakresu działania Rady miejskiej, lecz Rada może poszczególne sprawy tego zarządu na wniosek lub po wysłuchaniu Magistratu swojej uchwale zastrzedz.

Etat urzędników i sług.

§. 28.

Etat urzędników i sług, ich płace, instrukcyę służbową i statut emerytalny uchwala Rada miejska na wniosek lub po wysłuchaniu Burmistrza.

W każdem mieście co najmniej następujące posady mają być ustanowione: sekretarza, rachmistrza, kasyera, lekarza, budowniczego i inspektora policyi. Rachmistrz jest zarazem kontrolorem, jeżeli Rada miejska osobnej posady kontrolora nie ustanowi.

Nadzorowanie Magistratu.

§. 29.

Rada miejska ma prawo i obowiązek urzędowanie burmistrza i Magistratu ciągle nadzorować.

Nadzór ten wykonywa Rada miejska za pomocą jednej lub kilku komisyi z grona swego wybieranych, które obowiązane będą o każdej dostrzeżonej nieprawidłowości lub wadliwości w urzędowaniu burmistrza lub Magistratu bezzwłocznie Radę miejską zawiadomić i poczynić wnioski o usunięcie złego, zaś po upływie każdego roku administracyjnego przedłożyć Radzie miejskiej sprawozdanie o swoich czynnościach z wnioskami, jakie uznają za stosowne. Skoro Rada miejska przekona się o nieprawidłowościach lub wadliwościach, winna się postarać o bezzwłoczne ich usunięcie, a gdyby to nie odniosło skutku, donieść o tem Wydziałowi krajowemu za pośrednictwem Wydziału powiatowego.

Dla komisyi kontrolujących uchwali Rada miejska osobne instrukcye i przedłoży je Wydziałowi krajowemu za pośrednictwem Wydziału powiatowego, do wiadomości.

Burmistrz winien najdalej do dni 30 po upływie każdego roku administracyjnego przedłożyć Wydziałowi krajowemu za pośrednictwem Wydziału powiatowego odpisy sprawozdań komisyj kontrolujących o ubiegłym roku, jako też odpis uchwał Rady miejskiej na podstawie tych sprawozdań zapadłych, lub donieść w tym terminie o zachodzących przeszkodach.

Rada miejska może także ustanowić osobne komisye do nadzorowania przedsiębiorstw gminnych, tudzież do udzielania zdań i przedstawiania wniosków w sprawach gminnych.

Do takich komisyj Rada miejska powołać może mężów zaufania z poza grona swego.

Ani komisye kontrolujące ani specyalne komisye w myśl niniejszego paragrafu ustanowione, władzy wykonawczej nie mają, a zatem ani same nic zarządzić ani Magistratowi poleceń wydawać nie mogą.

Rewizya kasy.

§. 30.

Rada miejska winna wybrać osobną komisyę, której obowiązkiem będzie przynajmniej cztery razy do roku przedsięwziąć rewizyę kasy miejskiej i kas zakładów i funduszów pod zarządem gminy zostających i o każdej rewizyi Radzie miejskiej zdać sprawę.

Sprawy policyi miejscowej.

§. 31.

O ile sprawowanie policyi miejscowej nie jest mocą ustawy przekazane organom rządowym, może Rada w granicach ustaw wydawać obowiązujące w obrębie gminy przepisy co do policyi miejscowej i za przekroczenie tychże zagrażać karą pieniężną aż do wysokości 50 zł., lub w razie niemożności uiszczenia kary pieniężnej, karą aresztu do 10 dni.

Uchwały takie Rada miejska powziąć może tylko na wniosek lub po wysłuchaniu Magistratu.

§. 32.

Rada winna uchwalać środki pieniężne na utrzymanie zakładów i urządzeń policyi miejscowej i jest odpowiedzialną za wszelkie zaniedbanie w tej mierze, pochodzące z jej winy.

Odpowiedzialność gminy.

§. 33.

Gdyby kto poniósł szkodę z powodu zaniedbania przez gminę obowiązków względem policyi miejscowej na niej ciążących, winna gmina poniesioną szkodę wynagrodzić. W szczególności obowiązaną jest gmina wynagrodzić szkodę wyrządzoną w jej obrębie przez gwałt publiczny, przy zbiegowisku doko-

nany, jeżeliby ani jeden ze sprawców nie był schwytanym, a na gminie ciężyła wina niedbałości w zapobieżeniu temu gwałtowi.

Orzeczenie względem obowiązku wynagrodzenia szkody wyda polityczna władza powiatowa za poprzedniem wysłuchaniem Wydziału powiatowego.

Jeżeli co do wysokości wynagrodzenia porozumienie się między gminą a poszkodowanym nie nastąpi, wynagrodzenie to ma być poszukiwanem zwykłą drogą prawa.

Zaopatrywanie ubogich.

§. 34.

Rada miejska winna czuwać nad tem aby ubodzy według ustaw zaopatrzeni byli. Gdyby zakłady i fundusze na ten cel przeznaczone nie wystarczały, Rada postara się o potrzebne środki i oznaczy sposób ich użycia.

Udzielanie zdania.

§. 35.

Na żądanie władz rządowych lub autonomicznych winna Rada miejska udzielać im swojego zdania.

Rozstrzyganie zażaleń.

§. 36.

Rada miejska rozstrzyga zażalenia przeciw rozporządzeniom burmistrza i Magistratu w sprawach, tyczących się majątku i dobra gminnego lub zakładów gminnych, nie mniej w tych sprawach, w których burmistrz lub Magistrat tylko uchwały Rady miejskiej wykonywa.

We wszystkich innych sprawach własnego zakresu działania rozstrzyganie rekursów przeciw postanowieniom burmistrza lub Magistratu należy do Wydziału powiatowego, zaś w sprawach poruczonego zakresu działania do politycznej władzy powiatowej.

Regulamin.

§. 37.

Rada miejska winna uchwalić regulamin dla własnych czynności i przedłożyć go za pośrednictwem Wydziału powiatowego Wydziałowi krajowemu do wiadomości.

Zwoływanie Rady.

§. 38.

Rada miejska zbiera się na posiedzenie, ile razy zajdzie tego potrzeba, najmniej zaś raz na miesiąc. Burmistrz lub jego zastępca zwołuje Radę na posiedzenie. Każde posiedzenie, które

nie jest tym sposobem zwołane, jest nieprawne, a powzięte na niem uchwały są nieważne.

Burmistrz musi zwołać Radę, jeżeli tego zażąda przynajmniej trzecia część radnych, polityczna władza powiatowa, albo też Wydział krajowy lub Wydział powiatowy.

O nastąpić mającem posiedzeniu burmistrz w każdym razie winien zawiadomić wszystkich w gminie obecnych radnych.

Komplet do uchwał.

§. 39.

Rada miejska nie może powziąć uchwały, jeżeli więcej niż połowa radnych nie jest na posiedzeniu obecną.

Do uchwały ustanawiającej budżet, jakoteż do uchwały podlegającej wyższemu zatwierdzeniu, potrzebną jest obecność dwóch trzecich części radnych.

Jeżeli na posiedzeniu nie zbierze się ilość radnych, potrzebna do powzięcia uchwał, winien burmistrz najdalej do 3 dni zwołać Radę powtórnie i zarazem zawezwać zastępców.

Na każdego radnego i zastępcę, który nie stawi się na to drugie posiedzenie i nie usprawiedliwi swojej nieobecności, winien burmistrz nałożyć karę pieniężną aż do wysokości 10 zł. Przeciw takiemu orzeczeniu służy odwołanie się do Wydziału powiatowego.

Grzywnę tę ściągnie Magistrat.

Radnego lub zastępcę, który bez usprawiedliwienia się na trzech po sobie następujących posiedzeniach się nie jawi, może Rada miejska na czas oznaczony lub też na cały w toku będący peryod wyborczy od udziału w obradach i uchwałach Rady wykluczyć. Przeciw tej uchwale służy wykluczonemu rekurs do Wydziału powiatowego.

Przeszkody uczestnictwa w obradach.

§. 40.

Członek Magistratu lub Rady miejskiej nie może być obecnym na posiedzeniu, jeżeli przedmiot obrady lub uchwały dotyczy jego urzędowania, jego własnych interesów prywatnych, lub też interesów jego żony, albo osób z nim w pierwszym lub drugim stopniu spokrewnionych lub spowinowaconych; winien jednak na żądanie Rady stawić się dla udzielenia żądanych wyjaśnień

§. 41.

Członkowie magistratu są obowiązani być obecnymi na każdem posiedzeniu Rady i mogą w każdym czasie głos zabrać. W głosowaniu przy sprawdzaniu rachunków i udzielaniu Magistratowi absolutoryum nigdy udziału brać nie mogą.

Przewodniczenie na posiedzeniach.

§. 42.

Na posiedzeniach Rady miejskiej przewodniczy burmistrz, a w razie przeszkody jego zastępca.

Burmistrz, a w razie przeszkody jego zastępca, zwołuje Radę, zagaja i zamyka posiedzenie, układa porządek dzienny, kieruje rozprawami i przestrzega porządku w zgromadzeniu.

Sekretarz Rady.

§. 43.

Rada miejska wybiera sekretarza swojego bądź z grona swego, bądź z pomiędzy urzędników gminy.

Warunki ważności uchwał.

§. 44.

Do ważności uchwały potrzebną jest bezwzględna większość głosów obecnych radnych. W razie równości głosów rozstrzyga przewodniczący. W innych wypadkach przewodniczący nie głosuje z wyjątkiem wyborów, przy których głosuje jeżeli jest z grona rady wybrany.

Głosowanie odbywa się jawnie; wolno jest jednak Radzie uchwalić głosowanie tajne.

Jawność posiedzeń.

§. 45.

Posiedzenia Rady odbywają się publicznie: wyjątkowo jednak może Rada uchwalić posiedzenie tajne. Posiedzenia, na których przedmiotem obrad jest budżet lub zamknięcie rachunków, w każdym razie będą publiczne.

Gdyby publiczność mięszała się do obrad, lub w inny sposób przeszkadzała obradom, przewodniczący ma prawo i obowiązek po uprzedniem bezskutecznem napomnieniu, nakazać wydalenie publiczności z miejsca posiedzeń.

Protokół posiedzenia i księga uchwał.

§. 46.

Z każdego posiedzenia spisany będzie protokół, obejmujący nazwiska radnych obecnych, wnioski na posiedzeniu czynione i zapadłe uchwały. Protokół ma być stwierdzony podpisem przewodniczącego, dwóch obecnych na posiedzeniu radnych i sekretarza. Prócz tego prowadzoną będzie księga uchwał. Każdemu członkowi gminy wolno przeglądać protokoły i księgę uchwał.

Rozdział III.

O zakresie działania burmistrza.

§. 47.

Burmistrz jest w sprawach gminy organem zarządzającym i wykonawczym.

W razie przeszkody zastępuje burmistrza jego zastępca, tego zaś jeden z asesorów.

Rada miejska na początku każdego roku oznaczy, który asesor w razie przeszkody zastępcy ma zastępować burmistrza.

§. 48.

Do zakresu działań burmistrza należy:

a) przewodniczenie w Radzie miejskiej i na posiedzeniach Magistratu;

b) wykonywanie wszelkich uchwał i zarządzeń Rady miejskiej i Magistratu;

c) kierownictwo urzędem miejskim, nadzór nad urzędnikami i sługami;

d) wykonywanie policyi miejscowej;

e) zarzadzenie w razach nagłych za następnem usprawiedliwieniem wobec Rady miejskiej;

f) przedstawienie do mianowania i oddalania urzędników gminnych i wykonywanie władzy dyscyplinarnej nad urzędnikami i sługami;

g) wykonywanie wszelkich spraw poruczonego zakresu działania.

§. 49.

Burmistrz reprezentuje gminę na zewnątrz.

Dokumenta, mocą których gmina przyjmuje zobowiązania względem trzecich osób, muszą być podpisane przez burmistrza i jednego asesora.

Dokument, dotyczący interesu, do którego zawarcia potrzebne jest przyzwolenie Rady lub wyższe zatwierdzenie, musi nadto być podpisany przez dwóch radnych i powołać się na to przyzwolenie lub zatwierdzenie.

W każdym razie dokument, wydany imieniem gminy, musi być zaopatrzony pieczęcią gminną.

Sprawowanie policyi miejscowej.

§. 50.

Do burmistrza należy odpowiedne ustawom sprawowanie policyi miejscowej, o ile pojedyncze jej czynności nie są przekazane w drodze ustawy krajowej organom rządowym.

W nagłych wypadkach nieszczęścia n. p. przy pożarach lub powodziach i t. p. burmistrz ma prawo zarządzić wykonanie robót wszelkiego rodzaju, o ile są niezbędne do usunięcia niebezpieczeństwa chwilowego i zmusić do tych robót każdego zdolnego do nich członka gminy a nawet i obcych.

Gdyby środki policyi miejscowej w gminie nie były dostateczne do zabezpieczenia dobra publicznego, (jak n. p. w razie epidemii), lub gdyby własne siły gminy nie wystarczały do

odwrócenia grożącego niebezpieczeństwa, burmistrz winien zawiadomić o tem natychmiast polityczną władzę powiatową.

Przedstawienie urzędników do mianowania i przeniesienia w stan spoczynku.

§. 51.

Na podstawie etatu przez Radę miejską uchwalonego, burmistrz po wysłuchaniu Magistratu przedstawia Radzie miejskiej urzędników miejskich do mianowania.

Mianowani urzędnicy posiadać muszą przepisaną kwalifikacyę. Wydział krajowy oznaczy w drodze rozporządzenia, jakie kwalifikacye dla każdej kategoryi posad są potrzebne, z uwzględnieniem różnicy potrzeb i stosunków miast większych a mniejszych i z pozostawieniem odpowiedniego czasu przejściowego.

Burmistrz przedstawia Radzie miejskiej wnioski o przeniesienie urzędników w stan spoczynku i wymierzenie emerytury dla nich.

Burmistrz po wysłuchaniu Magistratu mianuje i oddala sługi miejskie i wyznacza im zaopatrzenie.

Poruczony zakres działania.

§. 52.

Burmistrz załatwia wszystkie sprawy należące do poruczonego zakresu działania gminy w sposób ustawami przepisany, lub przez władzę wskazany. Jeżeli oznaczenie sposobu wykonania pozostawione jest w całości lub częściowo gminie, burmistrz winien zastosować się w tym względzie do uchwały Rady miejskiej.

Wszakże w razach nadzwyczaj nagłych, gdyby uchwała Rady bez szkody lub niebezpieczeństwa poprzednio nie mogła być zasięgniętą, może burmistrz działać według własnego zdania, winien jednak następnie w jaknajkrótszym czasie wyjednać sobie zatwierdzenie Rady.

Rząd może polecić załatwianie spraw, należących do poruczonego zakresu działania w całości lub części, na swój koszt organom własnym.

Wykonywanie władzy karnej.

§. 53.

O ile w ustawach i przepisach, które dotyczą policyi miejscowej, należącej do zakresu działania gminy, wyrzeczoną jest sankcya karna, i o ile przekroczenia tych ustaw i przepisów nie podlegają ustawie karnej, służy prawo orzekania kar za takie przekroczenia burmistrzowi a względnie jego zastępcy.

W ten sposób mają być także orzekane kary wyznaczone przez Radę miejską (§. 31.) lub przez Magistrat (§. 63.). Tylko

kary pieniężne lub w razie niemożności ich uiszczenia kary aresztu mogą być orzekane.

Wszelkie orzeczenia kar mają być w osobną księgę wpisywane.

Tok instancyi.

§. 54.

Od orzeczeń wydanych według §. 53 odwołać się można do politycznej władzy powiatowej.

Jeżeli orzeczenia tyczą się duchownych, uznanych wyznań religijnych, nauczycieli publicznych, urzędników rządowych lub krajowych, zostających w czynnej służbie, albo członków Sejmu krajowego, natenczas winien burmistrz przedłożyć to orzeczenie politycznej władzy powiatowej do poprzedniego zbadania i zatwierdzenia.

Przeznaczenie kar.

§. 55.

Kary pieniężne, orzeczone podług §. 53., wpływają do kasy miejskiej na fundusz ubogich gminy.

Wstrzymanie wykonania uchwał.

§. 56.

Jeżeli burmistrz sądzi, że uchwała przez Radę miejską powzięta, narusza ustawę, przekracza zakres działania Rady lub jest szkodliwą interesom gminy, — winien po wysłuchaniu Magistratu, wstrzymać wykonanie takiej uchwały i najdalej do trzech dni po jej powzięciu odnieść się do wyższej władzy o rozstrzygnięcie, czy uchwała wykonaną być ma lub nie.

Orzeczenie to należy do politycznej władzy powiatowej, jeżeli burmistrz sądzi, że uchwała narusza ustawę lub przekracza zakres działania gminy, zaś do Wydziału powiatowego, jeżeli sądzi, że uchwała jest szkodliwą interesom gminy.

Władza wyższa winna wydać swoje orzeczenie w ciągu dni 8, a jeżeli sprawa należy do własnego zakresu działania gminy, polityczna władza powiatowa zawiadomi o swojem orzeczeniu Wydział powiatowy.

Orzeczenie tych władz jest dla burmistrza stanowczem i nie służy mu prawo wyższego odwołania się.

Rada miejska jednak ma prawo wnieść rekurs od takiego orzeczenia do Namiestnictwa a względnie do Wydziału krajowego w terminie 14-dniowym.

O wstrzymaniu wykonania uchwały burmistrz ma Radę miejską na najbliższem posiedzeniu zawiadomić.

Jeżeli burmistrz nie przedłoży władzy wyższej w terminie 3 dniowym uchwały wstrzymanej do rozstrzygnięcia, uchwała ta staje się prawomocną i bezzwłocznie wykonaną być musi.

Władza dyscyplinarna.

§. 57.

Burmistrz wdraża postępowanie dyscyplinarne przeciw urzędnikom i sługom miejskim a w razach nagłych może ich suspendować.

Odpowiedzialność burmistrza.

§. 58.

Burmistrz jest za swoje czynności urzędowe odpowiedzialnym gminie. Co do poruczonego zakresu jest on odpowiedzialnym także Rządowi. Pretensye gminy do wynagradzania szkód, pochodzące z odpowiedzialności orzeczonej w tym paragrafie, mają być poszukiwane zwykłą drogą prawa.

Rozdział IV.

O zakresie działania Magistratu.

§. 59.

Magistrat jest organem doradczym i wykonawczym burmistrza. Pod kierownictwem i odpowiedzialnością burmistrza zawiaduje on sprawami gminy i zostających pod jej zarządem zakładów i funduszów i załatwia czynności bieżące sobie przekazane.

W szczególności należy do zakresu działania Magistratu:

a) ogłaszanie i wykonywanie ustaw i rozporządzeń w zakres działania gminy wchodzących;

b) przygotowywanie wniosków do uchwał Rady miejskiej;

c) zarząd majątkiem, dobrem, dochodami i wydatkami gminy, zakładów i funduszów gminnych lub pod zarządem gminy zostających;

d) prowadzenie kasowości i rachunkowości gminy.

§. 60.

W sprawach niniejszą ustawą Magistratowi przekazanych obraduje on kolegialnie.

Burmistrz zwołuje Magistrat na posiedzenia ile razy zajdzie potrzeba, przynajmniej zaś raz na tydzień, wzywając wszystkich jego członków.

Do ważności uchwał Magistratu potrzebną jest obecność najmniéj trzech członków Magistratu.

Uchwały zapadają większością głosów.

W razie równości głosów, rozstrzyga burmistrz.

Przeszkody w urzędowaniu.

§. 61.

Członek Magistratu nie może być obecnym przy obradach i uchwałach nad przedmiotem, tyczącym się jego własnych inte-

resów prywatnych lub też interesów jego żony, albo z nim w pierwszym lub drugim stopniu spokrewnionych lub spowinowaconych.

Zarząd majątkiem.

§. 62.

Magistrat zarządza majątkiem gminy, nadzoruje użytkowanie i zarząd dobra gminnego, kieruje przedsiębiorstwami gminy, czuwa nad ich wykonaniem i załatwia sprawy ubogich według ustaw.

Magistrat zawiaduje zakładami gminnymi i nadzoruje zakłady własny zarząd mające, o ile akt fundacyi lub umowy innych nie zawiera postanowień.

Zagrażanie karami.

§. 63.

Magistrat ma majątkowo prawo zagrażania karą pieniężną do 10 zł. lub w razie niemożności jej uiszczenia karą aresztu do dwóch dni, jeżeli tego wymaga wykonanie przepisu tymczasowego policyi miejscowej, niedopuszczającego zwłoki.

Śledztwa dyscyplinarne.

§. 64.

Na żądanie Burmistrza przeprowadza Magistrat śledztwa dyscyplinarne przeciw urzędnikom i sługom miejskim i orzeka o karach dyscyplinarnych.

Magistrat może w drodze dyscyplinarnej urzędnika suspendować. Oddalenie urzędnika ze służby w drodze dyscyplinarnej nastąpić może tylko za uchwałą Rady miejskiej.

Orzeczenia dyscyplinarne przeciw rachmistrzowi tylko Rada miejska po wysłuchaniu Magistatu wydawać może.

Kasowość i rachunkowość.

§. 65.

Magistrat jest odpowiedzialny za należyte prowadzenie kasowości i rachunkowości; jest przeto obowiązany kasę przynajmniej raz na miesiąc szkontrować.

Kolaudacye.

§. 66.

Magistrat zarządza wszelkie roboty i dostawy dla gminy, rozpisuje i przeprowadza licytacye, odbiera i kolauduje wykonane roboty lub dostawy. O każdej kolaudacyi zawiadomić ma Magistrat komisyę kontrolującą Rady miejskiej a to w takim czasie, aby komisya czynność tę z swej strony nadzorować mogła.

Komisye.

§. 67.

Rada miejska może na wniosek lub po wysłuchaniu Magistratu uchwalić, aby sprawowanie poszczególnych czynności ogólnego zarządu gminnego lub policyi miejskiej powierzone zostało osobnym komisyom.

Każda taka komisya składa się z jednego członka Magistratu, jako przewodniczącego, i kilku członków przez Radę miejską z jej grona lub z po za jej grona wybranych.

Dla takich komisyj winna Rada miejska na wniosek Magistratu uchwalić osobne instrukcye.

Komisye te podlegają Burmistrzowi i polecenia jego ściśle wykonywać są obowiązane.

Dobrowolne licytacye.

§. 68.

Magistrat zezwala na przedsiębranie dobrowolnej sprzedaży ruchomości drogą licytacyi i czuwa nad zachowaniem i ścisłem wypełnieniem istniejących w tej mierze przepisów.

Odpowiedzialność członków Magistratu.

§. 69.

Członkowie Magistratu obowiązani są wykonywać pilnie i sumiennie wszystkie zlecenia burmistrza. Każdy członek Magistratu odpowiedzialny jest gminie za zaniedbanie lub nienależyte wykonanie czynności przez ustawę niniejszą w ogóle lub przez burmistrza albo Radę miejską w szczególności mu poruczonych. Pretensye gminy do wynagradzania szkód z odpowiedzialności tym paragrafem orzeczonej — mają być dochodzone zwykłą drogą prawa.

Wstrzymanie wykonania uchwał Magistratu.

§. 70.

Jeżeli burmistrz nie zgadza się z uchwałą Magistratu, może on wykonanie takiej uchwały wstrzymać, winien jednak bezzwłocznie zasięgać decyzyi Rady miejskiej.

W razach nagłych może burmistrz bez względu na zapadłą uchwałę Magistratu zarządzić, co uważa za potrzebne i zwłoki niecierpiące, lecz winien zarządzenie swoje na najbliższem posiedzeniu Rady miejskiej usprawiedliwić i jej uchwały zasięgnąć.

DZIAŁ V.

O gospodarstwie gminnem i nakładaniu ciężarów na gminę.

Inwentarz majątku.

§. 71.

Wszelka ruchoma i nieruchoma własność, niemniej wszelkie prawa i przywileje gminy i jej zakładów, winny być utrzymywane w ciągłej widoczności za pomocą dokładnego inwentarza.

Inwentarz ten ma być spisanym w ciągu pierwszego roku po zaprowadzeniu niniejszej ustawy; każda następna zmiana ma być w nim uwidoczniona.

Każdemu członkowi gminy wolno jest przejrzeć inwentarz.

Zakładanie i utrzymywanie inwentarza należy do Magistratu.

Pierwszy inwentarz przedłożony będzie Radzie miejskiej do zatwierdzenia, a dwa odpisy zatwierdzonego inwentarza przedłoży Magistrat Wydziałowi powiatowemu, który jeden z tych odpisów przeszle Wydziałowi krajowemu.

O zmianach w inwentarzu zawiadomi Magistrat najdalej w dwa miesiące po upływie każdego roku Radę miejską bezpośrednio, a Wydział krajowy za pośrednictwem Wydziału powiatowego.

Utrzymywanie majątku zakładowego.

§. 72.

Zakładowy majątek i dobro gminy i jej zakładów mają być utrzymywane w całości i w dobrym stanie.

Do podziału zakładowego majątku lub dobra między członków gminy potrzebna jest uchwała Sejmu krajowego.

Użytkowanie z majątku gminnego.

§. 73.

Majątek gminy i jej zakładów ma być w ten sposób administrowanym, aby przyniósł ile możności największy stały dochód. Nadwyżki roczne mają być użyte do pokrycia potrzeb w roku następnym, o ileby zaś na ten cel nie były potrzebne, należy je ulokować pożytecznie i do majątku zakładowego przyłączyć.

§. 74.

Dotychczasowy niezaprzeczony zwyczaj rozstrzyga, którzy członkowie gminy i w jakim wymiarze w użytkach dobra gminnego udział mają.

Jeżeli i o ile nie istnieje taki zwyczaj, Rada miejska, z uwzględnieniem istniejących specyalnych tytułów prawnych, u-

chwali postanowienia regulujące to uczestnictwo; przyczem ustanowić może opłatę za użytkowanie z dobra gminnego.

Nadwyżka dochodu z dobra gminnego, pozostająca po zaspokojeniu osób uprawnionych, wpływa do kasy gminnej.

Rok administracyjny.

§. 75.

Rok administracyjny gminy zaczyna i kończy się równocześnie z rokiem administracyjnym państwa.

Budżet i rachunki roczne.

§. 76.

Magistrat winien corocznie ułożyć budżet gminy i zakładów gminnych na następny rok administracyjny i przedłożyć go Radzie miejskiej na trzy miesiące przed rozpoczęciem roku administracyjnego.

Rada miejska ma budżet uchwalić na miesiąc przed rozpoczęciem roku administracyjnego.

Rachunki z przychodów i wydatków gminy i zakładów gminnych winien Magistrat najpóźniej we dwa miesiące po upływie roku administracyjnego przedłożyć Radzie miejskiej do rozpoznania i załatwienia.

Tak budżet jako i rachunki roczne, zanim Radzie do rozpoznania przedstawione zostaną, winny być poprzednio najmniej przez dwa tygodnie złożone do przejrzenia przez członków gminy, których spostrzeżenia przy rozpoznaniu budżetu i rachunków wzięte będą pod rozwagę.

Gdyby Rada miejska nie wstawiła w swój budżet należytości, którą gmina uiścić jest obowiązaną, bądź na mocy ustawy, bądź na mocy wyroku lub dokumentu, mającego wedle ustaw moc egzekucyjną, ma Rada powiatowa prawo i obowiązek wstawić te należytości w budżet gminy i nałożyć na ich pokrycie dodatki do podatków.

§. 77.

O dniu, w którym projekt budżetu i rachunki roczne Radzie miejskiej przedłożone zostały, zawiadomi Magistrat Wydział powiatowy.

Uchwalony przez Radę budżet i sprawdzone przez nią rachunki przedłożyć należy w odpisach Wydziałowi krajowemu za pośrednictwem Wydziału Rady powiatowej.

§. 78.

W zarządzie gminy i przy zawiadywaniu jej majątkiem należy trzymać się ściśle uchwalonego budżetu. Na wydatki, które odłożyć się nie dadzą, a we właściwej rubryce budżetu nie znajdują całkowicie lub w części pokrycia, potrzebne jest przyzwolenie Rady miejskiej.

W razach nagłych, w których poprzednie przyzwolenie bez szkody i bez niebezpieczeństwa nie może być uzyskane, może Magistrat opędzić potrzebny wydatek, winien jednak pod własną odpowiedzialnością wyjednać sobie w przeciągu ośmiu dni zatwierdzenie Rady.

Pokrycie wydatków.

1. Z dochodów.

§. 79.

Wydatki na cele gminne mają być przedewszystkiem pokrywane z dochodów gminy.

Z majątku osobnego.

§. 80.

Jeżeli na pokrycie pewnych wydatków przeznaczony jest osobny majątek, należy przedewszystkiem dochody z tego majątku na ten cel obracać.

Przeznaczenie tych dochodów nie może być zmienionem.

Wydatki połączone z posiadaniem dobra gminnego.

§. 81.

Podatki i inne opłaty, tudzież koszta dozoru, uprawy z posiadaniem i używaniem dobra gminnego połączone, o ile do ich pokrycia dochody, z dobra gminnego do kasy gminnej wpływające (§. 74.), nie wystarczają, mają być ponoszone przez uczestniczących w pożytkach z dobra gminnego, a to w miarę tego uczestnictwa.

Wydatki odrębne.

§. 82.

Wydatki dotyczące tylko interesu pewnych klas mieszkańców lub posiadaczy gruntów lub domów, mają być ponoszone przez same tylko strony interesowane, o ile nie istnieją inne urządzenia obowiązujące.

2. Prestacye.

§. 83.

O ile dochody w §. 79. oznaczone, nie wystarczają do pokrycia wydatków na cele gminne, może Rada nakładać:

a) dodatki do podatków bezpośrednich lub do podatku konsumcyjnego;

b) inne opłaty nie należące do kategoryi dodatków do podatków;

c) posługi i roboty na cele gminne.

a) Dodatki do podatków.

§. 84.

Dodatki do podatków bezpośrednich mają być zazwyczaj rozkładane na wszystkie w gminie przypisane podatki bezpo-

średnie, a to na wszystkie równo, to jest podług tej samej stopy procentowej.

Dodatki te mają być rozkładane równo w całym obrębie gminy. Wyjątki od tych przepisów objęte są §§. 89. i 90.

§. 85.

Dodatkiem do podatku konsumcyjnego można obciążać tylko konsumcyę w obrębie gminy, nie można nim obciążać produkcyi i obrotu handlowego.

§. 86.

Do nałożenia dodatków do podatków bezpośrednich lub podatku konsumcyjnego, przenoszących 50% do 100% potrzebnem jest zezwolenie Wydziału krajowego za zgodą c. k. Namiestnictwa.

Takie zezwolenie jednak tylko na lat 5 udzielonem być może.

Gdyby porozumienie między Wydziałem krajowym a c. k. Namiestnictwem do najbliższej sesyi sejmowej nie nastąpiło, sprawa winna być przedłożoną do uchwały Sejmu krajowego.

Dodatki na dłuższy okres aniżeli 5 lat, lub przenoszące 100% podatków bezpośrednich albo podatku konsumcyjnego nakładane być mogą tylko na podstawie uchwały sejmowej i za Najwyższem zezwoleniem.

§. 87.

Do zaprowadzenia opłat nie należących do kategoryi dodatków do podatków bezpośrednich lub do podatku konsumcyjnego, jakoteż do podwyższenia istniejących już opłat tego rodzaju, potrzebną jest ustawa krajowa.

Zezwolenie na dalszy pobór tego rodzaju opłat po zgaśnięciu mocy obowiązującej ustawy, którą zaprowadzone zostały, udzielone być może przez Wydział krajowy za zgodą c. k. Namiestnictwa, jednakże zawsze nie w wyższym wymiarze i nie na dłuższy okres czasu jak dotyczącą ustawą dotąd dozwolone były.

Odmowa na prośby tego rodzaju może nastąpić tylko za uchwałą Sejmu krajowego.

Pobór taks gminnych za pojedyńcze przez reprezentacyę gminną w zakresie jej kompetencyi udzielone uprawnienia, tudzież za używanie zakładów gminnych i za inne w interesie stron przez organa gminne podejmowane czynności urzędowe, dozwolony być może przez Wydział krajowy za zgodą c. k. Namiestnictwa, jednak bez naruszenia już dawniej dla poszczególnych poborów tego rodzaju istniejących postanowień prawnych.

b) Posługi i roboty.

§. 88.

Za uchwałą Rady miejskiej mogą być wymagane posługi i roboty tak ciągłe jak ręczne.

Rada winna rokrocznie, na następujący rok administracyjny ustanowić cenę dziennych posług i robót.

Posługi będą wymagane kolejno.

Wyjąwszy nagłe wypadki, wskazane §. 50. wolno jest każdemu, wymagane od niego posługi lub roboty, albo osobiście, albo przez zdolnego zastępcę wykonać, albo też wykupić się od nich, składając do kasy miejskiej ich wartość obliczoną podług cen przez Radę ustanowionych.

Wyjątki.

§. 89.

Do opłacania dodatków do podatków bezpośrednich, niemniej do posług i robót, nie mogą być pociągani:

a) urzędnicy i słudzy c. k. Dworu, państwa, kraju, gminy, zakładów krajowych i gminnych, nauczyciele publiczni, wojskowi, jako też wdowy i sieroty tych osób co do ich płac służbowych i pochodzących ze stosunku służbowego pensyj, prowizyj, zapomóg i innych poborów;

b) pasterze dusz co do ich kongruy.

§. 90.

Do rozkładu dodatków na podatki bezpośrednie podług rozmaitej stopy procentowej, potrzebne jest przyzwolenie Wydziału krajowego.

Ogłoszenie uchwał dotyczących prestacyj.

§. 91.

Uchwała Rady dotycząca prestacyj, musi być w gminie ogłoszona.

Jeżeli taka uchwała potrzebuje wyższego zatwierdzenia, wolno natenczas każdemu członkowi gminy wnieść względem niej w ciągu ośmiu dni uwagi, które przy zasięganiu wyższego zatwierdzenia przedłożone być mają.

Pobór prestacyj.

§. 92.

Dodatki do podatków mają być pobierane przez te same organa i ściągane za pomocą tych samych środków, co podatki.

Inne należytości pieniężne, na cele gminne nałożone na podstawie ustawy lub prawomocnej uchwały Rady miejskiej, niemniej kary pieniężne, orzeczone podług niniejszej ustawy, pobiera burmistrz przez swoje organa, a w razie nieuiszczenia ściąga je w drodze egzekucyi na ruchomości w taki sam sposób, jak zaległości podatkowe.

Jeżeli obowiązany, nie wykupiwszy się z posługi lub roboty, wzbrania się ją wykonać, burmistrz poleci wykonanie takiej posługi lub roboty trzeciej osobie na koszt obowiązanego

i ściągnie wydaną kwotę w sposób przepisany dla ściągania innych należytości pieniężnych.

W nagłych wypadkach, wskazanych w §. 50., mogą obowiązani wprost być zmuszeni do wypełnienia posług albo robót

Konkurencye.

§. 93.

Konkurencya do budowli kościelnych, parafialnych i szkolnych, tudzież do budowy dróg, jest przedmiotem osobnych ustaw.

Konkurencye do pewnych potrzeb, oparte na specyalnych tytułach prawnych pozostają w swej mocy.

DZIAŁ VI.

O zawiadywaniu specyalnemi sprawami ludności chrześciańskiej i izraelickiej.

Prawa ludności chrześciańskiej i izraelickiej.

§. 94.

W gminach, składających się z ludności chrześciańskiej i izraelickiej, pozostaje tak chrześciańska jak i izraelicka ludność przy własności, posiadaniu i używaniu zakładów i funduszów, przeznaczonych wyłącznie na swoje własne cele religijne, naukowe i dobroczynne, i opędza z własnych zasobów wydatki na takie zakłady i inne cele religijne, naukowe i dobroczynne, w których wyłączny udział tylko jej samej służy.

O ile jednak te wydatki dotychczas opędzane były z ogólnych dochodów gminy, powinny one i nadal z tychże dochodów być opędzane.

Zawiadywanie specyalnemi sprawami ludności chrześciańskiej.

§. 95.

Specyalne sprawy ludności chrześciańskiej (§. 96), o ile zawiadywanie niemi podług ustaw należy do Rady miejskiej lub Magistratu, zawiadywane będą przez tęże Radę lub Magistrat podług przepisów niniejszej ustawy, z tem jednak ograniczeniem, że izraeliccy członkowie Rady miejskiej i Magistratu w głosowaniu nad temi sprawami i w załatwieniu tych spraw w ogólności udziału mieć nie będą.

Gdyby jednak liczba chrześciańskich członków Rady miejskiej nie wynosiła przynajmniej połowy wszystkich jej członków, wybierają chrześciańscy wyborcy gminy, w sposób ordynacyą wyborczą oznaczony, dla załatwienia spraw ludności chrześciańskiej tylu chrześcian, ile będzie potrzeba dla uzupełnienia tej połowy.

Do ważności uchwał Rady miejskiej w sprawach tego rodzaju potrzebną jest obecność więcej niż połowy chrześciańskich członków Rady i bezwzględna większość głosów tychże członków.

Jeżeli burmistrzem Rady jest niechrześcianin, wybierze chrześciańska część Rady miejskiej, a wedle potrzeby uzupełniona, ze swego grona przewodniczącego, któremu służyć będą co do załatwienia spraw ludności chrześciańskiej te same prawa i obowiązki, które na mocy ustawy służą burmistrzowi.

§. 96.

Do specyalnych spraw ludności chrześciańskiej należą:

a) sprawy kościołów i innych miejsc religijnych, sprawy obrzędowe, wykonywanie prawa patronatu, prezentowanie lub mianowanie pasterzy dusz, nauczycieli religii i sług kościelnych;

b) sprawy zakładów, fundacyj, stypendyów i innych funduszów przeznaczonych dla chrześcian, lub na cele, w których tylko chrześcianie udział mają;

c) sprawy majątku, stanowiącego wyłączną własność ludności chrześciańskiej, lub przeznaczonego wyłącznie dla tej ludności lub też zostającego w wyłącznem jej używaniu.

Zawiadywanie specyalnemi sprawami ludności izraelickiej.

§. 97.

Zawiadywanie specyalnemi sprawami ludności izraelickiej pozostaje przy dotychczasowej zwierzchności religijnej tej ludności.

Do tych spraw należą:

a) sprawy bóżnic, cmentarzy, sprawy obrzędowe, mianowanie rabinów, kaznodziei, nauczycieli religii i sług obrzędowych;

b) sprawy zakładów, fundacyj, stypendyów i innych funduszów, przeznaczonych dla izraelitów lub na cele, w których tylko izraelici udział mają;

c) sprawy majątku, stanowiącego wyłączną własność ludności izraelickiej, lub przeznaczonego wyłącznie dla tej ludności, lub też zostającego w jej wyłącznem używaniu.

Prawo nadzoru Rady miejskiej.

§. 98.

Prawo Rady miejskiej do nadzoru, o ile takowy służy jej w ogóle na mocy ustaw, pozostaje nienaruszonem także względem przedmiotów w §§. 96 i 97 wymienionych.

§. 99.

Nakładanie dodatków do podatków, jako też innych pre-

stacyj na członków gminy, na cele w §§. 96 i 97 wskazane, nastąpić może tylko za przyzwoleniem Rady miejskiej, o ile ustawy specyalne nie stanowią inaczej.

Jeżeli jednak w Radzie miejskiej nie ma $^2/_3$ chrześcian, nakładanie dodatków do podatków i innych prestacyj na chrześciańskich członków gminy na cele w §. 96 wskazane, nastąpić może za przyzwoleniem Wydziału powiatowego.

Przeciw uchwałom w tej mierze, tak Rady miejskiej jak i Wydziału powiatowego, służą te same środki, co i przeciw innym uchwałom tych władz.

DZIAŁ VII.

O łączeniu gmin.

§. 100.

Do gminy miejskiej, niniejszej ustawie podlegającej, wcieloną być może graniczącą z nią gmina wiejska lub małomiejska, lub część takiej gminy, jeżeli reprezentacye obu tych gmin na to się zgodzą, a Wydział krajowy w porozumieniu z c. k. Namiestnictwem na wcielenie zezwoli.

Wcielenie takie nastąpić może w drodze ustawy krajowej nawet wbrew woli gmin, jeżeli należyte wykonywanie policyi miejscowej tego wymaga.

W razie takiego wcielenia należy w drodze dobrowolnej zgody między gminami, a w razie nieudania się takiej zgody w drodze ustawy krajowej uregulować stosunki co do posiadania i użytkowania własności gmin połączonych.

DZIAŁ VIII.

O nadzorze nad gminami.

§. 101.

Rada powiatowa, a w jej zastępstwie Wydział powiatowy, czuwa nad tem, aby zakładowy majątek i zakładowe dobro gmin i zakładów gminnych nie zostały uszczuplone.

Sejm, a w jego zastępstwie Wydział krajowy ma najwyższy nadzór nad całością zakładowego majątku i zakładowego dobra gminy i zakładów gminnych.

Wydział krajowy może w tym celu żądać objaśnień i usprawiedliwień od Rady miejskiej i Magistratu albo za pośrednictwem Wydziału powiatowego, albo też bezpośrednio, może również i przez delegowanie komisyi zarządzić dochodzenia na miejscu.

W wykonaniu tego prawa nadzoru, upoważniony jest Wydział krajowy w razie potrzeby użyć stosownych środków zaradczych.

Zatwierdzanie uchwał przez Radę powiatową.

§. 102.

Do spraw, w których uchwały Rady miejskiej muszą być przedkładane Radzie powiatowej do zatwierdzenia, należą prócz spraw wymienionych w §§. 2, 86 i 87 także następujące:

a) pozbywanie, zamiana, przeistaczanie, zastawianie lub stałe obciążanie rzeczy, należącej do zakładowego majątku lub dobra gminy, albo jej zakładów;

b) zaciąganie pożyczki lub przyjmowanie zobowiązania, jeżeli kwota pożyczki lub wartość ciężaru, wynikającego ze zobowiązania, łącznie z długami już istniejącymi przewyższa roczne dochody gminy, a względnie zakładów gminnych;

c) nabytki i przedsiębiorstwa, nie należące do zwykłego zarządu, jeżeli dla pokrycia wynikającego ztąd wydatku potrzeba zaciągnąć pożyczkę, lub obciążyć gminę prestacyami;

d) wydzierzawiania na dłuższy czas, niż na lat sześć, lub w inny sposób, niż przez publiczną licytacyę najwięcej ofiarującemu;

e) opuszczanie czynszu najmu lub dzierżawy w części lub całości.

§. 103.

Uchwały Rady miejskiej, do których ważności potrzeba przyzwolenia Sejmu, mają być podawane do Rady powiatowej, która je wraz z swojem zdaniem przez Wydział krajowy Sejmowi przedłoży.

Rekurs do Wydziału powiatowego.

§. 104.

Wydział powiatowy rozstrzyga rekursy przeciw uchwałom Rady miejskiej i Magistratu we wszystkich sprawach własnego zakresu działania.

Przeciw dodatkom do podatków rekurs wnoszonym być może, o ile dodatki te przechodzą wysokość ustawami dozwoloną, lub o ile w granicach tej wysokości nastąpił niestosowny rozkład.

Rekurs ma być wnoszony na ręce burmistrza w nieprzekraczalnym terminie 14 dni od dnia obwieszczenia uchwały lub zawiadomienia o niej.

Władza dyscyplinarna nad Magistratem.

§. 105.

W sprawach własnego zakresu działania może Wydział powiatowy Magistratowi i pojedynczym jego członkom dawać upomnienia i nakładać na nich kary pieniężne do wysokości 20 zł. w. a.

Kary te wpływają do kasy miejskiej na fundusz ubogich gminy.

W razie cięższego przekroczenia lub ciągłego zaniedbywania obowiązków, może członek Magistratu na wniosek Wydziału powiatowego być zawieszony w urzędowaniu przez polityczną władzę powiatową.

W razie niezgodności tych władz, orzeka polityczna władza krajowa za zgodą Wydziału krajowego.

Po przeprowadzonem śledztwie dyscyplinarnem może polityczna władza krajowa za zgodą Wydziału krajowego złożyć z urzędu członka Magistratu, a nawet na przeciąg czasu, nieprzekraczający lat trzech, uznać go niezdolnym do piastowania tej posady.

Członek Magistratu, uznany winnym, ponosi koszta dochodzenia.

Władza dyscyplinarna, służąca Wydziałowi powiatowemu, trwa jeszcze przez lat trzy po zgaśnięciu mandatu członka Magistratu w tym celu, aby go znaglić do zdania urzędu i złożenia rachunków z czasu urzędowania jego.

Mianowanie zastępcy dla gminy.

§. 106.

Jeżeli w sprawie prywatnej spornej między gminą a pewną klasą członków gminy lub pojedynczymi jej członkami, Rada miejska ze względu na prywatny interes radnych nie byłaby bezstronną, Wydział powiatowy starać się będzie spowadzić dobrowolną ugodę, gdyby zaś ta do skutku nie przyszła, przeznaczy dla gminy zastępcę do przeprowadzenia sprawy drogą prawa.

Prawo Rządu do nadzoru i wstrzymania uchwał.

§. 107.

Rządowi służy prawo nadzoru nad gminami w tym kierunku, aby swego zakresu działania nie przekraczały i nie działały wbrew ustawom.

To prawo nadzoru wykonywa polityczna władza powiatowa.

W tym celu może ona żądać udzielenia sobie uchwał Rady miejskiej i potrzebnych wyjaśnień.

Przełożony władzy politycznej lub jego delegowany ma także prawo być obecnym na posiedzeniach Rady gminnej, może jednak zabierać głos tylko wtenczas, gdyby Rada zamierzała naruszyć ustawy lub przekroczyć swój zakres działania.

§. 108.

Polityczna władza powiatowa ma prawo i obowiązek zakazać wykonania uchwały, powziętej przez Radę miejską, jeżeli ta uchwała przekracza zakres działania Rady, lub sprzeciwia się ustawom. Przeciw takiemu zakazowi służy rekurs do politycznej władzy krajowej.

Jeżeli sprawa należy do własnego zakresu działania gminy, winna polityczna władza powiatowa o wydanym zakazie zawiadomić równocześnie Wydział powiatowy.

§. 109.

Polityczna władza powiatowa ma także rozstrzygać zażalenia przeciw zarządzeniom burmistrza lub Magistratu, naruszającym lub mylnie zastosowującym ustawy, o ile te rozporządzenia nie są oparte na takich uchwałach Rady miejskiej, względem których rozstrzyganie rekursów należy do Wydziału powiatowego.

W sprawach poruczonego zakresu działania rekurs w każdym razie ma być wnoszony do politycznej władzy powiatowej.

Środki zaradcze na koszt gminy.

§. 110.

Jeżeli Rada miejska zaniedbuje, albo wzbrania się dopełnić obowiązków, w moc ustaw na gminie ciążących, polityczna władza powiatowa ma na koszt i stratę gminy zarządzić środki zaradcze.

Jeżeli sprawa należy do własnego zakresu działania gminy, a nie zachodzi przypadek nagłego niebezpieczeństwa, polityczna władza powiatowa winna przed zarządzeniem środków zaradczych porozumieć się z Wydziałem powiatowym.

§. 111.

Polityczna władza powiatowa ma prawo nałożyć na burmistrza lub jego zastępcę, przekraczającego lub zaniedbującego swoje obowiązki w sprawach poruczonego zakresu działania karę aż do 20 zł.

Kara ta wpływa do kasy miejskiej na fundusz ubogich gminy.

Jeżeli uchybienie obowiązków jest tego rodzaju, że sprawowanie czynności poruczonego zakresu działania nie może być dłużej zostawione burmistrzowi, bez narażenia dobra publicznego i jeżeli Rada miejska na wezwanie temu nie zaradzi, może polityczna władza powiatowa na czas trwania tego stanu ustanowić na koszt gminy inny organ do sprawowania rzeczonych czynności.

Tak w tym razie, jak i w razach wskazanych w §. 110. należy postępować z wszelką możliwą oszczędnością tak, aby gmina więcej nad konieczną potrzebę obciążoną nie była.

§. 112.

Ile razy w tym dziale jest mowa o członkach Magistratu, rozumieć przez to należy także burmistrza i jego zastępcę.

Rozwiązanie Rady miejskiej.

§. 113.

Namiestnictwo może po wysłuchaniu zdania Wydziału krajowego rozwiązać Radę miejską. Gminie służy rekurs do właściwego Ministerstwa.

Rekurs taki musi być podpisany przez większość członków rozwiązanej Rady miejskiej, inaczej uwzględnionym nie będzie.

Tymczasowy zarząd prowadzić ma burmistrz z przydanymi mężami zaufania, których c. k. Namiestnictwo w porozumieniu z Wydziałem krajowym wyznaczy.

Jeżeli zaś równocześnie z rozwiązaniem Rady burmistrz został złożony z urzędu lub zawieszony w urzędowaniu, natenczas Namiestnictwo w porozumieniu z Wydziałem krajowym zarządzi co potrzeba dla tymczasowego załatwiania spraw bieżących.

Sprawy w §. 102. wymienione, nie należą do zakresu działania tymczasowego zarządu.

Burmistrz, a w razie złożenia go z urzędu lub suspendowania go — osoba do zarządu miasta przez Namiestnictwo w porozumieniu z Wydziałem krajowym wyznaczona, ma najdalej w 6 tygodni po rozwiązaniu Rady nowe wybory rozpisać, a to bez względu na rekurs przeciw rozwiązaniu Rady wniesiony.

LW. kr. 30.286.

Aleg. 55.

Propozycya Wydziału krajowego

w sprawie wyboru członków i zastępców członków Rady nadzorczej Banku krajowego.

Wysoki Sejmie!

Z końcem roku 1888 ustępują z grona Rady nadzorczej Banku krajowego członkowie: Edward Jędrzejowicz, Karol Kiselka i Karol hr. Scipio, tudzież zastępcy członków: Ignacy Drexler i Dr. Władysław Kraiński.

Na podstawie §. 71. statutu bankowego Wydział krajowy przedstawia Wysokiemu Sejmowi do wyboru na członków Rady nadzorczej Banku krajowego pp.:

Edwarda Jędrzejowicza,
Karola Kiselkę,
Karola hr. Scipiona;

a na zastępców członków Rady nadzorczej pp.:

Dra Władysława Kraińskiego, i
adwokata krajowego **Dra Stanisława Krzyżanowskiego.**

Lwów dnia 22. Września 1888.

Marszałek krajowy:
Tarnowski.

Członek Wydziału krajowego:
Wereszczyński.

Aleg. 56.

Wniosek.

Wysoki Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, iżby w drodze telegraficznej zasiągnął niezwłocznie wiadomości w Wydziale powiatowym grybowskim:

»W jakich rozmiarach w r. b. dotknięte zostały gradem i wylewem wody gminy: Kąsna górna, Kąsna dolna, Jastrzębin, Siekierczyna i Ciężkowice, czy i o ile wystarczy w tych gminach własnego zboża na opędzenie zasiewów ozimych i na wyżywienie ludności do końca Lipca 1889. r.?«

Wnioskodawca:

Żuk-Skarszewski.

Kapri, Mazaraki, Kuczkowski, Moysa, Ochrymowicz, Weigel, Ks. Sawa, Waygart, Bieliński, Kopyciński, J. Mochnacki, Zborowski, W. Rogoyski, W. Struszkiewicz, Tyszkiewicz, Torosiewicz.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie. 1888.

L. W. kr. 41.694/88.

Aleg. 57.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego z czynności w zakresie przemysłu krajowego.

Wysoki Sejmie!

Z czynności w zakresie przemysłu krajowego Wydział krajowy zdaje sprawę jak następuje:

I. Komisya krajowa dla spraw przemysłowych.

W załatwieniu sprawozdania komisyi przemysłowej o wniosku Wydziału krajowego co do projektu statutu komisyi krajowej dla spraw przemysłowych Wys. Sejm uchwalił na posiedzeniu z d. 19. Stycznia 1888 statut powyższej komisyi jako organu doradczego Wydziału krajowego, mającej zastąpić dotychczasową komisyę krajową dla spraw przemysłu domowego i rękodzielniczego, ustanowioną na podstawie statutu wydanego rozporządzeniem Wydziału krajowego z d. 13, Czerwca 1884 L. 26.058.

W myśl przytoczonej uchwały Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 21. Lutego 1888 L. 3.481 zwinął komisyę krajową dla spraw przemysłu domowego i rękodzielniczego oraz wydał statut komisyi krajowej dla spraw przemysłowych, do której oprócz dziewięciu członków zwiniętej komisyi powołał dziewięciu nowych członków, przyczem zastrzegł sobie wydanie regulaminu dla komisyi. Powołana do życia komisya krajowa dla spraw przemysłowych odbyła swe pierwsze posiedzenie dnia 4. Marca 1888. Imienny wykaz członków komisyi i szczegóły o jej ukonstytuowaniu się, jakoteż podziale czynności zawiera sprawozdanie komisyi z d. 1. Września 1888 L. 389 przedłożone Wydziałowi krajowemu dnia 25. Września 1888 a załączone jako alegat 1 (**alegat 1**).

W sprawozdaniu z d 22. Listopada 1887 L. 57.263 Wydział krajowy zdał sprawę Wys. Sejmowi o całym szeregu zakładów przemysłowych bądź utrzymywanych z funduszu krajowego bądź przez kraj subwencyonowanych, starając się przytem o podanie szczegółów tak pod względem administracyjnym jak fachowym nawet z ostatnich miesięcy bez względu na to, kiedy upłynął ostatni rok szkolny względnie administracyjny. Wówczas oznajmił Wydział krajowy, że na przyszłość będzie tylko o tyle zdawał sprawę o tych zakładach, o ile zadanie to nie przypadnie w udziale komisyi krajowej. Ponieważ w myśl §. 2 alinea a) statutu komisya krajowa dla spraw przemysłowych jest obowiązaną zdawać sprawę Wys. Sejmowi za pośrednictwem Wydziału krajowego o powyższych zakładach, przeto Wydział krajowy ogranicza się na przedłożeniu

wymienionego sprawozdania komisyi, zawierającego oraz dalsze uzasadnienie preliminarza Rubr. XVI. budżetu funduszu krajowego na r. 1889 przedłożonego Wys. Sejmowi sprawozdaniem z 4. września 1888 L. 30.142 i wnioski do Wys. Sejmu a między tymi wniosek w sprawie utworzenia w Krośnie fachowej szkoły tkackiej w miejsce istniejącego tamże naukowego warstatu tkackiego. Wniosek ten Wydział krajowy przyjmuje, o innych zaś wnioskach komisyi zda sprawę w dalszym ciągu niniejszego przedłożenia.

Ze względu, że statut b. komisyi krajowej dla spraw przemysłu domowego i rękodzielniczego wydany został w porozumieniu z c. k. Rządem i c. k. Rząd przyjął ten statut do wiadomości, do czego przywiązywano wielką wagę, Wydział krajowy odezwą z 21. Lutego 1888 L. 3.481 przesłał c. k. Prezydyum Namiestnictwa odbitki uchwalonego przez Wys. Sejm statutu komisyi krajowej dla spraw przemysłowych z prośbą o przedłożenie tegoż c. k. Ministerstwu wyznań i oświecenia celem przyjęcia go do wiadomości, przyczem wskazał, że postanowienia tego statutu nie naruszają w żadnym kierunku kompetencyi centralnej komisyi przemysłowej we Wiedniu. W myśl §. 3 statutu komisya krajowa może służyć c. k. Rządowi jako organ doradczy w sprawach tyczących się szkolnictwa przemysłowego. Życzeniu wyrażonemu w tym §fie uczynił zadość JE. p. Minister wyznań i oświecenia, reskryptem bowiem z d. 3. Kwietnia 1888 L. 610 upoważnił JE. p. Namiestnika do korzystania w sprawach szkolnictwa przemysłowego z doradczej pomocy komisyi krajowej, o czem c. k. Prezydyum Namiestnictwa zawiadomiło Wydział krajowy odezwą swą z d. 15. Kwietnia 1888 L. 3.375.

O tym przedmiocie zdaje obszerniej sprawę komisya w swem przedłożeniu, a Wydział krajowy zaznacza w tem miejscu decyzyę ministeryalną celem podania jej do wiadomości Wysokiego Sejmu.

II. Uzupełniające szkoły przemysłowe.

W załatwieniu sprawozdania komisyi przemysłowej o sprawozdaniu Wydziału krajowego z czynności w zakresie przemysłu krajowego powziął Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 11. Stycznia 1888. następujące uchwały w sprawie uzupełniających szkół przemysłowych:

1. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, aby przyspieszając sprawę subwencyonowania ze skarbu państwa uzupełniających szkół przemysłowych, utrzymał autonomiczny wpływ własny, tudzież krajowej komisyi dla spraw przemysłu co do urządzenia, planów naukowych, kierunku, zarządu tych szkół i nadzoru nad niemi.

2. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, ażeby w porozumieniu z krajową komisyą dla spraw przemysłu:

a) przedsięwziął dalsze starania celem zapewnienia uzupełniającym szkołom przemysłowym uzdolnionych nauczycieli rysunków, do czego między innemi zaleca się zobowiązanie nauczycieli rysunków w seminaryach nauczycielskich do uczęszczania na naukę rysunków w wyższych szkołach przemysłowych;

b) urządził fachową inspekcyę dla uzupełniających szkół przemysłowych, zwłaszcza co do nauki rysunków.

O tych uchwałach Wysokiego Sejmu Wydział krajowy reskryptem z dnia 21. Lutego 1888. L. 2.805 zawiadomił komisyę krajową dla spraw przemysłowych z wezwaniem o przedłożenie wniosków celem wykonania uchwał, przyczem wskazał, że obszerne motywa do tych uchwał zawiera sprawozdanie sejmowej komisyi przemysłowej.

W przedłożeniu z dnia 22. Listopada 1888. L. 57 263 Wydział krajowy zdał Wysokiemu Sejmowi sprawę ze swych starań o uzyskanie subwencyi państwowej i fachowych sił nauczycielskich dla uzupełniających szkół przemysłowych, oraz załączył do tego przedłożenia jako alegat 4. odpis odezwy swej z dnia 15. Listopada 1887. L. 48.813 wystosowanej do c. k.

Rządu o udzielenie dla tych szkół jednorazowej subwencyi za r. 1887 w kwocie 10.000 zł., jako alegat 5. zaś okólnik do Zarządów 15 szkół tej kategoryi z dnia 15. Listopada 1887. L. 38.414 z wezwaniem, ażeby celem uzyskania stałej subwencyi państwowej zreorganizowały podwładne sobie szkoły w myśl norm ministeryalnych i otrzymanych ztąd wskazówek, a podania swe do c. k. Rządu o subwencyę wniosły na ręce Wydziału krajowego.

Odezwa powyższa odniosła o tyle skutek, że c. k. Prezydyum Namiestnictwa oznajmiło odezwą z dnia 25. Stycznia 1888 L. 724, iż c. k. Ministerstwo wyznań i oświecenia reskryptem z dnia 20. Stycznia 1888. L. 1878 przyznało dla uzupełniających szkół przemysłowych subwencyę za r. 1887 w kwocie 5.000 zł.; jednak celem uzyskania odpowiedniej podstawy dla rozdziału tej sumy pomiędzy pojedyńcze szkoły zażądało szczegółów i wyjaśnień, do których przedłożenia Wydział krajowy wezwał Zarządy szkół reskryptem z dnia 29. Stycznia 1888. L. 3.922 wskazując im przytem, że subwencya rządowa o ile nie będzie służyć na pokrycie ewentualnego niedoboru za r. 1887. będzie użyta na zakupno potrzebnych dla szkoły środków naukowych.

Wskazówka ta okazała się o tyle potrzebną, że wedle normy ministeryalnej rok kalendarzowy ma być rokiem administracyjnym w uzupełniających szkołach przemysłowych, w naszych zaś szkołach tego rodzaju rok szkolny był zarazem rokiem administracyjnym, wypadało więc przedewszystkiem użyć subwencyi państwowej na pokrycie niedoborów mogących wyniknąć w skutek zrównania roku administracyjnego z rokiem kalendarzowym.

O dalszym przebiegu sprawy a mianowicie o rozdzieleniu sumy 5.000 zł. pomiędzy pojedyńcze szkoły, jej przeznaczeniu i ostatecznej decyzyi ministeryalnej podaje szczegóły przedłożenie komisyi krajowej dla spraw przemysłowych, która również zdaje sprawę o fachowej inspekcyi dla uzupełniających szkół przemysłowych, o urządzeniu 5-miesięcznego kursu przy c. k. wyższej szkole przemysłowej w Krakowie celem kształcenia nauczycieli rysunków dla powyższych szkół i o wyznaczeniu subwencyi z funduszu krajowego w kwocie 3.000 zł. dla frekwentantów tego kursu.

Pod tym względem więc Wydział krajowy odwołuje się do sprawozdania komisyi i nadmienia, że rozporządzeniem z dnia 21. Września 1888. L. 40.460 wyasygnował zasiłki dla 17 frekwentantów tego kursu w łącznej kwocie 2.983 zł. na przeciąg 5ciu miesięcy. Ponieważ fundusze na stypendya przemysłowe (Rubr. XVI. poz. 244) już zostały wyczerpane, przeto wydatek ten zostanie w bieżącym roku pokryty z kwoty 7.000 zł. przeznaczonej na zasiłki dla przemysłowców (Rubr. XVI. poz. 247).

Wezwaniu Wydziału krajowego zawartemu w przytoczonym wyżej okólniku do L. 38.414/87. uczyniły zadość wszystkie uzupełniające szkoły przemysłowe, oprócz pięciu szkół krakowskich, które w myśl tego okólnika nie otrzymały subwencyi krajowej za rok 1888. — Szkoły te w myśl reskryptu c. k. Ministerstwa wyznań i oświecenia z 29. Lutego 1888. L. 375, intymowanego odezwą c. k. Prezydyum Namiestnictwa z dnia 8. Marca 1888. L. 187, wykluczone zostały także od udziału w ryczałtowej subwencyi państwowej za rok 1887, ponieważ jako kursa uzupełniającej nauki połączone są one organicznie z tamtejszemi szkołami ludowemi na mocy ustaw krajowych z dnia 2. Lutego 1885. (Dz. u. kr. Nr. 28 i 29) a tem samem stanowią szkoły obowiązkowe w myśl art. XLI. drugiej powołanej wyżej ustawy krajowej i mają być dotowane przez czynniki, które szkoły ludowe utrzymują.

Podania reszty dziesięciu szkół do c. k. Rządu o zatwierdzenie statutów i planów nauki i o udzielenie subwencyi państwowej za rok 1888., Wydział krajowy odezwami z dnia 10. Maja 1888. L. 19.400 i z dnia 21. Czerwca 1888. L. 24.105 przesłał c. k. Prezydyum Namiestnictwa stosownie do wniosków komisyi krajowej, określonych bliżej w jej sprawozdaniu, wraz z opinią komisyi i własnemi uwagami. Do czasu zamknięcia niniejszego sprawozdania odpowiedź c. k. Rządu w tem przedmiocie nie nadeszła.

Poleceniu Wysokiego Sejmu, ażeby Wydział krajowy utrzymał autonomiczny wpływ własny tudzież komisyi krajowej co do urządzenia, planów naukowych, kierunku, zarządu uzupełniających szkół przemysłowych i nadzoru nad niemi, stało się zadość, wpływ ten bowiem zastrzeżony został w przytoczonej wyżej odezwie do c. k. Prezydyum Namiestnictwa z dnia 15. Listopada 1887. L. 48.813 i okólniku do zarządów szkół z dnia 15. Listopada 1887. L. 38.414. To autonomiczne stanowisko Wydziału krajowego i komisyi zostało także zastrzeżone w statutach dziesięciu uzupełniających szkół przemysłowych świeżo zreorganizowanych i znalazło swój wyraz w instrukcyi co do organizacyi tego rodzaju szkół w ogóle, którą Wydział krajowy przedkłada Wysokiemu Sejmowi łącznie ze sprawozdaniem komisyi do zatwierdzającej wiadomości.

Zapatrywanie komisyi wyrażone w tem sprawozdaniu, że kursa fachowe istniejące dotychczas przy uzupełniającej szkole w Drohobyczu i Jarosławiu nie zasługują na subwencye z funduszu krajowego i że subwencye krajowe na przyszłość nie powinny im być udzielane, Wydział krajowy podziela, nie widzi jednak potrzeby przedkładania Wysokiemu Sejmowi oddzielnego wniosku w tym przedmiocie, jak to komisya proponuje, gdyż w obec tego, że Wysoki Sejm nie wydał wyraźnego polecenia do subwencyonowania tych kursów z funduszu krajowego, Wydziałowi krajowemu służy prawo na podstawie wniosku komisyi wypłatę subwencyi krajowej dla wymienionych dwóch szkół uczynić zawisłą od zwinięcia kursów. Nadto kursa te dotychczas nie pobierały oddzielnej subwencyi krajowej, lecz będąc ze szkołą ściśle połączone, miały z nią wspólny budżet i ze wspólnych dochodów były utrzymywane.

Skutek więc zamierzony przez komisyę jej wnioskiem będzie osiągnięty, jeżeli Wysoki Sejm przyzna szkole uzupełniającej w Drohobyczu i Jarosławiu subwencyę na jej własne potrzeby z pominięciem kursów fachowych a to w wysokości wstawionej na wniosek komisyi w Rubr. XVI. poz. 204 i 205 preliminarza na r. 1889, zniżając wszelako subwencyę dla szkoły w Drohobyczu o kwotę 75. zł.; szczegółowy bowiem preliminarz szkoły Drohobyckiej na r. 1889 załączony do sprawozdania komisyi jako uzasadnienie potrzeby subwencyi państwowej i krajowej po 510 zł. zawiera w poz. I. wydatków kwotę 150 zł. na nauczyciela snycerstwa. Skoro zatem odpadnie potrzeba poniesienia tego wydatku, zmniejszy się zarazem wysokość potrzebnej subwencyi państwowej i krajowej łącznie o kwotę 150 zł. Dla wyjaśnienia nadmienić wypada, że preliminarz budżetu funduszu krajowego na r. 1889 ułożony został przed powzięciem przez komisyę uchwały co do zwinięcia kursów, o których mowa, i zaniechania subwencyonowania tychże.

Nadto w załatwieniu sprawozdania komisyi edukacyjnej o reorganizacyi męzkich szkół wydziałowych Wysoki Sejm zajął się sprawą utworzenia nowych uzupełniających szkół przemysłowych oraz i ich organizacyi i powziął w tym przedmiocie na posiedzeniu z dnia 11. Stycznia r. b. następujące uchwały:

1. Poleca się Wydziałowi krajowemu, ażeby w porozumieniu z krajową komisyą dla spraw przemysłu przedsięwziął starania celem zaprowadzenia już z rokiem szkolnym 1888/9 przemysłowych szkół uzupełniających w tych miastach, w których szkoły wydziałowe męskie zostaną zniesione, a w których dotychczas szkoły przemysłowe uzpełniające nie istnieją;

2. Poleca się Wydziałowi krajowemu, ażeby z c. k. Rządem przeprowadził rokowania celem określenia zasad organizacyi uzupełniających szkół przemysłowych w Galicyi w drodze ustawodawstwa krajowego. Organizacya taka powinna:

1. Postanowić, że szkoły tego rodzaju zaprowadzone być powinny we wszystkich miastach i miasteczkach w Galicyi, których potrzebę ich uzna c. k. Rząd i Wydział krajowy:

2. określić stosunek, w którym odliczywszy zasiłki, zapewnione przez Państwo, powiat, korporacye i osoby prywatne, do pokrycia reszty kosztów utrzymania tych szkół przyczyniać się mają kraj i gmina, oraz nałoży i na gminę obowiązek dostarczenia lokalu, opału, światła i usługi;

3. określić sposób wykonywania przymusu uczęszczania do takiej szkoły (opierającego się na art. 41. ustawy krajowej z d. 2. Maja 1873 w brzmieniu określonem ustawą z d. 2. Lutego 1885 oraz §. 75 a) i 100 ustawy państwowej przemysłowej);

4. oznaczyć minimum i maximum godzin nauki oraz czas odbywania nauki, zostawiając szczegóły statutowi każdej szkoły;

5. ograniczyć przyjmowanie do tej szkoły tych uczniów, którzy ukończyli szkołę pospolitą z dobrym postępem lub złożyli egzamin wstępny szkole tej odpowiadający;

6. ustanowić przy c. k. Namiestnictwie lub przy c. k. Radzie szkolnej krajowej organ nadzorczy dla tych szkół, złożony z czynników rządowych i autonomicznych oraz osobnego dla tych szkół inspektora;

7. postanowić, że dla tej młodzieży rzemieślniczej, która szkoły pospolitej ludowej z dobrym postępem nie ukończyła, zaprowadzone będą przy tejże szkole ludowej w ścisłym z nią związku kursa wieczorne, udzielające nauki zakreślonej szkole ludowej pospolitej.

O tych uchwałach Wysokiego Sejmu Wydział krajowy reskryptem z dnia 20. Marca 1888 L. 2.987 zawiadomił Komisyę krajową dla spraw przemysłowych z wezwaniem, ażeby przedłożyła mu jak najrychlej swe wnioski celem wykonania uchwały wyżej pod I. przytoczonej.

Do czasu zamknięcia niniejszego sprawozdania Komisya nie przedłożyła Wydziałowi krajowemu zażądanych wniosków, wspomina jednak o tym przedmiocie w swem przedłożeniu i objawia także swe zdanie w sprawie zamierzonego przez Wysoki Sejm uregulowania sprawy o uzupełniających szkołach przemysłowych w drodze ustawodawstwa krajowego. Wydział krajowy dołoży ze swej strony wszelkich starań, ażeby poleceniu Wysokiego Sejmu w sprawie założenia nowych szkół stało się jak najrychlej zadość.

Powyższe uchwały Wysokiego Sejmu Wydział krajowy odezwą z dnia 20. Marca 1888 L. 8.987 podał do wiadomości c. k. Prezydyum Namiestnictwa z prośbą o przedłożenie ich c. k. Ministerstwu wyznań i oświecenia celem uzyskania informacyi co do stanowiska c. k. Rządu w sprawie zamierzonej organizacyi uzupełniających szkół przemysłowych i co do szczegółów zasad wydać się mającej w tym przedmiocie ustawy krajowej. Wydział krajowy upraszał zarazem w tej odezwie o wyjednanie u c. k. Ministerstwa, ażeby w preliminarzu budżetu państwowego na rok 1889. wstawiono także dotacyę dla uzupełniających szkół przemysłowych w Galicyi, któraby wystarczyła na uposażenie także nowych szkół, mających powstać w miejsce męzkich szkół wydziałowych w Bochni, Gródku, Samborze, Śniatynie i Wieliczce.

W odpowiedzi na tę odezwę c. k. Prezydyum Namiestnictwa odezwą z dnia 18. Września 1888. L. 10.260 oznajmiło w skutek reskryptu JE. p. Ministra wyznań i oświecenia z dnia 31. Sierpnia 1888. L. 11.803 jak następuje:

„W pierwszym rzędzie Jego Ekscelencya Pan Minister wyznań i oświecenia wyraził w powyższym reskrypcie gotowość udzielenia założyć się mającym uzupełniającym szkołom przemysłowym w Bochni, Gródku, Samborze, Śniatynie i Wieliczce odpowiednich subwencyj państwowych według wykazanej potrzeby i o ile środki finansowe na to pozwolą, jeżeli organizacya tych szkół przynajmniej w przybliżeniu odpowiadać będzie obowiązującym w tej mierze normom a także w ogóle zachodzić będą dalsze wymogi połączone w myśl tych norm z subwencyonowaniem szkół tego rodzaju ze skarbu państwa. Przytem nadmienił JE. Pan Minister wyznań i oświecenia, że ewentualne subwencyonowanie przemysłowych szkół uzupełniających w Galicyi w ogóle uwzględnione zostało w sposób odpowiedni przy ułożeniu preliminarza państwowego na rok 1889.

Co do podniesionej w szacownej odezwie z dnia 20. Marca b. r. L. 8.987 sprawy organizacyjnego uregulowania uzupełniających szkół przemysłowych w drodze ustawodawstwa krajowego, mam zaszczyt oznajmić Świetnemu Wydziałowi krajowemu w skutek reskryptu Jego

Ekscelencyi Pana Ministra wyznań i oświecenia z dnia 31. Sierpnia b. r. L. 11.803., że stanowisko c. k. Rządu w tej mierze zaznaczone już zostało kilkakrotnie w ostatnich latach z okazyi podniesienia powyższej sprawy w sejmie czeskim. Mianowicie zaznaczono w sejmie czeskim ze strony c. k. Rządu, że przemysłowe szkolnictwo w ogóle a uzupełniające szkoły przemysłowe w szczególności nie mogą być jeszcze uważane za dojrzałe do ustawodawczego uregulowania, gdyż w obec krótkiego okresu czasu, jaki upłynął odkąd uzupełniające szkoły przemysłowe w ogóle według racyonalnego planu są zorganizowane i nadzorowane, nie można jeszcze ustalać istniejących urządzeń, coby było nieuniknionem przy ustawodawczem uregulowaniu sprawy.

Stanowisko to c. k. Rządu przestrzegane dotąd konsekwentnie w obec uzupełniających szkół przemysłowych w Czechach, uzasadnione jest jak to z natury rzeczy wypływa w wyższej jeszcze mierze co do uzupełniających szkół przemysłowych w Galicyi.

Podczas gdy bowiem rozporządzenie ministeryalne z dnia 24. Lutego 1883 L 3.674 regulujące dotąd powyższą gałęź szkolnictwa większej części krajów koronnych a szczególnie w Czechach, już przynajmniej od kilka lat zastosowane jest przy organizacyi licznych uzupełniających szkół przemysłowych, tak, że kategorya uzupełniających szkół przemysłowych zyskała tam już cokolwiek silniejszą podstawę, to na Galicyę rozszerzone zostało powyższe rozporządzenie ministeryalne dopiero w roku 1887, a wskutek tego galicyjskie uzupełniające szkoły przemysłowe znajdują się jeszcze w prymitywnym okresie organizacyjnego rozwoju i przekształcenia.

Do pewnego stopnia na pewne przypuścić można, że ze względu na odrębne potrzeby Galicyi w ciągu lat najbliższych potrzebną się okaże jeszcze nie jedna zmiana norm prowizorycznych o uzupełniających szkołach przemysłowych.

Doświadczenia, jakie jeszcze zebrać wypadnie, dostarczą zapewne materyału do rozmaitych prac, a w skutek tego dłuższe cokolwiek oczekiwanie na tem polu przedstawia się bezwarunkowo potrzebnem celem uzyskania substratu nieodzownego dla ustawodawczego uregulowania uzupełniającej nauki przemysłowej.

Na razie rozporządzenie c. k. Ministerstwa wyznań i oświecenia z dnia 24. Lutego 1883 r. L. 3.674 (dziennik rozporządzeń tegoż ministerstwa 3) okaże się o tyle wystarczającem, że uzupełniającym szkołom przemysłowym, dziś jeszcze pod niejednym względem rozmaicie zorganizowanym, nadaną być może pewna jednostajność, a z drugiej strony w ogólnych i łatwo przesunąć się dających ramach tych norm nie byłyby wykluczone próby i zmiany, które w tak młodej gałęzi szkolnictwa, jaką stanowią uzupełniające szkoły przemysłowe, często są nawet wskazane."

Wydział krajowy podzielając w zupełności zapatrywanie c. k. Ministerstwa nie przedkłada Wysokiemu Sejmowi wniosków, któreby zmierzały do określenia zasad organizacyi uzupełniających szkół przemysłowych w Galicyi w drodze ustawodawstwa krajowego.

III. Zakłady dla nauki stolarstwa i tokarstwa w Stanisławowie i garncarstwa w Toustem.

W rozprawie nad Rubr. XVI. wydatków preliminarza funduszów krajowych na r. 1888 uchwalił Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 20. Stycznia 1888 jak następuje:

Rezolucyę II. i III. proponowaną przez Komisyę budżetową, a mianowicie II.: Poleca się Wydziałowi krajowemu, ażeby naukowy warstat stolarski i tokarski w Stanisławowie zwinął z końcem roku szkolnego 1887/8 jeżeli gmina i powiat Stanisławowski nie udzielą jej na ten rok subwencyi w kwocie łącznej 400 zł. i jeżeli takiej subwencyi na lata następne jej nie zapewnią.

III. Poleca się Wydziałowi krajowemu, ażeby dla warstatu garncarskiego w Toustem zapewnił subwencyę ze strony Rady powiatowej, a gdyby to okazało się niemożliwem, ażeby zakładowi temu albo nadał charakter zakładu krajowego, albo jako mniej potrzebny zwinął; odstępuje się Wydziałowi krajowemu z poleceniem, ażeby w porozumieniu z krajową komisyą dla spraw przemysłowych sprawy te zbadał i Sejmowi na następnej sesyi zdał sprawę.

O tych uchwałach Wysokiego Sejmu Wydział krajowy reskryptem z dnia 21. Lutego 1888 L. 7.680 zawiadomił Komisyę krajową dla spraw przemysłowych celem przedłożenia odpowiednich wniosków. Równocześnie wezwano reprezentacye powiatowe w Stanisławowie i Skałacie, oraz reprezentacyę gminną w Stanisławowie, ażeby przedłożyły swe oświadczenia w sprawie wymienionych wyżej zakładów.

Naukowy warstat stolarski i tokarski w Stanisławowie.

Wskutek wezwania Wydziału krajowego wyżej przytoczonego Wydział powiatowy w sprawozdaniu z dnia 11. Czerwca 1888 L. 1.064 oznajmił, że Rada powiatowa na posiedzeniu z dnia 5. Czerwca 1888 uchwaliła wyznaczyć dla warstatu subwencyę na rok 1888 w kwocie 100 zł. Sprawozdaniem zaś z dnia 17. Września 1888 L. 2.102 Zarząd gminy miasta Stanisławowa oznajmił, że gmina na mocy uchwały swej Rady z dnia 3. Sierpnia 1886 oddała 4 pokoje i kuchnię w budynku miejskiej straży ogniowej na umieszczenie warstatu a na mocy uchwały Rady z 18 Czerwca 1888 r. udzieliła warstatowi subwencyę za rok 1888 w kwocie 100 zł., tudzież że obecny Zarząd gminny, któremu sprawa subwencyonowania warstatu na posiedzeniu z dnia 13. Września 1888 r. przedłożoną została, uchwalił pozostawić i nadal w użytku warstatu oddane jej ubikacye w r. 1886 i przyznaczyć dla warstatu subwencyę z funduszów gminnych w kwocie 100 zł. rocznie.

Te oświadczenia nie zawierają jednak wymaganego w podobnych wypadkach zapewnienia bezpłatnego dostarczania subwencyi w naturze, a to opału, światła i usługi, oraz utrzymania czystości w lokalnościach zakładowych. O niniejszym przedmiocie zdaje sprawę komisya krajowa dla spraw przemysłowych w swem przedłożeniu, oświadcza się przeciw zwinięciu warstatu i proponuje zreorganizowanie go na zakład samoistny, wychodząc z założenia, że użyteczność zakładu nie ulega żadnej wątpliwości, przyczem uznaje datki gminy i powiatu za dostateczne i jest zdania, że subwencya krajowa w kwocie 800 zł. powinna wystarczyć. Polegając co do użyteczności zakładu na zdaniu komisyi, Wydział krajowy przedkłada wniosek, aby zakładowi udzielić subwencyę za r. 1888. w kwocie 800 zł. pod warunkiem, że będzie on zreorganizowany jako zakład samoistny a gmina lub powiat oprócz datków przyrzeczonych zapewnią dla niego bezpłatnie opał, światło i usługę jakoteż utrzymanie czystości w lokalnościach zakładowych.

Naukowy warstat garncarski w Toustem.

W odpowiedzi na przytoczony wyżej reskrypt z dnia 21. Lutego 1888. L. 7680 Wydział powiatowy w Skałacie sprawozdaniem z dnia 19. Marca 1888. L. 311 oznajmił, że Rada powiatowa nie tylko nie wyznaczyła dla warstatu garncarskiego żadnej subwencyi, ale nawet oświadczyła się za zwinięciem tegoż. Odpowiedź tę Wydział krajowy reskryptem z 27. Kwietnia 1888. L. 39919 przesłał komisyi krajowej ze zleceniem, aby sprawę co do warstatu wzięła pod swą rozwagę, a przedewszystkiem kwestyę użyteczności tegoż, jako też okoliczność, że w myśl intencyi Wysokiego Sejmu niezbędnym warunkiem subwencyonowania lub utrzymywania zakładów kosztem funduszu krajowego jest, aby interesowana gmina i powiat dostarczyły zakładom odpowiednich funduszów w gotówce i w naturze, a następnie, aby po dokładnem zbadaniu sprawy przedłożyła swe wnioski.

O tym przedmiocie zdaje sprawę komisya w swem przedłożeniu i wnosi, aby naukowy warstat garncarski przyjąć na etat kraju na przeciąg dziesięciu lat. Jakkolwiek warstat ten

nie doznaje ani od gminy, ani od powiatu żadnego poparcia finansowego i nie ma nawet zapewnionego bezpłatnego pomieszczenia, opału, światła i usługi, w skutek czego w preliminarzu warstatu na r. 1889. załączonym do sprawozdania komisyi, wstawiono na pokrycie tych wydatków łącznie kwotę 227 zł., to jednak z motywów przez komisyę przytoczonych Wydział krajowy przychyla się do jej wniosku i przedkłada go Wysokiemu Sejmowi do decyzyi.

IV. Wezwania do c. k. Rządu.

A. W załatwieniu sprawozdania komisyi przemysłowej o sprawozdaniu Wydziału krajowego z czynności w zakresie przemysłu krajowego Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 11. Stycznia 1888. powziął między innemi następujące uchwały:

1. Sejm wzywa c. k. Rząd, aby założoną i utrzymywaną przez gminę m. Krakowa szkołę przemysłu artystycznego połączył z wyższą szkołą przemysłową w Krakowie.

2. Sejm wzywa c. k. Rząd, aby fachowym szkołom przemysłowym i rękodzielniczym utrzymywanym z funduszów krajowych przyznał charakter szkół publicznych i prawo wydawania świadectw uzdolnienia do samoistnego prowadzenia przemysłu w myśl ustawy przemysłowej.

3. Sejm wzywa c. k. Rząd, ażeby wyznaczył odpowiednią ilość stypendyów z funduszów państwowych dla wykształcenia kandydatów na nauczycieli i instruktorów fachowych szkół przemysłowych w Galicyi, oraz na nauczycieli wędrownych.

4. Sejm wzywa c. k. Rząd, zby zapewnił odpowiednią subwencyę ze Skarbu Państwa na utrzymanie fachowej szkoły garncarstwa w Porębie (w powiecie chrzanowskim).

Powyższe wezwania zostały przesłane c. k. Prezydyum Namiestnictwa wprost z kancelaryi sejmowej pismem JE. Marszałka krajowego z dnia 11. Stycznia 1888. L. 1199.

1. Szkoła przemysłu artystycznego w Krakowie.

W załatwieniu rezolucyi w sprawie tej szkoły c. k. Prezydyum Namiestnictwa odezwą z dnia 28. Kwietnia 1888. L. 3610 oznajmiło jak następuje: JE. p. Minister wyznań i oświecenia oznajmił już przy innej sposobności reskryptem z dnia 10. Listopada 1887. L. 1650, że przy reorganizacyi wyższej państwowej szkoły przemysłowej w Krakowie w kierunku odpowiadającym praktycznym potrzebom, która to reorganizacya stanowić będzie główne zadanie nowo ustanowić się mającego dyrektora tegoż zakładu naukowego, szczególnie uwzględnione będzie połączenie utrzymywanych przez gminę miasta Krakowa kursów dla przemysłu artystycznego z dopiero co wspomnianym zakładem naukowym. Reskryptem z dnia 31. Marca 1888. L. 5633 oznajmił JE. p. Minister wyznań i oświecenia, że na powyższą sprawę uwaga jego i nadal zwróconą będzie.

Na posiedzeniu z dnia 11. Stycznia 1888 Wysoki Sejm uchwalił nadto:

„Petycyę gminy miasta Krakowa o subwencyę dla szkoły artystycznego przemysłu przekazuje Sejm Wydziałowi krajowemu do ścisłego zbadania w porozumieniu z komisyą krajową dla spraw przemysłu i zdania Sejmowi sprawy na następnej sesyi".

O tej uchwale Wysokiego Sejmu Wydział krajowy reskryptem z dnia 11. Marca 1888 l. 10.506 zawiadomił Magistrat miasta Krakowa przy zwrocie petycyi celem uzupełnienia jej statutem szkoły dla artystycznego przemysłu, szczegółowem sprawozdaniem o jej organizacyi, sprawozdaniem szkolnem za rok 1887 o jej obecnym stanie z podaniem szczegółów o frekwencyi uczniów i ilości nauczycieli.

Reskrypt ten przy dołączeniu odpisu petycyi podano równocześnie do wiadomości komisyi krajowej dla spraw przemysłowych z wezwaniem o przedłożenie w swoim czasie stosownego wniosku.

Magistrat krakowski odpowiedział na przytoczony wyżej reskrypt dopiero sprawozdaniem z dnia 20. Sierpnia 1888 l. 6.336, które wpłynęło dnia 9. Września 1888 i reskryptem z dnia 14. Września 39.264 zostało przesłane komisyi krajowej do użytku przy załatwieniu naszego wezwania w sprawie wykonania uchwały o petycyi.

2. Sprawa przyznania fachowym zakładom przemysłowym i rękodzielniczym utrzymywanym z funduszów krajowych charakteru szkół publicznych i prawa wydawania świadectw uzdolnienia do samoistnego prowadzenia przemysłu.

O uchwale wyżej pod 2) przytoczonej, Wydział krajowy reskryptem z dnia 8. Marca 1888 l. 9.871 zawiadomił komisyę krajową dla spraw przemysłowych w ślad za swoimi reskryptami z 4. Marca 1887 l. 5.077 i z 13. Września 1887 l. 29.251, którymi wzywano byłą komisyę krajową dla spraw przemysłu dom. i ręk. o przedłożenie wniosków celem wykonania uchwały Wysokiego Sejmu z 15. Stycznia 1887 w tym samym przedmiocie.

W częściowem załatwieniu uchwały ad 2 c. k. Namiestnictwo odezwą z d. 30. Marca 1888 l. 16.477 oznajmiło, że rozporządzeniem c. k. Ministerstwa handlu z 17. Września 1883 (dz. p. p. Nr. 150) wydanem stósownie do §. 14. alinea 4 i 5 ustawy z 15. Marca 1883 (dz. p. p. 39) w porozumieniu z c. k. Ministerstwem wyznań i oświaty upoważnione zostały c. k. fachowe szkoły we Lwowie i Zakopanem do wydawania świadectw uzdolnienia dla tokarzy względnie stolarzy.

Warunki zaś pad jakimi na przyszłość przemysłowe zakłady naukowe mogą otrzymać upoważnienie do wydawania świadectw uzdolnienia i sposób postępowania do uzyskania tego upoważnienia normują wedle odezwy c. k. Namiestnictwa wydane w wykonaniu powołanego rozporządzenia ministeryalnego dalsze rozporządzenia c. k. Ministerstwa wyznań i oświecenia z 20. Października 1883 l. 17.591 i z 16. Maja 1884 l. 9.406. C. k. Namiestnictwo zapewniło przytem poparcie ze swej strony wniosków opartych na zasadach wyłuszczonych w przytoczonych rozporządzeniach a wychodzących od właściwych kierowników szkół fachowych.

Odwołując się do swego reskryptu z 8. Marca 1888 l. 9.871 Wydział krajowy reskryptem z dnia 11. Lipca 1888 l. 14.953 udzielił powyższą odezwę c. k. Namiestnictwa wraz z odpisami rozporządzeń minist. komisyi krajowej dla spraw przemysłowych do wiadomości i przedłożenia odpowiednich wniosków. Do chwili zamknięcia niniejszego przedłożenia wnioski te nie nadeszły.

W dalszem załatwieniu rezolucyi, o której mowa, c. k. Prezydyum Namiestnictwa odezwą z dnia 28. Kwietnia 1888 l. 3.610 wskutek reskryptu JE. P. Ministra wyznań i oświecenia z 31. Marca 1888 l. 5.633 oznajmiło jak następuje:

„Co do żądanego w uchwale sejmowej przyznania szkołom przemysłowym i rękodzielniczym utrzymywanym z funduszów krajowych charakteru szkół publicznych, mam zaszczyt zwrócić uwagę Świetnego Wydziału krajowego na okoliczność, że ani przytoczona uchwała ani odnośne sprawozdanie sejmowej komisyi przemysłowej z 6. Stycznia b. r. l. 1.199 nie zawiera wyjaśniających wskazówek w kwestyi, w jakim kierunku, rozmiarze i celu ma się stać zadość powyższemu żądaniu. Z powołanego sprawozdania sejmowej komisyi przemysłowej okazuje się owszem, że w tej mierze Świetny Wydział krajowy już poprzednio w skutek uchwały sejmowej z dnia 15. Stycznia 1887 zasięgnął opinii krajowej komisyi dla spraw przemysłowych jednakże w braku tej opinii nie mógł jeszcze na ubiegłej sesyi Sejmu krajowego przedłożyć potrzebnych wyjaśnień.

W obec takowego stanu rzeczy decyzya c. k. Rządu co do pierwszej części uchwały sejmowej nastąpić mogłaby dopiero na podstawie bliższych wyjaśnień w powyższym kierunku względnie konkretnych wniosków, które Świetny Wydział krajowy w swoim czasie tu zakomuni-

kować mi zechce. Co do żądanego w drugiej części uchwały sejmowej przyznania szkołom przemysłowym i rękodzielniczym utrzymywanym z funduszów krajowych prawa wydawania świadectw uzdolnienia do samoistnego prowadzenia przemysłu w myśl ustawy przemysłowej, mam zaszczyt odwołać się na odezwę c. k. Namiestnictwa z dnia 30. Marca b. r. l. 16.477.“

Odezwę tę Wydział krajowy przekazał również Komisyi krajowej do przedłożenia wniosków.

3. Sprawa wyznaczenia stypendyów państwowych dla wykształcenia kandydatów na nauczycieli i instruktorów fachowych szkół w Galicyi oraz na nauczycieli wędrownych.

C. k. Prezydyum Namiestnictwa odezwą z dnia 28. Kwietnia 1888. L. 3.610 oznajmiło, że JE. p. Minister wyznań i oświecenia reskryptem z 31. Marca 1888. L. 5.633 odwołał się w téj sprawie do swego reskryptu z 31. Maja 1887. L. 7.004 intymowanej odezwą c. k. Rrezydyum Namiestnictwa z 19. Lipca 1887. L. 6.165. W odezwie tej, którą przekazano byłej Komisyi krajowej dla spraw przemysłu domowego i rękodzielniczego i podano do wiadomości Wysokiego Sejmu w sprawozdaniu z dnia 22. Listopada 1887. L. 57.263 c k. Rząd w sprawie wyznaczenia stypendyów, o których mowa, wyraził zasadniczą gotowość do uwzględnienia życzenia Wysokiego Sejmu, ostateczną jednak decyzyą zastrzegł sobie dalszym przeprowadzić się mającym rokowaniom.

Ponieważ Komisya nie dostarczyła substratu do przeprowadzenia tych rokowań, przeto odezwę c. k. Prezydyum z 28. Kwietnia 1888. L. 3.610 przesłano również Komisyi do przedłożenia wniosków.

Wydział krajowy nie może jednak pominąć milczeniem, że c. k. Ministerstwo wyznań i oświecenia w myśl swego przyrzeczenia z 12. Stycznia 1884. L. 294 na przedstawienie Wydziału krajowego nadało w roku bieżącym stypendyum Bazylemu Gąsieckiemu w kwocie 200 zł. rocznie na kształcenie się w szkole tkackiej w Łomnicy i Michałowi Lukianowiczowi po 20 zł. miesięcznie na kształcenie się w szkole garncarskiej w Znajmie.

Nadto Teodor Pretorius uczeń c. k. szkoły ślusarskiej w Königgrätz otrzymał stypendyum rządowe po 20 zł. miesięcznie na rok szkolny 1887/8 i 1888/9. Powyższe przyrzeczenie c. k. Ministerstwa Wydział krajowy podał do wiadomości Wysokiego Sejmu w sprawozdaniu swem z dnia 16. Września 1884. L. 47.361.

4. Sprawa zapewnienia odpowiedniej subwencyi państwowej na utrzymanie fachowej szkoły garncarskiej w Porębie.

W załatwieniu uchwały Wysokiego Sejmu z 15. Stycznia 1887. z wezwaniem do c. k. Rządu, ażeby przeznaczył odpowiedni zasiłek ze skarbu państwa na utrzymanie szkoły garncarskiej w Porębie, a przesłanej c. k. Prezydyum Namiestnictwa wprost z kancelaryi sejmowej pismem z dnia 15. Stycznia 1887. L. s. 844. c. k. Prezydyum Namiestnictwa odezwą z dnia 19. Lipca 1887. L. 6.165, podaną do wiadomości Wysokiego Sejmu w sprawozdaniu zeszłorocznem i przekazaną Komisyi krajowej, intymowało Wydziałowi krajowemu reskrypt JE. P. Ministra wyznań i oświecenia z 31. Maja 1887. L. 7.004, wedle którego JE. P. Minister wyraził zasadniczą gotowość do uwzględnienia powyższej uchwały, jednak ostateczną decyzyą zastrzegł osobno przeprowadzić się mającym rokowaniom.

Ponieważ Wysoki Sejm na posiedzeniu z 11. Stycznia 1888 ponowił swą rezolucyę o wyznaczenie zasiłku państwowego dla szkoły porębskiej, którą również przesłano c. k. Rządowi wprost z kancelaryi sejmowej, przeto Wydział krajowy, działając w myśl uwag sejmowej komisyi przemysłowej, zawartych w jej sprawozdaniu, przesłał c. k. Prezydyum Namiestnictwa odezwą

z 18. Kwietnia 1888 L. 16.172 odpis budżetu tej szkoły na rok 1888 uchwalonego przez Wysoki Sejm.

Odezwę tę podano równocześnie do wiadomości komisyi krajowej z wezwaniem o jak najrychlejsze przedłożenie projektu wydać się mającego statutu dla tej szkoły celem dalszego uzasadnienia w obec c. k. rządu żądania Wys. Sejmu. Nadmienić tu wypada, że już poprzednio reskryptem z 30. Marca 1888 L. 52.797 wezwano komisyę krajową do przedłożenia projektu przepisów organizacyjnych dla szkoły Porębskiej z powodu zbliżającego się terminu jej otwarcia.

W załatwieniu wspomnianej wyżej rezolucyi z 11. Stycznia 1888 c. k. Prezydyum Namiestnictwa odezwą z dnia 28. Kwietnia 1888 L. 3.610 oznajmiło, że J. E. p. Minister wyznań i oświecenia reskryptem z dnia 21. Marca 1888 L. 5.633 odwołał się co do tej sprawy na reskrypt swój z 31. Maja 1887 L. 7.004, a następnie odezwą z dnia 10. Maja 1888 L. 4.381 oznajmił jak następuje:

„Szacowną odezwą z 18. Kwietnia b. r. L. 16.172 Świetny Wydział krajowy udzielił mi z odwołaniem się na uchwałę Sejmu z 11. Stycznia b. r. w sprawie udzielenia subwencyi państwowej dla krajowej szkoły garncarskiej w Porębie preliminarz tej szkoły na rok 1888, uchwalony na posiedzeniu Sejmu krajowego z dnia 20. Stycznia b. r.

Odnośnie do tutejszej odezwy z dnia 28. Kwietnia b. r. L. 3.610/pr. względnie do tutejszej odezwy z dnia 19. Lipca 1887 L 6.165 mam zaszczyt upraszać Świetny Wydział krajowy o dodatkowe udzielenie dalszych potrzebnych dat objaśniających, mianowicie programu pomienionej szkoły oraz bliższych szczegółów co do terminu jej otwarcia i deklaracyi stron, które objawiły gotowość do ofiar dobrowolnych na rzecz tej szkoły.

Zechce także Świetny Wydział krajowy oznajmić, czy żądanie subwencyi państwowej odnosi się tylko do kosztów utrzymania szkoły garncarskiej w Porębie począwszy od roku 1888 względnie od czasu otwarcia szkoły, czy także i do kosztów urządzenia tej szkoły, które w udzielonym mi preliminarzu wykazane są w kwocie 2.400 zł., zapisanej na rachunek roku 1887.

W końcu zechce Świetny Wydział krajowy wskazać, w jakim stosunku żądaną jest subwencya państwowa na pokrycie kosztów utrzymania względnie i kosztów urządzenia szkoły garncarskiej w Porębie“.

Odezwę tę Wydział krajowy reskryptem z dnia 9. Sierpnia 1888 L. 19.842 przesłał Komisyi krajowej ze zleceniem, ażeby objawiła jak najrychlej swe zdanie w kierunku przez c. k. Rząd wskazanym i przedłożyła projekt statutu i innych przepisów organizacyjnych dla szkoły w Porębie jako też dalsze wnioski, zmierzające do wprowadzenia jej w życie, a to nie tylko celem uzasadnienia żądania o subwencyę państwową, ale także ze względu na to, że adaptacya budynku szkolnego jest na ukończeniu, a niebawem zostanie przeprowadzona budowa pieców technicznych.

Do dnia zamknięcia niniejszego sprawozdania Wydział krajowy nie otrzymał odpowiedzi komisyi, z tego powodu nie mógł uczynić zadość wymaganiom c. k. Rządu.

Z powyższego przedstawienia stanu rzeczy raczy Wysoki Sejm powziąć przekonanie, że cztery sprawy niniejszym ustępem A. objęte Wydział krajowy może załatwić po otrzymaniu odpowiednich wyjaśnień i wniosków komisyi krajowej dla spraw przemysłowych, która obarczona licznemi a bardziej nagłemi sprawami, zajęta mianowicie wymagającą tyle pracy organizacyą uzupełniających szkół przemysłowych pomimo licznych zebrań i często po kilka dni trwających posiedzeń i pomimo wprowadzenia w życie sekcyi administracyjnej, odbywającej swe posiedzenia w każdym tygodniu, nie była dotąd w stanie powyższych czterech spraw załatwić.

B. W załatwieniu sprawozdania komisyi przemysłowej o wniosku posła Uderskiego powziął Wysoki Sejm na posiedzeniu z 19. Stycznia 1888 następujące uchwały:

1. Wzywa się c. k. Rząd, aby w razie budowania drogi żelaznej państwowej lub drogi żelaznej gwarantowanej lub subwencyonowanej przez państwo, dzielono na części całą

linię kolei mającej się budować i rozpisywano licytacye oddzielnie na budowę każdej z tych części drogi żelaznej, a przy równych warunkach dawano pierwszeństwo przedsiębiorcom krajowym.

2. Sejm wyraża uprawnione żądanie, aby Ministerstwo wojny przy budowlach wykonywanych przez przedsiębiorców, dawało pierwszeństwo przedsiębiorcom krajowym, jeśli ci podejmują się budowy pod takimi samymi warunkami jak przedsiębiorcy zakrajowi.

3. Sejm wzywa c. k. Rząd, aby poczynił odpowiednie kroki, iżby Ministerstwo wojny rozpisywało dostawy potrzeb dla armii w ten sposób, aby ułatwić spółkom rękodzielników i producentów krajowych wzięcie udziału w tych dostawach, przynajmniej dla wojsk w kraju naszym stojących, i aby przy równych warunkach dało pierwszeństwo spółkom krajowym.

Uchwały te podano do wiadomości c. k. Prezydyum Namiestnictwa pismem JE. Marszałka krajowego z dnia 19. Stycznia 1888 l. 1.460.

W załatwieniu tego pisma c. k. Prezydyum Namiestnictwa odezwą z dnia 2. Czerwca 1888 l. 5.808 oznajmiło jak następuje:

„Pierwsza z powyżej wskazanych uchwał sejmowych przedłożona została Wysokiemu c. k. Ministerstwu handlu, zkąd dotąd nie nadeszła decyzya, co do dwóch dalszych uchwał zaś oznajmił JE. p. Minister spraw wewnętrznych reskryptem z dnia 25. Maja b. r. l. 2361 co następuje:

Przy zaspokojeniu potrzeb w zakresie budowli wojskowych rozstrzygające są przedewszystkiem względy wojskowe a administracyi wojskowej musi być zastrzeżony szczególnie przy fortyfikacyjnych budowlach wolny wybór sposobu uskuteczniania tak, aby roboty i dostawy tego rodzaju mogły być wydawane także bez wszelkiej konkurencyi przedsiębiorcom zasługującym na zaufanie i wypróbowanym. Wśród zwyczajnych stosunków wszelkie znaczniejsze budowle i tak już rozdawane bywają w drodze konkurencyi a ogłoszenie konkursu na takie budowle odbywa się w najrozleglejszym zakresie tak że galicyjskim przedsiębiorcom daną jest sposobność nie tylko uczestniczenia w konkurencyi co do budowli wojskowych w kraju wykonać się mających lecz tak do wzięcia udziału w konkurencyi co do budowli tego rodzaju w innych krajach koronnych.

Tak w budowlach wojskowych w ostatnich latach w Galicyi wykonanych, jak i w budowlach, które w tym roku zostały wykonane lub rozpoczęte, przypadł udział także i krajowcom w niemałej liczbie jako przedsiębiorcom.

Co do dostaw dla c. k. wojska oznajmił JE. p. Minister spraw wewnętrznych w powyżej powołanym reskrypcie, że o ile chodzi o dostawę artykułów żywności dla wojsk w Galicyi rozlokowanych zasadniczo bierze się w rachubę tylko w Galicyi osiadłych producentów i przedsiębiorców.

Mianowicie przy dokonanych w ostatniem półroczu zakupnach zboża, dostawa najznaczniejszej części zapasów potrzebnych rozdaną została galicyjskim rolnikom, a tylko nieznaczna reszta galicyjskim przedsiębiorcom. Przy zabezpieczeniu dostaw artykułów odzieży i uzbrojenia, Wys. c. k. Ministerstwo wojny zawsze zwracało na to uwagę, aby w ramach obowiązujących kontraktów drobny przemysł ile możności był zatrudniany, a postępowanie takie także i w przyszłości będzie przestrzegane. Dostawa artykułów kontraktami nie objętych i tak już zasadniczo zastrzeżoną jest drobnemu przemysłowi. Rozpisywanie licytacyi na takie artykuły odbywa się corocznie przy rozdawaniu dostaw; konkurenci obu połów Monarchii uwzględniani bywają w sposób odpowiedni.

W obec kwestyi decentralizacyi dostaw Wys. c. k. Ministerstwo wojny obecnie nie może zaznaczyć swojego stanowiska, gdy odnośne studya nad tą sprawą połączone z znaczniejszemi pracami przygotowawczemi nie są jeszcze zakończone“.

V. Uchwała w sprawie opodatkowania zarobkowego Towarzystwa tkackiego w Błażowej.

W załatwieniu sprawozdania komisyi podatkowej o petycyi towarzystwa tkackiego w Błażowej o wzięcie go w opiekę przed władzą skarbową z powodu niesłusznego wymiaru wygórowanych podatków, powziął Wys. Sejm na posiedzeniu dnia 19. Grudnia 1887 następującą uchwałę:

„Zażalenie stowarzyszenia tkackiego w Błażowej o wymierzenie podatku dochodowego i zarobkowego na niewłaściwych i niesłusznych podstawach odstępuje się c. k. Rządowi do zbadania i dalszego odpowiedniego załatwienia".

O tej uchwale Wys. Sejmu zawiadomiono c. k. Prezydyum Namiestnictwa pismem JE. Marszałka krajowego z dnia 19. Grudnia 1887 l. s. 35 przy dołączeniu petycyj i odpisu sprawozdania komisyi podatkowej.

Odezwą zaś z dnia 13. Lutego 1888. L. 394 Wydział krajowy przesłał c. k. Prezydyum Namiestnictwa dodatkowo zażalenie Dyrekcyi powyższego Towarzystwa z 14. Stycznia 1888. wskazując przytem, że przy wymierzeniu podatku od tego Towarzystwa nie zastósowano wcale ustaw z r. 1880. i 1885. (Dz. u. p. Nr. 151. i 43.) Wedle sprawozdania komisyi podatkowej i zażalenia z 14. Stycznia 1888. miało Towarzystwo tkackie w Błażowej:

w r. 1883.	czystego zysku . . .	357 zł. 40	ct.
„ „ 1884.	„ „ . . .	176 „ 44	„
„ „ 1885.	„ „ . . .	154 „ 27½	„
„ „ 1886.	„ „ . . .	233 „ 44	„

czysty zysk za rok 1887. w czasie wniesienia petycyi i zażalenia jeszcze nie był wiadomy — a wymierzono mu za rok 1883:

	podatku dochodowego	94 zł. 14½ ct.		
	„ zarobkowego	13 „ 17 „	107 zł. 31½ ct.	
1884.	podatku dochodowego	68 zł. 33 ct.		
	„ zarobkowego	25 „ 13 „	93 „ 46	„
1885.	„ dochodowego	106 „ 14 ct.		
	„ zarobkowego	26 „ 54 „		
	na cele szkolne . .	12 „ 61 „	145 „ 29	„
1886.	„ dochodowego	103 zł. 62 ct.		
	„ zarobkowego	25 „ 71 „		
	na cele szkolne . .	10 „ 78 „	140 „ 11	„
1887.	„ dochodowego	91 zł. 55 ct.		
	„ zarobkowego	26 „ 79 „		
	na cele szkolne . .	9 „ 60 „	127 „ 94	„
oprócz tego wymierzono dodatkowo podatku zarobkowego za czas od r. 1883. do 1886.			13 „ 97	„
	co czyni łącznie		628 zł. 08½ ct.	
	przeciętnie zaś za jeden rok		125 „ 61½	„

W załatwieniu uchwały Wys. Sejmu i tutejszej odezwy c. k. Prezydyum Namiestnictwa odezwą z dnia 25. Sierpnia 1888. L. 8531 przesłało Wydziałowi krajowemu odpis reskryptu c. k. krajowej Dyrekcyi Skarbu do c. k. Starostwa w Rzeszowie z dnia 25. Lipca 1888. L. 52639 który opiewa:

„Z akt przedłożonych sprawozdaniem c. k Starostwa z 9. Lipca b. r. L. 2298 powzięto, że podatek zarobkowy wymierzony został Towarzystwu tkaczy w Błażowej w nader umiarkowanej kwocie rocznych ośmiu zł. 40 ct. i snać Towarzystwo samo nie czuło się przeciążone tą kwotą podatkową, skoro po doręczeniu mu arkusza podatku zarobkowego w Lipcu 1885. nie wniosło rekursu przeciw temu wymiarowi. Głównie atoli żali się Towarzystwo tkaczy w tej petycyi, że do niego nie zastosowano postanowień ustawy z 27. Grudnia 1880 dz. u. p. Nr. 151, lecz że podatek dochodowy podług patentu o podatku dochodowym z 29. Października 1849 wymierzany bywa.

W tym względzie musi c. k. krajowa Dyrekcya skarbu zaznaczyć, że ustawa z 27. Grudnia 1880. nie może mieć zastosowania do wszystkich bez różnicy Towarzystw zarobkowych i gospodarczych, gdyż jest to ustawa wyjątkowa, która jako taka tylko pod pewnymi w §. 1. ustawy samej wskazanymi warunkami zastosowaną być może. Otóż c. k. krajowa Dyrekcya skarbu nie mogła ani z przedłożonych jej akt, ani też z osnowy petycyi się przekonać, że zachodzą przepisane warunki do zastosowania tej ustawy do Towarzystwa tkaczy w Błażowej; w petycyi bowiem ograniczono się na zastosowaniu korzystnych dla kontrybuenta postanowień ustawy z 27. Grudnia 1880. w obec uciążliwości opodatkowania podług patentu o podatku dochodowym z roku 1849, atoli pominięto uzasadnić prawne pretensye Towarzystwa do zastosowania do niego ustawy z 27. Grudnia 1880. C. k. krajowa Dyrekcya skarbu musi więc pozostawić Towarzystwu, aby swe pretensye należycie wykazało, a jak długo tego nie uczyni, nie może też twierdzić, że podatek dochodowy na niewłaściwej podstawie bywa wymierzany.

Wreszcie co do zarzutu, że Towarzystwo na wniesione rekursa żadnej nie odebrało odpowiedzi, nadmienia się, że to tymczasem już nastąpiło jak świadczą dwa poświadczenia odbioru z 20. Marca 1888 r. i recepis z 29. Czerwca 1888 r. Załączniki relacyi z wyjątkiem petycyi zwraca się Starostwu z poleceniem, aby odpis niniejszego reskryptu bezzwłocznie udzieliło Towarzystwu tkaczy w Błażowej za rewersem.“

Pominąwszy już okoliczność, że wstrzymanie się Towarzystwa od wniesienia rekursu przeciw wymiarowi może być raczej wzięte na karb braku doświadczenia, nieznajomości ustaw i nieporadności, wynikałoby z oświadczenia c. k. krajowej Dyrekcyi skarbu, że Towarzystwo jest obciążone tylko podatkiem zarobkowym o rocznych 8 zł. 40 ct., co pozostaje w rażącej sprzeczności z cyframi wyżej przytoczonemi, wedle których wymierzono Towarzystwu w ciągu r. 1883 do 1887 przeciętnie podatku 125 zł. 61½ ct. w. a. rocznie.

Ponieważ jednak cyfry te przez c. k. Dyrekcyę skarbu nie zostały ani zaprzeczone, ani sprostowane, i w ogóle pominięto je milczeniem, przeto wynik dochodzenia nie wyczerpuje sprawy a nadto okazuje się, że nie stało się zadość uchwale Wysokiego Sejmu, którą zażalenie Towarzystwa o niesłuszne przeciążenie podatkami odstąpiono c. k. Rządowi do zbadania.

Z tego powodu Wydział krajowy odezwą z dnia 19. Września 1888 L. 22.088 upraszał c. k. Prezydyum Namiestnictwa przedewszystkiem o zarządzenie wyczerpującego zbadania całej sprawy.

Na zażalenie Towarzystwa, że pod względem opodatkowania nie zastosowano do niego postanowień ustaw z r. 1880 i 1885, wedle których Towarzystwo powinno być wolne od podatku, o ile jego czysty zysk nie przewyższa kwoty 300 zł., odpowiada c. k. Dyrekcya skarbu, że ustawa z 27. Grudnia 1880 r. jako wyjątkowa może być zastosowana do Towarzystwa tylko pod warunkami w §. 1. ustawy wskazanymi i że Towarzystwo winno wykazać swe prawne pretensye do zastosowania tej ustawy.

Przedewszystkiem wypada zaznaczyć, że postanowienia §. 1. ustawy z 27. Grudnia 1880 r. i z 1. Stycznia 1885 r. utraciły moc obowiązującą, gdyż §. ten został zniesiony ustawą z 14. Kwietnia 1885 r. a w miejsce jego obowiązuje §. 1. tej ostatniej ustawy (jakkolwiek co do opodatkowania zarobkowych Towarzystw surowcowych i magazynowych §. 1. ustawy z r. 1880

jest identyczny z §. 1. ustawy z r. 1885) tudzież że Wydział krajowy był przekonania, iż jak każda władza w ogóle przy wydawaniu swych orzeczeń bada prawną podstawę tychże tak też w szczególności władza podatkowa z urzędu bada przy wymierzaniu podatku, która z ustaw w danym wypadku powinna być zastosowana i czy w ogóle wymiar podatku opiera się na słusznych podstawach, że więc nie pozostawiono wyłącznie opodatkowanym prawa wykazywania mylnego zastosowania ustaw w drodze rekursów.

W przekonaniu tem utwierdziła Wydział krajowy intymowana odezwą c. k. Prezydyum Namiestnictwa z dnia 8. Września 1887. L. 7996 odezwa c. k. krajowej Dyrekcyi Skarbu z 22. Lipca 1887. L. 52.628 wydana w skutek reskryptu c. k. Ministerstwa skarbu z 12. Lipca 1887. L. 22.458 w załatwieniu uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 15. Stycznia 1887. wzywającej c. k. Rząd, ażeby nakazał swym podwładnym organom, iżby przy nakładaniu podatku zarobkowego i dochodowego ściślej przestrzegały postanowień ustawy z r. 1880 i 1885. (dz. ust. p. Nr. 151 i 43) którym podlegają Towarzystwa zarobkowe i gospodarcze.

W przytoczonej odezwie, którą w całej osnowie podano do wiadomości Wysokiego Sejmu sprawozdaniem z dnia 22. Listopada 1887. L. 57.263, oznajmia c. k. krajowa Dyrekcya skarbu, że w celu w rezolucyi poruszonym — a więc nie wyłącznie w celach fiskalnych — zaprowadzona jest kontrola przez odpowiednie organa c. k. Ministerstwa skarbu, których rozpoznaniu co do zastosowania wspomnionych ustaw do poszczególnych Towarzystw zarobkowych i gospodarczych podlegają akta wymiaru podatku dla tych Towarzystw. W dalszym ciągu swej odezwy stara się c. k. krajowa Dyrekcya skarbu usprawiedliwić omyłki, jakie zachodzą pomimo czuwania nad ścisłem przestrzeganiem powołanych ustaw i czerpie swe uspokojenie w tem, że takie myłki mogą być w drodze rekursów uchylone.

Omyłki takie zamiast być wyjątkiem stałyby się regułą, a zapewnienie, że władze podatkowe przestrzegają powołanych ustaw, nie miałoby żadnej praktycznej wartości, jeżeliby organa podatkowe I. instancyi nie badały z urzędu przy wymierzaniu podatku od Towarzystw zarobkowych, czy i o ile ustawy wymienione mają do nich zastosowanie. Badania zaś te nie nastręczają żadnej zasadniczej trudności, gdyż statuta Towarzystw, podlegających ustawom, o których mowa, mogą być na każde żądanie przedłożone, pomijając już okoliczność, że statuta tego rodzaju Towarzystw w myśl §-fu 35 ustawy z 9. Kwietnia 1873. bywają przedkładane władzy krajowej za pośrednictwem politycznej władzy powiatowej.

Komunikując powyższe uwagi c. k. Prezydyum Namiestnictwa Wydział krajowy wspomnianą wyżej odezwą swoją wykazał na podstawie statutu, że do rzędu Towarzystw podlegających ustawom z r. 1880 i 1885. należy także Towarzystwo tkaczów w Błażowej, jest bowiem samodzielnem Towarzystwem zarobkowem (surowcowem i magazynowem), ogranicza wykonywanie przemysłu do własnych członków i jest sądownie zarejestrowane.

A ponieważ niema żadnej wątpliwości, że ustawy rzeczone powinny były być zastosowane od samego początku istnienia Towarzystwa, przeto Wydział krajowy upraszał zarazem c. k. Prezydyum Namiestnictwa o zarządzenie, ażeby po zbadaniu sprawy:

1. Sprostowano wymiary podatków od Towarzystwa tkackiego w Błażowej i zwrócono mu niesłusznie tytułem podatków zapłacone kwoty;

2. zastosowano do niego na przyszłość już przy wymierzeniu podatków ustawy z r. 1880 i 1885 i nie oczekiwano wnoszenia rekursów przeciw mylnemu zastosowaniu ustaw — i

3. odpisano Towarzystwu podatek zarobkowy za rok 1888 wymierzony mu wedle przedłożonego Wydziałowi krajowemu odpisu rekursu w kwocie 27 zł. 88 ct.

Reskryptem z dnia 19. Września 1888. l. 22.088 Towarzystwo otrzymało odpowiednie wskazówki.

Z przedstawionego wyżej stanu rzeczy okazuje się, że uchwała Wysokiego Sejmu z dnia 15. Stycznia 1887 w sprawie opodatkowania Towarzystw zarobkowych i gospodarczych nie została załatwioną w myśl życzeń Wysokiego Sejmu, z tego powodu Wydział krajowy wnosi, aby Wysoki Sejm to wezwanie do c. k. Rządu ponowił.

VI. Pożyczki i zasiłki na cele przemysłowe.

Pożyczki udzielone w okresie objętym niniejszem sprawozdaniem wypłacono ze stałego funduszu przemysłowego, wydatki zaś na zasiłki pokryto w części z budżetu na r. 1887. w części zaś z budżetu na r. 1888.

A. Stały fundusz przemysłowy.

O zarządzeniach swych w skutek uchwał Wys. Sejmu z dnia 22. Stycznia 1887. o ustanowieniu stałego funduszu przemysłowego i wprowadzeniu tego funduszu w życie Wydział krajowy zdał sprawę w swem przedłożeniu z dnia 22. Listopada 1887. L. 57 263.

Wcielone przez Wysoki Sejm do tego funduszu sumy, wpływające począwszy od 1. Stycznia 1888. tytułem procentów lub tytułem zwrotów pożyczek udzielonych z funduszu krajowego na poparcie przemysłu krajowego, Wydział krajowy rozporządzeniami z dnia 12. Grudnia 1887. L. 60.466, 17. Lutego 1888. L. 4.945, 23. Marca 1888. L. 10.030 i z dnia 30. Lipca 1888. przekazał Bankowi krajowemu, jako administratorowi funduszu przemysłowego, zarządzając zarazem wydanie do rąk Banku skryptów dłużnych na pożyczki udzielone po koniec r. 1886., opiewających na łączną kwotę 147.300 zł.

Wszystkie podania o pożyczki z funduszu przemysłowego Wydział krajowy udzielił poprzednio w myśl uchwały Wysokiego Sejmu Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych do objawienia zdania.

Po nadejściu opinii Komisyi krajowej w każdym poszczególnym wypadku Wydział krajowy na jej wniosek przyznał następujące pożyczki:

1. Pierwsza związkowa garbarnia w Rzeszowie, która przyjęła dług pochodzący z pożyczki, udzielonej z funduszu krajowego garbarzowi Ignacemu Wurmowi, w kwocie 6.000 zł., otrzymała za pośrednictwem Banku krajowego na mocy rozporządzeń z dnia 12. Grudnia 1887. L. 60.468 i z 23. Marca 1888. L. 10.030 3% pożyczkę na skrypt dłużny w kwocie 20.000 zł., spłacalną w 20 równych bezpośrednio po sobie następujących ratach kwartalnych począwszy od 1. Stycznia 1889.

2. Zakład blichu i apretury w Krośnie. Pp. August Gorayski, Stanisław Starowiejski, Waleryan Stawiarski, Jan Trzecieski, August hr. Stojowski i Wiktor Klobasa zobowiązali się założyć w Krośnie łącznie z gminą tego miasta fabrykę blichu i apretury.

Rozporządzeniem z dnia 31. Sierpnia 1888. L. 33.126 Wydział krajowy postanowił udzielić tym Panom, jako założycielom, na ich kredyt osobisty bezprocentową pożyczkę w kwocie 25.000 zł. spłacalną w 10 latach, licząc od czwartego roku po podjęciu pożyczki. Nadto Wydział krajowy oświadczył gotowość otworzenia zawiązać się mającemu stowarzyszeniu udziałowemu 3% kredytu do wysokości 25.000 zł., skoro się ono ukonstytuuje, zakład urządzi i w ruch wprowadzi, a nadto przedłoży Wydziałowi krajowemu do zatwierdzenia swe statuty tudzież układy względem dostarczenia reszty kapitału zakładowego i obrotowego potrzebnego do rzeczonego przedsiębiorstwa.

3. Towarzystwo tkackie w Komarnie otrzymało na podstawie rozporządzenia z dnia 12. Grudnia 1887. L. 60.469 3% pożyczkę w kwocie 2.000 zł. na weksel płatny dnia 11. Lipca 1888. a żyrowany przez Prezesa Towarzystwa p. Włodzimierza Łuszpińskiego c. k. notaryusza. Pożyczka ta została spłacona dnia 22. Czerwca 1888.

4. Spółka krajowa dla handlu hurtownego we Lwowie. Rozporządzeniem z dnia 31. Lipca 1888. L. 33.128 Wydział krajowy oznajmił Spółce gotowość udzielenia jej 3% pożyczki w kwocie 3.000 zł. spłacalnej w 20 równych bezpośrednio po sobie następujących ratach kwartalnych począwszy od 1. Lipca 1889. pod warunkiem, że Spółka oprócz handlu płótnami krajowemi bez zezwolenia Wydziału krajowego nie otworzy innej gałęzi przedsiębior-

stwa, że poddając się nadzorowi Wydziału krajowego i Banku zezwoli na lustracyę ze strony Banku co miesiąc, w końcu, że pożyczka zostanie zabezpieczona przez trzech członków Rady nadzorczej, jako solidarnych dłużników i wypłatców.

5. Towarzystwo handlu skór w Dobczycach otrzymało na mocy rozporządzenia Wydziału krajowego z dnia 13. Stycznia 1888. L. 63.222 3% pożyczkę w kwocie 1.000 zł. na skrypt dłużny, spłacalną w 20 równych po sobie następujących ratach kwartalnych począwszy od dnia 1. Stycznia 1889.

6. Towarzystwo kowali w Sułkowicach otrzymało dwie nowe pożyczki a mianowicie: na mocy rozporządzenia z dnia 24. Stycznia 1888. L. 63.221 wypłacił mu Bank krajowy 3% pożyczkę w kwocie 600 zł. spłacalną w 20 równych ratach kwartalnych, począwszy od 1. Stycznia 1889., w skutek zaś rozporządzenia z 21. Lutego 1888. L. 7.781 wypłacono mu dalszą 3% pożyczkę w kwocie 2.400 zł. spłacalną w 20 równych ratach kwartalnych, począwszy od 1. Stycznia 1889.

7. Towarzystwo tkackie w Krośnie. Rozporządzeniem z dnia 23. Maja 1888 L. 16.542 Wydział krajowy oznajmił gotowość udzielenia temu Towarzystwu 3% pożyczki w kwocie 1.000 zł., spłacalnej w 20 równych ratach kwartalnych, począwszy od dnia 1. Lipca 1889.

8. Spółka magazynowa kowalska i pokrewnych rękodzieł w Kołomyi. Rozporządzeniem z dnia 16. Lipca 1888 L. 47.524 przyrzeczono spółce 3% pożyczkę w kwocie 1.000 zł., spłacalną w 20 równych ratach kwartalnych, począwszy od 1. Lipca 1889, pod warunkiem, że wedle uznania i ocenienia Banku krajowego spółka posiada odpowiedni własny majątek, pochodzący z uiszczonych przez członków udziałów i innych wpłat, że dowiodła w ciągu pierwszego roku istnienia swej żywotności i dostarczy należytej gwarancyi spłaty pożyczki.

9. Spółka magazynowa szewska w Kołomyi. Rozporządzeniem z dnia 16. Lipca 1888 L. 47.925 przyreczono spółce 3% pożyczkę w kwocie 1.000 zł., spłacalną w 20 równych ratach kwartalnych, począwszy od 1. Lipca 1889, pod warunkiem, że wedle ocenienia i uznania Banku krajowego, spółka posiada odpowiedni własny majątek, pochodzący z uiszczonych przez członków udziałów i innych wpłat, że dowiodła w ciągu pierwszego roku istnienia swej żywotności i dostarczy należytej gwarancyi spłaty pożyczki.

10. Towarzystwo tkackie w Glinianach. Rozporządzeniem z dnia 24. Lipca 1888 L. 31.999 Wydział krajowy udzielił Towarzystwu bezprocentową pożyczkę w kwocie 800 zł., spłacalną w 20 równych ratach kwartalnych, począwszy od 1. Lipca 1889, a to celem umożliwienia mu sprawienia kalandru do maglowania płócien.

11. Bazar krajowy w Krakowie. Na mocy rozporządzenia Wydziału krajowego z dnia 19. Marca 1888 L. 61.765 Bank krajowy wypłacił gminie miasta Krakowa tytułem bezprocentowej pożyczki na cele Bazaru kwotę 3.000 zł.

12. Barbara Darowska, właścicielka zakładu haftów i wyrobów kościelnych w Krakowie, otrzymała na mocy rozporządzenia Wydziału krajowego z dnia 12. Grudnia 1887 L. 60.466 nową 3% pożyczkę w kwocie 1.400 zł., spłacalną w 20 równych ratach kwartalnych, począwszy od 1. Stycznia 1889, a to za złożeniem skryptu dłużnego i wexlu Bolesława Darowskiego, przyjętego na dodatkową porękę tej pożyczki i za ubezpieczeniem hipotecznem.

13. Sabina Teodorowiczowa, właścicielka pracowni sztucznych kwiatów we Lwowie, otrzymała na mocy rozporządzenia Wydziału krajowego z dnia 12. Grudnia 1887 L. 60.465 3% pożyczkę w kwocie 500 zł., spłacalną w 20 równych ratach kwartalnych, począwszy od 1. Kwietnia 1888. Na zabezpieczenie tej pożyczki zeznała dłużniczka solidarnie z Michaliną Teodorowicz, właścicielką pracowni robót maszynowo-drutowych, skrypt dłużny

w formie aktu notaryalnego i deklaracyę, mocą której przekazuje funduszowi przemysłowemu pobór przyznanego jej daru z łaski w rocznej kwocie 100 zł.

Do przedłożenia Wydziału krajowego z dnia 22. Września 1888 L. 40.507 załączone jest sprawozdanie Banku krajowego, w którem (str. 4.) Bank krajowy zdaje sprawę także o funduszu przemysłowym przy dołączeniu bilansu tego funduszu z dniem 31. Grudnia 1887.

B. Zasiłki na cele przemysłowe.

W rubr. XVI. poz. 247. budżetu funduszu krajowego za rok 1888 przeznaczył Wys. Sejm na zasiłki na cele przemysłowe kwotę 7.000 zł.

W sprawozdaniu z dnia 1. Grudnia 1886 L. 71.097 Wydział krajowy oznajmił, że w myśl uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 16. Stycznia 1886 między innymi zapewnił także Teofilowi i Michałowi Dymetom, właścicielom garbarni skór końskich na sposób hamburgski w Zamarstynowie, opłacenie procentów na przeciąg lat pięciu, a to najwyżej w kwocie 800 zł. rocznie od pożyczki bankowej; Kazimierzowi Lipińskiemu, fabrykantowi maszyn wiertniczych w Sanoku, opłacanie procentów od pożyczki bankowej do wysokości 15.000 zł., tudzież Janowi Serafinowiczowi, litografowi we Lwowie, opłacanie procentów najwyżej po 50 zł. rocznie na przeciąg lat trzech.

Z powyższego tytułu Wydział krajowy wyasygnował na rzecz Dymetów rozporządzeniem z dnia 16. Lipca 1888 L. 7.463 kwotę 800 zł., dla Lipińskiego rozporządzeniem z dnia 24. Stycznia 1888 L. 51.011 i z dnia 16. Lipca 1888 L. 20.286 łącznie 717 zł. 64 ct., w końcu dla Serafinowicza rozporządzeniem z dnia 8. Czerwca 1888 L. 9.865 kwotę 100 zł.

W myśl przyrzeczenia z dnia 23. Listopada 1886. l. 69510 otrzymało Towarzystwo handlu skór w Łańcucie rozporządzeniem z dnia 23. Maja 1888 l. 15.233 na poczet subwencyi za r. 1888 kwotę 502 zł. 38 ct. Na pokrycie kosztów założenia udzielono nowo zawiązanemu Towarzystwu tkackiemu w Krośnie jednorazową subwencyę w kwocie 200 zł. rozporządzeniem z dnia 23. Maja 1888 l. 16.542.

W sprawozdaniu zeszłorocznem Wydział krajowy oznajmił, że Towarzystwo tkaczów w Komarnie przy pomocy pożyczki z funduszu przemysłowego sprawiło sobie magiel t. z. kalander, którego umontowaniem na koszt funduszu krajowego zajął się bezinteresownie inżynier-mechanik p. Edward Machan. Te koszta w kwocie 101 zł. 57 ct. zostały wypłacone na mocy rozporządzenia Wydziału krajowego z dnia 3. Lutego 1888 l. 44.701. Towarzystwu powyższemu udzielono rozporządzeniem z dnia 21. Sierpnia 1888 l. 51.145 jednorazowy zasiłek w kwocie 100 zł. celem zapewnienia mu fachowej siły buchalterycznej.

Już wyżej wspomniano, że Towarzystwu tkackiemu w Glinianach udzielono bezprocentową pożyczkę w kwocie 800 zł. na sprawienie kalandru. Pismem z dnia 24. Lipca 1888 r. l. 31.999 Wydział krajowy zaprosił p. Machana, aby zajął się na koszt funduszu krajowego umontowaniem i wprowadzeniem w ruch tego kalandru, jak w Komarnie.

O udzieleniu zasiłków kuratoryi prywatnego kursu handlowego w Stanisławowie, Ludwikowi Veltzemu, właścicielowi i kierownikowi prywatnej szkoły handlowej w Tarnopolu i Adamowi Łokoczowi, konwisarzowi we Lwowie po 100 zł. Wydział krajowy zdał sprawę w swem przedłożeniu z dnia 21. Sierpnia 1888 l. 36.281.

Na prośbę Prezydyum miejscowego komitetu międzynarodowej wystawy w Glazgowie Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 24. Stycznia 1888 l. 282 przyznał temu komitetowi do rąk JE. Włodzimierzowej hr. Dzieduszyckiej i Waleryi hr. Heydlowej jednorazowy zasiłek w kwocie 250 zł. na pokrycie kosztów spowodowanych wysłaniem okazów robót kobiecych z Galicyi na powyższą wystawę.

Na wniosek komisyi krajowej Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 16. Lipca 1888. l. 11.343 wyasygnował zarządowi magazynu robót kobiecych w Krakowie, utrzymywa-

nego przez nauczycielki i b. uczennice kursów robót kobiecych jednorazowy zasiłek w kwocie 300 zł.

Fabrykantowi koców i sukna w Kozaczyźnie Wincentemu Bezwińskiemu udzielono rozporządzeniem z dnia 1. Maja 1888. l. 51.012 jednorazowy zasiłek w kwocie 50 zł. na cele jego fabryki, rozporządzeniem zaś z dnia 22. Czerwca 1888 l. 24.907 przyznano b. stypendyście Julianowi Gadkiewiczowi, tkaczowi z Koczanki jednorazowy zasiłek w kwocie 50 zł. na założenie pracowni tkackiej, w końcu rozporządzeniem z dnia 22. Czerwca 1888 l. 25.400 otrzymał Leon Jabłonowski jednorazowy zasiłek w kwocie 80 zł. na koszta uzyskania patentu na wynalazek ręcznej prasy drukarskiej.

W sprawozdaniu zeszłorocznem Wydział krajowy zdał również sprawę o czynnościach swych celem rozpowszechnienia ulepszonych warstatów tkackich. Odwołując się do tego sprawozdania Wydział krajowy oznajmia, że za pośrednictwem Towarzystwa tkackiego w Błażowej już kilkudziesięciu tkaczów przy nieznacznej stosunkowo pomocy funduszu krajowego zaopatrzyło się w ulepszone warstaty. Gdy zaliczka na ten cel dawniej wyasygnowana w kwocie 265 zł. została wyczerpana, Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 16. Stycznia 1888 l. 59.563 i z dnia 16. Lipca 1888 l. 25.693 wyasygnował nową zaliczkę w łącznej kwocie 350 zł.

Celem obznajomienia tkaczów w powiecie Myślenickim z techniką na ulepszonym warstacie tkackim, Wydział krajowy kosztem 33 zł. 51 ct. zaopatrzył kółko rolnicze, w Górnej wsi w ulepszony warstat tkacki z potrzebnem naczyniem, uwzględniając prośbę tegoż popartą usilnie przez Wydział powiatowy w Myślenicach.

Rozporządzeniem z dnia 21. Lutego 1888 l. 3.249 Wydział krajowy przyznał zapomogi w łącznej kwocie 204 zł. na sprawienie narzędzi dla 11. uczniów, którzy z pomyślnym skutkiem ukończyli c. k. fachową szkołę dla przemysłu drzewnego w Zakopanem.

Za pośrednictwem Patronatu Związku stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych Banku krajowego Wydział krajowy przeprowadził lustracyę Towarzystwa powroźniczego w Radymnie, Towarzystwa handlu skór w Kulikowie i Sędziszowie, Towarzystwa kowali w Sułkowicach. Koszta tych lustracyi jakoteż inne pomniejsze wydatki pokryto z Rubr. XVI. poz. 247 budżetu za r. 1888. O wyasygnowaniu z tej pozycyi kwoty 2.983 tytułem zasiłków dla 17 frekwentantów kursu nauki rysunków przy c. k. wyższej szkole przemysłowej w Krakowie, Wydział krajowy zdał sprawę w ustępie II. niniejszego przedłożenia.

W skutek asygnacyi wydanych po dzień zamknięcia niniejszego sprawozdania kwota 7.000 zł. przeznaczona na zasiłki na cele przemysłowe wyczerpana została do wysokości 6.574 zł. 45.

VII. Inne uchwały w sprawach przemysłowych.

Na posiedzeniu z dnia 11. Stycznia 1888 Wysoki Sejm powziął także uchwały w sprawie przyznania Maksymilianowi Czyrniańskiemu, kierownikowi krajowego zakładu dla nauki kołodziejstwa i bednarstwa w Kamionce strumiłowej i Józefie Neużilowej, kierowniczce krajowej szkoły koronkarskiej w Zakopanem, prawa do pięciolecia, emerytury oraz w sprawie przyznania w razie śmierci Czyrniańskiego, wdowie, prawa do pensyi wdowiej i dodatków na wychowanie sierót po nim pozostałych.

O uchwałach tyczących się Czyrniańskiego, Wydział krajowy zawiadomił go rozporządzeniem z dnia 14. Sierpnia 1888 l. 17.285, załatwienie zaś uchwał co do Neużilowej nastąpi po zbadaniu wyniku zarządzonej lustracyi gospodarki szkolnej.

O wykonaniu uchwał Wys. Sejmu powziętych nad petycyami Wydział krajowy zdał sprawę w swem przedłożeniu z dnia 21. Sierpnia 1888. L. 36.281 a między temi o petycyi gminy miasta Krakowa o subwencyę dla szkoły przemysłu artystycznego, (o której przedstawiono rzecz ponownie w III. części niniejszego sprawozdania), o petycyi Kazimierza Rojow-

skiego, o subwencyę na założenie szkółek haftu wiejskiego i o petycyi Wydziału powiatowego w Grybowie w sprawie subwencyi na utworzenie szkoły kołodziejsko-bednarskiej. Te trzy petycye Wys. Sejm na posiedzeniu z 11. Stycznia 1888. przekazał Wydziałowi krajowemu do ścisłego zbadania w porozumieniu z Komisyą krajową dla spraw przemysłowych i zdania sprawy na obecnej sesyi sejmowej. Podniesiony zatem przez Komisyę kultury krajowej w jej sprawozdaniu o czynnościach Departamentu II. Wydziału krajowego za czas od 1. Lipca 1886. do końca Czerwca 1887., przyjętem do wiadomości uchwałą Wys. Sejmu z dnia 14. Września 1888. zarzut przeciwko Wydziałowi krajowemu, jakoby uchwały co do tych trzech petycyi były nie załatwione, nie był słuszny, a to tem bardziej, że uchwały te jako powzięte dnia 11. Stycznia 1888. nie mogły być przedmiotem sprawozdania Wydziału krajowego z czynności Departamentu II. zamkniętego z dniem 30. Czerwca 1887., nie mogły więc być przedmiotem krytyki Komisyi przy załatwieniu tego sprawozdania.

Na podstawie powyższego wywodu Wydział krajowy wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

I. 1) Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego z czynności w zakresie przemysłu krajowego z dnia 26. Września 1888 L. 41.694 i załączone do niego jako alegat 1. sprawozdanie komisyi krajowej dla spraw przemysłowych z dnia 1. Września 1888 L. 341.

2) Sejm upoważnia Wydział krajowy do utworzenia w Krośnie krajowej szkoły tkackiej w miejsce istniejącego tamże warstatu dla nauki tkactwa.

3) Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, ażeby subwencyę krajową wypłacił zakładowi dla nauki stolarstwa i tokarstwa w Stanisławowie tylko pod tym warunkiem, że zostanie on zorganizowany jako zakład samoistny, a gmina lub powiat oprócz datków już przyrzeczonych zapewni dla niego opał, światło i usługę, jako też utrzymanie czystości w lokalnościach zakładowych.

4) Sejm upoważnia Wydział krajowy do przeprowadzenie rokowań celem objęcia warstatu dla nauki garncarstwa w Toustem, oraz upoważnia Wydział krajowy do zorganizowania tego warstatu, na podstawie wniosków komisyi krajowej dla spraw przemysłowych, jako zakładu krajowego.

II. Sejm wzywa c. k. Rząd, ażeby nakazał podwładnym organom, iżby przy wymierzaniu podatku od Towarzystw zarobkowych i gospodarczych, posiadających warunki przytoczone w §. 1. ustawy z dnia 14. Kwietnia 1885 (Dz. p. p. Nr. 43) i w ogóle przy opodatkowaniu tychże przestrzegały jak najściślej postanowień ustawy z dnia 27. Grudnia 1880 (Dz. u. p. Nr. 151) i z dnia 14. Kwietnia 1885 (Dz. u. p. Nr. 43).

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

We Lwowie dnia 26. Września 1888.

Marszałek krajowy:
Tarnowski m. p.

Sprawozdawca:
Wereszczyński m. p.
Członek Wydziału krajowego.

L. 389.

SPRAWOZDANIE

z czynności

Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych

za czas od początku marca do końca sierpnia

1888.

L. Związkowa Drukarnia we Lwowie.

Treść.

Str.

Wprowadzenie w życie Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych . . 1
Regulamin jej czynności, i instrukcya dla sekretarza 2
Komisya specyalna dla spraw przemysłu domowego 2
„ „ „ „ „ rękodzielniczego . . . 2
Sekcya administracyjna 2
Stosunek Komisyi do c. k. Rządu 3
Organizacya szkół przemysłowych uzupełniających 4
Subwencya 5.000 zł. z funduszów państwa za rok 1887 5
Inspekcya fachowa tychże szkół przez c. k. komisarzy rządowych . . 5
„ „ „ „ „ delegata Komisyi 7
Kursa zawodowe przy szkołach przemysłowych uzupełniających . . 7
Zasady organizacyi szkół przemysłowych uzupełniających . . . 8
Uchwała sejmowa względem wydania osobnej ustawy o tychże szkołach . 8
Zakładanie nowych szkół przemysłowych uzupełniających . . . 9
Przysposobienie nauczycieli rysunku dla tychże szkół 9
Stypendya dla kandydatów na nauczycieli szkół przemysłowych uzupełniających 10
Opieka nad nauką rysunków 10
Warstaty naukowe w ogólności 12
„ „ tkackie 13
Fachowa szkoła tkacka w Krośnie 14
Konfekcya kartonów do tkanin wzorzystych 14
Wyrób krosien ulepszonej konstrukcyi 14
Zaopatrzenie szkół tkackich w inwentarz 14
Warstat naukowy tkacki w Łańcucie 15
„ „ „ „ Wilamowicach 15
„ „ „ „ Horodence 15
„ „ „ „ Glinianach (prywatny) 15
Garncarstwo:
Krajowa keramiczna stacya doświadczalna we Lwowie 15
Szkoła garncarska w Porębie 18
Kurs praktyczny dla nauki wyrobu kamionkowych naczyń . . . 18
Garncarski warstat naukowy w Toustem 18
Szkoła garncarska w Kołomyi 19
Petycye o założenie szkół garncarskich w Mostkach i w Niwiskach . . 19
Warstaty naukowe dla wyrobów z drzewa i łoziny:
Szkoła koszykarska w Jarosławiu 19
„ fachowa dla stolarstwa i tokarstwa w Stanisławowie . . . 19

Str

Petycya o zaprowadzenie nauki kołodziejstwa w Jaśle 20
Petycya o założenie szkoły bednarstwa i kołodziejstwa w Grybowie . . 21
Projekt reaktywowania szkółki rzeźbiarskiej w Rymanowie . . . 21

Państwowe szkoły fachowe:

C. k. szkoła fachowa dla przemysłu drzewnego w Zakopanem . . . 21
C. k. szkoła zawodowa ślusarska w Świątnikach 22

Szkoły koronkarskie 24

Petycya K. Rojowskiego o zaprowadzenie szkółek haftu wiejskiego . . 26

Warstat naukowy dla wyrobu towarów galanteryjnych i zabawek we Lwowie 26

Szkoła dla przemysłu artystycznego w Krakowie 27

Subwencyonowanie szkół handlowych 27

Stypendya 28

Pożyczki na popieranie przemysłu 31

Fabryczna blicharnia i apretownia płótna w Krośnie 32
I. Związkowa garbarnia w Rzeszowie 34
Fabryki tarnowskie 35
Kontrola rachunkowa nad Towarzystwami, które są dłużnikami funduszu krajowego 35

Zasiłki bezzwrotne 36

Objaśnienie preliminarza wydatków na cele przemysłowe na rok 1889. . . 37

Wnioski 39

Wysoki Wydziale krajowy!

Wprowadzenie w życie Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych.

Reskryptem Wysokiego Wydziału z dnia 21. Lutego b. r. L. 3481 uznaną została b. „Komisya krajowa dla spraw przemysłu domowego i rękodzielniczego“ za rozwiązaną, gdy równocześnie, na podstawie statutu, uchwalonego przez Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 19. Stycznia 1888, weszła w życie „Komisya krajowa dla spraw przemysłowych“ w zmienionym składzie. Oprócz bowiem dawnych członków rozwiązanej Komisyi wzmocnione zostało grono jej członków pięciu osobistościami, które Wysoki Wydział krajowy powołać raczył, przychylając się do wniosku naszego, przedłożonego mu pod dniem 24. Stycznia 1888. L. 14, i czteroma nowymi członkami, kooptowanymi przez Komisyę w myśl §. 6. statutu. Mianowicie zostali powołani w skład Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych ze strony Wysokiego Wydziału krajowego pp.:

1. Mochnacki Edmund, prezydent miasta Lwowa;
2. Laskowski Kazimierz, c. k. radca Namiestnictwa;
3. Nawratil Arnulf, c. k. inspektor przemysłowy;
4. Dr. Alfred Zgórski, dyrektor Banku krajowego;
5. Franciszek Zima, dyrektor gal. kasy oszczędności we Lwowie.

Komisya zaprosiła zaś w swe grono pp.;

1. Baranowskiego Bolesława, c. k. radcę szkolnego;
2. Frankego Jana, członka Akademii umiejętności, profesora c. k. szkoły politechnicznej, i prezesa Towarzystwa politechnicznego we Lwowie;
3. Zacharjewicza Juliana, profesora c. k. szkoły politechniczej we Lwowie;
4. Bykowskiego Juliusza, profesora c. k. szkoły politechnicznej we Lwowie.

Łącznie z dziewięciu dawnymi, składa się obecnie Komisya krajowa dla spraw przemysłowych z 18 członków, których spis imienny załącza się sub /1.

Alegat /1

Komisya krajowa dla spraw przemysłowych odbyła pierwsze posiedzenie dnia 4. Marca b. r. — i od tego też czasu datuje się początek jej działalności.

Ostatnie sprawozdanie z czynności b. Komisyi krajowej dla spraw przemysłu domowego i rękodzielniczego złożone

Wysokiemu Wydziałowi krajowemu celem przedłożenia go Sejmowi, sięgało do Listopada 1887. Niniejsze sprawozdanie obejmuje właściwie okres, jaki upłynął od chwili ukonstytuowania się Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych w obecnym jej ustroju, t. j. od 4. Marca b. r. Gdy jednak terazniejsza Komisya zachowała z dawną najściślejszą ciągłość w działaniu, dlatego i w sprawozdaniu niniejszem sięgamy po za datę 4. Marca 1888. w omawianu tych czynności, które są tylko dalszym ciągiem prac dawnej Komisyi.

* * *

Regulamin czynności i instrukcya dla sekretarza.

Alegata ·/2 ·/3.

Pierwszą czynnością Komisyi, po jej reorganizacyi, było uchwalenie nowego regulaminu czynności, tudzież instrukcyi służbowej dla sekretarza, które to akta przedłożone zostały Wysokiemu Wydziałowi p. d. 1. Maja 1888 L. 166, i przy niniejszem załączają się w pełnej osnowie, dla wiadomości Sejmu ·/2 ·/3.

Zasadą przewodnią regulaminu, jest rozdział Komisyi na dwa specyalne grona: jedno dla spraw przemysłu domowego, drugie dla spraw przemysłu rękodzielniczego — według głównych działów, na które rozpada się przedmiot dotychczasowych zajęć Komisyi.

Komisya specyalna dla spraw przemysłu domowego.

Przewodniczącym komisyi specyalnej dla spraw przemysłu domowego jest JE. Włodzimierz hr. Dzieduszycki, jego zastępcą poseł Ludwik Wierzbicki, i wchodzą w skład takowej pp. ks. Czartoryski, Baranowski, Fedorowicz, hr. Lanckoroński, Laskowski i dr. Weigel.

Komisya specyalna dla spraw przemysłu rękodzielniczego.

Przewodniczącym komisyi dla spraw przemysłu rękodzielniczego jest prezydent m. Lwowa, p. Mochnacki, jego zastępcą prof. Julian Zacharjewicz, zaś grono członków stanowią pp. prof. Bykowski, prof. Franke, dr. Jakubowski, Nawratil, Schellenberg, dr. Zgórski i Zima.

Sekcya administracyjna.

Tak zwana „sekcya administracyjna“, która stanowi stale urzędujący organ wykonawczy Komisyi, składa się z pp. Baranowskiego, hr. Dzieduszyckiego Włodz. prof. Frankego, Laskowskiego, Wierzbickiego, i dra Zgórskiego. Przewodniczy jej zasiadający w Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych członek Wydziału krajowego, dr. Wereszczyński, który zarazem kieruje czynnościami biura.

Podział ten ma na celu zadośćuczynienie głównej dążności reorganizacyjnych uchwał Wysokiego Sejmu z 19. Stycznia b. r. — mianowicie tej dążności, iżby działanie Komisyi jako organu, powołanego do opieki nad rozwojem przemysłu w kraju, wnikały bardziej w głąb rzeczy, wskutek tak obmyślanego podziału pracy, ażeby każda przydzielona jej sprawa opracowywaną być mogła przez najodpowiedniejszą siłę fachową, i pierwsza rozprawa kolegialna nad każdym ważniejszym referatem, ażeby toczyła się

w gronie, złożonem z osób, które stojącym na porządku dziennym przedmiotem specyalnie zajmują się z zamiłowania lub zawodowo.

W szczupłem gronie dawnego składu Komisyi podobny podział prac był poniekąd niemożliwym.

* * *

Stosunek Komisyi do c. k. Rządu.

Ważnym krokiem do skonsolidowania opieki nad sprawami szkolnictwa przemysłowego w kraju naszym, jest przyjście do skutku układu w tym kierunku, iżby Komisya krajowa dla spraw przemysłowych w przyszłości służyć miała także i c. k. Rządowi jako organ doradczy w zakresie szkolnictwa przemysłowego w kraju.

Z uznaniem podnosi Komisya, iż inicyatywa w tym względzie wyszła od c. k. Rządu samego. Mianowicie reskryptem z 15. Kwietnia b. r. L 3.375/pr. zwróciło się c. k. Prezydyum Namiestnictwa do Wysokiego Wydziału, a równocześnie także i do Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych z zawiadomieniem, iż JE. pan Minister wyznań i oświaty reskryptem z 3. Kwietnia b. r. L. 610/*C. U. M.* zarządził ustanowienie we wszystkich krajach koronnych osobnych organów doradczych dla spraw szkolnictwa przemysłowego — uczyniwszy jednak co do naszego kraju ten wyjątek, iż upoważnił tutejszego c. k. Namiestnika do korzystania w podobnych wypadkach z doradczej pomocy Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych, co wyklucza potrzebę powoływania do życia osobnego organu rządowego ku temuż celowi. Zażądało przeto c. k. Prezydyum Namiestnictwa ze strony Komisyi opinii co do sposobu traktowania spraw w razie zachodzącej potrzeby zasięgnięcia jej zdania doradczego w zakresie, wskazanym w reskrypcie c. k. Ministerstwa oświaty z dnia 3. Kwietnia 1888 L. 610/*C. U. M.*

Reskryptem Wysokiego Wydziału z dnia 21. Kwietnia b. r. L. 16.210 wezwani zostaliśmy również do przedłożenia Mu wniosków w tej mierze.

Oba wymienione tu pisma były przedmiotem dyskusyi na plenarnem posiedzeniu Komisyi dnia 15. Lipca b. r., a wynikiem jej była odpowiedź, udzielona JE. panu Namiestnikowi i Wysokiemu Wydziałowi pod d. 16. Lipca b. r. L. 201, a kulminująca w oświadczenin, że Komisya krajowa dla spraw przemysłowych z zadowoleniem przyjęła do wiadomości osnowę wspomnianego powyżej reskryptu ministeryalnego, wedle którego zapewnionym jej będzie na przyszłość współudział w czynnościach c. k. Rządu w tak żywotnej dla kraju naszego sprawie, jaką jest szkolnictwo przemysłowe, i wyraziła też Komisya gotowość do udzielenia JE. panu Namiestnikowi, lub też c. k. Namiestnictwu fachowego zdania doradczego we wskazanym zakresie. Zarazem wypowiedziała Komisya nadzieję, iż w celu wdrożenia zupełnie jednolitego trybu załatwiania odnośnych spraw, raczy c. k. Namiestnik zarządzić, iżby w każdej sprawie, szkolnictwa przemysłowego w naszym kraju dotyczącej, którą zajmowałyby się c. k władzę

rządowe, daną była Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych sposobność do objawienia swojego zdania.

W załączeniu przytaczamy w pełnej osnowie:

Alegat ·/4. a) Reskrypt ministeryalny z 3. Kwietnia 1888 L. 610/C. U. M. ·/4.

b) Reskrypt c. k. Prezydyum Namiestnictwa z 15. Kwietnia 1888 L. 3.375/pr. wystosowany do Przewodniczącego Komisyi krajowej dla spraw

Alegat ·/5. przemysłowych ·/5.

c) Pismo Komisyi w pomienionej sprawie do Wydziału krajowego z 16. Lipca 1888 L. 201, obejmujące zarazem treść odpowiedzi, da-

Alegat ·/6. nej c. k. Rządowi ·/6.

Do chwili zamknięcia niniejszego sprawozdania nie otrzymaliśmy od c. k. Rządu ostatecznej odpowiedzi.

* * *

Organizacya szkół przemysłowych uzupełniających.

Jedną z najrozleglejszych spraw, którą Komisya krajowa dla spraw przemysłowych po jej zorganizowaniu zajmowała się w roku bieżącym, była sprawa utrwalenia bytu i reorganizacya szkół przemysłowych uzupełniających.

Szkoły tego rodzaju powstawały w Galicyi w ostatniem dziesięcioleciu bez żadnego nacisku z góry, a prawie wszystkie zawdzięczają swe istnienie inicyatywie Zarządu Towarzystwa pedagogicznego i obywatelskiej ofiarnosci członków tegoż towarzystwa, tudzież gorliwości rad gminnych w większych miastach naszego kraju. Pierwszy impuls w tym kierunku wyszedł od Rady miasta Lwowa, która w r. 1865 założyła szkołę przemysłową dla nauki wieczornej i niedzielnej, utrzymując ją wyłącznie z funduszów miejskich. Do tej szkoły przyłączono później kurs handlowy, a po kilkakrotnej reformie zorganizowano ją jako szkołę przemysłowo-handlową, która składa się obecnie z kursu przygotowawczego, z kursu handlowego i z trzech kursów przemysłowych, mianowicie: dla przemysłu budowniczego, dla przemysłu mechanicznego, i dla przemysłu chemicznego. Ta szkoła nie otrzymuje żadnej subwencyi, ani z funduszów państwa ani z funduszu krajowego, a na jej utrzymanie wydaje gmina miasta Lwowa rocznie przeszło 8.000 zł.

Od r. 1865 do 1880 nie powstała w kraju żadna inna szkoła tego rodzaju; dopiero w r. 1880 założyło Towarzystwo pedagogiczne szkołę przemysłową uzupełniającą w Przemyślu, a odtąd prawie corocznie powstawała nowa szkoła z inicyatywy tegoż towarzystwa w jednem z większych miast galicyjskich. Obecnie mamy w kraju 11 szkół tego rodzaju, mianowicie dwie we Lwowie a po jednej w Drohobyczu, Stanisławowie, Kołomyi, Brzeżanach, Przemyślu, Jarosławiu, Rzeszowie, Tarnowie i Nowym Sączu. Organizacya pięciu szkół uzupełniających w Krakowie jest w toku, a w Jaśle poczyniono już kroki przygotowawcze do utworzenia takiej szkoły. Powyższe szkoły utrzymywały corocznie subwencye z funduszu krajowego, a Wysoki Wydział krajowy rozciągał nad niemi opiekę przez swoich delegatów.

W dotychczasowej organizacyi tych szkół nie można się było dopatrzeć zasad ogólnych, któreby odpowiadały ich zadaniu jako najniższych szkół przemysłowych, przeznaczonych dla wielkiej masy terminatorów rzemieślniczych. W niektórych miastach miały te szkoły zastępować głównie szkołę ludową dla tych terminatorów, którzy nie mieli sposobności ukończenia nauki elementarnej; w innych szkołach uwydatniano cechę przemysłową przez wprowadzenie wykładu pewnych przedmiotów technicznych, które miały zawierać wiadomości, potrzebne dla budowniczych i mechaników; w innych znowu usiłowano ugrupować naukę około pewnych kursów zawodowych, które miały pielęgnować szczególne rodzaje zajęć przemysłowych, ważnych dla miasta lub jego okolicy. Oprócz tych niedomagań pod względem organizacyi dawały się spostrzegać rozmaite niedostatki co do sposobu przyczyniania się funduszów miejscowych do utrzymania szkół, co do frekwencyi młodzieży, co do stosunku szkoły względem władz szkolnych miejscowych i krajowych i t. p.

Subwencya 5.000 zł. dla szkół przemysłowych uzupełniających w Galicyi z fuduszów państwa za rok 1887.

Rozporządzenie c. k. Ministerstwa Oświaty z dnia 24. Lutego 1883 określało wprawdzie najogólniejsze zasady urządzenia takich szkół w państwie, atoli powyższe rozporządzenie nie odnosiło się wcale do szkół galicyjskich, którym państwo nie użyczało żadnej pomocy. Wysoki Wydział krajowy bądź z inicyatywy własnej, bądź na podstawie rezolucyj Wysokiego Sejmu upominał się kilkakrotnie u c. k. Rządu o subwencyonnwanie szkół przemysłowych uzupełniających, a owe starania odniosły dopiero w roku bieżącym o tyle pożądany skutek, że p. Minister Oświaty reskryptem z dnia 29. Lutego b. r. do L. 375. przeznaczył z funduszów państwa za rok 1887 kwotę ryczałtową 5.000 zł. jako subwencyę dla krajowych szkół przemysłowych.

Jednocześnie oznajmił p. Minister, że dalsze stałe subwencyonowanie tych szkół będzie mogło nastąpić tylko pod tym warunkiem, że te szkoły zastosują się do zasad reskryptu ministeryalnego z 24. Lutego 1883; a w końcu zamianował na wniosek Komisyi krajowej trzech komisarzy rządowych, którzy mieli dokładnie zbadać stan nauki, a w szczególności nauki rysunków w szkołach uzupełniających aby na podstawie sprawozdania tych komisarzy mogły wyjść postanowienia co do dalszego subwencyonowania tych szkół z funduszów państwa. Mianowicie proponowała Komisya:

Inspekcya fachowa.

a) P. Wincentego Tschirschnitza, dyrektora c. k. szkoły dla przemysłu artystycznego we Lwowie, dla szkół przemysłowych uzupełniających w Brzeżanach, Stanisławowie i Kołomyi, tudzież dla izr. szkoły przemysłowej im. Marka Bernsteina we Lwowie;
b) P. Władysława Kłapkowskiego, nauczyciela fachowego przy c. k. szkole dla przemysłu artystycznego we Lwowie, dla szkół przemysłowych uzupełniających w Jarosławiu, Przemyślu i Drohobyczu;
c) P. Jana Rottera, profesora c. k. wyższej szkoły przemysłowej w Krakowie, dla szkół przemysłowych uzupełniających w Tarnowie, Rzeszowie, Nowym Sączu, a ewentualnie (gdy zakład wejdzie w życie) i w Jaśle.

Komisya zajęła się przedewszystkiem rozdziałem subwencyi c. k. Ministerstwa między szkoły uzupełniające. Przekonawszy się na podstawie zebranego materyału autentycznego, że szkoły nasze są bardzo ubogie pod względem środków naukowych, postanowiła Komisya zaproponować użycie całej subwencyi na zakupno takich środków, uwzględniając potrzeby każdej szkoły z osobna.

Mianowicie uczyniła Komisya wniosek, żeby subwencyą 5000 złr. rozdzielić w stosunku następującym: 1. dla szkoły izraelickiej imienia Marka Bernsteina we Lwowie, dla szkoły w Brzeżanach, Kołomyji, Przemyślu, Rzeszowie, Tarnowie i Nowym Sączu po 400 złr.; 2. dla szkoły w Stanisławowie i Jarosławiu po 500 złr.; 3. dla szkoły w Drohobyczu i dla szkoły założyć się mającej w Jaśle po 600 złr. Zakupnem środków naukowych dla każdej szkoły miała się zająć Komisya. Pan Minister oświaty oznajmił reskryptem z d. 16. Czerwca b. r. do l. 964, że zgadza się w zupełności z powyższymi wnioskami z tem jednak zastrzeżeniem, że zostaną zakupione tylko takie środki naukowe, które uzyskały aprobatę tegoż ministerstwa. Komisya poleciła profesorowi J. Frankemu, aby zajął się zakupnem i rozsyłką środków naukowych, na co Wysoki Wysoki Wydział krajowy zgodził się rozporządzeniem z d. 30. Czerwca b. r. do l. 26.184. Zamówienia środków naukowych zostały już poczynione, a odnośne szkoły zostaną w nie zaopatrzone z początkiem najbliższego roku szkolnego. Subwencya dla szkoły jasielskiej zostanie użytą w ciągu roku przyszłego, gdy organizacya tej szkoły przyjdzie ostatecznie do skutku.

Aby uzyskać subwencye państwa dla szkół uzupełniających na r. 1888, należało wezwać zarządy tych szkół, aby je jak najprędzej zorganizowały według przepisów powołanego kilkakrotnie rozporządzenia ministeryalnego. Gdy te zarządy otrzymały od Wysokiego Wydziału krajowego odpowiednie wezwania, i przedłożyły żądane statuty, wtedy Konisya na podstawie przedstawionych przez każdy zarząd alegatów, w dwu sprawozdaniach, wystosowanych do c. k. Ministerstwa oświaty, mianowicie z dnia 6. Kwietnia br. do l. 179 i z dnia 29. Kwietnia br. do l. 208, a załączonych do niniejszego sprawozdania jako alegaty 7. i 8., przedstawiła swoje wnioski względem wysokości subwencyi, mającej się udzielić każdej szkole z funduszów państwa na rok 1888. Te wnioski były następujące:

Alegaty ·/7 i ·/8

dla	szkoły	izraelickiej we Lwowie . . .	700	złr.
„	„	w Drohobyczu	800	„
„	„	„ Stanisławowie	500	„
„	„	„ Kołomyji	485	„
„	„	„ Przemyślu	700	„
„	„	„ Jarosławiu	400	„
„	„	„ Tarnowie	800	„
„	„	„ Nowym Sączu	650	„

Do czasu układania tego sprawozdania nie nastąpiło jeszcze zatwierdzenie tych wniosków; należy jednak przypuścić, że c. k. Ministerstwo oświaty uwzględni te wnioski, i wyasygnuje zarządowi każdy z tych szkół odpowiednią subwencyą.

Gdy w skutek powyższych zarządzeń najpilniejsze potrzeby szkół istniejących zostały zaspokojone, należało przystąpić do organizacyi

nowych szkół uzupełniających. Do tej pracy należało przedewszystkiem zebrać jak najobfitszy materyał faktyczny, zaczerpnięty z rozwoju dotychczasowego i z obecnego stanu szkół uzupełniających w kraju; w samej zaś organizacyi należało kierować się temi zasadami, które Wysoki Sejm wyraził w swoich rezolucyach do c. k. Rządu, tudzież w poleceniach, danych Wysokiemu Wydziałowi krajowemu; a nareszcie uwzględnić doświadczenia innych krajów, w których szkoły tego rodzaju od dłuższego czasu istnieją.

Inspekcya szkół przem. uzupełniających przez delegata Komisyi.

W celu dokładnego zbadania nauki uzupełniającej w kraju, poleciła Komisya jednemu zgrona członków swoich, prof. Frankemu, aby zwiedził wszystkie szkoły uzupełniające, i zdał jej sprawę ze swoich spostrzeżeń. Delegat Komisyi wywiązał się ze swego zadania, i przedłożył obszerny referat ze swej podróży informacyjnej, który dołącza się w całości do niniejszego sprawozdania jako alegat 9. W tym referacie, odnoszącym się do szkół po za obrębem miasta Lwowa, podniesiono o każdej szkole rok jej założenia, sposób jej umieszczenia i połączenia z inną szkołą w tejżesamej miejscowości, obecną organizacyę szkoły, ilość uczniów, zapisanych do każdej klasy w roku szkolnym 1887/8, podział uczniów według zawodów przemysłowych, pilność młodzieży w uczęszczaniu do szkoły, jej przygotowanie przed wpisaniem się do szkoły uzupełniającej, zasobność szkoły pod względem środków naukowych, sposób udzielania nauki w ogólności, a w szczególności nauki rysunków, informacyą co do nauczycieli, a przedewszystkiem nauczycieli rysunków, wreszcie uwagi względem kierownictwa szkoły i względem jej potrzeb najpilniejszych. Delegat Komisyi zasięgał w każdym przypadku szczegółowych wiadomości o usposobieniu przemysłowców względem szkoły, bywał według możności obecnym na lekcyach wieczornych, znosił się z władzami miejscowemi, które mają wpływ bezpośredni na podniesienie nauki przemysłowej, a gdzie ze szkołą uzupełniającą są połączone kursy zawodowe, tam informował się szczegółowo o stanie nauki w tych kursach. Wysoki Wydział krajowy zechce ten referat uważać jako sprawozdanie Komisyi o szkołach uzupełniających na upłyniony rok szkolny.

Alegat 9

Kursa zawodowe przy szkołach przemysłowych uzupełniających.

Na podstawie tego sprawozdania Komisya zwróciła przedewszystkiem uwagę swoją na kursy zawodowe, istniejące przy niektórych szkołach uzupełniających. Takie kursy są przyłączone do szkół w Drohobyczu i w Jarosławiu, a mianowicie w Drohobyczu istnieje kurs górnictwa i kurs stolarstwa ozdobnego, a w Jarosławiu kurs malarstwa pokojowego i lakiernictwa. Z lustracyi tych kursów okazało się, że one bądź nie mają uzasadnienia w istniejących stosunkach miejscowych, bądź mają ustrój nie właściwy, a w każdym przypadku należyta organizacya tych kursów wymagałaby bardzo znacznych kosztów założenia i utrzymania, które nie pozostawałyby w stosunku odpowiednim ze spodziewanymi rezultatami nauki. Ponieważ fundusz krajowy może subwencyonować tylko takie instytucye szkolne które odpowiadają żywotnym interesom ludności, przeto Komisya przedstawiła Wysokiemu Wydziałowi krajowemu wniosek, żeby

nie udzielał dalszej subwencyi ani kursom zawodowym przy szkole drohobyckiej, ani kursowi zawodowemu przy szkole jarosławskiej.

Zasady organizacyi szkół przemysłowych uzupełniających.

W sprawie zakładania nowych szkół uzupełniających polecił Wysoki Sejm rezolucyą z dnia 11. Stycznia b. r. przeprowadzenie rokowań z c. k. Rządem, aby zasady organizacyi takich szkół zostały określone w drodze ustawodawstwa krajowego. Wysoki Sejm uchwalił zarazem niektóre postanowienia główne, tyczące się zaprowadzenia szkół, obowiązków gmin i kraju co do ich utrzymania, sposobu przeprowadzenia przymusu szkolnego, oznaczenia minimum i maximum godzin nauki, określenia warunków przyjęcia, a w końcu nadzoru nad tego rodzaju szkołami. Jednocześnie położył Wysoki Sejm nacisk na utrzymanie wpływu władz autonomicznych na sprawę urządzenia, planu nauki, kierunku, zarządu i nadzoru tych szkół, a nareszcie polecił Wysokiemu Wydziałowi krajowemu, aby w porozumieniu z Komisyą starał się o przysposobienie odpowiednich sił nauczycielskich, i o inspekcyą fachową — zwłaszcza co do nauki rysunków.

Uchwała sejmowa względem wydania osobnej ustawy o szkołach przemysłowych uzupełniających.

Komisya jest tego zdania, że wydanie ustawy krajowej, określającej dokładnie organizacyę szkół uzupełniających, nie jest obecnie na czasie; szkoły bowiem tego rodzaju istnieją u nas w bardzo małej liczbie i od tak krótkiego czasu, że nawet najlepszy znawca potrzeb naszych przemysłowców, wahałby się wskazać trwałe zasady ich organizacyi, któreby im miały zapewnić zdrowy rozwój i postęp. Z pomiędzy krajów monarchii austryjackiej, w jednej tylko Austryi Niższej istnieje ustawa krajowa o szkołach uzupełniających; a chociaż ta ustawa została wydaną w r. 1868, to jednak dotąd organizacya szkół niższo-austryackich nie przybrała cech stałych, a Sejm tej prowincyi był zmuszonym wydawać do ustawy pierwotnej liczne nowele z czego wnosić należy, że pomimo dwudziestoletniego doświadczenia nie zdołano wytworzyć pewnych norm zasadniczych, któreby w zupełności odpowiadały zadaniu szkół uzupełniających. Gdy w r. 1883. w Sejmie królestwa czeskiego domagano się wydania podobnej ustawy dla tego kraju, sam c. k. Rząd odradzał od tego, a sprawozdawca z ramienia Wydziału krajowego przyłączył się do zdania Rządu, do którego Sejm się przychylił. Szkolnictwo przemysłowe jest instytucyą zbyt młodą, aby już teraz można uchwalać zasady, któreby na dłuższy przeciąg czasu utrwalały organizacyą różnorodnych szkół, mających służyć potrzebom ludności pracującej.

Jeżeli w innych krajach, z wysoko rozwiniętym przemysłem, zachodzą znaczne trudności w organizacyi najniższych szkół przemysłowych, to u nas te trudności są o wiele większe, choćby tylko z tego powodu, że zasób inteligencyi naszych przemysłowców jest znacznie mniejszy. Ta ostatnia okoliczność czyni jednak potrzebę szkoły tem naglejszą, chociażby jej organizacya miała być tylko tymczasową. Z tego wychodząc stanowiska, Komisya uważała za rzecz niezbędną, wypracowanie tymczasowej instrukcyi, któraby aż do czasu wydania ustawy krajowej mogła służyć za podstawę organizacyi nowych szkół w kraju. W tej myśli wypracowała komisya instrukcyą, która pod tytułem „Zasady organizacyi szkół przemysłowych uzupełniających“ została wydrukowaną i podaną do wiadomości publi-

cznej". Na wniosek komisyi Wysoki Wydział krajowy rozesłał powyższą instrukcyą do gmin wszystkich miast i miasteczek większych, tudzież do Rad szkolnych okręgowych w całym kraju, i będzie ona zarazem podaną do wiadomości c. k. Rządu. Broszura ta dołączoną jest jako alegat 10. do niniejszego sprawozdania.

Alegat 10.

Wydawnictwo komisyi polega przedewszystkiem na rezolucyach Wysokiego Sejmu, uwzględnia statut normalny, polecony przez c. k. Ministerstwo oświaty, tudzież szczególne stosunki naszego kraju i doświadczenia, poczynione tak w kraju, jakoteż za granicą w sprawie szkolnictwa przemysłowego. Podany materyał statystyczny służył za podstawę do uzasadnienia rozmaitych postanowień tej instrukcyi. Wzór statutów i planu nauki ułatwi niewątpliwie inicyatorom miejscowym skuteczne załatwienie starań około założenia nowej szkoły.

Co do strony finansowej organizacyi szkół uzupełniających. Komisya trzymała się tej zasady, że subwencya z funduszu krajowego, nie powinna przewyższać tej subwencyi, którą szkoły otrzymywać będą z funduszów państwa. A ponieważ państwo przyczynia się do utrzymania szkół uzupełniających w stosunku, co najwyżej $^1/_3$ części kosztów bieżących, przeto subwencyę krajową należało ustanowić także w takiej samej wysokości. Tym sposobem kwestya utrzymania każdej szkoły, będzie mogła być należycie uregulowaną, co przyczyni się do utrwalenia jej bytu i zapewni jej rozwój odpowiedni.

Zakładanie nowych szkół przem. uzupełniających.

Na podstawie powyższejin strukcyi Komisya współdziałać będzie w zakładaniu nowych szkół uzupełniających w kraju. W myśl uchwał Wys. Sejmu, zostaną przedewszystkiem założone szkoły w tych miastach, w których zniesiono szkoły wydziałowe męskie, mianowicie w Bochni, Wieliczce, Samborze, Gródku i w Śniatynie. Ponieważ reprezentacye kilku miast domagały się utworzenia szkół dla rękodzielników, przeto w najbliższej przyszłości założyć w tych miastach szkoły uzupełniające. Na podstawie żądań objawionych, wypadnie więc założyć szkoły uzupełniające w Gorlicach, Myślenicach, Wilamowicach i w Starym Sączu. Gdzie dotąd nie poruszono tej sprawy, tam Komisya nie omieszka podjąć inicyatywy, nie spuszczając z oka także tych miast, w których szkoły istniejące wymagają reformy lub uzupełnienia. Gdy tym sposobem zostanie rozwinięta czynność organizacyjna, można się spodziewać, że w krótkim czasie pokryje się kraj siecią szkół przemysłowych, które zaspokoją najpilniejsze potrzeby, i wytworzą silną podstawę do zakładania w przyszłości szkół specyalnych i średnich.

Przysposobienie nauczycieli rysunku dla szkół przemysłowych uzupełniających.

Największą trudność w dziele organizacyi szkół uzupełniających stanowi brak nauczycieli, przysposobionych do udzielania nauki rysunku w tych szkołach. Tej trudności usiłowano dotąd zaradzić przez urządzenie sześciotygodniowych kursów feryalnych we Lwowie i w Bielsku, na które uczęszczali kandydaci nauki rysunków w naszych szkołach uzupełniających. Chociaż nauka metodyczna w tych kursach trwała stosunkowo bardzo krótko to jednak rezultaty osiągnięte były niespodziewanie dobre, jak o tem przekonał się członek Komisyi, wysłany na lustracyą szkół uzupełniających. Okazało się bowiem, że ci nauczyciele rysunków, którzy obznajomili się

z metodą nauki na kursie wakacyjnym, doprowadzali uczniów swoich w tymsamym czasie znacznie dalej, niż tacy nauczyciele, którzy nie mieli sposobności odbycia takiego kursu, chociaż sami byli dobrymi rysownikami! Komisya jest tego zdania, że zasada urządzenia takich kursów, jeżeli tylko zostaną odpowiednio przeprowadzone i rozszerzone, wyda najlepsze owoce, i z tego powodu zasługuje na wszelkie poparcie. Z wielkiem zadowoleniem zaznacza komisya, że p. Minister oświaty postanowił rozszerzyć kursy wakacyjne, oznajmiając reskryptem z d. 4. Sierpnia br. do L. 1804, iż na koszt c. k. Rządu, urządzony będzie w bieżącym roku szkolnym 5-ciomiesięczny kurs dla nauczycieli szkół rysunków przy c. k. szkole przemysłowej w Krakowie.

Stypendya dla kandydatów na nauczycieli rysunku dla szkół przem. uzupełniających.

Według tego rozporządzenia ma 15. do 20. nauczycieli szkół naszych wziąć udział w tym kursie. Na wezwanie Wys. Wydz. kraj. Komisya zaproponowała odpowiednie podwyższenie subwencyi krajowej z 1.000 na 3.000 zł. dla kandydatów nauczycielskich, a zarazem zwróciła uwagę na te miejscowości w kraju, dla których przedewszystkiem należy starać się o przysposobienie nauczycieli rysunków. Przedstawiając te wnioski, działała Komisya w myśl rezolucyi Wys. Sejmu z 11. Stycznia b. r

* * *

Opieka nad nauką rysunków.

Ze sprawą ustalenia organizacyi szkół przemysłowych uzupełniających łączy się najbliżej kwestya opieki władz krajowych nad rozkrzewieniem i udoskonaleniem w szkołach krajowych w ogólności nauki rysunków.

W uznaniu ważności opieki racyonalnej nad nauką rysunków, a zresztą także w wykonaniu wyraźnego polecenia Wysokiego Sejmu, objętego uchwałami jego z 11. Stycznia b. r., któremi załatwione zostało sprawozdanie Wysokiego Wydziału, a względnie i b. Komisyi krajowej dla spraw premysłu domowego i rękodzielniczego w zakresie szkolnictwa przemysłowego, które to uchwały intymowane zostały nam reskryptem Wysokiego Wydziału krajowego z dnia 21. Lutego b. r. L. 2.805, Komisya krajowa dla spraw przemysłowych zwraca na ten przedmiot najtroskliwszą uwagę.

Wyłuszczono powyżej czynności Komisyi, podjęte wspólnie z Wysokim Wydziałem i c. k. Rządem w tym kierunku, ażeby szkołom przemysłowym uzupełniającym zapewnić gruntownie z metodą udzielania nauki rysunków obznajomionych nauczycieli, jak niemniej także odpowiednią inspekcyę fachową.

Równocześnie zwróciła Komisya uwagę na potrzebę wydawnictwa wzorów rysunkowych, odpowiadających potrzebom i usposobieniom naszej młodzieży i uwzględniających swojskie motywa.

W sprawozdaniu z 1. Maja br. l. 183 (L. W. kr. 18.694) mieliśmy zaszczyt przedłożyć Wysokiemu Wydziałowi wnioski, zmierzajace do przeprowadzenia do skutku podobnego wydawnictwa. Mianowicie mamy na myśli trzy rodzaje publikacyj:

a) Wzorów, które obejmowałyby metodyczne przedstawienie początków nauki rysunków z dodatkiem tekstu objaśniającego podaną metodę — dla użytku nauczycieli. — Dla tego wydawnictwa miałaby być uzyskaną aprobata c. k. Władz szkolnych, ażeby mogło ono być zaprowadzone obowiązkowo we wszystkich szkołach publicznych, w których udzielaną bywo nauka rysunków, zaś cena tego wydawnictwa miałaby być możliwie najniższą, ażeby ułatwić jak najszersze jego rozpowszechnienie;

b) wydawnictwo rysunków fachowych, dla użytku poszczególnych rękodzieł, tudzież dla szkół specyalnych: tkackich, garncarskich, ślusarskich, stolarskich i t. d., również tanie, rocznie w 3—4 zeszytach, po 12 tablic.

Z tego wydawnictwa miałyby sprzedawane nietylko pojedyńcze zeszyty, ale nawet i pojedyńcze kartki; a wreszcie:

c) reprodukcya najcelniejszych zabytków dawnych przemysłu artystycznego w krajach polskich.

Na posiedzeniu z dnia 6. Kwietnia b. r. wyznaczono z grona Komisyi komitet, złożony z pp. dra Jakubowskiego, prof. Frankego, radcy szkolnego Baranowskiego, posła Wierzbickiego i prof. Zacharjewicza, który zajmuje się przeprowadzeniem do skutku owych wydawnictw, łącznie z zaproszonym już przedtem, na podstawie uchwał b. „Komisyi dla spraw przem. domowego i rękodzielniczego“ komitetem znawców złożonym z pp. Władysława Łuszczkiewicza, dyrektora Muzeum narodowego w Krakowie, profesorów: Odrzywolskiego, Sokołowskiego, Barabasza, Rottera i Daniszewskiego, tudzież architektów p. Zaremby z Krakowa i Kamienobrodzkiego ze Lwowa.

Wypracowany już jest szczegółowy program wydawnictwa, zaś prof. Rotter zajmuje się na tle owego programu zbieraniem materyałów i szczegółowym układem wzorów. Na połączone z tem wydatki asygnowano do rozporządzenia komitetu z funduszów krajowych 150 zł.

Prace te są obecnie w pełnym toku.

Gdy zaś w b. m. odbyć się ma w Dreznie specyalna wystawa, której celem jest przedstawić obecny stan nauki rysunków w szkołach przemysłowych w Saksonii, z którą to wystawą ma być połączony kongres fachowy nauczycieli rysunków, przeto, dla zużytkowania przy organizacyi nauki rysunków w naszych szkołach doświadczeń, poczynionych w kraju tak wysoko rozwiniętym pod względem przemysłowym, wydelegowała komisya z grona swojego referenta tego przedmiotu, prof. Jana Frankego. Pod d. 16. Lipca b. r. l. 343 upraszała komisya o wyasygnowanie prof. Frankemu na koszta podróży w tym celu zł. 200. z funduszów krajowych, który to wniosek ze strony Wys. Wydziału krajowego przychylnie załatwiony został do l. 31.996/88.

* * *

Warstaty naukowe.

Obok szkół przemysłowych uzupełniających, przeznaczonych dla miejskiej młodzieży rękodzielniczej, w młodziutkim systemie naszych szkół przemysłowych poważne zajmują miejsce hojnie subwencyonowane z funduszów krajowych t. z. „warstaty naukowe“ czyli „warstaty wzorowe“. Są to praktyczne szkoły fachowe, których zadaniem jest bezpośrednio przez racyonalnie kierowaną pracę przy warstacie sposobić młodzież na postępowych pracowników w rozmaitych zawodach rękodzielniczych.

Inne jest zadanie warstatów naukowych w naszym kraju, a inne znów w krajach, stojących na wysokim stopniu rozwoju industryi, gdzie fabryczny podział pracy, i robota maszynowa ścieśniają coraz bardziej pole działania rękodzielnika. Tam robotnik zatraca coraz bardziej biegłość ręczną i pogląd na całość swojego zawodu, schodząc do biernej roli obsługiwacza maszyn. Kierownicy oświaty przemysłowej w owych krajach poczytują to za daleko posunięte specyalizowanie się robotników za objaw ujemny, i pielęgnują dlatego warstaty naukowe, poczytując za główne ich zadanie, kształcenie rękodzielników, którzy swój zawód znaliby gruntownie i wszechstronnie. Uczniowie tych warstatów wzorowych stanowią też w owych krajach rdzeń inteligentnej klasy przemysłowej, a wyroby ich modelują się na najlepszych wzorach, tak pod względem umiejętnego wykonania, jak niemniej także i gustu wytwornego — i oni też prowadzą produkcyę przemysłową swojego kraju ustawicznie do coraz silniejszego rozwoju, na coraz wyższy stopień technicznej i artystycznej doskonałości.

O wiele skromniejsze zadanie ma przed sobą do spełnienia warstat wzorowy w Galicyi.

U nas, w obec nader niskiego poziomu oświaty mas ludności, trudniącej się przemysłem, w obec zacofania naszego w technice rzemiosł, a wreszcie także w obec szczupłych stosunkowo środków, jakiemi w kraju naszym rozporządzać można na cele zakładania i utrzymania szkół przemysłowych, warstaty naukowe mogą u nas spełniać zaledwie elementarne początki rozległego swojego zadania.

Z wyjątkiem krajowej szkoły bednarstwa i kołodziejstwa w Kamionce strumiłowej, zostającej pod kierownictwem teoretycznie i praktycznie wykształconego technika, i obficie zaopatrzonej w pomocnicze środki naukowe, tudzież szkoły koronkarskiej w Zakopanem, posiadającej także umiejętne kierownictwo, a wreszcie kilku szkół robót kobiecych, rozporządzających znakomitemi siłami nauczycielskiemi, nauka w innych warstatach naukowych zostaje pod kierownictwem albo celujących wprawdzie w swoim zawodzie, ale bez wyższego wykształcenia ogólnego instruktorów, albo też nauczycieli z wyższą kwalifikacyą naukową, lecz natomiast mniej biegłych i doświadczonych w fachu, któremu szkoła ich jest poruczoną.

Materyał uczniów naszych warstatów naukowych rekrutuje się też przeważnie z młodzieży, wychodzącej ze szkół ludowych pospolitych, tak, iż wszędzie, gdzie warstaty naukowe mają troskliwszą opiekę obywatelską nad sobą, muszą one być łączone z pewnego rodzaju kursami nauki uzupełniającej, dla koniecznego podniesienia poziomu intellektualnego uczniów, pomiędzy którymi nierzadko trafiają się analfabeci.

O ile jednak organizacya naszych warstatów wzorowych na niższym stoi szczeblu, niż zakłady dla nauki przemysłowej, noszące to miano w krajach wysoko ucywilizowanego Zachodu, nie jest to winą tych, którzy niemi opiekują się, lecz nieuchronnym wynikiem faktycznych stosunków, w pośród których rozpoczyna się u nas opieka publiczna nad rozwojem przemysłu. Nasz kraj nie miał dotąd ani nauczycieli, ani uczniów, ani pieniędzy, ani wzorów ku temu, iżby od razu mógł był warstaty naukowe (które nadto, jak wiadomo, ze strony państwa o wiele szczuplejszego doznają poparcia, niż w innych krajach koronnych) na wyższej postawić stopie. Lecz nawet i przy dzisiejszej skromnej swojej organizacyi, wyświadcza każdy z nich swojej okolicy znakomitą przysługę, kładąc z najsurowszego materyału podwaliny postępu w przemyśle w tym kierunku, ażeby uczynić go zdolnym do walki konkurencyjnej z obcokrajowemi wyrobami, i nie ulega to wątpliwości żadnej, iż w miarę rozwoju oświaty ogólnej i wzrostu produkcyi przemysłowej, także i organizacya owych początkowych szkółek przemysłowych będzie doskonaliła się stopniowo.

Zaledwie od kilku lat istnieją te zakłady, a już widoczny jest dobroczynny ich wpływ, i u ludności miejscowej zdobywają one sobie powszechne uznanie, gdyż doskonaląc technikę wyrobów, podnoszą zarobek robotnika, a budząc w nim zaufanie we własne siły, dzielnie przyczyniają się do rozwinięcia się w tej klasie ducha przedsiębiorczości i rządności.

Pod opieką komisyi krajowej dla spraw przemysłowych jest czynnych obecnie ogółem 17 t. z. warstatów wzorowych, czyli praktycznych szkół rękodzielniczych — mianowicie:

a)	koszykarskie: w Jarosławiu i w Jaśle —	ogółem	2
b)	dla innych wyrobów z drzewa: w Kamionce strumiłowej, Toustem, Stanisławowie i Żywcu	„	4
c)	garncarskie: w Kołomyi i w Toustem .	„	2
d)	tkackich: w Błażowej, Korczynie, Kosowie, Krośnie i Wilamowicach	„	5
e)	powroźniczy w Radymnie . . .	„	1
f)	koronkarskie: w Kańczudze, Muszynie i Zakopanem	„	3
		Razem	17

Warstaty naukowe tkackie.

Najsilniej rozwinęły się dotychczas warstaty naukowe tkackie. Czynnych jest dotychczas pięć: w Błażowej, Kosowie, Korczynie, Krośnie i Wilamowicach, wkrótce wejdzie już w życie szósty, w Łańcucie, a może także uda się doprowadzić do skutku i siódmy w Horodence, gdzie stanowiłby ognisko ożywcze dla odwiecznego tam, i dziś jeszcze, pomimo najsmutniejszego upadku kilka tysięcy warstatów liczącego przemysłu tkackiego.

Istniejące warstaty naukowe tkackie, połączone wszędzie z produkcyjnemi stowarzyszeniami tkaczów — jeżeli doliczy się do nich jeszcze Towarzystwo tkaczów w Glinianach, posiadające postępowo urządzony warstat o 40 krosnach ulepszonej konstrukcyi — stanowią już obecnie

dość znaczną siłę produkcyjną. Dlatego też uznała Komisya krajowa dla spraw przemysłowych, że pora już postąpić o krok naprzód w ich organizacyi.

Fachowa szkoła tkacka w Krośnie

Na posiedzeniu z dnia 15. Lipca b. r. zapadła mianowicie uchwała ażeby warstat naukowy tkacki w Krosnie uczynić pepinierą do kształcenia instruktorów fachowych, gruntownie obeznanych z użyciem krosien najnowszej konstrukcyi, tudzież maszynki do deseniowania tkanin systemu Jacquarda. Przez nich szerzyłoby się tkactwo postępowe we wszystkich okolicach kraju.

Do kierownictwa szkoły w Krosnie przygotowany jest kandydat, p. Henryk Gruszecki, ukończony uczeń c. k szkoły politechnicznej we Lwowie, który następnie przy pomocy stypendyów z funduszu krajowego przez kilka lat kształcił się fachowo za granicą teoretycznie i praktycznie w tkactwie. Z tak zreformowaną szkołą tkacką w Krosnie, gdzie nadto powstać ma pierwsza w kraju na fabryczną stopę urządzona apretownia płócien (o czem niżej) miałaby być połączoną konfekcya kartonów do tkanin wzorzystych na tle wzorów swojskich, przy pomocy maszynek systemu Jacquarda, w celu zaopatrywania niemi szkół i stowarzyszeń tkackich całym kraju. W tym celu ma być tam umieszczoną pod opieką p. Gruszeckiego kartonarka, którą ma on zakupić wedle wniosku Komisyi, przedłożonego Wysokiemu Wydziałowi pod dniem 15. Czerwca b. r. l. 165 z kwoty 500 zł. uchwalonej na ten cel w rubr. XVI. poz. 231 budżetu krajowego na rok 1888.

Konfekcya kartonów do wzorowania tkanin.

Produkcya krosien ulepszonej konstrucyi.

Wedle planu Komisyi, oprócz konfekcyi kartonów do tkanin wzorzystych, miałaby być połączoną z fachową szkołą tkacką w Krosnie także pracownia, w której wyrabianoby krosna udoskonalonej konstrukcyi, w celu rozpowszechniania ich po cenie możliwie najniższej pomiędzy tkaczami w naszym kraju.

Obecnie kończy właśnie p. Gruszecki ostatnią podróż, w którą wysłany został w tym celu, ażeby obznajomił się z wewnątrzną organizacyą fachowych szkół tkackich za granicą, a w szczególności warstatów wzorowych tkackich w Wirtembergii, ażeby mógł być w danym razie użytym do inspekcyi naszych szkół tkackich. Skoro zaś powróci, a Wysoki Sejm akceptować raczy wyłuszczony tu projekt, przystąpi Komisya do zorganizowania fachowej szkoły tkackiej w Krosnie, jako centralnego zakładu.

Zaopatrzenie szkół tkackich w inwentarz.

Troskliwą uwagę zwróciła Komisya krajowa dla spraw przemysłowych na kwestyę zaopatrzenia warstatów naukowych tkackich w krosna i inne przybory warstatowe. W tym celu wyznaczony został podkomitet specyalny, złożony z pp.: prof. Bykowskiego, Arnulfa Nawratila i L. Wierzbickiego, który opracował szczegółowo plan pomnożenia inwentarza warstatów naukowych tkackich w Korczynie i Krosnie, tudzież zaopatrzenia w krosna i inne przybory wchodzącego właśnie w życie nowego warstatu naukowego w Łańcucie. Wnioski te mieliśmy zaszczyt przedłożyć Wysokiemu Wydziałowi pod dniem 15. Czerwca b. r. L 263 z prośbą o wyasygnowanie potrzebnych na cel powyższy kwot na rachunek ru-

bryki XVI. poz 228, 229 i 247 budżetu krajowego na r. 1888. Zakupnem warstatów i tych przyborów w fabrykach, które jeszcze nie mogą być wyrobione w kraju, ma zająć się również p. Gruszecki

Warstat naukowy tkacki w Łańcucie.

Skoro sprowadzone zostaną krosna dla warstatu naukowego w Łańcucie, usuniętą zostanie także główna zapora do wprowadzenia go w życie, skoro adaptacya przeznaczonego na ten cel budynku jest już ukończoną, zaś statut i inne przepisy organizacyjne dla tego zakładu przedłożone zostały z naszej strony Wysokiemu Wydziałowi pod dniem 13. Sierpnia 1887. L. 334.

Warstat naukowy tkacki w Wilamowicach.

Warstat naukowy tkacki w Wilamowicach w powiecie Bialskim, wszedł w życie z początkiem b. r. i wedle sprawozdania tamtejszej Zwierzchności gminnej zapisało się tam 25 uczniów zwyczajnych i 50 starszych tkaczy jako uczniów nadzwyczajnych w celu obznajomienia się z krosnami nowszej konstrukcyi Pobierają oni naukę partyami, po sześciu — w godzinach wieczornych. Już w ciągu bieżącego roku musiano pomnożyć ilość krosien w szkole. W ogóle rozwija się ten zakład bardzo pomyślnie, dzięki ofiarności gminy miasteczka Wilamowice, gorliwości opiekunów szkoły, tudzież sprzyjającym warunkom miejscowym, gdy pomimo potężnie rozwiniętego tkactwa fabrycznego w sąsiedniej Białej i w Szląsku, jest tam teraz jeszcze około 300 tkaczy zawodowych. Wnioski względem rachunkowego załatwienia kosztów adaptacyi warstatu naukowego tkackiego w Wilamowicach tudzież ostatecznej jego organizacyi, mieliśmy zaszczyt przedłożyć Wys. Wydziałowi pod dniem 15. Czerwca b. r. L. 243.

Warstat naukowy tkacki w Horodence.

Układy względem aktywowania warstatu naukowego tkackiego w Horodence utknęły z powodu niechęci Rady gminnej i Rady powiatowej w Horodence do przyjęcia zobowiązań, które w interesie funduszu krajowego niezbędnie muszą być wymagane od czynników miejscowych przy zakładaniu szkół przemysłowych.

Prywatny warstat naukowy tkacki w Glinianach.

Sprawozdaniem z 16. Lipca b. r. l. 178 Komisya miała zaszczyt przedłożyć opinię swoją, przychylną wdrożeniu układów względem stałego subwencyonowania prywatnego warstatu naukowego tkackiego, utrzymywanego przez Towarzystwo tkaczów w Glinianach, jak niemniej także oświadczyła się Komisya za udzieleniem temuż Towarzystwu z krajowego funduszu przemysłowego pożyczki bezprocentowej na sprawienie maglu do płócien, systemu Calandra — a to odnośnie do reskryptu Wysokiego Wydziału z dnia 3/7 1888. l. 57.988.

* * *

Krajowa keramiczna stacya doświadczalna we Lwowie.

Podobne ognisko, jakie Komisya krajowa dla spraw przemysłowych wytworzyć zamierza w Krosnie dla fachowej nauki w naszym kraju tkactwa, istnieje już dla garncarstwa w krajowej keramicznej stacyi doświadczalnej przy c. k. szkole politechnicznej we Lwowie.

Po przyprowadzeniu do skutku przez Wysoki Wydział krajowy umowy z c. k. Rządem względem bezpłatnego udzielenia lokalu na urządzenie krajowej stacyi keramicznej doświadczalnej w gmachu c. k. szkoły politechnicznej we Lwowie, dokonano wewnętrznej adaptacyi zakładu według projektu dyrektora stacyi, inżyniera Krzena, a pod zwierzchniczym kierunkiem szefa dep. II. Wysokiego Wydziału i członka Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych, Dra Józefa Wereszczyńskiego, na którego też imię potrzebne na ten cel kwoty z funduszu krajowego asygnują się.

Wybudowano tam mianowicie siedm pieców technicznych: *a)* piec garncarski do wypalania prób naczyń, kafli, dachówek i terakot; *b)* piec do naczynia kamionkowego o polewie brunatnej bezglejtowej, i o polewie solnej, do rur kloacznych, wodociągowych i kominowych; *c)* piec muflowy, do wypalania prób majoliki i wyrobów dekorowanych w ogóle; *d)* piec do sporządzania szkliw, polew, emalii, farb i t. d. *e)* piec do ciągłego topienia (continuirlicher Schmelzofen) do prób szkliw, polew, emalii, farb i t. d. *f)* piec regeneracyjny gazowy systemu Segera do badań materyałów co do ich wytrzymałości przy wysokiej temperaturze; *g)* piec do doświadczeń z materyałami na wapno hydrauliczne i cement.

Roboty te wykonane zostały przez budowniczego p Karola Schulza we Lwowie.

Nadto zaopatrzono zakład w potrzebne mu chemikalia i inne przybory, przyczem miano głównie na względzie dwa kierunki:

1. aby stacya mogła każdy materyał keramiczny (gliny, margle, piaski i t. d.) naukowo zbadać i oznaczyć, na jaki cel przemysłowy możnaby go najwłaściwej z użytkować?

2. iść z pomocą fachową garncarskiemu przemysłowi domowemu i fabrycznemu, tudzież szkolnictwu przemysłowemu w dziale ceramiki.

Krajowa keramiczna stacya doświadczalna rozpoczęła swe czynności w Czerwcu b. r. po gremialnem stwierdzeniu stanu jej urządzenia przez członków komitetu wykonawczego Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych.

Na podstawie wniosków kierownika stacyi, p. Krzena, uchwaliła Komisya cennik opłat za badania umiejętne i inne czynności tegoż zakładu, podejmowane w interesie prywatnych stron interesowanych. Cennik ten zatwierdzony rozporządzeniem Wysokiego Wydziału krajowego z dnia 19. Czerwca 1888. L. 23.274 załącza się sub **Alegat 11.** ·/11.

Do Września b. r. dokonane zostały w krajowej keramicznej stacyi doświadczalnej badania następujących materyałów:

1. Sześciu gatunków glin ze Snopkowa (przedmieście Lwowa) — z których 5 nadaje się jedynie do wyrobu cegieł, a jeden i do dachówek;

2. glin z Zofijówki pod Lwowem, które stanowią jedyny materyał garncarski we Lwowie;

3. podano wartość użytkową dla przemysłu keramicznego piasku lwowskiego;

4. przeprowadzono próby z sześciu gatunkami glin i dwoma gatunkami piasku z Glińska, w powiecie Żółkiewskim, przesłanemi przez zarząd tamtejszej fabryki wyrobów ceramicznych i przez korporacyę garncarzy. Badania te wykazały, że 5 gatunków nadaje się tylko do zwykłych

wyrobów garncarskich, zaś 1 gatunek ma cechy gliny ogniotrwałej, i może posłużyć za podstawę do zaprowadzenia w Glińsku produkcyi wyrobów kamionkowych.

5. Odbyto próby palenia czterech gatunków glin z Siedlisk pod Rawą (z obszaru dworskiego). Próby te wykazały, że dwa gatunki nadają się do zwykłych wyrobów garncarskich, a dwa są ogniotrwałe, wypalające się zabarwiono, nadające się do wyrobów kamionkowych;

6. wypróbowano trzy gatunki glin i dwa gatunki piasku z obszaru dworskiego w Potyliczu, również w powiecie Rawskim; wynik badań okazał, iż dwa gatunki gliny należą do zwykłych garncarskich, jeden zaś gatunek jest ogniotrwały, barwny, nadający się do wyrobów kamionkowych; piasek jeden jest namulisty, drugi ogniotrwały;

7. próby z dwoma gatunkami glin z obszaru dworskiego w Poboczu, w powiecie Złoczowskim wykazały, iż oba gatunki należą do rzędu zwykłych glin garncarskich;

8. taki sam wynik wydały próby, przedsiębrane z dwoma gatunkami glin z obszaru dworskiego Rykowa w powiecie Złoczowskim;

9. z dwóch nadesłanych do zbadania gatunków glin z Okna w powiecie Skałackim, oznaczono jeden jako przydatny do wyrobów garncarskich;

10. trzy gatunki glin ze wsi Żyrawka, oddane do zbadania przez Wydział powiatowy Lwowski, uznano za nie nadające się do celów garncarskich;

11. trzy gatunki glin z obszaru dworskiego w Porębie w powiecie Chrzanowskim, zdeterminowała stacya jako przydatne do wyrobów kamionkowych, jeden zaś gatunek uznała za glinę zwykłą garncarską;

Nadto są w toku dalsze umiejętne badania przemysłowo-techniczne materyałów z powiatów Chrzanowskiego, Krakowskiego, Rohatyńskiego i Złoczowskiego.

Po ukończeniu badań materyałów i wskazaniu stronie, do czego one są przydatne, przedsiębierze stacya na żądanie dalsze próby, celem ustanowienia przepisów do fabrykacyi odpowiadających właściwościom tychże materyałów wyrobów, mianowicie daje przepisy co do sposobu sporządzania czerepu (masy) na wyrób szkliwa, polewy, emalii, farb i t. d.

Dla ułatwienia stronom stosunków ze stacyą, zestawiono instrukcyę i kwestyonarz, co do sposobu wydobywania glin, przeznaczonych do prób przemysłowo-technicznych w stacyi, i jakie objaśnienia do tych próbek dodawać należy.

Za najbliższe swoje zadanie poczytuje krajowa keramiczna stacya doświadczalna dostarczenie wskazówek, opartych na próbach fachowych, na podstawie których możnaby oprzeć w naszym kraju fabrykacyę wyrobów kamionkowych. Kraj nasz sprowadza dotychczas ogromne ilości takich wyrobów z przyległych krajów koronnych zachodnich, i z Prus, które eksportują takowe na dalekie odległości na Wschód. Dotychczasowe prace stacyi keramicznej doświadczalnej wykazały już jednak, iż posiadamy w zachodniej części kraju w Porębie i okolicy, a we wschodniej części w Siedliskach i Potyliczu wyborne gatunki gliny ka-

mionkowej, przydatne do wyrobu t. zw. „naczynia kamiennego“, rur kloakowych, wodociągowych, kominowych, cegły ogniotrwałej i t. d. Zdaniem kierownika stacyi należy też nadać fachowej szkole garncarskiej w Porębie, która właśnie wchodzi w życie kierunek taki, ażeby kształciła robotników do produkcyi wyrobów kamionkowych i ogniotrwałych. Do tego celu powinien też być zastosowany wedle jego opinii plan nauki w porębskiej szkole.

Szkoła garncarska w Porębie.

Gdy zaś Wysoki Wydział wezwał także bezpośrednio kierownika keramicznej stacyi doświadczalnej do współudziału w ułożeniu statutu, planu nauki i innych przepisów organizacyjnych dla szkoły garncarskiej w Porębie, dlatego Komisya krajowa dla spraw przemysłowych nie mogła dotychczas uczynić zadość szanownym wezwaniom Jego z 18. Kwietnia L. 16.172. i 9. Sierpnia b. r. L. 19.842., dotyczącym tego przedmiotu, ponieważ oczekiwać jej wypadało na wyniki doświadczeń stacyi keramicznej z materyałami tamtejszemi, dla uzyskania podstawy do oznaczenia najwłaściwszego kierunku technicznego szkoły.

Przychylając się zaś do wniosku kierownika stacyi keramicznej uchwaliła Komisya upraszać Wysoki Wydział o udzielenie zasiłku w kwocie 150 zł. p. Tytusowi Sławińskiemu, dotychczasowemu laborantowi w stacyi keramicznej na podróż naukową w celu zaznajomienia się z techniką wyrobów kamionkowych. Mógłby on być użytym następnie jako nauczyciel fachowy w Porębie.

Kurs praktyczny wyrobów garncarskich kamionkowych.

Dla zaszczepienia zaś techniki wyrobów kamionkowych w Żółkiewskiem, ma odbyć się w zimie b. r. w stacyi keramicznej doświadczalnej we Lwowie kurs praktyczny, na który przyjęto dwóch majstrów garncarskich z Potylicza, z Glińska zaś jednego majstra i jednego czeladnika. Byłoby pożądanem, ażeby w okolicach Rawy ruskiej lub w Glińsku powstał z czasem warstat wzorowy dla nauki wyrobów kamionkowych i ogniotrwałych ze znajdującego się tam na miejscu znakomitego materyału.

Garncarski warstat naukowy w Toustem.

Sprawozdaniem z 29. Lipca b. r. L. 214. oświadczyła się Komisya krajowa dla spraw przemysłowych w odpowiedzi na reskrypt Wysokiego Wydziału do L. 39.919. przeciwko zwinięciu w obecnej chwili warstatu naukowego garncarskiego w Toustem, pomimo, iż reprezentacya powiatu Skałackiego wyraziła opinię nieprzychylną dla tego zakładu, odmawiając wręcz wszelkiego udziału ze swej strony w kosztach jego utrzymania.

Glina garncarska w Toustem posiada mianowicie tę właściwość, że wyrobione z niej naczynia po wypaleniu przepuszczają ciecze w początkach, i do niedawna szkoła tamtejsza nie umiała przezwyciężyć tej głównej wady wyrobów garncarskich w Toustem. Gdy jednakże Wysoki Wydział na wniosek byłej Komisyi dla spraw przemysłu domowego i rękodzielniczego wydelegował w r. 1887 na kilka miesięcy do Toustego dyrektora keramicznej stacyi doświadczalnej, dał on takie przepisy sporządzania czerepu, polew i szkliwa, umiejętnie zastosowane do właściwości miejscowych glin, że odtąd szkoła jest w stanie przyczynić się znako-

micie do udoskonalenia odwiecznego garncarstwa ludowego w Toustem i w okolicy, zaprowadzając nadto także cały szereg innych ulepszeń cennych w budowie pieców i sposobie toczenia i formowania tudzież wypalania wyrobów. Zwinięcie zakładu właśnie w tym momencie, kiedy on właściwie zaczyna być użytecznym, byłoby oczywistem zmarnowaniem wszystkich dotychczasowych kosztownych i wiele trudu wymagających usiłowań, mających na celu racyonalne ulepszenie garncarskiego przemysłu domowego w Toustem i w okolicy, za pośrednictwem tejże szkoły.

A ponieważ od początku istnienia warstatu naukowego garncarskiego w Toustem tylko z nazwy był on zakładem powiatowym, gdy reprezentacya powiatu Skałackiego zawsze bardzo obojętnie w obec niego zachowywała się, a teraz nawet otwarcie przemawia za jego zniesieniem, dlatego sądzi Komisya, że najwłaściwiej będzie uznać ten zakład i formalnie, czem jest dotąd faktycznie, za zakład krajowy, i gdy opiekę nad nim poruczy się także najgorliwszemu i hojnemu jego kuratorowi, p. Władysławowi Fedorowiczowi z Okna, poruczając mu równocześnie odebranie zarządu od dotychczasowego komitetu zarządzającego, który administrował warstatem naukowym garncarskim w Toustem, wspólnie z istniejącym tam warstatem wzorowym kołodziejskim. Na podstawie wniosków p. Władysława Fedorowicza i fachowych wskazówek kierownika keramicznej stacyi doświadczalnej, Komisya krajowa dla spraw przemysłowych wypracuje przepisy organizacyjne dla tego warstatu naukowego garncarskiego, jako dla zakładu krajowego — przy czem nadmienia się, że w preliminarzu budżetu na rok 1889 nie było potrzeby podwyższenia dotacyi z funduszu krajowego dla tego zakładu, pomimo iż liczono się już z ewentualnością zmiany jego ustroju.

Krajowa szkoła garncarska w Kołomyi.

Dla szkoły garncarskiej w Kołomyi uznała Komisya za potrzebne mianować drugiego nauczyciela rysunków, który miałby obowiązek być obecnym bez przerwy w szkole, ponieważ kierownik szkoły, p. Kryciński, jako profesor przy c. k. gimnazyum, przymuszony jest w pewnych godzinach szkolnych być w gimnazyum. Zgodnie z wnioskiem miejscowego komitetu zarządzającego przedstawia komisya na tę posadę p. Stanisława Daczyńskiego, który już od dłuższego czasu zastępczo udzielaniem nauki rysunków w szkole kołomyjskiej zajmuje się.

Petycye o założeniu szkół garncarskich w Niwiskach i Mostkach.

Co się zaś tyczy przekazanych Komisyi do zaopiniowania petycyj, względem zakładania nowych szkół garncarskich w Niwiskach w powiecie Kolbuszowskim i w Mostkach w powiecie Lwowskim, oświadcza się Komisya przeciwko urzeczywistnieniu tych projektów, nie uważając za stosowne zakładać szkół garncarskich w miejscowościach, które same przez się nie stanowią ogniska z dawniejszych czasów rozwiniętego przemysłu, i gdzie szkoła fachowa nie mogłaby liczyć na hojniejsze poparcie ze strony czynników miejscowych, tak, iż urosłyby z tego nowe pozycye wydatków w budżecie krajowym — pozycye, które, jak uczy doświadczenie, wzrastają szybko zazwyczaj, gdy sztucznego zaszczepiania prze-

mysłu za pomocą tak kosztownego środka, jak szkoły fachowe, bez pewności, czy ten przemysł na miejscu znajdzie naturalne warunki powodzenia, Komisya doradzać nie może.

* * *

Szkoła koszykarska w Jarosławiu.

W zskole koszykarskiej w Jarosławiu, która rozwinęła się już w zakład dość znaczny, spostrzegła Komisya pewien stan anormalny, nader szkodliwie oddziaływający na ten zakład. Jest to mianowicie nie dość ścisłe określenie w jego organizacyi, gdzie się kończy zadanie instytucyi, jako szkoły, i jak należy postępować z wyrobami uczniów, iżby zakład nie przybrał cechy fabryki? Uważa przeto Komisya za potrzebne, przeprowadzić rozdział kierownictwa nauczycielskiego w szkole koszykarskiej w Jarosławiu, od administracyi. A ponieważ w takim razie może zajść potrzeba pewnych wydatków, dlatego wstawiła Komisya w preliminarz budżetu na rok 1889 kwotę 600 zł. — na koszta przeprowadzenia reformy szkoły koszykarskiej w Jarosławiu.

Szkoła fachowa stolarstwa i tokarstwa w Stanisławowie.

Uchwałą z 20. Stycznia b. r. postanowił Wysoki Sejm zniżyć dotacyę z funduszu krajowego na utrzymanie szkoły fachowej stolarstwa i tokarstwa w Stanisławowie z 950 zł. na 800 zł. polecając, ażeby albo miasto i powiat tamtejszy znaczniejszemi datkami przyczyniły się do kosztów utrzymania tego zakładu, albo też, ażeby szkoła została zwiniętą.

Ponieważ na rok 1889. tak gmina miasta Stanisławowa, jak niemniej także i tamtejsza Rada powiatowa zobowiązały się do kosztów utrzymania szkoły stolarskiej przyczyniać się datkami w gotówce po 100 zł. oprócz dostarczanego nadto przez gminę lokalu, opału, światła i usługi, wskutek czego dotacya z funduszu krajowego w tej wysokości, jaką Sejm ustanowił na rok bieżący, wystarczyć powinna, i gdy użyteczność szkoły nie ulega zresztą wątpliwości, dlatego nie może Komisya oświadczyć się za zwinięciem tego zakładu. Zdaniem jej wypada jednak wyłączyć szkołę stolarską w Stanisławowie z pod zarządu wspólnego z tamtejszą szkołą przemysłową uzupełniającą, i nadać jej organizacyę samoistną, zastosowaną do właściwości i potrzeb zakładu. Zdarza się także sposobność do pozyskania dla szkoły stolarskiej w Stanisławowie instruktora fachowego, wykształconego przy pomocy stypendyów z funduszu krajowego w znakomitej szkole Muzeum technologicznego we Wiedniu.

Petycya o zaprowadzenie nauki kołodziejstwa w Jaśle.

Reskryptem Wysokiego Wydziału z dnia 11. Marca b. r. l. 10.507 Komisya krajowa dla spraw przemysłowych wezwaną została do przedłożenia wniosków co do załatwienia petycyi zarządu szkoły koszykarskiej w Jaśle, o subwencyę z funduszu krajowego, celem zaprowadzenia w tym zakładzie także nauki kołodziejstwa.

Sprawozdanie z 24. Kwietnia b. r. l. 161. oświadczyła się komisya przeciwko temu projektowi, gdy prawidłowe rozwijanie się istniejących już szkół przemysłowych wymaga ustawicznego zwiększania dotacyi ich z funduszu krajowego, a niema nadziei, ażeby gmina m. Jasła lub powiat tamtejszy znaczniejszemi prestacyami przyczyniać się chciały do założenia i utrzymania zakładu tak kosztownego stosunkowo, jak szkoła kołodziejska, która nadto z natury swej musi być także połączoną zawsze z warstatem kowalskim, i znaczne czynić zapasy materyału.

Petycya o zaprowadzenie szkoły bednarstwa i kołodziejstwa w Grybowie.

W sprawie projektowanego założenia szkoły kołodziejskiej i bednarstwa w Grybowie, przekazanego również do zbadania i przedłożenia wniosków uchwałą Wys. Sejmu z 11. Stycznia 1888, dochodzenia są w toku.

Projekt reaktywowania szkoły rzeźbiarskiej w Rymanowie.

JW. Anna z Działyńskich hr. Potocka zwróciła się do Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych z wnioskiem względem reaktywowania utrzymywanej w Rymanowie do niedawna przez nią z własnych funduszów z bardzo dobrym skutkiem szkoły rzeźby w drzewie. Pismem z 3. Kwietnia b. r. l. 399 Komisya oświadczyła gotowość do zesłania na miejsce delegata dla układów względem sposobu urządzenia i dotacyi tej szkoły, jako zakładu krajowego. Lecz do tych układów nie przyszło.

* * *

C. k. państwowe szkoły fachowe.

Z dwoma państwowemi fachowemi szkołami, subwencyonowanemi z funduszów krajowych, pozostawała Komisya w stałej relacyi, t. j. z c. k. szkołą dla przemysłu drzewnego w Zakopanem, i wchodzącą właśnie w życie szkołą ślusarską w Świątnikach górnych, w powiecie Wielickim.

C. k. szkoła fachowa dla przemysłu drzewnego w Zakopanem.

Dnia 8. Lipca b. r. odbyło się w Zakopanem pierwsze posiedzenie Wydziału nadzorczego c. k. szkoły dla przemysłu drzewnego w nowym jego składzie, przy współudziale delegata Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych p. Ludwika Wierzbickiego. Sprawozdanie jego z tej wizytacyi stwierdza, iż zakład rozwija się ciągle. Obecnie liczy siedm oddziałów specyalnych, w których pobierało naukę 87 uczniów — mianowicie:

I. kurs rzeźby ornamentalnej i snycerstwa na podstawie motywów krajowych	z 27	uczniami
II. kurs stolarstwa meblowego	z 17	„
III. kurs rzeźby figuralnej kościelnej	z 10	„
IV. kurs stolarstwa budowlanego.	z 8	„
V. kurs snycerstwa drobnego i wyrobu zabawek .	z 12	„
VI. kurs ciesielstwa	z 5	„
VII. kurs tokarstwa	z 8	„
razem. .	87	uczniów.

Z tej ilości uczniów, jest 18. stypendystami funduszu krajowego, 3 uczniów utrzymywały gminy miast Biała i Wieliczka, 4 uczniów pobie-

rało zasiłki z funduszów powiatów Nowy Sącz, Nowy Targ, Krosno i Przemyślany, do czego także w pewnej części przyczyniał się i fundusz krajowy.

Obok innych spraw, zajmował się Wydział nadzorczy także poruszoną w zeszłorocznem sprawozdaniu Wysokiego Wydziału sprawą zniżenia cen wyrobów szkoły zakopańskiej. Dyrektor zakładu wyjaśnił, iż ceny obecne wynikają z treści przepisanego przez c. k. Ministeryum sposobu kalkulacyi. Uchwalono przeto odnieść się do c. k. Ministeryum z przedstawieniem konieczności zmiany tych norm w sposób, któryby dozwolił na zniżenie ceny wyrobów.

Uchwalono rownież wnieść do c. k. Ministeryum przedstawienie, z wyłuszczeniem potrzeby obsadzania posad nauczycielskich w Zakopanem wyłącznie krajowcami.

Z uznaniem podnosi sprawozdanie posła Wierzbickiego tę okoliczność, iż kierownik c. k. szkoły dla przemysłu drzewnego w Zakopanem coraz bardziej zwraca się obecnie do motywów swojskich w stolarskich i snycerskich wyrobach, gdy dawniej raziły zbyt kosmopolityczną cechą wyroby tej szkoły której ostatecznem przecież zadaniem jest, służyć naszemu przemysłowi ludowemu, a ten żadną miarą kosmopolitycznym być nie może.

C. k zawodowa szkoła ślusarska w Świątnikach.

C. k. zawodowa szkoła ślusarska w Świątnikach wchodzi nareszcie w życie po kilkunastoletnich usiłowaniach, ażeby odwieczny tamtejszy przemysł żelazny, pamiętający czasy Bolesława Śmiałego, dźwignąć z teraźniejszego jego upadku. Formalne trudności, jakie mogły przeszkadzać otwarciu tego zakładu, zostały usunięte już dawniej, i w zeszłorocznem sprawozdaniu z czynności Wysokiego Wydziału i Komisyi krajowej w zakresie opieki nad rozwojem przemysłu w kraju wyłuszczone zostały koleje nkładów z c. k. Rządem w przedmiocie założenia i uposażenia szkoły świątnickiej. Obecnie pracowano już tylko nad usunięciem pewnej fizycznej trudności, która nieodzownie musiała być przezwyciężoną, zanim pracownię szkolną można było w ruch puścić. Chodziło mianowicie o zapewnienie wody do utrzymauia w ruchu motora parowego. Z powodu położenia wsi Świątniki na górze, przedstawiało to nie małe trudności, które tylko w ten sposób dały się usunąć, iż ze znacznym nakładem wykuto w skale 42 metrów głęboką studnię, i to kosztem funduszu krajowego, który w tym wypadku zastąpił gminę, obowiązaną do dostarczenia szkole „lokalu“.

A ponieważ szkoła jest umieszczoną obecnie w lokalu najętym, ażeby przeto zabezpieczyć zakład od możliwego wypowiedzenia wynajmu ze strony właściciela, co obróciłoby w niwec znaczne wydatki na adaptacyę tej realności dla celów szkoły, zdecydowała się Komisya do przedłożenia Wysokiemu Wydziałowi krajowemu wniosku, zmierzającego do nabycia tej realności na własność kraju; cena kupna, która wyniesie prawdopodobnie około 3.000 zł. umorzoną będzie prestacyą w gotówce, do której zobowiązała się gmina Świątniki górne na rzecz zapewnienia szkole lokalu, tak, iż wydatek ten powinien zwrócić się funduszowi krajowemu.

Przychylając się do przedstawienia kierownika szkoły, p. Kazimierza Bruchnalskiego, z dnia 14. Maja b. r. L. 60 Komisya krajowa dla spraw przemysłowych uznała za pożądane urządzenie przy właściwej szkole

ślusarskiej w Świątnikach kursu praktycznego dla majstrów i starszych robotników. Na 400—500 robotników ślusarskich w Świątnikach znajduje się zaledwie 5 majstrów, którzy oprócz kłódek umieją sporządzać i inne wyroby ślusarskie. Z powodu tego zbytecznego ograniczenia zakresu produkcyi w Świątnikach do kłódek samych, obniża się ich cena handlowa, i upada zarobek ludności tamtejszej, która w przeważnej części znajduje się w wielkiej nędzy — zwłaszcza, gdy w handlu muszą wyroby świątnickie wytrzymywać konkurencyą z fabrycznemi wyrobami obcokrajowcmi. Słusznie przeto zamierza p. Bruchnalski skierować produkcyą świątnickę i na inne artykuły, jak n. p. zamki, zawiasy, okucia i t. d., zaprawiając do nich od razu i starszych robotników, okazujących chęć i zdolność ku temu. Pod dniem 8. Lipca b. r. L. 229 Komisya miała zaszczyt przedłożyć Wysokiemu Wydziałowi wniosek, ażeby na urządzenie tej pracowni przy szkole wyasygnowano z funduszów krajowych na imię posła dra Ferdynanda Weigla zł. 500 w. a. tytułem zaliczki do wyrachowania i do zużytkowania za porozumieniem z kierownikiem szkoły, p. Bruchnalskim. Tym sposobem szkoła świątnicka, od pierwszej chwili istnienia stanie się praktycznie użyteczną dla miejscowego przemysłu, zanim jeszcze wyda pierwszą seryą metodycznie wykształconych uczniów.

Szkoła fachowa, połączona nadto z pracownią dla kilkunastu majstrów starszych, będzie także zarazem najznaczniejszym producentem wyrobów ślusarskich w Świątnikach. Ażeby przeto uniknąć tych niedogodności, które dają się uczuwać w innych zakładach, gdzie nie są odłączone czynności handlowe od czysto szkolnych zadań instytucyi, przyszło do skutku za pośrednictwem Komisyi zawiązanie przy szkole — jednakże bez żadnego z nią połączenia organicznego, spółki produkcyjnej ślusarzy, na zasadzie ustawy z 9. Kwietnia 1873 nr. 70. Dz. u. p. z ograniczoną poręką. Spółka ta będzie załatwiała interesa handlowe szkoły wedle stałej umowy, nie pozostając bez wpływu i na ogół ślusarzy tamtejszych, jako naturalny łącznik pomiędzy nimi a szkołą. Przy wszystkich naszych szkołach tkackich istnieją podobne spółki, i działają one z wielkim pożytkiem. Dlatego też i dla świątnickiej spółki ślusarskiej starała się Komisya zapewnić już z góry u Wysokiego Wydziału odpowiednią pomoc na koszta założenia i kredyt na pierwszy obrót, skoro firma będzie zaprotokołowaną, i Towarzystwo wejdzie w życie.

Stałym opiekunem z ramienia Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych szkoły zawodowej ślusarskiej w Świątnikach, której uroczyste otwarcie nastąpić ma 20. b. m. jest poseł dr. Ferdynand Weigel. Jego to wytrwałym zabiegom, tak w kraju jak i u władz centralnych we Wiedniu w znacznej mierze zawdzięczać należy, że nareszcie od tak dawna oczekiwany zakład wchodzi w życie.

Również poczytuje sobie Komisya za miły obowiązek, z uznaniem podnieść działalność delegata c. k. Ministerstwa oświaty, któremu poruczono techniczne urządzenie szkoły świątnickiej. Jest nim inżynier Fritz A. Maier z Wiednia. Wywiązał się on ze swojego zadania z takiem zamiłowaniem sprawy, z tak chętnem i lojalnem liczeniem się z życze-

niami i potrzebami, wynikającemi z właściwości miejscowych stosunków, że zasłużył sobie z tego powodu na szczerą wdzięczność naszą.

* * *

Krajowa szkoła koronkarska w Zakopanem.

Delegat komisyi krajowej dla spraw przem. który jest zarazem członkiem komitetu nadzorczego, zarządzającego krajową szkołą koronkarską w Zakopanem, poseł Ludwik Wierzbicki, zwiedził ten zakład w Lipcu b. r. i złożył następnie z poczynionych przy tej sposobności spostrzeżeń sprawozdanie, z którego następujące przytaczamy ustępy, charakteryzujące rozwój tego zakładu:

„Jako delegat Prześwietnej Komisyi, pisze p. Wierzbicki, odwiedziłem 9. bm. szkołę koronkarską w Zakopanem. Szkoła ta rozwija się prawidłowo. Liczba uczennic stale uczęszczających wynosi obecnie:

W kursie Iszym uczennic . .	25
„ „ IIgim „ . .	23
„ „ IIIcim „ . .	20
Na kursie uzupełniającym „ . .	10
Razem . .	78.

„Oprócz tego jest około 15 dziewcząt, które po ukończeniu szkoły pozostają w stałej styczności z zakładem, otrzymują zamówienia i dostarczają wyrobione przez siebie koronki.

„W ciągu zimy przybywa zwykle jeszcze 12—15. uczennic, które w lecie zostają w domu, przy gospodarstwie.

„Oprócz kierowniczki szkoły, p. Józefy Neużilowej, zajętych jest jeszcze w szkole tej trzy nauczycielek pomocniczych, góralek, które sobie szkoła sama wykształciła — mianowicie:

„Nauczycielki koronkarki: Anna Ustupska i Ludwika Rojówna, i nauczycielka rysunków: Agnieszka Toporówna.

„Przy pomocy tej ostatniej wprowadziła kierowniczka zupełnie nowe wzory koronek różnych technik, oparte na motywach ornamentów miejscowych. Wzory te do wiadomości Prześwietnej Komisyi niniejszem przedkładam. Nowe te wzory nadadzą w krótkim czasie wyrobom koronkarskim Zakopańskim znamię oryginalne i charakterystyczne, tak, że koronki te, co do jakości, równające się najlepszym wyrobom zagranicznym, odróżniać się będą od nich nowym, charakterystycznym, a szczególniej wdzięcznym rysunkiem. Motywa, użyte do wzorów, wzięte są częściowo z flory zakopańskiej, przeważnie zaś z ozdób, znachodzących się w chatach góralskich, jako wyszywania, rzeźby i t. p.

„Szkoła zakopańska w ciągu kilkoletniego swojego bytu potrafiła nietylko dla siebie wykształcić nauczycielki, ale dostarczyła już nadto nauczycielek i do innych zakładów — a mianowicie:

1. Panna Agnieszka Walczakówna, córka górala-rolnika z Zakopanego, jest nauczycielką w krajowej szkole koronkarskiej w Muszynie.

2. „P. Klementyna Schmidtówna, córka kowala z Kuźnic Zakopańskich, jest nauczycielką w szkole koronkarskiej pani Wikszemskiej w Wilnie.

3. „P. Klementyna Dawidek również z Kuźnic Zakopańskich jest nauczycielką koronkarstwa w jednym z zakładów warszawskich.

4. „P. Łucya Kriegerówna, córka b. rządcy w Zakopanem, jest nauczycielką wyrobu koronek w wyższej szkole żeńskiej w Królewcu.

5. „P. Marya Horvat-Bohaczek, córka leśniczego z Kościelisk, jest nauczycielką koronkarstwa w szkole żeńskiej w Kesmarku.

6. „P. Elza Riedig, córka b. pełnomocnika zarządu dóbr w Zakopanem jest nauczycielką koronkarstwa w szkole żeńskiej w Dallberg koło Salzburga.“

Szkoły koronkarskie w Kańczudze i Muszynie.

Sprawozdanie to zaiste chlubne daje świadectwo o wynikach działalności tego zakładu krajowego.

Obie inne szkoły koronkarskie: w Muszynie i w Kańczudze znajdują się w normalnym toku rozwoju.

Klasztorna szkółka koronkarska w Przeworsku.

Gdy zaś p. d. 21. Lutego br. L. 7687. wezwani zostaliśmy do przedłożenia Wysokiemu Wydziałowi wniosków względem subwencyonowania szkółki koronkarskiej, założonej w klasztorze Sióstr Miłosierdzia w Przeworsku, poruczyła Komisya zbadanie tej sprawy na miejscu p. Ludwikowi Wierzbickiemu, jako stałemu referentowi spraw szkół koronkarskich w jej gronie.

Nauka koronkarstwa w Bobowej.

P. d. 8. Czerwca br. L. 400. mieliśmy zaszczyt przedłożyć Wysokiemu Wydziałowi wniosek względem urządzenia w Bobowej, w powiecie Grybowskim, czasowego kursu koronkarstwa.

* * *

Petycya K. Rojowskiego w sprawie zaprowadzenia w Kałuskiem szkółek haftu wiejskiego.

Uchwałą Wysokiego Sejmu z dnia 11. Stycznia b. r. przekazaną została Wysokiemu Wydziałowi do ścisłego zbadania w porozumieniu z komisyą krajową dla spraw przem. i do zdania Sejmowi sprawy na następnej sesyi, petycya p. Kazimierza Rojowskiego z Humenowa, w powiecie Kałuskim o subwencyę z funduszu krajowego na założenie szkółek haftu wiejskiego.

Z dołączonych do petycyi próbek haftów włościanek humenowskich Komisya przyszła do przekonania, iż państwo Rojowscy powzięli wcale szczęśliwą myśl aplikacyi haftów huculskich do ozdoby bielizny stołowej, ręczników, koszul nocnych i t. p. przedmiotów, które mogą znaleźć łatwy odbyt w klasach zamożniejszych — nastręczając włościankom miły i korzystny zarobek w chwilach wolnych od zajęć gospodarskich.

Wyrażając niniejszem zasłużone uznanie trafności tego pomysłu, Komisya nie widzi jednak powodu do zakładania formalnej „szkoły“ dla nauki włościańskich haftów, których technika z natury swej jest nader prostą i łatwą do pojęcia. Każda zręczniejsza dziewczyna wiejska może przyswoić sobie tę umiejętność bez wielkiego mozołu, gdy tylko znajdzie się ktoś, kto umiejętnie wskazać potrafi robotnicy stosowny wzór do odrabiania, i dostarczy jej materyału. Zdaniem Komisyi — chcąc rozpowszechnić haft huculski pomiędzy ludem w innych okolicach, należy temu nadać od razu raczej charakter przedsiębiorstwa, t. j. produkcyi na zarobek obliczonej, niż szkoły.

Z tego wychodząc punktu widzenia, Komisya nie może oświadczyć się za uwzględnieniem petycyi p. Kazimierza Rojowskiego.

* * *

Warstat naukowy wyrobów galanteryjnych i zabawek dziecinnych we Lwowie.

Reskryptem z 3. Marca b. r. L. 7.941 Wysoki Wydział odstąpił nam do załatwienia petycyę p. Antoniego Holzmüllera, c. k. inżyniera w służbie zarządu państwowych domen i lasów we Lwowie, o subwencyę na urządzenie warstatu naukowego dla galanteryjnych towarów, zabawek dziecinnych, modeli i t. p. drobiazgowych wyrobów we Lwowie.

P. Holzmüller przedłożył Komisyi próbki swoich wyrobów, a nadto zwiedzili niektórzy członkowie jej osobiście pracownię p. Holzmüllera. Oględziny te przekonały ich, iż istotnie inżynier Holzmüller, jako technik zawodowy, który w młodszych latach był także nauczycielem rysunków w szkołach średnich, a ma talent i zamiłowanie do drobnych wyrobów ręcznych, mógłby zaszczepić u nas wyrób owych tanich towarów galanteryjnych, fabrykowanych zazwyczaj z różnodnych odpadków, skrawków i innego najtańszego materyału. Wyroby te dają za granicą wielkiej ilości robotników, a przeważnie robotnic po miastach, korzystny zarobek, bo sprzedawane bywają we wielkich masach, w szczególności w t. z. „tanich bazarach“.

Nie chąc jednak od razu zakładać „szkoły“ podobnych wyrobów, jak pragnął p. Holzmüller, z czego wynikłyby stałe zobowiązania dla fun-

duszu krajowego, ograniczyła się Komisya do tego, iż sprawozdaniem z 30. Kwietnia b. r. L. 6. przedłożyliśmy wniosek o udzielenie p. Holzmüllerowi na próbę na rachunek rubr. XVI. poz 247. budżetu kraj. na rok 1888 jednorazowo zasiłku w kwocie złr. 500 na sprawienie tokarki i innych przyborów i narzędzi, tudzież zapasu materyałów, z obowiązkiem przyjęcia do swej pracowni na rok bezpłatnie czterech uczniów lub uczennic. Członkowie Komisyi mają prawo zwiedzania jego pracowni, (znajdującej się we Lwowie, przy ulicy Zyblikiewicza nr. 3) a nadto obowiązany jest p. Holzmüller w ciągu roku urządzić wystawę swoich wyrobów, ażeby sąd publiczny wydał o nich wyrok.

Rok, na który powyższy układ z p. Holzmüllerem zawarto, liczy się od 15. Czerwca 1888.

* * *

Szkoła dla przemysłu artystycznego w Krakowie.

Pomiędzy petycyami, które przekazane zostały uchwałami Wys. Sejmu z 11. Stycznia b. r. „do zbadania w porozumieniu z Komisyą krajową dla spraw przemysłowych i zdania Sejmowi sprawy na najbliższej sesyi“ znajduje się także petycya gminy m. Krakowa o subwencyą z funduszu krajowego dla utrzymywanej przez nią szkoły dla artystycznego przemysłu.

Reskryptem Wys. Wydziału z dnia 11. Marca 1888 L. 10.506 wezwani zostaliśmy do przedłożenia wniosku w tej sprawie. Gdy jednakże równocześnie wdrożone zostały układy z c. k. Rządem względem połączenia krakowskiej szkoły miejskiej dla artystycznego przemysłu z tamtejszą c. k. państwową szkołą przemysłową, dlatego też Komisya — oczekując rezultatu tych układów, wstrzymała się z przedłożeniem wniosków w pomienionej sprawie.

* * *

Subwencyonowanie szkół handlowych.

Petycyę p. Ludwika Veltzego, utrzymującego prywatny kurs handlowy w Tarnopolu, i podanie kuratoryi prywatnego kursu handlowego w Stanisławowie o zasiłki (l. Kom. 112 i 123) załatwiliśmy wnioskiem, iżby Wysoki Wydział raczył udzielić im jednorazowo subwencyi po 100 złr. w. a. jednakże z innych funduszów, nie z rubryki przeznaczonej na cele przemysłowe.

Prywatny kurs handlowy w Stanisławowie wcielony został w ciągu r. b. do istniejącej tam szkoły przemysłowej uzupełniającej.

* * *

Stypendya.

Przy udzielaniu stypendyów kieruje się Komisya krajowa dla spraw premysłowych dwoma względami zasadniczemi:

najpierw, liczy się z potrzebą kształcenia nauczycieli fachowych i praktycznych instruktorów dla rozmaitych szkół przemysłowych, istniejących w kraju, lub takich, których założenie jest postanowionem;

następnie, dopomaga komisya młodzieży, kształczącej się w krajowych szkołach zawodowych w takim razie, jeżeli uczeń lub uczennica, pochodząc z dalszej okolicy, musi zamieszkać w miejscu istnienia zakładu. Tym sposobem upowszechnia się pożyteczny wpływ szkół przemysłowych i na dalsze okolice, ażeby one nie miały czysto lokalnego znaczenia.

Przy przyznaczeniu zasiłków drugiej z wymienionych tu kategoryj, żąda się się w regule, aby czynniki miejscowe, t. j. gminy lub powiaty przyczyniały się także do uzupełnienia stypendyum — na znak uznania potreby i pożytku zawodowego kształcenia zalecanych z ich strony kandydatów do stypendyum.

W wyjątkowych tylko wypadkach udzielane bywają stypendya w innym celu, jak np. dla rozwinięcia wyjątkowego talentu, lub dla zaszczepienia w kraju nowego rodzaju produkcyi przemysłowej i t. p.

W okresie, do którego odnosi się niniejsze sprawozdanie, uchwalone zostały ze strony Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych następujące stypendya:

L. bież.	Liczba i data załatwienia.	Nazwisko stypendysty.	Kwota zasiłku, i cel, dla którego stypendyum zostało przyznanem.
1.	413. 23/12. 1887.	Bereś Franciszek	10 zł. miesięcznie w Zakopanem w c. k. szkole przem. drzewnego.
2.	„ „ „	Bochenek Jan	5 zł. miesięcznie „ w c. k. szkole przem. drzewnego.
3.	77. 11/3. 1888.	Brozik Józefa	5 zł. miesięcznie „ szkoła koronkarska.
4.	„ „ „	Brozik Marya	5 zł. w Zakopanem szk. koronkar.
5.	413. 23/12. 1887.	Chaszczewicz Michał	10 zł. miesięcznie w Zakopanem, szkoła przem. drzewnego.
6.	„ „ „	Ciepła Karolina	5 zł. mies. w Zak. szk. koronk.
7.	327. 16/7. 1888.	Czyż Eliasz	70 zł. jednorazowo, na kurs dla metody biegłości ręcznej we Wiedniu.
8.	413. 23/12. 1887.	Domagała Wiktor	10 zł. mies. w Zakopanem, w c. k. szkole dla przem. drzewnego.
9.	„ „ „	Drozdowski Mikołaj	8 zł. mies. w Zakopanem, w c. k. szkole dla przem. drzewnego.
10.	„ „ „	Dziubiński Bazyli,	8 zł. mies. w Zakopanem, w c. k. szkole dla przem. drzewnego.
11.	77. 11/3. „	Galówna Marya	5 zł. mies. w Zakop. w szk. kor.
12.	„ „ „	„ Rozalia	5 zł. „ „
13.	„ „ „	Gąsiorówna Agnieszka	5 zł. m. „
14.	102. 8/3. „	Goligowski Antoni (rzeźbiarz)	300 zł. — na podróż w celu wykształcenia się na modelera keramicznego, dla użytku szkół garncarskich.

L. bież.	Liczba i data załatwienia.	Nazwisko stypendysty.	Kwota zasiłku, i cel, dla którego stypendyum zostało przyznanem.
15.	407. 19/12. 1888.	Gondek Franciszek	koszykarz — na dalsze kształcenie się zawodowe we Wiedniu.
16.	52. 17/4. „	Gruszecki Henryk	500 zł. jednor. — na podróż w celu wykształcenia się na fachowego inspektora szkół tkackich.
17.	385. 19/12 „	Gorecki Józef	10 zł. miesięcznie — w c. k. szkole zawodowej ślusarskiej w Królodworze (dodatek do stypendyum rządowego).
18.	77. 11/3. 1888.	Hawlówna Anna	5 zł. mies. w Zak., w szk. kor.
19.	413. 23/12. 1887.	Jarząbek Stanisław	6 zł. mies. w Zakopanem, w c. k. szkole dla przem. drzewnego.
20.	„ „ „	Korybutiak Eugeniusz	10 zł. mies. — w Zakopanem, w c. k. szkole dla przem. drzewnego.
21.	408. 31/12 1887.	Kurczyński Emil	35 zł. miesięcz. we Wiedniu, w Muzeum technolog. na wyższym kursie stolar.
22.	413. 23/12. „	Kurkowski Jan	5 zł. mies. w Zakopanem, w c. k. szkole dla przem. drzewnego.
23.	364.	Kwolk Walenty	30 zł. — w warstacie naukowym tkackim w Błażowej
24.	413. 23/12. „	Lorenc Franciszek	10 zł. mies. w Zakopanem, w c. k. szkole dla przem. drzewnego.
25.	77. 11/3. „	Morusarzówna Wiktorya	5 zł. mies. — w Zakopanem, szkoła koronk.
26.	408. 22/12 „	Merunowicz Stanisław	35 zł. mies., we Wiedniu w Muzeum technologicznem — na wyższym kursie stolarstwa.
27.	413. 2/1. „	Mozdyniewicz Władysł.	10 zł. — w Zakopanem, w c. k. szkole dla przem. drzewnego.
28.	„ „ „	Niemiec Jan	6 zł. mies., w Zakop., w c. k. szk. dla przem. drzewnego.
29.	„ „ „	Nosalik Paweł	5 zł. mies. „ „ „
30.	364.	Olbrycht Jan	30 zł. — w warstacie naukowym tkackim w Błażowej.
31.	443. 23/12. „	Paszkiewicz Błażej	10 zł. mies. w Zakopanem, w c. k. szkole dla przem. drzewnego.
32.	453. 31/16. „	Pększyc Józef (nauczyciel)	105 zł. jednoraz. — w Muzeum technologicznem we Wiedniu.
33.	327. 6/7. 1888.	Piotrowski Stanisław	70 zł. jednoraz. — na kurs metody nauki biegłości ręcznej we Wiedniu.
34.		Piotrowska Stefania	150 zł. na rok — w c. k. szkole dla przem. artystycznego we Lwowie.
35.	139. 8/4 „	Popiel Antoni	150 zł jednoraz. — do Muzeum dla sztuki i przemysłu we Wiedniu — dla nauki rzeźbiarstwa dekoracyjnego.
36	413 23/12. 1887.	Podgórski Edward	6 zł. miesięcznie — w Zakopanem, w c. k. szkole dla przemysłu drzew.

L. bież.	Liczba i data załatwienia.	Nazwisko stypendysty.	Kwota zasiłku, i cel, dla którego stypendyum zostało przyznanem.
37.	77. 11/3. 1887.	Rozegnał Anna	5 zł. mies. — w Zakopanem, szk. koronkarska.
38.	444. 31/12. „	Setla Karolina	100 zł. jednorazowo — w Wiązownicy, dla nauki koszykarstwa.
39.	77. 11/3. 1888.	Skupień Filomena	5 zł. mies. — w Zakopanem, w szkole koronkarskiej.
40.	174. 8/4. „	Strażyńska Wanda	35 zł. mies. — we Wiedniu, w Muzeum dla sztuki i przemysłu — dla nauki drzeworytnictwa.
41.	263. 26/6 „	Szczepankówna Anna	50 zł. jednoraz. — w c. k. szkole dla przem. artystycznego we Lwowie (hafciarka z Makowa).
42.	413. 23/12. „	Terczka Robert	6 zł. mies. — w Zakopanem, w c. k. szkole dla przem. drzewnego.
43.	„ „ „	Tomaszewski Jakób	6 zł. mies. — w Zakopanem w c. k. szkole dla przem. drzewnego.
44.	113. 22/1. 1888.	Ziemba Wojciech	10 zł. mies. — w Zakopanem, w c. k. szkole dla przem. drzewnego.
45.	73. 26/3 „	Ziobroń Zygmunt	8 zł. mies. — w szkole bednarstwa i kołodziejstwa w Kamionce strumiłowej.

Z powyższego zestawienia okazuje się, że wykazane tu stypendya rozdzielają się wedle celu swojego przeznaczenia w następujący sposób:

		Ilość stypendystów.
a)	W c. k. szkole dla przemysłu drzewnego w Zakopanem	18
b)	W krajowej szkole koronkarskiej w Zakopanem	10
c)	W c. k. szkole dla przemysłu crtystycznego we Lwowie	2
d)	W Muzeum technologicznem we Wiedniu — na wyższym kursie stolarstwa	2
e)	Dla zawodowego kształcenia się w tkactwie .	3
f)	„ „ „ „ w koszykarstwie	2
g)	„ „ „ „ w modelowaniu keramicznem	1
h)	Dla zawodowego kształcenia się w ślusarstwie artystycznem	1
i)	Dla zawodowego kształcenia się w kołodziejstwie i bednarstwie	1
k)	Dla zawodowego kształcenia się w rzeźbiarstwie dekoracyjnem	1
l)	Dla zawodowego kształcenia się w drzeworytnictwie	1
m)	Dla kształcenia się na nauczycieli biegłości ręcznej metodą szwedzką	3
	razem .	45

Nadto w ośmiu wypadkach udzielono przyrzeczeń na udzielenie stypendyów warunkowe.

PP. Władysławowi Rebczyńskiemu, kustoszowi miejskiego Muzeum przemysłowego we Lwowie, przyznano 200 zł. Kazimierzowi Bruchnalskiemu, dyrektorowi c. k. zawodowej szkoły ślusarskiej w Świątnikach, 30 zł. tytułem zasiłku na zwiedzenie jubileuszowej wystawy przemysłowej we Wiedniu.

O uchwaleniu kwoty 3.000 zł. na stypendya dla 15 nauczycieli, którzy wysłani być mają na pięciomiesięczny kurs przygotowawczy jako kandydaci na nauczycieli szkół przemysłowych uzupełniających, który ma odbyć się w bieżącym roku szkolnym w c. k. wyższej szkole przemysłowej w Krakowie z rozporządzenia c. k. Ministerstwa oświaty, była mowa w rozdziale, traktującym o czynnościach organizacyjnych Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych w zakresie szkół przemysłowych uzupełniających (str. 9.)

* * *

Pożyczki na cele popierania przemysłu.

W myśl §. 4. statutu Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych, współdziałanie jej z Wysokim Wydziałem krajowym w sprawach rozdawnictwa pożyczek i zapomóg na cele popierania przemysłu z przeznaczonych na ten cel w budżecie krajowym funduszów, ma charakter doradczy. Uchwały Komisyi, w ten zakres wchodzące, bywają też przedkładane Wysokiemu Wydziałowi w formie wniosków.

Cztery rodzaje podań o pożyczki lub zapomogi na cele przemysłowe napływają zazwyczaj do Wydziału krajowego, a względnie do Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych:

a) Prośby, mające na celu tworzenie nowych lub rozwinięcie istniejących zakładów dla nauki przemysłowej;
b) prośby o kredyt, a względnie o zasiłki dla spółek przemysłowych i handlowych;
c) prośby o pomoc finansową dla przedsiębiorstw, mających na celu wprowadzenie do kraju nowych, lub rozwinięcie początkujących rodzajów zarobkowości przemysłowej;

a wreszcie:

d) różne inne prośby o zasiłki pieniężne — przeważnie zaś prośby rękodzielników, którym źle powodzi się o wspomożenie ich warstatów.

Wedle dotychczasowej praktyki, Komisya krajowa dla spraw przemysłowych najżyczliwiej traktowała podania, które zmierzają do szerzenia w klasach przemysłowych nauki fachowej, lub podnoszenia wartości ich wyrobów w ogólności.

Następnie szły podania spółek, które są zawsze wyrazem zbiorywych usiłowań, i zwykle — chociaż nie wielkiemi rozporządzają środkami, przecież bardzo skutecznie i dobroczynnie wpływają na rozwój przemysłu pewnych miejscowości, lub nawet okolic całych. Szczególniej użytecznym okazał się wpływ spółek dla rozwoju przemysłu domowego.

Prośby o pożyczki lub zasiłki na przepsiębiorstwa, które mogą zaszczepić w kraju nowe gałęzie przemysłu, i dopomódz do zastąpienia obcokrajowych towarów wyrobami swojskiemi, zasługują niewątpliwie na sympatyczne traktowanie, lecz w każdym razie względy na bezpieczeństwo funduszu krajowego, który ma być zaangażowanym, i na żywotność przedsięwzięcia, muszą tu być rozstrzygającemi.

Inne petycye zapomogowe traktowała Komisya zasadniczo w ten sposób, iż nie przyznawała zapomóg, które miałyby cechę wsparć dobroczynnych, dogodnych dla jednostek, lecz bez znaczenia dla ogólnych interesów przemysłu krajowego.

Na posiedzeniu Komisyi krajowej dla spraw przemysłu domowego i rękodzielniczego z dnia 22. Października 1887 uczynił co do rozdawnictwa pożyczek z krajowego funduszu przemysłowego dr. Zgórski wniosek zasadniczy, ku temu zmierzający, ażeby zamiast rozdrabniać ów fundusz na luźne przedsiębiorstwa, poświęcone celom różnorodnym, skoncentrować raczej pomoc kraju na pewną ograniczoną ilość grup przemysłowych, posiadających wybitne znaczenie ekonomiczne dla kraju, i wspomagać je większemi sumami, ażeby przyspieszyć ich rozwój — i tak kolejno iść wedle pewnego systemu do coraz nowych grup.

W tym przedmiocie powzięła Komisya krajowa dla spraw przemysłu domowego i rękodzielniczego na ostatniem posiedzeniu, które odbyło się 27. Listopada 1887 r. uchwałę następującej osnowy:

„Komisya odracza merytoryczne załatwienie wniosku dr. Zgórskiego aż do czasu skompletowania jej składu liczniejszemi siłami fachowemi. Wszakże już teraz oświadcza się Komisya za popieraniem na większą skalę przemysłu tkackiego i skórnego, o ile na poparcie zasługujące przedsiębiorstwa z tych gałęzi przemysłu zgłoszą się do Komisyi o pomoc".

W ciągu dyskusyi nad wnioskiem dr. Zgórskiego oświadczyła się Komisya krajowa dla spraw przemysłu domowego i rękodzielniczego zasadniczo przeciwko bezpośredniemu angażowaniu kraju w ryzyko jakiegokolwiek przedsiębiorstwa przemysłowego, dopuszczając tylko albo udzielanie bezzwrotnych zasiłków w miarę rozporządzalnych na ten cel środków, albo też kredytu za odpowiedniem jego ubezpieczeniem.

Sejmowa komisya przemysłowa, a za nią i Wysoki Sejm aprobował w zupełności to zasadnicze stanowisko Komisyi krajowej dla spraw przemysłu domowego i rękodzielniczego.

Fabryczna blicharnia i apretownia płótna w Krośnie.

Działając w duchu określonych powyżej zasad, Komisya krajowa dla spraw przemysłowych oświadczyła się pod dniem 10. Kwietnia 1888. L. 175 przeciwko uwzględnieniu podania Zwierzchności gminy miasta Krosna z dnia 8. Stycznia b. r. L. 50 zmierzającego ku temu, iżby w tem mieście Wysoki Wydział krajowy założył fabryczną blicharnię i apretownię płótna, który to zakład miałby w takim razie cechę przedsiębiorstwa „krajowego". W odnoszącym się do tego przedmiotu komunikacie oświadczyła jednak Komisya, iż „byłaby gotową wspierać jaknajżyczliwiej powstanie fabrycznego blichu i apretury płótna w Krosnie, gdyby zakład podobny powstał tam na realnych podstawach, i pod zarządem, zasługującym na zaufanie".

Niebawem też nadarzyła się sposobność do spełnienia tego przyrzeczenia.

Wpłynęła bowiem do Wysokiego Wydziału krajowego odstąpiona nam do objawienia opinii p. d. 27. Maja b. r. L. 19.104 deklaracya pp. Stanisława Starowiejskiego, Augusta Gorajskiego, Waleryana Stawiarskiego, Jana Trzecieskiego, Augusta hr. Stojowskiego i Wiktora Klobassy, mocą której zobowiązali się założyć w Krosnie, łącznie z gminą tego miasta, w formie spółki udziałowej przedsiębiorstwo fabrycznej blicharni i apretowni płótna, jeżeli uzyskają przyrzeczenie odpowiedniego kredytu z funduszu krajowego.

Podanie to stanowiło przedmiot wszechstronnego i ścisłego roztrząsania w łonie Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych. Specyalny podkomitet, złożony z Szefa departamentu II. Wydziału krajowego, tudzież pp. Juliusza Bykowskiego profesora technologii mechanicznej w c. k. szkole politechnicznej we Lwowie i Franciszka Zimy, który przez dłuższe lata pracował zawodowo w angielskich fabrykach tkackich, przeprowadzono najpierw przedwstępną pertraktacyę z zastępcą konsorcyum krośnieńskiego, posłem Augustem Gorajskim, a nadto wydelegowano na miejsce p. Henryka Gruszeckiego, ażeby w Krosnie i w okolicy zbadał warunki technicznego przeprowadzenia, tudzież prawdopodobieństwo rentowności projektowanej fabryki.

Na podstawie tak przygotowanego materyału, przystąpiła Komisya do obrad nad tym projektem w plenum.

I. gal. Towarzystwo dla fabrycznego blichu i apretury płótna w Krosnie, stawia sobie za zadanie: *a)* sprowadzać przędzę we większych ilościach z zagranicy, rozdawać takową tkaczom okolicznym na własny rachunek do wyrobu tkanin, i apretować gotowy wyrób we własnej fabryce; *b)* urządzić w fabryce około 20 krosien z maszynkami żakardowskiemi do tkanin wzorzystych, do jakich tkacze wsiowi nie posiadają odpowiednich urządzeń — a wreszcie; *c)* apretować towary innych Towarzystw tkackich.

Towarzystwo zamyśla zatrudniać na swój rachunek 700—800 tkaczy, i apretować rocznie około 30.000 sztuk płótna rozmaitego gatunku tak z okolicy Krosna i Jasła, jak niemniej także na rachunek innych w kraju istniejących spółek tkackich, jak n. p. w Korczynie, Błażowej, Łańcucie, Kosowie, Glinianach i t. d.

Kapitał zakładowy spółki preliminują założyciele w kwocie 75 000 zł. kapitał zaś obrotowy na początek na 25.000 zł. — razem 100.000 zł. w. a.

Zdaniem Komisyi kapitał 100.000 zł. jest może za szczupłym na podobne przedsiębiorstwo. Lecz spodziewać się należy, że gdy interes okaże się żywotnym, o czem wątpić nie ma powodu, to nie będzie zbyt trudno o powiększenie środków obrotowych spółki, gdy na początek kwota 100.000 zł. wystarczyć powinna. A ponieważ osobista zamożność i poważne stanowisko obywatelskie wymienionych powyżej członków konsorcyum założycieli spółki dają dostateczną, zdaniem Komisyi, gwarancyę bez-

pieczeństwa pożyczek z funduszu krajowego, na które ci panowie liczą, i gdy z dotychczasowych badań i kombinacyj można wnosić, że projektowane przedsiębiorstwo blichu i apretury płótna w Krosnie przedstawia warunki rentowności i dla ogólnego rozwoju przemysłu tkackiego w kraju byłoby nader pożądanem — przeto w sprawozdaniu z dnia 30. Lipca b. r. L. 289 Komisya krajowa dla spraw przemysłowych miała zaszczyt przedłożyć Wysokiemu Wydziałowi w tym przedmiocie wnioski następujące:

1. Komisya oświadcza się za udzieleniem z krajowego funduszu przemysłowego na założenie fabrycznej apretowni płótna w Krosnie gronu założycieli, na ich kredyt osobisty, kwoty 25.000 zł. w. a. tytułem pożyczki bezprocentowej, zwrotnej w dziesięciu latach, począwszy od czwartego roku po podjęciu pożyczki.
2. Po urządzeniu i wprowadzeniu w ruch zakładu, miałby być spółce otwarty dalszy kredyt na 3% do 25.000 zł. w. a.

Dodatkowo do powyższych wniosków zaproponowała także Komisya, ażeby Wysoki Wydział powołać raczył jako biegłego w rzeczy do objawienia opinii fachowej co do warunków technicznych urządzenia fabrycznej apretowni płótna w Krośnie p. Wiktora Drzymuchowskiego, wykształconego zawodowo przy pomocy stypendyów z funduszu krajowego w blichu, apreturze i farbowaniu tkanin, a obecnie zatrudnionego w fabrykach tkackich w Żyrardowie, w Królestwie Polskiem.

Organizacya spółki znajduje się w toku.

I. Związkowa garbarnia w Rzeszowie.

Drugą sprawą kredytową, mającą rozleglejsze znaczenie organizacyjne dla licznej klasy przemysłowców, którą zajmowała się Komisya w ubiegłym peryodzie, jest wniosek względem udzielenia z krajowego funduszu przemysłowego kredytu w wysokości 20.000 zł. oprocentowanego w stosunku 3% rocznie, z 10-letnim terminem umorzenia Towarzystwu I. Związkowej garbarni w Rzeszowie, stowarzyszeniu zarejestrowanemu z ograniczoną poręką.

Obok zboża i drzewa, wywóz bydła opasowego stanowi trzeci z rzędu najważniejszy artykuł handlu wywozowego naszego kraju. Z większą korzyścią ekonomiczną dla kraju moglibyśmy wywozić mięso surowe, gdybyśmy w kraju posiadali zakłady, zdolne do przemysłowego zużytkowania skór i innych ubocznych artykułów, uzyskiwanych przy biciu bydła na większą skalę. Wywóz skór surowych także stanowi ważną rubrykę w wykazach eksportu galicyjskiego *). Szewcy stanowią znów najliczniejszą warstwę

---

*) Według rocznika statystyki Galicyi, wydanego w r. z. przez oddział statystyki przemysłu i handlu krajowego biura statystycznego, oddała kolej Karola Ludwika innym kolejom w r. 1885. do dalszego transportu z Galicyi:

a) wołów, buhajów i krów	sztuk	76.899
b) nierogacizny	„	423.698
c) owiec	„	223.708
Razem	sztuk	724.305

bydła rzeźnego i 1.097 ton à 1.000 klgr. skór surowych. (Rocznik 1886. str. 218 i 219).

w klasie rękodzielników. Ze względu przeto na te faktyczne okoliczności, Komisya zaliczyła pracę nad racyonalną organizacyą przemysłu skórnego w kraju — obok organizacyi tkactwa, do główniejszych zadań w programie swoich czynności.

Pierwszym celem, do którego zmierza organizacya przemysłu skórnego w Galicyi, jest to, ażeby uczynić go zdolnym do podejmowania się dostaw w znaczniejszych partyach, n. p. po 100.000 par butów dla c. k. wojska i t. p. Ażeby cel ten osiągnąć, wspiera się kredytem stowarzyszenia produkcyjne szewców, a przedewszystkiem dąży się do rozwoju gospodarstwa swojskiego.

Oto myśl przewodnia, którą kierowała się Komisya, proponując Wysokiemu Wydziałowi przyznanie znaczniejszego kredytu z krajowego funduszu przemysłowego dla Towarzystwa I. Związkowej garbarni w Rzeszowie.

Fabryki tarnowskie.

Miasto Tarnów odznacza się pomiędzy wszystkiemi miastami krajowemi szczególniej ożywionym ruchem fabrycznym. Komisya krajowa dla spraw przemysłowych miała sposobność zajmować się podaniami o pomoc z krajowego funduszu przemysłowego pięciu przedsiębiorstw fabrycznych z Tarnowa i okolicy, mianowicie: większej fabryki maszyn, huty szkła, kaflarni, fabryki cykoryi i garbarni.

Dla zbadania tych zakładów na miejscu, wydelegowała Komisya z grona swojego pp. prof. Jana Frankego i dra Alfreda Zgórskiego; ten ostatni zwiedził zarazem i jedną fabrykę cykoryi pod Krakowem.

Na podstawie ich sprawozdania oparła Komisya wnioski swoje względem udzielania kredytu owym przedsiębiorstwom.

Z siedmiu petycyj L. s. 354, 609, 661, 687, 734, 925 i 953, przekazanych Komisyi do objawienia zdania w myśl uchwały sejmowej z 17. Stycznia b. r. powziętej przy załatwieniu sprawozdania sejmowej Komisyi przemysłowej o czynnościach Wys. Wyddziału krajowego w zakresie wspierania przemysłu przez pożyczki i zasiłki, Komisya zaleciła do uwzględnienia jedną tylko petycyę, Adama Łokocza (L. s. 925), konwisarza ze Lwowa, ażeby umożliwić mu wzięcie udziału w konkursie rękodzielniczym, rozpisanym przez Zarząd miejskiego Muzeum przemysłowego we Lwowie, z pewnym wyrobem jego własnego pomysłu, który wedle zdania biegłych w rzeczy, zasługuje na poparcie

Ponieważ z każdym rokiem zwiększa się suma pożyczek, udzielanych z krajowego funduszu przemysłowego rozmaitym stowarzyszeniom udziałowym, zajmującym się przedsiębiorstwami przemysłowemi, i obecnie powstaje krajowy fundusz przemysłowy w stosunku kredytowym z 30 niemal spółkami, z sumą wierzytelności przeszło 70.000 zł, dlatego pod dniem 8. Sierpnia b r. L. 346 Komisya miała zaszczyt zaproponować, ażeby Wysoki Wydział raczył wejść w układ stały, na wzór Banku krajowego i gal. Kasy oszczędności we Lwowie, ze „Związkiem stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych“, jako organem fachowym do wykonywania kontroli buchhal-

terycznej nad gospodarką rachunkową w łonie spółek, korzystających z kredytu z funduszu krajowego.

Niemiłe doświadczenie, poczynione w tym względzie co do niektórych spółek, aż nadto usprawiedliwiają potrzebę ścisłej kontroli rachunkowej nad ich zarządami.

* * *

Zasiłki bezzwrotne.

Z wniosków Komisyi o udzielenie zasiłków bezzwrotnych — oprócz tych, o których już powyżej uczynioną była wzmianka, wspominamy jeszcze następujące:

Pod d. 6. Maja b. r. L. 199 przedłożyła Komisya Wysokiemu Wydziałowi następujące pismo:

„Reskryptem z dnia 27. Maja 1887. L. 17.039 raczył Wysoki Wydział wyasygnować dla zarządu Muzeum przemysłowego miejskiego we Lwowie zasiłek w kwocie zł. 500 tytułem subwencyi na nagrody konkursowe dla rzemieślników za wykonanie projektów i przedmiotów celujących z dziedziny przemysłu rękodzielniczego. Równocześnie otrzymała Komisya krajowa dla spraw przemysłu domowego i rękodzielniczego wezwanie, iżby wyraziła opinię swoją co do prośby, wyrażonej w sprawozdaniu zarządu Muzeum przemysłowego miejskiego we Lwowie z dnia 31. Marca 1887. L. 32 o stałą subwencyę na cel wyżej wskazany, jak również co do prośby, zawartej we wniesionem do Sejmu podaniu Towarzystwa politechnicznego we Lwowie o wyznaczenie funduszu na tworzenie zbiorów wzorowych przedmiotów, modeli, narzędzi pomocniczych i warstatów przy specyalnych szkołach przemysłowych.

„Komisya krajowa dla spraw przemysłowych ma zaszczyt odpowiedzieć na powyższe wezwanie co następuje:

„Uznając w całej pełni użyteczność konkursów o nagrody za godne odznaczenia wyroby przemysłu rękodzielniczego, Komisya wstrzymuje się na razie od postawienia wniosku o stałe wyznaczenie na ten cel zarządowi Muzeum przemysłowego miejskiego we Lwowie zasiłku rocznego z funduszów krajowych. Zważywszy bowiem, iż zarząd lwowskiego Muzeum teraz właśnie przystąpił do rozpisania konkursu, sądzi przeto Komisya, że byłoby już zbytecznem nowy na ten cel zasiłek wyznaczać w bieżącym roku tejże samej instytucyi. Dlatego pozwalamy sobie zaproponować, ażeby w bieżącym roku raczył Wysoki Wydział taką samą subwencyę na nagrody konkursowe za odznaczające się wyroby rękodzielnicze, jaką w przeszłym roku otrzymał zarząd lwowskiego Muzeum przemysłowego, wyznaczyć zarządowi Muzeum techniczno-przemysłowego w Krakowie.

„I w ówczas też, gdy wiadome już będą rezultaty obu konkursów: we Lwowie i w Krakowie, Komisya krajowa będzie w możności oświadczyć się co do pytania, czy należy preliminować każdego roku stale w budżecie krajowym odpowiednie kwoty na podobne konkursa, i jak te konkursa powinne być urządzane, ażeby jak najlepszy odnosiły skutek?

„Co się zaś tyczy projektu tworzenia przy szkołach przemysłowych zbiorów wzorowych przedmiotów, modeli, narzędzi pomocniczych i warstatów, Komisya krajowa dla spraw przemysłowych również uznaje potrzebę i użyteczność zaopatrywania szkół przemysłowych w naszym kraju w podobne zbiory. Lecz zdaniem Komisyi, kwestya ta nie może być zgeneralizowaną, tylko musi specyalnie traktowaną przy każdej szkole z osobna — a to odpowiednio do właściwości fachowych, do sił intellektualnych, jakiemi każdy zakład rozporządza, a wreszcie z należytem uwzględnieniem także i rozporządzalnych funduszów. Właściwym zaś momentem do czynienia wniosków w tej mierze, jest zdaniem Komisyi pora, gdy układa się dla poszczególnych zakładów preliminarz roczny. Tak dotychczas postępowała Komisya, i nie inaczej też zamierzamy traktować zaopatrywanie szkół przemysłowych w pomocnicze zbiory naukowe w przyszłości, zawsze zresztą zwracając na ten przedmiot najtroskliwszą uwagę, jako na środek nader ważny do spotęgowania użyteczności każdej szkoły przemysłowej.

„W duchu powyższych uwag kończymy wnioskiem:

„Raczy Wysoki Wydział na rach. rubr. XVI. poz. 243 budżetu krajowego na rok 1888. wyasygnować kwotę 500 zł. na nagrody konkursowe za wyroby rękodzielnicze, odznaczające się szczególnemi zaletami technicznego wykończenia, lub artystyczną wytwornością do rozporządzenia zarządu Muzeum techniczno-przemysłowego w Krakowie“.

P. d. 10 Marca b. r. L. 86 przedłożyliśmy wniosek względem udzielenia gminie m. Przemyśla zasiłku bezwrotnego w kwocie 1000 złr. na założenie miejskiego bazaru wyrobów krajowych imienia Mikołaja Zyblikiewicza, mianując ze swojego grona stałym delegatem swoim w zarządzie instytucyi, dra Faustyna Jakubowskiego z Krakowa.

P. d. 11. Marca b. r. L. 141 zaproponowaliśmy udzielenie zasiłku w kwocie złr. 300 w. a. dla zakładu szycia w Krakowie, utrzymywanego przez nauczycielki i ukończone uczennice tamtejszych znakomitych szkół robót kobiecych.

Dla 11 uczniów ukończonych c. k. fachowej szkoły dla przemysłu drzewnego w Zakopanem upraszaliśmy o udzielenie zaliczki na zakupno narzędzi, ażeby ułatwić im rozpoczęcie samoistnych przedsiębiorstw.

* * *

Alegat 14. Przy układaniu preliminarza wydatków funduszu krajowego na cele popierania przemysłu w kraju na rok 1889 (alegat 14.) Komisya krajowa dla spraw przemysłowych kierowała się nie względami na wymogi pieniężne rozwijającego się z każdym rokiem zakresu jej działania, lecz przedewszystkiem na konieczną w dzisiejszym stanie finansów krajowych oszczędność. Dlatego też utrzymano — i to, o ile możności w niezmienionej

wysokości, tylko te pozycye, które muszą być wstawione w budżet ze względu na zapadłe już postanowienia Wysokiego Sejmu, lub wynikłe z nich dla funduszu krajowego zobowiązania w obec osób trzecich.

W całym preliminarzu na rok 1889 wydatków na cele popierania przemysłu znajdują się tylko dwie pozycye nowe — mianowicie:

a) zł. 2.500 w. a. na koszta zakładania i pierwszego uposażenia szkół przemysłowych uzupełniających, które w myśl uchwał Sejmu krajowego z dnia 11 Stycznia b. r. powstać mają w miejsce szkół wydziałowych męskich w Samborze, Śniatynie, Bochni, Wieliczce i Gródku, a nadto jeszcze „we wszystkich miastach i miasteczkach w Galicyi, w których potrzebę ich uzna c. k. Rząd i Wydział krajowy". Powyżej wyłuszczyliśmy czynności przygotowawcze w celu wykonania tego polecenia sejmowego przedsięwzięte. W preliminarzu budżetowym znajdują one wyraz w cyfrze nader skąpo obliczonej, 2.500 zł. w. a.

b) zł. 200 w. a. tytułem subwencyi na utrzymanre i 300 zł. na lepsze zaopatrzenie w maszyny do szycia i inne przybory naukowe pomocnicze szkoły specyalnej robót kobiecych w wyższej szkole dla dziewcząt PP. Benedyktynek w Przemyślu. Szkoła ta założoną została przez konwent PP. Benedyktynek przy pomocy znacznych ofiar pieniężnych osób prywatnych w roku szkolnym 1886/7; organizacyę ma prawidłową, opartą na statucie i planie nauk, zatwierdzonym przez c. k. Radę szkolną krajową p. d. 10. Października 1886 L. 14.067 ·/. ·/. posiada należycie przysposobione siły nauczycielskie, i zaraz w pierwszym roku istnienia ściągnęła nader liczną frekwencyę uczennic. Młody ten zakład posiada przeto wszystkie cechy publicznej użyteczności, które go czynią godnym poparcia ze strony kraju. Ten wzgląd skłonił Komisyę do przedłożenia Wys. Wydziałowi krajowemu wniosku, ażeby szkoła specyalna robót kobiecych w Przemyślu zaliczoną została do rzędu zakładów, subwencyonowanych z funduszu krajowego. Na wypadek przyjęcia tego wniosku przez Wys. Wydział krajowy, byłby wykonywany ze strony Komisyi dalszy dozór stały nad tą szkołą przez p. Bolesława Baranowskiego, c. k. Radcę szkolnego i członka Komisyi naszej.

Alegata ·/12 ·/13.

Zresztą zmierza zestawiony przez nas preliminarz wydatków funduszu krajowego na r. 1889 na cele przemysłowe (rubr. XVI. budżetu krajowego) w 11 pozycyach do podwyższenia wydatków w porównaniu z kwotami, na te same cele na rok 1888 uchwalone, a suma tych podwyższeń, łącznie z kwotą 3.000 zł. wyżwymienionych dwóch pozycyj nowych wynosi . . . . . zł. 9.452 w. a.

gdy zaś natomiast przy 15 pozycyach proponuje się zniżenie kredytu w porównaniu z uchwałami na rok 1888, i odpada pozycya 500 zł. jednorazowych datków dla stowarryszeń rękodzielniczych p. n. „Gwiazda" jednorazowo uchwalonych przez Wysoki Sejm — a przeto zniża się preliminarz rubr. XVI na rok 1889 w porównaniu z rokiem bieżącym w ogólności o . . . . . zł. 3.037 w. a.

przeto zwiększa się suma rubr. XVI budżetu krajowego preliminowana na rok 1889 o . . . zł. 6.415 w. a.

wynosi bowiem zł. 100.407 w. a. (w r. 1888 zł. 93.992 w. a.).

Powody podwyższeń proponowanych są przytoczone przy każdej pozycyi z osobna w szczegółowych preliminarzach pojedyńczych zakładów, lub w preliminarzu ogólnym.

* * *

W myśl powyższych uwag raczy Wysoki Wydział krajowy przedłożyć Sejmowi następujące wnioski:

I. Wysoki Sejm raczy przyjąć do wiadomości sprawozdanie z czynności Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych od wprowadzenia jej w życie, do końca Sierpnia 1888.

II. Sejm zgadza się na to, ażeby Komisya krajowa dla spraw przemysłowych służyła i c. k. Rządowi jako fachowy organ doradczy w sprawach szkolnictwa przemysłowego w zakresie, oznaczonym w reskrypcie c. k. Ministerstwa oświaty z 3. Kwietnia 1888 l. 610 / C. U. M.

III. Sejm zatwierdza ustanowione przez Komisyę krajową dla spraw przemysłowych zasady organizacyi szkół przemysłowych uzupełniających.

IV. Dalsze subwencyonowanie z funduszu krajowego kursów górnictwa i stolarstwa ozdobnego przy szkole przemysłowej uzupełniającej w Drohobyczu, tudzież kurs malarstwa pokojowego przy takiejże szkole w Jarosławiu ma ustać.

V. Szkoła stolarska w Stanisławowie, połączona dotychczas z tamtejszą szkołą przemysłową uzupełniającą, ma być zreorganizowaną jako zakład samoistny.

VI. Warstat naukowy garncarski w Toustem na lat 10 przechodzi na etat kraju.

VII. Upoważnia się Wydział krajowy, względnie Komisyę krajową dla spraw przemysłowych do przekształcenia warstatu naukowego tkackiego w Krośnie w fachową szkołę tkacką, w połączeniu z zakładem do wybijania kartonów do wyrobu tkanin wzorzystych, jak niemniej także pracownią dla wyrobu poprawnej konstrukcyi krosien.

Powyższem sprawozdaniem załatwia Komisya także petycye l. s. 387, 529, 922, 976 i 1133 uchwałą z 11. Stycznia 1888. przekazane przez Sejm Wysokiemu Wydziałowi „do ścisłego zbadania w porozumieniu z Komisyą krajową dla spraw przemysłowych, i do zdania Sejmowi sprawy na następnej sesyi".

We Lwowie, dnia 1. Września 1888.

Przewodniczący Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych
Marszałek krajowy:
Jan Tarnowski, m. p.

Wykaz alegatów.

Alegat	1.	Wykaz osobowy członków Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych.
„	2.	Regulamin „ „ „ „ „
„	3.	Instrukcya dla sekretarza „ „ „ „ „
„	4.	Reskrypt c. k. Prezydyum Namiestnictwa w przedmiocie subwencyonowania szkół przem. uzupełniających.
„	5.	Reskrypt c. k. Ministerstwa oświaty z 3. Kwietnia 1888 l. 610 w tejże samej sprawie.
„	6.	Sprawozdanie Komisyi w tejże samej sprawie.
„	7.	„ „ „ „ „
„	8.	„ „ „ „ „
„	9.	„ prof. J. Frankego z podróży inspekcyjnej dla zwiedzenia szkół przemysłowych uzupełniających.
„	10.	Zasady organizacyi szkół przem. uzupełniających *).
„	11.	Cennik krajowej keramicznej stacyi doświadczalnej.
„	12.	Statut szkoły specyalnej robót kobiecych w Przemyślu.
„	13.	Plan nauk szkoły specyalnej robót kobiecych w Przemyślu.
„	14.	Preliminarz wydatków na cele popierania przemysłu w kraju na r. 1889.
„	15.	Ze sprawozdań Henryka Gruszeckiego z podróży naukowej w celu obznajomienia się z organizacyą szkół tkackich za granicą.

*) **Uwaga.** Alegat 10. stanowi osobną broszurę, który nie może być do wszystkich egzemplarzy dołączony.

Skład osobowy

Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych.

Przewodniczący:

Hr. Tarnowski Jan, c. k. rzeczywisty tajny radca, marszałek krajowy, członek Izby Panów Rady państwa i t. d.

Zastępcy przewodniczącego:

Hr. Dzieduszycki Włodzimierz, c. k. rzeczywisty tajny radca, kawaler orderu żelaznej korony I-szej klasy, komandor franc. krzyża legii honorowej, „*officier de l'instruction public*“, członek Izby panów Rady państwa, członek c. k. Komisyi centralnej dla szkolnictwa przemysłowego, prezes Rady nadzorczej Muzeum przemysłowego miejskiego we Lwowie, kor. członek Akademii umiejętności w Krakowie i t. d.

Ks. Czartoryski Jerzy, c. k. rzeczywisty tajny radca, poseł na Sejm krajowy i do Rady państwa, członek c. k. Komisyi centralnej dla szkolnictwa przemysłowego i t. d.

Członek Wydziału krajowego, zasiadający w gronie Komisyi:

(z prawem zastępstwa przewodniczącego i kierujący biurem Komisyi):

Dr. Józef Wereszczyński, członek c. k. Rady szkolnej krajowej, c. k. Komisyi centralnej dla szkolnictwa przemysłowego, Rady nadzorczej miejskiego Muzeum przemysłowego we Lwowie, Rady nadzorczej fundacyi Stanisława hr. Skarbka i t. d.

Członkowie:

Baranowski Bolesław, c. k. radca szkolny.

Bykowski Juliusz*).

Fedorowicz Władysław, właściciel dóbr.

Franke Jan, p. z. profesor mechaniki przy c. k. szkole politechnicznej we Lwowie, członek czynny Akademii umiejętności i Tow. nauk ścisłych w Paryżu, prezes Towarzystwa politechnicznego we Lwowie i t. d.

---

*) Zrezygnował.

Dr. Jakubowski Faustyn, adwokat.

Hr. Lanckoroński Karol, c. k. podkomorzy, poseł na Sejm krajowy, dziedziczny członek Izby panów Rady państwa, członek kuratoryum c. k. austr. Muzeum sztuki i przemysłu we Wiedniu i t. d.

Laskowski Kazimierz, c. k. radca Namiestnictwa.

Mochnacki Edmund, prezydent miasta Lwowa.

Nawratil Arnulf, c. k. inspektor przemysłowy.

Schellenberg August, bankier.

Dr. Weigel Ferdynand, cesarski radca, poseł na Sejm krajowy, członek c, k. Komisyi centralnej dla szkolnictwa przemysłowego, szef biura Izby handlowo-przemysłowej w Krakowie, adwokat.

Wierzbicki Ludwik, poseł na Sejm krajowy, kawaler orderu Franciszka Józefa, c. k. konserwator pomników sztuki i starożytności, zast. dyrektora ruchu c. k. uprz. kolei Lwowsko-Czern.-Jasskiej i t. d.

Zacharjewicz z Lwigrodu Julian, architekt, p. z. profesor przy c. k. szkole politechnicznej we Lwowie, kaw. orderu żel. korony III. klasy, c. k. konserwator pomników sztuki i starożytności i t. d.

Dr. Zgórski Alfred, dyrektor Banku krajowego.

Zima Franciszek, dyrektor gal. Kasy oszczędności we Lwowie, zastępca prezesa Rady nadzorczej Muzeum przem. miejskiego we Lwowie.

L. 166.

Regulamin

czynności Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych.

§. 1.

Komisya krajowa dla spraw przemysłowych załatwia przynależne do niej sprawy na posiedzeniach pełnych lub przez swoje komisye specyalne.

§. 2.

Z mocy postanowień §. 9 statutu ustanawia się:

a) Sekcyę administracyjną, jako organ wykonawczy Komisyi;

b) dla badania i przygotowania spraw dwie komisye stałe: jedną, dla spraw przemysłu domowego, drugą dla spraw przemysłu rękodzielniczego. Od uchwały pełnej Komisyi zależy ustanawianie innych komisyj specyalnych, lub referentów fachowych.

§. 3.

Sekcya administracyjna składa się z sześciu we Lwowie zamieszkałych członków, a mianowicie z dwóch delegatów komisyi dla spraw przemysłu domowego, dwóch delegatów komisyi dla spraw przemysłu rękodzielniczego, i dwóch członków, z pełnej komisyi wybranych.

Przewodniczącym sekcyi administracyjnej jest szef departamentu II. Wydziału krajowego. Z pośród swoich członków wybiera sekcya zastępcę przewodniczącego.

§. 4.

Sekcya administracyjna odbywa swe posiedzenia zwyczajne co drugi wtorek. Posiedzenia nadzwyczajne może przewodniczący zwoływać w razach nagłych, nie cierpiących zwłoki, lub na żądanie dwóch członków sekcyi.

Do ważności uchwał potrzebną jest obecność przewodniczącego lub jego zastępcy, i trzech członków sekcyi.

§. 5.

Do zakresu działania sekcyi administracyjnej należy:

a) Zarząd funduszami w granicach uchwał pełnej komisyi;

b) przeprowadzanie rokowań z władzami, korporacyami, lub osobami prywatnemi, względem przykładania się do kosztów zakładania i utrzymania fachowych szkół przemysłowych i warstatów naukowych, które pełna komisya założyć postanowiła.

c) przedstawianie wniosków co do statutu, regulaminu i w ogóle urządzenia tych szkół i warstatów;

d) sprawowanie nadzoru zwierzchniczego nad zakładami, zostającemi pod opieką Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych;
e) zarządzanie tymczasowego zastępstwa nauczycieli w szkołach przemysłowych, utrzymywanych z funduszu krajowego;
f) przedstawianie wniosków względem ustanawiania stałych nauczycieli dla szkół przemysłowych;
g) przedstawianie wniosków względem udzielania zasiłków i pożyczek na cele przemysłowe z przeznaczonych na ten cel przez Sejm funduszów;
h) przedstawianie wniosków względem udzielania zasiłków i stypendyów przemysłowych;
i) układanie rocznego preliminarza i sprawozdania z czynności Komisyi;
k) w ogóle wykonanie wszystkich uchwał Komisyi pełnej, o ile te nie będą specyalnym komisyom lub pojedynczym członkom przydzielone.

§. 6.

Komisya dla spraw przemysłu domowego, złożona z ośmiu członków i Komisya dla spraw przemysłu rękodzielniczego, złożona z dziewięciu członków, wybierają z pomiędzy siebie przewodniczących i tychże zastępców. Do ważności uchwał każdej z tych Komisyj potrzebną jest obecność przewodniczącego lub jego zastępcy i trzech członków.

Do zakresu ich działania należy:
a) badanie stosunków i potrzeb poruczonego im działu przemysłu;
b) przedstawianie wniosków i opinij we wszystkich sprawach tyczących się przemysłu domowego, a względnie przemysłu rękodzielniczego;
c) przedstawianie wniosków względem zakładania nowych szkół lub warstatów naukowych;
d) przedstawianie wniosków względem wysyłania ludzi zawodowych za granicę dla badania dróg rozwoju obcej produkcyi przemysłowej;
e) udzielanie Komitetowi wykonawczemu wniosków względem preliminarza wydatków na cele przemysłu domowego lub rękodzielniczego;
f) przedstawianie wniosków, zmierzających do rozwoju muzeów przemysłowych i technologicznych stacyj doświadczalnych;
g) sprawy stowarzyszeń i przedsiębiorstw, mających na celu podniesienie przemysłu domowego lub rękodzielniczego w kraju;
h) mianowanie delegatów dla spraw swojego zakresu działania.

§. 7.

Komisya załatwia swe ekspedycye na zewnątrz przez departament II. Wydziału krajowego którego szef przydziela także akta komisyom lub referentom, o ile to co do poszczególnych spraw nie byłoby przesądzonem uchwałami Komisyi pełnej lub postanowieniami Marszałka krajowego, jako Prezesa Komisyi.

Komisye i referenci obowiązani są przedkładać opracowania swoje Komitetowi wykonawczemu za pośrednictwem szefa dep. II. Wydziału krajowego w celu umieszczenia ich na porządku dziennym obrad Komisyi.

§. 8.

Co do toku rozpraw mają być zachowywane ogólne zwyczaje parlamentarne. W wypadkach zachodzących wątpliwości rozstrzygają analogiczne przepisy regulaminu sejmowego.

Każdemu z członków Komisyi służy prawo czynienia wniosków. Stanowi się jednak zasadę, że wnioski samoistne, nie objęte porządkiem dziennym, nie mogą być rozstrzygane na tem sa-

mem posiedzeniu, na którem zostały przedstawione. Wchodzą one na porządek dzienny na podstawie sprawozdania właściwej komisyi fachowej, lub sekcyi administracyjnej.

O przebiegu obrad Komisyi pełnej mają być ogłaszane w pismach publicznych krótkie sprawozdania, zredagowane przez sekretarza.

§. 9.

Postanowienie szczegółowe co do sposobu załatwiania spraw przez biuro określa instrukcya dla sekretarza, stanowiąca integralną część niniejszego regulaminu.

§. 10.

Uchwalony przez Komisyę krajową dla spraw przemysłowych regulamin jej czynności, wraz z instrukcyą dla sekretarza, wymaga zatwierdzenia przez Wydział krajowy.

Alegat 3. do sprawozdania z czynności Komisyi kraj. dla spraw przemysłowych.

Instrukcya

dla sekretarza Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych.

§. 1.

Sekretarza mianuje Komisya pełna na podstawie wniosku sekcyi administracyjnej. Komisyi i sekretarzowi przysługuje obopólnie prawo wypowiedzenia wzajemnego stosunku z terminem trzymiesięcznym.

§. 2.

Biuro Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych pozostaje pod kierownictwem szefa departamentu II. Wydziału krajowego, a sprawy tego biura załatwia sekretarz według przepisów niniejszej instrukcyi.

§. 3.

W szczególności załatwia sekretarz następujące czynności:

a) utrzymuje w ewidencyi akta wpływające i wychodzące;
b) prowadzi protokoły obrad, odbywających się w gronie Komisyi i jej organów;
c) utrzymuje w ewidencyi stan funduszów rozporządzalnych na cele przemysłowe — a to przy pomocy oddziału rachunkowego Wydziału krajowego i Banku krajowego;

d) o ile członkowie Komisyi sami nie zreferują przydzielonych im spraw, załatwia je sekretarz, lecz każdy jego referat ma być zaopatrzony aprobatą właściwego referenta lub kierownika biura;
e) czasopisma, książki, próbki, modele i t. p. znajdujące się w biurze Komisyi, utrzymuje on w porządku;
f) zdaje sprawę Komisyi lub Wydziałowi krajowemu z poruczonych mu czynności specyalnych;
g) pod kierunkiem właściwych referentów układa preliminarz i sprawozdanie roczne z czynności Komisyi;
h) podaje do pism publicznych sprawozdania z obrad Komisyi pełnej, za aprobatą kierownika biura.

§. 4.

Sekretarz ma prawo udziału w rozprawach z głosem doradczym. Obowiązany jest być w biurze obecnym w oznaczonych przez sekcyę administracyjną godzinach urzędowych. Załatwia on całą manipulacyę biurową: prowadzi dziennik podawczy, indeks przedmiotowy i wykazy aktów, odsyłanych referentom lub przez nich zwracanych, dostarcza referentom żądanych wyjaśnień, priorów i aktów pomocniczych, a wreszcie zajmuje się załatwianiem formalnem napisanych przez nich referatów.

Ekshibita przydzielane w krótkiej drodze Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych przez Wydział krajowy, tudzież oddawane z Komisyi do departamentu II Wydziału krajowego akta, mają być zapisywane w przeznaczonych do tego księgach oddawczych, w których odbiór ma być poświadczony podpisem odbierającego, z wymienieniem daty. Referentom mają być akta doręczane za filurą.

Czasopisma i książki mają być wydawane z biura za rewersem, jak z biblioteki Wydziału krajowego. Sekretarz jest odpowiedzialnym za dokładne przestrzeganie tego przepisu.

§. 5.

Sekretarz jest odpowiedzialnym za akta Wydziału krajowego, poruczone Komisyi.

§. 6.

Sekretarz podlega Prezesowi Komisyi, a względnie urzędującym zastępcom jego według tych samych zasad i przepisów, jakim podlegają w stosunku służbowym urzędnicy Wydziału krajowego swoim przełożonym.

Wysokość wynagrodzenia sekretarza ustanawia Wydział krajowy na wniosek Komisyi z przeznaczonego na ten cel przez Sejm kredytu. Za czynności urzędowe, załatwiane poza Lwowem, ma prawo liczyć dyety po 4 zł. dziennie i żądać zwrotu kosztów podróży według norm, ustanowionych dla urzędników Wydziału krajowego. Partykularze mają być przedkładane Wydziałowi krajowemu.

L. 3375/pr.

Odpis reskryptu c. k. Prezydyum Namiestnictwa, do JE. JW. Jana hr. Tarnowskiego, Marszałka krajowego i Prezesa Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych w sprawie stosunku Komisyi do c. k. Rządu.

Wasza Ekscelencyo!

Jego Ekscelencya Pan Minister wyznań i oświecenia wystosował do wszystkich szefów administracyi politycznej w krajach koronnych z wyjątkiem Dolnej Austryi, Galicyi i Dalmacyi dołączony reskrypt z dnia 3. Kwietnia b. r. L. 610/C. M. M. o ustanowieniu organów doradczych dla spraw szkolnictwa przemysłowego, a równocześnie reskryptem tej samej daty i liczby upoważnił mię do korzystania z doradczej pomocy istniejącej w Galicyi Komisyi krajowej dla spraw przemysłu domowego i rękodzielniczego (obecnie Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych) w sposób analogiczny, jak to w innych krajach koronnych zamierzone zostało przez dopiero ustanowić się mające organa doradcze.

W skutek powołanego powyżej reskryptu ministeryalnego mam zaszczyt upraszać Waszą Ekscelencyę, jako Przewodniczącego krajowej Komisyi dla spraw przemysłowych (§. 6. a. statutu tejże komisyi), aby dołączony w odpisie reskrypt ministeryalny i niniejszą odezwę raczył zakomunikować pomienionej Komisyi celem objawienia w porozumieniu z Wydziałem krajowym do którego w tej mierze równocześnie się odnoszę, cennej opinii co do unormowania sposobu traktowania spraw w razie zachodzącej potrzeby zasięgnięcia fachowego zdania doradczego w zakresie, wskazanym w reskrypcie ministeryalnym z 3. Kwietnia b. r. L. 610/C. U. M.

Racz Wasza Ekscelencyo przyjąć przy tej sposobności wyraz mojego wysokiego poważania.

Lwów dnia 15. Kwietnia 1888.

W zastępstwie:
Löbl.

Rozporządzenie

c. k. Ministerstwa wyznań i oświaty z 3. Kwietnia 1888. L. 610/C. U. M. do wszystkich c. k. szefów krajowych z wyjątkiem Dolnej Austryi, Galicyi i Dalmacyi.

Ich habe die Wahrnehmung gemacht, dass in den Angelegenheiten des gewerblichen Unterrichtswesens, in welchen die politischen Landesstellen nach den bestehenden Normen entweder als Mittelinstanz zwischen den einzelnen Lehranstalten und dem Ministerium zu fungieren, oder aber Gutachten und Anträge dem Ministerium vorzulegen haben, die betreffenden Berichte häufig nicht derart eingehend und erschöpfend gehalten sind, wie es die hervorragende Wichtigkeit dieses Verwaltungszweiges erfordern würde. Das Unterrichts-Ministerium muss ungeachtet der im gewerblichen Bildungswesen unbedingt nöthigen einheitlichen Verwaltungsmethode Gewicht darauf legen, sowohl in administrativen als in Personalfragen auch auf diesem Gebiete in jedem einzelnen Falle die Anschauung der mit den betreffenden Verhältnissen und den in Frage kommenden Personen in erster Linie vertrauten Verwaltungsinstanz kennen zu lernen. Andererseits ist es offenbar, dass die Fragen des gewerblichen Unterrichts zu ihrer Beantwortung meist so concrete fachmännische Erfahrungen und Kenntnisse erfordern, dass es den Landesstellen mit Hilfe des ihnen für den in Rede stehenden Verwaltungszweig gegenwärtig zur Verfügung stehenden Beamtenpersonales allein allerdings in vielen Fällen schwer fallen muss, sich ein sicheres Urtheil über diese Fragen zu bilden. Um diesem Uebelstande abzuhelfen beabsichtige ich jedem einzelnen Landeschef eine Anzahl von Vertrauens- oder Fachmännern (Beiräthe) zu bezeichnen, welche vermöge ihrer Erfahrungen auf dem Gebiete des industriellen Bildungswesens, der Volkswirtschaft oder der Technik in der Lage sind, bei Prüfung und Erörterung wichtigerer Angelegenheiten des mehrerwähnten Verwaltungszweiges der politischen Landesstelle berathend zur Seite zu stehen.

Die Landeschefs werden ermächtigt, die bezeichneten Persöhnlichkeiten je nach der Natur des Falles entweder einzeln zur Erstattung von mündlichen oder schriftlichen Gutachten aufzufordern, oder dieselben zu gemeinschaftlichen Berathungen zu berufen. Die betreffenden Gutachten oder die aus den gemeinschaftlichen Berathungen beschlussweise sich ergebenden Anträge, sind dem Ministerium bei der Berichterstattung über den bezüglichen Gegenstand jeweilig bekannt zu geben.

Durch die vorstehende Verfügung, welche mit 15. September l. J. als dem Beginne des nächsten Schuljahres in Wirksamkeit zu treten hätte, wird weder die bisherige Competenz-Abgrenzung zwischen dem Ministerium und den Landesstellen, noch der statutenmässig festgestellte Wirkungskreis der Central-Comission für Angelegenheiten des gewerblichen Unterrichtes, noch die jetzige Organisation der Central-Inspection des gewerblichen Unterrichts in irgend einem Punkte berührt.

Ich ersuche Eure . . . . . sonach, mir eine Liste von Persöhnlichkeiten aus [das betreffende Kronland] vorzulegen, aus deren Kreise nach den oben entwickelten Gesichtspunkten die in der Rede stehenden Vertrauens- und Fachmänner (Beiräthe) zu entnehmen wären.

Ich bemerke hiezu, dass mit Rücksicht auf die Verhältnisse des gewerblichen Unterrichtswesens in dem Eurer . . . . . unterstehenden Verwaltungsgebiete die Desiegnierung von etwa . . Fachmännern in Aussicht zu nehmen wäre.

Sprawozdanie

Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych z dnia 16. Lipca 1888 l. 201 do Wydziału krajowego w sprawie stosunków z c. k. Rządem.

Wysoki Wydziale krajowy!

Szan. reskryptem z 21/4. 1888 l. 16.210 wezwaną została Komisya kraj. dla spraw przem. do przedłożenia wniosków w przedmiocie wykonywania przez nią funkcyj organu doradczego c. k. Namiestnika w sprawach szkolnictwa przemysłowego w myśl reskryptu ministeryalnego z 3/4 b. r. l. 610/C. u. M.

Ponieważ c. k. Prezydyum Namiestnictwa odezwą z 15/4 b. r. l. 3375/pr. odniosło się równocześnie i do nas, intymując nam odpis powołanego powyżej reskryptu ministeryalnego, przeto w myśl §. 3. statutu odpowiadamy na to pismo bezpośrednio, pod adresem c. k. Namiestnika. Odpowiedź tę załączamy przy niniejszem wraz z odpisem uchwał Komisyi, powziętych w tymże przedmiocie na posiedzeniu plenarnem z dnia wczorajszego następującej osnowy:

1. Komisya dla spraw przemysłowych przyjmuje z zadowoleniem do wiadomości treść reskryptu Prezydyum c. k. Namiestnictwa z dnia 15 Kwietnia 1888 l. 3375/pr. wedle którego zapewnionem jej będzie na przyszłość współudział w czynnościach c. k. Rządu w tak żywotnej dla kraju naszego sprawie, jaką jest szkolnictwo przemysłowe.

2. Komisya dla spraw przemysłowych żywi niepłonną nadzieję, że JE. Pan Namiestnik korzystając z reskryptu Ministerstwa wyzn. i ośw. z dnia 3. Kwietnia 1888 l. 610/C. u. M. raczy wydać zarządzenie, aby w każdej sprawie szkolnictwa przemysłowego daną była Komisyi dla spraw przemysłowych sposobność objawienia swego zdania.

3. Komisya dla spraw przemysłowych wyraża gotowość na każde żądanie JE. Pana Namiestnika lub też c. k. Namiestnictwu udzielać fachowego zdania doradczego w zakresie wskazanym.

4. Komisya dla spraw przemysłowych w zasadzie sobie zastrzega wydawanie fachowych opinii w sprawach szkolnictwa przemysłowego, jednak upoważnia swą sekcyę administracyjną aby w wypadkach niecierpiących zwłoki, czyniła w tej mierze zadość życzeniom c. k. Rządu, ale o każdej na podstawie tego upoważnienia wydanej opinii ma sekcya zdać sprawę Komisyi dla spraw przemysłowych na najbliższem jej posiedzeniu plenarnem.

5. Wszelkie opinie oparte czy to na uchwałach komisyi dla spraw przemysłowych, czy też sekcyi administracyjnej udzielać będzie na piśmie c. k. Rządowi sekcya administracyjna.

Jeżeli Wysoki Wydział krajowy zgadza się z treścią tej odpowiedzi, raczy przesłać ją JE. c. k. Namiestnikowi. W przeciwnym zaś wypadku — t. j. jeżeli treść jej nie odpowiada w czemkolwiek intencyom Wys. Wydziału, prosimy o łaskawe udzielenie Swych cennych uwag za zwrotem komunikatu. Tym sposobem stanie się zadość życzeniu c. k. Rządu, które jest zarazem i życzeniem Komisyi, ażeby oświadczenie się Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych w sprawie, o którą tu chodzi, oparte było na porozumieniu się z Wys. Wydziałem krajowym.

Alegat 7. do sprawozdania z czynności Komisyi kraj. dla spraw przemysłowych.

LWkr. 10.307.

Memoryał z 17. Kwietnia 1888. L. 179 opracowany przez Komisyę krajową dla spraw przemysłowych w przedmiocie subwencyj na r. 1888. ze skarbu państwa dla szkół przemysłowych uzupełniających w Galicyi.

Wysokie c. k. Ministerstwo!

Gdy Wysokie c. k. Ministerstwo postanowiło, rozporządzenie z 24. Lutego 1883. L, 3674 w sprawie subwencyonowania szkół przemysłowych uzupełniających rozciągnąć także na Galicyą, wezwał Wydział krajowy dyrekcye wszystkich tych szkół uzupełniających, które pobierają subwencye z funduszu krajowego, aby zastosowały się do postanowień powyższego rozporządzenia i niezwłocznie wniosły podania o subwencyą państwową na rok 1888. Wydział krajowy odstąpił owe podania Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych do zbadania i zdania sprawy. wskutek czego Komisya ma zaszczyt przedłożyć Wysokiemu c. k. Ministerstwu sprawozdanie następujące:

Obecnie znajdują się w 10ciu większych miastach Galicyi szkoły uzupełniające, mające wyraźną cechę przemysłową, a mianowicie w Brzeżanach, Drohobyczu, Jarosławiu, Kołomyi, we Lwowie, w Nowym Sączu, Przemyślu, Rzeszowie, Stanisławowie i Tarnowie. Z wyjątkiem stolicy istnieje w każdem z tych miast jedna szkoła; we Lwowie są dwie szkoły tego rodzaju, z których jedna, najstarsza w kraju, jest wyłącznie przez gminę utrzymywana, druga zaś nosi nazwisko swego założyciela, Bernsteina, jest przeznaczoną dla Izraelitów, i pobiera subwencyą z funduszu krajowego. W Jaśle powstaje właśnie szkoła uzupełniająca. Miejska szkoła uzupełniająca we Lwowie nie domaga się obecnie żadnej subwencyi państwowej; zarządy szkół subwencyonowanych w Brzeżanach i Tarnowie nie wniosły dotąd podań o subwencye w formie należytej a podanie kierownika szkoły w Jaśle wymaga jeszcze uzupełnienia, aby celowi odpowiadało. Sprawozdanie niniejsze odnosi się zatem tylko do szkół uzupełniających w Drohobyczu Jarosławiu, Kołomyi, Nowym Sączu, Przemyślu, Rzeszowie, Stanisławowie i do szkoły izraelickiej we Lwowie; o pozostałych szkołach złoży Komisya w swoim czasie sprawozdanie dodatkowe.

Szkoły powyższe powstały między rokiem 1880. a 1885. Po dokładnem zbadaniu przedłożonych statutów i planów nauki okazuje się, że co do głównych zasad swej organizacyi zastosowały się te szkoły ściśle do rozporządzenia, na wstępie powołanego. Szkoły w Nowym Sączu, Przemyślu, Rzeszowie i Stanisławowie składają się z jednej, dwu lub trzech klas przygotowawczych i z właściwego kursu uzupełniającego o dwu klasach. Inne szkoły posiadają oprócz kursu przygotowawczego i kursu uzupełniającego jeszcze oddziały szczególne, zależne od stosunków miejscowych, a mianowicie szkoła drohobycka posiada kurs 4-letni dla stolarzy meblowych i kurs 2-letni dla robotników w pobliskich kopalniach ropy i wosku ziemnego; w Jarosławiu istnieje kurs malarstwa dekoracyjnego, w Kołomyi kurs handlowy uzupełniający, a w szkole lwowskiej imienia Bernsteina kurs rysunku dekoracyjnego.

W Kołomyi i Stanisławowie nauka wieczorna i niedzielna ma trwać według nowych statutów 9, w innych miastach 8 miesięcy w roku. W kursach uzupełniających odbywa się

nauka conajmniej przez 7 godzin tygodniowo; w przeważnej ilości tych szkół przyjęto 8 do 9ciu godzin nauki w tygodniu, a w Drohobyczu i Rzeszowie wyznaczono w tym celu 10 do 11tu godzin na tydzień.

Szkoły w Jarosławiu i Stanisławowie są połączone z tamtejszemi szkołami średniemi, w pozostałych zaś miastach ze szkołami ludowemi i wydziałowemi. Nie ulega zatem wątpliwości, że każda szkoła jest odpowiednio umieszczoną.

Wszystkie szkoły zostały zreorganizowane na podstawie statutu normalnego. Dla każdej szkoły ukonstytuował się Wydział szkolny, do którego należy nadzór ekonomiczny i administracyjny; burmistrz jest zwykle przewodniczącym tego Wydziału. W statucie szkoły izraelickiej we Lwowie należało uwzględnić akt fundacyjny; z tego powodu Wydział szkolny składa się przeważnie z kuratorów fundacyi imienia Bernsteina.

Plany nauki tych szkół różnią się niewiele od planu normalnego. We wszystkich planach uwzględniono przedewszystkiem rysunki, stylistykę przemysłową i rachunki przemysłowe z buchalteryą; a w tych szkołach, w których to było możliwem, wprowadzono szczególne rodzaje rysunków zawodowych. Ze względu na niedostateczne przygotowanie wielu uczniów należało urządzić kursy przygotowawcze, w których uczą także religii; w niektórych szkołach zaprowadzono naukę uzupełniającą języka niemieckiego.

Co do nauczycieli, przedstawia się rzecz, jak następuje. W Drohobyczu jest 13-tu nauczycieli, między którymi są dwaj adjunkci c. k. urzędu górniczego, dwaj inżynierowie, trzej nauczyciele gimnazyalni, a reszta składa się z nauczycieli ludowych. W Jarosławiu jest 8miu nauczycieli Gimnazyum realnego, czterech nauczycieli ludowych i jeden nauczyciel zawodowy malarstwa dekoracyjnego; z pomiędzy dwu nauczycieli rysunków jeden odbył kurs feryalny we Lwowie, drugi w Bielsku. W Kołomyi uczy pięciu nauczycieli gimnazyalnych, dwu inżynierów, jeden urzędnik skarbowy i ośmiu nauczycieli ludowych; jeden nauczyciel rysunków odbył kurs feryalny we Lwowie. W szkole izraelickiej we Lwowie jest 10ciu nauczycieli, z tych 4ech nauczycieli szkół średnich; rysunków udziela nauczyciel c. k. szkoły przemysłu artystycznego. W Nowym Sączu uczy 9ciu nauczycieli ludowych i jeden asystent gimnazyalny; nauczyciel rysunków odbył kurs feryalny w Bielsku. W Przemyślu uczy 4ech profesorów gimnazyalnych i 9ciu nauczycieli ludowych; obadwaj nauczyciele rysunków odbyli kursy feryalne w Bielsku i we Lwowie. W Rzeszowie uczy dwu nauczycieli gimnazyalnych i 6ciu ludowych, a oprócz tego jeden inżynier-mechanik. W Stanisławowie uczy 4ech nauczycieli szkoły realnej i 5ciu nauczycieli, ludowych; obadwaj nauczyciele rysunków odbyli kurs feryalny we Lwowie. Z tego zestawienia okazuje się, że każda szkoła używa sił najlepszych, któremi może rozporządzać na miejscu i że nauka rysunków postępuje w tym kierunku, który został wskazany przez kursy feryalne.

Z wykazów, komisyi przedłożonych, wynika, że w szkołach uzupełniających zachodzi dotkliwy brak środków naukowych, który jednak w najbliższym czasie usunięty zostanie, albowiem subwencya 5.000 zł., przyzwolona na rok 1887 przez Wysokie c. k. Ministerstwo reskryptem z dnia 29. Lutego b. r. do L. 375, zostanie użyta na sprawienie środków naukowych. Tym sposobem każda szkoła przyjdzie w posiadanie odpowiednich środków naukowych aprobowanych, które potem z dotacyj bieżących uzupełniać będzie.

Do utrzymania tych szkół przyczyniają się gminy, reprezentacye powiatowe, kasy oszczędności, fundacye i korporacye; każda szkoła otrzymywała od swego założenia hojne zasiłki z funduszu krajowego. Na podstawie preliminarzy, przedłożonych przez Wydziały szkolne, tudzież na podstawie uchwał sejmowych, ułożono następujący wykaz tabelaryczny, dający pogląd na dochody i wydatki szkół uzupełniających. W rubryce I. podano sumę zasiłków miejscowych dla każdej szkoły, pod 2. subwencye, uchwalone przez Wysoki Sejm, pod 3. wydatki prelimino-

wane przez wydziały szkolne, a pod 4. subwencye, o które wydziały szkolne proszą Wysokiego c. k. Ministerstwa. Wszystkie liczby odnoszą się do roku kalendarzowego 1888.

Siedziba szkoły	1.	2.	3.	4.
	Złotych w. a.			
Drohobycz	670	800	2277	807
Jarosław	340	700	1302	400
Kołomyja	1130	700	2315	485
Lwów (izrael.)	1800	300	3150	1050
Nowy Sącz	600	700	1984	684
Przemyśl	800	600	2293, 54	893, 54
Rzeszów	700	800	2331	826, 51
Stanisławów	500	600	1600	500
Suma . .	6540	5200	17252, 54	5646, 05

Z tego zestawienia wynika, że do utrzymania owych ośmiu szkół przyczyniają się fundusze miejscowe i fundusz krajowy w stosunku 68%, a skarb Państwa miałby się przyczynić w stosunku 32%.

Komisya zbadała dokładnie preliminarz każdej szkoły i przekonała się, że wydatki na wynagrodzenie nauczycieli, obejmujące przeważną część wszystkich wydatków, preliminowano wszędzie tak skromnie, że nie można ich obniżyć. Niektóre wydziały szkolne wstawiły wydatki na środki naukowe, które są bądź zbyteczne, bądź mogą być zmniejszone ze względu na subwencyą państwową na rok 1887. Mianowicie wydział szkoły „izraelickiej“ we Lwowie preliminuje 430 zł. na środki naukowe dla historyi naturalnej“, co jest w znacznej części zbytecznem; wydziały szkolne w Nowym Sączu, Przemyślu i Rzeszowie wstawiły dość znaczne kwoty na środki naukowe, które można zmniejszyć bez żadnej szkody dla nauki. Zbadawszy przedłożone preliminarze, Komisya pozwala sobie w następującej tabeli zestawić swoje wnioski co do subwencyj, mających się udzielić ze skarbu Państwa na rok 1888.

Siedziba szkoły	Wniosek Komisyi
	Złotych w. a.
Drohobycz	800
Jarosław	400
Kołomyja	485
Lwów (izrael.)	700
Nowy Sącz	650
Przemyśl	700
Rzeszów	750
Stanisławów	500
Suma . .	4985

Ponieważ w skutek wykazanych zasiłków miejscowych i krajowych najważniejszy warunek subwencyonowania tych szkół przez Wysokie c. k. Ministerstwo został dopełniony, a nadto subwencye proponowane nie przekraczają miary normalnej, przeto Komisya pozwala sobie wyrazić nadzieję, że proponowane kwoty subwencyi państwowej przyznane zostaną.

Po dokonaniu organizacyi według statutu normalnego wchodzą szkoły uzupełniające w nowy okres rozwoju, po którym można się spodziewać najlepszych owoców. Według zdania Komisyi należy statuty i plany naukowe, przedłożone przez wydziały tych szkół, uważać za tymczasowe, albowiem niektóre postanowienia tych nowych statutów i planów, odnoszące się mianowicie do składu wydziałów szkolnych, do zakresu i organizacyi nauki, tudzież do kontroli pilności uczniów, nie zdają się ze wszystkiem odpowiadać celowi. Aby zebrać jak najdokładniejsze informacye o dzisiejszym stanie szkół uzupełniających w Galicyi, Komisya poleciła jednemu z członków swoich zawodowych, aby zwidził wszystkie szkoły uzupełnłające w kraju, i zdał Komisyi sprawę ze swoich spostrzeżeń. Tym sposobem będzie można zebrać materyał faktyczny; a gdyby Wysokie c. k. Ministerstwo zechciało zarządzić, żeby sprawozdania trzech inspektorów, mianowanych reskryptem z dnia 29. Lutego b. r. do L. 375 były podane do wiadomości Komisyi, natenczas możnaby na podstawie tak bogatego materyału ujednostajnić organizacyą szkół przemysłowych uzupełniających w Galicyi. W celu silnego poparcia nauki uzupełniającej, pożądanem jest zgodne postępowanie organów państwowych, tudzież autononomicznych krajowych i miejscowych; Komisya będzie miała wkrótce sposobność przedstawienia w tym względzie pewnych wniosków, zdążających do tego, aby już z przyszłym rokiem szkolnym organizacya nauki przemysłowej w Galicyi uzyskała trwałe podstawy.

We Lwowie, 13. Kwietnia 1888.

Alegat 8. do sprawozdania z czynności Komisyi kraj. dla spraw przemysłowych.

Opinia kemisyi krajowej dla spraw przem. z 25. Maja 1888 L. 208 w sprawie subwencyonowania ze skarbu państwa szkoły przemysłowej uzupełniającej w Tarnowie.

Wysokie c. k. Ministerstwo!

Sprawozdaniem z dnia 13. Kwietnia b. r. L. 179. Komisya krajowa dla spraw przemysłowych miała zaszczyt przedłożyć wnioski względem subwencionowania szkół przemysłowych uzupełniających z funduszów państwa na rok 1888, przyczem zauważała, że w swoim czasie przedłoży dodatkowo podanie wydziału szkoły w Tarnowie. Obecnie pozwala sobie przedłożyć nadesłane podanie pomienionego wydziału szkolnego.

Szkoła przemysłowa uzupełniająca w mieście Tarnowie, liczącem 25.000 mieszkańców, istnieje od roku 1881, a po zreorganizowaniu według zasad reskryptu ministeryalnego z dnia 24. Lutego 1883 L. 3.674, składa się z kursu przygotowawczego o jednej klasie i z kursu uzupełniającego o dwu klasach. Szkoła mieści się w budynku szkoły wydziałowej męskiej, którego lokalności są zupełnie odpowiedne i w godzinach wieczornych podczas lekcyj rysunków dobrze oświetlone. Ilość uczniów wynosi średnio 250. Nauka trwa od 15. Września do 15. Maja i obejmuje w każdej klasie uzupełniającej tygodniowo 4 godziny lekcyj rysunków, a w klasie II. dwie godziny nauki stylistyki przemysłowej i dwie godziny rachunków przemysłowych. W szkole uczy 10 nauczycieli, mianowicie 6 nauczycieli szkoły wydziałowej, dwu techników, jeden buchalter i jeden wikary; kierownictwo szkoły poruczono profesorowi gimnazyalnemu. Rysunku geometrycznego i ornamentalnego udziela nauczyciel szkoły wydziałowej, który uzupełnił swoją kwalifikacyą na kursie wakacyjnym we Lwowie; obadwaj technicy uczą rysunku budowniczego i mechanicznego.

Do utrzymania szkoły przyczyniają się następujące czynniki:

Miasto rocznie	kwotą	400 zł.
Rada powiatowa	„	200 „
Fundusz krajowy	„	500 „

z wpisu uczniów preliminowano 50 zł. dochodu. Nadto dostarcza gmina lokalu, opału, usługi i światła.

Wydział szkolny preliminuje rorchód w wysokości 2.020 zł. na rok kalendarzowy 1888, w skutek czego uprasza o subwencyą 870 zł. z funduszów państwa. Skreśliwszy 40 zł. na szafę, która zostanie zakupiona z subwencyi na r. 1887, tudzież zniżywszy wydatek pod poz. 3. na przybory rysunkowe ze 150 na 120 zł., można powyższą kwotę obniżyć do 800 zł.; Komisya pozwala sobie zatem poczynić wniosek, żeby Wysokie c. k. Ministerstwo zechciało dla szkoły uzupełniającej w Tarnowie wyznaczyć subwencyą 800 zł. z funduszów państwa na r. 1888.

Sprawozdanie

z podróży informacyjnej do szkół przemysłowych uzupełniających, subwencyonowanych z funduszu krajowego.

Z polecenia Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych, zwidziłem w dniach 25., 26., 27. i 28. Kwietnia, tudzież 2., 3., 4., 5., 6., 7., 21. i 22. Maja b. r. szkoły przemysłowe uzupełniające w Drohobyczu, Stanisławowie, Kołomyi, Przemyślu, Jarosławiu, Rzeszowie, Tarnowie, Nowym Sączu i Brzeżanach, informując się zarazem w Jaśle o warunkach założenia w tem mieście szkoły uzupełniającej. Ponieważ głównem zadaniem mojem było zebranie dokładnych wiadomości o warunkach istnienia i dalszego rozwoju tych szkół, o ich umieszczeniu, o ich potrzebach i niedomaganiach pod względem naukowym i administracyjnym, a wreszcie o ich kierownictwie i o frekwencyi młodzieży rzemieślniczej, przeto na podane okoliczności zwrócę w tem sprawozdaniu przedewszystkiem uwagę, dodając także spostrzeżenia co do metody nauki rysunku wolnoręcznego, geometrycznego i fachowego, o ile je poczynić mogłem.

1. Szkoła przemysłowa uzupełniająca w Drohobyczu.

Założona w r. 1883 staraniem Towarzystwa Pedagogicznego. Obejmuje: a) kurs przygotowawczy o trzech klasach i kurs przemysłowy uzupełniający o dwu klasach; b) warstat stolarstwa ozdobnego; c) kurs fachowy górnictwa dla exploatacyi wosku ziemnego w kopalniach w Borysławiu. Kurs przygotowawczy i uzupełniający mieści się w zabudowaniu szkoły ludowej, warstat stolarski w osobnym domku w sąsiedztwie szkoły ludowej, zaś praktyczna nauka górnictwa odbywa się w sąsiednim Borysławiu. Lokal szkolny pozostawia wiele do życzenia; izby są małe, około 3 m. wysokie, niedostatecznie oświetlone, zwłaszcza podczas wieczornych lekcyj rysunku.

Dyrekcya szkoły dąży do tego, aby miasto przybudowało do szkoły ludowej osobną salę rysunkową dla szkoły przemysłowej; gdyby ten zamiar został osiągnięty, mogłaby szkoła odpowiednio się rozwinąć. Nauka trwa przez 8 miesięcy w roku i obejmuje w kursach pod a) około 30 godzin tygodniowo. W r. szkolnym 1887/8 zapisała się następująca ilość uczniów:

a) Na kurs przygotowawczy:

Do klasy I.	uczniów	50
„ „ II.	„	68
„ „ III.	„	41
Na kurs przemysłowy uzupełniający:		
Do klasy I.	uczniów	51
„ „ II.	„	11
razem .	uczniów	221

b) Na kurs górniczy:

Do klasy I. i II. . . . uczniów 18

c) Na naukę stolarstwa . . . „ 4.

Do wszystkich zatem oddziałów szkoły zapisało się 243 uczniów. Według zawodów jest zapisanych:

Szewców	75
Krawców	40
Kowali	12
Kupców	12
Snycerzy	4
Rzeźników	9
Stolarzy	9
Ślusarzy	9
Muzykantów	7
Złotników	6
Bednarzy	5
Cyrulików	3
Stelmachów	2
Powroźników	2
Garbarzy	2
Tkaczy	2,

reszta zawodów po jednym uczniu.

Frekwencya młodzieży na kursie przygotowawczym i uzupełniającym jest w ogólności zadowalająca; przeszło 50% zapisanych uczęszcza regularnie na naukę aż do końca roku szkolnego, a ten stosunek wzrasta z każdym rokiem w miarę tego, jak pryncypałowie przekonywują się o korzyściach, wynikających z nauki dla ich terminatorów. Obecnie żaden terminator nie bywa wyzwalany, który nie wykaże się świadectwem ukończonej nauki uzupełniającej; a niektórzy majstrowie trzymają nawet uczniów po za termin umowy pierwotnej, dopóki nie skończą nauki przepisanej. Uznanie dla szkoły ze strony korporacyj, tudzież chęć do nauki ze strony młodzieży okazuje się coraz dobitniej, wskutek czego szkoła ma korzystne warunki dalszego rozwoju.

Niemałą trudność w rozwoju tej szkoły stanowi znaczna ilość analfabetów, których koniecznie przyjmować należy, aby naukę uczynić dostępną dla wszystkich. W r. 1886/7 zapisało się 99, w roku bieżącym 50 analfabetów, którzy stanowią klasę I. kursu przygotowawczego. Nie można zaprzeczyć, że istnienie 3-klasowego kursu przygotowawczego jest anomalią, która powinna być jak najrychlej usuniętą, jeżeli szkoła ma odpowiedzieć swemu zadaniu; trzeba jednak przyznać, że ilość analfabetów zmniejsza się z każdym rokiem, tak że w roku 1888/9 wystarczą 2 klasy przygotowawcze, a później wystarczy jedna klasa przygotowawcza. Jeżeli ten stan nastąpi, to właściwa nauka uzupełniająca będzie mogła być odpowiednio skoncentrowana i dopełniona.

Szkoła jest bardzo uboga pod względem środków naukowych. W ostatnich czasach zakupiła dyrekcya 12 modeli z drutu do nauki perspektywy, 3 modele drewniane i kilka wzorów i książek do nauki rysunku. Uczniowie rysują na małych zeszytach, a szkoła nie posiada ani bloków ani desek rysunkowych. Rysunek geometryczny na kursie stolarstwa rozpoczęto dopiero od kilku miesięcy, gdy z zarobku uczniów można było zakupić kilka skromnych szkatułek z cyrklami i grafionami. Nauczyciel stolarstwa podjął się wykonania tych modeli drewnianych do nauki rysunków geometrycznych, która przez ministerstwo polecone zostało. Wykonanie tych modeli jest właśnie w toku.

Podczas czytania z książki polskiej, wydanej przez Komisyą, uczy się młodzież geografii kraju rodzinnego na mapie, należącej do szkoły ludowej. Podobnie korzysta ze zbiorów gimnazyum realnego przy czytaniu ustępów z fizyki i technologii.

Nauczyciel fachowy na kursie stolarstwa uczy zarazem rysunku w tym kursie i w szkole uzupełniającej. Z dokładnego zbadania rysunków okazało się, że nauczyciel nie ma należytego pojęcia o metodzie nauki tego ważnego przedmiotu. Figury są za małe, nie okazują właściwego stopniowania ani zastosowania do zawodu ucznia, a pomoc nauczyciela aż nazbyt widocznie w nich się przebija. Rysunek geometryczny nie istnieje dotąd na kursie uzupełniającym, a początki jego na kursie stolarstwa są bardzo słabe. Sam nauczyciel zdradza pewne poczucie form, należałoby mu jednak dać sposobność poznania metody nauki tym sposobem, żeby go wysłać na najbliższy kurs nauczycielski do Krakowa. Nauczyciel sam przyznaje niedomaganie co do metody i objawia chęć uczęszczania na kurs rysunku w Krakowie lub we Lwowie. Dyrektor zapewnia, że otrzyma pewne subsydya miejscowe w tym celu, które wymagałyby uzupełnienia z innych funduszów.

Kurs górniczy, założony głównie staraniem Dra Lechowskiego w r. szk. 1886/7, stanowi najsłabszą stronę tej szkoły. Na ten kurs uczęszczają niżsi urzędnicy galicyjskiego Banku kredytowego, exploatującego wosk ziemny w Borysławiu; nauczycielami fachowymi są dwaj inżynierowie-górnicy w Borysławiu. Kurs górniczy usuwa się prawie zupełnie z pod kontroli dyrektora szkoły, który tylko o tyle ma nadzór nad nim, o ile uczniowie tego kursu raz w tygodniu przybywają do Drohobycza na lekcye w kursie uzupełniającym. Dyrektorowi wiadomo, że nauka fachowa jest traktowana w sposób akademicki, nieprzystępny dla młodzieży; wiadomo mu także, że uczniowie nie celują pilnością, a pomimo tego nie może wywrzeć wpływu swego na polepszenie tych stosunków, bo szkoła nie znajduje się w Drohobyczu. Nie ulega wątpliwości, że cel tego kursu jest chybiony i że w obecnych stosunkach przemysłu borysławskiego nie zachodzą warunki, któreby kursowi górniczemu zapewniały dalszy rozwój. Sam Dr. Lechowski, który gorąco opiekuje się tym kursem, przyznaje, że kurs górniczy założono o kilkanaście lat za późno, i że już z przyszłym rokiem nie będzie w nim ani jednego ucznia. Utrzymanie tego kursu kosztuje rocznie około 500 zł., o które utrzymanie kursu uzupełniającego z wyraźną szkodą dla młodzieży rzemieślniczej umniejszone być musi. Rysunki uczniów kursu górniczego, które znajdowały się na wystawie w Krakowie 1887 r., były bardzo małej wartości i okazywały, że nauka rysunku jest prowadzona bez wyraźnie wytkniętego celu.

Jeżeli się zważy, że kurs górniczy wymaga znacznego nakładu, żeby przynosił istotne korzyści, i że połączenie tego kursu ze szkołą uzupełniającą jest anomalią pod każdym względem, to należy stanowczo dążyć do zupełnego odłączenia tego kursu od szkoły w Drohobyczu, a gdyby koszta były za wielkie, o zniesienie kursu górniczego.

Dyrektorem szkoły jest p. Zygmunt Kunstmann, profesor gimnazyalny. Chociaż z zawodu nie ma żadnej styczności z przemysłem, to przecież wskutek swej inteligencyi, gorliwości obywatelskiej, przez styczność z rzemieślnikami i przez poznanie odnośnej literatury wyrobił sobie dokładne zrozumienie zadania i potrzeb szkoły i kieruje zakładem sprężyście i rozumnie. Od czasu, gdy objął kierownictwo, utrwalił się byt szkoły, ilość uczniów wzrosła znacznie, a szkoła zyskała u publiczności na powadze i wziętości. Dyrektor widzi jasno wszystkie braki szkoły, przyjmuje chętnie wszelkie rady i wskazówki, a postępowanie jego daje gwarancyą, że po usunięciu braków i wyposażeniu szkoły w środki naukowe objawi się postęp we wszystkich kierunkach.

Wynagrodzenie dyrektora i nauczycieli jest bardzo skromne, a pieniądze wpływają nieregularnie. Za kierownictwo pobiera dyrektor 120 zł. rocznie, a za naukę wypada około 80 do 90 ct. za godzinę dla każdego nauczyciela. Inżynierowie na kursie górniczym otrzymują 1 zł. za godzinę, a nauczyciel rysunku i kierownik warstatu 250 zł. rocznie, z których 150 zł.

przypada za naukę stolarstwa, 100 zł. za naukę rysunku. Płace wpływają w miarę funduszów, a nauczyciele czekają zwykle przez kilka miesięcy na swoje wynagrodzenie.

Najpilniejsze potrzeby szkoły są:

1. Sprawienie środków naukowych.
2. Uregulowanie nauki rysunków przez wysłanie nauczyciela na kurs metodyki.
3. Oddzielenie kursu gorniczego.
4. Uregulowanie wynagrodzenia za kierownictwo i naukę.

2. Szkoła przemysłowa uzupełniająca w Stanisławowie.

Założona w r. 1883. staraniem Towarzystwa pedagogicznego; dzieli się na kurs przygotowawczy o dwu klasach i na właściwy kurs uzupełniający, również o dwu klasach.

Oprócz tej szkoły znajduje się w Stanisławowie kurs fachowy stolarstwa meblowego o 3 klasach i prywatna szkoła handlowa o dwu klasach. Szkoła handlowa zostanie od roku szkolnego 1888/9. połączona ze szkołą przemysłową uzupełniającą.

Szkoła przemysłowa uzupełniająca jest umieszczona w budynku szkoły realnej. Sale są przestronne, wysokie i jasne; dyrekcya zamierza zaprowadzić oświetlenie gazowe w tych salach, w któryoh odbywa się nauka wieczorna. Nauka odbywa się przez 8 miesięcy w roku.

Ilość uczniów, zapisanych w roku szkolnym 1887/8, wynosi:

a) Na kursie przygotowawczym w klasie I. . . .	29
w klasie II. . . .	26
b) Na kursie uzupełniającym w klasie I. . . .	30
w klasie II. . . .	16
Razem . .	101

Według korporacyi rękodzielniczych dzielą się uczniowie, jak następuje:

1. Do korporacyi kowalskiej (do której należą ślusarze, blacharze, kowale, bronzownioy, kotlarze, nożownicy i lakiernicy) należy uczniów 37.
2. Do korporacyi szewskiej (szewcy i garbarze) uczniów 27.
3. Do korporacyi stolarskiej, (stolarze i bednarze) uczniów 18.
4. Do korporacyi krawieckiej (krawcy, rękawicznicy, kapelusznicy i golarze) uczniów 21.

Według tego podziału liczyłaby szkoła razem 113 uczniów; różnica między obiema liczbami pochodzi stąd, że 12 uczniów wystąpiło ze szkoły w ciągu roku, których wykazano według podziału na korporacye. Do prywatnego kursu handlowego zapisało się 24 uczniów, z tych 11 na kurs I., 13 na kurs II. Ilość terminatorów, przebywających w Stanisławowie i obowiązanych do nauki uzupełniającej, jest znacznie większa od ilości uczniów szkoły przemysłowej uzupełniającej. Według sprawozdania dyrekcyi za rok szkolny 1886/7. było w Stanisławowie 197 terminatorów, z których jednak tylko 112 zapisało się na naukę uzupełniającą, a 81 klasyfikowano. Przyjmując podobny stosunek w roku bieżącym, a więc około 200 terminatorów, okazuje się, że tylko połowa uczęszcza rzeczywiście do szkoły. Rzemieślnicy zaniedbują więc obowiązek czuwania nad nauką swoich terminatorów, a władza przemysłowa nie dość sprężyście wykonywa ustawę. Pilność młodzieży jest dość dobra; około 70% zapisanych jest obecnych w szkole.

Szkoła posiada bardzo mało środków naukowych. Dopiero w tym roku zakupiła dyrekcya kilka najważniejszych wzorów do nauki rysunku i kilka podręczników dla nauczycieli; modeli nie ma żadnych. Do nauki rysunku geometrycznego służą niektóre okazy, będące własnością szkoły realnej. Przyborów rysunkowych dla uczniów kursu uzupełniającego jest również bardzo mało.

Szkoła fachowa stolarstwa, połączona z warstatami, nie jest wprawdzie w związku ze szkołą uzupełniającą i mieści się w osobnym budynku, ofiarowanym na ten cel przez gminę, korzysta jednak z dochodów szkoły uzupełniającej i pokrywa swoje niedobory z jej funduszów. To niewłaściwe połączenie dwu szkół o celach odrębnych stanowi przeszkodę w rozwoju szkoły uzupełniającej i działa zarazem szkodliwie na naukę w szkole fachowej. Szkoła stolarstwa powinna być zupełnie odłączona od szkoły uzupełniającej i otrzymać odpowiednią organizacyą, a wtedy dopiero obie szkoły przyniosą korzyści oczekiwane.

Rysunków uczy jeden z nauczycieli szkoły realnej, tudzież jeden z nauczycieli szkoły ludowej. Nauczyciel szkoły realnej uczęszczał na kurs wakacyjny we Lwowie. Nauka rysunków nie jest zadowalającą; widocznym jest brak stopniowania, a rysunek fachowy jest słaby. Można się jednak spodziewać, że po zaopatrzeniu szkoły w dobre wzory rysunkowe, nauka lepiej się rozwinie. Nauka buchalteryi przemysłowej jest dobrze prowadzona; uczniowie przeprowadzają rachunkowość książkową stosownie do swego zawodu według cen miejscowych, które nauczyciel troskliwie zebrał od kupców i przemysłowców.

Jeden z inżynierów mechaników kolei Lwowsko-Czerniowieckiej udziela w niedzielę kilkunastu ślusarzom warstatowym lekcyj rysunku mechanicznego w lokalnościach szkoły uzupełniającej. Rada zawiadowcza tej kolei przyczynia się do kosztów nauki datkami doraźnymi, które jednak nie wystarczają na pokrycie wszystkich wydatków.

Dyrektorem szkoły uzupełniającej jest p. Edmund Bączalski, profesor szkoły realnej, który z rzadką gorliwością i znajomością rzeczy spełnia swoje obowiązki. Szkoła zastosowała swoję organizacyą do wymagań planu normalnego, wydanego przez ministerstwo oświaty d. 24. Lutego 1883. r., i ma wszelkie warunki rozwoju, jeżeli tylko następujące potrzeby zostaną zaspokojone:

1. Pomnożenie środków naukowych.
2. Oddzielenie szkoły fachowej stolarstwa, która powinna być należycie zorganizowana i wyposażona.
3. Sprężyste wykonywanie ustawy przemysłowej przez władzę polityczną co do nauk uzupełniającej dla terminatorów.
4. Uregulowanie wynagrodzenia za kierownictwo i naukę.

3. Szkoła uzupełniająca przemysłowo-handlowa w Kołomyi.

Założona w roku 1884. staraniem gminy i osób prywatnych; dzieli się na kurs przygotowawczy o dwu klasach, na kurs uzupełniający przemysłowy o dwu klasach i na kurs uzupełniający handlowy również o dwu klasach.

Szkoła jest umieszczona w jednym budynku z gimnazyum realnem i ze szkołą ludową; nauka odbywa się w lokalnościach szkoły ludowej. Lokal odpowiada wymaganiom co do obszerności i światła. Nauka trwa przez 8 miesięcy w roku.

W roku szkolnym 1887/8. zapisała się następująca ilość uczniów:

a) Na kurs przygotowawczy do klasy I.	130
do klasy II.	71
b) Na kurs przemysłowy uzupełniający do klasy I. . .	47
do klasy II. . .	19
c) Na kurs handlowy uzupełniający	24
Razem . .	291

Z pomiędzy 130 uczniów klasy I. przygotowawczej jest około połowa analfabetów. W planie lekcyjnym uważa się powyżej podaną II. klasę kursu przygotowawczą, jako pierwszą klasę przemysłową przygotowawczą, a wyżej podana I. klasa przygotowawcza służy dla analfa-

betów i dla takich uczniów, którzy skończyli co najwięcej drugą klasę szkoły ludowej i nie znają wcale języka niemieckiego.

Według zawodów jest zapisanych:

Kupców	35
Szewców	34
Garncarzy	31
Stolarzy	17
Krawców	14
Kowali	13
Stelmachów	11
Ślusarzy	10
Murarzy	7
Mechaników	5
Tkaczy	5
Tokarzy	4
Rolników	4
Rymarzy	3
Kotlarzy	3.

Inne zawody są reprezentowane przez dwu lub jednego ucznia. Między 31 garncarzami znajdują się uczniowie krajowej szkoły garncarstwa.

Frekwencya jest dostateczna; przeszło połowa zapisanych jest obecna na lekcyach i zostaje w szkole do końca roku.

Szkoła posiada bardzo mało środków naukowych. Do nauki rysunków ma tylko wzory elementarne Grandauera; modeli i odlewów gipsowych nie posiada. Rysunki oglądałem wspólnie z p. W. Tschirschnitzem, który wizytował szkołę z polecenia rządu; pokazało się, że nauczyciel, który był na kursie wakacyjnym, nie stosował należycie metody podanej do nauki szkolnej i nie wyszedł poza zakres form najelementarniejszych. Rysunek fachowy nie bywał dotąd uprawiany. Należy przypuszczać, że nauka poprawi się po wyposażeniu szkoły w środki odpowiednie i po odbytej inspekcyi p. Tschirschnitza.

Szkoła ma bardzo korzystne warunki rozwoju, a Rada gminna i korporacye użyczają jej opieki. Dowodem tego jest ta okoliczność, że kasa miejska wypłaca nauczycielom z własnych dochodów co miesiąc należytości za naukę, pokrywając wydatki później z funduszów, które na ten cel wpływają. Ze wszystkich szkół, które zwidziłem, szkoła kołomyjska jest jedyną, w której nauczyciele pobierają regularnie płacę, wynoszącą 1 zł. za każdą godzinę nauki. Miasto wydaje na szkołę najwięcej ze wszystkich miast galicyjskich, mianowicie 5% od kapitału żelaznego 6.000 zł., co czyni 300 zł., następnie 600 zł. ze swoich dochodów, lokal, opał, oświetlenie i usługę; Rada powiatowa daje 100 zł., a Kasa oszczędności 200 zł. rocznie. Rada gminna oświadczyła nadto, że gdyby lokal był nieodpowiednim dla szkoły, natenczas doda jeszcze 600 zł. rocznie na wynajęcie lokalu, opał, światło i usługę.

Dyrektorem szkoły jest p. Teofil Gruszkiewicz, profesor gimnazyalny. Dyrektor jest ożywiony najlepszemi chęciami, chociaż jest nieco bojaźliwy i niepewny pod względem kierownictwa. Ta niepewność prawdopodobnie ztąd pochodzi, że nie miał sposobności rozpatrzenia się w organizacyi szkoły przemysłowej tego rodzaju. Rady i wskazówki przyjmował jednak najchętniej, i można się spodziewać, że pod opieką władz szkolnych, powołanych do tego, poprowadzi szkołę należycie.

Potrzeby szkoły są:

1. Wyposażenie w środki naukowe.

2. Rozszerzenie i udoskonalenie nauki rysunku, zwłaszcza rysunku geometrycznego i fachowego.

3. Skrócenie nauki przygotowawczej.

4. Szkoła przemysłowa uzupełniająca w Przemyślu.

Założona w r. 1880. staraniem Towarzystwa pedagogicznego, jest najstarszą z prowincyonalnych szkół przemysłowych tego rodzaju w Galicyi. Składa się z kursu przygotowawczego o dwu klasach i z kursu przemysłowego o dwu klasach. Mieści się w budynku szkoły wydziałowej męskiej; sale są dość obszerne i jasne, a oświetlenie wieczorne za pomocą lamp naftowych jest odpowiednio urządzone, w skutek czego nauka rysunków może się odbywać prawidłowo w godzinach wieczornych. Nauka trwa przez 8 miesięcy w roku.

W roku szkolnym 1887/8 zapisało się uczniów:

a) Na kurs przemysłowy:

Do klasy I.	78	
„ „ II.	103	(86)
b) Na kurs przemysłowy:		
Do klasy I.	50	(45)
„ „ II.	25	(27)
Razem . . .	256	(236).

Liczby w nawiasach odnoszą się do tych uczniów, którzy do końca roku szkolnego pozostali zapisani; skąd wynika, że w ciągu roku opuściło szkołę 20 uczniów.

W roku szkolnym 1886/7 liczyła szkoła 208 uczniów, a mianowicie według zawodu:

Ślusarzy	44
Szewców	31
Kowali	23
Stolarzy	17
Krawców	11
Mechaników	10
Bednarzy	7
Rzeźników	7
Rzeźbiarzy	7
Murarzy	5
Piekarzy	5
Drukarzy	4;

inne zawody reprezentowane przez trzech lub mniej uczniów.

Według zawodów dzielą się uczniowie, zapisani w roku szkolnym 1887/8, jak następuje:

Szewców	37
Ślusarzy	44
Kowali	24
Stolarzy	18
Rzeźników	15
Bednarzy	10
Murarzy	9
Stelmachów	9
Koszykarzy	8
Krawców	7
Lakierników	7
Rzeźbiarzy	6
Zegarmistrzów	4
Siodlarzy	4
Nożowników	4

Piekarzy 4
Kominiarzy 4
Kamieniarzy 3;

reszta zawodów po dwu lub jednym uczniu.

Według wykazów, dostarczonych Dyrekcyi przez przełożonych rozmaitych korporacyj, w r. 1886. znajdowało się w Przemyślu:

1. Terminatorów murarskich 49
2. Terminatorów w stowarzyszeniu wyrobów skórnych (szewców, rękawiczników, rymarzy) 58
3. Terminatorów w stowarzyszeniu przemysłowców wyrobów kruszcowych (ślusarzy, giserów, nożowników, kowali, zegarmistrzów, bronzowników, złotników 123
4. Terminatorów krawieckich 15
5. Terminatorów przemysłu budowniczego (stolarzy, malarzy, lakierników, bednarzy, cieśli i t. p.) 75
6. Terminatorów w stowarzyszeniu wyrobów spożywczych (piekarzy, rzeźników) 38

Razem terminatorów . . . 358

Pilność uczniów jest dostateczna; z 236 zapisanych uczęszcza stale około 150, z których przeważna większość osiągnie cel nauki. Z pomiędzy 78 uczniów, zapisanych do klasy I. kursu przygotowawczego, jest około połowa analfabetów.

Szkoła posiada już pewien zasób środków naukowych do nauki rysunku ornamentalnego, geometrycznego i fachowego, które zakupiono głównie na żądanie nauczyciela rysunku Wiktora Krzanowskiego. Po należytem uzupełnieniu tych środków nauka rysunków będzie się mogła odpowiednio rozwinąć.

Gmina miasta Przemyśla opiekuje się należycie tą szkołą, a burmistrz Dr. Dworski łoży z własnych funduszów na jej utrzymanie. W roku szkolnym 1886/7 Dr. Dworski wydał na szkołę z funduszów własnych 495 zł. 60 ct., a gmina gotówką 450 zł. oprócz lokalu, opału, światła i usługi. Obecnie zobowiązała się gmina płacić 500 zł., a Rada powiatowa 300 zł. rocznie. Gdy szkoła uzyska subwencyą państwową, natenczas ustanie potrzeba zapomagania jej z prywatnej szkatuły burmistrza. Zachodzą wszelkie warunki pomyślnego rozwoju szkoły, a z powodu wielkiej różnorodności zawodów przemysłowych w Przemyślu należy się spodziewać, że nauka fachowa będzie się mogła z czasem znacznie rozwinąć.

Szkoła ma dwu nauczycieli rysunków, mianowicie Wiktora Krzanowskiego i Teofila Czykiela. Obadwa są nauczycielami szkoły wydziałowej, a Krzanowski, który przez pewien czas uczęszczał do Szkoły politechnicznej we Lwowie, uzupełnił swoję kwalifikacyą na kursie wakacyjnym we Lwowie. Rysunki, prowadzone przez Krzanowskiego, robią dobre wrażenie; znać w nich metodę i inteligencyą nauczyciela, który nieustannie postępuje ze swoimi uczniami i wpaja w nich stopniowo poczucie formy, którego rozwinięcie i uszlachetnienie jest właśnie głównem zadaniem rysunku w szkole uzupełniającej. Rysunek fachowy nie jest jeszcze dostatecznie rozwinięty, lecz jest na drodze właściwej. Nauka rysunku, prowadzona przez drugiego nauczyciela, jest znacznie słabsza, tak w kierunku ornamentu geometrycznego, jakoteż w kierunku fachowym. Szkoła posiada nieco rysownic małych i większych, lecz zasób przyrządów rysunkowych dla młodzieży jest w ogólności szczupły i wymaga uzupełnienia.

Dyrektorem szkoły jest p. Jerzy Harwot, profesor gimnazyalny. Podczas mojej bytności p. Harwot był chorym i z tego powodu rozmawiałem z nim krótko, dlatego nie mogłem sobie wyrobić zdania o kierunku jego pracy jako dyrektora. Przekonałem się jednak, że katalogi uczniów i wszelkie wykazy szkolne są prowadzone wzorowo, z czego wnosić wypada o gorliwości i sumienności dyrektora. Główna zasługa co do założenia i rozwoja szkoły przypada

poprzednikowi dyrektora obecnego, profesorowi Lewickiemu; okazuje się jednak, że dzisiejszy dyrektor nie zbacza z tej drogi, jaką mu wskazał jego poprzednik.

Fundusze na utrzymanie szkoły nie wpływają regularnie i z tego powodu nauczyciele zwykle długo czekają na szczupłe wynagrodzenie za mozolną pracę.

Potrzeby szkoły są:

1. Uzupełnienie środków naukowych.
2. Wysłanie drugiego nauczyciela rysunku na kurs wakacyjny.
3. Uregulowanie i podwyższenie płacy za kierownictwo i naukę.

5. Szkoła przemysłowa uzupełniająca w Jarosławiu.

Założona w r. 1881. staraniem Towarzystwa pedagogicznego; składa się z kursu przygotowawczego o dwu klasach i z kursu przemysłowego również o dwu klasach. Od roku szkolnego 1886/7 istnieje przy niej szkoła fachowa malarstwa pokojowego i lakiernictwa. Mieści się w budynku dawnej szkoły realnej, przekształcającej się stopniowo w gimnazyum. Sale wykładowe i rysunkowe są obszerne, wysokie i jasne, lecz oświetlenie wieczorne nie jest ze wszystkiem odpowiednie.

W roku szkolnym 1887/8 jest zapisanych uczniów:

a) Na kurs przygotowawczy do klasy I.	36
„ „ II.	46
b) Na kurs uzupełniający do kl. I. i II. razem	42
c) Na kurs malarstwa i lakiernictwa uczniów	8
Razem	132

Uczniowie z przygotowaniem dostatecznem uczęszczają tylko jeden rok na naukę uzupełniającą; inni zaś kończą tę naukę w dwu latach; z tego powodu nie dzieli się uczniów pod b) na klasy w katalogach. Takie postępowanie jest niewłaściwe; każdy uczeń powinien odbyć dwuletni kurs uzupełniający. Od roku szkolnego 1886/7 nie przyjmuje się do szkoły analfabetów, a to głównie z przyczyny braku funduszów na opłacanie nauki. Ze względu na stosunki miejscowe jest takie postanowienie niestosowne, ponieważ pewna ilość młodzieży rzemieślniczej nie może wcale korzystać z nauki uzupełniającej.

Według zawodów dzielą się uczniowie jak następuje:

Murarzy	28
Szewców	17
Koszykarzy	17
Mechaników i kowali	10
Ślusarzy	7
Stolarzy	6
Krawców	6
Stelmachów	5
Rzeźników	5
Zegarmistrzów	3
Kaflarzy	3;

reszta zawodów po dwu lub jednym uczniu. Owi 17 szewców trudnią się tym zawodem w zimie a w lecie są murarzami, szukającymi nieraz zajęcia w znacznej odległości od miasta.

Szkoła posiada bardzo mało środków naukowych, zapożyczając się często u szkoły realnej. Dyrektor szkoły założył z wielkim trudem mały zbiór okazów z technologii żelaza, drzewa i skóry dla uczniów tej szkoły, tudzież zbiorek mineralogiczny i fizykalny, do czego

uzyskał pomoc życzliwą zarządu fabryk arcyksięcia Albrechta i p. J. Zgrzebnego, urzędnika mennicy głównej w Wiedniu, Jarosławianina. Te okazy mieszczą się w osobnym pokoju szkoły realnej i stanowią „Muzeum przemysłowe“. W ostatnich latach nie doznawał jednak dyrektor należytego w tym kierunku poparcia i zaprzestał dalszego gromadzenia okazów. Gmina miasta Jarosławia nie popiera tej szkoły dostatecznie; jej datek wynosi 240 zł., a subwencya Rady powiatowej 100 zł. rocznie. Tak szczupłe dochody wymagają znacznej subwencyi krajowej, a w skutek tego szkoła nie może rozwinąć się należycie, chociaż jest bardzo potrzebna dla przemysłu miejscowego.

Rysunku geometrycznego tudzież rysunku ornamentalnego i malarstwa na kursie fachowym uczą dwaj profesorowie szkoły realnej. Rysunki geometryczne są bardzo słabe i nieliczne; nauczyciel sam to uznaje i obiecuje prowadzić naukę w przyszłości metodycznie. Drugi nauczyciel rysunku był na kursie wakacyjnym we Lwowie, pomimo tego rezultaty jego nauki w szkole uzupełniającej są bardzo słabe, a w prowadzeniu rysunku ornamentalnego nie można dopatrzeć się żadnej metody. Z wielkim natomiast zapałem zajmuje się ten nauczyciel kursem malarstwa pokojowego, którego jest kierownikiem fachowym; strona techniczna malarstwa została poruczona miejscowemu malarzowi Zabiegłemu, którego wszyscy przedstawiali jako niepospolicie zdolnego. Uczniowie tego kursu wykonali roboty malarskie w budynku Rady powiatowej i wymalowali dwa pokoje w mieszkaniu dyrektora; obecnie malują aulę gimnazyalną według projektu swego nauczyciela. Nauka malarstwa dekoracyjnego nie jest odpowiednio prowadzona i nie posiada warunków trwałego rozwoju; spostrzegłem jednak wielki do niej zapał u nauczyciela kierującego, który pracuje bez wynagrodzenia, zakupuje dla uczniów wzory z własnych funduszów i pomimo bardzo słabego poparcia przez gminę i Radę powiatową nie myśli o zaniechaniu swej pracy. Na zapytanie nie umiał odpowiedzieć, czy ten kurs fachowy ma przyszłość w Jarosławiu.

Kierownikiem szkoły jest dyrektor gimnazyalny, który pełnił dotąd funkcye swoje bezpłatnie i uważa swój urząd w szkole uzupełniającej za rzecz honorową. Ma najlepsze chęci dla szkoły, zajmuje się nią gorliwie, lecz okazuje mało sprężystości i pewne zniechęcenie z tego powodu, że szkoła nie znajduje w kołach przemysłowych należytego poparcia. Dyrektor zdaje się mało wpływać na tok nauki, a szczególnie nauki rysunku; innymi przedmiotami zajmuje się gorliwiej. Przypuszczam, że ma niewiele styczności z przemysłowcami i ta okoliczność wpływa niekorzystnie na szkołę. Moje uwagi i wskazówki przyjmował bardzo życzliwie.

Nauczyciele otrzymują wynagrodzenie bardzo nieregularnie, chociaż są życzliwie usposobieni dla młodzieży i uczą chętnie, widząc rezultaty swej pracy. Bardzo praktycznie urządzono kontrolę pilności uczniów za pomocą stemplowania kart rubrykowanych w obecności i pod ścisłą kontrolą dyrektora. Ten sposób możnaby zaprowadzić we wszystkich szkołach.

Potrzeby szkoły są:

1. Uzupełnienie środków naukowych.
2. Uregulowanie nauki rysunków.
3. Uregulowanie stanowiska i organizacyi kursu malarstwa.
4. Większe zainteresowanie Rady miejskiej i przemysłowców szkołą uzupełniającą.
5. Powiększenie i uregulowanie płacy naczycieli.

6. Szkoła przemysłowa uzupełniająca w Rzeszowie.

Założona w r. 1881 staraniem Towarzystwa pedagogicznego. Mieści się w budynku szkoły miejskiej dla chłopców; umieszczenie jest zupełnie odpowiednie, chociaż oświetlenie nie wystarcza dla nauki rysunków wieczornych. Składa się z kursu przygotowawczego o jednej klasie i z kursu uzupełniającego o dwu klasach.

W roku szkolnym 1887/8 jest zapisanych:

a) Na kurs przygotowawczy uczniów . . .	45
b) Na kurs uzupełniający:	
Do klasy I.	33
„ „ II.	30
Razem . .	108

Według zawodów:

Szewców	24
Ślusarzy	18
Stolarzy	18
Rzeźników	10
Kowali	8
Krawców	7
Blacharzy	3
Introligatorów	3
Nożowników	3
Kupców	3;

reszta zawodów po dwu lub jednym uczniu.

W pierwszych latach zapisywało się po kilku analfabetów na kurs przygotowawczy; w roku bieżącym nie było żadnego analfabety między zapisującymi się uczniami i z tego powodu wystarczyło utworzenie jednej klasy przygotowawczej. Tak korzystnych warunków nie znalazłem w żadnej szkole.

Z zapisanych uczęszcza na lekcye 50 do 60%.

Szkoła posiada już zawiązek środków naukowych, tak dla rysunku ornamentalnego, jakoteż dla rysunku fachowego dla mechaników. Zbiory wymagają uzupełnienia.

Rysunku geometrycznego początkowego udziela p. Michał Luśniak, rysunku ornamentalnego p. Stanisław Piotrowski, obadwa nauczyciele szkoły ludowej; rysunku maszyn uczy p. Peltz, inżynier kolejowy. Rysunek, prowadzony przez Luśniaka, okazuje słabe rezultaty i brak metody; natomiast z przyjemnością zaznaczam, że w żadnej szkole nie spotkałem tak dobrych rezultatów, jak te, które okazują rysunki pod kierunkiem Piotrowskiego i Peltza. Piotrowski uzupełnił swoję kwalifikacyą nauczycielską na kursie wakacyjnym we Lwowie. Z rysunku ornamentalnego przebija się świadomość celu szkoły, konsekwencya w postępowaniu od rzeczy prostych do zawiłych i wielka staranność w wykonaniu wszystkich szczegółów. Rysunki maszyn są bardzo czysto wykonane i kotowane należycie, lubo nieco małe i ciągle wykonywane ołówkiem zamiast grafionem. Nauka rysunku w tej szkole jest najlepsza ze wszystkich szkół tego rodzaju i zasługuje na zupełne uznanie. Od dwu lat zaprowadzono podczas egzaminu publicznego także popisy uczniów z rysunku, które tak się odbywają, że uczeń rysuje w obec publiczności na tablicy dany ornament w powiększeniu. Dyrektor zawewniał mnie, że publiczność zainteresowała się gorąco takiem naocznem przedstawieniem nauki rysunków i że ta myśl sprowadza wielu przemysłowców na popis uroczysty. Możnaby takiej metody użyć w innych szkołach.

Stylistyka przemysłowa jest równie dobrze prowadzona. Podczas lekcyi uczniowie pisali cesyą, a w ich zeszytach, bardzo starannie prowadzonych, widziałem rozmaite wypracowania stylistyczne, zastosowane do każdego zawodu z osobna. Uczniowie piszą listy na papierze listowym, który wkładają do koperty adresowanej. Ćwiczenia buchalteryczne są także staranne, chociaż nie dość liczne.

Kierownikiem szkoły jest p. Tomasz Tokarski, profesor gimnazyalny, który z wielkim taktem, głębokiem zrozumieniem celów szkoły i rzadką starannością pełni funkcye swoje.

Kierownik czuwa nieustannie nad nauką, przestrzega, żeby plan był ściśle wykonywany, styka się ciągle z rzemieślnikami i używa w mieście powagi. Jednem słowem, szkoła rzeszowska jest najlepsza ze wszystkich, jakie poznałem, a jej kierunek jest zupełnie właściwym i odpowiadającym szkole tego rodzaju w kraju naszym. Dochody szkoły z funduszów miejscowych wynoszą 700 zł. rocznie.

Nauczyciele pobierają niestety wynagrodzenie bardzo nieregularnie.

Potrzeby szkoły są:

1. Uzupełnienie środków naukowych.
2. Uregulowanie płacy za kierownictwo i naukę.

7. Szkoła uzupełniająca przemysłowo-handlowa w Tarnowie.

Założona 1881 r. staraniem Towarzystwa pedagogicznego. Obecnie w roku szkolnym 1887/8 szkoła ma jeszcze dawną organizacyą, t. j. składa się z kursu uzupełniającego o dwu klasach, z kursu handlowego i kursu specyalnego mechaniki. Kursu przygotowawczego dotychczas w tej szkole nie było, lecz zostanie zaprowadzony od przyszłego roku szkolnego. Składać się będzie według nowego statutu od r. 1888/9 z kursu przygotowawczego o jednej klasie i z kursu uzupełniającego o dwu klasach. Mieści się w szkole wydziałowej męskiej; umieszczenie jest odpowiednie. Sala rysunkowa jest obszerna, podobnie inne klasy; oświetlenie wieczorne zostanie niebawem znacznie ulepszone przez zaprowadzenie lamp poprawnych, zwanych warszawskimi.

W roku szkolnym 1887/8 zapisała się następująca ilość uczniów:

a) Na kurs uzupełniający:

Do klasy I.	60
„ „ II.	20
Razem	80
b) Na kurs handlowy	39
c) „ „ specyalny mechaniki	11;

ci uczniowie są ślusarzami.

Razem a) b) i c)	130

Według zawodów jest zapisanych pod a):

Szewców	22
Krawców	10
Stolarzy	10
Ślusarzy	10
Kupców	10
Drukarzy	3
Murarzy	4
Mosiężników	2
Malarzy pokojowych	2
Kaflarzy	2
Tapicerów	2;

reszta zawodów po jednym uczniu.

Na kurs b) uczęszczają przeważnie osoby starsze ze stanowiskiem samoistnem.

Ilość uczniów zapisanych na kurs uzupełniający nie jest w odpowiednim stosunku do ilości terminatorów, zapisanych do korporacyj miasta Tarnowa. Według wykazu dyrekcyi jest w Tarnowie 625 terminatorów, a między tymi:

Krawców	106
Szewców	95
Kowali i ślusarzy	40
Stolarzy	37
Murarzy	23
Blacharzy	20
Zegarmistrzów	11
Lakierników	10

i t. d. Okazuje się więc, że po należytem poparciu szkoły przez przemysłowców ilość jej uczniów bardzo znacznie urość powinna. Frekweneya podobna, jak w innych szkołach. Nauka trwa od połowy Września do połowy Maja, a więc w czasie najstosowniejszym, który powinien być zachowywany we wszystkich szkołach naszych.

Według nowego planu ma nauka w klasie I. kursu uzupełniającego obejmować 13, w klasie II. 12 godzin tygodniowo. Te ilości godzin są niewątpliwie za wielkie; niepotrzebnie wstawiono w obudwu klasach język niemiecki (po 2 godziny). a w klasie I. nauki przyrodnicze (2 godziny). Widocznie układano plan bez należytej znajomości rzeczy.

Szkoła posiada pewien zawiązek środków naukowych, a mianowicie wzorów rysunkowych; modeli i odlewów gipsowych nie posiada. Zbiór przyborów rysunkowych dla młodzieży jest ubogi.

Rysunku ornamentalnego i geometrycznego uczy p. Franciszek Migdał, nauczyciel szkoły wydziałowej; rysunku maszyn jeden z inżynierów fabryki maszyn Chylewskiego. Migdał ukończył kurs wakacyjny we Lwowie; rysunki jego uczniów robią dobre wrażenie i okazują należyte zastosowanie metody tudzież staranność w wykonaniu. Rysunki maszyn są jednak słabe i stwierdzają to spostrzeżenie, że aby dobrze uczyć rysunku fachowego, nie dosyć być inżynierem praktycznym, lecz trzeba znać metodę nauki i nabrać pewnej rutyny szkolnej. Nauczyciel, nie będący technikiem, który jednak przyswoił sobie metodę nauczania rysunku zawodowego, jest w ogólności odpowiedniejszym do prowadzenia tego rysunku w szkole, niż inżynier.

Kierownikiem szkoły jest jeden z profesorów gimnazyalnych. Kierownik okazuje bardzo mało energii w sprawowaniu swego urzędu; najlepszym na to dowodem jest fakt, że szkoła tarnowska dopiero na wezwanie moje, gdy 16. Kwietnia bawiłem z innych powodów w tem mieście, przysłała przy końcu Kwietnia podanie o subwencyą rządową.

Szkoła uzupełniająca w mieście o takiem znaczeniu, jak Tarnów, powinna być wzorem dla szkół tego rodzaju w mniejszych miastach sąsiednich, tymczasem okazuje się z nowego statutu organizacyjnego, że ani Wydział szkolny ani kierownik nie zdał sobie sprawy z właściwego zadania takiej szkoły, w której młodzież powinna przedewszystkiem nabywać biegłości w rysunku, w rachunkowości i w stylistyce przemysłowej. Ze względu na znaczną ilość terminatorów w Tarnowie, należy stanowczo wymagać większej energii i znajomości rzeczy od kierownika szkoły; a gdyby dzisiejszy kierownik nie odpowiadał w najbliższej przyszłości swemu zadaniu, należałoby dążyć do zmiany osoby kierownika. Szkoła tarnowska ma wszelkie warunki dalszego rozwoju, a gorliwość obywatelska burmistrza jest rękojmią, że jej organizacya zmieni się wkrótce na lepsze.

Potrzeby szkoły są:

1. Uzupełnienie środków naukowych.
2. Poprawa statutu i planu nauki.
3. Zmiana kierownictwa.
4. Uregulowanie płac nauczycielskich.

8. Szkoła przemysłowa uzupełniająca w Nowym Sączu.

Założona w roku 1885. staraniem Towarzystwa pedagogicznego. Składa się z kursu przygotowawczego o trzech klasach i z kursu uzupełniającego o jednej klasie. Mieści się w budynku szkoły wydziałowej męskiej; umieszczenie jest w ogólności odpowiednie, a gdy według zapewnienia kierownika w klasach rysunkowych zostaną zaprowadzone poprawne lampy warszawskie (ze zwierciadłami), wtedy rysunki wieczorne będą się mogły odbywać prawidłowo.

W roku szkolnym 1887/8 zapisała się następująca ilość uczniów:

a) Na kurs przygotowawczy do klasy I.	21
„ „ II.	62
„ „ III.	59
b) Na kurs uzupełniający uczniów	47
Razem	189

Według zawodów jest zapisanych:

Szewców	40
Krawców	34
Piekarzy	19
Kupców	17
Stolarzy	16
Ślusarzy	8
Malarzy pokojowych	5
Introligatorów	4
Kowali	3
Jubilerów	3
Blacharzy	3;

reszta zawodów po dwu i jednym uczniu.

Uczniowie zapisani terminują u 116 pryncypałów. Według wykazów urzędu podatkowego znajduje się w mieście 578 przemysłowców, opłacających podatek zarobkowy, którzy trzymają około 400 uczniów i pomocników, z czego się okazuje, że połowa uczniów obowiązanych uczęszcza do szkoły, a zatem wiele jeszcze pozostaje do zrobienia, aby stało się zadość ustawie przemysłowej.

W organizacyi szkoły zachodzi ten błąd zasadniczy, że kurs przygotowawczy liczy aż 3 klasy, a właściwy kurs uzupełniający tylko jednę klasę. Kierownik zdaje się nie mieć dokładnego pojęcia o właściwem zadaniu takiej szkoły, a mylne jego zapatrywanie przebija także ze sprawozdania, umieszczonego w „Sprawozdaniu Zarządu głównego Towarzystwa pedagogicznego za rok 1886“ (str. 24), gdzie przytacza, że szkoła „zastępuje przeważnie szkołę ludową, albowiem przyjmuje analfabetów“. Między 21 uczniami klasy I. kursu przygotowawczego jest 10 analfabetów, wystarczyłyby zatem co najwięcej 2 klasy przygotowawcze, a należałoby urządzić natomiast 2 klasy uzupełniające.

Szkoła posiada już pewien zasób środków naukowych, a mianowicie wzorów rysunkowych, które zakupiono w ostatnich czasach; modeli z drzewa, gipsu i z drutu nie ma. Wybór wzorów zakupionych nie jest jednak ze wszystkiem odpowiedni, ponieważ kierownik postępował przy zakupnie samowolnie, nie trzymając się wykazu środków wzorowych, podanego przez Ministerstwo oświaty.

Nauki rysunków udziela p. Jan Marek, nauczyciel szkoły wydziałowej, który uzupełnił swoję kwalifikacyą na kursie wakacyjnym we Lwowie. Rysunek jest prowadzony systematycznie, chociaż zbyt niewolniczo za Grandauerem, a ilość rysunków, wykonanych przez każdego ucznia, jest stosunkowo znaczniejsza, niż w wielu innych szkołach. Natomiast rysunek

fachowy dla szewców jest bardzo dobrze prowadzony i zajmuje pierwsze miejsce z pomiędzy wszystkich szkół, które zwidziłem. Także krawcy uczą się swego rysunku fachowego wcale dobrze. Przyborów rysunkowych dla młodzieży posiada szkoła mało.

Dyrektorem szkoły jest jeden z nauczycieli szkoły wydziałowej męskiej, człowiek bardzo energiczny, lecz posiadający mało taktu i swoją szorstkością i bezwzględnem postępowaniem szkodzący szkole pod względem przywiązania do niej pryncypałów i terminatorów. Zbytek energii wywołał w mieście ten skutek, że majstrowie udawali się kilkakrotnie do rozmaitych władz, aby znieść szkołę przemysłową, a to postępowanie było dotąd jedynym przykładem wyraźnego oporu przemysłowców w Galicyi przeciw takiej szkole. Kierownik sam opowiadał, że uczniów opieszałych i krnąbrnych każe zamykać do aresztu przez pachołków miejskich; majstrów, którzy nie stawią się na jego wezwanie, podaje do wiadomości magistratu i sam exekwuje kary, na nich nałożone. Sporządził nawet druki, aby ściągać kary pieniężne, które władza przemysłowa nakłada na majstrów. Przyznał sam, że tak bezwzględne wykonywanie przymusu szkolnego wywołało opór u majstrów, z pomiędzy których wielu postanowiło nie posyłać swoich terminatorów do szkoły; to też ilość uczniów zapisanych z 257 w roku szkolnym 1886/7. spadła do 189 w roku bieżącym. Zwracałem uwagę kierownika na to, że należy wprawdzie energicznie lecz taktownie postępować z kołami interesowanymi i okazywać majstrom rezultaty nauki szkolnej, jak się to z dobrym skutkiem dzieje w Drohobyczu i Rzeszowie. Zresztą dyrektor sprawuje swój urząd punktualnie i gorliwie.

Potrzeby szkoły są:

1. Uzupełnienie środków nauki.
2. Poprawa organizacyi przez zmniejszenie ilości klas kursu przygotowawczego i powiększenie kursu uzupełniającego.
3. Rozumne stosowanie ustawy przemysłowej co do przymusu.
4. Uregulowanie i podwyższenie wynagrodzenia za kierownictwo i naukę.

9. Szkoła przemysłowa uzupełniająca w Brzeżanach.

Założona 1885. roku staraniem Towarzystwa Pedagogicznego. Mieści się w nowym budynku szkoły etatowej miejskiej; sale są wielkie i jasne, lubo dla nauki rysunków wieczornych niedostatecznie oświetlone. Umieszczenie szkoły jest zresztą pod każdym względem odpowiednie.

Szkoła nie została jeszcze zorganizowana na podstawie statutu normalnego z roku 1883., lecz ma pierwotną organizacyą, zastosowaną w zarysie ogólnym do dawniejszej organizacyi szkół uzupełniających w Galicyi. Składa się z kursu przygotowawczego i z właściwego kursu uzupełniającego o dwu klasach.

W roku szkolnym 1887/8. jest zapisanych uczniów:

a) Na kurs przygotowawczych	26
b) Na kurs uzupełniający do klasy I.	22
do klasy II.	21
Razem . .	69

Według zawodów zapisało się:

Szewców	28
Krawców	12
Stolarzy	8
Rymarzy	4
Kowali	4
Piekarzy	3
Masarzy	3
Tokarzy	2
Golarzy	2;

reszta zawodów po jednym uczniu. Według wykazów kierownika szkoły znajduje się w mieście następująca ilość przemysłowców, opłacających podatek zarobkowy: 19 szewców z 28 terminatorami, 15 krawców z 17 terminatorami, 35 majstrów połączonych rzemiosł z 54 terminatorami; razem 69 majstrów z 99 terminatorami. Okazuje się zatem, że 70% terminatorów uczęszcza do szkoły uzupełniającej. Między 26 uczniami, zapisanymi na kurs przygotowawczy, jest 12 analfabetów. Organizacya szkoły jest z wielu względów wadliwa. Nauka trwa od 1. Września do końca Czerwca, więc najdłużej ze wszystkich szkół uzupełniających, przyczem wypada w tygodniu w jednej klasie co najwyżej 6 godzin nauki, więc najmniej ze wszystkich szkół tego rodzaju. Stylistyka przemysłowa nie jest wcale przedmiotem nauki; rachunki przemysłowe są słabo prowadzone, a rysunki nie posiadają tego stanowiska wybitnego, jakie mieć powinny. Szkoła wymaga gruntownej reformy, którą powinien przeprowadzić znawca zawodowy.

Szkoła nie posiada żadnych środków naukowych i jest pod każdym względem najuboższą ze wszystkich szkół uzupełniających, bo nie ma ani czytanek, ani zeszytów rysunkowych, ani żadnych najpotrzebniejszych środków do nauki.

Subwencya roczna z funduszów miejskich wynosi 200 zł., które bywają nieregularnie wypłacane; subwencya rady powiatowej wynosi również 200 zł.

Inne czynniki miejscowe nie przyczyniają się do utrzymania szkoły i zajmują się bardzo mało jej losem. Kierownik przedkłada wprawdzie regularnie wykazy uczniów, zaniedbujących naukę, lecz te wykazy nie odnoszą żadnego skutku, bo magistrat nie troszczy się wcale o podniesienie inteligencyi i zarobkowości młodzieży rzemieślniczej. Z subwencyi miejskiej musi być opłacane oświetlenie i opalanie sal szkolnych, w skutek czego na opłacanie nauczycieli i pomnażanie środków naukowych zostaje bardzo mało. Tę opieszałość i obojętność władz miejscowych należy przedewszystkiem przypisać tej okoliczności, że miasto Brzeżany nie jest stacyą drogi żelaznej, w skutek czego nowe myśli i prądy nowoczesne z trudnością dostają się do szerszych warstw ludności. Gdyby w mieście znajdował się choćby tylko jeden rozumny i energiczny opiekun spraw przemysłowych, mógłby wiele zdziałać, poinformowawszy się należycie o właściwym kierunku pracy obywatelskiej na tem polu.

Nauczycielem rysunku jest inżynier powiatowy w Brzeżanach. Z przedstawionych prac rysunkowych okazało się, że nauka rysunku nie ma żadnej wartości i nie dosięga nawet tej niskiej skali, co w Drohobyczu. Nauczyciel jest mi znany jako dobry i zręczny rysownik i jako architekt z pewnem poczuciem artystycznem; nie ma jednak najmniejszego pojęcia o metodzie nauki rysunków i z tego powodu nie może młodzieży należycie poprowadzić. Dość powiedzieć, że uczniowie początkujący rysują na zeszytach stygmograficznych, i że ani jeden uczeń kursu uzupełniającego nie używa ani rysownicy ani bloku. Rysunki brzeżańskie są najgorsze ze wszystkich; jakie widziałem i wymagają reformy gruntownej pod każdym względem. Nauczyciel jako inżynier powiatowy jest często zmuszony wyjeżdżać z miasta; wtedy ustaje nauka rysunków, bo w mieście nie ma drugiego rysownika. Zważywszy, że taka nauka nie jest wystarczająca, i że wysłanie nauczyciela na kurs wakacyjny jest niemożebne, okazuje się potrzeba postarania się o drugiego nauczyciela rysunku z pomiędzy młodszych nauczycieli szkoły ludowej. Takiego kandydata możnaby znaleźć na miejscu, lecz należałoby go wysłać na kurs nauczycielski rysunków, a wtedy mogłaby się szkoła odpowiednio rozwinąć. Nauczyciel dzisiejszy mógłby wtedy udzielać rysunku zawodowego dla murarzy i stolarzy.

Kierownikiem szkoły uzupełniającej jest dyrektor szkoły męskiej, człowiek starszy, pełen najlepszych zamiarów, krzątający się pilnie około obowiązków swego urzędu, lecz nie posiadający wiadomości dostatecznych o właściwem zadaniu i o organizacyi takiej szkoły. Podczas rozmowy z kierownikiem i kilkoma nauczycielami tej szkoły musiałem wyjaśniać najprostsze zasady urządzenia i utrzymywania takiej szkoły; przekonałem się, że inteligencya kierownika i nauczycieli nie odpowiada wielkim trudnościom ich zadania, że organizacya szkoły została

przeprowadzona bez znajomości rzeczy i że dalszy rozwój szkoły wymaga koniecznie pouczenia nauczycieli, jak należy prowadzić naukę, aby ona rzeczywiste przyniosła korzyści. Zdaje mi się, że brak należytego pojmowania rzeczy ze strony kierownika i nauczycieli jest właściwem źródłem ubóstwa szkoły, któremu trudno będzie zaradzić, jeżeli nie uda się zainteresować któregoś z profesorów gimnazyalnych losami nauki przemysłowej. Kierownik szkoły nie przedłożył Wydziałowi krajowemu w swoim czasie podania o subwencyą, mającego się wystosować do Ministerstwa oświaty. Gdy zapytano kierownika o przyczynę tego zaniedbania i wskazano na powtórne wezwanie, które otrzymał z Wydziału krajowego, odpowiedział, że nowy statut szkolny wysłał do Namiestnictwa i do Rady szkolnej krajowej jako władz nadzorczych. Oprócz inżyniera powiatowego uczą w tej szkole sami nauczyciele ludowi, których pojęcia o celach i zadaniach takiej szkoły są bardzo niejasne.

Potrzeby tej szkoły są bardzo liczne, a mianowicie:

1. Należyta organizacya tej szkoły.
2. Zakupno środków naukowych.
3. Postaranie się o dobrego nauczyciela rysunku.
4. Zachęcenie nauczycieli gimnazyalnych, żeby uczyli w tej szkole, a gdyby to być mogło, uproszenie jednego z profesorów gimnazyalnych o objęcie dyrekcyi.
5. Wyposażenie szkoły w przybory rysunkowe.
6. Uregulowanie i podwyższenie wynagrodzenia za naukę. To wynagrodzenie jest najniższe ze wszystkich w szkołach tego rodzaju, wynosi bowiem 50 ct. za godzinę.

We Lwowie dnia 28. Maja 1888.

J. Franke.

Cennik

krajowej keramicznej stacyi doświadczalnej

w c. k. Szkole politechnicznej we Lwowie,

zatwierdzony rozporządzeniem Wys. Wydziału kraj. z dnia 19. Czerwca 1888 l. 23.274.

Nr. porz.	Przedmiot	Opłata na rzecz stacyi ker. dośw. złr.	Ilość materyału potrzebnego, który stacyi przysłać należy (kg.)
1	Za zbadanie gliny z oznaczeniem, czy ona się nadaje do wyrobu: cegieł zwykłych, ogniotrwałych, naczynia garncarskiego, kafli, do wyrobu naczynia kamionkowego, rur wodociągowych, rur kloakowych, fajansu, majoliki, porcelany i t. d. od każdej gliny	od 5—10	30 klg.
	Jeżeli badanie okaże, że glina jest tylko zwykłą garncarską a nie ogniotrwałą to strona płaci tylko 5 zł. . .		
2	Za zbadanie użyteczności piasku do celów keramicznych	„ 1 — 3	10 „
3	Za zbadanie właściwości czerepu wyrobu i nadesłanych materyałów celem sporządzenia przepisu i za ten przepis do wyrobu: dachówek	„ 5—10	100 „
4	naczynia garncarskiego	„ 5—10	100 „
5	kafli	„ 15—30	100 „
6	naczynia kamionkowego brunatnego (Braunes Steinzeuggeschirr)	„ 25—50	300 „
7	fajansu włoskiego emaliowanego	25	100 „
8	fajansu wykwintnego (Feines Steingut) . . .	200	100 „
9	majoliki wykwintnej	100	100 „
10	rur wodociągowych, rur kloakowych . . .	.	.
	nasad kominowych	„ 25—50	300 „
11	cegieł ogniotrwałych	„ 25—50	300 „
12	pobiałki do naczynia garncarskiego . . .	„ 3—15	5 „
13	pobiałki do kafli białych	„ 10—25	5 „
14	*a)* szkliwa garncarskiego *b)* polewy garncarskiej mianowicie: 1. polewy zielonej, 2. polewy brunatnej, 3. polewy żółtej, przeto za *a*, b_1, b_2, b_3 po . . .	„ 5—15	Kierownik stacyi oznaczy ilość potrzebną ilość do zbadania materyałów ad 1. i 2. cennika.
15	polewy do dachówek *a)* żółtej, *b)* zielonej, *c)* brunatnej, *d)* niebieskiej i t d. od *a)*, *b)*, *c)*, *d)*, po	„ 10—20	
16	polewy do kafli *a)* szkliwa, *b)* polewy zielonej, *c)* polewy brunatnej, od *a*, *b*, lub *c*, po . . .	„ 10—50	
17	emalii białej (cynowej do kafli	„ 30—50	
18	polewy kamionkowej do naczynia brunatnego, rur wodociągowych, kloakowych, kominowych . .	„ 25	
19	pobiałki do naczynia kamionkowago (Steinzeuggeschirr)	„ 15	
20	szkliwa porcelanowo fajansowego do naczynia kamionkowego z wewnątrz	„ 25	
21	emalii (cynowej) do naczynia białego, emaliowanego (Weisshafnerwaare)	„ 30—50	
22	szkliwa do fajansu wykwintnego (Feines Steingut) lub do majoliki wykwintnej	„50—100	
23	Za zbadanie i oznaczenie wartości technicznej nadesłanego wapna hydraulicznego lub cementu	. .	. .
.	. . . . .	. .	. .
.	. . . . .	. .	. .

Uwaga 1. Prócz wymienionych powyżej zadań, stacya może wykonywać i inne prace, wchodzące w zakres przemysłu keramicznego. Koszt tych prac w każdym poszczególnym razie zostanie oznaczony przez kierownika stacyi.

Uwaga 2. Przepisy stacyi wskazane pod 16 do 23 będą udzielane tylko tym krajowym przemysłowcom (fabrykom, garncarzom) którzy posiadają odpowiednią fachową kwalifikacyę. Ażeby zaś zapobiedz błędnemu zastosowaniu tych przepisów, winien upoważniony do odbioru onych należycie w stacyi się poinformować, jak przepis należy rozumieć i przemysłowo użyć.

Uwaga 3. Podane w cenniku pod 12 do 13 przepisy sporządza stacya w zastosowaniu do czerepu własnej kompozycyi lub do czerepu przez stronę nadesłanego, a przez stacyę uznanego za dobry.

Uwaga 4. Koszta transportu materyałów wysłanych do Lwowa do krajowej keramicznej stacyi doświadczalnej ponosi strona sama.

Uwaga 5. Wysokość opłat na rzecz stacyi przy pozycyach 1., 2., 3., 4., 5., 6. i t. d. cennika, gdzie są tylko granice cen od — do podane, — oznacza w myśl §. 6. statutu stacyi jej kierownik.

Uwaga 6. Opłaty cennikiem tym oznaczone (przy pozycyach zaś 1., 2., 3., 4., 5., 6., 10., 11., 12., 13., 14., 15., 16., 17., 21. i 22. najniższą cennikową kwotę) przesyła strona równocześnie z nadesłaniem gliny lub w ogóle zlecenia.

Dopokąd strona należytości cennikiem oznaczonej nie nadeśle, zadanie zlecone stacyi wykonanem nie będzie.

Uwaga 7. Podróże w sprawach techniczno-keramicznych odbywa kierownik stacyi na koszt stron interesowanych. Oprócz kosztów podróży przypadają kierownikowi stacyi dyety po 5 zł. dziennie.

Dzień przyjazdu oznacza kierownik stacyi.

Uwaga 8. Opłaty i wszelkie przesyłki nadsyłać należy pod adresem „Krajowa eramiczna stacya doświadczalna w c. k. Szkole politechnicznej we Lwowie“.

Na uiszczone kwoty otrzyma strona pokwitowanie sznurowe.

Statut

organizacyjny specyalnej szkoły robót kobiecych, zaprowadzonej przy szkole żeńskiej P. P. Benedyktynek w Przemyślu.

§. 1. Celem nauki w szkole specyalnej robót kobiecych jest:

a) Udoskonalenie robót kobiecych przez oparcie ich na naukowej podstawie, i korzystanie z uczynionych w kraju lub za granicą w dziedzinie pracy niewieściej doświadczeń metod i wynalazków.

b) Uzdolnienie uczenic przez naukę teoretyczną i praktyczą do wykonania samodzielnie ze zręcznością i zrozumieniem najważniejszych robót kobiecych, tudzież wyrobów „Reutlingeńskich".

c) Wykształcenie zdolniejszych uczenic na nauczycielki i mistrzynie robót w zakładach publicznych i prywatnych, jeżeli zakład otrzyma do tego upoważnienie Wysokiego c. k. Ministerstwa wyznań i oświecenia.

§. 2. Szkoła specyalna robót kobiecych założona na zasadzie §. 10. ustawy państwowej z dnia 14. Maja 1869. tudzież art. 3 ustawy krajowej z dnia 2. Maja 1873 przez konwent P. P. Benedyktynek w Przemyślu, jako integralna część klasztornej szkoły wydziałowej żeńskiej, jest instytucyą prywatną, pod względem pedagogicznym i dydaktycznym podległą nadzorowi powołanych władz szkolnych.

§. 3. Bezpośrednio kieruje instytucyą „Zarząd szkoły robót kobiecych" w którego skład wchodzi:

1. Dyrektor szkoły wydziałowej żeńskiej.
2. Mistrzyni czyli prefekta szkoły, z grona P. P. Benedyktynek wybrana.
3. Nauczycielka robót w szkole specyalnej.

§. 4. Obowiązki Zarządu są następujące:

a) Kierowanie instytucyą pod względem pedagogicznym i dydaktycznym.

b) Znoszenie się w sprawie szkoły z władzami szkolnemi i autonomicznemi.

c) Przyjmowanie uczenic do szkoły, i pobieranie od nich przepisanej opłaty.

d) Prowadzenie rachunków i administrowanie funduszem, wyznaczonym na utrzymanie szkoły.

e) Układanie preliminarza dorocznege dochodów i wydatków szkolnych.

f) Przedkładanie wniosków „Kuratoryi szkoły specyalnej robót kobiecych", względem zaprowadzenia nowych kursów, zakupna środków i przyborów naukowych, powoływania sił nauczycielskich lub dalszego ich kształcenia.

g) Układanie planów naukowych i przedkładanie ich do zatwierdzenia władzom szkolnym.
h) Urządzanie corocznej wystawy robót kobiecych.
i) Udzielanie świadectw uczenicom, które szkołę ukończyły.

§. 5. Dla zabezpieczenia instytucyi istnienia i normalnego w przyszłości rozwoju ustanawia się: „Kuratorya szkoły specyalnej robót“, jako władza nadzorcza.

Do jej składu wchodzi:

1. C. k. Inspektor okręgowy szkół.
2. Przewodniczący Rady szkolnej miejscowej lub w zastępstwie jego nadzorca miejscowy szkół.
3. Burmistrz miasta Przemyśla, lub delegat przez niego wybrany.
4). Każdorazowy Dyrektor szkoły wydziałowej żeńskiej.

Kuratorya może zaprosić inne osobistości z miasta, mianowicie z grona pań.

§. 6. Do kuratoryi należy:

a) Popieranie instytucyi w obec władz szkolnych i autonomicznych.
b) Obmyślanie środków potrzebnych do utrzymania szkoły.
c) Czuwanie nad naukowym postępem i rozwojem zakładu.
d) Powoływanie sił nauczycielskich do zakładu.
e) Zatwierdzenie rachunków z wydatków na potrzeby szkolne, przedkładanych corocznie przez Zarząd szkoły.
f) Uwalnianie uboższych uczenic od opłaty całkowicie albo częściowo.
g) Przeprowadzenie zmian w statucie, jeżeliby tego w przyszłości okazała się potrzeba.

Kuratorya zgromadza się przynajmniej raz na trzy miesiące, albo częściej, jeżeli c. k. Inspektor szkół okręgowy w porozumieniu z Dyrektorem uzna potrzebę zwołania. Przewodniczy c. k. Inspektor szkół okręgowych, a w jego zastępstwie przewodniczący Rady miejskiej. Uchwały zapadają większością głosów; w razie równości głosów rozstrzyga przewodniczący. Rada szkolna miejscowa w Przemyślu uchwałą powziętą na dniu 19. Stycznia 1887 r. zakomunikowaną pod d. 20 Stycznia 1887. l. 65 tudzież Reprezentacya miasta Przemyśla uchwałą powziętą na dniu 10. Lutego 1887 r. l. 15333/1886 postanowiły przyjąć udział w nadzorczej kuratoryi szkoły specyalnej szkoły robót w obrębie ram zakreślonych statutem.

Organem wykonawczym Kuratoryi jest Dyrekcya szkoły wydziałowej żeńskiej.

§. 7. Dyrektor szkoły wydziałowej, wybrana przez konwent mistrzyni, tudzież nauczycielki szkoły specyalnej robót tworzą gremium nauczycielskie tejże szkoły.

§. 8. Do pełnienia obowiązków nauczycielskich mogą być powoływane tylko te nauczycielki, które posiadają przynajmniej kwalifikacyą nauczycielską dla szkół ludowych pospolitych i wykażą się świadectwem z ukończonej szkoły (wszystkich kursów) robót kobiecych.

Nauczycielki powołuje i odprawia „Kuratorya szkoły specyalnej“, na wniosek Dyrekcyi szkoły, wybór jednak potrzebuje zatwierdzenia c. k. Rady szkolnej okręgowej.

Wysokość renumeracyi dla nauczycielek pracujących przy szkole oznacza „Kuratorya szkoły“ kwota wyznaczona nie może być mniejszą od pobieranej w szkołach publicznych ludowych.

§. 9. Na kurs przyjęte być mogą uczenice:

a) które obowiązkową naukę szkolną odbyły, a w tutejszej szkole wydziałowej przynajmniej szóstą wydziałową skończyły. Przyjmowane mogą być jednak i uczenice, które po ukończeniu seminaryum nauczycielskiego złożyły egzamin dojrzałości,
b) które wykażą się metryką z ukończonego 14. roku życia,
c) złożą opłatę szkolną, wynoszącą za kurs 5 zł., czyli 10 zł. rocznie tudzież 1 zł. w. a. tytułem

wpisowego. Opłata uiszczoną może być od razu albo ratami miesięcznemi po 1 zł. z góry. Uboższe uczenice a dla swych zdolności i pilności godne uwzględnienia, mogą być od opłaty wskutek uchwały „Kuratoryi“ na wniosek Dyrekcyi uwolnione.

§. 10. Fundusz na utrzymanie szkoły składa się:

a) Ze subwencyi przez Radę miejską udzielonej na mocy uchwały Reprezentacyi gminnej z dnia 30. Października 1884 r. zakomunikowanej przez Magistrat miasta pod 30. Października 1884. roku L. 3.306 wskutek której Reprezentacya gminna zobowiązała się „na wypadek, gdyby statut kursu przez c. k. Radę szkolną krajową zatwierdzony został“ przyczyniać się do połowy kosztów jego utrzymania tak długo, dopóki się okaże potrzeba subwencyonowania tej szkoły, z tem jednak zastrzeżeniem, że subwencya ta rocznie kwoty 600 zł. w. a. przekroczyć nie powinna.

b) Z opłat, wnoszonych przez uczenice, a które Dyrekcya po otrzymaniu składać ma w kasie oszczędności miasta Przemyśla.

c) Z dochodu wystawy robót i sprzedaży prac wykonanych przez uczenice z materyału, będącego własnością zakładu.

Możliwy niedobór w wydatkach niesionych na utrzymanie szkoły specyalnej o ile tenże nie znajdzie pokrycia w preliminowanych na ten cel dochodach, nie może ciężyć na publicznych funduszach, któreby szkołę subwencyonowały.

§. 11. Szkoła specyalna robót kobiecych składa się z następujących oddziałów:

a) Z oddziału szycia ręcznego i maszynowego z nauką kroju;

b) z oddziału krawieczyzny z nauką kroju;

c) z oddziału robót drutowych, szydełkowych, deskowych, wiązanych, siatkowych i koronkarstwa;

d) z oddziału haftu zwyczajnego i sztucznego.

Do zakresu nauki w oddziałach wchodzą oprócz właściwych ćwiczeń w robotach: nauka rysunków, arytmetyka, rachunkowość, towaroznawstwo, estetyka zastósowana do robót kobiecych.

W miarę potrzeby i rozwoju zakładu mogą być zaprowadzone inne kursa, jak: kurs prania i prasowania, kurs rysunku kompozycyjnego.

Bliższe wyszczególnienie zakresu nauki w każdym oddziele wykaża plan nauk, przez Dyrekcyę wypracowany.

Oddziały krawieczyzny i haftu są całoroczne, oddziały szycia ręcznego, szycia maszynowego, tudzież robót drutowych półroczne.

W pierwszym roku zaprowadzenia szkoły otwarty zostanie oddział szycia ręcznego i oddział szycia maszynowego W następnych latach oddziały krawieczyzny, robót drutowych, haftu tudzież prania i prasowania.

§. 12. Zgodnie z przepisami regulaminu obowiązującego w szkołach publicznych rok szkolny trwa od 1. Września do 15. Lipca. Ilość godzin tygodniowych na każdym kursie nie powinna przekraczać 26 godzin.

§. 13. Z końcem każdego roku szkolnego składać będą uczenice egzamin ustny i pisemny z przedmiotów objętych planem, i wykażą się robotami, które w ciągu roku wykończyły.

Na podstawie egzaminu wydane zostanie każdej uczenicy świadectwo, wykazujące jej postęp w przepisanych przedmiotach i robotach.

§. 14. Uczenice, które ukończą pomyślnie wszystkie oddziały, i poddadzą się egzaminowi, otrzymają świadectwo ukończenia wszystkich kursów szkoły specyalnej robót, a jeżeli w przyszłości Wysokie c. k. Ministeryum handlu na to pozwoli, patent kwalifikacyjny do wykonywania samodzielnego i nauczania robót kobiecych.

Egzamin kwalifikacyjny odbywać się ma pod przewodnictwem c. k. Inspektora szkół okręgowych jako delegata c. k. Rady Szkolnej Okręgowej, tudzież w przytomności przynajmniej jednego jeszcze członka Kuratoryi.

Patenta mają być podpisane przez c. k. Inspektora okręgowego szkół, tudzież przez Dyrektora i nauczycieli egzaminujących, jako Komisyi egzaminacyjnej.

§. 15. Z końcem każdego roku w czasie egzaminów urządzana będzie wystawa robót.

§. 16. Zaopatrzenie się w potrzebne środki i materyał do robót jest obowiązkiem uczenic.

Uboższym może być udzielony materyał z zasobów, zakupionych z funduszu obrotowego, który założony być ma, skoro środki zakładu na to pozwolą.

§. 17. Prace, wykonane z materyału, którego dostarczyła sobie uczenica, są jej własnością, wydane jej jednak będą dopiero po skończonym roku szkolnym. Wykonane zaś z materyału, dostarczanego przez zakład, są własnością zakładu, i mają być spieniężone na dochód funduszu obrotowego.

§. 18. Każdy przedmiot pracy ma być wykonany w szkole pod dozorem i kierunkiem nauczycielki, i zapisany do książki na to przeznaczonej, której rubryki wykazują rodzaj roboty, czas jej rozpoczęcia i zakończenia, cenę materyału, tudzież wartość przedmiotu wykończonego.

§. 19. Pod względem karności obowiązują w szkole specyalnej robót postanowienia regulaminu, przepisanego dla szkół ludowych publicznych.

§. 20. W razie rozwiązania zakładu przybory naukowe, przechodzą na własność szkoły wydziałowej żeńskiej, fundusz zaś obrotowy ma być użyty na zakupienie środków naukowych tejże szkoły.

Plan naukowy

dla szkoły specyalnej robót kobiecych w Przemyślu.

Otworzoną została w roku szkolnym 1886/7 szkoła robót o czterech oddziałach, w których uczenice mają się zaznajomić z sposobem wykonania rozmaitych robót ręcznych. Oddziały te są:

1. Oddział szycia ręcznego.
2. Oddział szycia maszynowego.
3. Oddział krawieczyzny.
4. Oddział haftów białych i kolorowych.

Gdyby szkoła pomyślnie się rozwijała a środki okazały się dostatecznemi, przyłączonoby do wymienionych oddziałów:

5. Oddział robót włóczkowych i bawełnianych, tudzież osobny
6. Oddział koronkarstwa, który tymczasowo do oddziału szycia będzie przyłączony.

Czas trwania nauki każdego oddziału wynosi 5 miesięcy, z wyjątkiem krawieczyzny i haftu, których nauka trwa rok cały.

I. Oddział szycia ręcznego

obejmuje tygodniowo:

1. Rysunki linearne i geometryczne, jako pomocnicze do nauki kroju i rysowania ornamentów płaskich.
2. Rysunki geometryczne i wolnoręczne 2 godziny tygodniowo.
3. Naukę kroju bielizny damskiej 3 godziny tygodniowo.
4. Metodyczne przeprowadzenie nauki szycia, według metody Schallenfeldowskiej 2 godziny tygodniowo.
5. Naukę rachunków 1 godzina tygodniowo.
6. Ćwiczenia w przykrawaniu i szyciu ręcznem, 10 godzin tygodniowo.
7. Naukę koronkarstwa pałeczkowego 4 godziny tygodniowo.

II. Oddział szycia maszynowego

obejmuje tygodniowo godzin 26; z tych przypada na:

1. Rysunki linearne i wolnoręczne 4 godziny tygodniowo.
2. Naukę kroju bielizny męskiej 3 godziny tygodniowo.

3. Naukę koronkarstwa pałeczkowego 4 godziny tygodniowo.
4. Naukę rachunków 1 godzina tygodniowo.
5. Ćwiczenie w szyciu maszynowem 14 godzin tygodniowo.

III. Oddział krawieczyzny

obejmuje tygodniowo godzin 26; z tych przypada na:

a) rysunki wylnoręczne 4 godziny tygodniowo;
b) naukę kroju 3 godziny tygodniowo;
c) naukę o kolorach i stylach 1 godzina tygodniowo;
d) rachunek kupiecki 1 godzina tygodniowo;
e) ćwiczenie w przykrawaniu i szyciu sukien 17 godzin tygodniowo.

IV. Oddział haftu białego i kolorowego

obejmować będzie godzin 26; z tych przypadnie na:

a) rysunki wolnoręczne 8 godzin tygodniowo;
b) rachunki 1 godzina tygodniowo;
c) towaroznawstwo 1 godzina tygodniowo;
d) nauka o kolorach i stylach 1 godzina tygodniowo;
e) ćwiczenia w hafcie białym i kolorowym 15 godzin tygodniowo.

V. Oddział robót drutowych, szydełkowych, wiązanych i siatkowych

tudzież robót wykonywanych na desce obejmuje 26 godzin tygodniowo; z tych przypada na:

a) naukę rysunku linearnego i wolnoręcznego 4 godziny tygodniowo;
b) naukę kroju 2 godziny tygodniowo;
c) metodę Schallenfeldowską 2 godziny tygodniowo;
d) rachunki 1 godzina tygodniowo;
e) ćwiczenie w wykonywaniu robót przy pomocy deski, szydełka, drutów i igliczki.

Plany nauk poszczególnych oddziałów praktycznych robót kobiecych.

Oddział szycia ręcznego obejmuje:

a) rysunek linearny do wykonywania wzorów, do wyszywania i wolnoręczny do rysowania stylizowanych form liści i kwiatów w wielobokach umiarowych wykreślanych geometrycznie, do rysowania ornamentów płaskich w zastósowaniu do robót; powiększanie, pomniejszanie, dorabianie i uzupełnienie rysunku na dany temat; wyciąganie tuszem i nakładanie wodnemi farbami również w to wchodzi;

b) rysunek geometryczny, jako pomocniczy do nauki kroju i rysowania ornamentów płaskich. Tu wchodzi: przepołowienie linii danej, wykreślenie prostopadłej w danym punkcie, wykreślenie prostopadłej z danego punktu leżącego z zewnątrz linii, wykreślenie prostopadłej na końcu poziomej, drugi sposób wykreślenia takiej samej prostopadłej na końcu poziomej, wykreślenie równoległej z danego punktu, przepołowienie kąta, wykreślenie trójkąta równobocznego, wykreślenie takiegoż trójkąta w danem kole, wykreślenie kwadratu, wykreślenie pięcioboku w danem kole, wykreślenie sześcioboku w danem kole, wykreślenie równobocznego sześcioboku gdy bok jeden jest dany, wykreślenie równobocznego ośmioboku gdy bok jeden jest dany, wykreślenie równobocznego ośmioboku w danym kwadracie, wykreślenie pięcioboku i dziesięcioboku w danem kole, wykreślenie osi, średnicy, promienia, cięciwy w kole, wyszukanie środkowego punktu koła, wykreślenie elipsy cyrklem, toż samo w inny sposób i wolnoręcznie;

c) naukę kroju a mianowicie: najmniejsza kószulka dziecinna, koszulka dla dziecka od $^1/_2$ do 1 roku, od 1—2 lat z krótkimi rękawkami, od 2—4 lat z okrągłym ramiączkiem i spięciem na ramieniu od 4 do 6 lat z wcinanymi rękawkami, dla dziewczynki od 6—8 łat z kwadratowem wycięciem, dla dziewczynki od 8—10 lat, w której to koszuli rękawki stanowią zarazem ramiączko, dla dziewczynki od 10—12 lat z prostą obszewką, koszula damska z jednym klinikiem, z krótkiemi klinikami, z wcinanemi klinikami, z dwoma klinikami,

d) rachunki: cztery działania liczbami całemi i ułamkami zwyczajnemi i dziesiętnemi skrócone mnożenie i dzielenie, wnioskowanie;

e) metodyczne przeprowadzenie nauki szycia z dziećmi rozpoczynającymi tę naukę, według metody Schallenfeldowskiej — a mianowicie: szycie na kanwie, płótnie i znaczenie bielizny;

f) ćwiczenia w szyciu ręcznem i w wykonywaniu modeli z artykułów według własnych modeli, a mianowicie: fartuszek, poszewka zwyczajna, poszewka i jasiek rozmaicie ozdobione, koszula zwyczajna, koszula ozdobna, cery i łaty, ozdabianie robót ściegiem Holbeina lub wyciąganym, serwet, ręczników, fartuszków, damskich i dziecinnych kołnierzyków, mankietów i t. d. wreszcie ćwiczenie w metodycznem przeprowadzeniu nauki szycia i t. d.;

g) wreszcie koronkarstwo pałeczkowe: 15 próbek wstawek, 25 próbek koronek, wykonanych na kanwie papierowej.

Oddział szycia maszynowego obejmuje:

a) z nauki rysunku wolnoręcznego dalszy ciąg i rozwój, jak w oddziale szycia ręcznego;

b) naukę kroju bielizny męskiej a mianowicie: krój ramiączka i wycięcia na rękaw do koszul męskich, koszulka dla chłopczyka od 6—8 lat, koszulka dla chłopczyka od 8—10 lat, koszula męska z przodu zapinana, koszula męska w tyle zapinana, koszula męska z boku zapinana;

c) naukę rachunków a mianowicie: o stosunkach i proporcyach, prostych i odwrotnych, reguła trzech pojedyncza i złożona, metoda dwoistego ustawienia, praktyka włoska;

d) ćwiczenie w szyciu maszynowem i wykonanie na maszynie następujących przeemiotów: fartuszka, spodnicy, kaftanika damskiego, koszuli damskiej nocnej, czepka, koszuli

męskiej nocnej, koszuli męskiej dziennej, kołnierzyków dziecinnych damskich i męskich, mankietów damskich i męskich, trzewiczków dziecinnych i podbródków, wstawiania przodu do koszul męskich;

e) naukę koronkarstwa pałeczkowego a mianowicie: wykonanie sztuczki całej koronk lub wstawki, 15 próbek na wykalankach, chusteczka, kołnierzyk i mankiety, wreszcie chusteczka na głowę, również tu wchodzą.

Oddział krawieczyzny obejmuje:

a) rysunek wolnoręczny podług wzorów a nadto samodzielne układanie i zestawianie liter i monogramów;

b) krój, a mianowicie: stanik o jednym boczku z karoczkiem i rękaw, stanik w formie fraczka z fałdami w tyle, z podłużnem i czworobocznem wycięciem z wstawionym przodem, stanik z dwoma boczkami z okrągłem i czworobocznem wycięciem, stanik z karczkiem i z pleckami, składającemi się z sześciu części i z ukośnem zapięciem, stanik w formie szerokiego paska z bawetem, stanik dla dziecka od 1 do 2 lat, stanik z karczkiem dla dzieci od 4 do 6 lat, stanik z karczkiem i pleckami składającymi się z sześciu części dla dziewczynki od 9 do 11 lat, princeska z dwoma boczkami i fałdami w tyle, vetement z dwoma boczkami i rozmaitemi kołnierzykami, regenmantel na pół wcięty z dwoma boczkami, princeska z pleckami składającemi się z czterech części, z czworobocznem wycięciem, podwójnem zapięciem dla dzieci od 2—4 lat i od 4—6 lat, sukienka z płaszczykiem dla małych dzieci, rotunda z kapiszonem i pelerynką, peleryna, sposób rysowania okrycia, peleryna duża, krój spodnicy do sukni dolnej szerokości 2 mtr. przy 0·70 mtr. szerokości materyi w trzy bryty, krój spodnicy do sukni 2·20 m. z podwójnej szerokości w 2 bryty; krój spodnicy do sukni z trenem o 1·50 mtr. dolnej szerokości materyi w pięć brytów;

c) wykonanie po jednej sztuce: staniczka białego, szlafroczka, sukni damskiej pojedyńczej, sukienki dziecinnej, sukni damskiej ze stanikiem i upięciem, sukni dla dziewczynki od 10—14 lat, płaszczyka dziecinnego, okrycia damskiego lub kaftanika i płaszczyka damskiego;

d) naukę o kolorach i stylach a mianowicie: o mięszaniu kolorów, powstawaniu barw. o rysunkach, malarstwie, architekturze w krótkości;

e) naukę rachunków, a mianowicie: rachunek procentu, kapitału i lat, rachunkowość kupiecka.

Oddział haftu białego i kolorowego obejmuje:

a) rysunek wolnoręczny, jak w oddziale szycia ręcznego;

b) naukę rachunków, a mianowicie: poznanie miar, wag i monet, rachunek terminu, reguła łańcuchowa, rachunek mięszaniny, wnioskowanie;

c) naukę o kolorach i stylach, jak w oddziale krawieczyzny;

d) wykonywanie wzorów haftu białego, na których przychodzą rozmaite ściegi jako to: dzierganie, pikoty, atłaski, sznureczek, stembenek, ścieg supełkowy, drabinkowy, także haft *à jour*;

e) Wykonywanie monogramów, w których powyższe ściegi mają zastósowanie;

f) wzory haftu kolorowego jedwabiem: technika arabska, technika Janina, haft gobelinowy, „feinspanisch", „grobspanisch", filigranarbeit, haft koronkowy, point lace, wenecki, reticella, punto in aria;

g) wykonywanie przedmiotów według powyższych wzorów, jak n. p. kołnierzyków, mankietów, albumów i t. p.;

h) aplikacye i cieniowanie (Nadelmalerei) wzory i wykonywanie przedmiotów;

i) towaroznawstwo.

Oddział robót

wykonanych przy pomocy szydełka, drutów, deski, igliczki i wałka obejmuje:

a) rysunek linearny i wolnoręczny, jak w oddziale szycia ręcznego;

b) naukę kroju a mianowicie: krój pończochy nr. 1, krój pończochy nr. 2; krój kaftanika dla osoby dorosłej; krój szkarpetki; krój czepeczka dla dzieci; krój kaftaniczka dla dziecka od 1 do 2 lat;

c) naukę rachunków jak w oddziale haftu.

d) Wykonanie wzorów i robót całych a mianowicie:
z drutowych: pończocha, szkarpetka, kaftaniczek dziecinny i 12 próbek;
z szydełkowych: spodniczka dziecinna, sukienka dziecinna, kaftaniczek dziecinny, trzewiczki, rękawiczki, kamizelka damska i 12 próbek;
z deskowych: płaszczyk dziecinny, kamizelka damska, okrywka damska, kapotka dziecinna, rękawek, kołnierzyk;
z robót wiązanych: próbki ściegów i według tych wstawki do bielizny, serwetki przykrycia na poduszki i łóżka.
Metodę Schallenfeldowską w zastósowaniu do robót drutowych i szydełkowych, a mianowicie szlaczek drutowy i szlaczek szydełkowy.

Rozkład godzin

w oddziale szycia ręcznego.

Godzin przeznaczonych do nauki tygodniowo 26.

	8-9	9—10	10—11	3—4	4—5
Poniedziałek	Rysunki	Rysunki	Roboty	Koronki	Koronki
Wtorek	Roboty	Roboty	Rachunki	Metoda Schallenf.	
Środa	Krój	Krój	Krój	—	—
Czwartek	Rysunki	Rysunki	Roboty	Roboty	Roboty
Piątek	Koronki	Koronki	Roboty	Rysunki geometr.	
Sobota	Roboty	Roboty	Roboty	—	Exorta

Rozkład godzin

na kursie szycia maszynowego.

Godzin przeznaczonych do nauki, tygodniowo 26.

	8—9	9—10	10—11	3—4	4—5
Poniedziałek	Szycie	Szycie	Szycie	Koronki	Rysunki
Wtorek	Szycie	Koronki	Estetyka	Rachunki	Rysunki
Środa	Krój	Krój	Krój	—	—
Czwartek	Szycie	Szycie	Szycie	Szycie	Towarozn.
Piątek	Szycie	Koronki	Rysunki	Szycie	Szycie
Sobota	Koronki	Szycie	Rysunki	Exorta	—

Rozkład godzin

na kursie krawiecczyzny.

Godzin przeznaczonych do nauki, tygodniowo 26.

	8—9	9—10	10—11	3—4	4—5
Poniedziałek	Krój	Krój	Krój	Szycie	Szycie
Wtorek	Estetyka	Szycie	Szycie	Szycie	Szycie
Środa	Towarozn.	Koronkarstwo		—	—
Czwartek	Rysunki	Rysunki	Szycie	Szycie	Szycie
Piątek	Rachunki	Szycie	Szycie	Rysunki	Rysunki
Sobota	Koronkarstwo		Szycie	Szycie	Exorta

L. W. kr. 33.456
Kom. przem. 381,

Ze sprawozdań

Henryka Gruszeckiego z podróży naukowej, podjętej w celu obznajomienia się z organizacyą szkół tkackich zagranicą.

Wysoki Wydziale krajowy!

Stosownie do rozp. Wysokiego Wydziału z dnia 17. Kwietnia L. 16.021 i z dnia 17. Maja L. 20.297 udał się podpisany w podróż naukową w celu poznania ustroju szkół tkackich za granicą.

Podpisany wyjechał przez Berno, Wiedeń do Bawaryi i Wirtembergii — ztąd zamyśla udać się do W. ks. Badeńskiego, do Krefeld w Westfalii, i powrócić przez Reichenberg w Czechach do Galicyi.

Dotychczas poznał podpisany szkoły tkackie w Bernie, Wiedniu, Heidenheim i Laichingen (obie ostatnie w Wirtembergii), tudzież zwiedził kilka większych tkalni i blicharni w Augsburgu, Heidenheim i Blaubeuren.

Obecnie ośmiela się podpisany przesłać Wys. Wydziałowi sprawozdanie dotyczące szkół we Wiedniu i Bernie.

Szkoła tkacka w Bernie dzieli się na:

1. Kurs przygotowawczy.
2. Kurs dwuroczny z nauką całodzienną.
3. Kurs dwuroczny z nauką wieczorną.
4. Warstat naukowy dla krosien mechanicznych.
5. Kurs dla kobiet.

1. Kurs przygotowawcy ma zadanie zapoznać ucznia z częścią praktyczną tkactwa, a jak nazwa wskazuje, nauczyć robót przygotowawczych, jako to: nawijania osnowy i wątku na cewki, snowania osnowy i początków tkania.

Na kurs ten przyjmowani są uczniowie, którzy ukończyli szkołę ludową z dobrym postępem i przekroczyli 14ty rok życia — kurs trwa 5 tygodni i jest w połączeniu z 2. kursem dwuletnim z nauką całodzienną tak, że uczniowie którzy ukończyli kurs przyg. mają pierwszeństwo w przyjęciu.

Kurs ten ma na celu kształcenie samoistnych kierowników i rysowników dla fabryk. Nauka dzieli się na: 1. rysunki, 2. przedmioty fachowe.

Rok pierwszy:

a) Rysunki z wolnej ręki z wzorów na papierze i tkanin drukowanych pojedynczych form architektonicznych (ornamenta płaskie, nakładanie farbami i przenoszenie na „carta rigata“;
b) Rysunki geometryczne i geometrya, a mianowicie: sposób użycia cyrkla, rysownicy i t. p. przyrządów, konstrukcya trójkątów, czworo- i wieloboków i linii krzywych.

Przedmioty fachowe: a) Nauka o przyrządach i narzędziach w tkactwie ręcznem używanych, maszyna do podnoszenia nicielnic (Schaftmaschine), bicie kartonów i t. p. b) Technologia materyałów w tkactwie używanych. c) Nauka o wiązaniach tkackich (Bindungslehre) i kompozycya wzorów podług zadanego tematu. d) Dekompozycya, czyli rozkład prób z oznaczeniem materyału, numeru, i ilości tegoż dla pewnej długości i szerokości sztuki. e) Buchalterya. f) Demonstracye praktyczne na krosnach z nicielnicami — tkanie, przyrządzanie krosien, snowanie osnowy, bicie kartonów i t. p.

Rok drugi:

a) Zastosowanie rysunków z wolnej ręki do tkactwa i wykonywanie kompozycyi do dywanów, koców i t. d. przenoszenie rysunków na „carta rigata“.
b) Z rysunków geometrycznych pierwsze początki geometryi wykreślnej, formy brył i tychże siatki.
c) Rysunki części krosien mechanicznych.
d) Budowa różnych systemów krosien mechanicznych.
e) Nauka o przyrządach, narzędziach, rozmaite systemy przyrządzania krosien z maszynką Jacquarda (ciąg dalszy).
f) Technologia materyałów (ciąg dalszy).
g) Kompozycya tkanin o kilku osnowach i kilku gatunkach wątku.
h) Dekompozycya tkanin wzorzystych.
k) kalkulacya: obliczenie ceny wyrobów podług kosztów produkcyi.
l) Praktyczne demonstracye tak na krosnach z Jacquardem jak i na krosnach mechanicznych. — Przyrządzanie, de- i montowanie krosien.

W kursie tym największą wagę kładzie się na rysunki z wolnej ręki i na kompozycyę.

Nauka kompozycyi rozwija najwięcej umysł ucznia, przyzwyczaja do samoistnego myślenia i przedstawienia danego wzoru w myśli.

W kursie dziennym prócz głównie wełny — przerabianemi są: bawełna, len, juta i jedwab.

Do demonstracyi jest 22 ręcznych a 6 mech. krosien.

Tygodniowo uczeń jest zajęty 39 godzin.

Kurs wieczorny z wykładem czeskim i niemieckim. Kurs ten ma zadanie kształcić robotników fabrycznych na majstrów; wykładane są przedmioty z kursu dziennego w streszczeniu — zajmują się jedynie wełną — rysunki i kompozycya odpada. — Kurs również dwuletni, lecz trwa jedynie od 15. Września do 15. Kwietnia — do przyjęcia wymaganą jest szkoła ludowa, ukończony 15ty rok życia i pewna wprawa w tkaniu. Godzin nauki tyg. 4.

Tak w kursie dziennym jak i wieczornym — uczniowie obowiązani są do prowadzenia notatek z każdego przedmiotu — wykłady atramentem wpisywane, a rysunki i patrony dokładnie wykonywane być winny. Nauczyciel przegląda je kilka razy do roku i stosownie do tego klasyfikuje.

Podpisany podnieść musi sposób uczenia: mianowicie wykład odbywa się w ten sposób, że nauczyciel wytłumaczywszy — dyktuje uczniom — co w kilku przedmiotach na miesiąc wyuczonem być ma.

Warstat naukowy dla krosien mechanicznych służy tak w celu obznajomienia robotnika z manipulacyą, regulowaniem, wykonywaniem drobnych naprawek przy krosnach mechan. jak i w celu nabrania wprawy w tkaniu; kurs trwa 9 tygodni, rocznie 5 kursów — prócz wykładu teoryi tkactwa mechanicznego (tygodn. 2 godz.) są demonstracye praktyczne a) montowanie krosien (tyg. 2 godz.), b) tkanie (tyg. 52 godz.)

Kurs dla kobiet wykończających tkaniny — ma zadanie nauczenie dziewcząt poniżej wymienionych robót: a) oczyszczenie surowego towaru — b) cerowanie i naprawa błędów powstałych przy tkaniu. Kurs trwa od Listopada do Lipca co niedzielę godzin 2.

Szkoła tkacka we Wiedniu ma zadanie kształcić kierowników i rysowników dla fabryk we wszystkich gałęziach przemysłu tekstylnego — kurs jest dwuroczny — tygodniowo uczeń zajęty 39 godzin.

Nauka dzieli się na: 1. Rysunki. 2. Przedmioty fachowe.

Rok pierwszy: a) Rysunki geometryczne (jak w Bernie). b) Rysunki z wolnej ręki elementarne, kopiowanie ornamentów płaskich z wzorów i tablicy — nauka użycia farby i pędzli. c) Rysunki przygotowawcze do tkactwa — przenoszenie na „carta rigata".

Przedmioty fachowe: a) Technologia materyałów w tkactwie używanych. b) Teorya tkactwa ręcznego — przygotowanie osnowy i wątku, maszyny do tegoż używane — nauka o wiązaniach — przyrządzanie krosien z nicielniami i maszyn Jacquarda — bicie kartonów i t. p. c) Ćwiczenia praktyczne, dekompozycya wzorów, przyrządzanie krosien, nawijanie osnowy i tkanie.

Rok drugi: a) Rysunki z wolnej ręki: powiększanie wzorów, rysowanie i malowanie z odlewów stylizowanych ornamentów, rysowanie podług sztucznych i naturalnych kwiatów; rysowanie i kolorowanie z tkanin — b) Rysunki fachowe — dekompozycya prób, wykonanych maszyną Jacquarda — przenoszenie na „carta rigata", wykończanie patronów, kompozycya — c)Rysunki dla tkanin drukowanych (nadobowiązkowe). d) Teorya tkactwa mechanicznego — elementa maszyn, krótkie opisanie motorów — maszyny przygotowawcze do tkactwa mech., opisanie systemów krosien mech., urządzanie fabryk. e) Ćwiczenia praktyczne. Dekompozycya prób — demontowanie i montowanie krosien mech. — tkanie i t. d.

Kurs dla robotników, cel tegoż i wykłady podobne jak w Bernie.

W dalszym ciągu sprawozdania podpisanego z podróży naukowej (rozp. Wys. Wydz. l. 16021. z dnia 17. Kwietnia i L. 20297. z dnia 17. Maja b. r.) ośmiela się tenże przedłożyć co następuje:

Z Augsburga udał się podpisany do Heidenheim w celu obejrzenia tamtejszej szkoły tkackiej. — Szkoła ta ma głównie zadanie kształcić rysowników fabrycznych dla towarów lnianych, bawełnianych i wełnianych, połączona z istniejącą tamże szkołą przemysłową; uczeń uczęszcza na wykłady ogólne i fachowe.

Wykłady fachowe w zasadzie trwają rok jeden, mianowicie technologia materyałów, narzędzia i przyrządy w tkactwie używane — dekompozycya — tkactwo mechaniczne, tylko w krótkości — lecz uczeń może pozostawać w szkole lat 2. do 3. w celu zupełnego wykształcenia się w rysunkach fachowych i kompozycyi — następnie w razie uzdolnienia może pracować na własny rachunek, wykonywując kompozycye dla okolicznych fabryk.

Co do części praktycznej — uczniowie pracują jedynie na zamówienia. Szkoła posiada 36 krosien ręcznych montowanych, przeważnie z masz. Jacquarda i 6 krosien mechanicznych.

Szkoła tkacka w Laichnigen ma zadanie kształcić robotników, tkaczów — nauka zasadza się dekompozycyi; nauka trwa od roku do 2. lat.

Szkoła posiada jedynie jedno krosno do demonstracyi — reszta krosien (16) jest wydzierżawioną fabryce „Lang & Co.“, która posiada również fabrykę mechaniczną w Blaubeuren (13 *km.* odległego). W Laichnigen wyrabiają tkaniny lniane w najlepszym gatunku, takie, które na krosnach mech. wyrobić się nie dadzą. Sztelarze krosien są z żelaza lanego, jedynie wały na osnowę i towar są drewniane. — Części żelazne są cieńsze, nie zabierają tyle miejsca, i przepuszczają więcej światła.

Szkoła w Reutlingen jest jedną z największych szkół tkackich w południowych Niemczech; została urządzoną na wzór szkoły w Chemnitz w Saksonii, do której podpisany nieszczęszczał. Szkoła ma zadanie kształcić samodzielnych kierowników fabryk. — Kurs jest jednoroczny; zapisy do szkoły odbywają się dwa razy do roku — tak, że równocześnie prowadzone są 2 kursa.

Mniej wagi kładzie się na rysunki i kompozycyę — więcej zać na technologią materyałów i praktyczne demonstrancye.

W pierwszem półroczu wykładane są: *a)* Technologia materyałów; *b)* Narzędzia i przyrządy w tkactwie używane; *c)* Dekompozycya; *d)* Kompozycya; *e)* Elementa maszyn z rysunkami; *f)* Rysunki odręczne; *g)* Praktyczne demonstracye.

W drugiem półroczu wykładane są te same przedmioty, co w pierwszem, lecz w miejsce elementów maszyn „o krosnach mechanicznych i przyrządach pomocniczych w tkactwie mechanicznem“.

Szkoła posiada 24 krosien ręcznych i 15 mechanicznych.

Uczniowie, chcący się wykształcić więcej praktycznie, mogą pracować więcej godzin dziennie w tkalni; maszyna parowa dzień cały jest w ruchu.

Następnie zwiedził podpisany kilka większych zakładów w Reutlingen, Göppingen, Kirchheim u/T. i Cannstadt

Stuttgart 5. Sierpnia 1888.

Henryk Gruszecki.

L. kom. przem. 341.

Alegat 14. do sprawozdania z czynności Komisyi kraj. dla spraw przemysłowych.

PRELIMINARZ

wydatków funduszu krajowego

na cele popierania przemysłu w kraju

na rok 1889.

(Rubryka XVI. budżetu krajowego)

zestawiony przez

Komisyę krajową dla spraw przemysłowych.

Część I.

PRELIMINARZE

poszczególnych zakładów.

I. Szkoły przemysłowe uzupełniające.

1. Brzeżany. Szkoła przemysłowa uzupełniająca.

Dochody.	W roku 1888. preliminowano- zł.	Wniosek na rok 1889. Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	UWAGI.
1. Subwencye:					
a) od gminy	200	200	—	200	
b) od Rady powiatowej .	200	200	—	200	
c) od c. k. Rządu . . .	—	385	—	385	
d) z funduszów krajowych	500	385	—	385	
Razem . . .	900	1.170	—	1.170	

Wydatki.

1. Płace:					
Kierownictwo	100	150	—	150	
Wynagrodzenie nauczycieli	460	500	—	500	
2. Wynajem lokalu	200	200	—	200	
3. Opał	30	30	—	30	
4. Oświetlenie	10	10	—	10	
5. Usługa	20	20	—	20	
6. Środki naukowe	125	200	—	200	
7. Rozmaite inne wydatki .	10	60	—	60	
Razem . . .	955	1.170	—	1.170	

2. Drohobycz. Szkoła przemysłowa uzupełniająca.

Dochody.	W roku 1888. preliminowano zł.	Wniosek na rok 1889. Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	UWAGI.
1. Subwencye:					
a) od gminy	400	400	—	400	
b) od Rady powiatowej .	150	200	—	200	
c) od Towarzystwa zaliczkowego w Drohobyczu .	50	50	—	50	
d) od oddziału Towarzystwa pedagogicznego w Drohobyczu	20	15	—	15	Z powodu zmniejszonych dochodów dać więcej nie może.
e) od c. k. Rządu . . .	800	510	—	510	
f) z funduszów krajowych.	600	510	—	510	
Razem . . .	2.020	1.685	—	1.685	

Wydatki.

1. Płace:				
Kierownika	120	150	—	150
Wynagrodzenie nauczycieli w szkole przemysłowej .	820	950	—	950
nauczycieli na kursie górniczym	500	—	—	—
nauczyciela snycerstwa. .	150	150	—	150
2. Wynajem lokalu	120	120	—	120
3. Opał	—	10	—	10
4. Oświetlenie	35	35	—	35
5. Usługa.	42	42	—	42
6. Materyał	25	25	—	25
7. Środki naukowe	50	50	—	50
8. Rozmaite inne wydatki . .	10	10	—	10
9. Narzędzia miernicze . . .	200	—	—	—
10. Nagrody dla uczniów . .	25	30	—	30
11. Niedobór z r. 1888. . . .	—	113	—	113
Razem . . .	2.097	1.685	—	1.685

3. Jasło. (Nie ma preliminarza).

4. Jarosław. Szkoła przemysłowa uzupełniająca.

Dochody.	W roku 1888. preliminowano zł.	Wniosek na rok 1889. Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	UWAGI.
1. Subwencye:					
a) od gminy	200	220	—	220	
b) od Rady powiatowej .	60	100	—	100	
c) od Rady pow. na cele szkoły malarstwa . .	40	—	—	—	
d) od gminy na cele szkoły malarstwa.	20	—	—	—	
e) od c. k. Rządu . . .	400	632	—	632	
f) z funduszów krajowych	600	632	—	632	
Razem . . .	1.320	1.584	—	1.584	

Wydatki.					
1. Płace:					
Kierownikowi	250	250	—	250	
Wynagrodzenie nauczycieli	970	1.164	—	1.164	
2. Wynajem lokalu	—	—	—	—	
3. Opał	—	—	—	—	
4. Oświetlenie	22·50	25	—	25	
5. Usługa	50	50	—	50	
6. Środki naukowe, wszelkie przybory	60	70	—	70	
7. Rozmaite inne wydatki . .	22·50	25	—	25	
Razem . . .	1.375	1.584	—	1.584	

5. Kołomyja. Miejska szkoła przemysłowo-handlowa im. Sobieskiego.

Dochody.	W roku 1888. preliminowano zł.	Wniosek na rok 1889. Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	UWAGI.
1. Dochody własne zakładu:					
a) Procent od 6.000 zł. funduszu rzemieślniczego, jako kapitału żelaznego, przeznaczonego na utrzymanie szkoły	300	300	—	300	
b) opłaty szkolne, pobierane za naukę udzielaną na kursie handlowym po 2 zł. miesięcznie . . .	130	130	—	130	
2 Subwencye:					
a) od gminy m. Kołomyi .	600	600	—	600	
b) od Rady powiatowej .	100	100	—	100	
c) od Kasy oszczędności .	200	200	—	200	
d) od c. k. Rządu . .	—	682	—	682	
e) z funduszów krajowych .	700	682	—	682	
3. Niedobór do pokrycia z miejscowych źródeł . .	285	—	—	—	
Razem . .	2.315	2.694	—	2.694	

Wydatki.

1. Płace:					
a) nauczycieli . . .	1.550	1.800	—	1.800	
b) dyrektora i sekretarza .	300	300	—	300	
2. Wynajem lokalu . .	—	—	—	—	Bezpłatnie od gminy m. Kołomyi.
3. Opał	—	—	—	—	
4. Oświetlenie . . .	—	—	—	—	
5. Usługa	50	50	—	50	
6. Środki naukowe dla uczniów	350	350	—	350	
7. Wydatki kancelaryjne: druki (katalogi, dzienniki, wykazy, ogłoszenia) papier, pióra, atrament, gąbki, kreda, i t. d.	25	25	—	25	
8. Sprzęty szkolne. . .	25	25	—	25	
9. Premie dla uczniów . .	15	25	—	25	
10. Niedobór z r. 1888 . .	—	—	119	119	
Razem . .	2.315	2.575	119	2.694	

6. Kraków. Początkowe szkoły przemysłowe. (Preliminarzy szczegółowych nie przedłożono).

7. Lwów. Szkoła przemysłowa izr. im. M. Bernsteina.

Dochody.	W roku 1888. preliminowano zł.	Wniosek na rok 1889. Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	UWAGI.
1. Dochody własne zakładu z odsetek od kapitałów	1.741·43	1.700	—	1.700	
2. Subwencye:					
a) od gminy wyzn. izrael.	100	100	—	100	
b) od c. k. Rządu	—	395	—	395	
c) z funduszów krajowych	500	395	—	395	
Razem	2.341·43	2.590	—	2.590	

Wydatki.

1. Płace:					
Kierownictwo	300	300	—	300	
Wynagrodzenie nauczycieli	1.264·50	1.680	—	1.680	
2. Wynajem lokalu	200	200	—	200	
3. Oświetlenie	92.99	100	—	100	
4. Usługa	60	60	—	60	
5. Z subwencyi nadzwycz. Wys. Wydz. kraj. na inwentarz	201.09	—	—	—	
6. Środki naukowe	133.14	150	—	150	
7. Rozmaite inne wydatki	89.71	100	—	100	
Razem	2.341.43	2.590	—	2.590	

8. Nowy Sącz. Szkoła przemysłowa uzupełniająca.

Dochody.

1. Subwencye:					
a) od gminy m. Nowego Sącza	200	200	—	200	
b) od Rady powiatowej	200	200	—	200	
c) od Tow. kasy oszczędności	200	200	—	200	
d) z funduszów krajowych	700	595	—	595	
e) niedobór	52	595	—	595	
Razem	1.352	1.790	—	1.790	

Wydatki.

1. Płace:					
a) dyrektorowi	150	300	—	300	
b) wynagrodzenie nauczycieli	672	960	—	960	
2. Wynajem lokalu	—	—	—	—	Nauka odbywa się w 6-klasowej szkole męskiej.
3. Opał	40	40	—	40	
4. Oświetlenie	50	50	—	50	
5. Usługa	30	30	—	30	
6. Pomocnicze środki naukowe	200	200	—	200	
7. Przybory piśmienne i naukowe dla uczniów ubogich	150	150	—	150	Na przybory pisemne i rysunkowe dla 260 uczniów.
8. Rozmaite inne wydatki	60	60	—	60	Na wydatki kancelaryjne, nagrody dla uczniów i wydatki nadzwyczajne.
Razem	1.352	1.790	—	1.790	

9. Przemyśl. Szkoła przemysłowa uzupełniająca 4-klasowa.

Dochody.	W roku 1888. preliminowano zł.	Wniosek na rok 1889. Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	UWAGI.
1. Subwencye:					
a) od gminy stale . .	500	500	—	500	Gmina dostarcza nadto bezpłatnie ubikacyj, oświetlenia i opału, co przedstawia wartość około 500 zł. rocznie.
b) od Rady powiatowej stale	300	300	—	300	
c) z funduszów krajowych .	600	594	—	594	
d) od c. k. Rządu . .	—	594	—	594	
2. Od dr. Aleks. Dworskiego .	300	300	—	300	
3. Od kasy oszczędności . .	300	300	—	300	
Razem . .	2.000	2.588	—	2.588	

Wydatki.

1. Płace:					
a) dyrektora . . .	—	300	—	300	
b) na wydatki kancelaryjne .	30	30	—	30	
c) nauczycieli . . .	1.320	1.754	—	1.754	
d) sługi szkolnego . .	56	60	—	60	
2. Wynajem lokalu . . .	—	—	—	—	Lokalu, opału i światła dostarcza bezpłatnie gmina miasta Przemyśla.
3. Opał	—	—	—	—	
4. Oświetlenie	—	—	—	—	
5. Środki naukowe . . .	200	200	—	200	Zakupno nowych podręczników do nauki języków, map, wzorów rysunkowych i t. d.
6. Na bibliotekę dla uczniów i nauczycieli preliminowano na r. 1888 . . .	100	100	—	100	Ażeby zachęcić młodzież do regularnego uczęszczania na naukę, wypożycza się jej do czytania na lekturę domową książeczki z biblioteczki szkolnej. Środek ten okazał się nader skutecznym.
7. Nagrody dla uczniów . .	50	50	—	50	
8. Rozmaite inne wydatki .	94	94	—	94	
Razem . .	1.850	2.588	—	2.588	

10. Rzeszów. Szkoła przemysłowa uzupełniająca.

Dochody.	W roku 1887. preliminowano zł.	Wniosek na rok 1889. Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	UWAGI.
1. Dochody własne zakładu .	—	—	—	—	Uczniowie tak są ubodzy, iż żadnych nie można żądać od nich opłat.
2. Subwencye:					
a) od gminy Rzeszowa .	200	200	—	200	Subwencya stała.
b) od Rady powiatowej .	100	100	—	100	„ spodziewana.
c) od kasy oszcz. m. Rzeszowa	200	200	—	200	„ „
d) z fundacyi stypendyjnej ś. p. dra Towarnickiego . .	—	200	—	200	„ „
e) od c. k. Rządu . .	—	595	—	595	„ „
f) z funduszów krajowych .	977	595	—	595	„ „
Razem . .	1.477	1.890	—	1.890	

Wydatki.

1. Płace:					
Kierownictwo . . .	50	250	—	250	
Wynagrodzenie nauczycieli	1.300	1.275	—	1.275	
2. Wynajem lokalu . .	—	—	—	—	
3. Opał	—	55	—	55	Na opalenie czterech sal szkolnych w niedziele i święta.
4. Oświetlenie i utrzymanie lamp	28	50	—	50	Na podstawie doświadczenia z r. 1888.
5. Usługa	30	30	—	30	Na zakupno papieru rysunkowego, zeszytów, rajscajgów itp. dla uczniów.
6. Środki naukowe . .	295	150	—	150	
7. Wydatki kancelaryjne .	25	25	—	25	
8. Druk sprawozdania rocznego	—	30	—	30	
9. Nagrody dla uczniów rozdawane na popisie . .	—	25	—	25	
Razem . .	1.728	1.890	—	1.890	

11. Stanisławów. Szkoła przemysłowa uzupełniająca.

Dochody.	W roku 1888. preliminowano zł.	Wniosek na rok 1889. Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	UWAGI.
1. Dochody własne zakładu .	—	—	—	—	Gmina i powiat dawały dotąd po 50 zł. na kurs handlowy: lwowska Izba handlowa w pierwszym roku 150 zł., a w drugim 50 zł., można się więc spodziewać, iż teraz udzieli 100 zł. Kasa oszczędności w Stanisławowie przez 4 lata dawała w przecięciu po 200 zł., za rok 1888 nie uchwaliła jednak żadnej subwencyi, za to na rok przyszły nie odmówi prawdopodobnie preliminowanych 150 zł., zwłaszcza że stan jej funduszów polepszył się. Inne miejscowe instytucye subwencyonowały kurs handlowy w łącznej kwocie 100 zł.
2. Subwencye:					
a) od gminy	200	250	—	250	
b) od Rady powiatowej . .	200	250	—	250	
c) od Kasy oszczędności .	—	150	—	150	
d) od Izby handlowej lwowskiej	—	100	—	100	
e) od c. k. Rządu . . .	500	682	—	682	
f) z funduszów krajowych .	600	682	—	682	
3. Drobne zasiłki od miescowych instytucyj finansowych .	—	100	—	100	
Razem . .	1.500	2.214	—	2.214	

Wydatki.

1. Płace:					Budżet szkoły przemysłowej podwyższy się przez przyłączenie kursu handlowego w rubryce płac za naukę i kierownictwo o 670 zł., gdyż przybędzie tygodniowo 15 lekcyi. W innych pozycyach podwyższenie wydatków wyniesie około 30 zł., tak iż cały kurs handlowy, składający się z 2 klas kosztować będzie okrągło 700 zł.
Kierownictwo . . .	200	250	—	250	
Wynagrodzenie nauczycieli w kursie przemysłowym.	1.120	1.120	—	1.120	
Wynagrodzenie nauczycieli w kursie handlowym .	—	620	—	620	
2. Oświetlenie . . .	30	44		44	
3. Usługa	40	50		50	
4. Rozmaite inne wydatki:					
Przybory do pisania i rysow.	30	50			
Wydatki administracyjne .	50	60	—	130	
Nagrody dla uczniów . .	20	20			
Nadzwyczajne potrzeby szkol.	40	--			
Razem . . .	1.530	2.214	—	2.214	

12. Tarnów. Szkoła przemysłowa uzupełniająca.

Dochody.	W roku 1888. preliminowano zł.	Wniosek na rok 1889. Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	UWAGI.
1. Z opłat uczniów	50	50	—	50	Spodziewane.
2. Subwencye:					
a) od gminy	400	400	—	400	Stałe, na mocy uchwały Rady gminnej.
b) od Rady powiatowej . .	200	200	—	200	Na każdorazowe podanie.
c) z funduszów krajowych .	500	818	—	818	
d) od c. k. Rządu. . . .	—	818	—	818	
Razem . .	1.150	2.286	—	2.286	

Wydatki.

1. Płace:					
Kierownictwo	200	250	—	250	
Wynagrodzenie nauczycieli	1.312	1.688	—	1.688	
2. Opał	23	50	—	50	W r. 1888 liczy się tylko na miesiące jesienne i zimowe do 31. Grudnia, w r. 1889 na cały rok.
3. Oświetlenie.	160	100	—	100	Po urządzeniu oświetlenia w sali rysunkowej.
4. Usługa	48	48	—	48	
5. Środki naukowe	150	150	—	150	
6. Rozmaite inne wydatki . .	60	—	—	—	
Razem . .	1.953	2.286	—	2.286	

II. Szkoły fachowe i warstaty naukowe dla wyrobów z drzewa i łoziny.

13. Jarosław. Szkoła koszykarska.

Dochody.	W roku 1888. preliminowano zł.	Wniosek na rok 1889. Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	UWAGI.
1. Reszta kasowa z r. 1888 spodziewana . . .	—	180	—	180	
2. Ze sprzedaży wyrobów szkolnych	2.500	3.000	—	3.000	
3. Subwencye:					
a) od gminy . . .	100	100	—	100	
b) od Rady powiatowej .	250	250	—	250	
c) od c. k. Rządu . .	500	500	—	500	
d) z funduszów krajowych .	1.000	1.000	600	1.100	
Razem . .	4.350	5.030	600	5.630	

Wydatki.					
1. Płace:					
a) nauczycielowi Franciszkowi Stefankowi . . .	350	350	—	350	W rubrykę wydatków nadzwyczajnych wstawia Komisya krajowa dla spraw przemysłowych kwotę 600 zł. — na wynagrodzenie administratora na ten wypadek, gdyby z powodu zamierzonej reorganizacyi zakładu okazało się niemożebnem uzyskać za dotychczasowe wynagrodzenie fachowo uzdolnionej siły.
b) administratorowi . .	120	120	600	720	
c) procent nauczycielowi od sprzedaży wyrobów . .	250	300	—	300	
d) dyety	10	10	—	10	
e) płace robotnikom . .	2.000	2.050	—	2.050	
f) stypendya ubogim uczniom	300	200	—	200	
2. Wynajem lokalu . .	500	500	—	500	
3. Opał	100	100	—	100	
4. Oświetlenie. . . .	40	40	—	40	
5. Materyał	1.150	1.200	—	1.200	
6. Środki naukowe . . .	120	50	—	50	
7. Rozmaite inne wydatki .	60	60	—	60	
8. Wydatki kancelaryjne . .	50	50	—	50	
Razem . .	5.050	5.030	600	5.630	

14. Jasło. Szkoła koszykarska.

Dochody.

	W roku 1888.	Wniosek na rok 1889.			UWAGI.
	preliminowano zł.	Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	
1. Ze sprzedaży wyrobów szkolnych	350	450	—	450	Wyższy przychód preliminowany, gdyż w skutek Wystawy w Krakowie wzmogły się zamówienia i odbyt.
2. Subwencye:					
a) od gminy	80	80	—	80	
b) od Rady powiatowej .	100	100	—	100	
c) z funduszów krajowych	300	350	—	350	Rada powiatowa nie udzieliła w r. 1887. żadnej subwencyi, przeto rok 1887. wykazujo deficyt 114 zł., celem częściowego wyrównania deficytu wstawiona rubryka wyższa o 50 zł.
Razem . . .	830	980	—	980	

Wydatki.

1. Płace:	300	80	—	80	Szkoła nie może przy szczupłych funduszach płacić kierownikowi trzeciej części swych funduszów, t. j. 300 zł., zwłaszcza, że nauczyciel potrzebny dla początkujących uczniów w dalszym rozwoju szkoły stał się dla szkoły za drogi i zbędny. Jeden ze starszych uczniów posiadający już czteroletnią praktykę z łatwością go zastąpi, a nadzór i kontrola rachunkowa będą skuteczniejsze i pewniejsze. — Nauczyciel dawniejszy wyemigrował do Ameryki.
2. Wynajem lokalu	80	80	—	80	Lokal od gminy.
3. Opał i oświetlenie . . .	30	30	—	30	
4. Usługa.	12	6	—	6	
5. Materyał surowy . . .	120	200	—	200	Łoziny zakupno, cięcie, przywóz, łuskanie, deski, laski.
6. Materyał sztuczny . . .	—	130	—	130	Trzcina, plecionki, gwoździe, zameczki, lakiery i t. p.
7. Uzupełnienie inwentarza .	20	20	—	20	Formy, narzędzia.
8. Wypłata chłopcom . . .	350	400	—	400	
9. Na pokrycie niedoboru . .	—	44	—	44	
Razem . . .	912	990	—	990	

15. Kamionka Strumiłowa. Krajowa szkoła kołodziejstwa i bednarstwa.

Dochody.

	W roku 1888. preliminowano zł.	Wniosek na rok 1889. Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	UWAGI.
1. Ze sprzedaży wyrobów szkolnych kołodziejskich . .	250	400	—	400	
2. Ze sprzedaży wyrobów szkolnych bednarskich . . .	150	200	—	200	
2. Subwencye:					
a) od Rady powiatowej . .	1.000	1.000	—	1.000	
b) zwyczajna z funduszów krajowych	2.680	3.322	—	3.322	
c) nadzwyczajna z funduszów krajowych . . .	600	—	470	470	
3. Od dra Stan. hr. Badeniego	300	300	—	300	
Razem . . .	4980	5.222	470	5.692	

Wydatki.

1. Płace:					
a) kierownikowi	700	700	—	700	
b) katechecie obrz. rz. k. .	50	50	—	50	
c) katechecie obrz. gr. k. .	50	50	—	50	
d) nauczycielowi szkoły lud.	120	120	—	120	
e) majstrowi kołodziejowi .	480	480	—	480	
f) majstrowi bednarzowi .	400	400	—	400	
g) majstrowi kowalowi . .	500	600	—	600	Wstawia się sumę 600 zł., albowiem za 500 zł. nie można było dostać kowala z odpowiednią kwalifikacyą.
h) czeladnikowi kołodziejowi	180	180	—	180	
i) czeladnikowi bednarzowi.	180	180	—	180	
j) koszykarzowi	150	—	—	—	
2. Wynajem lokalu	50	50	—	50	
3. Oświetlenie	50	50	—	50	
4. Usługa	72	72	—	72	
5. Zakupno materyału drzewn.	50	150	—	150	
6. Środki naukowe	130	130	—	130	
7. Naprawa narzędzi i rozmaite inne wydatki nieprzewidziane	68	60	50	110	Z powodu przybycia warstatu kowalskiego.
8. Zakupno żelaza	500	500	400	900	W roku 1888. za czas od 1. stycznia do końca maja wartość spotrzebowanego żelaza wynosi 400 zł., z czego okazuje się, że suma 500 zł. jest niewystarczającą na cały rok — przeto na następny rok wstawia się kwotę 900 zł.
9. Zakupno węgla	—	250	—	250	
10. Zakupno narzędzi . . .	100	80	20	100	
11. Stypendya	1.000	1.000	—	1.000	
12. Dostawa materyału bezpłatnie udzielonego i zakupionego	130	100	—	100	
13. Wydatki kancelaryjne . .	20	20	—	20	
Razem . . .	4.980	5.222	470	5.692	

16. Sokal. Kurs wakacyjny dla nauki biegłości ręcznej metodą szwedzką (bez preliminarza).

17. Stanisławów. Szkoła fachowa stolarstwa i tokarstwa.

Dochody.	W roku 1888. preliminowano zł.	Wniosek na rok 1889- Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	UWAGI.
1. Z opłat uczniów . . .	100	100	—	100	Od gminy, która daje na przemysłową uzupełniającą szkołę wraz z kursem handlowym 250 zł., a na fachową lokal i opał, co razem więcej wynosi niż 400 zł., nie można wymagać większej subwencyi nad 400 zł. Również i Rada pow. co najwięcej 100 zł. subwencyi udzielić może, gdyż także subwencyonuje szkołę przemysłową uzupełniającą i kurs handlowy roczną kwotą 250 zł.
2. Ze sprzedaży wyrobów szkolnych	100	140	—	100	
3. Subwencye:					
a) od gminy	—	100	—	140	
b) od Rady powiatowej . .	—	100	—	100	
c) z funduszów krajowych .	1.200	800	—	800	
Razem . . .	1.400	1.240	—	1.240	
Wydatki.					
1. Płace:					
a) za naukę stolarstwa . .	480	480	—	480	Bardziej obniżyć cyfrę rozchodu jest niepodobieństwem, i z takim budżetem szkoła fachowa zaledwie istnieć może, gdyż będzie miała niedobór w kwocie 40 zł., który chyba z sprzedaży wyrobów, lub przez skrócenie nauki rysunków pokryć wypadnie.
b) „ „ snycerstwa . .	360	360	—	360	
c) „ „ rysunków . .	300	250	—	250	
2. Oświetlenie	25	—	—	—	
3. Usługa	25	—	—	—	
4. Materyał	100	100	—	100	
5. Środki naukowe	60	—	—	—	
6. Rozmaite inne wydatki . .	50	50	—	50	
Razem . . .	1.400	1.240	—	1.240	

18. Touste. Powiatowa szkoła kołodziejska.

Dochody.					
1. Ze sprzedaży wyrobów szkolnych	1.500	1.560	—	1.560	
2. Subwencye:					
a) od Rady powiatowej . .	300	350	—	350	
b) z funduszów krajowych .	1.320	1.320	—	1.320	
Razem . . .	3.120	3.230	—	3.230	
Wydatki					
1. Płace:					
a) zastępcy dyrektora . .	240	240	—	240	
b) majstra kołodzieja . .	420	480	—	480	
c) majstra kowala . . .	480	480	—	480	
d) pomocnika kołodzieja . .	120	180	—	180	
e) zapomogi dla uczniów niezamożnych	300	120	—	120	
2. Opał	—	20	—	20	
3. Oświetlenie	60	60	—	60	
4. Materyał, węgle	200	1.300	—	1.300	Drzewo 300, żelazo 800, węgle 200 zł.
5. Środki naukowe	100	100	—	100	
6. Rozmaite inne wydatki . .	100	50	—	50	
7. Spłata pożyczki	300	200	—	200	
Razem . . .	2.320	3.230	—	3.230	

19. Żywiec. Warstat wzorowy dla stolarstwa i wyrobu zabawek drewnianych.

Dochody.	W roku 1888. preliminowano zł.	Wniosek na rok 1889. Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	UWAGI.
1. Ze sprzedaży wyrobów szkolnych	—	50	—	50	
2. Subwencye:					
a) od gminy	200	200	—	200	
b) od Rady powiatowej . .	100	100	—	100	
c) z funduszów krajowych .	1.100	1.150	300	1.450	
Razem . . .	1.400	1.500	300	1.800	

Wydatki.

1. Płace:					
a) instruktora fachowego .	600	600	—	600	Ponieważ szkoła ludowa w Żywcu nie nastręcza uczniom zakładu krajowego dla stolarstwa i zabawek w Żywcu, pobierania nauki przepisanej w myśl §. 4. statutu i §. 4. stat. planu nauki w szkole uzupełniającej przemysłowej, nadto zaś uczniowie są z tak małemi zasobami nauki teor. wymaganej od dzisiejszego przemysłowca, Komitet widzi się być zmuszonym przyjąć osobnych nauczycieli i z powodu przybywającego jeszcze jednego roku (to jest II.) powiększyć godziny pracy z 6 godzin rysunków na 10, z 4 godzin geometryi, i rachunków na 6, zaś polskie, niemieckie i korespondencye 6, a tem samem z powodu uskarżania się na małe wynagrodzenie w roku poprzednim, uprasza o stałe podwyższenie ich wynagrodzenia. Z przybyciem roku szkolnego III. koniecznem jest powiększenie inwentarza.
b) nauczycieli pomocniczych: obcego nauczyciela rysunków	300	250	—	250	
c) nauczyciela geometryi i rachunków 4 godzin . .	—	100	—	100	
d) nauczyciela języka polskiego i niemieckiego, oraz zasad przem. . .	—	150	—	150	
2. Uzupełnienie inwentarza .	—	—	300	300	
3. Lokal, opał, oświetlenie, usługa i materyał . . .	—	—	—	—	Dostarcza gmina Żywca w naturze.
4. Środki naukowe	100	100	—	100	Jak w roku bieżącym. Zaopatruje się uczniów we wszystkie przybory naukowe, jak: reiscajgi, ołówki, papiery, gumy i zeszyty do pisania, albowiem są to ubodzy uczniowie, którzy nie mają sobie za co kupić.
5. Rozmaite inne wydatki . .	100	—	—	—	
a) środki pomocn. warstatowe	—	80	—	80	Jak śruby, gwoździe, zawiasy, zamki, klej, politura i t. p. do wykończania surowej roboty.
b) wydatki kancelaryjne .	—	10	—	10	
c) zaprowadzenie kancelaryi komisyjnej	—	80	—	80	
d) wydatki nadzwyczajne .	—	130	—	130	
Razem . . .	1.100	1.500	300	1.800	

III. Szkoły garncarskie.

20. Kołomyja. Krajowa szkoła garncarska.

Dochody.	W roku 1888. preliminowano zł.	Wniosek na rok 1889. Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	UWAGI.
1. Ze sprzedaży wyrobów . .	400	800	—	800	Preliminuje się o 200 złr. mniej niż kosztuje materyał i zarobek uczniów, ponieważ znaczna część wyrobów psuje się przy nauce.
2. Subwencye:					
a) od gminy	528	528	—	528	Lokal, opał i oświetlenie.
b) od Rady powiatowej .	50	50	—	50	
c) od c. k. Rządu . . .	1.000	1.000	—	1.000	
d) z funduszów krajowych .	2.550	2.550	—	2.550	
Razem . .	4.528	4.928	—	4.928	

Wydatki.					
1. Płace:					*ad 1 a)* i *d)* Kierownik szkoły p. Kryciński jako profesor przy c. k. gimnazyum przymuszony jest w pewnych godzinach szkolnych być w gimnazyum, wskutek czego szkoła pozostaje podówczas bez dozoru. Okazuje się zatem potrzeba ustanowienia nauczyciela rysunków, któryby miał obowiązek być bez przerwy w szkole. Z tego powodu wkłada się w budżet pozycyę *1. d)*. Zaś złr. 600, preliminowanych w r. 1888 na dorywczą naukę dekoracyi naczyń i technologii keramicznej, wykreśla się. Do nauki technologii keramicznej może być wysłany na pewien czas kierownik stacyi keramicznej.
a) kierownik a zarazem nauczyciel dekorowania naczyń	800	800	—	800	
b) nauczyciel toczenia i formowania naczyń . .	600	600	—	600	
c) przodownik warstatu .	300	300	—	300	
d) nauczyciel rysunków stale zajęty przez cały dzień w szkole	—	600	—	600	
e) rezerwa na koszta nauki dekoracyi naczyń, a względnie technologii keramicznej	600	300	—	300	
2. Wynajem lokalu, opał i oświetlenie	528	528	—	528	
3. Usługa	144	144	—	144	
4. Materyał	400	400	—	400	
5. Środki naukowe . . .	200	200	—	200	
6. Stypendya	—	300	—	300	
7. Zarobek uczniów . .	—	600	—	600	
— Zapomogi dla niezamożnych uczniów do rozdzielenia w stosunku wartości ich roboty	900	—	—	—	
8. Potrzeby kancelaryjne .	56	56	—	56	
9. Uzupełnienie inwentarza i sprzęty	—	100	—	100	
Razem . .	4.528	4.928	—	4.928	

21. Poręba. Krajowa szkoła garncarska.

Dochody.	W roku 1888. preliminowano zł.	Wniosek na rok 1889. Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	UWAGI.
Subwencya z funduszów kraj. .	2.400	1.900	500	2.400	
Razem . . .	2.400	1.900	500	2.400	

Wydatki.

1. Płaca kierownika zakładu .	900	1.200	—	1.200	Organizacya zakładu w toku; deklaracye stron, które objawiły gotowość do ofiar dobrowolnych na rzecz krajowej szkoły garncarskiej w Porębie nie są jeszcze ostatecznie ułożone.
2. Wynagrodzenie pomocniczych sił nauczycielskich i przodowników warstatowych . .	600	750	—	750	
3. Wewnętrzne urządzenie lokalu szkolnego i uzupełnienie inwentarza	500	—	—	—	
4. Opał pieców technicznych .	100	100	—	100	
5. Oświetlenie, usługa, materyał, środki naukowe i rozmaite inne wydatki	300	350	—	350	
Razem . . .	2.400	2.400	—	2.400	

22. Touste. Naukowy warstat garncarski.

Dochody.

1. Ze sprzedaży wyrobów szkolnych	300	310	—	310
2. Subwencye:				
a) z funduszów krajowych .	900	900	—	900
Razem . . .	1.200	1.210	—	1.210

Wydatki.

1. Płace:				
a) majstra garncarza . . .	480	480	—	480
b) nauczyciela rysunków . .	240	240	—	240
2. Wynajem lokalu	30	30	—	30
3. Opał	100	100	—	100
4. Oświetlenie	—	25	—	25
5. Usługa	80	72	—	72
6. Materyał	60	150	—	150
7. Środki naukowe	70	50	—	50
8. Rozmaite inne wydatki . .	140	63	—	63
Razem . . .	1.200	1.210	—	1.210

IV. Szkoły tkackie.

23. Błażowa. Warstat naukowy tkacki.

Dochody.	W roku 1888. preliminowano zł.	Wniosek na rok 1889. Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	UWAGI.
1. Ze sprzedaży wyrobów szkolnych	3.000	3.400	—	3.400	
2. Subwencye:					
a) od Towarzystwa tkackiego	200	100	—	100	
b) z funduszów krajowych .	1.100	1.220	—	1.220	
Razem . .	4.300	4.720	—	4.720	

Wydatki.

1. Płaca instruktora . . .	480	600	—	600	Płaca podwyższona.
2. Wynajem lokalu	150	160	—	160	Podwyższony czynsz przez właściciela.
3. Opał	100	100	—	100	
4. Oświetlenie.	50	50	—	50	
5. Usługa	120	120	—	120	
6. Materyał	2.200	2.500	—	2.500	Powiększona robota.
7. Środki naukowe	260	240	—	240	
8. Rozmaite inne wydatki . .	240	150	—	150	Nie są spodziewane znaczniejsze reparacye na rok 1889.
9. Robota płócien itd. . . .	700	800	—	800	Powiększona płaca za robotę.
Razem . .	4.300	4.720	—	4.720	

24. Horodenka. Warstat wzorowy tkacki.

Organizacya w toku. Na rok 1889. preliminuje się z funduszów krajowych 500 zł.

25. Korczyna. Warstat naukowy tkacki.

Dochody.	W roku 1888. preliminowano zł.	Wniosek na rok 1889. Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	UWAGI.
1. Ze sprzedaży wyrobów szkolnych	—	—	—	—	Nie preliminuje się nic z tego powodu, że szkoła wyrabia płótna na rachunek miejscowego Towarzystwa tkaczy, które w zamian dostarcza materyału bezpłatnie.
2. Subwencye:					
a) od gminy	—	—	—	—	Gmina daje pomieszkanie, opał, światło i obsługę bezpłatnie.
b) od Towarzystwa tkaczy	—	—	—	—	Miejscowe Tow. tkaczy dostarcza bezpłatnie przędzy na potrzeby szkoły.
c) z funduszów krajowych	850	970	—	970	Z powodu podwyższenia płacy instruktora o 120 zł., preliminuje się o tyleż więcej na rok 1889 tytułem dotacyi z funduszu krajowego.
Razem	850	970	—	970	
Wydatki.					
1. Płaca instruktora	600	720	—	720	Dostarcza bezpłatnie gmina.
2. Wynajem lokalu, opał, oświetlenie i usługa	—	—	—	—	Dostarcza bezpłatnie Towarzystwo tkackie.
3. Materyał	—	—	—	—	
4. Środki naukowe i uzupełnienie inwentarza	250	250	—	250	
Razem	850	970	—	970	

26. Kossów. Warstat naukowy tkacki.

Dochody.					
1. Ze sprzedaży wyrobów szkoln.	4.000	4.500	—	4.500	
2. Subwencye:					
a) od Rady powiatowej	60	—	60	60	
b) z funduszów krajowych	960	960	—	960	
3. Inne dochody a mianowicie:					
a) wpisowe członków	10	—	16	16	Jak w roku 1888.
b) udziały członków	100	160	—	160	
c) za wyrób z przędzy prywatnej	200	—	300	300	
d) Zaciągnięte pożyczki	1.045	—	978	978	
Razem	6.375	5.620	1.354	6.974	
Wydatki.					
1. Płace:					
a) nauczyciel	600	600	—	600	
b) prowadzący księgi	300	300	—	300	
c) robocizna	1.100	1.200	—	1.200	
2. Wynajem lokalu	240	240	—	240	
3. Opał	100	100	—	100	
4. Owietlenie	20	30	—	30	
5. Usługa	160	160	—	160	
6. Materyał	2.200	2.600	—	2.600	Jak w roku 1888.
7. Środki naukowe	150	160	—	160	
8. Rozmaite inne wydatki	20	40	—	40	
9. Budowa maglu	1.400	—	600	600	
10. Prowizya od sprzedaży	120	130	—	130	
11. Procenta od zaciągniętych pożyczek	160	—	190	190	
12. Zwrot kapitału	800	300	324	624	
Razem	7.370	5.860	1.114	6.974	

27. Krosno. Szkoła fachowa tkacka.

Dochody.	W roku 1888. preliminowano zł.	Wniosek na rok 1889. Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	UWAGI.
1. Ze sprzedaży wyrobów szkolnych	—	—	—	—	Nie preliminuje się nic z tego powodu. że szkoła robi na rachunek miejscowego Towarzystwa tkackiego, które w zamian dostarcza przędzy bezpłatnie, tak na wyrób, jakoteż i do celów naukowych.
2. Subwencye:					
a) od gminy . . .	525	525	—	525	
b) z funduszów krajowych .	1.472	2.672	—	2.672	Z powodu zmiany charakteru zakładu: z warstatu naukowego w szkołę fachową, która ma pozostawać pod kierunkiem fachowo przysposobionego technika, i służyć za pepinierę do kształcenia instruktorów tkactwa w kraju, zwiększa się dotacya.
Razem . .	1.997	3.197	—	3.197	
Wydatki.					
1. Płace: a) kierownika .	—	1.200	—	1.200	
b) instruktora .	600	600	—	600	
2. Wynajem lokalu . . .	300	300	—	300	
3. Opał	146	146	—	146	
4. Oświetlenie . . .	55	55	—	55	
5. Usługa	24	24	—	24	Po 2 zł. miesięcznie.
6. Materyał	—	—	—	—	Dostarcza bezpłatnie Spółka tkacka krośnieńska.
7. Środki naukowe . . .	772	772	—	772	Na uzupełnienie inwentarza.
8. Rozmaite inne . . .	100	100	—	100	
Razem . .	1.997	3.197	—	3.197	

28. Łańcut. Warstat wzorowy tkacki.

Organizacya w toku i od 1. stycznia 1889. zakład wejdzie w życie. Z funduszów krajowych preliminuje się przeto subwencyę ryczałtową na dalsze koszta urządzenia zakładu, i na płacę instruktora fachowego . . . . . 925 zł.

29. Wilamowice. Warstat naukowy tkacki.

Dochody.	W roku 1888. preliminowano zł.	Wniosek na rok 1889. Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	UWAGI.
1. Ze sprzedaży wyrobów szkol.	50	1.000	—	1.000	Z powodu niepewności w pierwszym roku preliminowano dochodów tylko 50 zł.
2. Subwencye:					
a) od gminy . . .	580	630	—	630	Z powodu powiększenia lokalu na cele szkolne.
b) z funduszów krajowych .	775	775	—	775	
Razem . .	1.405	2.405	—	2.405	
Wydatki.					
1. Płace: a) instruktor fachowy	600	600	—	600	
b) przodownik . .	275	240	—	240	Z powodu iż uczeń nadzwyczajny otrzyma przodownictwo.
c) zarobek uczni .	—	850	—	850	
2. Wynajem lokalu . . .	250	300	—	300	Lokal o dwie ubikacye będzie powiększony.
3. Opał	50	50	—	50	
4. Oświetlenie	30	30	—	30	
5. Usługa	50	50	—	50	
6. Materyał	50	—	—	—	Dostaje szkoła przędzę od Towarzystwa bezpłatnie.
7. Środki naukowe . . .	50	200	—	200	Wydatki większe z powodu zaprowadzenia 2 maszyn.
8. Rozmaite inne wydatki .	50	85	—	85	
Razem . .	1.405	2.405	—	2.405	

30. Radymno. Warstat naukowy powroźniczy.

Nie preliminuje się nic z powodu odroczenia organizacyi zakładu.

31. Kańczuga. Szkoła koronkarska.

Dochody.				
1. Ze sprzedaży wyrobów szkoln.	1.400	1.560	—	1.560
2. Subwencye:				
a) od gminy	24	24	—	24
b) od Rady powiatowej Łańcuckiej	100	100	—	100
c) z funduszów krajowych .	1.163	1.163	—	1.163
Razem . . .	2.687	2.847	—	2.847
Wydatki.				
1. Płace:				
a) M. br. Czechowicz . . .	700	700	—	700
b) Dorota Liwoszanka . .	180	180	—	180
c) Marcelina Szczygłówna .	180	180	—	180
2. Opał	60	60	—	60
3. Oświetlenie	20	20	—	20
4. Usługa	97	97	—	97
5. Materyał	440	440	—	440
6. Środki naukowe	20	20	—	20
7. Rozmaite inne wydatki . .	30	30	—	30
8. Zapłata za robotę uczennic .	1.120	1.120	—	1.120
Razem . . .	2.847	2.847	—	2.847

32. Muszyna. Krajowa szkoła koronkarska.

Dochody.	W roku 1888. preliminowano zł.	Wniosek na rok 1889. Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	UWAGI.
1. Ze sprzedaży wyrobów szkolnych	—	60	—	60	
2. Subwencye:					
a) Od Rady powiatowej . .	300	300	—	300	Od Rady powiatowej Nowosądeckiej datek roczny 300 zł.
b) Z funduszu krajowego .	700	700	400	1.100	
Razem . .	1.000	1.060	400	1.460	

Wydatki.

1. Płace:					
a) Agnieszce Walczakównej, nauczycielce koronek . .	360	360	—	360	
b) Katecheta	40	40	—	40	
c) Nauczyciel rysunków, czytania, pisania i rachowania w szkole koronkarskiej .	360	400	—	400	Ponieważ może zajść potrzeba postarania się o nauczyciela dla czytania i rysunków z osób pozamiejscowych.
2. Wynajem lokalu, opał, oświetlenie i usługa.	—	—	—	—	Dostarcza gmina Muszyna bezpłatnie.
3. Materyał	50	50	—	50	
4. Środki naukowe	60	60	—	60	
5. Rozmaite inne wydatki . .	30	50	—	50	Z rozwojem szkoły potrzeby się wzmagają.
6. Uzupełnienie inwentarza. .	100	100	—	100	
7. Reparacya budynku szkoln. .	—	—	400	400	Mieszkanie zimne, zachodzi więc potrzeba wysufitowania 3 izb szkolnych i 1 pokoju mieszkalnego nauczycielki, do czego kwota 400 zł. będzie potrzebną.
Razem , ,	1.000	1.060	400	1.460	

33. Zakopane. Krajowa szkoła koronkarska.

Dochody.	W roku 1888. preliminowano zł.	Wniosek na rok 1889. Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	UWAGI.
1. Ze sprzedaży wyrobów szkolnych	439	509	—	509	
2. Subwencya z funduszów krajowych . . .	2.200	2.200	—	2.200	
Razem . .	2.639	2.709	—	2.709	

Wydatki.

1. Płace:					
a) kierowniczka szkoły Józefa Neużilowa . . .	840	840	—	840	
b) pomocnica Anna Ustupska	240	300	—	300	
c) „ Ludwina Rojówna	144	180	—	180	Zasługują na podwyższenie płacy.
d) „ Agnieszka Topór	120	144	—	144	
e) Franciszek Neużil . .	240	240	—	240	
f) ks. Władysław Strzelecki .	30	30	—	30	
g) Wincenty Regiec . .	120	120	—	120	
2. Wynajem lokalu . . .	325	325	—	325	
3. Opał	100	100	—	100	
4. Oświetlenie . . .	50	50	—	50	
5. Usługa	100	100	—	100	
6. Materyał	100	100	—	100	
7. Środki naukowe . . .	60	60	—	60	
8. Rozmaite inne wydatki .	170	120	—	120	
Razem . .	2.639	2.709	—	2.709	

34. Lwów. Stowarzyszenie „Pracy kobiet“.

Dochody.	W roku 1888. preliminowano zł.	Wniosek na rok 1889. Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	UWAGI.
1. Dochody własne zakładu:					
a) z odsetek od kapitału .	50	50	—	50	
b) opłaty uczennic . . .	600	600	—	600	
c) za odnajęte mieszkanie .	257	200	—	200	
2. Za sprzedane wyroby . .	100	100	—	100	
3. Subwencye:		—	—	—	
a) od c. k. Ministerstwa .	150	150	—	150	
b) z funduszów krajowych .	500	500	—	500	
4. Inne dochody:					
a) wkładki członków . .	250	250	—	250	
b) biuro wywiadowcze i t. d.	200	200	—	200	
c) niedobór	96	12	—	12	
Razem . .	2.203	2.062	—	2.062	

Wydatki.

1. Płace:					
a) administracya . . .	400	400	—	790	
b) nauczycielka szycia . .	240	240	—		
c) pomocnica . . .	120	120	—		
d) nauczycielka rysunków .	30	30	—		
2. Wynajem lokalu . .	900	900	—	1.272	
3. Opał	75	50	—		
4. Oświetlenie . . .	30	12	—		
5. Usługa	120	122	—		
6. Materyał	150	30	—		
7. Środki naukowe . .	40	20	—		
8. Rozmaite inne wydatki .	35	75	—		
9. Podatek	23	23	—		
10. Druki i księgi . . .	70	30	—		
11. Listy i marki do biura wyw. .	—	10	—		
Razem . .	2.233	2.062	—	2.062	

35. Przemyśl. Szkoła specyalna robót kobiecych przy szkole żeńskiéj PP. Benedyktynek.

Dochody.	W roku 1888. preliminowano zł.	Wniosek na rok 1889. Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	UWAGI.
1. Dochody własne zakładu:					
z opłat uczennic . .	109	260	—	260	Dochód z wpisowego po 1 złr. i opłat szkolnych po 6 złr. półrocznie; uczennic było w ubiegłym roku szkolnym 22, z tych kilka z powodu ubóstwa było uwolnionych od opłaty szkolnéj. W przyszłym roku ma być utworzony kurs haftów, spodziewane jest przeto powiększenie frekwencyi.
2. Ze sprzedaży wyrobów szkolnych	—	—	—	—	Uczennice robią z własnego materyału przeto nie sprzedaje się wyrobów.
3. Subwencye:					
a) od gminy . . .	360	360	—	360	
b) od Rady powiatowéj .	50	50	—	50	
c) z funduszów krajowych .	—	300	200	500	Złr. 200 w rubryce nadzwyczajnéj dotacyi miałyby być płatne tylko warunkowo jeżeli nie udałoby się wyjednać subwencyi dla tegoż zakładu u c. k. Rządu, o którą starać się należy.
4. Inne dochody . . .	383	—	—	—	Z daru osób prywatnych.
5. Niedobór		75	—	75	
Razem . .	902	1.045	200	1.245	

Wydatki.

1. Płace:					
a) pomocnica p. Gabryela Wiśniewska zakonnica w klasztorze PP. Benedyktynek	—	—	—	—	Uczy bezpłatnie.
b) pomocnica p. Teresa Gaszyńska zakonnica . .	—	—	—	—	
c) nauczycielka kursu krawieczyzny p. A Pullmanówna	360	500	—	500	
c) nauczycielka IIga p. Teofila Tęczarówna . . .	353	360	—	360	Panna Tęczarówna z daru osób prywatnych otrzymała w r. 1888. zasiłek, który jej umożliwił kształcenie się w Krakowie na kursie fachowym robót kobiecych przy szkole św. Scholastyki.
2. Wynajem lokalu . . .	—	—	—	—	Lokal bezpłatny w klasztorze PP. Benedyktynek.
3. Opał	—	40	—	40	
4. Oświetlenie . . .	—	5	—	5	
5. Usługa	10	20	—	20	Wynagrodzenie za usługę wypada podwyższyć z powodu znacznego wzrostu frekwencyi uczennic.
6. Materyał	—	100	—	100	Na materyały dla ubogich uczennic.
7. Środki naukowe . . .	17	20	—	20	Na prenumeratę żurnali i zakupno wzorów rysunkowych.
8. Rozmaite inne wydatki .	162	—	200	200	Na sprzęty, maszynę do szycia, manekiny i t. d. szczególniéj dla oddziału haftu, który w przyszłym roku ma wejść w życie.
Razem . .	902	1.045	200	1.245	

36. Zakopane. C. k. szkoła fachowa dla przemysłu drzewnego.

Dochody.

	W roku 1888. preliminowano zł.	Wniosek na rok 1889. Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.
1. Dotacya ze strony c. k. Rządu:				
a) na płace nauczycieli . .	—	12.920	—	12.920
b) na środki naukowe. . .	—	1.070	—	1.070
c) na koszta kancelaryjne i na woźnego	—	300	—	300
d) na uzupełnienie urządzenia	—	100	—	100
e) na druki, ogłoszenia, sprawozdania i t. d. . . .	—	120	—	120
f) na nadwyżkę płacy nauczycieli za nadobowiązkowe godziny, remuneracye i płace nauczycieli pomocniczych .	11.385	—	590	590
2. Dotacya z fund. krajowego:				
a) na najem, utrzymanie, czyszczenie itd. lokalów szkolnych				
b) na reparacye i utrzymanie budynków				
c) na opał	1.500	1.200	300	1.500
d) na oświetlenie				
e) na dozór (stróże) dla obydwóch budynków . . .				
3. Dochody własne szkoły ze sprzedaży wyrobionych przedmiotów	500	3.146	—	3.146
Od Towarzystwa Tatrzańskiego	—	—	—	—
Razem . .	13.385	18.856	890	19.746

UWAGI.

ad 2) Dotychczas te wydatki miało pokrywać Towarzystwo Tatrzańskie na mocy przyjętych w obec c. k. Rządu zobowiązań. Na ten cel otrzymywało Tow. Tatrzańskie odpowiednie subwencye z funduszu krajowego. Obecnie, na podstawie układu z Tow. Tatrzańskiem i c. k. Rządem pokrywa je fundusz krajowy wprost, otrzymując tylko ryczałt od Towarzystwa Tatrzańskiego w kwocie złr. 100 w. a.

ad 3). Dochody szkoły powstają ze sprzedaży przedmiotów wykonanych przez uczniów, którym w miarę zasług wypłaca Dyrekcya wynagrodzenie. Przedmioty wyrobione w roku 1887 reprezentowały w przybliżeniu wartość 4.000 złr. Z tych sprzedano towarów za złr. 2.720, reszta stanowi zapas, a część ich zatrzymał zakład jako wzory, i wciela takowe do inwentarza szkoły.

Wydatki.

1. Płace:				
Nauczycieli w ogólnej kwocie .	11.750	12.920	—	12.920
Nadwyżka płacy nauczycieli za nadobowiązkowe godziny, remuneracye i płace nauczycieli	—	—	590	590
Płaca uczniom, jako zarobek .	—	2.220	—	2.220
Papier, farby, ołówki itd. tudzież lekarstwa, pokrywane na rachunek zarobku uczniów . .	—	500	—	500
2. Wynajem i utrzymanie lokalu	615	427	304	731
3. Opał	395	395	—	395
4. Oświetlenie	90	100	—	100
5. Usługa	300	300	—	300
6. Materyał	400	400	—	400
7. Środki naukowe	1.630	1.070	—	1.070
8. Koszta kancelaryjne i służący opłacany z fund. państ. .	—	300	—	300
9. Uzupełnienie urządzenia i inwentarza.	—	100	—	100
10. Druki, ogłoszenia, sprawozdania i t. d.	—	120	—	120
11. Spłata długu w Wydziale kraj.	200	200	—	200
Razem . .	15.380	19.052	894	19.946

ad 2). Składa się z następujących pozycyj:

a) najem lokalności	złr.	300.—
b) kominiarz	„	50.—
c) czyszczenie lokalu, mycie podłogi itd.	„	42.—
d) drobne wydatki	„	35.—
razem	złr.	427.—

Wydział szkolny nadzorczy zestawił na podstawie oględzin na miejscu kosztorys niezbędnych robót i naprawek, które wedle protokołu wynosić mają 304 złr. wa.

ad 3) Koszta opału obejmują wydatki na opał budynku głównego, budynku przynajętego i suszarni. Jest to cyfra przeciętna z dwóch lat ostatnich.

ad 4) Przeciętna z dwóch lat wynosi 97 zł. w. a.

ad 5) Dwóch stróżów do których utrzymania, na mocy układu z Towarzystwem Tatrzańskiem, obowiązany jest fundusz krajowy.

37. Świątniki. C. k. zawodowa szkoła ślusarstwa, w połączeniu z praktycznym warstatem naukowym dla majstrów.

Dochody.	W roku 1888. preliminowano zł.	Wniosek na rok 1889. Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	UWAGI.
1. Dochody własne zakładu .	—	355	—	355	
2. Subwencye:					
a) od gminy . . .	545	195	350	545	
b) od c. k. Rządu . .	5.330	4.844	400	5.244	
c) z funduszów krajowych .	2.500	400	500	900	
Razem . .	8.375	5.794	1.250	7.044	

Wydatki.

1. Płace:				
a) Kierownik . . .	1.200	1.200	—	1.200
b) Werkmistrz . .	720	720	—	720
c) Nauczyciel . .	—	720	—	720
d) Werkmistrz . .	—	600	—	600
2. Wynajem lokalu . .	150	150	—	150
3. Opał	100	240	—	240
4. Oświetlenie . . .	—	54	—	54
5. Usługa	360	360	—	360
6. Materyał	500	500	—	500
7. Środki naukowe . .	400	400	400	800
8. Rozmaite inne wydatki .	150	150	—	150
9. Pompa . . .	3.400	—	—	—
10. Urządzenie studni .				
11. Wewnętrzne urządzenie i uzupełnienie maszyn .	1.000	—	500	500
12. Szkoła dla majstrów .	—	200	500	700
Razem . .	7.980	5.294	1.400	6.694

38. Lwów. Krajowa keramiczna stacya doświadczalna w c. k. szkole politechnicznej.

Dochody.

	W roku 1888 preliminowano zł.	Wniosek na rok 1889. Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.
1. Dochody własne zakładu:				
a) opłaty za badania materyałów na ich przydatność przemysłową, niemniej opłaty od przemysłowców, fabryk, i w ogóle od stron za czynności w ich interesie przez stacyą wykonane	100	200	—	200
b) dochód ze sprzedaży typowych wyrobów stacyi jako wzorów zastosowania szkliw, polew, farb, emalij i nowych technik stacyi	200	100	—	100
c) opłaty od praktykantów stacyi	60	60	—	60
2. Zwrot stypendyum, które pobierał kierownik stacyi na podróż za granicę w celu wykształcenia się fachowego w keramice . . .	588	588	—	588
3. Dotacya z funduszu krajowego	6.800	2.872	—	2.872
Razem . .	7.748	3.820	—	3.820

Wydatki.

1. Płaca kierownika stacyi 2.000\ Dodatek aktywalny . 360/	2.360	2.360	—	2.360
2. Płaca laboranta po 50 zł. miesięcz.	600	600	—	600
3. Usługa po 15 zł. miesięcznie .	180	180	—	180
4. Uzupełnienie ingredyencyj keramicznych . . .	100	100	—	100
5. Opał lokalu stacyi . .	150	150	—	150
6. Opał do pieców technicznych.	150	120	—	120
7. Gaz do oświetlenia i do celów technicznych . . .	100	100	—	100
8. Koszta kancelaryjne, frachty i portorya	80	80	—	80
9. Biblioteka i czasopisma . .	50	80	—	80
10. Wydatki nieprzewidziane .	50	—	50	50
11. Adaptacya lokalu stacyi, budowa pieców, narzędzia, chemikalia i t. d. . . .	3.928	—	—	—
Razem . .	7.748	3.770	50	3.820

UWAGI.

Ad 1/a. Opłaty te są przewidziane §. 2, 5, 6. statutów stacyi. Badania liczne materyałów na ich przydatność przemysłową umożliwiają podwyższenie tej pozycyi dochodu do 200 zł., mimo że opłaty od przemysłowców i fabryk w obec braku rozwiniętego przemysłu fabrycznego keramicznego i ubóstwa naszego garncarstwa rzemieślniczego, nisko są obliczone.

Ad 1/b. Stacya wiedeńska ma w austryackiemMuzeum dla sztuki i przemysłu swoją stałą wystawę prób, farb, polew, emalij i t. d. nietylko na odłamach z czerepów, ale i na gotowych wyrobach.

Ad 1/c. We Wiedniu płacą praktykanci po 10 zł. miesięcznie, w krajowej stacyi dośw. oznaczono taksę miesięczną na 3 zł.

Ad 2. Potrąca się z płacy jego.

Ad 3. W pozycyi 6800 zł. zawarty jest oprócz zwykłej dotacyi w r. 1888 wynoszącej 2.872 zł. jeszcze wydatek 3.928 zł. przyznany na adaptacyą lokalu stacyi, budowę pieców, sprawienie inwentarza i t. d.

Ad 1. Na mocy reskryptu Wydziału krajowego z dnia 25. maja 1886 l. 26.407 pobiera kierownik stacyi tylko 1.772 zł. rocznie, gdyż 588 zł. potrąca mu się przy wypłacie pensyi tak długo, dopóki nie będzie umorzone całkowicie, pobierane przez niego w czasie studyów stypendyum z funduszów krajowych.

Ad 2. Laborant stacyi wiedeńskiej ma 45 zł. płacy miesięcznej, pomieszkanie, opał i oświetlenie, nadto po 50 ct. od każdego palenia w mufli, co czyni miesięcznie dość znaczny dodatek. Czynności laboranta są uciążliwe, wymagają ciągłej styczności ze szkodliwymi zdrowiu ingredyencyami, tudzież fachowej biegłości. Niższe wynagrodzenie jest przeto niemożliwe.

Część II.

PRELIMINARZ OGÓLNY

wydatków

funduszu krajowego na cele popierania przemysłu w kraju

na rok 1889.

(Rubryka XVI. budżetu krajowego).

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		I. Szkoły przemysłowe uzupełniające.			
		(Wieczorne szkoły dla terminatorów.)			
XVI.	1	W Brzeżanach	385	—	385
	2	„ Drohobyczu	510	—	510
	3	„ Jaśle	—	—	—
	4	„ Jarosławiu	632	—	632
	5	„ Kołomyi	682	—	682
	6	„ Krakowie	1.500	—	1.500
	7	„ Lwowie (izraelicka, imienia Marka Bernsteina) . .	395	—	395
	8	„ Nowym Sączu	595	—	595
	9	„ Przemyślu	594	—	594
	10	„ Rzeszowie	595	—	595
	11	„ Stanisławowie	682	—	682
	12	„ Tarnowie	818	—	818
	—	„ Sokalu	—	—	—
	13	Na szkoły przemysłowe uzupełniające, które wejść mają w życie w miejsce szkół wydziałowych męskich . . .	2.500	—	2.500
			9.888	—	9.888
		II. Szkoły fachowe, połączone z warstatami.			
		A. Dla wyrobów z drzewa i z łoziny.			
	14	Krajowa szkoła koszykarska w Jarosławiu	1.000	600	1.600
	15	„ „ „ w Jaśle	350	—	350
	16	Szkoła kołodziejstwa i bednarstwa, w połączeniu z kuźnią do kucia wozów w Kamionce strumiłowej	3.322	470	3.792
	17	Na naukę biegłości ręcznej w szkołach ludowych, mianowicie na kurs wakacyjny tejże nauki dla nauczycieli ludowych w Sokalu	800	—	800
	18	Szkoła i warstat wzorowy dla stolarstwa i tokarstwa w Stanisławowie	900	—	900
	19	Warstat wzorowy kołodziejski w połączeniu z kuźnią do kucia wozów w Toustem	1.320	—	1.320
	20	Warstat wzorowy dla stolarstwa i wyrobu zabawek drewnianych w Żywcu	1.150	300	1.450
			8.842	1.370	10.212

Wynikłość z roku 1886.	Kwota uchwalona na r. 1888.	Wyjaśnienia
—	500	
500	800	
—	—	
600	700	
500	700	
1.500	1.500	
300	300	Przyjmuje się za zasadę, że fundusz krajowy ma przyczyniać się do kosztów utrzymania szkół przem. uzupełniających taką dotacyą, jaką na ten cel wyznaczy c. k. Rząd z funduszów państwowych.
—	700	
600	600	
600	800	
500	600	
500	500	
700	—	
—	—	W następstwie uchwał Wys. Sejmu z 11. stycznia 1888. — nowa pozycya.
6.300	7.700	Ogólna suma dotacyi z funduszu krajowego na przemysłowe szkoły uzupełniające preliminuje się na r. 1889 w kwocie o 2.188 zł. *wyższej*, jak było uchwalone na r. 1888, lecz na te zakłady, które objęte są budżetem na r. 1888 preliminuje się *mniej* o 312 zł. zwyżka powstaje z powodu pozycyi 13.
1.000	1.000	Jako nadzwyczajną dotacyę wstawia się kwotę 600 zł. — płatną na wypadek, jeżeliby wskutek zamierzonej reorganizacyi szkoły koszykarskiej w Jarosławiu podniosły się koszta jej utrzymania.
300	300	*Więcej* o 50 zł. w. a. celem wyrównania niedoboru.
2.600	3.280	Powiększa się dotacya w porównaniu z uchwaloną na r. 1888 o 512 złr., z czego 400 złr. jednorazowo na zakupno zapasu żelaza, a 112 złr. na niezbędne polepszenie płacy kowala.
—	800	Jak na rok 1888.
500	800	*Więcej* o 100 zł. jak w r. 1888 z powodu wdrożonej reorganizacyi zakładu.
625	1.320	Jak w r. 1888.
—	800	Z powodu wzrostu ilości uczniów, konieczne jest powiększenie inwentarza szkoły.
5 025	8.300	Ogólna suma dotacyi wedle wniosków niniejszych miałaby zwiększyć się na r. 1889 o 1.912 zł. w. a. mianowicie w rubryce nadzwyczajnych zasiłków przybywa 1.370 zł. — zaś w rubryce zwyczajnej dotacyi 542 zł. w. a.

Wydatki. Szkoły przemysłowe

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		B. Dla wyrobów garncarskich.			
	20	Szkoła i warstat wzorowy w Kołomyi	2.550	—	2.550
	21	„ „ „ „ Porębie	1.900	500	2.400
	22	„ „ „ „ Toustem	900	—	900
			5.350	500	5.850
		C. Dla wyrobów tkackich.			
	23	Warstat wzorowy w Błażowej	1.220	—	1.220
	24	„ „ „ Horodence	—	500	500
	25	„ „ „ Korczynie	970	—	970
	26	„ „ „ Kossowie	960	—	960
	27	Krajowa szkoła tkacka w Krośnie	2.672	—	2.672
	28	Warstat wzorowy w Łańcucie	425	500	925
	29	„ „ „ Wilamowicach	775	—	775
		Na sprawienie zapasu opartych na swojskich motywach wzorów, i patronów do tkanin wzorzystych dla wszystkich szkół tkackich	300	—	300
			7.322	1.000	8.322
		D. Dla wyrobów powroźniczych.			
	30	Warstat wzorowy w Radymnie	—	—	—
		E. Dla wyrobów koronkarskich.			
	31	Szkoła i pracownia w Kańczudze	1.163	—	1.163
	32	„ „ „ Muszynie	700	400	1.100
	33	„ „ „ Zakopanem	2.200	—	2.200
			4.063	400	4.463
		F. Subwencyonowane zakłady pracy kobiet.			
	34	Kursa robót kobiecych przy szkołach ludowych w Krakowie	500	—	500
	35	Szkoła robót utrzymywana przez Tow. pracy kobiet we Lwowie	500	—	500
		Szkoła specyalna robót kobiecych w Przemyślu . . .	300	200	500
			1.300	200	1.500
		G. Szkoły fachowe rządowe, subwencyonowane z funduszów krajowych.			
	36	C. k. szkoła fachowa dla wyrobów z drzewa w Zakopanem .	1.200	300	1.500
	37	„ „ „ ślusarska w Świątnikach górnych . .	400	500	900
			1.600	800	2.400

i popieranie przemysłu. Wydatki.

Wynikłość z roku 1886.	Kwota uchwalona na r. 1888.	Wyjaśnienia
2.102	2.550	Bez zmiany, jak na r. 1888.
—	2.400	
300	900	
2.402	5.850	
1.120	1.100	*Więcej* o 120 zł. z powodu podwyższenia płacy instruktora fachowego, M. Brzęka.
—	925	Ponieważ rokowania z gminą i powiatem względem założenia warstatu naukowego tkackiego w Horodence idą oporem, przeto preliminuje się tylko kwotę na założenie instytucyi.
1.343	850	*Więcej* o 120 zł. z powodu podwyższenia płacy instruktora Jana Standejskiego.
960	960	Jak w roku 1888.
250	1.472	Koszta utrzymania szkoły tkackiej w Krośnie *zwiększają się* o 1.200 zł. z powodu
—	925	ustanowienia tam posady nauczyciela fachowego z takąż płacą — technika,
—	775	który przy pomocy stypendyów z funduszu krajowego zawodowo wykształcił się w tkactwie za granicą.
—	500	Maszynka do wybijania wzorów (kartoniarka), sprawiona z dotacyi uchwalonej na rok 1888; wstawia się 300 zł. na konfekcyę kartonów.
3.673	7.507	*Więcej* o 890 zł. niż na r. 1888.
559	—	Na rok 1889. nie preliminuje się również nic jak w r. 1888. z powodu odroczenia organizacyi zakładu.
900	1.163	Jak w r. 1888.
126	700	Złr. 400 — na reparacyę budynku szkolnego.
2.600	2.200	
3.626	4.063	*Więcej* preliminuje się na r. 1889 o 400 zł. (z powodu Muszyny).
800	500	
—	500	
—	—	Nowy zakład; bliższe uzasadnienie potrzeby subwencyonowania w sprawozdaniu z czynności komisyi.
800	1.000	
1.220	1.500	Jak w roku 1888.
	2.500	*Mniej* o 1600 zł. na podstawie szczegółowego preliminarza (nr. 37 przy sprawozdaniu
1.220	4.000	z czynności komisyi krajowej dla spraw przemysłowych).

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		III. Wydatki ogólne na cele przemysłowe.			
	38	Krajowa keramiczna stacya doświadczalna	2.872	—	2.872
	39	Muzeum przemysłowe w Krakowie	2.000	—	2.000
	40	„ „ we Lwowie	2.000	—	2.000
	41	Fundusz rezerwowy na cele szkolne, wydawnictwa i t. d. .	2.800	—	2.800
	42	Stypendya przemysłowe	6.000	1.500	7.500
			15.672	1.500	17.172
		IV. Koszta administracyi.			
	43	Prenumerata czasopism i zakupno dzieł fachowych dla biura Komisyi krajowej dla spraw przemysłu . . .	200	—	200
	44	Biuro Komisyi	2.400	—	2.400
			2.600	—	2.600
		V. Zasiłki i pożyczki na cele przemysłowe.			
	45	Na zasiłki bezzwrotne na cele przemysłowe . . .	7.000	—	7.000
	46	Dotacya krajowego funduszu przemysłowego (IIIcia rata) .	30.000	—	30.000
			37.000	—	37.000
		VI. Szkoły handlowe.			
	47	Szkoła handlowa w Krakowie	1.000	—	1.000
		Zestawienie.			
		Dział I. Szkoły przemysłowe uzupełniające . . .	9.888	—	9.888
		„ II. „ „ „ fachowe w połączeniu z warstatami	28.477	4.270	32.747
		„ III. Wydatki na ogólne cele przemysłowe . . .	15.672	1.500	17.172
		„ IV. Koszta administracyi	2.600	—	2.600
		„ V. Zasiłki i pożyczki na cele przemysłowe . . .	37.000	—	37.000
		„ VI. Szkoły handlowe	1.000	—	1.000
		Stowarzyszenia p. n. „Gwiazda“	—	—	—
		Razem . .	94.637	5.770	100.407

Wynikłość z roku 1886.	Kwota uchwalona na r. 1888.	Wyjaśnienia
7.500	2.872	Bez zmiany — jak na r. 1888.
2.000	2.000	Bez zmiany — stała dotacya.
2.000	2.000	
—	2.800	Bez zmiany.
6.815	6.000	Na r. 1889. preliminuje się *więcej* o 1.500 zł. ze względu na potrzebę przyznania zasiłków na koszta zwiedzenia wystawy powszechnej w Paryżu w r. 1889.
18.315	15.672	Ogólna suma preliminowana na r. 1889 *większa* o 1.500 zł. niż uchwalona na r. 1888.
—	200	
1.914	1.200	Na rok 1889 preliminuje się *więcej* o 1.200 zł. na podstawie doświadczeń co do kosztów podróży członków i delegatów Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych.
1.914	1.400	
12.597	7.000	Jak w r. 1888. w myśl uchwały Wysokiego Sejmu z 22. stycznia 1887.
	30.000	
12.597	37.000	
1.000	1.000	Preliminuje się w myśl uchwał z lat poprzednich.
6.300	7.700	
17.305	30.720	
18.315	15.672	
1.914	1.400	
12.597	37.000	
1.000	1.000	
—	500	Nie preliminuje się, ponieważ datki te uchwalone były na rok 1888. jednorazowo.
57.431	93.992	*Więcej* w ogóle o 6.415 zł. niż uchwalono w tej rubryce budżetu krajowego na rok 1888.

L. W. kr. 40.507/1888.

Aleg. 58.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego o Banku krajowym.

Wysoki Sejmie!

Załatwiając przedłożone przez Wydział krajowy w zeszłym roku sprawozdanie o Banku krajowym, uchwalił Wysoki Sejm na posiedzeniu z 20. Grudnia 1887. jak następuje:

„1) Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego o Banku krajowym;

2) Sejm udziela Dyrekcyi Banku krajowego absolutoryum z rachunków za czas od 1. Stycznia 1886. do 31. Grudnia 1886.;

3) Sejm Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wiel. ks. Krakowskiem wyraża Dyrektorowi Banku krajowego Wmu Antoniemu Wrotnowskiemu za gorliwą i skuteczną pracę przy organizacyi i kierownictwie Banku krajowego uznanie".

Nadto przyjął Wysoki Sejm do wiadomości wydane przez Wydział krajowy normy służbowe dla dyrektorów Banku krajowego i uchwalił na posiedzeniu z dnia 17. Stycznia 1888. zmiany postanowień §. §. 3., 50., 51. i 63. statutu bankowego, zmierzające do rozszerzenia działalności Banku na przyjmowanie wkładek oszczędności.

O uchwale ad 2) zawiadomił Wydział krajowy reskryptem z dnia 30. Grudnia 1887. L. 63.199 poszczególnych członków Dyrekcyi, podając ją równocześnie do wiadomości Rady nadzorczej, a uchwałę ad 3) zakomunikował p. Antoniemu Wrotnowskiemu.

O zmianach zaś, które Wys. Sejm uchwałą z dnia 17. Stycznia 1888. wprowadził w postanowienia statutu, zawiadomiła kancelarya sejmowa wprost Prezydyum c. k. Namiestnictwa pismem z dnia 17. Stycznia L. S. 1 418.

W odpowiedzi na powyższe pismo oznajmiło Prezydyum Namiestnictwa Wydziałowi krajowemu odezwą z dnia 6. Kwietnia b. r. L. 3.238, iż Wysokie c. k. Ministerstwo spraw wewnętrznych w porozumieniu z interesowanemi Ministerstwami nie może zatwierdzić rzeczonych zmian statutu, gdyż nie stało się zadość postanowionemu w tej mierze reskryptem ministeryalnym z dnia 5. Grudnia 1887. warunkowi podwyższenia dotacyi Banku krajowego o 200.000 zł. w. a.

Treść tego rozporządzenia ministeryalnego podał Wydział krajowy do wiadomości Dyrekcyi Banku krajowego, wzywając ją zarazem do przedłożenia odpowiednich wniosków.

Powolna wezwaniu wysłała Dyrekcya swego syndyka prof. Dr. Tilla do Wiednia, który się osobiście zniósł w tej sprawie z członkami komisyi mięszanej i o pomyślnym przebiegu rozmowy Dyrekcyę uwiadomił. Opierając się na tej relacyi upraszała Dyrekcya Wydział krajowy o

ponowne przedstawienie Ministerstwu spraw wewnętrznych sprawy zatwierdzenia zmian statutu.

Alegat 1. Uwzględniając to uzasadnione życzenie upraszał Wydział krajowy dołączonem pismem ·/. pomienione Ministerstwo o ponowne zbadanie projektowanych zmian w statucie, dotąd jednak nie otrzymał odpowiedzi.

Przystępując do zdania sprawy z czynności wyszczególnionych w §. 73. statutu bankowego, nadmienia Wydział krajowy, iż uchwałą swą z dnia 27. Grudnia 1887. zatwierdził na rok bieżący jako organa pomocnicze i wykonawcze Banku krajowego te same prowincyonalne instytucye finansowe, które tę czynność spełniały w roku ubiegłym. Szczegółowy obraz czynności, załatwionych przez te 49 zastępstw w roku ubiegłym, przedstawiony jest w dołączonem zamknięciu rachunkowem (str. 20. i 21.).

Wyborem dokonanym przez Wysoki Sejm na posiedzeniach z dnia 1. Grudnia 1887. i 21. Stycznia 1888., skompletowaną została Rada nadzorcza, której wiceprezesem mianował Wydział krajowy nowo wybranego członka Kazimierza hr. Badeniego. Z grona Dyrekcyi ustąpił, jak to w zeszłorocznem sprawozdaniu naszem zaznaczyliśmy, p. Antoni Wrotnowski z dniem 31. Marca. Opróżnionej posady Wydział krajowy nie obsadził, lecz poruczył Prezesowi Rady nadzorczej p. Bohdanowi zastępstwo. Przeniesiony w czasowy stan spoczynku dyrektor Władysław Smolka zeszedł z tego świata dnia 4. Sierpnia b. r. Pozostałej po nim wdowie i czworgu małoletnim dzieciom wymierzył Wydział krajowy po myśli §. 15. 2. 3. „Norm służbowych dla dyrektorów Banku krajowego“ z funduszów bankowych pensyę wdowią i zaopatrzenia.

W miejsce zmarłego członka komitetu cenzorów b. p. Zygmunta Ruckera zamianowała Rada nadzorcza na wniosek Dyrekcyi i po zasięgnięciu opinii Izb handlowych i Towarzystw rolniczych cenzorem dla działu eskontu weksli p. Ignacego Russmana. Nominacyę tę zatwierdził Wydział krajowy do końca bieżącej kadencyi urzędowania komitetu cenzorów t. j. do 30. Czerwca 1889.

W końcu nadmienia Wydział krajowy, że Najwyższem postanowieniem z dnia 15. Marca b. r. zezwolonem zostało używanie $4^1/_2{}^0/_0$ listów zastawnych Banku krajowego przy zabezpieczaniu wojskowych kaucyj małżeńskich. Jakkolwiekby należało z tego powodu wstawić odpowiedni dodatek do §. 35 statutu, Wydział krajowy wstrzymuje się na razie jednak — wobec co dopiero uchwalonych zmian w statucie — z przedłożeniem Wysokiemu Sejmowi odnośnego wniosku tem bardziej, że po zatwierdzeniu zmian uchwalonych przez Wysoki Sejm na ostatniem posiedzeniu ubiegłej sesyi okaże się potrzeba zarządzenia przedruku statutu bankowego, w którym umieszczonem będzie przy końcu rozporządzenia c. k. Namiestnictwa, zawiadamiające Dyrekcyę o tem Najwyższem postanowieniu.

Alegat 2. Przedkładając w załączeniu ·/. w myśl §. 61. statutu sprawozdanie Rady za r. 1887. wraz z bilansem i zamknięciem rachunków Banku krajowego za czas od 1. Stycznia 1887. do 31. Grudnia 1887. Wydział krajowy wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1) Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego o Banku krajowym.

2) Sejm udziela Dyrekcyi Banku krajowego absolutoryum z rachunków za czas od 1. Stycznia 1887. do 31. Grudnia 1887.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Lwów dnia 22. Września 1888.

Marszałek krajowy:
Tarnowski *w. r.*

Sprawozdawca:
Wereszczyński *w. r.*
Członek Wydziału krajowego.

Odpis

pisma Wydziału krajowego z dnia 19. Czerwca 1888. L. W. 18.735 do Wysokiego c. k. Ministerstwa spraw wewnętrznych w Wiedniu.

Odezwą z dnia 6. Kwietnia b. r. l. 3.238/pr. zawiadomiło podpisany Wydział krajowy tutejsze Prezydyum c. k. Namiestnictwa, że Wysokie c. k. Ministerstwo spraw wewnętrznych rozporządzeniem z dnia 29. Marca b. r. l. 4.663 nie może zatwierdzić uchwalonych przez Sejm galicyjski na posiedzeniu 17. Stycznia b. r. zmian statutu Banku krajowego w przedmiocie wprowadzenia działu wkładek na książeczki oszczędności z tego powodu, że się nie stało zadość postawionemu w tej mierze reskryptem ministeryalnym z 5. Grudnia 1887. l. 18.710 warunkowi podwyższenia dotacyi krajowej o 200.000 zł. w. a.

Zawiadomiona o tem Dyrekcya Banku krajowego wysłała swego syndyka prof. Dra Ernesta Tilla do Wiednia, który się zniósł w tej sprawie z członkami komisyi mięszanej i o pomyślnym przebiegu rozmowy Dyrekcyę uwiadomił.

Opierając się na tej relacyi, upraszała Dyrekcya Banku krajowego pismem z dnia z dnia 4. Maja b. r. l. 4.111 podpisany Wydział krajowy o ponowne przedstawienie sprawy Wysokiemu c. k. Ministerstwu spraw wewnętrznych.

Podpisany Wydział krajowy uwzględniając te życzenia, ma zaszczyt upraszać niniejszem Wysokie c. k. Ministerstwo o łaskawe ponowne zbadanie tych zmian statutowych, pozwalając sobie przy tem zwrócić uwagę Wysokiego c. k. Ministerstwa na końcowe postanowienie projektowanego §. 50, którego nawet nie domagał się powołany reskrypt z 5. Grudnia 1887. Na mocy tego postanowienia: „Do wprowadzenia w życie działu wkładek potrzebne jest osobne przyzwolenie c. k. Rządu“, nie może Bank krajowy bez poprzedniego osobnego zezwolenia otworzyć tego działu, chociażby projektowana zmiana statutu zatwierdzoną została. Jakkolwiek przeto zakładowy kapitał Banku krajowego nie dosięgnął 1,200.000 zł. w. a., zdaniem podpisanego Wydziału krajowego, możliwem jest zatwierdzenie uchwalonych przez Sejm krajowy na posiedzeniu 17. Stycznia b. r. zmian statutu, gdyż przez to jeszcze nie będzie Bank krajowy uprawnionym do przyjmowania wkładek oszczędnościowych.

Z załączonego zamknięcia rachunkowego za rok 1887. widocznem jest jednak, że majątek zarodowy galicyjskiego Banku krajowego już w r. 1886. dosięgnął 1,041.190 zł. 74 ct. w. a., zatem przewyższył początkową dotacyę krajową o 41.190 zł. 74 ct. w. a. Jeżeli się zaś doliczy, z zysku r. 1887. (str. 33 zamknięcia) przypadającą z mocy postanowienia §. 62 statutu część w kwocie 17.044 zł. 6 ct. w. a., kapitał zarodowy Banku krajowego dosięgnie z końcem r. 1887. kwoty 1,058.234 zł. 80 ct. w. a., przewyższy zatem pierwotną dotacyą o 58.234 zł. 80 ct. w. a. A to powiększenie kapitału zakładowego przez dopisywanie przypadającej części z każdorocznych zysków trwać będzie tak długo, dopóki tenże nie osięgnie po myśli wzmiankowanego rozporządzenia z 5. Grudnia 1887. (projektowany §. 63. statutu) kwoty 2,200.000 zł. w. a.

Wysokie c. k. Ministerstwo spraw wewnętrznych postanowiło zaś w powołanem rozporządzeniu, iż galicyjski Bank krajowy może przy kapitale zakładowym 1,200.000 zł. w. przyjmować wkładki do 1,000.000 zł. w. a., przeto podpisany Wydział krajowy pozwala sobie najuprzejmiej upraszać, aby Wysokie c. k. Ministerstwo spraw wewnętrznych, zatwierdzając uchwa-

lone przez Sejm krajowy na posiedzeniu z 17. Stycznia b. r. zmiany statutu Banku krajowego, raczyło zarazem zezwolić Bankowi krajowemu przyjmować w stosunku do dzisiejszego stanu kapitału zakładowego 1,058.234 zł. 80 ct. w. a. wkładki oszczędnościowe licząc okrągło do 800.000 zł. w. a.

Alegat 2. do sprawozdania Wydziału krajowego LW. 40.507/88.

Odpis

sprawozdania Rady nadzorczej Banku krajowego z dnia 12. Września 1888. L. 10.649 do Wydziału krajowego we Lwowie.

Wysoki Wydziale krajowy! W myśl §. 61 statutów Rada nadzorcza Banku krajowego ma zaszczyt przedłożyć Wysokiemu Wydziałowi zamknięcie rachunków tegoż Banku na rok 1887. z następującem sprawozdaniem;

Na wstępie pozwalamy sobie złożyć niektóre wyjaśnienia, tak założenia Banku krajowego dotyczące, jakoteż i co do całego postępowania zarządu, a to dla tem łatwiejszego poglądu na cały tok i stan interesów.

Jednym z najgłówniejszych powodów założenia Banku krajowego było dążenie do uregulowania kredytu i potrzeba zniżenia stopy procentowej w kraju. Cel ten, jak tego był Wysoki Sejm dobrze świadomym, w obec panującej lichwy w kraju, nie był tak łatwym do osiągnięcia.

Wiedział także Wysoki Sejm i o tem, że dotacya, jaką Bank uposażono, aczkolwiek bez wskazanego obowiązku oprocentowania jej, była i jest niedostateczną, a nie żywi też nikt nadziei, ażeby ten fundusz jednego miliona zł. miał być ze Skarbu krajowego powiększonym. Dla tego też od założenia samego rozszerzył Wysoki Sejm zakres działalności Banku na pożyczki hipoteczne i komunalne, z prawem emisyi listów zastawnych i obligacyi komunalnych.

Zadość to czynić ma równocześnie potrzebom kredytu hipotecznego dla posiadłości miejskich i włościańskich, dla których brakowało dotąd w kraju na zyski nie obliczonych instytucyj kredytowych, jakoteż i pobrzebom kredytu komunalnego dla powiatów, miast i gmin pojedyńczych. Zarazem odpowiadać ma to zarządzenie Wysokiego Sejmu głównej a wyż rzeczonej działalności Banku, to jest regulacyi stopy procentowej w stosunkach ogólno kredytowych kraju. Dział nadto hipoteczny przy należytym rozwoju zapewnić miał pewne dochody na koszta administracyi, dopomagać mogąee do pokrywania ogólnych, a koniecznych kosztów zarządu.

Wysoki Sejm mając powyższe zadania na uwadze, pragnął niedostateczność dotacyi bankowej, aczkolwiek zwolna i pośrednio, lecz stale usuwać i uchwalił, aby dochody netto z czynności bankowych wykazane, szły corocznie na powiększenie kapitału dotacyjnego. Wydział krajowy idąc w tym kierunku dalej polecił, aby w gmachu krajowym dany był lokal na pomieszczenie biur bankowych bezpłatnie, to bowiem powiększa pośrednio kapitał zakładowy, dozwalając na powiększanie zysku czystego, z którego 40% idzie na wzmożenie kapitału zakładowego. Tymi właśnie poglądami kierowały się i kierują Rada nadzorcza i Dyrekcya Banku krajowego pomna, że intencyą Wysokiego Sejmu przy zakładaniu Banku krajowego nie był wzgląd na uzyskanie wysokich dochodów z Banku, ile owe pośrednie korzyści, które Bank krajowi niezaprzeczenie przysparza, a które cyfrowo wyrazić się nie dadzą.

Regulowanie kredytu osobistego, wpływ na rozwój ekonomiczny w kraju, popieranie jego przemysłu — udzielanie taniego kredytu hipotecznego, przedewszystkiem tym, którzy nań zasługując, nie mają przystępu gdzie indziej, opieka nad licznemi drobniejszemi instytucyami finansowemi rozsianemi po całym kraju a jedynie ukrócenie lichwy na celu mającemi — te wszystkie i inne agendy, w kraju potrzebne, a najtańszego kredytu domagające się, nie pozwalają jednak zarządowi Banku tak działalności całej rozwinąć, aby na każdym kroku obfite zyski mieć na oku i takowe chcieć ciągnąć. Organizacya nasza jak i wskazane do wykonania cele, nie popchną też zarządu na tory spekulacyi, mogącej w szczęśliwych okolicznościach bardzo znacznych dostarczyć zysków, lecz i wprost przeciwnych rezultatów stać się powodem.

Jesteśmy tego świadomi, że zarówno gorączkowa gorliwość jak i zbyteczna ostrożność są często szkodliwe i dla tego działalność Banku postępuje powolnie lecz na pewnej drodze i w kierunku przez Wys. Sejm tej instytucyi wskazanym.

Wzmiankowane powyżej i przewidywane zarobkowanie działem hipotecznym, nie mogło mieć i nie miało też miejsca w pierwszych latach istnienia Banku, administracya tym działem pociągała za sobą wydatki, wcale szczupłością dochodów nie pokrywane, tak długo, dopóki emisya listów nie doszła do wysokości, dającej pewien stopień równowagi.

Stosunkowo mały zysk czysty, jaki zarząd Banku krajowego pomimo zwiększonego obrotu wykazuje za rok 1887., przypisać należy tej przeważnie okoliczności, iż jak w każdej instytucyi, tak i w naszej wskazaną i konieczną była skrzętna opieka nad listami zastawnymi własnych emisyi, czyli nabywanie tych listów na własny Banku rachunek po kursie dziennym. Znaleźliśmy się przeto w posiadaniu dość znacznego zapasu papierów w roku i w chwili, w których zachmurzony horyzont polityczny spowodował znaczny spadek w notowanych wartościach wszelkich listów galicyjskich. Kurs z 31. Grudnia 1887. wzięty do zamknięć rachunkowych, spowodował wykazaną bilansem mniej korzystną nadwyżkę stanu czynnego nad biernym. Przy układaniu bilansu po koniec roku zeszłego, posiadał Bank własnych efektów za sumę 2,329.450 zł. w. a., w obecnej (gdy to piszemy) chwili zredukowała się ta cyfra do kwoty 1,633.700 zł., pomimo, iż od początku roku nabył Bank własnych listów za sumę 855.600 zł.

Chociaż zatem zysk za rok 1887. wykazany niższy jest od poprzedniego i stosunkowo do kapitału uposażenia nieznaczny, to jednak w obec niekorzystnych warunków, pod jakimi Bank krajowy w roku ubiegłym operował, sam już fakt, że obniżenie zysku jest nieznaczne, wykazuje dostatecznie, że Bank, gdy się uwzględni całość jego działania, rozwija się ciągle i funkcyonuje prawidłowo.

Dział komunalny wykazuje wzrost nieznaczny, co przypisać należy nie tylko ostrożności, z jaką się postępuje w udzielaniu pożyczek komunalnych, lecz także i odroczeniu przez Wysoki Sejm uchwały nad proponowanemi zmianami w przepisach o wydawaniu tych pożyczek.

Dział bankowy wzrasta i rozwija się na każdym punkcie, zmniejszenie się dochodu z procentów w porównaniu z rokiem zeszłym jest tylko pozorne, gdyż w tym samym stosunku prawie wzrosły dochody kuponowe od własnych efektów. Jeżeli odtrącimy procent, który Bank sam zapłacił od obcych kapitałów, na podkład swoich efektów wziętych, przekonamy się, iż Bank krajowy zarobił na procentach od weksli i od pożyczek na zastaw udzielanych kwotę 144.035.

Różnicę zysku z roku 1887. spowodowała wyłącznie strata na własnych efektach. Po za tą stratą ze zniżki kursu pochodzącą, okazuje się zysk znacznie stosunkowo wyższy, podczas bowiem gdy zysk z roku 1886. po odciągnieniu zysku z różnicy kursu efektów własnych wynosi zaledwie 25.000 zł. okrągło licząc, zysk z roku 1887. po odciągnieniu straty na tym kursie wynosił kwotę przeszło 48.000 zł. Straty z weksli i zaliczek, jak świadczy zamknięcie rachunków, są bardzo nieznaczne.

Koszta administracyi niestety wzrosły, a chociaż wzrost ten głównie przypisać należy wydatkowi na podatki, które się zmogły o blisko 100%, to jednak będzie usilnem staraniem Rady nadzorczej zapobiegać, o ile to będzie w jej mocy, dalszemu wzrostowi wydatków w tym dziale.

Kontrola Rady nadzorczej nad czynnościami Dyrekcyi odbywa się prawidłowo i Rada nadzorcza po dokładnem zbadaniu zamknięć rachunkowych i bilansu za rok 1887. na podstawie książek i szczegółowych inwentarzy uprasza:

Wysoki Wydział krajowy raczy przyjąć niniejsze sprawozdanie wraz z zamknięciem rachunków i bilansem Banku krajowego za rok 1887. do wiadomości i raczy wyjednać u Wysokiego Sejmu dla Dyrekcyi Banku krajowego absolutoryum za rok 1887. We Lwowie dnia 12. Września 1888. Prezes Rady nadzorczej: *H. Bochdan* w. r.

Z drukarni Pillera i Spółki we Lwowie.

Bank Krajowy

Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem

1887.

LWÓW.
Z DRUKARNI PILLERA i SPÓŁKI.

Bank Krajowy

Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem

1887.

LWÓW.
Z DRUKARNI PILLERA i SPÓŁKI.

Sprawozdanie

Dyrekcyi Banku krajowego królestwa Galicyi i Lodomeryi z W. Ks. Krakowskiem.

Wiadomości osobiste.

W roku 1887 zmarli dwaj członkowie Rady Nadzorczej, a mianowicie wiceprezes Rady: Wacław Dąbrowski i członek tejże Rady, b. Marszałek krajowy: Dr. Mikołaj Zyblikiewicz.

W ich miejsce wybrał Sejm krajowy na posiedzeniu z dnia 5. Grudnia 1887 członkami Rady Nadzorczej: Hr. Kazimierza Badeniego i Karola Kiselkę, a w miejsce tegoż ostatniego, zastępcą członka Rady Nadzorczej: Hr. Rogera Łubieńskiego.

Również zaszły zmiany w składzie Dyrekcyi. Dekretem Wydziału krajowego z dnia 25. Października 1887 do l. 48.821 został Dyrektor Władysław Smolka z powodu słabości czasowo pensyonowany, a reskryptem z dnia 25. Października 1887 do l. 50.674 przyjęta została przez Wydział krajowy rezygnacya Antoniego Wrotnowskiego z posady Dyrektora Banku, którą z d. 31. Marca b. r. równocześnie z ogłoszeniem niniejszego sprawozdania opuszcza. Dekretem w końcu z dnia 25. Października 1887 l. 48.821 mianowany został Dyrektorem Banku: Dr. Wacław Domaszewski.

Z grona urzędników umarli w r. 1887: prokurzysta Władysława Gromadziński i likwidator Eugeniusz Engl.

Sprzedaż i kurs emisyi bankowych.

Zmiana sytuacyi politycznej w początkach roku zeszłego i ogólne wynikające stąd zaniepokojenie świata pieniężnego, dotychczas jeszcze nie usunięte, utrudniło zbyt wszelkich walorów lokacyjnych i obniżyło ich wartość kursową. Stąd też i zbyt emisyi bankowych, który w latach poprzednich szedł zupełnie normalnie, ukształtował się mniej korzystnie w roku 1887. Zaufanie jednak do emisyi bankowych nie zachwiało się w niczem, a dowodem tego są cyfry sprzedanych w roku ubiegłym efektów własnych emisyi i stosunkowo mniej znaczna obniżka ich kursu.

Podczas gdy bowiem dalsza emisya 4½% listów zastawnych i 5% obligacyi komunalnych wynosiła w r. 1887 zł. 5,616.800, podwyżka zapasu efektów własnych w tym roku wynosi zł. 1,822.900 *), reszta więc wraz z to-

*) Do chwili ogłoszenia niniejszego sprawozdania sprzedał Bank od dnia 1. Stycznia br. swoich 4½% listów zastawnych w imiennej wartości zł. 590.900.

warem. który z natury rzeczy w czasach tak niekorzystnych dla targu efektowego, jak rok ubiegły, napowrót na te targi zwykł powracać, znalazła pewne i stałe uplasowanie.

Również i kurs listów zastawnych Banku krajowego doznał obniżki tylko do wysokości 95½—96½% w obec kursu z 31. Grudnia 1886 97¾ do 98¾%. Kurs zaś obligacyi komunalnych pozostał niezmieniony w wysokości 100—101%.

Sprzedaż emisyi bankowych i wypłata ubiegających kuponów i wylosowanych listów zastawnych i obligacyi komunalnych odbywała się, jak i w latach ubiegłych, oprócz w kasie głównej Banku i w jego zastępstwach w Drohobyczu, Krakowie, Nowym Sączu, Podhajcach, Rzeszowie, Samborze, Sanoku, Stanisławowie, Stryju, Tarnopolu i Tarnowie, także we Wiedniu, Bernie, Opawie, Pilźnie czeskim, Pradze i Tryeście w c. k. uprz. austr. Zakładzie kredytowym dla handlu i przemysłu, jakoteż w „Živnostenska Banka pro Čechy a Moravu".

Kredyt dla podatku spożywczego od olejów mineralnych.

Bank krajowy w celu niesienia usług przemysłowi naftowemu w naszym kraju — oprócz otwartego dla tegoż przemysłu kredytu w kasach swoich w formach i granicach, określonych w poprzednich sprawozdaniach — uzyskał począwszy od 1. Września 1887 rozporządzeniem c. k. Ministerstwa Skarbu z dnia 9. Kwietnia 1887 l. 10.893 od c. k. Rządu prawo udzielania tutejszym krajowym rafineryom nafty poręki do 300.000 zł. za podatek spożywczy, zakredytowany tymże przez c. k. władze skarbowe. Według ustanowionych przez Radę Nadzorczą norm i przepisów i z zachowaniem zupełnego bezpieczeństwa dla Banku udzielił dotąd Bank 7 rafineryom takiej poręki do wysokości 239.000 zł.

Stały fundusz przemysłowy.

Uchwałą Sejmu krajowego z dnia 22. Stycznia 1887 ustanowiony został stały fundusz przemysłowy, który ma powstać z wkładów rocznych po 30.000 zł. przez lat 10 z funduszu krajowego i z objęcia wszelkich należytości, obliczonych z dniem 1. Stycznia 1888, a przypadających skarbowi krajowemu z reszty pożyczek, udzielonych przedsiębiorstwom przemysłowym przed ustanowieniem stałego funduszu przemysłowego. Kwota z tego tytułu pochodząca wyniesie około 80.000 zł. Na mocy powyższej uchwały sejmowej i po myśli rozporządzenia Wydziału krajowego z dnia 26. Sierpnia 1887 l. 43.044 administracya tego funduszu przemysłowego oddaną została Bankowi krajowemu. Według obowiązujących instrukcyi bilans tegoż funduszu osobno wraz z bilansem Banku ogłoszony być ma, skutkiem tego na str. 34. sprawozdania niniejszego znajduje się pierwsze tegoż bilansu zestawienie, nie obejmujące wszakże wyżwzmiankowanych aktywów dawniejszych, gdyż objęcie takowych nastąpi dopiero w ciągu bieżącego roku. Do komisyi przemysłowej powołał Wydział krajowy reskryptem z dnia 21. Lutego b. r. l. 3.481 jako delegata Banku krajowego po myśli obowiązujących przepisów Dyrektora tegoż Banku: Dra Alfreda Zgórskiego.

Oddział hipoteczny. W ciągu 1887 roku weszło 886 podań o pożyczki hipoteczne na łączną kwotę 8,133.138 zł., z r. 1886 pozostało niezałatwionych podań 181 na łączną kwotę 2,704.550 zł., razem więc było w r. 1887 do załatwienia 1.067 podań, na łączną kwotę 10,837.688 zł., z czego Bank krajowy załatwił odmownie 224 podań na kwotę 3,936.488 zł., czyli 36·33% zgłoszeń, niezałatwił 175 podań na kwotę 1,351.800 zł., a wydał promes po-

życzkowych na 668 pożyczek w ogólnej sumie 5,549.400 zł.; wypłacił zaś walutę 597 pożyczek, w ogólnej sumie 5,408.100 zł., co łącznie z pożyczkami wypłaconemi przez Bank w latach poprzednich, czyni 1.527 pożyczek, w ogólnej sumie 14,118.600 zł., a mianowicie:

1. na dobra ziemskie 219 pożyczek w ogólnej sumie 7,883.000 zł., czyli 55·84%.
2. na domy murowane w miastach, opłacających podatek domowo-czynszowy, a do korzystania z kredytu rzeczowego przez Wydział krajowy dopuszczonych. 602 pożyczek w ogólnej sumie 5,575.000 zł., czyli 39·48%,
3. na małą własność rolną, przeważnie włościańską 706 pożyczek w ogólnej sumie 660.600 zł., czyli 4·68%.

W przyznawaniu i w oznaczaniu wysokości każdej z żądanych pożyczek, Dyrekcya Banku mając przedewszystkiem na względzie jego bezpieczeństwo, zachowywała jak i przedtem staranną ostrożność. — Ostrożność tę nakazywał także utrudniony zbyt listów zastawnych i dla tego też Dyrekcya z udzielaniem promes stawała się w roku ubiegłym coraz bardziej wstrzemięźliwą. W roku ubiegłym udzielone promesy stanowią kwotę o 7,820.900 zł. mniejszą, niż w roku 1886. Również i w wymiarze pożyczek starała się Dyrekcya być ile możności ze względu na bezpieczeństwo Banku jeszcze ostrożniejszą, a świadczy o tem liczba takich promes, które przez żądających pożyczki nie zostały przyjęte prawdopodobnie dla powodu, iż żądający pożyczki nie otrzymał jej w takiej wysokości, w jakiej otrzymać ją pragnął. Liczba ta wynosi 203 na sumę 5,164.700 zł.

Szczególniejszą uwagę zwracał Bank na ściąganie rat przypadających Bankowi od dłużników hipotecznych, wychodząc z przekonania, że dopuszczanie zaległości nietylko podkopuje solidność Banku, ale jeszcze w wyższym stopniu szkodliwem jest dla samych dłużników. Zestawienie poniższe uwidocznia dotychczasową wypłatność rat hipotecznych w Banku krajowym:

	Wymagalność rat:		Zaległości z końcem r. 1887:	
W r. 1884	1 na	21 zł. 85 ct.	nie ma	
„ „ 1885	290 „	57.304 „ 70 „	nie ma	
„ „ 1886	1.085 „	236.834 „ 90 „	12 na	3.173 zł. 59 ct.
„ „ 1887	2.136 „	576.602 „ 82 „	156 „	45.357 „ 11 „
razem	3.512 „	870.764 zł. 27 ct.	168 „	48.530 zł. 70 ct.

a mianowicie: z pożyczek udzielonych na dobra ziemskie: 40 rat w kwocie 36.089 zł. 22 ct. — z pożyczek udzielonych na realności miejskie: 28 rat w kwocie 7.481 zł. 80 ct. — a z pożyczek udzielonych na grunta włościańskie: 100 rat w kwocie 4.959 zł. 68 ct.*)

Bank krajowy pobiera w tej samej wysokości procenta od dłużników hipotecznych, jakie opłaca posiadaczom listów zastawnych, przeto pozostaje na korzyść Banku oprócz odsetek zwłoki, jedynie pobierany dodatek na koszta

*) Do dnia sporządzenia niniejszego sprawozdania, na poczet powyższej zaległości już wpłynęło do kasy Banku 59 rat w kwocie 8.825 zł. 01 ct., zaległość zmniejszyła się przeto do 109 rat i czyni razem 39.705 zł. 69 ct.

administracyi. Rzeczony dodatek przyniósł w roku 1887: 30.586 zł. 95 ct., a odsetki zwłoki 4.876 zł. 90 ct. Sumy te zostały dołączone do ogólnego dochodu, i są zamieszczone w rachunku strat i zysków. Zysk w oddziale hipotecznym z r. 1886 wyniósł 17.495 zł. 78 ct., zwiększył się przeto w roku 1887 o 14.644 zł. 87 ct.

Z dniem 31. Grudnia z. r. znajdowało się w obiegu listów zastawnych Banku krajowego na ogólną sumę 13,854.750 zł. — pożyczki zaś udzielone przez Bank po strąceniu funduszu, złożonego na umorzenie, wynosiły 13,779.152 zł. 57 ct. Przypada więc do wycofania z obiegu i zniszczenia, ilość listów zastawnych w sumie 75.597 zł. 43 ct., co w terminie losowania listów zastawnych dnia 1. Kwietnia 1888 odbyć się mającym, zostanie dopełnionem. Wreszcie fundusz rezerwy specyalnej, formowanej przez Bank w oddziale hipotecznym, wynoszący z dniem 31. Grudnia 1886 r. 22.429 zł. 13 ct., doszedł w ciągu r. 1887 do sumy 36.714 zł. 14 ct., został więc powiększonym o 14.285 zł. 01 ct.

Oddział komunalny. Bank krajowy udzielił w r. 1887: 23 pożyczek w obligacyach komunalnych, w ogólnej sumie 208.700 zł. — w r. 1886 zaś 25 takichże pożyczek, w ogólnej sumie 150.800 zł. więcej zatem w r. 1887 o 38·39%, w porównaniu z rokiem poprzednim. Z liczby 107 pożyczek, udzielonych przez Bank w ciągu jego istnienia w ogólnej sumie 1,251.400 zł. przypada:

1. na powiaty 16 pożyczek w ogólnej sumie 358.000 zł., czyli 28·60%.
2. na gminy miejskie 34 pożyczek w ogólnej sumie 734.900 zł., czyli 58·72%.
3. na gminy wiejskie 57 pożyczek w ogólnej sumie 158.500 zł., czyli 12·68%.

Pozostaje nadto do wypłacenia 8 pożyczek, przez Bank przyznanych, a do dnia 31. Grudnia 1887 przez powiaty i gminy niepodniesionych, w kwocie 226.100 zł.

Raty przypadające Bankowi na spłatę kapitału i na procent, wpływały w oznaczonym terminie, lub wkrótce po terminie. — Wynosiły one w roku ubiegłym 56.175 zł. na kapitał, 51.882 zł. 50 ct. na procent, — pozostało zaś do ściągnięcia tylko 8 rat w kwocie 975 zł. na kapitał i 545 zł. 65 ct. na procent z pomiędzy 107 udzielonych pożyczek w kwocie 1,251.400 zł.

Pobrane przez Bank procenta zwłoki od rat uiszczanych po terminie, uczyniły kwotę 155 zł. 15 ct.

Oprócz procentów zwłoki jedyną korzyścią Banku w tym Oddziale jest składka, pobierana od pożyczek komunalnych, na koszta administracyi. Wyniosła ona w r. 1887: 2.564 zł. 94 ct., i łącznie zwyżki z obliczenia odsetek przenośnych i zysku z przedawnionego kuponu 2 zł. 60 ct., tworzy zysk w tym oddziale 2.567 zł. 54 ct., uwidoczniony w rachunku strat i zysków.

Fundusz rezerwy specyalnej dla obligacyj komunalnych, wynoszący z dniem 1. Stycznia 1887: 67.813 zł. 52 ct., wzrósł w ciągu tegoż roku do sumy 78.315 zł. 21 ct., a więc o sumę 10.501 zł. 69 ct., czyli o 15·48%. Oprocentowanie sum, do funduszu tej rezerwy wpływających, dopomogło do powyższego wzrostu kwotą 3.788 zł. 88 ct.

Oddział bankowy. Całkowity obrót ze wszystkich operacyi Banku w r. 1887 wyniósł 209,540.464 zł. 18 ct., w okresie zaś roku poprzedniego 189,887.245 zł. 48 ct., wzrósł przeto w r. 1887 o 10·88%.

Gotowizną wpłynęło do kasy Banku krajowego w ciągu 1887 roku 22.318.446 zł. 13 ct., wypłaciła zaś kasa 22,402.153 zł. 69 ct. Obrót kasowy w roku 1887 wynosił w Banku i Zastępstwach 52,719.789 zł. 41 ct., w roku 1886: 45,984.608 zł. 99 ct., zwiększył się zatem o kwotę 6,735.180 zł. 42 ct. czyli o 14·65%.

W ciągu r. 1887 Bank przyjął w depozyt zachowawczy 182 depozytów wartości imiennej 1.986.528 zł. 99 ct., w porównaniu przeto z okresem roku poprzedniego więcej o 70 depozytów, czyli o 62·50% (więcej o 571.127 zł. 72 ct., czyli więcej o 4·04%). Opłaty za przechowanie tych depozytów, pobierane przez Bank, uczyniły 1.485 zł. 38 ct., w okresie roku poprzedniego 1.375 zł. 38 ct., wzrosły więc o 8%.

Zakupno efektów krajowych i własnych na rachunek Banku, innych zaś z polecenia i na rachunek osób trzecich wykazuje obrotu 18,238.718 zł. imiennej wartości.

W ciągu roku 1887 podano do skupu 7.775 sztuk weksli, na ogólną sumę 7.192.623 zł. 29 ct., z których Bank zeskontował 7.024 sztuk na ogólną sumę 6,580.829 zł. 12 ct., odmówił zaś przyjęcia 751 sztuk weksli na sumę 611.794 zł. 17 ct., czyli 8·51%. W okresie roku poprzedniego, liczba weksli przedstawionych do skupu, wynosiła 8.548 sztuk na ogólną sumę 7,796.698 zł. 87 ct., z których Bank zeskontował 7.706 sztuk w ogólnej sumie 7,269.440 zł. 01 ct., odmówił zaś przyjęcia 842 sztuk, w ogólnej sumie 527.258 zł. 86 ct. czyli 6·76%. W porównaniu przeto r. 1887 z okresem roku poprzedniego liczba weksli przedstawionych do skupu, zmniejszyła się o 773 sztuk, czyli o 9·04%, — ogólna ich suma zmniejszyła się o 604.075 zł. 58 ct., czyli o 7·75%, liczba weksli przez Bank zeskontowanych zmniejszyła się o 682 sztuk, czyli o 8·85%, ich suma zmniejszyła się o 688.610 zł. 89 ct., czyli o 9·47%. Zysk brutto z eskontu weksli wyniósł w roku ubiegłym 104.647 zł. 28 ct., więcej przeto, niż w okresie roku poprzedniego o 5.232 zł. 89 ct., czyli o 5·26%. Bank reeskontował w r. 1887 2.311 sztuk weksli na ogólną sumę 1,992.264 zł. 28 ct.; więcej przeto niż w okresie r. poprzedniego o 425.781 zł. 47 ct., czyli o 27·18% ogólnej reeskontowanej sumy.

Weksli w terminie nie wykupionych i zaprotestowanych lub zaskarżonych, pozostało w dniu 31. Grudnia 1886: 32 sztuk na kwotę 60.491 zł. — ct., z czego w r. 1887 ubyło 16 sztuk na kwotę 13.778 zł. 30 ct., przybyło zaś 25 sztuk na kwotę 17.540 zł. 82 ct., odpisano ze zysków r. b. stratę przy 3 wekslach, kwotę 3.766 zł. 78 ct. tak, że do bilansu za rok 1887 weszło 38 sztuk na kwotę 60.486 zł. 74 ct.

Weksle te rozdzielić wypada na trzy kategorye. Pierwsza, 9 sztuk na sumę 39.726 zł. 24 ct. zeskontowanych przez Bank na podstawie kaucyi hipotecznej, zapisanej w granicach bezpieczeństwa pupilarnego, na których przeto żadna dla Banku strata nie może być przewidywaną. Między tymi wekslami znajduje się jedna pozycya na 26.000 zł., pochodząca jeszcze z roku 1883, której zrealizowanie i w tym roku odwlekło się skutkiem uciążliwej procedury

sądowej; pozycya ta ma wszakże zupełne zabezpieczenie na hipotece realności, której przymusowa sprzedaż jest w toku. — Druga kategorya, 22 sztuk weksli na sumę 11.595 zł. 15 ct., które po proteście już zostały bądź hipotecznie, bądź egzekucyjnie zabezpieczone w taki sposób, iż z powodu tychże weksli jakabądź dla Banku strata także nie może być przewidywaną, a z których 2 sztuk na kwotę 421 zł. 33 ct. do chwili druku niniejszego sprawozdania zapłacone zostały. — Do trzeciej wreszcie kategoryi zaliczyć należy 7 weksli na kwotę 9.071 zł. 75 ct., które pod koniec r. 1887 zaprotestowane, nie potrzebowały być zaskarżone i rzeczywiście w ciągu miesiąca Stycznia i Lutego b. r., z wyjątkiem jednego obecnie zaskarżonego, w zupełności zapłacone zostały.

Zaliczki na zastaw efektów tak terminowe, jak i w rachunku bieżącym (kredyt otwarty) wykazały obrotu 1,863.720 zł. 31 ct. t. j. o 496.430 zł. 74 ct., czyli 36·31% więcej jak w okresie poprzednim, natomiast dochód z tego interesu wynosi w r. 1887: 21.985 zł. 31 ct., czyli o 778 zł. 40 ct. a 3·6% więcej jak w roku poprzednim.

Ruch kapitałów obcych, lokowanych w celu ich oprocentowania przez Bank krajowy, był w roku 1887 następujący: na asygnaty kasowe złożono 430.200 zł., odebrano 667.700 zł.. na rachunek bieżący przekazowy czyli żyrowy), złożono 4,505.955 zł. 30 ct., odebrano 4,526.805 zł. 96 ct. Rachunek kapitałów obcych, składanych w celu ich oprocentowania, wykazuje w ogóle: wpływ 4,936.155 zł. 30 ct., odbiór 5,193.505 zł. 96 ct. Lokacye kasy krajowej wpływ 1,010.869 zł. 03 ct., odbiór 864.784 zł. 70 ct.

Dnia 31. Grudnia 1887 wynosiło saldo lokacyi na asygnaty, rachunki bieżące (czeki) 1,011.637 zł. 02 ct., czyli mniej o 257.350 zł. 66 ct. i 20·29% jak z końcem roku 1886, lokacye zaś wierzycieli w rachunku bieżącym wynosiły z końcem r. 1887: 2,118.163 zł. 77 ct., lokacye kasy krajowej 250.960 zł. 55 ct., łącznie obce kapitały 3,380.761 zł. 34 ct.

Oddział interesów bankowych ze stowarzyszeniami zarobkowemi i gospodarczemi. Osobny Komitet Cenzorów odpowiednio do §. 57. statutu bankowego, dla tego Oddziału ustanowiony, dopuścił do kredytu wekslowego w Banku krajowym na rok 1887: 76 stowarzyszeń. W ciągu tegoż roku Bank eskontował 2.646 sztuk ich weksli, na ogólną sumę 1,194.270 zł. 71 ct., saldo tych weksli z dniem 31. Grudnia 1887 wynosiło sztuk 438 na 201.110 zł. 37 ct., a wraz z reeskontowanymi: 661 sztuk na 332.673 zł. 67 ct. Wszystkie weksle od stowarzyszeń, płatne do końca roku 1887, w terminie wykupione zostały. Oprócz tego korzystały stowarzyszenia z kredytu, podlegającego ocenieniu komitetu cenzorów, istniejącego wedle §. 39, statutu bankowego, a stowarzyszenia, będące zarazem Zastępstwami Banku, były także dłużnikami Banku w rachunku bieżącym (dotacye kasowe).

Czynności Banku w Zastępstwach.

Liczba zastępstw Banku wynosiła do końca roku 1887: 49. — Zastępstwa nie będąc filiami Banku, i spełniając jego zlecenia w charakterze pełnomocników, nie przestawały w roku 1887 tak jak w latach dawniejszych nieść Bankowi chętne, pożyteczne i ze wszech względów cenne usługi. O obrotach zaś i o czynnościach Banku, załatwianych przez Zastępstwa, daje obraz szczegółowy załącznik 1-szy do zamknięć rachunkowych za rok 1887 (str. 19

i 20). Na tem miejscu jedynie zauważyć wypada, że Zastępstwa pośredniczyły chętnie także w czynnościach, nie objętych ich instrukcyami, jak n. p. przy wypłatach pożyczek na realności miejskie i dobra ziemskie, przez co ułatwiały klientom naszym stosunki z Bankiem. Zastępstwo zaś krakowskie pośredniczy we wszelkich interesach między Bankiem a krakowską Dyrekcyą ruchu c. k. kolei skarbowych, skutkiem czego i obroty w tem Zastępstwie są znaczniejsze, niż w innych Zastępstwach.

Czysty zysk i rezerwy Banku.

Czysty zysk z roku 1887 wynosi 42.610 zł. 15 ct.; w poprzedzającym zaś roku wynosił 48.235 zł. 43 ct.; — zmniejszył się przeto o 11·66%. Jeżeli jednak od zysku z roku 1886 potrącimy zysk osiągnięty ze skupu efektów w kwocie 22.938 zł. 63 ct., to pozostawało zysku z właściwych obrotów bankowych 25.596 zł. 80 ct., natomiast bez uwzględnienia straty na różnicy kursowej efektów w r. 1887 5.478 zł. 95 ct. wynosił w tymże roku zysk z właściwych obrotów bankowych 48.089 zł. 10 ct. czyli o 90·10% więcej, jak w roku poprzedzającym. Okoliczność ta świadczy o skonsolidowaniu się Banku, skoro dochód bieżący bez względu na przypadkowy, z różnicy kursu efektów własnych powstać mogący, wystarcza na opędzenie wszystkich kosztów administracyi, a nadto pozostawia zwyżką odpowiedną jako zysk Banku.

Powyższa suma czystego zysku za r. 1887 została po myśli uchwały Rady Nadzorczej przeniesiona na rachunek r. 1888.

Majątek Banku, uwzględniając zysk z r. 1887 przewyższa w kapitale zakładowym i rezerwach pierwotną dotacyę 1,000.000 zł. o 233.348 zł. 26 ct., która to kwota po strąceniu sumy, będącej własnością dłużników komunalnych 37.542 zł., wynosi na rzecz Banku 195.806 zł. 26 ct. i wyobraża powiększenie majątku Banku w ciągu lat czterech o 19·58%. Według czteroletniego przecięcia wynosił więc czysty zysk Banku w stosunku do pierwotnego kapitału zakładowego po 4·89% rocznie.

IV.

ZAMKNIĘCIE RACHUNKOWE

Banku krajowego

Królestwa Galicyi i Lodomeryi z W. Ks. Krakowskiem

za rok

1887.

Zamknięcia rachunkowe

Banku krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem

za rok 1887.

Obrót.

Całkowity obrót ze wszystkich operacyi Banku wynosił od d. 1. Stycznia do d. 31. Grudnia 1887 r. . . . . w. a. zł. 209,540.464 ct. 18

Kasa.

Gotowizna w Banku:

Pozostałość z d. 31. Grudnia 1886 r. wynosiła . .	w. a. zł.	170.871 ct. 70	
Od d. 1. Stycznia do d. 31. Grudnia 1887 r. wpłynęło do kasy Banku	„ „ „	22,318.446 „ 13	
	w. a. zł.	22,489.317 ct. 83	
Wypłaty w tymże czasie wynosiły	„ „ „	22,402.153 „ 69	
Pozostałość kasowa w Banku z d. 31. Grudnia 1887 r.			w. a. zł. 87.164 ct. 14
Obrót kasowy w Banku w roku 1887	w. a. zł.	44,720.599 ct. 82	

Dotacye kasowe w Zastępstwach:

Pozostałość dotacyi z d. 31. Grudnia 1886 r. wynosiła	w. a. zł.	58.458 ct. 49	
Od d. 1. Stycznia do d. 31. Grudnia 1887 dotowano Zastępstwa łączną sumą	„ „ „	4,019.851 „ 88	
	w. a. zł.	4,078.310 ct. 37	
W tymże czasie Zastępstwa wypłaciły	„ „ „	3,979.337 „ 71	
Pozostałość dotacyi Zastępstw z d. 31. Grudnia 1887 r.			„ „ „ 98.972 „ 66
Obrót dotacyi kasowych w Zastępstwach w roku 1887	w. a. zł.	7,999.189 ct. 59	
Łączny obrót kasowy wynosił	w. a. zł.	52,719.789 ct. 41	
Łączna pozostałość kasowa z dniem 31. Grudnia 1887 r.			w. a. zł. 186.136 ct. 80

Efekta własne i w komisie.

a) własne:

Z d. 31. Grudnia 1886 r. Bank posiadał na własność papierów publicznych wart. imien. .	w. a. zł.	504.650 za sumę	w. a. zł.	494.848 ct. 75
Od d. 1. Stycznia do dnia 31. Grudnia 1887 nabyto papierów publicznych wart. imien.	„ „ „	9,062.700 za sumę	„ „ „	8,856.209 „ 18
Do przeniesienia	w. a. zł.	9,567.350	w. a. zł.	9,351.057 ct. 93

Z przeniesienia w. a. zł. 9,567.350			w. a. zł. 9,351.057 ct. 93
W tymże czasie sprzedano papierów publiczn. wart. imiennej	w. a. zł. 7.237.900	w. a. zł. 7,117.251 ct. 98	
Różnica kursu wynosi		„ „ „ 5.478 „ 95	„ „ „ 7,122.730 „ 93
Pozostałość efektów własnych wynosi z dniem 31. Grudnia 1887 r.:			
a) w papier. kraj. w. a. zł. 2.400			
b) w papierach własn. emisyi w. a. zł. 2,327.050 wart. imien.	w. a. zł. 2,329.450	za sumę	w. a. zł. 2,228.327 ct. —

b) eskontowane:

Z d. 31. Grudnia 1886 pozostawało wylosowanych efektów wartości imiennej . . . . w. a. zł.	736·87	w sumie	w. a. zł. 729 ct. 11
Od d. 1. Stycznia do 31. Grudnia 1887 eskontowano efekta wylosowane wart. imien. . w. a. zł.	84.262·64	na w. a. zł.	84 442·29
za potrąceniem dyskonta		„ „ „	430·07
		w sumie . .	„ „ „ 84·012 „ 22
	w. a. zł. 84.999·51		w. a. zł. 84.741 ct. 33
W tymże czasie zrealizowano wylosowanych efektów wart. imien.	w. a. zł. 84.645·33	na sumę	„ „ „ 84.390 „ 59
Pozostałość wylosowanych efektów z d. 31. Grudnia 1887 wart. imien. w. a. zł.	354·18	. . . . .	na sumę „ „ „ 350 „ 74

c) w komisie:

Z d. 31. Grudnia 1886 r. pozostawało papierów publicznych wart. imien. w. a. zł.	206.200	za sumę	w. a. zł. 206.820 ct. 78
Od 1. Stycznia do 31. Grudnia 1887 nabyto z polecenia i na rachunek osób trzecich papier. publicz. wartości imiennej . .	„ „ „ 886.009	za sumę	„ „ „ 905.613 „ 43
	w. a. zł. 1,092.209	za sumą	w. a. zł. 1,112.434 ct. 21
Z tych efektów zrealizowano w tymże czasie wart. imiennej	„ „ „ 1,052.109	za sumę	„ „ „ 1,073.053 „ 47
Zapas papierów publiczn. wraz z narosłymi procentami, pozostających na rachunek osób trzecich z d. 31. Grudnia 1887 r. wynosi wart imien . .	w. a. zł. 40.100	za sumę	„ „ „ 39.380 „ 74
Łączna pozostałość efektów własnych i w komisie z d. 31. Grudnia 1887 roku podług załączonego wykazu wynosi			w. a. zł. 2,268.058 ct. 48

Weksle.

Z dniem 31. Grudnia 1886 r. pozostawało w portfelu weksli zdyskontowanych, inkasowych i w reeskoncie	1.738	sztuk	na sumę	w. a. zł. 2,295.385 ct. 84
W ciągu roku 1887 przyjęto do portfelu weksli . .	7.024	„	„ „	„ „ „ 6,580.829 „ 12
razem . .	8.762	„	„ „	w. a. zł. 8,876.214 ct. 96
W tymże czasie:				
spłacono weksli 4.808 sztuk na w. a. zł. 4,751.233 ct. 33				
reeskontowano 2.311 „ „ „ „ „ 1,992.264 „ 28	7.119	„	„ „	„ „ „ 6,743.497 „ 61
Pozostaje z d. 31. Grudnia 1887 r. weksli	1.643	„	„ „	w. a. zł. 2,132.717 ct. 35
W powyższej sumie mieszczą się weksle:				
a) na Lwów i Zastępstwa	669	„	„ „	w. a. zł. 942.066 ct. 55
b) od Stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych .	438	„	„ „	„ „ „ 201.110 „ 37
c) zabezpieczone hipotecznie	42	„	„ „	„ „ „ 511.539 „ —
d) inkasowe	9	„	„ „	„ „ „ 3.025 „ 55
w portfelu . .	1.158	„	„ „	w. a. zł. 1,657.741 ct. 47
reeskontowane .	485	„	„ „	„ „ „ 474.975 „ 88
jak powyżej . .	1.643	„	„ „	w. a. zł. 2,132.717 ct. 35

Zaliczki na zastaw efektów.

a) terminowe:

Z d. 31. Grudnia 1886 r. pozostawało udzielonych pożyczek na 162 zastawów		w. a. zł.	66.806 ct. —
Od d. 1. Stycznia do 31. Grudnia 1887 udzielono pożyczek „ 215 „		„ „ „	96.705 „ —
	na 377 zastawów	w. a. zł.	163.511 ct. —
Zwrócono w tymże peryodzie . . . . . „ 180 „		„ „ „	94.069 „ —
Pozostaje z dniem 31. Grudnia 1887 r.	na 197 zastawów	w. a. zł.	69.442 ct. —
Zabezpieczonych efektami, wskazanymi w §. 3. C. lit. d. statutu w imiennej wartości		w. a. zł.	87.450 ct. —

b) bezterminowe:

Z dniem 31. Grudnia 1886, pozostawało zaliczek zabezpieczonych papierami publicznymi	u stron	67	z sumą	w. a. zł. 660.679 ct. 54
W ciągu roku 1887 udzielono zaliczek	stronom	33	w sumie	„ „ „ 681.396 „ 31
	stron	100	w sumie	w. a. zł. 1,342.075 ct. 85
z tego spłaciło w tymże czasie	stron	36	sumę	„ „ „ 991.550 „ —
Pozostaje z dniem 31. Grudnia 1887 r. zaliczką 64 w sumie				w. a. zł. 350.525 ct. 85
zabezpieczonych efektami, wskazanymi w §. 3. C. lit. d. statutu w imiennej wartości				w. a. zł. 1,478.536 ct. 49

Dłużnicy i wierzyciele w rachunku bieżącym.

Pozostałość z dniem 31. Grudnia 1886 r. wynosiła na rzecz korespondentów .	w. a. zł.	851.460 ct. 01
Obroty w ciągu roku 1887 wynoszą na rzecz korespondentów	„ „ „	16.006.126 „ 97
	w. a. zł.	16,857.586 ct. 98
zaś na ich ciężar	„ „ „	15,080.095 „ 45
Pozostałość z dniem 31. Grudnia 1887 r. na ciężar Banku wynosi	w. a. zł.	1,777.491 „ 53

i składa się z sum:

Passywa.

Conti lori:

a) sumy do dyspozycyi korespondentów . .	w. a. zł.	217.896 ct. 16			
b) weksle do zainkasowania z pn.	„ „ „	12.696 „ 10			
c) sumy lokacyjne . .	„ „ „	386.678 „ —			
d) wszelkie inne sumy od Banku należne, a pod powyższe kategorye nie należące	„ „ „	1,364.918 „ —	w. a. zł.	1,982.188 ct. 26	

Conti nostri:

a) sumy zatrzymane przy realizacyi pożyczek hipotecznych, kaucye i inne należytości od Banku	w. a. zł.	100.290 ct. 83				
b) należności za odcięte kupony	„ „ „	35.684 „ 68	„ „ „	135.975 „ 51	w. a. zł.	2.118.163 ct. 77

Aktywa.

Conti lori:

a) należytości zabezpieczone hipotecznie . . .	w. a. zł.	7.370 ct. —			
b) pozostałości z bieżących dyspozycyi korespondentów	„ „ „	4.325 „ 16			
c) zaliczki krótko zwrotne	„ „ „	7.026 „ —	w. a. zł.	18.721 ct. 16	

Conti nostri:

a) sumy do dyspozycyi Banku na rachunku bieżącym u korespondent.	w. a. zł.	245.916 ct. 10				
b) weksle do zainkasowania u korespondentów	„ „ „	15.548 „ 24				
c) dłużnicy z weksli protestowanych . . .	„ „ „	60.486 „ 74	„ „ „	321.951 „ 08	„ „ „	340.672 „ 24
			pozostaje jak powyżej		w. a. zł.	1,777.491 ct. 53

Obce kapitały.

a) asygnaty i czeki.

Z dniem 31. Grudnia 1886 r. pozostawało lokowanych w Banku kapitałów

na asygnaty kasowe	w. a. zł.	423.400 ct. —			
na oddział żyrowy:					
rach. bież. Lit. A.	w. a. zł.	229.559 ct. 34			
„ „ „ B.	„ „ „	21.496 „ 11			
„ „ „ C.	„ „ „	594.532 „ 23	„ „ „	845.587 „ 68	w. a. zł.	1,268.987 ct. 68
			Do przeniesienia		w. a. zł.	1,268.987 ct. 68

			Z przeniesienia . .	w. a. zł. 1,268.987 ct. 68
Od d. 1. Stycznia do d. 31. Grudnia 1887 r. wpłynęło:				
na asygnaty kasowe			w. a. zł. 430.200 ct. —	
na oddział żyrowy:				
rach. bież. Lit. A.	w. a. zł. 3,148.426 ct. 77			
„ „ „ B.	„ „ „ 180.214 „ 82			
„ „ „ C.	„ „ „ 1,177.313 „ 71	„ „ „ 4,505.955 „ 30	„ „ „	4,936.155 „ 30
			w. a. zł.	6,205.142 ct. 98
W tymże czasie zwrócono z lokacyi:				
na asygnaty kasowe			w. a. zł. 666.700 ct. —	
na oddział żyrowy:				
rach. bież. Lit. A.	w. a. zł. 3,180.437 ct. 82			
„ „ „ B.	„ „ „ 167.673 „ 13			
„ „ „ C.	„ „ „ 1,178.695 „ 01	„ „ „ 4,526.805 „ 96	„ „ „	5,193.505 „ 96
Pozostaje z dniem 31. Grudnia 1887 r. kapitałów obcych:				
w asygnatach kasowych			w. a. zł. 186.900 ct. —	
w oddziale żyrowym:				
rach. bież. Lit. A.	w. a. zł. 197.548 ct. 29			
„ „ „ B.	„ „ „ 34.037 „ 80			
„ „ „ C.	„ „ „ 593.150 „ 93	„ „ „ 824.737 „ 02	w. a. zł.	1,011.637 ct. 02

b) wierzyciele w rachunku bieżącym:

Jak w poprzednim ustępie	„ „ „	2,118.163 „ 77
Obce kapitały z dniem 31. Grudnia 1887 r. łącznie	w. a. zł.	3,129.800 ct. 79

Lokacya Kasy krajowej.

Z dniem 31. Grudnia 1886 r. stan lokacyi wynosił	w. a. zł.	104.876 ct. 22
Od 1. Stycznia do 31. Grudnia 1887 r. wpłynęło	„ „ „	1,010.869 „ 03
	w. a. zł.	1,115.745 ct. 25
w tymże czasie zwrócono	„ „ „	864.784 „ 70
Pozostaje z dniem 31. Grudnia 1887 na lokacyi	w. a. zł.	250.960 ct. 55

Spis załączników do zamknięć rachunkowych

z dniem 31. Grudnia 1887.

Str.

1. Przegląd czynności Zastępstw Banku krajowego 19
2. Wykaz papierów publicznych, stanowiących własność funduszów rezerwowych, Banku i osób trzecich z komisu 22
3. Wykaz depozytów osób trzecich według kategoryi efektów i rodzaju depozytu 23
4. Wykaz ruchu pożyczek hipotecznych 26
5. Wykaz udzielonych pożyczek hipotecznych 27
6. Wykaz ruchu pożyczek komunalnych 28
7. Wykaz emisyj Banku 29
8. Zamknięcie rachunku zysków i strat 30
9. Bilans Banku 32
10. Bilans stałego funduszu przemysłowego 34
11. Przegląd zestawień Bilansów z lat $188^3/_4$ — 1887. 35

Przegląd

czynności

Zastępstw Banku krajowego

w roku

1887.

Liczba bieżąca	Zastępstwo	Obrót pozycyi kasowych		Weksle podane przez Zastępstwo do skupu			Weksle zeskontowane przez Bank			Weksle inkasowane przez Zastępstwo na rzecz Banku		
		zł.	ct.	sztuk	zł.	ct.	sztuk	zł.	ct.	sztuk	zł.	ct.
1	Biecz	65.114	08	23	30.748	—	18	20.548	—	12	14.570	—
2	Bochnia	140.725	32	1	1.000	—	—	—	—	—	—	—
3	Bóbrka	41.223	47	55	20.594	—	44	14.694	—	51	15.248	64
4	Brzesko	89.471	84	19	15.150	—	19	15.150	—	4	4.150	—
5	Cieszanów	25.672	41	2	15.000	—	1	5.000	—	3	12.000	—
6	Dąbrowa	17.664	09	79	42.746	88	79	42.746	88	16	8.350	—
7	Delatyn	35.290	16	38	15.284	—	34	13.034	—	47	18.574	—
8	Dobromil	45.183	66	32	19.500	—	29	16.500	—	34	19 400	—
9	Drohobycz	37.198	12	33	13.250	—	26	5.250	—	28	9.279	58
10	Gliniany	46.841	68	2	2.100	—	2	2.100	—	2	1.350	—
11	Jarosław	136.126	53	37	23.370	89	27	16.721	64	35	21.208	67
12	Jasło	67.547	12	16	12.170	—	15	9.170	—	16	13.010	—
13	Jaworów	131.379	97	39	37.900	—	37	35.900	—	28	25.470	12
14	Kamionka str.	30.375	08	5	5.150	—	5	5.150	—	20	4.441	79
15	Kołomyja	79.420	11	126	32.690	—	121	30.850	—	18	2.062	21
16	Kraków	3,681.584	65	38	72.903	32	21	49.872	05	22	3.940	76
17	Krosno	2.060	81	—	—	—	—	—	—	—	—	—
18	Limanowa	17.089	62	62	40.312	—	57	36.062	—	24	16.948	—
19	Lwów	73.193	69	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20	Łańcut	42.990	90	45	30.240	—	40	27.090	—	34	18.600	—
21	Maków	25.512	86	1	310	—	1	310	—	3	1.050	43
22	Mielec	28.890	72	39	24.390	—	38	23.640	—	34	22.760	—
23	Mościska	82.332	15	37	43.490	—	32	33.000	—	41	35.828	56
24	Myślenice	177	38	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	Nowy Sącz	26.866	46	3	9.000	—	3	9.000	—	4	439	97
26	Oświęcim	16.512	57	15	12.555	—	14	11.595	—	16	15.957	—
27	Podhajce	126.875	46	60	89.551	—	54	73.051	—	3	193	46
28	Przemyśl	298.590	50	46	40.475	—	44	37.575	—	66	13.353	76
29	Przemyślany	87.160	74	81	45.834	—	63	31.534	—	65	36.172	—
30	Radziechów	154.502	16	21	27.650	—	18	24.500	—	43	26.499	80
31	Rohatyn	109.886	93	44	41.980	—	40	38.180	—	2	211	71
32	Ropczyce	12.951	16	29	18.180	—	25	14.180	—	22	13.020	—
33	Rudki	16.171	56	25	22.052	—	21	19.652	—	7	3.502	—
34	Rzeszów	118.462	76	14	31.380	—	8	29.800	—	5	366	78
35	Sambor	168.910	01	61	70.258	20	41	42.594	20	26	9.657	07
36	Sanok	133.319	08	65	66.202	74	53	51.787	88	41	8.360	—
37	Śniatyn	7.716	17	12	7.569	—	8	3.419	—	16	5.769	—
38	Sokal	188.451	79	4	4.900	—	4	4.900	—	33	7.065	04
39	Stanisławów	429.310	25	321	228.245	78	214	161.223	97	123	23.536	29
40	Stryj	158.009	10	11	5.370	71	10	5.248	50	30	3.816	33
41	Tarnopol	191.954	96	68	93.646	—	50	68.946	—	37	5.145	69
42	Tarnów	253.936	21	185	63.024	19	120	41.520	28	9	1.835	59
43	Tłumacz	57.400	58	75	47.856	33	58	33.468	—	51	31.730	—
44	Wadowice	6.517	26	—	—	—	—	—	—	—	—	—
45	Wieliczka	18.460	34	11	10.660	—	11	10.660	—	13	11.437	30
46	Zaleszczyki	113.431	09	15	32.200	—	7	20.300	—	8	15.000	—
47	Zbaraż	53.950	09	53	46.270	—	44	33.670	—	63	38.911	32
48	Złoczów	139.089	81	50	59.550	—	49	56.550	—	73	57.996	96
49	Żółkiew	167.686	13	52	49.700	—	46	41.200	—	45	41.880	—
		7,999.189	59	2.050	1,622.409	04	1.651	1,267.343	40	1.273	640.099	83

Efekta sprzedane przez Zastępstwo	Podań hipotecznych wniesiono w Zastępstwie		Pożyczek hipotecznych wypłaciło Zastępstwo		Podań komunalnych wniesiono w Zastępstwie		Pożyczek komunalnych wypłaciło Zastępstwo		Lokacyi na rzecz Banku przyjęło Zastępstwo		
i. w. zł.	sztuk	zł.	sztuk	zł.	sztuk	zł.	sztuk	zł.	od stron	zł.	ct.
—	12	68.100	2	12.700	1	1.000	1	1.000	2	512	65
—	2	2.300	1	1.800	—	—	—	—	—	—	—
—	5	2.500	2	1.200	—	—	—	—	—	—	—
—	1	1.000	2	3.500	—	—	—	—	—	—	—
—	2	2.750	2	2.750	—	—	—	—	—	—	—
—	2	20.000	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	1	2.000	—	—	—	—	—	—	1	315	51
—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	2.000	—
2.400	1	2.000	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	8	14.500	11	8.200	—	—	—	—	—	—	—
—	3	8.200	2	2.700	—	—	—	—	1	855	94
—	4	5.500	3	4.500	—	—	—	—	—	—	—
—	5	6.300	1	1.300	—	—	—	—	1	3.300	—
—	2	1 800	11	10.200	—	—	—	—	12	423	78
—	5	37.700	9	42.900	—	—	—	—	7	140	56
26.400	2	7.000	115	1,106.300	—	—	—	—	144	1,474.000	—
—	1	700	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	10	3.800	3	1.800	—	—	—	—	5	290	97
—	29	29.250	30	28.250	—	—	—	—	—	—	—
—	3	2.300	5	3.200	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	1	350	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	1	6.000	1	6.000	14	10.664	17
—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	382	97
3.000	1	1.500	6	29.050	—	—	—	—	3	75	85
—	2	3.300	2	2.900	—	—	—	—	—	—	—
3.450	10	12 150	5	7.000	—	—	—	—	4	1.530	36
—	5	8.300	10	65.300	—	—	—	—	16	1.054	72
—	6	4.400	4	2.500	—	—	—	—	1	131	12
—	13	9.300	5	4.050	—	—	—	—	2	3.800	—
—	2	1.500	2	1.500	—	—	—	—	—	—	—
—	9	16.150	4	3.150	—	—	—	—	—	—	—
—	10	8.400	5	4.350	1	2.000	1	2.000	—	—	—
5.100	4	18.100	5	34.000	—	—	—	—	2	4.175	83
6.200	4	5.100	4	8.200	—	—	—	—	7	778	10
9.300	12	26.000	11	20.450	3	14.000	1	5.000	5	886	15
—	3	4.800	3	5.200	—	—	—	—	—	—	—
—	32	27.700	28	22.000	—	—	—	—	15	17.238	79
1.000	22	24.500	15	43.650	—	—	—	—	—	—	—
600	43	230.500	18	76.800	—	—	—	—	5	5.251	20
4.400	33	40.150	30	19.800	—	—	—	—	—	—	—
—	2	4.500	8	16.550	—	—	—	—	4	970	51
—	5	12.600	2	1.100	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	1	2.000	—	—	—	—	—	—	—
—	2	8.300	—	—	—	—	—	—	8	793	15
—	18	36.360	17	28.750	—	—	—	—	1	851	63
—	12	7.850	8	6.200	—	—	—	—	2	287	40
—	18	14.250	14	20.200	—	—	—	—	2	809	04
—	30	20.900	4	5.300	—	—	—	—	—	—	—
61.850	396	764.310	411	1,661.650	6	23.000	4	14.000	278	1,531.570	41

Wykaz papierów publicznych

z dnia 31. Grudnia 1887 r.

stanowiących własność Funduszów rezerwowych, Banku i osób trzecich z komisu.

	Wartość imienna		Najbliższy kupon płatny	Kurs	Wartość rzeczywista							
					Kapitał		Procenta do $^{31}/_{12}$ 87		Łącznie		Ogółem	
A. Efekta funduszów rezerwowych.	w. a. zł.	ct.			w. a. zł.	ct.	w. a. zł.	ct.	w. a. zł.	ct.	w. a. zł.	ct.
a) Depozyt rezerwy dla pożyczek w obligacyach komunalnych I. Em.												
$4^1/_2$% Krajowe listy zastawne	21.050	—	$^{30}/_{6}$88	al pari	21·050	—	—	—				
5% Obligacye komunalne I. Em.	29.100	—	$^{1}/_{4}$88	al pari	29·100	—	363	75				
$4^1/_2$% Pożyczka krajowa z roku 1883/4	26.300	—	$^{1}/_{5}$88	al pari	26·300	—	197	25				
Wkładka na rachunek bieżący C. Nr. 2.777	1.304	21	—	—	1·304	21	—	—				
	77.754	21			77.754	21	561	—	78.315	21		
b) Depozyt funduszu rezerwowego §. 62 statutu.												
$4^1/_2$% Krajowe listy zastawne	10.400	—	$^{30}/_{6}$88	al pari	10.400	—	—	—				
5% Obligacye komunalne I. Em.	8.500	—	$^{1}/_{4}$88	al pari	8.500	—	106	25				
$4^1/_2$% Pożyczka krajowa z roku 1883/4	14.600	—	$^{1}/_{5}$88	al pari	14.600	—	109	50				
Wkładka na rachunek bieżący C. Nr. 1.110	802	27	—	—	802	27	—	—				
Stan z dniem 31. Grudnia 1887	34.302	27			34.302	27	215	75	34.518	02	112 833	23
B. Efekta własne, eskontowane i w komisie.							objęte rachunkiem procentów od efektów własnych					
a) Własność Banku.												
$4^1/_2$% Pożyczka krajowa z roku 1883/4	2.400	—	$^{1}/_{5}$88	94·—	2.256	—						
5% Obligacye komunalne I. Em.	78.700	—	$^{1}/_{4}$88	100·25	78.896	75						
$4^1/_2$% Krajowe listy zastawne	2,248.350	—	$^{30}/_{6}$88	95·50	2,147.174	25						
	2,329.450	—			2,228.327	—			2,228.327	—		
b) Eskontowane.												
Efekta wylosowane i kupony	282	50	—	—	350	74	-	—	350	74		
c) Własność osób trzecich z komisu.												
Obligacye indemnizacyjne	9.300	—	$^{1}/_{5}$88	98·—	9.114	—	73	24				
5% Listy zastawne Towarzystwa kred. ziemsk.	26.700	—	$^{30}/_{6}$88	98·50	26.298	50	—	—				
$4^1/_2$% „ „ „ „ „	4.100	—	$^{30}/_{6}$88	95·—	3.895	—	—	—				
Stan z dniem 31. Grudnia 1877	40.100	—			39.307	50	73	24	39.380	74	2,268.058	48

Wykaz depozytów osób trzecich

według kategoryi efektów i rodzaju depozytu.

Nazwa efektu	Z kuponem płatnym	Depozyta				Razem	
		na zastaw		do przechowania		na zabezpieczenie otwartego kredytu			
5% austr. jednolita renta papierowa Maj-Listopad	1/5 88	3.100	—	60.300	—	2.900	—	66.300	—
5% austr. jednolita renta papierowa Luty-Sierpień	1/2 „	1.000	—	13.500	—	2.200	—	16.700	—
5% austr. jednolita renta srebrna Styczeń-Lipiec	1/7 „	100	—	10.700	—	1.400	—	12.200	—
5% austr. jednolita renta srebrna Kwiecień-Październik	1/4 „	—	—	6.100	—	20.100	—	26.200	—
Losy państwowe z roku 1854	1/4 „	1.250	—	750	—	1.750	—	3.750	—
Losy państwowe z roku 1860	1/5 „	5.200	—	3.800	—	6.700	—	15.700	—
Losy państwowe z roku 1864	—	6.600	—	2.600	—	4.250	—	13.450	—
Kwity renty kolei Como (Como-Rente)	—	—	—	—	—	84	—	84	—
4% austr. renta w złocie	1/4 „	—	—	2.400	—	—	—	2.400	—
5% austr. renta papierowa	1/3 „	1.000	—	8.900	—	7.000	—	16.900	—
Zapisy długu upaństwow. kolei Elżbiety	1/7 „	—	—	—	—	15.040	—	15.040	—
Akcye upaństwow. kolei Franciszka Józefa	1/7 „	—	—	5.000	—	—	—	5.000	—
Pryorytety kolei Franciszka Józefa	1/4 „	2.000	—	9.600	—	—	—	11.600	—
4% węgierska renta w złocie	1/7 „	—	—	3.700	—	—	—	3.700	—
5% węgierska renta papierowa	1/6 „	1.100	—	6.600	—	7.900	—	15.600	—
Losy premiowej pożyczki węg. r. 1870	—	4.500	—	1.550	—	5.100	—	11.150	—
4% losy cisańskie	1/4 „	9.300	—	2.100	—	1.400	—	12.800	—
Obligacye indemniz. bukowińskie	1/5 „	—	—	—	—	1.000	—	1.000	—
Obligacye indemniz. krakowskie	1/5 „	600	—	7.300	—	3.000	—	10.900	—
Obligacye indemniz. lwowskie	1/5 „	200	—	19.400	—	2.150	—	21.750	—
Obligacye indemniz. siedmiogrodzkie	1/7 „	—	—	50	—	—	—	50	—
5% losy regulacyi Dunaju	1/7 „	200	—	500	—	2.800	—	3.500	—
6% obligacye pożyczki krajowej z roku 1873	1/5 „	200	—	1.700	—	24.000	—	25.900	—
4½% obligacye pożyczki krajowej z roku 1883	1/5 „	3.900	—	70.600	—	26.700	—	101.200	—
4½% obligacye pożyczki krajowej z roku 1884	1/5 „	—	—	12.700	—	100	—	12.800	—
Losy komunalne miasta Wiednia	—	4.000	—	1.400	—	3 800	—	9.200	—
Losy serbskie	13/1 „	—	—	300	—	200	—	500	—
Losy tureckie	—	—	—	1.600	—	—	—	1.600	—
3% zapisy długu ogóln. austr. Zakładu kredyt. ziemskiego	1/6 „	15.700	—	7.400	—	6.400	—	29.500	—
5% listy zastawne peszteńsk. Banku handlowego	1/2 „	—	—	3.000	—	—	—	3.000	—
5% listy zastawne czeskiego Banku hipotecznego	1/4 „	—	—	200	—	—	—	200	—
5% prem. listy hipot. galic. Banku hipotecznego	1/3 „	—	—	142.500	—	16.100	—	158.600	—
5% nieprem. listy hipot. galic. Banku hipotecznego	1/5 „	2.900	—	140.000	—	13.000	—	155.900	—
Do przeniesienia		62.850	—	546.250	—	175.074	—	784.174	—

Nazwa efektu	Z kuponem płatnym	Depozyta			Razem
		na zastaw	do przechowania	na zabezpieczenie otwartego kredytu	
Z przeniesienia . .		62.850 —	546.250 —	175.074 —	784.174 —
6% listy zastawne krak. Zakładu kredyt. ziemskiego	1/5 88	— —	800 —	—	800 —
4% nieokr. listy zastawne Towarzystwa kredyt. ziemskiego . .	30/6 „	800 —	22.000 —	3.000 —	25.800 —
5% nieokr. listy zastawne Towarzystwa kredyt. ziemskiego . .	30/6 „	— —	114.200 —	16.100 —	130.300 —
4% okres. listy zastawne Towarzystwa kredyt. ziemskiego . .	30/6 „	1.000 —	40.800 —	5.100 —	46.900 —
5% okres. listy zastawne Towarzystwa kredyt. ziemskiego . .	30/6 „	8.700 —	597.300 —	390.200 —	996.200 —
4½% listy zastawne Towarzystwa kredyt. ziemskiego	30/6 „	700 —	312.800 —	2.000 —	315.500 —
4½% listy zastawne Banku krajow.	30/6 „	6.700 —	488.800 —	752.200 —	1,247.700 —
5% obligacye komunalne Banku krajowego	1/4 „	700 —	131.300 —	84.700 —	216.700 —
5% listy zastawne morawsk. Banku hipotecznego	1/4 „	— —	500 —	— —	500 —
4½% listy zastawne Banku austro-węgierskiego	1/4 „	— —	4.000 —	— —	4.000 —
4% listy zastawne Banku austro-węgierskiego	1/4 „	— —	— —	15.000 —	15.000 —
4% zapisy długu węgierskiego Banku hipotecznego	1/6 „	6.000 —	1.600 —	2.300 —	9.900 —
5% pryorytety kolei Alföld . . .	1/3 „	— —	400 —	— —	400 —
4% pryorytety kolei czeskiej zachod.	1/7 „	— —	200 —	— —	200 —
5% pryorytety kolei cesarza Ferdynanda	1/3 „	— —	200 —	— —	200 —
4½% pryorytety kolei Karola Ludwika	1/7 „	— —	1.800 —	300 —	2.100 —
5% pryorytety kolei koszycko-bogumińskiej	1/7 „	— —	3.000 —	— —	3.000 —
4% pryorytety kolei Rudolfa . .	1/7 „	— —	200 —	— —	200 —
5% pryorytety kolei siedmiogrodzkiej	1/7 „	— —	3.400 —	— —	3.400 —
5% pryorytety I. węg. galic. kolei I. emisya	1/3 „	— —	9.000 —	— —	9.000 —
5% pryorytety I. węg. galic. kolei II. emisya	1/7 „	— —	800 —	— —	800 —
5% pryorytety kolei węg. północno-wschodniej	1/4 „	— —	2.100 —	— —	2.100 —
Losy „Bazylika“	—	— —	95 —	35 —	130 —
Losy kredytowe	—	— —	900 —	500 —	1.400 —
Losy „Clary“	—	— —	120 —	40 —	160 —
4% losy Towarzystwa żeglugi parowej na Dunaju	1/7 „	— —	100 —	— —	100 —
Losy miasta Insbruku	—	— —	60 —	— —	60 —
Losy „Keglevich“	—	— —	— —	10 —	10 —
Losy miasta Krakowa	—	— —	680 —	60 —	740 —
Losy miasta Lublany	—	— —	60 —	40 —	100 —
Losy miasta Budy	—	— —	120 —	80 —	200 —
Losy „Palfy“	—	— —	120 —	80 —	200 —
Losy austr. czerwonego krzyża . .	—	— —	310 —	60 —	370 —
Losy węg. czerwonego krzyża . .	—	— —	150 —	35 —	185 —
Do przeniesienia . .		87.450 —	2,284.165 —	1,446.914 —	3,818.529 —

Nazwa efektu	Z kuponem płatnym	Depozyta						Razem	
		na zastaw		do przechowania		na zabezpieczenie otwartego kredytu			
Z przeniesienia . .		87.450	—	2,284.165	—	1,446.914	—	3,818.529	—
Losy Rudolfa	—	—	—	180	—	10	—	190	—
Losy Salma	—	—	—	80	—	40	—	120	—
Losy miasta Salzburga	—	—	—	160	—	—	—	160	—
Losy „St. Genois“	—	—	—	160	—	—	—	160	—
Losy miasta Stanisławowa . . .	—	—	—	40	—	—	—	40	—
Losy „Waldsteina“	—	—	—	60	—	20	—	80	—
Losy „Windischgrätza“	—	—	—	120	—	80	—	200	—
Akcye galic. Banku hipotecznego .	1/7 88	—	—	3.000	—	2.800	—	5.800	—
Akcye Unionbanku	—	—	—	600	—	—	—	600	—
Akcye kolei Albrechta	1/7 „	—	—	16.000	—	—	—	16.000	—
Akcye kolei Alföld	1/7 „	—	—	29.800	—	—	—	29.800	—
Akcye Towarzystwa parowej żeglugi na Dunaju	1/6 „	—	—	1.000	—	—	—	1.000	—
Akcye kolei Karola Ludwika . .	1/7 „	—	—	32.600	—	—	—	32.600	—
Akcye kolei czerniowieckiej . . .	1/5 „	—	—	1.400	—	—	—	1.400	—
Akcye kolei Rudolfa	1/7 „	—	—	3.800	—	—	—	3.800	—
Akcye kolei siedmiogrodzkiej . .	1/7 „	—	—	1.400	—	—	—	1.400	—
Akcye kolei I. węgiersko-galicyjsk. .	1/7 „	—	—	7.200	—	—	—	7.200	—
Akcye kolei węgier. zachodniej . .	1/7 „	—	—	5.000	—	—	—	5.000	—
Akcye użytkowania kolei czerniowieckiej	1/5 „	—	—	400	—	—	—	400	—
Akcye użytkowania kolei Karola Ludwika	1/7 „	—	—	800	—	—	—	800	—
Akcye austryackiego Towarzystwa fabrykacyi broni	—	—	—	1.300	—	—	—	1.300	—
Efekta nieobjęte cedułą wiedeńską:									
Asygnaty kasowe		—	—	5.200	—	2.425	—	7.625	—
Książeczki wkładkowe i oszczędności	—	—	—	57.452	13	38	84	57.490	97
Walory w obcych walutach . . .	—	—	—	299.215	—	387	—	299.602	—
Dokumenta prywatne	—	—	—	59 400	—	25.821	65	85.221	65
		87.450	—	2,810.532	13	1,478.536	49	4,376.518	62

Wykaz ruchu pożyczek hipotecznych

do końca roku 1887.

Wykaz A.

	Dobra ziemskie		Realności miejskie		Realności wiejskie		Razem		W porównaniu z r. 1886	
	ilość	kwota	ilość	kwota	ilość	kwota	ilość	kwota	ilość	kwota
Saldo z roku 1886 (pozostałe w toku, promesy w obiegu, promesy zrealizowane do końca roku 1886) . .	304	12,345.700	546	6,100.900	733	691.650	1.583	19.138.250	+ 738	+ 10,349.650
Zgłoszono w roku 1887	109	3,728.400	410	3,946.100	367	458.638	886	8,133.138	— 270	— 10,844.992
Razem . .	413	16.074.100	956	10,047.000	1.100	1,150.288	2.469	27,271.388	+ 468	— 495.342
Odmówiono w roku 1887	43	2,259.900	79	1,471.800	102	204.788	224	3,936.488	— 41	— 975.842
Pozostało . .	370	13,814.200	877	8,575.200	998	945.500	2.245	23,334.900	+ 509	+ 480.500
Promesy wycofane w roku 1887 . .	95	4,222.800	74	892.400	34	49.500	203	5,164.700	+ 50	+ 1,448.550
„ w obiegu będące . . .	38	1,153.400	127	1,388.600	175	157.800	340	2,699.800	— 132	— 5,023.400
„ zrealizowane	219	7,883.000	602	5,575.000	706	660.600	1.527	14,118.600	+ 597	+ 5,408.100
Pozostaje w toku . .	18	555.000	74	719.200	83	77.600	175	1,351.800	— 6	— 1,352.750

Wykaz B.

	Na dobra ziemskie			Na realności miejskie			Na grunta włościańskie			Razem		
	Ilość	Wartość szac. hip.	Kwota dłużna	Ilość	Wartość szac. hip.	Kwota dłużna	Ilość	Wartość szac. hip.	Kwota dłużna	Ilość	Wartość szac. hip.	Kwota dłużna
Po koniec r. 1887 zrealizowano	219	16,377.449	7,883.000 —	602	11,624.137	5,575.000 —	706	1,589.980	660.600 —	1.527	29.591.560	14,118.600 —
Po koniec r. 1887 spłacono gotówką . . .	—	—	48.687 60	—	—	113.910 09	—	—	41.299 74	—	—	203.897 43
Po koniec r. 1887 spłacono listami . . .	2	239.000	117.000 —	8	22.350	16.400 —	3	4.762	2.150 —	13	266.112	135.550 —
Pozostaje z 31. Grud. 1887	217	16,138.449	7,717.312 40	594	11,601.787	5,444.689 91	703	1,585.218	617.150 26	1.514	29,325.454	13,779.152 57

Wykaz
udzielonych pożyczek hipotecznych
po koniec roku 1887.

A. Według wysokości

Do wysokości w. a. zł.	ilość	kwota
300	17	4.900
500	233	112.150
1.000	328	252.650
5.000	435	1.131.750
10.000	193	1,1 69.700
25.000	203	3,174.750
50.000	55	1,860.000
100.000	42	2,946.700
nad 100.000	21	3 1 3 .000
Razem . .	1.527	14,118.600

B. Według planu umorzenia

na lat	ilość	kwota
$13^1/_2$	504	515.600
$15^1/_2$	80	91.450
$18^1/_2$	113	414.950
23	189	685.400
$30^1/_2$	451	4,891.350
$37^1/_2$	16	304.650
51	174	7,215.200
Razem . .	1.527	14,118.600

C. Według lat

	ilość	kwota
W roku 1884	57	639.550
„ „ 1885	368	2,399.300
„ „ 1886	505	5,671.650
„ „ 1887	597	5,408.100
Razem . .	1.527	14,118.600

Wykaz ruchu pożyczek komunalnych

do końca roku 1887.

Wykaz A.

	Pewiaty		Gminy miejskie		Gminy wiejskie		R a z e m		W porównaniu z r. 1886	
	ilość	kwota	ilość	kwota	ilość	kwota	ilość	kwota	ilość	kwota
Saldo z r. 1886 (pozostałe w toku, promesy w obiegu, promesy zrealizowane do końca roku 1886)	13	248.000	31	711.600	55	158.200	99	1,117.800	+ 25	+ 600
Zgłoszono w roku 1887	4	116.000	10	340.000	15	48.100	29	504.100	— 11	+ 195.850
Razem . .	17	364.000	41	1,051.600	70	206.300	128	1,621.900	+ 14	+ 196.450
Odmówiono w roku 1887	—	—	1	1.000	6	31.000	7	32.000	— 4	— 102.150
Pozostało . .	17	364.000	40	1,050.600	64	175.300	121	1,589.900	+ 18	+ 298.600
Promesy wycofane w roku 1887 . .	—	—	2	100.700	2	3.700	4	104.400	— —	— 69.100
„ w obiegu będące . . .	1	6.000	3	211.000	4	9.100	8	226.100	— 4	+ 168.000
„ zrealizowane	16	358.000	34	734.900	57	158.500	107	1,251.400	+ 23	+ 208.700
Pozostaje w toku . .	—	—	1	4.000	1	4.000	2	8.000	— 1	- 9.000

Wykaz B.

	Powiaty			Gminy miejskie			Gminy wiejskie			R a z e m		
	ilość	kwota		ilość	kwota		ilość	kwota		ilość	kwota	
Po koniec roku 1887 zrealizowano	16	358,000	—	34	734.900	—	57	158.500	—	107	1,251.400	—
„ „ „ spłacono gotówką . . .	—	21.850	—	—	68.513	50	—	13.719	—	—	104.082	50
„ „ „ „ obligacyami . .	—	9.100	—	—	32.000	—	—	6.800	—	—	47.900	—
Pozostaje z 31. Grudnia 1887 roku	16	327.050	—	34	634.386	50	57	137.981	—	107	1,099.417	50

Wykaz emisyi Banku.

Emitowano po włącznie d. 31/12 1887				Umorzono na skutek losowania					spłaty pożyczek emitowanymi papierami			Pozostaje w obiegu odnośnie do pojedyńczych emisyi				Ogółem
serya	sztuk	po w. a. zł.	Sumę w. a. zł.	serya	sztuk	po w. a. zł.	Sumę w. a. zł.	serya	sztuk	po w. a. zł.	Sumę w. a. zł.	serya	sztuk	po w. a. zł.	Suma w. a. zł.	w. a. zł.
a) cztero i pół procentowe listy zastawne																
I.	1.046	50	52.300	I.	34	50	1.700	I.	11	50	550	I.	1.001	50	50.050	
II.	4.403	100	440.300	II.	76	100	7.600	II.	45	100	4.500	II.	4.282	100	428.200	
III.	2.250	500	1,125.000	III.	28	500	14.000	III.	5	500	2.500	III.	2.217	500	1,108.500	
IV.	3.721	1.000	3,721.000	IV.	40	1.000	40.000	IV.	18	1.000	18.000	IV.	3.663	1.000	3,663.000	
V.	1.756	5.000	8,780.000	V.	13	5.000	65.000	V.	22	5.000	110.000	V.	1.721	5.000	8,605.000	
	13.176		14,118.600		191		128.300		101		135.550		12.884			13.854.750
b) pięcio procentowe obligacye komunalne I. emisyi																
A.	1.404	100	140.400	A.	77	100	7.700	A.	20	100	2.000	A.	1.307	100	130.700	
B.	606	1.000	606.000	B.	38	1.000	38.000	B.	11	1.000	11.000	B.	557	1.000	557.000	
C.	101	5.000	505.000	C.	6	5.000	30.000	C.	7	5.000	35.000	C.	88	5.000	440.000	
	2.111		1,251.400		121		75.700		38		48.000		1.952			1,127.700
Stan emisyi Banku z dniem 31. Grudnia 1887 r.																14,982.450

ZAMKNIĘCIE RACHUNKÓW

Z dniem

I. Oddział

Wydatki	Walutą austr. zł.	ct.
Kupony od $4^1/_2{}^0/_0$ listów zastawnych	533.088	83
Niedobór z r. 1887 w pokryciu kuponów od tychże listów zastawnych . . .	3.325	46
Saldo zysku z oddziału hipotecznego	32.140	65
	568.554	94

II. Oddział

Kupony od $5^0/_0$ obligacyi komunalnych I. emisyi	51.882	50
Niedobór z r. 1887 w pokryciu kuponów od tychże obligacyi	1.356	68
Saldo zysku z oddziału komunalnego	2 567	54
	55.806	72

III. Oddział bankowy i ogólne

Koszta handlowe:							
a) Pensye i wynagrodzenia			zł.	63.040	ct.	81	
b) Dyety członków Rady nadzorczej			„	5.932	„	80	
c) Podatki, opłaty stemplowe i należytości rządowe .			„	12.116	„	31	
d) Porta, depesze, książki, druki, przybory do pisania, abonament gazet, ogłoszenia, koszta prawne i koszta ogólne			„	15.235	„	57	96.325 49
Odpisania:							
a) na amortyzacyę ruchomości			zł.	1.002	ct.	13	
b) na straty z roku 1887:							
z weksli i zaliczek . . .	zł.	4.008 ct. 47					
z kursu od efektów własnych .	„	5.478 „ 95	„	9.487	„	42	13.4 89 55
Zysk do przeniesienia na rok 1888							42.610 15
							149.425 19

STRAT I ZYSKÓW

31. Grudnia 1887.

hipoteczny.

Dochody	Walutą austr. zł.	ct.
Procenta od pożyczek w $4^1/_2$% listach zastawnych	533.088	83
Dodatek na koszta administracyi tychże pożyczek	30.586	95
Procenta zwłoki od tychże pożyczek	4.876	90
Z zadawnienia 2 kuponów pł. $^{31}/_{12}$ 1884, od $4^1/_2$% listów zastawnych Serya I. Nr. 183, 184 w myśl §. 32. statutu	2	26
	568.554	94

komunalny.

Procenta od pożyczek w 5% obligacyach komunalnych I. emisyi	51.882	50
Przewyżka pobranych w roku 1887 odsetek komunalnych z obliczenia procentów przenośnych	—	10
Dodatek na koszta administracyi pożyczek w 5% obligacyach komunalnych I. emisyi	2.564	94
Procenta zwłoki od tychże pożyczek	155	15
Uzupełnie z oddziału bankowego niedoboru z roku 1887, w pokryciu kuponów od 5% obligacyi komunalnych I. emisyi	1.201	53
Z zadawnienia 1 kuponu pł. $^1/_{10}$ 1884 od 5% obligacyi komunalnej I. emisyi Ser. A. Nr. 264 w myśl §. 9. ust. 2. przep. kom.	2	50
	55.806	72

zamknięcie rachunków strat i zysków.

Procenta:						
a) od weksli zeskontowanych			zł. 122.050	ct. 47		
b) od pożyczek na zastaw efektów			„ 21.985	„ 31		
razem			zł. 144.035	ct. 78		
po potrąceniu procentów:						
od rachunków bieżących Lit. A.	zł. 8.546	ct. 71				
od rachunków bieżących Lit. B.	„ 1.318	„ 07				
od rachunków bieżących Lit. C.	„ 25.376	„ 46				
od własnych asygnat kasowych	„ 8.683	„ 87				
od rachunków bieżących	„ 64.958	„ 37				
od weksli reeskontowanych	„ 17.403	„ 19				
uzupełnienie niedoboru z r. 1887 w pokryciu kuponów od 5% obligacyi komunalnych I. emisyi	„ 1.201	„ 53	„ 127.488	„ 20	16.547	58
Prowizye i komisowe					16.710	88
Dochód z kuponów od efektów własnych					81.458	54
Dochód z oddziału hipotecznego					32.140	65
Dochód z oddziału komunalnego					2.567	54
					149.425	19

Bilans Banku krajowego Królestwa Galicyi

z dniem 31. Gru-

Stan czynny			Walutą austr. zł.	ct.
Kasa:				
w banku	zł.	87.164 ct. 14		
w zastępstwach	„	98.972 „ 66	186.136	80
Efekta funduszy rezerwowych			112.833	23
Efekta funduszu zaopatrzenia funkcyonaryuszy Banku			5.812	33
Efekta własne, eskontowane i w komisie			2,268.058	48
Pożyczki w 4½% listach zastawnych:				
kapitał bieżący	zł.	13,846.544 ct. 52		
kapitał zalegający	„	8.205 „ 48		
	zł.	13,854.750 ct. —		
mniej funduszu umorzenia	„	75.597 „ 43	13,779.152	57
Pożyczki w 5% obligacyach komunalnych I. emisyi:				
kapitał bieżący	zł.	1,127.700 ct. —		
kapitał zalegający	„	975 „ —		
	zł.	1,128.675 ct. —		
mniej funduszu umorzenia	„	29.257 „ 50	1,099.417	50
Weksle:				
w portfelu	zł.	1,657.741 ct. 47		
w reeskoncie	„	474.975 „ 88	2,132.717	35
Zaliczki na zastaw efektów			419.967	85
Dłużnicy w rachunku bieżącym			340.672	24
Efekta obce:				
zaliczkowane	zł.	1,565.986 ct. 49		
w przechowaniu	„	2,810.532 „ 13	4,376.518	62
Ruchomości z roku 1886	zł.	9.007 ct. 43		
dokup w roku 1887	„	1.013 „ 92		
	zł.	10.021 ct. 35		
amortyzacya w roku 1887	„	1.002 „ 13	9.019	22
Różne rachunki:				
z oddziału hipotecznego	zł.	52.128 ct. 49		
z oddziału komunalnego	„	658 „ 45		
z odziału bankowego	„	73.497 „ 32	126.284	26
			24,856.590	45

Lwów, dnia

Naczelny buchalter:
Longchamps.

C. k. Radca dworu i Komisarz rządowy:
Franciszek Karasiński.

Rada
Hipolit
Edward Jędrzejowicz.

i Lodomeryi z Wielkiem Ks. Krakowskiem

dnia 1887 r.

Stan bierny			Walutą austr. zł.	ct.
Kapitał zakładowy łącznie z przypadającym zyskiem za rok 1886			1,041.190	74
Rezerwy:				
fundusz rezerwowy (§. 62 statutu)	zł.	34.518 ct. 02		
rezerwa oddziału hipotecznego	„	36.714 „ 14		
rezerwa oddziału komunalnego:				
własność dłużników komunaln. zł. 37.542 ct. —				
własność Banku „ 40.773 „ 21	„	78.315 „ 21	149.547	37
Fundusz zaopatrzenia dla funkcyonaryuszy Banku			5.812	33
Emisye Banku:				
$4^1/_2$% listy zastawne	zł.	13,854.750 ct. —		
5% obligacye komunalne I. emisyi	„	1,127.700 „ —	14,982.450	—
Wylosowane efekta własnych emisyi:				
$4^1/_2$% listy zastawne	zł.	24.800 ct. —		
5% obligacye komunalne I. emisyi	„	14.400 „ —	39.200	—
Kupony w obiegu:				
od $4^1/_2$% listów zastawnych	zł.	131.931 ct. 81		
od 5% obligacyi komunalnych I. emisyi	„	865 „ —	132.796	81
Obce kapitały:				
asygnaty i czeki	zł.	1,011.637 ct. 02		
wierzyciele w rachunku bieżącym	„	2,118.163 „ 77	3,129.800	79
Lokacya kasy krajowej			250.960	55
Żyro-obligo			474.975	88
Depozyta osób trzecich			4,376.518	62
Różne rachunki:				
z oddziału hipotecznego	zł.	25.875 ct. 76		
z oddziału komunalnego	„	144 „ 59		
z oddziału bankowego	„	121.969 „ 78	147.990	13
Procenta przenośne:				
z oddziału hipotecznego	zł.	39.242 ct. 94		
z oddziału komunalnego	„	27.487 „ 39		
z oddziału bankowego	„	16.006 „ 75	82.737	08
Czysty zysk z roku 1887 do przeniesienia na rok 1888			42.610	15
			24,856.590	45

31. Grudnia 1887.

Dyrekcya:

Ant. Wrotnowski.

Dr. Zgórski. Dr. Domaszewski.

Nadzorcza:

Bochdan.

Dr. Żywicki.

Bilans
stałego funduszu przemysłowego
z dniem 31. Grudnia 1887.

Stan czynny	Walutą austr. zł.	ct.	Stan bierny	Walutą austr. zł.	ct.
Kasa Banku krajowego . . .	19.961	76	Dotacya krajowa na rok 1887 .	30.000	—
Związkowa pracownia robotników stolarskich „Nadzieja“ w Krakowie	1.455	—	Przyrost dotacyi w roku 1887. Vide rachunek zysków i strat . .	441	76
Tow. tkaczów w Korczynie . .	1.750	—			
Tow. kowali w Sułkowicach . .	3.000	—			
Tow. tkaczów w Komarnie . .	1.300	—			
Fabryka kwiatów Teofili Zielińskiej	475	—			
Fabryka makaronów Matyldy Grzybińskiej	1.500	—			
Tow. handlu skór w Sędziszowie	1.000	—			
	30.441	76		30.441	76

Lwów, dnia 31. Grudnia 1887.

Za zgodność:

Kossak
saldokontysta Banku krajowego
jako prowadzący rachunkowość funduszu.

Longchamps
naczelny buchalter Banku krajowego.

Zamknięcie rachunków strat i zysków
z dniem 31. Grudnia 1887.

Wydatki	Walutą austr. zł.	ct.	Dochody	Walutą austr. zł.	ct.
Prowizya Banku krajowego . .	36	01	Odsetki pobrane od dłużników .	157	14
Saldo zysku jako przyrost dotacyi w roku 1887	441	76	Odsetki od lokacyi w Banku krajowym	320	63
	477	77		477	77

Przegląd zestawień Bilansów z lat 188$^{3}/_{4}$ — 1887.

Stan czynny								Depozyta osób trzecich	Stan bierny					Dochody						Wydatki		Zysk do rozdziału
Rok	Kasa	Efekta własne eskontowane i w komisie	Pożyczki w $4^{1}/_{2}{}^{0}/_{0}$ listach zastawnych	Pożyczki w $5^{0}/_{0}$ obligacyach komunalnych I. emisyi	Weksle	Zaliczki na zastaw efektów	Dłużnicy w rachunku bieżącym		Kapitał zakładowy i rezerwy	Emisye Banku: $4^{1}/_{2}{}^{0}/_{0}$ listy zastawne	Emisye Banku: $5^{0}/_{0}$ oblig. komunalne I. emisyi	Obce kapitały	Wierzyciele w rachunku bieżącym	Lokacya kasy krajowej	z procentów	z prowizyi i komisowego	z kuponów efektów własnych	z różnicy kursu efektów własnych	z oddziału hipotecznego	z oddziału komunalnego	koszta handlowe	Odpisania	
188$^{3}/_{4}$	281.423 96	315.057 15	639.550 —	683.100 —	1,561.321 20	697.424 47	116.215 37	2,737.661 11	1,049.241 89	639.550 —	683.100 —	372.056 18	791.580 94	429.695 76	73.367 82	6.933 58	13.809 07	+ 13.376 73	902 30	2.802 22	82.526 32	2.597 66	26.067 74
1885	326.830 20	441.447 13	3,032.850 —	843.900 —	1,856.860 43	359.908 11	194.511 11	3,192.511 89	1,092.755 98	3,032.850 —	843.900 —	913.746 74	551.310 35	160.177 08	66.135 10	6.631 87	15.477 30	+ 14.388 71	6.406 60	2.066 33	79.081 93	3.350 37	28.673 61
1886	229.330 19	702.398 64	8,663.200 —	972.010 —	2,295.385 84	727.485 54	177.469 89	5,566.641 72	1,164.116 54	8,663.200 —	971.200 —	1,268.987 68	1,028.929 90	104.876 22	69.472 73	12.884 25	8.820 33	+ 22.938 63	17.495 78	2.155 23	82.121 52	3.410 —	48.235 43
1887	186.136 80	2,268.058 48	13,854.750 —	1,128.675 —	2,132.717 35	419.967 85	340.672 24	4,376.518 62	1,190.738 11	13,854.750 —	1,127.700 —	1,011.637 02	2,118.163 77	250.960 55	16.547 58	16.710 88	81.458 54	— 5.478 95	32.140 65	2.567 54	96.325 49	5.010 60	42.610 15
															225.523 23	43.160 58	119.565 24	45.225 12	56.945 33	9.591 32	340.055 26	14.368 63	145.586 93

Zarząd

i

FUNKCYONARYUSZE

BANKU KRAJOWEGO

Królestwa Galicyi i Lodomeryi z W. Ks. Krakowskiem.

Rada Nadzorcza

Banku krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Prezes:

Bochdan Hipolit, właściciel dóbr.

Wiceprezes:

Miejsce nie obsadzone.

Członkowie:

Badeni hr. Kazimierz, doktor praw, właściciel dóbr, c. k. podkomorzy, c. k. Radca dworu, Komandor orderu Franciszka Józefa z gwiazdą, Kawaler orderu żelaznej korony, poseł na Sejm krajowy.

Gorayski August, właściciel dóbr, poseł na Sejm krajowy, Prezes galic. Tow. naftowego, Wiceprezes Tow. rolniczego w Jaśle, Wiceprezes Rady powiatowej w Krośnie.

Jędrzejowicz Edward, właściciel dóbr, poseł na Sejm krajowy, Prezes Rady powiatowej w Rzeszowie, Członek rzeszowskiego Tow. rolniczego.

Kieszkowski Henryk, Dyrektor Tow. wzajemnych ubezpieczeń w Krakowie, Członek Wydziału Kasy Oszczęd. w Krakowie.

Kiselka Karol, właściciel dóbr, wielki przemysłowiec, kawaler orderu Franciszka Józefa i papieskiego orderu św. Grzegorza, Wiceprezydent Izby handl. i przem. we Lwowie.

Męciński hr. Józef, właściciel dóbr, poseł na Sejm krajowy, Prezes Rady powiatowej w Dąbrowej, Członek Rady Nadzorczej Tow. Wzajemnych ubezpieczeń w Krakowie.

Scipio hr. Karol, właściciel dóbr, poseł na Sejm krajowy, zastępca Członka Wydziału krajowego, Dyrektor Banku galicyjskiego dla handlu i przemysłu w Krakowie.

Żywicki Klemens, doktor praw, adwokat krajowy, poseł na Sejm krajowy, Dyrektor Spółki rolniczej w Tarnopolu, Wiceprezes Rady powiatowej w Tarnopolu.

Zastępcy:

Drexler Ignacy, właściciel handlu pod firmą „J. Drexler i synowie".

Kraiński Władysław, doktor praw, właściciel dóbr, zastępca Dyrektora Tow. kredyt. ziemskiego we Lwowie.

Łubieński hr. Roger, poseł na Sejm krajowy.

Pieńczykowski Józef, właściciel dóbr, Dyrektor Spółki rolniczej w Tarnopolu.

Komisya kontrolująca:

Prezes:

Bochdan Hipolit j. w.

Członkowie:

Jędrzejowicz Edward j. w. | **Żywicki Klemens Dr.** j. w.

Komisarz rządowy:

Karasiński Franciszek, c. k. Radca dworu, kawaler orderu żelaznej korony III. klasy, honorowy obywatel miasta Jasła.

Zastępca:

Kunz Karol, doktor praw, c. k. starszy Radca skarbowy z tyt. i char. c. k. Radcy dworu.

Komisarz krajowy:

Wereszczyński Józef, doktor praw, właściciel dóbr, poseł na Sejm krajowy, Członek Wydziału krajowego, Członek Rady szkolnej krajowej, Wiceprezes Rady administracyjnej fundacyi ś. p. Stanisława hr. Skarbka.

Zastępca:

Bereźnicki Teofil, Radca c. k. Sądu obwodowego, poseł na Sejm krajowy, Członek Wydziału krajowego.

Dyrekcya:

Antoni Wrotnowski.

Dr. Alfred Zgórski. **Dr. Domaszewski Wacław.**

Komitet Cenzorów

dla działu wekslowego.

Aleksandrowicz Adolf, przemysłowiec, Członek Rady miejskiej we Lwowie, Członek Izby handlowej i przemysłowej we Lwowie, Członek Wydziału Związku Stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych w Galicyi.

Augustynowicz Bolesław, właściciel dóbr, poseł na Sejm krajowy, Członek Rady Nadzorczej Towarzystwa kredytowego ziemskiego we Lwowie, Wiceprezes c. k. gal. Tow. gospodarskiego we Lwowie.

Baczewski Józef, fabrykant, asesor c. k. Sądu krajowego, Członek Rady miejskiej we Lwowie, Członek Izby handlowej i przemysłowej we Lwowie, Cenzor Banku austro-węgiersk.

Badeni hr. Stanisław, doktor praw, właściciel dóbr, poseł na Sejm krajowy, Prezes Rady powiatowej w Kamionce Strumiłowej.

Bodyński Maksymilian, sekretarz Izby handlowej i przemysłowej we Lwowie. Radca ces., ozdobiony złotym krzyżem zasługi z koroną, Członek Rady miejskiej we Lwowie.

Brajer Emil de Bertemilian, właściciel domu komisowego pod firmą „Józef Breuer“ we Lwowie, Członek Rady miejskiej we Lwowie, Cenzor Banku austro-węgierskiego.

Brajer Jan de Bertemilian, właściciel dóbr, Członek komitetu c. k. gal. Towarzystwa gospodarskiego we Lwowie.

Buber Salomon, Członek Izby handlowej i przemysłowej, asesor c. k. Sądu krajowego, właściciel domu komisowego i wywozowego interesu zbożowego we Lwowie, Husiatynie i Podwołoczyskach, Cenzor Banku austro-węgiersk.

Diesche Jakób B., przemysłowiec, właściciel realności.

Epstein Maksymilian, właściciel domu bankowego, Członek Rady miejskiej we Lwowie, Członek Izby handlowej i przemysłowej we Lwowie, Cenzor Banku austro-węgiersk.

Getritz Aleksander, introligator, Członek Rady miejskiej i lwowskiej Izby handlowej i przemysłowej.

Gubrynowicz Władysław, współwłaściciel firmy „Gubrynowicz i Schmidt“, asesor c. k. Sądu krajowego, Członek Izby handlowej i przemysłowej we Lwowie, właściciel realności.

Hoffman Maurycy, właściciel realności, Członek Rady miejskiej we Lwowie.

Klarfeld Jakób, przemysłowiec, Członek Izby handlowej i przemysłowej we Lwowie, Cenzor Banku austro-węgierskiego, właściciel realności.

Lange Tadeusz, Dyrektor fundacyi Stanisława hr. Skarbka, poseł na Sejm krajowy i Członek Komitetu centralnego c. k. galic. Towarzystwa gospodarskiego we Lwowie.

Löwenherz Noah, przemysłowiec, Członek Izby handlowej i przemysłowej we Lwowie, właściciel realności.

Piepes Jakób, aptekarz, właściciel dóbr, Dyrektor Towarzystwa zaliczkowego we Lwowie, Członek Rady miejskiej i lwowskiej Izby handlowej i przemysłowej, Cenzor Banku austro-węgierskiego.

Reiss Juliusz, kupiec, Cenzor Banku austro-węgierskiego.

Rucker Zygmunt, aptekarz, asesor c. k. Sądu krajowego, Członek Rady miejskiej we Lwowie, Członek Izby handlowej i przemysłowej we Lwowie, Cenzor Banku austro-węgierskiego.

Schayer Karol, kupiec, Członek Rady miejskiej we Lwowie, Członek Izby handlowej i przemysłowej we Lwowie, asesor c. k. Sądu krajowego, Cenzor Banku austro-węgiersk.

Schellenberg August, właściciel domu bankowego i spedycyjnego, kawaler orderu Franciszka Józefa, Członek Rady Nadzorczej Banku rolniczego we Lwowie, Członek Wydziału c. k. gal. Towarzystwa gospodarskiego, Cenzor Banku austro-węgiersk. i gal. Kasy oszczędności we Lwowie.

Skałkowski Tadeusz, doktor praw, adwokat krajowy, poseł na Sejm krajowy, Patron Związku Stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych w Galicyi, Cenzor Banku austro-węgierskiego.

Sokal Henryk, współwłaściciel domu bankowego i kantoru wymiany pod firmą „Sokal & Lilien“, Członek Rady miejskiej we Lwowie, asesor c. k. Sądu krajowego, Członek Izby handlowej i przemysłowej we Lwowie, Cenzor Banku austro-węgierskiego.

Wybranowski Leoncyusz, właściciel dóbr, Członek Rady Nadzorczej gal. Tow. kredytowego ziemskiego, Członek komitetu c. k. gal. Tow. gospodarskiego we Lwowie.

Komitet Cenzorów

dla działu interesów ze Stowarzyszeniami zarobkowemi i gospodarskiemi.

Aleksandrowicz Adolf j. w.

Badeni hr. Stanisław Dr. j. w.

Biliński Leon, doktor praw, profesor c. k. Uniwersytetu lwowskiego, Komandor orderu Franciszka Józefa i Członek Akademii umiejętności w Krakowie, poseł do Rady państwa, Dyrektor referent gal. Kasy oszczędn., Członek c. k. gal. Tow. gospodarskiego.

Goldman Bernard, doktor praw, naczelny kasyer i prokurzysta gal. Banku kredytowego, poseł na Sejm krajowy, Członek Rady miejskiej we Lwowie, Członek Wydziału Związku Stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych w Galicyi.

Kempner Władysław, Nadinżynier c. k. kolei państwowych i właściciel realności we Lwowie.

Kornberger Adolf, lustrator Związku Stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych.

Mermowicz Teofil, Sekretarz Rady powiatowej lwowskiej, poseł na Sejm krajowy, Członek Wydziału Związku Stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych w Galicyi.

Piętak Leonard, doktor praw, profesor c. k. Uniwersytetu we Lwowie, Członek korespondent Akademii umiejętności w Krakowie, Członek rządowej komisyi egzaminacyjnej.

Pilat Tadeusz, doktor praw, profesor c. k. Uniwersytetu we Lwowie, poseł na Sejm krajowy, Członek Wydziału c. k. gal. Tow. gospodarskiego.

Skałkowski Tadeusz Dr. j. w.

Terenkoczy Władysław, Dyrektor pow. Towarz. zaliczkowego we Lwowie, Sekretarz Wydziału Związku Stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych w Galicyi.

Zima Franciszek, Dyrektor gal. Kasy oszczędności, likwidator b. Zakładu kredytowego włościańskiego we Lwowie, Członek Rady miejskiej we Lwowie.

Radca prawny:

Till Ernest, doktor praw, adwokat krajowy, profesor c. k. Uniwersytetu we Lwowie, Członek komisyi do egzaminów rządowych, Członek Rady Nadzorczej Banku rolniczego we Lwowie, Członek c. k. gal. Towarzystwa gospodarskiego we Lwowie, właściciel i Redaktor „Przeglądu sądowego“, Członek Wydziału Towarzystwa prawników we Lwowie.

Urzędnicy
Banku krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielk. Księst. Krakowskiem.

Prokurzyści:

Longchamps de Berier Bogusław, naczelny buchalter.

Horoszkiewicz Julian, kasyer główny Wydziału krajowego, zastępuje głównego kasyera Banku.

Majewski Michał, naczelnik likwidatury hipotecznej.

Kalkulant szacunkowy:
Thilsch Julian.

Zastępca buchaltera:
Kozakiewicz Leon.

Płatnik:
Świerczewski Erazm.

Poborca:
Kotiers Franciszek, adjunkt Wydziału kraj., zastępuje poborcę.

Korespondenci:
Romaszkan Andrzej.
Matkowski Antoni.
Małuja Stanisław.

Sekretarz oddziału hipotecznego:
Dr. Malaczyński Aleksander.

Likwidatorowie:
Padewski Józef.
Marszałkiewicz Wiktor.
Białaczewski Władysław.
Erlacher Walery.

Rewident:
Kratochwil Emil.

Saldokontysta:
Kossak Stefan.

Adjunkci:
Dr. Drohojowski hr. Jan, (zastępuje Sekretarza Rady i Dyrekcyi).
Łoziński Roman.
Lefke Andrzej.
Pieńczykowski Stanisław.
Strzyżowski Józef.
Stecki Bolesław.
Gawroński Ludwik.
(Jedno miejsce nie obsadzone.)

Kancelista oddziału hipotecznego:
Krzyszkowski Ignacy.

Protokoliści i Archiwiści:
Sobek Józef.
Kowalski Mieczysław.

Asystenci:
Hamerski Maryan.
Reyzner Bronisław.
Choroszczakowski Edmund.
Hanke Artur.
Armółowicz Jan.
Sędzimir Mieczysław.
Gawroński Tadeusz.

Praktykanci:
Nartowski Antoni.
Rump Fryderyk.
Nowicki Maksymilian.

7. Woźnych.

Zastępstwa

Banku krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

1. Okręg: **Biała.**

Zastępstwo: **Towarzystwo oszczędności i pożyczek w Oświęcimie, Stow. zar. z nieogr. por.**

Otwarte 10. Lutego 1885. Dyrekcya: Jan Majkowski, Franciszek Knihinicki. Komisarz bankowy: Franciszek Niemczewski. Zastępca: Józef Śmieszko.

2. Okręg: **Bochnia.**

Zastępstwo: **Powiatowa Kasa oszczędności w Bochni.**

Otwarte 3. Maja 1886. Dyrekcya: Zdzisław Włodek, Dr. A. L. Serafiński, Jan Dembowski. Komisarz bankowy: Wojciech Chrzanowski. Zastępca: Andrzej Łopacki.

3. Okręg: **Bóbrka.**

Zastępstwo: **Towarzystwo zaliczkowe w Bóbrce, Stow. zar. z nieogr. por.**

Otwarte 24. Kwietnia 1884. Dyrekcya: Witold Niezabitowski, Antoni Szlemkiewicz i ks. Eugeniusz Dżerowicz. Komisarz bankowy: Kazimierz Rudnicki. Zastępca: ks. Hipolit Sztogryn.

4. Okręg: **Brzesko.**

Zastępstwo: **Towarzystwo zaliczkowe w Brzesku, Spółka zar. z odpow. nieogr.**

Otwarte 4. Stycznia 1884. Dyrekcya: Franciszek Kalinowski, Wilhelm Janoszek, Władysław Zabłocki. Komisarz bankowy: Stanisław Chrząszczewski. Zastępca: Teodor Ganszer.

5. Okręg: **Cieszanów.**

Zastępstwo: **Towarzystwo zaliczkowe w Cieszanowie, Stow. zar. z nieogr. por.**

Otwarte 19. Lutego 1884. Dyrekcya: Dr. Jacek Jabłoński, Franciszek Lisowski i Michał Gilewicz. Komisarz bankowy: Józef Mikułowski. Zastępca: Dr. Jacek Jabłoński.

6. Okręg: **Dąbrowa.**

Zastępstwo: **Towarzystwo zaliczkowe w Dąbrowej, Stow. zar. z nieogr. por.**

Otwarte 5. Stycznia 1884. Dyrekcya: Adolf Kukiel i Jan Rogaliński. Komisarz bankowy: Jan Br. Konopka. Zastępca: Władysław Jaśkiewicz.

7. Okręg: **Delatyn** (pow. Nadwórna).

Zastępstwo: **Bank zaliczkowy „Nadzieja“ w Delatynie, Stow. zar. z nieogr. por.**

Otwarte 1. Kwietnia 1884. Dyrekcya: ks. Józef Bochdan, Józef Hołubowicz i Adolf Schima. Komisarz bankowy: Franciszek Jelinek. Zastępca: Franciszek Fischer.

8. Okręg: **Dobromil.**

Zastępstwo: **Towarzystwo zaliczkowe w Dobromilu, Stow. zar. z nieogr. por.**

Otwarte 3. Czerwca 1884. Dyrekcya: Dr. Ludwik Cwiklicer, Leon Steciak i Rudolf Hauser. Komisarz bankowy: Bolesław Szyszkowski. Zastępca: Jan Teśla.

9. Okręg: **Drohobycz-Turka.**

Zastępstwo: **Towarzystwo zaliczkowe w Drohobyczu, Stow. zar. z nieogr. por.**

Otwarte 11. Stycznia 1884. Dyrekcya: Dr. Wiktor Lechowski, Jan Niewiadomski i Karol Wincenty Szufa. Komisarz bankowy: Juliusz Bielski. Zastępca: Ignacy Hoszowski.

10. Okręg: **Gliniany.**

Zastępstwo: **Towarzystwo zaliczkowe w Glinianach, Stow. zar. z nieogr. por.**

Otwarte 19. Lutego 1884. Dyrekcya: Ks. Filemon Reszytyłowicz, Jan Bałtarowicz i Stanisław Burtiga. Komisarz bankowy: Adolf Hełm. Zastępca: Rudolf Körber.

11. Okręg: **Gorlice.**

Zastępstwo: **Towarzystwo wzajemnego kredytu w Bieczu, zar. z ogr. poręką.**

Otwarte 27. Grudnia 1884. Dyrekcya: Dr. Ignacy Januszkiewicz, Rudolf Wittig i Władysław Chmielowski. Komisarz bankowy: Adam Skrzyński. Zastępca: Dr. Józef Olszewski.

12. Okręg: **Jasło.**

Zastępstwo: **Towarzystwo zaliczkowe w Jaśle, Stow. zar. z ogran. poręką.**

Otwarte 11. Kwietnia 1884. Dyrekcya: Dr. Roman Adamski, Feliks Bochniewicz i T. W. Brągiewicz. Komisarz bankowy: Apolinary Przyłęcki. Zastępca: Romuald Palcha.

13. Okręg: **Jarosław.**

Zastępstwo: **Towarzystwo zaliczkowe w Jarosławiu, Stow. zar. z nieogr. poręką**

Otwarte 11. Stycznia 1884. Dyrekcya: Bolesław Drohojewski, Waleryan Baczyński i Ignacy Bajan. Komisarz bankowy: Ksawery Prus Niewiadomski. Zastępca: Ludwik Grzymała Wisłocki.

14. Okręg: **Jaworów-Janów.**

Zastępstwo: **Towarzystwo zaliczkowe w Jaworowie, Stow. zar. z nieogr. poręką.**

Otwarte 28. Lutego 1884. Dyrekcya: Dr. Zdzisław Lachowicz, Ignacy Chmielewski i Grzegorz Szczyrba. Komisarz bankowy: Józef Skarbek Borowski. Zastępca: Ferdynand Paar.

15. Okręg: **Kamionka Strumiłowa** (bez okręgu sądowego radziechowskiego).

Zastępstwo powiatowe: **Powiatowe Towarzystwo zaliczkowe w Kamionce Strumiłowej, Stow. zar. z ogr. poręką.**

Otwarte 18. Października 1885. Dyrekcya: Stanisław hr. Badeni, Dr. Władysław Stupnicki i Adam Thullie. Komisarz bankowy: Julinsz Łempicki. Zastępca: Jan Szawłowski.

16. Okręg: **Kołomyja-Horodenka-Kossów.**

Zastępstwo: **Spółka handlowa, rolniczo-przemysłowa w Kołomyi, Stow. zar. z ogr. odpow.**

Otwarte 16. Maja 1885. Dyrekcya: Karol Głuchowski, Konstanty Bubela i Józef Domain Komisarz bankowy: Michał Lenartowicz. Zastępca: Dr. Teofil Dębicki.

17. Okręg: **Kraków-Chrzanów.**

Zastępstwo: **Powiatowa Kasa oszczędności w Krakowie.**

Otwarte 6. Lutego 1884. Dyrekcya: Jan Skirliński, Sobiesław Gawroński, Feliks Dobrzański i Dr. Franciszek Paszkowski. Komisarz bankowy: Franciszek Wojnarowski. Zastępca: Dr. Kazimierz Kichmajer.

18. Okręg: **Krosno.**

Zastępstwo: **Towarzystwo zaliczkowe w Krośnie, Stow. zar. z ogr. poręką.**

Otwarte 14. Lipca 1885. Dyrekcya: August Lewakowski, Józef Jasiński i Feliks Kaczorowski. Komisarz bankowy: August Gorayski. Zastępca: Jan Trzecieski.

19. Okręg: **Limanowa.**

Zastępstwo: **Towarzystwo zaliczkowe w Limanowy, Stow. zar. z nieogr. por.**

Otwarte 22. Stycznia 1884. Dyrekcya: Józef Mars, Jan Kubliński i Stanisław Peszko. Komisarz bankowy Dr. Kazimierz Kruk. Zastępca: Eugeniusz Rozwadowski.

20. Okręg: **Lwów.**

Zastępstwo: **Powiatowe Towarzystwo zaliczkowe we Lwowie, Stow. zar. z ogr. por.**

Otwarte 1. Kwietnia 1884. Dyrekcya: Teofil Merunowicz, Władysław Terenkoczy i Feliks hr. Dzieduszycki. Komisarz bankowy: Ks. Dr. Feliks Zabłocki. Zastępca: Wiktoryn Łonicki.

21. Okręg: **Łańcut.**

Zastępstwo: **Towarzystwo zaliczkowe w Łańcucie, Stow. zar. z nieogr. por.**

Otwarte 15. Grudnia 1883. Dyrekcya: ks. Jan Jędrzejowski, Bolesław Żardecki i Józef Gaweł. Komisarz bankowy: Józef Haliski. Zastępca: Leonard Sitowski.

22. Okręg: **Mielec-Tarnobrzeg.**

Zastępstwo: **Towarzystwo zaliczkowe w Mielcu, Stow. zar. z nieogr. por.**

Otwarte 13. Marca 1884. Dyrekcya: Ks. Józef Knutelski, Hipolit Szanecki i Feliks Leyko. Komisarz bankowy: Antoni Fibich. Zastępca: Władysław Żurowski.

23. Okręg: **Maków-Żywiec.**

Zastępstwo: **Stowarzyszenie pożyczkowe „Wzajemna pomoc“ w Makowie z por. nieogr. w sądzie zapis.**

Otwarte 15. Stycznia 1884. Dyrekcya: Karol Wroński, Ludwik Kocyan i Emil Ulrich. Komisarz bankowy: Franciszek Wiktoryn. Zastępca: miejsce nie obsadzone.

24. Okręg: **Mościska.**

Zastępstwo: **Towarzystwo zaliczkowe dla powiatu mościskiego w Mościskach, Stow. zar. z por. nieogr.**

Otwarte 26. Lutego 1884. Dyrekcya: Leopold Masiuk, Teodor Brzuchowski i Izydor Wasylewicz. Komisarz bankowy: Wiktor Królikowski. Zastępca: Dr. Adolf Wolfram.

25. Okręg: **Myślenice** (bez okr. sąd. Maków).

Zastępstwo: **Powiatowa Kasa oszczędności w Myślenicach.**

Otwarte 3. Czerwca 1884. Dyrekcya: Franciszek Br. Lewartowski, Leon Romanowicz i Ferdynand Ujhelyi. Komisarz bankowy: Bolesław Targowski. Zastępca: Apolinary Kwieciński.

26. Okręg: **Nowy Sącz - Nowy Targ - Grybów.**

Zastępstwo: **Kasa zaliczkowa w Nowym Sączu, Stow. zar. z ogran. poręką.**

Otwarte 9. Stycznia 1884. Dyrekcya: Ludwik Dobrowolski, Dr. Władysław Barbacki i Wiktor Wyszyński. Komisarz bankowy: Dr. Gustaw Romer. Zastępca: Karol Merkel.

27. Okręg: **Podhajce-Brzeżany.**

Zastępstwo: **Towarzystwo zaliczkowe w Podhajcach, Stow. zar. z nieogr. por.**

Otwarte 13. Maja 1884. Dyrekcya: Kazimierz Zaręba, Adolf Kraus i Karol Srokowski. Komisarz bankowy: Michał Borowski. Zastępca: Andrzej Mikuli.

28. Okręg: **Przemyśl.**

Zastępstwo: **Towarzystwo zaliczkowe rolne w Przemyślu, Stow. zar. z nieogr. por.**

Otwarte 11. Lutego 1884. Dyrekcya: Emil Leszczyński, Mieczysław Ritterschild i Henryk Słotwiński. Komisarz bankowy: Dr. Władysław Czajkowski. Zastępca: Dr. Teofil Mochnacki.

29. Okręg: **Przemyślany** (bez okr. sąd. Gliniany).

Zastępstwo: **Towarzystwo zaliczkowe w Przemyślanach, Stow. zar. z nieogr. por.**

Otwarte 7. Stycznia 1884. Dyrekcya: Piotr Acht, Jan Rudnicki i Ignacy Smutny. Komisarz bankowy: Aleksander Zaleski. Zastępca: Julian Żółtański.

30. Okręg: **Radziechów** (okręg sąd. Radziechów i Łopatyn).

Zastępstwo: **Towarzystwo zaliczkowe w Radziechowie, Stow. zar. z nieogr. por.**

Otwarte 10. Stycznia 1884. Dyrekcya: Stanisław hr. Badeni, Alfred Stecki i Juliusz Brand. Komisarz bankowy: Franciszek Mrozowski. Zastępca: Roman Krasnowski.

31. Okręg: **Rohatyn.**

Zastępstwo: **Towarzystwo zaliczkowe na powiat rohatyński, w Rohatynie, Stow. zar. z nieogr. por.**

Otwarte 23. Lutego 1884. Dyrekcya: Izydor Kowalewski, Franciszek Marx i Seweryn Manasterski. Komisarz bankowy: Seweryn Bańkowski. Zastępca: Władysław Manasterski.

32. Okręg: **Ropczyce.**

Zastępstwo: **Powiatowa Kasa oszczędności w Ropczycach.**

Otwarte 12. Lutego 1884. Dyrekcya: Dr. Stanisław Strzelbicki, ks. Jan Dr. Krzysiak i Adam Paliszewski. Komisarz bankowy: Dr. Stanisław Strzelbicki. Zastępca: Ks. Dr. Jan Krzysiak.

33. Okręg: **Rudki-** (okr. sąd.) **Gródek.**

Zastępstwo: **Towarzystwo zaliczkowe w Rudkach, Stow. zar. z ogr. por.**

Otwarte 29. Marca 1884. Dyrekcya: Mieczysław Lewicki, Piotr Zbrożek i Romuald Świżyński. Komisarz bankowy: Kazimierz Kurek. Zastępca: Albin Rayski.

34. Okręg: **Rzeszów-Kolbuszowa-Nisko.**

Zastępstwo: **Towarzystwo zaliczkowe i kredytowe w Rzeszowie, Spółka zar. z odpow ogr.**

Otwarte 29. Lutego 1884. Dyrekcya: Antoni Karpiński, Dr. Alojzy Rybicki, Leon Schott i Ferdynand Schaiter. Komisarz bankowy: Dr. Alojzy Rybicki. Zastępca: Stanisław Jędrzejowicz.

35. Okręg: **Sanok-Brzozów-Lisko.**

Zastępstwo: **Powiatowe Towarzystwo zaliczkowe w Sanoku, Stow. zar. z ogr. por.**

Otwarte 8. Października 1884. Dyrekcya: Cyryl Jaksa Ładyżyński, Bazyli Czermanik i Ludwig Świrczyński. Komisarz bankowy: Feliks Gniewosz. Zastępca: Franciszek Bem.

36. Okręg: **Sambor-Staremiasto.**

Zastępstwo: **Towarzystwo zaliczkowe w Samborze, Spółka zar. z nieogr. odpow.**

Otwarte 5. Stycznia 1884. Dyrekcya: Juliusz Haisig, Juliusz Sobota i Bronisław Bukietyński. Komisarz bankowy: Dr. Karol Pawliński. Zastępca: Kazimierz Strzelecki.

37. Okręg: **Śniatyn.**

Zastępstwo: **Towarzystwo zaliczkowe na pow. sądowy śniatyński, Stow. zar. z nieogr. por.**

Otwarte 13. Kwietnia 1885. Dyrekcya: Tytus Niemczewski, Józef Kossowski i Ferdynand Schmidt. Komisarz bankowy: Dr. Karol Werner. Zastępca: Maksymilian Morawski.

38. Okręg: **Sokal-Rawa.**

Zastępstwo: **Towarzystwo zaliczkowe w Sokalu, Stow. zar. z ogr. poręką.**

Otwarte 19. Lutego 1884. Dyrekcya: Adolf Doening Piotr Karpiuk i Jan Semetkowski. Komisarz bankowy: Zdzisław Obertyński. Zastępca: Wincenty Kruszewski.

39. Okręg: **Stanisławów-Bohorodczany-Kałusz.**

Zastępstwo: **Spółka handlowo-rolnicza w Stanisławowie, Stow. zar. z ogr. por.**

Otwarte 4. Stycznia 1884. Dyrekcya: Bronisław Słonecki i Konstanty Ładomirski. Komisarz bankowy: Zbigniew Cieński. Zastępca: Klemens Cetwiński.

40. Okręg: **Stryj-Żydaczów-Dolina.**

Zastępstwo: **Towarzystwo zaliczkowe w Stryju, Stow. zar. z nieogr. por.**

Otwarte 8. Lutego 1884. Dyrekcya: Ludwig Göttinger, Jan Mierczuk i Edward Praxmayer. Komisarz bankowy: Seweryn Popiel. Zastępca: Aleksander Stojałowski.

41. Okręg: **Tarnopol-Trembowla-Skałat.**

Zastępstwo: **Stowarzyszenie kredytowe „Bank powiatowy" w Tarnopolu z por. ogr. zar.**

Otwarte 7. Lutego 1884. Dyrekcya: Dr. Włodzimierz Łuczakowski, Dr. Alfred Kwiatkowski i Dr. Stanisław Glogier. Komisarz bankowy: Dr. Stanisław Glogier. Zastępca: Dr. Włodzimierz Łuczakowski.

42. Okręg: **Tarnów-Pilzno.**

Zastępstwo: **Towarzystwo zaliczkowe dla miasta Tarnowa i Starostwa powiatowego tarnowskiego, Stow. zar. z nieogr. por.**

Otwarte 4. Stycznia 1884. Dyrekcya: Felicyan Jordan, Stojowski i Jan Ostrowski. Komisarz bankowy: Witołd Rogójski. Zastępca: Dr. Feliks Jarocki.

43. Okręg: **Tłumacz-Buczacz.**

Zastępstwo: **Towarzystwo kredytowe „Oszczędność" w Tłumaczu, Stow. zar. z nieogr. por.**

Otwarte 7. Lipca 1884. Dyrekcya: Franciszek Sanojca, ks. Ignacy Tychowicz i Stefan Skawiński. Komisarz bankowy: Kajetan Kazimierz Łukasiewicz. Zastępca: Ks. Abdjasz Szeparowicz.

44. Okręg: **Wadowice.**

Zastępstwo: **Powiatowa Kasa oszczędności w Wadowicach.**

Otwarte 21. Marca 1884. Dyrekcya: Kazimierz Wilczyński i Ignacy Dobrodzicki. Komisarz bankowy: Ferdynand br. Baum. Zastępca: Kazimierz Wilczyński.

45. Okręg: **Wieliczka.**

Zastępstwo: **Powiatowa Kasa oszczędności w Wieliczce.**

Otwarte 14. Stycznia 1884. Dyrekcya: Floryan Nowacki, Karol Czecz i Wilhelm Koch. Komisarz bankowy: Wilhelm Koch. Zastępca: Ludwik Gołuchowski.

46. Okręg: **Zaleszczyki-Borszczów-Czortków.**

Zastępstwo: **Towarzystwo zaliczkowe w Zaleszczykach, Stow. zar. z ogr. por.**

Otwarte 25. Lipca 1884. Dyrekcya: Witołd Wolański, Edward Knauer i Zygmunt Srokowski. Komisarz bankowy: Miejsce nieobsadzone. Zastępca: Antoni Piskozub.

47. Okręg: **Zbaraż.**

Zastępstwo: **Towarzystwo zaliczkowe w Zbarażu, Stow. zar. z nieogr. por.**

Otwarte 13. Lutego 1884. Dyrekcya: Leopold Kukawski, Antoni Petter i Władysław Prytyka. Komisarz bankowy: Dr. Julian Kopczyński. Zastępca: Zygmunt Dzierżanowski.

48. Okręg: **Złoczów-Brody** (bez okr. sąd. Łopatyn).

Zastępstwo: **Towarzystwo zaliczkowe w Złoczowie, Stow. zar. z nieogr. por.**

Otwarte 18. Stycznia 1884. Dyrekcya: Karol Jakubowski, Karol Towarnicki i Ludwik Freundlich. Komisarz bankowy: Dr. Władysław Bodyński. Zastępca: Antoni Doerman.

49. Okręg: **Żółkiew.**

Zastępstwo: **Towarzystwo zaliczkowe w Żółkwi, Stow. zar. z nieogr. por.**

Otwarte 23. Marca 1884. Dyrekcya: Eugeniusz Rozwadowski i Adolf Dadlec. Komisarz bankowy: Franciszek Michalski. Zastępca: Włodzimierz Gorecki.

LW. kr. 40.880/88.

Aleg. B. 59.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego o regulacyi rzeki Nowego Brnia z dopływami.

Wysoki Sejmie!

Wedle ustawy z dnia 13. Maja 1885 Dz. ust. kraj. Nr. 34 ma być regulacya rzeki Nowego Brnia z dopływami w powiecie Dąbrowskim i Mieleckim wykonaną w ciągu lat siedmiu od r. 1885 do r. 1891 przez przymusową spółkę wodną, która w myśl §. 45 kraj. ustawy wodnej miała być zawiązaną przez władze polityczne.

Do kosztów tej regulacyi obliczonych na 425.481 zł. ma się przyczynić w myśl powołanej ustawy kraj.:

1. Fundusz krajowy oraz państwowy melioracyjny bezzwrotnemi zasiłkami w wysokości po 30%, czyli po 127.644 zł. 30 ct.

2. spółka wodna resztą preliminowanych kosztów budowy, czyli sumą 170.192 zł. 40 ct. oprócz kosztów zarządu, które wedle §. 5. tej samej ustawy specyalnej mają ponosić uczestnicy spółki wodnej.

Jakkolwiek z naznaczonego ustawą siedmioletniego okresu budowy już cztery lata upłynęły, to jednak postęp budowy okazuje wedle udzielonego nam przez spółkę a tu dołączonego Alegat 1. ⁄. zestawienia rachunków po dzień 15. Września 1888 wcale niepomyślne rezultaty, mianowicie:

1.	w robotach ziemnych	62.258 zł.	55 ct.
2.	w ubezpieczeniach	4.512 „	79 „
3.	w budowie objektów	10.341 „	31 „
4.	w wywłaszczeniu gruntów	3.522 „	31 „
5.	w konserwacyi	734 „	32 „
	razem . .	81.369 zł.	28 ct.

czyli 19·1% preliminowanych kosztów budowy.

Powodem tego powolnego postępu robót było niewątpliwie opóźnienie ze strony władz administracyjnych organizacyi spółki, tudzież uzupełnienie projektu, które zajęło blisko dwa lata czasu, oprócz tego jednak niemało się przyczynił do tego niekorzystnego wyniku robót brak obznajomionego ze sprawą i doświadczonego zarządu, jaki jest konieczny dla tak znacznego dwa powiaty obejmującego przedsiębiorstwa, a jakiego czy to spółka wodna, czy też dotychczasowy prowizoryczny komitet mimo gorliwości i szczerych chęci wytworzyć nie zdoła.

W przewidywaniu tej ewentualności przedstawił nam już w 1885 r. (sprawozdaniem z dnia 20. Listopada 1885 L. 1441) Wydział powiatowy w Dąbrowie petycyę stron interesowanych wystosowaną do Wysokiego Sejmu o oddanie zarządu budowy Wydziałowi krajowemu oraz ogłoszenia regulacyi Nowego Brnia za przedsiębiorstwo krajowe.

Ponieważ podówczas od wejścia w życie odnośnej ustawy specyalnej zaledwie kilka miesięcy upłynęło a doświadczenia w tym czasie zebrane nie wykazały potrzeby zmiany tej ustawy ani co do postanowień finansowych, ani też co do sposobu przeprowadzenia regulacyi, nie uważaliśmy za stosowne przedkładać Wysokiemu Sejmowi jakiegokolwiek w tym kierunku wniosku, które też zapatrywanie nasze potwierdził Wysoki Sejm uchwałą z d. 21. Grudnia 1885 L. s. 678, przechodząc nad odnośną petycyą stron interesowanych do porządku dziennego.

Gdy jednak i w roku bieżącym tenże Wydział powiatowy Dąbrowski sprawozdaniem
Alegat 2. z dnia 28. Sierpnia 1888 L. 1499 przedstawił nam ponownie dołączoną ·/. petycyą 14 obszarów dworskich i 10 gmin do Wysokiego Sejmu o uznanie regulacyi Nowego Brnia za przedsiębiorstwo krajowe, a nadto przewodniczący spółki wodnej p. Jan br. Konopka relacyą z dnia 10. Września 1888 zwrócił naszą uwagę na potrzebę zmiany ustawy o regulacyi tej rzeki w tym kierunku, ażeby czas trwania robót został przedłużonym, gdyż w terminie przepisanym ustawą budowa nie może być wykończoną, widzieliśmy się obecnie spowodowanymi poddać rzecz ściślejszemu zbadaniu, czy przy dotychczasowym zarządzie możliwem jest należyte przeprowadzenie regulacyi i o ile przy ewentualnej zmianie terminu wykończenia robót należałoby zamieścić w mającej się wydać nowej ustawie postanowienia zabezpieczające punktualne a zarazem ekonomiczne wykonanie budowy.

Otóż jak ze wspomnianego zestawienia rachunków (Alegat 1) okazuje się, o ile rezultat budowy jest dotychczas niepokaźnym, o tyle z drugiej strony wydatki nieproduktywne przedstawiają zanadto wysokie sumy.

I tak, koszta administracyi, które przy podobnych budowlach nie powinny przenosić 7% kosztów robót, wynoszą dotychczas 13.312 zł. 29 ct., która to kwota ze względu na wykazane powyżej koszta (81.369 zł. 28 ct.) przedstawia 16·3% wydatku na właściwą budowę. Nadto koszta katastru konkurencyjnego, które n. p. przy regulacyi Gniłej Lipy wedle zamknięcia rachunków nie przedstawiają wcale osobnej pozycyi, gdyż odnośne czynności wykonane zostały przez kierownika technicznego w czasie budowy, a które przy innych przedsiębiorstwach krajowych przedstawiają wcale niski procent sum kosztorysowych, n. p. na Trześniówce 891 zł. 15 ct. (czyli 0·5% sumy kosztorysowej), a na Łęgu 1.663 zł. 46 ct. (czyli 0·68% sumy kosztorysowej) — dosięgają przy regulacyi Nowego Brnia wcale poważnej sumy 9.308 zł. 78 ct. czyli 2·18% sumy kosztorysowej, z czego wynika, że mimo wielkiej rozległości okręgu konkurencyjnego są za wielkie, a stosunkowo znacznie wyższe od podobnych wydatków przy krajowych przedsiębiorstwach.

Skoro tedy z dotychczasowej czteroletniej praktyki okazuje się, że nie tylko roboty nie mogą być przez tę spółkę wykonane w terminie oznaczonym ustawą, ale nadto administracya prowadzona przez spółkę niezmiernie obciąża strony interesowane, które wedle ustawy wyłącznie ponoszą koszta zarządu, postanowiliśmy w uwzględnieniu dwukrotnych już przedstawień Reprezentacyi powiatu Dąbrowskiego przedłożyć Wysokiemu Sejmowi wniosek na uznanie tej największej z dotychczas przez Wysoki Sejm uchwalonych robót melioracyjnych za przedsiębiorstwo krajowe przy równoczesnem przedłużeniu terminu ukończenia budowy do r. 1894.

W razie przyjęcia przez Wysoki Sejm tego naszego wniosku, należałoby podobnie jak przy innych przedsiębiorstwach krajowych utworzyć oddzielny fundusz regulacyjny, z którego byłyby pokryte nie tylko koszta właściwej budowy, obliczone na 425.481 zł., lecz także koszta przyszłego zarządu w kwocie okrągłej 25.000 zł. (około 7% kosztów budowy), oraz koszta katastru konkurencyjnego w kwocie okrągłej 9.309 zł., tak, iż całkowita suma kosztów regulacyi Nowego Brnia z dopływami z wyłączeniem jednak dotychczasowych kosztów administracyi i komisyj, któreby wyłącznie pokryli uczestnicy spółki, wynosiłaby **459.790** zł. (to jest 34.309 zł. po nad koszta właściwej budowy).

Stosownie do postanowień §§. 4 i 6 państwowej ustawy melioracyjnej, wedle których przy krajowych przedsiębiorstwach datek tak państwowy jak i stron prywatnych dosięgnąć może najwyżej 30% kosztów, musiałby w tym wypadku zasiłek krajowy być podwyższonym do 40% całkowitych kosztów regulacyi, tak, iż udział kraju w kosztach wynosiłby 183.916 zł. (40%), udział zaś państwowego funduszu melioracyjnego i spółki wodnej po 137.937 zł. (30%).

Gdy zaś wedle ustawy z 13. Maja 1885 Dz. ust. kraj. Nr. 34 zasiłek krajowy i państwowy ma wynosić po 127.644 zł. 30 ct. (30%), prestacye zaś uczestników spółki 170.192 zł. 40 ct. (40% oprócz kosztów zarządu), okazałoby się podwyższenie zasiłku krajowego o 56.271 zł. 70 ct., a zasiłku państwowego o 10.292 zł. 70 ct., natomiast zaś zniżenie datków konkurencyjnych o 32.255 zł. 40 ct. (oprócz kosztów zarządu).

Ponieważ wedle obowiązującej dziś ustawy fundusz krajowy i państwowy melioracyjny winien był już uiścić do r. 1888 cztery raty 30%-wego zasiłku w łącznej kwocie po 72.939 zł. 60 ct., spółka wodna zaś z tego samego tytułu sumę 97.252 zł. 80 ct. razem 243.132 zł., zatem uzupełnienie tych datków do przepisanego państwową ustawą melioracyjną udziału przedstawiałoby następne kwoty, któreby musiały być wpłacone do funduszu regulacyjnego:

1. ze strony funduszu krajowego	110.976 zł.	40 ct.
2. ze strony państwowego funduszu melioracyjnego . . .	64.997 „	40 „
3. ze strony spółki wodnej	40.684 „	20 „
razem .	216.658 zł.	— ct.
która to suma wraz z wypłaconymi dotąd datkami . . .	**243.132** „	— „
daje wykazaną powyżej całkowitą sumę kosztów regulacyi . .	**459.790** „	— „

W razie przedłużenia pierwotnego siedmioletniego okresu budowy o trzy lata, musiałyby powyższe datki być rozłożone na sześć równych rat rocznych (począwszy od r. 1889) i przedstawiałyby rocznie następujące kwoty:

1. ze strony kraju	18.496 zł.	07 ct.
2. ze strony państwa	10.832 „	90 „
3. ze strony spółki wodnej	6.780 „	70 „
razem rocznie	**36.109** zł.	**67** ct.

W ten sposób uiszczana dotychczas na cel regulacyi Nowego Brnia rata roczna z funduszu krajowego mimo ogólnego podwyższenia w skutek rozłożenia na dłuższy okres czasu nieznacznie się tylko podniesie, bo o kwotę 261 zł. 17 ct., rata państwowego funduszu melioracyjnego (mimo ogólnego podwyższenia udziału o 10.292 zł. 70 ct.) obniży się o kwotę 7.402 zł., a nie tylko spółka wodna, która pokryć musi dotychczasowe wysokie koszta zarządu i komisyj, znacznej dozna ulgi, lecz także należyte i ekonomiczne wykonanie robót zostanie zapewnionem.

Spodziewając się, że JE. Pan Minister rolnictwa nie odmówi podwyższenia zasiłku z państwowego funduszu melioracyjnego w wykazanej powyżej kwocie 10.292 zł. 70 ct., a oraz że Wysoki Sejm w interesie sprawy obchodzącej żywo 43 gmin i 39 obszarów dworskich w dwóch powiatach przychyli się do prośby Reprezentacyi powiatu Dąbrowskiego, poważamy się przedstawić Wysokiemu Sejmowi wniosek:

Alegat 3. Wysoki Sejm raczy uchwalić załączony ·/. projekt ustawy o wykończeniu regulacyi rzeki Nowego Brnia z dopływami.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z W. Ks. Krakowskiem.

Lwów dnia 26. Września 1888.

Marszałek krajowy:
Tarnowski w. r.

Sprawozdawca:
Wereszczyński w. r.
Członek Wydziału krajowego.

Alegat 1. do sprawozdania Wydziału krajowego LW. 40.880/88.

Zestawienie rachunków

Spółki wodnej dla regulacyi rzeki Nowego Brnia i dopływów

za czas od dnia 1. Lutego 1884 do 15. Września 1888.

Wyszczególnienie	zł.	ct.
Przychód.		
I. Subwencye Wys. Wydziału krajowego	72.858	47
II. „ c. k. Rządu	23.000	—
III. Datki konkurencyjne	2.693	80
IV. Pożyczka w Banku krajowym	25.000	—
V. Odsetki z rachunków bieżących i drobne przychody	1.535	37
Razem	**125.092**	**64**
Rozchód.		
I. Koszta zdjęć, uzupełnienie projektu c. k. inżyniera Heinricha	900	37
II. C. k. Rządowi zwrot kosztów za projekt „ „	1.771	24
III. Koszta katastru	9.308	78
IV. Koszta komisyi konkurencyjnej i inspekcyi robót	1.278	59
V. Koszta administracyi	13.312	29
VI. Odsetki od zaciągniętych pożyczek i koszta dokumentów prawnych	5.557	—
VII. Roboty ziemne	62.258	55
VIII. Ubezpieczenia	4.512	79
IX. Budowa objektów i przygotowanie materyałów do dalszej budowy	10.341	31
X. Wywłaszczenia gruntów i odszkodowania	3.522	31
XI. Konserwacya robót w czasie budowy	734	32
Saldo gotówki	11.595	9
Razem	**125.092**	**64**

Dąbrowa dnia 17. Września 1888.

Alegat 2. do sprawozdania Wydziału kraj. LW. kr. 40.880/88.

Odpis

petycyi 14 obszarów dworskich i 10 gmin wniesionej do Wys. Sejmu o uznanie regulacyi Nowego Brnia za przedsiębiorstwo krajowe.

Wysoki Sejmie!

Podpisani członkowie spółki wodnej zawiązanej 28. sierpnia 1888. dla regulacyi Nowego Brnia na podstawie ustawy krajowej z dnia 13. Maja 1885. udają się niniejszem do Wys. Sejmu z prośbą o uznanie powyższej regulacyi za przedsiębiorstwo krajowe.

Motywa, które skłaniają podpisanych do tej prośby są następujące:

I. Regulacya Nowego Brnia jest największą z obecnie prowadzonych robót melioracyjnych w kraju. Regulacya zaś ta korzysta mimo to mniej z subwencyi państwowej i krajowej niż mniejszych rozmiarów roboty j. t. regulacyi Kisieliny etc., które to roboty za przedsiębiorstwo krajowe uznane otrzymają tytułem subwencyi nie 60% ogólnych kosztów jak regulacya Nowego Brnia, ale 70% tychże kosztów. Przy regulacyi Kisieliny zapłacą interesowani 3·80 zł. z morga, zaś przy Nowym Brniu zwyż 7 zł.

II. Robota tych rozmiarów co regulacya Nowego Brnia, bo mająca na celu uregulowanie rzek i potoków razem przeszło 100 klm. długości, robota, która lata trwać będzie, powinna zdaniem podpisanych pod jednolitem a umiejętnem kierownictwem być prowadzoną, nie zaś przez Wydział Spółki z niefachowych ludzi złożony i który w ciągu robót kilkakrotnie co do osób zmienić się może. Ten zaś warunek jednolitego kierownictwa tylko przez objęcie tej regulacyi w bezpośredni zarząd Wys. Wydziału krajowego osiągniętym być może.

III. W skutek uznania regulacyi Nowego Brnia za przedsiębiorstwo krajowe zwiększyłaby się suma udzielić się mających subwencyi o 10% ogólnych kosztów wynoszących 425.000 zł. czyli o 42.500 zł. Kwota ta nie będzie tak wielkim dla funduszu krajowego ciężarem tembardziej, że w 7miu rocznych ratach byłaby wypłaconą. Dla interesowanych zaś w tej regulacyi, którzy mimo przyznanych im subwencyi nad miarę czują się obciążeni przypadającemi na nich datkami konkurencyjnemi, byłoby to powiększenie subwencyi prawdziwem dobrodziejstwem. W przekonaniu, że Wys. Sejm uzna słuszność powyższych motywów upraszają podpisani, Wys. Sejm raczy ustawę z dnia 13. Maja 1885 w tym kierunku zmienić, aby regulacya Nowego Brnia za przedsiębiorstwo krajowe uznaną została.

Następują podpisy 14 właścicieli obszarów dworskich i 10ciu gmin.

Przedłożenie Wydziału krajowego.

Ustawa

z dnia . . . . . o wykończeniu regulacyi rzeki Nowego Brnia z dopływami.

Za zgodą Sejmu krajowego Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem rozporządzam co następuje:

§. 1.

Regulacya rzeki Nowego Brnia z dopływami, która rozpoczętą została na podstawie ustawy z dnia 13. maja 1885 Dz. u. kraj. Nr. 34 przez przymusową Spółkę wodną jako przedsiębiorstwo subwencyonowane z funduszu krajowego, ma być wykończoną począwszy od r. 1889. w ciągu lat sześciu jako przedsiębiorstwo krajowe.

§. 2.

Za podstawę techniczną tej regulacyi służyć ma uzupełniony w r. 1887. przez krajowe bióro melioracyjne i zatwierdzony rozporządzeniem Ministerstwa rolnictwa z dnia 12. października 1887 L 9811 projekt rządowy z r. 1885, preliminujący koszta właściwej budowy na 425.481 zł., które z kosztami zarządu za czas w §. 1. wskazany, tudzież wydatkami wyłożonymi na sporządzenie katastru konkurencyjnego przedstawiają koszta całej regulacyi w sumie 459.790 zł.

Wydział krajowy jest jednak upoważnionym do poczynienia zmian w tym projekcie w porozumieniu z Administracyą Państwa w obrębie granic powyższej sumy kosztów budowy.

§. 3.

Koszta wykończenia budowy wraz z wydatkami na utrzymanie w czasie budowy, zarówno jak i koszta zarządu począwszy od r. 1889. wraz z wyłożonymi na sporządzenie katastru konkurencyjnego wydatkami w łącznej kwocie 34.309 zł. pokryte będą z mającego się w tym celu utworzyć funduszu regulacyjnego.

Do tego funduszu regulacyjnego wpłacone być mają przedewszystkiem przez Spółkę wodną zapadłe w myśl ustawy z d. 13. maja 1885 Dz. u. kraj. Nr. 34 pierwsze cztery raty zasiłków krajowych i państwowych oraz prestacyj uczestników Spółki wodnej za lata 1885 do 1888 w kwocie 243,132 zł. z potrąceniem wartości wykonanej dotychczas budowy, do której nie mogą być jednak wliczone mające się pokryć wyłącznie przez uczestników Spółki wodnej koszta zarządu i komisyj. Wartość ta wykonanych dotychczas robót ma być oznaczoną przez Komisyę kolaudacyjną złożoną z technika rządowego i krajowego oraz delegata Spółki co najwyżej według cen jednostkowych kosztorysu z r. 1887.

Do pokrycia pozostałej potrzeby w kwocie 216.658 zł. mają się przyczynić począwszy od r. 1889:

a) fundusz krajowy bezzwrotnym zasiłkiem w kwocie 110.976 zł. 40 ct. celem uzupełnienia uiszczonych już czterech rat do wysokości czterdziestu procent wskazanych powyżej kosztów całej regulacyi (459.790 zł.);

b) państwowy fundusz melioracyjny w myśl §. 6. ustępu 1. i §. 4. ustępu I. ustawy z d. 30 czerwca 1884 Dz. u. p. Nr. 116 bezzwrotnym zasiłkiem w kwocie 64.997 zł. 40 ct. celem uzupełnienia mających się uiścić w myśl ustawy z d. 13. maja 1885 Dz. u. kr. Nr. 34 czterech pierwszych rat zasiłków państwowych do wysokości trzydziestu procent kosztów regulacyi;

c) wreszcie Spółka wodna dla regulacyi rzeki Nowego Brnia z dopływami kwotą 40.684 zł. 20 ct. celem uzupełnienia mających się uiścić w myśl powołanej pod b) ustawy krajowej pierwszych czterech rat prestacyj do wysokości trzydziestu procent kosztów regulacyi, a to według miary ustanowionej w §§. 4 do 7 statutu Spółki.

§. 4.

Rozłożeniem i ściągnięciem datków stron interesowanych zajmie się zawiązana w myśl §. 1. ustawy z dnia 13. Maja 1885. Dz. u. kr. Nr. 34 spółka wodna dla regulacyi Brnia Nowego wraz z dopływami, której zakres działania w zastósowaniu do niniejszej ustawy określą dodatkowe postanowienia statutu mające się ułożyć przez władzę polityczną.

§. 5.

Wyszczególnione w §. 3. pod *a*, *b*, *c* zasiłki krajowe i państwowe oraz prestacye spółki wodnej mają być uiszczone do funduszu regulacyjnego, począwszy od r. 1889. w sześciu równych ratach rocznych z góry.

§. 6.

Dla utrzymania wykonanych robót regulacyjnych po skończeniu budowy ma być utworzony osobny fundusz.

Fundusz ten składać się będzie:

1. z kwoty osiągniętej ze sprzedaży uzyskanych przy regulacyi gruntów, jako kapitału zakładowego;

2. z odsetek tej kwoty, jakie narosną w czasie budowy;

3. z dochodów uzyskanych z wydzierżawienia wałów ochronnych.

Dalsze postanowienia co do rozkładu reszty kosztów na kraj i strony interesowane, ewentualnie utworzenia w tym celu jednej lub więcej spółek wodnych i innych zarządzeń potrzebnych dla konserwacyi budowli, wydane zostaną w drodze ustawodawstwa krajowego.

§. 7.

Wykonanie robót regulacyjnych i konserwacyjnych, począwszy od r. 1889., zarówno jak i zarząd funduszu regulacyjnego i konserwacyjnego obejmie Wydział krajowy.

Sposób wykonania przedsiębiorstwa i ostateczny kosztorys oznaczyć ma Wydział krajowy w porozumieniu z Namiestnictwem, któremu podobnie jak i Spółce wodnej dla regulacyi Brnia Nowego wraz z dopływami przyznanym będzie wpływ odpowiedni na tok spraw technicznych i ekonomicznych przedsiębiorstwa.

Bliższe szczegóły co do zakresu i sposobu wywierania tego wpływu, oraz co do ewentualnego bezpośredniego współdziałania rządowych organów technicznych, określi rozporządzenie wykonawcze, które ułoży Wydział krajowy wspólnie z Namiestnictwem z zastrzeżeniem zatwierdzenia przez właściwe Ministerstwa.

§. 8.

Sprzeczne z niniejszą ustawą postanowienia ustawy z dnia 13. Maja 1885. Dz. u. kraj. Nr. 34. tracą moc obowiązującą.

§. 9.

Wykonanie tej ustawy poruczam Moim Ministrom rolnictwa, skarbu i spraw wewnętrznych.

Aleg. 60.

Sprawozdanie

Komisyi gospodarstwa krajowego

o sprawozdaniu Wydziału krajowego w przedmiocie ustanowienia wędrownych nauczycieli rolnictwa.

Wysoki Sejmie!

Sprawa wędrownych nauczycieli rolnictwa dla ludu wiejskiego od dłuższego szeregu lat kraj nasz żywo interesuje. — Tak Wysoki Sejm jak Wydział krajowy i instytucye mające na celu podniesienie rolnictwa w kraju sprawę tę kilkakrotnie już podnosiły, wykazując jej doniosłość i korzyść dla podniesienia stanu gospodarstw włościańskich.

Komisya gospodarstwa krajowego w głównych tu tylko zarysach obecnie wnioski swe motywuje, przekonana będąc, iż w Wysokiej Izbie żądania jej pomyślnie załatwione zostaną.

Kto tylko kraj nasz zna, choć pobieżnie, przyznać musi z jednej strony, iż gospodarstwa rolne włościan naszych znajdują się obecnie w opłakanym stanie, a po drugie, że na włościanina naszego samem piśmiennictwem skutecznie działać nie można, najpierw, gdyż na nieszczęście oświata jeszcze zbyt małe postępy zrobiła, a powtóre, że z pewnem niedowierzaniem spogląda on na wszystkie nowe rady. Jeżeli co jeszcze najsilniej działać może i najprędzej trafia do przekonania, to żywe słowo, poparte przykładem, gdy to, co mu się zaleca, może on choć w przybliżeniu zaraz oczyma zobaczyć uskutecznione, i po empirycznej próbie pod sąd swój poddać, — łatwiej mu to wtedy pojąć, stąd też prędzej da się przekonać, prędzej da się nakłonić do porzucenia tego, co jego ojciec, dziadek i pradziadek robił, tej wiecznie powtarzanej maksymy, o którą się rozbijają nieraz najlepsze i najkorzystniejsze usiłowania i dążenia.

Zrozumiano to też już na całym zachodzie Europy — i śmiało powiedzieć można, że postęp a już nie rzadko i kwitnący stan gospodarstw włościańskich w innych krajach jak i w innych prowincyach naszej monarchii głównie przypisać należy użyciu wędrownych nauczycieli rolnictwa. — Aby jednak nauka ich skuteczną i płodną była, koniecznem jest, aby była przeprowadzona z pewnym naprzód już wytyczonym planem, by miała pewną ciągłość i łączność. Dla uzyskania zaś tego nieodzowni są stali nauczyciele; — wyręczanie się dorywczo uproszonymi ludźmi, choćby najbardziej fachowymi, nie może doprowadzić do pożądanego skutku. — Wysoka Izba i nasze instytucye z celem oświaty rolniczej tak też to pojmowały i od początku samego domagały się u c. k. Ministerstwa rolnictwa subsydyów na utworzenie takich stałych posad, zostających przytem pod ścisłym i umiejętnym nadzorem władz rządowych.

Uwagę Wydziału krajowego zwraca tu zarazem komisya gospodarstwa krajowego, iż pierwszorzędnej doniosłości będzie wybór osób na posady tych nauczycieli wędrownych, i że oprócz fachowego wykształcenia w gospodarstwie i zrozumienia co dla włościan jest rzeczywiście potrzebnem i mogącem korzyść przynieść, należy wielką wagę kłaść na moralną stronę użytych osób, na ich zapatrywania się i zasady co do religii, ustroju społeczeństwa i t. d.

Istnienie u nas instytucyi „Kółek rolniczych“, rozwijającej się tak skutecznie dla dobra kraju i mogącej już teraz wykazać się chlubnymi owocami swej pracy i zabiegów, — i w tej mierze nie może jak tylko być nader pomocnem i ułatwiającem rzecz, to też przeprowadzenie i wprowadzenie w życie działalności nauczycieli wędrownych, powinno pójść wspólnie z pracą „Kółek rolniczych“, jedno drugiemu torując drogę ku postępowi. — Na to zapatrywanie widocznie że i c. k. Ministeryum się zgadza, gdyż nie sprzeciwiło się w tym duchu powziętej ostatniej uchwale Wysokiej Izby z minionej kadencyi.

Obecny stan sprawy jest ten, iż gdy Wydział krajowy na mocy uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 4 Stycznia b. r. udał się z ponowną petycyą do c. k. Namiestnictwa z prośbą o dalsze zakomunikowanie tej uchwały, — reskryptem z dnia 21. Marca b. r. c. k. Ministeryum rolnictwa oznajmiło, że jest skłonne przyznać na wykonanie projektu ustanowienia dwóch stałych wędrownych nauczycieli rolnictwa w Galicyi, począwszy od roku 1890 na razie na lat 5. rocznie po 2.000 zł. w. a. pod warunkiem że:

1. Kraj wyznaczy na cel powyższy takąż samą dotacyę, na tenże okres czasu.

2. Wybór kandydatów na wędrownych nauczycieli rolnictwa zawisłym będzie od przyzwolenia c. k. Ministerstwa rolnictwa.

3. W instrukcyi dla wędrownych nauczycieli rolnictwa zastszeżonym będzie dla c. k. Ministerstwa rolnictwa odpowiedni wpływ na zakres i kierunek działalności tych nauczycieli.

Wydział krajowy w swem sprawozdaniu z dnia 28. Lipca b. r. idzie w myśl powyższego reskryptu, i wychodząc z zapatrywania, iż na razie nie ma widoku wyjednania korzystniejszej dla kraju decyzyi c. k. Rządu w tej sprawie, stawia wniosek, aby Wysoki Sejm zechciał zadość uczynić żądaniom c. k. Ministerstwa rolnictwa i uchwalił roczną dotacyę w kwocie 2.000 złr. na cel powyższy, zaczynając od roku 1890. — Z tem ostatniem, komisya gospodarstwa krajowego zgodzić się nie może, uważając bowiem rzecz za wielkiej wagi dla kraju nie chciałaby opóźniać wprowadzenia jej w życie, tem bardziej, że obsadzenie posady nauczyciela wędrownego, zdaniem Wydziału krajowego, nie napotka na trudności, gdyż w kraju naszym na odpowiednich siłach nie brak.

Komisya przeto wnosi, aby już od 1. Stycznia 1889. przeznaczyć kwotę 2.000 zł. na cel powyższy i wstawić ją w budżet krajowy tak, aby już na przyszły rok, choć jeszcze skromniejszemi siłami, zawsze już jednak rozpocząć można.

Nie zgadza się również komisya gospodarstwa krajowego ze zdaniem Wydziału krajowego, iż trzeba się zadowolnić tym tak skromnym datkiem c. k. Ministerstwa rolnictwa, gdyż „nie ma widoku wyjednania korzystniejszej dla kraju decyzyi c. k. Rządu“. — W rzeczach, które się krajowi słusznie należą, komisya gospodarstwa krajowego jest zdania, iż obowiązkiem jest Wydziału krajowego, nie zadowalniać się częściowem załatwieniem sprawy przez c. k. Rząd, tylko jak najenergiczniej domagać się sprawiedliwego i z dobrem kraju zgodnego przeprowadzenia rzeczy. — W tej też sprawie komisya gospodarstwa krajowego pozwala sobie Wydziałowi krajowemu przypomnieć co następuje:

W budżet państwowy od roku 1873. wstawiano na cel wędrownych nauczycieli rolnictwa po 10.000 zł., cyfra ta z biegiem lat wzrastała tak, iż w r. 1880. wynosiła już 17.000 zł. W r. 1881 c. k. Ministerstwo rolnictwa w preliminarz państwowego budżetu wstawiło kwotę 25.000 zł. na ten cel, motywując podwyższenie to o 8.000 zł.: „(preliminarz państwowy na r. 1881. stron. 39 Wanderunterricht)“ — iż jest ono niezbędnem, gdyż w Galicyi i Bukowinie

z powodu zamknięcia granicy, zamierzonem jest ustanowienie wędrownych nauczycieli, którzyby pouczali ludność rolniczą o zadaniu tejże w sprawie chowu bydła i uprawy roślin pastewnych". — Wysoka Rada państwa uchwaliła to podwyższenie i dotychczas corocznie te nadwyżki 8.000 zł. dla Galicyi i Bukowiny uchwala. Dotychczas jednak Galicya z tego nic nie otrzymała oprócz kilkuset zł. dawanych c. k. galic. Towarzystwu gospodarskiemu, gdy przy obecnej wysokości ogólnej tej dotacyi w kwocie 25.000 zł. należałaby się Galicyi słusznie jednaczwarta część tejże t. j. 6.000 zł. rocznie.

Wobec więc tego stanu rzeczy, zadowolenie się Wydziału krajowego 2.000 zł. z funduszu państwowego uważa komisya gospodarstwa krajowego za niesłuszne i sądzi koniecznem, aby Wydział krajowy robił dalsze kroki i starania u c. k. Rządu dla uzyskania wyższej, słusznie należącej się krajowi subwencyi.

Nie może też tu zataić komisya gospodarstwa krajowego żalu swego, że w sprawie tej dla kraju przeważnie rolniczego tak ważnej, a ważnej i dla siły podatkowej państwa, wobec trudnych i ciężkich warunków dla rolnictwa w ogóle, c. k. Rząd nie czuł się spowodowanym przyjść krajowi w pomoc w takiej mierze, jak tego wymaga potrzeba, mając nawet na cel ten fundusze przez Radę państwa już uchwalone i budżetem państwowym objęte.

Oprócz tego komisya gospodarstwa krajowego wychodząc z tego zapatrywania, że nieodzowną jest rzeczą dla jasności wykładów dla włościan i dla ułatwienia im zrozumienia a więc i korzystania z nauk im udzielanych, — danie sposobności nauczycielom jak najwięcej demonstracyjnie pouczać. A gdy jest to nieraz niemożliwem na rzeczywistych egzemplarzach i przykładach, przeto zdaniem komisyi należy upoważnić Wydział krajowy w tych wypadkach, gdy się konieczność pokaże, do sprawienia przedmiotów uzmysławiających naukę, jak n. p. małe modele z drzewa, rysunki dokładne i t. d., — preliminując na to jednorazową kwotę aż do wysokości 250 zł.

Wysoki Sejm raczy przeto uchwalić:

1. Sejm wyznacza z funduszu krajowego na zaprowadzenie nauczycieli wędrownych rolnictwa dla włościan rocznie po 2.000 zł. w. a. na lat sześć, począwszy od 1. Stycznia r. 1889. i upoważnia Wydział krajowy do zużycia powyższych dotacyj, pod warunkiem, że c. k. Rząd będzie udzielał ze skarbu państwa na tenże cel rocznie po 2.000 zł. w. a. przez przeciąg lat pięciu, począwszy od 1. Stycznia 1890. Upoważnia zarazem Wydział krajowy do użycia powyższej kwoty 2.000 zł. celem zamianowania jednego nauczyciela wędrownego już począwszy od 1. Stycznia roku 1889.

2. Poleca się Wydziałowi krajowemu, aby robił dalsze starania u c. k. Rządu celem uzyskania wyższych dotacyj, będących w słusznej proporcyi do funduszów państwowych, jakie państwo przeznacza dla innych prowincyj na cel powyższy.

3. Upoważnia się Wydział krajowy do sprawienia w razie potrzeby dla wędrownych nauczycieli przedmiotów demonstracyjnych, mających służyć dla uzmysłowienia wykładów, — i wyznacza się na ten cel kredyt Wydziałowi krajowemu jednorazowo w kwocie aż do 250 zł.

Przewodniczący:
Wodzicki. w. r.

Sprawozdawca:
Leon Sapieha. w. r.

Aleg. 61.

Sprawozdanie

komisyi szkolnej o wnioskach Wydziału krajowego co do zmiany niektórych postanowień ustawy „O stosunkach prawnych stanu nauczycielskiego w publicznych szkołach ludowych“, uchwalonej na posiedzeniu Wysokiego Sejmu z dnia 22. Grudnia 1887 roku.

Wysoki Sejmie!

Ustawa „O stosunkach prawnych stanu nauczycielskiego w publicznych szkołach ludowych“, którą Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 22. Grudnia 1887 uchwalił, nie otrzymała Najwyższej sankcyi.

Pan Minister wyznań i oświaty w reskrypcie z dnia 11. Sierpnia b. r. oświadcza, że w żadnym razie zasadnicze wątpliwości nie skłoniły c. k. Rządu do przedstawienia u Najwyższego Tronu wniosku na odmowę sankcyi uchwalonemu przez Sejm krajowy projektowi ustawy, gdyż myśl przewodnia zamierzonej reformy znajduje u c. k. Rządu poparcie, a tak zamiar polepszenia bytu materyalnego nauczycieli ludowych jak zapewnienie władzom szkolnym większej ingerencyi w mianowaniu nauczycieli i w przestrzeganiu karności tylko na poparcie administracyi szkolnej zasługują.

Powodem odmowy Najwyższej sankcyi były w tytule II. art. 15., a w tytule IV. art. 43., 45. i 51. projektu.

Art. 15. zawierający, według uchwalonego w roku zeszłym projektu do ustawy, postanowienia co do wynagrodzenia za udzielanie nauki religii w szkołach ludowych, uważa c. k. Rząd za sprzeczny z odnośnemi postanowieniami ustawodawstwa państwowego a nadto za zbyteczny, gdyż według ustawy państwowej z dnia 17. Czerwca 1888 Dz. p. p. Nr. 99 ma być wydana osobna ustawa krajowa normująca wynagrodzenie za udzielanie nauki religii w publicznych szkołach ludowych.

Z uwagi, że c. k. Rząd już w ciągu bieżącej sesyi wniósł projekt tej ustawy do Wysokiego Sejmu, przeto komisya szkolna zgodnie z wnioskiem Wydziału krajowego w art. 15. opuszcza wszelkie postanowienia zawarte w tymże artykule ustawy w roku zeszłym uchwalonej i zastępuje je zasadą, że udzielanie nauki religii w szkołach wydziałowych i wyższych klasach szkół ludowych pospolitych o czteru lub więcej klasach i wynagrodzenie za tę naukę unormowane zostanie osobną ustawą krajową.

Art. 44. zeszłorocznej ustawy zawiera postanowienie, że wdowy po nauczycielach, którzy dziesięciu lat nie wysłużyli, otrzymują jako odprawę czwartą część należytości, jakaby mężowi tytułem odprawy przypaść miała. Gdy zaś wysokość odprawy w projektowanej ustawie nie jest stale oznaczoną, lecz w każdym wypadku przez Radę szkolną krajową oznaczoną być ma aż do wysokości półtorarocznej płacy, przeto zdaniem Rządu, niema dla oznaczenia wysokości odprawy dla wdowy podstawy wskazanej w art. 43.

Dalej upatruje c. k. Rząd sprzeczność między art. 43. a art. 45, gdyż art. 43. przyznaje odprawę w ogóle sierotom pozostałym po nauczycielu bez matki, jeżeli ich ojciec umarł przed 10. rokiem służby, a według art. 45. mają do tego prawo tylko te sieroty, które nie skończyły lat dwudziestu; z drugiej zaś strony upatruje c. k. Rząd sprzeczność i w tem, że art. 45. przyznaje odprawę także takim pozostałym dzieciom, których matka żyje, lecz niema prawa do odprawy.

Komisya szkolna w myśl wniosku Wydziału krajowego dzieli art. 43. na dwie części, t. j. na art. 43. i 44., z których pierwszy zawiera ogólną zasadę, drugi zaś obejmuje wyłącznie przepisy o odprawie; również i dawny art. 45. obecnie podzielony dla jasności na dwa artykuły 46. i 47., z których pierwszy normuje dodatki na wychowanie, drugi pensye sierocińskie.

W artykułach tych mieści się postanowienie, że wdowa po nauczycielu, który zmarł nie wysłużywszy lat dziesięciu, otrzyma odprawę, którą Rada szkolna krajowa wyznaczy a która nie może przekraczać jednej czwartej części półtorarocznej należytości męża, obliczonej wedle art. 39. t. j. według ogólnej zasady emeryturę normującej.

Sierotom po nauczycielach w art. 46. i 47. wyznacza projekt Wydziału krajowego tak dodatek na wychowanie jak i pensyę sierocińską tylko do ukończenia lat dwudziestu.

Wydział krajowy przyjął nomenklaturę „pensyi wdowiej“ i „pensyi sierocińskiej“ zamiast „zaopatrzenia“, co komisya szkolna za zupełnie słuszne uważa.

Tym sposobem wszelkie wątpliwości w art. 43. i 45. przez c. k. Rząd podniesione usunięte zostaną.

Co do art. 51. zakwestyonował c. k. Rząd postanowienie, iż wkładki emerytalne mają być także wtenczas nauczycielowi zwrócone, gdy tenże przed upływem dziesiątego roku służby w drodze dyscyplinarnej z posady usunięty lub z zawodu nauczycielskiego wydalony zostanie.

Projekt ustawy nie przyznaje tego prawa nauczycielowi, który przed upływem dziesięciu lat służby dobrowolnie z posady ustąpi, ani też nauczycielowi, który po dłuższej niż dziesięcioletniej służbie w drodze dyscyplinarnej z posady uwolniony lub z zawodu nauczycielskiego usunięty zostanie. C. k. Rząd uważa te postanowienia za niesłuszne, gdyż nadają one nauczycielom w drodze dyscyplinarnej usuniętym takie prawa, których nie mają nauczyciele dobrowolnie z posady rezygnujący, — a dalej tworzą różnicę co do prawa do zwrotu wkładek emerytalnych między nauczycielem przed ukończeniem dziesięciu lat służby i po tym terminie w drodze dyscyplinarnej usuniętym.

Komisya ten zarzut c. k. Rządu za słuszny uznaje i dla tego w art. dawniej 51. teraz 53. nie przyznaje nauczycielowi w drodze dyscyplinarnej z posady uwolnionemu lub z zawodu nauczycielskiego usuniętemu żadnego prawa do zwrotu wkładek emerytalnych.

Oprócz zmian przez c. k. Rząd za niezbędne uznanych proponuje Wydział krajowy w ostatniej alinei art. dawniej 44. obecnie 45. zmianę co do praw wdowy po nauczycielu w razie jej powtórnego zamęścia i na wypadek powtórnego owdowienia.

Komisya szkolna przywraca jednak tekst projektu do ustawy w roku zeszłym uchwalonej jako jaśniejszy i przez c. k. Rząd nie kwestyonowany.

Komisya sądzi, iż zadaniem jej było projekt do ustawy w roku zeszłym uchwalony o tyle tylko rewizyi poddać, o ile to potrzebnem było dla usunięcia podniesionych przez c. k. Rząd zarzutów i wątpliwości. Wszelkie dalsze zmiany lub ponowne badanie zasad, na których projekt do ustawy jest oparty, uważa komisya za niewłaściwe wobec faktu, że projekt do ustawy przed kilkoma zaledwie miesiącami na wniosek tejże samej komisyi szkolnej po wyczerpującej dyskusyi uchwalony został.

Nakoniec komisya wyraża to przekonanie, iż należy zaniechać wszelkich zmian lub korektur, któreby mogły utrudnić lub choćby opóźnić wejście w życie ustawy, w której widzi ważny czynnik dalszego a pomyślnego rozwoju szkolnictwa ludowego.

Komisya szkolna wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić załączony projekt ustawy „O stosunkach prawnych stanu nauczycielskiego w publicznych szkołach ludowych“.

Lwów dnia 1. Października 1888.

Przewodniczący:
Czartoryski.

Sprawozdawca:
Stanisław Badeni.

Ustawa

z dnia . . . . . dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem

o stosunkach prawnych stanu nauczycielskiego w publicznych szkołach ludowych.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, postanawiam co następuje:

TYTUŁ I.
O mianowaniu nauczycieli.

Art. I.

Posady nauczycielskie w publicznych szkołach ludowych nadaje stale Rada szkolna krajowa, a to:

a) bezpośrednio, jeżeli posadę utrzymuje wyłącznie fundusz szkolny krajowy;

b) na podstawie prezenty udzielonej przez uprawnionych do jej udzielania (art. 2.);

c) we wszystkich innych przypadkach na podstawie terna przedstawionego przez Radę szkolną okręgową, która je ułoży po wysłuchaniu Rady szkolnej miejscowej.

Art. 2.

Jeżeli gmina, obszar dworski, powiat, korporacya, instytucya lub inna osoba prywatna utrzymuje szkołę wyłącznie własnym nakładem, służy prawo prezentowania nauczyciela w tejże szkole temu, kto ją utrzymuje.

Jeżeli gmina z obszarem dworskim, lub kilka gmin z jednym lub kilkoma obszarami dworskimi albo powiat wspólnie z gminami lub obszarami dworskimi, utrzymują szkołę wyłącznie własnym nakładem, natenczas prawo prezentowania nauczyciela służy im wspólnie. Gdyby jednozgodna prezenta nie została przedłożoną w terminie przepisanym, natenczas Rada szkolna okręgowa przedstawia Radzie szkolnej krajowej wszystkie odnośne propozycye wraz ze swoim wnioskiem.

Prawo prezentowania nauczyciela ma także gmina lub obszar dworski w tej szkole, w której uiszcza na płacę nauczycieli prestacyę w wysokości pokrywającej przynajmniej 75% wydatku na płacę nauczycieli, a prestacya ta jest przynajmniej dwa razy wyższą od tej prestacyi, którąby z mocy ustawy płacić miała.

Dawniejsze prawa prezentowania nauczycieli, pochodzące z czasów przed wejściem w życie ustawy z dnia 2. Maja 1873 (Nr. 251 Dz. u. kr.), a przyznane na podstawie aktów fundacyjnych osobom, które przyczyniły się do zakładowego majątku szkoły, albo też przynajmniej w $^1/_{10}$ części przyczyniają się stale do ogólnych rocznych wydatków na szkołę, pozostają nienaruszone.

Art. 3.

Skoro posada nauczycielska w publicznej szkole ludowej się opróżni, winna Rada szkolna miejscowa bezzwłocznie zawiadomić o tem Radę szkolną okręgową, która ogłosi konkurs najdalej do dni 14.

Obwieszczenie konkursu powinno być zamieszczone w dzienniku urzędowym.

W konkursie należy

a) wymienić miejsce i kategoryę posady, połączone z nią korzyści, nakoniec stopień wymaganego uzdolnienia, którego dowody wraz z podaniem mają być wniesione do Rady szkolnej okręgowej;

b) oznaczyć do wniesienia podań termin 6-tygodniowy, licząc od pierwszego umieszczenia konkursu w dzienniku urzędowym. Kandydaci będący już w służbie mają wnosić podania swoje za pośrednictwem swych przełożonych i tych Rad szkolnych okręgowych, pod których są zwierzchnictwem.

Podania spóźnione lub nieopatrzone w potrzebne dowody nie będą uwzględniane.

Art. 4.

Rada szkolna okręgowa odrzuca podania tych kandydatów, którzy skutkiem wyroku karnego są wykluczeni od wybieralności do reprezentacyi gminnej, oraz takich, na którychby ciążyły postępki niemoralne lub zdrożności, narażające mianowanego nauczyciela na usunięcie z posady.

Z reszty podań układa Rada szkolna okręgowa najdalej w 3 tygodnie po upływie terminu konkursowego listę kompetentów według formularza przepisanego przez Radę szkolną krajową i przesyła ją miejscowej Radzie szkolnej do zaopiniowania, zaś w wypadkach art. 2. mającym prawo prezentowania do prezenty; poczem przedkłada terno (względnie prezentę) wraz z wnioskiem swoim jako też z podaniami wszystkich kompetentów i dokumentami Radzie szkolnej krajowej.

Art. 5.

Rada szkolna miejscowa przedłożyć ma opinię, a uprawnieni do prezentowania prezentę najdalej do sześciu tygodni od dnia doręczenia im listy kompetentów okręgowej Radzie szkolnej.

W razie spóźnienia nieusprawiedliwionego ważnemi powodami, przedłoży krajowej Radzie szkolnej propozycyę terna okręgowa Rada szkolna, z pominięciem Rady szkolnej miejscowej, a względnie uprawnionych do prezentowania.

Art. 6.

Rada szkolna krajowa mianuje nauczyciela (art. 1. i 2.), wydaje mu patent nominacyjny, poleca, aby nowomianowany nauczyciel wykonał

przysięgę przed delegatem Rady szkolnej okręgowej według przepisanej roty, i zarządza wprowadzenie go do szkoły tudzież w używanie należącego mu się uposażenia.

Jeżeli Rada szkolna krajowa uzna, że kandydat prezentowany, a w razie terna przez Radę szkolną okręgową przedstawionego, żaden z przedstawionych nie jest odpowiedni, zwróci akta okręgowej Radzie szkolnej z przytoczeniem powodów, dla których patentu nominacyjnego odmawia i wezwie ją, aby zażądała innej prezenty, względnie ułożyła inne terno z pośród ubiegających się kandydatów.

Jeżeli powtórnie czy to ci sami, czy też inni na tę posadę nieodpowiedni zostaną przedstawieni albo prezentowani, Rada szkolna krajowa zamianuje jednego z kompetentów podług swojego wyboru.

Art. 7.

Jeżeli się na konkurs nie zgłosi trzech kandydatów odpowiadających jego warunkom, Rada szkolna okręgowa może nowy konkurs ogłosić, a obowiązaną jest uczynić to na żądanie uprawnionych do prezentowania. Dalszych obwieszczeń konkursu nie dopuszcza się.

Brak odpowiedniej liczby kandydatów na ułożenie terna nie przeszkadza propozycyi do nominacyi, względnie aktowi prezenty.

Art. 8.

W szkołach o dwóch lub więcej klasach postanawia Rada szkolna krajowa na wniosek Rady szkolnej okręgowej, który z nowomianowanych nauczycieli ma pełnić stale obowiązki kierownika szkoły.

Do zakresu działania Rady szkolnej krajowej należy także posuwanie nauczycieli na wyższe stopnie płacy w szkołach tej samej kategoryi.

Art. 9.

Każde mianowanie nauczyciela jakiejkolwiek kategoryi, dokonane w powyższy sposób, jest stałem. Stała nominacya nie wyklucza przecież możności przeniesienia ze względów służbowych na inną posadę, i to tak nauczyciela mianowanego z terna, jak mianowanego na podstawie prezenty, byleby przy tem, w razie, jeżeli to przeniesienie nie jest skutkiem jego winy (art. 23), nie ponosił uszczerbku w pobieranej przez niego płacy.

Nauczyciela przeniesionego z urzędu lub za karę nie można umieszczać na posadzie, której nadanie zależy od prezenty, chyba za zgodą tego, komu prawo prezentowania służy.

Nauczycielowi przeniesionemu ze względów służbowych należy się z funduszu szkolnego krajowego zwrot kosztów przeniesienia, których wysokość oznaczy Rada szkolna krajowa.

Rekurs lub przedstawienie przeciw przeniesieniu ze względu służbowych nie mają mocy odraczającej.

Art. 10.

Tymczasowe nadanie posad nauczycielskich, jako też wyznaczanie tymczasowych kierowników, należy do Rady szkolnej okręgowej.

Nauczyciele przedmiotów nadobowiązkowych i nauczycielek robót ręcznych mianuje także Rada szkolna okręgowa zarówno stale jako też pro-

wizorycznie, a to bądź wprost bądź na podstawie przedstawienia zastrzeżonego tym, którzy posady te z funduszów swych całkowicie utrzymują.

TYTUŁ II.

O płacach i innych służbowych korzyściach nauczycieli.

Art. 11.

a) Roczne płace nauczycieli publicznych szkół ludowych dzielą się na następujące klasy:

A) W szkołach pospolitych.

I. klasa we Lwowie i w Krakowie, w połowie posad 900 zł.; w drugiej połowie 800 zł.

II. klasa w gminach z ludnością ponad 10.000 — 600 zł.

III. klasa z ludnością od 6.000 do 10.000 — 500 zł.

IV. klasa z ludnością od 2.000 do 6.000

a) w gminach miejskich 450 zł.

b) w gminach wiejskich 400 zł.

V. klasa z ludnością niżej 2.000 — 300 zł.

B) W szkołach wydziałowych osobnych i w klasach szkół wydziałowych połączonych z pospolitemi:

I. klasa we Lwowie i Krakowie 900 zł.

II. klasa w gminach z ludnością po nad 10.000 — 800 zł.

III. klasa w gminach z ludnością od 6.000 do 10.000 — 700 zł.

IV. klasa w gminach z ludnością niżej 6.000 — 600 zł.

Podział ten uskutecznia Rada szkolna krajowa na podstawie urzędownie ogłoszonych rezultatów ostatniego spisu ludności i rewiduje go bezpośrednio po każdym ponownym spisie.

W miastach i miasteczkach pobiera nauczyciel w klasach drugiej, trzeciej, czwartej i piątej dodatek na mieszkanie wynoszący 10% stałej płacy, o ile nie jest uprawniony do żądania mieszkania, a względnie spłaty za mieszkanie.

b) Płaca młodszego nauczyciela wynosi 60% płacy starszego nauczyciela szkoły, przy której młodszy nauczyciel pełni służbę. W żadnym razie jednak nie może być niższą od 200 zł. rocznie.

Płacę młodszego nauczyciela, zawiadującego stale szkołą filialną, ustanawia się na 250 zł. rocznie.

Za podstawę do obliczenia płacy młodszego nauczyciela w szkołach pospolitych klasy pierwszej przyjmuje się płacę starszego nauczyciela w kwocie 800 zł.

c) Nauczyciel tymczasowo ustanowiony pobiera płacę nauczyciela stałego, którego miejsce zastępuje, jeżeli zaś ustanowiony jest na posadzie nadetatowej, w każdym razie płacę młodszego nauczyciela.

Art. 12.

Jeżeli w skutek niniejszej ustawy, albo w skutek rewizyi klas po spisie ludności nauczyciel w swoich poborach miałby ponosić uszczerbek,

zatrzymuje dotychczasowe pobory jako dodatek osobisty dopóty, póki na wyższą posadę przeniesiony nie zostanie.

Uwzględniając szczególne stosunki pojedynczych miejscowości, może Sejm krajowy uchwałą powziętą na propozycyę Wydziału krajowego, którą tenże przedłoży po porozumieniu się z Radą szkolną krajową, dla nauczycieli tychże miejscowości ustanowić dodatek miejscowy, do emerytury nie wliczalny.

Art. 13.

Oprócz płacy przyznaje Rada szkolna krajowa nauczycielom na przedstawienie Rady szkolnej okręgowej z funduszu szkolnego krajowego dodatek pięcioletni za każde pięć lat nienagannej i skutecznej służby, licząc od dnia stałej nominacyi przy publicznych szkołach ludowych.

Każdy dodatek pięcioletni, zarówno przyznany przed wejściem w życie niniejszej ustawy, jako też na przyszłość przyznać się mający, wynosi od wejścia w życie tej ustawy dla wszystkich nauczycieli szkół wydziałowych i pospolitych stale zamianowanych bez różnicy 50 zł. rocznie.

Przyznawanie dodatku pięcioletniego powtarza się tylko do lat trzydziestu służby na posadzie stałego nauczyciela.

Dodatek pięcioletni przyznany być może najwięcej razy pięć.

Jeżeli nauczyciel, przenosząc się do innej miejscowości, otrzyma posadę, do której przywiązaną jest płaca wyższa od jego płacy dotychczasowej, wówczas z uzyskanych poprzednio dodatków pięcioletnich potrąca mu się ta kwota, o którą płaca jego się podwyższyła. Zresztą uzyskanie wyższej posady nie wpływa na liczenie mu dalszych pięcioletnich dodatków.

Nauczycielom młodszym, mianowanym stale przed wejściem w życie niniejszej ustawy, pięciolecie liczyć należy od chwili, kiedy ustawa ta wejdzie w życie. Tylko u tych nauczycieli młodszych, którzy stale zawiadują szkołą filialną i którym prawo do pięciolecia przyznanem już było na mocy ustawy z dnia 2. Lutego 1885. (Dz. u. kr. Nr. 27), pierwsze pięciolecie liczy się od tego czasu, od którego owe prawo na mocy powyższej ustawy nabyli.

Nauczycielom mianowanym stale przed wejściem w życie ustawy z dnia 2. Maja 1873, Dz. u. kraj. Nr. 251, którzy otrzymali następnie stałe posady z płacą wymierzoną podług co tylko przytoczonej lub według niniejszej ustawy, należy się pierwszy dodatek pięcioletni dopiero z upływem piętnastego roku całej dotychczasowej służby, lub z upływem piątego roku stałej służby na nowym etacie.

Art. 14.

Za kierownictwo pobiera dyrektor szkoły wydziałowej, połączonej ze szkołą pospolitą, dodatek do płacy w kwocie 200 zł., dyrektor każdej osobnej szkoły wydziałowej, jako też nauczyciel kierujący szkołą ludową pospolitą, należący do I. lub II. klasy płacy, takiż dodatek w kwocie 100 zł., zaś nauczyciel kierujący z płacą III. lub następnych klas 50 zł. rocznie, jeżeli w szkole takiej oprócz niego ustanowiony jest przynajmniej jeszcze jeden nauczyciel etatowy.

Dodatek ten ma być uważany przy wymiarze emerytury tylko stałych dyrektorów, a względnie stałych nauczycieli kierujących, za część ich płacy.

Zastępcy dyrektora lub nauczyciela kierującego należy się remuneracya w wysokości dodatku za kierownictwo przywiązanego do tej posady, jeżeli zastępstwo trwa dłużej jak trzy miesiące.

Art. 15.

Udzielanie nauki religii w szkołach wydziałowych i wyższych klasach szkół ludowych pospolitych o czteru lub więcej klasach i wynagrodzenie za tę naukę, unormowane zostanie osobną ustawą krajową.

Art. 16.

Każdemu dyrektorowi, kierownikowi szkoły, tudzież nauczycielowi (także młodszemu nauczycielowi), który sam jeden w szkole naucza, należy się stosowne bezpłatne pomieszkanie ile możności w budynku szkolnym. W braku pomieszkania należy im się z funduszu szkolnego miejscowego wynagrodzenie, którego wysokość oznaczy Rada szkolna okręgowa w każdym szczególnym wypadku, porozumiawszy się z stronami obowiązanemi do dostarczenia pomieszkania nauczycielowi.

W gminach wiejskich należy wyznaczyć nauczycielowi kierującemu lub samoistnemu przynajmniej jeden morg ziemi ornej dla użytku własnego.

O ile tego gruntu gmina lub obszar dworski nie dostarczy dobrowolnie, pokryje fundusz szkolny miejscowy koszta wydzierżawienia gruntu dla nauczyciela.

Gdyby w pojedyńczych wypadkach dostarczenie lub wynajęcie ziemi ornej dla nauczyciela było niemożebnem, co przez Radę szkolną okręgową ma być stwierdzone, nie służy nauczycielowi prawo do żądania z tego tytułu żadnego odszkodowania lub wynagrodzenia.

Art. 17.

Nauczyciel pobiera $^1/_2$ % płacy miesięcznej za każdą godzinę nauki udzielanej po nad obowiązkowe 30 godzin tygodniowo z polecenia Rady szkolnej okręgowej, jeżeli nauka udzielana po nad obowiązek trwa najmniej przez jeden miesiąc.

Art. 18.

Nauczyciele przedmiotów nadobowiązkowych i nauczycielki robót ręcznych pobierają wynagrodzenie, którego wysokość oznaczy Rada szkolna krajowa na wniosek Rady szkolnej okręgowej w każdym poszczególnym wypadku, jeżeli nie ma na ten specyalnych funduszów.

Art. 19.

Do objęcia ubocznych zatrudnień potrzeba przyzwolenia Rady szkolnej krajowej, która w każdym wypadku zbada, czyli zajęcia te nie uwłaczają stanowisku nauczyciela i nie czynią uszczerbku jego obowiązkom szkolnym.

Pisarstwo pokątne, a niemniej udzielanie korepetycyj szkolnych, jest nauczycielom szkół ludowych bezwarunkowo wzbronione.

Art. 20.

Czysty dochód z pól ornych, łąk, pastwisk i innych gruntów, przydanych do użytku nauczycielowi, wykazany według zasad katastralnych, wlicza się po strąceniu podatku gruntowego wraz z dodatkami do płacy nauczyciela.

Art. 21.

Płace i dodatki dyrektorów i nauczycieli stale zamianowanych, tudzież emerytury mają być wypłacane miesięcznie z góry.

Art. 22.

Powyższe postanowienia o płacach nauczycieli tyczą się także nauczycielek.

TYTUŁ III.

O karach dyscyplinarnych i wydaleniu ze służby.

Art. 23.

Za drobne przewinienia upomni nauczyciela sam kierownik szkoły, a w razie potrzeby Rada szkolna okręgowa, przyczem należy mu wskazać następstwa, na jakieby się naraził powtórnem przewinieniem.

Zachowanie się zaś nauczyciela w szkole sprzeczne z jego obowiązkiem, tudzież zachowanie się jego po za szkołą, uwłaczające powadze stanu i udaremniające jego działanie jako wychowawcy i nauczyciela, pociągnie za sobą zastosowanie środków dyscyplinarnych, które należy zarządzić bez względu na możliwe dochodzenie sądowo-karne.

Art. 24.

Kary dyscyplinarne są następujące:

a) nagana:

b) chwilowe lub stałe odjęcie przyznanego już dodatku pięcioletniego;

c) odjęcie kierownictwa szkoły, przeniesienie na inną posadę z tą samą lub niższą płacą, lub przeniesienie starszego nauczyciela na posadę młodszego nauczyciela;

d) utrata posady z pozostawieniem prawa do ubiegania się o inną posadę;

e) wydalenie z publicznego zawodu nauczycielskiego.

Art. 25.

Naganę należy udzielać na piśmie z zagrożeniem użycia surowszych środków w razie ponownego przewinienia.

Każda udzielona nagana odracza przyznanie pięcioletniego dodatku o trzy lata; pod innymi względami zaś po upływie trzech lat dobrego zachowania się nauczyciela traci dana mu nagana swoje znaczenie.

Art. 26.

W razie odjęcia kierownictwa lub przeniesienia za karę na inną posadę, należy oznaczyć w orzeczeniu stopień, jaki ma zająć skazany w etacie szkoły, do której go przeniesiono.

Kara tego rodzaju odracza przyznanie dodatku pięcioletniego o lat pięć.

Art. 27.

W każdej sprawie dyscyplinarnej Rada szkolna okręgowa zbada istotę czynu bądź z własnej inicyatywy, bądź na żądanie Rady szkolnej miejscowej, bądź z polecenia Rady szkolnej krajowej. Tego samego dopełnić może komisya śledcza, przez Radę szkolną krajową wydelegowana. Sprawdzoną istotę czynu należy przedstawić obżałowanemu i usprawiedliwienie się jego zapisać do protokołu, lub gdyby je wniósł na piśmie załączyć do aktów.

Jeśli usprawiedliwienie to będzie uznane dostatecznem, należy uwiadomić go na piśmie, że jest niewinnym zarzuconego mu przestępstwa.

Art. 28.

W sprawach dyscyplinarnych dyrektorów stałych lub tymczasowych, jako też stałych nauczycieli, tudzież o wydaleniu z publicznego zawodu nauczycielskiego w każdym razie orzeka Rada szkolna krajowa.

Sprawy dyscyplinarne nauczycieli tymczasowych należą do Rad szkolnych okręgowych, które mogą zastosowywać kary powyżej wymienione pod lit. *a*, *c*, *d*.

Art. 29.

Rada szkolna krajowa po przeprowadzonem śledztwie orzec może karę dyscyplinarną wyższą, choć pierwej nauczyciel karą niższą karany nie był.

Nauczyciel dopuszczający się czynów, wywołujących publiczne zgorszenie, może być wydalony ze służby, chociaż poprzednio dyscyplinarnie nie był karany.

Na wydalenie ze służby w innych wypadkach skazać można tylko nauczyciela, który mimo poprzedniego w drodze dyscyplinarnej ukarania zachowaniem się swojem na nową karę dyscyplinarną zasłużył.

Art. 30.

Nauczyciela, skazanego sądownie na karę, połączoną z utratą prawa obieralności do Reprezentacyi gminnej, wydali Rada szkolna krajowa ze służby bez śledztwa dyscyplinarnego.

Art. 31.

Jeżeli przeciw nauczycielowi wytoczone zostało śledztwo o zbrodnię lub przestępstwo hańbiące, odejmie mu Rada szkolna okręgowa na czas śledztwa urzędowanie i płacę.

To samo może Rada szkolna okręgowa zarządzić w razie śledztwa dyscyplinarnego, jeśliby wymagała tego powaga stanu nauczycielskiego lub dobro szkoły.

O odjęciu nauczycielowi stałemu urzędowania i płacy zawiadamia Rada szkolna okręgowa natychmiast Radę szkolną krajową, która może odjęcie urzędowania i płacy zatwierdzić lub znieść.

Rekurs przeciw uchwale Rady szkolnej okręgowej lub krajowej, którą na czas śledztwa sądowego lub dyscyplinarnego odjęto nauczycielowi urzędowanie i płacę, nie ma mocy odraczającej.

Art. 32.

W ciągu takiego odjęcia urzędowania wyznacza się nauczycielowi na utrzymanie $^1/_3$ do $^2/_3$ płacy przedtem pobieranej, przyczem należy uwzględnić stosunki jego rodzinne i lata służby.

Uniewinnionemu należy zwrócić całą niewypłaconą należytość.

Art. 33.

O każdem wydaleniu ze służby (art. 24. lit. *e)* należy donieść Ministrowi wyznań i oświecenia celem uwiadomienia o tem władz innych krajów reprezentowanych w Radzie państwa.

TYTUŁ IV.

O przenoszeniu w stan spoczynku i zaopatrywaniu wdów i sierót po nauczycielach.

Art. 34.

Nauczyciela, który dla podeszłego wieku, ciężkich ułomności fizycznych lub umysłowych, stwierdzonej niezdatności lub też z innych powodów ważnych okaże się niezdolnym do dalszego pełnienia swych obowiązków, przenosi Rada szkolna krajowa w stan spoczynku.

Art. 35.

Po czterdziestoletniej służbie nie można żadnemu nauczycielowi odmówić stałego przeniesienia w stan spoczynku.

Dobrowolne zrzeczenie się posady lub samowolne jej opuszczenie, utrata posady lub wydalenie ze służby (Art. 24. lit. *d, e)* pozbawia prawa do emerytury jako też do odprawy. Dopóki trwa śledztwo dyscyplinarne przeciw nauczycielowi nie może tenże zrzekać się posady.

Art. 36.

Do zawarcia ślubów małżeńskich przez nauczycielkę w ogóle i przez nauczyciela nie mającego stałej posady, potrzeba przyzwolenia Rady szkolnej okręgowej. Śluby zawarte bez takiego przyzwolenia uważane będą za dobrowolne zrzeczenie się posady.

Art. 37.

Tylko z końcem kursu lub roku szkolnego można dobrowolnie zrzec się posady albo przejść w stan spoczynku.

Rada szkolna krajowa w poszczególnych wypadkach może pozwolić na wyjątek od tego postanowienia.

Równocześnie ma się odbyć oddanie budynków i gruntów należących do uposażenia szkoły.

Co do pożytków niezebranych z pól i ogrodów, należy postąpić jak w razie śmierci nauczyciela (art. 48.).

Art. 38.

Stale zamianowani nauczyciele i nauczycielki wszelkich kategoryj mają prawo do emerytury, a wdowy i sieroty po takich nauczycielach prawo do zaopatrzenia.

Art. 39.

Wymiar emerytury zależy od wysokości płacy i od lat służby.

Co się tyczy pierwszej, będzie podstawą wymiaru płaca ze wszystkimi dodatkami pięcioletnimi, jako też z dodatkami za kierownictwo (Art. 14.), które nauczyciel pobiera w chwili przeniesienia w stan spoczynku. Co się tyczy drugich, policzy mu się wszystkie lata spędzone przy szkołach etatowych, począwszy od pierwszego choćby tymczasowego mianowania po uzyskaniu przepisanej kwalifikacyi nauczycielskiej.

Przerwa w służbie, która zaszła bez winy nauczyciela, nie pozbawia go prawa policzenia wszystkich lat wysłużonych.

Art. 40.

Stały nauczyciel, który nie wysłużył jeszcze lat dziesięciu, nie ma prawa do emerytury. Przy uwolnieniu od służby otrzyma on stosowną odprawę, którą Rada szkolna krajowa wyznaczy, a która nie może przekraczać półtorarocznej należytości, obliczonej według artykułu poprzedniego.

Po wysłużonych dziesięciu latach dostaje emeryt „$^{10}/_{40}$“ części, a za każdy rok dalszy jeszcze „$^{1}/_{40}$“ część należytości obliczonej jak wyżej.

Nauczyciel stały, który w czasie służby stracił wzrok lub zmysły, tudzież nauczyciel, który z powodu wykonywania obowiązków nauczycielskich stał się zupełnie nieudolnym do pełnienia służby, otrzyma „$^{10}/_{40}$“ pobieranej płacy jako emeryturę, chociaż dziesięciu lat nie wysłużył.

Art. 41.

Przeniesienie w stan spoczynku jest albo stałe albo czasowe. W ostatnim razie, jeżeli przyczyna, dla której przeniesienie to nastąpiło, została uchylona, powinien ten, którego to dotyczy, na wezwanie Rady szkolnej krajowej albo wstąpić na nowo do służby szkolnej, albo też zrzec się emerytury.

Art. 42.

Nauczyciel, któryby po otrzymanej odprawie powrócił do służby przed upływem półtora roku, winien będzie zwrócić taką część odprawy, jakaby na resztę tego czasu przypadała.

Art. 43.

Wdowy i sieroty po stałych nauczycielach wszelkich kategoryj mają tylko wtedy prawo do zaopatrzenia, jeżeli ich mężowie i ojcowie mieli prawo do emerytury.

Art. 44.

Wdowy po nauczycielach, którzy nie wysłużyli jeszcze lat dziesięciu, otrzymają stosowną odprawę, którą Rada szkolna krajowa wyznaczy, a która nie może przekraczać jednej czwartej części półtorarocznej należytości męża, obliczonej według art. 39.

Taka sama odprawa należy się sierotom niżej lat dwudziestu życia po nauczycielach, którzy nie wysłużyli lat dziesięciu.

Jeżeli prócz wdowy pozostało potomstwo niżej lat dwudziestu życia, otrzyma wdowa dla tego potomstwa jako odprawę połowę należytości, którą sama tytułem odprawy otrzymała.

Art. 45.

Wdowie po nauczycielu, który służył lat dziesięć albo więcej, należy się stała roczna pensya wdowia, wynosząca jednę trzecią część ostatniej płacy rocznej zmarłego nauczyciela, o ile się ona miała liczyć przy wymiarze emerytury.

W tej samej wysokości otrzyma pensyę wdowa po nauczycielu zmarłym w stanie spoczynku, jeżeli jego emerytura przynajmniej tyle wynosiła, w przeciwnym razie otrzyma wdowa pensyę równającą się emeryturze zmarłego męża.

Jeżeli jednak małżeństwo było zawarte już po przeniesieniu nauczyciela w stan spoczynku, lub jeżeli z winy żony nastąpiła separacya sądowa od stołu i łoża lub nastąpił rozwód, w takim razie wdowa a względnie rozwiedziona żona po zmarłym nauczycielu nie ma prawa do pensyi wdowiej ani do odprawy.

Z chwilą zawarcia ponownego małżeństwa wypłata pensyi wdowiej ustaje. Wdowa jednak ma prawo albo żądać tytułem odprawy wypłacenia dwuletniej pensyi wdowiej, którą przed powtórnem zamężciem pobierała, albo zastrzedz sobie tę samą pensyę wdowią na wypadek powtórnego owdowienia.

Art. 46.

Wdowa po nauczycielu zmarłym w czynnej służbie, mająca prawo do pensyi wdowiej (Art. 45), otrzyma na każde po zmarłym mężu pozostałe dziecko dodatek na wychowanie, który tak należy wymierzyć, aby zaopatrzenie wdowy wraz z wszystkimi dodatkami nie przewyższało połowy ostatniej płacy męża.

Pensya wdowy po nauczycielu emerytowanym wraz z dodatkami na wychowanie nie może być w żadnym razie wyższą od kwoty emerytalnej, jaką pobierał zmarły w stanie spoczynku nauczyciel.

Wysokość dodatku na wychowanie każdego dziecka oznacza Rada szkolna krajowa.

Dodatek na wychowanie ustaje, gdy dziecko ukończy lat dwadzieścia lub uzyska inne utrzymanie.

Art. 47.

Jeżeli żona zmarłego nauczyciela także już nie żyje lub nie ma prawa do pensyi wdowiej, (Art. 45), wówczas należy się dzieciom zmarłego, które nie skończyły jeszcze lat dwudziestu i nie mają innego utrzymania, pensya sierocińska, wynosząca dla wszystkich dzieci razem corocznie jednę szóstą część ostatniej płacy ojca.

Wypłata tej pensyi ustaje wtedy dopiero, gdy już nie ma ani jednego dziecka, które nie skończyło lat dwudziestu.

Powyższe postanowienia stosują się i do sierót po nauczycielce, mającej prawo do emerytury.

Art. 48.

Wdowy i sieroty po nauczycielu zmarłym w czynnej służbie zatrzymują przez kwartał jeszcze pomieszkanie jego lub dostają kwartalną ratę pobieranego przezeń wynagrodzenia za pomieszkanie.

Jeżeli do uposażenia szkoły należą grunta, dostają się pożytki z nich spadkobiercom zmarłego w czynnej służbie nauczyciela wtedy jedynie, gdy śmierć zaszła między 1. Czerwca a 31. Października.

W każdym innym razie należy im się tylko zwrot wydatków poniesionych dla osiągnięcia owych pożytków.

Art. 49.

Jeżeli spadek nie wystarcza na opędzenie kosztów choroby i pogrzebu, należy się wdowie a w braku tejże dzieciom $^1/_4$ część onej płacy jako kwartał pozgonny.

Art. 50.

Nauczyciele, którzy po przeistoczeniu szkół dawniejszych w etatowe przeszli lub przejdą na nowy etat, uważani będą pod względem prawa emerytury i zaopatrzenia ich wdów i sierót z funduszu emerytalnego tak zupełnie, jak gdyby byli od razu na tym etacie służbę swoją rozpoczęli.

Zapłacić jednakże mają funduszowi owemu jednorazową kwotę równającą się dwom procentom od każdorazowej płacy przez wszystkie te lata poprzedniej służby nauczycielskiej, które do emerytury policzone zostały.

Spłata tej kwoty uiszczoną być może ratami za przyzwoleniem Rady szkolnej krajowej.

Art. 51.

Nauczyciele, którzy z powodu przeistoczenia dawniejszych szkół w etatowe utracą swe posady a w nowym etacie stałej posady nie otrzymają, mają prawo do emerytury z funduszu szkolnego krajowego pod tymi samymi warunkami, jak nauczyciele na etat przeniesieni, z tą jednak różnicą, że za podstawę wymiaru służyć ma płaca, którą pobierali w ostatnim roku jako stale umieszczeni nauczyciele.

Wdowy i sieroty pobierać będą takie jedynie zapomogi, jakie im się należą według ustaw lub przepisów dawniej obowiązujących.

Art. 52.

Na pokrycie wydatków wypływających z tytułu IV. niniejszej ustawy służy osobny krajowy fundusz szkolny emerytalny, do którego wpływają:

a) dochody majątku zakładowego;

b) stały corocznie udzielany datek z funduszu szkolnego krajowego;

c) zapisy i darowizny na ten cel przeznaczone;

d) interkalarya od opróżnionych posad, o ile nie przypadną spadkobiercom zmarłego dyrektora, starszego nauczyciela lub nauczyciela w ogóle albo też nie zostaną użyte na wynagrodzenie dla zastępcy nauczyciela, jednak nie dłużej, jak przez trzy miesiące od dnia opróżnienia posady nauczyciela;

e) spłaty kwot dwuprocentowych powyżej oznaczonych w artykule 49;

f) stałe wkładki samych nauczycieli, które w pierwszym roku po zamianowaniu wynoszą 10% pobieranej przez nich płacy, a przy każdem podwyższeniu tejże 10% od nadwyżki, oprócz tego corocznie 2% od rocznej płacy;

g) dodatek z funduszu krajowego, o ile wpływy z powyższych źródeł nie starczą na pokrycie rocznych wydatków.

Po 40-letniej służbie ustaje obowiązek uiszczania opłat pod lit. *f)* wymienionych.

Art. 53.

Jeżeli nauczyciel przed skończeniem lat 10 służby dającej prawo do emerytury umrze, lub otrzyma odprawę, należy jemu lub spadkobiercom jego zwrócić wkładki, jakie do funduszu emerytalnego uiścił.

Art. 54.

Zarząd funduszu emerytalnego należy do Rady szkolnej krajowej, która wyda szczegółowe instrukcye o poborze należytości funduszu tego i o ich obrocie.

Rada szkolna krajowa winna zbierającym się co sześć lat krajowym konferencyom nauczycielskim przedkładać wykaz stanu majątkowego i obrotu funduszu emerytalnego i ogłaszać co rok zamknięcie rachunków.

Rada szkolna krajowa przeszle co roku szczegółowe zamknięcie rachunków funduszu emerytalnego wraz z objaśnieniami Wydziałowi krajowemu, który je sprawdzi i wraz ze swemi uwagami Sejmowi krajowemu przedłoży.

Udzielenie absolutoryum z rachunków funduszu emerytalnego należy do Sejmu krajowego.

Art. 55.

Miasta rządzące się własnym statutem mogą zaprowadzić u siebie swój własny fundusz szkolny emerytalny; mają jednak przy wymierzaniu odpraw i emerytur nauczycieli, jako też zaopatrzeń pozostałych po nich wdów i sierót postępować w myśl artykułów powyższych.

W takim razie wpływy w art. 52 od *c)* do *f)* wymienione, mają wpływać do ich własnej kasy, zarząd należy do magistratu, a udzielenie absolutoryum do Rady miejskiej.

Art. 56.

Dochody funduszu emerytalnego należy przedewszystkiem obracać na wydatki bieżące, do których fundusz ten w myśl niniejszej ustawy jest obowiązany; resztę kapitalizować i wcielać do majątku zakładowego.

Art. 57.

Z wejściem w wykonanie niniejszej ustawy tracą moc obowiązującą wszystkie dotychczasowe ustawy i rozporządzenia odnoszące się do przedmiotów, objętych tą ustawą.

Art. 58.

Wykonanie tej ustawy polecam Ministrowi wyznań i oświecenia.

Aleg. 62.

Wniosek.

Według wiadomości nadesłanych w drodze telegraficznej, zniszczył pożar na dniu 4. Października b. r. w mieście Sołotwina powiatu Bohorodczańskiego około 200 domów, a wśród tych łacińską plebanię i cały rynek.

Kilkaset rodzin pozostało bez chleba i dachu.

Zważywszy te okoliczności

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

„Pogorzelcom miasta Sołotwiny w powiecie Bohorodczańskim, udziela Sejm bezzwrotną zapomogę w kwocie 600 złr.“

Wnioskodawca:
Kornel Strasser.

Płaziński, Kuczkowski, Moysa, Romańczuk, Bartoszewski, Antoniewicz, Romanowicz, Gniewosz, K. Badeni, Z. Dembowski, Brykczyński, Issakowicz, Kapri, Mazaraki, Mieroszowski.

Aleg. 63.

Wniosek.

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

„Dotkniętym pożarem w dniu 3. b. m. mieszkańcom gminy Bobrowniki w powiecie Tarnowskim, udziela się z funduszu krajowego zapomogę w kwocie 300 złr. w. a.“

Lwów dnia 5. Października 1888.

J. Męciński,
wnioskodawca.

Płaziński, Popiel, Ant. Wrotnowski, Tad. Langie, M. Rey, Skrzyński, Gross, K. Badeni, S. Badeni, Dembowski, Romer, Skałkowski, Rybicki, Madejski, Sanguszko, Brykczyński.

Aleg. 64.

Sprawozdanie

z petycyi Zwierzchności gminy Ciche, powiatu Nowotarskiego, o przyjęcie sumy 252 zł. w. a. za utrzymanie Józefa Dragosza w peszteńskim komunalnym domu ubogich, a przez gminę Ciche uiścić się mającą, w drodze łaski na fundusz krajowy.

Wysoki Sejmie!

Oniemal pół wieku dochodzi, gdy Maciej Dragosz, 8 letni, naturalny syn włościanki Teresy Dragosz, przynależny do gminy Ciche, małej górskiej wioski w Tatrach, powiatu Nowotarskiego, wyszedł do sąsiednich Węgier, a osiadłszy w Peszcie, po osiągnięciu lat popisowych, tamże do jednego z węgierskich pułków zaasenterowany został. Wysłużywszy lat 12 w tym pułku, nie wrócił wcale do Galicyi, do rodzinnej wioski swojej, ale znów stale zamieszkał w Peszcie, a ożeniwszy się z Węgierką, zmarł później w 50tym roku życia swego, pozostawiwszy tam bez zasobów ślubnego syna, Józefa Dragosza, w Peszcie urodzonego.

Magistrat peszteński utrzymując dłuższy czas Józefa Dragosza w domu ubogich, zażądał w roku 1883. zwrotu kosztów za wyżywienie tegoż w kwocie 252 zł. w. a. od gminy Ciche, a to na podstawie orzeczenia c. k. Starostwa w Nowym Targu z dnia 4. Grudnia 1883. l. 9.893 zatwierdzonego decyzyą Wysokiego c. k. Namiestnictwa z dnia 5. Lutego 1887. l. 828, mocą której przyznane zostało Maciejowi Dragosz, a w dalszym ciągu ślubnemu synowi jego Józefowi Dragosz, jak powyżej nadmieniono, w Peszcie urodzonemu i nigdy w kraju niebyłemu, prawo przynależności do gminy Ciche, z głowy babki a matki naturalnego syna Macieja, Teresy Dragosz, już także od trzydziestu kilku lat niebędącej w Cichem, w skutek czego też nakazano Zwierzchności gminy Ciche zapłacić 252 zł. w. a. w nieprzekraczalnym terminie dni 30stu z funduszów gminnych. Atoli mała i uboga górska gmina Ciche, w Tatrach położona, nie posiada nietylko żadnego majątku, ale co gorsze, jeszcze za rok zeszły pozostaje w deficycie z kwotą 225 zł. w. a., gdyż w budżecie na rok 1887. preliminowano w rubryce nieodzownych wydatków kwotę 600 zł. w. a., a gmina rozporządza tylko łącznym dochodem 375 zł. w. a. i już pokrycie tego deficytu wymaga ze strony gminy wielkich ofiar, bo nałożenie blisko 60 procent dodatku do podatku; w obec więc tak ciężkich warunków bytu, jest dla gminy Ciche uiszczenie kwoty 252 zł. z terminem 30stu dniowym, za całkiem niespodziany i nadzwyczajny wydatek, to jest kosztów utrzymania Józefa Dragosza z własnych funduszów wręcz niemożliwe, dla tego też Zwierzchność gminy Ciche widzi się być poniekąd zmuszoną prosić, aby Wysoki Sejm raczył w drodze łaski przyjąć wyżwymienioną kwotę na fundusz krajowy, a na poparcie prośby

tej przedkłada równocześnie odezwę c. k. Starostwa z dnia 13. Maja 1887. l. 5.311 stwierdzającą ubóstwo gminy Ciche i konkomitacyę Wydziału Rady powiatowej Nowotargskiej z dnia 24. Września r. b. l. 1.761, polecającą gorącemi słowy łasce Wysokiego Sejmu.

Komisya petycyjna z uwagi, że przytoczone przez Zwierzchność gm. Ciche fakta są zgodne z prawdziwym stanem rzeczy, głównie zaś ubóstwo gminy i niedobór do preliminowanego budżetu z roku zeszłego, odezwą c. k. Starostwa z dnia 13. Maja 1887. L. 5.311 jako też konkomitacyą Wydziału Rady pow. N. Tarskiej z dnia 24. Września r. b. L. 1.761 dostatecznie udowodnione, — niemniej z uwagi, że prawomocnem orzeczeniem c. k. Starostwa z dnia 4. Grudnia 1883. r. jest gm. Ciche zmuszona w nader krótkim czasie, bo w terminie 30-tu dniowym zapłacić tak na jej stosunki majątkowe wielką sumę w kwocie 252 złr. w. a. naco nie posiada obecnie żadnych funduszów, ani też niema nadziei kiedykolwiek później takowe uzyskać, gdyż jak powszechnie wiadomo, w ogóle mieszkańcy wiosek podtatrzańskich stanowią raczej wielką kolonię wyrobników, niewyżywiających się produktami własnej roli o skalistej i zimnej glebie, ale szukających skromnej sustentacyi w uczciwym dziennym zarobku, w całem państwie Austryackiem, a nawet za granicą, szczególnie podczas żniwa z kosą lub sierpem w rękach, przymusowe więc i natychmiastowe uiszczenie od razu całej kwoty mogłoby spowodować zachwianie i tak nędznej egzystencyi małej górskiej gminy, równającej się prawie klęsce elementarnej, które to wypadki zazwyczaj uwzględnia Wysoki Sejm udzielaniem doraźnej pomocy; ostatecznie także z uwagi tej, że gm. Ciche bez własnego zawinienia nadspodziewanie popadła w krytyczne położenie płacenia bezzwłocznie jak dla biednej górskiej gminy ogromnej sumy, za zupełnie obcego człowieka, który nigdy nie był w gminie ani też w najmniejszej części nie przyczynił się do ponoszenia ciężarów tejże, a wyniku złego jedynie szukać należy w obecnie obowiązującej wielce uciążliwej ustawie o przynależności sięgającej jak w wypadku niniejszem aż do trzeciego pokolenia, bo z głowy babki aż do w obczyźnie urodzonego wnuka, nieuwzględniającej także kilkudziesięcioletnie wywędrowanie ojca z miejsca urodzenia — wnosi przeto:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Należytość za utrzymanie Józefa Dragosza w domu ubogich, przez gminę Ciche w pow. Nowotarskim w kwocie 252 złr. w. a. do rąk Magistratu w Peszcie uiścić się mającą, przyjmuje się w drodze łaski na fundusz krajowy.

Lwów, dnia 30. Września 1888.

Lenartowicz, *w. r.*
Zastępca przewodniczącego.

Sprawozdawca:
Feliks Pławicki, *w. r.*

Z drukarni i litografii Pillera i Sp.

Aleg. 65.

Sprawozdanie

Komisyi petycyjnej z petycyi gminy Czajkowa w powiecie Mieleckim, która prosi o przyjęcie na fundusz krajowy kosztów utrzymania Macieja i Ewy Meilingerów, małoletnich sierót po zmarłym Karolu Meilingerze, w kwocie 207 zł. 60 ct. należącej się gminie miasta Buda-Pesztu za żywienie i leczenie tychże w czasie od 12. Maja 1886. do 17. Grudnia 1887. roku.

Wysoki Sejmie!

Józef Meilinger sprowadzony z Morawy pełnił służbę owczarza na obszarze dworskim Czajkowy przez lat 23, aż do roku 1886., w którym to roku umarł. Syn tegoż Karol Meilinger został asenterowany a po wysłużeniu lat wojskowych był dziennym wyrobnikiem w mieście Buda-Peszcie. Umierając w roku 1886. pozostawił dwoje małych dzieci Macieja i Ewę. Magistrat miasta Buda-Pesztu utrzymywał te dzieci od 12. Maja 1886. do 17. Grudnia 1887. a w tym czasie także je trzykrotnie wskutek słabości oddawał do szpitala, równocześnie zaś robił poszukiwania co do przynależności tych dwojga małoletnich sierót.

C. k. Namiestnictwo we Lwowie 2. Października 1886. l. 58.917 przyznało przynależność małoletnich Macieja i Ewy Meilingerów do gminy Czajkowa. Rekursu przeciw temu orzeczeniu gminy Czajkowa c. k. Najwyższy Trybunał administracyjny nie uwzględnił rezolucyą z dnia 20. Maja 1887. l. 1.467 uzasadniając swe orzeczenie na mocy patentu konskrypcyjnego z dnia 28. Października 1804. §. 26. punkt 1. alinea b.

Skutkiem tego na wezwanie Magistratu miasta Buda-Pesztu z dnia 13. Czerwca 1888. l. 20.136 i na zasadzie §. 28. ust. o przynależności z dnia 3. Grudnia 1883. Dz. p. p. Nr. 105, c. k. Starostwo w Mielcu na dniu 4. Sierpnia 1888. l. 7.435 nakazało gminie Czajkowa uiścić w c. k. Starostwie w Mielcu na rzecz gminy miasta Buda-Pesztu kwotę 207 zł. 60 ct.

Gmina Czajkowa, wyczerpawszy wszystkie środki prawne, zmuszoną jest ostatecznie wypłacić wyż wspomnianą kwotę, czego bez wielkiego uszczerbku nie jest wstanie uczynić.

Gmina Czajkowa jest rzeczywiście mało ludną i bardzo biedną, o czem łatwo można nabrać przekonania, gdy się zważy, iż gmina ta opłaca rocznie 461 zł. 70 ct. podatków bezpo-

średnich i liczy tylko 140 numerów, a nie posiada żadnego majątku, więc na zapłacenie kwoty 207 zł. 60 ct. musiałaby nałożyć prawie 50% dodatku do podatków.

Z uwagi nad to, iż na mocy orzeczenia c. k. Rady szkolnej okręgowej w Mielcu z d. 6. Sierpnia 1888. l. 304. ma być w tej gminie wystawiona szkoła i na ten cel gmina będzie musiała złożyć do 1. Września 1889. roku 1.208 zł. 03 ct., w trzech równych ratach, co dla gminy stanowi wydatek równający się prawie trzykrotnemu podatkowi, komisya petycyjna wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Koszta 207 zł. 60 ct., należące się gminie miasta Buda-Peszt od gminy Czajkowa za utrzymanie i leczenie Macieja i Ewy Meilingerów, małoletnich sierót, przyjmuje się na fundusz krajowy.

Lwów 2. Października 1888.

Lenartowicz w. r.
zastępca przewodniczącego.

Lubomirski w. r.
sprawozdawca.

Z drukarni i litografii Pillera i Spółki.

Aleg. 66.

Sprawozdanie.

Komisyi gospodarstwa krajowego o petycyi komitetu c. k. galicyjskiego Towarzystwa rolniczego, dotyczącej wykonania ustawy kra. z d. 17. Lutego 1885 o tępieniu ostów i kanianki do L. 340/272.

Wysoki Sejmie!

Już w roku 1885 przy rozprawach nad projektem do ustawy o tępieniu ostów i kanianki wyrażono wobec Wysokiej Izby wątpliwości czy należy uchwalać taką ustawę aczkolwiek pożądaną, której wykonanie będzie opieszałe lub żadne; wszelako Wysoki Sejm z motywu, że potrzeba ustawodawczo przyjść w pomoc rolnictwu racyonalnie się rozwijającemu, ustawę wspomnianą uchwalił; przyjętą też ona została z zadowoleniem przez kraj, i ztąd nawet, gdzie zdawał się że wykonanie tej ustawy dotkliwie w początkach da się uczuć, mianowicie w wschodniej części kraju, otrzymujemy dowody świadczące o potrzebie tejże, i są żądania energiczniejszego jej wykonania, jak tego dowodzi petycya komitetu c. k. galicyjskiego Towarzystwa gospodarskiego do L. 340/272.

Celem wykonania tej ustawy, wydało wprawdzie c. k. Namiestnictwo w porozumieniu z Wydziałem krajowym i po wysłuchaniu zdania Towarzystw rolniczych rozporządzenie z datą 20. Sierpnia 1885 ogłoszone w Dz. ust i rozp. kraj. z dnia 15. Października t. r. Nr. 42, w którego obszernej instrukcyi co do sposobów tępienia wspomnianych chwastów, samo wykonanie ustawy zapewnić usiłuje gołosłownym przepisem zawartym w §. 1., którym „Naczelnicy gmin i obszarów dworskich są obowiązani przepisy powyższej ustawy, tudzież zawarte w niniejszem pouczeniu wskazówki, co do postępowania przy tępieniu kanianki i szkodliwych ostów, ogłaszać w sposób dotychczas zwykle używany, dwa razy każdego roku, a to w połowie Marca i z początkiem Czerwca“; dla tego też, jak słusznie twierdzi komitet c. k. galicyjskiego Towarzystwa gospodarskiego, „z ubolewaniem stwierdzić należy fakt, że wykonanie tej ustawy zwłaszcza na gruntach włościańskich, pastwiskach gminnych, rowach drogowych i nasypach kolejowych, jest cennym wyjątkiem, a niewykonanie regułą“.

Nie podpada wątpliwości, że wywarcie należytego nacisku ze strony c. k. Rządu na podwładne urzędy w celu wykonania ustawy z dnia 17. Lutego 1885 jest dla rolnictwa pożądanem.

W powyżej powołanem rozporządzeniu wykonawczem żadnej nie zarządziło c. k. Namiestnictwo ewidencyi czy i o ile naczelnicy gmin i przełożeni obszarów dworskich, włożone na nich

tą ustawą obowiązki wykonują, a sądzimy że zastosowanie tych sposobów jakie proponuje komitet c. k. galicyjskiego Towarzystwa gospodarskiego znacznie przyczyniłoby się do tego, by ustawa wspomniana energiczniej była wykonaną, a mianowicie n. p. żądanie od c. k. starostw peryodycznych wykazów *a*) doniesień o przekroczeniach tej ustawy i od kogo te doniesienia pochodzą, *b*) czy i ile razy i gdzie tępienie ostów i kanianki na koszt opieszałego zarządzono, *c*) czy i ile grzywien z powodu niewykonania tej ustawy wpłynęło na fundusz ubogich miejscowych (§. 3. ust. z dnia 17. Lutego 1885) i t. p.

Uzupełnienie więc powołanego rozporządzenia wykonawczego w wskazanym kierunku jest rzeczą bardzo pożądaną i dla tego komisya gospodarstwa krajowego wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Wzywa się c. k. Rząd do energicznego wykonania ustawy z dnia 17. Lutego 1885 o tępieniu kanianki i szkodliwych ostów w myśl petycyi załączonej komitetu c. k. galicyjskiego Towarzystwa gospodarskiego do L. 340|272.

Lwów dnia 4. Października 1888.

Przewodniczący:
Wodzicki.

Sprawozdawca:
Struszkiewicz.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

Aleg. 67.

Sprawozdanie

Komisyi gospodarstwa krajowego o wniosku posłów Struszkiewicza i Langiego w sprawie podniesienia gospodarstwa nabiałowego.

Wysoki Sejmie!

Podniesienie przemysłu mleczarskiego w Galicyi jest sprawą ekonomiczną takiej wagi, że Komisya gosp. krajowego nie może ograniczyć się na samem poparciu myśli wnioskodawców, ale postanowiła podać wskazówki, które bliżej określają jej zapatrywanie na sprawę — a przeto mogą ułatwić Wydziałowi krajowemu wykonanie poleceń Wys. Sejmu.

Zbudowanie licznych kolei żelaznych zmieniło stanowczo stosunki handlowe całego świata i przyniosło niezaprzeczoną korzyść konsumentom. Tam jednak, gdzie producenci nie zdążyli zastósować się do nowych warunków, gdzie nie przygotowali wyrobów eksportowych, koleje dowożące mnóstwo obcych produktów przyniosły im dotkliwą szkodę. My niestety znajdujemy się w tej chwili między poszkodowanymi, bo nie mieliśmy dość przezorności lub siły, aby równocześnie z budową nowych dróg handlowych wprowadzać reformę w gospodarstwie wiejskiem. Jeżeli jednak musimy walczyć z napływem obcego zboża, to nie potrzebujemy się obawiać importu produktów zwierzęcych. Należy też usilnie dążyć do podniesienia chowu zwierząt domowych i z tego działu wytworzyć jak największy towar eksportowy. Każdy projekt, zmierzający do tego celu, powinien być przychylnie przyjęty przez Reprezentacyę kraju — a do takich zalicza właśnie Komisya gosp. krajowego wniosek o podniesienie przemysłu mlecznego. Myśl to nie nowa — i uznana już przez najrozumniejszych ziemian naszych, ale nie przejęła jeszcze ogółu rolników, a już wcale nie dotarła do chat wieśniaczych. Inne narody pojęły prędko potrzebę tej reformy, a mając więcej sił i energii, żywo przystąpiły do akcyi i przeprowadziły ją z najlepszym skutkiem.

W Danii, Holandii, Szwajcaryi, Niemczech, a nawet w Węgrzech, t. j. wszędzie, gdzie rząd usilnie się stara o podniesienie dobrobytu mieszkańców, wprowadzono stósowne zmiany w przemyśle i rolnictwie równocześnie z rozwojem dróg handlowych. Tam też bez wahania powiększano ilość bydła rogatego i przygotowano wszystko do uzyskania największego zeń dochodu.

W pierwszym rzędzie zajęto się produkcyą nabiału, uznając słusznie, że ta gałęź daje większe i pewniejsze zyski, niż wychów wołów roboczych i produkcya mięsa. Zrozumiano tam od razu, że mleczarstwo ma wielkie znaczenie w gospodarstwie społecznem, bo produkta jego w wyżywieniu ludności nie mniejszą mają wartość od zboża i niczem zastąpić się nie dadzą;

pamiętano tam, że tylko mała część Europy eksportować może wyroby nabiałowe, podczas gdy cały świat ich potrzebuje; przekonano się wreszcie, że jedynie w tej gałęzi gospodarstwa wiejskiego nie potrzeba obawiać się konkurencyi, bo konsumcya ciągle się wzmaga i dotychczas, mimo wysileń północnej Europy, nigdy zaspokojoną nie została.

Takim sposobem inni zabezpieczali swoje rolnictwo od upadku, który groził mu w skutek zmiany stosunków handlowych i dowozu zamorskiego zboża.

Ażeby jednak tę pożądaną reformę na szeroki rozmiar wprowadzić, nie wystarczyły w tamtych krajach najlepsze chęci rolników, pomimo ich zamożności i wysokiego wykształcenia. Trzeba było bowiem roznieść naukę racyonalnego mleczarstwa po dworach i chatach; trzeba było wytworzyć zastęp pomocników i sług, obeznanych z techniką tego przemysłu; nareszcie trzeba było czynić kosztowne doświadczenia i próby, a owoce ich podawać do wiadomości powszechnej.

Otóż rządy wspomnionych krajów zrozumiały, że one tylko mogą temu zadaniu sprostać i ująwszy sprawę w silne a życzliwe ręce dobrze spełniły swój obowiązek. Przedewszystkiem ustanowiły rządowych instruktorów mleczarstwa, obowiązanych bezpłatnie udzielać rad i wskazówek zgłaszającym się doń rolnikom. Zakładały praktyczne szkoły mleczarstwa i stacye doświadczalne dla odbywania porównawczych prób z systemami i przyrządami, używanemi w gospodarstwach nabiałowych; wreszcie wspierały hojnie spółki i stowarzyszenia, zawiązywane w celu wspólnego produkowania i korzystniejszego spieniężania wyrobów nabiałowych. Nie dziw, że przy takiej działalności rządu mleczarstwo rozumnie i energicznie pchnięte na nowe tory, stanęło wkrótce na silnych podstawach i przynosi dzisiaj milionowe dochody. Tym sposobem mała Dania, sprzedająca dawniej za 3 miliony marek masła, wysełа go dzisiaj za 30 milionów marek w najdalsze części świata.

Kraj nasz ma wszystkie warunki, ażeby w handlu nabiałem wybitne zajął stanowisko. Żadna prowincya Monarchii nie mogłaby w tej gałęzi mierzyć się z naszą; żadna też nie potrzebuje tak pilno wytworzenia nowego źródła dochodu. Towarzystwa rolnicze od lat kilkunastu słowem i czynem przygotowują kraj do zamierzonej reformy; że ich praca nie była daremną, świadczą najwyższe nagrody, które zdobywali gospodarze galicyjscy za produkta mleczne na wszystkich wystawach nabiałowych w Austryi. Ogół ziemian jednak, przygnębiony ciągłemi klęskami a zubożony nadmiernemi ciężarami, nie ma dość siły i energii, aby sam wprowadzić zdołał tak ważne zmiany w gospodarstwie wiejskiem. Przekonaliśmy się, że gdy idzie o akcyę na szeroką skalę — o rozwój przemysłu, który ma przynieść kikanaście milionów rocznego dochodu, nie starczą już prelekcye na zgromadzeniach rolniczych ani usiłowania jednostek, lecz potrzeba koniecznie żywych wzorów i fachowej rady, a przeto czynnej pomocy państwa i troskliwej opieki kraju.

Rząd w własnym interesie powinien zainicyować sprawę i wprowadzić w ruch; utrzymanie go i rozwijanie będzie rzeczą zarządu kraju i interesowanych gospodarzy. Komisyi gosp. kraj. znane są powody, które skłoniły rząd węgierski do gorącego zajęcia się mleczarstwem i sądzi, że te same powody skłonią Rząd austryacki do podnoszenia mleczarstwa galicyjskiego. Handel Austryi z dalekim Wschodem stanowi główną podporę jej finansów, a produkta nabiałowe zajmują w tym handlu poważne miejsce. Porty austryackie zwycięzką prowadzą walkę z portami niemieckimi w sprzedaży masła, ale w stosunku do ilości zdobytych już targów, za mało mają produktu. Dlatego też Tryest wysełа przeważnie masło i sery lombardzkie. Niepodobna więc przypuścić, aby Rząd austryacki nie pospieszył z czynną pomocą na wiadomość, że Galicya chce i może zasilić handel tryesteński produktem krajowym.

Kemisya gospodarstwa krajowego stosując się do stanu finansów państwa radzi, ażeby Wydział krajowy ograniczył się na razie do najniezbędniejszych żądań. Zdaniem komisyi, należałoby domagać się teraz, ażeby Rząd

a) ustanowił przynajmniej jednego inspektora (instruktora) mleczarstwa w Galicyi;

b) założył jednę przynajmniej stacyę doświadczalną w połączeniu z wzorową mleczarnią przy szkole rolniczej w Dublanach;

c) dopomógł krajowi odpowiednią subwencyą do założenia i utrzymywania praktycznej szkoły dla sług w gospodarstwach nabiałowych, oraz do zaprowadzenia specyalnych kursów mleczarstwa w niższych szkołach rolniczych.

Natomiast Wydział krajowy powinien użyć swego wpływu, ażeby nauczyciele wędrowni i prelegenci kółek rolniczych szerzyli między ludem naukę mleczarstwa i przedstawiali pożytek stowarzyszeń nabiałowych.

Popierając tym sposobem rozwój produkcyi, powinien równocześnie Wydział krajowy obmyśleć sposoby zorganizowania spółki handlowej, na razie przynajmniej w Krakowie i Lwowie, gdzie zgromadzanoby ze wszystkich okolic produkta nabiałowe do exportu przeznaczone, sortowano je umiejętnie i sprzedawano po najwyższych cenach. Komisya gosp. kraj. uznaje potrzebę założenia takich instytucyi handlowych w jak najkrótszym czasie, bo chociaż obecnie Galicya tylko za 2 miliony zł. rocznie wysełа masła i sera za granicę — jednak liczni producenci, rozstrzeleni po całym kraju, zbyt niskie osiągają ceny od przekupniów, którzy nietylko dowolnie oceniają produkt ale fałszują go bezkarnie i psują reputacye naszych wyrobów na targach zagranicznych. Wytworzenie rozumnej konkurencyi tym spekulantom, zorganizowanie jednej przynajmniej, centralnej spółki handlowej w kraju, byłoby w obecnej chwili wielce pożądanem, a dla rozwoju przemysłu mlecznego niezbędnem.

Pamiętać należy, że ułatwienie odbytu i podwyższenie ceny towaru — jest najdzielniejszym środkiem ulepszenia i pomnożenia produkcyi. Gdyby w tej sprawie potrzeba było pewnego zasiłku pieniężnego ze strony reprezentacyi kraju — uchwalenie takowego przyniosłoby rzetelny pożytek.

Przy tej sposobności komisya gosp. kraj. wyraża zdanie, że spółka handlowa powinna przedewszystkiem otoczyć opieką tych producentów, którzy nie mogą sami trafić do targów europejskich i dlatego pragnie, ażeby taka spółka pozostawała pod bezpośrednią kontrolą Towarzystw rolniczych.

Komisya gosp. kraj. nie wątpi, że przy pomocy obu Towarzystw rolniczych będzie mógł Wydział krajowy przygotować na przyszłoroczną sesyę sejmową stanowcze wnioski w sprawie podniesienia produkcyi i uregulowania handlu nabiałowego w Galicyi.

W tej myśli Komisya gospodarstwa krajowego przedstawia Wysokiej Izbie do przyjęcia następujące wnioski:

I.

Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, ażeby w porozumieniu z obu Towarzystwami rolniczemi przedłożył na następnej sesyi sejmowej wnioski, dotyczące popierania rozwoju przemysłu mlecznego i zorganizowania handlu produktami nabiałowemi.

II.

Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, ażeby wyjednał u Wysokiego Rządu pomoc dla gospodarstwa nabiałowego w Galicyi.

Lwów dnia 1. października 1888.

Przewodniczący:
Wodzicki *w. r.*

Sprawozdawca
Tadeusz Langie *w. r.*

Z drukarni i litografii Pillera i Sp.

Aleg. 68.

Sprawozdanie

Komisyi administracyjnej o przedłożeniu Wydziału krajowego z projektem ustawy budowniczej dla znaczniejszych miejscowości w Galicyi.

Wysoki Sejmie!

Uchwalony w trzeciem czytaniu na dniu 19. Stycznia r. 1888 projekt ustawy budowniczej dla znaczniejszych miejscowości naszego kraju, nie uzyskał Najwyższej sankcyi.

Powody, dla których odmówioną została Najwyższa sankcya, wyszczególnione są w sprawozdaniu Wydziału krajowego, zawierającem intymat reskryptu p. Ministra spraw wewnętrznych, który wymienia owe usterki projektu oraz uzasadnienie przeszkód, dla których uchwalony przez Wys. Sejm projekt ustawy do Najwyższej sankcyi nie mógł być przedstawionym.

A mianowicie upatruje c. k. Rząd w uchwalonym projekcie ustawy następujące 4 usterki tej doniosłości:

1. Niezgodność między §. 10 a 12ym projektu ustawy, oraz sprzeczność tego ostatniego z §§. 340 i 341 ustawy cywilnej.
2. Niejasność §. 11.
3. Sprzeczność między lit. *a)* i ustępem 3cim §. 24. a lit. *g)* §. 74. — i
4. Niejasność lub lukę w §. 84tym.

Prócz tego zaś zwraca c. k. Rząd uwagę na kilka mniej doniosłych usterek.

Wydział krajowy uchylając od siebie odpowiedzialność za ten niepomyślny wynik, wyraża zapatrywanie, że dostrzeżone przez c. k. Rząd usterki, niedostatecznie zresztą wykazane, mogły były być uniknione, gdyby c. k. Rząd podniósł je był wówczas, gdy uproszony o to przez Wydział krajowy rozpatrywał w r. 1887 i uwagami swemi zaopatrzył pierwotnie dla Sejmu przygotowywany projekt ustawy budowniczej dla miast i miasteczek. A było to zdaniem Wydziału krajowego możliwe, bowiem wszystkie przez c. k. Rząd podniesione zarzuty odnoszą się do postanowień w tym pierwotnym projekcie zawartych.

Do uczynionego w ten sposób c. k. Rządowi zarzutu, komisya administracyjna nie może się przyłączyć, ileże nabyła przekonania, że wytknięte obecnie przez c. k. Rząd projektowi ustawy, a uzasadniające odmowę Najwyższej sankcyi usterki, z wyjątkiem ostatniej objekcyi do §. 84. nie odnoszą się do postanowień zawartych w pierwotnym c. k. Rządowi przedłożonym i w porozumieniu z nim powstałym projekcie ustawy, lecz do zmian wprowadzonych do tego projektu bądź przez komisyę izbową bądź poprawki uchwalone w czasie obrad nad projektem w Wys. Izbie.

Przystępując do szczegółowego rozpatrzenia wytkniętych przez c. k. Rząd usterek w projekcie ustawy i zwracając się do pierwszego zarzutu, widzi się komisya zniewoloną oświadczyć, że po dojrzałej rozwadze i dokładnem zbadaniu postanowień §§. 10. i 12. projektu ustawy oraz §§. 340 i 341 ustawy cywilnej, nabyła niewzruszonego przekonania, że podniesiony przez c. k. Rząd zarzut niezgodności §§. 10. i 12. między sobą oraz tego ostatniego z ustawą cywilną — nie jest u z a s a d n i o n y.

C. k. Rząd upatruje niezgodność §§. 10. i 12. w tem, że gdy według §. 12. „starający się o budowę uzyskałby prawo do rozpoczęcia budowy po prawomocności konsensu bez żadnego zastrzeżenia“ to z drugiej strony według postanowień §. 10. „w razie podniesionych zarzutów z tytułu prawa prywatnego, mimo prawomocności konsensu, wyczekiwać by on musiał co do rzeczywistego rozpoczęcia budowy dopiero rozstrzygnięcia Sądu.

Zapewne, że gdyby ustęp 2gi §. 10. można było tak interpretować jak to c. k. Rząd przytacza, to sprzeczność byłaby widoczną. Lecz takiego postanowienia, któreby zobowiązywało starającego się o budowę w razie zarzutów prywatno-prawnych do czekania z rozpoczęciem budowy aż do rozstrzygnięcia tych zarzutów przez Sąd §. 10. w sobie n i e m i e ś c i — i ustęp 2gi tego §. żadną miarą w tej myśli interpretowanym być nie może. Wypowiada on bowiem jedynie w ślad za §. 341 ust. cywilnej, że Sąd w razie zarzutów z tytułu prawa prywatnego powołany jest do rozstrzygnięcia, czy budowa dopuszczona ze względów publicznych (a która na zasadzie §. 12. mogła być i została rozpoczętą) m a b y ć w s t r z y m a n ą, czy też d a l e j p r o w a d z o n ą. Nie jest więc sąd w myśl tego §. powołany do orzekania o dopuszczalności r o z p o c z ę c i a b u d o w y, lecz o tem czy r o z p o c z ę t a b u d o w a m a b y ć w s t r z y m a n ą l u b n i e.

Gdy więc budujący nie byłby obowiązanym z mocy §. 10. czekać z rozpoczęciem budowy na rozstrzygnięcie Sądu o zarzutach prywatno-prawnych w brew odmiennemu postanowieniu §. 12. przeto i sprzeczności między temi §§. nie ma.

Również nie ma sprzeczności między tem postanowieniem a §§. 340 i 341 ustawy cywilnej, którym to §§. wedle przyznania c. k. Rządu §. 10. projektu odpowiada. Bowiem §. 340. ust. cywilnej określa jedynie w jakich warunkach dla posiadacza w obronie swego prawa posiadania urasta prawo skargi. Urasta zaś to prawo w myśl tego §. wówczas, gdy posiadanie rzeczy nieruchomej lub prawa rzeczowego przez prowadzenie budowy *(Führung eines neuen Gebäudes)* zostanie naruszonem, a budujący przeciwko takiej skardze nie zabezpieczył się sposobem w ustawie sądowej przewidzianym. Zaś według §. 341 sąd w razie takiej skargi ma orzec, czy dalsze prowadzenie budowy *(Fortsetzung des Baues)* ma być dozwolone czyli nie. W regule aż do rozstrzygnięcia sporu ma być dalsze prowadzenie budowy *(Fortsetzung des Baues)* zabronionem.

Z przytoczonych tu postanowień ustawy cywilnej wynika niewątpliwie, że nietylko Sąd w razie podniesienia zarzutów prywatno-prawnych przed władzą udzielającą pozwolenie na budowę (konsens) nie jest powołanym do orzekania czy bndowa może być rozpoczętą czy nie, ale gdy Sąd nie działa z urzędu, lecz dopiero na skutek wniesionej skargi (§. 1. ust. sądowej), skarga zaś może być wniesioną dopiero wówczas, gdy rzeczywiste naruszenie posiadania przez rozpoczęcie budowy nastąpiło, przeto Sąd n i g d y n i e m o ż e b y ć w p o ł o ż e n i u decydowa-

nia czy budowa ma być rozpoczętą, lecz jedynie o tem czy rozpoczęta już budowa ma być powstrzymaną. Wszelką w tej mierze wątpliwość uchylają dosłownie z oryginalnego tekstu przytoczone wyrażenia ustawy cywilnej, która w każdym wypadku gdy jest mowa o rozstrzyganiu sądu posługuje się wyrazami *die Fortsetzung des Baues ist nicht zu gestatten* respect. *ist zu bewilligen* (dalsze prowadzenie budowy ma być wzbronione, względnie dozwolone) co oczywiście jest logicznie i faktycznie możliwe jedynie w odniesieniu do budowy już rozpoczętej.

Wszelkie więc takie postanowienie, jakiego c. k. Rząd zdaje się domagać, a które pociągałoby za sobą to następstwo, że w razie zarzutów z tytułu prawa prywatnego nawet w razie prawomocności politycznego konsensu nie możnaby bez poprzedniego orzeczenia Sądu rozpoczynać budowy — nie tylko nie dałoby się uzasadnić z ustawy cywilnej, lecz nawet w konsekwencyach swych stanęłoby w stanowczej sprzeczności z ustawą cywilną i ustawą sądową. Takie bowiem postanowienie zmuszałoby w razie zarzutów prywatno-prawnych do wyczekiwania rozstrzygnięcia Sądu co do rozpoczęcia budowy — lecz Sąd nie miałby o czem rozstrzygać, bo nikt nie miałby prawa do wniesienia skargi dokąd rzeczywiście budowa nie została rozpoczętą. Aby więc módz w ogóle kiedyś rozpocząć budowę — byłby budujący zmuszonym w każdym wypadku podniesienia przed zwierzchnością gminną zarzutów prywatno-prawnych, zabezpieczyć się przed możliwością skargi z tytułu §. 340. ust. cyw., tak zwanym procesem wywoławczym — i dopiero po rozstrzygnięciu tego procesu przystąpić by mógł do rozpoczęcia budowy. Tym więc sposobem skarga wywoławcza, która w myśl §. 340 ust. cyw. i w myśl §. 72. ust. sądowej jest prawem zamierzającego budować, z którego on według woli i uznania może zrobić użytek, zamienioną by została wbrew myśli powołanych ustaw w obowiązek, który on musiałby dopełnić, zanimby do budowy mógł przystąpić. Że takie przeobrażenie tych zasad prawa w ustawie budowniczej stać się nie może i nie powinno — nie trzeba dowodzić. Również zbytecznem byłoby wykazywać, jak wielką i przykrą stworzyłoby się tem uciążliwość dla budującego, gdyby w razie jakiegokolwiek, często lekkomyślnego, bezzasadnego, z przekory lub niechęci przed badającą podanie o konsens komisyą rzuconego zarzutu prywatno-prawnej natury, budujący zmuszony był aż skargą wywoławczą chronić się — i przy znanych środkach procesowych często na długi czas odłożyć przygotowaną już budowę.

Musi też komisya zwrócić uwagę Wys. Sejmu i c. k. Rządu, że zakwestyonowane §§. 10. i 12. powtórzone są dosłownie z obowiązującej Najwyższą Sankcyą zaopatrzonej ustawy z dnia 28. Kwietnia 1882. Dz. u. k. Nr. 77.

Z tych więc wszystkich powodów nie może komisya doradzać Wys. Sejmowi przyjęcia czy to przez Wydział kraj. proponowanej, czy jakiej innej w myśl uwag c. k. Rządu trafiającej modyfikacyi — lecz raczej zaleca utrzymanie w niezmienionym tekście uchwalonych na poprzedniej sesyi §§. 10. i 12.

W drugiem wytknięciu podnosi c. k. Rząd, że postanowienie §. 11. projektu, wedle którego o załatwieniu podania o konsens mają być zawiadomione pisemnie te strony interesowane, które „w terminie właściwym“ poczyniły zarzuty, dlatego jest niejasnem, że projekt ustawy nie zawiera nigdzie terminu oznaczonego dla wnoszenia zarzutów, a przeto nie wiadomo, co przez wyrazy „w terminie właściwym“ rozumieć należy.

Wydział krajowy z brzmienia §§. 8. i 9., określających, że w przeciągu 8 dni po wniesieniu podania, Zwierzchność gminna zarządzi zbadanie planów w obecności sąsiadów, t. j. stron interesowanych i zapytuje je, czyli przeciw zamierzonej budowie nie czynią zarzutów — wyprowadza trafnie, że ten właśnie moment badania planów, dokładnie §§. temi oznaczony, jest tym właściwym terminem, o którym wspomina §. 11., tylko, że jestto nie czasokres czyli termin we właściwym znaczeniu, lecz dzień oznaczony (Tagsatzung). Ale właśnie z tego rozumowania wynika konkluzya, że w §. 11. nie powinne były znaleźć pomieszczenia wyrazy „we właściwym terminie“, bo one właśnie to poprzednie jasne postanowienie §§. 8. i 9. zaciemniają.

Temci mniej możnaby się zgodzić na zastąpienie ich wyrazami „w terminie 8 dniowym“ jak to Wydział krajowy proponuje, bowiem te byłyby już wręcz sprzeczne z trafnie przez Wydział krajowy przedstawioną myślą korespondujących §§. 8. i 9.

Gdy więc w §§. 8. i 9. została już intencya ustawodawcy, że tylko te zarzuty stron interesowanych będą wzięte na uwagę, które w czasie komisyonalnego badania planów zostały poczynione, całkowicie i z zupełną jasnością wypowiedziana — odpada potrzeba zamieszczenia w §. 11. jakiejkolwiek wzmianki o terminie. Z tych powodów komisya proponuje skreślenie w projekcie Wydziału krajowego §. 11. wyrazów „w 8-dniowym terminie“.

C. k. Rząd wytyka następnie sprzeczność między lit. *a.* i ustępem 3cim §. 24. a lit. *g* §. 74. Między ustępem 3cim §. 24. a lit. *g.* §. 74. zachodzi istotnie sprzeczność; tłumaczy się ona tem, że po przyjęciu w Wysokiej Izbie poprawki posła Abrahamowicza do §. 24, przeoczono potrzebę harmonijnego sprostowania korespondującego z nim §. 74. lit *g.*

Komisya przeto sprzeczność tę obecnie uchyla i wprowadza do §. 74. lit. *g.* postanowienie odpowiadające §. 24.

Nie ma jednak zgoła sprzeczności między lit. *a.* §. 24. a lit. *g.* §. 74. — sprzeczność w tem miejscu nie jest nawet możliwą, bo między temi postanowieniami (§. 24. lit. *a* i §. 74. lit. *g.*) nie istnieje żadna przedmiotowa łączność. Bowiem od ogólnej reguły, że budynki z materyału ogniotrwałego mają być budowane, zawiera §. 24. lit. *a.* wyjątek dla domów na przedmieściach i t. d., a który to wyjątek wchodzi w zastosowanie bez wszelkiej ingerencyi rady gminnej już z mocy samej ustawy. Inny osobny a 3ci z kolei wyjątek od wspomnianej ogólnej reguły określa ustęp 3ci §. 24., ten zaś może być zastosowany tylko za poprzednią uchwałą Rady gminnej zatwierdzonej przez Wydział powiatowy i tę to właśnie atrybucyę rady gminnej i jedynie ją tylko obok wszystkich innych czynności radzie gminnej przekazanych §. 74. pod lit. *g.* wymienia. Jeśli więc nie ma sprzeczności między postanowieniem §. 24. lit *a.* a ustępem 3cim tegoż §., to nie może być i między pierwszym a §. 74. lit. *g.*

Dla wprowadzenia wszakże większej jasności w §. 24. Komisya proponuje przestawienie jednego ustępu i oznaczenie po kilkakroć wspomniany 3ci wyjątek w §. 24. lit. *c.*

Na ostatek wskazuje c. k. Rząd na lukę w 1szym ustępie §. 84., która budzi wątpliwość czyli wraz z policyą budowniczą na określonych w tym ustępie częściach obszaru dworskiego, także i prawo karania na władze gminne miałoby być przelane czyli nie. Komisya uznaje trafność tej uwagi i uzupełnia 1szy ustęp §. 84. odpowiednim dodatkiem.

Co do usterek mniejszej doniosłości, to komisya w ślad za Wydziałem krajowym w przeważnej liczbie przyjmuje doradzane przez c. k. Rząd poprawki.

Przedkładając ponownie projekt ustawy budowniczej dla znaczniejszych miejscowości Wydział krajowy uważa za wskazane zalecić Wys. Sejmowi przyjęcie rozdziału VI. traktującego o obszarach dworskich nie według brzmienia uchwalonego na ostatniej Sesyi na wniosek p. Abrahamowicza, lecz według ówczesnych wniosków komisyi.

Komisya przystępuje do tego wniosku Wydziału krajowego tem chętniej, ileże zdaniem jej uchwalone na wniosek p. Abrahamowicza poprawki w tym rozdziale psują budowę ustawy i przedstawiają cały szereg wątpliwości zarówno pod względem zasadniczym jak administracyjnym i technicznie ustawodawczym.

Różnica między tem co Wydział krajowy a za nim komisya proponuje — a tem co na wniosek p. Abrahamowicza zostało uchwalone — polega na tem, że gdy wedle naszego wniosku ustawie niniejszej podlegaćby miały całkowite obszary dworskie, o ile one w wymienionych w artykule I. miejscowościach się znachodzą, — wedle uchwał na poprzedniej Sesyi powziętych podlegałyby jej tylko części obszaru dworskiego położone w pośród zabudowań gminy.

Takie częściowe tylko podporządkowanie obszarów dworskich pod przepisy tej ustawy, przedstawia przedewszystkiem tę ujemną stronę, że tworzyłoby nieuzasadnione rozróżnienie co

do ustawodawczego traktowania gminy a obszarem dworskim z jednej, oraz obszaru dworskiego a części tegoż z drugiej strony i wprowadziłoby trudności i zamęt w administracyi lokalnej, gdyby w jednej i tej samej miejscowości, wśród jednych i tych samych stosunków, dla jednej i tej samej kategoryi spraw miały obowiązywać różnorodne administracyjne przepisy.

Czyż zachodzą zresztą jakiekolwiek uzasadnione powody do takiego wyróżnienia obszarów dworskich? Obawa zbytniego przeciążenia obszarów dworskich, która była pobudką wniosku p. Abrahamowicza okazać się musi zgoła bezpodstawną, skoro się zważy, że ustawa niniejsza w uwzględnieniu tej okoliczności, iż obowiązywać ma także mieszkańców oddalonych przedmieść, u których jako ludności rolniczej i wieśniaczej zupełnie te same znajdujemy stosunki co u ludności wiejskiej — w poszczególnych swych postanowieniach skonstruowaną została z tą oględnością i tak obszerną skalą ustawowych wymagań, by odpowiedzieć mogła zarówno wyższym potrzebom i wymogom typowo miejskich śródmieści i dzielnic, jak i oddalonym, charakter wiejski posiadającym przedmieściom. Czyż więc można twierdzić, że co dla ludności wiejskiej nie jest uciążliwem, byłoby uciążliwem dla obszarów dworskich?

Komisya zalecając przeto Wys. Sejmowi wniosek Wydziału krajowego, dotyczący rozdziału VI. do przyjęcia, wprowadza jednak do §§. 84. i 85. niektóre zmiany, które bądźto wynikają z uwag c. k. Rządu, o czem była powyżej mowa, bądź uchylają z ustępu 3. §. 84. wyrazy, które dawałyby ustawie nieprawidłową moc działania wstecz — bądź wreszcie są czysto stylistycznej natury.

Drugiego wniosku Wydziału kraj. o zamieszczenie w dodatkowym §. 86. postanowienia, któreby upoważniało Wydział krajowy do rozciągania tej ustawy w drodze rozporządzenia na inne ustawą tą nie objęte miejscowości — komisya zalecić nie może, takie bowiem uposażenie władzy administracyjnej w prawo rozszerzania ustaw, jako zasadom konstytucyjnym przeciwne — nie jest dopuszczalne.

Komisya zamyka niniejsze sprawozdanie wnioskiem:

Wysoki Sejm raczy uchwalić załączoną ·/. ustawę.

Lwów, dnia 3. Października 1888.

Koziebrodzki,
Zast. Przew.

Mieczysław Onyszkiewicz,
Sprawozdawca.

Ustawa

z dnia . . . . . obowiązująca w Królestwie Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem wydaję załączoną ustawę, zawierającą przepisy budownicze dla znaczniejszych miejscowości w Królestwie Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem i rozporządzam co następuje:

Art. I.

Przepisom niniejszej ustawy podlegają następujące miejscowości (miasta i miasteczka): Bełz, Biecz, Bircza, Bóbrka, Bohorodczany, Bolechów, Borszczów, Brzesko, Brzozów, Budzanów, Bursztyn, Busk, Chodorów, Chrzanów, Chyrów, Cieszanów, Czortków, Dąbrowa, Delatyn, Dębica, Dobczyce, Dobromil, Dolina, Dubiecko, Dukla, Dynów, Gliniany, Głogów, Grybów, Grzymałów, Halicz, Horodenka, Husiatyn, Jaworów, Jazłowiec, Jezierzany, Kałusz, Kamionka strumiłowa, Kańczuga, Kęty, Kolbuszowa, Komarno, Kopeczyńce, Kosów, Kozowa, Krystynopol, Kulików, Kuty, Leżajsk, Limanowa, Lisko, Lubaczów, Łańcut, Łysiec, Maków, Mielec, Mielnica, Mikołajów, Mikulińce, Monasterzyska, Mościska, Muszyna, Myślenice, Nadwórna, Niepołomice, Niżniów, Niżankowice, Nowy Targ, Obertyn, Olesko, Oświęcim, Otynia, Peczeniżyn, Pilzno, Pistyń, Piwniczna, Podhajce, Podkamień, Podwołoczyska, Pomorzany, Potok złoty, Przemyślany, Przeworsk, Radomyśl (w pow. Mieleckim), Radymno, Radziechów, Rawa ruska, Rohatyn, Ropczyce, Rozdół, Rudki, Rudnik, Rymanów, Sassów, Sieniawa, Skała, Skałat, Skole, Sokołów, Sołotwina, Staremiasto, Stara-Sól, Stary Sącz, Strusów, Strzyżów, Sucha, Szczerzec, Tarnobrzeg, Tłumacz, Toporów, Trembowla, Tuchów, Turka, Tyczyn, Tyśmienica, Uhnów, Ulanów, Ustrzyki dolne, Wiśnicz Nowy, Wiśnia Sądowa, Wojnicz, Zabłotów, Załośce, Zator, Zbaraż, Zborów, Żmigród, Żurawno, Żydaczów, Żywiec.

Art. II.

Postanowienia §§. 2. do 15. ustawy ogniowej dla miast i miasteczek, wydanej na mocy ces. patentu z dnia 28. Lipca 1786 zostają uchylone dla miejscowości w ars. I. wymienionych.

Art. III.

Ustawa niniejsza zacznie obowiązywać w dni dziewięćdziesiąt po jej ogłoszeniu.

Art. IV.

Wykonanie tej ustawy poruczam Mojemu Ministrowi spraw wewnętrznych.

Ustawa budownicza

dla znaczniejszych miejscowości.

ROZDZIAŁ I.

O pozwoleniu na budowę (konsensie).

§. 1.

Budowy wymagające konsensu w ogóle.

Do budowy nowego i przekształcenia starego budynku, do zaprowadzenia w istniejącym budynku zmian, które wpłynąć mogą na jego trwałość, bezpieczeństwo od ognia, warunki sanitarne lub na prawa sąsiadów, potrzebnem jest zezwolenie Zwierzchności gminnej (konsens).

Temu obowiązkowi nie podlegają budowle wykonywane na cele publiczne przez państwo, kraj lub powiat, niemniej budowle kolei żelaznych i obok kolei żelaznych. (§§. 16. i 17.)

§. 2.

Roboty w szczególności konsensu wymagające.

W szczególności wymagają konsensu w §. 1. przepisanego następujące roboty:

a) dobudowanie nowej części do istniejącego budynku, lub dobudowanie nowej części nad nim (nadbudowanie);

b) budowa studni i piwnic;

c) budowa nowego lub zmiana istniejącego kanału, ścieku, jamy kloacznej, wychodków, zbiorników na wodę lub nawóz;

d) budowa nowych lub zmiana istniejących ognisk i kominów;

e) przeistoczenie pomieszkań na sklepy, szopy, warsztaty, budynki gospodarskie lub łazienki i odwrotnie;

f) przeistoczenie niezamieszkałych budynków lub ich części na mieszkanie;

g) wyprowadzenie lub zniesienie murów ogniowych, wyprowadzenie lub zniesienie wszelkich ścian;

h) zmiana frontu od ulicy;

i) wybicie drzwi lub okien ku ulicy lub ku domom sąsiednim i urządzenie wystawy sklepowej;

k) przeistoczenie lub podwyższenie dachu;

l) zmiana powały, belków, wiązań, sklepień i t. p.;

m) stawianie słupów przy ulicy lub placu publicznym, oraz ustawianie ciężkich przedmiotów (posągów, kopuł i t. p.) nad gzymsami okapowymi;

n) wszelkie roboty połączone z wykopami ziemnymi;

o) odgraniczenie i odgradzanie gruntów prywatnych od ulic i placów publicznych.

§. 3.

Pomniejsze zmiany.

Pomniejsze zmiany w istniejącym budynku, które nie należą do rzędu robót w §. 2. wymienionych, nie wpływają na trwałość budynku, jego bezpieczeństwo od ognia, ani warunki sanitarne, wreszcie nie dotykają praw sąsiadów, mogą być wykonane bez konsensu, jeżeli Zwierzchność gminna, którą strona interesowana o tem naprzód ustnie lub pisemnie uwiadomić winna, do trzech dni po uwiadomieniu nie oznajmi, że potrzebnym jest konsens do wykonania zamierzonej zmiany.

Przeciw orzeczeniu Zwierzchności gminnej, uznającemu potrzebę konsensu, rekurs nie ma miejsca.

§. 4.

Utrzymanie budynków w dobrym stanie.

Bez uwiadomienia Zwierzchności gminnej (§. 3.) mogą być tylko takie roboty wykonane, które mają na celu utrzymanie budynków w dobrym stanie a w szczególności: zewnętrzne oczyszczenie lub odświeżenie, ułożenie nowej podłogi, naprawa komina bez zmiany konstrukcyi jego wewnętrznej lub zewnętrznej, — wreszcie przestawianie pieców i ognisk na dotychczasowem miejscu.

§. 5.

Linia regulacyjna i poziom.

Jeżeli nowy budynek ma stanąć przy ulicy lub placu publicznym, budujący jest obowiązanym wyjednać sobie u Zwierzchności gminnej przed wniesieniem podania o konsens, albo równocześnie z tem podaniem, oznaczenie linii regulacyjnej i poziomu.

W tym celu należy wnieść podanie do Zwierzchności gminnej o zarządzenie oględzin na miejscu.

Zwierzchność gminna zarządzi wskutek takiego podania oględziny w obecności zawezwanych sąsiadów, którym służy prawo wnoszenia zarzutów do protokołu.

Na podstawie takiego dochodzenia oznaczy Zwierzchność gminna w ciągu dni ośmiu linię regulacyjną i poziom zamierzonej budowy.

§. 6.

Wywłaszczenie.

Jeżeli wskutek oznaczenia linii regulacyjnej okaże się potrzeba cofnięcia budowy po za dotychczasową linię frontową, albo wysunięcia jej naprzód, wówczas w pierwszym przypadku właściciel gruntu budowlanego obowiązany jest odstąpić za wynagrodzeniem gminie na własność część gruntu między dawniejszą linią frontową a nową linią regulacyjną, w drugim przypadku zaś tak długo nie będzie miał prawa przystąpić do wykonania projektowanej budowy, pokąd nie nabędzie na własność od dotychczasowego właściciela za wynagrodzeniem część gruntu między dawniejszą linią frontową a nową linią regulacyjną, którą to część gruntu właściciel jemu odstąpić winien. Orzeczenie o wywłaszczeniu (§. 365. ust. cyw.) należy do władzy politycznej.

Gdyby w tych przypadkach co do wysokości wynagrodzenia ugoda do skutku nie przyszła, oznaczy ją orzeczenie sądowe. Niedojście ugody nie wstrzymuje ostatecznego ustanowienia linii regulacyjnej i dalszej rozprawy budowniczej.

W razie zajęcia obcego gruntu pod budowę, konsens budującemu tylko wówczas udzielonym być może, jeżeli budujący wykaże, że otrzymał zezwolenie właściciela tego gruntu, albo że dał zabezpieczenie dostateczne wypłaty wynagrodzenia, które sąd oznaczy. Co do kwestyi jak należy oznaczyć linię regulacyjną i jaką przestrzeń odstąpić lub zająć pod budowę, wykluczoną jest droga sądowa.

§. 7.

Plan budowy.

Do każdego podania o konsens ma być dołączony plan budowy w 2 egzemplarzach, podpisany przez jego autora i przez budującego.

Plan ten ma obejmować:

a) plan sytuacyjny, uwidoczniający położenie i granice gruntu, zabudować się mającego przyszłego budynku, starych zabudowań istniejących na gruncie budowlanym, dziedzińców i ogrodów, sąsiednich realności z wymienieniem ich właścicieli i oznaczeniem liczb konskrypcyjnych lub katastralnych, oraz wykazujący kierunek przylegającej ulicy lub placu publicznego, a oznaczeniem ich szerokości i linij frontowych;

b) jeżeli budynek stawianym być ma bezpośrednio przy ulicy lub placu publicznym, plan niwelacyjny, wykazujący przekrój podłużny i poprzeczny przez środek ulicy lub placu z dokładnem oznaczeniem liczbami wysokości progu drzwi wchodowych nowej budowy; w innych wypadkach wystarczy oznaczenie poziomu gruntu budowlanego i wysokości progu drzwi wchodowych nowej budowy;

c) plany poziome wszystkich piąter, piwnic i poddasza, przekrój podłużny i poprzeczny, fasadę budynku, tudzież, jeżeli budynek stawianym być ma bezpośrednio przy ulicy lub placu publicznym, oznaczenie wysokości domów sąsiednich.

Na planie piwnic powinny być uwidocznione doły kloaczne, kanały domowe, ich połączenie z kanałem głównym, przekrój poprzeczny i spadek, wreszcie ścieki i studnie.

Na planie poddasza przedstawić należy wszystkie mury strychowe, kominowe i ogniowe.

Niezwykłe konstrukcye mianowicie żelazne, przedstawić należy rysunkami szczegółowymi.

Wszystkie plany winne być rysowane według miary metrycznej; a mianowicie:

a) plany sytuacyjne, obejmujące większą przestrzeń, według skali 1 : 500 albo 10 cm. = 50 m. naturalnej wielkości, przy mniejszych przestrzeniach według skali 1 : 250 albo 10 cm. = 25 m. naturalnej wielkości;

b) plany poziome mają być rysowane w wymiarach długości według skali planu sytuacyjnego, w wymiarach wysokości zaś według dziesięć razy większej skali;

c) plany budowli mają być sporządzane według skali 1 : 100 albo 10 cm. = 10 m. naturalnej wielkości.

Rysunki szczegółowe i konstrukcyjne mają być wykonywane według skali, któraby ich dokładne zbadanie umożliwiła, a mianowicie w stosunku jak 1 : 10, 1 : 20, 1 : 50.

Jeżeli chodzi o budowę zwykłego włościańskiego lub małomieszczańskiego domu mieszkalnego, albo też o zwykłe budynki gospodarskie w tych częściach gminy, gdzie według §. 24. wolno jest stawiać budynki z drzewa lub pruskiego muru, wystarczy przedłożenie prostego szkicu budowy i planu sytuacyjnego, oznaczającego położenie budynku tudzież położenie i odległość najbliższych sąsiednich budynków. Zwierzchność gminna osądzi, czyli plan przedłożony jest wystarczający, czyli też ma być zwrócony do uzupełnienia.

§. 8.

Komisyjne badanie planów.

W przeciągu dni ośmiu po wniesieniu podania o konsens, odpowiadającego wszelkim wymaganiom niniejszej ustawy, Zwierzchność gminna zarządzi zbadanie planów przez organa swoje techniczne i administracyjne w obecności budującego lub pełnomocnika jego, sąsiadów i fachowego kierownika budowy, jeżeli ustanowionym został.

W braku własnego organu technicznego powoła Zwierzchność gminna do komisyjnego badania planów znawcę nieinteresowanego w tej sprawie. Koszta, jakieby z tem powołaniem

znawcy połączone były, ponosi podający o konsens. Naczelnik gminy oznacza termin komisyjnego zbadania planów, wzywa do udziału osoby wyżej wskazane i deleguje do tego innego członka Zwierzchności gminnej, gdyby sam nie mógł kierować czynnością.

§. 9.

Postępowanie przy badaniu planów.

Komisya mająca zbadać plan budowy spisze ze swej czynności protokół.

Czynność rozpoczyna się od technicznego zbadania planu i wyświecenia zachodzących wątpliwości.

Następnie przystępuje komisya do przesłuchania sąsiadów, zapytując ich, czy i jakie zarzuty czynią przeciw zamierzonej budowie.

W razie podniesienia zarzutów ze strony sąsiadów, zawezwie komisya zamierzającego budować do oświadczenia się na nie, starać się będzie o usunięcie ich w drodze ugody, a podniesione zarzuty i wynik rokowań zapisze do protokołu.

Protokół ten, podpisany przez wszystkich uczestników komisyi, lub zawierający wymienienie podpisane przez członków komisyi, którzy z uczestniczących w komisyi i z jakiego powodu odmówili podpisu, służyć będzie za podstawę ostatecznego załatwienia podania o konsens ze strony Zwierzchności gminnej, która w przeciągu dni dziesięciu po odbyciu komisyi wydać ma orzeczenie pisemne, pozwalające za zamierzoną budowę lub odmawiające pozwolenia.

W orzeczeniu tem ma być dokładnie oznaczone:

a) miejsce budowy;
b) rodzaj budynku;
c) materyał, z którego ściany i dach mają być stawiane;
d) długość, szerokość i wysokość budynku w miarze metrycznej;
e) ilość i wymiar okien i drzwi;
f) ilość i rodzaj ognisk.

Względy bezpieczeństwa ogniowego, względy sanitarne i inne publiczne, są dostatecznymi powodami do odmówienia konsensu.

Warunki lub zmiany przez Zwierzchność gminną zastrzeżone winny być w orzeczeniu dokładnie wskazane i ile możności w planach oznaczone. Jeden egzemplarz planu w każdym razie zwrócić należy podającemu, a drugi zachować w aktach.

W wypadkach w §. 3. wymienionych winno załatwienie nastąpić w ciągu trzech dni.

§. 10.

Prawa prywatne.

Jeżeli przeciw zamierzonej budowie podniesiono zarzuty, pochodzące z tytułu prawa prywatnego i takowe przy komisyjnem zbadaniu planów nie mogły być w drodze ugody usunięte, może być udzielony konsens na budowę, której względy publiczne nie stoją na przeszkodzie. Co do zarzutów z tytułu prawa prywatnego podniesionych, ma Zwierzchność gminna odesłać strony do drogi prawa. W uchwale, konsensu na budowę udzielającej, należy wyraźnie wymienić zarzuty z tytułu prawa prywatnego podniesione i do drogi prawa odesłane.

Sąd rozstrzyga, czy budowa dopuszczona ze względów publicznych, przeciw której podniesiono zarzuty z tytułu prawa prywatnego, ma być wstrzymaną aż do rozstrzygnięcia sporu, czy też i pod jakimi warunkami tymczasem prowadzoną być może (§§. 340, 341 i 342 ust. cyw.). O innych zarzutach rozstrzyga Zwierzchność gminna.

§. 11.

Zawiadomienie o konsensie.

Zwierzchność gminna zawiadomi pisemnie budującego i te strony interesowane, które poczyniły zarzuty, o załatwieniu podania o konsens (§§. 9 i 10), a dowód doręczenia tych pisemnych zawiadomień przechowa w aktach.

§. 12.

Rozpoczęcie budowy.

Budowa może być rozpoczętą dopiero wtedy, gdy konsens dany stał się prawomocnym. Prawomocnym staje się konsens, gdy do 14 dni po jego doręczeniu nie wniesiono żadnego rekursu.

§. 13.

Gaśnięcie i odnawianie konsensu.

Konsens na budowę gaśnie, jeżeli budowa dozwolona nie została rozpoczętą w ciągu dwóch lat od prawomocności konsensu.

W razie przerwania przez przeciąg dwóch lat budowy, rozpoczętej przed upływem powyższego terminu, należy naprzód uwiadomić Zwierzchność gminną o zamierzonem dalszem prowadzeniu budowy i oczekiwać jej rozstrzygnięcia, czy budowa może być dokończoną na podstawie pierwotnego planu, czyli też ze względu na zmienione stosunki zachodzi potrzeba rewizyi planów i odnowienia konsensu.

Postępowanie przy odnawianiu konsensu przeprowadzać należy podług postanowień §§. 8, 9, 10 i 11.

§. 14.

Budowy na cele przemysłowe.

Przy budowach na cele przedsiębiorstw przemysłowych, które w myśl ustawy przemysłowej wymagają zezwolenia władzy politycznej, należy ile możności łączyć rozprawę budowniczą z rozprawą przemysłowo-policyjną.

W każdym razie konsens na taką budowę udzielonym być może dopiero po prawomocnem zezwoleniu na prowadzenie przedsiębiorstwa.

§. 15.

Inne wyjątkowe postanowienia.

Przy budowach w rejonie fortyfikacyjnym, tudzież obok dróg państwowych, mają być zastosowane przepisy w tej mierze obowiązujące.

Odległość budynku od drogi krajowej i powiatowej ma wynosić przynajmniej trzy metry, a od drogi gminnej dwa metry. Wyjątek stanowią w tej mierze ulice i place, mające ustalone linie regulacyjne.

O rozprawie zarządzonej względem udzielenia konsensu na budowę przy drogach krajowych, względnie powiatowych, należy co najmniej na trzy dni przed terminem badania planu uwiadomić władzę zarządzającą temi drogami, pozostawiając jej wybór bądź to wzięcia udziału w rozprawie komisyjnej przez delegata, bądź też nadesłania pisemnie wniosku swojego.

W razie zamierzonej budowy na nadanem polu górniczem lub naftowem, albo też w jego sąsiedztwie, należy do rozprawy przepisanej §§. 8 i 9 zawezwać także przedsiębiorcę górniczego, względnie naftowego. Jeżeli nowy budynek stawianym być ma na ustroniu w nie

większem oddaleniu, jak dwu kilometrów od granicy państwa, należy o wniesieniu podania o konsens uwiadomić c. k. Starostwo. Starostwo może do rozprawy delegować zastępcę, albo też pisemnie przesłać swe uwagi w tej mierze.

§. 16.

Budowy kolejowe i obok kolei żelaznych.

Przy budowach na gruntach kolei żelaznych (w myśl §. 2. ust. o budowie kolei żelaznych z dnia 19. Maja 1874 L. 70 Dz. u. p.) i przy nowych budowach, dobudowaniach i przebudowaniach budynków, obok kolei żelaznych już istniejących, lub w budowie będących, względnie w ich rejonie pożarnym, należy się stosować do osobnych przepisów w tej mierze istniejących.

Do przedsiębrania czynności urzędowych przy budowach w rejonie pożarnym kolei powołanem jest stosownie do ustawy z dnia 26. Grudnia 1882 L. 3 Dz. u. kr. z roku 1883 c. k. Starostwo, przyczem zastosowane być mają prócz szczegółowych w tej mierze obowiązujących przepisów, także postanowienia niniejszej ustawy.

§. 17.

Budowy publiczne wykonywane przez państwo, kraj lub powiat.

Przy budowach na cele publiczne, przedsiębranych przez państwo, kraj lub powiat, powołanem jest do przeprowadzenia komisyi (§. 8.) tudzież do przesłuchania sąsiadów i innych osób interesowanyah, c. k. Starostwo, które co do linii regulacyjnej i poziomu przesłucha Zwierzchność gminną.

Jeżeli przeciw zamierzonej budowie nie wniesiono zarzutów, lub jeżeli wniesione w toku rozprawy usuniętemi zostały, uwiadomi o tem c. k. Starostwo władzę budującą.

Zarzuty nie usunięte, nie pochodzące z tytułu prawa prywatnego, rozstrzyga c. k. Namiestnictwo w porozumieniu z Władzą, która budowę wykonuje. Co do zarzutów opartych na tytule prawa prywatnego, postąpi c. k. Namiestnictwo według §. 10 ustawy.

§. 18.

Zabudowanie znaczniejszego obszaru.

Jeżeli na budowę ma być użytą część obszaru znaczniejszego, do zabudowania przeznaczonego, właściciel tego obszaru jest obowiązany najpierw postarać się o zatwierdzenie podziału obszaru tego na parcele budowlane. W tym celu winien przedłożyć Zwierzchności gminnej w dwoch egzemplarzach plan podziału na parcele z oznaczeniem wymiaru całego obszaru i poszczególnych parceli, niemniej plan sytuacyjny i niwelacyjny. Zwierzchność gminna zarządzi oględziny, a spisany protokół przedłoży Radzie gminnej, która projektowany podział zatwierdzi bezwarunkowo lub pod pewnemi zastrzeżeniami.

Przy zatwierdzaniu planów takiego podziału powinny być uwzględnione potrzeby komunikacyi publicznej, bezpieczeństwo przyszłych budynków na wypadek pożaru i ich warunki sanitarne.

Jeżeli celem stosownego podziału gruntu na parcele budowlane nastąpić ma na żądanie właściciela sprostowanie lub rozszerzenie przylegającej albo utworzenie nowej ulicy, grunt ten przerzynającej, właściciel obowiązany jest bezpłatnie odstąpić gminie przestrzeń gruntu na to potrzebną, jednak nie w większej szerokości jak metrów dwudziestu.

Gdyby zaś ze względów publicznych uznaną została potrzeba utworzenia nowej ulicy przez grunta prywatne albo sprostowania lub rozszerzenia istniejącej ulicy, winien będzie właściciel gruntu odstąpić potrzebną na to przestrzeń za wynagrodzeniem. Wysokość wynagrodzenia będzie sądownie oznaczoną, jeżeli strony o nią nie zgodzą się.

§. 19.

Odbudowanie zniszczonych części miasta lub miasteczka.

W razie zniszczenia całej miejscowości lub znaczniejszej części jej przez pożar, wylew lub inne wypadki elementarne, winna Zwierzchnoć gminna donieść o tem Wydziałowi powiatowemu.

Wydział powiatowy zarządzi w przeciągu ośmiu dni od chwili zawiadomienia komisyonalne oględziny przestrzeni zniszczonej.

W skład Komisyi wchodzi delegat Wydziału powiatowego, naczelnik gminy lub jego zastępca, tudzież powołani przez Wydział powiatowy rzeczoznawcy.

Strony interesowane winny otrzymać zaproszenie do udziału z oznaczeniem terminu oględzin.

Na podstawie protokołu oględzin sporządzonym zostanie plan regulacyjny, który przedłożonym zostanie Radzie gminnej do uchwalenia, a następnie Wydziałowi powiatowemu do zatwierdzenia.

Dopiero na podstawie uchwalonego a zatwierdzonego planu regulacyjnego, mogą być dawane konsensy do budowy na zniszczonej przestrzeni.

§. 20.

Plan regulacyjny.

Przy sporządzeniu tego planu regulacyjnego przestrzegać należy głównie:

a) aby w części mającej być odbudowaną usunięto ile możności wszystko, coby w przyszłości grozić mogło ponowieniem klęski;

b) aby rozkład i położenie budynków odpowiadały wymaganiom sanitarnym;

c) aby ścieki, kanały i w ogóle środki odprowadzania nieczystości zostały w system ujęte;

d) aby drogi i ulice były szerokie, proste i równe.

ROZDZIAŁ II.

Szczegółowe przepisy o budowlach.

§. 21.

Kierownictwo budowy.

Budujący winni przy prowadzeniu budowy posługiwać się tylko osobami do tego prawnie upoważnionemi. Postanowienie to obowiązuje zwłaszcza przy budowlach na cele publiczne, przemysłowe i wszelkich znaczniejszych budowlach prywatnych.

Do wykonywania mniejszych budowli parterowych, o pojedynczych konstrukcyach bez sklepień i urządzeń podziemnych (suterenów), wolno używać osób, posiadających dla wykonywania przemysłu budowlanego koncesyę najniższej kategoryi. Wreszcie, o ile w miejscu budowy nie znajdują się tacy przemysłowcy, może władza udzielająca konsensu przy budowlach nieznacznych (chaty, budynki włościańskie) nie wymagać ustanowienia prawnie upoważnionego kierownika budowy.

Nazwisko kierownika budowy należy zawsze podać do wiadomości Zwierzchności gminnej i uwiadomiać ją o wszelkich zmianach w tej mierze zachodzących.

Kierownik budowy jest zarówno jak i budujący odpowiedzialnym za wszelkie naruszenie warunków konsensu, za odstąpienie od zatwierdzonych planów i w ogóle za wszelkie uchybienie przepisom tej ustawy. Nie wyklucza to jednak odpowiedzialności innych w budowie udział biorących osób, o ile na nich cięży wina.

Odstąpienie od zatwierdzonych planów jest tylko w takich wypadkach dozwolone, w których według §. 3. wystarcza uwiadomienie Zwierzchności gminnej. Każde odstąpienie od zatwierdzonego planu winno być jednak podane do wiadomości Zwierzchności gminnej.

§. 22.

Skład materyałów budowlanych.

Bez pozwolenia Zwierzchności gminnej nie wolno składać na ulicy lub placu publicznym ani rumowiska, ani materyału budowlanego.

Udzielając takie pozwolenie, może Zwierzchność gminna ustanowić opłatę stósowną, która wpływać ma do kasy gminnej na rzecz utrzymania ulic i placów w stanie odpowiednim.

Pozwolenie na zajęcie kawałka ulicy lub placu nie powinno atoli żadną miarą powodować ujmy dotkliwej dla komunikacyi publicznej.

§. 23.

Środki utrzymania porządku.

Miejsce budowy przy ulicach i placach publicznych należy na czas trwania jej oddzielić od nich parkanem lub w inny stósowny sposób. Dla podania możności zarządzenia środków ostrożności potrzebnych do utrzymania porządku przy budowie, obowiązanym jest budujący uwiadomić Zwierzchność gminną o rozpoczęciu budowy na dni trzy przed przystąpieniem do niej.

Przy budowlach i naprawie ścian przypierających do ulic i placów publicznych, winien budujący ustawić przepisane znaki ostrzeżenia, a nadto w przypadkach, w których nieuniknionem staje się chwilowe chociażby częściowe przerwanie komunikacyi publicznej, dać baryerę, w nocy zaś oświetlić miejsce budowy latarnią.

§. 24.

Materyał do budowy.

W regule ma być użyty do budowy materyał ogniotrwały.

Wyjątek od tego postanowienia stanowić mogą:

a) budowle parterowe na odleglejszych ulicach i przedmieściach, gdzie zabudowania nie łączą się bezpośrednio, lecz są oddzielone od siebie dziedzińcami, ogrodami lub wolnymi placami.

Rada gminna obowiązana jest w ciągu roku, licząc od dnia wejścia niniejszej ustawy w życie, oznaczyć część obszaru, w którym domy lub inne zabudowania tylko z materyału ogniotrwałego stawiane być mogą.

b) wszelkie budynki w miejscach kąpielowych lub klimatyczno-kuracyjnych, przeznaczone stale na mieszkania dla gości;

c) w gminach, w których materyał ogniotrwały jest nader kosztowny lub ludność zamieszkała uboga, może Rada gminna postanowić, iż z wyjątkiem mieszkalnych domów piątrowych (które jedynie z materyału ogniotrwałego wznoszone być mają) wszystkie inne budowy na całym obszarze miejskim z muru pruskiego lub drzewa stawiane być mogą.

Taka uchwała Rady gminnej wymaga do ważności swej zatwierdzenia przez Radę powiatową i nie może obowiązywać na dłuższy przeciąg czasu, jak lat dziesięć, licząc od dnia zatwierdzenia jej przez Radę powiatową.

Powyższe postanowienie może być jednak ponawianem w razie nie zaszłej zmiany w stosunkach, które ją pierwotnie spowodowały.

§. 25.

Mury.

Grubość murów powinna być dokładnie oznaczoną w planach budowy.

Komisya badająca plany orzeka, czy projektowana grubość murów odpowiada bezpieczeństwu publicznemu, czy też winna uledz zmianie.

Grubość murów ceglanych w budynkach mieszkalnych parterowych i jednopiątrowych powinna wynosić przy ścianach zewnętrznych co najmniej 45 cmt., a 30 cmt. przy ścianach wewnętrznych, na których pułapy spoczywają.

Przy budynkach mieszkalnych, mających więcej piąter, dwa piętra najwyżej położone winny mieć grubość murów takich samych rozmiarów, to jest najmniej 45 cmt. względnie 30 cmt., w każdych zaś następujących dwóch niżej położonych piątrach, grubość murów o 15 cmt. powiększoną być musi.

Budynki z materyałn nieogniotrwałego wznoszone, a położone przy rynku lub placu głównym, tudzież innych ulicach i placach publicznych, które Rada gminna oznaczy, winny być stawiane na fundamentach murowanych i na podmurowaniu 50 cmt. wysokości.

Mury fundamentów mają być o 15 cmt. grubsze od ściany na nich spoczywającej.

Rozmiary powyższe odnoszą się do murów niewyprawionych w stanie surowym.

§. 26.

Odpowiedzialność za gatunek materyału budowlanego.

Kierownik budowy jest odpowiedzialny za jakość i trwałość materyału użytego do budowy.

§. 27.

Wysokość pokoi, wysokość i szerokość drzwi i okien.

Budynki mieszkalne winny być suche i posiadać dostateczny przystęp powietrza i światła. Wysokość pokoi wynosić winna przynajmniej 2·50 m., wysokość okna najmniej 1 m., szerokość najmniej 60 cm., wysokość drzwi wchodowych w pokojach najmniej 2 m., szerokość 1 m·

§. 28.

Podłoga parterowych pokoi.

Podłoga parterowych pokoi powinna w budynkach mieszkalnych leżeć przynajmniej 30 cmt. po nad powierzchnią terenu budowlanego, a w budynkach mieszkalnych położonych w miejscu wystawionem na wylew wód, winna sień i podłoga w parterze być najmniej 32 cmt. wzniesioną nad najwyższy stan wody, a gdyby to niemożebnem było, najmniej 32 cm. nad stan wody, powtarzający się w krótszych odstępach czasu.

Do powyższego przepisu należy według możności stosować się także przy przebudowywaniu takich budynków.

§. 29.

Piwnice.

Piwnice pod budynkami mieszkalnymi winny być sklepione. Nie wolno budować piwnic pod ulicą lub placem publicznym, ani urządzać leżących drzwi do piwnic.

Okna z piwnic ku ulicy lub placowi publicznemu należy tak urządzać, aby nie przeszkadzały komunikacyi publicznej, nie zagrażały bezpieczeństwu publicznemu i nie szpeciły ulic lub placu.

§. 30.

Zamieszkanie piwnic.

Urządzenie pomieszkań w piwnicach jest wzbronione. Sklepione piwnice mogą tylko w takim razie być użyte na warstaty, kuchnie i stajnie, jeżeli wysokość ich od podłogi do podniebienia w sklepieniu wynosi 2·50 m. a najwyższy punkt sklepienia góruje o 85 cm. nad poziomem. Do takich piwnic winno powietrze i światło mieć dostateczny przystęp za pomocą okien do otwierania.

§. 31.

Schody i klatka schodowa.

W domach piętrowych powinna istnieć za pomocą schodów komunikacya do wszystkich mieszkań, na strych, do piwnicy, na podwórze i na ulicę.

Schody mają być przynajmniej na 1 m. szerokie. Wysokość stopnia na schodach nie powinna wynosić więcej jak 16 cm. szerokość zaś nie mniej jak 29 cm. w linii podziałowej. Linia podziałowa przyjmuje się w obrębie 45 cm. od ściany. Poręcze muszą być tak urządzone, ażeby zesuwanie się po nich było niemożliwem. W domach piątrowych przynajmniej główne schody winny być ogniotrwałe.

Władza może stosownie do przeznaczenia i rozmiarów budynku zarządzić wybudowanie jednych lub kilku ogniotrwałych schodów ubocznych. Podsklepione schody i podesty o drewnianych stopniach uważane będą za ogniotrwałe.

Pod schodami jakoteż w klatce schodowej, nie wolno urządzać ognisk i otworów kominowych.

Klatkę schodową oddzielać ma od strychu powała u dołu wyprawiona, a na strychu wyłożona cegłą albo polepą z gliny 8 cm. grubą. Drzwi na strych prowadzące w domach murowanych powinny być żelazne, albo pobite żelazną blachą, od strony strychu; drzwi te należy umieszczać w ogniotrwałej osadzie; drzwi leżące do podnoszenia są wzbronione.

§. 32.

Urządzenia wewnętrzne ogniochronne.

W budynkach z pruskiego muru lub drewnianych ściany, przy których znajdują się kominy, piece i ogniska, mają być w przestrzeni przynajmniej metra od komina, a dwóch metrów od pieca lub ogniska, zupełnie murowane z cegieł lub kamienia.

Powała strychowa w budynkach mieszkalnych ma być pokryta cegłą lub polepą glinianą 8 cm. grubą, podłogę w piątrowych budynkach mieszkalnych należy w każdym piątrze oddzielać warstwą suchego nasypu od niższej powały.

§. 33.

Pomieszkania na poddaszu.

Pomieszkań w obrębie poddasza czyli strychu urządzać nie wolno. Wyjątek stanowią odosobnione pokoje w domach, których dachy mają strome kształty i tworzą przestronne poddasza jednak tylko wtedy, jeżeli te domy są od najbliższej granicy sąsiedniej najmniej 10 m. oddalone a pokoje te murowanemi lub przynajmniej ryglowanemi i tynkowanemi ścianami oddzielone od strychu i sieni i odpowiadają wymogom sanitarnym.

§. 34.

Latarnie w dachu.

Latarnie czyli klatki okien w dachu do oświetlenia schodów z góry winny buć w budynkach murowanych całkowicie z cegły murowane i ogniotrwale zamknięte od poddasza.

Ramy i pręty u okien w takich latarniach należy sporządzić z żelaza.

§. 35.

Kominy.

Budowania domów mieszkalnych bez kominów zabrania się bezwarunkowo.

Kominy winny być murowane; ściany kominów najmniej 15 cm. grube, wnętrze komina gładko wytynkowane a zewnętrzna część w obrębie strychu wyprawiona.

Kominów na belkach lub pokładach drewnianych zakładać nie wolno. Wszelkie drzewo winno być najmniej o 15 cm. oddalone od wewnętrznego obwodu komina. Drzewa w ściany kominowe wpuszczać nie wolno.

§. 36.

Otwory kominów

Otwór wewnętrzny kominów przełazowych wynosić ma najmniej 48 cm. w kwadrat a otwór kominów wązkich (cylindrowych) najmniej 15 cm. średnicy. Jeżeli zaś do jednego przewodu wchodzi dym z dwóch lub więcej ognisk, średnica kominów wązkich ma wynosić najmniej 20 cm. Każdy komin ma wystawać ponad szczyt dachu, a to, jeżeli dach jest ogniotrwałym, najmniej 50 cm., a jeżeli nie jest ogniotrwałym najmniej 1 m.

§. 37.

Kierunek kominów.

Wszystkie kominy, a szczególnie wązkie (cylindrowe) winny być ile możności w pionowym kierunku stawiane. Większe pochylenie do poziomu jak 60 stopni jest zabronione. Jeżeliby z konieczności zezwolono na takie wyjątkowe pochylenie kominów wązkich, należy w miejscach, gdzie kierunek komina się zmienia, urządzić utwory do czyszczenia i mur tak zabezpieczyć, ażeby nie uszkadzały go kule do czyszczenia kominów.

§. 38.

Kominy fabryczne.

Kominy fabryczne i w ogóle kominy dla wielkich ognisk należy tak urządzać, aby dym i sadza nie zanieczyszczały powietrza w sposób dla zdrowia szkodliwy, albo dla sąsiadów dokuczliwy.

§. 39.

Kominy wązkie cylindrowe.

Wązkie cylindrowe kominy winny poczynać się w piwnicy, a gdzie piwnic nie ma w parterze.

Nad podłogą, gdzie te kominy się poczynają, również na strychu, winny być zaopatrzone 1·50 m. nad posadzką lub polepą w podwójne żelazne drzwiczki do czyszczenia, dające się szczelnie na klucz zamykać. Materyał drewniany, znajdujący się w pobliżu drzwiczek, powinien być ogniochronnie osłonięty.

§. 40.

Ilość kominów.

W budynkach piętrowych nie powinien dym z ognisk należących do różnych piąter wchodzić do tego samego przewodu kominowego.

Jeżeli każde piętro ma swój własny przewód kominowy, przewód ten może się rozpoczynać na właściwem piętrze.

§. 41.

Piece piekarskie. Wędzarnie.

Piece piekarskie przemysłowe i w ogóle piece dla celów przemysłowych, należy umieszczać w lokalu sklepionym. Podłoga przed ogniskiem winna być ogniotrwale urządzoną.

Ściany w wędzarniach muszą być sporządzone z materyału ogniotrwałego i zaopatrzone w drzwi żelazne lub przynajmniej blachą od środka obite. Wędliny tylko na hakach lub prętach żelaznych zawieszać wolno.

§. 42.

Stawianie kotłów parowych.

Kotły parowe należy stawiać, jeżeli tylko można, w odrębnem zabudowaniu. Stanowczo wzbronionem jest jednak ustawianie kotłów parowych pod lokalem mieszkalnym lub roboczym, równie jak urządzanie sklepień lub pował nad niemi. Tylko w razie udowodnionej konieczności dopuszczona być może lekka powała

§ 43.

Piece pokojowe.

Piece pokojowe, stojące bezpośrednio na podłodze nieogniotrwałej, winny być podmurowane na 30 cm. Przed drzwiczkami pieców, należy podłogę zabezpieczyć od ognia.

Pieców żelaznych nie wolno tam używać, gdzie się wyrabia lub gromadzi materyał łatwo zapaleniu podlegający.

Nie wolno także zastępować kominów murowanych rurami blaszanemi wewnątrz budynku, ani też przeprowadzać takich rur przez ściany drewniane lub dachy nieogniotrwałe.

Rury do odprowadzania dymu nie mogą wychodzić na dziedziniec ani na ulicę.

§. 44.

Kuchnie.

Podłoga w kuchni winna być dokoła ogniska kamieniem lub cegłą wyłożona.

Nad ogniskiem otwartem należy tak umieścić kapę murowaną lub blaszaną, by po wszystkich stronach o 30 cm. wystawała poza krawędź ogniska kuchennego. Dym z otwartych ognisk tylko przełazowymi kominami odprowadzać wolno.

W kuchniach angielskiemi zwanych należy dla odprowadzania pary urządać otwory wentylacyjne z drzwiczkami żelaznemi.

§. 45.

Stodoły, Szopy i t. p.

Stodoły, szopy i inne budynki, przeznaczone na przechowywanie łatwo zapalnych materyałów, jeżeli są zbudowane z materyału nieogniotrwałego lub nieogniotrwale pokryte, muszą być od budynku mieszkalnego, równie jak od kuchni, przestrzenią 10 m. oddzielone. Takie budynki tylko wówczas przybudować można do domu mieszkalnego lub do kuchni, jeżeli przyległe izby mieszkalne, względnie kuchnie od nich oddzielone zostaną trwałym murem ogniochronnym. Izb mieszkalnych zaś ani kuchni do takich budynków dobudowywać nie wolno.

§. 46.

Suszarnie, piece do wypalania wapna lub cegły i kuźnie.

Suszarnie na owoce, len lub konopie winny być od innych budynków przynajmniej o 30 m. oddalone.

Piece do wypalania wapna lub cegły mogą stać jedynie poza obrębem zabudowanego obszaru miejskiego.

Kuźnie winny być oddalone od innych budynków przynajmniej o 30 m. lub urządzane w budynkach ogniotrwale zbudowanych.

§. 47.

Pokrywanie dachów.

Dachy na takich budynkach, które według przepisów §. 24. z materyału ogniotrwałego budowane być muszą, winny być pokrywane łupkiem, dachówką, blachą lub innym materyałem ogniotrwałym.

W gminach zamieszkałych przez ludność niezamożną, gdzie pokrywanie dachów ogniotrwałym materyałem spotkałoby się na razie z przeszkodami trudnemi do zwalczenia, może Rada gminna postanowić, iż dachy, nawet w takich budynkach, które z materyału ogniotrwałego budowane być muszą, nieogniotrwałym materyałem pokrywane być mogą. Taka uchwała Rady gminnej wymaga do ważności swej zatwierdzenia przez Radę powiatową i nie może obowiązywać na dłuższy przeciąg czasu, jak lat dziesięć od zatwierdzenia jej przez Radę powiatową. Po upływie tego czasu może jednak, w razie dalszego trwania stosunków, które spowodowały taką uchwałę, odnośne postanowienie być ponowionem nową uchwałą Rady gminnej, zatwierdzoną przez Radę powiatową.

§. 48.

Pokrywanie dachów słomą.

Słomą dachów pokrywać nie wolno. Tylko na przedmieściach zupełnie oddzielonych może Zwierzchność gminna zezwalać słomą pokrywać dachy, jeżeli odległość budynku od sąsiednich wynosi przynajmniej 12 m., albo jeżeli budynek, słomą pokrytym być mający, oddzielonym jest szeregiem drzew od budynków bliżej położonych.

Przepis ten odnosi się także do pokrywania dachów trzciną lub szuwarem.

§. 49.

Mur ogniochronny.

W budynku murowanym, długości przynajmniej 25 m. przedzielać należy strych murem ogniochronnym.

Mur ogniochronny winien także oddzielać dachy budynków łączących się ze sobą, lub oddzielonych przestrzenią nie przewyższającą 10 m.

Mur ogniochronny winien o 35 cm. sięgać nad dach. Przejścia umieszczone w murze ogniochronnym w obrębie strychu, należy opatrzyć żelaznemi, ogniotrwale osadzonemi drzwiami, któreby się same zamykały.

§. 50.

Wiązanie dachu.

Wiązanie dachu należy oddzielnie budować od powały strychowej i od muru ogniochronnego. Ani w powałę, ani też w mur nie wolno wpuszczać żadnej drewnianej treści konstrukcyi dachu.

Przy zastosowaniu potrzebnych środków bezpieczeństwa można wówczas od tego przepisu odstąpić, jeżeli według §. 24. ustawy może być użytym do budowy domu materyał nieogniotrwały, lub tam, gdzie dozwolone są izby pod dachem (poddasze).

§. 51.

Rynwy

Dachy budynków od ulic i placów publicznych mają być zaopatrzone w rynwy odpowiednich rozmiarów, z kruszcu lub innego nieprzemakalnego materyału. Rury spustowe winny

być jak najbliżej muru urządzone i wedle możności wprost do kanału wprowadzone. Gdyby to połączone było z trudnościami, zasługującemi na uwzględnienie, należy wylot najwyżej 30 cm. nad chodnikiem umieścić.

§ 52.

Wychodki i zbiorniki kloaczne.

W każdym domu mieszkalnym mają być urządzone wychodki.

W domach piątrowych wychodki umieszczone być muszą w bezpośredniem połączeniu z budynkiem. W parterowych można urządzić je obok w bliskości budynku, tak jednak, ażeby nie były widoczne od ulicy lub placu publicznego. Wychodki należy budować według prawideł hygienicznych i takiej objętości, ażeby na każde dwa mieszkania przynajmniej jedna komórka przypadała.

Zbiorniki dla nieczystości z wychodków winny mieć urządzony łatwy i ciągły odpływ do jam kloacznych, kanałów lub przyrządów beczkowych, stosownie do systemu odpływu nieczystości w gminie zaprowadzonego.

Rada gminna wyda przepisy obowiązujące co do tego systemu.

Oddalenie zbiorników ma wynosić najmniej 2 m. od granicy sąsiedniej, a najmniej 8 m. od najbliższej studni. W częściach miasta gęsto zabudowanych zbiorniki te winny być murowane na cemencie z dnem nieprzepuszczalnem i zaopatrzone w odpowiednie nakrycie z otworem do czyszczenia.

Przy systemie kanałowym odpływu nieczystości obowiązanym jest budujący urządzić w swojej realności kanały poboczne murowane i kryte, których wymiary wewnętrzne wynosić mają najmniej 60 cm. szerokości a najmniej 80 cm. wysokości.

§. 53.

Odpływ nieczystości z budynków.

Nawet przy starych budynkach jest bezwarunkowo wzbronione odprowadzanie wszelkich nieczystości z budynków na ulice lub place publiczne.

§. 54.

Balkony i ganki.

Przy budowie balkonów i ganków winna Zwierzchność gminna czuwać nad tem, by przez to nie ucierpiały ani komunikacya publiczna ani regularność kierunku ulicy.

§. 55.

Przedmioty sięgające na linię frontową ulicy.

Schody przed domami, kraty i poręcze, jakoteż inne tego rodzaju przedmioty nie powinny wystawać po za linię frontową ulicy.

Okna lub okiennice wychodzące na ulicę, a nieumieszczone w wysokości przynajmniej 2 do 3 m. nad chodnikiem należy urządzić tak, aby się otwierały na wewnątrz, lub aby w stanie otwartym zupełnie przylegały do muru i nie sterczały nad ulicą. Tak samo mają być urządzone drzwi od ulicy na zewnątrz otwierane.

§. 56.

Budynki przy ulicach i placach publicznych.

Przy głównych ulicach i placach publicznych wolno na froncie stawiać tylko budynki główne. Inne budynki służące na gospodarcze lub podobne cele, jako to: stajnie, wozownie i t. d. mają być w podwórzu umieszczone.

Gdyby ze względu na położenie miejscowe budynki takie tylko przy froncie ulicy postawionymi być mogły, a względy publiczne nie przemawiały przeciw temu, można na to wyjątkowo zezwolić. W takim wypadku jednak budynki te winny posiadać odpowiedną fasadę.

Budynki frontowe muszą przypierać bezpośrednio do siebie lub do granicy sąsiedniej. W przeciwnym razie odległość ich powinna wynosić najmniej 6 m. a fasada przyczółka domu ma być zastósowaną do fasady frontowej.

§. 57.

Domy parterowe przy głównych ulicach.

Rada gminna może oznaczyć okręg gminy, w którym tylko piątrowe domy stawiać wolno. W takim razie może Rada gminna wyjątkowo dozwolić budowy domu parterowego w tym okręgu, jednak tylko pod warunkiem wyprowadzenia murów w takiej grubości, ażeby w danym razie wybudowanie piętra było możliwem.

Przepis ten nie odnosi się jednak do domów w ogrodzie położonych.

§. 58.

Cofnięcie budynków głównych od frontu.

Budynki główne przy ulicach głównych (§. 57.) należy stawiać bezpośrednio w linii frontowej tych ulic.

Jeżeli przed takimi budynkami ma być urządzonym ogród lub zajazd, cofnięcie od frontu może być dozwolone pod następującymi warunkami:

a) budynek cofnięty tak winien być budowany, jak to przepisano dla domów frontowych;

b) odstęp budynku od ulicy nie może wynosić mniej jak 3 m., a placu tego nie wolno użyć na budynki podrzędne, magazyny, składy, lub w inny sposób szpecący;

c) budynek należy od ulicy odgraniczyć sztachetami.

§. 59.

Chodniki.

Jeżeli w części miasta lub miasteczka, w której staje budynek, są urządzone chodniki, budujący jest obowiązany urządzić chodnik przed domem swoim. Późniejsze jednak utrzymanie chodnika w dobrym stanie należy do gminy.

Chodnik ma być ułożonym z takiego materyału, jaki Rada gminna dla danej ulicy lub części miasta oznaczy.

§. 60.

Grunta niezabudowane.

Przy ulicach i placach głównych winny być wszystkie grunta niezabudowane parkanem lub w inny stosowny sposób zamknięte.

Zwierzchność gminna może rozporządzić, ażeby niezabudowane grunta także przy innych ulicach i placach zostały oparkanione i ogrodzone.

§. 61.

Ogrodzenia, płoty i t. p.

Jaki materyał dozwalany być może do urządzenia odgrodzeń, zastosować się należy do zwyczajów miejscowych.

Odległość odgrodzeń od dróg krajowych, powiatowych i gminnych ma wynosić najmniej 30 centymetrów.

Na odgrodzeniach wzdłuż dróg publicznych, jakoteż na odgrodzeniach takich, które dotykają zabudowań lub ogrodzeń sąsiednich, nie wolno urządzać ostrzeszków ze słomy, trzciny, szuwaru, pężu, odpadku łodyg konopnych i t. p. łatwo zapalnych przedmiotów.

§. 62.

Fasady domów.

Fasady domów frontowych winny być ile możności zgodne z zasadami dobrego smaku. Wzbronionem jest używanie takich kolorów, które jaskrawością szpecą widok lub rażą oczy.

§. 63.

Studnie.

Gdzie miejscowe stosunki tego wymagają, a nie zachodzą nadzwyczajne trudności, budujący jest obowiązany urządzić na gruncie budowlanym studnię, jeżeli można ją urządzić w odległości od jam kloacznych, kanałów i gnojowisk, przepisanej w §. 52. Studnia taka powinna być ocembrowaną, a ocembrowanie to wznosić się o 80 cmt. ponad poziom terenu.

§. 64.

Sadzenie drzew między budynkami.

Przy stawianiu budynku, słomą, trzciną lub szuwarem pokryć się mającego, ciąży na budującym obowiązek oddzielenia go szeregiem drzew od budynków sąsiednich.

§. 65.

Plantacye.

Zwierzchność gminna jest obowiązaną pielęgnować starannie istniejące plantacye i urządzać ile możności nowe na pustych placach należących do gminy.

Gdzie na to stosunki miejscowe zezwalają, obowiązaną jest Zwierzchność gminna sadzić i utrzymywać drzewa na placach publicznych budynkami otoczonych i przy ulicach obok chodników.

ROZDZIAŁ III.

Zamieszkanie nowych budynków i utrzymanie istniejących.

§. 66.

Pozwolenie na zamieszkanie.

Budynki nowo wystawione lub przekształcone nie mogą być ani zamieszkane ani na inny cel użyte przed uzyskaniem pozwolenia Zwierzchności gminnej.

Przed daniem takiego pozwolenia musi odbyć się na miejscu komisyjne zbadanie stanu budynku pod względem sanitarnym i bezpieczeństwa publicznego.

Komisya badająca stan budynku składa się z naczelnika gminy lub jego zastępcy i znawcy technicznego. Komisya zbada, czy budowa wykonana jest zgodna z planem zatwierdzonym, czy odpowiada wymaganiom sanitarnym i warunkom bezpieczeństwa publicznego. Według wyniku tych oględzin załatwi Zwierzchność gminna odnośną prośbę budującego.

§. 67.

Termin zamieszkania.

Budynek murowany, podczas wiosny pod dach doprowadzony, a w jesieni narzucony, może być dopiero w następnej wiośnie zamieszkanym. Budynek zaś w jesieni pod dach doprowadzony, a w następnej wiośnie narzucony, może dopiero w jesieni do zamieszkania być

oddanym. Gdyby w powyższych okresach czasu tylko niektóre części domu zostały wykończonemi, może Zwierzchność gminna dać pozwolenie na częściowe zamieszkanie budynku, jeżeli zachodzą warunki określone w ostatnim ustępie §. 66.

§. 68.

Taksy za oględziny.

Oględziny nowo wybudowanych domów odbywa Zwierzchność gminna bezpłatnie. Tylko dla znawców, nie będących urzędnikami gminnymi, uiścić ma budujący do rąk Zwierzchności gminnej taksę, której wysokość ustanowi Rada gminna.

§. 69.

Oczyszczenie placu budowy.

Właściciel budynku jest obowiązanym własnym kosztem po wykonaniu budowy usunąć gruz, ziemię wykopaną i wszystkie inne przedmioty tamujące komunikacyę, albo zanieczyszczające ulicę lub plac publiczny, zasypać doły, chodnik lub bruk nadwerężony naprawić, słowem przywrócić do pierwotnego stanu przyległy plac lub ulicę.

§. 70.

Utrzymanie istniejących budynków.

Każdy właściciel budynku jest obowiązanym utrzymać go w dobrym stanie, czysto i porządnie. Winien mianowicie zapobiegać wszelkim uszkodzeniom, które mogłyby zagrażać bezpieczeństwu publicznemu, lub zdrowiu mieszkańców, albo szpecić ulicę lub plac publiczny.

§. 71.

Budynki grożące zawaleniem.

Jeżeli budynek grozi niebezpieczeństwem zawalenia, zarządzi Zwierzchność gminna komisyjne zbadanie stanu rzeczy i poleci właścicielowi z wyznaczeniem stosownego terminu i zagrożeniem następstw prawnych (§. 82) podług stopnia sprawdzonego niebezpieczeństwa, bądź to opróżnienie i zabezpieczenie budynku starego aż do wykonania potrzebnych napraw, bądź też częściowe albo nawet całkowite rozebranie budynku.

§. 72.

Naprawa dachów.

W tych częściach obszaru miejskiego, w których w przyszłości tylko domy z dachem ogniotrwałym mogą być budowane (§. 47), łatanie istniejących dachów gontowych tylko w takich wypadkach jest dozwolone, jeżeli wiązanie stolca jest zdrowe, a pokrycie w tak dobrym stanie zachowane, że wystarczy jednorazowe wyłatanie w granicach czwartej części dachu na każdej połaci.

Przed rozpoczęciem łatania dachu należy uzyskać pozwolenie Zwierzchności gminnej.

ROZDZIAŁ IV.

Władze wykonawcze.

§. 73.

Zwierzchność gminna.

Zwierzchność gminna czuwa nad przestrzeganiem przepisów tej ustawy.

Zwierzchność gminna daje pozwolenie na budowę (konsens) i przestrzega ażeby:

a) nie budowano bez uzyskania prawomocnego konsensu;

b) zachowano linię regulacyjną i poziom;

c) ściśle stósowano się do zatwierdzonego planu budowy;

d) do wykonania budowy używano osób upoważnionych w myśl §. 21. i

e) tylko dobrego trwałego materyału.

Przy spostrzeżeniu uchybień winna Zwierzchność gminna w wypadkach pod *a) b)* i *c)* wymienionych, wstrzymać dalszą budowę, w wypadku pod *d)* usunąć nieupoważnionego wykonawcę od dalszej budowy, a w wypadku pod *e)* zarządzić uprzątnienie z placu budowy materyału za nieodpowiedni uznanego.

Od rozporządzeń Zwierzchności gminnej można na ręce naczelnika gminy wnosić rekurs do Rady gminnej w nieprzekraczalnym terminie dni 14 po doręczeniu lub ogłoszeniu rozporządzenia, z wyjątkiem wypadków przewidzianych w §. 3. niniejszej ustawy.

Rekurs od zarządzenia, wstrzymującego budowę rozpoczętą, nie ma mocy odraczającej.

§. 74.

Rada gminna.

Rada gminna załatwia następujące sprawy:

a) rozstrzyga rekursy wniesione od rozporządzeń Zwierzchności gminnej;

b) zarządza sporządzenie ogólnego planu miasta, zatwierdza go i czuwa nad jego peryodycznem uzupełnieniem przez Zwierzchność gminną;

c) zatwierdza plany budynków, przeznaczonych na cele gminy lub zakładów gminnych;

d) zatwierdza plany podziału znaczniejszych obszarów na parcele budowlane (§. 18.);

e) uchwala plan regulacyjny przy odbudowaniu zniszczonych części miasta (§. 19.);

f) oznacza części obszaru miejskiego, w których tylko materyał ogniotrwały do budowy użytym być może (§. 24.);

g) w gminach, w których materyał ogniotrwały jest nader kosztowny lub ludność ubogą, postanawia z zatwierdzeniem Rady powiatowej, że w następującym przeciągu lat 10 z wyjątkiem mieszkalnych domów piątrowych, wszystkie inne budynki na całym obszarze miejskim z muru pruskiego lub drzewa stawiane być mają (§. 24. lit. c.);

h) uchwala w sprawie wyjątkowego uwolnienia gminy miejskiej od obowiązku pokrywania dachów ogniotrwałym materyałem (§. 47.);

i) wydaje obowiązujące przepisy o systemie kanalizacyi (§. 52.);

k) oznacza okręg miasta, w którym tylko piątrowe domy stawiać wolno i daje wyjątkowe pozwolenie na stawianie domu parterowego w tym okręgu (§. 57.);

l) oznacza wysokość taksy dla znawców za oględziny nowo wybudowanych domów (§. 68.).

Rekurs w sprawach budowniczych wniesiony do Rady gminnej, winna gmina załatwić merytorycznie najdalej do czterech tygodni od dnia podania. Po upływie tego czasu i po bezskutecznym upływie terminu naznaczonego Radzie gminnej przez Wydział powiatowy do rozstrzygnięcia rekursu, ma Zwierzchność gminna przedłożyć akta Wydziałowi powiatowemu, który wyda orzeczenie tak, jak gdyby po przystąpieniu Rady gminnej do orzeczenia Zwierzchności do niego rekurs został wniesiony.

Uchwały Rady gminnej w sprawach tu pod *b) c) d) e) f) i) k)* określonych winny być w obrębie gminy ogłoszone. Od tych uchwał wolno stronom interesowanym wnieść za pośrednictwem Zwierzchności gminnej rekurs do Wydziału powiatowego w ciągu dni 30 od ich ogłoszenia.

Do rekursu od uchwały Rady gminnej w sprawach tu pod *a)* wymienionych, służy termin dni 14 od doręczenia tej uchwały; ten rekurs również wnosić należy przez Zwierzchność gminną.

§. 75.

Wydział powiatowy.

Wydział powiatowy załatwia rekursy przeciw uchwałom Rady gminnej.

§. 76.

Wydział krajowy.

Wydział krajowy załatwia jako ostateczna instancya rekursy przeciw orzeczeniom Wydziału powiatowego i Rady powiatowej.

Rekurs ma być wniesiony za pośrednictwem Wydziału powiatowego w nieprzekraczalnym terminie dni 14 od doręczenia orzeczenia.

§. 77.

Władze polityczne.

Prawa zastrzeżone władzom politycznym postanowieniami §§. 104, 105, 106 i 107 ustawy gminnej z dnia 12. Sierpnia 1866 L. 19 Dz. u. kr. pozostają nienaruszone.

ROZDZIAŁ V.

Postanowienia karne.

§. 78.

Przekroczenia objęte ustawą karną.

Przekroczenia przepisów budowniczych, objęte ustawą karną, będą dochodzone i karane przez właściwe Sądy.

§. 79.

Inne przekroczenia.

Co do innych przekroczeń przepisów zawartych w tej ustawie służy prawo karania naczelnikowi gminy z dwowa assesorami. Przekroczenia te karane będą stosownie do stopnia winy i do wynikającego z niej niebezpieczeństwa publicznego grzywną od 5 do 100 zł. w. a., a w razie niemożności uiszczenia kary pieniężnej aresztem od 24 godzin do 20 dni.

§. 80.

Rekursy przeciw orzeczeniom karnym.

Rekursy przeciw orzeczeniom karnym, wydanym w myśl §. 79., mają być w terminie dni 14 po doręczeniu lub ogłoszeniu wnoszone do c. k. Starostwa za pośrednictwem Zwierzchności gminnej.

§. 81.

Budowy wykonane bez konsensu lub wbrew konsensowi.

Jeżeli budowa została całkiem lub częściowo wykonaną bez konsensu lub wbrew zatwierdzonemu planowi, winna Zwierzchność gminna, niezależnie od natychmiastowego wstrzymania budowy (§. 73.), wydać orzeczenie czyli i o ile wykonana budowa może być pozostawioną, czyli też ma być zmienioną, lub zupełnie zniesioną.

Przeciw orzeczeniu Zwierzchności gminnej służy zwykła droga rekursu wszystkim stronom interesowanym.

Niezależnie od tego może nastąpić ukaranie winnego w myśl §§. 78. i 79.

§. 82.

Wykonanie prawomocnych poleceń.

Jeżeli właściciel budynków pomimo nałożenia kary za niedotrzymanie pierwszego terminu, nie dopełni w drugim przez Zwierzchność gminną oznaczonym terminie prawomocnego polecenia władz powołanych do wykonania tej ustawy, Zwierzchność gminna wykona to polecenie na jego koszt i stratę.

ROZDZIAŁ VI.

Postanowienia co do obszarów dworskich.

§. 83.

Zasadnicze postanowienie.

Obszary dworskie w tych miejscowościach, w których niniejsza nstawa obowiązuje, podlegają również postanowieniom niniejszej ustawy.

§. 84.

Zwierzchność gminna i Rada gminna.

Wykonywanie wszystkich czynności policyi budowniczej jak niemniej prawo karania za przekroczenie przepisów tej ustawy na tych częściach obszaru dworskiego, które leżą pośród zabudowań gminy, należy do zakresu działania gminy.

Toż samo odnosi się do karczem i szynkowni, w których stosownie do postanowienia §. 7. ustawy o obszarach dworskich z dnia 12. Maja 1866. L. 20. Dz. u. kr. sprawowanie policyi miejscowej należy do gminy, tudzież co do stajni, szop i tym podobnych zabudowań należących do karczem lub szynkowni tego rodzaju.

Nadto, jeżeli budynek na obszarze dworskim stawiany, mniej aniżeli o 30 *m.* oddalonym jest od zabudowanego terytoryum gminy, a Zwierzchność gminy mniema, że budynek ten stawianym jest wbrew przepisom niniejszej ustawy i ztąd zagraża niebezpieczeństwo, może Zwierzchność gminna o tem donieść Wydziałowi powiatowemu, który winien na tej podstawie zbadać rzecz i wydać orzeczenie, tak, jak gdyby w tej sprawie do niego rekurs wniesionym został przeciw orzeczeniu w pierwszej instancyi wydanemu.

§. 85.

Przełożony obszaru dworskiego.

Na częściach obszaru dworskiego, nieobjętych postanowieniami ustępu 1. i 2. §. 84., wstępuje przełożony obszaru dworskiego w zakres działania Zwierzchności gminnej i Rady gminnej z wyjątkiem prawa karania w §. 79. określonego, które przysługiwać ma c. k. Starostwu.

Związkowa Drukarnia we Lwowie.

Aleg. 69.

Sprawozdanie

Komisyi gospodarstwa krajowego w sprawie petycyi Zarządu Towarzystwa Kółek rolniczych o przyznanie zasiłku z funduszów krajowych w kwocie 4.000 zł. w. a.

Wysoki Sejmie!

Towarzystwo Kółek rolniczych zostało zawiązane w roku 1882. przez grono ludzi dobrej woli, którzy w trafnem ocenieniu stosunków ekonomicznych naszego kraju postanowili dołożyć wszelkich starań około podniesienia gospodarstw włościańskich, dotychczas bardzo nieodpowiednio użytkowanych lub zupełnie odłogiem leżących.

Przystąpiono do założenia tej instytucyi z silną wiarą, że taż po pewnym okresie czasu musi wydać obfity plon w zamierzonym kierunku, nie zapoznając trudności, z jakiemi walczyć przyjdzie, nim we wszystkich warstwach społeczeństwa wyrobi się to przekonanie, że podjęta praca jest na czasie i konieczną.

Przeprowadzenie myśli i zamiarów programem Zarządu Kółek ujętych, nie znalazło początkowo zwolenników szerszych kół, nie wierzono w skuteczną działalność tej instytucyi, świetne wyniki na tem polu w W. Księstwie Poznańskiem kładziono na karb odmiennych tamże stosunków, nadto obawiano się u nas tego, od czego inicyatorowie Kółek właśnie ochronić pragnęli lud nasz wiejski, to jest od zgubnych prądów zagrażających porządkowi społecznemu; jak mylnem było to rezonowanie dowodzi istnienie Towarzystwa na coraz silniejszych podstawach, dowodzi z każdym rokiem wzmagająca się działalność we wszystkich okolicach naszego kraju coraz to skuteczniejsza i pożyteczniejsza.

Rozpoczęcie czynności głównego Zarządu Kółek rolniczych uwydatniło się w dwóch głównych kierunkach:

1. Przeprowadzenie lustracyi gospodarstw włościańskich w połączeniu z nauką gospodarstwa i praktycznemi radami udzielanemi na miejscu.

2. Pośredniczenie przy sprowadzaniu narzędzi rolniczych, nasienia lnu i rozmaitych nasion pastewnych.

Nadto postanowiono popierać zakładanie sklepików po gminach, by przy nich skoncentrować w przyszłości cały ruch przemysłowy i handlowy danej miejscowości;

zachęcać do wspólnej asekuracyi w instytucyach krajowych przeciw klęskom elementarnym;

zakładać czytelnie w okręgach Kółek rolniczych.

Oto środki, za pomocą których pragnął Zarząd Kółek zdążać do zamierzonego celu podniesienia dobrobytu i umoralnienia ludu.

Srodki te powoli działające, lecz niezaprzeczenie najracyonalniejsze, wymagały jednak funduszów, których na razie nie było, a wpływały tak skąpo, iż początkowo czynności musiały się redukować do minimalnych rozmiarów, popierane przeważnie moralnie przez Towarzystwa gospodarskie krajowe i okręgowe.

Pierwszą petycyę wystosowaną do Wysokiego Sejmu odstąpioną Wydziałowi krajowemu złożono do aktów.

Uchwalona w roku 1884. na wniosek komisyi budżetowej subwencya w kwocie 300 zł. daną była raczej w uwzględnieniu szlachetnego celu, jak z przekonania, że działalność Kółek staje się pożyteczną.

Zarząd Kółek nie zraża się jednak temi chwilowemi bo spodziewanemi niepowodzeniami, krocząc wytrwale po raz obranej drodze. Nauczony nabytem doświadczeniem zaprowadza zmiany w ustroju Towarzystwa, a te w niedługim przeciągu czasu oddziałały dodatnio na wszechstronny rozwój Kółek rolniczych.

Zainteresowanie się w kraju Kółkami rolniczemi staje się ogólnem. Kurendy najprzewielebniejszych Arcybiskupów i Biskupów wszystkich trzech obrządków zachęcają duszpasterzy i włościan do zakładania Kółek, toż samo czyni Wydział krajowy przez Wydziały powiatowe i Rada szkolna krajowa przez rady okręgowe, czem wzmocniono stanowisko tychże. Liczba Kółek wzrasta odtąd z każdym rokiem, nowe Kółka powstają przeważnie na życzenie i za inicyatywą Zwierzchności gmin.

Za pośrednictwem Towarzystwa gospodarskiego galicyjskiego otrzymuje Zarząd Kółek roczną subwencyę od Wysokiego Rządu.

Wysoki Sejm w myśl sprawozdań Komisyi gospodarstwa krajowego zaznaczających stały i pomyślny rozwój tej instytucyi, co jest dowodem żywotności i użyteczności myśli podjętej przez Towarzystwo Kółek rolniczych, uchwala odtąd w każdym roku znaczniejsze na ten cel zasiłki, wychodząc z zasady, że tam, gdzie pożytek widoczny, korzyści dla gospodarstw włościańskich niezaprzeczone, kraj winien przyjść z pomocą taką, na jaką siły podatkowe pozwalają.

Zarząd główny Towarzystwa Kółek rolniczych przedkłada ponownie petycyę do Wysokiego Sejmu, o udzielenie dalszej subwencyi na r. 1889. w kwocie 4.000 zł., której zamierza użyć:

1. Na lustracye gospodarstw włościańskich, oraz pouczające wykłady i demonstracye.
2. Na dalszą pomoc przy kupnie nasion, machin i narzędzi rolniczych dla Kółek niezamożnych.
3. Na ulgi czynić się mające włościanom przy zakupnie szczepów drzew owocowych, dalej na rozpowszechnienie dziełek o gospodarstwie włościańskiem.

Komisya gospodarstwa krajowego, której ta petycya została przydzieloną, przedkładając Wysokiemu Sejmowi swe wnioski, nie przytacza szczegółowo wszystkich czynności w tym roku przez Zarząd Kółek przeprowadzonych, a objętych dołączonem sprawozdaniem, gdyż znane są one Wysokiej Izbie w streszczeniu z rozesłanej drukowanej petycyi głównego Zarządu Kółek rolniczych — musi tu jednak podnieść z naciskiem, że działalność Towarzystwa rozciągnięta jest na cały kraj bez wyjątku, że zainteresowanie się sprawami Kółek rolniczych jest co raz żywsze, w końcu, że lustracye gospodarstw włościańskich, przeprowadzane w większej liczbie, również jak nauka gospodarstwa, odbywająca się praktycznie w miejscu lustracyi, okazała się nader skuteczną przysparzając krajowi korzyści podnoszeniem się gospoparstw włościańskich.

Zestawienie cyfrowe czynności głównego zarządu około rozwoju Towarzystwa, porównując rok 1883. jako pierwszy istnienia z r. 1888., uwydatni najlepiej wzrost skutecznej i pożytecznej działalności, i tak w roku:

	1883-cim	1888-mym
Kółek rolniczych	75	400
Członków	1.919	13.668
Lustracye gospodarstw	11	174 gminach.
Sprowadzone narzędzia rolnicze i nasiona pastewne za złr.	2.214	10.171 zł.
Sklepików założono	21	161 ogółem założonych.
Książek i czasopism dla czytelni Kółek rozesłano	2.055	18.980 własnością Kółek.
Ubezpieczeń żadnych		2.119 członków, na sumę 840.383 zł. w Towarzystwie krakowskiem.

Na poparcie jak w kraju oceniają działalność dotychczasową Zarządu Kółek rolniczych, godzi się przytoczyć ustęp z odezwy Komitetu c. k. Towarzystwa gospodarskiego krakowskiego, zachęcający publiczność do opiekowania się Kółkami:

„Rozwój istniejących już w kraju naszym i kierowanych znakomicie przez Zarząd centralny Kółek rolniczych przedstawia po kilku latach istnienia swego tak korzystne pod każdym względem wyniki, iż wszelkie wątpliwości co do pożytku i żywotności tych Kółek ustąpić winny.“

Komisya gospodarstwa krajowego podzielając w zupełności to zapatrywanie, stanowiące ważny czynnik w poparciu prośby o wyjednanie u Wysokiego Sejmu dalszego zasiłku, nie może się w zupełności zgodzić na zamierzony sposób użycia spodziewanej subwencyi, a mianowicie uważa zbyteczne rozdrabianie subwencyi udzielonej z funduszów krajowych za chybiające celu, co już niejednokrotnie zaznaczyła w swych sprawozdaniach.

Zdaniem Komisyi gospodarstwa krajowego ulgi mające się czynić włościanom przy zakupnie szczepów drzew owocowych i kosztа rozpowszechnienia dziełek gospodarskich, powinne być pokrywane z funduszów Kółek, zwłaszcza, że jak to sprawozdania głównego Zarządu uwidoczniają, tak szczepy jak i książki otrzymują Kółka w darze w znacznej ilości — użycie więc zasiłków z funduszu krajowego na ten cel nie świadczyłoby o żywotności Kółek.

Natomiast zgadza się Komisya gospodarstwa krajowego na użycie w pewnej części subwencyi krajowej dla udzielania opustów przy zakupnie narzędzi rolniczych, nasion i roślin niezamożnym członkom. Dalej przywiązuje wielką wagę do lustracyi gospodarstw włościańskich, oraz nauki gospodarstwa i demonstracyi. Koszta tych zwiększają się z każdym rokiem przy wzrastającej liczbie Kółek, znaczniejsza więc pomoc z funduszów krajowych jest tu wskazaną tym więcej, ile że subwencya państwowa na ten cel zmniejszyła się w ostatnich latach z powodu oszczędności przeprowadzonych w dziale subwencyjnym budżetu państwowego.

Naprowadzonemi w sprawozdaniu względami powodowana Komisya gospodarstwa krajowego uważa subwencyę, jaka w zeszłym roku przyznaną była, za niedostateczną, a podnosząc z uznaniem wytrwałą pracę i tak pożyteczną działalność głównego Zarządu jak i Delegatów Kółek rolniczych, oświadcza się za podwyższeniem subwencyi i wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Towarzystwu Kółek rolniczych wyznacza się na rok 1889. subwencyę z funduszów krajowych w kwocie 3.000 zł. do dyspozycyi Zarządu głównego.

Lwów dnia 6. Października 1888.

Zastępca przewodniczącego:
Edward Jędrzejowicz.

Sprawozdawca:
Seweryn Henzel.

Z drukarni i litografii Pillera i Spółki.

Aleg. 70.

Wniosek.

Zważywszy, że zniesienie nocnego pociągu pospiesznego na kolei Karola Ludwika, przedłuża dla południowo-wschodniej części Galicyi komunikacyę z Krakowem i Wiedniem o więcej niż dwie godzin;

Zważywszy, iż podróżni przybywający koleją Lwowsko-Czerniowiecką do Stanisławowa, czekać muszą 5 do 6 godzin na odejście pociągu w kierunku do Husiatyna;

Zważywszy, że ten rozkład jazdy czyni dla powiatów leżących nad koleją Stanisławowsko-Husiatyńską, korzystanie z tej kolei, do której znacznymi datkami się przyczyniły, prawie niemożliwem,

podpisani wnoszą:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

„Wzywa się c. k. Rząd, ażeby Dyrekcye kolei Karola-Ludwika, Lwowsko-Czerniowieckiej i Transwersalnej spowodował do zmiany rozkładu jazdy w sposób odpowiedni potrzebom południowo-wschodniej części kraju, a w szczególności okolicy przez kolej Stanisławowsko-Husiatyńską przeciętej:

Władysław Wolański,
wnioskodawca.

Leon Sapieha, Rosenstock, Abrahamowicz, Leon Biliński, A. Czaykowski, Gniewosz, Z. Dembowski, Włodzimierz Siemiginowski, Jaworski, K. Scipio, Szeptycki, Klucki, Gross, Tom. Rozwadowski, Popiel, W. Struszkiewicz, Edward Jędrzejowicz, A. Lubomirski, Kuczkowski, Borkowski, Mazaraki, Chamiec, Gnoiński, Koziebrodzki, ks. Kopyciński, M. Rey, ks. Siczyński, A. Potocki, Waygart, Ochrymowicz, Chrzanowski, S. Mandyczewski, Mycielski, S. Koziebrodzki, Gorecki, Augustynowicz, W. Rogoyski, A. Golejewski, Zoll, Wrotnowski, Roman Potocki, Bobczyński, ks. Sawa, Henzel, Mochnacki, Antoniewicz, Łubieński, Bartoszewski, Romanowicz, Żuk-Skarszewski, Moysa, Cz. Łoziński, Wasilewski, Dr. Majer, Kapri, Bol. Rozwadowski, Mieroszowski, S. Tarnowski jun.

Aleg. 71.

Sprawozdanie

komisyi budżetowej o preliminarzach wydatków i dochodów funduszu indemnizacyjnego wschodnio galicyjskiego, zachodnio galicyjskiego i krakowskiego na rok 1889.

Wysoki Sejmie!

C. k. rząd przedłożył Wysokiej Izbie projekt budżetu dochodów i wydatków funduszów indemnizacyjnych: wschodnio galicyjskiego, zachodnio galicyjskiego i krakowskiego na rok 1889, a Wysoka Izba uchwałą swą z 27 września b. r. przekazała te projekty komisyi budżetowej do zbadania i przedstawienia wniosków. Komisya spełniwszy to zadanie, składa Wysokiej Izbie następujące sprawozdanie i wnioski swoje.

W projekcie budżetu wydatków i dochodów funduszu indemnizacyjnego *wschodnio galicyjskiego* na rok 1889 obrachował rząd wydatki jak następuje:

1. Wydatki na zarząd	16.851 zł.
2. Spłata kapitału przez losowanie obligacyj	2,292.915 „
3. Kwoty wyrównawcze: *a)* w kapitale	— „
b) w rentach	— „
4. Renty dla uprawnionych	1,304.868 „
5. Zaliczki zwrotne	1.200 „
6. Rozmaite wydatki	135 „
razem	3,615.969 zł.

Gdy zaś wydatki funduszu indemnizacyjnego wschodnio galicyjskiego uchwalił Wysoki Sejm na r. 1888 w sumie 3,619.645 zł., a w roku 1887 wydatki rzeczywiste według zamknięcia rachunków dotychczas nieprzedłożonego Sejmowi wynosić mają 3,530.721 zł., przeto rząd obrachował wydatki tegoż funduszu na rok 1889 niżej o 3.676 zł. niż je uchwalił Sejm na r. 1888, ale wyżej o 85.248 zł. niż wydatki tego funduszu wynosiły rzeczywiście w 1887 roku.

Co do 1szej pozycyi wydatków. Wydatki na zarząd funduszem indemnizacyjnym wschodnio galicyjskim, które w 1879 roku wynosiły 25.573 zł. zmniejszając się stopniowo corocznie, bo zmniejszają się także czynności w sprawach indemnizacyjnych i serwitutowych, wynosiły rzeczywiście w 1886 roku 17.752 zł., a w 1887 roku 16.120 zł. Komisya budżetowa

zważywszy: po 1sze na to stopniowe a naturalne zmniejszanie się wydatków rzeczywistych na zarząd; po 2gie zważywszy, że rzeczywiste wydatki na zarząd wynosiły w 1887 roku 16.120 zł., mniej przeto o 731 zł. niż rząd preliminuje na rok 1889; po 3cie zważywszy, że w tej rubryce wydatków zawarte wydatki na potrzeby kancelaryjne, wynosiły rzeczywiście w 1886 roku 1.521 zł., w 1887 roku 1.064 zł. mniej o 822 zł. niż rząd preliminuje na rok 1889 wydatki na potrzeby kancelaryjne w kwocie 1.886 zł. w szczegółowem obrachowaniu wydatków tej rubryki; z tych powodów komisya sądzi, że kwota 16.120 zł., którą wynosiły rzeczywiste wydatki w 1887 roku, zaokrąglona jeszcze na 16.200 zł., będzie dostateczną na wydatki na zarząd funduszem indemnizacyjnym wschodnio galicyjskim i wnosi:

1sze *Wydatki na zarząd* . . . . . *16.200 zł.*

mniej o 651 zł. niż preliminowano na rok 1888.

Co do 2giej pozycyi wydatków to jest co do wydatku na spłatę obligacyj wylosowanych. Według planu losowania i umarzania obligacyj, wylosować należy obligacyj indemnizacyjnych wschodnio galicyjskich w drugiem półroczu 1888 roku za sumę 1,062.000 zł. m. k., które będą płatne 1 maja 1889 roku, zaś w pierwszem półroczu 1889 roku należy wylosować obligacyj wschodnio galicyjskich za sumę 1,121.000 zł. m. k. a wypłacić je 1 listopada 1889 roku. Przeto razem przypada do wypłaty w 1889 roku obligacyj indemnizacyjnych wschodnio galicyjskich za sumę 2,183.000 zł. m. k. czyli za 2,292.915 zł. w. a. Ponieważ suma przypadająca do wypłaty za obligacye wylosowane w roku budżetowym, wystarcza zwykle także do wypłaty za obligacye wylosowane w latach dawniejszych a przedłożone do wypłaty w roku budżetowym, albowiem z obligacyj wylosowanych w tymże roku znaczną znów ilość nieprzedłożą do wypłaty w ciągu tego roku budżetowego: z tych powodów komisya budżetowa, zgodnie z projektem rządowym, wnosi:

2. *Spłata kapitału przez losowanie obligacyj* . . . . . *2,292.915 zł.*

przeto więcej o 124.665 zł. w. a. niż wyznaczono na ten wydatek w budżecie na 1888 a więcej o 253.679 zł. w. a. niż wydano rzeczywiście w 1887 roku na spłatę wylosowanych obligacyj indemn. wschodnio galicyjskich, a to z powodu, że według planu losowania co rok za większą sumę losuje się i umarza obligacyj indemnizacyjnych a natomiast zmniejsza się suma za kupony od obligacyj jeszcze nie wylosowanych.

Co do 3ciej pozycyi, komisya budżetowa zgodnie z projektem rządowym nic nie wyznacza na kwoty wyrównawcze w kapitale i w rentach, gdyż po pokryciu obligacyami indemnizacyjnemi reszty kapitałów zlikwidowanych, nieprzewiduje zarząd funduszem przyrostu w kapitałach indemnizowanych ani jakichkolwiek obrachunków między funduszem indemnizacyjnym a indemnizowanymi.

Co do 4tej pozycyi to jest co do wydatku na zapłatę renty dla uprawnionych czyli na wypłatę za kupony od obligacyj indemnizacyjnych niewylosowanych. Obligacyj indemnizacyjnych wschodnio galicyjskich niewylosowanych jest jeszcze teraz na początku października 1888 roku za sumę 26,097.361 zł. 50 ct. w. a., zaś 5% od tej sumy t. j. należytość za kupony, które zapadną w 1889 roku, wynosi 1,304.868 zł. w. a. Suma ta wystarczy, jak zwykle wystarcza, do wypłaty także za kupony zapadłe w pięciu latach poprzednich a przedłożone do wypłaty dopiero w 1889 roku, gdyż znów nie wszystkie kupony zapadłe w 1889 roku, będą przedłożone do wypłaty w ciągu tegoż roku. Komisya więc wnosi, zgodnie z projektem rządowym:

4. *Renty dla uprawnionych* . . . . . *1,304.868 zł.*

mniej o 126.326 zł. w. a. niż wyznaczono w budżecie na 1888, a mniej o 152.791 zł. w. a. niż wydano rzeczywiście w 1887 roku na wypłatę za kupony od obligacyj jeszcze wówczas niewylosowanych, których ilość, a przeto i należność za kupony od nich, zmniejsza się corocznie w postępie progresyjnym.

Co do 5tej pozycyi wydatków. Na zaliczki dawane urzędnikom na płace etatowe, o ile zaliczki te przypadają do zwrotu dopiero w latach następnych a nie w roku budżetowym oraz na zwrot kwot mylnie pobranych w latach poprzednich, preliminuje rząd na podstawie przeciętnego wydatku z trzech lat ostatnich 1.200 zł. w. a., a komisya zgodnie z tym wnioskiem wnosi:

5. *Na zaliczki zwrotne w latach późniejszych* . . . . . *1.200 zł.*

mniej o 2.000 zł. niż wyznaczono na ten wydatek w budżecie na r. 1888, lecz więcej o 940 zł. niż wydano rzeczywiście w tej rubryce w r. 1887.

Co do 6tej pozycyi. Na wydatki rozmaite to jest na zwrot nadpłaconych kapitałów lub odsetek i inne, preliminuje rząd w przedłożonym projekcie budżetu 135 zł. w. a. na podstawie rzeczywistego wydatku w latach poprzednich (w 1886 roku wynosiły rzeczywiście wydatki w tej rubryce 116 zł. a w 1887 r. 131 zł. jak wykazały zamknięcia rachunków). Komisya zgodnie z tym wnioskiem wnosi:

6. *Wydatki rozmaite* . . . . . *135 zł.*

Ogół więc wydatków funduszu indemnizacyjnego wschodnio galicyjskiego w 1889 roku obrachowała komisya według powyższych wniosków w sześciu pozycyach na **3,615.318** zł. w. a. przeto mniej tylko o 651 zł. w. a. niż rząd obliczył te wydatki w przedłożonym projekcie, a mniej o 4.327 zł. niż obliczono ogół wydatków tegoż funduszu w budżecie na 1888; ale więcej o 84.597 zł. w. a. niż wynosiły rzeczywiście wydatki tego funduszu w 1887 roku.

Dochody funduszu indemnizacyjnego wschodnio galicyjskiego w 1889 roku, przeznaczone na pokrycie wyżej wymienionych wydatków, obrachował rząd w przedłożonym projekcie budżetu, jak następuje:

I. Od obowiązanych.

1. Wpłata kapitałów	3.500	zł.
2. Wpłata rent	503	„
3. Odsetki za zwłokę i inne dochody	9.648	„

II. Dochody własne.

4. Odsetki od obligacyj będących własnością funduszu . . .	40.010	„
5. Dochód za sprzedane własne obligacye	29.100	„
6. Dochód za wylosowane własne obligacye	61.443	„

III. Dochód ze zwrotu zaliczek.

7. Zwrócone zaliczki	2.800	„

IV. Od kraju.

8. Dodatek indemnizacyjny do podatków	2,038.857	„

V. Z skarbu państwa.

9. Subwencya z skarbu państwa	1,430.108	„
razem dochody . .	3,615.969	zł.

Ponieważ ogół dochodów funduszu indem. wschod. gal. wyznaczonych w budżecie uchwalonym na 1888 do pokrycia wydatków funduszu indem. wchod. gal. wynosił 3,619.645 zł., przeto był większy o 3.676 zł. w. a. od ogółu dochodów tegoż funduszu obliczonych przez rząd w projekcie budżetu na rok 1889.

Przedewszystkiem zwrócić winna komisya budżetowa uwagę Wysokiego Sejmu, iż w tym rządowym projekcie budżetu dochodów funduszu indem. wschod. gal. na r. 1889, a także w projektach budżetu funduszu indem. zachodnio gal. i krak. nie ma pozycyi dochodu z oprocentowania zapasu kasowego, który istnieje we wszystkich trzech funduszach, a Wysoki Sejm roztrząsając w Grudniu r. z. sprawozdanie komisyi budżetowej o zamknięciu rachunków inde-

mnizacyjnych za rok 1886, uchwalił, na wniosek naszej komisyi, następujące wezwanie do rządu „Wzywa się c. k. rząd, aby reszty kasowe i zapasy kasowe funduszów indemnizacyjnych umieszczać polecił dyrekcyi funduszów indemnizacyjnych na procent w kasie państwa lub też na rachunek bieżący w bankach i aby dochód z tego oprocentowania zapasów kasowych zapisywano w rubryce dochodów odnośnego funduszu indemnizacyjnego". Temu słusznemu żądaniu Sejmu: nie stało się dotychczas zadość jak okazuje przedłożony projekt budżetu na 1889, a nie stało się zaś zadość z powodu, iż rząd nie odpowiedział jeszcze na powyższe wezwanie Sejmu. Zaś komisya budżetowa nie mając jeszcze zamknięcia rachunków indemnizacyjnych za rok 1887, i nie wiedząc jaki pozostał zapas kasowy z końcem roku 1887, a tem mniej nie mogąc przybliżenie obliczyć jaki zapas jest teraz, nie może także obliczyć nawet przybliżenie dochodu z oprocentowania zapasu i wstawić tej pozycyi dochodów w budżet na 1889, ograniczyć się tylko musi do wniosku, aby Wysoki Sejm uchwalił powtórnie powyżej przytoczone wezwanie do rządu. Przeto komisya wnosi: Wysoki Sejm uchwalić raczy:

„Wzywa się c. k. Rząd, aby polecił dyrekcyi funduszów indemnizacyjnych, iżby zapasy kasowe tych funduszów umieszczała na procent w kasie państwa albo też na rachunek bieżący w bankach, i aby dochód z tego oprocentowania zapasów kasowych zapisywano w rubryce dochodów odnośnego funduszu indemnizacyjnego".

Następnie komisya budżetowa proponuje, aby przyjąć wnioski rządowe co do trzech pierwszych pozycyj dochodów i wnosi:

1. *Wpłata kapitałów* . . . . . *3.500 zł.*
2. *Wpłata rent* . . . . . *503* „
3. *Odsetki za zwłokę i inne dochody* . . . . . *9.648* „

Co do 4tej pozycyi dochodów t. j. co do dochodu z odsetek od obligacyj indemnizacyjnych będących własnością fuduszu, komisya budżetowa zważywszy, że fundusz indemnizacyjny wschodnio galicyjski posiadał w swoim majątku z końcem maja 1888 roku (już po wylosowaniu w maju 1888 r. cząstki obligacyj będących jego własnością) obligacyj indemnizacyjnych za sumę 762.110 zł m. k. czyli za 800.215 zł. 50 ct. w. a., od której to sumy 5% t. j. należytość za kupony zapaść mające w 1889 roku, wynosi 40.010 zł.; powtóre zważywszy, że chociaż fundusz nie wypłaci tych kuponów sam sobie, ale je zniszczy, jak zwykle, o tyle więc zmniejszy wydatek swój na wypłatę kuponów; wreszcie zważywszy, że w dziale wydatków budżetu na 1889 rok zamieściliśmy całą sumę potrzebną na wypłatę wszystkich kuponów mających zapaść w 1889 r., a więc także na wypłatę kuponów od własnych obligacyj; przeto w dziale dochodów należy zamieścić kwotę równającą się wartości kuponów od obligacyj własnych; — z tych powodów komisya, zgodnie z projektem rządowym, wnosi:

4. *Odsetki od obligacyj indemnizacyjnych będących własnością funduszu* . *40.010 zł.*

W 5ej pozycyi dochodów t. j. pozycyi dochodu ze sprzedaży obligacyj będących własnością funduszu, zaproponował rząd wstawić kwotę 29.100 zł., aby dyrekcya funduszów indem. była upoważnioną dla pokrycia wydatków funduszu, do sprzedaży za tę sumę obligacyj indem. będących własnością funduszu wschodnio gal. Jakkolwiek komisya sądzi, iż dochody w innych pozycyach, mianowicie w pozycyi 8ej, będą większe niż w budżecie obliczono i nie będzie może potrzeba sprzedawać obligacyj będących własnością funduszu, tak jak niepotrzeba było sięgać do tego źródła dochodu w parę poprzednich latach, chociaż je budżet otworzył; jednak komisya pragnąc, aby dyrekcya funduszów mogła użyć w razie potrzeby, dochodu także z tego źródła dla pokrycia wszystkich wydatków funduszu w 1889 roku; a nadto zważywszy, że w 1886 roku, za sumę 107.879 zł. zebraną z bieżących dochodów funduszu, zakupiono obligacye indemnizacyjne powiększając niemi kapitał będący własnością funduszu, zaś nie leży w interesie kraju gromadzenie w fundszu indemnizacyjnym kapitału większego niż potrzeba do uczynienia zadość

wszystkim zobowiązaniom funduszu; — z tych powodów komisya budżetowa, zgodnie z projektem rządowym wnosi:

5. Za sprzedaną część obligacyj będących własnością funduszu . . 29.100 zł.

Co do 6ej pozycyi dochodów. Dochód z wylosowania w ciągu roku budżetowego obligacyj będących własnością funduszu obliczono w rządowym projekcie budżetu na 61.443 zł. na podstawie przeciętnego dochodu rzeczywistego z tego źródła w trzech latach ostatnich, z których jest zamknięcie rachunków. Komisya sądzi, że właściwą podstawą do obliczenia tego dochodu zawisłego od losu, byłoby obrachowanie z dłuższego szeregu lat jaki procent obligacyj bywa wylosowywany przecięciowo corocznie z zapasu obligacyj będących własnością funduszu. Jednak tak na podstawie przyjętej przez rząd jak i na tej procentowej podstawie powyżej wskazanej, wysnutej z lat przeszłych, obliczony przybliżony dochód na lata przyszłe, byłby w zasadzie za nisko obrachowany, gdyż według planu losowania obligacyj indemnizacyjnych, wylosowaną będzie corocznie coraz większa ilość obligacyj. Ale komisya budżetowa niechcąc dochodów, a mianowicie dochodu zależnego od losu, preliminować za wysoko, wnosi, zgodnie z projektem rządowym:

6. Dochód z wylosowania obligacyj indemnizacyjnych będących własnością funduszu . . . . . 61.443 zł.

Co do 7. pozycyi. Dochód ze zwrotu zaliczek danych w latach poprzednich, obrachował rząd na podstawie przeciętnego rzeczywistego dochodu w latach ostatnich, na 2 800 zł., a komisya zgodnie z tem obrachowaniem wnosi:

7. Zwrot zaliczek danych w latach poprzednich . . . . . 2.800 zł.

Co do 8ej pozycyi. Większą połowę wszystkich dochodów funduszu stanowi zawsze zasiłek od kraju to jest dochód z dodatku indemnizacyjnego do podatków. W projekcie budżetu przedłożonym Sejmowi rząd proponuje, aby dodatek indemnizacyjny pobierać w 1889 roku w całej Galicyi z wyjątkiem Krakowskiego, w takiej samej wysokości jak Sejm uchwalił na r. 1888, to jest w wysokości 27 centów do każdego złotego całej należytości podatków bezpośrednich; albowiem dla pokrycia wydatków funduszu indemnizacyjnego wschod. gal., potrzeba jeszcze, oprócz dochodu ze wszystkich innych źródeł, aby zasiłek od kraju to jest dochód z dodatku indemnizacyjnego przyniósł 2,038.857 zł., a sumę tę przynieść może, wedle obrachowania rządowego, dodatek pobierany w wysokości 27 centów do każdego złotego pobranego w podatkach bezpośrednich. Obrachowanie to swoje oparł rząd na podstawie podatków rozpisanych na r. 1887. Komisya, sądzi, że suma podatków bezpośrednich rozpisanych na r. 1889, to jest rzeczywista podstawa poboru dodatku indemnizacyjnego w 1889, będzie większą niż suma podatków bezpośrednich rozpisanych na 1887, na której to podstawie rząd obliczył przybliżenie dochód z dodatku na 1889, albowiem podatki gruntowy i dochodowy wzrastają ciągle. Jednak komisya zważywszy po 1sze, że wskutek licznych klęsk elementarnych mianowicie powodzi, gradów, pożarów, które dotknęły kraj nasz w roku bieżącym, nastąpią zapewne w wielu miejscowościach opusty w podatkach a przeto i w dodatku indemnizacyjnym; zważywszy po 2ie, iż Sejm na wniosek komisyi budżetowej zniżył stopę poboru dodatku indemnizacyjnego w 1887 roku z 30 na 28 centów a na rok 1888 z 28 na 27 centów, a niemamy jeszcze zamknięcia rachunków indemnizacyjnych z obu tych lat, któreby nam wykazały istotny dochód z dodatku indemnizacyjnego w tych latach przy zniżonej stopie poboru dodatku a powiększonej podstawie jego poboru; po 3ie zważywszy, że nie mając zamknięcia rachunków indemnizacyjnych za rok 1887, którego, z powodu wcześniejszego niż zwykle zwołania Sejmu, do dziś dnia rząd nie przedłożył, komisya nie ma lepszej podstawy do obliczenia dochodu z dodatku indemnizacyjnego, niż ta na której rząd oparł swoje obrachowanie. — Z tych wszystkich powodów komisya zgodzić się musi na propozycyę rządową, aby dodatek indemnizacyjny w 1889 roku pobierany był w wysokości 27 centów do każdego złotego całej należytości podatków bezpośrednich i odpowiedni wniosek prze-

dłoży Wys. Sejmowi do uchwały w miejscu właściwem przy końcu sprawozdania o budżetach obu funduszów indemnizacyjnych a tu wnosi:

8. Dodatek indemnizacyjny do podatków . . . . . 2,038.857 zł.

Pozycyą 9tą dochodów stanowi subwencya roczna wypłacana z skarbu państwa w sumie 2,625.000 zł. w. a. łącznie dla obu funduszów indemnizacyjnych wschodnio gal. i zachodnio gal. Przy układaniu budżetu projektuje się taki rozdział tej łącznej subwencyi między oba fundusze, jaki wówczas zdaje się najodpowiedniejszy temu celowi, iżby wszystkie przewidywane wydatki były pokryte; zaś później subwencya ta rozdziela się w taki sposób, aby zaspokoić rzeczywiste wydatki obu funduszów. Komisya budżetowa z powodu wyżej wskazanego zgadza się na zaprojektowany przez rząd rozdział tej łącznej subwencyi, aby w budżet dochodów funduszu indemnizacyjnego wschod. gal. wstawić 1,430.108 zł. a resztę z subwencyi 1,194.892 zł. w budżet dochodów funduszu indemn. zach. gal. i wnosi:

9. Z subwencyi dawanej z skarbu państwa . . . . 1.430.108 zł.

Przeto ogół dochodów funduszu indemnizacyjnego wschodnio galicyjskiego w 1889 roku wynosiłby, według wniosków komisyi budżetowej w 9 powyższych pozycyach sumę **3,615.969 zł.** większą tylko o 651 zł. od ogółu wydatków tegoż funduszu w 1889 roku, obliczonych powyżej na 3,615 318 zł. a mniejszą o 3.676 zł. od sumy, którą wynosił ogół dochodów tegoż funduszu preliminowanych na rok 1888. Lecz ogół rzeczywistych dochodów funduszu indemnizacyjnego wschodnio galicyjskiego w 1886 roku, z którego mamy sprawdzone zamknięcie rachunków, był mniejszy o 24.022 zł. od ogółu dochodów tegoż funduszu preliminowanych powyżej na 1889, bo wynosił 3,591.947 zł., a suma ta wystarczyła dla zaspokojenia wszystkich wydatków funduszu indemnizacyjnego wschodnio galicyjskiego w owym roku tak, iż nie potrzeba było nawet sięgnąć do jednego źródła dochodu przyzwolonego budżetem, to jest do dochodu ze sprzedaży części własnych obligacyj; a nawet z bieżących dochodów roku użyto 107.879 zł. na zakupno obligacyj, które przeniesiono do majątku funduszu.

W przedłożonym projekcie budżetu wydatków i dochodów funduszu indemnizacyjnego *zachodnio galicyjskiego*, obrachował rząd wydatki jak następuje:

1. Wydatki na zarząd	8.044	zł.
2. Spłata kapitału przez losowanie obligacyj . .	1,285.200	„
3. Kwoty wyrównawcze: *a)* w kapitale . . .	—	„
b) w rentach . . .	—	„
4. Renty dla uprawnionych	774.263	„
5. Zaliczki zwrotne	350	„
6. Wydatki rozmaite	100	„
Ogół wydatków . .	2,067.957	zł.

Ponieważ wydatki funduszu indemnizacyjnego zachodnio galicyjskiego uchwalone przez Sejm w budżecie na rok 1888, wynosiły ogółem 2,069.576 zł., przeto ogół wydatków tegoż funduszu obrachowanych przez rząd w projekcie budżetu na r. 1889 byłby mniejszy o 1.619 zł. od ogółu wydatków uchwalonych na r. 1888, ale większy o 45.843 zł. od ogółu rzeczywistych wydatków tegoż funduszu w 1887 roku, które wynosiły 2,023.733 zł. Wprawdzie ogół wydatków rzeczywistych funduszu indemnizacyjnego zachodnio galicyjskiego w r. 1886 wynosił 2,164.700 zł. ale to tylko z tego powodu, iż w ogół wydatków rzeczywistych wpisano sumę 141.434 zł., za

którą zakupiono obligacye indemnizacyjne na własność funduszu i zakupione przeniesiono do majątku, zaś kwotę potrzebną na to wzięto z bieżących dochodów funduszu.

Pozycyę 1szą wydatków to jest wydatki na zarząd funduszem uzasadnił rząd szczegółowem obrachowaniem dołączonem do przedłożonego projektu budżetu. Lecz komisya budżetowa z tych samych powodów, które przytoczyła wyżej przy tej samej pozycyi wydatków funduszu indemnizacyjnego wschodnio galicyjskiego, sądzi pozycyę tę za wysoko preliminowaną; między innemi za wysoko preliminowany wydatek na potrzeby kancelaryjne obrachowany na 1.028 zł. (gdy istotnie wynosił w r. 1886 830 zł., a w r. 1887 577 zł.) i wydatki na zarząd obrachowuje na zasadzie rzeczywistego wydatku w 1887 roku na sumę 7.681 zł., przeto wnosi:

1. Wydatki na zarząd . . . . . 7.681 zł.

mniej o 363 zł. niż wyznaczył Sejm w budżecie na r. 1888 na wydatki na zarząd, które się corocznie zmniejszają.

Co do 2ej pozycyi wydatków. Według planu losowania i umarzania obligacyj indemnizacyjnych zachodnio galicyjskich, wylosować należy w listopadzie 1888 roku obligacyj za sumę 612.000 zł. m. k., które będą płatne 1 maja 1889 roku; zaś należy wylosować w 1szem półroczu 1889 roku obligacyj także za 612.000 zł. m. k., które będą płatne w listopadzie r. b. czyli razem należy wylosować obligacyj indemnizacyjnych zachodnio galicyjskich za 1,224.000 zł. m. k. czyli za 1,285.200 zł. w. a., które będą płatne w roku 1889. Wprawdzie trzeba jeszcze wypłacać za obligacye wylosowane w latach poprzednich a nieprzedłożone jeszcze dotychczas do wypłaty; jednak z powodów przytoczonych przy tej samej pozycyi wydatków funduszu indemnizacyjnego wschodnio galicyjskiego, wystarczy na wypłatę za obligacye przedłożone w 1889 r. suma powyżej przytoczona 1,285.200 zł. w. a. i komisya, zgodnie z rządowym projektem budżetu, wnosi:

2. Spłata kapitału przez losowanie obligacyj . . . . . 1,285.200 zł.

więcej o 71.400 zł. niż uchwalono na ten wydatek w budżecie na 1888 rok.

W pozycyi 3ciej wydatków, komisya zgodnie z projektem rządowym, nic nie preliminuje na kwoty wyrównawcze w kapitale i w rentach, z przyczyny wyrażonej przy rozstrząsaniu tej pozycyi wydatków funduszu indem. wschod. gal.

Co do 4tej pozycyi wydatków. Komisya budżetowa zważywszy, iż obecnie w październiku 1888 roku jest jeszcze obligacyj indemnizacyjnych zachodnio galicyjskich niewylosowanych za sumę 15,485.274 zł. w. a., od której to sumy na zapłacenie w 1889 roku 5% to to jest na wypłatę kuponów od niewylosowanych obligacyj potrzeba 774.263 zł.; przeto komisya zgodnie z propozycyą rządową wnosi:

4. Renty dla uprawnionych . . . . . 774.263 zł.

mniej o 72.869 zł. niż uchwalono na ten wydatek w budżecie na rok 1888.

W pozycyi 5tej na zaliczki zwrotne, o ile przypadają do zwrotu w latach następnych, preliminował rząd 350 zł. Komisya zgodnie z tą propozycyą opartą na przeciętnym wydatku w trzech latach ostatnich, wnosi:

5. Na zaliczki zwrotne w latach późniejszych . . . . . 350 zł.

W pozycyi 6tej komisya zgodnie z rządowym projektem budżetu wnosi:

6. Wydatki rozmaite . . . . . 100 zł.

Ogół wydatków funduszu indem. zachodnio galicyjskiego w 1889 roku według wniosków komisyi w powyższych sześciu pozycyach wynosi . . . . **2,067.594 zł.**

mniej tylko o 363 zł. niż rząd obrachował te wydatki w swoim projekcie budżetu, a mniej o 1.982 zł. niż wynosił ogół wydatków funduszu indem. zach. gal. uchwalonych przez Sejm w budżecie na 1888, lecz więcej o 43.861 zł. niż wynosił ogół rzeczywistych wydatków tegoż funduszu w 1887 roku, a mniej o 97.106 zł. niż wynosił ogół wydatków rzeczywistych w 1886 roku,

w którym jednak w poczet wydatków zapisano sumę 165.044 zł. użytą dla zakupienia obligacyj na własność funduszu i przeniesioną do majątku funduszowego a wziętą z dochodów bieżących funduszu i z jego zapasu kasowego.

Dochody funduszu indemnizacyjnego zachodnio galicyjskiego w 1889 roku obrachowano w rządowym projekcie budżetu na ów rok jak następuje:

I. Od obowiązanych.

1. Wpłata kapitałów	927	zł.
2. Wpłata rent	172	„
3. Odsetki za zwłokę i inne dochody	4.387	„

II. Własne dochody.

4. Odsetki od obligacyj będących własnością funduszu	29.313	„
5. Dochód z wylosowania obligacyj indemnizacyjnych	34.278	„
6. Dochód ze sprzedaży obligacyj będących własnością funduszu	55.000	„

III. Dochód ze zwrotu zaliczek.

7. Zaliczki zwrócone	447	„

IV Od kraju.

8. Dodatek indemnizacyjny do podatków	748.541	„

V. Z skarbu państwa.

9. Subwencya z skarbu państwa	1,194.892	„
Ogół dochodów	2,067.957	zł.

W projekcie więc budżetu funduszu indem. zach. gal. na 1889 r. obrachował rząd dochody funduszu niżej o 43.518 zł. niż wynosił ogół dochodów tegoż funduszu uchwalonych na rok 1888 w sumie 2,111.475 zł., ale wyżej o 11.421 zł. niż wynosił ogół dochodów rzeczywistych tego funduszu w 1887 r., zaś niżej o 71.706 zł. niż wynosił ogół dochodów rzeczywistych tegoż funduszu w roku 1886.

Komisya budżetowa proponuje przyjąć bez zmiany trzy pierwsze pozycye dochodów według rządowego projektu opartego na przybliżonem obrachowaniu i wnosi:

1. *Wpłata kapitałów*	*927*	*zł.*
2. *Wpłata rent*	*172*	„
3. *Odsetki za zwłokę i inne dochody*	*4.387*	„

Co do 4tej pozycyi to jest co do dochodu z odsetek od obligacyj będących własnością funduszu, posiadał ich fundusz indem. zach. gal. za 586.267 zł. w. a., a 5% od tej sumy t. j. należytość za kupony, które płatne będą w 1889 roku, wynosi 29.313 zł. Przeto komisya z powodów, które przytoczyła przy tej pozycyi dochodu funduszu indem. wschod. gal., a zgodnie z propozycyą rządową wnosi:

4. Odsetki od obligacyj będących własnością funduszu . . . . 29.313 zł.

W 5tej pozycyi dochodów preliminował rząd dochód z należytości za wylosowane obligacye indemnizacyjne będące własnością funduszu, w kwocie 34.278 zł. a to na podstawie przeciętnego rzeczywistego dochodu w tej pozycyi w trzech latach ostatnich. Komisya budżetowa z powodów, które przytoczyła uzasadniając wniosek swój co do tejże pozycyi dochodów funduszu indem. wschod. gal., mianowicie zważając, że ilość obligacyj będących teraz własnością funduszu jest prawie taka sama jak w dwóch poprzednich latach, z których wyprowadzono dochód przeciętny t. j. w 1886 i 1887, a większa jak była w 1885, zgadza się na propozycyę rządową i wnosi:

5. Dochód z wylosowania obligacyj indem. będących własnością funduszu 34.278 zł.

Co do 6tej pozycyi dochodów. Rząd proponuje, aby w razie gdyby dochody z innych źródeł przyniosły tylko taką sumę jaką w przybliżeniu obrachowano, upoważnić dyrekcyę funduszów indem. do sprzedania z zapasu obligacyj (586.267 zł. w. a.) będących własnością funduszu, obligacyj za 55.000 zł. i kwotę tę wstawić w budżet dochodów. Komisya budżetowa zważywszy, że nie leży bynajmniej w interesie kraju zbierać w majątku funduszowym większy kapitał niż potrzeba, aby fundusz uczynił zadość wszystkim ciążącym na nim zobowiązaniom; po 2gie zważywszy, że kapitał w obligacyach będących własnością funduszu znacznie przewyższa sumę potrzebną do uczynienia zadość wszystkim zobowiązaniom, i dla tego Sejm na wniosek komisyi budżetowej, wbrew nawet projektowi rządowemu, uchwalił w budżetach indemnizacyjnych na lata 1886, 1887 i 1888, raczej sprzedać część obligacyj będących własnością funduszu niż ciężej kraj opodatkować wyższym dodatkiem indemnizacyjnym, tem chętniej teraz zgadza się z propozycyą rządową i wnosi:

6. Dochód ze sprzedaży części obligacyj będących własnością funduszu . 55.000 zł.

Uczynić tu winna komisya uwagę, że chociaż w budżetach obu funduszów indemnizacyjnych na lata 1886 i 1887 Sejm wstawił znaczne sumy jako dochód ze sprzedaży części obligacyj będących własnością funduszu i upoważnił dyrekcyę funduszów do sprzedania obligacyj do wysokości sum wstawionych, jeżeli tego będzie potrzeba dla pokrycia wszystkich wydatków, — jednak obligacyj tych nie sprzedano, gdyż z innych źródeł, mianowicie z dodatku indemnizacyjnego do podatków, był większy dochód niż przewidywano, chociaż Sejm, na wniosek komisyi, zniżył wysokość tego dodatku.

W pozycyi 7mej zamieszcza komisya na podstawie przeciętnego rzeczywistego dochodu w tej pozycyi w trzech latach ostatnich, a zgodnie z projektem rządowym, kwotę 447 zł. i wnosi:

7. Zaliczki zwrócone . . . . . 447 zł.

Co do 8mej pozycyi dochodów t. j. dochodu z dodatku indemnizacyjnego do podatków, komisya budżetowa z powodów, które wyłuszczyła przy tej pozycyi dochodów funduszu indem. wschod. gal., przyjąć musi propozycyę rządową, aby dodatek indemnizacyjny pobierać w zachodniej części Galicyi w 1889 roku w tej samej wysokości jak pobierany jest w r. 1888, t. j. w wysokości 27 centów do każdego złotego całej należytości podatków bezpośrednich. Dochód z dodatku pobieranego w tej wysokości obrachował rząd na podstawie sprawdzonej należytości podatków bezpośrednich rozpisanych na rok 1887. Jakkolwiek komisya sądzi, że podstawa poboru dodatku indem. w 1889 roku będzie większą jak była w 1887 r., bo podatki gruntowy i dochodowy rosną; jednak zważając że w wielu miejscowościach dotkniętych licznemi w bieżącym roku klęskami elementarnemi nastąpią w 1889 roku opusty w podatkach a przeto i w dodatku indemnizacyjnym, zgadza się z obrachowaniem rządowem i wnosi:

8. Dodatek indemnizacyjny do podatków . . . . . 748.541 zł.

mniej o 20 959 zł. niż preliminowano dochód z tego dodatku na rok 1888 i mniej o 41.335 zł. niż przyniósł rzeczywiście dodatek indemnizacyjny w 1887 roku pobierany w wysokości 28 centów do każdego złotego całej należytości podatków bezpośrednich. Wniosek do uchwały o pobieranie dodatku indemnizacyjnego w wysokości 27 centów, przedłoży komisya Wys. Sejmowi na końcu tego sprawozdania.

Co do 9tej pozycyi. Z subwencyi dawanej z skarbu państwa corocznie w sumie 2,625.000 zł. w. a. łącznie dla obu funduszów indem. gal., zamieściliśmy już w 9ej pozycyi dochodów funduszu indem. wschod. gal. 1,430.108 zł., przeto reszta tego zasiłku w kwocie 1,194.892 zł. przypada dla funduszu zachodnio galicyjskiego i komisya wnosi:

9. Z subwencyi dawanej z skarbu państwa . . . . . 1,194.892 zł.

Ogół dochodów w funduszu indemnizacyjnym zachodnio galicyjskim w 1889 roku

preliminowanych przez komisyę budżetową w powyższych dziewięciu pozycyach wynosi . . . . . 2,067.957 zł.
Ten ogół dochodów jest większy przeto o 363 zł. od ogółu wydatków tegoż funduszu w 1889 r., które, wedle obrachowania powyżej przez komisyę naszą, wynosić mają 2,067.594 zł., ale znacznie mniejszy od ogółu rzeczywistych dochodów w 1886 roku, z którego mamy sprawdzone zamknięcie rachunków.

Komisya budżetowa przedstawiwszy Wys. Sejmowi do przyjęcia według jej powyższych wniosków, budżet wydatków i dochodów na rok 1889 funduszów indemnizacyjnych wschodnio galicyjskiego i zachodnio galicyjskiego, wnosi następującą

uchwałę finansową:

Wys. Sejm uchwalić raczy:

Na pokrycie wydatków funduszu indemnizacyjnego wschodniej części Galicyi i funduszu indemnizacyjnego zachodniej części Galicyi w 1889 roku, Sejm ustanawia w tych obu częściach kraju, dodatek do wszystkich podatków bezpośrednich, po 27 centów do każdego złotego całej należytości podatków bezpośrednich.

Jednak komisya budżetowa zważywszy, że wysoki Sejm zastrzegłszy swoje dotychczasowe stanowisko prawne w sprawie indemnizacyjnej, upoważnił Wydział krajowy uchwałą z dnia 29 października 1882 r. do zawarcia ugody, z zastrzeżeniem konstytucyjnego jej zatwierdzenia, z c. k. administracyą państwa, w celu usunięcia sporu co do stosunków państwa do funduszów indemnizacyjnych wschodniej i zachodniej części Galicyi; po 2gie zważywszy, że jeżeli ta ugoda na warunkach uchwalonych zawartą zostanie, dochód ze skarbu państwa dla funduszów indemnizacyjnych wschodnio- i zachodnio galicyjskich będzie w 1889 roku o 200.000 zł. mniejszy niż w powyższym na r. 1889 budżecie oznaczono, a przeto, aby pokryć ogół wydatków funduszów indemnizacyjnych zachodnio- i wschodnio galicyjskich, musi być dochód od kraju, to jest dochód z dodatku indemnizacyjnego do podatków bezpośrednich w 1889 r. o 200.000 zł. większy niż w budżecie wykazano, i dodatek indemnizacyjny ustanowiony powyższą uchwałą finansową, należy, w razie przyjścia do skutku wzmiankowanej ugody, podwyższyć o dwa centy, — wnosi:

Wysoki Sejm uchwalić raczy następującą uchwałę finansową:

Dodatkowa uchwała finansowa na rok 1889.

„W razie zawarcia ugody pomiędzy c. k. administracyą państwa a Wydziałem krajowym Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, w imieniu Reprezentacyi kraju, w celu usunięcia sporu o stosunki państwa do funduszów indemnizacyjnych wschodniej i zachodniej Galicyi, i po konstytucyjnem zatwierdzeniu tej ugody, należy pobierać w r. 1889 w powiatach wschodnio- i zachodnio galicyjskich, oprócz ustanowionego uchwałą z d. dzisiejszego zwyczajnego dodatku indemnizacyjnego, dodatek indemnizacyjny nadzwyczajny po dwa centy do każdego złotego całej należytości podatków bezpośrednich“.

W projekcie budżetu *funduszu indemnizacyjnego krakowskiego* na rok 1889 obrachował rząd wydatki jak następuje:

1. Wydatki na zarząd . . . . . 651 zł.
2. Spłata kapitału przez losowanie obligacyj . . . 128.100 „

3. Renty dla uprawnionych	54.008 zł.
4. Zaliczki zwrotne	50 „
5. Wydatki rozmaite	50 „
Ogół wydatków . .	182.859 zł.

przeto mniej o 1.966 zł niż wynosiły ogółem wydatki tegoż funduszu uchwalone przez Sejm w budżecie na r. 1888, a mniej o 27.781 zł. niż wynosił ogół rzeczywistych wydatków tegoż funduszu w 1887 roku; mniej zaś o 61.860 zł. od ogółu wydatków rzeczywistych tegoż funduszu w r. 1886. Ogół wydatków w r. 1886 był dlatego tak wysoki, gdyż mając nadwyżkę dochodów zakupiono za 83.951 zł. obligacyj indemnizacyjnych na własność funduszu i przeniesiono je do majątku funduszu, a sumę na ten zakup wydaną, wpisano naturalnie w dział wydatków, jak to wykazaliśmy w sprawozdaniu naszem o zamknięciu rachunków indemnizacyjnych za rok 1886.

Co do 1szej pozycyi wydatków, komisya budżetowa z powodów, które wyłuszczyła przy tejże pozycyi wydatków funduszu indem. wschod. gal., preliminuje na wydatki na zarząd funduszem indem. krak. kwotę równą rzeczywistemu wydatkowi w tej pozycyi w 1887 roku a mniejszą o 76 zł. od preliminowanej w projekcie rządowym, i wnosi:

1. Wydatki na zarząd . . . . . 575 zł.

Co do 2ej pozycyi. Według planu losowania, należy wylosować w listopadzie 1888 r. obligacyj indemnizacyjnych krakowskich za sumę 60.000 zł. m. k., zaś w pierwszem półroczu 1889 za sumę 62.000 zł. m. k., czyli razem należy wylosować za 122.000 zł. m. k. to jest za 128.100 zł. w. a., które to obligacye wylosowane przypadają do wypłaty w ciągu 1889 r. Komisya więc budżetowa powołując się na powody przytoczone przy tej samej pozycyi wydatków funduszu indem. wschod. gal., wnosi, zgodnie z propozycyą rządową:

2. Spłata kapitału przez losowanie obligacyj . . . . . 128.100 zł.

Co do 3ej pozycyi. Obecnie w październiku 1888 r. jest obligacyj indemnizacyjnych krakowskich niewylosowanych za 1,080.166 zł. 50 ct., a na wypłatę 5% renty od tej sumy t. j. na wypłatę kuponów zapadających w 1889 roku od obligacyj jeszcze niewylosowanych potrzeba 54.008 zł. w. a. Z powodów wymienionych wyżej, suma ta wystarczy na zapłatę za kupony zapadłe w roku budżetowym i przedłożone w tymże roku do wypłaty oraz za kupony zapadłe w pięciu latach poprzednich a przedłożone do wypłaty w roku budżetowym. Przeto komisya wnosi:

3. Renty dla uprawnionych . . . . . 54.008 zł.

Co do dwóch następnych pozycyj, komisya, zgodnie z projektem rządowym a na podstawie prawdopodobnej potrzeby, wnosi:

4. Zaliczki zwrotne . . . . . 50 zł.
5. Wydatki rozmaite . . . . . 50 „

Przeto ogół wydatków funduszu indemnizacyjnego krakowskiego w 1889 roku, obrachowany w powyższych pięciu pozycyach, wynosi . . . . . **182.783 zł.** mniej tylko o 76 zł. niż je obliczono w rządowym projekcie budżetu.

Dochody funduszu indemnizacyjnego krakowskiego, nie pobierającego żadnego zasiłku z skarbu państwa, obliczył rząd w projekcie budżetu na rok 1889 jak następuje:

I. Od obowiązanych.

1. Wpłata kapitałów	— zł.
2. Wpłata rent	— „
3. Odsetki za zwłokę i inne dochody	374 „

II. Dochody własne.

4. Odsetki od obligacyj będących własnością funduszu . .	7.900 zł.

5. Dochód ze sprzedaży części obligacyj będących własnością funduszu . . . . . 35.000 zł.
6. Dochód z wylosowania obligacyj indemnizacyjnych własnych 1.100 „
7. Z gotówki leżącej w zapasie kasowym . . . . 12.694 „

III. Dochód ze zwrotu zaliczek.

8. Zaliczki zwrócone . . . . . 35 zł.

IV. Od kraju.

9. Dodatek indemnizacyjny do podatków . . . . 125.756 zł.

Ogół dochodów . . 182.859 zł.

Rząd więc obliczył dochody funduszu indemn. krak. w 1889 r. mniej o 1.966 zł. niż wynosił ogół dochodów uchwalonych na rok 1888, a mniej o 7.550 zł. niż wynosiły rzeczywiście dochody funduszu w 1887 roku.

Komisya zgadzając się, aby nie wstawić żadnej liczby w dwóch pierwszych pozycyach, w których wraz z rządem nie przewiduje żadnego dochodu, obrachowuje na podstawie przeciętnego dochodu z trzech lat ostatnich, dochód w 3ciej pozycyi na sumę 374 zł., i wnosi:

3. Odsetki za zwłokę i inne dochody . . . . . 374 zł.

W 4tej pozycyi zważywszy, że fundusz krakowski posiada obligacyj indemnizacyjnych za sumę 158.014 zł., od których kupony zapaść mające w 1889 roku wynoszą 7.900 zł., zamieszcza w tej pozycyi sumę wymienioną a to z powodów wyłuszczonych przy tejże samej pozycyi dochodów funduszu wschod. gal., i wnosi:

4. Odsetki od obligacyj indemnizacyjnych będących własnością funduszu . 7.900 zł.

Co do 5tej pozycyi. Jako dochód z sprzedaży cząstki obligacyj będących własnością funduszu, rząd zaprojektował wstawić w tej pozycyi 35.000 zł. Komisya budżetowa zważywszy, że fundusz indemn. krak. posiada w majątku swoim obligacyj za 158.014 zł.; zważywszy dalej, że nie ma żadnej potrzeby zbierania w tym funduszu wielkiego kapitału z dochodów bieżących, owszem, że należy część tego kapitału użyć dla pokrycia wydatków bieżących aby nie powiększać ciężaru obciążającego podatkujących; — zgadza się z propozycyą rządową i wnosi:

5. Dochód ze sprzedaży części obligacyj będących własnością funduszu . 35.000 zł.

W 6tej pozycyi komisya zgodnie z rządowym projektem wnosi:

6. Dochód z wylosowania obligacyj indemnizacyjnych . . . . 1.100 zł.

W 7mej pozycyi dochodu na rok 1889 rząd zaprojektował odpowiednio uchwałom Sejmu w poprzednich latach, powziętym na wniosek naszej komisyi, wstawić 12.694 zł. wzięte z zapasu gotówki, którą posiada ten fundusz w swojej kasie. Komisya budżetowa zważywszy: iż zapas kasowy funduszu indemn. krak wynosił z początkiem kwietnia 1887 roku 42.582 zł., że dotychczas zapewne się nie zmniejszył, ale może nawet zwiększył, chociaż Sejm z tych samych powodów, które dzisiaj przytacza komisya, uchwalił wziąć z niego 14.397 zł. i użyć dla pokrycia wydatków w 1888 r.; zważywszy dalej, że ten zapas kasowy nie przynosi procentu, dopóki rząd nie zastosuje się do uchwały powziętej przez Sejm w styczniu r. b. a ponawianej teraz; — wnosi:

7. Z gotówki w zapasie kasowym . . . . . 12.694 zł.

W pozycyi 8ej jako dochód ze zwróconych zaliczek komisya zgodnie z rządem wnosi:

8. Ze zwrotu zaliczek danych w latach poprzednich . . . . 35 zł.

Co do 9tej pozycyi t. j. co do dochodu z dodatku indemnizacyjnego do podatków, rząd proponuje, aby dodatek ten pobierać w Krakowskiem w 1889 roku w tej samej wysokości jak Sejm uchwalił na r. b. to jest w wysokości 16 centów do każdego złotego całej należytości podatków bezpośrednich; zaś na podstawie podatków rozpisanych na rok 1887 obliczył rząd, iż dodatek w takiej wysokości pobierany przyniesie dochodu 125.756 zł. Komisya budżetowa mając

w poprzednich latach przed układaniem budżetu przedłożone zamknięcie rachunków indemnizacyjnych, sięgające na dwa lata przed rokiem na który uchwalała budżet, wiedziała jaki dochód przyniósł dodatek indem. pobierany w dotychczasowej wysokości, mogła więc łatwiej obliczyć, czy zniżywszy wysokość dodatku, dochód z niego będzie dostateczny dla pokrycia wszystkich wydatków funduszu indemnizacyjnego i dla tego zaproponowała w 1886 r. zniżyć go na 1887 z 21 centów na 19 centów, a na 1888 z 19 centów na 16 centów. Lecz obecnie nie ma jeszcze zamknięcia rachunków za rok 1887 i nie wie komisya jaki dochód przyniósł rzeczywiście ów zniżony dodatek indem. w 1887 i 1888 r. Z tych powodów komisya musi się zgodzić, aby pobierano w Krakowskiem w 1889 roku dodatek indem. taki sam jak w roku 1888, i dochód z dodatku indem. pobieranego w tej wysokości, oblicza na podstawie podatków rozpisanych na 1887 r.; przeto wnosi:

9. Dodatek indemnizacyjny do podatków . . . . . 125.756 zł.

mniej o 26.244 zł. niż uchwalono na r. b. zaś mniej o [illegible] zł. niż przyniósł rzeczywiście dochodu dodatek indem. w 1887 r. pobierany w wysokości 19 ct. do każdego złotego płaconego w podatkach bezpośrednich.

Ogół więc dochodów funduszu indem. krak. wynosiłby w 1889 roku **182.859 zł.** i byłby większy o 76 zł. od ogółu wydatków preliminowanych wyżej na ów rok.

Komisya budżetowa przedstawiwszy Wys. Sejmowi do przyjęcia według jej powyższych wniosków, budżet wydatków i dochodów funduszu indem. krakowskiego na rok 1889, wnosi następującą

uchwałę finansową:

Wysoki Sejm uchwalić raczy:

Na pokrycie wydatków funduszu indemnizacyjnego krakowskiego w 1889 roku, Sejm ustanawia w Krakowskiem dodatek do wszystkich podatków bezpośrednich po 16 centów do każdego złotego całej należytości podatków bezpośrednich.

We Lwowie dnia 5 października 1888.

Przewodniczący:
Artur Potocki.

Sprawozdawca:
Leon Chrzanowski.

Aleg. 72.

Sprawozdanie

komisyi administracyjnej o poprawkach posła Uderskiego do §. 6., posła Koziebrodzkiego do §. 46. i posła Abrahamowicza do §. 83. ustawy budowniczej dla znaczniejszych miejscowości.

Wysoki Sejmie!

Na posiedzeniu dnia 6. Października 1888. Wysoki Sejm powziął uchwałę: „§§. 6., 46., 83. i Art. II. ustawy wprowadczej do ustawy budowniczej wraz z poprawkami pp. Uderskiego, Koziebrodzkiego i Abrahamowicza zwraca się do komisyi z poleceniem zdania sprawy najbliższem posiedzeniu". Wywiązując się z przekazanego sobie zadania komisya ma zaszczyt przedłożyć następujące dodatkowe sprawozdanie:

1. Wniosek posła Uderskiego zmierza do rozszerzenia prawa wywłaszczenia przymusowego także i na te, projektem ustawy nie objęte wypadki, gdy w celach komunikacyi publicznej zajdzie potrzeba otwarcia nowej lub rozszerzenia albo sprostowania istniejącej drogi, placu lub ulicy. Wniosek ten ma przeto na oku interesa komunikacyi publicznej, interesa, które nie są właściwym przedmiotem, same dla siebie nie są bezpośredniem zadaniem niniejszej ustawy. O ile zresztą chodzi o potrzebę, zabezpieczenia możliwości otwarcia drogi publicznej przez wywłaszczenie gruntu, to potrzebie tej §. 8. ustawy drogowej w dostatecznej mierze czyni zadość; projektowane przeto postanowienie ze względu na drogi publiczne jest zbyteczne. Co się zaś tyczy placów i ulic, które nie mają przyznanego charakteru komunikacyj publicznych w myśl obowiązujących ustaw, to doświadczenia dotychczasowe w mniejszych gminach miejskich i miasteczkowych naszego kraju nie wykazały koniecznej potrzeby takiego postanowienia, jakiego się wniosek posła Uderskiego domaga. Ograniczenie prawa własności, jakie przymusowe wywłaszczenie na rzecz interesu publicznego w sobie mieści, jest wyjątkiem od kardynalnej zasady prawa prywatnego, który dozwalany być powinien tylko z wielką przezornością i tylko w wypadkach niewątpliwej konieczności. W niniejszym wypadku nie jest wykluczoną wątpliwość, czyli dopuszczenie przymusowego wywłaszczenia odpowiadałoby w pełnej mierze prawnej zasadzie, wyrzeczonej w §. 365. ust. cywilnej a wobec tego przyjęcie wniosku rodzić musi obawy o losy tej tak powszechnie pożądanej ustawy. Z tych powodów nie może komisya zalecić wniosku posła Uderskiego.

2. Poseł hr. Wł. Koziebrodzki wnioskiem postawionym zamierza zapobiedz, by kuźnie, suszarnie na owoce, len lub konopie nie mogły być pokrywane słomą, trzciną lub szuwarem.

Myśl tę komisya administracyjna przyjmuje; nie może jednak zgodzić się na stylizacyę wniosku p. Koziebrodzkiego dla tej przyczyny, ponieważ w stylizacyi przez niego projektowanej zawiera wniosek inne i dalsze ograniczenia, których komisya nie uważa za konieczne, a które niekiedy mogłyby być zbyt uciążliwe. Dla tego komisya proponuje dodatek do §. 46. jako 4ty ustęp tegoż paragrafu następującej treści: „Prawo zezwalania na pokrywanie dachów słomą (§. 48.) nie odnosi się do określonych w niniejszym (46tym) paragrafie przedmiotów budowlanych.“

Dla uniknięcia niejasności okazuje się nadto potrzeba wstawienia przy trzecim czytaniu do §. 48. ustępu powołującego ten dodatek w takiem brzmieniu: po wyrazie „dachy“: „z wyjątkiem przedmiotów budowlanych wymienionych w §. 46.“.

3. Wniosek p. Abrahamowicza zmierza do tego, aby ustawa niniejsza nie obowiązywała na obszarach dworskich z wyjątkiem części tychże położonych wśród zabudowań gminy— p. Chamiec zaś w przemówieniu swem w czasie dyskusyi w Izbie wyraził życzenie, by ustawa nie obowiązywała również takich budowli, które chociażby na obszarze gminy, stawiane bedą w pewnem znaczniejszem oddaleniu od zwarto zabudowanego terytoryum gminy. Tak wniosek p. Abrahamowicza jak i życzenie p. Chamca wychodzą z premissy, że ustawa niniejsza nie uwzględnia dostatecznie stosunków gospodarczych lub włościańskich, istniejących na obszarach dworskich i budowlach miejskich, dla których to stosunków wnioskodawcy życzą sobie postanowień łagodniejszych.

Komisya opracowując projekt niniejszej ustawy, miała stosunki, o których mowa, trwale na oku, a starając usilnie zastosować do nich skalę ustawowych wymagań, tem samem była też i jest z tendencyami tych życzeń w najzupełniejszej zgodzie. Cel ten jednak, zdaniem komisyi, może być osiągnięty prawidłowo jedynie przez oględne formułowanie poszczególnych przepisów, określających ustawowe wymogi ustawy budowniczej. Gdyby przeto ktoś sądził, że projekt komisyi przecież nie zachował właściwej miary w tych przepisach, które odnoszą się do obszarów dworskich lub zabudowań włościańskich, a skutkiem tego w celu złagodzenia tychże, postawiony został wniosek modyfikujący odnośne przepisy, to komisya, o ileby to bez zwichnięcia celu całej ustawy było możliwem, wniosek taki z wdzięcznościąby przyjęła.

Droga jednak wskazana we wniosku p. Abrahamowicza, droga wyłączania obszarów dworskich z pod ustawy — wyłączania także i pewnych cząstek obszaru gminnego lub nawet pojedynczych budowli, do czego konsekwentnie i logicznie ona prowadzi, wydawała się komisyi drogą błędną i niewłaściwą. Rozważywszy zaś tę rzecz w skutek polecenia Wys. Sejmu ponownie, komisya w tem swojem pierwotnem zapatrywaniu jeszcze bardziej się utwierdziła i ze swego ocenienia wniosku p. Abrahamowicza, w pierwszem sprawozdaniu wyrażonego, ani jednego wyrazu skreślić nie może.

Wchodząc jednak w intencye pp. Abrahamowicza i Chamca, a jak to już podnieśliśmy intencye zgodne z intencyami Komisyi, postanowiła Komisya postępując drogą, jaką za jedynie prawidłową uważa, a którą powyżej wskazano, poddać poszczególne postanowienia ustawy, o ile one odnoszą się do obszarów dworskich lub więcej oddalonych zabudowań włościańskich ponownej rewizyi, a to celem wprowadzenia dalszych ulg, jeśliby się okazały pożądane i możliwe. Tym celem wybrała Komisya podkomitet i jemu to zadanie poruczyła. Podkomitet poddał wszystkie przepisy tego rodzaju najskrupulatniejszemu zbadaniu, a Komisya rozważywszy propozycyę subkomitetu przedstawia Wysokiej Izbie następujący wniosek:

Wysoki Sejm raczy uchwalić jako dodatkowy 86. §. ustawy:

ROZDZIAŁ VII.

Postanowienia dodatkowe.

§. 86.

Nadzwyczajne ulgi dla budowli w znaczniejszem oddaleniu.

Dla budowli stawianych na obszarze dworskim lub na terytoryum gminy a położonych w takiej odległości, że ich stan budowlany na bezpieczeństwo zabudowanej części miejscowości żadnego wpływu mieć nie może, w każdym razie zaś w odległości nie mniejszej jak 30 m. od zabudowanego terytoryum gminy, służyć będzie Zwierzchności gminnej, względnie przełożonemu obszaru dworskiego, o ile nie chodzi o budowle na cele publiczne i przemysłowe, prawo dozwalania następujących dalszych ulg od przepisów niniejszej ustawy:

a) władza udzielająca konsensu może, o ile chodzi o budowle wspomniane w §. 21. ustęp 2. nie wymagać ustanowienia prawnie upoważnionego kierownika budowy, jeżeli budowle te mają być wykonane przez samego budującego z pomocą jego domowników lub sąsiadów nie trudniących się budowaniem w sposobie zarobkowania;

b) wymiar okien (§. 27) może być umniejszony do 60 cm. wysokości a 40 cm. szerokości;

c) rury do odprowadzania dymu (§. 43) będą mogły wychodzić na dziedziniec;

d) można nie wymagać podzielenia strychu murem ogniochronnym w budynkach murowanych 25 m. długich, również nie wymagać oddzielania murem ogniochronnym dachów budynków łączących się ze sobą lub odległych od siebie nie dalej jak 10 m. (§. 49);

e) pokrywanie dachu słomą (§. 48) może być przyzwolonem, choćby odległość budynku od budynków tego samego właściciela wynosiła tylko 4 m., jeżeli budynek o który chodzi od budynków innych właścicieli oddalonym jest przynajmniej o 12 m. lub oddzielonym od nich szeregiem drzew;

f) wychodki (§. 52) będą mogły być urządzone tak, aby jeden wychodek służył dla kilku domów mieszkalnych parterowych;

g) do zbadania planów (§. 8) i do zbadania stanu budynku przed udzieleniem pozwolenia w §. 66. wzmiankowanego, nie jest koniecznem przyzwanie znawcy technicznego.

4. Pozostawiony w zawieszeniu artykuł II. ustawy wprowadzającej nie uległby żadnej zmianie.

We Lwowie dnia 8. Października 1888.

Zastępca przewodniczącego:
S. Koziebrodzki.

Sprawozdawca:
Mieczysław Onyszkiewicz.

L. W. kr. 43.869/88.

Aleg. 73.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego o powodzi zatorowej w powiatach zachodniej części kraju.

Wysoki Sejmie!

Jedenaście zachodnich powiatów, położonych nad Wisłą i jej dopływami, dotknęła w Marcu b. r. klęska powodzi, spowodowanej zatorami lodowymi, przewyższająca w niektórych okolicach co do rozmiarów powódź czerwcową r. 1884. Dla uzyskania dokładnego obrazu tej klęski wezwał Wydział krajowy Reprezentacye dotkniętych powiatów, zaś c. k. Namiestnictwo polityczne władze powiatowe do sporządzenia i przedłożenia szczegółowych wykazów, zawierających daty o ilości poszkodowanych rodzin, zniszczonych lub uszkodzonych budynków, zapasów żywności, plonów w polu, wysokości zrządzonej szkody i o potrzebie pomocy tak na wyżywienie ludności, jak i na utrzymanie dalszego gospodarstwa w prawidłowym toku. Dla skonstatowania zaś szkód wyrządzonych w budowlach wodnych wydelegował Wydział krajowy ze swej strony inżynierów biura melioracyjnego, a c. k. Namiestnictwo swoich technicznych urzędników.

Nadesłane przez Wydziały powiatowe relacye, tudzież raporta złożone c. k. Namiestnictwu przez Starostów wykazały, iż powódź dotknęła głównie powiaty: Krakowski, Wielicki, Bocheński, Brzeski, Dąbrowski, Tarnobrzeski, Łańcucki, a poniekąd Tarnowski, Niski i Rzeszowski, tudzież Mielecki. 158 gmin i 68 obszarów dworskich z ludnością 119.393 mieszkańców znalazło się nagle w najkrytyczniejszem położeniu, bo nie dość że powódź szczególnie w Tarnobrzeskiem i Brzeskiem zatopiła setki kwadratowych kilometrów gruntów, zostających pod kulturą, ale nadto kry pędzone gwałtownym prądem wody zniosły zupełnie 46 domów mieszkalnych i 33 zabudowań gospodarczych, a uszkodziły 1048 domów i 951 zabudowań. Nadto zabiły lub uniosły lody przeważnie w obu wymienionych powiatach znaczniejszą ilość żywego inwentarza, oraz zniszczyły w tych okolicach, gdzie woda dłużej stagnowała, jak n. p. w Tarnobrzeskiem przeszło 10 dni — żywność dla ludzi i karmę dla bydła.

Ogólna suma szkód zrządzonych wynosiła wedle wykazów tak Wydziałów powiatowych, jak i c. k. Starostw 740.000 zł., dodając do tego szkody zrządzone w wałach konkurencyjnych nad Wisłą i dopływami, obliczone przez techniczne organa c. k. Namiestnictwa na kwotę 48.862 zł. okaże się, iż powódź tegoroczna wyrządziła ogółem strat na okrągło 789.000 zł. Jeżeli się zaś zważy, że wszystkie dotknięte powiaty od roku 1884. czwartą z rzędu nawiedzone

zostały powodzią, musi się przyznać, że powódź tegoroczna przybrała więcej niż lokalne rozmiary i że złagodzenie jej skutków możliwem tylko było przy pomocy państwa i kraju.

Na pierwszą wieść o klęsce Wydział krajowy wysłał jako doraźną pomoc:

do powiatu	Tarnobrzeskiego	2.000 zł.
„ „	Brzeskiego	800 „
„ „	Wielickiego	300 „
„ „	Krakowskiego	300 „
„ „	Bocheńskiego	300 „
	razem	3.700 zł.

zaś Prezydyum c. k Namiestnictwa udzieliło wedle odezwy z 15. Kwietnia b. r. l. 3.764 z funduszów państwowych i ze składek:

powiatowi	Krakowskiemu	5.652 zł.
„	Wielickiemu	400 „
„	Bocheńskiemu	1.300 „
„	Brzeskiemu	1.350 „
„	Mieleckiemu	200 „
„	Tarnobrzeskiemu	3.100 „
„	Łańcuckiemu	300 „
	razem	12.302 zł.

Nadto oświadczył Wydział krajowy na konferencyi odbytej w Prezydyum c. k. Namiestnictwa, w której ze strony Wydziału krajowego brali udział Marszałek krajowy i szef dep. II., iż gotów jest przyznać z funduszu krajowego bezzwrotną zapomogę do wysokości 20.000 zł. (licząc w to wykazane powyżej zasiłki w kwocie 3.700 zł.) a nadto przyjąć imieniem kraju gwarancyę dla bezprocentowych pożyczek, gdyby zachodziła potrzeba udzielenia takowych ze skarbu państwa. Przyrzeczeniem powyższej zapomogi i poręczeniem zwrotu ewentualnych pożyczek posunął Wydział krajowy ofiarność kraju do możliwych granic w przeświadczeniu, że c. k. Rząd nie odmówi ze swej strony wydatniejszej pomocy z zasobów państwowych.

Szczegółowe relacye krajowej władzy politycznej przesłane Rządowi centralnemu skłoniły go do wniesienia w Radzie państwa projektu ustawy, zezwalającej na użycie kwoty 49.000 zł. z funduszów państwowych na naprawę uszkodzonych wałów i w przewidywaniu przychylnego załatwienia tego projektu do wydania telegraficznego polecenia, aby roboty rozpoczęto bezzwłocznie. Zarządzeniem powyższem osiągnięty został podwójny cel: dostarczono dotkniętej ludności tyle pożądanego o tej porze zarobku, umożliwiającego przetrwać krytyczny czas przednowku, a zarazem ochroniono ją od ponownej klęski na jakąby w razie większych wód w porze letniej a przy zerwanych wałach ochronnych mogła być narażoną.

Roboty rozpoczęte w Maju i prowadzone z możliwym pospiechem wykończone zostały w ciągu dwóch miesięcy kosztem 50.378 zł., z tego pokrył skarb państwa w myśl zaprojektowanej ustawy, która 15. Czerwca b. r. otrzymała moc obowiązującą. (l. 112 dz. pr. p.) 49.000 zł., resztę zaś t. j. 1.378 zł. fundusz krajowy. Oprócz tego przyznało Prezydyum c. k. Namiestnictwa po porozumieniu z delegatami Wydziału krajowego z pieniędzy składkowych dalsze zasiłki w łącznej kwocie 11.078 zł. z poleceniem użycia takowych w części na wsparcia, w części zaś na wykonanie robót publicznych, Wydział krajowy zaś oprócz wymienionych powyżej doraźnych zapomóg w kwocie 3.700 zł. i obok pokrycia brakującej reszty kosztów naprawy wałów w kwocie 1.378 zł. przestał najbardziej dotkniętym powiatom Tarnobrzeskiemu i Brzeskiemu 6.622 zł. przeznaczając dla pierwszego 5.000 zł. na zakupno roboczego inwentarza dla włościan tudzież na odrestaurowanie uszkodzonych domostw, dla drugiego zaś 1.622 zł. w ogóle na wsparcie mieszkańców dotkniętych gmin.

Z przyrzeczonych tedy 20.000 zł. wyasygnował Wydział krajowy:

na doraźne zapomogi	3.700 zł.
na naprawę wałów	1.378 „
dodatkowo na zapomogi dla pow. Tarnobrzeskiego i Brzeskiego	6.622 „
razem .	13.700 zł.

Gdy zaś nieprzewidziany ten wydatek nie był preliminowany w budżecie funduszu krajowego na rok 1888, Wydział krajowy uprasza o kredyt dodatkowy na rok 1888 w wymienionej wysokości z tem nadmienieniem, iż wobec stosunkowo nieznacznego wydatku nie żąda pokrycia takowego.

Wydział krajowy wnosi tedy:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego o powodzi zatorowej w powiatach zachodniej części kraju.
2. Sejm udziela Wydziałowi krajowemu dodatkowy kredyt na rok 1888 w kwocie 13.700 zł.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Lwów dnia 8. Października 1888.

Marszałek krajowy:
Tarnowski w. r.

Sprawozdawca:
Wereszczyński w. r.
Członek Wydziału krajowego.

Z drukarni i litografii Pillera i Sp.

Aleg. 74.

Sprawozdanie

komisyi gospodarstwa krajowego o projekcie Wydziału krajowego dla uzupełnienia obwałowania Wisły i Sanu w powiecie Tarnobrzeskim.

Wysoki Sejmie!

Przedmiot uchwałą Wysokiej Izby komisyi gospodarstwa krajowego przekazany, nowym jest wprawdzie, ale nie nową zaiste piekąca potrzeba, której on ma zaradzić. Rzadki to rok, w którymby Wysoka Izba nie uchwalała znacznych nieraz kredytów na powodzian powiatu Tarnobrzeskiego i trudno by było inaczej, pokąd trwa obecny stan rzeczy. Korytem Wisły od ujścia Wisłoki do ujścia Sanu, t. j. mniej więcej w granicach powiatu Tarnobrzeskiego, przepłynąć musi każda kropla opadu atmosferycznego niepochłoniętego przez ziemię, z przestrzeni od Cieszyna na Szlązku do Gródka pod Lwowem z jednej, a od Kromołowa (źródła Warty) do Łysej Góry z drugiej strony, innemi słowy z przestrzeni koło 70.000 km. kw. Obszar powiatu Tarnobrzeskiego podległy zalewowi wynosi okrągło 50.000 morgów, a że to ziemia żyzna i uprawna, szkoda każda z wylewu, o ile takowy zniszczy plony całkowicie, wynosi co najmniej 50 zł. na każdym morgu, nie mówiąc wcale o mieszkaniach, bydle i ludziach nie już w falach ginących, ale marniejących ze złego pożywienia i febry.

Piętnaście wielkich powodzi w ciągu ostatniego pół wieku t. j. od r. 1839 do 1888 dość to wymowne, a każda dotknęła obecny powiat Tarnobrzeski; dziwnem tylko zdawałoby się, że na to tak długo bezczynnie patrzano. Tak też nie było. Minęło już pięć wieków jak wielki Król i prawodawca o wałach Wiślanych pomyślał i znaczną część takowych wykonać rozkazał; w późniejszych czasach pojedyńczy ludzie, pojedyńcze rodziny jak to u nas zwykle bywa, kawałkami wały sypali i naprawiali, uczynił w tym względzie coś i Rząd austryacki stosunkowo do stuletnich rządów swych nie wiele; mimo tego obwałowanie niziny w widłach Wisły i Sanu położonej ani jest ukończone, ani dostateczne.

Historyą tej sprawy wyczerpującą podaje sprawozdanie Wydziału kraj. i dołączona doń gruntowna praca inżyniera Wydziału kraj. p. Kędziora. Komisya gospodarstwa krajowego nie widzi potrzeby powtarzania zawartych w nich szczegółów, ale dowodzą one, iż obwałowanie to może być tylko traktowanem jako całość, a tak nigdy traktowanem nie było; poprostu łatano o ile siły starczyły, gdzie największa potrzeba. Skutkiem tego trybu postępowania wały ochronne na najznaczniejszej przestrzeni brzegów Sanu a po części i Wisły nie istnieją, wszyst-

kie zaś istniejące są za nizkie i za słabe. Obwałowanie dopływów jest żadne, a przepusty i śluzy dla ujść kanałów i rowów tak rzadkie, iż przy niewielkim jeszcze wód przyborze, które w tych razach jeszcze ani wałów nie przerwą ani ich uszkadzają, grunta niby wałami ochronione przechodą w stan, w którym jak to każdemu rolnikowi wiadomo, wszelki mozół przy uprawie roli daremnym się staje, a przecież do odpustu podatkowego brakuje podstawy.

Taki stan rzeczy zdaniem komisyi gospodarstwa krajowego gruntownej a rychłej wymaga naprawy, chybaby ona zgoła możliwą nie była. Projekt Wydziału kraj. zdaje się wprawdzie na pierwszy rzut oka i skomplikowany i kosztowny ale takim czyni go natura rzeczy, co zaś do bezpieczeństwa, jakie raz wykonany miałby dać przeciw wylewowi, to absolutnem ono nie jest ale o tyle tylko o ile wszelkie działanie ludzkie absolutnie pewnego skutku dać nie może. Nadzwyczajnie wielkie powodzie, czas potrzebny do osiąścia robót ziemnych, możliwy brak należytej obrony w czasie niebezpieczeństwa, wszystko to częściowe zniszczenie robót sprowadzić może; gdyby się chcieć cofać przed takiemi obawami niktby rzek nie poskramiał a czynią to przecież wszystkie cywilizowane narody.

Przy badaniu technicznej strony projektu objawiły się w łonie komisyi poważne obawy czyli przyjęty system obwałowań głównych i wstecznych ubocznych jest właściwym, czy też powinien być poprzedzony regulacyą głównych dwu koryt tj. Sanu i Wisły. Szczegółowa dyskusya, do której zawezwała komisya i szefa II. Dep. i podwładne mu techniczne organa, usunęła te obawy nawet u tych członków komisyi, u których takowe powstały. Komisya jednogłośnie zgodziła się z systemem budowy a nadto i z koleją, w której takowa ma być wykonaną tj. z programem robót, jaki zaleca sprawozdanie Wydziału kraj.

Porządek budowy poczynając od wyniosłych punktów i idąc w dół od razu Wisłą i Sanem aż do ich połaczenia, a w miarę postępowania chwytanie pojedynczych dopływów w podwójne wsteczne wały aż do poziomu cofania się Wisły, korektura jednoczesna ich łożyska i ujścia, unormowanie istniejących kanałów oraz opatrzenie ich odpowiednią ilością przepustów i śluz stósowanych wielkością do ilości przepływającej wody, taki plan robót wskazuje i zdrowy rozsądek i doświadczenie. Korektura łożysk dopływów choć nieraz kosztowna, wielce jest ważną, tym bowiem tylko sposobem woda dopływów o szybszym bo wyprostowanym biegu, zdążyć może na czas do Wisły, nim woda Krakowska, która w cztery a najniebezpieczniejsza woda Dunajcowa, która w dwa i pół dni przychodzi pod Tarnobrzeg, zamknie klapy w przepustach i zatamuje odpływ w otwartych ujściach; inaczej same dopływy i kanały o zatamowanych Wisłą ujściach spowodują mimo wałów powódź, tylko z cichej i czystej zamiast rwącej i mętnej wody.

Komisya zauważyła, iż w trzech punktach nowa trasa wałów Wiślanych projektowanych do budowy z nowa lub korektury potrzebuje zatwierdzenia przez komisyę międzynarodową dla regulacyi Wisły istniejącą. Porozumienie to jednak da się snadnie osiągnąć nim wspomniane punkta wejdą w budowę, t. j. w przeciągu lat dwu a jest zapewnionem, albowiem trasa ta nigdzie niedosięga nawet minimum, które taż komisya międzynarodowa uchwaliła dla odległości obustronnych wałów Wisły od siebie a to dla każdego dystansu tej rzeki osobno. Przekopy dla ujść Strachoskiej rzeki tudzież Jodłówki i Bukowy projektowane spowodują i znaczną oszczędność w długości wałów i prędszy wód odpływ.

Ogólna zasada, by grunta orne zasłaniać ile tylko się da, a wikla i pastwiska tylko pozostawiać za wałami, słuszną jest i z ogólnie ekonomicznego i finansowego stanowiska, inaczej bowiem koszta wywłaszczeń były jeszcze większe. Z tego też powodu komisya godzi się na średnie odstępy wałów od brzegów na obu głównych rzekach i dopływach mając je za całkiem dostateczne, mniema jednak, iż w tym razie korona nowych wałów na Wiśle choć 30 do 50 cm. więcej szerokości mieć powinna i sądzi, iż to wzmocnienie nowych wałów o 30—50 cm. snadnie ze spodziewanych oszczędności opędzić się da.

Szczegółowy operat techniczny dziś znajduje się w Ministeryum rolnictwa dla zatwierdzenia go, niebył więc Komisyi dostępnym, ale gdyby nim nawet był, Komisya nie będąc złożoną z hydrotechników nie mogłaby się zapuszczać w szczegółowe jego badanie. Zmiany, jakie zadecyduje Ministeryum rolnictwa niemogą dotyczyć jego istoty, albowiem sam Rząd o uzupełnienie obwałowania się upomina a art. 2. projektu ustawy daje Wydziałowi krajowemu potrzebną swobodę do działania w porozumieniu z Rządem.

Ze sprawozdania inżyniera Wydziału krajowego p. Kędziora widnieje niejaka obawa, iż w skutek osadzania się rocznego namułu na brzegach Wisły i Sanu okazać się mogą z czasem projektowane dziś wały niedostatecznemi.

Komisya tych obaw niepodziela, sądzi bowiem, iż co do Wisły, regulacya międzynarodowa takowej prędzej powiększy niż zmniejszy profil inundacyjny przy zwiększeniu prądu pomiędzy tamami regulacyjnemi a stan Sanu pod opieką Rządu i Reprezentacyi kraju prędzej poprawiać niż pogorszać się będzie. O ile obawy p. Kędziora są niepłonne, dotyczyłyby one przyszłych pokoleń, a koło rzek każde pokolenie pracować musi, jeśli zdziczeć nie mają.

Przekroczenie wałów Sanu aż na terrytoryum powiatu Niżańskiego tłómaczy prawoszdanie Wydziału krajowego dostatecznie względami technicznemi, w kosztorysie zaś rzecz nie przedstawia różnicy.

Co do wysokości kosztorysu Komisya znajduje, iż takowy słusznie opiera się na cenach nieco niższych od dotychczas praktykowanych, a to z powodu wprawionego już do tych robót robotnika tamtej okolicy. Wywłaszczenie znacznej przestrzeni, bo 118km. długości brzegów wynoszącej, na rowy materyałowe, miejsce dla wału i odstęp od brzegów, przyczynią okrągło 100.000 zł. kosztów. Koszta te opłacają się przez uzyskanie wszędzie w interesie bezpieczeństwa należytego między obustronnymi wałami odstępu dla pomieszczenia wód największych.

Główną treścią projektu ustawy przedłożonego przez Wydział krajowy jest stósunek przyczynienia się powiatu Tarnobrzeskiego, kraju i rządu. Stósunek ten jest zapewne innym niż zwykle, ale też i okoliczności niezwykłe. Oprócz klęsk, o których powyżej, powiat Tarnobrzeski konkuruje w znacznej części do regulacyi Łęgu i Trześniówki w budowie będących, buduje pięć dojazdów na kolei Dembica - Nadbrzezie, drogę strategiczną Majdan - Tarnobrzeg i drugą takąż Zgorzyce - Czekaj. płaci więc już ogromne dodatki powiatowe, a owe 20%, które obiecuje swą uchwałą Rada powiatowa Tarnobrzeska, uiścić potrafi ten powiat chyba tylko drogą pożyczki.

Wreszcie co do kontrybucyi ze strony kraju i państwa do tej roboty, komisya podziela zapatrywania Wydziału krajowego i z jego wywodami zgadza się; mianowicie sądzi, iż Rząd, zważywszy na dobrze mu znaną i przez sam Rząd podnoszoną konieczność tego przedsiębiorstwa, pójdzie w udzielaniu subwencyi z funduszu melioracyjnego do stósunku najwyższego, który odpowiednie paragrafy państwowej ustawy melioracyjnej wskazują, zwłaszcza że do tej normy doszedł już w przedsięwzięciu melioracyjnem małej konieczności choć znacznej użyteczności, mianowicie przy robotach nawodniających pod Monfalcone w Gorycyi a §. 3 tejże ustawy waruje równomiernie uwzględnienie wszystkich krajów koronnych.

Obecnie i kraj i państwo tracą tak z powodu ciągłych upustów podatkowych jak i potrzeby coraz nowych zapomóg, a więc są finansowo w tem interesowane, by obecny stan rzeczy raz ustał.

Wydział krajowy preliminuje roczny wydatek ze strony kraju na to przedsiębiorstwo w kwocie 45.373 zł.

Komisya gospodarstwa krajowego czuje dobrze, że taki wydatek preliminarzem nie objęty, tylko z powodu wcześniejszego zwołania Wys. Sejmu, ale dodający blizko pół centa do

już żądanych preliminarzem 35 ct. dodatku krajowego jest poprostu przykrym, a niemniej gorąco popiera wniosek Wydziału krajowego. Zdaniem jej w przedsiębiorstwie melioracyjnem, jak obecne, które kosztem datku ze strony kraju w kwocie 5 zł. 76 ct. na morg zalewany ochroni tenże morg wartujący co najmniej 150 zł., w takiem przedsięwzięciu nawet przed pożyczką cofać się niewypada z samych już tylko ekonomiczno - finansowych względów. Jedna wielka powódź Wisły i Sanu niszczy w samej tylko tej okolicy pracy ludzkiej i plonów za milion do $1^1/_2$ miliona zł. a jedna średnia powódź za więcej daleko niż na całą tę budowę powiat i kraj razem wydadzą. A zachodzą tu jeszcze i względy wyższej natury, krótko tylko wspominając każdemu zrozumiałe i każdemu sympatyczne względy humanitarne; komisya sądzi, iż ludność, która na samorząd krajowy ciężko płaci, powinna, zwłaszcza że nadgraniczna, tego samorządu dobrodziejstwa dotykalnie odczuwać, by się doń przywiązać.

Wreszcie zdaje się komisyi gospodarstwa krajowego, iż odłożenie rozpoczęcia budowy na rok zaprzyszły już dlatego jest nie stosownem, że okres robót jest sześcioletni, a w r 1894. przestaje istnieć państwowy fundusz melioracyjny, odnowienie go zaś pewnem w obec możliwych wypadków politycznych nie jest. Z drugiej strony trudno okres robót skracać, bo robota stałaby się droższą nietylko o koniecznie powiększony nadzór techniczny, ale i o wyższą cenę robotnika, którąby wywołało silniejsze jego zażądanie.

Komisya badając szczegółowo projekt ustawy znalazła, iż się on ściśle trzyma państwowej ustawy melioracyjnej, co w interesie otrzymania dla ustawy Najwyższej sankcyi jest pożądanem.

Z tych wszystkich powodów komisya gospodarstwa krajowego wnosi zgodnie z Wydziałem krajowym:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. Sejm przyjmuje załączony ·/. projekt ustawy o uzupełnieniu obwałowania Wisły i Sanu w powiecie Tarnobrzeskim.

2. Sejm przyzwala tytułem pierwszej raty zasiłku krajowego na uzupełnienie obwałowania Wisły i Sanu w powiecie Tarnobrzeskim dotacyą na r. 1889. w kwocie 45.373 zł.

Lwów dnia 30. Września 1888.

Przewodniczący:
Wodzicki.

Sprawozdawca:
Popiel.

Ustawa

z dnia . . . . . o uzupełnieniu obwałowania Wisły i Sanu w powiecie Tarnobrzeskim.

Za zgodą Sejmu krajowego Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, rozporządzam co następuje:

§. 1.

Uzupełnienie obwałowania Wisły i Sanu w powiecie Tarnobrzeskim ma być wykonane w ciągu lat sześciu po wejściu w życie tej ustawy, jako przedsiębiorstwo powiatowe, subwencyonowane z funduszu krajowego.

§. 2.

Za podstawę techniczną tej melioracyi służyć ma projekt Wydziału krajowego z r. 1888 preliminujący koszta budowy na 680.600 zł.

Wydział krajowy zostaje jednak upoważnionym do poczynienia zmian w tym projekcie w porozumieniu z Administracyą Państwa, w obrębie granic powyższej sumy kosztorysowej.

§. 3.

Do pokrycia kosztów tej melioracyi mają się przyczynić:

a) fundusz krajowy bezzwrotnym zasiłkiem w wysokości czterdziestu procent preliminowanych kosztów;
b) państwowy fundusz melioracyjny w myśl §. 6. ust. 2. i §. 4. ustępu 2. a) ustawy z dnia 30. Czerwca 1884. Dz. u. p. Nr. 116 takim samym bezzwrotnym zasiłkiem w wysokości czterdziestu procent kosztów;
c) wreszcie powiat Tarnobrzeski resztą preliminowanych kosztów budowy.

§. 4.

Zasiłki krajowe i państwowe zarówno jak i datki powiatu Tarnobrzeskiego mają być uiszczone w czasie budowy w sześciu równych ratach rocznych z góry.

§. 5.

Wykonanie robót oraz zarząd funduszu budowy prowadzić ma Wydział powiatowy Tarnobrzeski.

Sposób wykonania przedsiębiorstwa i ostateczny kosztorys oznaczyć ma Wydział krajowy w porozumieniu z Namiestnictwem, któremu też

podobnie jak i Wydziałowi krajowemu przyznanym zostaje wpływ odpowiedni na tok spraw technicznych i ekonomicznych przedsiębiorstwa.

Bliższe szczegóły co do zakresu i sposobu wywierania tego wpływu, oraz co do ewentualnego bezpośredniego współdziałania krajowych i rządowych organów technicznych, określi rozporządzenie wykonawcze, które ułoży Wydział krajowy wspólnie z Administracyą Państwa.

§. 6.

Dla utrzymania wykonanych robót ma być utworzonym oddzielny fundusz.

Fundusz ten składać się będzie:

1. z dochodów uzyskanych z wydzierżawienia wałów ochronnych;
2. z corocznych datków kraju i powiatu Tarnobrzeskiego, o ile koszta konserwacyi nie zostaną pokryte dochodem z wałów.

Dalsze postanowienia co do wysokości datków krajowych i powiatowych na konserwacyę, administracyi funduszu konserwacyjnego, organizacyi obrony grobel i innych zarządzeń, potrzebnych dla utrzymania wykonanych budowli, wydane zostaną w drodze ustawodawstwa krajowego po skończeniu budowy.

§. 7.

Wykonanie tej ustawy poruczam Moim Ministrom rolnictwa, skarbu i spraw wewnętrznych.

Aleg. 75.

Sprawozdanie

komisyi gospodarstwa krajowego o sprawozdaniu Wydziału krajowego „o popieraniu kultury krajowej na polu budowli wodnych“.

Wysoki Sejmie!

Uchwałą swą z dnia 20. Września r. b. przydzielił Wysoki Sejm sprawozdanie wyż wymienione komisyi gospodarstwa krajowego.

Sprawozdanie to będące w rękach wszystkich posłów daje obraz obszerny działalności w kraju na tem polu, dla tego komisya nie uważa za stosowne przytaczania tego, co się w tem sprawozdaniu znajduje, a dzięki okoliczności, że sprawa regulacyi w kraju weszła już na normalne tory, ograniczyć się może do krótkich w tym roku uwag, które ze swego stanowiska uczynić za stosowne uznaje.

Rezolucya sejmowa ponowiona w roku zeszłym domagająca się wzmocnienia sił technicznych rządowych w kraju, odniosła o tyle skutek, że Ministerstwo spraw wewnętrznych oświadczyło gotowość powiększenia liczby praktykantów technicznych stałych, a fundusz na ten zamierzony wydatek ma figurować w budżecie państwowym na rok 1889, zaznacza jednak, że ze względu na finansowe położenie państwa wydatek ten ograniczyć będzie musiało „do niezbędnie koniecznych rozmiarów“. Prócz tego zostało c. k. Namiestnictwo upoważnione do przyjęcia już w roku bieżącym czterech pomocników technicznych, specyalnie dla spraw melioracyjnych.

Organa techniczne krajowe oznaczają obecnie okręgi konkurencyjne o ile im sił starczy; na przeprowadzenie jednak operatów przy regulacyi Krzemienicy, Babulówki oraz przy osuszeniu bagien Oleskich absolutnie sił krajowych nie starczyło; a prowizoryczne wzmocnienie sił technicznych rządowych także skutku dla tych przedsiębiorstw nie odniosło.

Komisya ufa jednak, że pismo Wydziału krajowego do JE. Pana Ministra dla Galicyi umotywowane dobitnie spowoduje Ministerstwo spraw wewnętrznych do tego, iż przeprowadzi powiększenie liczby praktykantów stałych w takich rozmiarach, jakie rzeczywistej potrzebie melioracyj istniejących w kraju odpowiadać będą.

Toczy się obecnie spór zasadniczy między Wydziałem krajowym a c. k. Namiestnictwem o to, o ile organa rządowe są obowiązane oznaczać okręgi konkurencyjne przy zawiązywaniu spółek wodnych; Wydział krajowy twierdzi, że oznaczenie okręgu konkurencyjnego pociąga za sobą obowiązek sporządzania katastru konkurencyjnego, zaś c. k. Namiestnictwo odróżnia czynności przygotowawcze, które zdaniem jego powinny być przedłożone przez strony, względnie kraj, jeżeli przedsiębiorstwo jest krajowe, od właściwego oznaczenia okręgu konkurencyjnego.

Komisya w tym sporze zajęła już w poprzednich latach stanowisko i stanęła po stronie Wydziału krajowego. Jakkolwiekby się kto zapatrywał na tę sprawę, przyznać musi, że interpretacya c. k. Namiestnictwa redukuje współudział Rządu w czynności oznaczenia okręgu do prostej formalności, — jeśli reklamacyj nie ma: gdyby zaś nastąpiły liczne reklamacye, to organa rządowe musiałyby same przeprowadzić niwelacyę powtórną, a wtedy prawie cała poprzednia czynność organów krajowych byłaby nadaremną.

W praktyce doprowadza właściwie interpretacya c. k. Namiestnictwa do tego, że organa rządowe fungują jako rodzaj drugiej instancyi, interweniującej technicznie tylko w razie reklamacyi, co właściwie duchowi ustaw specyalnych przez Sejm uchwalonych i sankcyonowanych nie odpowiada.

Niechętnie jednak komisya bierze udział w tej kontrawersyi między Wydziałem krajowym a c. k. Namiestnictwem a to dla tego, że jest silnie przekonaną, że sprawa melioracyj może się w kraju rozwijać tylko na podstawie współdziałania zgodnego c. k. Rządu z krajem i żywi przekonanie, że c. k. Rząd jest tej sprawie rzeczywiście przychylnym, do czego ją tylokrotne oświadczenia reprezentantów c. k. Rządu tak w łonie Sejmu jak i po za Sejmem upoważniają, wreszcie że gdyby c. k. Namiestnictwo miało do dyspozycyi swojej wystarczające siły techniczne, to by się od oznaczenia okręgów konkurencyjnych nie usuwało, osobliwie tam, gdzie sił krajowych na te roboty po prostu nie starczy.

W roku zeszłym zapowiedział Wysoki Rząd wprowadzenie w życie sekcyi galicyjskiej dla zabudowań potoków górskich, której się Sejm galicyjski na wniosek swej komisyi gospodarstwa krajowego rezolucyą domagał. W rzeczywistości zamianowało Ministerstwo pana Emila Skowrońskiego c. k. komisarza leśnego, kierownikiem tej sekcyi i obok tego pozostawiło mu inspekcyę lasową, którą miał dawniej i nie dodało żadnych sił technicznych do pomocy. Komisya gospodarstwa krajowego wyraża nadzieję, że rozporządzenie to jest dopiero pierwszym krokiem do wprowadzenia w życie sekcyi galicyjskiej; w przeciwnym razie musiałaby uważać wprowadzenie w życie tej sekcyi jako więcej illuzyjne niż rzeczywiste, niezapowiadające tych skutków, jakichby się po tak użytecznej instytucyi kraj mógł spodziewać. Uważa jednak za stósowne zająć w tej kwestyi stanowisko wyczekujące.

Ze sprawozdań o postępie robót po koniec roku 1887 (za rok bieżący takowych Wydział krajowy jeszcze nie posiada) przy przedsiębiorstwach krajowych i spółkowych widać, że roboty postępują normalnie.

Prawie wszędzie okazują się znaczne zaoszczędzenia, przewyższające częstokroć 20% kosztorysu. W jednej tylko regulacyi Kisieliny okazały się przekroczenia kosztorysów, które nie dosięgły jeszcze znacznej sumy, które jednak zdaniem Wydziału krajowego w przyszłości się nie powtórzą.

Finansowanie szło porządnie, gdyż Wysoki c. k. Rząd wypłacał przypadające na niego datki regularnie a i zawiązywanie prawomocnych spółek postąpiło, albowiem trzy nowe i to wielkie spółki zostały w tym roku zawiązane.

Komisya już w poprzednich swych sprawozdaniach zaznaczała, że rubryka budżetu powstała na podstawie uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 6. Października 1882 o przyczynianiu się kraju do kosztów regulacyi rzek za spławne nie uznanych, wzrastać w znacznej mierze musi, jeżeli się około uporządkowania naszych wód w ogóle coś robić będzie.

Co do uzasadnienia pojedynczych pozycyj odsyła się do sprawozdania Wydziału krajowego.

Poz. 155. lit. *o* do dyspozycyi Wydziału krajowego 10.000 zł. usprawiedliwia Wydział krajowy przewidywanymi wydatkami w wysokości 8.262 zł. tak, że właściwie do dyspozycyi Wydziału krajowego się tylko bardzo mała suma pozostaje.

Wydział krajowy przedkłada Wys. Izbie rezolucyę wzywającą Rząd do wyjednania w drodze konstytucyjnej podwyższenia i przedłużenia czasu trwania państwowego funduszu melioracyjnego. Motywuje swój wniosek potrzebą kraju oraz okolicznością, że Galicya dotychczas mało dostała z tego funduszu, na który tak samo jak wszystkie inne prowincye płaci.

Rzeczywiście z tego funduszu, który przez lat 10 wynosić ma . 5,000.000 zł.
użyto lub rozporządzono ustawami sumy . . . . . 2,828.370 „
z tego zaś przypada dotychczas na Galicyę . . . . . 491.028 „

Ponieważ się dziesięciolecie tego funduszu w roku 1894 kończy, trudno jest roboty większe w tak krótkim terminie zmieścić, przynajmniej bez zbyt wielkiego obciążenia funduszu krajowego.

Komisya przychylając się do tego wniosku i uznając w zupełności motywowanie Wydziału krajowego za słuszne, dodać musi od siebie i te uwagi, że Państwo, które jest zmuszone olbrzymie sumy na cele nieproduktywne wydawać, nie może przecież ukrócać wydatków na cele najproduktywniejsze, albowiem traciłoby na tym podwójnie, wyczerpując z jednej strony swe zasoby a z drugiej nie podnosząc siły podatkowej w kraju.

W myśl powyższych uwag uprasza komisya o uchwalenie następujących wniosków zgodnie z propozycyami Wydziału krajowego.

I. Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego z dnia 17. września 1888 L. 39.943 o popieraniu kultury krajowej na polu budowli wodnych;

II. Sejm przyzwala na regulacyę rzek niespławnych w myśl uchwały swej z dnia 6. Października 1882. Rubr. XIII. poz. 155 na rok 1889. następne zasiłki:

a) na regulacyę Dunajca od mostu krajowego pod Gołkowicami do mostu krajowego pod Nowym Sączem II. rata . . . . . 2.000 zł.
b) na regulacyę Raby pod Stadnikami II. rata (ostatnia) . . . 813 „
c) na regulacyę Sanu pod Składem solnym II. rata (ostatnia) . . . 4.150 „
d) na regulacyę Dunajca pod Rożnowem i Wielką wsią . . . 2.000 „
e) na regulacyę Dunajca pod Janowicami . . . . . 1.338 „
f) na regulacyę Dunajca pod Charzewicami . . . . . 1.869 „
g) na regulacyę Dunajca pod Wielogłowami i Kurowem, uzupełn. I. rata . 610 „
h) na regulacyę Dunajca od mostu pod Melsztynem do Wróblowic I. rata . 2.333 „

i)	na regulacyę Dunajca pod Olszynami	2.000 zł.
k)	na regulacyę Dunajca pod Gierową janowicką	1.615 „
l)	na regulacyę Sanu pod Krzywczą	2.300 „
m)	na regulacyę Sanu pod Jabłonicą ruską	2.000 „
n)	na regulacyę Sanu pod Iskaniem	2.667 „
o)	do dyspozycyi Wydziału krajowego	10.000 „

III. Sejm upoważnia Wydział krajowy do wydatkowania kwot preliminowach w Rubr. XIII. na rok 1889 aż do końca Marca 1891, a to według zasad przyjętych przy podobnych rubrykach budżetu państwowego.

IV. Sejm wzywa c. k. Rząd, ażeby w drodze konstytucyjnej wyjednał podwyższenie i przedłużenie czasu trwania państwowego funduszu melioracyjnego na dalsze dziesięciolecie do roku 1904.

Za Przewodniczącego:
Edward Jędrzejowicz.

Sprawozdawca:
Sanguszko.

Aleg. 76.

Sprawozdanie

komisyi szkolnej o petycyi nauczycieli szkoły XIIej pospolitej ludowej w Krakowie o przyznanie im dodatków służbowych.

Wysoki Sejmie!

Na posiedzeniu odbytem w dniu 14. Października 1878 Wysoki Sejm uchwalił przyznać starszym nauczycielom szkół ludowych krakowskich dodatki służbowe, które do emerytury wliczane nie będą, a mianowicie w pięciu szkołach czteroklasowych nauczycielowi kierującemu i jednemu nauczycielowi po 200 zł., dwom innym nauczycielom po 100 zł., w dwóch zaś szkołach trzechklasowych nauczycielowi kierującemu po 200 zł., a dwom nauczycielom po 100 zł.

Orzeczeniem Rady szkolnej krajowej z dnia 11. Września 1883 l. 7.395 wymienione powyżej szkoły trzechklasowe rozszerzono na czteroklasowe, a gdy to orzeczenie zostało wykonanem, jeden starszy nauczyciel z każdej tych szkół podał do Wysokiego Sejmu petycyę o przyznanie mu dodatku służbowego w kwocie 200 zł. w miejsce pobieranych dotąd 100 zł., gdyż na mocy uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 14. Października 1878 w szkołach czteroklasowych krakowskich oprócz kierującego nauczyciela jeszcze jeden ze starszych nauczycieli pobierać miał dodatku służbowego 200 zł. Wysoki Sejm uznawszy słuszność tego żądania, uchwalił w dniu 12. Grudnia 1885, odstąpić powyższą petycyę Radzie szkolnej krajowej do stwierdzenia okoliczności w niej podniesionych i odpowiedniego załatwienia. Rada szkolna krajowa na podstawie tej uchwały przyznała dekretem z dnia 29. Sierpnia 1886 l. 10.965 obydwom petentom dodatek służbowy w kwocie 200 zł., a to począwszy od dnia 1. września 1885, w którym obydwie szkoły stały się czteroklasowemi.

W roku 1887 powstała w Krakowie nowa czteroklasowa szkoła pospolita ludowa (na Dajworze) a mianowani dla niej nauczyciele objęli obowiązki swoje z dniem 1. Lutego 1887 Byli oni przekonani, że równie, jak w innych szkołach, także im przyznane będą dodatki służbowe, a gdy się to nie stało, udali się na przeszłej sesyi do Wysokiego Sejmu z prośbą o przyznanie im powyższych dodatków. Komisya szkolna w sprawozdaniu swem z dnia 4. Grudnia 1887, L. s. 113, wychodząc z założenia, iż się tu rozchodzi o proste zastósowanie uchwały Wysokiej Izby z dnia 14. Października 1878, uczyniła wniosek do odstąpienia petycyi Radzie szkolnej krajowej do załatwienia. Wysoka Izba przyjęła ten wniosek; Wydział krajowy nie chciał się jednak zgodzić na przyznanie służbowych dodatków nauczycielom nowej szkoły ludowej, a to przez wzgląd na nową ustawę o prawnych stosunkach stanu nauczycielskiego, którą Wysoki Sejm uchwalił w Grudniu zeszłego roku. Ci sami nauczyciele ponowili więc obecnie swoją petycyę.

Ze z chwilą wejścia w życie nowej ustawy o stosunkach nauczycielkich, przez którą pobierane obecnie w Krakowie płace nauczycieli (700 zł.) do kwoty rocznych 800 zł. i 900 zł. podniesione być mają, wszystkie przez nich dotąd pobierane dodatki służbowe odpadną, to żadnej nie może ulegać wątpliwości. Kwestya w tej sprawie odnosić się więc może tylko do tego czasu który się zakończy z ową chwilą i tu wszelkie względy słuszności przemawiają za przychyleniem się do prośby nauczycieli krakowskiej szkoły ludowej na Dajworze.

Jeżeli bowiem starsi nauczyciele w siedmiu czteroklasowych szkołach ludowych w Krakowie pobierają dodatki służbowe, dla czegoż mają być od nich wykluczeni nauczyciele utworzonej w r. 1887 szkoły ósmej? Do jakiej fatalnej konsekwencyi to wykluczenie prowadzi, tego dowodem najlepszym obecny dochód kierującego nauczyciela tej szkoły, który będąc dawniej na Kleparzu nauczycielem starszym, ale nie kierującym, pobierał 700 zł. płacy i dodatku służbowego 200 zł. — a obecnie, kiedy posuniętym został na kierownika nowej szkoły, pobiera oprócz swej płacy 700 zł. tylko dodatek za kierownictwo w kwocie 100 zł.

Gdyby z tymi nauczycielami postąpić chciano w taki sposób, w jaki postąpiono w r. 1885. ze starszymi nauczycielami tych szkół, które z trzechklasowych zamienione zostały na czteroklasowe, natenczas żądane przez nich dodatki służbowe przyznaćby im należało już od 1. lutego 1887, jednakże komisya szkolna na takie załatwienie powyższej sprawy już przez wzgląd na fundusz krajowy zgodzić się nie mogła. Jednakże komisya była tego zdania, iż ze względu słuszności rzeczone dodatki należy powyższym nauczycielom obecnie przyznać i to od dnia powziętej przez Wysoką Izbę uchwały. Przez długi czas nauczyciele dodatków tych i tak pobierać nie będą, gdyż jest wielka nadzieja, że nowa ustawa o stosunkach prawnych stanu nauczycielskiego uzyska w bardzo krótkim czasie sankcyę, a wtedy dodatki służbowe odpadną we wszystkich szkołach ludowych krakowskich.

Z powyższych przyczyn komisya szkolna wnosi przeto:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Nauczycielom starszym szkoły XI.tej pospolitej ludowej na Dajworze w Krakowie przyznaje się dodatek służbowy, który nie będzie wliczony do emerytury, a to nauczycielowi kierującemu i jednemu starszemu nauczycielowi w rocznej kwocie 200 zł., dwóm innym nauczycielom w rocznej kwocie 100 zł.

Lwów 28. września 1888.

Przewodniczący:
Czartoryski.

Sprawozdawca:
Zoll.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

Aleg. 77.

Wniosek.

Zważywszy, że obowiązująca ustawa drogowa nie zawiera szczegółowych postanowień co do wywłaszczenia własności nieruchomej, na rzecz drogi publicznej potrzebnej i odnosi się w tym względzie do obowiązujących ustaw i przepisów;

Zważywszy, że według obowiązujących ustaw i przepisów inne władze orzekają o potrzebie budowy i utrzymania dróg publicznych, a inne o potrzebie wywłaszczenia na rzecz tych dróg, co tylko z uciążliwą zwłoką w rozwoju komunikacyi jest połączonem;

Zważywszy, że przy coraz bardziej ożywionym ruchu w budowie dróg powiatowych i gminnych powyższe niedogodności odczuwać się dadzą.

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Poleca się Wydziałowi krajowemu, aby na najbliższej sesyi sejmowej przedłożył projekt do ustawy o wywłaszczeniu na rzecz dróg krajowych, powiatowych i gminnych.

Wnioskodawca:
Wincenty Gnoiński *w. r.*

E. Uderski, Waygart, Wład. Struszkiewicz, A. Lubomirski, Ks. Sawa, Tadeusz Langie, Wasilewski, Wierzbicki, Jaworski, Czajkowski, Łoziński, M. Rey, Feliks Pławicki, Mazaraki, Stan. Stadnicki, Kapri, W. Sapieha.

Z drukarni i litografii Pillera i Spółki.

Aleg. 78.

Sprawozdanie

komisyi górniczej o sprawozdaniu Wydziału krajowego w przedmiocie spraw górniczych.

Wysoki Sejmie!

Sprawozdanie Wydziału krajowego z dnia 8. Września b. r. składa się z trzech części. W pierwszej zdaje Wydział krajowy sprawę z użycia funduszu przeznaczonego na badania głębszych pokładów ziemi i urządzenie praktycznej nauki używania wydoskonalonych systemów wiertniczych, a czyniąc zadość uchwale Wysokiego Sejmu z dnia 22. Grudnia 1887, przedkłada dokładne obliczenie udzielonej Władysławowi Fibichowi subwencyi na pogłębienie szybu w Ropiance. W dalszych działach swego sprawozdania motywuje Wydział krajowy potrzebę subwencyonowania prac i badań naukowych, będących w związku z przemysłem górniczym, oraz wymienia osoby, które korzystały z funduszu przeznaczonego na stypendya górnicze.

Uchwalone przez Wysoki Sejm roku zeszłego 5000 zł. na badania głębszych pokładów ziemi i na urządzenie praktycznej nauki używania przyrządów wiertniczych, nie zostały w całości użyte; Wydział krajowy wypłacił tylko 1000 zł., udzielając tę kwotę jako subwencyę dla szkoły praktycznego wiercenia przeniesionej w ciągu roku bieżącego z Ropianki do Wietrznej, pozostające 4000 zł. nie zostały wydane, gdyż zaprowadzenie szkoły tej nie wymagało większego nakładu, a roboty wykonywane w szybie subwencyonowanym pokryte być mogły z dochodów w latach ubiegłych z tego szybu uzyskanych.

Potrzeba szkół fachowych, a zwłaszcza szkoły wiertniczej dla przemysłu naftowego, była tylekrotnie omawianą i w sprawozdaniach Wysokiemu Sejmowi przedkładanych uzasadnianą, że ponowne motywowanie użyteczności szkoły dawniej w Ropiance dziś we Wietrznem istniejącej, staje się zbytecznem. Urządzenie szkoły niższej górniczej w Borysławiu jest nowym projektem, wypływającym z rzeczywistej potrzeby miejscowych stosunków.

Borysław jest siedzibą kopalni zatrudniających przeszło 6000 robotników, z których zawodowi w znacznej części sprowadzani byli z zagranicy; kopalnie te wymagają właściwej przemysłowi wosku ziemnego odbudowy tak, że nawet robotnicy z salin galicyjskich nie są do tej pracy odpowiednio uzdolnieni. Potrzeby odrębnej szkoły w Borysławiu nie odczuwano

tak długo, póki kopalnictwo wosku było w rękach kilkuset przedsiębiorców, z których każdy prowadził roboty górnicze na bardzo małą skalę, nie używał machin ani lepszych przyrządów; dziś skonsolidowane a racyonalnie prowadzone przedsiębiorstwa wymagają nie tylko inżynierów, ale i fachowo wykształconych robotników, których przemysł tak odrębny sam sobie wytworzyć musi — szkoła też jedynie ułatwić może to zadanie.

Kwotę proponowaną przez Wydział krajowy uważa komisya za bardzo małą, ale jej nie podwyższa, bo należy się spodziewać, że interesowane przedsiębiorstwa, gmina Borysławia i c. k. Rząd przyczynią się do kosztów utrzymania tak potrzebnego zakładu.

W sprawie subwencyi udzielonej na pogłębienie szybu w Ropiance, przedłożył Wydział krajowy stosownie do rezolucyi Wysokiego Sejmu z dnia 22. Grudnia z. r. szczegółowe zestawienie rachunkowe wszystkich kosztów tego otworu świdrowego.

Ogólny nakład po koniec roku 1887 wynosił 36.532 zł. 34 ct. pokryty przez przedsiębiorcę kwotą 30.042 zł. 34 ct. oraz zaliczką z funduszu krajowego 6490 zł. Zważywszy, że za wydobytą ropę z tego szybu od roku 1882 po koniec roku 1887 uzyskano 40.609 zł. 87 ct., że zatem okazuje się dochód netto 10.567 zł. 53 ct., winien przedsiębiorca W. Fibich zwrócić do funduszu krajowego całą udzieloną mu pożyczkę w kwocie 6490 zł.

W razie nawet pogłębienia tego szybu o 60 metrów, jak tego żąda uchwała Rady górniczej, przedsiębiorstwu temu Wydział krajowy nie będzie potrzebował udzielać dalszej pożyczki tak samo, jak jej nie udzielał od 30. Czerwca 1884, chwili, w której przychód przewyższył nakład przedsiębiorstwa.

Zgodnie więc z preliminarzem Wydziału krajowego nie wstawia komisya górnicza na ten cel żadnej kwoty a przyjmuje do wiadomości oświadczenie Wydziału krajowego, że zwrotu udzielonej subwencyi stanowczo domagać się będzie.

Wnioski, które komisya górnicza w tej sprawie Wysokiemu Sejmowi przedstawia, nie zawierają po raz pierwszy od lat 10 żadnego wydatku na subwencyonowanie robót górniczych połączonych z badaniem układu warstw głębszych. Bezpośredni powód tego jest, że w ciągu kilku ostatnich lat fundusz na ten cel przeznaczony nie bywał użyty, dalszy i ważniejszy powód polega na zmianie jakiej doznał przemysł naftowy w ciągu tego okresu czasu. Przed laty dziesięciu kwota 8 lub 10 tysięcy zł. w. a. przedstawiała fundusz, za który wykonywano w ciągu kilkunastu lub więcej miesięcy szyb lub otwór świdrowy; dziś potrzeba takiej samej kwoty na sprawienie przyrządu wiertniczego a szybki postęp robót wymaga w krótkim przeciągu czasu znacznego nakładu. Wszystkie subwencye wypłacane przez lata z funduszu krajowego musiałyby być użyte w jednym roku, gdyby za nie chciano wykonać tak ważne i potrzebne doświadczenie układu warstw w głębokim przeszło 500 metrów otworze świdrowym.

Przy dawniejszej małej przeciętnej wydatności szybów, króre jednak dla wysokiej wartości produktu zyski przynosiły, można było wahać się nad użyciem kosztownych rur zamykających wodę; dziś nie ma środka zbyt kosztownego, któregoby nie użyto dla zapewnienia sobie ciągłości przypływu ropy.

Subwencye przez Sejm uchwalane w stosunku do obecnych nakładów, jakich wymaga każde doświadczenie w górnictwie, przedstawiają zbyt małą kwotę, ażeby w przemyśle bezpośrednio zaznaczyć i rzeczywistą korzyść osiągnąć mogły. Przemysłowcy naftowi z całą ufnością spodziewać się mogą pośredniej pomocy kraju wyrażającej się w subwencyonowaniu lub nagradzaniu badań naukowych, w pomocy udzielanej szkołom górniczym w przedkładauiu c. k. Rządowi potrzeby nauki górnictwa przy wyższych krajowych zakładach technicznych oraz w ułatwienach handlowych i tem podobnych ogólnego znaczenia potrzebach.

Komisya górnicza utrzymuje wstawioną w przeliminarz budżetu kwotę 2.000 zł. na badania geologiczne kraju, popularny opis występowania użytecznych kopalin, wydawnictwo atlasu geologicznego wraz z tekstem, oraz uznaje potrzebę proponowanego kredytu 1.400 zł. na stacyę doświadczalną produktów naftowych i chemiczno technologiczne studya.

Badania na rok bieżący poruczone nie mogły być do obecnej chwili wykończone a roczne sprawozdanie z czynności stacyi doświadczalnej dopiero z końcem Grudnia Wydziałowi krajowemu zostanie przedłożone. Nie zapoznając istotnych korzyści z badań naukowych, komisya górnicza przypomina uwagę w zeszłorocznem sprawozdaniu uczynioną, że stacya doświadczalna odpowie swemu zadaniu, jeżeli badania skieruje do zagadnień bezpośrednio użytecznych dla przerobów naftowych, których chemicy pracujący w destylarniach nafty zabsorbowani pracą w innym kierunku rozwiązać nie mogą. Próby w laboratoryum wykonywane należałoby powtarzać na większą skalę w destylarniach a z ciągłego bezpośredniego stosunku kierownika stacyi z zarządami destylarń osiągnąć można będzie niewątpliwie znaczny postęp w fabrykacyi.

Stypendya dla uczniów akademii górniczej w Leoben i górników zgłaszających się do szkoły kanadyjskiego wiercenia były udzielone stosownie do myśli wyrażonej w poprzednich sprawozdaniach Wysokiemu Sejmowi przedkładanych. Komisya górnicza mniema, że część tego funduszu mogłaby być użytą na nagrody dla tych robotników górniczych, którzy pracując stale w kopalniach krajowych, odznaczą się szczególną pilnością w robocie i zręcznością w używaniu przyrządów wiertniczych kanadyjskiej metody.

W myśl powyższych uwag i zgodnie z wnioskami Wydziału krajowego komisya górnicza wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. Sprawozdanie Wydziału krajowego w przedmiocie spraw górniczych przyjmuje się do wiadomości.

2. Wstawia się w budżet na rok 1889:

a)	na subwencye praktycznym szkołom wiercenia i górnictwa naftowego	1.500 zł.
b)	na wydanie atlasu geologicznego kraju wraz z tekstem . . .	1.000 „
c)	na badanie kraju celem zestawienia użytecznych kopalin i popularnego opisu ich występowania	1.000 „
d)	na chemiczno-technologiczne studya przeróbki nafty i wosku ziemnego	500 „
e)	na stacyę doświadczalną produktów naftowych	900 „
f)	na stypendya dla górników i uczniów szkół praktycznych kanadyjskiego wiercenia	2.000 „

We Lwowie dnia 10. Października 1888.

Przewodniczący:
Gorayski.

Sprawozdawca:
Adam Skrzyński.

Aleg. 79.

Sprawozdanie

komisyi prawniczej o wniosku Wydziału krajowego co do petycyi gminy Rybotycze i piętnastu innych gmin powiatu Dobromilskiego, względem ustanowienia w Rybotyczach nowego c. k. Sądu powiatowego.

Wysoki Sejmie!

Szesnaście gmin Starostwa Dobromilskiego wniosło przez Wydział powiatowy Dobromilski petycyą do Wysokiego Sejmu z prośbą o utworzenie nowego Sądu powiatowego w Rybotyczach i przyłączenie tego nowego Sądu do okręgu c. k. Sądu obwodowego w Przemyślu.

Gminy te, a w szczególności:

1. Łodzinka dolna	z ludnością łącznie z obszarem dworskim	195	
2. Grąziowa	„ „ „ „	881	
3. Łomna	„ „ „ „	509	z okręgu
4. Krajcza	„ „ „ „	166	c. k. Sądu
5. Łodzinka górna	„ „ „ „	284	powiatowego
6. Trójca	„ „ „ „	437	w Birczy.
7. Jamna górna	„ „ „ „	548	
8. Jamna dolna	„ „ „ „	835	
9. Rybotycze (miasteczko)	„ „ „ „	1.482	
10. Kopysno	„ „ „ „	411	
11. Posada Rybotycka	„ „ „ „	458	z okręgu
12. Leszczyny	„ „ „ „	233	c. k. Sądu
13. Makowa rustykalna	„ „ „ „	385	powiatowego
14. Makowa kolonialna	„ „ „ „	223	w Dobromilu.
15. Borystawka	„ „ „ „	483	
16. Huwniki	„ „ „ „	539	
	razem	8.069	ludności.

na poparcie swoich petycyj podają zbyt wielką odległość od dzisiejszych siedzib Sądów w Dobromilu i Birczy i uciążliwą komunikacyę z tymi Sądami w górzystej okolicy z licznymi potokami, rzekami i jazami przy nie najlepszym stanie dróg gminnych.

Z obszarów dworskich powyższych miejscowości przyłączyli się do owych petycyj i podpisali je tylko właściciele Łodzinki dolnej i górnej, Grąziowy, Łomny i Krajczy. Inne

gminy, proponowane przez Wydział powiatowy Dobromilski jako kwalifikujące się do przyłączenia do projektowanego okręgu sądowego w Rybotyczach, jako to: Pacław, Nowosiołek Dydyński, Sopotnik i Kropiwnik oświadczyły się wyraźnie przeciw ich przyłączeniu i pragną pozostać nadal w dotychczasowym okręgu sądowym w Dobromilu, zaś z gmin Cisowej, Brylince i Koniuszy, jakoteż z innych gmin, któreby zdaniem Wydziału powiatowego w Dobromilu mogły być z powiatu Przemyslskiego lub Niżankowskiego wyłączone i także do nowego Sądu w Rybotyczach przyłączone, nie zgłosiła żadna dotąd takiego życzenia.

Rada powiatowa Dobromilska uchwałą z dnia 5. Grudnia 1887. popiera prośbę petycyonujących gmin, uznając potrzebę pomnożenia ilości Sądów powiatowych w Starostwie Dobromilskiem i korzyść z utworzenia nowego Sądu w Rybotyczach, a Wydział powiatowy Dobromilski w sprawozdaniu swojem mniema, iż potrzeba utworzenia trzeciego Sądu okaże się tem konieczniejszą, jeżeliby Chyrów do Dobromilskiego powiatu został przydzielony, co jednak obecnie nie nastąpi, Wysoki Sejm bowiem nad dotyczącą petycyą uchwałą z dnia 14. Września b. r. przeszedł do porządku dziennego.

Jakkolwiek oba okręgi sądów powiatowych mieszczących się w Starostwie Dobromilskiem na obszarze 17 mil kwadratowych obejmują Bircza 30.473

Dobromil 28.080

razem . 58.553

ludności i z tego tytułu możnaby żądać utworzenia tam trzeciego Sądu powiatowego, to jednak z uwagi, że potrzebę kreowania owego Sądu objawiły tylko 16 gmin z ludnością 8.069 mieszkańców, z uwagi dalej, że c. k. Sąd wyższy krajowy lwowski, opierając się na sprawozdaniach tak Sądów obwodowych w Przemyślu i Sanoku, tudzież c. k. Starostwa w Dobromilu, nie widzi potrzeby ustanowienia w tamtejszej okolicy trzeciego Sądu powiatowego z siedzibą w Rybotyczach, gdyż według przeprowadzonych dochodzeń, utworzenie tego Sądu mogłoby być korzystnem tylko dla 7 najbliżej położonych gmin, dla Rybotycz, Makowej rustykalnej, Makowej kolonii, Huwnik, Posady robotyckiej, Borystawki i Kopysna, które razem 3.981 mieszkańców liczą, przeciwnie zaś przydzielenie reszty z projektowanych 16 gmin do Sądu w Rybotyczach nie przysporzyłoby tymże żadnej korzyści, gdyż bliżej mają do siedziby teraźniejszych swych sądów i lepszą komunikacyę z Dobromilem względnie Birczą, z uwagi nareszcie, że według odezwy c. k. Starostwa w Dobromilu do L. 2.463 miasteczko Rybotycze, mało zaludnione, górskie, ubogie, pozbawione lepszych dróg komunikacyjnych, zdala od wszelkiego ruchu handlowego leżące, nie sposobi się wcale na siedzibę Sądu i nie ma żadnych lokalności, któreby się na umieszczenie Sądu, aresztów, lub na pomieszkanie urzędników przydały, —

Komisya prawnicza zgodnie ze zdaniem Wydziału krajowego wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Sejm Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem nad petycyami gminy Rybotycze i innych piętnastu z powiatu Dobromilskiego, proszących o ustanowienie nowego c. k. Sądu powiatowego z siedzibą w Rybotyczach, przechodzi do porządku dziennego.

Lwów dnia 8. Października 1888.

Zastępca przewodniczącego
Rybicki w. r.

Sprawozdawca
Lenartowicz w. r.

Z drukarni Pillera i Spółki.

Aleg. 80.

Sprawozdanie

Komisyi gospodarstwa krajowego o przedłożeniu rządowem tyczącem się ustawy dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, zaprowadzającem zmianę w ustawie z 8. Grudnia 1881. Dz. Ust. kraj. Nr. 71 o używaniu ogierów, prywatną własnością będących, do stanowienia.

Wysoki Sejmie!

Powody do zmiany §. 4. ustawy o używaniu do stanowienia ogierów, prywatną własnością będących, uznała Komisya gospodarstwa krajowego za słuszne, z wyjątkiem ostatniego ustępu tegoż paragrafu.

Ostatni ten ustęp wywołał dłuższą dyskusyę, w której zdania, sprzeciwiające się pozostawieniu ostatecznej decyzyi licencyonowania ogierów, samemu zastępcy komendy stadników, przemogły. Komisya więc wnosić będzie przyjęcie całego §. 4. z opuszczeniem tylko ostatniego ustępu.

Uzupełniając to przedłożenie rządowe, wnosi Komisya gospodarstwa krajowego, za zgodą c. k. Rządu także zmianę §. 2. w mowie będącej ustawy, a to w tym kierunku, by nie wiązać tak władz rządowych jak i samych hodowców do niedogodnych terminów zimowych dla oględzin ogierów, ale pozostawić wyznaczenie owych terminów dogodniejszych każdorazowo władzy wykonawczej.

Dłuższe doświadczenie, trudności napotykane z powodu nieraz dalszych podróży koni większą już wartość przedstawiających, po złych drogach w porze zimowej dla oględzin komisyjnych, są powodami wymownie przemawiającymi za wprowadzeniem owych zmian w ustawie z dnia 8. Grudnia 1881.

Komisya przeto wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Dołączony projekt do ustawy.

We Lwowie, dnia 9. Października 1888.

Zastępca przewodniczącego:
Edward Jędrzejowicz.

Sprawozdawca:
Zamoyski.

U s t a w a

dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem zaprowadzająca zmiany w ustawie z d. 8. Grudnia 1881. Dz, ust. kraj. Nr. 71. o używaniu do stanowienia ogierów, będących prywatną własnością.

Zgodnie z Uchwałą Sejmu krajowego Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, rozporządzam co następuje:

Art. I.

Paragraf 2. i paragraf 4. ustawy z dnia 8. Grudnia 1881. Dz. ust. kraj. Nr. 71. mają w przyszłości brzmieć jak następuje:

§. 2.

Ktokolwiek życzy sobie uzyskać dla ogiera licencyę na nadchodzący okres stanowienia, obowiązany jest zgłosić się z tem żądaniem ustnie lub pisemnie w terminie drogą rozporządzenia wykonawczego ustanowionym, do politycznej władzy powiatu, w którym zamieszkuje.

Na podstawie wniesionych zgłoszeń ustanawia c. k. Namiestnictwo odpowiadającą ilość komisyj, do licencyonowania ogierów i w stosownym czasie poda do publicznej wiadomości za pośrednictwem powiatowych władz politycznych i zwierzchności gminnych (obszarów dworskich) miejsce urzędowania każdej komisyi, równie jak termin publicznie odbyć się mającego licencyonowania.

§. 4.

Komisya uznać może jedynie te z pomiędzy przedstawionych jej ogierów za zdatne do stanowienia, względem których okaże się przy rewizyi, że są zdrowe, nie mają żadnej wady dziedzicznej, że się kwalifikują do rozpłodu i odpowiadają rasom i typom krajowym.

Komisya ma wyraźnie wymienić w karcie licencyjnej, do jakiego rodzaju klaczy lub dla jakiej rasy uznaje ogiera za odpowiedniego.

Do licencyonowania, a w szczególności do powzięcia uchwały o zdatności przedstawionego ogiera potrzeba — z wyjątkami w dalszych ustępach przewidzianemi — obecności przynajmniej trzech członków komisyi. Uchwała zapada większością głosów; przy równości głosów staje się uchwałą to zdanie, za którem głosuje przewodniczący.

Jeżeli jest tylko dwóch członków obecnych, natenczas mogą oni także dokonać licencyonowania, jednak ważną uchwałę tylko wtedy powziąć, gdy się co do zdatności lub niezdatności do rozpłodu dotyczącego ogiera zgadzają. W razie niezgodności rozstrzyga ostatecznie Namiestnictwo, względnie udziela lub odmawia licencyi w imieniu komisyi licencyjnej dla dotyczącego ogiera.

Art. II.

Wykonanie tej ustawy poruczam Moim Ministrom rolnictwa i spraw wewnętrznych.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

Aleg. 81.

Sprawozdanie

komisyi gospodarstwa krajowego o sprawozdaniu Wydziału krajowego o regulacyi dolnej sekcyi rzeki Gniłej Lipy.

Wysoki Sejmie!

Uchwałą z 15. Września r. b. przydzielił Wysoki Sejm komisyi gospodarstwa krajowego wyż wzmiankowane sprawozdanie. Sprawa regulacyi Gniłej Lipy miała w Wysokiej Izbie od r. 1885 następujący przebieg:

W r. 1885 uchwalił Wysoki Sejm regulacyę górnej części Gniłej Lipy nie na wniosek komisyi gospodarstwa krajowego, lecz według przedłożenia Wydziału krajowego, na wniosek w pełnej Izbie postawiony przez posła Onyszkiewicza. Komisya gospodarstwa krajowego nie przedkładała wówczas tego przedłożenia do uchwały, a to z powodu, że zdaniem jej nie należy uchwalać regulacyi części wód, których całość nie została technicznie zbadaną.

W roku zeszłym przyszła komisya do Wysokiej Izby z projektem regulacyi średniej części Lipy, jako koniecznego następstwa dawniej uchwalonej regulacyi górnej części, regulacyi zaś dolnej sekcyi nie przedkładała komisya Wysokiemu Sejmowi nie z zasadniczych powodów, lecz ze względów innych, jako to: niedostateczności sił technicznych fachowych, braku chwilowego robotnika w okolicy i t. p. i przemawiała w sprawozdaniu swem za odroczeniem tego ostatniego projektu.

Wysokie c. k. Ministerstwo rolnictwa, które w r. 1886 sankcyonowało projekt regulacyi górnej Lipy, kiedy mowy nie było o regulacyi dolnych jej części, w roku bieżącym odmówiło sankcyi ustawie regulacyjnej o średniej Lipie i wstawiono już w preliminarz funduszu melioracyjnego na rok przyszły sumy na obie te melioracye cofnęło i pomimo remonstracyi Wydziału krajowego oświadczyło, że wtedy tylko mogłoby się do żądania Wydziału krajowego przychylić, gdyby obie regulacye były uchwalone. Zasadniczo i technicznie przyznaje Wydział krajowy c. k. Ministerstwu słuszność, i do tego zdania komisya przychylić się musi. Wysoki Sejm jest więc zdaniem komisyi w położeniu przymusowem i znajduje się wobec koniecznego następstwa tego, co sam dawniej uchwalił.

Względy, które w roku zeszłym przemawiały za odroczeniem, znajdują swój wyraz w tem, że ustawa jest bez terminu. Paragraf 5. orzeka, że Wydział krajowy oznaczy w porozumieniu z Administracyą Państwa termin rozpoczęcia robót.

To też komisya nie przedstawia do uchwały Wysokiemu Sejmowi wstawienia cyfry w budżet tegoroczny, co uczynił Wydział krajowy przez wzgląd na Wysokie c. k. Ministerstwo.

Komisya mniema, że po uchwaleniu załączonej ustawy Wysokie c. k. Ministerstwo nie będzie miało powodu odmówienia sankcyi obu ustawom, t. j. przeszłorocznej i tegorocznej ; że zaś w tegorocznym budżecie wstawił Wydział krajowy kwotę na średnią sekcyę Lipy, roboty będą mogły być rozpoczęte w roku przyszłym, będą zaś rozłożone na czas dłuższy, co jest z korzyścią i dla budżetu krajowego i dla dokładności robót.

Co do szczegółów technicznych melioracyi oraz uzasadnienia jej korzyści, odsyła się do przeszłorocznego sprawozdania Wydziału krajowego, do którego dołączony jest wyczerpujący pod tym względem elaborat techniczny inżyniera Kędziora.

Co do petycyi przeciw tej regulacyi, to już w roku zeszłym zaznaczała komisya, że ich wartości nie przecenia; — w przeszłym roku wpłynęło ich 9 — w tym roku dotąd jedna tylko doszła do rąk komisyi, a i ta od reprezentanta własności większej, położonej właściwie w rejonie już uchwalonej średniej Lipy, nie zaś dolnej Lipy.

W myśl powyższych uwag, komisya wnosi:

„Wysoki Sejm raczy uchwalić dołączony ·/. projekt ustawy o regulacyi dolnej sekcyi rzeki Gniłej Lipy.“

We Lwowie dnia 10. Października 1888.

Za przewodniczącego:
Edward Jędrzejowicz.

Sprawozdawca:
E. Sanguszko.

Ustawa

z dnia . . . . . o regulacyi dolnej sekcyi rzeki Gniłej Lipy.

Za zgodą Sejmu krajowego Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem rozporządzam co następuje:

§. 1.

Regulacya rzeki Gniłej Lipy na przestrzeni od mostu na drodze gminnej w Bursztynie do ujścia do Dniestru, w powiecie Rohatyńskim i Stanisławowskim, ma być wykonaną jako przedsiębiorstwo krajowe.

§. 2.

Za podstawę techniczną tej regulacyi służyć ma zatwierdzony przez Ministerstwo rolnictwa projekt Wydziału krajowego z roku 1886., preliminujący koszta robót na 255.000 zł.

Wydział krajowy zostaje jednak upoważnionym do poczynienia zmian w tym projekcie, w porozumieniu z administracyą Państwa, w obrębie granic powyższej sumy kosztorysowej.

§. 3.

Koszta regulacyi włącznie z wydatkami na utrzymanie w czasie budowy i kosztami zarządu, pokryte będą z mającego się w tym celu utworzyć funduszu regulacyjnego.

Do pokrycia tych kosztów mają się przyczyniać:

a) fundusz krajowy bezzwrotnym zasiłkiem w wysokości czterdziestu procent preliminowanych kosztów;

b) państwowy fundusz melioracyjny w myśl §. 6. ustępu 1. i §. 4. ustępu 1. ustawy z dnia 30. Czerwca 1884 Dz. u. p. Nr. 116. bezzwrotnym zasiłkiem w wysokości trzydziestu procent kosztów;

c) wreszcie właściciele gruntów i zakładów, które położone są w okręgu konkurencyjnym, przez władze administracyjne oznaczyć się mającym resztą preliminowanych kosztów budowy, a to w myśl §. 66. kraj. ustawy wodnej z dnia 14. Marca 1875. Dz. u. i rozp. kraj. Nr. 38. według stosunku korzyści, których oczekiwać należy, lub w miarę wielkości niebezpieczeństwa, które ma być usunięte, albo też, o ile rozkład kosztów na tej podstawie nie da się oznaczyć, według wartości tych gruntów i zakładów.

§. 4.

Dla rozłożenia i ściągnięcia datków prywatnych stron interesowanych w §. 3. c) wymienionych, zawiązaną będzie przez administracyę Państwa w porozumieniu z Wydziałem krajowym spółka wodna.

Bliższe szczegóły co do wyboru i liczby członków Wydziału tej spółki określi statut, przez władzę polityczną ułożyć się mający.

§. 5.

Czas trwania budowy ustanawia się na lat sześć. Termin rozpoczęcia budowy oznaczy Wydział krajowy w porozumieniu z administracyą Państwa.

§. 6.

Zasiłki krajowe i państwowe, oraz prestacye konkurencyjne, mają być uiszczone w czasie budowy w sześciu równych ratach rocznych z góry.

§. 7.

Dla utrzymania wykonanych robót regulacyjnych po skończeniu budowy ma być utworzony osobny fundusz.

Fundusz ten składać się będzie:

1. z kwoty osiągniętej ze sprzedaży uzyskanych przez regulacyę gruntów;
2. z odsetek tej kwoty, jakie narosną w czacie budowy.

Dalsze postanowienia co do rozkładu reszty kosztów utrzymania na kraj i strony interesowane, ewentualnie utworzenia w tym celu jednej lub więcej spółek wodnych i innych zarządzeń, potrzebnych dla konserwacyi budowli, wydane zostaną w drodze ustawodawstwa krajowego.

§. 8.

Wykonanie robót regulacyjnych i konserwacyjnych zarówno jak i administracyę funduszu regulacyjnego i konserwacyjnego obejmie Wydział krajowy.

Sposób wykonania przedsiębiorstwa i ostateczny kosztorys oznaczyć ma Wydział krajowy w porozumieniu z c. k. Namiestnictwem, któremu też, podobnie jak i stronom interesowanym przyznanym zostaje wpływ odpowiedni na tok spraw technicznych i ekonomicznych przedsiębiorstwa.

Bliższe szczegóły co do zakresu i sposobu wywierania tego wpływu, oraz co do ewentualnego bezpośredniego współdziałania rządowych organów technicznych, określi rozporządzenie wykonawcze, które ułoży Wydział krajowy wspólnie z administracyą Państwa.

§. 9.

Wykonanie tej ustawy poruczam Moim Ministrom rolnictwa, skarbu i spraw wewnętrznych.

Aleg. 82.

Sprawozdanie

Komisyi administracyjnej o petycyi mieszkańców osady Berezowa średniego, w powiecie Kołomyjskim, w przedmiocie wyłączenia tej osady z gminy Berezowa wyżnego i utworzenia samoistnej gminy administracyjnej.

Wysoki Sejmie!

Sprawa, której załatwienia domagają się mieszkańcy osady Berezowa średniego, ciągnie się już od lat kilkunastu. Z tenoru tej petycyi należałoby wnioskować, że wina ostatecznego niezałatwienia tejże ciąży tak na Wys. Sejmie jak i Wydziale krajowym; udzielone Komisyi akta przez Wydział krajowy, przedstawiają jednakże sprawę w całkiem odmiennem świetle.

W roku 1871 odstąpiło c. k. Namiestnictwo Wydziałowi krajowemu do zaopiniowania wniesioną tam prośbę mieszkańców Berezowa średniego, o wyłączenie tej osady z gminy Berezów wyżny i utworzenie samoistnej gminy administracyjnej.

W odpowiedzi c. k. Namiestnictwa z dnia 11. Sierpnia 1871 i w równocześnie wydanym reskrypcie do Wydziału powiatowego Kołomyjskiego naprowadza Wydział krajowy wszechstronne szczegóły, w jakim kierunku należałoby poczynić badania tej sprawy i jakie przedsięwziąć urzędowe zarządzenia, by módz ją załatwić w drodze ustawodawczej.

Sprawa ta pozostała w zawieszeniu z przyczyn nie od Wydziału krajowego zależnych do roku 1882, z początkiem którego pełnomocnicy Berezowa średniego donoszą Wydziałowi krajowemu, że dotychczasowe zarządzenia nie odniosły żadnego skutku i proszą o poczynienie odpowiednich kroków, w skutek czego wydano stanowcze polecenie Wydziałowi powiatowemu do przedłożenia dat odnoszących się co do ilości samodzielnych gospodarstw, ilości i wysokości opłacanych podatków w każdej z osad Berezowa średniego i wyżnego, dołączenia inwentarzów, mapy katastralnej, nakoniec zawezwania mieszkańców do doprowadzenia ugody co do zasady podziału jakteż co do rozgraniczenia i co do rozdzielenia majątku gminnego, i wyjednania zatwierdzającej uchwały rady powiatowej w myśl §. 100 ustawy gminnej.

Tu następuje szereg zażaleń, a w uwzględnieniu tych wielokrotne przynaglenia, by Wydział powiatowy lub wykonał otrzymane polecenia lub też podał zachodzące przeszkody.

Dopiero w roku 1885 otrzymał Wydział krajowy akta dotyczące wyłączenia osady Berezów średni z Wydziału powiatowego kołomyjskiego — lecz tak niedostateczne, tak nielicnjące z postanowieniami ustaw, iż był przymuszony zwrócić je z tą uwagą, że sprawa w tym stanie nie może być przedmiotem ustawodawczego traktowania.

Po 12-tu reskryptach częścią przynaglających, częścią podających wskazówki, jak należy sprostować dotychczas podjęte a nie prowadzące do sfinalizowania sprawy zarządzenia Wydziału powiatowego, oświadczył tenże w roku 1887-ym, że mieszkańcy Berezowa wyżnego sprzeciwiają się sta-

nowczo przeprowadzeniu ugody — co jednak nie powinno być przeszkodą niezbędnemu i koniecznemu rozłączeniu tych obydwóch osad i z tej przyczyny przedłada uchwałę rady powiatowej postanawiającą, że po oddzieleniu tych osad na odrębne gminy mogłyby te osady aż do przyjścia ugody do skutku pozostać w wspólnem używaniu dobra gminnego z zastósowaniem §. 97 ustawy gminnej prosząc o wniesienie sprawy w takiem załatwieniu do Wys. Sejmu.

Wydział krajowy nie mógł się zgodzić na taką uchwałę rady powiatowej, której następstwem byłyby nieuniknione spory, co raz to większe powody do waśni, cel więc poprawienia stosunku między temi dwoma osadami niebyłby osiągniętym.

Pomimo tych przedstawień weszła do W. Sejmu w Styczniu 1887 ponowna petycya mieszkańców Berezowa średniego o wyłączenie, która w myśl uchwały sejmowej z dnia 24. Stycznia 1887 została jako niezałatwiona odstąpioną Wydziałowi krajowemu.

Na podstawie tej uchwały zawezwano Wydział powiatowy do zadosyćuczynienia tylokrotnym rozporządzeniom, co znów wywołało 6 przypomnień ze strony Wydziału krajowego skutkiem których Wydział powiatowy kołomyjski usprawiedliwiając z jakich powodów kilkunastoletnie starania o doprowadzenie dobrowolnej ugody między gminami nie doprowadziły do pożądanego skutku, przedstawia nowy projekt w myśl uchwały Rady powiatowej, mianowicie, by Berezów średni i wyżny, stanowiące do roku 1866 dwie odrębne gminy, a złączone nielegalnie na podstawie reorganizacyi gmin w r. 1867 rozdzielić w drodze administracyjnej i z urzędu przeprowadzić rozgraniczenie oraz podział majątku wedle propozycyi przez Radę powiatową uchwalonej.

Reskryptem z dnia 29, Listopada 1887 zawiadomił Wydział krajowy kołomyjski Wydział powiatowy, że sprawę tę dopiero wówczas będzie można Wys. Sejmowi przedstawić, gdy nastąpi pomiędzy stronami wszechstronne porozumienie tak co do rozgraniczenia jak i co do podziału majątku i dobra gminnego, projektowany bowiem przez Reprezentacyę powiatową podział majątku i dobra gminnego jest nielegalnym i może nastąpić li tylko po myśli postanowień §. 841 ustawy cywilnej objętych. — Nie doradza więc przedsiębrania jakichkolwiek kroków, dopóki wszystkie przeszkody, w kilkunastu reskryptach wymienione, nie zostaną usunięte.

Komisya administracyjna uznaje po części za słuszne powody, które skłaniają osadę Berezów średni do czynienia ciągłych starań o oddzielenie od gminy Berezowa wyżnego — po wszechstronnem jednak zbadaniu i wyświeceniu całej sprawy przyszła do tego przekonania, że w tym stadium w jakim się dotychczas znajduje, jest niedojrzałą i nie mogłaby być załatwioną w drodze ustawodawczej dopóki nie nastąpi zadośćuczynienie wszystkim wymogom ustawodawczym.

Stosując się do wskazówek, jakie Wysoki Sejm dał Wydziałowi krajowemu na ostatniej sesyi sejmowej, nie mogłaby Komisya administracyjna przedstawiać projektu do ustawy.

Z tych więc powodów Komisya administracyjna wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Petycyę mieszkańców osady Berezowa średniego w powiecie Kołomyjskim odstępuje się Wydziałowi krajowemu do dalszego urzędowego traktowaniu.

Lwów dnia 10. Października 1888.

Zastępca Przewodniczącego:
S. Koziebrodzki.

Sprawozdawca:
Seweryn Henzel.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

Aleg. 33.

Sprawozdanie

komisyi administracyjnej z petycyi ośmiu inżynierów dróg krajowych o uregulowanie ich poborów służbowych.

Wysoki Sejmie!

Uchwała sejmowa z 21. Października 1869 zawiera w §. 4. postanowienie, że służbę przy drogach krajowych wypełniać będzie 7 inżynierów, 35 konduktorów i 220 drożników.

Zadaniem inżynierów objętych tym etatem była konserwacya wybudowanych już dróg krajowych, do budowania zaś nowych używani byli inżynierowie nadetatowi, których pobory doliczane były do kosztów konstrukcyi odnośnej drogi.

Do konserwacyi dróg nowo wybudowanych potrzeba było nowych inżynierów okręgowych, których wybierano z pomiędzy inżynierów zatrudnionych przy budowie dróg krajowych. Gdy wszakże etat ograniczony był powołaną uchwałą sejmową z 21. Października 1869 na siedmiu, przeto nowych mianowano „pełniącymi obowiązki inżynierów okręgowych".

Powstały w taki sposób trzy kategorye inżynierów drogowych:

a) inżynierowie okręgowi objęci etatem z 1869 r. w liczbie siedmiu;

b) inżynierowie pełniący obowiązki okręgowych nie objęci tym etatem;

c) inżynierowie zatrudnieni przy budowie dróg krajowych, również nie objęci etatem.

W skutek petycyi inżynierów i konduktorów o stabilizacyę i przyznanie praw urzędników krajowych, Wysoki Sejm powziął na dniu 23. Października 1881 roku następującą uchwałę:

„Sejm poleca Wydziałowi krajowemu wymierzyć pięciolecia i emerytury inżynierom i konduktorom dróg krajowych, oraz pensye wdowie dla wdów i dodatki na wychowanie dla sierót po inżynierach i konduktorach pozostałych, a to w równej mierze z innymi stabilizowanymi urzędnikami krajowymi".

Uchwała ta odmawia wprawdzie inżynierom korzyści służbowych połączonych ze stabilizacyą, ale zapewnia im pięciolecia i emerytury, oraz zaopatrzenia dla wdów i sierót na równi ze stabilizowanymi urzędnikami krajowymi.

W załatwieniu sprawozdania, w którym Wydział krajowy podniósł wątpliwości, jakie mu się nasuwały przy wykonywaniu tej uchwały, Wysoki Sejm powziął na wniosek komisyi

administracyjnej na dniu 10. Października 1883 roku uchwałę, z której podnieść tu należy następujące postanowienie:

„1. Prawo do poboru pięcioleci przyznane inżynierom i konduktorom dróg krajowych uchwałą sejmową z dnia 23. Października 1881 roku ma się poczynać od dnia powzięcia powyższej uchwały, przy zastosowaniu uchwały sejmowej z 3. Stycznia 1874 co do asygnowania 1., 2. i 3. pięciolecia w miarę ukończenia 5., 10. i 15, lat służby, licząc od rozpoczęcia takowej, pełnionej nieprzerwanie na jednej i tej samej posadzie etatowej i w tej samej klasie."

„2. Wymierzanie powyższych pięcioleci odnosi się tylko do 7 inżynierów i 35 konduktorów objętych właściwym etatem służby drogowej, ustanowionym uchwałami sejmowemi z 21. Października 1869 i 16. Listopada 1872."

Uchwała pozostawiła wzmiankowane powyżej trzy kategorye inżynierów, z których pierwsza tylko, objęta etatem z 1869 roku, a licząca siedmiu, porównaną jest w moc uchwały z 23. Października 1881 pod względem poborów z urzędnikami krajowymi, dwie zaś inne pozbawione są dotychczas tych korzyści.

Inżynierowie dwóch ostatnich kategoryi, z których pięciu ukończywszy budowę powierzonych im dróg, są obecnie „pełniącymi obowiązki inżynierów okręgowych" a trzej budują dotąd drogi krajowe, wnieśli niniejszą petycyę, w której podnoszą, że pełnią służbę krajową nieprzerwanie od lat kilkunastu; że praca ich zjednała sobie uznanie w Wydziale krajowym i w Wysokim Sejmie; że płaca, jaką pobierają, niższą jest od płacy etatowych inżynierów okręgowych.

Dla tych powodów proszą petenci: 1. o przyznanie im lat służby czy to przy budowie dróg krajowych czy też przy konserwacyi tychże odbytej; 2. o zastosowanie do nich korzyści wypływających z uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 23. Października 1881 r. a tem samem wymierzenie im kwinkweniów za przeszłość; 3. o podwyższenie czterem z pośród nich płacy do wysokości najniższej pobieranej przez aktualnych inżynierów okręgowych.

Komisya administracyjna musi podnieść, że za petentami przemawiają nader ważne względy. Kilkunastoletnie nieprzerwane trwanie ich służby drogowej, nadaje służbie tej charakter pracy stałej, pracy całego życia. Użycie ich do służby konserwacyjnej po skończonej budowie, lub do nowej budowy po dokonaniu poprzedniej, świadczy pochlebnie o ich osobistej kwalifikacyi. Skromność wynagrodzenia, jakie pobierali, a które nie dorównywało poborom inżynierów etatowych, wyklucza przypuszczenie, ażeby mogli byli w drodze oszczędności zapewnić sobie i rodzinie te korzyści, o które się dopominają.

Mimo tych względów komisya administracyjna doradza Wysokiemu Sejmowi nie zastosować do petentów uchwały z 23. Października 1881 w całej jej rozciągłości, lecz poprzestać na pięcioleciach a to dla tego, że służba drogowa uledz ma, jak się okazuje z tegorocznego sprawozdania Wydziału krajowego, zupełnemu przeobrażeniu a projekt systematycznej organizacyi służby tej ma być przedłożonym Wysokiemu Sejmowi do zatwierdzenia. Otóż może się zdarzyć, iż niektórzy z petentów nie znajdą miejsca w ramach nowej organizacyi a w takim razie występując ze służby mieliby prawo do emerytury dla siebie i do zaopatrzenia dla rodzin swoich gdyby dziś już zastosowaną do nich została powołana uchwała sejmowa w całej swej rozciągłości. Nie chcąc z góry obciążać budżetu krajowego po za miarę ścisłej konieczności komisya administracyjna doradza poprzestać na wymierzaniu petentom pięcioleci, które im się już dziś wedle słuszności należą.

Nadto komisya nie doradza p o l e c i ć Wydziałowi krajowemu, ażeby wymierzył petentom należne im pięciolecia, ale stawia wniosek do udzielania Wydziałowi krajowemu u p o w a ż n i e n i a do wymierzania petentom pięcioleci służbowych, ponieważ nie poczytując bezpośredniego wkraczania w administracyjny zakres działania Wydziału krajowego za pożądane.

Komisya nie badała szczegółowo ani poszczególnych kwalifikacyi petentów ani też stosunku ich służbowego do Wydziału krajowego.

Dla wyłuszczonych powyżej powodów komisya administracyjna wnosi:

„Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Upoważnia się Wydział krajowy do wymierzania inżynierom pełniącym obowiązki inżynierów okręgowych, jako też zatrudnionym przy budowie dróg krajowych, począwszy od 1. Stycznia 1889 pięcioleci służbowych na równi z inżynierami objętymi uchwałą sejmową z 23. Października 1881.“

We Lwowie dnia 10. Października 1888.

Zastępca przewodniczącego:
S. Koziebrodzki.

Sprawozdawca:
Chamiec.

L. s. 122.

Sprawozdanie

Komisyi prawniczej o petycyi gminy miasteczka Muszyny względem przeniesienia siedziby sądu powiatowego z Krynicy do Muszyny.

Wysoki Sejmie!

Na posiedzeniu Wys. Sejmu w dniu 24. Sierpnia 1877 powzięta została następująca uchwała:

1) Że siedziba sądu powiatowego z Krynicy ma być przeniesioną do Muszyny;

2) Że z okręgu tego sądu mają być wydzielone i przeniesione do jurysdykcyi c. k. Sądu powiatowego miejsko-delegowanego w Nowym Sączu miejscowości: Łabowa, Uhryń niżny i wyżny, Łabowiec, Kotów, Maciejowa, Składziste, Roztoka mała i Nowa wieś.

Gdy ta uchwała Wysokiego Sejmu dotąd nie jest wykonaną, więc 10. rok petycyonuje gmina Muszyna u Wysokiego Sejmu o wyjednanie wykonania tejże uchwały i przeniesienie sądu powiatowego z Krynicy do Muszyny. I w tym roku ponowiła gmina Muszyna tę prośbę do Wys. Sejmu petycyą de praes. 21. Września 1888 do L. 122.

W r. 1884 wniosła gmina Krynica petycyę do Wysokiego Sejmu o pozostawienie siedziby c. k. Sądu powiatowego w Krynicy, a Komisya prawnicza, załatwiając tę petycyę, wnosiła w swojem sprawozdaniu z dnia 5. Grudnia 1885, aby Wysoki Sejm uchwalił:

1) Że Sejm nad petycyą Krynicy t. j. petycyą mieszkańców zakładu zdrojowego, żądającej zmiany uchwały sejmowej z dnia 24. Sierpnia 1877 oświadczającej się za przeniesieniem siedziby c. k. Sądu powiatowego do Muszyny, przechodzi do porządku dziennego.

2) Wzywa się Wysoki Rząd, aby w Krynicy na czas sezonu kąpielowego utworzył stałą expozyturę sądową z kompetencyą decydowania w sprawach drobiazgowych i przestępstwach, jako też interweniowania w sprawach niespornych.

Wysoki Sejm przeszedł nad tymi wnioskami Komisyi prawniczej na posiedzeniu z dnia 29. Grudnia 1885 do porządku dziennego, ale nie utrzymał się również wniosek posła Męcińskiego bezpośrednio po przejściu do porządku dziennego nad wnioskami Komisyi prawniczej postawiony i domagający się od Wysokiego Sejmu cofnięcia uchwały swej z 24. Sierpnia 1877 i oświadczenia się za pozostawieniem nadal c. k. Sądu powiatowego w Krynicy. W tym stanie rzeczy musi Komisya prawnicza uznawać uchwały Wys. Sejmu z 24. Sierpnia 1877 oświadczające się za siedzibą sądu w Muszynie za istniejące i obowiązujące.

Komisya prawnicza jest tego zdania, że skoro jaka uchwała przez Wysoki Sejm powzięta istnieje, a wykonaną nie została — prawem i obowiązkiem Wysokiego Sejmu jest o wykonanie tejże się upomnąć, gdy dalej Wysoki Sejm w roku 1885 na posiedzeniu swojem z dnia 29. Grudnia nie znalazł żadnego poważnego powodu do zmiany swej uchwały, a Komisya prawnicza również nie widzi i teraz przyczyny, dla którejby mogła na zmianę tej uchwały wnioski stawiać, więc Komisya prawnicza wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Ze względu na petycyę gminy miasta Muszyny o wykonanie uchwały sejmowej z dnia 24. Sierpnia 1877 względem przeniesienia siedziby c. k. Sądu powiatowego z Krynicy do Muszyny, wzywa się Wysoki Rząd o wykonanie powyższej uchwały sejmowej.

We Lwowie dnia 11. Października 1888.

Przewodniczący:
Rybicki.

Sprawozdawca:
Żywicki.

Aleg. 85.

Sprawozdanie

komisyi gospodarstwa krajowego o wniosku posła Władysława Koziebrodzkiego w przedmiocie projektu do ustawy o przymusowem tępieniu myszy polnych.

Wysoki Sejmie!

Klęska po klęsce nawiedza kraj nasz, powodzie rozmiarów olbrzymich, następnie pożary i gradobicia niszczą nasze rolnictwo i podkopują w pocie czoła dźwigający się zwolna dobrobyt ekonomiczny, a przybywa nowy nieznany nam w tych rozmiarach szkodnik groźny.

Miliony migrujących myszy niszczą zboża, zasiewy, kartofle. Z wiosną dojdzie nas niewątpliwie smutna wieść o tej nowego rodzaju klęsce wyrządzonej przez myszy, które nie tylko lokalnie i wyjątkowo, ale w znacznej części kraju niszczą pracę ludzką i niweczą nadzieje rolników. Szczęśliwe te okolice, które przez szkodnika i tego rodzaju nieprzyjaciela nawiedzonemi nie zostały; ale w innych całe łany pól ozimin, koniczów zniszczeniu uległy całkowicie,— do tego stopnia, że z wiosną powtórnie będą musiały być obsiane.

Przeciw skutkom wynikłym z pożarów i gradobicia, można przez asekuracyę choć w części się ochronić. Znaczne składki, pomoc Rządu i kraju, także — choć po części — od ostatecznej zagłady ratują nieszczęśliwych poszkodowanych przez powodzie, wreszcie melioracye i budowle wodne choć w przyszłości dają im nadzieję ochrony przed nowemi klęskami. Przeciw klęskom spowodowanym przez myszy u nas nikt jeszcze dotąd nie zaradził, — a komisya gospodarstwa krajowego, której sprawa ta w skutek inicyatywy posła Władysława Koziebrodzkiego i galicyjskiego Towarzystwa gospodarskiego przekazaną została, czuje się w obowiązku zwrócić uwagę Wysokiego Sejmu na doniosłość jej i rozmiary, a zarazem nie tai sobie trudności wynalezienia skutecznych środków celem przyjścia w pomoc rolnikom zagrożonym tą nową klęską.

Nie jest rzeczą komisyi gospodarstwa krajowego przedstawiać Wysokiemu Sejmowi szczegółowych i drobiazgowych wywodów, jak niszczyć tych niebezpiecznych szkodników; memoryał galicyjskiego Towarzystwa gospodarskiego znakomicie opracowany, oparty na cyfrach, dokumentach i dowodach, daje pod tym względem cenne wskazówki i poucza, w jaki sposób w różnych krajach europejskich w analogicznych wypadkach postępowano.

Komisya gospodarstwa krajowego, chociaż zdaje sobie sprawę z trudności, jakie się nasuwają, nie sądzi, aby przeto godziło się pozostać w bezczynności i obojętnie przypatrywać się klęsce, która podkopuje byt i egzystencyą wielu rolników w kraju naszym.

Komisya gospodarstwa krajowego odstępuje nieco od konkluzyj, jakiemi kończy swój memoryał galicyjskie Towarzystwo gospodarskie, a to z następujących powodów: komisya sądzi, że tylko jak najenergiczniejsze działanie organów rządowych może zabezpieczyć skuteczność środków przedsiębrać się mających, że zatem Rządowi należy osądzić, jaka ustawa będzie najwłaściwszą i najbardziej ułatwi i unormuje stanowcze działanie w tym kierunku. Komisya nie sądzi, aby i dziś, zaczem dotycząca ustawa przedłożoną i uchwaloną zostanie, godziło się pozostawać bezczynnie wobec zniszczeń, które tej jesieni właśnie przybrały tak groźne rozmiary.

Co można, jak można zaradzić, trzeba radzić zaraz, a jeżeli ta pomoc doraźna nie będzie całkowicie skuteczną, może choć w części przyczynić się do złagodzenia groźnych następstw klęski, która kraj nasz przeważnie rolniczy tak bardzo dotyka.

Z tych wszystkich powodów komisya gospodarstwa krajowego wnosi:

„1. Wzywa się c. k. Namiestnictwo, aby za pośrednictwem organów swoich, to jest Starostw, starało się nakłonić i pouczyć gminy i obszary dworskie do wspólnego niszczenia myszy.

2. Wzywa się c. k. Rząd, aby na najbliższej sesyi sejmowej wniósł projekt „o ustawodawczem uregulowaniu sprawy tępienia myszy.“

Tem samem załatwia się petycye L. 339/pet. 271 i 567/pet. 459.

We Lwowie dnia 12. Października 1888.

Przewodniczący:
Wodzicki.

Sprawozdawca:
Mycielski.

Aleg. 86.

Sprawozdanie

Komisyi budżetowej o petycyi Dyrekcyi niemieckiej izraelickiej szkoły wyznaniowej we Lwowie, o uwolnienie od opłacania dodatku indemnizacyjnego i krajowego.

Wysoki Sejmie!

Dyrekcya „pierwszej szkoły izraelickiej wyznaniowej“ we Lwowie wniosła w imieniu swojem i nauczycieli tej szkoły, petycyę do Wysokiej Izby, w której przedstawia, że dyrektor i nauczyciele tej szkoły, istniejącej we Lwowie od 1845. roku, nie opłacali aż do 1885. roku dodatków indemnizacyjnych i krajowych przy podatku dochodowym, który opłacają; ale od roku 1886. c. k. administracya podatków wymierzyła im prócz podatku dodatek indemnizacyjny i krajowy, wydała nakazy płatnicze i od tego czasu je opłacają. Przeciw temu wymiarowi dodatków i nakazom płatniczym wniósł dyrektor i nauczyciele szkoły wyznaniowej izraelickiej rekurs do c. k. krajowej Dyrekcyi skarbu, na który otrzymali odpowiedź, że rekurs w tej sprawie wnieść winni do władzy autonomicznej. Przeto dyrektor i nauczyciele wspomnianej szkoły uczynili podanie do Wydziału krajowego o uwolnienie ich od opłacania dodatku indemnizacyjnego i krajowego, bo są nauczycielami przy szkole publicznej. Wydział krajowy w odpowiedzi z dnia 12. sierpnia r. b. nie uwzględnił powyższego żądania dyrektora i nauczycieli, opierając się na zdaniu Rady szkolnej krajowej, która w piśmie z dnia 12. czerwca 1888. roku orzekła: „że petenci są nauczycielami przy prywatnej szkole wyznaniowej izraelickiej we Lwowie, nie mającej praw szkoły publicznej, przeto nie mogą być zaliczeni do rzędu nauczycieli publicznych. Nie zadowolniona tą odpowiedzią Wydziału krajowego i czując się, jak pisze, pokrzywdzoną w swych prawach, wniosła Dyrekcya szkoły w imieniu swojem i nauczycieli petycyę do Wysokiego Sejmu, w której uprasza, aby Wysoka Izba uwolnić raczyła nauczycieli szkoły izraelickiej od płacenia dodatków indemnizacyjnego i krajowego, oraz aby poleciła, iżby im zwrócono kwoty pobrane tytułem tych dodatków za lata 1886., 1887. i 1888.

Aby uzasadnić to żądanie twierdzą najprzód petenci, że ta niemiecka izraelicka szkoła założoną była w 1845. roku jako zakład publiczny; że wprawdzie ustawa o zakładaniu szkół z dnia 14. maja 1869. roku postanowiła, że „szkołą publiczną jest ta, której koszta założenia lub utrzymania ponosi w całości lub części, państwo, kraj lub gmina miejscowa“, ale ponieważ ustawa ta nie może w tył działać, przeto, według twierdzenia petentów, nie tyczy się szkoły założonej w roku 1845. i petenci wyrażają zdanie, że szkoła ta ma „charakter a przynajmniej prawa za-

kładu publicznego“. Jako drugi argument za swem żądaniem przytaczają petenci, że chociażby mylnem było zdanie Dyrekcyi szkoły, przypisujące jej charakter publiczny, to w każdym razie ustawa powyżej powołana tyczy się szkoły a nie nauczycieli, „dla których nie nastąpiła żadna zmiana pod względem ich praw i obowiązków“. Jako trzeci dowód przemawiający zdaniem petentów za ich żądaniem, przytoczono w petycyi, iż według brzmienia ustawy z dnia 13. kwietnia 1878 roku, uwolnieni są od opłacania dodatków do podatku dochodowego wszyscy urzędnicy stale zamianowani przy urzędach i korporacyach autonomicznych, a ponieważ lwowska gmina izraelicka w załatwianiu swych spraw jest urzędem autonomicznym, przeto nauczyciele zamianowani przez nią są urzędnikami autonomicznymi i powinni być uwolnieni od opłaty dodatków do podatku dochodowego, który od płac swych opłacają. Wreszcie po 4te, powołują się petenci w uzasadnieniu swej petycyi na to, że opłata tych dodatków jest dla nich dotkliwym uszczerbkiem, gdyż płace ich są znacznie mniejsze od płac nauczycieli szkół publicznych lwowskich.

Komisya budżetowa zważywszy po 1sze, że w obec wyraźnego brzmienia §. 2. ustawy z dnia 14. maja 1869. roku, orzekającego jaka szkoła jest publiczną, szkoła niemiecka izraelicka we Lwowie nie jest szkołą publiczną, które to zdanie także Rada szkolna wypowiedziała, a nauczyciele we wszystkich innych szkołach prywatnych nie są uwolnieni od opłacania dodatków indemnizacyjnego i krajowego do podatku dochodowego, jaki im wymierza urząd podatkowy stosunkowo do ich płacy;

zważywszy po 2gie, że w danym wypadku nie jest bynajmniej moc ustawy wydanej w 1869 roku rozciągana wstecz, gdyż na mocy tej ustawy, orzeka się nie o tem, jaki charakter miała ta szkoła wyznaniowa w czasie jej założenia w 1845. roku i przed 1869. rokiem, ale o teraźniejszym jej charakterze, że w obec ustawy powołanej z 1869. roku n i e m a teraz charakteru szkoły publicznej;

zważywszy po 3cie, że jeżeli ta szkoła izraelicka wyznaniowa musi być, wobec obowiązujących ustaw, uznaną za szkołę prywatną, więc także nauczyciele przy tej szkole nie mogą być uznani za nauczycieli przy szkole publicznej i posiadać ich praw, dopóki szkoła ta nie nabędzie charakteru szkoły publicznej;

zważywszy po 4-te, że ustawa z 13. Kwietnia 1878. r. uwalnia od opłaty dodatków urzędników przy korporacyach autonomicznych, zaś nauczyciele przy prywatnej szkole izraelickiej nie są urzędnikami przy korporacyi autonomicznej;

zważywszy po 5-te, że petenci w ostatnim punkcie swej petycyi przedstawiając szczupłość swoich płac jako powód do uwolnienia ich od płacenia dodatków, odwoływać się zdają, aby Sejm w d r o d z e ł a s k i uwolnił ich od opłacania dodatku indemnizacyjnego i krajowego;

zważywszy wreszcie, że gdyby Sejm uchwalił teraz dla tych nauczycieli przy szkole lwowskiej izraelickiej żądane przez nich w drodze łaski uwolnienie ich od opłacania dodatków indemnizacyjnego i krajowego, musiałby przez samą sprawiedliwość uwolnić także od opłaty dodatków indemnizacyjnego i krajowego w s z y s t k i c h nauczycieli przy szkołach prywatnych, co spowodowałoby znaczny uszczerbek tak w dochodach indemnizacyjnych, jak w dochodach skarbu krajowego.

Z tych wszystkich powodów komisya budżetowa wnosi:

Wysoki Sejm uchwalić raczy:

Sejm nie może uwzględnić petycyi Dyrekcyi szkoły wyznaniowej izraelickiej we Lwowie i przechodzi nad nią do porządku dziennego.

We Lwowie 10. Października 1888.

Za przewodniczącego:
Otton Hausner.

Sprawozdawca:
Leon Chrzanowski.

Z drukarni i litografii Pillera i Spółki.

Aleg. 87.

Sprawozdanie

komisyi budżetowej o petycyach Wydziałów powiatowych: Myślenice, Wieliczka i Chrzanów i gmin niżej wymienionych.

(L. 296/234, 337/269, 23/3, 220/168, 52/37, 356/284, 59/39, 58/38, 46/26, 48/28 i 499/401.)

Wysoki Sejmie!

W ciągu bieżącego lata, trzy powiaty: Myślenicki, Wielicki i Chrzanowski, kilkakrotnie uległy klęskom zalewu i gradu. Zwłaszcza burza, mająca wszystkie cechy trąby powietrznej idącej od Szlązka do Królestwa polskiego, rozniosła w dniu 2. Sierpnia r. b. zniszczenie na znacznej przestrzeni w rzeczonych powiatach; grad niezwykłej wielkości, połączony z całodzienną ulewą, zniszczył do tego stopnia wszystkie plony w licznych gminach, że było nawet rzeczą niemożliwą rozpoznać, jakie zboże rosło na polach, z ziemniaków zaś, które następnie w krótkim czasie wygniły, pozostały tylko klęcze bez liści.

Powyższe fakta poświadczają Wydziały powiatowe i c. k. Starostwa, zaznaczając zarazem, że mieszkańcy gmin, tą klęską dotkniętych, nie mają za co ani dopełnić zasiewów ani wyżywić się przez zimę.

Wedle rzeczonych poświadczeń uległo zupełnemu zniszczeniu: w powiecie Myślenickim gmin 12, w powiecie Wielickim gmin 20, w powiecie Chrzanowskim gmin 29, ogółem gmin 61.

Wedle wykazów nadesłanych i przez Wydziały powiatowe i przez c. k. Starostwa tych powiatów zupełnemu zniszczeniu uległy plony na przestrzeni 26.000 morgów w pierwszym, 9900 morgów w drugim. Szkody zrządzone oceniane są na 274.000 w pierwszym, na 80.000 zł. w drugim, 120.000 w trzecim z tych powiatów. Liczba gospodarzy potrzebujących pomocy wynosić ma 2.600 w pierwszym, 1.699 w drugim, 2.618 w trzecim. Wreszcie fundusze potrzebne na uskutecznienie zasiewów ozimych i jarych, obliczane są przez Wydziały powiatowe w Myślenicach na 25.600 zł., w Wieliczce na 68 940, w Chrzanowie na 22.700 zł., przez c. k. Starostwa na 10.700 w pierwszym, na 25.485 w drugim a na 12.300 zł. w trzecim z tychże powiatów.

W obec tej klęski, Wydział powiatowy w Chrzanowie uprasza o zapomogę w kwocie 3.000 zł., Wydziały powiatowe w Myślenicach i Wieliczce o zasiłek z funduszów krajowych, nie stawiając jego cyfry.

Po przeprowadzeniu dyskusyi zasadniczej komisya budżetowa doszła do przeświadczenia, że niesienie pomocy pieniężnej mieszkańcom klęską gradobicia dotkniętym nie jest obowiązkiem funduszu krajowego, którego zasoby z trudnością mogą wystarczać na obsługę potrzeb ogólno-krajowych, że obmyślanie środków, mających łagodzić położenie ludności, dotkniętej klęską nawet większych rozmiarów, lecz bądź co bądź lokalną, jest w pierwszym rzędzie zadaniem Reprezentacyj powiatowych, które, po wyczerpaniu ofiarności prywatnej, mają dostępne a już obecnie ułatwione środki kredytu zbiorowego.

Komisya przeto nie może doradzać, aby Wysoki Sejm wchodząc na drogę udzielania z funduszu krajowego pomocy pieniężnej mieszkańcom, dotkniętym klęską gradobicia i zalewu wytwarzał precedens dla tegoż funduszu na przyszłość bardzo niebezpieczny.

W obec wszakże rozmiarów klęski rzeczywiście niezwykłej, komisya budżetowa mniema, że udzielenie z funduszu krajowego każdemu z trzech powiatów odpowiednich pożyczek bezprocentowych, najdalej w ciągu 10 lat zwrotnych, na zasiewy jare i na zapobieżenie głodowi w zimie, w gminach zniszczeniu uległych, jest wskazanem ze wszystkich względów, że więc w tym celu wypada otworzyć kredyt Wydziałowi krajowemu i odpowiednią cyfrę wstawić do budżetu na r. 1889.

Komisya budżetowa wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić.

1. Otwiera się Wydziałowi krajowemu na rok 1889 kredyt do wysokości sumy 9.000 zł., z którego będzie on władnym udzielić Reprezentacyom powiatów:

Myślenickiego, pożyczkę do wysokości 3.000 zł.
Wielickiego, „ „ 3.000 „
Chrzanowskiego, „ „ 3.000 „

spłacalną funduszowi krajowemu bez procentu, ratami nie sięgającemi po za dzień ostatni Grudnia 1899 r.

2. Petycye gmin: Bystra, Wiśniowa i Sidzina z powiatu Myślenickiego; gmin Kobielnik, Wierzba nowa, Poznachowice górne i dolne, Gruszowa, Zegartowic, Krzesławic i Węglówka z powiatu Wielickiego; wreszcie gminy Lgota z powiatu Chrzanowskiego, poczytuje się za załatwione.

Lwów 6. Października 1888

Przewodniczący:
Hausner.

Sprawozdawca:
Wrotnowski.

Aleg. 88.

Sprawozdanie

komisyi budżetowej o sprawozdaniu Wydziału krajowego o powodzi zatorowej w powiatach zachodniej części kraju.

Wysoki Sejmie!

W konkluzyi swego sprawozdania o powodzi zatorowej w powiatach zachodniej części kraju, żąda Wydział krajowy kredytu dodatkowego w kwocie 13.700 złr. na rok 1888,, wykazując zarazem szczegółowo, jak kwota powyższa użytą została.

Komisya budżetowa uznając za słuszne wszystkie zarządzenia Wydziału krajowego, tak przy dostarczeniu doraźnej pomocy w chwili klęski, jak i w przyczynieniu się kwotą 1378 zł. do naprawy wałów uszkodzonych, a to w uzupełnieniu sumy 49.000 zł. na ten cel przez skarb państwa wyasygnowanej, jak wreszcie w przesłaniu kwoty 6.632 zł. na zakupno inwentarza, na odrestaurowanie uszkodzonych domów i na wsparcie mieszkańców dotkniętych powodzią gmin, wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego o powodzi zatorowej w powiatach zachodniej części kraju;

2. Sejm udziela Wydziałowi krajowemu dodatkowy kredyt na rok 1888. w kwocie 13.700 zł.

Zastępca przewodniczącego
Hausner w. r.

Sprawozdawca
J. Stadnicki w. r.

Z drukarni i litografii Pillera i Spółki.

Aleg. 89.

Sprawozdanie

komisyi budżetowej o preliminarzu folwarku Dublańskiego na r. 1889.

W przedłożonym Wysokiemu Sejmowi preliminarzu folwarku Dublańskiego oblicza Wydział krajowy wydatki tegoż folwarku:

zwyczajne na kwotę	12.970 zł.
nadzwyczajne „	4.254 „
razem	17.224 zł.
dochody zaś rzeczonego folwarku na kwotę	15.815 „
przez co niedobór uczyniłby	1.409 zł.

Wynik zaś ogólny w porównaniu do uchwalonego budżetu na rok 1888. byłby niekorzystniejszym o 2.102 zł.

Przyczyna powyższego stanu rzeczy nie tkwi w upadku dochodów w ogóle lub wydatków na administracyę nadmiernych, lecz jedynie w ciężarach gruntowych i hipotecznych, jakie na majątku Dublany ciężą.

Tak n. p. sama należytość konkurencyjna do budowy cerkwi w Malechowie, płatna w jednej połowie w 1889. roku, czyni . . . . . 1.566 zł.

Do tej kwoty dodawszy należytość od przeniesienia własności folwarku w kwocie . . . . . 268 „

podatek gruntowy i domowy w kwocie . . . . . 550 „

Ogółem uczynią ciężary gruntowe . . 2.384 zł.

która to należytość obciąża każdy morg ziemi w Dublanach bez względu na jej kulturę około 6 zł.

Do powyższych ciężarów dodawszy opłatę procentów i amortyzacyi wierzytelności hipotecznych, jako to:

A. Procent od 40.000 zł. ciążących na rzecz galicyjskiego Towarzystwa gospodarskiego, względnie renta temuż Towarzystwu należąca . . . . . 1.600 zł.

B. Raty Bankowi krajowemu w kwocie . . . . . 825 „

dójdziemy znów do rezultatu obciążenia morga ziemi 6 zł.

Gdy w domiar do powyż opisanych ciężarów dodamy niezbędne wydatki na melioracye lub utrzymanie tylko majątku,

a mianowicie:

na rekonstrukcyę dachu i powały w krowiarni	600 zł.
wywóz stawarki i urządzenie stawów	300 „
melioracye łąk	720 „
drenowanie pól	800 „
razem . .	2.420 zł.

to dójdziemy do wyniku, że niedobór preliminowany nie tylko jest uzasadniony, lecz i usprawiedliwiony.

Komisya budżetowa więc po dokładnem zbadaniu pojedyńczych rubryk wydatków i dochodów, przedstawia Wysokiemu Sejmowi zgodnie we wszystkich pozycyach z Wydziałem krajowym do uchwały budżet folwarku Dublańskiego, jak następuje:

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Wydatki.			
I.		**Wydatki na gospodarstwo.**			
	1	Płace i zasługi wraz z wynagrodzeniem administratora i częścią płacy kasyera	1.600		
	2	Najem robotnika	2.400		
	3	Dokupno i zmiana nasienia	250		
	4	„ nawozów dopełniających	300		
	5	„ karmy, owsa, kiełków i makuchów	2.000		
	6	Zastąpienie zużytych koni i uprzęży	300		
	7	Utrzymanie budynków i ogrodzeń	150	600	
	8	Utrzymanie i naprawa maszyn i narzędzi, oraz kucie koni	260		
	9	Utrzymanie rowów i dróg	50		
	10	Wywóz stawarki i urządzenie stawów	—	300	
	11	Melioracye łąk	—	720	
	12	Drenowanie pól	—	800	
	13	Zabezpieczenie od pożaru i zarazy	300		
	14	Kuchnia folwarczna	200		
	15	Koszta kancelaryjne	25		
	16	Światło i smarowidło	50		
	17	Kultura lasu	100		
	18	Rogatki, posełki i jazdy w interesach folwarku	100		
		Suma rubryki I.	8.085	2.420	10.505
II.	19	**Cegielnia**	1.800	—	1.800
III.		**Podatki i opłaty.**			
	20	Podatek gruntowy i domowy	550		
	21	„ dochodowy z propinacyi	60		
	22	Należytość od przeniesienia własności folwarku, piąta rata	—	268	
	23	Na naprawę kościoła i budynków plebańskich	—		
	24	Należytość konkurencyjna na budowę cerkwi w Malechowie	—	1.566	
		Suma rubryki III.	610	1.834	2.444
		Do przeniesienia	10.495	4.254	14.749

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Z przeniesienia . .	10.495	4.254	14.749
IV.		**Spłata kapitałów i odsetków dłużnych.**			
	25	Bankowi krajowemu we Lwowie: umorzenie pożyczki 16.500 zł. — 1. i 2. rata kapitału wraz z odsetkami	825		
	26	Renta c. k. galic. Towarzystwu gospodarczemu . . .	1.600		
		Suma rubryki IV. .	2.425	—	2.425
V.	27	**Rozmaite nieprzewidziane**	50	—	50
		Suma wydatków .	12.970	4.254	17.224

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie			Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
					Złote austryackie		
		Dochody.					
I.		**Dochody z gospodarstwa.**					
	1	a) Ze sprzedaży ziemiopłodów . . .		5.500 zł.			
		b) Za owies i siano dostarczone szkołom . .		680 „	6.180		
	2	Z wynajętych ról, łąk i pastwisk			900		
	3	Ze sprzedaży płodów zwierzęcych:					
		a) krowiarnia: α) mleko . .	4.000 zł.				
		β) przychowek .	400 „				
		γ) braki i opasy .	400 „	4.800 zł.			
		b) Nierogacizna		120 „			
		c) Owce		40 „			
		d) Ryczałt od szkół rolniczych za straty, wynikające z zastosowania inwentarza do potrzeb szkół		1.000 „	5.960		
	4	Z lasu i stawów			280		
				Suma rubryki I. .	13.320	—	13.320
II.	5	**Z cegielni**			2.000	—	2.000
III.		**Dochody z propinacyi i polowania.**					
	6	Z propinacyi			420		
	7	Z polowania			25		
				Suma rubryki III. .	445	—	445
IV.	8	**Rozmaite nieprzewidziane**			50	—	50
				Suma dochodów .	**15.815**	—	**15.815**
				W porównaniu z wydatkami .	—	—	17.224
				okazuje się **niedobór** na rok 1889.	–	—	**1.409**

Lwów 11. Października 1888.

Przewodniczący:
Artur Potocki.

Sprawozdawca:
Abrahamowicz.

Z drukarni i litografii Pillera i Spółki.

Aleg. 90.

Sprawozdanie

komisyi budżetowej o preliminarzu Wydziału krajowego szkoły ogrodniczej w Tarnowie na r. 1889.

Wydatki tej szkoły, która ma wejść w życie w roku 1889., oblicza Wydział krajowy na zł. 6.780. Dochody na 3.340 zł., ztąd czyni niedobór mający być pokryty z funduszu krajowego 3.440 zł.

Jak wiadomo, szkoła ta przeniesioną została z Czernichowa. Czy i o ile okaże się ona użyteczniejszą od byłej szkoły ogrodniczej w Czernichowie, okaże przyszłość, dziś wypada jedynie skonstatować, że jej przeniesienie obciążyło budżet krajowy wydatkiem rocznym nowym co najmniej 3.000 zł. czyniącym.

Okoliczność ta dowodzi jasno, iż w reformach podobnych należy mieć na uwadze obok innych względów, niemniej a może i w pierwszym rzędzie fundusz krajowy.

Uchwalony na rok 1888. niedobór szkoły ogrodniczej w Czernichowie wynosił 665 zł., był zatem mniejszy od obliczonego niedoboru szkoły ogrodniczej w Tarnowie o 2.775 zł.

Po nadto jednak przybywa koszt utrzymania pozostałego sadu i ogrodu w Czernichowie, który uczyni po dokonanem już zredukowaniu preliminarza Wydziału krajowego jeszcze około 800 zł. rocznie, a po strąceniu możliwych lubo wątpliwych dochodów, w każdym razie 300 do 400 zł. — tak, iż jak to już rzekliśmy, fundusz krajowy minimalnie o 3.000 zł. łożyć będzie więcej na utrzymanie szkoły ogrodniczej w Tarnowie, niż kosztowała szkoła ta w Czernichowie.

Po tem wyjaśnieniu wnosi komisya budżetowa wydatki i dochody szkoły ogrodniczej w Tarnowie we wszystkich pozycyach zgodnie z preliminarzem Wydziału krajowego, jak następuje:

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Wydatki.			
I.		**Płace nauczycieli.**			
	1	Nauczyciel kierownik, płaca . . . . . 1.200 zł.			
		dodatek aktywalny . . . . . 140 „	1.340		
	2	Nauczyciel fachowy pomocniczy . . . . 720 zł.			
		dodatek aktywalny . . . . . 60 „	780		
	3	Kapelan i katecheta	100		
	4	Nauczyciele pomocniczy (do nauk ogólnie kształcących, a po części i zasadniczych)	300		
	5	Ochmistrz	100		
		Suma rubryki I. .	2.620	—	2.620
II.		**Koszta administracyi.**			
	6	Zarząd: *a)* koszta kancelaryjne, inseraty, druki i portorya 100 zł.			
		b) sługa szkolny . . . . . 180 „	280		
	7	Opał	120		
	8	Oświetlenie	50		
	9	Utrzymanie budynków			
	10	Ubezpieczenie „	100		
	11	Płaca kominiarza			
	12	Sprzęty i ruchomości	50		
	13	Najem pomieszkania dla kierownika	200		
	14	Lekarz, apteka i różne inne	60		
		Suma rubryki II. .	860	—	860
III.		**Utrzymanie uczniów.**			
	15	Stołowanie			
	16	Odzież, pościel i pranie } dla 20 uczniów po 150 zł. . .	3.000	—	3.000
IV.		**Potrzeby naukowe.**			
	17	Przybory do pisania i nauki uczniów	100		
	18	Przykupno środków naukowych	200		
		Suma rubryki IV. .	300	—	300
		Suma wydatków .	**6.780**	—	**6.780**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Dochody.			
I.		**Subwencye.**			
	1	Z c. k. Skarbu Państwa	2.300		
	2	Od gminy miasta Tarnowa	250		
	3	Od Rady powiatowej w Tarnowie	300		
		Suma rubryki I. .	2.850	—	2.850
II.	4	**Opłaty na utrzymanie**	250	—	250
III.	5	**Zarobek 20 uczniów** po 12 zł.	240	—	240
		Suma dochodów .	3.340	—	3.340
		W porównaniu z wydatkami .	—	—	6.780
		okazuje się **niedobór** . .	—	—	3.440

Lwów 11. Października 1888.

Przewodniczący:
Artur Potocki.

Sprawozdawca:
Abrahamowicz.

Z drukarni i litografii Pillera i Spółki.

Sprawozdanie

komisyi budżetowej o preliminarzu Wydziału krajowego szkół niższych rolniczych w Horodence, Jagielnicy i Kobiernicach na rok 1889.

Wysoki Sejmie!

Przedłożony przez Wydział krajowy preliminarz wydatków i dochodów tuż co wymienionych szkół zawiera we wszystkich pozycyach cyfry zupełnie usprawiedliwione, a w normalnym budżecie corocznie powtarzające się.

Komisya budżetowa przeto ma łatwy tym razem obowiązek do spełnienia, bo ograniczający się do wniosku, by Wysoki Sejm raczył zamienić w uchwałę swą szczegółowy preliminarz Wydziału krajowego szkół w Horodence, Jagielnicy i Kobiernicach.

Po nadto uważa komisya za obowiązek swój podnieść okoliczność nie małego znaczenia zarówno dla Skarbu krajowego, jako też rozwoju niższych szkół rolniczych w kraju naszym.

Kiedy podniesioną i silnie odczutą została potrzeba zakładania niższych szkół rolniczych w kraju, wtedy interesowani bezpośrednio dla tem skuteczniejszego poparcia żądań swych co do zakładania szkół niższych rolniczych przez kraj, występywali z licznemi ofertami co do datków dobrowolnych na rzecz projektowanej szkoły. Nie ulega wątpieniu, że oferty te jeżeli nie oddziaływały stanowczo na decyzyę Wys. Sejmu co do tworzenia w mowie będących szkół, to w każdym razie nie pozostawały bez wpływu na wybór miejsca, w którem szkoła założoną być miała, tudzież na czas wprowadzenia jej w życie.

Trzy lata upływa od założenia tych szkół, — a już datki dobrowolne na ich utrzymanie zwłaszcza w Jagielnicy i Kobiernicach zredukowane zostały bardzo znacznie, bo w pierwszej o kwotę 1.000 zł., w drugiej zaś o kwotę 590 zł.

Czyli kiedy w Jagielnicy uzyskano z datków dobrowolnych na utrzymanie niższej szkoły rolniczej tamże w roku 1886 1.315 zł., a na rok 1888 z tego dochodu preliminowano 1.600 zł., — już w roku 1889 spodziewa się Wydział krajowy otrzymać na ten cel jedynie kwotę 600 zł.

Również w Kobiernicach datki dobrowolne na utrzymanie szkoły wynoszące w roku 1886 1.613 zł., uczynić mają w roku 1889 jedynie kwotę 750 zł.

W tym stanie rzeczy pożądanem byłoby, ażeby Wydział krajowy za pośrednictwem odnośnych kuratoryj szkół rolniczych podjął starania w celu utrzymania dotacyj do niedawna płynących lub pozyskania nowych na rzecz szkół w mowie będących.

Komisya wnosi:

Krajowa niższa szkoła rolnicza w Horodence.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Wydatki.			
I.		**Płace nauczycieli.**			
	1	Nauczyciel kierownik, płaca . . . . . 1.200 zł.			
		dodatek aktywalny . . . . . 140 „	1.340		
	2	Nauczyciel fachowy pomocniczy, płaca . . . 720 zł.			
		dodatek aktywalny . . . . . 60 „	780		
	3	Instruktor, płaca . . . . . 480 zł.			
		dodatek na wikt . . . . . 120 „	600		
	4	Nauczyciel do nauk elementarnych, płaca . . 350 zł.			
		dodatek na wikt . . . . . 35 „	385		
	5	Kapelan i katecheta	150		
	6	Nauczyciel weterynaryi	150		
			3.405	—	3.405
II.		**Koszta administracyi.**			
	7	Zarząd:			
		a) koszta kancelaryjne, inseraty, druki i portorya 100 zł.			
		b) sługa szkolny . . . . . 240 „			
		c) utrzymanie jednej pary koni . . . 200 „	540		
	8	Opał	500		
	9	Oświetlenie	100		
	10	Utrzymanie budynków }			
	11	Ubezpieczenie „ }	200	150	
	12	Płaca kominiarza }			
	13	Sprzęty i ruchomości	100		
	14	Zakupno i utrzymanie narzędzi rolniczych . . .	30		
	15	Dopłata przy zamianie konia	—	120	
	16	Należytość rządowa od przeniesienia własności gruntów szkolnych, z wymierzonych 463 zł. 75 ct. spłacalnych w 10 latach, czwarta roczna rata	46		
	17	Lekarz, apteka i inne	100		
			1.616	270	1.886
III.		**Utrzymanie uczniów.**			
	18	Stołowanie }			
	19	Odzież, pościel i pranie } dla 30 uczniów po 150 zł. . .	4.500	—	4.500
IV.		**Potrzeby naukowe.**			
	20	Przybory do pisania i nauki uczniów	120		
	21	Przykupno środków naukowych	200		
			320	—	320
V.	22	**Kurs ćwiczeń** dla szkolnej straży pożarnej. . . .	40	—	40
		Suma wydatków .	**9.881**	**270**	**10.151**

Krajowa niższa szkoła rolnicza w Horodence.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Dochody.			
I.	1	**Subwencya z c. k. Skarbu Państwa**	2.000	—	2.000
II.	2	**Opłaty na utrzymanie uczniów:**			
		a) Oddział horodeński c. k. Towarzystwa gospodarczego galicyjskiego, 3 stypendya po 150 zł. . 450 zł.			
		b) Rada powiatowa horodeńska:			
		3 stypendya po 100 zł. . 300 zł.			
		1 stypendyum na . . 150 „ 450 „			
		c) Rada powiatowa tłumacka, 1 stypendyum . 150 „			
		d) Gmina miasta Horodenki . . . 100 „			
		e) Rada powiatowa w Kamionce strumiłowej . 100 „	1.250	—	1.250
III.	3	**Czysty dochód** z gruntów szkolnych (6 morgów) . .	60	—	60
IV.	4	**Zarobek 30 uczniów** po 12 zł.	360	—	360
		Suma dochodów .	**3.670**	—	**3.670**
		W porównaniu z wydatkami .	—	—	10.151
		okazuje się **niedobór** .	—	—	**6.481**

Krajowa niższa szkoła rolnicza w Jagielnicy.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie		Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
				Złote austryackie		
		Wydatki.				
I.		**Płace nauczycieli.**				
	1	Nauczyciel kierownik, płaca	1.200 zł.			
		dodatek aktywalny	140 „	1.340		
	2	Nauczyciel fachowy pomocniczy, płaca	720 zł.			
		dodatek aktywalny	60 „	780		
	3	Instruktor, płaca	480 zł.			
		wikt	85 „	565		
	4	Nauczyciel do nauk elementarnych, płaca	300 zł.			
		wikt	85 „	385		
	5	Kapelan i katecheta		150		
	6	Nauczyciel weterynaryi		150		
				3.370	—	3.370
II.		**Koszta administracyi.**				
	7	Zarząd:				
		a) koszta kancelaryjne, inseraty, druki i porta	100 zł.			
		b) sługa szkolny	240 „			
		c) zakupno narzędzi ręcznych rolniczych	30 „	370		
	8	Opał		400		
	9	Oświetlenie		100		
	10	Utrzymanie budynków				
	11	Ubezpieczenie „		250		
	12	Płaca kominiarza				
	13	Ruchomości i sprzęty		100		
	14	Lekarz, apteka i różne inne		100		
				1.320	—	1.320
III.		**Utrzymanie uczniów.**				
	15	Stołowanie				
	16	Odzież, pościel i pranie	dla 20 uczniów po 150 zł.	3.000	—	3.000
IV.		**Potrzeby naukowe.**				
	17	Potrzeby do pisania i nauki uczniów		120		
	18	Przykupno środków naukowych		200	—	320
V.	19	**Czynsz dzierżawny** za grunta używane przez szkołę		50	—	50
VI.	20	**Kurs ćwiczeń** dla szkolnej straży pożarnej		40	—	40
			Suma wydatków	8 100	—	8.100

Krajowa niższa szkoła rolnicza w Jagielnicy.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Dochody.			
I.	1	**Subwencya z c. k. Skarbu Państwa**	2.000	—	2.000
II.	2	**Opłaty na utrzymanie uczniów:**			
		a) Rada powiatowa Czortkowska	300	—	
		b) „ „ Borszczowska	300	—	600
III.	3	**Czysty dochód** z 24 morgów pola szkolnego	120	—	120
IV.	4	**Zarobek 20 uczniów** po 12 zł.	240	—	240
		Suma dochodów .	**2.960**	—	**2.960**
		W porównaniu z wydatkami .	—	—	8.100
		okazuje się **niedobór** .	—	—	**5.140**

Krajowa niższa szkoła rolnicza w Kobiernicach.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Wydatki.			
I.		**Płace nauczycieli.**			
	1	Nauczyciel fachowy, zarazem kierownik, płaca . 1.300 zł.			
		dodatek aktywalny . . . . . 240 „	1.540		
	2	Nauczyciel fachowy pomocniczy, płaca . . . 720 zł.			
		dodatek aktywalny . . . . . 60 „	780		
	3	Instruktor	480		
	4	Nauczyciel do nauk elementarnych	350		
	5	Katecheta	100		
	6	Nauczyciel weterynaryi	250		
			3.500	—	3.500
II.		**Koszta administracyi.**			
	7	Zarząd:			
		a) koszta kancelaryjne, inseraty, druki i portorya 100 zł.			
		b) sługa szkolny . . . . . 240 „			
		c) utrzymanie jednej pary koni szkolnych . 400 „			
		d) zakupno i utrzymanie narzędzi ręcznych rolniczych . . . . . 30 „	770		
	8	Opał	400		
	9	Oświetlenie	100		
	10	Utrzymanie budynków			
	11	Ubezpieczenie „	200		
	12	Płaca kominiarza			
	13	Sprzęty i ruchomości	100		
	14	Lekarz, apteka i różne inne	100		
			1.670	—	1.670
III.		**Utrzymanie uczniów.**			
	15	Stołowanie			
	16	Odzież, pościel i pranie } dla 30 uczniów po 150 zł. . .	4.500	—	4.500
IV.		**Potrzeby naukowe.**			
	17	Przybory do pisania i nauki uczniów	150		
	18	Przykupno środków naukowych	200	—	350
V.	19	**Kurs ćwiczeń** dla szkolnej straży pożarnej . . .	40	—	40
		Suma wydatków .	**10.060**	—	**10.060**

Krajowa niższa szkoła rolnicza w Kobiernicach.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Dochody.			
I.	1	**Subwencya z c. k Skarbu Państwa**	3.000	—	3.000
II.	2	**Opłaty na utrzymanie uczniów:**			
		a) Rada powiatowa Bialska . . . . . 420 zł.			
		b) „ „ w Wadowicach . . . 140 „			
		c) Gmina miasta Kęty . . . . . 50 „			
		d) p. Gabryela Wrotnowska . . . . . 140 „	750	—	750
III.	3	**Czysty dochód z** pola szkolnego (2 morgi)	20	—	20
IV.	4	**Zarobek 30 uczniów** po 8 zł.	240	—	240
		Suma dochodów	**4.010**	—	**4.010**
		W porównaniu z wydatkami .	—	—	10.060
		okazuje się **niedobór** . .	—	—	**6.050**

Lwów 10. Października 1888.

Przewodniczący:
Artur Potocki.

Sprawozdawca:
Abrahamowicz.

Aleg. 92.

Sprawozdanie

komisyi budżetowej o preliminarzu krajowej średniej szkoły rolniczej i folwarku w Czernichowie na rok 1889.

Wydział krajowy preliminuje wydatki zwyczajne tej szkoły na . .	35.550	zł.
nadzwyczajne w kwocie . .	1.740	„
Ogółem wydatki na	37.290	zł.
W porównaniu z wydatkami uchwalonymi na rok 1888. w kwocie . . .	36.250	„
więcej o . .	1.040	zł.
Dochody tej szkoły oblicza Wydział krajowy na	21.200	zł.
w porównaniu do uchwalonych na rok 1888. w wysokości	20.600	„
wyżej o . .	600	zł.

Niedobór przeto pokryć się mający z funduszu krajowego uczyniłby 16.090 zł. czyli o zł. 440 więcej niż na rok 1888.

Preliminarz szkoły Czernichowskiej zawiera we wszystkich dotychczasowych rubrykach i pozycyach tak wydatków jak i dochodów, obliczenia i żądania zupełnie usprawiedliwione i odpowiadające uchwalonemu budżetowi na rok 1888.

Wzrost zaś wydatków pochodzi z poz. 36. rubr. V., spowodowanych przeniesieniem szkoły ogrodniczej z Czernichowa do Tarnowa.

Oto, kiedy szkoła ogrodnicza utrzymywaną była w Czernichowie, fundusz krajowy przyczyniał się do jej utrzymania kwotą 665 zł. Dziś zaś gdy szkoła ta przestała istnieć w Czernichowie, wydatki obliczone przez Wydział krajowy, a mające być pokryte z funduszu krajowego, na same utrzymanie pozostałego po szkole ogrodu uczynić mają 990 zł., względnie po strąceniu preliminowanego dochodu z ogrodu (dość w każdym razie wątpliwego), 390 zł.

Stan ten rzeczy nasuwa poważne wątpliwości, ażali było dobrze znosić szkołę, użyteczną w sobie a kosztującą kraj jedynie 155 zł. rocznie. Obliczenia Wydziału krajowego co do kosztów utrzymania pozostałego ogrodu po szkole, uznaje komisya jako zbyt wysokie, w szczególności przez wstawianie osobnych cyfr wydatków na utrzymanie ogrodu botanicznego a sadu szkółki i t. d.

Ztąd wnosi jedynie zgodnie z Wydziałem krajowym na utrzymanie ogrodnika 500 zł., natomiast wszelkie inne wydatki na ogród, aż 3 pozycyami objęte, redukuje co do kwoty z 590 na 400 zł., wstawiając kwotę tę pod poz. 36. b., na utrzymanie i uzupełnienie ogrodów 400 zł.

Również mniema komisya, że preliminowana kwota na mieszkanie ogrodnika nie jest usprawiedliwioną, gdyż po usunięciu szkoły ogrodniczej z Czernichowa pozostały ubikacye, w których niewątpliwie mieszkanie dla ogrodnika znaleść się powinno.

Ztąd skreśla się również preliminowaną na mieszkanie ogrodnika kwotę 100 zł.

Po uwzględnieniu powyższych wniosków komisyi budżetowej uczynią wydatki szkoły Czernichowskiej ogółem 37.000 zł., czyli mniej od preliminarza Wydziału krajowego o 290 zł., w porównaniu zaś do uchwalonego budżetu na 1888. o 750 zł. więcej.

Dochody przedstawia komisya Wysokiemu Sejmowi wedle preliminarza Wydziału krajowego.

Reasumując komisya budżetowa wnosi:

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Wydatki.			
I.		**Płace nauczycieli.**			
	1	Nauczyciel fachowy, zarazem dyrektor	2.060		
	2	3 nauczycieli fachowych do nauk zawodowych, po 1.440 zł. .	4.320		
	3	2 nauczycieli fachowych do nauk zasadniczych, po 1.240 zł. i dodatek pięcioletni dla jednego 200 zł. . . .	2.680		
	4	Kapelan i katecheta	800		
	5	3 nauczycieli pomocniczych z płacą adjunktów, po 800 zł. .	2.400		
	6	Docent leśnictwa	300		
	7	Instruktor do robót praktycznych	600		
	8	Opał dla kapelana i nauczycieli pomocniczych . . .	260		
		Suma rubryki I. .	13.420	—	13.420
II.		**Inne płace i zasługi.**			
	9	Kasyer, zarazem magazynier	800		
	10	Pisarz dyrekcyi	500		
	11	Służba zakładowa:			
		a) sługa szkolny (płaca 100 zł., wikt 100 zł.) 200 zł.			
		b) „ przy laboratoryum („ 60 „ „ 100 „) 160 „			
		c) chłopak do usługi w laboratoryach i muzeach („ 30 „ „ 90 „) 120 „			
		d) stróż domowy („ 60 „ „ 100 „) 160 „			
		e) stróż nocny i podwórzowy („ 60 „ „ 100 „) 160 „	800		
		Suma rubryki II. .	2.100	—	2.100
III.		**Koszta administracyjne.**			
	12	Zarząd:			
		a) pomoc kancelaryjna dla Kuratoryi szkoły i dla Delegata . . . . . 400 zł.			
		b) potrzeby kancelaryjne szkoły . . . 100 „			
		c) druki i inseraty . . . . . 100 „			
		d) portorya i przesyłki . . . . 50 „			
		e) koszta podróży w interesach zakładu . 300 „			
		f) „ przewozu docentów zamiejscowych (weterynaryi i leśnictwa) . . . 200 „	1.150		
		Do przeniesienia . .	1.150 / 15.520	—	15.520

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
III.		Z przeniesienia . .	15.520 1.150	—	15.520
	13	Opał	500		
	14	Oświetlenie	250		
	15	Utrzymanie budynków i ogrodzeń	700		
	16	„ i uporządkowanie dziedzińca	100		
	17	Zabezpieczenie budynków	150		
	18	Najem pomieszkania dla docenta i kasyera	240		
	19	Płaca kominiarza	50		
	20	Sprzęty i ruchomości	100	150	
	21	Koszta lustracyi zakładu	200		
	22	„ nabożeństwa	70	100	
	23	Lekarz i apteka	100		
	24	Rozmaite nieprzewidziane	100		
		Suma rubryki III. .	3.710	250	3.960
IV.		**Utrzymanie uczniów.**			
	25	Żywność (50 uczniów po 180 zł.)	9.000		
	26	Opał do kuchni	475		
	27	Służba:			
		a) 2 chłopców do usługi uczniów (płaca 50 zł., wikt 180 zł.) 230 zł.			
		b) służba kuchenna (płaca i wikt) . . . 655 „	885		
	28	Sprzęty:			
		a) do sal sypialnych, infimeryi i jadalni	100	200	
		b) do kuchni i naczynia stołowe	60		
	29	Odzież (50 uczniów po 40 zł.)	2.000		
	30	Pościel	160		
	31	Pranie bielizny i pościeli	250		
	31a	Rozmaite nieprzewidziane	—		
		Suma rubryki IV. .	12.930	200	13.130
V.		**Potrzeby naukowe.**			
	32	Eksperymenta przy wykładach:			
		a) dla nauczyciela rolnictwa . . . . 25 zł.			
		b) „ „ hodowli zwierząt . . 10 „			
		c) „ „ zootomii . . . . 20 „			
		d) „ „ weterynaryi . . . 25 „			
		e) „ „ botaniki . . . . 20 „			
		f) „ „ fizyki . . . . 25 „			
		g) „ „ miernictwa . . . 15 „	140		
		Do przeniesienia .	140 32.160	450	32.610

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie			Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
					Złote austryackie		
V.		Z przeniesienia . .			32.160 140	450	32.610
	33	Zbiory i muzea:	zwycz.	nadzwycz.			
		a) zbiór rolniczy . . .	100 zł.	250 zł.			
		b) „ hodowlany . . .	100 „	— „			
		c) „ fizykalny . . .	100 „	150 „			
		d) „ geograficzny . .	50 „	— „			
		e) „ botaniczny . . .	50 „	— „			
		f) „ zoologiczny . . .	50 „	50 „			
		g) „ mechaniczny . .	50 „	80 „			
		h) „ mineralogiczny . .	20 „	— „			
		i) „ technologiczny . .	50 „	— „			
		k) „ okazów leśnych . .	10 „	20 „			
		l) „ „ weterynaryjnych	30 „	— „			
		m) „ narzędzi rolniczych .	100 „	300 „			
		n) „ przyrządów matematycznych, oraz rolniczych i niwelacyjnych	20 „	— „			
		o) „ modeli do budownictwa .	10 „	90 „			
		p) „ stacya meteorologiczna .	20 „	— „	760	940	
	34	Laboratorya:	zwycz.	nadzwycz.			
		a) laboratoryum chemiczne .	350 zł.	— zł.			
		b) „ roślinno-fizyologiczne	100 „	250 „			
		c) „ zoologiczne .	100 „	— „	550	250	
	35	Biblioteka i czytelnia:					
		a) przykupno dzieł		300 zł.			
		b) oprawa książek		50 „			
		c) czasopisma		100 „	450		
	36	Ogród:					
		a) płaca ogrodnika		500 zł.			
		b) na utrzymanie i uzupełnienie ogrodów .		400 „	900		
	37	Utrzymanie pola doświadczalnego			100		
	38	Wycieczki naukowe uczniów z nauczycielami . . .			300		
		Suma rubryki V. . .			3.200	1.190	4.390
		Suma wydatków . .			**35.360**	**1.640**	**37.000**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Dochody.			
I.	1	**Subwencya z c. k. Skarbu Państwa**	5.000	—	5.000
II.		**Opłaty od uczniów.**			
	2	Opłaty na utrzymanie od 50 uczniów po 260 zł. . . .	13.000		
	3	Czesne od 50 uczniów po 50 zł.	2.500		
		Suma rubryki II. .	15.500	—	15.500
III.	4	**Dochód z gospodarstwa i spiżarni**	50	—	50
IV.	5	**Sprzedaż płodów z ogrodu i z pola doświadczalnego**	650	—	650
		Suma dochodów .	**21.200**	—	**21.200**
		W porównaniu z wydatkami .	—	—	37.000
		okazuje się **niedobór** .	—	—	**15.800**

Folwark w Czernichowie.

W przedłożonym Wysokiemu Sejmowi preliminarzu folwarku Czernichowskiego oblicza Wydział krajowy wydatki tegoż folwarku na . . . . . 7.277 zł.
dochody na . . . . . 9.510 „
nadwyżka przeto dochodów uczyni . . . . . 2.233 zł.

Na rok 1888. nadwyżka dochodów uchwaloną została w kwocie 2.089 zł., ztąd wynik okazuje się korzystniejszym o 144 zł.

Gdy preliminarz Wydziału krajowego dotyczący folwarku Czernichowskiego, we wszystkich rubrykach zarówno wydatków jako też dochodów, jest zupełnie normalny, a w domiar komisya nie ma trafniejszych podstaw do ułożenia budżetu nad te, które daje właśnie powołany preliminarz, przeto zgodnie z tym preliminarzem przedstawia komisya budżetowa Wysokiemu Sejmowi do uchwały wydatki i dochody folwarku Czernichowskiego na rok 1889., jak następuje:

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie		Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
				Złote austryackie		
		Wydatki.				
I.		**Wydatki na gospodarstwo.**				
	1	Płace i zasługi:				
		a) ekonom (płaca, opał i światło) . .	240 zł.			
		b) służba folwarczna (płaca i wikt) . .	900 „	1.140		
	2	Najem robotnika:				
		a) do gospodarstwa folwarcznego . .	700 zł.			
		b) „ chmielarni	100 „	800		
	3	Dokupno i zmiana nasienia		250		
	4	„ nawozów dopełniających		100		
	5	„ słomy i karmy		800		
	6	Inwentarz roboczy, uprząż i kucie koni		100		
	7	„ użytkowy		50		
	8	Utrzymanie budynków folwarcznych		150		
	9	Utrzymanie i dokupno maszyn i narzędzi rolniczych:				
		a) naprawa narzędzi i sprzętów		150	60	
		b) dokupno maszyn i narzędzi		50		
	10	Utrzymanie rowów		100		
	11	Zabezpieczenie od pożaru i gradobicia		65		
	12	Kuchnia folwarczna (opał i sprzęty)		50		
	13	Koszta kancelaryjne		20		
	14	Światło i smarowidło		30		
		Suma rubryki I. .		3.855	60	3.915
		Do przeniesienia . .		3.855	60	3.915

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie		Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
				Złote austryackie		
		Z przeniesienia . .		3.855	60	3.915
II.		**Las i plantacya wikla.**				
	15	Las:				
		a) służba leśna	300 zł.			
		b) roboty przy eksploatacyi lasu . .	50 „			
		c) zalesienie	150 „	500		
	16	Utrzymanie i uzupełnienie plantacyi wikla		100	500	
		Suma rubryki II. .		600	500	1.100
III.	17	**Wydatki na piec wapienny**		50	—	50
IV.	18	**Wydatki na cegielnię**		30	—	30
V.		**Propinacya i przewóz.**				
	19	Utrzymanie budynków propinacyjnych		100		
	20	Sprawienie łodzi i naprawa krypy		—		
		Suma rubryki V. .		100	—	100
VI.	21	**Wydatki na utrzymanie brzegów Wisły:**				
		a) utrzymanie i odnowienie opasek . .	120 zł.			
		b) naprawa ostrogów i tam . . .	50 „	170	—	170
VII.		**Podatki i opłaty.**				
	22	Podatek gruntowy i domowy		275		
	23	„ dochodowy z propinacyi i promu		312		
	24	„ „ i zarobkowy od palenia wapna . .		86		
	25	„ „ „ „ wyrobu cegły . .		11		
	26	Opłata na utrzymanie dróg powiatowych i gminnych . .		75		
	27	Składka na szkołę ludową		50		
	28	„ „ reparacyę kościoła		—	20	
	29	Opłata od przeniesienia własności ($^1/_{10}$ część — dziewiąta rata)		—	183	
		Suma rubryki VII.		809	203	1.012
		Do przeniesienia . .		5.614	763	6.377

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Z przeniesienia . .	5.614	763	6.377
VIII.		**Spłata kapitałów i odsetek dłużnych.**			
	30	Kasie oszczędności w Krakowie: umorzenie pożyczki 7.000 zł. — 28. (ostatnia) rata kapitału wraz z odsetkami	250		
	31	Spłata wraz z odsetkami długu hipotecznego w kwocie 12.000 zł.	600		
		Suma rubryki VIII.	850	—	850
IX.	32	**Rozmaite nieprzewidziane**	50	—	50
		Suma wydatków .	**6.514**	**763**	**7.277**
		Dochody.			
I.		**Dochody z gospodarstwa.**			
	1	Ze sprzedaży płodów rolnych i chmielarni	1.400		
	2	„ „ „ zwierzęcych:			
		a) krowiarnia . . . . . 1.400 zł.			
		b) nierogacizna . . . . . 400 „	1.800		
	3	Z wynajętych ról i pastwisk	315		
	4	Czynsz z domu i ogrodu, wynajętego szkole rolniczej . .	100		
	5	„ z kuźnie	40		
	6	Za wynajęte konie	450		
	7	Za nawóz stajenny do ogrodu szkoły rolniczej . . .	60		
		Suma rubryki I. .	4.165	—	4.165
II.		**Z lasu i wikla.**			
	8	Ze sprzedaży drzewa opałowego	670		
	9	Z wikla i trawy wśród wikla	1.570		
		Suma rubryki II. .	2.240	—	2.240
		Do przeniesienia . .	6.405	—	6.405

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie		Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
				Złote austryackie		
		Z przeniesienia . .		6.405	—	6.405
III.	10	**Z rybołowstwa**		100	—	100
IV.	11	**Z pieca wapiennego**		850	—	850
V.	12	**Z cegielni**		—	—	—
VI.		**Z propinacyi i przewozu.**				
	13	Z wydzierżawionej propinacyi:				
		a) propinacya	1.650 zł.			
		b) budy jarmarczne	50 „	1.700		
	14	Z dzierżawy promu do przewozu		100		
		Suma rubryki VI. .		1.800	—	1.800
VII.		**Lądowe i olborne.**				
	15	Z lądowego		30		
	16	Olborne za łamanie kamienia		300		
		Suma rubryki VII.		330	—	330
VIII.	17	**Rozmaite nieprzewidziane**		25	—	25
		Suma dochodów .		9.510	—	9.510
		W porównaniu z wydatkami .		—	—	7.277
		okazuje się **nadwyżka dochodów**		—	—	2.233

Lwów 10. Października 1888.

Przewodniczący:
Artur Potocki.

Sprawozdawca:
Abrahamowicz.

Z drukarni i litografii Pillera i Spółki.

Aleg. 93.

Sprawozdanie

komisyi budżetowej o preliminarzu dochodów i wydatków krajowej szkoły gospodarstwa lasowego we Lwowie na rok 1889.

Rubr. XV. p. 171 wydatków i rubr. VII. p. 28—30. dochodów.

(*Sprawozdawca poseł Skałkowski*).

Projekt budżetu krajowej szkoły gospodarstwa lasowego we Lwowie na rok 1889., przedłożony przez Wydział krajowy, oparty jest na etacie tej szkoły, przez Wysoki Sejm uchwalonym i zgadza się z budżetem na rok 1888. we wszystkich pozycyach. z wyjątkiem pozycyi 1. i 2. w rubryce I. wydatków, zawierającej płace nauczycieli. Mianowicie pierwszy profesor fachowy a zarazem dyrektor, tudzież drugi profesor fachowy, nabywają z dniem 15. Września 1889. prawo do poboru dodatku za trzecie pięciolecie, wskutek czego płaca ich podwyższa się o 200 zł. rocznie, tak iż za czas od 15. Września 1889. do końca roku 1889. przypadnie dla każdego z nich tytułem rzeczonego dodatku pięcioletniego po 59 zł.

Gdy zatem preliminarz tej szkoły przez Wydział krajowy proponowany, zgodny jest z etatem szkoły i poprzedniemi uchwałami Wysokiej Izby — przeto Komisya budżetowa wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić następujący preliminarz wydatków i dochodów krajowej szkoły gospodarstwa lasowego we Lwowie na rok 1889.

W y d a t k i.

I. Płace nauczycieli:

Poz.	1.	Płaca	profesora fachowego, zarazem dyrektora, z dodatkiem aktywalnym i osobistym, tudzież z dodatkami pięcioletniemi	3.019 zł.
„	2.	„	drugiego profesora fachowego z dodatkiem aktywalnym i dodatkami pięcioletniemi	1.999 „
„	3.	„	trzeciego profesora fachowego z dodatkiem aktywalnym . . .	1.240 „
„	4.	„	adjunkta	800 „
„	5.	„	docenta matematyki i fizyki	800 „
„	6.	„	„ rysunków	400 „
„	7.	„	„ chemii	300 „
„	8.	„	„ stylistyki	300 „
„	9.	„	„ ekonomii politycznej i administracyi	200 „
			Do przeniesienia	9.058 zł.

		Z przeniesienia	9.058 zł.
	II. Zasługi:		
poz. 10.	Dozorca	300 zł.	
„ 11.	Pomocnik	240 „	540 „
	III. Koszta administracyi:		
poz. 12.	Podatki	20 zł.	
„ 13.	Asekuracya	45 „	
„ 14.	Opał i oświetlenie	400 „	
„ 15.	Potrzeby kancelaryjne	200 „	
„ 16.	Rozmaite wydatki administracyjne	195 „	860 „
	IV. Potrzeby naukowe.		
poz. 17.	Środki naukowe	720 zł.	
„ 18.	Wycieczki naukowe	600 „	
„ 19.	Utrzymanie ogrodu	100 „	1.420 „
	V. Spłata pożyczki.		
poz. 20.	Dwie raty od długu hipotecznego		400 „
		Suma wydatków	12.278 zł.

Dochody.

I. poz. 1.	Subwencya ze Skarbu Państwa	5.000 zł.	
II. „ 2.	Opłaty od uczniów	300 „	
III. „ 3.	Czynsz dzierżawny z ogrodu	100 „	
		Suma dochodów	5.400 zł.
		Niedobór do pokrycia z funduszu krajowego	6.878 zł.

Przewodniczący:

Artur Potocki.

Sprawozdawca:

Skałkowski.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

L. 234. pet. 180.

Aleg. 94.

Sprawozdanie

Komisyi szkolnej o petycyi Reprezentacyi miasta Rzeszowa względem organizacyi tamtejszej szkoły wydziałowej żeńskiej (l. 234).

Wysoki Sejmie!

W sprawozdaniu Wydziału krajowego z dnia 27. Lipca b. r. do l. 61.260/87 przedłożony został wniosek tegoż względem reorganizacyi szkoły wydziałowej żeńskiej w Tarnowie, a to skutkiem oświadczenia Reprezentacyi gminy tamtejszej, że do pokrycia podwyższonych przez tę reorganizacyę kosztów utrzymania owej szkoły, gmina tarnowska przyczyniać się będzie kwotą rocznych 1.060 zł. W sprawozdaniu swem Wydział krajowy podał także wiadomość, że w takiej samej sprawie udawał się również do Reprezentacyi miasta Rzeszowa, że jednak gmina miasta tego w swej odpowiedzi okazawszy przychylność dla zamierzonej reorganizacyi swej szkoły wydziałowej, oświadczyła, że się nie może przyczynić do pokrycia podwyższonych przez to kosztów utrzymania rzeczonej szkoły, prosząc, aby te koszta przyjęte zostały wyłącznie na fundusz krajowy. Z tej więc przyczyny Wydział krajowy nie przedłożył Wysokiemu Sejmowi wniosku względem reorganizacyi owej szkoły.

Obecnie w nowej petycyi gmina miasta Rzeszowa obowiązuje się na mocy uchwały swojej Reprezentacyi przyczynić się z własnych funduszów do pokrycia powyższych kosztów kwotą rocznych 500 zł., a ponieważ według obliczenia c. k. Rady szkolnej krajowej koszta, przez zamierzoną reorganizacyę powstałe, wynosić mają 1.100 zł., przeto reszta kosztów nie pokrytych przez gminę i spadających skutkiem tego na fundusz krajowy, wynosiłaby rocznie 600 zł. t. j. prawie taką samą sumę, jaką fundusz krajowy przyczyniać się będzie do utrzymania reorganizowanej uchwałą Wysokiego Sejmu z dnia 25. Września b. r. szkoły wydziałowej żeńskiej w Tarnowie.

Komisya szkolna mniema, iż na podstawie powyższych warunków jest możliwą reorganizacya szkoły wydziałowej żeńskiej w Rzeszowie, poprzednio wypada jednak zwiększone taką reorganizacyą koszta jeszcze raz dokładnie obliczyć i projekt statutu dla tej szkoły wypracować. Komisya wnosi przeto:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Petycyę Reprezentacyi miasta Rzeszowa względem reorganizacyi tamtejszej szkoły wydziałowej żeńskiej odstępuje się Wydziałowi krajowemu do zbadania i przedłożenia odpowiednich wniosków na najbliższej sesyi sejmowej.

Lwów dnia 12. Października 1888.

Czartoryski,
przewodniczący.

Zoll,
sprawozdawca.

Aleg. 95.

Sprawozdanie

komisyi szkolnej z petycyi gminy miasta Buczacza i Wydziału Rady powiatowej w Buczaczu o przeistoczenie tamtejszego niższego gimnazyum na państwowe 8-klasowe.

Wysoki Sejmie!

Niższe gimnazyum buczackie, utrzymywane dawniej całkowicie, obecnie zaś tylko częściowo przez zakon OO. Bazylianów, należy do najstarszych naukowych zakładów wschodniej części kraju. Mikołaj Potocki, starosta kaniowski, aktem erekcyjnym z dnia 12. Września 1754 zatwierdzając fundacyę klasztoru Bazylianów w Buczaczu, przez rodziców jego, Stefana i Joannę zdziałaną, dodał do niej dobra swoje Dźwinogród i Zielone na rzecz klasztoru, nakładając natomiast na klasztor obowiązek utrzymywania konwiktu dla 12 chłopców i gimnazyum. OO. Bazylianie przyjęli ten obowiązek i zakład szczodrobliwością Mikołaja Potockiego utworzony, istniał przez lat 30 jako pięcioklasowe gimnazyum. W r. 1784 przy organizacyi szkół galicyjskich przez ówczesny rząd austryacki nie uszanowano woli fundatora, gimnazyum zniesiono a zaprowadzono natomiast czteroklasową, tak zwaną główną szkołę normalną *(Normal-Hauptschule)*. Wszakże w r. 1802 OO. Bazylianie, pamiętni obowiązków, jakie na nich zapisy fundatorów włożyły, oświadczyli gotowość utrzymywania gimnazyum obok owej szkoły, na co też rząd w r. 1805 zezwolił. Cesarz Franciszek I. postanowieniem z dnia 12. Września 1819 r. oddając w posiadanie buczackiego konwentu OO. Bazylianów dobra zniesionych bazyliańskich klasztorów Babiankę, Sokulec i Zadarów, uczynił to wprawdzie nie pod warunkiem utrzymywania wspomnianych zakładów naukowych, ale w wyraźnem uznaniu gorliwości konwentu dla spraw publicznego wychowania.

Od r. 1805 zatem istniało znowu gimnazyum buczackie jako całkowite, sześcioklasowe i wydało w tym czasie wielu wychowanków, którzy później w kraju znakomite zajęli stanowisko. Ten stan rzeczy trwał aż do reorganizacyi austryackich gimnazyów w latach pięćdziesiątych. W tym czasie następuje w usposobieniu konwentu dla swych zakładów naukowych stanowcza zmiana. Rozpoczynają się najusilniejsze z jego strony starania, aby stuletnią swą szkołę średnią zredukować i ulżyć sobie ciężaru jej utrzymywania. Starania te, popierane przez gr. kat. metropolitalny konsystorz we Lwowie, osiągnęły w r. 1859 ten skutek, iż gimnazyum buczackie, ku wielkiej szkodzie miasta i okolicy, zostało z 6-klasowego na niższe 4-klasowe zredukowane. Rząd zezwolił na to ze względu na brak sił nauczycielskich, których zakon OO.

Bazylianów miał dostarczać, a których z odpowiednią kwalifikacyą było coraz mniej, jak i z powodu, jakoby utrzymywanie całkowitego wyższego gimnazyum przewyższało siły majątkowe konwentu, a nie mało się też do tego przyczynił system oszczędności w wydatkach ze skarbu państwa, do Galicyi wówczas tak konsekwentnie stosowany, który nie pozwolił rządowi zdecydować się na utrzymywanie własnym kosztem dwóch najwyższych klas całkowitego gimnazyum.

Po tej redukcyi zakład buczacki coraz bardziej począł upadać, głównie z powodu coraz większego braku odpowiednio ukwalifikowanych nauczycieli w gronie zakonu — i stało się z tym zakładem to, co prawie z wszystkiemi niezupełnemi gimnazyami w kraju, iż nastąpiło bardzo znaczne obniżenie ich wartości i użyteczności, skutkiem braku wyższych klas.

Gmina miasta Buczacza, do zakładu tego od wieku istniejącego, szczerze przywiązana, ceniąca w nim piękną swoją dziejową pamiątkę i cenny zabytek dawnej hojności na cele wychowania publicznego, zaraz w początkach ery autonomicznej poczęła gorliwie dopominać się o to, aby zakładowi temu dawną przywrócić świetność przez rozszerzenie go do ośmioklasowego i przez zapewnienie odpowiednich sił nauczycielskich, ku czemu koniecznem się okazywało zrównanie go co do organizacyi z innemi gimnazyami, przyjęciem zatem na skarb państwa. Gmina czyniła o to nieustanne starania u rządu, a zwracała się też kilkakrotnie i do Wysokiego Sejmu z prośbą o poparcie. Już w r. 1866 na skutek petycyi gminy miasta Buczacza zajmuje się Wysoki Sejm sprawą tego gimnazyum, i uchwala polecenie Wydziałowi krajowemu, aby w przedmiocie uzupełnienia gimnazyum buczackiego z rządem i prowincyałem OO. Bazylianów traktował i potrzebne układy tak prowadził, aby z początkiem roku szkolnego 1866/67 piąta klasa gimnazyalna otworzoną być mogła. Wdrożone przez Wydział krajowy rokowania nie doprowadziły jednak do żadnego rezultatu — konwent bowiem oświadczył, że w obecnych stosunkach nie może dostarczyć potrzebnej dla całkowitego gimnazyum ilości dostatecznie ukwalifikowanych nauczycieli.

Szczegółowe skreślenie przebiegu rokowań, jakie z przerwami przez tych lat 20 aż dotąd się toczyły — wykraczałoby po za ramy tego sprawozdania. Komisya zaznacza tylko, iż sprawa rozbijała się zawsze o to, że konwent nie chciał się zgodzić na odstąpienie budynku na rzecz tego gimnazyum, a powtóre, że przyznając się do braku należycie ukwalifikowanych nauczycieli, nie chciał czy nie mógł własnym kosztem nauczycieli takich utrzymywać. To też chcąc choć częściowo temu zaradzić, gmina miasta Buczacza jeszcze w r. 1882 zobowiązała się opłacać po 1200 zł. na utrzymanie dwóch nauczycieli, jakoż dotychczas tę kwotę corocznie opłaca.

W roku bieżącym sprawa weszła na nowe tory. W lipcu b. r. prowincyał OO. Bazylianów oświadczył kategorycznie, iż budynku, w którym się gimnazyum dotychczas mieści, funduszowi naukowemu nie odstąpi, a mógłby go chyba na czas jakiś za odpowiednim czynszem wynająć. W skutek tego Rada szkolna krajowa reskryptem z dnia 19. Lipca b. r. zażądała przez starostwo buczackie od gminy miasta Buczacza deklaracyi, czy nie byłaby skłonną do dostarczenia funduszowi naukowemu bezpłatnie pomieszczenia dla niższego, a ewentualnie i wyższego gimnazyum, na co Rada miejska uchwałą z dnia 11. Sierpnia b. r. oświadczyła iż gotową jest wybudować gmach na pomieszczenie gimnazyum własnym kosztem najdalej do końca Sierpnia 1890 r. pod warunkiem, żeby rząd oświadczył się za utworzeniem całkowitego ośmioklasowego gimnazyum rządowego. Zarazem uchwalono prosić, aby rząd zabezpieczył dla tego gimnazyum dotychczasowe ze strony konwentu prestacye.

Widząc jednak, że ani te ofiary, które już faktycznie ponosi, ani objawiona tylekrotnie gotowość do dalszych ofiar nie odnoszą skutku przez lat już przeszło 20 — gmina miasta Buczacza poparta przez Wydział Rady powiatowej zwraca się dziś do Wys. Sejmu z prośbą o poparcie u Rządu sprawy przejęcia tamtejszego gimnazyum na skarb państwa i rozszerzenia go do 8 klas.

Komisya szkolna, której petycye te do sprawozdania przekazane zostały, usilnie je Wys. Sejmowi do poparcia zaleca. Miasto Buczacz jest środkowym punktem południowo-wschodniej części kraju, ujętej rzekami Dniestrem i Zbruczem, obejmującej około 40 mil kw. przestrzeni, zamieszkałej przez przeszło 300-tysięczną ludność, a obficie zasianej licznemi, wcale znacznemi miastami i miasteczkami. Dla okolicy tej gimnazyum w Buczaczu aż do czasu owej redukcyi w r. 1859 dokonanej, było ogniskiem, w którem liczna młodzież podolskiej ziemi kształciła się na użytecznych obywateli kraju.

Znaczna odległość tej okolicy, zwłaszcza jej na południe od Buczacza położonej części, od sąsiednich szkół średnich w Kołomyi, Brzeżanach i Tarnopolu, jest niesłychanem utrudnieniem dla rodziców, pragnących synom swoim dać wyższe wykształcenie. Cięży to zwłaszcza na tych, których środki materyalne są skromne, którzy przeto muszą albo zaniechać zamiaru kształcenia swych synów, albo ponosić na ten cel ofiary, przewyższające ich siły majątkowe.

Jest faktem powszechnie znanym, iż w Galicyi liczba szkół średnich, tak w stosunku do przestrzeni kraju jak i do jego ludności, jest stanowczo za mała — a najlepszym tego dowodem jest przepełnienie galicyjskich gimnazyów, które na rozwój tych zakładów pod względem naukowym i wychowawczym najszkodliwiej oddziaływa. Jeżeli temu przepełnieniu nie zapobiegło tak znaczne podwyższenie opłat szkolnych, jakie ostatniemi czasy dokonanem zostało— to jedynym przeciw niemu środkiem jest pomnożenie liczby gimnazyów. Uznało to i ministerstwo oświaty, skoro po długiem wahaniu przystąpiło do uzupełnienia gimnazyum bocheńskiego czterema wyższemi klasami, a obecnie zamierza założyć nowe gimnazyum w Podgórzu albo Krakowie, a to pomimo znanego tak zwanego dyslokacyjnego rozporządzenia. Jeżeli w zachodnio-północnej części kraju, w której gęściej są rozsiane szkoły średnie, okazała się konieczność ich uzupełnienia i rozszerzenia, toż nie mniej koniecznem jest to dla tej części, o której mowa a dla której niższe gimnazyum buczackie żadną miarą wystarczyć nie może. Ofiarność gminy miasta Buczacza i jej nieustanne przez lat przeszło 20 ponawiane starania o uzupełnienie tamtejszego gimnazyum i uporządkowanie jego stosunków — a dalej poparcie, jakiego gmina doznaje w tej sprawie od Wydziału Rady powiatowej — to jeden powód więcej, żeby sprawę tę także i ze strony Wys. Sejmu poprzeć.

Z tych zatem powodów komisya szkolna wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Sejm wzywa c. k. Rząd, aby niższe gimnazyum w Buczaczu co rychlej na gimnazyum państwowe zamienił i wyższemi czterema klasami uzupełnił.

We Lwowie 12. Października 1888.

Przewodniczący:
Czartoryski.

Sprawozdawca:
Romanowicz.

Aleg. 96.

Sprawozdanie

komisyi petycyjnej z petycyi Zwierzchności gminy Jaworki powiatu Nowotarskiego o zapłacenie kosztów utrzymania Michała Burczaka, biednego wyrobnika, w kwocie 17 zł. 20 ct. w drodze łaski, z funduszów krajowych.

Komisya petycyjna wnosii;

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Należytość w kwocie 17 złr. 20 ct. w. a. przez gminę Jaworki powiatu Nowotarskiego za utrzymanie biednego wyrobnika Michała Burczaka, na rzecz Magistratu w Budapeszcie uiścić się mającą, przyjmuje się na fundusz krajowy.

Lwów dnia 10. Października.

Zast. Przewodn.:
Lenartowicz w. r.

Sprawozdawca:
Feliks Pławicki w. r.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

L. 40.220/88.

Aleg. 97.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w przedmiocie wydzielenia kolonii Unterbergen ze związku gminy Podbereźce powiatu lwowskiego, a przyłączenia jej do sąsiedniej gminy Weinbergen.

Wysoki Sejmie!

Uchwałą z 10. Września b. r. L. 1498 Wysoki Sejm zwrócił Wydziałowi krajowemu sprawozdanie w sprawie petycyi mieszkańców kolonii Unterbergen o wydzielenie jej ze związku gminy Podbereźce z poleceniem „uzupełnienia brakujących aktów, bliższego zbadania i wyświecenia sprawy i ponownego przedłożenia jej na najbliższej sesyi sejmowej".

Na posiedzeniu zaś z 14. Września b. r. Wysoki Sejm przekazał Wydziałowi krajowemu do załatwienia wszystkie niezałatwione petycye, z powodu czego przesłaną została do Wydziału krajowego petycya mieszkańców kolonii Unterbergen w tej samej sprawie, wniesiona do Wysokiego Sejmu na dniu 10. Września b. r. W zastósowaniu się do uchwały Wysokiego Sejmu z 10. Września b. r. L. 1.498 Wydział krajowy rozporządzeniem z 14. Września b. r. L. 39.812 wezwał Wydział powiatowy lwowski do przedłożenia żądanych przez komisyę administracyjną uzupełnień i wyjaśnień, na co sprawozdaniem z 18. Września b. r. L. 2.158 Wydział powiatowy odpowiedział, że akta wyjaśniające sprawę projektowanego wyłączenia kolonii Unterbergen ze związku gminy Podbereźce a przyłączenia jej do sąsiedniej gminy Weinbergen, których brak komisya administracyjna w sprawozdaniu z 19. Stycznia b. r. L. 1.498 wytknęła, dołączyli mieszkańcy kolonii Unterbergen do petycyi wniesionej przez nich do Wysokiego Sejmu na dniu 10. Września b. r., a która przekazaną została Wydziałowi krajowemu, z powodu uchwały Wys. Sejmu z 14. Września b. r.

Akta te, które miały być dołączone do petycyi wspomnionej przez Wydział powiatowy składają się:

1. z mapy katastralnej,
2. z mapy wojskowej zastępującej plan sytuacyjny,
3. z protokołu parcelowego gminy Podbereźce z kolonią Unterbergen,
4. z inwentarza i budżetu kolonii Unterbergen na r. 1888.

Rozpatrując się w tych aktach Wydział krajowy przyszedł do przekonania, że przez ich przedłożenie braki wytknięte w sprawozdaniu komisyi administracyjnej z 19. Stycznia b. r. zostały mniej więcej uzupełnione.

W sprawie bowiem rozdziału kolonii Unterbergen od gminy Podbereźce znajduje się w aktach naszych.

a) Uchwała Rady gminnej Podbereźce z 11. Marca 1882 na odłączenie kolonii Unterbergen od gminy Podbereźce,

b) uchwała Rady powiatowej lwowskiej z 7. Lipca 1885, oświadczająca się za tem rozłączeniem,

c) odezwa c. k. Namiestnictwa z 1. Stycznia 1887 L. 82.938, iż przeciw wyłączeniu kolonii Unterbergen ze związku gminy Podbereźce i wcielenie jej do gminy Weinbergen nie zachodzą ze względów publicznych żadne przeszkody,

d) ugoda z 29. Stycznia 1879 zawarta przy połączeniu obu miejscowości w jedną gminę, którą zastrzeżono odrębność oraz nietykalność majątkową i dobra obu osad,

e) uchwała Rady gminnej Podbereźce z 9. Września 1888 zgadzająca się na wydzielenie kolonii Unterbergen ze związku gminy Podbereźce, a postanawiająca zarazem wydzielenie na rzecz kolonii Unterbergen, przypadającej na nią części w kwocie 85 zł. ze wspólnej obligacyi jednolitego długu państwa na kwotę 650 zł.

f) ugoda zawarta z gminą Weinbergen na dniu 30. Marca 1885 w sprawie połączenia kolonii Unterbergen z gminą Weinbergen,

g) uchwała Rady gminnej z Weinbergen z 10. Kwietnia 1885. przyjmująca kolonię Unterbergen do związku gminy Weinbergen;

h) uchwała Rady powiatowej z 7. Lipca 1885. zatwierdzająca uchwałę Rady gminnej w Weinbergen z 10. Kwietnia 1885.

Prócz tego akta przedłożone przy petycyi z 10. Września 1888, mianowicie:

i) wyciąg z mapy katastralnej,

j) plan sytuacyjny,

k) protokół parcelacyi,

l) budżet i inwentarz na rok 1888.

Są to więc najważniejsze momenta ustawnicze, jakie przy rozłączeniu jednej gminy od drugiej wymagane być mogą.

Mieszkańcy kolonii Unterbergen domagają się tego rozłączenia, gdyż połączenie to wedle słów petycyj wniesionych do Wysokiego Sejmu od r. 1881. jest dla nich największym ciężarem, a Rada gminna Podbereźce w uchwale swej z 9. Września b. r., którą zgodziła się ponownie na to rozłączenie, oświadcza „iż po należytem zbadaniu stanu rzeczy przyszła do przekonania, że związek gminy Unterbergen z gminą Podbereźce jest niekorzystny z powodu uciążliwej administracyi, ściągania podatków i wykonania poruczonego i własnego zakresu działania, oraz ze względu na różnicę obrządku, sposobu życia, zapatrywania i języka.

Motywa te są bezwątpienia ważne, a zgadzają się na nie Wydział powiatowy, c. k. Starostwo i c. k. Namiestnictwo.

Gdy przez przedłożenie aktów wspomnianych na wstępie w petycyi z 10 b. m. braki wytknięte w sprawozdaniu komisyi administracyjnej z 19. Stycznia b. r. i w uchwale Wysokiego Sejmu z 10. Września b. r. L. 1498 zostały uzupełnione, a wszelkie wątpliwości usunięte, przeto Wydział krajowy przedstawia ponownie sprawę rozłączenia kolonii Unterbergen od gminy Podbereźce a wcielenia jej do gminy Weinbergen i wnosi:

·/. Wysoki Sejm raczy uchwalić załączony ·/. projekt ustawy.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z W. Ks. Krakowskiem.

Lwów dnia 11. Października 1888.

Marszałek krajowy:
Tarnowski w. r.

Sprawozdawca:
Dr. Franciszek Smolka w. r.
Członek Wydziału krajowego.

Ustawa

z dnia . . . . . obowiązująca w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem o oddzieleniu kolonii Unterbergen w powiecie Lwowskim ze związku gminy Podbereźce a połączeniu jej z gminą Weinbergen.

Zgodnie z ustawą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, rozporządzam:

Art. I.

Kolonia Unterbergen w powiecie Lwowskim, która przedtem tworzyła samoistną gminę, zostaje wyłączoną ze związku gminy Podbereźce, a natomiast połączona z gminą Weinbergen.

Art. II.

Po ogłoszeniu tej ustawy zostaną rozpisane nowe wybory do Reprezentacyj gminnych w Podbereźcach i w Weinbergen wraz z kolonią Unterbergen.

Art. III.

W dniu ukonstytuowania się nowych Reprezentacyj gminnych w Podbereźcach i w Weinbergen z Unterbergen wchodzi ta ustawa w życie.

Art. IV.

Wykonanie tej ustawy poruczam Mojemu Ministrowi spraw wewnętrznych.

L. S. 739/1888.

Aleg. 98.

Wniosek.

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Poleca się Wydziałowi krajowemu, ażeby na najbliższej sesyi sejmowej przedłożył projekt do ustawy krajowej, podług której Wydziały Rad powiatowych, Magistraty i Zwierzchności gminne byłyby obowiązane, ilekroć się dowiedzą o zamiarze restauracyi, przebudowania lub sprzedania na ich terytoryum znajdujących się budowli i pomników historycznych albo starożytnych zabytków sztuki, niemniej gdy się dowiedzą o odkryciu przedhistorycznych lub archeologicznych przedmiotów, o wypadkach powyższych odnośnemu konserwatorowi z dokładnem ile możności opisaniem przedmiotu bezzwłocznie donieść.

We Lwowie dnia 15. Października 1888.

Ludwik Wierzbicki,
wnioskodawca.

Płaziński, Czartoryski, Jan Szeptycki, L. Sapieha, Sanguszko, Dr. Majer, Onyszkiewicz, Romanowicz, Tedeusz Langie, W. Koziebrodzki, Fruchtman, Łubieński, Max, Romańczuk, Moysa, Scipio, Struszkiewicz, Liniński, Zoll, Mazaraki, Klucki, Pilat, Gnoiński, Zborowski, Popiel, Kapri, Wajgiel, Roman Potocki.

Aleg. 99.

Sprawozdanie

komisyi gospodarstwa krajowego o sprawozdaniu Wydziału krajowego w sprawie projektu założenia domów składowych (Freilager) we Lwowie i Krakowie.

Wysoki Sejmie!

Składy zbożowe były już oddawna przedmiotem zajmującym uwagę sfer ekonomicznych i handlowych w kraju, a użyteczność ich i potrzeba w naszych stosunkach gospodarskich stała się rzeczą powszechnie uznaną. Poważne instytucye krajowe zastanawiały się nad sposobem wprowadzenia ich w życie, aż wreszcie sprawa ta wywołana potrzebą czasu, weszła na stół tej Wysokiej Izby i Wysoki Sejm w d. 20. Stycznia 1888 powziął następującą uchwałę:

1. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu postarać się o wprowadzenie w życie jak najrychlej po jednym domu składowym w dwóch znaczniejszych miastach zachodniej i wschodniej części kraju (o ile możności w Krakowie i we Lwowie) na podstawie gwarancyi ze strony kraju.

2. Na cel powyższy wyznacza Sejm roczną kwotę 21.000 zł. najdalej do końca roku 1912. Fundusze te, o ile na to nie wystarczą własne dochody domów składowych, użyte być mają przedewszystkiem na pokrycie kosztów oprocentowania i amortyzacyi kapitałów zainteresowanych w założeniu tychże i otwiera Wydziałowi krajowemu kredyt do tej wysokości na rok 1888.

3. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu przeprowadzić rokowania z gminami, w którychby domy składowe miały być założone, a w razie ujemnego rezultatu tych rokowań, z instytucyami finansowemi, lub dającemi odpowiednie gwarancye spółkami, w celu spowodowania tych gmin, instytucyj finansowych lub spółek, aby przyjęły na siebie obowiązek uzyskania koncesyi na domy składowe, dopełnienia wszelkich zobowiązań z tych koncesyj wynikających, i stałego utrzymywania pod kontrolą Wydziału krajowego domów składowych.

4. Sejm upoważnia Wydział krajowy do zawarcia potrzebnych umów o założenie i utrzymywanie domów składowych pod warunkiem, że gminy, w których domy te będą założone, zobowiążą się przyczynić odpowiednio do kosztów założenia i utrzymywania tychże.

5. Na wypadek koniecznej potrzeby Sejm upoważnia Wydział krajowy do postarania się o koncesye na powyższe domy składowe na rzecz kraju.

W myśl powyższych uchwał poczynił Wydział krajowy, jak świadczy przedłożone Wysokiej Izbie jego sprawozdanie Al. 51., odpowiednie kroki, aby ważną tę sprawę wedle danych wskazówek, jak najrychlej załatwić; zaszły jednak nieprzewidziane okoliczności, które nie pozwoliły powyższych uchwał Wysokiego Sejmu ściśle wykonać, bo jakkolwiek w odpowiedzi na pismo Wydziału krajowego gmina miasta Krakowa powzięła uchwały „nie stojące w zasadniczej sprzeczności z wymaganiami Wysokiego Sejmu, lecz przemilczając o wielu ważnych punktach n. p. o kwestyi udziału gminy w pokrywaniu kosztów założenia i utrzymywania domu składowego, rozmiarach przedsiębiorstwa i wysokości potrzebnego mu kapitału zakładowego i t. p., nie zdawała się przecież dawać rękojmii, że ugoda z gminą z pewnością przyjdzie do skutku"; zaś ze strony gminy miasta Lwowa wprawdzie do tej chwili nie otrzymał Wydział krajowy żadnej pisemnej deklaracyi, ustne jednak rokowania przeprowadzone przez członka Wydziału krajowego Dr. Wereszczyńskiego, pozwalają wnosić, „że przyjdzie wkrótce do porozumienia z gminą, która uwolni kraj od prowadzenia zarządu lwowskiego domu składowego".

W obec nowej ustawy o podatku spirytusowym, przez Radę państwa uchwalonej, którato ustawa wytworzyła całkiem odmienną sytuacyę, a wprowadzenie w życie składów jeszcze niezbędniejszem uczyniła, wobec ponagleń Towarzystwa rolniczego krakowskiego i Towarzystwa gospodarskiego galicyjskiego, przedstawiających konieczność niezwłocznego załatwienia sprawy, a z drugiej strony wobec ociągania się gmin, z któremi rokowania rozpoczęto, postanowił Wydział krajowy zastosować się do punktu 5-go uchwały sejmowej, powyżej przytoczonej i postarać się o koncesyę na domy składowe na rzecz kraju.

Ministerstwo handlu reskryptem z dnia 29. Czerwca 1888 do l. 23.766 z uwagi, jakoby uchwała sejmowa z dnia 20. Stycznia 1888 i odnośne sprawozdanie komisyi gospodarstwa krajowego jako też i dyskusya w tej Wysokiej Izbie przeprowadzona — wyraźnie wskazywały, że kraj nie życzy sobie prowadzenia domów składowych jako przedsiębiorstw krajowych — i przejęcie na siebie tych przedsiębiorstw jako ostateczność nie pożądaną uważa, z uwagi, jakoby, zdaniem Ministerstwa, Wydział krajowy nie udowodnił w odnośnem podaniu, że wyczerpujące rokowania z gminami o objęcie tych domów składowych zostały bezskutecznie przeprowadzone, że wreszcie nie jest pewnem, czy Wysoki Sejm miał na oku wolne składy *(Freilager)*, czy też tylko zwykłe magazyny na zboże i spirytus *(Waarenhäuser)*, udzielenia żądanej koncesyi na razie odmówiło — wskazując zarazem w końcowym ustępie rzeczonego reskryptu wymogi, jakie musiałyby być dopełnione — nimby pożądana koncesya uzyskaną być mogła. Do tych też wymogów ściśle jest zastosowanym wniosek 1-szy z ustępami a), b), c), d), e) na końcu niniejszego sprawozdania umieszczony, i przyjęcie takowego zgodnie z brzmieniem przedłożonem przez Wydział krajowy, Wysokiej Izbie do uchwały przedkładamy.

W toku powyższych z c. k. Rządem rokowań, przystąpił równocześnie Wydział krajowy do nabycia potrzebnych gruntów i po troskliwych poszukiwaniach i badaniach zakupił w Krakowie grunt wraz z magazynami, będącymi własnością galicyjskiego Banku dla handlu i przemysłu, mający przestrzeni 1 morg 160 sążni kwadratowych za cenę 120.000 zł. Na gruncie tym znajdują się trzy budynki mogące służyć za magazyny lub składy zbożowe, a dające miejsce na 1000 ton zboża luźnego i około 2000 ton zboża w workach, i dwa budynki mieszkalne, z których jeden jako budynek administracyjny, a drugi wynajęty, 800 zł. czynszu przynosi, nadto 3 tory kolejowe i zwrotnica.

We Lwowie przy współudziale reprezentantów gminy po dłuższych poszukiwaniach udało się zapewnić nabycie gruntu obszernego, własności ks. Kaliksta Ponińskiego o przestrzeni 3 morgów 1093 sążni kwadratowych wraz z murowanym magazynem zbożowym na 600 ton i lokalem administracyjnym za cenę 95.000 zł. Grunt ten zresztą bardzo właściwy i odpowiedni dla naszych celów, ma tę niedogodność, że go na dwie części dzieli gościniec do Gródka prowadzący, pożądanem więc jest celem komasacyi, zamiana części jego po za gościńcem leżącej

na grunt będący własnością Skarbu Państwa obok leżący, a tranzakcya ta w interesie kraju przedsięwzięta, przy pełnym gotowości udziale c. k. Ministerstwa rolnictwa wkrótce pomyślnie ukończoną zostanie.

Wśród tego badał Wydział krajowy sprawę budowy rezerwoarów na spirytus i wysłał inżyniera Chrząszczewskiego do Berna, Pragi, Wiednia, Landsbergu i t. d., gdzie rezerwoary takie istnieją, celem dokładnego obznajomienia się z urządzeniem tychże i na podstawie jego wyczerpujących relacyj, zawarł z firmą H. Pauksch i Spółka w Landsbergu umowę o dostarczenie rezerwoarów wraz z armaturą dla Krakowa na 5000 hektolitrów za cenę 17.614 zł., a dla Lwowa na 10.000 hektolitrów za cenę 29.645 zł.

Wreszcie na podstawie odnośnych planów i kosztorysów zarządzono stawianie dla ustawienia tych rezerwoarów potrzebnych budynów, w Krakowie za cenę ryczałtową 10 750 zł., a we Lwowie za cenę 19.500 zł.

Tak budowa jak montowanie mają być ukończone z końcem bieżącego roku, a z końcem Stycznia 1889 magazyny na spirytus mogą być oddane do użytku publicznego.

Według powyższego zestawienia wydano więc lub na podstawie przyjętych przez Wydział krajowy zobowiązań, wydać wypadnie:

I. w Krakowie:

a)	na zakupno gruntu wraz z trzema budynkami . .	120.000 zł.
b)	„ budowę magazynu na spirytus	10.750 „
c)	„ urządzenie magazynu na spirytus	17.614 „
	razem .	148.364 zł.

II. we Lwowie:

a)	na zakupno gruntu wraz z magazynem zbożowym . .	95.000 zł.
b)	„ budowę magazynu na spirytus	19.500 „
c)	„ urządzenie magazynu na spirytus	29.645 „
	razem .	144.145 zł.

W ogóle zatem na założenie domów składowych we Lwowie i Krakowie 292.509 zł., a po doliczeniu należytości skarbowej w okrągłej cyfrze 300.000 zł. Oprócz tego wypadnie dla uproszczenia manipulacyi w zakupionych magazynach zbożowych uzupełnić ich urządzenie, co spowoduje nakład około 10.000 zł.

Po wykonaniu zarządzonych robót i adaptacyi będą gotowe do użytku w Krakowie: magazyn na 1.000 ton zboża luźnego i około 2.000 ton zboża w workach, jako też magazyn na 5.000 hektolitrów spirytusu. Tutaj więc zgodnie ze zdaniem Wydziału krajowego, komisya gospodarstwa krajowego nie widzi potrzeby dalszych rozszerzeń na razie, natomiast we Lwowie, gdzie magazyn spirytusowy na 10.000 hektolitrów na początek byłby może dostatecznym, to jednak magazyn zbożowy, mieszczący tylko 600 ton, jest stanowczo za małym, i jeżeli z powodu zbyt małego obrotu koszta administracyi nie mają zbytecznie obciążyć całego przedsiębiorstwa, to wybudowanie natychmiastowo magazynu zbożowego przynajmniej na 2.000 ton jet koniecznem, na co też słusznie Wydział krajowy zwraca uwagę i na budowę tę 90.000 zł. preliminuje.

Według powyższego więc okazuje się dla obydwu przedsiębiorstw w Krakowie i we Lwowie w życie wejść mających potrzeba kapitału 400.000 zł. W celu dostarczenia funduszu potrzebnego na pokrycie tego wydatku zawiązał Wydział krajowy z Towarzystwem wzajemnych ubezpieczeń w Krakowie rokowania, które pomyślnym uwieńczone zostały skutkiem. Towarzystwo to bowiem przyrzekło wypożyczenie potrzebnej sumy w wysokości 400.000 zł. na $4^1/_2\%$, umarzalnej w 25 latach, począwszy od 1. Stycznia 1889 w półrocznych ratach. Dołącza jednak do tego warunek, by na żądanie Towarzystwa, po upływie 3-ch pierwszych lat stosunku pożyczkowego, kapitał ten mógł być wypowiedzianym. Warunek ten pozornie trudny, w rzeczywistości jednak nie przedstawia niebezpieczeństwa — a koniecznym jest ze względu na statut

Towarzystwa i od niego też zależnem jest uzyskanie potrzebnego do zrealizowania tej pożyczki zezwolenia c. k. Rządu.

Zaciągnięcie tej pożyczki w podanej wysokości i zużycie takowej na założenie domów składowych w żadnym razie nie pociągnie za sobą konieczności podwyższenia dotacyi w kwocie 21.000 zł., przyznanej przez Wysoki Sejm uchwałą z 20. Stycznia 1888, ponieważ ewentualna nadwyżka wydatku w roku 1889 znajdzie dostateczne pokrycie w kredycie otwartym na ten cel w budżecie na rok 1888, z którego to kredytu rok bieżący małą tylko część wyczerpie, a nawet na rok 1889 nie okazuje się większa potrzeba jak 15.000 zł. na ten cel, dokonane już bowiem i dokładnie obliczyć się dające przyszłe wydatki, wyższej nie wymagają kwoty. Wyraża też komisya nadzieję, że i na przyszłość wyższa roczna dotacya, jak przewidziana uchwałą Sejmową z dnia 20. Stycznia 1888 nie okaże się potrzebną, gdyż przy należytem prowadzeniu i rozwoju tych składów, czego z pełną ufnością oczekiwać należy spodziewane ich dochody własne, winny już co najmniej pokryć ewentualny niedobór, a nadzieję tę stwierdza już i ta okoliczność, że kupione krakowskie składy — chociaż w bardzo niedogodnych funkcyonowały warunkach, jednak dostatecznie zapełniane były, jakto stwierdza wykaz obrotu od 1/1 do 30/9 1888; było bowiem w tym przeciągu czasu 431 wagonów pszenicy, 145 wagonów żyta, 264 wagonów jęczmienia, 54 wagonów owsa, 46 wagonów nasion strączkowych, 14 wagonów rzepaku, 11 wagonów kukurudzy, $10^1/_2$ wagonów koniczyny, $2^1/_2$ wagona tatarki, 4 wagony otrąb — czyli ogółem 1.020 wagonów, lub 10.200 ton.

Nadto, gdyby nadmienione powyżej rokowania z gminą miasta Lwowa do skutku doprowadzone zostały i Wydział krajowy uznał za właściwe urządzonych przez kraj domów składowych we Lwowie, zrzec się na rzecz tejże gminy, to przyjęte ewentualnie przez tę gminę zobowiązania, powinnyby pokryć różnicę, jaka zachodzi pomiędzy przyznaną przez Wysoki Sejm dotacyą 21.000 zł. rocznie, a potrzebą roczną 26.500 zł. na oprocentowanie i umorzenie pożyczki w kwocie 400.000 zł. zaciągnąć się mającej, potrzebnych.

Wracając do administracyi założyć się mających domów składowych, to według powyższego przedstawienia stanu rzeczy okazuje się, na podstawie badań przez komisyę gospodarstwa krajowego przedsięwziętych i wyjaśnień danych przez Wydział krajowy, że administracya krajowego domu składowego w Krakowie da się najpewniej i najlepiej na razie prowadzić przez pełnomocnika. Udało się bowiem Wydziałowi krajowemu w Dyrekcyi poważanej i na pełne zaufanie powszechne zasługującej instytucyi znaleść bezinteresownego i ofiarnego zastępcę. „Lepszego i bezpieczniejszego pełnomocnika jak Dyrekcya Towarzystwa wzajemnego kredytu w Krakowie nie można znaleść“, powiedział na posiedzeniu komisyi Członek Wydziału krajowego Dr. Wereszczyński. Komisya gospodarstwa krajowego podziela w zupełności to zdanie. Szczegółowe warunki pełnomocnictwa, wychodząc z zasady wzajemnego zaufania i na podstawie odpowiedzialności pełnomocnika wypływającej z postanowień kodeksu cywilnego, ułoży Wydział krajowy w porozumieniu z Dyrekcyą Towarzystwa wzajemnego kredytu. Komisya gospodarstwa krajowego sądzi, że zbytecznemby było szczegóły takiego układu tutaj wymieniać, ani też nie czuje się do tego powołaną, jest jednak zdania, że taryfy opłat, tudzież stan urzędników domu składowego i ich płace wymagać winny potwierdzenia Wydziału krajowego.

Gdyby zaś odstąpienie krajowego domu składowego we Lwowie na rzecz gminy miasta Lwowa z jakichkolwiek powodów nie dało się uskutecznić w dogodnych i właściwych dla kraju warunkach, to prowadzenie administracyi tego domu składowego przez Wydział krajowy tuż pod jego bokiem nie przedstawia nieprzezwyciężonych trudności, i chociaż jest w razie objawionej chęci i odpowiednich gwarancyj ze strony gminy wskazanem, to ani koniecznie potrzebnem, ani bezwzględnie koniecznem się nie wydaje. Wreszcie są we Lwowie instytucye poważne, którymby administracyę domów składowych poruczyć można.

Komisya gospodarstwa krajowego jest zdania, że dla nadzoru i normalnego rozwoju krajowych domów składowych potrzebnem jest ustanowienie komisyj fachowych, dla każdego domu składowego przynajmniej z 3 członków i tyluż zastępców złożonych, którychby Wydział krajowy z pośród reprezentantów rolnictwa i handlu za porozumieniem z odnośnemi korporacyami mianował, wydając zarazem dla tych komisyj dokładną instrukcyę, określającą zakres ich działalności.

Potrzebnem jest także zdaniem komisyi gospodarstwa krajowego, by Wydział krajowy postarał się gdzie należy o uwolnienie krajowych domów składowych od podatku zarobkowego i komunalnego.

Ważnem jest wreszcie także bardzo uzyskanie dla tych domów składowych u zarządów kolei żelaznych prawa tak zwanej reekspedycyi, przez coby osiągnąć się dało, że nadchodzące do tych składów ładunki w całych wagonach, jakoteż z tych składów dalej wysyłane według taryf dla nieprzerywanego ruchu związkowego przeznaczonych, klasyfikowane były. Różnice w kosztach transportu przy tym sposobie taryfowania przesyłek są bardzo znaczne, zwłaszcza w ruchu wywozowym, a uzyskanie tego prawa dla krajowych domów składowych jest nadzwyczaj pożądane. Do tej chwili odpowiednio do obowiązujących ustaw, zarządy kolei żelaznych takie prawo reekspedycyi według własnej tylko woli i uznania starającym się o takowe przyznają; c. k. Rząd jednak może wpłynąć skutecznie na te zarządy i starania w tym kierunku ułatwić. Obecnie więc tylko na tej drodze ważne to uwzględnienie dla krajowych domów składowych uzyskać można.

Rzecz sama jednak zasadniczo i ustawodawczo przy sposobności załatwiania w Radzie Państwa przedłożenia c. k. Rządu dotyczącego zakładania i utrzymywania domów składodowych (Gesetz betreffend die Errichtung und den Betrieb öffentlicher Lagerhäuser und die von denselben ausgestellten Lagerscheine, 583 der Beilagen zu den stenogr. Protokollen des Abgeordnetenhauses X. Session) winna by być załatwioną, tymczasem w odnośnym ustępie tego przedłożenia a mianowicie w §. 6. określającym stosunki domów składowych do kolei żelaznych wcale o tem wzmianki nie ma. Komisya gospodarstwa krajowego sądzi, że należy wziąść inicyatywę w tym kierunku i takiego ustawodawczego załatwienia tej ważnej dla domów składowych sprawy się domagać, i w tym celu na końcu niniejszego sprawozdania odpowiednie czyni wnioski.

Na podstawie powyższych wywodów komisya gospodarstwa krajowego wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. Sejm uchylając uchwałę swą z dnia 20. Stycznia 1888., tyczącą się domów składowych w celu założenia krajowych wolnych składów *(Freilager)* na zboże i spirytus w Krakowie i we Lwowie.

a) przyjmuje na kraj wszelkie zobowiązania potrzebne do uzyskania koncesyi na wolne składy według rozporządzeń c. k. Ministerstw handlu, stanu, sprawiedliwości, skarbu i wojny z dnia 19. Czerwca 1866 (Dz. ust. państ. Nr. 86) w szczególności także gwarancyę tak w obec stron składających towary, jak w obec zarządu państwa i skarbu państwowego;

b) otwiera Wydziałowi krajowemu na założenie wolnych składów na zboże i spirytus w Krakowie i we Lwowie kredyt do wysokości 400.000 zł. w. a. na rok 1888.;

c) poleca Wydziałowi krajowemu, ażeby na pokrycie kredytu ad b) zaciągnął na rzecz kraju pożyczkę w Towarzystwie wzajemnych ubezpieczeń w Krakowie w kwocie 400.000 zł. w. a. na $4^1/_2\,\%$ z obowiązkiem spłacenia tej pożyczki w ciągu lat 25, począwszy od 1. Stycznia 1889 w ratach półrocznych, albo na żądanie Towarzystwa po upływie trzech pierwszych lat stosunku pożyczkowego za jednorocznem wypowiedzeniem;

d) poleca Wydziałowi krajowemu, ażeby na podstawie postanowień ad a) b) i c) po-

starał się jak najspieszniej o koncesye dla kraju na wolne składy na zboże i spyrytus w Krakowie i we Lwowie, tak aby przedsiębiorstwa te mogły rozpocząć czynność swą z początkiem roku 1889;

e) na wypadek wejścia w życie ustawy o domach składowych, upoważnia Wydział krajowy do postarania się dla kraju o koncesye na też same wolne składy na podstawie pomienionej ustawy.

2. Sejm upoważnia Wydział krajowy do zarządu krajowego wolnego składu w Krakowie przez pełnomocnika.

3. Sejm upoważnia Wydział krajowy do zrzeczenia się koncesyi uzyskanej dla kraju na wolny skład we Lwowie, do odstąpienia gminie miasta Lwowa na własność gruntu wraz z budynkami i urządzeniem, przysposobionego na powyższy skład za zwrotem wydatków poniesionych przez fundusz krajowy na to przysposobienie, tudzież do udzielenia tejże gminie na założenie wolnego składu we Lwowie pożyczki do wysokości 200.000 zł. w. a. pod warunkami, jakie Wydział krajowy uzna za stosowne, i jeżeli gmina zobowiąże się postarać o koncesyę na taki skład, dopełnić wszelkich zobowiązań z tej koncesyi wynikających i utrzymywać stale skład pod kontrolą Wydziału krajowego.

4. Poleca się Wydziałowi krajowemu aby na właściwej drodze postarał się u zarządów kolei żelaznych o uzyskanie prawa reekspedycyi dla krajowych wolnych składów.

5. Wzywa się c. k. Rząd, aby w drodze ustawodawczej wyjednał prawo reekspedycyi na kolejach żelaznych dla publicznych domów składowych *(öffentlicher Lagerhäuser)*.

We Lwowie dnia 14. Października 1888.

Przewodniczący:
Wodzicki.

Sprawozdawca:
Struszkiewicz.

Aleg. 100.

Sprawozdanie

komisyi budżetowej o budżecie krajowym na rok 1889.

Wysoki Sejmie!

W projekcie budżetu wydatków i dochodów skarbu krajowego przedłożonym Wysokiej Izbie przez Wydział krajowy i przekazanym komisyi budżetowej do rozstrząśnienia, ogół wydatków preliminowanych przez Wydział krajowy, wynosi . . . 4,038.137 zł. w. a.

Ogół dochodów własnych skarbu krajowego obrachowano w tym projekcie na . . . . . 435.033 „ „ „

Przeto przewyżka wydatków nad własne dochody skarbu krajowego t. j. niedobór wynosi według projektu Wydziału krajowego . 3,603.104 zł. w. a.

Dla pokrycia tego niedoboru zaprojektował Wydział krajowy pobieranie dodatku krajowego w 1889 roku w wysokości 35½ centa do każdego złotego płaconego w podatkach bezpośrednich, przeto w wysokości większej o 4½ centa niż pobierano ten dodatek w roku zeszłym i bieżącym.

Komisya budżetowa wpisawszy w poczet wydatków, wydatki uchwalone już przez Wys. Sejm wskutek późniejszych wniosków Wydziału krajowego lub wniosków posłów a rozstrząsnąwszy cały budżet zaprojektowany przez Wydział krajowy, przedstawia niżej Wys. Izbie wnioski swoje co do wszystkich wydatków, które wynoszą ogółem 4,055.025 zł. w. a. przeto więcej niż obrachował Wydział krajowy o 16.888 zł. w. a.

Dochody własne skarbu krajowego w 1889 roku obliczyła komisya w swoich wnioskach ogółem na . . . . . 442.380 „ „ „ wyżej więc niż Wydział krajowy o 7.347 zł. w. a.

Przeto według projektu budżetu ułożonego przez komisyę budżetową, (w którym zamieściła także wydatki uchwalone już przez Sejm, a nie zawarte w pierwotnym projekcie Wydziału krajowego), przewyżka wydatków nad własne dochody skarbu krajowego czyli niedobór wynosiłby w 1889 roku . . . . . 3,612.645 zł. w. a. więcej o 9.541 zł. w. a. niż według projektu ułożonego przez Wydział krajowy.

Ponieważ ogół wydatków skarbu krajowego uchwalonych na rok 1888 wynosił 4,476.206 zł., przeto był większy o 438.069 zł. od ogółu wydatków preliminowanych przez Wydział krajowy na 1889 rok, a większy od wydatków preliminowanych przez komisyę budżetową na 1889 rok o 428.528 zł. Większy zaś był ten ogół wydatków uchwalonych na rok 1888 z powodu, iż w dziale wydatków zamieszczono sumę 395.085 zł. uchwaloną przez Sejm na uzupełnienie miliona zł. przeznaczonego na pożyczki miastom budującym koszary dla wojska, (sumę pokrytą przez zaciągnienie oddzielnej pożyczki), oraz zamieszczono w dziale wydatków na rok 1888. 150.000 zł. uchwalonych na budynek dla żandarmeryi.

Ogół dochodów własnych skarbu krajowego preliminowanych we wnioskach Komisyi na rok 1889 jest mniejszym o 232.938 zł. od ogółu własnych dochodów tegoż skarbu uchwalonych przez Sejm na r. 1888 w sumie 675.318 zł., a mniejszym z powodu, że w pierwszej rubryce dochodów na r. 1888 zamieszczono sumę 226.406 zł. t. j. pozostałość z rachunków lat ubiegłych przy ich zamknięciu z końcem 1886 roku; zaś w budżecie zaprojektowanym na 1889 rok niezamieszczono w tej pierwszej rubryce dochodów żadnej kwoty, bo nie było żadnej pozostałości z rachunków przy ich zamknięciu z końcem roku 1887.

Niedobór w budżecie na 1889 rok zaprojektowanym przez komisyę budżetową, wynoszący 3,612.645 zł. w. a., a który można pokryć tylko dochodem z dodatku krajowego, jest większy o 420.961 zł. w. a. od niedoboru wykazanego w budżecie uchwalonym przez Sejm na r. 1888, a wynoszącego 3,191.784 zł. w. a.; który trzeba było pokryć w r. b. dochodem z dodatku krajowego. Albowiem w budżecie na r. 1888 można było na pokrycie wydatków krajowych przeznaczyć nie tylko własne dochody skarbu krajowego, większe o 232.938 zł. niż dochody własne obliczone na 1889 rok, (a większe z powodu wyżej wskazanego), ale nadto można było także w dziale dochodów budżetu na r. 1888 zamieścić resztę pożyczki krajowej z 1883 roku, wynoszącą 214.104 zł., oraz sumę 395.000 zł. będącą dochodem z oddzielnej pożyczki uchwalonej na uzupełnienie miliona zł. przeznaczonego na pożyczkę dla miast budujących koszary. Więc tylko resztę niedoboru wynoszącą 3,191.784 zł. w. a. potrzeba było w 1888 roku pokryć dochodem z dodatku krajowego.

Jeżeli zaś porównamy wydatki i dochody preliminowane przez komisyę budżetową w projekcie budżetu na 1889 rok, z rzeczywistymi wydatkami i dochodami skarbu krajowego w 1886 roku, (z którego mamy ostatnie zamknięcie rachunków sprawdzone przez komisyę i przyjęte przez Sejm), widzimy: że ogół wydatków na 1889 r. obrachowanych przez komisyę a wynoszący 4,055.025 zł. jest większy o 823.378 zł. w. a. od ogółu rzeczywistych wydatków w 1886 roku który wynosił 3,631.647 zł. Gdy zaś ogół dochodów własnych skarbu krajowego obrachowanych przez komisyę w projekcie budżetu na 1889 wynosi 442.380 zł. w. a. przeto byłby mniejszy o 210.416 zł. w. a. od ogółu rzeczywistych dochodów własnych tego skarbu w 1886 wynoszącego 652.796 zł. Ale zauważyć należy, że w 1886 roku w poczet dochodów rzeczywistych wpisano resztę funduszu zapomogowego z 1866 roku przelaną do skarbu krajowego w sumie 20.771 zł.; dalej zamieszczono w dochodach skarbu krajowego na 1886 rok zwroty pożyczek w kwocie 34.596 zł. danych dla podźwignienia przemysłu, które to zwroty wpływają teraz do oddzielnego funduszu przemysłowego.

Aby można szczegółowo a łatwo porównać wnioski i obrachowania Wydziału krajowego, z wnioskami i obrachowaniem komisyi budżetowej w każdej rubryce wydatków i dochodów projektu budżetu na 1889, zamieszczamy tu następujący wykaz porównawczy:

Sumaryusz budżetu krajowego na rok 1889.

Rubryka	Wydatki	Według projektu Wydziału krajowego	Według wniosków Komisyi budżetowej a po części uchwał Sejmu	Z porównania	
				Więcej	Mniej
		zł.	zł.	zł.	zł.
I.	Koszta reprezentacyi kraju	105.926	105.926	—	—
II.	„ zarządu	240.370	245.957	5.587	—
III.	„ leczenia	690.000	690.000	—	—
IV.	„ szczepienia	56.900	56.900	—	—
V.	Wydatki sanitarne	7.000	7.000	—	—
VI.	Zasiłki dla zakładów dobroczynności	14.674	14.674	—	—
VII.	Na cele wykształcenia i oświaty	818.650	824.498	5.848	—
VIII.	Utrzymanie pomników historycznych	12.560	12.560	—	—
IX.	Kwaterunkowe żandarmeryi	86.748	86.748	—	—
X.	Drogi krajowe	883.420	870.320	—	13.100
XI.	Dotacye dla zakładów krajowych	632	493	—	139
XII.	Wydatki na szupaśnictwo	25.000	20.000	—	5.000
XIII.	Budowy wodne	194.409	211.406	16.997	—
XIV.	Umarzanie pożyczek	506.266	506.266	—	—
XV.	Na cele rolnictwa i górnictwa	217.763	213.873	—	3.890
XVI.	„ „ przemysłu	100.407	94.732	—	5.675
XVII.	Rozmaite	77.412	93.672	16.260	—
	Suma wydatków	4,038.137	4,055.025	44.692	27.804
				16.888	

Rubryka	Dochody	Według projektu Wydziału krajowego	Według wniosków Komisyi budżetowej a po części uchwał Sejmu	Z porównania	
				Więcej	Mniej
		zł.	zł.	zł.	zł.
I.	Pozostałość z rachunków z lat ubiegłych	—	—	—	—
II.	Odsetki od pieniędzy chwilowo lokowanych	3.000	3.000	—	—
III.	Dochody z dróg krajowych	217.080	217.080	—	—
IV.	Nadwyżki dochodów od zakładów dotowanych	10.460	11.917	1.457	—
V.	Zwroty zaliczek z lat ubiegłych	35.000	35.000	—	—
VI.	„ pożyczek	4.172	10.662	6.490	—
VII.	Dochody szkoły gospodarstwa lasowego we Lwowie	5.400	5.400	—	—
VIII.	„ szkół i folwarku w Dublanach	46.229	45.629	—	600
IX.	„ „ „ w Czernichowie	30.710	30.710	—	—
X.	„ innych szkół krajowych	13.980	13.980	—	—
XI.	Zwroty za sprawdzanie rachunków aptekarskich	600	600	—	—
XII.	Dochody z przelania do skarbu krajowego pozostałości z funduszu zapomogi z roku 1866.	16.085	16.085	—	—
XIII.	Rozmaite dochody	52.317	52.317	—	—
	Suma dochodów własnych	435.033	442.380	7.947	600
				7.347	

Z porównania własnych dochodów skarbu krajowego z wydatkami, okazuje się przewyżka wydatków nad własne dochody czyli *niedobór* w sumie . . . . . 3,612.645 zł.

Kilku uwagami należy tu objaśnić powyższy wykaz porównawczy wydatków i dochodów na 1889 rok preliminowanych przez Wydział krajowy, z wydatkami i dochodami na tenże rok obrachowanymi przez komisyę budżetową, po wciągnieniu już w jej obrachowania wydatków uchwalonych już przez Sejm wskutek późniejszych przedłożeń Wydziału krajowego albo wskutek wniosków posłów lub petycyj wniesionych do Sejmu.

Komisya budżetowa, kierowana zasadą oszczędności, o ile można tę zasadę zastosować bez szkody dla dobra publicznego, zdołała zmniejszyć wydatki: w rubryce X „na drogi krajowe“ o 13.100 zł.; w rubryce XII „na szupaśnictwo“ o 5.000 zł.; w rubryce XV „na cele rolnictwa i górnictwa“ o 3.890 zł.; w rubryce XVI „dla rozwoju przemysłu“ o 5.675 zł.; a te zmniejszenia uzasadniła w szczegółowych sprawozdaniach o budżecie. Także w rubryce VII „wydatki na cele wykształcenia i oświaty“ zmniejszyła komisya wnioski Wydziału krajowego co do głównej pozycyi wydatków w tej rubryce, t. j na pokrycie niedoboru w funduszach szkół ludowych, z 675.676 zł. w. a., na 654.528 zł. o 19.148 zł.; ale wskutek licznych petycyj i wniosków odnoszących się do innych pozycyj w tej rubryce, ogół w niej wydatków podnieść musiała o 5.845 zł. po nad pierwotne wnioski Wydziału krajowego. Także w rubryce XIII., „na budowy wodne“ ogół wydatków obliczyć musiała komisya wyżej o 16.997 zł. niż obrachowano je w projekcie budżetu przedłożonym przez Wydział krajowy, a obliczyć je wyżej musiała z powodu, że wskutek później uczynionego Sejmowi przedłożenia przez Wydział krajowy, Wys. Sejm uchwalił 45.373 zł. jako pierwszą ratę płatną w 1889 roku na budowę wałów ochronnych wzdłuż Wisły i Sanu. Wreszcie w rubryce XVII „rozmaite wydatki“, które obliczył Wydział krajowy w swym projekcie budżetu na 77.412 zł., powstała zwyżka o 16.260 zł. z tego wyłącznie prawie powodu, że wskutek wniosków poselskich i licznych petycyj wniesionych do Sejmu już po przedłożeniu Wys. Izbie projektu budżetu przez Wydział krajowy, a wniesionych o zasiłki lub zaliczki gminom dotkniętym klęskami elementarnemi, uchwalił już Sejm zasiłki bezzwrotne wynoszące razem 3.600 zł., zaś komisya budżetowa, wskutek petycyj jej przekazanych do roztrząśnienia przez Wys. Izbę, wnosi o udzielenie zasiłków bezzwrotnych wynoszących razem 1.850 zł. oraz o wyznaczenie w budżecie na 1889 rok 9.000 zł. na pożyczki zwrotne bezprocentowe lecz za poręczeniem powiatów.

Przewyżkę wydatków nad własne dochody skarbu krajowego t. j. tak zwany niedobór, wykazany w projekcie budżetu na rok 1889. przedłożonym przez komisyę budżetową Wys. Sejmowi, w sumie *3,612.645 zł. w. a.*, należy zdaniem komisyi, pokryć w całości dochodem z dodatku krajowego do podatków bezpośrednich. Pokrycie w inny sposób części tego niedoboru, mianowicie pożyczką krajową sądzi komisya niekorzystnem i tego sposobu pokrycia niedoboru doradzać nie może.

Dochód z jednego centa dodatku do każdego złotego całej należytości podatków bezpośrednich, obliczył Wydział krajowy na 102.089 zł., a to na podstawie przeciętnego dochodu rzeczywistego z dodatku krajowego w trzech latach ostatnich.

Komisya budżetowa zważywszy po 1sze, że sprawdzona należytość podatków bezpośrednich z Galicyi i Krakowskiego wynosiła w 1887 roku 11,109.676 zł. w. a. (a nie 10,654.851 zł. jak to Wydział krajowy przedstawił) co wykazują tabele podatków dołączone do rządowego projektu budżetu funduszów indemnizacyjnych na r. 1889., na której to należytości podatków w 1887 r., oparł rząd przybliżone swoje obrachowanie dochodów z dodatku indemnizacyjnego w 1889 roku. Zważywszy po 2gie, że w tej ogólnej należytości podatków bezpośrednich z Galicyi i Krakowskiego, podatki, od których na mocy ustaw, nie można pobierać dodatków krajowego i indemnizacyjnego, wynoszą przecięciowo rocznie 403.000 zł. Zważywszy po 3cie, że należytość podatków bezpośrednich, od których należy pobierać dodatek krajowy, wynosiła w 1887 r. 10,706.676 zł,, a przeto należytość z jednego centa dodatku krajowego do każdego złotego pobranego w tych podatkach, wynosiłaby 107.066 zł. Zważywszy po 4te, że ponieważ podatek docho-

dowy i gruntowy ciągle rosną, przeto podstawa do poboru dodatku krajowego w 1889 roku, będzie większą niż przytoczona wyżej należytość podatków w 1887 r. Zważywszy po 5te, że zaległości dodatku krajowego są wielkie i wynosiły z końcem 1887 roku 886.098 zł. w. a., że przeto choć zalegnie, jak zwykle, część dodatku krajowego należnego za rok 1889, spłaconą zostanie część zaległości dodatku krajowego z lat dawniejszych. Z tych wszystkich powodów należałoby przyjąć, że jeden cent dodatku krajowego do każdego złotego całej należytości podatków bezpośrednich powinien przynieść w 1889 r. dochodu około 107.000 zł. Uczynić tu musi komisya uwagę, że jeden cent dodatku indemnizacyjnego (który wprawdzie przynosi zwykle większy dochód niż jeden cent dodatku krajowego z powodów przytoczonych w zamknięciu rachunków krajowych za rok 1886) przyniósł rzeczywiście dochodu w 1887 roku 108.802 zł., jak to wykazuje ułożone przez rząd zamknięcie rachunków indemnizacyjnych za rok 1887.; zaś rozstrząsając rządowy projekt budżetu funduszów indemnizacyjnych na rok 1889, obrachować można z sum preliminowanych przez rząd jako dochody z dodatku indemnizacyjnego dla każdego funduszu indemnizacyjnego, że jeden cent dodatku tego z całego kraju ma przynieść według rachunku rządowego, w 1889 r. dochodu 111.095 zł. w. a.

Jednak Komisya zważywszy, że wskutek klęsk elementarnych, t. j. powodzi, gradów, pożarów, które dotknęły wiele miejscowości w kraju naszym w roku bieżącym, nastąpią i nastąpić powinny w 1889 roku opusty w podatkach, a przeto także w dodatku krajowym, w miejscowościach zniszczonych temi klęskami elementarnemi; po 2-gie nie chcąc w budżecie dochodu przewidzianego preliminować za wysoko, sądzi, na podstawie powyżej przytoczonych powodów, że należy w budżecie dochodów na 1889 rok zamieścić sumę opartą na obliczeniu, iż jeden cent dodatku krajowego do każdego złotego płaconego w podatkach bezpośrednich przyniesie dochodu w 1889 roku 103.500 zł. Przeto dodatek krajowy pobierany w 1889 roku w wysokości 35 centów do każdego złotego podatków bezpośrednich, przyniósłby skarbowi krajowemu 3,622.500 zł. i byłby dostateczny do pokrycia wykazanego niedoboru w sumie 3,612.645 zł., a nawet, ściśle biorąc, powinnaby pozostać nadwyżka w kwocie 9.855 zł.

Z tych powodów komisya budżetowa wnosi:

Wysoki Sejm raczy powziąć uchwałę następującą:

Uchwała.

1. Dla pokrycia niedoboru w budżecie krajowym na rok 1889, ma być pobierany dodatek do wszystkich podatków bezpośrednich po 35 centów do każdego złotego całej należytości podatków bezpośrednich.

2. Sejm upoważnia Wydział krajowy do przenoszenia oszczędności w jednej rubryce wydatków zwyczajnych dla pokrycia wydatków zwyczajnych w innych rubrykach, jednak z tem zastrzeżeniem, że Wydział krajowy usprawiedliwi każde zboczenie od uchwalonego budżetu.

We Lwowie dnia 14. października 1888.

Przewodniczący:

Artur Potocki.

Sprawozdawca:

Leon Chrzanowski.

Budżet krajowy na rok 1889.

Dochody.

Sprawozdawca poseł **Kazimierz hr. Badeni.**

Rubryka I.

Pozostałość z rachunków z lat ubiegłych.

Wydział krajowy nie preliminuje nic w tej rubryce na rok 1889. a to z powodu, że według rachunków z roku 1887. nie tylko nie będzie żadnej pozostałości, lecz przeciwnie okaże się prawdopodobnie niedobór, z powodu znacznego przekroczenia na pokrycie niedoboru funduszu szkolnego krajowego.

Rubryka II.

Odsetki od pieniędzy chwilowo lokowanych.

Wydział krajowy preliminuje . . . . . 3.000 zł.
t. j. o połowę mniej od kwoty preliminowanej na r. 1888., a o 4.371 zł. mniej od wynikłości z roku 1886.

Wskutek uchwał zeszłorocznych odpadła większa połowa kapitałów lokacyjnych, a mianowicie: kapitał funduszu pożyczki krajowej z roku 1883. wcielono do funduszu krajowego na potrzeby budżetu roku zeszłego, kapitał zaś pożyczkowy na budowę koszar wcielono do funduszu na ten cel stworzonego.

Słusznie zatem redukuje Wydział krajowy dochód z odsetek w tej rubryce i preliminuje się zgodnie z Wydziałem krajowym:

Rubr. II. *poz. 2.* Odsetki od pieniędzy chwilowo lokowanych . . . 3.000 zł.

Rubryka III.

Dochody z dróg krajowych.

Poz. 3.	Myta na drogach krajowych	206.000 zł.
„ *4.*	Odsetki zwłoki i kary konwencyonalne	840 „
„ *5.*	Grzywny za przestępstwa drogowe	240 „
„ *6.*	Datki dobrowolne od stron prywatnych na budowę dróg krajowych	10.000 „
	Suma rubryki III. . .	217.080 zł.

Rubryka IV.

Nadwyżki dochodów od zakładów dotowanych.

Według wniosków Komisyi o budżetach zakładów uposażonych ze skarbu krajowego mają wpłynąć do kasy skarbu krajowego.

Poz.	*7.*	Od funduszu policyi krajowej	5.814 zł.
„	*8.*	„ „ szpitala św. Łazarza w Krakowie	3.223 „
„	*9.*	„ „ „ lwowskiego	1.021 „
„	*10.*	„ „ zakładu dla obłąkanych na Kulparkowie	1.859 „
		Suma rubryki IV. .	11.917 zł.

Rubryka V.

Zwroty zaliczek z lat ubiegłych.

Poz.	*11.*	Dochód ze zwrotu zaliczek od urzędników, przyjmuje Komisya zgodnie z Wydziałem krajowym na podstawie wyniku 3-letniego przecięcia w kwocie	15.300 zł.
„	*12.*	Dochód ze zwrotu zaliczek od szpitali powszechnych, wstawia Komisya zgodnie z Wydziałem krajowym	12.900 „
„	*13.*	Zwroty zaliczek od gmin za dawniejsze koszta leczenia, zgodnie z Wydziałem krajowym	2.800 „
„	*14.*	Dochód od stron rozmaitych ze spraw drogowych, zgodnie z Wydziałem krajowym	2.000 „
„	*15.*	Rozmaite zwroty, zgodnie z Wydziałem krajowym	2.000 „
		Suma rubryki V. .	35.000 zł.

Rubryka VI.

Zwroty pożyczek.

Poz.	*16.*	PP. Benedyktynek klasztor w Przemyślu, ostatnie dwie kwartalne raty po 125 zł. od bezprocentowej pożyczki 8.000 zł.		250 zł.
„	*17.*	PP. Kanoniczki w Krakowie, ósma rata bezprocentowej pożyczki 1.750 zł.		175 „
„	*18.*	Sanok gmina, 24. i 25. rata pożyczki 10.000 zł.:		
		a) w kapitale	767 zł. 79 ct.	
		b) w 6% odsetkach	196 „ 21 „	964 „
„	*19.*	Skała gmina, od pożyczki 3.000 zł., 6 rata (ostatnia):		
		a) w kapitale	500 zł.	
		b) w 5% odsetkach	25 „	525 „
„	*20.*	Tarnów, Wydział powiatowy, 2. rata (z pożyczki pierwotnie 5.000 zł. na regulacyę Żabnicy) od reszty bezprocentowej pożyczki w kapitale 467 zł. 36 ct.		156 „
„	*21.*	Jasielska Spółka wodna, 7. rata bezprocentowej pożyczki 1.500 zł. na regulacyę Wisłoka		150 „
„	*22.*	Łańcut, Wydział powiatowy, 7. rata bezprocentowej pożyczki 4.500 zł. na budowę mostu na Wisłoku		450 „
„	*23.*	Chorzelowska Spółka wodna, dla odpływu wód w powiecie Mieleckim między Wisłoką a drogą kraj. Dębicko-Tarnobrzeską, od pożyczki 6.300 zł. 3. rata:		
		a) w kapitale	630 zł.	
		b) w 4% odsetkach	189 „	819 „
		Do przeniesienia .		3.489 zł.

	Z przeniesienia .	3.489 zł.
Poz. 24.	Glów, gmina w powiecie Tarnowskim, zwrot pożyczki bezprocentowej 500 zł., udzielonej na zakupno nasienia i żywności, 4. rata . . .	100 „
„ *25.*	Zakopane, szkoła snycerstwa, z pożyczki bezprocentowej 1.000 zł., 5. (ostatnia) rata	200 „
„ *26.*	Zakopane, szkoła koronkarska, z pożyczki bezprocentowej 300 zł., 4. rata .	50 „
„ *27.*	Touste, szkoła kołodziejska, z pożyczki bezprocentowej 1.000 zł., 3. (ostatnia) rata	333 „
„ *27 a)*	Fibich Władysław, zwrot subwencyi na pogłębienie szybu w Ropiance (uchwała Wys. Sejmu z 11. października r. 1888.)	6.490 „
	Suma rubryki VI. .	10.662 zł.

Rubryka VII.

Dochody szkoły gospodarstwa lasowego we Lwowie.

Poz. 28.	Subwencya od c. k. Skarbu Państwa	5.000 zł.
„ *29.*	Opłaty od uczniów	300 „
„ *30.*	Czynsz dzierżawny z ogrodu na Szumanówce	100 „
	Suma rubryki VII. .	5.400 zł.

Rubryka VIII.

Dochody kraj. szkół rolniczych i folwarku w Dublanach.

Poz. 31.	Wyższa szkoła rolnicza w Dublanach	18.386 zł.
„ *32.*	Szkoła parobków w Dublanach	2.988 „
„ *33.*	Folwark w Dublanach	15.815 „
„ *33 a)*	Torfiarnia w Dublanach	7.200 „
„ *34.*	Kurs gorzelnictwa w Dublanach	1.240 „
	Suma rubryki VIII. .	45.629 zł.

Rubryka IX.

Dochody krajowych szkół i folwarku w Czernichowie.

Poz. 35.	Szkoła średnia rolnicza w Czernichowie	21.200 zł.
„ *36.*	Folwark w Czernichowie	9.510 „
	Suma rubryki IX. .	30.710 zł.

Rubryka X.

Dochody innych szkół krajowych.

Poz. 37.	Niższa szkoła rolnicza w Horodence	3.670 zł.
„ *38.*	„ „ „ „ Jagielnicy	2.960 „
„ *39.*	„ „ „ „ Kobiernicach	4.010 „
„ *40.*	Szkoła ogrodnicza w Tarnowie	3.340 „
	Suma rubryki X. .	13.980 zł.

Rubryka XI.

Zwroty za sprawdzanie rachunków aptekarskich.

Poz. 41.	Od szpitali powszechnych	600 zł.

Rubryka XII.

Dochód z przelania do Skarbu krajowego pozostałości z funduszu zapomogi z r. 1866.

Poz. 42. Wpływy ze zwrotu pożyczek udzielonych Wydziałom powiatowym . . 16.085 zł.

Rubryka XIII.

Rozmaite.

Poz. 43.	Taksy krajowego archiwum aktów grodzkich i ziemskich we Lwowie i w Krakowie		300 zł
„ *44.*	Od c. k. Skarbu Skarbu Państwa zasiłek dla biura mielioracyjnego przy Wydziale krajowym		1.000 „
„ *45.*	Przypadkowe:		
	a) sprzedaż książek i druków		1.500 „
	b) „ papierów wyszkartowanych i wzorów drukowych . .		100 „
	c) różne drobne		90 „
„ *46.*	Datki deklarowane przez Wydziały powiatowe na wykupno gruntów pod kolej transwersalną (c. k. państwową):		
	a) Buczacz rata roczna w kwocie . .	1.370 zł. 30 ct.	
	b) Czortków „ „ „ „ . . .	528 „ 99 „	
	c) Krosno „ „ „ „ . . .	631 „ 62 „	
	d) Limanowa „ „ „ „ . . .	469 „ 17 „	
	e) Nowy Targ „ „ „ „ . . .	361 „ 34 „	
	f) Sanok „ „ „ „ . . .	796 „ — „	
	g) Stanisławów „ „ „ „ . . .	944 „ 22 „	
	h) Tłumacz „ „ „ „ . . .	717 „ 69 „	
	i) Zaleszczyki „ „ „ „ . . .	603 „ 40 „	6.423 „
„ *47.*	Fundusz pożyczkowy Spółek wodnych na umorzenie rat kapitału i odsetek od pożyczki 700.000 zł.	38.456 zł.	
	na zapłacenie należytości stemplowej od obligacyj tej pożyczki	4.448 „	42.904 „
		Suma rubryki XIII.	52.317 zł

Zastępca Przewodniczącego
Otton Hausner.

Sprawozdawca:
Kazimierz Badeni.

Z drukarni i litografii Pillera i Sp.

Rubryka III.

Dochody z dróg krajowych.

Sprawozdawca poseł Stanisław Jędrzejowicz.

Pod **pozycyą 3.** „myta z dróg krajowych“ preliminuje Wydział krajowy w dochodach zwyczajnych znacznie niższą kwotę od wynikłości r. 1886, mimo że w następnych latach już kilka nowo omyconych dróg przybyło.

Ten niekorzystny wynik już od roku 1883 stopniowo postępuje z powodu wybudowania kolei transwersalnej i zamknięcia granicy dla bydła, zaś obecnie przy nowo rozpisanych licytacyach, fundusz krajowy blisko 5% w dochodach utraci.

Przez wydzierżawienie 46 stacyj mytniczych od 1. Stycznia 1888, otrzymano zmniejszone dochody o przeszło 4.000 zł., a należytość od dzierżawców za r. 1888 wynosi jedynie kwotę 212.000 zł. Gdy od 1. Stycznia 1889 będzie wydzierżawionych 88 stacyj mytniczych, przeto przyjmując ewentualny ubytek w tym samym stosunku, preliminuje się obecnie zmniejszoną kwotę . . . . . 206.000 zł.

Poz. 4. Odsetki zwłoki i kary konwencyonalne, pochodzące ze zwłoki w opłacie czynszu dzierżawnego z myt, przyjmuje Komisya zgodnie z preliminarzem Wydziału krajowego . . . . . 840 „

Poz. 5. Grzywny za przestępstwa drogowe, Komisya wnosi zgodnie z preliminarzem Wydziału krajowego . . . . . 240 „

Poz. 6. Datki dobrowolne od stron prywatnych . . . . . 10.000 „

Z powyższych powodów wnosi Komisya budżetowa:

Wysoki Sejm raczy uchwalić „dochody z dróg krajowych“ do budżetu Rubr. III. na r. 1889 . . . . . 217.080 zł.

Ta suma jednak nie potrąca się od wydatków, gdyż nie uchwala się budżetu netto, lecz odpowiednio przyjętym zasadom budżetowym, dochody z dróg krajowych wstawiają się wraz z innymi dochodami w oddzielnym dziale dochodów Skarbu krajowego.

Przewodniczący:

Artur Potocki.

Sprawozdawca:

Stanisław Jędrzejowicz.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

Rubryka I.

Koszta reprezentacyi kraju.

(Sprawozdawca poseł Artur Potocki).

Na wydatki tą rubryką objęte preliminuje Wydział krajowy kwotę . . 105.926 zł. czyli o 3.750 zł. więcej od kwoty uchwalonej na rok 1888.

Powiększenie wydatków usprawiedliwione jest wynikłościami z trzech lat ostatnich w pozycyach: „Koszta druków“ o . . . . . 3.000 zł.
„spisywanie sprawozdań“ o . . . . . 400 „
„służba“ o . . . . . 350 „

Wydatki w tych 3 pozycyach, zależące głównie od czasu trwania obrad sejmowych, przyjmuje Komisya budżetowa na podstawie przecięcia trzechletniego, zgodnie z preliminarzem Wydziału krajowego.

Komisya budżetowa przedstawia zatem Wys. Sejmowi zgodnie z preliminarzem Wydziału krajowego do przyjęcia:

A) Sejm krajowy.

Poz.	1. Koszta podróży pp. Posłów	4.486 zł.
„	2. Dyety pp. Posłów	36.000 „
„	3. Koszta druków	18.000 „
„	4. Spisywanie sprawozdań	4.600 „
„	5. Pisarze dzienni	650 „
„	6. Remuneracye urzędników Wydziału krajowego, za dodatkowe zatrudnienie podczas Sejmu	1.200 „
„	7. Służba	1.200 „
„	8. Opał	1.300 „
„	9. Oświetlenie	950 „
„	10. Zapuszczanie i mycie podłóg	120 „
„	11. Potrzeby kancelaryjne.	160 „
„	12. Rozmaite drobne wydatki	260 „
	Do przeniesienia .	68.926 zł.

B) Wydział krajowy.

		Z przeniesienia		68.926 zł.
Poz.	13.	Marszałek krajowy	6.000 zł.	
		i dodatek na reprezentacyę . . .	4.000 „	10.000 „
„	14.	Sześciu Członków Wydziału po 4.000 zł. . . .		24.000 „
„	15.	Zastępcy		2.000 „
„	16.	Dodatek dla Członka Wydziału, mianowanego przez Marszałka Zastępcą do kierownictwa w Wydziale krajowym		1.000 „
		Suma rubryki I.		105.926 zł.

Komisya budżetowa wnosi zatem:

Wysoki Sejm raczy uchwalić.

„Na wydatki Rubryką I. objęte sumę 105.926 zł.“

Zastępca przewodniczącego:

Hausner.

Sprawozdawca:

Artur Potocki.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

Rubryka II.

Koszta zarządu.

(Sprawozdawca poseł Artur Potocki)

Na wydatki tą rubryką objęte preliminuje Wydział krajowy kwotę . . 240.370 zł. a więc o 3.382 zł. mniej od kwoty uchwalonej budżetem r. 1888.

„Płace urzędników“ poz. 17. do 23. włącznie w sumie 128.180 zł. preliminuje Wydział krajowy bez zmiany jak na r. 1888.

Poz. 24. „Dyurniści“ preliminuje Wydział krajowy o 107 zł. mniej w porównaniu z rokiem 1888. jako przestępnym.

Poz. 25. „Zasługi“ preliminuje Wydział krajowy kwotę równą uchwalonej na r. 1888.

W poz. 26. preliminuje Wydział krajowy na „Dodatki pięcioletnie“ kwotę wyższą o 939 zł. od kwoty uchwalonej na r. 1888.

Zmiana ta usprawiedliwioną jest wykonaniem uchwały Wys. Sejmu z d. 3. Stycznia 1874.

W pozycyi tej preliminuje Wydział krajowy na dodatki osobiste dla 8 praktykantów rachunkowych kwotę 625 zł. a więc o 46 zł. wyższą od kwoty uchwalonej na r. 1888. według faktycznego stanu.

W poz. 27. preliminuje Wydział krajowy „remuneracye za tłumaczenie języków obcych“ kwotę 100 zł. a więc o 55 zł. więcej od uchwalonej na r. 1888. Podwyższenie to uzasadnionem jest wynikłością z trzech lat ostatnich.

Poz. 28. Wzwyż kwot objętych preliminarzem budżetu, wnosi Wydział krajowy osobnem przedłożeniem l. 39.961/88. wstawienie w tej pozycyi pod literą *c*) kwoty 1.200 zł. jako ryczałt do dyspozycyi Wydziału krajowego, na pokrycie kosztów podróży i dyet członków komisyi opieki nad obłąkanymi.

Komisya budżetowa sądząc, że Wydział krajowy nominując część komisyi z pomiędzy zamieszkałych we Lwowie dla opieki nad Zakładem Kulparkowskim, część zaś komisyi z pomiędzy zamieszkałych w Krakowie dla opieki nad zakładem obłąkanych tamtejszym — uniknie przez to kosztów podróży oznaczonych przedłożeniem Wydziału krajowego kwotą 600 zł., wstawia w pozycyi 28mej pod literą *c*): „na pokrycie kosztów przejazdów i dyet członków opieki nad obłąkanymi“ do dyspozycyi Wydziału krajowego 600 zł.

Poz. 29. Pensye i zaopatrzenia preliminuje Wydział krajowy kwotę 11.516 zł. Komisya budżetowa preliminuje wszystkie kwoty tej pozycyi, zgodnie z preliminarzem budżetu, z wyjątkiem kwoty preliminowanej na pensyę emerytalną Seweryna Karpuszki.

W skutek jego śmierci kreśli się kwotę 413 zł. w zamian czego wstawia się pensyę dla wdowy po Sewerynie Karpuszce w kwocie 350 zł.

Wskutek tej zmiany preliminuje Komisya budżetowa w pozycyi 29. kwotę . 11.453 zł.

Poz. 30. „Dary z łaski“ zwyż kwot preliminowanych przez Wydział krajowy na podstawie uchwał Wysokiego Sejmu, preliminuje Komisya budżetowa w załatwieniu petycyi L. 50 pet. 30 dla Rozalii Piotrowskiej, wdowy po dyetaryuszu, jednorazowo 200 zł.; w załatwieniu petycyi L. 201. pet 151 dla Dziubińskiej Wandy, wdowy po urzędniku Wydziału krajowego, jednorazowo 200 zł., w załatwieniu petycyi L. 94. pet. 71. dla Sternalowej Emilii, wdowy po adjunkcie rachunkowym Wydziału krajowego, jednorazowo 150 zł.; w załatwieniu petycyi L. 155. pet. 117 dla Zakrzewskiej Marcyanny, wdowy po b. sekretarzu Wydziału krajowego, jednorazowo 100 zł.

W poz. 31. preliminuje Wydział krajowy kwotę 18.000 zł. a więc o 600 zł. wyższą niż uchwalona na r. 1888. a mianowicie:

„Na potrzeby do pisania i rysowania“	więcej o . . .	100 zł.
„Na papier do druków, druk ksiąg i wzorów“	więcej o . . .	100 zł.
„Na oświetlenie“	więcej o . . .	200 zł.
„Na uzupełnienie biblioteki“	więcej o . . .	400 zł.
	razem więcej o . . .	800 zł.

zaś na „Opał“ o 200 zł. mniej.

Różnice powyższe znajdują usprawiedliwienie w wynikłościach przeciętnych z trzech lat ostatnich, z wyjątkiem podwyższenia preliminowanego „na uzupełnienie biblioteki“, wydatki tej pozycyi bowiem stosować się winny ściśle do uchwał Wysokiego Sejmu bez względu na kwoty wydane w latach poprzednich.

Komisya budżetowa wnosi „na uzupełnienie biblioteki“ kwotę równą uchwalonej na r. 1888. 1.000 zł.

Poz. 32. „Na utrzymanie gmachu krajowego“ preliminuje Wydział krajowy . . . 7.689 zł. kwotę równą uchwalonej na r. 1888. pomimo wynikłości wyższych z przecięcia 3 lat ostatnich.

W poz. 33. „Zaliczki na płace urzędników“ preliminuje Komisya budżetowa zwyż kwoty preliminowanej przez Wydział krajowy, a to w załatwieniu petycyi L. 373 pet. 300 Tarnawski Teofil, dyrektor oddziału rachunkowego 4.000 zł., i w załatwieniu petycyi L. 550 pet. 447 Jasiński Klemens, asystent manipulacyjny Wydziału krajowego 800 zł.

Wszystkie inne pozycye preliminując bez zmiany, Komisya budżetowa wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Poz. 17.	Płace urzędników oddziału konceptowego .	35.500 zł.	
„ 18.	„ „ „ rachunkowego .	47.350	„
„ 19.	„ „ „ kasowego . .	10.670	„
„ 20.	„ „ „ technicznego .	10.960	„
„ 21.	„ „ „ sanitarnego . .	2.300	„
„ 22.	„ „ „ statystycznego.	3.540	„
„ 23.	„ „ „ manipulacyjnego	17.860	„
„ 24.	*a*) Dyurniści dla oddziału konceptowego .	8.432	„
	b) „ „ „ rachunkowego .	13.833	„
	d) „ „ „ technicznego . .	4.869	„
	e) „ „ „ statystycznego .	1.934	„
	f) „ „ „ manipulacyjnego.	10.640	„
	g) „ na zastępstwo urzędników . .	1.120	„
„ 25.	Zasługi 13 stróżów	3.900	„
„ 26.	Emolumenta i pięciolecia	14.757	„
	Do przeniesienia	187.665 zł.	

		Z przeniesienia	187.665 zł.
Poz.	27.	Remuneracye	2.900 „
„	28.	Koszta podróży i dyety	6.000 „
„	29.	Pensye i zaopatrzenia	11.453 „
„	30.	Dary z łaski	1.850 „
„	31.	Potrzeby kancelaryjne	17.600 „
„	32.	Gmach krajowy i jego utrzymanie . . .	7.689 „
„	33.	*a*) zaliczki na płace urzędników	6.000 „
		b) zaliczka dla Teofila Tarnawskiego, dyrektora oddziału rachunkowego Wydziału krajowego, zwrotna w 120 miesięcznych ratach	4.000 „
		c) zaliczka dla Klemensa Jasińskiego, asystenta oddziału manipul. Wydziału kraj., zwrotna w 120 miesięcznych ratach . .	800 „
		Suma rubryki II.	245.957 zł.

Komisya budżetowa wnosi zatem:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

„Na potrzeby rubryką II. objęte sumę 245.957 zł.“

Nad petycyami L. s. 81, 157, 425 i 464 przechodzi Sejm do porządku dziennego, petycyę zaś L. 351. odstępuje się Wydziałowi krajowemu do możliwego uwzględnienia.

Zastępca przewodniczącego:
Hausner.

Sprawozdawca:
Artur Potocki.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

Budżet krajowy na rok 1889.

Rubryka III.

Koszta leczenia ubogich chorych w szpitalach krajowych, zagranicznych i wojskowych.

Sprawozdawca poseł **Hausner.**

Wydział krajowy preliminuje koszta leczenia ubogich na rok 1889. w kwocie 690.000 zł., o 3.000 zł. mniej niż uchwalono na r. 1888. i opiera tę kwotę na następujących obliczeniach. Przyjmuje wydatki:

dla krajowego szpitala powszechnego we Lwowie w kwocie	140.000 zł.
„ zakładu dla obłąkanych na Kulparkowie w kwocie	117.000 „
„ szpitala św. Łazarza w Krakowie w kwocie	124.000 „

wedle szczegółowych preliminarzy tych szpitali na r. 1889. i to podług wynikłości ostatniego roku 1887.

Zaś wedle 3 letniego przecięcia preliminuje wydatki:

dla 23 szpitali prowincyonalnych w kraju w kwocie	211.165 „
„ c. k. kliniki w Krakowie w kwocie	29.695 „
„ szpitali zagranicznych w kwocie	67.621 „
„ „ wojskowych w kwocie	1.547 „
inne wydatki	9.518 „
razem	700.546 zł.
Wydział krajowy strąca od tych wydatków przeciętną kwotę dochodów	38.606 „
i otrzymuje tym sposobem wynik	**661.940** zł.

Ze względu jednak, że niektóre przeciętne wstawione w tem obliczeniu, są mniejsze od wydatków ostatniego roku 1887. a mianowicie:

w szpitalach zagranicznych o kwotę	3.395 zł.	
„ „ wojskowych „ „	58 „	
w wydatkach innych „ „	726 „	
razem mniejsze o kwotę	4.179 zł.	
dolicza Wydział krajowy tę różnicę i otrzymuje wynik		**666.119** zł.

Uwzględniając dalej, że liczba dni leczenia w szpitalach zwiększa się z roku na rok, wprawdzie nieznacznie lecz stale, i tak: liczba dni leczenia we wszystkich szpitalach i zakładach krajowych i prowincyonalnych wynosiła w r. 1885. 1,047.727 dni, zaś dwa lata później w r. 1887. wynosiła 1,093.978 dni, o 46.251 dni czyli o 4·4% więcej, — wzrost zatem dni leczenia wynosił rocznie przeciętnie 2·2%. W przypuszczeniu zatem, że i w r. 1889. liczba dni leczenia podniesie się co najmniej o 3·5% zwłaszcza, że już w r. 1888. przybędzie 24-ty szpital prowincyonalny w Żywcu, dodaje Wydział krajowy do otrzymanej kwoty 666.119 zł. dalsze 23.314 zł. i ostatecznie preliminuje 689.433 zł. czyli w zaokrągleniu 690.000 zł.

Komisya budżetowa zgadza się w zupełności z obliczeniem Wydziału krajowego i wnosi:

Wysoki Sejm raczy w rubr. III. wydatków: „Koszta leczenia ubogich chorych“ wstawić . . . . . **690.000** zł.

Zwierzchność gminy miasta Zaleszczyk prosi w petycyi l. 135 o bezprocentową pożyczkę w kwocie 10.000 zł. na budowę nowego budynku szpitalnego. Z tej petycyi zaś o rozmiarach i koszcie zamierzonego nowego budynku szpitalnego żadnej wiadomości powziąć nie można, przeciwnie podpisana Zwierzchność gminna przyznaje, że plany i kosztorysy nie są jeszcze wypracowane. W takiem stadyum sprawy, w którem nie ma najmniejszej podstawy ocenienia rzeczywistej potrzeby — o jakiemkolwiek załatwieniu jej mowy być nie może; lecz gdyby nawet plany i kosztorysy zamierzonej budowy były przedłożone, gdyby nawet nieodzowna potrzeba wystawienia nowego budynku została wykazaną, Komisya budżetowa udzielenia bezprocentowej pożyczki Sejmowi żadną miarą doradzić nie mogłaby, gdy fundusz krajowy, ponosząc koszta leczenia ubogich chorych i tem samem pokrywając 87% wszelkich wydatków szpitali prowincyonalnych (211.000 zł. na 242.000 zł.), nie ma obowiązku przyczynienia się do kosztów budowy lub odnowienia budynków szpitalnych, przeciwnie ten obowiązek powinien ciężyć na gminach i powiatach, dla których szpitale są dobrodziejstwem zupełnie bezpłatnem, gdy do kosztów utrzymania tych szpitali gminy i powiaty wcale się nie przyczyniają. Dwa szpitale prowincyonalne, w Rzeszowie i w Brodach, w ostatnich latach kosztem gminy i powiatu zostały wybudowane i uposażone w sprzęty i bieliznę bez najmniejszego udziału funduszu krajowego, i tak też gmina miasta Zaleszczyk postąpić powinna.

Z tych to powodów Komisya budżetowa wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Nad petycyą Zwierzchności gminy miasta Zaleszczyk (l. 135) o udzielenie bezprocentowej pożyczki na odbudowanie szpitala, przechodzi Sejm do porządku dziennego.

Petycya l. 104, przez dr. Orłowskiego i dr. Muszkieta imieniem lekarzy szpitali prowincyonalnych podana, prosi według rubrum o uregulowanie stanowiska i o stosowniejszy wymiar płacy. W swych wywodach zaś petenci dążą właściwie do ogłoszenia lekarzy szpitali prowincyonalnych urzędnikami krajowymi.

Zważywszy, że szpitale prowincyonalne nie są zakładami krajowymi, dotowanymi, lecz kraj jedynie tytułem kosztów leczenia ubogich przyczynia się wprawdzie bardzo przeważnie do ich utrzymania, lekarze tych szpitali nie mają prawnego tytułu, aby zostać urzędnikami krajowymi i Komisya budżetowa tak daleko sięgającej zmiany w stanowisku lekarzy szpitali prowincyonalnych doradzić nie może, lecz zarazem uznaje słuszność zażaleń petentów, iż płaca lekarzy, szczególnie w szpitalach większych o znacznej liczbie chorych, jest nieodpowiednią i w niektórych zakładach podwyższoną być winna.

Komisya budżetowa przeto wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Poleca się Wydziałowi krajowemu, ażeby Rady gminne miast, w których się szpitale powszechne znajdują, skłonił do wyznaczenia z funduszów gminnych lekarzom szpitalnym płacy stosowniejszej, odpowiedniej liczbie leczonych chorych i aby o wyniku swych rokowań doniósł Sejmowi na najbliższej sesyi.

Artur Potocki
przewodniczący.

Hausner
sprawozdawca.

Z drukarni Pillera i Sp. we Lwowie.

Budżet krajowy na rok 1889.

Sprawozdanie dodatkowe Komisyi budżetowej

do rubryki III. wydatków.

Koszta leczenia ubogich chorych w szpitalach krajowych, zagranicznych i wojskowych.

Sprawozdawca poseł **Otton Hausner.**

Gmina miasta Brzeżan w petycyi l. 463 prosi o udzielenie jej pożyczki na budowę szpitala powszechnego.

Komisya budżetowa z tych samych przyczyn zasadniczych, dla których odmówiła pożyczkę na budowę szpitala powszechnego gminie miasta Zaleszczyk, wnosi przejść nad tą petycyą do porządku dziennego.

Przewodniczący:
Artur Potocki.

Sprawozdawca:
Otton Hausner.

Z drukarni Pillera i Spółki.

Budżet krajowy na rok 1889.

Rubryka IV.

Koszta szczepienia.

Sprawozdawca poseł Dr. **Goldman.**

Wydział krajowy preliminuje w tej rubryce ogólną kwotę 56.900 zł., zgodnie z kwotą uchwaloną na rok 1888., a mniejszą od wynikłości roku 1886. o 2.876 zł., a od wynikłości roku 1887. o 332 zł. Gdy Wydział krajowy opiera swój preliminarz na przeciętnej wynikłości ostatnich trzech lat, przeto Komisya budżetowa zgodnie z Wydziałem krajowym wnosi:

Rubryka IV. poz. 35.	Utrzymanie i odświeżanie krowianki . . .	1.600 zł.
„ „ „ *36.*	Koszta podróży i dyety lekarzy z powodu szczepienia ospy	55.000 „
„ „ „ *37.*	Premie dla lekarzy odszczególniających się przy szczepieniu ospy	300 „
	Suma rubryki IV.	56.900 zł.

Rubryka V.

Wydatki sanitarne.

Wydział krajowy preliminuje kwotę 7.000 zł., mniej od kwoty uchwalonej na r. 1888. o 1.000 zł., od wynikłości r. 1886. mniej o 931 zł., zaś od wynikłości r. 1887. więcej o 2.550 zł. Wydział krajowy opiera swój preliminarz na wynikłości ostatnich trzech lat. Komisya budżetowa nie ma też innej podstawy do obliczenia tych wydatków, wnosi przeto zgodnie z Wydziałem krajowym:

Rubryka V. poz. 38.	$^1/_3$ część za lekarstwa dla epidemicznie chorych .	7.000 zł.

Przewodniczący:
Artur Potocki.

Sprawozdawca:
Goldman.

Z drukarni Pillera i Spółki.

Budżet krajowy na rok 1889.

Rubryka VI.

Zasiłki dla zakładów dobroczynności.

(Stronica 28. prelimin. Wydziału kraj.)

Sprawozdawca poseł **Stanisław Stadnicki.**

Wydział krajowy preliminuje w tej rubryce na rok 1889., od dłuższego już czasu stale przez Wysoki Sejm uchwalane wydatki, podwyższając jedynie subwencyę w poz. 48 o 500 zł. Podwyższenie to subwencyi dla instytucyi, której pożyteczna działalność zaprzeczyć się nie da a wzrost i rozwój tejże jest tylko pożądanym, — uznaje Komisya uzasadnionem.

Komisya budżetowa wnosi zgodnie z Wydziałem krajowym uchwalenie wszystkich pozycyj bez zmiany, nie schodząc równocześnie ze stanowiska przez Komisyę sprawozdaniem swem zeszłorocznem zajętego i trwając przy zapatrywaniu, iż oszczędności w tej rubryce budżetu krajowego są wskazane i możliwe. Komisya sądzi, iż inicyatywa w tym kierunku należy do Władzy administracyjnej.

Rubryka VI. poz. 39.	Szpitale Sióstr Miłosierdzia w Czerwonogrodzie, Rozdole i Bursztynie	900	zł.
„ *40.*	Szpital Sióstr Miłosierdzia w Nowosiółkach	300	„
„ *41.*	Dom ubogich i sierót w Krakowie	5.424	„
„ *42.*	Zakład św. Józefa dla osieroconych chłopców w Krakowie	1.000	„
„ *43.*	Komitet Ochronek w Krakowie	550	„
„ *44.*	Towarzystwo Ochronek chrześciańskich we Lwowie	500	„
„ *45.*	Zarząd zakładu osieroconych dziewcząt im. księdza Józefa Ziemiańskiego w Przemyślu	500	„
„ *46.*	Zarząd Towarz. opieki weteranów z r. 1831 w Krakowie	2.000	„
„ *47.*	Komitet wykonawczy opieki weteranów z r. 1831 we Lwowie	1.500	„
„ *48.*	Zakład dla chorych nieuleczalnych i wyzdrowieńców we Lwowie, pod nazwą: „Przytulisko św. Józefa“	1.000	„
„ *49.*	Towarzystwo lecznicy lwowskiej, do rozporządzalności Wydziału krajowego	1.000	„
	Razem	14.674	zł.

Tem samem załatwiono petycye do l. 363 s./291 p.—161 s./123 p.

Co do dalszej petycyi, która Komisyi budżetowej przekazaną została do rubryki VI., Komisya wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Nad petycyą l. 144 s./106 p. Wydziału I. korpusu c. k. weteranów wojskowych o subwencyę, przechodzi Sejm do porządku dziennego.

Przewodniczący:
Artur Potocki.

Sprawozdawca:
Stan. Stadnicki.

Z drukarni i litografii Pillera i Spółki.

Rubryka VII.

Wydatki na cele wykształcenia i oświaty.

Sprawozdawca poseł Władysław Sapieha.

Pozycya 50. Akademia Umiejętności w Krakowie . . . . 25.000 zł.

Pozycya 51. (Sprawozdawca poseł Stanisław Madeyski). Niedobór funduszu szkol. kraj. (uchw. Sejmu z 25. września 1888) . . . . . 654.528 „

Pozycya 52. Sześciu członków Rady szkolnej krajowej po 1.200 zł. . 7.200 „

Pozycya 53. Szkoła żeńska w Jaworowie pp. Bazylianek:

a) subwencya stała . . . . . 500 „

b) jednorazowy zasiłek na częściowe pokrycie kosztów przybudowania skrzydła do zabudowania konwiktu utrzymywanego przez klasztor w myśl wniosku Wydziału kraj. przedstawionego sprawozdaniem z d. 21. sierpnia 1888 L. 33.227/88 . . . 1.000 „

W rozprawie nad rubryką VII. wydatków preliminarza funduszów krajowych na rok 1888 powziął Wysoki Sejm na posiedzeniu z dn. 20. stycznia 1888 uchwałę:

„Petycyę zarządu klasztoru pp. Bazylianek w Jaworowie, o subwencyę na rozszerzenie konwiktu odstępuje się Wydziałowi krajowemu do zbadania i zdania sprawy na najbliższej sesyi sejmowej“.

Wywiązując się z polecenia, Wydział krajowy zasięgał informacyi u władz szkolnych o stanie tej szkoły. Rada szkolna krajowa i Rada szkolna okręgowa wydały instytutowi temu świadectwo bardzo pochlebne. Szkoła rzeczona posiada charakter publiczny, nadany jej przez Ministerstwo wyznań i oświecenia. Kierownictwo szkoły poruczył konwent dyrektorowi tamtejszej szkoły publicznej męskiej.

Zakład przyjmuje do konwiktu dziewczęta różnej narodowości nie tylko z najbliższej okolicy ale prawie z całej Galicyi.

Liczba konwiktorek wynosiła w drugiem półroczu roku 1887/88 63, a 60 kandydatkom odmówiono przyjęcia z powodu braku miejsca.

Z tego wynika, iż rozszerzenie budynku mieszczącego konwikt jest koniecznem.

Koszt budowy wyniesie wedle kosztorysu 7.377 zł.; na pokrycie tego wydatku posiada klasztor 1.500 zł. Dochody klasztoru równają się prawie wydatkom tak, że w roku przeszłym tylko mała pozostała nadwyżka.

Zważywszy te wszystkie wyżej przytoczone powody, komisya budżetowa zgodnie z wnioskiem Wydziału krajowego przedstawia Wys. Sejmowi potrzebę przyjścia z pomocą z funduszu krajowego konwentowi pp. Bazylianek w Jaworowie. Wprawdzie subwencya w kwocie 1.000 zł.

pokryje tylko część preliminowanych kosztów budowy, ale wątpić nie można, że ofiarność interesowanych Rad powiatowych i osób prywatnych przyczyni się do zupełnego wyrównania nadwyżki wydatków.

Pozycya 54. Szkoła żeńska w Krakowie . . . . . 2.000 zł.
Pozycya 55. Szkoła żeńska w Krakowie Ś-go Tomasza . . . 500 „
Pozycya 56. Szkoła żeńska w Krakowie pp. Augustyanek . . . 500 „
Pozycya 57. Szkoła żeńska we Lwowie pp. Benedyktynek ormiańskich . 1.000 „
Pozycya 58. Szkoła żeńska w Starym Sączu pp. Klarysek L. 74/54 . 750 „
Pozycya 59. Szkoła żeńska w Stryju:
a) subwencya dotychczasowa . . . . . 500 „
b) datek jednorazowy . . . . . 300 „

Komisya budżetowa proponuje w uwzględnieniu petycyi Zarządu głównego Towarzystwa Pedagogicznego i Dyrekcyi wyższej szkoły żeńskiej w Stryju (L. 301/239) przyznać i na rok 1889 jednorazową zapomogę w kwocie 300 zł., a to z powodu, iż szkoła ta bez zwiększonej subwencyi krajowej w r. 1889 istnieć by nie mogła. Sejm przyznaje zwykle zasiłki szkołom w tych miastach, w których także miasto ze swych funduszów udziela szkole zasiłki. Przed spaleniem miasto Stryj dawało szkole lokal, opał i 500 zł rocznie. Po pożarze nie daje tej dotacyi, gdyż odmówił jej udzielenia c. k. komisarz rządowy, zarządzający dotąd miastem. Komisya sądzi, że miasto Stryj może swojej szkole żeńskiej udzielać już teraz zasiłek jaki dawniej dawało, tembardziej, że komisya mogłaby wnosić przyznanie nadal zasiłku z funduszów krajowych tylko pod warunkiem, jeżeli miasto ze swej strony będzie także zasiłek na utrzymanie szkoły udzielało.

Pozycya 60. Szkoła żeńska w Sanoku.

Udzielenia subwencyi w kwocie 200 zł. dla tej szkoły, komisya budżetowa nie może proponować Wys. Sejmowi, z powodu, że dotychczas subwencya za rok 1888 zakładowi temu wypłaconą nie została. Wydział krajowy pismem z dn. 10. lutego 1888 L. 4.734 wezwał Zarząd oddziału Towarzystwa pedagogicznego w Sanoku, o przesłanie sprawozdania za r. 1887, o stanie szkoły żeńskiej w Sanoku tak pod względem naukowym jak i administracyjnym. Nie otrzymał jednak dotąd żadnej odpowiedzi.

Gdy nadto w sprawozdaniu z czynności Towarzystwa pedagogicznego za czas od 10. lipca 1887 do 10. lipca 1888 podanego przez Zarząd główny Towarzystwa XXII. walnemu zgromadzeniu, żadnej wzmianki o tej szkole nie ma a tylko powiedziano, iż obecnie założonych i utrzymywanych staraniem Towarzystwa jest dwie szkół żeńskich, to jest w Stryju i Jaśle, przeto komisya budżetowa nie może w preliminarz budżetu krajowego na r. 1889 dla szkoły żeńskiej w Sanoku wstawić dotychczasowej subwencyi.

Pozycya 61. Szkoła żeńska w Jaśle L. 303/241 . . . . . 300 zł.

Pozycya 62. Szkoła ludowa OO. Dominikanów we Lwowie, dla nauczyciela języka ruskiego. W skutek zwinięcia tej szkoły ludowej odpada potrzeba dotacyi dla nauczyciela języka ruskiego.

Pozycya 63. Szkoła wyznaniowa izraelicka w Brodach . . . 6.000 zł.

Od roku 1879 subwencyonuje W. Sejm szkołę wyznaniową w Brodach kwotą 6.000 zł. Warunki, które postawił W. Sejm przyznając pierwotnie swą pomoc, są w zupełności wykonywane. Język polski nie tylko jest przedmiotem nauki, ale jest i wykładowym językiem różnych przedmiotów w kilku klasach. Nad zakładem Wydział kraj. wykonuje kontrolę, bądź to przez delegatów wysyłanych ze Lwowa na egzamina, bądź przez osobistości w powiecie brodzkim zamieszkałe.

Ze sprawozdań w aktach Wydziału kraj. się znajdujących, przekonać się można, iż zakład ten wzorowo jest prowadzonym i w zupełności odpowiada wymaganiom władz szkolnych, wymogom i intencyom Wys. Sejmu.

Pod względem nauki i kierunku nic ujemnego zauważyć nie można. Pomimo tego frekwencya do szkoły tej z każdym rokiem się zmniejsza. Gdy w roku szkolnym 1884/5 uczęszczało 1.163 dzieci — a w roku szkolnym 1885/6 1.118, spadła frekwencya w r. 1887/8 na 974 dzieci.

Przyczynami zmniejszenia liczby dzieci uczęszczających do tej szkoły są zubożenie ludności miasta Brodów, emigracya do Ameryki a do pewnego stopnia i nauka w hajderach.

Konstatując fakt ten, komisya budżetowa nie stawia Wys. Sejmowi żadnego wniosku, nie mając bowiem budżetu tego zakładu nie może osądzić jakiemi rozporządza funduszami. Zwraca tylko na tę okoliczność uwagę Wydziału krajowego a mianowicie w tym kierunku, czy w skutek zmniejszania się frekwencyi dzieci do szkoły izraelickiej w Brodach, nie mogłoby bez uszczerbku dla szkoły, nastąpić zmniejszenie dotacyi krajowej.

Pozycya 64. Zakład głuchoniemych we Lwowie L. 49/29
a) na stypendya dla 50 głuchoniemych wychowanków . . . . . 6.000 zł.
b) na utrzymanie zakładu . . . . . 500 „
Pozycya 65. Szkoła głuchoniemych Izaaka Bardacha we Lwowie . . 300 „
Pozycya 66. Zakład ciemnych we Lwowie . . . . . 2.000 „
Pozycya 67. Szkoła gimnastyczna we Lwowie „Sokół“ . . . . 750 „
Pozycya 68. Szkoła sztuk pięknych w Krakowie, XI rata umorzenia pożyczki 100.000 zł. na budowę gmachu . . . . . 7000 „
(Pozycya 69 do 76. Sprawozdawca poseł Stanisław hr. Badeni.)
Pozycya 77. Stypendya dla uczniów i uczennic Seminaryów nauczycielskich i kursów przygotowawczych . . . . . 30.000 „
Pozycya 78. Dla uczniów internatu przy Seminaryum nauczycielskiem w Krakowie . . . . . 3.000 „
Pozycya 79. Internatowi św. Jozafata we Lwowie: na utrzymanie 15 uczniów Seminaryum nauczycielskiego w bursie . . . . . 2.250 „

W rozprawie nad rubryką VII. wydatków preliminarza funduszów krajowych na rok 1888 przyznał Wys. Sejm na posiedzeniu w d. 20. stycznia b. r. Internatowi św. Jozafata na utrzymanie 7 uczniów Seminaryum nauczycielskiego w bursie 1.050 zł.; na rozszerzenie zakładu jednorazowo 3.000 zł.

Komitet zarządzający internatem dobudował z wiosną b. r. do istniejącego budynku obszerną salę, pod nią kuchnie i dwie piwnice a na piętrze kilka mniejszych salek na pomieszczenie internistów przeznaczonych.

Na rozszerzenie budynku przeznaczyło lwowskie Towarzystwo św. Wincentego cały swój fundusz dyspozycyjny w kwocie 4.500 zł., dalej komitet użył 3.000 zł. ofiarowanych na ten cel przez Wysoki Sejm.

W skutek rozszerzenia budynku komitet w bieżącym roku może pomieścić w zakładzie 30 uczniów Seminaryum nauczycielskiego.

Prawdziwa użyteczność tej instytucyi, popartej bardzo pochlebnem świadectwem Dyrekcyi męzkiego Seminaryum nauczycielskiego we Lwowie, jest widoczną. Uczniowie biedni, którzy przedtem zmuszeni byli kątem w najuboższych i najtańszych mieścić się lokalnościch, narażeni na fizyczne i moralne zepsucie — obecnie mogą spokojnie nauce się odddawać. Zarząd Internatu dostarcza im zdrowego ale skromnego pokarmu i stara się, aby interniści spędzali czas użytecznie i pracowicie. Zabudowanie położone jest wśród dosyć obszernego ogrodu, w którym interniści obznajamiają się z uprawą jarzyn i obchodzeniem się z drzewkami owocowemi.

Do internatu przyjmuje zarząd uczniów lwowskiego Seminaryum nauczycielskiego, bez względu na narodowość.

Komisya budżetowa proponuje Wys. Sejmowi udzielenie komitetowi zaoszczędzającemu na r. 1889 — 2.250 zł. na utrzymanie w internacie 15 uczniów (licząc po 150 zł. na roczne koszta utrzymania jednego ucznia). Jest to kwota wystarczająca na utrzymanie połowy całej liczby internistów, którzy mogą być pomieszczeni w zakładzie w bieżącym roku szkolnym. Komisya jest jednak przekonana, że zarząd, który tak energicznie zajmuje się tą instytucyą, potrafi znaleść fundusze na utrzymanie drugich 15 seminarzystów w internacie.

Komisya budżetowa nie mogłaby jednak doradzać Wys. Sejmowi stałe obciążanie budżetu krajowego tak znaczną kwotą, zważywszy, iż na ten sam cel Sejm uchwala w rubryce VII. pozycyi 77. na stypendya dla uczniów i uczennic Seminaryów nauczycielskich i kursów przygotowawczych kwotę 30.000 zł.

Przeto Komisya budżetowa wnosi:

Poleca się Wydziałowi krajowemu, aby w porozumieniu z c. k. Radą szkolną krajową zbadał czy i jaką część z 30.000 zł. przeznaczonych na stypendya dla uczniów i uczennic Seminaryów nauczycielskich w rubryce VII. pozycyi 77., możnaby przeznaczać co roku na stypendya dla uczniów przez Internat św. Jozafata utrzymywanych, tak aby te stypendya nie były kandydatom ale Zarządowi Internatu na koszta utrzymywania seminarzystów wypłacane.

Z wyniku tych badań przedłoży Wydział krajowy sprawozdanie Sejmowi na najbliższej sesyi.

Tym sposobem załatwioną jest petycya L. 253/199. wniesiona przez Komitet internatu św. Jozafata.

Pozycya 80. Sprawozdawca poseł, profesor Bobrzyński Internatowi ruskiemu ks. Zmartwychwstańców we Lwowie . . . . . 4.500 zł.

Pozycya 81. Jedno stypendyum im. Matejki dla uczniów szkoły sztuk pięknych w Krakowie . . . . . 1.000 „

Pozycya 82. Wydawnictwu ruskich książek szkolnych . . . . 2.000 „

Komisya budżetowa wyraża życzenie aby Wydział krajowy na podstawie relacyi, której domagać się należy od dotyczących władz, w rocznem sprawozdaniu z czynności Wydziału krajowego przedstawiał Wys. Sejmowi również sprawozdanie z użycia kwoty na wydawnictwo ruskich książek szkolnych, uchwalonej.

Pozycya 83. Wydawnictwu nowych podręczników dla szkół średnich, do rozporządzalności c. k. Rady szkolnej krajowej, a względnie Komisyi książek szkolnych przez tę Radę ustanowionej . . . . . 1 000 zł.

Pozycya 84. Zasiłek dla czasopisma „Szkoła“ L. 328/260 . . . 500 „

Pozycya 85. Zasiłek dla czasopisma „Muzeum“ L. 343/275 . . . 500 „

Pozycya 86. Zasiłek dla czasopisma „Kosmos“ L. 300/238 . . . 400 „

Pozycya 87. Zasiłek dla ruskiej gazety szkolnej, do rozporządzalności Wydziału krajowego L. 198/148 . . . . . 500 „

Pozycya 88. Zasiłek na utrzymanie wyprawy naukowej, pracującej w archiwum Watykańskiem pod kierownictwem profesora Uniwersytetu Jagiellońskiego dr. Stanisława Smolki, ostatnia rata z tego tytułu w myśl uchwały Wys. Sejmu z dnia 20. stycznia 1887. . . . . 1.500 „

Pozycya 89. Witowski Hipolit, były dyrektor szkoły żeńskiej w Bełzie zaopatrzenie dożywotnie . . . . . 300 „

Pozycya 90. Dla młodzieży kształcącej się w naukach i sztukach, do dyspozycyi Wydziału krajowego . . . . . 3.000 „

Zwracając szczególną uwagę Wydziału krajowego na petycyę Maryi Młodnickiej L. 163/125 odstępuje się inne do tej pozycyi należące petycye Wydziałowi krajowemu do załatwienia a mianowicie:

Alfreda Beera L. 347/279, Gużkowskiego Marcina L. 417/341, Fabiańskiego Stanisława L. 312/250, Janowskiego Stanisława L. 77/57, Witkowskiego Stanisława L. 415/339, Tepy Brunona L. 346/278, Wawrossa Karola L. 42/22, Ustyanowicza Kornela L. 598/489, Zakrzewskiej Leopoldyny L. 156/118.

Pozycya 91. Dla fundacyi „Macierz polska“ na wydawnictwo dzieł i peryodycznych pism ludowych . . . . . 3.000 zł.

Pozycya 92. Dla Towarzystwa „Proświta“, na wydawnictwo dzieł i peryodycznych pism ludowych . . . . . 1.000 „

Pozycya 93. Na stypendyum dla ucznia Wydziału lekarskiego w Krakowie, oddającego się studyom w szkole operacyjnej . . . . . 500 „

Pozycya 93 a). Dla wydawnictwa dziełek ludowych we Lwowie L. 342/274, jednorazowo . . . . . 1.000 „

Pozycya 93 b). Towarzystwu „Przymierze braci“ we Lwowie „Agudas Achim“ L. 344/276, jednorazowo . . . . . 300 „

Pozycya 93 c). Towarzystwu oświaty ludowej we Lwowie L. 223/171, jednorazowo . . . . . 100 „

Pozycya 93 d). Wydziałowi Towarzystwa galicyjskiego leśnego, na wydawnictwo „Sylwana“ L. 435/353, jednorazowo . . . . . 100 „

Pozycya 94. Kruczkowski Leopold nauczyciel, dodatek pięcioletni . . 30 „

Pozycya 95. Gromadka Jan, nauczyciel, dodatek pięcioletni. . . 40 „

Pozycya 96. Lisiewicz Jan, były nauczyciel, stałe zaopatrzenie roczne . 125 „

Pozycya 96 a). Boguszowi Zygmuntowi Stęczyńskiemu, literatowi, dar z łaski jednorazowo L. 44/24 . . . . . 100 „

Pozycya 96 b). Tow. Oświaty ludowej w Krakowie jednorazowo L. 190/140. 100 „

Pozycya 96 c). Towarzystwu historycznemu we Lwowie na wydawnictwo „Kwartalnika historycznego“ jednorazowa subwencya L. 32/12 . . . . 200 „

Pozycya 96 d). Wydziałowi Towarzystwa „Szkolna Pomicz“ we Lwowie L. 145/107 jednorazowo . . . . . 150 „

Pozycya 96 e). Wydziałowi Towarzystwa ruskiej Bursy w Stryju L. 225/173 jednorazowo . . . . . 100 „

Pozycya 96. f). Wydziałowi Towarzystwa ruskiej Bursy w Tarnopolu L. 258/204 jednorazowo . . . . . 100 „

Pozycya 96 g). Wydziałowi Towarzystwa bursy bractwa św. Mikołaja w Stanisławowie L. 259/205 jednorazowo , ... 300 „

Pozycya 96 h). Aleksandrowi Barwińskiemu, c. k. profesorowi Seminaryum nauczycielskiego w Tarnopolu, na dalsze wydawnictwo ruskiej historycznej Biblioteki L. 262/208 jednorazowo . . . . . 500 „

Pozycya 96 i). Wydziałowi Bursy św. Mikołaja w Przemyślu L. 364/292 jednorazowo . . . . . 100 „

Pozycya 96 k). Wydziałowi ruskiego Towarzystwa pedagogicznego we Lwowie na ręce księdza Czapelskiego L. 403/327 jednorazowo . . . 150 „

Pozycya 96 l), Towarzystwu „Akademiczne Bractwo“ dawniej „Drużnyi Łychwiar“ we Lwowie L. 481/386 jednorazowo . . . . . 200 „

Pozycya 96 m). Wydziałowi Bursy św. Jana Chrzciciela w Drohobyczu L. 505/407 jednorazowo . . . . . 100 „

Pozycya 96 n). Wydziałowi Towarzystwa bratniej pomocy słuchaczów wszechnicy lwowskiej L. 467/377 jednorazowo . . . . . 200 „

Pozycya 96 o). Zygmuntowi Sarneckiemu, redaktorowi i wydawcy dwutygodnika illustrowanego „Świat“ L 75/55 jednorazowo . . . . . 400 zł.

Pozycya 96 p). Towarzystwu imienia Adama Mickiewicza na wydawnictwo pamiętnika L. 441/358 jednorazowo. . . . . 200 „

Pozycya 96 r). Wydziałowi bursy gimnazyalnej w Rzeszowie L. 620/506 jednorazowo . . . . . 100 „

Pozycya 96 s). Zofii Iwanickiej, kierującej prywatną ośmioklasową szkołą wydziałową żeńską w Przemyślu L. 437/355 jednorazowo . . . . . 200 „

Pozycya 96 t). Towarzystwu bursy imienia Stefana Batorego w Wadowicach L. 681/559 jednorazowo . . . . . 100 „

Pozycya 96 u). Zarządowi Towarzystwa Bursy nauczycielskiej w Tarnopolu L. 673/551 jednorazowo . . . . . 100 „

Pozycya 97. Klimkiewiczowi Konstantemu, nauczycielowi szkół ludowych zaopatrzenie stałe . . . . . 125 „

Pozycya 97 a). (Sprawozdawca poseł Zoll). Nauczycielom na Dajworze w Krakowie, dodatki służbowe nie wliczalne do emerytury a to: nauczycielowi kierującemu i jednemu starszemu nauczycielowi po 200 zł. . . 400 zł.
dwom innym nauczycielom po 100 zł. . . . . 200 „ 600 „

(Uchwała Sejmu z 10. października 1888).

Proponując Wysokiemu Sejmowi odstąpienie petycyi Seweryna Władysława Widta, asystenta c. k. szkoły politechnicznej we Lwowie L. 485/390 o udzielenie zasiłku na odbycie podróży naukowej, Wydziałowi krajowemu do zbadania i załatwienia, — stawia Komisya budżetowa wniosek przejścia do porządku dziennego nad petycyami:

L. 304/242, L. 224/172, L. 436/354, L. 437/355, L. 257/203, L. 266/212, L. 175/130, L. 71/51, L. 468/378, L. 212/162, L. 434/352, L. 560/454, L. 310/248, L. 621/507, L. 628/513, L. 657/537, L. 645/526, L. 644/525.

Przewodniczący:

Artur Potocki.

Sprawozdawca:

Władysław Sapieha.

Budżet krajowy na rok 1889.

Rubryka VII.

pozycya 69, 70, 71, 72, 73, 74 *a)*, 74 *b)*, 75, 76 *a)* i 76 *b).*

Sprawozdawca poseł **Stanisław hr. Badeni.**

Poz. 69. Teatr polski w Krakowie.

Komisya preliminuje zgodnie z Wydziałem krajowym i budżetem na r. 1888. subwencyę w kwocie . . . . . 8.000 zł. „do rozporządzalności Wydziału krajowego“, a to na podstawie opinii komisyi artystycznej w Krakowie, która jakkolwiek nie bez pewnego pesymizmu wyraża się o tem, czego od obecnej Dyrekcyi teatru w Krakowie wymagać i spodziewać się można, niemniej jednak oświadcza, „iż w kierownictwie sceny nie zachodzi żadna nieprawidłowość, a owszem znać pewną staranność i zapobiegliwość Dyrekcyi“.

Poz. 70. Teatr polski we Lwowie.

Zasiłek stały, preliminuje się zgodnie z Wydziałem krajowym . . 4.200 zł.

Poz. 71. Teatr polski i opera polska we Lwowie.

Wydział krajowy w myśl uwag Komisyi budżetowej w zeszłorocznem sprawozdaniu przez Wysoki Sejm przyjętych, wstrzymał wypłatę połowy subwencyi na operę na rok 1888. uchwalonej, czyniąc wypłacenie dalszej subwencyi zawisłem od stanu opery w sezonie jesiennym, rozpoczynającym się 1. listopada. Obecnie czekać wypada na rezultat usiłowań Dyrekcyi i wskazówek komisyi artystycznej.

Komisya budżetowa utrzymując w zupełności uwagi i życzenia przy zeszłorocznem sprawozdaniu o tej pozycyi wyrażone, zwraca ponownie uwagę Wydziału krajowego, iż jest nietylko jego prawem ale i obowiązkiem bacznie czuwać nad pomyślnym i prawidłowym rozwojem teatru i opery i należytem użyciem subwencyi przez Wysoki Sejm uchwalonej. Sejm uchwalając corocznie subwencyę „do rozporządzalności Wydziału krajowego“, daje swej władzy wykonawczej dostateczne środki, by uwagi i życzenia Wydziału krajowego nie pozostawały życzeniami platonicznemi, lecz by były wykonywane. Ustanowiona przez Wydział krajowy komisya artystyczna jest jednym ze środków, którym Wydział krajowy zapewnić sobie może wpływ na losy teatru, lecz nie środkiem *jedynym*. Gdyby ten środek wydawał się Wydziałowi krajowemu nieodpowiednim lub niedostatecznym, jest rzeczą Wydziału krajowego bądź to we własnym zakresie działania inny środek obmyślić, bądź to odpowiednie wnioski Sejmowi przedłożyć.

Komisya budżetowa przekonana, iż Wydział krajowy nietylko wypłacenie subwencyi ściśle i *bezwarunkowo* od spełnienia warunku przez Sejm uchwalonego zawisłem uczyni, lecz nadto wpływ na teatr polski we Lwowie w skuteczny sposób wykonywać będzie, — wnosi:

Poz. 71. Teatr polski i opera polska we Lwowie, do rozporządzalności Wydziału kraj.:

a) dramat i komedya . . . . . 10.000 zł.

b) opera . . . . . 10.000 „

z zastrzeżeniem, iż zostanie przez rzeczoznawców stwierdzone, że wykonanie oper podczas 30 wieczorów, odpowiadało wymaganiom artystycznym.

Poz. 72. Teatr ruski pod zarządem „Ruskiej Besidy".

W obec stwierdzonego przez Wydział krajowy nader korzystnego rozwoju narodowej sceny ruskiej, preliminuje Komisya zgodnie z Wydziałem krajowym . . . 6.000 zł.

Poz. 73. Towarzystwo muzyczne w Krakowie,

zgodnie z Wydziałem krajowym . . . . . 800 zł.

Poz. 74a) Konserwatoryum Towarzystwa muzycznego w Krakowie, . . 2.000 zł.

preliminuje się z zastrzeżeniem, że w myśl uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 10. października 1882. wypłata tej kwoty nastąpi tylko w takim razie, jeżeli c. k. Rząd najpóźniej w r. 1889. przyzna temu Konserwatoryum stałą roczną subwencyę ze Skarbu państwa 2.000 zł.

Poz. 74b) Towarzystwo muzyczne we Lwowie,

preliminuje się zgodnie z Wydziałem krajowym . . . . . 3.000 zł.

Poz. 75. Towarzystwo muzyczne „Harmonia",

zgodnie z Wydziałem krajowym . . . . . 300 zł.

Nad petycyą L. 96 pet. 73. Zarządu Towarzystwa „Harmonia", o udzielenie stałej subwencyi w kwocie 1.000 zł., przechodzi się do porządku dziennego.

Poz. 76 a) Towarzystwo śpiewackie „Lutnia",

na utrzymanie szkoły spiewu choralnego i solowego . . . . . 300 zł.

Nad petycyami $\frac{\text{L. 378.}}{\text{pet. 305.}}$ i $\frac{\text{379.}}{\text{pet. 306.}}$ Towarzystwa „Lutnia", o udzielenie stałej subwencyi w kwocie 400 zł. i o udzielenie oddzielnej subwencyi na szkołę spiewu w kwocie 600 zł., przechodzi się do porządku dziennego, gdyż jakkolwiek Wys. Sejm uchwalając od lat dwóch na wniosek Komisyi budżetowej subwencyę w kwocie 300 zł., tem samem pożyteczność i pomyślny rozwój „Lutni" stwierdza, to jednak Komisya nie może doradzać Wysokiemu Sejmowi dalszego obciążania funduszu krajowego wyższemi na ten cel subwencyami.

Nad petycyą L. 203. pet. 153. Barbary Linkowskiej, dyrektorki teatru prowincynalnego o subwencyę, przechodzi się do porządku dziennego.

Petycye o subwencye lub stypendya na kształcenie się w spiewie i muzyce wnieśli w roku bieżącym:

Karolina Eberbach
Anastazya Iżakówna
Felicya Romanowska
Teresa Patkiewicz
Marya Zapałowicz
Olga Łozińska
Marya Prendka
Herminia Assing
Eleonora Elektorowiczówna
Rozalia Schwabl
Jadwiga Kamilowa
Michalina Wajdowska

Kazimiera Hellerówna
Gerarda Grabowska
Amalia Wężalewicz
Marya Frenkel-Niwińska
Marya Sidorowicz
Helena Matecka
Aleksander Niżankowski
Władysław Jamiński
Filip Schlaffenberg
Wincenty Askenasy

Komisya budżetowa na podstawie uwag przy załatwieniu podobnych petycyj przez Wys. Sejm przyjętych wnosi:

Petycye L. 276, 438, 275, 380, 80, 150, 148, 533, 538, 462, 546, 463, 532, 531, 381, 200, 149, 534, 416, 345, 480, 43, odstępuje się Wydziałowi krajowemu do załatwienia odnośnie do poz. 90. rubr. VII. polecając w szczególności petycye: Heleny Mateckiej, Amalii Wężalewicz, Maryi Sidorowicz i Maryi Frenkel-Niwińskiej.

W petycyi L. 173. pet. 128. prosi p. Józef Abendroth, b. sekretarz Dyrekcyi skarbu we Lwowie, o udzielenie mu subwencyi zwrotnej w kwocie 2.000 zł. na umożliwienie córce Irenie podróży do Włoch dla wykończenie nauki w spiewie. Na zabezpieczenie tej pożyczki zwrotnej w pięciu ratach, ofiaruje p. Abendroth dokument z prawem egzekucyi na pensyę emerytalną, którą pobiera w kwocie 2.200 zł. i policę asekuracyjną na życie.

Wys. Sejm udzielając żądaną zaliczkę nie naraża funduszu krajowego na żadne straty, gdyż zwrot zaliczki jest dostatecznie zapewniony, a cel, dla którego petent zaliczki żąda, t. j. ostateczne wykształcenie muzykalne córki, obdarzonej niezwykłym talentem i głosem, jest poparcia godny, — Komisya budżetowa proponując Wys. Sejmowi uwzględnienie petycyi sądzi, iż należy przed wypłatą zaliczki zażądać od petentki rewersu, którym przyjmie obowiązek spiewania na scenach polskich przynajmniej przez lat trzy.

Komisya budżetowa wnosi:

Poz. 76 b):

P. Józefowi Abendroth dla córki Ireny na wykończenie nauki w spiewie, zaliczka bezprocentowa zwrotna w pięciu rocznych równych ratach . . . . . 2.000 zł. z zastrzeżeniem, iż zaliczka zabezpieczoną będzie przez akt notaryalny z prawem egzekucyi na pensyę emerytalną p. Józefa Abendroth i policę asekuracyjną życiową na kwotę przynajmniej 2.000 zł., tudzież że p. Józef Abendroth i p. Irena Abendroth podpiszą rewers, którym przyjmuje obowiązek spiewania przynajmniej przez lat trzy na scenach polskich.

Przewodniczący:
Artur Potocki.

Sprawozdawca:
Stanisław Badeni.

Z drukarni i litografii Pillera i Spółki.

Rubryka VIII.

Utrzymanie pomników historycznych.

(Stronica 34, poz. 98—103. preliminarza Wydz. kraj.)

Sprawozdawca poseł Stanisław Stadnicki.

Zgodnie z wnioskiem Wydziału krajowego preliminuje Komisya budżetowa wszystkie w tej rubryce od szeregu już lat w tej samej wysokości projektowane pozycye wydatków, wyjaśniając równocześnie nieznaczne podwyższenia pozycyi 102. c) i 102. d) skutkiem wliczenia drugiego pięciolecia w pełnej wysokości za cały rok; — pozycyi 102. h) wskutek uwzględnienia uchwały Wysokiego Sejmu z 20. stycznia 1888.; wreszcie pozycyi 102. i) jako wynikłość z przeciętnego wydatku trzech lat ostatnich. Odnośnie do pozycyi 102. h) mniema Komisya budżetowa, iż należałoby w uwzględnieniu słusznych życzeń obu Dyrekcyi krajowych archiwów aktów grodzkich i ziemskich we Lwowie i Krakowie, ze względu na bezpieczeństwo ważnych aktów znajdujących się w archiwach, zaprzysiądz obu stróżów tychże archiwów i stawia w tym kierunku na końcu sprawozdania rezolucyę. — Komisya mając nadto przydzieloną sobie petycyę do tej rubryki się odnoszącą, a mianowicie petycyę Konwentu OO. Paulinów na Skałce o zapomogę na restauracyę kościoła l. s. 143. p. 105. — motywuje co do tejże przejście do porządku tem, iż niebezpiecznym byłoby precedensem ze strony kraju zachęcić skromnym datkiem, któryby kraj ewentualnie na ten cel mógł przeznaczyć do rozpoczęcia projektowanego dzieła na kwotę 15.000 zł. obliczonego, bez zapewnienia sobie przedtem ze strony proszących źródła pokrycia całej wyłożyć się mającej sumy pieniężnej.

Rubr. VIII. poz. 98.	Restauracya pomników w ogóle, sporządzanie i publikacya naukowych i urzędowych spisów pomników znachodzących się w naszym kraju	1.500 zł.
poz. 99.	Stały datek roczny do renty dożywotniej dla p. Schmida-Ciążyńskiego, wskutek zakupna jego zbiorów gem i kamei na rzecz Muzeum narodowego w Sukiennicach w Krakowie .	1.000 „
poz. 100.	Badanie i ocalanie zabytków historycznych, pisemnych i archeologicznych dla Zakładu narodowego im. Ossolińskich we Lwowie	500 „
poz. 101.	Stała subwencya roczna dla Muzeum narodowego w Krakowie	500 „
poz. 102.	Krajowe archiwum aktów grodzkich i ziemskich we Lwowie i w Krakowie:	
	a) Dyrektor we Lwowie	1.200 „
	b) Dyrektor w Krakowie	1.000 „
	Do przeniesienia	5.700 zł.

Z przeniesienia . .	5.700 zł.
c) Adjunkt we Lwowie: płaca 1.200 zł., dodatek aktywalny 200 zł. i dwa dodatki pięcioletnie po 80 rocznie . .	1.560 „
d) Adjunkt w Krakowie: płaca 1.200 zł., dodatek aktywalny 200 zł. i dwa dodatki pięcioletnie po 80 zł. rocznie	1.560 „
e) 4 aplikantów we Lwowie, adjutum po 300 zł. . .	1.200 „
f) 2 aplikantów w Krakowie, adjutum po 300 zł. . .	600 „
g) Czynsz za najem lokalu we Lwowie	600 „
h) Stróże	840 „
i) Opał, potrzeby kancelaryjne i różne inne wydatki .	500 „
Suma rubryki VIII. . .	12.560 zł.

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Nad petycyami: l. s. 143. p. 105. Konwentu OO. Paulinów w Krakowie o zapomogę na restauracyę kościoła, — l. s. 521. p. 420. Zwierzchności zboru izraelickiego w Żółkwi o subwencyę na konserwacyę synagogi i l. s. 311. p. 249. Rektora Kollegium Księży Pijarów krakowskich o zapomogę na odnowienie obrazów ołtarzowych, — przechodzi Sejm do porządku dziennego.

REZOLUCYA.

Poleca się Wydziałowi krajowemu, by w porozumieniu z obu Dyrekcyami krajowych archiwów aktów grodzkich i ziemskich we Lwowie i Krakowie, spowodował zaprzysiężenie obu stróżów przy tychże archiwach służbę pełniących.

Zastępca przewodniczącego:

Hausner.

Sprawozdawca:

Stanisław Stadnicki.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

Rubryka IX.

Kwaterunkowe żandarmeryi.

(Sprawozdawca poseł Kazimierz Badeni).

Wydział krajowy preliminuje w tej rubryce na rok 1889 . . . . 86.748 zł.
na rok 1888 uchwalony był w dziale wydatków zwyczajnych kredyt w kwocie . 82.591 „
zatem *mniej* o . . . . 4.157 zł.

a w porównaniu do wynikłości z r. 1886 preliminuje Wydział krajowy o 10.611 zł. *więcej.*

Zwyżka ta pochodzi wskutek pomnożenia korpusu żandarmeryi w roku bieżącym o 1. oficera rachunkowego przy sztabie i o 40 żandarmów, dalej z powodu utworzenia sześciu nowych posterunków.

Stan całego korpusu żandarmeryi wynosi obecnie 1.774 ludzi, z których 1547 pełni służbę bezpieczeństwa, 227 zaś żandarmów prowadzi w nadgranicznych powiatach kontrolę nad katastrami bydła.

Posterunków żandarmeryi jest obecnie w Galicyi 363, z których 38 są tak nazwanemi ekspozyturami, t. j. że w 38 miejscowościach znajduje się tylko po jednym żandarmie.

Nowe posterunki utworzono w roku bieżącym w Grobli, Nadbrzeziu, Otałężu, Glinnie małej, Nowem polu i Borusowie; przeniesiono zaś posterunki z Plesna, Lubyczy, Rożnowa i Buczkowca do Rzuchowa, Bełzca, Gródka (pow. N. Sącz.) i Bystrej małej.

Czynsz wynajętych koszar dla nowo utworzonych posterunków wynosi 1.678 zł., podwyższenie zaś czynszu wskutek nowych kontraktów dla posterunków dawniej istniejących wynosi 1.633 zł., ogółem zatem wynosi podwyższenie czynszu najmu na rok 1889, w porównaniu z rokiem 1888, kwotę 3.311 zł.

Na drobne potrzeby do utrzymania korpusu żandarmeryi preliminuje Wydział krajowy wskutek podwyższenia stanu o 846 zł. *więcej* w porównaniu do kwoty uchwalonej na rok bieżący.

Komisya budżetowa wnosi zgodnie z preliminarzem Wydziału krajowego Rubr. IX.:

pozycya 103. Czyszczenie koszar i innych pomieszkań, zapalanie lamp i dostarczanie mioteł . . . . . 5.505 zł.
„ 104. Oświetlenie koszar . . . . . 2.004 „
„ 105. Utrzymanie i uzupełnienie sprzętów i pościeli dla oficerów i służących 600 „
„ 106. Utrzymanie i uzupełnienie sprzętów i pościeli dla niższych stopni . . 20 „
„ 107. Utrzymanie i uzupełnienie sprzętów i pościeli dla żołnierzy . . . 1.916 „
„ 108. Utrzymanie i uzupełnienie sprzętów kuchennych . . . . . 652 „
„ 109. Pranie bielizny pościelnej dla żołnierzy, furyerów i woźnych . . . 2.177 „
„ 110. Naprawa bielizny pościelnej . . . . . 190 „
Do przeniesienia . . . 13.064 zł.

	Z przeniesienia . . .	13.064 zł.
pozycya 111.	Pranie koców zimowych i letnich, sienników, poduszek włosiennych i słomianych	507 „
„ 112.	Świeże napełnianie i dopełnianie sienników i poduszek słomianych . .	1.187 „
„ 113.	Uzupełnienie bielizny pościelnej, koców, sienników i poduszek . .	4.677 „
„ 114.	Opał i oświetlenie kancelaryj oddziałowych	654 „
„ 115.	Opał i oświetlenie pomieszkań oficerów rachmistrzów, furyerów i woźnych	906 „
„ 116.	Rozmaite inne wydatki	500 „
„ 117.	Najem pomieszkań i koszar	63.103 „
„ 118.	Na urządzenie nowych koszar otworzyć się mających	650 „
„ 119.	Na podwyższenie czynszów najmu i na pomnożenie ilości posterunków	1.500 „
	Suma rubryki IX . . .	86.748 zł.

Przewodniczący:
Artur Potocki.

Sprawozdawca:
K. Badeni.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

Rubryka X.

Drogi krajowe.

(Sprawozdawca poseł Stanisław Jędrzejowicz).

Departament IV., z którego czynności Wydział krajowy zdaje nam sprawozdanie, osierocony po stracie swego długoletniego i nieocenionego Szefa, oczekuje następcy, którego zadanie będzie tem trudniejsze, iż ma zająć miejsce męża, który niezmordowaną pracą od r. 1874 do r. 1888. stworzył nasze drogi krajowe i postawił je na takiem stanowisku, iż są one — jak to już słusznie podniesiono — najpiękniejszem dziełem naszej pracy autonomicznej.

Utrzymać to dzieło tyloletniej umiejętnej pracy ś. p. hr. Władysława Badeniego i prowadzić po wytkniętych przez niego torach, powinno stać się obowiązkiem nie tylko tego, który ten departament obejmie, ale także i Komisyi z łona Sejmu wybranej, a która na straży tej spuścizny pozostać pragnie.

Nie łatwe to zadanie, gdy tak wytrawnego i kraj znającego kierownika braknie; dla tego też może bardziej szczegółowo do preliminarza przystąpić należy, aby tym sposobem rozszerzyć większą opiekę Sejmu nad tem dziełem, którego tak świetny dzisiejszy stan prawie wyłącznie ś. p. hrabiemu Badeniemu zawdzięczamy.

Preliminarz Wydziału krajowego na r. 1889. do rubryki X. od poz. 120 do 145 włącznie wynosi w dziale wydatków zwyczajnych 770 420 zł., w dziale nadzwyczajnych 113.000 zł. — razem 883.420 zł. w. a., czyli od uchwalonych wydatków rubryki X. w r. 1888 o 27.513 zł. mniej.

A. Koszta zarządu.	zwycz. zł.	nadzw. zł.
Poz. 120. „Płace urzędników i sług“ od lit. a) do n) włącznie, są to wydatki zwyczajne, których pozycye o tyle się zmieniają o ile się pokaże potrzeba powiększenia personalu służbowego na drogach nowo do użytku publicznego oddanych. W porównaniu z preliminarzem r. 1888. znachodzimy powiększenie płac o kwotę 1 650 zł., które tem się tłumaczy, że na ukończonej drodze Lwów-Stojanów otwiera się nowa prowizoryczna posada inżyniera z płacą 1.200 zł. i przybywa trzech drożników po 150 zł.		
Zgodnie więc z preliminarzem Wydziału krajowego Komisya przyjmuje wstawienie w poz. 120	89.870	—
Poz. 121. stosuje się do uchwały Wysokiego Sejmu z d. 10. października 1883. i preliminuje na rok 1889. przypadające „pięciolecia“ a mianowicie dla 6 inżynierów i 26 kondnktorów. — Komisya budżetowa przyjmuje i wnosi wstawienie kwoty na „pięciolecia“	3.958	—
Poz. 122. 123 i 124. obejmuje „Ryczałty“ i koszta kancelaryjne a w następstwie pozycyi 120tej, jest wyższą od uchwalonej w roku 1888. o 500 zł., która to kwota przypada na koszta podróży dla jednego inżyniera na nowo zbudowanej drodze Lwów-Stojanów. — Komisya budżetowa przyjmuje preliminarz Wydziału krajowego i wnosi wstawienie w pozycyi od 122 do 124 włącznie	11.776	—

	zwycz. zł.	nadzw. zł.
Poz. 125. „Remuneracye i zapomogi“ zgodnie z wnioskiem Wydziału krajowego Komisya przyjmuje w kwocie	5.337	—
Poz. 126 i 127. Wydział krajowy preliminuje bez zmian na sprawienie wzorów i naczyń	1.500	—
na koszta podróży inżynierów Wydziału krajowego i komisyj nadzwyczajnych	4.500	—

B. Budowa dróg krajowych.

W pozycyi tej preliminuje Wydział krajowy 50.000 **zł.** mniej, jak przyzwolono na rok 1888. a to z powodu ukończenia drogi Lwów-Stojanów; zaś z preliminowanych 90.000 zł. ma zamiar ukończyć zupełnie budowę drogi Nisko-Nadbżezie i drogi Borszczów-Kolędziany a zarazem zarządzić roboty wstępne do projektowanej budowy drogi Kańczuga Dynów.

Komisya budżetowa ma pewne wątpliwości co do projektowanej budowy drogi Kańczuga Jawornik-Dynów i dlatego jeszcze na ten rok kwotę żądaną z preliminarza wykreśla.

Wprawdzie droga ta jest w programie z r. 1872. przez Sejm uchwaloną, jednakowoż w tych szesnastu latach stosunki się zmieniły, bo przybyły liczne sieci dróg żelaznych, powiatowych i gminnych, tak że obecnie nowe przestudyowanie trasy i nowe pertraktacye z interesowanymi powiatami są wskazane. Powiat rzeszowski tą drogą mniej już jest interesowany, bo przy pomocy subwencyi ma nadzieję ukończyć niebawem połączenie między Rzeszowem a Jawornikiem, zaś powiat łańcucki otrzyma teraz połączenie Łańcuta z Błażową przez nowo budować się mającą drogę strategiczną rządową.

Tak więc są wszystkie motywa potemu, aby na razie projekt ten do dalszego zbadania Wydziałowi krajowemu przekazać.

Obecnie zaś wnosi Komisya zgodnie z preliminarzem Wydziału krajowego pod

Poz. 128. na ukończenie drogi Borszczów-Kolędziany 20.000 zł. i na ukończenie drogi Nisko-Nadbrzezie 58.000 razem kwotę	—	78.000

C. Utrzymanie dróg krajowych.

Poz. 129. Na utrzymanie dróg istniejących łącznie z temi, które w r. 1889 oddane zostaną do użytku publicznego, preliminuje Wydział krajowy dla 1766 kilometrów 472.320 zł. w. a.

Preliminarz ten opiera się dla 38 dróg dawniej konserwowanych na przecięciu z lat 1884, 1885 i 1886, zaś dla trzech nowych dróg według poszczególnych kosztorysów

Badając szczegółowo wszystkie kosztorysy i zamknięcia rachunkowe dróg krajowych, przyszła Komisya do przekonania, że tak zestawiony preliminarz od rzeczywistego stanu odchodzi i nawet w przybliżeniu tego obrazu nie daje jakiego Sejm i Komisya budżetowa już od lat kilku się domaga.

Porównając preliminarz Wydziału krajowego z zamknięciem rachunków za r. 1887, różnica ta dosadnie się uwidacznia.

Licz. porz.	Ilość kilometr.	Wykaz dróg krajowych dawniej wybudowanych	Preliminarz Wydz. krajow. na rok 1889		Wydatek rzeczywisty roku 1887		Porównanie	
			zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
1	53·265	Borszczów-Okopy	5.643	42	4.560	47	— 1.082	95
2	38·—	Brzeżany-Złoczów	8.294	26	6.266	60	— 2.027	66
3	38·045	Buczacz-Tłuste	5.097	26	2.677	52	— 2.419	74
4	40·549	Czorsztyn-Zabornia	6.146	27	8.650	42	+ 2.504	15
5	35·143	Czortków Skała	6.169	35	4.002	82	— 2.166	53
6	12·970	Czyżyny-Cło	3.261	96	2.110	79	— 1.151	17
7	83·266	Dębica-Nadbrzezie	27.045	63	29.060	51	+ 2.014	88
8	11·200	Dynów-Przeworsk	4.170	54	3.540	23	— 630	31
9	45·355	Dynów-Sanok	8.078	63	7.700	78	— 377	85
10	30·580	Gorlice-Konieczna	4.117	29	2.621	37	— 1.495	92
11	30·695	Horodenka-Załucze	7.168	50	48 645	74½	+41.477	24½
12	24·550	Husiatyn-Kopyczyńce	6.024	57	4.434	71	— 1.589	86
13	73·218	Jarosław-Bełzec	38.109	97	27.132	35	—10.977	62
14	10·617	Iwanie Mossorówka	1.592	34	1.030	03	— 562	31
15	14·640	Kraków-Baran	12.870	90	9.025	61	— 3.845	29
16	54·620	Kraków-Chełmek	13.944	49	10.746	07½	— 3.198	41½
17	6·257	Krasne-Busk	4.286	30	3.227	42	— 1.058	88
18	6·810	Krościenko-Szczawnica	4.363	85	2.008	49	— 2.355	36
19	66·925	Lwów-Rohatyn	21.919	95	10.775	25	—11.144	70
20	48·379	Monasterzyska-Czortków	12 695	13	4.844	85	— 7.850	28
21	68·420	Przemyśl-Sanok	15.545	71	12.990	95½	— 2.554	75½
22	83·905	Rohatyn-Tarnopol	16.467	20	13.276	87	— 3.190	33
23	—·569	Sędziszowska	291	99	242	50	— 49	49
24	92·110	Sielec-Zaleszczyki	24.145	72	42.515	94½	+18.370	22½
25	45·157	Słotwina-Brzesko-Sącz	11.225	13	6.608	93½	— 4.616	19½
26	60·080	Smykowce-Suchostaw	11.572	—	13.112	01	+ 1.540	01
27	39·256	Stanisławów-Bursztyn	8.311	28	8.171	20	— 140	08
28	42·666	Strussów-Buczacz	5.809	83	4.402	96	— 1.406	87
29	43·237	Tarnopol-Podwołoczyska	10.915	61	7.986	47	— 2.929	14
30	19·650	Tarnopol-Zbaraż	3.670	82	3.323	69	— 347	13
31	36·570	Tarnów-Szczucin	9.621	57	12.487	68	+ 2.866	11
32	47·412	Tyśmienica-Kołomyja	8.821	48	5.592	93	— 3.228	55
33	94·—	Zakliczyn-Sącz-Niedzica	24.375	14	21.969	24	— 2.405	90
34	53·951	Zaleszczyki-Skała	8.812	90	8.181	78	— 631	12
35	35·075	Zator-Sucha	10.547	40	8.791	74	— 1.755	66
36	28·350	Zborów-Załośce	4.991	30	9.962	26	+ 4.970	96
37	31·520	Zimnawoda-Hoszany	10.810	10	2.020	41	— 8.789	69
38	41·500	Żółkiew-Mosty-Krystynopol	31.974	51	21.515	67½	—10.458	83½

	zwycz. zł.	nadzw. zł.

Z tego porównania tu zestawionego widzimy, jak dalece rzeczywiste wydatki od poszczególnego preliminarza odchodzą i jak dalece przeciętny koszt utrzymania kilometra na poszczególnych drogach inaczej się przedstawia, aniżeli wykaz który przez Wydział krajowy do preliminarza dołączonym został, a w którym nie uwzględniono osobno wydatków nadzwyczajnych, lecz sumarycznie wypośrodkowano przecięcie z trzech lat poprzednich.

W każdym razie widzimy że koszt utrzymania dróg krajowych teraz znacznie się zmniejsza, a że wynik ogólny jeszcze nie jest tak wydatny, to tylko z tego powodu, że na drodze Horodenka-Załucze i Sielec-Zaleszczyki dwa wielkie mosty nowe są w budowie, które 175.000 zł. kosztować będą. Tego rodzaju wielkie budowle przekraczają naturalnie normalny stan utrzymania dróg krajowych a przypisane w wydatkach do zwyczajnego preliminarza pojedynczej drogi w następnych latach przy obliczaniu trzechletniego przecięcia wykazują odmienną, z rzeczywistą potrzebą niezgodną wynikłość.

Zamknięcie rachunków z r. 1887 wykazuje, że na 31 drogach krajowych wydano o 96.438 zł. 59 ct. *mniej*, aniżeli preliminarz zestawiony z przecięcia 1884, 1885 i 1886 się domaga, zaś odwrotnie na 7 drogach wydano o 73.743 zł. 58 ct. *więcej* po nad zwyczajny preliminarz.

Aby więc uniknąć na przyszłość tych budżetowych niedokładności a zarazem uzyskać jaśniejszy, do rzeczywistych wydatków więcej zbliżony preliminarz, zwraca Komisya uwagę Wydziału krajowego na te pozycye i mniema że może byłoby wskazanem, rozróżniać w zestawieniach kosztorysowych, zwyczajne konserwacyjne wydatki od nadzwyczajnych większych budowli, do których i znaczniejsze rekonstrukcye zaliczyć wypada.

Obecnie zaś co do kwoty preliminowanej Komisya żadnych zmian Wysokiemu Sejmowi nie doradza, bo oszczędność jaka ze zwykłej konserwy pozostanie, ma być użytą na potrzebną rekonstrukcyę kilku znaczniejszych objektów, i dla tego wnosi:

„na utrzymanie dróg krajowych w r. 1889 . . . . . 472.220 —

D. Zasiłki.

Poz. 130. Na bezzwrotne zasiłki dla dróg powiatowych i gminnych, preliminuje Wydział krajowy 160.000 zł.. zatem o 20 tysięcy więcej jak na r. 1888 uchwalono. Pod tym względem powołuje się słusznie Wydział krajowy na uchwałę Wysokiego Sejmu z dnia 12. października 1882 r., którą otrzymał polecenie, by w miarę zmniejszających się rocznych wydatków na budowę i rekonstrukcyę dróg krajowych, wstawiał do budżetu krajowego odpowiednie zwiększać się mające kwoty na zasiłki dla dróg powiatowych i gminnych.

Dążność reprezentacyj powiatowych do poprawy dróg wzrasta z każdym rokiem i budzi uzasadnioną nadzieję że ten wzmagający się ciągle ruch budowlany ogarnie z czasem wszystkie powiaty kraju naszego.

Obecnie przy badaniu aktów subwencyjnych przekonała się Komisya, że powiaty: Brody, Bóbrka, Czortków, Drohobycz, Gródek, Horodenka, Kamionka, Kołomyja, Nisko, Przemyśl, Skałat, Sambor, Tarnobrzeg i Tarnopol, mają już przyznaną na r. 1889 subwencyę w łącznej kwocie 94.529 zł.,

zaś dla powiatów Dąbrowa, Jarosław, Kałusz, Kolbuszowa, Limanowa, Łańcut, Myślenice, Nisko, Nowy Sącz, Przemyślany, Rawa, Rzeszów, Sanok, Stryj, Staremiasto, Wieliczka, Wadowice, Złoczów, Zaleszczyki kwotę 58000 zł. przeznaczyć prawdopodobnie przypadnie, albowiem dopełniwszy wszelkich wymaganych warunków, przyznania subwencyi oczekują.

	zwycz. zł.	nadzw. zł.
Komisya budżetowa przeto w myśl preliminarza Wydziału krajowego i stosownie do zbadanych aktów subwencyjnych wnosi pod poz. 130 „na bezzwrotne zasiłki dla dróg powiatowych i gminnych“	160.000	—
Poz. 131. „Na budowę i utrzymanie dojazdów kolejowych“ preliminuje Wydział krajowy kwotę	15 000	—

W pozycyi tej niezależnej wprost od ingerencyi Wydziału krajowego nie da się wprowadzić wzgląd na przecięcia z lat poprzednich, przeto Komisya pozostawia bez zmiany preliminarz Wydziału krajowego.

Poz. 132. W rubryce wydatków nadzwyczajnych preliminuje się jak w latach poprzednich na utworzenie zakładowego funduszu pożyczkowego kwotę	—	20.000

E. Wydatki na myta.

Na budowę i utrzymanie domków mytniczych wstawia się podobnie jak w latach ubiegłych w dziale wydatków nadzwyczajnych pod poz 133, zaś w dziale wydatków zwyczajnych na koszta komisyjne i ogłoszenia licytacyjne pod poz. 134	1.000	3.000 —
Poz. 135. przeznaczoną na odszkodowanie dzierżawców myt z powodów nieprzewidzianych przerw w komunikacyach, przyjmuje się na podstawie wynikłości z lat ostatnich w kwocie	1.200	—

zatem mniej o 1300 zł.

F. Zaopatrzenia.

Pod poz. 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144 i 145 wstawia się stosownie do dawniejszych uchwał sejmowych i zgodnie z preliminarzem Wydziału krajowego kwotę	2.759	—

Zestawienie wydatków w rubryce X.

W dziale wydatków	Zwyczajnych zł.	Nadzwyczajnych zł.	Razem zł.
A. Koszta zarządu	116 941	—	116.941
B. Budowa dróg krajowych . .	—	78.000	78.000
C. Utrzymanie dróg	472.220	—	472.220
D. Zasiłki	175.000	20.000	195 000
E. Wydatki na myta	2.200	3.000	5.200
F. Zaopatrzenia	2.759	—	2 759
Razem . .	769.120	101.000	870.120

Komisya budżetowa przeto wnosi wstawienie w rubryce X w dziale wydatków na rok 1889 kwotę	870.120 zł. w. a.
a zatem w porównaniu z kwotą przez Wydział krajowy preliminowaną wynoszącą 883.420 zł. mniej o	13.300 zł. w. a.

Przewodniczący:
Artur Potocki.

Sprawozdawca:
Stanisław Jędrzejowicz.

Sprawozdanie dodatkowe do

Rubr. IX.

F. Zaopatrzenia.

Sprawozdawca poseł Jędrzejowicz.

Poz. 145 b) Pet. 282. Łuniewska Natalia, wdowa po inżynierze asystencie, jednorazowo 150 zł.
„ „ *c)* „ 486. Rondewald Eleonora, wdowa po konduktorze, „ 50 „
„ 449/360 Reprezentacyi powiatowej w Nisku, odstępuje się Wydziałowi krajowemu do zbadania i możliwego uwzględnienia z funduszów subwencyjnych na r. 1889. przyznanych.

Petycyę 111/79 konduktorów dróg krajowych o polepszenie ich bytu materyalnego odstępuje się Wydziałowi krajowemu do urzędowego załatwienia.

Przewodniczący:
Artur Potocki.

Sprawozdawca:
Stanisław Jędrzejowicz.

Rubryka XI.

Dotacye dla zakładów krajowych.

Sprawozdawca poseł Ottton Hausner.

Pozycya 146.	Krajowy szpital powszechny we Lwowie	—	Wedle specyalnych preliminarzy.
„ 147.	„ zakład dla obłąkanych na Kulparkowie . . .	—	
„ 148.	Fundusz podrzutków we Lwowie	493 zł.	

Sprawozdawca poseł Stanisław Badeni.

Pozycya 149.	Krajowy szpital powszechny św. Łazarza w Krakowie . .	—	Wedle specyalnych preliminarzy.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

Rubryka XII.

Wydatki na szupaśnictwo.

(*Sprawozdawca poseł Kazimierz Badeni*).

Wydział kraj. preliminuje w tej rubryce ryczałtowo 25.000 zł., zatem o 2.000 zł. *mniej* od kwoty uchwalonej na r. 1888 a od wynikłości z r. 1886 o 1.381 zł.

Według przecięcia trzechletniego wypadałoby preliminować w tej rubryce tylko 20.385 zł.

Wydział kraj. preliminuje o 5.000 zł. więcej z powodu, iż się obawia, by wpływ zwrotów w roku przyszłym nie zmniejszył się.

Obawa ta jednak zachodzić nie może z powodu, iż Wydział krajowy dopiero co przypisał do zwrotu należytości za r. 1885 wynoszące około 8.200 zł. a zaległości za lata dawniejsze wynoszą przeszło 17.000 zł., prócz tego będą niebawem zlikwidowane i do zwrotu przypisane koszta szupasowe z r. 1886; jest zatem wszelka nadzieja, iż wpływy ze zwrotów będą co najmniej takie, jak w roku zeszłym, a wskutek tego czysty wydatek w tej rubryce powinien być znacznie niższy od przecięcia trzechletniego tem bardziej, że i ilość osób szupasowanych w ostatnich dwóch latach się zmniejszyła.

Z powyższych powodów preliminuje się o 5.000 zł. mniej od wniosku Wydziału krajowego i komisya budżetowa wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

W rub. XII budżetu krajowego wstawia się na pokrycie kosztów szupasowania 20.000 zł.

Przewodniczący:
Artur Potocki.

Sprawozdawca:
K. Badeni.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

Rubryka XIII.

Budowy wodne i melioracye.

Sprawozdawca poseł Stadnicki Jan.

Mając zdać sprawę Wysokiemu Sejmowi z wydatków rubryką XIII. preliminarza Wydziału krajowego na rok 1889 objętych, komisya budżetowa poczytuje sobie za obowiązek zwrócić uwagę Wysokiego Sejmu na tę okoliczność, iż przeważna ilość pozycyj tejże rubryki poprzednio już przez Wysoki Sejm uchwaloną została, i że komisya budżetowa ograniczyć się musi do zarejestrowania wydatków, podczas gdy w innych działach budżetu krajowego przedstawia ona zwykle Wysokiemu Sejmowi odnośne wnioski.

W dalszym tegoż następstwie rozbiór i krytyka czynności Wydziału krajowego w dziale budowli wodnych i melioracyi usuwają się z pod kompetencyi komisyi budżetowej, skoro Wysoki Sejm odnośne sprawozdanie Wydziału krajowego przydziela komisyi gospodarstwa krajowego.

Jedynie przeto dział *A.* rubryki XIII. pod tytułem „Biuro melioracyjne“, i niektóre pozycye cyfrowo mało znaczące, które sprawozdaniem Wydziału krajowego „o popieraniu kultury krajowej na polu budowli wodnych“ objęte nie zostały, rozbierała szczegółowo komisya budżetowa, i jest przeto w możności obszerniejsze z takowych Wysokiemu Sejmowi złożyć sprawozdanie.

A. Biuro melioracyjne.

Z powodu ciągłego rozwoju prac melioracyjnych i budowli wodnych pod kierownictwem Wydziału krajowego prowadzonych, zajdą w r. 1889 niejakie zmiany w płacach personalu biura melioracyjnego przy Wydziale krajowym względnie do płac z r. 1888, które znajdują swój wyraz w preliminarzu na r. 1889 przez podwyższenie wydatków pod poz. 151 rubryki XIII. o 1.480 zł.

Mianowicie ma Wydział krajowy zamiar podwyższyć płace trzem inżynierom o 200 zł. i podwyższyć dodatki na plany jednemu z nich, kierującemu expozyturą w Tarnowie o 100 zł.

Również mają być podwyższone płace pięciu kierownikom budowy, każdemu o 200 zł. z czego jednak fundusze regulacyjne pokryją połowę, przez co na fundusz krajowy przypadnie tylko podwyższenie wydatku o 500 zł.

Dalej ma Wydział krajowy zamiar przyjąć jednego asystenta dla expozytury Tarnowskiej z płacą 600 zł. i dodatkiem ne plany 200 zł. idąc za żądaniem oddziałów Towarzystwa rolniczego krakowskiego, które utworzenia tej nowej posady się domagały; wreszcie mają być mianowani dwaj dyurniści inżynierami asystentami, każdy z płacą 600 zł. i dodatkiem na plany po 200 zł.

Natomiast zaś zmniejszoną zostanie liczba dyurnistów o dwóch, przez co prócz dyurnum w kwocie 1.464 zł. odpadnie również dodatek dla tych dyurnisów na plany i dodatek na remuneracye w kwocie 500 zł., wreszcie odpadnie z funduszu krajowego połowa płacy jednego inżyniera asystenta przeznaczonego do budowy przy regulacyi Krzemienicy.

Personal zatem cały biura melioracyjnego zostanie powiększony w r. 1889 jedynie o jednego asystenta, a wydatek na biuro melioracyjne w pozycyi 151 od *a)* do *e)* włącznie, jak to już wyżej nadmieniono o 1.480 zł. co komisya budżetowa uważa za zupełnie usprawiedliwione, zgadzając się z zasadą, by personalu technicznego w obec zwiększonej pracy i większych w skutek tejże wymagań o ile możności nie powiększać a równocześnie lepiej takowy wynagradzać.

Komisya bużetowa wnosi przeto do uchwały Wysokiego Sejmu pod pozycyą 151 *a) b) c) d) e)* łączną kwotę . . . . . 21.573 zł.

Pozycyę 152 . . . . . 500 „

i pozycyę 153 *a)* i *b)* na dozorców drenarskich w łącznej kwocie . . . 480 „

wnosi komisya budżetowa do przyjęcia bez zmiany.

W pozycyi 154 na utrzymanie stacyj ombrometrycznych i wodoskazowych Wydział krajowy preliminuje kwotę 2·500 zł, zatem mniejszą o 1.000 zł. od kwoty uchwalonej w tejże pozycyi na r. 1888. Zarazem wnosi Wydział krajowy w uzasadnieniu tej pozycyi o 1.000 zł. więcej niż w roku zeszłym na utrzymanie wodoskazów, uzupełnienie naczyń i lustracye, a zupełnie opuszcza kwotę 2.000 zł. uchwaloną w roku zeszłym na założenie 13tu nowych stacyj ombrometrycznych.

Komisya budżetowa przyjmując z zadowoleniem do wiadomości, że stacye ombrometryczne zostały skompletowane, tak że zakładanie nowych stało się zbytecznem, wnosi do uchwały Wysokiego Sejmu w pozycyi 154 żądaną na rok 1889 przez Wydział krajowy kwotę . . . . . 2.500 „

a zarazem komisya budżetowa wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Poleca się Wydziałowi krajowemu, by przedłożył Wysokiemu Sejmowi na przyszłej sesyi sprawozdanie o wyniku spostrzeżeń osiągniętych i badań przeprowadzonych do końca r. 1888 za pomocą założonych stacyj ombrometrycznych i wodoskazowych.

B. Wykonanie budowli wodnych.

Pod poz. 155 „Zasiłki 33⅓% na regulacyę rzek niespławnych“, komisya budżetowa wstawia w budżet na r. 1889. następujące kwoty uchwalone przez Wysoki Sejm na posiedzeniu dnia 10. Października 1888.:

a)	Na regulacyę Dunajca od mostu krajowego pod Gołkowicami do mostu kolejowego pod Nowym Sączem II. rata . . .	2.000 zł.
b)	Na regulacyę Raby pod Stadnikami II. rata (ostatnia) . .	813 „
c)	Na regulacyę Sanu pod Składem solnym II. rata (ostatnia) .	4.150 „
d)	Na regulacyę Dunajca pod Rożnowem i Wielką-wsią . .	2.000 „
e)	Na regulacyę Dunajca pod Janowicami	1.338 „
f)	Na regulacyę Dunajca pod Charzewicami	1.869 „
g)	Na regulacyę Dunajca pod Wielogłowami i Kurowem I. rata .	610 „
h)	Na regulacyę Dunajca od mostu pod Melsztynem do Wróblowic. I. rata	2.333 „
i)	Na regulacyę Dunajca pod Olszynami	2.000 „
k)	Na regulacyę Dunajca pod Gierową Janowicką . . .	1.615 „
l)	Na regulacyę Sanu pod Krzywczą	2.300 „
m)	Na regulacyę Sanu pod Jabłonicą ruską	2.000 „
	Do przeniesienia . .	23.028 zł.

Z przeniesienia	23.028 zł.
n) Na regulacyę Sanu pod Iskaniem	2.667 „
o) Do dyspozycyi Wydziału krajowego	10.000 „
Ogółem w poz. 155 . . .	35.695 zł.

zatem mniej od kwoty na rok 1888. uchwalonej o 5.396 zł.

Komisya budżetowa wnosi zarazem wykreślenie pod pozycyą 155 lit. *d), e), f) g)* preliminarza Wydziału krajowego kwot 488 zł., 569 zł., 488 zł. i 3.667 zł. razem 5.212 zł., a to w myśl sprawozdania Wydziału krajowego „o popieraniu kultury krajowej na polu budowli wodnych“ str. 12, które Wysoki Sejm do wiadomości przyjął.

W pozycyi 156 na popieranie przedsiębiorstw melioracyjnych na zasadzie ustawy państwowej z dnia 30. Czerwca 1884 Dz. ust. p. Nr. 116 wstawia komisya budżetowa następujące kwoty w myśl obowiązujących krajowych ustaw melioracyjnych:

1.	na regulacyę Nowego Brnia, V. rata	18.235 „
2.	„ Łęgu, IV, rata	14.000 „
3.	„ Kiesieliny, IV. rata	11.666 „
4.	„ Wisłoka, IV. rata	7.740 „
5	„ Gniłej Lipy, górnej sekcyi, IV. rata (ostatnia) . . .	13.500 „
6.	„ Trześniówki, III. rata	17.700 „
7.	„ Krzemienicy, II. rata	12.400 „
8.	osuszenie bagien Oleskich, II. rata (ostatnia)	4.000 „
9.	osuszenie bagien Niskich reszta niepodniesionej subwencyi krajowej .	3.044 „
10.	na obwałowanie Wisły i Sanu w powiecie Tarnobrzeskim, w myśl uchwały Wys. Sejmu z dnia 10. Października 1888 1. rata	45.373 „
	Ogółem w poz. 156 .	147.658 zł.

zatem więcej od kwoty uchwalonej na rok 1888 o 32.904 zł.

Komisya budżetowa wnosi zarazem wykreślenie z pozycyi 156. preliminarza Wydziału krajowego kwoty 19.000 zł. i 17.000zł., które wstawił Wydział krajowy na regulacyę średniej i dolnej sekcyi Gniłej Lipy, a to w myśl uchwały Wys. Sejmu z dnia 12. Października 1888. r.

Poz. 157. Komisya budżetowa wnosi zgodnie z przedłożeniem Wydziału krajowego na przeprowadzenie zdjęć niwelacyjnych i studyów dla powiatów, spółek wodnych i gmin w myśl uchwały sejmowej z dnia 27. Września 1882. roku . . . . . 3.000 zł.

Suma *Rubr. XIII.* . 211.406 zł.

Przewodniczący:
Artur Potocki.

Sprawozdawca:
J. Stadnicki.

Rubryka XIV.

Odsetki od pożyczek i umarzanie tychże.

Sprawozdawca poseł Skałkowski.

W rubryce tej preliminuje Wydział krajowy wydatki potrzebne na pokrycie rat amortyzacyjnych od zaciągniętych na rzecz Skarbu krajowego pożyczek, w sumach następujących:

a)	pożyczki zaciągnięte z funduszów pod zarządem Wydziału krajowego zostających, t. j. z funduszu domestykalnego na budowę kulparkowską . . .	27.000 zł. — ct.
	resztujące z większej 66.000 zł. i z funduszu szpitala św. Łazarza w Krakowie na budowę tegoż szpitala	346.796 zł. 34 „
b)	pożyczki z galic. Kasy oszczędności, t. j. na budowę kulparkowską	40.400 „
	i na budowę pralni w szpitalu lwowskim	22.500 „
c)	pożyczka z Banku dla krajów koronnych	600.000 „
d)	pożyczki z Banku krajowego, t. j. na budowę skrzydła w szpitalu lwowskim	70.000 „
	na odbudowanie części szpitalu tarnowskiego	27.500 „
e)	pożyczki w obligacyach: 4½ % pożyczka z r. 1883 . . .	3,800.000 „
	„ „ „ 1884 . . .	1,000.000 „
	„ „ „ 1885 . . .	354.800 „
	„ „ „ 1888 . . .	1,144.300 „
f)	reszta pożyczki 6 % zaciągniętej w r. 1873 w sumie 1,600.000 zł., z której pozostaje do spłacenia	415.600 „
g)	dwie pożyczki, od których fundusz krajowy opłaca raty, jakkolwiek nie na rzecz funduszu krajowego te sumy były zaciągnięte, t. j. pożyczka zaciągnięta przez Zgromadzenie Sióstr miłosierdzia we Lwowie w galic. Kasie oszczędności w sumie	10.000 „
	i pożyczka zaciągnięta przez Zbór izraelicki w Krakowie w tamtejszej Kasie oszczędności w sumie	5.000 „

Z wyjątkiem pożyczki 6 % z r. 1873., która w skutek przeprowadzonej częściowo konwersyi jest już w ¾ częściach spłacona, i pożyczki w Banku dla krajów koronnych z której ⅓ część umorzono, inne długi w zestawieniu powyższem wymienione, w bardzo drobnych dopiero kwotach umorzone zostały, tak iż obecny stan reszty kapitałów dłużnych nie o wiele różni się od pierwotnych sum pożyczkowych.

Okazuje się zatem z powyższego zestawienia, że kraj opłacać musi raty amortyzacyjne:

funduszom pod zarządem Wydziału krajow. zostającym od kapitału dłużnego 373.796 zł. 34 ct.
zakładom finansowym krajowym t. j. galic. Kasie oszczędności i Bankowi krajowemu od sumy . . . . . 146.650 „
Bankowi dla krajów koronnych, od reszty pożyczki 600.000 zł. wynoszącej teraz . . . . . 420.000 „
dalej od pożyczek 4½ % w obligacyach opiewających na łączną sumę 6,299.100 „
od reszty pożyczki 6% z r. 1873. . . . . 415.600 „
wreszcie od dwóch pożyczek przez Siostry miłosierdzia we Lwowie i przez Zbór izraelicki w Krakowie zaciągniętych w łącznej sumie . . 15.000 „

Ogólna przeto suma zobowiązań dłużnych kraju, obciążająca budżet krajowy, wynosi przeszło 7,650.000 zł. — a potrąciwszy kwoty amortyzowane, w wyjaśnieniach preliminarza Wydziału krajowego wymienione, przekonujemy się, że stan obecny rzeczonych długów wynosi przeszło 7,300.000 zł.

Suma ogólna rat amortyzacyjnych, mających się uiścić w roku 1889. od rzeczonych pożyczek, wynosi według preliminarza Wydziału krajowego 506.266 zł. — i jest większą od preliminowanej na rok 1888. sumy o kwotę 77.112 zł. — zaś od wynikłości z roku 1886. większą jest o 62.370 zł.

To znaczne podwyższenie tej rubryki wydatków budżetu krajowego spowodowały dwie okoliczności, a mianowicie:

zaciągnięcie w r. 1888. pożyczki na budowę koszar w sumie 444.300 zł. i dla spółek wodnych 700.000 zł. czyli razem 1,144.300 zł., od której to sumy na oprocentowanie i umorzenie przypadnie zapłacić w roku 1889. kwotę 69.312 zł. — podczas gdy w budżecie na rok 1888. na ten cel tylko 11.313 zł. uchwalono;

zwiększenie niedoboru funduszu pożyczki krajowej z roku 1873., który wynosił w budżecie na rok 1888. tylko 26.735 zł., a obenie wynosi 46.631 zł.

Jako nowa pozycya budżetu weszła także rata w kwocie 1.412 zł. od pożyczki na budowę szpitalu tarnowskiego zaciągniętej.

Obniżyły się tylko raty płacone Bankowi dla krajów koronnych, gdyż w miarę umarzania kapitału, z którego spłaca się corocznie 24.000 zł. zmniejsza się kwota należna tytułem odsetek. — Skutkiem tego, zamiast uchwalonej w budżecie na rok 1888 kwoty 48.252 zł. wstawił Wydział krajowy na oprocentowanie i umorzenie pożyczki z Banku dla krajów koronnych tylko kwotę 46.219 zł.

Zresztą poszczególne pozycye rubryki XIV. wydatków są oparte na planach amortyzacyjnych, ułożonych dla poszczególnych pożyczek, które ściśle zachowane być muszą; należytości podatkowe i stemplowe są obliczone według obowiązujących w tej mierze przepisów; koszta wreszcie kancelaryjne, opłaty insercyjne i portorya, niezbędne przy pożyczkach w obligacyach, zapreliminowane są na podstawie wynikłości z ubiegłych lat.

Komisya budżetowa wnosi zatem, zgodnie z Wydziałem krajowym:

Wysoki Sejm raczy uchwalić następujące pozycye wydatków w rubryce XIV. budżetu:

poz. 158. umorzenie pożyczki 27.000 zł. z funduszu domestykalnego na budowę kulparkowską — III. rata kapitału i 4½ % odsetki . . . . 1.485 zł.
„ 159. raty amortyzacyjne od pożyczki 40.400 zł. zaciągniętej w galicyjskiej Kasie oszczędności na budowę kulparkowską z 5% odsetkami i podatkiem . . . . . 2.785 „
Do przeniesienia . . 4.270 zł.

	Z przeniesienia . .	4.270 zł.
poz. 160.	raty amortyzacyjne od pożyczki 10.000 zł. zaciągniętej w galicyjskiej Kasie oszczędności przez Zgromadzenie Sióstr Miłosierdzia z 5% odsetkami i podatkiem	669 „
„ 161.	raty amortyzacyjne od pożyczki 600.000 zł. z Banku dla krajów koronnych z 4·9% i podatkiem	46.259 „
„ 162.	raty amortyzacyjne od pożyczki 5.000 zł. zaciągniętej przez Zbór izraelicki w Krakowie w tamtejszej Kasie oszczędności z 5½% odsetkami i kosztami stemplowemi	381 „
„ 163.	umorzenie i oprocentowanie 4½% pożyczki krajowej z roku 1883. w sumie 3,800.000 zł. z podatkiem i kosztami	226.100 „
„ 164.	spłata i oprocentowanie kapitałów dłużnych szpitalowi św. Łazarza w Krakowie w sumie 346.746 zł. 34 ct.	20.808 „
„ 165.	umorzenie i oprocentowanie 4½% pożyczki krajowej z roku 1884. w sumie 1,000.000 zł. z podatkiem i kosztami	59.753 „
„ 166.	raty amortyzacyjne od pożyczki 22.500 zł. zaciągniętej w galicyjskiej Kasie oszczędności na budowę pralni w szpitalu lwowskim z 5% odsetkami i podatkiem dochodowym	2.185 „
„ 167.	raty amortyzacyjne od pożyczki 70.000 zł. z Banku krajowego na budowę prawego skrzydła w szpitalu lwowskim z 4½% odsetkami i dodatkiem na administracyę	7.148 „
„ 168.	umorzenie i oprocentowanie 4½% pożyczki krajowej z roku 1885. w sumie 354.800 zł. z podatkiem i kosztami	21.338 „
„ 169.	na pokrycie niedoboru funduszu pożyczki krajowej z r. 1873. . .	46.631 „
„ 170.	umorzenie i oprocentowanie 4½% pożyczki krajowej z roku 1888. w sumie 1,144.300 zł. z kosztami	69.312 „
„ 171.	umorzenie połowy kapitału 27.500 zł. zaciągniętego w Banku krajowym na budowę szpitala w Tarnowie	1.412 „
	Suma rubryki XIV. .	506.266 zł.

Komisya budżetowa musi na tem miejscu skonstatować, że ta część pożyczki z roku 1888., która przeznaczoną została na uzupełnienie 1 milionowego funduszu na budowę koszar, po dokonanej w maju 1888. emissyi po kursie 89% przyniosła w gotówce 391.600 zł. i ulokowaną została na 3% w Banku krajowym, tak iż fundusz krajowy opłaca 5% od pieniędzy, od których fundusz koszarowy pobiera 3%. Cała zaś lokacya gotówki należącej do funduszu koszarowego przedstawia według sprawozdania Wydziału krajowego L. 37.028/1888. sumę 599.340 zł. 33 ct., a mianowicie w Banku 323.266 zł. 98 ct. a w funduszu krajowym 276.073 zł. 35 ct.

Przewodniczący:
Artur Potocki.

Sprawozdawca
T. Skałkowski.

Budżet krajowy na rok 1889.

Rubryka XV.

Poz. 172, 177, 185, 186 a), 186 b), 196, 197, 200, 201 i 202.

Na cele rolnictwa i górnictwa.

Sprawozdawca poseł **Abrahamowicz.**

Poz. 172. Inżynier górnik przy Wydziale krajowym . . . . . 2.160 zł.

„ *177.* Torfiarnia w Dublanach:

a) na wyrób torfu przez 100 dni po 50 zł. . . . . 5.000 „

poz. *b)* wstawioną w preliminarzu Wydziału krajowego, a to na urządzenie pomostu do wyciągania torfu z łodzi 1.000 zł. a. w. i na 10 wózków na łodzie z transmisyą od lokomobili, szynami i liną w kwocie 500 zł. w. a., razem zatem 1.500 zł. w. a. skreśla się z uwagi, iż odnosi się ona do wydatków już dokonanych w roku 1888., który to wydatek winien Wydział krajowy usprawiedliwić.

„ *185.* Szkoła weterynaryi we Lwowie:

a) subwencya c. k. Rządowi	2.000 zł.	
b) asekuracya budynków Szumanówka	41 „	
c) spłata Bankowi krajowemu $4^1/_2$ pożyczki 12.400 zł. z pierwotnej $5^0/_0$ 16.000 zł. zaciągniętej swego czasu w gal. Kasie oszczędności	744 „	2.785 „

„ *186 a)* Na 5 stypendyów dla uczniów szkoły kucia koni . . . . 250 „

„ *186 b)* Dla ucznia szkoły weterynaryi Kazimierza Rutkowskiego . . . 50 „

„ *196.* Stypendya dla dwóch uczniów, którzy ukończyli wyższą szkołę rolniczą w Dublanach, na kształcenie się na nauczycieli szkół średnich . . . 1.600 „

Z uwagi na liczne stypendya istniejące dla uczniów wyższej szkoły rolniczej w Dublanach, kwotę zł. 500 pod poz. 197. skreśla się, a w miejsce tej wstawia się pod pozycyą tą samą:

„ *197.* Na zasiłki dla ubogich uczniów wyższej szkoły rolniczej w Dublanach, do dyspozycyi Wydziału krajowego . . . . . 200 „

„ *198.* Stypendya dla uczniów szkoły leśnictwa we Lwowie . . . . 1.500 „

Na wydawnictwo czasopisma „Górnik“ nie wstawia się żadnej kwoty.

„ *200.* Dla Kółek rolniczych, w myśl uchwały Wys. Sejmu z dnia 8. paźdz. 1888. 3.000 „

Poz. 201. Na koszta strzeżenia granic kraju w czasie zarazy na bydło i zamknięcia miejsc zarazy zapomocą wojska i żandarmeryi . . . . . 1.000 zł.

„ *202.* Na składy zbożowe we Lwowie i Krakowie wstawia się zamiast preliminowanych 21.000 zł. kwotę . . . . . 15.000 „
a to z uwagi na nieużyty na ten cel kredyt w kwocie również 21.000 zł., uchwalonej na rok 1888.

Przyczem Komisya budżetowa wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Wydział krajowy jest upoważniony do wydatkowania z kwoty 21.000 zł. uchwalonej w budżecie na rok 1888. na składy zbożowe we Lwowie i w Krakowie, do końca roku 1889.

„ *202 a)* W załatwieniu petycyi krakowskiego Towarzystwa gospodarskiego o subwencyę dla „Tygodnika rolniczego, wstawia się:

pod poz. 202 a) dla „Tygodnika rolniczego“ jednorazowy zasiłek w kwocie . . . . . 300 „

„ *202 b)* Na zaprowadzenie nauczycieli wędrownych rolnictwa dla włościan (na lat 6. do roku 1894 włącznie) po . . . . . 2.000 zł.
i na przedmioty demonstracyjne, jednorazowo . . . 250 „ 2.250 „

(Uchwała Wys. Sejmu z 5. października 1888.)

Przewodniczący:
Artur Potocki.

Sprawozdawca:
Abrahamowicz.

Z drukarni i litografii Pillera i Spółki.

Rubryka XV.

Na cele rolnictwa i górnictwa.

Pozycya 173. Sprawozdawca poseł Skałkowski.
Pozycya 174, 175, 176, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184. Sprawozdawca poseł Abrahamowicz.

Pozycya	173.	Szkoła gospodarstwa lasowego we Lwowie . . .	12.278 zł.	wedle osobnych sprawozdań.
„	174.	„ wyższa rolnicza w Dublanach (*uchwała Wys. Sejmu z 28. września 1888*)	39.309 „	
„	175.	„ parobków w Dublanach (*uchwała Wys. Sejmu z 28. września 1888*)	12.719 „	
„	176.	Folwark w Dublanach	17.224 „	
„	178.	Kurs gorzelnictwa w Dublanach (*uchwała Wys. Sejmu z 28. września 1888*)	1.960 „	
„	179.	Szkoła średnia rolnicza w Czernichowie	37.000 „	
„	180.	Folwark w Czernichowie	7.277 „	
„	181.	Szkoła niższa rolnicza w Horodence	10.151 „	
„	182.	„ „ „ „ Jagielnicy	8 100 „	
„	183.	„ „ „ „ Kobiernicach	10.060 „	
„	184.	Krajowa szkoła ogrodnicza w Tarnowie	6.780 „	

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

Rubryka XV.

Pozycye 187—195 włącznie (Str. 62).

(Sprawozdawca poseł Stanisław Stadnicki).

Pozycya 187. Na wydanie atlasu geologicznego wraz z tekstem . . . . . 1.000 zł.
„ 188. Towarzystwo rolnicze we Lwowie . . . . . 3.000 „
„ 189. „ „ w Krakowie . . . . . 3.000 „
„ 190. „ tatrzańskie „ . . . . . 400 „

Nad petycyą l. $\frac{375 \text{ S.}}{302 \text{ p.}}$ Towarzystwa tatrzańskiego o zapomogę 4.000 złr. na wybudowanie drugiego domu gościnnego przy Morskiem Oku i naprawę drogi:

Wysoki Sejm raczy przejść do porządku dziennego.

Pozycya 191. Na badanie kraju celem zestawienia użytecznych kopalin i popularnego opisu ich występowania . . . . . 1.000 zł.
„ 192. Na chemiczno-technologiczne studya przeróbki nafty i woskn ziemnego 500 „
„ 193. Subwencye praktycznym szkołom wiercenia i górnictwa naftowego . 1.500 „
„ 194. Na stacyę doświadczalną produktów naftowych . . . . . 900 „
„ 195. Na zalesienie wydm piasczystych:
a) W okręgu roboczym Niskim . . . . . 700 „
b) „ „ Jarosławsko-Cieszanowskim . . . . 450 „
c) „ „ Jaworowsko-Mościskim . . . . . 820 „
d) „ „ Tarnobrzeskim . . . . . 650 „

Przewodniczący:
Artur Potocki.

Sprawozdawca:
Stan. Stadnicki.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

Rubryka XVI.

Na cele przemysłu.

Sprawozdawca poseł Wrotnowski.

I. Szkoły przemysłowe uzupełniające.

(Wieczorne szkoły dla terminatorów).

Wydział krajowy preliminuje ogólny na nie wydatek w sumie 9.888 zł. czyli o 2.188 zł. więcej niż w r. b. Pozycye 203. i od włącznie 205. do włącznie 213. komisya budżetowa uznaje za usprawiedliwione, projektując zmniejszenie poz. 204. o 75 zł. z następującego powodu. Komisya krajowa dla spraw przemysłowych, w sprawozdaniu swem (str. 8) uczyniła wniosek do Wydziału krajowego aby nie udzielał dalszej subwencyi, ani kursom zawodowym przy szkole w Drohobyczu, ani kursowi zawodowemu przy szkole w Jarosławiu, oświadczając się za zniesieniem tych kursów. W skutku czego w preliminarzu swym (nr. 4. str. 5) dla szkoły w Jarosławiu już nie wstawia płacy dla nauczyciela malarstwa pokojowego i lakiernictwa, dla szkoły zaś w Drohobyczu (preliminarz nr. 2. str. 4.), widocznie przez pomyłkę pozostawiła kwotę 150 zł. dla nauczyciela snycerstwa. Połowa tej kwoty jest objętą pozycyą 204. preliminarza Wydziału krajowego, gdyż druga połowa dotacyi jest pokrywaną z funduszów państwowych. Pozycya przeto 204, ulega obniżeniu do kwoty 435 zł.

W poz. 214. jest preliminowany wydatek nowy, w sumie 2.500 zł. na szkoły przemysłowe uzupełniające, mające wejść w życie. Komisya budżetowa nie jest przeciwną zasadzie tego wydatku, będącego następstwem uchwały sejmowej z 11. stycznia b. r.; mniema wszakże, że gdy otwieranie szkół nowych, jest zależnem od rokowań z gminami i powiatami o udeterminowanie datków pieniężnych i dostarczeń w naturze, te zaś rokowania zajmą tyle czasu, że wejście rzeczonych szkół w życie w r. 1889. może być z trudnością przewidywanem, a w najlepszym razie nie nastąpi przed jesienią, że przeto, w tem przewidywaniu dostatecznem będzie wstawić do budżetu sumę 1.500 zł. Tym sposobem ogólna suma wydatków w dziale I. uczyni o 1.075 zł. mniej, niż projektuje Wydział krajowy.

II. Szkoły fachowe połączone z warstatami.

A. Dla wyrobów z drzewa i z łoziny.

Idąc za preliminarzem krajowej komisyi przemysłowej (str. 32), Wydział krajowy w poz. 215 oprócz wydatków zwyczajnych na szkołę koszykarstwa w Jarosławiu 1.000 zł. wstawia wydatek nadzwyczajny 600 zł. na wypadek, gdyby w skutek zamierzonej reorganizacyi zakładu, podniosły się koszta jego utrzymania. Wedle uwag krajowej komisyi przemysłowej (sprawozdanie str. 20) reorganizacya polegać ma, na oddzieleniu administracyi, od kierownictwa nauczycielskiego. Komisya budżetowa mniema, że w obec braku danych, co do tego, czy za-

mierzona reorganizacya, koszta utrzymania rzeczonej szkoły rzeczywiście powiększy, i w jakim stosunku — wstawianie w budżet kwoty 600 zł. jest przedwczesnem; — utrzymuje przeto tę pozycyę w tegorocznej wysokości 1.000 zł.

Pozycyę 216. na takąż szkołę w Jaśle 350 zł. komisya budżetowa przyjmuje wedle preliminarza Wydziału krajowego.

W poz. 217. na szkołę kołodziejstwa i bednarstwa, w połączeniu z kuźnią kucia wozów istniejącą w Kamionce strumiłowej, Wydział krajowy preliminuje 3.792 zł., czyli o 512 zł. więcej niż na rok 1888. — projektuje mianowicie, podwyższenie płacy kowala o 112 zł. i wstawia jednorazowy wydatek 400 zł. na zakup żelaza. Komisya budżetowa skreśla tę ostatnią kwotę, ze względu, iż w budżecie na r. b. już była wstawioną suma 500 zł. także na zakup żelaza i z objaśnieniem, iż suma ta stanowić miała fundusz obrotowy kuźni. W braku więc rachunku wykazującego, w jaki sposób suma ta została wydatkowaną, nie jest usprawiedliwioną potrzeba powiększenia owego funduszu obrotowego kuźni w r. 1889.

W poz. 218., komisya budżetowa przyjmuje sumę 800 zł. preliminowaną na koszta kursu wakacyjnego nauki biegłości ręcznej dla nauczycieli ludowych w Sokalu, utrzymując ten wydatek w wysokości tegorocznej.

Na szkołę i warstat wzorowy dla stolarstwa i tokarstwa w Stanisławowie, wyznaczony był w r. b. fundusz 800 zł. Wydział krajowy preliminuje podwyższenie tego wydatku na rok przyszły o 100 zł. w pozycyi 219. Komisya budżetowa nie uznaje za usprawiedliwione tego podwyższenia, raz dla tego, że wedle sprawozdania Wydziału krajowego (str. 7) rokowania z gminą m. Stanisławowa i z Radą powiatową o udeterminowanie dostarczeń na ten zakład jeszcze nie są ukończone; — powtóre dla tego, że krajowa komisya przemysłowa w sprawozdaniu swem (str. 20) poświadcza, iż dotacya z funduszu krajowego w tej wysokości jaką Wysoki Sejm ustanowił na rok 1888., wystarczyć powinna. Komisya budżetowa obniża przeto pozycyę 219 z 900 do 800 zł.

Wreszcie pozycye 220. i 221. — 1.320 zł. na warstat wzorowy kołodziejski w połączeniu z kuźnią do kucia wozów w Toustem, i 1.450 zł. na krajowy warstat wzorowy dla stolarstwa i wyrobu zabawek drewnianych w Żywcu, komisya budżetowa przyjmuje jako wydatki usprawiedliwione.

Tym sposobem ogólna suma wydatków w dziale II. lit. *A.* uczyni o 1.100 zł. mniej, niż preliminował Wydział krajowy.

B. Dla wyrobów garncarskich.

Komisya budżetowa przyjmuje wydatek na krajowe szkoły i warsztaty w Kołomyi, w Porębie i w Toustem, preliminowany przez Wydział krajowy w ogólnej sumie 5.820 zł., zaznaczając jedynie, że gdy druga z tych szkół ma wejść w życie z dniem 1. Stycznia 1889. a już w budżecie krajowym była na nią wyznaczona suma 2.400 zł., lecz dotychczas nie mogła być zużytą i powinna się znaleść w pozostałościach kasowych z r. b. — Wydatek przeto wstawiany do budżetu w tej samej wysokości, jest w istocie tylko przeniesieniem pozycyi już uchwalonej przy budżecie tegorocznym.

C. Dla wyrobów tkackich.

W poz. 225. komisya budżetowa przyjmuje sumę 1.220 zł. preliminowaną przez Wydział krajowy na krajowy warstat wzorowy w Błażowej. Przeciwnie zaś, w obec poświadczenia krajowej komisyi przemysłowej (sprawozdanie str. 15.), że rokowania z gminą miasta Horodenki i z Radą powiatową zostały przerwane, — i w obec oświadczenia Wydziału krajowego, iż mało jest widoków, aby krajowy warstat wzorowy w tem mieście wszedł w życie w r. 1889, ko-

misya budżetowa, skreśla pozycyę 226, czyli kwotę 500 zł. nadmieniając, że o wstawieniu jakiegobądź wydatku na rzeczony zakład, nie może być mowy przed nabyciem przeświadczenia, iż on niewątpliwie wejdzie w życie, zwłaszcza, że w takim razie Wydział krajowy nógłby na otworzenie tej szkoły użyć pozostałości kasowej z funduszu w kwocie 925 zł. na tę szkołę przeznaczonego w budżecie na r. b.

Poz. 227. na krajowy warstat wzorowy w Korczynie, poz. 228 na warstat wzorowy w Kossowie, i poz. 229. na krajową szkołę tkacką w Krośnie, komisya budżetowa przyjmuje wedle preliminarza Wydziału krajowego.

Pozycyą 230, 231 i 232. komisya budżetowa przyjmuje wedle preliminarza Wydziału krajowego.

Suma ogólna w tym dziale przez Wydział krajowy na 8.322 zł. preliminowana, zostaje przeto obniżoną o sumę 500 zł.

E. Dla wyrobów koronkarskich.

W trzech pozycyach 233. 234. i 235. Wydział krajowy preliminuje na szkołę i pracownię w Kańczudze, na krajową szkołę i pracownię w Muszynie i na takiż zakład w Zakopanem, wydatek zwyczajny w sumie ogólnej 4.063 zł., a nadto na drugą z tych szkół 400 zł., jako wydatek nadzwyczajny, wywołany potrzebą reparacyi budynku szkolnego. Komisya budżetowa przyjmuje powyższy wydatek zwyczajny, bez żadnej uwagi; — co zaś do wydatku nadzwyczajnego 400 zł., który również przyjmuje, zwraca uwagę na to, że za zbyt prędko zaszła potrzeba reparacyi budynku w zakładzie, który dopiero od roku 1887. wszedł w życie.

F. Subwencyonowane zakłady pracy kobiet.

Komisya budżetowa przyjmuje wedle preliminarza Wydziału krajowego pozycyę 236 na kursa robót kobiecych przy szkole wydziałowej żeńskiej w Krakowie. — Co do pozycyi zaś 237 na szkołę robót, utrzymywaną przez towarzystwo „Pracy kobiet“ we Lwowie, i co do takiegoż wydatku w poz. 238 na szkołę specyalną robót kobiecych w Przemyślu, widzi potrzebę przedewszystkiem zaznaczyć, że w sprawozdaniu krajowej komisyi przemysłowej, ani o jednej, ani o drugiej z tych szkół, żadnej nie ma wzmianki, — chociaż statut tejże komisyi poczytuje za jeden z główniejszych jej obowiązków, właśnie zdawanie Wysokiemu Sejmowi sprawy o stanie rozwoju i użyteczności każdej szkoły. — Skutkiem tego komisya budżetowa nie jest w możności ocenić, czy szkoły te są użyteczne lub nie; — co jednak byłoby pytaniem w tem właśnie miejscu do zbadania przychodzącem, obok zwłaszcza frekwencyi uczennic od kilku lat słabnącej, — co znowu, sprawozdania Wydziału krajowego z tychże lat uwidoczniały. Zwracając uwagę tegoż Wydziału, na potrzebę ścisłego zbadania w r. 1889 stanu i użyteczności obu wzmiankowanych zakładów i przedstawienia odpowiednich wniosków przy preliminarzu budżetowym na rok 1890, komisya budżetowa nie może jednak niewstawić obu pozycyi 237 i 238 do budżetu na rok 1889.

Preliminarz Wydziału krajowego w tym dziale pozostaje przeto bez żadnej zmiany.

G. Szkoły fachowe rządowe, subwencyonowane z funduszów krajowych.

W poz. 239 i 240 Wydział krajowy preliminuje 1.500 zł. dla c. k. szkoły fachowej dla wyrobów drzewa w Zakopanem, w wysokości budżetu tegorocznego, i 900 zł. dla c. k. szkoły fachowej ślusarskiej w Świątnikach górnych, o 1.600 zł. mniej, niż było wstawionem do budżetu tegorocznego. — Komisya budżetowa przyjmuje obie te pozycye wedle preliminarza Wydziału krajowego.

III. Wydatki ogólne na cele przemysłowe.

Komisya budżetowa przyjmuje pozycye 241, 242, 243 preliminowane przez Wydział krajowy w cyfrach budżetu tegorocznego. — Co do poz. 244 w preliminarzu Wydziału krajowego „funduszem rezerwowym“ nazwanej, a właściwie obejmującej sumę dozwolaną na „wydatki nieprzewidziane“, komisya budżetowa obniża sumę preliminowaną 2.800 zł. do kwoty 500 zł.

W poz. 245 „stypendya przemysłowe“ Wydział krajowy preliminując 7.500 zł., czyli o 1.500 zł. więcej niż w r. b., objaśnia to podwyższenie potrzebą udzielania zasiłków na koszt zwiedzania wystawy powszechnej w Paryżu. — Komisya budżetowa przedewszystkiem poczytując wydatek ten za niepotrzebny, preliminowaną sumę całkowicie skreśla, — przyjmuje zaś w tegorocznej wysokości pozycyą 6.000 zł. na stypendya przemysłowe.

Skutkiem obniżenia poz. 244 i skreślenia sumy 1.500 zł. z poz. 245, ogólna suma wydatków w tym dziale wejdzie do budżetu w cyfrze 13.372 zł. zamiast 17.172 zł. preliminowanej przez Wydział krajowy.

IV. Koszta administracyi poz. 246 i 247.

V. Zasiłki i pożyczki na cele przemysłowe, poz. 248 i 249.

VI. Szkoły handlowe poz. 250.

komisya budżetewa przyjmuje zgodnie z preliminarzem Wydziału krajowego.

Ogólna suma wydatkow rubryki XVI. budżetu, zostaje obniżoną o 6.475 zł.

Rubrykę tę powiększą wszakże jednorazowe bezzwrotne zasiłki, udzielone z funduszu krajowego, jakie Wysoki Sejm poleci wstawić do budżetu na skutek wniesionych pozycyi, odnoszących się do tejże rubryki. — Komisya budżetowa preliminuje jako dalszy ciąg działu VI.:

poz. 250 a) pet. L. 201. dla stowarzyszenia katolickiej młodzieży rękodzielniczej „Skała“ we Lwowie jednorazowy bezzwrotny zasiłek w sumie . . . 300 zł.

„ „ b) pet. L. 328. dla stowarzyszenia rękodzielników lwowskich „Gwiazda“ takiż zasiłek . . . . . 200 „

„ „ c) pet. L. 428. dla stowarzyszenia „Gwiazdy Jarosławskiej“ takiż zasiłek 100 „

„ „ d) pet. 202. dla stowarzyszenia rękodzielników chrześciańskich „Gwiazda Tarnowska“, takiż zasiłek . . . . . 100 „

„ „ e) pet. 50. dla stowarzyszenia rękodzielników „Gwiazda“ w Stanisławowie 100 „

czyli o 300 zł. więcej, niż na ten cel udzielono w r. b.

Do tej rubryki odnoszą się także petycye L. 413. Justyny Gostyńskiej, — L. 174 Jana Obrębskiego, — L. 21. Pawła Frölicha, — L. 167 Franciszka Sebek, — L. 544 Zarządu Szkoły przem. w Drohobyczu; — petycye te wypada odesłać do Wydziału krajowego, a względnie do krajowej komisyi przemysłowej dla zbadania i odpowiedniego załatwienia.

Komisya budżetowa wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1° następujący preliminarz rubryki XVI. budżetu:

Liczba pozycyi	Przeznaczenie wydatku	Wydatek zwyczajny	Wydatek nadzwyczajny	Wydatek razem	Ogółem
		złote wal. austr.			
	I. Szkoły przemysłowe uzupełniające (wieczorne dla terminatorów):				
203	W Brzeżanach	385		385	
204	w Drohobyczu	435		435	
205	w Jarosławiu	632		632	
206	w Kołomyi	682		682	
207	w Krakowie	1.500		1.500	
208	we Lwowie (izraelicka, im. Marka Bernsteina)	395		395	
209	w Nowym Sączu	595		595	
210	w Przemyślu	594		594	
211	w Rzeszowie	595		595	
212	w Stanisławowie	682		682	
213	w Tarnowie	818		818	
214	na szkoły przemysłowe uzupełniające, mające wejść w życie w r. 1889	1.500		1.500	8.813
	II. Szkoły fachowe połączone z warstatami. *A) dla wyrobów z drzewa i z łoziny.*				
215	Krajowa szkoła koszykarska w Jarosławiu	1.000		1.000	
216	takaż szkoła w Jaśle	350		350	
217	krajowa szkoła kołodziejstwa i bednarstwa w połączeniu z kuźnią do kucia wozów w Kamionce Strumiłowej	3.322	70	3.392	
218	na naukę biegłości ręcznej w szkołach ludowych, mianowicie na kurs wakacyjny tejże nauki, dla nauczycieli ludowych w Sokalu	800		800	
219	szkoła i warstat wzorowy dla stolarstwa i tokarstwa w Stanisławowie	800		800	
220	warstat wzorowy kołodziejski, połączony z kuźnią do kucia wozów w Toustem	1.320		1.320	
221	krajowy warstat wzorowy dla stolarstwa i wyrobu zabawek drewnianych w Żywcu	1.150	300	1.450	9.112
	B) dla wyrobów garncarskich.				
222	Krajowa szkoła i warstat wzorowy w Kołomyi	2.550		2.550	
223	„ „ „ „ w Porębie	1.900	500	2.400	
224	„ „ „ „ w Toustem	900		900	5.850
	C) dla wyrobów tkackich.				
225	Krajowy warstat wzorowy w Błażowej	1.220		1.220	
227	krajowy takiż warstat w Korczynie	970		970	
228	warstat wzorowy w Kossowie	960		960	
229	krajowa fachowa szkoła tkacka w Krośnie	2.672		2.672	
230	krajowy warstat wzorowy w Łańcucie	425	500	925	
231	takiż warstat w Wilamowicach	775		775	
232	na sprawienie zapasu wzorów i patronów, opartych na swojskich motywach do tkanin wzorzystych dla wszystkich szkół tkackich	300		300	7.822

Liczba pozycyi	Przeznaczenie wydatku	Wydatek zwyczajny	Wydatek nadzwyczajny	Wydatek razem	Ogółem
		złote wal. austr.			
	E) dla wyrobów koronkarskich.				
233	Szkoła i pracownia w Kańcudze	1.163		1.163	
234	krajowa szkoła i pracownia w Muszynie	700	400	1.100	
235	krajowa szkoła i pracownia w Zakopanem	2.200		2.200	4.463
	F) subwencyonowane zakłady pracy kobiet.				
236	Kursa robót kobiecych przy szkole wydziałowej żeńskiej w Krakowie	500		500	
237	szkoła robót, utrzymywana przez towarzystwo „Pracy kobiet“ we Lwowie	500		500	
238	szkoła specyalna robót kobiecych w Przemyślu	300	200	500	1.500
	G) szkoły fachowe rządowe, subwencyonowane z funduszów krajowych.				
239	C. k. szkoła fachowa dla wyrob. z drzewa w Zakopanem	1.200	300	1.500	
240	c. k. szkoła fachowa ślusarska w Świątnikach górnych	400	500	900	2.400
	III. Wydatki ogólne na cele szkolne przemysłowe.				
241	Krajowa keramiczna stacya doświadczalna	2.872		2.872	
242	muzeum przemysłowe w Krakowie	2 000		2.000	
243	„ „ we Lwowie	2.000		2.000	
244	na wydatki nieprzewidziane	500		500	
245	stypendya przemysłowe	6.000		6.000	13.372
	IV. Koszta administracyi.				
246	Prenumerata czasopism i zakup dzieł fachowych dla użytku komisyi kraj. dla spraw przemysł.	200		200	
247	biuro tejże komisyi:				
	a) wynagrodzenie sekretarza 1.000				
	b) dyety i koszta podróży członków kom. 1.400	2.400		2.400	2.600
	V. Zasiłki i pożyczki na cele przemysłowe.				
248	Zasiłki bezwrotne na cele przemysłowe	7.000		7.000	
249	dotacya krajowego funduszu przemysłowego 3. rata	30.000		30 000	37.000
	VI. Szkoły handlowe.				
250	Szkoła handlowa w Krakowie	1.000		1.000	1.000
250*a*	Bezzwrotny jednorazowy zasiłek dla stow. katolickiej młodzieży rękodzielników lwowskich „Skała“		300	300	
b	takiż zasiłek, dla stowarzyszenia rękodzielników lwowskich „Gwiazda“		200	200	
c	takiż zasiłek, dla stow. „Gwiazda Jarosławska“		100	100	
d	takiż zasiłek dla stowarzyszenia rękodzielników chrześciańskich „Gwiazda Tarnowska“		100	100	
e	takiż zasiłek, dla stow. „Gwiazda“ w Stanisławowie		100	100	800
	Ogólna suma wydatków w rubryce XVI	.	.	.	**94.732**

Zestawienie.

		Szczegółowo	Razem
I.	Szkoły przemysłowe	—	8.813 zł.
II.	„ fachowe połączone z warstatami:		
	A) Dla wyrobów z drzewa i łoziny	9.112 zł.	
	B) „ „ garncarskich	5.850 „	
	C) „ „ tkackich	7.822 „	
	D) „ „ powrożniczych	— „	
	E) „ „ koronkarskich	4.463 „	
	F) Subwencyonowane zakłady pracy kobiet . .	1.500 „	
	G) Szkoły fachowe rządowe, subwenc. z fund. kraj. .	2.400 „	31.147 „
III.	Wydatki ogólne na cele szkolne przemysłowe . .		13.372 „
IV.	Koszta administracyi		2.600 „
V.	Zasiłki i pożyczki na cele przemysłowe . . .		37.000 „
VI.	Szkoły handlowe		1.000 „
—	Stowarzyszenia rękodzielnicze		800 „
	Razem . . .		94.732 zł.

2⁰ Petycye L. 413. Justyny Gostyńskiej, L. 174. Jana Obrębskiego, L. 21. Pawła Frölicha, L. 167. Franciszka Sobek, L. 544. Zarządu szkoły przemysłowej uzupełniającej w Drohobyczu odsyła się do Wydziału krajowego, a względnie do krajowej komisyi przemysłowej dla zbadania i odpowiedniego załatwienia.

3⁰ Nad petycyą L. 436. Ludwika Walloni Sejm przechodzi do porządku dziennego.

Zastępca przewodniczącego:
Hausner.

Sprawozdawca:
Wrotnowski.

Rubryka XVII.

Rozmaite wydatki.

Sprawozdawca poseł Wrotnowski.

Preliminarz Wydziału krajowego zamieszcza w tej rubryce sześć pozycyj. Cztery z nich, a mianowicie:

Poz. 251. do rozporządzalności Wydziału krajowego . . . . . 30.000 zł.
„ 254. subwencya dla drogi żelaznej Lwów-Żółkiew-Rawa . . . . 33.332 „
. 255. Felicyi Korostyńskiej, b. nauczycielce Klarysek w Starym Sączu, stały dar roczny z łaski . . . . . 80 „
„ 257. na fundacyą wieczystą imienia J. C. K. Mości . . . . . 12.000 „

komisya budżetowa uznaje za usprawiedliwione. Pierwsza z nich bowiem polega na §. 9 instrukcyi dla Wydziału krajowego, następne zaś są wynikłością uchwał już przez Wysoki Sejm przyjętych. Zaznacza jedynie, że subwencya udzielona drodze żelaznej Lwów-Żółkiew-Rawa zostanie w r. 1889 całkowicie pokrytą i nie będzie obciążać przyszłych budżetów.

Poz. 253. pomoc dla księży Unitów Chełmskich, jest preliminowaną w tej samej wysokości, w jakiej dotychczas była wstawianą w budżety krajowe.

Poz. 256. córce Jana Lama, na ukończenie edukacyi . . . . . 500 zł.

komisya budżetowa przyjmuje, zaznaczając, że subwencya ta ma jeszcze trwać i na rok 1890, jako do chwili ukończenia seminaryum żeńskiego przez córkę Jana Lama.

Petycye, weszłe do Wysokiego Sejmu, rozdzielić się dają na 3 kategorye: pierwsze, o pomoc dla pogorzelców, w części już uchwałami Wysokiego Sejmu udzielone, w części niżej przez komisyą preliminowane; — lub w razach, w których pożar w danej miejscowości nie przybrał rozmiarów klęski ogólnej, przedstawiane do przejścia do porządku dziennego; — drugie wnoszone przez dotkniętych gradobiciem zostały załatwione w zasadzie oddzielnem sprawozdaniem komisyi budżetowej; — trzecia wreszcie kategorya petycyi o zasiłki i wsparcie, co do których komisya budżetowa projektuje uchwalenie przejścia do porządku dziennego. Z jednej z tych petycyi L. 379, komisya budżetowa powzięła wiadomość, że w łonie społeczeństwa ruskiego powstała myśl zasługująca na uznanie — myśl uczczenia pomnikiem śp. Włodzimierza Barwieńskiego, którego prace niepozostały bez dodatniego wpływu na zachowanie czystości języka i na rozwój cywilizacyjny tegoż społeczeństwa. Komisya budżetowa nie może jednak przedstawić przychylnie Wysokiemu Sejmowi petycyi komitetu, zajmującego się postawieniem pomnika, żądającej subwencyi na ten cel z funduszu krajowego; udzielenie bowiem jakiejbądź subwencyi z tegoż funduszu, naruszałoby zasadę, dotychczas stale szanowaną, że pomniki są wznoszone ofiarnością prywatną, bez żaduego współudziału ze strony rzeczonego funduszu. Wnosi przeto przejście i nad tą petycyą do porządku dziennego.

Komisya budżetowa wnosi:
Wysoki Sejm raczy uchwalić: 1° następujący preliminarz rubryki XVII.

Rozmaite wydatki.

Poz.	251.	Do rozporządzalności Wydziału krajowego		30.000 zł.
„	253.	Dla XX. Unitów Chełmskich		1.500 „
„	254.	Subwencya dla drogi żelaznej Lwów-Żółkiew-Rawa (rata ostatnia)		33.332 „
„	255.	Felicyi Korosteńskiej, byłej nauczycielce, stały dar corocznie		80 „
„	256.	Córce ś. p. Jana Lama na ukończenie seminaryum żeńskiego we Lwowie		500 „
„	257.	Wieczysta fundacya imienia Jego Cesarsko-Królewskiej Mości Cesarza Franciczka Józefa I., corocznie		12.000 „
„	258.	Zasiłki bezzwrotne, jednorazowe:		
		a) gminie Radelicz	200 zł.	
		b) „ Trzebownisko	400 „	
		c) klasztorowi OO. Bernardynów w Gwoździcu	500 „	
		d) gminie Posuchów	100 „	
		e) „ Bielawce	200 „	
		f) „ Mołoszkowice	200 „	
		g) pogorzelcom wsi Łomna	50 „	
		h) gminie Ulwówka	400 „	
		i) „ Żurawno	500 „	
		k) „ Kamionka Strumiłowa	1.000 „	
		l) „ Medenice	500 „	
		ł) „ Sołotwina	600 „	
		m) „ Bobrowniki	200 „	
		n) „ Gliniany	400 „	
		o) „ Brześciany	200 „	
		razem z powodu pożarów		5.450 „
„	259.	Do rozporządzalności Wydziału krajowego, w celu udzielenia bezprocentowych pożyczek, najpóźniej do dnia 31. Grudnia 1899 roku zwrotnych ratami, reprezentacyom powiatów Myślenickiego, Wielickiego i Chrzanowskiego		9.000 „
„	260.	Stowarzyszeniu Polaków w Buda-Peszcie, jednorazowy bezzwrotny zasiłek		150 „
„	261.	Komitetowi kolonii leczniczej w Rymanowie, jednorawy bezzwrotny zasiłek		300 „
„	262.	Krajowemu Związkowi ochotniczych straży pożarnych, do rozporządzalności Wydziału krajowego, jednorazowy bezzwrotny zasiłek		300 „
„	263.	Zarządowi Oddziału krakowskiego Towarzystwa pedagogicznego		500 „
„	264.	X. Michałowi Kowszewiczowi, bezzwrotna zapomoga		50 „
„	265.	X. Mikołajowi Łukawieckiemu, „ „		50 „
„	266.	Gmina Ciche (powiat Nowytarg) koszta utrzymania Józefa Dragosza w komunalnym domu ubogich w Peszcie (uchwała Wysokiego Sejmu z 6. Października 1888)		252 „
„	267.	Gmina Czajkowa (powiat Mielec) koszta utrzymania Macieja i Ewy Meilingerów należące się gminie miasta Buda-Pesztu (uchwała j. w.)		208 „
		Suma rubryki XVII.		93.672 zł.

2° Sejm przechodzi do porządku dziennego nad petycyami: L. 223. pogorzelców wsi Kniaże, L. 359. gminy Podwierzyniec, L. 473. gminy Urmań, L. 322. gminy miasta Tarnobrzega, L. 400. gminy Semiginów, L. 509. mieszkańców Jasienicy Solnej, L. 550. gminy Poznanka Hetmańska, L. 288. gminy Kąsina górna, L. 465. gminy Osielec, L. 399. gminy Adamówka, L. 441. gminy Katyna rustykalna, L. 442. gminy Falkenberg, L. 443. gminy Hujsko, L. 440. gminy Łopuszanka, L. 388. nad wnioskiem posła Żuka Skarszewskiego, L. 362. gminy Lipnik, L. 80. gminy Ruda, L. 92. gminy Jacowiec, L. 93. komitetu cerkiewnego w Żydaczowie, L. 149. Jerzego Majka, L. 342. Maryi Steskal, L. 343. Melanii Hegediis, L. 273. Wydziału gospodarczego stacyi klimatycznej w Zakopanem, L. 253. Pauliny Barbara, L. 206. Philosophen-Unterstitzungs-Verein przy c. k. Uniwersytecie w Wiedniu, L. 402. Zarządu stowarzyszenia wzajemnej pomocy urzędników, L. 229. Róży Łysakowskiej, L. 231. Cypryana Rogojskiego, L. 379. Komitetu wznoszącego pomnik Włodzimierzowi Barwińskiemu, L. 489. Maryi Burgier, L. 244. Komitetu kolonii leczniczej w Rymanowie (o zapomogę na budowę domu), L. 438. Julii Iwanowicz, L. 381. Antoniego Gorylewicza, L. 388. Julii Saszkiewicz, L. 429. Komitetu budowy cerkwi w Berezowcach, L. 389. Jana Darmochwał, L. 230. Józefy Zaleskiej, L. 225. Tomasza Śliwińskiego, L. 412. Joanny Maszkowskiej, L. 70. Dominika Zachajkiewicza, L. 156. Domicelli Włodzimirskiej, L. 116. Emilii Grochowskiej, L. 126. Karola Persil, L. 114. Anny Kalinowskiej, L. 505. Komitetu ochotniczej straży ogniowej w Dynowie, L. 553. Emilii Rodkiewicz, L. 549. Maryi Treter, L. 533. Zofii Szechowicz, L. 536. Joanny Dąbrowskiej i L. 531. Jana Flak.

Lwów, 13. Października 1888.

Przewodniczący:
Artur Potocki.

Sprawozdawca:
Antoni Wrotnowski.

Lit. C.

Krajowy szpital powszechny we Lwowie

Fundusz chorych i położnic.

(*Sprawozdawca p. O. Hausner.*)

Preliminarz krajowego szpitala powszechnego we Lwowie na r. 1889 wykazuje wydatki w kwocie 186.523 złr. a dochody w kwocie 186.384 złr. Niedobór wynosiłby zatem według preliminarza Wydziału krajowego 139 złr., podczas gdy niedobór według preliminarza za rok ubiegły (1888) wynosił 766 złr.

Komisya budżetowa na podstawie wynikłości roku 1887 i według rzeczywistych nieodzownych potrzeb wnosi wstawić wydatki w kwocie 185.363 złr. o 1160 złr. mniej niż preliminował Wydział krajowy, zaś dochody preliminuje zgodnie z Wydziałem kraj. w kwocie 186.384 złr. W razie przyjęcia wniosków komisyi okazałaby się na r. 1889 nadwyżka w kwocie 1021 złr. zamiast niedoboru 139 złr.

A. Wydatki.

Kwota preliminowana przez Wydział krajowy na r. 1889 (186.523 zł.) jest wyższą od uchwalonej na rok 1888 (= 182993 zł.) o 3.530 złr. Mianowicie wydatki na fundusz chorych (= 170.362 zł.) są o 2.061 zł. wyższe od zeszlorocznych (= 168.301 zł.) zaś wydatki na funnduszu położnic (=16.161 zł.) są wyższe od zeszłorocznych (= 14.692 zł.) o 1.469 zł.

Zamknięcia rachunkowe ostatnich lat sześciu wykazują w wydatkach szpitala lwowskiego następujące kwoty:

Rok	1882:	175.034 zł.
„	1883:	184.693 „
„	1884:	186.759 „
„	1885:	185.655 „
„	1886:	179.781 „
„	1887:	178.448 „

Przeciętny zatem wydatęk wynosił w sześcioleciu 1882–1887 181.728 zł., przeto wydatek preliminowany na r. 1889 jest o 8.075 wyższy od wynikłości ostatniego roku 1887 a o 4.795 zł. wyższy od przeciętnej wynikłości sześciolecia 1882–1887.

Komisya budżetowa wnosi wstawić w rubr. IX. o 100 zł. mniej, w rubryce X. o 60 zł. mniej a w rubr. XI. o 1 000 zł. mniej, niż preliminował Wydział krajowy. Po przyjęciu tych wniosków wydatki szpitala powszechnego we Lwowie wynosiłyby 185.363 zł. o 1.160 zł. mniej niż preliminował Wydział krajowy.

Poszczególnienie wydatków.

Rubr. I. poz. 1—14. **Płace i emolumenta etatowe.**

Wydział krajowy preliminuje 34.075 zł. o 320 zł. więcej niż na r. 1888. Podwyższenie to następuje z powodu przypadającego pełnego trzeciego pięciolecia dyrektorowi, prymaryuszowi Dr. Sawickiemu, prosektorowi, jednemu pisarzowi i odźwiernemu w łącznej kwocie wyższej od zeszłorocznej o 302 zł., tudzież z powodu zakontraktowanych cen drzewa opałowego; dla dyrektora i rządcy cokolwiek wyższych od przeszłorocznych, co przy 20 sągach czyni różnicę 18 zł.

Komisya wnosi wstawić bez zmiany kwotę preliminowaną przez Wydział krajowy = 34.075 zł. (31.362 zł. dla fund. chorych i 2.713 zł. dla funduszu położnic.)

Rubr. II poz. 15—21. **Koszta utrzymania osób nieetatowych**

Wydział krajowy preliminuje 26.340 zł. o 135 zł. więcej niż uchwalono na r. 1888 z powodu podwyższenia pomocnikowi przy laboratoryum chemiczno-patologicznem który dotąd pobierał płacę zwykłego sługi = 96 zł. a rozporządzeniem Wydziału krajowego l. 23.141/1888 otrzymał płacę 240 zł. zatem o 144 zł. wyższej.

Natomiast dodatek drożyźniany dla 7 dyetaryuszów o 9 zł. niżej preliminowano niż na r. 1888, gdyż był to rok przestępny.

Komisya uznaje podwyższenie płacy laboranta za słuszne, preliminuje zatem całą rubrykę zgodnie z Wydziałem krajowym w kwocie 26.340 zł. (24.223 zł. dla funduszu chorych a 2.117 zł. dla funduszu położnic.

Rubr. III. poz. 22—30. **Pensye i emerytury** w kwocie 3.757 zł.

Rubr. IV. poz. 31—34. **Zaopatrzenia i dary z łaski** w kwocie 239 zł.

Rubr. V. poz. 35. **Odprawy i spłaty kwartałów pośmiertnych** w kwocie 100 zł.

Rubr. VI. poz. 36—37. **Remuneracye i zapomogi** w kwocie 930 zł.

Komisya preliminuje zgodnie z Wydziałem krajowym jak na r. 1888.

Nad petycyą Albiny Śliwińskiej 2. voto Cwiklińskiej (l. 252) o udzielenie remuneracyi za zarząd szpitala powszechnego przez ś. p. jej pierwszego męża Leona Śliwińskiego za lata 1864—1867 komisya wnosi przejść do porządku dziennego.

Petycyę Kornelii Neuhauser wdowy po prymaryuszu szpitala powszechnego (l. 152) o podwyższenie pensyi wdowiej, komisya wnosi przekazać Wydziałowi krajowemu z poleceniem udzielenia petentce na r. 1889 dodatku 250 zł. tytułem daru z łaski.

Rubr. VII. poz. 38—47. **Koszta gospodarcze.**

Wydział krajowy preliminuje w kwocie 77.692 zł. o 550 zł. więcej niż uchwalono na r. 1888. Drobna ta rożnica spowodowaną jest małem podwyższeniem poz. 46. a. bielizna, pościel i odzież o 600 zł. z 6000 na 6600 zł. i zmniejszeniem poz. 44. Utrzymanie ogrodu spacerowego z 150 na 100 zł. Ponieważ potrzeba sprawienia koców, tudzież dokompletowania materaców i poduszek przedstawieniem dyrekcyi szpitala (l. 15.839) należycie uzasadnioną została, komisya wnosi wstawić w poz. 46. i w całej rubryce VII. kwoty przez Wydział krajowy preliminowane. Z łącznej kwoty 77.692 zł. przypada na fundusz chorych 72.457 zł. a na fundusz położnic 5.235 zł.

Rubr. VIII. poz. 48—54. **Koszta sanitarne.**

Wydział kraj. preliminuje 15.650 zł. o 675 zł. więcej niż uchwalono na r. 1888. W tej rubryce Wydział kr. utworzył 3 nowe pozycye z poz. 49. a mianowicie poz. 50. Szczudła, buty i opaski prze-

puklinowe w kwocie 500 zł. poz. 51. laboratoryum chemiczno-patologiczne w kwocie 150 zł. które mieściły się dotąd w pozycyi: „Potrzeby sanitarne w ścisłem znaczeniu“, tudzież poz. 52.

Poz. 52. Prosektoryum w kwocie 100 zł., które dotąd pokrywano z pozycyi: Instrumenta chirurgiczne.

Wydzielenie tych pozycyj daje lepszy pogląd na rodzaj kosztów w tej rubryce, a porównywując koszt tegorocznych 5 pozycyj od 49 do 53 z dotychczasowemi pozycyami: „Potrzeby sanitarne w ścisłem znaczeniu“ i „instrumenta chirurgiczne“, okazuje się podwyższenie w kwocie 350 zł., t. j. 7.650 zł. zamiast dotychczasowych 7.300 zł W obec zwrostu liczby chorych, szczególnie na oddziale chirurgicznym i coraz liczniejszych ciężkich operacyj, komisya uważać musi to lekkie podwyższenie za konieczne, również podwyższenie pozycyi 48. Lekarstwa o 325 zł. (z 7.175 na 7.500 zł.) na podstawie wyniku trzech lat ostatnich 1885.—1887. (7.519 zł.) obliczone. Komisya wnosi przeto wstawić w rubr. VIII. bez zmiany kwotę 15.650 zł. (14.825 zł. na fundusz chorych, 825 zł. na fundusz położnic).

Rubr. IX. poz. 55. **Koszta kancelaryjne.**

Wydział krajowy preliminuje 950 zł., o 100 zł. mniej niż uchwalono na r. 1888. Ponieważ zaś wydano rzeczywiście w r. 1886. tylko 861 zł. a w r. 1887. tylko 838 zł., i ponieważ znaczne zmniejszenie się zaległości kosztów leczenia, a zatem i zmniejszenie się czynności kancelaryjnych niemi spowodowanych pozwala przypuścić, że kwoty wydane w ostatnich latach, i w przyszłości wystarczą. Komisya budżetowa wnosi wstawić 850 zł., o 12 zł. więcej niż wydano w r. 1887., lecz o 100 zł. mniej od kwoty preliminowanej przez Wydział krajowy.

Rubr. X. poz. 56. **Koszta kapliczne.**

Wydział krajowy preliminuje jak w latach poprzednich 300 zł. Jednak wydano na ten cel w r. 1885. tylko 226 zł., w r. 1886. tylko 187 zł. a w r. 1888. tylko 253 zł. Wynik przeciętny trzech lat ostatnich wynosi zatem tylko 222 zł.; przeto komisya budżetowa wnosi wstawić 240 zł., o 18 zł. więcej od 3-letniego przeciętnego wyniku, lecz o 60 zł. mniej niż Wydział kraj.

Rubr. XI. poz. 57—59. **Utrzymanie budynków.**

Konserwacya i reparacya zwyczajna gmachu i obejścia szpitalnego poz. 57.

Wydział krajowy preliminuje 3.800 zł., o 1.000 zł. mniej niż uchwalono na r. 1888. Jednak uwzględnić należy, że i w roku zeszłym Wydział krajowy preliminował w tej pozycyi tylko 3.800 zł., a dalsze 1.000 zł. wstawiono dopiero na żądanie komisyi budżetowej w jej sprawozdaniu wyrażone na przerobienie całkowite sali operacyjnej. Ale i ta kwota zredukowana 3.800 zł. na zwyczajną konserwacyę i reparacyę jest za wysoką, ponieważ według zamknięć rachunkowych w r. 1885. wydano na ten cel tylko 2.510 zł, w r. 1886. (po potrąceniu kosztu rekonstrukcyi łazienek (1.394 zł. i kosztów dokończenia dobudowanego skrzydła (2.000 zł.) 2.894 zł. w r. 1887. 3.430 zł. przeciętnie zatem w trzech ostatnich latach wydano tylko kwotę 2.944 zł. Komisya budżetowa zatem wnosi wstawić 3.000 zł., o 56 zł. więcej od 3-letniego przeciętnego wyniku, lecz o 800 zł. mniej niż preliminował Wydział krajowy.

Do tej pozycyi 57. dodał w tym roku Wydział krajowy pod subpoz. 2 koszt dwóch nadzwyczajnych objektów t. j. lodowni i piec do palenia słomy po chorobach zaraźliwych.

Postawienie nowej i obszernej lodowni wedle wniosku dyrekcyi szpitala (l. 15.839) jest nieodzownie potrzebnem. Wydział krajowy preliminuje na ten cel 4.000 zł. Kosztorys w czasie zestawienia budżetu na r. 1889. jeszcze nie wypracowany, dziś zaś przez biuro techniczne Wydziału krajowego komisyi wręczony, oblicza koszt lodowni drewnianej na 6 200 zł.; zaś na 5.800 zł. murowanej. Jednak ceny jednostkowe w tym kosztorysie, szczególnie materyału drzewnego są tak wygórowane, doliczenie 480 zł. na administracyę i nieprzewidziane wydatki jest przy budowie tak łatwej i prostej zdaje się komisyi tak zbytecznem, że kwota pierwotnie preli-

minowana 4 000 zł. powinna wystarczyć na postawienie lodowni drewnianej, lepszej dla przechowania lodu w rozmiarach zaprojektowanych, za czem przemawia fakt, iż w Kulparkowie postawiono lodownię o połowę mniejszą za 2.100 zł.

Komisya wnosi przeto wstawić na budowę lodowni 4.000 zł. Na piec do palenia słomy wstawia się według wymagań rozporządzenia ministeryalnego z r. 1884. (l. 20.662), a według kosztorysu z dnia 27. Czerwca 1888. l. 26.514 wymaga wydatek 700 zł. Gdy jednak i w tym kosztorysie ceny jednostkowe muru, blachy, drzwi są wygórowane a dodatek 79 zł. 87 ct. na administracyę i nieprzewidziane wydatki przy budowie pieca z pewnością jest zbyteczny, przeto komisya budżetowa wnosi wstawić na budowę pieca 500 zł., o 200 zł. mniej niż preliminował Wydział krajowy.

Poz. 58. Asekuracya i poz. 59. Kominiarze i straż ogniowa. Komisya preliminuje zgodnie z Wydziałem krajowym w kwocie 230 zł. i 450 zł.

W całej rubr. XI. komisya wnosi zatem wstawić 8.180 zł. (7.357 zł. na fundusz chorych a 823 zł. na fundusz położnic) o 1.000 zł. mniej niż preliminował Wydział krajowy.

Rubr. XII. Odsetki od kapitałów dłużnych w kwocie 1.760 zł.
„ XIII. Podatki i daniny „ 20 „
„ XIV. Wydatki rozmaite „ 300 „
„ XV. Zapomogi dla położnic „ 3.200 „
„ XVI. Koszta utrzymania dzieci na oddziale położnic zrodzonych „ 30 „
„ XVII. Koszta utrzymania dzieci w szpitalu św. Zofii „ 12.000 „

Komisya preliminuje zgodnie z Wydziałem krajowym.

B. Dochody.

Wydział krajowy preliminuje dochody szpitala powszechnego we Lwowie na rok 1889. w kwocie 186. 384 zł. (w funduszu chorych 173.351 zł. w funduszu położnic 13 033 zł.), o 4.157 zł. więcej niż uchwalono na r. 1888. Komisya budżetowa uznając obliczenie i wywody Wydziału krajowego za słuszne, preliminuje zgodnie z tymże

w rubr. I. poz. 1. Od c. k. Skarbu za drzewo opałowe . . 1 300 zł.
„ I. „ 2. Z kasy miejskiej $^1/_5$ część dochodu z rogatek i na utrzymanie trupiarni . . . . 23.084 „
„ II. „ 3. Opłaty pośmiertne . . . . . 5.300 „
„ III „ 4. Zwrot kosztów leczenia od funduszu kraj. . 140.000 „
„ III. „ 5. Od płacących za siebie . . . . 11.000 „
„ III. „ 6. Od funduszów obcokrajowych . . . 4.000 „
„ IV. „ 7. Dochody rozmaite . . . . . 1.700 „

Sumaryczne zestawienie wydatków.

	Fund. chorych	Fund. położnic	Razem
Rubr. I. . . .	31.362 zł.	2.713 zł.	34.075 zł.
„ II. . . .	24.223 „	2.117 „	26.340 „
„ III. . . .	3 552 „	205 „	3.757 „
„ IV. . . .	176 „	63 „	239 „
„ V. . . .	90 „	10 „	100 „
„ VI. . . .	841 „	89 „	930 „
„ VII. . . .	72.457 „	5.235 „	77.692 „
„ VIII. . . .	14.825 „	825 „	15.650 „
„ IX. . . .	794 „	56 „	850 „
„ X. . . .	— „	240 „	240 „
„ XI. . . .	7.357 „	823 „	8.180 „
Do przeniesienia . .	155.677 zł.	12.376 zł.	168.053 zł.

	Fundusz chorych	Fundusz położnic	Razem
Z przeniesienia . .	155.677 zł. . .	12.376 zł. . .	168.053 zł.
Rub. XII. . .	1.408 „ . .	352 „ . .	1.760 „
„ XIII. . .	15 „ . .	5 „ . .	20 „
„ XIV. . .	270 „ . .	30 „ . .	300 „
„ XV. . .	— . .	3.200 „ . .	3.200 „
„ XVI. . .	— . .	30 „ . .	30 „
„ XVII. . .	12.000 „ . .	— . .	12.000 „
Suma wydatków .	169.370 zł. . .	15.993 zł. . .	185.363 zł.

Sumaryczne zestawienie dochodów.

	Fundusz chorych	Fundusz położnic	Razem
Rub. I. . .	24.282 zł. . .	102 zł. . .	24.384 zł.
„ II. . .	5.300 „ . .	— . .	5.300 „
„ III. . .	142 250 „ . .	12.750 „ . .	155.000 „
„ IV. . .	1.519 „ . .	181 „ . .	1.700 „
Suma dochodów:	173.351 zł. . .	13.033 zł. . .	186.384 zł.

Bilans funduszu chorych zatem przedstawia się następująco:

Wydatki . . .	169 370 złr.
Dochody . . .	173.351 „
Zatem nadwyżka . .	3.981 zł.

zaś bilans funduszu położnic następujący:

Wydatki . . .	15.993 zł.
Dochody . . .	13.033 „
zatem niedobór .	2.960 zł.

Bilans całego krajowego szpitala powszechnego we Lwowie wykazuje:

Wydatki . . .	185.363 zł.
Dochody . . .	186.384 „
zatem nadwyżka .	1.021 zł.,

podczas gdy Wydział krajowy preliminował niedobór 139 zł.

I. Wysoki Sejm raczy przyjąć powyższy preliminarz krajowego szpitala powszechnego we Lwowie na r. 1889. i wstawić wykazaną nadwyżkę 1.021 zł. w rubr. IV. dochodów budżetu kraj.

II. Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Nad petycyą L. s. 472 Katarzyny Starowieckiej, wdowy po lampiarzu i stolarzu szpitalnym, o pensyą — przechodzi się do porządku dziennego.

Lwów 3. Października 1888.

Przewodniczący:

Artur Potocki.

Sprawozdawca:

Otton Hausner.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

Budżet krajowy na rok 1889.

Sprawozdanie dodatkowe

Komisyi budżetowej do

Lit. C.

Krajowy szpital powszechny we Lwowie.

Sprawozdawca poseł **Otton Hausner.**

Wydział krajowy w sprawozdaniu z dnia 17. sierpnia r. b. L. 35723. wnosi, ażeby Wysoki Sejm uchwałę z dnia 26. kwietnia 1876. r. co do nieobsadzania jednej posady sekundaryusza uznał za nie obowiązującą i aby upoważnił Wydział krajowy do bezzwłocznego uzupełnienia liczby sekundaryuszów przy szpitalu lwowskim zgodnie z etatem w roku 1875. uchwalonym.

Wydział krajowy opiera swe przedstawienie na następujących uwagach:

Posada 7go sekundaryusza objęta etatem, corocznie bywa w preliminarz wstawiana, i wotowana, pozostaje zaś w myśl powyższej uchwały Sejmu z r. 1876. dotąd nie obsadzoną a płaca tegoż, jak to zamknięcia rachunkowe udowadniają, wpływa corocznie do interkalaryów.

Powód zaś do owej uchwały Sejmu od dawna już istnieć przestał. Wtedy bowiem, w r. 1875. liczba chorych, w oddziale chorych szpitala lwowskiego wynosiła 5.446, a liczba dni leczenia 146.486, wtedy zatem liczba 6 sekundaryuszów mogła się słusznie wydawać Sejmowi wystarczającą.

Gdy zaś odtąd liczba chorych i dni leczenia tak znacznie się wzmogła, iż w r. 1887. dosięgła 201.606 dni leczenia na 9.459 chorych, zatem podwyższenie postąpiło 37·6%, względnie 73·6%, przeto ówczesny powód do nieobsadzania posady 7go sekundaryusza zupełnie ustał i obecne siły lekarskie z trudnością największą mogą podołać pracy a dalsze pozostawienie takiego stanu, mogłoby spowodować wielki uszczerbek w niesieniu pomocy chorym. Komisya budżetowa z tem przedstawieniem Wydziału krajowego w zupełności się zgadza i zauważa, że w żadnym z większych szpitali publicznych siły lekarskie nie są tak szczupło obliczone i niewystarczające jak w szpitalu lwowskim, tak że n. p. jeden lekarz płatny wypada w szpitalu na Wiedeniu na 421 chorych i na 10.763 dni leczenia, w szpitalu Rudolfa na 365 chorych i na 11.796 dni leczenia a w szpitalu św. Łazarza w Krakowie na 772 chorych i na 16.925 dni leczenia, — podczas gdy w szpitalu lwowskim jeden lekarz płatny wypada na 1.019 chorych i na 20.058 dni leczenia, co jaskrawo udowadnia konieczność przywrócenia etatem wyznaczonej liczby sekundaryuszów przy szpitalu lwowskim.

Komisya wnosi przeto:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Uchwałę z dnia 26. kwietnia 1876. co do nieobsadzania jednej posady sekundaryusza, uznaje Sejm za nie obowiązującą i upoważnia Wydział krajowy do bezzwłocznego uzupełnienia liczby sekundaryuszów przy szpitalu lwowskim, zgodnie z etatem w roku 1875. uchwalonym.

Przewodniczący:
Artur Potocki.

Sprawozdawca:
Otton Hausner.

Z drukarni i litografii Pillera i Sp.

Lit. D.

Fundusz podrzutków we Lwowie.

Sprawozdawca poseł **Hausner.**

Wydatki tego funduszu Wydział krajowy preliminuje na r. 1889. w kwocie 493 zł., o 57 zł. mniej niż uchwalono na r. 1888. Komisya budżetowa uznaje obliczenia Wydziału krajowego za słuszne i wnosi wstawić bez zmiany:

w rubryce	*I.*	Koszta kancelaryjne	10 zł.
„	*II.*	Remuneracye i zapomogi	120 „
„	*III.*	Koszta utrzymania dzieci	293 „
„	*IV.*	Koszta leczenia dzieci	10 „
„	*V.*	Rozmaite wydatki	60 „
		Razem . .	493 zł.

Dochodów ten fundusz nie ma żadnych, przeto Wysoki Sejm raczy całą sumę wydatków funduszu podrzutków we Lwowie — 493 zł., pokryć z funduszu krajowego w rubr. XI.

Przewodniczący:
Artur Potocki.

Sprawozdawca:
Hausner.

Z drukarni Pillera i Spółki.

Budżet krajowy na rok 1889.

Lit. E.

Krajowy zakład dla obłąkanych na Kulparkowie.

Sprawozdawca poseł **Hausner.**

Preliminarz Wydziału krajowego na rok 1889. wykazuje wydatki w kwocie 155.037 zł., zaś dochody w kwocie 156.960 zł., a zatem nadwyżkę w kwocie 1.923 zł.

Komisya budżetowa wnosi wstawić w wydatkach 154.927 zł., o 110 zł. mniej niż preliminował Wydział krajowy, dochody zaś przyjmuje bez zmiany, oblicza zatem nadwyżkę w kwocie 2.033 zł.

A. Wydatki.

Kwota 155.037 zł., preliminowana na rok 1889. jest o 19.192 zł. wyższą od uchwalonej na r. 1888. i o 13.564 zł. wyższą od wynikłości r. 1887. To tak znaczne powiększenie wydatków jest następstwem smutnych zajść zeszłorocznych w tym zakładzie, które wywołały na posiedzeniu w dniu 10. Stycznia 1888. uchwałę Wysokiego Sejmu, polecającą Wydziałowi krajowemu, aby przystąpił do zbadania przyczyn złego i do jaknajrychlejszej a skutecznej naprawy stosunków w zakładzie kulparkowskim. Komisya budżetowa, której nie przekazano sprawozdanie Wydziału krajowego o zakładzie kulparkowskim, ani też poruczono jej sprawozdania o czynnościach dep. V. Wydziału krajowego, nie czuje się powołaną do orzeczenia czy i o ile powiększenie pewnych wydatków, podwyższenie pewnych płac i przerobienie pewnych sal mogło rychło i skutecznie poprawić stosunki w zakładzie i ogranicza się ściśle do czysto budżetowego ocenienia podwyższonych pozycyj. Z tego stanowiska wychodząc komisya budżetowa jedynie w rubr. I. wnosi zmniejszenie o 110 zł., a wszystkie inne rubryki przyjmuje bez zmiany, preliminuje zatem wydatki w kwocie 154.927 zł.

Poszczególnienie wydatków.

Rubr. I. poz. 1.—11. Płace i emolumenta etatowe:

Wydział krajowy preliminuje 19.799 zł., o 501 zł. więcej jak uchwalono na r. 1888., a o 712 zł. więcej od wynikłości r. 1887.

To dość znaczne podwyższenie nastąpiło:

a) z powodu uzupełnienia pięciolecia dwom kapłanom, rządcy i dwom oficyałom, w łącznej kwocie 295 zł., tudzież dodania nowych pięcioleci jednemu sekundaryuszowi, jednemu oficyałowi, jednemu pisarzowi i odźwiernemu, w łącznej kwocie 249 zł., razem z powodu przypadających pięcioleci

544 zł., z której to kwoty należy potrącić dodatki pięcioletnie spensyonowanego prymaryssza i od służby uwolnionego sekundaryusza, w łącznej kwocie 357 zł., tak że ostateczne podwyższenie z powodu dodatków pięcioletnich okazuje się w kwocie 187 zł.

b) z powodu uzupełnienia wiktu rządcy w kwocie 204 zł.

c) z powodu przyznania wiktu I. klasy byłemu nadzorcy służby Krogulskiemu, którego z dniem 1. Lipca 1888. pismem Wydz. kraj. l. 11.896 mianowano 2gim pisarzem, w kwocie 110 zł.

Podwyższenia z powodu dodatków pięcioletnich są prostem następstwem etatu, dodatek bezpłatny wiktu rządcy Fantiemu uchwałą Sejmu z dnia 22. Stycznia 1888. został przyzwolony.

Co się zaś tyczy kwoty 110 zł., z powodu mianowania dozorcy służby Krogulskiego drugim pisarzem, komisya budżetowa sądzi, że nie zachodziła najmniejsza potrzeba kreowania posady drugiego pisarza, ponieważ czynności kancelaryjne w niczem się nie powiększyły, jak to najlepiej dowodzi preliminowanie na r. 1889. kosztów kancelaryjnych bez zmiany, a te czynności dotąd przez dwóch oficyałów, 2 dyetaryuszów i jednego pisarza należycie i ku zadowoleniu pełnione bywały. Komisya przeto wnosi wykreślenie w tym roku nowo wprowadzaną pozycyę 9. drugiego pisarza, a restytuuje pominiętą w preliminarzu na r. 1889. posadę nadzorcy służby męzkiej jako stałą i etatową, a to tem bardziej, że przez zwinięcie tej posady stosunki służby męzkiej wcale się nie polepszyły, co najlepiej stwierdza smutny i gorszący fakt pobicia Siostry Miłosierdzia przez jednego z dozorców, za co szłusznie sądowi został oddany, tudzież ta okoliczność, że od czasu zwinięcia posady nadzorcy t. j. od 1. Lipca r. b. do 1. Października, 18 dozorców i to wcale nie najgorszych uwolniono od służby na ich własne żądanie.

Gdy zaś nadzorca pobierał wikt II. klasy w kwocie 250 zł. pisarz zaś projektowany przez Wydział krajowy pobierałby wikt I. klasy w kwocie 360 zł., przeto Komisya wnosi wykreślić kwotę 110 zł. w pozycyi 9.

W razie przyjęcia tego wniosku wydatki rubryki I. wynosiłyby 19.689 zł., o 110 zł. mniej, niż preliminował Wydział krajowy. Oficyałowie zakładu kulparkowskiego Karol Kalita i Arkadyusz Bienkowski w petycyi l. 124. proszą o zrównanie ich płac i wymiaru emerytury z płacą i wymiarem emerytury oficyałów przy szpitalach krajowych we Lwowie i w Krakowie.

Oficyałowie zakładu kulparkowskiego mają po 700 zł. stałej płacy i po 360 zł. dodatku na wikt, razem 1.060 zł. podczas gdy oficyałowie szpitali krajowych we Lwowie i w Krakowie mają po 1.000 zł. stałej płacy. Pozornie zatem pierwsi mają o 60 zł. wyższą płacę, co zresztą z powodu odległości o 6 kilometrów od miasta i ztąd wynikającego droższego wyżywienia, ulokowania dzieci w celu ich ktztałcenia, w mieście, jest zupełnie usprawiedliwionem, rzeczywiście zaś znajdują się w gorszem położeniu, gdy pięcioletni dodatki i emerytury obliczone bywają tylko od stałej płacy 700 zł., oficyalistom zaś lwowskim i krakowskim od płacy 1.000 zł.

Ponieważ drobna nadwyżka 60 zł. w wykazanych warunkach zakładu kulparkowskiego nie wystarcza na pokrycie niezbędnie wyższych wydatków oficyałów zakładu, przeto płaca tychże ze względu na wymiar pięcioletnich dodatków i emerytury okazuje się niesłusznie niższą od płacy oficyałów szpitali krajowych we Lwowie i w Krakowie.

Komisya budżetowa wnosi zatem:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Od 1. Stycznia 1889. roku wyznacza się dwom oficyałom zakładu kulparkowskiego zamiast dotychczasowej płacy 700 zł. i dodatku na wikt 360 zł. stałą płacę 1060 zł.

Nad petycyą kapelana rz. kat. księdza Leonarda Piotrowskiego (l. 101) o pobieraniu podwyższonego relutum za wikt, Komisya budżetowa wnosi przejść do porządku dziennego.

Rubr. II. poz. 12.—16. Koszta utrzymania osób nieetatowych. Wydział krajowy preliminuje 33.767 zł., o 7.484 zł. więcej niż uchwalono na rok 1888., a o 7.768 zł. więcej od wynikłości r. 1887. To bardzo znaczne, bo 28% wynoszące podwyższenie następuje skutkiem wyż powołanej uchwały Sejmu z dnia 21. Stycznia 1888. r. i zmian i zarządzeń, jakie Wydział krajowy w celu urzeczywistnienia życzeń Sejmu uskutecznił, i tak:

„ „ „ *12.* Siostry Miłosierdzia oddziałowe. Wydział krajowy wstawia 4.930 zł., o 2.610 zł. więcej jak zeszłego roku z powodu zwiększonego stanu Sióstr Miłosierdzia o 9 osób, którym według interpretacyi uchwały Sejmu z dnia 21. Stycznia 1888. i zawartego kontraktu (l. 11.896) powierzono nadzór nad chorymi i służbą oddziału męskiego od 1. Lipca 1888. Jakkolwiek życzeniem Sejmu było właściwie pozyskanie Bonifratów lub innego zakonu męskiego dla nadzoru na oddziale męskim, Komisya budżetowa zgadza się na zaprowadzenie Sióstr Miłosierdzia na oddział męski i wnosi wstawić bez zmiany w poz. 12. . . . 4.930 zł.

„ „ „ *14.* Służba wyższa. Wydział krajowy wstawia 5.236 zł., o 440 zł. więcej jak zeszłego roku, z powodu koniecznej potrzeby przyjęcia jednego starszego dozorcy z przeznaczeniem dla infirmeryi (rozporządzenie Wydziału krajowego l. 6.952). Komisya budżetowa uznając konieczność tej potrzeby, wnosi wstawić bez zmiany . . . . . 5.236 zł.

„ „ „ *15.* Służba oddziałowa. Wydział krajowy preliminuje 19.394 zł., o 4.434 zł. więcej jak zeszłego roku, z powodu powiększenia służby z 63 na 76 osób, tak że obecnie 1 dozorca pilnuje i obsługuje 7 chorych męskich, a jedna dozorczyni 6 chorych kobiet, dalej z powodu polepszenia wiktu i zmiany kosztu z rocznych 120 na 142 zł. dla jednej osoby (rozporządzenie Wydziału krajowego l. 6.952), nareszcie z powodu powiększonej w stosunku większej ilości służby gratyfikacyi o 50 zł. Komisya budżetowa, uznając konieczność tych powiększeń, wnosi wstawić bez zmiany 19.394 zł.

„ „ „ *13.* i *16.* Dyetaryusze i służba domowa. Preliminuje Wydział krajowy jak na rok 1888.

Komisya więc przyjmuje w rubryce II. bez zmiany kwotę preliminowaną przez Wydział krajowy . . . . . 33.767 zł.

Maszynista Józef Krzyżanowski prosi w petycyi l. 102 o zmianę posady swej przy zakładzie kulparkowskim z nieetatowej na etatową. Jakkolwiek petent służy od lat 8miu gorliwie i nienagannie, przeto na pewne uwzględnienie zasługuje, jednak Komisya budżetowa w roku o tak znacznem podwyższeniu wydatków zakładu nie śmie bez inicyatywy Wydziału krajowego wnosić podobną zmianę etatu, lecz nie przechodząc nad petycyą do porządku dziennego, wyraża życzenie, ażeby Wydział krajowy potrzeby stabilizacyi tej posady zbadał i w razie uznania tej potrzeby, z odnośnym wnioskiem na przyszłą sesyę Sejmową wystąpił.

Rub. III. Pensye i emerytury. Komisya preliminuje zgodnie z Wydziałem krajowym 857 zł., o 567 zł. więcej jak na rok 1888. z powodu spensyonowania prymaryusza Dra Dobińskiego.

„ *IV.* Zaopatrzenia i dary z łaski w kwocie 14 zł.

„ *V.* Odprawy i spłaty kwartałów pośmiertnych w kwocie 40 zł. i

„ *VI.* Remuneracye i zapomogi w kwocie 640 zł. Komisya preliminuje zgodnie z Wydziałem krajowym jak na rok 1888.

„ *VII.* Koszta gospodarcze. Wydział krajowy preliminuje 82.260 zł., o 8.700 zł. więniż uchwalono na rok 1888. mianowicie poz. 28. Żywienie chorych jest o 1.400 zł. wyżej preliminowana niż zeszłego roku (50.850 zł. przeciw 49.450 zł.) na podstawie wynikłości ostatniego r. 1887., również poz. 29. Opał o 200 zł. wyżej preliminowana, z powodu zwiększonego stanu służby i Sióstr Miłosierdzia (5.200 zamiast 5.000 zł.), poz. 33. Uprawa pól. Preliminowano w kwocie 2.200 zł., o 100 zł. więcej jak na rok 1888. według rzeczywistego wydatku roku 1887.

Największe podwyższenie doznała poz. 37. a) Bielizna, pościel i odzież, w której wstawiono 12.200 zł., o 7.200 zł. więcej jak na rok 1888. Rzeczywisty wydatek wynosił przeciętnie w ostatnich trzech latach 5.264 zł., ale te kwoty nie wystarczały, aby utrzymać należyty zapas bielizny, pościeli i odzieży, ciągle niszczonej przez chorych niespokojnych, tak, że na wniosek Dyrekcyi pismem Wydziału krajowego l. 12.692 sprawdzono potrzebę sprawienia nowego zapasu za 7.200 zł.

Inne pozycye rubryki VII. zostały preliminowane bez zmiany jak na r. 1888., a pozycya 31. Sprzęty gospodarskie została o 200 zł. zmniejszoną, 1.800 zł., zamiast 2.000 zł. Komisya budżetowa, uznając potrzebę sprawienia nadzwyczajnego zapasu bielizny, pościeli i odzieży, i innych mniejszych podwyższeń w tej rubryce, wnosi wstawić na koszta gospodarcze bez zmiany . . . . . 82.260 zł.

„ *VIII.* Koszta sanitarne. Wydział krajowy preliminuje 4.960 zł., o 700 zł. więcej niż na rok 1888., z powodu zwiększonej potrzeby potrzeb sanitarnych, chloralu i t. p. wykazanej wynikłością r. 1887. Komisya wnosi wstawić wyższą kwotę 4.960 zł.

„ *IX.* Koszta kancelaryjne w kwocie 450 zł. i

„ *X.* Koszta kapliczne w kwocie 200 zł., Komisya preliminuje zgodnie z Wydziałem krajowym jak na rok 1888.

„ *XI.* Koszta utrzymania budynków, dróg i urządzeń. Wydział krajowy preliminuje 9.550 zł., o 1.140 zł. więcej jak na rok 1888., z powodu rekonstrukcyi sali jadalnej, dziś dla bezpośredniego sąsiedztwa cuchnących wychodków i dla ciemności nie do użycia i pokostowania dachów na głównym i ekonomicznym budynku. Komisya budżetowa uznaje potrzebę tych wydatków, nie może jednak zamilczeć, że według naocznego przekonania, ową rekonstrukcyą sali jadalnej tylko mało znacząca część usterek i wadliwości głównego gmachu zostanie usuniętą, i że zupełne przerobienie wychodków dla zdrowia chorych jest nieodzownie potrzebne i należałoby na sesyę Sejmową w r. 1889. przedłożyć plany i kosztorysy tej rekonstrukcyi. Również Komisya zataić nie może, że umieszczenie dyetaryusza z rodziną i kuchnią w głównym budynku w pośród chorych jest wielce niewłaściwe, i owego dyetaryusza bezzwłocznie stosowniej umieścić w budynku administracyjnym należy. Kwotę preliminowaną w rubr. XI. 9.550 zł. Komisya przyjmuje bez zmiany.

„ *XII.* Podatki i daniny w kwocie 250 zł.,

„ *XIII.* Wydatki rozmaite w kwocie 2.200 zł. i

„ *XIV.* Wydatki patronatu i konkurencyi w kwocie 50 zł., Komisya preliminuje zgodnie z Wydziałem krajowym.

B. Dochody.

Wydział krajowy preliminuje dochody na r. 1889. w kwocie 156.960 zł., o 7.000 zł. mniej niż na r. 1888.

Komisya przyjmuje tę kwotę bez zmiany.

Poszczególnienie.

Rubr. I. Dodatki od c. k. Skarbu i kasy miejskiej w kwocie 660 zł. i rubr. II. Dochody z dóbr w kwocie 4.700 zł.

Komisya preliminuje zgodnie z Wydziałem krajowym jak na r. 1888.

Rubr. III. poz. 6. Zwroty kosztów leczenia od funduszu krajowego. Wydział krajowy preliminuje tylko 117.000 zł., o 7.000 zł. mniej niż na r. 1888., pomimo wynikłości znacznie wyższej = 134.843 zł. ostatniego roku 1877. i czyni to zupełnie słusznie dlatego, że od 1. Stycznia 1888. taksa dzienna III. klasy została zniżoną z 90 na 80 ct., a więc liczyć wypada prawdopodobny ubytek $^1/_9$ części czyli około 15.000 zł., dlatego komisya budżetowa zgadza się z kwotą preliminowaną . . . . 117.000 zł.

„ „ „ 7. zwrot od płacących za siebie preliminowano w kwocie 33.000 zł., według przeciętnej 3-letniej (1885—1887) wynikłości (33.388), z czem się komisya zgadza.

„ „ „ 8. Zwrot od funduszów obcokrajowych i innych publicznych preliminuje Wydział krajowy tylko w kwocie 1.000 zł. pomimo, że wynikłość r. 1885. wykazała 6.511 zł., r. 1886. 3.964 zł. a r. 1887. nawet 8.369 zł. i czyni to, jak twierdzi w wyjaśnieniach str. 15. dlatego, że chorych z Bukowiny, Czech i innych krajów już do własnych zakładów zabrano. Komisya nie zupełnie jest przekonaną, że w r. 1889. nie wejdą do zakładu jak w poprzednich latach nowi chorzy z innych krajów, jednak, zostawiając Wydziałowi krajowemu za to odpowiedzialność, zgadza się na preliminowaną kwotę 1000 zł.

Rubr. IV. Rozmaite Dochody. Komisya preliminuje zgodnie z Wydziałem krajowym w kwocie . . . . . 600 zł.

Zestawienie sumaryczne wydatków.

Rubr.	*I.* . . .	19.689 zł.
„	*II.* . . .	33.767 „
„	*III.* . . .	857 „
„	*IV.* . . .	14 „
„	*V.* . . .	40 „
„	*VI.* . . .	640 „
„	*VII.* . . .	82.260 „
„	*VIII.* . . .	4.960 „
„	*IX.* . . .	450 „
„	*X.* . . .	200 „
„	*XI.* . . .	9.550 „
„	*XII.* . . .	250 „
„	*XIII.* . . .	2.200 „
„	*XIV.* . . .	50 „
	Suma wydatków .	154.927 zł.

Zestawienie dochodów.

Rubr.	*I.* . . .	660 zł.
„	*II.* . . .	4.700 „
„	*III.* . . .	151.000 „
„	*IV.* . . .	600 „
	Suma dochodów .	156.960 zł.
Potrąciwszy od dochodów w kwocie		156.960 zł.
	Wydatki „ „	154.927 „
	Nadwyżka wynosi	2 033 zł.

o 110 zł. większa od preliminowanej przez Wydział krajowy.

Komisya budżetowa wnosi:

Wysoki Sejm raczy przyjąć powyższy preliminarz krajowego zakładu dla obłąkanych na Kulparkowie na r. 1889. i wykazaną nadwyżkę 2.033 zł. umieścić w Rubr. IV. dochodów preliminarza funduszu krajowego.

Lwów dnia 8. Października 1888.

Przewodniczący:
Artur Potocki w. r.

Sprawozdawca:
Otton Hausner w. r.

Wydział krajowy w sprawozdaniu z d. 16. Września r. b. l. 40381 wnosi w uzupełnieniu swej uchwały co do premiowania służby oddziałowej, ażeby Wys. Sejm wstawił do rubr. II. wydatków budżetu Zakładu Kulparkowskiego kwotę 174 zł. jako premię 10 dukatów dla dozorców Jana Balickiego i Antoniego Krzyżaka, starszego i dla dozorczyni Anny Południak za przeszło 11-letnią służbę nienaganną.

Komisya wnosi wstawić dodatkowo kwotę 174 zł. na premiowanie wymienionych osób w Rubr. II. poz. 15, przez co wydatki Rubr. II. wzniosą się do kwoty 33.941 zł., a suma wydatków Zakładu Kulparkowskiego wyniesie 155.101 zł., a nadwyżka wydatków nad dochodami tego zakładu spadnie z 2.033 zł. na *1.859 zł.*

Z drukarni i litografii Pillera i Spółki.

Lit. F.

Krajowy szpital św. Łazarza w Krakowie

(*Sprawozdawca p. Stanisław hr. Badeni*).

Wydział krajowy preliminuje na rok 1889. *wydatki* w kwocie 168.898 zł., t. j. 3.472 zł *więcej* niż uchwalono na rok 1888. a o 4.057 zł. *mniej* od wynikłości z r. 1887.

Dochody preliminuje Wydział kzajowy na kwotę 171.621 zł. t. j. o 2.547 zł. *mniej* od budżetu na rok 1888. a o 2.426 zł. *więcej* od wynikłości z r. 1887.

W ogóle więc jest preliminarz Wydziału krajowego o 6.019 zł. mniej korzystny od budżetu na r. 1888. uchwalonego.

Komisya budżetowa preliminuje dochody zgodnie z Wydziałem krajowym, wydatki zaś o 500 zł. *mniej* t. j. na 168.398 zł.; — budżet przeto według projektu komisyi budżetowej jest o 500 zł. korzystniejszy od preliminarza Wydziału krajowego, o 5.519 zł. mniej korzystny od budżetu na rok 1888. uchwalonego, a o 6.552 zł. korzystniejszy od wynikłości z r. 1887.

Poszczególnienie.

Wydatki.

Rubr. I. poz. 1—16. „Płace i emolumenta etatowe“.

Komisya preliminuje zgodnie z Wydziałem krajowym . . . . . 28.790 zł. t. j. o 530 zł. więcej jak w budżecie na r. 1888. a o 1.072 zł. więcej niż wydano w r. 1887.

Różnica uzasadnioną jest tem, iż w r. 1889. przypadają pięciolecia nowe 2 prymaryuszom w kwocie 280 zł., aptekarzowi w kwocie 100 zł., oficyałowi Lesieckiemu 150 zł.

Rubr. II. poz. 17—22. „Koszta utrzymania osób nieetatowych.“

Komisya preliminuje zgodnie z Wydziałem krajowym . . . . . 21.346 zł. t. j. o 748 zł. więcej niż uchwalono na r. 1888. i o 1.065 zł. więcej od wynikłości z r. 1887.

W rubryce tej preliminuje Wydział krajowy pod poz. 20 a) koszta utrzymania dwóch dozorców chorych dla oddziału chirurgicznego i syfilitycznego z płacą 120 zł. rocznie prócz kosztów wiktu, które wynoszą 160 zł. rocznie. Wydział krajowy preliminuje ten nowy wydatek z powodu, że prymaryusze oddziałów chirurgicznego i syfilitycznego mylnie żądają kreowania posad pomocników chirurgicznych wyłącznie od prymaryuszów zależnych i przez nich przyjmowanych, którzyby utrzymywali narzędzia chirurgiczne, wyrabiali waciki, woreczki drzewne i inne przybory, pomagali przy operacyach itp. Prymaryusze obydwaj wraz z dyrekcyą i komitetem

szpitalnym twierdzą zgodnie, iż stan obecny, gdy prymaryusz nie ma stałego od niego zależnego pomocnika lecz musi się posługiwać ciągle zmieniającą się służbą, wpływa niekorzystnie na czas trwania leczenia chorych a tem samem i na koszta leczenia; dodać tu należy, że Siostry Miłosierdzia same chorych nie opatrują, lecz tylko dozurują służbę opatrywaniem zajętą, a na oddziale syfilitycznym prawie zawsze podczas opatrywania chorych obecnemi na sali być nie mogą.

Komisya budżetowa zgodnie z Wydziałem krajowym preliminuje kwotę 560 zł. dla dwóch dozorców na oddziałach chirurgicznym i syfilitycznym, zastrzegając jednak wyraźnie, iż posady te jako prowizoryczne niejako tytułem próby uważać należy tak długo, póki Wydział krajowy się nie przekona, iż z jednej strony rezultata, których pp. prymaryusze się spodziewają, rzeczywiście osiągnięte zostaną, z drugiej zaś strony dozorcy ci nie będą mieli szkodliwego wpływu na stósunek służby niższej do Sióstr Miłosierdzia, którym podlegają.

Dalsza różnica między projektem Wydziału krajowego a budżetem na rok 1888. w tej rubryce spowodowaną jest tem, iż w preliminarzu na rok 1888. wikt Sióstr Miłosierdzia obliczony został na 160 zł., a wikt służby na 115 zł., w preliminarzu zaś na rok 1889. na podstawie przecięcia z ostatnich lat trzech preliminuje się wikt Sióstr Miłosierdzia na 165 zł., wikt zaś służby na 117 zł.

Gdy cyfry te odpowiadają przecięciu z ostatnich lat trzech a ceny żywności, jakkolwiek dotąd nie zakontraktowane, nie będą w żadnym razie niższe w r. 1889., przeto komisya preliminuje je zgodnie z Wydziałem krajowym.

Rubr. III. „Pensye i emerytury“

preliminuje się zgodnie z Wydziałem krajowym . . . . . 250 zł.

Rubr. IV. „Zaopatrzenia i dary z łaski“

zgodnie z Wydziałem krajowym . . . . . 223 zł.

Nad petycyą L. s. 82 pet. 62 Feliksy Flasińskiej wdowy po etatowym pisarzu krajowego szpitala św. Łazarza o podwyższenie stałego zaopatrzenia, przechodzi się do porządku dziennego, gdyż Flasińska żadnego prawa do zaopatrzenia nie miała, a Wysoki Sejm w r. 1887. przyznał jej tylko z łaski stałe zaopatrzenie w kwocie 150 zł.

Rubr. V. „Odprawy i spłaty kwartałów pośmiertnych“

zgodnie z Wydziałem krajowym . . . . . 50 zł.

Rubr. VI. „Remuneracye i zapomogi“

zgodnie z Wydziałem krajowym . . . . . 900 zł.

Rubr. VII. poz. 1—38. „Koszta gospodarcze“

W rubryce tej preliminuje komisya zgodnie z Wydziałem krajowym . . . 81.357 zł.
t. j. o 4.161 zł. więcej niż preliminowano na r. 1888 a o 821 zł. więcej od wynikłości z r. 1887.

Pod poz. a) „Żywienie chorych“ preliminuje się . . . . . 39.500 zł.
t. j. o 600 zł. więcej niż w budżecie na r. 1888.

Przeciętna z ostatnich lat trzech wynosi wprawdzie tylko 38.076 zł., z uwagi jednak, że wydatki w tej pozycyi wynosiły w r. 1887 39.270 zł. i z uwagi na ciągły i znaczny wzrost leczenia, gdyż w Iszem półroczu r. b. było 9.500 dni leczenia więcej niż w r. 1887, preliminuje się kwotę wyższą od przecięcia, t. j. kwotę 39.500 zł.

Pod poz. g) „Pieczywo, mąka i drożdże“ preliminuje się o 300 zł. więcej niż na r. 1888 na podstawie przecięcia z ostatnich lat trzech i z powodu wzrostu dni leczenia.

Pod poz. 32 „Oświetlenie“ preliminuje się . . . . . 5.062 zł.
t. j. 2.082 zł. więcej niż preliminowano na r. 1888 a o 1.929 zł. więcej niż wydano w r. 1887.

Preliminarz w poz. „Oświetlenie“ opiera się na tem, iż w 1szym kwartale r. 1888 wypalono 15.742 metry kub. gazu, co czyni po 8·5 ct. za metr. 1.338 zł.

Wydział krajowy przypuszcza, iż w IV kwartale zużytą zostanie ta sama ilość gazu, w II i III kwart. tylko $^1/_3$ część tej ilości.

Jakkolwiek komisya ubolowa, iż tak znaczne podwyższenie kosztów oświetlenia w szpitalu św. Łazarza spowodowane zostało przez niekorzystny kontrakt zawarty z krakowską gazownią miejską, to jednak kwoty przez Wydział krajowy preliminowanej zniżyć nie może, gdyż jest opartą co do ceny na zawartym kontrakcie, a co do ilości spotrzebowanego gazu na faktycznym stanie rzeczy.

Pod poz. 33. preliminuje się zgodnie z Wydziałem krajowym nadzwyczajny wydatek w kwocie 500 zł. na sprawienie nowych sprzętów dla nowej sali oddziału syfilitycznego, który był tak przepełniony, iż chorzy jeden obok drugiego na ziemi leżeć musieli. W pozycyi tej mieści się też nadzwyczajny wydatek na sprawienie 15 łóżek dla oddziału obłąkanych.

Pod poz. 37 „Bielizna“ preliminuje się zgodnie z Wydziałem krajowym jako wydatek zwyczajny 6.500 zł. t. j. o 700 zł. mniej niż na r. 1888 preliminowano, natomiast zaś jako wydatek nadzwyczajny 1.200 zł. celem zakupna pościeli i bielizny dla 20 łóżek dla oddziału syfilitycznego i 15 łóżek dla obłąkanych.

W innych pozycyach tej rubryki drobne różnice uzasadnione są bądź to przecięciem z ostatnich lat trzech, bądź to przyjętym już w rubryce II. kosztem wiktu Sióstr i służby.

Rubr. VIII. „Koszta sanitarne

preliminuje się zgodnie z Wydziałem krajowym . . . . . 8.411 zł.
t. j. o 9 zł. więcej niż preliminowano na r. 1888.

Rubr. IX. „Koszta kancelaryjne“

zgodnie z Wydziałem krajowym . . . . . 870 zł.

Rubr. X. „Koszta kapliczne“

zgodnie z Wydziałem krajowym . . . . . 250 zł.

Rubr. XI. „Utrzymanie budynków“

Pod poz. 48 preliminuje Wydział krajowy jako nadzwyczajny wydatek kwotę 3.980 zł. a mianowicie:

na postawienie muru i sztachet wzdłuż ulicy Kopernika na podstawie kosztorysu szczegółowego 3.480 zł., a na postawienie kręgielni i altany dla chorych obłąkanych 500 zł.

Wydatek na oparkanienie był jeszcze w r. 1885 projektowany a Wysoki Sejm rozdzielając projektowane wówczas wydatki nadzwyczajne na lat kilka, uznał potrzebę oparkanienia cmentarza odkładając wykonanie odnośnych robót na r. 1889.

Komisya budżetowa preliminuje przeto zgodnie z Wydziałem krajowym wydatek nadzwyczajny na postawienie muru i sztachet 3.480 zł.

Preliminowane na pobudowanie kręgielni i altany 500 zł. komisya skreśla, gdyż tak w preliminarzu Wydziału krajowego jak i w projekcie do budżetu przez Dyrekcyę szpitala przedłożonym nie ma żadnej podstawy do obliczenia wydatku na ten cel potrzebnego.

W całej rubr. XI preliminuje komisya 9.140 t. j. o 500 zł. mniej od preliminarza Wydziału kraj. a o 2.548 zł. mniej od budżetu na r. 1888.

Rubr. XII. „Odsetki od kapitałów dłużnych“

zgodnie z Wydziałem krajowym, ... 20 zł.

Rubr. XIII. „Podatki i daniny“

zgodnie z Wydziałem krajowym . . . . . 1.186 zł.

Rubr. XIV. „Rozmaite“

zgodnie z Wydziałem krajowym. . . . . 600 zł.

Rubr. XV. „Zapomogi dla położnic“

zgodnie z wnioskiem Wydziału krajowego . . . . . 2.200 zł.

Rubr. XVI. „Koszta utrzymania dzieci zrodzonych na bezpłatnym oddziale położnic“

zgodnie z Wydziałem krajowym . . . . . 400 zł.

Rubr. XVII. „Koszta utrzymania dzieci w szpitalu św. Ludwika w Krakowie“

zgodnie z Wydziałem krajowym . . . . . 12.000 zł.

Rubr. XVIII. „Zapisy“

zgodnie z Wydziałem krajowym . . . . . 105 zł.

Rubr. XIX. „Wydatki z prawa patronatu i konkurencyi wynikłe“

zgodnie z Wydziałem krajowym . . . . . 150 zł.

Rubr. XX. „Dyety i koszta podróży“

zgodnie z Wydziałem krajowym . . . . . 150 zł.

Dochody.

Rubr I. „Odsetki od kapitałów“

preliminuje się zgodnie z Wydziałem krajowym . . . . . 19.278 zł.
t. j. o 183 zł. mniej niż preliminowano na r. 1888. a to na podstawie rzeczywistego stanu odsetek od papierów wartościowych i stanu kapitałów.

Rubr. II. „Dochody z realności i dóbr“

preliminuje się zgodnie z Wydziałem krajowym . . . . . 10.943 zł.
t. j. o 464 zł. mniej niż preliminowano na r. 1888. Różnica uzasadnioną jest tem, iż wskutek kontraktu na lat 10 o dzierżawę dóbr Tropiszów zawartego czynsz dzierżawny tychże dóbr wynosi 3.024 rubli czyli przyjmując kurs rubla po 1 zł. 40 ct. = 4.233 zł.

Rubr. III. „Zwroty kosztów leczenia“

Poz. 11. z funduszu krajowego galicyjskiego.

Przeciętny dochód z ostatnich lat trzech w tej pozycyi wynosił 115.506 zł. z uwagi jednak na wynikłość ostatniego roku tudzież na stały i ciągły a w ostatnim roku bardzo znaczny wzrost ilości dni leczenia —
preliminuje się zgodnie z Wydziałem krajowym . . . . . 124.000 zł.

Poz. 12. „Zwrot kosztów leczenia od płacących za siebie“
preliminuje się zgodnie z Wydziałem krajowym na podstawie wynikłości z r. 1887. 14.200 zł.

Poz. 13. „Z funduszów obcokrajowych i innych publicznych.“

preliminuje się zgodnie z Wydziałem krajowym i na podstawie wynikłości z r. 1887. 2.200 zł.
W całej rubr. III. preliminuje się zgodnie z wnioskiem Wydziału krajowego . 140.400 zł.

Rubr. IV. „Dochody rozmaite“

zgodnie z Wydziałem krajowym . . . . . 1.000 zł.

Sumaryczne zestawienie:

Wydatki:	Rub. I.	28.790	zł.
	„ II.	21.346	„
	„ III.	250	„
	„ IV.	223	„
	„ V.	50	„
	„ VI.	900	„
	„ VII. zwyczajne . .	79.657	„
	nadzwyczajne .	*1.700*	„
	„ VIII.	8.411	„
	„ IX.	870	„
	„ X.	250	„
	„ XI. zwyczajne . .	5.660	„
	nadzwyczajne .	*3.480*	„
	„ XII.	20	„
	„ XIII.	1.186	„
	„ XIV.	600	„
	„ XV.	2.200	„
	„ XVI.	400	„
	„ XVII.	12.000	„
	„ XVIII.	105	„
	„ XIX.	150	„
	„ XX.	150	„
	Razem . .	168.398	zł.
Dochody:	Rub. I.	19.278	zł.
	„ II.	10.943	„
	„ III.	140.400	„
	„ IV.	1.000	„
	Razem . .	171.621	zł.

odtrąciwszy od sumy dochodów w kwocie	171.621 zł.
sumę wydatków w kwocie	168.398 „
okazuje się **nadwyżka dochodów**	3.223 zł.

Komisya budżetowa wnosi:

Wysoki Sejm raczy przyjąć powyższy preliminarz krajowego szpitala św. Łazarza w Krakowie na r. 1889. i wstawić wykazaną nadwyżkę w kwocie 3.223 zł. jako dochód ogólnego funduszu krajowego.

Przewodniczący:

Artur Potocki.

Sprawozdawca:

Stanisław Badeni.

L. s. 478/88.

Sprawozdanie

Komisyi budżetowej o sprawozdaniu Wydziału krajowego L. W. kr. 39960/88 w przedmiocie nadzwyczajnego wydatku na osuszenie części gruntów Tropiszowa.

Wysoki Sejmie!

Wątpliwość, jaką podniosła Komisya budżetowa na przeszłej sesyi sejmowej co do wysokości kwoty potrzebnej na osuszenie części dóbr Tropiszowa, usuniętą została bieżącego roku przez nowe studya przeprowadzone na gruncie przez kierownika expozytury melioracyjnej krakowskiej p. Stan. Chrząszczewskiego. Inżynier Chrząszczewski oblicza tę kwotę na 5.981 zł. 48 ct. czyli 53 zł. 93 ct. od morga. Jest zatem ta kwota niższą od tej, która stanowiła podstawę sprawozdania zeszłorocznego o 1.329 zł. 12 ct., a w stosunku do morga o 17 zł. 64 ct.

Komisya budżetowa ma przekonanie, że kwota 5.981 zł. 48 ct. jest ściśle obliczoną, a zarazem świadomą jest tego, iż kwota ta wydana na osuszenie Tropiszowa w żadnym razie nie obciąży budżetu krajowego, ile że obecny dzierżawca p. Pieprzak zobowiązał się opłacać od użytego na drenowanie kapitału 5% i amortyzacyę w stosunku 25-letnim.

Z uwagi, że Wysoki Sejm na ostatniej sesyi uchwalił zaciągnięcie pożyczki w kwocie 700.000 zł. na przedsiębiorstwa melioracyjne i utworzył z tej pożyczki osobny fundusz melioracyjny, sądzi Komisya, że kwota potrzebna na osuszenie Tropiszowa z tego funduszu melioracyjnego pokrytą być winna, tem bardziej, że przez dzierżawcę w przeciągu 25 lat zamortyzowaną zostanie, przez co kwota ta, nawet jako pozycya przechodnia do budżetu krajowego nie wejdzie.

Komisya budżetowa wnosi przeto:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. Sejm upoważnia Wydział krajowy do zaciągnięcia na osuszenie dóbr Tropiszowa z funduszu melioracyjnego pożyczki w kwocie 6.000 zł. w. a.

2. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu zawarcie umowy z dzierżawcą dóbr Tropiszowa mocą której pożyczka ta zamortyzowaną zostanie z 5% oprocentowaniem w przeciągu lat 25.

Lwów dnia 4. Października 1888.

Artur Potocki
przewodniczący.

J. Stadnicki
sprawozdawca.

Z drukarni i litografii Pillera i Sp.

Lit. G. Fundusz policyi krajowej.

(Sprawozdawca poseł Goldman).

Dochody tego funduszu oblicza Wydział krajowy na kwotę 6.119 zł. a to wyłącznie z tytułu odsetków od papierów wartościowych, własnością tego funduszu będących wedle rzeczywistego stanu tych efektów w czasie układania preliminarza. Wydatki tego funduszu preliminuje Wydział krajowy w kwocie 305 zł. jak na r. 1888. a mianowicie 300 zł. na utrzymanie więźniów przynależnych do Galicyi, w domach przymusowej pracy i poprawy w innych prowincyach austryackich i 5 zł. na rozmaite wydatki.

Komisya budżetowa zgodnie z preliminarzem Wydziału Krajowego wnosi:

Wydatki rubr. I. poz. 1. Utrzymanie więźniów w domach przymusowej pracy i poprawy	300 zł.
rubr. II. poz. 2. Rozmaite	5 „
Razem . .	305 zł.
Dochody rubr. I. poz. 1—6. Odsetki od kapitału hipotekowanego i od papierów wartościowych	6.119 zł.

a nadwyżka dochodów w kwocie 5.814 zł. wpłynie do funduszu krajowego, jak to preliminowano w rubr. IV. poz. 7. dochodów funduszu krajowego.

Sprawozdawca:
Goldman.

Za przewodniczącego:
Hausner,

Fundusze samoistne.

(*Sprawozdawca poseł Goldman*).

Lit. H. Fundusz domestykalny.

Dochody tego funduszu oblicza Wydział krajowy na kwotę 5.052 zł. a to tytułem odsetków od papierów wartościowych będących własnością tego funduszu 5.050 zł. a ze sprzedaży dzieła „Poczet szlachty“ 2 zł. W dziale wydatków tego funduszu preliminuje Wydział krajowy 5 zł. tytułem „rozmaitych przypadkowych“. Do roku 1888. fundusz ten ponosił wydatek 1.200 zł. rocznie na wydawnictwo aktów grodzkich, tytułem dotacyi dla funduszu Aleksandra hr. Stadnickiego. Gdy jednak w roku 1887. fundacya ta odebrała z depozytu własny swój majątek, odpadła potrzeba dotacyi z funduszu domestykalnego a cała nadwyżka dochodów użytą zostanie na pomnożenie majątku zarodowego.

Zgodnie z preliminarzem Wydziału krajowego Komisya budżetowa wnosi:

Wydatki rubr. I. poz. 1. Rozmaite przypadkowe		5 zł.
Dochody rubr. I. poz. 1—6. Odsetki	5.050	„
„ II. „ 7. Sprzedaż dzieła „Poczet szlachty“	2	„
Razem . .	**5.052**	**zł.**

a nadwyżka dochodów w kwocie **5.047 zł.** użytą zostanie na pomnożenie majątku zarodowego.

Lit. J. Fundusz kultury krajowej.

Na podstawie Najwyższego postanowienia z d. 3. marca 1868. dochody tego funduszu przeznaczone są na zasiłek dla szkoły rolniczej w Dublanach. Wydział krajowy obliczając dochody tego funduszu na kwotę 3.451 zł. a preliminując właściwe wydatki na 20 zł., przyjmuje czysty dochód w kwocie 3.431 zł. jako zasiłek dla szkoły rolniczej w Dublanach.

Komisya budżetowa zgodnie z preliminarzem Wydziału krajowego i z budżetem uchwalonym na rok 1888. wnosi:

Dochody rubr. I. poz. 1—3. Odsetki od papierów wartościowych	1.951	zł.
„ II. „ 4. Kary za przestępstwa lasowe i wodne	1.500	„
Razem . . .	**3.451**	**zł.**
Wydatki rubr. I. poz. 1. Zwroty kar	20	zł.
„ II. „ 2. Zasiłek dla szkoły rolniczej w Dublanach	3.431	„
Razem	**3.451**	**zł.**

Lit. K. Fundusz stanowy sierociński.

Wydatki tego funduszu preliminuje Wydział krajowy na ogólną kwotę 1.692 zł. jak na rok 1888. a mianowicie: na 7 miejsc w zakładzie św. Antoniego we Lwowie po 120 zł., 4 miejsca w szkole ogrodniczej przy ogrodzie botanicznym we Lwowie po 63 zł., 4 miejsca w zakładzie św. Józefa w Krakowie po 120 zł. i jedno miejsce w zakładzie św. Wincentego we Lwowie 115 zł., zaś na rozmaite wydatki 5 zł.

Dochody preliminowane są na kwotę 1.740 zł. a to wyłącznie tytułem odsetków od papierów wartościowych będących własnością tego funduszu.

Komisya budżetowa zgodnie z Wydziałem krajowym wnosi:

Dochody	1.740 zł.
Wydatki	1.672 „
Nadwyżka dochodów w kwocie .	48 zł.

użytą zostanie na pomnożenie majątku zarodowego.

Lit. L. Fundusz Aleksandra hr. Stadnickiego.

Fundusz ten do roku 1887. dotowany z funduszu domestykalnego, stał się w tym roku, po objęciu majątku we własny zarząd samoistnym o majątku zarodowym, którego dochody służyć mają na wydawnictwo aktów grodzkich. Dochody jednak tego majątku zarodowego są mniejsze aniżeli dotychczasowa dotacya z funduszu domestykalnego, przeto niedobory są pokrywane z pozostałości majątku obrotowego.

W wydatkach tego funduszu Wydział krajowy preliminuje: na płace za czynności około wydawnictwa 800 zł., rabat księgarski 90 zł., koszta druku i oprawy 1.100 zł. a rozmaite 5 zł.

Zgodnie z preliminarzem Wydziału krajowego Komisya budżetowa wnosi:

Wydatki funduszu Aleksandra hr. Stadnickiego . . . . . 1.995 zł.

W dochodach zgodnie z preliminarzem Wydziału krajowego Komisya budżetowa wnosi:

Sprzedaż aktów grodzkich	300 zł.	
Odsetki od papierów wartościowych	1.004 „	1.304 „
Niedobór w kwocie		691 zł.

pokryty zostanie z zaoszczędzeń, jakie fundacya posiada z lat dawniejszych a będących własnością majątku obrotowego.

Lit. M. Fundusz pożyczki krajowej z r. 1873.

W myśl uchwały Wys. Sejmu z dnia 21. stycznia 1888 cała reszta zapasu pożyczki krajowej z r. 1883 przeznaczonej pierwotnie na umorzenie pozostałych obligacyj pożyczki r. 1873, wcieloną została do funduszu krajowego. Od tego też czasu fundusz krajowy pokrywa cały niedobór wynikający z administracyi tego funduszu.

Z ogólnej kwoty 415.600 zł. obligacyj pożyczki z r. 1873. które z końcem r. 1888. pozostaną jeszcze do umorzenia, wylosuje się w r. 1889 kwotę 24.500 zł., wypłata kuponów od obligacyj pozostających w obiegu wymagać będzie kwoty 24.573 zł. a podatek dochodowy, należytość stemplowa od kuponów i wydatki kancelaryjne wynoszą kwotę 2.758 zł.

W dziale dochodów preliminuje Wydział krajowy kwotę 5.200 zł., a to 5.000 zł. tytułem zwrotu zalegających u Wydziałów powiatowych pożyczek i odsetków, tudzież prowizyi zwłoki od tychże. Zaległości te wynosiły z końcem r. 1887. ogółem 22.535 zł., a wynikłość r. 1887. wynosi 4.692 zł.

Zgodnie z preliminarzem Wydziału krajowego Komisya budżetowa wnosi:

Wydatki.

Rubr. I.	poz. 1.	Umorzenie pożyczki przez losowanie obligacyj . . .	24.500 zł.
„ II.	„ 2.	Wypłata kuponów	24.573 „
„ III.	„ 3. i 4.	Koszta administracyjne	2.658 „
„ IV.	„ 5.	Potrzeby kancelaryjne	100 „
		Razem . .	51.831 zł.

Dochody.

Rubr. I.	poz. 1.	Zwrot kapitałów	5.000 zł.
„ II.	„ 2.	i 3. Odsetki	
„ III.	„ 4.	Zwrot zaliczek danych bankom na wypłatę kuponów i zwrot za brakujące kupony	200 „
		Razem . .	5.200 zł.

Z porównania wydatków z dochodami okazuje się **niedobór w kwocie 46.631 zł.**, który pokryty zostanie z rubr. XIV. wydatków funduszu krajowego.

Zastępca przewodniczącego:

Hausner.

Sprawozdawca:

Goldman.

Lit. N.

Fundusz podrzutków w Krakowie.

(*Sprawozdawca p. Stanisław hr. Badeni*).

Wydatki.

Rubr. I. „Płace urzędników i sług“ . . . . . 50 zł.
Rubr. II. „Potrzeby kancelaryjne“ . . . . . 30 „
Rubr. III. „Remuneracye i zapomogi“ . . . . . 30 „

Rubr. IV. „Koszta utrzymania podrzutków“

preliminuje się zgodnie z Wydziałem krajowym . . . . . 1.645 „
t. j. o 199 zł. więcej niż preliminowano na rok 1888., a mianowicie dla pozostałych na utrzymanie 4. dzieci przyjętych przed uchwałą Wysokiego Sejmu z 20. Stycznia 1886. 145 zł. 20 ct., dla podrzutków przyjętych i przyjąć się mających na podstawie powyższej uchwały Wysokiego Sejmu preliminuje komisya zgodnie z Wydziałem krajowym 1.500 zł. a to z powodu, iż na preliminowanie takiej kwoty wystarczają zasoby funduszu.

Rubr. V. „Koszta leczenia dzieci“ . . . . . 10 zł.
Rubr. VI. „Podatki i daniny“ . . . . . 155 „
Rubr. VII. „Rozmaite“ . . . . . 30 „
Wydatki w ogóle preliminuje się zgodnie z Wydziałem krajowym w kwocie . 1.950 „
t. j. o 199 zł. więcej niż w budżecie na rok 1888.

Dochody.

Rubr. I. „Odsetki od kapitałów“

preliminuje się zgodnie z Wydziałem krajowym . . . . . 1.221 zł.
t. j. o 24 zł. więcej od budżetu na rok 1888. na podstawie istotnego stanu kapitału.

Rubr. II. „Dochody z realności i dóbr“

zgodnie z Wydziałem krajowym . . . . . 910 „
Rubr. III. „Rozmaite“ . . . . . 5 „

Dochody w ogóle preliminuje się zgodnie z Wydziałem krajowym w kowocie . 2.136 zł.
W porównaniu z wydatkami preliminowanemi w kwocie . . . . . 1.950 „
okazuje się *nadwyżka dochodów* w kwocie . . . . . 186 zł.
która do funduszu zarodowego przeniesioną być ma.

Sumaryczne zestawienie;

Wydatki:	Rubr. I.	50 zł.	**Dochody:**	Rubr. I.	1.221 zł.
	„ II.	30 „		„ II.	910 „
	„ III.	30 „		„ III.	5 „
	„ IV.	1.645 „		Razem	2.136 zł.
	„ V.	10 „			
	„ VI.	155 „			
	„ VII.	30 „			
	Razem	1.950 zł.			

Komisya budżetowa wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Przyjmuje się powyższy preliminarz funduszu podrzutków w Krakowie na rok 1889.

Lwów 6. Października 1888.

Przewodniczący:
Artur Potocki.

Sprawozdawca:
Stanisław Badeni.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

L. S. 741/88.

Aleg. 101.

Wniosek.

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Załączony zarys projektu wykupna prawa propinacyi przekazuje się komisyi propinacyjnej — ewentualnie Wydziałowi krajowemu — do sprawozdania.

Lwów dnia 15. Października 1888.

Teofil Merunowicz,
wnioskodawca.

Gross, Czerkawski, E. Uderski, F. Pławicki, Skałkowski, Goldman, Kowalski, Bobczyński, Małecki, Kapri, A. Majer, Romanowicz, Kasparek, Sembratowicz, Waygart, Hoszard, Feliks Biliński, Kopyciński, Kaszewko.

I.

Prawo propinacyi wraz z szynkiem wieczystym, zastrzeżonym w myśl §. 4. ustawy z 30. Grudnia 1875 nr. 55 Dz. u. kraj. z roku 1877, mają być bezzwłocznie umorzone w drodze zeskontowania przez właścicieli tegoż prawa propinacyjnego czynszu dzierżawnego za pewien dłuższy szereg lat z góry — a to za pośrednictwem kraju.

Mianowicie mają otrzymać uprawnieni w gotówce lub w $4^1/_2$ %-owych obligacyach natychmiast wynagrodzenie, które równałoby się 16-krotnemu dochodowi przeciętnemu z prawa propinacyi wedle fasyj z lat 1869—1874, a 4-krotnemu dochodowi za szynk realny.

Gdzie zaś na podstawie wyniku fasyj z lat 1885. do 1887. okazuje się podwyższenie dochodu z propinacyi, tam może przyjąć zarząd funduszu propinacyjnego za podstawę do wymiaru wynagrodzenia mianownik wyższy od przeciętnej kwoty dochodu z lat 1869—1874, a to aż do granic 10% tejże kwoty.

II.

Prawo wyszynku i sprzedaży napojów propinacyjnych pozostaje w całej swej wyłączności i w całej rozciągłości w posiadaniu uprawnionych do końca r. 1890.

Po upływie tego terminu szynkarstwo staje się przedmiotem wolnego zarobkowania— o ile ustawy i przepisy państwowe nie nakładają mu pewnych ograniczeń, i z zastrzeżeniem zobowiązań na rzecz krajowego funduszu propinacyjnego.

III.

Kapitał indemnizacyjny, potrzebny na wypłatę wynagrodzenia uprawnionym, ma być uzyskany w drodze pożyczki, którą zaciągnie w potrzebnej wysokości Wydział krajowy imieniem „galicyjskiego funduszu propinacyjnego.“

IV.

Zasób, potrzebny corocznie na oprocentowanie i umorzenie pożyczki, w poprzednim ustępie wymienionej, ma być zbierany z opłat szynkarskich, oznaczanych corocznie przez Sejm w potrzebnej wysokości, na podstawie przedkładanych przez Wydział krajowy preliminarzy.

Wymiar owych opłat i ich ściąganie ma odbywać się wedle modły, przyjętej w ustawie z 30. Grudnia 1875. nr. 55. Dz. u. kraj. z r. 1877. t. j., że wysokość ich ma być zastosowywaną do cyfry zaludnienia tej miejscowości, gdzie szynk znajduje się. W ogóle mają być w tym względzie zastosowane odpowiednio zasady objęte §§. 20. 21 i 31—35 ustawy z r. 1875.

Od zakładania nowych gorzelń, browarów i miodosytni (§. 23. ust. z r. 1875.) nie będą pobierane żadne opłaty.

Nie będą również pobierane żadne opłaty na rzecz propinacyjnego funduszu indemnizacyjnego od konsensów na wykonywanie procederu szynkarskiego. Szynkarstwo staje się od razu przedmiotem wolnego zarobkowania — naturalnie z zachowaniem warunków, określonych w państwowych przepisach i ustawach.

Roczne zwyżki dochodu z opłat szynkarskich, o ile nie będą potrzebne na kupon i raty umorzenia pożyczki propinacyjnej, wpływają do funduszu krajowego.

V.

Należyte dopełnienie zobowiązań funduszu propinacyjnego w obec posiadaczy obligacyj tego funduszu poręcza kapitał gwarancyjny, który tworzy się z następujących wpływów:

a) z sumy funduszu propinacyjnego utworzonego na zasadzie ustawy z 30. Grudnia 1875. nr. 55. Dz. u. kraj. z r. 1877., jaka okaże się w chwili zniesienia prawa propinacyi;

b) z opłaty rocznej po 1,000.000 zł., do której uiszczania obowiązany jest skarb państwa na mocy §. 2. lit. b. ustawy państwowej z 20. Czerwca 1888. nr. 95. Dz. u. p.;

c) z nakładanych za przekroczenia szynkarskie grzywien.

VI.

Kapitał gwarancyjny stanowi zbiorową własność dotychczasowych właścicieli prawa propinacyi, lecz na tak długo, dokąd pożyczka zaciągnięta na indemnizacyę za zniesienie tegoż prawa nie zostanie umorzoną, krajowi przysługa prawo użytkowania z odsetek kapitału gwarancyjnego — jednakże wyłącznie tylko na cele oświaty lub podźwignienie produkcyi ekonomicznej kraju.

Kapitał ten ma być w regule lokowany w papierach, posiadających pupilarne bezpieczeństwo, lecz może być także użytym w formie oprocentowanych pożyczek na pożyteczne dla dobra ogólnego inwestycye — a to w każdym poszczególnym wypadku wedle uznania Sejmu. W takim jednak razie, t. j. jeżeli i o ile propinacyjny kapitał gwarancyjny nie byłby ulokowany w sposób, ułatwiający bezzwłoczne zrealizowanie, i jeżeli zaszłaby potrzeba zaczerpnięcia z tegoż kapitału z tytułu ciążącej na nim w myśl ustępu IV. poręki, to fundusz krajowy odpowiada za to, ażeby zarząd funduszu propinacyjnego w należytych terminach miał potrzebny na kupon i amortyzacyę obligów zapas gotówki.

Lecz zaliczki, jakich z tego powodu fundusz krajowy udzieliłby funduszowi propinacyjnemu, miałyby być zwracane z najbliższych wpływów kapitału gwarancyjnego.

VII.

Po całkowitem umorzeniu pożyczki, o której mowa w ustępie II., połowa propinacyjnego kapitału gwarancyjnego będzie wydaną dotychczasowym posiadaczom prawa propinacyjnego, a to w tym stosunku, jaki w chwili zniesienia tegoż prawa będzie zachodził pomiędzy sumami dochodów właścicieli i użytkowców dóbr niegdyś dominikalnych, tudzież miast, którym przysługuje prawo własności lub współwłasności prawa propinacyi.

Druga połowa przelaną zostanie do funduszu krajowego.

Udział miast w tymże kapitale będzie pomiędzy poszczególne gminy rozdzielony, wedle wartości ich dochodu propinacyjnego, przyjętej za podstawę do wymiaru wynagrodzenia w chwili zniesienia propinacyi.

Udział właścicieli dóbr niegdyś dominikalnych będzie im wydany nie indywidualnie, ale zbiorowo, i miałby być użytym na cele ekonomicznego podniesienia tej kategoryi własności ziemskiej. O sposobie użytkowania tych sum postanowi albo gremium posłów sejmowych, wybranych z kuryi wielkiej własności ziemskiej, albo gdyby wówczas Sejm nie istniał, lub uchyloną została reprezentacya kuryalna — uchwali o tem zgromadzenie delegatów galic. Towarzystwa kredytowego ziemskiego.

VIII.

Gminom i powiatom wolno nakładać na pokrycie potrzeb swoich dodatki do ustanawianych w myśl ustępu III. opłat szynkarskich, lecz w taki sposób, ażeby przez to dochody funduszu propinacyjnego nie były narażone na uszczerbek. Dlatego też każda podobna uchwała reprezentacyi gminnej i powiatowej wymaga do swej prawomocności ustawy krajowej.

IX.

Orzeczenia, przyznające dotychczasowym właścicielom prawa propinacyi wynagrodzenie, wydaje krajowa komisya propinacyjna, która służy zarazem Wydziałowi krajowemu jako organ doradczy we wszystkich sprawach, dotyczących wykupna propinacyi.

W wypadkach, gdyby strony nie czuły się zadowolone orzeczeniami krajowej komisyi propinacyjnej, wolno im żądać oddania ich sprawy pod sąd polubowny, z wykluczeniem dalszej drogi prawa. W takim razie strona interesowana mianuje jednego arbitra, krajowa komisya propinacyjna drugiego, a ci dwaj dobierają sobie trzeciego superarbitra.

Krajowa komisya propinacyjna składa się:

a) z c. k. Namiestnika, jako przewodniczącego;

b) z czterech członków, mianowanych przez Sejm, na przedstawienie Wydziału krajowego;

c) dwóch radców c. k. Namiestnictwa, powołanych przez c. k. Namiestnika;

d) z dwóch radców, których wyznaczają c. k. wyższe sądy krajowe we Lwowie i w Krakowie — każdy po jednemu.

W ten sam sposób mają być mianowani zastępcy dla ośmiu członków rzeczywistych, wymienionych w ustępach b, c, d.

Z grona członków, mianowanych przez Sejm, wybiera komisya zastępcę przewodniczącego.

X.

Funduszem propinacyjnym zarządza Bank krajowy — pod kontrolą Wydziału krajowego, wedle instrukcyi, którą ułoży Wydział krajowy w porozumieniu z c. k. Rządem. Instrukcya ta wymaga zatwierdzenia Sejmu.

Sejm wykonuje najwyższy nadzór nad ścisłem dopełnieniem zobowiązań funduszu propinacyjnego w obec stron interesowanych.

Aleg. 102.

Sprawozdanie

komisyi propinacyjnej w przedmiocie projektowanej w przedłożeniu rządowem z dnia 18. Września 1888 zmiany ustawy krajowej z dnia 30. Grudnia 1875 o zniesieniu prawa propinacyi.

Wysoki Sejmie!

Sprawa wykupna propinacyi, która przez dziesięć lat, poprzedzających uchwalenie ustawy z r. 1875. — była przedmiotem obrad każdej sesyi sejmowej, powróciła znowu, po upływie 13 lat od uchwalenia rzeczonej ustawy, w skutek przedłożenia rządowego, na porządek dzienny prac sejmowych, — i jak wówczas, tak i obecnie, powszechne obudziła zajęcie tak w Sejmie jak i po za Sejmem. — Liczne pojawiły się wnioski, dążące do załatwienia sprawy, w przedłożeniu rządowem poruszonej, bądź to bardzo zbliżone do projektu rządowego, bądź też mniej lub więcej od niego odstępujące; lecz podobnie jak w latach od 1865 do 1875 układane projekta ustawy o wykupnie propinacyi niemogły znaleść w Izbie zwolenników, i ustawicznie z porządku dziennego były usuwane, dopóki nie pojawił się projekt ś. p. Krzeczunowicza, tak i teraz — ani za projektem rządowym, ani za żadnym z wniosków poselskich, komisyi przedłożonych, nie oświadczyła się większość członków wybranego przez komisyę podkomitetu, a na pełnem posiedzeniu komisyi jednomyślnie uznano, że sprawa nie jest jeszcze dojrzałą do stanowczego załatwienia.

Świadczy to wymownie o trudnościach, jakim podlega powzięcie decyzyi w sprawie tej, wnikającej głęboko w stosunki ekonomiczne i społeczne naszego kraju, której pospieszne a niewłaściwe załatwienie mogłoby w skutkach swoich sprowadzić doraźną zmianę tych stosunków, w kierunku dla normalnego rozwoju kraju naszego wcale niepożądanym, a obok tego obarczyć kraj ciężarami finansowymi, którym nie mógłby podołać.

Nie będzie też zapewne zbytecznem przypomnieć Wysokiej Izbie w treściwem zestawieniu, jaki był przebieg tej sprawy w latach od 1865 do 1875 r., — gdyż wnioski obecnie w tej sprawie się pojawiające są w znacznej części oparte na tych projektach, które w owem dziesięcioleciu Sejmowi były przedkładane.

Na posiedzeniu sejmowem dnia 27. Marca 1866 postawił ś. p. Adam hr. Potocki wniosek następujący:

„Sejm poleca Wydziałowi krajowemu wyrobienie projektu do ustawy o wykupnie propinacyi, własność prywatną stanowiącej, i przedłożenie projektu na przyszłej kadencyi sejmowej".

Wniosek ten bez dyskusyi natychmiast został przyjęty, a wypełniając powyższe polecenie Sejmu Wydział krajowy sprawozdaniem z dnia 27. Listopada 1866 (referent J. E. Kazimierz Grocholski) przedłożył Sejmowi pierwszy swój projekt w tym przedmiocie.

Wartość ówczesną propinacyi, prywatną własność stanowiącej, z wyłączeniem miast, ocenia Wydział krajowy w tem sprawozdaniu na 60 milionów zł. a to na podstawie fasyj z r. 1864, które wykazywały dochód propinacyi w ogólnej sumie 3,991.637 zł.; z tej sumy przypadało:

na dobra kameralne	145.373 zł.
„ „ funduszu religijnego	38.466 „
na resztę dóbr tabularnych	3,118.938 „
na miasta	68.860 „

Wydział krajowy proponuje przeniesienie prawa wyszynku propinacyjnego, przysługującego właścicielom tabularnym, na własność kraju; propinacye miastom przysługujące miały pozostać nienaruszone.

Dochód z prawa wyszynku, wykonywanego przez kraj, dostarczyć ma funduszów na wypłatę wynagrodzenia, który Wydział w wysokości 20 krotnej renty, według przecięcia z fasyi z lat 1863, 1864, 1865 — właścicielom przyznać proponuje.

Administracyę nabytego przez kraj prawa propinacyi uważa Wydział jako możliwą tylko w ten sposób, aby podzielić kraj na kilkadziesiąt okręgów i wydzierżawiać propinacyę całymi okręgami, w drodze licytacyi.

Aby umożliwić krajowi wykonywanie prawa wyszynku, niezbędnem jest ustawą zobowiązać dotychczasowych właścicieli karczem do wynajęcia ich krajowi na pewien czas.

Wynagrodzenie uprawnionych miało nastąpić bez emisyi obligacyi, gdyż taką emisyę w wysokości 60 milionów uważał Wydział jako niemożliwą.

Projektował więc Wydział wypłacanie uprawnionym 4% renty, a umarzanie kapitału gotówką, w miarę zasobów funduszu propinacyjnego (§. 13. projektu) zastrzegając pierwszeństwo wypłaty tym, którzyby oświadczyli gotowość opuszczenia funduszowi propinacyjnemu pewnej części należnego im wynagrodzenia; między ofiarującymi opuszczenie jednakowej części kapitału, lub gdyby takich ofert nie było, rozstrzygać miał los co do pierwszeństwa wypłaty kapitału.

Zupełna spłata wynagrodzenia nastąpić miała w przeciągu lat 30.

Ten projekt Wydziału krajowego, pop zedzony nader wyczerpującem sprawozdaniem o prawnych podstawach propinacyi, jego znaczeniu ekonomicznem, tudzież o konsekwencyach zniesienia tego prawa, lub przeniesienia go na własność gmin, albo na własność kraju, odesłał Sejm do osobnej komisyi propinacyjnej, której następnie przydzielono samoistne wnioski poselskie w tym przedmiocie, a mianowicie:

Wniosek posła Hubickiego, który projektował założenie Banku krajowego, jako organu pośredniczącego przy wykupnie propinacyi, w celu ułatwienia nabycia tego prawa przez gminy.

Bank miałby wypłacić właścicielom wynagrodzenie w wysokości 20-krotnego dochodu, w obligach 5% spłacalnych w $36^1/_2$ latach; gmina, odbierając propinacyę na siebie — obowiązaną była Bankowi płacić raty na prowizyę i umorzenie przypadające; — w razie niezgłoszenia się gminy mógł właściciel sam zadzierżawić propinacyę od Banku na lat $36^1/_2$.

Wniosek hr. Golejewskiego, według którego uprawnieni otrzymać mieli 20-krotny dochód w obligach 5% pod gwarancyą kraju wydanych. Propinacya przejść miała na własność gmin. Aż do umorzenia obligacyj, t. j. przez lat 36 Wydział krajowy zarządza pro-

pinacyą, wydzierżawiając takową w pojedynczych miejscowościach (nie okręgami) w drodze licytacyi.

Gdyby dochód osiągnięty przez licytacyę nie pokrywał rat, odpowiadających kapitałowi wynagrodzenia, za propinacyę w pewnej miejscowości przyznanego, pokryje połowę niedoboru gmina, drugą połowę właściciel dóbr. — Gdyby zaś uzyskano dochód wyższy, aniżeli raty amortyzacyjne, rozdziela się nadwyżkę po połowie między gminę i właściciela dóbr.

Wniosek posła Wężyka, który proponował zniesienie zupełne propinacyi i wypłatę wynagrodzenia w wysokości 20-krotnego dochodu w obligach bezprocentowych. Amortyzacya kapitału wynagrodzenia miała nastąpić w miarę zasobów funduszu, który powstać miał z opłat za koncesye z prawem wyłączności; opłata koncesyjna wynosić miała 1% od kapitału wynagrodzenia i 1% od rocznego dochodu.

Komisya propinacyjna, po upływie czterech tygodni, oświadczyła na posiedzeniu sejmowem 28. Grudnia 1866. przez usta swego przewodniczącego, śp. Władysława księcia Sanguszki, „że z uwagi na niezmierną ważność i doniosłość sprawy nabyła przekonania, że sumienne i sprawiedliwe rozwiązanie tej kwestyi w czasie tegorocznej krótkiej kadencyi jest niemożliwe.

Wniosła zatem komisya, aby całą sprawę odesłać do Wydziału krajowego, z poleceniem, by Sejmowi przyszłemu przedłożył sprawiedliwy i wykonalny projekt wykupna propinacyi.

Wniosek ten Izba bez dyskusyi przyjęła.

W r. 1868. przedłożył Wydział krajowy Sejmowi drugi swój projekt, niewiele od pierwszego odmienny. — Podobnie jak w r. 1866. proponuje Wydział (referent JE. K. Grocholski) przeniesienie własności prawa propinacyi na kraj, za spłatą 20-krotnego dochodu, w gotówce, w miarę wpływów do funduszu propinacyjnego, najdalej w przeciągu 40 lat. — Do funduszu umorzenia, oprócz dochodu z wydzierżawienia propinacyi, mają wpływać także opłaty ze strony właścicieli propinacyi, w wysokości $^1/_{00}$ przyznanego kapitału wynagrodzenia.

Komisya propinacyjna, nie zgadzając się z projektem Wydziału, zaproponowała Izbie, aby przekazać rzecz do zbadania komisyi stałej, czynnej i po zamknięciu Sejmu.

Nad tą propozycyą komisyi przeszedł Sejm do porządku dziennego, a przyjął wniosek śp. Zyblikiewicza, polecający Wydziałowi, by złożył pozasejmową komisyę (ankietę) i jej opinię wraz z wnioskiem swoim na najbliższej sesyi przedłożył.

W roku 1869. przedłożył Wydział krajowy trzeci swój projekt, zasadniczo zgodny z pierwszym, a odmienny tylko co do wysokości i sposobu spłaty wynagrodzenia, oraz dotacyi funduszu umarzającego.

W tym projekcie proponuje Wydział krajowy (referent Haller), aby wypłacić uprawnionym wynagrodzenie obligacyami krajowemi 7%, których amortyzacya miałaby nastąpić w 35ciu latach.

Fundusz potrzebny na amortyzacyę powstaje z dochodu z prawa wyszynku, a o ile to niewystarcza — z innych dochodów krajowych.

Propinacya miałaby być wydzierżawianą okręgami, lub też zamiast dzierżawy pobierałby Wydział kraj. opłaty konsensowe, zastosowane do miejscowości.

Przez trzy lata po przeniesieniu prawa propinacyi na kraj, pozostają jeszcze uprawnieni w posiadaniu tego prawa, i płacą do funduszu taką kwotę, jaką przedstawia czysty dochód, za podstawę wymiaru wynagrodzenia przyjęty.

Komisya zgodziła się na wymienione tu zasady,

Projekt komisyi jednak, przedłożony przez śp. Krzeczunowicza, a zgodny z projektem Wydziału, spotkał się w Izbie z ostrą krytyką. Zarzucano mianowicie, że sfinansowanie obligów będzie niemożliwe, bez znacznych bardzo strat. W obec tej obawy, tudzież 13-krotnego tylko dochodu, przyjętego za podstawę wynagrodzenia, wykazywano niedostateczność tego wynagrodzenia Podnoszono także trudności administracyi i niebezpieczeństwo pokrywania niedoborów przez fundusz krajowy. Po obszernej dyskusyi, w której wzięli wybitny udział posłowie: Leszek Borkowski i śp. Ludwik Skrzyński, przeszedł Sejm nad wnioskiem komisyi do porządku dziennego — polecając znów Wydziałowi przedłożenie wniosków na najbliższej sesyi.

Czwarty wniosek Wydziału, przedłożony Sejmowi w r. 1871. zebranemu, był tylko powtórzeniem poprzedniego projektu z r. 1869. Mianowicie znowu proponuje Wydział krajowy (referent Haller) przeniesienie prawa propinacyi na kraj, za spłatą wynagrodzenia w obligach 7%.

Komisya wniosku tego nieprzyjęła i zaproponowała Sejmowi na posiedzeniu 17. Października 1871 (referent p. Smarzewski), aby odesłać znowu całą sprawę do stałej komisyi z 9. członków złożonej, urzędującej po zamknięciu Sejmu.

Ten wniosek Izba bez dyskusyi przyjęła, — lecz uchwała ta o utworzeniu stałej komisyi nie uzyskała sankcyi, zatem ułożenie nowego projektu przypadło znów Wydziałowi krajowemu, a to na podstawie zasad, przyjętych przez ankietę, złożoną z posłów do stałej komisyi wybranych.

Projekt Wydziału kraj. w r. 1872. wniesiony, wypowiada zasadę, iż ze względów społecznych najkorzystniej będzie urządzić szynkarskie stosunki tak, aby prawo wyszynku stało się przedmiotem koncesyonowanego przemysłu, a wydawanie koncesyi poruczonem było najwyższej władzy autonomicznej, na podstawie ustaw krajowych. Zastrzeżony jest także w projekcie odpowiedni wpływ powiatowym władzom autonomicznym. Mianowicie te tylko osoby mogą szynkować, które mają licencyę od Wydziału powiatowego, zatwierdzoną przez przełożonego politycznej władzy powiatowej. — Licencya udziela się tylko na 1 rok. — Wydział krajowy ustanawia w każdej miejscowości ilość szynków, i oznacza miejsce dla każdego szynku, tudzież wydaje koncesye na wykonywanie szynkarstwa za stosowną opłatą.

Z tych opłat koncesyjnych zbiera się fundusz na wynagrodzenie uprawnionych, Wydział krajowy oznacza wysokość opłat, w miarę potrzeby funduszu, który w przeciągu 30. lat ma być umorzony.

I ten projekt Wydziału nie został przyjęty przez komisyę, która przedłożyła Sejmowi do uchwalenia szereg zasad, odmiennych od zasadniczych podstaw projektu wydziałowego.

Mianowicie zaproponowała komisya (referent ś. p. Marceli Madeyski) aby wypłacić uprawnionym wynagrodzenie w takiej w wysokości, jaka będzie możliwa przy 30-letniej amortyzacyi kapitału wraz z odsetkami; fundusz na umorzenie mieliby składać sami uprawnieni w ten sposób, iż każdy uprawniony otrzymałby od Wydziału krajowego certyfikat, upoważniający go do wyłącznego wyszynku przez cały czas umorzenia kapitału wykupna, t. j. przez lat 30. Każdy uprawniony obowiązanym będzie płacić do funduszu amortyzacyjnego kwotę równą temu dochodowi, jaki przyjęto za podstawę wymiaru wynagrodzenia.

Tak ułożony projekt komisyjny, który całej operacyi nadaje cechę przymusowej pożyczki, przez właścicieli propinacyi pod gwarancyą kraju zaciągniętej i przez tych samych właścicieli spłacanej, nie przyszedł nawet pod obrady, gdyż na wniosek ś. p. Adama hr. Potockiego odroczono sprawę do przyszłej sesyi.

W r. 1873 Wydział krajowy ponowił swój wniosek (referent ś. p. Skwarczyński) bez zmiany, komisya zaś (referent ś. p. M. Madeyski) również przy swojej propozycyi z roku poprzedniego obstawała, z niektóremi jednak zmianami. — Mianowicie zaproponowała komisya, aby uprawnionych pozostawić jeszcze przez 25 lat w posiadaniu prawa propinacyi, a ściągać od nich na fundusz wynagrodzenia corocznie 2% kapitału, dopóki nie jest ten kapitał wypłacony, a 7% od dnia wypłaty kapitału aż do całkowitego umorzenia tegoż (§. 6. projektu).

Dyskusya nad tym projektem w Izbie dnia 17. Stycznia 1874 przeprowadzona — miała ten skutek, że nad wnioskiem komisyi przeszedł Sejm do porządku dziennego, a wezwano Rząd, aby przedłożył projekt do ustawy, na podstawie zasad przez ś. p. Krzeczunowicza zaproponowanych a przez Sejm przyjętych.

Gdy Rząd z przedłożeniem projektu zwlekał, Wydział krajowy przystąpił sam do ułożenia projektu na podstawie powyższych zasad, i spraw ozdaniem z 17. Sierpnia 1874 (referent ś. p. Skwarczyński) przedłożył projekt swój, zgodny z zasadami powyżej wymienionemi.

Przedłożenie rządowe weszło dnia 10. Października 1874 do Sejmu, i wraz z projektem wydziałowym było substratem do zaprojektowanego przez komisyę wniosku do ustawy, która, w myśl wspomnianych zasad, przyznawała uprawnionym indemnizacyę, lecz z obowiązkiem płacenia od tej sumy 2% od dnia przyznania, a 7% od dnia wypłacenia kapitału wynagrodzenia. — Przyznaje także ten projekt 26-letnie używanie propinacyi i jeden szynk wieczysty, — i w tem właśnie 26-letniem używaniu, oraz w zagwarantowaniu wieczystego szynku, komisya upatruje główne wynagrodzenie uprawnionych, — zaś co do owej indemnizacyi z obowiązkiem płacenia 7%od tej sumy, — komisya widocznie uznała wątpliwą wartość takiego wynagrodzenia, skoro zaproponowała we wniosku do ustawy, aby uprawnionym dać możność zrzeczenia się tej indemnizacyi.

Jeszcze raz zapadła w Sejmie uchwała odraczająca, a mianowicie na posiedzeniu 17. października 1874. postanowiono odesłać sprawę do specyalnej komisyi, która przedłożyła w r. 1875. projekt, z poprzednim wnioskiem zgodny.

Dopiero wniesiony na posiedzeniu 19. maja 1875. projekt ś. p. Krzeczunowicza, który zaproponował tylko zagwarantowanie propinacyi przez lat 26 i przyznanie wieczystego szynku, z dodatkiem niewielkiej indemnizacyi z funduszu, zebrać się mającego z opłat szynkarskich i grzywn propinacyjnych. Na tych podstawach nareszcie uchwaloną została obowiązująca obecnie ustawa z dnia 30. grudnia 1875.

Taki był przebieg sprawy wykupna propinacyi w ciągu 10 lat. — Po licznych a daremnych próbach wynalezienia sposobu zindemnizowania właścicieli propinacyi, bez jakiegokolwiek obciążenia funduszu krajowego, przyszedł nareszcie Sejm do przekonania, że jest to zadanie do wykonania niemożliwe, gdyż jeżeli same tylko dochody propinacyjne mają służyć na zebranie funduszu wynagrodzenia, to wszelkie kombinacye użycia tych dochodów na utworzenie kapitału indemnizacyjnego nie są w stanie doprowadzić do zebrania takiego kapitału, z którego dochód byłby rzeczywistym ekwiwalentem zindemnizowanego czynszu propinacyjnego.

Zamiast w y k u p n a propinacyi uchwalono zatem tylko z n i e s i e n i e jej, bez żadnego wynagrodzenia, podobnego do indemnizacyi, przyznanej niegdyś za zniesienie powinności poddańczych, i poprzestano tylko na zagwarantowaniu posiadania propinacyi przez lat 26 tudzież wieczystego szynku.

Fundusz zaś propinacyjny, zbierający się z opłat szynkarskich i grzywn, tudzież z odsetek własnych, przypaść ma według obowiązującej ustawy do rozdziału między uprawnionych w roku 1911. t. j. po upływie 26-letniego okresu, na który prawo propinacyi właścicielom jeszcze pozostawionem zostało.

Projekt rządowy, na obecnej sesyi wniesiony, stawia znowu kwestyę wykupna propinacyi na porządku dziennym, a mianowicie w ten sposób, że za podstawę funduszu przeznaczonego na spłatę 4% obligacyj, wydać się mających w sumie 57,700.000 zł. pod gwarancyą kraju, służyć mają, obok dochodu z wykonywania prawa propinacyi, przenieść się mającego na kraj, także opłaty szynkarskie na mocy ustawy krajowej z r. 1875 obecnie pobierane, i bonifikacya ze skarbu państwa w wysokości 1 miliona zł. przyznana ustawą państwową z dnia 20. czerwca 1888, względnie ta część tej kwoty, która z wyłączeniem udziału miast, przypada właścicielom propinacyi jako wynagrodzenie za uszczuplenie ich dochodów propinacyjnych.

Pierwsze wpływy z tej bonifikacyi, a mianowicie kwotę należną za czas od 1. września 1888 do końca roku 1890, projekt rządowy wciela do istniejącego już funduszu propinacyjnego, który stanowić ma fundusz rezerwowy, mający pokrywać ewentualne niedobory, wynikające z różnicy między sumą, potrzebną na spłatę kuponów i wylosowanych obligacyj a przychodem funduszu propinacyjnego, powyżej wymienionym.

O ile fundusz ten nie będzie na pokrycie niedoborów użyty, rozdzielonym zostanie między uprawnionych do posiadania jednego realnego szynku, a to po upływie 20-letniego okresu amortyzacyjnego pożyczki propinacyjnej.

Administracyę prawa propinacyi, według projektu rządowego, miałby sprawować Wydział krajowy w sposób, jaki uzna za najwłaściwszy, z wykluczeniem tylko dzierżawy ryczałtowej, cały kraj obejmującej.

Wypłata wynagrodzenia nastąpić ma gotówką; Wydział krajowy miałby zatem zająć się spieniężeniem obligacyj, przez kraj gwarantowanych.

Za podstawę do wymiaru wynagrodzenia służą orzeczenia, wydane na podstawie fasyj z r. 1869 do 1874. Równocześnie z wymiarem tego wynagrodzenia ustaje także prawo do jednego wieczystego szynku.

Prawo propinacyi w miastach, które przysłuża im wyłącznie na ich obszarach gminnych, pozostaje nienaruszone do końca roku 1910.

Przytoczone tu zasadnicze postanowienia projektu rządowego były przedmiotem obszernej i wyczerpującej dyskusyi, tak w łonie pełnej komisyi, jak też wybranego z jej grona podkomitetu — niemniej też i przedłożone komisyi wnioski posłów Abrahamowicza i Bilińskiego, lecz pomimo długotrwałych i gruntownych rozpraw nad tymi projektami komisya niemogła stanowczej powziąć decyzyi za którymkolwiek z tych projektów, i niemoże doradzać Wysokiemu Sejmowi, aby przystąpić do doraźnego rozwiązania sprawy tak ważnej, tak głęboko sięgającej w stosunki ekonomiczne i społeczne kraju, jak w stosunki majątkowe obywateli.

Stanowczych w sprawie wykupna wniosków komisya i dla tego przedstawiać nie może, ponieważ w ciągu rozpraw w podkomitecie i pełnej komisyi nie odezwały się głosy tak, by to za wynik znakomitej większości lub nawet jednomyślności można było uważać.

W jednym tylko kierunku okazała się jednomyślność, mianowicie: cała komisya nie jest przeciwną stanowczemu rozwiązaniu kwestyi propinacyjnej, uznaje jednak, że projekt rządowy tak, jak przedłożony został, do stanowczego rozwiązania tej kwestyi, bez uszczerbku kraju i uprawnionych, doprowadzić nie może.

Co do podstawy, na której załatwienie rzeczonej kwestyi nastąpićby mogło, dwa głównie kierunki zarysowały się w komisyi:

Jedni członkowie komisyi byli zdania, że należy dążyć do natychmiastowego zniesienia prawa propinacyi w formie przywileju i unormować szynkowanie gorących napojów jako samoistne zarobkowanie oparte na konsensach, funduszu zaś na sprawiedliwe odszkodowanie uprawnionych szukać należy w opłatach licencyjnych od konsensów szynkarskich, i w dodatkach do rządowego podatku konsumcyjnego od napojów propinacyjnych. Wskazywano przytem, jako na przykład, na wniesiony w Węgrzech projekt rządowy do wykupna tak zwanych regaliów.

Zarzuty przeciw tej myśli podniesione były ze względu na utrudnienie wolnej cyrkulacyi w handlu spirytuozów w krajach przedlitawskich, tudzież na konieczność obwarowania się linią tamującą przemytnictwo; zarzucono także, iż niepewnem jest, czyli c. k. Rząd byłby skłonnym zgodzić się na zaprowadzenie krajowego dodatku do podatku konsumcyjnego.

Inni członkowie komisyi mniemali, że i w ramach przedłożenia rządowego można by stworzyć stan zadawalający interesa kraju i uprawnionych, jeżeliby pojedyncze postanowienia wniosku rządowego uległy zmianom, koniecznym w interesie kraju i uprawnionych, a mianowicie:

a) jeżeliby wykluczoną została ewentualność pokrywania możliwego niedoboru dodatkami do podatków bezpośrednich;

b) jeżeliby subsydyarne poręczenie kraju za należyte dopełnienie zobowiązań funduszu propinacyjnego, zawarte w §. 8. projektu rządowego, uczyniono zawisłem od możności nakładania dodatku do rządowego podatku konsumcyjnego od spirytuozów, tak, by tymi dodatkami można było pokrywać niedobory i zebrać fundusz rezerwowy;

c) jeżliby skutkiem tego projektowane w §. 7. rządowego wniosku przekazanie istniejącego już funduszu propinacyjnego na utworzenie funduszu rezerwowego, służyć mającego także na wrzekome odszkodowanie prawa rzeczowego do wieczystego szynku po roku 1910 — uchylonem zostało tak, aby utworzony już w myśl ustawy z 30. Grudnia 1875 kapitał, jako bezsprzeczną i wyłączną własność uprawnionych stanowiący, mógł być wcielonym do ogólnej sumy odszkodowania w §. 3. wniosku rządowego projektowanej;

d) jeżeliby należycie uwzględnione zostały pominięte w projekcie rządowym różnice między orzeczeniami, które projekt ten przyjmuje za podstawę obliczenia odszkodowania, a rzeczywistym dochodem z propinacyi, które to różnice, wynikłe z biegiem czasu z rozmaitych okoliczności, w wielu wypadkach są nader rażące, tak, iż przyjęcie samych tylko orzeczeń za podstawę wymiaru wynagrodzenia byłoby połączone częstokroć z wielką krzywdą uprawnionych.

Zwolennicy pierwszego kierunku byli przeciwni przeniesieniu prawa propinacyi na kraj, ze względu na wielką trudność w administracyi i obawę niedoborów, uznali jednak, że żądanie zmiany projektu rządowego w sposób tu przytoczony jest słuszne i uzasadnione, a mianowicie co do gwarancyi kraju i konieczności załatwienia sprawiedliwego różnicy między orzeczeniami a faktycznym dochodem propinacyjnym.

Projekt p. Abrahamowicza, po części oparty na podstawach przedłożenia rządowego, różni się od tego przedłożenia w następujących szczegółach:

Suma ogólna odszkodowania oznaczoną została w sumie 65 milionów w obligach $4^1/_2\%$, umorzyć się mających w przeciągu lat 32.

Uprawnieni mieliby otrzymać wynagrodzenie w obligacyach w wysokości 16-krotnego dochodu, orzeczeniem wykazanego, za odjęcie prawa propinacyi, a oprócz tego w wysokości 5-krotnego dochodu, za odjęcie prawa do wieczystego szynku..

Wnioskodawca pozostawia uprawnionych w posiadaniu propinacyi do 31. Grudnia 1895 za opłatą czynszu, w wysokości dochodu orzeczeniem stwierdzonego; tym sposobem zamierza choć w części powetować właścicielom straty, wynikające z różnicy między orzeczeniem a dochodem faktycznym.

Fundusz rezerwowy, składający się z istniejącego już funduszu propinacyjnego i z przychodów w §§. 20, 23, 31, 35 tego projektu wskazanych, przeznaczony jest na pokrywanie niedoboru i kosztów administracyi, a o ileby na te cele nie został wyczerpany — staje się, według wniosku p. Abrahamowicza, własnością kraju.

Zarzuty główne przeciw temu projektowi podnoszone, streszczają się jak następuje:

że amortyzacya pożyczki jest za długą, a opartą na podstawie niejednolitej;

że okoliczność ta utrudni emisyę obligacyj po odpowiednim kursie;

że emisya tak znacznej sumy obligów krajowych jest niebezpieczną i kredyt kraju w wysokim stopniu narażającą.

Projekt posła Bilińskiego określony został przez samego wnioskodawcę jako ewentualny, to jest postawiony na ten wypadek, gdyby Sejm na stanowcze załatwienie sprawy propinacyjnej w drodze wykupna nie mógł się zdecydować.

P. Biliński proponuje przelanie subwencyi rządowej 1 miliona do funduszu propinacyjnego, utworzonego ustawą z 30. grudnia 1875., a rozdzielić się mającego między uprawnionych po roku 1910., na podstawie orzeczeń.

Wnioskodawca proponuje zrzeczenie się prawa do wieczystego szynku, istnieć mającego po roku 1910., tudzież uchwalenie już teraz dalszego poboru opłat szynkarskich, ustawą z roku 1875. oznaczonych, na rzecz funduszu krajowego, począwszy od 1. stycznia 1911.

Komisya uznając, że w tej tak ważnej sprawie należy zasięgnąć także zdania najwyższej władzy autonomicznej, t. j. Wydziału krajowego, tak pod względem istoty rzeczy, jak pod względem jej przeprowadzenia, oraz pozostawić Wydziałowi możność zniesienia się z c. k. Rządem co do możliwości zaprowadzenia opłat licencyjnych i dodatku do podatku konsumcyjnego, wnosi odesłanie wszystkich wniosków do Wydziału ze stosownem poleceniem.

Co się zaś tyczy kwestyi subwencyi państwowej w kwocie rocznej jednego miliona, przyznanej uprawnionym do wykonywania prawa propinacyi §. 2. *b.* ustawy z 20. czerwca 1888. z powodu przewidzianego ubytku w dochodach propinacyjnych przez znaczne podwyższenie podatku spirytusowego, — należy, zdaniem komisyi, już teraz powziąść w tej mierze postanowienie, gdyż użycie tej sumy na cel ustawą państwową wskazany pozostawionem jest ustawodawstwu krajowemu, zatem Sejm, zdaniem komisyi, nie spełniłby swego obowiązku, gdyby w tym przedmiocie żadnej wcale nie powziął uchwały.

Stanowcze rozporządzenie tym funduszem jest obecnie, zdaniem komisyi, przedwczesne ze względu na rozpocząć się mające, w myśl proponowanej rezolucyi, rokowania między Wydziałem krajowym a c. k. Rządem co do wykupna propinacyi.

Niemniej przeto przynajmniej co do należnej za pierwszy rok, t. j. za czas od 1. września 1888. do 31. sierpnia 1889. — kwoty 1 miliona, uchwała sejmowa, w formie ustawy, zapaść powinna, aby kwestya rozporządzenia tym milionem przez Sejm nie pozostała niezałatwioną, na czas nieokreślony.

Postanowienie więc Sejmu co do tej kwoty 1 miliona powinno, zdaniem komisyi, mieć charakter prowizoryczny, gdyż dopiero po powzięciu stanowczej decyzyi co do wykupna propinacyi będzie mógł Sejm stanowczo o użyciu całej tej bonifikacyi postanowić.

Komisya propinacyjna wnosi zatem:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

załączony ·/. projekt ustawy, i
załączoną ·/. rezolucyę.

Wszystkie w tej sprawie do Wys. Sejmu wniesione petycye, oraz wniesione wprost do komisyi projekta i wnioski, odstępuje się Wydziałowi krajowemu do zbadania.

Lwów 15. Października 1888.

Za przewodniczącego:
Sanguszko.

Sprawozdawca:
Dr. Skałkowski.

Ustawa

dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, zawierająca postanowienia o użyciu bonifikacyi państwowej, przyznanej §. 2. *b.* ustawy państwowej z dnia 20. Czerwca 1888. Nr. 95. Dz. pr. p. na wynagrodzenie ubytku w dochodach propinacyjnych.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, rozporządzam co następuje:

Art. I.

Kwota jednego miliona złotych rocznie, przyznana postanowieniem §. 2. *b.* ustawy z dnia 20. Czerwca 1888. Nr. 95. Dz. pr. p. uprawnionym do propinacyi, jako odszkodowanie za przewidziany ubytek w dochodach propinacyjnych, przypadająca do wypłaty ze Skarbu państwa za czas od 1. Września 1888. do 31. sierpnia 1889. — ma być wypłacona przez Skarb państwa Wydziałowi krajowemu Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, jako Dyrekcyi funduszu propinacyjnego, ustanowionej §. 24. ustawy krajowej z dnia 30. Grudnia 1875. Nr. 55. Dz. ust. i rozp. kraj. — i będzie fruktyfikowaną tak długo, dopóki w drodze ustawodawstwa krajowego nie będą wydane stanowcze postanowienia co do użycia tej sumy w myśl §. 2. *b.* ustawy z 20. Czerwca 1888. Nr. 95. Dz. pr. p.

Art. II.

Wykonanie tej ustawy poruczam Mojemu Ministrowi Skarbu.

Rezolucya.

Sejm Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, mając sobie przekazany wniosek rządowy o wykupnie propinacyi, wyraża przekonanie, że wykupno propinacyi, uwzględniające słuszne żądania uprawnionych, a nienarażające kraju na straty, byłoby pożądane.

Przedłożenie rządowe, zmieniające postanowienia ustawy krajowej z 30. Grudnia 1875 o zniesieniu prawa propinacyi, udziela Sejm Wydziałowi krajowemu z poleceniem:

I. porozumienia się z c. k. Rządem co do samej podstawy zniesienia prawa propinacyi, a mianowicie przez zaprowadzenie na rzecz propinacyjnego funduszu opłat licencyjnych od wyszynku, i dodatków do rządowego podatku spirytusowego;

II. zbadania projektu rządowego, jak też wniosków komisyi przedłożonych, pod względem:

a) planu finansowania i tegoż oddziaływania na fundusz krajowy,

b) sprawiedliwego, a nabytym prawom odpowiedniego, odszkodowania uprawnionych,

c) zarządu funduszem propinacyjnym, ewentualnie propinacyą przez kraj nabytą.

Sprawozdanie odnośne przedłoży Wydział krajowy Sejmowi na jednem z najbliższych posiedzeń.

Aleg. 103.

Sprawozdanie

komisyi przemysłowej o sprawozdaniu Wydziału krajowego z czynności w zakresie przemysłu krajowego.

Wysoki Sejmie!

Uchwałą z dnia 5. Października r. b. przekazał Wysoki Sejm komisyi przemysłowej do zdania sprawy przedłożenie Wydziału krajowego z czynności w zakresie przemysłu krajowego wraz ze sprawozdaniem komisyi krajowej dla spraw przemysłowych. Komisya przemysłowa oddzieliła sprawę szkół przemysłowych tak uzupełniających jak i fachowych od sprawy organizacyi komisyi krajowej i zarządu funduszu przemysłowego.

Szkoły przemysłowe wszelkiej kategoryi będą przedmiotem osobnego sprawozdania. Niniejsze zaś sprawozdanie obejmuje:

1) organizacyę krajowej komisyi dla spraw przemysłowych i stosunek jej do c. k. rządu.

2) zarząd funduszu przemysłowego i

3) sprawę opodatkowania towarzystwa tkackiego w Błażowej i w ogóle opodatkowania towarzystw zarobkowych.

Ad 1. Uchwałą z dnia 17. Stycznia 1888. Wysoki Sejm powołał do życia krajową komisyę dla spraw przemysłowych, jako organ doradczy Wydziału krajowego, mającą zastąpić dotychczasową komisyę dla spraw przemysłu domowego i rękodzielniczego, przyczem jednocześnie Wysoki Sejm uchwalił dla tej komisyi statut organizacyjny. W myśl tego statutu Wydział krajowy zorganizował krajową komisyę powołując do niej oprócz członków zwiniętej komisyi jeszcze 5 członków.

Tak uzupełniona komisya przybrała do swego grona jeszcze 4 członków, cała więc komisya składa się obecnie z 18 członków. Wypracowany przez krajową komisyę regulamin czynności i instrukcya dla sekretarza przedstawione zostały Wydziałowi krajowemu do zatwierdzenia. Z załączonych do sprawozdania krajowej komisyi tych regulaminów sejmowa komisya przemysłowa nabrała przekonania, że podział krajowej komisyi na dwie sekcye: dla spraw przemysłu domowego, i przemysłu rękodzielniczego i ustanowienia komisyi administracyjnej, jako komitetu wykonawczego, która przez swego przewodniczącego, szefa departamentu II. w ciągłej pozostaje styczności z Wydziałem krajowym, znakomicie przyczynić się powinno do uproszczenia manipulacyi wewnętrznej i do umożliwienia szerszej działalności komisyi krajowej we wszystkich gałęziach przemysłu krajowego. Podział ten bowiem ma na celu zadośćuczynienie

głównej dążności reorganizacyjnych uchwał sejmowych, owej mianowicie przez dotychczasowe doświadczenie wytworzonej dążności, iżby działania komisyi, jako organu powołanego do opieki nad rozwojem przemysłu w kraju, wnikała bardziej w głąb rzeczy, wskutek tak obmyślanego podziału pracy, ażeby każda przydzielona jej sprawa opracowywaną być mogła przez najodpowiedniejszą siłę fachową i pierwsza rozprawa kolegialna nad każdym ważniejszem referatem, ażeby toczyła się w gronie złożonem z osób, które stojącym na porządku dziennym przedmiotem specyalnie zajmują się z zamiłowania lub zawodowo.

Że ta dążność nie pozostanie marną, ale z biegiem czasu coraz bardziej w działalności komisyi uwydatniać się będzie, i że rezultat prac tej komisyi będzie dla kraju wielce pożytecznym, o tem świadczy nam także skład komisyi, która zalicza do swego grona mężów oddających się sprawie podniesienia przemysłu z prawdziwem zamiłowaniem.

Ażeby zaś komisyę krajową, ten powołany do opieki nad rozwojem przemysłu w kraju organ, uczynić bardziej wszechstronną, ażeby jej w wyższym jeszcze stopniu umożebnić gruntowne poznanie potrzeb przemysłu rękodzielniczego i sposobów zaspokojenia tych potrzeb; ażeby nie brakło w składzie komisyi żadnego czynnika, mogącego bądź wiedzą fachową bądź nabytą praktyką przyczynić się do zapewnienia jej działalności wszechstronnych praktycznych rezultatów, należałoby, zdaniem naszem, powołać do składu komisyi osobę zajmującą się praktycznie przemysłem. Sejmowa komisya przemysłowa nie proponuje Wysokiemu Sejmowi w tym względzie formalnego wniosku, ponieważ powoływanie osobistości do składu komisyi leży wyłącznie w zakresie działania Wydziału krajowego a względnie krajowej komisyi. Nie mogła jednak sejmowa komisya przemysłowa pominąć tej, jej zdaniem, ważnej okoliczności, że w składzie komisyi brak dotychczas czynnika, który zdaniem naszem ważne może oddać usługi jako łącznik między komisyą krajową a szerokiemi kołami przemysłowców.

Sejmowa komisya przemysłowa jest przekonana, że wystarczy wskazanie tej luki, aby ona jak najrychlej zapełnioną została.

Do spraw organizacyi krajowej komisyi dla spraw przemysłowych zaliczyć także należy stosunek jej do c. k. rządu. W myśl §. 3. uchwalonego przez Wysoki Sejm statutu, komisya krajowa może służyć c. k. rządowi jako organ doradczy w sprawach tyczących się szkolnictwa przemysłowego. Aby zapewnić komisyi ten charakter, Wydział krajowy przedłożył c. k. rządowi statut komisyi z prośbą o przyjęcie takowego do wiadomości. Reskryptem z dnia 15. Kwietnia 1888. c. k. Namiestnik zawiadomił Wydział krajowy, że Minister wyznań i oświecenia zarządził ustanowienie w krajach koronnych osobnych organów doradczych dla spraw szkolnictwa przemysłowego, uczyniwszy jednak co do naszego kraju ten wyjątek, iż upoważnił c. k. Namiestnika do korzystania w podobnych wypadkach z doradczej pomocy komisyi krajowej dla spraw przemysłowych, co wyklucza potrzebę powoływania do życia w naszym kraju osobnego organu rządowego ku temu celowi.

Na wezwanie c. k. rządu komisya krajowa w porozumieniu z Wydziałem krajowym udzieliła Namiestnictwu opinii co do unormowania sposobu traktowania spraw w razie zachodzącej potrzeby zasięgnięcia fachowego zdania doradczego, przyczem komisya krajowa wyraziła życzenie, aby c. k. Namiestnik korzystając z reskryptu c. k. Ministerstwa wyznań i oświaty wydał rozporządzenie, aby w każdej sprawie szkolnictwa przemysłowego daną była komisyi krajowej sposobność objawienia swego zdania. Sejmowa komisya przemysłowa jest przekonaną, że temu życzeniu wyrażonemu przez krajową komisyę w myśl uchwał sejmowych stanie się zadość, co wielce przyczynić się może do nadania organizacyi nauki przemysłowej trwałych podstaw i zapewnienia pomyślnych rezultatów szkół przemysłowych uzupełniających, do czego pożądanem jest zgodne postępowanie organów państwowych, tudzież autonomicznych krajowych i miejscowych. W tym kierunku Wydział krajowy idąc za wskazówką zawartą w uchwale sejmowej z dnia 11. Stycznia 1888. udał się do rządu w sprawie określenia zasad organizacyi uzupełniających

szkół przemysłowych w Galicyi w drodze ustawodawstwa krajowego, celem uzyskania informacyi co do stanowiska rządu w tej mierze. W przedłożonem Sejmowi sprawozdaniu Wydziału krajowego niema jeszcze odpowiedzi c. k. rządu. Nadeszła ona dopiero w ostatnich dniach Września i zawiera zapatrywania rządu, że dokładne określenie organizacyi szkół przemysłowych uzupełniających w drodze ustawodawstwa krajowego nie jest jeszcze obecnie na czasie, a odnosi się o nietylko do Galicyi, ale także i do innych krajów koronnych. Przemysłowe szkolnictwo bowiem w ogóle, a uzupełniające szkoły przemysłowe w szczególności nie mogą być jeszcze uważane za dojrzałe do ustawodawczego uregulowania, gdyż w obec krótkiego okresu czasu, jaki upłynął, odkąd uzupełniające szkoły przemysłowe w ogóle według racyonalnego planu są zorganizowane i nadzorowane, nie można jeszcze ustalać istniejących urządzeń, coby było nieuniknionem przy ustawodawczem uregulowaniu sprawy. Galicyjskie uzupełniające szkoły przemysłowe, na które dopiero w r. 1887. rozszerzone zostało rozporządzenie ministeryalne z r. 1883. regulujące tę gałęź szkolnictwa w większej części krajów koronnych, znajdują się jeszcze w prymitywnym okresie organizacyjnego rozwoju i przekształcenia. Do pewnego stopnia — są słowa ministeryalnego reskryptu — na pewne przypuścić można, że ze względu na odrębne potrzeby Galicyi w ciągu lat najbliższych potrzebną się okaże jeszcze niejedna zmiana norm prowizorycznych o uzupełniających szkołach przemysłowych.

Jeszcze przed nadejściem tej odpowiedzi rządu, komisya krajowa w sprawozdaniu swojem dała wyraz temu samemu przekonaniu. Uważając jednak potrzebę szkół przemysłowych uzupełniających za bardzo nagłą, chociażby ich organizacya miała być tylko tymczasową, komisya krajowa wypracowała instrukcyę pod tytułem: „Zasady organizacyi szkół przemysłowych uzupełniających“, które aż do czasu wydania ustawy krajowej mogą służyć za podstawę organizacyi nowych takich szkół w kraju naszym. Komisya po zbadaniu tych zasad nabrała przekonania, któremu niniejszem daje wyraz, że zasady te polegają przedewszystkiem na rezolucyach Wysokiego Sejmu i że uwzględniają statut normalny polecony przez c. k. Ministerstwo tudzież szczególne stosunki naszego kraju i doświadczenia poczynione tak w kraju jakoteż za granicą w sprawie szkolnictwa przemysłowego.

Ad 2. Ustanowiony przez Wysoki Sejm w roku 1887 stały fundusz pod nazwą „krajowego funduszu przemysłowego“ przeznaczony został do wspierania kredytem pożytecznych przedsiębiorstw przemysłowych, które mają na celu albo wzmocnienie i rozwinięcie istniejących już w kraju gałęzi przemysłu albo też wprowadzenie u nas nowych gałęzi produkcyi. Administracya finansowa tego funduszu oddana w myśl uchwały sejmowej bankowi krajowemu, zaś Wydział krajowy zastrzegł sobie wyłączne prawo przyznawania pożyczek po wysłuchaniu opinij komisyi krajowej, jak niemniej prawo postanowienia czy i jaki procent od pożyczek pobierany będzie, w jakich ratach i terminach mają być spłacone, i czy i o ile odpisanie przepadłych należytości z tego funduszu nastąpić może.

Przy udzielaniu pożyczek z tego funduszu Wydział krajowy idąc za zdaniem komisyi krajowej trzymał się w roku bieżącym tych samych zasad, które w roku ubiegłym uzyskały aprobatę sejmowej komisyi przemysłowej a względnie Wysokiego Sejmu, i przedewszystkiem uwzględniał podania o kredyt spółek przemysłowych i handlowych. Prośby przedsiębiorstw mających na celu wprowadzenie do kraju nowych gałęzi przemysłu lub rozwinięcie początkujących rodzajów zarobkowości, które by mogły dopomódz do zastąpienia obcokrajowych towarów wyrobami swojskimi, znajdywały również sympatyczne traktowanie, o ile na to pozwalał wzgląd na bezpieczeństwo funduszu krajowego, który miał być zaangażowanym i na żywotność przedsiębiorstwa, który w tym razie musiał być rozstrzygającym. Zasadniczo zaś odmawiano pomocy któraby miała cechę wsparć dobroczynnych, dogodnych dla jednostek, lecz bez znaczenia dla ogólnych interesów przemysłu krajowego.

Sejmowa komisya przemysłowa i w roku bieżącym uważa drogę, którą kroczy Wydział krajowy, a względnie komisya krajowa, wspierania, a nawet wzbudzania spółek i stowarzyszeń

za właściwą, a zdanie swoje opiera nie tylko na wynikach cyfrowych, które wykazują, że od spółek i stowarzyszeń stosunkowo najregularniej wpływają zwroty pożyczek, ale przeważnie na tej doświadczeniem udowodnionej okoliczności, że spółki i stowarzyszenia, będące wyrazem zbiorowych usiłowań tworzą się zazwyczaj tylko w przemysłowościach już istniejących, których racya bytu przez to samo już jest udowodnioną i na których rozwoju przedewszystkiem zależeć powinno. Przytem nie należy spuszczać z uwagi, że przy wspomaganiu stowarzyszeń unika się niebezpieczeństwa nadania nadmiernej przewagi jednemu znaczniejszemu przedsiębiorcy nad wieloma mniejszymi, którzy w walce takiej zawsze uledz muszą.

Na zakończenie ogólnej części tego działu sprawozdania, komisya przemysłowa przyznaje użyteczność propozycyi komisyi krajowej, aby Wydział krajowy wszedł w układ stały ze „Związkiem stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych“ jako organem fachowym do wykonywania kontroli buchhalterycznej nad gospodarką rachunkową w łonie spółek i stowarzyszeń korzystających z kredytu z funduszu przemysłowego krajowego.

Komisya przemysłowa nie uważa za swoje zadanie wchodzić w ocenienie poszczególnych wypadków wymienionych w sprawozdaniu Wydziału krajowego, w których pożyczki udzielone zostały. Wspomnieć jednak musi dwie sprawy mające rozleglejsze znaczenie dla licznej klasy przemysłowców i którym Wydział krajowy znaczniejsze przyznał pożyczki, a mianowicie, zakładowi blichu i apretury w Krośnie i I. Związkowej garbarni w Rzeszowie. Oba te przedsiębiorstwa wchodzą w ramy przez nas powyżej zakreślone. Przemysł tkacki i przemysł skórny bezsprzecznie mają wszelkie warunki rozwoju i zasługują ze wszech miar na poparcie.

Oprócz funduszu przemysłowego na udzielanie pożyczek, miał jeszcze Wydział krajowy a względnie komisya krajowa do dyspozycyi kwotę 6.000 zł. w. a. przeznaczoną przez Wysoki Sejm w budżecie na rok 1886. na stypendya przemysłowe i kwotę 7.000 zł. w. a. przeznaczoną na zasiłki bezzwrotne na cele przemysłowe.

Przy udzielaniu stypendyów kierowała się komisya krajowa dla spraw przemysłowych dwoma zasadniczemi względami: najpierw, liczyła się z potrzebą kształcenia nauczycieli fachowych i praktycznych instruktorów dla rozmaitych szkół przemysłowych, istniejących w kraju lub takich których założenie było postanowionem; następnie dopomagała komisya młodzieży, kształcącej się w krajowych szkołach zawodowych, w takim razie, jeżeli uczeń, lub uczennica pochodząc z dalszej okolicy, musi zamieszkać w miejscu istnienia zakładu. W tych wypadkach komisya krajowa żądała w regule, aby czynniki miejscowe t. j. gminy lub powiaty przyczyniały się także do uzupełnienia stypendyum — na znak uznania potrzeby i pożytku zawodowego kształcenia zalecanych z ich strony kandydatów do stypendyum.

W wyjątkowych tylko wypadkach udzielane bywały stypendya w innym celu jak n. p. dla rozwinięcia wyjątkowego talentu lub zaszczepienia w kraju nowego rodzaju produkcyi przemysłowej i t. p.

Ad. 3. Sprawa opodatkowania towarzystwa tkackiego w Błażowej po raz wtóry jest przedmiotem rozpraw Wys. Sejmu. Wskutek petycyi towarzystwa tkackiego w Błażowej, Wysoki Sejm na wniosek komisyi podatkowej powziął dnia 19. Grudnia roku 1887. następującą uchwałę: „Zażalenie stowarzyszenia tkackiego w Błażowej o wymierzenie podatku dochodowego i zarobkowego na niewłaściwych i niesłusznych ustawach odstępuje się c. k. rządowi do zbadania i dalszego odpowiedniego załatwienia“.

Żalące się towarzystwo wykazywało, że urząd podatkowy wymierzał mu podatek według patentu o podatku dochodowym z r. 1849. a nie według ustawy z roku 1880. i 1885. Powyższą uchwałę Sejmu zakomunikował Wydział krajowy c. k. rządowi, a ck. Namiestnictwo odezwą z d. 25. Sierpnia 1888. przesłało Wydziałowi krajowemu odpis reskryptu krajowej Dyrekcyi skarbu z d. 25. Lipca 1888. którego esencyonalną treścią jest, że ustawa z dnia 27 Grudnia 1880. przyznająca pewne

ulgi dla towarzystw zarobkowych jest ustawą wyjątkową, że może być zastosowywaną do towarzystw tylko pod warunkami w §. 1. tej ustawy wskazanymi i że towarzystwo samo winno wykazać swe prawne pretensye do zastosowania tej ustawy.

Tak Wydział krajowy jak i komisya przemysłowa tego zapatrywania podzielać nie mogą, przeważnie są one zdania, iż jak każda władza w ogóle przy wydawaniu swych orzeczeń winna badać prawną podstawę tychże, tak też w szczególności włada podatkowa z urzędu winna badać przy wymierzaniu podatku, która z ustaw w danym wypadku powinna być zastosowana i czy w ogóle wymiar podatku opiera się na słusznych podstawach, że więc nie pozostawiono wyłącznie opodatkowanym prawa i obowiązku wykazywania mylnego zastosowania ustaw w drodze rekursów.

W przekonaniu tem utwierdza komisyę intymowaną odezwą ck. Prezydyum Namiestnictwa z dnia 8. Września roku 1887. l. 7.996, odezwa c. k. krajowej Dyrekcyi skarbu z dnia 22. Lipca roku 1887. l. 52.628, wydana wskutek reskryptu c. k. Ministerstwa skarbu z dnia 12. Lipca roku 1887. l. 22.458, w załatwieniu uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 15. stycznia 1887. roku wzywającej c. k. rząd, ażeby nakazał swym podwładnym organom, iżby przy nakładaniu podatku zarobkowego i dochodowego ściślej przestrzegały postanowień ustawy z lat 1880. i 1885, którym podlegają towarzystwa zarobkowe i gospodarcze.

W przytoczonej odezwie oznajmia c. k. krajowa Dyrekcya skarbu, że w celu w rezolucyi sejmowej poruszonym — a więc nie wyłącznie w celach fiskalnych zaprowadzona jest kontrola przez odpowiedne organa c. k. Ministerstwa skarbu, których rozpoznawaniu co do zastosowania wspomnianych ustaw do poszczególnych towarzystw zarobkowych i gospodarczych podlegają akta wymiaru podatku dla tych towarzystw. W dalszym ciągu swej odezwy stara się c. k. krajowa Dyrekcya skarbu usprawiedliwić omyłki jakie zachodzą pomimo czuwania nad ścisłem przestrzeganiem powołanych ustaw i czerpie swe uspokojenie w tem, że takie omyłki mogą być w drodze rekursów uchylone.

Omyłki takie zamiast być wyjątkiem stałyby się regułą, a zapewnienie, że władze podatkowe przestrzegają powołanych ustaw nie miałoby żadnéj praktycznéj wartości, jeżeliby organa podatkowe pierwszéj instancyi nie miały obowiązku badania z rzędu przy wymierzaniu podatku od towarzystw zarobkowych, czy i o ile ustawy wymienione mają do nich zastosowanie. Badania zaś te nie nastręczają żadnej zasadniczej trudności, gdyż statuta towarzystw podlegających ustawom, o których mowa, mogą być na każde żądanie przedłożone, pomijając już okoliczność, że statuta tego rodzaju towarzystw w myśl §. 35 ustawy z 9 kwietnia 1873. bywają przedkładane Władzy krajowej za pośrednictwem politycznej władzy powiatowej.

Co się tyczy towarzystwa tkackiego w Błażowej Wydział krajowy zrobił przedstawienie do c. k. Namiestnictwa w którem wykazał, że towarzystwo to podlega ustawom z r. 1880. i 1885. i wskutek tego upraszał, aby c. k. Prezydyum Namiestnictwa po zbadaniu sprawy zarządziło, aby sprostowano wymiary podatków od tego towarzystwa i zwrócono im niesłusznie tytułem podatków zapłacone kwoty i aby na przyszłość zastosowano do tego towarzystwa już przy wymierzaniu podatków ustawy z r. 1880. 1885. i nie oczekiwano wnoszenia rekursów przeciw mylnemu zastosowaniu ustaw.

Z wyłuszczonego powyżej stanu rzeczy okazuje się jednak także i to, że uchwała Wys. Sejmu z. d. 15. Stycznia 1887. w sprawie opodatkowania towarzystw zarobkowych i gospodarczych nie została załatwioną w myśl życzeń Wysokiego Sejmu, i z tego powodu komisya przemysłowa zgodnie z Wydziałem krajowym wnosi, aby Wysoki Sejm te wezwanie do c. k. rządu ponowił.

Opierając się na powyższym wywodzie komisya przemysłowa wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego z czynności w zakresie organizacyi krajowej komisyi dla spraw przemysłowych, ustalenia jej stosunku do c. k. rządu i udzielania pożyczek i zasiłków dla rozwoju przemysłu krajowego.

2. Sejm wzywa c. k. rząd, ażeby nakazał podwładnym organom, iżby przy wymierzaniu podatku od towarzystw zarobkowych i gospodarczych, posiadających warunki przytoczone w §. 1. ustawy od 14. Kwietnia r. 1885. (Dz. u. p. Nr. 43) i w ogóle przy opodatkowaniu stowarzyszeń zarobkowych przestrzegały jak najściślej postanowień ustawy z dnia 27. Grudnia roku 1880. (Dz. u. p. Nr. 151) i z dnia 14. Kwietnia roku 1884. (Dz. u. p. Nr. 43).

We Lwowie dnia 15. Października 1888.

Przewodniczący:
Sanguszko *w. r.*

Sprawozdawca:
Goldman *w. r.*

Z drukarni i litografii Pillera i Spółki.

Aleg. 104.

Sprawozdanie

Komisyi przemysłowej o sprawozdaniu Wydziału krajowego z czynności w zakresie przemysłu krajowego. (Część II. Sprawy szkół przemysłowych).

Wysoki Sejmie!

Ze sprawozdania Wydziału krajowego z czynności w zakresie przemysłu, i z dołączonego doń sprawozdania krajowej komisyi przemysłowej — sejmowa Komisya przemysłowa niniejszem sprawozdaniem obejmuje sprawy szkół przemysłowych, gdy sprawy organizacyjne, sprawy zasiłków i podatkowe objęte są osobnem sprawozdaniem.

Komisya z zadowoleniem zaznacza, iż dokonana wskutek uchwał przez Wysoki Sejm na ostatniej sesyi powziętych, reorganizacya krajowej komisyi dla spraw przemysłowych, już w pierwszym okresie prac nowej Komisyi w zakresie szkół przemysłowych okazała się ze wszech miar skuteczną i użyteczną. Działalność Komisyi znacznie się ożywiła, a w pracach jej widocznym jest pomyślny wpływ przybytku sił fachowych, uwydatnia się w nich bowiem zawodowa znajomość rzeczy, wytknięty z góry plan, i systematyczne ku urzeczywistnieniu jego działanie. Z przyjemnością też zaznacza sejmowa komisya przemysłowa, iż wskazówki dane w zeszłorocznem jej sprawozdaniu zostały uwzględnione, a krajowa komisya łącznie z Wydziałem krajowym gorliwie zajęła się wykonaniem uchwał Wysokiego Sejmu.

Organizacya *szkół przemysłowych uzupełniających* t. j. szkół wieczornych dla terminatorów, i zastosowanie ich urządzenia do norm przez Ministerstwo oświaty dnia 24. Lutego 1883. wydanych, tak dalece postąpiła naprzód, że z wyjątkiem szkół krakowskich wszystkie zresztą już tej organizacyi dokonały, a w Krakowie właśnie teraz toczy się w Radzie miejskiej sprawa organizacyi szkół tamtejszych. Równocześnie z tem postępuje naprzód sprawa subwencyonowania tych szkół ze skarbu państwa, o co się już od lat kilku bezskutecznie upominano. Z subwencyi w kwocie 5.000 zł. szkołom tym za rok 1887. w roku bieżącym asygnowanej , zakupiono dla nich środki naukowe, których brak był nie małą przeszkodą w osiągnięciu celu nauki w tych szkołach. Również i wnioski Komisyi co do subwencyi dla tych szkół za rok 1888. zostały już uwzględnione, a reskryptem Ministerstwa oświaty z d. 3. Października b. r. L. 12.511 udzielono tymże szkołom subwencyi w kwocie łącznej 5.780 zł. na uzupełnienie zbiorów środków naukowych, na zakupno przyborów do nauki rysunków, oraz na remuneracye dla nauczycieli.

Sejmowa Komisya przemysłowa w poprzedniem swem sprawozdaniu położyła silny nacisk na naukę rysunków w tych szkołach, która jest w nich najważniejszą a była bardzo zaniedbaną, — a Wysoki Sejm przychylając się do wyrażonych przez Komisyę zapatrywań, uchwalił poczynione przez nią wnioski. Życzeniu Wysokiego Sejmu, aby urządzoną została fachowa dla tych szkół inspekcya, stało się o tyle zadość, iż Ministerstwo oświaty na wniosek krajowej Komisyi zamianowało trzech komisarzy rządowych, którzy mają zbadać stan nauki w tych szkołach, a w szczególności nauki rysunków. Obok tego wysłała Komisya ze swego ramienia delegata profesora Frankego, któremu poleciła zwiedzenie wszystkich szkół uzupełniających. Z uznania godną gorliwością i znajomością rzeczy wykonał on tę czynność a sprawozdanie jego, dołączone do przedłożonego Wysokiemu Sejmowi sprawozdania krajowej Komisyi daje dokładny obraz stanu tych szkół. Ze sprawozdania tego przekonywamy się, iż frekwencya tych szkół w roku bieżącym jakkolwiek bardzo wiele pozostawia do życzenia, wszakże w porównaniu z rokiem zeszłym dosyć się polepszyła, z czego sejmowa Komisya przemysłowa czerpie otuchę, iż wyrażona przez nią w zeszłorocznem sprawozdaniu nadzieja wzrostu frekwencyi w miarę wzrastającego uznania użyteczności tych szkół zostanie spełnioną.

Delegat krajowej Komisyi stwierdził podniesiony w naszem zeszłorocznem sprawozdaniu zły stan nauki rysunków w szkołach uzupełniających z wyjątkiem paru, w których znalazł wyniki wcale pomyślne. Ten stan rzeczy bezwarunkowo musi być usuniętym, jeżeli wydatki na szkoły te łożone nie mają być daremne. Komisya sejmowa nie przeczy, iż od razu dokonać tego nie można i z wszelkiem uznaniem zaznacza usiłowania tak krajowej Komisyi i Wydziału krajowego, jako też i Rządu, żeby złemu zaradzić głównie przez urządzenie kursu sześciomiesięcznego w szkole przemysłowej krakowskiej dla nauczycieli szkół uzupełniających, a także i przez wydawnictwo systematycznych wzorów rysunkowych, które Komisya osobnemu komitetowi poruczyła. Kursa te okazały się użytecznemi, skoro delegat krajowej Komisyi przemysłowej zaznacza już pewne polepszenie nauki rysunków w tych szkołach, których nauczyciele na te kursa uczęszczali. Sejmowa Komisya przemysłowa nie wątpi, że krajowa Komisya wspólnie z Wydziałem krajowym poczyni odpowiednie kroki, aby wykonać także myśl wyrażoną w ustępie 3) lit. a) uchwał Wysokiego Sejmu z poprzedniej sesyi i postara się u właściwych władz o zobowiązanie nauczycieli rysunków w seminaryach nauczycielskich do uczęszczania na naukę rysunków w wyższych szkołach przemysłowych. Również oczekuje sejmowa Komisya, iż w sprawozdaniu Wydziału krajowego w roku następnym znajdzie już wiadomość o bardziej pozytywnych wynikach uchwalonego przez Wysoki Sejm na poprzedniej sesyi wezwania do Rządu, aby z funduszów państwa wyznaczył odpowiednią ilość stypendyów dla wykształcenia kandydatów na nauczycieli i instruktorów szkół przemysłowych w Galicyi, dotychczas bowiem te ze wszech miar słuszne życzenie tylko w bardzo niedostatecznej mierze zostało spełnione.

Delegat krajowej Komisyi przemysłowej do zwiedzenia uzupełniających szkół przemysłowych, oświadczył się w swem sprawozdaniu za zaprzestaniem dalszego subwencyonowania z funduszu krajowego kursów górnictwa i stolarstwa ozdobnego przy szkole przemysłowej uzupełniającej w Drohobyczu tudzież kursu malarstwa pokojowego przy takiejże szkole w Jarosławiu a krajowa Komisya przemysłowa na wniosek ten się zgodziła. Z motywów w sprawozdaniach przytoczonych, sejmowa Komisya przemysłowa z tem się zgadza i niema nic przeciwko zaprzestaniu subwencyonowania tych kursów zawodowych ze względu na miejscowe stosunki i na brak zawodowych sił nauczycielskich w tych szkołach.

Co do organizacyi nowych szkół uzupełniających przemysłowych, krajowa Komisya wydała i rozesłała „Zasady organizacyi“ tych szkół, zgodne z normami organizacyjnemi wydanemi przez Ministerstwo, tudzież z budżetowemi i innemi uchwałami Wys. Sejmu i rozporządzeniami Wydziału krajowego. W myśl uchwał przez Wys. Sejm w ubiegłej sesyi powziętych, krajowa Komisya dąży przedewszystkiem do założenia uzupełniających szkół przemysłowych w tych miastach, w których zniesione zostały szkoły wydziałowe męskie — a następnie w tych miastach, w których reprezentacye objawiły już chęć założenia szkół tego rodzaju i w których są miejscowe ku temu warunki.

Sejmowa Komisya przemysłowa nie wątpi, że usiłowania krajowej Komisyi w tym kierunku rychło pożądanym skutkiem uwieńczone będą, zwłaszcza że kroki przedwstępne do założenia nowych szkół o tyle już postąpiły, że ośm nowych szkół w r. 1889. wejdzie w życie, ku czemu wniesiona przez Wydział krajowy kwota 2.500 zł. jest niezbędnie potrzebną.

Od uzupełniających szkół przemysłowych przechodzimy do warstatów naukowych i fachowych szkół przemysłowych. Liczba tych zakładów przez kraj utrzymywanych lub subwencyonowanych od ostatniego sprawozdania pomnożyła się tylko warstatem tkackim w Wilamowicach, który wszedł w życie z początkiem b. r. i liczy 25 uczniów zwyczajnych, a 50 starszych tkaczy jako uczniów nadzwyczajnych. Założenie warstatu naukowego tkackiego w Łańcucie jest w toku i wkrótce już, jak krajowa Komisya zapewnia, wejdzie on w życie. Otwarty w Kwietniu r. 1887. warstat naukowy w Krośnie, w ognisku silnego przemysłu tkackiego, rozwija się pomyślnie, a krajowa Komisya przemysłowa zamierza zamienić go na fachową szkołę tkacką, któraby się stać miała pepinierą do kształcenia fachowych instruktorów, obeznanych dokładnie z użyciem najnowszych krosien i żakardowskiej maszynki. Komisya zamierza także założyć w tejże szkole konfekcyę kartonów do wzorzystych tkanin na tle wzorów swojskich, tudzież pracownię, w której wyrabianoby krosna najnowszej konstrukcyi dla rozpowszechniania ich po możliwie taniej cenie. Jeżeli się zważy, że równocześnie jest w toku założenie w Krośnie na fabryczną stopę urządzonej bielni (blicharni) i apretowni płócien, ku czemu potrzebny kapitał prywatny już jest na udziały subskrybowany — to zamierzone przez krajową Komisyę rozszerzenie warsztatu wzorowego w Krośnie na szkołę fachową i uzupełnienie go wspomnionemi zakładami Komisya za potrzebne uznać musi i zaleca przeto Wys. Sejmowi odpowiedni wniosek do przyjęcia, zwłaszcza, że krajowej komisyi powiodło się pozyskać fachowego dla tych zakładów kierownika, który przy pomocy stypendyów krajowych przez kilka lat kształcił się zagranicą w tkactwie tak praktycznie jak i teoretycznie. Zarówno zaś konfekcya kartonów, jak i wyrób ulepszonych krosien wywrze wpływ bardzo korzystny na tkactwo nietylko w Krośnie samem, ale i w całym kraju, przez rozsyłanie kartonów i krosien. Założenie warstatu naukowego tkackiego w Horodence natrafiło na pewne trudności, głównie z powodu niedostatecznego zrozumienia sprawy ze strony Rady gminnej w Horodence. Pożądanem jest jednak, aby krajowa Komisya dla spraw przemysłowych trudności te starała się przełamać, ażeby jedyny na tak znaczny obszar kraju warstat nakowy tkacki mógł wejść w życie, ku czemu rokowania są w toku.

Ze zprawozdania krajowej Komisyi o *stacyi doświadczalnej keramicznej*, która w Czerwcu br. właściwą swą czynność rozpoczęła, przekonywa się sejmowa Komisya przemysłowa, iż stacya ta krajowemu przemysłowi keramicznemu może nie małe oddać usługi przez próby glin i wapna. Dokonane przez stacyę próby glin z różnych okolic kraju nadsyłanych, służą za wskazówkę, gdzie i dla jakich wyrobów keramicznych znajduje się odpowiedni materyał, z czego też i właściciele ziemscy przez zużytkowanie i spieniężenie materyału nie małą korzyść odnieść mogą. Próby te doprowadziły między innemi do tego wyniku, że przekonano się o możliwości użycia gliny w Porębie, Siedliskach i Potyliczu do wyrobów kamionkowych, co przy wielkim odbycie w kraju naszym tych wyrobów, dotychczas z sąsiednich krajów austryackich i z Prus sprowadzanych, może mieć nie małą dla krajowej produkcyi doniosłość. W tym też kierunku prowadzoną będzie zamierzona szkoła garncarska w Porębie, pow. chrzanowskiego, której ozganizacya jest obecnie w toku. Skierowanie tej szkoły ku wyrobom naczyń kamionkowych, tak szeroki zbyt mających, odpowie zupełnie praktycznemu przedewszyskiem zadaniu tej szkoły, na które sejmowa Komisya w swem sprawozdaniu w poprzedniej sesyi położyła nacisk. Co do udzielenia szkole tej subwencyi z funduszów państwa, dalsze rokowania są zależne od ułożenia statutu i programu szkoły i deklaracyj stron, które się do jej założenia i utrzymania przyczyniać mają.

Co do naukowego warstatu garncarskiego w Toustem, Wysoki Sejm uchwałą z d. 20. Stycznia 1888. przekazał Wydziałowi krajowemu do zbadania i zdania sprawy na następnej sesyi rezolucyę, wniesioną przez Komisyę budżetową, następującej treści: „Poleca się Wydziałowi krajowemu, ażeby dla warstatu garncarskiego w Toustem zapewnił subwencyę ze strony Rady powiatowej, a gdyby

to okazało się niemożliwem, ażeby zakładowi temu albo nadał charakter zakładu krajowego, albo jako mniej potrzebny zwinął". W wykonaniu tej uchwały zwrócił się Wydział krajowy do skałackiej Rady powiatowej z żądaniem subwencyi dla zakładu, czego jednak Rada powiatowa odmówiła. Wydział krajowy miał przeto w myśl uchwały Wys. Sejmu alternatywę — albo warstat w Toustem zwinąć, albo go na zakład krajowy przeobrazić. Krajowa Komisya przemysłowa oświadczyła się jednak stanowczo przeciw zwinięciu warstatu, a za przeobrażeniem go na zakład krajowy, a i Wydział krajowy przychylił się do tego zdania. Jeżeli się zważy, że w Toustem i okolicy istnieje odwieczny przemysł ludowy garncarski, któremu potrzeba tylko przyjść w pomoc przez zaprowadzenie ulepszonej techniki — że dyrektor krajowej stacyi keramicznej podał już warstatowi w Toustem przepisy sporządzania czerepu, polew i szkliwa, zastosowane do właściwości miejscowej gliny, przez co usuniętą została główna wada tamtejszych wyrobów, t. j. przepuszczalność — że jak słusznie krajowa Komisya przemysłowa w sprawozdaniu swem zaznacza, „zwinięcie zakładu w tej chwili, kiedy on właściwie zaczyna być użytecznym, byłoby oczywistem zmarnowaniem wszystkich dotychczasowych kosztownych i wiele trudów wymagających usiłowań" ku podniesieniu tamtejszego garncarstwa — przeto sejmowa Komisya przemysłowa przychyla się do wniosku Wydziału krajowego, aby zakład w Toustem przeobrazić na krajowy.

Tąż samą uchwałą Wys. Sejmu z d. 20. Stycznia 1888. polecono Wydziałowi krajow. do zbadania i sprawozdania wniosek Komisyi budżetowej o zwinięcie zakładu naukowego stolarskiego i tokarskiego w Stanisławowie, jeżeli gmina i powiat stanisławowski nie zapewnią zakładowi subwencyi 400 zł. Na wezwania, jakie w myśl tej uchwały Wydział krajowy wystosował, wyznaczyła Rada powiatowa stanisławowska zakładowi temu 100 zł. rocznej subwencyi, zaś gmina miasta Stanisławowa oprócz subwencyi 100 zł., wyznaczyła na umieszczenie zakładu lokal, złożony z 4. pokoi i kuchni. Gdy krajowa Komisya przemysłowa te datki Rady powiatowej i Rady miejskiej uznała za dostateczne, a w sprawozdaniu swem podnosi użyteczność zakładu jako nie ulegającą wątpliwości, gdy dalej Wydział krajowy do jej zdania się przychyla, przeto sejmowa Komisya przemysłowa przedkłada Wysokiemu Sejmowi wniosek o utrzymanie zakładu tego i nadal, ale jako zakładu samoistnego, od uzupełniającej szkoły przemysłowej oddzielonego.

Co do innych szkół fachowych i warstatów przemysłowych sprawozdanie krajowej Komisyi i Wydziału krajowego zaznacza normalny ich rozwój, a sejmowa Komisya przemysłowa nie ma co do nich żadnych wniosków do poczynienia Wys. Sejmowi.

Wysoki sejm uchwalił na poprzedniej sesyi wezwanie do Rządu, aby fachowym szkołom przemysłowym i rękodzielniczym, utrzymywanym z funduszów krajowych, przyznał charakter szkół publicznych i prawo wydawania świadectw uzdolnienia do samoistnego prowadzenia przemysłu w myśl ustawy przemysłowej. Sprawa ta, dla pomyślnego rozwoju naszych szkół bardzo ważna, nie wiele postąpiła naprzód. Szkoła artystycznego przemysłu we Lwowie i szkoła drzewna w Zakopanem już dawniej otrzymały prawo wydawania świadectw uzdolnienia do samoistnego prowadzenia przemysłu. Co do innych szkół sprawa ta nie może być ryczałtowo dla wszystkich przeprowadzona. Tylko zakład, który się zastosuje do warunków, w reskrypcie Ministerstwa oświaty z dnia 10. Października 1888. określonych, może uzyskać prawo wydawania takich świadectw. Warunkiem takim jest przedewszystkiem co najmniej trzechletnia praktyczna nauka, a w razie jeżeli przy wstąpieniu do szkoły wymaga się poprzedniej odpowiedniej praktyki, nauka dwuletnia. Szkoła, która się do tego warunku zastosuje, może na żądanie jej zarządu wniesione przez krajową władzę polityczną, uzyskać prawo wydawania świadectw, o czem rozstrzyga Ministerstwo oświaty w porozumieniu z Ministerstwem handlu. Ze sprawozdania Wydziału krajowego przekonywamy się, iż Wydział sprawy tej z oka nie spuszcza, Komisya przeto nie widzi powodu czynienia jakichkolwiek w tej mierze wniosków.

Z uchwał Wysokiego Sejmu na poprzedniej sesyi powiętych, nie jest jeszcze wykonaną sprawa połączenia szkoły przemysłu artystycznego w Krakowie z tamtejszą wyższą szkołą przemysłową. Sprawa ta jednak jest w toku a Ministerstwo wiąże ją z zamierzoną reorganizacyą szkoły wyższej przemysłowej w Krakowie, która znowu zależną jest od zakończenia obecnego prowizoryum w kie-

rownictwie tej szkoły, już przeszło od roku stałego dyrektora pozbawionej. Gdy Komisya ze sprawozdania Wydziału krajowego przekonywa się, że wszystkie powołane czynniki sprawę tę mają na oku, nie widzi potrzeby ponawiania rezolucyi w tym przedmiocie.

Na podstawie powyższego sprawozdania Komisya przemysłowa wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

I. Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego i dołączone do niego sprawozdanie krajowej Komisyi przemysłowej z czynności w zakresie szkół przemysłowych.

2) Sejm upoważnia Wydział krajowy do przekształcenia warstatu naukowego tkackiego w Krośnie w fachową szkołę tkacką połączoną z zakładem wybijania kartonów do wyrobu tkanin wzorzystych i z pracownią dla wyrobu poprawnej konstrukcyi krosien.

3) Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, aby poczynił kroki odpowiednie ku przekształceniu zakładu dla nauki stolarstwa i tokarstwa w Stanisławowie na zakład samoistny.

4) Sejm poleca Wydziałowi krajowemu przeprowadzenie rokowań celem objęcia i zorganizowania warstatu naukowego dla nauki garncarstwa w Toustem na podstawie wniosków krajowej komisyi dla spraw przemysłowych, jako zakładu krajowego.

We Lwowie, 15. Października 1888.

Przewodniczący:

Sanguszko.

Sprawozdawca:

Romanowicz.

L. S. 775/1888.

Aleg. 105.

Sprawozdanie

komisyi budżetowej co do petycyi Dra Stanisława Smolki, profesora uniwersytetu Jagielońskiego o przyznanie dalszej subwencyi na badania historyczne w archiwach watykańskich.

Wysoki Sejmie!

Gdy przed kilku laty papież Leon XIII. polecił otworzyć archiwa watykańskie dla badań historycznych, rządy wszystkich prawie narodów w Europie lub towarzystwa naukowe otrzymawszy szczodre zasiłki z skarbu państw, wysłały do Rzymu wyprawy naukowe, a nawet założyły tam instytucye w celu systematycznego i umiejętnego zbadania tych bogatych archiwów i zebrania z nich materyałów, mogących objaśnić lub uzupełnić dzieje ich ludów i krajów. Z naszego kraju profesor uniwersytetu Jagielońskiego Dr. Stanisław Smolka, z gronem byłych uczniów uniwersytetu Jagielońskiego, pracujących na polu historycznem, wspomożony małym zasiłkiem danym przez Akademię umiejętności z szczupłych jej funduszów i ofiarami osób prywatnych, przedsięwziął przed trzema blisko latami wyprawę naukową do Rzymu, w celu systematycznego badania archiwów watykańskich, robienia odpisów lub wyciągów z dokumentów, z rękopisów i ksiąg przechowanych w tych archiwach, a ważnych dla dziejów naszych. W ciągu pierwszego roku działania i pracy tej wyprawy naukowej, Wysoki Sejm, wskutek petycyi profesora Smolki, uznając ważność tych badań dla historyi narodu naszego, wyznaczył uchwałą swoją z 20 stycznia 1887 roku zasiłek przez lat trzy, po 1.500 zł. rocznie na utrzymanie tej wyprawy naukowej i polecił Wydziałowi krajowemu „wypłacać ten zasiłek do rąk profesora Stanisława Smolki, za porozumieniem się z Akademią umiejętności w Krakowie, a względnie jej komisyą historyczną“. Zarazem Wysoka Izba w uchwale swej wezwała c. k. rząd, ażeby „udzielił subwencyi odpowiedniej, organizującemu się oddziałowi polskiemu przy instytucie historycznym austryackim w archiwum watykańskiem“.

Wydział krajowy spełniając uchwałę Wysokiego Sejmu, wypłacił przyznane zasiłki roczne na potrzeby tej wyprawy naukowej za lata 1886/7, 1887/8, 1888/9. Szczegółowe rachunki z użycia na potrzeby tej wyprawy naukowej zasiłku wyznaczonego przez Wys. Sejm na lata 1886/7, 1887/8, oraz zasiłku dawanego przez Akademię umiejętności i z ofiar prywatnych, słowem szczegółowe rachunki z wszystkich funduszów, którymi rozporządzała wyprawa w ciągu dwóch lat, złożył profesor Dr. Stanisław Smolka historycznej komisyi Akademii umiejętności, jak wy-

kazuje urzędowo poświadczone pismo prezesa tej komisyi, w którem komisya wyraziła także podziękowanie za złożony w jej archiwum obfity plon z dotychczasowych prac tej wyprawy naukowej. Nie tylko w pismach publicznych, ale w oddzielnych sprawozdaniach podano wiadomość o pięknym rezultacie dotychczasowych czynności tej wyprawy naukowej i o bogatym zbiorze materyałów historycznych czerpanych z aktów nuncyatur papieskich w Polsce od okresu naszej historyi za panowania Stefana Batorego, Zygmunta III. i Władysława IV.

Lecz zadanie i praca tej ważnej dla dziejów naszych wyprawy naukowej, zbadanie i wyciągnięcie z archiwów watykańskich materyałów do dziejów ojczystych, nie jest bynajmniej ukończone i kilka lat jeszcze trwać powinno. Ofiary prywatne na potrzeby tej wyprawy są bardzo małe, zasiłek z funduszów Akademii umiejętności nader szczupły; przeto profesor Stanisław Smolka wniósł 5. t. m. petycyę do Wysokiego Sejmu o udzielenie na dalsze trzy lata takiego samego jak dotychczas zasiłku dla tej wyprawy naukowej zbierającej i gromadzącej zasób materyałów bardzo ważnych do historyi naszego narodu. Do petycyi tej dołączył profesor Smolka odpis wierzytelny pisma komisyi historycznej Akademii umiejętności w Krakowie, w którem to pismie komisya Akademii udzielając profesorowi Smolce absolutoryum z rachunków z wszelkich funduszów, którymi wyprawa rozporządzała, wyraża mu zarazem podziękowanie „za podjęcie tej dla badań nad dziejami naszemi tyle ważnej sprawy, doprowadzenie wyprawy naukowej do skutku, postaranie się dla niej o potrzebne fundusze, a bezinteresowne i ze znacznymi kosztami połączone kierowanie pracami tej wyprawy przez dłuższy czas na miejscu w Rzymie a następnie z Krakowa, wreszcie za ten tyle cenny a obfity materyał historyczny, który jako dotychczasowy owoc tej wyprawy, do archiwum komisyi złożony został.“ Do petycyi dołączył także profesor Smolka dwa drukowane sprawozdania o materyałach historycznych zebranych przez wyprawę naukową do Rzymu w latach 1886/7 i 1887/8, sprawozdania napisane przez jednego z członków tej wyprawy, Dra Stanisława Windakiewicza.

Komisya budżetowa powołując się na powody, które skłoniły Wysoki Sejm do wyznaczenia na jej wniosek zasiłku przez pierwsze trzy lata dla tej wyprawy naukowej, gromadzącej z bogatych archiwów watykańskich i z innych archiwów rzymskich obfite materyały dla dziejów ojczystych, mianowicie zważywszy, że Sejm galicyjski jest jedyną w świecie reprezentacyą, która może dać urzędową opiekę i wsparcie przedsięwzięciu naukowemu ważnemu dla całego narodu polskiego, przedsięwzięciu zostającemu pod naczelnym kierunkiem Akademii umiejętności w Krakowie; — wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. Sejm wyznacza na trzy lata następne 1889/90, 1890/91, 1891/2, po 1.500 zł. w. a. rocznie na prace naukowe w archiwach watykańskich, a kwotę tę należy zamieszczać w VII. rubryce wydatków.

2. Ten zasiłek na prace naukowe w archiwach watykańskich wypłacać ma corocznie z góry Wydział krajowy do rąk profesora Stanisława Smolki, za porozumieniem się z komisyą historyczną Akademii umiejętności w Krakowie.

3. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, aby starał się wyjednać, iżby c. k. rząd udzielił odpowiednią roczną subwencyę oddziałowi polskiemu zorganizowanemu przy instytucie historycznym austryackim w archiwum watykańskiem.

We Lwowie, 15 października 1888.

Przewodniczący:
Artur Potocki.

Sprawozdawca:
Leon Chrzanowski.

Aleg. 106.

Sprawozdanie

komisyi szkolnej o wnioskach Wydziału krajowego przedłożonych na skutek petycyj, wniesionych w roku ubiegłym przez rozmaite Rady szkolne miejscowe, gminy i grona nauczycielskie o podwyższenie płac nauczycielskich (l. 424).

Wysoki Sejmie!

Taksamo, jak w dawniejszych latach, wniesionych zostało i w roku przeszłym bardzo wiele petycyj ze strony pojedyńczych Rad miejscowych szkolnych, gmin i gron nauczycielskich o podwyższenie płac nauczycielskich w rozmaitych szkołach ludowych, a to z odwołaniem się do art. 11. obecnie obowiązującej ustawy o prawnych stosunkach stanu nauczycielskiego. Dawniej petycye takie bywały odstąpione c. k. Radzie szkolnej krajowej do zbadania i możliwego po nastąpionem porozumieniu się z Wydziałem krajowym uwzględnienia. Skutkiem tego podwyższono też w wielu miejscach płace, które na podstawie ustawy poprzednio przytoczonej wyznaczone były jako minimalne. Projekt do nowej ustawy o prawnych stosunkach stanu nauczycielskiego, uchwalony w przeszłym i po drugi raz w bieżącym roku, nie dopuszcza więcej podwyższania płac a tylko wyjątkowo zastrzega możliwość przyznania dodatków miejscowych i to pod warunkiem uchwalenia ich przez Wysoką Izbę.

Nasunęło się więc pytanie, co robić z licznemi petycyami, które w tym przedmiocie zostały do Wysokiego Sejmu wniesione? Na pozór byłoby się zdawało, iż w obec uchwalonego przedtem projektu do nowej ustawy należało było nad niemi wszystkiemi przejść do porządku dziennego, jednakże komisya szkolna nie wystąpiła z podobnym wnioskiem, a to raz dlatego, że powyższy projekt, wyjąwszy nauczycieli we Lwowie i w Krakowie, w żadnem innem miejscu nie podnosił płac nauczycielskich, lecz przez wyrównanie pięcioletnich dodatków we wszystkich klasach tychże płac dążył do polepszenia bytu nauczycieli, skutkiem czego niektórzy nauczyciele przy wejściu w życie rzeczonej ustawy albo nie doznaliby na razie wcale żadnego polepszenia albo tylko bardzo małe.

Ale jeszcze druga ważna przyczyna skłoniła komisyę szkolną do obrania innej drogi. Jeżeli bowiem już przez ustanowienie pięciu klas płac różnice w dochodach pojedynczych nauczycieli są dosyć znaczne, to różnice te przez liczne w dawniejszych latach i niejednostajnie na podstawie ostatniego ustępu art. 11. obecnej ustawy przeprowadzonego podwyższenia jeszcze

bardziej zostały zwiększone, skutkiem czego już sama słuszność tego wymagała, aby tam, gdzie powyższe różnice bardzo były rażące, przystąpiono do wyrównania ich jak najprędzej. Nie mogła jednakże komisya szkolna doradzać Wysokiemu Sejmowi, aby tę sprawę odstąpił do decyzyi c. k. Rady szkolnej krajowej w porozumieniu z Wydziałem krajowym, gdyż wzgląd na stan funduszów krajowych wymagał jak najoględniejszego zastósowania wyjątkowego w pewnych miejscach podwyższenia płac nauczycielskich i dlatego zdawało się komisyi, iż jest rzeczą niezbędną, iżby propozycya Wydziału krajowego, zmierzająca do takiego podwyższania płac, poddaną została jeszcze do zatwierdzenia Wysokiej Izby.

To też zgodnie z wnioskiem komisyi szkolnej uchwalił Wysoki Sejm, aby wszystkie petycye o podwyższenie płac nauczycielskich odstąpiono Wydziałowi krajowemu, który je miał zbadać i o tych petycyach, któreby zgodnie z c. k. Radą szkolną krajową dla wyjątkowych stosunków miejscowych uznał za godne uwzględnienia, odpowiedne wnioski przedłożył na najbliższej sesyi sejmowej.

Wydział krajowy postąpił w wskazany sposób i odstąpił wszystkie petycye c. k. Radzie szkolnej krajowej, celem dochodzenia podanych w nich okoliczności, za pośrednictwem Rad szkolnych okręgowych, miejscowych i Rad względnie Wydziałów powiatowych. Na podstawie tych dochodzeń Rada szkolna krajowa poleciła do uwzględnienia petycye, dotyczące nauczycieli z Kolbuszowej, Turki z powiatu Turczańskiego, z powiatu Krakowskiego Majdanu, Osieka, Myślenic, Zatora, Wadowic, Peczeniżyna i okolicy, Sobniowa, Brzyszczek, Kołomyi, Izdebnika, Szczawnicy, Bóbrki, Strzelisk nowych, Bochni, Kossowa, Brodów, Mikłaszowa, Malechowa, Laszek murowanych, Krzywczyc, Kleparowa, Grzybowic wielkich, Glinny, Biłohorszcza, Żydatycz, Zboisk, Rzęsny ruskiej, Prus, Podborzec, Jarosławia, Tarnobrzega, Nowego Sioła, Przemyśla, Sokala, Jasła, Frysztaku, Chyrowa, Truskawca, Mikuliniec, Kałusza, Maryampola, Turynki, Gdowa, Janowa, Mszany dolnej i Tymbarku — odmówiła zaś poparcia petycyom nauczycieli z Zabokruk, Trybuchowiec, Mikołajowa, Siemianówki, Hermanowa, Zuchorzyc, Mostek, Dmytrza, Jaryczowa nowego i Niżankowic. O niektórych petycyach Rada szkolna krajowa nie nadesłała dotąd rezultatu przedsięwziętych dochodzeń.

Wydział krajowy w swoim wniosku poparł: 1. petycye nauczycieli z tych miast i miasteczek, które są siedzibą starostw i dotąd przy wyjątkowych podwyższeniach płac nigdy nie były uwzględniane, mianowicie petycye nauczycieli z Bochni, Bóbrki, Brodów, Jarosławia, Kolbuszowej, Kossowa, Myślenic, Tarnobrzega, Turki i Wadowic — opuszczając petycyę nauczycieli z Kałusza tylko dlatego, ponieważ odezwa c. k. Rady szkolnej krajowej w tej sprawie nadeszła już po wygotowaniu sprawozdania Wydziału krajowego: 2. ze względu na bardzo wyjątkowe stosunki petycye nauczycieli z Peczeniżyna i Zatora; 3. petycye nauczycieli 4-ch gmin położonych w okolicy Krakowa, t. j. z Bieńczyc, Bronowic małych, Bronowic wielkich i Mogiły, wreszcie petycye nauczycieli 7 gmin, położonych w okolicy Lwowa, t. j. z Biłohorszcza, Grzybowiec wielkich, Krzywczyc, Laszek murowanych, Malechowa, Podborzec i Zboisk.

We wszystkich tych miejscach proponuje Wydział krajowy stałe podwyższenie o 50 zł. rocznie u każdego starszego nauczyciela, tudzież u tych nauczycieli młodszych, którzy obecnie pobierają tylko 200 zł. Efekt finansowy oblicza Wydział krajowy na niespełna 3.500 zł., a gdyby doliczono jeszcze Kałusz, to by przybył wydatek 200 do 250 zł.

Jakkolwiek we wszystkich powyższych miejscowościach warunki utrzymania nauczycieli przy dochodach obecnych są bardzo trudne, to jednak komisya szkolna nie mogła spuścić z oka tej ważnej okoliczności, że nauczyciele nietylko przez zaprojektowane w uchwalonej niedawno ustawie podwyższenie pięcioletnich dodatków, ale i przez zaprojektowane w niej dodatki na mieszkanie doznają polepszenia swego bytu. Zresztą warunki, które Wydział krajowy spowodowały do przedłożenia swego wniosku, znachodzą się w bardzo wielu innych miejscowościach, któreby dla prostej słuszności uwzględnić także należało, skutkiem czego jednak fundusz

krajowy doznałby znacznego obciążenia. Dla tego komisya szkolna była tego zdania, aby do wyjątkowego polepszenia przyznanych obecną ustawą płac nauczycielskich przystąpić tylko tam, gdzieby nadzwyczajne okoliczności tego z koniecznością wymagały i postanowiła, odbyć nad każdą z przytoczonych przez Wydział krajowy miejscowości osobną dyskusyę i przeprowadzić osobne głosowanie.

Rezultat był taki, iż komisya oświadczyła się za podwyższeniem płac nauczycielskich tylko w sześciu miejscowościach t. j. 1) w Jarosławiu przez wzgląd na ogromny napływ wojska i spowodowaną przezeń drożyznę; 2) w Wadowicach przez wzgląd na to, iż tam obecnie jest sąd obwodowy, i że miasto to w najnowszych czasach przecięte zostało koleją żelazną, przez co warunki utrzymania rodziny są tam dzisiaj takie same, jak w Krakowie; 3) w Peczeniżynie przez wzgląd na nadzwyczajną drożyznę, spowodowaną tamże bliskością kopalni i destylarni naftowych; 4) w Zatorze, jako jedynem miasteczku w Galicyi, w którem nauczyciele pobierają najniższe płace t. j. płace klasy 5tej t. j. 300 zł., pomimo to, iż ono, jako położone blisko granicy szląskiej, należy do miasteczek droższych; 5) w Biłohorszczach i 6) w Zboiskach, które to gminy graniczą bezpośrednio ze Lwowem, a mimo to przy podwyższaniu płac dotychczas nie były uwzględnione.

Co się tyczy innych miejscowości, w których, jak n. p. w Tarnobrzegu nauczyciele skutkiem jakiegoś nadzwyczajnego nieszczęścia znajdują się tylko chwilowo w przykrem położeniu, to Rada szkolna krajowa winna przyjść im w pomoc znaczniejszą jednorazową zapomogą z funduszów na ten cel przeznaczonych.

Komisya szkolna wnosi przeto:

1. Kierownikom i nauczycielom rzeczywistym szkół ludowych pospolitych w Jarosławiu, Wadowicach, Peczyniżynie, Zatorze, Biłohorszczach i Zboiskach — przyznaje się od dnia 1. stycznia 1889 w drodze wyjątkowej stałe podwyższenie płacy w kwocie po 50 zł. rocznie.

2. Nauczycielom młodszym w powyższych miejscowościach wymierzoną zostanie płaca w stosunku oznaczonym ustawą według płac pobieranych przez starszych nauczycieli, z tym jednakże wyjątkiem, że nauczyciele młodsi, pobierający minimalną płacę 200 zł. rocznie otrzymają podwyższenie na 250 zł. rocznie.

3. Upoważnia się Radę szkolną krajową do zaasygnowania nauczycielom powyższych płac z funduszu szkolnego krajowego od dnia 1. stycznia 1889 roku.

4. Resztę petycyj, popartych przez Radę szkolną krajową, odstępuje się c. k. Radzie szkolnej krajowej do możliwego uwzględnienia przy rozdzielaniu jednorazowych zapomóg tam, gdzieby tego istotnie zachodziła wyjątkowa potrzeba.

Lwów, 15. października 1888.

Czartoryski,
przewodniczący.

Zoll,
sprawozdawca.

L. S. 757/1888.

Aleg. 107.

Sprawozdanie

komisyi administracyjnej o wniosku posła Władysława Wolańskiego względem spowodowania zmiany rozkładu jazdy kolei żelaznych w południowo wschodniej części kraju.

Wysoki Sejmie!

W skutku zaprowadzonego rozkładu jazdy na kolei żelaznej Karola Ludwika z dniem 15. Czerwca b. r. obowiązującego, a w szczególności w skutku zniesienia pociągu pospiesznego między Podwołoczyskami a Krakowem i Wiedniem i napowrót między Wiedniem, Krakowem i Podwołoczyskami kursującego, z którym pospieszny pociąg na kolei Czerniowieckiej między Lwowem a Czerniowcami i napowrót był bezpośrednio połączony, była kolej Czerniowiecka zmuszona zmienić rozkład jazdy na kolei swej, aby przywrócić bezpośrednio związek pociągów swoich przez Lwów do Wiednia i innych krajów i państw zachodnich dążących, tudzież dla osób i poczty ztamtąd przybywających a do Czerniowiec i dalej na wschód dążących. Kolej Czerniowiecka zastosowała się do rozkładu jazdy kolei Karola Ludwika i ustanowiwszy nowy rozkład jazdy połączyła swoje bezpośrednio z pociągami kolei Karola Ludwika. Nie uczynił tego jednakże zarząd kolei państwowej, transwersalnej Zagórz-Chyrów-Stryj, Stanisławów-Husiatyn, a wskutek tego ruch osobowy ze Lwowa do Husiatyna i napowrót, jest dla podróżujących bardzo uciążliwy.

Długość przestrzeni ze Lwowa i Husiatyna przez Stryj, Stanisławów, jak w ogóle przestrzeń z Wiednia i całego zachodu drogami kolei państwowej w naszym kraju jest zbyt wielka, aby do ruchu osobowego i dla pocztowych przesyłek służyć mogła, czy to z Wiednia i innych państw zachodnich, czy to z Krakowa a w szczególności ze Lwowa do Husiatyna i napowrót wystarczy wspomnienie, że jadąc liniami kolei państwowej z Wiednia do Przemyśla 4 do 5 razy w podróży tej z wagonu do wagonu przesiadać się potrzeba. W szczególności co do przebycia przestrzeni między Lwowem a Husiatynem, to jeszcze dawniej przed 15. Czerwca b. r. przy bezpośredniem połączeniu pociągów kolei Czerniowieckiej przez Stanisławów z pociągami kolei rządowej ze Stanisławowa do Husiatyna i napowrót podróż wymagała 10 godzin 41 minut czasu, podroż na przestrzeni ze Lwowa przez Stryj do Husiatyna wymaga czasu 17 godzin 33 minut, co zresztą rzeczą bardzo naturalną, bo odległość ze Lwowa na Stanisławów do Husiatyna koleją Czerniowiecką wynosi 289 kilometrów, chcąc się zaś dostać ze Lwowa przez Stryj do Husiatyna, potrzeba przejechać 332 kilometrów.

Oczywistą więc rzeczą, że ruch osobowy i pocztowy ku południowo wschodniemu krańcowi naszego kraju i naodwrót z tegoż do Lwowa i dalej na zachód musi być skierowany ze Stanisławowa przez kolej Czerniowiecką lecz tutaj niema tego bezpośredniego połączenia między pociągami kolei Czerniowieckiej, a pociągami kolei państwowej ze Stanisławowa do Husiatyna.

Połączenie Lwowa koleją Czerniowiecką przez Stanisławów wprost koleją państwową a raczej częścią tejże ze Stanisławowa do Husiatyna, jest tylko możliwe dwoma pociągami a mianowicie w kierunku ze Lwowa do Husiatyna.

a) pociągiem kolei Czerniowieckiej Nr. 1., który wychodzi ze Lwowa o godzinie 9tej zrana staje w Stanisławowie o 12 godzinie 5 minut w południe najbliższy temu pociągowi w kierunku ku Husiatynowi jest pociąg kolei państwowej Nr. 117, który wychodzi ze Stanisławowa o godzinie 5 minut 30 popołudniu i przybywa do Husiatyna o godzinie 1szej minut 6 w nocy, podróżny, który chce koleją udać się w dalszą podróż w kierunku ku Husiatynowi, zmuszony jest czekać w Stanisławowie 5 godzin 25 minut na ten najbliższy pociąg kolei państwowej a przebycie podróży tej ze Lwowa do Husiatyna wymaga 14 godzin i 6 minut.

b) pociągiem Nr. 5, kolei Czerniowieckiej, który wychodzi o godzinie 9tej minut 48 wieczorem ze Lwowa, przybywa o godzinie 3ciej minut 48 w nocy do Stanisławowa, tu także podróżny znowu 6 godzin czekać jest zmuszony, bo najbliższy pociąg kolei rządowej Nr. 111 wychodzi o godzinie 9tej 58 minut rano ze Stanisławowa i przybywa do Husiatyna o 5tej godzinie 55 minut wieczorem, przebycie tej przestrzeni tym pociągiem wymaga 20 godzin 8 minut czasu.

Również nieodpowiednio są połączone pociągi z Husiatyna przez Stanisławów do Lwowa i tak:

a) pociąg kolei państwowej Nr. 112, który wychodzi o godzinie 7 minut 42 rano z Husiatyna, do Stanisławowa przybywa o godzinie 3 minut 45 po południu, podróżny jest zmuszony zatrzymać się do pociągu kolei Czerniowieckiej Nr. 1. do godziny 4 minut 22 i przybywa do Lwowa o godzinie 7 minut 40 wieczorem w przeciągu 12 godzin.

b) drugi pociąg kolei państwowej Nr. 118 wychodzi z Husiatyna o godzinie 12 minut 12 w nocy przybywa do Stanisławowa o godzinie 8 minut 15, a podróżny do Lwowa musi czekać 8 godzin 7 minut znowu do tego samego pociągu kolei Czerniowieckiej Nr. 1. który ze Stanisławowa o godzinie 4 minut 22, wychodzi a o 7 godzinie 40 minut wieczór do Lwowa przybywa, czas podróży tym pociągiem z Husiatyna do Lwowa trwa 19 godzin 28 minut.

Że to dla podróżujących jest wielką niedogodnością, połączoną ze stratą czasu, to nie może ulegać wątpliwości żadnej. O wiele większe jest jeszcze utrudnienie w komunikacyi pocztowej z Wiednia do Lwowa i na odwrót pociągami tymi przychodzą i odchodzą wprawdzie dwie poczty dziennie ale dochodzą do Lwowa i dalej obydwoma pociągami niemal o tym samym czasie, bo ze względu na to, że do Husiatyna przychodzi jeden pociąg o godzinie 5 minut 55 wieczór w czasie zamknięcia godzin urzędowych na poczcie, a drugi w nocy o godzinie 1. minut 6, ztąd korespondencye w Husiatynie i pobliższych stacyach dopiero na drugi dzień o 8 godzinie wydawane być mogą zatem korespondencya ze Lwowa do Husiatyna dostaje się adresatowi dopiero w upływie 24 godzin a kiedyż może być odpowiedź na takową we Lwowie, gdy najbliższy pociąg z Husiatyna dopiero o godzinie 12. minut 12 w nocy wychodzi i do Lwowa o 7. 40 wieczór przychodzi i znowu dopiero nazajutrz wydaną być może zatem przeprowadzenie korespondencyi między Lwowem a Husiatynem wymaga czasu dni 4 a między Wiedniem 6 dni a przy przesyłkach pieniężnych nawet 7 dni gdy tymczasem komunikacya pocztowa między Wiedniem a Londynem między Wiedniem i Paryżem tam i napowrót więcej jak 4 dni czasu nie zajmie. Nie jest rzeczą komisyi administracyjnej dochodzić gdzie wina w tem leży jak również nie jest rzeczą komisyi wdawać się w rozkład jazdy na kolejach, to jednakże jawną jest rzeczą i komisya administracyjna twierdzi, że te niedogodności i utrudnienia w komunikacyi powstały przedewszystkiem wskutku zniesienia pospiesznego pociągu

na kolei Karola Ludwika a nieuwzględnieniu tej zmiany przez zarząd kolei państwowych a komisya ma to przekonanie, że skoro dawniej tych trudności nie było przy bliższem porozumieniu się zarządów tych kolei niedogodności te z łatwością usunięte a komunikacya ułatwiona i przyspieszona być może bez narażenia tych zarządów na wielkie koszta.

Pociągi kolei państwowej nie łączą się z pociągami zagranicznymi, bo w Husiatynie kończy się sieć linii kolejowych, więc pertraktacyi w zmianie rozkładu jazdy, z zarządami kolei zagranicznych nie potrzeba a gdyby nawet tak było to dla wygody publiczności, dla ułatwienia i przyspieszenia komunikacyi osobowej i pocztowej należy wiele poświęcić w dzisiejszych czasach, gdzie pomyślny ruch w handlu wielkiego pośpiechu wymaga.

Nietylko zatem względy dla publiczności ale i względy większego rozwoju handlu w kraju wymagają tego, aby c. k. rząd w sprawę tę się wdał i temu co w tem niedogodne i dla dobra kraju niekorzystne i złe usunął i naprawił.

Komisya administracyjna załatwiając zatem wniosek posła Władysława Wolańskiego wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Sejm wzywa c. k. rząd, aby polecił zarządowi kolei państwowej a oraz spowodował zarząd kolei Czerniowieckiej i Karola Ludwika, aby te w porozumieniu ze sobą zaprowadziły w swoich rozkładach jazdy bezpośrednią i szybką komunikacyę dla osób i pocztowej korespondencyi na liniach swoich w wschodnio-południowej części kraju z Krakowa przez Lwów, Stanisławów do Husiatyna.

Lwów dnia 15. Października roku 1888.

Zastępca przewodniczącego:
S. Koziebrodzki *w. r.*

Sprawozdawca:
Żywicki *w, r.*

Z drukarni i litografii Pillera i Spółki.

Aleg. 108.

Sprawozdanie

komisyi administracyjnej w przedmiocie udzielenia Wydziałowi powiatowemu w Wieliczce zezwolenia na zaciągnięcie pożyczki w sumie 10.000 zł. w. a.

Wysoki Sejmie!

Uchwałą z dnia 25. Września b. r. przydzielił Wysoki Sejm komisyi administracyjnej do zbadania sprawozdanie Wydziału krajowego względem udzielenia powiatowi wielickiemu pozwolenia na zaciągnięcie pożyczki w wysokości 10.000 zł. Komisya administracyjna przedstawia następujący stan rzeczy:

Na drodze powiatowej Dobczycko-Szczyrzyckiej, na przestrzeni łączącej gościniec rządowy „Nadrabny“ z miastem Dobczyce, znajduje się na rzece Rabie most w świetle 117·15 m długi, przez gminę miasta Dobczyce wystawiony i do dnia 1. Stycznia 1888 r. jej kosztem utrzymywany.

Na mocy ustawy krajowej z dnia 12. Stycznia 1885 (Dz. ust. kr. z r. 1885 L. 20) nadane zostało gminie prawo poboru myta od mostu tego.

Rada powiatowa Wielicka postanowiła nabycie mostu powyższego, a Wydział tejże Rady zawarł w tej mierze z reprezentacyą gminy miasta Dobczyce protokolarną ugodę z dnia 9. Grudnia 1887., mocą której nabył rzeczony most na rzecz powiatu za sumę 10.000 zł.

Celem zaspokojenia tej ceny kupna Rada powiatowa wielicka uchwaliła na posiedzeniu z dnia 25. Sierpnia 1888. r. zaciągnięcia pożyczki w sumie 10.000 zł. spłacalnej z funduszu dróg powiatowych.

Gdy pożyczka zaciągnąć się mająca łącznie z długami już obecnie na powiecie wielickim ciążącemi, przedstawiałaby stan obdłużenia powiatu na sumę 65.490 zł. 24 ct. a względnie do podatków bezpośrednich w powiecie na rok 1887. w sumie 125.010 zł. 17½ ct. przepisanych, więcej niż 50% tych ostatnich, przeto do zaciągnięcia pożyczki zamierzonej potrzebną jest według §. 24. ust. o Reprezentacyi powiatowej, ustawa krajowa.

Wydział krajowy popiera prośbę komitetu, nadmieniając, że nabycie mostu na rzece Rabie od gminy miasta Dobczyce na rzecz powiatu było potrzebne i wskazane i że powiat wielicki nie mając innych funduszów na zapłacenie umówionej ceny kupna, musi się uciec do zaciągnięcia pożyczki na ten cel.

Komisya administracyjna wnosi przeto:

Wysoki Sejm raczy uchwalić załączony projekt do ustawy zezwalającej powiatowi wielickiemu na zaciągnięcie pożyczki w sumie 10.000 zł. w. a.

We Lwowie 17. Października 1888.

Przewodniczący:
Euzebiusz Czerkawski.

Sprawozdawca:
Dr. Max.

Ustawa

z dnia . . . . . dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, zezwalająca Reprezentacyi powiatowej w Wieliczce na zaciągnięcie pożyczki w sumie 10.000 zł.

Za zgodą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, postanawiam co następuje:

Art. I.

Reprezentacyi powiatowej w Wieliczce zezwala się zaciągnąć imieniem powiatu Wielickiego pożyczkę w wysokości 10.000 zł. na zapłacenie gminie miasta Dobczyce należytości za kupiony od niej most na rzece Rabie, na drodze powiatowej Dobczycko-Szczyrzyckiej.

Art. II.

Wykonanie tej ustawy poruczam Mojemu Ministrowi spraw wewnętrznych.

L. S. 744/1888.

Aleg. 109.

Sprawozdanie

Komisyi gospodarstwa krajowego o petycyi Rady powiatowej Stryjskiej w sprawie założenia szkoły niższej rolniczej w powiecie Stryjskim.

Wysoki Sejmie!

Rada powiatowa Stryjska chcąc uczcić 40-letnią rocznicę wstąpienia na tron Najjaśniejszego Pana najmiłościwiej panującego Cesarza Franciszka Józefa I., postanowiła uchwałą na pełnej Radzie powziętej, wyznaczyć z własnych funduszów kwotę 2.800 zł. na założenie szkoły niższej rolniczej w powiecie Stryjskim.

Na tenże sam cel ofiarował prezes Rady powiatowej Stryjskiej WPan baron Zygmunt Romaszkan sumę 1.000 zł. w gotówce i 20 morgów gruntu w majętności swej pod Stryjem położonej — prócz tych ofiar z zapisu ś. p. Edwarda Hoscha procenta od sumy około 15.000 zł. mogą być także na ten cel użyte, gdyż egzekutorem testamentu mianowany jest każdoczesny prezes Rady powiatowej Stryjskiej, a obecny prezes w tym kierunku deklaracyę złożyć jest gotów.

Te ofiary tworzą razem tak poważny fundusz, że przy pomocy kraju i c. k. Rządu założenie takiej niższej szkoły rolniczej staje się możliwem.

Że takie szkoły w kraju naszym są bardzo potrzebne, że zbawiennem jest ich oddziaływanie na ludność okoliczną, tego dowodzić byłoby zbytecznem, dlatego komisya gospodarstwa krajowego podnosząc ofiarność tych, którzy tak hojnie przyczynić się chcieli do założenia takiej szkoły, wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Petycyę Rady powiatowej Stryjskiej odstępuje się Wydziałowi krajowemu do zbadania z poleceniem zawiązania rokowań z c. k. Rządem w celu założenia w Stryju (Uhersko) niższej szkoły rolniczej.

Wydział krajowy zda sprawę Wysokiemu Sejmowi w tej mierze, o ile możności w jak najkrótszym czasie.

We Lwowie dnia 19. Października 1888.

Zastępca przewodniczącego:
Polanowski.

Sprawozdawca:
Zamoyski.

BIBLIOTH: UNIV:
JAGELLONICAE